

SŁOWNIK GEOGRAFICZNY

SŁOWNIK GEOGRAFICZNY KRÓLESTWA POLSKIEGO

I INNYCH KRAJÓW SŁOWIAŃSKICH.

WYDANY POD REDAKCYĄ

Bronisława Chlebowskiego,

PRZY WSPÓŁUDZIALE, OD POŁOWY TOMU VI,

Józefa Krzywickiego,

WEDŁUG PLANU

Filipa Sulimierskiego.

NAKŁADEM

Władysława Walewskiego

do końca tomu X.

Od tomu XI z zasiłku Kasy pomocy dla osób pracujących na polu
naukowem imienia D-ra Mianowskiego.

TOM XV.

WARSZAWA.

Druk „WIEKU“ Nowy-Świat Nr. 61.

—
1900.

Доволено Ценаурою.
Варшава, 14-го Февраля 1900 года.

DOPEŁNIENIA.

A.

Abablewo, dwór, pow. rzeżycki, własność Grocholskich, 54 dzies.

Abaki 1.) wś, pow. telszewski, w 3 okr. pol., gm. Korciany, o 51 w. od Telsz. 2.) **A.**, wś, tamże, w 4 okr. pol., gm. Bernatowo, o 13 w. od Telsz.

Abakum, *Abakumy*, wś, pow. homelski, gm. Działowicze (o 30 w.). Należała niegdyś do włości łojowskiej (łojohorskiej) sstwa lubeckiego. Podług lustracy z 1616 r. z czynszem, porotnem i miodem czyniła 41 flor. 11 gr. W lustr. z 1636 r. nazwana Abakum.

Abazele al. *Abazelis*, dobra, pow. poniewieński, w 1 okr. pol., gm. Pniewo, o 12 w. od Pniewieża, własność Ciszkieviczów, 50 dz.

Abazówka (ob. t. I, 19), kol. żyd., pow. bałeki, gm. Korytna, 38 dm., 1991 mk., dom modl. żydów.

Abela (ob. t. I, 19), rzka, w gub. kowieńskiej, lewy dopływ Niewiaży. Wypływa z błota Purwy, w pow. wilkomierskim, przybiera wiele błotnistych rzeczek i strumieni, biorących początek z rozległych błot i wśród nich przepływających. Uchodzi do Niewiaży około 2 w. poniżej Kiejdan. Z dopływów jej ważniejsze od prawego brzegu: Rudekszna, Pinda, Szulara (z Purwą), Sulewa, Malec i Kałupis, od lewego zaś Łankiesa i Ałkupis.

Abele 1.) mstko i dobra nad jeziorem t. n., pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele, o 38 w. od Nowoaleksandrowska. W miasteczku kościół paraf. katol., zarząd gm., szkoła, 2 domy modl. żyd., st. dr. żel., 513 mk. Położenie malownicze, dwór na górze, której stoki pokryte ogrodem aż do brzegów jeziora, na drugiej stronie którego wznosi się kościół. Zabudowania rozrzucone są na brzegach jeziora. Dobra należą obecnie do Mrongowiusów i mają 4192 dzies. (2689 ziemi użytk., 1432 lasu, 71 nieuż.). Do dóbr należą folw.: Zajeziorze, Daczuny, Rocheliszki, Staszki, Szwabiszki i Dorotyszki, wś Dekśnie oraz zaśc. Ignatyszki. Gmina obejmuje

138 miejscowości, mających 1121 dym. włośc. (obok 27 należących do innych stanów) i 9288 mk. włościan. Włościanie, w liczbie 2840 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 15,878 dzies. (556 nieuż.), ze spłatą po 14,778 rnb. 35 kop. rocznie. **A.** były niegdyś własnością ks. Giedrojców, później Tyszkiewiczów, w 1794 r. Ignacego Pietkiewicza, dalej syna jego Benedykta i wnuka Ludwika. Od Pietkiewiczów drogą kupna przeszły do hr. Rajnolda Tyzenhauza, następnie do hr. Przeździeckich. 2.) **A.**, wś i zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Abele, o 36 w. od Nowoaleksandrowska. 3.) **A.**, wś, pow. wilkomierski, w 2 okr. pol., gm. Wirbaliszki, o 106 w. od Wilkomierza. 4.) **A.**, wś, pow. wilkomierski, w 3 okr. pol., gm. Towiany, o 6 w. od Wilkomierza. Włośc. Butejkis ma tu 30 dzies.; Danelisowie 60 dzies.

Abelina, w spisie z 1886 r. *Ablingi*, wś, pow. rossieński, w 4 okr. pol., gm. Andrzejów, o 104 w. od Rossień.

Abelino, zaśc., pow. wilkomierski, w 4 okr. pol., gm. Owanta, o 60 w. od Wilkomierza.

Abeliny 1.), dwie wsi, pow. rossieński, w 4 okr. pol., gm. Pojurze, o 60 i 62 w. od Rossień. 2.) **A.**, dobra, pow. rossieński, w 2 okr. pol., gm. i par. Kroże, o 42 w. od Rossień, własność Stabińskich, 105 dzies. (15 lasu, 30¹/₂ nieuż.). Por. *Korszew* (t. IV, 424). Wymienione w dok. z końca XVI w. jako wójtostwo we włości korszowskiej.

Abeliszki, zaśc., pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. Zabłociszki (o 10 w.), wraz z zaśc. Borowa miał 8 dusz rewiz. Należy do dóbr Stanisławowo (Chaleckich).

Abiejuty, może *Obejuty*, wś, pow. poniewieński, w 4 okr. pol., gm. Czypiany, o 60 w. od Pniewieża.

Abiekryta, może *Abekryta*, zaśc., pow. trocki, w 1 okr. pol., gm. Jewie (o 8 w.); należy do dóbr Popery (Romerów).

Abkarty, zaśc., pow. nowoaleksandrowski,

w 1 okr. pol., gm. Sołoki, o 32 w. od Nowoaleksandrowska. Por. *Apkarty*.

Ablingi, pow. rossieński, ob. *Abelina*.

Abrahamowice, ws. Leżały niedaleko Poznachowic (pow. wielicki). Obecnie nieznanie. Abraham syn Sulkona, woj. krak., wspomniany w dok. z 1278 r. jako dziedzic Kęblowa dał zapewne początek wsi. (Kod. dypl. pol., III, 118).

Abrahamsdorf, w dok. *Brandorf*, ws. na Spizu. Mikołaj, sołtys z Bramsdorfu, wsi klasztoru sądeckiego, w dok. z r. 1323 (Kod. małop., II, 253).

Abram al. *Abraam*, os. młyn., pow. łódzki, gm. i par. Czarnocin, ma 1 dm., 14 mk., 41 mor.

Abramek, sloboda, pow. nowogradwołyński, gm. Romanówka, odl. o 22 w. od mta powiat., 34 dm., 156 mk.

Abramiki, w spisie własn. ziemskich *Abramki*, ws., pow. bielski gub. grodzieńskiej, w 2 okr. pol., gm. Malesze, o 14 w. od Bielska.

Abramiszk 1.) ws., pow. wilkomierski, w 4 okr. pol., gm. Uszpol, o 83 w. od Wilkomierza. 2.) **A.**, zaśc., tamże, gm. Uciany, o 58 w. od Wilkomierza. 3.) **A.**, zaśc., pow. wilkomierski, w 5 okr. pol., gm. Onikszty, o 30 w. od Wilkomierza. 4.) **A.**, ws., pow. lidzki, w 4 okr. pol., gm. Myto (dawniej Wawiora); należy do dóbr Szalewo (Szalewskich).

Abramowice, w dok. z r. 1254 *Abramowice*, ws., część gminy Szezyrzyce w pow. limanowskim. Leży na półn. od klasztoru szezyrzyckiego, ma 33 dm., 279 mk. Nadana klasztorowi szezyrzykiemu przy jego fundacji, wymieniona w dok. odnowionej fundacji z r. 1254. (Kod. małop., I, 44, 49, 354 i Kod. dypl. pol., III, 66, 67, 306). W 1581 **A.** własność opata szezyrzyckiego, w par. Góra św. Jana, płacą od 2 łan. km., 1 zagr., 2 kom., 2 rzem.

Abramowice 1.) ws. i osada, pow. kobryński, w 1 okr. pol., gm. Zbirogi, o 21 w. od Kobrynia. Ws. ma 98 dzies. zleń włośc. (76 roli, 20 łak); osada, własność Nowickich, 50 dzies. 2.) **A.**, ws., pow. miński, gm. Stańków (o 7 w.), odl. o 33 w. od Mińska. *A. Jel.*

Abramówka 1.) uroczysko osiadłe, pow. rzeczycki, gm. Ruczajówka, o 65 w. od Rzeczycy; własność Hurynowiczów, ma 3 włóki. 2.) **A.**, ws., pow. homelski, gm. Telesze, 8 dm., 84 mieszkańców.

Abramówka 1.) ws. na lew. brzegu Zdwizu, pow. kijowski, gm. Dymir, par. prawosł. Demidów, odl. o 44 w. od Kijowa, ma 89 dm., 514 mk., szkołę ludową, młyn wodny. Włościanie, w liczbie 135 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 203 dzies., ze spłatą po 305 rub. rocznie. Ws. wchodziła niegdyś w skład sstwa dymerskiego, potem do 1665 r. była własnością Pawła Tetery, hetmana kozackiego, następnie przechodzi do jego siostrzeńca Bazylego Iskrzyckiego, pułkownika wołnicy kozackiej. Jeszcze Tetery

wypuścił ją w długoletnią dzierżawę Saryuszowi Łazińskiemu. W nowszych czasach należała do Józefa Rogalskiego, od którego kupił ją w 1826 r. Sinielników. Obecnie należy do dóbr Litwinówka, Sinielnikowych. (Por. t. I, 20). 2.) **A.**, przedmieście mstka Monasterzyszcze, w pow. lipowieckim.

Abramowo 1.) al. *Plesiszcz*, kolonia żydowska, pow. brzeski gub. grodzieńskiej, w 4 okr. pol., gm. Dmitrowice, o 48 w. od Brześcia, 290 dzies. (118 roli, 78 łak, 15 lasu, 79 nieuż.). 2.) **A.**, ws., pow. drysieński, par. Oświej. 3.) **A.**, pow. wielicki, ob. *Abramowszczyzna* 10.).

Abramowsk (ob. t. I, 20). ws. i dobra, pow. trocki, w 1 okr. pol., gm. Jewie (o 6 w.). Ws. ma 15 dm., 188 mk. (w 1865 r. 77 dusz rewiz.); dobra należały do Platerów. Szkoła. Na gruntach wsi znajduje się cmentarzysko.

Abramowszczyzna 1.) ws., pow. miński, gm. Iwieniec, o 57 w. od Mińska. 2.) **A.**, do bra, pow. lidzki, w 1 okr. pol., gm. Żyrmuny, w 1865 r. własność Jakubowskich. 3.) **A.**, do bra, pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. Komaje, w 1865 r. własność Abramowiczów. 4.) **A.**, ws., pow. święciański, w 4 okr. pol., gm. Wojstom (o 4 1/2 w.), 124 dusz rewiz.; w 1865 r. należała do Zaniewskich. 5.) **A.**, zaśc., pow. wilejski, w 1 okr. pol., gm. Krasnesioło; należał do dóbr Świeczki (Kurowskich). 6.) **A.**, zaśc., pow. wilejski, w 2 okr. pol., gm. Krajsk (o 6 w.); należy do dóbr skarbowych Hryniewiczze. 7.) **A.**, zaśc., pow. wilejski, w 2 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Zabun (o 27 w.). 8.) **A.**, zaśc., pow. wilejski, w 2 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Wilejka (o 35 w.). 9.) **A.**, dobra, pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. Giedrojczie, w 1865 r. własność Hausmanów. 10.) **A.**, (ob. t. I, 20), w 1765 r. *Abramowo*, ws., pow. wielicki, gm. Serteje. Podług sumaryusza z 1765 r. w ławnictwie kochanowskim wójtostwa sertejskiego.

Abramowszczyzna, uroczysko we wsi Cminy, w pow. łuckim.

Abramuła, urocz., pow. białostocki, w 3 okr. pol., gm. Krypno, o 45 w. od Białegostoku.

Abramy 1.) pow. nowomiński, gm. Chraśceice, par. Kałuszyn. 2.) **A.**, ws., pow. ostrołęcki, gm. i par. Piski.

Abramy, folw. i os., pow. brzeski, gub. grodzieńska, 4 okr. pol., gm. Dworce. Folw. należy do dóbr Dąbrowa (Zabelów) i z folw. Chydry ma 1,240 dzies.; os. należy do Lebedynów, ma 15 dzies.

Abraziejewo 1.) zapewne *Obraźejewo* ws., pow. drysieński, par. Oświej; 2.) **A.** ws., pow. drysieński, par. Rosica, attyn. dóbr Sarya (Łopacińskich).

Abraty, ws., pow. święciański, w 4 okr. pol., gm. Zanarocz (o 12 w.), w 1865 r. 16 dusz rewiz.; należy do dóbr Augustowo (Świąteckich).

Abryki, al. *Aubryki*, os., pow. telszewski, w 1 okr. pol., gm. Siady, o 36 w. od Telsz.

Absingi, zaśc., pow. trocki, w 4 okr. pol., gm. Merez (o 6 w.), należy do dóbr Massaliszki (Łukaszewiczów).

Acacino, w dokm. z 1584 r. *Aceciny*, okolica, pow. rossieński, w 1 okr. pol., gm. Kottyniany, o 54 w. od Rossień. Giedminowie mają tu 65 dzies. Wymieniona w dokum. jako majątność w Paszylach, we włości Korszowskiej.

Aceciny, pow. rossieński, ob. *Acacino*.

Achimkowicze, zapewne *Ochimkowicze*, wś i dobra, pow. mohylewski, gm. Czarnoruże (o 7 w.). Dobra stanowią w części własność Kontowtów i wraz z Zaprudziem, mają 158 dzies. 1 młyn, w części zaś należą od 1868 r. do Płochockich, którzy mają 146 dzies.

Achmaniszki, folw., pow. wiłkomierski, w 1 okr. pol., gm. Wieprze, o 29 w. od Wiłkomierza.

Achmatowszczyzna al. *Kruszymiany*, dobra, pow. grodzieński, w 2 okr. pol., gm. Hołynka, o 51 w. od Grodna, własność Lebedziów, ma 50 dzies.

Achremiańce al. *Achremowce*, wś, pow. nowoaleksandrowski, w 3 okr. pol., o 76 w. od Nowoaleksandrowska. Urbanowie mają tu 27 dzies.

Achremowce, pow. nowoaleksandrowski, ob. *Achremiańce*.

Achremowicze 1), wś, pow. słucki, gm. Howiezna, o 77 w. od Słucka. 2) **A.**, folw., pow. słucki, gm. Hrycawicze, okr. pol., par. katol. Kleck, o 48 w. od Słucka, własność Niewiarowskich, ma przeszło 3 włóki.

Achremówka, urocz. osiadłe, pow. ihumeński, gm. Uzda o 86 w. od Ihumenia.

Achremowo 1), wś, pow. orszański, gm. Lubawicze (o 3 w.), 21 dusz., 161 mk. 2) **A.** wś, pow. dzisieński, w 3 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Przebrodz (o 13 w.). W 1865 r. 9 dusz rewiz.

Achrymowce 1) pierwotnie *Solennikowo*, wś, nad rz. Skidel, pow. grodzieński, w 4 okr. pol., gm. Skidel, o 84 w. od Grodna, ma 245 dzies. Podług reg. pomiarowego ekonomii grodzieńskiej z 1558 r. wś Solennikowo należy do włości dworu milkowskiego. Było 11 włók, w tem 9 włók ciągłych (cziachłych) i 2 osoczniczek. Poddani mieli 38 wołów i 27 koni. W naddatku otrzymali po 2 morgi, 31 przęt. do włóki, czyli wogóle 29 mr., 21 przęt. Nadto wydzielono im w uroczysku Pawłowszczyzna 2 wł., 8 mr. Ciągły z każdej włóki płacić powinni czynszu po 12 gr., za gęsi, kury, jaja i stacę po 6 gr., za niewody po 2 gr., za wóz siana z odwozem po 5 gr., a robota dwa dni w tydzień, czyni z włók tego sioła ciągłych płatu gotowego 3 kopy 45 gr., a owsa beczek 18, a za odwóz owsa od każdej beczki po 5 gr., czyni 1 kopę 30 gr. Nadto z dodanych im morgów płacić powinni po 2 gr. od morga, co czyni z 2 wł. 8 mr. 2 kopy

16 gr. Oprócz tego w różnych miejscach dano niektórym z nich 1 wł. 3 mr. 20 pr. gruntu ornego i 6 mr. 16 p. sianozęci. „Złożywszy z włók tego sioła ciągłych i z morgów sianozętnych i polnych, traw, owsa z odwozem, płata czyni 7 kóp 29 gr. 7 den.“ 2) **A.**, wś, pow. sokółski, w 1 okr. gm. Makowlany, o 9 w. od Sokółki, 192 dzies. ziemi włośc.

Acpaki, osada, pow. dźwiński (dyneburski), gm. Prele (o 10 w.), browar piwny.

Aczukiewicze, (ob. t. I, 21 s. v. *Acukiewicze*), wś, pow. nowogrodzki, gm. Lubar, o 20 w. od Nowogrodka.

Al. Jel.

Adace, uroczysko, dawniej wś, pow. braclawski, dobra duchowne.

Adalin, dobra, pow. rochaczewski, własność Zbromirskich, 531 dzies.

Adam Raj, dobra, pow. wiłkomierski, w 1 okr. pol., gm. Wieprze, o 27 w. od Wiłkomierza. własność Kontowtów, 74 dzies.

Adama, os., pow., miechowski, gm. Książ wielki, par. Książ mały. Odl. od Miechowa 18 w. W 1827 r. 4 dm., 21 mk.

Adamańce 1), zaśc., pow. wiłkomierski, w 2 okr. pol., gm. Rogowo, o 34 w. od Wiłkomierza; 2) **A.**, folw., tamże, w 1 okr. pol., gm. Wieprze, o 29 w. od Wiłkomierza.

Adamaryn 1), folw., pow. borysowski, gm. Ziembina, o 27 w. od Borysowa, własność Lichodziejewskich, ma 1 1/2 włóki. 2) **A.**, folw. pow. miński, miejsce urodzenia w 1834 r. Benedykta Dybowskiego. Ob. *Sielawicze*, (t. X, 524).

Al. Jel.

Adamarzyn, wś, pow. wykowycki, gm. i par. Giże, odl. 9 w. od Wykowszek, ma 25 dm., 177 mk.

Adambalis, *Adambole*, osada, pow. ponie-wieski, w 3 okr. pol. gm., Kibury, o 58 w. od Poniewieża.

Adamciszeki, wś, włośc., pow. wileński, w 2 okr., gm. Mejszagola, (o 9 w.). W 1865 r. miała 16 dusz rewiz., należy do dóbr skarb. Dukszty.

Adamczowice, wś, fol., pow. sandomierski. Miały w połowie XV w. trzech współdziedziców: Adamowskiego h. Pobodze, Łopacińskiego h. Rola, i Sniekoskiego h. Ostoję. Łany kmieccę dawały dziesięcinę nieznanemu kościołowi, folwarki zaś do Goźlic. (Dług. L. B. II 334). W r. 1578 Adamkowicze dają od 3 osad 3/4 łana, 4 zagr., 2 kom. ubogich. (Paw. Małop. 172).

Adamczuki, wś, włośc., pow. wileński w 6 okr. pol., gm. Mickuny (o 10 w.). W r. 1865 miała 33 dusz rewiz.; należy do dóbr skarb. Ławaryszki.

Adamczuki, wś, pow. włodzimierski, gm. Pulma, o 45 w. od Włodzimierza, 65 dm., 705 mk.

Adamczycha, os., pow. przasnyski, gmina

i par. Baranowo, odl. 31 w. od Przasnysza, ma 14 dm. 97 mk. 144 morg.

Adamejcie, (ob. t. I, 21 mylnie *Adamejciszki*) ws. włośc., pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. Podbrzeź (o 15 w.), 13 dusz rewiz.; należy do dóbr skarb. Jęczmieniszki.

Adamejciszki 1), ws. pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. Malaty (o 11 $\frac{1}{2}$ w.), 10 dusz rewiz.; należy do dóbr Żodziszki (Ślepściów). 2) **A.**, ob. *Adamejcie*.

Adamek, ws. pow. konecki, gm. Miedziera, par. Mniów, odl. 21 w. od Końskich, ma 35 dm. 167 mk. 278 morg. włośc. i 16 rządów.

Adamgród, *Adamhorodek*, nazwa nadana wsi Trościaniec około r. 1616.

Adamhorodek, pow. jampolski, ob. *Adamgród*.

Adamierz, al. *Nadamirza*, w. XVI w. *Jadamierz*, fol., pow. słupecki, gm. Trąbaczyn, par. Zagórz, ma 1 dm., 7 mk., 274 morg. Nadana klasztorowi w Łądzie; potwierdzenie nadania z r. 1377 przez Ludwika Węgierskiego. (K. W. nr. 1739). W r. 1578 we wsi Jadamiery płaci urzędnik od $\frac{1}{4}$ ślad. os., 5 kom., 2 rzeź.

Adamín, dobra, pow. bychowski, dziedzictwo Krukowskich, 520 dzies.

Adamínowo, ws., pow. włocławski, gm. Dobiegnowo, par. Wistka. W r. 1874 ma 66 mk. i 193 morg. włośc.

Adamionki 1), dobra, pow. orszański, gm. Łoźno (o 2 w.), dziedzictwo Szebeków, wraz z Łożnem mają 7,003 dzies. (w tem 5,341 lasu). 2) **A.**, ws., pow. dzisieński, w 3 okr. pol. gm. Druja (o 9 w.), należy do dóbr Kozakowo (Mirskich).

Adamiszki stare i nowe, ws. pow. marympolski, gm. Kwieciszki, par. Maryampol (4 w.). **A.** stare mają 10 dm., 90 mk., **A.** nowe 3 dm., 19 mk.

Adamiszki 1), ws. pow. nowoaleksandrowski, w 3 okr. pol., gm. Krasnogórka, o 64 w. od Nowoaleksandrowska. 2) **A.**, dwór, pow. rossieński, gm. Kroźe, o 35 w. od Rossień. 3) **A.**, dobra, pow. rossieński, w 1 okr. pol., gm. Kielmy, o 50 w. od Rossień. 4) **A.**, w spisie miejscowości *Adaszyszki*, ws. i dobra, pow. szawelski, w 1 okr. pol., gm. Błagowieszczeńsk, o 53 w. od Szawel. Dobra należą do Jadwigi Łopatówny, mają 225 dzies. 5) **A.**, ws. i 3 zaśc., pow. wilkomierski, gm. Owanta, o 42, 46, 48 i 50 w. od Wilkomierza, własność Mażelisów, którzy w **A.** i Ciuniszkach mają 158 dzies. Włośc. Stefananasowie mają tu 32 dzies., Sobolewscy 32 dzies. 6) **A.**, ws. włościańska, pow. święciański, w 1 okr. pol., gm. Święciany (o 12 w.). W r. 1865 miały 14 dusz rewiz.; należą do dóbr skarb. Pożumień.

Adamki 1), ws. pow. wieluński, gm. Wydrzyn, par. Czarnożyły. 2) **A.**, folw., pow. radzyński, gm. Biała, par. Radzyn, ma 2 dm., 7

mk., 400 morg. 3) **A.**, ws. pow. rypiński, gm. Sokołowo, par. Działyn, odl. 21 w. od Rypina, 7 dm., 113 mk., 346 morg. 4) **A.**, ws., pow. miński, gm. Jwieniec o 63 w. od Mińska.

Adamkiszki, dobra, pow. kowieński, w 1 okr. pol., gm. Wilkija, o 34 w. od Kowna.

Adamków, folw., pow. rówieński, gm. Klewań, odl. o 15 w. od Równego.

Adamkowo 1), folw., pow. brzeski, gub. grodz., w 3 okr. pol., gm. Kosicze, o 1 w. od Brześcia, własność Zeume'ów, ma 138 dzies. Poprzednio należał do Ursynów Niemcewiczów. 2) **A.**, dobra, pow. wołkowyski, w 2 okr. pol., gm. Łyskovo, o 39 w. od Wołkowyska, własność Bychowców, z folw. Czarnolas, Żeremiany i Grodzisk mają 1,479 dzies. (347 lasu i 467 ziemi); gorzelnia.

Adamów 1), ws. pow. błoński, gm. i par. Radziejowice, ma 21 mk., 102 morg. 2) **A.**, kol., pow. łęczycki, gm. i par. Witonia, ma 9 dm. 248 mk. 3) **A.**, kol., pow. łęczycki, gm. Poddebice, par. Kałów, odl. 27 w. od Łęczycy, ma 7 dm., 77 mk. 4) **A.**, ws., pow. rawski, gm. i par. Budziszewice, ma 9 dm., 95 mk., 150 morg. W 1827 r. było 16 dm., 146 mk., par. Brzeziny. 5) **A.**, kol., pow. brzeziński, gm. Gałków, par. Brzeziny, kol. ma 23 dw., 208 mk., 447 morg., os. 3 dm., 9 mk., 36 morg. W 1827 r. było 16 dm., 146 mk. 6) **A. nowy**, kol., pow. łódzki, gm. i par. Bełdów, ma 19 dm., 166 mk., 463 morg. 7) **A. stary**, kol. pow. łódzki, gm. i par. Bełdów, kol. ma 32 dm., 278 mk., 549 morg. włośc., dwie os., karcz., 2 dm., 16 morg., dwór. Posiada szkołę początkową. 8) **A.**, ws. nad rzeką b. n., pow. piotrkowski, gm. Golesze, par. Chorzecin, ma 7 dm., 106 mk., 119 morg. W r. 1827 było 9 dm., 82 mk. 9) **A.**, fol. pow. piotrkowski, gm. Bełchatówek, par. Parzno ma 1 dm., 6 mk., 120 morg. 10) **A.**, fol., pow. łaski, gm. Zapolice, ma 1 dm., 8 mk., 261 morg. 11) **A.**, ws. i fol., pow. noworadomski, gm. Rzeki, par. Mstów, ws. ma 26 dm., 170 mk., 312 morg, folw. 1 dm., 12 mk., 351 morg. W 1827 r. 22 dm., 152 mk. 12) **A.**, kol., pow. noworadomski, gm. Krużyna, par. Borowno, ma 3 dm., 15 mk., 46 morg. włośc. W 1827 r. 4 dm., 25 mk. 13) **A.**, pow. noworadomski, ob. *Psiarki*. 14) **A.**, folw. nad rzeką Wartą, pow. częstochowski, gm. Kamienica polska, par. Poczesna; ma 2 dm., 13 mk., 373 morg. Wehodzi w skład majoratu rząd. Poczesna. 15) **A.**, kol. nad rzeką Wartą, pow. będziński, gm. i par. Włodowice, ma 15 dm., 103 mk., 266 morg. 16) **A.**, ws. pow. konecki, gm. Miedziera, par. Mniów, odl. 20 w. od Końskich, ma 27 dm., 171 mk., 381 morg włośc. i 31 rząd.; 17) **A.** w 1577 r. *Jadamów*, ws. pow. konecki, gm. Machory, par. Żarnów, odl. 24 w. od Końskich ma 14 dm., 112 mk., 238 morg. włośc. i 1 dwór. Drzewiecy płacą tu w r. 1577 od 1 łanu i 1 zagr. Później

wchodziła w skład dóbr Machory. 18) **A.**, ws., pow. radomski, gm. Kuczki, par. Radom, (o 16 w.), ma 10 dm., 54 mk., 144 morg. włość. i 5 dwor. 19) **A.**, ws., pow. kozienicki, gm. i par. Brzuza odl. 11 w. od Kozienic, ma 21 dm., 155 mk., 420 morg. 20) **A.**, ws., pow. kozienicki, gm. i par. Magnuszew, odl. 28 w. od Kozienic, ma 6 dm., 70 morg. włość. 1 dwor. 21) **A.**, ws., pow. itzecki, gm. i par. Sienno, odl. 23 w. od Ilży, ma 24 dm., 175 mk., 503 morg. 22) **A.**, fol. i os., młyn, pow. opatowski, gm. Opatów, par. Ptkanów, ma 2 dm., 29 mk., 286 morg. 23) **A.**, fol., pow. sandomierski, gm. Lipnik, par. Malice, odl. 18 w. od Sandomierza, ma 1 dm., 20 mk., 453 morg. 24) **A.**, w r. 1569 *Jadamów*, os. miejska, pow. łukowski, gm. Gułów. W r. 1569 **A.** należał do parafii Wojcieszaków. Szosu płaciło miasteczko fl. 2, od garnea gorzałcz. gr. 24, od 12 ćwierci roli z dziesięciną fl. 4, od trzech żydów ubogich z dziećmi fl. 7, czopowego za rok cały fl. 9. Ludność wynosiła 415 głów. Kiedy otrzymał prawo miejskie niewiadomo. Zdaje się że powstał na obszarze dóbr Gułów należących r. 1569 do Rusieckich. 25) **A.**, ws., pow. zamojski, gm. Suchowola, par. Krasnobród. 26) **A.**, fol., pow. chełmski, gm. i par. Rejowiec.

Br. Ch.

Adamów 1), kol. pow. łucki, gm. Czaruków, st. poczt. i dr. żel. Łuck (o 18 w.), par. kat. Nieświcz, w pobliżu Oderad, ma 23 dm., 152 mk. Własność Grocholskich. 2) **A.**, urocz., pow. nowogrodzkołyński, gm. Horodnica, odl. o 36 w. od mta powiatu. 13 dm., 41 mk.; 3) **A.**, pow. nowogrodzkołyński, ob. *Adamówka* 14).

Adamowa 1), st. dr. żel., pow. drysieński, gm. Kamionka (o 12 w.). (Ob. t. I, 22); 2) **A.**, al. *Szubina*, os. i pow. siebieski, gm. Soino (o 4 w.), gorzelnia.

Adamowa bieda, os., pow. augustowski, gm. Dowspuda, par. Janówka, odl. 11 w. od Augustowa, ma 3 dm., 37 mk.

Adamowa wola 1), pow. wrocławski, ob. *Wola adamowa* (St. G. t. XIII). 2) **A. w.**, pow. płoński, ob. *Wola adamowa* (t. XIII). **A. w.**, ob. *Jadam wola*.

Adamowce 1), ws., pow. drysieński, w 1 okr. pol., gm. Wierzechnie (o 4¹/₂ w.). W r. 1865 miały 34 dusz rewiz. Należą do dóbr Bohdanowo (Śnitków). 2) **A.**, ws., pow. wilejski, w 1 okr. pol., gm. Hermaniszki (o 4 w.), 58 dusz rewiz.; należą do dóbr Wozhinieze (Kornieckich).

Adamówek, ws., pow. oszmiański, 8 dm.; attyn. fol. Dubiny, należące do dóbr Wołożyn hr. Tyszkiewiczów.

Adamowice r. 1579 *Jadamowice*, ws., pow. błoński, leży pod Mszczonowem. Mikołaj, bisk. pozn. r. 1380 nadał dziesięcinę z niej kościołowi w Mszczonowie (K. W. nr. 1783). W r. 1579 siedzi tu 9 częściowych dziedziców.

Adamowice albo *Adamowo*, osada nie-

istniejąca obecnie, pod m. Grodziskiem w Wielkopolsce; Władysław Łokietek uwolnił dziedzicą jej Marcina Domasławicza w r. 1326 od wszelkich danin i powinności (K. W. nr. 1069).

Adamowicze 1), ws. i folw., pow. słucki, gm. Teladowicze, okr. pol. i par. katol. Kopyl o 52 w. od Słucka. 2) **A.**, ws., pow. wilejski w 1 okr. pol., gm. Mołodeczno (o 3 w.), 28 dusz rewiz.; należy do dóbr Rajewszczyzna (Oskierków).

Adamowicze, pow. żytomierski, ob. *Adamówka* 19).

Adamowiecka Słobódka, pow. bałeki, gm. Mołokisz, par. Rybnica.

Adamowizna, ws., pow. suwalski, gm. Sejwy, par. Kaletnik, odl. 16 w. od Suwałk. W r. 1827 ws. rząd. 13 dm. 132 mk.

Adamówka 1), fol., pow. stopnicki, gm. Ogledów, par. Koniełoty. Odl. od Stopnicy 18 w. 2) **A.**, fol., pow. siedlecki, gm. i par. Wodynie. 3) **A.**, fol., pow. hrubieszowski, gm. Miętke, par. Tyszwce. 4) **A.**, ws., pow. lubartowski, gm. Chudowola, par. Michów.

Adamówka 1), trzy folw., pow. borysowski, gm. Krasne-Łuki. Jeden z nich należy do Wyszomirskich, ma około 30 włók, drugi do Malczewskich (6 włók), trzeci do Marcinkiewiczów (1¹/₂ włók). 2) **A.**, ws., okolica i fol., pow. borysowski, gm. Krasne-Łuki, o 50 w. od Borysowa, własność Wołoczkieviczów, około 50 włók. 3) **A.**, ws., pow. borysowski, ob. *Babaryki*. 4) **A.**, ws., pow. rzeczycy, gm. Zaspą, o 19 w. od Rzeczycey.

Al. Jel.

Adamówka 1), (ob. t. I, 22), do końca zeszłego wieku *Pręcówką* zwana, ws. nad rzeką Hołowianką, pow. berdyczowski, gm. i st. dr. żel. Pohrebyszcze (o 1 w.), par. praw. Pawłówka (o 5 w.), odl. 77 w. od Berdyczowa, 160 dm., 1059 mk., cerkiew drewniana z r. 1817, szkoła cerkiewna, wiatrak. Własność dawniej Rzewuskich, przez Stan. Rzewuskiego sprzedana w 1892 r. hr. Ignatiewowi, ma 565 dzies. ziemi dwor. 2) **A.**, (ob. t. I, 22), ws., pow. czehryński, gm. Racowo, st. poczt. Czehryn (o 8 w.), 501 dm., 3,003 mk., cerkiew paraf., szkoła cerk., 28 wiatraków. 3) **A.**, ferma, pow. zwino-gródzki, gm. Czyżówka, odl. o 18 w. od Zwino-gródki, przy wsi Jabłonówce, własność hr. Andrzeja Potockiego, ma 980 dzies. 4) **A.**, słoboda nad rzeką Gedzyłowym jarem, dopł. Kadyny, pow. bałeki, gm. Bobryk Wielki (9 w.), par. praw. Kryczunowa, katol. Krzywejezioro, o 49 w. od Bałty, przy drodze z Kryczunowej do Gedzyłowej, ma 50 dm. 5) **A.**, ws., pow. kamieniecki, gm. Orynin (o 7 w.), par. katol. Czarnokoziniec, st. poczt. Kamieniec (o 19 w.), przy drodze z Czarnokoziniec do Kizi, 50 dm. 6) **A.**, (ob. t. I, 22), ws. nad Uszycą, pow. latyczowski, okr. pol. i gm. Żińków, par. katol. Wońkowce-Żeniszkowce, 265 dm., 1,600 mk., 2 cerkwie paraf. 7) **A.**, ws., tamże gm. Żeniszkowce 9 dm

8) A., wś. pow. dubieński, gm. Krupiec, par. praw. Sitno Wielkie (o 30 w.), odl. o 55 w. od Dubna, 4 dm., 37 mk. 9.) A., folw. pow. kowelski, gm. Maciejów, odl. o 29 w. od Kowla, 3 dm., 10 mk., własność Międzyńskiego. Założony na porębie leśnym 10.) A., wś, tamże gm. Chocieszów, odl. o 48 w. od Kowla, 18 dm., 90 mk. 11.) A., kol., pow. łucki, gm. Szczuryn, o 28 w. od Łucka, 13 dm., 80 mk. 12.) A., kol. tamże, gm. Poddubce, o 13 w. od Łucka, 11 dm., 66 mk. 13.) A. *Adamowska Huta*, al. *Józefówka*, wś nad rzeką Niemylanką, dopł. Stuczy, pow. nowogradwołyński, gm. Kurne (o 13 w.), odl. 50 w. od mta powiat., 48 dm., 295 mk. Była tu huta szklana. Własność dawniej Ilińskich, obecnie Płaczkowskich, ma 6,690 dzies. ziemi (w tem 2,095 dz. lasu) 14.) A., al. *Adamów* (ob. t. I, 22 nr. 6), wś, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Połonne (o 7 w.), odl. o 66 w. od Nowogradwołyńskiego, 38 dm., 499 mk. Nazwana od imienia właściciela Połonnego, Adama Walewskiego, obecnie wnuka jego żony Franciszka Karwickiego 15.) A., wś, pow. nowogradwołyński, gm. Uniew, odl. o 14 w. od Ostroga, 5 dm., 37 mk. 16.) A., wś nad Stuczą, pow. rowieński, gm. Sieliszcz, par. praw. Hubków (o 3 w.), odl. 67 w. od Równego, 16 dm., 117 mk. 17.) A., wś, pow. starokonstantynowski, gm. Krasylów, odl. o 30 w. od St.-Konstantynowa, 8 dm., 82 mk. 18.) A., kol., pow. włodzimierski, gm. Werba, o 15 w. od Włodzimierza, 10 dm. 66 mk. 19.) A., wś i kol. niemiecka, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Puliny (6 w.), o 34 w. od Żytomierza, młyn wodny, browar piwny. Wś ta, prawdopodobnie zwana dawniej *Adamowiczami*, w 1650 r. należy do Zofii (Serafiny) Jarmolińskiej, widocznie córki kn. Joachima Koreckiego i Anny Chodkiewiczowej. J. Krz.

Adamowo 1) kol., pow. słupecki, gm. Kleczew par. Budziśław, ma 183 morg. 2) A., wś, pow. mławski gm. Ratowo, par. Unieck, odl. o 26 w. od Mławy, ma 7 dm., 96 mk., 367 morg. 3.) A., wś włośc., pow. mławski, gm. Zieluń, par. Dłutowo, odl. 35 w. od Mławy, ma 8 dm., 80 mk., 380 morg, wiatrak. 4) A., wś. włośc., pow. sierpecki, gm. i par. Biezuń, odl. o 16 w. od Sierpeca, ma 10 dm., 107 mk., 183 morg. 5.) A., kol. nad rz. Ruziec, pow. rypiński, gm. i par. Chrostkowo, odl. 16 w. od Rypina, ma 11 dm., 40 mk., 208 morg. 6.) A., wś, pow. lipnowski, gm. Osiek, par. Ligowo, odl. 22 w. od Lipna, ma 46 dm., 177 mk., 132 morg. 7.) A., pow. makowski, gm. Perzanowo, par. Różan. 8.) A., pow. mazowiecki, gm. Klukowo, par. Kuczyn. 9.) A., pow. szczuczyński, gm. Szczuczyn par. Wasosz 10.) A., os., pow. pułtowski, gm. i par. Nasielsk. 11.) A., pow. ostrowski, gm. Długosiedło, par. Ostrołęka.

Adamowo 1), urocz., pow. bielski, gub. gro-

dzieńska, w 4 okr. pol., gm. Aleksandrówka, 54 w. od Bielska. 2.) A., dobra, pow. brzeski, gub. grodzieńskiej, w 3 okr. pol., gm. Łyszczyce, o 23 w. od Brześcia, własność Wisłockich, ma 185 dzies. 3.) A., wś i dobra, pow. kobryński, w 4 okr. pol., gm. Osowce, o 69 i 70 w. od Kobrynia. Wś ma 265 dzies. ziemi włośc., dobra własność Olgi Olifer, mają 500 dzies. 4.) A., os., pow. kobryński, w 5 okr. pol., gm. Worocewicze 5) A., folw., pow. słonimski, w 5 okr. pol., należy do dóbr Dobromyśl (Jundziłów). 6) A., zaśc., pow. kowieński, w 3 okr. pol., gm. Kiejdany, o 58 w. od Kowna. 7) A., folw., pow. nowoaleksandrowski, w 3 okr. pol., o 80 w. od Nowoaleksandrowska, attyn. Zawierza Mirskich, potem Chrapowieckich, dziś br. Halma. 8.) A., dawniej *Jodagalnie*, dobra, w 2 okr. pol. gm. Dryświaty, o 44 w. od Nowoaleksandrowska, własność Stankiewiczów, 460 dzies. Należy do hrabstwa Dryświackiego, własności Jana Nikodema Łopacińskiego, ssty mścisławskiego, później Adamkowiczów, którzy założyli tu folwark i nazwali go od swego nazwiska, poczem sukcesyjnie przeszli do Stankiewiczów. 9.) A., zaśc., tamże, w 4 okr. pol., gm. Antuzowo, o 16 w. od Nowoaleksandrowska. 10.) A., wś i dobra, pow. poniewieski, w 3 okr. pol., gm. Pompiany, o 19 i 20 w. od Poniewieża. 11.) A., dobra, pow. rosieński, gm. Rossienie, o 11 w. od Rossień. 12.) A., dobra, tamże, w 4 okr. pol., gm. Nowe-Miasto (Aleksandrowska), par. Tenenie, własność Piłsudzkich, wraz z Teneniami mają 1,473 dzies. Poprzednio należały do Billewiczów. 13.) A., folw., pow. wilkomierski, w 3 okr. pol., gm. Kurkle, o 36 w. od Wilkomierza, własność Pizanich, 180 dzies. 14.) A., folw., pow. miński, gm. Siemkowa Gródecka, o 18 w. od Mińska. własność Kuncewiczów, około 2-ch włók. 15.) A., folw., pow. nowogródzki, gm. Żuchowicze, o 28 w. od Nowogródka. Własność Jeżykowiczów, razem z folw. Niekraszewo ma 23 włók. Grunta urodzajne i pszenne. 16.) A., zaśc., pow. słucki, gm. Hresk, o 24 w. od Słuck. 17.) A., dobra, pow. sieński, od 1859 r. własność Szydłowskich wraz z Szypami 820 dzies. 18.) A., folw. pow. oszmiański, attyn. Nowosiołek (Czapskich). W lesie sąsiadującym z Borunami, pozostały się ślady siedziby ostatniego pustelnika, upamiętnionego przez Ign. Chodzkę. 19.) A., wś, pow. oszmiański, w 4 okr. pol., gm. Wiszniów (o 4 w.). W r. 1865 miały 49 dusz rewiz. Należą do dóbr Nerowy (hr. Chreptowiczów). 20.) A., dobra, pow. święciański, w 1 okr. pol., gm. Święciany, w 1865 r. własność Petrykowskich. 21.) A., dobra, pow. drysieński, 2,215 dzies., własność dawniej Konstantego Swolyńskiego, później córek jego: Kibortowej i Eidmanowej. 22.) A., folw., pow. dźwiński (dyneburski), należy do dóbr Krasław (Platerów). 23.) A., dobra pow. rzezycki, 496 dzies.; własność Kołakow-

skich (Porów. t. I, 22). 24.) A., wś, pow. wielicki, gm. Cerkowiszce. *J. Krz.*

Adamowska Huta, pow. nowogrodwołyński, ob. *Adamówka* 13).

Adamowszczyzna 1), zaśc., pow. oszmiański, w 1 okr. pol., gm. i dobra (w 1865 r. Korsaków) Grauzyski (o 3 w.). 2) A., wś, pow. wilejski, w 2 okr. pol., gm. Krajsk (o 5 w.). Należała do dóbr Rohozin (Kamieńskich).

Adampol 1), kol., pow. radzyński gm. Strachówka, par. Pniewnik, ma 84 mk. 207 morg. 2) A., folw., pow. radzyński, gm. Zabrodzie, par. Kamieniczek. 3) A., fol., pow. włodawski, gm. i par. Włodawa.

Adampol 1.), dobra, pow. słonimski, w 3 okr. pol., gm. Czemery, o 23 w. od Słonima, własność Dunin-Harkowiczów, mają 230 dzies. 2.) A., dobra, pow. poniewieski w 3 okr. pol., gm. Girsudy, o 38 w. od Poniewieża, własność Szostakowskich, 107 dzies. 3.) A. folw., pow. szawelski, w 4 okr. pol. gm. Radziwiliszki, o 80 w. od Szawel. 4.) A., folw., pow. wiłkomierski, w 3 okr. pol., gm. Towiany, o 19 w. od Wiłkomierza. 5.) A., dwór, tamże, w 3 okr. pol., gm. Rogowo, o 21 w. od Wiłkomierza. 6) A., fol., tamże, w 4 okr. pol., gm. Dobejki, o 61 w. od Wiłkomierza. 7) A., dwór, tamże, w 5 okr. pol., gm. Onikszty o 37 w. od Wiłkomierza. 8) A., folw., pow. nowogrodzki, gm. Niehniewieze, o 15 w. od Nowogrodka, należy do dóbr Szczorsze. Do niedawna własność hr. Chreptowiczów, teraz przez wiano Buteniewych. Fol. ten jako centr dóbr znacznych, posiada wielką gorzelnię parową, produkującą milion stopni spirytusu, młyn parowy, przerabiający 1,000 beczek pszenicy własnej, olejarnię. Opis gospodarstwa podał Al. Jelski w „Gaz. Rolniczej“ z 1886 r. nr. 40—42). 9) A., fol., pow. oszmiański, attyn. hr. Wołczyńskiego (hr. Tyszkiewiczów). 10) A., dobra, pow. połocki, własność Szaniekich, 200 dzies. 11) A., ob. *Adampole*.

Adampol 1), wś, pow. lityński, gub. Kaczanówka, 62 dm., 413 mk., cerkiew cmentarna, wiatrak. 2) A., chwilowa nazwa wsi Szumilówki, w pow. olhopolskim.

Adampole 1), osada, pow. ihumeński, gm. Mobilno, okr. pol. i par. katol. Uźda, o 15 mil od Ihumenia. 2) A., folw., pow. ihumeński, gm. Puków, o 123 w. od Ihumenia. 3) A., ob. *Adam-pol*. *Al. Jel.*

Adamszyski, *Adaszyszki*, wś, pow. szawelski, w 4 okr. pol., gm. Liguny, o 23 w. od Szawel.

Adamusy, os., pow. kolneński, gm. Turośl, par. Kolno. W r. 1827 os. rząd. ma 2 dm., 12 mk.

Adamy, pow. mławski, ob. *Jabłonowo-Adamy* (t. III).

Adasie, wś i urocz. osiadłe, pow. mozyrski,

okr. pol., gm. i par. katol. Petryków (o 5 w.), odl. o 55 w. od Mozyrza. *Al. Jel.*

Adasiawszczyzna, (ob. t. I, 23 s. v. *Adasiowszczyzna*), wś, pow. miński, gm. Kojdanów, 44 w. od Mińska. *Al. Jel.*

Adasin, chutor, pow. słonimski, w 4 okr. pol., gm. Zdzięcioł, o 48 w. od Słonima, 30 dzies. ziemi włośc.

Adaszówka, folw. pow. włodzimierski, gm. Nowodwór, o 40 w. od Włodzimierza, 3 dm., 30 mk.

Adaszyszki, pow. szawelski, ob. *Adamiszki* 4) i *Adamszyski*.

Adeldorf, wś, pow. bobrujski, okr. pol. i gm. Hłusk, o 54 w. od Bobrujska. *Al. Jel.*

Adele, al. *Adelinowo*, dwór, pow. wiłkomierski, w 3 okr. pol., gm. Towiany, o 13 w. od Wiłkomierza, własność Durasiewiczów, 140 dzies.

Adelhof, kol., pow. słupecki, ob. *Chrusciaki* i *Emilienheim*.

Adelin 1.), kol., pow. radzyński, gm. Zabrodzie, par. Niegów, ma 191 ink., 458 morg. 2.) A., fol., pow. nowoaleksandryjski (Puławy), gm. Godów, par. Chodel. 3.) A., pow. turecki, gm. Strzałków, par. Przespolew, ma 2 dm. 24 mk.

Adelina, os., pow. hrubieszowski, gm. Miętkie, par. Nabróż.

Adelin 1), wś, pow. grodzieński, w 2 okr. pol., gm. Brzostowica Wielka, o 61 w. od Grodna, należy do dóbr Brzostowica Wielka (Kosakowskich). 2.) A., chutor, pow. grodzieński, w 4 okr. pol., gm. Skidel, o 35 w. od Grodna, własność Kuźmickich, 23 dzies. 3.) A., folw., pow. kobryński, w 3 okr. pol., gm. Horodziec, należy do dóbr Kamień Szlachecki (Czarnockich). 4.) A., pow. stłucki, ob. *Zaostrowiecze*. 5.) A., dwór, pow. bychowski, dziedzictwo Komorskich, z Draguńskiem i Tithofem ma 448 dzies. 6.) A., folw., pow. klimowski, dziedzictwo Hołyńskich, należy do dóbr Józefów.

Adelina, przys. Morozowa, pow. uszycki, gm. Sołodkowce (o 15 w.), par. katol. Wańkowce, ma 33 dm.

Adelino, zaśc., pow. wileński, w 2 okr. pol., gm. Szyrwinty (o 8 w.); należy do dóbr Szeszółki (Jasieńskich).

Adelinów kol., pow. piotrkowski, gm. Łęczno, par. Sulejów, ma 137 mk., 225 morg.

Adelinowo, pow. wiłkomierski, ob. *Adele*.

Adelkowszczyzna, dobra, pow. grodzieński, w 2 okr. pol., gm. Indura, o 26 w. od Grodna, własność Poczobutów, ma wraz z folw. Kruglik, pustk. Wielka Żarnówka i urocz. Zarubice 302 dzies.

Adgarnie, zaśc., pow. lucyński, własność Grocholskich.

Adgazy *Atgazy*, dwór, pow. szawelski, w 3 okr. pol., gm. Zagory, o 75 w. od Szawel.

Adojuwce, zaśc., pow. święciański, w 3 okr. pol., gm. Kobylniki (o 12 w.).

Adolfberg, ob. *Emilienheim* i *Zalesie*.

Adolfin 1), fol., pow. nieszawski, gm. Sędzin, par. Byczyna, ma 44 mk., 330 morg. dwor. i 7 włośc.; 2.) **A.**, os., pow. siedlecki, gm. Jasionka par. Zbuczyn.

Adolfin 1), wś, pow. bobrujski, gm. Karpilówka, dawniej Rudobielka, o 9 w. od Bobrujska. 2.) **A.**, folw., pow. borysowski, gm. Jurewo, okr. pol. i par. katol. Łohojsk. *Al. Jel.*

Adolfów 1), kol. pow. łódzki, gm. Lućmierz, par. Ozorków, ma 37 mk. 183 morg. 2.) **A.**, kol. nad. rz. Pisia, pow. łaski, gm. Wodzierady, par. Mikołajewice, ma 84 mk., 130 morg. W r. 1827 było 6 dm. 61 mk. 3.) **A.**, os., pow. częstochowski, gm. Lipie, ma 1 dm., 8 morg.

Adolfów 1), pow. mohylewski, ob. *Zarzeczce*. 2.) **A.**, folw., pow. rówieński, gm. Lubikowice, odl. o 117 w. od Równego, 3 dm., 37 mk.

Adolfowo, wś, pow. mławski, gm. Ratowo, par. Gradzanowo, odl. 26 w. od Mławy, ma 4 dm., 59 mk., 80 morg.

Adolfowo 1), folw., pow. rossieński, w 1 okr. pol., gm. Kroże, o 37 w. od Rossień. 2.) **A.**, folw., pow. telszewski, w 1 okr. pol., gm. Gadonów, o 2 w. od Telsz.

Adolin, kol., pow. nowogrodzki, gm. Żołobne, odl. 18 w. od mta powiat., 18 dm., 123 mk.

Adomajcie 1), 1 i 2. dwie wsie, pow. rossieński, gm. Kroże, o 35 w. od Rossień. 2.) **A.**, dwa majątki, tamże, o 34 w. od Rossień. Jeden z nich należy do Bielskich i ma 87 dzies. 3.) **A.**, al. *A.-Kiwojcie*, okolica, pow. telszewski, w 4 okr. pol., gm. Żorany, o 28 w. od Telsz. Więckiewiczowie mają tu 25 dzies., Żylewiczowie 55 dzies., Piewczewiczowie w 4 działach 114 dzies., Pietkiewiczowie 21 dzies.

Adomiszki, dwór, pow. rossieński, w 1 okr. pol., gm. Kołtyniany, własność Łabanowskich. 28 $\frac{1}{2}$ dzies.

Adwerny, wś, pow. władysławowski, gm. Syntowty, odl. 23 w. od Władysławowa, ma 10 dm., 80 mk. W r. 1827 wś przyw. 10 dm., 84 mk.

Adworyszce, wś, pow. borysowski, gm. Dolce, o 124 w. od Borysowa. *Al. Jel.*

Adziele, folw., pow. ponieński, w 2 okr. pol., gm. Naciuny, o 78 w. od Poniewieża.

Adziuny, wś, pow. ponieński, w 2 okr. pol., gm. Naciuny, o 85 w. od Poniewieża.

Afanasiewo, w 1765 r. *Afanasowszczyzna*, wś, pow. wieliski, gm. Usmyń. Podług sumaryusza z 1765 r. w ławnictwie rosniańskim wójtostwa usmyńskiego.

Afanasizski, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Antuzowo, o 22 w. od Nowoaleksandrowska.

Afanasówka, wieś, powiat wieliski, gmina Uświat.

Afonkiszki, wś, pow. wilkomierski, w 4 okr. pol., gm. Owanta, o 44 w. od Wilkomierza.

Agachonowo, pow. wieliski, ob. *Agafonowo*.

Agacin 1) al. *Agatawo*, wś, pow. wołkowyski, w 2 okr. pol., gm. Zelzin, o 27 w. od Wołkowyska, z chutorem Malinówka ma 221 dzies. ziemi włośc. 2.) **A.**, karczma, pow. miński, gm. Zasule, o 60 w. od Mińska. *Al. Jel.*

Agafonowo, w 1765 r. *Agachonowo*, wieś, pow. wieliski, gm. Ilino. Podług sumaryusza z 1765 r., należy do ławnictwa ostrowieńskiego w wójtostwie chryzowskim.

Agajlis, dwór, pow. szawelski, w 3 okr. pol., gm. Krupie, o 40 w. od Szawel, należy do bar. Hanów i wraz z Skabiszkami ma 1,073 dzies. (346 ziemi użytk. 710 lasu).

Agarce, wś, pow. wilejski, w 3 okr. pol., gm. Porpliszce (o 12 w.). W r. 1865 było 10 dusz rewiz. Należy do dóbr Dokszyce Podomechy (Dłużniewskich).

Agatonowa, wś, pow. wieliski, w t. zw. wieliskiej „obodnicy“.

Agatówka 1), wś, pow. janowski, gm. Trzydnik, par. Gościeradów; 2.) **A.**, pow. chełmski, gm. Turka, par. Swierze.

Agatówka, wś, pow. żytomierski, w pobliżu granicy pow. berdyczowskiego, gm. Sołotwin, par. praw. Halcypiec (o 3 w.), odl. o 34 w. od Żytomierza, 30 dm., 162 mk.; własność Szabłowskich, poprzednio Różyckich.

Agatowo 1), folw., pow. prużański, w 1 okr. pol., gm. Kotra, należy do dóbr Mokre (Żelazowskich). 2.) **A.**, pow. wołkowyski, ob. *Agacin*. 3.) **A.**, zaśc., pow. wilkomierski, w 4 okr. pol., gm. Owanta, o 34 w. od Wilkomierza.

Aginty, dwór, pow. kowieński, w 2 okr. pol., gm. Kroki, o 80 w. od Kowna.

Agkubolcie, zaśc., pow. wilkomierski, w 2 okr. pol., gm. Lubocz, o 62 w. od Wilkomierza.

Agkukupis, zaśc., pow. wilkomierski, w 2 okr. pol., gm. Kupiszki, o 83 w. od Wilkomierza.

Agliniszki 1), wś, pow. maryampolski, gm. Wejwery odl. 25 w. od Maryampola, ma 2 dm., 17 mk.; 2.) **U.**, al. *Angliszki*, os., pow. wyłkowyski, gm. Giże.

Agliniszki, zaśc., pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Daugieliszki (o 5 w.).

Agłona, pow. dyneburski, (ob. t. I, 24), gm. Kapina (o 6 w.). W 1699 r. dziedzictwo Siesiekich. Ewa Justyna z Siesiekich Szostowicka funduje klasztor ks. dominikanów, których kościół jest pod wez. Wniebowzięcia N. M. P.

Agniepole, dobra, pow. mścisławski. Od 1842 r. własność Moczulskich, 340 dzies.

Agnieszków, kol., pow. kaliski, gm. Marchwacz, par. Rajska, odl. 18 w. od Kalisza, ma 12 dm., 70 mk.

Agnieszkowo 1), wś, pow. mławski, gm.

Ratowo, par. Radzanów, odl. 26 w. od Mławy, ma 2 dm., 16 mk., 61 morg; 2.) **A.**, ws., pow. rypiński, gm. i par. Gujsk, odl. 10 w. od Rypi-na, ma 26 dm. 241 mk., 628 morg.

Agnopol, kol., pow. rawski, gm. i par. Budziszewice, jedna część ma 13 dm., 118 mk., 130 morg., druga część ma 9 dm., 95 mk., 150 morg. W 1827 r. było 6 dm., 31 mk.

Agnopol, dobra, pow. kowieński, w 1 okr. pol., gm. Krasne Sioło, o 10 w. od Kowna, własność Bolcewiczów, 858 dzies. (510 lasu).

Agotyszk, pow. nowoaleksandrowski, ob. *Ajutyszki*.

Agronomy, folw., rossieński, w 5 okr. pol., gub. Łabardzie, o 85 w. od Rossień.

Agrypiszki, (ob. t. I, 24), ws., pow. trocki, w 3 okr. pol., gm. Wysoki Dwór, 86 dusz rewiz.

Agrypowa, folw., pow. połocki, attyn. Horek, Wiktorji Budzkowej.

Aguley, folw., pow. grodzieński, w 3 okr. pol., gm. Lunna, o 34 w. od Grodna.

Ahalnica Wielka i Mała, dwie wsi, pow. dzisieński, w 2 okr. pol., gm. Postawy (o 23 w.). W r. 1865 było 47 dusz rewiz.

Ahejewszczyzna, ws., pow. mohylewski, gm. Polykowicze (o 7 w.).

Ahryzkowo, właśc. *Ohryzkowo*, ws. nad rzeką Bysową, pow. wieliski, gm. Ilino o 2 w. od wsi, wśród lasu, na błotach znajduje się horodyszcze podłużne, długie do 20 sąż., wysokie około 5 sąż.

Aiskrauble, (łotew), ob. *Ascheraden*.

Ajacie, w spisie z 1886 r. *Ajatce*, ws., pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Antuzowo, o 24 w. od Nowoaleksandrowska.

Ajatce, ob. *Ajacie*.

Ajciuny, (ob. t. I, 24), ws., pow. trocki, w 3 okr. pol., gm. Butrymańce (o 4 w.). W 1865 r. było 66 dusz rewiz.; należy do dóbr Zielenpol (Rosochackich).

Ajdziuny, folw., pow. nowoaleksandrowski, w 5 okr. pol., gm. Ponedel, należy do dóbr Ponedel (Kościółkowskich), ma 235 dzies.

Ajspury, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Oknista, o 71 w. od Nowoaleksandrowska.

Ajszpory, dwór, pow. poniewieski, w 4 okr. pol., gm. Birże, o 76 w. od Poniewieża.

Ajszpury, dwie wsi, pow. dźwiński (dyne-burski), par. Krasław.

Ajtwareyszki, ws., pow. kalwaryjski, gm. Si-mno, odl. 32 w. od Kalwaryi, ma 39 dm., 172 mk.

Ajutyszki, w spisie z 1886 r. *Agotyszki*, ws., pow. nowoaleksandrowski, w 5 okr. pol., gm. Kwietki, o 105 w. od mta powiat.

Akacze, al. *Okacze*, ws., pow. słonimski, w 4 okr. pol., gm. Kozłowszczyzna, par. Kossów, o 20 w. od Słonima, 395 dzies. ziemi włośc.

Akaniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski,

w 1 okr. pol., gm. Tauroginia, o 48 w. od mta powiat.

Akarhal, zaśc., pow. święciański, w 1 okr. pol., gm. aleksandrowska; należy do dóbr Szaj-kuny (Swolkiewiczów).

Akicie, ws., pow. władysławowski, gm. Żyple, par. Łuksze, odl. 30 w. od Władysławowa, ma 11 dm., 127 mk. W r. 1827 ws. pryw. ma 11 dm., 94 mk.

Akiele, *Akiely*, zaśc., pow. święciański, w 3 okr. pol., gm. Komaje (o 8 w.).

Akimowicze, dobra, pow. nowoaleksandrow-ski, w 2 okr. pol., gm. Dryświaty, własność Tre-zinów, 656 dzies. W spisie urzęd. nie podane.

Akimówka, folw., pow., miński, gm. Siem-kowo-Gródecka, oddawna własność Nikolina, około 6½ włók. *Al. Jel.*

Akliniele, pow. poniewieski, ob. *Akmieniele*.

Aklapodzie, ws., pow. kowieński, w 2 okr. pol., gm. Kroki, o 65 w. od Kowna.

Akmena, dwór, pow. nowoaleksandrowski, w 5 okr. pol., gm. Kwietki, o 101 w. od mta powiat.

Akmeniele, w spisie z 1892 r. *Akliniele*, folw., pow. poniewieski, w 2 okr. pol., gm. Po-kroje, o 51 w. od Poniewieża.

Akmenina, zaśc., pow. święciański, w 1 okr. pol., gm. Święciany (obw.), należy do dóbr skarbowych Konciarzyn-Kochanówka.

Akmeninie, ws., pow. władysławowski, gm. Żyple, par. Łuksze, odl. 36 w., ma 4 dm., 38 mk. W r. 1827 było 4 dm., 37 mk.

Akmeninie 1), dwór, pow. szawelski, w 3 okr. pol., gm. Kruki. 2.) **A.**, zaśc., tamże gm. Gruździe, o 29 w. od Szawel.

Akmeninka, zaśc., pow. nowoaleksandrow-ski, w 2 okr. pol., gm. Smółwy, o 12 w. od mta powiat.

Akmeniszki 1.), dwór, pow. nowoaleksan-drowski, w 5 okr. pol., gm. Kwietki; włośc. Buławas ma 20 dzies., Gasiunas 20 dzies. 2.) **A.**, dwór, pow. poniewieski, w 4 okr. pol., gm. Birże, o 83 w. od Poniewieża. 3.) **A.**, ws., pow. rossieński, w 2 okr. pol., gm. Szymkajcie, o 18 w. od Rossień. 4.) **A.**, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Owanta, o 24 w. od Wilkomierza. 5.) **A.**, zaśc., pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. i do-bra skarbowe Daugieliszki (o 10 w.). 6.) **A.**, ws., pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. Lyngmiany (o 9 w.). W r. 1865 było 19 dusz rewiz.; na-leży do dóbr skarb. Kiemierz.

Akmeniuszyki, ws., pow. święciański, w 3 okr. pol., gm. Hoduciszki, W r. 1865 ma 16 dm. rewiz.; należy do dóbr skarb. Stojaciszki.

Akmiany, ws., pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Rakiszki, o 41 w. od mta powiat.

Akminajcie, ws., pow. szawelski, w 1 okr. pol., gm. Kurszany, o 28 w. od Szawel.

Aksakowszczyzna, wś, pow. miński, gm. Raków (o 6 w.), o 39 w. od Mińska, *Al. Jel.*

Aksamit, wś, pow. słucki, gm. Hrozów, o 23 w. od Słucka. *Al. Jel.*

Aksencowo, pow. wielicki, ob. *Aksentiewo*.

Aksenkowicze, wś i folw., pow. mohylowski, gm. Czerkowskie. Wś ma 13 dm., 114 mk. Folw. należy do dóbr Białynicze (Miasojedowych).

Aksentiewo, w 1765 r. *Aksencowo*, wś, pow. wielicki, gm. Ilino. W sumaryuszu z 1765 r. wymieniono jako należące do ławnictwa lasunowskiego w wójtostwie głazowickim.

Aksenty, wś, pow. sieński, gm. Łukoml, 12 dm., 32 mk.

Aksiutowo, wś, pow. dzisieński, w 2 okr. pol. gm. Bohiń (o 15 w.), par. Ikażń. W r. 1865 było 32 dusz rewiz.

Akstyńia, wś, pow. rossieński, w 3 okr. pol. gm. Botoki, o 47 w. od Rossień.

Akszeliszki, okolica, pow. szawelski, gm. Podubiś, o 29 w. od Szawel, własność Bobrowskich, 14 dzies. i Stulgińskich, którzy w A. i Bobolicach mają 72 dzies.

Aksztoluki, wś, pow. kowieński, w 2 okr. pol., gm. Kroki, o 72 w. od Kowna.

Akszynka, (ob. t. I, 25), wś i folw., pow. rohaczewski, gm. Pokot (o 11 w.), 46 dm., 116 mk., należy do dóbr Mazalów (Jezierskich).

Akulinka, wś, pow. mozyrski, gm. Michałki, o 12 w. od Mozyrza. *Al. Jel.*

Akulino, pow. wielicki, ob. *Akulowo*.

Akulowo al. *Akulino*, wś, pow. wielicki, gm. Ilino. Podług sumaryusza z 1765 r. należy do ławnictwa dutkińskiego w wójtostwie ohryzowskim.

Akwizgran, os. pow. kielecki, gm. Piekoszów, par. Strawczyn. Odł. od Kiele 23 w. W 1827 r. było 6 dm., 28 mk.

Alba 1), folw. i osada cerkiewna, pow. słonimski, w 1 okr. pol., gm. i par. Kossów, o 50 w. od Słonima, własność Pusłowskich, cerkiew paraf., gorzelnia, młyn wodny, 1,533 dzies. ziemi dworskiej (1,132 roli, 373 łąk, 24 nieuż.) i 67 dzies. ziemi cerkiewnej. 2.) **A.**, wś, poradziwiłowska, pow. słucki, gm. Łań, w pobliżu folw. tej nazwy (ob. t. I, 25), par. katol. Nieśwież, o 61 w. od Słucka, należała do Ordynacji nieświeskiej. *Al. Jel.*

Albajce, wś, pow. szawelski w 1 okr. pol., gm. Błagowieszczeńsk, o 47 w. od Szawel.

Albertów 1), wś, pow. rawski, gm. i par. Lubochnia, ma 13 dm., 71 mk., 89 morg. 2.) **A.**, kol., pow. brzeziński, gm. Ciosny, par. Budziszewice, ma 13 dm., 111 mk., 301 morg. 3.) **A.**, os. i fol. nad rzeką b. n., pow. łódzki, gm. Babice, par. Kazimierz, os. ma 2 dm., 45 mk., 20 morg., fol. 5 dm., 50 mk., 393 morg.

Albertówka 1), folw., pow. kamieniecki, okr. pol., gm., par. katol. i st. poczt. Gródek

(o 9¹/₂ w.), par. praw. Łysowody, leży przy Łysowodach, o 51 w. od Kamieńca. 2.) **A.**, wś, pow. owrucki, gm. Bazar, odl. 36 w. od Owruca, 31 dm., 183 mk.

Albertowo, folw., pow. kowieński, w 4 okr. pol., gm. Aleksandrowska Słoboda, o 31 w. od Kowna; należy do dóbr Barbarynów (Popowych).

Albertyn 1) (ob. t. I, 26), osada fabr., pow. słonimski, w 5 okr. pol., gm. Szydłowicze, o 5 w. od Słonima, 132 dm., 350 mk., szkoła, 221 dzies. roli, fabryka sukna, tartak, młyn wodny. 2.) **A.**, al. *Aleksandrowo*, dobra, tamże, własność Pusłowskich, mają z folwarkami 9,573 dzies. (1,288 roli, 497 łąk, 7,158 lasu, 630 nieuż.

Albertyski 1), folw., pow. szawelski w 3 okr. pol., gm. Kruki, o 58 w. od Szawel. 2.) **A.**, dwór, tamże, o 54 w. od Szawel.

Albica, wś, pow. telszewski. Zapisana w r. 1630 jako uposażenie kościołowi w Składziach przez Mikołaja Paszanowskiego, koniuszego J. K. Mei (W. Wołonczewski *Biskupstwo Żmudzkie*, str. 68). *M. R. W.*

Albina, chutor, pow. latyczowski, okr. pol. Derażnia, gm. Wójtowiec, par. katol. Latyczów.

Albinów 1), fol., pow. łowicki, gm. Lubianków, par. Dmosin, ma 37 mk., 183 morg. 2.) **A.**, fol., pow. sokołowski, gm. i par. Kossów, 2 dm., 332 morg. 3.) **A.**, wś, pow. zamojski, gm. Góraj, par. Radziecin.

Albinów, (ob. t. I, 26), wś, pow. dzisieński, w 2 okr. pol., gm. Bohiń (o 5 w.), par. Ikażń. W r. 1865 było 29 dusz rewiz.

Albinowce, wś, pow. lidzki, w 3 okr. pol., gm. Szczuczyn. W r. 1865 było 54 dusz rewiz.; należy do dóbr Krasne (ks. Druckich Lubeckich).

Albinówka, wś w pobliżu ujścia Teterówki do Hnyłopiatu, pow. żytomierski, gm. Trojanów, par. praw. Baraszówka (o 5 w.), odl. o 5 w. od Żytomierza, 37 dm., 208 mk. W r. 1789 należała do sstwa żytomierskiego.

Albinowo 1.), chutor, pow. wołkewyski, w 3 okr. pol., gm. Świsłocz, o 30 w. od Wołkowyska, 15 dzies. ziemi włośc. i 61 dzies. należących do Okieńczyców. 2.) **A.**, dobra, pow. szawelski, gm. Błagowieszczeńsk, o 57 w. od Szawel, własność Arzewłockich, 200 dzies. i Przewłockich, 150 dzies. 3.) **A.**, wś, pow. nowogrodzki, gm. Nowa - Mysz, o 49 w. od Nowogrodka.

Albinowszczyzna, wś, pow. dzisieński, w 3 okr. pol., gm. Druja (o 14 w.), 12 dusz rewiz.; należy do dóbr Małkowszczyzna (Szaumanów).

Albińsk, folw., pow. bobrujski, gm. Laskowicze, o 86 w. od Bobrujska, własność Ociółkiewiczów, 6¹/₂ włók. *Al. Jel.*

Albrechtowo 1), dobra, pow. szawelski gm. Krupie, o 42 w. od Szawel, własność Puzynów, 500 dzies. 2.) **A.**, dobra, pow. połocki, dawniej sstwo, dziś skarbowe, obejmują 38 wsi, 3 zaścianki, 1 fermę (Bohdanówka), mają 11,974

dzies. 3) **A., Iwanowo**, ws nad rz. Bołtun, tamże, gm. Wozniesieńsk, o 50 w. od Połocka, 21 dm., 242 mk., zarząd gminy.

Albrechtowo w dok. *Albreccov*, osada znikła w okolicach Dolska, nad granicą Szląską. Wzmianka o niej w dok. z r. 1230; w r. 1257 otrzymuje prawo niemieckie (K.W. nr 128:351).

Albrechtyszki, ws, pow. władysławowski, gm. i par. Giełgudyski, odl 32 w. od Władysławowa, mają 7 dm, 55 mk.

Albuta, urocz. osiadłe, pow. miński, gm. Swierżeń (o 5 w.), o 85 w. od Mińska.

Alchena, jezioro, w pow. święciańskim.

Alchimce, (ob. t. I, 26), folw., nad rz. Drujką, pow. nowoaleksandrowski, na granicy pow. dzisieńskiego, w 3 okr. pol., gm. Słobódka, o 81 w. od Nowoaleksandrowska. własność Wasilewskich. Należał do dworu Drujka (w pow. dzisieńskim), własność niegdyś Rudominów, dalej Kazimierzowej Łopacińskiej, dalej syna jej Adama, który w 1858 r. sprzedał razem z Drujką Józefowi Wasilewskiemu.

Alchinkowo 1) dobra, pow. orszański, dziedzictwo Śleżanowskich, 836 dzies. 2.) **A.**, pow. wieliski, ob. *Alfinkowo*.

Alchimowszczyzna, zaśc., pow. borysowski, 1 okr. pol., par. katol. Dokszyce, o 120 w. od Borysowa.

Al. Jel.

Alchówka, ws, pow. wieliski, gm. Usmyń.

Alciszki, zaśc., pow. oszmiański, w 1 okr. pol., gm. Kucewicze (o 21 w.). W r. 1865 było 5 dusz rewiz.; należy do dóbr Łatowicze (Czapskich).

Aldowo, folw. pow. nowogrodzki, gm. Czernichów, par. katol. Darowo, o 48 w. od Nowogrodka.

Al. Jel.

Aldukowszczyzna, dobra, pow. grodzieński, w 2 okr. pol., gm. Hołynka, o 51 w. od Grodna, własność Aldukiewiczów, ma 87 dzies.

Alechny 1), ws, pow. nowoaleksandrowski, w 3 okr. pol., gm. Krasnogórka, o 62 w. od Nowoaleksandrowska. 2.) **A., Olechny**, ws, pow. rossieński, w 2 okr. pol., gm. Rossienie, o 17 w. od Rossień.

Alejety, powiat nowoaleksandrowski, ob. *Alesty*.

Alejniki, dobra, pow. mściławski, od 1878 r. własność Wasilewskich, 220 dzies.

Alejuńcie, ws, pow. wileński, w 2 okr. pol., gm. Mejszagola (o 10 w.). W r. 1865 było 27 dusz rewiz.; należy do dóbr Europa (Narbutów).

Alejuny, ws, pow. nowoaleksandrowski, w 1 okr. pol., gm. Sołoki, o 26 w. od mta pow

Aleksa, zaśc., pow. święciański, w 1 okr. pol., gm. Kiemieliński (o 5 w.). W r. 1865 było 13 dusz rewiz. (3 jednodworców); należy do dóbr Marguniszek (Szyszków).

Aleksanderdorf, pow. nowogrodzki, ob. *Aleksandrówka* 19).

Aleksandra wola, ws, pow. warszawski,

gm. i par. Nieporęt, ma 53 mk., 74 morg włosc. i 4 dwor.

Aleksandrajcie, os., pow. rossieński, gm. Rossienie, o 5 w. od Rossień.

Aleksandrinhof, folw, pow. poniewieski, w 4 okr. pol., gm. Podbirze, o 65 w. od Poniewieża, własność bar. Budberga, należy do dóbr Pomusz Murowany i ma 105 dzies.

Aleksandrodar, os., pow. olkuski, gm. Cjanowice, par. Korzkiew. Odl. od Olkusza 28 w.

Aleksandropol, dobra, pow. łucyński, własność Horożańskich, 26,848 dzies.

Aleksandropol, nazwa nadana od jednego z książąt Prońskich mstku Horoski na Irszy, w pow. żytomierskim, która jednak nieprzyjęła się. Nabyte w 1625 r. przez Niemiryczów od Leszczyńskich za 200,000 złp. W 1628 roku wnoszą oni ztąd od 10 dm., 2 ogr., 3 kół młyn., 5 rzemieśln., 1 popa. Por, *Horoski* (t. III).

Aleksandropole, ws, pow. piotrkowski, gm. i par. Rosprza, ma 22 dm., 139 mk. 134 morg.

Aleksandrów 1.), kol., pow. warszawski, gm. Brudno, par. Tarchomin. W r. 1870 miała 323 mk., 23 morg. 2.) **A.**, kol. pow. warszawski, gm. i par. Nieporęt. W r. 1870 miała 213 mk., 352 morg. 3.) **A.**, kol., pow. nowomiński, gm. i par. Jakóbów. W r. 1870 miała 277 mk., 448 morg. 4.) **A.**, os., pow. grójecki, gm. Wągrowo, par. Prażmow, ma 93 morg. 5.) **A.**, kol., pow. nowomiński, gm. i par. Wiązowna, szkoła początkowa. 6.) **A.**, ws i os. karcz., pow. sochaczewski, gm. i par. Szymanów, ma 229 mk., 455 morg. 7.) **A.**, ws, pow. sochaczewski, gm. i par. Rybno, ma 8 os. 107 morg. Ob. *Rybno*. 8.) **A.**, os., pow. sochaczewski, gm. Chodaków, par. Trojanów, ma 13 mk., 90 morg. 9.) **A.**, os., pow. sochaczewski, gm. Kampinos, par. Leszno. Nie podana w spisie urzęd. z r. 1870. 10.) **A.**, fol., pow. radzyński, gm. i par. Radzymin. Posiada gorzelnię, 272 mk., 5,272 morg. w tem 42 włosc. Wchodzi w skład dóbr Radzymin. 11.) **A.**, os, pow. grójecki, gm. Rykały, par. Goszczyn. Nie podana w spisie osad z r. 1870. 12.) **A.**, kol, pow. grójecki, gm. Czersk, par. Sobików, ma 53 mk., 78 morg. 13.) **A.**, pow. włocławski, gm. Pikutkowo, par. Brześć kujawski. Nie podana w spisie osad z r. 1870. 14.) **A.**, os., pow. kutnowski, gm. i par. Rdutów, ma 51 mk., 69 morg. 15.) **A.**, al. *Dzieweczka*, ws, pow. rawski, gm. Maryanów, par. Biała, ma 7 dm., 57 mk., 95 morg. W 1827 r. 5 dm., 19 mk. 16.) **A.**, os., pow. rawski, gm. Boguszyce, par. Żelechlinek, ma 2 dm., 12 mk., 26 morg. włosc. 17.) **A.**, kol., pow. brzeziński, gm. Ciośny, par. Ujazd, ma 19 dm., 125 mk., 117 morg. os. 1 dm., 5 mk., 3 morg. dwor. 18.) **A.**, kol., karcz., pow. noworadomski, gm. Brudzice, par. rz.-kat. Lgota, ew. Kleczków, ma 23 dm., 155 mk. 387 morg., os. karcz. 1 dm., 3 mk., 1 morg. 19.) **A.**, ws nad rzeką Pilicą i Białką, pow. no-

woradomski, gm. Koniecpol, par. Nakło, ma 12 dm., 94 mk., 103 morg., os. karcz. 1 dm., 5 mk., 5 morg. dwor. W 1827 r. 7 dm., 51 mk. 20.) **A.**, fol. nad rzeką Łuciążą, pow. piotrkowski, gm. Krzyżanów, ma 3 dm., 23 mk., 268 morg. 21.) **A.**, kol. włosc., pow. piotrkowski, gm. i par. Kamieńsk, ma 20 dm., 151 mk., 319 morg. W r. 1827 ma 20 dm., 151 mk. 22.) **A.**, fol. nad rzeką Ner, pow. łęczycki, gm. Poddebice, par. Bałdrzychów, ma 3 dm. 62 mk. 23.) **A.**, wś, pow. turecki, gm. Lubola, par. Brodnia, stanowi jedną całość z kol. Brodnia. 24.) **A.**, kol., pow. kaliski, gm. i par. Kościelec, odl. 19 w. od Kalisza, ma 16 dm., 96 mk. 25.) **A.**, pow. wieluński, gm. i par. Praszka, odl. 23 w. od Wierunia, ma 17 dm., 108 mk. 26.) **A.**, os., pow. iłżecki, gm. Rzecznów, par. Iłża (o 11 w.), ma 10 dm., 37 mk., 67 morg. 27.) **A.**, wś, pow. iłżecki, gm. i par. Siemno, odl. 29 w. od Iłży, ma 10 dm., 35 mk., 154 morg. 28.) **A.**, folw., pow. iłżecki, gm. Ciszycza, par. Tarłów, ma 1 dm., 7 mk., 308 morg. 29.) **A.**, fol., pow. kozienicki, gm. i par. Policzna, ma 6 mk., 200 morg. 30.) **A.**, fol., pow. iłżecki, gm., Wierzchowiska, par. Krempa, ma 1 dm., 2 mk. 348 morg. 31.) **A.**, kol., pow. iłżecki, gm. Pętkowice, par. Siemno, odl. 28 w. od Iłży, ma 27 dm., 148 mk., 532 morg. 32.) **A.**, pow. pińczowski, gm. i par. Chroberz. Odl. od Pińczowa 11 w. 33.) **A.**, os., pow. włoszczowski, gm., i par. Chrzastów. Odl. od Włoszczowy 26 w. 34.) **A.**, wś, pow. biłgorajski, gm. Aleksandrów, par. Gorecko. W r. 1827 wś przyw. ma 168 dm., 1,294 mk. 35.) **A.**, wś, kol., pow. janowski, gm. Gościeradów, par. Książomierz. Utworzona w 1865 r. z ogólnych pastwisk wsi rząd. Książomierz. Ma 368 morg. obszaru, 36 osad, 90 działów, 294 mk rz.-kat. Każda osada obejmuje około 4 ch morg. 36.) **A.**, wś, pow. garwoliński, gm. i par. Łaskarzew, ma 10 dm., 113 mk., 121 morg. 37.) **A.**, pow. ostrołęcki, gm. Troszyn, par. Kleczków 38.) **A.**, wś i trzy fol., pow. kalwaryjski, gm. Lubów, par. Grażyski, odl. 12 w. od Kalwarii. Wś ma 5 dm., 53 mk., trzy części zwane od dawniejszych właścicieli folwarków mają: 43 dm., 172 mk., 8 dm., 48 mk., 10, dm., 48 mk. 39.) **A.**, ob. *Aleksandrowo*. *Br. Ch.*

Aleksandrów 1.), wś, pow. słonimski, w 3 okr. pol., gm. Zdziesięć, wraz ze wsią Chodewyński, w 2 okr. pol., gm. Łyskowo, o 35 w. od Wołkowyska, własność Sikorskich, mają 598 dzies. 3.) **A.**, zaśc., pow. miński, gm. Samochwałowice, par. katol. Koreliszczewice (o 1 milę), odl. 16 w. od Mińska. Należy do dom. Ignatycze. Zasiedlony przez szlachtę, płacąc dzierżawy do 60 rub. za włókę. *Al. Jel.*

Aleksandrów 1.) (ob. t. 1, 27), wś, nad Batohem, pow. uszycki, gm. Kapuściany, 73 dm.,

400 mk., cerkiew paraf. 2.) **A.**, *Litewski*, kolonia niemiecka, pow. łucki, gm. Torczyn (o 3 w.), odl. o 27 w. od Łucka, 12 dm., 58 mk., dom modl. ewang. 3.) **A.**, w pow. owruckim, nazwa nadana wsi Klińce od imienia ks. Aleksandra Wiśniowieckiego. Nie przyjęła się, podobnie jak i druga nazwa Horłowszczyzna. 4.) **A.**, wś, pow. owrucki, gm. Hładkowice, o 12 w. od Owruca, 10 dm., 66 mk. 5.) **A.**, chwilowa nazwa mto powiat. Łubny, od imienia Aleksandra ks. Wiśniowieckiego, ssty czerkaskiego.

Aleksandrów 1.) os. karcz., pow. łaski, gm. i par. Buczec, ma 1 dm., 7 mk., 3 morg.; 2.) **A.**, wś, pow. wołkowyski, gm. i par. Pojewoń, odl. 15 w. od Wołkowyszek, ma 5 dm., 42 mk.

Aleksandrowice, kol., pow. piotrkowski, gm. Szydłów, ma 4 dm., 17 mk, 90 morg.

Aleksandrowice, wś, pow. słonimski, w 4 okr. pol., gm. Pacowszczyzna, par. Zdziesięć, o 49 w. od Słonima.

Aleksandrówka 1.) wś i folw., pow. nowomiński, gm. Dębe wielkie, par. Długa kościelna, ma 59 mk., 182 morg. dwor. i 146 włosc. 2.) **A.**, fol. pow. kutnowski, gm. Dobrzelin, par. Sleszyn, ma 5 mk., 118 morg. 3.) **A.**, wś, pow. łęczycki, gm. Gostków, par. Tur, ma 7 dm., 45 mk. 4.) **A.**, *Klepaki*, kol. pow. kaliski, gm. Czołowo, par. Osiek wielki, odl. 8 w. od Koła, ma 7 dm., 62 mk. 5.) **A.**, os. nad rz. Wiercia, pow. częstochowski, gm. i par. Przyrów, ma 2 dm., 36 mk., 71 morg. 6.) **A.**, wś, pow. kozienicki, gm. i par. Kozienice (o 2 w.), ma 20 dm., 204 mk., 81 morg. 7.) **A.**, os., pow. kielecki, gm. i par. Bodzentyn. Odl. od Kiele 34 w. 8.) **A.**, *krzywowska* i *niedziałowska*, kol. pow. chełmski, gm. Rejowiec, par. ew. Lublin. Mieszkają tu niemieccy koloniści. 9.) **A.**, kol., pow. chełmski, gm. Staw, par. Pawłów. 10.) **A.**, fol., pow. radzyński, gm. Szóstka 11.) **A.**, wś, pow. konstantynowski, gm. Olszanka, 8 dm., 39 mk., 328 morg. 12.) **A.**, wś, pow. ciechanowski, gm. Nużewo, par. Ciechanów (o 1 w.), ma 13 dm., 145 mk., 117 morg., cegielnia.

Aleksandrówka 1) dawniej *Radziwiłłówka*, wś, pow. bielski, gub. grodzieńskiej, w 4 okr. pol., gm. Aleksandrówka, o 53 w. od Bielska, 21 dm., 173 mk., zarząd gminny, szkoła ludowa, 424 dzies. ziemi włosc. Na polach wsi znajdują się mogiły t. z. kamienne oraz cmentarzyko. 2.) **A.**, folw., pow. brzeski, gub. grodzieńskiej, w 5 okr. pol., gm. Wierzchowice, własność Wasilkowskich, ma 460 dzies. 3.) **A.**, folw., pow. grodzieński, w 2 okr. pol., należy do dóbr Krynki (Rosławlewych). 4.) **A.**, wś, pow. prużański, w 3 okr. pol., gm. Staruny, o 28 w. od Prużany, ma z osadami: Kowalewszczyzna i Podolesie 452 dzies. ziemi włosc. 5.) **A.**, wś, pow. wołkowyski, w 1 okr. pol., gm. Izabelin, o 17 w. od Wołkowyska. 6.) **A.**,

wś, pow. kowieński, w 4 okr. pol., gm. Rumszyski, o 20 w. od Kowna. 7.) **A.**, tamże, w 3 okr. pol., gm. Bobty, własność Mingajłów, 8½ dzies. 8.) **A.**, wś, pow., poniewieski, w 2 okr. pol., gm. Smilgie, o 22 w. od Poniewieża. 9.) **A.**, wś, pow. poniewieski, w 4 okr. pol., gm. Czypiany, o 32 w. od Poniewieża. 10.) **A.**, folw., pow. szawelski, w 3 okr. pol., gm. Gruździe, o 28 w. od Szawel. 11.) **A.**, wś, pow. wilkomierski, w 1 okr. pol., gm. Konstantynów, o 5 w. od Wilkomierza. 12.) **A.**, wś, tamże, w 3 okr. pol., gm. Kowarski, o 33 w. od Wilkomierza. 13.) **A.**, wś, tamże, w 4 okr. pol., gm. Uciań, o 61 w. od Wilkomierza. 14.) **A.**, wś, pow. bobrujski, gm. Koczorycze, o 62 w. od Bobrajsk. 15.) **A.** *Nowa*, zaśc., pow. bobrujski, gm. Stepy, własność Starowierców: Borowika (3 włóki), Wierobowa 2½, włóki i Karniejewa (2½, włóki). 16.) **A.**, folw., pow. ihumeński, gm. Dołhe, okr. pol. i par. katol. Berezyna, o 92 w. od Ihumenia, własność Protasewiczów, ma 4 włóki. 17.) **A.**, urocz. osiadłe, pow. ihumeński, gm. Jurewicz, o 20 w. od Ihumenia. 18.) **A.**, al. *Bołoczanka*, fol., pow. ihumeński, gm. Pohorele, okr. pol. i par. katol. Berezyna, o 26 w. od Ihumenia, własność Artemowa. 19.) **A.**, wś, pow. ihumeński, gm. Uzda, o 97 w. od Ihumenia. 20.) **A.**, zaśc., pow. mozyrski, gm. Mieszkowicz, o 32 w. od Mozyrza. 21.) **A.**, chutor, pow. rzeczycki, gm. Derowicz, o 174 w. od Rzeczycy. 22.) **A.**, folw., pow. słucki, gm. Teladowicz, ma 1 włókę; należy do domin. Bobownia, dziedzictwa Narkiewiczów-Jodków. 23.) **A.**, folw., pow. rzeczycki, gm. Narowla; należy do domin. Narowla, własność Horwatów. 24.) **A.**, wś, pow. rzeczycki, gm. Domanowicz, o 90 w. od Rzeczycy. 25.) **A.**, dobra, pow. czauski, od 1859 r. własność Czechowskich, 121 dzies. 26.) **A.**, wś, i dobra, pow. czerykowski, gm. Dołhe. Wś ma 40 dm., 199 mk.; dobra od 1880 r. własność Poniatowskiego, 509 dzies. 27.) **A.** al. *Tolkaczówka*, tamże, od 1869 r. własność Sudziłowskich, 1,732 dzies. (250 roli, 300 łąki, 900 lasu); fabryka kaflí, smolarnia i diegieciarnia. 28.) **A.**, dobra, pow. horecki, dziedzictwo Wojniłowiczów, 574 dzies. 29.) **A.**, dobra, pow. mścisławski, własność Stachowskich, 400 dzies. 30.) **A.**, wś, pow. rohaczewski, gm. Stołbun (o 12 w.); 31.) **A.**, wś, włosc., pow. lidzki, w 4 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Wasiliszki (o 1 w.). W r. 1865 było 29 dusz rewiz. 32.) **A.** *Carska*, wś włosc., pow. oszmiański, w 1 okr. pol., gm. Polany. W r. 1865 było 13 dusz rewiz., osadników w. ruskich; należy do dóbr skarb. Daukszyszki. 33.) **A.**, wś, włosc., pow. trocki, w 2 okr. pol., gm. Szumiliszki (o 5 w.). W r. 1865 było 30 dusz rewiz., osad. w. rus.; należy do dóbr skarb. Korkuciany. 34.) **A.**, dobra, pow. lucyński, własność Paulina Rozenszylda, 2,239 dzies. 35.) **A.**, wś, pow. wieliski, gm. Usmyń.

Na polach wsi znajduje się kamień z wyrytą stopą ludzką. *J. Krz.*

Aleksandrówka 1), chutor, pow. berdyczowski, gm. Bystrzyk, odl. o 25 w. od Berdyczowa, 5 dm., 44 mk. 2.) **A.**, (ob. t. I, 28), mstko nad Taśminą i przy linii dr. żel., pow. czechryński, gm. Aleksandrówka, st. poczt. i dr. żel. Funduklejówka (o 1 w.), odl. o 35 w. od Czechrynia, 537 dm., 5,304 mk., cerkiew par. Uspieńska, z drzewa wzniesiona w 1850 roku, szkoła cerkiewna, 3 domy modl. żydowskie, 10 wiatraków, cukrownia, gorzelnia, browar piwny, miodosytnia, szpital. Targi odbywają się we czwartki. Przed uwłaszczeniem włościan, obok Michała Grabowskiego (mającego 1,280 dzies. i 280 dusz rewiz.) mniejsze części posiadali: Maks. Krasnosielski (268 dzies. i 56 dusz), Grzegorz Czereszniwski (54 dzies. i 16 dusz) i Bielajewa (40 dzies. i 40 dusz). Po śmierci Michała Grabowskiego część jego, wynoszącą 550 dzies., objął syn jego Lucyan, adwokat z Kijowa. Obecnie własność większa (2,138 dzies.) należy do Grzegorza Poźniakowa. Nadto mają tu: Krużynina 177 dzies., Czernielewska 67 dzies. i Szygielski 171 dzies. Gmina obejmuje 1 mstko, 6 osad i 3 wsi, ma 16,787 mk. (w tem 49 katol., 15 rozkoln., 1,925 żydów) i 18,029 dzies. ziemi (859 pod sadybami, 12,052 ziemi ornej, 652 łąki, 2,756 lasu, 161 pod wodą i 1,371 nieuż.) z czego należało: 10,862 dzies. do własności większej, 6,747 do włościan, 242 do cerkwi, 40 dr. żel. i 138 pod drogami. 3.) **A.**, dawniej *Butówka*, wś, nad rzeką Rosawką, pow. kaniowski, gm. Pustowójty, par. praw. Karapisze (o 2 w.), st. poczt. Bohusław (o 18 w.), odl. o 55 w. od Kaniowa, 72 dm., 859 mk., kaplica, szkoła ludowa, 3 wiatraki. Należała do klucza bohusławskiego hr. Branickich. 4.) **A.**, (ob. t. I, 28), wś, pow. lipowiecki, gm. Medówka, odl. o 16 w. od Lipowca (st. poczt.), 66 dm., 550 mk., cerkiew paraf. p. w. św. Parascewii, z drzewa wzniesiona w 1846 r. przez Gruszczyńskiego, w miejsce poprzedniej z 1777 r., szkoła cerkiewna, 4 wiatraki. Wymieniona, pod nazwą Aleksandrów, w lustracji wwdztwa bractwańskiego z 1664 r. jako własność Żabokrzyckich, w lezbie 24 wsi opustoszone. Obecnie własność córki Gruszczyńskiego Tomasz, Jankowskiej. 5.) **A.** al. *Kruhlik*, wś, pow. lipowiecki, gm. i par. praw. Zozów, st. poczt. Lipowiec (o 13 w.), 40 dm., 338 mk., obecnie własność Maryi Onichimowskiej, ma 537 dzies. ziemi dwor. 6.) **A.**, kol., pow. radomski, gm. i st. poczt. Korostyszyn (o 14 w.), odl. 18 w. od Radomyśla, 9 dm., 91 mk. 7.) **A.**, wś, nad rzeką Szezeńkowicą, dopł. Mołocznej, pow. taraszański, gm. Piatyhory, st. poczt. i par. katol. Tetyjów (o 24 w.), odl. o 50 w. od Taraszczy, 246 dm., 989 mk., cerkiew paraf. drewniana Pokrowska, szkoła cerkiewna. Przed

uwłaszczeniem włościan było 2,222 dzies. Wsi wchodziła w skład Tetyjowszczyzny, kupiona od Zakrzewskiej przez Józefa Hulanickiego, obecnie większa własność, wynosząca 356 dzies., należy do 5 właścicieli i do Towarzystwa włościan. 8.) **A.**, sloboda nad rzeką Niedobajewą, pow. zwinohrodzki, gm. Niemoniż, par. praw. Budy Stare, odl. o 7 w. od Zwinogródki (stac. poczt.), 227 mk. Zasiadlona wyłącznie przez szlachtę wyzn. prawosławnego. 9.) **A.**, (ob. t. I, 28), ws, pow. bractawski, gm. Sawińce, 285 dm., 1,805 mk., cerkiew paraf., szkoła. 10.) **A.**, (ob. t. I, 28), ws nad Hołoworusawą, pow. jampolski, gm. Tomaszpol, 96 dm., 664 mk., cerkiew paraf., szkoła. 11.) **A.**, ws, pow. olhopolski, okr. pol. Pieszczanka, gm. Kamionka (o 8 w.), par. katol. Raszków, o 85 w. od Olhopola, ma 13 dm. 12.) **A.**, folw., pow. proskurowski, okr. pol. Satanów, gm. Sarnów (o 9 w.), par. katol. Kumanów, leży przy Niemierzynicach, o 38 w. od Proskurowa. 13.) **A.**, ws, pow. winnicki, okr. pol. i par. katol. Strzyżawka, gm. Hawryszówka (o 15 w.), st. poczt. Winnica (o 25 w.), ma 16 dm. 14.) **A.**, osada, pow. dubieński, gm. Dubno (o 7 w.), 15 dm., 128 mk. 15.) **A.**, kol., tamże, gm. Mizocz, odl. o 27 w. od Dubna, 15 dm., 93 mk. 16.) **A.**, kol., pow. łucki, gm. Torczyn, odl. o 14 w. od Łucka. 30 dm., 208 mk. Należy do Szepla, majątku Podhorodeńskich. 17.) **A.**, kol., tamże, gm. Rożyszcze, o 18 w. od Łucka, 35 dm., 156 mk. 18.) **A.**, Stara, kol., tamże, o 19 w. od Łucka, 46 dm., 252 mk. 19.) **A.**, Stara, *Aleksanderdorf*, al. *Krazendorf*, kol. niemiecka, pow. nowogradwołyński, gm. Romanówka (o 21 w.), odl. o 20 w. od mta pow., 59 dm., 265 mk., dom modl. ewang. 20.) **A.**, Nowa al. *Czyżowiecka*, wieś, tamże, o 9 w. od mta powiat., 28 dm., 237 mk. 21.) **A.**, (ob. t. I, 28), ws nad Słuczą, pow. nowogradwołyński, gm. Romanówka, par. praw. Zadkówka (o 2 w.), odl. o 4 w. od mta powiat., ma 66 dm., 343 mk. Własność hr. Wacława Uwarowa, razem ze wsią Hutą ma 3,520 dzies. (w tem 1,390 dzies. lasu). 22.) **A.**, kol., pow. ostrogski, gm. Zdołbica, odl. o 27 w. od Ostroga, 15 dm., 96 mk. 23.) **A.**, sloboda, pow. owrucki, gm. Jurowo, odl. o 108 w. od Owruca, 23 dm., 160 mk. 24.) **A.**, sloboda, tamże gm. Kisorycze, o 146 w. od Owruca, 7 dm., 49 mk. 25.) **A.**, kol., pow. rówieński, gm. Derażne, odl. o 33 w. od Równego, 10 dm., 57 mk. 26.) **A.**, kol., tamże, gm. Równe (o 14 w.), 18 dm., 142 mk. 27.) **A.**, ws, pow. rówieński, gm. Kostopol, odl. o 64 w. od Równego, 44 dm., 275 mk. 28.) **A.**, *Holendry*, kolonia czeska, pow. włodzimierski, w pobliżu granicy pow. kowelskiego, gm. Nowodwór (o 5 w.), odl. o 40 w. od Włodzimierza, 41 dm., 274 mk., dom modlitwy. Własność większa należy do Turgieniewa, ma 237 dzies. ziemi. 29.) **A.**, ws, tamże, gm. Cho-

rów, o 34 w. od Włodzimierza, 50 dm., 326, mk. 30.) **A.**, kol., tamże, gm. Korytnica, odl. o 8 w. od Włodzimierza, 26 dm., 172 mk. 31.) **A.**, ws, tamże, gm. Kisielin, o 24 w. od Włodzimierza, 19 dm., 245 mk. 32.) **A.**, kol., tamże, gm. Nowodwór, o 42 w. od Włodzimierza, 20 dm., 144 mk. 33.) **A.**, *Berestowa*, kol., tamże, o 27 w. od Włodzimierza, 12 dm., 79 mk. 34.) **A.**, *Krajewszczyńska*, kol. pow. żytomierski gm. Horoszk, o 60 w. od Żytomierza, 30 dm., 153 mk. 35.) **A.**, (*Wiszniakówka*), kol., tamże, o 48 w. od Żytomierza, 31 dm., 176 mk. 36.) **A.**, (*Werendorf*), kol., tamże, gm. Barasze, o 68 w. od Żytomierza, 194 mk. 37.) **A.**, chutor, tamże, gm. Krasnosiółka, o 81 w. od Żytomierza, 2 dm., 26 mk. 38.) **A.**, kol., gm. Kotelnia, o 40 w. od Żytomierza, 7 dm., 35 mk. 39.) **A.**, ob. *Aleksandrowo*.

Aleksandrówka, ws nad Śleporodem, pow. lubieński, gub. połtawskiej, gm. Bułatec Niżny, 197 dm., 960 mk., cerkiew paraf., 18 wiatraków.

Aleksandrowo 1), ws i fol. pow. włocławski, gm. Pikutkowo, par. Wieniec. W r. 1870 było 86 mk., 387 morg. dwor. i 25 włośc. 2.) **A.**, fol., pow. sierpecki, gm. i par. Gradzanowo, ma 21 mk, 51 morg. 3.) **A.**, fol. pow. mławski, gm. i par. Unierzysz, ma 2 dm., 35 mk., 130 morg. 4.) **A.**, pow. przasnyski, gm. Krzynowłoga wielka, par. Chorzele, ma 6 mk., 130 morg. 5.) **A.**, ws, pow. lipnowski, gm. Jastrzębie, par. Lipno, (odl. o 1 w.), ma 18 dm., 70 mk., 39 morg. 6.) **A.**, ws, pow. ostrołęcki, gm. Troszyn, par. Kleczków. 7.) **A.**, fol., pow. łomżyński, gm. Drodzowo, par. Piątница. 8.) **A.**, pow. pułtuski, gm. i par. Lubiel. 9.) **A.**, ws, pow. marypolski, gm. Kwieciszki, par. Maryampol (o 3 w.), ma 10 dm., 89 mk. 10.) **A.**, ob. *Aleksandrów*.

Aleksandrowo 1) folw., pow. bielski, gub. grodzieńskiej, w 3 okr. pol., gm. Grodzisk, o 31 w. od Bielska, należy do dóbr Grodzisk, hr. Jabłonowskich, ma 456 dzies. (365 roli, 21 łąk, 69 lasu, 40 nieuż.). 2.) **A.**, chutor, pow. brzeski, gm. Domaczewo, 41 w. od Brześcia; należy do dóbr Domaczewo (dawniej ks. Wittgensteina). 3.) **A.**, folw., pow. brzeski, gub. grodzieńskiej, w 3 okr. pol., gm. Turna, o 25 w. od Brześcia, własność hr. Grabowskich, ma 371 dzies. (306 roli, 59 1/2 łąk, 5 1/2 lasu). 4.) **A.**, dobra, pow. grodzieński, w 3 okr. pol., gm. Hudziewiczze, o 38 w. od Grodna, własność Steckiewiczów, 39 dzies. (30 roli, 9 łąk). 5.) **A.**, *Nowe*, al. *Aleksandrówka Nowa*, kolonia, pow. grodzieński, w 3 okr. pol., gm. Wołpa, o 50 w. od Grodna, 333 dzies. (253 roli, 69 łąk, 11 nieuż.). 6.) **A.**, ws, pow. grodzieński, w 4 okr. pol., gm. Żydowla, o 15 w. od Grodna, ma 89 dzies. 7.) **A.**, folw., pow. słonimski, w 4 okr. pol., gm. Pacowszczyzna, o 53 w. od Słonima, własność Marciszewskich, folw. Rzepiszczce (Repiszczce)

ma 70 dzies. (8 roli, 10 łąk, 35 lasu, 17 nieuż.). 8.) **A.**, folw. pow. słonimski, w 5 okr., gm. Dobromyśl, o 50 w. od Słonima; należy do dóbr Dobromyśl (Jundziłłów). 9.) **A.**, pow. słonimski, ob. *Albertyn* 2). 10.) **A.**, (ob. t. I, 27), mstko, pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Abele, o 28 w. od Nowoaleksandrowska, kościół, dom przytułku. 11.) **A.** al. *Aleksandrówka*, dobra, pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Abele, o 28 w. od Nowoaleksandrowska, własność Chraścieckich, 2,000 dzies. (1,324 ziemi użytk., 570 lasu, 106 nieuż.). 12.) **A.**, dwór, pow. poniewieski, w 1 okr. pol., gm. Poniewież (o 21 w.). 13.) **A.**, dwa folw., pow. rossieński, w 2 okr. pol., gm. Mańkuny, o 18 i 21 w. od Rossień. 14.) **A.**, dwór, pow. rossieński, w 3 okr. pol., gm. Jurburg, o 48 w. od Rossień, własność ks. Wasilczykowa. 15.) **A.**, dobra, pow. telszewski, w 3 okr. pol., gm. Korticany, o 38 w. od Telsz, własność hr. Platearów, 4,963 dzies. (3,487 ziemi użytk., 713 lasu, 763 nieuż.). 16.) **A.**, folw. tamże, w 3 okr. pol., gm. Piungiany, o 40 w. od Telsz. 17.) **A.**, fol., pow. wilkomierski, w 1 okr. pol., gm. Pogiry, o 33 w. od Wilkomierza, należy do dóbr Wojszkany, Bielińskich. 18.) **A.**, folw. pow. wilkomierski, w 1 okr. pol., gm. Wieprze, o 20 w. od Wilkomierza, własność Wieleninych, ma 120 dzies. ziemi użytk. Należy do dóbr Bieczę Karolinowo. 19.) **A.**, folw., pow. borysowski, gm. Berezyna, o 95 w. od Borysowa, własność Wiesiołowskich, ma około 100 włók, głównie w lasach. 20.) **A.**, ws, pow. miński, gm. Kojdanów, o 40 w. od Mińska. 21.) **A.**, fol., pow. miński, gm. Rubieżewicze, par. katol. dawniej Rubieżewicka teraz Kojdanów, o 52 w. od Mińska. 22.) **A.**, folw., pow. nowogrodzki, gm. Koszelewo, o 15 w. od Nowogrodka, własność Hreczechów, ma 2 włoki. 23.) **A.** al. *Aleksandrówka*, folw., pow. piński, na Zahorodziu, gm. Dobrosławka, par. katol. dawniej Łohiszyn, teraz Pińsk, o 38 w. od Pińska. Grunta lekkie, łąk obfitość. 24.) **A.**, fol., pow. piński na Zarzeczu, gm. Radezyk, dawna własność Skirmuntów, przeszło 150 włók. 25.) **A.**, zaśc., pow. słucki, gm. Hresk, o 18 w. od Słucka. 26.) **A.**, dobra, pow. bychowski, własność Millerów i Rutie, 656 dzies. (100 roli, 66 łąk, 346 lasu). 27.) **A.**, tamże, od 1880 r. własność Romeńskich, 914 dzies. (125 roli, 48 łąk, 645 lasu). 28.) **A.**, folw., pow. mohylewski, należy do dóbr Lichiniche (Krańców). 29.) **A.**, dobra, pow. orszański, od 1880 r. własność Tichonkich, 700 dzies. (600 roli, 35 łąk, 325 lasu). 30.) **A.**, dobra, pow. sieński, własność od 1869 r. Popowych, wraz z Porzeczem 1,336 dzies. (180 roli, 80 łąk, 527 lasu). 31.) **A.**, dobra, pow. sieński, własność szlach. rodziny Dąbrowo, wraz z Obolem mają 2,105 dzies. (183 roli, 125 łąk, 1,224 lasu). 32.) **A.**, dobra, tamże własność Żudrów, 425 dzies. (79 roli, 40 łąk, 266 lasu).

33.) **A.**, (ob. t. I, 27), dobra, pow. dzisieński, gm. Ihumenów. Własność Adama Guentera, dalej córki jego ks. Gabryeli Puzyniny, dziś hr. Zamoyskich. 34.) **A.**, ws i dobra, pow. dzisieński, w 3 okr. pol., gm. Miory (o 8 w.). Ws miała 27 dusz rewiz.; dobra w 1865 r. należały do Zajkowskich; poprzednio Michniewiczów i miały 164 dzies. ziemi dwor. 35.) **A.**, folw., tamże, gm. Prozoroki. W lesie należącym do majątku znaleziono 2 bransolety brązowe i toporek żelazny. 36.) **A.**, (ob. t. I, 29), gmina w powiecie lidzkim, dzieli się na 4 okr. wiejskie, obejmuje 43 miejscowości, mających 343 dm., 3,946 mk. włościan (1,518 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 7,856 dzies. (4,057 roli). Nadto w obrębie gminy jest 12,760 dzies. (3,234 roli) większej posiadłości. Cała gmina ma 20,616 dzies. (7,291 roli) i 5,155 mk. Zarząd gminy we wsi Poleckiszki. 37.) **A.**, ws, pow. oszmiański, w 4 okr. pol., gm. i dobra Wołożyn, 7 dusz rewiz. 38.) **A.**, ws, pow. trocki, w 3 okr. pol., gm. Butrymańce (o 15 w.), 18 dusz rewiz.; należy do dóbr skarb. Punie. 39.) **A.**, ws, pow. trocki, w 4 okr. pol., gm. Orany (o 11 w.), 31 dusz rewiz.; należy do dóbr Bobryszki (w 1865 r. Rosochackich). 40.) **A.**, (ob. t. I, 29), gmina w pow. trockim, dzieli się na 13 okr. wiejskich, obejmuje 90 miejscowości, mających 1,199 dm., 9,346 mk. włościan (2,859 dusz rewiz.). Nadto w obrębie gminy jest 6,638 dzies. (2,799 roli) większej posiadłości, 45 dz. (32 roli) ziemi skarbowej; 121 dz. (77 roli) kościelnej i inne. Cała gmina ma 22,645 dzies., (10,712 roli) i 10,817 mk. Zarząd gminy we wsi Świętorzecze. 41.) **A.**, dobra, pow. wilejski, w 1 okr. pol., gmina Hermaniszki. w 1865 r. własność Nieciejewskich. 42.) **A.**, dobra, pow. dźwiński (dyneburski), własność Filipowych, 299 dzies. 43.) **A.**, dobra, pow. szawelski, własność Jana Sztokmara, 827 dzies. 44.) **A.**, tamże, ob. *Aricchówka*. 45.) **A.**, ws, pow. połocki, gm. Aleksandrowo. Gmina należy do 3 okr. policyjnego, obejmuje 85 miejscowości, mających 580 dz. włościańskich (obok 123 należących do innych stanów), 4,500 mk. włościan, uwłaszczonych na 10,824 dzies. ziemi. Nadto w obrębie gminy znajduje się 4,357 dzies. (1,279 roli) większej posiadłości, 2,084 dzies. ziemi skarbowej i 161 dzies. (79 roli) ziemi cerkiewnej. 46.) **A.**, ws nad jez. Moszatono, tamże, gm. Wozniesieński, 3 dm., 34 mk., szpital. 47.) **A.**, al. *Aleksandrowska Huta*, osada, pow. wieliski, gm. Uświat (o 21 w.), huta szklana.

J. Krz.—Al. Jel.

Aleksandrowo, pow. zwinogrodzki, nazwa nadana wsi Skotarewo na pamiątkę pobytu Aleksandra I w 1824 r. u ks. Łopuchinej. Nie utrzymała się.

Aleksandrowsk, ws, pow. sejneński, gm. Krasnopol, par. Wigry, odl. 14 w. od Sejnu, ma 60 dm., 343 mk.

Aleksandrowsk 1), mstko, pow. rossieński, ob. *Nowe Miasto*. Gmina aleksandrowska obejmuje 59 miejscowości, ma 1,299 dm. włośc. (obok 5 należących do innych stanów), 8,347 mk. włościan. Włościanie, w liczbie 2,386 dusz. rewiz. uwłaszczeni zostali na 16,662 dzies. (752 nieuż.), za spłatą po 11,860 rub. 29 kop. rocznie. 2.) **A.**, folw., pow. wilkomierski, w 4 okr. pol., gm. Owanty, o 33 w. od Wilkomierza.

Aleksandrowska, ferma, pow. zwinogrodzki, gm. i st. poczt. Szpola (o 6 w.), odl. o 38 w. od Zwinogrodki, 1 dm., 85 mk.

Aleksandrowszczyzna, wś, pow. wołkowyski, w 1 okr. pol., gm. Międzyrzecze, 145 dzies. ziemi włośc.

Aleksandrowska Huta, pow. wieliski, ob. *Aleksandrowo* 47).

Aleksandrowska Słoboda, wś nad rzeką Szeszową, pow. kowieński, w 4 okr. pol., gm. Aleksandrowska, o 22 w. od Kowna, 43 dm., 344 mk., cerkiew praw., zarząd gminy, szkoła, dom przytułku. Gmina obejmuje 36 miejscowości, ma 375 dm. włośc., 3,604 mk. włościan. Włościanie, w liczbie 966 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 5,156 dzies.

Aleksandrya 1.), wś, pow. sochaczewski, gm. i par. Szymanów, ma 22 mk., 52 morg. 2.) **A.**, wś, pow. skierniewicki, gm. Korabiewice, par. Mszczonów, ma 260 mk., 827 morg. 3.) **A.**, wś, pow. kaliski, gm. Ostrów, par. Godziesze, odl. 18 w. od Kalisza. Wraz z os. Bugaj malecki ma 69 dm., 305 mk. W r. 1827 wś przyw. ma 43 dm., 335 mk. 4.) **A.**, kol., pow. łęczycki, ob. *Krzestew* (t. IV). 5.) **A.**, wś, pow. płoński, gm. Szumlin, par. Joniec, odl. 16 w. od Płońska, ma 6 dm., 54 mk., 237 morg.

Aleksandrya 1.) (ob. t. I, 29), st. dr. żel. kijowsko-brzeskiej, w pow. brzeskim, gub. grodzieńskiej, gm. Wielkie Ryto, o 27 w. od Brześcia. 2.) **A.**, folw., pow. brzeski, gub. grodz. w 5 okr. pol. o 42 w. od Brześcia, należy do dóbr Wysokie Litewskie. W r. 1890 własność hr. Maryi Potockiej i ks. Pawła Sapiehy. 2.) **A.**, dobra, pow. słonimski, w 3 okr. pol., gm. Dereczyn, o 30 w. od Słonima, własność Zeumców, z folw. Wysoka Góra, 718 dzies. 4.) **A.**, dobra, pow. szawelski, w 1 okr. pol. gm. Szawle. 5.) **A.**, mstko, pow. telszewski, w 2 okr. pol., gm. Hłoki, o 53 w. od Telsz, 23 dm., 230 mk., kościół, dom przytułku, 2 jarmarki. Porów. t. I, 29. Franciszek ks. Sapieha 1778 r. erygował tu kaplicę i we wszystko ją opatrzył. (Biskup. Żnudzkie M. Wołoncewskiego str. 105. 6.) **A.**, folw., pow. wilkomierski, w 2 okr. pol., gm. Kupiszki. 7.) **A.**, dobra, pow. bychowski, dziedzictwo Szaniawskich, 600 dzies. 8.) **A.**, mstko i dobra na praw. brzegu Dniepru, pow. orszański, gm. Starosiele (o 12 w.), odl. o 20 w. od Orszy, naprzeciw Kopysia. Mstko ma 46 dm. drewn., 330 mk. (141 meż., 189

189), 302 praw., 28 żydów, 2 cerkwie, dom modlitwy żydowski, zapasowy spichlerz gminny. Jako mstko wymienione już w opisie gubernii w 1784 r. Dobra własność Gierasimowych, mają 445 dzies., młyn wodny i kruparnia. 9.) **A.** (ob. t. I, 29), dobra, pow. dzisieński, w 4 okr. pol., gm. Stefanpol własność Siemaszków, 703 dzies. ziemi dworskiej. Przed uwłaszczeniem było 75 dusz rewiz. 10.) **A.**, (ob. t. I, 29, mylnie s. v. *Aleksandrowo*), dobra, pow. święciański, w 1 okr. gm. Aleksandrowska, w r. 1865 własność Zakrzewskich. Gmina dzieli się na 5 okręgów wiejskich. obejmuje 92 miejscowości, 502 dm., 5,812 mk. włościan (2,236 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 8,951 dzies. (6,517 roli). Nadto w obrębie gminy jest 10,396 dzies. (1,986 roli) większej posiadłości i 71 dzies. (41 roli) ziemi cerkiewnej. Cała gmina ma 19,418 dzies. (8,544 roli) i 6,664 mk. Zarząd we wsi Żukojnie. J. Krz.

Aleksandrya 1.), wś, pow. kowelski, gmina Soszyczno, odl. o 30 w. od Kowla, 24 dm., 170 mk. Własność Bakłasza, 239 dzies. 2.) **A.**, folw., pow. łucki, gm. Bielskawola. 3.) **A.**, (ob. t. I, 29), mstko nad Horyniem, pow. rówieński, gm. Kustyn (o 4 w.), st. poczt. i dr. żel. Równo (o 15 w.), ma 273 dm., 1,496 mk., cerkiew p. w. Przemienia Pańskiego, z muru wzniesioną r. 1842 kosztem dziedzica Fryd. ks. Lubomirskiego, kościół paraf. katol., p. w. N. M. P., z muru wzniesiony w 1862 r. przez Lubomirskich (par. kat. istnieje od 1672 r., ma 1,257 wiernych, kaplicę w Zaborolu), synagoga i 2 domy modlitwy, dom przytułku, targi, 5 jarmarków, 4 młyny wodne, folusz, tartak, 2 fabryki sukna. W całej parafii praw. 128 dm., 1,014 mk. praw. i 966 katol. W połowie XVII w. własność Jana Zamoyskiego, ssty kałuskiego, prawdopodobnie nazwana tak od jego dziada ks. Aleksandra Ostrońskiego, gdyż w registrach pobor. XVI w. nie podana. W 1650 r. było tu 286 dym., w 1651 r. 70 a w 1653 r. tylko 8 dym. W 1760 r. własność ks. Stanisława Lubomirskiego, podstolego koronnego. Obecnie własność ks. Stanisława Lubomirskiego, 8,060 dzies. (w tem 4,945 dz. lasu). Na początku w. XIX była tu papiernia ręczna. 4.) **A.**, kol., pow. żytomierski, gm. Horoszki, o 54 w. od Żytomierza, 26 dm., 153 mk.

Aleksandryjska kolonia, wś, pow. płoński, gm. Pomiechowo, paraf. praw. w miejscu. Ma 34 dm., 325 mk., 817 morg. Osiedleni tu są wielkorusey koloniści. We wsi cerkiew, szkoła, urząd gm., cmentarz.

Aleksandryn, kol., pow. łucki, gm. Poddubee, o 19 w. od Łucka, 83 dm., 227 mk.

Aleksandryna, wś, pow. oszmiański, w 3 okr. pol., gm. Dziewieniszki (o 6 w.), 12 dusz rewiz.; należy do dóbr Albertyn (Umiastowskich).

Aleksandryno, wś, pow. dzisieński, w 3 okr. pol., gm. Leonpol (o 10¹/₂ w.), 44 dusz rewiz.; należy do dóbr Bohdanowo (Hofmanów).

Aleksandrynowo, dwór, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Jody, 165 dzies. ziemi. Niedgdyś attyn Jod, nabyta przez Jana Downara od Marcina Łopacińskiego, podkom. dzisieńskiego. Następnie syna jego Anicetego Downara, który ustępuje siostrze swej Felicyi Radzikowskiej. Do dóbr należały folw.: Zahorie i Obuchówka. Przed uwłaszczeniem włościan 59 dusz rewiz.

Aleksandryszki 1.), zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Antuzowo. 2.) A., (ob. t. I, 29), wś i dobra, pow. trocki, w 1 okr. pol., gm. Jewie (o 10 w.). Wś miała w r. 1865 16 dusz w części Hryniewiczów, 5 dusz w części Iliniczów i 14 dusz w części dawniej Iliniczów, następnie Michajłowskich. 3.) A., zaśc., pow. wileński, w 1 okr. pol. gm. Niemenczyn (o 5 w.), 2 dusze rewiz.; należy do dóbr Podkrzyż (hr. Tyzenhauz).

Aleksewo, wś, pow. płocki, gm. Łubki, par. Blichowo, odl. 23 w. od Płocka, ma 4 dm., 44 mk., 35 morg.

Aleksieze 1.), wś, pow. białostocki, w 1 okr. pol., gm. Zabłudowo, o 19 w. od Białegostoku, 225 dzies. ziemi włośc. 2.) A., wś, pow. słonimski, w 3 okr. pol., gm. Dereczyn, o 32 w. od Słonima, 100 dm., 510 mk., młyn wodny, 944 dzies. ziemi włośc. 3.) A., (ob. t. I, 29), wś, pow. rzeczycki, gm. Chołonecz o 84 w. od Rzeczycy, cerkiew paraf. p. w. św. Mikołaja, około 2,000 parafian.

Aleksie, wś, pow. telszewski, w 1 okr. pol., gm. Olsiady, o 20 w. od Telsz.

Aleksiejany, dobra, pow. telszewski, w 4 okr. pol., gm. Wornie, o 26 w. od Telsz.

Aleksiejewa, pow. rówieński, ob. *Aleksiejówka*.

Aleksiejewo, pow. wieliski, ob. *Aleksiejówka* 7.)

Aleksiejewszczyzna, zaśc., pow. telszewski, w 4 okr. pol., gm. Wornie, o 35 w. od Telsz.

Aleksiejki, pow. słonimski, ob. *Aleksiejowicze*.

Aleksiejowicze 1.), wś, pow. kobryński w 3 okr. pol., gm. Imienin, o 46 w. od Kobrynia, ma ze wsią Bobruki 28 dm., 377 mk., zarząd gminy, młyn wodny, 686 dzies. 2.) A., w spisie miejscowości *Aleksiejki*, *Aleksiejówka*, wś, pow. słonimski, w 1 okr. pol., gm. Borki, o 44 w. od Słonima, 18 dm., 184 mk., cerkiew paraf., szkoła, 275 dzies. ziemi włośc. i 54 ziemi cerk. Na wschód od wsi stare cmentarzysko. 3.) A., wś przy ujściu rz. Niszczy do Dryssy, pow. połocki.

Aleksiejowizna, wś, pow. sejneński, gm. Święto Jeziory, odl. 21 w. od Sejna, ma 18 dm., 114 mk.

Aleksiejówka 1.), os., pow. kielecki, gm. i par. Bodzentyn. Odl. od Kielc 34 w. 2.) A., wś, pow. sejneński, gm. Pokrowsk, odl. 8 w. od Sejna, ma 10 dm., 64 mk.

Aleksiejówka 1.), pow. słonimski ob. *Aleksiejowicze*. 2.) A., os., pow. poniewieski gm. Naciuny. 3.) A., zaśc., pow. wiłkomierski, w 2 okr. pol., gm. Rogowo, o 40 w. od Wiłkomierza. 4.) A., folw., pow. ihumeński, gm. Pereżyry, około 5 włók, należy do domin. Lesznica, własność Jefremowa. 5.) A., folw., pow. miński, par. kat. Koreliszczewicze o 20 w. od Mińska, własność Łojków, ma 2¹/₂ włók. 6.) A., zaśc., pow. połocki, własność Sobolewskich, 20 dzies. 7.) A., w 1765 r. *Aleksiejewo*, wś, pow. wieliski, gm. Usmyń. Podług sumaryusza z 1765 r. w ławnictwie aleksiejewskim wójtostwa usmyńskiego, w sstwie wieliskim. Ławnictwo obejmowało 18 wsi, z których 2 w dzisiejszej gminie Usmyń i 16 w gm. Baranowo.

Aleksiejówka 1.), kol. nad Teterewem, pow. radomyski, gm. i st. poczt. Korostyszów (o 4 w.), odl. 29 w. od Radomyśla, ma 5 dm., 77 mk. 2.) A., (ob. t. I, 29), wś, pow. olhopolski, gm. Raszków, 143 dzies, 886 mk., cerkiew paraf., szkoła, 3 młyny wodne. 7.) A., wś nad Murachwą, pow. winnicki, gm. Stanisławczyk, 91 dm., 621 mk., cerkiew paraf., szkoła, młyn wodny. 4.) A., os., pow. ostrogiński, gm. Buhryn, odl. o 30 w. od Ostroga, 19 dm., 114 mk. 5.) A., *Aleksiejewa*, wś, pow. rówieński, gm. Wiry, par. praw. Kamienne (o 9 w.), 5 dm., 20 mk.

Aleksiejewo 1.) zaśc., pow. dźwiński (dynuburski), własność Dobkiewiczów 22 dzies. 2.) A., dobra, pow. horodecki, własność Glińskich, 788 dzies. ziemi dwor.

Aleksiejuniszki, zaśc., pow. trocki, gm. Żyżmory. Należy do dóbr Strawieniki.

Aleksijano, folw., pow. sieński, gm. Moszkany. 2 dm., 8 mk.; od 1821 r. własność Jurawiczów, 247 dzies.

Aleksin 1.), pow. bielski, gub. grodz. w 2 okr. pol., gm. Aleksin, o 31 w. od Bielska, 89 dm., 506 mk., zarząd gminy, szkoła ludowa, 2 wiatraki. 1.272 dzies. ziemi włośc. Gmina obejmuje 39 miejscowości, mających 732 dym. włośc. (obok 720 innych), 4.680 mk. włościan uwłaszczonych na 8,371 dzies. (2,682 łąk i pastw., 465 nieuż.). Nadto w obrębie gminy znajduje się 721 dzies. ziemi cerk. i kośc. i 6.473 dzies. większej własności (764¹/₂ łąk i pastw., 1.683¹/₂ lasu. 150¹/₂ nieuż.). 2., A., chutor, pow. wołkowyski, gm. Krzemianica. 3.) A., zaśc., pow. miński, gm. Kojdanów (o 13 w.), odl. o 27 w. od Mińska. 4.) A., folw. nad Berezyną, pow. oszmiański, gm. Horodзки, attyn. Horodziek.

Aleksin, przys. Szpanowa, w pow. rówieńskim, własność ks. Radziwiłłów. Była tu cu-

krownia, pobudowana przed dwudziestu kilku laty.

Aleksiniczne, al. *Aleksienieze*, ws, pow. sieniński, gm. Pustynki, 74 dm., 563 mk., cerkiew paraf.

Aleksinieć, (ob. t. I, 03), mylnie, pow. krzemieniecki, ob. *Oleksinieć*.

Aleksino, dobra, pow. mścisławski, dziedzictwo Surynów, 160 dzies.

Aleksiszki 1.) al. *Aleksniszki*, dwór, pow. nowoaleksandrowski, w 1 okr. pol., gm. Tauroginy, o 39 w. od Nowoaleksandrowska, własność Ziemkiewiczów, ma 57 dzies. 2.) **A.**, zaśc., pow. dzisieński, w 3 okr. pol., gm. Przebrodz. 3.) **A.**, zaśc., pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. i dobra (hr. Czapskich) Malaty.

Aleksniszki, pow. nowoaleksandrowski, ob. *Aleksiszki* i *Aleksniszki*.

Aleksny, ws, pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol. gm. Oknista.

Aleksopol, fol. pow. borysowski, gm. Hajna, okr. pol. i par. katol. Łohojsk, o 60 w. od Borysowa.

Aleksoty 1.) zaśc., pow. poniewieski, w 1 okr. pol., gm. Krakinowo. 2.) **A.**, folw., pow. rzeżycki, attyn. Uzielmujża (Benisławskich).

Alemure, wątpliwa co do formy, nazwa nieznanego miejscowości nad rzeką Odrą, wspomniana w akcie z X w., którym „judex Dagome“ z małżonką Odą i synami Mieszkim i Lambertem, oddają cały obszar ziemi należących do grodu „Schinesdhe“ (Gniezno) św. Piotrowi (K. W. Nr. 2).

Alenowicze, ws, pow. orszański, gm. Alenowicze, 24 dm., 147 mk., cerkiew paraf., szkoła ludowa, zapasowy śpichlerz gminny. Gmina obejmuje 82 miejscowości, mających 1,163 dzies., 5,691 mk., (1,512 męż., 1,565 kob., 2,614 dzieci). Włościanie, w liczbie 1,927 dusz, uwłaszczeni zostali na 9,783 dzies. (636 nieuż.). W gminie znajduje się 6,219 dzies. lasów należących do właścicieli większej posiadłości i 253 do włościan.

Aleśkowo, ws, pow. orszański, gm. Wysokie (o 19 w.).

Alesty, w spisie z 1886 r. *Alejety*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Rakiszki.

Aleszki, rzeka, w pow. wieliskim, pr. dopływ Dźwiny. Bierze początek pod wsią W. i M. Zamoszie, płynie na połd. i ubiegłszy około 20 w. ma ujście pod fol. Rudnia. Od pr. brzegu przybiera strum. Rudnią.

Aleszyszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 1 okr. pol., gm. Sołoki

Alferów al. *Alferówka*, chutor nad rzeką Weresnią, pow. radomyski, gm. Krasiatyce, odl. o 81 w. od Radomyśla, 9 dm., 64 mk. Własność gen. Alferowa, zasiedlony przez sta-

rowierców (Wielkorus), stanowi część wsi Weresni.

Alfinkowo, w 1765 r. *Alchimkowo*, ws, pow. wieliski, gm. Usmyń. W 1795 r. w ławnictwie przychabskiem wójtostwa usmyńskiego.

Alfonsin, ws, pow. miński, gm. Siennica, o 9 w. od Mińska.

Alfonsów 1.), kol., pow. łaski, gm. Wodzierady, par. Mikołajewice, ma 8 dm., 55 mk., 180 morg. 2.) **A.**, kol., pow. sieradzki, gm. Wierzchy, par. Drużbin odl. 33 w. od Sieradza, ma 10 dm., 88 mk. 3.) **A.**, ws, pow. gostyński, gm. Słubice, par. Jamno, ma 185 mk., 305 morg. włośc. 4.) **A.**, ws, pow. opoczyński, gm. Wielka wola, par. Wójcin, odl. 13 w. od Opoczna, ma 25 dm., 211 mk., 351 morg włośc. i 2 dwor. Wechodziła w skład dóbr Wielka wola.

Alfredów, folw., pow. nowogrodzki, gm. Lubar, odl. o 94 w. od mta powiat., 5 dm., 34 mk. Należy do dóbr lubarskich, założony i nazwany od imienia właściciela hr. Alfreda Wodzickiego.

Alfredówka, dwór, pow. poniewieski, w 4 okr. pol., gm. Birże.

Alfredówka, kol., pow. rówieński, gm. Siedliszcze, odl. o 84 w. od Równego, 15 dm., 78 mieszkańców.

Alfredowo 1.) dobra, pow. kowieński, w 1 okr. pol., gm. Wilkija, o 54 w. od Kowna, własność Zanów, wraz z Prenami mają 873 dzies. 2.) **A.**, dobra, tamże, w 2 okr. pol., gm. Betygoła, o 80 w. od Kowna, własność Nowickich, 261 dzies.

Alinówka, kol., pow. żytomierski, gm. Horoszki, o 29 w. od Żytomierza, 19 dm., 99 mk.

Alinowo, kol., pow. słupecki, gm. Kleczew, ma 247 morg.

Alipówka, dobra, pow. wilkomierski, w 4 okr. pol., gm. Uszpol, o 84 w. od Wilkomierza.

Alisiejewka al. *Jelisiejewka*, ws, pow. orszański, gm. Rudnia, 27 dm., 157 mk., 2 cerkwie.

Alki, pow. telszewski, ob. *Alki*.

Alkiensniszki, ws, pow. szawelski, w 1 okr. pol., gm. Podubiś, o 29 w. od Szawel.

Alkiszki, ws nad rz. Dobiekinia, pow. szawelski, w 2 okr. pol., gm. Okmiany, o 58 w. od Szawel, 32 dm., 384 mk. Drewniany zbór luteranski, wystawił tu podobno r. 1837 własnym kosztem cesarz Mikołaj I. Do tego kościołka choć raz w rok przyjeżdżają protestanci z Wiekszn, Zagor, Tryszek i innych okolicznych miasteczek. (Ob. M. Wołonezewski: Biskupstwo Żmudzkie, str. 242).

Alkony, zaśc., pow. wilkomierski, w 3 okr. pol., gm. Wojtkuszki, o 8 w. od Wilkomierza.

Alksniszki al. *Aleksniszki*, zaśc., pow. nowoaleksandryjski, w 2 okr. pol., gm. Smołwy, należy do dworu Włakniszki (Podbereskich), ma 40 dzies.

Alksnupie, wś, pow. poniewieski, w 2 okr. pol., gm. Rozalin, o 49 w. od Poniewieża. Kaplica katol. par. Szadowo, p. w. N. P. M., z muru wzniesiona w 1753 r., przebudowana 1840 r.

Alkszeliszki, dwór, pow. szawelski, w 1 okr. pol., gm. Podubis, o 29 w. od Szawel.

Almierz al. Ważne mtyny, os. nad rz. Wartą, pow. noworadomski, gm. i par. Brzeźnica, ma 2 dm., 10 mk., 12 morg. W 1827 r. 3 dm., 19 mk.

Aloizberg, dobra, pow. dzisieński, w 1 okr. pol., gm. Plissa, własność Bujnickich. Do dóbr należała wś Niedźwiedziowo i chutor Polesie, wogóle 29 dusz rewiz. w r. 1865.

Aloizów 1.) wś, pow. ilżecki, gm. i par. Krzyżanowice, odl. 8 w. od Ilży, ma 15 dm., 91 mk., 224 morg. włośc., 2 dwor. Wehodziła w skład dóbr Krzyżanowice. 2.) **A.**, wś, pow. chełmski, gm. Wojsławice, par. Kumów. 3.) **A.**, fol., pow. hrubieszowski, gm. Werbkowice, par. Hrubieszów.

Alojzówka (ob. t. I, 31), folw., pow. mozyrski, gm. Skorodno, o 70 w. od Mozyrza, własność Dmitrjewa, 26 włók.

Alojzowo 1.) (ob. t. I, 31), mstko, pow. poniewieski, w 4 okr. pol., gm. Czypiany, o 63 w. od Poniewieża. 2.) **A.**, fol., pow. oszmiański, attyn. Nowosiołek hr. Czapskich. Niegdyś zwany Jackowszczyzną, był dziedzictwem Kuszlów, następnie od r. 1670 Koziełłów, w 1783 r. nabyty przez Aloizego Rokickiego od Heleny Sołohubowej i nazwany wtedy Aloizowem. W 1819 r. hr. Czapski nabył od Rokickich **A.** za 10,800 rubli.

Alsie 1.) wś, pow. szawelski, w 2 okr. pol., gm. Okmiany, o 73 w. od Szawel. 2.) **A.**, wś, tamże, w 3 okr. pol., gm. Zagory, o 53 w. od Szawel.

Alsoldzie, zaśc., pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. i dobra (w 1865 r. Chrystyniczów) Łabonary (o 5 w.), 3 dusze rewiz.

Alszy, w 1767 r. *Olszy*, wś, pow. wieliski, gm. Wiaźmieny. Wymienione w rewizyi granic z 1767 r.

Alszyuty, w 1654 r. *Onszyuty*, wś, pow. wieliski, gm. Uzkie. Na polach wsi wzgórze Ałszyńskie. Wymieniona w registrach z 1654 r. Znajduje się tu horodyszcze na wzgórzu.

Altanka 1.) wś, pow. sochaczewski, gm. i par. Młodzieszyn, ma 169 mk., 272 morg. 2.) **A.**, os., pow. sochaczewski, gm. Chodaków, par. Trojanów, ma 24 mk., 45 morg.

Altanka, urząd. *Altanówka*, ws, pow. jam-polski, okr. pol. Tomaszpol, gm. Tymanówka (o 22 w.), par. katol. Miastkówka, o 42 w. od Jam-pola, ma 43 dm.

Alteracya, dobra, pow. wileński, w 5 okr. pol., gm. Sołeczniaki, w 1865 r. własność Michałowskich.

Alterówka, urząd. *Artirówka*, wś nad rz. Jahorlikiem, dopł. Dniestru, pow. bałeki, okr.

pol. i st. poczt. Okna (o 17 w.), gm. Czarna (o 16 w.), par. praw. Tyskołung, katol. Rybnica, o 53 w. od Bałty, ma 107 dm., 567 mk.

Altona (ob. t. I, 32), wś na lewym brzegu Dźwiny, w okr. zelburskim (Kurlandya), par. Selburg, rozwaliny dawnego zamku. Plan ruin podał Sapunow w dziele „Zapad. Dwina“.

Altoniszki, Antoniszki, wś, pow. władysławowski, gm. Dobrowola, par. Sapieżyski, odl. 52 w. od Władysławowa, ma 22 dm., 315 mk. W r. 1827 wś rząd. miała 12 dm., 142 mk.

Aluty, wś i okolica, pow. czauski, gm. Czerniawka (o 5 w.). Wś ma 26 dm., 142 mk.; okolica 8 dm., 30 mk. Mają tu Bursey (od 1870 r.) 62 dzies.

Alwus, folw., pow. brzeski gub. grodzieńskiej, w 5 okr. pol., gm. Wierzchowice, o 45 w. od Brześcia.

Alzutany, wś, pow. nowoaleksandrowski, w 1 okr. pol., gm. Tauroginy.

Ała, folw., pow. bobrujski, gm. Koczerycze, własność Gomalińskich, 3 włóki.

Ałangi, wś, pow. rossieński, w 3 okr. pol., gm. Taurogi, o 70 w. od Rossień.

Ałaszk *Wielkie i Małe*, dwie wsi, pow. dzisieński, w 2 okr. pol., gm. Postawy (o 30 w.). W r. 1865 było 80 dusz rewiz.

Ałki, Ałkie, Ałki 1.) wś, pow. telszewski, w 1 okr. pol., gm. Olsiady, o 17 w. od Telsz. 2.) **A.**, zaśc., pow. telszewski, w 3 okr. pol., gm. Sałanty, o 54 w. od Telsz. Kapl. katol. par. Ilłoki, z drzewa wzniesiona w 1568 r.

Ałksze, wś, pow. telszewski, w 3 okr. pol., gm. Pługiany, o 30 w. od Telsz. Mają tu Wołowiczowie 10 dzies. ziemi, Przyjałgowsey 10 dzies., Świrtunowie 20½ dzies.

Ałkupie, wś, pow. rossieński, w 5 okr. pol., gm. Konstantynowo, o 78 w. od Rossień.

Ałkupis 1.) (ob. t. I, 33), rzka w gub. kowieńskiej, lewy dopływ Abeli (lew. dopł. Niewiaży). 2.) **A.**, rzka, w gub. kowieńskiej, lewy dopływ Srui (lew. dopł. Domii).

Ałkupis, dwór, pow. rossieński, w 2 okr. pol., gm. Rossienie, o 7 w. od Rossień.

Ałoki, wś, pow. drysieński, par. Rosieca.

Ałowianiszki al. Ałowiniszki 1 i 2, dwie wsi, pow. rossieński, w 2 okr. pol., gm. Rossienie, o 15 i 17 w. od Rossień.

Altary al. Altarei, urocz., pow. miński, gm. Pierszaje (o 3 w.), odl. o 63 w. od Mińska.

Amalia, folw., pow. poniewieski, w 2 okr. pol., gm. Rozalin, o 49 w. od Poniewieża.

Amalin, kolonia niemiecka, pow. nowogradwołyński, gm. Kurne (o 11 w.), 21 dm., 134 mk., dom modlitwy ewang.

Amalinówka, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Kurne, 29 dm., 194 mk.

Amelwiszki, wś, pow. kalwaryjski, gm. Podawinie, par. Dauksze, odl. 29 od Kalwaryi, ma

27 dm., 179 mk. W r. 1827 wś rząd. 17 dm., 140 mk.

Amaryna, jezioro, w pow. trockim.

Amberg 1.) dobra, pow. dzisieński, w 1 okr. pol., gm. Zales, własność Bojarskich. 2.) A., tamże, własność Korsaków.

Ambrasy, wś, pow. wladyslawowski, gm. Gryszakubda, par. Pilwiszki, odl. 23 w. od Wladyslawowa, ma 17 dm., 113 mk.

Ambrozionki 1.) wś, pow. dzisieński, w 2 okr. pol., gm. Jody (o 5 w.). W r. 1865 było 39 dusz rewiz. Należy do dóbr Tadulin, Łopacińskich. 2.) A., wś, pow. dzisieński, w 3 okr. pol., gm. i dobra ks. Radziwiłłów Czeress (o 11 w.). Miała 17 dusz rewiz. 3.) A., wś, pow. dzisieński, w 4 okr. pol., gm. Jazno, 17 dusz rewiz.; należy do dóbr Putiatyn (Korzeniowskich).

Ambrozowice, ob. *Słoboda Nowa*.

Ambrozowizna, os., pow. noworadomski, gm. Kruszyna, ma 2 dm., 9 mk., 19 morg.

Ambrozowszczyzna, pow. oszmiański, ob. *Ciechany*.

Ambrożelewicze, wś, pow. słonimski, w 4 okr. pol., gm. Kozłowszczyzna, 97 dzies.

Ambrożew, kol. i folw., pow. łeczycki, gm. Tum, par. Góra św. Małgorzaty. Kol. ma 38 dm., 346 mk.; folw. 4 dm., 9 mk. W 1827 r. wś rządowa ma 28 dm., 193 mk. W r. 1880 własność sukcesorów gen. Sołłohuba.

Ambrożuny al. *Ambryżuny*, okolica, pow. kowieński, w 2 okr. pol., gm. Kroki, o 67 w. od Kowna. Dowejkowie w A. i Sutkunach mają 163 dzies., Iwaszkiewiczowie 39 dzies., Mostowiczowie 22 dzies., Raczkowscy 55 dzies.

Ambrożyn, dwór, pow. oszmiański, w 1 okr. pol., gm. Holszany. W 1865 r. własność Huleckich.

Ambrożyński, jezioro, w pow. wileńskim.

Ambrożyński 1.) w spisie z 1892 r. *Amoreżyński*, przysiół, pow. wilkomierski, w 5 okr. pol., gm. Oniszty. 2.) A., dobra, pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. Giedrojcie, w 1865 r. własność Bolesława Jeleńskiego.

Ambrucie, wś, pow. kowieński, w 1 okr. pol., gm. Wielona, o 61 w. od Kowna.

Ambryżuny, ob. *Ambrożuny*.

Ambukowa, w dok. *Ambukow*, wś nad Bugiem, pow. włodzimierski, gm. Poromów, odl. o 24 w. od Włodzimierza, 47 dm., 434 mk.; należała do Pałuskich, potem Grabiów. W 1577 r. własność Mikołaja Pałuckiego, który wnosi ztąd z 5 dym. półnank., 6 ogr. Oprócz tego władza on Ludzinem. W 1583 r. Mikołaj Grabia wnosi z części Ludina i Ambukowa z 10 dym., 6 ogr., 4 ról pustych. W połowie XVII w. własność ks. Stanisława Radziwiłła. W 1648 r. z Biczalem i Ludzinem ma 130 dym., w 1653 r. 100 dym. a w 1858 r. samo A. 24 dym. (Ludzin ma 40 dym., Biczal pusty).

Amchinicz, wś, pow. czauski, gm. Hładkowo (o 8 w.).

Amchowa, wś, pow. czauski, gm. Holenie (o 10 w.).

Amelczenki, dobra, pow. połocki, własność sukcesorów Bielawskiego, 1,324 dzies.

Amelianiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 3 okr. pol., gm. Brasław.

Amelianowo, wś, pow. miński, gm. Siennica, 6 w. od Mińska.

Amelin 1.), os., pow. warszawski, gm. Jeziorna, par. Słomezyn. 2.) A., kol., pow. noworadomski, gm. Dmenin, ma 30 dm., 207 mk., 365 morg. 3.) A., kol., pow. lubartowski, gm. Samokleski, par. Czemierniki. 4.) A.), wś, pow. radzyński, gm. Siemień, par. Parezew, ma 20 dm., 125 mk., 342 morg. 5.) A., fol., pow. garwoliński, gm. Wilga, ma 8 dm., 15 mk., 132 morg. 6.) A., os., pow. makowski, gm. i par. Krasnosięle.

Amelin 1.), zaśc., pow. oszmiański, w 2 okr. pol., gm. Bienica (o 9 w.); należy do dóbr Zales (ks. Ogińskich). 2.) A., al. *Malinowo*. folw., pow. drysieński, par. Oświej, należy do dóbr Kochanowicze (Chrapowickich).

Amelin 1.), pow. radomyski, ob. *Buda Wołczkowska*. 2.) A., wś, pow. rówieński, w pobliżu Aleksandryi, gm. Tuczyn, odl. o 30 w. od od Równego, 52 dm., 341 mk. Własność ks. Lubomirskich.

Amelków, fol. nad rz. Radomką, pow. radomski, gm. i par. Jedlińsk, ma 3 dm., 18 mk., 398 morg.

Amelkowo, os. karcz., pow. dzisieński, gm. Stefanpol, zarząd gminny.

Amelkowszczyzna 1.), folw., pow. rzezycki, okr. pol. i gm. Braham; należy do dom. Konstantynów (Kierbedziów). 2.) A., wś i folw., pow. rzezycki, gm. Małodusz, o 42 w. od Rzezycey.

Ameryka, jezioro, w pow. trockim.

Ameryka 1.), dwór, pow. kowieński, w 2 okr. pol., gm. Kroki, o 89 w. od Kowna. 2.) A., dwór, zaśc., pow. szawelski, w 4 okr. pol., gm. Radziwiliszki, o 27 w. od Szawel.

Amerynis, zaśc., pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. Łabonary (o 6 w.); należy do dóbr Styrnie (Żarnowskich).

Amieniszki, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 1 okr. pol. gm. Sołoki.

Aminowicze, wś i zaśc., pow. ihumeński, gm. Pohorele, o 35 w. od Ihumenia.

Amosówka, wś, pow. borysowski, gm. Wołosewicz, o 82 w. od Borysowa.

Amosasona, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Oknista.

Amszarka, wś, pow. wieliski, gm. Budnica.

Ana Bór, urocz., pow. brzeski, gub. grodzieńskiej, w 5 okr. pol., gm. Wierzehowicze, własność Gierasimuka, ma 112 dzies.

Anački, wś, pow. bielski, gub. grodz., w 2 okr. pol., gm. Aleksin, o 29 w. od Bielska.

Anajewo al. *Annajewo*, wś, pow. gostyński, gm. Lucień, par. Gostynin, ma 20 dm., 150 mk., 220 morg.

Anańczyce (ob. t. I, 34), wś poradziwiłowska, pow. mozyrski, gm. Lenin (o 28 w.), o 87 w. od Mozyrza.

Anańczyno, wś nad rzeką t. n., pow. wieliski, gm. Budnica.

Ananiche 1.), os., pow. słonimski, w 4 okr. pol., gm. Kozłowszczyzna, o 24 w. od Słonima. 58 dzies. włość. 2.) **A.**, urocz., pow. wołkowyski, w 4 okr. pol., gm. Mścibów, 26 dzies. 3.) **A.**, wś, pow. ihumeński, gm. Klinek, o 26 w. od Ihumienia. 4.) **A.**, wś, pow. dzisieński, w 4 okr. pol., gm. i dobra Czerniewice. W r. 1865 ma 48 dusz rew., własność Bernowiczów. 5.) **A.**, wś, pow. święciański, w 3 okr. pol., gm. Jasiewo (o 2 w.), 17 dusz rewiz.; należy do dóbr Spory (w 1865 r. Dmochowskich).

Anankina, wś u źródeł rzeki Płotki (lew. dopł. Dżwiny), pow. wieliski.

Anapol, dobra, pow. telszewski, w 2 okr. pol., gm. Żydyki, o 65 w. od Telsz, własność Busse'go, 1,161 dzies.

Anastaziówka *Wielka i Mała*, dwie wsi, pow. nowogrodzki, gm. Emilczyn, par. praw. Storożów, o 33 w. od mta powiat. A. Wielka ma 26 dm., 187 mk., Mała 17 dm., 127 mk. Kolejno własność ks. Koreckich, Czartoryskich, Lubomirskich, Rulikowskich.

Anastazów 1.), os., pow. radzyński, gm. Zabrodzie, par. Niegów. 2.) **A.**, kol., pow. piotrkowski, gm. Bełchatówek, par. Parzno, ma 20 dm., 317 mk., 310 morg.

Anastazowo, folw., pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. i dobra (Zajfertów) Zabłociszki.

Anatolia, kol., pow. łucki, gm. Czaruków, o 15 w. od Łucka, 20 dm., 134 mk. Własność Bielajewa, nazwana od imienia jego syna.

Anatowo, dwór, pow. kowieński, w 4 okr. pol., gm. Żejmy, o 27 w. od Kowna, własność Minutowicza, 30 dzies.

Ancany, wś przy ujściu rzeki Uszy do Dubny, pow. rzeżycki.

Ancelowszczyzna, *Ancielewszczyzna* (ob. t. I, 34), wś i dobra, pow. oszmiański, w 4 okr. pol., gm. Wisznów (o 8 w.). W r. 1865 miała 33 dusz rewiz. Należy do hr. Chreptowiczów.

Anciszki (ob. t. I, 34), mstko, pow. poniebieski, w 1 okr. pol., gm. Remigola, o 34 w. od Poniewieża.

Anciuszki, wś, pow. lidzki, w 2 okr. pol., gm. Ejszyski (o 8 w.); należy do dóbr Wersoki (Narbutów).

Ancule, *Anculy*, wś, pow. wileński, w 5 okr. pol., gm. Ilino (o 3 w.), należy do dóbr Kierdejowce (Ważyńskich). Na polach wsi znajduje

się nasyp ziemny. W r. 1865 było 11 dusz rewiz.

Ancuty (ob. t. I, 34), wś i dobra, pow. bielski, gub. grodz., w 2 okr. pol., gm. Pawły, o 30 w. od Bielska. Wś ma 97 dzies. ziemi włość. dobra, własność Hryniewickich, mają 150 dzies.

Ancytry, wś, pow. wilejski, w 3 okr. pol., gm. Wołkołata o (2 w.); należy do dóbr skarb. Zawlieze. W 1865 r. było 47 dusz rewiz.

Anczaki, dwór i folw., pow. rossieński, w 2 okr. pol., gm. Rossienie (o 2 w.).

Anczółówka, os., pow. wołkowyski, gm. Bartniki, ma 1 dm. 34 mk.

Anczypałówka, mylnie *Anczypałowce* (ob. t. I, 34), wś nad Bohem, pow. bractawski, okr. pol. i sąd Niemirów, gm. Monasterskie (o 15 w.), par. katol. Bractaw (13 w.), ma 84 dm., 627 mk., cerkiew. Należała do sstwa bractawskiego, później skarbowa.

Andałowszczyzna, wś, pow. wilejski, w 2 okr. pol., gm. Serwecz (o 4 w.); należy do dóbr skarbowych Kościeniewice. W r. 1865 było 47 dusz.

Andelmujża, dobra, pow. rzeżycki, gm. Andrepno, kościół katol. paraf., fundowany w r. 1782 przez Jana Wejsenhoffa. W 1764 r. dziedzictwo Jana Wejsenhoffa, koniuszego ks. inflanckiego, następnie syna jego Michała, marszałka rzeżyckiego, Michał Wejsenhoff dał w dożywocie żonie swej Maryi z Biegańskich. Niedawno przeszły w obce ręce. Zawierały 1,311 dzies. (551 lasu, 360 jezior). Do dóbr należał folw. Armany.

Andiekołów, wś, pow. horecki, gm. Szawniewo, 54 dm., 394 mk.

Andraszuny al. *Pomażupie*, wś, pow. poniebieski, w 3 okr. pol., gm. Mołodczany, o 33 w. od Poniewieża.

Andraszuny 1.), wś, pow. szawelski, w 3 okr. pol., gm. Janiszki, o 38 w. od Szawel. 2.) **A.**, zaśc., pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. Małaty (o 7 w.); należy do dóbr skarb. Inturki.

Andrejajcie, okolica, pow. rossieński, w 4 okr. pol., gm. Pojurze, o 63 w. od Rossień. Gie dwiłowicze mają tu 18 dzies.; Łukaszewiczowie 17 dzies.; Nutowciowie 59 dzies.

Andrejczyki, wś, pow. sieński, gm. Rasno, 15 dm., 70 mk.

Andrejewskie w 1767 r. *Andrejewo*, wś, pow. wieliski, gm. Ilino. Punkt graniczny między Rzpltą a Rosją. W sumaryuszu z 1765 r. podana jako należąca do ławnictwa andrejewskiego w ójstwie ohryzowskim sstwa wieliskiego. Ławnictwo obejmowało 13 wsi, z czego 7 w dzisiejszej gminie Ilino.

Andrejkiance, wś, pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. Kukuciszki (o 3 w.); należy do dóbr Galiniszki (Mikoszów). W r. 1865 było 69 dusz rewiz.

Andrejkiszki al. *Andrekiszi*, zaśc. i ferma,

pow. telszewski, w 2 okr. pol., gm. Szkudy, o 63 w. od Telsz,

Andrejowicze, (ob. t. I, 35), ws., pow. nowogradwołyński (30 w.), 91 dm., 1,192 mk., cerkiew p. w. Narodzenia N. M. P., z drzewa wzniesiona w 1794 r., uposażona 37 dzies. ziemi, szkoła ludowa (od 1883 r.). Do par. praw. należą wsi Niepoznancze, Wiarówka, Werbeze, Maryanówka i Symony.

Andrejuny, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 1 okr. pol., gm. Tyłtyszki, o 3 w. od Nowoaleksandrowska.

Andrekiszk, pow. telszewski, ob. *Andrejkiszki*.

Andreliszki 1.), zaśc., pow. poniewieski, w 2 okr. pol., gm. Naciuny. 2.) **A.**, dwór, tamże, w 4 okr. pol., gm. Czypiany.

Andreпно, (ob. t. I, 35), os., pow. rzeżycki, gm. Andreпно, kościół katol. paraf., 6 jarmarków. Zarząd gminy we wsi Staludzian. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 140 osad, mających 381 dm. włośc. (obok 290 innych), 8,038 mk. włościan, uwłaszczonych na 8,783 dzies. Nadto w obrębie gminy znajduje się 12,665 dzies. (2,521 roli) większej posiadłości i 40 ziemi kośc.

Andrepol, (ob. t. I, 35), dobra, pow. siebieski, własność Aliny z Ryków Lipskiej i jej córek: Maryi hr. Zabiellowej, Imeldy Lipskiej, Zofii Przeciszewskiej i Rafaeli Lipskiej, 901 dzies. ziemi dwor.

Andresówka, kol., pow. włodzimierski, gm. Werba, o 6 w. od Włodzimierza, 13 dm., 103 mk.

Andrespol, ws i folw., pow. brzeziński, gm. Gałkówek, par. Mileszki, ma 28 dm., 246 mk., 287 morg. Wchodziła w skład dóbr Bedoń.

Androciszki, pow. szawelski, ob. *Andruciszki*.

Androcyszki, ws, pow. szawelski, w 1 okr. pol. gm. Łukniki, o 39 w. od Szawel.

Androkiszki, dwór, pow. szawelski, w 1 okr. pol., gm. Szawkiany.

Androliszki, zaśc., pow. wileński, w 1 okr. pol., gm. Niemenezyn (o 6 w.); należy do dóbr skarb. Jęczmieniszki. W 1865 r. było 15 dusz rewiz.

Androniki al, *Andronicki Monaster*, sloboda nad rzeką Breczycą, pow. sosniecki, gub. czernihowskiej, gm. Aleksandrówka, 14 dm., 135 mk., cerkiew.

Androniszki, os., pow. władysławowski, gm. Swiatoszyn, par. Hgowo, ma 1 dm., 11 mk.

Androniszki 1.) dwór, pow. kowieński, w 4 okr. pol., gm. Janowo, o 38 w. od Kowna. 2.) **A.**, (ob. t. I, 35), mstko nad rz. Świętą, pow. wiłkomierski, gm. Androniszki, o 42 w. od Wiłkomierza, 20 dm., 326 mk., zarząd gminny, kościół katol. filialny. dom przytułku, szkoła. Gmi-

na obejmuje 61 miejscowości, ma 526 dm. włośc. i 17 innych, 5,815 mk. włościan. Włościanie, w liczbie 1,207 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 7,866 dzies. (573 nieuż.)

Andronowa, pow. rzeżycki, ob. *Tyłtagol*.

Andronowo 1.), ws, okolica i dobra, pow. kobryński, w 1 okr. pol., gm. Strzygowo, o 4 w. od Kobrynia. Ws ma 23 dm., 264 mk., cerkiew, 398 dzies. ziemi włośc. i 48 dzies. ziemi cerk. okolica 93 dzies., dobra własność Bańkowskich, 552 dzies. O 2 w. na półn. od wsi niewielki kurhan kwadratowy. 2.) **A.**, ws, pow. wieliski, gm. Usmyń. Podług sumaryusza z 1765 r. w dawnictwie dubrowskiem wójtostwa usmyńskiego.

Androny 1.), ws i dobra, pow. czerykowski, gm. Dołkowicze. Ws ma 22 dm., 95 mk.; dobra, dziedzictwo Meżyńskich 230 dzies. 2.) **A.**, ws, pow. dzisieński, w 2 okr. pol., gm. Postawy (o 14 w.). W r. 1865 było 35 dusz rewiz.

Andropol, folw., pow. sokołowski, gm. i par. Jabłonna, ma 1 dm., 10 mk., 404 morg.

Andropol, folw., pow. kowieński, w 3 okr. pol. gm. Bobty, o 33 w. od Kowna.

Androsiejewo (w dokum.), ob. *Andrusiów*.

Androżyszki, ws, pow. telszewski, w 4 okr. pol., gm. Wornie, o 33 w. od Telsz. Andrzejewscy mają tu w 2 częściach 86 dzies.

Andruciszki, *Androciszki*, ws, pow. szawelski, w 1 okr. pol., gm. Łukniki, o 42 w. od Szawel.

Andruha 1.), ws nad Stubłem, dopł. Styru, pow. łucki, gm. Włodzimierzec, o 112 w. od Łucka, 58 dm., 506 mk., cerkiew paraf., 2 jarmarki. W 1577 r. uależy do włości czartoryskiej kn. Michała Czartoryskiego, ssy żytomierskieo, który wnosi z 5 dym. W 1588 r. wdowa po nim płaci ztąd z 10 dym., 1 koła waln. Obecnie własność Bronisława Chamca, ma 1,060 dzies. ziemi dwor. 2.) **A.**, *Mała* i *Wielka*, w dokum. *Andrutzsk*, *Andruzy*, dwie wsi nad Ikwą, przy linii dr. żel. z Dubna do Krzemieńca, pow. krzemieniecki, gm. i par. praw. Białokrynica (o 2 w.), odl. o 6 i 8 w. od Krzemieńca. **A. Wielka** ma 19 dm., 144 mk., do 4,000 dzies. **Mała** 45 dm., 240 mk., 300 dzies. We wsi **A. Mała** cerkiew filialna p. w. św. Łukasza, z drzewa wzniesiona w 1742 r. kosztem parafian i dzieci z wsi Teremskiego i uposażona 38 dzies. ziemi. Podług rewizyi zamku krzemienieckiego z 1545 r. jedna z tych wsi należała do Saszka Andrutzkiego i braci jego, druga do Waśki Mikitycza, którzy zobowiązani byli do opatrywania jednej horodni zamkowej spólnie z Łosiatyńskim i Bohowitynowiczem. Nadto rewizya wymienia dwie horodnie wspólne, które zobowiązani byli opatrywać Fedor z braćmi, Andrutz oraz Opanas i Fedor Łukasz z drugich Andrutz. W r. 1570 wsi te należały do kilku Andrutzkich. Hawryły (2 dym., 1 ogr., 4 gr.), Piotra (1 dym.),

Iwana (3 dymy), Opanasa i Siemiona (1 ogr., 2 gr.) oraz Tomyły Borowickiego (4 dym.). W r. 1583 płacą ztąd: Iwan, Fiedor i Siemion Andrusey z 2 dym., 5 ogr., 1 koła walc., Bohdan, Piotr i Hrehory Andrusey z A. i Lesznej z 4 dym., 5 ogr., 1 koła walc., Ophanas Andruski z 4 dym., 2 ogr. i Skumicz Jenicz z części A. i Lesznej z 3 ogr. W 1648 i 1649 r. własność Konrada Andruskiego, po 1 dym. oraz trzech braci: Pawła, Mikołaja i Macieja Lesznickich (gałęź rodziny Andruskich, zwana tak od wsi Leśnej), mających w 1648 r. 11 dym., a w r. 1649 tylko 4 dym. W ostatnich czasach ws A. Mała należała do Grików, obecnie Dobkowskich, A. Wielka niegdyś ks. Radziwiłłów, dalej Czosnowskich, od których nabywa Woronin, obecnie należy do zakładu naukowego ufundowanego w 1890 r. w Białokrynicy. Na początku zeszłego wieku we wsi A. Wielka była również cerkiew p. w. św. Jerzego. 3.) **A.**, *Wolica* (1583 r.), *Wola Andruskiego* (1577 r.), pow. kowelski, (ob. t. XIII, 807).

Andrukajtyzski, dwór, pow. kowieński w 1 okr. pol., gm. Wilkija, o 50 w. od Kowna, należy do dóbr Bobtele (Laudańskich).

Andrukiańce, ws, pow. święciański. w 1 okr. pol., gm. Kiemieliszki (o 5 w.). W r. 1865 było 38 dusz rewiz.; należy do dóbr Bołosza (Przemienieckich).

Andrukowszczyzna, okolica, pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Swisłocz, 37 dzies.

Andrulańce, ws, pow. wileński. w 3 okr. pol., gm. Janiszki (o 6 w.). W r. 1865 było 20 dusz rewiz.; należy do dóbr Szłowin (Danilewiczów).

Andruńce 1.), ws, pow. trocki, gm. Kronie. W r. 1865 było 31 dusz rewiz. 2.) **A.**, ws włośc., pow. trocki, 4 okr. pol., gm. aleksandrowska (dawniej Oława), o 13 w. od gminy. W r. 1865 ma 49 dusz rewiz.; należy do dóbr skarb. Daugi.

Andruniszki, ws włośc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Hoduciszki; należy do dóbr skarb. Jankiszki.

Andruniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzów.

Andruny, ws, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Skiemie, 46 w. od Szawel.

Andrupis, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Rakiszki.

Andrusiów, *Andrusiejów*, w dokum. *Androsiejewo*, *Androsiejewo*, ws, pow. rówieński, gm. Międzyrzecz (podług innych źródeł Lipki, o 3 w.), st. poczt. Hoszcza (o 8 w.), st. dr. żel. Równo (o 40 w.), ma 29 dm., 453 mk., cerkiew paraf. p. w. Wnieb. N. M. P., z drzewa wzniesiona w 1725 r. kosztem dziedzica Antoniego Czeżela Nowosieleckiego i uposażona 39 dzies. ziemi; szkoła ludowa, młyn wodny, wiatrak. Do par. praw. należy ws Podlaski (o 2 w.). W ca-

łej parafii 72 dm., 598 mk. praw. i 2 katol. W 1577 r. własność Romana Hojskiego, który wnosi z 20 dym., 13 ogr., a w 1583 r. tenże płaci z 10 dym., 4 ogr., 2 kom. W 1647 r. należy do Kaszowskiego, kaszt. wendeńskiego, ma 20 dym., a w 1653 r. tylko 4 dym. W 1705 r. własność Jerzego Liniewskiego, skarbnika owruckiego. W nowszych czasach należała do Wroczyńskich.

Andrusówka, ws nad Taśminą, pow. czechryński, gm. Podorożne, par. praw. Kałabarka (o 8 w.), st. poczt. Czechryń (o 25 w.), 127 dm., 648 mk., szkoła ludowa, młyn wodny. Wchodziła w skład sstwa czechryńskiego, obecnie skarbowa. Leży na samej granicy powiatu, na przeciwko dużej wsi kościelnej t. n., w pow. aleksandryjskim, gub. chersońskiej.

Andrusowszczyzna 1.), folw., pow. słucki, gm. Hrozów, okr. pol. i par. katol. Kopyl, o 31 w. od Słucka, własność Bereśniewiczów, należy do domin. Songajłowo. 2.) **A.**, dobra, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Bielica, własność dawniej ks. Wittgensteina.

Andruszajcie, ws i folw., pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie (o 5 w.).

Andruszany, ws, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Kwietki, 102 w. od mta powiat.

Andrusze, ws, pow. wołkowyski, 4 okr. pol., gm. Werejki, 85 dzies.

Andrusze al. *Andruszki*, ws nad odnogą Dniepru, zw. Stanisław (?), pow. perejasławski, gub. połtawskiej, gm. Perejasław (na pld.-zchd), ma 138 dm., 675 mk., cerkiew paraf., szkoła.

Andruszkajcie, ws, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Bernatowo, o 23 w. od Telsz.

Andruszkańce, okolica, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasne Siolo, o 23 w. od Kowna. Waszkiewiczowie mają tu 16 dzies. (ziemi użytk.); Dobrowolscy 33 dzies.; Ibiańscy 20 dzies.; Pogirscy 21 dzies.; Ejmontowie 52 dzies.; Jakubowscy 3 dzies.

Andruszki 1.), ws i zaśc., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Zagory, 43 w. od Szawel. 2.) **A.**, ws, pow. słucki, gm. Howieczna, o 65 w. od Słucka. 3.) **A.**, folw. pow. lidzki, gm. Lebioda Nowa. 4.) **A.**, ws, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Lipaiszki (o 8 w.). W r. 1865 ma 34 dusz rewiz., należy do dóbr Julianowo (Rodkiewiczów).

Andruszki (ob. t. I, 35), ws, nad rzeką Postoł (Pawołoczka), pow. skwirski, gm. Powołocz (8 w.), st. poczt. i dr. żel. Popielnia (o 11 w.), odl. o 30 w. od Skwiry, 219 dm., 1,200 mk., cerkiew par. Wozniesieńska, szkoła cerkiewna, młyn wodny, 4 wiatraki, cukrownia (zatrudniająca 1,040 robotn. i produkująca rocznie 184,954 pud.), 729 dzies. ziemi użytk. dworskiej. Wchodziła w skład włości pawoło-

ckiej, w epoce uwłaszczenia włościan, Leona Bentkowskiego, następnie N. Popowa.

Andruszkowa 1.), chutor, pow. proskurowski, ob. *Dubasów*. 2.) **A. Słoboda**, przedmieście Czeczelnika, w pow. olhopolskim.

Andruszkowice w dok. z r. 1191 *Hendrischoviche*, 1284 *Iendryskowicze*, wś, pow. sandomierski. Wś ta leżąca tuż pod Sandomierzem, wymieniona jest w akcie poświęcenia kolegiaty sandomierskiej między posiadłościami kanoników (Kod. mał. I, 5, 126). W r. 1578 wś Andruszkowice, własność prepozyta Sandom., w par. św. Pawła, ma 5 os., 3 łany, 3 rzem., 5 kom. ubogich. Obecnie ma 21 dm., 122 mk., 168 morg. włośc. i młyn wodny.

Andruszkowszczyzna, wś, pow. oszmiański, attyn, niegdyś Gałagury, należącej do Polan, sprzedana wraz Gałagurami w 1598 roku przez Michałowskich Kiewliczom.

Andruszowce (ob. t. I, 35), wś i dobra, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Szczuczyn. W r. 1865 wś ma 59 dusz rewiz., dobra należały do Moraczewskich.

Andruszówka 1.) (ob. t. I, 35), wś, pow. lipowiecki, gm. Andruszówka, odl. o 20 w. od Lipowca (st. poczt.), 400 dm., 2,513 mk., cerkiew p. w. Narodzenia N. M. P., szkoła ludowa, 4 wiatraki. Podług reg. pobor. wwdztwa bractwańskiego w 1629 r. w dzierżawie Mikołaja Czerniakowskiego, który wnosi pobór z 63 dym. Obecnie posiadają tu synowie hr. Stanisława Tyszkiewicza: Henryk 750 dzies., Benedykt 833 dzies. i Michał 1,205 dzies. Gmina obejmuje 1 mstko (Plisków), 5 siół i 2 wsi, ma 13,196 mk. (w tem 270 katol., 2,110 żydów, 24 in. wyznań) i 15,163 dzies. ziemi (943 pod zabud., 11,741 ziemi orn., 490 łąk, 135 lasu, 55 pod wodami i 396 nieuż.), z czego należało: 8,491 dzies. do większej posiadłości, 6,202 do włościan, 257 do cerkwi, 72 jest pod dr. żel. 141 pod traktami. 2.) **A.**, wś nad rzeką Kuteńką, pow. krzemieniecki, gm. Szumsk, par. praw. Zińki, odl. o 2 w. od wsi Teremno (pow. ostrogski), a 42 w. od Krzemieńca, 79 dm., 565 mk. Własność niegdyś ks. Ostrogskich, przeszła z innemi wsiami do Anny Alojzy Chodkiewiczowej. W 1650 r. należała do kolegium jezuickiego w Ostrogu, była zupełnie spustoszona. 3.) **A.**, kol., pow. rówieński, gm. Siedliszcze, odl. 40 w. od Równego, 13 dm., 23 mk. 4.) **A.**, mstko nad rz. Hujwą, pow. żytomierski, gm. Andruszówka, st. poczt. Rejce (o 25 w.), st. dr. żel. Browki (o 14 w.), odl. o 40 mil od Żytomierza, 445 dm., 2,181 mk., cerkiew p. w. Narodz. N. M. P., z muru wzniesiona r. 1879, zarząd gminy, szkoła ludowa (od 1871 r.), cukrownia, szpital fabryczny, zarząd dóbr Tereszczutki. Do par. praw. należy wś Hadysówka (o 2 w.) z cerkwią filialną. W 1683 r. zupełnie spustoszona przez wolnicę kozacką Iskrzyckiego i in. W no-

wszych czasach własność Bierzyńskich, obecnie Nikoły Tereszczutki. Gmina należy do 2 okręgu pol., obejmuje 37 miejscowości (1 mstko 11 wsi), mających 1,265 dym. włośc. (obok 551 innych stanów), 13,300 mk. włościan, uwłaszczonych na 10,118 dzies.

Andruszowszczyzna, wś włośc., pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Lack (o 2 w.), należy do dóbr skarb. Ostrzyna.

Andruszyn, zaśc. poradziwiłowski w pobliżu Niemna, pow. ihumeński, gm. Mohilna, ma 27 osad.

Andrużje, folw., pow. bychowski, od 1862 r. własność Szablowskich, 100 dzies.

Andry al. Koniecpol, pow. lucyński, własność Kołpanów, 202 dzies.

Andrychowice, pow. wschowski, ob. *Jędrychowice*.

Andrychy, pow. szczuczynski, gm. i par. Grabowo. W r. 1827 było 7 dm., 31 mk.

Andryjanki 1.), wś i dobra nad rz. Leszczką, pow. bielski, gub. grodzieńskiej, w 2 okr. pol., gm. Aleksin, par. katol. Boćki, o 21 w. od Bielska, pod Boćkami, przy dr. poczt. z Drohiczyzna przez Boćki. Wś ma 41 dm., 412 mk., cerkiew filialną, cegielnię, 747 dzies. ziemi włośc. (490 roli, 122 łąk, 135 nieuż.) i 39 dz. ziemi cerkiewnej: dobra, własność Gartkiewiczów, mają 868 dzies. (338 roli, 263 łąk, 927 lasu). Grunta pszenne, łąki na błotach obszer-nych nad Nurcem, duży i dobrze utrzymany ogród. *A. Wincentowo*, dobra, tamże, własność Markowskich 180 dzies. W dok. z 1521 r. własność Falkowicza Andrzeja (Kapica, Herbarz 109). 2.) **A.**, dobra, pow. prużański, w 4 okr. pol., gm. Suchopol, o 28 w. od Prużany, własność Koźminych, mają z urocz. Wybrody i Bielany 1,354 dzies. (552 roli, 549 łąk, 113 lasu, 140 nieuż.). *J. Krz.*

Andryjanów, wś, pow. sieński, gm. Łukoml, 18 dm., 88 mk.

Andryjaszki, folw., pow. miński, gm. Iwieniec, okr. pol. i par. katol. Raków, o 56 w. od Mińska, własność Kątkowskich, około 15 włók, młyn.

Andryjaszówka 1.), wś nad Markówką, pow. jampolski, gm. Tymanówka, 62 dm., 441 mk., cerkiew paraf., młyn wodny. 2.) **A.**, wś, pow. żytomierski, gm. Ozadówka, par. praw. Lemiasze, par. katol. Krasnopol, st. poczt. Rajgródek, st. dr. żel. Demezyu, odl. 59 w. od Żytomierza, 72 dm., 571 mk. W 1650 r. własność Kaspra Bazylewskiego, ma 1 dym., obecnie sukcesorów Mieczysława Mazarakiego. 3.) **A.**, słoboda, pow. żytomierski, gm. Horoszki, par. praw. Ryżany al. Hryżany (o 4 w.). W spisach niepodana.

Andryjec, chutor, pow. uszycki, gm. Pilipkowce (o 16 w.), ma 1 dm.

Andryjówka, chutor nad rz. Skwilą (Kwi-

lą), dopł. Smotrycza, pow. proskurowski, gm. Juryńce, par. katol. Kumanów, ma 6 dm.

Andrzej, os., górn. kopalnia węgla nad Czar-ną Przemszą, pow. będziński, gm. Górnicza, ma 11 dm., 255 mk., 42 morg. dwor.

Andrzejew 1.), kol., pow. łaski, gm. Dzbani-ki, par. Szczerców, ma 11 dm., 155 mk., 133 morg. 2.) **A.**, fol., pow. łódzki, gm. Gospodarz, ma 2 dm., 271 morg. 3.) **A.**, fol., pow. nowora-domski, gm. Zamość, par. Wiewiec, 1 dm. 7 mk., 338 morg. 4.) **A.**, pow. radomski, gm. i par. Stromiec, odl. 32 w. od Radomia, ma 9 dm., 90 mk., 191 morg. 5.) **A.**, ws., pow. ko-zienicki, gm. Oblasy, par. Janowiec, odl. 41 w. od Kozienic, ma 20 dm., 245 mk., 1,120 morg. 6.) **A.**, kol., pow. kozienicki, gm. i par. Policzna, odl. 22 w. od Kozienic, ma 15 dm., 146 mk., 335 morg.

Andrzejewicze, ws i dobra, pow. wołkowyski, 4 okr. pol., gm. Wilczuki, 9 w. od Wołkowyska. Ws ma 215 dzies.; dobra, własność Tu-łowskich, z chutorem Prudno 750 dzies.

Andrzejowo al. *Jędrzejowo* w dok. *Andre-vo*, osada znikła, leżąca, jak zdaje się, na praw. brzegu Warty, pod Poznaniem. Nadana przez Mieszka III kościołowi św. Michała w Poznaniu; potwierdzenie nadania w r. 1218 i 1225 r. (K. W. nr. 104 i 117); r. 1238 Władysław Odoniec zwolnił mieszkańców jej od stróży, przewodu, podworowego, opłaty cła i targowego w r. 1335 odstąpiona została Stefanowi z Górki, podstole-mu pozn., wzamian za Kancelerzowice i Rogoźno (K. W. nr. 203 i 1,143).

Andrzejowo 1.) (ob. t. I, 36), folw., pow. sokólski, w 1 okr. pol., gm. Makowlany, o 16 w. od Sokółki, własność Gąsowskich, 120 dzies. 2.) **A.**, dobra, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Poniewież (21 w.), Czerniewscy mają tu 10 dz. 3.) **A.**, dobra, pow. szawelski, gm. Szawle (o 4 w.), własność Hrynciewiczów, wraz z Kościu-kami mają 449 dzies. 3.) **A.**, folw., pow. świę-ciański, 2 okr. pol., gm. i dobra (Zajfertów) Za-błociszki. 5.) **A.**, dobra, pow. połocki, gm. An-drzejowo, 52 w. od Połocka, własność Reuttów, 3,291 dzies.; zarząd gminy w okolicy Miszko-wicze. Gmina obejmuje 52 miejscowości, ma-jące 564 dm. włośc. (obok 65 innych), 3,913 mk. włośc., uwłaszczonych na 4,974 dzies. zie-mi. Nadto w obrębie gminy znajduje się 11,219 dzies. (1,452 roli) większej posiadłości. 6.) **A.**, ob. *Andrzejów*.

Andrzejewszczyzna 1.), ws., pow. miński, gm. Kojdanów (o 14 w.), o 53 w. od Mińska. 2.) **A.**, ws., pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. i do-bra skarb. Zales (o 8 w.). W r. 1865 było 19 dusz rewiz.

Andrzejki, os., pow. ostrołęcki, gm. i par. Piski.

Andrzejki 1.), os., pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Siady, 23 w. od Telsz. 2.) **A.**, ws.,

pow. święciański, gm. Michałowo (o 8 w.), 10 dusz rewiz.; należy do dóbr Święcianki (Piwce-wiczów). 3.) **A.**, ws., pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Miadziół (o 17 w.). W r. 1865 było 64 dusz rewiz.; należała do dóbr Uzda (hr Tyzen-hauzów).

Andrzejkiszki, zaśc., pow. oszmiański 1 okr. pol., gm. Graużyski (o 6 w.); należała do dóbr Grzymałowszczyzna (Wiszniewskich).

Andrzejkiszki, trzy zaśc. włośc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm., Szyrwinty (o 11 w.), mają w r. 1865 razem 10 dusz rewiz.; należą do dóbr skarb. Szeszole.

Andrzejkowszczyzna, ws., pow. borysow-ski, gm. Dokszycy.

Andrzejów 1.), ws., pow. janowski, gm. Ka-wenezyn, par. Janów (odl. o 5 w.). Należała do dóbr Ordynacyi Zamoyskiej. Osad 52, gruntu włośc. 580 morg. i 360 mk. rz. kat. 2.) **A.**, ws., pow. chełmski, gm. Turka, par. Swierze i Czer-niejów. 3.) **A.**, ob. *Andrzejew*, *Andrzejowo* i *Ję-drzejów*.

Andrzejów 1.), chutor, pow. słonimski, 2 okr. pol., gm. Żyrowice, o 17 w. od Słonima, należy do dóbr Żyrowice Stare (Mikulskich). 2.) **A.**, *Andrzejowo* (ob. t. I, 36), mstko nad jezio-rem Łajgie, pow. rossieński, w 5 okr. pol., gm. Andrzejowo, o 98 w. od Rossień, 21 dm., 180 mk., zarząd gminy, kościół, dom przytułku, szkoła. Ws nazwana od imienia właściciela An-drzeja Radziejewicza, który w r. 1780 wystawił tu kościół p. w. św. Andrzeja, poświęcony przez sufragana Bukatego. We cztery lata potem Wi-ktor Jarud, ciwun gondyngski, dodawszy więcej włók ziemi, prosił biskupa żmudzkiego, ks. Ste-fana Giedrojcia, aby ten kościół policzył między parafialne. Rozmaici dobroczyńcy zapisali ple-banowi 14,000 zł. (M. Wołoczewski, Bisk. Żmudzkie, str. 110). Była to własność Rodzie-wiczów (a nie Ralewiczów), później przeszły do Józefa Tędziagolskiego, od którego nabyli ks. Ogińscy. Gmina obejmuje 38 miejscowości, ma 471 dym. włośc. (obok 8 innych), 4,456 mk. włośc. Włościanie, w liczbie 1,303 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 11,653 dzies. (102 nieuż.), ze spłatą po 16,976 rub. 43 kop. rocznie.

Andrzejów 1.) al. *Andrejów*, pow. krze-mieniecki, ob. *Oleksiniec Nowy*. 2.) **A.**, al. *An-drzejówka*, ws., nad dopływem Tróscianicy, pow. żytomierski, niedaleko Czerniachowa, gm. Be-żów, par. praw. Styrtły (o 4 w.), odl. o 31 w. od Żytomierza. W 1628 r. własność Stefana Nie-miryca, który wnosi z 6 dym., 10 ubog. W r. 1648 w schedzie Stefana, najmłodszego syna Niemiryca, protektora arianów, żonatego z Wojnarowską. 3.) **A.**, kol., tamże, 50 dm, 362 mieszk.

Andrzejowce 1.), dwie wsi włośc., pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Dubotówka (o 15 w.). W r. 1865 było 64 dusz rewiz. włośc.

skarb. i 14 osadn. w. ruskich; należy do dóbr skarb. Żodziszki. 2.) **A.**, ws. tamże, gm. Kiemieliszki. W lesie tutejszym znajduje się do 10 kurhanów.

Andrzejówka 1.) os., nad Czarną Przemszą, pow. będziński, gm. Górnicza, ma 33 dm., 221 mk., 60 morg dwor. 2.) **A.**, pow. stopnicki, gm. i par. Chmielnik. Odl. od Stopnicy 30 w. W 1827 r. 4 dm., 11 mk. 3.) **A.**, pow. kielecki, gm. Daleszyce. Odl. od Kiele 19 w. 4.) **A.**, fol., pow. garwoliński, gm. Pszonka, ma 15 mk., 145 morg., 5.) **A.**, ws., pow. zamojski, gm. Góraj, par. Radziecin.

Andrzejówka 1.) *Andrejewka*, ws., pow. bobrujski, gm. Ozarycze, o 90 w. od Bobrujska. 2.) **A.**, zaśc., pow. bobrujski, gm. Rudobiełka, własność Bildziakiewiczów, około 12 włók. 8.) **A.**, białoruskie *Andrzejuka*, zaśc., pow. bobrujski, gm. Rudobiełka, o 90 w. od Bobrujska. Mają tu własność szlachta polska: Baranowscy (10 włók), Sawiecy (5 włók), Sarnacy ($2\frac{1}{4}$ włók); Sytkowie (5 włók). 4.) **A.**, ws., pow. rzeczycki, gm. Maładusz, o 21 w. od Rzeczyce. 5.) **A.**, ws., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Twerecz (o 6 w.); należy do dóbr skarb. Dżisna.

Andrzejówka 1.) (porów. t. I, 37), ws. na lewym brzegu Zdwizu, pow. kijowski, gm. Makarów, odl. o 60 w. od Kijowa, ma 84 dm, 940 mk., 1,244 dzies. dwor. (509 lasu), 1,159 włose., cerkiew paraf. p. w. Wniebowstąpienia pańskiego, z drzewa wzniesiona w 1801 r., na miejsce dawniejszej, fundowanej przez bazylianów i uposażonej w 1762 r. przez ks. Antoniego Lubomirskiego. Według podania **A.** była niegdyś mstkiem, mającem kilka cerkwi i monaster, w miejscu otoczonym obecnie wałem i rowem. Monaster ten zburzony został w czasie wojen Chmielnickiego. Śladem stoczonych tu walk jest 6 mogił i wały na polach wsi. Według reg. pobor. wwdztwa kijowskiego z 1618 r. ws. **A.** należy do Krysztofa Makarowicza, który wnosi z 3 dym. Na początku XVIII w. ws. należała do dóbr makarowskich. Po śmierci dziekana kijowskiego ks. Kajetana Rościszewskiego, przeszła do jego siostrzeńca Sokołowskiego, który ją w 1830 r. sprzedał Józefowi Soroczyńskiemu. Wdowa po nim Józefa zapisuje ją w 1857 r. Helenie Paszkowskiej, która w 1876 r. sprzedaje bar. Ehrenburg. Na gruntach wsi znajdują się uroczyska: Makowicze, z majdanem rudy żelaznej, i Nizowe, ze śladami dawnego mostu przez rzekę. 2.) **A.**, sloboda nad rzeką Weresnią, pow. radomyski, gm. Krasiatycze, odl. o 77 w. od Radomyśla, 43 dm., 276 mk. (starowierców), dom modlitwy, stanowi część wsi Weresni, 3.) **A.**, ws. nad Muraszką, pow. jampolski, gm. Pieńkówka, 71 dm., 581 mk., szkoła, młyn wodny. 4.) **A.**, (ob. t. I, 37), ws. nad Uszką, pow. uszycki, gm. Sołodkowie, 41 dm., 206 mk., cerkiew paraf. 5.) **A.**, kol., pow. nowogradwołyński, gm.

Emilezyn, odl. o 72 w. od mta pow., 41 dm., 211 mk. 6.) **A.** *Zolnia*, sloboda, tamże, 19 dm., 127 mk. 7.) **A.**, ws., pow. owrucki, gm. Jurowo, o 88 w. od Owruca, 80 dm., 393 mk. 8.) **A.**, kol., pow. rówieński, gm. Tuczyn, odl. o 22 w. od Równego, 28 dm., 111 mk. 9.) **A.**, kol., pow. żytomierski, gm. Lewków, odl. o 10 w. od Żytomierza, 81 dm., 464 mk. 10.) **A.**, kol., pow. żytomierski, gm. Horoszki, odl. o 52 w. od Żytomierza, 27 dm., 151 mk. 11.) **A.**, tamże, ob. *Andrzejów*.

Andrzejowo, dobra, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Ilino, w 1865 r. własność Strokowskich.

Andrzejowska Władymirówka, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Emilezyn, odl. o 62 w. od mta pow., 29 dm., 154 mk.

Andziany, al. *Litniki*, ws., pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Andzin, kol., pow. płoński, gm. Błędówko, par. Cieksyn, odl. 22 w. od Płońska, ma 25 dm., 195 mk., 640 morg.

Andzin, chutor, pow. nowogradwołyński, gm. Lubar, odl. 98 w. od mta powiat. 6 dm., 44 mk.

Andziny, ws., pow. drysieński, par. Rosica.

Anenhof, fol., pow. szawelski, gm. Żagory, 76 w. od Szawel.

Aneta, kol. niemiecka, pow. nowogradwołyński, gm. Romanówka (o 16 w.), 33 dm., 308 mk., dom modl. ewang. Jan Pawłowski ma w **A.** i Jurkowszczyźnie 43 dzies.

Anetów al. *Annetów*, ws., pow. kutnowski, gm. Plecka-Dąbrowa, ma 13 os., 83 mk. 89 morg. włose.

Anetów, fol., pow. miński, gm. Ostrożycka Gródecka, o 26 w. od Mińska.

Anetowo 1.) zaśc., pow. wilkomierski, w 4 okr. pol., gm. Uciany, o 64 w. od Wilkomierza. 2.) **A.**, dobra, tamże, w 2 okr. pol., gm. Rogowo, o 44 w. od Wilkomierza, własność Rudominów, 252 dzies. 3.) **A.** al. *Anetów*, folw., pow. ihumeński, gm. Bieliezan, okr. pol. i par. katol. Berezyna, o 30 w. od Ihumienia, własność Przeździeckich, ma około 17 włók.

Anetpol 1.), folw., pow. wołkowyski, 5 okr. pol., gm. Pieski, 22 w. od Wołkowyska, należy do dóbr Bielawicze (Ciechanowieckich. 2.) **A.**, dobra, pow. dźwiński (dyneburski), własność Boufałów, 182 dzies.

Angieniki, ob. *Augieniki*.

Angieźdy, pow. rossieński, ob. *Rezgole Angieźdy*.

Angleniki, (ob. t. I, 37) ws., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Kronie. W r. 1865 było 38 dusz rewiz.

Angliniki 1.), (ob. t. I, 37) ws. i dobra, pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Międzyrzecz (o 13 w.). Ws. miała 1864 r. 71 dusz rewiz.; dobra należały dawniej do Krzyżanowskich, następnie do Pietkiewiczów. Znajdowano tu strzałki, krze-

mienne. 2.) **A**, wś włośc. i dobra skarbowe, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Jezno (o 6 w.). W r. 1865 było 55 dusz rewiz.

Anglodezie, u Buszyńskiego *Anglodesy*, os., pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Skawdville, 38 w., od Rossień.

Angotino, folw., pow. kobryński, w 1 okr. pol., gm. Pruska; należy do dóbr Czerewaczyce (Smaragdowych).

Anielew 1.) wś, pow. nowomiński, gm. Barcząca. W 1874 r. 80 mk., 137 morg włośc. 2.) **A**, os., pow. piotrkowski, gm. Ręczno, ma 1 dm., 37 mk., 17 morg. 3.) **A**, fol. i os. nad rz. Widawką, pow. łaski, gm. Wola wężykowa, par. Grabno. Os. ma 1 dm., 9 mk., 9 morg, fol. 1 dm., 10 mk. 4.) **A**, fol., pow. noworadomski, gm. i par. Sulmierzyce, ma 1 dm., 18 mk., 330 morg. 5.) **A**, wś, pow. garwoliński, gm. Żelechów, par. Gończyce, ma 9 dm. 76 mk., 211 morg.

Anielewo 1.) kol., pow. słupecki, gm. Kazimierz, par. Dobrosołowo, ma 16 dm., 95 mk., 184 morg. 2.) **A**, kol., pow. słupecki, do r. 1891 nosiła nazwę: Ingelfingen, ob. *Emilienheim*.

Anielin 1.) fol., pow. nowomiński, gm i par. Mińsk, ma 21 mk., 203 morg. 2.) **A**, os., pow. nowomiński, gm. Otwock, par. Karczew. 3.) **A**, os., pow. grójecki, gm. Czaplin, par. Sobików. 4.) **A**, os. leś., pow. rawski, gm. Gortatowice. 5.) **A**, kol., pow. brzeziński, gm. i par. Dobra, ma 18 dm., 162 mk., 316 morg., os. karcz. 1 dm., 3 mk., 3 morgi. 6.) **A**, fol., pow. brzeziński, gm. Lipiny, par. Skoszewy, ma 4 dm., 65 mk., 264 morg. 7.) **A**, al. *Anielin*, kol., pow. łaski, gm. Łask, par. Borszewice, ma szkołę początkową, 64 dm, 435 mk., 734 morg. W 1827 r. było 36 dm., 225 mk. 8.) **A**, al. *Anielów*, fol., pow. noworadomski, gm. i par. Wielgo młyn; ma 2 dm., 330 morg. Część zw. Piaski, wś, ma 3 dm., 28 mk., 18 morg. 9.) **A**, kol., pow. wielkiński, gm. Konopnica, par. Osyaków, odl. 2 w. od Wielunia, ma 25 dm., 84 mk. 10.) **A**, wś, pow. iłżecki, gm. Miechów, par. Odechów, odl. 10 w. od Iłży, ma 19 dm., 128 mk., 250 morg. 11.) **A**, wś, pow. opoczyński, gm. Studzianna, par. Brudzewice, odl. 23 w. od Sandomierza, ma 25 dm., 166 mk., 539 morg. włośc. i 1 morga dwor. 12.) **A**, wś, pow. kozienicki, gm. Góra puławska, par. Oleksów, odl. 27 w. od Kozienic, ma 14 dm., 98 mk., 375 morg. 13.) **A**, wś, pow. kozienicki, gm. i par. Policzna, odl. 15 w. od Kozienic, ma 30 dm., 187 mk., 576 morg. 14.) **A**, wś i folw., pow. kozienicki, gm. i par. Rożniszew, odl. 34 w. od Kozienic, ma 9 dm., 97 mk., 1,200 morg. dwor. i 112 włośc. 15.) **A**, wś kolon., pow. janowski, gm. Annapol. Utworzona w 1876 r. z obszaru leśnego należącego do dóbr Rachów hr. Grabowskich. Otrzymała nazwę od imienia właścicielki, Osad 81, na 532 morg ziemi piaszczystej, po wyciętych lasach de-

bowych. Ludność 542 dusz. rz.-katol. 16.) **A**, pow. pułtowski, gm. Kozłowo, par. Szyszki. 17.) **A**, fol., pow. kalwaryjski, gm. i par. Ludwinów, ma 8 dm., 51 mk.

Anielin 1.) folw., pow. prużański, 2 okr. pol., gm. Malecz, 16 w. od Prużany, należy do dóbr Gabryelin (Bażanowych). 2.) **A**, fol, pow. teliszewski, gm. Gorzdy, 63 w. od Telsz. 3.) **A**, dobra, pow. bychowski, dziedzictwo Wykowskich, 3,270 dzies. (360 roli, 414 łąk, 2,084 lasu). 4.) **A**, dawniej *Lenkowszczyzna*, folw., pow. oszmiański, par. katol. Holszany. Nazwany tak od imienia Anieli Ignacowej z Łopacińskich Żabiny. W 1813 do 1827 r. trzymał je w dzierżawie Adam Ruszczyce. Należały do folw. wsi Lenkowszczyzna i Kamionka. Za długi Antoniego Żaby oddany gen. Ansio.

Anielin al. *Krukła Łoza*, folw., pow. nowogródwołyński, gm. Żołobne.

Anielino 1.), dobra, pow. orszański, od r. 1874 własność Boczkowych, 843 dzies. (460 lasu). 2.) **A**, dobra, pow. sieński, dziedzictwo Rostkowskich, 155 dzies.

Anieliny, dobra, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Botoki, 56 w. od Rossień, własność Grygorjewych, którzy mają 2,820 dzies. (1,098 ziemi użytk., 1,608 lasu). Poprzednio własność Sze-miottów.

Anieliszki, folw. pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawkiany.

Anielki, fol., pow. radzyński, gm. Szóstka, par. Międzyrzec, ma 1 dm., 10 mk., 5 morg.

Anielówka, wś, pow. lubartowski, gm. Chudowola, par. Rudno.

Anielówka 1.), kol., pow. łucki, gm. Szezuryn, o 28 w. od Łucka, 9 dm., 68 mk. 2.) **A**, kol., pow. rówieński, gm. Derażne, odl. o 35 w. od Równego, 31 dm., 244 mk.

Anielowo al. *Anielówka* 1.), dobra, pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Pogiry, o 27 w. od Wilkomierza, własność Downarowiczów, 1,280 dzies. (757 ziemi użytk., 300 lasu, 323 nieuż.). 2.) **A**, zaśc., tamże, o 33 w. od Wilkomierza.

Anielpol, wś, pow. krasnostawski, gm. Czajki, par. Surchów. W r. 1827 było 19 dm., 90 mk.

Anielpole, folw., pow. połocki, własność Snarskich, 200 dzies.

Anikowicze, wś i dobra, pow. horecki, gm. Maślaki. Wś ma 41 dm., 250 mk., cerkiew paraf. dobra, od 1858 r. własność Watazich, 2,278 dzies. (2,125 lasu); młyn wodny, folusz, krupiarnia.

Aniksztance, wś włośc., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Butrymańce (o 11 w.); należy do dóbr skarb. Sudwoiszki.

Aninhof, kol., pow. czauski, gm. Horodesk, 7 dm., 24 mk.

Aniołów 1.), kol., pow. łęczycki, gm. Chociszew, par. Parzęczew, odl. 26 w. od Łęczycy,

ma 16 dm., 168 mk. 2.) **A.** al. *Huta Aniołów*, kol. i os. nad rz. Bzurą, pow. łódzki, gm. Nakielnica, par. Zgierz, ma 9 dm., 56 mk., 116 morg. W r. 1827 **A.** wś rząd. miał 19 dm., 139 mk., a część prywatna 10 dm., 71 mk. 3.) **A.**, fol. nad rz. Wartą, pow. częstochowski, gm. Grabówka, par. Częstochowa, ma 8 dm., 58 mk., 113 morg.

Aniołowo, os., pow. miński, gm. Rubieżewice (o 15 w.); własność Żydowiczów, około 1 włóki.

Anisiewicze, chutor, pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Bojary, przy wsi Michałki Wielkie.

Anisimowicze 1.) al. *Boniany*, dobra, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Dryświaty, o 30 w. od mta pow., własność Trotzigów, 656 dzies.; kaplica par. Dryświaty. Należały do hrabstwa dryświackiego Łopacińskich, z eksdywizji 1801 r. przyznane Michałowskiemu, potem Michała Spektorskiego. 2.) **A.** (ob. t. I, 38), wś, pow. nowogrodzki, o 34 w. od Nowogródka.

Anisimowo, jezioro, w dow. dźwińskim (dyneburskim), przepływa przez nie rz. Dubna.

Aniński, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Leonpol, (o 10 w.); należy do dóbr Międzyrzecze (Mirskich). W r. 1865 było 25 dusz rewiz.

Anisowicze, wś, pow. rzeczycki, gm. Domanowicze, o 100 w. od Rzeczycey.

Anisówka, wś, pow. wilejski, w 3 okr. pol., gm. Parafianów (14 w.); należy do dóbr Beresówka (w 1865 r. Świętorzeckich).

Aniskowo, wś, pow. drysieński, attyn. dóbr Sarya (Łopacińskich).

Aniucin *Aniutin*, dobra, pow. czerykowski, dziedzictwo Borejszów, 567 dzies., attyn. dóbr Judówka.

Aniuny, wś, pow. wilkomierski, 5 okr. pol., gm. Onikszty, 50 w. od Wilkomierza.

Aniutin, ob. *Aniucin*.

Aniutino, wś, pow. wieliski, gm. Krest.

Aniuty, wś, pow. poniewieski, w 2 okr. pol., gm. Linkowo, o 50 w. od Poniewieża.

Aniutyna, słoboda, pow. olhopolski, okr. pol., gm., par. i st. poczt. Czeczelnik (o 4 w.), 10 w. od Olhopola, 31 dm. Należy do ks. Orłowa.

Aniutyno, os., pow. opoczyński, gm. Rusinow, par. Nieznamirowiec, odl. 21 w. od Opoczna, ma 3 dm., 22 mk., 130 morg. włość.

Aniżdzis, dwór, pow. rossieński, w 4 okr. pol., gm. Skawdwile, o 26 w. od Rossień.

Anksztoki, os., pow. telszewski, gm. Kretynka, o 68 w. od Telsz. Mylnie podana (t. I, 38) pod nazwą Anksztokie.

Ankudowo, (ob. t. I, 38), pow. wilejski, w 3 okr. pol., gm. Parafianów, r. 1865 własność Dubeltów.

Ankudy 1.), wś, pow. dzisieński, w 1 okr. pol., gm. Łuck (o 33 w.); należy do dóbr Ruda, 2.) **A.**, wś i dobra, pow. oszmiański, w 1 okr. pol., gm. Polany (o 3 w.). W r. 1865 miała 65

dusz rewiz. Własność niegdyś Gintowtów i Ankudowiczów, przechodzą w 1805 r. do Kazimierza Swiebody, obecnie Kukielów. 3.) **A.**, wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Duniłowicze (o 4 w.). W r. 1865 miała 37 dusz rewiz; należała do dóbr Jaśniewicze (Janiszewskich).

Anna, w spisie urzęd. *Anno*, fol., pow. łączycki, gm. i par. Poddębice, ma 5 dm., 48 mk.

Annabor, w spisie miejscowości *Andybor*, obręb leśny, pow. kobryński, 3 okr. pol.; należy do dóbr Iłosk (Szemiętów).

Annenhof 1.), dobra, pow. dźwiński (dyneburski), własność Horodyskich, 272 dzies. 2.) **A.**, dobra, pow. lucyński, 216 dzies. 3.) **A.**, dobra, pow. rzeczycki, własność Medemów, 1,350 dzies. Ob. t. I, 39.

Annenhof dawniej *Kobyła*, wś nad Dźwiną, w gub. kurlandzkiej naprzeciw mstka Krasławia; należy do dóbr Krasław, hr. Maryi Platerowej.

Annienieńska, słoboda, pow. nowogrodzki, gm. Emilezyn, odl. o 75 w. od mta powiat., 39 dm., 258 mk.

Annienskoje, ob. *Annowo*.

Annino 1.), os., pow. bychowski, gm. Horodyszcze (o 4 w.), huta szklana. 2.) **A.**, dobra, pow. orszański, od 1866 r. własność von Kruze, 237 dzies.

Annińsk al. *Wojłino*, os., pow. siebieski, gm. Annińsk, gorzelnia, cegielnia, młyn, Zarząd gminy we wsi Podgórze (Podhorje). Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 44 miejscowości, 534 dm. włość. i 11 innych, 3,854 mk. włościan, uwłaszczone na 5,859 dzies. ziemi. Nadto w obrębie gminy znajduje się 11,386 dzies. (646 roli) większej posiadłości i 37 (30 roli) ziemi cerkiewnej.

Anninskie, wś, pow. wieliski, gm. Serteje.

Annobór, wś, pow. lubartowski. W r. 1827 było 10 dm., 86 mk.

Annodwór, dobra, pow. dzisieński, attyn. Jod (Łopacińskich); dziś własność Sergiusza Łopacińskiego, mają do 6,000 dzies. Do dóbr należy mstko Białobrodzie, folw. Tadulin, Stanisławowo, Proszki, Pojancze, Kropiwniki i wsi: Hłiscionki, Kostiuiki, Szurpaki, Ambrozionki, Kropiwniki i Proszki, wogóle 331 dusz rewiz.

Annoles, fol. i młyn, pow. miński, gm. Zasław, a 21 w. od Mińska.

Annomyśl, dwór, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Kukuciszki, w 1865 r. własność Burych.

Annonin, wś, pow. łukowski, gm. i par. Tuchowicz, ma 23 dm., 391 mk., 656 morg. W r. 1827 było 18 dm., 135 mk.

Annopol 1.), wś, pow. nowomiński, gm. Wiązowna, ma 32 mk. i 113 morg. 2.) **A.**, wś, pow. radzyński, gm. Strachówka, par. Jadów, ma 139 mk. i 248 morg. 3.) **A.**, wś, pow. grójecki, gm. Lipie, par. Wilków, ma 119 mk. i 297 morg. 4.) **A.**, wś, pow. gostyński, gm. Szczar-

win kościelny, par. Gombin. W r. 1874 ma 7 dm., 47 mk. i 49 morg. 5.) **A.**, kol., pow. rawski, gm. i par. Czerniewice. Część lit. **A.** ma 6 dm., 54 mk., 111 morg.; lit. **B.** 24 dm., 158 mk., 236 morg. 6.) **A.** al. *Annopole*, kol., pow. sieradzki, gm. Wojsławice, par. Korczew, odl. 13 w. od Sieradza, ma 21 dm., 169 mk., os. karcz. 1 dm., 7 mk. W r. 1827 było 22 dm., 135 mk. 7.) **A.** al. *Rachów*, os. miejska, pow. janowski, ma 1,279 mk. Poprzednio należała do par. Swieciechów, lecz r. 1886 tę parafię rozdzielono na dwie odrębne: Swieciechów i Annopol. Do nowoutworzonej par. Annopol obecnie należą: os. **A.**, wsie: Rachów, Jakóbowice, Nowa wieś, Dąbrowa, Huta Rachowska, Suchowółka, Anielin, Chamówka, oraz Opoka duża, Opoczka i Wymysłów. Kaplica dawna drewniana p. w. św. Anny, pochodząca z XVII w., fundacyi Morsztynów, właścicieli dóbr, zamienioną została na kościół paraf. Do tej kaplicy, obok której na wzgórzu piaszczystym znajduje się grupa olbrzymich głazów granitowych narzutowych, przywiązana jest legenda, że założycielką pierwotnej kaplicy była Anna Rachowa, matka rodu Rachów, która nie mogąc pogodzić dwóch zwaśnionych braci, jej synów: Żegotę i Sędziwoja, z powodu porwanej przez Żegotę żony jego brata Sędziwoja, uroczej Halszki ze Słupi — gdy przyjsie miało do bratobójczej walki między braćmi na polach dzisiejszej osady **A.**, wezwała Pana Boga, aby raczej synów i ich hufce w kamienie przemienić raczył, niż pozwolił na rozlew krwi bratniej. Prośba sędziwej matrony wysłuchaną została, gdyż zanim orężne wojska braterskie starły się z sobą, powstała mgła, która okryła pędzące ku sobie kufce, a gdy takowa opadła, w tych miejscach, gdzie znajdowały się wojska, zamiast rycerzy — ukazały się dwie grupy kamieni; jedna w tem miejscu, gdzie dziś stoi kościół, a druga opodal nad Wisłą na wzgórzu piaszczystym, zwanem obecnie Wesoła. Blisko tej ostatniej grupy dotąd są widoczne dwa największe granity, ma to być owa wiarołomna Halszka i jej przyjaciółka Marta z Maruszowa, które stojąc na uboczu podlegały braci do walki i także na prośbę matki zamienione zostały w kamienie. Po tem zdarzeniu matka Anna Rachowa miała się udać na pustelniczy żywot w góry świętokrzyskie, a na miejscu przekleństwa rzuconego na synów — stanęła z jej fundacyi pierwotna kaplica pod wezwaniem jej patronki. Dziać się to miało za Bolesława Śmiałego. Lud miejscowy głęboko wierzy w tę tradycję i dotąd przechodzący pobożnie odsłaniają głowę i odmawiają modlitwy za umarłych. Trzecia także grupa granitów skandynawskich leży nad Wisłą blisko wsi Jakóbowice. 8.) **A.**, os. fabr., pow. chełmski, gm. Żmudź. Fabryka parowa sukna i młyn parowy. Należała do dóbr Klesztów. 9.) **A.**, ws., pow. hrubieszowski, gm. i par. Moniatyce. W r.

1827 było 12 dm., 53 mk. 10.) **A.**, os., pow. łukowski, gm. Białobrzegi, par. Kock, ma 4 dm., 13 mk., cegielnia. W 1827 r. 2 dm., 25 mk. 11.) **A.**, kol., pow. radzyński, gm. i par. Jabłoń, ma 3 dm., 11 mk., 270 morg. 12.) **A.**, os., pow. władysławowski, gm. i par. Giełgudyszki, ma 1 dm., 47 mk.

Annopol 1.), fol., pow. bielski, gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Siemiatycze, 46 w. od Bielska, należał do dóbr Siemiatycze Fenshave'ów, ma 285 dzies. W 1896 r. sprzedany Turezaninowowi. 2.) **A.**, dobra, pow. prużański, 4 okr. pol., gm. Suchopol, o 24 w. od Prużany, własność Dziekońskich, mają z osadą Raubień i urocz. Kotkowo 1,583 dzies. (325 roli, 174 łąk, 78 lasu, 1,006 nieuż.) 3.) **A.**, dobra, pow. poniewieski, w 1 okr. pol., pol., gm. Krakinów, o 38 w. od Poniewieża, własność Owsianych, 161 dzies. 4.) **A.**, ws., pow. ihumeński, gm. Jurewice, o 15 w. od Ihumenia. 5.) **A.**, słododa, pow. rohaczewski, gm. Czeczersk (o $\frac{1}{2}$ w.), 85 dm., 310 mk., gorzelnia, wiatrak, krupniarnia, piec wapienny. 6.) **A.**, ws., pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Subotniki (o 4 w.). W r. 1865 było 21 dusz rewiz.; należy do dóbr Trypla Jankowszczyzna (Jankowskich). 7.) **A.**, os., pow. lucyński, gm. Istra, gorzelnia.

Annopol 1.), ws., pow. radomyski, gm. Potyłów, par. praw. Horbulów (o 4 w.), odl. 25 w. od Radomyśla, ma 93 dm., 470 mk. Włascianie, w liczbie 100 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 542 dzies., ze spłatą po 418 rub. 55 kop. rocznie. **A.** z Horbulowem należał poprzednio do Podhorodeńskich, obecnie ma tu Demczenko 112 dzies. 2.) **A.**, (ob. t. I, 40) al. *Antopol*, ws. nad rzeką Kileczówką, pow. bractawski, gm. Klebań, 221 dm., 1,200 mk., cerkiew paraf., szkoła. Przechodziła jednakowe koleje z Tulczynem, stanowiąc z nim jeden klucz, mający około 11,000 dzies., który po Kalinowskich, Morsztynach, przeszedł do Potockich i z całą schedą Mieczysława Potockiego, męża Deliny Komarówny, przeszedł w obce ręce. Obecnie należy do Zarządu apanaży (udielów). 3.) **A.** (ob. t. I, 39), dawniej *Hinniki*, mstko nad stawem utworzonym z rzeczek Soroki i Czołomina, płynących z lasu Kurasz, pow. ostrogiński, gm. Annopol, st. dr. żel. Krzywlin (o 15 w.). odl. 32 w. od Ostroga, ma z wsiami wchodzącymi w skład par. (Dosin, Korostek, Sosnówka i Ubielce) 213 dm., 1,671 mk. prawosł., 222 katol. i 1,970 żydów (samo zaś mstko 260 mk., 2,128 mk.), cerkiew p. w. Arch. Michała, z muru wzniesiona w 1773 r. kosztem ówczesnego dziedzica ks. Antoniego Jabłonowskiego, odnowiona i uposażona 73 dzies. ziemi, kaplicę katol. cmentarną par. Annopol, 3 domy modl. żydowskie. Istniał tu kościół par. drewniany p. w. św. Ducha, fundowany w 1752 r., który zgorzał. Nabożeństwo odbywa się obecnie w kaplicy. Paraf. katol. dekanatu ostrog-

skiego, 1,261 wiernych. W mstku jest zarząd okręgu policyjnego, urząd gminny, 2 fabryki wyrabiające zwyczajne sukno, młyny parowe. Pomiedzy ludnością rozwinięte jest garbarstwo, oraz szycie kozuchów baranich. Corocznie odbywa się 11 jarmarków. Mstko założone zostało około 1750 r. przez ks. Antoniego Jabłonowskiego na gruntach wsi Hlinniki (ob.) i nazwane od imienia żony jego ks. Anny Sanguszkówny. Wyjednał on w r. 1761 przywileje miejskie, wzniósł wspinały pałac, założył rozległy park, ufundował cerkiew murowaną (dzis prawosławną), i rozpoczął budowę murowanego kościoła katolickiego, do dziś niewykończonego. Przy b. kościele katolickim istniał klasztor karmelitów, fundowany w 1753 r., na uposażenie którego ks. Jabłonowski przeznaczył wioskę oraz 50,000 złp. Klasztor zniesiony został w 1832 r. Po 1825 r. nabył mstko od córki ks. Stanisława Jabłonowskiego Lenkiewicz, obecnie (w 1889 r.) własność gen. Iwkowa. Gmina należy do 1 okr. policyjnego, obejmuje 17 miejscowości (1 mstko, 16 wsi), mających 590 dm. włośc. (obok 230 należących do innych stanów), 9,952 mk włościan, włączonych na 8,717 dzies. ziemi. *J. Krz.*

Annosław 1.), fol., pow. grójecki, gm. Jasieniec, par. Boglewice, ma 46 mk., 116 morg. dwor. i 3 włośc. 2.) **A.**, kol., pow. rawski, gm. i par. Regnów, ma 23 dm., 230 mk., 941 morg. W r. 1827 było 30 dm., 192 mk.

Annospaska-Radyk, wś, pow. brzeski, gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Oltusz, 51 w. od Brześcia, 532 dzies.

Annów 1.) kol., pow. rawski, gm. i par. Czerniewice, ma 34 dm., 194 mk., 478 morg. 2.) **A.**, kol., pow. kozienicki, gm. Policzna, par. Zwolen, ma 9 dm., 40 mk., 180 morg. 3.) **A.**, wś, pow. krasnostawski, gm. Zakrzew, par. Bozawola.

Annował, kol., pow. rowieński, gm. Tuczyn, odl. 44 w. od Równego, 24 dm., 131 mk.

Annówil, dobra, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Podbrzeź, w 1874 r. własność Mieczysława Jeleńskiego.

Annówka, wś, pow. łukowski, gm. Białobrzegi, par. Kock, ma 3 dm., 60 mk. W 1827 r. 3 dm., 15 mk.

Annówka 1.) (ob. t. I, 40), pow. lipowiecki, ob. *Johanówka*. 2.) **A.**, (ob. tamże), wś, pow. lipowiecki, gm. Andruszówka, st. poczt. Lipowiec (o 25 w.), par. praw. Czerniawka (o 2 w.), 60 dm., 329 mk., szkoła ludowa. Przed r. 1865 należała do Bartłomieja Morgulca, obecnie hr. M. Ignatjewa, posiadającego 320 dzies. 3.) **A.**, kol., pow. nowogrodwołyński, gm. Baranówka, odl. o 40 w. od msta pow., 25 dm., 172 mk. 4.) **A.**, ferma, tamże, gm. Emilczyn. 5.) **A.**, folw. i wś, gm. Korzec, odl. 35 w. od mta powiat. Folw. ma 1 dm., 8 mk., wś 25 dm., 196 mk., 6.) **A.**, wś, pow. owrucki, gm. Narodycze, par. praw. Lu-

barka (o 9 w.), odl. 25 w. od Owruca, 23 dm., 162 mk. 7.) **A.**, kol., pow. włodzimierski, gm. Olesk, 30 w. od Włodzimierza, 22 dm., 150 mieszk.

Annów w spisie urzęd. *Annienskoje*, wś, pow. suwalski, gm. Sejny, par. Kaletnik, odl. o 19 w. od Suwałk, ma 27 dm., 105 mk.

Annusin, fol., pow. miński, gm. Zasław, okr. pol. i par. katol. Raków (dawniej Zasław), o 30 w. od Minska, własność Prószyńskich około 35 włók.

Annuszówka, pow. nowogrodwołyński, ob. *Anusin*

Anolino, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie, 6 w. od Rossien.

Anorgrada, dobra, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 31 w. od Kowna.

Anpol, mylnie *Ampol*, fol., pow. słucki, gm. Poczajki, okr. pol. i par. katol. Kleck, 71 w. od Słucka.

Ansabinie, wś, pow. władysławowski, gm. Zypie, par. Łuksze, ma 5 dm., 26 mk.

Ansukinie, wś, pow. telszewski, w 3 okr. pol., gm. Korciany, o 43 w. od Telsz.

Ansukupre, w spisie z 1886 r. *Antkupry-Jonajcie*, wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kielmy, 21 w. od Rossień.

Antabałty, dobra, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tauroginie, 28 w. od Nowoaleksandrowska.

Antabudzie, wś, pow. władysławowski, gm. i par. Gryszakuda, ma 6 dm., 33 mk.

Antalezy, mylnie *Atalezy*, wś, pow. miński, gm. Zasule, o 75 w. od Mińska.

Antalgi, wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Wiżuny, 55 w. od Wilkomierza.

Antaryszki, dobra, pow. wilkomierski 1 okr. pol., gm. Konstantynów, własność hr. Tyszkiewiczów, z folw.: Stanisławowo, Dziewałtowo, Ratkowszczyzna, Użurojskie, Leonpol, Krzyżówka, Sybirek, Gaj mają 1,742 dzies. (1,535 ziemi użytk., 16 lasu, 181 nieuż.).

Antecesaraki, dobra, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty; 1865 r. własność Iszorów.

Antekardzis, *Antkardzie*, wś, pow. rossieński, gm. Jurburg, 61 w. od Rossien.

Anteniki, *Antyniki*, dwór i dobra, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Skawdwile, 31 w. od Rossień, własność Wolmerów, 204 dzies.

Anteniszki, dwór, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłów, 26 w. od Rossien.

Antesary *Antesory*, *Antosory* (ob. t. I, 41), dobra skarbowe, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Święciany. Znajduje się tu starożytno ementarzysko.

Antkalnie 1.), folw., pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 70 w. od Kowna. 2.) **A.**, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Jurburg, 56 w. od Rossien.

Antkalniszki, wś, pow. władysławowski gm.

i par. Błogosławieństwo, odl. 39 w. od Władysławowa, ma 16 dm., 247 mk. W r. 1827 było 12 dm., 133 mk.

Antkaliniszki 1.) wś, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Welona, 49 w. od Kowna. 2.) **A.**, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Jurburg, 54 w. od Rossien.

Antkardzie, pow. rossieński, ob. *Antekardzis*.

Antkolnie, *Antokolnie*, okolica, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 38 w. od Kowna. Wojszwałowie mają tu 32 dzies.; Miniągowie 45 dzies.; Radwiłowiczowie 34 dzies.

Antkońcie, pow. rossieński, ob. *Apszkojcie*.

Antkupry, pow. rossieński, ob. *Ansokupre*.

Antławże al. *Atławże*, wś, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Ginteliszki, 34 w. od Telsz.

Autobirze, dobra, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tauroginie, 29 w. od mta pow.

Antobolanka, wś, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Butrymańce (o 7 w.) W r. 1865 było 34 dusz rewiz.; należała do dóbr Jurdelany (Gorbaczewskich).

Antodobie,²zaśc. i dobra, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciany, 63 w. od Wilkomierza, własność Makarskich, 43 dzies.

Antodol 1.) fol., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. i par. Widze, o 55 w. od mta pow., należy do dóbr Leonpol, własność dawniej Wawrzeckich, dziś drogą spadku Zanderów. 2.) **A.**, dwór, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Ihumenowo. W 1865 r. własność Bohdanowiczów.

Antodowejnie, wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uszpol, 92 w. od Wilkomierza.

Antodury, (ob. t. I, 41), dobra, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Łabonary, r. 1865 własność Maryi Voss.

Antoginie, okolica, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Bobty, 26 w. od Kowna. Większe części posiadają: Wędziagolscy 82 dzies., Montwiłowie 70 dzies., Kuleszowie 65 dzies., Jagminowie 59 dzies., Rakiewiczowie 38 dzies., Norejowie 37 dzies., Proniewscy 35 dzies. i 13 drobniejszych działów, mających razem 190 dzies.

Antoginiele, wś, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Bobty, 27 w. od Kowna.

Antogolany, jezioro w pow. wileńskim.

Antogolopa, dobra, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty. W 1865 r. własność Wołodźków.

Antogowo, wś, włośc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Łyngmiany (o 12 w.). W r. 1866 było 68 dusz rewiz.

Antojedzie, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty (o 9 w.); należy do dóbr skarb. Inturki.

Antokalnie, wś, pow. maryampolski, gm. Pogiermoń, par. Pokojnie, ma 22 dm., 222 mk. W r. 1827 było 16 dm., 128 mk.

Antokas Budy, dobra, pow. szawelski, 4

okr. pol., gm. Skiemie, 55 w. od Szawel, własność Jagminów, 250 dzies.

Antokiecie, fol., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, o 86 w. od Wilkomierza; należy do dóbr Karolinowo (Maleckich).

Antokol, wś, pow. kalwaryjski, gm. i par. Krakopol, ma 7 dm., 55 mk.

Antokol 1.), zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dusiaty, 30 w. od mta pow. 2.) **A.**, dobra pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Wojtkuszki, 5 w. od Wilkomierza, własność Koziełłów, 240 dzies. Usakowscy mają tu 20 dzies. i Czeczotowie 17 dzies. 3.) **A.** drugie, dobra, tamże, 7 w. od Wilkomierza, własność Montwiłłów, mają z attynencyami 2,235 dzies. (964 ziemi użytk., 937 lasu, 304 nieuż.). 4.) **A.** trzecie, dobra, tamże, 5 w. od Wilkomierza. Kaplica katol. cmentarna, par. Pobojsk. W 1649 r. własność Melchiora Dowgiałły, następnie córka jego Katarzyny Bohuszowej i Anny Giedrojeiowej, w 1758 r. Dobkiewiczów, którzy w t. r. sprzedają Mikołajowi i Maryannie z Hermanów Szadurskim, skarbnikom inflanckim, ci zaś w 1762 r. sprzedają Kazimierzowi i Helenie z Hermanów Pomarnackim, rotmistrzom wilkomierskim, dziś własność hr. Stanisława Kossakowskiego. 5.) **A.**, zaśc., tamże, o 3 w. od Wilkomierza. 6.) **A.**, wś, tamże, w 5 okr. pol., gm. Andoniszki Stare. Lisowscy mają tu 18 dzies. 7.) **A.**, wś, pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. Łabonary (o 7 w.), należy do dóbr Syłguciszki (Jałowickich). **A. Leontiszki**, wś, pow. wileński, w 2 okr. pol., gm. Mejszagola (o 6 w.), należała do dóbr Joda (Januszewskich). W r. 1865 było 13 dusz rewiz.

Antokolce 1.) wś, pow. wilkomierski, w 3 okr. pol., gm. Kurkle, o 28 w. od Wilkomierza. 2.) **A.**, wś, pow. wilkomierski, w 4 okr. pol., gm. Uszpol, o 87 w. od Wilkomierza. 3.) **A.**, wś, pow. wilkomierski, w 4 okr. pol., gm. Wiżuny, o 67 w. od Wilkomierza. 4.) **A.**, wś, tamże, w 3 okr. pol., gm. Kurkle, o 28 w. od Wilkomierza. 5.) **A.** (ob. t. I, 41), wś, pow. trocki, w 2 okr. pol., gm. i dobra hr. Tyszkiewiczów Żyźmory (o 7 w.). W r. 1865 było 111 dusz rewiz. 6.) **A.**, wś, pow. wileński, w 2 okr. pol., gm. Giełwany (o 4 w.). W r. 1865 było 39 dusz rewiz. Należy do dóbr Wojdziszki (ks. Żagielów). 7.) **A.** (ob. t. I, 41), wś, pow. wileński, w 2 okr. pol., gm. Mejszagola (o 9 w.). W r. 1865 było 22 dusz rewiz.; należała do dóbr Giejszyszek (ks. Giedrojeiów). 8.) **A.**, wś włośc., pow. wileński, w 2 okr. pol., gm. Mejszagola (o 12 w.). W r. 1865 było 39 dusz rewiz. Należy do dóbr skarbowych Elnokiempie.

Antokole 1.) wś, pow. trocki, w 3 okr. pol., gm. Hanuszyszki (o 8 w.). W r. 1865 było 28 dusz rewiz. 2.) **A.**, wś, pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. Janiszki (o 4 w.). W 1865 r. własność Zajęzkowskich, 11 dusz rewiz.

Antokoliszki, dobra, pow. wilkomierski, w 5 okr. pol., gm. Onikszty, o 40 w. od Wilkomierza, własność Kisielów, 64 dzies.

Antokolnie, pow. kowieński, ob. *Antkolnie*.

Antokrewno, dobra, pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Abele, o 38 w. od mta pow., własność Romanowskich, 250 dzies. W 1794 r. należały do Billewiczów.

Antoledzie, ws włośc., pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. Łabonary (o 8 w.). W r. 1865 było 24 dusz rewiz. Należy do dóbr skarb. Łyngmiany.

Antolepie, pow. nowoaleksandrowski, ob. *Antoniele*.

Antolepty (ob. t. I. 41), mstko nad rz. Świętą, pow. nowoaleksandrowski, w 1 okr. pol., gm. Antolepty, o 30 w. od mta pow., ma 40 dzies., 300 mk., zarząd gminy, cerkiew, kaplica katol., synagoga, szkoła. Dziedzictwo niegdyś Strutyńskich, z których Jan Michał, kaszt. inflancki, i syn jego Józef, ssta szakinowski, ufundowali tu w 1740 r. kościół i klasztor karmelitów. W r. 1794 własność w połowie Franciszka i Terezy ze Strutyńskich ks. Druckich Lubeckich, marszałków pińskich, a w drugiej hr. Mikołaja Manuzzi, ssty opeskiego. Gmina obejmuje 74 miejscowości, ma 540 dym. włośc. i 59 dym. innych; 4,819 mk., włośc. Włościanie, w liczbie 1,528 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 7,799 dzies. (624 nieuż.), ze spłatą po 5,720 rub. 56 kop. rocznie.

Antoleś, ws, pow. lepelski.

Antolesino, dwór, pow. święciański, w 4 okr. pol., gm. Szemetowszczyzna, w 1865 r. własność Skokowskich.

Antoleże, ws, pow. wilkomierski, w 4 okr. pol., gm. Owanta, o 37 w. od Wilkomierza.

Antolga, ws, pow. nowoaleksandrowski, w 2 okr. pol., gm. Rymszany, o 29 w. od mta pow.

Antolin 1.) kol., pow. rawski, gm. i par. Budziszewice, ma 6 dm., 58 mk., 100 morg. 2.) **A.**, ws, pow. janowski, gm. Brzozówka, par. Modliborzyce, odl. od Janowa w. 12. Dawniej należała do dóbr Pasieka, Kochanowskich. Osad 16, obszaru 344 morg., 160 mk. rz.-kat. Przy wsi istniał fol. Węglarka, który uległ parcelacji, ob. *Pasieka*. 3.) **A.**, fol., pow. konstantynowski, gm. Zakanale, par. Janów, ma 1 dm, 13 mk., 1,956 morg.

Antolin, kol., pow. rówieński, gm. Siedliszcze, odl. 82 w. od Równego, 18 dzies., 102 mk.

Antolka, os. karcz., pow. miechowski, gm. i par. Książ wielki.

Antolka, chutor, pow. grodzieński, w 4 okr. pol., gm. Skidel, należy do dóbr Kotra (Wyganowskich).

Antolkiena (ob. t. I, 41), ws, pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. i dobra skarbowe

Łyngmiany (o 5 w.). W r. 1865 było 91 dusz rewiz.

Antolokaja, ws, pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. Malaty (o 10 w.). Należy do dóbr Czulska (w 1865 r. Powstańskich).

Antolaki, ws, pow. kalwaryjski, gm. Olita, par. Mirosław, odl. 51 w. od Kalwaryi, ma 37 dm., 237 mk. W r. 1827 ws rząd. 26 dm., 189 mk.

Antoloki, *Antoluki*, ws, pow. wilkomierski, w 3 okr. pol., gm. Żmujdki, o 30 w. od Wilkomierza.

Antolomieście, jezioro, w pow. święciańskim.

Antolomieście, ws i dobra, pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. Łabonary (o 9 w.). Ws miała w 1865 r. 32 dusz rewiz.; dobra należały do Krzeczkwskich.

Antolopie, fol., pow. kowieński, w 3 okr. pol., gm. Surwiliszki, o 31 w. od Kowna.

Antolowsze, ws, pow. wilkomierski, w 3 okr. pol., gm. Żmujdki, o 22 w. od Wilkomierza.

Antomalkcecie, ws, pow. wilkomierski, w 4 okr. pol., gm. Owanty, o 57 w. od Wilkomierza.

Antomce, folw., pow. nowoaleksandrowski, w 2 okr. pol., gm. Dryświaty, o 42 w. od mta pow.

Antomir 1.) dwór, pow. kowieński, w 2 okr. pol., gm. Kroki, o 78 w. od Kowna. 2.) **A.**, folw., pow. szawelski, w 4 okr. pol., gm. Skiemie, o 64 w. od Szawel, należy do dóbr Parespol (Chrapowickich). Ob. t. I, 41.

Antonajcie 1.) ws włośc., pow. wileński, w 2 okr. pol., gm. Mejszagoła (o 8 w.). W r. 1865 było 32 dusz rewiz.; należy do dóbr skarb. bowych Mussa. 2.) **A.**, ws i dobra, pow. wileński, w 2 okr. pol., gm. Mejszagoła (o 10 w.). Ws miała 15 dusz rewiz., dobra w 1865 r. należały do Liudskich.

Antończyki, folw., pow. drysieński, attyn. dóbr Sarya-Łopacińskich.

Antonele, ws, pow. wileński, w 2 okr. pol., gm. Mejszagoła (o 9 w.). Należała do dóbr Elizabelin (Wołkowiczów). W r. 1865 było 14 dusz rewiz.

Antonia 1.) ws, pow. ostrołęcki, gm. i par. Myszyniec. W r. 1827 ws rząd. 10 dm., 37 mk. 2.) **A.**, ws, pow. kolneński, gm. Turośl, par. Myszyniec. W r. 1827 ws rząd. 15 dm., 99 mk.

Antonia Atupie, dwór, pow. szawelski, w 2 okr. pol., gm. Tryszki, o 55 w. od Szawel.

Antonie, ws, pow. ostrołęcki. W r. 1827 ws rząd. w par. Ostrołęka ma 20 dm., 135 mk.

Antoniele, w spisie z 1886 r. *Antolepie*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Rakiszki, o 55 w. od mta pow.

Antonielew 1.) al. *Żerechowa*, kol., pow. piotrkowski, gm. Ręczno, par. Rozprza ma 35 dm., 246 mk., 592 morg. 2.) **A.**, ws, pow.

kielecki. W r. 1827 ma 21 dm., 160 mk., wieś prywatna.

Antonienka, pow. nowoaleksandrowski, ob. *Antoniszki*.

Antoniew 1.) wś, pow. sochaczewski, gm. i par. Kozłów biskupi ma 127 mk., 290 morg. 2.) **A.**, kol., pow. sochaczewski, gm. Rybno, par. Sochaczew ma 59 mk., 107 morg. 3.) **A.**, wś, pow. błoński, gm. Guzów, par. Szymanów, ma 264 mk., 219 morg. 4.) **A.**, fol., pow. kutnowski, gm. i par. Plecka Dąbrowa, ma 97 mk., 383 morg. dwor. i 4 włośc. 5.) **A.**, kol., pow. łęczycki, gm. Dalików, par. Domaniew, ma 13 dm., 133 mk. 6.) **A.**, kol., pow. łaski, gm. Wygiełzów ma 11 dm., 119 mk., 277 morg. 7.) **A.**, wś, nad rz. Trzebyczką, pow. będziński, gm. Wojkowice ma 18 dm., 147 mk., 104 morg. 8.) **A.**, kol., pow. noworadomski, gm. Gosławice, par. Dmenin, ma 17 dm., 185 mk., 143 morg. 9.) **A.**, kol., pow. łódzki, gm. Nakielnica, par. Mieszkowski, ma 6 dm., 60 mk., 67 morg. 10.) **A.**, kol., pow. łódzki, gm. Rąbień, par. Aleksandrów, ma 15 dm., 169 mk., 270 morg. 11.) **A. sikowski** i **A. stokowski**, kol., pow. łódzki, gm. Nowosolna, par. Mieszkowski. **A. sik.** ma 41 dm., 340 mk., 1015 morg., **A. stok.** ma 38 dm., 376 mk., 858 morg. W r. 1827 było w ogółe 100 dm., 800 mk. 12.) **A.**, fol., pow. noworadomski, gm. Garnek, par. Kłomnice ma 2 dm., 744 morg. 13.) **A.**, fol., pow. noworadomski, gm. Konary ma 6 dm., 4 mk., 299 morg. 14.) **A.**, kol., pow. częstochowski, gm. Grabowka ma 9 dm., 49 mk., 63 morg. 15.) **A.**, kol., pow. kozienicki, gm. i par. Siemno, odl. 20 w. od Kozienic, ma 34 dm., 183 mk., 548 morg. 16.) **A.**, pow. jędrzejowski, gm. Mierzwin, par. Imielno, odległe od Jędrzejowa 15 w. 17.) **A.**, pow. stopnicki, gm. i par. Gnojno.

Antoniewo 1.) al. *Nowawieś*, pow. sierpecki, gm. i par. Gradzanowo, odl. 23 w. od Sierpeca, ma 21 dm., 157 mk., 650 morg. 2.) **A.**, fol., pow. sierpecki, gm. Lisewo, par. Gozdowo, odl. 11 w. od Sierpeca, ma 4 dm., 36 mk., 340 morg. 3.) **A.**, wś, pow. lipnowski, gm. Obrowo, par. Ossówka (ewang.), odl. 34 w. od Lipna, ma 18 dm., 133 mk., 323 morg. 4.) **A.**, fol., pow. rypiński, gm. Rogowo, par. Gujsk, odl. o 21 w. od Rypina, ma 2 dm., 22 mk., 228 morg. 5.) **A.**, pow. ostrowski, gm. Komorowo, par. Ostrów.

Antoniewo (ob. t. I, 41), pow. dzisieński, mylnie za: *Antonowo*.

Antonin 1.) wś i fol., pow. nowomiński, gm. i par. Jakubów, ma 55 mk., 45 morg. dwor. i 88 włośc. 2.) **A.**, wś, pow. radzyński, gm. Rudzienko, par. Dobrze, ma 147 mk. i 146 morg. 3.) **A.**, pow. mazowiecki, gm. Stelmachowo, par. Tykocin. 4.) **A.**, fol., pow. radzyński, gm. Suchowola, par. Radzyń, ma 1 dm., 8 mk., 75 morg.

Antonin 1.) dobra, pow. bielski, gub. grodz., w 3 okr. pol., gm. Skórzec, o 44 w. od Bielska, pod Ciechanowem, własność Szezuków. 2.) **A.**, folw., pow. brzeski gub. grodz., w 4 okr. pol., gm. Żytyń, odl. o 38 w. od Brześcia, własność Łyszczyńskich, z chutorem Rzeczyca Polowa ma 1908 dzies. (1508 roli, 150 łąk, 32 lasu, 168 nieuż.).

Antonin, folw., pow. rówieński, gm. Dąbrowica, odl. o 128 w. od Równego, 4 dm., 67 mk.

Antonin, pow. ostrowski. Pałac w A. Rycina na miedzi w albumie do „Wspomnień Wielkopolski” E. hr. Raczyńskiego. **A.**, zamek myśliwski ks. Radziwiłłów (Przyj. ludu, 1836). „Obchód pogrzebowy w A.” (Przyj. ludu, 1838, str. 192). **A.** i mauzoleum ks. Radziwiłłów, tamże. Zamek w A. (Przyj. ludu, 1842/43, str. 379). Por. *Przygodzice* (t. IX).

Antonina 1.) folw., pow. łaski, gm. Dąbrowa rusiecka, par. Rusiec. Część lit. **A.** ma 1 dm., 3 mk., 383 morg. Lit. **B.** ma 4 dm., 53 mk., 933 morg. dwor. i 2 włośc. 2.) **A.**, folw., pow. noworadomski, gm. Zamoście, par. Wiewie, ma 1 dm., 5 mk., 310 morg.

Antonina, wś, pow. lipowiecki, gm. Cybulów, st. poczt. i par. praw. Monasterzyszcze (o 4 w.), odl. o 68 w. od Lipowca, 36 dm., 352 mk., 279 dzies. ziemi dwor. Własność Pawła Rohozińskiego.

Antoninek, fol., pow. słupecki, gm. i par. Ostrowite, ma 2 dm., 9 mk.

Antoninów 1.) folw., pow. warszawski, gm. Wawer, pow. Zerzeń, ma 14 mk., 160 morg. 2.) **A.**, wś, pow. opoczyński, gm. Kuniecki, par. Sławno, odl. 10 w. od Opoczna, ma 10 dm., 149 mk., 413 morg. 3.) **A.**, fol., pow. konecki, gm. Grodzisko, par. Radoszyce, odl. 24 w. od Końskich. W r. 1880 istniała tu gorzelnia, miał 3 dm., 19 mk., 95 morg.

Antoninowo, dobra, pow. wileński, w 2 okr. pol., gm. Mejszagola, w 1865 r. własność ks. Giedrojców.

Antoninowska Kępa, wś, pow. sochaczewski, gm. i par. Rów, ma 51 mk., 101 morg.

Antoninowskie Dęby, fol. i os., pow. łaski, gm. Dąbrowa rusiecka, par. Rusiec, mają 6 dm., 29 mk., 92 morg. Należy do dóbr Antonina.

Antoniny 1.) przedmieście Kalusa, w pow. uszyckim. 2.) **A.** (ob. t. I, 42), niegdyś *Hołotki*, wś nad Ikopocia, stanowiącą tu granicę od pow. starokonstantynowskiego, pow. zasławski, gm., st. poczt. i tel. w miejscu, st. dr. żel. Szepietówka (o 50 w.), odl. o 40 w. od Zastawia. Położona w miejscowości bezleśnej, stepowej (najbliższy las o 60 w.), ma 193 dm., 1185 mk. prawosł., 160 katol., 20 żydów, cerkiew p. w. św. Paraskiewii, z drzewa wzniesiona w 1797 r. kosztem parafian, odnowiona w 1875 r., uposażona 47½ dzies. ziemi; kaplica katol. par. Kulezyn. We wsi zarząd okręgu policyjnego,

zarząd gminy, st. poczt.-telegr., szkoła ludowa (od 1864 r.). Własność hr. Potockich, którzy utrzymują tu stadninę koni. Klucz antoniński ma 12,430 dzies. W zeszłym wieku z Ortlincami i Zakryniczami wzięte w dzierżawę od ks. Janusza Sanguszkii przez Ignacego Malezewskiego, który ożenił się z Duninówną, od imienia żony przezwał Hołutki Antoninami. Gmina należy do 2 okręgu policyjnego, obejmuje 15 miejscowości, mających 1586 dym. włościańskich (obok 163 innych), 9,521 mk. włościan, uwłaszczonej na 8,214 dzies. ziemi.

Antoniów 1.) kol., pow. radomski, gm. Gzowice, par. Jedlnia, odl. 10 w. od Radomia, ma 10 dm., 80 mk., 291 mrg. dwors. 2.) A., kol., pow. opoczyński, gm. Goździków, par. Bieliny, odl. 14 w. od Opoczna, ma 17 dm., 40 mk., 480 morg. dwors. 3.) A., wś, pow. konecki, gm. i par. Chlewińska, odl. 25 w. od Końskich, ma 14 dm., 81 mk., 33 morg. włośc. i 2 dwors. 4.) A., wś i fol., pow. chełmski, gm. Brzeziny, par. Milejów.

Antoniówka 1.) wś, pow. piotrkowski, gm. Kleszczów, par. Sulmierzyce, ma 14 dm., 123 mk., 254 morg. włośc. i 9 dwors. W r. 1827 było 10 dm., 76 mk. 2.) A., kol., pow. łaski, gm. Wygiełzów, par. Grabno, ma 11 dm., 119 mk., 277 morg. włośc. 3.) A., wś i fol., pow. krasnostawski, gm. i par. Żółkiewka. W r. 1927 było 23 dm., 114 mk. 4.) A., fol. dóbr Zaklikowsko-Zdziechowickich, pow. janowski, gm. i par. Zaklików, ob. *Zdziechowice*. Gruntów ornych 346 morg., łąk 48 m., wód zarybionych 68 mórg; gleba piaszczysta lecz z powodu wysokiej kultury urodzajna. Dom. dwors. 4, bud. drew. 6, ludności 56 dusz. Nad jedaym ze stawów zarybionych zbudowana jest drewniana kaplica p. w. św. Jana Nepomucena z XVIII w., fundacyi Małachowskich, poprzednich właścicieli dóbr. 5.) A., fol., pow. lubartowski, gm. Łusza, par. Lubartów. 6.) A., wś, pow. krasnostawski, gm. i par. Gorzków.

Antoniszki 1.) wś, pow. władysławowski, gm. Błogosławieństwo, par. Łuksze, odl. 38 w. od Władysławowa, ma 6 dm., 51 mk. W r. 1827 wś pryw. 6 dm., 34 mk. 2.) A., wś, pow. władysławowski, gm. Dobrowola, par. Ilgów, odl. 52 w., ma 22 dm., 315 mk. 3.) A., wś, pow. maryampolski, gm. Chlebiszki, par. Preny, ma 3 dm., 18 mk.

Antoniszki 1.) dobra, pow. kowieński, w 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, o 30 w. od Kowna, własność spadkobierców Grzegorza Kunkiewicza, mają 1174 dzies. (911 ziemi użytk., 174 lasu, 89 nieuż.). 2.) A., zaśc., pow. kowieński, w 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, o 26 w. od Kowna. Mają tu Bolcewiczowie 40 dzies., Pogirscy 21 dzies. 3.) A., wś, pow. kowieński, w 3 okr. pol., gm. Bobty, o 18 w. od Kowna. 4.) A., zaśc., tamże, o 21 w. od Kowna; własność Kle-

packich, 42 dzies., Dowmontowie mają 16 dzies. 5.) A., zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 1 okr. pol., gm. Dukszty, o 24 w. od mta pow. 6.) A., zaśc., tamże, w 2 okr. pol., gm. Dryświaty, o 24 w. od mta pow. 7.) A., folw., pow. nowoaleksandrowski, w 2 okr. pol., gm. i par. Smółwy, o 14 w. od mta pow.; własność Klotów, 93 dzies., dawniej własność Rudominów. 8.) A., w spisie z 1886 r. *Antonienka*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 3 okr. pol., gm. Słobódka, o 70 w. od mta pow. 9.) A., zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Antuzowo, o 4 w. od mta pow. Wojtkiewiczowie mają w A. i Buczeniszkach 83 dzies. 10.) A., zaśc., tamże, ob. *Jodyszki*. 11.) A., okolica, pow. szawelski, w 2 okr. pol., gm. Kurszany, o 14 w. od Szawel. 12.) A., folw., pow. szawelski, w 3 okr. pol., gm. Żagory, o 75 w. od Szawel. 13.) A., dwór, pow. szawelski, w 4 okr. pol., gm. Radziwiliszki, o 23 w. od Szawel; własność Mieczoniszów, 70 dzies. 14.) A., zaśc., pow. wilkomierski, w 4 okr. pol., gm. Uciana, o 69 w. od Wilkomierza. 15.) A., zaśc., tamże, gm. Owanta, o 58 w. od Wilkomierza. 16.) A., folw., pow. miński, gm. Stare-Sioło, własność Miunikiewiczów, ma 1 włókę. 17.) A., folw., pow. miński, gm. Stare-Sioło, par. katol. Raków; własność Chronowiczów. 18.) A., dobra, pow. oszmiański, w 1 okr. pol., gm. Kucewicze, w 1865 r. własność Czyżów. 19.) A., wś, pow. oszmiański, w 3 okr. pol., gm. Dziezieniszki (o 10 w.). W r. 1865 było 11 dusz rewiz.; należy do dóbr Ludwinowo (Umiastowskich). 20.) A., zaśc., pow. trocki, w 1 okr. pol. gm. i dobra skarbowe Międzyrzecz (o 8 w.). 21.) A., dobra, pow. wileński, w 1 okr. pol., gm. Niemenczyn, w 1865 r.; własność Szezerbickich. 22.) A., wś, pow. wileński, w 4 okr. pol., gm. Worniany (o 12 w.). W r. 1865 było 15 dusz rewiz.; należy do dóbr Sokołojcie (Rennów). 23.) A., folw., pow. rzeżycki, własność Petrowych i Iwanowych, 59 dzies. Ob. t. I, 43.

Antoniuk, osada i folw., pow. białostocki, w 2 okr. pol., gm. Białostoczek, ma z os. Ogrodniki Wysokostockie, 83 dzies.; należy do Hermana Kommichau i ma 23 dzies.; fabryka sukna.

Antonizberg, dobra, pow. święciański, w 3 okr. pol., gm. Kobylniki, w 1865 r. własność Hałków.

Antonopol 1.) zaśc., pow. kowieński, w 4 okr. pol., gm. Aleksandrowska Słoboda, o 29 w. od Kowna. 2.) A., dobra, pow. poniewieski, w 1 okr. pol., gm. Krakinów, o 20 w. od Poniewieża, własność Boguszewiczów, 370 dz. (77 ziemi użytk., 286 lasu, 7 nieuż.). 3.) A., dobra, pow. oszmiański, w 2 okr. pol., gm. Bienica, w 1865 r. własność Sosinowiczów. 4.) A., dobra, pow. rzeżycki, własność Emilii Zygerń Korsz, z folw. Sawniki ma 337 dzies.

Antonopol, chutor, pow. winnicki, par.

katol. Pików, gm. Kutyszczyki (o 4 w.), ma 3 dym.

Antonosin, pow. słonimski, ob. *Antosin*.

Antonosze, dobra, pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Abele, o 37 w. od mta pow., własność Roemerów, 3,270 dzies. (1,401 ziemi użyt., 1,107 lasu, 762 nieuż.). Niegdyś dziedzictwo Billewiczów, w 1794 r. własność Heleny z Billewiczów hr. Morykoni, starościny wilkom., dalej należały do Platerów, od których przeszły do Roemerów. Ob. t. I, 43.

Antonów 1.) kol., pow. łowicki, gm. Lubianków, par. Waliszew, ma 47 mk., 68 morg. 2.) **A**, ws., pow. łżecki, gm. Łaziska, par. Jedlnia, odl. 12 w. od Łży, ma 22 dm., 134 mk., 231 morg. włosc. i 41 morg. rząd. 3.) **A**, pow. radomski, ob. *Modrzejowice*. 4.) **A**, kol., pow. kozienicki, gm. i par. Policzna, ma 22 dm., 93 mk., 435 morg. dwor. 5.) **A**, ob. *Antoniew*.

Antonów 1.) folw., pow. łhumeński, gm. Szack, okr. pol. i par. katol. Uzda, o 82 w. od łhumenia. 2.) **A**, folw., pow. miński, gm. Zasław, okr. pol. i par. katol. Raków, własność Komockich, ma 2 włóki.

Antonów (ob. t. I, 43), ws. nad rzeką Berezią, pow. skwirski, gm. Antonów, st. poczt. Skwira (o 15 w.), 313 dm., 3,107 mk., cerkiew, szkoła par., 2,645 dzies. ziemi dwors. (Augustyny Podhorskiej, wdowy po Ignacym). Gmina obejmuje 7 siół i 2 wsi, ma 12,994 mk. (w tem 131 katol., 259 żydów) i 19,348 dzies. ziemi (927 pod zabud., 16,084 gr. orn., 272 łąk, 720 lasów, 827 pod wodą i 518 nieuż.), z czego należało 10,662 do własności większej, 8,242 do włóścian, 381 do cerkwi i 63 pod drogami. **A**. był miasteczkiem, założonem około 1594 r. przez ks. Zbaraskich, na obszarze spornym przez długie lata z białocerkwianami. W 1625 r. (resp. 1628 r.) było tu 6 dm. rynek, 30 ulicz, 1 rzemieśl., 2 koła młyn., 1 pop. Od 1785 r. w posiadaniu Podhorskich, kupiony przez Michała Baltazara P. od Michałowskich, którzy w 1770 r. kupili od Mniszechowej. Od 1790 r. występuje jako wieś.

Antonowce, ws., pow. nowoaleksandrowski, w 3 okr. pol., gm. Słobódka, o 68 w. od mta pow.

Antonowce 1.) (ob. t. I, 43), ws., pow. proskurowski. W 1661 r. należały do podstarościego kamienieckiego, były zupełnie zniszczone. Przed paru laty sprzedane przez Franciszka Stankiewicza, obecnie Eugenii Leontowicz. 2.) **A**, pow. lityński, ob. *Antonówka*. 3.) **A**, dawniej też *Antonowce*, ws. nad rzeką Jałowicą, dopł. Ikwy, pow. krzemieniecki, gm. Białakrynica, st. poczt. Krzemieniec (o 22 w.), st. dr. żel. Dubno (o 25 w.), ma 113 dm., 1,021 mk. Poprzednio z wchodzącymi w skład parafii wsiami: Hłowica Wielka (o 3 w.) i Hłowica Mała (o 6 w.) miały 158 dm., 1,295 mk. prawosł., 13

katol. i 5 rodzin żydów. Cerkiew p. w. Narodzenia N. M. P., z drzewa wzniesiona w 1795 r. kosztem parafian, uposażona jest 38½ dzies. ziemi z zapisu ks. Radziwiłła w 1786 r. Cerkiew filialna we wsi Stożek (o 2 w.). We wsi huta szklana i tartak. Włóścianie zajmują się bednarstwem, wyrobem naczyń drewnianych i garncarstwem. Podług rewizji zamku krzemienieckiego w 1545 r. siola **A**, Stożek i Tyławkę wysłużył u Zygmunta Starego ks. Wasili Czetwertyński a obecnie dzierży je syn jego ks. Matwiej, który z siół tych i in. zobowiązany był do opatrywania horodni zamkowej, opartej o dom wzniesiony przez nieboszczyka ks. biskupa (ks. Janusza). Następnie dzierży **A** wraz z innemi dobrami wdowa po kn. Matwieju Owdotija z Wahanowskich, która w 1570 r. wniosła poboru z **A**, w 1573 r. zaś zapłaciła z nich od 6 dym., 4 ogr., 1 koła wału. Jedyna córka kn. Matwieja i Ewdotii, Anna wyszła za ks. Janusza Zbaraskiego, wwdę bractwskiego, i wniosła w dom męża rozległe dobra Czetwertyńskich. Po wygaśnięciu w 1631 r. ks. Zbaraskich dobra ich, w liczbietych i **A**, przeszły do ks. Wiśniowieckich. W 1725 r. ks. Franciszka Teresa, córka ks. Janusza Wiśniowieckiego, wwdy krakowskiego, wnosi klucz antonowiecki, jako wiano ks. Radziwiłłowi Rybeńce i następnie własność syna jego ks. Karola Kochanku, którego synowiec Dominik w 1806 r. sprzedał klucze antonowiecki i jampolski Ludwice z Rzewuskich hr. Chodkiewiczowej, sście nie żmujdzkiej. Następnie **A** należały do hr. Wład. Chodkiewicza, posiadającego tu 1,850 dzies. ziemi dwor. Obecnie z W. Jałowicą własność Kossakowskich.

Antonoweczka, pow. humański, ob. *Antonówka* 4.).

Antonowicze, ws., pow. borysowski, gm. Wielatycze, o 67 w. od Borysowa.

Antonowicze (ob. t. I, 44), ws. nad Sławieczną, pow. owrucki, gm. i par. praw. Sławieczna (o 3 w.), odl. o 33 w. od Owruca, 70 dm., 466 mk. Podług rewizji z 1471 r. dają ze wsi 30 gr., wiadro miodu i 2 kunice. W 1555 r. nadana Kmitom. W t. r. wraz z 13 innemi wsiami należy do Krzysztofa Matwiejewicza Kmity, ssty owruckiego, który daje z nich 17 służb do zamku, 22 kóp groszy litew., nadto 112 gr. i 24 kadzie miodu. Po Kmitach ws. trzymali Sapiehowie (jeszcze w 1622 r.).

Antonowiecka, pow. rówieński, ob. *Antonówka*.

Antonowiecka Słobódka, ob. *Wygoda*.

Antonówka 1.) kol., pow. łukowski, gm. Jarzew, par. Stanin, ma 17 dm., 108 mk., 58 morg. 2.) **A**, ws., pow. tomaszowski, gm. Krynice, par. Krasnobród. 3.) **A**, ob. *Antonówka*.

Antonówka 1.) os. leś., pow. kobryński, gm. Antopol. 2.) **A**, urocz., pow. wołkowyski,

w 2 okr. pol., gm. Zelzin, własność Jagielniczych, 11 dzies. 3.) A., dwór. pow. rosieński, w 2 okr. pol., gm. Szymkajcie, o 16 w. od Rosień. 4.) A., zaśc., pow. wilkomierski, w 2 okr. pol., gm. Traskuny, o 50 w. od Wilkomierza. 5.) A., dobra, pow. bobrujski, gm. Stepy, o 80 w. od Bobrujska; własność Niemczynowiczów, około 100 włók. 6.) A., folw., pow. borysowski, gm. Pleszezenice, okr. pol. i par. katol. Łohojsk, o 64 w. od Borysowa. 7.) A., ws i folw., pow. mozyrski, gm. Mieleśzkowice, par. katol. Mozyrz (o 15 w.). 8.) A., ws i folw., pow. rzeszycki, gm. Dudzice, o 100 w. od Rzeszy. Fol. dziedzictwo Horwatów, należy do domin. Dudzice. 9.) A., ws i folw., pow. czauski, gm. Holeniewo. Ws ma 20 dzies., 181 mk.; folw. należy do dóbr Chocietowo (Tomańskich). 10.) A., ws, tamże, gm. Hładkowice, 18 dm., 126 mk. 11.) A., ws i dwa folw., pow. czerykowski, gm. Małatycze (o 2 w.). Ws ma cerkiew paraf. Jeden z folw., dziedzictwo Niedźwiedzkich, ma 105 dzies.; drugi 270 dzies. 12.) A. (ob. t. I, 44), mstko i dobra nad strum. Kapanie, pow. homelski, gm. Nosowice (o 6 w.), odl. o 25 w. od Homla a 8 w. od st. dr. żel. lipawsko-romeńskiej Ziabrowka. Mstko ma 89 dm. drewn. i 441 mk (194 męż. a 247 kob.), 425 prawosł., 2 katol. i 14 żydów, cerkiew paraf., kaplicę katol. cmentarną, dom modl. żydowski, zapasowy śpiłcherz gminny, gorzelnię i 2 wiatraki. W XVII w. A. pod nazwą Antonowicz była wsią sstwą homelskiego; w opisie gubernii z 1784 r. nazwana mstkem. Obecnie należy do Klaczkowskich, podobnie jak dobra, mające 1,217 dzies. 13.) A., ws i dobra, pow. klimowicki, gm. Kościukowice. Ws ma 32 dm., 156 mk.; dobra, dziedzictwo Swadkowskich, wraz z Feliksbergiem i Monastyrkiem 2,916 dzies. (486 roli, 100 łąk, 1,880 lasu); 3 młyny wodne, 2 wiatraki. 14.) A., ws, tamże, 7 dm., 32 mk. 15.) A., ws i 3 folw., pow. mścisławski, gm. Pirany. Ws ma 11 dm., 60 mk. Jeden z folw. od 1874 r. należy do Gorłowych i Fokinych i ma 276 dzies.; drugi, własność Mośkiewiczów, 374 dzies.; trzeci, od 1870 r. własność Rajewskich, 256 dzies. 16.) A., ws, pow. rohaczewski, gm. Horodziec (o 10 w.), 30 dm., 203 mk. 17.) A., ws, tamże, gm. Merkułowice (o 6 w.), 20 dm., 120 mk. 18.) A., dobra, pow. sieński. Od 1874 r. własność starow. Pieszenko, 177 dzies. 19.) A., ws, pow. wieliski, gm. Budnica.

Antonówka 1.) (ob. t. I, 44), ws, pow. czehryński, gm. Trylisy, par. praw. Lubomirka (o 3 w.), st. poczt. i dr. żel. Funduklejówka (o 15 w.), odl. o 21 w. od Czehrynia, 33 dm., 274 mk., kościół par. katol., szkoła ludowa. Założona, jako sloboda, przez Antoniego Wróblewskiego i od jego imienia nazwana. Marya Bielecka nabyła tu przed kilku laty 200 dzies. od

Wróblewskiego. 2.) A., ws nad Sinicą (Siniuchą), pow. humański, gm. i par. praw. Posuchówka, st. poczt. Ternówka (o 5 w., w gub. podolskiej), odl. o 28 w. od Humania, 182 dm., 1,489 mk. Stanowi właściwie część wsi Posuchówka. Własność Antoniego Brzozowskiego, posiadającego 1,045 dzies. 3.) A. *Bukska*, ws nad Tykiczem Uhorskim, pow. humański, gm. Rusałówka, st. poczt. Buki, których właściwie stanowi przedmieście, odl. o 42 w. od Humania, 296 dm., 1,610 mk., 1756 dzies. większej posiadłości (ks. Lubomierskiego), cerkiew paraf. z drzewa z 1781 r., szkoła cerk., dom modl. żydowski, młyn wodny. 4.) A. al. *Antonoweczka*, ws nad strum. Makszybłoto, pow. humański, gm. i par. Szaulich, st. poczt. Talne (o 13 w.), odl. o 45 w. od Humania, 104 dm., 597 mk. Należała do okręgu humańskiego osad wojennych. Obecnie własność większa, wynosząca 557 dzies., należy do Teofila Terpickiego. 5.) A., ws, pow. kijowski, gm. Hermanówka, par. praw. Husaczówka (o 10 w.), odl. o 75 w. od Kijowa, ma 83 dm., 454 mk., kaplica prawosł., 2 wiatraki, szkoła ludowa. Włościanie, w liczbie 122 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 402 dzies., ze splatą po 903 rub. 20 kop. rocznie. Założona po 1830 r. przez przeniesienie tu części włościan z Husaczówki i Matyaszówki i nazwana od imienia Antoniego Milewskiego. Jako wiano córki Kazimierza Milewskiego przeszła wraz z Matyaszówką do gen. Głazenapa, którego syn Michał sprzedał ją w 1875 r. Aleksandrowi Czechowskiemu. 6.) A., pow. lipowiecki, ob. *Kazimirówka*. 7.) A. al. *Sloboda*, ws nad Tykiczem Gnitym, pow. taraszczański, gm. Stawiszcz (o 5 w.), st. poczt. Taraszcza (26 w.), 281 dm., 1663 mk., cerkiew p. w. Nar. N. M. P. drewniana z r. 1777, szkoła, młyn wodny, 2 wiatraki. Osadzona w połowie zeszłego wieku na gruntach sstwy białocerkiewskiego przez Antoniego Stefańskiego i przez niego dzierżawiona od ssty Mniszka do 1790 r. Po przejściu Białocerkiewszczyzny do Braniczych, ws trzymał Wincenty Montrezor a następnie syn jego Ksawery. Obecnie własność większa wynosi 653 dzies. i należy do klucza stawiszczńskiego, hr. Władysława Braniczkiego. 8.) A., ws nad rzeką Rohozianką, pow. taraszczański, gm. Żydowska Hrebła, par. praw. Kosiakówka, st. poczt. Taraszcza (o 20 w.), 114 dm., 657 mk., szkoła, 2 wiatraki. Ws należy do dóbr Koszewata, własność Mołodeckich, ma 491 dzies. ziemi dwors. 9.) A., pow. taraszczański, ob. *Otdajpol*. 10.) A. al. *Rejmentarszczyna* (ob. t. IX, 599), u ludu *Lejmentarszczyna*, ws, pow. wasylkowski, gm. Błyszynce, st. poczt. Białacerkiew (o 23 w.), odl. o 45 od Wasylkowa, 266 dm., 1,491 mk., cerkiew, szkoła cerk., wiatrak. Przy wsi folw., mający 2 dm., 28 mk. 11.) A (ob. t. I, 44),

wś nad rzką Tołmaczem Gniłym, pow. zwino-
gródzki, gm. i st. poczt. Kalihorka Mokra (o 8
w.), odl. o 45 w. od Zwinogrodki, 172 dm., 902
mk., cerkiew paraf. z drzewa wzniesiona r.
1773, szkoła, młyn wodny, 6 wiatraków. Wła-
sność większa (879 dz.) należy do Ludwika Je-
nieza. 12.) **A.** (ob. t. I, 44), wś, pow. hajsyń-
ski, gm. Sobotówka, 88 dm., 450 mk., kaplica.
13.) **A.** (ob. t. I, 44), wś nad Rusawą, pow.
jampolski, gm. Rożniatówka, 402 dm., 1,788
mk., cerkiew paraf., młyn wodny. 14.) **A.**, wś
nad Markówką, tamże, gm. Tymanówka, 79
dm., 528 mk. 15.) **A.** (ob. t. I, 43, p. n. *Anto-
nowce*), wś nad rzką Pawnicą, pow. lityński,
okr. pol. Bahrynówce, gm. Kozuchów (o 18 w.),
par. i st. poczt. Nowy Konstantynów (o 3 w.),
sąd Chmielniki (o 22 w.), o 30 w. od Lityna,
ma 21 dym., 126 mk., piec wapienny. Należy
do klucza konstantynowskiego L. Koczubeja,
dawniej Jaroszyńskich. 16.) **A.** al. *Antoaneten-
thal*, kol, pow. olhopolski, okr. pol. Pieszezan-
ka, gm. Kamionka (o 1 w.), par. katol. Raszków,
o 76 w. od Olhopola, ma 39 dm. 17.) **A.**, pow.
uszycki (ob. t. I, 44), zam. Muszkatynce, czytają
Muszkatynce. 18.) **A.**, wś, pow. dubieński,
gm. i par. praw. i katol. Beresteczko (o 5 w.),
odl. o 66 w. od Dubna, 59 dm., 408 mk. Dzie-
liła losy Beresteczka. 19.) **A.**, wś, pow. łucki,
gm. Torczyn, odl. o 10 w. od Łucka, 26 dm.,
218 mk. Należy do Usiez (Peretiatkowiczów).
20.) **A.**, kol., tamże, gm. Szezuryn, odl. o 27 w.
od Łucka, 16 dm., 64 mk. 21.) **A.**, kol., tam-
że, gm. Kołki, odl. o 48 w. od Łucka, 18 dm.,
110 mk. 22.) **A.**, wś i kol., tamże, gm. Horo-
dziec, o 110 w. od Łucka. Wś ma 31 dm.,
228 mk. 23.) **A.**, kol., pow. nowogradwołyński,
gm. Zołobne, odl. o 40 w. od mta pow., 17 dm.,
103 mk. 24.) **A.**, kol., pow. ostrogski, gm.
Kuniów, odl. o 13 w. od Ostroga, 67 dm., 257
mk. 25.) **A.**, *Antonowiecka* al. *Eysucha*, kol.,
pow. rówieński, gm. Berezne, o 4 w. od Piecza-
łówni a 54 od Równego, 89 dm., 627 mk. 26.)
A., kol., pow. rówieński, gm. Tuczyn, odl. o 34
w. od Równego, 26 dm., 188 mk. 27.) **A.**, sło-
boda nad dopł. Słuczy, tamże, o 37 w. od Ró-
wnego, 46 dm., 661 mk. Wraz z Rudzią Niem-
ylną należy do Julii Szenberg, mają razem
4,900 dzies. lasu. 28.) **A.**, kol., pow. włodzi-
mierski, gm. Kisielin, odl. o 37 w. od Włodzimier-
za, 3 dm., 31 mk. 29.) **A.**, kol., tamże,
gm. Nowodwór, odl. o 30 w. od Włodzimierza,
21 dm., 192 mk. 30.) **A.** 1 i 2, dwie kol.,
tamże, gm. Werba, odl. o 12 w. od Włodzimier-
za, 51 dm., 276 mk. 31.) **A.** *Borek*, kol.,
tamże, o 7 w. od Włodzimierza, 19 dm., 116
mk. 32.) **A.** *Kocioł*, kol., tamże, o 8 w. od
Włodzimierza, 38 dm., 134 mk. 33.) **A.** *Moszele-
ska*, kol., tamże, o 9 w. od Włodzimierza, 16 dm., 110
mk. 34.) **A.**, kol., pow. żytomierski, gm. Barasze,
70 w. od Żytomierza, 18 dm., 112 mk. *J. Krz.*

Antonowo 1.) folw., pow. maryampolski,
gm. Antonowo, odl. 20 w. od Maryampola, ma
10 dm., 66 mk. 2.) **A.**, wś, pow. maryampol-
ski, gm. i par. Pilwiszki, odl. 21 w. od Maryam-
pola, ma 40 dm., 259 mk.

Antonowo 1.) dobra, pow. bielski gub.
grodz., w 1 okr. pol., gm. Dubiażyn, o 17 w. od
Bielska, własność Kamińskich, 162 dzies. 2.)
A., folw., pow. bielski gub. grodz., w 1 okr.
pol., gm. Orla, o 10 w. od Bielska, 644 dzies.,
gorzelnia, cegielnia. Należy do dóbr Orla (da-
wniej ks. Wittgensteina). 3.) **A.**, wś i dobra,
pow. brzeski gub. grodz., w 2 okr. pol., gm.
Radwanieze, o 33 w. od Brześcia. Wś ma
1,074 dzies. ziemi włosc.; dobra, własność Pe-
sticzów, 576 dzies. 4.) **A.**, chutor, pow. sło-
nimski, w 5 okr. pol., gm. Luszczewo, o 37 w.
od Słonima, należy do dóbr Satajłowszczyzna
(Walickich). 5.) **A.**, dobra, pow. kowieński, w
1 okr. pol., gm. Wilkija, o 54 w. od Kowna,
własność Witkowskich, 154 dzies. 6.) **A.**,
dwór, tamże, w 2 okr. pol., gm. Kroki, o 67 w.
od Kowna. 7.) **A.**, dobra, pow. kowieński, w 3
okr. pol., gm. Jaswojnie, o 48 w. od Kowna,
własność Koczanów, 170 dzies. 8.) **A.**, dobra,
tamże, gm. Surwiliszki, o 74 w. od Kowna, wła-
sność Raezyńskich, 140 dzies. 9.) **A.**, zaśc.,
tamże, o 73 w. od Kowna. 10.) **A.** (ob. t. I,
44), dobra, pow. nowoaleksandrowski, w 1 okr.
pol., gm. Dukszty, o 24 w. od mta pow., wła-
sność Nowohońskich, h. Nastep, 373 dzies.
Przed r. 1819 należały do dóbr Dukszty (Rudo-
minów) i nosiły nazwę Tadeuszowa. 11.) **A.**,
dobra, pow. nowoaleksandrowski, w 3 okr. pol.,
gm. Słobódka, o 80 w. od mta pow., własność
Żabów, 406 dzies. **A.** należało niegdyś do dóbr
Drujka i było własnością kn. Massalskich, o
których przeszło do Żabów. Józef Żaba sprze-
daje około 1800 r. Piotrowiczom, następnie sy-
na ich Adama, od 1830 r. córki jego Maryi Ża-
binej, dalej syna jej Witolda. Do **A.** należy
zaśc. Zyngarewszczyzna. 12.) **A.**, zaśc., pow.
nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Okni-
sta, o 81 w. od mta pow. 13.) **A.** al. *Antonów*,
zaśc., tamże, o 75 w. od mta pow. 14.) **A.**,
dobra, pow. poniewieski, w 1 okr. pol., gm. Re-
migola, o 34 w. od Poniewieża, własność Pasz-
kiewiczów, 690 dzies. 15.) **A.** *Pogielupie*,
dobra, tamże, o 37 w. od Poniewieża, własność
Graniczek, wraz z Niekraszyszkami, ma 194
dzies. 16.) **A.**, dobra, pow. rossieński, w 2
okr. pol., gm. Szydłów, o 18 w. od Rossien. 17.)
A., dobra, pow. szawelski, w 2 okr. pol., gm.
Wieksznie, o 78 w. od Szawel, własność Dow-
gierdów, 480 dzies. 18.) **A.**, dwór, pow. sza-
welski, w 4 okr. pol., gm. Radziwiliszki, o 25
od Szawel. Jakimowiczowie mają tu 777 dzies.
ziemi użyt. 19.) **A.** *Nawlickie*, dobra, pow.
szawelski, w 4 okr. pol., gm. Skiemie, o 53 w.
od Szawel. W 1885 r. należały do Nawlickich,

później mieli tu części: Ejdrygiewiczowie 137 dzies., Kapuścińscy 137 dzies. i Sławińscy 140 dzies. 20.) **A.** *Polukaj*, dobra, pow. szawelski, w 1 okr. pol., gm. Szawkiany, o 35 w. od Szawel; własność Burbów, 233 dzies. 21.) **A.**, dobra, pow. telszewski, w 4 okr. pol., gm. Żorany, o 23 w. od Telsz; własność Tomaszewskich, 140 dzies. 22.) **A.**, folw., pow. wilkomierski, w 1 okr. pol., gm. Szaty, o 35 w. od Wilkomierza. 23.) **A.**, folw., pow. wilkomierski, w 3 okr. pol., gm. Kurkle, o 27 w. od Wilkomierza. 24.) **A.** folw., tamże, w 2 okr. pol., gm. Rogowo, o 39 w. od Wilkomierza; należy do dóbr Dawidziszki (Januskiewiczów). 25.) **A.**, ws, pow. borysowski, okr. pol., par. katol. i gm. Dokszyce, o 98 w. od Borysowa. 26.) **A.**, folw., pow. borysowski, gm. Dolce, o 130 w. od Borysowa; własność Hłasków, około 32 włók. 27.) **A.**, folw., pow. ihumeński, gm. Pereszewka-Słoboda, okr. pol. i par. katol. Uzda, odl. o 84 w. od Ihumenia; należy do domin. Pereszew, sukces. Jodki. 28.) **A.**, folw., pow. ihumeński, gm. Puchowicze, par. katol. Błonie, o 38 w. od Ihumenia; własność Murawickich, $4\frac{1}{2}$ włók. 29.) **A.**, folw., pow. miński, gm. Iwieniec; własność mahometańskiej rodziny Chasieniewiczów, około $11\frac{1}{2}$ włók. 30.) **A.**, chutor, pow. miński, gm. Samochwałowicze, o 20 w. od Mińska. 31.) **A.**, ws, pow. nowogródzki, gm. Nowa-Mysz, o 55 w. od Nowogródka. 32.) **A.**, ws, pow. rzeczycki, gm. Narowla, o 130 w. od Rzeczczy. 33.) **A.**, dobra, pow. bychowski. Od 1876 r. własność Śliżykowych, 519 dzies., młyn wodny. 34.) **A.** al. *Leszczenko*, dobra, pow. sieński, dziedzictwo Perottów, wraz z Borsuczyńcem 1,461 dzies; młyn wodny i gorzelnia. 35.) **A.**, zaśc., pow. dzisieński, w 2 okr. pol., gm. Jody (o 3 w.); należy do dóbr Rafałowo (Łopacińskich). 36.) **A.**, ws i dobra, pow. dzisieński, w 2 okr. pol., gm. Postawy (o 24 w.). Attyn. dóbr Postawy, dawniej hr. Tyzenhauza, dziś hr. Przeździeckiego. W r. 1865 było 54 dusz rewiz. 37.) **A.**, ws, pow. oszmiański, w 4 okr. pol., gm. Derewno (o 28 w.). W r. 1865 było 33 dusz rewiz.; własność Chądzyńskich. 38.) **A.**, tamże, ob. *Antony*. 39.) **A.**, zaśc., pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. i dobra (w 1865 r. Chrystyniczów) Łabonary. 40.) **A.**, dobra, pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. Zabłociszki. W 1865 r. własność Kwintów. 41.) **A.**, dobra, pow. wilejski, w 1 okr. pol., gm. Chotenezyce. W 1865 r. własność Terleckich. 42.) **A.**, dobra, pow. drysieński; własność Sementowskich, 270 dzies. 43.) **A.**, tamże, własność Tecznorow, 314 dzies.; do dóbr należy folw. Zarowie. 44.) **A.**, dobra, pow. połocki, 1,516 dzies. Mają tu części: Niedźwiedzy 66 dzies. i Łahisowie 30 dzies. 45.) **A.**, ws, pow. wieliski, gm. Małoki.

A. Jel. — J. Krz.

Antonawsk, folw., pow. borysowski, gm. Hajna, o 56 w. od Borysowa.

Antonowszczyzna 1.) ws, pow. nowogródzki, gm. Niehniewicze, o 20 w. od Nowogródka. 2.) **A.**, ws, pow. miński, gm. Rubieżewicze (o 16 w.), o 50 w. od Mińska. 3.) **A.**, zaśc., pow. oszmiański, w 1 okr. pol., gm. Kuciewiczze (o 13 w.); należy do dóbr Żuprany (Czapskich).

Antonusie, jezioro, w pow. wileńskim.

Antony 1.) ws, pow. prużański, w 3 okr. pol., gm. Staruny, o 40 w. od Prużany, ma 315 dzies. ziemi włośc. 2.) **A.**, ws, pow. oszmiański, w 1 okr. pol., gm. Grauzyszki (o 7 w.). W r. 1865 ma 19 dusz rewiz.; należy do dóbr Anusin (Kaczanowskich). 3.) **A.** al. *Antonowo*, dwór, pow. oszmiański, pod Borunami. Należały niegdyś do Wańkowiczów, następnie przeszły w ręce Mokrzeckich, od nich kupił je Wojewódzki, od którego nabył Gaugier za 40,000 rub.

Antopadewo, w spisie urzęd. *Antipodewo*, dobra, pow. słonimski, w 5 okr. pol., gm. Derewna, o 17 w. od Słonima; własność Rozenblumów, mają 411 dzies.

Antoplasztoka al. *Antoploszokok*, dwór, pow. wilkomierski, w 3 okr. pol., gm. Żmudki, o 20 w. od Wilkomierza; własność Seplińskich, 38 dzies.

Antopol 1.) mstko i dobra, pow. kobryński, w 3 okr. pol., gm. Antopol, o 30 w. od Kobrynia. Mstko ma 3,941 mk., zarząd gminy, cerkiew, kaplicę, synagogę, szkołę, st. poczt., 286 dzies. włośc., 81 dzies. drobnych właścicieli i 33 cerk. Dobra (von Brewernów), mają z 8 folw. 5,500 dzies. (1,527 roli, 2,173 łąk, 1,500 lasu, 300 nieuż.). Przy drodze z Antopola do wsi Braszewicze znajduje się kilka płaskich kurhanów, zwanych szwedzkimi. Gmina obejmuje 27 miejscowości, mających 552 dym. włośc. (obok 389 innych), 5,414 mk. włościan, uwłaszczonych na 10,760 dzies. ziemi (4,925 łąk i pastw., 1,552 $\frac{1}{2}$ nieuż.). Oprócz tego w obrębie gminy znajduje się 243 dzies. ziemi cerk. i 6,526 większej posiadłości. 2.) **A.**, dwór, pow. nowoaleksandrowski, w 2 okr. pol., gm. Smołwy, o 14 w. od mta pow. Kossakowsy mają w **A.** i Czepukiszkach 103 dzies.; dawniej własność Podbereskich. 3.) **A.**, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, w 3 okr. pol., gm. Dusiaty, o 33 w. od mta pow. 4.) **A.**, zaśc., tamże, w 4 okr. pol. 5.) **A.**, folw., pow. rossieński, w 5 okr. pol., gm. Konstantynowo, o 79 w. od Rossien. 6.) **A.**, folw., pow. wilkomierski, w 2 okr. pol., gm. Traszkuny, o 46 w. od Wilkomierza. 7.) **A.**, ws i folw., pow. borysowski, gm. Jurewo, o 34 w. od Borysowa. Fol. należy do Wersockich. 8.) **A.** (ob. t. I, 45), folw., pow. borysowski, gm. Tumilowicze, o 110 w. od Borysowa. 9.) **A.**, folw., pow. miński, gm. Rubieżewicze (o 16 w.), okr. pol. i par.

katol. Kojdanów, o 35 w. od Mińska. 10.) **A.**, folw., pow. miński, gm. Samochwałowieze; własność Łęskich, należy do domin. Chotowo. 11.) **A.**, folw., pow. rzeczycki, gm. Maładosz, o 45 w. od Rzeczycey. 12.) **A.**, folw., pow. rzeczycki, gm. Rowieńska-Słoboda, o 12 w. od Rzeczycey. 13.) **A.**, dobra, pow. czerykowski. Od 1830 r. własność Gordziałkowskich, 708 dzies.; młyn wodny. 14.) **A.** al. *Komary*, dobra, pow. mohylewski; własność Bekarewiczów, 141 dzies. 15.) **A.**, dobra, pow. orszański. Od 1852 r. Wańkowiczów, 234 dzies. 16.) **A.**, folw., pow. sieński; należy do dóbr Kuźmin (Gajewskich). 17.) **A.** (ob. t. I, 45), folw., pow. dzisieński, w 1 okr. pol., gm. Zalesz, własność Szyrynow, należał do dóbr Porzecz. 18.) **A.**, zaśc., pow. wileński, w 6 okr. pol., gm. Mickuny (o 7 w.); należy do dóbr skarb. Ławaryszki. 19.) **A.** (ob. t. I, 45), os., pow. rzeżycki, gm. Rezentowo (o 4 w.), st. dr. żel. warsz.-petersb. 20.) **A.**, ob. *Antopole*.

Antopol 1.) (ob. t. I, 45), ws, pow. jampolski, gm. Komargród, 82 dm., 623 mk., cerkiew. 2.) **A.** (ob. t. I, 45), ws nad Sameem, pow. winnicki, gm. Kutyszcze Małe, 71 dm., 349 mk., kaplica. 3.) **A.**, ws i kol., pow. rówieński, gm. Równo (o 14 w.), par. praw. Babin (o 6 w.) przy szosie kijowsko-brzeskiej, 31 dm., 465 mk., st. poczt. (pierwsza od Równego). Własność ks. Lubomirskich. Pod wsią u Horynia kończą się ostatnie odgałęzienia gór Awrałyńskich. 4.) **A.**, kol., pow. żytomierski, gm. Barasze, o 79 w. od Żytomierza, 48 dm. 310 mk. 5.) **A.**, ws nad dopł. Hujwy, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Kotelnia (o 6 w.), odl. o 30 w. od Żytomierza, ma 176 dm., 1,052 mk., cerkiew z drzewa wzniesiona r. 1841. Od 1870 r. własność Aleks. Tereszczewki, 411 dzies. ziemi dwor. Poprzednio należała do Pruszyńskich, następnie Lucyana Niewmierzyckiego, ostatniego z wyborów marszałka żytomierskiego.

Antopole 1.), mylnie *Antopole*, urecz., pow. ihumeński, okr. pol. i gm. Puchowicze, par. katol. Błonie. Mają tu własności Milkiewiczowie i Tuszyccy, 3 włóki. 2.) **A.**, folw., pow. sieński; należy do dóbr Woronowo (Staniszewskich).

Antoprudzie, dobra nad jez. Prudą, pow. nowoaleksandrowski, w 2 okr. pol., gm. Rymaszany, o 36 w. od Nowoaleksandrowska. Własność Pizanich, 296 dzies. Romanowowie mają tu 20 dzies., Szmatkowy 28 dzies., Frołowię 6 dzies., Wojewodowy 10 dzies. Należały niegdyś do dóbr Nowydwór i były własnością Szorców, z których Wojciech sprzedaje Pawłowi i Reginie z Wołowiczów Pacom. Tenże Pac około 1584 r. zapisuje córce swej Zofii Rakowskiej; później własność Hryncewiczów, którzy sprzedali Piotrowi Pizaniemu.

Antopuńce, zaśc. włose., pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. Malaty (o 7 w.); należy do dóbr skarbowych Roupiszki. Dawniej własność Łowmiańskich.

Antopusinie, ws i folw., pow. rossieński, w 2 okr. pol., gm. Rossienie, o 17 w. od Rossień. Folw. należy do Butkiewiczów, ma 60 dzies.

Antopusie, zaśc., pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. Giedrojeje; należy do dóbr skarb. Jęczmieniszki.

Antorojście, zaśc., pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. Kukuciszki (o 12 w.); należy do dóbr skarb. Czewile.

Antorosze 1.) zaśc., pow. święciański, w 2 okr. pol., gm. Łabonary (o 6 w.); należy do dóbr Styrynie (Żarnowskich). 2.) **A.**, zaśc., pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. Malaty (o 14 w.); należy do dóbr Czulsk (w 1865 r. Powstańskich).

Antosik, os., pow. białostocki, w 3 okr. pol., gm. Krypno; należy do klucza zakątkowskiego dóbr hr. Pelagii de Fleury (z hr. Potockich).

Antosin 1.) ws, pow. sochaczewski, gm. Rybno, par. Giżyce, ma 163 mk., 361 morg. 2.) **A.**, os., pow. garwoliński, gm. Sobolew, par. Maciejowice, ma 1 dm., 6 mk., 15 morg.

Antosin 1.), w spisie *Antonosin*, dobra, pow. słonimski, w 2 okr. pol., gm. Mieźewicze, o 27 w. od Słonima; własność Ostromęckich; z urocz. Moszki 283 dzies. 2.) **A.**, folw., pow. bobrujski, okr. pol., gm. i par. katol. Swisłocz, o 28 w. od Bobrujska; należy do domin. Duryńcze (Zabiełłów). 3.) **A.**, folw., pow. borysowski, gm. Kiszczyna-Słoboda, par. kat. Borysów (o 15 w.). 4.) **A.**, ws, pow. miński, gm. Kojdanów (o 20 w.), odl. o 60 w. od Mińska. 5.) **A.** (ob. t. I, 45), folw., pow. miński, gm. Stańkow, okr. pol. i par. katol. Kojdanów, o 30 w. od Mińska. Własność Bohdaszewskich. 6.) **A.**, zaśc., pow. miński, gm. Stare-Sioło, okr. pol. i par. katol. Raków, o 14 w. od Mińska.

Antosino, folw., pow. miński, gm. Białorucz, o 28 w. od Mińska.

Antosław, dobra, pow. lueyński; własność Wasila Dubiny, 308 dzies.

Antosory, pow. święciański, ob. *Antesary*.

Antostyrnia, zaśc., pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. Malaty (o 9 w.); należał do dóbr skarb. Inturki.

Antoszewo 1.) dobra, pow. kowieński, w 2 okr. pol., gm. Kroki, o 77 w. od Kowna; własność Hureczynów, 680 dzies. Poprzednio własność Zaborskich. 2.) **A.** (ob. t. I, 45), mstko i dobra, pow. poniebieski, w 4 okr. pol., gm. Czypiany, o 38 w. od Poniewieża. Dobra należą do Antoszewskich i mają 120 dzies.

Antosznie, okolica, pow. kowieński, w 3 okr. pol., gm. Bobty, o 28 w. od Kowna. Węclawowiczowie mają tu 8 dzies.

Antoszwincze (ob. t. I, 45, *Antoszwincie*),

wś, pow. wileński. Własność niegdyś Andrzej Towiańskiego, dziś skarbową.

Antotelcie-Antotwilecie, wś, pow. wilkomierski, w 3 okr. pol., gm. Zmujdki, o 16 w. od Wilkomierza.

Antotyszki, zaśc., pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. i dobra hr. Czapskich, Malaty (o 2 w.). W r. 1865 było 17 dusz rewiz.

Antowiersza (ob. t. I, 45), wś, pow. trocki, w 3 okr. pol., gm. Wysoki Dwór, miały 13 dusz rewiz.

Antowiesze, zaśc., pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. i dobra ks. Hohenlohe (dawniej ks. Wittgensteina) Janiszki (o 17 w.), miały 13 dusz rewiz.

Antowil 1.) al. *Antowile*, dwór, pow. nowoaleksandrowski, w 4 okr. pol., gm. Antuzowo, odl. o 19 w. od mta pow.; własność Wadyszów, 50 dzies. 2.) **A**, zaśc. włośc., pow. wileński, w 1 okr. pol., gm. Rzesza (o 9 w.); należy do dóbr skarb. Krzyżaki. 3.) **A**, folw., tamże, 470 dzies. Własność dawniej Paców, dalej Radziszewskich, od których przeszła do Korsaków. 4.) **A**, dobra, pow. łepelski; własność Korsaków, 880 dzies.

Antowile, wś, pow. wyłkowyski, gm. Koposdzie, par. Wisztyniec, odl. 32 w. od Wyłkowyszek, ma 16 dm., 144 mk. W r. 1827 wś rząd. 10 dm., 60 mk.

Antozierki, wś i dwór, pow. kowieński, w 2 okr. pol., gm. Kroki, o 74 w. od Kowna.

Antożele, w spisie z 1886 r. *Antożegie*, wś, pow. nowoaleksandrowski, w 1 okr. pol., gm. Dusiaty, o 34 w. od mta pow.

Antożelis, wś, pow. władysławowski, gm. Światoszyn, par. Łuksze, ma 2 dm., 13 mk.

Antraszówka, wś, pow. borysowski, gm. Chołopenieże, o 42 w. od Borysowa.

Antropowo 1.) folw., pow. rzeżycki; własność Kosieczów, 121 dzies. 2.) **A**, w 1623 r. *Antropowce*, wś, pow. wielicki, gm. Uświat. Według sumaryusza z 1765 r. w ławnictwie daszkowskim wójtostwa zebestiańskiego.

Antryngie, w spisie z 1892 r. *Antrypie*, wś i dwór, pow. rossieński, w 2 okr. pol., gm. Rossienie, o 17 w. od Rossień.

Antszkapinie, wś, pow. rossieński, w 1 okr. pol., gm. Kielmy, o 18 w. od Rossień.

Antuanetenthal, ob. *Antonówka*.

Antubiszki, wś, pow. władysławowski, gm. Światoszyn, par. Hgowo, odl. 41 w. od Władysławowa, ma 10 dm., 69 mk. W r. 1827 wś pryw., 10 dm., 65 mk.

Antupicie, *Antupicy*, w dokum. z 1581 r. *Antupity* al. *Ontupity*, w 1583 r. *Antupiny*, wś nad rz. Upitą, pow. kowieński, w 2 okr. pol., gm. Betygoła, o 66 w. od Kowna. Niegdyś sioło w dobrach Jaguczany, we włości ejragolskiej.

Antupie stare i *A. nowe*, dwie wsi, pow.

wyłkowyski, gm. Gize, par. Wyłkowyski (odl. 9 w.). *A* stare mają 9 dm., 88 mk.; *A. nowe* 4 dm., 26 mk. W r. 1827 wś rząd., 9 dm., 83 mk.

Antupie, dwór, pow. poniewieski, w 4 okr. pol., gm. Birże, o 91 w. od Poniewieża.

Antupis (ob. t. I, 45), rzka, w gub. kowieńskiej, lewy dopływ Graumeny (lew. dopł. Szolpy).

Antupis, zaśc., pow. rossieński, gm. Skawd-wile, o 33 w. od Rossień.

Antusie, zaśc., pow. sieński, gm. Ostrowno, 6 dm., 31 mk.

Antusze (ob. t. I, 45 s. v. *Antuszów*), okolica, pow. rohaczewski, gm. Łuki (o 12 w.), kościół par. katol.

Antuzów al. *Antuzowo* (ob. t. I, 45), mstko i dobra, pow. nowoaleksandrowski, w 1 okr. pol., gm. Antuzowo, o 25 w. od mta pow. Kościół par. katol., fundacyi Kunegundy z Wołowiczów Platerowej. Dobra należą do Ledóchowskich i mają 884 dzies. Dziedzictwo niegdyś Aleksandra i Zofii z Rudbergów-Platerów, od których przeszło do córki ich Emerencyanny Janowej Ludwikowej Platerowej, dalej do jej syna Ludwika Platera, wreszcie do jego syna Kacpra, dziś wiano córki Kacpra, Ludwika hr. Ledóchowskiej. Gmina obejmuje 132 miejscowości, ma 708 dym. włośc. (obok 868 innych) i 5661 mk. włośc. Włościanie w liczbie 1827 dusz, uwłaszczeni zostali na 7,915 dzies.

Antweje, wś i osada karcz. nad rzeką Giniawą, dopł. Dubisy, pow. kowieński, w 2 okr. pol., gm. Ejragoła, o 50 w. od Kowna. Wymieniona w dok. z końca XVI w., jako należąca do włości ejragolskiej. Miała 11 wólk osiadłych.

Antyniki 1.), w dok. *Ontyniki*, wś, pow. rossieński, w 1 okr. pol., gm. Kielmy, o 48 w. od Rossień. Porów. t. I, 45. Niegdyś dobra we włości korszowskiej. 2.) **A**, os., pow. rossieński, gm. Kołtyniany, o 37 w. od Rossień. 3.) **A**, tamże, ob. *Anteniki*. 4.) **A. Kwasze**, tamże, ob. *Kwasze-Antyniki*.

Antypowiec, folw., pow. włodzimierski, gm. Hrybowica, odl. o 24 w. od Włodzimierza, 2 dm., 21 mk.

Anuciszki, wś, pow. sejneński, gm. i par. Sereje, odl. 41 w. od Sejna, mają 18 dm., 155 mk. W r. 1827 wś rząd., 6 dm., 59 mk.

Anufryjonki, wś, pow. orszański, gm. Dobra Mysł (o 2 w.).

Anulin, ferma przy wsi Czernecze, pow. bałcki, gm. Perejma, par. kat. Bałta; własność Marc. Sobańskiego. Ma 308 dzies. roli, 974 dz. lasu.

Anulin, folw., pow. wilkomierski, w 3 okr. pol., gm. Kowarsk, o 27 w. od Wilkomierza; należy do dóbr Pieniany (Siesickich).

Anusin 1.) wś, pow. ilżecki, gm. Lipsko,

par. Krempa, odl. 29 w. od Hły, ma 27 dm., 162 mk., 229 morg. 2.) **A.**, wś, pow. chełmski, gm. Siedliszcze, par. Pawłów. 3.) **A.**, folw., pow. krasnostawski, gm. Rybczewice, par. Częstoborowice.

Anusin 1.) folw., pow. bielski gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Aleksandrówka, 50 w. od Bielska, 888 dzies. Była tu gorzelnia i browar piwny. Należał do dóbr Siemiatyckich Fenshave'ów, w 1893 r. rozparcelowany pomiędzy włościan. 2.) **A.**, dwór, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Grauzyski, w 1865 r. własność Kaczanowskich.

Anusin 1.), *Annuszówka* al. *Wydranka*, wś, pow. nowogradwołyński, na pograniczu pow. zasławskiego, gm. i par. praw. Połonne (o 5 w.), o 64 w. od mta pow., ma z futorem 23 dm., 393 mk. Wydzielone z dóbr Połonne, należących niegdyś do Walewskich, teraz Karwskich. 2.) **A.**, kol., pow. włodzimierski, gm. Werba, 4 w. od Włodzimierza, 15 dm., 114 mk. 3.) **A. Zamosty**, kol., tamże, o 14 w. od Włodzimierza, 24 dm., 111 mk.

Anusinek, kol., pow. warszawski, gm. i par. Nieporęt, ma 40 mk., 79 morg. włość.

Anusiówka, wś, pow. włodzimierski, gm. Werba, odl. 20 w. od Włodzimierza, 20 dm., 119 mk.

Anusis, dwór, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Poniewież (o 19 w.).

Anusy al. *Niewordziany*, dobra, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Wornie, o 40 w. od Telsz; Czaplusey mają 18 dzies. i Jagowdowie 55 dzies.

Anuszałewo, wś, pow. sokólski, 2 okr. pol., gm. Kamionna, 36 w. od Sokółki.

Anuszraty, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Krupie, 53 w. od Szawel.

Anuszynia, dwór, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 84 w. od Poniewieża.

Anutowo, dobra, pow. siebieski, gm. Mohilno, par. Sokolniki, dziedzictwo ks. Ogińskich, ma kościół katol.

Anuże 1.) wś, pow. rossieński, 5 okr. pol., gm. i par. Andrzejów, 124 w. od Rossień. 2.) **A.**, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Korciany, 43 w. od Telsz.

Anżele Manużajcie, dwór, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Popielany, 50 w. od Szawel.

Anżełewo, dobra, pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Melegiany; w 1865 r. własność Abramowiczów.

Anżelin, słoboda, pow. nowogradwołyński, gm. Emilczyn, odl. o 51 w. od mta pow., 23 dm., 135 mk.

Anżolia, wś, pow. rossieński, 5 okr. pol., gm. Konstantynowo, 81 w. od Rossień.

Anżoliny, os., pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Taurogi, 60 w. od Rossień.

Anżolite 1.) wś, pow. kowieński, 2 okr. pol.,

gm. Betygoła, 70 w. od Kowna. 2.) **A.**, dwór, tamże, gm. Ejragoła, 48 w. od Kowna. 3.) **A.**, dwór, tamże, gm. Kroki, 76 w. od Kowna.

Anżulie, dwór, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 84 w. od Rossień.

Anżulinie, wś, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 84 w. od Rossień.

Anżyle, wś i folw., pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie, 8 w. od Rossień.

Apanachowo, wś, pow. lepelski, 47 w. od Lepla, zarząd gminy.

Apanasienki, wś, pow. borysowski, gm. Dokszyce, 131 w. od Borysowa.

Apanasiszki, dwie wsi, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Krasnogórska, 64 w. od mta pow.

Apanaskowicze, wś nad jez. Czerstwiata, pow. lepelski, gm. Czerstwiaty, 13 dm., 90 mk.; cerkiew.

Apanaskowo, w 1765 r. *Apanasowszczyzna*, wś, pow. wieliski, gm. Serteje. Podług sumaryusza z 1765 r. w ławnictwie horodyskiem wójtostwa sertejskiego.

Apanasowo, wś, pow. wieliski, gm. Budnica.

Apanasowszczyzna, pow. wieliski, ob. *Afanasiewo* i *Apanaskowo*.

Apanowszczyzna, wś, pow. miński, gm., Rubieżewicze, (21 w.), odl. 42 w. od Mińska.

Apedemiszi, wś i dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 4 w. od mta pow.

Apelanowicze, wś, pow. wołkowyski, 2 okr. pol., gm. Zelzin, 31 w. od Wołkowyska, 202 dzies.

Apenianka, rzka, w gub. grodzieńskiej, prawy dopływ Niemna, uchodzi przy mstku Hoża.

Apenki wś, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Apenkowicze, wś i dobra, pow. mohylowski, gm. Cerkowiszcz. Wś ma 13 dm., 114 mk.; dobra, od 1840 r. własność Monosohna, 300 dzies.

Aperubiszki, wś, pow. władysławowski, gm. Szyłgale, par. Władysławów (odl. 13 w.), mają 4 dm., 45 mk.

Aperytis, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, o 6 w. od mta pow.

Apidemie, w spisie z 1886 r. *Apidamy*, wś, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 70 w. od Rossień.

Apidemis 1.) dwór, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Błagowieszczeńsk, 53 w. od Szawel. 2.) **A.**, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol.; gm. Kukuciszki (5 w.); należy do dóbr skarb. Pucz-karyszki.

Apidemy, wś, pow. święciański, gm. Łyntupy (8 w.), 130 mk., dom modlitwy starowierców.

Apikiele, wś, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Kowarsk, 32 w. od Wilkomierza.

Apkarty, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 10 w. od mta pow. Ob. *Abkarty*.

Apłokas, zaśc., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Popielany, 42 w. od Szawel.

Apolanka (ob. t. I, 45), wś nad rzeką Rewuchą, pow. humański, gm. Babanka, par. praw. Hereżanówka (3 w.), st. poczt. Dubowa (10 w.), odl. 18 w. od Humania, 285 dm., 1,408 mk., cerkiew filialna drewniana, niewiadomej erekcyi, młyn wodny, 2 wiatraki. Należała do okręgu humańskiego kolonii wojskowych.

Apoleje, dwa zaśc., pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Połoczany (10 w.). Jeden w r. 1865 miał 11 dusz i należał do dóbr Piekary; drugi, 6 dusz; należał do dóbr skarb. Borzdyn.

Apoleniszki, folw., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Towiany, 20 w. od Wilkomierza.

Apolin (ob. t. I, 45), pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Żyrmuny, w 1865 r. własność Rapackich.

Apolinarowo-Nowe, folw., pow. miński, gm. Siemkowo-Gródecka; własność Bazarewskich.

Apolinka, kol., pow. piotrkowski, gm. Goleśze, par. Wolborz, ma 7 dm., 84 mk., 115 morg.; os. karcz., 1 dm., 5 mk., 2 morg.

Apolinów, kol., pow. piotrkowski, gm. Bełchatówek, par. Parzno, ma 9 dm., 148 mk., 149 morg.

Apolonia, kol., pow. łaski, gm. Wodzierady par. Mikołajewice, ma 7 dm., 56 mk., 162 mr.

Apolonia, kol. niem., pow. łucki, gm. Szczuryn (3 w.), odl. 44 w. od Łucka, 40 dm., 213 mk., szkoła.

Apolonka, ob. *Nowa wieś* 50.) (t. VII).

Apolonówka, sloboda, pow. nowogradwołyński, gm. Emilezyn, odl. 52 w. od mta pow., 41 dm., 214 mk.

Apolonówka Knicie, dobra, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szymkajeie, 18 w. od Rossień.

Aponosienki, zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Miory (16 w.). W r. 1865 było 36 dusz rewiz.; należy do dóbr Kamieńpol.

Apszkojcie, w spisie z 1886 r. *Antkońcie*, wś, pow. rossieński, 5 okr. pol., gm. Andrzejów, 108 w. od Rossień.

Apteczka, dwór, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Nowe Miasto, 35 w. od Poniewieża.

Aptoryszki, dwa zaśc., pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Konstantynów, 12 w. od Wilkomierza.

Apusinie, wś i dwa dwory, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie, 20 w. od Rossień. Jeden dwór należy do Debińskich i ma 16 dzies.; drugi do Tejszerskich, ma 7 dzies.

Apuszany, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 88 w. od mta pow.

Apuszaty 1.) folw., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Kowarsk, 18 w. od Wilkomierza. 2.) **A.**, folw., tamże, gm. Towiany, 20 w. od Wilkomierza.

Apuszotas al. *Giminiany*, wś, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Remigola.

Apuszrotas, dwór, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 71 w. od Kowna.

Apuszyny, wś, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Kiemieliński (4 w.). W r. 1865 było 38 dusz rewiz.; należy do dóbr Bołosza (Przemienieckich).

Arabek, urocz., pow. kobryński, 4 okr. pol., gm. Osowce; należy do dóbr Poniny (Żuków).

Arabie, wś, pow. prużański, 2 okr. pol., gm. Bajki, 13 w. od Prużany, 127 dzies.

Arabinka al. *Arbinka*, urocz., pow. słucki, gm. i par. katol. Cimkowicze, 48 w. od Słucka.

Arabinówka, zaśc. poradziwiłowski, pow. miński, gm. Stańkow, okr. pol. i par. katol. Kojdanów; własność bar. Hartingów, należy do domin. Cielaków.

Arabinowszczyzna (ob. t. I, 45), al. *Arabowszczyzna*, fol., pow. nowogródzki, gm. Stołowicze, par. kat. Kroszyn, odl. 42 w. od mta pow.; własność Herowskich, około 15 włók.

Arabniki, wś, pow. prużański, 1 okr. pol., gm. Dobuczyn, 4 w. od Prużany, 655 dzies.

Araimowo, urocz. pow. nowogródzki, gm. Wsielub, własność Łapińskich, około 2½ włók.

Aramowo, trzy fol., pow. miński, gm. Siemkowo-Gródecka, należą do Kamińskich. Dwa folw. mają po ¾ włóki, fol. trzeci pół włóki.

Arapówka, w dok. *Harapówka*, wś nad Hujwą, pow. żytomierski, gm. Andruszówka, st. poczt. Reja (o 30 w.), st. dr. żel. Browki (o 7 w.), odl. 50 w. od Żytomierza, 119 dm., 780 mk., cerkiew z drzewa wzniesiona w 1744 r., uposażona 60 dzies. ziemi. Cerkiew filialna we wsi Pawełki. We wsi szkoła cerk. (od 1885 r.). W 1685 r. spustoszona przez wolnicę kozacką Iskryckiego, wraz z innymi wsiami należącymi do Kotelni i Pawołoczy. W 1745 r. własność Lubomirskiego, 1803 r. Zaleskiego, obecnie Niłkoły Tereszczutki.

Arbinka, pow. słucki, ob. *Arabinka*.

Arbuzin, *Harbuzin* (ob. t. I, 45), wś nad Rosią, pow. kaniowski, gm. Kornilówka, st. poczt. Korsuń (6 w.), odl. 40 w. od Kaniowa, z fol. i urocz. Kamionką ma 245 dm., 1237 mk., cerkiew, szkołę, 3 wiatraki.

Arcelin, r. 1578 *Rczilino*, wś i fol., pow. płoński, gm. Wójty Zamoście, par. Baboszewo, ma 10 dm., 257 mk., 1348 morg. W r. 1827 Arcelino miało 15 dm., 157 mk. W reg. pobor. z 1578 r. wś Rczilino ma 13½ łan., 3 zagr.

Archangielskoje, wś włosc., pow. wileński, 6 okr. pol., gm. Mickuny (o 10 w.). W r. 1865

było 20 dusz rewiz. osadników w. ruskich. Należy do dóbr skarb. Ławaryszki.

Archanowo, ws, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. i dobra (w 1865 r. Hłasków) Mikołajewo (o 2 w.). W r. 1865 było 20 dusz rewiz.

Archimowicze, ws, pow. wołkowyski, 1 okr. pol., gm. Podorosc, 21 w. od Wołkowyska, 19 dm., 193 mk., farbiarnia, 318 dzies.

Archipów, ws, pow. owrucki, gm. Pokalewo, odl. 16 w. od Owruca, 14 dm., 60 mk.

Archipówka, dobra, pow. rzeżycki, 260 dz.

Archutowo i Archutówko, r. 1576 *Rechultow*, dwie wsi, pow. plocki, gm. Święcice. A. leży w par. Łętowo, zaś Archutówko w par. Bodzanów. Archutowo ma 6 dm., 38 mk., 340 mor. Archutówko 7 dm., 122 mk., 525 morg. W r. 1827 było 6 dm., 43 mk. i 4 dm., 37 mk. W r. 1576 Rechultow ma $2\frac{1}{2}$ łan., 2 zagr.

Arciechów 1.) ws, pow. sochaczewski, gm. i par. Hów, ma 107 mk., 408 morg. W r. 1827 było 12 dm., 129 mk. R. 1576 A. w par. Kamion ma 3 łan. km. 2.) **A.**, ws, pow. radzyński, gm. Radzymin, par. Seroek, ma 133 mk., 124 morg. dwor. i 283 włosc. W r. 1827 było 15 dm., 75 mk. W r. 1576 wraz z Wielaczymem ma $2\frac{1}{2}$ łan.

Arciechówek, ws, pow. sochaczewski, gm. i par. Hów, ma 129 mk., 329 morg. W r. 1827 było 8 dm., 59 mk.

Arcimowicze, ws, pow. dzisieński, par. Ikażń. Prowadzi ztąd droga do Łużek.

Arcimowszczyzna mylnie *Artemowszczyzna*, zaśc., pow. borysowski, gm. i par. katol. Cholo-pienicze, 34 w. od Borysowa, własność Budrewiczów, około 2 włók.

Arciomów, także *Artemów*, zaśc., pow. borysowski, gm. Łosznica, 20 w. od Borysowa.

Arcisze, ws, pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. i dobra skarb. Wasiliszi (o 3 w.). W r. 1865 było 94 dusz rewiz.

Arciszewo 1.) fol., pow. włocławski, gm. Pyszkow, par. Boniewo, ma 28 mk., 383 morg. 2.) **A.**, ws, pow. plocki, gm. Święcice, par. Orszymowo, odl. 31 w. od Płocka, ma 21 dm., 227 mk., 861 morg. W r. 1827 było 22 dm., 169 mk. R. 1576 jest $2\frac{1}{2}$ łan. km., 4 zagr.

Arciszkany, fol., pow. kalwaryjski, gm. Balkuny, par. Mirosław, odl. 47 w. od Kalwaryi, ma 13 dm., 62 mk.

Arciuchy (ob. t. I, 47 *Arciutki*), ws, pow. miński, gm. Świerzeń (o 7 w.), o 72 w. od Mińska.

Arciuny (ob. t. I, 47), ws włosc., pow. trocki, 4 okr. pol., gm. Niedzingi (o 6 w.). W r. 1865 było 22 dusz rewiz.; należy do dóbr skarb. Daugi.

Arcugowo, w dok. *Herczugowo*, *Hercogowo*, w XVI w. *Gyarczugowo*, ws, pow. witkowski (gnieźnieński), par. Niechanowo, ma 386 ha, 9 dm., 172 mk. katol. W 1287 r. ks. Przemy-

śław II potwierdził zamianę jej, uczynioną przez Bogusława, podkom. poznań., na Januszkowo, należące do klasztoru w Trzemesznie. A. oddawna już zwolnione było od wszelkich danin i powinności (K. W., nr. 577). W r. 1326 Janisław, arcyb. gnieźn. oddał klasztorowi w Trzemesznie nawet dziesięcinę z A. (K. W., nr. 1064); r. 1368 Kazimierz W. potwierdził wszystkie przywileje tej wsi (K. W., nr. 1539).

Arczepitówka, przys., pow. bałcki, gm. Wielki Bobryk (o 2 w.), o 38 w. od Bałty; ma 108 dm.

Ardajcie, ws pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawkiany, 48 w. od Szawel. Wymieniona w dok. z 1589 r. jako sióło należące do dóbr Szawlany.

Ardowo, jezioro, pow. dźwiński (dyneburski), $\frac{1}{2}$ w. na zehd od wielkiego jeziora Siwera. Wypływa z niego rz. Dubna.

Arelkinie, dwór, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Kowarsk, 30 w. od Wilkomierza.

Arela, *Arely*, w spisie urzęd. *Aresza*, ws i dobra, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Szkudy, 50 w. od Telsz. Kaplica katol. drewniana par. Masiady. Dobra należą do Wysockich i mają 272 dzies.

Arendol (ob. t. I, 48), dobra, pow. dźwiński (dyneburski), par. kat. Kołup, w 1866 r. własność Stan. Zyberga. Posiada kaplicę katol., dawniej filialną, par. Liksna. W XVII i XVIII w. A. wraz z Kołupem należał do rodziny de Ludingshausen Wolff.

Arestów (ob. t. I, 48 s. v. *Aresztów*), ws, pow. rówieński, na pograniczu pow. ostrońskiego, gm. Dziatkowicze, st. poczt. i dr. żel. Równo (11 w.), ma 49 dm, 383 mk., cerkiew murwana, młyn wodny. Do par. praw. należy ws Ilpin (1 w.). W całej parafii 54 dm., 434 mk. praw. i 2 katol. Cerkiew filialna we wsi Bohdanów. W 1507 r. Zygmunt Stary potwierdza kn. Maryi Rowieńskiej (Zbaraskiej) posiadanie A. wraz z Kwasilowem, Korniczem i Kołodeńką i in. W 1583 r. Mikołaj Kotowski wnosi ztąd z 12 dym., 10 ogr., 1 koła waln. W połowie XVII w. własność Jana Zamoyskiego, ssty kałuskiego, który otrzymał je po matce, córce Aleksandra ks. Ostrońskiego, wwdy wołyńskiego. W 1650 r. było 31 dym. w 1651 r. 20, w 1653 r. 8 a w 1655 r. tylko 6 dym. W ostatnich czasach należała do Jałowickich.

Arestowo, folw., pow. rzeżycki, własność Orłowa, 73 dzies.

Argłajcie, ws i dobra, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Skawdville, 21 w. od Rossień.

Ariechówka al. *Aleksandrowa*, ws nad jez. Ariechówka, pow. newelski, gm. Hultaje, 9 dm., 60 mk., kaplica.

Ariechowszczyzna, ws, pow. wieliski, gm. Serteje.

Arkadya, poprzednio *Lupia*, ws i folw.,

pow. łowicki, gm. Nieborów, par. Bednary. W r. 1870 miała 205 mk., 375 morg. włośc. i 27 dwor. Obecnie własność ks. M. Radziwiłła, dziedzica Nieborowa. W parku pourządzano mieszkania, wynajmowane gościom letnim. Borsza z Żeronie sprzedaje w 1446 swą wieś „Lup“ w kasztelanii łowickiej za 344 grzyw. arcyb. gnieźn., Wincentemu Kotowi z Dębna. Wieś tę trzymał prawem dziedzicznym za potwierdzeniem Janisława, arcyb. gnieźn. Wincenty Kot nadał tę wieś kolegiacie łowickiej. W r. 1579 płacą tu od $4\frac{1}{2}$ łan. km., 1 rzeźnika, 1 rzem., 2 komor. Zapewne dopiero w. XVIII wieś przeszła w posiadanie Radziwiłłów.

Arkadya 1.) wś, pow. brzeski gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Kamienica Żyrowicka, 5 w. od Brześcia, 157 dzies. 2.) **A.**, urocz. osiadłe, pow. rzeszycki, gm. Dernowice, 143 w. od Rzeszycy.

Arkadyowce (ob. t. I, 49), wś, pow. proskurowski, 117 dm., 769 mk., cerkiew. W 1668 r. należały do Międzyboża, razem z Pieczyszczami i Chodkowiecami miały tylko 4 dym. Spustoszone naprzód przez tatarów i kozaków, podczas podhajeckiej wyprawy znów spalone. Obecnie Natalia Reznikowa, ma 884 dzies.

Arkany, okolica, pow. łucyński, gm. Pyłda (15 w.), dom modł. starow. Mają tu Gutkowscy 30 dzies. i Kołosowowie 82 dzies.

Arkladunce, dobra, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smołwy, 21 w. od mta pow. Chodźkowie mają z folw. Skirno 839 dzies.

Arkszwa, os., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Iłoki, 49 w. od Telsz.

Arkuszewo, wś, pow. włocławski, gm. i par. Przedeecz, ma 17 dm., 147 mk., 285 morg. W r. 1827 wś rząd., 13 dm., 85 mk.

Arkuszewo, w XVI w. *Iarkussewo*, wś, pow. gnieźnieński, par. Gniezno (u św. Michała), ma 151 mk. (14 ew.).

Arlunajcie, w spisie z 1886 r. *Armonajcie*, wś, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Ligumy, 27 w. od Szawel.

Armańce, pow. poniewieski, ob. *Arymańce*.

Armany al. *Armaniany*, folw., pow. rzezycki; należy do dóbr Andzelmuja (Wejsenhofów), ma 616 dzies.

Armianka, właściwie *Ormianka* (ob. t. I, 49), wś nad rzeką Czarnorudką, pow. lipowiecki, gm. Iwańka, par. praw., Hordyjówka (4 w.), st. poczt. Lipowiec (12 w.), 78 dm., 394 mk., cerkiew filialna, szkółka, młyn wodny. Należała dawniej do Hulanickich.

Armiki, pow. telszewski, ob. *Aryszki*.

Armoliszki, wś, pow. maryampolski, gm. Antonowo, par. Pilwiszki, odl. 18 w. od Maryampola, mają 11 dm., 131 mk.

Armonajcie, pow. szawelski, ob. *Arlunajcie*.

Armoniszki, pow. maryampolski, gm. Pogiermoń, par. Godlewo, mają 1 dm., 15 mk.

Armudziszeki, w spisie urzęd. *Harmudziszeki*, wś, pow. wyłkowyski, gm. Wojtkobole, par. Grażyszek, odl. 28 w. od Wołkowyszek, mają 3 dm., 34 mk. W r. 1827 Armudziszeki wś rząd., mają 8 dm., 34 mk.

Aronowska Słoboda, zaśc., pow. miński, gm. Siemkowo-Grodecka, o 19 w. od Mińska.

Arowo, wś, pow. mohylewski, cerkiew paraf.

Arozy, wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kielmy, 18 w. od Rossien.

Arsenowicze, wś nad Stochodem, pow. kowelski, na granicy łuckiego, gm. Wielick, 17 w. od Kowla, 35 dm., 249 mk. W połowie XVII w. własność Krystyny Piotrowej Daniłowiczowej, z domu Wiśniowieckiej, wraz z Janowem, Wielickiem, Sielcami, Kucharami, Litohonezą i Podleścami, mają razem w 1649 roku 269 dym., w 1653 r. 158 dym. W 1655 r. same A. mają 10 dym. Od 1633 do 1802 r. A. należały do dóbr Wielickich ks. Sapiehów.

Arszkajnie, wś i dwór, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie, 2 w. od Rossien.

Arzyczyn, w dokum. *Orszyczyn*, *Worszyczyn*, *Harszyczyn*, wś nad Ikwą, pow. dubieński, gm. i st. poczt. Młynów (5 w.), st. dr. żel. Dubno (12 w.), ma 33 dm., 475 mk., cerkiew paraf., z drzewa wzniesioną w 1878 r. Cerkiew fil. we wsi Koblinie (3 w.). Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. własność p. Jakubowej Montowiczowej, która z Orszyczyna i Koblina (Koblina) zobowiązana była do opatrywania dwu horodni zamkowych. W 1580 r. A. z Koblinem i Podhajcami należy do Anny Montowitówny, żony Pawła Zgliczyńskiego. W 1583 r. należy do dóbr Mielnica Aleks. Siemaszki, kasztelana bractwskiego, który z A. (Harszyczyn) wnosi z 6 dym., 3 ogr., 4 kół wałn. W 1648 r. własność Maryny Siemaszkowej, ma 35 dym. a w 1649 r. 20 dym. Obecnie należy do Chodkiewiczów.

Artechów, dobra, pow. czerykowski, od 1880 r. własność Szepielewiczów, 590 dzies.

Artejski, wś, pow. wieliski, w t. zw. wieliskiej „obodnicy“.

Artejkowicze, dobra, pow. połocki, gm. Artejkowicze, własność Klepackich, 1022 dzies., cerkiew. Gmina należy do 2 okr. pol., obejmuje 178 miejscowości, 859 dm. włośc. (obok 225 innych), 4873 mk. włościan, uwłaszczonych na 6860 dzies. ziemi. Nadto w obrębie gminy znajduje się 21,964 dzies. (2434 roli) większej posiadłości, 1532 dzies. ziemi skarbowej i 63 dz. cerkiewnej. Zarząd gminy w okolicy Bór Suchy.

Artenie, wś, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Łużki (7 w.); należy do dóbr Stare Porzece (Jałynów).

Artemkowo, do 1765 r. *Artemowo*, wś, pow. wieliski, gm. Ilino. Podług sumaryusza z 1765

w ławnictwie wławniewskim a w wójtostwie kamińskim.

Artemowo, pow. wieliski, ob. *Artemówka*.

Artemówka 1.) dobra, pow. klimowicki, od 1860 własność Gzowskich, 398 dzies. 2.) **A.** al. *Artemowa*, ws nad rzeką Ostrowcem, pow. wieliski, gm. Czeple. Wymieniona w rewizji granic z 1767 r. jako punkt graniczny od Smoleńszczyzny.

Artemówka, pow. czechryński, ob. *Kut Wesoły*.

Artemowo 1.) ws, pow. orszański, gm. Dobromyśl, 12 dm., 70 mk. 2.) **A.**, pow. wieliski, ob. *Artemkowo*.

Artirowka, ob. *Alterowka*.

Artiuchówka, ws, pow. klimowicki, gm. Be rezki, 17 dm., 89 mk.

Artopół, *Artopół*, rzeczka, w gub. połtawskiej, lewy dopływ Suły, wypływa z pow. hadziackiego, ujście ma w pow. łochwickim, pod wsią Pieski, na wschód od Łochwicy.

Arturówka, fol., pow. rzeczycki, gm. Narowla, o 153 w. od Rzeczy, należy do dóbr Narowla, dziedzictwo Horwatów.

Artych, os., pow. konstantynowski, gm. Łosice, ma 1 dm., 8 mk., 16 mr.

Artyczanka, urocz., pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Byteń, o 37 w. od Słonima, należy do dóbr Byteń, hr. Potockich.

Arymańce al. *Armańce*, ws, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Linkowo, o 66 w. od Poniewieża.

Arynów, ws, pow. nowomiński, gm. i par. Mińsk, ma 119 mk., 227 morg. W r. 1576 ma 6 $\frac{1}{2}$ łan. km.

Aryszki, w spisie z 1886 r. mylnie *Arzeniki*, dobra, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Żorany, 14 w. od Telsz, własność Niewiadowskich, 98 dz.

Arzaniki, ws, pow. drysieński, par. Oświej.

Arzeuchowo, ws, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Arzółupie 1.) ws, pow. władysławowski, gm. Zypie, par. Łuksze, odl. 25 w. od Władysławowa, ma 11 dm., 83 mk. 2.) **A.**, os., pow. maryampolski, gm. i par. Pilwiszki, odl. 27 w. od Maryampola, ma 1 dm., 7 mk.

Asanowo, zaśc., pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Lebedziewo (o 2 w.), należy do dóbr skarb. Krasne Siolo.

Ascheraden (ob. t. I, 50), w dok. *Ascrad*, *Aschrath*, *Ascharat*, łotew. *Aiskrauhle*, dobra na pr. brz. Dźwiny, w pow. ryskim, gub. inflanckiej, o 4 w. powyżej Frydriehstadtu, z ruinami dawnego zamku. Na początku XIII w. stała tu warownia Liwów, spalona przez kawalerów mieczowych w 1205 r., poczem wznosił tu zamek w 1224 r. biskup ryski Albert. W 1226 r. zamek zajęty został przez wodza semigalskiego Westgarda, przy pomocy Litwinów, wkrótce jednakże rycerze mieczowi rozbili Westgarda

i objęli zamek. W 1559 r. A. wydany został Polsce, w 1577 r. zajęty przez wojska ruskie. W połowie XVII w. królowa Krystyna nadała go na własność prywatną. W okolicach zamku znajdowano rozmaite starożytności, monety Kanuta W. i Etelreda oraz bizantyjskie i kufickie. Widoki i plan ruin podał Sapunow w dziele „Zapad. Dwina“, str. 482.

Ascikiszki, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Święciany (o 9 w.).

Asciszcze, przys., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Święciany (o 7 w.); należy do dóbr skarb. Mile.

Asinowiki, ws, pow. wieliski, gm. Uzkie.

Asinowka, ws, pow. wieliski, gm. Serteje.

Asiukły 1.) ws, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Sołoki, 29 w. od mta pow. 2.) **A.**, zaśc., tamże, 26 w. od mta pow.

Askieryna, ws, pow. horodecki, gm. Staryna, 38 w. od Horodka, 5 dm., 33 mk., szkoła.

Asłanki, fol., pow. lepelski, należy do dóbr Wacław (Bohuszewiczów).

Asperyszki, zaśc., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 100 w. od Poniewieża.

Assany, ws i dobra, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Krewa (o 5 w.). Ws miała w 1865 r. 9 dusz rewiz.; dobra należały do Wielbutowskich.

Assaradyceze, ws i fol., pow. rzeczycki, gm. Joleża, 135 w. od Rzeczy. Fol. należy do Nasiekinów, ma 62 włók.

Astachowe Niwy, ws nad jeziorem Uświatkiem, pow. wieliski, gm. Uświat. Na wzgórzu nad jeziorem znajdują się mogiły. Wyroją tu: kości, wyroby brązowe (piersienniki, bransolety), broń żelazną i t. p. przedmiotów.

Astachowice, w XVI w. *Yaszechowice*, ws, pow. łęczycki, gm. Rogóźno, par. Gieczno, odl. 18 w. od Łęczycy, ma 9 osad włośc. W r. 1827 miała 7 dm., 75 mk. Łany km. dawały na początku XVI w. dziesięcinę prebendzie łęczyckiej, folw. pleb. w Giecznie.

Astachowo, ws, pow. wieliski, gm. Ilino.

Astampol, ws, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra Wołożyn. W r. 1865 było 33 dusz rewiz.

Astratowo 1.) ws, pow. wieliski, gm. Ilino. W 1765 r. A. Wyższe i Niższe jako należące do ławnictwa astratowskiego w wójtostwie głazomickim, sstwie wieliskim. 2.) **A.**, ws, pow. wieliski, gm. Krest. W 1765 r. należy do ławnictwa światoleskiego w wójtostwie głazomickim.

Astrauki, właśc. *Ostrówki*, urocz. leśne, pow. ihumeński, w okolicy wsi Mikołka i Kruhlica, w gm. Uzda. Tu, według podania ludowego, Francuzi w r. 1813 mieli zakopać skarby. Poszukiwania jednak nie wydały skutku.

Astrenie, ws, pow. czauski, gm. Holenie.

Aszczegole, *Aszczegola*, ws, pow. wilkomier-

ski, 2 okr. pol., gm. Subocz, o 68 w. od Wilkomierza.

Aszkaragi, ws, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 53 w. od mta pow.

Aszkincie, ws, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Łabenary (o 15 w.). W r. 1865 było 32 dusz rewiz.; należały do dóbr Kołtyniany (gen. Mawrosa).

Aszklinka, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzowo, 12 w. od mta pow.

Aszlin, fol., pow. rzeczycki, gm. Zaspą, o 16 w. od Rzeczycey.

Aszmoniszki, ws, pow. wladyslawowski, gm. Leśnictwo, par. Pokojnie, odl. 7 w.), mają 10 dm., 115 mk.

Aszmucie, ws, pow. wladyslawowski, gm. Zypie, par. Szaki, odl. 27 w. od Władysławowa, ma 13 dm., 139 mk.

Asztonele, fol., pow. maryampolski, gm. Pogiermoń, par. Pokojnie, odl. 54 w. od Maryampola, ma 4 dm., 56 mk.

Asztrakalnie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tyłtyski, 26 w. od mta pow.

Aszurki, ws, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Lack (o 10 w.). W r. 1865 ma 20 dusz rewiz.; należy do dóbr Dąbrowo (hr. Uruskich).

Aszwa al. *Mejzgie* (ob. t. I, 52), jezioro w pow. szawelskim, długie do 1 w., szerokie $\frac{1}{4}$ w., głębokie od $\frac{1}{4}$ do 9 saż. Dno w części pld.-zachd. gliniaste. Brzegi pokryte zaroślami. Z jeziora wypływa rz. Arszwa, dopływ Wenty.

Aszwiany 1.) fol., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Wieksznie, 74 w. od Szawel, własność Panczerzyńskich, którzy w A. i Bugach mają 387 dzies. 2.) **A.**, dwór i okolica, tamże, o 70 w. od Szawel.

Atadrya, ws, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Antolepty, 35 w. od mta pow.

Atalezy, pow. miński, ob. *Antalezy*.

Atalin, ws, pow. kozienicki, gm. Grabów nad Wisłą, par. Zwolen, odl. 30 w. od Kozienic, ma 12 dm., 86 mk., 230 morg. włośc., 1 dwór.

Atamanów, chutor, pow. hajsyński, okr. pol. i par. Ternówka, gm. Chaszczowata (o 3 w.).

Ateczyzna, może *Oteczyzna*, dobra, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Rohozna, 15 w. od Kobrynia, własność Bielskich, z fol. Zworowice i Józefpol mają 1088 dzies.

Atgazy, pow. szawelski, ob. *Adgazy*.

Atkaciszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Sołoki, 28 w. od mta pow. 2.) **A.**, *Atkaczyszki*, ws, pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Subocz, 87 w. od Wilkomierza. 3.) **A.**, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciany, 62 w. od Wilkomierza. 4.) **A.**, *Atkaczyszki*, dwa zaśc., tamże, gm. Owanta, 45 w. od Wilkomierza.

Atkacze, ws, dwór i przysiół, pow. wilkomierski gm. Konstantynowo (Dziewałtowo), 10 w. od Wilkomierza.

Atkaczyszki, ob. *Atkaciszki*.

Atławże, pow. telszewski, ob. *Antławie*.

Atnolesie, zaśc., pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Traskuny, 38 w. od Wilkomierza.

Atoki, ws, pow. drysieński, należy do dóbr Sarya (Łopacińskich).

Atony, ws, pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Kupiszki, 79 w. od Wilkomierza.

Atachimówka, fol., pow. borysowski, gm. Behomla, par. Dokszyce, 84 w. od Borysowa, należy do dóbr Bereśniówka, Bułhaków.

Atroszkowo, ws, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Mikołajewo (12 w.). W r. 1865 miała 22 dusz rewiz.; należała do dóbr Łąka (Frolowa).

Atrozie, ws, pow. czauski, gm. Hładkowo, 38 dm., 273 mk.

Atwornica, zapewne *Otwornica*, dobra, pow. homelski, dziedzictwo Budzianowskich, 4,970 dz.

Atyski, ws, pow. poniebieski, 3 okr. pol., gm. Skrobotyszki, 45 w. od Poniewieża.

Audeiszki, ws, pow. maryampolski, gm. i par. Pilwiszki, ma 3 dm., 33 mk.

Audeniszki 1.) zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 34 w. od Wilkomierza.

2.) **A.**, ws włośc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Daugieliszki (o 5 w.).

Audro, ws, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rekiszki, 42 w. od mta pow.

Audziejewicze, ws, pow. nowogródzki, gm. Niechniewicze, 20 w. od Nowogródka.

Audzienino, zaśc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Twerecz (o 10 w.); należy do dóbr skarb. Dżisna.

Augieniki, ws nad jez. Auga, pow. kalwaryjski, gm. Simno, par. Krakopol, odl. 35 w. od Kalwaryi, ma 37 dm., 185 mk. W spisie z r. 1827 ws rząd. Angieniki ma 26 dm., 241 mk.

Augientynie, dwór, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie (o 22 w.).

Augiszki, os., pow. wołkowyski, gm. Gize, par. Wylkowyszki, ma 1 dm., 5 mk.

Augiszki 1.) ws, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Popielany, 58 w. od Szawel. 2.) **A.**, w spisie z 1892 r. *Auguszki*, zaśc., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Żmujdki, 22 w. od Wilkomierza.

Augucie, fol., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Krupie, 23 w. od Szawel.

Auguciszki, ws, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Daugieliszki (8 w.). W r. 1865 miała 18 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Dawiliszki.

Augule, ws, pow. drysieński, par. Przydrujsk.

Augustajcie, os. i ws, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Popielany, 41 w. od Szawel. Kontowowie mają tu 15 dzies., Jurjewowie 18 dzies.

Augustberg, dobra, pow. lepelski, gm. Ulla, własność Reuttów, 300 dzies., browar, młyn.

Augustów 1.) ws i fol., pow. warszawski, gm. i par. Nieporęt, ma 122 mk., 260 morg. dwor. i 120 włosec. 2.) A., kol., pow. łaski, gm. i par. Wygiełzów, ma 11 dm., 80 mk., 218 morg. 3.) A., kol., pow. łaski, gm. Dzbanki, ma 21 dm., 285 mk., 412 morg. 4.) A., kol., pow. łódzki, gm. Nowosolna, par. Łódź, ma 16 dm., 183 mk., 490 morg. W 1827 r. było 15 dm., 118 mk. 5.) A., ws nad rz. Mleczną, pow. radomski, gm. Wielogóra, par. Radom (6 w.), ma 5 dm., 50 mk., 50 morg. 6.) A., ws, pow. radomski, gm. i par. Kowala Stępcina odl. 8 w. od Radomia, ma 8 dm., 71 mk., 180 morg. 7.) A., ws, pow. kozienicki, gm. Grabów nad Pilicą, par. Stromiec, odl. 33 w. od Kozienic, ma 17 dm., 130 mk., 437 morg. włosec, 1 m. dwor. 8.) A., ws, pow. kozienicki, gm. i par. Kozienice, ma 38 dm., 304 mk., 701 morg. włosec. i 63 m. rząd. 9.) A., os., pow. opoczyński, gm. Krzczonów, par. Drzewica, ma 6 dm., 43 mk., 81 morg. włosec. 10.) A., fol., pow. włodawski, gm. i par. Włodawa, ma 4 dm., 20 mk., 748 morg. 11.) A., miasto pow., miało w 1890 r. 9,496 mk. Zapisanych do ksiąg ludności stałej było 11,547, obecnych 9,242, niestałej ludności 254. Śród zapisanych do ksiąg było 119 prawosł., 147 prot., 5,473 żydów., katolicy stanowili 50% *Augustowski powiat* utworzony r. 1867, dzieli się na 12 gmin: Balla wielka, Bargłów, Dębowo, Dowspuda, Hołynka, Kolnica, Kuryanka, Łabno, Petropawłowski, Szczebro-Olszanka, Sztabin, Wołowiczowce. W r. 1890 ludność powiatu wynosiła 75,796, z tego przypadało na jedno miasto (Augustów) 9,496 a na gminy wiejskie i osady miejskie 66,300. Zapisanych do ksiąg ludności stałej było 81,433, między niemi 6,649 nieobecnych. Co do wyznania było: 14,242 prawosł., 579 prot., 14,161 żydów (5,473 w Augustowie). Katolicy stanowili 64.4% ludności. Na obszarze powiatu w r. 1880 było 106,165 morg. lasów rządowych, stanowiących dwa leśnictwa, odrębne: augustowskie i ballskie (od wsi Balla); tudzież częściach należących do leśnictwa pomorskiego i suwalskiego. Leśnictwo augustowskie miało 42,284 morg. obszaru.

Augustów, fol., pow. borysowski, okr. pol., gm. i par. katol. Łohojsk, 61 w. od Borysowa.

Augustów, kol., pow. włodzimierski, gm. Kisielin, 21 w. od Włodzimierza, 29 dm., 139 mk.

Augustów, mko, ob. *Mosty wielkie* (t. VI).

Augustówek, kol., pow. warszawski, gm. i par. Nieporęt, ma 123 mk., 318 morg.

Augustówek 1.) (ob. t. I, 54), dobra, pow. grodzieński, 1 okr. pol., gm. Horzyca, 4 w. od Grodna, własność Aleks. O'Brien-de-Lasey, wraz z fol.: Fiszki, Soły i Łososna, ma 767 dzies. 2.) A., fol., pow. oszmiański; należy do dóbr Iwie.

Augustówka 1.) ws, pow. warszawski, gm. i par. Wilanów, ma 171 mk., 62 morg. włosec. i 2 dwor. 2.) A., kol., pow. nowomiński, gm. Chruścice, par. Kałuszyn, ma 49 mk., 86 morg. 3.) A., os., pow. brzeziński, gm. Będków, ma 1 dm., 7 mk., 42 morg. 4.) A., ws, pow. krasnostawski, gm. Czajki, par. Surchów. 5.) A., ws, pow. garwoliński, gm. i par. Osieck, ma 27 dm., 189 mk., 297 morg. 6.) A., os., pow. radzyński, gm. Szóstka, par. Międzyrzecze, ma 1 dm., 10 mk., 5 morg.

Augustówka, kol., pow. nowogrodzki, gm. Żołobne, 22 w. od mta pow., 12 dm., 64 mk.

Augustowo 1.) fol., pow. ciechanowski, gm. Zalesie, par. Krasne, ma 3 dm., 51 mk., 394 morg. 2.) A., fol., pow. władysławowski, gm. Giełgudyszki, par. Szaki, odl. 24 w. od Władysławowa, ma 139 mk.

Augustowo 1.) przys. wsi Kotły, pow. bielski gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Pasynki, 4 w. od Bielska, 29 dzies. 2.) A., ws, pow. bielski gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Malesze, 4 w. od Bielska, 1,216 mk., cerkiew, 2 wiatraki, 1,123 dzies. (844 roli). 3.) A., os., pow. prużański, 1 okr. pol., gm. Dobuczyn, własność Pacewiczów. 4.) A., ws, pow. prużański, 4 okr. pol., gm. Masiewo, 73 w. od Prużany, 65 dzies. 5.) A., dobra, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Pokroje, 43 w. od Poniewieża, własność Laudąskich, mają 138¹/₂ dzies. 6.) A., dobra, tamże, 1 okr. pol., gm. Nowe-Miasto, 12 w. od Poniewieża, własność Strażewiczów, 195 dzies. 7.) A., dobra, pow. horecki, własność Wojekowych, 9,407 dzies. (7,480 lasu), 5 młynów. 8.) A., ws, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra Wołożyn. W r. 1865 było 54 dusz rewiz. 9.) A., dobra, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Zanarocz. W 1865 r. własność Święciekich. W lesie znajdują się kurbany. 10.) A., dobra, pow. dźwiński, własność Maryi Budewie, Idalii Waldesowskiej (?) i Anieli Łabuńskiej, 763 dzies.

Augustowskie-budy, ob. *Budy*.

Augusty, zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Rzesza (12 w.), należał do dóbr Bukiszki (Radziwiłowiczów).

Augustyniszki, ws, pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Augustynów 1.) kol., pow. piotrkowski, gm. Łękawa, par. Grocholice, ma 48 dm., 333 mk., 572 morg. W 1827 r. było 12 dm., 137 mk. 2.) A., kol., pow. słupecki, gm. Emilienheim, par. Zagórow, ma 433 morg. i 358 mk. ewangelików. 3.) A., kol., pow. wieluński, gm. i par. Lntutów, 20 w. od Wielunia, ma 33 dm., 533 mk. 4.) A., kol. nad rz. Wartą, pow. kolski, gm. Koźmin, par. Wilanów, 17 w. od Koła, ma 38 dm., 197 mk. 5.) A., ws, pow. turecki, gm. Grzybki, par. Warta, 38 w. od Turka, ma 2 dm., łączy się z Witowem (ob.).

6.) **A.**, pow. miechowski, gm. i par. Tezycza. Odł. od Miechowa 13 w.

Augustynowo al. *Koźliski Większe*, dobra, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 67 w. od mta pow.; własność Chylewskich, wraz z Koźliskami Wielkimi, mają 1,341 dzies.

Auguszki, pow. wilkomierski, ob. *Augiszki*.

Augzule, os., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Młoki, 37 w. od Telsz.

Aukl tole, przys., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Czypiany.

Auksary, ws i fol., pow. rossieński, 5 okr. pol., gm. Andrzejowo, 117 w. od Rossień.

Auksaryszki, ws, pow. rossieński, gm. Nowe-Miasto (Aleksandrowskie), 106 w. od Rossień.

Aukście, dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 12 w. od Kowna.

Aukskudy al. *Auksudy*, ws nad rz. Wódokstą, pow. szawelski, gm. Wieksznie, 87 w. od Szawel, 70 dm., 504 mk., kaplica.

Aukspirta, rzeczka, ma początek pod wsią Wilkie w pow. władysławowskim, biegnie na pold.-zach. przez Kiautapie, skręca na zach., bieży przez: Joniszki, Naudzie, Jundziły, Giliszki, Budwiecie i Kaukokalnie, poniżej wsi Ruksznie uchodzi z praw. brz. do Szeszupy, ubiegłszy 18 km. Brzegi przeważnie wyniosłe. Pod Joniszkami zabiera strugę Kiautapie od Jezeruk płynącą, a o 1 km. od ujścia strugę b. n. długą 10 km., płynącą od wsi Kadzie przez Wałakbudzie, Puzdeszry i Plorysze.

Wit.

Aukstagoje, fol., pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Pompiany, 25 w. od Poniewieża.

Aukstaliszki, ws, pow. telszewski, gm. Żorany, 35 w. od Telsz.

Aukstasała, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Łabonary (3 w.). W r. 1865 należy do dóbr skarb. Łyngmiany.

Auksucie, dobra, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Krupie, 38 w. od Szawel, własność Grundmanów, 581 dzies.

Auksudy 1.), pow. szawelski, ob. *Aukskudy*. 2.) **A.**, zaśc., pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Dorbiany, 74 w. od Telsz. Ob. t. I, 55.

Auksukupie, pow. wilkomierski, ob. *Auksztupie*.

Aukszkalnie 1.) dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 48 w. od Kowna. 2.) **A.**, dwór, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawle (42 w.).

Aukszkiele, ws, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie, 17 w. od Rossień.

Aukszłole, ws i zaśc., pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Girsudy, 43 w. od Poniewieża.

Auksztagiry, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. i dobra ks. Hohenlohe, Janiszki (18 w.).

Auksztajeie, zaśc. włośc., pow. wileński,

4 okr. pol., gm. i dobra skarb. Bystrzyca (2 w.). W r. 1865 było 6 dusz rewiz.

Auksztakalis, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tauroginie, 32 w. od mta pow.

Auksztakalnie 1.) ws, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 6 w. od mta pow. 2.) **A.**, ws i fol., tamże, gm. Sołoki, 27 w. od mta pow. 3.) **A.**, zaśc., tamże, 34 w.

Auksztakapie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tauroginie, 54 w. od mta pow.

Auksztasiszki, w spisie z 1886 r. *Auksztoliszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 58 w. od mta pow.

Auksztaszlinie, ws, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szymkajcie, 15 w. od Rossień.

Auksztatrakis, ws, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Pompiany, 17 w. od Poniewieża.

Aukszte, dobra, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Smilgi, własność Jankiewiczów, z fol. Ejraniszki, Dabszany i Taukocie, mają 1,605 dzies.

Auksztodworis, ws, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Zmujdki, 18 w. od Wilkomierza.

Auksztoje, ws, pow. władysławowski, gm. Szyłgale, par. Słowiki, 23 od Władysławowa, ma 3 dm., 37 mk.

Auksztokalnie 1.) ws, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 53 w. od mta pow. 2.) **A.**, ws, tamże, gm. Abele, 36 w. od mta pow. 3.) **A.**, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Dobejki, 54 w. od Wilkomierza. 4.) **A.**, dwa zaśc., tamże, gm. Uciana, 68 w. od Wilkomierza.

Auksztokalnie 1.) ws i os., pow. sejneński, gm. Krasnowo, par. Łoździeje, 14 w. od Sejn, ma 19 dm., 148 mk. 2.) **A.**, fol., pow. kalwaryjski, gm. i par. Kalwarya, ma 5 dm., 35 mk. 3.) **A.**, ws i fol., pow. wyłkowyski, gm. Wojtkobole, par. Wiżajny, 30 w. od Wyłkowyszek, ma 11 dm., 94 mk.

Auksztokolnia, ws, pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Olkieni. W r. 1865 było 34 dusz rewiz.

Auksztola, ws i przys., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Towiany, 21 w. od Wilkomierza.

Auksztole 1.) dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Średniki, własność Ginejków, ma z Busłakiszkami 75 dzies. 2.) **A.**, ws, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 76 w. od Kowna. 3.) **A.**, ws, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 55 w. od mta pow. 4.) **A.**, *Auksztoly*, ws, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Uciana, 73 w. od Wilkomierza.

Auksztoliszki 1.) dwór, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, 66 w. od Poniewieża. 2.) **A.**, ob. *Auksztasiszki*.

Auksztolkis, dwór, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 84 w. od Kowna.

Auksztoluki 1.) dwór, pow. kowieński,

2 okr. pol., gm. Kroki, 74 w. od Kowna. 2.) **A.**, fol., tamże, 87 w. od Kowna.

Auksztołki 1.) al. *Auksztelki*, dobra, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawle (9 w.), własność Stankiewiczów, 1,014 dzies. Dawniej Szelkingów. Ob. t. I, 55. 2.) **A.**, wś, dwór i 4 fol., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Radziwiliszki, 21 w. od Szawel. Do Godlewskich należy 70 dzies.

Auksztołowski, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., Antolepty, 25 w. od mta pow.

Auksztopole al. *Zaprawy*, zaśc., pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Pogiry, 29 w. od Wilkomierza.

Auksztoszył, pow. rossieński, ob. *Auksztożył*.

Auksztożył, *Auksztożył*, dobra, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kołtyniany, 51 w. od Rossień. Witortowie mają tu 7 dzies.

Auksztpomiedzie, u Buszyńskiego *Auksztrudzie*, wś, pow. oszmiański, gm. Kielmy, 31 w. od Rossień.

Auksztraki, wś, pow. rossieński, gm. Szymkajcie, 16 w. od Rossień.

Auksztule, wś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubis, 29 w. od Szawel, własność Staniewiczów, ma z Serafiniszkami 65 dzies.

Auksztupie 1.) wś, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Sartyniki, 70 w. od Rossień. 2.) **A.**, w spisie z 1886 r. *Ausukupis*, wś, pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Kupiszki, 81 w. od Wilkomierza.

Auksztygole, wś, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Żejmy, 27 w. od Kowna.

Auksztykalnie, w spisie z 1892 r. *Auszkalnie*, zaśc., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, 67 w. od Poniewieża.

Auksztykalninie, os., pow. nowoaleksandrowski, gm. Kwietki.

Auksztynia, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty (2 w.). Należała do dóbr skarb. Jęczmieniszki.

Auksztyszki, wś, pow. maryampolski, gm. i par. Pilwiszki, 22 w. od Maryampola, mają 2 dm., 33 mk.

Auksztyszki, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 29 w. od Rossień.

Aul, lotew. *Aula* (ob. t. I, 55), wś nad jez. t. n., pow. dzwiński (dyneburski), gm. Użwałd, 21 dm., 172 mk., kościół par. katol., p. w. św. Maryi Magdaleny, wzniesiony w 1626 r. kosztem Aleksandra Gąsiewskiego, wwdy smoleńskiego, na miejscu dawniejszego, istniejącego już w 1530 r.; przebudowany w 1790 r. przez jezuitów. Dobra Aul należały niegdyś do Hgowskiego, ciwuna tyworskiego, od którego nabył je Aleksander Gąsiewski a w 1626 r. nadał na własność wieczystą jezuitom. Obecnie należą do skarbu.

Aulele, wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Jużynty, 60 w. od mta pow.

Auliszki, wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gw. Czypiany, 63 w. od Poniewieża.

Aurelin, wś, pow. hrubieszowski, gm. Jarosławiec, par. Uchanie.

Aureliszki, wś, dwór i dobra, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Nowe miasto, 10 w. od Poniewieża.

Austria, urocz., pow. brzeski gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Wielkie-Ryto, należy do dóbr Łukowo (Konszyny).

Auszkadarynie, wś, pow. władysławowski, gm. Zypie, par. Łuksze, ma 4 dm., 41 mk.

Auszkalnie, pow. poniewieski, ob. *Ausztyszynie*.

Auszkiele, dwór, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie, 17 w. od Rossień, własność Zaleskich, 37 dzies.

Auszkolupie, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty (15 w.). Należały do dóbr Antogolone (Wołodźków).

Auszlawki, wś, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Betygoła, 67 w. od Kowna.

Ausztakali, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 46 w. od mta pow.

Ausztogiry, zaśc. włość, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty (14 w.). W 1865 r. było 8 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Szeszole.

Ausztokolnia, wś, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. aleksandrowska. W r. 1865 było 29 dusz rewiz., należy do dóbr Mackiszki hr. Potockich.

Autucewicze Wielkie i Małe, dwie wsi w pobliżu rzki Zakowanki, lew. dopł. Prypeci, pow. rzeczycki, w 3 okr. pol., Wasilewickim, 83 w. od Rzeczycy. A. Wielkie mają zarząd gminny i szkołę. A. Małe cerkiew, mającą przeszło 2,000 parafian, uposażoną z dawnych zapisów $2\frac{1}{2}$ wł. ziemi. Gmina obejmuje: 16 wsi, 1 zaśc., 5 dominiów, 1 miasteczko, 2 fol., 1 uroczysko; dzieli się na 9 okręgów, obejmuje 517 dymów włościańskich, około 1,500 włościan płci męskiej, uwłaszczonych na 17,641 dzies. ziemi.

Auzołowsze, wś, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Żmujdki, 23 w. od Wilkomierza.

Aużbikowo, wś, pow. rossieński, gm. Nowe Miasto (Aleksandrowskie), par. Tenenie, 105 w. od Rossień, własność Billewiczów, 207 dzies. Montrymowie mają 82 dzies.

Auzele al. *Aużol*, zaśc., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, 71 w. od Poniewieża.

Aużgiry 1.) wś i dwa fol., pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Mańkuny, 12 w. od Rossień. Jeden z fol. należał do Bohdanowiczów. 2.) **A.**, dobra, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Krupie, 29 w. od Szawel. Daukszowie mają w dwóch działach 150 dzies.

Awbryki, pow. telszewski, ob. *Abryki*.

Awchimki, wś, pow. czauski, gm. Radoml.
Awchuty, wś, pow. mohylewski, gm. Pa-
 włowicze (16 w.).

Awczynniki 1.) wś, pow. mohylewski, gm.
 Szklów (9 w.), 60 dm., 352 mk. 2.) **A.**, wś,
 pow. wieliski, gm. Krest.

Awdejczyki, wś, pow. dzisieński, 2 okr.
 pol., gm. Ihumenowo (8 w.). W r. 1865 było
 22 dusz rewiz.; należała do dóbr Antodol (Boh-
 danowiczów).

Awdenie, dobra, pow. szawelski, 1 okr. pol.,
 gm. Błagowieszczeńsk, 55 w. od Szawel.

Awdoskiewicze, dobra, pow. połocki, wła-
 sność Maksymowiczów, 180 dzies.

Awdruwis (ob. t. I, 52), rzka, w gub. ko-
 wieńskiej, lewy dopływ Wirezówki (Wuerzau).

Awdziejewicze 1.) wś, pow. wołkowyski,
 5 okr. pol., gm. Samarowicze, 15 w. od Wołko-
 wyska, 239 dzies. 2.) **A.**, wś, tamże, gm. Bi-
 skupce, 15 w. od Wołkowyska, 47 dzies.
 3.) **A.**, dobra, pow. połocki, własność Hektora
 Przebory, 203 dzies.

Awdzieniszki, zaśc., pow. święciański,
 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Daugieliszki (10 w.).

Aweliszki, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol.,
 gm. Malaty (8¹/₂ w.); należy do dóbr Styrniany
 (Nowickich).

Awerkino, fol., pow. mścisławski, młyn wo-
 dny i folusz; należy do dóbr Piesoczanka (Bogu-
 szewskich).

Awieszyszki, wś, pow. nowoaleksandrow-
 ski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 6 w. od mta pow.

Awikity al. *Awikiety*, wś, pow. kalwaryjski,
 gm. i par. Ludwinów, 11 w. od Kalwarii, ma 37
 dm., 247 mk. W r. 1827 było 25 dm., 212 mk.

Awilajtis, zaśc., pow. nowoaleksandrowski,
 4 okr. pol., gm. Antuzowo, 8 w. od mta pow.

Awinielce, wś, pow. trocki, 2 okr. pol., gm.
 Kronie. W r. 1865 było 34 dusz rewiz.

Awinielce, wś, pow. szawelski, 2 okr. pol.,
 gm. Popielany, 54 w. od Szawel.

Awiniszeze, zaśc., pow. lucyński, własność
 Surminów, 7 dzies.

Awiniszki, wś, pow. święciański, 2 okr.
 pol., gm. Kukuciszki (10 w.). W 1865 r. było
 21 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Pucz-
 karyszki.

Awinosta, wś, pow. nowoaleksandrowski,
 1 okr. pol., gm. Tyłtyski, 22 w. od mta pow.

Awinowo, zaśc., pow. nowoaleksandrowski,
 1 okr. pol., gm. Tauroginie, 33 w. od mta pow.

Awizajcie, dobra, pow. telszewski, 4 okr.
 pol., gm. Żorany, 22 w. od Telsz, własność Ro-
 dowiczów, 70 dzies. i Sawickich 103 dzies.

Awizance 1.) wś, pow. sejneński, gm. i par.
 Sereje, 27 w. od Sejna, ma 22 dm., 227 mk.
 W r. 1827 wś przyw., ma 18 dm., 149 mk.;
 należy do par. Łódzkieje. 2.) **A.**, fol., pow. sej-
 neński, gm. Hołny Wolmera, par. Łódzkieje, 16
 w. od Sejna, ma 4 dm., 28 mk.

Awizancie, wś, pow. wileński, 2 okr. pol.,
 gm. Szyrwinty (6 w.). W r. 1865 było 62
 dusz rewiz.; należała do dóbr Poszyrwincie, hr.
 Leduchowskich.

Awize 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski,
 1 okr. pol., gm. Dusiaty, 36 w. od mta pow.
 2.) **A.**, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm.
 Szydłowo, 21 w. od Rossień.

Awizenie 1.), *Awizeny*, wś i fol., pow. wił-
 komierski, 4 okr. pol., gm. Uciań, 58 w. od
 Wiłkomierza, własność Pac Pomarnackich, 140
 dzies. 2.) **A.**, zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol.,
 gm. Rzesza (8 w.). Należał do dóbr skarb.
 Gienajciszeki.

Awizeniszki, wś, pow. nowoaleksandrowski,
 1 okr. pol., gm. Tauroginie, 53 w. od mta pow.

Awizynda, pow. nowoaleksandrowski, ob.
Awizyszki.

Awizynie, os., pow. maryampolski, gm. Ja-
 worowo, par. Iglówka, ma 2 dm., 18 mk.

Awizyszki 1.), w spisie *Awizynda*, zaśc.,
 pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm.
 Smołwy, 9 w. od mta pow., własność Jodków,
 60 dzies. 2.) **A.**, wś i dobra, pow. szawelski,
 4 okr. pol., gm. Skiemie, 59 w. od Szawel.
 Włosc. Szemieżys, ma tu 59 dzies., Jaraszuna-
 sowie, 149 dzies.

Awle, zaśc., pow. poniewieski, 4 okr. pol.,
 gm. Birze, 55 w. od Poniewieża.

Awłasionki 1.) wś, pow. dzisieński, 4 okr.
 pol., gm. i dobra (w 1865 r. Bernowiczów),
 Czerniewicze. W r. 1865 było 49 dusz rewiz.
 2.) **A.**, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm.
 i dobra (w 1865 r. Korsaków). Jazno, miały 16
 dusz rewiz.

Awłaskowo, wś, pow. drysieński, par. Za-
 biały.

Awłasy 1.) dobra, pow. dzisieński, 2 okr.
 pol., gm. Pohost Nowy, 457 dzies. Niegdyś
 attyn. Milejki, należała do Burzyńskich, od któ-
 rych jako wiano, przeszła do Jundziłłów, na-
 stępnie Sołtanów, obecnie Koziełłów Poklew-
 skich. 2.) **A.**, wś, pow. wilejski, 3 okr. pol.,
 gm. Mańkowicze (7 w.). W r. 1865 miała 12
 dusz rewiz.; należała do dóbr Dołża (Tyzenhau-
 zów). 3.) **A.**, zaśc., pow. wilejski, 3 okr. pol.,
 gm. Mańkowicze (10 w.). Należał do dóbr
 skarb. Menczeniaty.

Awnopieniszki, zaśc., pow. nowoaleksan-
 drowski, 1 okr. pol., gm. Tauroginie, 51 w. od
 mta pow.

Awrale-Siemoczki, dobra, pow. orszański.
 Od 1856 r. własność Kimbarów, 832 dzies.

Awratyn 1.), w dokum. *Hawratynow*, wś nad
 dopł. Zbrucza, pow. starokonstantynowski, w
 pobliżu granicy od Galicyi, gm. Awratyn (za-
 rząd gm. we wsi Szybenna), st. poczt. Kupiel
 (15 w.), st. dr. żel. Wołoczyska (20 w.), 75 w.
 od Konstantynowa. Wś położona na stokach
 gór Awratyńskich, dosięgających tu do 840 st.

n. p. m., ma 191 dm., 1,241 mk. praw., 17 katol. i 15 żydów. Cerkiew p. w. św. Mikołaja, z drzewa wzniesiona r. 1889 kosztem parafii, na miejsce dawnej, z 1792 r. Na cmentarzu kaplica. We wsi młyn wodny i 2 wiatraki. Przez wś przechodzi stary trakt, zwany Podolskim al. Czarnoostrowskim. Gleba czarnoziemna; okolica bezleśna. Podłoże stanowi granit, wapien i formacja kredowa trzeciorzędna. W 1583 r. wś Hawratyna należy do ks. Stefana Zbaraskiego, wwdy trockiego. Pobór oddzielnie niewykazany. Następnie własność kolejno: Raciborowskich, Spendowskich, drogą spadku Iwanowskich, obecnie Maryi z Iwanowskich hr. Tarnowskiej. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 1 mstko i 9 wsi, mających 1,428 dym. włósc. (obok 106 innych), 10,580 mk. włóscian, uwłaszczonych na 8,785 dzies. 2.) **A.**, w dokum. *Hawratin*, *Hawratinka*, wś nad dopł., Słuczy, pow. żytomierski, gm. Motowidlówka, par. praw. Kirjewka (3 w.), par. katol. i st. poczt. Lubar (7 w.), 80 w. od Żytomierza, ma 146 dm., 868 mk. (w tem 29 katol. i 15 żydów), cerkiew filialną, z drzewa wzn. r. 1718 i uposażoną 37 dzies., szkołę (od 1882 r.), młyn wodny, 3 wiatraki. Wymieniona w akcie z 1585 r., jako należąca do Cudnowa, nadanego ks. Zuzannie Ostrogskiej, żonie wwdy wołyńskiego ks. Janusza, przez świekra jej ks. Konstantyna Ostrogskiego, wwdy kijowskiego. W 1601 r. podana w liście wsi zniszczonych przez tatarów. W 1628 r. wnosi z niej Stanisław Lubomirski, wwdą ruski, z 4 dym., 3 ogr. Następnie wchodziła w skład ordynacji ostrogskiej, przy rozdaniu której na mocy tranzakcyi kolbuszowskiej r. 1753 dostał ją razem z Lubarem ks. Marcin Lubomirski, od którego nabył podskarbi Poniński, ten zaś po wyroku nań zapadłym sprzedał ją Protowi Potockiemu. Przy eksdywizyi dóbr ostatniego nabyło A. trzech właścicieli. Obecnie jedna część należy do Maryi Ostaszewskiej, córki Spirydiona, druga do Berezowskich.

Awsiejenki 1.) fol., pow. lucyński, własność Derengowskich i Szwareów, 157 dzies. 2.) **A.**, wś, pow. wieliski, nadana w 1585 r. przez Stefana Batorego mtu Wielizowi.

Awsiejewo, dwa fol., pow. sieński. Jeden z nich od 1880 r. należy do Sudziłowskich i ma 210 dzies., drugi, dziedzictwo Osowieckich, ma 120 dzies.

Awsiejkowo, wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz.

Awsuichowo, wś, pow. wieliski, gm. Uświat.

Awsuikowo, wś, pow. połocki, gm. Wozniesieńsk, 5 dm., 70 mk., cerkiew.

Awtuchówka, wś, pow. klimowicki, gm. Timonowo, 25 dm., 112 mk.

Awuls 1.) fol., pow. lubartowski, gm. i par. Czemierniki. 2.) **A.**, fol., pow. konstantynow-

ski, gm. Rokitno, par. Piszczac, ma 2 dm., 9 mk., 750 morg.

Awuls 1.) chutor, pow. prużański, 3 okr. pol., gm. michajłowska, 8 w. od Prużany. 2.) **A.** al. *Biale Pole*, fol., pow. słonimski, 2 okr. pol., gm. Różany, 31 w. od Słonima, należy do dóbr Blizna (Miłaczewskich). 3.) **A.** *Stary i Nowy*, dwa fol., pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Makowlany, 19 w. od Sokółki, własność Wańkowiczów. **A.** Stary ma 389 dzies., **A.** Nowy 60 dzies.

Azaranki, fol., pow. lepelski, należy do dóbr Woron (Sielawów), ma 3 włóki.

Azarce, wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Parafianów (6 w.). W r. 1865 było 19 dusz rewiz.; należy do dóbr Świrki (w 1865 r. Niemorszańskich).

Azarki 1.) *Dworzyszcze*, wś nad jez. Batoryn, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. i dobra skarb. Miadzioł (8 w.). W r. 1865 było 29 dusz rewiz. 2.) **A.** *Pudawinka*, wś, tamże, 9 w. od Miadzioła, miała 54 dusz rewiz. 3.) **A.** *Stare*, wś, tamże, 9 w. od Miadzioła, miała 31 dusz rewiz. Na wschodnim brzegu jeziora Batoryn znajduje się szereg wyniosłości usypanych, zwanych „mogiłkami tatarskimi“. Znajdowano w nich kości ludzkie, siekierki i młotki kamienne. 4.) **A.**, wś, pow. wieliski, gm. Koza-kowo.

Azarkowo, wś nad rzeką Skaticą, pow. horodecki, gm. Sieliszcz, 15 dm., 92 mk., cerkiew, szkoła.

Azarowicze 1.) wś, pow. czauski, gm. Hory (17 w.). 2.) **A.** al. *Azarycze*, wś i osada, pow. homelski, gm. Jurkowicze Stare (8 w.). Wś ma 136 dm., 792 mk., cerkiew, szkołę, 2 wiatraki. Osada, własność Musmanów, 20 dzies.

Azarycze 1.) wś, osada i dobra, pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Derewna, 14 w. od Słonima. Wś ma 206 dzies., osada 91 dzies., dobra, własność Jurewiczów, 397 dzies. 2.) **A.**, wś, pow. bychowski, gm. Dołhy Moch (4 w.). 3.) **A.**, pow. homelski, ob. *Azarowicze*.

Azaryn, dwie wsi, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Parafianów (5 w.). W r. 1865 miały 28 dusz rewiz.; należały do dóbr Janowicze (Zabłockich).

Azaryno, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tauroginy, 35 w. od mta pow.

Aździelin, wś, pow. homelski, gm. Rudzieniec (10 w.), 120 dm., 554 mk., 3 wiatraki.

Azet, fol., pow. grodzieński, 3 okr. pol., gm. Lunna, własność Lewaszewych, ma z urocz. Skroboły 274 dzies.

Azia, wś, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagola (9 w.). Należała do dóbr Plikiszki (Walentyńowiczów).

Aziaruty, wś, pow. lepelski, należy do dóbr Woron (Sielawów), ma 5 włók.

Azułówka, wś, pow. wileński, 1 okr. pol.,

gm. Rzesza (11 w.). W r. 1865 miała 20 dusz rewiz.; należała do dóbr Kuna (Siostrzeńców).

Ażany, wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Sołoki, 29 w. od mta pow.

Ażełe, wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Sołoki, 26 w. od mta pow.

Ażeliszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Brasław, 56 w. od mta pow. 2.) **A.**, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty (8 w.); należy do dóbr Inkietry (Brzozowskich).

Ażewicze, wś, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Iliuo (2 w.). W r. 1865 było 57 dusz rewiz.; należała do dóbr Andrzejowo (Stokowskich).

Ażubale 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, 41 w. od mta pow. 2.) **A.**, zaśc., tamże, gm. Antuzowo, 12 w. od mta pow. 3.) **A.**, wś, tamże, 5 okr. pol., gm. Czadosy, 73 w. od mta pow. 4.) **A.**, wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Jużynty, 43 w. od mta pow., własność Ejsmontów, 103 dzies. 5.) **A.**, dwa dwory, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Kwietki, 106 w. od mta pow. 6.) **A.**, dwór, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birże, 77 w. od Poniewieża. 7.) **A.**, wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 39 w. od Wilkomierza. Włość. Umbrasowie i Azubalisowie, mają 106 dzies. 8.) **A.**, wś, tamże, 4 okr. pol., gm. Dobejki, 62 w. od Wilkomierza. 9.) **A.**, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciany, 73 w. od Wilkomierza. 10.) **A.**, fol., tamże, 67 w. od Wilkomierza. 11.) **A.**, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Daugieliszki (5 w.). W r. 1865 było 7 dusz rewiz. 12.) **A.**, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Kukuciszki. Należał do dóbr Prusakiszki (Jałowickich). 13.) **A.**, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. i dobra hr. Czapskich, Malaty. W r. 1865 było 47 dusz rewiz.

Ażubalis 1.) dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Kwietki, 105 w. od mta pow. 2.) **A.**, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. i dobra (w 1865 r. Chrystyniczów) Łabonary. 3.) **A.** al. *Czarnokiszki*, zaśc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Twerecz (10 w.). W r. 1865 ma 5 dusz rewiz.; należy do dóbr skarb. Dżisna.

Ażubańce, wś, pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Subocz.

Ażubol, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 40 w. od mta pow.

Ażubole, przys., pow. wilkomierski, 5 okr. pol., gm. Onikszty, 30 w. od Wilkomierza.

Ażugaryszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Popielany, 105 w. od mta pow.

Ażugiery, wś, pow. oszmiański, 1 okr. pol.,

gm. Soły (2 w.). W r. 1865 było 18 dusz rewiz.; należała do dóbr Daukszyszki (Piotrowiczów).

Ażugirki, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Dobejki, 47 w. od Wilkomierza.

Ażugiry, wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Dobejki, 47 w. od Wilkomierza.

Ażukumbie, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciana, 69 w. od Wilkomierza.

Ażulanka, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Janiszki (6 w.). W r. 1865 miał 9 dusz rewiz.; należał do dóbr Inturki.

Ażulupkis, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciany, 73 w. od Wilkomierza.

Ażumedynie 1.) dwór, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. i par. Antuzów, 2 w. od mta pow.; własność Jachimowiczów, 38 dzies. 2.) **A.**, dwa zaśc., tamże.

Ażupis 1.) zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciany, 67 w. od Wilkomierza. 2.) **A.**, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty (9 w.). Należał do dóbr skarb. Czywile.

Ażuprudzie 1.) wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 44 w. od Wilkomierza. 2.) **A.**, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Janiszki (7 w.). W r. 1865 miał 9 dusz rewiz.; należał do dóbr hr. Tyszkiewiczów, Orniany.

Ażurajście 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tyłtyszki, 19 w. od mta pow. 2.) **A.**, wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciana, 54 w. od Wilkomierza.

Ażurajstis, dwa zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanty, 31 i 48 w. od Wilkomierza.

Ażurańcie, fol. i zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzowo, 17 w. od mta pow.; własność Truskowskich, 96 dzies.

Ażurelis, jezioro, w pow. kowieńskim, w dobrach skarb. Rumszyski.

Ażurojście 1.) wś, dobra, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Soły (8 w.). W r. 1865 wś miała 31 dusz rewiz.; dobra należały do Kołpakowskich. 2.) **A.**, wś włość, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Święciany (12 w.). W r. 1865 było 21 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Mile. 3.) **A.**, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty (10 w.). Należał do dóbr Czulsk (w 1865 r. 6 dusz rewiz.), Powstańskich.

Ażurojstis, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Kukuciszki (2 w.). W r. 1865 było 13 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Powiazyn.

Ażurojstwie, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Michałowo (3 w.). Należał do dóbr Cerkliszki (hr. Mostowskich).

Ażurzany, w spisie z 1886 r. *Ażurżepol*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Okništa, 66 w. od mta pow.

Ażusenie 1.), dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 72 w. od

mta pow. 2.) **A.**, ws, tamże, gm. Poniemunek, 81 w. od mta pow.

Ażusenis 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Poniemunek, 70 w. od mta pow. 2.) **A.**, zaśc., tamże, gm. Skopiszki, 64 w. od mta pow. 3.) **A.**, dwór, pow. wilkomierski, 5 okr. pol., gm. Onikszty, 48 w. od Wilkomierza. 4.) **A.**, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty (9 w.). Należał do dóbr skarb. Czywile.

Ażuskardzie, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciany, 69 w. od Wilkomierza.

Ażuszeksztis, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 82 w. od mta pow.

Ażuszele 1.), dwie wsi i zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, 34 w. od mta pow. 2.) **A.**, ws. pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birże, 77 w. od Poniewieża. 3.) **A.**, *Ażuszyle*, dwa zaśc., pow. wilkomierski, gm. Uciana, 68 w. od Wilkomierza. 4.) **A.**, ws, tamże, 4 okr. pol., gm. Owanta, 28 w. od Wilkomierza. 5.) **A.**, ws włośc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty (12 w.). W r. 1865 było 24 dusz rewiz.; należy do dóbr skarb. Białodwór.

Ażutorwinie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Sołoki, 29 w. od mta pow.

Ażuwalkis, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol. gm. Popielany, 89 w. od mta pow.

B.

Babajewicze, ws poradziwiłłowska nad rz. Łań, lew. dopł. Prypeci, pow. słucki, gm. Kleck, ma 66 osad.

Babań al. *Babanka* (ob. t. I, 65), rzeczka, w pow. humańskim, lewy dopływ Jatrani. Pły nie we wschodniej części pow. humańskiego. Źródła ma pod wsią Cybermanówką, o 16 w. na płn. od Humania, oblewa Krasnopółkę, Księdzówkę, Babany, Dobrowody, Apolanę, Babankę, i połączywszy się z Humanką, uchodzi do Jatrani o 15 w. od Humania przy Korzowie. Stanowiła wraz z Jatranią i Siniuchą wschodnią granicę wydzielonej w 1609 r. Aleks. Koniecpolskiemu pustyni Umań (Umany).

Babanino, pow. wieliski, ob. *Bobanino*.

Babaniszki, ws, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Podbrzeż. W r. 1865 ma 8 dusz rewiz.; należy do dóbr Nowa Osada (Romanowiczów).

Babanka, rzeczka, ob. *Babań*.

Babanka (ob. t. I, 65) al. *Holewa*, ws nad Rewuchą (Babanką?), pow. humański, gm. Babanka, st. poczt. Dubowa (o 8 w.), 21 w. od Humania, 558 dm., 2737 mk., cerkiew par., 3 młyny. Własność większa, wynosząca 618 dzies., należy obecnie do Bohusławskiego. Gmina obejmuje 9 siół, ma 13,808 mk. (8 katol., 345 żydów); 20,179 dzies. ziemi (975 pod zabudow., 16,731 ziemi orn., 1401 łąk, 164 lasu, 21 innej użytkowej, 175 pod wodami i 574 nie-

użył.), z czego należy: 2562 do posiadłości większej, 17,189 do włościan, 272 do cerkwi.

Babanowo al. *Bobanowo*, ws, pow. wieliski, gm. Ilino. Podług sumaryusza z 1765 r. należy do ławnictwa kozińskiego w wójtow. ohryzowskiem.

Babanowszczyzna, zaśc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Międzyrzec (o 15 w.); miała 10 dusz rewiz.

Babany (ob. t. I, 65) al. *B. Stare*, ws nad Rewuchą (Babanką), pow. humański, gm. Krasnopółka, st. poczt. Humań (o 13 w.), 379 dm., 1948 mk., cerkiew paraf. drewniana, szkołka cerk., 5 młynów, 2 wiatraki. Ws dzieli się na 4 części, zwane: Woszywka, Łysa Góra, Horobijówka i Czuprykijówka. Miejscowość ta nadana została Kalinowskiemu w 1669 r. W reg. pob. z 1629 r. występuje jako mstko, z części którego wnosi pobór Adam Kalinowski, ssta braclawski i winnicki z 108 dym., z drugiej zaś (116 dym.) Marein Kalinowski, podkomorzy podolski. Za lustracyi z 1664 r. w dzierżeniu Wilgi, nie nie płaci jako spustoszone. Od Kalinowskich przez Morsztynową B. dostaje się Potockim.

Babaryki 1.) dobra, pow. orszański, od 1872 r. własność Masiukowych, 798 dzies. 2.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i par. Druja (o 7 w.). W r. 1865 było 66 dusz rewiz.; należała do dóbr Stajki (Miłoszów).

Babaszki, ob. *Babiszki*.

Babaszków, folw., pow. borysowski, gm. Dolce, o 114 w. od Borysowa.

Babc, w dok. *Babce* i *Babcze*, ws., pow. sierpecki. Wymieniona w dok. z XIII w. wśród włości kościoła płockiego. W r. 1300 Ziemowit, ks. łączycy i dobrzyński, nadaje Mieczysławowi dziedzicowi Turzy „mericam dictam Babcze... cum aquis fluvii dicti Strea“. Daje mu przytem „omnia jura militalia“ nad ludnością wsi („suos villanos et incolas“), może wykonywać karę śmierci. Uwalnia od jurydyki kasztelanów i daje prawo polowania na bobry (Ulanowski, Dokum., 299, № 15). W r. 1564 istnieją w par. Sierpe dwie wsi: Babcz Wianczanki i Babcz Rzolyn. Każda ma po 5 części szlacheckich.

Babcin, pow. rzeczycy, ob. *Babczyn*.

Babcze, dobra, pow. lepelski, gm. Kamień, dawna własność ks. Drucekich Sokolińskich, później Szczytów, wreszcie Przysieckich; 1520 dz.

Babczyn 1.) al. *Babcin*, ws. i folw., pow. rzeczycy, gm. Mikulicze, 79 w. od Rzeczy. Ws. ma 43 osad. Cerkiew z r. 1740 ma około 1800 parafian. Folw., dziedzictwo Wańkowiczów, należy do domin. Radków, mającego około 380 włók. 2.) **B.** (ob. t. I, 66), dobra, pow. mohylowski, gm. Czarnoruczcie (o 4 w.), własność Sipajłów, 1250 dzies.; gorzelnia, 2 młyny wodne.

Babczyńce (ob. t. I, 66), ws. nad Buszą, pow. jampolski, gm. Babczyńce, 22 w. od Jampola, 201 dm., 3823 mk., zarząd gminy, 2 cerkwie, 3 młyny. W 1650 r. własność Zygm. Mysłowskiego, ma 20 dym. Gmina obejmuje 14 wsi, mających 754 dym., 14,728 mk. włościan (6032 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 14,238 dzies. (9914 roli). Nadto w obrębie gminy znajduje się 20,245 dzies. (12,902 roli) większej posiadłości i 748 dzies. (528 roli) ziemi cerkiewnej i in. Cały obszar gminy obejmuje 35,231 dzies. (23,344 roli) i ma 17,387 mk.

Babeniszki, zaśc., pow. święciański, okr. 1 pol., gm. Kiemieliszki. Należał do dóbr Świrany (Gielingów).

Babia, ws. i fol., nad rz. Wiercicą, pow. częstochowski, gm. i par. Potok Złoty. Ws. ma 4 dm., 19 mk., 80 mórg; fol. 2 dm., 23 mk., 132 morg.

Babia góra 1.) ws., pow. kolski, gm. Budziszów, par. Osiek wielki, ma 3 dm., 8 mk. 2.) **B. góra**, os., pow. rypiński, gm. i par. Płonno.

Babia góra, ws., pow. prużański, 4 okr. pol., gm. Masiewo, 64 w. od Prużany, 222 dzies.

Babia góra, grupa górská w Beskidzie. Por. Temple R. „Der Gebirgsstock Babia Góra in den gal. Beskiden“ (Mittheil. d. k. k. geogr. Ges. in Wien, 1876).

Babia Krynica, urocz. nad Stochodem, około wsi Żmucza, w pow. kowelskim.

Babia ława, ws., pow. będziński, gm. Olkusko-Siewierska, ma 12 dm., 100 mk., 54 morg.

Babi-Bród 1.) os., pow. sochaczewski, gm. i par. Młodzieszyn. 2.) **B.**, os., pow. sochaczewski, gm. Chodaków, par. Trojanów.

Babi-Las, urocz., pow. borysowski, gm. Jurawo, 27 w. od Borysowa. Laudańscy mają tu przeszło 3 włóki, Smorgowiczowie $\frac{1}{2}$ wł., Sobolewscy 1 wł.

Babiak, os., pow. lipnowski, gm. i par. Nowogród, 21 w. od Lipna, ma 3 dm., 19 mk., 22 morg.

Babiany 1.) dwór, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Krakinów, własność Babiańskich. Wymienione w dokum. z 1575 r. jako leżące we włości wielońskiej. 2.) **B.**, ws., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Twerecz (5 w.). W r. 1865 miała 41 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Dzisna.

Babica al. *Babice*, ws., pow. rzeszowski. W połowie XV w. należy do par. Czudec. Dzieńdzic wsi Stan. Procheński. Młyn i karczma dają plebanowi w Czudcu „grossos mensales“. (Dług. L. B., II, 256).

Babice 1.) ws., pow. warszawski. Marcin z B., podkomorzy warszawski, w dok. z 1400 r. (Kod. maz., 343). Kościół par. istnieje tu w XVI w. 2.) **B.**, kol. i fol. i *B. małe*, w dok. *Babche*, *Babce*, leżą nad rzeką Lubziną, pow. łódzki, gm. Babice, par. Kazimierz. B. kol., ma 33 dm., 249 mk., 429 morg. włosc.; fol., ma 3 dm., 38 mk., 210 morg; B. małe, ws., 12 dm., 85 mk., 99 morg. Prawdopodobnie w tej wsi „Bogussa filius Meeslai“ zapisał testamentem r. 1258 w Lubaniach sporządzonym, swój dział klasztorowi franciszkanów w Inowrocławiu. (Ulanowski, Dok. maz. i kujaw., 193, Nr. 20). Zdaje się, że obok części rycerskiej, nadanej klasztorowi, istniała też część książęca. W r. 1318 zamienia Władysław Łokietek wieś książęcą B. z klasztorem wąchockim na Smolice. (Kod. mał., II, 241 i Kod. wielk. n., 999). Jan opat wąchocki sprzedaje 1 an sołtysi w tej wsi r. 1343. (Kod. mał., III, 53, 221). Na prośbę opata Mikołaja Kazimierz W. przyjmuje r. 1368 wieś dożywotnio pod swój zarząd dla jej zagospodarowania i osiedlenia. (K. W. n., 1594). W r. 1432 wieś należy do klasztoru w Trzemesznie, zapewne drogą zamiany z Wąchockiem. R. 1576 opat trzemeszeński, płaci pobór od 9 1an km., 2 wójt., 1 karczm., 17 os. *Br. Ch.*

Babice 1.), u Długosza *Babica* i *Babice*, ws., pow. chrzanowski. W dok. z 1136 r. wymieniona kopalnia soli („Babiza“) należąca do arcyb. gnieź. (K. W. n., 7). W dok. z r. 1242 wymieniona w liście włości klasztoru w Staniątkach. Według Długosza, Prandota, bisk. krakow. zamienił z klasztorem w Staniątkach, ws. swą Lendziny na wsi klasztorne: Lipowiec, Jankowiec, Zagórze i Babice. Łany kmieccie dawały scholastykowi krakow. za dziesięcinę pół grzyw. groszy. (Dług., Llb. Ben., II,

227). W roku 1581 płaci ztąd biskup krakowski od 2¹/₂ łan. km. 1 kom, 1 czynsz, 1 rybitwy. 2.) **B.**, dawniej *Babica*, wś, pow. wadowicki par. Witanowice. W połowie XV w. miała kościół parafialny w dek. zatorskim. Dzieńściami wsi byli dwaj Karpowie z Rudy. Dzieńscinę pobierał scholastyk krakowski. Zdaje się, że kościół par. przeniesiono ztąd do Witanowice, które należały poprzednio do par. Zakrzów. Ztąd Długosz dwa razy umieszcza kościół par. w B., a w trzecim opisie wsi zalicza ją do par. Witanowice. W połowie XV w. łany km. dają dziesięcinę pieniężną (po fertonie z łanu) bisk. krakow. a meszne (po 2 gr.) plebanowi w Witanowicach. (Dług., L. B., I, 82, II, 231, 260). 3.) **B.**, wś, pow. bialski, par. Oświęcim. W połowie XV w. wś królewska, daje dziesięcinę pieniężną scholast. krakow. (Dług., L. B., II, 225). 4.) **B.** *stare i nowe*, wś, której obszar w r. 1364 został wcielony do obrębu lokowanego wtedy miasta Skawiny. Należały do klasztoru tynieckiego. (Dług., L. B., II, 121). 5.) **B.**, ob. *Babica*. 6.) **B.**, ob. *Babonowice*.

Babicz, pow. kobryński, 2 okr. pol., gm. Błoty, własność Derewskich, 5 dzies.

Babicze 1.) wś, pow. brzeski gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Ratajezyce, 35 w. od Brześcia, 319 dzies. ziemi włosc. 2.) **B.**, dobra, tamże, 260 dzies. Należą do kilku właścicieli. Poprzednio Szemiotów. 3.) **B.**, wś, pow. borysowski, okr. pol. i gm. Dokszyce, 115 w. od Borysowa, ma 13 osad. 4.) **B.** al. *Babin-Ostrów*, wś i fol. nad rz. Wiedrecz, pow. rzeczycki, gm. i okr. pol. Wasilewice, 39 w. od Rzeczycy. Wś ma 25 osad; fol. własność niedawna Neftelów, 102 włók. 5.) **B.**, wś nad rz. Suszenką, dopł. Naczy, pow. ślucki, gm. Siniawka, 67 w. od Ślucka, ma 18 osad. 6.) **B.** (ob. t. I, 69), wś, pow. rohaczewski, gm. Pokot (4 w.), 164 dzies., 898 mk., 2 wiatraki. 7.) **B.**, wś, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Zales (7 w.). Miała 30 dusz rewiz.; należała do dóbr Urzec (Korsaków). 8.) **B.**, wś, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Rożanka. W r. 1865 było 41 dusz rewiz.; należała do dóbr Upichowszczyzna (Moraczewskich). 9.) **B.**, wś włosc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. aleksandrowska. Miała 25 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Babicze. 10.) **B.**, wś, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Szumsk (15 w.). Należała do dóbr Drewieniki (Naborowskich). *A. Jel. — J. Krz.*

Babicze 1.) wś nad Rosawą, pow. czerkaski, gm. Meżyrycz (1 w.), st. poczt. Kaniów, 63 w. od Czerkas, 195 dm., 1,165 dzies., cerkiew par. drewniana, szkoła cerk., 3 wiatraki. Wś ta (pierwotnie jako chutor) wchodziła w skład sstwa kaniowskiego, chociaż jeszcze w 1624 r. rozszcza do niej prawo Proskurowie. W 1622 r. było w niej wraz z Rżawcem 10 poddanych posł., reszta kozacy. Czynszu obie wsi dawały 13 fl.

10 gr. Rozporządzeniem Jana Kazimierza z 1652 r. sioło B. i młyn Babiczka zostały oderwane od sstwa kaniowskiego i nadana monasterowi bazylianów w Kaniowie. Obecnie wś wchodzi w skład klucza meżyreckiego (Parczewskich). 2.) **B.**, ob. *Bobicze*. 3.) **B.** *Babiczówka*, wś, pow. żytomierski, gm. i par. Cudnów (6 w.), 49 w. od Żytomierza, 11 dm., 81 mk.; własność Bielakowskich.

Babiczewo al. *Zalesie*, dwór, pow. połocki, własność Popiałkowskich, 98 dzies.

Babiczki, kol., pow. łódzki, gm. Babice, par. Kazimierz, ma 17 dm., 116 mk., 301 morg. W 1827 r. 1 dm., 6 mk.

Babiczówka, wś, pow. klimowicki, gm. Nadziejkowice, 26 dm., 200 mk.

Babiczówka 1.) *Babyczówka*, wś, pow. żytomierski, gm. Puliny, par. praw. Iwanowice (12 w.). Niedgdyś dobra biskupstwa kijowskiego. 2.) **B.**, tamże, ob. *Babicze*.

Babie 1.) wś, pow. wieliski, gm. Krest. Podług sumaryusza z 1764 r. należy do ławnictwa baberniowskiego w wójtostwie głązomickiem. 2.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Wiaźmieny.

Babie, wś nad bezim. dopł. Stochodu, pow. łucki, na pograniczu pow. włodzimierskiego (mylnie podana w t. I, 69 jak leżąca w pow. włodzimierskim), gm. Szczurzyn, 43 w. od Łucka, 75 dm., 530 mk.; kaplica katol. par. Kisielin. Położona w pobliżu Woroneczyna, gniazda Zbaraskich Woroneckich, była mianem ks. Zbaraskiej Fruzyanny Fedorówny, która będąc bezdzietną zapisuje dobra bratu Aleksandrowi Fedorowiczowi Poryekiemu (Zbaraskiemu). W 1570 r. włada już B. synowiec jego kn. Lew Wojnicz (Woronecki), który ztąd oraz z części Tróścianki i Wolicy wnosi z 25 dym., 6 ogr. po 2 gr., 1 karcz. W 1577 r. kn. Lew Woronecki z samego B. płaci z 7 dym. po 16 gr., 5 ogr. po 6 gr. W 1583 r. tenże sam kn. Lew wnosi z B. z 10 dym., 10 ogr., 13 ogr. Jeszcze w połowie zeszłego stulecia wś ta należała do Woroneckich. W 1848 r. własność Czarnołućkich, dalej Majewskich, obecnie Walewskich (razem z Jasionówką).

Babie góry, ob. *Brzustów* 2).

Babieliszki, wś, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Masiady, 55 w. od Telsz. Lewińscy mają tu 44 dzies.

Babielawy, fol., pow. lipnowski, gm. i par. Skępe, 15 w. od Lipna, ma 7 dm., 68 mk., 182 morg. Wchodzi w skład dóbr Skępe

Babieniec 1.) kol., pow. łaski, gm. Wodzierady, par. Mikołajewice, ma 9 dm., 79 mk., 293 morg. 2.) **B.**, os. leś., pow. noworadomski, gm. i par. Radomsk. ma 1 dm., 4 mk., 10 morg.

Babieniszki, ob. *Babiniszki*.

Babijew, chutor, pow. zwinogradzki, gm. Kozackie, 20 dm., 85 mk.

Babiki (ob. t. I, 69), wś nad urocz. *Bahon*,

pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Zubrzyca, 14 w. od Sokółki, 14 dm., 109 mk., zarząd gm., cerkiew, 114 dzies.

Babilon, wś, pow. iłżecki, gm. i par. Lipsko, 27 w. od Iłży, ma 17 dm., 129 mk., 284 morg.

Babimost, w dok. *Bomost*, *Potopicko*, miasto w Wielkopolsce. Przemysław, ks. Wielkopolski nadaje B. r. 1257 klasztorowi w Obrze, wzamian za Rokitnię i zwalnia od wszelkich podatków i powinności. (K. W., nr. 347). R. 1329 Henryk, ks. szląski i głogowski, oddał je Janowi, królowi czeskiemu, w posiadanie lenne. (K. W., nr. 1099). R. 1426 Władysław Jagiełło w Łęczyży zabezpiecza na B. 140 grzyw. dla Piotra „Cordebog de Trzebawie” podkom. poznań. Sumą tą spłacił on Mrocza z Łopuchowa, poprzedniego jej właściciela. W akcie wymieniono: „castrum, oppidum et tenuta Babimost”. (Kod. dypl. pol., I, 303). Do miasta i powiatu odnoszą się: „Mapa powiatu babimostskiego z 1835 r.” „Opis najważniejszych stosunków statystycznych pow. babimostskiego”. Poznań, 1840 (po pol. i po niem.). v. Byern, „Darstellung der wichtigsten statist. Verhältnisse des Bomster Kreises”, 1879 r. „Karte von dem Kreise Bomst. v. Braun. Druck von C. Flemming in Glogau. Kalk A. „Korespondencya archeol. z pow. babimostskiego w W. Ks. Pozn. (Przegl. Bibliogr. archeol., t. I, r. 1881).

Babin, wś, pow. lubelski. Dziedzic wsi tej i części Giełczwi, Stanisław Pszonka (ur. 1515 † 1580) był założycielem stowarzyszenia głośnego p. n. „Rzeczypospolitej babińskiej”. Dzieje tego towarzystwa skreślił i akty pozostałe po nim wydał Stan. Windakiewicz. („Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce”, t. VIII, Kraków, 1895 r.).

Babin (ob. t. I, 72, 2), dobra, pow. bobrujski, gm. Bortniki, 9 w. od Bobrujska.

Babin 1.) (ob. t. I, 72), wś, pow. nad rz. Sinałą (nie Świnarką), pow. lipowiecki, gm. i okr. poczt. Lińce (Ilińce 9 w.), 25 w. od Lipowca, 213 dm., 1,176 mk., cerkiew paraf., szkoła cerk., cegielnia, wiatrak. Przy wsi ferma t. n., mająca 10 dm., 193 mk., cukrownię. Kalnik, a z nim prawdopodobnie, jeżeli nie sam B., to grunta, na których powstał, nadany został przez Kazimierza Jagiellończyka Szemborowi. W XVI w. należał do Janczyńskich. Na początku XVII w. włość Kalnicka należy do ks. Koreckich. W 1629 r. ks. Karol Korecki, kaszt. wołyński, wnosi z B. z 603 dymów. Obecnie sukcesorowie Józefa Jarożyńskiego, mają tu 768 dzies. 2.) **B. al. Babińce** (ob. t. I, 74), wś nad Horychówką (Orochówką), pow. skwirski, gm. Babińce, st. poczt. Bosybród (12 w.), 25 w. od Skwiry, 251 dm., 1,567 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny. Gmina obejmuje 2 mstka (Borszechówka

i Nowochwastów), 7 siół, 5 wsi, ma 14,948 mk. (w tem 569 katol., 44 sztund., 1,739 żydów) i 20,101 dzies. ziemi (972 pod zabud., 17,087 gr. orn., 811 łąk, 601 lasu, 299 pod wodami i 331 nieuż.) z czego należy 10,479 dzies. do własności większej, 9,099 do włościan, 409 do cerkwi i 114 dzies. pod drogami. Zasielona powtórnie po ruinie z ramienia ks. Wiśniowieckich przez Hryniewieza, obecnie należy do Konstancji z Lubowieckich Józefowej Montezoro-wej i z Nowochwastowem, ma 2,402 dz. dwor. 3.) **B.** (ob. t. I, 72), wś nad dopł. Ikwy, pow. lityński, na pograniczu pow. starokonstantynowskiego, okr. pol., par. kat. i st. poczt. Stara Sieniawa, gm. Pilawa, na trakcie między Starą Sieniawą a Konstantynowem, 134 dm., 720 mk., cerkiew paraf., 599 dzies. dwor. Obecnie własność Jaroekich. Do tej wsi odnosić się ma przysłowie o karczmach babińskich („Hde Rym, hde Krym a hde Babińskie koreczmy”). 4.) **B.** (ob. t. I, 72), wś nad Kurezykiem, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Korzee (4 w.), 32 w. od mta pow., ma 64 dm., 400 mk. W 1577 r. należy do ks. Koreckiego, który wnosi z 27 dym., 5 ogr. W połowie XVII w. własność Andrzeja Liniewskiego, ma w 1648 r. 36, w 1650 i 1651 r. po 12 dym. Obecnie należy do kłucza piszcowskiego hr. Potockich, jako sukcesya po Józefie Czartoryskim, stolniku w. ks. litew., właścicielu dóbr Koreckich w końcu XVIII w. 5.) **B.** wś, pow. rówieński, gm. i st. dr. żel. Równo (18 w.), st. poczt. Hoszcza, ma 50 dm., 540 mk., cerkiew par. z muru wzniesiona r. 1839 kosztem dziedziczki ks. Aleksandry Radziwiłłowej i uposażona 37 dzies. ziemi; szkoła ludowa, młyn wodny. Do par. praw. należy wś Antopol (6 w.). W całej par. 80 dm., 625 mk. prawosł. i 99 katol. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. własność Semen Babińskiego, który zobowiązany jest do opatrywania dwu horodeń zamkowych. W 1570 r. Jacko Babiński wnosi z części B. z 6 dym., 2 ogr. po 2 gr. i Andrzej Babiński z Babina i Ol-szan z 26 dym., 7 bojar. putn., 13 ogr. po 4 gr., 1 karcz., 2 kół młyn. W 1577 r. Andrzej Babiński płaci z samego B. z 12 dym. po 20 gr., 8 ogr. po 2 gr., od koła młyn. 24 gr. i od 3 luzn. po 11 gr. W połowie XVII w. należy do Babińskich. Jedna część ma w 1648 i 1649 r. po 23 dym., 1650 r. 17, a w 1653 r. 7 dym., druga zaś część w 1648 r. 28 dym., w 1649 r. 13, w 1650 r. 80 dym. a w 1653 r. tylko 7 dym. Następnie należała do Radziwiłła, w ostatnich czasach Korzeniowskich, potem Małyńskich.

Babin, w dok. *Babyno*, wś, pow. średzki. Dziesięcinę tej wsi Albert, wikaryusz pozn. r. 1390 przeznaczył Mikołajowi, plebanowi z Biechowa. (K. W., nr. 1,903); r. 1399 występuje dziedzic wsi Grzymiec. (K. W., nr. 2007).

Babin-Ostrów, pow. rzeczycki, ob. *Babicz*.

Babińce 1.) al. *Babiniec*, os. włośc., pow. prużański, 4 okr. pol., gm. białowiesko-aleksandrowska, 26 w. od Prużany, 90 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Rzesza (6 w.). Należała do dóbr Werki ks. Hohenlohe (dawniej ks. Wittgensteina).

Babińce 1.) (ob. t. I, 73), wś nad Zdwizem i uchodzącym do niego o 4 w. poniżej Hnyłowodem, pow. kijowski, gm. Dymier, 43 w. od Kijowa, ma 83 dm., 679 mk., cerkiew par. z drzewa z 1764 r., szkółkę cerk., hutę szklaną, cegielnię. Wś wchodziła niegdyś w skład włości mirockiej metropolitów kijowskich z zapisu ks. Zbaraskiego z 1607 r. W nowszych czasach należały do dóbr Mikulicze hr. Sakenów, od których w 1840 r. nabywa Feliks Iliaszewicz. Obecnie od 1860 r. z Bereścianką i Nebratem należy do Rodzianków, w samej B. mających 1870 dzies. 2.) **B.**, pow. skwirski, ob. *Babin*.

Babinek al. *Babińska Wola*, wś, pow. lityński, okr. pol., par. kat. i st. poczt. Stara Sieniewa (8 w.), par. praw. Babin, gm. Pilawa, 60 w. od Lityna. Własność Adolfa Jarockiego, ma 577 morg. roli. Należała do Babina. Pomiędzy B. a Pasieczną wyżyna Awratyńska dochodzi do 1,101 st. n. p. m.

Babinicze 1.) wś, pow. horecki, gm. Puhłaje (7 w.), 30 dm., 226 mk., cerkiew paraf., młyn wodny, folusz. 2.) **B.**, okolica, pow. witebski, gm. Babinicze, 10 w. od Witebska, cerkiew par., szkoła, zarząd gm. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 171 miejsc., mających 497 dym. włośc. (obok 192 innych), 5,115 włościan, uwłaszczonych na 5,630 dzies. ziemi. Nadto w obrębie gminy znajduje się 10,230 (1,953 roli) większej posiadłości, 1,378 dzies. ziemi skarb. i 216 dz. (73 roli) ziemi cerkiewnej. 3.) **B.**, pow. słonimski, ob. *Babinowicze*.

Babinicze al. *Bobinicz*, wś nad Zerewem, pow. owrucki, gm. Narodycze, par. praw., Zakusiły 20 w. od Owrucza, 36 dm., 213 mk. Własność dawniej Bielskich, potem Monastyrskich.

Babiniec, pow. prużański, ob. *Babińce*.

Babiniszki 1.) al. *Babieniszki*, okolica, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Krakinów, 23 w. od Poniewieża. Lukańscy mają tu 318 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kielmy, 41 w. od Rossień.

Babinka 1.) wś i dobra, pow. brzeski gub. grodz., 5 okr. pol., gm. Wierzchowicze, 53 w. od Brześcia. Wś ma 214 dzies. ziemi włośc.; dobra mają 246 dzies.; należały do Mazuruka i Seredyńskiego. 2.) **B.**, chutor, pow. słonimski, 1 okr. pol., gm. Pieski, należy do dóbr Sporowo (Szymów). 3.) **B.**, *Babinki* (ob. t. I, 73), fol., pow. ihumeński, gm. Pohost, okr. pol. i par. kat. Berezyna, 65 od Ihumenia. 4.) **B.**,

osada, pow. orszański. Od 1872 r. własność Zjatiowych, 100 dzies. 5.) **B.**, dobra, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Krasne Siolo; w 1865 r. własność Umieckich.

Babino 1.) urocz., pow. grodzieński, 5 okr. pol., gm. Jeziory, 37 w. od Grodna. 2.) **B.**, wś nad rz. Orszycą, pow. orszański, gm. Wysokie (6 w.), 7 dm., 54 mk., cerkiew par. 3.) **B.**, pow. wieliski, ob. *Bobanino*.

Babinowickie al. *Babinowicze*, jezioro, pow. orszański, na pld.-wschd od Babinowicz. Ma kształt ósemki; długość wynosi $2\frac{1}{2}$, a szerokość $\frac{1}{2}$ w.; obszar do 130 dzies. Brzegi niskie, miejscami błotniste, pokryte lasem szpilkowym; dno piaszczyste. Do jeziora uchodzą rzki: Werchita, Uźmienka i Babinowicki ruczaj, wypływa zaś rz. Łuczesa.

Babinowicze 1.), niekiedy *Babinicze*, wś nad Szczarą, pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Kuryłowicze, 10 w. od Słonima, 746 dzies. 2.) **B.**, dobra, pow. horecki. Od 1868 r. własność Pieczkowskich, 3,095 dzies., młyn wodny. 3.) **B.** (ob. t. I, 73), mto nad jez. Zielonem i wypływającą z niego rz. Łuczesa, pow. orszański, gm. Serokorotna, 41 w. od Orszy, 117 w. od Mohylowa. Położone na piaszczystym płaskowzgórzu, stanowiącym odrośl gór Ałaunskich, otoczone ze wszystkich stron lasem i wielkim błotem Weretejskiem, ma 155 dom. drew. (92 należy do chrześcian a 63 do żydów), 950 mk. (464 męż., 486 kob.), 664 prawosł., 16 katol., 270 żydów, cerkiew par., z obrazem Bogarodzicy, uważanym za cudowny, kościół par. katol., 2 domy modl. żyd., 16 sklepów, zarząd okr. pol., st. poczt. Niewiadomo kiedy otrzymały prawo miejskie. Za Rzpltej, jako mstko, należały do dóbr królewskich. Przyłączone w 1772 r. do Rosyi, wyznaczone zostały w 1777 r. na miasto powiatowe, którem było do 1796 r., poczem w 1802 r. zostały znów mtem powiatowem do 1840 r., w którym powiat babinowicki został zniesiony i włączony do pow. orszańskiego. W 1812 r. przechodziła przez B. część armii francuskiej, przy której znajdował się Napoleon. Zatrzymał się w mieście i udał się ztąd do Rososny, gdzie połączył się z armią marszałka Davoust. Dawniej miasto prowadziło rozległy handel drzewem. J. Krz.

Babinówka, wś na lew. brz. rz. Serwecz, pow. nowogródzki, gm. Cyrzyn, 34 w. od Nowogródka, ma 11 osad.

Babińsk, wś i dobra, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Łogumowicze. Wś miała 44 dusz. rewiz.; dobra należały w 1865 r. do Rymszewskich, dziś Kulikowskiego.

Babińska Wola, pow. lityński, ob. *Babinek*.

Babirów al. *Babirowo* (ob. t. I, 74), wś i dobra, pow. bobrujski, gm. Nowe Dorohi, 49 w. od Bobrujska, do niedawna własność Bielino-

wieczów, teraz rozparcelowane pomiędzy roskolników. Wś ma 22 osad.

Babiszcze, zaśc., pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Wilejka (8 w.). Należy do dóbr Teklinopol (Skirmuntów).

Babiszki, os., pow. augustowski, gm. Wołowiczowce, par. Teolin, ma 1 dm., 5 mk.

Babiszki 1.) *Babaszk*, wś, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Krasnogórka, 61 w. od mta pow. 2.) **B.**, wś, pow. dzisieński, gm. Leonpol (o 5 w.). Miała 21 dusz rewiz.; należała do dóbr Leonpol, Łopacińskich.

Babka, wś, pow. wieliski, gm. Makłoki. W sumaryuszu z 1765 r. w ławnictwie zadubrowskiem wójtostwa sertejskiego.

Babka 1.) chutor, pow. kijowski, gm. Hostoml, par. praw. Filipowice, odl. 45 w. od Kijowa, 6 dm., 15 mk., 666 dzies. (600 lasu). Należał do dóbr Fasowa, kupiony w 1850 r. za 12,000 rub. przez Jeremiejewa. 2.) **B.**, wś nad Styrem, pow. łucki, gm. Rafałówka, odl. 90 w. od Łucka, 55 dm., 445 mk. W 1583 r. własność Gniewosza Oleksowskiego, który wnosi ztąd z 10 dym., 4 ogr.

Babki 1.) dobra, pow. orszański, dziedzictwo Birutów, 726 dzies. 2.) **B.** al. *Bieliki*, tamże, własność Zaharynowych, 240 dzies.

Babki, wś, pow. poznański. Przed r. 1364 stanowiła własność Mikołaja z Kobylina, który ją zamienił na inne wsie, należące do biskupa pozn. (K. W. № 1511, 1513, 1514): r. 1394, na żądanie Dobrogosta, bisk. pozn., i Piotra z Czapury, rozgraniczono wsie B. i Czapury (K. W., № 1949).

Babkowice, r. 1310 *Bobkowice*, wś, pow. krobowski, par. Pempowo, ma 304 mk. (4 prot.), 230 ha. Wspomniana w dok. z 1310 r. (Kod. W. n. 930). W r. 1580 mają tu dział: Głogiński Mik., podczaszy kaliski, łan. 7 i Chociśzewska $\frac{1}{2}$ łanu, 3 zag., 1 kow., 1 os., 1 rzem. i 50 owiec.

Babniewo, pow. nowogrodzki, ob. *Babuniewo*.

Babołok, w dokum. *Bawołoki*, *Baboloki*, wś nad Ikwią, w pobliżu ujścia jej do Styru, pow. dubieński, gm. Kniachynin, par. praw. Wielnicze (filia Rudlew, o 1 w.), par. katol. w Łysinie, odl. 28 w. od Dubna, 22 dm., 350 mk., 250 morg. roli. Wś ta wraz z Targowicą (Torhłowicą) na początku XVI w. należy do Koreckich i z ręką córki kn. Iwana Iwanowicza Koreckiego Anną, wydaną za kn. Iwana Wasilewicza Massalskiego, przechodzi w dom Massalskich. W 1577 r. kn. Korecka, wwdzina wołyńska, płaci z Bawołok z 2 dym., 4 ogr. po 4 gr., 3 ogr. po 2 gr. W 1585 r. procesuje się kn. Bohdan Massalski z kn. Joachimem Koreckim o pół Targowicy i siół: Boreska, Rudlewa, Babołoka i Michaczówki i utrzymuje się przy tych dobrach. W 1680 r. B. należy z Rudlewem do Andrzeja

Leszczyńskiego, męża Anny, jedynej córki Samuela Koreckiego. Mają wówczas 7 dymów.

Baboniowice al. *Babice*, w XVII w. *Baniowice*, wś w par. Gromnik (dziś pow. tarnowski), własność klasztoru tynieckiego. Złała się w jedną całość z wsią klasztorną Chojnik (ob.).

Baboszewo, wś, pow. płoński. Wymieniona w dok. z XIII w. wśród włości bisk. plockich. W wykazie dochodów i włości klasztoru czerwinińskiego z r. 1254 wymieniono: „de Babussa capellam”. Klasztor więc miał oddaną tutejszą kaplicę z jej dochodami (Kod. dypl. pol., I, 71).

Babsk, r. 1579 *Bapsko*, wś, pow. rawski. Parafia istnieje tu w r. 1579.

Babska huta, ob. *Huta babska*.

Babska wółka, wś, ob. *Wółka babska* (t. XIII).

Babsztok, urocz., paw. ihumeński, okr. pol. i gm. Puchowice, własność Schtangów, ma 2 włóki.

Babszyn (ob. t. I, 75), wś, pow. kamieniecki, gm. Hawryłowce, 90 dm., 559 mk., cerkiew paraf., 2 młyny. W 1661 r. wykazano 6 dym. Obecnie własność Leona Gradowskiego, ma 530 dzies. ziemi.

Babula, w dok. *Babule*, wś, pow. mielecki. Wspomniana pod r. 1377 w akcie Władysława Opoleczyka, jako dziedzictwo niejakiego Chotkona Bibolskiego (K. W., № 1743).

Babule, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Bohiń (o 16 w.), par. Ikażń. W r. 1865 było 49 dusz rewiz.

Babulin, dwór i zaśc., pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Prozoroki (o 6 w.). Dwór należy do Kuleszów, ma 188 dzies.

Babunice, wś i zaśc., pow. mozyrski, okr. pol. i gm. Petryków, o 75 w. od Mozyrza. Wś ma 44 osad włości; Józefowiczowie mają tu 2 wł.

Babuniewo, *Babniewo*, dobra, pow. nowogrodzki, gm. Horodeczno, 14 w. od Nowogrodka. Do niedawna własność Maszyńskich, dziś drogą spadku Szyszków, którzy mają 13 włók.

Babuniszki, pow. wieliski, ob. *Bobanino*.

Babury 1.) al. *Korowki*, wś nad rzeką Baburówką, pow. wieliski, gm. Budnica. 2.) **B.**, ob. *Bobury*.

Babuszki, wś nad stawem, przy linii dr. żel., pow. żytomierski, gm. Piatka, odl. 58 w. od Żytomierza, 7 w. od Cudnowa (par. katolicka, i st. poczt.), 3 w. od st. dr. żel. Olszanki, ma 87 dm., 1053 mk., cerkiew, z drzewa wzniesioną r. 1767, uposażoną 78 dzies. ziemi, szkołka cerk. (od 1872 r.). Do par. praw. należy wś Daćki (o 2 w.). W całej par. było 150 dm., 1183 mk. praw., 35 katol., 10 żyd. Własność kolejno ks. Ostrogskich, po 1753 r. Lubomirskich, Ponińskiego, Protą Potockiego, Miaskowskich, Kozarewiczów.

Babuszki, dwór, pow. lucyński, własność Urbanowiczów, 60 dzies.

Baby 1.) wś i donacya rząd., pow. kutnowski, gm. i par. Dąbrowice. Należała do ststwa

kłodawskiego. Według lustracyi z 1661 r. osadzona była na 15½ włókach, miała tylko 5 kmieci. Według rewizyi starostwa w 1789 r. w niej gruntów i budowli dworskich nie było; chałup chłopskich 22, zajętych przez 18 półrolników, 4 czynszowników. Pierwsi odrabiali do folwarku wójtowskiego w B. pańszczyznę wołmi i pieszko, inni pieszko, wszyscy zaś tłukę, stróżę, pasenie trzody, dawali półrolnicy do dworu Kłodawskiego sep w owsie na miarę łączycęką, kapłony, jaja, czynsz w gotówce, oraz na wyszynk piwa i wódki, co wszystko obliczono na zł. 315, gr. 11, szel. 1, den. 3 (oprócz pańszczyzny). Było w B. Wójtowstwo na 3 łanach. Na mocy cessyi Maryanny z Kiełczewskich i Wojciecha małżonków Bogusławskich z r. 1777, miał je w posiadaniu prawem dożywotniem Ign. Kosowski, ssta Kłodawski. Na tem Wójtowstwie było 2 starych zabudowań: dworek, browarek, 2 stodoły i spichrz oraz 3 chałupy chłopskie, wszystko z drzewa. Z wysiewu na tem Wójtowstwie i czynszu miał starosta dochodu zł. 535, gr. 3, szel. 1, den. 3. Wsi tej gromada załiła się na Zaborowskiego, pułkownika kawal. Narodowej, posiadacza wsi Niwki, że w granicach osadził holendrów, którzy w B. las wycinają, łąki zabierają, grunta przywłaszczają i ścięśniają nader dotkliwie używanie pastwiska na własnem terytoryum. 2.) **B.**, ws i fol., pow. noworadomski, gm. i par. Kruszyna. Ws ma 26 dm., 244 mk., 355 morg.; fol. 3 dm., 25 mk., 971 morg.; karcz. 1 dm., 12 morg. W 1827 r. było 10 dm., 89 mk. 3.) **B.**, ws, pow. ciechanowski, gm. Ojrzeń, par. Ciechanów (7 w.), mają 8 dm., 106 mk., 420 morg. 4.) **B. górne i B. dolne**, dwie wsi, pow. gostyński, gm. Rataje, par. Solec, mają 108 mk. i 129 morg.

M. R. Wiitan.

Babyczówka, pow. żytomierski, ob. *Babiczówka*.

Babynicze, ob. *Bobynicze*.

Bachań, ws i dobra nad Bobrówką, pow. bychowski, gm. Bachań. Ws ma 86 dm., 528 mk., zarząd gm., cerkiew, szkołę, 2 wiatraki. Dobra, od 1862 r. własność Sznajderów, 1,311 dzies. W gminie 38 wsi, mających 1,282 dm. (2 murow.), 6,329 mk. (2,100 męz., 2,116 kob., 2,103 dzieci). Włościanie, w liczbie 2,191 dusz, uwłaszczeni zostali na 15,573 dzies. (2,403 nieuż.), ze spłatą po 13,052 r. 57 kop. rocznie. W gm. jest 9,627 dzies. lasów dwor. i 589 włosc. 2.) **B.**, ws i dobra, pow. mohylewski, gm. Cerkowiszcz. Ws ma 10 dm., 69 mk.; dobra, od 1877 r. własność Łoganowych, 1,500 dzies. **B. al. Pustosiele**, dobra, pow. mohylewski. Dziedzictwo Piszczaków, 1,400 dz.; młyn wodny.

Bachany, ws, pow. miński, gm. Stopce (6 w.), 71 w. od Mińska, ma 12 osad.

Bacharówka, zaśc., pow. borysowski, okr.

pol., par. katol. i gm. Łohojsk, 61 w. od Borysowa.

Bacheza, urocz., pow. bractawski, okr. pol., i st. poczt. Tulczyn (3 w.), gm. Żurawłówka, ma 3 dm.

Bachiry, ws, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. i dobra (ks. Puzynów) Ihumenowo (3 w.); było 18 dusz rewiz.

Bachmacka al. *Ratenau*, kol., pow. sokółki, 2 okr. pol., gm. Romanówka, 31 w. od Sokółki, 396 dzies.

Bachmat, fol., pow. mozyrski, okr. pol., par. kat., i gm. Petryków, własność Białostockich.

Bachmatki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 4 w. od mta pow.

Bachmatowce (ob. t. I, 76), ws, pow. latyczowski, gm. Bachmatowce, 32 w. od Latyczowa, 123 dm., 737 mk., zarząd gminy, cerkiew paraf., szkoła, 2 młyny wodne. Podług reg. pob. z 1530 i 1542 r. należy do Międzyboża. W 1578 r. własność Sieniawskich, w dzierżawie Serbina, płaci z Doktorowcami od 3 pługów a w 1583 r. z samych B. od 2 pługów. W 1668 r. należy do Międzyboża, w dzierżawie Bielowskiego, spalona i zdezelowana, wnosi z 2 dym. Gmina obejmuje dziś 21 wsi, mających 2,733 dym., 14,899 mk. włościan (6,147 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 27,547 dzies. (16,793 roli). Nadto w obrębie gminy znajduje się 6,885 dz. (3,990 roli) większej posiadłości, 55 dzies. skarb., 676 dz. ziemi cerk. i in. Cały obszar gminy obejmuje 35,163 dzies. (21,201 roli) i ma 15,476 mk.

Bachmatówka (ob. t. I, 76), ws, pow. sokółski, 3 okr. pol., gm. Kamionka, 6 w. od Sokółki, 213 dzies. ziemi włosc. i 13 dzies. Sarosieków.

Bachmatówka 1.) (ob. t. I, 76), ws i dobra, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Radoszkowice (8 w.). Ws miała 19 dusz rewiz.; dobra należały do Lubeckich. 2.) **B. druga**, ws i dobra, tamże. Ws miała 9 dusz rewiz.; dobra należały do Janowskich.

Bachmaty 1.) urocz., pow. bielski gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Orla, przy wsi Dubice Cerkiewne. 2.) **B.**, ws skarb., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 6 w. od mta pow., 4 dm., 54 mk., zarząd gm. i szkoła. Gmina B., zniesiona w 1892 r., przyczem wsi wchodzące w jej skład przyłączone zostały do gmin Smołwy i Tyłtyszki. 3.) **B.**, ws włosc., pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Goncezary (8 w.). W r. 1865 było 29 dusz rewiz., należy do dóbr skarb. Lubor.

Bachorce, dziś *Bacharcie*, ws, pow. strzeliński, par. katol. Piaski, ew. Kruszewica, ma 526 ha (405 roli), 727 mk. (31 ew.). Wspomniana p. n. „Bachora“ r. 1136, w potwierdzeniu posiadłości, arcyb. gniez. (K. W., nr. 7). Mo-

znaby odnieść tę nazwę też do wsi Wola bachorna pod Radziejowem.

Bachórka, fol., pow. nieszawski, gm. i par. Bądkowo, ma 81 mk., 480 morg. dwor. i 7 włośc.

Bachorna Wola, ob. *Wola bachorna* (t. XIII).

Bachorz, fol., pow. rypiński, gm. Płonne, pow. Radomin, 13 w. od Rypina, ma 6 dm., 66 mk., 315 morg.

Bachorza, rzeczka. Wychodzi z jez. Gopła pod Kruszwicą, i zabiera wody trzęsawisk, jakie na wschodnim brzegu tegoż jeziora dość znaczną zajmują przestrzeń, tworząc pastwiska dla wsi okolicznych. Strumień ten płynie przez wsie kościelne: Kobielice, Siniarzewo i Bądkowo, następnie przez fol. Bachórkę zwany, i na fol. Polówka, do dóbr Wieniec należącym, przy Nowym Młynie wpada do rz. Zgłowiączki, która swe wody pod Włocławkiem do Wisły wlewa. Dawniej wody Bachorzy rozlewały się po szerokiej przestrzeni, na łęgach i błotach, niedozwalając żadnej prawie komunikacji pomiędzy miejscowościami po obu jej brzegach położonymi. Dopiero w końcu XVIII wieku, Wincenty Modliński, dziedzic Krzywosądz, podkomorzy brzesko-kujawski, usypać kazał groblę od Krzywosądz do Sędzina, w poprzek trzęsawisk, przez co część ziemi osuszoną została, a wody regularniejszy przybrały kierunek. Wynagradzając kosztą podjęte, król Stanisław August darował podkomorzemu wieś Piołunowo. Na osuszonych zaś trzęsawiskach, prędko porosła wierzbina i inne krzewy. Zarośla te stały się przytułkiem wilków. Zarządzono z tego powodu w r. 1835 obławę, na której 20 wilków na raz zabito i oddał okolica zupełnie od szkodników uwolnioną została. Ks. S. Ch.

Bachorza, fol., pow. sokołowski, gm. Repki, par. Wyróżby, ma 9 dm., 57 mk., 426 morg.

Bachorzew, wś, pow. pleszewski. R. 1399 Henryk z Zimnowody kościołowi w Słupi wyznaczył po dwie ćwierci mąki rocznie z młyna w Bachorzewie. (K. W., nr. 2011).

Bachorzewo, wś nad rz. Wisłą, pow. lipnowski, gm. Chalin, par. Dobrzyń, 25 w. od Lipna, ma 11 dm., 132 mk., 466 morg. Wspomniana w dok. z r. 1401. (Kod. Maz., 141).

Bachów, *Bachowa*, w dokum. *Bachowo*, *Bychow*, wś nad Turą, pow. kowelski, gm. Niesuchojeże, 4 w. na płn.-wsch. od Kowla, 65 dm., 494 mk. Wchodziła w skład sstwa kowelskiego. Według lustracji za Zygmunta Augusta miała dawniej 5 włók a obecnie $1\frac{1}{4}$ i przynosiła 1 fl. 7 gr. W 1583 r. w dzierżeniu kn. Kurbskiego, miała $5\frac{1}{2}$ łanów. Według lustracji z 1628 r. w posesyi Stan. Koniecpolskiego, czyniła 38 fl. 26 gr. W 1648 r. należy ze sstwem kowelskiem do Krzysztofa Opalińskiego i ma 46 dym., w 1649 r. 25, w 1651 r. 15 a w 1653 r. 20 dym. Następnie należała do

Sapiehów, w 1848 r. Międzyńskich, obecnie własność Kamieńskiej, 2,330 dzies. ziemi dwor.

Bachowice, wś, pow. wadowicki. W połowie XV w. własność ks. zatorskich. Łany km. dawały za dziesięcinę 4 grzyw. scholastykowi krakow. (Dług, L. B., II, 230).

Bachteje, wś, pow. wielicki, gm. Serteje.

Bachtyn (ob. t. I, 78), wś, pow. uszycki, gm. Kuryłowce Murowane, 120 dm., 764 mk., cerkiew paraf., szkoła. W 1565 r. wś należała do sstwa kamienieckiego i była na swobodzie. Przybysze, w liczbie trzech, pomagają 4 dni orać, 2 żną, 2 koszą i grabią; za mieszkanie przybysz daje lisa albo 1 złp. Dwu staroosadzonych płacą 4 złp. 14 gr., 20-go wieprza i barana, 10-ty pień pszczoł i powołowszczyznę. Wś dzierżawi Zakrzewski, podsędek ziemski kamieniecki; wnosi w 1565 r. od 8 pługów a w 1578 i 1583 r. od 2 pługów. W 1616 r. w posesyi pięciu córek Stanisława Góreckiego, z których trzy były za Wolanowskiemi.

Bachtynek al. *Bachtyńczyk*, wś nad rzką Dożwą (Bachtynką), dopł. Zwana, pow. uszycki, okr. pol. Wierzbowiec, gm. Kuryłowce Murowane (10 w.), par. praw. Bachtyn, katol. Zamiechów, 16 w. od Uszycy Nowej, ma 120 dm., młyn wodny.

Bachurowszczyzna, wś, pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Jusków, 49 w. od Wołkowyska, 334 dzies. włośc.

Baciecki, wś i kol. nad rzką Białą, pow. białostocki, 2 okr. pol., gm. Białostoczek, 3 i 4 w. od Białegostoku. Wś ma 380 dzies.; kol., 24 dm., 204 mk., zarząd gminny, szkołę, 390 dzies.

Baciele, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Erzwilek, 32 w. od Rossień.

Baciki *Bliższe*, *Dalsze* i *Średnie* (ob. t. I, 679), trzy wsi włośc. i tyleż fol., pow. bielski gub. grodz., 4 okr. pol., gm. i par. Siemiatycze, 40 w. od Bielska. Wś B. Bliższe ma 135 dzies.; B. Dalsze 215 dzies.; B. Średnie 133 dzies. Fol. B. Bliższe ma 484 dzies.; B. Dalsze 1,246 dzies.; B. Średnie 1,254 dzies. Niedgdy wchodziły w skład dóbr Siemiatyckich, należących do Sapiehów. Po śmierci ks. Anny z Sapiehów Jabłonowskiej w 1806 r. zmieniały często właścicieli. Obecnie B. Średnie należy do Ciecierskich, B. Bliższe do Fenshave'ów, B. Dalsze od tych ostatnich po r. 1863 nabył poddany pruski za 120,000 rub. Po wytrzebień lasu, w 1888 r. sprzedał fol. za 60,000 rub. Prykotowi. W 1895 r. sprzedano je z licytacji. Na polach wszystkich 3 wsi znajdują się kurhany (w B. Dalszych dziewięć) oraz mogiły t. zw. kamienne, z których kilka rozkopano i znaleziono w nich różne przedmioty żelazne, bronzowe, paciorki szklane i t. p.

Baciszki, wś, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 84 w. od Rossień.

Baciulańce, wś, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Ejszyski (18 w.). W r. 1865 miała 22 dusz rewiz.; należała do dóbr Wersoki (Narbutów).

Baciuty (ob. t. I, 78, gdzie mylnie podana jako należąca do gm. Suraz), wś, pow. białostocki, 2 okr. pol., gm. Choroszeza, 14 w. od Białegostoku, 1,252 dzies. ziemi włośc. W pobliżu wsi znajduje się cmentarzysko, zwane greckiem.

Bačkowice, wś, pow. opatowski. W połowie XV w. wś ta, własność bisk. kujawskich, miała kościół par. drewniany p. w. św. Mikołaja. Parafia utworzona była z części par. łagowskiej. Pleban jeden zarządzał temi dwoma parafiami i mieszkał zwykle w B. Dziesięcinę z 8 łan. km., wartości 8 grzyw. pobierał pleban. (Dług., L. B., II, 466 i 468).

Bacun 1.) wś i dobra, pow. homelski, gm. Czebotowice (9 w.). Wś ma 53 dm., 337 mk. Dobra, od 1877 r. własność Iwanowych, 544 dz. 2.) **B.**, dobra, tamże, własność Piszczewiczów, 623 dzies. 3.) **B.**, obręb leśny, tamże, własność starow. Pitunowych, 600 dzies.

Bacze, wś, pow. łomżyński, par. Puchały. R. 1398 w Nowogrodzie Jan ks. mazow. nadaje Pawłowi i Stanisławowi „de Bacze” 10 łan. pod Nowogrodem. R. 1409 tenże Stanisław z B. otrzymuje ponownie od księcia 10 łan. gajów zw. „Laszany”. (Kapica, Herbarz 1).

Baczeki, wś, pow. wieliski, w t. zw. wieliskiej „obodnicy”.

Baczeńce al. *Baszeńce*, wś, pow. wołkowski, 5 okr. pol., gm. Biskupce, 4 w. od Wołkowskiej, 248 dzies.

Baczenki, dobra, pow. mścisławski, dziedzictwo Lewonowiczów, 570 dzies.

Baczeszniki, wś włośc., pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Juraciszki. W r. 1865 miała 79 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Traby.

Baczgole, w spisie z 1886 r. *Baczule*, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Poszwityń, 49 w. od Szawel.

Baczkiszki, wś, pow. wyłkowyski, gm. Giże, par. Wyłkowyski (10 w.), mają 11 dm., 98 mk.

Baczkuryn też *Baczkuren*, wś, pow. lipowiecki, gm. Sarny, 30 w. od Humania, 15 w. od st. dr. żel. Chrystynówka, 10 w. od st. Monasteryszcz, 4 w. od miasteczka t. n., gdzie znajduje się kościół par. kat., poczta, telegraf i zarząd pol. Dawna ukraińska osada założona przez ks. Zbaraskich, potem przeszła do Wiśniowieckich, od nich po kądzieli do Tarłów, Lanckorońskich, Skoposkich, a od 1796 r. w posiadaniu Gozdawitów Humnickich. Położenie wyniosłe, na przedziale wód Dniepru i Bohu, przecięty jarami, dającymi początek rzeczkom: Prosianej, Ogierowej, Faustynówce i Ciupie, które tworzą 4 stawy łączące się poniżej i stanowią jeden z głównych przytoków Tykicza. Ob-

szaru 2,650 morg. Ziemia urodzajna, czarnoziem o gliniastym podglebiu. Ludności 1,100, w tej liczbie 30 katol. i 10 izrael. Cerkiew par., fundacyi Tarłów, szkoła i zarząd gm. Na północ od rzeczki Prosianej wznosi się mogiła, dotąd nie rozkopywana, przy tejże rzeczce, szczątki starych rumowisk, które są podobno śladami dawniejszej osady Prosianej, zniszczonej za wojen kozackich. W lesie zwanym Koziarowym, w rozdole, mieścić się mają skarby, z łupieży hajdamackich. Obok tegoż Koziarowego lasu na wzniesieniu zamierzał wystawić wspaniałą rezydencję i kaplicę dziedzic wsi Franciszek Salezy Humnicki. Pozostały z tego tylko ślady fundamentów i część parku. Obecny dwór, ukończony w 1815 r., mieści bibliotekę i zbiór dzieł sztuki.

Baczmanówka, wś, pow. zasławski, gm. Chorowiec (6 w.), par. katol., st. poczt. i dr. Sławuta (12 w.), 30 w. od Zasławia, ma 179 dm., 1,281 mk. Poprzednio z Maraczówką miała 163 dm., 1,328 mk. praw., 114 katol. Cerkiew, z muru wznies. r. 1830 kosztem ks. Eustachego Sanguszki. Poprzednio istniała w B. cerkiew, fundowana 1744 r. We wsi znajduje się szkoła cerk. (od 1868 r.). Wś ta pod nazwą Baczmanów al. Baczmanowe Sieliszczce występuje jako własność kn. Andrzeja Jurjewicza Zasławskiego w akcie z 1520 r., mocą którego będąc bezzennym, przyjmuje za syna bratanka swego ks. Ilię Ostrońskiego, zapisując mu trzecią część swych imion, mianowicie: Zuków, Działów Staw, Maraczówkę, Baczmanowe Sieliszczce, Djaków, Berezdów i Poczapee. Po śmierci ks. Ilii dobra te w 1539 r. wróciły do ks. Zasławskich (ks. Kuźmy), za wyjątkiem Berezdowa, który pozostał w ręku Ostrońskich. W 1583 r. ks. Michał Zasławski wnosi z B. z 4 dym., 3 ogr., 2 ogr. W 1646 r. własność ks. Dominika Zasławskiego, ma 56 dym., w 1650 r. 26 dym., w 1653 r. 3 dym. Od Zasławskich B. przeszła na krótko w posiadanie Lubomirskich, poczem dostaje się Sanguszkom, w ręku których do dziś zostaje, należąc do klucza sławuckiego.

Baczule, pow. szawelski, ob. *Baczgole*.

Baczulińce, w dok. *Baczulowce*, *Baczilowce*, wś, pow. proskurowski, przy Juchimowcach, st. poczt. Czarny Ostrów, własność Jadowigi Jodko, ma 1,053 dzies. W 1565 r. własność Piaseckiej, która wnosi od 4 pługów.

Baczulis, w spisie z 1886 r. *Baczupis*, wś, pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Kupiszki, 86 w. od Wilkomierza.

Baczuny 1.) wś, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Rozalin, 46 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, wś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubis, 7 w. od Szawel. 3.) **B.**, wś, tamże, 3 okr. pol., gm. Poszwityń, 47 w. Szawel.

Baczupis, ob. *Baczulis*.

Baczyn, r. 1357 *Baczyczyn*, u Dług. *Barczy-*

czyn i *Baczyczyn*, wś nad rz. Wielgorzecą, pow. krakowski. W r. 1357 wsi „Baczyczyn“ i Rybna, włości klasztoru tynieckiego, rozgraniczone zostały ze wsi Sosnka (Sanka) własnością Andrzeja z Żorawic. (Kod. Dypl. pol., III, 252). W połowie XV w. dziedzicem był Gabryel Tęczyński. Młyn należał do klasztoru tynieckiego i dawał 3 grzyw. czynszu. Dziesięcinę dawano pleban. w Morawicy. (Dług., II, 45, i III, 189).

Baczyna, wś, pow. konecki, gm. i par. Gowarczów, 7 w. od Końskich, ma 25 dm., 215 mk., 157 morg. włośc. i 18 dwor.

Badacze, dobra, pow. orszański; własność Szczodrów, wraz z Koszelewszczyzną 374 dz.

Badawki, wś i dobra, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Tryszki, 59 w. od Szawel.

Badeniewo, później *Badyniewo*, os., pow. maryampolski, gm. Michaliszki, par. Preny. W r. 1827 os. rząd., ma 1 dm., 19 mk. W spisie urzęd. z r. 1870 pominięta.

Badów, wś, pow. błoński. W r. 1870 B. górny miał 102 mk., 287 morg. włośc. B. kłody, 54 mk., 418 morg. dwor. i 2 włośc. B. mściski, 54 mk., 480 morg. dwor., 12 włośc. B. dańki, 49 mk., 478 morg. dwor. i 4 włośc. Mieszkała tu drobna szlachta. W r. 1380 „Badowo“ daje dziesięcinę kościołowi w Mszczonowie. (Kod. W., nr. 1781).

Badowiekie, wś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubis, 27 w. od Szawel.

Badówka 1.) wś, pow. olhopolski, dziś *Oboówka* (ob.). W 1628 r. należała do ks. Zbarskich i miała 522 dym. 2.) **B.**, wś, pow. ostrogski, gm. Sijaniec, par. praw. Wołoskowie (2 w.), 8 w. od Ostroga, 36 dm., 238 mk. Własność dawniej ks. Jabłonowskich, potem Jaworskich.

Badwarys, fol., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Gruździe, 20 w. od Szawel.

Badrzychowice, u Długosza *Byedrzychowice*, wś, pow. stopnicki. W połowie XV w. dziedzic Jan Rytwiański. Dziesięcinę z 1 an. km. wartości do 8 grzyw. pobierał bisk. krakow. Dziesięcinę z folwarku odebrał dziedzic plebanowi w Strożyskach i nadał klasztorowi w Beszowy. (Dług., L. B., II, 436). W r. 1581 Biedrzychowice, własność Jakóba Secygniowskiego, płaca od 6 an. km., 1 zagr., 1 kom. Przy B. istniała też Biedrzychowska Wola.

Badzasowszczyzna, fol., pow. kobryński, 3 okr. pol., gm. Oziaty, należy do dóbr Omelinika (Miłaczewskich).

Baerwalde, w dok. *Berínwalde*, miasto na Pomorzu, w Marchii Brandenburskiej, odeszło r. 1364, na skutek podziału między braćmi Ludwikiem i Ottonem, margrabiami brandenburskimi, do Ottona, którego posiadłości rozciągać się miały do Odry. (K. W., nr. 1,518).

Bagajce, dobra i okolica, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Kurszany, 31 w. od Szawel.

Bagatel, fol., pow. kalwaryjski, gm. i par. Urdomin, ma 11 dm., 43 mk.

Bagatela al. *Dobrowola*, fol., pow. borysowski, gm. Tumiłowicze, 114 w. od Borysowa. Niedawna własność Bibikowych, 12 włók.

Bagatelka, dwa fol., pow. miński, gm. Stare Sioło. Jeden z nich należy do Strzyżewskich, ma około 1 włók; drugi Janaszewiczów, 2 włók.

Bagdziuny, wś włośc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Hoduciszki. W r. 1865 miała 33 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Jankiszki.

Bagienice 1.), pierwotnie *Bagienica*, wś, pow. szczuczyński, par. Lachowo. W r. 1437 Bartłomiej „de Wierzech Dobrzyce“ kupuje za 30 kóp groszy 10 1an. ziemi w Danowie pod Lachowem od czterech częściowych dziedziców. Obszar ten tworzy odtąd oddzielną posiadłość p. n. Bagienica, ponieważ gniazdo Bartłomieja Wierzech Dobrzyce było tylko, o ile się zdaje, pierwotnie częścią obszaru zw. Bagienice (par. Grabowo). W r. 1483 występuje już Jan z Bagienicy łowczy ciechanowski i starosta nowogrodzki. (Kapica. Herbarz 2). W r. 1578 Bagienicze Danowo, mają 4½ 1an. km. 2.) **B.**, wś, pow. szczuczyński, par. Grabowo. Zdaje się, że pierwotnie nazwa ta obejmowała cały rozległy obszar, na którym powstało z czasem kilka wsi z odrębnymi nazwami jak: Grabowo, Grabowo Dobrzyca, Zabiele, Bagienice, Wierzech Skroda, Guty, Konopki i t. d. Grzegorz Bagieński „de Bagienice Wierzech Skroda“ osiadł w Dziewałtowie (pow. wilkomierski) stawia w sądzie łomżyńskim r. 1612 cały szereg swych krewnych z tych wiosek. (Kapica. Herbarz 3).

Br. Ch.

Bagieńskie, wś, pow. szczuczyński, gm. i par. Grabowo. W r. 1827 wś rząd., 13 dm., 55 mk.

Bagieny, w spisie z 1886 r. *Boginy*, wś i dobra, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Wornie, 37 i 38 w. od Telsz. Dobra, własność Gąsztowtów, mają 556 dzies. Wymienione w dek. z końca XVI w., jako leżące we włości Żorańskiej.

Bagińskie 1.) *nowe* (ob. t. I., 81), okolica, pow. bielski gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Małesze, 18 w. od Bielska, 73 dzies. 2.) **B. stare**, okolica, tamże, 18 w. od Bielska, 52 dzies.

Bagno 1.) wś, pow. warszawski, gm. i par. Okuniew, ma 43 mk., 20 morg. 2.) **B.**, os., pow. warszawski, gm. Jabłonna, par. Chotomów, ma 8 mk., 51 morg. dwor. 3.) **B.**, wś, pow. włocławski, gm. i par. Lubień, ma 49 mk., 208 morg. 4.) **B.**, wś, pow. łaski, gm. Dąbrowa widawska, par. Burzenin, ma 10 dm., 49 mk., 86 morg. 5.) **B.**, wś, pow. piotrkowski,

gm. i par. Rozprza, ma 6 dm., 55 mk., 67 morg. W 1827 r. 2 dm., 18 mk.

Bagno 1.) urocz., pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Dojlidy, 2 w. od Białegostoku. 2.) **B.**, ws., pow. białostocki, 3 okr. pol., gm. Jaświły, 42 w. od Białegostoku, 872 dzies. 3.) **B.**, urocz., pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Brzostowica Mała, należy do dóbr Darhuże (Glazarów). 4.) **B.**, os., pow. sokólski, 2 okr. pol., gm. Bahny, 38 dzies. 5.) **B.**, urocz., pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Tarnopol, 8 dzies.

Bagniuki, ws., pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Juszaków, 52 w. od Wołkowyska, 111 dzies.

Bagnopol, ws., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Towiany, 29 w. od Wilkomierza.

Bagnoród, fol. dóbr Iwie, pow. oszmiański.

Bagnowce, urocz., pow. kobryński, 5 okr. pol., gm. Osownica, 103 w. od Kobrynia; należy do dóbr Mołodowo (Skirmuntów).

Bagnówka 1.) ws., pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Dojlidy, 4 w. od Białegostoku. 2.) **B.**, os., pow. kobryński, 4 okr. pol., gm. Drohiczyn, należy do dóbr Socha (Wysłouchów).

Bagnowo al. *Bogniewo*, osada, pow. wołkowyski, 1 okr. pol., gm. Międzyrzecze, 26 w. od Wołkowyska, własność Skorobogatych, 80 dzies.

Bagny, ob. *Bahny*.

Bahaczew, ob. *Bohaczów*.

Bahłaje, ws. nad stawem, pow. starokonstantynowski, gm. Rześniówka, st. poczt. i tel. St. Kontantynów (o 18 w.), st. dr. żel. Polonne (o 50 w.), ma 125 dm., 859 mk. Poprzednio z wchodzącą w skład par. wsią Jemce miała 174 dm., 1358 mk. praw. i 5 kat. Cerkiew z muru wzniesiona w 1775 r. kosztem dziedzica ks. Lubomirskiego, szkoła ludowa. Ws ta pod nazwą Bohlejówki już od r. 1517 należy do ks. Ostrońskich. W 1593 r. spalona przez Tatarów. Na mocy tranzakeji kolbuszowskiej w 1753 r. z całą własnością starokonstantynowską dostała się ks. Augustowi Czartoryskiemu i ks. Stanisł. Lubomirskiemu, potem do Seweryna Rzewuskiego, hetmana poln., jako wiano ks. Konstancyi Lubomirskiej; od połowy z. wieku nabyta przez Szaszkiewiczów, obecnie w posiadaniu Władysława Rościszewskiego.

Bahłajki, ws., pow. starokonstantynowski, gm. i st. poczt. Krasifów, par. praw. Zapadynce (o 2 w.), odl. 30 w. na zachód od St. Konstantynowa, ma 116 dm., 680 mk. Wchodziły w skład ordynacyi ostrońskiej, na początku b. stulecia własność hetmanowej Rzewuskiej, wraz z Hrehorówką i Holuszkami kupione na licytacji przez Dombowskiego, następnie córki jego Sadowskiej, obecnie Lelawskiego.

Bahny, *Bagny* 1.) ws., pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Siechnowice, 16 w. od Kobrynia, 136 dzies. 2.) **B.** (ob. t. I, 81), ws., pow. sokólski, gm. Bahny, 40 w. od Sokółki, 788 dzies. Gmina obejmuje 45 miejscowości, 926 dym. włosc. (obok

501 innych), 6338 mk. włosci, uwłaszczonych na 9829 dzies. (3198 łąk i pastw., 889 nieuż.). nadto w obrębie gminy znajduje się 45 dzies. ziemi kośc. i 453 dzies. większej posiadłości.

Bahowica (ob. t. I, 82; ob. też *Bachwica*, str. 78), ws. nad Bahowicą, pow. kamieniecki, gm. Bahowica, ma 186 dm., 1120 mk., cerkiew paraf. i szkołę. W 1580 r. w posiadaniu Piasieckiego i Domankowskiego, którzy wnoszą od 5 pługów. W 1565 r. królewsczyzna, w posesyi Kolbusa, wnoszącego od 5 pługów, 1 włóczęgi. W 1569 r. należy do córek Kolbusa które płacą od 3 pługów, 2 komorn. W 1770 r. ze stobódką Bahowiecką i Jarugą była w posiadaniu Kazimierza i Anny z Niedźwiedzkich Łączynskich, którzy płacą z nich 700 złp. 15 gr. kwarty. Gmina obejmuje 28 wsi, mających 1431 dym., 9394 mk. włosci (3939 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 7308 dzies. (6483 roli). Nadto w obrębie gm. znajduje się 9115 dzies. (5893 roli) większej posiadłości, 989 dz. ziemi skarb. i 374 dz. (338 roli) ziemi cerk. Cały obszar obejmuje 17,786 dzies. (12,717 roli) i ma 10,570 mk.

Bahowicka Słobódka, al. *Stanisławczyk*.

Bahrjany, ws., pow. orszański, ma cerkiew.

Bahryczyn, zaśc., pow. słucki, gm. Hresk, o 8 w. od Słucka.

Bahrynówce (ob. t. I, 82), ws. nad Zharem, pow. lityński, gm. Litynka, 326 dm., 2241 mk., cerkiew par., szkoła, gorzelnia. Obecnie należy do Konst. Pisarewskiego, ma 2777 dzies. (1709 lasu). Podług reg. pobor. pow. latyczowskiego z 1570 r. wnosi od 9 a w 1542 od 6½ pługów. W r. 1565 królewsczyzna, w posesyi trzech Cieklińskich. Jacek Ciekliński wnosi od 12 pługów. Było 20 osiadłych, którzy niedają czynszu, tylko 10 miar owsa al. 12 gr., za pszenicę 20 gr., orzą dzień, koszą po 2 dni, razem 14 złp. Powołowszyny 10 złp. 20 gr. Dwa stawki nie nie przynoszą, równie jak i młynek. W 1578 r. w posiadaniu Cieklińskich, wnoszących razem od 18 pługów, 1 koła dorocz., 1 włóczęgi, 2 rzem., 1 popa. W 1616 r. królewsczyzna, w połowie w posesyi Jakuba Cieklińskiego, w drugiej zaś Adama Łodzińskiego i Jędrzejowej Cieklińskiej. W 1650 r. Elżbieta Czaplicowa, ma 15 dym. W 1661 r. Miron Jakowczenko podaje 3 dymy.

Bahrynowo, dobra, pow. orszański, dziedzietwo Suszyńskich, 879 dzies.

Bahwa 1.) (ob. t. I, 83), ws. nad rzeką Bahwą, pow. humański, gm. Rusałówka, st. poczt. Buki (o 10 w.), odl. 52 w. od Humania, 288 dz., 1685 mk., cerkiew paraf. drewniana, kaplica katol., szkoła, zarząd gm., gorzelnia, 2 młyny, 6 wiatraków. W epoce uwłaszczenia włosci było 3174 dzies.; ws należała do Pauliny Czarkowskiej. Obecnie posiadają tu: Nowińscy, spadkobiercy Czarkowskiej 902 dzies., Kłoczowski 75 dzies. i Muzyczenko 55 dzies. 2.) **B.** (ob.

t. I, 82), wś nad rzeką Teterką al. Bahwą, pow. taraszczański, gm. i st. poczt. Żaszków (o 5 w.), odl. 44 w. od Taraszczy, 169 dm., 756 mk. Przed uwłaszczeniem włościan było tu 1067 dz. Wś należała do Michała Pokrzywnickiego. Obecnie własność większa (Tupczewych) wynosi 399 dzies.

Bajarele, ob. *Bajorele*.

Bajbaki 1.) zaśc., pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Krakinów, 26 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, wś i os., pow. poniewieski, 1 okr. pol., Nowe Miasto, o 18 w. od Poniewieża. 3.) **B.**, wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Czypiany, 44 w. od Poniewieża.

Bajborodki Kruhlik, dobra, pow. wołkowyski, 1 okr. pol., gm. Podorosk, 22 w. od Wołkowyska, własność Topczewskich, 143 dzies.

Bajbuzówka (ob. t. I, 83), wś nad Sawranką, pow. bałeki, gm. Sawrań, 256 dm., 1869 mk., cerkiew par., szkoła, 2 młyny. Należała do kolonii wojennych.

Bajbuzy, mylnie (t. I, 84) *Bajtuzy*, wś nad rucz. Kanawą, dopł. Olszanki, pow. czerkaski, gm. Starosiele, st. poczt. Horodyszcze, 37 w. od Czerkas, 415 dm., 1,990 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1796, szkółka cerk., 8 wiatraków. O 3 w. od wsi szereg wzgórz, pokryty lasem, które kończą się za Mosznami wieżą Świątosława. Uroczyska w górach tych noszą nazwy: Leontjewo, Samsonowo, Kasyanowo i Czerniecha góra. Założona zapewne przez Bajbuzów, ziemian czerkaskich, występujących w dok. z 1618 r. jako współdziedzice Lebedyna i Kiryłowa poku. Domontach. Wś wchodzi w skład klucza moszniańskiego, obecnie, drogą wianą za Elżbietą Branicką, ks. Woroncowych.

Bajby, wś, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Smorgonie (9 w.). W r. 1865 miała 64 dusz rewiz.; należała do dóbr Cyncyn (Milewskich).

Bajcewo, al. *Tarasienki*. wś, pow. wieliski, gm. Budnica.

Bajczyce, wś, istniała niegdyś w pow. łuckim. Podług reg. pobor. pow. łuckiego z 1577 r. należy do Stepania, ks. Konst. Ostrońskiego który płacił ztąd z 3 dym. na ćwier., 2 ogr., a w 1583 r. z 5 dym.

Bajembaty, wś włośc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Międzyrzecz (22 w.). Miała 14 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Michniszki.

Bajenka, okolica, pow. połocki.

Bajewa Mała (ob. t. I, 83 s. v. *Bajewo*), wś przy ujściu rzki Rubież do Dźwiny, pow. wieliski, na pograniczu pow. porzeckiego.

Bajewo 1.) mstko nad rzeką Miereją (Iwaszka?), pow. horecki, gm. Bajewo, 26 w. od Horek, przy trakcie do mstka Lady, ma 98 dm. drewn. (36 należy do chrześcian a 62 do żydów) i 1,001 mk. (491 męż., 510 kob.), 304 prawosł., 697 żydów, cerkiew par., dom modl. żydowski, zarząd gminy, szkołę ludową, młyn

wodny, folusz. Wspomniane pod 1609 r. jako mstko pograniczne, w którym panowie polscy spotykali posłów rosyjskich. Obecnie należy do ks. Lubomirskich. Gmina obejmuje 54 miejscowości, mających 983 dm., i 3,469 mk. (1,203 męż., 1,263 kob., 1,003 dzieci). Włościanie, w liczbie 2,273 dusz, uwłaszczeni zostali na 11,775 dzies., (1,492 nieuż.). W gminie znajduje się 458 dzies. lasów należących do większej posiadłości i 1,959 do włościan. 2.) **B.**, wś, pow. newelski, kaplica katol. par. Newel. 3.) **B.**, ob. *Bajewa Mała*.

Bajki 1.) *Starawies*, wś, dobra i okolica, pow. białostocki, gm. Krypno, 36 w. od Białegostoku. Wś ma 256 dzies.; dobra, własność Oldakowskich, 299 dzies.; okolica, 184 dzies. 2.) **B. Zalesie**, wś, dobra i okolica, pow. białostocki, 3 okr. pol., gm. Krypno, 35 w. od Białegostoku. Wś ma 261 dzies.; dobra, własność Michajłowich, 132 dzies.; okolica, 117 dzies. 3.) **B.**, dobra, pow. prużański, 2 okr. pol., gm. Bajki, 15 w. od Prużany, własność Kosmowskich, 52 dzies. i 39 dzies. ziemi cerk. 4.) **B. Bugrabszczyzna**, dobra, tamże, 16 w. od Prużany, własność Lewkowiczów, z fol. Bakuny, Kożewszczyzna i Skrzybowszczyzna, 530 dzies. 5.) **B. Stalewszczyzna**, dobra, tamże, 17 w. od Prużany, własność Brandtów, 48 dzies. 6.) **B. Terewil**, dobra, tamże, 13 w. od Prużany, własność Wysockich, 577 dzies. Gmina obejmuje 25 miejscowości, mających 182 dym. włośc. (obok 24 innych), 2,460 mk. włościan, uwłaszczonych na 3,177 dziesięcinach ziemi. Nadto w obrębie gminy znajduje się 39 dzies. ziemi cerk. i 2,741 dz. większej posiadłości. Zarząd gminy we wsi Bakuny. 7.) **B.**, dwie wsi, pow. słonimski, 2 okr. pol., gm. Różany, 43 w. od Słonima, z os. Kołacze, Rudziewicze i Manczyki, ma 1,906 dzies. 8.) **B.**, wś i dobra, pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Kuryłowicze, 19 w. od Słonima. Wś ma 116 dzies.; dobra, własność Terlikowskich, 257 dzies. 9.) **B.**, pow. wołkowyski, ob. *Baki*. 10.) **B.**, wś i zaśc., pow. nowogródzki, gm. Wsielub, 5 w. od Nowogródka.

Bajkiewicze, wś, pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Bojary, 31 w. od Wołkowyska, 590 dz.

Bajków 1.) *Bajkowce* (ob. t. I, 83), wś, pow. lityński, gm. Janów, 110 dm., 921 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny. 2.) **B.**, urocz., pow. krzemieniecki, gm. Jampol, przy Matwiejowcach, z którymi ma do 2,000 dzies. Własność Leduchowskich. 3.) **B.**, wś, w dawnym pow. włodzimierskim. W 1570 r. własność ks. Aleksandra Poryckiego, przy zamku poryckim. W nowszych spisach osad gub. wołyńskiej niepodana.

Bajkowce 1.) kol., pow. kowelski, gm. Hołoby, 29 w. od Kowla, 10 dm., 47 mk. 2.) **B.**, ob. *Bajków*.

Bajkówka, wś nad rz. Pustołową, pow.

winnicki, gm. i st. poczt. Janów, 110 dm., 921 mk., cerkiew paraf., szkoła, 2 młyny. Z fermą Józefówką i urocz. Chomenkami należy do klucza janowskiego hr. Andrzeja Chołoniewskiego, mającego 1,087 dzies. ziemi (w tem 224 lasu). Wś ta już w 1545 r. wraz z Janowem należała do Koszków-Strzyżowskich, którzy 1596 r. ustępują kn. Różyńskim. Dalej Kalinowskich, potem Potockich i Rzewuskich.

Bajluki, wś w pobliżu rzeczki Dokołki, pow. bobrujski, gm. Hłusk, 56 w. od Bobrujska.

Bajmaki, wś nad dopł. Wilii, pow. krzemieniecki, na pograniczu ostrogskiego, gm. Szumsk, par. praw. Uniejów al. Unihów, 4 w. od cerkwi w Sadkach a 40 w. od Krzemieńca, ma 35 dm., 320 mk., około 100 dzies. dwor. Nabyte w 1482 r. przez kn. Aleksandra Sanguszkowicza wraz z Cecyniowem od Cecyniowskich. W 1570 r. wnosi ztąd pobór Andrzejowa Dybowska łącznie z Walewem (Wielewem) i Brykowem. W 1583 r. wsi te należą do Kacpra Kłodzińskiego. W nowszych czasach należała do Daniela Mężenkiego, obecnie z Brykowem do spadkobierców hr. Błudowej.

Bajorajcie, wś, pow. władysławowski, gm. Leśnictwo, par. Władysławów (5 w.), ma 22 dm., 230 mk.

Bajorajcie, wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kielmy, 28 w. od Rossień.

Bajorale, wś, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Ginteliszki, 32 w. od Telsz.

Bajorele 1.), w spisie z 1886 r. *Bojarele*, wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Kibury, 63 w. od Poniewieża. 2.) **B**, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Sałanty, 54 w. od Telsz.

Bajoryszki, wś i os. młyn., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Gulbiny, 51 w. od Poniewieża.

Bajów, *Bajewo*, w dok. *Bojew*, wś nad rzeką Czarnoruczka, pow. łucki, gm. Gołonka, 7 w. od Łucka, ma 65 dm., 463 mk., cerkiew. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. własność Lecka i braci jego. Bajewskich, którzy zobowiązani byli do opatrywania z innymi, trzech horodni zamkowych. W 1577 r. Wasili Hulewicz, wojski włodzimierski, płaci ztąd z 2 dym. po 20 gr., z $\frac{1}{2}$ dymu 10 gr., z 2 dym. pospolitych z p. wwdą wileńskim od 1-go 6 gr., od 2-go 5 gr., z 2 ogr. po 4 gr., 2 ogr. po 2 gr. W 1583 r. własność już Michała Liniewskiego, wnoszącego z 12 dym., 7 ogr. W 1601 r. kn. Hryhory Sanguszek, kaszt. braclawski, zapisuje żonie swej Zofii: Hołowczyńce, Połonne pod Łuckiem, Horodyszcze, Horków, Bojew, Ozdów i Koraszów, wspólnie z nią nabyte, oraz 30,000 zł. na siołach Żimno z dworami: Menezyc, Marków Staw, Kropiwszczyzna i Horyczewo w pow. włodzimierskim, wziętych w zastaw od kn. Jurya Czartoryskiego. W 1648 r. należy do

kn. Dominika Zasławskiego, wwdy sandomierskiego, ma 55 dm.; w 1650 r. razem z Połonnem, Ozdowem, Nahorkami i Horodyszczem ma 107 dym. W ostatnich czasach własność Erazma Steckiego, obecnie syna jego Adama.

Bajówka, wś i dobra, pow. czerykowski, gm. Bielica (10 w.), par. katol. Worodźków; dziedzictwo Sołtanów, 238 dzies.

Bajrak, chutor, pow. hajsyński, gm. Chaszczewata (15 w.).

Bajrakówka, mylnie *Bajrukówka* (ob. t. I, 84), wś nad Kaszlanką, pow. braclawski, okr. pol., gm., par. kat. i st. poczt. Niemirów (10 w.), 27 w. od Braclawia, 134 dm., 843 mk., cerkiew. Osadzona przez ks. Zbaraskich na gruncie Hliniańskim, zagarnięta przez Kordyszów.

Bajrasze, w 1653 r. *Bojarasze*, wś, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. i dobra (w 1865 r. Milewskich) Łogumowice, miały 52 dusz rewiz. Wchodziły w skład sstwa dudzińskiego.

Bajsybie, wś i os., pow. władysławowski, gm. Zyple, par. Łuksze, 34 w. od Władysławowa, ma 6 dm., 52 mk.

Bajtowgi, wś, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Naciuny, 83 w. od Poniewieża.

Bakacze, *Bokacze*, wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Żośno (3 w.). W r. 1865 było 56 dusz rewiz.; należała do dóbr Żośno Nowe (Borysowiczów). Cmentarzysko przedhistoryczne.

Bakajcie al. *Bokajcie* 1.) wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Mańkuny, 9 w. od Rossień. 2.) **B**, dobra, tamże, 14 w. od Rossień; własność Radus-Zienkowiczów, 274 dzies.

Bakajnie, dwie wsi, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Surwiliszki, 64 w. od Kowna.

Bakalaryszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzów, 9 w. od mta pow.

Bakały, wś, pow. brzeski gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Wojska, 51 w. od Brześcia, 77 dzies.

Bakały, wś, pow. wasylkowski, gm. Jeziora, par. praw. Pilipeza (6 w.), pod wsią Olaszanka Mała, 55 w. od Wasylkowa, 10 w. od Białejcerkwi (st. poczt.), 98 dm., 547 mk., szkoła. Należy do klucza białocerkiewskiego.

Bakanaryszki, wś, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Hanuszyszki (7 w.). W r. 1865 miały 53 dusz rewiz.; należały do dóbr Bitowtany (w 1865 r. Dowgiałów).

Bakance, wś, pow. wiłkomierski, 2 okr. pol., gm. Kupiszki, 94 w. od Wiłkomierza.

Bakanowa, zaśc., pow. trocki, 4 okr. pol., gm. Merecz (12 w.). Należał do dóbr skarb. Subortowicze.

Bakanowo al. *Bakanów*, mylnie *Bakałowo*, fol. nad rz. Myszanką, pow. nowogródzki, gm. Ostrów, 78 w. Niegdyś własność Bakanow-

skich, z kolei włość jezuita, potem Jeleńskich a obecnie hr. Potockich.

Baki 1.), też *Bajki*, wś, pow. wołkowyski, 1 okr. pol., gm. Izabelin, 16 w. od Wołkowyska, 51 dzies. 2.) **B.**, fol., pow. nowogródzki, gm. Rajey, 16 w. od Nowogródka.

Bakiery, wś, pow. garwoliński, gm. Ułęż, par. Zabianka, ma 3 dm., 18 mk., 65 morg. W 1827 r. 6 dm., 44 mk.

Bakiewicz, wś, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i par. Druja (6 w.). W r. 1865 miała 16 dusz. rewiz.; należała do dóbr Konstantynowo (w 1865 r. Teresy Guze).

Bakinowo, fol., pow. miński, st. poczt., gm. i par. katol. Kojdanów (12 w.), 52 w. od Mińska, własność Sankiewiczów, około 9 włók.

Bakinowskie, fol., dawniej zaścianek, pow. miński, gm. Stańków, par. kat. Kojdanów, 30 w. od Mińska. Należał do dóbr Wiażyń. Dziś własność Olgierda Świdry.

Bakirowszczyzna, zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Przebrodź (10 w.). Miał 9 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Bielowie (dawniej Wołosowskich).

Bakiszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Kwietki, o 107 w. od mta pow. 2.) **B.**, dwór, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Siady, 38 w. od Telsz.

Bakiwszczyzna, kol., pow. włodzimierski, gm. Poryck, odl. 40 w. od Włodzimierza, 20 dm., 98 mk.

Bakłaje, wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Miadzioł (o 6 w.). W r. 1865 było 34 dusz rewiz.

Bakłań, msko nad rz. Sudością, pow. mgliński gub. ezernirowskiej, gm. Kotlakowo, 110 dm., 870 mk., cerkiew, młyn. Niegdyś miasto sotni kozackiej.

Bakłanka al. *Bakłań*, wś, pow. mozyrski, gm. Laskowice, o 29 w. od Mozyrza.

Bakmany, w spisie z 1886 r. *Bakszany*, wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Czypiany, 48 w. od Poniewieża.

Bakorzyn, wś, pow. dubieński, gm. Malin, st. dr. żel. Ołyka (o 10 w.), st. poczt. Młynów (o 20 w.), odl. 38 w. od Dubna, ma 47 dm., 370 mk., cerkiew drewn., wznies. r. 1876. Cerkiew filialna we wsi Pełża (o 3 w.). Własność ks. Radziwiłłów. Wś ta nadana została z innymi przez ks. Świdrygiełłę na uposażenie cerkwi soborowej łuckiej, przez biskupa łuckiego Jana Krasieńskiego zamieniona na dworek w Falimiczach i wś Iwańczyce. Podług reg. pobor. pow. łuckiego z 1577 r. należy do włości zamku ołyckiego kn. Michała Czartoryskiego, ssty żytomierskiego, który płaci ztąd od 14 dym. na włókach i od 11 ogr. po 4 gr. W 1583 r. własność ks. Stan. Radziwiłła, który płaci od 9 łanów. W 1619 r. B. należy do Wojciecha Stani-

szewskiego, pisarza ziem. łuckiego. W nowszych czasach Orzeszków.

Bakota (ob. t. I, 85), wś nad Dniestrem, pow. uszycki, gm. Hruszka, ma 72 dm., 506 mk., cerkiew drewn., wznies. około 1737 r., o trzech kopułach, młyn wodny. B. była niegdyś stolicą Ponizia. Istniał tu zamek i monaster męzki, niewiadomo kiedy założony, zniesiony w 1745 r., śladem którego pozostały dwie pieczary, wykute w urwistej skale na wybrzeżu Dniestru. B. wraz z Poniziem należała do ks. halickich. Zajęta przez Tatarów w 1255 r., pozostawała w ich ręku do 1362 r., t. j. do chwili pogromu ich nad Sinemi Wodami, poczem została przez Olgierda nadana Koryatowiczowi. Zamek został zburzony podczas wojny ze Świdrygiełłą w 1431 r. Po przyłączeniu Podola do Korony B. została królewsczyzną i stanowiła następnie oddzielne sstwo. Istniały tu jednakże części nadane na własność różnym osobom. Podług reg. pobor. pow. kamienieckiego z 1530 r. z B. wniesiono od 3 pługów. W 1542 r. płacą ztąd Korpaczewski od 2, Piasecki i Wolski każdy od 1 pługa. W 1565 r. mają tu części: Karapczewski (wnosi od 4 pługów), Domanikowski, Jaczymirski, rotmistrz kamieniecki i Wolski, pisarz ziemski kamieniecki. Każdy z nich wnosi od jednego pługa. W 1583 r. wniesiono wogóle od 6 pługów. W 1616 r. B. była królewsczyzną w sstwie kamienieckim. W połowie została w posesyi Adryana Jaczymirskiego, podczaszego podolskiego i Stanisława Potockiego; trzecia część była w dzierżawie Turzejskiego, czwarta zaś 5 córek Stanisława Góreckiego. W tej części było 13 pociągłych. Suma procentu wynosiła 104 fl. 4 gr., od czego przychodzi kwarty 20 fl. 24 gr. 14 den. W 1629 r. posesorkami części B. były też córki Góreckiego. Część czyniła 120 fl. 4 gr. 4 den. Czwartej zaś części Anna Jaczymirska, podczaszyzna podolska. W 1770 r. ssta Maksymilian Trzeciecki płaci kwartę 252 złp. 12 gr. Ta część należy obecnie do skarbu. Druga część od 1659 r. do 1759 r. była własnością trzech pokoleń Morgulców. Obecni właścicielami są: Konrad, Adryan i Walentyna Szymańscy, posiadający 254 dzies. Szczegóły o jaskiniach tutejszych mylnie przypisano (t. I) wsi t. n. w pow. krzemienieckim. Rysunki cerkwi i szczątków monastynu podał Batuszków („Podole”, str. 46 i inne).

Bakoty, wś nad Horyniem, pow. krzemieniecki, gm. Oleksinie, st. poczt. Krzemieniec (o 30 w.), st. dr. żel. Rudnia Począjowska (o 55 w.), ma 45 dm., 301 mk., wraz z należącą do par. wsią Młynowce, 78 dm., 655 mk. Posiada cerkiew drewn. wznies. 1780 r., odnowioną 1883 r., uposażoną 35 dzies. Cerkiew filialna we wsi Butynin (o 2 w.). Wś ta w 1463 r. wchodziła w skład dóbr kn. Soltana Zbaraskiego. W 1482 r. należy do kn. Michała Wasilewicza Zbaraskie-

go, następnie przeszła do ks. Wiśniowieckich. W 1583 r. ks. Michał Wiśniowiecki wnosi z niej z 4 dym., 3 ogr. W końcu zeszłego wieku, należąc do klucza nowo-wiśniowieckiego, została własnością Mniszchów, potem Platerów, obecnie Walkowa.

Bakowce, w dok. *Bakowice*, ws., pow. łucki, gm. Połonka, par. kat. Nieświcz (o 12 w.), odl. 20 w. na pld. od Łucka, 36 dm., 169 mk. Była to niegdyś ludna ws., zasiedlona przez szlachtę zagrodową, z której pozostało jeszcze kilka rodzin, jak: Domaradzkich, Boguszewskich, Radziejewiczów, Lubryckich, katolików, zapisanych dziś do stanu włościańskiego. Znaczna jednak część ludności, przed prześladowaniem dziedzica Troczewskiego, przesiedliła się do Galicji i tam założyła wieś pod tą nazwą. Okolice cała jest prawie bezleśna, gleba urodzajna, czarnoziem. Okolice wsi mieszczą kilkadziesiąt mogił, zarosłych lasem, na granicy od wsi Rykanie Wielkie (ob.), rozkopanych w części przez Lud. Żytyńskiego. Z drugiej strony B., na pld. od wsi Radomyśla, na polu nad drogą, zachowało się jeszcze kilkanaście mogił. W czasach historycznych B. są gniazdem Mokosiejów Denysków Bakowieckich h. Wukry. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. własność Stecia, Hrycka i Semena Jełowiczów, którzy z B. i Bukojmy zobowiązani byli, wspólnie z innymi, do opatrywania trzech horodni zamkowych. W 1570 r. z Boratyna i B. wnosi Chwiedor Jaczkowicz Worona z 5 dym., 9 ogr. po 2 gr.; część zaś (pobór niewykazany oddzielnie) należała do Hrehora Uliwiecza (Hulewicza), chorążego ziemi wołyńskiej. W 1577 i 1583 r. Michał Wyhoniski płaci ztąd z 6 dym., 2 ogr. Nadto w 1583 r. z części B. płaci Paweł Bakowicki z 6 dym., 2 ogr. W 1650 i 1651 r. część Waclawa Hulewicza wraz z Ławrowem miała 10 dym. a w 1653 r. same B. 1 dym., część zaś Bakowieckich w 1648 r. 19 a w 1655 r. 3 dym. W początku b. wieku B. należą do Troczewskich, od których przeszły do Buszyńskich, ci sprzedali wraz z Suchowolą Jankowskim, obecnie w posiadaniu Kuliczenków, mających do 1,000 mr. ziemi dwor. *L. Ż.*

Bakowicze, ws., pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Postawy (5 w.). W r. 1865 miała 20 dusz rewiz.

Bakożyn, *Bakozin*, zaginiona ws. nad Rastawicą (dziś pow. skwirski). Należała do dóbr ks. Rożynowskich, następnie wchodziła w skład dzierżawy romanowskiej, sstwa białocerkiewskiego. Porów. *Buki* (t. I, 459).

Baksiszki, zaśc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Międzyrzecz (12 w.).

Baksza, rzeczka, w pow. bałckim, lewy dopływ Kodymy, ma źródła pod wsią t. n., mija ws. Kapuściankę i pod wsią Małym Bobrykiem ma ujście.

Baksza (ob. t. I, 85), ws., pow. bałcki, gm.

Baksza, 32 w. od Bałty, 324 dm., 1862 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła. Gmina obejmuje 8 miejscowości, mających 1,507 dym., 8,222 mk. włościan, uwłaszczonych na 15,364 dzies. Nadto w obrębie gminy znajduje się 9,001 dzies. (4,180 roli) większej posiadłości, 65 ziem skarb. i 493 dz. ziemi cerk. Cały obszar gminy obejmuje 24,923 dzies. (15,893 roli) i ma 8,925 mk.

Bakszany 1.), pow. poniewieski, ob. *Bakmany*. 2.) **B.**, pow. rossieński, ob. *Bokszany*. 3.) **B.**, w spisie z 1886 r. *Baszkany*, ws., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Wojtkuszki, 8 w. od Wilkomierza.

Bakszty 1.) folw. dóbr Dworzec, pow. słonimski. 2.) **B.**, dwór, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Okmiany, 74 w. od Szawel. 3.) **B.**, ws., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Masiady, 56 od Telsz. 4.) **B.**, ws., pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Dubicze (14 w.). Należała do dóbr Dejnarszczyzna (Wojewódzkich), miała 10 dusz rewiz. 5.) **B.**, ws. włośc. nad rzeką Niewiszą, pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. i dobra skarb. Wasiliszk (10 w.), 46 dm., 175 mk. (w 1865 r. 122 dusz rewiz.). 6.) **B.** (ob. t. I, 85), ws. włośc. i dobra skarb. nad Berezyną, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. Bakszty, 66 w. od Oszmiany, 83 dm., 913 mk. (w 1865 r. 348 dusz rewiz.). Cerkiew par., dek. wołyńskiego, 4,474 wiernych. Niegdyś dobra stołowe biskupa wileńskiego. W 1794 r. trzymał je w dzierżawie Joachim Chreptowicz. Dobra obejmowały wówczas wsi: Bakszty, Ogrodniki, Zabrzezie, Pacewicze, Ostrowce, Downary, Zubowicze, Gudziszki, Dewergi, Grabowa i kilka zaścianków. Miały 1,979 dusz. Gmina dzieli się na 3 okr. wiejskie, obejmuje 52 miejscowości, 438 dm., 4,849 mk. włościan, uwłaszczonych na 6,295 dzies. (2,330 roli). Nadto w gminie jest 75 dz. większej pos. i 71 dzies. cerk. Cała gmina ma 6,441 dzies. (2,387 roli) i 4,862 mk. 7.) **B.**, ws. i dobra, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Hermaniszki (2 1/2 w.). Ws. miała w 1865 r. 53 dusz rewiz.; dobra należały do Konarzewskich. 8.) **B.** (ob. t. I, 85), dobra, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Radoszkowicze, 1865 r. własność Bohdanowiczów. 9.) **B.**, 2, dobra (ob. t. I, 85), tamże, własność Kowalewskich.

Bakszyszki, dwie wsi, zaśc., pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 80 w. od Kowna.

Bakucie 1.) ws., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzów, 20 w. od mta pow. 2.) **B.**, ws., pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie, 5 w. od Rossień.

Bakuła, ws., pow. przasnyski, gm. i par. Baranowo, 38 w. od Przasnysza, ma 20 dm., 140 mk., 230 morg. W r. 1827 ws. rząd., 19 dm., 110 mk.

Bakumówka, ws. nad rzeką Horochowatką,

pow. wasylkowski, gm. Wincentówka, st. poczt. Kahorłyk (26 w.). par. praw. Romaszki, 72 w. od Wasylkowa, 200 dm., 1,076 mk., szkoła, 5 wiatraków. Jest częścią wsi Romaszki, z którą w końcu zeszłego wieku należała do klucza rokitniańskiego, później gen. Abakumowa.

Bakuńki, ws. pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Krajsk (5 w.). W r. 1865 miała 23 dusz rewiz.; należała do dóbr Rohozin (Kamieńskich).

Bakunowice 1.) folw., pow. słonimski, ob. Józefin. 2.) **B.**, ws i dobra, pow. czerykowski, gm. Starynka. Ws ma 35 dm., 267 mk.; dobra, dziedzictwo Kozłińskich i Rypińskiej, 653 dzies., młyn.

Bakunówka, kol., pow. włodzimierski, gm. Chorów, 31 w. od Włodzimierza, 34 dm., 168 mk.

Bakunowo, pow. sokólski, ob. *Bakuny*.

Bakuny 1.) folw., pow. prużański, 1 okr. pol., gm. Wielkie Sioło, 14 w. od Prużany. Ws ma 655 dzies.; dobra, własność Kłoczowskich, 312 dzies. 2.) **B.**, ws i fol., pow. prużański, 2 okr. pol., gm. Bajki, 17 w. od Prużany. Ws ma 13 dm., 152 mk., zarząd gm., szkoła, 256 dzies.; fol. należy do dóbr Bajki Bugrabszczyzna (Lewkowiczów). 3.) **B.** (ob. t. I, 85), w dok. *Bakunowo*, ws nad rz. Łosośną, pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Kruhlany, 21 w. od Sokółki, 343 dzies. Podług reg. pomiarowego ekon. grodzieńskiej, sioło Bakunowo należy do wójtostwa namiejskowskiego (dziś Niemiejsze) i ma 16 włók gruntu średniego, wszystkie na osadzie. Poddani mieli 40 wołów i 21 koni. Z każdej włóki płacić powinni: czynszu po 12 gr., za gęsi, kury, jajca i stacę po 6 gr., za niewody po 2 gr., za wóz siana z odwozem po 5 gr., osady po 30 gr., za gwałty po beczce żyta albo po 10 gr., za tłoiki po 12 gr. Czynsz z włók sioła osadnych płatu gotowego 20 kóp 32 gr. A owsa beczek 32, a za odwóz owsa, od każdej beczki po 5 gr., czyni 2 kopy 40 gr. 4.) **B.**, ws, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Dokudowo. W r. 1865 miała 48 dusz rewiz.; należała do dóbr Kiryanowce (Laskowiczów). 5.) **B.**, pow. rzeczycki, ob. *Bokuny*.

Balańce, pow. kowieński, ob. *Balanice*.

Balarka 1.) urocz., pow. łucki, gm. Silno, 86 w. od Łucka, 15 dm., 236 mk. 2.) **B.**, os., tamże, gm. Puddubce, 39 w. od Łucka, 5 dm., 23 mk. 3.) **B.**, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Rohaczew, 22 w. od mta pow., 62 dm., 401 mk. 4.) **B.**, chutor, pow. owrucki, gm. Łuhiny, 68 w. od Owruca, 12 dm., 92 mk. 5.) **B.**, chutor, tamże, 49 w. od Owruca. 6.) **B.**, sloboda, tamże, gm. Żubrowieze, 92 w. od Owruca, 16 dm., 111 mk. 7.) **B.**, pow. rówieński, ob. *Józefówka* (t. III, 613). 8.) **B.**, ws, pow. żytomierski, gm. Uszomierz, 63 w. od Żytomierza, 13 dm., 95 mk. 9.) **B.**, ws, pow. Żytomierski, par. praw. Wilsk (13 w.). 10.) **B. Bobrycha**, ws, pow. żytomierski, gm. Barasze,

78 w. od Żytomierza, 50 dm., 324 mk. 11.) **B. Radecka**, ws, pow. żytomierski, par. praw. Skołów. 12.) **B. Sosnowa** al. *Sosnowska*, ws, tamże. Obie należą do Sokołowskich i mają 700 dzies.

Balarnia, pow. dubieński, ob. *Majdan*.

Balbenie, dobra, pow. lepelski, własność Reuttów, 300 dzies. ziemi.

Balbinów, fol., pow. borysowski, gm. Berezyna, 16 w. od Borysowa.

Balbinowo 1.) (ob. t. I, 86), os., pow. drysieński, gm. Suszki (8 w.), kaplica katol. par. Przydrujsk, targi, st. dr. żel. 2.) **B.**, dobra, pow. lucyński, własność Aleksandra Horożańskiego, 10,932 dzies.

Balce, jezioro, w pow. święciańskim.

Balceniszki, ws, pow. władysławowski, gm. i par. Syntowty, ma 7 dm., 72 mk.

Balcerów, ws, pow. skierniewicki, gm. Dębowa góra, par. Skierniewice, ma 200 mk., 365 morg.

Balcery, dobra, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Horodek; 1865 r. własność Kalinowskich.

Balceryszki (ob. t. I, 86), ws włośc., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żyźmory (7 w.); miały 64 dusz rew. Należały do dóbr skarb. Strawieniki. Na polach wsi 2 kurhany.

Balciszki, ws, pow. dzisieński, par. Ikaż, miała 21 dusz rewiz.

Balcioniszki, ws włośc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Muśniki (10 w.). W r. 1865 miała 17 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Kiernow.

Balciuny (ob. t. I, 86), ws włośc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Troki (o 12 w.). Miała 13 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Rykonty.

Balcza, rzka, w gub. kowieńskiej, lewy dopł. Jezieruny (pr. dopł. Jury). Przybiera od lewego biegu strumień Trumpe.

Balczańce, ws, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Małaty (10 w.). Miała 28 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Inturki.

Balcze 1.) dwór, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Poniewież (o 3 w.). 2.) **B.**, *Bolcze*, dobra, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 29 w. od Rossień, własność Lewoniewskich, 612 dzies. Ob. *Balcze* i *Bolcze* (t. I, 86 i 296). 3.) **B.**, dwie wsi, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Pojrze, 84 w. od Rossień. 4.) **B.**, dwór, tamże, 4 okr. pol., gm. Sartyniki, własność Juskiewiczów, 90 dzies. 5.) **B.**, ws, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Sartyniki, 84 w. od Rossień. 6.) **B.**, dwa majątki, tamże, 84 w. od Rossień. 7.) **B.**, fol., tamże, 97 w. od Rossień, własność Jurewiczów, 106 dzies. 8.) **B. Filipiszki**, ws, tamże, 93 w. od Rossień, własność Jagminów, 130 dzies. (102 ziemi użytk., 20 lasu, 8 nieuż.). 9.) **B. Uszkapie**, ws, tamże, o 84 w. od Rossień.

Balczewo, r. 1583 *Bacziszewo*, r. 1357 *Ba-*

silissewo, wś nad rz. Bachorzą, pow. inowrocławski. W r. 1357 w Gniewkowie sąd ziemski przyznaje wies „Basilissewo“ biskupom kujawskim, jako od lat 40 przeszło zostającym w jej posiadaniu (Ulanow., Dokum., 253, 78). R. 1368 dziedzic Rajnold oddał część Balczewa pod zastaw Ottonowi Przechód (K. W. № 1593). W r. 1583 Bacziszewo, w par. Parkanie, własność Erazma i Sebast. Łakockich, płaci od 5 łan., 4 zagr. Istnieje też Bacziszewko, w którym Jerzmanowski płaci od 2 łan., 4 zagr.

Balczuniszki, wś, pow. władysławowski, gm. Pojeziory, par. Wyłkowyski (10 w.), ma 2 dm., 29 mk.

Balczuniszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzów, 17 w. od mta pow. 2.) **B.**, zaśc., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Stumbryski, 23 w. od Poniewieża.

Balczuny, wś, pow. wyłkowyski, gm. Pojeziory, par. Wyłkowyski (o 9 w.), ma 16 dm., 172 mk.

Balczuny, zaśc., pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Krakinowo, 32 w. od Poniewieża, własność Giedgowdów, 131 dzies.

Balczyski, zaśc., pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Botoki, 50 w. od Rossień.

Baldegi, w spisie z 1886 r. *Baldeje*, wś, pow. rossieński, 18 w. od Rossień.

Baldenburg, msto, pow. chojnicki. Według „Taryfy kwarty“ z r. 1771, starostwo Baldemburskie trzyma Henryk Goltz z małżonką i płaci kwarty zł. 1916 gr. 3.

Balduk, jezioro, w pow. święciańskm.

Bale 1.) wś, pow. radzyński, gm. i par. Jadów, ma 40 mk., 117 morg. 2.) **B.**, wś, pow. siedlecki, gm. Skupie, par. Mokobody, ma 18 dm., 140 mk., 372 morg. W 1827 r. 11 dm., 78 mk.

Bale, dwie wsi włoc., pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Szczuczyn. Należały do dóbr skarb. Gordziewicze.

Balejki, wś, pow. kalwaryjski, gm. i par. Ludwinów, odl. 15 w. od Kalwaryi, ma 10 dm., 49 mk.

Balejkowo (ob. t. I, 86), pow. wileński, gm. Ilino.

Balele, wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., 94 w. od mta pow.

Balenięta, wś, pow. augustowski, gm. Wołowiczowce, par. Teolin, odl. 55 w. od Augustowa, ma 14 dm., 150 mk. W r. 1827 wś przyw., 12 dm., 71 mk.

Baleńszczyna, fol., pow. kalwaryjski, gm. i par. Simno, ma 9 dm., 11 mk.

Balewka, dobra, pow. orszański, od 1858 r. własność Reuttów, 252 dzies.

Balice, wś, pow. stopnicki, par. Janina. Dziedzice B. wspomniani w dok. z 1361, 1363 i 1392 r. (Kod. W. n. 1495, 2068 i 2072). W połowie XV w. dziedzicem tu Piotr Toporezyk.

Łany km. dają dziesięcinę (do 4 grzyw.) bisk. krak. Folw., karczma i zagrodniacy pleb. w Janinie, wartości do 2 grzyw. (Dług., II, 380).

Balice, pow. krakowski. W połowie XV w. dziedzicem Ossoliński h. Topór. Trzy łany km. dają dziesięcinę bisk. krak., pozostałe łany, dwie karczmy z rolą pleb. w Małej Morawicy (Dług., L. B., II, 43).

Balicze 1.) wś nad błotami Świsłoczy, pow. grodzieński, w 1 okr. pol., gm. Łasza, 32 w. od Grodna, 296 dzies. Podług reg. pomiar. ekon. grodz. z 1558 r. sioło B. należy do wójtostwa grajewskiego i ma 8 włók. t. j. jedną młynarską osadną i 7 ciągłych. Poddani mieli 25 wołów i 15 koni. Z każdej włóki, tak ciągłej jak i osadnej płacić powinni: czynszu po 21 gr., za gęsi, kury, jajca i stacę po 6 gr., za niewody po 2 gr., za wóz siana z odwozem po 5 gr., k temu z osadnej włóki osady 30 gr., za gwałty 10 gr., za tłoki 12 gr. a z włók ciągłych robia po 2 dni w tydzień. Czyni z włóki tego sioła ciągłych i osadnej płać 5 kóp 24 gr. A owsa 16 beczek, a za odwóz owsa od każdej beczki po 5 gr., czyni 1 kopa 20 gr. 2.) **B.**, wś, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Różanka. W części należała do dóbr Rakowica w części do dóbr Ludwinów.

Baliczyńce, wś, w dawnym pow. krzemienieckim, podług reg. pobor. z 1583 r. należy do dóbr ks. Stefana Zbaraskiego, wwdy trockiego. W spisach nowszych niepodana.

Baliki, wś, pow. nowoaleksandrowski, w 2 okr. pol., gm. Widze, 47 w. od mta pow.

Balimoje, os., pow. maryampolski, gm. Michaliszki, par. Płutyski, ma 1 dm., 9 mk. W r. 1827 był 1 dm., 15 mk.

Balin 1.) w dok. *Balino*, wś, pow. turecki. Wspominana r. 1346 jako własność Skarbimira (K. W. n. 1516). 2.) **B.**, wś, pow. rypiński, gm. Pręczki, par. Żałe, odl. 5 w. od Rypina, ma 14 dm., 157 mk., 49 morg. W dok. z 1347 Sulisław „de Balino“ brat Racława (Raczeslaus) z Żórawina (Ulanowski, Dokum. 315 n. 30).

Balin, u Długosza *Balylyna*, pow. chrzanowski. W połowie XV w. łany km. dają dziesięcinę kościołowi w Sławkowie, folw. pleb. w Kościeleu (Dług., II, 203).

Balin (ob. t. I, 87). dobra, pow. drysieński, mają 999 dzies. Dawniej wś Skomorochy, należała do dóbr Leonpol (Łopacińskich), drogą wianą przeszły do Antoniego Szadurskiego, dziś córki ich Moniki Benisławskiej. Jest tu kaplica katol. w par. Rosica, fundacyi Szadurskich około 1822 r.

Balin 1.) (ob. t. I, 87), mstko nad rz. Mukszą, pow. kamieniecki, gm. Smotrycz, st. poczt. Jarmolińce, 243 dm., 1649 mk., cerkiew, synagoga, szkoła. W 1530 r. wraz ze slobodą Nowosiółką płaci od 5 plugów, miała cerkiew. W 1565 r. królewszczyzna, w dzierżawie Lanckorońskiego, ssy skolskiego, który wnosi od 11 plugów, 1

popa, 2 kół młyn. W 1578 r. Mikołaj Lanekoroński z B. i Nowosiółki wnosi od 11 pługów, popa i koła młyńskiego. W 1629 r. dzierżawa do sstwa kamienieckiego, wraz z Okninem i Czermną w posesyi Krzysztofa Koniecpolskiego, ssty stryjskiego, czyni 753 fl. 4 gr. 5 den. W 1661 r. zupełnie spustoszony. Obecnie Ludwik Sadowski ma tu 430 dzies. (62 lasu). 2.) **B.** (ob. t. I, 87), wś, pow. lityński, gm. Sosenska 127 dm., 650 mk., cerkiew, szkoła, młyn wodny.

Balinadyszki, pow. szawelski, ob. *Balan-dyszki*.

Baling, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Soloki, 16 w. od mta pow.

Balingródek (ob. t. I, 88) al. *Balinpol*, mstko, pow. święciański, na pograniczu wileńskiego, 1 okr. pol., 32 w. od Lidy, 40 od Wilna, 34 mk.; własność Turcewiczów.

Balinia, chutor, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Naciuny, 72 w. od Poniewieża.

Balinka, wś, pow. augustowski, gm. Sztabin, par. Krasnybór, 16 w. od Augustowa. Leśnictwo rządowe balińskie obejmuje 43,966 morg. lasu.

Balinka, wś, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Surwiliszki, 59 w. od Kowna.

Balinówka al. *Balińska slobódka*, wś nad Mukszą, pow. kamieniecki, okr. pol. Maków, gm. Smotrycz (o 9 w.), par. katol. Zalesce, praw. Balin, st. poczt. Nihin (5 w.), 23 w. od Kamieńca, ma 22 dm. Własność większa (431 dzies.) należy do Bolesł. Janowicza.

Balinowo 1.) dobra, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Kierceliszki; 1861 r. Małochowców. 2.) **B.**, folw. attyn. Rozenmujży, pow. rzeżycki.

Balinpol, pow. święciański, ob. *Balingródek*.

Baliszki, wś i dobra, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Rozalin, 41 w. od Poniewieża. Dobra należą do Zieleńskich i mają 285 dzies.

Balkowce, w dokum. *Bańkowce*, wś nad rzeką Niekuda, dopł. stawu korostowskiego (spływającego do Zbrucza), pow. starokonstantynowski, na pograniczu od Galicji, gm., st. poczt. i dr. żel. Wołoczyska (o 5 w.), odl. 85 w. od St. Konstantynowa. Otoczona od wschodu, południa i zachodu rzeczką, ma 174 dm., 793 mk. Poprzednio z wchodzącą w skład par. wsią Korostowa miała 119 dm., 939 mk. praw. i 1279 kat. Cerkiew z drzewa wznies. 1750 r., odnowiona 1853 r. Cerkiew filialna we wsi Wołezkowce. Szkoła (od 1885 r.), 2 młyny wodne. Miejscowość falista bezleśna; gleba czarnoziemna. W 1583 r. należy do włości manaczyńskiej ks. Andrzeja Wiśniowieckiego, wwdy wołyńskiego, który wnosi ztąd od 11 dym., 13 ogr., 2 kół wałn. Następnie własność hr. Józefa Potockiego, przeszła potem do hr. Fryderyka Józefa Moszyńskiego, dalej córki jego hr. Józefa

Szembek, obecnie Anieli Leduchowskiej, mającej 225 dzies.

Balle, wś i fol., pow. kalwaryjski. Młynia podana (ob. t. I, 89); wś t. n. nie istnieje w pow. kalwaryjskim.

Balnie, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Erżwilek, 40 w. od Rossień.

Balnieliszki, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Erżwilek, o 42 w. od Rossień.

Balnów, dobra, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Stefanpol, dawniej Bałewiczów, obecnie Okuszków. Kaplica katol. par. Hermanowicze. (Ob. t. I, 89 i 117 *Balnów*, młynie.)

Balsie 1.) wś, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Tryszki, 55 w. od Szawel. 2.) **B.**, dwa majątki, tamże, 54 w. od Szawel. Jeden należy do Ant. Moro, ma 64 dzies. (Ob. t. I, 89 *Balse* i 302 *Bolsie*). 3.) **B.**, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Krupie, 39 w. od Szawel.

Balsiszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Dryświaty, 30 w. od mta pow. 2.) **B.**, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Korciany, 53 w. od Telsz.

Balskie, wś i fol., pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Sartyniki, 72 w. od Rossień.

Balszyszki, zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Niemenezyn (5 w.). Należał do dóbr Bezdany (Łopacińskich).

Baltinelis, jezioro, w pow. nowoaleksandrowskim, na obszarze fol. Gierkany, należącego do dóbr Dukszty. Zajmuje 2 morg., głębokość dochodzi do 4 sąż. 3 st., dno piaszczyste, pokryte mechem wodnym, woda czysta. Otoczone wzgórzami, pokrytymi lasem sosnowym, brzegi niskie, piaszczyste. Poławiają się w niem okonie i jazgarze.

Baltmiszki, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Korciany, 44 w. od Telsz.

Baltyn (ob. t. I, 91), dobra skarb., pow. dźwiński (dyneburski), par. katol. Krasław, w XVII i XVIII w. wraz z dobrami Skajsta własność Wołosowskich, od których nabył Plater i nadał kościołowi w Krasławiu.

Baltyniki *Wielkie i Małe*, dwie wsi, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Wornie, 21 w. od Telsz.

Balucie, wś, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Michałowo (17 w.). Należała do dóbr Zułowo (Piłsudzkich), miała 24 dusz rewiz.

Balukiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Brasław, 51 w. od mta pow.

Baluniszki, dobra, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Popielany; własność Daukszów, 2,224 dz.

Balzeryszki, dwór, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 83 w. od Poniewieża.

Bałabanówka, fol. dóbr Nikitycze, pow. prużański.

Bałabanówka 1.) (ob. t. I, 92), mstko nad Tykiczem Uhorskim, pow. lipowiecki, gm. Podwysokie, st. poczt. Daszów (18 w.), 42 w. od

Lipowca, 478 dm., 2,997 mk., cerkiew drewn. z 1744 r., szkoła cerk., 2 młyny, 6 wiatraków; targi co poniedziałek. Własność większa ma 2,052 dzies. i należy obecnie do spadkobierców Józefa Jaroszyńskiego. Nadto Stefan i Henryk Tarnowscy posiadają tu 112 dzies. Podług reg. pob. wwdztwa bractwa bractwa z 1629 r. Stefan Chmielecki wnosi z B. i Łukaszówki z 1,006 dym. W 1664 r. B. była własnością ks. Dymitra Wiśniowieckiego, wwdy bełzkiego; spustoszona. 2. **B.**, ws nad rz. Żwanem, dopł. Dniestru, pow. uszycki, okr. pol. Wierzbowice, gm. i par. kat. Struga Wielka (5 w.), st. poczt. Uszyca Nowa (12 w.), ma 123 dm., cerkiew. Należała do Stępowskich.

Bałabańszczyzna, ws, pow. drysieński, par. Zabiały.

Bałabany, ws, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Krewa (2 w.). W r. 1865 miała 22 dusz rewiz.; należała do dóbr Czerkasy.

Bałabówka, ws, pow. wieliski, gm. Makłoki.

Bałabowszczyzna, okolica, pow. mścisławski, gm. Lubawice (15 w.).

Balachonówka, ws, pow. klimowicki, gm. Zahustyn, 47 dm., 348 mk.

Bałagan, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 32 w. od Wilkomierza.

Bałagółka, os., pow. sochaczewski, gm. i par. Młodzieszyn, ma 12 mk., 2 morgi.

Bałajca, rzka, pow. nowogródzki, lewy dopł. Niemna, gm. Wsielub.

Bałaje 1.) ws, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Postawy (21 w.). Miała 43 dusz rewiz. 2.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Jazno. Należała do dóbr skar. Pawłowice, miała 12 dusz rewiz.

Bałajewszczyzna, ws, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. i dobra (ks. Puzynów) Ihumenowo. W r. 1865 miała 13 dusz rewiz.

Bałakiry (ob. t. I, 94), ws, pow. kamieniecki, st. poczt. Jarmolińce, 93 dm., 688 mk., cerkiew paraf. W 1661 r. zniszczona. Obecnie Bolesław Wilezopolski ma tu 587 dzies.

Bałakleja (ob. t. I, 94), ws nad Taśminą i przy dr. żel. chwastowskiej, pow. czerkaski, gm. i st. poczt. Smiła (10 w.), 36 w. od Czerkas, 944 dm., 3,851 mk., cerkiew par. drewn. z 1848 r., na miejscu dawniejszej z 1720 r., szkoła, przyst. dr. żel., 9 wiatraków. Przy wsi os. fabr. z cukrownią, mająca 154 dm., 594 mk. Cukrownia wyrabia piasek dla rafinerii śmiłańskiej i zatrudnia 650 robot. Ws ta wymieniona w jarłyku Mendli Gireja z 1506 r. pod nazwą Bałykły. W 1537 r. kn. Włodzimierz Hliński Putyński sprzedaje Radywonowo (Żabotyń) i inne dobra, do których i B. należy, bojarowi czerkaskiemu Zubrykowiczowi. Prawie w sto lat potem (1633 r.) ostatnia spadkobierczyni rodu Korzeniowska, sprzedaje Radywonowo i inne hetm. Koniecpolskiemu za 24,000 złp.

Chmielnicki zagarnia na swą własność B. z Medwedówką, Żabotyńem i Kamionką. W 1659 r. B. i Orłowiec nadane zastają Konstantemu Wyhowskiemu i choć na prośbę Stanisława Koniecpolskiego, wnuka hetmana, sejm nakazuje powrót do dóbr, faktycznie nie można było dostać się do nich. Trwały długie zatargi pomiędzy sukcesorami Koniecpolskich i nabywcą ich praw Lubomirskim z jednej i Jabłonowskimi, chcącymi przywłaszczyć dobra, z drugiej strony. Ostatecznie wygrali Lubomirscy. Od nich nabywa B. z kluczem mlińskim hr. Samojłów, który w 1820 r. daje ją córce swej, właścicielce Smiły, hr. Bobryńskiej.

Bałale, w spisie z 1886 r. *Balanie*, ws, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kielmy, 38 w. od Rossien.

Balamutówka 1.) ws nad Rastawicą, pow. skwirski, gm. i st. poczt. Rużyn (1 w.), st. dr. żel. Zarudynce (7 w.), 31 w. od Skwiry, 264 dm., 1,863 mk., cerkiew drewn. z 1845 r. na miejsce dawniejszej z 1740 r. B. stanowi przedmieście Rużyna, na praw. brzegu Rastawicy. B. wraz z Rużynem obejmuje 2,883 dzies. i należy do Ant. Złotnickiego. 2.) **B** (ob. t. I, 94), ws, pow. proskurowski, 118 dm., 705 mk., cerkiew. szkoła, młyn, cegielnia. W 1583 r. własność Sieniawskich, płaci od 1/2 pług, 3 ogr. po 4 gr. Obecnie należy do Ancyforowa, mającego tu 671 dzies.

Balan, dwór, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Konstantynów, 7 w. od Wilkomierza.

Balańce al. *Balanice*, okolica, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Janowo, 47 w. od Kowna. Mają tu Bortkiewiczowie w dwóch działach 70 dzies.; Żebrowscy w 2 działach 51 dzies.; Kwietkowie 60 dzies.; Mimońscy 8 dzies.; Sudykowie 32 dzies.; Szadziewiczowie 21 dzies.

Balandyce, ws i dobra, pow. kobryński, 5 okr. pol., gm. Odryżyn, 83 w. od Kobrynia. Ws ma 766 dzies.; dobra, własność Prozorów, mają z fol. Smolnik i chutorami: Waszczyn, Ułasowce i Zarydzielnica 3,694 dzies.

Balandyna (ob. t. I, 94), ws nad Taszłykiem Suchym, pow. czechryński, gm. Telepin, st. poczt. i dr. żel. Kamionka (15 w.), 60 w. od Czechrynia, 742 dm., 3,460 mk., cerkiew drewn. z 1855 r., szkoła, 22 wiatraków. Ws należała do dóbr gen. Dawydowa, po śmierci jego w 1829 r. rozdzielona na części pomiędzy wierzycieli. W 1840 r. było tu 11 folwarków. W 1863 r. posiadali tu części: Dawydowie (630 dzies.), Borens i Dobrowolski (1,560 dzies.), Józef Brudzewski (899 dzies.), Rogowski (606 dzies.), Przyszychowski (420 dzies.) i Kładkiewicz (630 dzies.). Obecnie posiadają tu: Dobrowolski 1,022 dzies. (z częścią Osietniażki), Rogowski 594 dz., Puszkarew 274 dz., Nowakowska 261 dz., Kładkiewicz 220 dz., Pleski

216 dzies. i 8 drobniejszych części (od 54 do 188 dzies.).

Balandyski 1.) dobra, pow. rossieński, gm. Taurogi, 72 w. od Rossień. 2.) **B.**, ws, tamże, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 84 w. od Rossień. 3.) **B.**, w spisie z 1886 r. *Balinadyski*, dwór, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawlany, 42 w. od Szawel.

Balandzie 1.) ws, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Eleonorów, 60 w. od Kowna. 2.) **B.**, ws, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 30 w. od Rossień. 3.) **B.**, w spisie z 1892 r. *Balandzinie-Balandyski*, osada, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Taurogi, 58 w. od Rossień. 4.) **B.**, ws, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Erzwilek, 37 w. od Rossień.

Balanie, pow. rossieński, ob. *Balale*.

Balanówka 1.) chutor nad rz. Rohiezem, pow. kijowski, gm. i par. praw. Hostoml, 26 w. od Kijowa, 3 dm., 18 mk. Była tu gorzelnia, browar i fabryka mączki cukrowej. Stanowi właściwie przedm. Hostomla. Własność niegdyś Jakubowskich, od 1803 r. Morzkowskich, od 1831 r. Berezowskich, obecnie Krasowskiego, mającego tu 891 dzies. 2.) **B.** (ob. t. I. 94), ws, pow. olhopolski, gm. Piatkówka, 393 dm., 4,112 mk., 2 cerkwie, szkoła, młyn, gorzelnia. W 1629 r. mstko, należało do ks. Zbaraskich i miało 361 dm. Potem przeszło do ks. Wiśniowieckich. W 1664 r. spustoszone. Na początku b. wieku jest w posiadaniu Sobańskich i przy podziale majątku B. z całym kluczem dostaje się Hieronimowi. Obecnie B. z fermą Jakubówką należy do hr. Maryi Potockiej (z Wysokiego Lit.) i ma 4,816 dzies. ziemi (w tem 1,695 lasu i 850 nieuż.).

Balasze 1.) ws i zaśc., pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Zanarocz. W r. 1865 miały 32 dusz rewiz.; należały do dóbr Augustowo (Świąteczkich). 2.) **B.**, ws, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Rabuń (16 w.), miały 38 dusz rewiz. jednodworców; należały do dóbr skarb. Huby. 3.) **B.**, ws, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Balaszewicze, ws nad rz. Ptycz, pow. bobrujski, okr. pol., st. poczt. i gm. Hłusk (4 w.), 44 w. od Bobrujska, ma 49 osad. Dawniej należała do dóbr Zarzece, dziś własność Legatowiczów.

Balaszkawszczyzna, fol., pow. miński, gm. Pierszaje, 70 w. od Mińska.

Balaszkówka, fol., pow. rzeczycki, gm. Horwał, 23 w. od Rzeczy, należy do domin. Horwał, własność dawniej Chołodowskich, obecnie Lubowa.

Balbaje, ws, pow. wieliski, gm. Serteje.

Balbaryszki, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Kiemielski (2 1/2 w.). Należał do dóbr Świrany (Gielińców).

Balbarze Ruskie, ws nad rz. Fejmanką

pow. rzeżycki, gm. Sałujony, 18 dm., 124 mk., zarząd gminy, szkoła, szpital.

Balbasowo, ws, pow. orszański, gm. Barań.

Balbieczyn, ws, pow. czauski, gm. Horodek, 32 dm., 236 mk.

Balbieczyno, ws, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. i dobra (ks. Puzynów) Ihumenowo. W r. 1865 miała 33 dusz rewiz.

Balbuki, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. i dobra (w 1865 r. Byszewskich) Lynputy (10 w.).

Balcyny, w dok. *Balczan*, ws, pow. ostródzki. R. 1347 nadana została na prawie chełmińskim, Mikołajowi z Ryczkowa przez Henryka Tusmer. (K. W., nr. 1,262).

Baldajnie, ws, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kielmy, 29 w. od Rossień.

Baldon, ws i fol., pow. kaliski, gm. Żydowo, par. Chełmce ob. *Stobno* (t. XI).

Baldowo, ws, pow. lipnowski, gm. i par. Czarne, 8 w. od Lipna, ma 8 dm., 35 mk., 535 morg.

Baldrzychów, w dok. *Bladricou*, ws, pow. łęczycki. R. 1176 nadany klasztorowi w Sulejowie przez Piotra, arcyb. gnieźn. (K. W., nr. 587). Wymieniony w r. 1229 wśród włości klasztoru sulejowskiego. W r. 1308 odnawia Władysław ks. krakow. nadany dawniej już przywilej na prawo niemieckie dla B. i innych włości klasztornych. W r. 1298 klasztor sulejowski zamienia swe wsi: B., Zagórzyce i Dąbrowę z ks. Władysławem Łokietkiem na wsi książęce: Boryniehsko, Syroki, Łęgowice i Lubienie. Opat zastrzega sobie prawo patronatu w B. i daniny w zbożu (mieszne) dla kościoła św. Idziego w Baldrzychowie i dwór (curia) wolny w mieście książęcy Władysław zwany. (Kod. dypl. pol., III, 165).

Baldrzychowska góra, dawniej *Baldrzychowa*, ws, pow. łęczycki. Dok. z 1176 r. nadana klasztorowi sulejowskiemu wraz z kościołem i jego dziesięcinami. Wieś nadał książę a kościół z dziesięcinami Piotr arcyb. gnieźn. Wspominana w dok. z 1308 r. jako włość klasztorna.

Baldyczew, sstwo, w wojew. połockiem, w 1712 r. było w dzierżeniu Fran. Rypińskiego.

Bałka Gliniana 1.) al. *Kontuszówka*, ws, pow. zwinogrodzki, gm. i st. poczt. Kalihórka Mokra (o 8 w.), par. praw. Wesoły Kut, 80 dm., 137 mk., 2 wiatrak. Zasiedlona przez jednodworców i mieszczan pochodzenia polskiego. W epoce uwłaszczenia włościan należała do Jenochina. 2.) **B. Lisicza**, wś w pobliżu rz. Wyśi, pow. zwinogrodzki, gm. i par. praw. Petrykówka (o 5 w.), st. poczt. Kalihórka Mokra (o 7 w.), odl. 35 w. od Zwinogrodki, 194 dm., 1118 mk., szkoła. Osadzona na gruntach sstwa zwinogrodzkiego w połowie zeszłego stulecia przez Rufina Korycińskiego.

Bałkajcie, wś i dobra, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Janiszki, 49 w. od Szawel. Kaplica katol. par. Janiszki.

Bałkarcie, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłów, 17 w. od Rossień.

Bałki, fol., pow. sokołowski, gm. Sabnie, par. Sokołów, ma 4 dm., 6 mk., 510 morg.

Bałki, przedmieście Baru, pow. mohylowski, 98 dm.

Bałków, wś, pow. włoszczowski, gm. Radków, par. Dzierzgow, 15 w. od Włoszczowy. W r. 1827 było 25 dm., 236 mk.

Bałnupis, dwór, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie, 25 w. od Rossień.

Bałojkis, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Brastaw, 67 w. od mta pow.

Bałonie 1.) fol. dóbr Kietunigordy (Plate-rów), w pow. telszewskim. 2.) **B**, wś, tamże, gm. Gałonów, 17 w. od Telsz.

Bałtakarcie, *Bałtakarcze*, wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uszpol, 69 w. od Wilkomierza.

Bałtakiszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 40 w. od mta pow. 2.) **B**, wś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Łukniki, 53 w. od Szawel.

Bałtamura, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Oknista, o 80 w. od mta pow.

Bałtaniszki 1.) zaśc., pow. wilkomierski, 5 okr. pol., gm. Onikszy, 50 w. od Wilkomierza. 2.) **B**, wś, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Daugieliszki (o 7 w.). Należała do dóbr Przyjaźń (Kamińskich).

Bałtas (*Biale*), jezioro, w pow. nowoaleksandrowskim, w dobrach Dukszy. Zajmuje 34 mr., głębokość dochodzi 6 sąż.; dno bez kamieni. Obfituje w okonie i jazgarze. Należało dawniej do dóbr Smółwy, fol. Gierkany.

Bałtele, w spisie z 1886 r. *Baltenie*, wś, pow. wilkomierski, 5 okr. pol., gm. Onikszy, 51 w. od Wilkomierza.

Bałteryszki, wś włośc. i dobra skarb., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Jewie. Miały 65 dusz rewiz.

Bałtkalnie, wś, pow. rossieński, 5 okr. pol., gm. Wewirżany, 126 w. od Rossień.

Bałtkoje, wś, pow. władysławowski, gm. Giełgudyszki, par. Szaki, odl. 30 w. od Władysławowa, ma 7 dm., 117 mk. W r. 1827 wś pryw., 9 dm., 46 mk.

Bałtmyszki, w spisie z 1886 r. *Boltmiszki*, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłów, 21 w. od Rossień.

Bałtokarcie, wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Poniemuń, o 73 w. od mta pow.

Bałtomory, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Oknista, 80 w. od mta pow.

Bałtoszyszki, wś, pow. sejneński, gm. Lejpuny, par. Liszewo, odl. 45 w. od Sejna, ma 8 dm., 79 mk.

Bałtów, u Długosza *Baluthow*, wś, pow. iłżecki. W połowie XV w. istniał tu kościół par. drewniany, p. w. św. Andrzeja. Patronem był Warsz h. Rawa. Do kościoła należała dziesięcina z łan. km., karczem i folwarku, wartości do 10 grzyw. We wsi siedziało przeszło 10 garn-carzy (Dług., II, 509).

Bałtrajszyszki, zaśc. i dwór, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szymkajcie, 24 w. od Rossień.

Bałtroliszki, wś, pow. maryampolski, gm. Gudele, par. Skrawdzie, ma 4 dm., 30 mk.

Bałtromiejowce, wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Parafianów (o 3 w.). W r. 1864 miała 42 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Wołko-laty.

Bałtromiejszki, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Taurogi, 68 w. od Rossień.

Bałtromiszki, wś i fol., pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Wieprze, 30 w. od Wilkomierza, Karpow ma tu 500 dzies. a Janowicz 190 dzies.

Bałtromorgi, wś, pow. maryampolski, gm. Michaliszki, par. Płutyszki, ma 3 dm., 33 mk.

Bałtrukowszczyzna, wś, pow. dzisieński, 3 okr. pol. Należała do dóbr Leonpol, miała w 1865 r. 28 dusz rew.

Bałtrusie, wś, pow. władysławowski, gm. Gryszkabuda, par. Pilwiszki, odl. 20 w. od Władysławowa, ma 17 dm., 139 mk. W r. 1827 wś rząd. par. Gryszkabuda, 17 dm., 112 mk.

Bałtruszajcie, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Taurogi, 62 w. od Rossień.

Bałtruszyszki, wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 54 w. od Rossień.

Bałtrybis, zaśc., pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Wornie, 35 w. od Telsz.

Bałtrymy, os., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Ilłoki, 50 w. od Telsz.

Bałtryszki 1.) dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 56 w. od Kowna. 2.) **B**, fol., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Antolepty, par. Dusiaty, o 21 w. od mta pow., własność Zawadzkich, 35 dzies. lasu, 2 nieuż. Dawniej należał do Stefaniszek.

Bałtuniszki, wś włośc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Hoduciszki. Miała 16 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Stojaciszki.

Bałtupie, wś, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Kowarski, 21 w. od Wilkomierza.

Bałtusze, fol., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Czadosy, 60 w. od mta pow. Własność Kościolkowskich (90 dzies.) i Taluniewiczów (70 dzies.).

Bałtyberżys, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tauroginie, 33 w. od mta pow.

Bałtynowa (ob. t. I, 97 s. v. *Baltynów*), okolica, pow. lucyński, gm. Bałtynowa, 47 w. od Lepla, kościół par. kat., młyn, 4 jarmarki. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 105 miejscowości, mających 290 dm. włośc. (obok

580 innych), 6,517 mk. włościan, uwłaszczo-
nych na 13,827 dzies. Nadto w obrębie gminy
znajduje się 47,617 dzies. (1,345 roli) większej
posiadłości, 41 dz. ziemi skarb.

Bałysze, zaśc., pow. wiłkomierski, 4 okr.
pol., gm. Owanta, 52 w. od Wiłkomierza.

Bałyszewo, zaśc., pow. wiłkomierski, 4 okr.
pol., gm. Owanta, 48 w. od Wiłkomierza.

Bałucka wola, wś i fol., ob. *Wola Bałucka*
(t. XIII).

Bałucz stary, kol., pow. łaski, gm. Bałucz,
par. Borszewice, ma 26 dm., 195 mk., 386 mr.

Bałundzie, wś, pow. wiłkomierski, 3 okr.
pol., gm. Żmujdki, 22 w. od Wiłkomierza.

Bałundziszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksan-
drowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 52 w. od mta
pow. 2.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 2 okr.
pol., gm. Bohiń.

Bałuszki 1.) wś i folw., pow. poniewieski,
3 okr. pol., gm. Girsudzie, 33 w. od Poniewieża.
2.) **B.**, wś, tamże, 1 okr. pol., gm. Nowemiasto,
14 w. od Poniewieża.

Bałuty, przedmieście Łodzi. W r. 1880 B.
stare, wieś w gm. Radgoszcz, miały 16 dm.,
262 mk., 112 morg. B. *nowe*, 6 dm., 38 mk.,
16 morg. B. *nowe*, kolonia, 456 dm., 5,438
mk., 196 morg.

Bałuzyski, wś, pow. lidzki, 2 okr. pol.,
gm. Bieniakonie (11 w.). Należała do dóbr So-
koleńszczyzna, miała 13 dusz. rewiz.

Bałwan, os., pow. jampolski, gm. Pieńkowa.

Bałwaniszki (ob. t. I, 98), wś i dobra, pow.
oszmiański, 1 okr. pol., gm. Holszany (8 w.).
W r. 1865 miała 46 dusz rewiz.; dobra należały
do Minejków.

Bałwanówka, fol., pow. czerykowski, par.
kat. Worodźków, 139 dzies.; własność Iliniczów.

Bałwany al. *Bałwan*, dwie wsi nad dopł.
Łani, pow. słucki, gm. Hrycewice, 47 w. od
Słucka. B. *Wielkie* mają 34 osad. B. *Małe*
15 osad.

Bały 1.) zaśc., pow. szawelski, 1 okr. pol.,
gm. Szawle. 2.) **B. Żółpie**, pow. rossieński, ob.
Żółpie.

Bałyki, wś nad Dnieprem, pow. kijowski,
gm. i par. katol. Ryzyszczów (3 w.), 87 w. od
Kijowa, wzgórzem przedzielona od wsi Szezu-
czynka (Czuczynka), ma 89 dm., 612 mk.,
5 wiatraków, 599 dzies. dwor. Wś osadzona
została w końcu XVI w. przez wójta kijowskie-
go (od 1592 do 1613 r.) Iwana Bałykę, w 1618
r. w posiadaniu Jana Czerniszowskiego, nadana
potem monasterowi ryzyszczewskiemu, od po-
czątku zeszłego wieku stanowiła uposażenie
klasztoru trynitarzy w Ryzyszczewie, sprzedana
po r. 1800 przez skarb Romanowi Maszewskie-
mu, obecnie Bajkowskich.

Bałyżek, rzka, w pow. jampolskim, lewy
dopł. Muraszki. Zaczyna się we wsi Teleliń-

ce, płynie z półn. ku połd., mija Mołczany i po-
wyżej Andrzejówki ma ujście.

Bałzenie, wś włośc., pow. wilejski; 3 okr.
pol., gm. i dobra skarb. Miadzioł (9 w.). Miała
46 dusz rewiz.

Bambaly 1.), w spisie z 1886 r. *Bombily*,
dwór, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Pom-
piany, 23 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, dwór,
pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Krupie, 56 w.
od Szawel.

Banach, wś, pow. nowoaleksandryjski (Pu-
ławy), gm. i par. Baranów. W r. 1827 było
8 dm., 50 mk.

Banachów, os., pow. kolski, gm. Drzewce,
par. Umień, ma 3 dm., 15 mk. W r. 1827 było
4 dm., 40 mk.

Banachowizna, wś, pow. radzyński, gm.
Ręczaje, par. Cygów, ma 111 mk., 200 morg.

Banachy 1.) os., pow. warszawski, gm.
i par. Okuniew, ma 16 mk., 26 morg. 2.) **B.**,
wś, pow. lipnowski, gm. Bobrowniki, par. Kikoł,
ma 2 dm., 17 mk., 41 morg.

Banajcie, wś, pow. władysławowski, gm. Ki-
dule, par. Sudargi, ma 10 dm., 94 mk.

Banaszki (ob. t. I, 98), wś, pow. łatyczow-
ski. Niegdyś we włości kuźmińskiej pow.
krzemienieckiego.

Banat, os., pow. jędrzejowski, gm. Mierzwin.
Odl. od Jędrzejowa 7 w.

Bancaniszki, wś, pow. dźwiński (dynebur-
ski), par. Krasław.

Bancewice, wś, pow. lidzki, 1 okr. pol.,
gm. Tarnowszczyzna (6 w.). Miała 16 dusz
rewiz.

Bañczany, wś, pow. dźwiński (dyneburski),
par. Krasław.

Bandeki, wś, pow. wieliski, gm. Czeple.

Bandory, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol.,
gm. Żagory, 54 w. od Szawel.

Bandurówka, *Bondurówka* (ob. t. I, 305),
wś, pow. braclawski, na pograniczu lipowieckie-
go, gm. Rubań, st. poczt. Niemirów, 92 dm.,
414 mk., cerkiew, 600 dzies. dwor. Należy do
Tarutina.

Bandury, wś, pow. nowoaleksandrowski,
3 okr. pol., gm. Słobódka, par. Zawierz, 82 w.
od mta pow.

Bandury, wś, pow. braclawski, gm. i st.
poczt. Niemirów, 260 dzies. Należy do ks.
Maryi Szezerbatowej, wnuczki Bolesława Potoc-
kiego.

Bandyszówka, wś nad Murachwą, pow.
jampolski, gm. Babczyńce, 38 dm., 730 mk.,
cerkiew par., st. poczt.

Bandziłowo, wś, pow. drysieński, par. Ro-
sica.

Bandziny, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol.,
gm. Jurborg, 61 w. od Rossień.

Bandziszki, wś, pow. lidzki, 2 okr. pol.,

gm. Ejszyski (12 w.). Należała do dóbr Wersoka (Narbutów).

Bania, ws, pow. janowski, gm. Modliborzec, par. Potok wielki.

Baniany (ob. t. I, 99), dobra, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Pompiany, 29 w. od Poniewieża; własność Puzynów, 1,330 dzies., gorzelnia, kaplica katol. par. Pompiany.

Banie, w dok. *Bane*, ob. *Bdanie*.

Banin, ws, pow. włocławski, gm. Pyszkowo, par. Chocień, ma 126 mk., 120 morg.

Banino, ws, pow. kartuski, leży pod Gdańskiem. Należała do klasztoru Cystersów w Oliwie; przyjął ją pod opiekę i obdarzył przywilejami Przemysław II, ks. wielkopolski r. 1291 i 1295 r. (K. W., nr. 670, 739, 2,060, 2,061).

Baniocha, ws i fol., pow. grójecki, gm. Kąty, par. Słomczyn, ma 166 mk., 842 morg. dwor. i 29 włóść. Przyst. kolejki na linii: Warszawa—Góra Kalwaria. W r. 1827 było 9 dm., 77 mk.

Banioniszki, ws, pow. maryampolski, gm. Chlebiszki, par. Płutyski, ma 4 dm., 63 mk.

Baniówka, rzeczka, lewy dopł. Niesety. Zaczyna się w moczarach lesistych, w pow. ihumeńskim, w gm. Dołhe, 4 w. w kierunku pld.-zach., wkracza w pow. bobrujski, gm. Bacewicz i ubiegłszy 5 w. ma ujście.

Baniszki 1.) al. *Breže*, zaśc., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 84 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, dwór, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Erzwilek, 40 w. od Rossień. 3.) **B.**, zaśc., pow. wileński, 6 okr. pol., gm. Mickuný (10 w.). Należał do dóbr Kojrany.

Baniuki, ws, pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. Wasiliszki (2 w.).

Bańki 1.) (porów. t. I, 99 s. v. *Banki Stare*), okolica, pow. bielski gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Rajsk, 5 w. od Bielska, 243 dzies. 2.) **B.**, ws, pow. mohylowski, gm. Ciecierzyn (3 w.).

Bankiszki, ws, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Pniew, 10 w. od Poniewieża.

Banków, ws, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. Wołożyn. W r. 1865 miał 43 dusz rewiz.; należy do dóbr Pierszaje.

Banków-Roh, ws, pow. ihumeński, gm. Jurawicze, 24 w. od Ihumenia.

Bańkowo, dobra, pow. bychowski, własność Bańkowskich, 1,108 dzies.

Bankowszczyzna, ws, pow. miński, gm. Zasław, 14 w. od Mińska.

Banoniszki, ws, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Pompiany, 15 w. od Poniewieża.

Banowice, dziś *Baniowice*, ws, część gm. Droginia w pow. myślenickim. W połowie XV w. dziedzicem tu był Stojowski h. Gryf. Wiosna miała 14 łan. km., z tych 9 dawało dziesięcinę snopową (do 6 gr.) wikaryuszowi prebendy Marchockiej w Krakowie a 5 dziesięcinę pienię-

żną po 6 gr. z łanu. Fol. dawał pleb. w Trzemeszynie. (L. C., I, 137).

Banten, jezioro, w pow. święciańskim.

Bar (ob. t. I, 100), mto nad Rowem, pow. mohylowski. W 1542 r. jeszcze w reg. pob. jako Rów (Roff), spustoszony, nie daje. W 1565 r. wsie okoliczne dają podymnego i puszkarszczyzny 14 zł. 20 gr. Z trzech mstek, składających Bar, rocznie dochodu 411 zł. 25 gr. i 15 den. W 1578 r. B. przynosi wogóle 9,611 zł. 28 gr. W 1583 r. wnoszą: od 6 szynkarzy po 1 zł., od 9 rzemieśln. po 2 zł., od 51 rzem. różnych po 1 zł., od 2 popów, 2 kół dziedzic. i 1 rocznego. Podług lustracji z 1616 r. ststwo było w posiadaniu Stanisława Żółkiewskiego, wwody kijowskiego. Czyniło wówczas 8,596 fl., z czego odrzuciwszy 1,000 fl. na budynek i 1,500 fl. na podskarbiego, urzędniki i na straż, pozostaje 6,095 fl., od których przychodzi na kwarty 1 219 fl. W r. 1629 ststwo było w posesyi Stanisława Koniecpolskiego wwody sandomierskiego, hetmana polnego koronnego. Czyniło 7,083 fl. 1 g. 5 dn. Konstytucyą 1774 r. dobra Bar uwolnione od 7 rat kwarty, pogłównego żydowskiego, uznane za dziedziczne i komisya ma je ograniczyć. Uchylone na niej dożywocie Rzewuskiej, wwodzinny wołyńskiej. Skarb ma spłacić 70,000 złp., w 1789 r. zmniejszono na 35,060 złp. Zastępco miał spłacić hetman Ksawery Braniccki. W r. 1730 stwo barskie było w posiadaniu Franciszka Lubomirskiego, miecznika koronnego; płaci 33,082 złp. 28 gr. Wójtostwo barskie al. Komorowce, w posesyi Felicyana Dembowskiego, wojszczyca latyczowskiego, płaci 1,013 złp. 1 gr. Ob. Gruszeński G. „Barskoje starostwo“, Kijów 1894, str. 400. Rolle Michał: „Okręg rowski — Starostwo barskie“. (Przew. nauk. i lit., 1895, t. 23).

Barabajowka, ws, pow. mohylowski, okr. pol., gm., par. kat. i st., poczt. Szarogród (o 1 1/2 w.), odl. 42 w. od Mohylowa, ma 53 dm.

Barachciana al. *Mytnica* (ob. t. VI, 846), rzeczka, w pow. wasylkowskim, prawy dopływ Stuhny, ma ujście pod wsią Pohreby, o 2 w. poniżej Baracht.

Barachty (ob. t. I, 101), pierwotnie *Petryczyn*, ws nad Barachcianką, pow. wasylkowski, gm. Barachty, odl. 9 w. od Wasylkowa (st. poczt. i telegr.), 411 dm., 3,562 mk., cerkiew par. drewn. z 1800 r. na miejscu dawnej z 1727 r., szkoła, 2 młyny, 25 wiatr. Oprócz części skarbowej posiadają tu: Bojków 60 dzies., Byków 159 dzies. i Szczygielski 139 dz. Gmina obejmuje 4 sioła i 2 wsi, ma 12,469 mk. (w tem 16 katol. i 171 żydów) i 16,500 dzies. (2,748 pod zabud., 11,816 roli orn., 757 łąk, 447 lasu, 207 pod wodą i 545 nieuż.), z czego przypada 375 dzies. na własność większą, 15,470 dzies. należy do włóścian, 426 do skarbu, 249 do cer-

kwi. W 1570 r. Petryczyn jest własnością Jeleńców, którzy za 100 kóp. gr. sprzedają go archimandrycie monasteru pieczarskiego w Kijowie. Wtedy to zapewne zmieniono nazwę, bo już jako B. dostaje się Lenkiewiczom, ziemianom mozyrskim, pochodzenia ormiańskiego, którzy w 1586 roku zamieniają z monasterem B. na Rusanów za Dnieprem. Potem sprzedane Deszkowski, 1600 roku wzięte za dług przez Kudymę (Hudymę). Jednak jeszcze w 1628 r. Piotr Mohiła, archimandryta pieczerski kijowski, wnosi z Petryczyna al. B. (może z części tylko) z 4 dym., 6 ogr., 3 nędz. Niewiadomo kiedy przeszły do sstwa białocerkiewskiego. Wś składa się z pięciu części: Martynówka, Zamoczówka, Tymonówka, Bondarówka i Zaboczówka.

Barackowszczyzna al. *Baraszkowszczyzna*, wś przy ujściu rzeki Horodziejki do Uszy, pow. nowogródzki, gm. Horodziej, o 2 w. od st. Horodziej dr. żel. moskiewsko-brzeskiej, ma 4 os.

Baradynie, wś, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Subotniki (o 4 w.). W r. 1865 miała 27 dusz rewiz., należała do dóbr Iwie (hr. Zamoy-skich).

Barak 1.) fol. pow. konecki, gm. i par. Miedziera, odl. 21 w. od Końskich, ma 1,786 morg. Należy do dóbr Miedziera. 2.) **B.**, pow. lubelski, gm. Jastków, par. Bochohnica.

Baraki 1.) os. pow. kielecki, gm. Samsonów, 15 w. od Kiele. 2.) **B.**, wś, pow. lubelski, gm. i par. Bełżyce. 3.) **B. Bliskowickie**, wś kolon. pow. janowski, gm. Aunopol, par. Świeciechów. Powstała w 1873 r. na miejscu wyciętych lasów dóbr Bliskowice. Ma obecnie 300 mk. i 43 osad wieczysto dzierżawnych, z obszarem 390 morg. Koloniści opłacają właścicielowi po 1 rub. z morgi czynszu i laudemium w razie zmiany własności na rzecz dóbr Bliskowice. 4.) **B. Maziarnia** wś kolon., pow. janowski, gm. i par. Zaklików. Utworzona z lasów, oddzielonych od dóbr Zdziechowice-Zaklików około 1880 r. Początkowo utworzyło się 24 kolonii zajętych przez mieszczan z Zaklikowa. W 1892 r. rozparcelowano fol. Baraki między włościan i podzielono na dwie oddzielne części: Baraki i Kusywałek. Obie te kolonie obejmują osad 68, gruntu orn. 540 morg., mieszczańskie zaś kolonie obejmują morg. 140. Ludność dochodzi 580 dusz. Łomy kamienia wapiennego. 5.) **B. wołoskie**, wś, pow. płoński, gm. i par. Sączocin, odl. 14 w. od Płońska, mają 18 dm., 103 mk., 329 morg. 6.) **B. chotumskie**, wś, pow. ciechanowski, gm. Nużewo, par. Sulerzyż, odl. 7 w. od Ciechanowa, mają 10 dm., 88 mk., 321 morg.

Baraki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dukszty, o 25 w. od mta pow.

Baran, urocz., pow. ihumeński, okr. pol. i par. katol. Berezyna, gm. Brodziec, o 48 w. od Ihumenia, własność Muśnickich, ma 3 włoki.

Baran, pow. ostrogski, ob. *Baranie*.

Barań, wś i dobra nad rz. Odrówką, pow. orszański, gm. Barań. Wś ma 38 dm., 277 mk., zarząd gminy, cerkiew par., szkołę. Dobra, od 1882 r. własność Popowych, 380 dzies.; fabryka gwoździ (dająca 5,800 rub. dochodu), krochmalu i młyn wodny. Gmina obejmuje 94 miejscowości, mających 1,086 dm. (6 murów.) i 7,986 mk. (2,514 męż., 2,470 kob. i 3,002 dzieci). Włościanie, w liczbie 2,400 dusz, uwłaszczeni zostali na 12,959 dzies. (1,021 nienż.) W gminie znajduje się 6,942 dzies. lasów należących do większej posiadłości.

Baran-Rama, zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Niemenczyn (6½ w.). Miał 9 dusz rewiz.; należał do dóbr Czarny Dwór.

Barańce, wś nad rz. Sonią, pow. ciechanowski, gm. Bartoły, par. Zielona, 14 w. od Ciechanowa, mają 6 dm., 63 mk., 220 morg. We wsi urząd gminny.

Barańce 1.) wś, zaśc. i dobra, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Soły (4 w.). Wś miała 50 dusz rewiz. Własność niegdyś Wojniuszów, następnie Baranowiczów, Chomińskich, Samuela Świeboby. 2.) **B.** (ob. t. I, 105), wś, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Wilejka (6 w.). W r. 1865 miała 148 dusz rewiz.; należała do dóbr Teklinopol (Skirmuntów). W pobliżu wsi kurhan, zarosły lasem, zajmujący około ½ dziesięciny, zwany „mogiłki głodowe“.

Barańczuki, przys., pow. dubieński, gm. Krupiec, 27 dm., 95 mk.

Barańczyki, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Mikołajewo (5 w.). Miała 17 dusz rewiz.; należała do dóbr Bielany (Osiecimskich).

Barandy, wś pow. władysławowski, gm. i par. Syntowty, 14 w. od Władysławowa, ma 8 dm., 70 mk.

Baranek 1.) wś, pow. siedlecki, gm. Wyszczew, par. Zbuczyn, ma 7 dm., 43 mk., 165 morg. W 1827 r. było 5 dm., 22 mk. 2.) **B.**, os., pow. kielecki, gm. Korzecko, par. Chęciny. Odl. od Kiele, 17 w. W 1827 r. 1 dm., 6 mk.

Baranele, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Podbrzeź (3½ w.). Miała 18 dusz rewiz.; należała do dóbr Głinciszki (Jeleńskich).

Barania Ruda, fol., pow. nowomiński, gm. Kuflew, ma 15 mk., 799 morg.

Baranie 1.) wś, pow. dubieński, gm. i par. praw. Krupiec, 50 w. od Dubna, 33 dm., 172 mk. W połowie XVII w. własność Cetnerów, ma w 1648 r. z Krupcem, Starykami, Srebrnem, Michałowem i Sitnem 276 dym. a w 1649 r. tylko 130 dym. 2.) **B.** (ob. t. I, 102), w dok. *Baran*, wś, pow. ostrogski, gm. i st. dr. żel. Krzywlin, par. praw. Krupiec (2 w.), 15 w. od Ostroga, 81 dym., 458 mk. O władanie dobrami B. i innemi na Wołyniu procesowali się ks. Holszańscy z wdową po Ilii Ostrogskim Beatą z Kościeleckich, która zapisuje je drugiemu mężowi

swemu Łaskiemu a ten królowi Zygmuntowi Augustowi. Król kasuje te zapisy i B. oraz inne dobra wracają do Ostrogskich. Powodem wystąpienia ks. Holszańskich była ta okoliczność, że w 1483 r. Semen Holszański opiera na B. i Hłusku (mylnie zaś Huleczy) zapis 2,000 gr. lit. żonie swej Anastazyi ks. Nieświeckiej. W 1583 r. własność ks. Konst. Ostrogskiego przy Ostrogu. Wniesiono pobór z 6 dym., 1 ogr., 1 podsus. W 1648 r. należy do Anny Aloizy z Ostrogskich Chodkiewiczowej i ma 43 dym. a w 1650 r. 28 dym. W 1653 r. razem z Krupcem 32 dym. Następnie własność Jabłonowskich (wcześniej jednak niż w 1753 r. jak podano w Słowniku, gdyż nienależała do ordynacyi), potem Napruszewskich. W ostatnich czasach wraz z Repiszczem własność Szczepkowskich, mają razem 946 dzies. ziemi użytk., obecnie Kocowskich.

Baranie Pole (ob. t. I, 102), właściwie *Pole Baranie*, wś, pow. kaniowski, gm. Medwin, 66 w. od Kaniowa, ma 253 dm., 1,252 mk., cerkiew, szkołę, 5 wiatraków, st. pocztową. Wś ta nie należy do apanaży ale do hr. Ksawerego Branickiego i wraz z Medwinem i Zofijówką obejmuje 6,038 dzies.

Baraniszki 1.) wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Bohiń. 2.) **B.**, wś włoc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Hodućiszki. Miała 11 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Rokity.

Baranki, os., pow. kutnowski, gm. Błonie, par. Krośniewiec. W r. 1870 było 8 mk., 673 morg. lasu.

Baranki 1.) wś, pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Zawyki, 20 w. od Białegostoku, 560 dzies. Podług reg. ekon. grodzieńskiej z 1561 r. sioło B. należy do wójtostwa zawojkowskiego (dziś Zawyki), ma 31 włók gruntu podłego, w tem 3 włóki służkowych, 3 bednarskich, 1 kolesnicka. Z pozostałych 25 włók na osadzie płacą: czynszu po 8 gr., osady 30 gr., za 1 beczkę owsa 5 gr., za odwóz 5 gr., za gwałty i beczkę żyta 10 gr., za wóz siana 3 gr., za odwóz 2 gr., za gęsi, kury, jajca 3½ gr., za stacę 2½ gr., za tłoki 12 gr., za niewody 2 gr., czyni z włóki 83 gr., czyni 34 kopy 3 gr. Przy wsi były 2 zaścianki. Grunta te rozdzielono pomiędzy wszystkich poddanych za opłatą. Wogóle opłata ze wsi i z zaściankami wynosiła 38 kóp. 24 gr. 4 den. 2.) **B Wielkie i Małe**, dwie wsi i dwa fol., pow. brzeski gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Kamieniec Litewski, 30 w. od Brześcia. Obecnie mają razem 419 dzies. Fol. B. Wielkie, własność Masłowych, ma 421 dzies.; fol. B. Małe ma 145 dzies.; należy do włóścian wsi B. Małe. Na polach wsi 3 kurbany; jeden obłożony u spodu wielkimi głazami. 3.) **B.**, pow. klimowiecki, ob. *Borońki*.

Barankiszki, wś, pow. nowoaleksandrow-

ski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 5 w. od mta pow.

Baranów 1.) os., pow. częstochowski, gm. Wancierzów, par. Żuraw, ma 2 dm., 15 mk., 21 morg. 2.) **B.**, wś, pow. pińczowski, gm. Boszczynek, par. Skalmierz, 32 w. od Pińczowa. Wymieniony w dok. z r. 1262 jako własność klasztoru Klarysek w Zawichoście. W r. 1373 przeniesiony na prawo niemieckie. (Kod. Małop., I, 69, 71, 379). W połowie XV w. własność klasztoru św. Andrzeja w Krakowie, ma 10 łan. km., karcznię, zagr. z rolą, dające dziesięcinę wikaryi prebendy karniowskiej w Krakowie. (L. B., I, 58). W r. 1581 dzierżawca tu płaci od 1 łan. km., 5 zagr., 2 zagr. czynsz. W r. 1827 było 22 dm., 124 mk. 3.) **B.**, wś, pow. miechowski, gm. i par. Luborzycza. Odł. od Miechowa 28 w. W 1827 r. 7 dm., 39 mk. 4.) **B.**, wś w par. Baćkowice, ob. *Baranówek* (St. G., t. I). 5.) **B.**, os. miejska nad Wierpierzem, pow. nowoaleksandryjski (Puławy). Wzniesiona 508 st. n. p. m. Prawo miejskie otrzymała zapewne w początkach XVI w. Według reg. pob. z r. 1569 B. miasto nie zapłacił wcale szosu. W r. 1676 mieszczanie płacą pogłównie od 204 dusz i 12 żydów. We dworze Jan Piaseczyński stłta nowogrodzki od 19 dworskich i 1 osoby z rodziny. (Paw., Małop., 406 i 2a). W r. 1880 pożar zniszczył osadę.

Baranów, mko nad Wisłą, pow. tarnobrzezski. R. 1376 w czasie napadu litwinów, dziedziec jest Pietrasz, syn Cztana, brat Janusza arcyb. gnieźn. Porwawszy na konia żonę i synka niechrzczonego jeszcze, zdołał wpław przebyć Wisłę i łachę wiślaną przed pogonią litewską. (Mon. Hist. Pol., II, 675). W połowie XV w. istnieje tu kościół par. drewniany p. w. św. Jana Chrz. Dziedziec jest Jan Baranowski h. Grzymała. Do kościoła należą role, lasy, barcie leśne, przewóz na Wiśle z prawem połowu ryb. Łany km. dają dziesięcinę (do 3 grzyw.) bisk. krak., fol. rycerski plebanowi. (Dług., L. B., II, 310). W reg. pob. z r. 1578 wieś kościelna B. w pow. sandomierskim w części Andrzeja Leszczyńskiego, 16 os. na 8 łan., 1½ łana pustego, 1 zagr., 4 kom., 8 ubogich, 1 rzem. (Paw., Małop., 200). Zapewne dopiero Leszczyńscy uzyskali prawo miejskie dla osady. Podane w opisie B. (t. I, 103) szczegóły historyczne, powtórzone za „Staroż. Polską” są widocznie błędne. *Br. Ch.*

Baranów, pow. ostrzeszowski, ob. *Baranowo* 2.).

Baranowa Góra, wś, pow. wieliski, gm. Ilino.

Baranowce, fol., pow. bielski gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Orla, 8 w. od Bielska, 427 dz. Należy do dóbr Orla, dawniej ks. Wittgensteina.

Baranowicze 1.) wś i fol. nad rzeką Wołczanką, pow. bobrujski, gm. Horbacewicz, 15

w. od Bobrujska. Wś ma 23 osad; fol., własność Szpakowskich, 21 włók, młyn. 2.) **B.** (ob. t. I, 104), wś i dobra, pow. nowogródzki, w pobliżu st. dr. żel. mosk.-brzes. t. n., okr. pol., par. katol. i gm. Nowa Mysz, 53 w. od Nowogródka. Wś ma 17 osad; dobra 35 włók, własność Rozwadowskich. Schodzą się tu dwie drogi żel.: poleska i brzesko-moskiewska. 3.) **B.**, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Postawy (6 w.). W r. 1865 miała 41 dusz rewiz. 4.) **B.**, wś i zaśc., pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Traby, par. katol. Surwiliszki. Miała 41 dusz rewiz., w części należącej do dóbr Surwiliszki i 8 dusz w części skarbowej. W zeszłym wieku należała do ks. Kuncewicza, altarysty trabskiego, od którego kupił Józef Stypułkowski, pisarz grodzki, lidzki, właściciel Surwiliszek.

Baranowizna 1.) fol., pow. kutnowski, gm. Wojszyce, par. Bedno, ma 4 dm., 60 mk., 240 morg. dwor., 7 włóc. 2.) **B.**, os., pow. będziański, gm. Choroń, ma 1 dm., 13 mk., 50 mr.

Baranówka 1.) wś, pow. homelski, gm. Jurkowiec Stare (3 w.), 33 dm., 191 mk. 2.) **B.**, wś, pow. lucyński, gm. Michałowo. Zamieszkała przez Estów.

Baranówka (ob. t. I, 104) wś, nad rzeką Różnią i Didówką, pow. radomski, gm. Malin, par. praw. Pirożki (o 3 w.), o 45 w. od Radomyśla, 205 dm., 1,022 mk., szkoła, 3 wiatrak. Włościanie, uwłaszczeni na 1,812 dzies. Własność większa, wynosząca 1,233 dzies. poprzednio należała do kilku właścicieli, później wraz z Abramówką do Sinielnikowa, obecnie dwa towarzystwa włościan mają tu 849 dzies. 2.) **B.**, (ob. t. I, 104), wś, pow. latyczowski, gm. Zińków, st. p. Jarmolińce, 58 dm., 399 mk., cerkiew par. Własność Maryana Baranieckiego, 344 dzies. Podług lustracyi z 1619 r. wś bojarska do sstwa barskiego. Połowa wsi była w dożywotniem posiadaniu Paniuty Baranowskiego, po ojcu jego Siemionie, z obowiązkiem służby wojskowej dla zamku barskiego. Drugą połowę trzymał prawem dożywotniem Jan Siemakowski, z obowiązkiem jednej służby konno przeciwko tatarom. 3.) **B.**, pow. uszycki, ob. *Boronówka*. 4.) **B.**, (ob. t. I, 104), mstko nad rz. Słuczą i rzeką Duszkówką, pow. nowogródwołyński, gm. Baranówka, st. poczt. i dr. żel. Połonne (o 22 w.), 34 w. od Nowogródwołyńska, 230 dm., 2,219 mk., cerkiew mur. wznies. 1830, kaplica katolicka domowa; zarząd gminy, szkoła (od 1865 r.), lekarz, apteka, 4 jarmarki, fabryka mebli giętych, fajansu, huta szklanna. Do par. praw. należy 11 wsi. W połowie XVII w. własność Konstantego Lubomirskiego, ssty białocerkiewskiego. W 1650 roku 202 dym. a w 1653 r. 22 dym. Następnie własność Walewskich, drogą wiana do Gagarynych, obecnie nabył Gripari z Odessy. W 1790 r. przeniesiono tu z Korea fabrykę fajansu Mezera, zostającą

do dziś w rękę potomków. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 30 miejscowości (1 mstko, 29 wsi), mających 965 dym. włóc. (obok 675 innych), 9,158 mk. włościan, uwłaszczonych na 5,135 dzies. ziemi. 5.) **B.**, wś, pow. żytomierski, par. praw. Krajewszczyzna.

Baranówka, wś nad rz. Psłą, pow. mirhorodzki gub. połtawskiej, gm. Baranówka, 34 w. od Mirhorodu, ma 200 dm., 1,350 mk., zarząd gm., cerkiew, szkołę, 2 młyny, 15 wiatraków, folusz, 3 jarmarki.

Baranowo, wś, pow. nieszawski, gm. Ruszkowo, par. Broniszew, ma 28 mk., 239 morg.

Baranowo 1.) wś, pow. gnieźnieński, włość arc. gnieź. według dok. z r. 1357 (K. W. nr. 1355). 2.) **B.**, miasto, pow. ostrzeszowski, należało do klasztoru w Ołoboku, zwolnione zostało przez Przemysława Wielkop. r. 1353 od poradnego, stróży, przewodu, narzazu, podwodnego i nadane prawem niemieckiem (K. W. nr. 311). Fabisz P. Wł. X. napisał: „Kronika par. B. od r. 1433 aż do 1853”. Wrocław, 1853 r. (Drukowano jako manuskrypt). 3.) **B.**, wś, pow. inowrocławski, wspominana w potwierdzeniu r. 1288 przez Władysława ks. kujawskiego i łęczyckiego kupna wsi Zbłąg, przez Wacława scholastyka wrocławskiego od Marcina z Baranowa (K. W. nr. 627).

Baranowo 1.) wś i okolica szlach. nad rz. Baranówką, pow. grodzieński, 1 okr. pol., gm. Łasza, 18 1/2 w. od Grodna. Wś ma 640 dzies., okolica 81 dzies. Podług reg. ekon. grodz. z 1558 r. należy do wójtostwa hornickiego i ma 34 włók gruntu dobrego, t. j. 14 włók strzeleckich i 20 włók czynszowych. Z 20 włók czynszowych płacić powinni po 1 kopie 46 gr., czyni z wszystkich włók płać gotowego 35 kóp 20 gr. 2.) **B.**, wś, pow. orszański, gm. Wysokie, 22 dm., 154 mk. 3.) **B.**, wś, pow. wilejski, 3 okr. pol.; gm. i dobra (w 1865 r. ks. Druckich Lubeckich) Mańkowicze. 4.) **B.** (ob. t. I, 104), wś i dobra, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Janiszki (o 19 w.). Wś miała miała 33 dusze rewiz.; dobra należały do ks. Hohenlohe (dawniej Wittgensteina). 5.) **B.**, wś nad jeziorem Karatajewo, pow. newelski, gm. Karulino, o 15 w. od Newla, 8 dm., 56 mk., zarząd gminny. 6.) **B.**, trzy wsi i dobra, pow. wieliski, gm. Baranowo, o 45 w. od Wieliza, cerkiew, zarząd gm., szkoła, gorzelnia, młyn. W 1765 r. w ławnictwie aleksiejewskiem wójtow. usmyńskiego. Wśród lasu kurhany, niezbadane dotychczas. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 51 miejscowości mające 445 dm. włóc. (obok 19 innych), 2,685 mk. włościan, uwłaszczonych na 4,520 dzies. ziemi. Nadto w obrębie gminy znajduje się 10,882 dzies. (315 roli) większej posiadłości, 85 dz. ziemi cerkiewnej.

Baranowski, chutor w pobliżu Żerewy, pow. owrucki.

Baranowskie, os., pow. kalwaryjski, gm. par. Kalwarya (o 8 w.) ma 4 dm., 33 mk.

Baranowszczyzna 1.) os., pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Czemery, należy do dóbr Wie-rebiewicze (Czudowskich). 2.) **B.**, ws., pow. nowo-aleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Słobódka, o 78 w. od mta pow. 3.) **B.**, ws., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawlany, 42 w. od Szawel. 4.) **B.**, okolica szlach., pow. miński, gm. Stare Sioło, o 5 w. od Mińska. 5.) **B.**, ws., pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Wołkołata (o 7 w.). W r. 1865 miała 19 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Zawlicze.

Baranowszczyzna, urocz. koło wsi Mosty-szcze w pow. kowelskim.

Barany 1.) kol. i fol., pow. nowo-radomski, gm. i par. Pajęczno. Kol. ma 2 dm., 6 mk. 5 morg.; fol. 3 dm., 25 mk., 174 morg. W r. 1827 było 2 dm., 8 mk. 2.) **B.**, ws., pow. lipnowski, gm. Kłokock, par. Ostrowite, 8 w. od Lipna, ma szkołę ewangel., wiatrak, 46 dm., 327 mk., 915 morg. gr. dobr. 3.) **B.**, ws., pow. szczu-czyński, gm. i par. Szczuczyn. W r. 1827 ws przyw. w par. Wąsosz, ma 14 dm., 85 mk.

Barany, ws., pow. kobryński, 2 okr. pol., gm. Oziaty, 18 w. od Kobrynia, 192 dzies. 2.) **B.**, folw., pow. kobryński, 3 okr. pol., gm. Ho-rodziec, 23 w. od Kobrynia, należy do dóbr Ho-rodziec (Szterów). 3.) **B.**, folw., pow. słonim-ski, 1 okr. pol., gm. Kossów, o 55 w. od Słoni-ma, własność Pusłowskich, ma 472 dzies. 4.) **B.**, ws., pow. wiłkomierski, 2 okr. pol., gm. Subocz, 66 w. od Wiłkomierza. 5.) **B.** (ob. t. I, 105), ws nad rzką t. n., dopł. Sehy, pow. borysowski, gm. Zaczyste, o 30 w. od Borysowa, ma 29 os., cerkiew, około 1,500 parafian. 6.) **B.**, ws., pow. mozyrski, gm. Skorodne, o 74 w. od Mozyrza. 7.) **B.**, folw., pow. sieński, należy do dóbr Kra-sna Góra (Boguszewskich). 8.) **B.**, ws., pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Głębokie (o 9 w.) W r. 1865 było 38 dusz rewiz. 9.) **B.**, ws., pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Zaleś (4 w.). W r. 1865 miała 20 dusz rewiz.; należała do dóbr Użrzecz (Korsaków). 10.) **B.**, dwie wsi, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. aleksandrow-ska. Jedna miała 45 dusz rewiz. i należała do dóbr Stajkuny (Swolkienow), druga 11 dusz i należała do dóbr Marcyanowo (Kuczewskich). 11.) **B.**, ws., pow. drysieński, par. Rosica.

Barany 1.) ws nad rzką Wieleżą al. Wileżą, pow. radomyski, gm. Martynowicze, par. praw. Warowicze (o 6½ w.), odl. 110 w. od Radomy-śla, 30 dm., 264 mk. Włościanie, w liczbie 51 dusz rewiz., uwłaszczeni na 1,000 dzies. Na-leży do dóbr Martynowicze (Steckich). 2.) **B.**, al. *Sowki*, chutor nad Smotryczem, pow. kamie-niecki, gm. i par. Gródek (3 w.).

Barasze (ob. t. I, 105), ws nad rz. Uszą, pow. żytomierski, gm. Barasze, st. poczt. No-wogród wołyński, 80 w. od Żytomierza, 376

dm., 2,200 mk., cerkiew dREW., wznies. w r. 1867, kaplica katol. par. Puliny, zarząd gm., szkoła (od 1872 r.) młyn, fabryka porcelany, (z prod. na 15,000 rb.). W skład par. praw. wchodzi: Symony, Bobryca, Usołusy, Kijanka i 4 kol. niemieckie. W całej parafii 527 dm., 4,185 praw, 1,260 katol., 759 ewang., 350 ży-dów. Ws ta była niegdyś miasteczkiem, w po-siadaniu ks. Ostrogskich. Osadzona w 1577 r. W 1581 r. ks. Konstanty Ostrogski, wda kijow-ski, wnosi ztąd od 15 osad., 18 zagr. Jest ono wtedy ogniskiem dóbr ks. Ostrogskich, działu dawniej Zwiąhelszczyzny, po prawej stronie Słu-czy. Włość ta, na przestrzeni około 50 mil kw. posiadała 14 wsi, 91 osad., 73 zagrod. Jako wiano za Krystyną Ostrogską, córką ks. Ale-ksandra, B. przechodzą do Stanisława Lubo-mirskiego, który w 1628 r. wnosi z B. wraz z włością 540 zł. 12 gr. Następnie Lipskich. W nowszych czasach B. należały do Gruszec-kich, obecnie Raisy Maksimowicz, 2,790 dzies. Gmina należy do 1 okr. pol., obejmuje 73 miej-scowości, 1,314 dym. włość. (obok 1,769 in-nych), 18,898 mk. włościan, uwłaszczonych na 23,301 dzies.

Baraszk, ws., pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Mikołajewo (16 w.). Miała 12 dusz rewiz.; należała do dóbr Ponisowo (Korzeniewskich).

Baraszówka, ws nad rz. Kamionką Leśną, pow. żytomierski, gm. Lewków, odl. 11 w. od Żytomierza, 42 w. od Berdyczowa, ma 81 dm., 645 mk., cerkiew par. z muru, wznies. w 1849 r., szkołę cerk. Do par. praw. należą wsie: Albi-nówka, Berezówka i hutory: Dawidówka, Płoski i Dowżyka (Dołżek). W całej par. 138 dm., 1,101 mk. prawosł. i 22 katol. Wchodziła w skład sstwa żytomierskiego. Podług lustracyi z 1615 r. czyniła 12 fl., w 1622 r. czynszu nie dawała tylko robiła.

Baratycha, okol. szlach., pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. i dobr. skarb. Ostrzyno.

Baratyn, ob. *Boratyn*.

Baraucha, *Barawucha*, *Barowucha* (ob. t. I, 109), os., pow. połocki, gm. Zamszany, st. dr. ż.

Barawikiszki, w spisie z 1886 r. *Barawi-kinia*, ws., pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Skrobatyszki, o 42 w. od Poniewieża.

Barawucha, ob. *Baraucha*.

Barbaliszki 1.), ws., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Wieksznie, 84 w. od Szawel. 2.) **B. Tucze**, dobra, tamże, 84 w. od Szawel.

Barbarka, kol., pow. koniński, gm. Golina, par. Myślibórz, ma 2 dm., 22 mk.

Barbarów 1.) al. *Poszylina*, ws., pow. wiłko-mierski (ob. t. I, 105), położona o 1 w. od Wojt-kuszek, rezydencyi hr. Kossakowskich. Ma ko-sciół filialny par. Pobojsk, wzniesiony w 1798 r. przez Michała i Barbarę z Zybergów Kossakow-skich. 2.) **B.**, dobra, pow. bobrujski, gm. Hłusk, o 59 w. od Bobrujska, własność Hatowskich,

przeszło 60 włók. 3.) **B.**, wś, pow. ihumeński, przy gośc. wojenno-komun. z Sierhiewicz (par. praw.) do Szacka, gm. Citwa, o 61 w. od Ihumenia, ma 15 osad. W w. XVIII Józef Prozor wwoła witebski założył ten folw. Folw. należał do dom. Sierhiejewicze i po 1863 r. został rozkolonizowany pomiędzy służbę dworską. 4.) **B.**, ob. *Barbarowo*.

Barbarów 1.), folw. pow. radomyski, gm. Przyborsk, odl. 120 w. od Radomyśla, 5 dm., 45 mk. Przy wsi Stare Sokoły (al. Sokołowicze). 2.) **B.**, kol. pow. włodzimierski, gm. Werba, odl. 18 w. od Włodzimierza, 16 dm., 97 mk.

Barbarówka 1.) (ob. t. I, 105, nr. 3), wś, pow. nowogród wołyński, gm. Derewicze, par. praw. Kupczyńce (5 w.), odl. 74 w. od mta pow., ma 76 dm, 1,758 mk., szkołę (od 1870 r.). Należała niegdyś do klucza połońskiego ks. Ostrogskich, na mocy tranzakcyi kolbuszowskiej w r. 1753 dostaje się Lubomirskiemu, potem drogą wiana Walewskim, Gagarynom, obecnie kupca Griparego (greka) z Odesy. Wchodzi w skład dóbr Nowosielica. 2.) **B.** (ob. t. I, 105, nr. 2), wś i kol. nad rz. Tuią, pow. nowogród wołyński, gm. Romanówka, par. praw. Nesolów (5 w.), odl. 25 od mta pow. Wś ma 63 dm., 392 mk. Kol. 23 dm., 392 mk. W lustracyi z 1577 r. zwana Barbierowem, należy do Międzyrzecza ks. Korcekich, płacących ztąd z 3 dym., 2 ogr. 3.) **B.**, kol., tamże, gm. Serby (6 w.), odl. 25 w. od mta pow., 38 dm., 395 mk., dom modl. ewang. 4.) **B.**, wś nad Uboreią, pow. owrucki, gm. i par. praw. Olewsk (3 w.), odl. 104 w. od Owruca, 45 dm., 290 mk. 5.) **B.**, wś, tamże, gm. Pokala, odl. 18 w. od Owruca, 5 dm., 44 mk. 6.) **B.**, folw., pow. włodzimierski, gm. Hrybowice, 23 w. od Włodzimierza, około 400 dzies. Własność niegdyś Czackich, drogą wiana Karnickiego, obecnie sprzedany. 7.) **B.** (ob. t. I, 105), wś nad Horyniem, pow. zasławski, gm., par. katol. i st. dr. żel. Sławuta (10 w.), st. poczt. Zasław (10 w.), ma 83 dm., 517 mk. Wraz z wchodzącą w skład par. wsią Holiki miała 136 dm., 1,072 mk. praw., 30 katol. i 50 żyd. Cerkiew z drzewa wznies. w 1884 r., szkołka cerk. (od 1868 r.). Własność niegdyś ks. Zasławskich, obecnie ks. Sanguszków, w kluczu sławuckim.

Barbarowo 1.), dobra, pow. rossieński, w 4 okr. pol., gm. Pojurze, 79 w. od Rossień, własn. Jurewiczów, wraz z Koberksztami mają 292 dzies. 2.) **B.**, fol., pow. borysowski, gm. Tumiłowicze o 108 w. od Borysowa, własność Budagowskich, ma $7\frac{1}{2}$ włók. 3.) **B.**, dobra, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Połoczany, własność Łopacińskich. 4.) **B.**, folw. nad rzeczą Uspol i jez. Winohoszcze, pow. wielicki, gm. Ilino. Na polach wzgórze Horodec. O $1\frac{1}{2}$ w. od folw. a 5 w. od Dźwiny, pośród lasu znajduje się horodyszcze wysokie około 4 saż., średnicy do 50 saż. 5.) **B.**, ob. *Barbarów*.

Barbarowska Rudnia, pow. owrucki, gm. Pokalew, razem ze Skrebeliczami własność Czerniachowskiej, 1,184 dzies.

Barbarycze, wś, pow. grodzieński, w 1 okr. pol., gm. Hoża, 16 w. od Grodna.

Barbaryna, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. i dobra (w 1865 r. Kossaków) Jazno, miało 11 dusz rewiz.

Barbarynów, ob. *Barbarypol*.

Barbarypol (ob. t. I, 105) w spisie właśc. ziemskich *Barbarynów*, dobra, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Aleksandrowska Słoboda, 30 w. od Kowna, własność Popowych, z folw. Albertowo mają 480 dzies.

Barbaryszki 1.), wś, dwór i dwa zaśc., pow. wilkomierski, w 1 okr. pol., gm. Wieprze, o 15 w. od Wilkomierza. 2.) **B.**, os. karcz. dóbr Drujki, pow. dzisieński. 3.) **B.** (ob. t. I, 105), dobra skarb., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Sumiliszki, dawniej własność Wołodzków, Horodkowskich i Kozakiewiczów.

Barchlin, wś, pow. kościański. Kalk. A.: Cmentarzysko pogańskie w B. (Przegl. bibliogr. archeol. t. II, 1881).

Barchówka, wś i fol., pow. brzeziński, gm. Dobra, pow. Skoszewy. Wś ma 2 dm., 38 mk., 30 morg., fol. 4 dm., 19 mk., 403 morg. W r. 1827 było 10 dm., 75 mk.

Barcice w dok. *Partici*, wś nad rz. Bugiem, pow. pułtuski. W dok. z 1185 r. w liczbie wsi które Ziro wwoła mazow. nadał kościołowi N. P. Maryi „in suburbio Plocensi“ (Ulanow. Dok. Kuja. 287, nr. 1). Później własność klasztoru Norbertanek w Płocku, których przełożona założyła tu 1390 r. kościół i parafię. Erekcją wydał bisk. Dobiesław. Do klasztoru należały też okoliczne wsi: Somianka, Płudy, Wólka Somiankowska, Kępa Barciecka, Ulasek, Zacisze, Jasieniec, Dąbrowa, Płudy i Osiny. W r. 1578 B. płacą od $13\frac{1}{2}$ łan. km., 2 zag., 1 rzem.

Barcie 1.), wś, pow. kalwaryjski, gm. Kirzna, par. Metele, 35 w. od Kalwaryi, ma 11 dm. 44 mk. 2.) **B.**, wś i fol., pow. sejneński, gm. i par. Lejpuny, 45 w. od Sejn, ma 24 dm. 160 mk. 3.) **B.**, wś, pow. sejneński, gm. i par. Metele, 33 w. od Sejn, mają 36 dm., 261 mk. W r. 1827 było 13 dm., 121 mk.

Barcie 1.), *Borcie*, folw. i obręb leśny, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawkiany, 24 w. od Szawel; należy do dóbr Powieki (Rymgajłów). 2.) **B.**, wś włośc. pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty (15 w.), należała do dóbr skarb. Szeszole. 3.) **B.** i *Barci* (ob. t. I, 106), pow. trocki, w spisach nowszych nie podane.

Barcik, w dok. *Barcikowic*, wś, pow. gostyński. Należała do dóbr ks. mazow., 1297 r. Bolesław, ks. na Mazowszu i Czersku, odstąpił ją bisk. pozn., uwolniwszy od wszelkich powinności i ciężarów, z wyjątkiem przewodu do najbliższej wsi i budowania zamków. (K. W. 766).

Barcinek, w dok. *Barchcino*, wś, pow. poznąński. Należała do klasztoru w Owińskach. Przeorysza, zmuszona biedą, sprzedała tę wieś Bogufałowi, Piotrowi, Prandocie i Szymonowi, dziedzicom wsi Kowalskie; r. 1340 Kaźmierz W. odkupił od nich B. i przywrócił klasztorowi w Owińskach (K. W., nr. 1196); nie była to jednak widać darowizna zupełna, kiedy tenże król w akcie z r. 1353 mówi, iż wieś, która dotąd do dóbr królewskich jedynie należała, obdarza wszelkimi wolnościami i oddaje w całkowite i niepodzielne posiadanie temuż klasztorowi. (K. W. nr. 1318).

Barciszki, dwór, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, 64 w. od Poniewieża.

Barciuny, wś, pow. sejneński, gm. i par. Se-reje, 35 w. od Sejna, mają 10 dm., 102 mk.

Barczaniewsk, fol., pow. mozyrski, gm. Czuczewicze.

Barcząca, wś i fol., pow. nowomiński, gm. Barcząca. W r. 1870 wś miała 43 mk., 37 morg. fol. 92 mk., 2,902 morg., zaś Huta barczącka wś. 28 mk. W r. 1576 we wsi B. w par. Mińsk, Stan. Rudziński płacił od 16 łan.

Barczków, wś, pow. bocheński. Według Długosza należała poprzednio do par. Książnice, przyłączona później do kościoła w Uściu. Połowa łąnów dawała dziesięcinę do Książnic, druga połowa pleb. w Szczepanowie, a folw. rycer-ski do Uścia. (Dług. L. B. II, 157, 168).

Barczyce, w dok. z 1283 r. *Barcicy*, wś, pow. nowosądecki. Własność klasztoru sądec-kiego, nadana przez ks. Kunegundę r. 1280. Przed r. 1293 już miały prawo niemieckie. (Kod. Mał. I, 121, II, 145, 154, 187). W połowie XV w. wś królewska, ma kościół par. drewnia-ny. Łany km. dają dziesięcinę wartości do 6 grzyw. bisk. krakow. (Dług., II, 236). W 1581 r. wś królewska, posiada kościół parafialny. Garnysz płaci tu od 8 łan. km. $\frac{1}{2}$ łana karcz., 9 zagr., 5 kom., piekarki. W r. 1771 staro-stwo Barciekie, w ręku W. Moszkowskiego, daje kwarty 2,574 zł. 3 gr.

Bardo, wś, pow. opatowski, wspom. w dok. z r. 1356. (Kod. Mał., III, 104). W połowie XV w. posiada kościół par. drewniany. Dziedzicem wsi Mikołaj Róża z Kurozwęk. (Dług. L. B. II, 465).

Bardo, w dok. *Bardow*, wś, pow. wrzesiński. R. 1311 dziedzic jej Niemira ze Szczytnik sprzedał część klasztorowi łądzkiemu (K. W. nr. 946); następnie wskutek podziału posiadło-sci dziedzicznych pomiędzy Derskiem z Grabo-szewa, Michałem z Koszanowa i Andrzejem z Czaczu, inne działki przeszły na własność o-sztatniego (K. W., nr. 2,047).

Bardy, wś nad Uszą, pow. owrucki, gm. Ta-tarnowicze, par. praw. Chodaki, (7 w.), odl. o 30 w. od Owruca, 74 dm., 341 mk.

Bardysz, wś, pow. czerykowski, folusz.

Bardyski, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 20 w. od Rossień.

Bardzie, dobra, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Eleonorów, 70 w. od Kowna, własność Ru-dzińskich, 448 dzies. i Sułkowskich 103 dzies. Por. t. I, *Bardze* i str. 309 *Bordzie*. 2.) **B.**, wś, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Skawdwile, 32 w. od Rossień. 3.) **B. Bijaty**, dobra, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Skawdwile, 42 w. od Rossień, własność Wolmerów, 382 dzies. 4.) **B.**, wś, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty (7 w.), miały 27 dusz rewiz.; należały do dóbr Pikuny (Sienkiewiczów).

Bardziłowicze, dobra, pow. drysieński, wł. sukcesorów Ant. Korsaka, 657 dzies. W 1811 r. dobra liczyły 142 dusz rewiz.

Bardziłówka, dwie wsi, pow. ihumeński, gm. Pereżyry, 50 w. od Ihumenia; 5 w. od st. Michanowicze dr. żel. lipawsko-romeńskiej, 12 i 16 os. Należały dawniej do dóbr Lesznica i Tokarnia, własność biskupów wileńskich.

Bardzinin, fol., pow. kutnowski, gm. i par. Krośniewice, ma 25 mk., 290 morg. Należy do dóbr Głaznow.

Bardziumy, *Bardzyny*, wś, pow. poniewie-ski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, 66 w. od Ponie-wieża.

Barackinie 1.), dwór, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 71 w. od Rossień. 2.) **B.**, w spisie z 1866 r. *Barsukinie*, dwór, tamże, gm. Skawdwile, 30 w. od Rossień, własność Ster-bińskich, 39 dzies.

Baręjkiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrow-ski, 1 okr. pol., gm. Tauroginie 33 w. od mta pow.

Bareszki, zaśc., pow. połocki, własność Ja-ryczowskich.

Bareszyzna, wś, pow. nowoaleksandrowski, ob. *Baronina*.

Bargaliszki, ob. *Borgaliszki*.

Bargły, kol., pow. częstochowski, gm. Ka-mienica polska, par. Poczesna; ma 28 dm., 229 mk., 635 morg. włośc., os. karcz. $1\frac{1}{2}$ morga dwor. W 1827 r. 23 dm., 111 mk.

Bargowie, ob. *Borgowice*.

Bargowojnie, przysioł., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Gruzdzie, 34 w. od Szawel.

Bargwojnie, zaśc., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Żagory, 59 w. od Szawel.

Barjagoła, w spisie urzęd. *Brijalgoła*, wś i dobra, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Ro-zalin, 42 w. od Poniewieża. Dobra należą do bar. von der Roppa i mają 191 dzies.

Barjatyn, ob. *Boratyn* 6.).

Barkałabowo, wś i dobra przy ujściu Ło-chwy do Dniepru, pow. bychowski, gm. Głuche (15 w.). Wś ma 41 dm., 300 mk., cerkiew par., monaster żeński. Dobra, od 1871 wła-sność Ryków, 1,539 dzies., młyn wodny. Nie-

gdys własność Sapienhów, którzy nosili tytuł „hr. na Bychowie, B. i Bujniczach“.

Barki, wś, pow. władysławowski, gm. Kidule, par. Sudargi, ma 6 dm., 44 mk.

Barkiele, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Sałanty, 51 w. od Telsz.

Barków, os., pow. łukowski, gm. Białobrzegi, par. Kock, ma 4 dm.

Barkowice, wś, pow. piotrkowski. Własność klasztoru sulejowskiego, otrzymana drogą zamiany z biskupem kujawskim za Lubotyń. R. 1232 Boguła, scholastyk łączycy, zobowiązał się płacić klasztorowi rocznie, bez względu na stan zaludnienia B. grzywnę srebra. (K. W., nr. 593). Objawszy B. klasztor postarał się u Konrada ks. krak. i łączycy o wysłanie komornika celem rozgraniczenia wsi od posiadłości klasztoru witowskiego w r. 1242. Przed r. 1308 wprowadzone tu prawo niemieckie. (Kod. Małop., II, 67, 213).

Barkowszczyzna 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Dryświaty, 43 w. od mta pow. 2.) **B.**, pow. szawelski, ob. *Borkowszczyzna*. 3.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Druja (13 w.). Należał do dóbr Małkowszczyzna.

Barłog, uroczysko, pow. miechowski, gm. Kacice, par. Niedźwiedz.

Barłogi, wś, pow. nowoaleksandryjski (Puławy), gm. Kurów, par. Markuszew. W r. 1827 było 8 dm., 49 mk.

Barłożnica, wś. Należała do grodu w Świętku (dziś pow. mazowiecki). Wymienia ją dokum. z połowy w. XIII. W reg. pob. z w. XVI nie podana.

Barmaki al. *Bormaki*, wś, pow. rówieński, gm. i par. katol. Równo (3 w.), par. praw. Żytyń Mały (5 w.), 27 dm., 291 mk., cerkiew filialna z r. 1773. W 1570 r. przeszła na własność Albrechta Łaskiego, wwdy sieradzkiego. Poprzednio była w czasowem posiadaniu Teodora i Jacka Hurków Omelańskich. W 1577 r. wnosi z niej Stanisław Grajewski z 13 dym. ogrod. po 6 gr., 3 podsusid. po 2 gr. W połowie XVII w. własność Jana Zamoyskiego, ssty kałuskiego; w 1648 i 1651 r. 28 dym. a w 1653 r. 12 dym. Od Ostrogskich przechodzi do Koniecpolskich, potem Zakrzewskich, w końcu Załęskich.

Barmutino, wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszczce. W 1765 r. w ławnictwie hłazunowskim, wójt. zakomelskiego.

Barmuty, w dok. *Barmutowicze*, wś, pow. prużański, 2 okr. pol., gm. Rewiatyce, 25 w. od Prużany, 500 dzies. ziemi włosc. Wechodziła w skład ekon. kobryńskiej. Według rewizji dokonanej w 1563 r. przez Dymitra Sapienhę sioło Barmutowicze należy do wójtostwa błudeńskiego, we włosci dobuczyńskiej. Ma ono 5 włók gruntu „przepodłego“. Trzy włoki

trzyma Piotr Barmutowicz, ławnik. Czynszu płacą z włoki 6 gr., za gęsi, kury, jajca, stacyę, niewody 8 gr., osady 30 gr., za tłoki 12 gr. Nadto wolne sianozęcie na błoni Postołowskim i pastwiska. Wogóle dochód czyni 5 kóp 30 gr.

Barniewice al. *Barnowiec*, w dok. *Bargnewiz*, wś, pow. kartuski. Należąca do klasztoru w Oliwie; przyjął ją pod opiekę i obdarzył przywilejami Przemysław II, książę wielkop. r. 1291. (K. W., nr. 670) i 1295 (K. W.; nr. 739, 2060, 2061).

Barnim, ziemia w Marchii Brandenburskiej, r. 1364 na skutek podziału pomiędzy braćmi, margrabiami brandenburskimi, dostała się Otto-nowi. (K. W., nr. 1518).

Baroginie 1.) wś, pow. maryampolski, gm. Kwieciszki, par. Maryampol (7 w.), ma 16 dm., 126 mk. 2.) **B.**, wś, pow. maryampolski, gm. Pogiermon, par. Płutyszki, ma 4 dm., 20 mk.

Barole, zaśc., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żyżmory (9 w.), miał 6 dusz rewiz.; należał do dóbr Milejgany (hr. Platerów).

Baronina, w spisie z 1886 r. *Bareszczyzna*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 85 w. od mta pow.

Baroniszki, wś, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawlany, 28 w. od Szawel.

Barów 1.) wś, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Łogumowicze (8 w.). W r. 1865 było 186 dusz rewiz.; należał do dóbr Mikołajów (hr. Zamoyskich). 2.) **B. Wielki**, wś i dobra, tamże, 6 w. od Łogumowicz. Wś miała 45 dusz rewiz.; dobra, w 1865 r. należały do Ślipkowej. Obecnie Jana Sielanki. 3.) **B. Mały**, wś i dobra, tamże. Wś miała 43 dusz rewiz.; dobra, w 1865 r. należały do Besarowiczów, dziś Trejkowicza.

Barow, gród i miasto, w dok. z 1306 r. (Kod. dypl. pol., I, 175), ob. *Zbar* (t. XIV).

Barowce (ob. t. I, 109), pow. wilejski ob. *Borowce*.

Barowie, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. aleksandrowska; należał do dóbr skarb. Swirany.

Barówki, *Barowa*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Sołoki, 40 w. od mta pow.

Barowszczyzna, wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 70 w. od mta pow.

Barowucha, ob. *Baraucha*.

Barsiejewo, wś, pow. oszmiański, gm. Dobromyśl, 6 dm., 51 mk.

Barska Łuha, wś nad rzeką b. n., pow. lityński, gm. Owsianiki, 136 dm., 961 mk., cerkiew, młyn parowy i wodny, odlewnia żelaza.

Barsuczyn (ob. t. I, 109), pow. wilejski, ob. *Borsuczyn*.

Barsuczyno 1.) folw., pow. połocki, attyn.

Łyskowa. 2.) **B.**, dobra, tamże, własność Łopatynych, 1,332 dzies.

Barsuki 1.) zaśc., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Stumbryski, 23 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, ws, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Okmiany, 70 w. od Szawel. Ob. t. I, 324, *Borsuki*. 3.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. i dobra (w 1865 r. Hłasków) Mikołajewo, miała 11 dusz rewiz. 4.) **B.**, ws przy ujściu rzki Szustianki do Dubny, pow. dźwiński (dynoburski). 5.) **B. pierwsze i drugie** (ob. t. I, 109), dwie wsi, pow. wieliski, gm. Baranowo. 6.) **B.**, ws, pow. wieliski, gm. Czeple. 7.) **B.**, ws, pow. wieliski, gm. Krest. 8.) **B.**, ws, pow. wieliski, gm. Usmyń. 9.) **B.**, ws, pow. wieliski, gm. Wiaźmieny. 10.) **B.**, ob. *Borsuki*.

Barsukinia 1.) dwór, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Bobty, 58 w. od Kowna. 2.) **B.**, ws, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Jaswojnie, 50 w. od Kowna. 3.) **B.**, dwór, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Pniewo, 4 w. od Poniewieża. 4.) **B.**, zaśc., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Skiemie, 41 w. od Szawel.

Barsukinie 1.) dwór, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 69 w. od Kowna. 2.) **B.**, dobra, tamże, 90 w. od Kowna. 3.) **B.**, zaśc., pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Jaswojnie, 40 w. od Kowna. 4.) **B.**, fol., tamże, 4 okr. pol., gm. Żejmy, 25 w. od Kowna. 5.) **B.**, pow. rossieński, ob. *Bareckinie*. 6.) **B.**, zaśc., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubis, 18 w. od Szawel. 7.) **B.**, zaśc., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Towiany, 21 w. od Wilkomierza.

Barsuniszki, ws, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasne sioło, 25 w. od Kowna.

Barsutyski, zaśc., pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Bobty, 22 w. od Kowna.

Barszany, ws, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, 33 w. od mta pow.

Barszcze 1.), *Borszcze*, ws, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Koziszcze, 16 w. od Kobrynia, 101 dzies. ziemi włośc. 2.) **B. Rzeczyca**, dobra, tamże, 18 w. od Kobrynia, własność Wierewkina Szeluty, 216 dzies. 3.) **B. Huska**, dwie posiadłości, tamże, 14 w. od Kobrynia. Jedna należy do Ostromeckich, ma 350 dzies.; druga, Andronowskich, 222 dzies. 4.) **B.**, ws, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Oknista, 65 w. od mta pow. 5.) **B.**, okolica szlach., pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Położany; należała do dóbr skarb. Łosk.

Barszczewo 1.) ws, pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Gródek, 38 w. od Białegostoku, 77 dz. 2.) **B.** (ob. t. I, 109), ws, pow. białostocki, 2 okr. pol., gm. Choroszcza, 7 w. od Białegostoku, 25 dm., 428 mk., zarząd gm., szkoła, 471 dzies. 3.) **B.**, ws i dobra, pow. brzeski gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Ratajczyce, 35 w. od Brześćcia. Ws ma 33 dm., 353 mk., cerkiew,

wiatrak, 432 dzies.; dobra, własność Karłowiczów, z fol. Chotkowo 556 dzies.

Barszczów, ob. *Borszczów*.

Barszczówka 1.) ws, pow. białostocki, 2 okr. pol., gm. Choroszcza, 12 w. od Białegostoku, 161 dzies. 2.) **B.** (ob. t. I, 109), ws i cztery fol. nad rzeką Niedźwiedziówką, lew. dopł. Prypeci, pow. rzeczycki, gm. Dernowicze, 163 w. od Rzeczycey. Ws ma 30 osad, cerkiew; folwarki należą do: Dmisiewiczów (około 24 włók); Piotrowskiego (7 $\frac{1}{4}$ wł.), tudzież włościan: Pawłowca (23 włoki) i Szurowa (19 wł.).

Barszczownik, fol. i zaśc., pow. miński, gm. Białorucz, 33 w. od Mińska, własność: Zebrowskich 24 włoki i Andrzejkowiczów 1 $\frac{1}{2}$ wł.

Barszczyce, *Borszczyce* (ob. t. I, 109), mstko, dwór i dobra, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Siady, 30 w. od Telsz. Mstko ma 10 dm., 100 mk., kościół katol., synagogę, 2 jarmarki. Dobra należą do Romerów i mają 805 dzies., kościół filialny (par. Kalwarya) p. w. św. Szymona i Judy, z drzewa wzniesiony w 1789 r. kosztem Jagminów.

Barszczyski, ob. *Borciszki*.

Barsze, okolica, pow. telszewski, ob. *Pukie-Barsze*.

Barszówka, przys., pow. krzemieniecki, gm. Oleksiniec, 41 w. od Krzemieńca, 6 dm., 27 mk.

Bartaniszki, *Bartaniki*, ws, pow. rossieński, gm. Nowe Miasto (Aleksandrowskie), 106 w. od Rossień.

Bartasze, dobra, pow. sieński, własność od 1879 r. Bazylewskich, z dobrami: Sorzyca i Zahorie, mają 5,594 dzies. (2,100 lasu).

Bartaszewo, ws, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Mikołajewo (7 w.), miała 11 dusz rewiz.; należała do dóbr Złotoruń (Siedleckich).

Bartaszuny 1.) okolica, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Stumbryski, 35 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, ws, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Wiżuny, 79 w. od Wilkomierza.

Bartaszyski, dwór, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Kowarsk, 18 w. od Wilkomierza.

Barteles, mylnie *Bortele*, ws, pow. sejneński, gm. Lejpuny, par. Wiejsieje, ma 6 dm., 30 mk. W r. 1827 ws przyw., 6 dm., 49 mk.

Barteliszi, w spisie z 1886 r. *Bortuliszi*, ws, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Opsa, 40 w. od mta pow. Należy do dóbr Dryświaty (Łopacińskich).

Barteniszki, ws, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra hr. Chreptowiczów, Wiszniów (9 w.), miała 18 dusz rewiz.

Bartkiszki 1.) dobra, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, 42 w. od mta pow. 2.) **B. al. Janowo Bartkiszki**, dobra, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 55 w. od Rossień, własność Chełchowskich, 726 dzies. 3.) **B.**, w spisie z 1892 r. *Bartnyski*, dwór

i dobra, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Skawdville, 23 w. od Rossień; własność Bejnarów, ma z zaśc. Girwidziszki 88 dzies. i Filipowskich (dawniej Jucewicza) 80 dzies.

Bartkowiec, ws i fol., pow. noworadomski, gm. Konary. W r. 1827 było 13 dm., 86 mk.

Bartkówka, os. nad Okszą, pow. częstochowski, gm. Miedzna, par. Kłobuck, ma 3 dm., 10 mk., 18 morg. dwor.

Bartkuniszki 1.) dobra, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 70 w. od Kowna. 2.) **B.**, ws, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Opsa, 50 w. od mta pow.

Bartkuny 1.) dobra, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 70 w. od Kowna. 2.) **B.**, ws, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Czypiany, 44 w. od Poniewieża. 3.) **B.**, fol., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Gruździe, 29 od Szawel. 4.) **B.**, zaśc., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Wojtkuszki, 14 w. od Wilkomierza.

Bartlin, w dok. *Bartolino*, ws, pow. gdański, na Pomorzu. Wskutek zamiany posiadłości między Gerwardem, bisk. włocławskim i klasztorem w Mogilnie, od r. 1315 opłacała meszne temuż klasztorowi. (K. W., nr. 975).

Bartławki, ws, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Wornie, 37 w. od Telsz. Wilamowiczowie mają tu 30 dzies.

Bartłomiejowice 1.) ws i fol., pow. nieśzawski, gm. Osiećiny, par. Kościelna wieś, mają 169 mk., 565 morg. dwor. i 188 włosc. W r. 1827 było 11 dm., 115 mk. 2.) **B.**, ws, pow. nowoaleksandryjski (Puławy). W połowie XV w. wieś królewska. Łany km. dają dziesięcinę (do 8 grzyw.) pleban. w Wąwolnicy. (Dług., L. B., II, 568, III, 248 i 255).

Bartłomiejówka, *Bartolomejówka* 1.) dobra, pow. bychowski; własność od 1882 r. Dżaczkowiczów, 275 dzies. 2.) **B.**, ws i dobra nad Biesiadzią, pow. rohaczewski, gm. Rzeczek (19 w.). Ws ma 156 dm., 760 mk., cerkiew, 2 młyny wodne; dobra, własność Gerardów, z Worobjówką mają 1,688 dzies.

Bartłomiejowska Rudnia, pow. rohaczewski, ob. *Rudnia* (t. IX, 927).

Bartnica, ws, pow. włocławski, gm. Dobiegniewo, par. Wistka, ma 88 mk., 180 morg.

Bartniki 1.) ws, pow. łowicki, ob. *Bolimowskie budy*. 2.) **B.**, ws, pow. augustowski, gm. Hołynka, par. Lipsk, ma 38 dm., 319 mk. W r. 1827 par. Teolin, 16 dm., 79 mk.

Bartniki 1.) chutor, pow. bielski gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Grodzisk, 31 w. od Bielska. 2.) **B.**, *Bortniki*, ws, pow. miński, okr. pol., st. poczt. i gm. Raków (14 w.), 49 w. od Mińska. Należała dawniej do Ratyńskich.

Bartnyski, pow. rossieński, ob. *Bartkiszki*.

Bartochów, ws i fol. nad rz. Wartą, pow. sieradzki, gm. Bartochów, par. Warta. Ws ma 18 dm., 204 mk.; fol. 6 dm., 98 mk. Na fol.

dwór murowany z r. 1810 i pałacyk na wyspie. Gmina B. należąca dawniej do pow. tureckiego włączoną została do pow. sieradzkiego. Ws B. wspomniana w akcie z r. 1354 jako własność Wirzbanty. (K. W., nr. 1323).

Bartodzieje 1.) ws i fol. nad rz. Luciążą, pow. piotrkowski, gm. Ręczno, par. Bęczkowice. Fol. ma 15 dm., 28 mk., 1,278 morg.; ws ma 29 dm., 349 mk., 260 morg. 2.) **B.**, kol. i fol., pow. noworadomski, gm. i par. Radomsk; kol. 24 dm., 267 mk., 135 morg. włosc.; kol. 1 dm., 5 mk., 368 morg. drobn. własci; fol. 5 dm., 2 mk., 320 morg. W 1827 r. 17 dm., 124 mk. Przemysław ks. kujaw. i pan wielkopolski, nadaje r. 1298 swym 6 bartnikom i ich braciom wieś „Barthodzieje“, z obowiązkiem oddawania z niej rocznie na św. Michała 24 miar miodu. (Kod. dypl. pol., II, 149). 3.) **B.**, ws, pow. kozienicki. Dziesięcinę z tej wsi pierwotnie pobierała kolegiata sandomierska (Kod. Małop., I, 5), następnie klasztor wachocki. Według dok. z r. 1260 (Kod. katedry krak., I, 79) Bolesław ks. krakow. daje klasztorowi „sors Kobulcze“ we wsi Prusinowice (danej klasztorowi przez Humberta kanon. sand.) „in recompensacionem decime de Bartodzey quam decimam tenet ecclesia de Strazy“. Zdaje się, że nazwa ta wynika ze złego odczytania nazwy wsi Brzoza, starożytnej osady z kościołem paraf. należącej do starostwa radomskiego. Przy założeniu w Strazy kościoła, nadał książę dziesięcinę z poblizkiej Brzozy a klasztorowi dał za to częśćkę w Prusinowicach. W połowie XV w. wieś królewska, ma łany kmieci i 2 sołtysie dające dziesięcinę (do 20 grzyw.) pleb. w Teczowie. (Dług., L. B., II, 530). W r. 1569 we wsi B. w par. Goryń, w dwu częściach płacą od 4¹/₂ łan km., 8 zagr. 4.) **B.**, ws, pow. pułtusk. Wymienia ją akt z XIII w. wśród posiadłości kościoła płockiego. W r. 1578 mają 16¹/₂ łan.

Bartodzieje 1.), w dok. *Bartozege*, *Bartodzege*, ws, pow. węgrowski. R. 1153 opłacały dziesięcinę klasztorowi w Łeknie (K. W., nr. 18, 590); r. 1387 dziedzic B. Sędziwój połączył je z częścią Romiszewa i zapisał na własność klasztorowi, wymówiwszy sobie r. 1391 posiadanie dożywotnie. W tym też czasie odprzedał, za zgodę opata, sołtystwo w B. na prawie dziedzicznym niejakiemu Grabcowi. 2.) **B.**, ws, pow. bydgoski. Należały r. 1301 do dóbr ks. kujawskich.

Bartojeje (ob. t. I, 112), zaśc., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żyźmory.

Bartolomejówka, ob. *Bartłomiejówka*.

Bartosizski, dwór i zaśc., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 57 w. od Poniewieża.

Bartosuniszki, ws, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Muśniki (5 w.), miała 5 dusz rewiz.; należała do dóbr Pomusze.

Bartosy, wś, pow. ostrołęcki, gm. Czerwin, par. Wąsewo.

Bartosze 1.) wś, pow. prużański, 2 okr. pol., gm. Bajki, 14 w. od Prużany, ma 132 dz. Na polach znajduje się kurhan, na wierzchu którego miał się znajdować kamień z napisem. Kurhan ten mieszkańcy odnoszą do 1812 r. 2.) **B**, urocz., pow. słonimski, 5 okr., pol., gm. Łuszniewo, 36 w. od Słonima; należy do dóbr Ksawerpol. 3.) **B**, zaśc. nad lewobocznym dopł. Łani, pow. słucki, gm. Hrycewice, okr. pol. i par. katol. Kleck, 49 w. od Słucka. Mają tu własności szlachta: Biernadzczy, Dubkowscy i Jechimowiczowie, 4 włóki. 4.) **B**. al. *Bertysze*, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Pohost Nowy (5 w.). Miała 40 dusz rewiz.; należała do dóbr Zales. 5.) **B**, wś, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Szczuczyn. W r. 1865 było 53 dusz rewiz.; należała do dóbr Jatwież. 6.) **B**, wś, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Horodźki (5 w.). Należała częścią do dóbr Ciepaciowszczyzna, w części do dóbr Wielki Dwór. 7.) **B**. *Osiniki*, wś, pow. drysieński, par. Oświej.

Bartoszew, w dok. z r. 1396 *Barthoschowice*, pow. krasnostawski. Własność Dymitra, marszałka nadwor. za Jagiełły, wymieniona w dok. z r. 1396. Należała do pow. horodelskiego, odtąd wcielona do chełmskiego. (Kod. Maz., 118).

Bartoszewice, wś, pow. krobki. R. 1290 Przemysław II bawił tu i uczynił nadania bisk. poznań. (K. W., nr. 643); r. 1397 **B**. były przedmiotem sporu pomiędzy Małgorzatą z Krawejem a Hanką i mężem jej z Błażejewa. (K. W., nr. 1977).

Bartoszewo, wś i fol., pow. lipnowski, gm. Obrowo, par. ewang. Ossówka, 24 w. od Lipna, ma 10 dm., 117 mk., 240 morg.

Bartoszkajcie, okolica, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Betygoła, 75 w. od Kowna. Szwejkowscy mają tu w dwóch działach 128 dzies., Szymkiewiczowie 30 dzies.

Bartoszki, wś i fol., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. i par. Dworzec, 40 w. od Słonima, ma ze wsiami: Rabki, Worokoliszczyzna i Ochonia 1,125 dzies. włosc.; fol. należy do dóbr Nowojelna.

Bartoszowice, wś, pow. kielecki, gm. i par. Bieliny.

Bartosówka, wś nad rzeką b. n., pow. lipowiecki, gm. Medówka. 24 w. od Lipowca (st. poczt.), 13 dm., 83 mk., 248 dzies. Własność Bartoszewickich.

Bartosuny, mylnie *Bortoszuny*, wś, pow. sejneński, gm. Lejpuny, par. Wiejsieje, ma 21 dm., 123 mk. W r. 1827 wś przyw., 9 dm., 52 mk.

Bartosuny 1.) dobra, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Siedliszcze; w 1865 r. własność Danejków. 2.) **B**, mylnie *Bartuszuny* (ob. t. I, 113), wś, pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żośle

(10 w.); 1865 r. należała do Strobejków, miała 9 dusz rewiz. 3.) **B**, wś, tamże, 13 w. od Żośli, wraz ze wsią Krzywany i zaśc. Nawiki miała 80 dusz rewiz.; należały do Zaleskich, następnie Kołogrywowych.

Bartoszycha, pow. włodawski, gm. i par. Hańsk.

Bartoszyski, fol. i dobra, pow. maryampolski, par. Godlewo. W r. 1827 wś przyw., 3 dm., 49 mk. Spis urzęd. z r. 1870 pominął tę nazwę.

Bartoszyski 1.) dwór, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Antuzowo, 2 w. od mta pow.; własność Wierzbickich, 196 dzies. 2.) **B**, wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kołtyniany, 55 w. od Rossien. 3.) **B**, wś włosc., pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. Raduń (1 w.). Miała 20 dusz rewiz.; należała do dóbr skarh. Kiwanice. 4.) **B**, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Święciany (6 w.). Należał do dóbr skarb. Mile.

Bartowszczyzna, dobra, pow. sokółski, 3 okr. pol., gm. Ostrów, 133 dzies. należących do 13 właścicieli.

Bartowty 1.) wś, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Ejszyski (6 w.). Miała 13 dusz rewiz.; należała do dóbr Zubiszki. 2.) **B**, wś, tamże, 5 w. od Ejszyszek; należała do dóbr Mieleciszki.

Bartule, wś, pow. drysieński, par. Przydrujsk.

Bartupie, fol., pow. władysławowski, gm. Błogosławieństwo, par. Gielgudyszki, ma 1 dm., 46 mk.

Bartusowszczyzna, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Postawy (44 w.); miała 13 dusz rewiz.

Bartuszuńce, okolica szlach., pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. Raduń (10 w.). Należała do dóbr skarb. Ejszyski.

Bartuszuny, pow. trocki, ob. *Bartosuny*.

Barty, zaśc., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żośle (4 w.). Należał do Żukowskich, potem Szejerów.

Bartyki, os., pow. warszawski, gm. i par. Wilanów, ma 51 mk., 27 morg.

Bartyski, *Bortyski*, wś, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Eleonorów, 60 w. od Kowna.

Baruchowo, wś, pow. włocławski, wzmiankowana w akcie z r. 1388, jako dziedzictwo Marcina podczaszego i Mikołaja podkom. ziemi dobrzyńskiej. (K. W., nr. 1878).

Baruliszki, fol., pow. oszmiański, w pobliżu Polan, własność Hermana.

Baruny, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Poszwityń, 46 w. od Szawel.

Barusk al. *Baruska*, wś, pow. rzeszycki, gm. Antucewice, 92 w. od Rzeszycy, ma 28 osad.

Baruth, miasto w Marchii Brandenburskiej, wzmiankowane w dok. z r. 1248 (K. W., nr.

275); r. 1364 na mocy podziału pomiędzy margrabiąmi, B. dostał się Ottonowi. (K. W., nr. 1518).

Baruwa, ob. *Barówki*.

Barwałd, r. 1361 *Barwald*, ws, pow. wadowicki. Jan, ks. oświęcimski nadaje Hankonowi, synowi Wernera de Hopnewald sołtystwo dla założenia wsi na 50 łanach nad rz. Kleszcze w Barwałdzie. (Kod. dypl. pol., III, 268). Za czasów Długosza „castrum regium Berwald“ był centrem powiatu t. n. (L. B., I, 88). W r. 1581 odróżniano: B. górny (8 łan. km. i 6 zagr.), B. średni, należący do zamku zatorskiego (20¹/₂ łan. km., 8 zagr.) i B. niższy (Komorowskich).

Barwicze, ws, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Gonczary (3 w.). W r. 1865 miała 29 dusz rewiz.; należała do dóbr Stoki.

Barwidzie, os., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Popielany, 49 w. od Szawel.

Barwiki, ws, pow. kolneński. R. 1437 Władysław ks. mazow. wydaje w Kubrze przywilej na 20 łan. zw. Barwik w ziemi wiskiej, które nabył od księcia za 40 kóp Kus z Przytuł. Potomkowie jego zwą się odtąd Barwikowscy h. Bończa. (Kapica, Herbarz, 4).

Barwin al. *Berwin Perewoz*, os. nad Dźwiną, pow. witebski, wymieniona w dok. z końca XVI w. Dziś budują tu znaczną liczbę „łajb“ (statków wodnych).

Barwiniński, zaśc., pow. nowoaleksandryjski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 54 w. od mta pow.

Barwojnie, w spisie z 1885 r. *Borwojnie*, ws, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Rozalin, 35 w. od Poniewieża.

Barycz 1.) ws i fol. nad rz. Zielonką, pow. iłżecki, gm. Ciepeliów, par. Zwoleń, 36 w. od Iłży, ma 43 dm., 327 mk., młyn wodny, 134 morg. dwor. i 357 włośc. Obszar dworski wchodzi w skład majoratu rządow., którego właścicielem jest Iwan Szabelski. W skład majoratu wchodzi: Kawenczyn i Jasieniec. 2.) **B.** al. *Michałów*, ws, fol. i młyn, pow. konecki, gm. Gowarczów, par. Końskie (2 w.). Ws ma 24 dm., 171 mk., 611 morg. dwor. i 173 włośc.; os. młyn. 2 dm., 23 morg.; os. karcz. 1 dm., 7 m. dwor. Obszar dwor. we wsi jest własnością rządową; młyn i karczma są w ręku osób prywatnych. 3.) **B.**, ws i fol. nad rz. Grabówką, pow. łaski, gm. i par. Łask. Ws ma 15 dm., 145 mk., 200 morg.; fol. 1 dm., 7 mk., 990 morg.; os. młyn. 1 dm., 4 mk., 18 morg. 4.) **B.**, ws, pow. noworadomski, gm. i par. Maluszyn, ma 17 dm., 139 mk., 73 morg. włośc. 5.) **B.**, ws, pow. jędrzejowski, gm. i par. Węgleszyn. W r. 1827 ws przyw. w par. Konieczno, ma 6 dm., 58 mk. 6.) **B.**, pow. kielecki, gm. i par. Łopuszno, 35 w. od Kiele. W 1827 r. 5 dm., 49 mk. 7.) **B.**, pow. olkuski, gm. Żarnów, par. Chłina, 31 w. od Olkusa. W r. 1827 ws rząd. 9 dm., 39 mk.

Baryczka, ws i fol., pow. kozienicki, gm.

Oblassy, par. Zwoleń, 42 w. od Kozienic, ma 7 dm., 169 mk., 171 morg. dwor. i 36 włośc.

Baryków, zaśc., pow. bobrujski, gm. Łaskowicze, 43 w. od Bobrujska.

Baryłówka, ferma, pow. bałeki, okr. pol. Okna, gm. Nestoita (6 w.), par. Rybnica.

Barynia, ws, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Krakinów, 32 w. od Poniewieża.

Barynowo, zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i dobra ks. Radziwiłłów Czeress (13 w.); miał 6 dusz rewiz.

Barysz, mstko, pow. buczacki. W r. 1578 płaci szosu fl. 4, od 10 pługów, 10 rzem. Wraz z Buczaczem należy do Jazłowieckich.

Baryszki, ws, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 97 w. od mta pow.

Baryszno, ws, pow. wieliski, gm. Usmyń. W 1765 r. w ławnictwie przychebskiem wójt. usmyńskiego.

Baryszówka (ob. t. I, 115), mstko nad Trubieżem, pow. perejasławski gub. połtawskiej, gm. Baryszówka, 35 w. od Połtawy, 284 dm., 1,321 mk., zarząd gminy, 4 cerkwie, szkoła, 10 wiatraków, krupiarnia, targi, jarmarki. Należało do włości boryspolskiej, dawniej Żółkiewskich, po 1620 r. Daniłowiczów. W 1629 r. w dzierżawie Pawła Łechowskiego, który wnosi z 20 dym. rynk., 40 ulicznych, 30 ubogich, 20 ogr., 2 rzemieśln. Od 1665 do 1782 r. było miastem sotniczem pułku perejasławskiego.

Barzówka, ws, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Kowarsk, 31 w. od Wilkomierza.

Barzuczeno, os., pow. połocki, gm. Jurowicze (10 w.), cerkwie.

Basalga, ob. *Basalyga*.

Basalyczówka (ob. t. I, 115), ws nad Ładyżynką, pow. hajsyński, gm. Kuna, 84 dm., 607 mk., cerkwie.

Basalyga al. *Basalga*, fol., pow. olhopolski, gm. i par. katol. Czeczelnik (6 w.). Należy do dóbr Werbka.

Basalyki, ws, pow. wołkowyski, ob. *Nowosiółki* 2).

Basań 1.) *Nowa* (ob. t. I, 115), mstko nad Nedrą, pow. kozielecki gub. czernihowskiej, gm. Basań Nowa, 55 w. od Kozielca, ma 1,173 dm., 5,393 mk., 3 cerkwie, dom modl. żyd., szkołę, szpital, 5 jarmarków. 2.) **B.** *Stare*, sioło nad Basanką, tamże, gm. Jarosławka, 463 dm., 2,353 mk., cerkwie, szkoła, 2 jarmarki. Obie osady założone na obszarze nadanym przez Włodzimierza Olelkowicza kn. Połowcom ze Skwyry Rożynowskim. Następnie w 1503 r. nadaje tę miejscowość (położoną w obwodzie kijowskim) król Aleksander dworzaninowi swemu Daszkowi Iwanowiczowi, ojcu Ostafia Daszkowicza. Zasiedlone, jak sąsiedni Byków, przeważnie przez zbiegów z Chodorkowa. Po Daszkowiczu spada dziedzictwo na Dublańskich, w 1535. W 1581 r. jest w podziałach, mają

tu części Dedkowie Trypolscy i Bałykowie. Te goż roku Fedor, Hapon i Zdan Dedkowie Trypolscy wnoszą od 1 osiadł. a pani Andruszkowa od 6 osiadł. Poczem zagarniają całą włość baszańską, mającą 6.75 mil kw. Chodykowie Kryńscy, którzy około 1607 r. osadzają mstko B. Nową. W 1629 r. Teodor Kryński wnosi z B. Starej z 7 dym., 8 ogr. i 1 koła młyn. a też z B. nowosadzonego z 20 dym., 40 ogr., kół młyn.

Baście, ws, pow. władysławowski, gm. i par. Gielgudyszki, ma 2 dm., 71 mk.

Basia, rzeczka, w pow. horeckim i czau-skim, prawy dopł. Proni, do której uchodzi poniżej mta Czaussy. Przybiera od lew. brzegu rzekę Kosznę.

Basiarówka, ob. *Baszarówka*.

Basica, os., pow. będziniński, gm. Pińczycze, ma 2 dm., 12 mk., 18 morg.

Basin, fol., pow. błoński, gm. Pass, par. Izdebnó, ma 77 mk., 275 morg.

Basin 1.) (ob. t. I, 115), fol., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Pacowszczyzna, 40 w. od Słonima, należy do dóbr Mirowszczyzna (Strawińskich). 2.) **B.**, fol. dóbr Swisłocz w pow. bobrujskim. 3.) **B.**, ws dobra i fol., pow. nowogródzki, gm. Horodeczne, 10 w. od Nowogródka. Ws ma 41 osad; dobra, 10 włók, własność O'Rourke'ów i Michalkiewiczów.

Basinów, ws, pow. kozienicki, gm. Trzebień, par. Magnuszew, 24 w. od Kozienic, ma 13 dm., 108 mk., 94 morg.

Basiny 1.) os. przy wsi Zapole, pow. słonimski. 2.) **B.**, fol., tamże; należy do dóbr Albertyn.

Basiszki, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Daugieliszki (10 w.). Miał 10 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Dawiliszki.

Basiuki, ws, pow. wieliski, gm. Budnica.

Basiuliszki, dwór, pow. szawelski, 3 okr. pol., pow. szawelski, gm. Żagory.

Baskaki, ws nad rz. Uszą, pow. żytomierski, gm. Barasze, par. praw. Bielka, odl. 75 w. od Żytomierza, ma 128 dm., 810 mk., młyn wodny. Własność Żerebcowych. Należały do dóbr Niemiryczów na Polesiu wołyńskim. W r. 1621 Stefan Niemirycz wnosi z nich od 12 dym. W r. 1648 dostały się do schedy Jerzego. Następnie syna jego Teodora (przy Horoszkach). W 1848 r. własność Hulewiczów.

Baški, ws, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Giedrojeje (7 w.). Miał 21 dusz rewiz.; należały do dóbr Jurażyn.

Basków, chutor, pow. nowogradwołyński, gm. Rohaczów, par. praw. Ostrożek (20 w.).

Baskowa, ws, pow. wieliski, w t. zw. wieliskiej „obodnicy“.

Bastaki, ws, pow. dzisieński, gm. i dobra (w 1865 r. Hłasków) Mikołajewo. Miał 14 dusz rewiz.

Basławce (ob. t. I, 115), ws i fol. poradzi-wiłowski, pow. słucki gm. Romauów, 12 w. od Stucka. Ws ma 41 osad, fol. 126 włók, cerkiew z 1779 r., około 2,800 parafian; filia w Sieredzinie.

Basów Kut, dawniej *Paszyn Kut*, ws i fol. nad rz. Uścią, pow. rówieński, gm. Równó (3 w.) mają 119 dm., 1,026 mk., cerkiew drewn. z r. 1719, szkoła, młyn. Należała niegdyś do Ostrogskich. W połowie XVII w. własność Jana Zamoyskiego, ssty kałuskiego, w 1610 r. ma 80 a w 1651 r. 50 dym. Następnie Koniecpolskich, wreszcie Lubomirskich.

Basówka (ob. t. I, 115), ws, pow. proskurowski. W 1650 r. własność ks. Dominika Zasławskiego, wwdy krakowskiego.

Bassaraby al. *Bessaraby*, fol., pow. augustowski, gm. Balla wielka par. Teolin, 1 dm., 2 mk.

Bassonia, ws nad Wisłą, pow. nowoaleksandryjski (Puławy), par. Rybitwy, ma 258 mk. W r. 1676 płacono tu pogłównie od 79 podda-nych.

Bastenowicze, ws nad rz. Koszanką. pow. czerykowski, gm. Dołhowicze, 44 dm., 256 mk., cerkiew.

Bastowa, rzeczka, w pow. żytomierskim, ramię źródłowe rz. Usz, płynie przez Simony i poniżej Rudni Bastowej łączy się z Brodcem. Długa około 12 w.

Bastuny 1.), dobra, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Żyrmuny, w 1865 r. własność Kobyliskich. 2.) **B.**, ws i dobra, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Giedrojeje (13 w.). Miała 32 dusze rewiz., dobra należały w 1865 r. do Stalewskich.

Baszarówka, w dok. *Baszerówka*, *Basia-rówka*. ws, pow. krzemieniecki, w pobliżu granicy pow. dubieńskiego i Galicyi, gm. Radzi-wiłów, par. praw. Batków (1 w.), o 35 w. od Krzemieńca, ma 112 dm., 705 mk., cerkiew drewn. z 1779 r. W 1570 r. ws zastawna Jarofieja Oskiego (Hoskiego). W 1583 r. Jarofiejowa Hoscka, sędzina ziemna łucka, wnosi ztąd z 11 dym., 5 ogr. W 1648 r. wraz z Baskowem ma 49 dym w r. 1649 ma 24, a w 1653 r. tylko 4 dymy. W 1735 r. należy do dóbr Pereniątyn Michała Ledochowskiego. Potem własność Drzewieckich, po 1831 r. skarbowa. Obecnie należy do Olgi Sołohub, ma 339 dzies. ziemi dwors.

Basze, ws nad rz. Buteń, pow. kaniowski, gm. Pustowójty, par. praw. Juchny, odl. 46 w. od Kaniowa, 65 dm., 680 mk., 4 wiatraki. Stanowi część wsi Juchny. Należy do klucza bohusławskiego dóbr hr. Branickich.

Baszeńce, pow. wołkowyski, ob. *Baczeńce*.

Baszerówka, ob. *Baszarówka*.

Baszkany, pow. wilkomierski, ob. *Bakszany*.

Baszkirowka, fol., pow. horecki, gm. Lubiniche (7 w.), własność od 1856 r. Tanieje-

wych, należy do dóbr Horodziec; gorzelnia, młyn wodny.

Baszkowce, w dok. też *Bakowce*, *Boszkowce*, *Buszkowce*, wś nad rz. Doliną, pow. krzemieniecki, gm. Białokrynica, par. praw. Tylawka (2 w.), odl. 12 w. od Krzemienia, ma 74 dm., 508 mk., cerkiew z 1704 r. Podług rewizji zamku krzemienieckiego z 1545 r. wś Bakowce stanowiła własność Michała Łosiatyńskiego, który zobowiązany był do opatrywania jednej horodni zamkowej. W 1570 r. Iwan Łosiatyński wnosi z B. z 15 dym., 11 ogr. po 4 gr., 5 ogr. po 2 gr. W 1573 r. w części Iwana Łozieckiego, płacącego z 4 dym., 1 ogr., w części Wasila Łosiatyńskiego, w trzeciej Janusza Zaborzyckiego, płacącego z B. z 10 dym., 10 ogr. W nowszych czasach własność Rzyszczeńskich (przy Żukowcach), obecnie Fiodorowa.

Baszłowo, wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcze. W 1714 r. należy do dzierżawy savińskiej.

Baszłyk, wś, pow. piński, na Zahorodziu, gm. Stawek, o 4 w. od Pińska.

Baszłyki, wś, pow. dubieński, gm. Ołyka, odl. 55 w. od Dubna, 38 dm., 363 mk. Własność Chodkiewiczów. W połowie XVII w. ks. Alberta Radziwiłła ma w 1648 r. 8 dym.

Baszmańkowska, wś, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Jaswojnie, 52 w. od Kowna.

Baszowa 1.), wś, pow. łucki, gm. Rożyszcze, odl. 21 w. od Łucka, 30 dm., 116 mk. 2.) **B.**, kol., tamże, 5 dm., 46 mk.

Baszowice, wś i fol., pow. kielecki, gm. i par. Stupia Nowa, odl. 31 w. od Kielec. Należały do benedyktynów Łysogórskich. Wspomniane w dok. z 1351 r. W połowie XV w. własność klasztoru świętokrzyskiego; miała 7 łan. km., karcznię, 3 zagr. z rolą i folwark klasztorny. Dziesięcinę (do 7 grzyw.) pobierał klasztor (Dług. L. B. II, 490 i III 232).

Basztanków, wś, pow. olhopolski, gm. Raszków, 303 dm., 1,967 mk., cerkiew, szkoła.

Baszteczy (ob. t. I, 116), wś nad rz. Bahwą Mokrą al. Burty, pow. taraszczański, gm. Krasilówka, st. poczt. Żaszkow (13 w.), odl. 38 w. od Taraszczy, 249 dm., 1,453 mk., cerkiew z 1705 r., szkoła, 4 wiatraki.

Baszuki al. *Boszuki*, w dok. *Boszukówka*, wś nad rz. Dobrynią, pow. krzemieniecki, gm. Oleksiniec Stary (2 w.), st. poczt. Krzemieniec (41 w.), ma 168 dm., 1,050 mk. (28 katol.). W 1583 r. wś Baszukówka należy do Andrzeja, kn. Andrzeja Wiśniowieckiego, wwody wołyńskiego, który wnosi z niej z 7 dym. Później Czartoryskich, Rzyszczeńskich, obecnie nabyta przez ks. Imeretińskiego, właściciela Wiśniowca.

Baszyca, wś, pow. rochaczewski, gm. Merkułowice, 38 dm., 274 mk.

Baszyna (ob. t. I, 116), wś na pr. brzegu

Horynia, pow. ostrogiński, gm. i par. praw. Buhryn, 25 w. od Ostroga, 20 dm., 158 mk.

Batahy, wś przy ujściu rzki Dołżanki do Mieży, pow. wieliski.

Batarasz, dobra, pow. rzezycki, własność Bourdy, 213 dzies.

Bateze, wś, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Pruska, 7 w. od Kobrynia, 64 dm., 461 mk., szkoła, 1,270 dzies. ziemi włosc. W 1563 r. wś B. należy do wójtostwa polatyckiego, ma 47 włók, w tem 5 wolnych. Powinności wsi: czynszu 8 gr., owsa 1 beczka, siana 1 wóz, za kury, jajca, stacyę i niewody 8 gr., czyli razem 31 gr. Nadto robić powinni 2 dni w tygodniu i 4 tłoki w ciągu lata. Wogóle dochód ze wsi 32 kop. 14 gr. i 6 den.

Bateniszki, fol. pow. wilkomierski, należy do dóbr Wieprze.

Batenki, wś, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Batiuchnowo, wś, pow. wieliski, gm. Krest.

Batiuki, ob. *Batuki*.

Batiuszyno, dobra, pow. połocki, własność Bohdanowiczów, 465 dzies.

Batki, wś i dwór, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Prozoroki (15 w.). Wś miała 19 dusz rewiz., dwór należał do Kwiatkowskich.

Batków, wś, pow. krzemieniecki, gm., par. kat. Radziwiłłów (5 w.), odl. 40 w. od Krzemienia, ma 74 dm., 470 mk., cerkiew z 1745 r. Do par. praw. należą wsi: Niemierówka, Berezina i Prokazy. Cerkiew filialna we wsi Baszarówce (1 w.). W parafii 137 dm., 1,065 mk. prawosł. i 10 katol. Wewsi szkoła (od 1888 r.) i młyn wodny. Wś ta w 1561 i 1570 r. należała do Bohdana Batkowskiego, którego pozywa w 1563 r. Olechna Mackiewiczowa o te dobra. W 1570 r. Batkowski wnosi ztąd z 11 dym., 10 ogr. po 2 gr., 1 karcz., 1 koła młyn. 24 gr., w 1583 r. Iwan Batkowski płaci z 8 dym., 8 ogr., 1 koła wałn. W ostatnich czasach należała do Barańskich i Stebelskich, obecnie Żemczużnikowa, który ma do 1,000 dzies.

Batkowice, przys., pow. dubieński, gm. Krupiec, odl. 51 w. od Dubna, 19 dm., 133 mk.

Batkowo, wś, pow. inowrocławski, par. Inowrocław. Otrzymuje prawo niemieckie r. 1223 od Ziemomysła ks. kujaw., razem ze wsiami: Marulewy i Szropsko. (Kod. dypl. pol. I, 29). R. 1282 Przemysław, ks. wielkop. potwierdził nadanie tej wsi, uczynione przez Bolesława V, Przybysławowi wojew. i bratu jego Pawłowi, kasztel. w Swieciu, ze zwolnieniem od wszelkich powinności i sądownictwa książęcego (K. W. nr. 503).

Batkuny, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Szawłany, 25 w. od Szawel.

Batniewo, *Botniewo*, wś, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 22 w. od Kowna.

Batnowo (ob. t. I, 117), pow. dzisieński, mylnie za: *Balnów*.

Batoh, *Batog*, rzeczka w pow. uszyckim, lewy dopływ Kalusika (Kalusa), zaczyna się na gruntach wsi Kalusika, płynie z płn. na południe i pod wsią Brailówką ma ujście.

Batoh 1.) (ob. t. I, 117), wś, pow. bractawski. Należała niegdyś do Słupiczów. W 1592 r. wraz z Trojańcem w dziale Semen Bohdanowicza Słupieca. Od Słupiczów przechodzi do ks. Zbaraskich, od których (przed 1615 r.) nabywają Kalinowscy. W 1629 r. ssta bractawski Adam Kalinowski wnosi z mstka B. z 132 dym, W 1660 r. władają B. jezuiti; wś spustoszona. 2.) **B.**, urocz. nad Bohem, pow. olhopolski, w pobliżu Ładyżyna.

Batohy, wś, pow. wieliski gm. Serteje.

Batorowa, pow. miński, ob. *Baturowa*.

Batorz i *Batorska wola*, u Długosza *Botorz*. dwie wsi. pow. janowski, 15 w. od Janowa. W połowie XV w. posiada kościół par. drewniany uposażony rolą i łąkami przez dziedzica wsi Andrzeja Tęczyńskiego, od którego przeszła w posiadanie Jana Rabsztyńskiego. Kościół poświęcił i erekcyę wydał Zbigniew Oleśnicki na prośbę Tęczyńskiego r. 1445. (Dług. K. B., II, 501). Obie wsi przed uwłaszczeniem należały do dóbr ordynacyi hr. Zamoyskich. B. obecnie liczy osad 138, ludności 820 dusz. Batorska Wola ma 68 os. i 450 dusz, rz.-katol. Fol. w B. należy do ordynacyi Zamoyskich, rozl. 910 morg. Nadto powstał folw. B. poduchowny rozl. 240 morg. należący obecnie do Górskiego. Kościół murowany wzniesiony w 1884 r. na miejscu dawnego, z ofiar parafian z pomocą ordynacyi, okazały w stylu gotyckim, może pomieścić do 1,000 osób. Grunta ciężkie, gliniaste.

Batowice, wś, pow. krakowski. par. Raci-borowice. Według dok. z 1344 r. dawały dziesięcinę bisk. krakowski, którzy mieli tu swe działy. (Kod. kat. krak., I, 227). W połowie XV w. włość biskupia, miała 7½ łan. km., z których dziesięcinę, wartości do 20 grzyw. pobierała prebenda Węgrzecka w katedrze krakow. (Dług. L. B., II, 59).

Batożek, rzeczka, w pow. hajszyńskim, pod wsią Czetwertynówką wpada od praw. brzegu do Bohu.

Batuki, *Batiuki*, wś, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Traby (10 w.). W r. 1865 miała 27 rewiz. w części należącej do dóbr Surwiliszki (Dmochowskich) i 18 dm. w części skarbowej.

Batule, pow. witebski, ob. *Woronowo*.

Batuń, wś i dobra, pow. bychowski, gm. Głuche (18 w.), cerkiew. Dobra od 1871 r. Żdanów, 756 dzies.

Baturowa, al. *Batorowa*, wś, pow. miński, okr. pol., gm. i st. poczt. Kojdanów (10 w.) o 30 od Mińska.

Baturowszczyzna, wś, pow. horecki, gm. Hołbnie, 10 dm., 50 mk.

Batury, fol., pow. sieński, należy do dóbr Oktawia (Roszkowskich). Ob. *Butory*.

Baturyn (ob. t. I, 118), mstko, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Chotenczyce (5½ w.), 9 dm., 105 mk. (w 1865 r. 26 dusz rewiz.); należał do Łukawiec (Borowskich).

Baturyn, mstko nad Sejmem, pow. konotopski gub. czernihowskiej. Założył je nie Stefan Batory r. 1576, (jak mylnie podano w tomie I za Kochowskim) lecz dopiero z upoważnienia Zygmunta III w 1625 r. M. Stachórski, rządcą dóbr Aleks. Piasoczyńskiego na Zadnieprzu.

Baturyna, os. w pobliżu rz. Berezyny, pow. borysowski, gm. Berezyna. Batory w tem miejscu przebywał rz. Berezynę r. 1580 dążąc pod Wielkie Łuki. Szczegóły o tem miejscu podał Eustachy Tyszkiewicz. (Opis pow. borys., str. 52).

Baturynka, wś, pow. miński, gm. Ostrożyce, 27 w. od Mińska. Według podania przechodził tędy Batory pod Psków.

Baturyszki, dwór, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Skiemie, 57 w. od Szawel.

Batwiniewo, ob. *Boćwiniewo*.

Baty Pobocze, zaśc., pow. wilkomierski, 5 okr. pol., gm. Onikszty, 49 w. od Wilkomierza.

Batjewo, zaginiona wś nad Zdwizem, w pobliżu Brusilowa (dziś pow. radomyski). Już w 1507 r. razem z Pukowem (zanikł) w posiadaniu Łozków, którzy ustępują je Butowiczom około 1600 r. Spór o posiadanie tych dóbr prowadzą w 1634 r. Kisiele.

Batyszki, os., pow. władysławowski, gm. Zypie par. Szaki, ma 1 dm., 11 mk.

Batywla, rzka, w pow. mozyrskim, lewy dopł. Staweczny, wypływa we wsi Skorodno i uchodzi za wsią Kuźmicze.

Bauble 1.), wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Czadosy, 66 w. od mta pow. 2.) **B.**, dwór, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 42 w. od Rossień. 3.) **B.**, wś, dobra i okolica, pow. rossieński, 5 okr. pol., gm. Łabardzie, 62 w. od Rossień. Wojtkiewiczowie mają 82 dzies. 4.) **B.**, os., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawlany. 5.) **B.**, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Korciany, 62 w. od Telsz. 6.) **B.**, *Baubele*, wś, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Towiany, 6 w. od Wilkomierza. 7.) **B.**, *Bouble*, zaśc., tamże, 4 okr. pol., gm. Wiżuny, 64 w. od Wilkomierza, własność Butlerowiczów, 60 dzies. i Kupranisów, 12 dzies. 8.) **B.**, wś, pow. miński, gm. Zasław, 25 w. od Mińska.

Baublinie, dwór, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Poniewież.

Bauby, wś, pow. oszmiański, w 1 okr. pol., gm. Grauzyszki (3½ w.). Miała 32 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Daukszyszki.

Baudzie, *Boudzie*, zaśc., pow. borysowski, 1 okr. pol., par. katol. i gm. Dokszyce, o 110 w. od Borysowa, ma 4 osady.

Bauki, wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Girsudy, 36 w. od Poniewieża.

Baumgarten, *Bomgarten*, wś pod miastem Drawenburg, w reg. koszalińskiej. R. 1349 z 9 łąn. miała 6 pustych; posiadała plebana. (K. W., nr. 1284).

Bausk, zaśc., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Popielany, 51 w. od Szawel.

Bauże 1.) dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Eleonorów, 84 w. od Kowna, własność Tejszerskich. 2.) **B**, dobra, tamże, o 77 w. od Kowna. 3.) **B**, dobra, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Krupie, 43 w. od Szawel.

Baużałukis, w spisie z 1886 r. *Baużlawinie*, folw., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Gruździe, 19 w. od Szawel.

Baużałwinie, pow. szawelski, ob. *Baużałukis*.

Bawardyszki, wś, pow. kalwaryjski, gm. Podawinie, par. Dauksze, 20 w. od Kalwaryi, ma 11 dm., 63 mk.

Bawarya i **B. miejska**, dwie wsi, pow. konecki, gm. i par. Końskie (2 w.), mają 26 dm., 258 mk., 136 morg. włośc.

Bawdziszki Szekście, dobra, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Kurszany, 37 w. od Szawel, Januszkiewiczowie mają 400 dzies.

Bawirsze 1.), wś, pow. sejneński, gm. Krasnowo, par. Łozdzieje, ma 16 dm. 141 mk. W r. 1827 wś przyw., 14 dm., 86 mk. 2.) **B**, niekiedy *Bejwirsze*, wś, pow. kalwaryjski gm. i par. Urdomin, 23 w. od Kalwaryi, ma 25 dm., 156 mk. W r. 1827 Bawirsze wś duch. ma 12 dm., 89 mk. 3.) **B**, wś, pow. kalwaryjski, gm. i par. Lubów, 14 w. od Kalwaryi, 9 dm., 96 mk.

Bawół, w dok. *Bamvol*, wś, później przedmieście Krakowa. Według dok. z r. 1198 „Andreas frater Mathei” dał klasztorowi miechowskiemu wś „Bamuol”. (Kod. Mał., II, 13, por. też Kod. Wielk., nr. 34 i 2,020). Na obszarze wsi powstał Kazimierz, oddzielne miasto, dziś przedmieście Krakowa.

Bawżajcie, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Erżwiłek, 37 w. od Rossień.

Bazalia, w dok. *Bazylija* (ob. t. I, 120), mstko nad rz. Słuczą, pow. starokonstantynowski, gm. Bazalia, st. poczt. Teofilpol (Czołhan, o 10 w.), st. dr. żel. Wójtowce (18 w.), 60 w. od mta pow. Wraz ze wsiami: Czuchele (6 w.) i Nowa Grobla (4 w.) miało 431 dm., 3,511 mk. praw., 1,105 katol. i około 1,500 żydów. Samo mto ma obecnie 605 dm., 3,082 mk. Są tu dwie cerkwie paraf., jedna drewniana z 1719 r. druga z 1765 r. Jest tu dalej kaplica praw. wznies. 1874 r., kościół par. katol. murowany, zarząd gminy, szkoła, szkołka cerk., synagoga. W r. 1589 ks. Konst. Ostrogski, wwoda kijow-

ski wniósł poboru z połowy miasta flor. 91 gr. 7, den. 9, z połowy zaś z powodu pogorzeli nie dał. Czopowe per arendam czyniło fl. 280, czyli razem fl. 371 gr. 7 den. 9. W r. 1593 uległo spaleni i spustoszeniu przez tatarów, którzy również w 1618 r. spłodrowali włość bazalijską. Za ks. Ostrogskich B. miała prawo magdeburskie, podobnie jak Konstantynów, Juraż i Połonne. Po wygaśnięciu ks. Ostrogskich w 1610 r. B. przeszła do ks. Zasławskich, za których w 1650 r. miała 42 dym. Na moey tranzakcyi kolbuszowskiej (1753 r.) przeszła do Sapiehów, od nich do Jabłonowskich, od których w 1846 r. kupioną przez hr. Apolona Ledochowskiego, obecnie córki jego Witoldowej Steckiej, mającej 2,275 dzies. (w tem 350 lasu). Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje B. i 12 wsi, mających 1,382 dm. włośc. (obok 226 innych), 10,162 mk. włościan, uwłaszczonych na 9,294 dzies.

Bazanów, wś, pow. garwoliński, gm. i par. Ryki. Część lit. A. ma 57 dm., 395 morg., 732 morg. lit. B. 27 dm. 181 mk., 374 mk. W r. 1827 wś rząd. par. Nowodwór, ma 67 dm., 379 mk. R. 1569 wś królew. w statwie stężyckim, należy do par. Ryki, ma 22 łąn. km., 14 zag., 4 kom., 1 rzeźn.

Bazanówka, al. *Baianówka*, przedmieście Miastkówki, w pow. olhopolskim.

Bazar 1.), wś, pow. piotrkowski, gm. i par. Rozprza. Wś ma 8 dm., 77 mk., 19 morg., os. karcz. 1 dm., 5 mk. 12 morg. dwor. 2.) **B**, wś, pow. lubelski, gm. Jaszczów, par. Biskupice. W r. 1827 wś B. w par. Baranów ma 11 dm., 56 mk. 3.) **B**, wś, pow. krasnostawski, gm. i par. Częstoborowice. W r. 1827 wś przyw. 28 dm., 142 mk.

Bazar (ob. t. I, 121), mstko nad rz. Zwizdał, pow. owrucki, gm. Bazar, st. poczt. Owruć (53 w.), 284 dm., 1,720 mk., cerkiew drewn. z 1783 r., kaplica katol., par. Narodycze, zarząd gminy, młyn, 2 garbarnie. Jarmarki trzy do roku. W skład parafii wchodzi wsi: Rudnia Bazarska (1 w.), Maryatyn (4 w.), Sucharówka (3 w.), Rudnia Michajłowska (12 w.) i Kleszcze (8 w.). W całej parafii 294 dm., 2,298 mk. prawosł., 10 katol., 1,050 rokoslników. Jako mstko występuje już w 1613 r. W 1628 r. wnosi z 7 dm. rynkowych, 14 ulicz., 10 ogrod.; należy do ks. Koreckich. Następnie Jeleów. Około 1680 r. należało do kolegium jezuickiego w Owruć. Po kasacie zakonu, Antoniego Krasieckiego, pułk. wojsk koron., potem Bleszyńskich. obecnie posiadają tu: Józef Sziperling 3,575 dz., (2,710 lasu), Brzozowski i Paszkowski, jak sukcesorowie Czerniachowskich 3,210 dzies. (1,595 lasu). Gmina należy do 1 okr. pol., obejmuje 37 miejscowości (1 mstko), mających 1,862 dym. włośc. (obok 601 innych), 11,432 mk. włościan, uwłaszczonych na 17,092 dzies.

Bazarówka, ws., pow. owrucki, gm. Norzyńsk, o 9 w. na pld.-zach. od Owruca, 14 dm., 98 mk.

Bazarska Rudnia, ws., pow. owrucki, gm. Bazar, 48 w. od Owruca, 37 dm., 223 mk.

Bazary, ws., pow. miechowski, gm. Kacice, par. Prędocin, 15 w. od Miechowa.

Bazary 1.), okolica i dobra, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie. 2.) **B.**, ws., pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Krewa (7 w.). Miała 32 dusz rewiz., należała do dóbr Migule.

Bazna, rzka, w pow. wieliskim, prawy dopł. Dźwiny. Powstaje z połączenia 3 ruczajów, płynie w kierunku połd. i ubiegłszy 5 w. ma ujście pod wsią Bazna.

Bazna, ws. nad Dźwiną, pow. wieliski, w pobliżu ujścia rzki t. n.

Bazów, ws. nad rz. Koprzywianką, pow. sandomierski, gm. Łoniów, par. Sulisławice, 21 w. od Sandomierza; ma 14 dm., 164 mk., 102 mor. dwor. i 35 włosc., os. młyn., 2 dm., 9 mk., 15 morg. W r. 1578 Szulissowska płaci tu od 2 os., 1 łan., 1 kom.

Bazwiecie, w spisie z 1892 r. *Baźwinie*, dobra, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kielmy, 22 w. od Rossień, własność Kimontów, 74 dzies.

Bazyle, ws., pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Bieniakonie (4 w.). Miała 20 dusz rewiz.; należała do dóbr Bieniakowie Stare.

Bazylia 1.), kol., pow. łódzki, gm. Lućmierz par. Zgierz; ma 9 dm., 178 mk., 99 morg. 2.) **B.**, fol., pow. łęczycki, gm. Topola, ma 1 dm. 9 mk.

Bazylia, ob. *Bazalia*.

Bazyliczewo, ob. *Balczewo*.

Bazyłiszki, ws., pow. wykowyski, gm. i par. Wykowszki (5 w.), ma 8 dm., 96 mk.

Bazyłiszki, ws., pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Janowo, 33 w. od Kowna.

Bazyłówka, dobra, pow. mścisławski, dziedzictwo Tołpychów, 780 dzies., młyn wodny.

Bazyłpol, folw., pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Ihumenowo, własność Fiedorowiczów od 1802 r. Dawniej należał do Szarkowszczyzny.

Bazynie, ob. *Bożynie*.

Bażanówka, przemieście Miastkówki w pow. olhopolskim.

Bażantarnia, osada i folw., pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Dojlidy, 2 w. od Białegostoku. Osada ma 16 dzies., farbiarnia, folwark należy do Trusowych i ma 95 dzies. 2.) **B.**, fol. gm. Howieczna, 61 w. od Słucka, pod Nieświeżem.

Bażantowo, pow. berdyczowski, ob. *Honoratka*.

Bażyłówka, ob. *Bożyłówka*.

Bąbalice, ob. *Bombalice* (t. I).

Bąbla (ob. t. I, 121), ws., pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Ostra Góra, 31 w. od Sokółki, 391 dzies.

Bączal, ws., pow. jasielski. Albert opat ty-

niecki zamienia z Dobkiem z B. ws. klasztorną Lisowiec na połowę B. i prawo wystawienia młyna na rzece „Tsczenicza“. (Kod. dypl. pol. III, 318). Druga była wsią szlachecką i miała kościół par. już w połowie XV w. Ze wsi klasztornej dawano do Tyńca po 3 fert. 6 gr. z łanu, po 15 jaj, 3 koguty, 3 sery. Sołtys miał trzy łany i pobierał szosty denar z czynszów wsi a sam dawał fertona za dziesięcinę. (Dług., L. B., III, 206)

Bączala, rzeczka i bagno, dopływy Wisłoka w pow. jasielskim. Wspomniana w dok. z 1373 i 1376 r. (Kod. Mał., III, 268, 298).

Bączki 1.), ws., pow. garwoliński, gm. Pośleż, par. Samogoszcz, ma 12 dm., 96 mk., 495 morg. W r. 1827 było 8 dm., 56 mk. 2.) **B.**, ws., pow. kolneński, gm. i par. Turośl. W r. 1827 ws. rząd., 15 dm., 100 mk.

Bądków, w dok. z r. 1497 *Banthkow*, ws., pow. grójecki. W r. 1576 ma 18 łan km.

Bądkowo 1.) ws. i folw. pow. niesławski, gm. i par. Bądkowo, ma 354 mk., 1,012 morg., dwor., 57 włosc. Konrad ks. łęczycki zwraca r. 1239 tę wieś nadaną niegdyś kościołowi N. P. Maryi we Włocławku, arcyb. gnieźn. którzy mieli do niej jakieś prawo. (Kod. dypl. pol. II, 21). W r. 1557 ws. kościelna, własność kapituły włocławskiej, płaci od 29 łan. km., 8 kom. 4 rzeźn. 2.) **B. kościelne** w XVI w. *Banthkowo*, ws., pow. lipnowski, gm. Brudzeń, par. Bądkowo. W r. 1564 ws. kościelna w ziemi dobrzyńskiej. Jakób Siedza rządea plebański płaci tu od 1/2 łana i płacą dwaj poddani plebana z pół łanków i 2 zagrod. Razem 29 gr. Drugie B. (dziś Jeziorno) należało do Gamborta, który miał 5 łan. km. Płacono 2 fl. 3 gr. 3.) **B.**, pow. lipnowski, ob. *Rochny*.

Bądzisław, w dok. *Bandzislav*, ob. *Bonislav*.

Bądziszki, ws. pow. suwalski, gm. Kadaryszki, par. Lubowo, 24 w. od Suwałk, ma 32 dm., 217 mk.

Bąk, os., pow. ostrowski, gm. Komorowo, par. Wąsowo.

Bąki 1.), ws., pow. warszawski, gm. Ożarów, par. Zbików, mają 61 mk., 190 morg. W r. 1827 ws. rząd., 6 dm., 48 mk. 2.) **B.**, ws., pow. sieradzki, gm. Krokocice, par. Małyń, 33 w. od Sieradza, ma 12 dm., 103 mk. W r. 1827 było 7 dm., 136 mk. 3.) **B.**, al. *Bońki*, fol. pow. płoński, gm. Wójtzy Zamoście, par. Płońsk (o 3 w.), ma 1 dm., 27 mk., 142 morg. 4.) **B.**, pow. przasnyski, ob. *Czaplice* (t. I). 5.) **B.**, pow. mławski, ob. *Wieczfnia*.

Bąkiszki, ws., pow. władysławowski, gm. Błogosławieństwo, par. Gielgudyszki, mają 3 dm., 27 mk.

Bąków 1.) w XVI w. *Bankow*, ws., pow. łowicki, gm. i par. Bąków, ma 887 mk., 2,294 morg. włosc. Należała zdawna do dóbr stoło-

wych arcyb. gnieź. Jarosław ze Skotnik arc. 1345 r. połączywszy B. z Giżycami i Słomnikami w jedną całość (około 30 kmieci), nadał jej prawo średzkie i powierzył nową lokację wsi Januszowi z Pczewa, któremu sprzedał wójtostwo w B. Jednocześnie założył tu parafię z kościołem p. w. św. Wojciecha i Mikołaja. W r. 1357 Kazimierz W., potwierdzając posiadłości i nadania arcyb. gnieźn., włączył i tę ws pomimo pewnych nieporozumień co do prawa do niej arcybiskupów. Ostatecznie r. 1358 wcielił B. do posiadłości arcybiskupów. (K. W. nr. 1354, nr. 1,380). W r. 1433 arcyb. Wojciech Jastrzębiec przeznaczył tę parafię na uposażenie kustosa kolegiaty łowickiej. Obecny kościół z cegły i kamienia wznosił r. 1679 ks. St. Krajewski kustosz łowicki (Łaski, L. B., II, 500, przyp.). 2.) **B.**, ws, pow. konecki. W połowie XV w. łany km. dawały dziesięcinę klasztorowi w Wąchocku, folw. rycerski, pleb. w Włoskiej (Dług. L. B., II, 523).

Bąkowa Góra, ws, pow. noworadomski. Na początku XV w. posiadają ws Bąkowie h. Zadora al. Płomieńczyk. Zbigniew jest kasztelanem rozpierskim. Syn jego Henryk, wychowaniec akademii krakowskiej, jest autorem ciekawego traktatu przeciw krzyżakom wymierzzonego, napisanego około r. 1456 (ob. Mon. Pol., III, 151). Na początku XVI w. istnieje tu już kościół par. murowany o którego założeniu i fundatorach brak wiadomości. W r. 1647 po odbudowie został konsekrowany przez Piotra Mieszkowskiego sufragana kujaw. Siedzieli tu Lanekorońscy h. Zadora. Łany km. dawały dziesięcinę klasztorowi w Witowie. (Łaski, L. B. II, 198 i przyp.).

Bąkowo 1.), ws, pow. maryampolski, gm. Jaworowo, par. Iglówka, ma 2 dm., 19 mk. 2.) **B.**, pow. mławski, ob. *Bońkowo* (t. I).

Bątkowo, ob. *Bądkowo*.

Bątlewo, ws, pow. lipnowski, mylnie podana nazwa, ob. *Batlewo*.

Bdanie, w dok. *Bane*, jezioro i wieś, dziś zw. Grzymisław, pow. szremski. Kazimierz W. wieś B. należącą do dóbr bisk. pozn. r. 1350 uwolnił od wszelkich ciężarów, danin i powinności. (K. W., nr. 1295). R. 1363 Jan Doliwa, biskup pozn., przeniósł parafię z Bane do Dol-ska. (K. W., nr. 1811).

Beata, kol., pow. włodzimierski, gm. Mikulicz, 17 w. od Włodzimierza, 25 dm., 211 mk.

Beatów, pow. szawelski, ob. *Wejnie Beatów*.

Bebechy (ob. t. I, 123), ws nad rzeką Rewuchą, pow. latyczowski, ma 192 dm., 1,121 mk., cerkiew. Podług reg. pobor. obw. zienkowieckiego z 1530 r. płaci od 3 pługów. W 1565 r. własność Mieszkowskiego, który wnosi od 4 pługów. W 1569 r. należy do Woniezkowej, spustoszona przez tatarów, płaci od 1 pługa. W 1578 r. należy do Kostki, wwdy sandomier-

skiego, w dzierżawie Oborskiego, daje od 2 pługów, 1 ogr., 6 gr. i koła młyn. a w 1583 r. od 2 pługów i 1 koła dorocz. Obecnie własność Ernesta Sobańskiego, ma 1652 dzies. ziemi dwór (w tem 480 lasu).

Bebelno, w XVI w. *Bambelno maior* i *B. minor*, ws, pow. włoszczowski. B. wielkie niegdys zwane było B. Długoszy, od rodu, który tu siedział (przodkowie historyka). B. małe al. Zalesie, posiadało od XV w. kościół par. p. w. Narodz. N. P. M. i św. Mikołaja. Na początku w. XVI ponieważ kościół drewniany spłonął, stała tylko kapliczka drewniana, nie konsekrowana. Pleban posiadał dość znaczne uposażenie w roli, łąkach i placach. Dziesięcinę ze wsi dawano do Kurzelowa. (Łaski, L. B., II, 551, 569, 570 i przyp.).

Bebetowo, fol., pow. wołkowyski, 5 okr. pol., gm. Pieski, 22 w. od Wołkowyska; należy do dóbr Pacewicz.

Bebirwie, ws, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szymkajeje, 14 w. od Rossień. Billewiczowie mają tu 504 dzies. Inne drobne części 300 dzies.

Bebry, ws, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Kibury, 63 w. od Poniewieża.

Bebryszki al. *Nandaniszki*, ws, pow. dzwiński (dyneburski), par. Krasław.

Becaity, ob. *Bicajty*.

Bechceice, r. 1511 *Bachczizce*, ws, fol., kol. i os. młyn., pow. łaski. Ws ma 24 dm., 250 mk; kol. 26 dm., 250 mk., 319 morg.; fol. 7 dm., 74 mk., 569 morg; os. młyn. 1 dm., 9 mk., 34 morg. Na obszarze B. powstały kolonie: Józefów ma 10 dm., 63 mk., 236 morg. i Florentynów (trzy części), mający 6 dm., 53 mk., 237 morg. W r. 1511 ws Bechceice w par. Lutomiersk, ma 12 łan.; r. 1518 ma 15 łan. W r. 1552 Bechceice mają 22 os., 15 1/2 łan., dwa młyny o 3 kołach i karcznię.

Bechowo, ws, pow. wieliski, gm. Usmyń.

Bechy, w dok. *Bechowszczyzna*, *Biechowszczyzna*, ws przy ujściu rzki Otkasówki do Uszy, pow. owrucki, gm. i st. poczt. Iskorość (8 w.), 33 w. od Owruca, 268 dm., 1,411 mk. (13 kat.). Siedzą tu przeważnie Bechowie, zapisani obecnie do stanu mieszczańskiego, dawniej szlachta okoliczna. We wsi cerkiew drewn. z 1776 r.; szkoła (od 1862 r.). Cerkiew filialna we wsi Niemirówka (3 w.). Gleba nieurodzajna. Gniazdo rodziny Bechów, protopla-sta których Fedor otrzymał od Włodzimierza Olgierdowicza, ks. kijowskiego, Bechowszczyznę. Potomkowie jego otrzymali potwierdzenie od w. ks. Witolda i Kazimierza, od wwdy kijowskiego Andrzeja Niemirowicza (1514—1539) i od Zygmunta I w 1521 r. Uwolnieni byli od sądów i powinności zamkowych i zobowiązani tylko do służby wojennej ziemskiej. W 1579 r. wchodzi jako ws bojarska, w skład sstwa

owruckiego. Było w niej 2 podym. bojarskie. W 1581 r. 2 bojarów z B. dali po 15 gr. Podług lustracji z 1615 r. w posesyi Joachima Becha. W 1622 r. uznana została za dziedziczną Bechów i zwolniona od powinności do folwarku owruckiego. W 1628 r. potomkowie Joachima Becha wnoszą od 2 dym.

Becińszyski, zaśc., pow. nowoaleksandrowski; należał dawniej do dóbr Dryświaty.

Beck, uroczysko, pow. bychowski.

Beckie, jezioro, w pow. połockim, przepływa przez nie rzka Bielezyca (lewy dopł. Dźwiny).

Becy, chutor, pow. proskurowski, leży przy Maleszowcach.

Beczary, zaśc., pow. lepelski; należy do dóbr Żary.

Bedele, ws., pow. władysławowski, gm. Giełgudyski, par. Szaki, 31 w. od Władysławowa, ma 10 dm., 121 mk.

Bedele, ws., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Stumbryski, 32 w. od Poniewieża.

Bedewo, os. włosc., pow. rypiński, gm. Sokołowo, par. Dulska, 26 w. od Rypina, 1 dm., 12 mk., 22 morg.

Bedlne, ws., pow. radzyński, par. Ulan. W r. 1552 siedzi tu drobna szlachta na małych częstkach. Jest 19 osad. W r. 1580 płacą tu Bedleńscy różni od 15 włók i 6 półwłózeków 5 fl. 13 gr.

Bedlno 1.), niekiedy *Beldno*, ws. i fol., pow. kutnowski, gm. Wojszyce, ma 18 dm., 403 mk., 1856 morg. dwor. i 235 włosc. Kościół par. p. w. św. Floryana założony został zapewne w XIV w. W dok. z XV w. nazywany jest dawnym. Obecny drewniany wznosił r. 1794 Faustyn Stokowski, stolnik łeczycki. Przy kościele dobudowano skarbczyk i zakrystę murowaną. Pod kościołem znajdują się murowane groby rodzin okolicznych. W r. 1878 kościół z gruntu odnowiono. W XVI w. siedzą we wsi Bedleńscy h. Wieniawa. (Łaski, L. B., II, 492, przypisy). 2.) **B.**, ws., pow. opoczyński. Szczepan-ko de Bedlno asystuje królowi Kazimierzowi r. 1368 w Skrzynnie. (Kod. Mał., III, 228). Kościół par. p. w. św. Anny istniał tu już na początku wieku XIV. Może już wtedy wzniesiony został z muru jak o tem świadczy opis z początku wieku XVI. We wsi znajduje się także kaplica p. w. św. Leonarda. Czy i to B. można uważać za gniazdo Wieniawitów Bedleńskich o tem na pewno powiedzieć nie można. (Łaski, L. B., I, 704, przyp.).

Bednarka, ws., pow. lipnowski, gm. Szpetal, par. Chełmca, 14 w. od Lipna, ma 3 dm., 23 mk., 18 morg.

Bednarskie al. *Bednarze*, ws. i os. młyn., pow. sieradzki, gm. i par. Brzeźnio. Ws. ma 6 dm. i stanowi jedną całość z Kliczkowem.

Bednary 1.) ws., pow. skieruwicki, gm. Korabiewice, par. Mszczonów, ma 204 mk., 463

morg. 2.) **B.**, ws., pow. łowicki. Część B. polskie, ma 510 mk.; B. niemieckie 67. Dawna wieś arcybiskupia w kasztelanii łowickiej, miała już na początku XIV w. kościół par. p. w. św. Mateusza Apostoła i św. Małgorzaty. Jarosław ze Skotnik, arcyb. gnieź. sprzedając r. 1357 wójtowstwo w B. Stankowi „judici pauperum“ w Łowiczu, wkłada nań obowiązek płacenia proboszczowi po 2 gr. z łanu. Pleban posiadał trzy łany ziemi. (Łaski, L. B., II, 268, przyp.). Obecny kościół wystawiony na nowo po spalaniu dawnego r. 1713. Ziemowit, ks. mazow., potwierdzając r. 1359 nadania arcybiskupstwa na Mazowszu, zwolnił B. od ciężarów i jurysdykcji książęcej. (K. W., nr. 1404).

Bednarze 1.) os. nad rzeką Krasówką, pow. łaski, gm. Dzbanki, ma 11 dm., 135 mk., 103 morg. 2.) **B.**, ws., pow. węgrowski, gm. Jacezew, par. Korytnica, 7 dm., 69 mk.

Bednarzec, fol., pow. sieradzki, gm. Zadzim, par. Rossoszyca, ma 2 dm., 13 mk.

Bednarzewo, ws., dawna własność arcyb. gnieźn., leżała pod Słupcą, której nadana została przy lokacji miasta. R. 1296 Jan, biskup poznań., sprzedając sołtystwo w Słupcy Hermanowi ze Stawiszyna, przeznaczył mu w B. każdy szósty łan wolny. (K. W., nr. 757). Por. *Słupca*.

Bedonie, ws., pow. władysławowski, gm. Zypke, par. Łuksze, ma 3 dm., 32 mk.

Bedrykowce (ob. t. I, 124) al. *Bedrychowce*, ws., pow. proskurowski, niedaleko Gródka, ma 125 dm., 935 mk., cerkiew, młyn wodny. W 1661 r. zniszczone. Obecnie własność Aleks. Winogradzkiego, dzierżawiona przez cukrownię w Gródku, ma 502 dzies.

Bedrykowiecka Słobódka, nad rz. Trościańcem, dopł. Smotrycza, pow. kamieniecki, par. praw. Bedrykowce, ma 11 dm.

Bedubnie, ws., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Ilino (15 w.). Miała 9 dusz rewiz.; należała do dóbr Wilkiszki.

Bedyn, ob. *Biedziń*.

Begno 1.) fol. i ws., pow. plocki, gm. Starożreby, par. Blichowo, 28 w. od Płocka, ma 4 dm., 35 mk., 164 morg. Ws. tworzy jedną całość z Ostrzykowem. W r. 1827 par. Łubki, 2 dm., 36 mk. 2.) **B.**, ws., pow. pułtusi, gm. Kozłowo, par. Szyszki. W r. 1827 było 4 dm., 21 mk.

Behen, *Bieheń*, ws. nad Horyniem, pow. rosieński, gm. i par. Równu (12 w.), 36 dm., 433 mk. Niegdyś własność Ostrogskich, w 1753 r. nadano ks. Józefowi Lubomirskiemu, podstol. lit., potem Boguszów, przeszła obecnie w inne ręce.

Bejby, ws., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tyłtyski, 21 w. od mta pow.

Bejce 1 i 2, dwie wsi, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Jużynty, 48 w. od mta pow.

Bejczyszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 42 w. od mta pow.

Bejdaniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 56 w. od mta pow.

Bejdry, wś, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Wysoki Dwór, miała 10 dusz rewiz.

Bejnajcie, ob. *Benajcie*.

Bejnarów 1.), *Bejnary*, wś, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Dryświaty, 38 w. od mta pow. Należała do dóbr Dryświaty. 2.) **B.**, al. *Bejnarowo*, wś i dobra nad rzką Julis, pow. poniewieski, gm. Smilgie, 21 w. od Poniewieża. W połowie XVII w. własność Krzysztofa Łopacińskiego, dalej syna jego Mikołaja, miały 1452 dzies. ziemi. Dziś mają tu: Houwaldowie 465 dzies.; Malinsey 762 dzies.; Cieszewiczowie 158 dzies.; Czasiewiczowie 70 dzies.; Ludkiewiczowie 33 dzies. W r. 1614 wystawili tu kalwini zbor, należący potem do kościoła Kiejdańskiego jako filia. Później przyłączono go do zboru Nowomiejskiego. (M. Wołoncewski. Biskup. Żmudzkie, str. 236).

Bejnarówka al. *Bejnarowicze*, wś skarb. w pobliżu lew. brzegu Styru, pow. łucki, gm. Rożyszcze, 17 w. na pñ.-zchł od Łucka, 7 dm., 28 mk. Własność niegdys opactwa żydyczynskiego, należącego do biskupów łuckich.

Bejnarowo 1.) fol., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawkiany, 37 w. od Szawel. 2.) **B.**, ob. *Bejnarów*.

Bejnarowszczyki, dwór, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Poniewież, 14 w. od Poniewieża.

Bejnaryszki (ob. t. I, 125), dwór, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 76 w. od Kowna; własność Nowickich, 74 dzies. 2.) **B.**, dobra, tamże, 89 w. od Kowna. 3.) **B.**, zaśc., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubiś, 21 w. od Szawel. 4.) **B.**, zaśc., pow. wilkomierski, 5 okr. pol., gm. Onikszty, 29 w. od Wilkomierza. 5.) **B.**, zaśc., tamże, 1 okr. pol., gm. Wieprze, 21 w. od Wilkomierza.

Bejnorajcie, wś, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Ligumy, 20 w. od Szawel.

Bejnory, dwór, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 96 w. od Poniewieża.

Bejraginie, wś, pow. wyłkowyski, gm. Pojeziory, par. Wyłkowyski, mają 2 dm., 18 mk.

Bejryczew-Roh, fol., pow. bobrujski, okr. pol., par. katol. i gm. Hłusk.

Bejryszki, wś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Błagowieszczeńsk, 55 w. od Szawel.

Bejsagola, mstko, dobra i ferma nad rzką Kirszyń, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Skiemie, 49 w. od Szawel. Ob. t. I, 125. B. ma zarząd gminy, kościół katol. paraf., dom przytułku, szkołę. Dobra, zwane *B.-Zarzecz*, własność Komarów, wraz z Poszakami mają 1,405 dzies. (918 ziemi użytk., 443 lasu, 44 nieuż.). Dawniej dziedzictwo Chrapowieckich, z których Eustachy sprzedał Komarom. Król Stanisław

August nadał B., 10 listopada 1791 r., prawo magdeburskie oraz za herb tarczę przedzieloną: na jednej połowie Opatrzność Boską, na drugiej podkowę. Równocześnie ustanowił targi i 3 jarmarki rocznie.

Bejsce, w dok. z r. 1330 *Bescze*, u Dług. *Beszczycze*, wś, pow. pińczowski. Należy w r. 1330 do dóbr Dzierzka kanon. krakow. i brata jego Hostasiusza. Wsiom tym nadaje Władysław Łokietek prawo niemieckie. (K. Mał., II, 275). Według Długosza kościół tutejszy p. w. św. Mikołaja wznosił z wapienia Ostasiusz dziedzie wsi. Dwa fol. rycerskie dawały dziesięcinę (od 30 do 40 grzyw.) plebanowi, który miał łąkę i gaj zw. Popowiec. (L. B., IV, 410).

Bejszacie, fol., pow. kowieński, przyl. Zabielszek, 1,500 dzies. Dawniej własność Stanisława Giejsztora, od 1874 r. Lidyi Muellerowej.

Bejsztroki (ob. t. I, 125), wś włośc. i zaśc., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żyżmory (16 w.). W r. 1865 było 72 dusz rewiz.; należały do dóbr skarb. Żośle. W lesie znajduje się kurhan.

Bejtniszki, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Kwietki, 106 w. od mta pow.

Bejwicze (ob. t. I, 125), wś włośc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty (10 w.). W r. 1865 było 37 dusz rewiz.; należy do dóbr skarb. Szeszole.

Bejwirsze, ob. *Bawirsze*.

Bejzeryszki, zaśc., pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Rogowo, 36 w. od Wilkomierza.

Bejzymówka, wś przy ujściu Teterówki do Teterowa, pow. żytomierski, gm. Januszpol, par. praw. Wołosówka (3 w.), 58 w. od Żytomierza, ma 137 dm., 1,009 mk. (5 katol., 10 żydów), cerkiew filialną drewnianą. Własność Sawickich (286 dzies. ziemi i 770 dzies. lasu). Wyrób kaffi. Wś ta należała do ordynacji Ostrogskiej i razem z Cudnowem (5 w.) nadana ks. Jerzemu Lubomirskiemu.

Bejzomy 1.) (ob. t. I, 125), wś nad Chomorem, pow. zasławski, gm. Nowe Sioło, par. praw. Leszczana (1 w.), 18 w. od Zasławia, ma 115 dm., 721 mk. (14 katol., 9 żydów), cerkiew filialną murowaną, przebudowaną 1854 r. z b. kaplicy kat.; kaplica katol. domowa, szkółka cerkiewna. Własność Bejzymów, następnie Kizimowicza, 649 dzies. 2.) **B. Stare**, wś, tamże, gm. Sulżyn, 20 w. od Zasławia, 79 dm., 549 mk.

Beki, ehutor, pow. mozyrski, gm. Skorodne, 80 w. od Mozyrza.

Bekielniszki, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smołwy, 20 w. od mta pow.

Bekieryszki, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Taurogi, 71 w. od Rossień.

Bekiesze, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Giedroje (4 w.). Należała do dóbr Abramowszczyzna; miała 14 dusz rewiz.

Bekiezy, wś, pow. wieliski, gm. Wiaźmieny.

Bekker, zaśc., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birże, 95 w. od Poniewieża.

Bekszyki, wś, pow. drysieński, 2 okr. pol., gm. Bohiń (6 w.).

Bekunie, jezioro, w pow. wileńskim.

Bela, jezioro, w pow. święciańskim.

Belbuk, klasztor Cystersów pod miastem Treptow na Pomorzu. R. 1288 Mestwin ks. pomorski, obdarzył klasztor kilkoma wsiami, należącymi do dóbr książęcych, a Władysław Łokietek r. 1298 nadania i przywileje zatwierdził. (K. W., nr. 790).

Beldenie ob. *Bildenie*.

Beldno, ob. *Bedlno*.

Belecckowo, dziś nieznane pod tą nazwą, wś pod Lawenburgiem na Pomorzu; należała do dóbr klasztoru Żukowskiego. Posiadanie jej potwierdził r. 1295 Przemysław II, ks. wielkopolski i pomorski, zwolniwszy mieszkańców od ciężarów i robocizn. (K. W., nr. 740). Por. *Żuków*. (t. XIV).

Belengiszki, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 88 w. od mta pow.

Bełecin, w dok. *Bylanczino*, wś, pow. wschowski. R. 1362 pomiędzy Adamem z B. i klasztorem w Lubiniu wynikł spór o posiadanie Wieszkowa, rozstrzygnięty przez Mikołaja, sędziego pozn. na korzyść klasztoru. (K. W., nr. 1476).

Belikis, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Soloki, 34 w. od mta pow.

Belina al. *Młyny włoszczowskie*, os., pow. włoszczowski, gm. i par. Włoszczowa (4 w.). W r. 1827 dwie os. młyn., mają 5 dm., 26 mk.

Belizga, wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Czypiany, 69 w. od Poniewieża.

Bełki 1.), pow. grodzieński, ob. *Bełki*. 2.) **B.**, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Postawy (23 w.); miała 56 dusz rewiz.

Bełkiszki, zaśc., pow. święciański, 4 okr. pol., gm. i dobra skarb. Świr.

Belmont 1.) dobra nad jeziorem Drywiatą (nie Dryświatą jak podano w t. I, 126), pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Brasław. 70 w. od mta pow. Przy dworze piękny park i ogród. Dobra mają 13,583 dzies., sam zaś dwór B. 787 dzies. B. nazywały się dawniej Achramowce i stanowiły własność Salmanowiczów h. Szaszor, z których Dominik, chorąży petyhor., w 1748 r. sprzedaje Janowi Augustowi i Konstancji z Platerów Hylzenom kaszt. inflanckim. Ci przyłączywszy do innych swych dóbr wzniesli pałac i rezydencję przezwali Belmontem. Następnie własność syna ich Józefa, wwdy mściłowski, który około 1790 r. sprzedaje Mikołajowi hr. Manuzzi, żonatemu z Jadwigą Strutyńską, wdową po Janie Ciechanowieckim, sście opeskim. Potem syna ich Stanisława, dziś własność hr. Feliksa Platera. W 1768 r. stał tu obozem Szymon Kossakowski a w 1812 r. przebywał czas jakiś Murat, król

neapolitański. 2.) **B.**, fol., pow. bobrujski, okr. pol. i gm. Parycze.

Belno 1.) al. *Belny*, wś i fol., pow. nieszawski, gm. Wierzbie, par. Mąkolno. W spisie z r. 1870 wś „Belny“ ma 99 mk., 274 morg.; fol. 84 mk., 180 morg. dwor. i 15 włośc. W r. 1827 Belny wś pryw., 13 dm., 121 mk. 2.) **B.**, może *Beldno*, wś, pow. kielecki, gm. Daleszyce, par. Bieliny. Odl. od Kiele 23 w. W r. 1827 Bełno wś duch., 19 dm., 160 mk. 3.) **B.**, wś, pow. kielecki, gm. Samsonów. Mylnie podano przy niej dane z r. 1827 (ob. t. I) odnoszące się do B. w gm. Daleszyce.

Belsk duży i *B. mały*, w dok. z r. 1451 *Bedlsko*, 1576 r. *Belsko antiqua*, wś i fol., pow. grójecki, gm. i par. Belsk. W r. 1870 B. duży ma 350 mk., 1,287 morg. dwor. i 440 włośc.; B. mały 64 mk. i 270 morg.; B. pokościelny 33 morg. Jan z B. „magister coquina“ na dworze Władysława ks. mazow. (Kod. Maz., 216). W r. 1576 wś B. antiqua w par. Lewiczyn, płaci od 2⁵/₈ łana w 3 działach. Prócz tego jest Belsko małe w par. Worowo i Wola Belska w par. Łęczeszyce. (Paw., Maz., 231, 233).

Belweder, dobra, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Średniki, 43 w. od Kowna; własność Burbów, 3,286 dzies. (1,526 ziemi użytk., 1,695 lasu), kaplica katol. par. Średniki. Widok podał Orda. (Serya 3, № 83).

Belweder 1.) wś, pow. jampolski, okr. pol. i par. kat. Dzygówka, gm. i par. prawosł. Babczyńce (4 w.), 27 w. od Jampola, ma 31 dm., Konst. Lewicki ma tu 90 dzies. 2.) **B.**, fol., pow. zasławski, gm. Łabuń, 40 w. od Zasławia, 5 dm., 48 mk.

Bełchatów, mstko, pow. piotrkowski. Posiada kościół par. ewang. murowany, cmentarz i szkołę. Do par. należy 4,000 dusz. W dok. z 1421 r. występuje „Johannes de Belchatów“. (Kod. dypl. pol., III, 382).

Bełcz, os., pow. opatowski, gm. Modliborzyce, par. Opatów, ma 4 dm., 27 mk., 63 morg.

Bełczaczka, wś, pow. radomski, gm. Gzowice, par. Sucha, 20 w. od Radomia, ma 3 dm., 28 mk., 13 morg. włośc. i 3 dwor.

Bełdów, wś, pow. łódzki. Kościół par. drewniany p. w. W. W. Św. istniał tu już zapewne na początku XV w. W r. 1597 odbyła się konsekracja nowego kościoła, wzniesionego przez dziedziców Bełdowskich h. Jastrzębiec, w miejsce dawnego zrujnowanego. W r. 1840 został z gruntu odnowiony. Wieś sama od r. 1765 przeszła w ręce rodziny Wężyków, którzy wzniesli r. 1854 na cmentarzu ozdobną kaplicę murowaną grobową. (Łaski, L. B., II, 376, przyp.). Obecnie ukończono budowę nowego kościoła murowanego.

Bełdówek, kol., pow. łódzki, gm. i par. Bełdów, ma 6 dm., 37 mk., 73 morg.

Bełdowo, wś, pow. kalwaryjski, gm. Urdomin, ma 13 dm., 29 mk.

Bełdyno, zaśc., pow. łucyński; własność Michałowskich, 39 dzies.

Bełk, w dok. z r. 1356 *Belhecz*, 1581 *Belk*, wś i fol., pow. jędrzejowski, gm. Mierzwini, par. Grudzyń, 4 w. od Jędrzejowa. Klemens, dziedzic Sopichowa (Sepichów, Sempichów), sprzedaje r. 1356 Andrzejowi z Wawrowie wieś „Belhecz” (Bełczek) w ziemi sandomierskiej. (Kod. Małop., I, 287). W 1827 r. 20 dm., 121 mr.

Bełkowo, wś, pow. płocki, gm. i par. Drobini, 30 w. od Płocka, ma 6 dm., 65 mk., 220 mrg.

Bełszewo, wś i fol., pow. nieszawski, gm. i par. Osieczyny, ma 250 mk., 570 morg. dwor. i 255 włosc.

Bełszyna, os., pow. łączycki, gm. i par. Topola, ma 3 dm., 26 mk.

Belz, rzka, u Długosza, jest to dzisiejsza Sołokija.

Belz, miasto. Po istniejącym tu niegdyś grodzie pozostały okopy i nasyp śród mokrych łąk, nad Sołokiją, opodal miasta. W mieście przechowały się mury klasztorów: dominikanów i dominikanek. Klasztor męski zniesiony za cesarza Józefa II, dziś mieści probostwo rz.-kat., kościół zaś został parafialnym. Kościół Dominikanek stał się parafialnym gr.-kat., klasztor przeszedł na własność gminy. Jest jeszcze kościółek drewniany „na Zameczku”, w którym miał Władysław ks. opolski przechowywać obraz N. P. Maryi, przeniesiony stąd do Częstochowy. W ogrodzie jednej posesyi stoi dotąd t. zw. kaplica aryańska, budynek murowany, sklepiony, ośmiokątny z datą r. 1609. „Castrum Belz” Ludwik, król węgierski i polski zajął r. 1377. (Kod. Mał., III, 312). W r. 1531 miasto królewskie płaci szosu fl. 30 gr. 2, protopop od kościoła rus. gr. 30, pop w Górze gr. 15, pop Piatnicki, gr. 15, pop Mikuliński gr. 15, pop Spaski gr. 15, od młyna pod zamkiem bełzkim. R. 1578 burmistrz z rajcami dali szosu 60 fl. gr. 24, od 11 łąn. miejs. po 1 fl., od 24 przekup. soli po 15 gr., 8 kraw. po 1 fl., 19 szewe. po 1 fl., 9 kuśnierzy po 1 fl., 20 piekarzy po 15 gr., 6 rzeźn. po 1 fl., złotnik 1 fl., 2 warzących piwo po 2 fl., 30 komor. po 6 gr., 3 bednarzy po 1 fl., p. Sienkowski od 2³/₈ łąn. po 1 fl., od 150 żydów pogłówne po 1 fl., od 10 sług ich po 15 gr., 1 protopopa 4 fl., 2 popów po 2 fl., 12 hultajów po 24 gr., od 28 innych rzem., 60 bań gorzałcz., 2 łąn. wójtow., 1 popa, młyna o 4 kołach. Ogółem fl. 326 gr. 23 den. 4¹/₂. W r. 1578 daje czopowego fl. 519 gr. 19.

Bełzatka al. *Belzatka*, wś i fol., pow. piotrkowski, gm. Szydłów, par. Piotrków. Wś ma 10 dm., 175 mk., 75 morg.; fol. 2 dm., 30 mk., 646 morg. W r. 1827 było 16 dm., 146 mk.

Bełzów, wś, pow. pińczowski. W połowie XV w. dziedzicem był Stan. Kot h. Pilawa.

Wież miała 2¹/₂ łąn. km.; fol., karcznię i 2 zagr. Dziesięciną dzieliły się trzy prebendy katedry krakow. (L. B., I, 29).

Bełżyce, os. miej., pow. lubelski. W połowie XV w. istnieje tu kościół par. drewniany p. w. Nawrócenia św. Pawła. Dziedzicem miasta Jan Pilecki h. Leliwa. (Dług., L. B., II, 570). W r. 1676 mieszczanie dają pogłówne od 306 osób a żydzi od 90. Należące do miasta osady Wzgórze i Podole, mają kilku właścicieli i liczą 155 poddanych, 2 mieszczan, 47 dworskich i szlachty.

Bemaliszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 38 w. od mta pow.

Benajcie, *Bejnajcie*, wś i fol., pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Kiejdany, 60 w. od Kowna.

Benberyszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dukszy, 23 w. od mta pow.

Bencen, wś, pow. wieliski, gm. Ilino, zasiedlona przez Łotyszów po 1870 r.

Benczekiemia, wś włosc. i dobra skarb., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Jezno (5 w.); miały 32 dusz rewiz.

Benderyszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 40 w. od mta pow. 2.) **B.**, *Bendryszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzowo, 17 w. od mta pow. Rogowsey w B. i Stejni-szkach mają 66 dzies.

Bienduhówka (ob. t. I, 218, *Bienduhówka*), wś nad rzeką Mirą, pow. kijowski, gm. i par. praw. Stawy (3 w.), 72 w. od Kijowa, ma 172 dm., 914 mk., kaplicę, szkołę, 4 wiatraki. Włościanie, w liczbie 237 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 702 dzies. Wś do 1857 r. należała do Antoniego Wojszyckiego, potem Oktawiana Baniewskiego, obecnie gen. Czertkowa, posiadającego tu 731 dzies.

Bendnaryszki, dobra, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 35 w. od Kowna.

Bendoryszki, wś, pow. maryampolski, gm. Kwieciszki, par. Maryampol (6 w.), mają 5 dm., 33 mk.

Bendry, fol., pow. sejneński, gm. i par. Mirosław, ma 3 dm., 66 mk.

Bendryszki, ob. *Benderyszki*.

Bendus, właściwie *Będusz*, u Długosza *Bandusch*, wś, pow. będziński. W połowie XV w. miała 15 łąn. km. (L. B., II, 217).

Benduszki, pow. kolneński, gm. Gawrychy, par. Nowogród.

Bendyki, dwór, pow. rossieński, 5 okr. pol., gm. Konstantynów, 100 w. od Rossień.

Bendzary, mylnie *Benzary* (ob. t. I, 133), wś, pow. bałeki, na pogr. gub. chersońskiej (przez rz. Kodymę), gm. Korytna, st. poczt. Bałta, 126 dm., 547 mk., cerkiew. Własność Glebowej, ma 694 dzies. dwor.

Bendzieliszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Jużynty, 48 w. od mta pow.

Benedczyzna, obręb leśny, pow. kobryński; należy do dóbr Chomsk.

Benedyktowice, ob. *Bieńkowice*.

Benedyktowo 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Antolepty, 34 w. od mta pow. 2.) **B.**, zaśc., tamże, 4 okr. pol., gm. Okniasta, 74 w. od mta pow. 3.) **B.**, fol., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Czypiany, 46 w. od Poniewieża. 4.) **B.**, fol., pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Rogowo; należy do dóbr Żurle.

Benepól 1.) fol., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 70 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, dobra, pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Komaje; 1865 r. własność Wejsów.

Benewil, dobra, pow. lueyński; własność Sonowych, 689 dzies.

Benickowszczyzna, wś, pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Kozłowszczyzna, 25 w. od Słonima, 84 dzies.

Benignów 1.) fol., pow. kutnowski, gm. Mikstał, par. Łanięta, ma 22 mk., 486 morg. 2.) **B.**, kol., pow. słupecki, gm. Kazimierz, par. Dobrosłowo, ma 13 dm., 108 mk. 3.) **B.**, kol., pow. opoczyński, gm. i par. Opoczno, ma 3 dm., 60 mk., 94 morg. dwor.

Benin al. *Bienin*, wś i dobra nad rzeką Beninką, dopł. Plisy, pow. nowogródzki, gm. i par. kat. Wsielub, 17 w. od Nowogródka. Wś ma 12 osad; dobra 75 włók, własność Wolskich.

Beniówka 1.) wś nad odnogą Prypoci, pow. radomyski, gm. i par. praw. Szepielicze, 139 w. od Radomyśla, ma 43 dm., 346 mk., 851 dzies. włośc. Dzielila losy Szepielicz. 2.) **B.** al. *Beniowa Sloboda*, pow. hałecki, par. Krzywejeziore.

Beniszki, dobra, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Krupie, 49 w. od Szawel; własność Norejów, 50 dzies.

Benjaminów 1.) kol., pow. warszawski, gm. Nieporęt, par. Zegrze, ma 114 mk., 143 morg. 2.) **B.**, kol., pow. sieradzki, gm. Zduniska Wola, par. Korezew, ma 9 dm., 70 mk.

Beńki, w spisie urzęd. *Belki*, uroc., pow. grodzieński, 5 okr. pol., gm. Berszty.

Benosiszki, dwór, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 71 w. od Poniewieża.

Beradz, u Długosza *Byradz*, wś i fol., pow. sandomierski, par. Mydlów, 26 w. od Sandomierza, ma 20 dm., 154 mk., 230 morg. dwor. i 68 włośc. W połowie XV w. dziedzicami są dwaj Szreniawici: Jakób Nogajec i Jan Płaczkowski. Łany km. i karczmy dają dziesięcinę (4 grzyw.) bisk. krakow. Jeden fol. rycerski i łan kmiecy dają pleb. w Mydlowie. (Dług., L. B., II, 339).

Bercie, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Słobódka, 67 w. od mta pow.

Bercówka, wś, pow. hajsyński, gm. Teronówka, 102 dm., 606 mk., cerkiew, młyn.

Berczuny 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 5 w. od mta pow.

2.) **B.**, wś, tamże, gm. Dusiaty, 27 w. od mta pow.

Berdepsznie, wś, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Rymuszany, 34 w. od mta pow.

Berdowice (ob. t. I, 134), wś i dobra, pow. słonimski. 3 okr. pol., gm. Kuryłowice, par. kat. Łukowica, 16 w. od Słonima. Wś ma 193 dzies.; dobra, własność Jeśmanów, z os. Sławki 540 dzies.

Berdówka 1.), w dok. *Bierdowo*, dwór, pow. grodzieński, 3 okr. pol., gm. Hudziewiczze, 43 w. od Grodna. 2.) **B.**, fol., pow. nowogródzki, gm. Wsielub, 3 mile od Nowogródka. 3.) **B.** (ob. t. I, 134), dobra, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Lida; 1865 r. własność Zachwatowiczów.

Berdowszczyzna 1.) dobra, pow. grodzieński, 3 okr. pol., gm. Hudziewiczze, 43 w. od Grodna; własność Kołatajów, 85 dzies. 2.) **B.** (ob. t. I, 134), dobra, pow. oszmiański, gm. Subotniki, mają kaplicę katol. par. Gieranony. **B.**, zwana niegdyś Podlipniszkami, jest zlepkiem folwarków, które w końcu ubiegłego wieku zwały się w jedną całość. Niektóre z nich były w posiadaniu Sagajłłów (1521 r.), Białozorów (1574 r.), Berdowskich (1662 r.), od których wzięły nazwę dawniejsze Podlipniszki, Krzeczów (1700), Gintyłłów (1750), wreszcie Ginetów; ci ostatni w jedną całość połączyli te posiadłości. W 1784 r. Ginetowie sprzedają **B.** Tomaszowi Umiastowskiemu. Odtąd pozostają w tej rodzinie.

Berdycze, wś, pow. brzeski gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Kosicze, 8 w. od Brześcia, 587 dzies.

Berdyczów (ob. t. I, 134), mto pow. gub. kijowskiej, nad Hniiopiatem, 173 w. od Kijowa, 1,830 dm., 77,335 mk. (9,658 prawosł., 2,673 katol., 63,303 żydów, 1,701 in. wyzn.), 2 cerkwie murowane i 1 drewniana, 2 kościoły katol., 3 kaplice katol., dom modlitwy rosakolników, 3 synagogi i 62 domy modl. żydów., szkoła miejska dwuklasowa, 28 fabryk i zakładów przemysłowych (pomiędzy innymi garbarnia Szlenkierów), st. dr. żel., st. poczt. i telegr., 4 jarmarki. **B.** przeszedł niedawno w ręce Rukawisznikowa, który poprzednio posiadał znaczną część miasta. Kupiony na licytacyi za 1,161,000 rb. Oprócz tego posiadają tu: miasto 228 dzies., Czartoryscy 137 dzies., Jenni 274 dzies., Herse 161 dzies., Kranonowicz 485 dzies., Krawczuk 189 dzies., Piwocki 65 dzies., Połubiński 242 dzies., Jakub Warzał 182 dzies., Zonder 120 dzies., Sulatycka z Tyszkiewiczów miała tu 755 dzies.

Berdyczowski powiat podług świeżych danych zajmuje 2997,3 w. kw. i ma 265,967 mk. (89 na 1 w. kw.), w tem 81,7% praw., 7,6 katol., 10,5 żydów, 0,2 in. wyzn. W powiecie jest 538 miejscowości zamieszkałych (1 msto, 11 miasteczek, 118 siół, 39 wsi, 11 slobód, 1 kol.,

357 osad). Z całej przestrzeni znajdowało się: 14,852 dzies. pod zabud. i ogrodami, 236,677 dz. ziemi ornej, 17,258 łąk i pastw., 20,859 lasów. Było też 49,300 sztuk koni, 43,328 bydła rogatego, 70,052 owiec, 1,077 kóz, 27,979 trzody chlewnej. Z całej przestrzeni powiatu (288,646 dzies.) należało: 285 dzies. do miast, 2,508 do skarbu, 138,246 do osób stanu szlach., 19,685 do osób innych stanów, 127,922 do włościan. W powiecie jest 16 gmin: Białółka (13,484 dzies.), Białopol (13,457 dz.), Bystrzyk (24,710 dz.), Czerniatyn (17,046 dz.), Czerniawka (18,734 dz.), Dziunków (18,176 dz.), Koziatyn (18,714 dz.), Machnówka (22,206 dz.), Mecherzyńce (15,284 dzies.), Pohrebyszcze (12,730 dzies.), Przyłuka Nowa (14,436 dz.), Puzyrki (20,066 dz.), Samhorodek (17,637 dzies.), Spiczynce (20,398 dzies.), Szyrmówka (22,450 dz.) i Wachnówka (15,381 dzies.). Rz. Hniłopiat jako dopł. Teterowa należy do systemu Dniepru a nie do syst. Bohu, do którego należy rzka Hniłopiat, płynąca w pow. winnickim. Prócz dawniejszych cukrowni: Turbowa, Dziunkowa i Spiczyniec, powstają 3 nowe: Brodeckie (własność Podhorskich), Józefówka (gen. Bezaka) i Pohrebyszcze (Rzewuskich). Ostatnim marszałkiem szlachty pow. machnowickiego był Wiktor Morgulec, wybrany r. 1842. W 1843 r. nastąpiły już wybory na marszałka berdyczowskiego i został nim znów ten sam Morgulec (1843 — 51). Obecnym marszałkiem jest Lucyan Mazaraki.

Berdysze, zaśc., pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Konstantynowo, 12 w. od Wilkomierza.

Berdyszki 1.) dwór, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłów, 20 w. od Rossień. 2.) **B.**, zaśc., pow. wilkomierski; należy do dóbr Siesiki.

Berdyż, okolica, pow. rohaczewski, gm. Czeczersk (8 w.), ma 28 dm., 131 mk. Mają tu: Antuszewiczowie (w B. i Małyniczach średnich) 105 dzies.; Horbatowscy 195 dzies.; Mickiewiczowie 167 dzies.; Szelutowie w dwóch działach (z Małyniczami) 360 dzies. i 187 dz.

Berdziki, wś, pow. wołkowyski, 4 okr. pol., gm. Szydłowice, 18 w. od Wołkowyska, 312 dz.

Berdziszki, os., przy wsi Raklewicze, w pow. słonimskim.

Berebisy (ob. t. I, 139), pow. zwinogródzki, ob. Hulajpol.

Beregiele, *Beregelińce*, ob. *Bergiele*, *Bergielinice*.

Bereh 1.) wś nad Niemnem, pow. grodzieński, później *Swawicze*, obecnie *Ślawicze* (ob.). 2.) **B.**, wś nad Niemnem, pow. grodzieński, później *Koszowniki*.

Bereh, wś nad Ikwą, pow. dubieński, gm. Werba, st. poczt. Krzemieniec (12 w.), st. dr. żel. Rudnia Poczajowska (12 w.), 30 w. od Dubna, 125 dm., 717 mk. Poprzednio ze wsią Komarówką (2 w.) miała 127 dm., 1,069 mk.

praw., 4 ewang., 20 żydów. Posiada cerkiew drewn. z 1816 r. Do par. należy wś Komarówka. W 1545 r. własność Piotra Deniskowicza i Andrzeja Kuniewskiego, którzy z B. i Werby byli zobowiązani do opatrywania jednej horodni zamku krzemienieckiego. W 1583 r. Hrehory Denisko Matfiejewski z Brzega i przys. Komarówki wnosi z 11 dym., 9 ogr., 7 ogr., 2 kół waln., 1 popa a w 1589 r. Grzegorzowa Deniskowa zapłaciła 15 flor. W połowie XVII w. część należy do Bogumiły z Lasotów Deniskowej i jej sukcesorów; ma 1648 r. 33 dym., 1653 r. 19 dym. Obecnie własność Zygmunta Radziwińskiego, który w B., Dubowicy, Sapnowczykach i Minkowcach z Mokasiejowem ma 1,344 dzies.

Berehy (ob. t. I, 139), wś nad rz. Ikwą, pow. dubieński, gm. i par. praw. Młynów (2 w.), 16 w. od Dubna, ma 31 dm., 383 mk., 4,190 dzies., cerkiew filialną z 1787 r., młyn. Własność dawniej Leduchowskich, obecnie Zajcewa. W 1545 r. należała do Grzegorza Chodkiewicza, podkomorzego, który obowiązany był do opatrywania dwu horodni zamku Łuckiego. W 1577 r. należy do Murawicy pani wileńskiej (wdowy po Grzegorzu Chodkiewiczu), która wnosi ztąd z 21 dym. włóczn. po 16 gr., 2 kół młyn., od koła po 24 gr., 3 drugich kół, od koła po 24 gr. W 1583 r. wraz z Morawicą jest własnością kn. Andrzeja Wiśniowieckiego, wdwy wołyńskiego, który płaci z niej od 19¹/₂ łąnow.

Berenckiszki, *Bereńciszkzi*, fol., pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Żejmy, 46 w. od Kowna; własność Zenowiczów, 72 dzies.

Berenhof, pow. nowoaleksandrowski, ob. *Bernhof*.

Bereścianka, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Kurne, 37 w. od mta pow., 10 dm., 58 mk.

Bereściany, *Berestiany*, w dok. *Bereszczany*, wś, pow. Łucki, gm. Silno, 60 w. od Łucka, 75 dm., 607 mk., cerkiew, huta szklana. Wś ta w posagu za Katarzyną Iwanówną Wiśniowiecką przechodzi do Hrehorego Chodkiewicza. W 1555 r. Chodkiewiczowie sprzedają B. ks. Mikołajowi Radziwiłłowi. W 1577 r. włość zamku Łuckiego, płaci z 19 dym. na pół wł. W 1583 r. ks. Stan. Radziwiłł wnosi ztąd od 25 dym. Następnie własność ks. Ostrogskich, Worcellów, obecnie ks. Radziwiłłów.

Bereście, wś, pow. hrubieszowski, gm. Mołodziatycze, par. Grabowiec. W r. 1827 wś przyw., 88 dm., 481 mk.

Beresie małe i duże, dwie wsi, pow. wieluński, gm. Kiełczygłów, par. Rzaśnia. B. małe mają 8 dm.; B. duże mają też 8 dm. Obie wsi wchodzą w skład dóbr Kiełczygłów.

Beresk (ob. t. I, 139), w dok. *Beresko*, *Bierestko*, *Berestek*, wś, pow. włodzimierski, gm. Kisielin, 43 w. od Włodzimierza, 90 dm., 667 mk., cerkiew, wiatrak. Podług rewizji zamku

łuckiego z 1545 r. własność Michała Berestkiego. Reg. pob. z 1577 r. rozróżniają Bierestki i Stare Bierystskie. Obie należą do Łokacza kn. Romana Sanguszk. Z pierwszych wnosi z 20 dym. łanow., 11 ogr., 5 domków ulicz. po 4 gr.; ze Starego zaś z 8 dym. łanowych. W 1583 r. ks. Fiedor Romanowicz (Sanguszek) wnosi z mstka Bereska z 6 dym. rynek. po 6 gr., 20 dm. ulicz. po 4 gr., z 15 nędznych chałup po 2 gr., z 20 ogr. miejskich, z 1 rzeźnika, 2 prasolów, 1 piekarza, 20 dym., 15 ogr., 2 rzem., 1 popa, a ze wsi B. z 10 dym., 3 bojar. Jako wiano za Fiedorą Romanówną przechodzą do Stanisława Radziwińskiego, wwdy podlaskiego, który w 1589 r. płaci z mstka B. szosu fl. 4 gr. z 20 ról po 15 gr. fl. 10, z ogrodów, z rzemieślników, z rzeźnika, z soleników, z piekarza, 2 ogrodników, z popa fl. 9 gr. 25; czopowego dla pogorzenia niedano, które zgorzało w tymże roku 1589, tylko za ewierł roku flor. 5; summa flor. 29 gr. 21. W 1648 r. mstko B. Stary własność Andrzeja Czapli Szpanowskiego, ssty horodeckiego, puste. Później własność Borowskich, Todwenów.

Bereśkowo, pow. wieliski, ob. *Berezkowo*.

Beresna, ws, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Szemetowszczyzna (10 w.). Należała do dóbr Ostrowlany.

Bereśnica, zaśc., pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Iża (8 w.). Miał 16 dusz rewiz.; należała do dóbr Zenonowo.

Beresnie al. *Bereśniewicze*, fol., pow. nowogródzki, gm. Stwołowicze, okr. pol. i par. katol. Nowa Mysz, 49 w. od Nowogródka, ma 6 włók; własność Beresniewiczów.

Bereśniewicze 1.) dobra nad rz. Szczarą, pow. słucki, gm. i par. kat. Niedźwiedzica, 90 w. od Słucka, 15 w. od st. dr. żel. Rusinowicze. Własność Nowickich, około 280 włók. 2.) **B.**, ob. *Bereśnie*.

Bereśniówka 1.), *Bereźniówka*, mylnie *Bereśniewka* (ob. t. I, 140), ws i dobra nad rzeką Wartynką, lew. dopł. Poni, pow. borysowski, gm. Biehomla, 83 w. od Borysowa. Ws ma 25 osad; dobra, dawne dziedzictwo Bułhaków. Przed r. 1864 mieli w 15 wsiach 1241 dusz, obecnie około 350 włók. 2.) **B.**, ws, pow. rzeczycki, gm. Derażyce, 87 w. od Reczycey, ma 20 osad.

Bereśno, pow. orszański, ob. *Julenopol*.

Beresteczko, chutor, pow. rzeczycki, gm. Chojniki, 72 w. od Reczycey.

Beresteczko 1), (ob. t. I, 139), mstko nad Styrem, który tworzy tu rozległy staw, pow. dubieński, gm. Beresteczko, st. poczt. Radziwiłłów (30 w.), odl. 56 w. od Dubna, ma 1,026 dm., 3,726 mk., zarząd gminy, 2 cerkwie, kościół par. kat., 2 kaplice praw., 4 domy modl. żydowskie, 2 domy przytułku, folusz, smolarnia, fabryka dachówek, piec wapienny, browar,

gorzelnia, 6 jarmarków. Cerkiew z muru, wzniesiona w 1825 r. ma 132 dzies. Cerkiew cmentarna z muru z r. 1854—69. Do par. praw. należą wsi: Antonówka (5 w.) i Mytnica (6 w.), oraz przedmieścia B.: Krasilowo, Staryki i Piaski. W całej par. 450 dm., 3,610 mk. praw. i 350 katol. Gmina należy do 3 okr. (w Beresteczku), obejmuje 25 miejscowości (w tem 2 mstka B. i Łobaczówkę), mających 1,153 dm. włosc. (obok 348 innych), 11,696 mk. włosci, uwłaszczonych na 7,779 dzies. Własność większa 3,910 dzies. (1,640 lasu), nabyła w r. 1884 od Witosławskich Marya z Ejnatenów Knoll. Początkowe dzieje R. są nieznane; prawdopodobnie tworzyło ono przygródek Peremila, dziś niewielkiej wsi, niegdyś zaś grodu kniaziów dzielnicowych (peremilskich). W XVI w. B. należy do Bohowitynów. W 1545 r. własność podskarbinsy Bohuszowej (Bohowitynowej), która zobowiązana była do robót przy wieży Peremilskiej, oraz do opatrywania horodni zamkowej wespół. Myta pobierano po groszu od wozu. Córka podskarbiego Bohusza Fedora (Fedia) wnosi B. mężowi Semenowi (Fryderykowi), kn. Prońskiemu, wwodzie kijowskiemu, który wyrabia w 1547 r. przywilej miejski z jarmarkami. Po śmierci Prońskiego (1555 r.), wdowa powtórnie wychodzi za Mikołaja Trzebuhowskiego, kaszt. gnieźń., który zyskuje w 1559 r. dla B. prawo magdeburskie. Trzeci mąż Bohuszówny Michał Działyński, podkom. chełmiński r. 1570 wnosi z B. z 16 dym. rynek. po 8 gr., 45 dym. ulicz. po 4 gr., 45 ogrod. miejskich po 1 gr., 16 dm. przed miastem po 4 gr., 113 domk. ubog. po 2 gr., 35 komorn. po 6 gr., 12 łóżn., po 6 gr., 10 rzemieśln., 12 towarz. ich po 1 gr., 66 włók miejskich po 20 gr., 5 kół młyn. W 1577 r. Chwiedora Działyńska płaci z B. z 10 dom. rynek. po 4 gr., 9 dm. ulicz. po 2 gr., 9 dm. przedmiej. po 2 gr., 3 przekupn. po 7 gr., 6 komor. po 6 gr., 6 kół młynow. po 24 gr., 17 rzemieśln. po 4 gr. Czopowego wnosi stolnik (kn. Aleks. Proński (syn Fedory) 30 fl. Aleks. Proński, stolnik w. ks. lit., a następnie kaszt. trocki, sprowadza do B. aryanów. Umarł w końcu 1595 r., pochowany obok siostry Maryi (Maruchy), kn. Prońskiej pod kopcem zw. Maruchą, o 4 w. od B., gdzie murowany jego grobowiec uważany jest mylnie za pomnik bitwy pod Beresteczkiem. Wdowa po nim Fedora Sanguszkówna (1-o voto Radziwińska) wychodzi za mąż po raz trzeci za Andrzeja Leszczyńskiego, wwdę brzesko-kujawskiego, który jakiś czas włada B., prawdopodobnie do pełnoletności syna Prońskiej, Aleksandra Oktawiana, który przekazał B. przyrodniej siostrze z Radziwińskich Leszczyńskiej. Do Leszczyńskich B. należało jeszcze w 1680 r. W r. 1649 r. płacą oni z mta z 19, w 1651 r. z 30, a w 1653 r. z 12 dm., zaś z całych dóbr w r.

1648 z 315, w 1649 r. z 150, a w 1651 r. z 45 dym. W 1765 r. B. należy do Jana Zamoy-skiego, ssty lubelskiego, który funduje tu kościół i klasztor trynitarzy, a w 1787 r. podejmuje Stanisława Augusta, powracającego z Kaniowa. Następnie w 1795 r. znajduje się w posiadaniu hr. Platerów. Podług najnowszych danych B. należy do Grabbego, mającego 3,910 dziesięcin. Opis Beresteczka ogłosił A. Sendulski w „Wołyn. Eparch. Wied.“ 1879 r. Do dziejów B. odnoszą się prace: Kubala L. „Szkice histor.“ „Bitwa pod B.“ Downar Zapolskij: „Bieriestietskoje Starostwo w XVI w.“ (Kij. Uniw. Izw. z r. 1898). 2.) **B. Rusinowe**, wś nad Styrem, pow. dubieński, gm. Boremel, par. praw. Malew (3 w.), par. kat. Złoczówka, 35 w. od Dubna, ma 61 dm., 455 mk., cerk. filial. drew. z r. 1883. Nazwę swą Rusinowe dla odróżnienia od mstka otrzymało od rodziny wołyńskiej Rusinów. Rewizya zamku łuckiego z 1545 r. w liście horodni zamkowych wymienia horodnię Rusina z B. i horodnię Fedora, Jacka i Andrzeja (Russinów) z B. W 1570 r. B. należy w części do władcyki pińskiego, który z B. i przedmieścia wnosi z 8 dm., 1 bojara, 5 ogr. po 2 gr., w części zaś do Fedora Rusyna, płacącego z 6 dym., 1 bojara, 11 ogr. po 2 gr. W 1577 r. część władzyki należy do Iwana Chrennickiego, który wnosi z niej z 6 dym. po 10 gr. i 7 ogr. po 2 gr., Fedorowa Rusinowa ze swej części płaci od 2 dym. po 20 gr. i 2 ogr. po 2 gr. Jacek Rusin część B. zapisuje żonie i dzieciom. W 1650 r. własność Gabryela Hulewicza ma 23 dym. Później należy do Borzobohatych Krasieńskich i Charłęskich. W końcu XVIII w. część B. należy do Piątkowskich, druga do Zahorowskich, którzy w ostatnich czasach byli właścicielami wraz z Kuczyńskimi i Konarzewskimi.

Berestek, pow. włodzimierski, ob. *Beresk*.

Berestiagi (ob. t. I, 140 *Berestiaki*), wś, pow. hajsyński, gm. Chaszczerwata 82 dm., 482 mk., cerkiew, szkoła.

Berestianka al. *Marjanpol*, wś nad Zdwizem, pow. kijowski, gm. Borodziańska, par. pr. Szybeno (5 w.), odl. 50 w. od Kijowa, ma 42 dm., 407 mk., szkołę. Do 1856 r. B. należała do Dymitra Iskry, następnie do pułk. Stogowa, który ją sprzedał Leopold. Hibnerowi i Al. Zaborowskiemu. Od 1860 r. wraz ze wsiami Nebrat i Babińce należy do Rodzianków, posiadających wogóle 1,661 dzies. ziemi użytk. i 2,168 lasu. Sama B. ma 960 dzies.

Berestiany, ob. *Bereściany*.

Berestie, *Berest*, wś nad Horyniem, pow. rówieński, gm. i par. praw. Dąbrowica (5 w.), o 120 w. od Równego, ma 136 dm., 726 mk., cerkiew cmentarna, młyn wodny.

Berestin, kol. przy wsi Nianiewka, pow. radomyski, ma 16 dm., 82 mk.

Berestowa, rzeka, prawy dopł. Orel. Bie-

rze początek na granicy pow. zmijewskiego gub. charkowskiej, w pobliżu wsi Taranówki, przeżyna pow. konstantynogrodzki gub. poławskiej. Płynie w kierunku pld.-zch. na przestrzeni 100 w. Od pr. brzegu przybiera rzekę Berestiankę (długą 32 w.), od lewego Wszywę (dł. 42 w.). Przed r. 1643 ziemię nad brzegami B. trzymają Górscy, którzy prawa swe przelewają na Niemiryczów. Następnie wzdłuż brzegu B. szła linia ukraińska. Pozostały jeszcze ślady warowni: Orłowskiej, św. Jana i innych.

Berestowiec, wś, pow. rohaczewski, gm. Dowsk (15 w.), 54 dm., 357 mk.

Berestowiec 1.), al. *Berestowczyk*, wś nad stawem, pow. humański, gm. i par. praw. Krasnopółka (2 w.), st. poczt. Humań (12 w.), 265 dm., 1,248 mk., cerkiew, 6 wiatraków. Należała do schedy Aleks. Potockiego, zajęta na skarb w 1834 r. 2.) **B.** (ob. t. I, 140), wś, pow. rówieński, gm. Kostopol, par. praw. Hołowin (5 w.), odl. 34 w. od Równego, 74 dm., 425 mk. Własność apanaży. W 1580 r. należy do Stepania ks. Konst. Ostrońskiego, wwody kijowskiego, który wnosi z 5 dym., 30 gr. W połowie XVII w. własność ks. Dominika Zasławskiego, ma w 1648 r. 53, w 1650 r. 27, a w r. 1651 dym. 10. Dalej należała do Znamierowskich. 3.) **B. Stary**, kol., tamże, o 8 w. od Połudźnego, a 34 w. od Równego, 64 dm., 451 mk., dom modlitwy ewang. 4.) **B. Nowy**, tamże, 8 dm., 73 mk. O tutejszych skałach bazaltowych ob. „Łomy Bazaltu w Berestowcu“ (Przegląd Techn. t. 20, r. 1884). Tutkowskij P.: „Berestowieckij Wulkan“ (Kij. Star., r. 1895, t. 50).

Beresty, urocz., pow. prużański, 3 okr. pol., gm. michajłowska, 45 dzies.

Bereszczany, ob. *Bereściany*.

Bereszewo, dobra, pow. sieński, dziedzictwo Szostaków, 718 dzies.

Bereszówka, zaśc., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Ilino (5 w.). Należał do dóbr Kierdejowa.

Bereza 1.), wś i dobra, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Strzygowo, o 12 w. od Kobrynia. Wś ma 30 dm., 328 mk., cerkiew, 349 dzies. ziemi włośc. i 55 dzies. cerk. Dobra, własność Troszyńskich, 237 dzies. 2.) **B. Kościńska**, dobra, tamże, własność Łyszczyńskich, 232 dzies. 3.) **B. Kartuska** (ob. t. I, 140—1), mstko nad Jasiołdą, pow. prużański, 2 okr. pol., gm. Bereza, o 35 w. od Prużany, ma 4,713 mk., zarząd gminy, cerkiew, 6 domów modl. żydowskich, szkołę, st. poczt., młyn parowy, z urocz. Nowe berezowo 1,394 dzies. ziemi włośc., 169 dzies. innych właścicieli i 101 dzies. ziemi cerk. O 4 w. st. dr. żel. mosk.-brzeskiej t. n. O 62 w. od B., nad rz. Jasiołdą, znajduje się 10 okrągłych nasypów ziemnych, zwanych bateriami, mających około 2 arsz. wysokości i do 16 saż.

obwodu. Mieszkańcy powstanie tych nasypów odnoszą do czasów wojen szwedzkich albo do 1812 r. Gmina obejmuje 42 miejscowości, mające 582 dym. włościańskich (obok 334 należących do innych stanów) 7,768 mk. włościan, uwłaszczonych na 9,273 $\frac{1}{2}$ dzies. ziemi (3,450 łak i pastw., 117 lasu, 830 nieuż.). Nadto w obrębie gminy znajduje się 132 dzies. ziemi cerkiewnej (48 łak i pastw., 19 lasu, 4 nieuż.) i 4,530 $\frac{1}{2}$ większej posiadłości (667 łak i past., 775 lasu, 485 nieuż.).

Bereza, kol., pow. rówieński, gm. Siedliszcze, odl. 61 w. od Równego, ma 12 dm., 100 mk.

Berezań (ob. t. I, 141), mstko nad rz. Nedrą, pow. perejasławski, gub. połtawskiej, gm. Berezań, o 30 w. od Perejasławia, 796 dm., 5,194 mk., zarząd gminy, 2 cerkwie paraf., dom modl. żyd., szkoła, 42 wiatraki. Podane już w lustracji z 1616 r. jako mstko, należące do sstwa perejasławskiego. W 1662 r. poszukiwano tu soli. W 1635 r. należy do dóbr królewskich saletrnych. Od 1661 r. do 1782 r. było miastem sotniezem pułku perejasławskiego.

Bereże, ws nad rz. Stwigą, pow. mozyrski, okr. pol. i gm. Turów, o 145 w. od Mozyrza.

Bereże 1.), ws nad Teterewem, pow. radomski, gm. Kieczkiry, par. praw. Czudyn (3 w.), odl. 7 w. od Radomyśla, 64 dm., 266 mk. Własność Wierzbickich, którzy w B., Łutówce i Papierni posiadają 870 dzies. ziemi, 1,596 lasu, 179 nieuż. Podług innych danych obszar dwor. wynosi 3,001 dzies. 2.) **B.**, w dok. *Bereszko*, ws niegdyś istniejąca w dzisiejszym pow. dubieńskim. Podług reg. pob. pow. łuckiego z 1577 i 1583 r. należy do Targowicy kn. Bohuszowej Koreckiej, która w 1577 r. wnosi ztąd z 1 dym. 20 gr., 3 ogr. po 4 gr., 5 ogr. po 2 gr., 1 bojarą 24 gr., a w 1583 r. z 4 ogr., 3 ogr., 1 bojarów. 3.) **B.**, mstko nad Ikwą, pow. krzemieniecki, gm. Bereze, st. poczt. i par. katol. Krzemieniec (12 w.), st. dr. żel. Rudnia Poczajowska (14 w.), ze wsiami Gaj i Grady, ma 287 dm., 2,231 mk. praw., 25 kat. Samo mstko podług wykazu z 1884 r. miało 46 dm., 420 mk., obecnie zaś 99 dm., 697 mk., do 8,000 dzies. Posiada cerkiew drewn. z 1856 r., cerkiew filialna we wsi Komnatka (4 w.). Jest tu także kaplica kat. murowana, par. Krzemieniec, poprzednio kościół parafialny, dwa młyny wodne, gorzelnia. Dorocznie odbywa się 5 jarmarków. Podług rewizji zamku krzemienieckiego z r. 1545 własność Bereżeckich, którzy zobowiązani byli do opatrywania dwu horodni zamkowych. Podczas rewizji mieszczanie krzemienieccy skarżyli się przed lustratorami, że Iwaszko Bereżecki w B. nieprawnie pobiera myto po groszu od wozu. W 1564 r. własność Ławryna Horajna Bereżeckiego. W 1585 r. dekret Stefana Batorego w sprawie między Hojską a Bereżeckimi i Andruskim o niewydanie dochodów z Ja-

rofiejówki, zwanej później Komarówką. Na rzecz Anny odchodzi 93 włók, a na rzecz Bereżeckich i Andruskich 147 włók. Staw podzielony na połowę. W 1648 r. Samuela Bereżeckiego. W XVIII w. własność hr. Tarnowskich, Konarskiej i Skrzyńskiej, obecnie Morsztynowej. Gmina należy do 1 okr. pol., obejmuje 18 miejscowości (1 mstko), mających 1,013 dym. włośc. (obok 44 innych), 8,180 mk. włościan, uwłaszczonych na 13,605 dzies. ziemi.

Berezdów (ob. t. I, 141), mstko nad Korczykiem, pow. nowogradwołyński, gm. Berezdów, st. poczt. Korzec (18 w.), st. dr. żel. Sławuta (18 w.), odl. 40 w. od Nowogrodu wołyńskiego, ma 370 dm., 3,236 mk. Posiada cerkiew par. z 1757 r., kościół par. katol., zarząd gminy, szkołę (od 1881 r.). W skład par. praw. wchodzi ws Prawutyn Mały (5 w.) i Seliczów (2 w.), z cerkwią filialną. B. należał niegdyś do ks. Zasławskich, z których Andrzej, pomimo rodzonych synowców, przyjmuje za syna dalszego krewnego Ilię Ostrogskiego i zapisuje mu swoje majątności, pomiędzy niemi i B. Po śmierci ks. Ilii wskutek sporów dobra Równe i B. wzięte zostały w sekwestr i oddane 1545 r. w dzierżawę kn. Kurcewiczowi. Nastąpiła uгода i synowiec Andrzeja Kuźma Zasławski, zwraca Beacie z Kościeleckich B. Beata wyszedłszy powtórnie za mąż za Olbrachta Łaskiego, zapisała mu wraz z innemi dobrami i B., z którego Łaski wnosi w 1570 r. pobór. Król skasował zapis, Łaskiemu przysądził 33,082 złp. i sumę na Równem, a dobra kazał oddać córce Beaty Halszce, żonie Łukasza Górki. Następnie B. przypadł Konstantemu Ostrogskiemu, który w 1577 r. wnosi pobór. W 1589 r. wniesiono z B. szosu fl. 7 gr. 20, z ról fl. 17, od rzemieślników, ogrodników, przekupniów, popa, z kół młynowych fl. 7 gr. 15, czopowego fl. 35, w ogóle fl. 65, gr. 5. W 1648 r. własność Anny Chodkiewiczowej ma 287 dym., a w 1650 r. 23 dym. Dalej Jabłonowskich, po 1831 r. zajęte na skarb. Gmina należy do 1 okr., obejmuje 21 miejscowości (2 mstka, 16 wsi), mające 1,803 dym. włośc. (obok 419 innych), 13,992 mk. włościan, uwłaszczonych na 14,393 dzies.

Berezdowicze, ws, pow. nowogradwołyński, należy do dóbr Berezdów. W połowie w. XVII własność Chodkiewiczowej, ma w 1648 r. wraz z Horycą 187, w 1650 r. 100, a w 1651 r. 50 dym.

Berezetnia, ws i dobra, pow. mściławski, gm. Szamowo. Ws ma 22 dm., 182 mk.; dobra dziedzictwo Dyakowych, 1,479 dzies., młyn wodny, folusz.

Bereziaki, ob. *Berezki*.

Berezianka 1.) (ob. t. I, 141), ws nad rz. t. n., pow. skwirski, gm. Topory, st. poczt. Rużyn (15 w.), odl. 12 w. od Skwiry, 250 dm.,

2,220 mk., cerkiew drewn. z 1848 r. na miejscu dawniejszej z 1794 r., kaplica, szkoła cerk., 2 młyny wodne. Obecnie własność Cecylii z Lubowieckich Zaleskiej, ma 1,777 dzies. ziemi dworskiej. 2.) **B. Mała** (ob. t. I, 141), ws nad rzką Rohozianką, pow. taraszczański, gm. Żydowska Hrebła, st. poczt. Taraszcza (12 w.), 207 dm., 1,126 mk., cerkiew drewn. z 1746 r., szkoła cerk., 5 wiatraków. Wechodziła w skład sstwa taraszczańskiego. Na początku w. XIX przeszła na własność bar. Oggiera, potem Rewiakina, Towbicza, w 1833 r. podzielona pomiędzy jego wierzycieli. Przed uwłaszczeniem włościan posiadali tu części: Szczepny Wilczyński (600 dzies. i 114 dusz rewiz.), Antoni Koziorowski (503 dzies. i 112 dusz), Feliks Szóstakowski (700 dzies. i 107 dusz) i Katarzyna Towbiczowa (353 dzies. i 100 dusz). Obecnie własność większą posiadają: Itanwid (301 dzies.) i Repojto Dubiaho (576 dzies.). 3.) **B. Wielka** (ob. t. I, 141), ws nad rz. Rohozianką, pow. taraszczański, gm. Koszowata, st. poczt. Taraszcza (17 w.), 523 dm., 2,778 mk., cerkiew paraf. z 1766 r., szkoła, młyn wodny, 12 wiatraków. Własność większa, wynosząca 771 dzies., należy do Młodeckich. Nadto Bielawski ma 103 dzies.

Berezicze, Berezowice (ob. t. I, 142 i 144), ws i folw. nad Stochodem, pow. piński, gm. Uhrynische, okr. pol. i par. katol. Lubieszów o 81 w. od Pińska. Ws ma 62 osad; folw., dziedzictwo Ordów, 10 włók.

Berezie, ws i folw., pow. łucki, gm. Czaruków, odl. 18 w. od Łucka. Ws ma 39 dm., 239 mk., folw. 1 dm., 63 mk.

Berezin 1.), ws i zaśc., pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. i dobra (w 1865 r. Milewskich) Łogumowicze. Było tu 40 dusz rewiz. 2.) **B.**, zaśc., pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Horodek (9 w.). Należał do dóbr Chołchła.

Berezinie, Berezina, ws, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki.

Berezinka, folw., pow. wołkowyski, 5 okr. pol., gm. Pieski, 25 w. od Wołkowyska, należy do dóbr Bielawicze.

Berezino 1.), ws i urocz. pow. orszański. Ws ma 20 dm., 134 mk., folusz. Urocz. od 1874 r. własność Ozmidowych, 680 dzies., jezioro. 2.) **B.**, ws, pow. wieliski, gm. Ilino. W 1765 r. należy do ławnictwa lasunowskiego w wójtow. gładomickim. 3.) **B.**, al. *Šlitzki*, ws, pow. wieliski, gm. Serteja.

Berezka, ws i dobra, pow. mohylewski, gm. Pawłowicze. Ws ma 6 dm., 44 mk.; dobra, od 1882 r. własność Wasiliewa i Orłowa, 100 dz.

Berezki 1.) al. *Bereziki*, dobra, pow. czerkowski, od 1872 r. własność Stoszów, 2,300 dzies. (1,800 lasu). 2.) **B.**, ws nad Ipucią, pow. homelski, gm. Wylewo, 93 dm., 248 mk., wiatrak. 3.) **B.**, ws nad rz. Jelenką, pow. klimo-

wicki, gm. Berezki, o 40 w. od Klimowicz, 130 dm., 640 mk., zarząd gminy, cerkiew, 2 wiatraki, szkoła. Gmina obejmuje 29 miejscowości, mających 1,257 dm., 5,120 mk. Włóścianie, w liczbie 2,661 dusz, uwłaszczeni zostali na 14,906 dzies. (3,308 nieuż.), ze spłatą po 14,719 rub. 5 kop. rocznie. W gminie znajduje się 5,050 dzies. lasów, należących do właścicieli większej posiadłości i 365 dzies. do włościan. 4.) **B.**, ws, pow. sieński, gm. Pustynki, 7 dm., 59 mk. 5.) **B.**, ws w pobliżu Dniepru, pow. rzezycki, gm. Jołcza. Wechodziła niegdyś w skład sstwa lubeckiego. Wraz ze wsią Jołczą i Białowiczami nadana w 1614 r. przez Zygmunta III kn. Siemionowi Łyko (gałęź kn. Oboleńskich), za obronę Putywla i zasługi przy wzięciu Rylska. W 1616 z danin żytem i owsem czyniła 29 fl. 15 gr. Był tu młyn. W 1622 r. w posesyi kn. Łyczyniej (Katarzyny). W 1636 r. wraz ze wsią Jolee (Jołcze) w dzierżeniu Jana Mikołaja Janickiego za przywilejem z d. 12 marca 1631 r.

Berezki 1.) *Berszadzkie* (ob. t. I, 142), ws nad Bohem, pow. olhopolski, gm. Uście, 162 dm., 1,125 mk., cerkiew, szkoła, młyn wodny. 2.) **B. Czczelnickie** (ob. t. I, 142), ws nad Sawranką, pow. olhopolski, gm. Demówka, 171 dm., 1,890 mk., cerkiew, szkoła. 3.) **B. Nadkodymskie**, ws nad Kodymą, pow. bałcki, gm. Meczetna, 133 dm., 759 mk., cerkiew paraf., szkoła.

Berezkina, ws przy ujściu rzki Chrapinki do Mieży, pow. wieliski.

Berezkowo al. *Berezkowo*, ws, pow. wieliski, gm. Serteja. W 1765 r. w ławnictwie bezrowskim wójtostwa sertejskiego.

Berezłany, ws, pow. kobryński, 5 okr. pol., gm. Drużyłowicze, 77 w. od Kobrynia. Ob. *Kulaki*.

Berezna 1.), ws i osada, pow. kobryński, 3 okr. pol., gm. Hosk, 27 w. od Kobrynia. Ws ma 1,171 dzies. ziemi włośc. i os., własność Maksymowiczów, 47 dzies. W 1563 r. ws należy do wójtostwa pruszkowskiego włości horodeckiej, ma 15 włók gruntu „nader podłego”. Powinność wsi: czynszu 6 gr., za gęś, kury, jajca, stację, niewody 8 gr., osady 30 gr., za tłoki 12 gr., a za gwałt beczkę żyta albo 10 gr., wogóle 66 gr. z włóki. W zaściankach było 80 morg., z których płać po 2 gr. Wogóle dochód czynił 19 kóp i 10 gr. 2.) **B.**, ws, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Żyrmuny (5 w.). 3.) **B.**, dobra skarbowe, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Siedliszcze.

Berezna 1.) (ob. t. I, 142), ws nad Rosią, pow. skwirski, gm. Parchomówka, st. poczt. Wołodarka (5 w.), odl. 23 w. od Skwiry, 554 dm., 2,908 mk., cerkiew z 1732 r., kaplica, szkoła, cegielnia, 2 młyny wodne, 3 wiatraki. Osadzona przez ks. Zbaraskich, po otrzymaniu przez nich w 1594 r. sieliszczą Wołodareckiego,

do którego rościli prawa mieszczanie białocerkiewscy. Była miasteczkiem, z którego w 1628 r. ks. Janusz zbaraski, kaszt. krakowski, wnosi z 5 dym, rynk., 5 ulicz., 2 ubog., 1 popa. Obecnie własność Kazimierza Podhorskiego, mającego tu 3,093 dzies. ziemi. 2.) **B.** (ob. t. I, 142), wś nad Bohem, pow. lityński, gm. Chmielnik, 146 dm., 928 mk., cerkiew, szkoła, młyn. W 1530 r. królewszczyzna w obwodzie chmielnickim. Pobór idzie na utrzymanie zamku chmielnickiego. W 1565 r. wraz Krutniowem dzierży Cieplowski i wnosi pobór od 3 pługów. Podług lustracy z 1616 r. w posesyi Aleksandra Cieplowskiego, z zapisu króla Władysława. 3.) **B. Wielka**, wś nad Chomorem, pow. zasławski, na pograniczu nowogródwołyńskiego, gm. Łabuń (8 w.), st. poczt., dr. żel. i par. kat. Połonne (8 w.), odl. 50 w. od Zasławia, ma 167 dm., 1,170 mk. Cerkiew z 1837 r., uposażona przez ks. Józefa Lubomirskiego r. 1755, szkołka cerk. (od 1886 r.), dwa młyny wodne. Wś ta należała do Łabuńskich jeszcze w 1593 r. W 1650 r. należy do Jerzego Lubomirskiego, ma 21 dym. Wraz z kluczem łabuńskim przechodzi jako wiano córki Marcina Lubomirskiego do Józefa Stępkowskiego. Obecnie własność Komorowskich. 4.) **B. Tatarska**, wś nad rzeką dopł. Chomoru, tamże, gm. Sudyłków, odl. 28 w. od Zasławia, 66 dm., 407 mk. W 1583 r. należy do włości połońskiej ks. Janusza Ostrońskiego, wwdzica kijowskiego, który płaci z niej z 4 dym., 5 ogr. W 1589 r. spustoszona i spalona przez tatarów. W 1650 r. własność Jerzego Lubomirskiego, ma 18 dym.

Berezna (ob. t. I 142), mto, pow. czernihowski, o 38 w. na wschód od Czernihowa, ma 1,571 dm., 8,176 mk. (809 żydów), 4 cerkwie. Przyłączone w 1654 r. do Rosyi, było od 1781 do 1797 r. mtem powiat. namiestnictwa czernihowskiego.

Bereźne (ob. t. I, 150), mstko nad Słuczą, pow. rówieński, gm. Bereźne, odl. 70 w. od Równego, 115 dm., 1,012 mk. (obecnie 4,035 mk.) cerkiew z 1845 r., wzniesioną przez Korzeniowskiego, kościół paraf. katol., kaplica katol. mrowana, zarząd okr. pol., zarząd gm., sąd pokoju, synagoga, szkoła ludowa. W całej par. praw. 220 dm., 1798 mk. praw., 66 katol., 2,171 żydów. W 1446 r. własność Dymitra, któremu przywraca je wraz z innymi dobrami w. ks. Swidrygałło. Następnie należy do dóbr Pászka Dochnowicza, córka którego wnosi je jako wiano kn. Michałowi Hołowni. W 1583 r. kn. Hołownia Ostrożecki płaci z B. z 20 dym., 8 ogr., 1 koła waln., 1 folusza. W 1586 r. tenże ks. Ostrożecki zapisuje żonie swej Maryi z Jełowiczów Malińskich B. W połowie XVII w. własność Jana Daniłowicza. Następnie należy do Korzeniowskich. Obecnie własność Michała Małyńskiego, posiadającego 29,135 dzies. (23,535

lasu). Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 59 miejscowości (1 mstko), mających 1,209 dym. włosc. (obok 840 innych), 14,023 mk. włościan, uwłaszczonych na 12,557 dzies. Por. Stecki, „Wołyń“ i Bielska R. „Obrazy miejscowości wołyńskich“: Bereźne (Tyg. Illustr. 1871, nr. 169).

Bereźnia, pow. rossieński, ob. *Birżany*.

Bereźniagi (ob. t. I, 150 *Bereźniaki*), wś, pow. kaniowski, gm. Kuryłówka, par. kat. Rzysszczów, st. poczt. Kozin (10 w.), 18 w. od Kaniowa, 151 dm., 1,091 mk., cerkiew, szkoła cerk. Własność większa należy obecnie do Znosko Borkowskiej i obejmuje 532 dzies. Dawniej należała do Monastyrskich.

Bereźniak 1.), dwór, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Żejmy, 42 w. od Kowna. 2.) **B.**, wś i dwa folw. nad rz. Korostynką, pow. piński, gm. Uhrynecze, 2 okr. pol. z biórem w Lubieszowie, 97 w. od Pińska. Ma 40 os., fol. 13¹/₂, włók. Własność Masalskich i Sobockich.

Bereźniaki 1.), os. pow. ihumeński, gm. Mohilna, 105 w. od Ihumenia. 2.) **B.**, fol. pow. ihumeński, gm. Pohost, okr. pol. i par. katol. Bereżyna. 56 w. od Ihumenia. 3.) **B.**, wś i fol. pow. mozyrski, 1 okr. pol. i gm. Lenin, 180 w. od Mozyrza, ma 23 osad. 4.) **B.**, urocz. nad rz. Izówką, lew. dopł. Niemna, pow. nowogródzki, gm. Wsielub, 8 w. od Nowogródka. 5.) **B.**, wś, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Michałowo (6 w.). Miała 12 dusz rewiz.; należała do dóbr Święcianki. 6.) **B.**, zaśc., pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. i dobra skarb. Miadzioł (8 w.), miał 7 dusz rewiz.

Bereźniaki 1.) (ob. t. I, 150), wś po obu brzegach Taśminy, pow. czerkaski, gm. Prusy, par. katol. i st. poczt. Śmiła (12 w.), 37 w. od Czerkas, 587 dm., 2,891 mk., cerkiew drewniana, szkoła cerk., 21 wiatraków, olejarnia. W r. 1894 wzniesiono tu nową cerkiew. Wchodziła w skład włości śmiłańskiej i dzieliła jej losy. Sprzedana przez hr. Samojłowa Tarnawskiemu, który część po prawej stronie rzeki z 1,831 dz. odstąpił majorowi Edwardowi Porczyńskiemu, a po lewej stronie Ignacemu Berezowskiemu, po którym 1,800 dzies. przeszło do córki jego Eweliny Kuczalskiej, a 2,302 dzies. zostały dla synów. Obecnie posiadają tu: Antoni Berezowski 1,900 dzies., Jakub Tarnawski 83 dzies. i włościanie 54 dzies. 2.) **B.** (ob. t. I, 150), wś, pow. czerkaski, gm. Szelepuchy, st. poczt. Moszny (8 w.), 38 w. od Czerkas, 171 dm., 795 mk., cerkiew drewn. z 1798 r., szkołka cerk., 5 wiatraków. Należy do klucza kumejskiego dóbr hr. Branickich. 3.) **B.**, chutor, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, 97 w. od Równego, 6 dm., 41 mk., należy do Chołopskiej Wólki Michała Jackowskiego.

Bereźnianska, chutor, pow. ihumeński, gm. Citwa, 54 w. od Ihumenia.

Bereźniańska Wola, ws i dobra, pow. piński na Zarzeczcu, gm. KucHECKA-Wola, okr. pol. par. kat. Lubieszów. Dobra, własność Czarnoczek, mają około 80 włók.

Bereźnica 1.), ws, pow. słonimski, w 2 okr. pol., gm. Różany, 41 w. od Słonima, 33 dm., 402 mk., 783 dzies. Pod wsią 4 kurhany. 2.) **B.**, urocz., pow. słonimski, należy do dóbr Maryampol.

Bereźnica 1.), rzeczka w gub. wołyńskiej, prawy dopł. Słuczy. 2.) **B.**, rzeczka, w pow. włodzimierskim, dopł. Turji.

Bereźnica 1.), ws nad Stochodem, pow. kowelski, gm. Powursk, 48 w. od Kowla, 82 dm., 425 mk., cerkiew, szkoła. Na początku XIX w. była własnością Dominika Czackiego, dziś skarbową. 2.) **B.**, mstko nad Horyniem, przy ujściu Bereżanki, pow. łucki, gm. Osowa, 126 w. od Łucka, ma 408 dm., 2,930 mk., zarząd gminy, cerkiew, kościół katol. fundacyi Ostrogskich, 4 domy modl. żyd., młyn. (Ob. t. I, 149, mylnie podane w pow. rówieńskim). W 1650 r. własność ks. Dominika Zasławskiego, ma 200 dym., i 5 dym. żydow., w 1651 r. 105, a w 1653 r. 47 dym. Wchodziła w skład ordynacyi ostrogskiej; na mocy tranzakcyi kolbuszowskiej w 1753 r. dane ze Świniarzynem i 6 wsiami Czackiemu, kaszt. wołyńskiemu. Po 1831 r. zajęte na skarb, mający tu 4,700 dzies. lasu i fermę. Według Kraszewskiego (Polesie), znajduje się tu mnóstwo kurhanów.

Bereźnica 1.), ws, pow. samborski. Urodził się tu r. 1826 Zygmunt Kaczkowski powieściopisarz i publicysta. 2.) **B.**, ws, pow. żydaczowski. Dawniej ws królewska, r. 1771 dzierżawi ją Ignacy Benoe, dworzanin J. K. Mei, płaci kwarty 1,011 zł. 26 gr.

Bereźniki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzów, własność Tomaszewiczów, 17 dzies.

Bereźniki (ob. t. I, 151), ws, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Horodnica (20 w.) 40 w. od mta pow., 92 dm., 525 mk. Wraz z Bereźnickim Majdanem wchodziła niegdyś do klucza horodnickiego ks. Koreckich, potem ks. Józefa Czartoryskiego, stolnika litew., którego córka wniosła je Henrykowi Lubomirskiemu, obecnie własność Załęskich.

Bereźniugi, ws nad rz. Niszcza, pow. połocki.

Bereźno, os., pow. horodecki, gm. Wyszedki (7 w.), cerkiew, gorzelnia.

Bereźno, jezioro, pow. kowelski, przy wsi Wielmice. Podług sstwa ratneńskiego z 1565 r. miało dwie tonie.

Berezolupy Małe, w dok. *Berezoluby, Berezolupy, Berzeczolupy*, ws, pow. łucki, gm. Szczuryn, 12 w. od st. dr. żel. Rożyszcze, a 28 w. od Łucka, 32 dm., 230 mk., cerkiew. Własność dawniej Siemaszków. W ostatnich czasach Gu-

stawa Falkenhagen Zaleskiego, 1,438 dzies. 2.) **B. Wielkie**, ws, tamże, 30 w. od Łucka, 54 w. od Łucka, 54 dm., 320 mk. W nowszych czasach własność Okraszewskiego. Wsi te należały niegdyś do Sanguszków, zapisane (wraz z Mirkowem, Lubieszowem i Olbiazią) przez kn. Andrzeja Michałowicza córce Annie, żonie Iwana Jełowickiego, potem Mikołaja Sapiehy. W 1570 r. B. należały do Mikołaja Sapiehy, wwdzica nowogródzkiego. W 1577 r. należą już do Iwana Czaplica, który wnosi ztąd z 10 dym., a w 1583 r. z 4 dym., 3 ogr. Jednocześnie Stanisław Juwalski, wojski oświęcimski, płaci z B. (zapewne Wielkich) z 16 dym., 2 ogr., 3 komor., 1 koła wałn. W połowie XVII w. B. Małe należy do Aleksandry Łosickiej i mają w 1648 r. 26 dym., a 1653 r. 1 dym., zaś B. Wielkie należą do Jana Sapiehy i mają w 1648 r. 30 dym., a 1653 r. 5 dym. Następnie własność Cyrynow.

Berezów, Berezowo, ws, pow. kowelski. Od 1463 r. własność Sanguszków w linii Niesuchojeskiej. W 1537 r. należy do kn. Fedora Andrzejewicza Sanguszki. W 1577 i 1583 kn., Roman Sanguszko wnosi ztąd z 8 dym., pół dzierz. i 3 ogr. Należy do włości niesuchojeskiej. W nowych spisach urząd. pominięta.

Berezowa, ws nad jez. t. n., pow. newelski, gm. Berezowa, 17 w. od Newla, 10 dm., 66 mk. Gmina należy do 1 okr. pol., obejmuje 93 miejscowości, mające 639 dm. włość. (obok 19 innych), 2,700 mk. włość. (obok 19 innych), 2,700 mk., uwłaszczonych na 8,972 dzies. ziemi. Nadto w gminie znajduje się 105 dzies. większej posiadł., 2,890 dz. ziemi skarbowej i 75 dzies. cerkiewnej.

Berezowa 1.) (ob. t. I, 142), ws, pow. mohylowski, gm. Berezowa, 42 w. od Mohylowa, 259 dm., 1,421 mk., cerkiew, zarząd gminy. W 1661 r. własność Ułajkowicza Gołyńskiego, który wnosi z 2 dym. Obecnie własność Czychaczowa, ma 1,712 dzies. dwor. Gmina obejmuje 14 wsi, mających 1,502 dym., 8,823 mk. włościan (3,378 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 7,101 dzies. Nadto w gm. jest 8,834 dzies. (4,972 roli) większej posiadł. i 359 dzies. ziemi cerk. Cały obszar gm. obejmuje 16,294 dzies. (10,953 roli) i ma 10,244 mk. 2.) **B.**, os. karcz., pow. jampolski, gm. Tymanówka.

Berezowa Bałka, pow. bałcki, ob. *Dorożynka*.

Berezowa Góra, os., pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Koziszcze, ma z osadą Osowce 50 dz.

Berezowa Hać, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Kurne, 35 w. od mta pow., 74 dm., 467 mk.

Berezowce 1.), ws włość., pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. i dobra skarb. Ostrzyno. Miała 151 dusz rewiz. 2.) **B.**, ws, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. i dobra Iwie, miały 39 dusz.

3.) **B.** (ob. t. I, 425, *Brzozowce*), wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Horodek (7 w.) W r. 1865 r. miała 16 dusz rewiz. w części należącej do Chełkowskich, 44 w części należącej do Tyszkiewiczów i 3 dusze Boharewicza.

Berezowe, wś, pow. owrucki, gm. Kisarycze, 190 w. od Owruca, 116 dm., 565 mk.

Berezowe Kletki, wś, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Berezowicze, al. *Biereźniak*, wś, pow. rzezycki, gm. Krukowice, 110 w. od Rzeczy.

Berezowice, *Berezowice*, wś, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 19 w. od Włodzimierza, 55 dm., 400 mk., cerkiew. W 1545 r. własność Olechna i braci jego Meleszkowiczów, którzy obowiązani byli do opatrywania po jednej horodni zamku włodzimierskiego i łuckiego. W r. 1577 Fiedor (Mieleszko) Mikulicki wnosi z B. 26 dym. dwor., 10 ogr. po 4 gr., 3 ogr. po 2 gr. W 1583 r. Iwan Jakowicki wnosi z B., które dzierży opieką od Fiedora Mieleszka z 9 dym. 5 ogr., 7 okr., 2 komor., 1 bojarzyna. W połowie XVII w. w dzierżawie Teodora Białostockiego, miały w 1648 r. 46 dym., a w 1650 r. 29 dym. W ciągu t. wieku przez długi czas w zastawie u Jaroszyńskich za 4,080 złp. Następnie własność Czackich, Leduchowskich. 2.) **B.**, folw., tamże, 20 w. od Włodzimierza, 3 dm., 46 mk.

Berezowiec, wś, pow. hrubieszowski, gm. Białopole, par. Dubienka. W r. 1827 Berezowice wś rząd., 8 dm., 56 mk.

Berezowiec 1.), obręb leśny dóbr Byteń, pow. słonimski. 2.) **B.**, wś i dobra nad rz. Serwecz, pow. nowogrodzki, okr. pol. i gm. Mir. Wś ma 20 os. i dobra, niegdyś własność kn. Radziwiłłów, w kluczu lubczańskim mają około 39 włók. 3.) **B.**, folw., pow. słucki, gm. Howiezna, par. kat. Nieśwież, 77 w. od Słucka.

Berezowiecka Słobódka, pow. lityński, ob. *Severynowka*.

Berezowik, zaśc., pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Wojstom (5 w.), miała 8 dusz rewiz.

Berezowików, wś, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Zales (4 w.), miała 22 dusz rewiz.

Berezówka, wś, pow. pow. bialski, gm. Kobylany, ma 29 dm., 214 mk., 342 morg. W r. 1827 par. Małowa Góra, miała 10 dm. 67 mk.

Berezówka 1.), rzka, pow. dryssieński, lewy dopł. Użycy (pr. dopł. Dźwiny). 2.) **B.**, rzka w pow. lepelskim, lewy dopływ Uły, bierze początek pod wsią Berezówką, płynie w kierunku pld.-zchd., przechodzi przez jez. Chocino i ubiegłszy 6 w. ma ujście pod folw. Żezłino.

Berezówka 1.) wś, pow. brzeski gub. grodz., 5 okr. pol., gm. Wierzchowice, 40 w. od Brześcia, 557 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 80 w. od Kowna. 3.) **B.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski,

2 okr. pol., gm. Smoływy; należy do dóbr Turmont. 4.) **B.**, dwa zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 40 w. od Wilkomierza. 5.) **B.** al. *Olszanka*, zaśc., pow. borysowski, gm. i par. katol. Ziembin. 6.) **B.**, fol., pow. ihumeński, gm. Jurewicze, 17 w. od Ihumenia. Własność Wańkiewiczów, ma 4 włoki. 7.) **B.**, zaśc. nad rz. Klewą, lew. dopł. Berezyny, pow. ihumeński, gm. Pohost, okr. pol. i par. katol. Berezyna. Własność Misiewiczów, razem z fol. Józefowszczyzna około 16 włók. 8.) **B.**, fol., pow. mozyrski, gm. Mieleszkowice, 14 w. od Mozyrza, od niedawna Broszczyński, urzędnik ma około 70 włók. 9.) **B.**, os. leśn. i młyn., pow. nowogrodzki, okr. pol. i gm. Nowa-Mysz, 63 w. od Nowogrodka. 10.) **B.**, wś w pobliżu kotliny rz. Turyi, pow. rzezycki, gm. Jurewicze, 100 w. od Rzeczy, 42 osad. 11.) **B.**, wś i dobra, pow. czerykowski, gm. Dolhe. Wś ma 70 dm., 352 mk.; dobra, od 1878 r. własność Aleksandra Szebeki, mają 806 dzies. 12.) **B.**, fol., pow. mohylowski; należy do dóbr Białynicze. 13.) **B.**, dobra, pow. orszański. Od 1881 r. własność Titowych, 320 dzies. 14.) **B.**, wś, pow. rohaczewski, gm. Korma (12 w.). 15.) **B.**, wś, pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. Myto (dawniej Wawiorka). Należy do dóbr Kasperowszczyzna. 16.) **B.**, pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. Zabłoc (6 w.), miała 57 dusz rewiz.; należała do dóbr Lebioda. 17.) **B.** (ob. t. I, 426, *Brzozówka*), fol., pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Parafianowo (12 w.), kościół filialny par. Budśław, gorzelnia, młyn, st. poczt. W 1865 r. własność Świętorzeckich. 18.) **B.**, wś u źródła rzki Berezówki, pow. lepelski. 19.) **B.**, dobra, pow. lepelski; własność Lenkiewiczów, 881 dz. 20.) **B.**, pow. newelski, ob. *Nowochowańsk*. 21.) **B.**, os., pow. rzezycki, gm. Uzulmujża, przyst. dr. żel. 22.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Czeple. 23.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Ilino. W 1765 r. należy do ławnictwa kochanowskiego w wójtostwie sertejskiem. 24.) **B.**, wś na pr. brzegu rz. Meży, pow. wieliski, gm. Serteje. W 1765 r. w ławnictwie berezowskiem wójtostwa sertejskiego w sstwie wieliskim. Ławnictwo obejmowało 14 wsi, z czego 9 w dzisiejszej gm. Serteje. Na brzegu Meży znajduje się kurhan, wysoki do 5 arsz. 25.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Uzkie.

Berezówka 1.), pow. czechryński, ob. *Katarzynówka*. 2.) **B.** (ob. t. I, 143), wś nad Tykiczem Uhorskim, pow. humański, gm. Iwańka, st. poczt. Buki (3 w.), 48 w. od Humania, 109 dm., 1,004 mk., cerkiew drewn. z 1764 r., 2 młyny, olejarnia. Ks. Ant. Lubomirski posiada tu 3,711 dzies. 3.) **B.** chutor na rzka Buczka, pow. kijowski, gm. Biłhorodka, par. praw. Buzowa (5 w.), 36 w. od Kijowa, 4 dm., 25 mk. 4.) **B.**, wś nad rzka Bystrą, dopł. Lehlicza, pow. kijowski, gm. i par. Ryzyszczów (2 w.), 82

w. od Kijowa, ma 86 dm., 650 mk., kaplicę, szkołę, 4 wiatraki. B. należała do Rzysszcze-wa Działyńskich. Emilia z Działyńskich ks. Lubomirska w 1873 r. sprzedała tu część (20 dzies.) Niezabitowskiemu a w dziesięć lat póź-niej pozostałą część (259 dzies.) kupcowi Czer-niawskiemu. Obecnie Tołmaczowa ma tu 143 dzies. i Szewczenko 166 dzies. 5.) **B.**, jedno z przedmieść mta Lipowca. 6.) **B.** (ob. t. I, 143), ws., pow. radomyski, gm. i par. kat. Ko-rostyszów (12 w.), 16 w. od Radomyśla, 134 dm., 799 mk., cerkiew drewniana, wznies. r. 1743 na miejscu dawniejszej, kaplica katol. cmentarna, szkoła cerk., młyn. Włościanie (223 dusz rewiz.), uwłaszczeni na 1,522 dzies. Własność większa z Kajetanówką, Peremeżem i Doliwowem ma 968 dzies. B. miała wspól-nych właścicieli z Minejkami do 1814 r., w któ-rym jako wiano przeszła do Jana Głębockiego, poczem od 1841 syna jego Michała. Obecnie posiadają tu: Głęboccy (529 dz.), Jaroszenko (81 dz.), Udoweńko (399 dz.), Korbutowie (67 dz.), Kryczewiczowie (64 dz.), Rybaczenko (93 dz.) i włościanie (260 dzies.). 7.) **B.** (ob. t. I, 143 n. 4), ws. nad Kodymą, pow. bałeki, gm. Moszniagi, 206 dm., 939 mk., cerkiew, szkoła. 8.) **B.**, przedmieście Sawrania, w pow. bałeckim. 9.) **B.**, ws. nad Muraszką, pow. jampolski, gm. Czerniejowce, 309 dm., 2,405 mk., 2 cerkwie, szkoła, 2 młyny, gorzelnia. 10.) **B.**, pow. brackowski, ob. *Sieliszcz*. 11.) **B.**, ws., pow. brackowski, gm. i st. poczt. Niemirów, 223 dzies. ziemi dworskiej, należącej do Łukjano-wych. 12.) **B.**, ferma, tamże, 380 dzies. Wła-sność ks. Szczerbatowej (wnuczki Bolesława Potockiego), w schedzie niemirowskiej. 13.) **B.** (ob. t. I, 143 nr. 2), ws., pow. lityński, gm. Ka-czanówka, st. poczt. Lubar (w gub. wołyńskiej), 110 dm., 603 mk., cerkiew, kaplica. W 1661 r. płaci od 4 dym. Obecnie dzieli się na 4 czę-ści: Ambrożego Baranowskiego (256 dzies. zie-mi), Łucyi Sikorskiej (289 dz.), Ludwiki Gór-skiej (188 dz.) i Julii Romanowej (78 dz.). 14.) **B.**, ws., tamże, gm. Kozuchów (11 w.), st. poczt. i par. katol. Nowy Konstantynów (10 w.), par. praw. Pogorzała, 22 w. od Lityna, ma 32 dm. Należy do klucza nowokonstantynow-skiego ks. L. Koczubeja, dawniej Jaroszyńskich. 15.) **B.**, przedmieście Wońkowiec, w pow. uszyckim, leży nad rz. Kalusikiem (Bystrzycą), ma 44 dm. Ob. *Wońkowiec*. 16.) **B.**, sloboda, pow. owrucki, gm. Bazar, 56 w. od Owruca, 21 dm., 129 mk. 17.) **B.**, chutor, tamże, gm. Iskorość, 60 w. od Owruca, 15 dm., 80 mk. 18.) **B.**, ws., pow. żytomierski, gm. Barasze, 75 w. od Żytomierza, 35 dm., 249 mk. 19.) **B.**, ws., tamże, gm. Horoszki, 50 w. od Żytomierza, 22 dm., 172 mk. 20.) **B.**, ws., tamże, gm. Cu-dnów, 36 w. od Żytomierza, 22 dm., 99 mk. 21.) **B.**, ws. nad Uszą, pow. żytomierski, gm.

Trojanów (24 w.), par. praw. Baraszówka (10 w.), 15 w. od Żytomierza, ma 74 dm., 445 mk., kaplicę cmentarną, st. poczt. 22.) **B.**, kol., tamże, 31 dm., 208 mk.

Berezowo 1.), *Brzozowo*, zaśc. poradziwił-łowski, pow. słucki, gm. Słuck (9 w. na wschód), ma 2 osady. 2.) **B.**, ws., pow. dzi-sieński, 4 okr. pol., gm. Mikołajewo (4 w.). W r. 1865 było 53 dusz rewiz.; należała do dóbr Doroszkowicze. 3.) **B.**, zaśc., pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. i dobra (w 1865 r. Gieccewi-czów) Wiazyń, miał 12 dusz rewiz.

Berezowskie, jezioro, w pow. sieńskim, 9 w. na wschód od Sienna, w okolicy wsi: Za-zierje, Czartowszczyzna, Chanienki i Studenki. Największa długość dochodzi 5 w., szerokość około 1 w., obszar do 310 dzies. Brzegi wy-niosłe, pokryte zaroślami; dno piaszczyste. Wy-pływa z niego rzeka Krzywina Wierzechnia.

Berezowy Grud, ws., pow. owrucki, gm. Żuhiny, 55 w. od Owruca, 50 dm., 306 mk.

Berezuha 1.) ws., pow. wieliski, gm. Barano-wo. 2.) **B.**, ws., pow. wieliski, gm. Usmyń. Nadana w 1585 r. przez Stefana Batorego mtu Wielizowi.

Berezujki, ws., pow. czerykowski, gm. Mala-tycze, 38 dm., 277 mk.

Berezweż al. *Głębokie*, jezioro, w pow. dzisieńskim, pod mstkiem t. n., długie do 2 w., szerokie do 375 saż., głębokie do 3 saż.

Berezweż, (ob. t. I, 144), mstko i dobra, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Głębokie, 63 w. od Dżisny a 335 w. od Wilna, 30 mk. Wła-sność monasteru praw. w Pożajściu (gub. ko-wieńska). Istniał tu monaster męzki p. w. Na-rodzenia N. M. P., założony dla bazylianów z zapisu Józefa Korsaka, ssty dzisieńskiego i mścisławskiego, i uposażony dobrami B. i Wierzbilowo, co zatwierdził Władysław IV na sejmie 1638 r. Obecny monaster z muru wzniesiony został przez bazylianów w latach 1756 do 1764 r. Przy monasterze istniał od 1779 r. nowicyat, nadto szkoła świecka, którą przekształcono na szkołę duchowną.

Berezwicze, pow. piński, ob. *Berezicze*.

Berezyna, rzeka. Por. „Berezinskaja siste-ma“, Petersburg, 1893 r., str. 208 i 176.

Berezyna 1.) urocz., pow. grodzieński, 5 okr. pol., gm. Jeziory, 30 w. od Grodna. 2.) **B.**, urocz., pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Kruhla-ny; należy do dóbr Tołoczki (Gąsowskich). 3.) **B. Panciuchowa**, urocz., pow. piński, na Zahorodziu, gm. Kożangródek, 117 w. od Piń-ska. 4.) **B.**, fol. nad Berezyną Niemnową, pow. oszmiański; należy do dóbr Wiszniew. Na-byty w 1617 r. przez Jerzego Chreptowicza od Bohdana Fursowicza. W 1794 r. był centrem klucza dóbr Chreptowiczów.

Berezyna 1.) chutor, pow. proskurowski, le-ży przy wsi Wońkowcach Wyższych, 15 w. od

Proskurowa. 2.) **B.**, chutor, tamże, przy wsi Maleszowcach. 3.) **B.**, urocz., pow. winnicki, okr. pol. i par. Pików (8 w.), 35 w. od Winnicy. 4.) **B.**, chutor, pow. dubieński, gm. Tesłuhów, 34 w. od Dubna, 20 dm., 152 mk. 5.) **B. Długa**, urocz., tamże, 45 w. od Dubna, 6 dm., 49 mk. 6.) **B.**, przys., pow. krzemieniecki, gm. Począjów, 24 w. od Krzemieńca, 18 dm., 141 mk. 7.) **B.**, *Batkowska*, wś, pow. krzemieniecki, gm. Radziwiłłów, par. praw. Batków, 40 w. od Krzemieńca, 24 dm., 115 mk. 8.) **B.**, fol., pow. włodzimierski, gm. Hrybowica, 19 w. od Włodzimierza, 2 dm., 17 mk.

Berezynka, zaśc., pow. bobrujski, gm. Horka, ma $4\frac{1}{2}$ włók; należy do dóbr Horka.

Berezynka, chutor, pow. kowelski, gm. Lełków, 56 w. od Kowla, 11 dm., 40 mk.

Berezyno, dobra, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Skiemie, 49 w. od Szawel; własność Stulgińskich, 316 dzies.

Berezyno, chutor, pow. kowelski, przy wsi Radoszyno; należy do Bielejewa, ma 295 dzies.

Berezynszczyzna, wś, pow. miński, okr. pol., st. poczt. i gm. Kojdanów (8 w.).

Berezyn, wś, pow. białostocki, 3 okr. pol., gm. Krypno, 49 w. od Białegostoku, 546 dzies.

Bereżanka (ob. t. I, 149, nr. 3), rzeczka, w pow. łuckim, dopł. Horynia, uchodzi pod Bereżnicą.

Bereżanka 1.) (ob. t. I, 148), *Brzeżanka*, wś nad Żwańcem (nie nad Żwańczykiem, który płynie w pow. uszyckim), pow. kamieniecki, gm. Czemerowce, 117 dm., 800 mk., cerkiew, młyn wodny. W 1616 r. należała do sstwa skałskiego w posesyi Jerzego Lutomirskiego. W 1661 r. 2 dymy. 2.) **B.**, wś nad Zbruczem, tamże, gm. Orynin (13 w.), par. praw. Puklarki, katol. Czarnokozińce, 29 w. od Kamieńca, ma 134 dm. W 1770 r. z Puklakami (ob. t. IX, 279) była w posiadaniu Joachima Łosia, który z B. płacił kwarty 626 złp. 24 gr., z Puklaków ze Słobodą 234 złp. 17 gr. Podług reg. pobor. wwdztwa podolskiego z 1565 r. Polanowski wnosi od 3 pługów. W 1566 r. królewszczyzna, w dzierżeniu Jacimirskiego, rotmistrza kamienieckiego, który płaci od 2 pługów, 2 kół młyń. W 1569 r. wnosi Lutomirski od 5 pługów, 2 kół młyń. i Burzyński od 3 pługów. W 1578 i 1583 r. własność Lutomirskiego, w dzierżawie u Buszyńskiego i Czepielewskiego, którzy wnoszą od $4\frac{1}{2}$ pługów. 3.) **B.**, wś po obu brzegach rz. Żyraku, pow. krzemieniecki, gm. Wyżgródek (Wyszchorodek), st. poczt. Jampol (80 w.), st. dr. żel. Rudnia Począjowska, 50 w. od Krzemieńca, ze wsią Domaninką (Dumaninką) ma 225 dm., 1,449 mk. (25 katol., 28 żydów). Cerkiew drewniana, kaplica prawosł., szkoła cerk. (od 1875 r.), 2 młyny. W 1515 r. razem z Baszowem dzierży ją ks. Marya Rowieńska (Zbaraska). Zapi-

sana w 1565 r. pomiędzy innemi dobrami przez ks. Aleksandra Aleksandrowicza Wiśniowieckiego żonie ks. Kapuściance, która w 1583 r. wnosi ztąd z 8 dym., 2 ogr., 1 koła wałn., 1 stęp. W 1758 r. wś należała do Józefa Wyhowskiego, ssty brzeskiego, drogą spadku przeszła do Jełowickiego, ssty wielatyczkiego, w końcu Radziwińskich (sukcesorów) i Dubinkowskiego.

Bereżary, wś, pow. augustowski, gm. Balla wielka, par. Teolin, mają 11 dm., 81 mk.

Bereżce, pow. piński, ob. *Bereżec*.

Bereżce, ws nad Bugiem, pow. włodzimierski, gm. Bereżce, st. poczt. Luboml (15 w.), 60 w. od Włodzimierza, 276 dm., 705 mk., zarząd gminy, cerkiew, szkoła, st. poczt., młyn wodny. Gmina należy do 4 okr. pol., obejmuje 19 miejscowości, mających 1,204 dym. włoś. (obok 44 innych), 8,111 mk. włościan, uwłaszczonych na 14,759 dzies. ziemi.

Bereżec al. *Bereżce*, wś, pow. piński, na Zarzeczu, gm. Płotnica, 32 w. od Pińska.

Bereżek Krasny, dobra, pow. rohaczewski, od 1856 r. własność Wojciechowskich, 315 dz.

Bereżki 1.) wś i chutor, pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Stara Wieś, 33 w. od Słonima. Wś ma 44 dm., 242 mk., z zaśc. Omelko 823 dzies., chutor, własność Sokołowych, ma 85 dz. 3.) **B.**, okolica szlach. nad rzeką Dokołką, pow. bobrujski, gm. Hłusk. Siedzą tu Wołodkowiczowie (około 3 włók), Hurynowiczowie (3 wł.), Korbutowie, Leniewiczowie (6 wł.), Moszczycey (2 wł.), Budzińscy (2 wł.). 3.) **B.**, okolica szl. pow. bobrujski, gm. Rudobielka. Mają tu Lipsy około 1 włoki.

Bereżki, wś i folw. nad Słuczą, pow. rówieński, gm. Lubikowice (4 w.), st. poczt. i dr. żel. Dąbrowica (4 w.), 125 w. od Równego, ma 164 dm., 890 mk., cerkiew drewn. z 1817 r., młyn wodny. Do par. praw. należą wsi: Kołki (7 w.) i Załuże (7 w.). W całej par. 353 dm., 2,788 mk. prawosł., 10 katol. i 8 rodzin żyd. Wś należy do Kaszowskich, posiadających 3,950 dz. ziemi (2,674 lasu). W 1580 r. wś B. wchodziła w skład włości dubrowickiej pow. pińskiego, i należała do ks. Maryi Jurjewny Kurbskiej, z domu ks. Holszańskiej, która daje ją synowi swemu z pierwszego małżeństwa Andrzejowi Montoldowi (Montowtowi). Następnie ks. Holszańskich.

Bereżkino, dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 7 w. od Kowna.

Bereżniak, ob. *Berezowicze*.

Bereżniówka, ob. *Bereśniówka*.

Bereżno *Bereżne* (ob. t. I, 149), wś i dobra nad Horyniem, pow. piński, na Zarzeczu, okr. pol. Stolin (nie Płotnica, jak podano) 68 w. od Pińska. Wś ma 54 osad; dobra własność Oleszów mają 130 włók. B. już w 1508 r. należało do Oleszów nadane im przez kn. pińskiego Jarosławicza (ob. Rewizya puszcz, 343—344).

Bereżyńce (ob. t. I, 150), ws nad rzeką Rydka, pow. ostrogski, na pograniczu pow. zasławskiego, gm. Semenów, st. poczt. Jampol (12 w.) st. dr. żel. Sławuta (60 w.), 45 w. od Ostroga, ma ze wsią Rydka (2 w.) 106 dm., 836 mk. praw., 20 katol. i 23 żydów. Same B. mają obecnie 97 dm., 600 mk. Cerkiew z drzewa, wznies. 1773 r., szkoła cerk. (od 1861 r.). Na polach wsi wiele mogił, jakoby z epoki hajdamaczyzny. Podług reg. pobor. pow. krzemienieckiego z 1583 r., ws ta należała w części do Andrzeja Czołhańskiego, który wnosi z 17 dym., 4 ogr., 7 komor., w drugiej do Mikołaja i Jarosza Jarmolińskich, płacących od 10 dym., 14 ogr., 12 komor., 2 rzemieśl., w trzeciej zaś do Romana Jarmolińskiego, który płaci od 12 dym., 4 ogr. Następnie należała do ks. Ostrogskich, ks. Jabłonowskich, Sapiehów. Około 1756 r. w dzierżawie u Wysockiego, w 1779 r. Gabryela Wąsowicza, na początku XIX w. Grzybińskiego, wreszcie od 1809 r. należy do Łozińskich.

Bereżyszcze, urocz., pow. brzeski, gub. grodz., 5 okr. pol., gm. Połowce, należy do dóbr Janecwiche.

Berghof 1), zaśc., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Szkudy, własność Kopyłowych, 29 dzies. 2.) **B.**, pow. nowoaleksandrowski, ob. *Bernhof*.

Bergajły, pow. szawelski, ob. *Bergwajnie*.

Beregiele, *Bergielinice*, mylnie *Beregiele*, ws, pow. starokonstantynowski, gm. Skoworodki, par. praw. Werborodyńce, 18 w. od st. Konstantynowa, 66 dm., 346 mk. Własność Chojeckich. Ws ta wchodziła w skład ordynacji Ostrogskiej, potem Czartoryskich, od 1753 r. Lubomirskich.

Bergielinice, *Beregielinice* al. *Beregiele*, ws, pow. starokonstantynowski na pograniczu z łatyckowskim, gm. Skoworodki, par. praw. Kobyla (4 w.), 18 w. od St. Konstantynowa (par. katol.), 72 dm., 364 mk., cerkiew filialna drewn. z 1756 r. nadana ziemią przez ks. Janusza Sanguszkę w 1744 r. i Ludwikę Łobkowską, podstolinę kijowską w 1774 r. Ws ta wchodziła w skład ordynacji Ostrogskiej. Przy nadaniu w 1753 r. Czartoryskiemu i Lubomirskiemu miała 36 dym. W ostatnich czasach własność Kulezyckich, później Chojeckich.

Bergwajnie, w spisie z 1876 r. *Bergajły*, dwór, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Łukniki. 59 w. od Szawel.

Berkatówka, rzeczka, w pow. czerkaskim, dopł. Medwedówki.

Berków, al. *Berkowo*, zaśc., pow. bobrujski, gm. Laskowice, 70 w. od Bobrujska. Wólk-Leonowicz ma tu 2 wł., Wierzyński 2 wł., Korzonowie około 10 włók, Leonowiczowie do 8 włók, Rudzińscy 8 wł.

Berkawa, os. karcz., pow. braclawski, gm. Tróścianiec.

Berkówka 1.), al. *Birkówka*, al. *Walki*, słoboda nad rzeką Zdrywłą, przy wsi Hutka Łahannowska, pow. radomyski, gm. Malin, 30 w. od Radomyśla, 25 dm., 109 mk. 2.) **B.**, pow. radomyski, ob. *Ludwinówka*.

Berkowo, pow. sieński, gm. Ostrowno, 17 dm., 76 mk.

Berkowski, chutor, pow. owrucki, gm. Hładkowicze, par. praw. Owruć, 31 w. od Owruca, 12 dm., 85 mk.

Berkowszczyzna 1.), folw., pow. sieński, należy do dóbr Niemojta. 2.) **B.**, ws, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Budstaw (4 w.). Miała 49 dusz rewiz.; należała do dóbr Howo (Szczepanowiczów). Posiada cerkiew drewn. z 1713 r. fundacyi dziedzica Wilezopolskiego. 3.) **B.**, (ob. t. I, 151), dobra, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Krzywicze. W 1865 r. własność Koziełków.

Berkozówka (ob. t. I, 151), ws, pow. kaniowski, gm. i st. poczt. Tahańcza (5 w.), 25 w. od Kaniowa, 277 dm., 2,695 mk., cerkiew, szkoła cerk., 12 wiatraków, olejarnia. Włościanie mają 1,603 dzies. Z własności większej zakupili 207 dzies. Poprzednio ws należała do Poniatowskich.

Berkozy, ws, pow. piński, na Zahorodziu, gm. Duboj, o 30 w. od Pińska, ma 13 osad.

Berkul, urocz., pow. kamieniecki, gm. i par. Gródek (6 w.).

Berkuty, chutor, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Połonne (16 w.).

Berladka (ob. t. I, 151), ws, pow. mohylowski, gm. Koryszków, 46 dm., 244 mk., cerkiew, szkoła.

Berlinice 1.) *Lasowe* (ob. t. I, 152), ws nad rzeką Ładawą, pow. mohylowski, gm. Koryszków, st. poczt. i dr. żel. Kopajgród, 140 dm., 649 mk., cerkiew, 950 dzies. ziemi dwor. należy do Józefa Roemer. 2.) **B. Polowe**, ws, tamże, gm. Snitków, 114 dm., 683 mk., cerkiew, młyn, 312 dzies. dwor. Antoniego i Józefa Izyckich. W reg. pobor. obwodu zinkowieckiego z 1530 i 1542 r. wymieniona jako pusta. Podług opisu sstwa barskiego z 1565 r. B. dzierżą Murza i Wasyl Berlińscy z nadania królowej Bony. Ws była zniszczona przez wołochów i tatarów. Dziedzice mieli tu pasieki, a sami mieszkali w Radziejowcach. Zamkowi barskiemu służył jednym koniem na każdą potrzebę. W 1661 r. B. ze wsią Obuchówką należy do Jana Karola Potockiego, miecznika podolskiego, zniszczone.

Berlisze (ob. t. I, 152), folw. pow. dźwiński (dyneburski), par. kat. Birzagal, w 1866 r. własność Józefa Łabuńskiego, miał 199 dzies.

Berlajnie, ws i dwór, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Bobty, 30 w. od Kowna.

Berławka, ws, pow. homelski, gm. Wylewo (6 w.).

Bernadzki Most, kol., pow. prużański, 4

okr. pol., gm. Masiewo, 53 w. od Pruzany, 10 dm., 45 mk., 173 dzies.

Bernardów, kol., pow. piotrkowski, gm. Łękawa, par. Grocholice, ma 13 dm., 129 mk., 180 morg.

Bernardowo, ws., pow. lipnowski, gm. Mazowsze, par. Ossówka, 18 w. od Lipna, ma 17 dm., 51 mk., 252 morg.

Bernardynka, urocz., pow. miński, gm. Białorucz, 14 w. od Mińska, własność Zaliwskich.

Bernaszowiecka Słobódka, ob. *Tekłówka*.

Bernaszkówka 1.) (ob. t. I, 153), ws., pow. mohylowski, gm. Berezowa, 75 dm., 480 mk., cerkiew. 2.) **B.**, ob. *Biernaszówka*.

Bernatańce, ws., pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 13 w. od Kowna.

Bernatańska Kajmiałka, ws., pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 11 w. od Kowna.

Bernatki, ob. *Biernatki*.

Bernatowicze, folw., pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 10 w. od Kowna.

Bernatowizna, os. młyn. nad rz. Wartą, pow. częstochowski, gm. Huta Stara, ma 2 dm., 4 mk., 24 morg.

Bernatowo 1.), ferma, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Bernatowo, 17 w. od Telsz. Włose. Bartkus ma 40 dzies. Gmina obejmuje 55 miejscowości, ma 529 dym. włose. (obok 19 innych) 5,530 mk. włościan. Włościanie, w liczbie 1,925 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 14,665 dzies. (14,318 ziemi użytk.). Zarząd gminy we wsi Pauksztaki. 2.) **B.**, folw., pow. nowogrodzki, gm. Jeremieze, 38 w. od Nowogrodka.

Bernatowski, ob. *Bernatowszczyzna*.

Bernatowszczyzna, ws., pow. kalwaryjski, gm. i par. Udrya, ma 17 dm., 93 mk.

Bernatowszczyzna, al. *Czarnowszczyzna*, dziś *Bernatowski*, ws., pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Słobódka, 80 w. od mta pow. Stanowiła niegdyś sstwo. W 1712 r. miała 1 dym hybernian. W ostatnich czasach została we władaniu Rudominów, płaciła kwarty 248 złp. Później skarbową. 2.) **B.**, al. *Bielatowszczyzna*, folw., pow. nowogrodzki, gm. Koszelewo, 21 w. od Nowogrodka, własność włose. Bielatków, mają 3 1/2 włóki.

Bernaty, ob. *Biernaty*.

Bernatyski 1.), zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 2 w. od mta pow. 2.) **B.**, zaśc., tamże, gm. Tauroginie, 53 w. od mta pow. 3.) **B.**, ws., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 90 w. od mta pow. 4.) **B.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponimunek, 68 w. od mta pow. 5.) **B.**, folw., pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Taurogi, 59 w. od Rossień. 6.) **B.**, os., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Młoki, 53 w. od Telsz. 7.) **B.**, dobra, dwór i zaśc., pow.

wiłkomierski, 1 okr. pol., gm. Konstantynowo, 12 w. od Wiłkomierza, własność Houfmanów, 40 dzies. Dydzinińscy mają 111 dzies. 8.) **B.**, ws i zaśc., pow. wiłkomierski, 3 okr. pol., gm. Towiany, 6 w. od Wiłkomierza.

Bernawa, *Bernawka*, pow. berdyczowski. W 1545 r. „ojczyzna“ Tyszkiewiczów, 1558 r. posiadłość Kotłubajów Iliaszewskich, potem Denysków Matwiejowskich, 1592 r. znów Tyszkiewiczów, którzy osadzają tu mstko p. n. Białopol (ob.).

Bernhof, *Berenhof*, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smolwy, 14 w. od mta pow. własność Jodków, wraz z Paukszeliszkami ma 549 dzies.

Berniany, ws., pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Berniczewo, folw. nad rzką Bieniszą, dopł. Plisy, pow. nowogrodzki, gm. Wsielub, 18 w. od Nowogrodka.

Berniszeczki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Antolepty, 30 od mta pow.

Berniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Antolepty, 30 od mta pow.

Berniuny 1.) ws., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dusiaty, 37 w. od mta pow. 2.) **B.**, ws., tamże, 2 okr. pol., 22 w. od mta pow. 3.) **B.**, ws., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Łabonary (10 w.), miała 24 dusz rewiz.; należała do dóbr Kołtyniany.

Bernów, *Biernow*, *Biernawy*, ws i fol., pow. opoczyński, gm. Stużno, par. Gowarczów, 15 w. od Opoczna, ma 300 morg. dwor., 342 włose, 15 dm., 137 mk. Fol. wchodził w skład dóbr Zychorzyn. W r. 1508 ze wsi „Stozno Chaymen“ i Bernyów, płaci Jan Stożoński 2 grz. 7 gr. W r. 1577 we wsi Bernow płaci Kasper Studziński od 3 łan. km., 1 zagr. z rolą, 1/2 łanu pustego. (Paw., Małop., 284, 480).

Bernów, ws., w dok. z 1397 r. ob. *Boronów* i *Oleśno*.

Berowiki, ws., pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kołtyniany, 55 w. od Rossień.

Berowizna, urocz., pow. białostocki, 2 okr. pol., gm. Obrebniki, należy do dóbr Kalinówka Wójtowiec.

Berówka, w 1765 r. *Birówka*, ws., pow. wieliski, gm. Serteja.

Berowkiszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Oknista, 38 w. od mta pow. 2.) **B.**, zaśc., tamże, gm. Rakiszki.

Berozki, *Brzozki* 1.) fol., pow. borysowski, gm. Witunice, par. kat. Kiemieszewicze, 90 w. od Borysowa. Własność Wojniczów (4 włóki) i Czechowiców (5 włók). 2.) **B.**, zaśc. nad rzką t. n., pow. borysowski, gm. Uchwały, okr. pol. i par. katol. Chołopenicze, 72 w. od Borysowa. 3.) **B.**, ws nad rz. Myszanką, pow. nowogrodzki, gm. Ostrów, 80 w. od Nowogrodka, ma 3 osady. 4.) **B.**, ws nad Dnieprem, pow.

rzeczycki, gm. Joleza, 144 w. od Rzeczycy, ma 39 osad.

A. Jel.

Berozów, wś i dobra, pow. mozyrski, 166 w. od Mozyrza. Wś ma 46 osad; cerkiew par. z filią w Hlinnem i Bleżowie. Gmina B. obejmuje 10 wsi, 3 dobra, składa się z 8 okręgów, ma 246 dym. włośc. Dobra, ks. Radziwiłłów, należą do ordynacji nieświeskiej, mają około 55 wł.

Berszadza (ob. t. I, 154), mstko nad rz. Berszadzią, pow. olhopolski, 22 w. od Olhopola, ma 423 dm., 3,354 mk., zarząd gminy, 3 cerkwie, kościół katol. filialny, 2 synagogi, 7 dom. modl. żyd., szkołę, 4 młyny wodne, wiatrak, cegielnia, gorzelnia. B., zwana też „Dąbrówka“, osadzona została przez Wasyla Bosego „sługę“ ks. Zbaraskich, na gruntach nabytych od Słupiczów, dawniejszych posiadaczy. Był tu zamek („pałomka“), głośny dla śmiałych wypraw Bosego, zburzony 1617 r. z rozkazu Zbaraskich, na żądanie Turcyi. W 1629 r. ks. Jerzy Zbaraski, kaszt. krakowski, wnosi z B. z 275 dym. Włość berszadzka miała 12 mil kw. Przy podziale dóbr po Zbaraskich ks. Dymitr Jerzy Wiśniowiecki umową w Niemirowie w 1651 r. z bratem Konstantym zawarł, dostał Niemirow, B. i do 100 wsi. Wskutek spustoszeń r. 1717 te dwa klucze dały tylko 141 złp. podatku. W końcu zeszłego stulecia nabywa B. Fryderyk Moszczeński. Obecnie B. jest własnością Mieczysława Jurjewicza, ma 3,144 dzies. dwor. (w tem 1,252 dz. lasu). Majątek w dzierżawie cukrowni berszadzkiej (własność bar. Steinhala i spółki). Gmina obejmuje 29 miejscowości, mających 2,044 dym., 16,016 mk. włościan (6,284 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 14,162 dzies. (11,238 roli). Nadto w obrębie gminy znajduje się 13,763 dzies. (7,783 roli) większej posiadłości i 725 dzies. (531 roli) ziemi cerk. Cały obszar gminy obejmuje 28,650 dzies. (19,552 roli) i ma 25,205 mk.

Berszadz, rzeka, w pow. olhopolskim (ob. t. I, 153, *Bernadynka*). Powstaje z połączenia Bernadynki i Dochny. Przyległy im obręb kuniccki (Kunice), nadany był jeszcze przez Kazimierza Jagiellończyka Szemberowi. Dalej na dorzeczu B. znajdują się posiadłości Słupiczów w XVI w., następnie ks. Zbaraskich. Słupiczowie w 1599 r. pozywają ks. Zbaraskich o bobry na Berszadzi. Na wybrzeżach jej spotykają się w 1609 r. nieznane dziś osady: Chomiakowce, Stawy, Koniecsław, Semenkowce. Dalej idą istniejące dotąd: Kunice, Kozie Chrebt (Kozince), Kitajgród, Obodowka (Badówka), Bałanówka, Berszadz (Dąbrowa) i Ujście. Był jeszcze jakiś Buczak. W 1629 r. znajdują się wielkie lasy na Dochnie.

Berszadzka Rohuzka, wś, pow. olhopolski, gm. Werbka Czezelnicka, 163 dm., 1323 mk., cerkiew, 2 młyny.

Bersztupie, wś, pow. maryampolski, gm. i par. Pilwiszki, ma 2 dm., 18 mk.

Berszty 1.) wś nad jez. t. n., pow. grodzieński, 5 okr. pol., gm. Berszty, 49 w. od Grodna, ma 117 dm., 936 mk., cerkiew, szkołę, ambulatorium. Wraz z urocz.: Krapiwica, Podberszty, Zasady, Przydługie, Zubrowo, Zubrówka i Mostejki, ma 6,372 dzies. włośc. (3,935 roli, 1,697 łak, 740 nieuz.). Nad brzegiem jeziora znajdują się dwa cmentarzyska, jedno na piaszczystym pagórku. Na kępie pod wsią znaleziono monety szwedzkie z czasów Karola XII. Gmina obejmuje 43 miejscowości, ma 622 dym. włośc., 5,704 mk. włościan, uwłaszczonych na 20,403 dzies. W obrębie gminy niema większej posiadłości. 2.) **B.**, dwór, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie (8 w.). 3.) **B.**, dwór, tamże, gm. Szymkajcie, par. Girtakol, 15 w. od Rossień, 83 dzies. 4.) **B.**, dwór, pow. szawelski, gm. Kurszany, 26 w. od Szawel.

Bersztyszki, w spisie z 1886 r. *Bieretyszki*, wś, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawlany, 27 w. od Szawel.

Berteliszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 26 w. od mta pow.

Bertesów, ob. *Biermaszów*.

Bertinelis, jezioro, w pow. nowoaleksandrowskim, w dobrach Dukszty, należy do fol. Gierkany. Ma około 6 morg. obszaru, głębokość do 12 sąż. Brzegi piaszczyste, lesiste.

Bertinis, jezioro, w pow. nowoaleksandrowskim, w dobrach Dukszty, należy do fol. Gierkany. Ma około 13 morg., głębokie do 15 sąż. Brzegi piaszczyste i pagórkowate, zarosłe lasem.

Bertlaukie, wś, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Kurszany, 39 w. od Szawel.

Bertłowo, fol., pow. słonimski; należy do dóbr Małatycze.

Bertniki, wś nad rzeką Kamionką, pow. wasylkowski, gm. i st. poczt. Chwastów, 43 w. od Wasylkowa, 180 dm., 795 mk., szkoła cerk., wiatrak.

Bertolin, kol., pow. brzeziński, gm. Lipiny, par. Brzeziny, ma 8 dm., 47 mk., 167 morg.

Bertoliszki, dwór, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Kiryanowo, 50 w. od Szawel.

Bertowszczyzna, wś, pow. dzisieński, gm. Pohost Nowy. Na polach wsi znajduje się kamień, mający około 21 arsz. z zagłębieniem w górnej płaskiej powierzchni. Nowsze spisy nie podają wsi t. n.

Bertule, wś, pow. władysławowski, gm. Swiatoszyn, par. Iłgowo, mają 8 dm., 73 mk.

Bertule, wś, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Olsiady, 20 w. od Telsz.

Bertysze, pow. dzisieński, ob. *Bartosze*.

Beruinka, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Antolepty, 24 w. od mta pow.

Beruktyszki, wś, pow. władysławowski, gm. Syntowty, par. Łuksze, mają 2 dm., 18 mk.

Berwecz, dobra, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Radoszkowice; 1865 r. własność Golejewskich i Świętorzeckich.

Berwiaki, wś, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Wierzchnie. W 1865 było 96 dusz rewiz.; należała do dóbr Michalce.

Berwianówka, okolica i dobra, pow. homelski, gm. Czebotowicze (8 w.). Okolice ma 20 dm., 43 mk.; dobra, od 1879 r. własność Leśniewskich, 1,600 dzies. (1,388 lasu).

Berwicha (ob. t. I, 155), wś, pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Makowlany, 16 w. od Sokółki, 364 dzies.

Berwie al. *Konno Berwa*, os., pow. grodzieński, 5 okr. pol., gm. Jeziora, 36 dzies.

Berwienciszki, ob. *Bierwienciszki*.

Berwin, ob. *Barwin*.

Berwy 1.) fol., pow. ihumeński, gm. Bielizany, 6 w. od Ihumenia; własność Achremowiczów, 1½ włóki. 2.) **B.**, fol., pow. ihumeński, gm. Szack, okr. pol. i par. katol. Uzda, 73 w. od Ihumenia.

A. Jel.

Bery 1.) wś, pow. wiłkomierski, 1 okr. pol., gm. Konstantynowo, 7 w. od Wiłkomierza. 2.) **B.**, wś, tamże, 3 okr. pol., gm. Towiany.

Berynka, ob. *Bierzynka*.

Beryszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Sołoki, 18 w. od mta pow.

Beryzki, chutor, pow. kamieniecki, gm. Kujawy, 51 w. od Kamieńca.

Berza, trzy zaśc. włośc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty. Miały 12 dusz rewiz.; należały do dóbr skarb. Degucie i Szniapanie.

Berzgajnie (ob. t. I, 359 *Brezgajnie*), wś i dobra, pow. wiłkomierski, 3 okr. pol., gm. Żmudki, 15 w. od Wiłkomierza; dobra, własność Baczańskich, 359 dzies.

Berzona, jezioro, w pow. nowoaleksandrowskim, dobrach Dukszy. Ma 39 morg., głębokie około 1 sąż.

Berzory al. *Berzory*, wś, pow. telszewski. Wystawiono tu na mogile kaplicę, do której niekiedy księża z Płotel przyjeżdżali, a szczególnie na pogrzeby i egzekwie. Pleban płotelski Józef Woytkiewicz 1759 r., za wiedzą biskupa, wystawił w borze berzorskim 14 drewnianych kaplic, poświęconych pamięci męki Zbawiciela, a za pozwoleniem prowincyała Bernardynów Franciszka Samowicza, wprowadził wiele odpustów. Od tego czasu osiadły w B. ksiądz żywi się z Opatrzności Boskiej. (M. Wołoncewski. Biskupstwo Żmudzkie. Kraków, 1898, str. 101).

Berzosalas, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Okništa, 64 w. od mta pow.

Berzynka, zaśc., pow. wiłkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 37 w. od Wiłkomierza.

Berża, *Bierża*, rzeka w gub. kowieńskiej, lewy dopł. Szuszwy (pr. dopł. Niewiaży). Bierze początek pod mstkiem Radziwiliszki (w pow.

szawelskim), stanowi granicę od pow. poniewieskiego i uchodzi do Szuszwy powyżej mstka Poszuszwie.

Berżałka, wś i dwór, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Surwiliszki, 62 w. od Kowna.

Berżałota, zaśc. pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Żejmy, 43 w. od Kowna.

Berżałówka, *Birżałówka*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rokiszki, 52 w. od mta pow.

Berżanka, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smołwy. Pauksztowie mają tu 35 dzies.

Berżany 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 57 w. od mta pow.

2.) **B.**, okolica i dobra, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawkiany, 39 w. od Szawel. Dobra, własność Sawickich, mają z folw. Kombierszki 233 dzies. W okolicy mają: Gajlewiczowie 40 dzies.; Gimbutowie 15 dzies.; Dytmanowie 35 dz.; Kościńscy 15 dzies.; Łabanowscy 28 dzies.; Januszkiewiczowie 23 dzies.

3.) **B.**, dobra nad Wentą, pow. szawelski (ob. t. I, 156), 1 okr. pol., gm. Szawkiany, 40 w. od Szawel, mają z fol. 4,638 dzies. (2,000 lasu). Wacław i Katarzyna z Karpiów Szemiotowie sprzedają 1636 r. B. z Poszawszem, Szawkianami, Izdagą i Likszelami Wilhelmowi z Kryżborga i Maryi Elżbiecie ze Szwerynów Korffom. Od Korffów przechodzą B. do Mich. Górskiego, kaszt. żmudzkiego. Dziś własność Stan. Czapskiego. We wsi kaplica katol. par. Szawkiany. Jako we wsi należącej do zboru kiejdańskiego, była tu niegdyś kaplica kalwińska, przy której jednak rzadko mieszkał kaznodzieja. (M. Wołoncewski. Biskup. Żmudzkie, 239). 4.) **B.**, dwór i folw., pow. szawelski, gm. Gruździe, 32 w. od Szawel. 5.) **B.**, przys., tamże, gm. Krupie, 51 w. od Szawel. 6.) **B.**, zaśc., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Popielany, 50 w. od Szawel. 7.) **B.**, zaśc. i wś, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Siady, 28 w. od Telsz.

Berżatka, *Berżyłka*, os. karcz., pow. wiłkomierski, 3 okr., gm. Towiany, 15 w.

Berże, *Bierże* 1.), dobra, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Janowo, par. Skorule, 35 w. od Kowna, Mackiewiczowie mają tu 750 dzies. Dziedzictwo niegdyś Kossakowskich, od których nabył Jan Ejsmont, sędz. gran. wołkowyski, 1817 r. sprzedał Aleksandrowi i Bogumile z Łabuńskich. 2.) **B.**, dobra i okolice, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Kiejdany, 61 w. od Kowna. Posiadają tu: Babiańscy 209 dzies., Chodkiewiczowie 76 dzies., Neurandowie 220 dzies., Rogowscy w dwóch częściach 138 dzies. 3.) **B.**, okolica szlach., pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Wornie, 42 w. od Telsz. Większe działki w jej obrębie są: a) *B. Bortniskzi* al. *Bortkiszki* Dąbrowskich (50 dzies.); b) *Chorążyski* Bitowtów, wraz z Buciszkami (336 dzies.); c) *B. Gie-*

miniszki al. *Giedminiszki* Szoltnirów (85 dzies.); d) *B. Lenkwicie*, Gołkontów, wraz z Janelajcami 461 dzies.; e) *B. Wojtkiszki*, Bucewiczów, 239 dzies. Nadto mają tu Montwiłłowie 49 dzies. i włość. Lilejkowie 30 dzies.

Berżelata, wś włość., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Święciany. Miała 15 dusz rewiz.; należy do dóbr skarb. Mile.

Berżelaty, 1), urocz., pow. grodzieński, 1 okr. pol., gm. Hoża, 22 w. od Grodna. 2.) **B.**, dwa zaśc. włość. pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty (15 w.). Należały do dóbr skarb. Szeszole.

Berżenielis, wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Popielany, własność Dudów, wraz z Popielem ma 53 dzies.

Berżeniki 1.) dwie wsi, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Rymszany, 28 i 40 w. od mta pow. 2.) **B.**, al. *Berżeniszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smołwy, 16 w. od mta pow., własność Ratyńskich, 29 dzies. 3.) **B.**, zaśc., tamże, 4 okr. pol., gm. Antuzowo, 7 w. od mta pow. 4.) **B.** al. *Berżaniki*, folw., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dukszy, 26 w. od mta pow., własność Stankiewiczów, 196 dzies. Należały dawniej do Smółw.

Berżeniszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smołwy, 12 w. od mta pow. 2.) **B.**, *Berżeniki*.

Berżenka, zaśc., pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Bohiń (15 w.); miał 7 dusz rewiz.

Berżikielsz, jezioro, w pow. święciańskim.

Berżniki, wś pow. sejneński, gm. Krasuowo, par. Puńsk, mają 14 dm. 148 mk.

Berżnowienie, *Dąbrowskich* i *B. Czepajtyśów*, dwa fol., pow. maryampolski, gm. i par. Pilwiszki, mają 5 dm., 44 mk.

Berżory, jezioro, w pow. telszewskim, pod miasteczkiem t. n. na pld.-zchd. od jez. Płotele.

Berżory (ob. t. I, 156), mstko nad jez. t. n., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Ginteliszki, 29 w. od Telsz, 20 dm., 104 mk., kościół.

Berżówka, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Michałowo (6 w.). Miał 6 dusz rewiz.; należał do dóbr Grzyby.

Berżupie, wś, pow. władysławowski, gm. Tomaszbuda, par. Wysoka Ruda, ma 9 dm. 53 mk.

Berżyle, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smołwy, 15 w. od mta pow.

Berżynia 1.), dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Kwietki, 94 w. od mta pow. 2.) **B.**, dwór, tamże, gm. Ponedel, 78 w. od mta pow. 3.) **B.**, wś i dwór, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Rozalin, 42 w. od Poniewieża. 4.) **B.**, zaśc., tamże, gm. Smilgie, 24 w. od Poniewieża.

Berżynie, wś, pow. sejneński, gm. Krasuowo, par. Krasnopol, ma 7 dm., 62 mk.

Berżynie 1.), zaśc., pow. poniewieski, 4 okr.

pol., gm. Birże, 56 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, dwór, tamże, 83 w. od Poniewieża. 3.) **B.**, dwór, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawkianny, 30 w. od Szawel, Pacewice mają 22 dzies. 4.) **B.**, urocz., tamże, 1 okr. pol., gm. Szawle (10 w.). Kapł. katol. par. Szawle. 5.) **B.**, dwór, tamże, 4 okr. pol., gm. Radziwiliszki, 20 w. od Szawel.

Berżyniszki, wś, pow. maryampolski, gm. Gudele, par. Wysoka Ruda, mają 4 dm., 28 mk.

Berżyny, wś i fol., pow. wyłkowyski, gm. Kopsodzie, par. Wierzbolów, mają 9 dm., 126 mk.

Berżyte, folw., pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Pompiany, 21 w. od Poniewieża.

Berżytką, ob. *Berżatka*.

Berżytyłys, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tauroginie, 50 w. od mta pow.

Besiekiery, ob. *Biesiekiery*.

Beskatowo, os., pow. horodecki, gm. Beskatowo, 15 w. od Horodka, cerkiew, zarząd gm. we wsi Moskalówka. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 89 miejscowości, mających 520 dym. włość. (obok 7 innych), 3,936 mk. włościan, uwłaszczonych na 6,674 dzies. ziemi. Nadto w obrębie jest 141 dzies. większej własności, 2,795 dz. ziemi skarb. i 33 dz. cerk.

Besmanówka, zaśc. szlach., poradziwiłowski, pow. miński, gm. Stańków (8 w.), okr. pol., st. poczt., par. katol. Kojdanów (8 w.), 30 w. od Mińska. Należał do Stańkowa.

Bessarabia. Dla sprostowania błędów jakie się wkradły do tego opracowania (t. I), por. *Włoszczyszna* (t. XIII, str. 903).

Bestryn, wś, pow. czauski, gm. Drybin, 18 dm., 51 mk.

Bestwin, dobra, pow. sieński, dziedzictwo Goniąrowskich, 952 dzies.

Bestwina, wś, pow. bialski (Galicya). Data założenia kościoła (r. 1100) wątpliwa. Długosz nie wspomina o jego starożytności. Dziesięcinę ze wsi pobierał scholastyk krakowski. (Dług. L. B., II, 292).

Beszków, ob. *Bieszków*.

Beszów, ob. *Bezów*.

Beszowa, w dok. *Banschowa*, wś, pow. stożnicki. „Swentobor rector parochialis ecclesiae in Banschowa“, ma w r. 1385 spór o role i dziesięciny z dziedzicami Oględowa. Twierdził on, iż od niepamiętnych czasów („multis annis quorum non potest haberi memoria“) należała do kościoła ta dziesięcina, którą od lat 12 przestali dawać częściowi dziedzice z Oględowa. (Kod. Mał., III, 365). Wojciech Jastrzębiec, oddając aktem 26 lutego 1421 r. kościół w B. Paulinom częstochowski, opowiada, iż przodkowie jego kościół ten założyli i uposażyli, on zaś, rozbrawszy stary drewniany wznosił nowy murywany i zaopatrzył w sprzęty. Powołuje się w swej darowiźnie na zezwolenie braci swych

i synowców, panów na Rytwianach. Kościół w B., którego probostwo należało do uposażenia scholastyka kolegiaty w Skalmierzu, wynosi do godności kolegiaty i świątyni klasztornej, zastrzegając by przysyłani tu z Częstochowy zakonnicy władali dobrze językiem polskim. (Kod. kat. krak., II, 468), ob. *Rytwiany* (t. X).

Beszyce górne i dolne, w dok. z 1376 r. *Bansicz*, u Długosza *Banszyce minor i major i Basyce*, dwie wsi i fol. nad rzeką Koprzywianką par. Łonów, 20 w. od Sandomierza. B. górne mają 4 dm., 45 mk., 671 mor., B. dolne 11 dm., 95 mk., 300 morg. włośc. i 90 dwor. Według dok. z r. 1277 należą do klasztoru w Koprzywnicy. W dok. z r. 1284 oświadcza Leszek ks. krakow., iż wieś ta należała do Niemsty, syna Krzywosada, lecz za zdradę kraju i udział w najezdzie nieprzyjaciół została mu zabrana i części nadana klasztorowi w Koprzywnicy. (Kod. Mał., II, 155). W r. 1383 siedzi tu Adam Cuncza. R. 1386 Konrad z B. wraz z Małgorzatą wdową po Hunonie mieszczaninie sandomierskim, sprzedaje swe części przyległe do posiadłości klasztoru koprzywnickiego temuż klasztorowi za 80 grzyw. (Kod. Mał. III, 369). Długosz wymienia tę wieś raz w par. Koprzywnica (L. B., II, 321) drugi raz w par. Łonów. Jest to jedna i ta sama wieś, własność klasztoru koprzywnickiego. Łanów km. nie było tylko 3 zagr. i folw. klasztorny, dające dziesięcinę (do 2 grz.) kościołowi w Łonowie. (L. B. II, 346 i III, 379). W r. 1578 opat płaci ztąd od 5 os. na 2½ łan. i 1 zagr. *Br. Ch.*

Beszyno, al. *Beszyno* ws i fol., pow. płoński. gm. Naruszewo, par. Radzymin, 8 w. od Płońska, ma 5 dm., 92 mk., 530 morg. Fol. należy do dóbr Wronino. W r. 1827 było 6 dm. 43 mk.

Betlejem, fol. radziwiłłowski pod Nieświeżem.

Betygoła 1), (ob. t. I, 162), mstko nad rzeką Wewirzą, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Betygoła, 70 w. od Kowna, 11 dm., 92 mk., zarząd gm., kościół kat. par., dwa przytulki, szkoła. Gmina obejmuje 55 miejscowości, ma 642 dym. włośc. (obok 240 innych), 5,078 mk. włościan. Włościanie, w liczbie 1,615 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 9,316 dzies. 2.) **B.**, ws, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Janów, 25 w. od Kowna. Mickiewiczowie mają tu 27 dzies.

Bewirsza, ws, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Kiemieliszki (12 w.), należy do dóbr skarb. Korkorzyski.

Bezhlebiczy, ws nad rz. Piną, pow. piński, gm. Duboj, 17 w. od Pińska, ma 21 osad.

Bezczynie, dobra, pow. bychowski, w 1866 r. własność Kisławskich, 621 dzies.

Bezdanosiele, zaśc. pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Niemenczyn (3 w.). Miał 8 dusz rewiz.; należał do dóbr Bezdany.

Bezdany 1.), ws i dobra, pow. wileński,

1 okr. pol., gm. Niemenczyn (5 w.). Ws miała 39 dusz rewiz.; dobra w 1865 r. należały do Łopacińskich, Ob. t. I, 162. 2.) **B.**, ws, pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Worniany (16 w.). Miała 11 dusz rewiz.; należała do dóbr Gudzieniszki. 3.) **B.**, ws, tamże, 18 w. od Wornian; należała do dóbr Ryndziuny.

Bezdiedowicze (ob. t. I, 163), dobra, pow. łepelski, własność dawniej Obrapalskich, następnie Miezieńcowych. Mają 1,718 dzies.

Bezdieska Jurysdyka, os., pow. kobryński, przy siole Bezdzież. 2.) **B. J.**, os., tamże, 4 okr. pol., gm. Opol, 62 w. od Kobrynia, 48 dz.

Bezdietna, chutor, pow. łatyczowski, okr. pol. Derażnia, gm. Wójtowce.

Bezdzież (ob. t. I, 163), sioło, pow. kobryński, 5 okr. pol., gm. Bezdzież, 64 w. od Kobrynia, ma 124 dm., 1,116 mk., zarząd gm., cerkiew, szkołę, z os. Jurysdyka Bezdieska i wsiami: Kokoryca i Suliczewo 3,159 dzies. włośc. Gmina obejmuje 22 miejscowości, mających 679 dym. włośc. (obok 36 innych), 6,286 mk. włościan, uwłaszczonych na 10,365 dzies. Nadto w obrębie gminy jest 203 dzies. cerk. i 843 dzies. większej posiadłości.

Bezhaczewo, dobra, pow. mściławski, dziedzictwo Koszańskich, 130 dzies.

Bezimienna (ob. t. I, 163), ws nad Hnyłopiatem, pow. berdyczowski, gm. Machnówka (10 w.), 22 w. od Berdyczowa, 132 dm., 815 mk., cerkiew drewn. z 1762 r. Było tu 1,241 dzies. ziemi, z której w 1862 r. połowa należała do Stempowskiego, w sukcesji po Erazmie Greku, druga połowa do Grozy. Obecnie posiadają tu: Babanina 234 dzies., Radoszewicz 99 dz. i Rójcezenko 329 dzies.

Bezłopoty, dobra, pow. sieński, własność od 1848 r. Szamotulskich, 132 dzies.

Bezlesie, fol. pow. łucyński, własność Narbutów, 60 dzies., kaplica katol., par. Rundany. W 1866 r. własność Wiktora Szachno.

Bezmienny, ws, pow. miński, gm. Stańków (12 w.), 30 od Mińska.

Bezmozgi, ws, pow. orszański, gm. Rudnia, 8 dm., 55 mk.

Beznik, r. 1569 *Bessnyk*, ws i kol., pow. opoczyński, gm. i par. Skrzyńsko, 29 w. od Opoczna. Ws ma 27 dm., 229 mk., 157 morg. Kol. 22 dm., 92 mk., 220 morg. dwor. W r. 1827 było 13 dm., 140 mk. W r. 1569 płacono od 4 łan. km., 3 zagr.

Beznoskowce (ob. t. I, 163), ws, pow. kamieniecki, gm. Maków, 113 dm., 660 mk., cerkiew. Podług reg. pobor. obwodu kamienieckiego z 1530 r. wnoszą ztąd Jarosz od ½ pług, Mateusz od 2 i Jezowski od 3 pł. W 1565 r. mają tu części, Herburt (2 pługi), Bąk (5 pł.) i Malcherowa, mieszczka z Kamieńca (1 pług), wszystkie dzierżawione i opłacane przez Tomasza Gintera, kanonika kamienieckiego. Nadto

Mikołaj Niezabitowski płaci od $1\frac{1}{2}$ pług. W r. 1661 wnosi pobór dziekan kamieniecki od 3 dm. i Sabentowicz od 2 dym. Obecnie Babiczew ma tu 462 dzies.

Beznosówka, okolica, pow. połocki. Mają tu posiadłości: Huzakowowie 30 dzies., Pogorzelscy 30 dzies. i Tabunowowie 8 dzies.

Bezodnia, ws, pow. dubieński, gm. Krupiec, par. praw. Sestratyn (3 w.), 60 w. od Dubna, 54 dm., 310 mk.

Bezów, u Długosza *Benssów*, ws, pow. bocheński. Wspomina ją Długosz w opisie par. Cerekiew. Łany km. dawały dziesięcinę plebanowi. (L. B., II, 158).

Bezpieczna 1.) (ob. t. I, 163), ws nad Koneką, pow. humański, gm. Chizna, st. poczt. Buki (15 w.), 36 w. od Humania, ma 181 dm., 1,027 mk., cerkiew, szkoła cerk., 2 wiatraki. Własność obecnie Susanich (901 dzies.) i Kostenki (157 dzies.). 2.) **B.**, ws nad Rastawicą, pow. wasylkowski, gm. Szamrajówka, par. praw. Dulickie, rzeką oddzielona od wsi, 69 w. od Wasylkowa, 26 od Białejcerkwi (st. poczt.) 296 dm., 1,593 mk., szkoła. Własność Maryi Władysławowej Branickiej (693 dzies.). 3.) **B.**, ws, pow. żytomierski, na pograniczu pow. lityńskiego, gm. Krasnopol, par. praw. Nosówka (3 w.), 82 w. od Żytomierza, 159 dm., 952 mk., szkoła cerk. (od 1882 r.). Własność hr. Zamoyskich, 820 dzies. ziemi dwor.

Bezradycze Stare i Nowe (ob. t. I, 163), dwie wsi nad Stuhną, pow. kijowski, gm. Dmítrowice Wielkie, 34 w. od Kijowa. B. Stare mają 260 dm., 1,561 mk., młyn, 18 wiatraków, szkołę cerk. B. Nowe 116 dm., 691 mk., cerkiew paraf., 9 wiatraków, szkołę cerk., ambulatorium. Włościanie w liczbie 558 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 2,308 dzies. B. nadane zostały ławrze pieczerskiej w Kijowie 1554 r. przez kn. Bohusza Fiedorowicza Koreckiego. Archimandryta Melecjusz Chrebtowicz 1580 r. wyjednał od Stefana Batorego przywilej na zbudowanie zamku i osadzenie miasta Bezradycz. W 1628 r. Piotr Mohiła wnosi z B. od 4 dym., 3 ogr.

Bezśmiercie, ws, pow. kowieński, w 1 okr. pol., gm. Wilkija, 45 w. od Kowna.

Bezszcześnie, chutor, pow. mohylewski, okr. Jołtuszków, gm. Tereski (14 w.), ma 16 dm.

Beztołkowica, ws, nad rzeką Lińcą, pow. newelski, 6 dm., 42 mk., dziegciarnia.

Bezugiaki, ws nad rzeką Kamionką, pow. wasylkowski, gm. Połowickie Wielkie, 50 w. od Wasylkowa, 11 w. od Białejcerkwi, 119 dm., 644 mk., szkoła.

Bezujew, ws, pow. rzeczycki, gm. Słoboda Różnińska, o 10 w. od Rzeczycy.

Bezujewicze, ws, pow. bychowski, gm. Bycz (16 w.), 62 dm., 254 mk.

Bezula, os. młyn. nad rz. Prosną, pow. wie-

luński, gm. i par. Dietrzkowice, ma 1 dm. 12 mk.

Bezwierchowicze, ws poradziwiłłowska nad rz. Łoknieją, pow. słucki, gm. Słuck, ma 59 osad.

Bezwodna 1.), ws i dobra, pow. wołkowskiego, 1 okr. pol., gm. Międzyrzecze, 28 w. od Wołkowyska. Ws ma 22 dm., 272 mk., szkołę, 351 dzies.; dobra, własność Szymarów z fol. Kołosowo 689 dzies. 2.) **B.**, ws, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Wiażyn (8 w.). Miała 42 dusz rewiz.; należała do dóbr Obodowce.

Bezwodniki, ws, pow. wołkowskiego, 3 okr. pol., gm. Świsłocz, 34 w. od Wołkowyska, 125 dzies.

Bezwodzicze, urzęd. *Bezwodycze*, ws nad rzeką Olehówką, pow. czerykowski, gm. Dołhowicze (20 w.), 60 dm., 139 mk., cerkiew. Istniał tu monaster bazylianów, ufundowany w r. 1758 przez Kazimierza Pieczkowskiego, regenta grodzkiego mścisławskiego. Dziedzictwo niegdyś Bezwodzickich, od których nabywa Piotr Łopaciński i 1691 r. zapisuje synowi Leonowi. Po nim Mikołaja, wwoły brzeskiego.

Bezwodzie, ws włośc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Troki (11 w.). Miała 22 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Rykonty.

Bezzubina, *Bezzubki*, urocz., pow. słucki, gm. Hrozów, okr. pol. i par. katol. Kopyl, 30 w. od Słucka, własność Kleczkowskich.

Bezzubiszki, ws, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Braśław, 55 w. od mta pow.

Bezzuwie, jezioro, pow. święciański.

Beżów, ob. *Bieżów*.

Bęblo, u Długosza *Bambel*, ws pow. olkuski. W połowie XV w. łany km. i karczma Wiszowa dają dziesięcinę (po 6 gr. z łana) połowie kościoła W. Sw. w Krakowie. (Dług., L. B., II, 8).

Bębnow, w dok. *Bambnow*, ws, pow. konecki. W dok. z r. 1369 wymieniona jako część dóbr Końskie. (Kod. Mał., III, 231). W XV w. wchodzi w skład dóbr Końskie, należących do Odrowążów. R. 1421 skutkiem działu trzech braci, dziedziców na Końskich, średni z nich Jan otrzymał B. Nieśwień i Niekłań. Potomkowie jego przybrali nazwiska: Bębnowskich i Nieświńskich. W r. 1468 rozgraniczone są: B. i Nieświnie od Modliszewic, Procinia, Skroniny i Sędowa. (Kapica, Herbarz 6, 7).

Bęczków, ws, pow. kielecki. R. 1357 Boddzanta bisk. krak. kmieciowi z Sulkowa Jazdóchowi nadaje las nad rzeką Cedzyną zw. „Banczkow“ dla osadzenia wsi na prawie średzkiem. (Kod. kat. krak. II, 23). W połowie XV w. ws biskupia ma łany km. i 2 sołtysie. (L. B., I, 476).

Bęczkowice, ws, pow. piotrkowski. Bartłomiej ze Sprowy Odrowąż dziedzic B. założył tu kościół par. p. w. św. Andrzeja r. 1312. Arc. Jakób Swinka wydał erekcyę. W r. 1763 Jan Przerębski kaszt. spicymierski dziedzic B. wznosił

nowy kościół z drzewa. W r. 1862 został odrestaurowany. (Łaski, L. B. II, 194, przyp.)

Bęczkowo, wś, pow. szczeczyński, par. Wąsosz, ma kopalnię kamienia wapiennego. W r. 1827 było 17 dm., 80 mk.

Bęczyn, al. *Benczyn*, dawniej wś obecnie jedno z czterech przedmieść os. Urzędów. Stanowił wieś oddzielną do XVI w., lecz za Zygmunta Augusta wcielony został do tegoż miasta królewskiego. Obecnie B. liczy dm. 93 i do 600 mk., gruntów ornych 530 morg.

Bęczyn, u Długosza *Banczyn*, wś, pow. wadowicki. W połowie XV w. są tu dwa dwory, dające plebanowi dziesięcinę wartości $1\frac{1}{2}$ grz., kmiecie prócz dziesięciny dają owies, żyto i pieniądze wartości do 9 grzyw. (Długosz L. B., II, 129).

Będków 1.), os. miej., pow. brzeziński, 21 w. od Brzezina. W r. 1880 osada miała 57 dm., 830 mk., 469 morg. 2.) **B.**, wś, pow. noworadomski, gm. i par. Rząśnia, ma 73 dm., 406 mk., 409 mórg, os. karcz., 1 dm., 5 morg. dwor. W 1827 r. 33 dm., 250 mk. 3.) **B.**, os. młyn., pow. piotrkowski, gm. Kleszczów, par. Sulmierzyce, 1 dm., 6 mk., 21 morg. dwor. W 1827 r. 3 dm., 26 mk. 4.) **B.**, wś, pow. sieradzki, gm. Barczew, par. Burzenin, ma 3 dm., 60 mk. 5.) **B.**, ob. *Bądków*.

Będkówek, folw. nad rz. Wolborką, pow. brzeziński, gm. i par. Będków, ma 12 dm., 165 mk., 306 morg. dwor. i 2 morgi ziemi miejsk.

Będkowice, u Długosza *Bandkowice*, wś, pow. olkuski. W połowie XV w. należała do par. Bolechowice, miała 30 łan. km., dających dziesięcinę wartości do 18 grzyw. pleban. w Bolechowicach. (Dług. L. B. II, 30).

Będlewo al. *Bądlewo* wś, pow. poznański. R. 1343 należała do Mikołaja, brata Jana, biskupa pozn.; r. 1367 była własnością Alberta, kan. pozn. i wreszcie w r. 1397 dziedzicem jej był niejaki Laurenty (K. W., nr. 1227, 1586, 1978).

Będorzyn, ob. *Bendorzyn* (t. I).

Będusz, ob. *Bendus*.

Będziaki, u Długosza *Bandzicze* i *Bandzichy*, wś, pow. pińczowski, gm. Złota, par. Sokolina, 26 w. od Pińczowa. W połowie XV w. pobiera tu dziesięcinę bisk. krak. z 6 łan. km. i karczmy a z 3 kantor wiślicki. (L. B. I, 414). W r. 1578 Bodziaki, wś królew. ma 2 łany, 4 osad. W r. 1771 wójtostwo Będziaki w posiadaniu Jerzego Mniszcha gener. wielk. płaci kwarty 387 zł. 15 gr. W r. 1827 było 11 dm., 78 mk.

Będzichów, ob. *Budechow*.

Będzimysł u Długosza *Bandzimisł*, wś, pow. ropczycki. Długosz podaje (L. B. II, 432, 437) dwa sprzeczne opisy. Według pierwszego wieś ma 8 łan. km. dających dziesięcinę wartości do 8 grzyw. kościołowi w Dąbrowie.

Tamże dawał (do 3 grzyw.) folwark rycerski. Według drugiego opisu pół wsi dawało plebanowi w Stróżyskach dziesięcinę snopową a drugie pół pieniężną (po 8 gr. z łana). W r. 1581 Bendzimysł z Kłęczanami, w par. Sędziszów, należy do Kat. Sopichowskiej, która płaci od 24 os., 7 łan., 8 zagr. z rolą, 1 zagr., 10 kom., 2 ubog., 2 rzem., 1 dudy, $\frac{1}{2}$ łana karcz., 5 zagr. z rolą, 3 ubog., 1 rzem., $\frac{1}{4}$ karcz.

Będzieszyn, wś, pow. odolanowski, pod Raszkowem. R. 1352 dziedzic wsi Dyrzko związał wspólnie z 80 innymi związek bratersko-rycerski, mający na celu obronę Polski i króla przed ościennymi nieprzyjaciółmi (K. W., nr. 1313). R. 1358 dziedzicem B. był Mikołaj Bandzesski. (K. W., nr. 1391).

Będzieszyn, niem *Bangschin*, wś, pow. gdański. Wskutek zamiany posiadłości pomiędzy Gerwardem, biskupem wrocławskim i klasztorem w Mogilnie, B. od r. 1315 opłacało temuż klasztorowi meszne (K. W., nr. 975).

Będzin, w dok. z r. 1349 *Banden*, miasto powiatowe. W r. 1349 Vernco jest burgrabią grodu będzińskiego. R. 1358 król Kazimierz nadaje Hinkowi zw. Ethiopus, „sub castro nostro Bendzinensi civitatem quam Bandzin nominamus“ dla osadzenia na prawie magdeburskim. Jako wójt otrzymuje on łan ziemi, jatkę piekarską, szewcką, rzeźniczą, rybołówstwo na Przemszy, trzeci denar z kar sądowych i część dochodu z opłat wozowych i od piwa („schrotowane“). Wójt obowiązany służyć wojskowo na koniu, w pancerzu. Mieszkańcy otrzymują 6 lat wolności. (Kod. Mał., III, 76, 120). R. 1364 Mikołaj Garbar sprzedaje wójtostwo w B. za 40 grzyw. Janowi zw. „Cewlegij“. (Kod. Mał. III, 172). W r. 1890 miał 9,222 mk. (w tem 1695 niestałych). Śród zapisanych do ksiąg stałej ludności 7,917 mk. (z nieobecnych) było 2,020 katol. i 5,897 żydów. Protestanci znajdowali się śród niestałej ludności nie wykazani w spisach. Obecnie ludność miasta dochodzi do 20,000. Powiat składał się z 18 gmin: Bobrowniki, Choroń, Górnica (Dąbrowa), Gziechów, Koziegłowy, Kromolów, Łosień, Niegowa, Olkusko-siewierska, Ożarówce, Pińczycze, Poręba mrzygłodzka, Rokitno szlacheckie, Rudnik, Sulików, Włodowice, Wojkowice, Żarki. Obecnie gmina Górnica (mająca do 50,000 mk.) ma być rozdzieloną na trzy gminy odrębne. Ludność powiatu w r. 1890 wynosiła 171,098 (z tego na niestałą przypadało 40,694). W tej liczbie obcych poddanych było 1,655. Śród zapisanych do ksiąg stałej ludności w liczbie 134,717 (z tego 4,313 nieobecnych) było 121,339 katol., 107 praw., 235 prot., 13,036 żydów. Por. Zwałiska zamku Będzińskiego przez Kopowicza. (Tyg. illustr., X, 1864, str. 432). Zwałiska zamku w B., rysunek. (tamże, XVI, 1867, str. 73). B., zamek, przez F. M. Sobieszczańskie-

go (tamże, III, 1861, 195 i XII, 1873, 236). 2.) **B.**, w XVI w. *Badzyn*, ws, kol. i os. leś., pow. noworadomski, gm. Masłowice, par. Bąkowa góra. Ws ma 16 dm., 135 mk., 237 morg. B. poduchowny, ws, 5 dm., 18 mk., 48 morg., os. leś. dworska, 1 dm., 5 mk., 3 morgi. Na początku XVI w. dziesięcinę dawano jednego roku klasztorowi w Witowie drugiego kościołowi w Bąkowej Górze (Łaski, L. B., II, 199).

Bekarty 1.), zaśc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Międzyrzecze. Było tu 14 dusz rewiz. 2.) **B.**, zaśc., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Sołeczники (13 w.). Należał do dóbr Zacharyszki.

Beklewo, ws, pow. lipnowski, par. Mokowo. W r. 1576 ws Beklewo w par. Mokowo ma około 11 łąn. km. w 9 działkach. Siedzą tu Beklewscy i Kłokocki. W r. 1827 Bentlewo ma 16 dm., 141 mk.

Bętków, ob. *Będków*.

Bętkowice, ob. *Będkowice*.

Bętlewo, ws, pow. lipnowski, ob. *Bęklewo*.

Biackielnia, ws włośc., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Ilino (o 5 w.). Miała 18 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Puzyryszki.

Biacyuny, ws, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Graużyski (6 w.). Miała 27 dusz rewiz.; należała do dóbr Wielbutowo.

Biadaczew, kol., pow. sieradzki, gm. Majaczewice, par. Burzenin, ew. Wieluń, ma 22 dm., 150 mk.

Biadaczka, ws, pow. lubartowski, gm. Samokleski, par. Bochotnica. W r. 1827 par. Grabów, ma 14 dm., 76 mk.

Biadaszek, os., pow. włoszczowski, gm. par. Włoszczowa (o 5 w.).

Biadaszki 1.), ws, pow. wieluński, gm. Gawełnice, par. Cieszęcin, 33 w. od Wielunia, ma 30 dm., 321 mk. 2.) **B.**, os., pow. wieluński, stanowi część wsi Kurów.

Biadoliny, u Długosza *Byadolini proximior*, r. 1581 *Biadolín*, ws, pow. brzeski. W połowie XV w. należą do Dębieńskiego, mają 5 łąn. km., dających dziesięcinę (po fertonie) bisk. krak., a meszne pleban. w Dębnie. (Dług. L. B. II, 272). R. 1581 Dębieński płaci od 1½ łąna.

Biakino, w 1654 r. *Bliczyno*, 1765 r. *Blakino*, ws, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz. W r. 1765 należy do ławnictwa cerkowskiego w wójtostwie zakomelskim.

Biała 1.), rzka, dopł. Pilicy ob. *Białka* (t. I) 2.) **B.**, rzka, pow. janowski, wchodzi pod Łążkiem do Bukowy, dopł. Sanu. Przyjmuje pod Pikulami, Zajemną z Trzebeszną z lew. br. a z praw. Borownicę. Por. *Bukowa* (t. I).

Biała 1.), w dok. z 1451 z. *Byalemyasto*, os. miejs., pow. rawski. Starożytny gród na Mazowszu. W r. 1278 z pod jurysdykcji kaszteleńskiej w B. wyjęte zostały posiadłości klasztorne benedyktynów w Jeżowie i Lubiniu.

(K. W., nr. 477). W r. 1334 kasztelanem był Andrzej Mosieczki. (K. W. nr. 1331). W r. 1451 Władysław ks. mazow. nadaje swej żonie Annie w dożywocie na ubezpieczenie posagu wraz z ziemią Sochaczewską miasta: Mszczonów, Bolimów, Wiskitki i Białę. (Kod. Maz., 215). W reg. pobor. z 1579 r. podano wieś: „Bialla“ mającą 7 łąn., 20 rzemieśln. (Paw. Maz., 168). Kościół par. należący do diecezji poznańskiej istnieje tu już na początku XVI w. (Łaski, L. B. 295. 3.) **B.**, os., pow. kutnowski gm. Dobrzelin, par. Sleszyn, ma 42 mk., 3 morgi włośc. 3.) **B. wieś**, ws i fol., pow. skierniewicki, gm. Grzymkowie, par. Osuchów, ma 152 mk., 705 morg. dwor. i 7 włośc. 4.) **B.**, ws, pow. kaliski, gm. i par. Godziesze. 18 w. od Kalisza, ma 37 dm., 265 mk. 5.) **B. grodziecka**, ws i fol., pow. słupecki, gm. Grodziec, par. Królików, 26 w. od Słupcy. Ws ma 28 dm., 246 mk., fol. i os. leś., 6 dm., 29 mk. 6.) **B. panińska**, ws, pow. koniński, par. Dzierzb. Leży pod Rychwałem. W r. 1283 Jakób, arcyb. gnieźn. zamienił dziesięciny ze wsi Ratynia i in. na dziesięciny klasztoru łędzkiego ze wsi B. i in. (K. W., nr. 522); w r. 1291 Przemysław II, chcąc uwolnić klasztor łędzki od ciągłych gwałtów i spraw, wynikających z poboru danin i powinności w opolu B., uwolnił od takowych ciężarów mieszkańców tej wsi i wyjął ich z pod jurysdykcji kaszteleńskiej. (K. W., nr. 673). 7.) **B. góra**, ws i fol., pow. łęczycki, gm. Gostków, par. Wartkowice, 14 w. od Łęczycy. Ws ma 6 dm., 70 mk., fol. 3 dm., 67 mk. 8.) **B. góra lesznowska** i **B. góra byszewska**, ws i kol., pow. łęczycki, gm. i par. Grabów, mają 7 dm., 139 mk. 9.) **B.**, ws, pow. wieluński. Bolesław V, zakładając miasto Bolesławiec, zamienił z klasztorem Ołobockim ws Białą na Mieloszyn; roku 1277 po osadzeniu miasta powrócono do dawnych posiadłości. (K. W., nr. 471). W r. 1303 Ubisław, kasztelan kaliski, zapisał testamentem ws B. klasztor. Ołobockiemu. (K. W., 878). Na początku XVI w. istnieje tu kościół par. p. w. św. Piotra w Okowach. Obecny kościół wznosił r. 1793 Franc. Psarski dziedzic wsi, która była w części królewską. W w. XVII wikaryusz miejscowy Wolski uposażył przy kościele altaryą. Do par. należy kaplica św. Zygmunta w Wiktorowie. (Łaski, L. B., II, 154; przyp.). 10.) **B. Róża**, kol., pow. piotrkowski, gm. Parzniewice, par. Bogdanów. Ma 5 dm., 55 mk., 195 morg. włośc. 11.) **B.**, ws, pow. piotrkowski, par. Sulejów. Dziesięciny z niej nadane około r. 1176 klasztorowi sulejowskiemu. (Kod. W. n. 587). Do tej B. odnosią „Bilowiz“ miejscowość, w której r. 1273 Leszek ks. sieradzki potwierdza nadanie wsi kościoła kujawskiego: Głupice przez biskupa Wolimira komesowi Pawłowi „judici curiae ducalis“. (Kod. dypl. II, 83). 12.) **B. górna i dolna**, u Długosza *Byala minor*

i *major*, wś, pow. częstochowski. W połowie XV w. *B. minor* ma kościół par. drewniany p. w. św. Stanisława. Dziedzicem wsi Benedykt Wierusz. Łany km. i sołtysie dają dziesięcinę klasztorowi w Kłobucku, folw. rycerski plebanowi swemu, który pobiera też meszne po 2 kor. żyta i 2 owsa z łanu. *B. major* ma dziedzicem Trepkę h. Topor. Łany km. i młyn Mierzanów dają dziesięcinę klasztorowi w Kłobucku a meszne plebanowi. (Dług. L. B. II, 213). W drugim opisie Długosz zwie te wsi: „*Biała magna*“ i „*parva*“. Pierwsza ma kościół par. p. w. św. Katarzyny i dziedzicem wsi jest Henryk Biel h. Ostoja. *B. „parva”* należy do Zygmunta Biela, ma 18 łan. km., fol. i karczmę. (L. B., III, 169, 170), Por. *Żabiniec* 10), (t. XIV). 13.) *B. błotna*, wś, pow. włoszczowski. Nadana klasztorowi w Jędrzejowie r. 1176 przez Jana arcyb. guieźn. jako włość przez niego zakupiona. Mancina ze Skrzynna oddaje *B.* r. 1389 bisk. krak. Janowi w zamian za Bieliny i Zychorzyn. (Kod. kat. krak., II, 135). 14.) *B.* wś pow. janowski. Kościół par. drewn. istniał tu już za Długosza. (L. B., II, 576). Do par. należały: Zwola i Kocudza. Wś ma 162 osad, 1500 morg. i 840 mk. kat. Kościół drewn. modrzewiowy, wzniesiony w XVI w., a odrestaurowany przez Zamoyskiego (wnuka hetmana) w XVII w., jednocześnie z założeniem miasta Janowa. Do r. 1882 Janów i okoliczne wsi ordynackie należały do par. *Biała*. Po wyrestaurowaniu kościoła po-dominikańskiego w Janowie, tamże parafię przeniesiono, a kościół w *B.* został filialnym, lecz dotąd odprawia się tu nabożeństwo. W r. 1676 płaci tu Jan Łęski od siebie, córki, 4 stąg szlach., 11 dworskich, 327 poddańnych. 15.) *B.*, wś, par., pow. biłgorajski, ob. *Góraj*. 16.) *B.*, wś, pow. plocki. Wymieniona w spisie uposażeń kapituły plockiej w dok. z XIII w. Dawna wś książęca, w której ks. Ziemowit sprzedaje r. 1378 w Płocku młyn swój Andrzejowi młynarzowi za 5 kóp groszy praskich. Młynarz ma dawać rocznie po 30 miar żyta i 6 miar słodu. (Ulan. Dok. 352, 42). Wspomniana w dok. z r. 1484. W r. 1578 płaci od 32 łan., 7 zagr. z rolą, 7 rzeźników, 1 rzem. Propinacja piwa i wódki, młyn, folusz, przekupień soli. Wójtostwo ma 7 łan z prop. piwa.

Br. Ch.

Biała, Biela 1.) wś, pow. bielski gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Pasynki, 3 w. od Bielska, 86 dzies. 2.) *B.*, wś, pow. kobryński, 4 okr. pol., gm. Bezdzież, 70 w. od Kobrynia, 265 dzies. 3.) *B.*, wś, pow. prużański, 4 okr. pol., gm. białowiesko-aleksandrowska, 57 w. od Prużany, z urocz. Wiły 254 dzies. 4.) *B.*, zaśc., pow. borysowski, gm. Pleszczenice, 10 mil od Borysowa. Należy do dóbr Niestanowicze, ma około 28 włók; własność Szulgina, dawniej Osiecimskich. 5.) *B.*, wś, pow. czauski,

gm. Czerniawka, 25 dm., 182 mk. 6.) *B.*, wś, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Połoczany (6 w.). Miała 82 dusz rewiz.; należy do dóbr Horodziłowo. Pod wsią horodyszcze. 7.) *B.*, wś włość., pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Smorgonie. Miała 43 dusz rewiz. 8.) *B.*, dwie wsi skarbowe, pow. drysieński, par. Przydrujsk. 9.) *B.* al. *Horbuzow-szczyzna*, dobra, pow. połocki; własność Bondyrewych, 999 dzies., cerkiew.

Biała 1.) wś nad rzeką Olszanką, dopł. Densy, pow. berdyczowski, gm. Wachnowka, 70 w. od Berdyczowa, 155 dm., 837 mk., cerkiew drewn. z 1746 r., szkołka cerk., młyn. Przed uwłaszczeniem wś miała 1,957 dzies. Dzieliła losy Wachnowki i Przyłuki. Osadzona przez ks. Zbaraskich, w końcu należała do Borzęckich. Obecnie część, od Sędziakowskich kupiona przez Stefana Wolanika, większa należy do córek Przemysława Ogonowskiego. 2.) *B.* (ob. t. I, 172, nr. 2), wś nad Morachwą, pow. jampolski, gm. Dzygówka, 159 dm., 703 mk., cerkiew, 2 młyny. W 1770 r. posesor Piotr Małachowski płaci kwarty 1590 złp. 16 gr. 3.) *B.* (ob. t. I, 171), wś, pow. kamieniecki, gm. Cykowa, st. poczt. Lanekoroń, 177 dm., 1,199 mk., cerkiew, szkoła, 3 młyny. W 1530 r. wnosi od 1/2 pługa a w 1542 r. od 1 pługa. Przed 1565 r. należała do sstwa kamienieckiego; odpadła za ssty Włodka na sejmie warszawskim, została własnością p. Dobkowej. W 1565 r. miała 15 kmieci. Na fol., 1564 r. urodziło się: 40 kóp żyta, 40 pszenicy, 30 owsa, 30 prosa i dość siana. Za zboże wedle cen na targu kamienieckim, wzięto 47 złp. 20 gr. Suma ze wsi 61 złp. 21 gr. Podług reg. z 1565 r. i 1569 r. królewsczyzna, dzierży Dobek al. Łowczowski, wnosi od 7 pługów. W 1629 r. w posesyi Jana Goski i żony Anny z Paczyńskich, czyni 77 fl. 8 gr. 10 den. W 1661 r. podana jako zniszczona. Obecnie *B.* podzielona na pięć części: Machnicka ma 288 dzies., dwie części Farenholca 551 dzies., Nechajewa 124 dzies. i Edwarda Głębockiego 411 dzies. 4.) *B.*, wś, pow. rówieński, gm. Wysock, par. praw. Wieluń(5 w.), 146 w. od Równego, 56 dm., 436 mk., kaplica cmentarna, młyn.

Biała 1.), u Długosza *Nyszna Byala* i *Superior Byala*, dwie wsi, pow. grybowski. W połowie XV w. wsi królewskie, dają dziesięcinę bisk. krakowskiemu. (Dług., L. B., II, 141). 2.) *B.*, wś, pow. rzeszowski, ob. *Tyczyn* (t. XII, 693 i Kod. Małop., I, 350). 3.) *B.*, miasto pow. w Galicyi. Kolbenheyer K. Pomiary barometryczne w okolicy *B.* (Spraw. Kom. Fizyograficznej, t. IX, r. 1875).

Biała 1.), niem. *Behle*, wś, pow. czarnkowskiego, leży pod Trzcianką. W r. 1245 Bolesław V, mając na względzie zasługi Sędziwoja z Czarnkowa, obdarzył go wsią *B.*, wraz

z dwiema innemi. Sędziwój otrzymał wieś tę w dziedziczne posiadanie, nadto prawo do poboru czynszów i powinności, budowania młynów na rzece Łomnicy bez żadnej opłaty oraz hodowania i przeprowadzania dla sprzedaży rok rocznie 200 wołów bez opłaty cła. (K. W., nr. 249). Władysław Łokietek w r. 1323 potwierdził Sędziwojowi z Czarnkowa otrzymane przywileje. (K. W., nr. 1037). 2.) **B**, niem. *Biala*, ws, pow. wileński (dawniej czarnkowski), par. kat. Wronki, ma 536 ha (233 roli, 13 łąk, 39 lasu), 49 dm., 419 mk. (28 ew.). W r. 1298 Władysław ks. polski za wierną służbę obdarzył Wincentego, kaszt. wileńskiego, grodem Wieleń z okolicznymi wsiami, a między temi i wsią B., z poborem cła na Warcie. (K. W., nr. 786).

Biała, z niem. *Kl. Bielau*, ws na Szlasku, pod Sobótką; należała w XVI w. do klasztoru na Piasku we Wrocławiu, a nadana była mu przez księcia Bolesława. (K. W., 2021).

Biała-Góra, urocz., pow. bobrujski, gm. Parycze.

Biała-Karczma, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Opsa, 56 w. od mta pow.

Biała-Krynica 1.) przedmieście Krupiec, w pow. dubieńskim, 51 w. od Dubna, 9 dm., 52 mk. 2.) **B. K.**, ws, pow. rówieński, gm. Równo (10 w.), przy szosie z Równego do Korca. Niegdyś Ostrogskich, obecnie Lubomirskich. 3.) **B. K.**, ob. *Białokrynica*.

Biała Kunowszczyzna, chutor, pow. prużański, 2 okr. pol., gm. Rewiatyce; własność Juszkiewiczów, 36 dzies.

Biała-Luża 1.) (ob. t. I, 181), ws, pow. ihumeński, gm. Pereszewska Słoboda, 84 w. od Ihumenia. 2.) **B. Ł**, pow. borysowski, ob. *Luża-Biała* (t. V, 834).

Biała Woda, ws, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. aleksandrowska. Miała 24 dusz rewiz.; należała do dóbr Szajkuny.

Białacerkiew (ob. t. I, 174—180), mto nad Rosią i jej dopł. Protoką, i przy linii dr. żel. pld.-zchd., pow. wasylkowski, gm. Białacerkiew, 45 w. od Wasylkowa, 3,394 dm., 28,984 mk., 2 cerkwie, kościół par. kat., kościół ewang., synagoga, 12 dom. modl. żyd., gimnazjum męskie i żeńskie, 3 szkoły cerk., 2 szpitale, dom przytułku żydowski, 4 młyny, 3 garbarnie, 2 mydlarnie, browar piwny, odlewnia żelaza, 2 cegielnie, st. poczt. i telegr., st. dr. żel. Targi odbywają się co poniedziałek. Własność większa (Branickich) wynosi 2,336 dzies. Części mta noszą nazwy: Aleksandryjska, Rotecka i Zarzeczańska. Gmina obejmuje mto i 1 ws (Hłyboczka), ma 29,732 mk. (w tem 1,464 katol., 6 rozkol., 16,243 żydów, 255 in. wyzn.) i 12,044 dzies. ziemi (8,519 roli orn., 387 łąk, 686 lasu), z czego należało: 3,734 do większej posiadłości, 8,086 do włościan i 224 dzies. do cerkwi. Do-

bra białocerkiewskie obejmują w pow. wasylkowskim 70,398 dzies. (w tem 15,664 dzies. lasu, który daje czystego dochodu rocznego po 7 rub. 59 kop. z dziesięciny). Obszar ten rozdzielony jest na 80 folwarków, z których największe: Łosiatyn (3,332 dz.), Połowecka Wielka (3,318 dz.), Białacerkiew, Sucholisy (2,307 dz.) i Truszki (2,016 dz.). Nadto do hr. Branickich, należą w tym powiecie 3 cukrownie (Kozanki, Saliwonki i Szamrajówka) i przeszło 30 młynów wodnych.

Białaczów, os. miej. nad rz. Węglanką, pow. opoczyński. Ztąd zapewne pisze się w dok. z r. 1233 Krzesław „comes de Balacow“ obecny na zjeździe w Skaryszowie. Ztąd też pochodzi Prandota biskup krakowski założyciel kościoła i parafii. Za Długosza było już miasto („oppidum“) i wieś na obszarze której powstało. Dziedzicem był Stanisław Odrowąż. (L. B., I, 365, 376). Na początku XVI w. istnieje kościół par. drewniany z presbiterium murowanym, p. w. św. Jana Chrz. i św. Stanisława. Do par. należało miasto B. (któremu r. 1456 król Kazimierz ponowił dawne nadania), tudzież 12 wsi. (Łaski, L. B., I, 707 i przyp.). Wydawca „Kod. Wielk.“ mylnie odnosi do B. akt Ludwika króla węg. i pol. i późniejszy Jadwigi z r. 1385 dotyczący oddania B. w zastaw Dobrogostowi bisk. pozn. i trzem dziedzicom Nowego Dworu. Jadwiga zaś daje im Kościan w zamian za B. W tej nazwie „Balacewo“, należy domyślać się raczej dzisiejszego Balczewa pod Inowrocławiem lub jednego z kilku Białczów. (Ob. K. W., nr. 1840). *Br. Ch.*

Białagóra al. *Witowa góra*, ws, pow. wałeccki. Kościół katol. przyłączony w r. 1683 do par. w Pile. W r. 1738 był z muru pruskiego.

Białanowicze, ws nad Prypecią, pow. mozyrski, okr. pol. i gm. Petryków, 57 w. od Mozyrza, ma 41 osad.

Białanowszczyzna, ws, pow. miński, gm. i st. poczt. Iwieniec (10 w.), 45 w. od Mińska.

Białaszewo, ws, pow. szczuczyński. W r. 1577 istnieje tu kościół par., a we wsi, tak jak w całej parafii, mieszka drobna szlachta.

Białaszów, *Bielaszów* 1.) ws nad stawem, pow. dubieński, gm. Mizocz (3 w.), st. dr. żel. Ozierany (9 w.), st. poczt. Zdobunów (18 w.), 25 w. od Dubna, 191 dm., 1,172 mk., cerkiew drewn. z 1736 r. W 1583 r. należy do ks. Konstantyna Ostrogskiego, wwdy kijowskiego, który wnosi z 18 dym. W 1650 r. własność ks. Zasławskich, ma 70 dym. a w 1651 r. tylko 10 dm. Na mocy tranzakcyi kolbuszowskiej w 1753 r. oddana z kluczem dubieńskim Stanisławowi Lubomirskiemu, podstolemu kor. Potem własność Chodkiewiczów. 2.) **B.** (ob. t. I, 182), ws, pow. kowelski, gm. Lubitów, 10 w. od Kowla, 74 dm., 581 mk., kaplica katol., wiatrak. Niegdyś własność biskupstwa włodzi-

mierskiego. W 1577 r. władca włodzimierski Fiedosiej wnosi ztąd od 39 dym., 11 ogr., od koła młyn. 12 gr. W 1583 r. wniesiono ztąd z 59 dym., 9 ogr., 3 kom., 29 rzem., 2 kół dor. W ostatnich czasach wraz z Rokitnicą należała do Mikułowskich, posiadających 2,405 dzies. ziemi dwor. Obecnie przeszła w inne ręce. 3.) **B.**, ws nad dopł. Zbytnki, pow. ostrogski, gm. Chorów, st. dr. żel. Ożenin (15 w.), st. poczt. Ostrog (7 w.), ma 66 dm., 338 mk. Poprzednio ze wsiami: Derewiańcze Wielkie i Małe (1 w.), miała 78 dm., 617 mk. praw. i 10 kat. Cerkiew drewn. z 1767 r. Cerkwie filialne we wsiami: Hrozów i Toczywki. Ws B. należała niegdyś do Juria Wasilewicza Zasławskiego, który w 1466 r. sprzedaje ją za 30 kóp groszy Semenowi Olizarowiczowi. Olizarowicz zapisuje B. monasterowi w Derwanii. Pomimo zapisu zajmuje Konst. Ostrogski, wdwa trocki i hetman, o co procesuje go w 1541 r. Chodkiewicz, ożeniony z wnuczką Olizarowicza. Król w liście z 1537 r. do kn. Konstantyna domaga się, żeby Ostrogski wziął 30 kóp groszy od Kuźmy Zasławskiego i oddał mu Białaszów. Niepomogło to, gdyż w 1583 r. ks. Konst. Ostrogski wnosi z B. od 18 dym. W 1648 r. własność ks. Dominika Zasławskiego, ma 26 dym.; 1658 r. tylko 6 dym. W ostatnich czasach z Derewiańczem należała do hr. z Ilińskich Korzenieckiej, później do Steckich i Wilhelma Goldmana. Miała 800 dzies. ziemi użytk. Obecnie własność Goldmanowej, która w B. i Hrozowie ma 1,190 dzies. (740 lasu).

Białe 1.) (ob. t. I, 184), jezioro, w pow. słonińskim, na lew. brzegu Niemna. Odnogę jego stanowi jez. Rybnica, z którego wypływa rz. Pirra. 2.) **B.**, jezioro, pow. nowoaleksandrowski, ob. *Baltas*. 3.) **B.**, jezioro, w pow. mozyrskim, gm. Żytkowicze, długie $2\frac{1}{2}$ w., szerokie przeszło 1 w. W okolicy lesistej błotnistej, obecnie skanalizowanej do Prypeci. Na pld. brzegu jeziora fol. i zaścianek t. n. 4.) **B.**, jezioro, w pow. pińskim, na Zahorodziu, w pobliżu wsi t. n., gm. Łunin. Własność ks. Lubieckich. 5.) **B.**, jezioro w kotlinie Prypeci, pow. rzeczycki, gm. Dernowicze. Długie do $\frac{3}{4}$ w.; rybne. 6.) **B.**, jezioro, pow. mozyrski, gm. Żytkowicze; długie $3\frac{1}{2}$ w., szerokie $1\frac{1}{4}$ w. W pobliżu zaścianek i fol. t. n. 7.) **B.**, jezioro, pow. sieński, gm. Łatyhowa, w pobliżu wsi Pawłowicze. Oddzielone wąskim pasem od jez. Saro, ma przeszło 4 w. długości i do 200 saż. szerokości. Obszaru do 130 dzies. Brzegi wyniosłe, lesiste. 8.) **B.**, jezioro, pow. horodecki. Daje początek rz. Obol. 9.) **B.** al. *Bialozierycza*, jezioro, pow. wieliski, gm. Ilino. *Al. Jel.*

Białe 1.) urocz., pow. grodzieński, 5 okr. pol., gm. Sobolany, 34 w. od Grodna, przy wsi Stara Ruda. 2.) **B.**, dobra, pow. czauski. Dziedzictwo Krasowskich, 510 dzies. 3.) **B.**, ws,

pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Mańkowicze (5 w.). Miała 18 dusz rewiz.; należała do dóbr Smycz. 4.) **B.**, dobra, tamże, par. Duniłowicze; należą do dóbr Postawy. Były własnością Zenowiczów, później Biegańskich, od których przeszły do hr. Tyzenhauzów, dziś hr. Przezdzieckich. 5.) **B.**, ws, pow. drysieński, par. Oświej. 6.) **B.** (ob. t. I, 183), dobra nad jeziorem t. n., pow. lepelski, gm. Białe, 33 w. od Lepla, kaplica katol. par. Hubin, gorzelnia, wiatrak. Dobra mają 3,910 dzies. dwor. Do B. należą attyn. Uroda i Dokowa. Poprzednio należały do dóbr wsi: Suchoporowo (160 dzies.), Wieliczkowicze (100 dz.), Soroczyno (40 dz.), Niemirowo (120 dz.), Horowo (25 dz.), Kisielowo (285 dz.), Popikowo (20 dz.), Zaczyste (100 dz.), Zająłowce (40 dz.), Szesternio (40 dz.), Hryhory (60 dz.), Hubino (60 dz.), Żywoloki (300 dz.), Nowiki (45 dz.) i Urbanowo (40 dz.), w ogóle 1,435 dzies. ziemi włośc. Do B. należy nadto Mosarz z fol. Zaborowem, Bohusławem i Wenecją. W dobrach znajduje się 14 jezior. Starodawne dziedzictwo Korsaków, panów na Hołubiczach, z których Anna, wychodząc w 1573 r. za Mikołaja Niemirowicza Szczytta, zapisuje mężowi dożywocie, a następnie przekazuje na wieczność synowi. Krzysztof Szczytt funduje tu 1620 r. cerkiew. B. zostawało w ręku Szczyttów do 1848 r., w którym po śmierci Józefa Szczytta, marszałka lepelskiego, przeszły do córki jego Maryi Erazmowej Korsakowej, dziś własność jej córki Józefy hr. Zabiełłowej. Józef Szczytt zbudował w dworze kaplicę katol., a drugą nad jeziorem, na grobie przodka swego Mikołaja Szczytta. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 36 miejscowości, mających 667 dm. włośc. (obok 31 innych) i 4,665 mk. włościan, uwłaszczonych na 6,859 dzies. ziemi. Zarząd gminy w mstku Mosarz. 7.) **B.**, pow. połocki, ob. *Dworzec*. 8.) **B.**, fol., tamże, własność Moszyńskich, 60 dzies. 9.) **B.**, dobra, tamże, własność Ulińskich, 345 dzies.

Białe 1.) jezioro, w pow. czerkaskim, na pld.-zach. od Czerkas, niegdyś własność monasteru pieczerskiego w Kijowie. 2.) **B.**, jezioro, w pobliżu Kijowa, na górnym brzegu Pocajny, na Oboloniu, w uroczysku Łukowie. 3.) **B.** (ob. t. I, 184, nr. 4), jezioro, w pow. kowelskim. W 1565 r. w sstwie ratneńskim, przy wsi Wistły, 40 toni.

Białe błota, ws, pow. nieszawski, gm. Służewo, par. Orło. W r. 1827 było 7 dm., 48 mk., par. Służewo.

Białebloto 1.) ws, pow. sierpecki, gm. i par. Borkowo, 5 w. od Sierpeca, ma 5 dm., 45 mk., 284 morg. 2.) **B.**, ws, pow. suwalski, gm. Andrzejowo, par. Lubowo, 22 w. od Suwałk, ma 15 dm., 140 mk.

Białebloto 1.), duże obszary błotno-lesiste,

w pow. bobrujskim, pomiędzy wsiami: Jamiński i Sławkowicze, przylegają do urocz. Wielki-Ostrów, w gm. Osowiec i Laskowicze. 2.) **B.**, ws i fol., pow. miński, gm. Białorucz, 12 w. od Mińska. Fol. należy do Wołkowiczów, ma 3 włóki. 3.) **B.**, zaśc., pow. słucki, gm. Wyżna, 19 w. od Słucka, ma 7 osad; własność mahmetańskiej rodziny Jakubowskich; należy do domin. Horochowce.

Bialebrzegi (ob. t. I, 184), dobra nad rz. Uborć, pow. mozyrski, gm. Lelezyce, 86 w. od Mozyrza; własność Wiszniewskich, około 470 wł.

Bialebrzegi, Białobregi, ws, pow. włodzimierski, pod Włodzimierzem, gm. Werba, 39 dm., 100 mk.; niegdyś własność biskupstwa włodzimierskiego. Następnie należała do Łysakowskich, Leduchowskich.

Białe Jezioro 1.) al. *Mazury*, ws i fol. nad jez. Białe, pow. piński, gm. Łunin, 95 w. od Pińska. Fol., własność ks. Lubeckich, ma 10 włók.; należy do domin. dóbr Łunin. 2.) **B. J.**, zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Druja. Miał 13 dusz rewiz.; należał do dóbr Krycewicz (dawniej Niewęglowskich).

Białe Pole, pow. słonimski, ob. *Awuls*.

Białe Sioło, dobra, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Nowe Miasto, 14 w. od Poniewieża.

Białe Wody, chutor, pow. kowelski, gm. Chocieszów, 83 w. od Kowla, 7 dm., 39 mk.

Białeczka, fol., pow. radzyński, gm. Biała, par. Radzyń, 1 dm., 5 mk., 300 morg.

Białek 1.) ws, pow. nowomiński, gm. i par. Wiązowna, ma 25 mk., 42 morg. 2.) **B.**, ws, pow. noworadomski, gm. Przerąb, par. Gorzkowice, ma 9 dm., 54 mk., 34 morg. włosc.

Białka 1.) al. *Kamionka, Kłikawka, Leśnia*, rzka, powstaje w pow. konstantynowskim ze strug od wsi Koszelówki i Bachorze, płynie przez Bukowicze, Koszelówkę, Leśną, Witulin, Jagodnicę, Terebełę, mija Cicibór, Grabanów i pod wsią Sielce o 4 klm. na wschód od miasta pow. Biała, uchodzi do Krzny z lew. brzegu. Długa 32 klm.. Płynie wśród brzegów podmokłych. 2.) **B.**, dopł. Rawki, ob. *Bielska*. 3.) **B.**, ob. *Bystrzyca mała*.

Białka 1.) ws, pow. gostyński, gm. Szczawin kościelny, par. Trębki, ma 11 dm., 79 mk. 179 morg. **B.**, ws nad rzką t. n., pow. lubelski, w par. Biskupiec, dziś w par. Milejów. W dok. z 1437 r. (Kod. dypl. pol., III, 411).

Białka 1.), al. *Bilka*, rzeczka w pow. zasławskim, dopł. Słuczy. Wypływa z Ohijowiec, o parę wiorst od rzki Derewiczki, płynie przez Pisarzówkę, dalej oblewa Irszyki, Jeremiecze, Rajki i ma ujście w Ostropolu. Długa do 20 w., bieg ma bystry, obraca młyn. 2.) **B.**, ob. *Bilka*.

Białka 1.) al. *Bielka* (ob. t. I, 216), ws nad rzką t. n., pow. radomski, gm. Wyszewicze, par. praw. Czudyn (8 w.), 20 w. od Radomyśla, 22 dm., 238 mk., młyn. Zasiedlona wyłącznie

przez szlachtę czynszową. 2.) **B.** (ob. t. I, 217, *Bielka*), ws, pow. nowogrodzkożyński, gm. Korzec, 35 w. od mta pow., 51 dm., 333 mk. 3.) **B.**, ws, pow. owrucki, gm. Pokolew, par. praw. Lewkowicze (3 w.). 4.) **B.**, ws, tamże, gm. Sławeczna, 25 w. od Owruca, 61 dm., 400 mk. 5.) **B.**, *Bilka*, ws, pow. owrucki, gm. Sławeczna i par. praw. Wielebniki (3 w.), 25 w. od Owruca, 61 dm., 398 mk. Wchodziła w skład sstwa owruckiego. W 1571 r. bojary putne, w liczbie pięciu, wnieśli po 12 gr. Również i w 1579 było tu 5 dym. bojar. W 1622 r. było 7 dym. bojarów; mieli powinność jeździć z listami do zamku owruckiego. 6.) **B.**, *Bilka*, ws, pow. rówieński, gm. i par. praw. Berezne (7 w.) 60 w. od Równego, 88 dm., 614 mk. Własność Żyłoków. W 1648 r. ma 18, a 1653 r. tylko 3 dym.

Białki, ws, pow. siedlecki, gm. Wiszniew, par. Siedlee, ma 30 dm., 230 mk., 688 morg. W 1827 r. 17 dm., 117 mk.

Białki 1.), ws i chutor, pow. bielski, gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Dubiażyn, 22 w. od Bielska. Ws ma 325 dzies.; chutor, własność Goławskich 51 dzies. 2.) **B.**, ws, pow. bielski gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Pawły, 34 w. od Bielska, 936 dzies.

Białki 1.), (ob. t. I, 187) al. *Bilki*, ws u źródła rzki t. n., pow. lipowiecki, gm. Jurkowce, st. poczt. Daszów (15 w.), 45 w. od Lipowca, 183 dm., 1,079 mk., cerkiew drewn. z 1782 r., szkółka cerk. W 1629 r. własność Jerzego ks. Zbarskiego, kaszt. krak., który wnosi z B. od 208 dym. W 1664 r. należy do kn. Konst. Wiśniowieckiego, ma 9 dym.; spustoszona. Obecnie własność większa (1,320 dzies.) należy do Sufczyńskiego. **B.**, al. *Bilki* (ob. t. I, 187), ws nad Irpeniem, pow. skwirski, gm. Kornin, st. poczt. Chodorków (20 w.), 45 w. od Skwiry, 260 dm., 1,295 mk., cerkiew drewn. z 1784 r., szkoła, 2 młyny wodne. Nadana w 1455 r. przez ks. Aleksandra (Olelka) Włodzimierzowicza bojarowi Olechnie Sochnowiczowi. Następnie własność Proskurów Suszczyńskich. W 1628 r. wnosi z Bilki Teodor Proskura Suszczyński z 6 dym., 12 ogr. Obecnie posiadają tu: właścianie 794 dzies. i Szarnelowie 602 dzies., Sethofer 556 dzies. i Tymofiejowicz 81 dzies.

Białków, w dok. *Balcowo Coscol, Bolocicz*, ws, pow. kolski, graniczy z wsią Kościelec. Dawna wieś królewska, posiada już na początku XIV w. kościół par. p. w. św. Stanisława, patronatu królewskiego. W r. 1754 wzniesiono nowy kościół z drzewa, który spłonął r. 1776 i dopiero 1809 r. został odbudowany przez Andrzeja Chlebowskiego plebana miejscowego a proboszcza w Brudzewie. (Łaski, L. B. I, 245). W r. 1268 Bolesław, ks. wielkopolski, dla wielkich zasług Bozaty, łowczego poznań, uwolnił wieś tę od danin i ciężarów i nadał Bo-

zacie jurysdykcję (K. W., nr. 432). W r. 1299 areyb. gnieźn. w zamian za otrzymany dział zw. Radoczyn dał rycerzowi Stogniewowi część B. (K. W. nr. 806). W XIV w. jeden z synów Tomasza, brata Bodzanty, bisk. krak., będąc archidyakonem kruszwickim, zastawił B. za 40 złotych Janowi z Płonkowa; dopiero w 1357 r. Bodzanta odkupił tę wieś od Jana i oddał synowi zmarłego Tomasza. (K. W., nr. 1364).

Białkowce, *Bielkowce* al. *Bielkowce* (ob. t. I, 217, *Bielkowce*), ws nad Swinołużką, pow. radomski, gm. Korzystyszów (8 w.), 24 w. od Radomyśla, 152 dm., 840 mk., cerkiew par. z r. 1796, szkoła. Włościanie (361 dusz rewiz.), uwłaszczeni na 1,436 dzies. Należała do bojara Belika przed 1545 r., potem Kmity. Obecnie z Tesnówką i Żubrówką własność Choroszawina, który ma 2,631 dzies.

Białkowice, ws, pow. tarnobrzelski. W połowie XV w. dwór należał do par. Gorzyce zaś wieś do par. Wrzawy, gdzie dawano dziesięcinę. Dziedzicem był Mikołaj Białkowski h. Nieczuja. (Dług., L. B. II, 356, 368).

Białkowo, dobra, pow. mściśławski, dziedzictwo Raczkiwiczów i Rochalskich, 310 dz.

Białkowszczyzna 1.), zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 6 w. od mta pow. 2.) **B.**, dwór, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Linkowo, 56 w. od Poniewieża. 3.) **B.**, ws, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Kowarski, 23 w. od Wilkomierza. 4.) **B.**, dwór, tamże, 2 okr. pol., gm. Subocz, 64 w. od Wilkomierza. 5.) **B.**, ws, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Smorgonie (5 w.). Miała 16 dusz rewiz.

Białłozorowszczyzna, w spisie urzęd. *Bialozierszki*, ws, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Lipniski (4 w.); było 45 dusz rewiz.; należała do dóbr Berdowszczyzna. Nabyta 1787 r. przez Tomasza Umiastowskiego od Katarzyny z Konopelskich Krzywobłockiej, łowczynej brzeskiej.

Białobłockie (ob. t. I, 187), okolica, pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Kruhlany, 7 w. od Sokółki, 127 dzies.

Białoblota, kol., pow. lipnowski, gm. Bobrowniki, par. Bobrowniki i Kikoł, 17 w. od Lipna. Kol. ma 21 dm., 189 mk., 312 morg.; rum. 3 dm., 23 mk., 27 morg.

Białobloty, ob. *Bialebloty*.

Białoboki, *Bieloboki*, ws, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Woropańszczyzna (4 w.); było 20 dusz rewiz. Należała do dóbr Zajnowo.

Białobrodzie 1.) ws, pow. orszański, gm. Kochanowo (8 w.). 2.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Jody (5 w.). 3.) **B.** (ob. t. I, 188), mstko, tamże, 79 w. od Dżisny; miało 42 dusz rewiz.; własność Łopacińskich.

Białoborze, ws, pow. stopnicki, gm. i par. Stopnica (2 w.). W połowie XV w. ws królew-

ska, ma 18 łan. km., dających dziesięcinę, wartości do 15 grzyw. prepozytowi stopnickiemu. (Dług., L. B., II, 441). W r. 1579 wojewoda krak. płaci tu od 18 osad, 7 łan., 3 ubog. (Pawin., Małop., 223). W r. 1827 było 27 dm., 122 mk.

Białobrzeg 1.) ws, pow. ostrołęcki. Jan ks. mazow. nadaje r. 1393 w Ciechanowie milewowskiemu Albertowi 80 łanów „in haereditate Białobrzeg in deserto nostro, in districtu Ostrolencensi”. R. 1493 siedzą tu Białobrzescy h. Wierzbowa. (Kapica, Herbarz 8). 2.) **B.**, os., pow. ostrołęcki, gm. Goworowo, par. Rożan. W r. 1827 par. Goworowo, 2 dm., 12 mk. 3.) **B. pietrykowski**, ws i *B. ratajski*, os. nad rz. Wartą, pow. słupecki, gm. Dłusk, par. Zagórów. *B. pietry.* ma 6 dm., 112 mk.; *B. rat.* 1 dm., 5 mk.

Białobrzegi 1.) ws nad rz. Pilicą, pow. opoczyński. Ztąd pochodziła rodzina Białobrzeskich h. Habdank. Oni to założyli kościół par. p. w. św. Marcina, co najpóźniej na początku XV w. Dzisiejszy kościół drewniany podobno pochodzi z w. XVI. (Łaski, L. B., I, 630). 2.) **B.**, ws nad rz. Wisłą, pow. plocki, gm. Bąmutówko, par. Miszewo-murwane, 19 w. od Płocka, ma 7 dm., 62 mk., 102 morg. Wacław ks. mazowiecki nadaje *B.* z innemi wsiami w r. 1319 Mikołajowi kasztel. wyszogrodzkiemu. (Kod. Maz., 40). W r. 1354 Klemens bisk. plocki przeznacza pewien czynsz ze wsi kościelnej Białobrzegi, na prawie niem. osadzonej, na uposażenie ołtarza św. Mikołaja w katedrze plockiej. (Kod. Maz., 67). 3.) **B.**, ws, pow. łukowski. Gmina *B.* graniczy z gm. Łysobyki i Serokomla, ma 3,814 mk., obszaru 19,054 mr.; sąd gm., okr. I i urząd gm. w miejscu. W skład gm. wchodzi: Annopol, Białobrzegi, Borków, Bośniewice, Górka-Kocka, Kozisz, Lipniak, Linówka, Papiernia, Poizdów, Pyszny-Łęk, Ruda-Serokomelska, Ruska-wieś, Skarbicz, Stoczek, Talczyn, Tchórzew i Zakalew. 4.) **B.**, ws, pow. augustowski, gm. Kolnica, par. Augustów (4 w.), ma 31 dm., 246 mk.

Białobrzskie (ob. t. I, 188), okolica, pow. białostocki, 3 okr. pol., gm. Krypno, 30 w. od Białegostoku, 24 dzies.

Białobrzezie, os. leś., pow. brzeziński, gm. Mikołajów, ma 1 dm., 5 mk., 15 morg. ziemi ornej i 1,321 morg. lasu rząd., należącego do obrębu les. Regny w leśnictwie Lubochenek.

Białobrzeże, *Bielobereże* 1.) piaszczysty obszar na praw. br. Dniepru, w pobliżu Woronówki, w pow. czechryńskim. 2.) **B.**, *Białobrzegi*, ws nad rz. Stublęm, pow. dubieński, gm. i par. praw. Warkowicze (3 w.), 20 w. od Dubna, 77 dm., 494 mk. Poprzednio ze wsią Zarudnie miała 88 dm., 741 mk. Cerkiew filialna wzniesiona r. 1765 przez jezuitów i uposażona ziemią przez dziedzica wsi Konst. Popiela. W 1577 r. należy do Murawicy, kaszt. wileń-

skiej Chodkiewiczowej, która wnosi z 9 dym. włóczyńskich a w 1583 r. z 7 łąnów. W 1650 r. w dzierżawie ks. Złockiego, z Komarowszczyzną (klucz stepański) mają 21 dym. W 1753 r. nadana z ordynacji ostrogskiej Józefowi Lubomirskiemu, potem Popielów.

Białocerkowie al. *Białacerkiew*, fol., pow. sieniński, gm. Czereje (3 w.). Oł 1869 r. własność Iwanowych, 469 dzies., cerkiew paraf., sad, jezioro.

Białochwostowo 1.) al. *Moskalewo*, *Pikulino*, *Charyno*, ws nad rzeką Wyróżą, pow. newelski, gm. Dominikowo, 35 w. od Newla, 12 dm., 112 mk., zarząd gminny, cerkiew, kaplica, szkoła. 2.) **B.**, os., pow. newelski, gm. Jemieniec.

Białocin 1.), też *Białozyn* (?), ws, pow. sochaczewski, gm. Rybno, par. Brzozów, ma 92 mk., 257 morg. 2.) **B.**, ws, pow. piotrkowski, gm. i par. Rozprza, 21 dm., 211 mk., 239 morg ziemi włósc. W 1827 r. było 14 dm., 113 mk.

Białodiedówka, ws, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Białodiedowo al. *Pistacze*, ws, pow. wieliski, gm. Krest. W 1765 r. należy do ławnictwa światoleskiego w wójtostwie głązomickim.

Białodolnia, dobra, pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Luszniwio, par. kat. Mołczadz, 36 w. od Słoniwa; własność Pileckich, z chut. Omelnik i Nielin i urocz. Czemernik, mają 578 dzies.

Białodubrowce, pow. czerykowski, ob. *Dubrowa Biała*.

Białodwór, dobra skarbowe, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Małaty.

Białogon, os. fabr., pow. kielecki. Opis B. i dzieje zakładów fabrycznych skreślił R. Pleniewicz („Ateneum“ z r. 1898, t. IV).

Białogór, zaśc., pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Dubotówka. Należał do dóbr Wasilewszczyzna.

Białogórcze 1.) ws i dobra, pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Krynki, 54 w. od Grodna. Ws ma 133 dzies.; dobra, w części Tuhan Baranowskich 97 dzies., Koryckich 125 dzies. 2.) **B.**, ws, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Orla. Miała 37 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Derażna.

Białogórka, ws, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Remigola, 16 w. od Poniewieża.

Białogórna, dobra, pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Luszniwio, par. kat. Mołczadz, 33 w. od Słoniwa; własność Jelskich, z fol. Dukrowo i Plechowo, urocz. Mieże i Przedział (Pierdziel) mają 1,602 dzies., gorzelnia młyn wodny. Na polach dóbr wiele kurhanów, na przestrzeni kilku wiorst.

Białogórowo, ws, pow. wieliski, gm. Ilino. W 1765 r. należy do ławnictwa andrejewskiego w wójtostwie ohryzowskim.

Białogóry, ws, pow. brzeski gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Miedna, 20 w. od Brześcia, 85 dz.

Białogród (ob. t. I, 190 s. v. *Białohrud*),

ws, pow. lidzki, gm. Tarnowszczyzna, ma kościół katol. par., p. w. N. M. P., z drzewa wzniesiony 1609 r. przez wwdę Jana Zawiszę. Parafia kat., dek. lidzkiego, 1990 wiernych; kaplica w miejscu.

Białogród, miasto na Pomorzu. R. 1285 podkomorzym białogrodzkiem był Hieronim (K. W., nr. 556); Świętopełki Mestwin, książęta pomorscy, nadali klasztorowi żukowskiemu część rzeki Łeby, przepływającej koło B., co Przemysław II w r. 1295 potwierdził. (K. W., nr. 740).

Białogródka, *Białohorodka*, w dok. *Bilohorodka*, ws, pow. dubieński, gm. Werby, par. praw. Płecza (4 w.), 19 w. od Dubna, 94 dm., 600 mk. W 1583 r. Antoni Rudecki wnosi z 4 dym., 5 ogr., 4 ogr., 2 kół waln., 1 stępne-go. W 1650 r. część Hulanickiego ma 12 dym., w 1651 r. 4 dym. Następnie należała do Sanguszków. 2.) **B.** (ob. t. I, 190), w dok. *Bielogródka*, *Bielohorodka*, *Bilohorodka*, mstko, pow. zasławski, st. poczt. Zasław (20 w.), st. dr. żel., Szepietówka (40 w.), ma 740 dm., 4,064 mk. Cerkiew murowana z 1875 r. przez ks. Romana Sanguszkę uposażona. Do par. tej należy ws Bisoweczka (Bieroweczka, 3 w.). W parafii 230 dm., 1,905 mk., prawosł. i 44 katol. Druga cerkiew, p. w. św. Trójcy, z muru wzniesiona w 1825 r. przez ks. Eustachego Sanguszkę. Do par. należy ws Pokoszczówka (5 w.). W całej par. 246 dm., 2,020 mk. praw. i 173 kat. Kościół kat. z muru wzniesiony przez biskupa łuckiego Cieciszowskiego. Budowę rozpoczął 1790 r. ks. Hieronim Sanguszko. Zygmunt I w 1508 r. potwierdza Iwanowi Zasławskiemu posiadanie nadanych mu poprzednio dóbr w pow. krzemienieckim: Dworca i Bielohorodki, wchodzących w skład włości kuźmińskiej, sięgającej do Krzemieńca. W r. 1545 kn. Kuźma Zasławski zobowiązany był do opatrywania dwu horodni zamkowych z B. i Dworca. Poprzednio, ks. biskup Janusz używał włości dla rozkopywania góry, rozszerzania wałów i budowania nowych horodni zamku krzemienieckiego. W reg. pobor. z 1570 i 1583 r. B. należy do ks. Zasławskich. Pobór łącznie z Zasławiem. W 1650 r. (ks. Zasławskich), ma 12 dym. a w 1651 r. 5 dym. Następnie przez czas krótki ks. Lubomirskich, poczem do obecnej chwili ks. Sanguszków, w kluczu białogródeckim. Podczas podróży do Kaniowa w 1787 r. zatrzymał się tu Stanisław August dnia 15 marca. Gmina obejmuje 15 miejscowości (w tem 2 mstka), mających 1,779 dm. włośc. (obok 261 innych), 10,612 mk. włościan, uwłaszczonych na 10,947 dzies. ziemi.

Białohuzowo al. *Korowki*, ws, pow. wieliski, gm. Budnica.

Białohorzec, zaśc., pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra Wołożyn.

Biało Jankowe, ws i fol., pow. skierniewie-

ki, gm. Grzymkowiec, par. Osuchów, ma 76 mk., 182 morg. dwor. i 12 włosc. W r. 1579 „Białe Jankowe alias Antoni“ w par. Biała. Siedzi tu częściowa szlachta, płaci od 2 $\frac{1}{2}$ łan.

Białokosz, r. 1580 *Białłokosz* i *Białakoszcz*, ws., pow. międzychodzki, pod Pniewami. R. 1278 Stefan i Dzierżykraj sprzedali ją Mikołajowi, sędziemu pozn. (K. W., nr. 479). R. 1282 tenże Mikołaj nadał B. mającemu się budować klasztorowi dominikanek w Poznaniu, a Przemysław II uwolnił od wszystkich danin i powinności prawa polskiego, oddał klasztorowi sądownictwo i pozwolił osadzić na prawie niemieckim. (K. W., nr. 504). W r. 1296 tenże książę nadane przywileje potwierdził. (K. W., nr. 743). W r. 1580 płacą tu zakonnice z klasztoru św. Katarzyny w Poznaniu od 11 łan. km., 1 kom., 4 zagr., 1 pustki, $\frac{1}{2}$ łana karcz.

Białokozy, okolica szlach. nad błotem Niecieczą, pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Krynicki, 43 w. od Grodna, 66 dzies. W 1558 r. należy do wójtostwa służebnych we włości kraśnickiej. Ma 20 włók gruntu średniego na służbę masztalerską wydanych. A iż w dworze J. Kr. Mei służą, tedy żadnego czynszu z tych włók płacić nie powinni, tylko za nadane im 92 morg. sianozęci płacić mają 1 kopę 32 gr.

Białokrynica, ws., pow. kalwaryjski, gm. i par. Ludwinów, ma 20 dm., 123 mk.

Białokrynica 1.) (ob. t. I, 190), *Bielokrynica*, w dok. *Bielakrynica*, *Białakrynica*, ws. nad rzeką Dziadkowską Krynicą, pow. krzemieniecki, gm. Białokrynica, st. poczt. Krzemieniec (5 w.), st. dr. żel. Rudnia Poczajowska (20 w.), rozłożona na równinie, opadającej ku Ikwie, ma 68 dm., 514 mk. (15 katol.). Posiada cerkiew paraf. drewn. z 1728 r. W pobliżu której od 1890 r. wzniesiono nową z muru, kosztem dziedzica wsi Woronina. Cerkwie filialne we wsiach: Andruha Mała (2 w.) i Lisznia (5 w.). We wsi zarząd gminny, szkoła (od 1873 r.), szpital, gorzelnia. Piękny zamek tutejszy, wzniesiony został na początku XVI w. przez ks. Zbaraskich. Po spaleniu w 1806 r. odrestaurowany w części przez dziedzica Sosnowskiego, w zupełności zaś przez ostatniego dziedzica Woronina. Pierwsza wzmianka o B. znajduje się w dok. z 1438 r., którym to ks. Świdrygajło nadaje wsi prawo magdeburskie. W pierwszej połowie XVI w. wchodziła w skład wsi należących do zamku krzemienieckiego i 1545 r. została nadana przez Zygmunta Starego za wysługę Bohdanowi Białokrynickiemu. W czasie rewizji zamku połowę wsi trzymał bojarzyn ks. Czartoryskich Zdan, drugą zaś połowę żona Białokrynickiego. W 1578 r. Iwan Wasilewicz wnosi pobór z 1 dym. W 1583 r. przysiołek Biała Krynicze należy w części do Jarofiejowej Hosińskiej (4 dym., 7 ogr.), w drugiej zaś do Lwa Woronieckiego (6 dym., 5 ogr.). Następ-

nie własność ks. Zbaraskich, którzy zbudowali tu zamek, zniszczony przez tatarów 1605 r., później jednak odbudowany. W zamku tym w 1617 r. Jerzy ks. Zbaraski podejmował królewicza Władysława. Po śmierci ks. Jerzego (1631), B. przeszła do ks. Wiśniowieckich. W 1675 r. tatarzy powtórnie spustoszyli wieś. W 1705 r. przybył tu hetman kozacki Mazepa i trzymał do chrztu córkę ks. Michała Serwacego. Jako wiano na Urszulę Wiśniowiecką, córkę Michała Serwacego, B. dostała się w 1725 r. Michałowi Radziwiłłowi. Od Radziwiłłów nabyli dobra Czosnowscy, którym zajęto za długi i sprzedano. Na licytacji, kupił Woronin († 1890), który testamentem zapisał całe dobra obejmujące 4,797 dzies., oraz 80,000 rub. kapitału na założenie i utrzymanie szkoły rolniczo-rzemieślniczej dla włościan. Szkoła ta założoną została w 1895 r. Gmina należy do 1 okr. pol., obejmuje 20 miejscowości, mających 511 dym. włosc. (obok 161 innych), 8,704 mk. włościan, uwłaszczonych na 8,359 dzies. ziemi. 2.) **B.**, urocz., pow. krzemieniecki, gm. Radziwiłłów, 32 w. od Krzemieńca, 19 mk. 3.) **B.** al. *Białokrynice*, ws., pow. zasławski, gm. Sudyków (4 w.), st. poczt. Szepietówka (8 w.), st. dr. żel. Chrolin (5 w.), 27 w. od Zastawia, 153 dm., 775 mk. (30 kat., 10 żyd.). Cerkiew drewn. z 1856 r., szkoła cerk. (od 1886 r.), młyn, cegielnia. Wś wchodziła niegdyś w skład majątności Łabuńskich; w 1650 r. własność Jerzego Lubomirskiego, ma 53 dym. Następnie w kluczu sudyłkowskim Grocholskich, obecnie Jasińskiej.

Białokurowicze, ws. u źródeł Żerema, pow. owrucki, gm. Zubrowicze, st. poczt. Iskorość (60 w.), 69 w. od Owruca, 172 dm., 1,158 mk., cerkiew drewniana, kaplica nad źródłem. Do par. praw. należą wsi: Dywlin Wielki i Mały, Słoboda Topszewnia (12 w.) i Rudnia Złotyńska (3 w.). W całej par. 275 dm., 2,124 mk. prawosł., 38 kat. Wś ta od 1525 r. jest własnością Sołtanów. W 1545 r. daje do Owruca 6 służb i 4 kadzie miodu. W 1581 r. Sołtan wnosi z 6 osiadł., 2 zagr. po 6 gr. W 1607 r. palą tu popioły. Sołtanowie posiadają B. jeszcze w 1618 r., poczem przechodzą do Niemiryczów, którzy siedzą tu jeszcze 1771 r., w którym Tadeusz Niemirycz wydaje erekcyą dla cerkwi.

Białolas, dobra, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Błagowieszczeńsk, 45 w. od Szawel; własność Pożarskich, 600 dzies.

Białolesie 1.) obręb leśny dóbr Hruszowa, pow. kobryński. 2.) **B.** al. *Białe-Las*, ws., pow. nowogródzki, okr. pol. i gm. Nowa-Mysz, 41 w. od Nowogródka, ma 30 osad. 3.) **B.** (ob. t. I, 190), ws., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Jewie. Miała 22 dusz rewiz.; należała do dóbr Popory.

Białoleka, wś, pow. warszawski. Jakób z B. choraży warszawski występuje w dok. z 1417 i 1430 r. (Kapica, Herbarz, 41). W r. 1580 wieś szlach. Biała Łęka w par. Tarchomin, ma w trzech częściach (Golińskich), $17\frac{3}{4}$ łan. os., $5\frac{1}{4}$ pustych, $\frac{3}{4}$ wójtów., młyn i rzęznika. W r. 1827 własność emfiteutyczna (wieczysta dzierżawa), a więc zapewne poprzednio królewska, ma 27 dm., 429 mk.

Białolówka (ob. t. I, 191), mstko nad Rastawicą, przy dr. żel. pld.-zch., pow. berdyczowski, gm. Białolówka, 40 w. od Berdyczowa, 15 w. od st. poczt. i dr. żel. Koziatyna, 827 dm., 5,288 mk., 2 cerkwie, kościół par. katol., kaplica, synagoga, szkoła, ambulatoryum, 3 młyny, 8 wiatraków, apteka. Gmina, w pln.-zchd. części powiatu, obejmuje 1 mstko, 3 siola, 4 wsi i 1 slobodę, 11,367 mk. (1,044 katol. i 1,905 żydów) i 13,484 dzies. (9,162 roli orn., 1,822 łąk, 809 lasu, 512 wody), z czego 4,560 dz. należy do własności większej, 7,734 do włościan, 512 do skarbu, 306 do cerkwi. B. zwana pierwotnie Rastawicą, długo pustynią u Czarnego szlaku leżąca, nabyta została 1595 r. przez ks. Koreckich, lecz dopiero po 1608 r. osadzona. W 1628 r. ks. Karol Korecki, wdwa wołyński, wnosi z niej od 20 dym. rynk., 60 ulicz., 10 ubog., 3 komor., 7 rzemieśl. Włość białolowiecka (rastawiecka), ogarniająca całe górne dorzecze Rastawicy (dopł. Rosi) i mająca 8.17 mil kw. obszaru, obejmowała: Dorokamówkę (Derhanówkę, dziś przedmieście Białolówki), Ohijewkę, Pruszyńce, Sokole, Zozulińce, w ogóle 26 wsi, mających 85 osad, 92 zagr. Monastery, męzki (z domem dla podróżnych i wracających z jasyru) i żeński, założone pomiędzy 1612 a 1626 r. przez ks. Annę z Chodkiewiczów Korecką, otrzymały z jej daru wś Pokotyłówkę oraz zapis na Żezołowie. Anna Korecka w testamencie z 1626 r. przekazuje synowi Karolowi B. Po jego śmierci w 1633 r. właścicielką B. została córka Samuela Koreckiego. W 1650 r. Katarzyna Potocka wnosi z B. od 76 dym.

Białolozy al. *Zalozy*, wś, pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Luszczewo, 36 w. od Słonima, 207 dzies.

Białotuże, *Białotuże* 1.) fol., pow. horecki. Od 1876 r. własność Baranowskich, wraz z Czuryłowem, ma 210 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Baranowo. W 1765 r. w ławnictwie aleksiejewskim wójtostwa usmyńskiego.

Białoluzka, wś, pow. ihumeński, gm. Hrebionka, 20 w. od Ihumenia.

Białomierkispin, jezioro, w pow. święciańskim.

Białomojki, wś, pow. łucyński, gm. Pyłda, zamieszkała przez Estów.

Białomosze, wś, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra hr. Czapskich Derewno.

Białopol (ob. t. I, 192), mstko nad rzeką Kijanką, dopł. Hujwy, pow. berdyczowski, gm. Białopol, 22 w. od Berdyczowa, 315 dm., 2,810 mk., cerkiew drewn. z 1845 r., kościół par. katol., szkoła, szpital, młyn i wiatrak. Obecnie hr. Tadeusz Tyszkiewicz ma tu 476 dzies. i tyleż hr. Kamilla Tyszkiewicz. Gmina obejmuje 1 mstko, 5 siół, 3 wsi, ma 10,979 mk. (365 katol., 1,139 żydów) i 13,457 dzies. (11,080 roli, 268 łąk, 976 lasu), z czego przypada 6,134 dzies. na własność większą, 7,004 włość. Włość bernawska, też białopolską zwana, na pld. Kodni a u wschodniej ściany włości slobodyskiej, rozciągała się na 6.20 mil kw., ogarniając cały górny bieg Hujwy. W 1569 r. wniesiono z Iliasówki i Bernawki z 1 dym., 1 ogr. Jeszcze 1573 r. nie było tu żadnego folwarku.

Białopole, wś, pow. hrubieszowski. Przybysławski Wł. „Skarb srebrny znaleziony we wsi B.“ (Wiad. num.-archeol., nr. 35 z 1898 r.).

Białopole, *Bielopole* 1.), w dok. *Bilopole*, wś, pow. włodzimierski, na pln.-zachd. od Horochowa, gm. Świniuchy, 50 w. od Włodzimierza, 51 dm., 380 mk. Własność niegdyś Chrebtowiczów, drogą wiana za Anną Chrebtowiczówną, córką Wasila, przeszło wraz z Werbiecznem, Konieuchami i Zaszczytowem do Andrzeja Michałowicza Sanguszki, co potwierdza król Zygmunt w 1528 r. Z dóbr tych zobowiązany był do opatrywania 5 horodni i jednej wieży zamku włodzimierskiego. Majętności te po-przechodziły w obce ręce. W 1577 r. B. należy do Iwana Czaplicza Szpanowskiego, który wnosi ztąd od 28 dym., 4 ogr. po 4 gr. W 1583 r. w posiadaniu Prusinowskiej, podstoliny wołyńskiej, płacącej z 8 dym., 11 ogr. W 1653 r. część należy do Wacława Hulewicza. Po-czem kolejno: Sanguszków, Leduchowskich, Czapskich, obecnie w schedzie hr. Feliksa Czackiego. 2.) **B.**, wś nad dopł. Chomoru, pow. zasławski, gm. Hryców, par. praw. Mokijowce, 20 w. od Zasławia, ma 144 dm., 749 mk. (85 katol., 6 żydów); cerkiew drewn. z 1731 r. nadana ziemią przez ks. Janusza Sanguszkę 1794 r.; szkoła. W 1589 r. zniszczona i spalona przez tatarów. Należała do Krzysztofa Łabuńskiego. Następnie Jakubowskich, Sanguszków. Obecnie hr. Potockich.

Białoruś. Do wyliczonych w t. I opracowań dodajemy: Weryho Wł. „Podania białoruskie“, Lwów, 1889. Pobóg Wł. „Społecz. pol. na B.“ (Przegl. pol., 1893, t. 10). Por. *Mińsk* i *Witebsk* (t. XIV).

Białorusówka al. *Białousówka*, ferma, pow. bałeki, okr. pol. i st. poczt. Sawrań, gm. Bak-sza (3 w.), 30 w. od Bałty, 10 dm. Właśc. Sergiusz de Karrien. Obszar roli 2,143 dz., lasu 647 dz.

Białorzeczka, ws., pow. sejneński, gm. Pokrowsk, par. Berżniki, ma 6 dm., 40 mk.

Białorzeczycza, zaśc., pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Wilejka, miał 6 dusz.

Białoskóry, ws., pow. hrubieszowski, gm. i par. Hrubieszów.

Białośliwie, ws., pow. wyrzyski. Niejaki Świętosław testamentem z r. 1216 zapisał B. żonie, a wraz z jej śmiercią, jednemu z synów. (K. W., nr. 88). Wieś ta z czasem przeszła w posiadanie klasztoru w Łeknie i dopiero synowie Piotra z Redgoszczy, wnuki Świętosława, r. 1297 wymienili wsie własne, Bukowie i Bukowiec, na B. (K. W., nr. 759). Pomimo to nie przestali rościć sobie pretensji do wsi, oddanych klasztorowi wzamian za B., i dopiero, gdy w r. 1322 sprawa oparła się o sąd, ten uchylił ich żądania, Bukowie i Bukowiec zasądzając klasztorowi w Łeknie. (K. W., nr. 1033).

Białosoroki (ob. t. I, 194), ws i dobra nad Prypecią, pow. rzeszycki, gm. Dernowice, 164 w. od Rzeszowej. We wsi cerkiew par., filia w Dernowiczach. Dobra, inaczej zwane Klosin, obejmują przeszło 576 włók. W 1869 r. nabył je Ungern-Szternberg, obecnie są własnością Breszczyńskiego. Niegdyś włość gospodarska. W 1552 r. własność kn. Sieńskich. Podług reg. pobor. wojewodz. kijowskiego z 1581 r. własność Szczęsnego Charłęskiego, który wnosił z 4 zagr. 6 gr. W 1613 r. w lasach pałą popioły. W 1629 r. potomkowie Mikołaja Steckiego, ciwna kijowskiego, płacą od 2 dym., 1 ogr.

Białosowszczyzna, w dok. *Białousowszczyzna*, dobra, pow. prużański, 1 okr. pol., gm. Dobuczyn, 4 w. od Prużany, własność Szwykowski, z folw. Karolin 1,625 dzies., gorzelnia i wiatrak. R. 1563 w ekonomii kobryńskiej folwark należący do dworu dobuczyńskiego.

Białostarka, dwór, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Nowe miasto, 7 w. od Poniewieża.

Białostoczek 1.), dobra, pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Zabłudowo, 8 w. od Białegostoku, własność Karpowiczów, 539 dzies. 2.) **B.**, (ob. t. I, 195), ws., pow. białostocki, 1/2 w. od Białegostoku, 857 dzies. Gmina obejmuje 48 miejscowości, mających 745 dym. włość. (obok 174 innych), 7,188 mk. włościan, uwłaszczone na 9,367 dzies. 3.) **B.**, ws i przys., pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Ostra Góra, 35 w. od Sokółki, 294 dzies.

Białostok, *Białystok*, *Bielostok* (ob. t. I, 202), ws w pobliżu pr. brzegu rz. Połonki, pow. łucki, gm. Torczyn, 25 w. od Łucka, 95 dm., 554 mk., cerkiew, 2 młyny, 2 jarmarki. W 1545 r. własność Wańka, Romana i Olechna Białostockich, którzy zobowiązani byli do opatrywania dwu horodni zamku łuckiego. W 1649 r. Pawła Hulewicz Wojutyńskiego, który ma 33 dym. W 1636 r. Semen Hulewicz, pisarz ziem-

ski, a potem biskup przemyski zakłada tu monaster prawosławny. Sukcesorowie jego wciąż się procesowali z Władkami. Władcy łucey mieli tu letnią rezydencję. W 1848 r. ws należała do Żabokrzyckich i Hołubeckich.

Białosuknia 1.) (ob. t. I, 195), przedmieście Goniądza, pow. białostocki, 3 okr. pol., 49 w. od Białegostoku. 2.) **B.**, ws., dobra i okolica, pow. białostocki, 3 okr. pol., gm. Jaświły, 42 w. od Białegostoku. Ws ma 110 dzies., dobra należą do Rutkowskich i mają 186 dzies., okolica ma 290 dzies.

Białosuknie 1.), dawniejsza nazwa wsi Wykowo, w par. Lachowo, pow. szczuczyński (Kapica, Herbarz 112). 2.) **B.**, ws. w par. Mały Płock, dziś nieznaną. W dok. z XV w. wspomniana. (Kapica, Herbarz 8).

Białosukniówka, *Bielosukniówka*, mylnie *Białosuknowka* (ob. t. I, 195), dawniej *Stawiszczce Nowe*, ws nad dopł. Żerewy, pow. radomyski, gm. Rozwazów, par. praw. Wołczków (15 w.), 73 w. od Radomyśla, 35 dm., 217 mk., wiatrak. Sukcesorowie Jana Białosukni mają tu 24 dzies. ziemi użytk. i 46 nieuż.

Białoszówka al. *Bieloszówka*, ws., pow. rówieński, gm. Bereżne, 85 w. od Równego (st. poczt. i dr. żel.), 92 dm., 783 mk., cerkiew drewn. z 1850 r., zbudowana przez dziedzica wsi Michała Korzeniowskiego, druga cerkiew z 1755 r. w ruinie, młyn wodny i wiatrak. Cerkiew filialna w Łęczynie (12 w.). Do par. praw. należy ws Michalin. W całej par. 98 dm., 771 mk. praw. i katol. i 50 żydów. W połowie XVII w. własność Jana Aleks. Daniłowicza, ssty olsztyńskiego, ma w 1658 r. 50, w 1651 r. 10 dym. W nowszych czasach własność Korzeniowskich, potem Małyńskich.

Białoszyce, ws nad rzeką Zmiejówką, pow. owrucki, gm. i st. poczt. Iskorość (3 w.), 47 w. od Owruca, 226 dm., 1,513 mk., cerkiew drewn. z 1776 r. i szkoła. Do par. praw. należy ws Chołostna (2 w.), w pow. żytomierskim i Joanówka. W całej par. było 295 dm., 2,257 mk. praw., 19 kat. i 20 rodzin żyd. Cerkiew filialna we wsi Żłobieze. Jest to osada drobno szlachecka, gniazdo Białoszyckich. W 1579 r. było to 10 dym. bojarskich („Zauszanie“) W r. 1628 z części (2 dym., 1 ogr.), wnosi pobór Stefan Niemirycz, podkom. kijowski, z części zaś (5 dym.) Iwan Białoszycki z bracią. W lasach tutejszych 1602 r. pałą popioły.

Białotarsk, w dok. *Bealtarsk*, *Baltarsk*, 1444 r. *Byalitarzek*, 1579 r. *Bialotarzek*, ws., pow. gostyński, ma 138 mk., 474 morg. obszaru. W r. 1249 wobec ks. Ziemowita bawiącego w tej wsi, wdowa po Grzymisławie ofiarowała dziedzictwo swe Dąbrowę kościołowi św. Krzyża w B. i prepozytowi kościoła płockiego. (Ulanow. Dok. 155, 9). Nazwa wskazuje, iż istniało tu zdawna targowisko. Według aktu

z r. 1444, w skład par. wchodziły: Łanięta, Piotrowo, Górki i Dąbrówka. (Kod. maz. 210).

Białotyn (ob. t. I, 216 *Bielotyn*), w dok. *Bieliczyn, Byliczyn*, ws, pow. ostrogiński, gm. Płużne, par. praw. Borysów (6 w.), 14 w. od Ostroga, 105 dm., 644 mk., st. poczt., fabryka fajansu. Własność ks. Jabłonowskich. W 1583 r. należy do Ostroga. W 1648 r. własność Anny Alojzy Chodkiewiczowej, ma 42 dym., a 1651 r. 13 dym. Następnie należała do Tyszkiewiczów.

Białousówka 1.), pow. bałeki, ob. *Białorusówka*, 2.) **B.** (ob. t. I, 195), ws nad rzeką Salnicą, pow. hajsyński, gm. Ładyżyn, 212 dm., 1,557 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny. W 1629 r. ks. Zbaraski, kaszt. krak., wnosi z 80 dym. W 1668 r. ks. Wiśniowieckiego, zniszczona. Obecnie Feliksa Sobańskiego, ma 1,152 dzies. ziemi dwor. (643 lasu). 3.) **B.** (ob. t. I, 195), ws, pow. bractawski, gm. Żorawówka, 205 dm., 728 mk., cerkiew.

Białousowszczyzna, ob. *Białosowszczyzna*.

Białousza (ob. t. I, 190, mylnie *Białohuta*), mylnie *Białohuszcza*, ws nad rz. Horyń, pow. piński na Zarzeczcu, okr. pol. i gm. Stolin, 77 w. od Pińska, ma 105 osad, cerkiew par.

Białowieckie, ws, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Daugieliszki. Miała 36 dusz rewiz.; należała do dóbr Przyjaźń.

Białowierza, ob. *Białowieża*.

Białowierzyn, ws, pow. lipnowski, gm. Kłock, par. Lipna, 4 w. od Lipna, wiatrak, 61 dm., 109 mk., 330 morg.

Białowież, ws nad rz. Studenicą, pow. owrucki, gm. Jurowa, par. praw. Sobieczyn (10 w.) 135 w. od Owruca, 79 dm., 521 mk., cerkiew filialna drewn., młyn wodny. Kn. Tymofiej Iwanowicz Kapusta otrzymuje w 1511 r. od Zygmunta I wraz z Chiszynem, Maciewiczami i Radomem. Jako wiano za Aleksandrą Kapuścianką przechodzi do ks. Aleksandra Wiśniowieckiego. W 1599 r. ks. Aleksandrowa Wiśniowiecka zapisuje B. córce swej ks. Ewie Piotrowej Zbaraskiej. W 1628 r. w zastawie u Aleksandra Trojewskiego, który płaci z 5 dym. Obecnie własność Karola Ditrycha.

Białowieża 1.), mylnie *Białowierza*, u Długosza *Byalowycza*, r. 1581 *Biała wieża*, ws, pow. jędrzejowski. W połowie XV w. dziedzic Skrzelowski, ws daje dziesięcinę (do 6 grz.) pleb. w Mstyczowie. R. 1581 Stan. Stadnicki płaci od 3½ łań., 4 kom. 2.) **B.**, w dok. *Balowsa*, ws pow. pułtuski. Wymieniona wśród posiadłości i uposażeń kościoła plockiego w dok. z XIII w. W r. 1576 ma łań. 12½, 1 rzeźn. W r. 1827 ws rząd., ma 15 dm., 84 mk. Obecnie 31 os., 550 morg. ob. *Górki* (t. II).

Białowieża, ws nad rz. Narewką, pow. prużański, 4 okr. pol., gm. białowiesko-aleksandrowska, 45 w. od Prużany, ma 2 cerkwie, 78 dzies. Jest to centr puszczy białowieskiej. Od

wieków istniała tu osada myśliwska. Na t. zw. „Zameczysku“ rozkopano wiele mogił starożytnych. (Baliński, Star. pol., III, 777—8). Jako własność wielkich książąt litewskich, przeszła puszcza wraz z dynastią jagiellońską na własność korony polskiej. Czasy saskie stanowią najświetniejszą dobę dla B. August III na pagórku panującym nad wioską i kościołem, wystawił nowy dwór. Przez rzekę, która zasilala staw, wykopany jeszcze za Zygmunta III w 1597 r. (Akta brzeskie, II, 156), rzucano most, a przy nim stanął kamienny obelisk na pamiątkę odbytych tu łowów w d. 27 września 1752 r. Napis na nim w języku polskim i niemieckim opiewa, że sam król August III oraz królowa, królewicze: Ksawery i Karol z całym swoim dworem i wielu panami polskimi, między nimi zaś słynny myśliwy Jan Wielopolski, cześnik koron., brali w nich udział. Zabito 42 żubrów, z których najokazalszy ważył 14 centnarów 50 funtów, 13 łosiów i 2 sarny, razem 57 sztuk. Połowę żubrów położyć miała własną ręką królowa (rysunek obeliska tego podały „Kłosy“, nr. 1060, „Wędrowiec“ nr. 51, rok XXXVI). Nawet Stanisław August, wracając z sejmu grodzieńskiego w r. 1784, przybył tu i przez 3 dni polował. Na przybycie króla, pod kierunkiem Stanisława Poniatowskiego, podskarbiego lit., rozszerzono pałacyk myśliwski, dodając dwa skrzydła. Już w r. 1710 wraz z otaczającą puszcza była przyłączoną do brzeskiej ekonomii królewskiej. W r. 1889 włączono B. w skład prywatnych dóbr cesarskich, w zamian zaś oddano zarządowi dóbr państwa 116,713 dziesięcin lasu w gubernii sybirskiej i orłowskiej. Cała puszcza podzielona jest na 12 straży, mających mniej więcej kształt trójkąta, schodzących się wierzchołkami około wioski, leżącej w pośrodku puszczy, zw. Białowieżą. Podział ten podania miejscowe odnoszą do bardzo odległych czasów. Tu, w środku puszczy, zbudowano w 1892—3 r. pałac myśliwski cesarski, według planów budowniczego hr. N. de Rochefort, kosztem 800 000 rs. z nietynkowanej cegły czerwonej i żółtej. Wewnątrz ściany mają ozdoby rzeźbione w drzewie. Wszystkie meble wyrobione na miejscu, obite skórą zwierząt, zabitych w puszczy. Roboty mularskie i ciesielskie wykonali robotnicy wielkorusyjscy—ornamentacye zaś rzemieślnicy z Wilna i Warszawy. Cały pałac, oświetlony elektrycznością, zawiera do 120 pokojów. Przed pałacem przepływa rz. Narewka, na której urządzono dwie sztuczne wyspy. Obok pałacu stoi nowozbudowana cerkiew. Olbrzymia obecnie wieś, licząca już za Augusta III 56 domów, ciągnie się długim pasem ponad rz. Narewką, spławną już tutaj. Zwrócone szczytami do drogi brukowanej, domy włosian kryte są deskami. Pochodzenie ludu trudno jest określić. Pu-

szeza od wieków była schroniskiem zbiegów z okolicznych prowincyj. Mieszkaniec puszczy nie znał poddaństwa, płacąc od włóki po 40 gr., do danin w naturze i robociznie nie był obowiązany. (Akta brzeskiego ziem. sądu, II, 156). Pasterstwo było i jest dotąd głównym zajęciem; gdy roli zaś mają mało, w polowaniu znajdują niezły dochód. Chaty często zdobią rogami łosiów i jeleni. Borsucza torba i futrzana czapka kształtem przypominają czasy Witoldowe. Lud to pobożny, pracowity i odważny. Gmina B. obejmuje 81 miejscowości, mających 910 dm. włość. (obok 30 innych), 5,507 mk. włościan, uwłaszczonych na 10,598 dzies. ziemi. Większej posiadłości niema w granicach gminy. Opisy puszczy nowsze skreślili: Przybylski W. „Puszcza i żubry“ (Tyg. Ilustr. nr. 200 do 203 r. 1863). Gloger Z. „Wycieczki do B.“ (Bibl. Warsz., t. I, r. 1881). Gliński Fr. „B. i żubry“ (Wędrowiec, str. 439—399, r. 1885). Siemiradzki J. „Puszcza B.“ („Wszechświat“, t. IV). Wiszniałow E. P. „Bielowieżska puszcza“ (Petersburg, 1894). M. R. Witanowski „Wycieczka do puszczy B.“ (Tydzień piotrkowski z r. 1893, nr. 11 do 18). M. R. Wit.

Białowieża, ws, pow. wyrzyski, leży pod Mroczą. R. 1391 dziedzic B. Mikołaj Zegarzewszczyński w charakterze biegłego w sprawie klasztoru byszewskiego. (K. W., nr. 1909).

Białówka, ws, pow. kaliski, gm. i par. Godziesze, ma 8 dm., 22 mk.

Białowoda 1.), mylnie *Białowody*, ws kol., pow. janowski, gm. i par. Wilkołaz. Utworzona w 1872 r. na obszarze lasów liściastych oddzielonych od dóbr Kłodnica Dolna przez ówczesnego właściciela Ostrowskiego. Obecnie ma osad. kol. 46, dm. 52, gruntu orn. 320 mórg i 250 mk. rz.-kat. Grunta gliniaste bardzo urodzajne. Por. *Białowody* (t. I). 2.) **B.**, kol., pow. janowski, gm. Urzędów, par. Baby. Powstały z parcelacji dóbr Baby, mają 9 dm., 48 mk. 3.) **B.**, pow. suwalski, ob. *Biała woda*.

Białowojsze, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 47 w. od mta pow.

Białowszczyzna, fol., pow. miński, gm. Białoruż własność Krywców.

Białozaryszki, ws, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagół (13 w.). Miała 31 dusz rewiz., należała do dóbr Ojrzany.

Białoziercyca, jezioro, pow. wielicki, ob. *Białe 8*).

Białoziercyca al. *Kuszkowo*, ws, pow. wielicki, gm. Ilino. W 1765 r. w ławnictwie białozierskim wójtostwa ohryzowskiego, w stwie wielickim. Ławnictwo obejmowało 14 wsi, z tych 9 w dzisiejszej gminie Ilino.

Białozieryszki, ob. *Białozorowszczyzna*.

Białozierze 1.), (ob. t. I, 197), mstko nad jez. Białem, przy dr. żel. chwastowskiej, pow. czerkaski, gm. Białozierce, st. poczt. Śmiła

(5 w.), 21 w. od Czerkas, 1,234 dm., 7,299 mk., 2 cerkwie par., szkoła ludowa, dom modlitwy żydowski, 31 wiatraków, smolarnia, tartak. Gmina obejmuje 1 mstko i 2 sioła, ma 14,466 mk. (12 katol., 7 roskoln., 995 żydów) i 48,824 dz. ziemi, (7,323 orn., 35,416 lasu skarb.) z czego przypada: 1,712 dzies. na własność większą, 10,608 na włościan. Wchodziła w skład sstwa czerkaskiego, p. n. Biłoozero, Białozero. 2.) **B.**, (ob. t. I, 197 *Białozierze 2*) i t. IX, *Pożeża*), ws nad jez. Białe al. Botszczówka, pow. czerkaski, gm. Starosiele, st. poczt. Horodyszcze (22 w.), 40 w. od Czerkas, 1,267 dm., 5,812 mk., cerkiew, szkoła cerk., szpital, 44 wiatraki. Własność większa (727 dz.), należy do Leontiewej.

Białozórka (ob. t. I, 197), mstko nad rzeką Samcem, pow. krzemieniecki, na pograniczu od Galicyi, gm. Białozórka, st. poczt. Wyżgródek (Wyszchorodek, 15 w.) i Jampol (25 w.), st. dr. żel. Wołoczyska (30 w.), 50 w. od Krzemieńca, ma 449 dm., 2,865 mk. Poprzednio ze wsią Szuszkowce miała 256 dm., 2,054 mk. praw., 78 katol., 495 żydów, Cerkiew drewn. z 1735 r., ma 181 dzies. ziemi. Na grunta te istnieje erekcja ks. Michała Serwacego Wiśniowieckiego z 1732 r.: kościół par. katol. murowany, p. w. Zwiastowania N. M. P., kaplica kat. cmentarna. Par. kat., dekan. krzemienieckiego, 613 wierznych. W mstku znajduje się synagoga i 2 domy modl. żydow., zarząd gminy, szkoła ludowa (od 1875 r.), potażarnia, pałac dziedziców. W r. 1545 ws Białozórka należała do zamku krzemienieckiego. Później Bona osadza ją na nowo z Woronowcami i Ośnikami. Przez Zygmunta Augusta dana Zbaraskim. W 1583 r. zwana B. Wierzechnica, należy do dóbr po kn. Władysławie Zbaraskim. Syn jego Piotr oddaje w zastaw Nowy Zbaraż tudzież B. Wierzechnią i Średnią Mikołajowi Wąsowiczowi i żydowi ze Zbaraża Efraimowi. Po Zbaraskich B. dostała się Wiśniowieckim, dalej drogą wiana Józefowi Ogińskiemu, następnie Brzostowski. Kasztelanowa połocka Brzostowska urządza tu w 1790 r. fabrykę płótna żaglowego. Obecnie własność Teplakowych, mających 3,370 dz. w B. i wsiach: Jankowce i Moskalówka. Gmina należy do 3 okr., pol., obejmuje 11 miejscowości (2 mstka) mających 643 dym. włość. (obok 371 innych), 10,824 mk. włościan, uwłaszczonych na 8,163 dzies.

Białozorów (ob. t. I, 197), dobra, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Remigół, 24 w. od Poniewieża, własność Jasiukowiczów, 546 dz.

Białozorowszczyzna 1.), zaśc., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Ilino (7 w.), miał 10 dusz rewiz., należał do dóbr Dworce. 2.) **B.**, ws włość, tamże, 5 w. od Ilina, miała 18 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Świrany.

Białozory, dobra, pow. orszański, od 1876 r. własność Maneczetów, 913 dzies.

Białozoryszki al. *Wasiliszki*, dobra, pow.

kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 82 w. od Kowna, własność Białozorów, 2,718 dzies. 2.) **B.**, ws i dobra, zaśc. i osada, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Siesiki, 18 w. od Wilkomierza. Dyrswie mają tu 64 dzies., Iwanowscy 51 dz., Uliccy 19 dzies. Dobra, zwane dawniej *Budy*, należą do Przyjałgowskich i mają 332 dzies. Poprzednio własność Białozorów, należały do dóbr Siesiki. Ob. t. I, 187 *Białozoryszki* i 197 *Białozoryszki*.

Białożewin, właśc. *Białowieżyn*, w dok. *Balovesin*, r. 1577 *Białowieżino*, ws, pow. żniński, par. Góra areybiskupia, ma 860 ha (753 roli, 36 łąk), 36 dm., 445 mk. (144 ew.) Wymieniona w dok. z 1136 r. wśród dóbr areyb. gnieźn. (K. W., nr. 7). Podczas najazdu krzyżackiego w r. 1331 ws ta była spalona, mężczyźni pozabijani, a kobiety pogwałcone, o czym wzmiankę czynią akty procesu z r. 1339 (K. W., nr. 1192).

Białyżnice, *Białyżnice*, *Białyżnice* w dok. *Boliżnice*, *Bułyżnice*, ws nad Horyniem, pow. zasławski, gm. Białogródka, par. praw. Dworzec (2 w.), 15 w. od Zasławia, 97 dm., 502 mk., kapł. prawosł. cmentarna z 1838 r., szkoła. Należała niegdyś do włości kuźmińskiej, obecnie wchodzi w skład klucza białogrodzkiego dóbr ks. Sanguszków. Janusz ks. Zasławski, spełniając wolę ojca, oddał w 1556 r. na monaster dworzecki wsi: Dworzec, Wołyżnice (Białyżnice), Zawadyńce i Sieniutki.

Białuny (ob. t. I, 197), ws włośc. i dobra skarbowe, pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Rzesza (20 w.), miała 12 dusz rewiz.

Białuszczyzna, ws, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Plissa (18 w.). Miała 10 dusz rewiz., należała do dóbr Justyanowo.

Białuszyski 1.), *Białuszyski*, ws, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Opsa, 56 w. od mta pow. 2.) **B.**, ws, tamże, 2 okr. pol., gm. Dryświaty, 47 w. od mta pow.

Biały 1.), zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 47 w. od mta pow. 2.) **B.** al. *Bieły*, zaśc. pow. borysowski, gm. Łosznica, 26 w. od Borysowa, własność Benimana 15 1/2 włók. 3.) **B.** *Białe*, trzy zaśc., pow. borysowski, gm. Zaczyste, par. katol. Chołopienice, 28 w. od Borysowa, ma 25 osad.

Biały bród, os. pow. nieszawski, gm. Piotrkowo, par. Orle.

Biały Bród, urocz., pow. dubieński, przy Srebrnem, gm. Krupiec, należało do dóbr ks. Lubomirskich. W 1583 r. należało do Krupca Michałowej Żorawnickiej, podkomorzyny łuckiej.

Biały Brzeg, ws włośc. pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra skarb. Bakszty; miała 32 dusz rewiz.

Biały dąb, os., pow. słupecki, gm. Dłusk, par. Pyzdry, ma 2 dm., 13 mk.

Biały dwór 1.), dobra, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Stefanpol. W 1830 r. własność Ada-

ma Szyryna, marszałka dzisieńskiego, dziś Al. Szyryna; 1,668 dzies. ziemi. Ob. t. I, 198. 2.) **B.**, ws włośc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Łyntupy, miała 10 dusz rewiz.

Biały Kamień (ob. t. I, 199), ws, pow. olhopolski, gm. Werbka Czezelnicka, 182 dm., 1,109 mk., cerkiew.

Biały kościół, u Długosza *Alba ecclesia*, ws, pow. olkuski. W połowie XV w. istnieje tu kościół par. murowany, p. w. św. Maryi Magdaleny. Dziedzicem wsi Stanisław Korzekwicki h. Syrokomla. We wsi sołtystwo na 2 łąn. i 2 karczmy (jedna plebana). Dziesięcinę dawano kościołowi WW. Św. w Krakowie. (Dług., L. B., II, 51).

Biały las, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzowo, 13 w. od mta pow. należy do dóbr Truskowszczyzna.

Biały laszek, os., pow. prużański, 4 okr. pol., 78 dzies.

Biały Łuh 1.), ws, pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Ostrów, 15 w. od Sokółki, 94 dzies. 2.) **B.** *Łuh*, urocz., tamże, 19 w. od Sokółki.

Białynice (ob. t. I, 199), mstko i dobra na lew. brzegu Druci, pow. mohylewski, gm. Białynice, 45 w. na płu.-zeld od Mohylewa, 279 dm. drewn. (186 chrześc., 93 żyd.) i 895 mk. (285 praw., 318 kat., 313 żyd.), 3 cerkwie (2 murow.), 3 domy modl. żyd., zarząd okr. pol., urząd gm., szkoła, szpital wiejski, gorzelnia, młyn wodny i krupniarnia. B. znane są od końca XVI w., gdy wwd. wileński, następnie kanclerz w. lit. Lew Sapieha funduje tu w 1623 r. klasztor karmelitów i uposaża. Biskup wileński Eust. Wołłowicz w t. r. oddał karmelitom parafię i Zygmunt III w 1624 r. zatwierdził fundację. W 1624 r. Kazimierz Sapieha ozdobił cudowny obraz Bogarodzicy w kościele klasztornym. W 1637 r. utworzone zostały przy klasztorze studia filozoficzne. Następnie mstko drogą zapisu przeszło do Szemiotów, którzy je sprzedali ks. Ogińskim. Klasztor zniesiony został w 1832 r., kościół pozostał parafialnym do 1876 r., w którym przestał istnieć. W klasztorze dziś jest monaster męzki. Dobra od 1869 r. należą do Miasojedowych i z folw. Berezówka, Michalewo, Zapokule, Rudnia, Trylesin, Kluczki, Poczenok, Aksenkowicze i Osliki mają 22,092 dzies. (2,394 roli, 513 łąk, 14146 lasu). Gmina obejmuje 37 miejscowości, mających 1,013 dm. i 6,304 mk. Włościanie, w liczbie 1,938 dusz, uwłaszczeni na 10,548 dzies. W obrębie gminy znajduje się 17,567 dzies. lasów większej posiadłości.

Białynin 1.), ws, pow. skierniewicki, ma 527 mk., 2,076 morg. obszaru. Ziemowit, książę mazowiecki, potwierdzając r. 1359 nadania i dobra areyb. gnieźn. na Mazowszu, uwolnił B. od ciężarów i jurysdykcji książęcej. (K. W.,

nr. 1404). Dawna posiadłość arcyb. gnieźn. którzy tu zapewne na początku XV w. założyli kościół par. p. w. św. Wawrzyńca. W r. 1521 wznosił nowy kościół z modrzewia zapewne Jan Łaski. Odbudowany w r. 1872. (Łaski, L. B., II, 331). 2.) **B.**, wsł fol., pow. sochaczewski, ma 247 mk., 876 morg. dwor. i 170 włosc.

Białynkowicze, mstko i dobra nad Biesiadzią, pow. klimowicki, gm. Białynkowicze, 47 w. od Klimowicz. Mstko ma 76 dm. drewn. (65 chrześc., 11 żyd.) i 339 mk. (292 prawosł., 47 żydów), cerkiew praw., dom modl. żyd., zarząd gm., szkołę ludową. W opisie gubernii z 1784 r. nazwane miasteczkiem. Obecnie należy do Baranowskich i Szenszynów. Dobra, własność Baranowskich, mają 1,197 dzies. Gmina obejmuje 31 miejscowości, mających 766 dm. Włościanie, w liczbie 1,417 dusz, uwłaszczeni zostali na 8,110 dzies. W gminie znajduje się 6,620 dzies. lasów, większej posiadłości.

Białynszczyzna, wsł, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Subotniki. Miała 20 dusz rewiz.; należała do dóbr Żemłosław.

Białystok, mto pow. gub. grodzieńskiej, ma obecnie 3,839 dm. (520 mur.) i 61,720 mk.

Białowice, *Bielewica*, wsł, pow. czauski, gm. Radomł, 12 dm., 82 mk.

Białżyńce, ob. *Bialożyńce*.

Biamże, jezioro, w pow. święciańskim.

Bibiampol, wsł, pow. sochaczewski, gm. Chodaków, par. Sochaczew, ma 11 os., 82 mk., 329 morg. Wchodziła w skład dóbr Żuków.

Bibianna, kol., pow. turecki, gm. Piętno, par. Grzymiszew, ma 75 dm., 530 mk.

Bibianów, kol., pow. łęczycki, gm. Piaskowice, par. Solca, ma 34 dm., 188 mk.

Bibice, wsł, pow. krakowski, par. Zielonki. Mikołaj z B., burgrabia Kamieńca w dok. z 1348 r. Sołtys, Piotr z B. w dok. z 1380 r. (Kod. Mał., III).

Bibiki 1.) wsł, pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Stara Wieś, 264 dzies. 2.) **B.**, wsł, pow. mozyrski, gm. Michałki, 10 w. od Mozyrza, ma 35 osad.

Bibirwa (ob. t. I, 203), rzka, w gub. kowieńskiej, lewy dopł. Szatłony. Przybiera od lew. brzegu rzki: Tosię, Birzwiatę i Kumiałkę.

Bibirwiote, rzka, lewy dopływ Bibirwy (lew. dopł. Szatłony).

Bibki, wsł, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Wiszniów. Miała 26 dusz rewiz.; należała do dóbr Kozienięta.

Bibki, urocz., pow. winnicki, gm. Pików.

Bibkowiezczyzna, fol. nad rzką Woleczanką, pow. bobrujski, gm. Horbacewicze, 17 w. od Bobrujska; własność Szczygielskich, około 9 wł.

Bicajły al. *Becajły*, wsł, pow. suwalski, gm. Zaboryszki, par. Puńsk, 21 w. od Suwałk, ma

15 dm., 134 mk. W r. 1827 wsł rząd., ma 4 dm., 92 mk.

Bichnieszki, dobra, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Błagowieszczeńsk, 58 w. od Szawel; własność Bichniewiczów, 156 dzies.

Bicienięta, w spisie urząd. *Biceniagi*, wsł, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Krewa. Miała 39 dusz rewiz. Wchodziła w skład sstwa krewskiego.

Biciuny 1.) wsł, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Rymszany, 38 w. od mta pow.

2.) **B.**, wsł, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. i dobra Hanuszyszki. Miała w 1865 r. 47 dusz rewiz.

Bicowce, wsł, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Ostrzyno. Miała 62 dusz rewiz.; należała do dóbr Łyczki.

Bicz, ob. *Bycz*.

Biczajnie, ob. *Bigajle*.

Biczal 1.), *Byczal*, wsł w pobliżu Horynia, pow. rówieński, gm. Derażne (4 w.), st. poczt. i dr. żel. Klewań, 40 w. od Równego, 82 dm., 532 mk. (15 kat., 30 żyd.), cerkiew murow. z 1779 r. kosztem właścicielki wsi Eufrozyny Zbijewskiej. W połowie XVII w. własność ks. Zasławskiego, ma w 1648 r. 39 a w 1651 r. 25 dym. Wchodziła potem w skład ordynacji ostrogskiej, darowana w 1753 r. Lubomirskiemu, następnie Zbijewskich, obecnie własność apanaży. 2.) **B.**, wsł, pow. rówieński, gm. Kustyn, par. praw. Zaborol, 17 w. od Równego, 43 dm., 339 mk., młyn. Własność Włodzimierza Kumanowskiego, z Głunkowem ma 14,441 dzies. (12 272 lasu).

Biczany, wsł, pow. wilkomierski, 5 okr. pol., gm. Onikszty, 43 w. od Wilkomierza.

Bicze, wsł, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Subocz, 79 w. od Wilkomierza.

Biczewicze, wsł nad rz. Słoczwą, gm. Wsielub, 15 w. od Nowogródka, ma 10 osad.

Biczki, os., pow. kolneński, gm. i par. Jedwabno. W r. 1827 był 1 dm., 7 mk.

Biczówka, os. karcz., pow. braclawski, gm. Klebań.

Biczowa al. *Biczowy* (ob. t. I, 203), wsł, pow. lityński, gm. Kaczanówka, 142 dm., 801 mk., cerkiew, szkoła, młyn.

Biczusze, wsł, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Żagory, 35 w. od Szawel.

Biczyce, w dok. *Bicichi*, wsł, pow. nowosądecki. Klasztor miechowski, oddaje r. 1255 wieś tę Bolesławowi ks. krakow. i sandom. w zamian za część wsi Nieszkowy. Kunegunda ks. krakowska nadaje B. wraz z innemi r. 1280 klasztorowi sądeckiemu. (Kod. Mał., I, 121, II, 101, 145). W połowie XV w. wsł ta, własność królewska, dawała dziesięcinę do Przemysłowa. (Dług., II, 150).

Bidzińszczyzna, wsł nad rz. Kamienną, pow. iłżecki, gm. Pętrowice, par. Bałtów, ma 14 dm., 102 mk., 84 morg. włosc.

Bidziny 1.) wś, pow. opatowski. W połowie XV w. istnieje tu już kościół par. p. w. św. Piotra. Łany km. i dwa fol. rycerskie dają dziesięcinę wartości do 20 grzyw. plebanowi. Dziedzicami są Jan i Bernard Bidzińscy h. Janina i Dębno. (Dług., L. B., II, 497). 2.) **B.**, wś, pow. miechowski, gm. i par. Pałecznicza, 20 w. od Miechowa. Ani reg. pob. z XVI w., ani spis z 1827 r. tej wsi nie podaje.

Biebrusy, jezioro, w pow. wileńskim.

Biebrusy 1.) (ob. t. I, 203), dobra, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Małaty; 1865 r. własność Dowgiałów. 2.) **B.**, zaśc., tamże, 6 w. od Małat; miał 7 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Inturki.

Biebrza, rzeka, dopł. Narwi, na obszarze bagien Jatła w pow. augustowski ma wznies. 160 mt. n. p. m., ujęcie Netty 109,9 mt., most pod Ossowcem na drodze żel. z Brześcia do Grąjewa 103,3 mt., ujęcie do Narwi 98,6 mt. Długość od źródeł, w bagnach Jatła, pod fol. Pieratowszczyzna, do Dębowa 69 klm., od Dębowa do ujścia 72,6 klm. Ogólna długość 141,6 klm. Gloger Z. „Nad B.“ (Kron. Rodzinna, nr. 45, r. 1882). Tenże. „Osady przedhistor. na porzezu B.“ (Zbiór wiad. do antr. kraj., t. VI, 1882).

Biechów 1.) wś, pow. opatowski, gm. Boksice, par. Mychów, 18 w. od Opatowa, ma 10 dm., 149 mk., 143 morg. dwor. i 71 włość. W r. 1827 par. Mnichów, ma 9 dm., 47 mk. 2.) **B.**, wś, pow. stopnicki. W r. 1827 było 89 dm., 551 mk. W połowie XV w. istnieje tu kościół par. drewniany p. w. WW. św. Jan z Rytwian woj. krak. posiada dwie części wsi a Mikołaj h. Powała trzecią. Rytwiański ma 20 łąn km., 14 zagrod., 2 młyny, 5 karczemi, folwark. Biechowski Mikołaj 6 łąn., 20 zagr., młyn i dwie karczmy. Łany km., karczmy i zagr. dawały dziesięcinę, wartości do 20 grzyw. kościołowi w Zborowie, folwarki zaś do Biechowa. (Dług., L. B., II, 453).

Biechowo, wś, pow. wrzesiński. Ziemia biechowska wspomniana jest pod r. 1232 (K. W., nr. 137); jako gród B. miało swoich kasztelanów, których cały szereg spotykamy w aktach: Przesław, syn Dyszkona r. 1252 (K. W., nr. 299); Janusz, syn Mikołaja, wojewody kaliskiego, w r. 1255 (ib. nr. 1331); Jan w r. 1273 (ib., nr. 451); Marcussius, syn Lutogniewa, r. 1279 (nr. 488); Świętomir r. 1294 (nr. 714); Mikołaj r. 1324 (nr. 1044); Tomisław r. 1335 (nr. 1154); Wincenty r. 1366 (nr. 1590); Mogek w r. 1382 (nr. 1804), który przystąpił do związku braterskiego, zawiązanego w Wielkopolsce dla obrony króla i kraju od krzyżaków i Brandenburgii. R. 1344 dziedzicem B. był Mikołaj, wdwa pozn., któremu Ludwik Brandenburski r. 1345 obiecał nagrodę za podtrzymanie stosunków przyjacielskich z królem polskim. (K. W., nr. 1140). W r. 1390 Albert, archi-

dyakon pozn. oddał Mikołajowi, plebanowi w B. dziesięcinę z ról dworskich tej wsi, Henrykowi zaś altaryście pozn., takąż dziesięcinę z ról kmiecych. (K. W., nr. 1903). R. 1399 dziedzicem B. był Mathias. (K. W., nr. 2009).

Bieciany, wś włość., pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Dziewieniszki (10 w.). Miała 18 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Remizowo.

Bieciejki, zaśc., pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Horodek.

Bieciszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzowo, 20 w. od mta pow. 2.) **B.**, wś, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Daugieliszki; miała 10 dusz rewiz.

Bieciuny, wś i dobra, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Zabłociszki. Wś miała 72 dusz rewiz.; dobra należały dawniej do Hołowniów, następnie Kwintów.

Bieck, dobra skarbowe, pow. połocki, obejmują 11 wsi i 2 zaśc. i mają 5,908 dzies. Dawniej sstwo w posesyi Przysieckich. Ostatnim sstą był Jerzy Szauman.

Biecz, w dok. z 1243 r. *Beiech*, 1257 *Begech*, 1345 r. *Beycz*, 1306 r. *Begeczensis castelatura*, miasto, pow. gorlicki. Jestto starożytne targowisko i gród kasztelański przy trakcie handlowym, prowadzącym od Węgier i Sącza na Ruś. W dok. z 1243 r. Nicolaus, kasztelan „de Beycz“. W dok. z r. 1257 występuje „Bronisius de Begech“ kasztelan. W akcie z 1280 jest mowa o ziemiach sądeckiej i bieckiej („terrarium de Sandec et de Bech“). (Kod. Mał., II, 70, 108, 149). Aktem z r. 1303 poświadcza w Pradze czeskiej Wacław król Czech i Krakowa zamianę grodu „Beycz“ z przyległościami na posiadłości biskupie w Kamienicy. Biskup krakowski zatrzymuje tylko prawo patronatu nad kościołem św. Wojciecha i drugim filialnym. (Kod. kat. krak., I, 145). Biskup oddał ten zamek z obowiązkiem straży i obrony opatowi tynieckiemu, lecz gdy ten zaniedbywał obowiązków, na skargę Nankiera biskupa, papież Jan XXII poleca rozpatrzyć tę sprawę w r. 1322. Że B. był targowiskiem na trakcie handlowym, o tem świadczą dokumenty. „Viam de Sandecz versus Rusiam per Beycz, Smigrod et Sanok“ powiada przywilej króla Kazimierza z r. 1345 dany mieszczanom sądeckim. W dok. z r. 1369 wspomniany jest „districtus biecen-sis“. Kod. Małop., I, 258, 359). „Prope Byecz in terra cracoviensi“ powiedziano w dok. z 1359 r. i wtedy kasztelanem był Paszko z Pilchowic siedzący tu jeszcze r. 1391. (Kod. W.). R. 1361 Kazimierz W. bawi w B. 26 grudnia i wydaje przywilej na zbudowanie „wazniczy“, postrzygalni, kramów solnych. W r. 1363 potwierdza król miastu prawo niemieckie i powyższe nadanie. Przyczem pozwała zbudować dwa składy na wino, dwa kramy sukienne, daje pastwisko w gaju za lasem zamkowym zw.

„harta“, dwa półłanki na pastwisko (skotnica). W r. 1364 bawi tu król w czerwcu i sierpniu. R. 1365 uwalnia mieszczan od cła w Wojniczu. R. 1367 bawił tu król w lutym. W r. 1368 ustanawia tu król jarmark ośmiodniowy na św. Piotra i Pawła. 1369 bawi tu król w sierpniu. R. 1371 w paźdz. bawi tu Elżbieta królowa. W dok. z 1374 „oppidum Fienstat in districtu Beczensi“. R. 1374 Ludwik, król polski i węgierski, uwalniając szlachtę od wszelkich ciężarów publicznych za dopuszczenie córek jego do następstwa tronu polskiego, przyrzekł jej, iż w żadnym grodzie, a między innemi i w B, nie będzie osadzał na urzędzie kasztelańskim nikogo, prócz krajowców. (K. W., nr. 1709). W dok. z 1383 występuje „Janusius capitaneus Beczensis“. R. 1399 Władysław Jagiełło poddaje mieszkańców podmiejskich prawom i obowiązkom miejskim. (Kod. dypl. pol., III, 361). Wilhelm Siemiński płaci r. 1771 ze ststwa kwarty 7569 zł. 24 gr. Do dziejów B. odnosi się: Ulanowski B. „Najdawniejsza księga sądowa miasta B.“, Kraków, 1896. *Br. Ch.*

Bieczany, ws. włośc., pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Dziewieniszki. Miała 22 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Mieżany.

Biecze 1.) dobra, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Kiemieliszki; 1865 r. własność Przemienieckich. 2.) **B. Karolinowo**, dobra, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Wieprze. 23 w. od Wilkomierza; własność Wieleninych, 721 dz.

Bieczerniki, ws., pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Rogowo, 45 w. od Wilkomierza.

Bieczuny, zaśc., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 89 w. od Poniewieża.

Bieczyłny, urocz., pow. trocki, gm. Żyżmory (3 w.). Znajdują się tu kurhany.

Bieda, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciana, 68 w. od Wilkomierza.

Biedakie 1.) ws., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Tryszki, 54 w. od Szawel. 2.) **B. Daugie**, tamże, 53 w. od Szawel; własność Bilewych, mają 116 dzies.

Biedańcie, ws., pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie (10 w.).

Biedaszków, kol., pow. łęczycki, gm. Piaszkowice, par. Ozorków, ma 8 dm., 42 mk.

Biedeliszki, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Popielany, 87 w. od mta pow.

Biednia, ws., pow. klimowiecki, gm. Nadziejkowice, 36 dm., 265 mk.

Biedniszki, ob. *Biedzinki*.

Biedory, ws., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Giedrojeje (7 w.). Miała 33 dusz rewiz.; należała do dóbr Wielki Dwór.

Biedówka, słobódka nad rz. Jahorlikiem, pow. bałcki, okr. pol. Okna, gm. Czarna, 26 dm.

Biedry 1.) zaśc., pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Poniewież, 22 w. od Poniewieża.

2.) **B.**, tamże, gm. Pniewo; własność Misiewiczów, 20 dzies.

Biedryce, pow. lepelski, ob. *Lipczyki*.

Biedrynas, zaśc., pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Wirbaliszki, 102 w. od Wilkomierza.

Biedryszki 1.) zaśc., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Radziwiliszki, 14 w. od Szawel.

2.) **B.**, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Podbrzeź; należy do dóbr Kowszadol.

Biedrzyca, mstko i dobra, pow. lepelski, par. kat. Paludowice, przy drodze z Dżisny do Orzechowna, ma 176 dusz. cerkiew par. W 1599 r. własność Hrehorego Biedrzyckiego, później Szpakowskich, 1784 r. Floryana Rypińskiego, ssty baldyczewskiego, wreszcie Szystowskich. Dziś przeszła w inne ręce.

Biedrzyce, pow. łomżyński, ob. *Biodry*.

Biedrzychów, ws., pow. opatowski. W połowie XV w. należy do par. w Słupi. Dziedzicem był Jan Zlydzej h. Leliwa. Łany km. dawały dziesięcinę archidyak. zawichoskiemu, zagr., karczmy, dwa fol. kościołowi w Szydłowcu, jedno pole zaś do Świeciechowa. (L. B., I, 197).

Biedrzychowice 1.) ws., pow. pińczowski, 21 w. od Pińczowa. Leżą przy Sanecygniowie. W XV w. było 8 łan. km., 4 zagr., karczma; dawano dziesięcinę wartości do 8 grzyw. kościołowi w Słaboszowie. (Dług., L. B., II, 73).

2.) **B.**, ob. *Badrzychowice*.

Biedugna 1.) zaśc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Międzyrzecz. Miała 13 dusz rewiz. 2.) **B.**, zaśc. włośc., tamże.

Biedugnia, dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 20 w. od Kowna.

Bieduny, chutor, pow. owrucki, gm. Chwośnia W., 30 w. od Owruca, 32 dm., 190 mk.

Biedusze, ws., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Sumiliszki (7 w.); miała 27 dusz.

Biedzie, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Wiżuny, 64 w. od Wilkomierza.

Biedzin, mylnie *Bedyn*, dobra, pow. borysowski, gm. Berezyna, 17 mil od Borysowa; własność Oleckich, ma 94 włók.

Biedzinki al. *Biedniszki*, ws i fol. nad dopł. Łani, pow. słucki, gm. Hrycewice, okr. pol. i par. katol. Kleck, 56 w. od Słucka, ma 22 osad.

Biedzino, ws., pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Mikołajewo. Miała 22 dusz rewiz.; należała do dóbr Dryhucze.

Bieganin, ws., pow. pleszewski, leży pod Raszkowem. W r. 1287 dziedzic Wiesław, syn Gerlacha, zamienił B. na Niałek, włość Wojsława, syna Gosława. R. 1292 B. został zwolniony przez Przemysława II od wszelkich ciężarów i powinności, jakie z prawa polskiego wynikały. (K. W., nr. 685). W r. 13... (?) wskutek podziału posiadłości ojcowskich między braćmi Dyrskiem z Graboszewa, Michałem z Koszanowa i Andrzejem z Czaczu, B. przypadł w dziale temu ostatniemu. (K. W., nr. 2047).

Bieganka, zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Rzesza (11 w.). Należał do dóbr skarb. Gienejczyski.

Bieganów 1.) wś, pow. błoński, gm. Żyrardów, par. Wiskitki. W r. 1870 było 477 mk., 749 morg. 2.) **B.**, w dok. *Benganovo*, wś, pow. włoszczowski. W dok. z 1198 podany w liczbie włości klasztoru miechowskiego. Nadał wieś niejaki Cagnimirus. (Kod. W., nr. 34 i 2020 tudzież 1398, 1409, 1486, 1495 i 1583). Jarosław, dziedzic B. obecny przy erekcji kościoła w Gawłuszowicach r. 1215. (Dług., L. B., II, 397). Tomisław, syn Wojśława, dziedzic B. sprzedaje r. 1358 wieś Kompasow (Kompaszewo) pod Kurzelowem za 80 grzyw. Mikołajowi z Bogoryi. Inni współdziedzice B. znani są z dok. z r. 1359 i 1362. W XV w. siedzą tu Prawdzice. Łany km. i karczmy dają dziesięcinę (do 10 grzyw.) prepozyturze krakow. Fol. rycerski (do 4 grzyw.) plebanowi w Dzierzkowie. (Dług., L. B., I, 18 i II, 99).

Bieganowo, w dok. *Begano* i *Beganowo*, wś, pow. wrzesiński. W dok. z 1246 i 1249 śród włości należących do uposażenia klasztoru w Strzelnie. (Ulanow. Dok., 125, 11, 12). R. 1288, dziedzicami B. byli: Jaśko i Jarosław, synowie Wincentego. (K. W., nr. 622). Znani są też w dok. inni dziedzice. (K. W., nr. 1363, 1415, 1490, 1519, 1753, 1850, 1954).

Biegień (*Bieheń*) 1.) wś i chutor, pow. wołkowyski, 4 okr. pol., gm. Wilezuki, 22 w. od Wołkowyska, 248 dzies. 2.) **B.**, dobra, tamże, 16 w. od Wołkowyska, w części Zenowiczów z urocz. Dołgie al. Hołowo 388 dzies., w części Chodakowskich 215 dzies.

Biegieńszki, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 86 w. od mta pow.

Bieglów, wś, pow. pińczowski. W XV w. dziedzicem Sudolski h. Habdank. Trzy łany km. i karczma dają dziesięcinę pleb. w Stradowie, dwa prepozyturze wiślickiej, dwa inne pola dają pleb. w Dzierżazni. (Dług., L. B., I, 408, II, 417).

Biegonice, w dok. *Beganićy*, wś, pow. sądecki. Nadane klasztorowi w Sączu przez ks. Kunegundę w r. 1280. Weześnie, bo przed r. 1293 już otrzymały prawo niemieckie. (Kod. Mał., II, 145, 154, 187). Urządzenia tej wsi dawano za wzór innym posiadłościom klasztoru.

Biegusy, wś, pow. drysieński, par. Rosica.

Bieguski, dobra, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uszpol, 84 w. od Wilkomierza.

Bieheń, ob. *Beheń* i *Biegienie*.

Biehlisz, wś, pow. miński, okr. pol., par. katol. i st. poczt. Kojdanów (3 w.), 43 w. od Mińska.

Biehun al. *Bihun*, wś u źródeł Biehunki, dopł. Uboreci, pow. owrucki, gm. i par. praw. Sławeczna (6 w.), 36 w. od Owruca, 208 dm.,

1,410 mk. W 1581 r. należy do dóbr kapituły wileńskiej. Obecnie własność Władysława Załęskiego, ma ze wsią Horodec 17,270 dzies. (5,000 dzies. lasu). W 1848 r. należała do Czerniachowskich).

Biejany, wś i dobra, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Skrobatyski, 53 w. od Poniewieża; własność Giedrojciów, 222 dzies.

Biejcie, ob. *Bieście*.

Biejgi, wś włość, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Grauzyski (10 w.). Miała 12 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Dankszyski.

Biegieryszki, w spisie z 1886 r. *Bienieryszki*, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Taurogi, 67 w. od Rossień.

Biejwany (ob. t. I, 207), wś, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany. Miała 26 dusz rewiz.; należała do dóbr Dejnowo.

Biejki, *Biejki*, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Jody (5 w.), par. kat. Ikażń. Miała 50 dusz rewiz.; należała do dóbr Paulinowo.

Biejków, pierwotnie *Bików*, 1576 *Biejkowo major*, wś, pow. grójecki, gm. Promna. W r. 1870 B. proskowski miał 135 mk., 410 morg. dwor. i 169 włość, B. sadowski 193 mk., 201 morg. dwor. i 282 włość. Biejkowska wola 250 mk., 746 morg. dwor., 151 włość. W r. 1576 mają tu Biejkowscy dwa działki, każdy po 2½ łan. km. i pięć działów drobnoszlacheckich bez kmieci (3½ łan.). Wola biejkowska płaci od 3 łan. km.

Biejmanie al. *Biejmajnie*, okolica, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Krakinowo, 31 w. od Poniewieża; własność Paszkiewiczów, 132 dzies.

Biejniuny (ob. t. I, 207), pow. oszmiański, mylnie, za: *Bieniuny*.

Biejnoryszki, wś, pow. rossieński, gm. Szweksznie, 126 w. od Rossień.

Biejuty, pow. rossieński, ob. *Bijety*.

Biejżany (ob. t. I, 207), wś, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Wysoki Dwór. Miała 73 dusz.

Biekiany 1.), pow. nowoaleksandrowski, ob. *Bikiany*. 2.) **B.**, wś włość, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Sołeczni. Miała 39 dusz rewiz.

Bieksze, wś, pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Olkieniki. Miała 42 dusz rewiz.

Bieksztany, wś włość, pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żośle (10 w.). Miała 43 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Poporeie.

Biel 1.) wś i fol. nad rzeką Bielanką, pow. czerykowski, gm. Malatycze. Wś ma 32 dm., 211 mk., cerkiew; fol. należy do dóbr Horbatka (Przesmyckich). 2.) **B.**, wś, pow. horecki, gm. Nicyporowicze (5 w.); 57 dm., 245 mk. 3.) **B.**, wś, pow. mścisławski, gm. Szamowo, 41 dm., 241 mk. 4.) **B.**, wś i dobra, pow. orszański, gm. Łożno. Wś ma 9 dm., 77 mk., cerkiew; dobra, od 1877 własność Kliszewskich, 503 dz.

Biała, wś i fol., pow. słupecki, gm. Wileża

góra, par. Ostrowąż. Wś ma 8 dm., 52 mk.; fol. 2 dm., 76 mk.

Bielaje, wś, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Zales (12 w.). Miała 66 dusz rewiz.; należała do dóbr Czeronka.

Bielajew, zaśc., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Stumbryszki, 34 w. od Poniewieża.

Bielajewa, wś przy ujściu rzki Płotki do Dźwiny, pow. wieliski.

Bielajewo, wś nad rzką t. n., pow. wieliski, gm. Budnica.

Bielajówka, *Bielawka*, wś, pow. rohaczewski, gm. Pokot (13 w.), 65 dm., 160 mk.

Bielaki 1.) *bliższe i dalsze*, dwie wsi, pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Rohotna, 34 w. od Słonima, mają 417 dzies. 2.) **B.** (ob. t. I, 207), wś, pow. borysowski, gm. Dokszyce, 121 w. od Borysowa. 3.) **B.**, wś, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. Wołożyn. Miała 29 dusz rewiz.; należała do fol. Stajki hr. Tyszkiewiczów.

Bielakowo małe, dwa fol., pow. miński, gm. Stare-Sioło, 30 w. od Mińska; własność Bykowskich (2 $\frac{1}{2}$ wł.), Ejsmontów (1 $\frac{1}{2}$ wł.), Pietraszewskich (1 $\frac{1}{2}$ wł.).

Bielakowszczyzna, wś, pow. grodzieński, 4 okr. pol., gm. Skidel, 34 w. od Grodna, 607 dz.

Bielance, wś, pow. kalwaryjski, gm. i par. Urdomin, 21 w. od Kalwaryi, ma 32 dm., 215 mk. W r. 1827 było 15 dm., 147 mk.; wieś pryw.

Bielaniszki 1.) wś, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Grauzyszki (9 w.). Należała do dóbr Bołtup. 2.) **B.**, wś, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Łyntupy (10 w.); miała 11 dusz rewiz., należała do dóbr Podjelniaki.

Bielanki, wś i *B. Nowiny*, os., pow. brzeziński, gm. Mroga dolna, par. Kołacinek. Wś ma 10 dm., 91 mk., 171 morg.; os. 2 dm., 6 mk., 124 morg. W 1829 r. 13 dm., 89 mk., par. Skoszewy.

Bielanowszczyzna, os., pow. bielski gub. grodz., gm. Rajsk, własność Dąbrowskich, 100 dz.

Bieląskie, wś, pow. wieliski, gm. Czeple. Pod wsią, na wzgórku horodyszcze.

Bieląszczyzna, ferma, pow. proskurowski, własność hr. Ignatiewych, ma 153 dzies.

Bielany 1.) wś, pow. błoński, gm. Piekary, par. Osuchów, ma 18 mk., 32 morg. 2.) **B.**, os., pow. grójecki, gm. i par. Błędów, ma 18 mk., 6 morg. 3.) **B.**, os., pow. wieluński, stanowi część wsi Czernice. 4.) **B.**, fol., pow. wieluński, gm. i par. Siemkowie. 5.) **B.**, kol., pow. radomski, gm. i par. Radom, ma 4 dm., 110 mk., 8 morg.

Bielany 1.) urocz., pow. prużański, 4 okr. pol., gm. Suchopol, należy do dóbr Andryjanki. 2.) **B.**, chutor, pow. słonimski, 2 okr. pol., gm. maryńska, 25 w. od Słonima, własność Kirynów, 93 dzies. 3.) **B.** (ob. t. I, 209), wś, pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Hrebenie, 29 w. od

Sokółki, 717 dzies. 4.) **B.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Braślów, 70 w. od mta pow. 5.) **B.**, zaśc., pow. borysowski, okr. pol., par. katol. i gm. Łohojsk, 61 w. od Borysowa. 6.) **B.**, wś, pow. miński, gm. Ostrożyce, 21 w. od Mińska. 7.) **B.**, fol., pow. nowogródzki, gm. Cyryn, 28 w. od Nowogródka, własność Danejków, około 14 wł. 8.) **B.**, fol. poradziwiłowski, pow. słucki, gm. i par. katol. Słuck (1 w.). 9.) **B.**, wś, pow. sieński, gm. Czereja, 14 dm., 94 mk. 10.) **B.** (ob. t. I, 209), dobra, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Mikołajewo, własność niegdyś Antoniego Zaniewskiego, dalej córki jego Osiecimskiej, dziś przeszły w obce ręce. Mają 1,599 dzies. ziemi. 11.) **B.**, wś włośc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Daugieliszki (8 w.); miała 13 dusz rewiz. 12.) **B.**, dobra, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Zabłociszki; 1865 r. własność Danilewiczów. 13.) **B.**, wś, pow. drysieński, par. Oświej.

Bielany 1.) fol., pow. uszycki, gm. Łysica (7 w.), par. Żwańczyk (4 w.), st. poczt. Duna-jowce (19 w.), ma 3 dm. Należy do klucza żwańczykowskiego Macieja Chelmińskiego. 2.) **B. Kotiuzzańskie** (ob. t. I, 209), wś nad Karajcem, pow. mohylowski, gm. Kotiuzany, 66 dm., 478 mk., cerkiew, młyn.

Bielany 1.) wś pod Krakowem. Bielany z karczma, łąkami, lasem i Wisłą wymienione są wśród posiadłości klasztoru zwierzynieckiego w dok. z r. 1254. (Kod. kat. krak., I, 53). 2.) **B.**, wś, pow. bialski (Galicya). W połowie XV w. istnieje tu kaplica pod zarządem plebana w Kątach. Wieś królewska. (Dług., II, 225).

Bielatowszczyzna, ob. *Bernatowszczyzna*.

Bielatycze, wś nad Horyniem, pow. rówieński, gm. Lubikowicze, par. praw. Kurasz (5 w.), 120 w. od Równego, 129 dm., 666 mk., młyn wodny.

Bielawa, wś, pow. warszawski, gm. Jezior-na, par. Powsin. W r. 1870 było 658 mk., 983 morg. dwor. i 737 włośc. W r. 1827 było 62 dm., 481 mk. W reg. pob. z 1580 wś „Bielawo“ w par. Solec (warszawski) miała w dwu działach 8 łąn. km. Siedzieli tu Bielawscy.

Bielawicki Dwór, zaśc., pow. słonimski, 1 okr. pol., gm. Kossów, 49 w. od Słonima.

Bielawicze 1.) wś i fol., pow. słonimski, 1 okr. pol., gm. Kossów, 48 w. od Słonima. Wś ma 42 dm., 664 mk., cerkiew, szkołę, 823 dzies. włośc., 124 dzies. cerk.; fol. należy do dóbr Kossów (Pusłowskich). Pod wsią wśród lasu 4 nasypy ziemne. 2.) **B.**, dobra i os., pow. wołkowyski, 5 okr. pol., gm. Pieski, 23 w. od Wołkowyska, własność Ciechanowieckich, z fol. Anetpol, Berezinka i Krynica 2,280 dzies. dwor. i 40 dzies. cerk.

Bielawin 1.) zaśc., pow. borysowski, gm. Kiszczyna-Słoboda, 26 w. od Borysowa. 2.) **B.**,

wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. i dobra Miałdziej.

Bielawka, ob. *Bielajówka*.

Bielawki 1.) wś i fol., pow. rypiński, gm. Starorypin, par. Rypin (1 w.), ma 6 dm., 62 mk., 194 morg. 2.) **B.**, os., pow. rypiński, gm. Osiek, par. Radziki, ma 1 dm., 3 mk.

Bielawska wieś, wś, pow. łowicki, gm. i par. Bielawy, ma 126 mk., 358 morg. W r. 1576 w dziale Adama Walewskiego kaszt. elbląskiego (nabyty od Jana Bielawskiego), płacono od 1½ łan. km., 2 młyn. o 3 kołach, 4 osad. Z młyna „Leśny“, nabytego od St. Tarnowskiego od 2 kół. W dziale Sokołowskich było 3½ łan., dwa młyny o 4 kołach, folusz, 18 osadn.

Bielawszczyzna 1.) dobra, pow. wołkowyski, 1 okr. pol., gm. Izabelin, 15 w. od Wołkowyska, własność Grzymajłów, 110 dzies. 2.) **B.**, dobra, pow. mohylewski; dziedzictwo Onoszków, 161 dzies.

Bielawy 1.) os., pow. łowicki. Wspomina-
ne w dok. z 1381 r. (Kod. W., nr. 1786 i 1820). Kościół par. p. w. Narodzenia N. P. M. istniał już w pierwszej połowie XIV w. We wsi siedzieli zdawna Bielawscy h. Zaremba, fundatorowie kościoła. Od nich przeszły B. w XVI w. do Tarnowskich. Wojciech Jastrzębiec, areyb. gnieźn. na prośbę Wojciecha Bielawskiego, kanon. gnieźn. erygował przed r. 1430 kolegium mansjonarzy przy tutejszym kościele i uposażył je dziesięcinami. W r. 1460 Maciej z B., kaszt. łęczycki funduje altaryę, zatwierdzoną przez areyb. Jana ze Sprowy. (Łaski, L. B., II, 426 i przyp.). W r. 1486 Derśław z B. jest podkomorzym łęczyckim i starostą sieradzkim. (Kapica, Herbarz, 10). R. 1576 B. miasteczko w pow. orłowskim płaci szosu 24 grzyw. (podwójny), od 7 kom. po 7 gr., o 4 5 karczmem po 12 gr., od 3 bań gorzał. po 21 gr., od 26½ łan. miej. po 20 gr. Ogółem f., 62 gr. 3. Por. *Bielawska wieś*. 2.) **B.**, osd pow. gostyński, gm. Rataje, par. Gostynin, ma 114 mk., 267 morg. 3.) **B.**, kol., pow. kutnowski, gm. Sójki, par. Strzelce, ma 68 mk., 103 morg. 4.) **B.**, kol., część wsi Świątkowice, w pow. wieluńskim. 5.) **B.**, os. karcz., pow. kolski, gm. Krzykosy, par. Borysławice. 6.) **B.**, os. leś., pow. noworadomski, gm. i par. Radomsk, ma 1 dm., 2 mk., 490 morg. dwor. 7.) **B.**, fol., pow. opoczyński, gm. i par. Stuzianna. Fol. ma 1 dm., 20 mk. i 2,576 morg. obszaru, głównie lasów wchodzących w skład dóbr księstwa łowickiego.

Bielawy 1.) wś, pow. wrzesiński, wchodzi w skład gm. Skarboszewo (ob.). R. 1256 Przemysław, ks. wielk. oddał tę wieś drogą zamiany zakonowi Krzyżaków. (K. W., nr. 344). 2.) **B.**, wś, pow. szamotulski, nadane r. 1298 Wincemu, kaszt. wieluńskiemu przez Władysława

króla. (K. W., nr. 786). 3.) **B.**, wś, pow. wągrowiecki (żniński), pod Żernikami, wspomina-
ne w dok. z r. 1388. (K. W., nr. 1877 i 1358).

Bielazy, wś, pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Jewie (5 w.); miała 4 dusz rewiz.; należy do dóbr Strawienniki.

Bielbieki, wś, pow. wieliski, gm. Krest.

Bielcza, dobra nad rz. Berezyną, pow. bobrujski, gm. Stepy, 60 w. od Bobrujska, własność Pruszanowskich. Mają około 310 włók, przeważnie w puszczech. Łąk wiele.

Bielczanka al. *Wieniawka*. Jestto właściwie ramie źródłowe Radomki, wypływające około wsi Huta i Zapniów w pow. opoczyńskim, z tak zw. Kalennego smugu leżącego na płd.-zach. stoku wyniosłości tak zw. Czarne lasu. Płynie przez Ruski Bród, Janów, Przysuchę, Skrzynno, Sokolniki, Kochanów, Wieniawę i pod Kłodnem uchodzi do Radomki z lew. brzegu ubiegłszy 34 klm. Tworzy liczne stawy. Nosi też nazwę Radomki.

Bielczaki al. *Bilczaki* (ob. t. I, 210), wś nad Stuczą, pow. rówieński, gm. Sieliszcz, par. praw. Mareuin (2 w.), 72 w. od Równego, 46 dm., 413 mk., smolarnia. W 1577 r. ks. Korceki wnosi ztąd od 5 dym., 4 ogr. Później własność Załęskich.

Bielczyca, rzka, w pow. plockim, lewy dopł. Dźwiny, wypływa z jez. Beckiego, płynie ku płn. i ubiegłszy 6 w. ma ujście pod monastylem Borysoglebskim w pobliżu Połocka.

Bielczyce 1.), w dok. *Bilczyce*, wś, pow. prużański, 1 okr. pol., gm. Rudniki, 11 w. od Prużany, 336 dzies. R. 1563 w ekonomii kobyńskiej zaścianek wsi Jakowczycze, należącej do włości dworu wieżeckiego, leżał nad rzeką Polachwą. 2.) **B.**, fol., pow. nowogrodzki, gm. Poczepowo, 25 w. od Nowogrodka, przeszło 4 włók, własność Bochwiców.

Bielczyn, wś, pow. ostrogski, gm. Płużne, st. poczt. Zasław (5 w.), st. dr. żel. Krzywin (24 w.), 23 w. od Ostroga, 145 dm., 703 mk. Poprzednio ze wsiami: Kaletynce i Wójtowce miała 104 dm., 835 mk. praw., 180 kat. i 13 żyd. Cerkiew drewn. z 1741 r., szkółka cerk. Własność Gorłowych. W połowie XVII w. należy do Anny Alojzy Chodkiewiczowej, ma 1648 r. 52, 1651 r. 17 dym. Następnie ks. Jabłonowski; przeszła w obce ręce

Bielczynka, ob. *Bilczynka*.

Bieldziugi 1.) wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Jody (10 w.), par. Ikaźn. Miała 9 dusz rewiz., w części należącej do dworu Milki (Trojanowskich) i 19 dusz w części Kopańskich. 2.) **B.**, *Bieldziugi* al. *Bildziuki*, wś i dwór, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Pohost Nowy (5 w.). Wieś miała 20 dusz rewiz.; dwór należał 1865 r. do Reszków, dziś do żydów.

Biędzyki, ws, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Przebrodź; należała do dóbr skarb. Hustaty.

Biele 1.) os., pow. wrocławski, gm. i par. Chodecz, ma 17 mk. 2.) **B.**, fol., pow. grójceński, gm. i par. Jazgarzew, ma 25 mk., 77 morg. 3.) **B.**, ws, pow. rypiński, gm. Szczutowo, par. Gujsk, ma 2 dm., 24 mk., 121 morg.

Biele 1.) ws, pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Zawyki, 16 w. od Białegostoku, 497 dzies. 2.) **B.**, ws włośc., pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Dziewieniszki (12 w.). Miała 48 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Remizowo.

Bieleck, *Bieleckie* (ob. t. I, 211, *Bielecko*), ws nad rzeką Derewiezką, pow. nowogrodwołyński, gm. Kustowce (4 w.), st. poczt. St. Konstantynów (20 w.), st. dr. żel. Połonne (30 w.), 90 w. od Nowogrodwołyńska, 180 dm., 1,128 mk., cerkiew drewn. 1790 r., szkoła cerk. (od 1868 r.). W 1583 r. należy do włości połońskiej ks. Ostrogskich, spustoszone przez tatarów. W połowie XVII w. własność Anny Alojzy Chodkiewiczowej, ma 1650 r. 51 dym. a 1651 r. 28 dym. Obecnie należą do Maryi Ostaszewskiej i Józefa Żurakowskiego. Mają 980 dzies.

Bieleckie 1.) (ob. t. I, 226, *Bieleckie*), ws, pow. latyczowski. Nadane z całym sstwem latyczowskim Markowowi (1,042 dzies.). 2.) **B.**, ob. *Bieleck*.

Bieleckie młyny, os., pow. kielecki, gm. Morawica, par. Brzeziny, 11 w. od Kiele. W 1827 r. 6 dm., 40 mk.

Bielek, fol., pow. rawski, gm. Góra, ma 1 dm., 15 mk., 452 morg.

Bieleniewo, ws, pow. sieński, gm. Kakowczyn, 26 dm., 75 mk.

Bielewica, ob. *Białowice*.

Bielewicze, ob. *Białowice*.

Bielewicze 1.) ws nad rzeką Turoszą, pow. białostocki, okr. pol., gm. Gródek, 40 w. od Białegostoku, 462 dzies. Podług reg. pomiarowego włók Brańska i Suraza z 1560 r. należy do wójtostwa zawojkowskiego, ma 20 włók gruntu średniego, w tem: służbowych 2 włoki, na koleśnictwo 1 wł. Z pozostałych 17 wł. na osadzie, powinni płacić z każdej włoki: czynszu 12 gr., osady 30 gr., za 2 beczki owsa 10 gr., za odwóz 10 gr., za gwałty, żyta 1 beczkę al. 10 gr., za wóz siana 3 gr., za odwóz 2 gr., za gęsi, kury, jajca $3\frac{1}{2}$ gr., za stację $2\frac{1}{2}$ gr., za tłoki 12 gr., za niewody 2 gr., czyni z każdej włoki po 97 gr., czyni 27 kóp 29 gr. Wogóle dochód ze wsi czyni 28 kóp. 60 gr., 72 den. 2.) **B.** al. *Bielawicze*, ws nad rzeką Wieczerynką, dopł. Brusiaty, pow. borysowski, gm. Dymitrowicze, 72 w. od Ihumenia, ma 39 osad. 3.) **B.**, ws poradziwiłowska i dobra, pow. słucki, gm. Czaplice, 20 w. od Słucka. Ws ma 47 osad, cerkiew. Dobra, dziedzictwo Domańskich, około 60 włók. 4.) **B.** al. *Ostry*, dobra, pow. by-

chowski, własność Bobylewych, 1,268 dzies.

5.) **B.** *Male*, ws nad rzeką Pieczerynką, pow. bychowski, gm. Horodyszcze (12 w.), 29 dm., 230 mk., cerkiew, szkoła. 6.) **B.** *Wielkie*, ws, tamże, 68 dm., 466 mk. 7.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Bohiń (5 w.), par. kat. Ikaż, miała 29 dusz rewiz. 8.) **B.**, ws, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Lida (8 w.). Miała 5 dusz rewiz.; należała do dóbr Krupa. 9.) **B.**, ws, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Żyrmuny. Miała 28 dusz rewiz.; należała do dóbr Rekście. 10.) **B.**, ws, tamże, 5 w. od Żyrmun, miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr Rekście. 11.) **B.** (ob. t. I, 211), ws włośc., pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Smorgonie (6 w.). Miała 58 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Łotygoł.

Bielewizna, os. młyn. nad rzeką Trzebyczką, pow. będziański, gm. i par. Wojkowice kościelne, ma 2 dm., 16 mk., 26 morg. dwor.

Bielewo 1.) ws, pow. brzeski gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Kamieniec Litewski, 39 w. od Brześcia, 589 dzies. 2.) **B.**, ws, pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Indura, 27 w. od Grodna, 205 dzies. 3.) **B.**, *Bielew* (ob. t. I, 211), ws, pow. mozyrski, w pobliżu linii dr. żel. Pińsko-rzeczyckiej, gm. Żytkowicze, 148 w. od Mozyrza, ma 54 osad. Skanalizowana ku Prypeci; obfituje w łąki. 4.) **B.**, dobra, pow. orszański, dziedzictwo Sipajło-Rudnickich, którzy mają w 2 działach 436 dzies. 5.) **B.**, fol., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Leonpol (9 w.), par. Druja. Miał 26 dusz rewiz.; należał do dóbr Bohdanowo. 6.) **B.**, ws i dobra, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Horodek (2 w.). Ws miała 34 dusz rewiz.; dobra należały do Odyńców.

Bielica 1.) os. karcz., pow. gostyński, gm. Rataje, par. Gostynin, ma 42 mk. 2.) **B.**, ws nad jez. Sumin, pow. lipnowski, gm. Kikoł, par. Wola, 10 w. od Lipna, ma 5 dm., 26 mk., 130 morg.

Bielica 1.) fol. przy ujściu rzeki Bielicy, pow. bobrujski, okr. pol. i gm. Parycze, 34 w. od Bobrujska. Właściciel obecny Braze, ma 41 włók. 2.) **B.**, ws i zaśc. nad rz. Uszą, pow. ihumeński, okr. pol. i par. katol. Berezyna, gm. Bieliczany, 50 w. od Ihumenia. Ws ma 4 osad; w zaśc. siedzi kilku drobnych właścicieli. 3.) **B.** (ob. t. I, 212), przedmieście mta Homla (2 w.), oddzielone od niego rz. Sożem, przez którą przechodzi most na trakcie kijowskim, ma 305 dm. (3 mur.), z których 207 chrześcian, 98 żyd. i 1,646 mk. (599 prawosł., 15 katol., 536 rozkol. i 496 żyd.), 2 cerkwie drewniane, 2 domy modl. żyd., zarząd okr. pol., szkołę, olejarnię, krupiarnię, młyn, fabryka zapalek, 4 wiatraki. W pobliżu B. znajduje się bardzo rybne jezioro Szatyr. B. wchodziła w skład sstwa homelskiego, 1777 r. otrzymała prawa miejskie i została centrem powiatu. Marszałkami szlachty pow. bieleckiego byli: Feliks Faszcz (1782—

90), Jan Chalecki (1798—1800), Szymon Miłszewski (1805), Cyprian Chalecki (1807), Alojzy Sianożęcki (1809 — 1811), Karol Węgierski (1812), Piotr Saburów (1817 — 20), Nikodem Sołtan (1822). 4.) **B.**, ws i dobra nad rz. Wołczasą i Małanówką, pow. czerykowski, gm. Bielica. Ws ma 40 dm., 237 mk., zarząd gminy, szkołę, kościół katol. filialny par. Worodźków. Dobra, dziedzictwo Daszkiewiczów, wraz z Smykówką mają 2,342 dzies., młyn wodny i folusz. Gmina obejmuje 51 miejscowości, mających 1,124 dm., 3,650 mk. Włościanie w liczbie 1,654 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 7,910 dzies. W gminie znajduje się 9,255 dzies. lasów, należących do większej posiadłości i 1,047 do włościan. 5.) **B. Stara**, ws i dobra, pow. homelski, gm. Telesze (10 w.). Ws ma 150 dm., 666 mk., cerkiew, szkoła. Dobra, dziedzictwo Pereświat Sołtanów, 755 dzies., gorzelnia, młyn deptak, 2 wiatraki, olejarnia. 6.) **B.**, dobra, pow. mścisławski, dziedzictwo Horbackich, 175 dzies. 7.) **B.**, os., pow. sieński, gm. Ulanowicze, 2 młyny wodne, wiatraki. 8.) **B. Nowe**, ws, tamże, 22 dm., 187 mk., cerkiew, szkoła. 9.) **B. Stara**, ws i fol., pow. sieński, gm. Ulanowicze. Ws ma 35 dm., 225 mk.; fol. 4 dm., 22 mk.; należy do dóbr Szyjka. 10.) **B.** (ob. t. I, 211), mstko i dobra nad Niemnem, przy ujściu Mołeczadki i Niemenka, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Bielica, 28 w. od Lidy, 116 w. od Wilna. Mstko miało 877 mk. W 1865 r. było 308 dusz rewiz. Dobra należały do ks. Wittgensteina. Przystań i przewód przez Niemen. Cerkiew paraf. drewn. przerobiona w 1838 r. z kościoła. Parafia praw. ma 2,012 dusz. W miejscu kaplica katol. par. Jelna. Zygmunt August, po ślubie z Barbarą, darował B. Mikołajowi Radziwiłłowi Rudemu. Radziwiłłowie zbudowali tu i uposażyli zbór kalwiński. W XVII w. odbywały się tu często synody kalwinów. Zbór dochował się do dziś. Kaznodziejami przy zborze byli, między innymi: Grzegorz z Żarnowca, Jan Krasiński, Gedeon i Jakób Reczyńscy. W końcu tego wieku Jan Sapieha, wvda wileński, osadził w B. dominikanów. Gmina B. dzieli się na 6 okr. wiejskich, obejmuje 29 miejscowości, mających 675 dm., 6,218 mk. włościan (2,524 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 9,650 dzies. Nadto w obrębie gminy jest 11,383 dzies. (2,642 roli) większej posiadłości. Cała gmina ma 21,213 dzies. (9,161 roli) i 7,261 mk.

Bielice 1.) fol., pow. sochaczewski, gm. Koźłów biskupi, par. Sochaczew, ma 179 mk., 634 morg. W r. 1827 było 8 dm., 54 mk. 2.) **B.**, fol. i kol., pow. łęczycki, gm. i par. Piątek, ma 4 dm., 82 mk. 3.) **B.**, ws i fol., pow. kutnowski, gm. i par. Krośniewice, ma 165 mk., 365 morg. dwor., 10 włośc. W r. 1827 miała 6 dm., 70 mk. W XVI w. siedzi tu częściowa szlach-

ta na działkach od $\frac{1}{8}$ łana począwszy. Odróżniano części: B. Stare, Wiechowe, Wociechowe, Frankowe, Pencipiwowe, Rajskie. Ogółem było 33 działków i około 15 łanów. Na jednym działku siedziało po kilku braci. (Paw., Wielk., II, 134, 135).

Bielicha, ws, pow. radomski, gm. Zakrzew, par. Cerekiew, ma 9 dm., 110 mk., 160 morg. dwor. i 8 włośc.

Bielicka-Rudnia, zaśc., pow. bobrujski, okr. pol. i gm. Parycze, 44 w. od Bobrujska.

Bieliczany, ws, pow. augustowski, gm. Bala wielka, par. Hoża Sylwanowce, 63 w. od Augustowa, ma 24 dm., 148 mk. W r. 1827 było 14 dm., 60 mk.

Bieliczany, okolica szlach., pow. ihumeński, gm. Bieliczany. Mają tu: Samotyjowie 13 wł., Taturowie 4 wł., Tadzikowie 5 wł., Ówirkowie 3 włoki.

Bielicze, ws i fol., pow. słucki, gm. Carowce, 12 w. od Słucka. Ws ma 67 osad; fol., własność Iskryckiego, 38 włók. Ob. t. I, 212).

Bielicze (ob. t. I, 212) al. *Bilicze*, ws nad rzeką Borszczahówką, przy szosie kijowsko-żytomierskiej, pow. kijowski, gm. Biłhorodka, 12 w. od Kijowa, ma 93 dm., 1,022 mk., 834 dzies., cerkiew drewn. z 1797 r., szkoła cerk., 2 wiatraki. Ws oddziela od szosy lasów zw. Światoszyn, z trzech stron otacza las rządowy.

Bieliczyn (ob. t. I, 227, *Biliczyn*), ws u źródła Ladawy, pow. mohylowski, gm. Tereszk, st. poczt. Jołtuszków, 91 dm., 722 mk., cerkiew. W 1661 r., z wyjątkiem słobodzian, płaci od 1 dym. Obecnie własność Władysława i Maryi Wężyk Rudzkich, ma 1178 dzies. (483 lasu).

Bielijówka (ob. t. I, 212), właściwie *Bilejówka*, ws, pow. skwirski, gm. Antonów, st. poczt. Wołodarka (12 w.), 18 w. od Skwiry, 133 dm., 1,431 mk., cerkiew drewn. z 1770 r., szkoła cerk. Ws miała 1560 dzies. (nie zaś 8,560 dzies). Do ostatnich czasów była w posiadaniu Berezowskich. Po śmierci Aleksandra Berezowskiego, który przeniósł się tu z Podola, B. przeszła na syna jego Ignacego, sędziego czerkaskiego. Ign. Berezowski zapisał majątek ten dożywotnio żonie Ludwice z Bohdanowiczów. B., mająca 780 dzies., przeszła r. 1892 na synów zmarłej, którzy sprzedali majątek w 1894 r. dr. Kiedrynowskiemu.

Bieliki 1.) ws nad rzeką Turą, dopł. Niemna, pow. słucki, gm. Teladowicze, 59 w. od Słucka, ma 10 osad. 2.) **B.**, pow. orszański, ob. *Babki*. 3.) **B.**, dobra, pow. sieński, własność Korsaków, 475 dzies.

Bieliki (ob. t. I, 212), mstko nad Worskłą, pow. kobelański gub. połtawskiej, 12 w. od Kobelak, 426 dm., 3,450 mk., 4 cerkwie, dom modl. żyd., szpital, 2 młyny, 24 wiatraki,

4 jarmarki. W 1636 r. należy do sstwa czerkaskiego.

Bielikiemie, ob. *Bolekiemie*.

Bielikowa, wś na pr. brz. Dżwiny, pow. wieliski, przy ujściu rzki Wołynki.

Bielikowce, *Bilikowce* (ob. t. I, 227), wś, pow. lityński, gm. Meżyrów, 60 dm., 416 mk., cerkiew, szkoła. W reg. pobor. pow. zinkowickiego z 1530 i 1542 r. płaci od 3 pługów; 1565 należy do stwa barskiego, było 7 osiadłych. Czyniła 111 złp. 25 gr. i 1 $\frac{1}{2}$ den. Był staw zw. Bilikowskim al. Botwinowskim, na nim młyn. Wierzejski wnosi od 2 pługów; młyn spalony przez tatarów. W 1668 r. spustoszona. Obecnie własność ks. Meszczerskiego, ma 1,174 dzies. (672 lasu).

Bielimowo al. *Felisberg*, dobra, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Tyrkszle, 55 w. od Telsz, własność Bilima-Posternakowych, 359 dz.

Bielin, kol., pow. chełmski, gm. i par. Żmudź, par. ew. Lublin.

Bielin 1.) wś, pow. kobryński, 4 okr. pol., gm. Osowce, 70 w. od Kobrynia, 489 dzies. 2.) **B.**, dobra, tamże, 66 w. od Kobrynia, własność Orzeszków, 3,935 dzies. (2,534 lasu). 3.) **B.**, zaśc. nad rz. Berezyną, pow. borysowski, gm. Hlewin, 33 w. od Borysowa. 4.) **B.**, chutor, pow. mozyrski, gm. Laskowice, 78 w. od Mozyrza.

Bielin, pow. kowelski, ob. *Bilin*.

Bielina 1.) wś i fol. nad rzką Bielina, pow. brzeziński, gm. Łaziska, par. Chorzęcin; fol. ma 4 dm., 27 mk., 665 morg.; wś ma w dwu częściach 16 dm., 181 mk., 202 morg. 2.) **B.**, os., pow. włoszczowski, gm. i par. Włoszczowa. 3.) **B.**, ob. *Bieliny*.

Bielinek, wś, pow. kobryński, 4 okr. pol., gm. Osowce, 67 w. od Kobrynia, 486 dzies.

Bieliniszki, zaśc. pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzów, 10 w. od mta pow.

Bielinka, *Bylinka*, wś, pow. kobryński, 4 okr. pol., gm. Braszewice, 48 w. od Kobrynia, 345 dzies. W pobliżu wsi, wśród lasu, 2 kurhany.

Bielino, w dok. *Belino*, wś, pow. pułtowski, gm. i par. Lubiel. W r. 1827 było 19 dm., 161 mk. Wymienione w dok. z XIII w. wyliczającym włości kościoła płockiego, jako wieś należąca do grodu w Breńsku.

Bielino, wś, pow. wieliski, gm. Uzkie.

Bieliny 1.) wś, pow. sochaczewski, gm. Hów, par. Kamion, ma 189 mk., 392 morg. W r. 1827 było 17 dm., 123 mk., par. Hów. 2.) **B.**, wś, pow. sochaczewski, gm. Łazy, par. Brochów, ma 103 mk., 236 morg. 3.) **B.**, fol., pow. błoski, gm. Młochów, par. Ojrzanów, ma 201 morg. 4.) **B.**, wś, pow. kozienicki, gm. Suskowlą, par. Zwolen, ma 8 dm., 90 mk., 93 morg. 5.) **B.**, wś, pow. iłżecki, gm. Łaziska, par. Wielgie, ma 34 dm., 163 mk., 166 morg.

włose. i 40 dwor. 6.) **B.**, wś, pow. opoczyński, ma 39 dm., 343 mk., 298 morg. włose., 1 dwor. Dawna własność bisk. krak., r. 1389 oddana drogą zamiany w ręce Manciny ze Skrzynna. Ob. *Zychorzyn*. Kościół par. p. w. św. Szymona i Judy istniał tu już w XV wieku. (Łaski, L. B., I, 713). 7.) **B.**, wś, pow. kielecki. Kościół par. istnieje tu już w połowie XV w. (Dług., L. B., II, 335, 352). 8.) **B.**, ob. *Bielno*.

Bieliny, wś, pow. niski (Nisko w Galicyi). W połowie XV w. istnieje tu kościół par. drewniany. Dziedzicem wsi Piotr z Szamotuł h. Nałęcz, kaszt. poznański. (Dług., L. B., II, 503).

Bieliszczyna, dobra, pow. mściński. Od 1880 r. własność Botwinków i Zeranińnych, 368 dzies., młyn wodny i folusz.

Bieliszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Antolepty, 17 w. od mta pow. 2.) **B.**, zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Niemenczyn (10 w.). Należał do dóbr skarb. Giejany.

Bielki 1.) wś, pow. sieński, gm. Moszkany, 27 dm., 120 mk. 2.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Czeple.

Bielkino, os., pow. siebieski, gm. Kamieniec, cerkiew.

Bielkiszki 1.) wś włose., pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany (13 w.). Miała 47 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Trzecizniskich. 2.) **B.**, zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Niemenczyn (5 w.). Miał 7 dusz rewiz.; 1865 r. własność Życkich.

Bielkowa, rzka, wypływa z błot pod wsią Amelin i Wola przybysławska w pow. nowoaleksandryjskim (Puławy), płynie ku zach. przez Wólkę kątną, Kłodę i pod Sumowem, niedaleko Kurowa, uchodzi do Kurówki z praw. brzegu. Długa 18 klm.

Bielkowce, ob. *Białkowce*.

Bielkowszczyzna 1.) fol. na pr. brz. rz. Ippy, pow. bobrujski, gm. Ozarycze, 103 w. od Bobrujska, własność Łaszkarewych, ma 19 wł. 2.) **B.**, fol., pow. miński, gm. Stołpce, Turkowsce mają do 2 włók. 3.) **B.**, wś i zaśc. nad dopł. Niemna, pow. miński, gm. Stołpce (10 w.), 84 w. od Mińska, ma 15 osad. 4.) **B.**, dobra, pow. drysieński, 1,129 dzies. dwor. Własność niegdyś bojarów putnych Biolkowiczów, od których otrzymały nazwę, potem Mojsieja Nieczuja. W 1631 r. przeszły do Rudominów Dusziackich, około 1634 r. należały do Swołyńskich, od tych nabyte przez Piotra Żabę, który sprzedał Rozenbergowi.

Bielmaczówka, wś nad Ostrem, pow. bórzeński gub. czernihowskiej, gm. Fastowce, 228 dm., 1,224 mk., cerkiew, leży na płu.-wschd. od Iezni. Należała do sotni iwangorodzkiej pułku nieżyńskiego.

Bielmiaz, *Bielmaż*, wś nad Wilią, pow. os-

trogski, gm. Chorów, par. praw. Ostróg (1 w.), 59 dm., 446 mk., cegielnia. Jestto przedmieście Ostroga. W 1577 r. przy Ostrogu ks. Konstant. Ostrogskiego, który wnosi z 11 ogr. po 4 gr. W 1650 r. ks. Zasławskich, w dzierzawie Zacharyasza Antonowicza, razem z Byszczą 24 dym. Na mocy tranzakcyi kolbuszowskiej w 1753 r. dana Janowi Małachowskiemu, potem Ilińskich, obecnie przeszła w obce ręce.

Bielno, dawniej *Bieliny*, ws., pow. kielecki, gm. i par. Daleszyce, 23 w. od Kiele. W połowie XV w. wieś biskupia w par. Daleszyce, ma 14 łąn. km., 2 sołtysie, karcznię z rolą. Dzieścicę, wartości do 6 grzyw. pobiera biskup. Pleban dostaje kołędę. (L. B., II, 458).

Bielów, ob. *Bilów*.

Bielów 1.), niegdyś mstko *Bilhorod*, ws. nad rzeką Stubłą (dawniej Białuhą), pow. rówieński, gm., st. poczt. dr. żel. Klewań (8 w.), 25 w. od Równego, 68 dm., 547 mk., cerkiew drewn. z 1753 r., szkoła cerk. (od 1876 r.). Cerkwie filialne we wsiach: Żuków Stary i Diakowie (Dyjakowie). Mylnie odniesiono (t. I, 213) dane odnoszące się do Bielina, w pow. zasławskim, do tej wsi. Tu dodajemy, że 1529 r. kn. Fedor Michajłowicz Czartoryski, ssta łucki, otrzymuje przywilej na targi i karczmy w zamku Bielewie. Lustratorowie zamku łuckiego 1545 r. postanawiają, że ponieważ ks. Czartoryski nie przedstawił przywilejów, nie powinien pobierać myta w B. Po odbytej lustracji zamek zbudowany został przez ks. Czartoryskich, na gruntach, należących do monasteru w Peresopnicy i z osadzonego miasta pobierają około 200 kóp groszy. W 1570 r. wnosi ztąd pobór kn. Iwanowa Czartoryska. W 1577 r. ks. Janusz Iwanowicz Czartoryski płaci z B. z 39 dym. po 20 gr., 21 ogr. po 2 gr. Następnie z żoną swą Ewą Burkułabówną Korsakówną zastawia B. Walentemu Poniatowskiemu, który w 1583 r. wnosi z 30 łąnów, 16 półłanków, 12 dom. rynkowych po 6 gr., 13 dom. ulicznych po 4 gr., z 3 rzeźników, 6 komor., 3 kół wałn., 1 folusz. B. wykupuje z zastawu ks. Juryi Iwanowicz i za to oddaje Poniatowskiemu w zastaw Djaków. W 1587 r. ks. Jerzy Czartoryski wnosi z B. szosu fl. 4 gr. 4, z 33 łąnów po 30 gr. fl. 33, czopowego fl. 40, w ogóle fl. 87 gr. 13. W połowie XVII w. własność ks. Mikołaja Czartoryskiego, ma 1648 r. 142 dym. a w 1653 r. 120 dym. Obecnie własność apanaży. 2.) **B.**, ws. nad stawem, pow. zasławski, gm., par. kat. i st. poczt. Zasław (5 w.), st. dr. żel. Szepietówka (15 w.), ma 133 dm., 920 mk. Poprzednio ze wsią Kondratką miała 167 dm., 1,387 mk. Cerkiew drewn. z 1758 r. Cerkiew filialna we wsi Pryputnia; szkoła. W 1583 r. ks. Michał Zasławski wnosi z B. od 4 dym., 1 ogr., 2 ogr. W 1593 r. zniszczona

przez tatarów. W 1648 r. ks. Zasławskich, z Sosnowką i Sachnowką ma 138 dym. a 1650 r. 32 dym. Obecnie w kluczu zasławskim ks. Sanguszków. Ob. t. I, 213. Podane tam wiadomości historyczne odnoszą się do wsi Bielów w pow. rówieńskim. *J. Krz.*

Bielewce 1.), *Bielewce* (ob. t. I, 211), ws. i dobra, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Przebrodź (18 w.). Ws. miała 78 dusz rewiz. Dobra należały niegdyś do ks. Sapiehów, 1754 r. wraz z Zahorzem nabyte przez Antoniego i Emilię ze Świrskich ks. Mirskich, przeszły później do Wołosowskich, od 1832 r. skarbowe. 2.) **B.**, ws., pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Bielica (12 w.). W r. 1865 było 54 dusz rewiz.; należała do dóbr Andrusowszczyzna. 3.) **B.**, mylnie *Bielewice*, ws. włośc., pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Norzyca (4 w.). Miała w 1865 r. 54 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Chrystowo.

Bielowice, mylnie *Bielowice*, w dok. *Bielejowice*, ws., pow. opoczyński, gm. Krzczonów, par. Opoczno (6 w.). Część lit. A. ma 35 dm., 255 mk., 204 morg. dwor., 142 włośc.; lit. B. ma 40 dm., 244 mk., 211 morg. dwor. i 188 włośc.; os. 2 dm., 20 mk., 10 morg. włośc. Była ta wieś należąca pierwotnie do grodu wolborskiego i nadana biskupom kujawskim przy fundacyi biskupstwa. Siedzący tu Bielowice uciekli się za rządów Leszka pod jego opiekę, przyjmując na siebie obowiązki łowców książęcych (venatores). Biskup kujawski Michał odzyskał ich znowu, zobowiązując się przywrócić dawne prawa i stanowiska. Ostatecznie potwierdza to Bolesław ks. sandomierski, syn Konrada, w r. 1232 na wiecu w Miedzyny. (Kod. Mał., II, 48). W połowie XV w. dziedzicem Hieronim Bielejowski h. Wilczekosy. Ws. ma 18 łąn. km., 4 karczmy, 4 zagr. z rolą. Dzieścicę (do 12 grz.) dają prebendzie bielejowskiej w Sandomierzu. (L. B., I, 358). *Br. Ch.*

Bielowice, r. 1383 *Bolowicze*, ws., pow. nowosądecki. R. 1383 Jan bisk. krak. kupuje za 80 grzyw. wieś tę od Małgorzaty, wdowy po Dobku z Trzeciesza i jej synów. (Kod. kat. krak., II, 99). Ob. *Dąbrówka* 3) (Sl. Geogr. I, 936).

Bielsk, os. miej., pow. płocki. W akcie uposażenia klasztoru w Mogilanie (z r. 1165?) wymieniono: „in Byelsko ecclesiam sancti Johannis Baptiste cum ipsa villa prenotata, foro, tabernis, targowe, et cum omni libertate“. Florian biskup płocki nadaje r. 1328 probostwo w B. za zasługi i usługi oddane przez brata Jana prepozyta tamecznego, który nowy tamże kościół wystawił. (Kod. Maz., 44). Miasto nadane r. 1391 Janowi ks. mazow. przez Władysława Jagiełłę. (Kod. Maz., 111 — 113). Jako miasto książęce wspomniane w dok. z r. 1438. W r. 1441 Władysław ks. mazow. pragnąc „oppidum nostrum Belsko meliorare“ nadaje mu „plenum jus Theutonicum quod Cul-

mense dicitur“ znosząc „omnia jura polonica-
lia“. Widocznie przy zakładaniu miasta wpro-
wadzono tylko częściowe urządzenia prawa nie-
mieckiego. (Kod. Maz., 203). W r. 1578 od
13 łan. miej. płacono fl. 13, szosu fl. 24, rze-
mieśnicy i banie gorzał, i śledzie fl. 64 gr. 3,
czopowe fl. 43 gr. 12 $\frac{1}{2}$, od śledzi i innych rze-
czy przewożonych fl. 4 gr. 3 $\frac{1}{2}$. Ogółem fl.
148 gr. 20 den. 3. Br. Ch.

Bielsk 1.), mto pow. gub. grodz. (ob. t. I,
214), ma obecnie 675 dm. (16 mur.) i 7,815
mk. (1,052 wojska), 3,556 prawosł., 1,952 kat.,
21 ewang., 2,272 żydów i 15 mahom. Mylnie
podano (w t. I, 215) w B. gimnazjum, prog-
mnazjum i seminarium, gdyż jest tylko jedna
szkoła 2 klas. Znajduje się 23 drobnych za-
kładów przemysłowych z produkcją na 32,327
rub. rocznie. Od r. 1886 po zniesieniu parafii
w Sledzianowie i Grannem, liczba parafii w pow.
bielskim z 20 zeszała do 18. Parafię Granne
(1,160 dusz) włączono do par. Pieriejowo, do
tejże parafii należy obecnie i część par. Sledzia-
nowo; drugą część przyłączono do par. Drohi-
czyn. Największa par. praw. Siemiatycze liczy
3,716 dusz, najmniejsza Ciechanowiec 177 dusz.
Cerkwi, mających mniej niż 2,000 parafian jest
w powiecie siedem. Żydzi posiadają 27 bóżnic
i domów modlitwy. Ewangelicy mają jeden ko-
ściół w Ciechanowcu i kaplicę w Siemiatyczach.
Ob. Gloger Z.: „Dawna ziemia Bielska i jej
częstkowa szlachta“. (Bibliot. Warsz., t. III,
r. 1873). 2.) **B.**, wś i dobra, pow. kobryński,
2 okr. pol., gm. Wierzcholesie, 24 w. od Kobry-
nia. Wś ma z os. Podzyle 633 dzies. Dobra
w części Bielskich mają 1,942 dzies., a w czę-
ści Skibniwskich 316 dzies. Dawniej część
należała do Walickich. 3.) **B.**, wś, pow. ko-
wieński, 2 okr. pol., gm. Betygoła, 66 w. od
Kowna. 4.) **B. Nowy**, pow. orszański, ma cer-
kiew. 5.) **B.**, wś, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm.
Lida (8 w.). W r. 1865 było 59 dusz rewiz.;
należała do dóbr Dejnovo.

Bielsk (ob. t. I, 215), sioło przy ujściu rzki
Burdołomówki do Suchej Gruni, w pobliżu Wor-
skły, pow. zienkowski, gub. połtawskiej, gm.
Bielsk, 25 w. na pld.-wschd od Zienkowa, 551
dm., 2,500 mk., cerkiew, szkoła, 18 wiatraków,
olejarnia, majdan saletrzany. Wchodziła nie-
gdyś w skład t. zw. Hlińszczyzny; po 1537 r.
dostaje się jako wiano Bajbuzom Hrybunowi-
czom, poczem w końcu XVI w. przechodzi do
Proskurów Suszczyńskich. Około 1625 r. na-
leży do administracji „dóbr saletrnych“. Przy-
nadaniu w 1632 r. Mirowickim horodyszcz Hliń-
ska i Bielska, wyłączono dla korony prawo użyt-
kowania z lasów.

Bielska, także *Bieliczka*, rzeczka w pow.
brzezińskim, wypływa z pod wsi Buków i Po-
pielawy w gm. Ciosny. Bieży ku południo-
wschodowi przez Olszowę, Olszowskie Budy,

Bielinę, Łaziska i pod wsią Starzyce wpada do
rz. Czarnej, lew. dopł. Pilicy z praw. brzegu.
Długa 18 klm. W opisie wsi Buków (t. I) na-
zwana „Pankówką“.

Bielska Wola, kol. i fol., pow. piotrkowski,
gm. Łęczno, par. Sulejow. Kol. ma 21 dm., 178
mk., 321 morg., fol. 4 dm., 32 mk., 713 morg.,
os. leś. 1 dm. Będzie to zapewne wś wspomnia-
na w dok. 1228 r. p. n. „Bielewice“ (Kod. dyp.
pol., I, 32).

Bielska Wola, wś nad jez. Białe, pow. łucki,
gm. Bielska Wola, 104 w. od Łucka, 229
dm., 1,329 mk., zarząd gm., cerkiew par., szko-
ła, młyn, gorzelnia. Obecnie z Turzyskiem na-
leży do Emilii Orzeszko, wdowy po marszałku
kowelskim Kalikście. Ma 17,744 dzies. Gmi-
na należy do 3 okr. pol., obejmuje 23 miejsc-
owości, mające 1,030 dym. włość. (obok 80 in-
nych), 5,573 mk. włościan, uwłaszczonych na
17,760 dzies. ziemi.

Bielskie, jezioro, przy osadzie t. n., pow.
mozyrski, gm. Bierozow. Ma do 2 włók obszaru.

Bielskiszki, wś, pow. rossieński, 1 okr. pol.,
gm. Kroże, 32 w. od Rossień.

Bielsko, ob. *Bilsko*.

Bielsko, w dok. *Belsko*, wś, pow. inowroc-
ławski. W dok. z 1215, 1231, 1249 wśród wło-
ści klasztoru strzelneńskiego. Do wsi należały
jeziora. (Ulanow. Dok. 117, 125, nr. 2, 8, 12).

Bielszczyzna, wś, pow. bielski, gub. grodz.,
1 okr. pol., gm. Nowoberezowo, 30 w. od Biel-
ska, 135 dzies.

Bieluńce, wś i dobra, pow. lidzki, 2 okr. pol.
gm. Koniowa (8 w.). Wś miała 56 dusz rew.,
dobra w 1865 r. należały do Jundziłtów.

Bieluniszki, wś, pow. maryampolski, gm.
Jaworowo, par. Iglówka, 14 w. od Maryampola,
mają 9 dm., 75 mk.

Bieluniszki 1.), zaśc., pow. nowoaleksan-
drowski, 2 okr. pol., gm. Dryświaty, 47 w. od
mta pow. 2.) **B.**, wś i zaśc., tamże, gm. Smo-
wy, 10 w. od mta pow. 3.) **B.**, zaśc., tamże,
gm. Widze, 60 w. od mta pow. 4.) **B.**, zaśc.,
tamże, 4 okr. pol., gm. Abele, 47 w. od mta
pow.

Bieluny 1.), wś, pow. nowoaleksandrowski,
4 okr. pol., gm. Antuzowo. 2.) **B.**, wś, pow.
oszmiański, 1 okr. pol., gm. Soły (8 w.), miała
21 dusz rewiz. Należała do dóbr Raczuny.

Bieluszki, w spisie z 1892 r. *Bimoszki*, oko-
lica, pow. wiłkomirski, 1 okr. pol., gm. Szaty,
41 w. od Wiłkomierza. Baranowscy mają tu
65 dzies., Szadziejewiczowie 70 dzies. Mylnie po-
dana (t. I, 229) pod nazwą *Bilkoszki*.

Bieła 1.), wś, pow. ihumeński, gm. Nowo-
siółki, 28 w. od Ihumenia. 2.) **B.**, ob. *Biała*.

Bielaje, wś, pow. orszański, gm. Chłystów-
ka, 16 dm., 107 mk.

Bielanówka, al. *Dolne Folwarki*, przedmie-
ście Kamieńca Podolskiego, miało 120 dm.

Bielaszk, al. *Bieloszki* (ob. t. I, 216), wś nad rzeką t. n., pow. humański, gm. Moszurów, st. poczt. Talne (7 w.), 30 w. od Humania, 390 dm., 2,028 mk., cerkiew drewn. z 1763 r., szkółku, 5 młynów, 11 wiatraków. Należała do Talnego, Szczęsnego Potockiego, jako wiano córki jego Olgi przeszła do Szuchałowców.

Bielaszk 1.) (ob. t. I, 216), wś nad rzeką Smotrychą przy torze dr. żel. pld.-zchd., gm. Pohrebyszcze, 65 w. od Berdyczowa, 281 dm., 1,595 mk., cerkiew murowana z 1859 r. (poprzednia drewniana z 1727 r.), szkoła, 2 młyny. Części wsi noszą nazwy: Harbuzówka, Holendrowka i Kalinówka. Własność większa (1,144 dzies.), należy teraz do włościan. 2.) **B.**, ob. *Bielaszk*.

Bielaszków, ob. *Bialaszków*.

Bielawino, w 1653 r. *Bielawieno*, wś, pow. wielicki, gm. Baranowo (6 w.), cerkiew par., 4 jarmarki. W reg. z 1653 r. wymieniona we włości sorockiej.

Bielgaje, dobra, pow. sieński; własność Drozdowskich, 200 dzies.

Bielka, rzka, ob. *Tremła* (t. XII).

Bielka 1.) wś, pow. mozyrski, gm. Skorodno, 74 w. od Mozyrza. 2.) **B.**, ob. *Bialka*.

Bielki al. *Bielka*, wś nad Prypecią, pow. mozyrski, okr. pol. i gm. Petryków, 61 w. od Mozyrza, ma 34 osad.

Bielkowce, ob. *Bialkowce*.

Bielobereże, ob. *Bialobrzeże*.

Bieloboki, ob. *Bialoboki*.

Bielo-Maciejków, dobra skarbowe, pow. połocki, obejmują 4 wsi i 3 zaś. i mają 1889 dz.

Bielocz (ob. t. I, 217) al. *Bielocze*, wś nad Dniestrem, pow. bałcki, gm. Mołokisz, 102 dm., 660 mk., cerkiew, 5 młynów.

Bieloje, *Biale* 1.) jezioro, pow. piński, na Zarzeczcu, gm. Chojno, około 100 morg. obszaru. 2.) **B.**, jezioro, w pow. pińskim, gm. Kucheka-Wola, około 200 morg. 3.) **B.**, jezioro, w pow. pińskim, gm. Morocz, około 100 morg.

Bieloje al. *Bielany*, wś nad jeziorem t. n., pow. piński, gm. Kucheka-Wola, 70 w. od Pińska, ma 38 osad, szkołę.

Bieloniszki (ob. t. I, 190, *Bialoniszki*), wś, pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żośle (12 w.). Miała 28 dusz rewiz.; należała do dóbr Połomen (w 1865 r. Żylińskich).

Bieloszk, wś, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. i dobra Łyntupy. Miała 26 dusz rewiz.

Bielous Nowy i Stary, dwie wsi nad rzeką t. n., pow. czernihowski, gm. Kozieł, leżą na zchd. od Czernihowa. B. Nowy ma 136 dm., 849 mk., cerkiew, 7 wiatraków; B. Stary 89 dm., 566 mk., cerkiew, 3 wiatraki. Niedługo sioło sotnicze.

Bielousowo, wś przy ujściu rzeki Krywki do Dźwiny, pow. wielicki, gm. Serteje.

Bielousy, wś, pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Ostra Góra, 27 w. od Sokółki, 746 dzies.

Bielowice, ob. *Bielowice*.

Bielowszczyzna, wś włośc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Kobylniki. Miała 15 dusz.

Bielozyńce, ob. *Bialozyńce*.

Bielunce, wś, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Zales (4 w.); 4 dusze rewiz.

Bielunki, wś włośc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. i dobra skarb. Jasiewo (9 w.); miała 23 dusz rewiz.

Bieły-Biereh 1.) wś, pow. bobrujski, gm. Bacewice, 36 w. od Bobrujska. 2.) **B.-B.**, wś nad rz. Sławieczną, pow. rzeczycki, gm. Narowla, 127 w. od Rzeczyca, ma 14 osad.

Bienajcie, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Dorbiany, 70 w. od Telsz.

Bienczyce, wś nad rz. Dłubnią, pow. krakowski, par. Raciborowice, 5.8 klm. od Krakowa. Obszar większy należy do probostwa św. Floryana w Krakowie. W połowie XV w. wieś ta, własność prepozyta kościoła św. Floryana, za murami Krakowa, miała 17 łan. km., 6 zagr. z ogrodami, 3 karczmy z rolą. Dziesięcinę z nich wartości do 40 grzyw. pobierał prepozyt. Z ról folwarcznych i młynarskich, i trzech pól pobierał dziesięcinę klasztor na Skałce, wartości do 6 grzyw. (Dług., L. B., I, 479, II, 60).

Bienduga Czerewacze, os., pow. kobryński, przy wsi Szypowice, 1 dm., 8 mk., zarząd gminy Pruska. Ob. *Biendziuga* i *Binduga*.

Biendziuga, wś, pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Tarnopol, 64 w. od Wołkowyska, 173 dzies. Ob. *Bienduga* i *Binduga*.

Bieniakońce, wś, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Bieniakońce. W r. 1865 było 60 dusz rewiz.; należała do dóbr Gajcieniszki.

Bieniakońce 1.) (ob. t. I, 133, *Beniakony* i t. I, 218, *Bieniakońce*), mstko nad rzeką Soleżą, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Bieniakońce, 43 w. od Lidy. 47 w. od Wilna, 63 mk. (w 1865 r.). Należała do dóbr Gajcieniszki, Rymszów. Kościół par. kat. p. w. św. Jana Chrzt., z drzewa wzniesiony w 1634 r. przez Jana Czaplińskiego, przebudowany 1810 r. Parafia, dek. raduńskiego, 4,808 wiernych; kościół filialny w Butrymańcach, zarząd gminy, młyn wodny. Leży przy granicy pow. oszmiańskiego. 2.) **B. Stare**, dobra, tamże; 1865 r. własność Holimontów. Gmina B. dzieli się na 4 okr. wiejskie, obejmuje 38 miejscowości, mających 237 dm., 3,393 mk. włościan (1,107 dusz rewiz.), uwłaszczonej na 5,283 dzies. (4,061 roli). Nadto w obrębie gminy jest 13,111 dzies. (4,997 roli) większej posiadłości i 36 dzies. (22 roli) ziemi kościelnej. Cała gmina ma 18,430 dzies. (9,080 roli) i 6,282 mk. 3.) **B.** (ob. t. I, 218, *Bieniakońce*), os. kośc., pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Dziewieniszki, 7 dm., 46 mk., kościół

dom przytułku dla ubogich. Należy do plebanii Bieniakońskiej (w pow. lidzkim).

Bieniany, wś, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Szumsk (10 w.). Miała 28 dusz rewiz.; należała do dóbr Kurhany (Hryniewieckich).

Bieniasze 1.), wś, pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Makowlany, 14 w. od Sokółki, 175 dzies. 2.) **B.**, fol., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 43 w. od mta pow., własność Sajkowskich (35 dzies.).

Bieniaszowice, wś, pow. dąbrowski. W połowie XV w. należały do par. Opatowiec. Dziedzicami byli: Proaczek i Bohun h. Drużyna. Łany km. dawały dziesięcinę (do 5 grzyw.) bisk. krakow., folwark (do 3 grzyw.) pleban. w Opatowcu. (Dług. L. B., II, 409).

Bieniutki, u Dług. *Byenyathy*, ob. *Biniutki*.

Bienica (ob. t. I, 218), mstko i dobra, nad rzeką Kopanicą, pow. oszmiański. Na początku XVI w. było tu kilka zaścianków i folwarków, mających nazwę wspólną B. Były one własnością Tatarów, obok których siedzieli: Wołowiczowie (1509), Okuszkowie (1520), Komarowie, Ostrouchowie i wielu innych. W połowie XVI w. drobne te działy poczęli skupywać Oleszkiewiczowie, Stefan Lwowiec Roski, który od 1582 r. sprzedaje posiadłości swe Michałowi i Rajnie z Poniatowskich Mackiewiczom Komarom, wraz z kolacją cerkwi, istniejącej wówczas w B. Z kolei występują tu Ostrouchowie i Wołowiczowie. Wreszcie B. przechodzi do Samuela Hieronima Kocięła, którego ojciec Jaron posiadał tu w 1634 r. małą część. Syn jego Michał Kazimierz wystawił w 1700 r. w B. rezydencję i kościół murowany p. w. św. Trójcy, przy którym osadził bernardynów. Kościół ten obrócony później na cerkiew, dziś pustką. Ostatnim z Kocięłów dziedzicem B. był Michał, rotmistrz kawalerii († 1813 r.). Po nim objęła B. siostra Barbara Abramowiczowa, po jej śmierci (1827 r.) drogą wiana Kazimierz Szwejkowski. Dziś wnuka jego Konstantego. Dobra mają do 1,300 dzies. Hodowla koni własnego stad. Na wprost pustej cerkwi obecny dziedzic wznosił nową. Dawny dwór, zbudowany przez Kocięłów, przechował się. Parafia praw., dekanatu (błagocynia) oszmiańskiego, ma 2,347 wiernych. Gmina B. dzieli się na 9 okr. wiejskich, obejmuje 65 miejscowości, mających 647 dm., 5,549 mk. włościan (2,172 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 7,279 dzies. (4,649 roli). Nadto w obrębie gminy jest 8,974 dzies. (2,932 roli) większej posiadłości i 363 dzies. (148 roli) ziemi kościelnej i in. Cała gmina ma 16,616 dzies. (7,729 roli) i 7,101 mk.

Bieniejki, wś, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Żyrmuny (6 w.); miała 38 dusz rewiz., należała do dóbr Dworzyszcz (Wolskich).

Bienieliszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 38 w. od mta pow.

Bienieryszki, ob. *Biejgieryszki*.

Bieniew 1.), wś, pow. błoński. Jakób „de Bieniewo“ kasztelan warszawski wdok. z 1420 r. (Kapica, Herbarz, 125). 2.) **B.**, wś, pow. sochaczewski, gm. Hów, par. Kamion, ma 185 mk. 349 morg.

Bieniewice, wś, pow. błoński, gm. i par. Skuły, ma 114 mk., 229 morg.

Bieniewicze, wś, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Gonczary. W r. 1865 było 64 dusz rew., należała do dóbr Waszkowicze (Łęskich).

Bieniędzice 1), wś, pow. wieluniński, par. Czarnożyły. R. 1360 król Kazimierz nadaje Krzesławowi z B. wś Sulimów zabraną dziedzicom za zdradę kraju i udział w najeździe litwinów. (Kod. Mał., III, 140). 2.) **B.**, u Dług. *Byenygdzicze*, wś, pow. radomski. W XV w. siedzą tu trzej Doliwowie. Łany km. dają dziesięcinę dziekan. kieleckiemu. (L. B., I, 445).

Bienin, ob. *Benin*.

Bieniowce (ob. t. I, 219), wś, pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Hrebenie, 24 w. od Sokółki 481 dzies.

Bieniule 1.), folw., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Ligumy, 21 w. od Szawel, własność Balczewskich, 186 dzies. 2.) **B.**, os., tamże, 18 w. od Szawel.

Bieniuny 1.), wś, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 21 w. od Kowna. 2.) **B.**, dwór, tamże, 2 okr. pol., gm. Betygoła, 76 w. od Kowna. 3.) **B.**, wś, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Rymaszany, 31 w. od mta pow. 4.) **B.** (ob. t. I, 207, mylnie *Biejniuny*, i t. I, 220), wś i dobra, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. i par. kat. Holszany (9 w.). Wś miała 1865 r. 38 dusz rewiz. Pierwszym znanym właścicielem B. był tatar Furs Juchnowicz Asanczukowicz. Od niego nabywa Jan Narusz, którego syn Stanisław sprzedaje w 1544 r. B. Januszowi Druckiemu Lubeckiemu. W 1569 r. Zofia Chilimonowa uzyskawszy drogą procesu B. sprzedaje Sebastianowi Goreckiemu, który zbywa kn. Jerzemu Sokolińskiemu Druckiemu. Z kolei przechodzą do Sanguszków, od nich zaś do Piotra Stabrowskiego w 1590 r., który wkrótce (1590 r.) odstępuje Piotrowi Niepreskiemu. Z kolei władają tu: Bohdanowicz Fursowicz, Jan Lipiński, Wolanowie, od których 1748 r. nabywa za 12,000 złp. Jan Sobolewski, tatar. Wreszcie 1812 r. kupuje od Sobolewskich Józef Karczewski. Dziś wnuka jego Henryka, mającego tu 316 dzies.

Bieniuszajcie, dobra, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Żydyki, 45 w. od Telsz, własność Hanusowiczów, 250 dzies.

Bienki, wś, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Pokrowy (Sobakińce, o 5 w.). Należała do dóbr Hajkowce (Żórawskich).

Bienkiewiczze, okolica szlach., pow. lidzki,

1 okr. pol., gm. Żyrmuny (6 w.). Miała 20 dusz rewiz.

Bieńkowa Wisznia, wś, pow. rudecki. Wspomniana w dok. z r. 1442. W r. 1508 płaci tu Katarzyna Wnuczkowa 1 kopę. W r. 1589 mają tu działali: Krzysztof Czartorejski (6 łan.), Rytarowski (2 łany), Krzysztof Fredro (1¹/₂ łana 5 zagr.) i Zarzecki w sukcesji po Gabryelu Fredrze (2¹/₄ łan.)

Bieńkowce, wś, pow. nowogródzki, gmina Ostrów, 88 w. od Nowogródka, 7 osad.

Bienkowice, u Dług. *Benedyktowicze*, w reg. pob. z 1581 *Bienkowicze*, wś, pow. bocheński. W połowie XV w. wieś królewska ma 8 łan. km. dających dziesięcinę archid. krak., folw. dawał kościołowi w Uściu. W r. 1581 płaci Ocieska od 3 łan. km., 3 czynsz. 2.) **B.**, wś, pow. wielicki. W połowie XV w. należą do par. Opatkowice, dają dziesięcinę kościołowi św. Jakóba na Kazimierzu krakowskim. (L. B., II, 274). 3.) **B.**, wś, pow. wielicki. W połowie XV w. siedzą tu na łanach km. liczni dziedzice, uprawiający takowe sami. Dziesięcinę z tych łanów i 3 folwarków pobierał pleban w Dziekanowicach. (Dług., L. B., II, 112).

Bienkuny, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. i dobra hr. Tyszkiewiczów, Janiszki. Miała 14 dusz rewiz.

Biennoki, wś, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Jezno (3 w.). W r. 1865 było 88 dusz rewiz.; należała do dóbr Wierbieliszki (Kuleszów).

Bienupie, zaśc., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birże, 91 w. od Poniewieża.

Bierbasze, *Birbaszy*, wś, pow. nowogródzki, okr. pol. i gm. Mir, 56 w. od Nowogródka, ma 23 osad.

Biercowo, wś, pow. słucki, gm. Słuck (10 w.)

Biercza. *Bircza*, wś w pobliżu kotliny rz. Oły, pow. bobrujski, gm. Bortniki, 29 w. od Bobrujska, ma 22 os.

Bierczuny 1.), wś, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Nowemiasto, 8 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, wś i os. młyn., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Gulbiny, 49 w. od Poniewieża.

Bierczuniele, wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Girsudy, 48 w. od Poniewieża.

Bierczyski, wś, pow. władysławowski, gm. Kidule, par. Słowiki, ma 4 dm., 35 mk.

Bierdnia, wś, pow. borysowski, gm. Wielatyczne, 35 w. od Borysowa.

Bierdowo, pow. grodzieński. ob. *Berdówka*.

Bierduny, *Borduny*, wś i folw. nad dopł. Jasioldy, pow. piński na Zahorodziu, gm. Stawek, 7 w. od Pińska (par. katol.). Wś ma 12 osad; folw. własność Klonowskich, 8 włók.

Bierdzierza, wś, pow. kozienicki, gm. Sarnów, par. Oleksów, odl. 19 w. od Kozienic, ma 23 dm., 328 mk., 240 morg. W r. 1827

było 19 dm., 137 mk., par. Regów. W reg. pob. z r. 1569 we wsi B. w par. Oleksów, płaci Gniwosz od 1 łanu.

Bieregówka, zaśc. -włość, pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Bystrzycą, należał do dóbr skarb. Preny.

Biereh 1), pow. borysowski, ob. *Wysoki-Biereh*. 2.) **B. Krasny**, wś, pow. bychowski, gm. Osowiec Cerkowny (13 w.), 43 dm., 321 mk.

Bierela, ob. *Bierenie*.

Bieremiczko, odnoga rzki Brahinki, w pow. rzeczyskim, w gm. Braham.

Bierenie, w spisie z 1892 r. *Bierela*, wś, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Bernatowo, 24 w. od Telsz.

Bierestko, pow. włodzimierski, ob. *Beresk*.

Bieretyszki, ob. *Bersztyszki*.

Biergaliszki, zaśc. i dobra, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Krewa (7 w.). Zaśc. miał 13 dusz rewiz.; dobra 1865 r. należały do Achmatowiczów.

Biergiele, okolica, pow. wołkowyski, 4 okr. pol., gm. Werekki, 25 w. od Wołkowyska, 40 dzies.

Biergielewszczyzna, urocz., pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Krynki, własność Biełokozów, ma 42 dzies.

Bierkiniany, wś i dobra, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Gadonow, 2 w. od Telsz. Dobra należą do Witkiewiczów, mają 255 dzies.

Bierleż, pow. bobrujski, ob. *Berleż*.

Biermaszów, w dok. *Berimeszow*, *Boczmaszow*, w spisie urzęd. *Bierteszów*, wś, pow. włodzimierski, 24 w. od Włodzimierza, gm. Chorów, 41 dm., 275 mk. W 1570 r. własność kn. Dymitra Kozieki. W 1577 r. kn. Dymitr wnosi z B. od 9 dym., 5 ogr. po 4 gr. W 1626 r. Jan Swiderski, mąż Krystyny kn. Kozieczanki, więzi kn. Wacława Koziekę pod pozorem choroby umysłowej i zagarnia Zamlicze i B. W połowie XVII w. w posiadaniu Wacława Koziki, ma 1650 r. 22 dym., a 1651 r. 10 dym. W ostatnich czasach B. z Zamłyczami i Łysowem należy do Tomasza Szumowskiego, ma 734 dzies.

Biernaszówka, *Bernaszówka* (ob. t. I, 153), wś nad Żwanem, pow. mohylowski, gm. Berezo-wo, st. poczt. Jaryszow, 74 dm., 480 mk., cerkiew. Podług reg. pobor. wdztwa bractawskiego z 1629 r. własność Halszki Kalinowskiej, sędziny kamienieckiej, która wnosi z 46 dym. Obecnie Adama Biąłkowskiego (357 dzies.).

Biernatany (ob. t. I, 153, *Bernatany*), wś, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Pniewy, 9 w. od Poniewieża.

Biernatki 1.), wś, pow. włocławski, gm. Piaski, par. Lubraniec, ma 97 mk., 391 morg. dwor. i 44 włość. W r. 1827 było 5 dm., 43 mk. 2.) **B. holendry**, wś, pow. włocławski, gm. i par. Lubień. W r. 1827 było 8 dm., 48 mk. 3.) **B.**, wś, pow. kaliski, gm. Zborów, par. Dębe.

W r. 1827 miała 7 dm., 74 mk. W nowszych spisach urzęd. nie podana.

Biernatki, Bernatki, wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 6 w. od mta pow. W r. 1794 własność Stanisława Sawicza Zabłockiego, strukczaszego oszmiańskiego, dziś skarbową.

Biernatowizna, os., pow. nowomiński, gm. i par. Kuflew, ma 17 mk., 35 morg., tartak z produkcją na 1,200 rub.

Biernaty Pienice, wś, pow. makowski, gm. i par. Krasnosiele. W r. 1827 ma 12 dm., 80 mk. Ob. *Pienice*.

Biernaty 1.), wś, pow. brzeski, gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Kamienica Żyrowicka, 10 w. od Brześcia, ze wsią Mitki ma 277 dzies. 2.) **B.**, *Biernoty*, wś, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Betygoła, 79 w. od Kowna. Mosiejowie mają tu 21 dzies. 3.) **B**, wś, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Pniewo, 10 w. od Poniewieża. **B. Bernaty**, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. i dobra Łopacińskich, Jody, par. kat. Ikażń, 21 dusz rewiz. 5.) **B.**, wś, pow. święciański, 5 okr. pol., gm. Melegiany (4 w.). Miała 21 dusz rewiz.; należała do dóbr Poleś. 6.) **B.**, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Podbrzeż (7 w.); 11 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Jęczmieniszki.

Bierne, chutor, pow. nowogradwołyński, gm. Rohaczew, 42 w. od mta pow., 15 dm., 84 mk.

Bierniele, zaśc., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Gruździe, 39 w. od Szawel.

Biernik, wś i kol., pow. skierniewicki, gm. Korabiewice, par. Jeruzal, ma 136 mk., 831 morg. dwor., a 70 włosc. W r. 1827 było 9 dm., 71 mk.

Bierniki 1.), wś, pow. sokólski, w 1 okr. pol., gm. Makowlany, 22 w. od Sokółki, 359 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Bojary, 32 w. od Wołkowyska, 465 dzies. 3.) **B.**, wś, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Grauzyszki (8 w.), miała 21 dusz w części do dóbr Bołtuń (Sniadeckich) i 2 dusze w części do dóbr skarb. Święty Duch.

Bierniszki, przys., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Czypiany, 48 w. od Poniewieża.

Bierniuniszki, wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., Czypiany, 44 w. od Poniewieża.

Bierniuny, wś i dobra, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Pniewo, 7 w. od Poniewieża, własność Mikolunasów, 115 dzies.

Biernocie, al. *Bornocie*, wś, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawlany, 24 w. od Szawel.

Biernoty 1.), dobra, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubiś, 20 w. od Szawel. Malewiczowie mają tu 54 dzies. 2.) **B**, ob. *Biernoty*.

Biernów, ob. *Bernów*.

Biernucie, wś, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Żyrmy (6 w.), miała 39 dusz rewiz., należała do dóbr Nadzieja (Żebrowskich).

Biernupis, rzka, w gub. kowieńskiej, lewy dopływ rz. Rasupis (lewy dopł. Iszyliny).

Bierówka, u Długosza *Byrawka*, wś, pow. jasielski. W połowie XV w. własność klasztoru tynieckiego. (L. B., III, 209).

Bierozówka, wś, pow. drysieński, par. Rosica.

Bierożki, wś skarb., pow. drysieński, par. Przydrujsk.

Biertoszeki, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Lebediewo (9 w.). Należała do dóbr Hruzdowo (Dederków).

Biertowice, w dok. *Bornardovice*, wś, pow. wadowicki, par. Sułkowice. W dok. z 1253 r. podane jako własność klasztoru w Krzyżanowicach.

Biertuże, wś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawle (7 w.).

Bieruty Seweryniszki, dobra, pow. rosieński, 1 okr. pol., gm. Kottyniany, 55 w. od Rosień, własność Giedgowdów, 582 dzies.

Bierwce, u Dług. *Byrwce*, wś, pow. radomski, gm. Jedlińsk, par. Lisów. B. księżę, kol., ma 6 dm., 22 mk., 51 morg. B. szlacheckie, wś, 25 dm., 466 mk., 277 morg. dwor., 58 wł., młyn wodny. W połowie XV w. siedzą tu Nałęczowie. Łany km. dają dziesięcinę scholastykowi sandom., a karczma i folw. pleb. w Goryni. (L. B. I, 337; II, 531).

Bierwica, al. *Bierwiszczce*, zaśc., pow. ihumeński, gm. Słoboda-Pereszewska, okr. pol. i par. katol. Uzda, o 91 w. od Ihumenia, własność Korzonów, ma 2½ włók.

Bierwieńce, wś i folw., pow. oszmiański, własność Żebrowskich, dawniej atyn. Bierwieńciszek.

Bierwieńciszeki (ob. t. I, 155 *Berwieńciszeki*) wś i dobra, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany. Wś miała 30 dusz rewiz., dobra należały do Chądzyńskich. W 1510 r. król Zygmunt nadaje tu pięć pustoszy Dymitrowi Fiedorowiczowi Bierwieńcowi. Jedyna córka jego wnosi tę majątność Janowi Perepeczy, a syn ich Dymitr sprzedaje 1628 r. Hromykom. W 1653 r. należały do braci Samuela i Krzysztofa Hromyków, którzy 100 lat tu władali. W 1816 r. własność Chądzyńskich.

Bierwiszcze, ob. *Bierwica*.

Bierychówka, ob. *Boryciówka*.

Bieryszki, ferma skarb., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Butrymańce.

Bierzanow, właśc. *Bieżanów*, w dok. *Besanowo*, u Dług. *Byezanów*, wś nad rzeką Szronką, pow. wielicki. W r. 1212 Radwan bisk. krak. wdowie po swym bracie Raciborze oddaje wieś B. Wieś ta należała następnie do dóbr stołowych kapituły krakow., która ze względu na trudność dostępu do kościoła par. w Wieleńcu, nocną porą przy zamknięciu bram miasta, zakłada kościół par. w B. r. 1422. Nadano ko-

ściółowi młyn we wsi Rogoźny, meszne i dziesięcinę z ról dworskich. (Kod. kat. krak. I, 12 i II, 485). Długosz opowiada, iż wieś ta własność kapituły krakow., należała poprzednio do par. Wieliczka, lecz na początku XV w. kapituła wzniosła tu kościół par. p. w. Narodzenia N. P. M. i nadała mu łan kmiecy. We wsi było 22 łan. km., każdy dawał po 1½ gr. czynszu. Dwór biskupi z ogrodami i pięknymi budynkami, z folw. 3 polowym. Było też 4 karczmy (2 dawały po 5 gr. czynszu) i dwa młyny. Jeden kupiony r. 1470 za 230 grzyw. (L. B. I, 151).

Bierzgale, folw., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, 71 w. od Poniewieża, Frejowie mają tu 53 dzies.

Bierzmo, pow. kolski, ob. *Nowa wieś Bierzmo* (t. VII, 199).

Bierzwienna *długa i krótka*, ws., pow. kolski, gm. Kłodawa, 18 w. od Koła, 5 w. od Kłodawy. B. *długa*, ws., ma z częścią zw. Brzeziny, 28 dm., 236 mk. B. *krótka* al. Stara wieś z B. nową, Kapuszną, Milerowizną, Hilarowizną, Widawą 24 dm., 178 mk. Dwa fol., os. pleb. i szkolna mają 18 dm., 206 mk. Ogółem 70 dm., 619 mk. W dok. z XIV wieku, spotykamy się z nazwą jej „Birzwenna“, w XVI rozróżniano „Byrzwenne Karczemną, Długą i Krótką“. Jest to stare gniazdo rodu Bierzwińskich, nieznanych naszym heraldykom, z których Jan, podkomorzy (łęczycki?) w latach 1386 i 1395, występuje przed aktami grodu łęczyckiego. Wizyta arcyb. Łaskiego z r. 1521 zastała w B. Karczemnej kościół p. w. św. Dominika, prywatnego patronatu, którego proboszczem był wówczas Maciej ze Służewa. Uposażenie musiało być znaczne, skoro dawało utrzymanie dwóm wikaryuszom. Przy kościele była szkoła i altarya p. t. Narodzenia M. Panny, nadana łanami tak na miejscu, jako też w Tarnówce. (L. B. II, 449—450). Okazuje się, że kościół w B. powstać musiał na początku XIV w., fundowany i wyposażony przez dziedziców. W aktach kościelnych znajdujemy wzmiankę, iż w r. 1414 Mikołaj i Piotr z B., dopuścili brata swego Bartosza do praw kolatorskich. R. 1416, dnia 30 kwietnia, występuje wikaryusz tutejszy Piotr, jako świadek w konsystorzu gnieźnieńskim (Acta Cons. Gnesn. f. 25). W Metryce Kor. znaleźliśmy przywilej Zygmunta I z r. 1546, potwierdzający darowiznę Floryana Bierzwińskiego, kaszt. konarskiego, synowi jego Zygmuntovi, nie tylko ws. B. lecz i wólk kilku we wsi Tarnówce z prawem prezenty. W tymże roku król pozwala na pobieranie mostowego w B. (obecnie nie ma tu rzeki), z którego dochód miał stanowić uposażenie szpitala miejscowego. (Metr. Koron., k. 604, 605, 609 z r. 1546). Obecnie B. jest własnością hr. Dąbalskiego z Ciążenia. Kościółek drewniany, tylko

w części kapłańskiej murowany, nieogrodzony, obecnie ma być przebudowany. Par. B. dekan. łęczyckiego, daw. kłodawskiego, liczy 2,217 wiernych. B. Krótka własność Szeligów-Żychlińskich, posiada pałac z ogrodem.

M. R. Wit.

Bierzyn, dawniej *Bierzino*, ws., pow. włocławski, gm. Pyszkowo, par. Boniewo, ma 139 mk., 588 morg. dwor. i 52 włośc. W r. 1827 było 14 dm., 117 mk. R. 1557 siedzą tu Bierzynscy i placą od 6 łan. km. i 2 zagr. Wieś należy do par. Izbica.

Bierzynka, urząd. *Berynka*, ws. nad rzeką t. n., dopł. Tykiczu, pow. humański, gm. Szaulicha, par. praw. Onufryjówka, st. poczt. Talne (16 w.), 40 w. od Humania, 303 dm., 1478 mk., cerkiew filialna, szkoła, młyn i wiatrak. Założona przez Felicyana Bierzynskiego, któremu Jan Zarudny, posiadacz sstwa szaulskiego, ustępuje. W 1732 r. to sstwo, zupełnie zniszczone. Wymieniona w lustracji z 1765 r. Była wówczas w posiadaniu Onufrego Bierzynskiego, później kasztel. owruckiego († 1783 r.). Wchodziła w skład okręgu humańskiego kolonii wojskowych, obecnie Bezwerezenko ma tu 143 dz.

Bierża, rzka, ob. *Berża*.

Bierzaleknas, ws., pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Subocz.

Bierżałotka, ws., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 59 w. od mta pow.

Bierzaniński, zaśc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Melegiany (3 w.).

Bierże 1.) ws., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Zabłociszki, miała 10 dusz rewiz.; należała do dóbr Pierwieniszki (Ertelów). 2.) **B.**, ob. *Berże*.

Bierzuki, dwór, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Kruki, 57 w. od Szawel.

Bierzwajcy, *Bierzwajcie*, ws., pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Żorany, 38 w. od Telsz.

Bierzynie 1.) fol., pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Eleonorów, 62 w. od Kowna. 2.) **B.**, dwór i dobra, pow. rossieński, gm. Skawdville, 30 w. Rossień. 3.) **B.**, dobra, tamże, 42 w. od Rossień. 4.) **B.**, ws., tamże, 3 okr. pol., gm. Botoki.

Bierzynielis, ws., pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Skrobatyski, 50 w. od Poniewieża.

Bierzyniszki, ws., pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 42 w. od Rossień.

Bierzyny, ws., pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Jurborg, 67 w. od Rossień.

Bieście, w spisie z 1886 r. *Biejcie*, dwór, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Łukniki, 39 w. od Szawel.

Biesiad, ws. nad Biesiadzią, pow. homelski, gm. Wietka, 54 dm., 309 mk., cerkiew, młyn.

Biesiadka, chutor, pow. ihumeński, gm. Ci-twa.

Biesiadka, *Biesiedka* (ob. t. I, 222), ws. nad

rzka Krasiuczka, pow. taraszczański, gm. Krasiówka, st. poczt. Zasków (12 w.), 32 w. od Taraszczy, 736 dm., 3,655 mk., cerkiew drewniana, szkoła, 10 wiatraków. Przy wsi ferma (5 dm., 22 mk.), ze stadniną koni.

Biesiadki, nazwa lasu, na którego obszarze powstała Wola Łagowska. (Kod. Mał., III, 103).

Biesiadki, ws nad rz. Uszew, pow. brzeski (Galicya). W r. 1269 Paweł bisk. krakow. nadaje sołtystwo w tej wsi „Radoste“. Rzekę nazywa akt „Wschwa“. Wieś ma być osadzona na prawie nowatorskim. Król Kazimierz w przekonaniu, że wieś ta należy do kategorii rycerskich włości („militales“), zabrał ją lecz r. 1354 zwraca biskupom. (Kod. kat. krak., I, 92, 252). Jan „rector ecclesiae in Besatki“ w dok. z 1374 r. (Kod. Mał., III, 277). W połowie XV w. istnieje tu kościół par. drewniany p. w. św. Mateusza. Wieś jest własnością bisk. krakowskiego. Pleban bierze dziesięcinę z dwu łądów sołtysich a biskup krakowski z 12 łąd kmiecyh. (Dług., L. B., II, 277).

Biesiadki, ws, pow. wielicki, gm. Krest.

Biesiadki (ob. t. I, 223), ws, pow. nowogródzki, gm. Berezdów, par. praw. Czarnokały, 32 w. od mta pow., 130 dm., 806 mk., cerkiew filialna z 1877 r., szkoła. W 1577 r. należy do dóbr kn. Koreckiego, który wnosi z 15 dym., 10 ogr. Ks. Samuel Korecki ma 1650 r. 51 a 1651 r. 45 dym. Obecnie od kilku pokoleń należą do Mikuliczów.

Biesiady 1.) ws i fol., pow. borysowski, gm. Hajna, 67 w. od Borysowa. Ws ma 24 osad; fol. należy do Wojciechowskich. 2.) **B.** (ob. t. I, 222), dobra, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Radoszkowice; 1865 r. własność Czechowiczów. Cerkiew par. drewn., wzniesiona przez dziedzica Krajewskiego, ma 1,822 wiernych; kaplice cment. we wsiach Minujle i Chorążyce.

Biesiaga, os. młyn. nad rz. Pabianką, pow. łaski, gm. Widzew, par. Pabianice, ma 1 dm., 19 mk., 81 morg.

Biesiec, ws, pow. sieradzki, gm. Złoczew, par. Stolec, ma 24 dm. Stanowi jedną całość ze wsią Stolec.

Biesiedź, rzka w gub. smoleńskiej i mohylewskiej, lewy dopływ Soży. Bierze początek z błot w pobliżu wsi Biesiedki, w pow. roslawskim gub. smoleńskiej, przerzyna pow. klimowicki, następnie rozgranicza ten powiat od czerykowskiego, wkracza do pow. suraskiego gub. czernihowskiej, poczem powtórnie wchodzi w granice gub. mohylewskiej, przepływa przez pow. rohaczewski, w końcu ubiegłszy kilka wiorst w granicach pow. homelskiego, ma ujście powyżej wsi Nowosiółki. Długa przeszło 200 w., z czego 120 w. wypada na gub. mohylewską. W pow. klimowickim i czerykowskim brzegi ma więcej urwiste, w rohaczewskim i homelskim niskie, pokryte zaroślami i łąkami.

Szerokość pod wsią Chocimsk (w pow. czerykowskim) przenosi 10 saż. i dochodzi do 20 i 30 saż. w niektórych miejscowościach. Mosty znajdują się pod mstkiem Chocimsk i pod wsią Biesiedzki Prudek. B. poczyną być spławny w pow. klimowickim pod urocz. Michalina w gm. Chocimsk. Przybiera od prawego brzegu rzki: Rektę, Mużyczek, Jelonkę, Desnowkę, Zadunkę, Derażnię, Pałuż i Kołpytę; od lewego zaś Olszówkę, Zuber, Świnę i Stołbunkę.

Biesiekiery, r. 1232 *Byzsecze*, w XIV w. *Besekirz*, *Bessekirz*, *Beszekirz*, *Besekers*, *Bessekirzs*, ws, pow. łączycki, gm. i par. Grabów. Wspomniane w dok. z 1232 potwierdzającym nadanie tej wsi (darowanej pierwotnie przez arcyb. gnieźn. Bogumiła wraz z innemi klasztorowi w Łeknie a przez klasztor bisk. pruskiemu Chrystyanowi) przez bisk. Chrystyana klasztorowi sulejowskiemu, który widocznie pozbył się niedługo tych posiadłości. (Kod. Wielk., nr. 136). Zdawna wchodziła w skład dóbr Grabów, o czym świadczy akt rozgraniczenia w r. 1388 wsi „Kolene“ własności arcyb. gnieźn., od wsi „Besekirz“, należącej do Trojana z Grabowa. W tychże aktach ziemskich łączyckich, występuje w r. 1395 Sławomira ze Skotnik (przez plenipotentą swojego Racibora Kosalskiego) przeciwko Wituskiej o 20 grzyw., jako ta dłużej niż należy, w kwocie tej trzyma Besekirz. W r. 1396, tenże plenipotent zeznaje, iż Andrzej Boguta z Konarzewa w sumie 80 grzyw. dzierży Besekirz. Tenże Boguta pisze się jeszcze z B. w r. 1398, w r. zaś 1399 zeznaje, że jeżeli do Bożego Narodzenia, Racibor (właściwie Sławomir ze Skotnik) nie spłaci mu należnej kwoty — on nadał zatrzyma dla siebie „Bessekirzs“. Zamek wystawiony na sypanym wzgórzu, około r. 1500 — miał tablicę wmurowaną nad bramą z napisem: „D. T. O. M. Arcem hanc Biesiekierianam ab Ill. Nicolao de Warzymów Sokołowski Palat. Lanc. circa an. Dni 1500“. W r. 1790 istnieje tu jeszcze zamkowa kapelania, w zawiadywaniu kapłana ze zgromadzenia karmelitów kłodawskich (Liber Perceptor. Conv. Clodav.). Między r. 1835 a 1850, zamieszkiwał tu czasowo poeta — ziemianin, Jan Nepomucen Jaśkowski († 1882 r.), jako drugi mąż kasztelanowej Kretkowskiej — i tu tworzył swoje „Elegie“. Widok akwarelowy zamku w B. — znajduje się w „Zabytkach sztuki“, zebranych staraniem Rady Adm. Królestwa Polskiego w 1850 r. (rękopis w Bibl. uniwersyteckiej w Warszawie); rysunek zaś autora niniejszej notatki z r. 1882, odtworzył „Wędrowiec“ wraz z opisem, w nr. 51 r. 1898. Por. *Besiekiery* (t. I, 156).

M. R. Witan.

Biesiekierz, fol., pow. nieszawski, gm. Straszewo, par. Koneck, ma 50 mk., 287 morg. dwor. i 10 włośc.

Bieskid, u Długosza *Byezskod*, szczyt gór.

ski w pobliżu źródeł Sanu i zamku Sobień (dziś pow. liski). Według Długosza na szczycie leżał kamień z ruskim napisem, położony tu przez Lwa ks. ruskiego, jako w punkcie granicznym między Polską, Rusią i Węgrami. Będzie to zapewne dzisiejszy Żydowski Beskid.

Bieskówka, ws., pow. czerykowski, gm. Dołhowicze, 14 dm., 76 mk.

Bieśle, r. 1419 *Byesle*, ws., dziś nie znana. Leżała w ziemi łączyckiej, dawna własność kapituły krakow. Ob. *Wardzyn*.

Bieśnik 1.) ws., pow. brzeski (Galicya), par. rz.-kat. w Zakluczynie (4.5 klm.). Właściciel większego obszaru hr. K. Lanckoroński. W połowie XV w. dziedzic Lućław Kadski. Dwa łąny km. dawały fertona kapitule krakowskiej. 2.) **B.**, ws., pow. gorlicki, par. rz.-kat. w Szalowie, 8.8 klm. od Gorlic. W połowie XV w. dziedzicem był Jan Stadnicki, trzy łąny km. dawały po fertonie dziesięciny bisk. krakowskiemu. (Dług., L. B., II, 253).

Biesóweczka, *Bisóweczka*, ws. nad dopł. Połtwy, pow. zasławski, gm. i par. praw. Białogródek, 23 w. od Zasławia, 120 dm., 648 mk., szkoła. Ws. należy do klucza białogródzkiego dóbr ks. Sanguszków.

Biesowica, ws. nad Biesiadzią, pow. klimowicki, gm. Chocimsk, 135 dm., 960 mk., cerkiew.

Biesówka, *Bisówka* (ob. t. I, 240), ws., pow. ostrogski, gm. Lachowce, par. kat. Białogródka, st. poczt. Zasław (25 w.), st. dr. żel. Szepietówka, 45 w. od Ostroga, ma 124 dm., 694 mk. Ze wsią Książęcın (3 w.) miała 103 dm., 845 mk. prawosł. i 377 katol. Cerkiew drewn. z 1874, nadana ziemią przez ks. Jabłonowskich r. 1739 i 1763 r. W XVI w. była własnością Andrzeja i Bohdany z Denisków Kuniewskich, sędziów ziemskich krzemienieckich, po ich śmierci zagarnięta przez zięciów: ks. Lwa Woronieckiego i ks. Różyńskiego. W 1583 r. należała w części do Andrzeja Czołhańskiego (12 dym., 3 ogr., 5 komor.), w drugiej do Mikołaja i Jarosza Jarmolińskich (9 dym., 3 ogr., 15 komor.), w trzeciej zaś do Romana Jarmolińskiego (6 dym., 3 ogr.), w zeszłym wieku ks. Jabłonowskich, obecnie Borysowa i spadkobierców Jaworskiego.

Biesuspari, ws., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Czypiany, 44 w. od Poniewieża.

Bieszanki, ws. nad rzeką Woszczeniówką, pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. Lebiada, 18 dm., 153 mk. (w 1865 r. 83 dusz rewiz.), młyn wodny, folusz; należała do dóbr Możejki małe (Brochockich).

Bieszany, ws., pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Stumbryszki, 43 w. od Poniewieża.

Bieszczka, rzeczka, w pow. częstochowskim, wypływa z pod wsi Zwierzyniec, na półn. od Panek, płynie ku północy, przez wsie: Husarze, Aleksandrów, Kotary, Kuków i pod Krzepicami

wpada z pr. brz. do Liswarty. Długa 10 klm. Por. *Kostrzewska woda* (t. IV).

Biesze, ws., pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Żejmy, 36 w. od Kowna.

Bieszenkowicze 1.) (ob. t. I, 223), mstko i dobra nad Dźwiną, pow. lepelski, gm. Bieszenkowicze, 54 w. od Lepła, 65 w. od Witebska, ma 2,889 mk., 2 cerkwie, kościół par. kat., synagogę, dom przytułku, zarząd okr. pol., urząd gm., szkołę, szkołę cerk., st. poczt. i tel., cegielnię, piec wapienny, 5 garbarni, 127 sklepów, jarmarki. Znane już od połowy XV w.; król Kazimierz fundował tu cerkiew p. w. św. Elia-sza. W XVII w. B. należały do Sapiehów. Władysław IV nadaje prawo magdeburskie 1634 r. Kazimierz Leon Sapieha funduje tu 1650 r. kościół katol. W końcu XVII i na początku XVIII w. B. należały do ks. Ogińskich. Kazimierz Ogiński, wvda wileński, na pamiątkę pobytu w B. Piotra W. wznosi drewnianą cerkiew. W lipcu 1812 r. odbyła się tu wobec Napoleona przeprawa wojska francuskiego przez Dźwinę. We wrześniu 1822 r. Aleksander I odwiedził B. i odbył tu przegląd wojsk. Rozległe dobra B. leżą na pograniczu dwu gubernii: witebskiej i mohylewskiej, należą obecnie do hr. Chreptowiczów i obejmują w pow. połockim 8,594 dzies., w lepelskim 6,889 dzies. i w sienińskim 4,813 dzies. Gmina należy do 1 okr. pol., obejmuje 65 miejscowości, mających 780 dym. włosc. (obok 443 innych), 5,440 mk. włościan (1,662 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 6,963 dzies. Nadto w obrębie gminy znajduje się 10,870 dzies. (1,975 roli) większej posiadłości. 2.) **B.**, os., pow. połocki, gm. Michałow-szczyzna, cerkiew.

Bieszkany, okolica szlach., pow. oszmiański, 7 okr. pol., gm. Polany. Miała 9 dusz rewiz.

Bieszków, r. 1569 *Bieskow*, ws., pow. radomski, gm. Rogów, par. Jastrzab, 28 w. od Radomia, ma 44 dm., 394 mk., 721 morg., młyn wodny i wiatrak. W r. 1827 ws. rząd., 35 dm., 260 mk. W r. 1569 należy do klucza iłżeckiego, dóbr bisk. krak., ma 17 półłanków i 2 kom.

Biezdziadowo, ws., pow. jarociński (dawniej pleszewski), par. Żerków, ma 294 ha obszaru, 64 dm., 373 mk. (23 ew.). Według wizyty z 1610 r. istniał tu kościół par. drewniany p. w. św. Mateusza Ewang. i św. Macieja. Jeszcze r. 1683 był paraf., obecnie filialny.

Biezimiańsk, jezioro, pow. piński, na Zarczu, gm. Chojno, przeszło 100 mr. obszaru.

Biezodnica, ws., pow. miński, okr. pol., gm. i st. poczt. Kojdanów, 45 od Mińska.

Bieżaniszki, ws. i dobra, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Koniawa. Ws. miała 16 dusz rewiz.; dobra należały 1864 r. do Żylińskich.

Bieżanów, ob. *Bierzanów*.

Bieżany, wś, pow. mławski, gm. Ratowo, par. Radzanów, ma 7 dm., 58 mk., 155 morg.

Bieżany, dobra skarb., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żyźmory.

Bieżemce, wś, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Łogunowicze. W r. 1865 miały 107 dusz rewiz.; należały do dóbr Łazduny (Milewskich).

Bieżeń, kol., pow. częstochowski, gm. Węglowice, par. Truskolasy, ma 45 dm., 302 mk., 685 morg.; os. leś. rząd., 1 dm., 30 morg. W r. 1827 wś rząd., 25 dm., 156 mk.

Bieżewice, w reg. pob. z 1569 r. *Biezeiwi-ce*, wś, pow. gostyński, gm. Lucień, par. Gostynin, ma 50 mk., 180 morg. dwor. i 4 włośc.

Bieżów, *Beżów*, *Biżów*, pierwotnie *Korczów*, wś u źródeł rz. Bystrzycy, pow. żytomierski, gm. Bieżów, st. poczt. Czerniachów, 25 w. od Żytomierza, 51 dm., 568 mk., cerkiew drewn. z 1647 r., zarząd gminy, szkoła (od 1885 r.). Cerkiew filialna we wsi Dziewoczki. W skład par. praw. wchodzi wsi: Kisielówka, Fedorówka, Malinówka, Hołowin i Slipczyce, z cerkwią cmentarną. W całej par. 284 dm., 2,239 mk. praw., 246 katol. i 37 żyd. Wś B. pierwotnie zwana Korczów, była gniazdem Korczowskich. W 1581 r. Wasil Simowicz Korczowski wnosi z 6 osiadł. Następnie przechodzi do Lemieszów. Oprócz Jakuba Lemiesza w 1628 r. wnoszą z B. Mikołaj Dachnowicz z 1 dym. i Wacław Ziałowski z 1 dym., 1 ogr. Obecnie własność Juliusza Moczulskiego. Gmina należy do 2 okr. pol., obejmuje 21 miejscowości, mające 754 dym. włośc. (obok 651 innych), 10,811 mk. włościan, uwłaszczonych na 9818 dz.

Biezuwis, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Święciany, miała 6 dusz rewiz.

Bieżyszki, ob. *Bieziszki*.

Bieżywody, wś, pow. łódzki, gm. i par. Czarnocin. Wś ma 16 dm., 151 mk., 312 morg.; os. 1 dm., 8 mk., 1 morg. W 1827 r. 12 dm., 89 mk.

Bigajle, w spisie z 1892 r. *Biczajnie*, wś, pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Subocz, 66 w. od Wilkomierza. Kaplica katol. par. Subocz, p. w. św. Magdaleny, z drzewa wzniesiony przez dziedzica wsi Tyszkiewicza.

Bigusowo (ob. t. I, 225), dobra, pow. drysieński, par. Rosica, 1,068 dzies. Niedgdyś attyn. dóbr Drujsk ks. Sapiehów, nabyta około 1824 r. przez Marcina Nitosławskiego od ks. Franciszka Sapiehy. Kaplica katol., fundacyi Nitosławskich.

Biguszki (ob. t. I, 225), dobra, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Wiżuny, 74 w. od Wilkomierza; własność Drozdowskich, 415 dz.

Bihun 1.), pow. owrucki, ob. *Biehun*. 2.) B., pow. radomski, ob. *Ostrów*.

Bijatowo, os., część wsi Rosocha w gm. Gołina, pow. koniński.

Biejki 1.) dwór, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Żagory, 52 w. od Szawel. 2.) B., fol., tamże, gm. Gruździe, 42 w. od Szawel. 3.) B., okolica, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 46 w. od Wilkomierza. Ma w 10 częściach 280 dzies. 4.) B., okolica, tamże, 5 okr. pol., gm. Onikszty, 38 w. od Wilkomierza. 5.) B., ob. *Biejki*.

Biejety, w spisie z 1886 r. *Biejuty*, zaśc., pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Botoki, 48 w. od Rossień.

Bijowce 1.), *Bijowce*, wś nad dopł. Rosi, pow. kaniowski, gm. Isajki, st. poczt. Bohusław (11 w.), 45 w. od Kaniowa, 565 dm., 2,904 mk., cerkiew, szkoła, 9 wiatraków, młyn. Wechodziła w skład sstwa bohusławskiego, wymieniona jako chutor kozacki w lustracyi sstwa z 1622 r. Następnie należała do klucza bohusławskiego dobr hr. Branickich, dziś do apanaży. 2.) B. (ob. t. I, 225), wś, pow. bractawski, gm. Rubań, 89 dm., 578 mk.

Bijowtany, wś, pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żyźmory (8 w.). Miała 49 dusz rewiz.; należała do dóbr Staniewo (w 1865 r. Małochowców).

Bijucie 1.) wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Mańkowieze (3 w.). Miała 12 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Menczeniaty. 2.) B., wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Miadziół (12 w.). Miała 24 dusz rewiz.; należała do dóbr Posopowo (hr. Tyzenhauzów).

Bijuciszki 1.) (ob. t. I, 225), wś i dobra, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Holszany (7 w.). Dobra w 1865 r. należały do Wojtkiewiczów; wś miała 45 dusz, w części należącej do dóbr B. (Wojtkiewiczów) i 17 dusz w części do dóbr Świłówka (Zawadzkich). Własność niegdyś Wolanów (przed r. 1572), następnie Wańkiewiczów. Znajduje się tu stary dwór Wańkiewiczów, dziś w ruinie. W B. umarł Andrzej Wolan w 1610 r. i tamże został pochowany. Dobra B. razem z Bokszyszkami mają 1,400 dzies. 2.) B. (ob. t. I, 225), dobra, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty (12 w.); 1865 r. własność Steblina Kamińskiego.

Bijuny, wś i dobra, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Janiszki. Wś miała 30 dusz rewiz.; dobra 1865 r. należały do Zajęczkowskich.

Bijuszki, dwór, pow. szawelski, 2 okr. pol. gm. Okmiana, 64 w. od Szawel.

Bijutyszki, *Bijotyszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 48 w. od mta pow.

Bikajcie, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Kruki, 57 w. od Szawel.

Bikańce, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Giedrojeje (18 w.). Miała 32 dusz rewiz.; należała do dóbr Szukiszki (Jastrzębskich).

Bikiany 1.), *Biekiany*, wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dukszty, 28 w. od

mta pow. Należała do dóbr Dryświaty (Łopacińskich), przy fol. Tumulin, miała 8 chat. Przysądzona z eksdywizji Pijarom wileńskim. 2.) **B.**, wś i zaśc., tamże, gm. Tyłtyszki, 15 w. od mta pow.

Bikiel, przys., pow. wiłkomierski, gm. Rogowo.

Bikieliszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tyłtyszki, 23 w. mta pow.

Bikiewicz, dobra, pow. słonimski, 2 okr. pol., gm. Mieźewicze, 28 w. od Słonima, własność Michałowskich, z fol. Michalin i urocz. Mieduchowo, mają 659 dzies.

Bikiszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 58 w. od mta pow.

Bikłóża, rzka, w pow. sieńskim i lepelskim, lewy dopł. Dźwiny. Bierze początek w pow. sieńskim, płynie początkowo ku pñ., potem na zachód i ubiegłszy 10 w. ma ujście pod wsią Chrapowicze.

Bikówek, wś, pow. grójecki, gm. Kobylin, par. Worów, ma 94 mk., 632 morg. dwor., 64 włość. W r. 1827 było 7 dm., 64 mk.

Biksze, wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, 63 w. od Poniewieża.

Bikulewicze, dobra, pow. lepelski. własność Ruszczykowej, mają 1,039 dzies. W 1508 r. król Zygmunt nadaje B. Hlebićkim Józefowiczom; 1574 r. własność sióstr: Rahożonej, Szeverdynowej, Sielawiny i Iwanowiczowej. W 1635 r. Stefan Wołowicz sprzedaje B. Kazimierzowi Józefowiczowi. R. 1737 Aleksander Hlebićki Józefowicz, skarbnik rzeczycki, sprzedaje B. z Sokorowem za 6,000 tal. bitych Stanisławowi Sielawie, skarbnikowi smoleńskiemu. Dziś drogą spadku Ruszczyce.

Bikuny 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Antolepty, 35 w. od mta pow. 2.) **B.**, fol., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzowo, 12 w. od mta pow.; własność Zajcewych, dawniej Jazdowskich, ma 188 dzies. 3.) **B.**, wś, pow. wiłkomierski, 4 okr. pol., gm. Onikszty, 42 w. od Wiłkomierza.

Bilańce, wś, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. aleksandrowska. Miała 15 dusz rewiz.; należała do dóbr Horodno, hr. Potockich.

Bilaniszki, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Święciany; należał do dóbr skarb. Konciarzyn-Kochanówka.

Bilewicz 1.) wś włość, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Wilejki. W r. 1865 miała 146 dusz rewiz. 2.) **B. Nowe**, zaśc., tamże, 3 w. od Wilejki; miał 15 dusz.

Bileza 1.) u Długosza *Byelcza*, wś i kol., pow. sandomierski, gm. i par. Obrazów, mają 44 dm., 369 mk., 213 morg. dwor., 188 włość, młyn. W połowie XV w. wś ma 10 łan km., 2 karczmy z rolą. Dziesięcinę wartości do 12 grzyw. pobiera archidyakon sandom. Folw. ryckarski daje pleban. w Obrazowie. Dziedzicem

wsi Jan Bielecki h. Habdank. (Dług., II, 353). 2.) **B.** r. 1540 *Bielcza*, wś, pow. kielecki, par. Brzeziny. W dok. z r. 1351 r. (Kod. kat. krak., II, 20). W 1540 r. wś Bieleza w pow. chęcińskim, własność bisk. krak., ma 6 łan. osiadłych i młyn na rz. Czarnej. Należała do klucza kieleckiego.

Bileza, w dok. *Bolcze*, *Bylcze* (ob. t. I, 265), wś nad Styrem, pow. dubieński, gm. Boremel, par. praw. Stawrów (o 3. w.), par. katol. Złoczówka (8 w.), 35 w. od Dubna, ma 33 dm., 210 mk. Podług innych wykazów ze wsią Kalniatycze ma 59 dm., 496 mk. praw. i 2 katol.; cerkiew filialna drewn. wzniesiona 1701 r. przez dziedzica wsi Zagórskiego, kaplica cmentarna katolicka. W 1545 r. przysiołek wsi Krasne, nadanej przez Zygmunta I Wasilowi Jenkowi-czowi. W 1570 r. własność w części Stanisława Przesmyckiego, w części zaś Jakuba Laskowskiego. W 1577 r. płaci ztąd Iwan Siemienowicz z 2 dym. po 10 gr., 5 ogr. po 2 gr., i Helena Przesmycka z 2 dym. po 10 gr., 3 ogr. po 2 gr. W końcu XVIII w. B. należała do Zagórskich, którzy nad Styrem wybudowali pałac, otoczony parkiem. W początku b. wieku B. od Zagórskich przeszło do Alojzego Gostyńskiego, marszałka gubernialnego. Od sukcesorów Gostyńskiego nabył B. razem z Kalniatyczami i Stawrowem Małyński, marszałek pow. ostrońskiego, którego córka hr. Cecylia Sołtanowa obecnie je posiada. W pobliżu parku znajduje się zameczysko, z którego pozostał sam nasyp czworoboczny. *Lud. Żyt.*

Bilezaki, ob. *Bielczaki*.

Bilcze złote, wś, pow. zaleszczycki. Por. Ossowski G.: „Sprawozdanie IV z wycieczki paleoetnol. po Galicyi w r. 1892. Cmentarzysko z grobami ceglówymi w B. złotym“. (Zb. wiad. do antr. kr., 1895 r., t. 18).

Bilczów, u Długosza *Byelczow*, wś, pow. stopnicki. W połowie XV wś ma 6½ łan km. i karczmę z rolą. Dzies. wartości do 6 grzyw. pobiera kustosz wiślicki. Dwór i role dworskie dawały przedtem dziesięcinę pleban. w Chotlu lecz nieprawnie przeniesiono ją do kościoła w Michałowie. (Dług. L. B., II, 372, 384).

Bilczyce, u Długosza *Byelczyce*, wś, pow. pow. wielicki. W połowie XV w. część wsi należy do par. w Gdowie i właścicielami jej są: Marszowski Stan. h. Półkoza i klasztor Ciała Chrystusowego na Kazimierzu krakowskim. Łany km. i trzy karczmy dają pleban. w Gdowie dziesięcinę wartości do 6 grzyw. i kołędę cenną na 5 grzyw. Druga część B. należy do par. Biskupice i ma tych samych właścicieli. Cztery łany km. dają dziesięcinę kolejno szpitalowi św. Krzyża w Krakowie i pleban w Gdowie. (Dług. L. B., II, 119, 120).

Bilczynka (ob. t. I, 226), *Bielczynka*, wś, pow. zasławski, gm. Michnowo, par. praw. My-

ślatyn, 6 w. od Zaslavia, ma 24 dm., 112 mk. Należy do dóbr ks. Sanguszków, w kluczu zasławskim.

Bildejki, ws, pow. brzeski, gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Turna, 27 w. od Brześcia, 644 dzies.

Bildenie, *Beldenie*, dobra, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Botoki, 45 w. od Rossień, własność Oleszkiewiczów, 305 dzies.

Bildy, zaśc., pow. święciański, gm. Michałowo. Znajduje się tu 12 kurhanów.

Bildzie 1.), ws, pow. wileński, 6 okr. pol., gm. Mickuny (13 w.). Miała 22 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Rubienka. 2.) **B.**, ws, tamże, 20 w. od Mickun; miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Ławaryszki.

Bildziugi, ob. *Bieldziugi*.

Bildziuki 1.), folw., pow. miński, gm. Stare-Sioło. 2.) **B.**, ob. *Bieldziugi*.

Bile, jezioro, w pow. włodzimierskim. Niedgdyś w sstwie lubomelskim.

Bilejki, ws pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Okmiany, 77 w. od Szawel.

Bilejnie, dobra, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 24 w. od Kowna.

Bilejsze, ws, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dusiaty, 38 w. od mta pow.

Bilekinie, dwór, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 80 w. od Kowna.

Bilewicz 1.), *Billewicz*, dobra nad rzeką Szaltoną, pow. rossieński, gm. Mańkuny, par. Girtakol (4 w.), 7 w. od Rossień, 1810 dzies. (390 lasu). Przez kilka wieków zostawały w ręku Bilewiczów, z których Jerzy, syn Marcina był w 1543 r. generalnym sstą żmujdzkim. Po ostatnim z tej linii Józefie, marszałku rossieńskim (1850 r.) przeszły na wnuków jego Piłsudzkich. Obecnie własność Draszkowskiego. 2.) **B.**, ws, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Siedliszcze (8 w.). Miały 10 dusz rewiz., należały do folw. Zagórankowszczyzna.

Bilicze 1.) (ob. t. I, 226), ws, pow. kowelski, gm. Maciejów, 26 w. od Kowla, 44 dm., 205 mk. Niedgdyś własność kościelna, 1848 r. należała do Miaczyńskich, obecnie przeszła w inne ręce. 3.) **B.**, *Bielicze*, w dok. *Bylicze*, *Bieleckie Sioło*, ws, pow. włodzimierski, gm. Hrybowica, 24 w. od Włodzimierza, 64 dm., 450 mk., cerkiew. Własność niedgdyś Sanguszków, od których w 1537 r. otrzymał ją Fedor Woryski w zamian za Lepeszwkę i Radoszówkę w pow. krzemienieckim. Nabyta następnie przez Bohusza Iwanowicza Sierdiatyckiego, przechodzi do kn. Michała Czartoryskiego, który w r. 1547 wnosi z niej z 8 dym. W 1583 r. kn. Michałowa Czartoryska płacił 26 dym., 3 ogr. W połowie XVII w. Maryny Wilczopolskiej, mają 1648 r. 6, w 1650 r. 1 dym. Maryna Bilecka ma tu w 1648 r. 13, a w 1650 r. 7 dym. Następnie należała do Czackich, drogą wiana

przeszła do Cieszkowskich, obecnie Ewy Chońskiej, do której tu i w Swojczyźnie należy 986 dzies. 3.) **B.**, ob. *Bielicze*.

Bilijówka, ob. *Bielijówka*.

Bilikowce 1.) (ob. t. I, 227), ws, pow. lityński, gm. Meżyrów, 60 dm., 416 mk., cerkiew szkoła. 2.) **B.**, ob. *Bielikowce*.

Bilin (ob. t. I, 227), *Bielin*, w dok. *Bylin*, *Bielina*, ws nad jez. Bilińskim, par. Lubitów, 48 w. od Kowla, ma 210 dm., 1,258 mk., cerkiew. W 1583 r. należy do Milanowicz kn. Kurbskiego, który płaci z 15 łanów, 8 rzemieśl. Podług lustracyi z 1628 r. należy do sstwa kowelskiego, będącego w posesyi Koniecpolskiego, hetm. poln., czyni 305 fl., 1 gr. Za ssty Krzysztofa Opalińskiego było we wsi 1648 r. 92 dym., w 1649 r. 60, a w 1653 r. 20 dym. 2.) **B.**, chutor, pow. włodzimierski, gm. Korytnica, 10 w. od Włodzimierza, 34 dm., 194 mk.

Bilionie, ws, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kołtyniany, 58 w. od Rossień.

Biliszi 1.), zaśc., pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Rumszyski, 25 w. od Kowna. 2.) **B.**, *Bieliszki*, folw., pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 42 w. od Rossień, należy do dóbr Dowianiszki.

Bilmonty, ws, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Juraciszki; miała 35 dusz rewiz.; należy do dóbr Jureiszki.

Bilno, r. 1557 *Bilino*, ws i fol., pow. włocławski, gm. i par. Kłóbka, ma 183 mk., 590 morg. dwor. i 63 włośc. W r. 1557 Andrzej Ossowski płaci tu od 4 łan km. i 4 zagr. 2.) **B.**, r. 1557 *Bilino*, ws i fol., pow. nieszawski, gm. Osiecin, par. Kościelna wieś, ma 119 mk., 474 morg. dwor. i 16 włośc. W r. 1827 par. Krzywosądz, ma 11 dm., 110 mk. W reg. pob. z 1557 r. ws Bielino ma 4 łany km., 2 zagr., płaci tu Małgorzata Bielińska.

Bilów, u Długosza *Byelow*, ws, pow. opatowski. Własność klasztoru św. Krzyża, nadana mu przez Bartłomieja Bostowskiego h. Bielawa. Pięć łan km., zagrodnik i młyn dawali dziesięcinę (do 5 grzyw.) pleb. w Świętomarży. (Dług. L. B., II, 463 i III, 233). Spis wsi i osad gub. radomskiej z 1888 r. nie podaje tej osady. W r. 1827 Bilów ws duchowna, ma 9 dm., 81 mk.

Bilsk, fol., pow. maryampolski, gm. i par. Wejwery, ma 1 dm., 36.

Bilsko, ws, pow. janowski, 8 w. od Janowa, obecnie ma 32 os., 130 mk., 220 morg.

Bilsko, r. 1333 *Bielsko*, ws, pow. sadecki. Wymieniona w akcie erekcyi kościoła w Jakubkowicach r. 1333. Dziedzicem wsi był Wierzbiet. W r. 1581 siedzą tu Wierzbietowie, mają 2½ łan. km., 7 zagr. z rolę, 1 kom. 2 rzem.

Bilsza, zaśc., pow. wileński, w 3 okr. pol., gm. Giedrojeje (7 w.). Miał 6 dusz rewiz., należał do dóbr Ambrozyski.

Biltyski, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Bohiń (9 w.), miała 20 dusz rewiz.

Biluńce 1.), wś włośc., pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Dziewieniszki (12 w.), miała 51 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Remizowo. 2.) **B.**, ob. *Bimońce*.

Biluniszki 1.), dobra, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Popielany, 54 w. od Szawel. Żagielowie mają tu 37 dzies. 2.) **B.**, wś, tamże, 45 w. od Szawel.

Biluny 1.), wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Skopiszki, 74 w. od mta pow. 2.) **B.**, wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Skrobotyski, 46 w. od Poniewieża. 3.) **B.**, wś i dwór, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Skiemie, 53 w. od Szawel. 4.) **B.**, wś, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Wojtkuski, 6 w. od Wilkomierza. 5.) **B.**, wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Wiżuny, 64 w. od Wilkomierza.

Bilwicie, wś, pow. rossieński, gm. Szweksznie, 126 w. od Rossień.

Bilwiny 1.), okolica, pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Zubrzyca, 8 w. od Sokółki, 279 dzies. 2.) **B.** (ob. t. I, 227), wś i okolica, pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Kamionka, 7 w. od Sokółki. Wś z urocz. Siemionowszczyzna ma 53 dzies., okolica 88 dzies.

Bilże, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Zagory, 42 w. od Szawel.

Biłanówka, przedmieście Nowego Konstantynowa, pow. lityński, przy ujściu Czortowy do Teluchny.

Biłaszów, ob. *Bielaszów*.

Biłaty 1.), dobra, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty, własność Kiełczewskich, 2.) **B.**, wś, tamże, 6 w. od Szyrwint, miała 15 dusz rewiz.; należała do dóbr Szeszółki.

Biłdy, wś, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Michałowo (14 w.), miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr Cerkliszki.

Biłgoraj 1.), wś, pow. włocławski, gm. Chodecz. W r. 1870 miała 42 mk., 40 morg. 2.) **B.**, os. leś., pow. piotrkowski, gm. Kleszczów, 1 dm., 4 mk., 50 morg. dwor. 3.) **B.**, os. nad rz. Ner, pow. łaski, gm. i par. Lutomiersk, ma 6 dm., 68 mk. 4.) **B.**, miasto pow. gub. lubelskiej. W r. 1676 płaci tu wojewoda lubelski pogłównie od osoby administratora, żony jego, 2 córek, 1 sługi szlach., 1 księdza obrządku greckiego, 4 dworskich, 123 mieszczan, 16 wieśniaków, 35 żydów. (Paw. Małop., 5a). W r. 1890 było zapisanych do ksiąg stałej ludności 3,185, w tem 1,079 nieobecnych. Niestałych było 115. Śród zapisanych do stałej ludności było: 661 praw., 4,094 katol. i 3,430 żydów. Powiat obejmował 95,656 stałych mk., w tem 6,747 nieobecnych, 1,300 niestałych. Śród stałej ludności było: 28,002 praw., 56,516 katol., 1 prot., 9,613 żydów. Pow. biłgorajski w 1880 r. miał lasów przyw. nieurządzonych 78,085 morg., urzą-

dzonych 6,044, zasianych na nowo 36, nie zadrzewionych 3,945, danych za serwituty 632, dawnych włośc. 882, sadów dworskich 53, włośc. 162, w osadach miejs. 186 morg.

Biłhaki, wś, nieistniejąca obecnie, w pow. łuckim, W 1583 r. w posiadaniu Michała Koziańskiego, który wnosi z 10 dym., 6 ogr.

Biłhorod, pow. rówieński, ob. *Bielów*.

Biłka 1), rzka w pow. winnickim i braclawskim, prawy dopływ Kaszlanki. Bierze początek pod Purpurowcami i Chiżynami (w pow. winnickim) mija wsi: Ćwiżyn, Trościaniec, Markówkę, Fedorówkę i pod wsią Szenderowem (w pow. braclawskim) ma ujście. 2.) **B.**, *Białka*, *Bielka*, rzeczka, w pow. żytomierskim, prawy dopływ Uszy, płynie w kierunku półn. koło Słobody Baranówki, Rudni Baranowskiej, Suszek i pod wsią Biłka ma ujście. Długa około 13 w.

Biłka, *Bielka* al. *Białka* 1.), wś nad rzką Piskarką, pow. krzemieniecki, gm., st. poczt. i tel. Wyżgródek (Wyszborodek), st. dr. żel. Rudnia Poczajowska (64 w.), 43 w. od Krzemieńca, ze wsiami: Biłka Mała i Martyszkowce, ma 97 dm., 789 mk. praw., 61 katol. i 18 żydów. Sama B. Wielka ma 51 dm., 437 mk. Cerkiew drewn. z 1778 r. Wś ta wraz z innymi w pow. łuckim i krzemienieckim, nadana została r. 1430 przez w. ks. Swidrygajłę Iwanowi Mokosiejewiczowi. W 1583 r. należy do Wierzbowca kn. Michała Wiśniowieckiego, kaszt. kijowskiego, który wnosi z niej od 5 dym., 4 ogr. Następnie z kluczem nowowisniowieckim w posiadaniu Mniszechów, w ostatnich czasach hr. Lueders-Weimarn, od której w 1888 r. nabył Aleks. Leontowicz. Obecnie własność Fiedorowa. 2.) **B. Mała**, wś, tamże, o 2 w. od poprzedniej, 39 dm., 269 mk. 3.) **B.**, wś nad rzką Uszą, przy ujściu rz. Biłki, pow. żytomierski, gm. Barasze, par. kat. Uszomierz, st. poczt. Iskorość (35 w.), 82 w. od Żytomierza, 249 dm., 1,480 mk., cerkiew drewn. z 1775 r., kaplica katolicka, szkoła (od 1885 r.) gorzelnia, garbarnia. W skład par. praw. wchodzi wsi: Baskaki i Rudnia Biłocka. W całej par. 222 dm., 1,684 mk. prawosł., 37 katol. i 89 żydów. Wś położona pośród obszernej, obejmującej kilkanaście w. kw. polany, otoczonej dokoła ogromnymi lasami. Klucze: uszomierski, dawidowiecki i biłocki, zajmujące półn. część powiatu należały do rodziny Nowowiejskich h. Jastrzębiec. Mikołaj Nowowiejski, ostatni dziedzic t. n., fundator kościoła w Uszomierzu, zostawił trzy córki, z których jedna została zakonnicą w Jazłowie, druga wyszła za Bohusza i otrzymała klucz uszomierski, a trzecia Honoryna, zaślubiona hr. Oskarowi Tyszkiewiczowi z Łohojska objęła klucze: biłocki i dawidowiecki. Po jej śmierci (1888 r.) właścicielem dóbr tych został jedyny syn hr. Józef Tyszkiewicz. Cały

ten majątek, obejmujący wogóle 18,904 dzies., dzieli się na dwa klucze: biłocki, zajmujący pñ.-zchd część pow. zwiąhelskiego i dawidowiecki, położony w środkowej części pow. żytomierskiego. Klucz biłocki składa się ze wsi: Biłka, Suszki, Rasno, Rudnia Biłocka, Ryszawka, Jabłowiec, oraz ze slobód: Jabłowiec i Zieloniszcz, w tem przeważająca większość ziemi pod lasami. Klucz dawidowiecki obejmuje wsi: Dawidówka, Hruszka, Kruczyniec, slobodę Suchowolę i kolonie różnych nazw, między innemi Torezyn, utworzony na obszarze slobody Suchowoli. 4.) **B.**, ws, pow. żytomierski, gm. Puliny, par. praw. Strybież (17 w.) 5.) **B.**, ob. *Białka*.

Biłki, ob. *Białki*.

Biłkoszki, pow. wiłkomierski (t. I, 229), młynie, ob. *Bieluszeki*.

Biłocka Rudnia, ws na pr. brzegu rz. Uszy, pow. żytomierski, 2 w. poniżej Biłki, gm. Barasze, 82 w. od Żytomierza, 18 dm., 80 mk. Należy do klucza biłockiego dóbr hr. Józefa Tysskiewicza.

Biłohorodka, *Białohorodka* (ob. *Biłhorod*, t. I, 228), ws nad Irpeniem, pow. kijowski, gm. Biłhorodka, 23 w. od Kijowa, ma 319 dm., 2,479 mk., cerkiew, szkółkę, młyn, 3 wiatraki. Włościanie, w liczbie 744 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 4,446 dzies. Oprócz tego Barbara Wiszniewska, fermę mającą, 541 dzies., pierwotnie skarbową. Gmina obejmuje 1 mstko, 12 siół, 11 wsi, 24,605 mk. (50 katol., 3 roskoln., 3 szundystów, 2 ewang., 5,450 żydów) i 32,712 dzies. (19,807 roli, 3,279 łak. 4,732 lasów, 2,033 nieuż.), z których 9,138 należy do właścicieli większej posiadłości, 23,074 do włościan i 500 do cerkwi.

Biłowce, ws, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Tarnowszczyzna (8 w.); miała 21 dusz rewiz.; należała do dóbr Olżewo.

Biłucie, ws, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra Wołożyn (hr. Tysskiewiczów). Miała 15 dusz rewiz.; należała do fol. Adampol.

Biłuny, wś, pow. wiłkomierski, gm. Konstantynowo, 4 w. od Wiłkomierza.

Bimballinie, dwór, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Betygoła, 80 w. od Kowna.

Bimbary, ws, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Łabonary (32 w.); miała 9 dusz rewiz.; należała do dóbr Januszki.

Bimberis, jezioro, w pow. nowoaleksandrowskim, w dobrach Dukszty, zajmuje około 13 morg., pokryte roślinnością wodną.

Bimbery, ws, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dukszty, 20 w. od mta pow.

Bimbilinie 1.) dwór, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Skawdwile, 20 w. od Rossień. 2.) **B.** *Berżynie*, dwór, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Radziwiliszki, 20 w. od Szawel.

Bimbiszki, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Janiszki (3 w.). Należał do dóbr skarb. Inturki.

Bimby 1.) ws, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Poniemunek, 75 w. od mta pow. 2.) **B.**, ws, pow. wiłkomierski, 3 okr. pol., gm. Kurkle, 31 w. od Wiłkomierza.

Bimońce, w spisie z 1892 r. *Bilunice*, dwór i ws, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 18 w. od Kowna. 2.) **B.**, dwa przysiółki, tamże, 19 w. od Kowna.

Bimoszki 1) dwa fol., pow. wiłkomierski, 1 okr. pol., gm. Szaty, 32 w. od Wiłkomierza. 2.) **B.**, tamże, ob. *Bieluszeki*.

Bimuny, ob. *Biluny*.

Binarowa 1.) al. *Bynarowa*, ws, pow. gorlicki. Kazimierz król nadaje r. 1348 Mikołajowi zw. „Vlosniczar“ i Hermanowi, obszar nad rz. Sitnicą, poniżej granic Biecza, dla założenia wsi o 60 łan. na prawie niemieckim. Sołtys otrzymuje 6 łan., młyny na rzece, dwie karczmy, jatki, trzeci denar z kar. sądowych a szósty z czynszów. Jeden łan ma być wydzielony na skotnicę i jeden dla kościoła. Osadnicy po 20 latach wolności dawać będą po 8 skojeów czynszu i po fertonie za dziesięcinę. (Kod. dypl. pol., III, 220). 2.) **B.**, ws, pow. biecki, ob. *Wola binarowa*.

Bieczarowa, w dok. *Bybycza reban*, r. 1581 *Biechezarowa*, ws, pow. grybowski. Wymieniona w dok. z r. 1365 jako wieś królewska, założona na obszarze lasu Jawór, na połd. od Grybowa. (Kod. Mał. III, 188). W r. 1581 we wsi kościelnej Biechezarowa płaci Pieniążek od 13 półłanków, 2 zagr., 3 kom.

Bindaryszki, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Daugieliszki (7 w.). Należał do dóbr skarb. Dawiliszki.

Bindraje, zaśc. włośc., pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Bystrzyca (16 w.). Miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Preny.

Bindrowo, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Łabonary (10 w.), należała do dóbr Szubinki.

Binduga 1.) ws, pow. konstantynowski, gm. Chlebczyn, par. Janów, ma 8 dm., 79 mk., 294 morg. W r. 1827 par. Sarnaki, 10 dm., 99 mk. 2.) **B.**, os., pow. maryampolski, gm. Chlebiszki, par. Preny, ma 1 dm., 5 mk. 3.) **B.**, os., pow. pułtowski, gm. Zegrze, par. Popowo.

Binduga-Indziuchy, przys., pow. brzeski gub. grodz., 5 okr. pol., gm. Wołczyn. Ob. *Bienduga* i *Biendziuga*.

Binduha, *Bienduha* (ob. t. I, 218, *Bienduga*), ws nad Bugiem, pow. włodzimierski, gm. Bereźce, 43 w. od Włodzimierza, 74 dm., 615 mk., kaplica katol., młyn wodny. Niedgdy Sieniutów, Wydzgów, obecnie Aleksandry Kroczyńskiej, 1,082 dzies.

Bindziuki, ws włośc., pow. wileński, 3 okr.

pol., gm. Janiszki (6 w.). Miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Inturki.

Binendy, fol., pow. grójecki, gm. Rykały, par. Przybyszew, ma 19 mk., 188 morg. dwor. i 9 włośc.

Bingiele, wś włośc., pow. trocki, 4 okr. pol., gm. i dobra skarb. Merecz. Miała 38 dusz rewiz. Istnieją tu kurhany.

Biniany, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Poszwityń, 35 w. od Szawel.

Biniatki al. *Bieniatki*, wś, pow. stopnicki, gm. i par. Busk. W r. 1827 było 7 dm., 50 mk. W połowie XV w. było tu kilka fol. ryerskich, dających dziesięcinę do Buska i 3 zagr.

Bińków, wś i fol., pow. piotrkowski, gm. Bełchatów, par. Bełchatów. Wś ma 13 dm., 88 mk., 99 morg.; fol. 1 dm., 10 mk., 164 morg. W 1827 r. 11 dm., 99 mk.

Binkowce, wś, pow. miński, gm. Siemkowo-gródecka, 27 w. od Mińska.

Bińkowice, r. 1578 *Bienkowicze*, wś, pow. opatowski, gm. Czyżew szlachecki, par. Przybysławice, 21 w. od Opatowa, ma 18 dm., 150 mk., 89 morg. W r. 1827 było 13 dm., 62 mk. R. 1578 płaci tu Stan. Piekarski od 7 os., 3 1/2 łań., 4 zagr. z rolą 8 kom. ubog., 3 hultajów.

Bintiaje, wś, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Biodrówka, rzka, w gub. grodzieńskiej, dopł. rzki Jelni (dopł. Łukonicy).

Biodry *wielkie*, wś, pow. kolneński, gm. Jedwabno, par. Burzyn. W r. 1827 było 23 dm., 117 mk. Jan z Biedrzyce r. 1461 ustąpił synom swoim 5 łańów w Brzostowie. Ztąd ta część otrzymała miano: Biodry — Brzostowo. W dok. z 1471 i 1488 występują: Jakób Biodra, Jan Biodra i inni t. n. herbu Rawa.

Biorniszki, wś, pow. drysieński, par. Przydrujsk.

Birbaliszki, wś i zaśc., pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szymkajcie, 27 w. od Rossień.

Birbały, wś, pow. rossieński, gm. Szweksznie, 94 w. od Rossień.

Birbaszy, ob. *Bierbasze*.

Birbiliszki, wś, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Wieksznie, 84 w. od Szawel.

Birbiszki, dwór, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Kruki, 56 w. od Szawel.

Bircza, ob. *Biercza*.

Bircza, r. 1515 *Byercza*, mto, pow. dobro-milski. Wspom. w dok. z 1418 i 1448 r. W r. 1515 płaci miasto 2 grzyw. i 1 fert., młyn, oceniony na 30 grzyw. 1 gr. W r. 1508 za wyszynk piwa 1 grzyw. 1 gr.

Birczewska-Słoboda, wś, pow. bobrujski, gm. Bortniki, 33 w. od Bobrujska.

Birecie, wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 85 w. od mta pow.

Biriocie, ob. *Biruiecie*.

Birka, zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm.

Rzesza (6 w.). Należał do dóbr Czerwony Dwór.

Birki, zaśc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagola (9 w.). Miał 5 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Mussa.

Birki *małe* i *wielkie* al. *Borki* (ob. t. I, 231), dwie wsi po obu brzegach Taśminy, pow. czechryński, gm. Aleksandrowka, st. poczt. i dr. żel. Fundulejówka (2 w.), 35 w. od Czechrynia, mają 423 dm., 2,300 mk., cerkiew, szkoła, młyn, 13 wiatraków. Część leżąca na praw. brzegu rzki należała do sstwa czechryńskiego, na lewym zaś do Śmilańszczyzny. Pod koniec zeszłego wieku obie posiadał ks. Potemkin, od którego przeszły do gen. Dawydowa. W 1805 r. kupił je Krasnosielski. Syn jego w 1836 r. sprzedał połowę Ludwikowi Grabowskiemu (bratu Michała), który 1844 r. założył tu małą cukrownię. Drugą część utrzymał Ignacy Krasnosielski. Obecnie posiadają tu: Adamowa Grabowska 643 dzies. i Rajewscy (po Krasnosielskim) 862 dzies. Nadto Szymczenko ma 196 dz.

Birków, wś, pow. miechowski. Wymieniony w dok. z 1242 w liście wsi, nadanych klasztorowi w Staniątkach. (Kod. Mał., II, 64). R. 1410 Spytko z Zakrzowa i Birkowa nadał klasztorowi Dominikanów w Krakowie 4 grzyw. dochodu rocznego z karczmy w B. (Kod. kat. krak., II, 347).

Birkówka, pow. radomski, ob. *Berkówka*.

Birówka, ob. *Bierówka*.

Birówka, ob. *Berówka*.

Birskie, urocz., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Zdzięcioł, 33 dzies.

Birsze, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Okniśta, 73 w. od mta pow.

Birsze al. *Birsze*, wś, pow. kalwaryjski, gm. i par. Krasna, ma 26 dm., 184 mk.

Birsztany, wś, pow. władysławowski, gm. i par. Gryszakubda, ma 4 dm., 36 mk.

Birsztany (ob. t. I, 231), mstko i dobra skarb. położone nad Niemnem, pow. trocki 3 okr. pol., gm. Jezno (10 w.), 69 w. od Trok, 114 od Wilna, 415 mk. (w 1865 r. 135 dusz rewiz.; w 1859 r. 52 dm., 234 mk.). Kościół par. katol., p. w. św. Tadeusza i Judy. Parafia katol., dekan. mereckiego, 1,236 wier-nych. Niedgdyś dwór myśliwski w. ks. litew-skich, w którym przez całą zimę przebywał Ka-zimierz Jagiellończyk z rodziną. Leśnictwo birsztańskie miało 1712 r. 84 dym. hybernia-nych. Kościół, pierwotnie filia par. Preny, fundował r. 1648 Władysław IV i uposażył rolą i lasami. Obecny wznosił 1787 r. Kazimierz Sapieha, ssta preński. Patronat kościoła nale-żał do biskupów wileńskich. Na przeciw ko-ścioła wznosi się góra „Pilis“, ze śladami da-wnego zamku myśliwskiego w. ks. litewskich. Na źródła tutejsze zwrócił uwagę w 1846 r. Benedykt Biliński. W 1852 r. z polecenia rzą-

du dokonał analizy prof. b. uniw. wileńskiego dr. Abicht, inspektor urzędu lekarskiego dr. Powstański i aptekarz Kuszewicz. W 1855 r. poczęto budować domy i urządzać kąpiele. Ob. Łapeczyński K. „Półwysep birsztąński“ (Pam. Fizyogr., t. VI, Warsz., 1886).

Birsztwiniki, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Sałanty, 61 w. od Telsz.

Birszy (ob. t. I, 232), pow. dźwiński (dyneburski), par. kat. Birzagal (filia Okra), mają 252 dzies.

Birszyki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Sołoki, 29 w. od mta pow.

Birucie 1.) fol., pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Opsa, 54 w. od mta pow. 2.) **B.**, wś, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Nowemiasło, 20 w. od Poniewieża.

Biruki (ob. t. I, 232), dobra, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Pohost Nowy, par. kat. Pohost, 265 dzies.; własność dawniej Ukolskich, następnie Wołosowskich.

Biruki (ob. t. I, 232), wś nad Rosią, pow. wasylkowski, gm. Ostrów, 60 w. od Wasylkowa, 10 w. od wsi Trockie (st. poczt.), 256 dm., 1422 mk., cerkiew, szkoła. Marya Branicka ma tu 771 dzies.

Birule, zaśc., pow. borysowski, gm. Tumiłowice, 115 w. od Borysowa.

Birule, wś, pow. czerykowski, gm. Pałuż, 99 dm., 653 mk., garbarnia, wiatrak.

Birulicze, wś nad rz. Kotrą, pow. grodzieński, 4 okr. pol., gm. Skidel, 26 w. od Grodna, 469 dzies. Według reg. pomiarowych ekon. grodz. z 1558 r. należy do wójtostwa ponieńskiego, ma włók 17, z których 12 osadnych, 5 ciągłych (cziachłych). Poddani mieli 41 wołów i 19 koni. Z 17 włók osadnych i ciągłych płacić powinni z każdej włóki: czynszu po 12 gr., za gęsi, kury, jajca i stację po gr. 6, za niewody po 2 gr., za wóz siana z odwozem po 5 gr.; nadto z 3 włók osadnych osady po 20 gr., za gwałty po beczce żyta al. po 10 gr., a za tłoki po 12 gr.; a robota z włók ciągłych po 2 dni w tydzień. Czyni z włók tego siola ciągłych i osadnych płatu 9 kóp 41 gr. A owsa beczek 34 a za odwóz owsa od każdej beczki po 5 gr., czyni 2 kopy 50 gr. W ogóle z całej wsi płacić powinni 10 kóp 48 gr. 8 den.

Biruliszki, wś, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Aleksandrowska Słoboda, 10 w. od Kowna.

Biruta, wś, pow. kalwaryjski, gm. i par. Krasna, 18 w. od Kalwaryi, ma 17 dm., 179 mk.

Biry, zaśc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Troki (9 w.). Miał 13 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Krasno.

Birwiecie, w spisie z 1886 r. *Biriocie*, wś i zaśc., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Radziviliszki, 16 w. od Szawel.

Biryki, okolica, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Gadonów, 6 w. od Telsz. Dowkinto-

wie mają tu 33 dzies.; Martyszewscy 28 dzies.; Narbutowie 27 dzies.; Narkiewiczowie 10 dzies.; Stulpinowie 30 dzies.

Biryma, wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Rakiszki, 66 w. od mta pow.

Birynie, dwór, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie, własność Giecowiczów, 75 dzies.

Birzale, wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Kibury, 64 w. od Poniewieża.

Birżałowka, ob. *Berżałowka*.

Birżały, *Birżely* 1.) dobra, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Nowemiasło, 24 w. od Poniewieża, własność Kierbedziów, 518 dzies., gorzelnia. 2.) **B.**, wś i dobra, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Pompiany, 21 w. od Poniewieża, własność Antonowiczów, 181 dzies.

Birżaniszki, *Bierżaniszki* 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzowo, 4 w. od mta pow. 2.) **B.**, wś, tamże, 25 w. od mta pow.

Birżany 1.) wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 21 w. od Rossień. 2.) **B.**, w spisie z 1892 r. *Bereźnia*, obręb leśny, tamże, 23 w. od Rossień.

Birżdziszki, wś włośc., pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany (10 w.). Miała 8 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Borejkwoszczyzna.

Birże 1.) (ob. t. I, 233 — 237), mstko i dobra, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birże, 65 w. od Poniewieża, 103 mk., gorzelnia, 2 jarmarki. Zygmunt III r. 1589 nadał B. prawo magd. i herb, wyobrażający orła białego, leżącego na chorągiewce. Prócz tego targi niedzielne i czwartkowe, a na M. B. Gromniczną i na św. Jana Chrzciciela jarmarki, po 2 tygodnie trwające. Władysław IV, d. 27 marca 1642 w Warszawie a August III w r. 1701 przywileje te potwierdzili (Bisk. Żmudzkie M. Wołoncewski, str. 234). Pierwszy kościół kalwiński wystawił r. 1584 Mikołaj ks. Radziwiłł, hetman w. lit. Kościół ten długo był matką okręgu zawilejskiego a potem należał do okręgu żmudzkiego, dziś jest kościołem parafialnym kalwińskim. Kalwini mieli tu szkołę, którą założył Krzysztof Radziwiłł 1616 r.; jej przełożonym był Adam Rassius z Królewca, przez Radziwiłła sprowadzony, autor dzieła „Tractatus de nobilitate“ Lubecae, 1619. Dobra należą do hr. Tyszkiewiczów. Gmina obejmuje 219 miejscowości, ma 1,266 dym. włośc. (obok 50 innych), 14,416 mk. włościan. Włościanie, w liczbie 4,925 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 24,380 dzies. (23,701 ziemi użytk.). 2.) **B.**, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Gruździe, 30 w. od Szawel.

Birżony, wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Poniemunek, 82 w. od mta pow.

Birżule 1.) (porów. t. I, 237), jezioro, w pow. telszewskim, na zchd od mstka Powon-

deń, długie około 6 w., otoczone łąkami. Z jeziora wypływa rz. Wyrwita, lew. dopł. rz. Wenty. Zasilone jest wodami dwóch jezior: Guszris, za pośrednictwem rzki Guszra, i Sterwo, za pośrednictwem rz. Gowia. Od pld. brzegu uchodzi do jeziora rzka Nikoeze. 2.) **B.**, dwie wsi, pow. wilkomierski, gm. Szaty, 24 w. od Wilkomierza.

Birżuławki, ws i okolica, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 60 w. od Rossień. Mają tu części: Bugieniowie 50 dzies.; Łukasiewiczowie 50 dzies.; Misiewiczowie 13 dzies.; Polubińscy 60 dzies.; Juskiewiczowie 50 dzies.

Birżuny (ob. t. I, 237), dwie wsi, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tyłtyzski, 15 i 32 w. od mta pow.

Birżyn, ws i dobra, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Dziewieniszki (15 w.). Ws miała 14 dusz rewiz.; dobra 1865 r. należały do Czerniechów.

Birżyniany (ob. t. I, 237), dobra, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Łukniki, 57 w. od Szawel, własność Górskich, 2,797 dzies. (1,197 ziemi użytk., 1,067 lasu). Poprzednio dziedzictwo Szemiottów.

Biskunee, ws, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Dokudowo. Miała 86 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Lida.

Biskupce, ws i chutor nad rzką Wołkowysk, pow. wołkowyski, 5 okr. pol., gm. Biskupce, 5 w. od Wołkowyska. Ws ma 36 dm., 342 mk., zarząd gminny, 628 dzies. ziemi włose.; chutor należy do Litwinowich i ma 83 dzies. Gmina obejmuje 51 miejscowości, mających 564 dym. włose. (obok 39 innych), 3,774 mk. włoscian, uwłaszczonej na 6,704 dzies. ziemi. Nadto w obrębie gminy znajduje się 613 dzies. ziemi cerk. i kościelnej; 6,518 dzies. większej posiadłości.

Biskupianka, os. nad rz. Mień, pow. lipnowski, gm. Kłokock, par. Lipno (3 w.), młyn wodny, 1 dm., 15 mk., 6 morg.

Biskupice 1.) ws, pow. błoński, ma 268 mk., 430 morg. dwors., 358 włose. W r. 1580 płaci tu Grzybowski, podkomorzy warszaw., dzierżawca wsi, od 13 łąn km., a Stan. Pruszyński. wójt, od 2 łąn. 2.) **B.**, ws, pow. grójecki, ma 176 mk., 450 morg. dwor., 188 włose. W r. 1576 jest 10 łąn km., 2 zagr. 3.) **B.**, ws, pow. nieszawski, mają 116 mk., 587 morg. dwor., 15 włose. W r. 1557 Erazm Kretkowski, kaszt. gnieźn. płaci tu od 15 łąn km., 2 zagr. 4.) **B. nowe i stare**, ws, kol. i os. karcz., pow. częstochowski, gm. Olsztyn, par. Przybyszów. B. nowe, kol. 14 dm., 253 mk., 245 morg.; B. stare, ws 82 dm., 481 mk., 1,486 morg.; os. karcz. 1 dm., 6 mk., 2 morg. 5.) **B.**, ws, pow. opatowski, gm. Modliborzyce, par. Opatów (7 w.), ma 20 dm., 94 mk., 346 morg. włose. W połowie XV w. własność bisk. lubu-

skich, ma 5 łąn km., 9 zagrod., młyn, staw, karcznię. Dziesięcinę (do 16 grzyw.) pobierali biskupi. Czysn z łąn wynosił 12 skojców. (L. B., I, 639). 6.) **B.**, ws, pow. pińczowski, par. Książnice. Dawna własność bisk. krakow. W połowie XV w. ma 10 łąn km. i 2 karczmy, dające dziesięcinę (do 20 grzyw.) biskupowi. Pleban w Książnicach dostaje kołędę i świętopietrze. (Dług., L. B., II, 169). 7.) **B.**, ws, pow. stopnicki. Własność bisk. krakowskich, przyległa do Zborowa czyli Beszowy biskupiej. 8.) **B.**, pow. olkuski, ob. *Jangrot*. 9.) **B.**, os. miejs., pow. lubelski. W r. 1676 Aleksander Lanckoroński „pocillator culmensis“ płaci po główne od 2 sług szlach., 9 dworskich, 79 mieszczan, 2 żydów. 10.) **B.**, ws, pow. płocki. Na obszarze wsi nad rz. Skrwą (Strqua) stoi młyn zwany: „Rissow“ i „Rissonis molendinum“. Do niego odnoszą się dokumenty z r. 1379 i 1383. (Kod. Maz., 93 i 101).

Biskupice 1.) ws, pow. brzeski. Należała dawniej do par. w Czechowie. Pierwotnie wieś królewska. W połowie XV w. dziedzicem jest Paweł Złodziej, kasztelan małagoški h. Niesobia, „miles hispanicus“, jak go określa Długosz. Założywszy przy kościele czechowskim altaryą św. Piotra i Pawła, nadał jej trzy łąny km. w B. i karcznię z rolą, dającą czynszu do 8 grzyw. Wieś sama miała 22 łąn km., karcznię z rolą i 8 zagr. bez roli. Dziesięcinę, wartości do 12 grzyw., dawano altaryi św. Wawrzyńca w katedrze krakowskiej. łąny dworskie, uprawiane przez kmieci i folwark, dawały prebendzie św. Feliksa i Adaukta na zamku krakowskim. (Dług., L. B., II, 241 i III, 236). Z czasem wieś wyludniła się, już w r. 1581 Spytek Jordan, kaszt. krak. płaci tu od 3¹/₂ łąn km. Dziś B. stanowią jedną całość z Domasłowicami, które w XV w. należały do Spytka z Melsztyna. 2.) **B.**, ws, pow. brzeski. Własność bisk. krakowskich. W XV w. miały 17 łąn km., 3 karczmy z rolą, 3 zagr. z rolą i folwark biskupi. Dziesięcinę, wartości do 30 grzyw. pobierał dziekan krakow. Pleban w Radłowie otrzymywał kołędę i świętopietrze. (Dług., L. B., II, 136). 3.) **B.**, ws, pow. wielicki. W r. 1322 dziesięcinę z B. nadaje biskup Nancker kaplicy św. Małgorzaty w katedrze krakowskiej. (Kod. kat. krakow., I, 163). 4.) **B.**, ws, pow. dąbrowski. W XV i XVI w. należały do par. Opatowiec, stanowiły własność bisk. krakowskich.

Biskupice szalone, ws, pow. odolanowski. Dawna własność arcyb. gnieźn., posiada kościół par. p. w. św. Bartłomieja istniejący już w połowie XV w. Obecny pochodzi z r. 1725. (Łaski, L. B., II, 52).

Biskupice, ws, pow. bytomski. W połowie XV w. posiada kościół par. drewniany. Należy do bisk. wrocławskich. (Dług., L. B., II, 198).

Biskupicze 1.) (ob. t. I, 239), wś, pow. łucki, na pograniczu pow. włodzimierskiego, gm. Czarnków, 18 w. od Łucka, 99 dm., 574 mk., cerkiew, młyn wodny. W 1545 r. własność Montowtowiczów, Jakubowej i syna jej Andrzeja. Pierwsza z B., Nowego Stawu i Lipy miała opatrywać dwie horodnie zamkowe w Łucku, drugi zaś z części B. jedną horodnię. W 1577 r. Andrzej Montułt z B. i z przysiółku dziesięciny (diesiatina) wnosi z 23 dym., 14 ogr., 3 kom., 1 koła wałn. Następnie własność Koziańskich, Czetwertyńskich, Prażmowskich, obecnie drogą wiana hr. Krasieckich, ma 746 dzies. 2.) **B., Ruskie**, wś nad rz. Łuhem, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, st. poczt. Rohozno, 19 w. od Włodzimierza, 95 dm., 661 mk., cerkiew, kaplica, młyn wodny. Dawna własność kn. Koziejków. W 1445 r. kn. Andrzej Kozieka i Lew Obrazcow (mąż Katarzyny Kozieczy) mieli opatrywać z B. jedną horodnię zamkową we Włodzimierzu. W 1570 i 1583 r. własność Dymitra Kozieki (syna Andrzeja). Pobór wykazany z Zauliczem, Boezmaszową (Biermaszową) i Kolajną (Koloną). W 1577 r. kn. Dymitr wnosi z B. z 9 dym., 5 ogr. po 4 gr., 2 ogr. po 2 gr. Nadto w 1583 r. część wsi posiada ks. Janusz Zbaraski, przy Rosnowie (Rusnowie). Z tych czy innych B. 1583 r. wnosi pobór kn. Janusz Zasławski z 17 dym., 4 ogr. i Jakub Krossiński z 6 dym., 1 ogr. W 1631 r. ks. Andrzej i ks. Zofia, dzieci Jerzego Czartoryskiego, mają o tę dobrą sprawę z Firlejami. Obecnie własność Jadwigi z Czackich Kaszowskiej, obejmuje 1,868 dzies. 3.) **B. Szlacheckie**, wś, pow. włodzimierski, gm. Hrybowica, 19 w. od Włodzimierza, 75 dm., 510 mk., cerkiew, kaplica kat. Niedgdyś własność władyków włodzimierskich, którzy z B. i Janiewicz opatrywali jedną horodnię zamkową. W 1577 r. władyka Fiedosiej wnosi ztąd od 33 dym. po 10 gr., 2 dym. na ćwierciach po 5 gr., z 2 kół po 24 gr., 5 ogr. po 2 gr., a w 1583 r. Bohurzyński z 6 dworz., 14 dym., 8 ogr., 3 km., 1 koła wałn., 1 stęp. 4 bojar. W nowszych czasach własność Czackich, Edwarda Kuszelewskiego (364 dzies.), Śliwowskich. 4.) **B. Małe** al. *Biskupiczki*, wś, tamże, 15 w. od Włodzimierza, 20 dm., 211 mk. W 1577 r. władyka wnosi ztąd z 4 dym., 4 ogr. Obecnie Władysław Huber, posiada 18 dz.

Biskupiczki, pow. włodzimierski, ob. *Biskupicze Małe*.

Biskupin, wś, pow. żniński, ob. *Stare Biskupice* (t. XI).

Biskupka (ob. t. I, 240), zaśc. i folw. nad rz. Klewą, pow. ihumeński, okr. pol. i par. kat. Berezyna, 87 w. od Ihumenia. Siedzą tu częściowi właściciele, rokosznicy, mający do 24 wł.

Bisły, w innym spisie *Biśnie*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Opsa, 57 w. od mta pow. Własność Ogińskich, 10 dzies.

Bismarksdorf, wś, pow. pleszewski, par. Kucharki, są to zapewne dawniejsze Bobry wspom. w dok. z 1346 (K. W., nr. 1249) i w reg. pob. z r. 1579 w par. Kucharki, jako wieś szlachecka.

Biśnie, ob. *Bisły*.

Bisóweczka, ob. *Biesoweczka*.

Bispol, fol., pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Ejragoła, 59 w. od Kowna, należy do dóbr Sakuniele.

Biswojuiele, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 21 w. od Rossień.

Biszbaryszki, wś, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Łabonary (24 w.). Miała 15 dusz rewiz.; należała do dóbr Antodury.

Biszbilinie al. *Szaki*, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Taurogi, 67 w. od Rossień.

Biszbulkońce, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Oknista, 76 w. od mta pow.

Biszewo, wś i dobra, pow. bielski gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Grodzisk, par. katol. Ostrożany, 26 w. od Bielska. Wś ma 48 dzies.; dobra, własność Dziubandowskich, wraz z fol. Wólka 305 dzies.

Bisztupis, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Skopiszki, 68 w. od mta pow.

Biszyce, u Dług. *Byschycze*, wś, pow. wielicki. W połowie XV w. własność altarysty św. Mikołaja w katedrze krak., ma 7 1/2 km. i 1 zagr., dających dziesięcinę prebendzie czechowskiej przy katedrze. (L. B., I, 124 II, 105).

Bitabinia, dwór, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Skrobotyski, 48 w. od Poniewieża.

Bitajcie, wś i dobra, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Ligumy, 22 w. od Szawel. Łukomscy mają tu 550 dzies.

Bitków, wś, pow. katowicki. W dok. z 1374 r. „Dirseo de B.” w otoczeniu Przemysława, ks. cieszyńskiego. (Kod. kat. krak., II, 53).

Bitniszki, dobra, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, 67 w. od Poniewieża.

Bitnoie, zaśc., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Popielany, 50 w. od Szawel.

Bitowcie 1.) okolica, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kołtyniany, 58 w. od Rossień. Bichniewiczowie mają tu 30 dzies.; Girdowscy 26 dzies. 2.) **B. Gieredutawki**, dobra, tamże, 58 w. od Rossień.

Bitowtanki, zaśc., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Hanuszyszki (5 w.). Miał 10 dusz rewiz., należał do dóbr Bitowtany.

Bitowtany, dobra, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Hanuszyszki; 1865 r. własność Dowgiałów.

Bituże al. *Bitujże*, wś i dobra, pow. szawelski, gm. Kruki, 52 w. od Szawel.

Bitwany, w spisie z 1892 r. *Bitwał*, fol., pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 22 w. od Kowna, własność Dzierdzijewskich, z Łopiami 113 dzies. 2.) **B.**, zaśc. i fol., pow. ko-

wieński, 3 okr. pol., gm. Bobty, 15 w. od Kowna.

Bity Kamień, ws., pow. sokólski, 2 okr. pol., gm. Romanówka, 20 w. od Sokółki, 221 dz.

Bityki, ws., fol. i dobra, pow. szawelski, gm. Błagowieszczeńsk, 45 w. od Szawel, własność Mackiewiczów, wraz z Pokiewiem i Gierdziagolą 338 dzies.

Bityna, ws., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Niemenezyn (9 w.). Miała 48 dusz rewiz., należała do dóbr skar. Giejany.

Bitynie, dwór, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Kibury, 61 w. Poniewieża.

Bityny, dwór i fol., pow. wiłkomierski, 1 okr. pol., gm. Pogiry, 22 w. od Wiłkomierza. Rączkowscy i Adamowiczowie mają 13 dzies.

Biwejniskzi, ws., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Święciany (5 w.). Należy do dóbr skar. Konciarzyn.

Biwile, dobra, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 11 w. od Kowna.

Biwojnie 1.) ws i fol., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Janiszki, 40 w. od Szawel. 2.) **B.**, dwór, tamże, 1 okr. pol., gm. Łukniki, 56 w. od Szawel.

Bizaniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smołwy, 18 w. od mta pow.

Biziszki, *Bieżyszki*, ws., pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Poniewież (5 w.).

Biziuki, ws., pow. wieliski, gm. Cerkowiszczce.

Bizsreda, w dok. *Brezerenda*, r. 1581 *Bieszioranda*, ws., pow. jędrzejowski. Wymieniona w dok. z r. 1256 w liczbie włości klasztoru jędrzejowskiego. (Kod. Małop., I, 51). W r. 1581 Postękański płaci tu od 2 łan km., 4 zagr., 2 rybitw, 2 rzem. Ob. *Bizerenda* (t. I).

Bizorędki, ws., pow. jędrzejowski, gm. Brzegi, par. Mnichów, 15 w. od Jędrzejowa. W 1827 r. było 12 dm., 60 mk.

Bizerewicze (ob. t. I, 241), ws i fol., pow. piński, gm. Lemieszewicze, 30 w. od Pińska. Ws ma 8 osad; fol., dziedzictwo Ordów, 13 wł.

Biżle, os., pow. radzyński, gm. Milanów, ma 5 dm., 26 mk., 217 morg.

Biżów, ob. *Bieżów*.

Biży, jezioro, w pow. drysieńskim, daje początek rz. Saryńce (Saryi).

Blaczyn, *Blaczyna*, ws., pow. słucki, okr. pol. i gm. Kleck, 59 w. od Słucka, ma 22 osad. Jeszcze w XVII w. należała do Mogielnickich, którzy w 1640 r. fundowali tu cerkiew; Mogielniccy dotąd mają tu 2 włoki.

Blakina, pow. wieliski, ob. *Biakino*.

Blakiszi 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tyłtyzki, 18 w. od mta pow. 2.) **B.**, dobra, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Święciany; 1865 r. własność Skorodkowskich.

Blamowce, opustoszałe sioło we włości kuznińskiej (dziś pow. starokonstantynowski).

Blanowice, u Długosza *Bylanowycze*, 1581 r. *Bilionowicze*, ws., pow. olkuski. W r. 1581 Mikołaj Padniewski płaci tu od 5 łan. km.

Blas, ob. *Błaś*.

Blaskowizna, ws., pow. suwalski. W r. 1827 było 20 dm., 83 mk. Ob. *Blaskowizna* (t. I).

Blassy, dobra skarbowe, pow. łucyński, obejmują 18 wsi, 1 zaśc. i 4 fermy (Żuryłowa, Michaleczyki, Czaszy i Zyble). Mają 5,041 dz.

Blaszenka, os., pow. grójecki, gm. Kobylin, par. Worów, ma 17 mk., 67 morg. dwor.

Bledalis, jezioro, w pow. trockim.

Bledis, zaśc., pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 96 w. od Kowna.

Bledzew, miasto, pow. międzychodzki. Ob. Ledebur „Zus Geschichte des Cistercienser Klosters Blesen im Grossherzogthum Posen. (Ledebur's Archiv., III, 1836, str. 293). Kościół i klasztor księży Cystersów w B. (Przyj. ludu, 1843, str. 49 — 53). B., kościół i klasztor przez E. Kierskiego. (Tyg. ill. VI, 1862, 57). Ob. też Reinhold Werner dr. „Chronik der Stadt und Kreises Birnbaum. (Birnbaum, 1843).

Bledzewo, pow. sierpecki, ob. *Janczewo*.

Blejder, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 53 w. od mta pow.

Blejny, fol., pow. łucyński, własność Kołosowych, 36 dzies.

Blekany, ws., pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Linkowo, 63 w. od Poniewieża.

Blendzianka al. *Blinde*, rzka w pow. suwalskim, wypływa z jez. Poblindzie, leżącego na granicy Prus Wschodnich. Płynie ku połd. przez jezioro i wieś Wersele, Zarzecze, Budzki, Blindę, skręca ku półn.-zach., mija os. Przerośl i pod kol. Sypitka, przy wsi Prawylas, wchodzi do Prus, gdzie wpada do Rominty, dopł. Pregoły. Długa w obrębie Królestwa 13 klm. Należy wraz z Romintą i dopływami jez. Wisztynieckiego do zlewu rz. Pregoły.

Blendzinie, *Blendzikie*, zaśc., pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Remigola, 29 w. od Poniewieża.

Blewa, chutor, pow. nowogrodwołyński, gm. Lubar, 92 w. od mta pow., 16 dm., 109 mk.

Blewacze, zaśc., pow. ihumeński, gm. Pohost, okr. pol. i par. katol. Berezyna, 40 w. od Ihumenia.

Blewczyce, ws. poradziwiłłowska i fol. nad rz. Wuswą, lew. dopł. Morocza, pow. słucki, gm. Bystryca, 33 w. od Słucka, 80 osad.

Blewki al. *Faszcówka*, obręb leśny, pow. mohylowski; od 1872 r. własność Szustików, 1,491 dzies. (1,429 lasu).

Bieżewo (ob. t. I, 243), fol. nad rz. Stwiha, pow. mozyrski, gm. Bierożów, 187 w. od Mozyrza. Ws ma 32 osad; fol. własność Radziwiłł

łów, do 1874 r. w ordynacyi kleckiej, odtąd — nieświeskiej, ma około 65 włók.

Blich, chutor, pow. kamieniecki, gm. i par. Gródek, 59 w. od Kamieńca.

Blichowo, ws., pow. płocki. W reg. pob. z 1576 r. wymieniono parafię Blichowską w pow. wyszogrodzkim. B. należało do dóbr prestymonialnych katedry płockiej. We wsi siedzi szlachta zagrodowa.

Bliczyno, pow. wielicki, ob. *Biakino*.

Blidaki (ob. t. I, 243), ws., pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Koreiany, 47 w. od Telsz.

Blidzeza al. *Obliedze*, ws. na pr. brzegu Teterewy, pow. radomyski, gm. Rozważów, par. praw. Unin (6 w.), 60 w. od Radomyśla, 188 dm., 1,174 mk., młyn, 2 wiatraki, przystań. Włościanie, w liczbie 254 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 2,095 dzies. Należy do dóbr Unin, dawniej metropolii kijowskiej, obecnie Ksawerego Branickiego.

Blikany, okolica szlach., pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany. Miała 6 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Trzecianiszki. Siedzą tu Hołubowie i Szablińscy.

Blinda, zaśc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Giełwany (6 w.). Należała do dóbr Tundziszki.

Blindziekopce, ws., pow. maryampolski, gm. Gudele, par. Płutyski, ma 7 dm., 59 mk.

Blindzinie, ws. włośc., pow. trocki, 4 okr. pol., gm. Merecz (12 w.). Należała do dóbr skarb. Orany.

Bliniszki (ob. t. I, 243), dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., 13 w. od mta pow.

Blinki, ws., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dusiaty, 26 w. od mta pow.

Blinów 1.), u Długosza *Blynow*, ws., pow. janowski. Należała dawniej do par. Potok. W r. 1530 miała 4 łany km. W r. 1676 niema tu jeszcze kościoła. Zamoyski płaci tu od 89 poddanych. Należała dawniej do ordynacyi Zamoyskich. Obecnie ma osad 142, ziemi 1,520 morg., ludności 700 dusz rz.-kat., 24 w. od Janowa. 2.) **B.**, fol., pow. janowski, należy do ordynacyi hr. Zamoyskich, gruntu 480 morg., dm. 3.) **B.**, parafia filialna, należąca do Potoku Wielkiego, obejmuje wsie: Blinów, Brzozówka, Moczydła dolne i górne z ludnością w 1898 r. dusz 2,500.

Blinowszczyzna 1.) ws., pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Jody (10 w.). Miała 7 dusz rewiz.; należała do dóbr Judycyn. 2.) **B.**, ws., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Druja (10 w.). Miała 11 dusz rewiz.; należała do dóbr Pęcza-ny, poprzednio do dóbr Drujka.

Blinstrubiszki (ob. t. I, 243), ws. i dobra, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie (11 w.). Dobra, własność Janczewskich, mają 3,282 dzies. (1,521 lasu). Ob. Janczewski Edw. „Za-

piski pomologiczne. Wyniki doświadczeń z sadu blinstrubiskiego“, Kraków.

Bliny, os., pow. newelski, gm. Ryszkino, kaplica katol., fabryka wyrobów chemicznych.

Bliskowice, ws., pow. janowski. W połowie XV w. siedzą tu dwaj Rawici. Wieś ma 5 łan km., dających dziesięcinę kantoryi sandomierskiej i 2 folwarki, dające plebanowi w Świeciechowie. (Dług., L. B., II, 510). W r. 1676 siedzą tu: Pruszyński i Jastrzębski, płacą od 5 osób szlach., 12 sług dworskich i 52 poddanych.

Blistawica, ob. *Blystawica*.

Blizgie (ob. t. I, 244), fol., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Poniemunek, 68 w. od mta pow.

Blizin, ws., pow. konecki. Wsiągu XVI w. należy do Karwickich wraz z Karwicami. R. 1577 płaci tu Stan. Karwicki, ststa latowicki od 2 1/2 łan. km.

Blizkowszczyzna, dobra, pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Szymki, 44 w. od Wołkowyska, własność Roszczewskich, poprzednio Januszkiewiczów, 208 dzies.

Blizna al. *Bliznianka*, rzeczka, w pow. augustowskim, wypływa z jeziora Blizno (132 mt. n. p. m.), leżącego na pld. jez. Wigry, między wsiami: Walne i Danowskie. Pływie lasami w kierunku pośd., pod Strękowizną, skręca na zachód, przyjmuje z lew. brzegu rzeczkę Długankę, przepływa ws. Szczebra, zabiera z pr. brzegu Dłużankę i wpada z lew. brzegu do Rozpudy, niedaleko ujścia tejże do jez. Necko. Długa 12 klm. Ujście do Rozpudy wzn. 123 mt. n. p. m. Brzegi błotne; na wiosnę szeroko rozlewa. Z jez. Blizno łączą się jeziora: Blizienko, Tobołowo i Tobołówko na półn.-wschód leżące pod wsiami t. n. Por. *Szczeberka* (t. XI).

Blizna, ws. i os., pow. augustowski, gm. Szczebro-Olszanka, par. Szczebra, ma 16 dm., 108 mk. W r. 1827 smolarnia w lasach rządowych, miała 1 dm., 5 mk. Później osiedli tu starowiercy.

Blizna, ws. i dobra, pow. słonimski, 2 okr. pol., gm. i par. Różany, 35 w. od Słonima. Ws. ma 53 dm., 515 mk., 1,424 dzies.; dobra, własność Miłaczewskich, z fol. Awuls al. Białe Pole i urocz. Smolarnia, Pohulanka i Róg mają 3,602 dzies. (1,602 lasu).

Blizne, ws., pow. warszawski, ma 164 mk., 540 morg. dwors. i 31 włośc. R. 1580 jest w 5 częściach 2 1/2 łan. km.

Blizniaki, ws., pow. wielicki, gm. Cerkowiszce.

Bliznica 1.) os., pow. kobryński, 5 okr. pol., gm. Odryżyn, przy wsi Horki. 2.) **B.**, ws., pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. i dobra, hr. Czapskich, Łużki (4 w.); miała 15 dusz rewiz.

Bliznice, urocz. osiadłe, pow. ihumeński, gm.

Pohost, okr. pol. i par. kat. Berezyna, własność Zaleskich, 2 $\frac{1}{2}$ włók.

Bliznicy, dobra, pow. lepelski. W 1616 r. własność Michała Kozika, dalej Miniekich. Dziś mają tu części: Jan Miniecki 19 dzies., Stanisław 14 dzies., Feliks 1,250 dzies., January 50 dz., Józef 6 dz., Dyżma 50 dzies., Jan Milewski 22 dzies., Adolf Milewski 11 dzies. i Jan Słowacki 50 dzies.

Bliznie, jezioro, w pow. kowelskim, przy wsi Szczodrohoszczy. W 1565 r. w sstwie ratneńskim, ma jedną toń.

Blizniecka, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Emilezyn, 64 w. od mta pow., 36 dm., 207 mk.

Blizniacy, ws, pow. rohaczewski, gm. Kistienie (20 w.).

Blizniki, ws nad jez. Narocz, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Zanarocz, 63 w. od Święcian, 13 dm., 176 mk. (1865 r. 69 dusz rewiz.); należała do dóbr Augustowo.

Blizno, pow. augustowski, ob. *Blizna*.

Blizyce, ws, pow. włoszczowski, gm. i par. Lelów, 41 w. od Włoszczowy. W połowie XV w. dwór i karczma dawały dziesięcinę kościołowi w Zrębicach. (Dług., L. B., II, 223.)

Blizyce, ws, pow. węgrowski. O popielnicach tam znalezionych ob. Zeitsch. der Hist. Ges. f. d. Prov. Posen., II, 96.

Bloch, ws, pow. ostrowski, gm. i par. Długosiedło. W r. 1827 ws przyw., 6 dm., 49 mk.

Blójec, kol., pow. będziński, gm. Rokitno szlacheckie, ma 4 dm., 13 mk., 36 morg.

Błokowszczyzna, ws, pow. drysieński, pow. Przydrzysk.

Błuduki, ws, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Kretynga, 63 w. od Telsz.

Błudbale al. *Bludźbale*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 68 w. od mta pow.

Błudecki, ws, pow. rossieński, gm. Szwekszenie, 112 w. od Rossień.

Błudnica, ws, pow. homelski, gm. Rudzienice (6 w.).

Błudoki, dwór, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Żorany, 23 w. od Telsz. Montrymowie mają tu 38 dzies.

Błudźbale, ob. *Bludbale*.

Błudzie 1.) ws, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Pniewo, 6 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, dobra, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 88 w. od Poniewieża. 3.) **B.**, ws i dobra, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szymkajcie, par. Girtakol, 13 w. od Rossień. Dobra należą do Hryncewiczów, z fol. Drupis mają 256 dzies.

Błudzino, ws, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Krasnogórka, 65 w. od mta pow.

Błudziszki, ws, pow. maryampolski, gm. Szumsk, par. Maryampol, ma 3 dm., 37 mk.

Błudziszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Oknista, 60 w. od mta pow.

Błukiszki, ws, pow. władysławowski, gm. Leśnietwo, par. Władysławów (10 w.), ma 11 dm., 84 mk.

Blumenfeld, ws, pow. gostyński, gm. Lucień, par. Gombin, ma 6 dm., 75 mk., 69 morg.

Blurbin, dwór i fol., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawkiany, 36 w. od Szawel.

Bluszcze, kol., pow. warszawski, gm. Zagóźdź, par. Żerzeń. W r. 1870 było 12 mk., 17 morg. włośc.

Bluwany, ws, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Kurkle, 31 w. od Wilkomierza.

Bluwenicze, ws i dobra, pow. brzeski gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Turna, 17 w. od Brześcia. Ws ma 326 dzies.; dobra, własność Hanów, 778 dzies. Poprzednio należały do Bojanowskich.

Bluwy, ws, pow. władysławowski, gm. Leśnietwo, par. Władysławów, ma 6 dm., 56 mk.

Bluznica, jezioro, w pow. rohaczewskim, gm. Dudzicze, w pobliżu wsi Pytkówki. Długie do 20 w., szerokie około 1 w., ma obszaru do 2,500 dzies. Pokryte w części lasem, w części zarostami i mchem.

Bląg, ws, pow. sieński, gm. Moszkany, 8 dm., 71 mk.

Blagodac 1.) os., pow. opoczyński, gm. Kuniecki, par. Kunice, ma 2 dm., 19 mk., 32 morg. włośc. 2.) **B.**, kol., pow. konecki, gm. Pijarów, par. Muin, ma 10 dm., 35 mk., 28 morg. włośc. 3.) **B.**, os., pow. kielecki, gm. i par. Suchedniów.

Blagodac, dobra, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Wiżuny, 60 w. od Wilkomierza; własność Wierewkinych, 1,915 dzies.

Blagodatk, ws, pow. garwoliński, gm. Sobienie Jeziory, ma 4 dm., 7 mk., 32 morg.

Blagodacna 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tauruginie, 40 w. od mta pow. 2.) **B.**, ws włośc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Troki (9 w.). Miała 18 dusz rewiz. osad. ruskich. Należy do dóbr skarb. Krasno. 3.) **B.**, ws włośc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagola (6 w.). Miała 15 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Dukszy. W pobliżu wsi kurhan.

Blahodac, dobra, pow. czerykowski; od 1873 r. własność ks. Krapotkinych, 6,586 dzies. (5,896 lasu), młyn wodny i wiatrak.

Blahotino, dobra, pow. połocki, własność Wiskontów.

Blahowicze, ws i dobra nad rz. Restą, pow. czauski, gm. Hładkowa (9 w.). Ws ma 100 dm., 694 mk., cerkiew; dobra, od 1879 r. własność Lewis-of-Menar'ów, wraz z Łapkami mają 1,710 dzies. (1,100 lasu), gorzelnia i młyn wodny.

Blagowieszczeńsk, ws nad Wentą, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Blagowieszczeńsk, 55 w. od Szawel, 51 dm., 225 mk., zarząd gm.,

cerkiew, szkoła. Gmina obejmuje 101 miejscowości, ma 607 dym. włośc. (obok 56 innych), 7,544 mk. Włościanie, w liczbie 1,922 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 9,541 dzies., ze spłatą po 13,011 rub. 8 kop. rocznie.

Błahowieszczenskaja, ws włośc., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Rukojnie (8 w.). Miała 26 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Kiena.

Błahowieczenskoje, dobra, pow. grodzieński, 4 okr. pol., gm. Żydomla, własność Dziekońskich, z fol. Szudziwo 786 dzies.

Błahówka, ws, pow. horecki, gm. Horodyszcze, 44 dm., 203 mk.

Błajsze-Bernety, dwór, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Żorany, własność Kierpowskich, 152 dzies.

Błacie, dwór, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawlany, 25 w. od Szawel.

Blandzie, ws, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Ejragoła, 57 w. od Kowna.

Błaś, os. nad rz. Widawką, pow. łaski, gm. Dąbrowa Rusiecka, par. Rusiec, ma 3 dm., 36 mk., 33 morg. włośc. W 1827 r. os. Blas miała 2 dm., 15 mk.

Błaszczyki al. *Blachownia*, fol., pow. częstochowski, gm. Dzbów, par. Konopiska, ma 8 dm., 8 mk., 200 morg.

Błaszk, os. miejska, pow. kaliski. Kościół par. p. w. Narodzenia N. M. P. istnieje tu już w drugiej połowie w. XV. Obecny murowany wznosił r. 1776 dziedzic Ignacy Lipski. Istnieje też kaplica murowana na cmentarzu. (Łaski, L. B., II, 57). W r. 1490 siedzą tu częściowi dziedzice, mają w 6 działach 7 łan. km.

Błatopole, dobra, pow. sieński; dziedzictwo Mireckich, 200 dzies.

Bładziule, w spisie z 1886 r. *Błauédziuty*, ws, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Krupie, 59 w. od Szawel.

Błaudzowie, zaśc., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Towiany, 15 w. od Wilkomierza.

Błazeiszki, ws, pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Melegiany (4 w.). W r. 1865 miała 31 dusz rewiz.; należała do dóbr Połes.

Błaziny, u Długosza *Blazyny*, ws, pow. iłżecki. Własność bisk. krakow., ma w połowie XV w. 12 łan. km. i karcznię. Dziesięcinę, wartości do 8 grzyw. pobiera biskup. (Dług., L. B., II, 482).

Błazejewo 1.), r. 1578 *Błazejewo*, ws, pow. szremski. Posiada kościół p. w. św. Urszuli, pierwotnie parafialny. W r. 1513, wedle wizyty z r. 1696, wcielony został jako filia do Bni-na. Kilkakroć odbudowywany. Ostatni raz r. 1784. 2.) **B.**, ws, pow. szremski. Według wizyty z r. 1685 Filipini z Gostynia świeżo tu wzniesli z drzewa kościółek, dotąd stojący i należący do par. w Dolsku.

Błazejowice, ws i fol., pow. skierniewicki, ma 116 mk., 788 morg. dwors. i 71 włośc.

W r. 1827 miała 10 dm., 85 mk. W r. 1579 siedzi tu przeważnie drobna szlachta, nie mająca kmieci.

Błazejówka, ws nad Rastawicą, pow. berdyczowski, gm. Mecherzyńce Dębowe, 42 w. od Berdyczowa, 140 dm., 945 mk., cerkiew drewn. z 1774 r., szkoła, 2 młyny, 2 wiatraki. Przed uwłaszczeniem włościan miała 1,296 dzies. Były tu niegdyś chutory mecherzyńskie, obecną nazwę otrzymała od fundatora cerkwi Błazeja Abramowicza. W 1856 r. od Abramowiczów nabyta przez dra Odrzywolskiego, obecnie własność jego córki Wincentyny Łychowskiej, posiadającej 707 dzies.

Błazek, ws, pow. janowski. Przed uwłaszczeniem należała do dóbr ordynacji Zamoy-skich. Obecnie os. 82, gruntów 960 mórg i 520 mk. rz.-kat., 20 w. od Janowa. W pobliżu lasy ordynackie przeważnie z buków złożone.

Błazenniki, *Błazennik*, *Błaznik*, w dokum. *Błazenniki*, ws nad Turą, pow. włodzimierski, gm. Werba, 15 w. na płu. od Włodzimierza, 20 dm., 74 mk., cerkiew, st. poczt., młyn. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. z Werbą, Hnojnem, Mohilnem, Rudą i Krasnosiółką nadane przez króla Aleksandra Sołtanowi. W 1577 r. własność Mikołaja Łysakowskiego, kaszt. chełmskiego, który wnosi ztąd z 2 dym. dwors., 2 kół młyn. po 24 gr. i 2 ogr. po 2 gr. W połowie XVII w. z Werbką i Rudą należy do Gabryela Podhorodeńskiego, mają 1648 r. 76 dym., a 1653 r. 41 dym. Obecnie B. i Werba należą w części do Stanisławy Konopackiej, żony Prokopa, mającej 573 dzies., do Antoniego Konopackiego 514 dzies., Heleny Kinel 488 dzies. (dzieci Prokopa). Nadto Sierakowska w samej Werbie posiada 483 dzies.

Błazeńszczyzna, zaginiona ws nad Norynią, w okolicy Zalesia, pow. owrucki, prawdopodobnie dzisiejsza Sławińszczyzna.

Błazki 1.) ws, pow. prużański, 3 okr. pol., gm. Horodeczna, 34 w. od Prużany, 79 dzies. 2.) **B.**, ws i fol., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Miory (3 w.). Ws miała 1865 r. 27 dusz rewiz.; fol., jako attyn. Kamienpola, należał do Mirskich i miał 183 dzies. Otrzymała go w posagu Klaudya z Mirskich Jesmanowa.

Błazkino, ws, pow. orszański, gm. Lubawice, 10 dm., 86 mk.

Błazkowa, par. Brzyska, ob. *Wola Błazkowa*.

Błazów, r. 1589 *Błazow Antiqua*, ws, pow. samborski. Wspom. w dok. z 1430 r. W r. 1589 siedzą tu Błazowscy i inni na 14 działach. Jest też Wola błazowa.

Błazowa, mko, pow. rzeszowski. Wspom. jako wieś r. 1515. W r. 1589 Rzeszowski h. Doliwa płaci tu od 28 łan., młyna o 2 kołach, 10 komorn., 3 rzem., 2 zagr.

Błażuny, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 50 w. od mta pow.

Błażyszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Dryświaty, 48 w. od mta pow. 2.) **B.**, ws. tamże, gm. Widze, 55 w. od mta pow. 3.) **B.**, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Pedbrzeż (4 w.). Należał do dóbr Maryampol.

Blenna, ws. nad jeziorem t. n., pow. kolski, 30 w. od Koła, 9 od Izbicy. Według reg. pob. z 1557 r. ws. B. ma 3 łany km. i należy do par. Przedecz. Dopiero w r. 1582 wspomniana jest parafia Blenna. (Paw., Wielk., II, 231). Kościółek filialny, mieszczący obraz N. P. Maryi, słynący z cudów, powstał tu zapewne w XV w. Biskup margaryteński Aleksander w r. 1517 nadał 40 dni odpustu, odwiedzającym tutejszy cudowny obraz N. P. Maryi. Na miejscu kościołka pierwotnego, wznosił również z drzewa dębowego świątynię Wojciech Ruszkowski, podstoli brzeski, dziedzic B. (Niesiecki, VIII, 200), wspominany w konstytucjach z r. 1676. Uposażenie parafii stanowiły naówczas pola i lasy, rozrzucone w trzech miejscach na terytorium B., oraz połów ryb w jeziorze. Gdy i ten kościół w r. 1765 groził upadkiem, poczęto zbierać fundusze na nową, murowaną świątynię. Budowa zaczęta dopiero w r. 1861, ukończona została w r. 1877. Jest to obecnie dość obszerna, w stylu romańskim świątynia p. w. św. Małgorzaty z wieżą na froncie i murowanym oparkaniem. Cudowny obraz—przypominający wizerunek Częstochowski—umieszczony w bocznej kaplicy, oddzielonej żelazną kratą. Zdobí go piękna, srebrna, starożytnej roboty sukienka, a prócz tej także inna aksamitna, wyszywana perłami i drogiemi kamieniami. Obraz ten zdobyło niegdyś mnóstwo wotów. Z tych częściej użyto na ozdobę świątyni, a resztę zabrano na cele publiczne w r. 1831. Ws. B., własność Wojskich—posiada 22 dm., 260 mk. *M. R. W.*

Bleszczyn, uroczysko w pobliżu wsi Hruziatyn, w pow. łuckim.

Bleszno u Dług. *Blyeschno*, ws. fol., nad rz. Wartą, pow. częstochowski, gm. Huta-Stara, par. Częstochowa. Ws. ma 75 dm., 706 mk, 798 mórg, fol., 9 dm., 76 mk. 1268 morg., os., karcz., 7 dm., 2 morgi, 2 morg. dwor. W połowie XV w. dziedzicem wsi Jakób Trepka. We wsi jest kuźnica żelaza. Dziesięcinę pobiera klasztor częstochowski. (Dług. L. B. II, 221).

Bleszyn, kol., pow. piotrkowski, gm. Grabieca, par. Tuszyń, 8 dm., 59 mk., 182 morg.

Błędostwo, r. 1377, *Bandescowo*, r. 1576, *Bedestowo*, ws. pow. pułtusi. W r. 1576 należy do par. Dzierżenin, ma 3 łany km. Por. *Pokrzywnica*.

Błędów 1.) ws. i os. fabr., pow. grójecki. Posiada gorzelnię, browar, garbarnię, dom modlitwy ewang., szkołę i cmentarz ewang. W r.

1870, było 1213 mk., 488 morg. włośc. Kościół par. istnieje tu już w r. 1579. We wsi na 6 działkach siedzą Błędowscy. (Pow. Mazow. 177).

2.) **B.**, ws. pow. łowicki ma 357 mk., 1018 morgów włościańskich. Wymieniony wśród posiadłości kościoła gnieźn. w dok. z r. 1359. (Kod. Wielk. Nr. 1404). 3.) **B.**, u Długosza *Blandou*, ws. pow. będziński. W połowie XV w. należy do par. Chechło ma 9 dziedziców (8 Pilawitów), 15 łan. km. i folwarki szlacheckie. Dziesięcinę wartości do 15 grzyw., pobiera pleban w Chechle. Biskupstwo krakowskie miało tu 6 łan. km. z czynszem i dziesięciną. (Dług. L. B. II, 196). W r. 1581 biskup krak. płaci tu od 2 łan km., 10 zagr. z rolą, 1 kom. i 6 węglarzy.

Błędów, ws. pow. chełmiński. Mateusz „recitor ecclesie“ w dok. z 1399 r. (Kod. Wielk. nr. 2014).

Błędowice, ws. pow. garwoliński, gm. Trojanów, par. Brzeziny, ma 4 dm., 52 mk. 102 morg. W 1827 r. 6 dm., 44 mk.

Błędówka, r. 1381 *Blandowka*, ws. w par. Sąsław. Jest to dzisiejsza Wola Kalinowska w pow. olkuskim. Dziesięcinę z B. nadaje r. 1381 bisk. krak. Zawisza masyonarzom katedralnym. Ob. *Wola Kalinowska*.

Błędowska huta, ws. pow. grójecki, gm. i par. Błędów, ma 145 mk., 372 morg. włośc., 1 dwor. W r. 1827 było 21 dm., 160 mk.

Błękitna 1.) fol., pow. wołkowyski, 4 okr. pol., gm. Wilczuki, należy do dóbr Gniezna. 2.) **B.**, urocz., pow. wołkowyski, 5 okr. pol., gm. Biskupce, 5 w. od Wołkowyska, przy wsi Krysiwice.

Błochów, ws. i zaśc., pow. ihumeński, gm. Pohorele, 30 w. od Ihumenia.

Błocisko, os., pow. miechowski, gm. i par. Pałecznicza. Odl. od Miechowa 26 w. W r. 1827, 2 dm., 12 mk., par. Wrocimowice

Błodniki, fol., pow. poniewiecki, 2 okr. pol., gm. Naciuny, 83 w. od Poniewieża.

Błogie, ws. pow. opoczyński. W r. 1221 przy boku Leszka Białego podczas nadawania w Piotrkowie części Świeciechowa klasztorowi sulejowskiemu znajdują się: „Nicolaus et Marius Capellani de Błogie“. Był tu widocznie dwór książęcy i przy nim kaplica. Ztąd wydaty r. 1237 ks. Bolesław dekret co do rozgraniczenia włości klasztoru sulejowskiego z dziedzicami ze wsi „Voehrz“. W połowie XV w. istnieje kościół par. drewniany. Dziedzicami wsi są Różyce, od których kupuje klasztor sulejowski r. 1470. Dziesięcinę dawano kolegiacie łączyckiej. (L. B., I, 505).

Błogocice u Długosza, *Glogoczicze*, r. 1581 *Blogoczicze*, ws. pow. miechowski, par. Niegardów. Wedle dok. z r. 1270 klasztor staniątecki kupił od Andrzeja milesa dział w B. za 20 grzyw. (Kod. dypl. pol. III. 91).

Błogostaw, ws. pow. grójecki, gm. Błędów,

par. Wilkow, ma 9 osad, 56 mk., 235 morg. Wchodziła w skład dóbr Załuski.

Błogosławieństwo, kol., pow. płoński, gm. Błędówko, par. Kroczewo, ma 4 dm., 74 mk., 240 morg.

Błogosławieństwo 1.) dobra, pow. rosieński, 2 okr. pol., gm. Rosienie, (4 w.). Dawniej Piłsudzkich, następnie Staniewiczów, dziś Chrystianiewiczów, 1109 dzies. 2.) **B.** dwór i dobra, pow. szawelski, gm. Wieksznie, 76 w. od Szawel, własność Chomińskich, 350 dzies.

Błogoszów, ws., pow. jędrzejowski. W r. 1540 dziedziczy tu w połowie Jan Powanzowski w drugiej dwaj Gruszczyńscy. Było 5 łąn. km., 1 zagr. pusta. Wieś oceniona na 8 grzyw.

Błójce Potockie, ws., pow. janowski. Część dóbr Potok Wielki lit. C. Niwińskich, nosi nazwę Błójce. Są to kolonie utworzone z lasu wyciętego, około 1889 r., osad 16, gruntów 180 mórg, 120 mk., rz. kat.

Błon, *Błonie* 1.) al. *Tulka*, fol., pow. borysowski, okr. pol., par. katol. i st. poczt. Dokszyce (2 w.), własność Proszyńskich, którzy mają tu 30 wł. 2.) **B.**, pow. borysowski, gm. Kiszczyna-Słoboda, 14 w. od Borysowa, Ciundziewiczzy, mają tu 37 włók.

Błonawy, ws., fol., pow. kolski, gm. Sompolno, par. Lubstów, odl. 23 w. od Koła, ma 7 dm., 109 mk.

Błonie 1.) mto pow. W dok. z 1261 wydanym w B. przez Ziemowita ks. mazow. spotykamy obok księcia, Baldwina prepozyta kościoła św. Michała i trzech kanoników z Błonia. (Kod. dypl. pol. II, 66). W r. 1282 dnia 11 list. bawi tu Konrad ks. mazow. (Ulanow. Dok. 162, 18). W r. 1288 tenże Konrad nadaje w Jazdowie klasztorowi czerwinińskiemu kościół w Błoniu ze wsiami: Wawrzyszewo, Nagórna wieś i Wola (Swola). W r. 1289 nadaje książę Miedziszyno nad Wisłą kościołowi w Błoniu. Konrad ks. mazow. r. 1288 w Ujazdowie nadaje kościół p. w. św. Trójcy w Błoniu klasztorowi czerwinińskiemu. Błoński powiat w 1880 r. miał 23,843 morg. lasów prywatnych nieurządzonych, 6,229 morg. lasów przyw. urządzonych, 3,069 mórg wyciętych i zasianych, 741 m. niezadrzewionych po wycięciu, 390 morg. sadów dworskich, 97 m., sadów włościań., 8 m., sadów w osadach miejskich 2.) **B.**, ws., pow. wrocławski, gm. Chodzież, par. Lubień ma 72 mk., 145 morg. 3.) **B.**, fol., pow. wieluński, gm. i par. Rudniki. 4.) **B.**, os., pow. łęczycki, gm. i par. Piątek ma 3 dm., 42 mk. 5.) **B.**, ws., pow. łęczycki. Dawna wieś królewska, posiada kościół par. p. w. W. W. Św.; już na początku w. XIV. Pleban miał 2 łąny roli. łąny km. dawały plebanowi meszne, a dziesięcinę pieniężną (po 8 gr. z łąnu), w połowie kolegiacie łęczyckiej, a w połowie pleb. w Łąkoszynie. (Łaski. L. B. II, 432). 6) **B.**, kol. i fol. nad rz. Pilicą, pow. nowo-radomski,

gm. i par. Maluszyn, kol. ma 13 dm., 85 mk., 121 mórg, fol., 3 dm., 12 mk. 360 morg. W 1827 r. 6 dm., 19 mk. 7.) **B.**, ws., pow. sandomierski, gm. i par. Koprzywnica, odl. 15 w. od Sandomierza, ma 32 dm., 370 mk., 275 morg. dwor. i 80 włośc. Młyn wodny. Nadane przed r. 1176 klasztorowi jędrzejowskiemu przez Jana arcyb. gnieźn. Część wsi tej opat zamienia w r. 1250 na wieś Wszeborzyce, własność klasztoru koprzywnickiego. W dok. z r. 1256. (Kod. Mał. 51) B. podane jako własność tego klasztoru. Wieś tę otrzymał drogą zamiany król Kazimierz i ponownie odstąpił ją klasztorowi koprzywnickiemu r. 1368 wzamian za inne posiadłości. (Kod. Mał. III, 226). 8.) **B.**, os., pow. kolneński, gm. Kubra, pow. Radziłów *Br. Ch.*

Błonie, ws., pow. tarnowski. W połowie XV w. było 2½ łąn. km. dających dziesięcinę dziekan krakow. i folwark rycerski dający pleban w Wojniczu. (Dług. L. B. II, 308).

Błoniec, os., pow. stopnicki, gm. Pęczelice, par. Szezaworyż. Odl. od Stopnicy 10 w.

Błoszczycza, *Błoszczycza*, rzeczka, pow. kowelski, lewy dopł. Stochodu, przepływa pod wsią Karasinem.

Błoszczyńce, ws. nad rzeką Uzina, pow. wasylkowski, gm. Błoszczyńce, st. poczt. Białacerkiew (18 w.), 50 w. od Wasylkowa, 177 dm., 994 mk., cerkiew z 1847 r. na miejsce dawniejszej z 1725 r., szkoła, młyn, wiatrak. Należy do klucza białocerkiewskiego dóbr hr. Branickich. Na gruntach wsi dwa stare grodziska. Dnia 1 stycznia 1796 r. spadł tu wielki aerolit, przechowany później w zbiorach akademii wileńskiej. Gmina obejmuje 6 siół i 4 wsi, ma 14,950 mk., w tem 162 katol., 73 szlund. i 215 żydów, i 32,190 dzies. ziemi (23,175 roli, 1,113 łąk, 4,342 lasu), z czego przypada 10,219 dzies. na większą posiadłość, 10,674 na włościan, 10,956 należy do skarbu i 341 do cerkwi.

Błoszki, fol., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawlany, 28 w. od Szawel.

Błoszna 1.), *Błosznia* (ob. t. I, 251), ws., pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Derewna, 18 w. od Słonima, 457 dzies. 2.) **B.**, ws., pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Luszczewo, 18 w. od Słonima, 404 dzies.

Błoszniki (ob. t. I, 251), mstko nad jez. Metło, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Jazno, 25 w. od Dżisny, 105 mk. (w 1865 r. 25 dusz rewiz.). Należało do dóbr Różampol (Korsaków). Cerkiew par. drewniana, niewiadomej erekyi. Parafia praw., dekan. dzisieńskiego, 1,857 wiernych. W pobliżu cerkwi znajduje się nasyp ziemny, pod którym mają być pogrzebani francuzi. 2.) **B.**, dobra, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Prozoroki, własność Świętorzeckich, później Wołodkowicza, który

w 1826 r. sprzedał Góldziejewiczom. Ob. t. I, 251, gdzie pomieszane z mstkem t. n.

Blota kruplińskie, wś, pow. noworadomski, gm. Zamość, pow. Wiewiec.

Blotki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Rymaszany, 35 w. od mta pow.

Blotkowo, fol., pow. lipnowski, gm. Szpital, par. Chełmice, 15 w. od Lipna, 1 dm., 9 mk., 22 morg.

Blotkowszczyzna, wś, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Graużyski (5 w.); należy do dóbr skarb. Wojsznaryszki.

Bloto Berezowe (Brzozowe) 1.) al. *Gódlowszczyzna*, os., pow. kobryński, 3 okr. pol., gm. Hosk, ma 20 dzies. 2.) **B. B.**, urocz., przy wsi Kumiałka, pow. sokólski, 2 okr. pol. 3.) **B. B.**, urocz., przy wsi Łubianka, pow. sokólski, 3 okr. pol.

Bloto Ciemne, wś, pow. grodzieński, 5 okr. pol., gm. Berszty, 44 w. od Grodna, 221 dzies.

Bloto Czarne 1.) fol., pow. nowogródzki, okr. pol. i gm. Snów, 61 w. od Nowogródka. 2.) **B. Cz.**, wś, pow. mohylewski, gm. Czarnoruczcie, 39 dm., 271 mk.

Bloto Gołe, fol. dóbr Skidel, pow. grodzieński, 4 okr. pol.

Bloto Krukowe, zaśc. poradziwiłłowski, pow. słucki, gm. Hresk, 21 w. od Słucka.

Bloto Kulik, urocz., pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Kuryłowice, 37 w. od Słonima, własność Suchardtów, ma 398 dzies.

Bloto Medweżje, dobra, pow. rohaczewski; dziedzictwo Bykowych, 300 dzies.

Bloto Pastuchowe, os., pow. prużański, 4 okr. pol., gm. białowiesko-aleksandrowska, 62 w. od Prużany, 40 dzies.

Bloto Polskie, okolica, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Podolesie, 125 dzies.

Bloto Szyrokie al. *Pohulanka*, wś, pow. miński, gm. Stare-Sioło (16 w.), 5 w. od Mińska.

Bloto zgniłe, fol., pow. łódzki, gm. i par. Beldów, ma 7 dm., 21 mk., 1,491 morg. dwors.

Bloty 1.) dobra, pow. kobryński, 2 okr. pol., gm. Bloty, 11 w. od Kobrynia, własność Hiziów, 48 dzies. 2.) **B. Pojezuickie**, dobra, tamże, 15 w. od Kobrynia, własność Hanów, z fol. Pałagin, Zakalnicze, Łahodowo i Owaliszcze 3,819 dzies. (867 lasu, 1,441 nieuż.). Poprzednio należały do Skrodzkich. 3.) **B. Śnieżki**, os., tamże, tamże, przy wsi Kaluchy, 36 dzies. 4.) **B. Szlacheckie**, dobra, tamże, 11 w. od Kobrynia, własność Bazylewskich, 454 dz. Gmina obejmuje 58 miejscowości, mających 217 dym. własc. (obok 102 innych), 3,050 mk. włascian, uwłaszczonych na 11,374 dzies. ziemi. Nadto w obrębie gminy znajduje się 13,265 dzies. większej posiadłości (4,814 łak, 2,200 lasu, 3,698 nieuż.). Zarząd gm. we wsi Lipieck.

Blowdzie, wś, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Żejmy, 45 w. od Kowna. Gudowiczowie mają 25 dzies.

Bludeck, urocz., przy Buhrynje (Bohurynie), pow. ostrogski.

Bludeń 1.) wś i os., pow. prużański, 2 okr. pol., gm. Bereza Kartuska, 30 w. od Prużany. Wś ma 73 dm., 716 mk., cerkiew, szkołę, 1,068 dzies. 2.) **B.**, dobra, tamże, 33 w. od Prużany, własność Zdziechowskich, z fol. Tichny, chutorem Telażyn i urocz. Zielonka i Sołomienka 2,330 dzies.; gorzelnia, cegielnia. Rewizya ekonomii kobryńskiej z 1563 r. podaje sioła B. Wielki. B. Mały jako należące do wójtostwa błudeńskiego włóści dobuczyńskiej. B. Wielki ma 40 włók gruntu średniego, z tego 1 włóka wolna na wójtostwo. Z pozostałych 39 włók płacą z włóki po 12 gr. czynszu, owsa 2 beczki, za gęsi, kury, jajca, stacyę i niewody 8 gr., osady 30 gr., za tłoki 12 gr., a za gwałt beczkę żyta albo 10 gr., wogóle 97 gr. z włóki. Z powodu błot i miejsc „nikczemnych“ naddano bez opłaty 5 włók. Wogóle dochód z sioła czynił 56 kóp. 27 gr. i 5 den. Dochód ogólny ze sioła B. mały wynosił 23 kóp 45 gr. Wójtostwo błudeńskie obejmowało wsi: Ukołka, B. Wielki i Mały, Tichnowieze, Hońce, Rewiatycze, Sobolewicze, Holica, Barmutowicze i Karpicze.

Bludów 1.) (ob. t. I, 254), w dok. *Bludow*, wś, pow. ostrogski, gm. i st. poczt. Hoszcza (6 w.), st. dr. żel. Równo (36 w.), 50 w. od Ostroga, 137 dm., 922 mk. Podług innych danych ze wsią Braniów ma 115 dm., 932 mk. praw., 60 katol. i 39 czechów, cerkiew drewn. z 1872 r., szkoła cerk. (od 1884 r.). Do par. praw. należy wś Braniów. Podług rewizyi zamku łuckiego z 1545 r. Michał Świniuski ze wsi B. ma opatrywać trzy horodnie zamkowe. W 1561 r. w zastawie u władzy łuckiego i ostrońskiego Marka Żorawnickiego, za 1,000 kóp gr. lit., pożyczonych Fedorze Świniuskiej. W drugim akcie z tegoż roku nazwane jest rodowym majątkiem władzy. W 1577 r. należy do Hoszczy Romana Hojskiego, który wnosi z 45 dym., 13 ogr. Po r. 1583 do ks. Ostrogskich, następnie do Jabłonowskich, od 1802 r. Mossakowskiego, który sprzedaje ją Lenkiewiczom. Obecnie nabyta przez włascian. 2.) **B.** (ob. t. I, 254, nr. 2, mylnie podana w pow. łuckim), wś, pow. włodzimierski, gm. Świniuchy, 50 w. od Włodzimierza, ma 181 dm., 1,486 mk., cerkiew, szkoła, młyn, wiatrak, cegielnia, fabryka narzędzi rolniczych. Własność z kolei Horskich, Żurawnickich, Sobieskich, Błędowskiego, Rotermundów.

Bludowo, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Lebedzewo (7 w.), miała 8 dusz rewiz.; należała do dóbr Hrudowo.

Bludymł 1.), *Bludzimł* (ob. t. I, 254), do-

bra, pow. czerykowski; dziedzictwo Bielackich, 158 dzies. 2.) **B.**, tamże, własność Maryi Krupienio, 432 dzies., młyn wodny.

Błudyszki, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Popielany, 102 w.

Błusie 1.) dwór, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawkiany, 24 w. od Szawel; własność Kościńskich, 52 dzies. 2.) **B.**, fol., tamże, należy do dóbr Rogale.

Błusina, zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Niemenczyn (9 w.). Miał 16 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Giejany.

Błusinie, dwór, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Nowemiasto, 20 w. od Poniewieża.

Błusiszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tyłtyzki, 32 w. od mta pow. 2.) **B.**, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 37 w. od Wilkomierza.

Błużniany, zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Niemenczyn (10 w.); miał 17 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Giejany.

Błużnie, dobra, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Sołeczniuki, własność Jeleńskich.

Błystawica al. *Blistawica*, wś nad rzeką Protwa, pow. kijowski, gm. i par. praw. Hostomi (7 w.), 32 w. od Kijowa, ma 54 dm., 592 mk., 2,027 dzies. dwors., 624 włosc. Należała z Jabłonką do Hostomla, 1495 r. w ręku kn. Iwana Daszkiewicza Hlińskiego, w 1508 r. należy do Położów, potem do Chałęskich. W 1528 r. Jerzy Lasota wnosi ztąd z 4 ogr. Następnie własność Katarzyny Somkowiczowej Bohdanowej Włostkowskiej, wdowy po wójcie kijowskim, poczem w posiadaniu monasteru michajłowskiego w Kijowie. Wreszcie powraca w ręce prywatne i dzieli losy Hostomla. W 1831 r. nabyta przez Feliksa Berezowskiego. Następnie córki jego Aliny Łappowej, która po uwłaszczeniu włóścian sprzedaje Krassowskiemu. Obecnie własność Tołoczynowa, 2,030 dzies. (1,500 lasu).

Błyszczanówka, *Błyszczanowce* (ob. t. I, 255), wś, pow. uszycki, gm. Michałówka, st. poczt. Dunajowce, 146 dm., 700 mk., cerkiew. Podług reg. pob. okr. kamienieckiego z 1530 r. płaci od 1½, a w 1542 r. od 1 pługa. W 1565 r. własność Herburtów, ssty barskiego, płaci od 3 pługów. W 1569 r. spustoszone. W 1578 r. własność Herburtowa; płaci od 2 pługów. W 1661 r. dzierży wś szlachetny Rożniatowski, płaci od 7 dym. Zamiana nazwy na Świsłówkę, nieutrzymała się. Następnie nabywa ją od Gabryela Silnickiego, Jerzy Wołodziejowski z Szatawą i Michałówką. Wczasie zajęcia Kamieńca przez Turków B. i Michałówka należały do Stefana Makowieckiego, skarbnika czerwonogrodz. Obecnie własność także Stefana Makowieckiego, ma 1,802 dzies. (650 lasu).

Bnin, miasto, pow. szremski. Według rocznika wielkop. (Mon. Pol., III, 8) ks. Włady-

śław syn Odon r. 1233 „firmavit castrum suum Bnyn“, zaś w r. 1234 „edificavit Gneznam castrum et destruxit Bnyn“. Gród gnieźnieński wraz z klasztorem spłonął r. 1192. W dok. z 1232 r. występuje kasztelan Bogumił, później Jakób (1244 r.), po nim Jarost (około r. 1250). W r. 1294 Przemyśl, ks. polski nadaje Mirosławowi, synowi Przedpełka prawo niemieckie dla jego dóbr, między którymi wymieniony jest Bnin. Opis B. podał E. Kierski w „Tyg. Illustr. (VII, 1863, str. 211).

Bobalikcie, dobra, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubis, 21 w. od Szawel.

Bobaninó, *Babanino*, 1751 r. *Babino* al. *Babuniszki*, wś, pow. wieliski, gm. Uzkie.

Bobanowo, pow. wieliski, ob. *Babanowo*.

Bobarniowo, *Boberniowo*, wś, pow. wieliski, gm. Krest. W 1765 r. należy do ławnictwa boberniewskiego w wójtostwie głązomickim sstwa wieliskiego. Ławnictwo boberniewskie obejmowało 12 wsi, z nich 8 w dzisiejszej gm. Krest.

Bobaryki al. *Adamówka*, wś, pow. borysowski, okr. pol., par. praw. i katol. i gm. Chołapienice, 55 w. od Borysowa, ma 12 osad.

Bobcin (ob. t. I, 255), dobra, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 20 w. od Kowna.

Bobelniki, *Bobylniki*, wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 54 w. od Wilkomierza.

Bobelwicko, r. 1257 *Bobolewicko*, r. 1580 *Bobowiecko*, wś, pow. międzyrzecki. Wspom. w dok. z 1257 r. (K. W., nr. 351). W r. 1580 płaci tu Jerzy Nadelwicz Kręskiod 4 łan., 9 zagr., 3 kom., 80 owiec. Według wizyty z 1640 istniał tu kościół (filia Międzyrzecza?) zabrany przez luteranów.

Bober, pow. radomyski, ob. *Bóbr*.

Boberniowo, pow. wieliski, ob. *Bobarniowo*.

Bobiany 1.) okolica, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Kiejdany, 51 w. od Kowna. Dobkiewiczowie mają tu 10 dzies.; Pietruszewiczowie 146 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, 77 w. od Poniewieża.

Bobicze al. *Babicze*, w dok. *Bowycze*, wś, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 22 w. od Włodzimierza, 56 dm., 350 mk., cerkiew. Podług rewizji zamków: włodzimierskiego i łuckiego z 1545 r. własność trzech Jakowickich, którzy mieli opatrywać po jednej horodni obu zamków. W 1570 r. część Jacka Babickiego, ma 6 dym., 2 ogr., część ma Hawryło Jakowicki. W 1577 r. Hawryłowa Jakowicka wnosi z części B. od 5 dym., 7 ogr., a Marya Babicka z 2 dym., 5 ogr. Teodor Jakowicki płaci 1648 r. od 17 dym., a 1655 r. 13 dym. Następnie należała do Czackich, Leduchowskich. Fol. B. ma 5 dm., 100 mk.

Bobiecko, wś, pow. łowicki, ma 129 mk.,

559 morg. Nie podają tej wsi ani spisy pob. z XVI w., ani spis z r. 1827.

Bobiele, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Dryświaty, 37 w. od mta pow.

Bobieniec, kol., pow. sochaczewski, gm. Młodzieszyn, ma 61 mk., 16 morg.

Bobienniki, urocz., pow. piński, gm. Chojno, 10 w. od Pińska.

Bobily 1.), w spisie z 1892 r. *Bubyle*, wś, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Linków.

2.) **B.**, w spisie 1892 r. *Bubily*, dwór, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Poszwityń, 45 w. od Szawel.

Bobin, wś, pow. pińczowski. W r. 1246 dnia 15 lipca odbywa się tu zjazd dygnitarzy przy osobie Bolesława ks. krakow. i sandom. jak świadczy akt datowany „in colloquio quod habuimus in Bobyn“ (Kod. Małop., 35). W połowie XV w. posiada kościół par. drewniany p. w. św. Idziego. Jednej części wsi (5 łąn. km.) dziedzicem Mikołaj Rej h. Oksza, drugiej (1 łąn) Konwa h. Strzemię, trzeciej (2 łąny i karczma) Stan. Tęczyński h. Topor. Dwa fol. rycerskie dawały dziesięcinę plebanowi. (Dług., L. B., II, 146). Mikołaj Rej, poeta posiada tu także swój dziedziczny dział i ma zatargi o granice ze Smolikiem, posiadaczem jednej części. Wreszcie r. 1581 sam Smolik płaci tu od 4 łąn. km., 6 zagr., 6 kom., 3 chałup, 1 rzem. Cały szereg wyciągów z akt sądowych w. XV i XVI dotyczących się B. podał Z. Kniaziółcki („Materiały do biografii M. Reja“, Kraków, 1892).

Bobiniec, przedmieście Kalusa, w pow. uszyckim.

Bobiniecze, pow. owrucki, ob. *Babiniecze*.

Bobka (ob. t. I, 256), rzeczka, prawy dopływ Bohu. Zaczyna się w pow. lityńskim, płynie na wschód i poniżej wsi Huszczyniec uchodzi do Bohu w pow. winnickim.

Bobki 1.) wś i zaśc., pow. miński, gm. Stańków, okr. pol. i par. katol. Kojdanów (23 w.), 32 w. od Mińska. 2.) **B.**, wś, nad rz. Naczą, pow. słucki, gm. Siniawka, 69 w. od Słucka, ma 26 osad.

Bobkowice, ob. *Babkowice*.

Bobiówka al. *Piaski*, przys. Stratyjówki, w pow. olhopolskim.

Bobłów (ob. t. I, 256), wś, pow. braćławski, gm. Niemirów, 128 dm., 827 mk., cerkiew. W 1545 r. B. należy do sstwa braćławskiego. W w. XVI w połowie do kn. Janusza Czetwertyńskiego, w drugiej — do kn. Massalskiego. W 1570 r. otrzymuje B. ks. Janusz Zbaraski z ręką ks. Anny Czetwertyńskiej, która 1574 r. zapisuje mężowi połowę Niemirowa, Chwastowców i B., a nadto Siedliszcze i Żywotów. Urząd starościński protestuje przeciwko temu zapisowi i ks. Janusz utrzymuje się tylko przy Żywotowie.

Bobłowo 1.) wś, pow. wołkowyski, 4 okr.

pol., gm. Roś, 18 w. od Wołkowyska, 269 dz. 2.) **B.**, fol., tamże, 22 w. od Wołkowyska, należy do dóbr Roś.

Bobły (ob. t. I, 256), *Balby*, *Bobbli*, *Bobble*, wś, pow. kowelski, gm. Turzysk, 30 w. od Kowla, ma 140 dm., 938 mk., cerkiew, szkoła. Ob. t. I, 256. Pierwotnie sioło zamku włodzimierskiego, nadane r. 1515 przez Zygmunta I ks. Romanowi Sanguszcze, sściebraćławskiemu i winnickiemu łącznie z Turzyskiem, Sielcem, Sołowińczami. W 1577 r. wś Bobble należy do Niesuchojeży kn. Romana Sanguszki, który wnosi z 18 dym półdwor., 25 ogr. W połowie XVII w. własność ks. Dominika Zasławskiego, ma w 1650 r. 83 dym., a 1653 r. 44 dym. W ostatnich czasach należała do Orzeszków.

Bobojedowo, dobra, pow. sieński, dziedzictwo Rostkowskich, Szostaków, 247 dzies.

Bobolice, wś, pow. będziniński. W drugiej połowie XVI w. posiada B. Stanisław Fogelweder, sekretarz król., archidyakon warszawski, kanon. krakowski, przyjaciel Jana Kochanowskiego. W r. 1589 robi on w Brańsku (jako pleban tykociński) zapis na rzecz swych synów, dóbr swoich, które składały: zamek i wieś Bobolice, Zdów, Ogorzelik, Tomiszowice, Stary Folwark zw. Lgota, Niegowa i Niegówka, pustka, należąca do kościoła w Niegowy. (Kapica, Herbarz, 105). W reg. pob. z 1581 r. podany jako właściciel tych wsi (prócz Bobolic pominętych) p. Krezy.

Bobolice, pow. szawelski, ob. *Akszechiszki*.

Bobolicko, ob. *Bobelwicko*.

Bobolino, dobra, pow. połocki, własność Proniewskich, 272 dzies.

Bobordzie (ob. t. I, 257), wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Dobejki, 60 w. od Wilkomierza.

Bobowa, miasto, pow. grybowski. Wedle dok. z 1339 r. B. jest miastem (oppidum) mającym prawo niemieckie. (Kod. dypl. pol., III, 201). W r. 1412 Stanisław i żona jego Stachna dziedzice B. uposażają w kościele tutniejszym altaryą p. w. Nawiedzenia N. P. M. i św. Elżbiety, nadając na własność wieś Chodorowę, przyległą do Krużłowy i Wojnarowy. (Kod. kat. krak., II, 363). Według Długosza B. jest miastem, mającym kościół par. z kamienia, p. w. W. W. Św. Dziedzicami byli dwaj Gryfowie. Łany mieszczan dawały dziesięcinę (do 15 grzyw.) bisk. krakow. Istniały też wtedy dwie kaplice drewniane św. Zofii i św. Krzyża. (L. R., II, 237).

Bobowa Łuka (ob. t. I, 257), wś, pow. wieliski, gm. Serteje (8 w.), cerkiew. W 1765 r. w ławnictwie berezowskim wójtostwa sertejskiego. Przy wsi cmentarzysko przedhistoryczne.

Bobowce, wś, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Tarnowszczyzna (6 w.). Miała 27 dusz rewiz.; należała do dóbr Dzitwa Szemiatowska.

Bobowe Błoto, bagna mszyste, w pow. ihuskim, pomiędzy wsiami: Buda i urocz. Biał-Bór, należy do Budy.

Bobowicze, ws nad rzeką Użą, pow. homelski, gm. Działowicze (9 w.), 171 dm., 560 mk., cerkiew, młyn, szkoła.

Bobowienka, zaśc., pow. słucki, gm. Telandowicze, należy do domin. Bobownia, Narkiewiczów-Jodków, ma 12 włók.

Bobowiska, ws, pow. nowoaleksandryjski (Puławy). W r. 1676 płacą tu pogłównie od 12 poddanych. W r. 1827 jest 10 dm., 56 mk.

Bobowiszcz 1.) urocz., pow. bobrujski, gm. Horbaczewicze, Holeniewiczów 7 włók i Korbatów 3 wł. 2.) **B.**, ws, pow. borysowski, gm. Dolej, 123 w. od Borysowa.

Bobówka 1.) ws, pow. rohaczewski, gm. Rudnia Stara (10 w.), 34 dm., 262 mk. 2.) **B.**, pow. rohaczewski, ob. *Słobódka*. 3.) **B.**, ws, pow. sieński, gm. Horodziec Wysoki, 10 dm., 61 mk.

Bobowszczyzna, ws, pow. miński, gm. Siennica, 10 w. od Mińska.

Bóbr 1.) (ob. t. I, 258), mstko i dobra nad rz. t. n., pow. sieński, gm. Bóbr, 65 w. od Sienna, przy trakcie mińskim, w pobliżu linii dr. żel. mosk.-brzeskiej. Ma 264 dm. drewn. (129 chrześcian, 135 żyd.) i 2,239 mk. (462 prawosł., 8 katol., 7 rozkol. i 1,762 żydów), cerkiew drewn., kościół katol. par. murowany, 2 domy modlitwy żyd., zarząd okr. pol., urząd gm., szkoła, szpital wiejski. Dawniej słynęły tujsze jarmarki, na których sprzedawano wiele miodu, koni i bydła. Prawo miejskie otrzymało mstko od Stan. Augusta r. 1762. Dobra, od r. 1868 własność Bartołomiejów, mają z Jarosówką 11,411 dzies. (6,800 lasu), 2 młyny wodne, 2 folusze, krupniarnia. Gmina obejmuje 88 miejscowości, mających 1,628 dm. i 6,683 mk. Włościanie, w liczbie 2,111 dusz, uwłaszczeni zostali na 11,247 dzies. W gminie znajduje się 21,592 dzies. lasów, należących do większej posiadłości i 741 do włościan. 2.) **B. Stary**, ws, tamże, gm. Bóbr, 49 dm., 262 mk., zapasowy śpiichlerz gminny. *J. Krz.*

Bóbr, *Bobra*, rzeka, w pow. łuckim, prawy dopł. Słuczy. Stanowiła niegdyś granicę pow. owruckiego od Litwy.

Bóbr (ob. t. I, 258), *Bober*, ws i kol. żydowska nad rzeką Bobryk, pow. radomyski, gm. Martynowicze, 110 w. od Radomyśla, 77 dm., 360 mk., szkoła. Włościanie, w liczbie 122 dusz rewiz., uwłaszczeni na 1,132 dzies. Ws należy do dóbr Martynowicze.

Bobra 1.) *Wielka*, dobra, pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Hrebienie, 30 w. od Sokółki, własność Roszkowskich (poprzednio Listowskich), mają 518 dzies. 2.) **B. Mała**, dobra, tamże, 34 w. od Sokółki, własność Połubińskich, 280 dzies. 3.) **B.**, ws włośc., pow. lidzki,

3 okr. pol., gm. i dobra skarb. Rożanka, miała 24 dusz rewiz.

Bobrek, ws, pow. będziniński, gm. Górnicza, par. Niwka, ma 8 dm., 151 mk., 35 mórg; os. leś. 4 dm., 14 morg. dwor.

Bobrek al. *Bobrzyca*, rzeka, wypływa ze stoków Bukowej góry, w pasmie t. zw. Gór bukowski, pod wsią Występą, między Zagdańskiem a Gozdem. Długa 44 klm. Przyjmuje, prócz wymienionych (t. I) jeszcze dopływy: Bobryczkę pod Zgórskiem i Jasionkę al. Dobrzyczkę, mylnie zw. Jeziora z praw. brzegu.

Bóbrka, miasto pow. W r. 1469 Kazimierz król dla polepszenia stanu „oppidi nostri Bobrka in terra Leopoliensi“ przenosi je z prawa polskiego i ruskiego (rutenico) na magdeburskie. Nadaje dwa jarmarki. Wójt otrzymuje sądownictwo nawet i w sprawach kryminalnych. Kościół par. już istniejący wtedy otrzymuje 2 łany i place, tudzież dziesięcinę i meszne z ról miejskich. Plebanem był Maciej ze Starej Łomży, notaryusz ziemi halickiej. (Kod. dypl. pol., I, 339). W r. 1578 B. w ziemi lwowskiej, miasto królewskie płaci szosu fl. 12 gr. 24, od 17¹/₄ łan., młyn, pop od 1¹/₄ łana, kilku rzem. i przekup., 1 duda. Czapowe z roku fl. 220.

Bobrojedowo, ws nad rzeką i jeziorem t. n., pow. wieliski, gm. Usmyń. W 1765 r. leży w ławnictwie bobrojedowskim wójtostwa usmyńskiego, w sstwie wieliskim. Ławnictwo obejmowało 11 wsi, z których 9 w dzisiejszej gminie Usmyń.

Bobrójkowa-Góra, urocz., pow. mozyrski, okr. pol. i gm. Turów, 130 w. od Mozyrza

Bobrów al. *Bobrowo*, ws i fol., pow. czauński, gm. Rasna. Ws ma 9 dm., 63 mk.; fol., od 1859 r. własność Mężynskich, 425 dzies., młyn i folusz.

Bobrowa 1.) ws, pow. łowicki. Wspom. w dok. z 1359 r. (K. W., nr. 1404). 2.) **B.**, ws i fol., pow. wieluński, gm. Rudniki, par. Żytiniew. B. rządowa, ma 5 dm. i stanowi jedną całość z Cieciorowem. B. lit. A. i B. podane w spisach wraz z częściami Cieciorowem A. i B., mają 11 dm.; B. fol. ma 3 dm., 11 mk. W r. 1827 ws rząd., ma 6 dm., 25 mk. Ob. *Cieciorów*.

Bobrowa, ws, pow. borysowski, gm. Pleśczenice, 64 w. od Borysowa.

Bobrowce, ws, pow. brzeski gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Motykały, 10 w. od Brześcia, 130 dzies.

Bobrowce, ws u źródeł Ikwy, pow. krzemieniecki, na pograniczu od Galicji, gm. Począjów, 31 w. od Krzemieńca, 4 dm., 30 mk. Jest to przysiółek Krutniewie. Włościanie zajmują się wyrobem kół. W 1583 r. należy do Andrzejowa (obecnie N. Oleksinieć) ks. Andrzeja Wiśniowieckiego, wwdy wołyńskiego, który pla-

ei ztąd z 5 dym., 7 ogr., 3 kół wałn. Następnie, na mocy działu (1593 r.) między 4 córkami Andrzeja Wiśniowieckiego, dostaje się Jerzemu ks. Czartoryskiemu, ożenionemu z Aleksandrą, która owdowiawszy około 1610 r. wyszła za Łahodowskiego, kasztelana wołyńskiego. W połowie XVII w. własność Barbary Rostockiej.

Bobrowe Stawiszczce, urocz. w pobliżu Rożyszcz, nad rz. Styrem, w pow. łuckim.

Bobrowica, w dokum. *Bobowicza*, *Bobrownica*, *Bobrowice*, mstko nad rzką t. n.; pow. kozielecki gub. czernihowskiej, gm. Bobrowica, 35 w. na pld.-wschd od Kozielca, 662 dm., 3,328 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła, 2 jarmarki. Wchodziło niegdyś w skład sstwa osterskiego. Osadzona około 1615 r. W 1616 r. w posesyi Michała Ratomskiego, czyni prowentu 88 fl. 20 gr. 9 den. Były 3 młyny a w nich 5 kamieni. W 1622 r. daje 142 fl. 9 gr. W 1628 r. wykazano 16 dym. i 8 ogr. W lustracji z 1636 r. wykazana jako sloboda, należąca do sstwa osterskiego, przyczem podano B. Starą i Nową.

Bobrowicze 1.) (ob. t. I, 262), ws. wśród moczarów, pow. bobrujski, gm. Laskowicze, ma 14 osad. 2.) **B**, ws., pow. piński, 65 w. od Pińska, niegdyś ks. Ogińskich, ma 49 osad. Cerkiew, fundacyi ks. Ogińskich z w. XVIII.

Bobrowiec, ws. nad jez. Żale, pow. rypiński, gm. i par. Żale, 9 w. od Rypina, ma 3 dm., 12 mk., 42 morg.

Bobrowka 1.) ws. nad rzką Gierwin, pow. białostocki, 3 okr. pol., gm. Jaświły, 40 w. od Białegostoku, 69 dm., 566 mk., 1,401 dzies. Pod wsią, w uroczysku „Nadawki“ znajduje się wał, w kierunku do rzki Berezówki (dopl. rz. Bóbr), długi około 200 saż. 2.) **B**, ws., pow. brzeski gub. grodz., 5 okr. pol., gm. Połowiec, 50 od Brześcia, 233 dzies. 3.) **B**, zaśc., pow. miński, okr. pol., gm. i par. katol. Kojdanów, st. poczt. Raków, 35 w. od Mińska. Mają tu części: Mazurkiewiczowie, Miłaszewscy, Narejkowie, Szablówscy, Jurewiczowie. 4.) **B**, urocz., pow. nowogródzki, gm. Ostrów, własność hr. Potockich. 5.) **B**, ws., pow. orszański, gm. Wysokie, 9 dm., 65 mk. 6.) **B**, zaśc., pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Horodźki (7 w.). Należał do dóbr skarb. Łoska. 7.) **B** (ob. t. I, 263), ws., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Troki, miała 24 dusz rewiz. Należała do dóbr Wieliczki. 8.) **B**, dobra, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Chotenczyce; 1865 r. własność Chrzczonowiczów. 9.) **B**, ws., pow. wieliski, gm. Uświat.

Bobrownia, ws., pow. grodzieński, 5 okr. pol., gm. Berszty, 33 w. od Grodna, 498 dzies.

Bobrownik, zaśc., pow. miński, gm. Iwieniec, okr. pol., st. poczt. i par. katol. Raków, 45 w. od Mińska. Mają tu działki: Raszkowscy i Ułasiewiczowie.

Bobrowniki 1.) ws., pow. łowicki. Wspom. w dok. z 1359 r. (K. W., nr. 1404). 2.) **B**,

os., pow. lipnowski. „In castro nostro dicto B.“ w dok. z 1347 r., który wydają Władysław i Bolesław ks. dobrzyńscy. „Ecclesia de Bobrownicz“ wspomniana w dok. z 1321 r. (Kod. dypl. pol., II, 232). Wspomniana też w dok. z 1349 r. (K. W., nr. 1288). 3.) **B**, os. miejska, pow. nowoaleksandryjski (puławski). W r. 1569 dały szosu i z ról fl. 6 gr. 12. Pan miasteczka zapłacił za dziesięciny fl. 6 gr. 12, od rzem. fl. 1 gr. 4, od 2 młynów fl. 1 gr. 18, od 3 garncy gorzałcz. fl. 2 gr. 12, czopowego rocznie fl. 10. Ludność wynosiła 515 głów. (Paw., Małop., 342). 4.) **B**, ws., pow. kozienicki. W połowie XV w. należy do par. w Leżenicach. Dziedzicem jest Sędziwoj Leżeński (Lazanski). Łany km. dają dziesięcinę (do 9 grzywien) kustodii sandomierskiej, fol. rycerski plebanowi w Głowaczowie. (Dług, L. B., 557). 5.) **B**, ws. nad rz. Wartą, pow. wieluński, gm. Mierzyce, par. Działoszyn, 18 w. od Wielunia. Wraz z pustkami: Tropiny, Jarzab, Tasarz, Siegów, Gliki, Węże, Cieśle, Młynki, Szczepany, Jarkowizna, ma 98 dm., 674 mk. W r. 1827 par. Mierzyce 40 dm., 238 mk. Wspom. w dok. z 1357 r. (K. W., nr. 1354). W r. 1552 ws. B. należąca do grodu wieluńskiego i par. w Działoszynie, ma w części królew. 6 os., 4 łan, w części arcybisk. 2 osad, młyn i sołtystwo. 6.) **B**, os., pow. olkuski, gm. Bolesław, 10 w. od Olkusza. Nazwę tę podaje spis wsi i osad gub. kieleckiej z r. 1895. Ani spis z 1827, ani późniejsze nie mieszczą takiej osady.

Bobrowniki 1.) ws., pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Brzostowica Wielka, 68 w. od Grodna, 42 dm., 528 mk., młyn wodny, 894 dzies. 2.) **B**, ws. nad Świsłoczą, pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Indura, 29 w. od Grodna, 385 dzies. W 1561 r. sioło B. należało do wójtostwa grajewskiego (Hrajew) lecz r. 1560 odeszło w zamianie do wwdy trockiego (ks. Mikołaja Radziwiłła). Miała 13 włók. 3.) **B** (ob. t. I, 265), ws., pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Kamionka, 7 w. od Sokółki, 284 dzies. 4.) **B**, *Wielkie* i *Małe*, dwie wsi, pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Bojary, 24 w. od Wołkowyska. B. Wielkie mają 523 dzies.; B. Małe 197 dzies. 5.) **B**, ws., pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. Zabłoc. W r. 1865 miała 46 dusz rewiz. jednodworców. Należała do dóbr skarb. Koniawa. 6.) **B** (ob. t. I, 265), ws., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Wysoki Dwór, miała 27 dusz rewiz. 7.) **B** (ob. t. I, 264), ws., pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Worniany, 71 dm., 553 mk. W 1865 r. miała 245 dusz rewiz., należała do dóbr Karłowo.

Bobrowniki, ws., pow. ehrzanowski. W połowie XV w. wieś królewska w par. Oświecim. Dziesięcinę pobiera biskup krakowski.

Bobrowo 1.) os. nad strum. Jeziorko, pow. koniński, gm. Golina, par. Myśliborz, ma 3 dm., 23 mk. 2.) **B**, os. młyn. nad rz. Sierpienicą,

pow. sierpecki, gm. Borkowo, par. Sierpe (1 w.), młyn wodny, 1 dm., 2 mk., 17 morg.

Bobrowo 1.) wś, pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Zabłudowo, 14 w. od Białegostoku, z urocz. Koluszki 148 dzies. 2.) **B.**, pow. czauński, ob. *Bobrów*. 3.) **B.**, wś, pow. horecki, gm. Dubrowna (10 w.). 4.) **B.**, wś, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Krajsk. Miała 26 dusz rewiz.; należała do dóbr Suszkowo. 5.) **B.**, wś, pow. drysieński, par. Zabiały. 6.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Iłina. W dok. z 1635 r. podana jako punkt graniczny między Rzpltą a Rosyą. W 1765 r. w ławnictwie bobrowskiem wójtostwa kamieńskiego, w sstwie wieliskiem. Ławnictwo obejmowało 17 wsi, z których 6 znajdowało się w dzisiejszej gminie Krest a 6 w gm. Iłino. 7.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Uświat. W 1765 r. w ławnictwie czosnorskiem wójtostwa zebestiańskiego.

Bobrowski al. *Rajewski*. zaśc., pow. mozyrski, gm. Michałki, ma 9 osad.

Bobrowszczyna 1.) mstko i dwór, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Prozoroki, 46 w. od Dżisny a 277 od Wilna, 87 mk.; własność Iwaszewskich, następnie Korzowych, 180 dzies. 2.) **B.**, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Podbrzeź (3 w.), 18 dusz rewiz.; należał do dóbr Kowdół.

Bobrujki al. *Bobrujka*, wś nad rz. Mytwą, pow. rzeczycki, gm. Narowla, 127 w. od Rzechy, ma 16 osad.

Bobruki, wś, pow. kobryński, 3 okr. pol., gm. Imienin, ob. *Aleksiejewce*.

Bobruńce, wś, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Kowarsk, 24 w. od Wilkomierza.

Bobrungiany (ob. t. I, 266), wś, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Ginteliszi, 30 w. od Telsz.

Bobrusze, dobra, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. i par. Dryświaty, 23 w. od mta pow., własność Stommów, 200 dzies. Niegdyś attyn. Dryświat, z eksdywizji w 1802 r. przyśadzona Naborowskim, od których nabyli Strommowie.

Bobruta, zaśc., pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Worniauy (6 w.). Należał do dóbr Trokieni.

Bobruty, zaśc. włosc., pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Soły (10 w.), należy do dóbr skarb. Słobódka.

Bobry, wś, ob. *Bismarksdorf*.

Bobry 1.) fol., pow. brzeski gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Kosicze, własność Jagminów, 82 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. grodzieński, 3 okr. pol., gm. Wołpa, 46 w. od Grodna, 407 dzies. 3.) **B.**, wś i dobra, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Pruska, 14 w. od Kobrynia. Wś ma 50 dzies.; dobra, własność Sawickich, 85 dzies. 4.) **B.**, dobra, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Siechnowicze, 24 w. od Kobrynia. 5.) **B.** al.

Bobryniata, wś, pow. mozyrski, gm. Michałki, ma 15 osad. 6.) **B.**, wś i dobra, pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. Lebiada. Wś ma 13 dm., 127 mk. (w 1865 r. 54 dusz rewiz., należały do Ważyńskich). Cerkiew drewn. z 1817 r. Par. praw., dekanatu (błagocynia) lidzkiego, 866 wiernych. 7.) **B.**, wś, pow. oszmiański; 1794 r. należała do dóbr Wiszniew, Chreptowiczów. 8.) **B.**, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Hermaniszki (6 w.). Miała 26 dusz rewiz., należała do dóbr Czerniewo.

Bobryca 1.) wś nad rzeką t. n., pow. kaniowski, gm. Pszeniczniki, par. kat. Rżyszczów, 5 w. od Kaniowa, 206 dm., 1,135 mk., cerkiew drewn. z 1796 r., szkoła, 11 wiatraków. W 1741 r. było tu 70 chat a 1792 r. 96 chat i 835 mk. Przed uwłaszczeniem włóścian wś miała 1,200 dzies. Wchodziła w skład sstwy kaniowskiego. W lustracji z 1616 r. niewymieniona. W 1622 r. było 3 poddanych i kozacy, dają czynszu na rok po 25 gr., kolendy po 15 gr., stacyę podstarościenu w jesieni, czynszu i kolendy 4 złp. W 1798 r. kupił ją od ks. Stan. Poniatowskiego major Kondratien za 15,000 rub. assyg.; obecnie Pyszkienów, ma 705 dzies. 2.) **B.** (ob. t. I, 266), wś przy ujściu Bobrycy do Irpenia, pow. kijowski, gm. Biłhorodka, par. praw. Zaborze (4 w.), 26 w. od Kijowa, 65 dm., 499 mk., 858 dzies., młyn, wiatrak. Należała do monasteru michajłowskiego w Kijowie. Obecnie Mikołaj Ilmiński ma 707 dzies. 3.) **B.** (ob. t. I, 266), wś nad rzeką Tymoszewką, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Barasze (8 w.), 66 w. od Żytomierza, 134 dz., 657 mk., młyn parowy i wodny. W 1650 r. własność Lwa Sapiehy, ma 23 dym.

Bobrycka 1.) *Buda*, wś, pow. żytomierski, gm. Barasze, 72 w. od Żytomierza, 50 dm., 328 mk. 2.) **B. Huta**, wś, tamże 77 w. od Żytomierza, 33 dm., 208 mk. 3.) **B. Balarka**, ob. *Balarka Bobrycha*.

Bobrycze, wś nad Żerewą, pow. owrucki, gm. Łuhiny, par. praw. Krasnowłoka (2 w.), 57 w. od Owruca, 63 dm., 369 mk. Własność Potockich. Niegdyś, pod nazwą Bobryki, we włosci wielednickiej 1581 r. Kmitów, 1595 r. ks. Druckich, Horskich, 1628 r. Sapiehow.

Bobryk, os., pow. włodawski, gm. Uścimów, par. Ostrów.

Bobryk, rzeka, w pow. mozyrskim, lewy dopł. Prypeci. Zaczyna się za wsią Silutycze, płynie ku wschodowi koło wsi Ogolicze, Goliczka Rudnia (młyn), przecina też kolej żel. Poleską, płynie koło wsi Średnia-Rudnia (młyn), zaśc. Odasów (Adasiów), wsi Slinkowa-Rudnia (młyn) i ma ujście za wsią Micury. Długa przeszło 5 mil. Na brzegach pokłady rudy żelaznej błotnej. Ob. t. I, 267. *Al. Jel.*

Bobryk, rzeczka, w pow. żytomierskim, lewy dopływ Kodeńki.

Bobryk 1.) (ob. t. I, 267) al. *Rudnia-Bobryk*, wś i kol. żydowska, nad rzeką t. n., pow. radomyski, gm. Martynowice, par. praw. Maksymowice (2 w.), 110 w. od Radomyśla, 21 dm., 248 mk., dom modl. żyd. Włościanie, w liczbie 112 dusz rewiz., uwłaszczeni na 492 dzies. Wś należy do dóbr Martynowice, Steckich. 2.) **B. Wielki** (ob. t. I, 267), wś nad Kodymą, pow. bałcki, gm. Bobryk W., 40 w. od Bałty, 129 dm., 762 mk., zarząd gm., cerkiew. Gmina obejmuje 11 miejscowości, 1,104 dym., 6,135 mk. włośc. (3,270 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 13,609 dzies. (8,817 roli). Nadto w obrębie gminy znajduje się 18,918 dzies. większej posiadłości i 506 dzies. ziemi cerk. Cały obszar gminy obejmuje 33,033 dzies. (18,169 roli) i 11,342 mk. 3.) **B.**, wś, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Trojanów (6 w.), 27 w. od Żytomierza, 40 dm., 337 mk. 4.) **B., Nowy i Stary**, dwie wsi, nad rz. Irszą, pow. żytomierski, gm. Chwastowa, par. praw. Turczynka, 49 w. od Żytomierza. B. Nowy ma 18 dm., 129 mk.; B. Stary 51 dm., 316 mk. Niegdyś własność Niemiryczów.

Bobryk al. *Bobryki* 1.) sioto przy ujściu rzeki Bobryki do Trubieża, pow. osterski gub. czernihowskiej, gm. Semipółki, na pld. od Kozielca, 244 dm., 1,145 mk., cerkiew, wiatrak, olejarnia. 2.) **B.**, wś nad Sułą, pow. romeński gub. połtawskiej, gm. Bobryk, 9 w. na pld. od Romien, 349 dm., 2,000 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła, 26 wiatraków, 3 olejarnie, 3 jarmarki.

Bobryki 1.) wś, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Pogiry, 31 w. od Wilkomierza. 2.) **B.**, dobra, pow. mścisławski, dziedzictwo Horbaczkich, 370 dzies., 2 młyny. 3.) **B.**, wś, pow. sieński, gm. Czereja, 27 dm., 156 mk. 4.) **B.**, wś włośc., pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. i dobra skarb. Traby; miała 16 dusz rewiz.

Bobrykowszczyzna (ob. t. I, 267 s. v. *Bobrykowszczyzna*), dobra, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagola; 1865 r. własność Maculewiczów.

Bobryn, zaśc., pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Bienica (8 w.). Miał 21 dusz rewiz., należał do dóbr Zaleś.

Bobryna, *Bobrynia*, wś, pow. borysowski, gm. Dolec, 118 w. od Borysowa, ma 6 osad.

Bobryniata, pow. mozyrski, ob. *Bobry*.

Bobrynie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 8 w. od mta pow.

Bobryniecki Majdan (ob. t. I, 203 s. v. *Bikków Majdan*), wś, nad Bobrykiem, pow. winnicki, gm. Pików, 40 dm., 295 mk., cerkiew, fabryka dachówek.

Bobryniele, wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 8 w. od mta pow.

Bobrynka, rzeka w pow. przasnyskim, wypływa z łąk wsi Czarzaste, gm. Krzynowłoga

mała, płynie ku półn. przez Siwki, Duczymia, Dąbrowkę, Bobry i 2 km., powyżej os. Chorzele, wpada do rz. Orzye z praw. brzegu. Długa 16 klm. Nosi też nazwę Bystrzycy.

Bobrynka, wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, 31 w. od mta pow.

Bobryńszczyzna, wś, pow. wieliski, gm. Baranowo.

Bobryszki 1.) (ob. t. I, 267), wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 40 w. od mta pow. 2.) **B.** (ob. t. I, 267), wś i dobra, pow. trocki, 4 okr. pol., gm. Orany (9 w.). Wś miała 51 dusz rewiz.; dobra 1865 r. należały do Rosochackich. Kaplica katol. par. Daugi. 3.) **B.** (ob. t. I, 267), wś, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Giełwany (9 w.). Miała 23 dusz rewiz., należała do dóbr Czabiszki.

Bobrza, wś, pow. kielecki. Jan bisk. krak. przenosi wieś tę r. 1390 na prawo niemieckie i nadaje sołtystwo Marcinowi Szurkowi. Osadnicy mają mieć 8 lat wolnych. (Kod. kat. krak., II, 145).

Bobrzyczka, strumień, wypływa we wsi Szewce w pow. kieleckim i ubiegłszy 7 klm., śród gór, uchodzi do Bobrka pod Zgórskiem.

Bobtele, kol., wś i os., pow. władysławowski, gm. Leśnictwo, par. Władysławów (5 w.). Kol. i os. mają 10 dm., 94 mk.; wś 8 dm., 84 mk. W r. 1827 wś rząd. 11 dm., 112 mk.

Bobtele 1.) dobra, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 52 od Kowna, własność Lau-dańskich, z fol. Andrukajtyzki i Sewerynowo, 419 dzies. 2.) **B.**, dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 51 w. od Kowna, własność Michałowskich, 40 dzies.

Bobty (ob. t. I, 267), mstko nad Niewiażą, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Bobty, 22 w. od Kowna, 35 dm., 294 mk., zarząd gm., kościół par. katol., dom przytułku, szkoła, dom modlitwy żyd. Gmina ma 32 miejscowości, 610 dym. włośc. (obok 30 innych), 4,312 mk. włościan. Włościanie, w liczbie 1,621 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 6,991 dzies., ze spłatą po 7,712 rub.

Bobulinie, fol., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Wieksznie, 59 w. od Szawel.

Bobury al. *Babury*, wś, pow. wieliski, gm. Czeple.

Boby 1.) wś, pow. pułtusi. Mają 19 os., 485 morg. Ob. *Górki* (t. II). 2.) **B.**, fol., pow. janowski. Rozparcelowany około 1880 r. Utworzono tu oddzielny folwark, nabyty przez ks. Metelskiego p. n. Metelin, obejmujący 150 mrg. B. parafia obejmuje wsie i osady: Boby, Kozarów, Metelin, Moniaki, Okraglica, Wierzbica, w ogóle przeszło 3,600 dusz. W r. 1676 istnieje tu już parafia. We wsi jest 11 części, na których mieszka 32 osób z rodziny dziedziców, 60 głów służby dworskiej i 60 poddanych. (Paw., Małop., 7a).

Boby 1.) (ob. t. I, 269), ws i fol., pow. ihumieński, okr. pol. i gm. Puchowicze, 46 w. od Ihumienia. Ws ma 10 osad, należała do dóbr Błuże. 2.) **B.**, ws, pow. drysieński, 80 dzies.; należała do dóbr Sarya.

Bobyk, chutor, pow. lityński, gm. i par. katol. Stara Sieniawa.

Bobyle, zaśc., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Wojtkuszki, 6 w. od Wilkomierza.

Bobylewo, ws, pow. orszański, gm. Rudnia, 19 dm., 113 mk.

Bobylewszczyzna (*Bubolowszczyzna*), zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Druja (9 w.). Miał 8 dusz rewiz.; należał do dóbr Pączany.

Bobyniki, ob. *Bobelniki*.

Bobylszczyzna, ws, pow. wieliski, gm. Baranowo. W 1765 r. w ławnictwie aleksiejewskiem wójtostwa usmyńskiego.

Bobynicze, *Babynicze*, mstko i dobra, pow. lepelski, gm. Bobynicze, 56 w. od Lepła. Mstko ma 269 dusz, cerkiew fundacji Korsaków. Nadane kiedyś Korsakom, do ostatnich czasów było w posiadaniu tej rodziny; dziś własność sukcesorów Hieronima Tomaszewicza. Gmina należy do 4 okr. pol., ma 61 miejscowości, 430 dm. włość. (obok 130 innych), 2,832 mk. włościan, uwłaszczonych na 3,739 dzies. Nadto w obrębie gminy znajduje się 6,376 dzies. większej posiadłości.

Bobyszki 1.) ws, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i par. Druja (7 w.). Miała 18 dusz rewiz.; należała do dóbr Konstantynowo. 2.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i dobra Leonpol; miała 24 dusz rewiz.

Bochanice 1.) zaśc., pow. mozyrski, gm. Dziakowicze, 132 w. od Mozyrza. 2.) **B.**, ws i chutor, pow. mozyrski, gm. Skorodno, 83 w. od Mozyrza.

Bochanowo al. *Bohanowo*, ws, pow. suwałski, gm. Pawłówka, par. Przerośl, 19 w. od Suwałk, ma 11 dm., 98 mk. W r. 1827 Bohanowo ws rząd., ma 12 dm., 57 mk.

Bochany, ws nad Biesiadzią, pow. klimowicki, gm. Berezki (7 w.), 162 dm., 900 mk., cerkiew, wiatrak.

Bocheń, ws, pow. łowicki. Wspom. w dok. z 1359 r. (K. W., nr. 1404).

Bocheńczewo, ws w par. Trzepowo (pow. plocki). Dziś nieznaną. W XIII w. własność kapituły plockiej. R. 1578 ma B. 13 łan.; należy do par. Trzepowo.

Bochenka, os., pow. opoczyński, gm. Krzeszów, par. Gielniów, ma 4 dm., 34 mk., 23 mrg.

Bochenniki (ob. t. I, 268), ws, pow. winnicki, gm. Józwin, 79 dm., 461 mk., cerkiew, gorzelnia. Przed r. 1625 wraz z Czerlenkowem, Jurkowcami i Rowem, własność Czerlenkowskich. W 1629 r. Jan Czerlenkowski wnosi z B. i części Czerlenkowa z 13 dym. Obecnie

Tarutina, przedtem Korzeniowskich, ma z Czerlenkowem 822 dzies.

Bochnia, miasto i kopalnia soli, w dok. z 1198 r. *Bochyna*, 1253 r. *Saltzberk*. Według dok. z r. 1198 „Sal de Bocheyna“ otrzymał klasztor miechowski przy uposażeniu. Konrad ks. krak. r. 1241 nadaje klasztorowi w Staniątkach miarę soli co ósmy dzień, należąca do kasztelana krakow. Bolesław ks. krakow. r. 1248 nadaje temuż klasztorowi „in ipsa Bochnia unum caldar quod vulgariter *chran* nominatur“. R. 1253 w Korczynie tenże książę poleca Mikołajowi synowi „Volemari“ i jego towarzyszmom osadzić Bochnię na prawie niemieckim, wrocławskim. Miastu akt daje drugą nazwę, niemiecką: *Saltzberk*. R. 1250 na wiecu pod Chrobrzem, Bolesław ks. krak. nadaje bisk. krakow. dziesięcinę z salin bocheńskich („totius salis nostri“). (Kod. kat. krak., I, 40, 107). R. 1255 ks. Bolesław nadaje klasztorowi w Zawichoście 40 grzyw. z kopalń bocheńskich. Prandota bisk. krak. nadaje r. 1259 klasztorowi w Zawichoście 20 grzyw. z dziesięciny solnej z Bochni. Bolesław Wstydlivy nadaje r. 1262 klasztorowi w Skale 100 grzyw. srebra „in bochna de supā“. R. 1266 dodaje tenże klasztorowi grzywnę złota z Bochni. (Kod. Małop., t. I.). R. 1278 tenże Bolesław przywraca kościołowi św. Mikołaja w Bochni, założonemu przez matkę księcia Grzymisławę ks. krakowską, uposażenie w sól („sarthaginem sive patellam salis“), które upadło przez zniszczenie wszystkich tej kategorii nadań. Przytem zakłada książę w B. kaplicę. R. 1270 klasztor św. Krzyża (łysogórski) otrzymuje 5 grzyw. w B. „de coctura salis“. Klasztor wąchocki pobierał 9 części soli, dobywanej z jednego szybu, który, gdy się rozwalił, zatopiony przez wodę, Bolesław ks. krak. dozwala r. 1273 odbudować ten szyb a tymczasem otrzymywać sól warzoną. Z aktu z r. 1295 dowiadujemy się, że Bolesław ks. krakow. nadał sól z B. klasztorowi wielohradzkiemu w Morawii. W r. 1321 Władysław król polski uwalnia mieszczan od ceł wewnątrz kraju. Kazimierz W. uwalnia mieszczan r. 1337 od opłaty ceł w całym państwie. R. 1357 pozwala rajcom założyć szpital dla ubogich a głównie robotników, ulegających w kopalniach częstym wypadkom. Przy szpitalu miała być kaplica i kapelan z uposażeniem 10 grzyw. rocznie. Na utrzymanie zaś szpitala wyznaczono przychód od 2 robotników w każdej górze pracujących. W r. 1368 król mianuje Jana Gładysza, dziedzica wsi Brzeście, prokuratora sądeckiego zarządzającym (borkmistrz) żupą bocheńską. Płacy ma pobierać pół grzyw. tygodniowo, 12 łokci sukna brukselskiego na Wielkanoc, a na św. Marcina postaw, wartości 5 grzyw. (Kod. Mał., III, 22, 110, 215). O kościelnych fundacjach podaje szczegóły Długosz. (Lib. Ben., II, 126—130).

Ob. Niedźwiedzki I. „Stosunki geolog. formacji solonośnej Wieliczki i B.“ (Kosmos, rok VIII i IX, i w osobnej odbitce). *Br. Ch.*

Bochny (ob. t. I, 269) al. *Buchny*, wś, pow. latyczowski. Podług reg. pob. obwodu latyczowskiego w 1530 r. płaci od 3 a 1542 r. od $3\frac{1}{2}$ pługów. W 1565 r. wś królewska, Żukowski wnosi tu od 4 pługów. Obecnie własność Morkowa, ma 1,048 dzies. ziemi (687 lasu), w dzierżawie Towarzystwa cukrowni Szczedrowskiej. W 1565 r. B. (może inne) należą do sstwa chmielnickiego, dane jako folwark przez sstę Strusia służebnym. W 1616 r. w posesyi Jana Kaweckiego, wojskiego latyczowskiego, dawały prowentu 28 fl. 3 gr. W tymże roku podane także jako wś sstwa chmielnickiego w posesyi Iwana i Mikołaja Awrattyńskich, prowentu daje 12 fl. W 1629 należy do sstwa ulanowskiego, w posesyi tychże daje 21 fl. 10 gr., zaś wś (część?) należąca do sstwa latyczowskiego, w posesyi Jana Kaweckiego, podsejda kamienieckiego, daje 40 fl. 9 gr. W 1661 r. podana jako pusta, a 1668 r. jako uroczysko.

Bochonowo, wś, pow. wieliski, gm. Wiaźmien. Na wzgórkach pod wsią ślady dwu horodyszcz.

Bochony, *Bochany*, wś, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Słobódka, 72 w. od mta pow.

Bochot, wś, nad rzeką Łyną, pow. mścisławski, gm. Bochot, 32 dm., 255 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła, młyn. Gmina obejmuje 69 miejscowości, ma 1,211 dm. i 10,614 mk. Włościanie, w liczbie 2,115 dusz, uwłaszczeni zostali na 10,857 dzies., za spłatą po 12,894 rub. 93 kop. W gminie znajduje się 6,315 dzies. lasów większej posiadłości, 2,064 dzies. włośc.

Bochotiec, wś, pow. czauski, gm. Holenie, 53 dm., 256 mk., cerkiew.

Bochotnica 1.) *mała*, wś, nad Wisłą, pow. nowoaleksandryjski (Puławy). Posiada 531 mk. Wymieniona w dok. z r. 1330 w liczbie włości Dzierzka kaszt. krakow. i brata jego Hostasiusza, które król Władysław przenosi z prawa średzkiego na magdeburskie. Do B. według aktu należały dwie wioski (villulae): Wirzechonów i Rudka (Kod. Mat., II, 275). W połowie XV w. dziedzicem tu jest Piotr Kurozwęcki h. Szreniawa. Wieś ma 12 łan. km. dających dziesięcinę (do 10 grzyw.) klasztorowi na Łysej górze. Folw. dawał (do 2 grzyw.) kościołowi w Kazimierzu. W drugim opisie Długosz dziedzica nazywa Kurowskim, a dziesięcinę folwarczną każe oddawać do Klimuntowie (L. B., II, 553 i III, 247). W r. 1676 kasztelan połaniecki płaci tu od 128 dworskich i poddanych. 2.) **B.**, *wielka*, al. *górna*, al. *kościelna*, wś, pow. nowoaleksandryjski. Długosz nazywa wieś raz królewską, a w drugim opisie szlachecką (dziedzic

Kazimirski). Siedm. łan. km. dawało dziesięcinę klasztorowi na Łysej górze, a folwark miejscowemu plebanowi. (L. B., II, 556 i III 247). W r. 1676 Łukasz Rostworowski płaci tu po główne od 9 osób szlach., 16 sług dwor. i 49 poddanych. *Br. Ch.*

Bocianicha, kol., pow. piotrkowski, ma 47 dm. 394 mk., 667 morg. W spisie z r. 1827 ma nazwę: Bocianiska.

Bocianiec, kol., pow. kolski, gm. Karszew, par. Dąbie, ma 3 dm., 27 mk.

Bocianiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzów, 2 w. od mta pow.

Bocianowo, wś, pow. drysieński, par. Rosica.

Bocianowszczyzna, wś, pow. drysieński, par. Przydrujsk.

Bociany 1.) wś, pow. nowomiński, gm. i par. Kołbiel, ma 54 dm., 196 morg. 2.) **B.**, wś, pow. kutnowski, gm. Sójki, par. Kutno, ma 7 dm., 63 mk., 105 morg. W r. 1827 Bociany Budy, 6 dm., 56 mk.

Bociarszczyzna, folw., pow. połocki, 75 dzies.

Bociek, os., pow. jędrzejowski, gm. Raków, par. Jędrzejów.

Boćki (ob. t. I, 270), mstka i dobra nad rz. Nurzec, pow. bielski, gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Dubiażyn, 16 w. od Bielska, 2,294 mk., cerkiew, kościół par. katol., synagoga, dom modl. żyd., szpital, szkoła, st. poczt., cegielnia, garbarnia, browar. Mstko ma 1,762 dzies. ziemi (640 roli, 717 łąk, 209 lasu); dobra, własność Młodeckich, mają 311 dzies.

Boćkiewicze, wś i os., pow. słonimski, 4 okr. pol. i par. katol. Zdzięcioł o 61 w. od Słonima, ma 1066 dzies. Na polach wsi, na uroczysku zwana Jeziornica (Oziernica), znajdują się 3 kurhany.

Boćków, właściwie *Boćzków*, wś, pow. krasnostawski, gm. Zakrzów, par. Targowisko. Według spisu z r. 1676 włączona była do obszaru wsi Zakrzów.

Boćkowo, *Botkowo*, obręb leśny, pow. orszański, własność Szebeków.

Boćwiłowicze, wś i dobra, pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Kobylniki (o 7 w.). Wś miała w 1865 r. 17 dm. rewiz.; dobra należały do Chlewińskich.

Boćwiniewo, *Batwiniewo*, wś, pow. horecki, gm. Bajewo, 19 dm., 94 mk.

Boćwinówka (*Botwinówka*), wś i dobra, pow. czerykowski, gm. Komarowicze. Wś ma 15 dm., 110 mk., cerkiew. Dobra mają w części Poniatowskich, 233 dzies., w części Wasilewskich 325 dzies. 2.) **B.** al. *Boćwinowo*, wś, pow. rohaczewski, gm. Merkułowicze, (5 w.), 56 dm., 368 mk.

Boczanica (ob. t. I, 270 — 1), wś, pow. ostrogski, gm. Sijanec, st. poczt. Hoszcza (10 w.),

st. dr. żel. Ożenin (15 w.), 27 w. od Ostroga, ma 173 dm., 1228 mk., (18 kat. i 15 żydów); cerkiew, drewn. z 1759 r., szkoła (od 1862 r.). Wś należała niegdyś do Dżezusów i jako wiano Hanny Dżezusiańki przechodzi w 1562 r. w ręce Andrzeja Dobrzyńskiego, który w 1570 r. wnosi z B. i część Bucharewa od 36 dm., 12 ogr. po 4 gr., 11 ogr. po 2 gr., a w 1577 r. z samej B. z 18 dm. po 10 gr., 11 ogr. po 2 gr. W 1579 r. Nastazia Bohdanówna Dżezusiańska, ustępuje między innymi, wś B. kn. Bohuszowi Koreckiemu, który zapisuje ją bratankowi Semenowi Chrebtowicowi Bohuryńskiemu. W połowie XVII w. własność Anny Bratowy, ma w 1648 r. 50, a 1650 r. 35 dm. Następnie należała w połowie do ks. Czetwertyńskich, w drugiej zaś do Lenkiewiczów, potem Czosnowskich i Elżbiety z Grabowskich (córką Michała), wdowy po Maurycem Poniatowskim. Córka ich Walewska odstępuje Hoszczę i B. Aleks. Złotnickiemu.

Boczarowo, folw., pow. sieński, należy do dóbr Szyjka (Świackich).

Bocieczniki, wś, pow. oszmiański. W 1653 r. wchodziła w skład sstwa dudzińskiego, następnie stanowiła oddzielne sstwo, które w 1712 r. miało 12 dym., o 1772 r. opłacało 763 złp., 10 gr. kwarty, było w posesyi Obuchowiczów.

Boczejków (ob. t. I, 271), mstko i dobra nad rzeką Ulanką, pow. łepelski, gm. Boczejków, 35 w. od Lepla, 29 dm., 250 mk., zarząd gminy, cerkiew, gorzelnia, wiatrak, 3 jarmarki, st. poczt. Dobra obejmują 5,649 dzies. Dziedzictwo niegdyś Podbereskich, od których drogę spadku przechodzi 1542 r. na Iwana i Hrehorego Jackiewiczów Stabrowskich. W 1761 r., Onufry Stabrowski sprzedaje B. Janowi Ciechanowieckiemu, sście opeskiemu, dziś sukcesorów Pawła Ciechanowieckiego. Gmina należy do 1 okr. pol., obejmuje 27 miejscowości, mających 626 dm. włość., (obok 43 innych). 4,889 mk. włościan, właszczonej na 6,203 dzies. ziemi.

Boczenica, dobra, pow. połocki, własność Budźków, 120 dzies.

Boczenka, fol., pow. konstantynowski, gm. Swory, par. Biała, ma 2 dm., 7 mk., 210 morg.

Boczki 1.) *domaradzkie*, fol. i B. *zarzeczne*, wś, pow. łowicki, gm. Lubianków. B. dom. mają 86 mk. i 540 morg. B. zarz. 109 mk. i 180 morg. W r. 1827 było 5 dm., 64 mk. i 5 dm., 49 mk. 2.) B., wś, pow. łowicki, gm. Jeziorko, ma 412 mk., 240 morg. dworskich i 1,410 włość. W r. 1827 wś rząd., 55 dm., 288 mk. 3.) B., wś, pow. łęczycki, gm. Leśmierz, par. Góra św. Małgorz., ma 4 dm., 120 mk. 4.) B., wś, pow. łowicki, gm. Niewiesz, par. Uniejów, ma 4 dm., 110 mk. 5.) B., *Świdrowo*, wś, pow. szczuczynski, par. Grajewo. Wieś Świdrowo, w której osiedlił się ród Boczaków już w XVI w. przybrała nazwę: Boczki, a jej dziedzice zaczęli później

zwać się Boczakowskimi, (Kapica, Herbarz, 12). W r. 1827 było 15 dm., 76 mk.

Boczkieńki, wś i dobra, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Święciany (15 w.). Wś miała 53 dusz rewiz.; dobra 1865 r. należały do Narwojszów.

Boczaków ob. *Bocków*.

Boczkwice w dok. *Bodzkowice*, u Długosza B. *wielkie* i *małe*, wś, pow. miechowski. W dok. z r. 1381 występuje Przedwoj z B. (Kod. Mał., III, 337). W połowie XV w. dziedziecem jest Kowalowski. Łany km. w obu wsiach dają dziesięcinę kościołowi w Księżu małym, a folwarki do Mironic. (Dług. L. B., II, 87).

Boczkowo w dok. *Poczkowo*, wś, pow. odolanowski. W dok. z r. 1241 wymieniona wśród wsi leżących na granicy diecezji wrocławskiej i dających dziesięciny bisk. wrocławskiemu. (Ulanow. Dok., 351, 4).

Boczmaszów w dok., ob. *Biermaszów*.

Boczulnice, wś, pow. proskurowski, okr. pol. i par. katol. Czarny Ostrów (9 w.); gm. Tretelniki 27 w. od Proskurowa, ma 26 dm. Należała do Ant. Zaleskiego, obecnie Jadwigi Jodko. Wraz z Jachimowcami 769 dzies., (77 lasu).

Bodaczki, wś, pow. bielski, gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Malesze, 16 w. od Bielska, 46 dzies.

Bodaczów, wś, pow. zamojski. Cukrownia czynna od r. 1898, własność ordynacyi Zamojskich. B. należał do dóbr Szezebrzeszyn nadanych r. 1388 Gorajskim.

Bodaczów 1.) wś, pow. łucki, gm. Trościaniec, 18 w. od Łucka, 29 dm., 179 mk. 2.) B. al. *Bodiaczów*, wś, nad rz. Konopelką, pow. włodzimierski, gm. Podderezie, 46 w. od Włodzimierza, ma 63 dm., 411 mk., cerkiew, wiatrak. Własność niegdyś ks. Massalskich. Przy oddaniu tych dóbr na lat sześć przez ks. Andrzeja Massalskiego w 1570 r. w dzierżawę ks. Władysławowi Zbaraskiemu było w siole 7 dworzyszcz, ósme puste, 9 dymów. W 1570 r. część B. należy do Milatyna Fedorowej Bokiejowej. Część trzyma ks. Andrzej Massalski. W 1577 r. Filip Bokiej płaci od 2 dym., 3 ogr. a Chwiedorowa Bokiejowa z 2 dym., 8 ogr. W połowie XVII w. za Smykowem własność Bokija Pieczychowskiego, ma w 1649 r. 19 dm., 1655 r. 14 dym. W ostatnich czasach Korzeniowskich, a następnie Dworzyńskich, 467 dzies.

Bodaczówka (ob. t. I, 271), al. *Kołodyjówka*, wś, pow. uszycki, gm. Kitajhorod, 113 dm., 768 mk., cerkiew, szkoła, młyn wodny.

Bodajty, pow. grodzieński, ob. *Bojdaty*.

Bodaki (ob. t. I, 272 s. v. *Bodaki-Lubino*), wś, dobra i okolica, pow. bielski, gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Malesze, 15 w. od Bielska. Wś ma 200 dzies., dobra mają w części Makowiec-

kich 100 dzies., w części Suchodolskich 95 dzies.; okolica, 95 dzies.

Bodaki 1.) w spisie urzęd. *Bodiarki*, wś, pow. dubieński, gm. Warkowice, par. praw. Kniahynin, (2 w.), 24 w. od Dubna, 41 dm., 227 mk. W 1577 r. należy do Murawicy kaszt. wileńskiej Chodkiewiczowej, która płaci z 10 dym. włócz. 2.) **B.**, wś, na pr. brzegu Horynia, pow. krzemieniecki, gm. Werbowiec (12 w.), st. poczt. Krzemieniec (23 w.), st. dr. żel. Rudnia Poczajowska, ma 147 dm., 1,108 mk. Poprzeźdno wraz z wchodzącą w skład parafii wsią Maniewo (4 w.), miała 121 dm., 975 mk. praw., 150 katol. i 24 żydów. Cerkiew drewn. z 1771 r.; kaplica drewniana. W 1482 r. wś należała do kn. Michała Wasilewicza Zbaraskiego, następnie ks. Wiśniowieckich, z których ks. Andrzej, wdwa wołyński, wnosi z niej w 1583 r. z 15 dym., 6 ogr., 2 kół waln. W ostatnich czasach należała do dóbr wiśniowieckich Mniszechów, od których około 1850 r. kupił ją ks. Abamelik, następnie Włodzimierza Platera, potem Tolli-Koczubaja, obecnie ks. Imeretyńskiego.

Bodarów 1.) chutor, pow. olhopolski, gm. Kamionka, blisko wsi Gruszka. 2.) **B.**, chutor, tamże, gm. Kamionka, przy wsi Chrustowej.

Bodenki, w dok. *Bodzienki*, wś, nad Desną, pow. osterski, gub. czernihowskiej, na pld.-zchłd od Ostrza. Wchodziła w skład sstwa osterskiego. W 1616 r. z urocz.: Prowalie, Nezarowe Berki, Wydryca, Ubożęja, Bliznów w posesyi Zacharyasza Jałowickiego, sekretarza JKMei. Suma prowentu tej wsi 4 fl. W 1622 r. wś Bodzienki czyni 142 fl. 15 gr.

Bodiaczów, ob. *Bodaczów*.

Bodiakowo *Niżne i Górne*, w 1767 r. *Budziakino*, dwie wsi, pow. wieliski, gm. Baranowo. W 1653 r. wymieniona we włości sorockiej. W 1767 r. podana jako punkt pograniczny pomiędzy pow. wieliskim i uświackim.

Bodiarki, ob. *Bodaki*.

Bodki, uroczysko na gruntach Wyżwy Starej, pow. kowelski.

Boduszów, wś, nad rz. Pokrzywianką, pow. opatowski, gm. Iwaniska, par. Mydlów, ma 39 dm., 250 mk., 206 morg. włość. i 6 w os. młyn. Jakób z B. występuje w dok. z r. 1378 do 1386. (Kod. Mał., III, 319, 333, 370). Należy w XV w. do Jana Oleśnickiego. (Dług. L. B., II, 338).

Bodzancinek ob. *Borzęcin*.

Bodzanów, os., miej, pow. płocki. W r. 1351 w Płocku Bolesław ks. mazow. i pan płocki nadaje klasztorowi Maryi Magdaleny (premonstratensów) w Płocku, dla wsi Bodzanowa prawo chełmińskie i przywilej miejski. (Ulanow. Dekum., 320, 33). W r. 1398 zawierają tu ze sobą ugodę Janusz i Ziemowit ks. mazow. (Kod. Maz., 123). W r. 1576 miasto płaci szosu fl. 8 gr. 27, od 13³/₄ łan. fl. 7 gr. 25 od rzemieśl. fl. 6 gr. 4, od bań gorzał., fol. 3 gr. 28, od 2 młyn. o 3 ko-

łach, fl. 2 gr. 12, czopowego fl. 49 gr. 18. Ogółem fl. 68 gr. 12.

Bodzanów, wś, pow. wielicki. Piotr „rector ecclesie de Bozanow“ zawiera r. 1281 ugodę z klasztorem w Staniątkach co do opłaty „przysiężnego“ w niektórych wsiach Biskup krakow. Paweł potwierdza tę ugodę w Wawrzyńcach. (Kod. dypl. pol., III, 124). Klemens z B. sołtys występuje w dok. z 1345 r. W r. 1356 występuje Wojśław „rector ecclesie“. Inny sołtys bodzanowski Chebda zwany Rogowskim „laicus Cracoviensis diocesis“ ściągą na siebie klątwę arcyb. gnieźn., w r. 1385 za porwanie bydła mieszkańcom wsi arcybiskupiej Prussy pod Mogiłą. (Kod. Mał., III, 61, 107, 362).

Bodzanówek 1.) fol., pow. nieszawski, gm. Osięciny, ma 105 mk., 511 morg. dwor. i 12 włość. 2.) **B.**, fol. i wś, pow. wrocławski, gm. Smiłowice, par. Chocień, ma 158 mk., 488 morg. dwor., 106 włość.

Bodzanowo 1.) os., pow. wrocławski, gm. Falborz, par. Swierczyn, ma 21 morg. włość. 2.) **B.**, pow. wrocławski, gm. Smiłowice, ma 120 mk., 391 morg. dwor., 17 włość. 3.) **B.**, wś i kol., pow. nieszawski, gm. Sędzin. Wś ma 202 mk., 860 morg. dwor., 631 włość., kol., 203 mk., 264 morg. włość. Wieś książęca w dok. z r. 1384. (Kod. Maz., 102).

Bodze, wś, pow. rzeżycki, gm. Ciskady, zamieszkała przez Litwinów.

Bodzowo, wś, pow. krobki. Wspom. w dok. z 1337 i 1371 r. (K. W., nr. 1169, 1651).

Bodzętyn, osada miejska, powiat kielecki. W 1369 r. Kazimierz W. w Szydłowie wydaje przywilej lokacyjny na osadzanie na prawie niemieckim, „in silva dicta Bodieczyn super fluvium Wirzechowissko dictum villam novam quae Bodieczyn volumus nominare“. Z aktu wynika, że wieś była na gruncie królewskim, ztąd trudno ten akt odnosić do Bodzetyń biskupiego. W reg. pob. z XVI w. nie spotykamy drugiej wsi t. n. (Kod. Mał., I, 363). Piotr bisk. krak. aktem z r. 1412 wcielił do miasta wieś Tarczek i ustanowił w B. najwyższą instancją sądową dla miast: Kielce, Rza, Kunów i ich sołtysów. Władysław król polski nadaje r. 1413 miastu prawo magdeburskie takie jakim się rządzą: Radom i Sandomierz, tudzież dwa jarmarki. (Kod. kat. krak., II, 362, 380).

Bodziaże, wś, pow. ihumeński, gm. Puków, o 124 w. od Ihumenia.

Bodzia, kol., pow. nieszawski, gm. i par. Lubanie, ma 312 mk., 277 morg. włość.

Bodziewszczyzna, chutor, pow. słonimski, 2 okr. pol., gm. maryńska, 18 w. od Słonima, należy do dóbr Michałowo.

Bodzinka al. *Budzinka*, zaśc., pow. borysowski, gm. Hajna. Mają tu działają: Żółtkowie, Żyżyńscy i Frąckiewiczowie.

Bodziwoły, wś, pow. wileński, 4 okr. pol.,

gm. Worniany (5 w.). Miała 26 dusz rewiz.; należała do dóbr Karłowo.

Bodzów, ws., nad Wisłą, pow. wielicki. Według Długosza zwała się pierwotnie Boozow od Boozaszaszt. krakow., który wieś tę nadał kościołowi krakow. Miała 5 łan. km. dających dziesięcinę prebendzie krakow. zw. bodzowska. (L. B., I, 110).

Bogaćki, ws., pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Swir. Miała 53 dusz rewiz.; należała do dóbr Bolkowo.

Bogaczewizna, w spisie z 1892 r. *Bojaczewizna*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 65 w. od mta pow.

Bogaczewo, ws., nad rz. Drwęcą, pow. rypiński, gm. Osiek pod Brodnicą, par. Radziki, odl. 17 w. od Rypina, ma 2 dm., 17 mk., 14 morgów.

Bogaliszki, ob. *Bogasyszki*.

Bogańce, ws., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Małaty (10 w.). Miała 28 dusz rewiz.; należała do dóbr Widziniszki.

Bogarodzica, ws., pow. hrubieszowski, ob. *Bohorodyca*.

Bogasyszki, w spisie z 1886 r. *Bogaliszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, (43 w.) od mta pow.

Bogate, dwór i os., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Masiady, 62 w. od Telsz.

Bogatki, ws., pow. grójecki, gm i par. Jazgarzew, ma 140 mk., 596 morg. włośc i 1 dwór. W r. 1827 było 10 dm., 87 mk.

Bogatyry, ws. włośc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty. Miała 11 dusz rewiz.; należała do dóbr skarbu. Szeszole.

Bogatyszki, ws., pow. maryampolski, gm. Gudele, par. Skrawdzie, ma 5 dm., 29 mk. W r. 1827 ws. rząd., 3 dm., 36 mk.

Bogatyszki, fol., pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 80 w. od Kowna.

Bogdanańce (ob. t. I, 286, *Bohdanańce*), ws., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Sumiliszki. W r. 1865 miała 84 dusz rewiz.; należała do dóbr Grynapol.

Bogdańce, ws. pow. sejneński, gm. i par. Sereje, odl. 29 w. od Sejn, ma 26 dm., 297 mk. W r. 1827 ws. rząd., 20 dm., 144 mk.

Bogdańce, ws., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Skopiszki, 79 w. od mta pow. Siedzą tu starowiercy.

Bogdaniszki 1.) dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 47 w. od Kowna. Jasińscy w B. i Ruczkanach mają 30 dzies. 2.) **B.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 4 w. od mta pow.; własność Czarnockich, 40 dzies. 3.) **B.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Dryświaty, 20 w. od mta pow. 4.) **B.** (ob. t. I, 286, *Bohdaniszki*), ws. i dobra, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, 40 w. od mta pow.; wła-

sność Romerów, 502 dzies. 5.) **B.**, dwór pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Poddbrze; własność Siesiekich, 108 dzies. 6.) **B.**, dobra, pow. rossieński, gm. Rossienie (1 w.); własność dawniej Żebrowskich, dziś Suchockich, który w B. i Wolpesiach mają 240 dzies. 7.) **B.** (ob. t. I, 286 s. v. *Bohdaniszki*), dwór i ws., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubis, 20 w. od Szawel. 8.) **B.** al. *Bogdaliszki*, ws., pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Subocz, 68 w. od Wilkomierza. 9.) **B.** (ob. *Bohdaniszki*, t. I, 286), ws., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żośle (17 w.). W r. 1865 miała 31 dusz rewiz.; należała do dóbr Polomen. 10.) **B.**, ws. włośc., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Jezno. W r. 1865 miała 30 dusz rewiz.; należała do dóbr skarbu. Trzeciany. 11.) **B.**, dobra, pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Worniany; 1865 r. należały do Dąbrowskich.

Bogdanka, os., pow. chełmski, gm. Cyców, par. Puchaczów.

Bogdanka, osada i urocz., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Zdzięcioł, 67 w. od Słonima. Osada 48 dzies.; urocz. ma 265 dzies.

Bogdanki, *Bohdanki*, ws., nad rzeką Marszewką (Marszczonką), pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Zawyki, 20 w. od Białegostoku, 18 dm., 117 mk., zarząd gm. szkoła, 284 dzies. Na pń.-wschód od wsi 3 kurhany. W 1563 r. należy do wójtostwa tryczowskiego, ma 10 włók, z nich płacą: czynszu po 8 gr., osady 30 gr., za beczkę owsa 5 gr., za odwóz 5 gr., za beczkę żyta 10 gr., za wóz siana 3 gr., za odwóz 2 gr., za gęsi, kury, jajca 3 1/2 gr., za stacyę 2 1/2 gr., za łłoki 12 gr., za niewody 2 gr., czyni z każdej włóki po 33 gr., w ogóle 13 kóp 50 gr. Przy wsi był zaścianek, mający 6 morg. gruntu, dany całej wsi, z którego płacili 18 gr.

Bogdanów, ws., pow. piotrkowski. Na początku w. XVI właścicielem wsi jest Łukasz Górka, kaszt. poznański (później biskup). Istnieje tu już wtedy kościół par. murowany, zapewne fundacyi Górków. Dziesięcinę ze wsi dawano plebanom. Założenie parafii odnieść zapewne należy do odległej przeszłości. (Łaski, L. B., II, 218, przyp.).

Bogdanów 1.) fol., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel; własność Zaborskich, 225 dzies. 2.) **B.** al. *Rymkiszki* (ob. t. I, 286, *Bohdaniszki*), dobra, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie (24 w.); własność Bogdanowiczów, 523 dzies. 3.) **B.**, fol., tamże, 5 okr. pol., gm. Łabardzie, 92 w. od Rossień.

Bogdanowiczyski, fol., pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Aleksandrowska Słoboda, wraz ze Stefanowem i Pasieką ma 74 dzies.

Bogdanówka, ws. pow. hrubieszowski, gm. Białopole, par. Uckanie.

Bogdanowo, ws., pow. obornicki. Wspom. w dok. z 1356 r. (K. W., nr. 1347).

Bogdanowszczyzna, urocz., pow. białostoki, 1 okr. pol., gm. Zabłudowo, 10 dzies.

Bogdany 1.) dobra, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kołtyniany, 54 w. od Rossień. Bichniewiczowie mają 44 dzies.; Witkowscy 139 dzies.; Tworyanowiczowie 31 dzies. 2.) **B.**, dobra, pow. szawelski, gm. Skiemie, 46 w. od Szawel; własność Baniewiczów, 195 dzies.

Bogdonajcie, wś, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Ligumy, 18 w. od Szawel.

Bogdyszki, zaśc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Gielwany (5 w.). Miał 24 dusz rewiz.; należał do dóbr Zubliski.

Bogdzie 1.) wś, pow. wołkowyski, 1 okr. pol., gm. Izabelin, 15 w. od Wołkowyska, 33 dzies. 2.) **B.**, wś i dobra, pow. wołkowyski, 1 okr. pol., gm. Międzyrzecze, 15 w. od Wołkowyska. Wś ma 104 dzies.; dobra (Ejsymontów), 132 dzies. 3.) **B.**, zaśc., pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Lida (9 w.). Należał do dóbr Trzeciakowce. 4.) **B.**, okolica szlach., tamże, 7 w. od Lidy, miała 22 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Lida.

Bogdziuki 1.) chutor, pow. brzeski gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Turna, 628 dzies.; należy do dóbr Turna. **B.**, wś, pow. brzeski gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Żytyń, 30 w. od Brześcia, 402 dzies. włośc. i 64 dz. drobnych właścicieli. 3.) **B.**, wś, pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Brzostowica Mała, 51 w. od Grodna, 158 dzies.

Bogdziule 1.) wś włośc. i przys., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Ilino (8 w.). Miała 25 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Puzyryszki. 2.) **B.**, zaśc. włośc., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Ilino (4 w.); należał do dóbr skarb. Wiktoryszki.

Bogdziuny, wś, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 56 w. od mta pow.

Bogenau, ob. *Bogunowo*.

Bogieniszki al. *Woniszki*, fol., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Towiany; własność Kostków, 258 dzies. W 1788 r. należał do Macieja Koncewicza.

Boginie, wś, pow. łomżyński, ob. *Rakowo* (t. IX) i *Rogienice*.

Boginy, pow. telszewski, ob. *Bagieny*.

Bogiszki, jezioro, w pow. trockim.

Bogiszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smoły, 18 w. od mta pow. 2.) **B.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty, 19 w. od mta pow.

Boglewice, w dok. *Boglewicz*, *Boglowice*, wś, pow. grójecki. W r. 1343 „miles Panatha castell. czirnenensis“ zamienia wsi swe; B. Wole i Zioczyno (Seroczyno) z ks. Ziemowitem i Kazimierzem na wsi: Siekluki i Szezyty („Seiti“ w r. 1576) w par. Jasiona, pow. wareckim. Wiadomo jednak B. nadane znów zostały przez książąt na własność komu innemu, bo r. 1430

występuje Stawiec z B. kasztelan warszawski, a r. 1576 w B. i Woli siedzą Boglewscy.

Boglewska wola, wś, pow. grójecki. Śród łąk nad rz. Czarną znajdują się ślady grodziska, mającego do 300 st. średnicy. Wykopywano tu często ozdoby brązowe i inne zabytki przedhistoryczne, ob. *Wola boglewska* (t. XIII).

Bognapol, dobra, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Iwie; 1865 r. własność Brochockich.

Bogniewo, pow. wołkowyski, ob. *Bagnowo*.

Bogolubów, przys., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Muśniki. Należał do dóbr skarb. Kiernów.

Bogolomia, wś, pow. włoceławski, gm. i par. Chodecz, ma 69 mk., 169 morg. W r. 1827 było 8 dm., 57 mk. W XVI w. siedzi tu drobna szlachta, bez kmieci.

Bogomodliborzyce. Krystyn, kaszt. sandom. w dok. z r. 1290 pisze się „de Bogomodliborzyce“. Będą to zapewne dzisiejsze: Modliborzyce, w pow. opatowskim. (Kod. Mał., II, 288).

Bogoniowice, wś, pow. grybowski. Stanowiły jedną całość z Ciężkowicami. Nadając wójtostwo przy lokacji miasta w Ciężkowicach r. 1348 król Kazimierz daje tymże wójtom soltystwo w B. (Kod. Mał., III, 71).

Bogorodzickie, sioło, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Ejragoła, 62 w. od Kowna.

Bogorya 1.) *dolna i górna*, r. 1576 *Boguria*, dwie wsi i fol., pow. łowiecki. B. dolna ma 197 mk., 240 morg. dwor. i 529 włośc.; B. górna — 203 mk., 150 morg. dwor. i 469 włośc. Dawna własność arcyb. gnieź. W r. 1576 wś ta w pow. orłowskim ma 14 1/2 łan. km., 2 1/2 łan. wójt., dwie karczmy, 44 osadn. 2.) **B.**, fol., nad rz. Wisłą, pow. sandomierski, gm. i par. Łonów, ma 2 dm., 11 mk., 213 morg. 3.) **B.**, wś, pow. sandomierski, par. Skotniki. W trzech częściach: B. zajezierska, ostrołęcka i skotnicka jest 53 dm., 392 mk., 184 morg. dwor., 116 włośc. Wymieniona w dok. z r. 1191 w liczbie wsi, dających dziesięcinę kolegiacie sandomierskiej. Paweł z B., sędzia sandom. w 1341 r. Mikołaj z B. wojew. krakow. nieżyjący już w r. 1354 i jego synowie: Piotr, Świesław, Prokop występują w latach 1354—1360. Janusz „de Boguria“, arcyb. gnieź. zapewne założył wś Bogoryę, w pow. łowieckim, koło połowy XIV w. W r. 1366 dziedzice B. nabywają od Elżbiety z Tęgoborza część z Widuchowy za 300 grzyw. (Kod. Mał., III). Wspom. w dok. z lat: 1328, 31, 35, 59; 66. (K. W., n. 1088, 1118, 1155, 1404, 1559). 4.) **B.**, os. miej., pow. sandomierski. Powstała dopiero w r. 1619 na obszarze wsi innego nazwiska, otrzymała swą nazwę widocznie od miana herbu założycieli.

Bognuchwał, dobra, pow. rohaczewski. Od 1876 r. własność Serebriakowych, wraz ze Stołpnicą 3,802 dzies. (2,434 lasu).

Boguchwała, wś, pow. lipnowski, gm. i par. Kikoł, 7 w. od Lipna, ma 5 dm., 27 mk., 161 mg.

Boguchwałowice 1.) wś, nad rz. Czarną Przemszą, pow. będziński, gm. Sulików, par. Siewierz, ma 67 dm., 478 mk., 636 morg. włośc., 22 dwor. W r. 1827 było 37 dm., 222 mk. Wymieniona w spisie wsi ks. siewierskiego z r. 1440. W r. 1667 podano tu 4 kmieci. 2.) **B.**, ob. *Buchałowice*.

Bogucice 1.) wś i fol., pow. kaliski, gm. i par. Pamięcin, ma 14 dm., 120 mk. 2.) **B.**, wś, pow. pińczowski. Kościół par. tutejszy p. w. św. Krzysztofa zaczął wznosić z muru Kazimierz W., lecz nie dokończył budowy. Wieś królewska miała w XV w. łany km., dające dziesięcinę prebendzie św. Mikołaja w Wiślicy. (L. B., I, 433).

Bogucice 1.) wś, nad rz. Rabą, pow. bocheński, par. Mikołuszowice, urz. poczt. w Gwałowie. W r. 1325 „comes Thomas dictus Czelek heres ville“ sprzedaje za 70 grzyw. groszy praskich sołtystwo w tej wsi „comiti Jacobo, filio Laurentii heredi de Crsezonow“. Zastrzega dla siebie 8 łanów, 2 przy dworze i po dwa w każdym z trzech pól. Również zastrzega sobie gaj, wyspę zw. Ostrow, dwie łąki, połowę dochodu i użytek z łązni, połowę rybołówstwa, połowę czynszu z karczmy i jatek. (Kod. kat. krak., I, 170). W połowie XV w. dziedzicami są: Spytek, Turski h. Gryf i Jan Bidziński h. Janina. Wieś miała 7 łan. km., 2 karczmy, 4 zagr., młyn na Rabie. Dziesięcinę dawano wikaryuszowi prebendy staniąteckiej w Krakowie, folwark zaś dawał kościołowi w Wielogłowach. (L. B., I, 129). W r. 1581 ze wsi: Boguczyce, Wola i Ostrów synowie Zbigniewa Rucpiewskiego płacą od 3¹/₄ łan. km., 6 zagr. z rolą, 5 kom. bez bydła, 1 rybitwy. 2.) **B.**, wś, pow. wielicki. Piotr Szafraniec z Łuczyce, podkom. krak. nadaje r. 1416 klasztorowi św. Trójcy (dominikanów) w Krakowie 15 grzyw. czynszu rocznego z dochodów wsi B. (Kod. kat. krak., II, 409). W połowie XV w. własność Barbary, żony Jakóba Swidniczara, rajcy krakow. Wieś miała 8 łan. km., karczmę z rolą, fol. rycerski. Dziesięcinę pobierał szpital św. Ducha w Krakowie. (Dług., L. B., II, 105).

Bogucin 1.) wś. Na jej obszarze powstała dzisiejsza osada kościelna Wszechświęte w pow. opatowskim. (Dług., L. B., II, 506). 2.) **B.**, wś, pow. olkuski. W połowie XV w. właścicielem był Salomon, mieszczanin krakowski. Dziesięcinę dawano kościołowi w Olkuszu. (Dług., II, 199). 3.) **B.**, wś, pow. nowoaleksandryjski (Puławy). W połowie XV w. ma 30 łan. km. i fol. rycerski. Dziesięcinę wartości od 10 do 30 grz. pobierał kościół w Garbowie. Dziedzic Dobiesław Szczekocki. (Dług., L. B., II, 541). W r. 1676 B. należy do par. Garbów. Choraży nowogródzki płaci tu pogłównie od 38 podda-

nych a Kłokocki od 12 poddanych. 4.) **B.**, wś, pow. włodawski, gm. Turno, ma 5 dm., 43 mk., 274 morg. 5.) **B.**, wś, pow. płoński. W dok. z XIII w. wymieniona wśród włości bisk. płocekich. W r. 1578 płacą tu od 4 łan. km. i 1 zagr. (Paw., Mazow., 88).

Boguciszki, wś włośc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Daugieliszki (8 w.). Miała 16 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Dawiliszki.

Boguckie, wś włośc., pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Jazno; miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Uholniki.

Bogudzieka, wś, pow. berdyczowski, gm. Machnówka, par. praw. Jurówka (3 w.), 20 w. od Berdyczowa, 84 dm., 487 mk., prawie wyłącznie szlachty, rz.-katol. Wraz z Jurówką i Osieczną miała przed 1865 r. 3,334 dzies. ziemi i należała do Henryka Steckiego. Potem własność Abamelików, obecnie hr. Ignatiewa.

Bogudzieki 1.) fol., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Zdzięcioł; należy do dóbr Zielony Dwór. 2.) **B.**, chutor, tamże, gm. Pacowszczyzna; własność Ostrowskich, 57 dzies. 3.) **B.**, dobra, tamże, ob. *Narcyzpol*. 4.) **B.**, chutor, pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Czemyry, 25 w. od Słonima; własność Wolańskich, 56 dzies. 5.) **B.**, fol., pow. grodzieński, 4 okr. pol., gm. Skidel, 33 w. od Grodna; należy do dóbr Zalesiany. 6.) **B.**, chutor, pow. wołkowyski, 2 okr. pol., gm. i dobra Hornostajewieze, 23 w. od Wołkowyska. 7.) **B.**, fol., pow. borysowski, gm. Krasnołuki, 6 mil od Borysowa; własność Moczulskich, ma 4¹/₂ wł. 8.) **B.**, fol., pow. nowogródzki, gm. Peczepowo, 14 w. od Nowogródka; własność Płotnikowa, należy do dóbr Małe-Kosieze. 9.) **B.**, fol. pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i par. Miory; własność Wołosowskich, poprzednio Kossowów, 224 dzies.

Bogumiliszki 1.) (ob. t. I, 288, *Bohumiliszki*), dobra, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Sołeczники; własność Sielanków. 2.) **B.**, zaśc. pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Sołeczники (7 w.); miał 8 dusz rewiz., należał do dóbr Powisińcze.

Bogumiłów 1.) wś, pow. piotrkowski, gm. i par. Rozprza, ma 8 dm., 59 mk., 23 morg. W 1827 r. 4 dm., 30 mk. 2.) **B.** al. *Maźnica*, kol., pow. noworadomski, gm. Brudnice, par. ew. Kleszczów, ma 32 dm., 307 mk., 673 morg. **Bogumiłów**, kol., pow. łucki, gm. Torczyn, 34 w. od Łucka, 21 dm., 179 mk.

Bogumiłowice, wś, pow. noworadomski. Wspom. w dok. z r. 1392. (K. W., n. 2068, 2072). W r. 1518 ma 7 łan. km., 2 karczmy, młyn.

Bogumiłowice, wś, pow. brzeski (Galicya), par. Wierzechosławice. R. 1241 Konrad ks. krak. i łączyci daje klasztorowi w Staniątkach część wsi „Bogumiłów“. W roku 1369 siedzą tu synowie Paska zw. Niedźwiedz (Medzvecz)

W roku 1536 Bogumiłowice, wieś, w parafii Lisiągóra, ma 11 kmieci, dających czynszu 4 grz., 12 gr., osep, jaja, koguty, 2 karczmy, płacące po 30 gr., 1½ łana pustego, 2 dwory, 2 folwarki, jezioro, młyn na Dunajcu, przewóz, który w połowie należy do prepozyta tarnowskiego, daje 30 gr. W r. 1581 B. w par. Wierchosiłowice, Agnieszka Rokoszowa płaci tu od 13 os., 5½ łan., 2 chał., 2 kom., 4 ubog., 1 rzem.

Bogumiłowo 1.) fol., pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Szaty, 29 w. od Wilkomierza. 2.) **B.**, fol., nad rz. Nacz, pow. borysowski, okr. pol., gm. i par. katol. Chołopenieże, 56 w. od Borysowa; własność Morendów, około 12 wł.

Bogumity, wsł, pow. jańsborski. W aktach sąd. wizkich z r. 1486 i 1495 występuje „Johannes de Bogumity“. (Kapica, Herbarz, 12).

Bogunowo, niem. *Bogenau*, wsł, pow. wrocławski, par. kat. Wangern, ma 331 ha, 44 dm., 311 mk. (145 kat.). W dok. z 1175 r. *Bogounoue*, 1177 r. Mieszko, ks. polski potwierdza zamianę tej wsi na Słupią. (K. W., n. 21).

Bogurzyn i Bogurzynek, pow. mławski. W r. 1827 B., wsł, w części pojezuicka, w części prywatna, miał 22 dm., 159 mk.; Bogurzynek, wsł pojezuicka, 30 dm., 192 mk. Kościół par. w B. istnieje już w r. 1578. Według reg. pob. z r. 1578 „Bogurzino Ecclesiastica“ ma dwie części, z jednej Osieccy płacą od 3 łan. km., 5 zagr. z rolą, 1 bez roli, 1 rzem., 2 szynk, piwa Bartłomiej od 2 łan., 2 zagr. z rolą, 1 rzem. „Bogurzino Alia“ al. „Minor“ od 7 łan., 7 zagr. z rolą, 1 rzem. Były też działły drobnej szlachty bez kmieci. (Paw., Maz., 58, 64).

Bogusiszki, fol., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 37 w. od mta pow.

Bogusławce 1.), *Przybrodzie*, wsł, pow. brzeski gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Oltusz, 50 w. od Brześcia, 212 dzies. 2.) **B.**, chutor, tamże; należy do dóbr Nawlesie.

Bogusławice 1.) fol., nad rz. Wolborką, pow. piotrkowski, ma 5 dm., 135 mk., 1,000 morg. 2.) **B.**, wsł i fol., pow. noworadomski, gm. Borowno, par. Kruszyna, ma 49 dm., 279 mk., 367 morg. włośc. i 580 dwor. W r. 1827 było 21 dm., 189 mk. 3.) **B.**, wsł, pow. radomski. Wymienione w dok. z r. 1191 w liczbie wsi, dających dziesięcinę kolegiacie sandomierskiej. W połowie XV w. dziedzicami są: Grzymosław i Pakosław, bracia, h. Zgraja. Wsł miała 9 łan. km., dających dziesięcinę prepozyturze sandomierskiej, też 2 zagr., 2 karczmy z rolą. Wartość dziesięciny od 8 do 10 grzyw. Dwa fol. rycerskie dawały kościołowi w Tuchowcu. (Dług., L. B., I, 304 i II, 527).

Bogusławiszki (ob. t. I, 291, *Bohusławiszki*), mstko, zaśc. i dobra, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Giełwany (5 w.), 61 w. od Wilna.

Mstko miało 261 mk.; dobra, 1865 r. należały do Górskich. Kościół par. katol., p. w. św. Krzyża, z drzewa wzniesiony r. 1787 przez dziedzica Ignacego Szwykowskiego, odnowiony 1827 r. Parafia dek. giedrojeckiego, 3 151 wierznych; kaplice we wsiach: Piple, Szawlany i Wiesy.

Bogusławki, wsł, pow. krobowski, Henryk ks. „dziedzie Polski“ w 1309 r. sprzedaje posiadłość sołtysowi Michałowi. (K. W., nr. 927).

Bogusławów 1.) wsł i kol., pow. opoczyński, gm. Wielka wola, par. Wójcin. Wsł ma 8 dm., 79 mk., 110 morg. kol. 7 dm., 74 mk., 196 morg. dwor. 2.) **B.**, kol., pow. noworadomski, ma 29 dm., 263 mk., 262 morg. włośc.

Bogusławowo, wsł włośc., pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. i dobra skarb. Rożanka; miała 20 dusz rewiz.

Boguszajcie, wsł, pow. rosieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 12 w. od Rossień.

Bogusze 1.) wsł, pow. szczeczyński, par. Grajewo. Władysław ks. mazow. nadaje r. 1438 w Wasoszach, Boguszowi „de Łek“ 20 łanów przy granicy od ziemi Krzyżowców i rz. Łek w ziemi wizkiej, nad rzeką Roztropną, (Kapica, Herbarz, 14). 2.) **B.**, wsł, pow. garwoliński, gm. i par. Ryki. W r. 1827 wsł rząd., 6 dm., 37 mk. Nowsze spisy urzęd. nie podają tej osady.

Bogusze 1.) (ob. t. I, 292 *Bohusze*), okolica, pow. bielski, gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Małesze, 20 w. od Bielska, 43 dzies. 2.) **B.**, okolica, tamże 3 okr. pol., gm. Grodzisk, 64 dzies. 3.) **B.**, *Litewka*, okolica, tamże 3 okr. pol., gm. Skórzec, pow. katol. Pierlejewo, 39 w. od Bielska, 61 dzies. 4.) **B.**, *Stare*, okolica, tamże, 40 w. od Bielska, 74 dzies. Zamieszkała przez drobną szlachtę, przeważnie Boguszeńskich. 5.) **B.**, okolica, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Janowo, 43 w. od Kowna. Waszkiewiczowie mają tu 20 dzies.; Krassowscy 32 dzies.; Martusiewiczowie 12 dzies.; Marcinkiewiczowie 10 dzies.; Piotrowscy 48 dzies.; Roskowscy 15 dzies.; Rukojzowie 18 dzies. 6.) **B.**, fol., pow. rosieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 10 w. od Rossień. 7.) **B.**, wsł, pow. wileński, 6 okr. pol., gm. Niemież (9 w.). Miała 21 dusz rewiz.; należała do dóbr Rahańce.

Boguszewo 1.) wsł, os. i okolica, pow. białostocki, 3 okr. pol., gm. Krypno, 28 w. od Białegostoku. Wsł ma 920, os. 28 dzies., okolica 50 dzies. 2.) **B.**, fol., tamże, 27 w. od Białegostoku, należy do dóbr Knyszyn.

Boguszki 1.) fol., pow. kutnowski, gm. i par. Rdutów, ma 16 mk., 106 morg. 2.) **B.**, wsł, pow. kolneński, gm. Jedwabno, par. Wizna. W r. 1827 wsł rząd., 9 dm. 31 mk.

Boguszki, wsł, fol. i osada, pow. białostocki, 3 okr. pol., gm. Przytulanka, 45 w. od Białegostoku. Wsł ma 91 dzies. fol. własność Mroczków, 40 dzies., os. 79 dzies.

Boguszków, wś, pow. kozienicki. Wspom. w dok. z r. 1380. (K. W., nr. 1770).

Boguszowa, u Dług. *Boguszowka*, wś, pow. nowosądecki. Dziś złączona ze wsią Librantowa. W połowie XV w. własność klasztoru sądeckiego dawała dziesięcinę bisk. krakow. (L. B., I, 561).

Boguszówek, dobra, pow. białostocki, 3 okr. pol., gm. Krypno, własność Sajewskich, 112 dzies.

Boguszówka 1.) os., pow. białostocki, 3 okr. pol., gm. Krypno, własność Trachimowskich, (przedtem Sajewskich), 147 dzies. 2.) **B**, wś, pow. grodzieński, 1 okr. pol., gm. Hoża, 11 w. od Grodna, 292 dzies.

Boguszycze 1.) wś, w XVI w. *Boguschycze*, *minor* (szlach.) i *major* (królew.), pow. rawski, w dok. z r. 1374 wspomniana jako wieś na prawie niemieckim. (Kod. Maz., 84). Kościół par. p. w. św. Stanisława istniał w B. szlacheckich (małych) już w XV w. Fundatorami byli dziedzice wsi h. Rawa siedzący też w Żelazny i Trzciannie. Prandota z Żelazny wojew. płocki nadaje r. 1462 plebanowi wolne rybołówstwo w stawie i wolne młowo w młynie. Trzeińscy budują w r. 1588 nowy, dotąd stojący kościół. (Łaski, L. B., II, 296 i przyp.). 2.) **B**, wś, pow. łomżyński. Świętosław z Ulatowa sprzedaje swój cały dział w Boguszycach pod Łomżą za 30 kóp groszy Mateuszowi z tychże B. swemu synowcowi. R. 1480 Jan ks. mazow. uwolnił B. od wszelkich ciężarów książęcych. (Kapica, Herbarz, 14).

Br. Ch.

Boguszyn, wś, pow. płoński. Daje dziesięcinę klasztorowi w Czerwińsku wedle dok. z r. 1254.

Boguszyn, wś, pow. kościański. Kościół par. p. w. N. P. Maryi wspominany jest już w akcie erekcji kościoła w Radomicku z r. 1403. Poświęcony był r. 1594. Wedle wizyty z r. 1685 był w ruinie. Obecnie stanowi filię Bronikowa.

Boguszyniec, wś, pow. kolski. Wspom. w dok. z 1357 r. (K. W., nr. 1354).

Boguszyski, jezioro, w pow. wileńskim.

Boguszyszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 52 w. od mta pow. 2.) **B.**, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 13 w. od Rossień. 3.) **B.**, ob. *Bogutyszki*. 4.) **B.**, (ob. t. I, 292, *Bohuszyski*, wś, pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Międzyrzecz (10 w.). Miała 17 dusz rewiz.; należała do dóbr Ołona.

Bogutyszki 1.) ob. *Boguszyski*, okolica, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Kiejdany, 52 w. od Kowna. Mają tu Biwilowie 30 dzies.; Kirkiłowie 6 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Michałowo (5 w.); należała do dóbr Raczkowszczyzna.

Boguże, wś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Błagowieszczeńsk, 45 w. od Szawel.

Bogużyski, wś, pow. wilekomierski, 3 okr. pol., gm. Wojtkuski, 12 w. od Wilkomierza.

Bogwidzowy, wś i kol., pow. noworadomski, gm. i par. Radomsk. Wś ma 34 dm., 281 mk., 224 morg., kol. 6 dm., 29 mk., 89 morg. W spisie z r. 1827 „Bóg-widzony“, wś rząd., 31 dm., 204 mk. Co do nazwy to pochodzi zapewne od imienia: Bogwid, ztąd wieś Bogwidz, al. Bogwiedze w pow. pleszewskim.

Bogwile, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Poniemunek, 73 w. od mta pow., własność Dąbrowskich, 164 dzies.

Bógzapłać, wś, pow. lipnowski, gm. Skępe, par. Karnkowo, odl 17 w. od Lipna, 5 dm., 34 mk., 118 morg.

Bohacze 1.) wś, pow. brzeski, gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Wojska, 40 w. od Brześcia, 34 dzies. włośc. i 39 dzies. drobnych właścicieli. 2.) **B.**, dobra, pow. kobryński, 2 okr. pol., gm. Błoty, 3 w. od Kobrynia, własność Widackich, z os. Teklin i Krasnolaski 420 dzies.

Bohaczka, mstko nad Psłą, pow. mirhorodzki, gub. połtawskiej, gm. Bohaczka, 21 w. na pld.-wschd. od Mirhorodu, 529 dm., 3,200 mk., zarząd gm., 2 cerkwie, dom modl. żyd., szkoła, 5 młynów, 23 wiatraki, 3 cegielnie, 4 jarmarki. Występuje 1636 r. jako dzierżawa z Białocerkiewką w granicy czerkaskiej. Od 1658 r. do 1782 r. należało do pułku kozackiego mirhorodzkiego.

Bohaczów, *Bahaczew*, chutor nad Rosią, pow. berdyczowski, gm. Pohrebyszcze, 62 w. od Berdyczewa, 3 dm., 19 mk., młyn wodny.

Bohaczówka 1.) (ob. t. I, 285), wś nad Szpołką, pow. zwinogrodzki, gm. Bohaczówka, st. poczt. Zwinogrodka (10 w.), 166 dm., 2,027 mk., cerkiew. par., szkoła, 15 wiatraków. Wechodziła w skład sstwa zwinogrodzkiego, obecnie skarbową. Gmina obejmuje 5 siół i 2 wsi, ma 12,288 mk., (88 żyd.), 10,756 dzies., (lasów niema). Z tego obszaru 10,047 należy do włościan, 315 do cerkwi. 2.) **B.**, kol. żydowska, pow. bałeki, okr. pol., par. i st. poczt. Krzywejezioro, (16 w.), gm. Wielka Meczetna (11 w.), 65 w. od Bałty, ma 67 dm., 825 mk., dom modlitwy. 3.) **B.** (ob. t. I, 285), wś, tamże, 84 dm., 513 mk. 4.) **B.**, ferma (przy wsi Kietrosach), pow. jampolski, gm. Babezyńce, par. kat. Miastkówka, 20 w. od Jampola, ma 285 dzies. roli, 70 dzies. lasu. Należała do Biedniakowa, dziś jego sukcesorów Tkaczenków.

Bohadzki, wś włośc., pow. święciański, 4 okr. pol., gm. i dobra skarb. Swir. Miała 7 dusz rewiz.

Bohar, rzeczka, w pow. lityńskim, lewy dopł. Zharu. Zaczyna się w lesie koło wsi Litynki, pod Litynem ma ujście.

Boharce, wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Mańkowicze (8 w.). Miała 69 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Menceziaty.

Bohate, (ob. t. I, 285), folw., nowogradwołyński, gm. Piszczów, 16 w. od mta pow., 7 dm., 140 mk. Własność ks. Sanguszków, obecnie hr. Józefa Potockiego, z matki Sanguszkówny. W 1577 r. siolo ziemian Koreckich, ma 6 dym., 4 ogr. W połowie XVII w. Samuela Koreckiego. ma w 1650 r. 41 dm., w 1651 r. 17 dym., w 1653 r. puste.

Bohatkówka, wś, pow. mścisławski, gm. Szamowo, 20 dm., 161 mk.

Bohatyń, (ob. t. I, 286), dobra, pow. sieński, dziedzictwo Komorowskich, 616 dzies., kaplica katol., par. Czeres.

Bohatyrew, fol., pow. miński, gm. Stare-Siolo (10 w.), 12 w. od Mińska.

Bohatyrewo, jezioro, pow. piński, gm. Chojne, 1 w.

Bohatyrka 1.) (ob. t. I, 286), wś nad rzeką Torczą, pow. taraszczański, gm. Krzywiec, st. poczt. Taraszcza, (20 w.), 251 dm., 1,585 mk., cerkiew paraf. drewniana, szkoła, 7 wiatraków, 440 dzies. dwor. Należy do Wład. Branickiego (ze Stawiszcz). Niegdyś ks. Wiśniowieckich, od których kupił Podhorski. Tu się urodził Józef Bohdan Zaleski a nie we wsi B. nad Sobem w pow. lipowieckim, jak podano (t. I.); druga bowiem wieś t. n. nieistnieje w gub. kijowskiej. 2.) **B**, pow. bałcki, ob. *Oleszki*.

Bohatyrowicze, okolica, pow. grodzieński, 3 okr. pol., gm. Łunna, 35 w. od Grodna, 82 dzies.

Bohdance, wś włośc., nad rz. Klewą, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. i dobra skarb. Tra-by (4 w.). Miała 19 dusz rewiz. Wechodziła w skład sstwa trabskiego. We wsi stare cmentarzysko.

Bohdaniszki, ob. *Bogdaniszki* i *Bogdanów*, (pow. rossieński).

Bohdanka, fol., pow. mozyrski, gm. Laskowicze, okr. pol. i par. katol., Petryków o 72 w. od Mozyrza.

Bohdanów 1.) fol., pow. słucki, gm. Pocijki, około 14 włók, własność Zahorskich. 2.) **B**, dobra, pow. rohaczewski, od 1876 r. własność Arakszewiczów, 124 dzies. 3.) **B**, dwór, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Wierzeźnie, własność Śnitków. 4.) **B**, (ob. t. I, 286), *Bohdanów* i *Bohdanowo*, mstko i dobra nad rzeką Olszańką, pr. dopł. Berezyny Niemnowej, pow. oszmiański, gm. Wiszniów (7 w.), par. kat. Holszany. Mstko w 1865 r. miało 68 dusz rewiz.; dobra należały do Ruszczyców. Kościół katol. wznosił z drzewa w drugiej połowie XVII w. Piotr Pae, ssta żmujdzki ówczesny, dziedzic B.; konsekrowany p. w. Archan. Michała w 1690 r. przez biskupa sufiagana Mikołaja Słupskiego. Parafialnym został w 1792 r., zniszczony w części w czasie wojny 1813 r., dziś jest filialnym, B. wydzielony został przed 1559 r. z głównego fundum holszańskiego przez Bohdana Sapiehy,

kaszt. smoleńskiego, wwdę mińskiego, i od jego imienia nazwany. W skład tej attyn. Holszan weszły folw.: Hołoblewszczyzna, Gorechowszczyzna, Jachimowszczyzna ze wsiami: Jachimowszczyzną, Czernice, Dubowicze, Dziewiętniki, Wojgiany, Pierzchały, Bukaty, Naruszowce, Kozierowce, Połuby i Rymowicze. Przy eks-dyvizji Holszan w 1650 r., w którym ogólny obszar B. z folwarkami i t. d. wynosił 326 włók, wydzielone zostały na rzecz córek Kazimierza Sapiehy, Barbary Wołłowiczowej i Anny Leśniówolskiej, która zrzekła się swych praw na rzecz siostry w 1653 r. Tekla Wołłowiczówna wniosła B. Piotrowi Michałowi Pacowi, chorążemu braclawskiemu. Ten umierając w 1696 r. zapisuje B. siostrzeńcowi swemu Michałowi Danilewiczowi. W 1742 r. od Franciszka Danilewicza kupuje B. za 100,000 złp. Tomasz Czechowicz, pisarz ziemski oszmiański. W posiadaniu Czechowicza B. był blisko sto lat. W 1836 r. sprzedany został na licytacji za dług bankowy Ferdynandowi Ruszczycowi, Od 1882 r. syna jego Edwarda, posiadającego 471 dzies.

Bohdanów, al. *Bohdanówka*, chutor, pow. żytomierski, gm. Ozadów, należy do dóbr Korowińskich.

Bohdanowa, wś, pow. borysowski, gm. Ple-szczenice, o 44 w. od Borysowa.

Bohdanowce, wś, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Żołudek. Miała 60 dusz rewiz.; należała do dóbr Krasule.

Bohdanowce (ob. t. I, 286), wś nad Wołkiem, pow. latyczowski, gm. Bachmatowce, st. dr. żel. Derażnia, 172 dm., 948 mk., cerkiew, szkoła, st. dr. żel. Podług reg. pobor. obwodu międzyborskiego z 1530 r. płaci od 6 a w 1542 r. od 5 pługów. W 1578 i 1583 r. własność Buczaeckich, w dzierżawie Wolskiego, który wnosi od 5 pługów, 11 ogr. po 4 gr., 3 rzemieśln. 12 gr., koła dorocz. i kotła gorzałcz. W 1661 r. wś należy do Krynickiego, spustoszona. W 1668 r. było około 30 nowych osadników łącznie ze starymi. Obecnie posiadają tu trzy części Zgórcy, (382 dzies.), sukcesorowie Szulickiej ze Zgórczych 45 dzies., Baraniecki 205 dzies. i Trzebińska 58 dzies.

Bohdanowicze 1) os. i okolica, pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Czemery, 13 w. od Słonima. Osada ma 3 dzies.; okolica 184 dzies. 2.) **B**, okolica, pow. rohaczewski, gm. Rassoehy (10 w.), 151 dm., 606 mk., cerkiew. Do Chylińskich należy 116 dzies.

Bohdanówka 1.) chutor, pow. kobryński, 1 okr. pol., Podolesie, należy do dóbr Hołyzdrycze. 2.) **B**, (ob. t. I, 286), wś i dobra, pow. piński, gm. Pohost-Zahorodny, 48 w. od Pińska. Wś ma 5 osad, dobra, 188 włók, własność ks. Drucko-Lubeckich, należą do domin. Łunin. 3.) **B**, wś i folw., pow. klimowiecki, gm. Szumiacze (10 w.). Wś ma 33 dm., 347 mk., folw., wła-

sność Kryłowych, należy do dóbr Szumiace. 4.) **B.**, dobra, pow. klimowicki, dziedzictwo Osmołowskich, 286 dzies. 5.) **B.**, al. *Sznarówka*, dobra, pow. mohylewski, dziedzictwo Sawickich, 1986 dzies. (915 roli, 632 lasu). 6.) **B.**, ws, pow. mścisławski, Brujewiczowie mają tu od 1870 r. 233 dzies. 7.) **B.**, *Wielka*, ws, pow. orszański, gm. Kochanowo, 13 dm., 70 mk. 8.) **B.**, pow. sieński, ob. *Bohdanowo*. 9.) **B.**, ferma, pow. połocki, należy do dóbr skarb. Albrechtowo.

Bohdanówka 1.) ob. t. I, 286), ws nad Sobem i przy linii dr. żel., pow. lipowiecki, gm. Andruszówka, 12 w. od Lipowca (st. poczt.), 143 dm., 956 mk., cerkiew drewn. z 1857 r., na miejscu poprzedniej z 1730 r., szkoła, 837 dzies. dwor. Ws należała do Antoniego Czetwertyńskiego, kaszt. przemyskiego, następnie wnuczki jego Honoraty Wróblewskiej, obecnie Mazarakich, w posagu od Czetwertyńskich. 2.) **B.**, ws, pow. bałcki, okr. pol. i par. kat. Hołowanie-wskie (26 w.), gm. Daniłowa Bałka (3 w.), 65 w. od Balty, 58 dm. 3.) **B.**, (ob. t. I, 286), ws, pow. bracławski, gm. Klebań, 138 dm., 1,100 mk., cerkiew, szkoła. 4.) **B.**, folw., pow. uszycki, okr. pol., sadz. st. poczt. i par. kat. Dunajowce, gm. Rachnówka, par. praw. Hołozubińce, należy do klucza hołozubińskiego. 5.) **B.**, ws skarb. nad Ikwą, pow. krzemieniecki, gm. Bereżce, par. praw. Dunajów, (1 w.), 16 w. od Krzemieńca, 52 dm., 248 mk., kaplica prawosł., z 1880 r. Podług lustracji z 1563 r., własność Bohdana Łosiatyńskiego, ma w jednej zmianie 9 włók, w drugiej 7 włók, 6 morg., w sąsiedztwie z królewskim Kokorowem i Dunajowem, od których przydano 8 morg., 7 przęt. W 1570 r. wraz z Łosiatynem, należy do Hrehora Łosiatyńskiego. W 1583 r. wnosi z niej Wasil Maliński z 3 dym., 2 ogr., 1 ogr., 1 koła dorocz. W nowszych czasach należała do Tarnowskich. 6.) **B.**, (ob. t. I, 286), ws nad rzeką t. n., pow. nowogródwołyński, gm. Korzec, par. praw. Pod-dubce (2 w.), 37 w. od mta pow. 114 dm., 711 mk.; szkoła, wiatrak. W 1577 r. ws Bohdanowszczyzna należy do włości międzyrzeckiej ks. Koreckiego, który wnosi z 10 dym., 2 ogr. po 4 gr., 7 ogr. po 2 gr. Obecnie w kluczu piszczo-wskim hr. Potockich. 7.) **B.**, ws, pow. owrucki, gm. Hładkowieze, par. praw. Łaski, 12 w. od Owruca, ma 80 dm., 417 mk. Własność dawniej Potockich, później Dzierdziejewskich. Niedyś na włości trypońskiej, zniszczona 1650 r. przez bojarów owruckich pod dowództwem Necypora Żuka. 8.) **B.**, ws nad Słuczą, pow. starokonstantynowski, gm. Bazalia, par. praw. Lewkowce, 58 w. od st. Konstantynowa, 166 dm., 952 mk. Długo dzieliła losy Bazalii. Należała do ks Ostrogskich, na mocy transakcji kolbuszowskiej 1753 r. dostała się Ignacemu Sapieżu, wojewodzie mścisławskiemu. Jeden z synów jego Nestor sprzedał ją w 1795 r.

Antoniemu Giżyckiemu, chorążemu horodelskiemu, dotąd pozostaje w jego rodzie. 9.) **B.**, pow. żytomierski, ob. *Bohdanów*.

Bohdanówka, sioło, pow. osterski, gub. czernihowskiej, gm. Sempołki, na płn.-wschd. od mstka Browary, 265 dm., 1,272 mk., cerkiew.

Bohdanowo 1.) ws i folw. nad rzeką t. n. praw. dopł. Essy, pow. borysowski, gm. Krasne-łuki, okr. pol. i par. katol. Chołopienice, 41 w. od Borysowa. Ws ma 17 osad; folw. własność Kowalewskich, 18 włók. 2.) **B.**, ws, pow. miński, gm. Zasław, 39 w. od Mińska, 6 w. od Rakowa. 3.) **B.**, al. *Bohdanówka*, ws, pow. sieński, gm. Rasno, 33 dm., 270 mk. 4.) **B.**, ws, tamże, gm. Ulanowicze, 12 dm., 87 mk. 5.) **B.**, dobra, pow. sieński, gm. Rasno (6 w.), własność od 1869 r. Jewreinowych, mają 782 dzies., gorzelnię. 6.) **B.**, (ob. t. I, 286), dobra, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Leonpol, 463 dzies. dwor. Własność niegdyś Bohdana Wołosowskiego, od którego wzięła nazwę. Córka jego Kazimiera jako swoje wiano przekazała córce Annie Antoniowej Łopacińskiej. Po 1863 r. nabyte przez Hofmana, od którego kupił Rymkiewicz. Poprzednio dobra miały 1,100 dzies. W 1834 r. było 203 dusz rewiz.; 560 dzies. ziemi włośc. 7.) **B.**, przys., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Przebrodź; miał 10 dusz rewiz. 8.) **B.**, (ob. t. I, 286), ws i dobra, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Kurzeniec (3 w.). Ws miała 27 dusz rewiz.; dobra należały w 1865 r. do Świdów. Znalezione tu brązową figurkę, wyobrażającą kobietę w ślubnej odzieży. Przechowana jest w muzeum wileńskim. 9.) **B.**, tamże, gm. Bohiń, ob. t. I, 286.

Bohdanowsk, dwór, pow. oszmiański, gm. Bienica. W 1802 r. wraz z Łoszanami własność Szachuniewiczów, którzy na utrzymanie meczetu w Doubuciszkach płacili z obu tych majątności od 16 soch.

Bohdanowszczyzna 1.) ws, pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Kozłowszczyzna, 23 w. od Słonima, 116 dzies. 2.) **B.**, zaśc., pow. miński, gm. Stańkow (15 w.), okr. pol. i par. katol. Kojdanów (25 w.), 35 w. od Mińska. 3.) **B.**, dobra, pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. Myto (dawniej Wawiórka), 1865 r. własność Skinderów.

Bohdany 1.) ws, pow. kobryński, 2 okr. pol., gm. Oziaty, 18 w. od Kobrynia, 240 dzies. włośc. 2.) **B.**, ws, tamże, 460 dzies. 3.) **B.**, dobra, pow. dźwiński (dyneburski), własność Anny Szumowiczowej i Katarzyny Szadurskiej, 300 dzies. 4.) **B.**, ws, tamże, par. Krasław.

Bohdany, ws na pr. brzegu Teterewy, pow. radomyski, gm. i par. praw. Hornostajpół, 113 w. od Radomyśla, 48 dm., 365 mk., wiatrak. Włościanie, w liczbie 69 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 795 dzies. Wchodzi w skład dóbr hornostajpolskich, należących do

Sachno Ustimowicza i obejmujących ogółem 6,301 dzies. dwor.

Bohdaszów, (ob. t. I, 286), ws nad wielkim stawem przy ujściu dopływu Horynki, pow. rówieński, gm. Diatkowicze, par. praw. Arestów (2 w.), 12 w. od Równego, 25 dm., 306 mk., cerkiew filialna drewniana, odnowiona w 1866 r. Do filii należy ws Koszatów (2 w.). W całej filii 52 dm., 439 mk. W 1491 r. B., będący w posiadaniu (może w zastawie) Piotra Olechnowicza, został nabyty przez kn. Maryę Rówieńską (Zbaraską). Nabycie to widocznie było nieprawne, gdyż w 1499 r. w. ks. Aleksander nakazuje oddać B. ks. Konstantemu Ostrogskiemu za wypłatę danej sumy. Sprawa poszła w odwłokę, z powodu wzięcia ks. Konstantego do niewoli po bitwie pod Wiedroszą. Dopiero w 1507 r. otrzymuje on przywilej na Zdobieć, Hlińsko, i B. W połowie XVII w. własność Jana Zamoyńskiego, ssty kałuskiego, ma w 1648 r. 20, a 1655 r. 2 dymy. Na mocy transakcji kolbuszowskiej, w 1753 r. przechodzi do Lubomirskich, obecnie ks. Stanisława Lubomirskiego dziedzica Równego.

Bohdusze, pow. nowogrodzki, ob. *Bohusze*.

Bohi, ws i dwór, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Ihumenowo, (10 w.). Ws miała 7 dusz rewiz., dwór, w 1865 r. należał do Galinowskich, dziś Ananicza. Dawniej B. należały do dóbr Szarkowszczyzna, Łopacińskich.

Bohiń, (ob. t. I, 286), ws i folw. nad jeziorem t. n., pow. dzisieński. Ws ma 3 dm., 29 mk., zarząd gm., młyn, folw. Cerkiew par., wniesiono 1818 r. przez hr. Stanisława Manuzzię. W 1892 r. stanęła nowa cerkiew, murowana kosztem skarbu. Parafia praw., dekanatu drujskiego, 1956 wiernych. Przed r. 1865 dobra miały 2,184 dusz rewiz. W 1514 r. B. nadany został Gietowtowi, w 1657 r. własność Kimbarów, 1691 r. Benetów, w 1755 r. należy do Jana Ciechanowieckiego. W 1780 r. Józef Ciechanowiecki, generał wojsk lit., sprzedaje B. hr. Mikołajowi Manuzziemu, sście opeskiemu. B., gmina, dzieli się na 6 okr. wiejskich, obejmuje 65 miejsc., mających 489 dm., 5,486 mk. włościan (2,114 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 7,413 dzies. Nadto w obrębie gminy znajduje się 26,738 dzies. (6,589 roli) większej posiadłości i 164 dzies. ziemi cerk. Cała gmina obejmuje 34,315 dzies., (12,237 roli), ma 6,695 mk.

Bohinka, ws, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Bohiń, par. Ikażń, (7 w.), miała 44 dusz rewiz., należała do dóbr Bohiń.

Bohlen, ob. *Bolewiny*.

Bohodka, ws, pow. wieliski, gm. Makłoki.

Bohohawleński al. *Kuteński*, monaster męski, nad rzką Kuteńką, dopł. Dniepru, pow. orszański, gm. Barań (10 w.), w pobliżu Orszy, 2 cerkwie. Założony w 1623 r. przez Bohdana Stetkiewicza, podkomorzego mohylewskiego, zo-

natego z ks. Sołomerecką, początkowo był stauropeigialnym i zależał bezpośrednio od patriarchy konstantynopolskiego.

Boholubówka 1.) kol., pow. nowograd-woliński, gm. Emilezyn, 65 w. od mta pow., 121 dm., 634 mk. 2.) **B.**, kol., tamże, gm. Romanówka, 8 w. od mta pow., 62 dm., 373 mk.

Boholuby, ws nad rzką t. n., pow. łucki, gm. Torezyn, 6 w. od Łucka, 77 dm., 456 mk., cerkiew, młyn. Należała do dóbr monasteru żydyczynskiego. W 1570 r. należy do włości monasterskich. W połowie XVII w. własność ks. Adama Sanguszkii, ma 1648 r. 46, a 1655 r. po 28 dym. Obecnie skarbowa.

Bohoniki al. *Bohonniki*, (ob. t. I, 287), ws, okolica i dobra, nad urocz. Bagno, pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Kamionka, 7 w. od Sokółki. Ws ma 10 dm., 141 mk., meczet, 49 dzies. włośc. i 235 dzies. należących do meczetu; okolica 180 dzies., dobra w części Michałowskich 72 dzies., w części Buczaeckich 159 dzies., w części Tomulewiczów 102 dzies., Masłowskich 23 dzies.

Bohopol, ws, pow. ihumeński, gm. Jurewicze, 21 w. od Ihumenia.

Bohopol, (ob. t. I, 287), mstko nad Bohem, pow. bałeki, gm. Bohopol, 90 w. od Bałty, 97 dm., 522 mk., zarząd gm., cerkiew, synagoga, 6 domów modl. żyd., szkoła, młyn. Gmina obejmuje 15 miejscowości, mających 930 dym., 6,001 mk. włościan (2,790 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 13,404 dzies., (8,968 roli). Nadto w obrębie gminy znajduje się 17,492 dzies. (8,613 roli) większej posiadłości i 630 dzies. cerk. Cały obszar gminy obejmuje 31,826 dzies., (18,059 roli) i ma 10,179 mk.

Bohorodeczany, ws, pow. bohorodezański. W r. 1469 należy wraz z Czesybiesami do Buczaeckich, r. 1578 do Zborowskich h. Jastrzębiec Płaci od 12 pługów, 4 zagr. i popa. Miasto powstało tu zapewne w końcu XVII w.

Bohorodycze, (ob. t. I, 288). Gmina B. leży w 3 okr. pol., obejmuje 36 miejscowości, mających 589 dym. włośc., (obok 136 innych), 4,050 mk. włościan, uwłaszczonych na 4,621 dzies. Nadto w obrębie gminy znajduje się 7,087 dzies. większej posiadłości. Zarząd gminy we wsi Masalany.

Bohosłówka mylnie *Bohusławka*, ws, pow. płoskirowski, par. i st. poczt. Satanów, gm. Jurzyńce, ma 27 dm., (1868), 75 dusz męz. Należy do klucza satanowskiego hr. Klementyny Tyszkiewiczowej, przedtem hr. Maryi Potockiej.

Bohowicze, ws, pow. owrucki, gm. i par. praw. Hładkowicze (5 w.), 4 w. od Owruca, 33 dm., 197 mk., własność Potockich.

Bohufalowo, dobra, pow. mścisławski, własność Mośkiewiczów, 195 dzies.

Bohukały, ws, pow. konstantynowski, ma 50 dm., 392 mk., 812 morg.

Bohuryń, ob. *Buhryn*.

Bohusław, (ob. t. I, 288—91), mstko nad Rosią, pow. kaniowski, gm. Bohusław, 53 w. od Kaniowa, 1,284 dm., 10,492 mk., 4 cerkwie, kościół par. kat., szkoła duchowna, 2 szkoły ludowe, 2 szkółki cerk. żeńskie, lecznica wiejska, st. poczt. tel., 2 browary, gorzelnia, cegielnia, 2 mydlarnie, 6 fabryk sukna, 7 młynów, 8 jarmarków. Gmina obejmuje 1 mstko, 7 siół, 4 wsi, ma 22,622 mk., (67 katol., 74 sztund. i 9,872 żydów), 13,707 dzies. ziemi, (10,184 ziemi orn., 109 lasów), z czego należy: 523 dz. do posiadł. większej, 10,372 do włościan, 2,188 do skarbu, 624 do cerkwi. Dawny klucz bohusławski dóbr hr. Branickich, sprzedany apanażom, oprócz B., obejmował 29 wsi i miał 88,373 dzies. ziemi. Sstwo bohusławskie wydzielone zostało z korsuńskiego w 1591 r. Obejmowało ono obszar 13,47 mil kw. W 1616 r. było w B. 200 dm. posłusznych miejskich i 400 kozackich. W 1628 r. było w B. 12 dym rynk., 53 os., 49 ubog., 4 rzem., 1 pop. W 1622 r. sstwo bohusławskie i korsuńskie trzyma żyd białocerkiewski Kopel, któremu puścił je warendę ssta Snopkowski. Dawało ono wówczas 4 000 rocznie, w 1629 r. zaś tylko 1,350 fl.

Bohusławce, folw., pow. prużański, 1 okr. pol., gm. Noski, 10 w. od Prużany, należy do dóbr Sielec.

Bohusławicze, (ob. t. I, 291), w dok. *Bohusławowicze*, wś, dobra i okolica, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Pruska, 9 w. od Kobrynia. Wś ma z wsiami Kozinice i Sawick 347 dzies. włośc.; dobra, własność Zadarnowskich, 317 dzies., okolica 90 dzies. Podług rewizji ekonomii kobryńskiej z 1563 r. należała do wójtownstwa szypowieckiego, miała 50 włók gruntu średniego, w tem na płacie 1 wł. bobrownicka i 49 wł. na robocie. Płacono z włók: czynszu 12 gr., owsa 2 beczki, siana 1 wóz. Wogóle wś czyniła 39 kóp 52 gr.

Bohusławka 1.) zaśc. włośc., pow. bobrujski, gm. Horbacewice, 21 w. od Bobrujska. 2.) **B.**, wś, pow. rzeczycki, gm. Jurewice, 83 w. od Rzeczycy, ma 6 osad.

Bohusławka, wś u źródeł rz. Korusina, pow. łucki, gm. Silno, 56 w. od Łucka, 31 dm., 668 mk.

Bohusławka, ferma przy wsi Daszkowce, pow. lityński, gm. i par. kat., Stara Sieniawa. Ma 61 dz. roli i 26 dz. lasu, własność Pelagii Szaszkiewiczowej.

Bohusławówka, kol., pow. włodzimierski, gm. Werba, 17 w. od Włodzimierza, 13 dm., 93 mk.

Bohusławowo, folw., pow. lepelski, attyn. dóbr Białe, dawniej Szczytów, dziś Zabiellówce.

Bohusławsk, dobra, pow. homelski, własność ks. Teodora Paskiewicza, 1,840 dzies.

Bohusty, wś, pow. kobryński, 2 okr. pol., gm. Oziaty, 17 w. od Kobrynia.

Bohusze 1.) (ob. t. I, 292), wś, pow. sokólski, 2 okr. pol., gm. Nowowola, 3 w. od Sokółki, 65 dm., 527 mk., 1,136 dzies. ziemi włośc., ob. *Bogusze*. 2.) **B.**, (ob. t. I, 292), mylnie *Bohdusze*, wś, pow. nowogródzki, okr. pol. i gm. Horodyszcze, 35 w. od Nowogródka, ma 8 osad. 3.) **B.**, (ob. t. I, 293), wś nad Myszanką, pow. nowogródzki, gm. Jastreblewo, 69 w. od Nowogródka, ma 30 osad. 4.) **B.**, wś, pow. rzeczycki, gm. Mikulicze, okr. pol. w Brahinie, 90 w. od Rzeczycy, ma 44 osad. 5.) **B.**, wś, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. i dobra ks. Druckich Lubeckich Lack. Miała 37 dusz rewiz. 6.) **B.**, wś, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Sołeczники (7 w.). Miała 30 dusz rewiz.; należała do dóbr Błuznie. 7.) **B.**, (ob. t. I, 292), wś, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Sołeczники (7 w.). Miała 8 dusz rewiz.; należała do dóbr Sołeczники Wielkie.

Bohusze, wś, pow. rówieński, gm. Bereźne, par. praw. Książ Sioło (2 w.), 80 w. od Równego, 56 dm., 477 mk. W połowie XVII w. własność Jana Aleks. Daniłowicza, ma 1648 r. 12, w 1650 r. 10 dym.

Bohuszew, os., pow. orszański, gm. Starosiele, gorzelnia.

Bohuszewa, wś, pow. miński, gm. Stare Sioło (7 w.), 15 w. od Mińska.

Bohuszewce, dobra pow. prużański, 1 okr. pol., gm. Noski, własność Golezów, 902 dzies.

Bohuszewicze 1.) chutor, pow. wołkowyski, 5 okr. pol., gm. Pieski, własność Bohuszewiczów, 22 dzies. 2.) **B.**, (ob. t. I, 292), pow. dzisieński, okr. pol., gm. Plissa. Własność dawniej Biegańskich, jako wiano za Anną Biegańską przechodzi do Bogusława Norwickiego, strażnika mińskiego, do dziś pozostaje w tym rodzie. B. mają 1879 dzies. ziemi dwor. Za czasów poddaństwa było 131 dusz rewiz.

Bohuszewo, wś, pow. piński, na Zahorodziu, gm. Żabczyce, 15 w. od Pińska, ma 25 osad.

Bohuszewo Zaścianki, folw., pow. kobryński, należy do dóbr Siechnowicze.

Bohuszewski Wygon, urocz., pow. sokólski, 2 okr. pol., gm. Nowowola, 7 w. od Sokółki, 21 dzies.

Bohuszki, okolica szlach., pow. oszmiański, w pobliżu Krewa, siedziba Bohuszewiczów.

Bohuszkowa Słobódka, mstko między rz. Zolotonoszką i Dnieprem, pow. zolotonoski, gub. połtawskiej, gm. Krapivnia, na pld. od Zolotonoszy, 495 dm., 2,345 mk., cerkiew, szkoła, 33 wiatraki, 6 olejarni, 3 jarmarki. Należała do sstwa czerkaskiego; 1622 r. było 40 dym. kozackich.

Bohuszówka 1.) zaśc., pow. bobrujski, gm. Horbacewice, obecnie rozkolonizowany. 2.) **B.**, wś, pow. miński, gm. Pierszaje, 73 w. od Mińska. 3.) **B.**, dobra, pow. orszański, od 1857 r.

własność ks. Lubomirskich, 5,260 dzies., (3,522 lasu); 5 młynów wodnych, 2 krupiarne, folusz, gorzelnia. 4.) **B**, dobra, pow. orszański, własność Choroszczów, 115 dzies.

Bohuszówka 1.) wś nad rzecz. Trubiszczę, pow. kijowski, gm. Byszów, par. praw. Jasnohorodka, 35 w. od Kijowa, przy szosie kijowsko-żytomierskiej, ma 65 dm., 361 mk., młyn, 2 wiatraki. Stanowi właściwie połd. część Jasnohorodki. Wspomniane w nadaniu Michała Wiśniowieckiego z 1670 r. dla monasteru brackiego w Kijowie z Nowosiołkami, Mostyszczami i Łobkowszczyzną. W 1768 r. z Nowosiołkami własność Lenkiewiczów. 2.) **B**, (ob. t. I, 292), wś nad strum. Huliwskim i Koniszczewą, pow. uszycki, gm. Pilipkowiec, 80 dm., 509 mk. W 1661 r. własność Maryanny Bohuszowej, zniszczona. 3.) **B**, wś, pow. łucki, gm. Szezuryn, 33 w. od Łucka, 86 dm., 622 mk. 4.) **B**, kol., tamże, 35 od Łucka, 6 dm., 48 mk. 5.) **B**, wś nad Stochodem, pow. łucki, na pograniczu pow. kowieńskiego, na pld. od Mielnicy, gm. Torczyn, 7 w. od Łucka, 48 dm., 230 mk. Własność Felicyi Konopackiej, ma 172 dzies.

Bohuszowskie Karczunki, kol., pow. łucki, gm. Torczyn, 7 w. od Łucka, 8 dm., 48 mk.

Bohusowszczyzna, wś włośc., pow. wileński, 5 okr. pol., llino. Miała 11 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Świrany.

Bohuta, wś, pow. miński, gm. Ostrożyce, 24 w. od Mińska.

Bohutycze, wś, pow. mozyrski, gm. Michałki, 41 w. od Mozyrza, ma 30 osad.

Bohutyn, wś, pow. włodawski, gm. Turna, par. Sosnowica, ma 5 dm., 43 mk., 274 morg.

Bohy, wś, pow. sokołowski, gm. Repki, ma 7 dm., 80 mk., 168 morg. W 1827 r. było 10 dz., 94 mk., par. Wyrozęby.

Bohy, dobra, pow. rzeżycki, własność Jadwigi z Szadurskich Rykowej, 892 dzies.

Boimie, w dok. *Boymye*, wś, pow. węgrowski. W dok. z 1476 r. (Kod. Maz., 271) wymieniona. W r. 1563 ma 11 łan. km., należy do par. Oleksin. W r. 1827 było 26 dm., 204 mk.

Boiska, wś, pow. janowski. Kościół murywany uległ gruntownej restauracji w 1897 r. Pokryty blachą cynkową. Dobra B., obecnie należą do L. Skrzetuskiego. Par. obejmuje wsie: Boiska, Grabówka, Sosnowa Wola, Stefanówka, Zaborce z ludnością do 3,300 dusz. W połowie XV w., wś należała do par. Rybitwy. W XVI w. B. wraz z Wolą mają 5 łan. km. R. 1676 Boiska wieś z kościołem daje pogłówne od 30 poddańnych, 8 dworskich i 3 osób z rodziny właścicieli Justyny Czermińskiej.

Bojakiszki, wś, pow. władysławowski, gm. Tomaszbuda, par. Wysoka Ruda, mają 4 dm., 37 mk.

Bojanica, os., pow. krasnostawski, gm. Ryb-

czewice, pow. Częstoborowice. Nie podana w spisie z 1827 r. ani w dawniejszych.

Bojanice, wś, pow. wschowski. Według wizyty z r. 1685 istniał tu kościół par. p. w. św. Michała arch. przyłączony następnie jako filia do par. w Swierczynie r. 1548. W r. 1685 stała tylko zrujnowana kaplica.

Bojanicze, (ob. t. I, 293), wś położona śród moczarów, pow. bobrujski, gm. Laskowice, 99 w. od Bobrujska, ma 22 osad.

Bojanowo, miasto, pow. krobki. Por. Meissner, C. J. E. Rueckblicke am Feste des 200 Jahr. Bestehens der evangel. Kirche in B. 1841 Rawicz. Mueller W., „Schilderung des Brandes zu B. nebst einem Situations plan der alten Stadt“. Rawicz, 1857 r., tenże, „Fortgesetzter Rueckblick auf die Geschichte der evang. Kirche zu B. seit dem Brande bis auf die Gegenwart.“ 1860 r.

Bojanowo 1.) *Bojany*, wś i folw., pow. bobrujski, nad rzeką Dokołą, okr. pol., par. katol., st. poczt., gm. Hłusk, (15 w.), 57 w. od Bobrujska. Wś ma 17 osad, folw., własność Jaksów Bykowskich, 15 włók. 2.) **B**, urocz., pow. nowogródzki, gm. Lubez, 20 w. od Nowogródka.

Bojany 1.) (ob. t. I, 294), wś i dobra, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Jaswojnie, 30 w. od Kowna. Dobra należą do hr. Tyszkiewiczów, mają 989 dzies. 2.) **B**, dobra, tamże, gm. Bobty, 32 w. od Kowna. 3.) **B**, chutor, nad rzeką Suszenką, pow. słucki, gm. Siniawka, okr. pol. i par. katol. Kleck, 68 w. od Słucka. 4.) **B**, ob. *Bojanowo*.

Bojarasze, ob. *Bujrasze*.

Bojarele 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Sołoki, 27 w. od mta pow. 2.) **B**, (ob. t. I, 294), wś i dobra, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Kiemieliński (15 w.). Wś miała 41 dusz rewiz.; dobra 1865 r. należały do Łappów.

Bojarka 1.) rzka, w gub. grodzieńskiej, lewy dopł. Łaszanki, lew. dopł. Swisłoczy. 2.) **B**, rafa na Niemnie, pod Rumszyszkami.

Bojarka, rzka, w pow. żytomierskim, w okolicach Kodni, prawdopodobnie lewy dopł. Hujwy.

Bojarka 1.) (ob. t. I, 294), wś nad dopł. rzki Wety, pow. kijowski, gm. Hlewacha, 18 w. od Kijowa, 344 dm., 1,602 mk., 1,471 dzies. włośc., cerkiew drewn., na miejscu dawnej z 1810 r., szkółka, 4 wiatraki. O 3 w. od wsi, na gruntach wsi Budajówka stacya dr. żel. pld. zehd. Bojarka. 2.) **B**, (ob. t. I, 294), mstko przy ujściu Bojarki do Tykicza Gnilego, pow. zwinogródzki, gm. Bojarka, st. poczt. Łysianka (15 w.), 38 w. od Zwinogródki, 348 dm., 2,746 mk., cerkiew, dom modl. żyd., szkoła 2 młyny, 6 wiatraków. Gmina obejmuje 1 mstko, 3 siola, 8 wsi, na 14,142 mk., (66 katol., 313 szund., 1,869 żydów); 10,673 dzies. ziemi, (8,489 orn.), z czego należy 2,181 dzies. do własności wię-

kszej, 8,178 do włościan. 3.) **B.**, kol. czeska, pow. dubieński, gm. Młynów, 21 w. od Dubna, 20 dm., 227 mk. 4.) **B.**, folw., pow. rówieński, gm. Równo, 3 dm., 59 mk.

Bojarkumpie, ws, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty. Miała 16 dusz rewiz.; należała do dóbr Leoniszki (Małewskich).

Bojarnowicze, ws, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Szemetowszczyzna (9 w.). Miała 41 dusz rewiz.; należała do dóbr Ostrowiany (Skirmuntów).

Bojarogi, ws, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Moldaczany, 23 w. od Poniewieża, własność Gryszkiewiczów, 40 dzies.

Bojarówka, ws, pow. sejneński, gm. Krasnowo, par. Łódzkie, ma 14 dm.

Bojarska, ws, pow. maryampolski, gm. Jaworowo, par. Igłówka, ma 8 dm., 56 mk.

Bojarska 1.) ws nad rz. Wołownią, pow. nowogródzki, gm. Niehniewicze, 15 w. od Nowogródka, ma 15 osad. 2.) **B.**, (ob. t. I, 294), ws włośc., pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Krewa. Miała 104 dusze rewiz. w r. 1865.

Bojarszczyzna 1.) ws, pow. ihumeński, gm. Jurewicze, 21 w. od Ihumienia. 2.) **B.**, ws, pow. miński, gm. Iwieniec, st. poczt. Raków, (10 w.), 48 w. od Mińska. 3.) **B.**, ws, pow. miński, gm. Stare-Sioło (7 w.), 12 w. od Mińska. 4.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. i dobra ks. Pużynów, Ihumenowo (3 w.). Miała 44 dusz rewiz. 5.) **B.**, ws włośc., pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Dunilowicze (9 w.). Miała 5 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Pachowszczyzna. 6.) **B.**, ws, pow. drysieński, par. Rosica. 7.) **B.**, dobra, pow. połocki, własność Druhowiczów, 410 dzies. 8.) **B.**, ws, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz. Wymieniona w reg. z 1653 r. jako pustosząca. W 1765 r. w ławnictwie głązunowskim wójtostwa zakomelskiego.

Bojary 1.) ws, pow. włodawski, gm. i par. Opole, ma 24 dm., 178 mk., 493 morg. W 1827 r. 17 dm., 91 mk. 2.) **B.**, ws, pow. augustowski, gm. Hołynka, par. Teolin, ma 22 dm., 176 mk. 3.) **B.**, ws, pow. suwalski, gm. Kadaryszki, par. Wiżajny, ma 9 dm., 73 mk. 4.) **B.**, al. *Taboniszki*, os., pow. maryampolski, gm. i par. Aleksota, ma 3 dm., 12 mk.

Bojary 1.) ws, pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Zawyki, 19 w. od Białegostoku, 397 dzies. 2.) **B.**, ws, pow. brzeski, gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Łyszczyce, 28 w. od Brześcia, 386 dzies. 3.) **B.**, folw., pow. grodzieński, 1 okr. pol., gm. Łasza, 22 w. od Grodna, należy do dóbr Zarubicze (Pusłowskich). 4.) **B.**, ws, pow. grodzieński, 1 okr. pol., gm. Wiercieliszki, 10 w. od Grodna, 139 dzies. 5.) **B.**, *Gotkieszczyzna*, folw., tamże, 10 w. od Grodna, należy do dóbr Kołybyszki (BjSYMONTÓW). 6.) **B.** *Sarosięki*, okolica, pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Indura,

180 dzies. 7.) **B.**, ws, pow. grodzieński, 4 okr. pol., gm. Mosty, 52 w. od Grodna, 133 dzies. 8.) **B.**, ws, pow. prużański, 3 okr. pol., gm. murawiejska, 42 w. od Prużany, 205 dzies. włośc., 18 dzies. do dóbr Horyłki (Przyborów). 9.) **B.**, ws, pow. prużański, 3 okr. pol., gm. Staruny, 39 w. od Prużany, 248 dzies. 10.) **B.**, ws, pow. słonimski, w 3 okr. pol., gm. Kuryłowicze, 49 w. od Słonima, 92 dzies. 11.) **B.**, ws, pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Bojary, 32 w. od Wołkowyska, ze wsią Janowszczyzna, 939 dzies. Gmina obejmuje 31 miejscowości, 405 dym. włośc., (obok 3 innych), 5,140 mk. włościan, uwłaszczonych na 11,123 dzies. Nadto w obrębie gminy znajduje się 116 dz. większej posiadłości. Zarząd we wsi Kołonna. 12.) **B.**, trzy wsi, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Sokołki, 27 i 36 w. od mta pow. 13.) **B.**, ws, tamże, gm. Tauroginie, 43 w. od mta pow. 14.) **B.**, ws, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, 38 w. od mta pow. 15.) **B.**, ws, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki. 53 w. od mta pow. 16.) **B.**, ws, pow. wiłkomierski, w 2 okr. pol., gm. Wirbaliszki, 100 w. od Wiłkomierza. 17.) **B.**, ws, tamże, 4 okr. pol., gm. Owanta, 43 w. od Wiłkomierza. Satkunowie mają tu 48 dzies. 18.) **B.**, ws, pow. wiłkomierski, 4 okr. pol., gm. Uszpol, 79 w. od Wiłkomierza. 19.) **B.**, ws nad rzeką Wołczanką, pow. bobrujski, gm. Horbacewicze, 16 w. od Bobrujska, ma 11 osad. 20.) **B.**, ws, pow. borysowski, gm. Hajna, 66 w. od Borysowa, ma 13 osad. 21.) **B.**, (ob. t. I, 294), ws i st. dr. żel. mosk. brzeski, pow. borysowski. Ws leży nad rzeką Bołotnicą, dopł. Możanki, gm. Łosznica, 23 w. od Borysowa, ma 32 osad. 22.) **B.**, ws, pow. miński, gm. Ostrożyce, 23 w. od Mińska. 23.) **B.**, ws i folw. nad rz. Serwecz pow. nowogródzki, gm. Cyryn, 31 w. od Nowogródka. 24.) **B.**, ws nad rzeką Snówką, pow. nowogródzki, przy granicy pow. słuckiego, okr. pol. i gm. Snów, 69 w. od Nowogródka, ma 14 osad. 25.) **B.**, folw., pow. czerykowski, od 1880 r. własność Sakowiczów, należy do dóbr Otbytki. 26.) **B.**, ws, pow. sieński, gm. Czereja, 31 dm., 193 mk. 27.) **B.**, ws włośc., pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Plissa (11 w.). Miała 37 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Pieredoly. 28.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. i dobra hr. Chrapowickich, Prozoroki (5 w.), miała 7 dusz rewiz. 29.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Stefanpol, (17 w.). W r. 1865 miała 74 dusz rewiz.; należała do dóbr Józefowo (Szyrynów). 30.) **B.**, ws, pow. lidzki, w 1 okr. pol., gm. Bielica (9 w.). W r. 1865 miała 134 dusz rewiz., należała do dóbr Paeuki. 31.) **B.**, ws, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Żyrmuny (3 w.). Miała 11 dusz rewiz.; należała do dóbr Paszkowszczyzna. 32.) **B.**, ws, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Bieniakonie (12 w.). W r. 1865 miała 42

dusz rewiz.; należała do dóbr Woronowo. 33.) **B.**, ws nad rzeką Lebioda, pow. lidzki, w 3 okr. pol., gm. Możejki Wielkie, par. praw. Dzikuski (5 w.), 27 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Karpiejki. Pod wsią są dwa wały, długie około 200 sążni, w których znajdowano kości ludzkie. 34.) **B. Dzikuskie**, ws, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Możejki Wielkie. W r. 1865 miała 63 dusz rewiz.; należała do dóbr Dzikuski. 35.) **B.**, ws, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Szczuczyn. W r. 1865 miała 72 dusz rewiz.; należała do dóbr Iszczołno. 36.) **B.**, ws, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. i dobra, hr. Uruskich, Żołudek; miała 77 dusz rewiz. 37.) **B. Lebiódzkie**, ws, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Żołudek; miała 34 dusz rewiz.; należała do dóbr Dąbrowa (Grabowskich). 38.) **B.**, ws, pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. Wasiliszi (12 w.). W r. 1865 miała 48 dusz rewiz.; należała do dóbr Hołowiczpol. 39.) **B.**, dwór, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany; 1865 r. własność Błazewiczów. 40.) **B.**, okolica, tamże, własność kilku Grodziów. 41.) **B.**, ws, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Horodźki (4 w.); miała 25 dusz rewiz.; należała do dóbr Siedliszcze. 42.) **B.**, zaśc., tamże, 5 w. od Horodźki; 8 dusz rewiz. Należał do dóbr Pienkowszczyzna. 43.) **B.**, ws, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Daugieliszki (9 w.); miała 37 dusz rewiz.; należała do dóbr Dudy. 44.) **B.**, al. *Szakarwa*, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Łyngmiany (8 w.); miała 11 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Maciejski. 45.) **B.**, ws, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Zabłociszki (7 w.). W r. 1865 było 47 dusz rewiz.; należała do dóbr Szwinta. 46.) **B.**, ws, pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Komaje (15 w.); miała 25 dusz rewiz.; należała do dóbr Świrki. 47.) **B.**, al. *Wizgirdy*, ws, pow. trocki, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Sumiliszki (7 w.), miała 31 dusz rewiz. 48.) **B.**, ws, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. i dobra (1865 r. Giecwiczów) Wiazyn (8 w.); miała 70 dusz rewiz. 49.) **B.**, ws, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Krasne Sioło (6 w.); miała 23 dusz rewiz. w części należącej do dóbr skarb. Krasne Sioło i 6 dusz w części dóbr Dworzec. 50.) **B.**, ws, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Lebedziewo (4 w.); miała 36 dusz rewiz.; należała do dóbr Franopol. 51.) **B. Turec**, ws, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Lebedziewo; miała 21 dusz rewiz.; należała do dóbr Prudy. 52.) **B.**, ws, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Miazdź (3 w.). W r. 1865 miała 80 dusz rewiz.; należała do dóbr Werezata. 53.) **B.**, ws, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Parafianów (4 w.); miała 20 dusz rewiz.; należała do dóbr Ankudowo. 54.) **B.**, ws, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Żośno (7 w.). W r. 1865 było 91 dusz rewiz., należała do dóbr Nowosiółki. Cmentarzysko przedhistoryczne. 55.) **B.**, dwie wsi, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty (7 w.); miała

14 i 17 dusz rewiz.; należały do dóbr Szeszolki. 56.) **B.**, ws włośc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty (16 w.). W r. 1865 miały 44 dusz rewiz.; należały do dóbr skarb. Szeszole. 57.) **B.**, ws włośc., pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Bystrzyca (7 w.), miała 29 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Rytenie. 58.) **B.**, ws, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Ilino (6 w.); miała 18 dusz rewiz.; należała do dóbr Merecz Michnowo. 59.) **B.**, ws włośc., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Ilino (10 w.); miała 29 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Haraburdziszki. 60.) **B. Pogiry**, ws, pow. wileński, 6 okr. pol., gm. Niemeż (12 w.); miała 23 dusze rewiz.; należała do dóbr Pogiry. 61.) **B.**, pow. horodecki, ob. *Rudnia*. **Bojary**, ws, pow. kowelski, w pobliżu wsi Mościszcz, przeto w gm. Chocieszów. W spisie urzęd. nie podana. W 1648 r. własność Stanisława Oleszki, z Borkami, Piotrkowicami, Dubnem i Mostyszczami ma 70 dym., w 1651 r. 66 dym.

Bojarynowa, os., pow. siebieski, gm. Rykowo (5 w.), cerkiew.

Bojaryszki, ws, pow. sejneński, gm. i par. Święte Jezioro, ma 4 dm., 26 mk.

Bojaryszki 1.) ws, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Janowo. 30 w. od Kowna. 2.) **B.**, dobra, tamże, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 15 w. od Kowna. 3.) **B.**, ws, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Jużynty, 42 w. od mta pow. 4.) **B.**, ws, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. P'oniemunek, 72 w. od mta pow. 5.) **B.**, dwie wsi, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Poniewież, 12 w. od Poniewieża. 6.) **B.**, dwór, tamże, 13 w. od Poniewieża. 7.) **B.**, (ob. t. I, 294), okolica, pow. wiłkomierski, 1 okr. pol., gm. Szaty, 47 w. od Wiłkomierza. Maćkiewiczowie mają tu 132 dzies.; Minichowscy 10 dzies. 8.) **B.**, ws, pow. wiłkomierski, 1 okr. pol., gm. Wieprze, 27 w. od Wiłkomierza. 9.) **B.**, ws, pow. wiłkomierski, 2 okr. pol., gm. Subocz, 69 w. od Wiłkomierza. 10.) **B.**, okolica, pow. wiłkomierski, 2 okr. pol., gm. Traszkun, 58 w. od Wiłkomierza. Mają tu: Chliwecy 24 dzies.; Janulisowie 40 dzies.; Karwialisowie 20 dzies.; Pawilonisowie 84 dzies.; Pokawszysowie 12 dzies.; Szymkunasowie 18 dzies.; Wieżysowie 20 dzies. 11.) **B.**, zaśc. i folw., pow. wiłkomierski, 2 okr. pol., gm. Traszkun, 47 w. od Wiłkomierza, należą do dóbr Woszokiany. 12.) **B.**, folw., tamże, 48 w. od Wiłkomierza, własność Brevińskich, 95 dzies. 13.) **B.**, folw., tamże, 52 w. od Wiłkomierza, w 1885 r. własność Milsakowej, następnie Dowgorowiczów, ma 62 dzies. 14.) **B.**, (ob. t. I, 294), dwie wsi i dobra, pow. wiłkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciany, 75 w. od Wiłkomierza. Dobra należą do Stachowskich i mają 424 dzies. 15.) **B.**, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Michałowo (16 w.). Należał do dóbr Zułowo. 16.) **B.**, zaśc., pow. święciański,

1 okr. pol., gm. i dobra Łyntupy. 17.) **B.**, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Zabłociszki (14 w.); miał 6 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Konciarzyn. 18.) **B.**, zaśc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Międzyrzecz (27 w.); miał 3 duże rewiz., należał do dóbr Markowszczyzna. 19.) **B.**, przys., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Kronie. 20.) **B.**, zaśc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Muśniki, miał 8 dusz rewiz.; należał do dóbr Muśniki.

Bojatyski, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tyłtyski, 22 w. od mta pow.

Bojcerow, folw., pow. bobrujski, okr. pol., par. katol., st. poczt. i gm. Hłusk (6 w.).

Bojdakowo, wś, pow. drysieński, par. Oświej.

Bojdaty 1.) w spisie miejsc. *Bodajty*, wś, pow. grodzieński, 3 okr. pol., gm. Wołpa, 60 w. Grodna, 229 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Ginteliszi, 41 w. od Trok.

Bojenka, *Bojenki* 1.) wś, pow. bielski, gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Skórzec, 44 w. od Bielska, par. kat. Ciechanowiec, 462 dzies. 2.) **B.**, dobra, tamże, 47 w. od Bielska, własność Szczuków, 832 dzies.

Bojerele, pow. poniewieski, ob. *Bajorele*.

Bojeruniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Braśław, 69 w. od mta pow.

Bojeryszki, dobra, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Gulbiuny, 51 w. od Poniewieża.

Bojewo, wś, pow. ostrowski, gm. Długosiodło, par. Lubiel. W spisie z 1827 r. nie podana.

Bojka al. *Bojków*, chutor, pow. berdyczowski, gm. Bystrzyk, 2 w. od Berdyczewa, własność Brodowskiego, 117 dzies.

Bojki, pow. słonimski, ob. *Bujki*.

Bojki, przys. nad Pergówką, dopł. Bohu, pow. winnicki, okr. pol., gm. i par. Strzyżawka.

Bojkiele, wś, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 40 w. od mta pow.

Bojków, ob. *Bojka*.

Bojkówka 1.) przys. Stratyjówki, pow. olhopolski. 2.) **B.**, pow. winnicki, ob. *Bajkówka*.

Bojniuny, wś, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Soły (6 w.), 26 dusz rewiz.; należała do dóbr Szumiliszki.

Bojnówka, os., pow. pińczowski, gm. i par. Góry. Odł. od Pińczowa 11 w.

Bokacze 1.) wś, pow. miński, okr. pol., gm., par. katol. i st. poczt. Raków (7 w.), 43 w. od Mińska. 2.) **B.**, ob. *Bakacze*.

Bokajcie, ob. *Bakajcie*.

Bokajewszczyzna, zaśc., pow. lepelski, własność Winc. i Mikołaja Stołyhów, 20 dzies.

Bokanowo 1.) pow. sieński, ob. *Pakanów*. 2.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Krest. W 1765 r. podana w ławnictwie zamoszyckiem wójtostwa chrestowskiego (krestowskiego).

Boki, (w dok.) zapewne *Borki*, wś nad odnogą rz. Turyi, pow. kowelski, na wprost wsi

Mościszcz. W 1583 r. w posiadaniu kn. Kurbskiego, razem z Mostyszczami płacił od 16 dym., 1 rzem.

Bokijówka, (ob. t. I, 295), wś, pow. proskurowski, gm. Trytelniki, 131 dm., 742 mk., młyn. Na gruntach wsi źródła Bałwańca, dopływu Zbrucza. Podług innych danych miała 400 mk., (250 katol.), 745 dzies. ziemi dwor. Przy dworze piękny ogród angielski. Ludność katolicka pochodzi ztąd, że za czasów Rzpltej, gdy wś należała do sstwa proskurowskiego, osadzano tu Mazurów. Dotychczas rozsypani są oni po powiecie i formują oddzielne wsi: B., Zieloną, Krzysztofówkę, Matkowce, Hreczanę, Leźniów, Zawalijki. Zachowali oni w części swój język i akcent. W 1583 r. wś B. al. Bokijowce, przy Gródku, w dzierżawie Zamoyskiego, wnosi od 1 pluga. W 1661 r. z Bałalową (Bazalówką), Bubnówką i in. zniszczona. Wieś B. wraz z Trytelnikami wzięta została pierwotnie w zastaw, a następnie nabyta od Prota Potockiego, dziedzica Brodów, przez Piotra Żeromskiego, dotychczas w posiadaniu jego potomków.

Bokijowszczyzna, wś, pow. owrucki, 9 w. na pñ.-zchd. od Wieleśnik (par. praw.), gm. Sławeczna, 28 w. od Owruca, 40 dm., 231 mk. Własność Potockich.

Bokinicze, *Bokienicze*, (ob. t. I, 295) wś i dobra nad rz. Bobrzyk, pow. piński, gm. Po-host-Zahorodny, 31 w. od Pińska. Wś ma 43 dm.; dobra, dziedzictwo Skirmuntów, 34 włók.

Boków mały, al. *Bokowiec*, dobra, pow. mozyrski, gm. Michałki, 17 w. od Mozyrza, (par. katol.), ma 105 włók; własność Lenkiewiczów.

Bokowe, urocz., pow. wołkowyski, gm. Tarnopol, przy wsi Płaszuki.

Bokowicze, mylnie *Bukowicze*, zaśc., pow. borysowski, gm. i par. katol. Ziembin, 26 w. od Borysowa, należy do dóbr Janów, własność Stretowiczów.

Bokowiec, ob. *Boków Mały*.

Bokówka, os., pow. błoński, gm. i par. Skuły, ma 29 mk., 22 morg. włośc.

Boksicka wola, wś, pow. stopnicki, par. Gnojno. W r. 1579 zwie się: Wola Lasocina. Siedzą tu Boksiecy, mający w trzech działach 5 os., 1³/₄ łan. km., 2 zagr., 1 kom., 2 ubog., 1 rzem.

Bokszań, al. *Bakszań*, wś i dobra, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Skawdville, 27 w. od Rossień. Wojechowscy mają tu 28 dzies.

Boksztany, dobra skarbowe, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Juraciszki.

Bokszyty, wś, pow. rossieński, 5 okr. pol., gm. Konstantynów, 74 w. od Rossień. Ob. *Bakszyty*.

Bokszyce, wś i folw., poradziwiłowski, pow. słucki, gm. i par. Słuck (4 w.). Wś ma 35 osad, folw. około 42 włók.

Bokszyń, wś, pow. rówieński, gm. i par.

praw. Meżyrycz (5 w.), 49 w. od Równego, 18 dm., 207 mk. W 1577 r. własność Romana Hojskiego, który wnosi z 5 dym., 1 ogr. W 1650 r. należy do Kazimierza Naruszewicza i z Sienio-
wem i Tudorowem, ma 166 dym. a w 1651 r. 10 dym. Żona Naruszewicza Mareta z Sołome-
reckich zapisuje 1675 r. B. z in. wsiami sio-
strzeńcowi swemu Janowi Karolowi Dolskiemu,
krajczemu lit., marszałkowi pow. pińskiego.

Bokszyszki 1.) wś i fol., pow. sejneński, gm. i par. Święto- Jeziory, mają 4 dm., 25 mk. 2.) **B.** wś i fol., pow. wyłkowyski, gm. Wisztyniec, par. Wiżajny, mają 32 dm., 363 mk. 3.) **B.** wś, pow. kalwaryjski, gm. Olita, par. Rumbowicze, 56 w. od Kalwarii, ma 42 dm., 280 mk. W r. 1827 wś rząd. 25 dm., 190 mk.

Bokszyszki, (ob. t. I, 118, mylnie *Bau-
kszyszki*), dobra, pow. oszmiański, przy trakcie
z Trab do Iwia, 3 okr. pol., gm. Juraciszki, 7 w.
od Trab, 1865 r. własność Dmochowskich, nie-
gdyś Kopciów. W końcu zeszłego wieku drogą
wiana za Konstancją Kopciówną, córką Micha-
ła, pisarza lit. weszły do Kościalkowskich, na-
stępnie Dmochowskiego, obecnie Wojtkiewiczów.
Razem z Bijuciszkami 1.400 dzies.

Bokujm, *Bokujmy*, w dok. *Bukoim*, *Bukojma*,
wś nad dopł. Ikwy, pow. dubieński, gm. Kni-
ahynin, par. kat. Młynów, st. poczt. i dr. żel.
Dubno, (20 w.), 98 dm., 791 mk. prawosł. i 174
katol. Posiada cerkiew drew. z 1870 r. Cer-
kiew filialna we wsi Wojnica. Własność Ledu-
chowskich, posiadających 3,894 dzies. Gleba
urodzajna, lasy. Sioło Bukojmy otrzymali za wy-
stugę Hryćko i Semen Jełowiczowie. Podług
rewizji zamku łuckiego z 1545 r. Stasio, Hryć-
ko i Semen Jełowiczowie zobowiązani byli do
opatrywania trzech horodni zamkowych z B.
i Bakowiec. W 1570 r. Iwan Jeło Bukojemski
wnosi z części B. z 5 dym., 2 ogr. po 4 gr.,
1 ogr. po 2 gr., 1 bojara putn., z 2 kotłów
gorzałcz., zaś Hrehory Jeło Bukojemski 18 dym.,
22 ogr. po 4 gr., 4 ogr. po 2 gr., 4 bojar putn.,
1 koła młyn. W 1577 r. Iwan Jeło Bukojemski
płaci z 12 dym. po 10 gr., 7 ogr. po 6 gr., 5
ogr. po 2 gr. W 1583 r. tenże Iwan z bratan-
kiem swoim (może synem Hrehorego) wnosi
z 24 dym., 14 ogr., 10 ogr., 37 kół dorocz.,
1 popa. W połowie XVII w. własność Konstan-
tego Puzyny, ma w 1648 r. 40 dym., a 1651 r.
19 dym. Następnie B. należała do Lubowice-
kich, z których Jan Franciszek, sekretarz król,
kaszt. wołyński, procesuje się z sąsiadem z Do-
bratyna Iwanem Lenczewskim o połowę B., któ-
ra w 1671 r. zostaje przysądzona ostatniemu.
Poczem własność Malińskich, Leduchowskich,
obecnie Zajcewych, ma 2,700 dzies.

Bokulańce, dwór, pow. kowieński, 3 okr.
pol., gm. Jaswojnie, własność Łyków, 50 dzies.

Bokunowo 1.) wś włośc., pow. oszmiański,
4 okr. pol., gm. i dobra Bakszty. Miała 17 dusz

rewiz. 2.) **B.**, zaśc., tamże, miał 9 dusz rewiz.

Bokuny, al. *Bakuny*, wś, pow. rzeczycki,
gm. Mikulicze, 82 w. od Rzeczy, ma 17 osad.

Bolaczów, (ob. t. I, 296), wś nad Zdwizem,
pow. radomyski, gm. Wodotyje (6 w.), st. poczt.
Brusiłow (10 w.), odl. 35 w. od Radomyśla, 117
dm., 602 mk., cerkiew drewn. z 1794 r., szkół-
ka cerk., młyn, wiatrak. Włościanie, w liczbie
142 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 592
dzies. Należała niegdyś do włości chodorko-
wskiej. W 1628 r. Adam i Jeremiasz Tyszowie
Bykowscy wnoszą z B. od 4 dym., 5 ogr.
W 1737 r. należała do Jakuba Jerlicza, skarbnika
smoleńskiego, następnie weszła w skład dóbr
brusiłowskich Czackich. Tadeusz Czacki sprze-
dał B. komisarzowi swemu Karbowskiemu, ten
Rylskiemu, od którego 1820 r. nabył Stefan
Dymiński. Syn jego Karol sprzedał Wierzbickiej
(1481 dzies.) i Sidorackiej (243 dzies.). Obecnie
mają tu: Filip Białocki 1,000 dzies., Józefa
Wierzbicka 472 dzies., Sidoracka 78 dzies.,
Łaszezenko 80 dzies. i Czerewańska 70 dzies.

Bolanowice, wś, pow. mościński. Wsie tę
nadał Lew ks. ruski Piotrowi Surmie swemu
słudze na wieczne czasy z lasem Radochoniem.
W r. 1352 Otto z Piley starosta ziemi ruskiej
na zażalenie Kuźmy Surmieza określił granice
posiadłości od Krakienic, Rytarowie, Rohoźna
i Radohoniec. (Ob. Kwart. Hist., t. XIV, str. 51
i nast.)

Bolany, okolica, pow. telszewski, 1 okr. pol.,
gm. Tyrkszle, 25 w. od Telsz.

Bolarka, wś, pow. radomyski, gm. Malin,
42 w. od Radomyśla, 12 dm., 114 mk. Leży
przy wsi Stremitów.

Bolcie 1.) dobra, pow. nowoaleksandrowski,
1 okr. pol., gm. Antolepty, 23 w. od mta pow.,
własność Popowych, 706 dzies. (Ob. t. I, 296
Bolce). W 1794 r. wchodzi w skład dóbr Anto-
lepty. 2.) **B.**, wś, tamże, gm. Tauroginy, 39 w.
od mta pow.

Bolcieniki 1.) *Stare*, zaśc., pow. lidzki, 1
okr. pol., gm. Żyrmuny (15 w.). Miały 4 dusze
rewiz. żyd. rolników. 2.) **B.**, (ob. t. I, 296, *Bol-
czeniki*), dobra, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Bie-
niakonie, 1865 r. własność hr. Putkamerów.

Bolcienikiele, wś, pow. lidzki, 2 okr. pol.,
gm. Bieniakonie (7 w.). W r. 1865 miała 23
dusz rewiz., należała do dóbr Jodkiszki.

Bolciszki, wś, pow. lidzki, 4 okr. pol., gm.
Raduń (11 w.). Miała 7 dusz rewiz.; należała
do dóbr Wołdaciszki.

Bolcze, pow. rossieński, ob. *Balcze*,

Bolcze, pow. dubieński, ob. *Bilcza*.

Bolczeniki, ob. *Bolcieniki*.

Bolczuniszki, wś, pow. nowoaleksandrowski,
4 okr. pol., gm. Antuzów, 18 w. od mta pow.

Boleborowice, wś, ob. *Wieloborowice*,
(t. XIII).

Bolechów, miasto, pow. doliniański. Wspo-

muniany w dok. z 1477 r. W r. 1515 „Bolechów uterque, Podhareze i Czyszon“ placą od 30 łan., pop gr. 15, młyn gr. 6, drugi gr. 6 pop gr. 15, drugi gr. 15. Już r. 1472 należy do Chodorowskich. R. 1576 Szymon Chodorowski b. Korczak płaci z B. samego od 20 łan., 2 zagr., 3 kom., 2 pop, karczmy. (Źródła dziej., t. 18, str. 80 i 167).

Bolechowice, wś, pow. kielecki, par. Chęciny. W r. 1243 Bolesław ks. krak. nadaje część wsi Prandocie bisk. krakow. (Kod. kat. krak. I, 34). W r. 1573 B. wś królew. należąca do grodu chęcińskiego, ma 4 łany km. i 1 zagr.

Bolechowice, wś, pow. krakowski. Biskup krak. Piotr Wysz (w miejscu pierwotnego drewnianego, zaczął wznosić z cegły kościół p. w. św. Piotra, lecz gdy wystawił chór i zakrystyę, przeniesiony został na bisk. poznańskie i budowla uległa przerwie. Z 15 łan. km. i 3 karczmem (2 plebana 1 biskupia) i 6 zagrod., pobierał dziesięcinę wartości do 20 grzyw. biskup, zaś z folwarku biskupiego pleban, który ma też czynsz z karczmy (2 grzyw.) i kołędę ze wsi wartości do 4 grzyw. (L. B. I, 7, II, 29).

Bolechowo, wś, pow. poznański. Nadana r. 1252 klasztorowi w Owińskach. Wspomn. w dok. z r. 1280. (K. W., nr. 303, 496).

Boleck, wś, pow. horodecki, gm. Boleck, 10 w. od Horodka, 2 dm., 12 mk., cerkiew, zarząd gminy, 3 jarmarki. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 135 miejscowości, mające 893 dm. włośc., (obok 7 innych), 6,243 mk. włościan, uwłaszczonej na 13,347 dzies. Nadto w obrębie gminy znajduje się 401 dzies. większej posiadłości, i 2,386 dzies. ziemi skarbowej.

Bolecka, nazwa górnego biegu rzki Łużsienki w pow. horodeckim.

Bolekiemie, al. *Bielikiemie*, wś, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Kukuciszki (8 w.). W r. 1865 miała 88 dzies. rewiz., w części należącej do dóbr Purwieniszki, i 4 dusze w części do dóbr Wacławin.

Bolele 1.) zaśc. i folw., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Towiany, 25 w. od Wilkomierza, należą do dóbr Towiany. 2.) **B.**, dwie wsi, tamże, 25 w. od Wilkomierza. 3.) **B.**, folw., tamże, 24 w. od Wilkomierza, własność Czyżewskich, 160 dzies., (100 ziemi użytk., 20 lasu, 40 nieuż.).

Boleń, wś, pow. krakowski. Długosz opisuje tę wieś jako leżącą w par. Więclawice, gdzie dawano też dziesięcinę. Dziedzicem był Młodziejowski. Wymienia jednak tę wieś w liczbie osad wchodzących w skład par. Raciborowice. (L. B. I, 47, II, 50, 58).

Bolencin, ob. *Bolęcin*.

Bolendziszki, wś włośc., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Butrymańce (11 w.); należała do dóbr skarb. Daugi.

Boleraus, os., pow. będziński, gm. Gzichów, par. Grodziec, ma 3 dm., 12 mk., 12 morg.

Bolesin, dobra, pow. rohaczewski, dziedzictwo Hryncewiczów, 234 dzies.

Bolesław, wś, pow. olkuski. W r. 1279 Bolesław ks. krak. nadaje kapitule krakow. „villam quam nomine nostro vocari fecimus Boleslau, non multum longe ab episcopali villa Slaveov per nos locatam“. (Kod. kat. krak. I, 113).

Bolesław, wś nad Wisłą, pow. dąbrowski. W r. 1366 król Kazimierz nadaje prawo niemieckie wsiom: Bolesław, Swiebodzin, Brzeźnica i Kanna należącym do trzech braci, dziedziców Bolesławia. (Kod. Mał., III, 197). W połowie XV istnieje tu kościół par. drewniany p. w. św. Wojciecha. Do uposażenia kościoła należy jezioro zw. Lubieszewo i dwa jazy na jeziorze dziedzica zw. Wiselka. Dziedzicem był Jan Lipnicki h. Półkoza. (Dług. II, 432).

Bolesławczyk, (ob. t. I, 299), wś nad Siniuchą, pow. bałeki, gm. Bohopol, 52 dm., 445 mk., szkoła.

Bolesławiec 1.) os. miej., pow. wieluński. Stefan syn Andrzeja kasztelan „de Boleslawec“ jest obecny r. 1232 na wiecu w Skaryszewie przy boku Henryka ks. szląskiego i krakow. (Kod. Mał., II, 52). W r. 1268 Bolesław ks. wielkopolski buduje zamek nad Prosną w ziemi rudzkiej i nadaje mu nazwę: Bolesławiec. (Mon. Pol., III, 35). W dok. z 1277 r. jest mowa o odnowieniu miasta. (K. W., nr. 471). Inne akty z r. 1283 i 1312. (K. W., 528, 952). mieszcza też wzmianki o B. Kościół par. p. w. św. Trójcy założony został wraz z miastem r. 1269. Na miejsce drewnianego powstał nowy, obszerny z muru w r. 1596. Po pożarze w r. 1702 odbudowany na nowo i konsekrowany r. 1733. Miał 12 ołtarzy i kilku altarystów. Por. *Biała*. 9.) 2.) **B.**, fol., pow. grójecki, gm. Lipie, par. Wilków, ma 11 mk., 91 morg. 3.) **B.**, fol., pow. rypiński, gm. Osiek, par. Radziki, 16 w. od Rypina, 3 dm., 32 mk., 872 morg.

Bolesławin, fol., pow. biłgorajski, gm. Wola Różaniecka, par. Tarnogród.

Bolesławów 1.) kol., pow. łaski, gm. Dąbrowa Rusiecka, par. Wola Więzowa, ma 6 dm., 79 mk., 180 morg. 2.) **B.**, kol. i fol. nad rzeką Ner, pow. łódzki, gm. Wiskitno, par. Mileszki, kol. ma 4 dm., 42 mk., 12 morg., fol., 3 dm., 75 mk., 200 morg. 3.) **B.**, wś, pow. częstochowski, gm. i par. Przyrów, ma 23 dm., 176 mk., 476 morg. 4.) **B.**, kol., pow. koniński, gm. Władysławów, par. Rusocice, ma 11 dm., 53 mk. 5.) **B.**, wś, pow. koniński, gm. Sławoszewek, par. Kleszew, ma 11 dm., 84 mk. 6.) **B.**, wś, pow. koniński, gm. Piorunów, par. Wyszyna, ma 13 dm., 87 mk.

Bolesławów 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzów, 17 w. od mta pow. 2.) **B.**, dobra, pow. oszmiański, 3 okr.

pol., gm. Siedliszcze; 1865 r. własność Witorzeńców.

Bolesławówka, kol., pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 8 w. od Włodzimierza, 12 dm., 73 mk.

Bolesławowo, dobra, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Gadonów, własność Łuńskich, wraz z Gintylami i Skurdwidyszkami mają 308 dzies.

Bolestraszyce, wś, pow. przemyski. Wspomniane w dok. z 1437 r. W r. 1508 Jadwiga Chorażycowa jest dziedziczką B. i przedmieścia przemyskiego. R. 1589 jest tu 5 łan. km., 2 karczmy, 8 zagr., 12 kom., 2 rzeźn., 2 rzem., $\frac{3}{8}$ łana do popa należącego. Wieś należy do Żeliborskich.

Bolesty, wś, pow. makowski, gm. Karniewo, par. Gołymin. W r. 1567 Milewo-Bolesty-Janowiec, ma w 2 działach $1\frac{1}{2}$ włóki, 1 ogr., 1 kowala. Była to więc część Milewa.

Bolesty, (ob. t. I, 300), okolica, pow. bielski, gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Malesze, 7 w. od Bielska, 91 dzies. ziemi.

Bolesza, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Giedrojczie (17 w.). Miał 4 dusze rewiz., należał do dóbr Dubinki.

Boleszczyn, wś, pow. turecki. Dawna własność arcyb. gnieźn. Wspom. w dok. z r. 1362. (K. W., nr. 1472). R. 1399 Dobrogost, arcyb. gnieźn. nadał sołtystwo we wsi Boleszyn niejakiemu Wienczysławowi. (K. W., nr. 2,016). Wieś posiada kościół par. p. w. św. Piotra i Pawła wspominany w aktach konsystorza gnieźn., pod r. 1462 jako zdawna istniejący. Od r. 1756 do 1761 parafia należała do kolegiaty uniejowskiej. Stary kościół drewniany spłonął r. 1809. Nowy murowany stanął r. 1818 staraniem proboszcza Dominika Wartskiego. (Łaski, L. B., I, 400 przyp.).

Boleszyn, wś, pow. opatowski. Wedle dok. r. 1442 własność klasztoru Łysogórskiego. W XV w. ma 11 łan. km., 2 karczmy z rolą i 2 ogrodników. Dziesięcinę (do 10 grzyw.), pobiera klasztor posiadający tu swój folwark. (Dług. L. B., II, 473).

Boleszyń, folw., pow. klimowicki, własność Hryniewiczów, 138 dzies.

Bolewiny, niem. *Bohlen*, wś, pow. międzyrzecki, par. kat. Chodziszewo, ma 130 ha obszaru, 8 dm., 43 mk., (8 kat.). Wspom. w dok. z 1334 r. (K. W., 1137).

Bolecin, wś, pow. chrzanowski. W XV w. łany km. dawały dziesięcinę kościołowi w Olkuszcu, folw. zaś plebanowi w Płazie.

Bołedy, wś, pow. ostrowski, ob. *Zaręby-Bołedy*, (t. XIV).

Bolimów 1.) r. 1579 *Bolemow*, os. miej., pow. łowicki. Kościół par. p. w. Narodzenia N. P. M. założony został na obszarze wsi bolimowskiej przez książąt mazowieckich, zapewne

jeszcze przed założeniem miasta w r. 1370 przez ks. Ziemowita. Na początku XVI w. istnieje drugi kościół w mieście p. w. św. Anny, filialny, założony podobno przez ks. Aleksandrę (wnuczkę Ziemowita) r. 1425. Według lustracji z r. 1600 istniał kościół murowany św. Anny i szpital św. Ducha. Obecny kościół par. p. w. św. Trójcy pochodzi zapewne z końca XVII w. (Łaski, L. B., II, 271, 272 i przyp.) W r. 1579 miasto płaci szosu fl. 38, z łan. $36\frac{1}{2}$, od rzemieśln. różnych fl. 28, czopowego fl. 179. Por. *Bolino*. 2.) **B.**, fol., pow. kaliski, gm. i par. Brudzew Kaliski, ma 3 dm., 55 mk.

Bolimowska wieś, wś i fol., pow. łowicki, gm. i par. Bolimów. W r. 1870 miała 467 mk., 6,729 morg. włośc. i 317 dwor. W r. 1827 była 35 dm., 217 mk. Na obszarze wsi istniał pierwotny kościół par. Bolimów. W r. 1579 było na części królewskiej $9\frac{1}{2}$ łan. km., 5 kom., prócz tego 1 łan wójtowski i 2 półłanki szlacheckie.

Bolimowskie Budy, al. *Bartniki*, wś, pow. łowicki, gm. i par. Bolimów. Według spisu urzęd. z r. 1870 wś Bartniki ma 716 mk., 910 morg. W r. 1827 Budy bolimowskie miały 45 dm., 501 mk.

Bolimpol, dobra, pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Bystrzyca; 1865 r. własność Dowojnow.

Bolin 1.) dobra, pow. czerykowski, od 1858 r. własność Rakuzo-Suszezańskich, 2,302 dzies., (1,800 lasu). 2.) **B.**, dobra, pow. sieński, od 1879 r. własność Bodenów, 704 dzies.; młyn wodny. 3.) **B.**, tamże, dziedzictwo Korsaków, 801 dzies. 4.) **B.**, dobra, pow. lepelski, własność Hornowskich. W 1626 r. Samuel i Judyta z Korsaków Łukomscy sprzedają wś Szaraje i zaśc. Oligów, odłączone od Bolina, Bohdanowi Sokolińskiemu, pisarz lit. Córka jego wyszła za Ernesta Nereusza. W 1697 r. Ernest i Krystyna z ks. Sokolińskich Nereuszowie sprzedają część B. Dominikowi Uhlikowi, a w 1710 r. drugą część B. nabywa tenże Dominik Uhlik od kn. Łukomskich, poczem połączone dobra zapisuje Ignacemu Jakowickiemu, mostowniczemu orszańskiemu.

Bolino, wś, pow. płocki, par. Czerwińsk. W akcie uposażenia klasztoru w Mogilnie wymieniono w liczbie włości dających opłaty na rzecz klasztoru, obok Czerwińska wieś „Bolino“, którą wydawca Kod. wielkop. mylnie uważa za Bolimów. Wieś ta jest następnie posiadłością klasztoru czerwińskiego, który 1570 r. płaci tu od 4 łan. i młyna.

Boliszki, zaśc., pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Surwiliżki, 71 w. od Kowna.

Bolizuby, wś, pow. krzemieniecki, gm. Zarudzie, par. praw. Kołodno, 38 w. od Krzemieńca, ma 106 dm., 681 mk., cerkiew filialną drewnianą. W reg. pob. pow. krzemienieckiego z 1583 r. mylnie nazwana *Rolizaby*, należy do dóbr Koło-

dno ks. Konst. Ostrogińskiego, który płaci ztąd z 3 dym., 4 ogr. Obecnie należy do klucza Kołodno hr. Grocholskich, przedtem Świejkowskich.

Bolizynce, ob. *Białozynce*

Bolków, fol., pow. wieluński, gm. Skrzynno, par. Rudlice, ma 9 dm., 142 mk.

Bolkowo, (ob. t. I, 301), dobra, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Swir; 1865 r. własność Byszewskich.

Bolkowszczyzna, fol., pow. wieluński, gm. i par. Skomlin.

Bolkowszczyzna, ws., pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Swir (6 w.). W r. 1865 miała 98 dusz rewiz.; należała do dóbr Bolkowo.

Bolmin, ob. *Brzeziny*.

Bolniczek 1.) (ob. t. I, 302), ws i dobra, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Żmujdki, 24 w. od Wilkomierza, własność Zawadzkich. 280 dzies. 2.) **B.**, ws., tamże, 4 okr. pol., gm. Owanty, 27 w. od Wilkomierza.

Bolniki 1.) dobra, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Żmujdki, 24 w. od Wilkomierza, własność Jegorowych, 277 dzies. Niegdyś dziedzictwo Kołyszaków, następnie drogą kupna przeszło do Teodora i Felicjanny z Bohuszów Pietkiewiczów, pisarzy grodz. wilkomierskich. 2.) **B.**, mstko nad jez. Owzaławsza, tamże, 24 w. od Wilkomierza, 24 dm., 334 mk., kościół katol. paraf., kaplica. Ob. t. I, 302. 3.) **B**, ws., pow. wileński, 4 okr. pol., gm. i dobra Abramowiczów Worniany (2 w.). W r. 1865 miały 123 dusz rewiz.

Bolów, ws., pow. miechowski, gm. i par. Pałecznicza, odl. 25 w. od Miechowa. W r. 1827 było 19 dm., 124 mk. W połowie XV w. dziećcem jednej części był Pieleś Szwiradzki h. Zabawa. Część ta miała 4 łany km., 4 zagr., 3 karczmy. Dziesięcinę dawano prebendzie katedry krakow. Fol. dawał pleban. w Pałeczniczy (do 3 grzyw.). W drugiej części Mik. Słupski h. Lis miał 4 łany km., dające dziesięcinę (do 12 grzyw.) prebendam katedry. (Dług. L. B., I, 131, II, 76).

Bolowice, ob. *Bielowice*.

Bolowiec, fol., pow. pińczowski, gm. Borszczyn, par. Pałecznicza, 34 w. od Pińczowa.

Bolsiany, ws. pow. rossieński, gm. Szewszynie, 134 w. od Rossien.

Bolsie 1.) ws i dobra, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Pokroje. 40 w. od Poniewieża. Dobra należą do Kartaszowych i mają 216 dzies. 2.) **B.**, os. młyn., pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Pompiany, 31 w. od Poniewieża. 3.) **B.**, al. *Pomusze*, mstko nad rzką Amutis, al. *Musze*, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 67 w. od Rossien, 20 dm., 160 mk., 4 jarmarki Według M. Wołoncewskiego, Sebastian Jawgiel 1621 r. zbudował tu zbór kalwiński i nadał kaznodzieję annatą. (Biskup. Żmujdzkie, str. 239). 4.) **B.**, ws i zaśc., pow. lidzki, w 1 okr. pol., gm.

Żyrmuny, (16 w.). Ws miała 4 dusze rewiz.; należała do dóbr Kurminy; zaśc., 3 dusze rewiz. 5.) **B.**, ws., pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Żyrmuny (3 w.). Miała 4 dusze rewiz.; należała do dóbr Sakowicze. 6.) **B**, ws i dobra, pow. oszmiański, w 3 okr. pol., gm. Siedliszcze (6 w.). Ws miała 4 dusze rewiz.; dobra należały 1865 r. do Bołtuciów.

Bołszuchine Niwy, ws., pow. wieliski, gm. Uświat.

Bołszynskinie, ws., pow. rossieński, gm. Nowe Miasto (Aleksandrowskie), 105 w. od Rossien.

Bołukiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Braśław, 59 w. od mta pow.

Bołuty, ws nad jeziorem t. n., pow. sieński, gm. Czereja, 72 dm., 546 mk.

Bołbiany, (ob. t. I, 302 i str. 343 *Boubiany*), dobra, pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Sumiliszki, dawniej Romerów, obecnie skarbowe.

Bołbotowo, dwór, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Krewa, 1865 r. własność Kryczyńskich. W 1802 r. Biłat Kryczyński płacił ztąd na meczet w Doubuciszkach od 6 soch.

Bołboty, ws., pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Pokrowy (Sobakińce). Miała 11 dusz rewiz.; należała do dóbr Hajokowce.

Bołbysze, ws., pow. rzezycki, gm. Uzulmujza, 9 dm., 118 mk. zarząd gminy, szkoła.

Bołdacze, ws., pow. lueyński, gm. Pyłda; zamieszkała przez Estów.

Bołdaki, ws., pow. wieliski, gm. Makłoki.

Bołdenie, folw., pow. lueyński, własność Sokolowskich, 39 dzies.

Bołdyczewszczyzna, folw. pow. połocki, własność Erdmanów, 36 dzies.

Bołdyry, *Bowdyry*, dwór, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Krewa; 1865 r. własność Sobolewskich. W 1802 r. należy do Kryczyńskich, którzy na meczet w Doubuciszkach płacą od 2 soch.

Bołdzieje, (ob. t. I, 303), dobra nad rzkami Bołdziejką i Obejką, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Butrymańce, 49 w. od Trok, 2 dm., 36 mk. W 1552 r. własność Andrzeja Sopoćki; 1674 r. Wawrzyniec Karol Sopoćko sprzedaje Krzysztofowi i Katarzynie Kuczborskim, podczaszym grodzieńskim. W 1780 r. Krystyn z Sopoćków Chryzostomowej Kuczborskiej. W 1865 r. własność Perkowskich.

Bołhan, (ob. t. I, 303). ws nad rzką Chrystyczką, pow. olhopolski, gm. Kamionka, 184 dm., 1,138 mk., cerkiew, 3 młyny Neyman Cz. opisał: „Cmentarzysko pod wsią Bołkanem“.

Bołhary, mylnie *Buhary*, folw. przy wsi Panasówce, pow. uszycki, gm. Rachnówka, par. kat. Dunajowce, odl. 33 w. od Uszycey, ma 256 dzies. roli i 210 dzies. lasu. Bron. Skibniewski sprzedał r. 1898 Zawojec.

Bołhowicze, ob. *Bulhowicze*.

Bołkoty, wś, pow. dzisieński, w 2 okr. pol., gm. i dobra ks. Puzynów, Ihumenowo. Miała 60 dusz rewiz.

Bołkun, urocz, pow. ihumeński, gm. Pierszewska-Słoboda, 84 w. od Ihumenia.

Bołkun, al. *Bowkun*, wś nad Rosią, przy ujściu rzki Kotłuja, pow. taraszczański, gm. Koszowata, par. praw. Kirdany, st. poczt. Taraszcza (9 w.), 116 dm., 729 mk., szkoła, 3 wiatraki. Właściwie uwłaszczeni zostali na 318 dzies. Wś należała do klucza lasowickiego dóbr hr. Branickich. W lasach otaczających wieś sstwo białocerkiewskie miało tamże budy potażowe. Pod lasem, nad rzką Rokitną, istniał 1600 r. zameczek Rokitna ks. Ostrogskich. Pod nazwą „Buwków“ miejscowość ta 1552 r. była własnością Bałakirów al. Bałakierów. W 1571 r. pustynia Bowkun, zwana później Kowszewatą (Koszowatą), została nadana Czernyszom, od których pochodzą Czernyski (może Czernin dzisiejszy). W 1602 r. B. zostaje w posiadaniu Szkarowskich. W 1868 r. wraz z całą Bohusławszczyzną sprzedana apanażom, z wyjątkiem 39 dzies., które należą dziś do hr. Branickiego.

Bołkuny 1.) dobra, pow. kobryński, 4 okr. pol., gm. Drohiczyn, 63 w. od Kobrynia, mają 302 dzies. w części Leżańskich, 116 dzies., w części Bosackich, 73 dzies. w części Korozowych i 126 dzies. w części Pruszańskich. 2.) **B. Skibicze**, dobra, tamże, 64 w. od Kobrynia, mają 60 dzies. w części Jurkowskich, 56 dzies., w części Anny Jaczyniec i Elżbiety Błansz i 26 dzies. w części Klenickiego. 3.) **B.**, wś włośc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagola (7 w.). Miała 27 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Mussa.

Bołkuny, w dok. *Wolkuny*, wś, pow. zasławski, gm. i par. katol. Butowce, par. praw. Dracze, 30 w. od Zasławia, 31 dm., 247 mk. Wchodziła w skład ordynacyi ostrogskiej, przy rozdziale której 1753 r. nadana ks. Jabłonowskiemu. Potem Marszyckich i Zwolińskich.

Bołniegole, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Oknista, 66 w. od mta pow.

Bołocha, kol., pow. łucki, gm. Poddubce, 4 w. od Łucka, 19 dm., 67 mk.

Bołochowice, *Bołochowice*, wś, w pobliżu Styru, pow. łucki, gm. Rafałówka, 88 w. od Łucka, 31 dm., 182 mk. Własność ks. Czartoryskich, następnie Olizarów; 1848 r. Żyrowskiego, obecnie skarbową. W 1577 r. przy Czartoryjsku kn. Michała Czartoryskiego, który płaci z 1 dym.; w 1583 r. wdowa po nim wnosi z tąd od 4 dym.

Bołochowicze, pow. łucki, ob. *Bołochowice*.

Bołocicze, fol., pow. miński, gm. i st. poczt. Kojdanów (18 w.), 35 w. od Mińska; własność Fotów.

Bołocko, jezioro, w pow. łuckim, pod wsią Horodek.

Bołocza, wś i fol., pow. ihumeński, okr. pol. i gm. Puchowicze, par. katol. Błonie, 27 w. od Ihumenia. Fol., własność Mikuciów, około 36 wł.

Bołoczyce (ob. t. I, 304), wś poradziwiłowska i fol., nad rz. Siwielgą, pow. słucki, 22 w. od Słucka. Wś ma 65 osad; fol. około 63 wł.

Bołohuszy, wś w Pińszczyźnie, w dawnym pow. horodeckim. W r. 1533 nadana przez Bonę Pileckiemu (ob. Rewizya Puszczy, str. 347).

Bołojcie, jezioro, w pow. nowoaleksandrowskim, łączy się z pasmem jezior pomiędzy jez. Dryświaty i Snuchy.

Bołondzie, wś i okolica szlach., pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Ejszyski (5 w.). W r. 1865 wś miała 21 dusz rewiz.; należała do Hrehorowiczów; okolica 12 dusz rewiz. i należała do dóbr skarb. Ejszyski.

Bołondziszki, zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Rzesza (10 w.). Miał 9 dusz rewiz.; należał do dóbr Bukiszki.

Bołonów Sielec, wś, sioło i dobra, nad rzką Bołonówką, pow. bychowski, gm. Głuche (11 w.). Wś ma 100 dm., 786 mk.; sioło 82 dm., 441 cerkiew. Dobra, własność Bibikowych, 2,690 dzies. (1,813 lasu), młyn wodny.

Bołosie, wś, pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Rzesza (10 w.). Miała 21 dusz rewiz.; należała do dóbr Izabelin.

Bołosza, jezioro, w pow. wileńskim.

Bołosza (ob. t. I, 304), dobra, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Kiemieliszki, 313 dzies. dwor.; 1865 r. własność Przemienieckich, poprzednio Pakoszów.

Bołoszki, wś, nad strum. Mohilskim, pow. wieliski, gm. Budnica. Na polach wsi kurhan, t. zw. wołotówka.

Bołoszyna, zaśc. włośc., pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Bystrzyca (8 w.). Miał 5 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Preny.

Bołotce, urocz., pow. prużański, 2 okr. pol., gm., Czerniakowo; należy do os. Pieńki al. Łazy.

Bołotkowce, (ob. t. I, 304), wś nad rzką Kutajką, dopł. Horynia, pow. ostrogski, gm. Kuniów, par. praw. Łachów (2 w.), 15 w. od Ostroga, 75 dm., 529 mk. Nadana przez w. ks. Swidrygajłę Jęło Malińskim, wraz z Bołozówką. W 1570 r. z Tessowem, Chramowem, Noworodczycami i Wielhorem należy do Michajła Pawłowicza (Dżusa). W 1583 r. Michajło Pawłowicz wnosi z części B. z 4 dym., 3 komor., z drugiej zaś części Hrehory Dżusa z 2 dym., 1 ogr. Do Sosnowskich przeszła przez córkę ostatniego z Malińskich.

Bołotkowszczyzna, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Horodek (10 w.). Miała 8 dusz rewiz.; należała do dóbr Kancewsczczyzna.

Bołotne, wś, pow. wieliski, gm. Ilino.

Bołotnia 1.) wś i dobra nad rzką Bołotnianką, pow. rohaczewski, gm. Dowsk (12 w.). Wś ma 89 dm., 576 mk., cerkiew, szkołę. Dobra,

dziedzictwo Hołyńskich, 1,261 dzies., (851 lasu). 2.) **B.**, wś, pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Międzyrzecz (10 w.). Miała 18 dusz rewiz.; należała do dóbr Waka.

Bołotnia, (ob. t. I, 252 *Bołotnia*), wś nad rzeką t. n., pow. radomyski, gm. i par. praw. Iwanków (3 w.), 81 w. od Radomyśla, 15 dm., 94 mk., młyn. Włościanie, w liczbie 21 dusz rewiz.; uwłaszczeni na 98 dzies. Należy do dóbr przyborskich. Własność niegdyś Niemiryczów. Stefan Niemirycz 1626 r. zastawił B. ze slobodą (Rudnią) Horodyską Wojciechowi Bieniawskiemu za 20,000 złp.

Bołotnica, rzka, w pow. mozyrskim, lewy dopł. Sławeczny, płynie w obrębie gm. Skorochno, przecina gościniec pocztowy mozyrsko-owrucki. Długość biegu śród puszczy przeszło 2 mile.

Bołotnica, wś, pow. owrucki, gm. Narodyczne, par. praw. Zakusły (5 w.), 12 w. od Owruca, 70 dm., 430 mk. Własność dawniej ks. Woronieckich, potem Kaleńskich.

Bołotnie, wś, pow. wieliski, gm. Uświat.

Bołotniki 1.) folw., pow. dzisieński, dawniej attyn. Szarkowszczyzny, później należy do Komorowa. 2.) **B.**, wś, folw. i dobra, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Żyrmuny (9 w.). Wś miała 24 dusz, folw. 3 dusze rewiz., dobra 1865 r. należały do Kuszelewiczów i Mickiewiczów. 3.) **B.**, wś, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Rożanka. Miała 12 dusz rewiz.; należała do dóbr Upiechowszczyzna. 4.) **B.**, dwie wsi i dobra, pow. drysieński, par. Zabiały. Dobra należą do Czasznickiego i mają 260 dzies. 5.) **B.**, wś, pow. lepeński, należy do dóbr Woronia.

Bołowsk, (ob. t. I, 304), okolica, pow. lutyński, gm. Bołowsk, zarząd gm., cerkiew, kaplica, szpital, szkoła, 2 jarmarki. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 83 miejscowości, mające 561 dm. włośc., (obok 464 innych), 4,248 mk. włościan, uwłaszczonych na 11,674 dzies. Nadto w obrębie gminy znajduje się 62,843 dzies., (682 roli) większej posiadłości.

Bołożówka, (ob. t. I, 304), wś nad rzeką t. n., dopł. Wilii, pow. ostrogski, gm. Unijów (7 w.), st. poczt. Ostróg (35 w.), st. dr. żel. Ożenin (48 w.), ma 127 dm., 831 mk. praw., 20 katol. i 16 żydów. Znajdują się tu pokłady kamienia litograficznego. Cerkiew drewn. z 1732 r. Cerkiew cmentarna św. Andrzeja z 1876 r. Cerkiew filialna we wsi Stepanówka. Nadana przez W. ks. Świdrygajłę Jęfo Malińskim wraz z Bołotkowcami. Podług reg. pob. pow. łuckiego z 1570 r. wś Bołożówka wraz z innymi dobrami należy do Stefana Szumskiego. W 1583 r. wdowa po nim wnosi z B. z 2 dym., 8 ogr., 2 kół wałn. Następnie należała do Malińskich, potem Sosnowskich, obecnie Mogilnickiej i Fal-kowskich.

Bołsuny, wś, pow. rohaczewski, gm. Polesie, 84 dm., 503 mk.

Bołsuny, w dok. też *Czarnohubów, Czarnohubowszczyzna, Czarnohubowski grunt*, wś w pobliżu Żerewu, pow. owrucki, gm. Łahiny (3 w.), st. poczt. Iskorosć (20 w.), 50 w. od Owruca, ma 295 dm., 1,453 mk., cerkiew drewn. z 1781 r. W skład par. wchodzi: Stara Rudnia, Hamarnia, Rudnia Peleżańska i Nowa Rudnia. W całej parafii 263 dym., 2,067 mk. praw., 14 katol., 146 żydów. Gleba we wsi piaszczysta, w okolicy zaś błotnista. Mieszkańcy, dawna szlachta, obecnie zapisani przeważnie do stanu mieszczańskiego. Gniazdo rodziny Bołsunowskich, zwanych też Bołsunami i Bołsunowiczami oraz Czarnohubowskimi. W 1518 r. Zygmunt I potwierdza, między innymi, Prokopowi Antonowiczowi Bołsunowiczowi prawo nadane mu przez W. ks. Witolda, na dziedziczne władanie gruntem Bołsunowskim al. Czarnohubowskim w zamian za obowiązek służby wojennej z koniem. W rewizji zamku owruckiego z 1545 r. wymienione sioło B. jako ciężące do zamku. W 1571 r. bojarzy putni, w liczbie ośmiu, wnoszą po 20 gr. Nadto w t. r. Kiryk Łuczyc z Czarnohubowa wniósł od 2 poddanych po 12 gr. W lasach tutejszych palono w uroczysku Koszyrze potaże, dochód z których przyniósł w 1622 r. ścieie owruckiemu 582 $\frac{1}{2}$ flor., (podczas gdy 3 folwarki i młyn za miastem dały tylko 60 fl.). I obecnie większą własność posiadają tu Bołsunowscy.

Bołszowce r. 1578 *Bołszowiecz*, mstko, pow. rohatyński. Wspom. w dok. z r. 1436. R. 1578 należy do Sieniawskich; jest jeszcze wsią.

Bołtaguzy, wś, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. i dobra Szemetowszczyzna (10 w.). W r. 1865 miała 78 dusz rewiz.

Bołtmiszki, pow. rossieński, ob. *Bałtmyszki*.

Bołtromieje, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. i dobra Ihumenowo (6 w.). Miała 33 dusz rewiz.

Bołtryki, wś, pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Juszaków, 52 w. od Wołkowyska, 369 dzies.

Bołtucie, wś, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Lida.

Bołtupie 1.) (ob. t. I, 304), dobra, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Graużyski, własność Śniadeckich. Niegdyś Stankiewiczów, następnie Malijewiczów, z których Józef Elias z 1698 r. zapisał B. z przyległościami, obejmujące około 150 włók, Michałowi Wilamowiczowi, miecznikowi oszmiańskiemu, i żonie jego Annie z Gizbertów Studnickich, która po śmierci jego (w 1705 r.) wyszła za Aleksandra Abramowicza, cześnika oszmiańskiego. W 1743 r. Abramowiczowa oddaje B. synowcowi swemu Krzysztofowi Gizbertowi Studnickiemu, od którego 1760 r. nabywa Franciszek Wereszczaka, podczaszy nowogródzki. Syn jego Stefan sprzedaje B. 1806 r. Jędrzejowi Śniadeckiemu za 13,000

czerw. zł., poczem kolejno syna jego Józefa (1856 r.) i wnuka Andrzeja (1893 r.). Obecnie żony ostatniego Maryi z Wereszczyńskich i jej córek. 2.) **B.**, ws włośc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Rzesza (11 w.). Miała 3 dusze rewiz., należała do dóbr skarb. Gienejejszki.

Botty, ws, pow. słonimski, 2 okr. pol., gm. maryńska, 30 w. od Słonima.

Boltycze, ws i fol., pow. nowogródzki, okr. pol. i gm. Horodyszcze, 32 w. od Nowogródka. Ws ma 25 osad, własność Hołowczyców.

Boltyń, st. dr. żel. warsz.-petersb., w pow. dźwińskim (dyneburskim), gm. Izabelin. Ob. *Boltyń*, (t. I, 91).

Boltysz, (ob. t. I, 304), rzeczka, bierze początek w gub. chersońskiej, i uchodzi do Taśminy od lew. brzegu.

Boltyszka, (ob. t. I, 304), ws nad rzeką t. n., pow. czehryński, gm. Stawidła, st. poczt. Złotopol (12 w.), 55 w. od Czehrynia, 697 dm., 3,404 mk, cerkiew drewn. z 1847 r. na miejscu dawniejszej, szkoła, młyn wodny, 33 wiatraków, cegielnia. Należała do Lubomirskich, potem do ks. Potemkina, od którego otrzymała jego siostra Samojłowa, córka jej wniosła w dom Rajewskich. Obecnie Rajewski ma tu 3,467 dzies. i hr. Nostitz tu i w Erazmówce 3,150 dzies.

Boluze, ws, pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Bolwanówka, dobra, pow. czerykowski, dziedzictwo Iliniczów, 139 dzies.

Bolwojnie, os., pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Rozalin, 45 w. od Poniewieża.

Bomary, folw., pow. uszycki, par. Dunajowce, gm. Rachnówka.

Bombały 1.) ws, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra hr. Chreptowiczów Wiszniów. Miała 65 dusz rewiz. 2.) **B.**, ob. *Bombały*.

Bombelinie, ws, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Kiryanowo, 41 w. od Szawel.

Bomberówka, zaśc., pow. miński, okr. pol., gm. i par. katol. Kojdanów. Mają tu: Sorokowie do 2 włók, Kozakiewiczowie, Sudnikowie, Tuhanowiczowie, Bykowscy, Łahunowiczowie, Sobolewscy, Szotowie.

Bombieniki 1.) ws, pow. kalwaryjski, mają 24 dm., 340 mk. W r. 1827 ws przyw., 19 dusz 154 mk. 2.) **B.**, ws, pow. wykowyński, 36 dm., 246 mk. W r. 1827 ws rząd., 21 dm., 142 mk.

Bombiły, pow. poniewieski, ob. *Bombały*.

Bombinia, ob. *Dawinia*, (t. I).

Bombały, *Bombały*, *Bombale*, ws i zaśc., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Błagowieszczeńsk, 53 w. od Szawel

Bomejki, ws, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 50 w. od mta pow.

Bomorowo, zaśc., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Towiany, 14 w. od Wilkomierza.

Bonasówka, kol., pow. łucki, gm. Połonka, 8 w. od Łucka, 43 dm., 180 mk.

Bonda, ws, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Miadzioł (14 w.). W r. 1865 miała 22 dusz rewiz.; należała do dóbr Uzda. Kurhany przy drodze do wsi Uzdy.

Bondarce, ws, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Mikołajewo (4 w.). W r. 1865 miała 56 dusz rewiz.; należała do dóbr Sićkowo.

Bondarewo 1.) ws, pow. drysieński, par. Oświej. 2.) **B.**, dwie wsi, pow. wieliski, gm. Uświat.

Bondarówka 1.) pow. bractawski, ob. *Bondurówka*. 2.) **B.**, ws nad rz. Kropiweńką, pow. żytomierski, gm. Uszomierz, st. poczt. Chwasowa (26 w.), 80 w. od Żytomierza, ma 130 dm., 740 mk. (z Hutą Bondarowską), cerkiew drewn. z 1784 r. W skład parafii wchodzi: Uszyca, Hulanka, słoboda Januszpol, Rudnia Rafałówka i Huta Bondarowska. W całej parafii 216 dm., 1,677 mk. Niegdyś miasteczko, występujące w dok. z 1618, 1692 i 1750 r. W ostatnim roku była własnością Aleksandra Hulewicza, skarbnika czernihowskiego. W nowszych czasach własność Al. Sobańskiego.

Bondarowszczyzna, zaśc., pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Serwecz (8 w.); miał 4 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Kościeniewiczze.

Bondarowszczyzna, al. *Bondarszczyzna*, urocz. w Bohustawiu, pow. kaniowski.

Bondarszczyzna, ws, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra Wołożyn; miała 4 dusze rewiz.

Bondarszczyzna, kol., pow. łucki, gm. Podubce, 2 w. od Łucka, 7 dm., 44 mk.

Bondary 1.) ws, pow. grodzieński, 5 okr. pol., gm. Jeziory, 31 w. od Grodna, 490 dzies. 2.) **B.**, ws, pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Juszków, 52 w. od Wołkowyska, 115 dzies. 3.) **B.**, ws poradziwiłłowska w pobliżu rzki Sliwki, pow. słucki, gm. Carowcy, 7 w. od Słucka, ma 13 osad. 4.) **B.**, ws, pow. sieński, gm. Moszkany, 8 dm., 55 mk. 5.) **B.**, *Stare*, ws, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. i dobra Ihumenowo. Miała 14 dusz rewiz. 6.) **B. Tułowskie**, ws, tamże; miała 19 dusz rewiz. 7.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. i dobra Prozoroki. Miała 6 dusz rewiz. 8.) **B.**, ws, pow. lidzki, w 1 okr. pol., gm. i dobra Bielica. W r. 1865 miała 74 dusz rewiz. 9.) **B.**, ws i zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. i dobra Rzesza. Ws miała 19, zaśc. 4 dusze rewiz.

Bondary 1.) ws, pow. dubieński, gm. Sudobicze, par. praw. Obhów, 22 w. od Dubna, 2 dm., 12 mk.; własność Oleskich. 2.) **B.**, ws nad Norynią, pow. owrucki, gm. i par. praw. Noryńsk, 13 w. od Owruca, 109 dm., 635 mk. W 1628 r. należy do nowo nabytych dóbr Stefana Niemiryczka, podkom. kijowskiego, który płaci ztąd od

8 dym., 6 ubog., 4 ogr., 3 kół rudn., 3 rzem. B. z Chwością należały dawniej do włości naduszańskiej w Owrukiem, z głównym centrem w Hoszowie. W 1686 r. własność Maryanny z Niemiryczów 1-o voto Hulewiczowej, 2-o voto Żabokrzyckiej.

Bondarycha, chutor, pow. wołkowyski, należy do dóbr Janopol.

Bondaryszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Krasnogórka, 65 w. od mta pow. 2.) **B.**, wś włośc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Hoduciszki. Miała 11 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Stojaciszki.

Bondeliszki, zaśc., pow. wiłkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciany, 65 w. od Wiłkomierza.

Bondoryszki, dobra, pow. wiłkomierski, 3 okr. pol., gm. Kurkle, 20 w. od Wiłkomierza.

Bondurów, (ob. t. I, 305), wś nad Sawranką, pow. bałcki, gm. Pieszczana, 548 dm., 2,741 mk., cerkiew, szkoła. Należała dawniej do kolonii wojennych.

Bondurówka, (ob. t. I, 305), właściwie *Bondarówka*, wś, pow. braclawski, gm. Rubań, st. poczt. Niemirów, 92 dm., 414 mk., cerkiew. W 1664 r. Stan. Koniecpolskiego, wwdzica sandomierskiego, pusta. Obecnie własność Tarutina, ma 520 dzies 2.) **B.**, (ob. t. I, 305), wś nad Dochną, pow. olhopolski, gm. Piatkówka, 382 dm., 2,001 mk., cerkiew.

Bondurowo, (ob. t. I, 305), wś, pow. czechryński, gm. Aleksandrówka, st. poczt. i dr. żel. Funduklejewka (17 w.), 53 w. od Czechrynia, 185 dm., 1,110 mk., cerkiew, szkoła, 8 wiatraków. Wchodziła w skład Śmolańszczyzny. W bieżącym wieku od gen. Dawydowa kupił ją Michał Kolnarski. W 1850 r. nabył Zygmunt Rościszewski, obecnie jego sukcesorowie mają tu 900 dzies.

Bondury 1.) wś przy ujściu rzeki Bubuszki do Sobu, pow. lipowiecki, na pograniczu pow. hajsyńskiego, gm. Jurkówce, st. poczt. Daszów (12 w.), 55 w. od Lipowea, 188 dm., 1,182 mk., cerkiew z 1745 r. fundacji ks. Wiśniowieckiej, szkoła, młyn, wiatrak. Na polach wsi starożytne wały; cerkiew stoi na dawnym zamczysku. Wś należała w zeszłym stuleciu z Daszowem do dóbr ks. Michała Serwacego Wiśniowieckiego, potem do Platerów, obecnie do klucza sitkowieckiego hr. Konstantego Potockiego; ma 875 dz. dwor. 2.) **B.**, mylnie *Bondurów*, (ob. t. I, 305), przys. Huńki, pow. braclawski, okr. pol., gm., st. poczt. i par. Niemirów (4 w.), 20 w. od Braclawia. Należy do klucza niemirońskiego.

Boniany, pow. nowoaleksandrowski, ob. *Anisimowicze*.

Boniawa, *Buniawa*, al. *Szczęсна Wola*, futor, pow. włodzimierski, gm. Chorów, 20 w. od Włodzimierza, 3 dm., 14 mk. Własność dawniej Czackich, potem Kaszowskiej.

Bonie, wś, pow. klimowicki, gm. Białynkowicze, 26 dm., 145 mk.

Bonifacowo, dobra, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Soły; w 1865 r. własność Benisławskich. Zwane niegdyś Reczyny Wielkie, były własnością Poźniaków. W 1847 r. umiera tu podkomorzy Józef Poźniak, B. zaś otrzymała córka jego Anna Benisławska. Syn jej Bolesław, który je sprzedał Bazarewskiemu (Tatarowi). Dobra mają do 1,500 dzies.

Bonikowo, wś, pow. kościański. Wspom. w dok. z r. 1310. (K. W., nr. 935). Według reg. pob. z 1580 r. istnieje tu kościół par.; wieś ma 17 łan. km. Należała do sstwa kościańskiego. Według wizyty z r. 1610 kościół był drewniany p. w. św. Mikołaja. W r. 1661 król Jan Kazimierz oddał ten kościół mansyonarzom w Kościanie, którzy go objęli w stanie ruiny. Księgi kościelne istnieją od 1686 r.

Bonipol, al. *Osinówka*, dobra, pow. orszański, własność Iwanowych, 600 dzies.

Bonisańce, dwie wsi, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty (3 w.). Miały 16 dusz rewiz., należały do dóbr Luny.

Bonisław, w dok. *Bandzyslaw*, r. 1578 *Benisław*, wś, pow. płocki, odl. 24 w. od Płocka, ma 27 dm., 317 mk., 640 morg. Wymieniony w dok. z 1203 r. wśród włości kościoła płockiego. Według przywileju Ziemowita ks. mazow. z 1408 r. siedzą tu Boleszezyce. W r. 1578 wś kościelna płaci od 8 łan. km., 10 zagr. z rolą, 2 zagr. bez roli, 2 kom., 1 rzem., bani gorzałczanej, wiatraka. Ma 5 działów szlacheckich.

Boniszki 1.) okolica, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Bobty. 21 w. od Kowna. Mają tu Wysokińscy 26 dzies. Downtortowie 63 dzies.; Dronsejkowie 22 dzies.; Martusiewiczowie 37 dzies.; Narkiewiczowie 18 dzies.; Rymdejkowie 35 dzies.; Wirgajłowie 62 dzies.; Ejmontowie 48 dzies.; Jagiełłowiczowie 40 dzies. 2.) **B.**, urocz., pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Rumyszyski, 27 w. od Kowna.

Boniuszki, (ob. t. I, 306), wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, 39 w. od mta pow.

Bononie, dobra, pow. połocki, gm. Bononie, 11 w. od Połocka, własność Roszkowskich, dawniej Bielikowiczów, 1,138 dzies. Zarząd gm. we wsi Litwinowa. Gmina należy do 2 okr. pol., obejmuje 71 miejscowości, mających 649 dm. włośc., (obok 69 innych), 4,398 mk. włościan, uwłaszczonej na 4,666 dzies. ziemi. Nadto w obrębie gm. znajduje się 8,076 dzies. większej posiadłości, 5,015 dzies. skarb., 304 dz. cerkiewnej.

Bonów, os., pow. łepelski, gm. Żołnowo (5 w.), cerkiew, gorzelnia.

Bonowice, w dok. *Bunovici*, *Bunovice*, wś pow. włoszczowski. Wymienione w dok. z r. 1257 w liczbie wsi dających dziesięcinę klasz

torowi w Zawichoście. W r. 1357 przełożona klasztoru św. Andrzeja w Krakowie sprzedaje Pietraszowi ze Szczekocin wójtostwo we wsiach Grabiec i B. za 80 grzyw. (Kod. Mał., 53, 293). Własność klasztoru św. Andrzeja (Klarysek) w Krakowie. W połowie XV w. ma 14 dm., km., 2 sołtysie i folwark. Łany km. i fol. dają dziesięcinę (do 7 $\frac{1}{2}$ grzyw.) klasztorowi, sołtystwo kościołowi w Szczekocinach. (Dług., L. B., II, 214).

Bonowice, w dok. *Banowice*, wś w par. Droginia, (dziś pow. myślenicki). Leonard z B. sprzedaje r. 1347 Klemensowi z Branic wsi: Bonowice, Marcinową wolę i Łęki za 200 grzyw. (Kod. Mał., III, 65). W reg. pob. z XVI w. nie ma tej wsi.

Bonówka, wś, pow. krzemieniecki, gm. Białakrynica, 3 w. od Krzemieńca, ma 23 dm., 235 mk. Należała niegdyś do sstwa krzemienieckiego, i nazwana podobno od imienia królowej Bony.

Bonowo, wś, pow. krobowski, ob. *Szkaradowo*. W dok. z 1241 r. wymieniona wśród wsi leżących na granicy dycezyi wrocławskiej i dających dziesięciny bisk. wrocławskim. (Ulanow. Dok., 351, 4).

Bór 1.) kol., pow. kolski, gm. Koźmin, par. Wilamów, ma 23 dm., 117 mk. 2.) **B.**, kol. nad rz. Masarką, pow. częstochowski, gm. Huta Stara, par. Częstochowa, ma 7 dm., 73 mk., 81 morg. W 1527 r. 1 dm., 7 mk. 3.) **B.**, al. *Kazimierów*, os., młyn, pow. częstochowski, gm. Huta Stara, ma 1 dm., 7 mk., 27 morg. 4.) **B.**, os., pow. będziński, gm. Ożarów, par. Sączów, 1 dm., 4 mk., 12 morg. włośc. 5.) **B. Porębski**, kol. nad rz. Białą Przemszą, pow. będziński, gm. Olkuskosiewska, par. Siewierz, ma 5 dm., 37 mk., 89 morg. 6.) **B. wielki**, kol., pow. częstochowski, gm. Grabówka, ma 43 dm., 252 mk., 819 morg. włośc., 1 $\frac{1}{2}$ dwor. 7.) **B. Zajaciński**, kol., pow. częstochowski, gm. i par. Przystajń, ma 60 dm., 500 mk., 937 morg. W 1827 r. było 67 dm., 434 mk. 8.) **B. Zapilski**, kol., pow. częstochowski, gm. Węglowice, par. Truskolasy, ma 91 dm., 648 mk., 1 147 morg. włośc., 2 morg. dwor. W 1827 r. 68 dm., 467 mk. 9.) **B. Kunowski**, wś, pow. opatowski, gm. i par. Kunów, ma 36 dm., 380 mk., 119 morg. Leży przy os. Kunów.

Bór 1.) urocz., pow. kobryński, 4 okr. pol., gm. Drohiczyn, należy do dóbr Ostrówki. 2.) **B.**, dobra, pow. prużański, ob. *Józefin*. 3.) **B.**, urocz., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Dworzec, należy do dóbr Nowojelnia. 4.) **B.**, urocz., pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Derewna, 18 w. od Słonima, należy do dóbr Isajewicze (Brońskich). 5.) **B.**, urocz., pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Makowlany, własność Jacuńskich, 39 dzies. 6.) **B.**, wś, pow. ihumeński, gm. Dukora, 34 w. od Ihumenia, ma 20 osad. Należała do dóbr Dukora,

przy folw. Osztorpole. 7.) **B.**, zaśc., pow. ihumeński, gm. Pereszewska Słoboda, okr. pol. i par. kat. Uzda, 112 w. od Ihumenia. 8.) **B.**, pow. ihumeński, ob. *Zielony Bór*. 9.) **B.**, chutor, pow. mozyrski, gm. Czuczewicze, 256 w. od Mozyrza. 10.) **B.**, urocz., pow. słucki, gm. Kruhowiec, własność Miładowskich. 11.) **B.**, pow. sieński, ob. *Zofiówka*. 12.) **B.**, wś, tamże, gm. Pustynki, 5 dm., 40 mk. 13.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. i dobra hr. Czapskich Łużki. Miał 6 dusz rewiz. 14.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Jody (11 w.); miał 4 dusze rewiz.; należał do dóbr Dowiaty. 15.) **B.**, folw., pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Jazno, 167 dz. W 1865 r. własność Bujwidów. 16.) **B.**, dwie wsi, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Krasnosiele. Jedna miała 9, druga 18 dusz rewiz.; należały do dóbr Hranicze. 17.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Uświat.

Bór-Czysty, wś nad rzeką Wiejną, pow. borysowski, gm. Prusewicze, 60 w. od Borysowa, ma 12 osad.

Bór Jałowy, os., pow. prużański, 4 okr. pol., gm. białowiesko-aleksandrowska, 45 w. od Prużany.

Bór-Iwan, al. *Iwan-Bor*, wś, pow. borysowski, gm. Wołosewicze.

Bór Koński, wś i dobra, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Soły (10 w.). Wś miała 12 dusz rewiz.; dobra należały 1865 r. do Kukielów.

Bór Krasny, os. i urocz., pow. prużański, 2 okr. pol., gm. Matwiejewicze, 47 w. od Prużany. Osada należy do wsi Stawki, uroczysko do dóbr Międzyziesie.

Bór Nizki, wś, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Bór Suchy, okolica, pow. połocki, gm. Artejkowicze, zarząd gm. Bywają tu jarmarki: 6 sierpnia i 14 września.

Bór-Świteziański, fol., pow. nowogródzki, gm. Poczepowo, 18 w. od Nowogródka, własność Miłaczewskich, około 2 włók.

Bór Wielki, urocz., w dobrach Jezioro, pow. grodzieński.

Bór Wileczy, folw., pow. bobrujski, gm. Łaskowicze, ma 2 $\frac{1}{2}$ włók; należy do dóbr Porzecze.

Bór Woroni, os. włośc., pow. prużański, 4 okr. pol., gm. Masiewo, 63 w. od Prużany, 39 dzies.

Bór Zadni, zaśc. w dobrach Lubań, pow. wilejski.

Boracin, al. *Boratino* 1.) zaśc., pow. bobrujski, gm. Nowe-Dorohi, 65 w. od Bobrujska. Należał do Daszkiewiczów. Następnie rozparcelowany pomiędzy starowierców. 2.) **B.**, (ob. t. I, 307), wś i dobra nad rzeką Rutą, pow. nowogródzki, gm. Horodeczno, 14 w. od Nowogródka. Wś ma 7 osad, dobra, własność Czebotów, około 72 włók.

Borajcie, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie (2 w.).

Boraków, ob. *Buraków*.

Boratino, ob. *Boracin*.

Boratyn 1.) wś nad rzeką Piaszówką, pow. dubieński, gm. Tesłuhów, par. praw. Dobrowódka, 35 w. od Dubna, ma 83 dm., 552 mk., cerkiew drewnianą. W reg. pob. pow. krzemienieckiego z 1583 r. wymieniony jak przysiołek Tesłuhowa, należącego do Jana Zorawnickiego. Pobór oddzielnie nie wykazany. W połowie XVII w. własność Żorawnickiego, ma 1648 r. 14, a w 1650 r. 12 dym. Chodzi razem z Tesłuchowem i Dobrowodem. 2.) **B.**, wś nad Styrem, pow. łucki, gm. Połonka, 8 w. na pld.-wschd. od Łucka, 30 dm., 174 mk. W 1511 r. wydany został wyrok w sprawie pomiędzy ks. Iwanem Jurgewiczem Zasławskim a Iwaszkiem Woroną o majątek B. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. własność Jacka i Tomiła Woroniczów, którzy wespół z innymi, zobowiązani byli do opatrywania jednej horodni zamkowej. W 1577 r. Tomiło Worona wnosi z części B. z 1 dym. pół dworz. 10 gr., z 5 ogr. po 2 gr., a Jan Worona z 3 ogr. W 1648 r. własność Konst. Bronickiego, może w zastawie od Teodora Czetwertyńskiego, ma 28 dym., 1650 r. 23 dym. W ostatnich czasach Zakrzewskich, 1848 r. Dolibowskich, Gałęzowskich, Międzyńskich, przeszła w obce ręce. 3.) **B. Mały**, al. *Boratyniek*, wś nad Styrem, pow. łucki, gm. Połonka, 9 w. na pld.-wschd. od Łucka, w pobliżu Boratyna, 11 dm., 82 mk. W ostatnich czasach własność Heleny z hr. Ledochowskich hr. Międzyńskiej. 4.) **B.**, kol. czeska, tamże, 7 w. od Łucka, 33 dm., 230 mk. Założona na gruntach wsi B., rozparcelowanych przez hr. Międzyńskich. 5.) **B.**, w dok. *Bratin*, wś nad dopł. Styru, pow. łucki, na pld.-wschd. od Torczyńska, gm. Torczyn, odl. 23 w. na pld.-zchd. od Łucka, 75 dm., 453 mk. Niedgdyś własność biskupstwa łuckiego. Podług reg. pob., pow. łuckiego z 1577 r. sioło zamku Torczyńskiego, wwdy połockiego (Dorohostajskiego), który wnosi z tego od 15 dym. po 20 gr., 13 ogr. po 6 gr. W 1583 r. wymienione pomiędzy wsiami ks. biskupa łuckiego. W 1650 r. biskup łucki ma tu 25 dym. Potem Urbanowskich. W ostatnich czasach część (165 dzies.). należy do Ludw. Rakowskiego. 6.) **B.**, w spisie urzęd. *Barjatyn*, wś, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Czudnów (10 w.), 48 w. od Żytomierza, 42 dm., 207 mk. Obecnie część w posiadaniu Kuklińskich, 100 dzies.

Boratyn 1.) wś, pow. jarosławski, par. Rokitnica. Kazimierz król r. 1361 potwierdza przywilej Lwa ks. ruskiego dany Matwiejowi Kaldofowiczowi na wsi: Boratyn i Dąbkowice. Przy wsi Boratyn był gródek, w którym zdawna pobierano cło („in theloneo que dabatur ex antiquo in aggere ipsius prope villam Borathyn“). (Kod. Mał., III, 145). Wspom. w dok. z 1437 r.

W r. 1508 ma tu dział jeden Boratyński. R. 1515 należy do biskupa przemyskiego, ma 9 łan., 2 puste, karczma, młyn. Pop płaci 15 gr. 2.) **B.**, wś, pow. sokalski. W r. 1531 kościół ruski pusty, młyn, 3 1/2 łana. R. 1578 Drohiczynska i Łuszczowska mają po 6 łan. km. Jest cerkiew.

Boratyniek, ob. *Boratyn*.

Boratyniec 1.) *Lacki*, okolica, pow. bielski, gub. grodz., gm. Aleksandrówka, par. katol. Siemiatycze (5 w.), 44 w. od Bielska, ma 100 dzies. Zamieszkała przez drobną szlachtę (Boratyniacy). Na polach wsi mogiły kamienne. 2.) **B. Hołosówka** (*Halasówka*), wś, tamże, 45 w. od Bielska, 37 dzies. 3.) **B. Ruski**, wś, tamże, 2 w. od B. Lackiego, par. praw. Siemiatycze, ma 335 dzies. Na polach wsi mogiły.

Boratynszczyzna, (ob. t. I, 308), wś, pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Ostrów, 15 w. od Sokółki, 220 dzies.

Borawe, al. *Borawie*, al. *Borowe*, wś, pow. ostrołęcki, gm. i par. Rzekuń. W r. 1827 wś rząd., 37 dm., 243 mk. W r. 1578 wś Borawe w par. Goworowo, płaci od 20 1/2 łan. km., 7 zagr., 1 rzem.

Borawskie, al. *Borawice* nad rz. Wissą, pow. szczuczynski. W r. 1550 Zygmunt August potwierdza i odnawia spalony przywilej nadany dziećcom Borawie przez Władysława ks. mazow. (Kapica, Herbarz 18).

Borbin, wś nad rz. Pucitówką (Putyływną), pow. dubieński, gm. Malin, par. praw. Dołhoszyje, 29 w. od Dubna, 50 dm., 403 mk. Poprzednio ze wsiami Wilbieze i Posników miała 61 dm., 492 mk. Cerkiew filialna drewn. z 1773 r. i szkoła (od 1887 r.). Własność Szczepkowskich, posiadających 954 dzies. ziemi. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. własność syna Wałachowa, który zobowiązany jest do opatrywania jednej horodni zamkowej. W r. 1577 należy do Jełowej Malińskiej, która wnosi z 11 dym., 6 ogr. W 1648 r. z Malinem, Ujeżdźcami, Pełżą, Zabłociem i Stawiszczami należy do Michała Zawadzkiego. W całych dobrach jest 290 dm., a 1649 r. 201 dym. Następnie Zarzyckich, Niemi.ów, ks. Radziwiłłów.

Boré 1.) *Sucha*, urocz., przy wsi Deszki (Szaciły), w pow. białostockim. 2.) **B. Turejsk**, wś, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Orla. W r. 1865 miała 73 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Minaktowicze.

Borchów, wś i dobra nad rzeką Uzą, pow. homelski, gm. Telesze, (9 w.). Wś ma 198 dm., 836 mk., kaplica katol., par. Homel, dziedzictwo Kruszewskich, 9,342 dzies., młyn, wiatrak. 2.) **B.**, (ob. t. I, 308), dobra, pow. rzeżycki, gm. Borchowo, zarząd gm., szkoła, kościół par. katol., młyn parowy, wiatrak, 4 jarmarki rocznie. Gmina należy do 2 okr. pol., obejmuje 40 miej-

seowości, mających 639 dm. włośc., (obok 79 innych), 4,480 mk. włościan, uwłaszczonych na 7,007 dzies. Nadto w obrębie gminy znajduje się 8,399 dzies. większej posiadłości.

Borciaki, wś, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Żołudek. W r. 1865 miała 43 dusz rewiz.; należała do dóbr Dąbrowa.

Borciany, (ob. t. I, 308), wś i dobra, pow. kowieński, gm. Aleksandrowska, 24 w. od Kowna. Dobra należą do Chochłowskich i mają 433 dzies.

Borcie 1.) pow. szawelski, ob. *Barcie*. 2.) **B. Barcie**, wś, pow. miński, gm. Rubieżewicze, 44 w. od Mińska. 3.) **B.**, wś, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Graużyski (5 w.). Wś miała 79 dusz rewiz.; należała do dóbr Klewica. W r. 1650 wchodzi w skład dóbr holszańskich ks. Sapiehów. 4.) **B.**, wś włośc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Troki (8 w.). W r. 1865 miała 52 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Michnizki.

Borciele, (ob. t. I, 308), pow. trocki, ob. *Bortele*.

Borciszki, w spisie z 1892 r. *Barszczyski*, folw., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Wojtkuski, 14 w. od Wilkomierza, własność Grzybowski, 49 dzies. i Mickiewiczów, 65 dzies.

Borcówka, pow. homelski, ob. *Borzówka*.

Borcowszczyzna, al. *Borsowszczyzna*, ziemia nad Norynią, pow. owrucki, pierwotna nazwa wsi Szwabry.

Borcuchy 1.) wś, pow. iłżecki, gm. Pętkowice, par. Siemno, ma 16 dm., 122 mk., 125 morg. 2.) **B.**, os. leś., pow. iłżecki, gm. Błaziny, par. Iłża.

Borecz, wś, pow. kartuski. Wspom. w dok. z 1291 r. (K. W., nr. 2,035).

Borczyce, wś, pow. rohaczewski, gm. Cichinie, 22 dm., 155 mk.

Borczyny, os., pow. mławski, gm. Rozwozin, par. Lubowidz, ma 2 dm., 8 mk., 36 morg. włośc.

Borczyisko, wś, pow. kaliski, gm. i par. Kościelna wieś, ma 5 dm., 27 mk.

Bordaki, zaśc., pow. rzeczycki, gm. Mikulicze, par. katol. Ostrohlady, 81 w. od Rzeczyce, ma 4 osady.

Bordence, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Pohost Nowy (4 w.). Miała 15 dusz rewiz., należała do dóbr Zaborz, dawniej Konoplańskich, obecnie skarbowe.

Borduny, ob. *Bierduny*.

Bordwików, ob. *Bordzików*.

Bordyszki 1.) wś, pow. poniebieski, 2 okr. pol., gm. Naciuny, 71 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, wś, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Konstantynowo, 12 w. od Wilkomierza.

Bordziacze, wś i dobra, pow. nowogrodzki, gm. Horodeczno, 11 w. od Nowogrodka. Wś

ma 11 osad, dobra 114 włók, własność hr. O'Rurków.

Bordziany, wś, pow. klimowicki, gm. Zahustyn, 12 dm., 70 mk.

Bordzie 1.) dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Skopiszki, 74 w. od mta pow. 2.) **B.**, pow. rossieński, ob. *Bardzie*. 3.) **B.**, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Sałanty, 65 w. od Telsz. 4.) **B. Miedsiedy**, wś, tamże, 54 w. od Telsz. 5.) **B.**, (ob. t. I, 309), *Wielkie*, dobra, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Wornie, 28 w. od Telsz, własność Milwidów, 324 dzies. 6.) **B. Pogłowicie**, *Pogłowsze*, *Pogłowście*, folw., tamże, 28 w. od Telsz, własność Milwidów, 158 dzies. 7.) **B. Małe**, dobra, tamże, 25 w. od Telsz, własność Jurewiczów, 728 dzies.

Bordzików, *Bordwików*, zaginione sioło w pow. żytomierskim. Istniało w końcu XV w. niedaleko Żytomierza. W 1471 r., przy Żytomierzu, płaciło od 4 sług, 3 soczników na roli.

Bordziłówka, dawniej *Borzyłówka*, wś nad rz. Białką, pow. konstantynowski, gm. Witulin, par. rz. kat. dawniej w miejscu, dziś w Górkach, dawna r. gr. w Wygnankach. Rozróżniano w XVI w. już wieś dominialną i fol. zw. Borzyłowa Wola, własność Mikołaja Kiszki, wojew. podlaskiego (1587 r.), po którym pozostała wdowa, Barbara z Chodkiewiczów, aktem sporządzonym w grodzie Drohickim 1594 r., rzucone dobra oddała w wieczyste posiadanie ur. Wawrzyńcowi Witanowskiemu, ten zaś w r. 1628 cedował swe prawa w Mielniku, ur. Maciejowi Chodkowskiemu. (Metr. Koron., W. T. Lubel., 402.). Na Bor. mieli częsci i Poniatowscy, ztąd spory sąsiedzkie z Witanowskimi, zwłaszcza w r. 1598. (Wyroki Lubel. ks. 76 kar. 318, 352). Nowy dziedzic Chodkowski, wraz z małżonką Marją Kościuszkówną, fundował w B. r. 1646 kościół par. p. w. Św. Mateusza Ap. Uposażenie jego stanowił, oprócz gruntów i dzieściń, młyn na rz. Białce, który wznosił jeszcze wojewoda Kiszka, (l. c., 402, 1043). Gdy kościółek ten spłonął r. 1791, a zbudowana wtedy kaplica zgorzała r. 1846, stanął nowy drewniany kościółek r. 1849, który dotrwał do r. 1897. Obecnie stoi tu cerkiew prawosławna. Parafian rz. kat. przyłączono do Górek i sąsiednich kościołów. W r. 1862 było tu katolików 500, gr. un. 520, żydów 12, razem 1,032 dusz. Do par. należały wsie: Bordziłówka, Droblin, Kiełbaski, Koszelówka, Osówka, Pasięka, Podleśna, Witulin, wszystkie w dekanacie konstantynowskim. Podług wykazów urzęd. z r. 1877, ma 92 mk., 9 dm. i 246 morg.; B. stara wś i fol., 60 mk., 10 dm. i 464 morg. Obecnie w posiadaniu Aleksego Lubickiego. *M. K. Wit.*

Bordziły, dobra, pow. czauski, od 1867 r. własność Sawickich, 134 dzies.

Bordziówka, wś, pow. brzeski, gub. grodz., 5 okr. pol., gm. Wysokie Litewskie, 42 w. od Brześcia, 368 dzies.

Bordziuny, wś, pow. sejneński, gm. Kudrany, par. Liszków, odl. 46 w. od Sejnu, ma 17 dm., 182 mk. W r. 1827 było 12 dm., 70 mk.

Bordzobohaciszki, *Borzobohaciszki*, dwa dwory, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Soły, w 1865 r. jeden należał do Lewandowskich, drugi do Skirmuntów. Obecnie jeden należy do Jasiewicza.

Bordzowa, *Borzowa*, (ob. t. I, 340), wś nad rzeką Wyżewką, pow. kowelski, na płu.-wschd. od Wyżwy, przy torze dr. żel. od Kowla do Brześcia, 29 w. od Kowla, 60 dm., 245 mk. W 1570 r. trzymają ją z Sieliszczem i Czeremszanką kn. Michał i Aleksander Wiśniowiecy. W 1577 r. wsi te należą do Iwana Czaplica Szpanowskiego, wojskiego pow. łuckiego, który z B. wnosi od 2 dym., pół dworu. W 1583 r. B. należy już do dóbr ks. Sanguszków koszyrskich przy Mizowie.

Boreckie, jezioro w kotlinie Prypeci, pow. mozyrski w gm. Laskowice, przepływa przez nie rzeka Tokowiszcz, pr. dopł. Prypeci, ma około 1 w. długości i $\frac{1}{4}$ w. szerokie, rybne.

Borejki 1.) wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 49 w. od Wilkomierza. 2.) **B.**, (mylnie *Borsikowo*, ob. t. I, 323), fol., pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Łuck, należy do dóbr Kozłowski. Własność niegdyś Zenowiczów, dalej Kiepszyń, od niej przechodzi do jej córki Żabiny, wdźziny połockiej, wreszcie Eleonory ks. Lubeckiej, dziś wnuka jej ks. Władysława Lubeckiego. 3.) **B.**, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Postawy (45 w.). Miała 24 dusz rewiz. 4.) **B.**, wś, pow. drysieński, par. Rosica.

Borejkianny, (ob. t. I, 309), wś i okolica, pow. rossieński, gm. Szweksznie, 126 w. od Rossień. W okolicy mają Montwiłłowie 60 dzies.; Pietkiewiczowie 59 dzies.

Borejkiński, (ob. t. I, 309), okolica szlach., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Deksznie; miała 5 dusz rewiz.

Borejkowszczyzna 1.) wś, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Głębokie. Miała 10 dusz rewiz. 2.) **B.**, dobra skarbowe, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany. 3.) **B.**, wś, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Rukojnie. Miała 10 dusz rewiz., należała do dóbr Czarna, hr. Tyszkiewiczów. 4.) **B.**, zaśc. włość, pow. wileński, w 6 okr. pol., gm. Niemeż. Miał 3 dusze rewiz.; należał do dóbr skarb. Jarmoliszki

Borejsze, jezioro, w pow. święciański.

Borejsze 1.) okolica, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Janowo, 43 w. od Kowna. Mają tu Borejszowie w 3 działach 356 dzies.; Hofmanowie 20 dzies.; Śnitkowie 17 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Pogirzy, 35 w. od Wilkomierza. 3.) **B.**, dwór, pow. wil-

komierski, 3 okr. pol., gm. Kowarsk, 25 w. od Wilkomierza. 4.) **B.**, wś, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Kukuciszki. W r. 1865 było 21 dusz rewiz.; należała do dóbr Prusakiszki.

Borejszele, wś włość, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty (15 w.). Miała 22 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Szeszole.

Borejszowo, wś, pow. orszański, gm. Kuchanowo (10 w.), 25 dm., 168 mk.

Borejszuny, wś włość, pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Bystrzyca (12 w.). W r. 1865 miała 68 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Preny.

Borejszycha, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. aleksandrowska; miał 8 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Świrany.

Borejwiszki, dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wielona, 56 w. od Kowna, własność Gruzewskich, 55 dzies.

Borek 1.) wś, pow. warszawski, gm. Jeziora, par. Słomczyn, ma 32 mk., 38 morg. 2.) **B.**, wś, pow. nowomiński, gm. i par. Mińsk, ma 29 mk., 67 morg. 3.) **B.**, wś, pow. nowomiński, gm. Ładziń, par. Jakubów, ma 97 mk., 205 morg. 4.) **B.**, wś, pow. włocławski, gm. Lubień, par. Białotarsk, ma 48 mk., 90 morg. 5.) **B.**, fol., pow. włocławski, gm. Piaski, par. Zgłowiączka, 40 mk., 241 morg. 6.) **B.**, fol., pow. nieszawski, gm. Czamanin, par. Orle, ma 108 mk., 297 morg. 7.) *Borek księży*, wś nad rzeką Michałowką, pow. kaliski, gm. i par. Iwanowice, ma 12 dm., 120 mk. 8.) **B.**, wś, pow. kaliski, gm. Żydów, ob. *Stobno*, (t. XII). 9.) **B.** *goszczanowski*, pow. turecki, ob. *Goszczanów*, (t. II). 10.) **B.**, pow. wieluński, gm. Rudniki, ob. *Cieciółów* (t. I). 11.) **B.**, pow. wieluński, gm. Skrzywno, ob. *Dymek*, (t. II). 12.) **B.**, os., pow. piotrkowski, gm. Bogusławice, ma 1 dm., 9 mk., 64 morg. dwor. 13.) **B.**, al. *Osiny*, fol. nad rz. Wartą, pow. częstochowski, gm. Kamienica Polska, ma 2 dm., 10 mk., 216 morg. 14.) **B.** *klimontowski* i *B. przybysławski*, wś, pow. sandomierski, gm. i par. Klimontów, odl. 20 w. od Sandomierza. B. Klim., ma 14 dm., 169 mk., 81 morg. dwor., 49 włość. B. przyb., ma 9 dm., 105 mk., 51 morg. Obszar dworski należy do sukcesorów Subotkina. 15.) **B.**, wś, pow. kozienicki. W r. 1827 par. Regów, wś przyw., 52 dm., 404 mk. 16.) **B.**, pow. stopnicki, gm. i par. Stopnica. Odl. od Stopnicy 3 w. 17.) **B.**, fol., pow. krasnostawski, gm. Rybaczewice, par. Częstoborowice. 18.) **B.**, os., pow. łomżyński, gm. i par. Miastkowo. 19.) **B.**, pow. mazowiecki, gm. Stelmachowo, par. Tykocin. 20.) **B. nowy**, wś, pow. ostrowski, gm. Paproć, par. Andrzejewo. 21.) **B.**, fol., pow. lipnowski, gm. i par. Lipno, ma 6 dm., 51 mk., 287 morg. 22.) **B.**, os., pow. przasnyski, gm. i par. Zaręby, ma 2 dm., 9 mk., 120 morg.

Borek 1.) wś, pow. bielski, gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Nowoberezowo, 21 w. od Bielska, 199 dzies. 2.) **B.**, al. *Nowy Kuplin*, dobra, pow.

prużański, 1 okr. pol., gm. Nikitycze, 6 w. od Prużany, własność Denizów, mają 95 dzies. 3.) **B.**, folw., pow. słonimski, 1 okr. pol., gm. Kosów, 62 w. od Słonima. 4.) **B.**, urocz., pow. słonimski, 1 okr. pol., gm. Pieski, 93 w. od Słonima. 5.) **B.**, dobra, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Eleonorowo, 72 w. od Kowna, własność Jasińskich, 195 dzies. 6.) **B.**, al. *Szylele*, (ob. t. I, 309), wś. przy ujściu Niewiaży do Niemna, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 10 w. od Kowna. 7.) **B.**, *Borkowo*, zaśc., pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 80 w. od Kowna. 8.) **B.**, wś i dobra, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Bobty, 24 w. od Kowna. Dobra, własność Chmielewskich, 155 dzies. 9.) **B.**, w spisie z 1886 r. *Borów*, zaśc., pow. wiłkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 43 w. od Wiłkomierza. 10.) **B.**, zaśc., tamże, 34 w. od Wiłkomierza. 11.) **B.**, al. *Borki*, okolica szlach., pow. ihumeński, okr. pol. i gm. Puchowicz, 47 w. od ihumenia. Mają tu działy: Antoniewiczowie 10 włók, Galiccy $\frac{3}{4}$ wł.; Hołubowie $1\frac{1}{2}$ wł.; Korbutowie około 2 włók; Piłatowiczowie 2 wł.; Pietruszewiczowie 2 wł.; Suszewiczowie $2\frac{1}{2}$ wł.; Taturowie 5 wł.; Jacewiczowie około 1 włók. 12.) **B.**, al. *Borki*, folw., pow. miński, okr. pol., gm. i par. kat. i st. poczt. Raków (6 w.), 41 w. od Mińska, własność Kuczewskich około 10 włók. 13.) **B.**, folw., pow. nowogródzki, gm. i par. katol. Darewo, 9 mil od Nowogródka, własność Kadziewiczów, należy do dóbr Zabrodzie. 14.) **B.**, pow. nowogródzki, ob. *Żukowy Borek*. 15.) **B.**, chutor, pow. rzezycki gm. Zaspą. 16.) **B.**, urocz. osiadłe, pow. słucki, gm. Hrozów, okr. pol. i par. kat. Kopylsk, własność Korbutów. 17.) **B.**, folw., pow. bychowski, dziedzictwo Protasiewiczów, 120 dzies. 18.) **B.**, dwór, pow. czauski, od 1878 r. własność Burskich, 103 dzies. 19.) **B.**, dobra, pow. mścisławski, od 1850 r. własność Kutorgów, 116 dzies. 20.) **B.**, dobra, pow. sieński, gm. Pustynki (10 w.), dziedzictwo Korolków, 1,617 dzies., 2 młyny wodne, folusz. 21.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, gm. Wierzehnie. W pobliżu zaścianka, w lesie znajduje się wał ziemny, długości około 50 a wysoki do $1\frac{1}{2}$ sąż., opierający się z obu stron o błoto, wzdłuż którego biegnie rów. Niedaleko od wału wznoszą się kurhany (wołotówki). 22.) **B.**, al. *Jakobusze*, zaśc., pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Holszany. Miał 7 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Juryzdyka Holszany. 23.) **B.**, wś, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra hr. Czapskich Derewno, miała 33 dusz rewiz. 24.) **B.**, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. aleksandrowska; miał 6 dusz rewiz. należał do dóbr skarb. Świrany. 25.) **B.**, zaśc., pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Mołodeczno (8 w.); miał 7 dusz rewiz.; należał do dóbr Chozów. 26.) **B.**, os., pow. newelski, gm. Berezowa, st. poczt. 27.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Krest.

Borek 1.) (ob. t. I, 108 *Borek*), wś nad Ladawą, pow. mohylewski, gm. Snitków, 93 dm., 476 mk., cerkiew, młyn. W 1770 r. w posesyi Michała Hryniewickiego, cześnika witebskiego, płaci 465 złp., kwarty. 2.) **B.**, ob. *Borki*, 5).

Borek 1.) wś, pow. bocheński. W połowie XV w., wś królewska w par. Żyrawa, ma 18 łan. km. dających dziesięcinę, po fertonie z łanu, prebendzie Żyrawskiej w katedrze krakow., trzy łany sołtysie dawały plebanowi w Żyrawie trzy fertony. (Dług. L. B., I, 119, II, 177). 2.) **B.**, *falecki*, wś, pow. wielicki. R. 1389 Mszczuj z Imbramowie część wsi B. sprzedaje Nawojowi z Tęczyna prepozyt. skalmierskiemu za 92 grzyw. (Kod. Kat. krak., II, 138). W połowie XV w. wieś kapituły krakow. należąca do par. u św. Jakóba na Kazimierzu, miała 6 łan. km. dających po $\frac{1}{2}$ grz. czynszu, młyn na rz. Wilcze dający 4 grz., karcznię dającą 2 kopy groszy. Dziesięcinę dają kościołowi w Bodzanowie. Wieś dokoła otaczają lasy dębowe i sosnowe. Połowę wsi tej nabyła kapituła r. 1382 od Otona syna Piotra z Gniewczyna wzamian za Szczeglice wieś kapitulną, drugą 1389 r. od Mszczuja z Imbramowie. (L. B., I, 169, 170). 3.) **B.**, wś, pow. dąbrowski. W XV w. należał do par. Oleszno; dziedzicem był Stan. Ligeza. (Dług. L. B., I, 10 i II, 431). 4.) **B.** *stary i nowy*, wś, pow. rzeszowski. W r. 1515 i 1589 należy do Tęczyna, Pileckich h. Leliwa.

Borek 1.) miasto, pow. krotoszyński. Kierski Emil. Opis statyst. i histor. obwodu Boreckiego w W. Ks. Pozn. w powiecie Krotoszyńskim. (Roczn. Tow. Przyj. Nauk. Pozn. r. 1855). Parafia Borecka podczas napadu szwedzkiego od r. 1655 do r. 1657 napisał ks. Aleks. Brandowski, proboszcz. Hrabia Jan Bniński, nieprzyjaciół wiary świętej w par. Boreckiej od r. 1579 do 1591, napisał ks. Aleks. Brandowski. Poznań. Świętobliwy kapłan Felix Durewicz (1576 + 1642) przez X. A. Brandowskiego. Poznań. 1881. 8-o. Maciej Kazimierz Treter, (1623 + 1692) nieznany a wzorowy stylista polski 17 w. przez K. A. Brandowskiego. Poznań. 1877. 2.) **B.**, wś, pow. ostrzeszowski. Wspom. w dok. z r. 1386. (K. W., nr. 1852).

Borek Długi, os., pow. prużański, 4 okr. pol., gm. Masiewo, 61 w. od Prużany, 34 dzies.

Borek Goły, wś, pow. brzeski, gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Kamieniec Litewski, 39 w. od Brześcia.

Borek Kosmaty, wś, pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Czarua Wieś, 25 w. od Sokółki, ma wraz z urocz. Chmielniki 97 dzies.

Borek Sosnowy, urocz., pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Ostrów, 40 w. od Sokółki, 14 dz.

Borek Suczy, os., pow. prużański, 4 okr. pol., gm. Masiewo, 74 w. od Prużany, 47 dzies.

Borek Wysoki, dobra, pow. czerykowski,

od 1865 r. własność Azanczewskich, 5,695 dz. (5,000 lasu).

Borekuny, (ob. t. I, 311), ws włośc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagola (7 w.). W r. 1865 miała 54 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Mussa.

Boreliszki 1.) ws i folw., pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany (4 w.). Ws miała 9 dusz rewiz., dobra należały do Jana Wojniusza. 2.) **B**, trzy zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Podbrzeź (9 w.). Miały 18 dusz rewiz.; należały do dóbr skarb. Jęzmienszki.

Boremel, (ob. t. I, 311), w dok. *Bareml*, *Bureml*, *Burzemle*, mstko nad Styrem, w pobliżu ujściu Lipy (nie zaś Ikwy), pow. dubieński, gm. Boremel, st. poczt. Młynów (30 w.), 40 w. od Dubna, ma 126 dm., 743 mk., zarząd gm., cerkiew, 2 domy modl. żyd., szkołę, posterunek straży pogran., młyn, garbarnię, fabrykę świec łożowych, 4 jarmarki doroczne. Cerkiew, z muru wzniesiona 1786 r. Do par. praw. należą wsi: Nowosiółki i Szybenna. Cerkiew filialna we wsi Wiczulki. Cerkiew cmentarna drewn. z 1774 r. Dawniej istniała w B. cerkiew zamkowa p w. św. Trójcy, o której wzmiankuje inwentarz z 1573 r. W cerkwi tej znajdował się obraz Zbawiciela niosącego krzyż, uważany za cudowny i przechowywany obecnie w cerkwi parafialnej. Wizerunek obrazu wydany został w drukarni poczajowskiej 1773 r. („Prawdziwy wizerunek Pana Jezusa Boremelskiego na Wołyniu, cudami słynącego”). B. jest dawną osadą. Po raz pierwszy wspomniany pod r. 1366, w którym zajął go król Kazimierz w liczbie grodów wołyńskich. Wówczas oddał król Krzemieniec i B. w lenne władanie Aleksandrowi Koryatowiczowi. W 1451 r. Kazimierz Jagiellończyk potwierdza kn. Michałowi Konstantynowiczowi (Kurcewiczowi) posiadanie ojcowizny, którą stanowiły B., Nowosiółki, Ozyr (Obsyr), Stratyn (Siestratyn), Korsów, Zmejniec w pow. łuckim i Nowosiółce w pow. peremilskim. Od B. gałęź rodu Kurcewiczów przyjęła nazwę Boremelskich al. Boremskich. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. włada tu kn. Buremski, który zobowiązany był do opatrywania jednej horodni zamkowej. Przytem rewizorowie podali, że z B. niewłaściwie pobierają myto po 1 gr. W 1570 r. B. należy do kn. Aleksandra Buremskiego, który z B., Śniechnicza, Obrza (Obzor), Horszowa i Stratyna wnosi od 80 dym., 94 ogr. po 2 gr., 3 kół młyn. po 12 gr., 2 karcz. i 3 szynk. gorz. po 6 gr. W 1577 r. kn. Dymitrowa Buremska płaci ze Starogo B. z 5 dym. po 10 gr., 4 ogr. po 4 gr., od 1 koła młyn. waln. 12 gr. a w r. 1583 od 10 dym., 10 ogr., 2 kół waln., 1 popa. W połowie XVII w. B. należy do Aleksandra i Katarzyny Chrynickich, (spokrewnionych z Buremskimi), ma w 1648 r. 21, w 1653 r. 20, a w 1655 r. 15 dym. Częścią z Podhajcami

włada Marc. Dąbrowski, skarb. wołyński, który w 1650 r. płaci od 10 dym. Po wygaśnięciu rodu kn. Buremskich B. przeszedł do ks. Poryckich, poczem drogą spadku za ostatnią z rodu ks. Zofią Izabelą dostał się Krzysztofowi Koniecpolskiemu, wwdzie bełskiemu. Córka ich Helena wniosła B. Stefanowi Zahorowskiemu kaszt. wołyńskiemu. Jako wiano jedynej ich córki Katarzyny B. dostaje się Wojciechowi Czackiemu, chorążemu wołyńskiemu, sście włodzimierskiemu, wnuk których Franciszek stale tu zamieszkał, i podejmował 1781 r. w przejeździe Stanisława Augusta. W 1782 r. wznosił pałac i kościół. Podług taryfy z 1775 r. B. był wsią, mającą 93 dym. W 1781 r. Franciszek Czacki wyjednał przywilej miejski, oraz 4 jarmarki. W 1784 r. wprowadzono jeszcze dwutygodniowy jarmark na św. Teodora. Według tradycyi pod B. jest mogiła 500 dziewic, które wolały umrzeć niż dostać się Tatarom. Gmina obejmuje 23 miejscowości (1 mstko), mające 980 dym. włośc. (obok 178 innych), 8,541 mk. włościan, uwłaszczonych na 10,343 dzies. ziemi.

Boremiec, al. *Borzemiec*, w dok. *Buremiec*, ws nad Styrem, pow. dubieński, gm. Jarosławiec (3 w.), st. poczt. Młynów (16 w.), st. dr. żel. Dubno (34 w.), ma 56 dm., 397 mk. Poprzednio ze wsią Podhajec miała 61 dm., 488 mk. praw., 78 katol. i 30 żydów. Posiada cerkiew wzniesioną r. 1793 przez archimandrytę żydyczynskiego Floryana Korsaka. Do par. praw. należy ws Podhajec (3 w.). We wsi młyn. Własność Paleckich. Wchodziła w skład dóbr monasteru żydyczynskiego. Podług rewizji zamku łuckiego 1545 r. archimandryta był zobowiązany do utrzymywania jednej horodni zamkowej. Regestra pobor. z 1570 i 1583 r. wymieniają B. w liczbie wsi monasteru. W 1583 r. z B. i Podhajec wnoszą od 12 dym., 6 ogr., 7 ogr., 4 kół waln., 1 popa.

Boremszczyzna, ws, pow. kowelski, na pograniczu pow. włodzimierskiego, w pobliżu toru dr. żel. nadwiślańskiej, pomiędzy st. Luboml i Maciejów. W spisie urząd. niepodana.

Borenkiszki, okolica szlach., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żośle (6 w.). Miała 20 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Szylany.

Boreszczaki, ob. *Wereszczaki*.

Boreucha, al. *Borewucha*, zaśc., pow. borysowski, gm. Krasnełuki, 42 w. od Borysowa, własność Dynaburga (10 wł.) i Szpunta (4 wł.).

Borgeliszki, al. *Barguliszki*, folw., pow. oszmiański, w pobliżu Bieniun. W 1620 r. należał do Piotra Sylwestrowicza. W 1802 r. wraz z Kutami własność Achmatowiczowej, która na utrzymanie meczetu w Doubuciszkach płaci od 12 soch.

Borgojle, ws i dobra, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 90 w. od Kowna. Dobra, własność Borkiewiczów, 696 dzies.

Borgowejnie, w spisie z 1886 r. *Borowejnie*, *Borwejnje*, dobra, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Dobejki, 60 w. od Wilkomierza, własność Olędzkich, 245 dzies.

Borgowice, wś, pow. sochaczewski, gm. Ilów, ma 38 mk., 104 morg. Spis urzęd. z r. 1870 nazywa tę wieś: Borgowie. W spisie z r. 1827 nie podana.

Borhów, wś i dobra, pow. sochaczewski, gm. Dowsk (7 w.). Dobra od 1869 r. własność Richertów, wraz z dobrami Święte, mają 4,680 dz., (3,362 lasu).

Borki 1.) wś, pow. grójecki, gm. i par. Czersk, ma 65 mk., 241 morg. W r. 1827 wś rząd., 4 dm., 25 mk. 2.) **B.**, wś i fol., pow. nowomiński, gm. Łukowiec, par. Jeruzal, ma 128 mk., 513 morg. dwor., 184 włosc. 3.) **B.**, fol., pow. radzyński, gm. i par. Klembów, ma 86 mk., 300 morg. 4.) **B.**, wś, pow. radzyński, gm. i par. Jadów, ma 138 mk., 892 morg. dwor., 84 włosc. W r. 1827 **B.** strachowskie, 16 dm., 143 mk. 5.) **B.**, wś, pow. radzyński, gm. i par. Radzymin, ma 67 mk., 156 morg. dwor., 23 włosc. 6.) **B.**, wś, pow. słupecki, gm. Ciążen, par. Słupca, ma 18 dm., 139 mk., 194 morg. 7.) **B.**, kol., pow. wieluński, gm. i par. Sokolniki, ma 11 dm., 135 mk. 8.) **B. lipkowskie** i **B. družbińskie**, dwie wsi, fol., pow. sieradzki, gm. Złoczew, par. Bałdrzychów i Družbin, **B. lipk.**, mają 4 dm., 69 mk., **B. družb.** 16 dm., 179 mk. 9.) **B.**, fol., pow. brzeziński, gm. Dmosin, ma 3 dm., 24 mk., 240 morg. 10.) **B.**, wś, pow. brzeziński, gm. i par. Dobra, ma 4 dm., 27 mk., 21 morg. 11.) **B.**, fol., pow. noworadomski, gm. Radziechowice, par. Jedno, ma 8 dm., 109 mk., 823 morg. W 1827 r. 1 dm. 9 mk. 12.) **B.**, fol., pow. noworadomski, gm. Przerąb, 1 dm., 10 mk., 85 morg. 13.) **B.**, wś, pow. noworadomski, gm. Przerąb, par. Rzejowice, ma 12 dm., 111 mk., 165 morg. 14.) **B.**, os. nad rz. Widawką, pow. noworadomski, gm. Dobryszce, ma 1 dm., 5 mk., 30 morg. 15.) **B.**, fol. nad rz. Radomką, pow. radomski, gm. Przytyk, par. Jankowice, ma 4 dm., 9 mk., 169 morg. 16.) **B.**, fol., pow. radomski, gm. i par. Radzanów, 1 dm., 11 mk., 30 morg. 17.) **B. jasienskie** i **B. stawiszynskie**, dwie wsi nad rz. Pierzechnianką, pow. radomski, gm. Białobrzegi, par. Jasionna, mają 12 dm., 103 mk., 138 morg. dwor., 22 włosc. 18.) **B.**, wś, pow. konecki, gm. Miedzierna, par. Grzymałków, ma 16 dm., 101 mk., 87 morg. 19.) **B.**, wś, pow. konecki, gm. i par. Chlewiska, mają 21 dm., 167 mk., 54 morg. 20.) **B.**, pow. jędrzejowski, gm. Raków, 3 w. od Jędrzejowa. 21.) **B.**, pow. stopnicki, gm. Lubnice, par. Beszowa. Odl. od Stopnicy 17 w. W r. 1827 było 12½ dm., 84 mk. 22.) **B.**, wś, pow. łukowski, gm. Prawda, par. Stoczek, ma 3 dm., 70 mk., 84 morg. W 1827 r. 6 dm., 34 mk. 23.) **B.**, wś, pow. garwoliński, gm. Ryki, 15 dm.,

164 mk., 236 morg. 24.) **B.**, fol., pow. włodawski, gm. Dębowa Kłoda, ma 2 dm., 184 morg. 25.) **B.**, os. włosc. nad rz. Działdówką, pow. sierpecki, gm. i par. Gradzanowo, 27 w. od Sierpea, 1 dm., 8 mk., 31 morg. 26.) **B.**, os. pow. pułtuski, gm. i par. Lubiel.

Borki 1.) dobra, pow. grodzieński, 1 okr. pol., gm. Wiercielszki, 14 w. od Grodna, własność Klimowiczów, 147 dzies. 2.) **B.**, wś i os., pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Podolesie, 23 w. od Kobrynia. Wś ma 93 dzies., os., własność Potzunów, ma 60 dzies. 3.) **B.**, urocz., pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Zalesie, należy do dóbr Miniewicze. 4.) **B.**, wś, pow. kobryński, 2 okr. pol., gm. Mokszań, 45 w. od Kobrynia, 725 dzies. 5.) **B.**, wś, pow. prużański, 2 okr. pol., gm. Czerniakowo, 37 w. od Prużany, 299 dzies. 6.) **B.**, wś, pow. prużański, 4 okr. pol., gm. Masiewo, 38 w. od Prużany, 633 dzies. 7.) **B.**, wś i dobra, pow. słonimski, 1 okr. pol., gm. Borki, 40 w. od Słonima. Wś ma 25 dm., 283 mk., cerkiew, 541 dzies. ziemi włosc. i 160 dzies. ziemi cerk., dobra należą do Jakowlewych i mają 478 dzies. Gmina obejmuje 42 miejscowości, ma 518 dym. włosc. (obok 47 innych), 4,703 mk. włoscian, uwłaszczonych na 8,575 dzies. ziemi. Nadto w obrębie gminy jest 4,532 dzies. większej własności. 8.) **B.**, chutor, pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Kuryłowicze, 22 w. od Słonima, własność Papiernickich, 64 dzies. 9.) **B.** (ob. t. I, 312), wś i dobra, pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Rohotna, 29 w. od Słonima. Wś ma 242 dzies. ziemi włosc.; dobra, własność Protasewiczów, z chutorem Wielkie Pole i urocz. Krynica mają 558 dzies., gorzelnię, młyn wodny. 10.) **B.**, (ob. t. I, 312), wś, pow. sokółski, 3 okr. pol., gm. Ostrów, 32 w. od Sokółki, 370 dzies. 11.) **B. Stryjeńszczyzna**, urocz., tamże, 30 w. od Sokółki. 12.) **B.**, wś, pow. wołkowyski, 5 okr. pol., gm. Pieski, 19 w. od Wołkowyska, 159 dzies. 13.) **B.**, dwór, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Janowo, 28 w. od Kowna, własność Szorawskich, 50 dzies. 14.) **B.**, urocz. i fol., pow. bobrujski, gm. Horbacewicze, 17 w. od Bobrujska, własność Holeniewiczów, ma 21 włók. 15.) **B.**, *Borka*, wś nad rzeką Naczą, pow. borysowski, gm. Chołopienicze, 56 w. od Borysowa, ma 26 osad. 16.) **B.**, al. *Uborcie*, zaśc., pow. borysowski, gm. Witunice, 37 w. od Borysowa. 17.) **B.**, dwie zaśc., pow. ihumeński, gm. Jurewicze, 35 w. od Ihumenia, mają 11 osad. 18.) **B.**, *Wyższe* i *Niższe*, dwa zaśc., pow. miński, gm. Stańków (5 w.). okr. pol., par. katol. i st. poczt. Kojdanow, 40 w. od Mińska, należą do dóbr Stańków. 19.) **B.**, al. *Koziowszczyzna*, zaśc., pow. miński; gm. Stańków. 20.) **B.**, al. *Borek*, wś, pow. mozyrski, okr. pol. i gm. Turów (8 w.), 127 w. od Mozyrza. 21.) **B.**, wś, pow. nowogródzki, okr. pol. i gm. Lubez, 28 w. od Nowogródka. 22.) **B.**, wś, pow. piński, gm. Cho-

tynicze, 88 w. od Pińska, ma 16 osad. 23.) **B.**, wś, pow. piński na Zahorodziu, gm. Pohost-Zahorodny, 53 w. od Pińska, ma 42 osad. 24.) **B.**, al. *Ostrów*, okolica szlach., fol., pow. słucki, gm. Hresk, 14 w. od Słucka. Mają tu działy: Barancewiczowie, Hawrykowiczowie, Guzowscy, Jermołowiczowie, Klichnowscy, Kowalewscy, Korzonowie, Łobanowiczowie, (4 wł.), Pietniccy, Pontusowie (2 wł.), Radziukiewiczowie, Syćkowie, Chocianowiczowie. 25.) **B.**, dobra, pow. Słucki, gm. Czapllice, par. katol. Starczyce, 27 w. od Słucka, dziedzictwo Uzłowskich, około 145 włók, kaplica katol., piękna rezydencja. 26.) **B.**, wś i dobra, pow. bychowski, gm. Czyhyrynka. Wś ma 57 dm., 356 mk. Dobra, dziedzictwo Bułhaków, wraz z dobrami Niemki, mają 10,503 dzies., (5,814 lasu); młyn wodny i dziesięciarnia. 27.) **B.**, dobra, pow. czerykowski, nadane przez ks. Mściśławskich rodzinie Orzeł, od nich przeszły do Łopacińskich. W r. 1652 Tomasz i Zofia z Orłów Łopacińscy sprzedają **B.** Kazimierzowi i Katarzynie z Horbackich Hajkom. 28.) **B.**, dobra, pow. homelski, dziedzictwo Wojnicz Sianożęckich, 1,347 dzies. 29.) **B.**, dobra, pow. mohylowski, od 1877 r. własność Polikarpowiczów, 135 dzies. 30.) **B.**, wś i dobra, pow. orszański, gm. Starosiele (3 w.). Wś ma 76 dm., 393 mk. Dobra od 1868 r. własność Tytowych, wraz z Starosielem 2,185 dzies., (1,400 lasu), gorzelnia, młyn wodny. 31.) **B.**, *Stare*, wś, pow. sieński, gm. Lisieczyno (5 w.). 32.) **B.**, wś, pow. sieński, gm. Łatygoł, 25 dm., 144 mk. 33.) **B.**, wś, pow. lidzki, w 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Lida (10 w.). Miała 21 dusz rewiz. 34.) **B.**, wś, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra Wołożyn; miała 17 dusz rewiz. 35.) **B.**, folw. pow. oszmiański, należy do dóbr Iwie. 36.) **B.**, zaśc., pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Chotenczyce (3 w.), należał do dóbr Zaborze. 37.) **B.**, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Chotenczyce (7 w.). W r. 1865 było 25 dusz rewiz., należał do dóbr Antonowo. 38.) **B.** *Nows*, folw., pow. połocki, mylnie podane (t. IX, 756) pod nazwą *Rosko Nowe*. 39.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Baranowo. W 1653 r. wymienione we włości sorockiej. 40.) **B.**, (ob. t. I, 312, nr. 8), leżą w pow. połockim. 41.) **B.**, ob. *Borek*.

Borki 1.) (ob. t. I, 312), wś nad Irpeniem, pow. kijowski, gm. Piotrowce Stare, par. praw. Luteż (7 w.), 32 w. od Kijowa, 125 dm., 679 mk. 2.) **B.**, (ob. t. I, 312), wś nad Turą, pow. kowelski, gm. Chocieszów, (Choterzów), 58 w. od Kowla 216 dm., 758 mk. Wechodziła w skład sstwa kowelskiego. Ob. *Boki*. W połowie XVII w. z Bojarami i innemi wsiami własność Stanisława Oleszki, mają w 1648 r. 70 a 1651 r. 66 dym. 3.) **B.**, (ob. t. I, 312), wś nad rzeką Bieszczą, dopł. Prypeci, pow. kowelski, gm. Hłusza Wielka, 79 w. od Kowla, na pñn.-wschd. od Kamienia Koszyrskiego, 111 dm., 842 mk., cerkiew. 4.) **B.**,

pow. kowelski, gm. Turzysk, 25 w. od Kowla, 15 dm., 102 mk. 5.) **B.**, al. *Borek*, wś, pow. krzemieniecki, gm. Borki, st. poczt. Krzemieniec (22 w.), st. dr. żel. Rudnia Począjowska (43 w.), ma 105 dm., 779 mk., cerkiew murowana z r. 1776 kosztem parafian i dziedzica Michała Podhorskiego. Cerkiew filialna we wsi Ludwiszcze (7 w.). We wsi zarząd gm., szkoła, 2 młyny. Podług rewizji zamku krzemienieckiego z 1545 r. własność Hryćka Tołmaczowa, który z **B.** współ z innemi, zobowiązany był do opatrywania dwu horodni zamkowych. W 1563 r. jako właścicielka występuje Bohdana Tołmaczowa, wdowa po Hryćku. Z córką jej żeni się Hrehory Podhorski, przybyły z Moskwy, który na wyżywienie otrzymuje połowę Cecyniowiec. W 1570 r. własność Hrehorowej Tołmaczowej, która wnosi ztąd od 5 dym., 2 ogr. po 4 gr., 2 kół młyn. W 1583 r. płacą ztąd: kn. Podhorski od 2 dym., 3 ogr., Paweł Koźlakowski od 4 dym., 5 ogr., 3 ogr., 2 komor., 1 koła wałn. i Waleryan Pudłowski z 8 dym., 8 ogr., 4 podsus., 1 koła dorocz., 1 popa. W pierwszej ćwierci zeszłego wieku część wsi jest własnością Michała Pruszyńskiego, miecznika żytomierskiego, w zastawie u Marcina Starczewskiego. W drugiej połowie tegoż wieku **B.** należą do Michała Podhorskiego. Dalej Buszyńskich, Pinińskich, Iwanowskich, w końcu hr. z Iwanowskich Tarnowskiej, mającej tu 1,075 dzies. Obecnie przeszła w inne ręce. Gmina należy do 4 okr. pol., obejmuje 16 miejscowości (1 mstko), 1,160 dym. włośc. (obok 215 innych), 9,809 mk. włościan, uwłaszczonych na 9,670 dzies. ziemi. 6.) **B.**, wś, pow. włodzimierski, gm. Luboml, 61 w. od Włodzimierza, 76 dm., 543 mk.

Borki, (ob. t. I, 312), mstko nad Taszeńską Hrunią, pow. żienkowski, gub. połtawskiej, gm. Borki, 18 w. na pñd.-wschd. od Żienkowa, 520 dm., 2,620 mk., zarząd gm., 2 cerkwie, szkoła, młyn, 38 wiatraków, 3 olejarnie, majdan saletrzany, 3 jarmarki. Niegdyś miasto sotnicze.

Borki, wś, pow. mielecki, par. Gałuszowice, odl. 12.7 klm. od Mieleca. Istniały już w XV w. Stanowią część dóbr Niziny.

Borkłojnie 1.) (ob. t. I, 315), folw., pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. i par. Remigola, 16 w. od Poniewieża, własność Mickiewiczów, 145 dzies. 2.) **B.**, dwie wsi, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Remigola, 17 w. od Poniewieża, 9 dm., 83 mk., kaplica katol. w par. Remigola. 3.) **B.**, dobra i folw., tamże, 16 w. od Poniewieża. Czerniewscy mają 168 dzies., *B. Górne* i *Dolne*, należą do Szwojnickich i mają 800 dz. Folw. własność Szyłowów, ma 76 dzies. We wsi kaplica katol., p. w. N. M. P., z muru wzniesiona 1658 r. przez dziedzica Szwojnickiego. 4.) **B.**, wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Girsudy, 32 w. od Poniewieża. 5.) **B.**, dobra, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Gulbiny, 47 w.

od Poniewieża, własność bar. von der Ropp, z folw. Pojeszmień i Dagielinia, mają 1,552 dz.

Borków 1.) wś, pow. warszawski, par. Zęrzeń. W r. 1870 miała 186 mk., 1,677 morg. dwor. i 261 włosc. 2.) **B.**, wś, pow. nowomiński, gm. i par. Kełbiel ma 43 mk., 101 morg. 3.) **B.**, dawniej *Borkowo*, wś, pow. kaliski. Wspom. w dok. z r. 1260 i 1282 r. (K. W., nr. 389, 511). W 1288 r. ks. Przemysław sprzedaje 6 łąn. wsi Arnoldowi, synowi Jana. (K. W., nr. 626). Kościół par. p. w. św. Andrzeja apostoła istniał tu już w r. 1412. Obecny kościół drewniany stanął r. 1710 staraniem Bartłomieja Tarły bisk. poznań. dziedzica połowy wsi. B. był pierwotnie wsią królewską. W XVII w. należy w połowie do kolegium Jezuitów w Kaliszu w połowie zaś do Tatłów. (Łaski, L. B., II, 84). 4.) **B.**, wś, pow. opatowski, gm. Iwaniska, par. Mydlów, odl. 14 w. od Opatowa, ma 17 dm., 112 mk., 55 morg. włosc. i 2 dwor. W połowie XV w. były tu trzy części szlacheckie, trzy łąny km., trzech zagrodników i karczma. Kmiecie dawali dziesięcinę archidjak. sandom., folw., pleban. w Mydlowie. (Dług. L. B., I, 318 II, 338). 5.) **B.**, wś, pow. kielecki, par. Daleszyce. Odl. od Kielc 13 w. W 1827 r. 7 dm., 59 mk. 6.) **B.**, wś, pow. stopnicki, gm. Chmielnik, par. Sędziejowice, odl. 32 w. od Stopnicy. W r. 1827 było 11 dm., 77 mk. (dwie części). Istniała w XV w. i dawała dziesięcinę (do 4 grzyw.) pleb. w Sędziejowicach. 7.) **B.**, wś nad rz. Nidą, pow. pińczowski, gm. Kliszów, par. Kije, odl. 9 w. od Pińczowa. W połowie XV w. własność kapituły krakow., miała 4 łąny km. dające po 1 gr. czynszu. (L. B., I, 172).

Borków 1.) (ob. t. I, 313), wś nad rzeką Zharkiem, pow. lityński, par. Litynka, st. poczt. Lityń, 114 dm., 728 mk., cerkiew, szkołę. W 1552 r. sioło Mikulińce, Borków i Nowosielica miały 80 danników, sześciu z nich daje po 12 gr. kuniey i po 4 trzecienniki owsa, 74 zaś po 4 gr. i po 4 trz. owsa; roboty 3 dni na rok; slobodnych na tych siołach 18, „ci nie dają nie i nie służą“. W 1629 r. część B. z Nowosielicą i część Mikuliniec należą do Romana Mikulińskiego, który wnosi wogóle z 196 dym., część zaś B. i Mikuliniec do Anny z Mikulińskich Buszkowskiej, płacącej od 27 dym. razem. W 1664 r. Woliński płaci z 29 dym. Obecnie B. składa się z trzech części i majdana. Kołczan posiada 916 dzies., Józef Jarczewski 88 dzies. i Konst. Jarczewski 89 dzies. Majdan należy do Heleny Chodorskiej, ma 349 dzies. 2.) **B.**, wś niegdyś, w dzisiejszym pow. ostrogskim. Podług reg. pobor., pow. łuckiego z 1583 r. należy do Dorohobuża ks. Konst. Ostrońskiego, krajczego w. ks. litewskiego, który wnosi z 9 dym., 9 ogr., 2 komorn.

Borkowce, ob. *Burkowce*.

Borkowice, (ob. t. I, 314), dobra, pow.

drysieński, gm. Filipowska i Ziabki (10 w.), 13 w. od Dryssy, 840 dzies. ziemi dwor., cerkiew, fundowana 1742 r. przez Trojana Hłaskę, st. dr. żel. rysko-orłowskiej. Dobra, dawna własność Fiedora Kamionki, 1742 r. należą do Trojana Hłaski, 1800 r. Stanisława i Franciszki z Szyszków Hłasków, dalej syna ich Alojzego, poczem syna ostatniego Józefa, marszałka drysieńskiego, obecnie syna tegoż Wiktora.

Borkówka, wś, pow. miński, 3 w. od Mińska, gm. Siennica.

Borkowo 1.) *Kościelne*, wś, pow. sierpecki. Wieś książęca zamieniona w r. 1322 przez ks. Wacława na czynsze z Płocka dawane biskupowi. (Kod. Maz., 44). Zapewne biskupi założyli tu parafię. W reg. pob. z 1578 r. wymieniono: „Borkowo ecclesiastica“ i „B. major“. 2.) **B.**, wś, pow. kolneński, Jakusz z B., w dok. z r. 1413. Ob. *Zabiele*. 3.) **B.**, ob. *Borków*.

Borkowo 1.) dobra, pow. orszański, od 1880 r. własność Prokopowiczów wraz z Mikulinem 3,421 dzies., (2,352 lasu). 2.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i dobra skarb. Przebrodź, miało 4 dusze rewiz. 3.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Przebrodź (10 w.); miał 9 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Bielowce. 4.) **B.**, wś, pow. drysieński, par. Oświej. 5.) **B.**, folw., pow. połocki, attyn. dóbr Bieszenkowicze, dawniej Sapiehow, następnie Ogińskich, obecnie hr. Chreptowiczów. 6.) **B.**, ob. *Borek* 7.)

Borkowszczyzna, wś, pow. kalwaryjski, gm. i par. Lubów, ma 9 dm., 49 mk.

Borkowszczyzna, al. *Barkowszczyzna*, wś i dobra, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Błagowieszczeńsk, 57 w. od Szawel, własność Pietkiewiczów, 44 dzies. 2.) **B.**, (ob. t. I, 315), *Wielka*, wś, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Bienica (9 w.). Miała 38 dusz rewiz. 3.) **B.** *Mała*, al. *Skomorowszczyzna*, wś, tamże, 7 w. od Bienicy; miała 23 dusz rewiz. Obie należały do dóbr Malinowszczyzna. 4.) **B.**, zaśc., pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Lebedziewo; 9 dusz rewiz., należał do dóbr Malinowszczyzna. 5.) **B.**, (ob. t. I, 315), os., pow. lepelski, gm. Huta, zakład wodolecznicy.

Borkuski 1.) zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Giedroje (10 w.); miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr Dubinki. 2.) **B.**, wś, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Ilino (14 w.); miała 13 dusz rewiz.; należała do dóbr Wilkiszki.

Borluny, fol., pow. sejneński, zwie się właśc. *Burluny*.

Bormaki, ob. *Barmaki*.

Bornocie, ob. *Biernocie*.

Boroczyce, *Borodczyce*, *Borotczyce*, w dok. *Borodycze*, wś nad rzeką Lipą, pow. włodzimierski, gm. Brany, 60 w. od Włodzimierza, 139 dm., 874 mk., 2 cerkwie. Gwiazdo rodziny Myszków Chołoniewskich (od Chołoniewa). Podług rewiz.

zyi zamku łuckiego zobowiązani byli do opatrywania horodni zamkowych: Chołoniewscy, Iwan Myszk, oraz ten ostatni z Iwanem Szymkowiczem. W 1570 r. część należy do Chwedora Skleńskiego, który wnosi z 12 dworz., 9 ogr. po 4 gr. W 1583 r. tenże Fiedor Skliński wnosi ze swej części od 10 dym., 2 ogr., 8 ogr., $\frac{1}{2}$ koła dor., z $\frac{1}{4}$ popa a Gniewosz Oleksowski z 23 dym., 15 ogr. po 4 gr., 10 komor., 2 kół waln., 1 popa. W połowie XVII w. własność Hulewicza, 1649 r. 61 dym., a 1650 r. 51 dym.

Boroda, al. *Herasimeńki*, ws nad rzką t. n., pow. wieliski, gm. Wiaźmieny. Wymieniona w rewizji granic z 1767 r. W 1765 r. wechodziła w skład dziesiątka wiaźmieńskiego.

Borodanie, ws na pr. brzegu Rosi, pow. kaniowski, gm. i st. poczt. Bohusław (10 w.), 65 w. od Kaniowa, 176 dm., 941 mk., cerkiew drewn. z 1800 r., namiejscu dawniejszej z 1745 r. fundacyi ks. Wisniowieckich. Należała do klucza bohusławskiego dóbr hr. Branickich.

Borodczyce, ob. *Boroczyce*.

Borodenki, ws, pow. czauski, gm. Drybin, 28 dm., 87 mk.

Borodki 1.) obręb leśny, pow. kobryński, gm. Odrzyżyn. 2.) **B.**, ws, pow. sieński, gm. Lisieczyno (5 w.).

Borodycze 1.) ws nad rzką Leśną, pow. brzeski, gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Dmitrowicze, 50 w. od Brześcia, 887 dzies. Wraz ze wsią Paszuki ma 29 dm., 262 mk. 2.) **B.**, os., pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Zbirogi, 20 w. od Kobrynia, 8 dzies. 3.) **B.**, ws i fol., pow. kobryński, 3 okr. pol., gm. Antopol, 35 w. od Kobrynia. Ws ma 17 dm., 247 mk., cerkiew, 364 dzies., folw., należy do dóbr Antopol. 4.) **B.**, ws nad rzką Kipiatką, pow. wołkowyski, 1 okr. pol., gm. Zelwa, 22 w. od Wołkowyska, 88 dm., 724 mk., 1,263 dzies.

Borodycze, pow. włodziński, ob. *Boroczyce*.

Borodyńce Krute, ws nad Uszycą, pow. latyczowski, gm. Zińków, 43 dm., 362 mk., cerkiew, młyn wodny.

Borodyn, ws i dobra, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Kurzeniec (2 w.). Ws miała 11 dusz rewiz.; dobra należały 1865 r. do Siemaszków.

Borodyno, ws i dobra, pow. orszański, gm. Lubawicze. Ws ma 5 dm., 50 mk.; dobra, dziedzictwo Rostkowskich, wraz z dobrami Znajdy-no, mają 1,216 dzies. (524 lasu).

Borodyszcze, chutor, pow. brzeski, gub. grodz., 5 okr. pol. gm. Połowce, 50 w. od Brześcia.

Borodzianka, (ob. t. I, 316), mstko nad Zdwizem, pow. kijowski, gm. Borodzianka, 50 w. od Kijowa, ma 276 dm., 2,740 mk., cerkiew drewn. z 1797 r. na miejsce dawniejszej, z 1728 r., kaplica katol. par. Makarów, młyn wodny, 9 wiatraków, szkoła, szpital wiejski,

15 jarmarków w ciągu roku. Włościanie, w liczbie 631 dusz rewiz., uwłaszczeni na 1,948 dzies. Dobra, oprócz B obejmują wsi: Kaczały, Stara Buda, Zabalce, Halinka, Drużnia, Potasznia, Piaszkówka, Mireza i Koblica i mają 25,183 dzies. ziemi dwor. (w tem 19,705 dzies. lasu). Gmina, w póln.-zchd. części powiatu, obejmuje 1 mstko, 3 sioła i 12 wsi, ma 13,853 mk. (w tem 949 katol., 2 ewang., 40 szundystów, 871 żydów, 18 in. wyzn.), 45,966 dzies., (10,395 roli, 4,925 łąk, 27,307 lasu, 1,410 nieuż.), w tem 32,904 dzies., należy do własności większej, 12,899 do włościan i 163 do cerkwi. Obecny właściciel hr. Józef Szembek otrzymał te dobra w spadku po babce, Matyldzie z Poniatowskich Szymanowskiej.

Borodziatyn, *Borodyatyn*, chutor, pow. kowelski, gm. Chocieszów, 57 w. od Kowla, 7 dm., 64 mk.

Borodzienie, (ob. t. I, 317, *Borodzie*), ws, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Jody (8 w.). W r. 1865 miała 90 dusz rewiz.; należała do dóbr Rafałowo. Kaplica katol. par. Ikaż, p. w. św. Józefa, fundowana około 1830 r. przez Józefa Łopacińskiego. Ws ta była dawniej wójtostwem, należała do klucza Ikaż; następnie Łopacińskich, obecnie Aliny z Łopacińskich, Niezabytowskiej

Borodzino, ws i dobra, pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Jasiewo. Ws miała 22 dusz rewiz.; dobra 1865 r. należały do Hołowniów.

Boronice u Długosza *Borunice*, ws, pow. pińczowski. W połowie XV w. ws królewska ma 11 łąn. km. dających dziesięcinę prebendzie posadzkiej (Posadzka) w Krakowie. Jest też dwór i folwark na dwu łąnach kmiecyh dający dziesięcinę kościołowi w Uściu. (Dług. L. B., I, 51, II, 167). R. 1576 płaci tu Barbara Stadnicka od 10 łąn. km., 3 zagr., 1 karcz. R. 1771 dzierżawa królewska. Aleks. Łętowski podczaszy krakow. płaci kwarty 686 zł. 26 gr.

Boronino, 1566 r. *Borodino*, ws, pow. wieliski, gm. Uświat.

Boroński, al. *Barański*, ws, pow. klimowicki, gm. Moszewe, 117 dm., 645 mk., wiatrak.

Boronów, ws, pow. lubliniecki. W dok. z 1397 r. zw. Bernow, pozostaje wraz z Kosięcinem w posiadaniu Spytka z Melsztyna. Ob. *Oleśno*.

Boronowałowo, 1670 r. *Boronował*, ws, pow. wieliski, gm. Uświat. Podług sumaryusza z 1765 r. w ławnictwie ezosnowskim wójtostwa zebestiańskiego.

Boronówka, *Baranówka*, ws, pow. uszycki, gm. par. katol. i st. poczt. Mińkowce (6 w.), 16 w. od Uszycy, ma 9 dm. Należała do Marchockiego, dziś skarbową.

Boroszcza, rzka, w pow. borysowskim, prawy dopł. Brodni, w obrębie gm. Bytcha.

Borotczyce, ob. *Boroczyce*.

Borów 1.) wś i fol., pow. łowicki, gm. Bielawy, par. Oszkowiec, ma 303 mk., 947 morg. dwor. i 206 włosc. W r. 1827 par. Bielawy, 18 dm., 175 mk. W r. 1576 istnieje „Borowomajor“ i „Borowko“ w par. Oszkowiec. W obu wsiach jest 16 łąn. km., 15 osad., 8 zagr., 1 rzem., karczma. 2.) **B.**, wś, pow. kaliski, par. Opatówek, ma 38 dm., 279 mk. W 1370 r. Boguła „de Seudli“ przyznaje, iż krewni żony jego sprzedali wś **B.** kościołowi gnieźn. (K. W., nr. 1,629). 3.) **B.**, wś i fol., pow. łęczycki, gm. Grabów, par. Siedlce, ma 8 dm., 101 mk. 4.) **B.**, wś i os. nad rz. Ner, pow. łęczycki, gm. Tkaczew, par. Leźnica, ma 12 dm., 94 mk. 5.) **B.**, fol. nad jez. Gopło, pow. słupecki, gm. Skulska, wieś, par. Skulsk, ma 1 dm., 19 mk. 6.) **B.**, kol. i os. młyn. nad rz. Iżanką, pow. iłżecki, gm. Miechów, par. Odechów, ma 26 dm., 138 mk., 208 morg. dwor. i 8 os. młyn. 7.) **B.**, wś, pow. lubelski. W XV w. należy do par. Ratoszyn. W r. 1676 płaci tu Bog. Orzechowski poglówne od 62 poddanych. Wś należy do par. Chodel. 8.) **B.**, w dok. *Borouo*, wś, pow. janowski. Wymieniony w dok. z r. 1257 uposażającym klasztor w Zawichoście. W 1373 r. królowa Elżbieta przenosi **B.** wraz z innemi włościami klasztoru św. Andrzeja (klarysek) w Krakowie na prawo niemieckie. (Kod. Mał., I, 53, 379). **B.** należał pierwotnie do par. przy kościele św. Maurycego w Zawichoście. W połowie XV w. Mateusz z Odolina proboszcz u św. Maurycego przeniósł parafię do **B.** i wystawił tu kościół drewniany p. w. św. Andrzeja. Dziesięcinę z 8 łąn. km. dawano kościołowi w Sandomierzu lecz Lutko z Tokar scholastyk sandom. ustąpił ją kościołowi w Borowie wzamian za inną. Potwierdził to Jan bisk. krakow. r. 1465. (Dług. L. B., I, 330, II, 504). W r. 1676 płaci tu Bronicki wojski krakow. poglówne od 59 dworskich nieszlacheckiego pochodzenia i 25 poddanych. Tenże Bronicki posiada też kilka przyległych wsi. (Paw. Małop., 8-a). Dobra **B.** poduchowny w 1880 r. na licytacji na Rządu nabył Adam Horoch, który w 1898 r. fol. rozparcelował między włościan. *Br. Ch.*

Borów, ob. *Borek*, 9).

Borów, u Dług. *Burou*, wś, pow. krakowski. W połowie XV w. dziedzicami wsi są: Osso i Ubrycht Toporezykowie. (L. B., II, 44).

Borowa 1.) wś i fol., pow. piotrkowski, gm. Łękawa, par. Bogdanów, ma 19 dm., 313 mk., 185 morg. włosc. i 1,170 dwor. 2.) **B.**, wś, pow. konecki, gm. Góry Mokre, par. Przedborz, odl. 31 w. od Końskich, ma 24 dm., 180 mk., 224 morg. dwor., 84 włosc. 3.) **B.**, fol., pow. opoczyński, gm. Rusinów, par. Nieznamierowice, ma 210 morg.

Borowa, rzeczka, w pow. bobrujskim, w obrębie gm. Broża, prawy dopł. Broży. Wypływa

z jez. Stremiszczce, płynie około 15 w. dzikimi lesistemi moczarami w kierunku północnym.

Borowa 1.) wś; pow. kobryński, 5 okr. pol., gm. Osownica, 84 w. od Kobrynia, ze wsią Nowołuczki, ma 230 dzies. 2.) **B. mała**, zaśc., pow. bobrujski, gm. Horki, 80 w. od Bobrujska. Włościanin Berezownicki, ma tu do 10 wł. 3.) **B.**, (ob. t. I, 318), wś i zaśc., pow. ihumeński, gm. Słobodo-Pereszewska, okr. pol. i par. katol. Uzda, 77 w. od Ihumenia. Zaśc. niegdyś własność Radziwiłłów, z kolei Jodków, teraz Zasów. 4.) **B.**, wś, pow. miński, okr. pol., gm. i st. poczt. Kojsdanów (8 w.), 48 w. od Mińska. 5.) **B.**, wś nad rzeką Wirok, pow. piński, gm. Kuchocka-Wola, 105 w. od Pińska, ma 76 osad. Cerkiew fundacji Antoniego Kraszewskiego, uposażona ziemię (około 3 wł.). 6.) **B.**, chutor, pow. rzeszycki, gm. Narowla, 111 w. od Rzeszycy. 7.) **B.**, dobra, pow. czerykowski, dziedzictwo Radziwiłłowiczów, 2,121 dzies. (1,200 lasu), młyn wodny, wiatrak. 8.) **B.**, wś, pow. orszański, gm. Łożno, 7 dm., 39 mk. 9.) **B.**, wś, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Michałowo (7 w.). W r. 1865 miała 50 dusz rewiz.; należała do dóbr Cerkiszki. Znajduje się tu 10 kurhanów. 10.) **B.**, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Zabłociszki (10 w.); wraz z zaśc. Abeliszki miał 8 dusz rewiz.; należał do dóbr Stanisławowo. 11.) **B.**, wś, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Szemeton-wszczyzna (17 w.). W r. 1865 miała 31 dusz rewiz., należała do dóbr Ostrowlany. 12.) **B.**, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Chotenczyce (2 w.). Miała 16 dusz rewiz., należała do dóbr Łukawiec. 13.) **B.**, folw., pow. drysieński, własność Dowmontowiczów, 90 dzies. 14.) **B.**, wś, pow. łucyński, gm. Pyłda, zamieszkała przez Eстів. 15.) **B.**, folw., pow. rzezycki, attyn. Roskosza.

Borowa 1.) al. *Borówka*, (ob. t. I, 321), wś, pow. jumpolski, gm. Babezyńce, ma 446 dm., 3,308 mk., cerkiew. Pod koniec XVI w. należała z okolicznymi dobrami (Busza) do Zamoy-skich, odstąpiona wkrótce po nabyciu (1599 r.), Jabłonowskim, lecz już 1605 r. odkupiona od nich. W 1629 r. Jan Zieliński z Borowej, własności podkanclerza, wnosi z 94 dym. W 1664 r. dzierży Wasilowa Komarowa i płaci od 7 dym. Obecnie z cukrownią własność Emeryka Mańkowskiego, ma 4,936 dzies., (662 lasu). 2.) **B.**, pow. owrucki, ob. *Borowe*.

Borowa 1.) wś, pow. brzeski, (Galicya). W XV w. wś królewska należy do par. Olszowa. (Dług. L. B., II, 304). 2.) **B.**, wś, pow. mielecki. Kościół tutejszy był filią kościoła w Gałuszowicach. W połowie XV w. dziedzic Jan Czebrowski h. Ołobok. Dziesięcinę z łąn. km. (do 2 grz.) pobierał biskup krak. Folwark dawał plebanowi, wartości do 3 grz. Pleban miał młyn na rz. Breń, łąn roli między Breniem a pot. Łukowiec. (Dług. L. B., II, 402). 3.) **B.**, wś, pow. pilzneński.

W połowie XV w. posiada ją w posagu za żoną Stan. Tęczynski. Z 9 łan. km. bierze dziesięcinę, po fertonie, dziekan krakowski. (Dług. L. B., II 260).

Borowce, wś, pow. noworadomski, gm. Konicopol, par. Dąbrowa, ma 20 dm., 128 mk., 163 morg. W r. 1827 było 13 dm., 86 mk.

Borowce 1.) wś, pow. miński, gm. Białorucz, 14 w. od Mińska. 2.) **B.**, folw., pow. miński, gm. i par. katol. Kojdanów, należy do dóbr Łuczyce, Dybowski. 3.) **B.**, wś, fol. i zaśc., pow. miński, gm. Ostrożyce, 15 w. od Mińska. Mają tu Strzałkowie około 6 wł., Stańscy do 3 wł. 4.) **B.**, wś i folw. nad rz. Myszansą, pow. nowogródzki, okr. pol. i gm. Nowa-Mysz, 51 w. od Nowogródka, ma 15 osad. 5.) **B.**, fol., pow. nowogródzki, gm. Stwołowice, należy do dóbr nieświeskich, ma 17 włók. 6.) **B.**, wś nad rz. Cną, pow. piński, na Zahorodziu, gm. Kożanigródek, 97 w. od Pińska, ma 9 osad. 7.) **B.**, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Prozoroki (12 w.). Miała 10 dusz rewiz., należała do dóbr Stara Psuja, dawniej Samujłów, obecnie Kossowych. 8.) **B.**, wś, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Michałowo (4 w.). Miała 8 dusz rewiz.; należała do dóbr Sory. 9.) **B.**, *Barowce*, (ob. t. I, 109 *Barowce*), wś, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Wilejka, (10 w.), 54 dm., 541 mk., (w 1865 r. 205 dusz rewiz.). Należała do dóbr skarb. Urzec.

Borowe 1.) wś i fol., pow. grójecki, ma 508 mk., 1,252 morg. dwor. i 778 włosc. W r. 1404 Arnold proboszcz płocki i kanon. poznański nadaje we wsi kapitulnej Borowe sołtystwo Jakubowi Szelałowi, dla osadzenia wsi na prawie niemieckim. Osadnicy otrzymują 16 lat wolności, poczem płacić będą czynsz po 20 gr. z łanu. (Kod. Maz., 151). W 1576 opat płocki płaci tu od 6 łan. km. 2.) **B.**, wś, pow. częstochowski, gm. Węglowice, ma 39 dm., 186 mk., 458 morg. włosc., 46 dwor. 3.) **B.**, wś nad rz. Liswartą, pow. częstochowski, gm. i par. Miedźno, ma 27 dm., 181 mk., 864 morg. W r. 1827 było 25 dm., 159 mk. 4.) **B.**, fol., pow. częstochowski, gm. i par. Olsztyn, ma 1 dm., 5 mk., 450 morg. Własność rządowa. 5.) **B.**, ob. *Borawe*.

Borowe 1.) zaśc., pow. borysowski, gm. Dolce, 129 w. od Borysowa. 2.) **B.**, folw., pow. miński, gm. Ostrożyce, 8 w. od Mińska; do Gębickich, mahometan, należy 3 wł., a 7 wł. włoscianina Szpakowskiego. 3.) **B.**, wś i folw., pow. mozyrski, gm. Tonież, 15 mil od Mozyrza. 4.) **B.**, zaśc., pow. rzeczycki, gm. Maładusz, 37 w. od Rzeczyce, ma 4 osady. 5.) **B.**, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Bohuń (17 w.); miała 31 dusz rewiz. 6.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Druja (3 w.); miał 6 dusz rewiz.; należała do dóbr Krycewice. 7.) **B.**, wś, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Dubicze (10 w.); miała 8

dusz rewiz.; należała do dóbr Kożemiaki. 8.) **B.**, wś, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Aleksandrowska, miała 12 dusz rewiz.; należała do dóbr Stracza. 9.) **B.**, wś, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Zanarocz (7 w.); miała 11 dusz rewiz.; należała do dóbr Mokrzyce. 10.) **B.**, wś, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Budslaw (7 w.). W r. 1865 miała 41 dusz rewiz., należała do dóbr Szyszkowszczyzna. 11.) **B.**, wś, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Krzywice (3 w.); miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr Berkowszczyzna. Pod wsią horodyszcze, otoczone rowem. 12.) **B.**, zaśc. i dwór, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Kurzeniec (8 w.). Zaśc. miał 3 dusze rewiz., dwór należał 1865 r. do Lipskich. 13.) **B.**, folw., pow. połocki, własność Jasleńskiej i Doroszkowskiej, 78 dzies. 14.) **B.**, (ob. t. I, 319, nr. 3), leży w pow. dźwińskim (dyneburskim). 15.) **B.**, al. *Szamki*, wś, pow. wieliski, gm. Budnica. 16.) **B.**, folw. na pr. brz. Dżwiny, pow. wieliski, gm. Krest, 6 w. od fol. znajduje się około 30 kurhanów nie zbadanych dotychczas.

Borowe, jezioro, w pow. kowelskim.

Borowe 1.) al. *Borowa*, wś, pow. owrucki, gm. Iskorość, 51 w. od Owruca, 63 dm., 404 mk. 2.) **B.**, wś, pow. owrucki, gm. Kisarycze, st. poczt. Korzec (80 w.), 175 w. od Owruca. Położona na głębokim Polesiu, otoczona lasami, ma 73 dm., 494 mk. Cerkiew drewn. z 1849 r., ma 40 dzies. ziemi. Do cerkwi należy ostrów, zw. Zahanie, obejmujący około 853 dzies. lasów i łąk. Do par. praw. należy wś Karpilówka. W całej par. 170 dm., 1,293 mk. Nadane 1495 r. przez Oleka i Semenę, ks. kijowskich, Fedorowi Semenowiczowi Hlińskiemu, co potwierdza król Kazimierz. Od wsi tej Hlińscy chwilowo zwali się Borowskimi. Po zdradzie Hlińskich nadane 1508 r. z Kamenową kn. Jerzemu Iwanowiczowi Dubrowickiemu. W 1545 r. wraz z Irowem (Jurową) należy do ks. Włodzimierzowej Putywelskiej (gałęź rodu Hlińskich), poczem 1569 r. przechodzi do ks. Koreckich. Sioło to wraz z Jurową wziął Bohusz ks. Korecki, wwda wołyński, od Micuty, ks. Bohdana Włodzimierzowicza Putywlskiego, Fedora ks. Masalskiego, marszałka pisarza i sekretarza JKM. Andrzeja Iwanowicza Obryńskiego „uczeszników”. W 1571 r. kn. Jerzy Korecki wnosi od 24 osad i 10 zagr. po 4 gr., oraz od popa 2 fl. Od 1604 r. własność Siemaszków, dziedziców Hubkowa, w 1674 r. Eustachego Tyszkiewicza, Łohojskiego, podkomorzego brzeskiego. 3.) **B.**, al. *Borowica*, kol., pow. rówieński, gm. Tuczyn, 37 w. od Równego, 10 dm., 101 mk. Własność niegdyś Siemaszków, Daniłowiczów, Bierzyńskich, Ponińskich.

Borowe Włoki, też *B. Wolki*, al. *Wrzosy*, dobra, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Zalesie, 5 w. od Kobrynia, własność Szemetyłów, 185 dzies.

Borowejnje, ob. *Borgowejnie*.

Borówek 1.) al. *Borówko*, wś i fol. nad rz. Bzurą, pow. łowicki, gm. Bielawy, par. Oszkowie, ma 207 mk., 1,714 morg. dwor. i 360 włośc. ob. *Borów*. 2.) **B.**, wś, pow. krasnostawski, gm. Żółkiewka, par. Gorzków.

Borowianka, os., pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Pruska, własność Stawrowskich, 12 dz.

Borowica 1.) dobra, pow. kobryński, 5 okr. pol., gm. Janowo (Iwanowo), 86 w. od Kobrynia, własność Pawłowskich, 435 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. wielicki, gm. Cerkowiszcz.

Borowica 1.) (ob. t. I, 319 — 320), wś nad Dnieprem, pow. czehryński, gm. Szabelniki, st. poczt. Czehryń (20 w.), 918 dm., 5,763 mk., cerkiew drewn. z 1775 r., dwie szkoły, 4 młyny, 32 wiatraków. Jarmark odbywa się 9 sierpnia. Własność skarbu. 2.) **B.**, (ob. t. I, 321), wś nad rzeką Hubarychą, pow. ostrogski, gm. Pererosie, st. poczt. Ostrog (25 w.), st. dr. żel. Ożenin (43 w.), miała ze wsią Borowiczka 135 dm., 1,063 mk. praw., 15 katol. (sama B. ma 127 dm., 796 mk.); cerkiew drewn. z 1738 r. ma 72 dzies. z daru dziedzica Hieronima Walewskiego (1810 r.). Kaplica katol. należy do par. Kuniów. W 1570 r. wraz z Warkowiczami własność Michała Myszk Warkowickiego, ssty homelskiego. W 1583 r. należy już do Ostroga ks. Konst. Ostrogskiego, który płaci od 13 dym., 8 podsus., 1 koła wałn., 1 popa. W 1648 r. własność Anny Alojzy Chodkiewiczowej ma 56 dym., 1650 r. 35 a 1651 r. tylko 17 dym. Następnie ks. Jabłonowskich, z kolei Potockich, Zawiszów, obecnie Mogilnickich. 3.) **B.**, wś, pow. owrucki, gm. Iskorość, par. praw. Wyków, 51 w. od Owruca, 63 dm., 404 mk. 4.) **B.**, pow. rówieński, ob. *Borowe*.

Borowica-Ostrów, urocz. leśne śród bagien, pow. rzeczycki, gm. Sawicze.

Borowice, *Borowice*, wś nad Styrem, pow. łucki, gm. Trościanica, 42 w. od Łucka, ma 211 dm., 1,241 mk., cerkiew, 3 młyny, gorzelnia, jarmark na św. Onufrego. Wś ta przez pewien czas nosiła nazwę: Czetwertnia Nowa, (ob. t. I, 852), kn. Fiedor Czetwertyński sprzedaje części swe B. i Hałuzia bratu Iwanowi. Żona tegoż kn. Marya z Kisielów w 1569 r. jako wdowa podpisuje akt unii Wołynia z Koroną. W 1570 r. wnosi ona pobór z B., Holuszy, Lutohoszczy i Brzechowa. W 1577 r. płaci z samej B. od 4 dym. po 20 gr. W 1583 r. kn. Ostafi Czetwertyński wnosi z części B. od 5 dym., 5 ogr., 1 koła wałn. W 1619 r. dwaj Czetwertyńscy Stefan i Hrehory oddzielają Czetwertnią od B. Stefan zostaje przy B., zwanej Czetwertnią Nową. W nowszych czasach własność suke. Eleonory z ks. Czetwertyńskich hr. Tyszkiewiczowej, obecnie Michała Kopezerowa, 1,940 dzies., (1,219 lasu).

Borowicze, wś, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Łogumowicze (7 w.). W r. 1865 miała 83 dusz rewiz., należała do dóbr Łazduny.

Borowiczka, wś, pow. ostrogski, gm. Pererosie, par. praw. Borowica, 32 w. od Ostroga, ma 50 dm., 227 mk., kaplica. W 1583 r. p. n. Borowica Mała należy do Ostroga ks. Konst. Ostrogskiego, który płaci od 1 dym., 1 ogr.; obecnie własność Mogilnickich.

Borowiczki, fol., pow. płocki, gm. Bielino, par. Imielnica, ma 74 mk., 552 morg. Powstaje tu w r. 1899 wielka cukrownia akcyjna.

Borowiec 1.) wś, pow. turecki, gm. Piętno, par. Turek, ma 6 dm., 61 mk. 2.) **B.**, kol, pow. słupecki, gm. i par. Ostrowite, ma 317 morg. 3.) **B.**, os. młyn., pow. rawski, gm. Góra, par. Łegonice, ma 2 dm., 49 morg. W 1827 r. 2 dm., 17 mk. 4.) **B.**, os. karcz. i fol. nad rz. Pilicą przy ujściu Drzewni, pow. rawski, gm. Góra, par. Nowe Miasto. W r. 1870 oddzielone od dóbr Nowe Miasto; obszar 834 morg. w tem 592 m. lasu. 5.) **B.**, młyn nad rz. Luciążą, pow. piotrkowski, gm. Ręczno, par. Bęczkowice, ma 1 dm., 10 mk., 69 morg. 6.) **B.**, fol., pow. noworadomski, gm. i par. Wielgomłyn, ma 2 dm., 5 mk., 300 morg. 7.) **B.**, os. młyn., pow. noworadomski, gm. i par. Brzeźnica, ma 1 dm., 2 mk., 45 morg. dwors. 8.) **B.**, os. nad rz. Czarną, pow. opoczyński, gm. Niewierszyn, par. Dąbrowa, ma 15 dm., 136 mk., 75 morg. dwor., 44 włośc., 2 młyny. 9.) **B.**, wś i os. młyn. nad rz. Chotezanką, ma 4 dm., 10 mk., 22 morg. dwor., 10 włośc. 10.) **B.**, pow. włoszczowski, gm. i par. Krasocin. Odł. od Włoszczowy 13 w.

Borowiec 1.) *Grzybowicze*, zaśc., pow. borysowski, gm. Pleszczenice. Mają tu Bójkowie 1½ wł.; Rusiecy 2 wł. 2.) **B.**, dobra, pow. mohylewski, od 1873 r. własność Krasowskich, a folw. Huta 159 dzies.

Borowiki 1.) folw., pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Zabłudowo; 10 w. od Białegostoku, należy do dóbr Zabłudowo. 2.) **B.**, wś, pow. białostocki, 2 okr. pol., gm. Obrębni, ze wsią Borsukówką, ma 717 dzies. 3.) **B.**, wś, pow. brzeski, gub. grodz.; 5 okr. pol., gm. Rohacze, 59 w. od Brześcia, 99 dzies. 4.) **B.**, wś, pow. prużański, 1 okr. pol., gm. Rudniki, 14 w. od Prużany, 675 dzies. 5.) **B.**, os., pow. prużański, 4 okr. pol., gm. Masiewo; 63 w. od Prużany. 6.) **B.**, folw., pow. słonimski, 1 okr. pol., gm. Kossów, 53 w. od Słonima, własność Pusławskich, 330 dzies. 7.) **B.**, wś, pow. słonimski, 2 okr. pol., gm. Żyrowice, 18 w. od Słonima, 584 dzies. 8.) **B.**, wś, pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. i par. katol. Zdzięcioł, 54 w. od Słonima, 133 dzies. 9.) **B.**, wś, pow. wołkowyski, 2 okr. pol., gm. Porozowo, 32 w. od Wołkowyska, 173 dzies. 10.) **B.**, wś, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Opsa, 60 w. od mta

pow. 11.) **B**, zaśc., tamże, 1 okr. pol., gm. Bachmaty, 9 w. od mta pow. 12.) **B**, os., pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Szaty, 27 w. od Wilkomierza. 13.) **B**, chutor, tamże, gm. Sieńki, 26 w. od Wilkomierza. 14.) **B**, okolica, tamże, gm. Wieprze, 27 w. od Wilkomierza. 15.) **B**, wś, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Towiany, 8 w. od Wilkomierza. 16.) **B**, wś, pow. miński, gm. i st. poczt. Iwieniec (7 w.), 56 w. od Mińska. 17.) **B**, fol., pow. miński, gm. Zasule, 68 w. od Mińska. Własność Borowików, 6¹/₂ wł. 18.) **B**, wś, pow. nowogródzki, gm. Koszelewo, 23 w. od Nowogródka. 19.) **B**, wś i fol. nad bagnem Hryczyn, dziś osuszone, pow. piński, 147 w. od Pińska, ma 19 osad, rozległe łąki. 20.) **B**, al. *Borowinka*, wś nad rz. Świedź, pow. rzeczycki, gm. Jakimowska-Słoboda, 53 w. od Rzeczyce, 25 osad. 21.) **B**, dobra, pow. sieński, dziedzictwo Woronkowiczów, 239 dzies. 22.) **B**, wś, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Subotniki (5 w.). W r. 1865 miała 55 dusz rewiz.; należała do dóbr Kwiatkowce. 23.) **B**, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Krzywice (4 w.). W r. 1865 miała 53 dusz rewiz.; należała do dóbr Motyki.

Borowikiszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Krasnogórka, 65 w. od mta pow.

Borowikowszczyzna 1.) wś, pow. miński, gm. Pierszaje, 69 w. od Mińska. 2.) **B**, wś, pow. oszmiański, gm. Wołożyn, par. praw. Doubenie (8 w.). Przy drodze do mstka Pierszaje (w gub. mińskiej), znajduje się podłużny nasyp ziemny, długi do 30 a szeroki do 5 saż., zwany „Kurhanem szwedzkim“. Przy rozkopywaniu znaleziono tu kilka przedmiotów miedzianych i kości ludzkie.

Borowin, dwa fol., pow. ihumeński, gm. Bielczany, okr. pol. i par. katol. Berezyna, 6 mil od Ihumienia. Jeden z nich ma około 2 włók i należy do Krasowskich, drugi około 8 włók do Niedźwieckich.

Borowina 1.) *sitaniecka*, wś, pow. zamojski, gm. Wysokie, par. Nielisz. 2.) **B**, os., pow. nowoaleksandryjski (Puławy), gm. i par. Gołab.

Borowinka, ob. *Borowiki*, 20).

Borowino, fol. i wś nad rzeką Bielicą, pow. ihumeński, gm. Bielczany, okr. pol. i par. katol. Berezyna, 42 w. od Ihumienia. Wś ma 18 osad; folw. wraz z urocz. Sidorowszczyzna około 2¹/₂ wł., własność Bobrowskich.

Borowiny, wś, pow. skierniewicki, gm. Skierniewka, par. Bełchów, ma 217 mk., 288 morg. W spisie z r. 1827 wymieniono: B. bobiecko w par. Pszczonów, 4 dm., 32 mk., B. zawady, (5 dm., 29 mk.), B. lipskie, (5 dm., 32 mk.) i B. urbańskie, (3 dm., 42 mk.), w par. Łowicz.

Borowisko 1.) wś, pow. sieradzki. W dok. z r. 1308 własność klasztoru sulejowskiego.

2.) **B**, os., pow. włoszczowski, gm. i par. Włoszczowa (7 w.).

Borowisko, urocz., pow. bielski, gub. grodz., gm. Łosinka.

Borowiszki, wś, pow. maryampolski, gm. Światoszyn, par. Poniemoń, ma 6 dm., 60 mk.

Borowizna, os. młyn., pow. noworadomski, gm. i par. Rzaśnia, 1 dm., 30 morg.

Borowizna 1.) dwór; pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Kiejdany, 58 w. od Kowna. 2.) **B**, wś, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Głębokie (14 w.); miała 6 dusz rewiz.

Borówka, rzeczka w pow. koneckim, płynie z gór pod wsią Huta Szydłowiecka, przez Budki, Kosiorów, Stanisławów, Pawłow i pod Rybianką wpada z lew. brzegu do Korzeniówki. Długa 13 klm. Pędzi zakłady hutnicze w Stanisławowie i Pawłowie. Powyżej Koziarowa przyjmuje z lew. brz. strugę Hutę.

Borówka 1.) fol. nad rz. Mroźycą, pow. brzeziński, gm. Bratoszewice, par. Główno, ma 1 dm., 12 mk., 260 morg. W r. 1827 1 dm., 7 mk. 2.) **B**, fol., pow. częstochowski, gm. Potok Złoty, ma 1 dm., 6 mk., 400 morg.

Borówka 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Antolepty, 33 w. od mta pow. 2.) **B**, zaśc., tamże, gm. Sołoki, 34 w. od mta pow. 3.) **B**, zaśc., tamże, 2 okr. pol., gm. Widze, 40 w. od mta pow. 4.) **B**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smoły, 16 w. od mta pow., własność Hirsza Kopyłowskiego, 25 dzies. 5.) **B**, wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, 29 w. od mta pow. 6.) **B**, zaśc., tamże, gm. Antuzów, 8 w. od mta pow. 7.) **B**, zaśc., pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Traszkun, 48 w. od Wilkomierza. 8.) **B**, zaśc., tamże, 3 okr. pol., gm. Wojtkuszki, 6 w. od Wilkomierza. 9.) **B**, przedmieście Wilkomierza. 10.) **B**, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanty, 32 w. od Wilkomierza. Pieczurowie mają tu 42 dzies.; Trumpiecy 42 dzies. 11.) **B**, dobra, pow. bychowski, dziedzictwo Goniprowskich, 301 dzies. 12.) **B**, wś, pow. czerykowski, gm. Studeniec, 127 dm., 1,635 mk. 13.) **B**, st. dr. żel. orłowsko-witebskiej, pow. orszański, gm. Wysokie (15 w.), pomiędzy stacyami Szebekino (12 w.) a Krynki (10 w.). 14.) **B**, zaśc., pow. sieński, gm. Kakowczyn, 1 dm., 4 mk. 15.) **B**, wś, pow. drysieński, par. Oświej. 16.) **B**, wś, tamże, par. Zabiaty. 17.) **B**, al. *Majówka*, okolica, pow. drysieński, gm. Tobołki, cerkiew. 18.) **B**, (ob. t. I, 321), pow. dźwiński (dyneburski), par. kat. Krasław, własność hr. Platerów, posiada kościół filialny, fundowany r. 1811 przez Wacława i Kazimierza Platerów. 19.) **B**, wś, pow. wieliski, gm. Makłoki.

Borówka 1.) (ob. t. I, 321), wś, pow. radomyski, gm. Brusilów, par. praw. Niebylica (6 w.), 25 w. od Radomyśla, wśród lasów położona, ma

50 dm., 465 mk. Wchodziła niegdyś w skład sstwa rożewskiego, dziś skarbową. 2.) **B.**, pow. jampolski, ob. *Borowa*. 3.) **B.**, kol., pow. rówieński, gm. Derazne, 25 w. od Równego, 20 dm., 123 mk.

Borówki 1.) chutor, pow. kobryński, 5 okr. pol., gm. Osownica, 99 w. od Kobrynia, należy do dóbr Mołodowo. 2.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Postawy (9 w.). W r. 1865 miała 82 dusz rewiz.

Borówko, ws, pow. łowicki, ob. *Borówek*.

Borowkovo 1.) folw. nad jeziorem Gredeza, pow. wielicki, gm. Baranowo. W 1767 r. wymieniony jako punkt pograniczny pomiędzy pow. wielickim i uświackim. Na brzegu jeziora horodyszcze. 2.) **B.**, al. *Charynki*, 1765 r. *Burawkowo*, ws, pow. wielicki, gm. Krest. Według sumaryusza z 1765 r. należy do ławnictwa baberniowskiego w wójtostwie gładomickim.

Borowlany, ws i fol., pow. miński, gm. Ostrożyce, 14 w. od Mińska. Folw., własność Szmidta, ma około 15 wł.

Borowlewo, ws, pow. wielicki, w t. zw. wielickiej „obodnicy“.

Borówna, ws, pow. bocheński. W XV w. wieś królewska daje z łan. km. dziesięcinę bisk. krakow., sołtysie łany zaś plebanowi w Lipnicy. (Dług. L. B., II. 140).

Borownia bodzechowska, ws, *B. rudzka*, os. i *B. śmielowska*, ws nad rz. Kamienną, pow. iłżecki, gm. Ruda kościelna, par. Ćmielów. *B. bodz.* ma młyn i fabrykę glazury, 3 dm., 19 mk., *R. rudzka*, 1 dm. 24 mk., 2 morgi dwor., *B. Ćmiel.*, 7 dm. 83 mk.

Borownia, al. *Trylesicy*, chutor, pow. mozyrski, gm. Łachwa, 190 w. od Mozyrza.

Borownica, rzeczka wypływa z moczarów leśnych, około wsi Szklarni w pow. janowskim przepływa przez też lasy, na przestrzeni paru wiorst stanowi granicę od Galicji, następnie wchodzi do pow. janowskiego i łączy się z rzeką Białą około wsi Łązek ordynacki.

Borówno, ws, pow. noworadomski. Wieś tę niejaki Kagnimir przed r. 1198 zamienił z klasztorem miechowskim za Żytno (Zitnam). Kod. Mał., II, 14). Długosz wspomina już tutejszą parafię. (L. B., II, 101).

Borowno, ws nad Stochodem, pow. kowelski, w pobliżu granicy, gub. mińskiej, gm. Borowno, 60 w. od Kowla, 71 dm., 748 mk., zarząd gm., st. poczt. Włościanie zajmują się wyrobem sukna, pasów wełnianych, płótna, sieci rybackich, koszyków, oraz sprzętów i naczyń domowych drewnianych. W 1545 r. własność ks. starosty włodzimierskiego (Fedora Sanguszki). Nieprawnie pobierano po 2 grosze od wozu W 1577 r. ks. Roman Sanguszki wnosi ztąd od 17 dym. pół dworz., 5 ogr. W nowszych czasach należała do Drzewieckich. Obecnie własność Korsakowa, ma 3,740 dzies. (z Jajnem,

Jeleninem i Kraśnicą). Gmina należy do 2 okr. pol., obejmuje 11 miejscowości (1 mstko), mające 1,067 dym. włośc. (obok 78 innych), 7,196 mk. włościan, uwłaszczonych na 16,778 dzies.

Borowno, ws i fol., pow. ostrzeszowski. Wspom. w dok. z 1271 r. (K. W., nr. 611).

Borowo 1.) al. *Borowa*, kol., pow. brzeziński, gm. Gałków, par. Gałków, ma 59 dm., 765 mk., 2,021 morg. włośc., 1 dwor. W r. 1827 ws rząd., 58 dm., 441 mk., par. Łaznów. 2.) **B.**, ob. *Borów*, *Borowa*, *Borowe*.

Borowo 1.) dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Średniki, 40 w. od Kowna, 87 dzies. Dawniej własność Sylwestrowiczów, dziś włośc. Staniulasa. 2.) **B.**, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanty, 33 w. od Wilkomierza. 3.) **B.**, ws włośc., pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Koniawa. Miała 6 dusz rewiz.

Borowo, ws, pow. kościański. Wspom. w dok. z 1298 r. Posiada wtedy kościół paraf. przyłączony w w. XV jako filia do par. w Czempinie. (K. W., nr. 770).

Borowska, ws, pow. miński, gm. Rubieżewice (13 w.), 62 w. od Mińska.

Borowskie, (ob. t. I, 323), okolica szlach., pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Zawyki, 19 w. od Białegostoku. W obrębie jej znajdują się B. Cibory, B. Michały, B. Olki, B. Skórki, B. Szepiotki, B. Wypychy i B. Żaki, mające razem 470 dzies.

Borowszczyzna, ws, pow. wyłkowyski, gm. Pojeziory, par. Wyłkowyski, ma 3 dm., 28 mk. 2.) **B.**, ws, pow. maryampolski, gm. Gudele, par. Wejwery, ma 25 dm., 184 mk.

Borowszczyzna 1.) (ob. t. I, 323), ws, pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Ostrów, 14 w. od Sokółki, wraz ze wsią Słojka, 362 dzies. 2.) **B.**, folw., pow. wołkowyski, 5 okr. pol., gm. Pieski, 12 w. od Wołkowyska, należy do dóbr Koledysze. 3.) **B.**, ws, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Konstantynowo, 8 w. od Wilkomierza. 4.) **B.**, ws, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Kowarsk, 11 w. od Wilkomierza. 5.) **B.**, tamże, 3 okr. pol., gm. Towiany.

Borowucha, (ob. t. I, 323), przystanek dr. żel. rygsko-orłowskiej, pow. połocki.

Borowucha, chutor, pow. kowelski, gm. Lelików, 56 w. od Kowla, 19 dm., 78 mk.

Borowy 1.) zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Druja (8 w.). Miał 4 dusze rewiz., należał do dóbr Drujki, Rudominów, potem do dóbr Poneczany, dziś spadkobierców Juliusza Swidersa. 2.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Woropańszczyzna (3 w.). Miał 4 dusze rewiz.; należał do dóbr Ukla. 3.) **B.**, zaśc., pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra skarb. Boksety, miał 6 dusz rewiz. 4.) **B.**, zaśc., pow. święciański 1 okr. pol., gm. aleksandrowska; miał 8 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Budrany. 5.) **B.**, zaśc., pow. święciański, 4 okr.

pol., gm. Dubotówka (8 w.). Należał do dóbr skarb. Żodziszki. 6.) **B.**, pięć zaśc., pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Radoszkowice (8 w.). Miały razem 13 dusz rewiz. 7.) **B.**, zaśc. włośc., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Szumsk; miał 8 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Kosina.

Borowy, chutor i ferma nad rz. Stuhną, pow. wasylkowski, gm. Ksawerówka, st. poczt. Motowidłówka (18 w.), 18 w. od Wasylkowa, 56 dm., 443 mk.

Borsakówka, mylnie, ob. *Borsukówka*.

Borsikowo, (ob. t. I, 323), pow. dzisieński, mylnie za *Borejki*.

Borsków, (ob. t. I, 323), ws nad Bohem, pow. winnicki. W 1606 r. własność Komarów Sutyskich (w 1569 r. przybrali ten przydomek) wraz z Sutyskami, Szerszniami, Majanowem, Woroszyłową, Witawą i Jankowem. W 1629 r. obok Komarów posiadają te dobra Kucharsey i Żytyńskie. W t. r. Kucharski z części Sutysk, Szerszni i Borskowa wnosi od 65 dyu., a miecznik wwdztwa bractwaskiego z części Sutysk, Borskowa i Witawy z 60 dm. W 1661 r. własność star. Rabanowskiego, pisarza latyczowskiego.

Borsowszczyzna, ob. *Borcowszczyzna*.

Borstejgi, folw., pow. telszewski, gm. Wornie, 24 w. od Telsz, własność Stulpinów, 300 dz.

Borsucza Jama, ws, pow. wieliski, gm. Iliń.

Borsuczyn 1.) al. *Borsuki*, zaśc., pow. berysowski, gm. Zaczyste, par. katol. Chołopienice, 20 w. Borysowa, ma 7 osad. 2.) **B.**, zaśc., pow. sieński.

Borsuczyno 1.) fol. dóbr Antonowo, pow. sieński. 2.) **B.**, ws, tamże, gm. Obezuha, 20 dm., 99 mk. 3.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Miory (6 w.). Miała 31 dusz rewiz.; należała do dóbr Goranie. 4.) **B.**, ws, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. i dobra (1865 r. Oskierków) Budślów. Miała 11 dusz rewiz.

Borsuczyny, os., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Pacowszczyzna, 24 dzies.

Borsuczyna 1.) urocz., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Kozłowszczyzna. 2.) **B.**, ws włośc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Hoduciszki; miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Rokity.

Borsuki 1.) ws, pow. konstantynowski, par. Konstantynów. W r. 1827 ws rząd., par. Sarnaki, ma 71 dm., 452 mk. Istniała już w XVI w. p. n. „Borsuka”. 2.) **B.**, os., pow. kalwaryjski, gm. i par. Ludwinów, ma 7 dm., 30 mk.

Borsuki 1.) ws, pow. borysowski, gm. Hajna, 59 w. od Borysowa. 2.) **B.**, zaśc., pow. borysowski, gm. Łosznica, okr. pol. i par. katol. Chołopienice, 21 w. od Borysowa. 3.) **B.**, zaśc., pow. borysowski, gm. Pleszczenice, 56 w. od Borysowa. 4.) **B.**, ob. *Borsuczyn*. 5.) **B.**, urocz.,

pow. ihumeński, gm. Hrebionka, 17 w. od Ihumenia. 6.) **B.**, fol., pow. ihumeński, gm. Pohorele, 40 w. od Ihumenia, własność Gorawskich, ma 2 włóki. 7.) **B.**, ws, pow. miński, 1 okr. pol., pow. katol., st. poczt. i gm. Raków (7 w.), 38 w. od Mińska. 8.) **B.**, ws i dobra nad rzką Dubrowianką, pow. mohylewski, gm. Połykowice (8 w.). Ws ma 27 dm., 166 mk., cerkiew; dobra, dziedzictwo Hubarewiczów, z fol. Kowryżyno, mają 182 dzies. 9.) **B.**, ws, pow. rohaczewski, gm. Ciehinicze (12 w.), 22 dm., 155 mk. 10.) **B.**, ws, tamże, gm. Korma (6 w.), 63 dm., 459 mk. 11.) **B.**, ws i dobra, pow. sieński, gm. Lisieczyn. Ws ma 21 dm., 100 mk.; dobra, dziedzictwo Wileczyńskich, 476 dzies. wiatraki. 12.) **B.**, ws, tamże, gm. Horodziec Wysoki, 11 dm., 58 mk. 13.) **B.**, ws, pow. dzisieński, w 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Zaleś (8 w.); miała 11 dusz rewiz. 14.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Bohiń (16 w.); miał 6 dusz rewiz. 15.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. i dobra Ihumenowo (4 w.); miała 15 dusz rewiz. 16.) **B.**, ws, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i dobra Leonpol. W r. 1865 było 36 dusz rewiz. 17.) **B.**, ws, pow. dzisieński, w 3 okr. pol., gm. Leonpol (7 w.). W r. 1865 miała 56 dusz rewiz.; należała do dóbr Uźmiony. 18.) **B.**, ws nad jez. Glinkowo, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. i dobra (w 1865 r. Bernowiczów), Czerniewice. Miała 25 dusz rewiz. Na wyniosłym brzegu jeziora odkryto ślady przejścia podziemnego, ścianę którego wyłożone są drobnymi kamieniami. 19.) **B.**, ws włośc., pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra skarb. Bakszty; miała 20 dusz rewiz. 20.) **B.**, ws, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Chotenczyce (18 w.); miała 18 dusz rewiz.; należała do dóbr Olechnowszczyzna. 21.) **B.**, ws, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Chotenczyce; miała 6 dusz rewiz.; należała do dóbr Zaborze. 22.) **B.**, ws, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Porpliszczce (6 w.). W 1865 r. 7 dusz rewiz. w części Malickich, 30 dusz w części Snarskich i 22 w części Dłużniewskich. 23.) **B.**, ws, pow. drysieński, par. Oświej. 24.) **B.**, ws, tamże, par. Rosica, należy do dóbr Saryja. 25.) **B.**, dwie wsi, tamże, par. Zabiały. 26.) **B.**, dobra, pow. połocki, własność Czajkowskich, 692 dzies. 27.) **B.**, ws nad rzką Kopanicą, pow. wieliski, gm. Uzkie. W 1751 r. wchodziła w skład dzierżawy rzydziańskiej. 28.) **B.**, ob. *Barsuki*.

Borsuki 1.) (ob. t. I, 324), ws, pow. bałcki, gm. Perejma, 159 dm., 1,065 mk., cerkiew, szkoła, 3 wiatraki. 2.) **B.**, ws i os. karcz., pow. hajsyński, gm. Kiślak, (ob. t. I, 324, nr. 2), leży nad rzką Kubliczem, st. poczt. i dr. żel. Kublicze, 69 dm., 483 mk., cerkiew. Własność Józefa Kudrewicza, ma 180 dzies. W 1580 r. Hrehory Czeczczel złożył w grodzie winnickim oblatę, że w czasie pożaru zamku winnickiego w t. r. zgorzał przywilej w. ks. Witolda, dany

jego przodkowi „Andrzeju Sudymontu“ na Kuszczynie, Szczurowce, Borsukowce i sieliszczu Kałaur z przys. Raszkowa. 3.) **B.**, (ob. t. I, 324), w dok. *Borsakowce*, wś nad wielkim stawem, pow. krzemieniecki, gm. Borsuki, st. poczt. Krzemieniec (30 w.), st. dr. żel. Rudnia Poczajowska (50 w.), 152 dm., 1,090 mk., cerkiew drewn. z 1774 r., kaplica drewniana z 1868 r., zarząd gm., szkoła (od 1870 r.). W 1886 r. zaczęto budowę nowej cerkwi. Wś ta p. n. Borsukowce należała 1463 r. do dóbr kn. Sołtana Zbaraskiego, następnie przeszła do ks. Wiśniowieckich i nadana została z częścią Wiśniowca za Horyniem i innemi siolami, przez Aleksandra Wiśniowieckiego żonie Aleksandrze z Kapustów. Księżna władza niemi jeszcze 1583 r., w którym wnosi ztąd od 10 dym., 2 ogr. W 1703 r. własność Wojciecha Załęskiego, podkom. nowogródzkiego; następnie 1734 r. Domańskiego, 1813 r. hr. Stanisława Wandalina Mniszka, obecnie hr. Rzewuskich. Gmina należy do 2 okr., obejmuje 14 miejscowości, mających 1,237 dym. włościańskich (obok 88 innych), 11,000 mk. włościan, uwłaszczonych na 10,647 dzies.

Borsukinia 1.) folw., pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Trzaskuny, 54 w. od Wilkomierz, należy do dóbr Woszkiany. 2.) **B.**, zaśc., tamże, 52 w. od Wilkomierza.

Borsukinie, trzy osady t. n. w pow. maryampolskim, w gm. Antonowo (2 dm., 12 mk.), Gudele (4 dm., 40 mk.) i Szumsk (5 dm., 38 mk.)

Borsukowa-Góra, urocz., pow. ihumeński, gm. Dudzicze, należy do dóbr Zamość. Na cyplu wzgórza gniazda borsuków, u stóp jezioro zw. „Sinie“.

Borsukowa-Hrada, (ob. t. I, 324, *B. Grzęda*), okolica szlach., pow. ihumeński, okr. pol. i par. katol. Berezyna, gm. Brodziec, 50 w. od Ihumienia. Mają tu części: Barszczewscy, Gorawscy, Huszczowie, Korzonowie, Lateccy, Mitkiewiczowie, Michniewiczowie, Monkiewiczowie, Okuliczowie, Sokołowscy, Tumilowiczowie, Witkowscy i żyd Chodas.

Borsukowce 1.) (ob. t. I, 324), wś nad rzeką Daniłową, pow. uszycki, gm. Kosikowce, st. poczt. Uszyca Nowa, 148 mk., 1,101 mk., cerkiew. Podług reg. pob. wwdztwa podolskiego z 1565 r. własność Polanowskiego, wnosi zaś Wierzejski od 5 pługów; 2 włościców zbiegło. W 1569 i 1578 r. tegoż, wniesiono od 2 pługów. W 1661 r. 1 dym. Obecnie własność Oktawiana Iżyckiego, ma 800 dzies. (104 lasu), zaś z częścią Sokółca i Popówką 1,694 dzies. (244 lasu). 2.) **B.**, pow. krzemieniecki, ob. *Borsuki*.

Borsukowizna, os., pow. władysławowski, gm. Tomaszbuda, par. Wysoka Ruda, 1 dm., 12 mk.

Borsukówka 1.) wś, pow. białostocki, 2 okr. pol., gm. Obrębni, 18 w. od Białegostoku, ze wsią Borowiki 717 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. bychowski, gm. Propojsk.

Borsukówka, mylnie *Borsakówka*, struga, lewy dopł. Kodymy, w pow. bałeckim, zaczyna się pod wsią Borsukami.

Borsukowo, wś, pow. maryampolski, gm. Jaworowo, par. Maryampol, ma 6 dm., 71 mk.

Borsukowo, zaśc., pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. i dobra Łużki (3 w.). W r. 1865 miała 7 dusz rewiz.

Borsukowszczyzna, urocz., pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Ostrów, 24 w. od Sokółki, z urocz. Kłyszawka, ma 64 dzies.

Borsukowy-Łoh, urocz., pow. miński, gm. Stare-Sioło (7 w.).

Borszczahówka, rzka, w pow. kijowskim, ob. *Borszczówka*, (t. I, 328). Początek bierze pod wsią Żylany, dawniej Żelań nazwaną. Uchodzi do Irpeni od praw. brzegu.

Borszczahówka 1.) *Bracka*, (ob. t. I, 345, *Bracka Borszczahówka*, wś nad rzeką t. n., pow. kijowski, gm. Bilhorodka, 10 w. od Kijowa, 54 dm., 513 mk., cerkiew drewn. z 1740 r. wzniesiona kosztem monasteru Brackiego, na miejsce dawniejszej. 2.) **B.**, *Michajłowska*, wś, tamże, przy linii dr. żel. pld.-zchd., ma 53 dm., 541 mk., wiatrak. 3.) **B.**, *Nikolska*, wś, tamże, również przy torze dr. żel. 45 dm., 481 mk., 2 wiatraki. 4.) **B.**, *Petropawłowska*, wś, tamże, przy szosie kijowsko-żytomierskiej, 12 w. od Kijowa, 132 dm., 1,564 mk., cerkiew drewn. z 1755 r. wzniesiona przez ihumena monasteru petropawłowskiego Antoniego Wieliczowskiego, kaplica praw., szkoła, st. poczt., młyn wodny. 5.) **B.**, *Zofijska*, wś nad rzeką Borszczahówką, tamże, 11 w. od Kijowa. 130 dm., 1,119 mk., szkoła cerk., 2 wiatraki. Wsi te noszą nazwy od monasterów kijowskich, do których należały już w XV w., jak widać z nadania W. ks. Aleksandra z 1497 r. Nadania te potwierdzili: Stefan Batory w 1578 r. i Władysław IV 1646 r. Pod koniec zeszłego wieku wsi te, jak inne dobra monasterskie, przeszły na rzecz skarbu. 6.) **B.**, (ob. t. I, 324—6), mstko przy ujściu Horochowatki do Rosi, pow. skwirski (nie kijowski), gm. Babińce, st. poczt. Bosybród (17 w.), 30 w. od Skwiry, 361 dm., 2,414 mk., cerkiew drewn. z 1736 r. na miejsce dawniejszej, kościół katol. par., 3 domy modl. żyd., szkoła, 3 młyny wodne, 2 wiatraki. **B.** istniała już 1604 r. jako widać z Sumaryusza aktów trybunału Inbelskiego, ogłoszonych w „Zróżdłach dziejowych“, (t. XXI). W 1664 r. ks. Konstanty Wiśniowiecki wnosi z **B.** od 60 dym.

Borszcze, ob. *Barszcze*.

Borszcze 1.) (ob. t. I, 326), wś nad Jahorłykiem Suchym, pow. bałeki, gm. Nestoita, 178

dm., 805 mk., cerkiew, szkoła. 2.) **B**, przys., pow. bałcki, gm. Nestoita (18 w.), przy st. dr. żel. t. n., ma 5 dm.

Borszczew, w dok. *Borszczowce*, sióło nad Trubieżą, pow. perejasławski, gub. połtawskiej, gm. Skopce, na pld.-wschd od Baryszówki, 93 dm., 503 mk., cerkiew, 5 wiatraków. Niegdyś sióło zamkowe kijowskie (1545 r.), w 1622 r. należy do sstwa perejasławskiego.

Borszczów, (ob. t. I, 326), al. *Barszczów*, ws nad rzką Bystryjówką (podług Pochilewica Koroboczka), pow. radomyski, gm. Kiezkiry, 8 w. od Radomyśla, 182 dm., 1,032 mk., cerkiew drew., szkoła, młyn wodny. Włościanie, w liczbie 320 dusz rewiz., uwłaszczeni na 1,312 dzies. Własność niegdys Strybyłów, z których Daniel 1628 r. wnosi tu od 2 dym., 2 ogr! Jednocześnie ihumen monasteru św. Nikoły Pustyskiego w Kijowie płaci z B. od 2 ogr., 1 koła młyn. Od połowy w. XVIII własność Trzeciaków. W 1857 r. Celestyn Trzeciak sprzedaje B. z 2,130 dzies. Henrykowi Bohdanowiczowi, po którego śmierci w 1872 r. część (1,152 dzies.) otrzymuje Jadwiga z Bohdanowiczów Olizarowa. Przedtem jeszcze Celestyn Trzeciak sprzedał 590 dzies. siostrze Julji Bieleckiej i Chodkowskiej oraz 159 dzies. Karolowi Sagajło. Obecnie części te rozdrobniły się. Największe posiadają: Adelina Bielecka (295 dzies.) i Filip Hryncewicz (145 dzies.).

Borszczów, ws, pow. śniatyński. W r. 1579 „Borszczow oppidum“ w pow. kołomyjskim, ziemi halickiej płaci od 6 pługów, 5 zagr., 1 rzem., 1 popa. Należy do dóbr Piotra Zborowskiego h. Jastrzębiec. W r. 1469 włada tu Podwierzbiecki.

Borszczowatycza, chutor, pow. dubieński, gm. Krupiec, 45 w. od Dubna, 6 dm., 32 mk.

Borszczowce, al. *Borszczów*, (ob. t. I, 109, *Barszczowce*), ws nad rz. Niemiją, pow. mohylowski, gm. Ożarzyńce, 168 dm., 908 mk., cerkiew, młyn. Podług reg. pobor. wwdztwa podolskiego z 1530 r. płaci od 1 pługa; w 1542 r. spustoszona. W 1565 i 1569 r. własność Borszczowskiej, wnosi od 4 pługów. W 1578 r. podstoli Piotrowski wnosi od 3 pługów, 2 ogr. po 4 gr., od 1/2 kotła gorzałcz. 10 gr. Obecnie własność Winogradzkiego, marszałka gub. podolskiej, ma 476 dzies., (36 lasu).

Borszczówka 1.) ws nad rzką Uta, pow. homelski, gm. Buda Krasna (5 w.), 155 dm., 966 mk., cerkiew, 5 wiatraków. 2.) **B**, (ob. t. I, 109, *Barszczówka*), ws i dobra, pow. homelski, gm. Telesze. Ws ma 210 dm., 635 mk., cerkiew, kaplica katol., par. Homel, wiatrak, młyn. Dobra, dziedzictwo Budzianowskich, 6,797 dz., (4,612 lasu).

Borszczówka, rzka, we włości romanoskiej, (dziś pow. nowogradwołyński), prawdopodobnie lewy dopł. rzki Leśnej.

Borszczówka 1) sloboda przy wsi Borszczów, pow. radomyski, gm. Kiezkiry, 9 w. od Radomyśla, 18 dm., 139 mk. 2.) **B**, (ob. t. I, 328), ws nad rzką Samecem, pow. proskurowski, gm. Kuźmin, st. poczt. Satanów, 144 dm., 962 mk. W 1530 r. płaci od 1 a 1542 r. od 2 pługów. W 1569 r. własność Wonickiej (Wonieczka), która wnosi od 3 pługów i 2 kół młyn. W 1578 r. własność Kostki, wwdy sandomierskiego, w dzierżawie Oborskiego. W 1661 r. 2 dymy. W ostatnich czasach należała do Antoniego Gadomskiego, obecnie Antoniego Jarszyńskiego (syna Henryka), ma 1,078 dzies. (232 lasu). 3.) **B**, ws, pow. dubieński, gm. Buderaz, par. praw. Buszcza (8 w.), 35 w. od Dubna, 69 dm., 409 mk. Niegdyś własność biakupów łuckich. 4.) **B. Mała**, ws nad Ikwą, pow. krzemieniecki, gm. Począjów, par. praw. Taraz Stary, 28 w. od Krzemieńca, 50 dm., 323 mk., cerkiew filialna drewn. z 1725 r. Własność hr. Rzysszczewskich. Położenie góryste. 5.) **B. Wielka**, ws nad Horyniem, który rozlewa się tu w rozległy staw, zw. Borsukowski, pow. krzemieniecki, gm. Borsuki (4 w.), st. poczt. Krzemieniec (25 w.), st. dr. żel. Rudnia Począjowska (50 w.), 242 dm., 1,570 mk. Cerkiew drewn. z 1753 r., odnowiona 1872 r., (ma 52 dzies. ziemi), szkoła cerk. (od 1884 r.). W płu.-zchd. części wsi, przy drodze do Wisniowca, wysoki nasyp ziemny, zwany Zameczyskiem. W 1430 r. nadana za zasługi, przez w. ks. lit. Swidrygajłę Iwanowi Mokosiejewiczowi. Podług rewizji zamku krzemienieckiego z 1545 r. ws należała do Semena Catina, który z Borszczówki i Rydomla zobowiązany był do opatrywania dwu horodni zamkowych. W 1570 r. należy do Iwana Patrikia Korozwockiego, podkomorzego krzemienieckiego. Pobór oddzielnie niewykazany. W r. 1583 wdowa po nim Iwanowa Patrikijowa Kurozwońska płaci z B. z 15 dym., 6 ogr., 5 ogr., 2 kół waln. Następnie ws należała do Wisniowieckich, Mnischów, obecnie hr. Rzewuskich. 6.) **B**, chutor, pow. ostrogski, gm. Annapol, 25 w. od Ostroga, 6 dm., 30 mk. 7.) **B**, ws nad dopł. Stasu, pow. rówieński, gm. Tuczyn, par. praw. Lubasza Mała (3 w.), 40 w. od Równego, 59 dm., 616 mk. i wraz z Lubaszą Małą 2,325 dzies., (1,950 lasu). W połowie XVII w. własność ks. Dom. Zasławskiego, miała w 1650 r. 17 a w 1651 r. 6 dym. W ostatnich czasach należała do Walewskiej z Lenkiewiczów. 8.) **B**, ws u źródeł rz. Połkwy, dopł. Horynia, pow. starokonstantynowski, gm. Bazalia, par. praw. Łazuczyn Wielki (3 w.), 57 w. od St. Konstantynowa, 104 dm., 566 mk., cerkiew, szkoła cerk. (od 1876 r.). W 1570 r. własność Iwana Patrikia Kurozwońskiego, podkom. krzemienieckiego. W 1583 r. wdowa po nim wnosi tu od 15 dym., 6 ogr., 5 ogr., 2 kół waln. Następnie ws weszła w skład ordynacji Ostrogskiej, przy

rozdziale której na mocy tranzakcyi kolbuszowskiej z 1753 r. dostała się Ignacemu Sapieże, poczem do 1808 r. własność Konst. Kwiatkowskiego, obecnie córek jego Krystyny Tymieńskiej, (184 dzies.) i Olimpii Hłasko.

Borszczyce, ob. *Barszczyce*.

Borszczyno, ob. *Barszczyno*.

Borszczyno, dobra, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 17 w. od Rossień, własność Katerłów; 268 dzies.

Borszewice, w XVI w. *Borzyschowice*, ws., pow. łaski. Wspom. w dok. z r. 1357. (K. W., nr. 1354). Dawna własność arcyc. gnieźń. posiada już około połowy XIV w. kościół par. p. w. św. Stanisława. W r. 1525 kościół ten z dochodami został przez arcyb. Łaskiego nadany jako uposażenie kustoszowi kolegiaty w Łasku. Po zniesieniu kolegiaty w r. 1819 został samodzielną parafią. Obecny drewniany pochodzi z r. 1795. Dziesięciny ze wsi szły na rzecz kancelarza kapituły gnieźń. (Łaski, L. B., I, 443).

Borszowice 1.) u Dług. *Borzyschowice*, ws., pow. jędrzejowski, gm. Mierzwin, par. Imielno. Odł. od Jędrzejowa 13 w. W połowie XV w. ma 11 łań. km., 2 karczmy z rolą, 4 zagr., 2 folw. Dziesięcinę pobierali mansyonarze w Imielnie. Dziedzicami wsi byli dwaj Różyce. (Dług., L. B., II, 66). 2.) **B.** r. 1581 *Borzyszowice*, ws., pow. jędrzejowski, par. Sędziszów, odł. 18 w. od Jędrzejowa. W r. 1581 płaci tu Jakób Borek od 10¹/₂ łań. km.

Borszowice, ws., pow. przemyski. R. 1508 Olechno Skoruta h. Korczak, płaci z dóbr swych: przedmieścia Nowego Miasta Bybła z przedmieściem, Borszowicami, Komorowicami i częścią w Wielonicach grzyw. 11 gr. 4.

Borsztynie, ws., pow. maryampolski, gm. Kwieciszki, par. Maryampol (13 w.), ma 16 dm., 292 mk.

Borszyce, ws., pow. skierniewicki, ma 36 mk., 159 morg. R. 1446 w Wiznie, Władysław ks. mazow. nadaje dzieciom Mikołaja z B. 10 łań. w ziemi wizkiej. (Kapica, Herbarz, 41). W r. 1581 ws Borsice płaci od 1 łań.

Bortaliszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smołwy, 23 w. od mta pow.

Bortatycze, ws., pow. zamojski, gm. Wysockie, par. Nielisz, ob. *Bartatycze*, (t. I).

Bortele, ob. *Bartele*.

Bortele 1.) ws włośc., pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Koniawa (8 w.). W r. 1865 miała 140 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Orany. Odkryto tu osadę przedhistoryczną, 0¹/₄ w. od wsi ciągnie się wał w kształcie łuku, długi około 125 saż. 2.) **B.**, ws włośc., pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany (2 w.); miała 10 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Borejkwoszczyzna. Ws szlachecka i włościańska. W 1672 r. była dziedzictwem Jana Narkowicza. 3.) **B.**, (ob. t. I, 308, *Borciele*), ws włośc., pow. trocki,

4 okr. pol., gm. Orany (11 w.); miała 47 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Olkieni.

Bortkiele, ws., pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Dorbiany, 73 w. od Telsz.

Bortkiewicze 1.) ws włośc., pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany (15 w.), należy do dóbr skarb. Daukszyszki. Nabyta w 1787 r. przez Ignacego Ważyńskiego od Bortkiewiczów, wyszła z domu Ważyńskich wskutek eksdywizyi około r. 1830. 2.) **B.**, ws., pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Bortkiszki 1.) dwór, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, własność Moczalowych, 265 dzies. Poprzednio Sawrymowiczów. Ob. t. I, 329). 2.) **B.**, dwa zaśc., tamże, 2 okr. pol., gm. Smołwy, 17 w. od mta pow.

Bortkowo, ws włośc., pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Prozoroki (2 w.); miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Cerkowno.

Bortkuniszki, fol., pow. kalwaryjski, gm. i par. Udrya, odł. 52 w. od Kalwaryi, mają 10 dm., 71 mk.

Bortkuniszki 1.) (ob. t. I, 328), dobra, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 80 w. od Kowna, własność Komarów, 402 dzies. i Kuszlejków, mających 1,421 dzies. Janczewscy mają tu 100 dzies. 2.) **B.**, zaśc., tamże, 82 w. od Kowna, własność Dulewiczów, ob. *Trankinie*. 3.) **B.**, dwór, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Kiejdany, 51 w. od Kowna, własność Boleckich, 56 dzies.

Bortkuny 1.) folw., pow. kowieński, 2 okr. pol., 83 w. od Kowna. 2.) **B.**, okolica, tamże, 4 okr. pol., gm. Rumszyszki, 28 w. od Kowna. Mają tu działki Borejkwowie, Bortkiewiczowie, Butkisowie, Wojtkunsey, Dobkiewiczowie, Piotrowsey, Podegimsey, Ejbowiczowie, Jankiewiczowie 6 dzies. 3.) **B.**, dobra, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Krakinów, 36 w. od Poniewieża, własność Wąsowskich, 398 dzies. 4.) **B.**, okolica, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Remigola, 36 w. od Poniewieża. Jagilniccy mają 164 dzies. 5.) **B.**, ws., pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Pompiany, 28 w. od Poniewieża. 6.) **B.**, zaśc., pow. szawelski, w 3 okr. pol., gm. Żagory, 55 w. od Szawel.

Bortkuski, jezioro, w pow. wileńskim.

Bortkuski 1.) ws., pow. wiłkomierski, 4 okr. pol., gm. Dobejki, 60 w. od Wiłkomierza. 2.) **B.**, ws., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Zabłociszki (10 w.); miała 18 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Daugieliszki. 3.) **B.**, (ob. t. I, 329), dobra, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Muśniki, własność hr. Platerów.

Bortliki, zaśc., pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Świr (14 w.); miał 9 dusz rewiz., należał do dóbr Zalesie.

Bortniki 1.) ws., pow. wołkowyski, 4 okr. pol., gm. Mścibów, 24 w. od Wołkowyska, 428 dzies. 2.) **B.**, urocz., pow. ihumeński, gm. Wierchmień, 6 mil od Ihumenia. 3.) **B.**, ws., pow.

dzisieński, 2 okr. pol., gm. Pohost Nowy (5 w.): miała 9 dusz rewiz.; należała do dóbr Jundziłowo. 4.) **B.**, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. i dobra (1865 r. Bernowiczów), Czerniewieze; miała 27 dusz rewiz. 5.) **B.**, ob. *Bartniki*.

Bortniki 1.) (ob. t. I, 330), wś, pow. bracki, gm. Peczara, st. poczt. Torków, 301 dm., 1,797 mk., cerkiew, szkoła, młyn wodny. Własność niegdyś Szaszkiewiczów, nadana przodkowi ich Iwanowi Ilińkowiczowi przez Kazimierza Jagiellończyka. Posiadając jednocześnie Wyszkwowce przybierają nazwę Wyszkwowskich. W r. 1629 pozostają oni tylko przy Tymanówce Niższej, Wyszkwowcach i Bortnikach. Podług reg. pob. wwdztwa brackiego z 1629 r. część B należy do pisarza ziemsk. brackiego, który wnosi z 88 dym. część do Ostafia Szaszkiewiczza, płacącego z 41 dym. W 1661 r. w części należącej do sściców szaszkiewicz wykazano 7 dym. i w części Kalinowskiej, sściny brackiej też 7 dym. i kamień młyński. Obecnie posiadają tu: Zołyńscy 103 dzies., Grzeg. Drzewiecki 632 dzies., ks. Helena Giedroń 408 dzies., Klem. Kryżański 200 dzies., Mikołaj Raczkowski 109 dzies., Teofila Gonzel 90 dzies. i Leon Bezus 634 dzies. 2.) **B.**, wś nad Chomorem, pow. nowogrodzki, gm. Połonne, 55 w. od mta pow., ma 86 dm., 485 mk. Stanowi własność część Połonnego z niższymi młynami, gdzie obecnie stoi dworzec dr. żel. i browar. W 1583 r. własność ks. Janusza Ostrońskiego, który wnosi tu od 4 dym., 4 ogr.

Bortnów, Bortniów, Bortniew, wś, pow. włodzimierski, gm. Chotiaczów, 19 w. od Włodzimierza, 43 dm., 393 mk., cerkiew. W 1577 r. własność Andrzeja Romanowskiego, który wnosi od 6 dym., 2 ogr. bez roli po 2 gr. W 1648 i 1650 r. 21 dym. W nowszych czasach należała do Prażmowskich, drogą wiana przeszła do Marcelego Krasickiego z Owadna. Obecnie z Poromowem własność Ludwika Krasickiego, 992 dz.

Bortnowicze 1.) wś, pow. prużański, 1 okr. pol., gm. Noski, 12 w. od Prużany, ma ze wsią Lisice 430 dzies. 2.) **B.**, folw., dobra i okolica, tamże, 14 w. od Prużany. Folw. należy do dóbr Sielec, okolica ma 296 dzies.; dobra, własność Nowickich, mają 120 dzies.

Bortowce, w spisie z 1892 r. *Bortownie*, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Janiszki, 48 w. od Szawel, należy do dóbr Downarowo.

Bortuliszki, ob. *Barteliszki*.

Borty, zaśc., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Zagory, 56 w. od Szawel.

Bortyski, ob. *Bartyski*.

Boruchów, wś, pow. łucki, w pobliżu od st. dr. żel. Kiwerce, gm. Poddubce, 48 dm., 515 mk., cerkiew, około 600 dzies. ziemi dwor. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. niegdyś sioło zamkowe, nadane Jakubowi, wzamian za odebrane od niego sioło Sądów. Podczas rewizji

trzymał je Bohdan Siemaszko. W 1570 r. Piotr Olessa wnosi z B. od 6 dym., 6 ogr. po 4 gr., 3 bojar putn. a w 1577 r. tenże Piotr Olessa z 9 dym. po 10 gr., 2 ogr. po 2 gr. W połowie XVII w. własność ks. Katarzyny z Leśniowa 1-o v. Charłeskiej, 2-o v. Czetwertyńskiej, ma w 1648 r. 71 a w 1650 r. 59 dym. W ostatnich czasach własność Peretiatkiewiczów, Piotrowskich, Bureczyńskich i Klimeńskich.

Borucice, fol., pow. łęczycki, par. Siedlce. Ma w trzech częściach 7 dm., 102 mk. W r. 1576 siedzą tu na 7 działkach Borucy. Wś należy do par. Słaboszewo.

Borucin i Borucinek, wś i fol., pow. nieszawski. B. ma 249 mk., 1032 morg. dwor., 260 włośc., Borucinek 189 mk., 876 morg. dwor., 37 włośc. W r. 1557 istnieje „Borucino major i minor“ w par. Osięciny. Mają 20 łan. km., 8 zagr., 1 rzem.

Borucze r. 1580 *Borucza*, wś, pow. radzyński, gm. Międzyłes, par. Klembów, ma 134 mk., 401 morg. dwor., 69 włośc. W r. 1580, wś królewska, wójt i ławnik płacą tu od 10 zagr. z rolą.

Boruczycza, wś, pow. garwoliński, gm. Kłoczew, par. Żelechów, ma 14 dm., 112 mk., 318 morg.

Boruki, wś, pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Stara Wieś, 24 w. od Słonima, 218 dzies.

Borunele, wś włośc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Niemenczyn (4 w.). Miała 18 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Jęczmieniszki.

Boruńszczyzna, wś, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Smorgonie (7 w.). Miała 27 dusz rewiz., należała do dóbr Cyncyn.

Boruny 1.) folw., pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 78 w. od Kowna, własność Sipowiczów, 133 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Krasnogórka, 65 w. od mta pow. 3.) **B.**, dwór, tamże, 1 okr. pol., gm. Sołoki, 34 w. od mta pow., własność Stacewiczów, 43 dzies. 4.) **B.**, mstko nad rzeką Wiszniówką, pow. oszmiański, 1 okr. pol., par. kat. Holszany, 21 w. od Oszmiany, ob. t. I, 330. Tutejszy klasztor bazylianów, obecnie monaster męzki, fundowany w 1692 r. przez dziedzica Mikołaja Pieślaka, pierwotnie drewniany, następnie 1700 r. z muru wzniesiony. Przy pożarze mstka w 1707 r. zgorzał kościół wraz z klasztorem, ocalał jednak cudowny obraz Bogarodziecy, który umieszczony został w kościele, odbudowanym 1715 r. Klasztor z muru wzniesiony w latach 1773 do 1793 staraniem miejscowych bazylianów. Maryanna z Świętorzeckich Mitkiewiczowa, koniuszyna lidzka, fundowała szpital na 7 ubogich i oddała go pod zarząd bazylianów. W okolicach mstka znajduje się wiele kurhanów. Szczegóły o szkołach tutejszych podał Odyniee we „Wspomnieniach z przeszłości“ (r. 1884) i Chodźko w „Obrazach litewskich“

(r. 1840). 5.) **B. Stare**, wś, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Krewa (6 w.). Miała 34 dusz rewiz.; należała do dóbr Żuprany. 6.) **B.**, wś, pow. wielicki, gm. Ilino. 7.) **B.**, w 1765 r. *Borunowo*, wś, pow. wielicki, gm. Krest. Podług sumaryusza z 1765 r. należy do ławnictwa wieliszczanńskiego w wójtostwie kamińskim.

Borusiewiczze, zaśc., pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Siady, 28 w. od Telsz.

Boruszkowce, wś nad rzeką Derewiczką, pow. nowogrodzki, (ob. t. I. 331), gm. Derewicze (2 w.), par. kąt. i st. poczt. Lubar (15 w.), st. dr. żel. Połonne (20 w.), 85 w. od mta pow., 97 dm., 509 mk., cerkiew drewn. z 1859 r., szkoła (od 1872 r.). Do par. praw. należy wś Hleżna (Gleżna), z którą razem w 1890 r. miała 120 dm., 936 mk. W 1580 r. należy do włości połonńskiej ks. Ostrogińskich, podana jako świeżo spustoszona przez Tatarów, który i 1619 r. zniszczyli tę wies. Świętosławski, pisarz krzemieniecki, poseł na sejm czteroletni, kupił od Walewskiej: Derewicze, Boruszkowce, Kupeczyńce i Brużycze za 500,000 złp. Jedną z trzech jego córek wysłał za Kazimierza Pułaskiego, syna konfederata barskiego. W ostatnich czasach jako wiano Amelii Puławskiej przeszła do Gadowskiego, ma 831 dz.

Boruty 1.) wś, pow. grójecki, gm. Belsk, par. Lewiczyn, ma 168 mk., 938 morg. dwor., 94 włosc. 2.) **B. Janowiec**, wś, pow. mławski, ob. Janowiec, (t. III).

Borwejnje, ob. *Borgowejnie*.

Borwidze, wś, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Wornie, 24 w. od Telsz.

Borwojnje 1.) pow. poniewieski, ob. *Barwojnje*. 2.) **B.**, wś, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Radziwiliszki, 21 w. od Szawel.

Bory 1.) kol., pow. będziński, gm. Bobrowniki, ma 28 dm., 252 mk., 420 morg. 2.) **B.**, os, pow. będziński, gm. Gzichów, par. Grodziec, ma 4 dm., 47 mk., 8 morg. dwor., 18 włosc. 3.) **B. Kuźnica**, kol., pow. będziński, gm. Choroń, ma 8 dm., 59 mk., 4 morg.

Bory 1.) urocz., pow. brzeski, gub. grodz., 5 okr. pol., gm. Połowce, należy do dóbr Jancewicze. 2.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i dobra skarb. Przebrodź (15 w.); miał 6 dusz rewiz.

Bory, *Borowe wielkie i małe*, wś w hr. lipowskiem. W r. 1864 liczono w niej do 1,089 polaków.

Borya r. 1578 *Boruya*, wś, pow. ilżecki, gm. Ruda Kościelna, par. Bałtów, odl. 22 w. od Iłży, ma 120 dm., 555 mk., 1,436 morg. W r. 1578 we wsi Boruya, płacą Kormański i Uliński, od 2 1/2 łan. km., 6 zagr. z rolą, 4 kom. ubog., 9 rzem., Krzyżanowski od 1 os., 1/2 łana, 3 zagr., 3 kom., 3 ubog., 8 rzem., 1 łan pusty.

Boryczew 1.) wś, fol. i zaśc., pow. mozyrski, okr. pol. i gm. Petryków, ma 4 włók. Fol.,

własność Krukowskich, ma 4 wł. W zaścianku mają działają: Więkraszewicze do 5 wł., Korbutowie i Tarasiewiczowie 2 wł., Ciszkieviczowie 6 wł. 2.) **B.**, dobra ordynacji nieświeskiej nad rzeką Suszanką, pow. słucki, gm. Siniawka, okr. pol. i par. kat. Kleck, 69 w. od Słucka, około 500 włók.

Boryczewicze, *Borysewicze*, wś, pow. piński, na Zarzeczcu, gm. Lemieszewicze, 35 w. od Pińska, ma 26 osad.

Boryczowa, *Borycowa*, zwana też *Maciorska (Materskaja)*, struga, w pow. uszyckim, zaczyna się powyżej wsi Durniak, mija tę wieś, Maciorską (Maciurkę) i poniżej Rudkowiec uchodzi do Dniestru. Ujściem swem odgranicza pow. uszycki od mohylowskiego. Płyńie z płn. na płd. na przestrzeni dwóch mil.

Boryczówka, w dok. *Bierychówka*, wś, pow. łucki, gm. Miedwieże, na płn.-zchd. od Czartoryska. W spisie urzęd. nie podana. W 1577 r. i 1583 r. ks. Michał Czartoryski wnosi tu od 5 dym.

Boryłków, sloboda, pow. winnicki, gm. Braiłów (15 w.), 1,268 mk. starowierców, cerkiew.

Borymy, jezioro, w pow. dzisieńskim.

Borynowo, wś, pow. drysieński, par. Oświej. **Borysenki**, wś, pow. orszański, gm. Rudnia, 6 dm., 37 mk.

Borysewicze, pow. piński, ob. *Boryczewicze*. **Borysie**, al. *Borysy*, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Gruździe, 21 w. od Szawel.

Boryski 1.) okolica, pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Indura, 51 dzies. 2.) **B.**, okolica, pow. grodzieński, 3 okr. pol., gm. bohorodzicka, 35 w. od Grodna, 83 dzies. 3.) **B.**, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Chotenczyce (9 w.). Miała 60 dusz rewiz., należała do dóbr Weprzata.

Boryskowicze 1.) (ob. t. I. 332), wś nad rzeką Prudok, pr. dopł. Prypeci, pow. mozyrski, gm. Sloboda-Skryhałowska, 7 w. od Mozyrza, ma 40 osad. Cerkiew św. Trójcy (filia par. mozyrskiej). 2.) **B.**, wś, pow. mohylewski, gm. Szkłów (13 w.), 14 dm., 89 mk. 3.) **B.**, (ob. t. I. 332), folw., pow. dzisieński, gm. Prozoroki, 1,104 dzies. ziemi dwor. We dworze kaplica p. w. św. Rafała, fundacyi Doboszyńskich, filia do Zadoroża. Przed r. 1865 należało do folw. 109 dusz rewiz. Własność dawniej Antoniego i Franciszki z Łopacińskich Doboszyńskich, dziś ich wnuków.

Boryskowicze, *Boryszkowicze*, al. *Boryszkowce*, wś nad rzeką Lipą, pow. włodzimierski, gm. Brany, 60 w. od Włodzimierza, na wschód od Drużkopola, ma 91 dm., 602 mk., cerkiew. Podług rewizyi zamku łuckiego z 1545 r. własność Kozińskich, którzy wespół z innymi byli zobowiązani do opatrywania dwu horodni zamkowych oraz Iwanowej Kozińskiej i Semena Kleweckiego, którzy opatrywali jedną horodnię. W 1570 r. Paweł Koziński z części B. i Watyna

wnosi z 6 dym. i 5 ogr. po 4 gr.; część należy do Hrehorego Uliewicza (Hulewicza). W 1577 r. Paweł Kozinski z samych B. płaci od 3 dym., 3 ogr. W 1583 r. Michał Kozinski wnosi z części B. z 8 dym., 4 ogr., a Paweł Kozinski z 2 dym., 3 ogr., 4 podsus. Część wraz z częściami Watyna i Serhowa, posiada Stanisławowa Chmielewska, która wnosi z nich z 8 dym., 8 ogr. W połowie XVII w. własność Jana i Aleksandra Grotowskich, mają w 1648 i 1649 r. 10 dym. a w 1650 r. 12 dym.

Boryskowo, w 1653 r. *Borysowo*, ws, pow. wieliski, gm. Baranowo. W 1653 r. wymienione we włości sorockiej. W 1767 r. podane jako punkt pograniczny pomiędzy powiatami: wieliskim i uświackim. W 1765 r. wchodziła w skład stwa sawińskiego.

Boryskowszczyzna, pow. wilejski, ob. *Borysowszczyzna*.

Borysław, ws, pow. skierniewicki. Dawna własność arcyb. gnieźń., wspominana w dok. z 1359 r. (K. W., nr. 1,404). W r. 1579 ws B. w kluczu skierniewickim ma 10 $\frac{1}{4}$ łan. km. i 2 wójt.

Borysław, ws i os. górn., pow. drohobycki. W r. 1508 Klimko Borysławski (h. Srzeniawa) płaci z dóbr swych B. i Uliczna gr. 18. W r. 1515 ze wsi Borzysław płacą od 4 łan., młyn. Popostwo puste. Pierwszą wzmiankę o wsi znajdujemy w dok. z 1460 r.

Borysławice, kościelne i zamkowe, dwie wsi nad rz. Rgielewką, pow. kolski, gm. Krzykosy. Wspom. w dok. z 1384 r. (K. W., nr. 1,825). W księgach grodu łączyckiego z 1397 r. występuje Piotr, pleban z B., który ma sprawę z Andrzejem, bisk. wileńskim, o połowę wsi dziedzicznej Wólka, leżącej w ziemi łączyckiej. Spór ten toczył się i w r. 1398. Według wizyty Łaskiego w r. 1521, do par. należały: Grodna, Barłogi, Kruszyna, Bylice podwójne, Krzykosy, Dąbrówka, Złota i Bielawy, później przybyło Felicyanowo (Lib. benef., II, 446—7). Założony kościół ten przez dziedziców, ztąd „jus patronatus“ do nich należało. Antoni Gorzeński, podstoli kaliski dziedzic wsi, wystawił nowy z drzewa, 42 łok. długi, 20 szer. a 30 wysoki, o czym głosi napis na belce. Ks. Ignacy Bardziński, proboszcz i dziedzic B. założył r. 1798, przy kościele szpital, zapisując na ten cel około 7,000 złp. Píše on w r. 1808 ustawę dla bractwa św. Izydora i Różańca św., którą Papież Pius VI potwierdził; w końcu, jako arcyb. gnieźń. r. 1811, konsekruje świątynię. Pobytu jego liczne zostały tu ślady. Prócz autobiografii w aktach kościelnych, składa wydawane przez siebie dzieła do biblioteki miejscowej. Za staraniem ks. Gąsiorowskiego, proboszcza, kościół ten, został r. 1855 odbudowany. Najcenniejszym klejnotem zakrystyi tutejszej, jest kielich srebrny, grubo złocony, którego gockie napisy

w otoku, oraz kształt, wskazują na wiek XV. Wykopany przy budowlu pod zamkiem, pochodzić musiał z kaplicy zamkowej, herby zaś Korzbok, oraz Grzymała, wskazywać się zdają na ofiarodawców. (Ob. „Wiadom. numizm. archeol.“ z r. 1893). B. Zamkowe, ws przyległa, posiada ruiny zamku. Gniazdo Srzeniawitów Borysławskich, pod koniec XIII w. przeszła we władanie Jastrzębców. W liczbie obrońców spotwarzonej królowej Jadwigi, staje r. 1384 Mikołaj Jastrzębiec „de Borzysławice“. W epoce tej musiał B. nabyć Wojciech Jastrzębiec, naówczas kancelarz królowej, a ostatecznie Prymas, który postanowił, tak zamek łowicki, jako też B., Jastrzębiec i Rytwiany, doprowadzić do stanu obronnego. W tym celu, w r. 1435, przyjął w usługi mistrza puzkarskiego Grzegorza z Osieka, Morawczyka, któremu nadał w dożywocie dwie wsie arcybiskupie, w lat bowiem kilka, gdy po śmierci arcyb., nastąpiły działy, przy opisie B. wspomniano liczne „machiny“ wojenne. Do zamku należały wtedy następujące włości: Barłóg, Górka średnia, Słupca, Komorzany (Pomorzany), Dąbrówka wielka i mała, Dąbie, oppidum, Siemczyce, Oraczew, Sierpów, Konary, Leśnica, Chocieszów i Wola Chocieszowska (Helcel. Pomn. prawa II, 442—4). Bogactwa tu nagromadzone, przypadłe Seiborowi Jastrzębcowi, skusiły Dersława z Rytwian, brata jego, iż nocą najechał zamek i zagrabił skarby. Nie przepuszczono wtedy i kaplicy zamkowej, hojnie zaopatrzonej w aparaty. Fundusze kapelanii stanowiły dziesięciny wytyczne w Zawadkach, Wołodrzy i Czołowie z obowiązkiem odprawiania 4 mszy św. Szacowano ją zaś na 2 grzywny srebra (Lib Ben., II, 448). Z aktów uposażenia kościoła farnego w Łęczycy, dowiadujemy się, że prawo prezenty do altaryi św. Krzysztofa w kościele tym, przywiązane do dziedziców B., przysługiwało Mikołajowi! wojewodzie sieradzkiemu i żonie jego Ewie. Był to zapewne Mikołaj z Brudzewa h. Pomian († 1478 r.). Według Lib. Ben. Łaskiego, patronat kaplicy zamkowej, należał do Jarosława Łaskiego, wojew. sieradzkiego, brata arcybiskupa, który trzymał te dobra zastawem. W połowie XVI w. B. należały do Russockich, Zygmunt I, r. 1547 upomina dzierżawcę Dąbia, Mikołaja R., kaszt. bieckiego, o krzywdy mieszczanom wyrządzone, a mianowicie, że ich zagnęła do wożenia piwa do zamku swego w B. (Baliński. Star. Pol.). Tenże Mikołaj r. 1576 płacił z B. od 7 łan., ogrod. 2, karczmy, 8 zagrod., dziedziczką B. (kościelnych), jest Dorota z Borysławskich Ponętowska, wdowa po Stanisławie, mająca łan. 8, karczmę i 8 zagrod. Zniszczyli zamek w XVII w. Szwedzi. Obecnie B. Zamkowe, własność Howieckich, liczą 10 dm., 115 mk., folw. 4 dm., 95 mk. B. kościelne w posiadaniu Lintów; ws ma 11 dm., 297 mk., folw., 7 dm., 31 mk.; os. kość. 1 dm., 7 mk. Do par.

B. należy ws Barłogi odległe od Koła o 11 w. w pobliżu rz. Itgielewki i szosy kalisko-kutnowskiej. Grunt piaszczysty ze śladami cementarzyska pogańskiego. Sądząc z nazwiska miejscowości ta leżała niegdyś wśród puszczy leśnej. Według wizyty arcybiskupa Łaskiego z 1521 r. wieś Barłogi, należała do parafii w Borysławicach, w r. zaś 1576, podług ksiąg podskarbińskich, należała do Stanisława Russockiego, w niej 4 łąny, młyn o dwóch kołach, 6 zagrodników. (Źródła dziejowe, II, 78). Obecnie jest tu kaplica publiczna p. w. św. Rocha z drzewa przez dziedziców miejscowych fundowana, gdzie na odpust w dniu tego patrona gromadzą się liczne zastępy pobożnych. Wieś ta w r. 1871 liczyła 13 dm., 181 mk.

M. R. Witan.

Borysławiec, kol., pow. chełmski, gm. Żmudź, par. Kumów.

Borysów u Dług. *Borzyschków*, ws, pow. nowoaleksandryjski (Puławy), par. Gołęb. W XV w. należy do par. Końskowola. (Dług. L. B., II, 572) W r. 1676 Jezuici z kolegium krakowskiego placą tu od 24 poddanych, Żyrzyńscy w 4 częściach od 18 poddanych. W r. 1827 ws przyw. 30 dm., 163 mk., par. w Żyrzynie.

Borysów, *Borysowo*, (ob. t. I, 337), ws i dobra, pow. kobryński, 2 okr. pol., gm. Błoty, 3 w. od Kobrynia. Ws ma 238 dzies, osada należy do wsi Zamoście; dobra, własność Witkowskich, mają 156 dzies.

Borysów, (ob. t. I, 337, nr. 3), ws, pow. ostrogski, gm. Płużne (6 w.), st. poczt. Białotyń (6 w.), st. dr. żel. Krzywiny (17 w.), 18 w. od Ostroga, ma 489 dm., 2,868 mk. Poprzednio z wsiami wchodzącymi w skład parafii (Białotyń, Kominy, Śpiewak i Storonicze), miała 387 dm., 3,114 mk. praw., 48 katol. i 298 żydów. Cerkiew drewn. z 1735 r., uposażona 53 dzies. ziemi; szkoła (1873 r.), zarząd gm., gorzelnia. W 1583 r. należy do Ostroga ks. Konst. Ostrogskiego, wwdy kijowskiego, który wnosi z niej od 20 dym., 20 ogr., 15 podsus. i 1 popa. Część B. z Ochłapowem ma Wasil Oszczowski. W 1648 r. własność ks. Anny Alojzy z Ostrogskich Chodkiewiczowej, ma 187 dm.; w 1650 r. 100, a w r. 1651 50 dym. Następnie należała do Koniecpolskich, obecnie ks. Jabłonowskich, posiadających tu 11,350 dzies. dwor., (3,860 lasu).

Borysowicze, ws nad rzką Sożą, pow. czerkowski, gm. Dubrowica, 86 dm., 563 mk.

Borysówka, os., pow. mazowiecki, gm. Stelmachowo, par. Tykocin.

Borysówka 1.) ws, pow. bielski, gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Łosinka, 31 w. od Bielska, 407 dzies. 2.) B., ws, pow. kobryński, 2 okr. pol., gm. Mokszań; 40 w. od Kobrynia, 2,338 dzies. 3.) B., fol., pow. ihumeński, gm. Puchowicze, należy do dóbr Błot, ma 3 włoki. 4.) B., ws, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. i dobra (1865 r. Żukowskich) Lack; miała 15 dusz rewiz. 5.) B.,

ws, pow. drysieński, par. Rosica. 6.) B., ws, pow. rzeżycki, gm. Ciskady. 9 dm., 82 mk. Siedzą tu starowiercy.

Borysówka 1.) (ob. t. I, 337), ws nad dopł. Sobu, pow. lipowiecki, gm. i st. poczt. Lińce (Ilińce, 4 w.), 23 w. od Lipowca, 181 dm., 944 mk., cerkiew par. z 1751 r., szkoła cerk., młyn. Podług reg. pobor. wwdziwa bractwa wskiego z 1629 r., własność Fedora Łasko, który z B. i Buszyńki wnosi od 32 dym. Obecnie należy do dóbr Lińce. 2.) B., folw., pow. krzemieniecki, gm. Białozorka, 65 w. od Krzemieńca, 2 dm., 19 mk. 3.) B. *Bronicka*, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Romanówka, 20 w. od mta pow., 24 dm., 155 mk. 4.) B. *Nowa*, kol., tamże, 18 w. od mta pow., 12 dm., 153 mk.

Borysowo, błoto, w pow. orszańskim, na lew. brzegu Berezyny, w gm. Rudnia, w pobliżu wsi: Chołmy, Szydła (Szyły), Moskalenki i Skorochod. Szerokość i długość sięga do 10 w.; obszaru do 5,000 dzies. Przeważnie pokryte zarostami.

Borysowo 1.) pow. kobryński, ob. *Borysów*. 2.) B., pow. grodzieński, ob. *Borysowszczyzna*. 3.) B., fol., pow. nowogródzki, okr. pol. i gm. Lubez, 22 w. od Nowogródka. 4.) B., zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Przebrodź (17 w.); miał 4 dusze rewiz.; należał do dóbr skarb. Hustaty. 5.) B., ws, pow. lucyński, własność dawniej Derengowskich, obecnie Andrzej Lenca, 80 dzies. 6.) B., pow. wieliski, ob. *Boryskowo*.

Borysowska, kol., pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra skarb. Bakszty, 9 dm., 100 mk. W 1865 r. było 36 dusz rewiz. żydów rolników.

Borysowszczyzna 1.) os., pow. brzeski, gub. grodz., gm. Rohacze, własność Kozwnikowa, 15 dzies. 2.) B., w dok. *Borysowo*, dobra, pow. grodzieński, 3 okr. pol., gm. Hudziewiczze, 40 w. od Grodna, własność Ursynów Niemcewiczów, 523 dzies. Podług reg. pomiarowego z 1563 r. siolo Borisowo, należy do wójtostwa weretejskiego włości Krasnickiej, ma 25 włók, w tem 1 wł. bednarską, 1 osadną i 23 na służbę ciąglą. Wogóle wieś dawała 12 kóp 17 gr. 3.) B., ws i dobra nad rzką Wić, pow. rzeżycki, gm. Chojniki, 78 w. od Rzeżycy. Ws ma 34 osad, folwark, własność Jastrzębskich, ma 75 włók. 4.) B., al. *Boryskowszczyzna*, ws, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Chotenczyce (8 w.); miała 13 dusz rewiz., w części należącej do dóbr Bobrowka i 22 dusz w części Jurcewiczów.

Boryspol, (ob. t. I, 338), mstko u źródeł rzki Alty, pow. perejasławski, gub. poławskiej, 48 w. na pld.-zchd. od Perejasławia, gm. Boryspol, 1,152 dm., 5,540 mk., zarząd gm., 5 cerkwi, 2 domy modl. żyd., st. poczt., 4 jarmarki. Około 1590 r. nadany wraz z sieliszczem Iwankowskim (razem z monasterem „Czerechczymerskim“) kozakom. Leczą już w 1596 r.

odebrano im te „daniny“ dla ich „swywoli“. Następnie włość boryspolska, obejmująca 14.13 mil kw. w 1607 r. znajduje się w ręku Żółtkiewskich, a od 1620 r. Daniłowiczów. W 1623 r. trzyma B. żyd i pobiera niesłuszne myta. W r. 1629 dzierżawca Paweł Łochowski wnosi z B. od 10 dym. rynk., 20 ulicz., 40 ubog., 3 rzem. i 1 popa. Od 1665 do 1782 r. należała do pułku kozackiego kijowskiego.

Borystele, w spisie z 1892 r. *Borystygie*, wś, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Wieksznie, 92 w. od Szawel.

Borysteniewo, pow. orszański, ob. Kuda-jewo.

Borisy 1.) wś, pow. brzeski, gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Domaczewo, 38 w. od Brześcia, ze wsiami Podłuże i Szykiele, ma 1,080 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Linkowo, 56 w. od Poniewieża. 3.) **B.**, pow. szawelski, ob. *Borysie*. 4.) **B.**, wś, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Świr (11 w.); miała 37 dusz rewiz.; należała do dóbr Olszewo.

Boryszkowce, (ob. t. I, 338), wś, pow. kamieniecki, gm. Maków, st. poczt. Kamieniec, 82 dm., 504 mk., cerkiew. Podług reg. pob. obwo-du kamienieckiego z 1530 r. wnosi od 4 pługów i 1 komorn., a w 1542 r. od 3 pługów. W 1565 r. własność Walentego Baka, który płaci od 3 pługów i 1 rzem., w 1569 r. od 3 pługów, gorzelni, karczmy i 2 rzem. W 1661 r. pracowity Jaśko przedstawia z B. 2 dymy. Obecnie część B. z Mukszą należy do Modesta Czechowskiego, (223 dzies.); część Jahodyńskiego ma 620 dzies. i część Maryi Rokosowskiej 120 dzies.

Boryszkowicze, pow. włodzimierski, ob. *Boryskowicze*.

Borysniszki, wś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Błagowieszczeńsk, 41 w. od Szawel.

Boryszów, w dok. *Boriscowo*, wś, pow. piotrkowski, ma 66 dm., 438 mk., 1,252 morg. włośc. W r. 1257 Kazimierz ks. łęczycki oświadcza, iż wieś B. w okręgu wolborskim, którą na podstawie mylnych informacji nadał „Nedobilio de Lucoslawic“, należy zdawna do kasztelanii wolborskiej i stanowi własność bisk. kujawskich. Toż stwierdza r. 1264 ks. Leszek. (Ulanow. Dok., 190, nr. 16 i Kod. dypl. pol., II, 68).

Boryszówka, wś i dobra, pow. czauski, gm. Radoml (10 w.). Od 1871 r. własność Kozubowskich, 410 dzies.

Boryszyn, wś i fol. nad rz. Mołczadką, pow. nowogrodzki, gm. Koszelewo, 14 w. od Nowogrodka. Wś ma 12 osad, folwark około 23 włók. Należy do Wojniłowiczów.

Borzdówka, wś, pow. horecki, gm. Puhłaje.

Borzdyn 1.) (ob. t. I, 335), wś i dobra, pow. miński, okr. pol., par. kat., st. poczt. i gm. Raków, 30 w. od Mińska. Fol. własność Wiszniewskich, ma do 79 wł., kaplica katolicka. 2.) **B.**, pow. oszmiański, ob. *Rumiancowo*.

Borzdynka, fol. pow. miński, okr. pol., gm. i par. kat. Raków.

Borze 1.) wś, pow. węgrowski. Wymienione w dok. z 1476 r. (Kod. Maz., 273). 2.) **B.**, wś, pow. pułtowski. W r. 1827 B. marcisze mają 7 dm., 53 mk., B. przechy 7 dm., 52 mk., B. strumiany 10 dm., 74 mk. W r. 1576 Borze Marczyckie, Strumiany, Przecki i inne, płacą od 6 $\frac{1}{4}$ łan., 3 morg.

Borzechów, wś, pow. lubelski. Istniał już w XV w. W r. 1530 Mikołaj Syrek płaci tu od 3 łan. km. i młyna.

Borzejewo, ob. *Kotowo*.

Borzejewo, r. 1578 *Borzuiewo*, wś, pow. średzki, par. Grodzisko. Wspom. w dok. z 1256, 1382, 1397 r. (K. W., nr. 601, 1612, 1804, 1973). W r. 1578 są tu same działki szlacheckie bez kmieci. Dziś jest tylko obszar dworski, obejmujący 435 ha (337 roli), 11 dm., 144 mk. katol.

Borzemieć, ob. *Boremieć*.

Borzewo, wś, pow. płoński. W r. 1462 Katarzyna ks. mazow. uwalnia dobra Andrzeja z B. starosty płońskiego od wszelkich poborów do śmierci księżny. (Kod. Maz., 230). W r. 1578 we wsi kościół par. W pięciu działach dziedzice płacą od 16 łan. km., 13 zagr., 2 rzem., 1 kom., 1 rybaka.

Borzecin 1.) w dok. *Borzanczyn*, wś i fol., pow. warszawski, ma 261 mk., 816 morg. dwor., 945 włośc. Konrad ks. łęczycki r. 1240 w Łowie, zamienia z klasztorem czerwińskim wieś swą B. na wsi klasztorne: Popień i Służew. Istniejąca tu kaplica z jej dochodami należy do klasztoru. (Ulanow. Dok., 291, nr. 7 i Kod. dypl. pol., I, 71 i II, 24). W r. 1580 Jan Lewicki przełożony klasztoru św. Jerzego w Warszawie (filia Czerwińska) płaci tu od 15 łan. km., 3 rzem., 1 koła młyn. 2.) **B.**, fol., pow. grójecki, ma 59 mk., 191 morg. dwor., 1 włośc. 3.) **B.**, wś, pow. piotrkowski, gm. i par. Gorzkowice, ma 9 dm., 44 mk., 124 morg. W 1827 r. było 6 dm., 47 mk.

Borzecin, u Długosza *Bodzanczinek*, wś, pow. brzeski (Galicja). W połowie XV w. istnieje tu kościół par. drewniany p. w. Narodzenia N. P. Maryi. Wieś jest własnością bisk. krakowskich, ma 20 łan. km. dających biskupom dziesięcinę wartości do 10 grzyw. Jest też karczma z rolą i sołtystwo na 2 łanach. (Dług. L. B., II, 139).

Borzęta, w dok. *Borzantha* i *Borzanczyce*, wś nad rzeką Rabą, pow. myślenicki, par. Myślenice. Dok. z 1342 i 1364 r. wymieniają w okolicy Myślenic górę t. n. (Kod. Mał., III, 51, 180). W połowie XV w. należy do kasztelanii krakow. daje dziesięcinę prebendzie Marchockiej w Krakowie. (Dług. L. B., I, 137, II, 179).

Borzna, (ob. t. I, 340), mto pow. gub. czeruihowskiej, nad rzeką t. n., 123 w. na pld.-wachd.

od Czernihowa, ma 1,283 dm., 4 cerkwie, dom modl. żyd. Powstało po zwrocie Czernihowszczyzny na mocy układu dywilińskiego (1619 r.). Przyłączone do Rosji w 1654 r., było mtem setniczem, od 1781 do 1797 r. mto powiatowe namiestnictwa, od 1802 r. mto pow. gub. czernihowskiej.

Borzowa, ob. *Bordzowa*.

Borzówka, *Borcówka*, wś, pow. homelski, gm. Telesze (17 w.), 210 dm., 365 mk.

Borzykowa 1.) wś i fol., pow. noworodowski, ma 46 dm., 304 mk. Fol. A. ma 569 morg. B. 738 morg., wś 270 m., wś poduch. 29 morg., os. plebańska 6 morg. W lipcu r. 1200 odbywa się tu synod duchowieństwa polskiego. (Kod. Wielk., nr. 66). 2.) **B.**, wś, pow. stopnicki. Wieś królewska dana r. 1360 na własność prywatną wzamian za Siadecę. (Kod. Mał., I, 302). „Vogen de Boricowa“ w dok. z 1224 r. „Semianus de B.“ w dok. z 1366.

Borzykowo, al. *Bożykowo*, wś, pow. wrzesiński. W 1272 r. Bolesław ks. pol. pozwala Mikołajowi, sołtysowi wsi osadzić ją na prawie niem. (K. W., nr. 448). R. 1578 we wsi Borzykowo Jaroszewski urzędnik p. wojew. brzeskiego daje od $1\frac{1}{2}$ śl., 2 zagr.

Borzykówka, al. *Borzykowa mała*, wś i fol., pow. noworodowski, ma 18 dm., 154 mk., 574 morg. dwor.. 149 włose.

Borzynie, w dok. z 1220 r. *Boyme*, wś, pow. włocławski. W r. 1220 Albert prepozyt klasztoru w Strzelnie daje Konradowi ks. mazow. i kujaw. wzamian za wsi książęce: (Miroslaw), Sokolniki, Dłutowo, Złotowo i Oskowo, wsi klasztorne: Dąbie, Borzynie, Dziennice i nieznaną dziś „Zanna cum alia nova villa, Jemelino“ (Ulanow. Dok. 120, 6 i 7).

Borzymów, u Dług. *Borzinow*, wś, pow. stopnicki. W połowie XV w. łan. km., karczmy i zagr. dają dziesięcinę kościołowi w Książnicach, folw. zaś pleb. w Oleśnicy. (Dług. L. B., II, 425). W r. 1579 płacą tu Borzynowscy od 16 kol. i $7\frac{1}{4}$ łan., 1 zagr. z rolą. Wś leży w par. Beszowa.

Borzymów, w spisie *Bużymów*, (ob. t. I, 478 *Burzymów*), dobra, pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Derewna, 5 w. od Słonima, własność Paprockich, 340 dzies.

Borzymówka, w r. 1579 *Borzymowa wola*, wś i fol., pow. sochaczewski, gm. i par. Kozłów biskupi, ma 183 mk., 510 morg. dwor., 194 włose. W r. 1827 było 14 dm., 114 mk. W r. 1579 Borzymowa wola ma $5\frac{1}{4}$ łan. w pięciu działach.

Borzymy, fol., pow. radzyński, ma 120 mk., 212 morg.

Borzymy, okolica, pow. bielski, gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Skórzec, par. kat. Ostrożany, 42 w. od Bielska, ma 259 dzies. Gniazdo rodziły **Borzymów**.

Borzysław, al. *Bożysław*, wś, pow. bukowski. W 1319 r. Maciej z Zielęcina zamienia B. na Siekowo posiadłość klasztoru w Obrze. (K. W., nr. 1011).

Bościcze, wś nad dopł. Jasiołdy, pow. piński, gm. Stawek, 15 w. od Pińska, ma 28 osad.

Bosowo, ob. *Bossewo*,

Bosiacz, wś, dobra i okolica, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Strzygowo, 5 w. od Kobrynia. Wś ma 144 dzies., własność Bosiackich, 203 dzies., dział Sławskich, 167 dzies., okolica ma 311 dzies. Na pld. od wsi, znajdują się 3 kurhany, dziś zaorane.

Bosianki 1.) trzy wsi włose., pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Jazno; miały razem 32 dusz rewiz., należały do dóbr skarb. Pawłowicze. 2.) **B.**, wś, pow. drysieński, par. Przydrujsk.

Bosianówka, folw., pow. bielski, gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Dubiażyn, 10 w. od Bielska, własność Żeltuchinych, 439 dzies.

Bosienice, ob. *Boślince*.

Bosina, wś, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i dobra Czeres (5 w.). W r. 1865 było 57 dusz rewiz.

Bosiszki, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Erżwiłek, 44 w. od Rossien.

Boślince, w spisie z 1892 r. *Bosienice*, wś, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Słobódka, 70 w. od mta pow.

Bosowice ob. *Bossowice*.

Bosówka 1.) (ob. t. I, 342), wś nad Konetką, pow. humański, gm. Leszczynówka, st. poczt. Humań (25 w.), 111 dm., 623 mk., cerkiew, szkołka cerk., młyn. Założona około 1596 r. na gruncie hnilorudzki, nabytym przez ks. Zbarskich 1595 r. od Korotków, przez osadczego Wasila Bosego lub jego brata Iwana. Była przez pewien czas miasteczkiem. W 1664 r. ks. Konst. Wiśniowiecki wnosi z B. od 31 dm., 1 koła młyn. 15 gr. Następnie przeszła do Radziwiłłów, poczem dostała się Rzewuskim za córką Michała „Rybenki“, hetm. w. lit. W obecnym wieku B. była własnością Józefa Tomaszewskiego, posła na sejm, syna Dyźmy, sekretarza konfederacji targowickiej. Po 1831 r. zajęta na skarb, dopiero w ostatnich czasach zaczęła się odbudowywać. 2.) **B.**, (ob. t. I, 342), wś nad rzeką t. n., pow. zwinogródzki, gm. Winograd, st. poczt. Łysianka (15 w.), 35 w. od Zwinogródki, 243 dm., 2 344 mk., cerkiew drewn. z 1766 r., szkołka cerk., młyn, wiatrak. Przy wsi ferma, 3 dm., 22 mk.

Bosse, wś, pow. sejnenski, ma 21 dm., 151 mk. W r. 1827 wś rząd. 11 dm., 97 mk.

Bossewo stare i nowe, wś i fol., pow. ostrowski. W r. 1578 B. jest własnością bisk. płockich, którzy płacą tu od 12 łan. km., 1 zagr. W spisie z 1827 r. B. wieś pojezuicka, 19 dm., 83 mk.

Bossowice, al. *Bosowice* u Dług. *Bosszowice*, wś, pow. stopnicki, par. Kargów. R. 1255 w Osieku, Bolesław ks. krakow. nadaje wieś B. w pow. wiślickim Falkonowi synowi Dzierzka (Dirseonis). W XV w. własność Feliksa z Oleśnicy h. Dębno. Łany km., karczma i zagrod. dawały dziesięcinę (do 6 grzyw.) bisk. krakow. Fol. rycerski dawał pleban. w Kargowie. (Dług. L. B., II, 448). W r. 1579 płaci tu wojewoda krakow. od 8 osad., na 4 łan. i 3 ubogich. 2.) **B.**, fol., pow. kielecki, gm. i par. Słupia Nowa. Odl. od Kiele 31 w.

Bostow, w dok. *Boscow*, pow. iłżecki, „Domina Rzechna relictu Wladimiri condam heredis de B.” występuje w dok. z r. 1339. „Paska de B.” w dok. z r. 1374. (Kod. Mał., III, 277 i K. W., nr. 1191).

Bostucie, jezioro, w pow. święciańskim.

Bostyń, wś i dobra, pow. piński, gm. i par. kat. Łunin, 98 w. od Pińska. Wś ma 84 osad, cerkiew par. uposażoną przez dziedzica wsi Szezyta. Dobra, własność ks. Lubieckich, 150 włók.

Bosutów, u Dług. *Boschutów*, wś, pow. krakowski, par. Raciborowice. W r. 1350 Kazimierz król nadaje tej wsi zakupionej przez Florjana prepozyta krakow. przywileje takie jakich używały inne dobra katedry krakowskiej. (Kod. Kat., krak., t. I, 243). Dawna własność kapituły krakowskiej, należała w XV w. do par. Więclawice, miała 6 łan. km. (L. B., I, 47).

Boszary, wś i dobra, pow. czauski, gm. Rasna. Wś ma 10 dm., 63 mk., dobra, 1867 r. własność Piotrowskich, 270 dzies. Poprzednio należały do Hawryłowiczów.

Boszczynek, u Dług. *Boszczin*, wś, pow. pińczowski, gm. Boszczynek, par. Skalmierz. Odl. od Pińczowa 32 w. W 1827 r. było 16 dm., 95 mk. W połowie XV w. wś ta stanowi własność doktorów i magistrów kolegium artystów w akademii krakow. Nadała ją Beatrix wdowa po Dymitrze podskarbin kor. Wś miała 7 1/2 łan. km., 2 zagr., karczmę. Dziesięcinę (do 10 grz.) dają kapitule krakow. (L. B., I, 181). W r. 1581 płaci tu Piotr Gliński od 3 łan. pustych, 2 zagr. czyn., 2 kom. bez roli i Octawiano Gonczy, dzierżawca działu Bogusza, od 3 łan. km., 2 zagr. z rolą, 4 kom.

Boszkowicze, ob. *Bożkowicze*.

Bosznia, wś, pow. kobryński, 5 okr. pol., gm. Odryżyn, 85 w. od Kobrynia, ma 247 dzies.

Boszuki, pow. krzemieniecki, ob. *Baszuki*.

Botajcie, os., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Żydyki, 58 w. od Telsz.

Botajów, *Batajewo*, wś, pow. klimowicki, gm. Białynkowicze, 53 dm., 269 mk.

Botaraby, os., pow. rzeżycki, gm. Rozenmujza, młyn.

Botianki 1.) wś, pow. drysieński. 2.) **B.**, al. *Nowe Siolo*, okolica, tamże. Żurakowscy mają tu 70 dzies.

Botniewo, ob. *Batniewo*.

Botoki, mstko, ferma, wś i dobra, pow. rosieński, 45 w. od Rossień, (ob. t. I, 342—3). Mstko ma 109 dm., 665 mk., zarząd gm., kościół kat. (wzniesiony przez Stanisława Janowicza Kieżgajłę), dom przytułku, dom modlitwy żyd., zarząd gm., szkołę, młyn wodny. Dobra, własność Chrystowskich, mają 383 dzies. Sstwo botockie otrzymali w 1585 r. Jan i Magdalena z ks. Zbaraskich Szemiotowie; 1678 r. sstą botockim był Jan Bonifacy Pac; 1753 r. posiadał je Jan Odachowski, skarbnik lit. Cesarz Aleksander I nadał sstwo na lat 50 Mirskim. Dziś należy do skarbu. Gmina obejmuje 73 miejscowości, ma 757 dym. włośc., (obok 33 innych), 8,167 mk. włościan,

Botorz, wś, ob. *Batorz*.

Botosze, dwór, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Jaswojnie, 47 w. od Kowna.

Botowo, wś, pow. piński, gm. Pohost-Zahorodny, 49 w. od Pińska, ma 62 osad.

Boturzyn i Boturzynek, dwie wsi w par. Igołomia. Istniały w XV w. Siedzieli tu Boturzyńscy h. Czewnia. (Długosz L. B., II, 158, 159). Spisy pobor. z XVI w. nie podają wsi tej nazwy. Dziś nie znana. Zapewne zlała się z Igołomią w jedną całość. Istnieje wieś Poturzyn, ale w pow. tomaszowskim. Ob. *Igołomia*.

Botuszany, (ob. t. I, 343), wś nad Dniestrem, pow. bałcki, gm. Harmackie (nie Harnaki), 150 dm., 587 mk., cerkiew, młyn parowy.

Botwinówka, (ob. t. I, 343), wś nad Konecką, pow. humański, gm. Leszczynówka (4 w.), st. poczt. Humań (26 w.), 133 dm., 699 mk., cerkiew drewn. z 1751 r., szkołka cerk., młyn wodny. W chwili uwłaszczenia włościan było tu 1,232 dzies. Własność Hulańskich, (1,050 dz.).

Botwiny, (ob. t. I, 343, *Botwinowicze*), wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Mańkowicze (3 w.); miała 24 dusz rewiz. Należy do dóbr skarbu. Menezeniaty. Mylnie podana w pow. święciańskim.

Botyń, dobra, pow. brzeski, gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Miedna, 38 w. od Brześcia, własność Wysockich, 211 dzies.

Botyń 1.) wś, pow. łucki, gm. Poddubce, 22 w. od Łucka, 18 dm., 237 mk. 2.) **B.**, ferma, tamże, 23 w. od Łucka, 5 dm., 28 mk. Wś B. w 1570 r. przechodzi w sześcioletni zastaw z rąk kn. Andrzeja Massalskiego do kn. Władysł. Zbaraskiego za 2,000 złp. Podług inwentarza były tu 2 stare świetlice, dwie niedorabane na świetlice i piekarnię, stare i niepokryte klety (izby), stajnia i obora dla bydła i kuchnia łoża opleciona; 5 dworzyszcz, 9 dym. osiadł., 4 ogr. W 1577 r. w ręku Szczęsnego Charlińskiego, męża Katarzyny, córki kn. Władysława, zapewne jako niewykupiony przez Massalskich. W t.r. Charliński wnosi ztąd od 5 dym. po 10 gr., 2 ogr. po 2 gr. a w 1583 r. od 5 dym., 1 podsus.

Bouble 1.) okolica, pow. wołkowyski, 1 okr. pol., gm. Izabelin, 15 w. od Wołkowyska, 179 dzies. 2.) **B.**, ws., pow. wołkowyski, 1 okr. pol., gm. Międzyrzecze, 15 w. od Wołkowyska, 28 dzies. 3.) **B.**, ob. *Bauble*.

Boudzie, ob. *Baudzie*.

Boufałowo 1), folw. pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Kruhlany, 4 w. od Sokółki, należy do dóbr Kundzin. 2.) **B.**, ws. i zaśc., pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Mikołajewo (9 w.). Ws. ma 9 dusz rewiz. i należy do dóbr Kopciewo, zaśc. 3 dusze i należy do dóbr Petrykowo.

Bowcewicz, ws., pow. mohylewski, gm. Ciecieryn (14 w.) 60 dm. 403 mk.

Bowdyry, ob.; *Bołdyry*.

Bowdzie, ws., pow. telszewski, 4 okr. pol. gm. Bernatowo, 23 w. od Telsz.

Bowentów, fol., pow. łączycy gm. i par. Grabów, ma 3 dm. 37 mk. W r. 1576 istnieją: Bowentowo Żaczki, B. Pustawieś i B. Stanisławowe. Siedzi tu drobna szlachta bez kmieci Bowentowscy, Żaczkowscy. Płacą od 6 łan. i 6 zagr.

Bowki 1.) ws., pow. kowieński, w 2 okr. pol., gm. Ejragoła, 50 w. od Kowna. 2.) **B.**, ws. pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Smilgie 40 w. od Poniewieża. 3.) **B.**, ws., pow. bychowski, gm. Dolhy Moch, 47 dm., 375 mk. 4.) **B. Małe**, ws. nad rzeką Uchlastą, pow. bychowski, gm. Dolhy Moch (10 w.), 2 dm., 17 mk., cerkiew.

Bowkun, ob. *Bołkun*.

Bowszów, ws., pow. bychowski, gm. Głuche, 36 dm., 274 mk.

Bowszowiec, os., pow. bychowski, własność Ciechanowieckich;—młyn.

Bowszyski, ws., pow. święciański, 2 okr., fol., gm. i dobra skarbowe Daugieliszki, miała 12 dusz rewiz.

Bozniewice, r. 1569 *Bodzniewiczze*, ws., pow. łukowski, gm. Białobrzegi, par. Kock ma 23 dm., 209 mk., 437 morg. W r. 1827 ws. pryw. 22 dm., 147 mk. W r. 1569 Stan. Zerzyński płaci od 2 półłanków.

Bozok al. *Bozak*, ws. nad rzeką Pocięchą, pow. ihumeński, gm. Pohorele, o 45 w. od Ihumienia, ma 25 osad.

Bozole, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr., pol., gm. Oknista, 71 w. od mta pow.

Bozulnice, dawniej ws., dziś urocz., pow. latyczowski, okr. pol. i par. Międzybórz, gm. Bachmatowce, przy drodze do Dawidkowiec. Należała do ks. Ad. Czartoryskiego.

Boża Góra 1.) wzgórze, w pow. krzemienieckim, przy mstku Bereże. 2.) **B. G.**, urocz., tamże, gm. Bereże, 13 w. od Krzemieńca, 15 dm., 57 mk.

Boża wola 1.), ws., pow. płoński, ma 163 mk., 714 morg. dwor. 28 włosc. W r. 1579 Bożawola ma 5 łan. km. 2.) **B.**, ws., pow. nowomiński, gm. i par. Siennica ma 77 mk., 434

morg. dwor., 16 włosc. 3.) **B.**, ws., pow. janowski, ma 14 dm., 180 mk., 125 morg. Zapewne powstała na obszarach należących pierwotnie do klasztoru koprzywnickiego. W reg. pob. z 1676 niema ani wsi t. n. ani parafii. Wiadocznie kościół pochodzi z końca XVII lub z XVIII w. W r. 1827 ws. pryw., 22 dm., 237 mk. Ws. należała do folw. Dębina, dziś rozparcelowanego. Zapewne Zamojcy byli fundatorami kościoła. Parafia utworzona z części par. Batorz, obejmuje: Dębinę, Studzianki, Wolę studziańską, ma 2500 dusz.

Boża wola, ws., pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Ejragoła, 58 w. od Kowna.

Boża Wola 1.) (ob. t. I, 344), ws. nad Turą, pow. kowelski, gm. Niesuchojeże, 29 w. od Kowla, 26 dm., 184 mk. Własność dawniej Jędrzejowskich, obecnie włocian. 2.) **B. W.**, kol., pow. włodzimierski, gm. Werba, 18 w. od Włodzimierza, 19 dm. 124 mk.

Bożanka, *Burzanka*, ws., pow. włodzimierski, gm. Chozianow, 20 w. od Włodzimierza, 60 dm., 390 mk., cerkiew. Niedgdyś majątek biskupstwa włodzimierskiego, we włosci Mikulicze. W 1577 r. władca Fiedosiej wnosi ztąd od 7 dym., 3 dym. na ćwierć, 6 ogr. Już w 1583 r. płaci ztąd Iwan Dubowiecki od 9 dym., 1 ogr., 3 ogr., 2 kom., 2 ról pustych. Następnie Zagórskich, Leduchowskich.

Boże, ws., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Czypiany, 50 w. od Poniewieża.

Bożedarówka, kol., pow. kowelski, gm. Hołoby, 27 w. od Kowla, 28 dm., 140 mk.

Bożejewice 1.) r. 1579 *Bozejewicze wielkie i małe*, ws., pow. inowrocławski. W 1314 r. Gerward, bisk. włocł. zamienił dziesięcinę ze wsi Siedlce na takąż ze wsi B. włosc. klasztoru w Mogilnie. (K. W. r. 975). R. 1583 B. w par. Sławsko. Kasztelan Krzywiński płaci tu od 9 łan. 6 zagr. 1 kom. 2.) **B.** ws., pow. szubiński. Wspom. w dok. r. z 1380 (K. W. n. 1776 i 1777).

Bożejowo, ob. *Borzejowo*.

Bożenica, ws., pow. łomżyński, gm. Kupiski, par. Łomża. W r. 1827 ma 13 dm., 77 mk.

Bożki 1) ws., pow. nowogródzki, gm. Darewo o 71 w. od Nowogródka, ma 10 osad. 2.) **B.**, mylnie *Buszki*, ws., w pobliżu rz. Ruty, pow. nowogródzki, gm. Korelicze, 19 w. od Nowogródka. **B.**, al. *Iwanice*, ws., pow. wieliski, gm. Uświat.

Bożkiewicze, ob. *Bożkowicze*.

Bożkowce, przys. Nowostawców, nad dopł. Horynia, pow. ostrogski. Nadany z przys. Ilin, Koblinem, Celejówką i Stupnem przez w. ks. Witolda kn. Hance Wasilowej, gdy ją wydawał za kn. Wasila Ostrogskiego. Na moey tranzakcyi kolbuszowskiej 1753 r. dostaje B. wraz z połową Ostroga kanclerz Małachowski.

Bożkowicze 1.) *Bożkowicze* w dok. *Bożkowicze*, ws., pow. dubieński, gm. Młynów, par. Kosarzew, 76 w. od Dubna, ma 42 dm., 459 mk.

W 1545 r. własność ssty włodziemskiego (kn. Fedora Sanguszki, który zobowiązany był do opatrywania po jednej horodni zamków: włodziemskiego i łuckiego. W 1593 r. należy do włości msta Dubieńskiego ks. Konst. Ostrogskiego, wwdy kijowskiego, który stąd wnosi z 15 dym., 5 ogr., 6 podsus. W 1650 r. wł. ks. Dominika Zasławskiego, ma 38 dm., a w 1651 r. 33 dymy. W ostatnich czasach z sąsiednim Kosarewem były w ręku Chodkiewiczów, obecnie Roberta Albrechta, 929 dzies. 2) **B.**, w dok. mylnie *Butkowicze, Bużkowicze*, ws nad rzeką Swinorojką, pow. włodziemski, gm. Chorów, par. katol. Sielce, 20 w. od Włodzimierza, 74 dm., 517 mk., cerkiew. Jest to stara osada, wspomniana w latopisach już pod r. 1283. Podług rewizji zamków włodziemskiego i łuckiego z 1545 r. własność ssty włodziemskiego (kn. Fedora Sanguszki), który zobowiązany był do opatrywania po jednej horodni zamku włodziemskiego i łuckiego. W 1577 r. należy do Łokacz ks. Romana Sanguszki, który wnosi z niej od 6 dym. łanów., 4 ogr. W 1648 r. należą do sędziego łuckiego, mają 151 dym., a w 1653 r. 70 dym. W XVIII w. B. należały do Czackich. W 1824 r. Michał Czacki sprzedał je wraz z całym kluczem zahorowskiemu gen. Bobrowi Piotrowickiemu, obecnie w posiadaniu wnuczki jego hr. Zofii Dzieduszyckiej.

Bożkowszczyzna, urocz. około Bobrycy, w pow. kaniowskim.

Bożów, ws, pow. włodziemski, gm. Skobiełka, 58 w. od Włodzimierza, 65 dm., 416 mk., cerkiew. Kn. Sokółscy procesują w 1545 r. Fedora Sanguszkę o zagarnięcie B. i innych wsi. W 1570 r. B. z Trościńcem, Pułhanowem i Domaszowem należy do kn. Ostafiego Sokolskiego. Pobór oddzielnie niewykazany. Ma także część kn. Maksym Sokółski z Chołpniewem i Wołodkowszczyzną. W 1577 r. kn. Marek Sokółski wnosi z B. od 15 dym., 8 ogr. po 2 gr. 1 bojar, a w 1583 r. od 18 dym., 9 ogr., 2 bojarów, 1 popa. Syn jego ks. Stefan zostawszy mnichem w monasterze wileńskim św. Trójcy, zapisuje w 1614 r. na ten monaster połowę Michlina i Bożowa, przenosząc wszelkie ciężary z tych dóbr na główny majątek Sokole. W połowie XVIII w. własność Rakowskich, ma 1648 r. 73 dym., 1650 r. 37 a 1651 r. 31 dym. Następnie Tarnowskich, obecnie sprzedany w obce ręce.

Bożurowo, zaśc., pow. miński, okr. pol. i gm. Kojdanów. Mają tu dział: Jasiewiczowie i Jurkiewiczowie.

Boży dar 1), fol., pow. piotrkowski, gm. Kluki, par. Kaszewice, ma 2 dm., 8 mk., 1800 morg. W 1827 r. 2 dm. 15 mk. 2) **B.**, ws, pow. sandomierski, par. Góry. Wymieniona w dok. z r. 1284 jako własność kolegiaty sandomierskiej. W dok. z r. 1362 występuje wdowa po Mścięgniewie wojew. krak. wraz z syna-

mi, dziedzicami Bożego daru. (Kod. mał. III 155). Wedle Długosza stanowiła uposażenie prebendy Dwikozkiej w Sandomierzu. Część ról zabrała Wisła. Zostały się 4 łany km. Tu miał swój dwór i folwark piękny, Dymitr z Goraja podskarbi i marszałek za Wład. Jagiełły pochowany w Zawichoście. Wisła zabrała role folwarczne. (L. B. I 375, 376).

Boży dar 1.) al. *Hirkowszczyzna*, dobra, pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Brzostowica Mała, własność Aleks. O'Brien de Lassy, 51 dzies. 2) **B D.**, dobra, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Strzygowo, 10 w. od msta pow. Kobrynia, własność Mitraszewskich, 77 dzies. 3) **B. D.**, dobra, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponimunek, 76 w. od mta pow.; własność Jackiewiczów, 119 dz. Ob. t. I, 345. 4) **B D.**, ws nad rzeką Studzianką, pow. borysowski, gm. Ziembin, 42 w. od Borysowa, ma 6 osad. 5) **B. D.**, fol., pow. ihumeński, gm. Bielechany, 37 w. od Ihumenia. Własność niedawna Juraka ma około 46 wł. 6) **B. D.**, folw., pow. nowogródzki, gm. Horodziej, należy do ordynacyi nieświeskiej, ma około 2 wł. 7) **B. D.**, las, pow. oszmiański, gm. Smorgonie. Przy drodze ze Smorgoń do Osinówki, o 2 w. od msta znajduje się grupa około 100 kurhanów, obwiedzionych niegdyś rowami.

Bożydarka, ws, pow. winnicki, okr. pol. i st poczt. Zmierynka (12 w.), gm. i par. katol. Brahiłów, 30 w. od Winnicy, ma 4 dm.

Bożykowce, (ob. t. I, 345), ws nad Rowcem, pow. latyczowski, gm. Zeniszkowce, 122 dm., 788 mk., cerkiew, młyn, cukrownia tutejsza przestała istnieć. W 1530 r. płaci od 5 pługów. W 1569 r. własność Woniczki, wnoszącego od 2 pługów; ws spustoszona przez Tatarów. W 1578 r. płaci od 4 pługów i 1 popa. Obecnie własność Wacława Czosnowskiego, ma 1121 dzies. (465 lasu), Wieś t. n. w pow. bałckim nie istnieje; wiadomości o niej podane w Słowniku (I, 345) odnoszą się do tychże Bożykowiec.

Bożyszki al. *Boże*, ws, pow. władysławowski, gm. Swiatoszyn, par. Ponimień, ma 2 dm., 32 mk.

Bożyszki, dwór, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birże, 62 w. od Poniewieża.

Brachty, ws, pow. drysieński, par. Rosica.

Bracholin, ws, pow. węgrowski. Dawna własność klasztoru w Łeknie, później węgrowskiego, wspom. w dok. z r. 1216 i 1366, posiadała kościół zniszczony przez Krzyżaków w r. 1331. Z dok. Jarosława arcyb. r. 1370 wydanego widać, że parafię zniesiono lub też dochody wcielono do kościoła w Łeknie. (K. W. n. 88, 1192, 1263, 1365).

Braciejowa, u Długosza *Głodomank* al. *Braczejowa*, ws, pow. ropczycki. Według Długo-

sza „oppidum quondam insigne et grande, nunc vicus ignobilis.“ Były tu ślady liczne kopalni srebra i złota. Dziedzicem w połowie XV w. był Jan Podgrodzki h. Gryf. (L. B. II 265).

Braciejowice 1), wś nad Wisłą, pow. nowoaleksandryjski (Puławy), mają 654 mk. Według dok. z r. 1270 i 1374 własność klasztoru łyso-górskiego. W r. 1569 należą do par. w Solcu. Andrzej Klonowski Kurek płaci tu od 1 łanu, 2 zagr., 2 kom. 2) **B.**, os. leś., pow. częstochowski, gm. Popów, ma 1 dm., 4 mk., 800 morg. dwor. Wechodzi w skład majoratu rząd. nadanego ks. Czerkaskiemu.

Braciejówka, wś, pow. olkuski. W r. 1581 własność klasztoru zwierzynieckiego w Krakowie, płaci od 5 $\frac{1}{2}$ łan. km., 4 zagr. bez roli, $\frac{1}{4}$ łanu karcz.

Braciłowo, *Bratylowo*, wś, pow. brzeski, gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Kosieze, 8 w. od Brześcia, 299 dzies.

Braciszewo ob. *Braczezo*.

Braciszewo, wś, pow. gnieźnieński. Wspom. w dok. z 1357 r. jako włość areyb. gnieźn. (K. W. n. 1354).

Bracka Góra, ob. *Bratynia*.

Braczk 1) wś, pow. żytomierski, gm. Barasze, 80 w. od Żytomierza, 13 dm., 100 mk. 2) **R.**, wś, tamże, gm. Cudnów, 38 w. od Żytomierza, 31 dm., 198 mk.

Bradki, wś, pow. orszański, gm. Wysokie 12 dm., 64 mk.

Bragi. (ob. t. I, 349 *Brahy*), wś włość., pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Traby (5 w.). W r. 1865 było 62 dusz rewiz.

Bragiszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dusiaty, 35 w. od msta pow.

Braha (ob. t. I, 348), wś nad Dniestrem, pow. kamieniecki, gm. Hawryłowce, st. poczt. Żwaniec, 122 dm., 747 mk., cerkiew, 2 młyny. W 1661 r. wykazano 8 dym. Obecnie własność Wacława Giżyckiego, 672 dzies. (45 lasu).

Brailów (ob. t. I, 348), mstko nad Rowem, pow. winnicki, gm. Brailów, 340 dm., 2468 mk., zarząd gm., monaster żeński, 5 cerkwi, kościół paraf. katol., synagoga, szkoła, gorzelnia. Założone w 1594 r. przez Bokijów, zwanych Machnowieckimi (od Machnówki). Od nich drogę spadku przechodzi do Hośkich (Hojskich), którzy w 1609 r. sprzedają B. z Siemakowcami i Machnowcami Potockim za 20000 złp. Do dóbr tych, niby do „kościelnych własnych“ mają jeszcze w 1623 r. uroszczenia biskup i kapituła kamieniecka. Obecnie B. i Siomaki z Sudawką, Tartakiem, Kozaczówką, Włodzimierzówką i fermą Nowosielicą należą do ks. Gorczakowych i mają 8,279 dz. (3,388 lasu). Gmina obejmuje 13 wsi, 1,399 dm., 9,760 mk. włościan (4,163 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 9,621 dz. (6,317 roli). Nadto w gm. jest 17,781 dz.

(7,747 roli) większej posiadłości. Cały obszar ma 28,242 dzies. (14,479 roli) i 15,910 mk.

Brailówka, (ob. t. I, 348 *Brailów* 2) wś nad Kalusem, pow. uszycki, gm. Pilipkowce, 126 dm., 739 mk., cerkiew, 2 młyny. W 1629 r. B. al. Czółkowska Słoboda wraz. Czółkowcami należy do sstwa kamienieckiego, w posesyi Aleksandra Humieckiego, czynią 41 fl., 8 gr. 11 den. W 1661 r. wykazano 26 dym.

Braczezo Sierzputy, pierwotnie *Braciszewo*, w XVI w. *Braycziszewo*, wś, pow. łomżyński. W aktach łomżyńskich i zambrowskich z 1441 i 1446 i następnych. (Kapica, Herbarz 19). W r. 1678 „Braycziszewo Parva Brok“, w par. Rosochate ma w dwu częściach 6 $\frac{1}{2}$ łan. i 1 zagr.

Braków, wś i dobra nad rzeką Brakówką, pow. mohylewski, gm. Kniażyce. Wś ma 74 dm., 478 mk., cerkiew, dobra, od 1869 r. własność Dziechkańców, 1,041 dzies., (616 lasu), młyn i folusz.

Brakowce, dobra, pow. czauski, dziedzictwo Hołyńskich, 884 dzies.

Brakowo 1) dobra, pow. grodzieński, 1 okr. pol., gm. Łasza, 26 w. od Grodna, własność Gorzkowskich, 117 dzies. 2) **B.**, wś, pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Szydłowicze, 4 w. od Słonima, 340 dzies.

Bralewnica, wś, pow. tucholski. Wspom. w dok. z r. 1300, 1369 i 1385. (K. W. n. 830, 1406, 1710, 1828).

Bralin, mko, pow. sycowski. Wspom. w dok. z 1136 r. (K. W. n. 7).

Brama, przys., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Kronie; miał 12 dusz rewiz.

Bramin - Ostrów, urocz. wśród moczarów, pow. borysowski, gm. Witunice. Bierze tu początek rzeka Pieszczanka.

Bramura, rzeka, w pow. makowskim, wypływa z łąk wsi Rogowo, płynie ku pld. przez Zbliko, około karczmy Bramura, dotyka pow. przasnyskiego, mija wś Jaciążek i pod Kobylinem wpada do rz. Orzyce z pr. brzegu. Płynie głównie lasami. Długość 8 klm.

Bramura, mylnie *Braszura*, os. leś. pow. ciechanowski, gm. Zalesie, par. Węgrzynowo, ma 2 dm., 30 mk., 382 morg.

Branbikowo, ob. *Brembanów*.

Brańce, wś, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Orla. W r. 1866 było 47 dusz rewiz., należy do dóbr Lipczanka.

Brancelewyszczyna, al. *Brencelewyszczyna*, zase., pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Słobódka, o 67 w. od msta pow.

Brancewo, dobra, pow. orszański, dziedzictwo Sipajło-Rudnickich, 205 dz., młyn wodny.

Brańczyce, wś i dobra, nad rzeką Siwielgą, pow. słucki, okr. pol., gm. Starobin, 20 w. od Słucka. Wś ma 48 osad i cerkiew fundacyi obywatela Bystrama w 1820 r. Dobra niegdyś

radziwiłłowskie, od 1858 r. Szpilewskich, mają do 30 włók.

Branew, dok. *Branwicza*, ws., pow. janowski, par. Górąj. W r. 1377 nadana wraz z Górajem przez Ludwika króla. Dymitrowi podskarbiemu i jego bratu Iwanowi. (Kod. mał. III 310). W r. 1676 cześnik parnawski płaci tu pogłównie od 26 osób, a wojew. lubelski od 27. Oh. *Góraj*.

Branica, zw. też *Jarzębówka* rzka w pow. łowickim, poczyną się pod Pszczonowem, płynie równoległe do Kalenicy i Uchanki a między niemi pod Łagowem i Uchaniem dolnym w mieście Łowiczu, uchodzi z praw. brzegu do Bzury, ubiegłszy 22 km. Brzegi płaskie, grunt piaszczysty. Opis podany p. n. *Jarzębówka* (t. III) jest niedokładny.

Branica kalinowska, ws., pow. łaski, gm. Wola wężykowa, par. Grabno, ma 18 dm., 128 mk., 120 morg.

Branice, ws., pow. krakowski. Według dok. z r. 1417 dziedzicem wsi był kiedyś Otto z Pilicy. Wierzbęta cześnik krakow. dziedzic B. patron kościołów w Ruszczy i Mikuszowicach, w dok. z r. 1403 (Kod. kat. krak. II, 293 i 428). Jan Granowski z Pilicy h. Leliwa, syn Elżbiety Granowskiej, ufundował r. 1426 ołtarz św. Elżbiety w katedrze krakow. i przeznaczył na uposażenie 12 grzyw. dochodu rocznego opartego na wsi Branice w par. Ruszcza. (L. B. I 252). ob. *Ruszcza* (t. X, 36).

Branie, ob. *Brany*.

Braniewo, ob. *Brenowo*.

Braniki, pow. koniński, ob. *Broniki*.

Branina, ob. *Bronina*.

Braniów, (ob. t. I, 352), ws., pow. ostrogski, gm. Hoszcza, par. praw. Błudów (3 w.), 40 w. od Ostroga, ma 53 dm., 367 mk. W 1577 i 1583 r. należy do Hoszczy Romana Hojskiego, który wnosi z niej 1577 r. od 13 dym., a 1583 r. od 8 dym. i 4 ogr. Następnie kolejno własność ks. Ostrogskich, Jabłonowskich, Boskich, sprzedana w obce ręce.

Branowce, pow. nowogradwołyński, właściwie część Połonnego, ob. *Izabelin*. Według reg. pob. pow. krzemienieckiego z 1588 r. należy do Połonnego ks. Janusza Ostrogskiego, wwdzica kijowskiego, który wnosi od 4 dym., 4 ogr.

Brańsk, (ob. t. I, 353) msto nad Nurcem, przy ujściu rzeki Bronki, pow. bielski, gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Aleksin, 576 dm. (30 murów.) i 3,026 mk., st. poczt. Przy zbiegu rzek dość rozległe „Zameczysko“ a nieco dalej ślady starego grodziska śróć błot, zw. „Kamionek“.

Brańszczyk, w XVI w. *Brańsk*, poprzednio *Brensk*, ws., pow. ostrowski. Dawna własność biskupów płockich. W spisie posiadłości bisk. płockich z w. XIII wymieniono: „castrum Brensk cum his villis: Tuchlyno, Mentne, Gora, Bełyno,

Turyno, Vysskovo ibidem capellanus habet unam sortem et tabernam totam“. Biskup płocki pobierał tu cło od statku z solą po 30 kawałków (frustra) i posiadał gniazdo sokole. (Kod. maz. 337). W r. 1578 płacą tu od 23¹/₂ łan. i 10 zagr.

Brantwina, u Dług. *Branwiczne* i *Branwicza* (dwojaka), ws., pow. tarnobrzecki. Istniała już w XV w., należała do par. Charzowice.

Brany (ob. t. I, 355), w dok. *Branie*, ws., nad rzeką Lipą, pow. włodzimierski, gm. Brany, okr. pol., i par. kat. Horochów (o 12 w.), st. poczt. Drużkopol, 65 w. od Wilkomierza, ma 296 dm., 1,258 mk., cerkiew, kaplicę katol., zarząd gm., szkołę, młyn i wiatrak. Według rewizji zamku łuckiego z 1545 r. własność Wasyla Brańskiego (zwanego też Miszyczem), który miał opatrywać wspólnie z innymi dwie horodnie, sam zaś jedną horodnię. W 1570 r. Paweł Brański wnosi ztąd od 6 dym., 14 ogr. po 2 gr., a w 1577 r. z 7 dym. po 10 gr., 8 ogr. po 2 gr. Następnie własność Mikołaja Wyleżyńskiego, ma w 1648 r. 50, w 1649 i 1650 r. 30 dym. W nowszych czasach należała do Bielskich, Buczyńskich, Zagórskich, obecnie Masalitinej posiadającej 3,270 dzies. (1,650 lasu). Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 18 miejscowości (1 mtko), mających 1,160 dym. włośc. (obok 43 innych), 10,838 mk. włościan, uwłaszczonych na 8,543 dzies.

Braskuszki, folw., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 104 w. od mta pow.

Brasław, mstko nad jez. Nawiato pow. nowoaleksandrowski (ob. t. I, 354), 3 okr. pol., gm. Brasław, 60 w. od mta pow., 102 dm., 561 mk, zarząd gm., cerkiew, kościół katol., 3 domy modl. żydow., gorzelnia, piec wapienny, 2 garbarnie. Niedaleko B. stał na wyspie monaster bazylianów z cudownym obrazem Bogarodzicy, fundowany przez Kopciów. Starostami grodzowemi brasławskimi byli: Jerzy Zenowicz (1494), Jan Sapieha (1542), Paweł Sapieha (1546), Wojciech ks. Radziwiłł (1582), Janusz Tyszkiewicz (1592—1632), Aleksander Wojna (1632), Jerzy Tyszkiewicz (1640), Krzysztof Zawisza (1640—1647), Feliks Pac (1648), Aleksander Wojna (1672—80), Piotr Pac (1681 1685), Michał Wojna (1697 — 1700), Karol Stanisław ks. Radziwiłł (1700—1715), Kazimierz Marceyan Ogiński (1720 — 25), Ignacy Ogiński (1723—36), Jan Hylzen (1739—57), Józef Hylzen (1757 — 78), Ignacy Burzyński 1786—89), Stanisław hr. Manuzzi (1794). Marszałkami pow. brasławskiego byli: Jerzy Podbereski (1611), Krzysztof Rudomina (1633), Jan Mikołaj Rudomina (1648—51), Kazimierz Górski (1668), Jan Jerzy Ogiński (1674 — 86), Piotr Pac (1685), Bronisław Wolan (1690), Ka-

zimierz Władysław Biegański (1690 — 1701), Józefat Antoni Mirski (1726—35), Mikołaj Andrzej Dusiacki Rudomina (1765—9), Tomasz Mirski (1771), Michał Ogiński (1770—5 i powtórnie 1780—94), Benedykt Wawrzecki (1798—1804), Wincenty Bielikiewicz (1804—21), Stanisław hr. Manuzzi (1814), Michał ze Skrzetuszewska Wawrzecki (1828—32), Jan Biegański (1834—40). Gmina obejmuje 103 miejscowości, ma 773 dym. włośc. (obok 5 innych) 8,716 mk. włościan. Włościanie, w liczbie 2,655 dusz rewiz., uwłaszczeni na 12.257 dzies.

Brasławiszki, folw., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Sołoki 24 w. od mta pow.

Brasławska Łuka, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Bohiń (3 w.); miała 33 dusz rewiz.

Brastas, wś, pow. maryampolski, gm. Antonowo, ma 53 dm., 92 mk. Podana w spisie urzęd. z r. 1878.

Braszewicze 1.) (ob. t. I, 354), wś, pow. kobryński, 4 okr. pol., gm. Braszewicze, 47 w. od Kobrynia, ma 31 dm., 346 mk., zarząd gm., cerkiew, szkołę; ze wsią Leśniówką 669 dzies. włośc. 2.) **B.**, os., tamże, 46 w. od Kobrynia. 3.) **B.**, *Dymak* al. *Dymskie*, wś, tamże, 43 w. od Kobrynia, 62 dzies. 4.) **B.** *Dymak* al. *Dymskie*, dobra, tamże, 46 w. od Kobrynia, własność Rusieckich, 170 dzies. Śród lasu skarbowego w uroczysku zw. Braszew Łuh są dwa kurhany. Gmina obejmuje 15 miejscowości, 379 dym. włośc. (obok 22 innych), 3,548 mk. włościan, uwłaszczonych na 5,412 dzies. Nadto w obrębie gm. znajduje się 110 dzies. ziemi cerk. i 560 dz. większej posiadłości.

Braszkki, wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 75 w. od Poniewieża.

Braszura, os., pow. ciechanowski, ob. *Bramura*.

Bratałów 1.) (ob. t. I, 354), *Mały*, wś nad rzeką Kazanką, pow. żytomierski, gm. Motowidłówka, 90 w. od Żytomierza, 8 w. od Lubara (st. poczt.), ma 184 dm., 1,184 mk. (35 kat. 51 żydów), cerkiew drewn. z 1789 r. fundacyi dziedzica wsi Franciszka Suszczewicza; szkółka cerk. (od 1882 r.). Wś ta należała do klucza lubarskiego dóbr ks. Ostrogońskich i na mocy transakcyi kolbuszowskiej w 1753 r. wraz z Lubarem, Awratynem, Hryniowcami, Kutyszczami i Karaniem dostała się ks. Marcinowi Lubomirskiemu, potem Poninowskiemu, od którego kupił Prot Potocki, po nim dostała się Suszczewiczowi, następnie odziedziczył ją wnuk Duklanowej Ochockiej i sprzedał Kalitowiczom. Własność większa należy dziś do: Giżyckich, Lubeckich, Czeszejko - Sochackich i Kalitowiczów. 2.) **B.** *Wielki*, wś nad dwoma stawami, pow. żytomierski, gm. Krasnosiółki, 80 w. od Żytomierza, 15 w. od Czudnowa (st. poczt.), 13 w. od Olszanki (st. dr. żel.), 111 dm., 667 mk., cerkiew drewniana, uposażona z zapisu ks. Ja-

nusza Sanguszki w 1761 r. Cerkiew filialna we wsi Wyszczykusy (o 3 w.). Do par. należy też: Michajłówka i Filińce. W całej par. 122 dm., 1,000 mk. praw., 15 katol. i 50 żydów. Wś ta wchodziła w skład ordynacyi Ostrogońskiej, przy podziale której przyznana mecenasowi Dłuskiemu, głównemu redaktorowi tranzakcyi kolbuszowskiej. Od Dłuskich nabyta przez podkomorzego Aleksandra Piotrowskiego, którego wnuk Aleksander sprzedał Tereszczenec. Za czasów Albina Piotrowskiego B. był ogniskiem życia umysłowego całej okolicy.

Bratylowo ob. *Bracilowo*.

Bratki, folw. nad rz. Ikwą, pow. lityński, należy do klucza starosieniawskiego.

Bratków, folw., pow. opatowski. W XV w. dziedzicem był Adam h. Biberstein. Składał się B. z folw. i 3 zagrod.

Bratkowice, przedmieście Łowicza. W roku 1827 miało 21 dm., 133 mk. Wspomn. w dok. z 1359 r. (K. W. n. 1,404).

Bratkowice, ws., pow. rzeszowski. W roku 1771 dzierżawa B. w ręku ks. Antoniego Lubomirskiego wojew. lubel. daje kwarty zł. 8,715, gr. 15.

Bratkowicze, wś i dobra nad rzeką Krywelą, pow. czerykowski, gm. Bratkowicze. Wś ma 27 dm., 288 mk., zarząd gm., cerkiew, szkołę, szpital wiejski. Dobra dziedzictwo Ussakowskich, mają 850 dzies., młyn wodny, folusz. Gmina obejmuje 57 miejscowości, mających 879 dm., 4,530 mk. Włościanie w liczbie 1,224 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 5,880 dzies. ze spłatą po 7,532 rub. 36 kop. rocznie. W gminie znajduje się 6,963 dzies. lasów należących do większej posiadłości i 663 do włościan.

Bratkówka, wś, pow. krośnieński, ob. *Kamieniec*.

Bratnów (ob. t. I, 355), dobra, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Żmujdki, 17 w. od Wilkomierza, własność Ilnych, nabyta w 1867 r. od Pomarańskich, 280 dzies.

Bratomierz (ob. t. I, 355), dobra, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Ejszyszki, własność Karłowiczów.

Bratoszewice, wś, pow. brzeziński. W reg. pob. z r. 1578 podane jako miasto szlacheckie, zapłaciło wtedy 15 fl. czopowego. Siedział tu 1 garncarz, szewc, rzeźnik, komornik, 2 karczmy, szynkarz, 8 łan. pustych. Płacono poboru przedtem 2½ grz., r. 1578 zdwojony na 5 lecz dla pożaru zapłacono 5 fl., 11 gr. Ogółem zapłacono fl. 7 gr. 2. (Współcześnie Brzeziny dały 271 fl., a Łódź 4 fl.).

Bratyczyno, wś, pow. orszański, gm. Starosiele, 33 dm., 116 dm.

Bratynia, w spisie z 1892 r. *Bracka Góra*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Opsa, 53 w. od mta pow.

Bratyzewska Suderwa, dobra, pow. wileński, ob. *Suderwa*.

Braule, wś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Błagowieszczeńsk, 53 w. od Szawel.

Brauże, dobra i okolica, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Kurszany, 13 w. od Szawel. Dobra należą do Pietkiewiczów, mają 109 dzies.

Brawery, wś, pow. dźwiński (dyneburski) dawniej attyn dóbr Prele.

Brazdecka Słoboda, wś nad rz. Użanką, pow. lepelski, gm. Ciapinka (Tiapinka), 41 dm., 250 mk., cerkiew, szkoła.

Brazdeczyn, *Brozdeczyn*, wś, nad rzeką Derewiążą, pow. horecki, gm. Puhłaje (o 6 w.), 35 dm., 220 mk., cerkiew.

Brazdejki 1), wś, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Olsiady, 13 w. od Telsz. 2.) **B**, tamże, 4 okr. pol., gm. Bernatowo, 11 w. od Telsz.

Brazdygała, w spisie z r. 1886 *Brazdzigała*, dwór, pow. poniebieski, 3 okr. pol., gm. Pompiany.

Brazdyno, dwór, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Krupie, 44 w. od Szawel.

Brazgi, w spisie z 1892 r. *Bryzgie Kudzie*, wś, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Olsiady, 11 w. od Telsz.

Braziszki, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Botoki, 58 w. od Rossień.

Braźelce, wś, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Bieniakonie (3 w.). W r. 1865 miała 42 dusz rewiz.; należała do dóbr Bolceniki.

Brażolskie, przys., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Troki, miał 24 dusz. rewiz., należał do dóbr skarb. Brażoła.

Brażoła (ob. t. I, 356), wś włosc. i dobra skarbowe nad jez. t. n., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Troki (5 w.). Miał 49 dusz. rewiz. W pobliżu wsi zwaliska zamku, otoczonego z jednej strony wałem. Miejscowość tę lud nazywa „Zamok”. W okolicach znajduje się wielka liczba kurhanów, z których kilka rozkopał Kirkor i znalazł w nich: urnę z popiołem, sierp ofiarny, itp. Na polach znaleziono toporki żelazne i ostrza od włóczni.

Brażołka, rzeczka, w pow. trockim, dopływ Wilii, odprowadza wody jez. Brażoła al. Trockiego.

Brażynce (ob. t. I, 356), wś, pow. nowogradwołyński, gm. Derewicze, st. poczt., dr. żel. Połonne (o 20 w.), 85 w. od Nowogradwołyńska, 140 dm., 949 mk., cerkiew drewn. z 1846 r. fundacji dziedzica Pruszyńskiego, szkoła cerkiewna (od 1868 r.), młyn wodny. W 1583 r. we włosci połonńskiej ks. Ostrogskich, spustoszona przez Tatarów. Nabyta przez Świętosławskiego, pisarza krzemienieckiego, posła na sejm czteroletni, z Derewiczami, Boruszkowcami i Kupeżyńcami za 500,000 złp. od Adamowej Walewskiej. Jedna z córek Świętosławskiego Gadomska dostała B., około 3,000 dzies. Od

niej nabyła Pruszyńska, z domu Iwanowska, posiadająca tu 1,515 dz.

Brażynka, pow. żytomierski, ob. *Broienka*.

Brączno, os., pow. sieradzki, ma 8 dm., wchodzi w skład dóbr Brzeźno.

Brdów, os. miej. w pow. kolskim, odl. od Gniezna mil 12, od Brzeźcia mi 14 a od Koła 8 w. Domy tu przeważnie drewniane o charakterystycznym pokryciu i oddrzwiach półkolistych, środek tylko miasteczka po pożarze (około roku 1890) zabudował się murywanymi domkami. Uliczki biegną ku górze — na której szczycie leży rynek przecięty w poprzek szosą biegnącą z Koła do Izbicy. Tu nad brzegiem jeziora brdowskiego wnosi się klasztor Paulinów. Pierwszą wzmiankę o B. mieści dok. Jnnocentego II, z r. 1136 (K. W. n. 7). Oddawna istniał tu kościółek p. w. św. Wojciecha. W dok. z 1266 r. występuje „Albertus de B.” kapelan dworu Kazimierza ks. łęczyce. i kujaw. (Ulanow. Dok. 266, 35). W aktach kościelnych najstarsza wzmianka sięga 1399 r. — a dotyczy rozgraniczenia majątności tej świątyni od dóbr Modzerowskich. Dopiero Władysław Jagiełło kościółek ten zamienił na klasztor, osadzając przy nim Paulinów. Przywilej odnośny, znany nam jest tylko z potwierdzenia Władysława III wydanego w Krakowie „w sobotę po oktawie Bożego Ciała” 1436 r. Uposażenie pierwotne stanowił odtąd majątek fundusz konwentu, należały do niego: msto Brdów z Bugajem, Gościńcem i Budami, wś Trzebuchowo, Polenisz, Radoszewice, Wicicenin, Światosławice i Psary. Przywilej ten, biskup kujawski Władysław Oporowski zatwierdził w dn. 17 sierp. r. 1437 i wprowadził do nowej posiadłości zakonników św. Pawła z Częstochowy. Pierwszym przeorem został Mikołaj. Według tradycji Władysław Warneńczyk miał tu ofiarować obraz N. Maryi Panny, a w przejeździe na Węgry zatwierdził posiadłości klasztoru, przywilejem, datowanym w Krakowie „w sobotę po przewodniej niedzieli” 1449 r. Sława doznanych tu cudów ściągająca pielgrzymów. W r. 1682 nabywa klasztor od Tarnowskich wójtowstwo w Bidorwie, kolonizuje i urządza swe dobra po klęskach wojennych. Kronika klasztoru dostarcza nam szczegółów o stanie miasta. Dn. 7 sierpnia 1748 r. od pioruna zgorzało ono całe wraz z kościołem i klasztorem. Odbudowane w lat dziesięć poświęcił d. 18 września 1758 r. ks. Jan Branczycki, dziekan Izbicki. R. 1761 d. 16 Maja zgorzało znów miasto, spaliło się wtedy 17 domów, klasztornych 2. Dnia 26 marca 1788 r. położono fundamenta pod wieżę murywaną, którą ukończono w 1790 r. Tymczasem nawiedza pożar miasteczko, r. 1793 i ponownie 1796 r. niszczy 32 domy. przytułek dla ubogich, szkołę, i zabudowania klasztorne. Po skasowaniu klasztoru w r. 1819 ostatni jego przeor ks. An-

drzej Czechowicz, został tu jako proboszcz aż do śmierci (1827 r.). Poczet księży święckich rozpoczął Andrzej Zynda. Parafia w r. 1791 rozciągała się na 1 milę kw. i miała dusz 1,017. Przy kościele były bractwa: Aniołów Stróżów wprowadzone z Częstochowy w d. 8 lipca 1628 r.; Różańca Św. z 1637 r., oraz złączonego z nim w d. 28 stycz. 1787 bractwa Miłosierdzia. Obecnie kościół prócz cudownego obrazu N. Maryi Panny nie ciekawego nie zawiera. Pamiątką doby zakonnej pozostał onat biały „grodeturowy” szyty w kwiaty, mający na przodzie obraz Św. Pawła i herb zakonu, dar i robota Anny hr. Skarbkowej, starościny tuszyńskiej. Był tu oddawna szpital dla starców i kalek, którego erekcyja zaginęła. W r. 1760 rozpoczęli mieszczanie spór z proboszczami o grunta szpitalne i szkolne, ufnę w protekcyę starosty kolskiego. Wyrokiem jednak sądu Assesorskiego, 1780 r., połowa placu szpitalnego i 3 włóki pozostały przy klasztorze. Staraniem też przeora, wystawiono nowy szpital w r. 1783, gdzie znajdowało przytułek 5 ubogich. Istnieje tu od r. 1894 apteka. *M. R. Witan.*

Brecki, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 14 w. od Rossień.

Bredańce, wś, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty (o 7 w.); miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr Woronowo.

Bredesa, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciana, 72 w. od Wilkomierza.

Bredesie (ob. t. I, 357), wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dusiaty, 25 w. od mta pow.

Bredniki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 74 w. od mta pow.

Bredy, folw., pow. rzezycki, attyn Rozen-towa.

Bredyniszki, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Łabonary (7 w.); 3 dusze rewiz., należał do dóbr skarbowych Łyngmiany.

Bredyszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Okniata, 74 w. od mta pow.

Bredzie i **B. małe**, dwie wsi, pow. władysławowski, gm. Zypie. B. ma 6 dm., 45 mk., B. małe 16 dm., 84 mk. Ob. *Brydzie*.

Bredziowo, wś nad Dźwiną, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i dobra Leonpoł; par. Druja. Miała 28 dusz rewiz. Po prawej stronie drogi do Dryssy znajduje się pod wsią horodyszcze długie na ćwierć wiorsty.

Bredzłaupis, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 79 w. od mta pow.

Breitenfeld niem. ob. *Sierszew* (t. X).

Brejdakiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzowo, 13 w. od mta pow.

Brejmany, pow. trocki, ob. *Sejmany*.

Brejmary, wś, pow. drysieński, par. Przydrujsk.

Brejmeliszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Czadosy, 72 w. od mta pow.

Brejwiszki 1.) wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Stumbryszki, 20 w. od Poniewieża. 2.)

B., wś, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Skiemie, 58 w. od Szawel. Włośc. Franulis ma tu 59 dz.

Brejwo, dwór, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Rozalin, 37 w. od Poniewieża.

Brekle, wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Kibury, 52 w. od Poniewieża.

Brekoriy, dwór, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Mankuny, 19 w. od Rossień.

Brembanów, w spisie *Branbikowo*, folw., dóbr Luszniewo, pow. słonimski.

Breń, rzeczka w pow. tarnowskim. Konopka J. „Regulacya nowego Brnia” Tarnów 1890.

Breń, wś, pow. dąbrowski. W XV w. dzie-dziecem jest Rozemberski N. Jastrzębiec. Wś ma 4 łan. km. dające dziesięcinę dziekan. krakow., folw. dawał do Oleśna. (L. B. I, 11).

Brencelewszczyzna, ob. *Brancelewszczyzna*.

Brencze 1.) wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, 62 w. od Poniewieża. 2.)

B., wś, tamże. 85 w. od Poniewieża. 3.) **B.**, wś, tamże, gm. Gulbiń, 52 w. od Poniewieża

Brenica 1.) w spisie *Brzenicza*, w r. 1576 *Brinca*, wś, pow. rawski. W r. 1576 należy do stwta inowłodzkiego w dzierżawie Anny Drzewieckiej, która płaci od 15 łan. km., 2 zagr., 1 karczmy, 1 rzem., 28 osad. 2.) **B.**, ob. *Brynica*. 3.) **B.**, w dok. z 1229 r. *Brenitia* ob. *Brynko*.

Brenno, wś, pow. wsechowski. Wspom. w dok. z 1352 i 1379 r. (K. W. r. 1313 i 1762). Dawna własność Gryżyńskich, następnie Opalińskich h. Łódzia, który tu, zapewne jeszcze w XV w. założyli kościół par. p. w. św. Jadwigi. Gdy spłonął w w. XVI, wzniesli Opalińscy nowy z drzewa, poświęcony r. 1553. Gdy drewniany kościół spłonął r. 1750, dziedzic B. ks. August Sułkowski, woj. kaliski wznosił nowy murywany. Księgi kościelne zaczynają się od r. 1609. Pod r. 1678 zapisano w nich spalenie czterech kobiet oskarżonych o czary. Przy kościele była zdawna szkoła i szpital.

Brenowo, w 1765 r. *Braniewo*, wś, pow. wielicki, gm. Baranowo. Podana w 1767 r. jako punkt pograniczny pomiędzy pow. wielickim i uściackim. Podług sumaryusza z 1765 r. w ławnictwie lipieckim wójtostwa usmyńskiego.

Breńsk, w dok. ob. *Brańszczyk*.

Breskie, dwie wsi, pow. święciański 3 okr. pol., gm. Kobylniki (6 w.). Jedna miała 11 dusz rewiz. i należała do dóbr Iskrzyn, druga do dóbr Teresdwór.

Breskutka, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel

Brewiki, okolica, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Olsiady, 20 w. od Telsz. Krzyżowiczowie mają tu 60 dzies.; Łukaszewiczowie 70 dzies., Łukoszusowie 33 dzies., Narutowiczowie 173 dzies., Ryłowie 53 dzies.

Brewki, folw., pow. miński, gm. Zastaw., własność Hłasków, około 19 włók.

Breżgajnie, pow. wilkomierski, ob. *Berzga-jnie*.

Breżgie, (ob. t. I, 359) wś i dobra, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Żmujdki, 17 w. od Wilkomierza, własność Sokołowskich, 1,241 dz.

Breże 1.) dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 90 w. od mta pow. 2.) **B.**, zaśc., pow. poniewieski, ob. *Baniszek*. 3.) **B.**, wś, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Żydki, 64 w. od Telsz.

Briuchowo *stare i nowe*, dwie wsi, pow. orszański, gm. Wysokie, 22 dm., 115 mk.

Brnik, zapewne pierwotnie *Brenik* (por. *Bren*) wś, pow. dąbrowski. Istnieje w połowie XV w. ma łąny km. i sołtystwo.

Brochowo, wś, pow. sochaczewski. R. 1222 nadaje Konrad ks. maz. między innemi we wsi tej, własności kościoła czerwińskiego, jurysdykcję opatowi. Według aktu z r. 1254 klasztor posiada tu kaplicę z jej dochodami (Kod. dypl. pol. I 27, 71). Jakób arcyb. gniezn. w zamian za B. daje Piotrowice (K. W. n. 822).

Brochowszczyzna, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Mołodeczno (7 w.). Miała 22 dusz rewiz., należała do dóbr Izabelin.

Brocz, wś, pow. walecki. Wspom. w dok. z 1251 r. W r. 1361 była oddana na prawach lennych braciom Henrykowi i Ludekinowi razem z posiadłościami Machliny i Mileków (K. W. n. 297 i 1458).

Bród 1.) w XVI w. *Brodek*, wś i os. młyn. nad rz. Radomką, pow. noworadomski, gm. Błotnica, par. Jankowice (dla os. młyn, par. Radom), ma 17 dm., 160 mk., 112 morg włośc. i 12 dwor. 2.) **B.**, wś i folw., pow. łaski, gm. Wola Wężykowska, par. Sędziejowice, ma 8 dm., 79 mk., 319 morg dwor., 13 włośc.

Bród 1.) zaśc., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Ilino (o 8 w.); 4 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Haraburdziski. 2.) **B.**, os. nad jez. Czereniem, pow. newelski, gm. Jemieniec.

Bród, rzeczka, w pow. lityńskim, lewy dopł. Śniwody, bierze początek we wsi Czosnówka, ubiegłszy 6 w. pod przedm. Hatką ma ujście.

Bród Biały, pow. humański, ob. *Łaszczowa*.

Bród-Ciemny, chutor, pow. bobrujski, gm. Horbacewice, o 4 w. od Bobrujska.

Bród Czarny, zaśc., pow. ihumański, okr. pol., gm. Puchowice, par. katol. Błonie. Mają tu działły: Wiernikowscy 3 wł.; Górecy 4 wł.; Kolendowie 3 wł.

Bród-Długi, wś, pow. prużański, 4 okr. pol., gm. białowiesko-aleksandrowska. 137 dzies.

Bród kamienny 1.) wś nad rzeką Bystrą-jówką, pow. radomski, gm. Korostyszów, (19 w.), o 21 w. na zchd od Radomyśla, 192 dm., 1,169 mk., cerkiew paraf., szkoła cerk., młyn, wiatrak, fabryka wyrobów z labradorytu. Włościanie, w liczbie 341 dusz rewiz., uwłaszczeni na 1,116 dzies. Ob. *Kamienny Bród* t. III, 772). 2.) **B. k.**, (ob. t. III, 772) wś nad Tykiczem Gniłym, pow. zwinogrodzki, gm. Bojarka, st. poczt. Łysianka (o 9 w.), 32 w. od Zwinogrodki, 265 dm., 1,353 mk., cerkiew, szkoła cerk., młyn, 8 wiatraków, olejarnia. 3.) **B. k.**, wś nad Si-nięą, pow. bałeki, gm. Daniłowa Bałka, 105 dm., 569 mk., cerkiew. 4.) **B. k.**, pow. nowogradwo-łyński, ob. *Kamienny Bród*.

Bród Krasny al. *Dźułynka* (ob. t. IV, 641), sloboda nad Wysią, pow. zwinogrodzki, gm. Petrykówka, st. poczt. Kalihorka Mokra (8 w.), 50 w. od Zwinogrodki, 21 dm., 138 mk., szkoła.

Bród Lipowy, wś, pow. miński, gm. Zastaw., o 21 w. od Mińska.

Bród Smoleński, wś nad rz. Dźwiną, pow. wieliski, gm. Makłoki. W 1765 r. w ławnictwie siekowskim wójtostwa sertejskiego. Na brzegu Dźwiny znajduje się 5 kurhanów. Nadto kilka innych rozkopał w 1873 r. Kuściński.

Bród Sokołów, wś nad Rastawicą, pow. skwirski, gm. Pawołocz, st. poczt. Popielnia, (16 w.), 21 w. od Skwiry, 73 dm., 444 mk., szkoła. Ob. *Sokołów Bród* (t. XI).

Bród Witoldów, wś nad Bohem, pow. bałeki, gm. Lipoweńskie, 81 dm., 397 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny.

Bród Żółty, wś, pow. żytomierski, gm. Cudnów, par. praw. Strybież (21 w.), 42 w. od Żytomierza, 18 dm., 130 mk.

Broda, dobra, pow. lepelski, własność Podarewskiego.

Brodajż (ob. t. I, 360), dobra, pow. lucyński. Za konsensem Władysława IV majątność ta nadana była Adamowi Dąbrowie. W 1768 r. Stanisław August potwierdził prawo dziedziczne na te dobra dla Jana i Józefa Weisenhofów.

Brodcza, *Brodcze*, wś i folw. nad rzeką Płotnicą, pow. piński, na Zarzeczcu, gm. Płotnica, o 43 w. od Pińska. Wś ma 13 osad; folw., własność Żółtowskich, 10¹/₂ włók.

Brodec, rzeczka, w pow. żytomierskim, ramie źródłowe, rz. Usz. Płyńie od Budy Bobryckiej przez Kijankę, Rudnię Berezowską, Barasze, i poniżej Rudni Bastowej łączy się z Bastową. Płyńie śród niskiej błotnistej okolicy. Pod Rudnią Berezowską i Baraszami tworzy duże stawy.

Brodec, folw. i chutor, pow. rówieński, gm. i par. praw. Wysock (4 w.), 54 w. od Równego, 6 dm., 56 mk.

Brodeckie 1.) (ob. t. I, 361), wś nad Hnyłopiatem, pow. berdyczowski, gm. Machnówka (o 3 w.), 17 w. od Berdyczowa, z dwoma fer-

mami, 167 dm., 1,173 mk., cerkiew, kaplica, szkoła cerk., młyn parowy i wodny, st. dr. żel. wązkotorowej, pierwsza od Berdyczowa w stronę Kalinówki. Uładówki. Część wsi nazywa się Jasinówką. Na zakupionych przez Matuszewskiego 40 dzies. ziemi wybudowano cukrownię akcyjną, która odbyła w 1898 r. pierwszą kampanię. 2.) **B.** (ob. t. I, 361), ws przy ujściu rzki Werbowczyk do Tykietu Gniłego, pow. zwinogródzki, gm. Petrykówka, st. poczt. Kalihorka Mokra (23 w.), 25 w. od Zwinogródki, 229 dm., 1,110 mk., 1,130 dzies. ziemi, cerkiew, z 1760 r. szkoła cerk. Wchodziła niegdyś w skład sstwa zwinogródzkiego. Podług lustracji z 1646 r. nowoosadzona przez Felicyana Laskowskiego. Dziś skarbowa.

Brodek 1.) folw. nad rz. Radomką, pow. radomski, gm. Jedlińsk, par. Goryń, ma 4 dm., 10 mk., 134 morg dwor., 3 włosc. Istniał już w XVI w. 2.) **B.**, ws, pow. radomski, gm. i par. Radzów, ma 6 dm., 45 mk., 131 morg.

Brodek, rzeczka, w gub. grodzieńskiej, dopł. rzki Burlanki, pr. dopł. Hrywdy.

Brodek, folw., pow. miński, gm. Siemkowo-Gródecka, o 6 w. od Mińska, własność Budagowskich, 3¹/₂ włók.

Brodek 1.) ws nad Rosią, pow. taraszczański, gm. Kasperówka, par. praw. Zrajki, par. kat. i st. poczt. Tetijów (o 17 w.), 52 w. od Taraszczy, 83 dm., 452 mk., szkoła cerk., młyn. Przed r. 1865 było tu 769 dzies. Kupiona od hr. Ostrowskiego przez Wojciecha Cybulskiego, przeszła do Cezara Dobrzyńskiego. Stanowi część wsi Zrajki. 2.) **B.**, ws nad Tykietem Gniłym, pow. zwinogródzki, gm. Bojarka, st. poczt. Łysianka (15 w.), 38 w. od Zwinogródki, 77 dm., 523 mk., szkoła, wiatrak. Stanowi zachd. część Bojarki. 3.) **B.**, *Brudek*, ws nad rz. Świniańką, pow. hajsyński, gm. Sobolówka (4 w.), par. i sąd Ładyżyn, 29 w. od Hajsyna, 178 dm., 756 mk., cerkiew, młyn. Należy do dóbr teplickich Konst. Potockiego, ma 792 dzies. dwor.. 4.) **B.**, urocz. nad rz. b.n. dopł. Bohu, pow. proskurowski, okr. pol., gm., par. i st. poczt. Czarny Ostrów (o 3 w.), 17 w. od Proskurowa, ma 8 dm. Należy do dóbr Czarny Ostrów.

Brodek-Pohunnyi, ws, pow. kobryński, 3 okr. pol., gm. Imienin, 41 w. od Kobrynia, 266 dz.

Brodeż al. *Brodisz*, ws nad Dźwiną, okr. zelburski (Kurlandya), 4 w. powyżej Zelburga, na wprost porohu Brodeż. Dawna kolonia wychodźców pskowskich al. nowogrodzkich, z których pozostało dwie lub trzy rodziny.

Brodla, r. 1419 *Brodli*, ws nad Wisłą, par. Poręba, pow. chrzanowski. W r. 1419 odbywa się rozgraniczenie wsi: Kamień i Brodla. (Kod. kat. krak. II 452). W XV w. łany km. dają dziesięcinę bisk. krakowskiemu, a folw. rycerski kościołowi w Tłuszczu. (Dług. L. B. II 233).

Brodne, ws, pow. gostyński. Według dok. z 1219 r. wieś tę wraz z Górami i Suchodołem zapisał katedrze płockiej komes Krystyn. Wdowa jego wyszedłszy za mąż powtórnie ponowiła to nadanie r. 1219 wobec kapituły i księcia Konrada. (Ulanow. Dok. 152, 3). W r. 1579 w dziale Slesińskiej 3 łan. km., w dziale Czernewskiego 4¹/₂ łan.

Brodnia 1.) ws, pow. łaski. W r. 1298 Komes Stogniew, dawniej kasztelan rudzki, swą wieś B. zamienia z Władysławem panem Wielkopolski, Pomorza, Kujaw., na wieś książęcą Niemojewo (Niemojów) w ziemi sieradzkiej. (Ulanow. Dok. 367, 16). Do tejże wsi zapewne odnosi się akt wydany w Brodni r. 1418 dla szpitala sieradzkiego przez Władysława Jagiełłę (Ulan. Dok. 274, 95). 2.) **B.**, ws, pow. turecki, gm. Lubola. Ma wraz z B. pokościelną i Aleksandrowem 101 dm., 789 mk. Kościół tutejszy istniał już w XV w. R. 1521 jest filią par. Glinno. W r. 1636 wraz z Glinnem wcielony do par. w Zadzimiu na uposażenie tamecznej prepozytury i mansjonarzów. W r. 1866 oddzielono oba kościoły od Zadzimia i kościół w Brodni został parafialnym a kościół w Glinnie przyłączono jako filialny.

Brodnia, ws, pow. borysowski, gm. Byteża, 11 w. od Borysowa.

Brodnica, rzeczka, w pow. słuckim, lewy dopł. Szczary, poczyną się w okolicy wsi Rusnowicze, płynie ku połd. pod mstko Niedzwiedziec, przepływa pod Smolnią i za folw. Rudnia ma ujście. Długa około 15 w.

Brodnica 1.) (ob. t. I, 362), ws nad rzeką Filipówką, przy torze dr. żel. poleskiej, pow. piński, gm. Duboj, 28 w. od Pińska, ma 25 osad, cerkiew fundacji jezuitów pińskich, szkoła. 2.) **B.** (ob. t. I, 362), ws i folw. nad rzeką Brodnica, dopł. Stubły, pow. piński, gm. Raczynek, 80 w. od Pińska. Ws ma 16 osad, folwark, dziedzictwo Skirmuntów, 90 włók. 3.) **B.**, dobra, pow. bychowski, własność Komorskich, 200 dzies.

Brodnica, ws, pow. szremski. Wspom. w dok. z 1230, 1247, 1290 i nast. (K. W. n. 128, 258, 770).

Brodnica, miasto w Prusach zachodnich. W dok. z 1317 r. *civitas Strazberc*, 1326 r. *Strasberch*, 1382 *Strosberg*.

Brodniczka, os., pow. rypiński, gm. Okalewo, par. Skrwilno, 18 w. od Rypina, 1 dm., 7 mk., 3 morg.

Brodnik, słoboda, pow. owrucki, gm. Bazar, 52 w. od Owruca, 61 dm., 286 mk.

Brodno, ws, pow. warszawski, ob. *Brudno*.

Brodno 1.) *Borodno*, zaśc. i chutor, pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Stara Wieś, 33 w. od Słonima. Chutor należy do dóbr Woroniki. 2.) **B.**, dobra, pow. połocki, własność sukcesorów Jana Niepokojczyckiego, 245 dzies.

Brodoliszki, wś włośc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagola (9 w.); miała 5 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Dukszty.

Brodów (ob. t. I, 371), wś nad Horyniem, pow. ostrogski, gm. Chorów (4 w.), st. poczt. Ostrog (13 w.), dr. żel. Ożenin (o 3 w.), ma 76 dm., 447 mk. Poprzednio ze wsią Zozulińce miała 51 dm., 411 mk. praw., 10 katol. i 12 żydów. Cerkiew drewn. z 1785 r. fundacyi dziedzica Małachowskiego. Cerkiew filialna we wsi Ożenin (o 4 w.), szkoła cerkiewna. Wś należała niegdyś do Czuryły Brodowskiego h. Korczak, który odstępuje ją 1485 r. ks. Fedorowi Daniłowiczowi Ostrogskiemu. Ks. Konst. Ostrogski płaci od 14 dym. półdworz. po 10 gr., 9 dym. po 5 gr i 3 ogr. po 2 gr. W 1583 r. ks. Ostrogski wnosi ztąd od 10 dym., 3 ogr., 4 ogr. W 1650 r. własność ks. Dominika Zastawskiego, ma 22 dym., a 1651 r. 11 dym.

Brodowe, kol., pow. noworadomski, gm. Radziechowice, par. Radomsk, ma 10 dm., 103 mk. 113 morg. W 1827 r. 2 dm., 14 mk.

Brodówka 1.) wś i dobra nad rzeką Zorą, pr. dopł. Schy, pow. borysowski gm. Kiszczyna-Słoboda, o 19 w. od Borysowa. Wś ma 36 osad; cerkiew fundacyi dziedzica Kukiewiczza z r. 1799. Folw. dawna własność Korsaków. przed r. 1865 miał w 9 wsiach 272 poddanych; obecnie do 37 włók. 2.) **B.**, zaśc., pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Subotniki (4 w.); należy do dóbr Zemłosław.

Brodowo nad rz. Wissą, pow. szczuczyński. Jaszczołd z B w dok. z 1454. (Kapica, Herbarz, 20). W r. 1827 wś rząd. 10 dm., 58 mk.

Brodowo, wś, pow. średzki. Wspom. w dok. z r. 1323 i 1397 r. (K. W. n. 1036, 1976).

Brodowszczyzna (ob. t. I, 371), dobra, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. i par. katol. Holszany, 1865 r. własność Niewiarowiczów, dawniej Gnatowskich; dziś rozparcelowane pomiędzy włościan.

Brody 1.) wś, pow. iłżecki, ma 122 dm. (19 mur.), 818 mk., 464 morg. włośc., 44 dwor. Zakłady żelazne należące do Towarzystwa zakładów Starachowickich. 2.) **B.**, u Dług. *Brod*, wś, pow. konecki. W połowie XV w. dziedzic Dziobałowski ma 6 łąn. km., 2 karczmy, jedna z mostem należąca do Kazanowa. Dziesięcinę dają kantorowi sandom. (L. B. I 327). 3.) **B.**, wś, pow. płoński, gm. i par. Pomiechowo. Włość dawna klasztoru czerwińskiego dająca opłatę katedrze plockiej. W r. 1576 ma 8 1/2 łąn. W r. 1827 wś rząd. 2 dm., 27 mk. 4.) **B.**, *wielkie*, pow. plocki, par. Orszymowo. Dawna własność kapituły plockiej. 5.) **B.**, w XVI w. *Brody wielkie* i *małe*, pow. płoński, par. Płoński. W XVI w. siedzi tu drobna szlachta.

Brody 1.) wś, pow. prużański, 3 okr. pol., gm. Staruny, 24 w. od Prużany, 59 dm., 566 mk., wiatrak, 1283 dzies. włośc. 2.) **B.**, urocz.,

pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Luszniwio, należy do dóbr Perkowicze. 3.) **B.** (ob. t. I, 372), wś, pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Ostra Góra, 32 w. od Sokółki, 388 dzies. 4.) **B.**, wś, pow. ihumeński, gm. Jurewicze, 21 w. od Ihumenia. 5.) **B.**, zaśc. poradziwiłłowski, pow. ihumeński, gm. Mohilna. 6.) **B.**, wś, pow. dzisieński 1 okr. pol., gm. i dobra Łużki, miała 18 dusz rewiz. 7.) **B.**, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Horodek; miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr Dowciewiczze. 8.) **B.**, wś, pow. połocki, należała do Ochrymowiczów. 9.) **B.**, (ob. t. I, 372 n. 3), leży w pow. lepeńskim.

Brody, miasto. W r. 1515 jestto wieś należąca do dóbr Olesko które r. 1521 rozdzielili między siebie Herbertowie i Kamienieccy. R. 1578 Mikołaj Herbert płaci we wsi B. od 6 łąn. W lat 6 potem zakłada tu hetman Żółkiewski miasto, które od herbu swego nazwie „Lubicz“, lecz nazwa się nie utrzyma.

Brody, w dok. *Brod*, wś, pow. bukowski. Wspom. w dok. z r. 1250, 1271. (K. W. n. 286 i 444). Istniała tu kasztelania.

Brody, wś, pow. starogardzki. Wspom. w dok. z 1283 r. (K. W. nr. 523).

Brodziaciszki, wś włośc., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Sumiliszki (5 w.); miała 26 dusz rewiz., należała do dóbr Strawieniki.

Brodziatyn 1.) wś, pow. brzeski, gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Miedna, 28 w. od Brześcia, 1,405 dzies. 2.) **B.**, *Irlandka*, dobra, tamże, 26 w. od Brześcia, 2,127 dzies., należy do kilku właścicieli.

Brodzie, dobra, pow. newelski, dziedzictwo Jana Korsaka.

Brodzielszki, zaśc., pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Bohiń, miał 11 dusz rewiz.

Brodziński, zaśc., pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Podbrzeź; 2 dusze rewiz., należał do dóbr Annowil.

Brojce, miasteczko, pow. międzyrzecki (międzychodzki), posiada kościół par. katol. i kościół par. ew., 1,737 mk. (266 kat. i 96 żydów). Władysław Jagiełło wydał w Łęczycy r. 1428 Piotrowi Korzbokowi podkom. poz. przywilej na wójtostwo w mieście B., dla proboszcza wyznaczono dwa łąny roli, Kościół par. p. w. św. Józefa dostał się w w. XVI w ręce protestantów i wrócony został katolikom dopiero na początku w. XVII. Według wizyty z r. 1640 był drewniany, gliną wylepiony i należał jako filia do Babimostu.

Brok 1.) os. miej., pow. ostrowski. W spisie posiadłości kościoła plockiego z XIII w. wymieniono: „Castrum Brok cum his villis... Ad ecclesiam de Brok pertinet Malechino et tota taberna (dziś Małkinie). Clo od soli wynosiło tu 12 pecyn i jedna beczka, a każdy przesiedlający się poza Bug dawał 6 skór kunich. (Kod. maz. 337 i 338). W r. 1578 B. miasto płaci

z wójtostwem od 45 $\frac{1}{2}$ łan. Soszu daje 20 fl., od 2 bań gorzałcz., 4 rzeźników, 5 solarzy, 7 piekarzy, 3 przekupniów, 2 szewców, 2 krawców, 1 kuśnierza. Czopowe po 12 gr. od 4 ćwierci, od 120 $\frac{1}{2}$ warów czyniło fl. 58, gr. 6. (Paw. Maz. 395, 402). 2.) **B.**, ws, pow. mazowiecki, gm. Chojany. W r. 1827 ws przyw. w par. Wysokie ma 11 dm., 69 mk. Inne dwie osady t. n. nie są wymienione ni w reg. pob. z XVI w., ni w spisie z r. 1827.

Brokary, ws, pow. rossieński, gm. Nowe Miasto (Aleksandrowskie), 107 w. od Rossień.

Brokorojcie, jezioro, w pow. trockim.

Brokorojcie, ws włośc., pow. trocki, 4 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Merecz (15 w.). W r. 1865 miała 50 dusz rewiz. Znajduje się tu horodyszcze oraz kurhany.

Brokoroste, *Brokoroste* (ob. t. I, 377 *Brokoroste*), ws włośc., pow. trocki, 4 okr. pol., gm. i dobra skarb. Merecz; miała 17 dusz rewiz.

Brokowy, folw., pow. rzeżycki. attyn Leśna.

Broksztany (ob. t. I, 377), dobra, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 56 w. od Rossień, własność Wysockich, 376 dzies.

Brolinckiszki, okolica, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie (7 w.). Mają tu Bejnarowie 100 dzies., Batronajtysowie 80 dzies. Dawniej własność Mickiewiczów.

Broliszyski (ob. t. I, 379 *Broliszyski*), dobra, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Krupie, 44 w. od Szawel, własność Wysockich, 143 dzies. W spisie z r. 1892 pominięte.

B. onaki, pierwotnie *Brudniaki*, 1577 r. *Brunaki*, ws, pow. kolneński. W księgach sąd. wizkich od r. 1453 wspomniane. R. 1577 B. Piotraszewo mają 13 $\frac{1}{2}$ łan. a B. Olki 5 $\frac{1}{2}$ łan.

Broncin, fol., pow. radzyński, gm. Biała, par. Ulan, ma 1 dm., 4 mk., 120 morg.

Broniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Oknista, 52 w. od mta pow.

Bronczany, ws, pow. białostocki, 2 okr. pol., gm. Juchnowice, 9 w. od Białogostoku, 78 dzies.

Bronczno, ob. *Bręczno*.

Bronczyce 1.) r. 1388 *Branczice*, ws, pow. miechowski, par. Niedźwiedz. Władysław król polski r. 1388 przenosi wieś biskupią B. z prawa polskiego na niemieckie. (Kod. kat. krak. II 127). Opisuje ją Długosz trzykrotnie i szczegółowo. (L. B. I, 539, 540 i 542). 2.) **B.**, w dok. *Branczice*, ws, pow. pińczowski, gm. Ratałowice. Dawna własność biskupów krakowskich. Prepozyt kościoła św. Michała w Krakowie chciał odebrać tę wieś biskupom, lecz król Kazimierz r. 1353 spór na rzecz biskupa rozstrzygnął. (Kod. kat. krak. I, 251) W połowie XV w. ma 10 łan. km. (Dług. L. B. I,

541). W r. 1827 część prywatna ma 6 dm., 40 mk., część duchowna 10 dm., 69 mk.

Bronczyn, r. 1579 *Bramczino* i *Branczino*, ws, pow. kaliski, ma 18 dm., 302 mk., fol. B. ma ze Stoszkowem 7 dm., 71 mk. W r. 1579 Wawrz. Borzystawski płaci od 9 łan. 4 zagr., 2 rzem. Wspom. w dok. z 1319 r. (K. W. nr. 1007).

Bronica (ob. t. I, 378, al. *Bronnica*, ws nad Dniestrem, pow. mohylowski, 8 w. od Mohylowa, gm. Bronica, 76 dm., 610 mk., zarząd gm., cerkiew, 5 młynów. W 1661 r. podano do poboru 6 dym. Obecnie własność ks. Mikołaja Witgensteina, ma 686 dzies. Gmina obejmuje 12 wsi, 854 dym., 5,716 mk. włościan (2,249 dusz rewiz), uwłaszczonych na 5,912 dzies. Nadto w obrębie gminy jest 5,568 dzies. większej posiadłości i 404 dzies. ziemi cerkiew. Cały obszar ma 11,884 dzies. (9,073 roli) i 6,417 mk.

Bronice, ws, pow. nowoaleksandryjski (Puławy). W XV w. siedzi tu 16 dziedziców, szlachty różnoherbowej i 4 kmieci. Dziecięcinę wartości do 10 grzyw. dają plebanom w Wąwolnicy (L. B. II, 569). W r. 1676 Jan Kazim. Ham-ski podkom. i vicerotaryusz ziemski lubel. płaci od 35 poddanych, 5 dworskich, 6 osób szlach.

Bronie, ws, pow. drysieński, par. Oświej.

Broniew, ws, pow. nieszawski. Dawna wieś książęca. Przemysław ks. Knjawski datuje ztąd dwa dokumenty r. 1315. (Kod. dypl. pol. II, 197—201). W r. 1557 wieś ma kościół par., dziedzic Grzegorz Zakrzewski płaci od 9 łan. 9 zagr., w Broniewku zaś Jan Broniewski od 3 $\frac{1}{2}$ łan. (Paw. Wielk. II, 29).

Broniewiczze, ws, pow. brzeski, gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Ratajezyce, 28 w. od Brześcia, 159 dzies. Pod wsią $\frac{1}{4}$ w. od rz. Leśnej, na wyniosłem miejscu stoi kurhan.

Broniki, kol., pow. koniński, gm. Dąbroszyn, par. Kuchary, ma 8 dm., 90 mk. W 1296 r. ws nadana klasztorowi w Łądzie (K. W. n, 753, 1044 i 1547).

Broniki 1.) (ob. t. I, 379), ws nad rzka Tnią, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Romanówka (3 w.), 14 w. od mta pow., ma 146 dm., 806 mk. Cerkiew filialna drewn. z 1810 r. Do filii należy ws Kropiwna. We wsi st. poczt. W 1650 r. własność Anny Alojzy z Ostrogskich Chodkiewiczowej, ma 13 dym. Obecnie należy do nowozwiahelskiego majątku Uwarowych, do których dostała się przez Zubową, pierwszą żonę Prota Potockiego Lubomirską z domu, dziedziczkę tych dóbr. 2.) **B.**, ws, pow. rówieński, gm. Klewań, st. poczt. i dr. żel. Równu (12 w.), ma 71 dm., 424 mk., cerkiew drewn. z 1754 r., (ma 67 dzies. ziemi). Do par. należą wsi: Rohaczów i Dachów. W całej par. 76 dm., 602 mk. praw., 37 katol. Ws położona pomiędzy górami, ponad wsią przeprowadzony dla drogi żelaznej wiadukt murowany. Podług rewizyi

zamku łuckiego z 1545 r. Wasila i Zdana Bronieckich (Bronnickich), którzy zobowiązani byli do opatrywania trzech horodni zamkowych. W 1570 r. Wasili Broniecki wnoszą ze swej części od 3 dym., 3 ogr. po 2 gr., 1 koła młyn. 12 gr. a Andrzej Broniecki ze swej części od 4 dym., 6 ogr. po 2 gr. W 1577 r. płaci Wasili Broniecki od 3 ogr., zaś ks. Martyn Wielicki od 5 dym., po 10 gr., 2 ogr. po 2 gr. W 1582 r. posiadają tu części: kn. Marcin Wielicki, Wasili Broniecki i Zdanowa Broniecka. W 1649 r. w części Elżbiety Bronieckiej było 5 dym. Obecnie Bazylego Jarockiego. 3.) **B. Bronniki** wś u źródeł rzki Smółki, pow. zasławski, gm. Chorowiec, par. praw. Korczyk (5 w.), 42 w. od Zasławia, 55 dm., 392 mk. Należała dawniej do Szaszkiewiczów, sprzedana włościanom.

Bronikowo 1.) wś, pow. kościański. Wspom. w dok. z 1399 r. (K. W. nr. 2000). 2.) **B.**, al. *Brónikowo*, wś, pow. wałecki. Kościół p. w. św. Jakóba, filialny do Marcinkowa, dawniej filia par. Tuczo. Istniał już w 1641 r.

Bronikowszczyzna, fol., pow. sokołowski, gm. Repki; ma 1 dm., 15 mk., 118 morg.

Bronina w XVI w. *Branina*, wś, pow. stopnicki. W r. 1579 wś ta własność klasztoru w Busku daje od 4 os., 2 łan., 3 zagr. z rolą, 3 ubog. Należy do par. Chotel.

Bronino, fol., pow. pułtuski, gm. i par. Nasielsk.

Broniów w dok. *Bronów*, *Brunyow*, pow. radomski, par. Chlewiska. R. 1275 własność klasztoru wąchockiego. W połowie XV w. część wsi należy do par. Chlewiska, połowa zaś do par. Wysoka. Dziesięcinę pobierał bisk. krakow. (L. B. II, 521, 524).

Broniówka (ob. t. I, 379), wś, pow. proszowski, gm. Sarnów, 109 dm., 572 mk., cerkiew, młyn. W 1578 r. własność Broniewskiego, obecnie Maryi Zaleskiej (właścicielki Zahuliniec w pow. stkonst.), ma 710 dzies.

Bronisin, kol. i fol. nad rz. Ner, pow. łódzki, gm. Wiskitno, par. Rzgów; fol. ma 3 dm. 21 mk., 600 morg. dwor., kol. 14 dm., 120 mk, 77 morg. włośc.

Bronisław 1.) wś, pow. niezawski. W r. 1566 norbertanki płockie płacą tu od 40 łan. km, 6 czynsz., 4 kom., 1 rzem. 2.) **B.**, al. *Labedy*, wś i fol., pow. ciechanowski, par. Kraszewo, ma 19 dm., 149 mk., 375 morg. W r. 1567 „Labandy“, wś, w par. Kresowo ma 4 łany w 7 działkach.

Bronisław dawniej *B. mały*, wś, pow. inowrocławski. Kazimierz ks. kujawski wydaje r. 1231 przywilej potwierdzający posiadłości klasztoru w Strzelnie a mianowicie: Strzelno miasto: Młyn, Książę (Dłotowo Książę), Witkowo, Sławsko, Rzodkwino, Cięciwsko, Bronisław mały i Bilsko. W r. 1583 klasztor strzeliński

płaci tu od 9 łan. km., 4 kom., 1 rzeźn. Wś. należy do par. Rzodkwino.

Bronisławka, wś, pow. płoński, par. Pomiechowo.

Bronisławka 1.) wś, pow. kamieniecki, gm. i st. poczt. Lanekorona, przy wsi Chropotowej. własność Wiktora Strojnowskiego, 434 dzies. dwor. 2.) **B.**, sloboda, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, o 87 w. od Równego, 12 dm., 75 mk.

Bronisławów 1.) wś, pow. błoński, ma 84 mk., 170 morg. 2.) **B.**, wś, pow. grójecki, gm. Kąty, 79 mk., 314 morg. 3.) **B.**, wś, pow. grójecki, gm. Lipie, 139 mk., 335 morg. 4.) **B.**, wś, pow. błoński, gm. Pass, 47 mk., 341 morg. 5.) **B.**, wś, pow. grójecki ob. *Cychry* (t. I). 6.) **B.**, kol., pow. piotrkowski, gm. Gólesze, par. Chorzęcin; 6 dm., 74 mk., 193 morg. 7.) **B.**, kol., pow. radomski, gm. i par. Radom (o 6 w.) ma 7 dm., 106 mk., 73 morg. dwor.

Bronisławów, fol. nad rz. Skrypicą, pow. mozyrski, gm. Żytkowice, 1 okr. pol. Lenin (21 w.), 144 w. od Mozyrza.

Bronisławówka, dwie kolonie, pow. łucki, gm. Szezuryn, 33 w. od Łucka, 36 dm., 240 mk.

Bronisławowo, fol., pow. ciechanowski, gm. Nużewo, par. Sulerzyż; ma 5 dm., 36 mk., 529 morg.

Bronisławy, wś, pow. sochaczewski, par. Rybno, 200 mk., 386 morg.

Bronisze, wś, pow. makowski, gm. i par. Karniewo.

Broniszew, wś, pow. grójecki, par. Goszczyn; ma 162 mk., 390 morg. dwor., 212 włośc. W r. 1576 płaci tu pleban z Goszczyna od 10 łan.

Broniszewice, wś, pow. pleszewski. Mikołaj Broniszewski kan. kujawski dziedzic wsi, założył tu kościół par. p. w. św. Michała Archan. Arcyb. Mikołaj Trąba (1411—1422) wydał erekcyą. Przedtem B. należały do par. Czerwin. Obecny kościół wznosił w wieku XVI jeden z Suchorzewskich dziedziców wsi. Odnowił go w r. 1750 Józef Wężyk dziedzic. (Łaski L. B. II, 29).

Broniszewo 1.) wś, pow. włocławski, gm. i par. Przodecz; ma 78 mk., 295 morg. dwor., 28 włośc. 2.) **B.**, wś i kol., pow. niezawski, par. Broniszewo; ma 117 mk., 342 morg. włośc. i 6 plebań. Kościół par. istnieje tu co najmniej od początku w. XVI. 3.) **B.**, wś, pow. niezawski, par. Służewo, ma 125 mk., 159 morg.

Broniszewo, zaśc., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 45 w. od Wilkomierza.

Broniszów, pow. pińczowski. Ztąd zapewne pisał się Michał „de Bronissow“ kanonik krakowski, występujący w dok. z 1381 r. (Kod. mał. III, 338). W połowie XV w. dziedzicem był Jan Smok h. Półkoza. Wś miała 6 łan. km., karcznię, 3 zagr. dających dziesięcinę (do 10 grzyw.) prebendzie Wawrzynieckiej w Krako-

wie. Folw. dawał (do 3 grz.) kościołowi w Kazimierzy. (L. B. I, 55 i II, 419).

Broniszowice, wś, pow. opatowski. W r. 1578 podane w par. Momina, miała $3\frac{1}{4}$ łan., 1 os., 4 zagr. z rolą 1 ubog.

Broniszyski, ob. *Broliszyski*.

Bronka (ob. t. I, 381), wś, pow. bielski. gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Aleksin, 20 w. od Bielska, 245 dzies.

Bronkowice, u Dług. *Bronykowice*, wś, pow. kielecki, par. Tarczek. R. 1337 Jan Grot bisk. krak. daje Witalisowi las zw. „Bronykowice“ dla osadzenia na 20 łan. wsi na prawie średzkiem. W r. 1343 tenże Witalis z Tarczku sprzedaje to sołtystwo Wileczkowi z Opatowa (Kod. kat. krak. II, 10, 12). W XV w. własność bisk. krakowskich, ma 8 łan. km. dających dziesięcinę (do 10 grzyw.) biskupom. Karczma z rolą i sołtystwo na 2 łan. dają plebanowi w Tarczku (L. B. II, 461).

Bronne 1.) al. *Bronna*, dobra, pow. kobryński, 4 okr. pol., gm. Drohiczyn, 53 w. od Kobrynia, własność Kantorowych, 773 dzies. 2.) **B.**, wś nad Dnieprem, pow. rzezycki. gm. Zaspia, 10 w. od Rzezyca, ma 79 osad. 2.) **B.**, wś, pow. rohaczewski, gm. Cichinieze (4 w.), 58 dm., 365 mk.

Bronne, jezioro, w pow. kowelskim, 1565 r. w sstwie ratneńskim miało 2 tonie niewodne.

Bronne 1.) wś, pow. rówieński, gm. Bereźne, par. praw. Polany (2 w.), 65 w. od Równego, 53 dm., 246 mk. W 1558 r. w schedzie Maryi Dubrowickiej. W 1583 r. należy do ks. Andrzeja Hołowni Ostrożeckiego, który wnosi od 10 dym., 3 ogr. Po jego śmierci 1585 r. majątek ten dostaje się żonie Nastazyi z Malińskich. 2.) **B.**, chutor, tamże, 2 dm., 10 mk.

Bronnica, wś i dobra, pow. rohaczewski, gm. Koszelewo (8 w.). Wś ma 34 dm., 253 mk. Dobra, dziedzictwo Dernałowiczów, wraz z dobrami Wiktoryn, 5,351 dzies. (3,182 lasu).

Bronnica 1.) sloboda, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, 105 w. od Równego, 24 dm., 108 mk. 2.) **B.**, pow. mohylowski, ob. *Bronica*.

Bronniki, mylnie *Brolniki*, wś nad rzeką Wołownią, pow. nowogródzki, gm. Horodeczne, 10 w. od Nowogródka; ma 24 osad.

Bronno, wś, pow. łęczycki. W r. 1576 Szymon Szubski kaszt. inowłodzki płaci tu od $6\frac{1}{2}$ łan., 1 karczmy, 14 osad.

Bronocice, u Dług. *Brunoczycze*, wś, pow. pińczowski, par. Skalmierz. Dziedzicem wsi w XV w. był Bartłomiej Obulec h. Odrowąż. Wś miała 6 łan. km., 4 zagr., karcznię i folw. Dziesięcinę dawano kustoszowi i kanon. w Skalmierzu (L. B. I, 529). Dane z 1827 podane przy tej wsi (t. I, 381) odnoszą się do wsi Boronice w par. Kościelec. Bronocice zostały pominięte.

Bronosów, trzy fol., pow. nowogródzki, gm. Jeremieze, 36 w. od Nowogródka. Bułhaków 3 włóki, Gatowiczów 7 włók, Zasławskich 3 wł.

Bronoszewice, pow. płocki, ob. *Kuskowo* (t. IV).

Bronów, wś, pow. pleszewski. W 1288 r. „miles“ Dzierzykraj oddał tę wieś w działo swej córce (K. W. n 622).

Bronowice w dok. *Brunowicze*, wś, pow. lubelski. Wieś należała do wójtostwa lubelskiego wraz z Konopnicą, wymienione w akcie sprzedaży wójtostwa lubelskiego w r. 1342. (Kod. mał. III, 46). W r. 1676 płaci tu Piotr Kazimierz Kościuszkiewicz od 24 poddanych, 3 dwor. 3 osób z rodziny.

Bronowice wielkie u Długosza *Brunowicze*, wś, pow. krakowski. Wieś ta położona na Wróżnej górze, należała zdawna do klasztoru tyńieckiego, jako uposażenie nadanego klasztorowi kościoła św. Jerzego na zamku krakowskim. W r. 1274 opat Kosmas daje tę wieś dla lokacyi na prawie nowotarskim Henrykowi i Gerardowi mieszczanom krakowskim. (Kod. dypl. pol. III, 104). Przy poświęceniu nowego kościoła św. Jerzego na zamku w Krakowie, wzniesionego na miejscu dawnego, przez Kazimierza W. r. 1347 nadaje tę wieś opat Jan na uposażenie czwartej prebendy. Wedle Długosza B. należą do par. u św. Stefana w Krakowie. Stanowią własność czwartej prebendy u św. Jerzego na zamku. Wieś miała 10 łan. km. dających za czynsz i dziesięcinę prebendzie po 1 grzyw., 2 miary owsa i 2 kapłony. Sołtystwo miało 5 łan., karcznię dającą 3 grz. czynszu i 6 zagrod. dających po grzywnie. Prebendarz miał folwark na 2 łanach. (L. B. I, 593, 598 i II, 16). 2.) **B. male** u Dług. *Brunowicze*, wś nad rz. Dłubnią. i Rudową, pow. krakowski. W połowie XV w. własność plebana kościoła P. Maryi w Krakowie, Ma 16 łan. km. płacących plebanowi po 16 gr. czynszu i dających po 4 miary jęczmienia, 4 żyta i owsa z łanu. Było też sołtystwo, młyn na Dłubni i folwark na 2 łanach. (L. B. II, 2). Tutejszy sołtys Stefan Gallicus występuje od r. 1375 do 1380 jako wójt najwyższego sądu miejskiego niemieckiego na zamku krakowskim. (Kod. mał. I 389, III 304, 310, 334).

Bronowicze, wś poradziwiłowska, pow. słucki, gm. Słuck; ma 70 osad.

Bronowo 1.) pow. przasnyski, ob. *Plewnik* (t. VIII). 2.) **B.**, pow. łomżyński. W r. 1577 „Brunowo“ w par. Wizna. Płaci tu Wit Kamionowski rządcą od 34 łan. km., 7 zagr., 1 rzem. W r. 1771 leśnictwo królewskie bronowskie zostawało w posiadaniu Jana Rostkowskiego, który płaci kwarty 3,393 zł. 16 gr. 3.) **B.**, ob. *Kotowo*.

Bronowo, wś nad kotłina rzki Łokniec, pow. słucki, gm. Romanów, okr. pol. Kopył, 29 w. od Słucka, ma 40 osad.

Brontany, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 58 w. od mta pow.

Bronzoliszki, wś, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 75 w. od Kowna.

Brosiarówka *Brasarówka*, folw., pow. miński, gm. Kojdanów, własność Szaucukiewiczów.

Broskowszczyzna (ob. t. I, 382), wś włośc., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Rukojnie (4 w.). Miała 23 dusz rewiz., należała do dóbr skarbu Swirany.

Brosty 1.) wś, pow. grodzieński, 1 okr. pol., gm. Horniecz, 7 w. od Grodna, 55 dzies. 2.) **B.**, zaśc., pow. borysowski, gm. Hajna, par. kat. dawniej Hajna, (teraz Łohojsk), 66 w. od Borysowa.

Broszęcin, r. 1552 *Broszczyn*, kol. i fol. nad rz. Osonią, pow. łaski, par. Rusiec, ma 19 dm., 257 mk., 1,607 morg. dwor., 204 włośc. W r. 1552 St. Zamożski miał 3 łany, Zaleski 3 osad.

Broszków, wś, pow. siedlecki, gm. i par. Skurzec, ma 4 dm., 18 mk., 278 morg.

Broszkowce, wś, pow. grodzieński, 4 okr. pol., gm. Skidel.

Brotyki, wś, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Masiady, 43 w. od Telsz.

Browa - Słoboda, zaśc., pow. ihumeński, okr. pol. i gm. Puchowicze. Mają tu dział: Babinowscy, Demidowiczowie, Karczewscy i Koziełłowie.

Browachy (ob. t. I, 382), wś, pow. kaniowski, gm. Koruńówka, st. poczt. Korsuń (13 w.), 30 w. od Kaniowa, 333 dm., 1,636 mk., cerkiew, szkoła, 12 wiatraków.

Browar al. *Żabiczki*, al. *Konstantynówek*, wś nad rz. Ner, pow. łódzki, gm. Rszew, ma 6 dm., 63 mk., 40 morg. włośc.

Browarek 1.) os., pow. opoczyński, gm. Przysucha, par. Gielniów, ma 3 dm., 31 mk., 13 morg. włośc. 2.) **B.**, folw. nad rz. Mień, pow. lipnowski, gm. Ossówka, par. Czernikowo, odl. 20 w. od Lipna, 2 dm., 7 mk., 15 morg.

Browarka, uroczysko na okszarze Żaboty-na, pow. czerkaski.

Browary (ob. t. I, 383), mstko, pow. oster-ski, gub. czernihowskiej, na wschód od Kijowa, gm. Browary, 55 w. od Czernihowa, 281 dm., 1,413 mk., zarząd gm., 2 cerkwie paraf., szkoła, młyn parowy, 3 jarmarki. Do 1782 r. należało do monasteru pieczerskiego w Kijowie.

Browki 1.) (ob. t. I, 383), wś, pow. berdyeczowski, gm. Białopol, 24 w. od Berdyczowa, 90 dm., 510 mk., szkoła, wiatrak. Należała z Kamieniem do Cezarego Abramowicza, obecnie Rotiewoj, 144 dzies. 2.) **B.** (ob. t. I, 383), wś nad Kamionką, pow. skwirski, gm. Browki, st. poczt. Popielnia (18 w.), 40 w. od Skwiry, 176 dm., 1,276 mk., cerkiew drewn. z 1853 r., na miejscu poprzedniej z 1735 r., szkoła cerk., wiatrak, st. dr. żel. Gmina obejmuje 1 mstko

(Wczorajszej) i 7 siół, ma 12,491 mk. (393 kat. i 974 żydów) i 18,765 dzies. (13,488 ziemi orn., 2,495 łąk, 1,290 lasu), z czego: 9,178 większej własności, 8,775 włościańskich. Zarząd gm. we wsi Jerezski. Wś należała do włości pawo-łockiej Zofii z Korapezejowskich Rużyńskiej. po-wtórnie Hieronimowej Chodkiewiczowej, kasztel. wileńskiej, która w 1628 r. z B. i Jerezskó-w płaci od 3 dym., 4 ogr. Obecnie własność Oskara Ryłskiego, 1,130 dzies. dwor.

Browsk, wś, pow. prużański, 4 okr. pol. gm. Masiewo, 62 w. od Prużany, 67 dzies.

Brozdawki, dwór, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Sałanty. Wiskontowie mają tu 71 dzies.

Brozdeczyn, ob. *Brazdeczyn*.

Brozety, wś, pow. wileński, 2 okr. pol. gm. Muśniki (7 w.); miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr Lewkiszki.

Broziniec, urocz., pow. nowogródzki, gm. Jeremieze, o 4 w. od Nowogródka.

Brozowiszka, dwa zaśc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagola (10 w.); miały 8 dusz rewiz., należały do dóbr Rostyniany.

Broże, wś, pow. rossieński, 5 okr. pol., gm. Wewirżany, 137 w. od Rossień.

Brożeliskie, folw., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubiś, 21 w. od Szawel.

Brożenka, *Brażynka*, wś nad rzką Bodja-kiem (Połowną), dopł. Trościanicy, pow. żyto-mierski, gm. Chwasowa, par. praw. Sielec (2 w.), 32 w. od Żytomierza, ma 137 dm., 746 mk. Obecnie własność Stanisława Mianowskiego.

Brożki, fol., pow. bobrujski, gm. Horbace-wieze, 17 w. od Bobrujska, Byków ma tu 25 wł.

Brożniki, pow. wilkomierski, gm. *Brożynki*.

Brożynki 1.) (ob. t. I, 383, *Brożniki*), fol., pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Trasz kuny, 48 w. od Wilkomierza, własność Brzeskich, 129 dzies. 2.) **B.**, zaśc., tamże, 50 w. od Wilkomierza. 3.) **B.**, folw., tamże, gm. Subocz, 66 w. od Wilko-mierza, własność Sacewiczów, 60 dzies.

Bruchacze, wś, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra Derewno. W r. 1865 miała 53 dusz rewiz.

Bruchnal, wś, pow. jaworowski. W r. 1578 miasto. Jan Herburt z Felsztyna płaci tu szosu fl. 7 gr. 4; od 2 łan. roli, pop, 19 komor, 10 rzem., 1 przekupień, młyn, bania gorzałczana.

Bruchów, *Bruchowo*, przys. Dobratyna nad Ikwią, pow. dubieński, gm. Młynów, 20 w. od Dubna, na pld.-wschd. od Targowicy. W 1570 r. z Dobratynem w posiadaniu Piotrowej Siema-szkowej. W 1577 r. własność Chwiedorowej Bokiejowej, która wnosi od 4 dym., 7 ogr., 2 kółmłyn. po 12 gr. W 1583 r. z Dobratynem w ręku Andrzeja Kurbskiego, który z B. płaci od 4 dwor., 8 ogr. Później własność Stefana Czarneckiego, ssty krasnostawskiego, którego

córka Zofia wnosi Michałowi Potockiemu, w wódzie wołyńskiemu, ten w pierwszej połowie XVIII w. oddaje je w zastaw Jaroszyńskiemu.

Bruchowice, w dok. *Bruchowicze*, *Brachowicze*, *Brecha*, *Brochowicze*, *Brychowicze*, wś, pow. kowelski, w pobliżu toru dr. żel. kijowsko-brzeskiej, gm. Hołoby, 29 w. od Kowla, 74 dm., 537 mk., cerkiew, wiatrak jarmarki. Niegdyś wś królewska we włości Mielnickiej. W 1570 r. w posesyi Franciszkowej Chwalczewskiej. wdowy po ście, w kluczu łuckim. W 1577 r. wykazane we włości Niesuchojeże kn. Romana Sanguszki, który wnosi od 18 dym. półdworz., 5 ogr. W 1583 r. wnosi z niej Fiedor Złoba Czernezyski od 18 dym., 12 ogr., 20 kom. W połowie XVIII w. włada tą wsią Helena Ludwikowa Puzynina. Było w niej 1650 r. 41, w 1652 r. 22 dm. W ostatnich czasach własność Jana Czarneckiego, który posiadał 2,330 dzies. (1,105 lasu). Od niego nabyła 1896 r. Kamieńska.

Bruchowo, urocz., pow. ihumeński, gm. Pereszewska Słoboda, okr. pol. i par. katol. Uzda, 92 w. od Ihumenia.

Bruciszki, zaś, pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Zabłociszki (8 w.); 5 dusz rewiz., na leżał do dóbr skarb. Święciany.

Brudaki, kol. nad rz. Wolborką, pow. piotrkowski, gm. Bogusławice, par. Wolbórz, kol. ma 12 dm., 77 mk., 318 mórg, karcz., 1 dm. 3 mk., 2 mórg. dwor. W 1827 r. 7 dm., 72 mk.

Brudek, ob. *Brodek*.

Brudki al. *Brutki*, wś, pow. ostrowski, gm. Komorowo, par. Wąsewo. W r. 1578 wś „Brutki” płaci od 6 łan., należy do dóbr Wąsewo. W r. 1827 było 26 dm., 185 mk.

Brudki (ob. t. I, 384), pow. kowelski, gm. Siedliszcze, 30 w. od Kowla, 38 dm., 210 mk.

Brudna, wś, pow. radzyński, gm. Suchowola, par. Parczew; ma 11 dm., 122 mk., 225 morg. W 1827 r. 10 dm., 88 mk.

Brudna, *Brudne*, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Ihumenowo (26 w.); miała 15 dusz rewiz., należała do dworu Przemyśl (Rutkiewiczów wprzód Wińczy). Dawniej stanowiła attyn. Szarkowszczyzny.

Brudniaki, ob. *Bronaki*.

Brudnice, mylnie *Brudnica*, dwie wsi w pow. mławskim i sierpeckim, ob. *Brodnica* (t. I).

Brudno, dawniej *Brodnno*, wś, pow. warszawski, par. Praga. Na obszarze wsi utworzono wielki cmentarz dla Warszawy. W r. 1870 było tu 442 mk., 755 morg. dwor., 632 włość. Obecnie ludność ogromnie wzmożła się przez parcelację obszaru i zabudowanie placów. W r. 1580 była to wieś królewska, Bartłomiej Zaliwski, chorąży liwski, dzierżawca B. i Woli Ząbkowej (Ząbki) płacił od 11 łan., a Stan. Długosz, mieszczanin warsz. od 1 łanu. B. należało do

par. Kamion. Gmina B. obejmuje przedmieścia: Nową Pragę, Szmulowiznę, Pelcowiznę, liczy do 22,000 mk.

Brudnów, mylnie *Brudno*, dwie wsie, w pow. łączyskim i radomskim, ob. *Brudno* (t. I).

Brudnowo, wś, pow. nieszawski, gm. Straszewo, par. Ostrowas, ma 229 mk., 407 morg.

Brudzew 1.) dawniej *Brudzewo*, os. miej., pow. kolski. Wspom. w dok. z 1262, 1288, 1319 r. (K. W. n. 304. 618, 805 i 1116). Na początku XVI w. B. jest miastem i posiada kościół par. murowany p. w. św. Mikołaja fundowany przez dziedziców wsi, co najpóźniej w w. XIV. W r. 1455 dziedzice ówczesni odnawiają erekeję i uposażają przy kościele 4 mansjonarzy. W r. 1687 ufundowano altaryą różańcową. Fundacye te upadły z braku funduszów. W r. 1480 Wojciech Rogaliński kaszt. krzywiński założył kościółek św. Ducha ze szpitalem. (Łaski, L. B. I 253). W r. 1579 jest własnością Stanisława Górki wojew. poznańskiego. Płaci szosu fl. 4. od 1 bani gorzał., 4 przekup., 2 kom., 1 olejnika, 1 piekarza, 8 łan. os., 1 szynkarza, 4 rzem., 1 kuśnierza, 2 rzeźników. Ogółem fl. 23. 2) **B.**, *kaliski*, wś, pow. kaliski. Na miejsce spalonego od pioruna kościoła drewnianego rozpoczęto budowę murowanego w r. 1900

Brudzewek al. *Brudzew*, wś nad rz. Prosną, pow. kaliski, gm. i par. Chocz; leży przy granicy pruskiej, ma 25 dm., 214 mk. Do wsi należy os. Graniczki.

Brudzewice u Dług. *Brudzewicze*, wś, pow. opoczyński. Dawna wieś królewska, należąca dziś do diecezji sandomierskiej, dawniej zaś do archid. gnieźnieńskiej, posiadała kościół par. drewniany p. w. św. Mikołaja, założony zapewne już w wieku XIII. Na prośbę Macieja z Drzewicy bisk. przemyskiego i podkanclerzego kor. król Aleksander pozwolił wcielić ten kościół jak filialny do par. w Drzewicy. Gdy stary kościół spłonął w końcu XV w. pleban Koracz wystawił nowy w innym miejscu. Kościół ten spłonął w drugiej połowie obecnego stulecia. Parafię i nabożeństwo przeniesiono do Studzianny. (Łaski L. B. I, 649 i przyp.).

Brudzewo, w XVI w. *Brudzewko* i *Brudzewo*, wś, pow. wrzesiński. Kościół par. p. w. św. Maryi Magdaleny, powstał tu zapewne w ciągu w. XIV, bo r. 1431 Piotr pleban tutejszy występuje w aktach kons. gnieźn. W XVI w. i później siedzą tu Mielżyńscy. Obecny kościół drewniany wznosił r. 1826 dziedzic wsi Mikorski. (Łaski, L. B. I 323).

Brudzewo, wś, pow. wejherowski. Wspom. w dok. z 1285 r. (K. W. n. 717). R. 1294 Jolanta księżniczka polska darowała B. kościołowi gnieźn. W 1356 r. arcyb. gnieźn. zamienił B. na Dąbrowę, należącą do Zakonu krzyż. (K. W. n. 1245, 1346).

Brudzino, wś, pow. płocki, gm. i par. Góra, 32 w. od Płocka, ma 7 dm., 74 mk., 224 morg., wiatrak.

Brudzka huta, ob. *Huta brudzka*.

Brudzów duży i *B. mały*, dwie wsi, pow. kielecki, gm. Morawica, par. Brzeziny, 17 w. od Kiele. W r. 1827, par. Lisów, 28 dm., 187 mk. W r. 1540 dziedzicem jest Piotr Borek, ma 8 kmieci na łanach całych, 1 łan pusty do folw. wcielony, karczma, dwór i folw., łąki, staw, młyn, lasy pasieki. Wieś oceniona na 230 grzyw. Należy do par. Lisów (Paw. Małop. 587).

Brudzowice, w dok. *Bruczwice*, wś, pow. będziński, gm. Sulików, par. Siewierz, ma 92 dm., 830 mk., 1,523 mórg włośc., 2 dwor. W r. 1827 ma 67 dm. 446 mk. Własność bisk. krakow., należy do klucza siewierskiego, według dok. z r. 1357.

Brujalew (mylnie), ob. *Bruślewo*.

Brujewka, wś, pow. klimowicki, gm. Chociwsk, 37 dm., 211 mk.

Brujki, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. i dobra Ihumenowo; 11 dusz rewiz.

Bruka, dwór, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 84 w. od Poniewieża.

Brukale, wś i dobra, pow. rossieński, 1 okr. pol. gm. Kroże, o 36 w. od Rossień. Dobra należy do Eufrozyny Burbiny, mają 294 dz.

Brukanieszki, dwa zaśc. włośc., pow. wileński, 4 okr. pol.; gm. Bystrzyca; miały 23 dusz rewiz., należały do dóbr skarb. Rytenie.

Brukłajnie, wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Kibury, 64 w. od Poniewieża.

Brukninia, *Brykninia* wś, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Pniewy, 4 w. od Poniewieża.

Brukowo, wś, pow. sokólski, 2 okr. pol., gm. Bahny, 35 w. od Sokółki, 150 dzies.

Brulino 1.) r. 1579 *Brolino*. wś, pow. łomżyński, gm. i par. Sniadowo. W r. 1579 było 10 łan. km. W r. 1827 wś przyw. 14 dm., 69 mk. 2.) *B. wielkie i średnie*, mylnie *Bruliny*, w XVI w. *Brolino*, wś, pow. pułtusi, gm. Gołębie, par. Klukowo. W r. 1827 *B. wielkie* ma 12 dm., 47 mk., *B. średnie* 11 dm., 40 mk. i *B. falkowice* 3 dm., 21 mk. W r. 1576 było $7\frac{1}{4}$ łan. 3.) *B.*, pow. ostrowski, par. Czyżew. W r. 1576 *B.* ma $3\frac{2}{3}$ łan. a Koski *B.* 7 łan., 1 zagr.

Brunaczów, wś, w par. Radziszów, pow. myślenicki. Za czasów Długosza (L. B. II 134, 135) stała pustką. Na jej obszarze powstała Radziszowska wola.

Brunejka, wś, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra Wołożyn; miała 49 dusz rewiz.

Brunetówka, wś, pow. kowelski, gm. Siedliszcze, 30 w. od Kowla, 48 dm., 299 mk.

Brunie, *Brunowiszki*, w spisie z 1886 r. *Brynoryszki*, folw., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm.

Łukniki, 64 w. od Szawel, własność Strukasów 60 dzies.

Brunoryszki, ob. *Brunie*.

Brunowiszki 1.) dobra, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Kibury, 65 w. od Poniewieża, własność Brykowskich, 326 dzies. Poprzednio należały do Brunowów. 2. *B.*, (ob. t. I, 387) mstko i dobra, pow. poniewieski, 4 okr. pol. gm. Podbirze, 70 w. od Poniewieża, kościół, cegielnia, wiatrak. Kościół fundowała Brunowowa. 3.) *B.*, ok. *Brunie*.

Brus 1.) wś, pow. miechowski, gm. i par. Niedźwiedź, 18 w. od Miechowa. W 1827 r. 7 dm., 61 mk. W r. 1581 we wsi Brus, Stadni-cki dziedzie Niedźwiedzia płaci od 4 łan. km, 3 kom. 2.) *B.*, wś, pow. jędrzejowski, gm. Raków, par. Mokrsko. W r. 1827 było 19 dm., 109 mk. W r. 1581 są trzy części a w nich 9 łan. km., 4 kom. 3.) *B.*, ob. *Bruss* (t. I) 4.) *B.*, stary ob. *Stary Bruss* (t. XI).

Brusawanka, zaśc., pow. nowoaleksandrowski. 2 okr. pol., gm. Smółwy, 13 w. od mta pow.

Brusielewo, ob. *Bruślewo*.

Bru-sienka 1.) inna nazwa rzki Dołżanki, pow. ihumeński. 2.) *B.*, folw., pow. bobrujski, gm. Horbacewice, własność Pawłowiczów, ma 2 włók.

Brusiłów (ob. t. I, 389 — 390), mstko nad Zdwieżem, pow. radomyski, gm. Brusiłów, 32 w. od Radomyśla, 541 dm., 5,488 mk., 2 cerkwie, kościół par. katol., 3 domy modl. żydow., szkoła, dwa przytulki, szpital żydowski, st. poczt.-telegr., młyn parowy, 2 młyny wodne, 2 wiatraki, 8 garbarni, 6 cegielni, 1 mydlarnia, 1 fabryka grzebieni i corocznie 11 jarmarków. W 1609 r. żyd pawołoski Michel trzyma u Butowiczów B. Stary i Nowy z lasami i wsiami. W 1628 r. Marcin Butowicz wnosi ztąd od 25 dym., a Łukasz Modliszewski z B. Nowego, trzymanego w zastawie od 15 dym., 5 ogr. Włośc brusiłowska na dorzeczu Zdwia, obejmowała 8,85 mil. kw. W skład jej wchodziły po lewej stronie Zdwia: Koczur (Koczzerow), Kostkowa, Karabeczyn i in., po prawej zaś: Chomulec, Sołowijówka, mto Dywin (nad Zarką); później Ol-szka (Wulszka). Wnuk Tadeusza Czackiego Wik-tor sprzedał B. marszałkowi szlachty pow. radomyskiego Bazylemu Sinielnikowi. Dziś jego spadkobierców. Dobra miały 1,677 dzies. roli i 2,402 lasu. Gmina obejmuje 2 mstka, 7 siół, 13 wsi, 10 kolonii niemieckich i 2 żydowskie, 25,160 mk. (543 katol., 923 ewang., 4,726 ży-dów) i 42,720 dzies. (21,142 roli, 2,859 łąk, 14,655 lasu), z czego 24,793 należy do posia-dłości większej, 17,487 do włościan.

Bruski, wś i folw., pow. borysowski, gm. Hajna, 55 w. od Borysowa. Fol. należy do Gra-bowskich ma 2 wł.

Bruskowszczyzna 1.) wś, pow. bielski, gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Łosinka, 20 w. od Biel-

ska, wraz ze wsią Makowertowszczyzną 66 dz. 2.) **B**, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Mołodeczno (8 w.); miała 44 dusz rewiz., należała do dóbr Izabelin.

Bruślewo, *Brusielew*, mylnie *Brujelew*, okolica szlach. u źródeł rzki Osówki, pow. ihumeński, gm. Bieliczany, okr. pol. i par. kat. Berezyńska, o 6 mil od Ihumenia. Mają tu działki: Ańcutowie 9 wł., Abramowiczowie 2 wł., Daszewscy, Iwinscy, Kaczyńscy, Lipieniowie, Michalewiczowie Tatarzyccy, Umińscy, Zajewscy 6 wł., Zambrzyccy, Zdanowiczowie.

Bruślinów (ob. t. I, 389), wś nad Zharem, pow. lityński, gm. Sosenska, 161 dm., 980 mk., cerkiew, szkoła, młyn. Należała do dzierżawy lityńskiej, w 1616 r. podana jako sloboda. Był staw na rz. Zhar. W 1629 r. podane jako mstko, z którego wwdą brasławski wnosi od 199 dym.

Bruśniewicze (ob. t. I, 391), wś nad rzką Dołżanką, pr. dopł. Druci, pow. ihumeński, gm. Dołbie, 95 w. od Ihumenia, ma 20 osad.

Bruśnik, u Dług. *Brusnyk*, wś, pow. grybowski. W dok. z 1370 r.; należy do zamku w Rożnowie (Kod. mał. I, 368). W połowie XV w. istnieje tu kościół par. z kamienia, p. w. Wniebowzięcia N. P. Maryi. Dziedzicem wsi Rożnowie h. Gryf. Łany km. dają dziesięcinę bisk. krakow., folw. plebanowi (L. B. II, 303).

Bruśno al. *Klon*, folw., pow. borysowski, gm. Łosznica, o 27 w. od Borysowa. Obecnie Mik. Bolszew ma do 16 włók.

Brusowanka, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. i dobra Jazno; 3 dusze rewiz.

Brusy 1.) al. *Rogowszczyzna*, zaśc., nad rzką Schą, pow. borysowski, gm. Bytcha, o 7 w. od Borysowa, ma 6 osad. 2.) **B**, wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Miadzioł (14 w.). W r. 1865 było 124 dusz rewiz.; należała do dóbr Uзда.

Bruszki, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Mikołajewo (o 5 w.); miała 23 dusze rewiz.; należała do dóbr Bielany.

Bruszkie, wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 53 w. od Rossień.

Bruwery 1.) chutor, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Naciuny, 75 w. od Poniewieża. 2.) **B**, dwór, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, o 68 w. od Poniewieża.

Bruzgi, wś, pow. sokólski, 1 okr. pol., gm. Kruhlany, 20 w. od Sokółki.

Bruzgule, wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Kwietki, 101 w. od mta pow.

Bruża, os. młyn., pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 24 w. od Kowna.

Brużajcie, wś, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Skawdville, 29 w. od Rossień.

Bruże 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Antolepty, par. Dusiaty, 19 w. od mta pow. Mają tu Bertulisowie 38 dzies., Zawadzey 40 dzies. Dawniej B. należały do Ste-

faniszek, Zakrzewskich, od nich przeszły do Klotowej, około 1848 r. Benedykt Klott sprzedaje Zawadzki. 2.) **B**, okolica, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Smilgi, 24 w. od Poniewieża. Rutkiewiczowie mają tu 15 dz., Giedrykowie 124 dz., Naglińscy 34 dz., Narakasowie 40 dz., Sawiccy 62 dz. i Sipowiczowie 30 dz. 3.) **B**, *Omale*, zaśc., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Kurszany, 12 w. od Szawel, własność Kilkusów, 36 dz. 4.) **B**, folw., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Zagory, 66 w. od Szawel. 5.) **B**, wś, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Tyrk-szle, 35 w. od Telsz. 6.) **B**, wś, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Szkudy, 49 w. od Telsz.

Brużycza, w XVI w. *Brozicza*, wś, pow. łódzki. W r. 1576 „Brozicza“ i „B. minor“ w par. Zgierz. We wsi B. płaci Sokołowski od 4 łan., 3 pustych, karczmy, młyna, 8 rzem., 1 osad., w B. małej są 4 działki Brożyckich, 1 $\frac{1}{2}$ łan. km., 3 zagr., 16 osadn. Ma tu też swą część prepozyt łęczycki płacący w B. wielkiej od 4 łan, 1 pustego, 6 osadn.; rzemieślnicy opuścili siedziby.

Brwileńska wola, wś, pow. gostyński, gm. Łąck, par. Duninowo, ma 151 mk., 332 morg. W r. 1827 wś rząd. ma 13 dm., 110 mk. ob. *Wola Brwileńska* (t. XIII).

Brwinów, wś, pow. błoński. Kościół par. istnieje tu już w XVI w. R. 1580 siedzą tu trzej Wronscy na dziale Jana Czubińskiego, płacą od 2 łan. km. W r. 1870 B. miał 682 mk. 1,734 morg. dwor., 287 włosc., B. pokościelny fol., 37 mk., 119 morg. W r. 1827 było 37 dm. 374 mk.

Bryce wielkie i małe, dwie wsi nad Sar-janką, pow. drysieński.

Brychy Karwowo, wś, pow. kolneński. W r. 1577 siedzą tu częściowi dziedzice mający 4 $\frac{1}{2}$ łan., 4 zagr., 11 morg.

Brycianka al. *Bryczenka*, wś i fol., pow. nowogródzki, gm. Horodeczno. Wś ma 28 osad; folw., własność Samojlenki, 30 włók.

Bryckie (ob. t. I, 393), wś, nad Olszanką, pow. berdyczowski, gm. Wachnówka (5 w.), 75 w. od Berdyczowa, 371 dm., 2,324 mk., cerkiew drewn. zbudowana r. 1763 na miejscu dawniejszej, szkołka, młyn. Przed r. 1865 wś miała 3,343 dzies. Z sąsiednią Wachnówką, należała do dóbr Zbaraskich, Wiśniowieckich, ostatecznie od Honoraty Borzęckiej kupiona przez Trzecieckich, obecnie składa się z trzech części: Rogozińskiej (299 dzies.), Toli Certo-wicz, (724 dzies.), Maryana i Władysława Morgulców (434 dzies.). Lasy wspólne dla dóbr Biała, Bryckie, Koniuszówka, Konstantynówka, Szenderówka, Piotrówka, Wachnówka i Turbów, ciągną się za temi ostatnimi dwoma wsiami, oddzielając gub. kijowską od podolskiej.

Bryczalowicze, mylnie *Bryszczałowicze*, wś, chutor i fol., pow. bobrujski, gm. Zamosze, okr.

pol. i par. kat. Świsłocz, 38 w. od Bobrujska. Wś ma 19 osad, folw. własność Wierzbilowiczów 3 $\frac{1}{2}$ wł.

Bryczanka, ob. *Brycianka*.

Bryczka al. *Bryczki*, dwie wsi t. n. wś, pow. miński, gm. Stare-Sioło, 10 w. od Mińska.

Bryczki, wś, pow. dźwiński (dyneburski).

Bryczyce al. *Brykzyce* wś i młyn, pow. nowogródzki, gm. Koszelewo, 17 w. od Nowogródka.

Bryczyna al. *Brzyczyna dolna i górna* u Dług. *Brzyna major* i *Brzyczyna minor*, dwie wsi, pow. wielicki. W połowie XV w. daje dziesięcinę plebanowi u św. Mikołaja za murami Krakowa. Dziedzie Stan. Dąbski h. Rola. (L. B. II. 185).

Brydgawrynie, wś, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 78 w. od Rossień.

Brydko (*Brydki Zalesie*), dawniej *Zalesie*, wś, pow. owrucki, gm. i par. praw. Chrystynówka (3 w.), 30 w. od Owruca, 149 dz., 905 mk., cerkiew filialna drewniana z 1779 r. Należała niegdyś do dóbr kapituły wileńskiej (1581 r.). W 1699 r. własność Jana i Eustach. Diedowiczów Trypolskich, należy w 1750 r. do Mateusza Trypolskiego, w nowszych czasach bar. Taube.

Brydwojże, jezioro, w pow. rossieńskim, na pld.-zchd od mstka Cytowiany, ma około 1 w. średnicy; głębokie do 8 saż. Dno nieczyste, brzegi niskie.

Brydy al. *Bryjdy*, wś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawle (8 w.).

Brydzie w spisie z r. 1878, *Bredzie*, wś, pow. wladyslawowski, gm. i par. Syntowty, ma 25 dm., 205 mk. Por. *Bredzie*.

Brygada, urocz., pow. słucki, gm. i par. katol. Ciemkowice, 46 w. od Słucka.

Brygidka, os., pow. noworadomski, gm. Kruszyna, 2 dm., 4 mk., 6 morg.

Brygidów 1.) fol., pow. miński, gm. Rubieżewice (45 w.). Własność Pietruskich 8 włók. 2.) **B.**, fol. nad Dnieprem, pow. rzeczyski, gm. Zasp, okr. pol. i par. katol. Rzeczyca (17 w.). Własność Kunciewiczów, z folw. Jaszówka 152 wł. 3.) **B.**, dobra, pow. czerykowski, dziedzictwo Makowieckich, 6,859 dzies. (4,807 lasu).

Brygidowo 1.) dobra, pow. wołkowyski, 2 okr. pol., gm. Łyskovo, 31 w. od Wołkowyska, własność Szyrajewych, z urocz. Michałowo 1,266 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Chotenczyce (5 w.); miała 22 dusz rewiz., należała do dóbr Łukawiec.

Brygieszki, zaśc., pow. poniewieski, 4 okr., gm. Birze, 79 w. od Poniewieża

Brygitpole, wś, pow. wielicki, gm. Kożakowo.

Bryjałgoła, pow. poniewieski, ob. *Barjałgoła*.

Bryjdy, ob. *Bryjdy*.

Brykzyce 1.) *Bryksicze*, os. pow. nowogródzki, okr. pol., gm. Horodyszcze. 2.) **B.**, ob. *Bryczyce*.

Bryki 1.) wś i dwa folw., pow. bielski, gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Narojki, par. kat. Ostrożany, 44 w. od Bielska. Wś ma 125 dzies.; jeden folw. należy do Niewiarowskich, i ma 86 dzies.; drugi do Czarnockich, ma 167 dzies. 2.) **B.**, okolica, pow. wołkowyski, 2 okr. pol., gm. Hornostajewicze, 20 w. od Wołkowyska. 64 dz.

Brykninia, ob. *Brukninia*.

Bryków 1.) (ob. t. I, 394), wś nad rzeką Kutanką, dopł. Wilii, pow. krzemieniecki, gm. Szumsk, st. poczt. Krzemieniec (30 w.), st. dr. żel. Rudnia Począjowska (55 w.), ma 114 dm., 846 mk. praw. i 2 katol. Cerkiew drewn. z 1800 r., szkoła cerk. (od 1873 r.), młyn. Pod względem geognostycznym ciekawe są tutejsze formacje okresu sylurskiego, pokrewne z podobnymi formacjami Galicji Wschodniej. W 1570 r. z Walewem i Bajmakowem własność Andrzejowej Dybowskiej, która wnosi z nich od 52 dym., 2 bojar. putn., 2 ogr. po 4 gr., 2 ogr. po 2 gr., 1 luźn. 12 gr., od 2 kół młyn. W 1583 r. płaci z tych wsi Kacper Kłodziński z 18 dym., 8 ogr., 2 kom. Na początku zeszłego w. B. był w rękę Błędowskich; w 1740 r. w zastawie u Jaroszyńskich, w drugiej połowie b. stulecia własność Daniela Mężenkiego, zajęty później na skarb, nabyty został w 1873 przez hr. Błudowę (zm. 1891), obecnie z Bajmakami własność Ferzenowej, posiadającej w obu tych wsiach 1,463 dzies. ziemi dwor. 2.) **B.** (ob. t. I, 394), wś nad rzeką b. n., pow. nowogradwołyński, gm. Korzec, par. praw. Czernica (w pow. ostrogskim), 38 w. od Nowogrodu Wołyńskiego, ma 82 dm., 539 mk., szkoła, wiatrak. W 1477 r. należy do Międzyrzecza kn. Koreckiego, który płaci od 8 dym., 5 ogr. W 1650 i 1651 r. ma 45 dym., a w 1653 r. 10 dym.; własność ks. Samuela Koreckiego. Dalej Czartoryskich, Lubomirskich, w 1889 należała do Małyńskich, obecnie własność Nyki. 3.) **B.**, ob. *Brzuchów*.

Brykowiec al. *Brykowice*, os., pow. krasnostawski, gm. Rudka, par. Krasnystaw.

Brykuła 1.) chutor, pow. latyczowski w pobliżu Rewuchy. 2.) **B.**, os., karcz., pow. lityński, gm. Stara Sieniawa. 3.) **B.**, wś, nad rzeką Muchawką, dopł. Chomoru, pow. zasławski, gm. Sulżyn, par. praw. Ławrynówce, 22 w. od Zasławia, 63 dm., 591 mk., młyn, wiatrak. Własność niegdyś z Dederkałów Oświecimskiej, która wniosła ją wraz z Sulżynem jako wiano Jakubowi Ciechońskiemu. Z ręką córki przeszła do Karola Mikulicza, b. marszałka szlachty wołyńskiej, który sprzedał ją Nartowi, dziś własność jednej z jego córek Zofii Władysławowej Jełowickiej.

Brylczyn, r. 1579 *Bralczyn*, wś, pow. pińczowski, par. Młodzowy. W r. 1579 własność

bisk. krakow. w dzierzawie wojew. radomskiego, który płaci od 10 os., 6 łan., 4 zagr. 1 chał., 2 rzem., 4 ubog. Należy do par. Michałów. W r. 1789 jestto folwark do Michałowa należący.

Bryle 1.) wś na praw. brz. Berezyny, na przeciw wsi Studzionki, pow. borysowski, gm. Bytcha, 16 w. od Borysowa, ma 21 osad. Ob. *Studzionka* (t. IX). 2.) **B.**, wś, pow. horecki, gm. Puhłaje (11 w.). 3.) **B.**, wś i dobra, pow. mohylewski, gm. Wiejna. Wś ma 27 dm., 112 mk.; dobra od 1866 r. własność Bartołomejów, wraz z dobrami Lubuż mają 2,765 dzies. (2,000 łaśu) 4.) **B.**, wś tamże, ob. *Koczuryno-Bryle*. 5.) **B.**, wś i dobra, pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Kobylniki (10 w.). Wś miała 21 dusz rewiz. dobra należały 1865 r. do Henzelów.

Brylew 1.) dobra, pow. homelski, gm. Homel, od 1858 r. własność Mielnikowych, 213 dzies. 2.) **B. Dolny**, dobra, tamże, od 1870 r. własność Pitunowych, 157 dzies. 3.) **B. Górny**, tamże, własność Pleskich, wraz z os. Plosy 115 dzies. Wś ma 24 dm., 102 mk.

Brylewo, wś i fol., pow. nieszawski, ma 98 mk. 425 morg. dwor., 10 włośc. W r. 1827 wś przyw. 10 dm. 90 mk.

Brylewo, wś, dobra i urocz., pow. kobryński, 2 okr. pol., gm. Błoty, 2 w. od Kobrynia. Wś ma 121 dzies.; dobra 214 dzies. w części Brodzińskich, 51 dzies. w części Hiziów; urocz. należy do Wainsteinów, ma 20 dzies. Poprzednio własność Ruszczyców.

Brylewsczyzna 1.) fol., pow. ihumeński, gm. Szack, okr. pol. i par. kat. Uzda. Niegdyś należał do dóbr Biały - Szack, potem trzymali Brylewscy, dziś Dzieżyców, ma 7 wł. 2.) **B.**, fol., pow. miński, gm. Białorucz, 24 w. od Mińska, własność Brylewskich, ma 3 wł.

Brylisko, wś i fol., pow. noworadomski, gm. i par. Radomsk, ma 13 dm., 24 mk., 54 morg. włośc. i 25 dwor. W r. 1827 było 2 dm., 6 mk.

Bryliszki, wś włośc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Kukuciszki (15 w.); miała 7 dusz. rewiz. należała do dóbr skarb. Inturki.

Brylki, wś, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra Wołożyn; miała 49 dusz rewiz.

Brylówka 1.) wś, pow. bychowski, gm. Horodyszcze, 15 dm., 60 mk. 2.) **B.**, wś, pow. czerykowski, gm. Pałuż, 36 dm., 225 mk.

Bryłówka al. *Burkatówka* (ob. t. I, 394 *Bryłówka* i tamże 475, *Burkatówka*), wś nad Tykiczem Gnilym, pow. taraszczański, gm. Stawiszcz, st. poczt. Taraszcza (o 22 w.) 266 dm., 1,566 mk., cerkiew drewn. z 1767 r. szkółka cerk., młyn, 10 wiatraków. Według Pochilewicz nazwa Bryłówka jest dawniejsza, Burkatówka zaś pochodzi od siedzącego tu w zeszłym wieku Burkata.

Bryły u Dług. *Brili*, wś, pow. jasielski. Za Długosza własność klasztoru tynieckiego, dawała dziesięcinę klasztorowi (L. B. II, 287 i III 208).

Bryndzinłata, wś, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Lida (8 w.); miała 49 dusz rewiz.

Bryndziszki Górne, folw. i okolica szlach., pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany. Folw. 1865 r. własność Zawadzkich, obecnie Łokuczewskiego.

Bryndzowa, ob. *Bronzowa*.

Brynica mokra 1.) wś, pow. jędrzejowski, gm. Nagłowice, par. Cierno. Odł. od Jędrzejowa 9 w. W 1827 r. 6 dm., 54 mk. 2.) **B.**, *sucha*, pow. jędrzejowski, gm. Przysław, par. Cierno. W dok. z r. 1210 i 1256 w liezbie włośc. ci klasztoru jędrzejowskiego (Kod. mał. I, 51). R. 1581 Brinica większa, własność klasztoru, ma 3 $\frac{1}{2}$ łan. km., 3 kom., folusz. B. mniejsza 1 łan.

Bryneczów, fol., pow. oszmiański, gm. Derewno (4 w.), gorzelnia.

Brynkiszek 1.) w spisie z 1886 r. *Brynkliszki*, zaśc. pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tauroginie, 39 w. od mta pow. 2.) **B.**, wś; pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Rzesza (14 w.), miała 7 dusz rewiz., należała do dóbr Suderwa. 3.) **B.**, dwie wsi, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagola (8 w.), miały w 1865 r. 76 dusz rewiz. i należały do dóbr Gładkiszki.

Brynisk al. *Brynisko królewskie*, wś, pow. brodnicki, par. Górzno. W dok. z r. 1229 wymieniony jako „Brennitia“ wś z grodem, przyległa do Gołkowa. (Kod. mazow. 3).

Bryski, r. 1287 *Briscovish*, r. 1368 *Brischky*, pow. łęczycki. Władysław ks. kujawski daje r. 1287 klasztorowi w Trzemesznie wś B. drogą zamiany za karczmy i targowe w Łęczycy. (K. W. n. 581, 1589, 1802). W r. 1576 własność opactwa w Trzemesznie, ma 11 łan. km., 2 wójt, karcznię, 2 rzeźn., 2 przekupniów, 2 zagr.

Brystol, *Brystal*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 68 w. od mta pow.

Bryszeze, trzy kol., pow. łucki, gm. Torczyn, 13 w. od Łucka, 80 dm., 466 mk.

Bryszipol, dobra, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Radoszkowice, 1865 r. własność Golejewskich i Świętorzeckich.

Bryszewo, ob. *Brzyszewo*.

Bryszki, fol., pow. piotrkowski, gm. Rozprza, par. Mierzyn, ma 3 dm., 25 mk., 400 morg. dwor., 15 włośc. W 1827 r. 9 dm., 66 mk., W r. 1511 siedzi tu drobna szlachta.

Bryszwiany, wś, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Wornie, 21 w. od Telsz.

Brytawka, rzeczka w pow. olhopolskim, dopł. Podorożnej, dopł. Sawranki Czezelnickiej. Bierze początek przy wsi t. n. i pomiędzy Popową Groblą a Iwaszkowem ma ujście. Płyynie z płu. na pld. na przestrzeni 12 w. i wraz z dopływami odlewa 6 stawów.

Brytawka (ob. t. I, 395), wś, pow. olhopolski, gm. Werbka Czezelnicka, 232 dm., 1,438 mk., cerkiew, szkoła, młyn parowy i konny, olejarnia.

Bryzgi 1., wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Czadosy, 66 w. od mta pow. 2.) **B. Kudzie** ob. *Brzagi*.

Bryzgów, u Dług. *Brzizkow*, wś, pow. konecki, gm. i par. Borkowice, odl. 22 w. od Końskich, ma 30 dm., 251 mk., 682 morg. dwor. i 162 włosc. W r. 1827 było 5 dm., 47 mk. Istniał w XV w. i należał do Borkowskiego h. Łabędź.

Bryzie, wś nad jez. Sbobornie, pow. lucyński, gm. Janowola, 25 w. od Lucyna, 32 dm., 244 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła.

Bryże, wś włosc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Niemenczyn (8 w.); miała 14 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Giejany.

Bryżelubki, wś, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Leonpol (9 w.); miała 28 dusz rewiz.; należała do dóbr Uźmieny.

Bryżewo, wś, pow. lucyński. Mają tu: Anna Kukielowa 24 dzies., Tekla Krapowa 48 dz. i Anna Ostrowska 24 dzies.

Bryżynki, wś, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Leonpol (17 w.); miała 3 dusze rewiz, należała do dóbr Pieresółówka.

Brzana, wś, pow. grybowski, „Pasco de Brzana” w dok. z r. 1367. (Kod. mał. III 207). W XV w. połowa 1 an. km. i folw. dają dziesięcinę kościołowi w Siedliskach, druga połowa bisk. kraków. (L. B. II, 237).

Brzeczowice, al. *Brzeczowice*, w dok. z r. 1254 *Brenczowic*, u Dług. *Brzoscchowicze*, wś, pow. wielicki. Wymienione w dok. z r. 1254 między posiadłościami klasztoru szczyrzyckiego. (Kod. małop. I, 45). W połowie XV w. dziedzicem B. jest Piotr Ossowski h. Ulina. Wś miała 3 łany km., karcznię i zagr. dających dziesięcinę (do 4 grzyw.) prebendzie górcekiej w Krakowie. Fol. założony na rolach kmiecyh dawał kościołowi w Drogini. (L. B. I 45 i II 183).

Brzechów, wś, pow. kielecki. Według Długosza (L. B. I, 474 i II 459) stanowi własność prebendy kieleckiej zw. Brzechowską. Łany km. i sółtystwo dają dziesięcinę prebendzie.

Brzeg, wś, pow. rawski. W r. 1576 siedzą tu Grotowscy z pobliskich Grotowie i Puczniewscy. Płacą od 4 łan. 9 zagr., 3 przekupniów.

Brzeg w dok. z 1290 r. *Brega*, miasto, pow. na Szląsku. Wspom. w dok. z r. 1290, 1327, 75 (K. W. n. 645, 1087, 1725). Zmorski R. „B. miasto w górnym Szląsku” (Tyg. Illustr. n. 188, r. 1863), Kunz H. „Das Schloss der Piasten zum Brieg”. Brieg 1885.

Brzeg Biały 1.) wś nad Teterowem, pow. radomyski, gm. Przyborsk, par. praw. Iwańków, 73 w. od Radomyśla, 30 dm., 175 mk. Należy do dóbr Przyborsk Zaleskich. 2. **B. B.** (ob. t.

I, 198 *Biały-Brzeg*). wś nad Irszą, pow. radomyski, gm. Malin, par. praw. Zarudzie (4 w.) 23 w. od Radomyśla, 30 dm., 218 mk., odlewania żelaza. Własność większa należy do Józefa Rożałowskiego (785 dzies) i do Ireny Kondrackiej (198 dzies). W 1581 r. własność Fursów, następnie w 1628 r. monasteru pieczarskiego w Kijowie.

Brzeg-Krasny 1.) wś i fol., nad rzką Dobosnią, pow. bobrujski, o 2 w. od st. dr. żel. libaw. remeń. t. n., gm. Stepy, 45 w. od Bobrujska. Folw. własność Hatowskich, około 43 włók. 2.) **B.-K.**, dobra nad rz. Wołną, pow. ihumeński, gm. Klinek, 27 w. od Ihumenia, (par. katol.), przełożo 50 włók własność Korzeniewskich. Miejscowość tę opisał wierszem ks. Mikołaj Łojko (Mińsk, 1855). 3.) **B. K.**, wś, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Iża (5 w.); miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr Ostrowy.

Brzeg - Kręty, *Biereh - Kruty*, wś nad rzką Uszą, pow. nowogrodzki, gm. Horodziej, ma 51 osad. W r. 1492 Król Aleksander nadał tę wieś Piotrowi Kiszce, Anna Kiszczanka wniosła ją w dom Radziwiłłów r. 1533. Należała do ordynacyi Nieświeskiej.

Brzegi 1.) os. na obszarze Otwocka w pow. nowomińskim, złożona z samych wili służących za miejsce letniego pobytu mieszkańców Warszawy. 2.) **B.** w dok. *Breghe*, wś, pow. jędrzejowski. Przed r. 1176 nadana z tej wsi dziesięcina klasztorowi jędrzejowskiemu przez Jana arcyb. gnieźn. W połowie XV w. wieś królewska ma kościół par. drewniany p. w. św. Mikołaja. Dziesięcinę (do 10 grzyw.) pobiera biskup krakowski. (L. B. II, 68). W r. 1771 Brzegi, Żerniki, Brzeźno, w dzierżawie Kluszewskiego chor. przasn. dają kwarty 1760 zł., 11 gr.

Brzegi, wś, pow. wielicki, par. Grabie. Por. *Ruszcza* (t. X, 36).

Brzeniec, fol., pow. grójecki, ma 4 mk., 100 morg. W r. 1827 miał 2 dm., 13 mk.

Brześć kujawski, r. 1250 *Bresce*, miasto. Otrzymało prawo niemieckie wcześniej bardzo, gdyż Kazimierz ks. łęczycki i kujawski pozwalając r. 1250 Mikołajowi prepozytowi włocławskiemu osadzić na prawie niemieckiem wieś Sobotę, powiada: „jus theutonicum quo utuntur incolae de Bresce”. (Kod. dypl. pol. II, 41). Liczny szereg dokumentów objaśniających dzieje B. podano w II tomie Kod. dypl. pol. „Comes Prezlaus” kasztelan występuje w dok. z 1298 r. Wojewoda „Albertus” 1349 r. Wójt i rajcy miejscy w dok. z 1317 r.

Brześć Litewski, mto, pow., gub. grodzieńskiej, ma obecnie 2,386 dm. (81 murowanych) i 43,820 mk.

Brześć stary ob. *Stary Brześć* (t. XI).

Brześcianka, wś i dobra nad rzką Bronką, pow. bielski, gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Małesze, 13 w. od Bielska, między Brańskiem a Biel-

skiem. Ws ma 94 dzies. włose.; dobra, własność Tworzkowskich i Wolskich, mają 390 dz. W 1760 r. własność Hipolita Jankowskiego.

Brześciany, ws, pow. samborski, par. Jan-kowice. Wymieniona w akcie uposażenia klasztoru w Zawichoście z r. 1257.

Brzeście 1.) ws, pow. jędrzejowski. W XV w. siedzą tu dwaj dziedzice h. Godula. Łany km. i dwa folw. dają dziesięcinę (do 4 grz.) kościołowi w Mieronicach. (L. B. II, 86). 2.) **B.**, ws, pow. pińczowski, gm. i par. Pińczów (odl. 3 w.). W połowie XV w. dziedzicem był Andrzej Piędziczowski h. Dębno. Ws miała 6 łan. km. dających dziesięcinę (do 6 grz.) prebendzie Żydowskiej w Kielcach. (L. B. I, 460) 3.) **B.**, w dok. *Brzesze*, ws, pow. garwoliński, par. Stężycza. Według dok. z r. 1252 własność klasztoru sieciechowskiego. (Kod. kat. krak. I, 42).

Brzeście 1.) w dok. *Brzesze*, ws, pow. mielecki. Wymieniona w dok. erekcyi kościoła w Gawłuszowicach z r. 1215. Nadano wtedy dziesięcinę z ról folwarcznych. W dok. z r. 1352 wspomniana. (Kod. mał. III, 82). 2.) **B.**, ws, pow. białski (Galicya). W połowie XV w. ws królewska, w par. Oświęcim, daje z łan. km. dziesięcinę mansjonarzom oświęcimskim, wartości do 9 grz. (L. B. II, 224).

Brzeska Górka, fol. i młyn nad rz. Grabią, pow. łaski, gm. Wola Wężykowa, fol. ma 2 mk., 32 morg.; os. młyn, 1 dm., 14 mk., 37 morg.

Brzesko 1.) *nowe*, os. miej., pow. miechowski. W dok. z 1252 r. występuje „Wenczelas Abbas de brezak“. (Kod. małop. 43). W r. 1276 Bolesław wstydlivy nadaje swobody wsiom klasztoru Premonstratensów p. w. N. P. Margi w Brzesku. Wspomniany jest w dok. kasztelan de „Bressco“. W r. 1279 Floryan opat tutejszy nadaje wójtostwo niejakiemu Godfrydowi synowi Arnolda „de Slesin“ dla osadzenia miasta na prawie nowotarskiem. Miasto otrzymuje prócz łanów przyległych do osady jeszcze łąki i dąbrowy klasztorne z drugiego brzegu Wisły tudzież jeziora. (Kod. kat. krak. I, 110). Świętosław opat w B. daje r. 1337 przywilej na sołtystwo w Gunowie. W akcie z r. 1358 powie-dziano, iż w potwierdzeniu przywilejów klasztoru przez Władysława Łokietka w r. 1331 zapo-mniano wspomnieć „de opido Bresscensi dudum jure theutonico locato“. (Kod. małop. I, 295). 2.) **B. stare**, ws, pow. miechowski. Długosz poda-je, iż wieś ta, własność królewska, miała ko-ściół par. drewniany p. w. św. Piotra i Pawła. Przy kościele była prebenda św. Pankracego uposażona dziesięcinami ze wsi: Sierosławice i Maciejowice. Ws B. miała 4 zagrod. z rolą i folwark. (L. B. II, 151). Istniał tu zapewne gród kasztelański. Kasztelanowie brzescy znani z dokum. są: Jacobus 1217, Włodimirus 1232—34, Bronissius 1242—44, Sulko 1253, Smil

1274, comes Martinus 1280, Johannes 1306—1315. *Br. Ch.*

Brzesko, u Dług. *Brzezek*, miasto powiatowe w Galicyi, nad rz. Uszwicą. Według Długosza dziedzicem jest Spytek z Melsztyna h. Doliwa. Miasteczko posiada kościół par. drewniany i młyn na Uszwi. Dziesięcinę dają prebendzie Łukowskiej w Tarnowie. (L. B. I, 613).

Brzeszcze, r. 1576 *Braszce*, ws, pow. grójecki, par. Słomczyn; ma 278 mk., 1,530 mr. dwor. i 356 włose. W r. 1576 ws ta w par. Cieciszewo ma 3 łany km. 1 zagr. Siedzi tu Turowska.

Brzezia, w XVI w. *Brzezje*, r. 1827 *Brzezja* mylnie *Brzyzie*, ws, pow. gostyński, par. Jamno. Wieś książęca w r. 1462. W r. 1579 „Brzezje Regia“ ma 15¹/₂ łan., 2 zagr. z rolą, 3 rzem., 3 kom. *Por. Brzyzie* (t. I).

Brzezice, w dok. *Bryscza*, u Dług. *Stroza* al *Brzezycze*, ws, pow. lubelski, par. Biskupice. R. 1330 otrzymują zamianę prawa sredzkiego na magdeburskie. (Kod. mał. II, 275). Wedle Długosza nabył tę wieś dla bisk. krakow. Zbigniew Oleśnicki. Miała 8 łan. km., 1 sołtysi. Dziesięcinę wartości 8 grzyw. dawano biskupowi. Do wsi przyłączono łan nadany kościołowi w Biskupicach przez Mirza Jastrzębca. (L. B. II, 549). Odnosi się to widocznie do wsi Stróża oddzielonej następnie od Brzezic. W r. 1676 Aleks. Lanckoroński dziedzic Biskupic płaci tu od 41 poddanych, na pięciu innych działach siedzą różni dziedzice płacący od 22 poddanych, 4 dworskich i 10 osób z rodziny. Stróża oddziel-na wieś ma 22 poddanych.

Brzezje 1.) ws i fol., pow. włocławski; ma 455 mk., 3611 morg. dwor., 78 włose. Własność bar. L. Kronenberga. Wzorowe gospodarstwo rolne, wielka owczarnia. W r. 1557 jest tu 9 działów szlacheckich, na których siedzą Brzezieńscy i inni. Płacą od 23¹/₂ łan. km., 17 zagr. 2.) **B.**, ws, pow. nieszawski, par. Małkolno. W r. 1557 par. Lubotin. Jan Lubstowski dziedzic Wierzbia płaci tu od 12 łan. km., 4 zagr., 1 rzem. 3.) **B.**, kol., pow. piotrkowski, gm. Wadlew, par. Drużbice; ma 17 dm., 134 mk., 400 morg. 4.) **B.**, fol. nad rz. Luciążą, pow. piotrkowski, gm. Krzyżanów; ma 4 dm., 38 mk., 242 morg. dwor. 5.) **B.**, ws, pow. piotrkowski, gm. Ręczno; ma 17 dm., 57 mk., 37 morg. 6.) **B.**, ws, pow. ilżecki, gm. Tarezek, par. Świętomarz, odl. 31 w. od Ilży; ma 53 dm., 281 mk., 430 morg. włose. i 263 dwor. W r. 1275 własność klasztoru wąchockiego. 7.) **B. szlacheckie**, ws, pow. opatowski, gm. Opatów, par. Ptkanów; ma 29 dm., 380 mk. 633 morg. dwor. i 225 włose. W XV w. dziedzicami są trzej Okszyce. Wieś ma 13 łan., karczmy, zagrod., dających dziesięcinę (do 13 grzyw.) prebendzie Krzczonowskiej. (L. B. II, 499). W r. 1578 Andrzej Szezucki płaci tu od 15 osad, 8 łan., 5 zagr., 4 kom. ubog., 3 pustek. 8.) **B.**,

pow. stopnicki, gm. Radzanów, par. Chotel czerwony. Odl. od Stopnicy 17 w. W 1827 r. wś przyw. ma 7 dm., 53 mk.

Brzezie 1.) narodowe w, dok. *Brzeszy*, ewś nad rz. Rudawą, par. Bolechowice. Bolesław ks. krak. nadaje r. 1261 katedrze krakowskiej dział Zdzimira w Brzeziu. W r. 1365 Jan i Ofka dziedzice Dzieduszyce zamieniają z katedrą krakowską swe działki w Brzeziu na Wolę Zacharyaszową. (Kod. kat. krak. I, 84, 303. W połowie XV w. własność kapituły krakow. w jednej połowie, a w drugiej Pogórskiego h. Leliwa i Mnińckiego h. Nowina. W części kapitulnej były 4 łany km., karczma z rolą, trzech zagrod., młyn i folw. kanonicki. Pogórski miał dwór, role folw., karczmę, 4 zagrod., młyn, Minocki 1 łan kmiecy. (Dług L. B. II, 30). 2.) **B.**, wś nad Wisłą, pow. bocheński. Mikołaj „rektor ecclesie“ w B. występuje w dok. z 1376 r. Jan syn komesa Stanisława zw. Venetus dział swój w B. sprzedaje r. 1385 Przedborowi synowi komesa Zbigniewa za 150 grzyw. (Kod. mał. III, 297, 360). Kościół par. istniał tu według Długosza, już za czasów Kadłubka. W połowie XV w. dziedzicami są Marszałkowscy h. Płomień. Wś miała 13 łan. km., 2 zagr., 3 karczmy (jedna zw. „Myssze“) dwór z rolą. Dziesięcinę z łan. km. i karczem dawano prebendzie Więckowskiej w Krakowie. (L. B. I, 100 i 174).

Brzezie 1.) wś, pow. pleszewski. Wspom. w dok. z 1341 r. (K. W. n. 1203), Dziedzictwo i miejsce urodzenia Jana Lutka z B. biskupa krak. i podkancl. za Kazim. Jagiellończyka. Ojciec jego wystawił tu kościół par. drewniany i uposażył włóką ziemi. Arcyb. Mikołaj Trąba erygował parafię r. 1418. Erekcją odnowiono r. 1440 a kościół konsekrował 1444 r. arcyb. Wiac. Kot. Obecny murowany kościół wznosił r. 1789 dziedzic wsi Andrzej Bogdański sędzia ziemski kaliski. (Łaski, L. B. II, 35 i przyp.). 2.) **B.**, wś, pow. krobki. Wspom. w dok. z r. 1278, 1301 i 1337. (K. W. n. 474, 843, 1169). W 1330 r. Mikołaj wojewoda pozn. oddaje B. Henrykowi i Bartoszowi z Krobi dla osadzenia na prawie niemieckiem. (K. W. n. 1170). 3.) **B.**, wś, pow. średzki. Jan bisk. pozn. zamienia w 1338 r. dział we wsiach B. i Siedlce na działki we wsiach: Czerlejno i Wydzierzewice. (K. W. n. 1184).

Brzezie, w dok. z 1229 r. *Brrese*, wś, pow. brodnicki, ob. *Brzozie*.

Brzezienko, r. 1578 *Brzezinko minor*, wś, pow. ostrowski. W r. 1578 płaci tu wdowa po Piotrze Karwoskim od 9¹/₂ łan. Ob. *Brzeżno* w pow. ostrołęckim.

Brzeżn... Nazwy miejscowości tak zaczynające się zostały w tomie I Słow. Geogr. (od str. 410 do 417) przez pomyłkę porozmieszczane w niewłaściwym porządku utrudniającym odszukanie, na co zwracamy tu uwagę.

Brzezina 1.) wś, pow. bielski, gub. grodz., 3 okr. pol., gm. Grodzisk, 30 w. od Bielska, 20 dzies. 2.) **B.**, os., tamże, własność Mikułowskich, z os. Osiną 69 dzies. 3.) **B.**, urocz., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Pacowszczyzna, należy do dóbr Mirowszczyzna.

Brzezina góra, wś, pow. gostyński, gm. i par. Duninów; ma 195 mk., 300 morg. dwor., 11 włośc.

Brzezynie, folw., pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie (4 w.).

Brzezynie, dwór, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 77 w. od mta pew.

Brzezinka, Berezinka, urocz., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Zdzięcioł.

Brzezinka, wś, pow. wadowicki, par. Pobiedro. W połowie XV w. dawała dziesięcinę w sumie 1¹/₂ grzyw. i 12 gr. od kmieci, którzy dają dzies. snopową wartości 1 grzyw. prebendzie bodzowskiej w Krakowie. (L. B. II, 129).

Brzezinka, wś, pow. bytomski. W XV w. należy do dóbr Pszczyna. (Dług. L. B. 204).

Brzezinki 1.) kol., pow. noworadomski, gm. Kobile, par. Dmenin; ma 22 dm., 153 mk., 266 morg. włośc.; os. A. 1 dm., 5 mk., 51 morg. dwor.; os. B., 1 dm., 7 mk., 21 morg. 2.) **B.**, wś i fol. nad rz. Oksą, pow. częstochowski, gm. Opatów, par. Wielkowiecko. Wś ma 6 dm., mk. 36; fol. 1 dm. 90 morg. 3.) **B.**, wś, pow. częstochowski, gm. Panki; ma 6 dm., 33 mk., 121 morg. 4.) **B.**, wś, pow. kozienicki, par. Teczów. W połowie XV w. dziedzicem tu czesnik sandomierski. Wś ma 13 łan. km. i 2 karczmy. Dziesięcinę wartości do 13 grzyw. bierze kustosz sandomierski (L. B. I, 344 i II 530). W r. 1569 Mysłiborski płaci tu od 8 łan., 6 zagr., 3 kom., 1 rzem. 5.) **B.**, wś, pow. opoczyński, gm. Krzczonów, par. Gielniów, odl. 13 w. od Opoczna. Wś ma 12 dm., 130 mk., 220 morg. włośc., 1 dwór. B. plebańskie os. ma 5 dm., 33 mk., 95 morg. włośc. Wymienione w dok. z 1354 r. Wechodziły w skład dóbr Skrzynno. W połowie XV w. dziedzicem był Tomasz syn Mszczuja h. Łabędź. Wś miała 5 łan. km., karczmę z rolą. Dziesięcinę (do 4 grz.) dawano prebendzie Kobiernickiej w Sandomierzu. (L. B. I, 362). Istniał tu jeszcze w r. 1418 kościół par. przeniesiony następnie do Gielniowa. 6.) **B.**, pow. jędrzejowski, gm. Węgleszyn, par. Małogoszcz, 2 w. od Jędrzejowa.

Brzezinki, wś, pow. drysieński, par. Przydrujsk.

Brzeziny 1.) wś, pow. warszawski, par. Tarchomin, ma 295 mk., 590 morg. W spisach pob. z XVI w. podana w par. Tarchomin nieistniejąca dziś wieś Bóraków, może B. powstała na jej obszarze podczas gdy miano Boraków przeszło na Wólkę borakowską, leżącą z drugiej strony Wisły. 2.) **B.**, wś i fol. nad rzeką Srebrną, pow.

nowomiński, gm. Wiązowna, par. Długa kościelna, odl. 10 w. od Mińska, a 2 od Dębego Wielkiego. W r. 1870 było 117 mk., 828 morg. dwor. (300 łąk) i 15 włośc. W r. 1827 były 2 dm., 24 mk. 3.) **B**, ws., pow. gostyński, gm. Słubice, par. Jamno, ma 142 mk., 419 morg. 4.) **B**, ws., pow. kolski ob. *Bierzwienna*. 5.) **B**, ws. nad rz. Prosną, pow. wieluński, gm. i par. Praszka, odl. 24 w. od Wielunia, ma 37 dm., 280 mk. 6.) **B**, ws. nad rz. Prosną, pow. wieluński, gm. Skrzynki, par. Kraszewice, ma 7 dm., 70 mk. 7.) **B**, ws. nad rz. Pilicą pow. rawski, gm. i par. Rzeczyca, ma 9 dm., 74 mk., 213 morg.. 8.) **B**, miasto powiatowe w gub. piotrkowskiej. Wspom. w dok. z 1370 r. (K. W. n. 1364). Kościół par. stał tu już podobno w wieku XII. Pierwotnie parafia istniała przy kościółku św. Anny posiadającym dzwon z datą r. 1123. Kościół ten odbudowany został na nowo z drzewa r. 1710. Po założeniu miasta (w. XIV) powstał nowy kościół par. murowany ostrołukowy, p. w. sw. Krzyża. Na drzwiach żelaznych kaplicy różańcowej jest data r. 1315. Odbudowany został z ruiny, około połowy obecnego stulecia. Kościółek św. Ducha ze szpitalem fundowali tu dziedzice B. Lasoccy w. XV. Nowy murowany kościół wznosił r. 1750 Józef Lasocki starosta gostyński. Odbudowany przez ks. Ignacego Polkowskiego r. 1860. Istniał też tu klasztor reformatów sprowadzonych r. 1627 przez Kaspra Lasockiego dziedzica. Początkowo wzniesiono drewniany klasztor i kościółek w r. 1639, dopiero r. 1700 Adam Lasocki ststa sochaczewski wznosił stojący dotąd kościół murowany. (Łaski, L. B. II 398—402 i przyp.). W r. 1576 miasto płaci szosu zdwojonego grzyw. 76, od 40 bań gorzał. po gr. 24, od 30 rzem. po 4 gr., od 50 komorn. po gr. 12, od 35 włóczęgów po gr. 12, od 6 kobiet po 12, od 6 po 11, 6 po 10 i 3 po gr. 9, 3 po gr. 8, 2 po gr. 6 i 2 po gr. 4. Od czeladników rzemieśln. 11 po den. 8, od piekarzy 23 po gr. 4, od 29 karczem po gr. 12, od 9 furmanów po gr. 12, od 10 rzeźn. po gr. 12, od 7 przekupniów, od 3 sukienników po gr. 12, od 79¹/₂ łąn. i 1¹/₄ łąna po gr. 20. Ogółem fl. 271 gr. 11 den. 3. Dochód miejski B. przewyższał dochody Łęczycy. Miasto B. posiada obecnie kościół par. ewang. i szkołę ewang. W r. 1890 było w mieście 6,993 mk. w tej, wśród zapisanych do ksiąg stałej ludności 3,504 żydów i 854 protest. Ludność powiatu wynosiła 93,778 dusz w tej liczbie 18,393 prot., 15,528 żyd., 120 praw. Powiat brzeziński w r. 1880 posiadał lasów prywat. nieurządz. 8,659 morg., lasów urządz. 15,636 morg., zasianych po wycięciu 4,526 morg., niezadrzewionych 1,560 m., danych za serwituty włościanom 618 m., dawnych włościańskich 65 m., sadów dworskich 280 m., włościańskich 206 m., w osadach miej. 18 m. 9.) **B**, kol.

pow. będziniński, gm. Niegowa. Istnieje tu pięć osad mających 21 mk., 243 morg. 10.) **B**, ws., pow. kozienicki, gm. i par. Jedlnia; ma 18 dm., 123 mk., 80 morg. Do wsi należy os. Brzezinki mająca 17 dm., 72 mk. 11.) **B**, fol., pow. opatowski, gm. Iwaniska, par. Mydlów, ma 1 dm., 10 mk., 113 morg. 12.) **B**, w apisie z 1573 r. *Brzeziny Ostrów*, ws., pow. kielecki. Jan bisk. krak. ponawia r. 1384 przywilej na sołtystwo we wsi B. dany przez Bodzantę bisk. krak. niejakiemu Andrzejowi z Bolmina. (Kod. kat. krak. II, 101). W połowie XV w. wieś biskupia, posiada kościół par. drewniany p. w. WW. Św. Ze 17 łąn. km. dziesięcinę pobierał biskup, sołtystwo i fol. biskupi dawały plebanowi. W skład parafii wchodziły wsi: Dzibałtów Wola Dzibałtowska i Morawica. (Dług. L. B. II, 457). Zdaje się, że Długosz mylnie tu podał wsi: Dzibałtów i Wolę, które należały do par. Końskie. 13.) **B**, ws., pow. stopnicki. W połowie XV w. wieś królewska, dawała z łąn km. dziesięcinę wartości do 20 grzyw. prebendzie Kurozwęckiej. podobno na zasadzie sfalszowanego nadania Zbigniewa Oleśnickiego. (Dług. L. B. II, 453). 14.) **B**, os., pow. miechowski, gm. Książ wielki, par. Książ mały. Odl. od Miechowa 9 w. 15.) **B**, *Potoczki* i 16.) **B**, *Stojeszyskie* dwie wsi przyległe, pow. janowski, gm. i par. Modliborzyce, odl. 13 w. od Janowa. B. potoczki mają 12 os., 104 mk., 125 morg. Powstały na obszarze do dóbr Potoczki należącym. B. stojeszyskie mają 17 os., 135 mk., 231 morg. Powstały na obszarach należących do Stojeszyna. Leżą nad rz. Sanną. 17.) **B**, ws., pow. garwoliński, gm. Trojanów. W r. 1569 wchodzi w skład statwa stężyckiego, posiada kościół par., 16 łąn. km. i 3 zagr. Do par. należy ws. Kozice. 18.) **B**, fol., pow. radzyński, gm. Żelizna, par. Komarówka, ma 1 dm., 6 mk., 185 morg.

Brzeziny Janowięta i **B Niedźwiadki**, okolica, pow. bielski, gub. grodz., 3 okr. pol. gm. Grodzisk, 30 w. od Bielska, ma 72 dzies.

Brzeziny, ws., pow. ropczycki. Nadane r. 1353 przez króla Kazimierza. (Kod. mat. III, 88).

Brzeziny, ws. w okolicy Kórnik, dziś pow. szremski. obecnie nieznane pod tą nazwą. W r. 1360 nadane były klasztorowi św. Jana Jerozolim. w Poznaniu. (K. W. nr. 1418).

Brzeźna, ws., pow. sądecki, par. Podegrodzie. W dok. z 1280 r. własność klasztoru sądeckiego. W r. 1316 Marcin z B. wraz z zakonnikami klasztoru sądeckiego oznacza granice swej wsi Chomranice ze wsiami klasztorami: Chełmiec i Rdziostow.

Brzeźniaki, Bereźniaki, 1.) ws., pow. brzeski, gub. grodz., 4 okr. pol. gm. Kamieniec Litewski, 32 w. od Brzeźcia. 217 dzies. 2.) **B**, zaśc., pow. wileński, 6 okr. pol., gm. Mickuny

(7 w.); miał 4 dusze rewiz.; należał do dóbr skarb. Ławaryszki.

Brzeźnica 1.) os. miej., pow. noworadomski. Kościół par. p. w. N. P. M. i św. Stanisława powstał na obszarze Starej Brzeźnicy zapewne już w XIII w. Na początku XVI w. jest on tylko kaplicą filialną, a w mieście stoi drugi kościół par. p. w. św. Jana Chrz. fundacyi Władysława Jagiełły, wzniesiony około r. 1417. (Łaski, L. B. I, 484 i przyp.) 2.) **B. stara wś**, pow. noworadomski. Za czasów Długosza wieś królewska miała kościół par. drewniany, 8¹/₂ łan. km., 4 łany wójtowskie i 3 plebańskie. Łany km. dawały dziesięcinę kancelaryi sieradzkiej, która stanowiła uposażenie magistrów akademii krakow.. (L. B. I, 502). 3.) **B.**, w dok. *Brysinch*. Pierwotna nazwa wsi, na której obszarze Jan arcyb. gnieźn. założył r. 1153 klasztor Cystersów zwany później jędrzejowskim od targowiska, które powstanie przy klasztorze i otrzyma tę nazwę. Ob. *Jędrzejów*. 4.) **B.**, wś kość., pow. kozienicki. W dok. z 1252 r. wymieniona gród włości klasztoru sieciechowskiego. Za czasów Długosza własność klasztoru sieciechowskiego, leżała nad Wisłą, miała 5 łan. km., 2 sołtysie, 4 karczmy (2 plebana, 1 sołtysa, 1 klasztorna). Kościół drewniany i parafialny był filialnym do Sieciechowa. (L. B. II 565, III 263). W r. 1569 ma 7 łan. km., 4 zagr., 1 kom. 1 rzem., 1 łan. wójta. 5.) **B.**, os., pow. jędrzejowski, gm. Mierzwin, par. Grudzyń. Odl. od Jędrzejowa 10 w. Nie podana w spisach z XVI w. ni też w spisie r. 1827. 6.) **B. księżęca**, wś i fol., pow. lubartowski, gm. Tarło, par. Ostrów. (Mylnie podano w t. I. gm. Mierzwin i par. Grudzyń). W r. 1676 Andrzej Miączyński płaci tu od 5 osób szlach., 8 dwor., 74 poddanych; St. Bychawski od 4 osób szlach., 8 dwor., 21 poddanych; Jan Kozubowski miecznik łęczycki od 4 osób szlach. i 10 dwor. i poddanych. 7.) **B.**, w dok. *Bresnie*, os., pow. płocki, gm. i par. Brwilno, odl. 3 w. od Płocka, ma 1 dm., 10 mk., 39 morg. Jan magister katedry płockiej za zezwoleniem ks. Konrada i biskupa płockiego Getki zawarł układ z Gerwaldem o budowę młyna we wsi magistrów, Brzeźnicy, na wspólny koszt. Ponieważ koszt ten wyniósł 26 grzyw., a Jan mu zapłacił tylko 3, przeto oznajmia aktem 1207 r., iż resztę należności przekazuje do wypłaty kapitule. (Ulanow. Dok. 151, 2). W reg. pob. z r. 1578 podany tu jest jako jedyny osadnik w B. „Albertus Sledz pistor et propinator cerv.“ 8.) **B.**, r. 1567 *Zbrzeznicza*, pow. płoński, ob. *Biele Brzeźnica* (t. I). W r. 1567 płaci tu Rostkowski od 15 włók.

Brzeźnica (ob. t. I, 412), wś i okolica, pow. bielski, gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Aleksin, 26 w. od Bielska. Wś ma 12 dzies., okolica 466 dz.

Brzeźnica 1) wś, pow. bocheński. Andrzej biskup płocki daje swą dziedziczną wieś **Brze-**

źnicę, na prawie niemieckim osadzoną z kościołem p. w. św. Piotra, dziesięcinami, targowiskiem, karczmami i bobrami klasztorowi w Staniątkach. Potwierdza to Konrad ks. krak. i mazow, w r. 1242. W dok. z 1254 zwana jest: „villa forensis“. (Kod. mał. II, 64 i Kod. dypl. pol. III 35, 56). Dok. z 1282 r. Racibor prepozyt klasztoru sprzedaje sołtystwo „in civitate nostra Bresnicia et villa nova Bresnicia“ Hartmundowi kapelanowi z Bochni, który odstępuje znów swemu zięciowi Janowi w posagu za córką. Miasto ma być osadzone na prawie nowotaraskiem. Sołtys otrzyma połowę młyna, jatki rzeźnicze, piekarskie i szewskie, łaźnię. (Kod. dypl. pol. III 126). W połowie XV w. istnieje tu kościół paraf., 16 łan. km., 2 karczmy, 2 zagr. z rolą. Dziesięcinę dają prebendzie Łazowskiej w Krakowie. (L. B. I 52, III 257). 2.) **B.**, rzeczka dopł. Wisłoki. ob. *Wielopolka*. 3.) **B.**, u Dług. *Brzesznica*, wś, pow. dąbrowski. W połowie XV w. dziedziec Jan Lipnicki h. Półkoza. We wsi jest 3 kmieci i rybak. (L. B. II 433). Por. *Bolesław*. 4.) **B. radwańska**, wś, pow. wadowicki. W połowie XV w. dziedzicami są Radwanowie. Trzy folw., 1 łan. km., trzy karczmy i zagrod. dają dziesięcinę pleban. w Porębie. (L. B. II 53).

Brzeźnik i Brzeźniczek, dwie wsi, pow. węgrowski, par. Dobrze. B. ma 8 dm., 77 mk., 207 morg., Brzeźniczek 11 dm., 75 mk., 166 morg. W r. 1568 B. płaci od 6¹/₂ łan. km.

Brzeźno 1.) wś, pow. nieszwawski, ma 201 mk., 846 morg. Własność bisk. kujawskich według dok. z 1250 r. (Ulanow. Dok. 187, 13). W roku 1583 biskup płaci tu od 7 łan. km. 2 sołt. 2 kom. 2.) **B.**, wś, pow. jędrzejowski, par. Brzegi. Jan arcyb. gnieźn. nadał z tej wsi dziesięcinę, przed r. 1176 klasztorowi jędrzejowskiemu. Według dok. z r. 1229 tutejszy folwark (predium) Iwo biskup krakow. dał klasztorowi w Dłubni (Imbramowice). Por. *Brzegi*. 3.) **B.**, al. *Brzyżno*, wś, pow. chełmski, gm. i par. Swierze. W r. 1827 było 43 dm., 242 mk. 4.) **B.**, r. 1578 *Brzeźno major*, wś, pow. ostrołęcki. W r. 1578 płaci tu Marcin z synami od 8 łan. 2 zagr.

Brzeźno 1.) wś, pow. węgrowski. Wspom. w dok. z 1252, 1325 i 1357 r. Przyłączona do kościoła par. w Gaci r. 1325. (K. W. n. 505, 1059, 1631). 2.) **B.**, pod Koronowem, dziś pow. bygdoski. Obecnie nieznane. Wspom. w dok. z 1349 r. (K. W. n. 1286, 1290).

Brzeźno, wś, pow. starogardzki. Wspom. w dok. z 1295 r. i następnych. Połowa wsi należała do klasztoru w Oliwie. (K. W. n. 739, 2067, 2061).

Brzezowica, os. włość. i os. młyn. nad Czarną Przemszą, pow. będziński, gm. Gzichów, par. Będzin. Os. włość. ma 4 dm., 30 mk., 15 morg.

os młyn. 4 dm., 38 mk., 25 morg. dwor., os. leś. 1 dm., 4 mk., 12 morg.

Brzeźówka, ob. *Brzozówka*.

Brzeźówka u Dług. *Brzozówka*, wś, pow. jasielski. Dawała dziesięcinę kantoryi św. Florjana w Krakowie. (L. B., I, 484, 494).

Brzeżanka, pow. kamieniecki, ob. *Bereżanka*.

Brzeżanka, u Dług. *Brzezyanka*, wś, pow. rzeszowski. W połowie XV w. dziedzicem jest Mikołaj Strzeżowski. Łany km. dają plebanowi w Strzyżowie po fertonie, 3 miary żyta i 3 owsa, toż samo sołtystwo na 2 łanach. (L. B. II, 258).

Brzeżany, miasto. W r. 1578 w części Hieronima Sieniawskiego woj. rus. szosu dano fl. 10 gr. 24, komorn. 11, warzący gorzałkę 1. W dziale Jana Sieniawskiego szosu fl. 13 gr. 18, komorn. 7.

Brzeżki, os., pow. miechowski, gm. i par. Tezycza, 10 w. od Miechowa.

Brzeźwałka, wś, pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Rogowo, 35 w. od Wilkomierza.

Brzęczkowie, u Dług. *Brzanczkowycze*, wś, pow. bytomski. W połowie XV w. należą do dóbr Pszczyna. Łany km. i sołtystwo dawały dziesięcinę pleb. w Mysłowicach. (L. B., II, 204)

Brzękowie w dok. *Brzincovice*, pow. będziniński, ob. *Siewierz*.

Brzomin, ob. *Brzumin*.

Brzoskwinia, u Długosza *Wroszkinia*, wś, pow. krakowski. W połowie XV w. daje dziesięcinę kościołowi w Morawicy. Dziedzic: Jakób Płaza. (L. B., II, 44). R. 1581 wś Brzoskwinia należąca do grodu tenczyńskiego, w dzierżawie Pieniążka płaci od 3 łan. km., 3 zagr. z rolą, 2 zagr. bez roli, 2 czynsz.

Brzostek, miasteczko, pow. pilzneński. Dawała własność klasztoru tynieckiego, z kościołem drewnianym p. w. św. Krzyża. W przyległej wsi klasztornej Klecie wzniesiono kościółek św. Leonarda, filialny do Brzostka i zostający pod zarządkiem tamiecznego plebana. Długosz opowiada, iż dla cudów, jakich doznawali tam udający się w opiekę św. Leonarda, zbierały się tłumy pielgrzymów z Polski, Rusi, Węgier i Litwy. Pleban zbierał po 300 zł. ofiar w pieniądzech i wosku. W XV w. ustały cuda i napływy pobożnych. (L. B., II, 246). Por. *Klecie*.

Brzostki, os., pow. jędrzejowski, gm. Małogoszcz, 18 w. od Jędrzejowa.

Brzostków, u Długosza *Breskow*, wś, pow. stopnicki, par. Ostrowce. W reg. pob. z r. 1579 nosi nazwę „Bieshoff“ w r. 1789 Brzeskow. Była to wieś królewska, mająca w r. 1579 13 osad, 6½ łan., 4 zagr., 8 kom., 6 ubog. Prepozyt z Nowego Miasta płacił tu od 3 os. 1 łanu. Długosz wymienia też „Wolę breskowską“, której reg. pob. z XVI w. nie podają. Spotykamy za to „Wolę błotną“.

Brzostkowo, wś, pow. wrzesiński. W 1257 r. Bolesław, ks. polski obdarza wolnościami wś B. (K. W., n. 364).

Brzostowica 1.) *Mała* (ob. t. I, 422), dobra, pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Brzostowica Mała, 51 w. od Grodna, własność Wołkowickich, 530 dzies. Obecnie jest tu kaplica katol. par. Krynk. Gmina obejmuje 46 miejscowości, ma 865 dym. włościańskich (obok 138 innych), 5125 mk. włościan, uwłaszczonych na 6445 dz. Nadto w obrębie gminy jest 7343 dzies. większej posiadłości. Zarząd gm. we wsi Brzostowiczany. 2.) **B. Murwana**, dobra, pow. grodzieński, 2 okr. pol., par. Brzostowica Mała, 45 w. od Grodna, własność Sołtanów, 982 dzies. 3.) **B. Wielka**, mstko i dobra, pow. grodzieński, 2 okr. pol., gmina w miejscu, st. poczt. Krynk, 56 w. od Grodna. Mstko ma 1251 mk., 573 dz. ziemi włosc. i 78 cerk.; dobra należą do Kossakowskich i wraz z fol.: Stanisławów, Pelazyn, Brzostowiczany, Iwaszkowce, Teterówka, Adelin i Ludwinowo mają 3499 dzies. (1247 lasu). Jest tu kaplica kat. par. Ejsymonty Wielkie. 4.) **B. Wielka**, kol., tamże, gm. Hołynka, 99 dzies. Gmina obejmuje 32 miejscowości, mające 605 dym. włosc. (obok 183 innych), 4666 mk. włościan, uwłaszczonych na 6451 dzies.. Nadto w obrębie gminy znajduje się 4197 dzies. większej posiadłości.

Brzostowica, al. *Brzostowiec*, rzeczka w pow. owruckim, lewy dopł. Uszy, dzieli Michajłów od Jarosławca.

Brzostowiczany, **Berestowiczany**, wś, pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Brzostowica Mała, 44 w. od Grodna, 26 dm., 209 mk., cerkiew, zarząd gm., szkoła, 322 dzies..

Brzostowiczany, wś i fol., pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Brzostowica Wielka, 59 w. od Grodna. Wś ma 823 dzies., folw. należy do dóbr Brzostowica Wielka.

Brzostówka, rzeczka, w gub. grodzieńskiej, lewy dopł. Brzostowiczanki.

Brzostowo, wś, pow. kolneński. R. 1472 w Wiźnie, Kazimierz ks. mazow. biskup płocki nadaje Janowi Siestrzankowi z Karnic za usługi oddawane książętom: Ziemowitowi i Władysławowi wieś Brzostowo mającą 23½ łan. (Kapica, Herbarz 23). Odtąd część wsi nosi nazwę: Siestrzanki. Druga mniejsza część nosi nazwę Nadbory, al. Nadborowy od Nadbora, który w r. 1444 nabył od Marcina Maki z Wierciszo- wa 5 łan. i część brzegu Biebrzy. (Kapica, Herb. 26).

Brzostowo, zaśc., pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Ilino (10 w.); miał 7 dusz rewiz; należał do dóbr Pawłowo.

Brzostowszczyzna, dobra, pow. poniewieński, 3 okr. pol., gm. Pompiany, 23 w. od Poniewieża.

Brzosty 1.) wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Girsudy. 2.) **B.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antolepty.

Brzowiec, ob. *Brzuwiec*.

Brzoza 1.) wś i fol., pow. piotrkowski, gm. Szydłów, par. Srocko. Wś ma 16 dm., 233 mk., 242 morg., fol. 4 dm., 62 mk. 307 morg. W 1817 r. 21 dm., 173 mk. 3.) **B.**, wś, pow. kozienicki, ob. *Bartodzieje*. Wzmianka w dok. z 1206 r. „ecclesia de Stroży“ odnosi się zapewne do tutejszego kościoła. R. 1369 król Kazimierz nadaje tu sołtystwo Pietraszowi zw. Koniecz dla osadzenia wsi na prawie średzkim. Sołtys odpowiadać ma sądownie przed starostą w Ryczewole. (Kod. mał. III, 232). W r. 1771 Adam Poniński kuchmistrz kor. płaci kwarty 2067 zł. 22 gr. 3.) **B.**, wś, pow. wieluński. Wspom. w dok. z r. 1245. W r. 1337 niejaki Ludoldus za szkody jakie poczynił jego ojciec wsiom kościelnym oddaje B. na własność areyb. gnieźn. (K. W. n. 244 i 1174). 4.) **B.**, wś, pow. opoczyński. W połowie XV w. dziedzic Rafał Krzyszczykowski h. Rawa. Wś ma 10 łan. km., karcznię z rolą. Dziesięcinę pobiera prebenda Kobiernicka w Sandomierzu. (L. B. I, 363). 4.) **B.**, ob. *Brzuza*.

Brzoze, wś dziś nie istniejąca pod tą nazwą. Własność bisk. kujawskich, według dok. z 1250 r. (Ulanow. Dok. 187, 13). W r. 1573 B. wś w par. Słońsk, przyległa do Otłoczyna, płaci od 1½ łan.

Brzoze polskie, w dok. *Brese*, *Brzoze Pauli* i *Brzoze Johannis*, wś, pow. brodnicki. Zapewne ta wieś wspomnianą jest jako własność bisk. płockich w dok. z r. 1229 p. n. „Brese“. (Kod. maz. 3). Należała dawniej do par. Górzno. W XIV w. B. pawłowe (Pauli) dawało czynszu biskupom płockim 34 grzyw., po 2 kury z łanu i z karczmy. Było we wsi 68 łan. i 4 puste. B. Janowe (Johannis) dawało 22½ grzyw. i miało 54 łan. (45 ?). W r. 1570 Brzoze Polskie płaci od 24 łan., młyna, 6 zagr. Zapewne z drugiej części powstało Janowo polskie i niemieckie podane w spisie z r. 1570. J. Polskie ma 23 łany i 3 łan. sołt., J. Niemieckie 11½ łan.

Brzózki, wś, pow. częstochowski, gm. Lipie, ma 17 dm., 87 mk., 78 morg.

Brzozki, ob. *Berozki*.

Brzozokalska wólka, wś, pow. błoński, gm. Radziejowice. W r. 1870 miała 74 mk., 131 morg. Ob. *Wólka brzozokalska* (t. XIII).

Brzozów 1.) wś, pow. sochaczewski. Kościół par. istnieje tu już r. 1579. 2.) **B.**, wś, pow. skierniewiecki, ma 113 mk., 367 morg. dwor., 166 włose.

Brzozów, msto pow. w Galicyi. W dawnej ziemi sanockiej, wspom. w dok. z 1359 r. Posiadłość bisk. przemyskich. R. 1515 płaci szosu grzyw. 20 i ma młyn biskupi o 3 kołach dający 1 ferton. Przedmieście płaci od 50 łan.

Czopowe wynosiło 12 grz. W r. 1669 po spustoszeniu nieprzyjacielskim było 12 dom. w rynku, 10 w ulicy i 10 na przedmieściach. Dzieje miasta skreślił A. Prochaska: Z przeszłości B. (Przew. nauk. i liter. 1888).

Brzozowa 1.) wś nad rz. Czarną pow. sandomierski, gm. i par. Połaniec. odl. 40 w od Sandomierza, ma 26 dm., 199 mk., 535 morg. włose. W połowie XV w. własność Jana Rytwiańskiego wojew. krakow. Miała 9 łan. km. dających dziesięcinę (do 6 grzyw.) bisk. krakowskiemu. (L. B. II, 450). 2.) **B.**, pow. włoszczowski, gm. Secemin, 19 w. od Włoszczowy.

Brzozowa, os. karcz., pow. winnicki, gm. Kalinówka.

Brzozowa, wś, pow. tarnowski. W połowie XV w. istnieje tu już kościół par. drewniany p. w. św. Mikołaja. Dziedzicem wsi Spytek Meiszyński. Kapituła krakow. pobiera dziesięcinę po fertonie, z 14 łan. km. Dwa łany sołtysie dają plebanowi. (L. B. I 177 i II 276).

Brzozowa gać, wś, pow. nowoaleksandryjski (Puławy). W połowie XV w. łany km. z wyjątkiem dwu dających klasztorowi św. Krzyża, dawały dziesięcinę bisk. krak., wartości do 8 grzyw. Dziedzicem był Kurowski (Zbąski) h. Nałęcz. (L. B. II, 571). W r. 1676 dają pogłównie tu od 53 dusz.

Brzozowa-Góra, zaśc., pow. borysowski, gm. Łosznica, 27 w. od Borysowa.

Brzozowce (ob. t. I, 425), pow. wilejski, właściwie *Berezowce*.

Brzozowica, wś, pow. radzyński (mylnie podano radzyński), gm. Rudzienko, ma 172 mk., 400 morg. dwor., 167 włose. W r. 1827 wś przyw. 15 dm., 112 mk.

Brzozowiec, fol., pow. kaliski, gm. Błaszki, par. Iwanowice ma 3 dm., 61 mk.

Brzozowiec, wś, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Dubicze (14. w.); miała 15 dusz rewiz., należała do dóbr Dejnarowszczyzna.

Brzozówka 1.) fol., pow. nowomiński, ma 87 mk., 404 morg. 2.) **B.**, wś, pow. sochaczewski, gm. Kampinos, par. Kazuń, ma 272 mk., 985 morg. 3.) **B.**, os., pow. uoworadomski, gm. Dąbrowa par. Cielętniki, 1 dm., 147 morg. 4.) **B.**, wś, pow. kozienicki, gm. Grabów nad Pilicą, ma 54 dm., 413 mk., 768 morg. włose, młyn wodny. 5.) **B.**, wś i fol., pow. miechowski, par. Szreniawa. R. 1581 Brzozowa al. Wierzchowiska ma w 3 działach 4½ łan, 8 zagr. 6.) **B. korzkiewska B. owczarska**, dwie os., pow. olkuski, gm. Cjanowice, par. Korzkiew, 28 w. od Olkusza. W r. 1827 było 13 dm., 80 mk. W r. 1581 prepozyt miechowski płaci tu od 2½ łan. km. 3 zagr., 1 kom. 7.) **B.**, wś i fol., pow. janowski, ma 68 osad, 440 mk. rz. kat., 750 morg. włose. i 430 folw. Wchodziła w skład dóbr ordynacyi Zamojskich. Gmina Brz. ma swój zarząd we wsi Polichna. W skład gm. wchodzi wsi: An-

tolin, Brzozówka, Blinów, Błazek, Bilsko, Karpiówka, Obleszcze, Pasieka - Polichna, Stróża Słodków, Szatarka, Wojciechów, Węglińska i Wierzchowiska. Ze siedmiu folw., jakie istniały w r. 1875, obecnie pozostał tylko jeden Wierzchowiec i dwa ordynackie, inne jak Polichna górna i dolna, Wojciechów, Pasieka, Węglińska i Putyk zostały rozparcelowane między włościan. Ludność gminy podniosła się do 8000 dusz rz. kat.

Brzozówka 1.) *Berezówka*, wś, pow. białostocki, 2 okr. pol., gm. Obrębni, 22 w. od Białegostoku, z urocz. Pawełce, ma 839 dzies. 2.) **B.**, al. *Brzozowo* (ob. t. I, 421 *Brzozowo*) nad rzeką Brzozową, pow. białostocki, 3 okr. pol., gm. Jaświły, 48 w. od Białegostoku, 83 dm., 647 mk., kościół, 1636 dzies. włośc. i 26 kościelnej. Pod wsią uroczysko zw. Łysa Góra. 3.) **B.**, *Brzozowiec*, wś i dobra, pow. brzeski, 3 okr. pol., gm. Kosicze, 1 w. od Brześcia. Wś ma 260 dz., dobra, własność Paszkiewiczów, 337 dz. 4.) **B.** *Folwarczna*, wś i urocz. pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Ostra Góra 26 w. od Sokółki, 180 dz. 5.) **B.** *Ziemiańska*, wś, tamże, 36 w. od Sokółki, 258 dzies. 6.) **B.**, fol., pow. wołkowyski, 1 okr. pol., gm. Podorok, 20 w. od Wołkowyska. 7.) **B.**, fol., pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Dobejki, 48 w. od Wilkomierza. 8.) **B.**, wś i dwór, tamże, 3 okr. pol., gm. Kowarsk, 13 i 29 w. od Wilkomierza. 9.) **B.**, zaśc., tamże, gm. Wojtkuski, 8 w. od Wilkomierza. 10.) **B.**, *Berezówka*, wś i fol., nad. rz. Ptyecz, pow. bobrujski, okr. pol., par. kat., st. poczt. i gm. Hłusk, 54 w. od Bobrujska. Wś ma 17 osad; folw. własność Lenkiewiczów, do 43 wł. 11.) **B.**, zaśc., pow. miński, gm. Siennica, 20 w. od Mińska. Mają tu dział: Rutkiewiczowie 2 wł., Wasilewscy 3 wł., Magierowie, Mojsiejewiczowie 2 wł., Narbutowie, Radkiewiczowie, Romanowscy 3 wł., Jankowscy 4 wł. 12.) **B.**, fol., pow. miński, gm. Siennica, własność Antonowiczów. 13.) **B.**, fol., pow. nowogródzki, gm. i par. kat. Darewo. Własność Mierzejewskich, około 13 wł. 14.) **B.**, wś, pow. nowogródzki, gm. Koszelewo, 12 w. od Nowogródka. 15.) **B.**, fol., pow. rzeczycy, gm. Maładusz, okr. pol. i par. kat. Rzeczyca (o 20 w.). Własność Deręgowskich około 100 wł. Ob. t. I, 426. 16.) **B.**, al. *Kulaki*, zaśc., pow. słucki, gm. Pohost, 26 w. od Słucka, osad 20. Mają tu Agiewiczowie 3 wł., Wieczorowie 3 wł., Niekraszewiczowie 10 wł., Tyczynowie 3 wł. 17.) **B.**, wś, pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Bystrzyca (12 w.); miała 8 dusz rewiz., należała do dóbr Rubno. 18.) **B.**, wś, pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Worniany (5 w.). W r. 1865 miała 38 dusz rewiz., należała do dóbr Werony.

Brzozowo 1.) wś, pow. moryampolski, gm. Jaworowo, par. Iglówka, ma 3 dm., 38 mk. 2.) **B.**, wś, pow. kalwaryjski, gm. i par. Kalwaryja

(o 5 w.), ma 30 dm. 371 mk. W r. 1827 wś przyw. 24 dm., 192 mk.

Brzozowo 1.) *Berezowo Nowe*, (ob. t. I, 427), wś, pow. bielski, gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Berezowo Nowe, 25 w. od Bielska, 61 dm., 390 mk., zarząd gm., cerkiew, kaplica, szkoła, 747 dzies. 2.) **B.** *Stare*, wś, tamże, 18 w. od Bielska, 822 dzies. 3.) **B.**, chutor, pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Zawyki, należy do dóbr Kożany. 4.) **B.**, urocz., pow. białostocki, 2 okr. pol., gm. Obrębni, należy do dóbr Knyszyn. Młyn wodny, folusz i przedziałna wełny. 5.) **B.**, wś, tamże, ob. *Brzozówka*. 6.) **B.**, wś, pow. sokólski, 2 okr. pol., gm. Kamionna, 29 w. od Sokółki, 58 dm., 423 mk., 719 dz. 7.) **B.**, dobra, pow. orszański, od 1875 r. własność Dubasowych, 635 dz. 8.) **B.**, ob. *Berezowo*.

Brzozowszczyzna, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Lyngmiany (6 w.); 2 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Maciciszki.

Brzozowy al. *Berezowy Grud*, urocz., pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Kamionka, 9 w. od Sokółki, 44 dz.

Brzozowy (*Berezowy*) *Most*, urocz., pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Czarna Wieś, 20 w. od Sokółki, 44 dz.

Brzuchania, w dok. *Bruchana*, pow. miechowski, par. Miechów. W dok. z 1383 r. występują częściowi dziedzice tej wsi. (Kod. mał. III, 352).

Brzuchaniszczyna, fol., pow. nowogródzki, okr. pol. i gm. Nowa-Mysz, 49 w. od Nowogródka. Własność Aleksiejewa, do 13 wł.

Brzuchów, Brechow, Bryków, nieistniejąca obecnie pod tą nazwą wś, w dzisiejszym pow. łuckim, na pñn.-wschód od Sokula. W 1570 r. w posiadaniu Iwanowej Czertwertyńskiej. Później wykazany łącznie z Borowicą. W 1577 r. też sama wnosi ztąd od 3 dym., 13 ogr. po 2 gr. a 1583 r. ku. Ostapiej Czertwertyński od 2 dym., 2 ogr.

Brzuchowice, ob. *Bruchowice*.

Brzumio, mylnie *Brzomin*, w dok. *Brzumino*, wś, pow. grójecki, gm. i par. Czarsk, ma 127 mk., 503 morg. dwor., 64 włośc. W r. 1576 Brzumino Lasockiego w par. Radwanowo (z drugiej strony Wisły), płaci od 1 łana.

Brzuminy, właściwie *Brzumino*, fol., pow. grójecki, gm. Komorniki. par. Rembertów, ma 13 mk., 98 morg. W r. 1580 nazwa Brzumino obejmowała obszar, na którym leżały wsi drobnej szlachty: Wylezino, Ryezki, Kanie, Pawłowice, Kawieczyno, Racibory, które później występują pod drugą tylko nazwą.

Brzustki, wś, pow. częstochowski, gm. Lipie, par. Danków, ma 17 dm., 89 mk., 78 morg.

Brzustów 1.) w dok. *Brzostow*, wś, pow. opoczyński, ma 97 dm., 793 mk., 1206 morg. włośc. i 1 dwor. rząd. W r. 1365 w Raciążu Zbilut bisk. kujawski daje Piotrowi Rusinowi,

mieszczaninowi wolhorskiemu, przywilej na osadzenie wsi biskupiej B. na prawie średzkim. Sołtys otrzymuje 4 łany i młyn na Studzienicy z wolnym rybołóstwem. Osadnicy po 19 latach wolności dawać mają po fertonie czynszu z ładu. (Kod. mał. III, 203). 2.) **B. Babie góry**, kol., pow. kozienicki, gm. i par. Policzna, ma 29 dm., 169 mk., 469 morg. dwor.

Brzustowiec, fol. i wś, pow. grójecki, ma 189 mk., 1630 morg. dwor., 29 włosc. Gorzelnia tutejsza około r. 1880 miała roczną produkcję na 30,600 rs.

Brzustówka, ob. *Brzustówka* (t. I).

Brzustowo, wś, pow. lipnowski, gm. Szpetal, par. Chełmca, odl. 14 w. od Lipna, ma 11 dm., 82 mk., 37 morg.

Brzuszez, w dok. *Brust.*, wś, pow. starogrodzki (Pomorze). Wspom. w dok. z r. 1295 i nast. Własność klasztoru w Oliwie. (K. W. n. 739, 2061, 2061).

Brzuszków, wś, pow. rówieński, gm. Kostopol, 54 w. od Równego, 18 dm., 106 mk. Własność niegdyś Grocholskich, obecnie Wiecznińskich.

Brzuwiec al. *Brzowiec*, wś, pow. kolski, gm. Kościelec, par. Białków, ma 7 dm., 126 mk.

Brzuza 1.) al. *Brzuse*, al. *Brzozie*, wś, pow. nowomiński. W r. 1576 wś Brzoza płaci od 32 łan. km., 3 wójt. W r. 1870 ma 345 mk., 652 morg. 2.) **B.**, ob. *Brzoza*.

Brzyków, wś, pow. łaski, ma 29 dm., 318 mk., 632 morg. dwor., 315 włosc. Kościół par. p. w. św. Jana Chrz. istniał tu już na początku w. XV. Z części pierwotnej parafii utworzono par. Rychłocice. Łany km. we wsi dawały dziesięcinę kościołowi gnieźnieńskiemu. Według wizyty z r. 1683 stał tu kościół drewniany konsekrowany r. 1601. W r. 1625 dobudowano kaplicę św. Anny. Na początku obecnego wieku runął ze starości i nabożeństwo przez lat 40 odprawiano w kapliczce, dopiero r. 1872 stanął nowy murowany kościół. (Łaski, L. B. I, 473).

Brzykowski Bród, wś, pow. łaski, gm. Dąbrowa Widawska, par. Brzyków, ma 6 dm., 46 mk., 13 morg.

Brzyście, u Dług. *Brzezczycze*, par. Jasto. R. 1367 król Kazimierz nadaje sołtystwo w B. braciom: Piotrowi i Stanisławowi za pomoc w osadzeniu wsi B. w pow. bieckim. Czynsz oznaczono wogóle po 6 latach wolności na 8 skotów, 20 jaj, 2 sery, a dziesięcinę na 6 skotów groszy pruskich. (Kod. mał. III 205) Wieś tę opisuje też Długosz. (L. B. I, 497).

Brzyńska u Dług. *Brzyńska* i *Brzyńska*, wś, pow. jasielski. W połowie XV w. wś, ta własność opactwa tynieckiego, posiada kościół par. drewniany p. w. św. Maryi Magdaleny. We wsi był folw. klasztorny, sołtystwo (2 łany), dwie karczmy (klasztorna i sołtysia), 9 zagrod. i łany

kmiece. Dziesięcinę dawano plebanowi. (L. B. II, 278). Wszystkie wsi składające parafię, jak: Ujazd, Wróblowa, Lipnica, Kłodawa i Dąbrówka należały do klasztoru tynieckiego.

Brzyńska wola, wś, pow. radomski, ob. *Brzyńska wola* (t. I).

Brzyskorzystew, r. 1145 *Bezcoristew*, 1357 *Prescoristew*, w XVI w. *Brzeskorzystew*, wś, pow. szubiński. Wspom. w dok. z r. 1136 wśród włosci kościoła gnieźn. Wedle dok. z 1145 r. „dominus Vincencius gnesn. canonicus“ nadał tę wieś klasztorowi w Trzemesznie. W dok. z 1357 r. wśród włosci kościoła gnieźn. Dok. z r. 1393 świadczy, iż klasztor trzemeszeński miał ciągle swój dział w tej wsi. (K. W. n. 7, 11, 1354, 1844, 1932). Kościół par. p. w. św. Katarzyny zapewne założył tu pierwotny właściciel, klasztor trzemeszeński. W wieku XV wieś staje się własnością prywatną. Nowy kościół wzniesiony r. 1538 zgorzał r. 1826. Odbudowany z muru pruskiego r. 1828. (Łaski, L. B. I, 154).

Brzyszczyki, wś, pow. jasielski, par. kat. i urz. poczt. w Jasle (odl. 2-3 klm.). W połowie XV w. wieś królewska dawała z 1 an. km. dziesięcinę, po fertonie, do Zrzęcina, a z 1 an. sołtysich kościołowi w Jasle. (L. B. II, 283).

Brzyszewo 1.) właściwie *Bryszewo*, wś, pow. włocławski, ma 263 mk. Wspom. w dok. z 1290 r. (K. W. nr. 655). W r. 1557 wś B. ma 6 łan., 4 zagr. R. 1827 ma 17 dm., 215 mk. 2.) **B.**, wś, pow. częstochowski, par. Mstów, ma 18 dm., 152 mk., 457 morg. włosc. i i morg. rząd.

Brzyżno, pow. chełmski, ob. *Brzeźno*.

Bubein, fol., pow. augustowski, gm. Hołynka, par. Lipsk, ma 3 dm., 19 mk.

Bubel 1.) wś, pow. konstantynowski. W roku 1827 wś rząd. 87 dm., 465 mk. 2.) **B.**, właściwie *Bubele*, wś, pow. sejneński, gm. Kraśnowo.

Bubiany, wś, pow. rossieński, 5 okr. pol., gm. Łabardzie, 95 w. od Rossien.

Bubie 1. (ob. t. I, 430), wś i st. poczt., pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija (6 w.), 21 w. od Kowna. 2.) **B.**, (ob. t. I, 430), dobra, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubis.

Bubile, ob. *Bobyły*.

Bubily 1.) dwór, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Poszwityń, 45 w. od Szawel. 2.) **B.**, ob. *Bobyły*.

Bubiszki 1.) dwór, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 83 w. od Rossien. 2.) **B.**, ob. *Buble*.

Buble 1.) w spisie urzęd. *Bubiski*, dwór, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Betygoła, 6 w. od Kowna, własność Jaworowskich, 110 dzies. 2.) **B.**, wś i dobra, pow. kowieński 3 okr. pol., gm. Kiejdany, 54 w. od Kowna. 3.) **B.**, (ob. t. I, 430), wś włosc., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żyżmory (7 w.). W r. 1865 miała

31 dusz rewiz. (6 osad. w. ruskich), należała do dóbr skarb. Żośle.

Bublele, dwór, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Kiejdany, 54 w. od Kowna, własność Rymowiczów, 219 dzies.

Bublikowska ziemia, w pow. osterskim, gub. czernihowskiej, w pobliżu Karpiłówki, niegdys własność monasteru brackiego Bohojawleńskiego w Kijowie..

Bubliszki 1.) folw., pow. poniewieski 4 okr. pol., gm. Birze, 71 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, wś. pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kołtyniany, 59 w. od Rossień, 3.) **B.** zaśc., pow. wiłkomierski, 1 okr. pol., gm. Siesiki, należy do dóbr Koczeniszki.

Bubno, kol., pow. nowogrodzki, gm. Baranówka, 48 w. od mta pow., 52 dm., 313 mk.

Bubnow 1.) w dok. *Bubnowskie Stolo*, wś nad rzką b. n. dopł. Łuhu, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 16 w. od Włodzimierza, ma 53 dm., 377 mk., cerkiew. W 1460 r. ks. Swidrygajło nadał B. przy Zimnie Niemirze. Król Kazimierz potwierdza mu posiadanie B. Zimna, Budziatycz, Markowa Stawu i Tylkowiczów. W 1577 r. należy do Litowiza kn. Michajła Czartoryskiego, który wnosi z 8 dym. na włók., 4 ogr. W 1583 r. kn. Michałowa Czartoryska płaci ztąd z 4 łan., 2 ogr., 1 koła wałn. W 1724 r. Kazimierz ks. Czartoryski sprzedaje B. wraz z Zimnem Michałowi Czackiemu. Obecnie własność ks. Aleks. Urusowej, ma 855 dzies. ziemi dwor. 2.) **B.**, wś, pow. włodzimierski, w pobliżu pow. łuckiego, gm. Swiniuchy, przy drodze z Włodzimierza do Łucka, 46 w. od Włodzimierza, 90 dm., 598 mk., cerkiew, młyn. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. własność Michała Swinuskiego, który zobowiązany był do opatrywania, wespół z innymi dwu horodni zamkowych. Pobiera myto po groszu od wozu. W 1570 r. własność Balcera Gniewosza. W 1577 r. tenże Baltazar Gniewosz Oleksowski wnosi ztąd od 5 dym. dwor., 5 ogr., 8 ogr. W 1583 r. Gniewosz Oleksowski płaci z B. z 18 dym., 4 ogr., 2 kom., 6 kom., 1 koła wałn. 1 bojarzyna. Następnie kolejno: Rzewuskich, Jełowickich. W 1787 r. własność Strojnowskiego, podkomorzego brzeskiego. Stanisław August przybył tu dn. 7 marca z Łokacz wwdy czernihowskiej Wilgi i odbył pierwszy nocleg po wyjeździe z Włodzimierza, podejmowany przez właściciela. Tegoż roku dn. 1 czerwca przy powrocie z Kaniowa król nocował tu znowu.

Bubnow, (ob. t. I, 430), mstko nad Dnieprem, pow. żółtonoski, gub. połtawskiej, na zehd od Żółtonoszy, gm. Prochorowska, 130 dm. 731 mk., cerkiew., 10 wiatraków, 2 folusze, 2 olejarnie. Należało do pułku kozackiego perejasławskiego.

Bubnowka 1.) wś, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Rłoki, 46 w. od Telsz. 2.) **B.**, wś

i dwa folw. przy ujściu Oresy do Ptycza, pow. bobrujski, gm. Rudobielka, 90 w. od Bobrujska. Wś ma 11 osad i folw. dwa, własność Czarnockich, każdy po 20 wł. 3.) **B.**, fol., pow. nowogródzki, okr. pol. i gm. Horodyszcze, 28 w. od Nowogródka, własność Tarajewiczów, ma 2 wł. włośc.

Bubnowka 1.) (ob. t. I, 430), wś nad Sobem, pow. hajsyński, gm. Kuna, 271 dm., 1710 mk., cerkiew, szkoła, 3 młyny. Należała do włości Ładyżyńskiej ks. Zbaraskich. W 1629 r. ks. Jerzy Zbaraski, kaszt. krakowski wnosi od 123 dym. W 1661 r. własność wwdy bełskiego Wiśniowieckiego, podana jako zniszczona. Po Szczęsnym Potockim własność Stan. Potockiego (z Teplikiem), przeszła obecnie do Konst. Potockiego (z Peczary). Ma 792 dzies. 2.) **B.**, *Mała*, wś nad rzką Oszuką, pow. proskurowski, gm. Juryńce, 123 dm., 796 mk. W 1566 r. w dzierżawie Ludzickiego, który z Zizińcami i Martynkowcami wnosi od 15 pługów, 1 popa i 1 rzem. W 1569 r. własność Woniczkiej (Woniczka), płaci od 2 pługów; spustoszona. W 1578 i 1583 r. w posiadaniu Kostki wwdy sandomierskiego, płaci od 3 pługów i koła młyńsk. Nadto w 1578 r. wniesiono szosu 1 fl. 10 gr. 3.) **B.**, *Wielka*, wś, tamże, gm. Tretelniki, st. poczt. Czarny Ostrów, 208 dm., 1157 mk., cerkiew paraf. Wraz z Serhijówką własność Pawła Jodki, ma 3057 dzies. ziemi (w tem 143 lasu). W 1583 r. wnosi od 2 pługów, 4 komor. po 2 gr., 3 ogrod. po 10 gr., 1 rzem. W 1661 r. własność ks. Dymitra Wiśniowieckiego, zniszczona.

Bubnowo, ob. *Bubny*.

Bubny 1.) w dok. *Bubnowo*, wś nad rzką Spuszą, pow. grodzieński, 4 okr. pol., gm. Skidel, 35 w. od Grodna, 306 dzies. Podług reg. pomiarowych ekonomii grodzieńskiej z 1558 r. należy do włości milbowskiej, ma 9 włók gruntu. Poddani mieli 28 wołów i 15 koni. Z tych 9 włók powinni płacić wogóle 10 kóp 38 gr., 8 den. 2.) **B.**, os., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Zdzięcioł, 56 w. od Słonima, 61 dzies. 3.) **B.**, wś, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Budstaw (10 w.). W r. 1865 miała 80 dusz rewiz., należała do dóbr Wosin. 4.) **B.**, wś, pow. drysieński, par. Zabiały.

Bubo, wś, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 55 w. od mta pow.

Bubolowszczyzna, ob. *Bobylewszczyzna*.

Bubszy, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Poszwityń, 40 w. od Szawel.

Buby 1.) wś, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagoła (11 w.). Miała 26 dusz rewiz., należała do dóbr Rostyniany. 2.) **B.**, wś, pow. drysieński, par. Rosica.

Bubyle, ob. *Bobily*.

Bubyły al. *Bubile*, wś i dobra, pow. ponie-wieski, 2 okr. pol., gm. Linkowo, 58 w. od Po-niewieża. Chyroszowie mają tu 49 dzies.

Bucen, Bucyń, (ob. t. I, 433), w dok. *Bu-czyn, Buczni*, wś, pow. kowelski, gm. Siedlisz-eze, 20 w. od Kowla, ma 199 dm., 1070 mk., cerkiew, kościół kat., szkoła, st. poczt., wiatrak, browar, piec wapienny. W 1577 i 1583 r. na-leży do Niesuchejeży ks. Romana Sanguszki, ma po 15 dym. połdwor. i 5 ogr. W 1664 r. wła-sność Marcina Łuszkowskiego. Dalej Jabło-nowskich, Przesmyckich, obecnie przeszła w in-ne ręce.

Bucewicz 1.) (ob. t. I, 430), wś, pow. miń-ski, gm. Siemkowo-Grodecka 2.) **B.**, (ob. t. I, 430), wś, pow. święciański, 3 okr. pol., gm. i dobra Komaje; miała 32 dusz rewiz.

Bucewszczyzna, zaśc., pow. miński, gm. Stare-Sioło, 12 w. od Mińska, własność Olenie-wiczów do 3 wł.

Buchale, os., dobra i okolica, pow. prużań-ski, 1 okr. pol., gm. Sielec, 16 w. od Prużany. Os. ma 9 dzies., dobra, własność Borysowskich, 97 dzies., okolica 56 dzies.

Buchałowice, u Długosza *Boguchwałowice*, r. 1676 *Buchwałowice*, wś, pow. nowoaleksan-dryjski (Puławy). W połowie XV w. łany km. i folw. dają dziesięcinę (do 4 gr.) klasztorowi św. Krzyża. (L. B. II 570 i III 244). R. 1676 Franc. Andrzejowski płaci pogłówne od 2 osób z rodziny, 3 dwor., 9 poddanych.

Bucharka, rzeczka, w pow. olhopolskim, le-wy dopł. Wodomyjki, dopł. Dniestru.

Bucharów, wś przy ujściu rzki b. n. do Ho-rynia, pow. ostrogiński, gm. Sijanec, par. praw. Zawizów, 19 w. od Ostroga. W spisie urzęd. niepodana. Podług reg. pob. pow. łuckiego z 1570 r. Andrzej Dobrzyński wnosi z Boczani-cy i z części B. od 36 dym., 12 ogr. po 4 gr., 11 ogr. po 2 gr. Część należy do Tomiły Wo-rony Borotyńskiego, który z Borotyń, Tulino-wa, Sierchowa, Chrzanowa, Wielhora i B. płaci od 14 dym., 3 bojar. putn., 17 ogr. po 4 gr., 14 ogr. po 2. W 1577 r. Andrzej Dobrzyński płaci z samego B. od 4 dym., 2 ogr., od 1 koła młyńsk. 12 gr. i Adam Klimontowicz (do które-go przeszła także część W.) od 2 dym. po 10 gr. W 1650 r. z Szymonowem, Zawiszowem, Uhol-cami i Jaśkowcami własność Daniela Jeło Maliń-skiego, kaszt. bełskiego, ma 73 dym., a w 1651 r. tylko 10 dym. Dalej Dobrzyńskich, obecnie Wigurów.

Buchary, w 1765 r. *Buchora*, wś, pow. wie-liski, gm. Krest. W 1765 r. należy do ławni-cтва marchelewskiego w wójtostwie gładzi-mkiem.

Buchlicze, (ob. t. I, 431), wś nad odnogą Horynia, zw. Słucz, pow. piński, gm. Terebie-zów, 81 w. od Pińska, ma 23 osad i cerkiew.

Buchnowicze, os. młyn. nad. rzką Kamion-ką, pow. borysowski, gm. Hajna.

Buchny 1.) wś nad rzką b. n. dopł. Orecho-watki, pow. skwirski, gm. Topory, st. poczt. Ru-żyn (11 w.), 33 w. od Skwiry, 186 dm., 1330 mk., cerkiew drewn. z 1770 r. na miejscu dawniej-szej z 1726 r., kaplica ementarna, szkołka cerk., młyn. W zeszłym wieku wś należała do klucza pohrebyskiego, nabyta 1800 r. z innemi od hr. Rzewuskiego przez Kaspra Iwanowskiego, za Karoliną Iwanowską przeszła do ks. Wittgenstei-na, od którego nabyła Stanisława Malinowska, córka Eligiego Piotrowskiego, do której obecnie należy tu 1181 dzies. 2.) **B.**, pow. latyczow-ski, ob. *Bochny*.

Bucholówka, wś i dwa folw., pow. homel-ski, gm. Działowicze (4 w.). Jeden folw. od 1871 r. własność Radezenków, ma 386 dzies. i młyn; drugi należy do Bielackich, ma 107 dz.

Buchora, ob. *Buchary*.

Buchowicze, (ob. t. I, 431), wś i dobra, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Podolesie, 8 w. od Kobrynia. Wś ma 359 dzies. włośc. i 60 dz. cerk.; dobra, własność Koiszewskich, 241 dzies. Podług rewizji ekonomii kobryńskiej z 1563 r. należała do wójtostwa ostromeckiego. Miała 13 włók gruntu średniego. Ogólny dochód ze wsi czynił 21 kóp 1 gr.

Buchówka, wś i dwa folw., pow. klimowi-cki, gm. Chotowiz. Wś ma 17 dm., 35 mk. Je-den z folw. stanowi własność Osmołowskich i ma 105 dz.; drugi od 1867 r. należy do Zako-lińskich, ma 180 dzies.

Buchowszczyzna, wś i dobra, pow. wilej-ski, 1 okr. pol., gm. Mołodeczno (7 w.). Wś miała 65 dusz rewiz.; dobra należały 1865 r. do Rahożów.

Buchta 1.) wś włośc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Rzesza (23 w.). W r. 1865 miała 23 dusze rewiz.; należała do dóbr skarb. Ponary. 2.) **B.**, wś włośc., pow. wileński, 6 okr. pol., gm. Niemeż (11 w.); miała 11 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Jaczuny.

Buchtejówka, (ob. t. I, 431), wś nad rzką Wyrwą, pow. radomyski, gm. Wyszewieze, par. praw. Wepryn (4 w.), 26 w. od Radomyśla, 15 dm., 52 mk. Założył ją w szóstym dziesiąt-ku b. wieku kupiec kijowski Buchtejew, naby-wszy 500 dzies. lasu z majątku wepryńskiego od Gałęckiego. Obecnie własność kupca Gubo-nina, ma 22 dzies. roli, 2778 lasu, 211 nieuż. Jest tu młyn wodny i smolarnia.

Buchwałowszczyzna, urocz., pow. miński, okr. pol., par. kat. i gm. Raków (5 w.).

Buciany, (ob. t. I, 432), wś, pow. wilko-mierski, 3 okr. pol., gm. Kurkle, 56 w. od Wił-mierza. W spisie z 1892 r. niepodana.

Bucile, urzęd. *Butyły*. (ob. t. I, 432), wś. pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Bielica (14 w.),

W r. 1865 miała 122 dusz rewiz.; należała do dóbr Andrusowszczyzna.

Buciwce, dobra, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Brasław, 60 w. od mta pow., własność von Dermont-Siwickich i Szwańskich, 509 dzies.

Buciszki 1.) dobra, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Ejszyski, 1865 własność Cedrowskich. 2.) **B**, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Giedrojcie (13 w.). W r. 1865 miała 38 dusz rewiz., należała do dóbr Łowmiany. 3.) **B**, .zaśc., pow. wileński, 6 okr. pol., gm. Mickuny (16 w.); miał 3 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Ławaryszki.

Buciuromy, wś włośc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Aleksandrowska; miała 26 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Świrany.

Buckow, dziś *Buetow*, wś pod miastem Choczno, dziś w reg. frankfurckiej. Wspom. w dok. z 1336 i 1338 r. (K. W. n. 1160 i 1187).

Buckowszczyzna, wś, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany. Należała do dóbr Ukropiszki.

Buckuny 1.) wś, pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Melegiany (5 w.). W r. 1865 miała 72 dusz rewiz.; należała do dóbr Krykiany. 2.) **B**, (ob. t. I, 432), wś włośc., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żośle (12 w.); miała 16 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Szylany.

Bucławicze, fol., pow. borysowski, gm. Hajna, par. kat. Łohojsk.

Bucnie, (ob. t. I, 433), wś, pow. mohylowski, gm. Tereski, 55 dm., 428 mk., cerkiew. W 1593 r. płaci od 1 pluga. Obecnie własność Czerkasowych, ma 554 dzies. Podług lustracji z 1616 r. wś bojarska należąca do sstwa barskiego, w posiadaniu Jędrzeja, Niegryły, Juchna, Oleksy i Deniesty Buczniów, za konfirmacją króla Zygm. Augusta z 1563 r.

Bucniów, al. *Buczniów*, wś, pow. tarnopolski, dawniej mko w ziemi halickiej. Stanowiła królewsczyznę, będącą w połowie XVII w. w posiadaniu Gabryela Jelity Silnickiego, kaszt. czerniechowskiego, później kamienieckiego (Nies. I, 289 i VIII, 374). O nim to Instrukcja z Koła Generalnego pod Bracławiem, dn. 1 listopada 1671 r. od Wojska dana, wspomina, by ze względu na jego zasługi wojenne, przebyłą niewolę bisurmańską i koszty wyłożone na umocnienie B. wyznaczono komisję w „erogowaniu summy i kosztów poniesionych na fortifikację Zamku Buczniowskiego w dobrach W. Ks. Mei, i aby per legem publicam na tejże dzierżawie ta summa była assecurowana; ponieważ ex re et comodo, jako Ichmość pp. Obywatelów Podolskich, tak i Wojsk Rzptej, dla wstrętu Nieprzyjacielskiego, jest ta wystawiona na Passach forteca, upraszamy“. („Pisma do wieku i spraw Sobieskiego“, wyd. Kluczycki 1880, I 727). Buczniewskie starostwo niegrodowe, według lustra-

cy z r. 1628 utworzone zostało z części statwa trębowelskiego. Składało się z mta B. oraz wsi: Poczipińce, Chodaczków, Zabójki, Domamaryńce, Dłużanka, Łośniów, Ostalce, Kleszczowa i Sławcze. W r. 1771 pozostałe wsi z tego statwa były w posiadaniu emfiteutycznym Elżbiety z Potockich Rudzińskiej, wdowy po Michale R. wojewodzie mazowieckim, która z nich opłacała kwarty złp. 8566 gr. 15, a hybenny złp. 121 gr. 16. Po zajęciu tej części kraju przez Austrię, posiadłość tę — wedle kontraktu zamiany z r. 1798 — oddano jako częściowe wynagrodzenie za dobra Utorop i inne, sukcesorom Antoniego hr. Bilskiego, w wartości 118,300 złr. *M. R. Wit.*

Bucniowa, (ob. t. I, 433), wś nad rzeką b. n. pow. latyczowski, 69 dm., 412 mk., cukrownia, młyn parowy.

Bucniowce, (ob. t. I, 433), mstko, pow. latyczowski, gm. Wójtowce, 112 dm., 573 mk., cerkiew, dom modl. żyd., młyn. W reg. pob. zwane też Martynowce al. Martynkowce, były królewsczyzną. W 1565 r. trzymał je Wierzejski i wnosi od 3 plugów, a 1578 r. Ciołkowski płaci od 5 plugów, 1 koła dorocz. i 2 rzem. W 1616 r. wś Buczniowce al. Martynkowce należały do sstwa latyczowskiego, w posesyi Aleksandra i Zofii z Jeżowskich Cieklińskich, z cesy Krzysztofa Steckiego. Daje prowentu 81 fl. 15 gr., od czego kwarty 26 fl. 6 gr. W 1629 r. wraz ze wsią Mordynią w posesyi Jerzego Krzeczynskiego, czynią 167 fl. 21 gr. 9 den. W 1661 r. podano 2 dym. W 1770 r. sstwo, w posiadaniu Stan. Emeryka Ostrowskiego, siedziego grodu winnickiego, opłacało kwartę 1327 złr, 8 gr. Obecnie własność Szczerbaczewej, ma 303 dzies.

Buculanówka, chutor, pow. bracławski, gm. Łuka.

Bucylowa, os. karcz. i leśnicz., pow. jam-polski, gm. i par. Krasne.

Bucyn, ob. *Buceń*.

Bucz, I, (ob. t. I, 433) al. *Buha*, rzeka w pow. kijowskim, wypływa u Motyżyna, koło Rubieszówki, przepływa przez włośc hostomską.

Bucz, wś nad rzeką t. n., pow. kijowski, gm. Biłhorodka, 31 w. od Kijowa, 15 dm., 78 mk., młyn. Obecnie własność Sokołowa, 333 dzies.

Buczacz, miasto. R. 1443 w Waradynie (Węgry), król Władysław zabezpiecza swemu dworzaninowi Michałowi „de Buczacz“ 100 grz. na wsi królewskiej Złoczów. (Kod. dypl. pol. I, 327). W r. 1515 płaci czopowego 3 grzyw. R. 1578 daje szosu fl. 12, gr. 24, od 13 rzem., 4 włoceńców, 2 komor., 4 popów, 41 plugów, 25 zagr., 2 piekarzy. Czopowego fl. 96 gr. 18. „Buczacz w Galicyi“ (Rola n. 32 r. 1885).

Buczaczyn, wś nad rzeką Wołką, pow. słucki, gm. Wyzua, 26 w. od Słucka, ma 114 osad, cerkiew paraf. Należała do Radziwiłłów.

Buczaja, Buczaje, (ob. t. I, 437), wś nad Uszycą i strum. Hołowa, pow. uszycki, gm. Kosikowce, 141 dm., 640 mk., cerkiew, szkoła. W reg. pob. okr. krzemienieckiego z 1542 r. podana jako spustoszona. W 1566 r. Zarzewski wnosi ztąd od 7 pługów i ziemi cerkiewnej, 1569 r. od 3 pługów, w 1578 i 1583 r. S. Zarzewski, podśed. ziemski kamieniecki, od 5 pługów. W 1661 r. podane B. i Buczajka po 3 dymy.

Buczak, (ob. t. I, 437), wś nad Dnieprem, pow. kaniowski, gm. i par. praw. Pszeniczniki (4 w.), par. katol. Ryzyszczów, st. poezt. Kaniów, (12 w.), 146 dm., 751 mk., szkoła, 7 wiatraków. W 1741 r. było tu 5 dm., 1792 r. 20 chat i do 200 mk. Wś należała do sstwa kaniowskiego, potem do dóbr Pszeniczniki, Poniatowskich. Obecnie z M. Rżawcem, Pszenicznikami i Iwańkowem ma 3154 dzies. dwor., należą do Cezarego Szembeka. Włościanie uwłaszczeni na 198 dzies.

Buczaliszki, zaśc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Hoduciszki; miał 10 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Kowaleiszki.

Buczanowo 1.) wś, pow. drysieński, par. Oświej. 2.) B., wś, tamże, par. Rosica.

Buczany 1.) wś, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Surwiliszki, 68 w. od Kowna. 2.) B., wś, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Władze, 62 w. od mta pow.

Bucze 1.) wś i dobra, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Nowe Miasto, 14 w. od Poniewieża; własność Nejrandów, 355 dzies. 2.) B., wś, pow. rossieński, 5 okr. pol., gm. Konstantynów, 73 w. od Rossień. 3.) B., pow. szawelski, ob. Bugi. 4.) B., os., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Młoki, 49 w. od Telsz.

Buczek 1.) wś, pow. łaski. Kościół par. p. w. św. Jana Chrzc. pochodzi z XV w. Fundatorami byli zapewne dziedzice wsi Buczkowscy. Później wieś przechodzi do Gomolińskich i Walewskich. W reg. pob. z r. 1563 miasto „Buczek novum“ płaci od 3 rzem. i 3 fl. szosu. Wizyta z r. 1683 nazywa B. miastem. Około r. 1878 cały kościół odnowiony, ołtarze nowe. (Łaski, L. B. I, 449). 2.) B., wś, kol., fol., pow. brzeziński, gm. Lipiny, par. Skoszewy, mają 12 dm., 119 mk., 482 morg. dwor. (kilka części) i 33 włośc. 3.) B., wś, pow. opoczyński. W połowie XV w. dziedzic Jan h. Odrowąż. Łany km. dają dziesięcinę magistrum Akademii krak. (L. B. I, 508).

Buczele, wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 43 w. od mta pow.

Buczeni 1.) chutor i os., pow. brzeski, gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Wojska, 40 w. od Brześcia. Chutor, własność Bylczyńskich, ma 117 dzies.; osada ma 36 dzies. 2.) B., *Planta*, chutor, tamże, 46 w. od Brześcia, własność Bubny, ma 129 dzies. 3.) B. i B. *Skarbowy*., dwie wsi,

pow. brzeski, gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Ratajczyce, 33 w. od Brześcia. Wś B. ma 319 dz.; wś B. Skarbowy 451 dzies. 4.) B., dobra, tamże, 34 w. od Brześcia, własność Symonowiczów, mają 200 dzies. 5.) B. *Świszczewo*, dobra, tamże, 30 w. od Brześcia, własność Hryniewieckich, 341 dzies. W r. 1598 własność Hornowskich. (Kapica, Herbarz 135).

Buczewlanka, chutor, pow. prużański, 4 okr. pol., gm. Suchopol, własność Zabłudowskich i Antopolskich (87 dzies.).

Buczewlany, urocz., pow. prużański, 4 okr. pol., gm. Suchopol, należy do dóbr Popielewo.

Buczki, słoboda, pow. radomyski, gm. Potyjówka, 40 w. od Radomyśla, 53 dm., 313 mk.

Buczni, ob. *Buceń*.

Bucznie, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Korciany, 39 w. od Telsz.

Buczno, zaśc. nad rzeką Turyą, pow. słucki, gm. Teladowicze, 59 w. od Słucka, ma 4 osady.

Buczuny 1.) wś, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Bobty, 38 w. od Kowna. 2.) B., wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Mołodczany, 52 w. od Poniewieża. 3.) B., wś i folw., pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Mańkuny, 16 w. od Rossień. Folw. należy do Lewaniewskich (148 dzies.). Dawniej własność Syrtowta. 4.) B., wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Gruździe, 20 w. od Szawel. 5.) B., wś, tamże, gm. Poszwityń, 47 w. od Szawel. W spisie z 1892 r. niepodana. 6.) B., wś i dobra, pow. szawelski, gm. Skiemie, 41 w. od Szawel, 687 dzies.; własność dawniej Janczewskich, dziś Komarów. 7.) B., (ob. t. I, 438), wś włośc. i dobra skarbowa, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Jezno. W r. 1865 miała 66 dusz rewiz.

Buczycze nowe i stare, wś, pow. konstantynowski, ob. *Buczyny* (t. I). W r. 1827 Buczycze mają 39 dm., 185 mk.

Buczyn, dawniej *Buczyno*, wś nad rz. Orzyce, pow. ostrołęcki, gm. i par. Czerwin. W r. 1827 było 8 dm., 35 mk. W aktach sąd. łomżyńskich z 1422 r. W reg. pob. podano oddzielną wieś Aksamity (8 $\frac{1}{2}$ łan) i B. Manecz (8 $\frac{1}{2}$ łan), a przytem: „Ladi Manecz“ (3 $\frac{1}{2}$ łan.).

Buczyn, (ob. t. I, 438), wś i dobra nad Stochodem, pow. piński, na Zarzeczu, okr. pol., gm. i par. katol. Lubieszów, 66 w. od Pińska. Wś ma 6 osad, cerkiew świeżej fundacyi, dobra, własność Czarneckich, 94 włók.

Buczyn, pow. kowelski, ob. *Buceń*.

Buczyna, wś, pow. bocheński. W XV w. daje dziesięcinę (do 2 kóp groszy) kościołowi w Chetmie. (L. B. II, 115).

Buczyszki, wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanta, 37 w. od Wilkomierza.

Buda maćkowska, wś, pow. sejneński, gm. i par. Krasnowo, ma 5 dm., 35 mk.

Buda 1.) urocz., pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. Zabłudowo, 15 w. od Białegostoku, należy

do dóbr Zabłudowo. 2.) **B.**, obręb leśny, pow. kobryński, należy do dóbr Ludwinowo. 3.) **B.**, urocz., pow. prużański, należy do dóbr Linowo. 4.) **B.**, urocz., pow. słonimski, należy do dóbr Pieski. 5.) **B.**, urocz., pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Dobrowola, 45 w. od Wołkowyska. 6.) **B.**, dwór, pow. wiłkomierski, 3 okr. pol., gm. Kowarski, 21 w. od Wiłkomierza. 7.) **B.**, zaśc., pow. bobrujski, gm. Horodok. Własność Bujanowskich; około 10 włók. 8.) **B.**, pow. bobrujski, ob. *Łozowa-Buda*. 9.) **B.**, ob. *Buksza*, ws., pow. borysowski, okr. pol. i gm. Chotopienicze, 43 w. od Borysowa, ma 12 osad. 10.) **B.**, ws. przy ujściu rzki Czerniawki do Oślika, pow. borysowski, gm. Jeśmony, 94 w. od Borysowa, ma 10 osad. 11.) **B.**, ws., pow. borysowski, gm. Milez, 71 w. od Borysowa. 12.) **B.**, ob. *Lubsk*, urocz., pow. ihumeński, gm. Jakszyce, własność Alferowiczów, ma 1 włókę. 13.) **B.**, pow. mozyrski, ob. *Osowiecka Buda, Mojsiejewicka Buda*. 14.) **B.**, fol., pow. piński, gm. Telechany, par. kat. dawniej w Łohiszynie, obecnie w Pińsku, (57 w.). 15.) **B.**, ws. nad rzką Hłyboiczok, pow. rzeczycki, gm. Antucewicze, 90 w. od Rzeczycy, ma 7 osad. 16.) **B.**, zaśc. poradziwiłowski, pow. słucki, gm. Hresk, 28 w. od Słucka. 17.) **B.**, ws., pow. bychowski, ma cerkiew. 18.) **B.**, ws., pow. czauski, gm. Radoml (4 w.). 19.) **B.**, (ob. t. I, 439), dobra, pow. klimowicki, własność od 1871 r. Drozdowiczowej i Pirogowskiej, mają 197 dzies., młyn wodny. 20.) **B.**, tamże, własność Zakolińskich, wraz z Kasperką ma 364 dz. 21.) **B.**, ws., tamże, gm. Zabiąły-szyn, 16 dm., 59 mk. 22.) **B.**, dobra, pow. mohylewski, własność Stoszków, 272 dz. 23.) **B.**, ws., pow. orszański, gm. Tuchin (13 w.). 24.) **B.**, ws., tamże, gm. Chłystówka, 15 dm., 103 mk. 25.) **B.**, ws., pow. rohaczewski, gm. Korma (5 w.), 34 dm., 255 mk. 27.) **B.**, ws., tamże, gm. Rudnia Stara. 27.) **B.**, ws. pow. sieński, gm. Bóbr (12 w.). 28.) **B.**, ws. i dwór, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Pohost Nowy (9 w.). Ws. miała 9 dusz rewiz., dwór należał od 1802 r. do Rodziewiczów, poprzednio do dóbr Szarkowszczyzna. 29.) **B.** *Ruska i Polska*, dwa zaśc., tamże, należały do dóbr Tadulin. 30.) **B.**, zaśc., pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Koniawa (5 w.); miał 7 dusz rewiz.; należał do dóbr skarb. Nacza Plebania. 31.) **B.**, ws., pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra Wiszniów, miała 25 dusz rewiz. 32.) **B.**, (ob. t. I, 439), dwa zaśc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Troki; miały 11 dusz rewiz.; należały do dóbr skarb. Krasno. 33.) **B.**, al. *Gaj*, zaśc., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Jezno (7 w.); miał 9 dusz rewiz.; należał do dóbr Powierzehnie. 34.) **B.**, ws., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Jezno (9 w.); miała 27 dusz rewiz.; należała do dóbr Koszany. 35.) **B.**, ws. włośc., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Jezno (12 w.); w r. 1865 miała 38 dusz rewiz.; należała do dóbr

skarb. Stokliszki. 36.) **B.**, ws., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Wysoki Dwór; 2 dusze rewiz. 37.) **B.**, ws., pow. trocki, 4 okr. pol., gm. Aleksandrowska (dawniej Oława). W r. 1865 miała 40 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Daugi. 38.) **B.**, ws., tamże, miała 10 dusz rewiz.; należała do Radziejewszczyzny. 39.) **B.**, zaśc. pow. wileński, 1 okr. pol., gm. i dobra Rzesza, 2 dusze rewiz. 40.) **B.**, ws., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Gielwany (8 w.). W r. 1865 było 63 dusz rewiz.; należała do dóbr Lukonie. 41.) **B.**, zaśc., tamże; miał 22 dusz rewiz.; należał do dóbr Kiejżany. 42.) **B.**, zaśc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagola (5 w.); 2 dusze rewiz.; należał do dóbr Bobrykowszczyzna. 43.) **B.** *Antonowa*, ws., pow. mohylewski, gm. Wendoroż (15 w.), 38 dm., 62 mk., kaplica prawosł. cmentarna. 44.) **B.** *Biegańska*, ws., pow. mozyrski, okr. pol., gm. Turów (15 w.), 108 w. od Mozyrza. 45.) **B.** *Bielecka*, zaśc., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Jezno; miał 6 dusz rewiz. 46.) **B.** *Biluniska* al. *Bimońska*, zaśc., pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasne sioło, 18 w. od Kowna. 47.) **B.** *Borowa* al. *Lasowa*, ws. i fol., pow. rohaczewski, gm. Merkułowicze (8 w.), 67 dm., 448 mk., st. poczt. na trakcie z Witebska do Homla. Folw. należy do dóbr Wiesiołów. 48.) **B.** *Chizowska*, ws., pow. rohaczewski, gm. Dowsk (5 w.), 49 dm., 345 mk. 49.) **B.** - *Chłupińska*, ws., pow. mozyrski, okr. pol. i gm. Turów, 93 w. od Mozyrza. 50.) **B.** *Czerebomirska*, ws., pow. rohaczewski, gm. Cichiniec (23 w.), 20 dm., 151 mk. 51.) **B.** *Dorohska*, (ob. t. II, 114), dobra, pow. bobrujski; gm. Nowe Dorohi, 56 w. od Bobrujska. Dobra te stanowiły część wiana ks. Stefanii Radziwiłłówny, poślubionej ks. Ludwikowi Wittgenszteinowi, po którym oddziedził syn Piotr. Po jego śmierci siostra Marya ks. Hohenlohe rozparcelowała B. wraz z Dorohami pomiędzy włościan, na obszarze 23,380 dzies. 52.) **B.** *Fiedotowa*, ws., pow. klimowicki, gm. Zabielyszyn (11 w.), 44 dm., 294 mk. 53.) **B.** *Franckowa*, ws., pow. sokólski, 2 okr. pol., gm. Trofimówka, 25 w. od Sokółki, 234 dzies. 54.) **B.** *Hołowczycka*, ws. nad rzką Mytwa, gm. Narowla, 131 w. od Rzeczycy, ma 21 osad, Należała poprzednio do dóbr Hołowczyce. 55.) **B.** *Isakowce*, ws., pow. bychowski, gm. Osowiec Cerkowny (8 w.), 37 dm., 164 mk. 56.) **B.** *Kisielewa* al. *Janowa*, ws., pow. klimowicki, gm. Chotowiz, 58 dm., 341 mk., cerkiew. 57.) **B.**, *Budy Klonowe*, zaśc., pow. kowieński, 5 okr. pol., gm. Krasnesioło, 20 w. od Kowna. 58.) **B.** *Komarowa*, ws., pow. mścisławski. Czyżowie mają tu od 1873 r. 663 dzies. 59.) **B.** *Koszelewska*, ws. i st. dr. żel. lipawsko-romeńskiej, pow. rohaczewski, gm. Koszelew (3 w.), pomiędzy stacyami: Sołtanówka (19 w.) a Siemionówka (22 w.), 779 w. od Lipawy. We wsi 27 dm., 223 mk. 60.) **B.** *Kozielska*, ws., pow. czery-

kowski, gm. Nowa Jelnia, 55 dm., 380 mk. 61.) **B. Krasna**, al. *Dorofiejówka*, ws nad rzeką Uta, pow. homelski, gm. Buda Krasna, 82 w. od Homla, 95 dm., 709 mk., zarząd gm., cerkiew, garbarnia, krupniarnia, trzy wiatraki. Gmina obejmuje 33 miejscowości, mających 1929 dm. i 13754 mk. Włościanie, w liczbie 4066 dusz, uwłaszczeni zostali na 19321 dzies., ze spłatą po 24906 r. rocznie. W gminie znajduje się tylko 210 dzies. lasów należących do włościan. 62.) **B. Lasowa**, pow. rohaczewski, ob. *Buda Borowa*. 63.) **B. Lisowa**, ws, pow. mścisławski, gm. Lubawicze, 23 dm., 133 mk. 64.) **B. Mała**, ws, pow. klimowicki, gm. Zahustyn, 11 dm., 41 mk. 65.) **B.**, al. *Budy Marki*, zaśc., pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 12 w. od Kowna. 66.) **B.**, al. *Budy Medekzańskie*, folw., pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 12 w. od Kowna. 67.) **B. Mniejsza**, ws, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Jody (8 w.), miała 9 dusz rewiz.; należała do dóbr Tadulin. 68.) **B. Muchojedowska**, ws, pow. rzeczycki, gm. Dernowicze, 178 w. od Rzeczycy. 69.) **B. Nosimkowska**, pow. rohaczewski, ob. *Budyszcz*. 70.) **B. Nowa**, ws, pow. homelski, gm. Działowicze (20 w.). 71.) **B. Nowa**, dobra, pow. mścisławski, własność od 1879 r. Mośkiewiczów, 50 dzies., młyn wodny, folusz. 72.) **B. Palewiczewa**, dobra, pow. mścisławski, od 1858 r. własność Hołyńskich, 1050 dz., młyn wodny. 73.) **B. Paszucka**, ws, pow. prużański, 4 okr. pol., gm. Białowiesko-aleksandrowska, 47 w. od Prużany, ma ze wsią Gwoździ 571 dzies. 74.) **B. Pieczerska**, ws, i dobra, pow. mścisławski, gm. Pirany. Ws ma 35 dm., 213 mk., cerkiew; dobra, dziedzictwo Engelhardtów, 1590 dz. (990 lasu), młyn wodny, folusz. 75.) **B. Piesoczna**, ws., pow. homelski, gm. Nosowicze (10 w.), 140 dm., 736 mk., wiatrak. 76.) **B. Prusińska**, ws, pow. klimowicki, gm. Kościukowicze, 63 dm., 353 mk., tartak, olejarnia. 77.) **B. Ruda**, folw., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Pacowszczyzna, 34 w. od Słonima, własność Łunkiewiczów, ma z chut. Popieliszcz i urocz. Grabowy Grud 149 dzies. 78.) **B. Smolkowska**, ws, pow. klimowicki, gm. Białynkowicze, 64 dm., 309 mk. 79.) **B. Stara**, zaśc., pow. poniewieski 1 okr. pol., gm. Krakinów. Raczynscy mają tu 18 dzies. 80.) **B. Stara**, ws, pow. czerykowski, gm. Mehincze, 67 dm., 392 mk. 81.) **B. Stara**, ws i dobra, pow. homelski, gm. Czebotowicze (5 w.). Dobra, dziedzictwo Pereświat Sołtanów, 1359 dz. (1147 lasu). 82.) **B. Stara**, ws, pow. klimowicki, gm. Zabielyszyn (7 w.), 32 dm., 159 mk. 83.) **B. Stara**, ws, pow. mścisławski, gm. Lubawicze, 27 dm., 171 mk. 84.) **B. Stara**, pow. trocki, ob. *Stara Buda*. 85.) **B. Syrska**, ws, pow. rohaczewski, gm. Korma, 34 dm., 255 mk. 86.) **B. Szerechowska**, ws, pow. rohaczewski, gm. Merkułowicze (5 w.), 50 dm., 312 mk. 87.) **B. Usochska**, ws nad Berezyną, pow. homelski, gm. Buda Krasna (8 w.), 129 dm., 937 mk., cegielnia, trzy wiatraki. 88.) **B. Wielka**, ws, pow. klimowicki, gm. Zahustyn, 41 dm., 278 mk. 89.) **B. Worowska**, ws, pow. mścisławski, gm. Bochoł, 15 dm., 58 mk. 90.) **B. Wysoka**, ws i dobra, pow. czerykowski, gm. Dubrowica. Ws ma 22 dm., 189 mk.; dobra własność Kamieńskich, 440 dz. 91.) **B. Wysoka**, ws i dobra, pow. mścisławski, gm. Soino. Ws ma 35 dm., 229 mk.; od 1867 r. własność Puszkarewiczów, 438 dz. 92.) **B. Zubowa**, dobra, pow. klimowicki, własność Zubów, 287 dz. i Mikosów 126 dz. 93.) **B. Żguńska**, słoboda, pow. homelski, gm. Nosowicze (7 w.), 258 dm., 1266 mk., dom modl. starowierców, wiatrak. 94.) **B. Żurbińska**, ws, pow. klimowicki, gm. Białynkowicze, 41 dm., 211 mk. 95.) **B. Żydowa** al. *Srebrny Ruczaj*, dobra, pow. klimowicki, dziedzictwo Wołukiewiczów, 300 dz., młyn wodny, diegieciarńia. 96.) **B. Żyznińska**, ws, pow. homelski, gm. Nosowicze, 260 dm., 1248 mk.

Buda 1.) ws, pow. taraszczański, gm. i par. praw. Koszowata, (3 w.), st. poczt. Taraszcza (11 w.), 100 dm., 528 mk., szkoła. Obecnie własność Młodeckich, 1197 dzies. Na gruntach wsi znajduje się wzgórze, na którym, podług podania, stał monaster bazyliński. 2.) **B.**, pow. taraszczański, ob. *Mikołajówka*. 3.) **B. Babińska** al. *Huta Stara*, ws, pow. kijowski, gm. Hostoml, 40 w. od Kijowa, 23 dm., 295 mk. Należy do dóbr mirockich, obecnie Derwizów. (Ob. t. I, 73 *Babina Buda*). 4.) **B. Browachowska**, ws, pow. kaniowski, gm. Kornilówka, st. poczt. Korsuń (11 w.), 30 w. od Kaniowa, 112 dm., 664 mk., szkoła, 2 wiatraki. (Ob. t. I, 382, *Browachy*). 5.) **B. Dżurymiecka**, ws, pow. lipowiecki, gm. Jurkowce, st. poczt. Lińce (25 w.), 45 w. od Lipowca, 77 dm., 315 mk. 6.) **B. Janowska**, pow. radomyski, ob. *Fortunatówka*. 7.) **B. Makarowska** al. *Zabujńska*, chutor, pow. kijowski, gm. Makarów, par. praw. Zabujanie, 71 w. od Kijowa, 25 dm., 157 mk., 90 dz. Wechodziła w skład dóbr makarowskich. 8.) **B. Makijowska**, (ob. t. V, 927 *Makijowska Buda*), ws nad stawem, pow. czehryński, gm. Lebedyn, st. poczt. i dr. żel. Szpoła, 85 w. od Czehrynia, 176 dm., 907 mk., cerkiew drewn. z 1850 r. szkoła, 5 wiatraków. Należy do klucza żurawskiego dóbr hr. Bobryńskich. 9.) **B. Nowa** al. *Szenderowska*, ws, pow. kaniowski, gm. i par. praw. Szenderówka (3 w.), st. poczt. Korsuń (21 w.), 142 dm., 940 mk., szkoła, 4 wiatraki. Ob. t. XI, 896 *Szenderowska Huta*. 10.) **B. Nowa** al. *Jagodnia*, ws u źródeł rzeki Tal, pow. kijowski, gm. Borodziańska, par. praw. Zahalce, 60 w. od Kijowa, 30 dm., 330 mk., szkoła, 2 wiatraki. Była tu potażarnia, założona przez właściciela wsi Sawickiego. 11.) **B. Nowa** al. *Potyjowska*, al. *Nowosiółka*, pow. radomyski, ob.

Nowa Buda, 26 w. od Radomyśla, 119 dm., 652 mk., szkoła. Wś należała do dóbr malińskich ks. Szczerbatowych, miała 1506 dzies. obecnie własność włościan mających 712 dzies. 12.) **B. Obodzińska** al. *Nianiewska*, chutor nad Zdrywłą, pow. radomyski, gm. Malin, par. praw. Janówka (5 w.), 28 w. od Radomyśla, 15 dm., 90 mk. Należy do dóbr Janówka. 13.) **B. Orłowiecka**, wś nad rzeką Miedzianką, pow. czerkaski, gm. Orłowiec, st. poczt. Horodyszcze (10 w.), 45 w. od Czerkas, 253 dm., 1365 mk., cerkiew drewn. z 1792 r., na miejsce dawniejszej z 1750 r., szkoła cerkiewna, 4 wiatraki, gorzelnia. Wś należała do klucza orłowieckiego hr. Mniszszków. 14.) **B. Polidarowska**, wś, pow. radomyski, gm. i par. praw. Rozwazów, 75 w. od Radomyśla, 9 dm., 38 mk. 15.) **B. Radyńska**, pow. radomyski, ob. *Radyńska Buda* (t. IX, 459). Ma 16 dm., 86 mk. 16.) **B. Stara** al. *Koczalsku*, wś u źródła rzki Mirezy, pow. kijowski, gm. Borodziańska, par. praw. Zahalce, 57 w. od Kijowa, 16 dm., 189 mk., 121 dzies, szkoła. 17.) **B. Stara**, pow. radomyski, ob. *Stara Buda* (t. XI, 218). Odł. 30 w. od Radomyśla, 54 dm., 290 mk. Obecnie własność Józefa Jasińskiego, 156 dzies. 18.) **B. Stara** (ob. t. I, 439), wś nad rzeką Buczynówką i Niedobajewą, pow. zwinogródzki, gm. Niemoroż, 11 w. od Zwinogródzki (st. poczt.), 98 dm., 1011 mk., cerkiew, 4 wiatraki. Własność większa należy do Aleksandra Chojnackiego (423 dzies.) i Tow. włościan (110 dz.). 19.) **B. Tahańczajska**, pow. kaniowski, ob. *Potasznia*, 20.) **B. Wachówka**, pow. radomyski, ob. *Wachnówka* i *Wachnowska Buda* (t. XII, 877). 21.) **B. Wachewska**, urocz. nad Zdwiżem, pow. radomyski, gm. Przyborsk, 100 w. od Radomyśla, 6 dm., 30 mk. 22.) **B. Wachowska**, chutor nad Zdwiżem, pow. kijowski, gm. Dymier, 65 w. od Kijowa, 13 dm., 52 mk. 23.) **B. Warowicka**, pow. radomyski, ob. *Warowicka Buda* (t. XIII, 16). Odł. 110 w. od Radomyśla, ma 12 dm., 164 mk. 24.) **B. Wołczkowska** al. *Amalin*, pow. radomyski, ob. *Wołczkowska Buda* (t. XIII, 865). 80 w. od Radomyśla, ma 18 dm., 279 mk. 25.) **B. Worobiewska**, wś, pow. czerkaski, gm. Meżyrzecz, par. praw. Rożówka (2 w.), st. poczt. Tahańcza (6 w.), 65 w. od Czerkas, 130 dm., 678 mk., szkoła, 3 wiatraki. Własność dawniej Parczewskich, następnie Tichanowskich. 26.) **B. Żurzyńska**, wś, pow. zwinogródzki, gm. i par. praw. Żurzyńce (2 w.), st. poczt. Łysianka (9 w.), 32 w. od Zwinogródzki, 64 dm., 366 mk., szkoła, wiatrak. Należy do dóbr Żurzyńce. Obecnie Tow. włościan mają tu 60 dz. 27.) **B. Fabryczna**, urocz., pow. lityński, gm. Kożuchów, par. katol. i st. poczt. Nowy Konstantynów, leży w lesie o 17 w. od Lityna, ma 2 dm., młyn parowy. 28.) **B. Bobrycka**, pow. żytomierski, ob. *Bobrycka Buda*. 29.) **B. Borowska**, wś, pow. owrucki, gm. Kisarycze, 130 w. od Owruca,

19 dm., 67 mk. 30.) **B. Chwoszczewata**, chutor, pow. łucki, gm. Osowa, 134 w. od Łucka, 3 dm., 52 mk. 31.) **B. Hołubiowska**, wś, pow. owrucki, gm. Bazar, par. praw. Hołubowicze (3 w.), 62 w. od Owruca, 50 dm., 302 mk. 32.) **B. Jasionówka** al. *Wróblowiecka* (*Worobiewska*), wś, pow. owrucki, gm. Bazar, par. praw. Worokie Stare (3 w.), 79 w. od Owruca, 132 dm., 713 mk. Własność dawniej Trypolskich, w 1848 Matuszewiczów, dziś przeszła w inne ręce. 33.) **B. Kowalewska**, wś, pow. żytomierski, gm. Chwarowa, odl. o 54 w. od Żytomierza. 20 dm., 143 mk. 34.) **B. Liczna**, *Łyczna*, wś, pow. owrucki, gm. i par. praw. Hładkowicze, 15 w. od Owruca, 4 dm., 28 mk. 35.) **B. Litkowska**, wś, pow. owrucki, gm. Łuhiny, 60 w. od Owruca, 46 dm., 295 mk. 36.) **B. Obychodowska**, wś, pow. owrucki, gm. Tatarnowicze, 25 w. od Owruca, 13 dm., 86 mk. 37.) **B. Polczajska**, wś, pow. owrucki, gm. Norzyńsk, 15 w. od Owruca, 8 dm., 42 mk. 38.) **B. Radohoszczyńska**, wś, pow. owrucki, gm. Iskorość, par. praw. Wyhów (10 w.). 39.) **B. Ryżyńska** al. *Ryżajska*, wś niedaleko Irszy, pow. żytomierski, 35 w. od Żytomierza, 32 dm., 191 mk. 40.) **B. Stara Majdan**, przys. wsi Pełna, w pow. dubieńskim. 41.) **B. Staweczko** al. *Stawki*, wś, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Horoski (15 w.). 42.) **B. Tesnówka**, pow. owrucki, gm. i par. praw. Łuhiny (5 w.).

Buda wś, pow. wałecki, ob. *Budy* (t. I).

Budajcie, (ob. t. I, 439), wś włośc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Międzyrzecz (85 w.); miała 16 dusz rewiz.

Budajówka, wś, pow. kijowski, gm. Hlewach, 22 w. od Kijowa, ma 196 dm., 1149 mk., cerkiew (poprzednio filialną par. Bojarka) drewn. z 1854 r., szkoła cerk., szpital wiejski, 9 wiatraków. Na gruntach wsi st. dr. żel. pld.-zchd. Bojarka, pierwsza od Kijowa. Poprzednio była niewielką wsią, która rozwój swój zawdzięcza kolei. Na polach znajdują się kurhany, a wśród lasów, ślady okopów i rowów. Na początku XVII w. B. należała do biłhorodeckiego majątku ks. Koreckich, następnie do dóbr monasteru michajłowskiego w Kijowie, obecnie skarbowa.

Budas, folw., pow. szawelski; 2 okr. pol., gm. Kurszany, 16 w. od Szawel.

Budeza, (ob. t. I, 439), *Budezany*, mylnie *Bycza*, wś nad rzeką Łań, pow. słucki, gm. Krurowicze, 55 w. od Słucka, ma 38 osad i cerkiew.

Budeje, mylnie *Budcia* (ob. t. I, 439), wś nad rz. Kodymą, pow. bałeki, okr. pol., gm. i st. poczt. Krute (11 w.), par. katol. Kodyma, 28 w. od Bałty, 534 dm., 4249 mk., cerkiew i szkoła.

Budechow, (w dok.), niem. *Baudach*, os. w reg. frankfurckiej na półn. od mta Krosna. W 1308 r. Fryderyk bisk. lubuski zrzeka się praw do tejże wsi razem z innymi posiadłościami. (K. W. n. 916).

Budele 1.) (ob. t. I, 439, podana mylnie w pow. trockim), wś pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Muśniki (12 w.); miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr Ksaweryn. 2.) **B.**, wś, pow. rossiński, 5 okr. pol., gm. Konstantynów, 86 w. od Rossien.

Buderasków, chutor, pow. jampolski, okr. pol. i par. katol. Dzygówka, 23 w. od Jampola, 2 dm.

Buderaż 1.) w dok. *Budoroż*, wś nad rzeką Zbytynką, pow. dubieński, gm. Buderaż, st. poczt. Ostróg (25 w.), st. dr. żel. Ozierany (22 w.), 30 w. od Dubna, ma 142 dm. 934 mk., cerkiew drewn. z 1830 r. (ma 45 dzies.). Cerkiew filialna we wsi Piewcze. W 1322 r. w. ks. Lubart Giedyminowicz nadaje, między innymi, wś Budoraz na utrzymanie cerkwi sobornej w Łucku i dworu biskupiego. W 1583 r. własność ks. Konstantyna Ostrogskiego wwdy kijowskiego, który z części B. wnosi od 3 dym., 1 ogr., 1 koła wałn., z części zaś wchodzącej w skład włości miasta dubieńskiego od 7 dym., 5 ogr. W 1585 r. wymieniona w liczbie wsi biskupstwa łuckiego i ostrogskiego. W połowie XVII w. własność ks. Dominika Zasławskiego, wwdy krakowskiego, ma w 1649 r. 18, w 1650 r. 8, a 1651 r. 5 dm. Na mocy transakcyi kolbuszowskiej 1753 r. z kluczem dubieńskim (2 miasta, 70 wsi) dostała się ks. Stanisławowi Lubomirskiemu, podstolemu kor. Obecnie rozparcelowana pomiędzy Czechów, jest centrem jednego z trzech okręgów czeskich na Wołyniu. Gmina należy do do 1 okr. pol., obejmuje 38 miejscowości, 1128 dym. włośc. (obok 34 innych), 8833 mk. włościan, uwłaszczonych na 7838 dz. 2.) **B.**, przys. Pełczy, w pow. dubieńskim.

Budginy, dobra, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Żorany, 22 w. od Telsz.

Budianka, wś, pow. wielicki, gm. Kozakowo.

Budiatyce, w dok. *Butetycze*, *Budathicz*, *Buthaticze*, wś, pow. włodzimierski, gm. Hrybowica, 24 w. od Włodzimierza, 42 dm., 318 mk., cerkiew, kaplica. Co do początkowych losów wsi ob. *Bubnów*. Według rewizyi zamku włodzimierskiego i łuckiego z 1545 r. własność Sołtana, Bohdana i Iwana Steckiewiczów, którzy zobowiązani byli do opatrywania po jednej horodni zamku włodzimierskiego i łuckiego. W r. 1570 Bartosz Myszkowski wnosi z części B. od 3 dym., 4 ogr. po 4 gr., 1 komor., Siemian Stawiecki z drugiej części od 3 ogr. po 4 gr., a Fedor Sołtan z trzeciej części z 2 dym., 4 ogr. po 4 gr., 4 ogr. po 2 gr. W 1583 r. płaci ztąd Iwan Kałusowski w imieniu siostry Siemionowej Stawieckiej od 3 ogr., Siemionowa Stawiecka od 3 ogr. i Fedor Sołtan z części B. i Romanowski z 3 dym., 7 ogr., 2 ogr., 8 kom. W 1648 r. własność Maluszyckiej, ma 18 dym, w 1651 r. 14 a 1657 r. 9 dym. Pod koniec XVII w. wła-

śność Czartoryskich, 1724 r. Kazimierz Czartoryski sprzedaje Michałowi Czackiemu. W ostatnich czasach Emilii Dwernickiej, ma 370 dzies.

Budinila, wś, pow. wielicki, gm. Serteje, ob. Kowale.

Budka 1.) al. *Buda*, wś nad rzekę Sudziłówką, pow. rzeczycki, okr. pol. i gm. Jurewicz, 11 w. od Rzeczyce, ma 4 osady. 2.) **B.**, *Szubińska* al. *Budniki*, wś nad rzeką Szubienką, pow. rzeczycki, gm. Horwat, 27 w. od Rzeczyce, ma 5 osad. 3.) **B.** *Tobolska*, os., pow. grodzieński, 1 okr. pol., gm. Wiercielizki.

Budki 1.) wś, pow. nowomiński, gm. Łukowiec, ma 300 mk., 327 morg. 2.) **B.**, wś, pow. błoński, gm. i par. Grodzisk, ma 50 mk., 51 morg. 3.) **B.**, wś, pow. radzyński, gm. Rudzienko, par. Dobry, ma 51 mk., 28 morg. 4.) **B.** al. *Pudencyanów*, wś, pow. rawski, gm. Stara wieś, ma 5 dm., 53 mk., 50 morg. 5.) **B.** *Zochowskie*, wś, pow. rawski, gm. Żelechlin, par. Żelechlinek, ma 10 dm., 77 mk., 108 morg. włośc., 2 os. fabr. 6.) **B.**, wś, pow. ostrowski, gm. i par. Wąsewo. 7.) **B.**, *B. nowe* i *B. stare*, dwie wsi i kol., pow. kolski, gm. Bndziszew, par. Osiek. B. mają 9 dm., 59 mk., B. nowe 42 dm., 469 mk.. B. stare 5 dm., 109 mk. Obok nich leżą Budy, pustka, 8 dm., 59 mk. 8.) **B.**, fol., pow. garwoliński, gm. Wilga, ma 8 dm., 14 mk., 120 morg. 9.) **B.** pow. włoszczowski, gm. Radków, 14 w. od Włoszczowy.

Budki 1.) folw., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Kiryanowo, 40 w. od Szawel. 2.) **B.**, okolica, 4 okr. pol., gm. Żorany, 17 w. od Telsz. 3.) **B.**, chutor, pow. mozyrski, gm. Czuczewicz, 202 w. od Mozyrza. 4.) **B.**, wś, pow. mozyrski, gm. Skorodno, 49 w. od Mozyrza. 5.) **B.**, wś, pow. nowogródzki, gub. Lubez, 25 w. od Nowogródka. 6.) **B.**, zaśc., pow. rzeczycki, gm. Narowla, 136 w. od Rzeczyce, ma 13 osad. Należy do dóbr Hołowczyce. 7.) **B.** al. *Budka*, wś, pow. rzeczycki, gm. Słoboda-Rowieńska, 18 w. od Rzeczyce, ma 37 osad. 8.) **B.**, wś, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Rabuń (24 w.); miała 30 dusz rewiz. osadników w. ross.; należała do dóbr skarb. Huby.

Budki 1.) pow. czerkaski, ob. *Konstantynówka*. 2.) **B.**, (ob. t. I, 440), wś, pow. winnicki, na pograniczu jampolskiego, gm. Stanisławczyk (7 w.), st. dr. żel. Jaroszyńka, 87 dm., 923 mk., cerkiew, szkoła, przyst. dr. żel. Obecnie własność Artura Russanowskiego, 1118 dzies. (548 lasu). 3.) **B.**, wś, pow. krzemieniecki, gm. Począjów, par. praw. Począjów Stary, 30 w. od Krzemieńca, 130 dm., 936 mk. Ob. *Budy* (t. I, 444 n. 2). 4.) **B.**, urocz., tamże, gm. Białakryńca, 15 w. od Krzemieńca, 14 dm., 96 mk. 5.) **B.**, wś, pow. łucki, gm. Micewicz, 67 w. od Łucka, 34 dm. 268 mk. 6.) **B.**, chutor, pow. ostrogski, gm. Krzywlin, należy do Krupego. 7.) **B.**, chutor, tamże, gm. Lachowce. 8.) **B.**, chutor, pow.

włodzimierski, gm. Nowodwór, 40 w. od Włodzimierza, 10 dm., 64 mk. 9.) **B.** *Koszeleńskie*, kol., pow. włodzimierski, gm. Werba, 10 w. od Włodzimierza, 12 dm., 76 mk.

Budkiszki 1.) dwór pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłów, 21 w. od Rossień. 2.) **B.**, okolica, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Żorany, 17 w. od Telsz. 3.) **B.**, ws, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Wysoki Dwór; miała 38 dusz rewiz.

Budków 1.) kol., pow. piotrkowski, gm. Woźniki, par. Krzeczów, ma 13 dm., 74 mk., 246 morg. włośc. i 3 m. os. karcz. („Psia górką”) należącej do majoratu rząd. M. Markowa 2.) **B.**, u Dług. *Buthkow*, ws, pow. opoczyński. W XV w. łany km. dają dziesięcinę scholast. sandom. (L. B. I, 336).

Budkowo, ws nad rzką Karszenicą, pow. płocki, gm. i par. Drobin, ma 15 dm., 139 mk., 444 morg., wiatrak. W przywileju wydanym r. 1408 w Płocku przez Ziemowita ks. mazow. dla rodu Boleszyczów, wymienieni są: Faleta, Szymon i Racibor „de Budkowo ex clenodio Bolesły”. (Kapica, Herbarz 37). W r. 1578 B. w par. Drobin płaci od 3 łan., 12 zagr. 1 rzem., 1 przekupnia. Istnieje wtedy też Budkowo Grabowskie w par. Zawidz (pow. sierpecki), mające 6 łan. km. i 1 zagr. Dziś niema wsi t. n.

Budkowo, ws nad rz. Usą, pow. ihumeński, gm. Jurewicz, 25 w. od Ihumenia, ma 18 osad.

Budkowskie Futory, przedm. Chmielnika, w pow. lityńskim.

Budkowszczyzna, mylnie *Byszkowszczyzna*, ws nad rzką Serwecz, pow. nowogródzki, gm. Cyryn, 42 w. od Nowogródka, ma 7 osad.

Budlewo, (ob. t. I, 441), okolica, pow. bielski, gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Malesze, 18 w. od Bielska, 47 dzies.

Budławszczyzna, dobra, pow. klimowicki, dziedzictwo Iliniczów, 196 dzies.

Budna 1.) ws w pobliżu rzki Niesety, pow. bobrujski, gm. Bacewicz, 43 w. od Bobrujska, ma 19 osad. 2.) **B.**, okolica, pow. nowogródzki, okr. pol. i gm. Lubez, 20 w. od Nowogródka, ma 11 osad.

Budne, (ob. t. I, 441), ws, pow. mohylowski, gm. Serby, 90 dm., 553 mk., cerkiew, młyn.

Budnica 1.) pow. homelski, ob. *Budyssze*. 2.) **B.**, (ob. t. I, 441), ws, pow. wieliski, gm. Budnica, 9 w. od Wieliża, 15 dm., 82 mk., cerkiew, zarząd gm., szkoła ludowa. Na polach wsi wykopują przedmioty z epoki kamiennej. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 60 miejscowości, 664 dm, włośc. (obok 6 innych), 4595 mk. włościan, uwłaszczonych na 9699 dzies. Nadto w obrębie gminy znajduje się 15,726 dz. (406 roli) większej posiadłości.

Budniki 1.) urocz., pow. grodzieński, 1 okr. pol., gm. Hoża, 17 w. od Grodna. 2.) **B.**, folw., pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Dobromyśl, 40 w. od Słonima, należy do dóbr Natalin al. Johalin. 3.)

B., ws, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Mołdoeczany, 29 w. od Poniewieża. 4.) **B.**, zaśc., pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Sałanty, 57 w. od Telsz. 5.) **B.**, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Daugieliszki (7 w.); miał 7 dusz rew., należał do dóbr skarb. Dawiliszki. 6.) **B.**, (ob. t. I, 441), ws, pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żośle (4 w.); miała 11 dusz rewiz., należała do dóbr Kościuszyski. 7.) **B.**, dobra, pow. lepeleński, własność Przycieskich, 410 dzies. W 1761 r. własność Benedykta Przycieskiego. 8.) **B.**, dobra, tamże, własność Łaparewicz, 120 dzies.

Budniki, ws, pow. włodzimierski, gm. Huszcza, 83 w. od Włodzimierza, 30 dm., 179 mk.

Budno 1.) (ob. t. I, 441), ws, pow. sokółski, 2 okr. pol., gm. Nowawola, 21 w. od Sokółki, 238 dz. 2.) **B.**, ws, pow. sieński, gm. Rasno, 21 dm., 105 mk.

Budnówka, folw., pow. nowogródzki, okr. pol. i gm. Horodyszcze.

Budobol, dobra, pow. połocki, własność Maryi Meiste, 450 dzies.

Budoczka 1.) dobra, pow. klimowicki, własność od 1875 r. Osmołowskich. 2.) **B.**, tamże, dziedzictwo Chodorowiczów, 355 dzies.

Budokoszcze, dobra, pow. mścisławski, dziedzictwo Horbackich, 248 dz., młyn wodny.

Budowieja, fol., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 46 w. od mta pow. własność Newelskich, 60 dz.

Budowieś, (ob. t. I, 441), rzka w pow. połockim, lew. dopł. Oboli, bierze początek z niewielkiego jeziora Łoważ, płynie na płu.-zach i ubiegłszy 8 w. ma ujście pod pohostem Spaski. Od praw. brzegu przybiera rzkę Czernicę.

Budówka 1.) ws i urocz. nad rz. Hałoboloto, pow. sieński, gm. Obezuha. Ws ma 24 dm, 128 mk., cerkiew; uroczysko od 1858 r. własność Perottów, 152 dz. 2.) **B.**, dobra, tamże, od 1878 r. własność Siergiejewskich, 1137 dz. 3.) **B.**, obręb leśny, tamże, własność Titowych, 230 dz.

Budowla-Kotra, dobra, pow. grodzieński, 4 okr. pol., gm. Żydomla, 19 w. od Grodna, własność ks. Swiatopełków Czetwertyńskich, 1339 dz.

Budowszczyzna, ws, pow. miński, gm. Zaslów, okr. pol. i st. poczt. Raków (8 w.), 35 w. od Mińska.

Budrajcie 1.) ws i dobra, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Betygoła, 89 w. od Kowna, własność Miniaków, 280 gz. 2.) **B.**, ws, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 33 w. od Rossień. 3.) **B.**, ws i okolica, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 28 w. od Rossień. Iwaszkiewiczowie mają tu w 3 działach 84 dz., Pacowscy 28 dz. 4.) **B.**, ws, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Gruździe, 49 w. od Szawel.

Budrańce 1.) ws, pow. wilkomierski, gm. Traskuny, 63 w. od Wilkomierza. 2.) **B.**, ws,

tamże, 2 okr. pol., gm. Subocz, 56 w. od Wiłkomierza.

Budrany 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Antolepty, 20 w. od mta pow. Bogdanowiczowie mają tu 20 dz., Kubliccy 20 dz.; Mackiewiczowie 20 dz.; Rogulscy 20 dz. 2.) **B.**, wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Pompiany. 3.) **B.**, (ob. t. I, 441), wś włośc. i dobra skarb., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Aleksandrowo. W r. 1865 było 8 dusz rewiz., w. russkich.

Budryczki, al. *Budryczki*, folw. pow. wiłkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciany. (Ob. t. I, 441), własność Łukaszewiczów i Pietkiewiczów, ma z Wielbiszkami 120 dz.

Budrejki 1.) folw., pow. wiłkomierski, gm. Uszpol, 75 w. od Wiłkomierza. 2.) **B.** (ob. t. I, 441), fol., tamże, 4 okr. pol., gm. Uciany 66 w. od Wiłkomierza, własność Łukaszewiczów 110 dz.

Budreliszki, zaśc., pow. wileński, 6 okr. pol., gm. Mickuny (10 w.), należał do dóbr skarb. Ławaryszki.

Budrewicze, fol., pow. nowogródzki, gm. Żuchowicze.

Budrowce, wś, pow. grodzieński, 4 okr. pol., gm. Kamionka, 54 w. od Grodna, 200 dz.

Budrowszczyzna, wś, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra Wołożyn; miała 7 dusz rewiz.

Budruj, wś, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Radziwiłłiszki, 29 w. od Szawel.

Budry 1.) wś, pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawlany, 41 w. od Szawel. 2.) **B.**, wś, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Masiady, 58 w. od Telsz. 3.) **B.**, (ob. t. I, 441), wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. i par. Korciany, 55 w. od Telsz, 12 dm., 128 mk., kościół filialny. 4.) **B.**, wś, pow. wiłkomierski, 3 okr. pol., gm. Kowarsk, 21 w. od Wiłkomierza. 5.) **B.**, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Daugieliszki (8 w.); miał 8 dusz rewiz., należał do dóbr Przyjaźń. 6.) **B.**, (ob. t. I, 441), zaśc., pow. święciański, gm. Zabłociszki (9 w.); miał 3 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Daugieliszki.

Budryczki, ob. *Budrejczki*

Budryki 1.) (ob. t. I, 442), dobra, pow. rossieński, 5 okr. pol., gm., Łabardzie, 90 w. od Rossień, własność Simonowiczów, 70 dz. i Stulgińskich 601 dz. 2.) **B.**, wś, tamże, gm. Nowe Miasto (Aleksandrowskie), 112 w. od Rossień.

Budryńszczyzna, urocz, pow. prużański, 3 okr. pol., gm. Murawjewska.

Budrys, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Łabonary (5 w.); miał 2 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Łyngmiany.

Budryszki 1.) folw., pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Ejragoła, 54 w. od Kowna. 2.) **B.**, wś i dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, 32 w. od mta pow. 3.)

B., zaśc., tamże, 1 okr. pol., gm. Dusiaty, 26 w. od mta pow. 4.) **B.**, dobra, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Tryszki, 58 w. od Szawel, własność Wizgirdów, 128 dz.

Budslaw, (ob. t. I, 448), mstko i dobra nad rz. Serwecz, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Budslaw, 50 w. od Wilejki, 180 od Wilna, 686 mk. (w 1865 r. 127 dusz rewiz.) w 1859 r. 68 dm., 485 mk.; własność Oskierków. Kościół katol. par., p. w. Narodzenia N. M. P. Pierwotnie istniała tu kaplica, wzniesiona przez bernardynów na gruncie nadanym im przez w. ks. Aleksandra 1504 r.; w 1589 r. stanął kościół drewniany. Ks. Floryan Kolecki rozpoczął 1643 r. budować kościół murowany, ukończony 1645 r. Dzisiejszy kościół pochodzi z 1767 r. (podług Rubrycelli z 1788 r.). Przy kościele istniał klasztor bernardynów, obecnie zamknięty. W kościele są dwa obrazy, uważane za cudowne, jeden N. P. Maryi, dany 1598 r. przez pap. Klemensa VIII Janowi Pacowi, wwdziemińskiemu i Ukrzyżowanie Chrystusa, dany kościołowi 1737 r. przez dziedzica Szymkiewicza. Parafia katol., dekanatu wilejskiego, 3640 wiernych, kaplica na cmentarzu miejscowym, kościoły filialne we wsiach Berezówka i Motyki. Mstko założone przez Aleksandra Jagiellończyka 1504 r. i nadane przez niego bernardynom wileńskim. Prawa miejskie potwierdził August III 1732 r. B. gmina dzieli się na 7 okręgów, obejmuje 30 miejscowości, mających 322 dm., 3355 mk. włościan (1265 dusz rewiz), uwłaszczonych na 4218 dzies. Nadto w obrębie gm. jest 7598 dz. większej posiadłości. Cała gmina ma 1181 dz. (3809 roli) i 4045 mk.

Budwicie 1.) wś i dobra, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Sartyniki, 70 w. od Rossień. 2.) **B.**, wś, pow. rossieński, gm. Szweksznie, 110 w. od Rossień.

Budwidze 1.) zaśc., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Szkudy, 68 w. od Telsz. 2.) **B.**, wś, tamże, gm. Masiady, 62 w. od Telsz. 3.) **B.**, wś, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Korciany, 63 w. od Telsz.

Budwiecie 1.) *stare*, wś, pow. maryampolski, gm. Antonowo, mają 2 dm., 35 mk. 2.) **B.**, wś, pow. maryampolski, gm. Gudele, par. Skrawdzie, 4 dm., 21 mk. 3.) **B.**, wś, pow. maryampolski, gm. i par. Pilwiszki, 6 dm., 39 mk. 4.) **B.**, wś, pow. władysławowski, gm. Tomaszbuda, par. Gryszkobuda, 4 dm., 21 mk. 5.) **B.**, wś, pow. władysławowski, gm. Szyłgale, par. Słowiki, 3 dm., 27 mk.

Budwinas, dwór, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 84 w. od Kowna.

Budwiszki (ob. t. I, 442), al. *Dublin*, folw., pow. wiłkomierski, 4 okr. pol., gm. Dobejki, własność Kurminów, 364 dz.

Budy 1.) kol., pow. słupecki, gm. Kleczew, ma 417 morg. 2.) **B.**, pow. kolski, ob. *Budki*.

- 3.) **B.**, fol., pow. piotrkowski, gm. i par. Rozprza, ma 1 dm., 7 mk., 200 morg. W 1827 r. 1 dm., 4 mk. 4.) **B.**, wś, pow. noworadomski, gm. Wielgomłyny, ma 10 dm., 71 mk., 91 morg. 5.) **B.**, os. włośc., pow. noworadomski, gm. Dmenin, 1 dm., 8 mk., 11 morg. 6.) **B.**, os., pow. konecki, gm. i par. Ruda maleniecka, mają 5 dm., 42 mk., 44 morg. dwor., 14 włośc. 7.) **B.**, wś, pow. konecki, gm. Czeremno, par. Fałków, mają 4 dm., 125 mk., 109 morg. włośc. 8.) **B.**, wś, pow. stopnicki, gm. i par. Oleśnica. W 1827 r. 4 dm., 27 mk. 9.) **B.**, wś, pow. siedlecki, gm. i par. Wodynie, mają 8 dm., 58 mk., 48 morg. 10.) **B.**, pow. łomżyński, gm. Miastkowo, par. Szczepankowo. 11.) **B. Augustowskie**, wś, pow. radomski, gm. i par. Stronie, odl. 30 w. od Radomia, mają 18 dm., 143 mk., 329 morg. 12.) **B. barczackie**, wś, pow. nowomiński, gm. Barcząca, par. Mińsk, 125 mk., 156 morg. 13.) **B. Bieliny**, wś, pow. brzeziński, gm. Lipiny, 3 dm., 27 mk., 33 morg. 14.) **B. błędzowskie**, wś, pow. sierpecki, gm. Białyszewo, 6 dm., 58 mk., 102 morg. 15.) **B. bogusławskie**, wś, pow. radomski, gm. Skaryszew, 12 dm., 169 mk., 64 morg. 16.) **B. bolewskie**, wś, pow. ciechanowski, gm. Regimin, par. Lekowo, 8 mk., 82 dm., 78 morg. 17.) **B. bolimowskie**, ob. Bolimowskie Budy. 18.) **B. boskowskie**, wś, pow. kozienicki, gm. Grabów, par. Stronie, 21 dm., 173 mk., 186 morg. 19.) **B. brańszczykowskie**, wś, pow. ostrowski, gm. i par. Brańszczyk. W r. 1827 było 48 dm., 325 mk. 20.) **B. brodzkie**, wś, pow. ilżecki, gm. Lubenia, par. Kryny, 19 dm., 174 mk., 99 morg. włośc., 1 dwor. 21.) **B.-Brzeziny**, fol., pow. mławski, gm. Ratowo, par. Radzanów, 2 dm., 20 mk., 81 morg. 22.) **B. budzkie**, wś, pow. mławski, gm. Ratowo, par. Strzegowo, 2 dm., 18 mk., 68 morg. 23.) **B. ciemniewskie**, wś, pow. płoński, gm. i par. Sochocin, 7 dm., 78 mk., 214 morg. 24.) **B. dąbrowskie**, kol., pow. kolski, gm. Drzewce, par. Borysławice, 3 dm., 22 mk. 25.) **B. dutowskie**, kol., pow. łaski, gm. i par. Dłutów, kol. ma 7 dm., 49 mk., 34 morg., os. 1 dm., 7 mk., 5 morg. dwor. 26.) **B.-Dmitrjew**, fol., pow. płoński, gm. i par. Pomiechowo, 1 dm., 1 mk., 976 morg. (15 morg. ziemi użyt.). 27.) **B. giżyńskie**, wś, pow. mławski, gm. i par. Unierzyż, mają 8 dm., 86 mk., 173 morg. 28.) **B. Grabie** al. grzmuckie, ob. Grzmucin. 29.) **B. grzegorzewskie**, wś i fol. nad rz. Pilicą, pow. kozienicki, gm. Grabów, par. Wrociszów. Wś ma 11 dm., 116 mk., 75 morg., fol. 4 dm., 507 morg. 30.) **B. ilowskie**, wś, pow. sochaczewski, gm. Ilów, par. Młodzieszyn, 193 mk., 518 morg. 31.) **B. kałowskie**, wś, pow. łódzki, gm. Radgoszcz, par. Łódź, 6 dm., 70 mk., 50 morg. 32.) **B. klóbskie**, wś, pow. wrocławski, gm. i par. Klóbką, 71 mk., 255 morg. 33.) **B. kozickie**, wś, pow. gostyński, gm. Rataje, par. Gostynin, 156 mk., 381 morg. 34.) **B. krepskie**, wś, pow. garwoliński, gm. Podłęże, par. Maciejowice, 10 dm., 113 mk., 160 morg. W 1827 r. 10 dm., 68 mk. 35.) **B. ksawerowskie**, kol., pow. brzeziński, gm. Lipiny, 12 dm., 73 mk., 55 morg. 36.) **B. kurzacze**, wś, pow. opoczyński, gm. Krzczonów, par. Gielnów, 6 dm., 48 mk., 13 morg. włośc., 2 dwor. 37.) **B. leśniewickie**, al. leśniewskie, wś, pow. gostyński, gm. Skrzany, par. Trębki, 56 mk., 39 morg. 38.) **B. mdszowskie**, wś, pow. mławski, gm. Unierzyż, par. Dąbrowa, 6 dm., 47 mk., 141 morg. 39.) **B. michałowskie**, wś nad rz. Pilicą, pow. kozienicki, gm. Grabów, par. Wrociszów, 9 dm., 97 mk., 1445 morg. dwor., 80 włośc. 40.) **B. miłobędzkie**, wś, pow. sierpecki, gm. Białyszewo, par. Sierpe, 10 dm., 83 mk., 95 morg. 41.) **B. niedźwiedzkie**, wś, pow. sandomierski, gm. Górki, par. Olbierzowice, 4 dm., 23 mk., 14 morg. 42.) **B. niemianowskie**, wś, pow. radomski, gm. Kuczeki, par. Skaryszew, 15 dm., 139 mk., 138 morg. dwor., 15 włośc. 43.) **B. opoźdźewskie**, 87 mk., ob. Opoźdźew. 44.) **B. piaseckie**, wś; pow. sochaczewski, gm. Seroki, par. Szymanów, 87 mk., 155 morg. 45.) **B. piaskowice**, wś, pow. łódzki, gm. Radogoszcz, 6 dm., 54 mk., 54 morg. 46.) **B. pniewskie**, pow. łomżyński, ob. Pniewo 7 (Śl. G. t. VIII). 47.) **B. podłęskie**, wś, pow. garwoliński, gm. Podłęże, par. Górno, 10 dm., 117 mk., 112 morg. 48.) **B. podzielone**, os., pow. rawski, gm. i par. Boguszyce, 2 dm., 12 mk., 60 morg. 49.) **B. pokrzywińskie**, kol., pow. rawski, gm. Wałowice, 12 dm., 78 mk., 207 morg. 50.) **B. polikowskie**, kol., pow. brzeziński, gm. Lipiny, 11 dm., 78 mk., 57 morg. 51.) **B. polskie**, wś pow. mławski, gm. i par. Unierzyż, 3 dm., 15 mk., 83 morg. 52.) **B. poloniskie**, kol., pow. kolski, gm. Lubotyń, 6 dm., 40 mk. 53.) **B. porajskie**, kol., pow. piotrkowski, gm. Parzniewice, par. Rozprza, 15 dm., 91 mk., 304 morg. 54.) **B. poryckie**, wś, pow. kolneński, gm. Stawiski, par. Poryte. W r. 1827 było 10 dm., 57 mk. 55.) **B. przybyłowskie**, kol. nad rz. Ner, pow. kolski, gm. Chełmno, par. Grzegorzew, 3 dm., 63 mk. 56.) **B. przytockie**, wś, pow. nowomiński, gm. i par. Jakubów, 165 mk., 316 morg. 57.) **B. radzyńskie**, wś, pow. płoński, gm. i par. Sarbiewo, 12 dm., 85 mk., 195 morg. 58.) **B. Rechty**, wś, pow. sierpecki, gm. Lisewo, par. Gozdowo, 2 dm., 20 mk., 34 morg. 59.) **B. rempińskie**, wś, pow. sierpecki, gm. Lisewo, par. Gozdowo, 12 dm., 146 mk., 140 morg. 60.) **B. równińskie**, ob. rowieńskie, wś, pow. radzyński, gm. Strachówka, par. Sulejów, Powstały na obszarze wsi Rowne, mają wraz z nią 458 mk., 1430 morg. dwor., 251 włośc. 61.) **B. siennickie**, wś, pow. pułtusi, gm. i par. Nasielsk, ob. Siennica 2) (t. X). 62.) **B. sikauskie**, kol., pow. łódzki, gm. Nowosolna, par. Mileszki, 25 dm., 170 mk., 379 morg. 63.) **B. skary-**

szewskie, wś, pow. radomski, gm. i par. Skaryszew, 10 dm., 68 mk., 39 morg. 64.) **B. stawiskie**, wś i fol., pow. kolneński, gm. Stawiski par. Poryte. W r. 1827 miały 12 dm., 67 mk. 65.) **B. stokowskie**, kol., pow. łódzki, gm. Nowosolna, par. Mileszki, 31 dm., 261 mk., 368 morg. 66.) **B. stryjskie**, wś, pow. łaski, gm. Bałucz, par. Borszewice. Wś ma 7 dm., 105 mk., 107 morg.; os. 1 dm., 3 mk., 9 morg. dwor. 67.) **B. strzegockie**, wś, pow. mławski, gm. Unierzyż, par. Strzegowo, 4 dm., 35 mk., 120 morg. 68.) **B. sułkowskie**, wś, pow. grójecki, gm. Czersk, par. Sobików, 26 mk., 37 morg. 69.) **B. suserskie**, wś, pow. gostyński, gm. Szczawin, par. Susierz, 72 mk., 123 morg. 70.) **B. szynieckie**, wś, pow. łódzki, gm. Żeromin, 19 dm., 147 mk., 322 morg. 71.) **B. usniackie**, wś, pow. garwoliński, gm. Wola Rębkowska, par. Osieck, 22 dm., 225 mk., 191 morg. W 1827 r. 12 dm., 88 mk. 72.) **B. wałowskie**, al. Janolin, kol., pow. rawski, gm. Wałowice, 8 dm., 76 mk., 195 morg. 73.) **B. Wandolin**, kol., pow. łódzki, gm. Wiskitno, 6 dm., 33 mk., 33 morg. 74.) **B. włynickie**, os., pow. noworadomski, gm. Gidle, 3 dm., 32 mk., 51 morg. 75.) **B. wolińskie**, wś, pow. mławski, gm. Ratowo, par. Unieck, 6 dm., 73 mk., 115 morg. 76.) **B. wolińskie**, wś, pow. mławski, gm. i par. Unierzyż, 8 dm., 103 mk., 231 morg. 77.) **B. - Władysławowo**, wś, pow. sierpecki, gm. i par. Bieżuń, 7 dm., 54 mk., 150 morg. 78.) **B. wolskie**, wś, pow. łódzki, gm. Rąbień, par. Aleksandrów. Wś ma 9 dm., 73 mk., 156 morg.; młyn 5 dm., 7 mk., 5 morg. dwor. 79.) **B. wywózkę**, wś, pow. opoczyński, gm. Krzczonów, par. Gielnów, 5 dm., 44 mk., 26 morg. 80.) **B.-Zglenice**, wś, pow. sierpecki, gm. Lisewo, par. Kurowo, ma 8 dm., 90 mk., 161 morg. 81.) **B. zglinińskie**, kol., pow. rawski, gm. Wałowice, 31 dm., 223 mk., 273 morg. 82.) **B.-Zielin**, os., pow. brzeziński, gm. Mikołajów. Trzy osady leśne mające 4 dm., 26 mk., 1407 morg. w tem 58 morg. ziemi uprawnej. 83.) **B.-Zofijki**, wś, pow. mławski, gm. Ratowo, par. Strzegowo, 3 dm., 55 mk., 80 morg.

Budy 1.) wś, pow. kobryński, ob. *Poluszyn*. 2.) **B.**, wś, pow. prużański, 4 okr. pol., gm. białowiesko-aleksandrowska, 53 w. od Prużany, 117 dzies. 3.) **B.**, wś, pow. wołkowyski, 3 okr. pol., gm. Szymki, 49 w. od Wołkowyska, z urocz. Puste 411 dz. 4.) **B.**, dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, własność Kwadorowiczów, 59 dz. 5.) **B.** 1, 2, 3, trzy dwory, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Kroki, 63 i 87 w. od Kowna. 6.) **B.**, trzy dwory, tamże, 75 w. od Kowna. 7.) **B.**, wś, tamże, gm. Ejszagola, 63 w. od Kowna. 8.) **B.**, zaśc., pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Kiejdany, 69 w. od Kowna. 9.) **B.**, wś, tamże, 64 w. od Kowna. 10.) **B.**, trzy wsi, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Aleksandrowska Słoboda, 26 w. od Kowna. 11.)

B., zaśc., pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Żejmy, 46 w. od Kowna. 12.) **B.**, os. leś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo. 13.) **B.**, wś, tamże, 1 okr. pol., gm. Kielmy, 18 w. od Rossień. 14.) **B.**, wś, tamże, gm. Kreże, 25 w. od Rossień. 15.) **B.** dobra, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Erzwilek, 40 w. od Rossień, własność Racewiczów, 138 dz. Dawniej Radziwiłłowiczów. 16.) **B.**, os., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubiś, 23 w. od Szawel. 17.) **B. Antokas**, dobra, tamże, 4 okr. pol., gm. Skiemie, 50 w. od Szawel. 18.) **B.**, pow. szawelski, ob. *Petry*. 19.) **B.**, zaśc., pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Konstantynowo, 20 w. od Wilkomierza. 20.) **B.**, fol., pow. miński, gm. Białorucz, 35 w. od Mińska, własność Łapickich, około 14 wł. 21.) **B.**, al. *Buda*, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Stefanpol (15 w.); miała 44 dusz rewiz., należała do dóbr Balnowo. 22.) **B.**, wś, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Szyrwinty (11 w.); miała 43 dusz rewiz., należała do dóbr Olany. 23.) **B.**, pow. drysieński, par. Oświej. 24.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Czeple. 25.) **B. Ambrozina**, folw., pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 20 w. od Kowna. 26.) **B. Dobarskie**, wś, pow. białostocki, 3 okr. pol., gm. Przytułanka, 49 w. od Białegostoku, 176 dz. 27.) **B. Łomianka**, folw., pow. kowieński, 1 okr. pol., 16 w. od Kowna. 28.) **B. Nowotrzebskie**, folw., pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Krasnesioło, 20 w. od Kowna, własność Baczysmałskich, 547 dz.

Budy 1.) (ob. t. I, 444), wś, pow. bractawski, gm. Trościańce, 132 dm., 988 mk., cerkiew. 2.) **B.**, kol. pow. włodzimierski, gm. Nowodwór, 40 w. od Włodzimierza, 18 dm., 107 mk. 3.) **B.** (ob. t. I, 444), pow. krzemieniecki. W spisie urzęd. niepomieszczone, będą tu zapewne Budki w gm. Poczajów.

Budy, siolo nad rzeką Dubrową, pow. zieniowski, gub. połtawskiej, gm. Kuziemino, 22 w. na plu-wschd od Zienkowa, 225 dm., 1326 mk., cerkiew, 9 wiatraków. Niegdyś siolo to było sotnieziem.

Budykowszczyzna, dobra, pow. nowogródzki, gm. Poczepowo. Obecnie własność hr. Zubowa. około 143 włók.

Budynieze, wś, pow. bobrujski, gm. Nowe-Dorohi, 69 w. od Bobrujska.

Budynie, wś, pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smołwy, 25 w. od inta pow.

Budynki, zaśc., pow. borysowski, gm. Hajna. Mają tu dział: Bajkowie, Głębocey i Łozowsey.

Budyny, urocz., pow. miński, gm. Raków.

Budyszcze, dwie wsi, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Słobódka, 64 w. od mta pow. 2.) **B.**, wś i dwór, pow. bychowski, gm. Głuche. Wś ma 10 dm., 43 mk.; dwór, dziedzictwo Wartmanów, 120 dz. 3.) **B.**, tamże, własność od 1857 Wasilewskich, 209 dz. 4.)

B., tamże, od 1853 własność Letteckieb, 130 dz. 5.) **B.**, al. *Budnica*, wś, pow. homelski, gm. Markowicze (11 w.), 52 dm., 291 mk. 6.) **B.**, wś, pow. klimowicki, gm. Szumiacze (13 w.), 22 dm., 146 mk. 7.) **B.**, wś, tamże, gm. Moszewo, 10 dm., 74 mk. 8.) **B.**, wś, pow. mohylewski, gm. Wendoroż, 12 dm. 9.) **B.** al. *Budu Nosimkowička*, wś nad rzeką Kowpitą, pow. rohaczewski, gm. Polesie (12 w.), 104 dm., 625 mk., dwa wiatraki. 10.) **B.**, wś, tamże, gm. Stołbuny (4 w.), 60 dm., 262 mk. 11.) **B.**, wś, pow. sieniński, gm. Zameczek, 16 dm., 71 mk. 12.) **B.**, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. i dobra (1865 r. Giecwiczów), Wiazyń (4 w.); miała 35 dusz rewiz. 13.) **B.**, okolica, pow. połocki. Mają tu: Jodkowie 100 dz., Popierowscy 85 dz.

Budyszczę 1.) (ob. t. I, 445), wś nad Olzanką, pow. czerkaski, gm. par. praw. i st. poczt. Moszny (3 w.), 22 w. od Czerkas, 155 dm., 1390 mk., szkoła, 7 wiatraków. Należy do klucza moszniańskiego ks. Woroncowych. 2.) **B.**, kol., pow. radomski, gm. Brusilów, 22 w. od Radomyśla, 11 dm., 45 mk. 3.) **B.**, chutor; tamże, przy wsi Pirożki. 4.) **B.** (ob. t. I, 445), wś nad jez. Babiczewo, pow. zwinogrodzki, gm. Pedynówka, 10 w. od Zwinogrodki (st. poczt.), 269 dm., 1408 mk., cerkiew z 1776 r., szkoła, 4 wiatraki. Własność Engelhardtów, posiadających tu 1420 dzies., zaś z Pedynówką, Segietyńcami i Żurawką 4336 dz. ziemi. 5.) **B. Łysiańskie** (ob. t. I, 445), wś nad Tykiczem Gnilym, pow. zwinogrodzki, gm. i st. poczt. Łysianka (4 w.), 20 w. od Zwinogrodki, 114 dm., 935 mk., cerkiew, 6 wiatraków. Własność Feliksa Tyszkowskiego (715 dz.). 6.) **B.** (ob. t. I, 445), w dok. *Budziżczę*, wś, pow. kowelski, gm. Lubitów, 6 w. od Kowla, ma 244 mk., cegielnię. W 1583 r. należy do włości Malinowskiej kn. Kurbskiego, który wnosi od 2 łanów. W połowie XVII w. część należy do sufragana łuckiego i ma 1650 r. 30, w 1653 r. 17 dym. Część jest własnością Mikołaja Ramuła i ma z Kołodeżnem 1648 r. 17 dm. Dziś skarbową. 7.) **B.**, wś, pow. nowogradwołyński, gm. Baranówka, paraf. praw. Żaborzyce, 46 w. od mta pow., ma 35 dm., 209 mk. 8.) **B.**, wś, tamże, gm. Żołobne, 13 w. od mta pow., 10 dm., 85 mk. Dawniej własność Sufczyńskich. 9.) **B.**, wś, pow. żytomierski, gm. Cudnów, par. praw. Iwanowicze (10 w.), 35 w. od Żytomierza, 21 dm., 256 mk. 10.) **B.**, wś, tamże, gm. Barasze, 65 w. od Żytomierza, 7 dm., 44 mk.

Budyszczę Wielkie, mstko nad rzeką Tarapunką, pow. zienkowiecki, gub. połtawskiej, gm. Budyszczę, 48 w. na pld-zchd od Zienkowa, 503 dm., 2200 mk., zarząd gm., 2 cerkwie, 2 szkoły, 20 wiatraków, 4 jarmarki. Niegdyś mto setnicze.

Budywejcje, zaśc., pow. kowieński, 4 okr.

pol., gm. Aleksandrowska Słoboda, 13 w. od Kowna.

Budzanów, r. 1564 *Bodzanów*, mstko, pow. czortkowski. Założyła je r. 1549 Katarzyna ze Złotnik Budzanowska i nazwała Złotnia Budzanowska. W reg. pob. pow. trembowelskiego z 1564 r. podano wieś Bodzanów, placącą od 1 osad., 4 zagr. W r. 1579 B. i Złotniki należą do Wileczków, r. 1589 Taranowskiego. W XVII w. władają tu Szczukowie. Stan. Szczuka nadaje r. 1705 przywilej szewcom w B. a r. 1743 dziedzic Eustachy Potocki przywilej dla miasta.

Budzew, wś, fol., pow. noworadomski, ma 18 dm., 181 mk., ob. *Budzewo* al. *Budzów* (t. I, 449).

Budziaki (*Budjaki*), dobra, pow. mścisławski, własność Horbackich, 320 dzies.

Budziakino, ob. *Bodiakowo*.

Budzicze 1.) os. pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Czemery, przy wsi Kokoszyce. 2.) **B.**, wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Wołkołata (7 w.), miała 58 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Zawlicze.

Budziejewo, wś, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Postawy (5 w.); miała 18 dusz rewiz.

Budziejewo, wś, pow. węgrowski. Wspom. w dok. z 1364 r. (K. W. n. 1531).

Budziewicze, wś, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Krajsk (5 w.); miała 28 dusz rewiz., należała do dóbr Suszkowo.

Budziewizna, wś, pow. sejneński, gm. Pokrowsk, par. Świętojeziory, ma 3 dm., 33 mk.

Budziewka, chutor, pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. Stara Wieś, 19 w. od Słonima.

Budzile, (ob. t. I, 447), wś włośc., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Sumiliszki; miała 82 dusz rewiz.

Budziłów 1.) *Budziłow*, wś, pow. sieński, gm. Czereja, 22 dm., 158 mk. 2.) **B.**, pow. miński, ob. *Budziłowicze*.

Budziłowa, *Budziłowa*, wś na lew. brz. Dźwiny, przy ujściu rzki Czernohost', pow. sieński, na pograniczu łepelskiego, gm. Ostrowno. Przystań rzeczna.

Budziłowce, wś, pow. nowogrodzki, okr. pol. i gm. Horodyszczę, 33 w. od Nowogrodka.

Budziłowicze 1.) *Budziłów*, zaśc., pow. miński, gm. Siennica, 3 w. od Mińska. 2.) **B.**, ob. *Budziłowa*.

Budziłówka, *Budylówka*, (ob. t. I, 447), wś nad Woźnią, pow. radomski, gm. Potyżówka, 30 w. od Radomyśla, 79 dm., 479 mk.

Budziłowo, r. 1305 *Budziłowo utrumque*, wś, pow. wrzesiński. W r. 1305 dziesięciną z B. nadaje bisk. pozn. nowemu kościołowi w Winnej Górze (K. W. n. 896).

Budziłowski, *Budyło*, *Budziło*, poroh na Dnieprze, siódmy z kolei, naprzeciw wsi Siemienówki, w pow. ekaterynosławskim. Ob. *Dniepr* (t. II, 47).

Budzily, wś, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Słobódka, 70 w. od msta pow.

Budzimir, urocz., pow. ihumeński, gm. Puków, okr. pol. i par. Uzda, 129 w. od Ihumenia.

Budzinka, ob. *Bodzinka*.

Budzino, (*Budyno*), wś i dobra, pow. czauński, gm. Radoml. Wś ma 46 dm., 344 mk.; dobra, 1876 r. własność Rużeniewycy, 265 dzies.

Budzisk 1.) os., pow. prużański, 4 okr. pol., gm. białowiesko-aleksandrowska, przy wsi Kaliniki. 2.) **B.**, urocz., pow. sokólski, 2 okr. pol., gm. Nowowola, 20 w. od Sokółki. 3.) **B.**, urocz., pow. sokólski, 2 okr. pol., gm. Romanówka, 23 w., 41 dzies.

Budziska 1.) wś, pow. warszawski, gm. i par. Okuniew, mają wraz z wsią: Długa szlachecka 288 mk., 2220 morg. dwor., 685 włośc. W r. 1580 wś ta w par. Długa, własność Janusza Ciołka z Powsina, dziedzica wsi Dembe, miała 4 1/2 łan. km. 2.) **B.**, wś, pow. łukowski. W r. 1569 leżą w par. Przetoczno (Łysobyki) Stan. Sobieski płaci tu od 14 półłanków, Jan Sobieski od 16 półłan. 1/2 łanu, 1 zagr. i folwarku. 3.) **B.** pow. kolneński, gm. Stawiski, par. Poryte. 4.) **B.**, wś, pow. augustowski, gm. Sztabin, par. Krasnybor, ma 8 dm., 78 mk.

Budzisko, urocz., pow. nowogródzki, gm. Ostrów, własność hr. Potockich.

Budzisław 1.) *kolski* i *B. kolski nowy*, dwie wsi, pow. kolski, mają 21 dm., 329 mk. W r. 1507 istnieje już ta wieś, r. 1579 płaci tu Wysocki od 1/2 łan. km., 4 zagr. bez roli, 2 kom. bez bydła. 2.) **B. kościelny i górny**, w XVI w. *Budzysław major* i *minor*, wś, pow. słupecki. Posiada kościół par. p. w. Wniebowzięcia N. P. Maryi, pochodzący conajpóźniej, z wieku XIV. Obecny kościół z kaplicą i 4 ołtarzami wzniesiony r. 1642, a przebudowany r. 1745. Restaurowany z gruntu r. 1857. (Łaski L. B. I, 194). W r. 1580 siedzą tu Budzisławscy i płacą od 16 1/2 łan. km., 12 zagr. Prócz B. jest druga część Budzisławek.

Budzisław, wś, pow. mogilnicki, par. Gościeszyno. W 1345 r. Marcin, dziekan łęczycki oddał wś B. do osadzenia na prawie niem. Mikołajowi, synowi Michała z Dębicy. R 1374 Bogufał, kan. gnieźn. oznajmia, że bracia Jakób i Piotr sprzedali sołtystwo we wsi B. Wojsławowi, synowi Raclawa. W r. 1580 wieś duchowna, płaci od 1 1/2 łan. km., 3 zagr., 2 kom.

Budziszcz 1.) zaś, pow. borysowski, 1 okr. pol., par. katol. i gm. Chołopienice, 45 w. od Borysowa, ma 6 osad. 2.) **B.**, zaś, pow. borysowski, gm. Zaczyste. 3.) **B.**, folw., pow. ihumeński, okr. pol. i par. katol. Uzda, gm. Słoboda-Pereszewska, 89 w. od Ihumenia, własność Matusewiczów, około 5 wł.

Budziszewice, wś, pow. rawski. Kościół tutejszy założył przed r. 1336 Ziemowit, ks. mazow. i wizki. (Ulanow. Dok. 310, 25).

Lib. Ben. Łaskiego (II, 323) nazywa B. „oppidum regale“ i opisuje tutejszą parafię z kościołem p. w. św. Stefana. Reg. pob. z r. 1579 podają B. w liczbie wsi, ale odróżniają dawniejsze miasto mające 11 1/2 łan. km. i 2 łany sołtysie i dawną wieś („villa alia“) mającą 7 1/2 łan. km.

Budziszewo, pierwotnie *Budziszowice*, wś, pow. ostrowski. Dawna własność bisk. płockich. Przywłaszczył ją Trojden, ks. mazow., a synowie jego Ziemowit i Kazimierz zwrócili kościołowi w r. 1357. W r. 1579 wś drobnej szlachty Budziszewo w par. Andrzejów ma 7 1/2 łan. (Paw. Maz. 59).

Budziszewo, wś, pow. obornicki. Kościół par. wspomniany już w Lib. Ben. z 1510 r. We wsi siedzieli Budziszewscy h. Grzymała. Kościół był p. w. św. Jakóba.

Budziszki, wś, pow. wołkowyski, gm. Pojeziory, par. Wyłkowyszki (9 w.), ma 3 dm., 54 mk.

Budziszki, zaś, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. i dobra skarb Swir; miał 8 dusze rew.

Budziszowice 1.) wś, pow. pińczowski. W połowie XV w. dziedzic Jan h. Habdank. Wś ma 4 łany km., karcznię, 2 zagr., folw. Dziecięcinę bierze prebenda wiślicka. (L. B. I, 434). W r. 1827 było 12 dm., 96 mk. 2.) **B.**, ob. *Budziszewo*.

Budzilki, wś i dobra, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. i par. Niestraniszki (7 w.). Wś miała 11 dusz rewiz; dobra 1865 r. należały do Kosackich. Poprzednio Niewiadomskich.

Budźki 1.) wś, pow. słonimski, 2 okr. pol., gm. Różany, 39 w. od Słonima, 314 dzies. 2.) **B.**, wś i dobra, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Chotenczyce (7 w.). Wś miała 1865 r. 13 dusz rewiz. w części Strzałkowskich i 6 dusz w części Michniewiczów i Kruniewiczów. 3.) **B.**, (ob. t. I, 447), wś włośc., pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Radoszkowice (12 w.); miała 4 dusze rew., kościół katol. filialny, par. Radoszkowice. 4.) **B.**, zaś, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Krajsk (5 w.), należał do dóbr Stajki.

Budźkie, wś, pow. drysieński, par. Oświej.

Budźkowice, wś i karczma, pow. miński, gm. i st. poczt. Iwieniec (9 w.), 56 w. od Mińska.

Budźkowo, fol., pow. miński, gm. Zasław, 22 w. od Mińska, własność Przeździeckich, ma 3 włoki.

Budźkowszczyzna 1.) wś włośc., pow. dzygieński, 4 okr. pol., gm. Jazno. Należała do dóbr skarb. Kuryłowice. 2.) **B.**, dobra, pow. lepelski, własność Suszyńskich, 534 dzies. W r. 1616 Kozików, od których przeszły do Minićkich.

Budzyń 1.) wś, pow. stopnicki, gm. Radzanów, par. Piasek wielki. W 1827 r. 7 dm., 30 mk. 2.) **B.** pow. pińczowski, gm. Topola, 33 w. od Pińczowa. 3.) **B.** al. *Budzeń*, miasteczko, rodzaj jurydyki założonej w sąsiedztwie Radzy-

nia, przez Kazanowskich zapewne, dzierżawców ststwa. R. 1552 Kazanowski sędzia ziemski łukowski płaci tu szosu fl. 14. („ex oppidulo“) Inna osada t. n. leży w par. Garwolin Ob. *Budzeń*. 4.) **B.**, osada wielona do obszaru Szreńska w pow. sierpeckim. W uchwale sejm z r. 1773—75 powiedziano, że na prośbę ks. Prymasa (Poniatowskiego) pozwalamy Mu wydać przywilej Locationis na zdawna założone miasto Szreńsk i Budzyn w kupie jedno z drugim dotykające się... w ziemi zawskrzyńskiej“. („Konstytucje publiczne sejmku warsz. Warszawa 1775r. str. 281).

Budzyń, miasteczko, pow. chodzieski. Niedgdy ststwo niegrodowe. O kościele par. p. w. św. Barbary wspomina wizyta z r. 1628. Patronat należał do króla.

Budzynek, wś, pow. łęczycki. W XVI w. miał prawo miejskie. R. 1576 płaci 30 gr. poboru i od 1 rzem. 4 gr.

Bug, rzeka. Kar. Hadaczek: „Z badań archeol. w dorzeczu Bugu“ (Teka konserwat. II r. 1900).

Bugaj 1.) ulica w Warszawie nad Wisłą, na stokach wzgórza mieszczącego zamek i rynek Starego miasta. 2.) **B.**, wś, pow. warszawski, gm. Ożarów, par. Borzęcin, ma 23 mk, 90 morg. 3.) **B.**, os., pow. włocławski, gm. Falborz, par. Brześć kujawski, ma 19 mk, 5 morg. dwor. 4.) **B.**, os, pow. kaliski, ma 6 dm., ob. *Stropieszyn* (t. XI). 5.) **B.**, os., pow. kaliski, ob. *Aleksandrya*. 6.) **B.**, os., pow. kaliski, gm. i par. Godziesze. 7.) **B.**, wś, pow. kaliski, gm. i par. Błaszki. 8.) **B.**, fol., pow. kaliski, gm. i par. Iwanowice. 9.) **B.**, wś, pow. koniński, gm. i par. Tuliszków, ma 2 dm., 26 mk. 10.) **B.**, os. młyn., pow. łęczycki, par. i gm. Piątek, ma 1 dm., 9 mk. 11.) **B.**, wś, pow. łęczycki, gm. i par. Grabów, ma 8 dm, 111 mk. Na obszarze wsi błoto „Stawisko“. 12.) **B.**, os. leś, pow. kolski, gm. Czołowo, par. Brdów, ma 3 dm., 17 mk. 13.) **B.**, wś, pow. kolski, gm. Lubotyń, par. Grabów, ma 8 dm., 99 mk. 14.) **B.**, wś, pow. wieluński, gm. Rudniki, par. Żytunów, ma 16 dm. Stanowi część wsi Cieciołów. 15.) **B.**, os. i fol., pow. wieluński, gm. Kurów, par. Chotów, ma 13 dm., 108 mk. 16.) **B. lipnicki**, wś i fol., pow. wieluński, gm. Radoszewice, par. Siemkowice; ma wraz ze wsią Delfiną 30 dm. i 175 mk. 17.) **B.**, *radoszewicki*, wś nad Wartą, pow. wieluński, gm. Radoszewice, par. Ossyaków, ma 10 dm., 68 mk. 18.) **B. Łaski**, kol. nad rzeką Wartą, pow. wieluński, gm. Radoszewice, par. Ossyaków, ma 23 dm., 125 mk. 19.) **B.**, os., pow. wieluński, gm. i par. Praszka, ma 3 dm., 24 mk. 20.) **B.**, fol. nad rz. Pilicą, pow. radomski, gm. Radzanów, par. Wyszmyrce, ma 2 dm., 110 morg. 21.) **B.**, fol., pow. sandomierski, gm. Wilczyce, par. Jankowice, ma 3 dm., 228 morg. 22.) **B.**, wś, pow. konecki, gm. i par.

Blizin, ma 8 dm., 64 mk., 32 morg. 23.) **B.**, fol., pow. łaski, gm. Wymysłów, ma 4 dm., 24 mk., 139 morg. 24.) **B.**, kol., pow. łaski, gm. Buczec, par. Pabianice, 13 dm., 125 mk., 274 morg. 25.) **B.**, kol. nad rz. Bzurą, pow. łódzki, gm. Brużyc, par. Aleksandrów, 13 dm., 115 mk., 316 morg. 26.) **B.**, kol., os. fabr., pow. piotrkowski, gm. Uszczyn, par. Piotrków, 24 dm., 216 mk., 507 morg. Rozległy staw. Jestto przedmieście Piotrkowa, 27.) **B.**, os., pow. piotrkowski, gm. Łęka, ma 4 dm., 5 mr. włośc. 28.) **B. zakrzewski**, os., pow. noworadomski, gm. i par. Dmenin, os. 4 dm., 20 mk, 57 morg. włośc., os. karcz. 1 dm., 8 mk., 3 mr. dwor. 29.) **B. dmeniski**, wś, pow. noworadomski, gm. i par. Dmenin, ma 5 dm., 50 mk., 18 morg. włośc., 3 dwor. W 1827 r. 3 dm. 18 mk. 30.) **B.**, wś nad rz. Wartą, pow. noworadomski, gm. Rzeki, par. Kłomnice, 15 dm., 108 mk., 84 morg. 31.) **B.**, wś i os. karcz., pow. noworadomski, gm. Dąbrowa, par. Żytano, ma 9 dm., 29 mk., 30 morg. włośc., 2 dwor. 32.) **B.**, os. nad rz. Wartą, pow. częstochowski, gm. Huta Stara, par. Częstochowa, os. ma 4 dm., 36 mk., 61 morg włośc. i 5 dwor. 33.) **B.**, os., pow. włoszczowski, gm. Secemin, 11 w. od Włoszczowy. 34.) **B.**, os., pow. jędrzejowski, gm. Mierzwin, 10 w. od Jędrzejowa. 35.) **B.**, os., pow. jędrzejowski, gm. Nawarzyce, par. Wrocierzyż, 17 w. od Jędrzejowa. 36.) **B.**, os., pow. jędrzejowski, gm. i par. Węgleszyn, 26 w. od Jędrzejowa. 37.) **B.**, os., pow. olkuski, gm. Kroczyce, 32 w. od Olkusza. 38.) **B.**, wś, pow. miechowski, gm. Książ wielki, par. Książ mały. 25 w. od Miechowa. W 1827 r. 6 dm., 33 mk. 39.) **B.**, os., pow. miechowski, gm. i par. Koniusza, 26 w. od Miechowa. 40.) **B.**, os., pow. pińczowski, gm. Czarnocin, 21 w. od Pińczowa. 41.) **B.**, wś, pow. stopnicki, gm. Gnojno, par. Janina, 16 w. od Stopnicy. W 1827 r. 7 dm., 26 mk.

Bugaj, *Buhaje*, wś, pow. łucki, gm. Kołki, 44 w. od Łucka, 13 dm., 95 mk. Należała do Zygmunta hr. Krasieckiego.

Bugańce (ob. t. I, 453), wś, pow. trocki, 4 okr. pol., gm. i dobra skarb. Merecz (16 w.); miała 33 dusz rewiz.

Bugany, w spisie z 1891 r. *Bukany*, *Bukiany*, wś i fol., pow. wilkomierski, gm. Kupiszki, 75 w. od Wilkomierza.

Bugi, w spisie urzęd. *Bucze*, folw., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Wieksznice, 63 w. od Szawel, własność Saweliewych, (195 dzies.).

Bugiańce 1.) dwór, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Konstantynowo, 4 w. od Wilkomierza. 2.) **B.**, wś, tamże, 3 okr. pol., gm. Wojtkuski, 3 w. od Wilkomierza.

Bugie, wś i dobra, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Wieksznice, 70 w. od Szawel. Jedne dobra,

t. n. należą do Dowgierdów (370 dzies), drugie do Domejków (426 dzies.) Ob. *Aszwiany*.

Bugiele, folw., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 48 w. od mta pow.

Bugieniele, zaśc. pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Konstantynowo, 5 w. od Włodzimierza.

Bugienie 1.) wś i dobra, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Gadonów, 15 w. od Telsz. 2.) **B.**, (ob. t. 453), okolica, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Żydyki, 51 w. od Telsz. Dwunastu właścicieli ma tu 1010 dz. (805 ziemi ornej). Większe części mają: Lutykowie (300 dzies.), Gruenbergowie (185 dz.), Butlerowie (161 dz.) i Liczkunowie (101 dz.). 3.) **B.**, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Sałanty, 56 w. od Telsz.

Bugienis, rzka w gub. kowieńskiej, lewy dopł. Wyrwity (lewy dopł. Wenty).

Bugieniszki, folw., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Towiany, 16 w. od Wilkomierza.

Buginie, wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Birze, 80 w. od Poniewieża.

Buha, ob. *Bucza*.

Buhaje, wś, pow. łucki, ob. *Bugaj*.

Buhajówka 1.) *Wielka* (ob. t. I, 453), wś nad rzeką Buhajówką (Uście), pow. kijowski, gm. Dmitrowicze Wielkie, 28 w. od Kijowa, 571 dm., 2547 mk., 3331 dzies. włośc., 2 cerkwie par. drewniane, 2 szkoły cerk., 41 wiatraków. Wś ta około 1500 r. należy do Połozów. Ostatnia z rodu Fenna, 1-o voto ks. Sieńska wnosi majątność Charłęskim. W 1581 r. Szczesny Charłęski, podkom. kijowski, płaci z B. od 2 osiadł. a 1628 r. Stanisław Charłęcki od 4 dym., 8 ogr. W 1618 r. trzyma żyd kijowski Abram. Po Charłęskich przeszła do Gruziewiczów, Chmielnicki nadał ją krewnemu swemu Pawłowi, w końcu uniwersałem Mazepy z 1687 r. dostała się monasterowi żeńskiemu frołowskiemu w Kijowie. 2.) **B.**, *Mala*, wś nad rzeką Płoszczyną al. Płoszczanką i Buhajówką, tamże, par. praw. Kruszynka (3 w.), 103 dm., 602 mk., młyn, 5 wiatraków. Wś powstała z chutorów wasylkowskich. 3.) **B.**, (ob. t. I, 453), wś nad Roską, pow. taraszczański, gm. Żywotów Stary, st. poczt. Tetyjów (10 w.), 75 w. od Taraszczy, 181 dm., 1139 mk., cerkiew drewniana, szkoła cerk., młyn, cukrownia, szpital fabryczny. Własność większa ma 775 dzies. Wś należała niegdyś do Ostrowskich, kupiona od nich z Rososzkami przez Franciszka Szydłowskiego, który 1842 r. sprzedał je Feliksowi Szostakowskiemu, marszałkowi pow. taraszczańskiego. Obecnie po śmierci wdowy, majątek ten, oceniony na 400,000 rs., przechodzi na sukcesorów czterech sióstr marszałka. Cukrownia została osobno sprzedana Towarzystwu za 200,000 rs. 4.) **B.**, wś, pow. krzemieniecki, gm. Radziwiłłów, 37 w. od Krzemieńca, 75 dm.,

456 mk. Własność sukcesorów Heleny z Rogalińskich gen. Turnowej.

Buhakom, wś nad rzeką Utnią, pow. braclawski, gm. Monastyre, 118 dm., 850 mk., cerkiew. Należała do ststwa braclawskiego.

Buharewszczyzna, fol., pow. słucki, w pobliżu wsi Kucewszczyzna; gm. i par. katol. Cimkowie, 48 w. od Słucka.

Buhary, fol., pow. uszycki. Należy do kłucza dunajowieckiego.

Buhłaje 1.) wś, pow. czerykowski, gm. Krasnopol, 30 dm., 251 mk. 2.) **B.**, (ob. t. I, 453), wś, pow. latyczowski, gm. Susłowce, 88 dm., 449 mk., cerkiew.

Buhłaki, al. *Bulhaki*, słoboda nad rzeką Woźnią, pow. radomski, gm. Potyłów, par. praw. Janówka (4 w.), 19 dm., 107 mk. Stanowi wschodnią część wsi Budyłowski. Własność większa należy do dóbr janowskich. W 1628 r. Jan Strybyl wnosi ze wsi Bułhaki od 3 dym., 2 ogr. Ze wsi B. Nowe z 3 dym., 2 ubog., 4 ogr. Lustracja z 1553 r. wymienia tu gony bobrowe, należące do Pankiewiczów.

Buhłów, w dok. *Buklow*, wś nad rzeką Buhłówką, dopł. Horynia, pow. krzemieniecki, gm. Wyżróddek, par. praw. Lulińce, 60 w. od Krzemieńca, ma 93 dm., 598 mk., młyn. W 1583 r. własność kn. Aleksandra Poryckiego (przy Wyżródtku), który wnosi ztąd od 12 dym., 7 ogr., 16 ogr., 2 kół waln., 1 step. W 1619 r. własność Anny z Tulin (córką Hieronima Hornostója) 1-o voto Poryckiej, 2-o Krzysztofowej Charłęskiej, spustoszona przez Tatarów. W ostatnich czasach własność hr. Rzysszczewskich, obecnie Józefa Karwickiego (268 dz.).

Buhłówka, rzeczka w pow. krzemienieckim, łączy się z Żerdzią w Łanowcach i wpada do Horynia pod Grzybową.

Buhorki, urocz., pow. mozyrski, gm. Mieleżskowicze, par. katol. Mozyrz.

Buhrowy, folw., pow. latyczowski, 2 w. od Ilnatowie.

Buhryn, (ob. t. I, 453), w dok. *Buhurn*, *Buhurin*, wś na Horyniem, pow. ostrogski, gm. Buhryn, st. poczt., Hoszeza (12 w.), st. dr. żel. Ożenin (11 w.), 30 w. od Ostroga, ma 155 dm., 1020 mk. Poprzednio z wchodzącymi w skład par. wsiami: Baszyna, Pruski i Ukolee, miała 196 dm., 1631 mk. praw., 36 kat. i 89 żydów. Cerkiew. drewn. z 1876 r., szkoła cerk. (od 1884 r.). B. osadzony został przez protoplastę rodu Kierdejów na ziemiach nadanych mu nad Horyniem. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. wś należy do Iwana Bohuryńskiego (Chrebtowicza) i braci jego, którzy zobowiązani byli do opatrywania trzech horodni zamkowych. W 1564 i 1566 r. należy w części do Lubki Chrebtowiczowej Bohuryńskiej, w części zaś do Semena i innych Chrebtowiczów Bohuryńskich. W 1570 r. część B. należy do Pio-

trowej Chreptowiczowej, płacącej od 8 dwor., 7 ogr. po 2 gr., 1 koła młyn, druga do Wasylowej Bohurińskiej (6 dworz. po 20 gr., 4 ogr., 1 koła młyn.), trzecia zaś do Iwanowej Bohurińskiej (od 22 dworz., 2 ogr. po 6 gr., 6 ogr. po 4 gr., 8 ogr. po 2 gr., 1 koła młyn. i 1 boj.). W 1631 r. należy w części do wojskiego łyczowskiego Wojciecha Roguskiego i żony jego Katarzyny z Karsznickich, w części zaś do Stanisława Chlebowskiego i żony Anny ze Staniszwskich. W połowie XVII w. również część należy do Jana Aleksandra Chrebtowicza, druga do Roguskich. W zeszłym wieku B. należał do Chreptowiczów, następnie Hulewiczów, w bieżącym zaś do Czarneckich, obecnie do ks. Czetwertyńskiego. Kraszewski we Wspomnieniach Polesia, Litwy i Wołynia podaje, że pod B. wykopano niegdyś róg jednorożca. Gmina B. należy do 1 okr. pol., obejmuje 19 miejscowości, 660 dym. włosc. (obok 150 innych), 7702 mk. włościan, uwłaszczonych na 8300 dz.

Buj 1.) ws i dobra nad rz., Łuką, pow. sieński, gm. Ulanowice. Ws ma 9 dm., 67 mk., cerkiew, dobra, własność Szlachto - Bitnych, wraz z Hatowszczyzną i Horbunami mają 1268 dzies., młyn. 2.) **B.**, ws, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Parafianów (12 w.); miała 25 dusz rewiz., należała do dóbr Hnieżdżiłów. W pobliżu wsi niewielkie kurhany i trzy nasypy podłużne. Są również ślady cmentarzyska.

Bujaki 1.) (ob. t. I, 455), ws i dwa folw., pow. bielski, gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Narajki, 48 w. od Bielska. Ws ma 219 dzies.; jeden z folw. należy do Paderewskich (402 dz.), drugi do Ottów (125 dzies.). 2.) **B.**, ws i dobra, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Zbirogi, 28 w. od Kobrynia. Ws ma 128 dzies.; dobra własność Rajskich, 478 dzies. Na polach wsi grupa kurhanów. 3.) **B.**, ws pow. święciański, 3 okr. pol., gm. i dobra Niestaniszk. W r. 1865 było 94 dusz rewiz.

Bujakowszczyzna, ws, pow. bielski, gub. grodz., 1 okr. pol., gm. Kleniki, 18 w. od Bielska, 45 dzies.

Bujańce, ws włosc., pow. święciański, 4 okr. pol., gm. Dubotówka (8 w.); miała 17 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Żodziszki.

Bujaniec, zaśc., pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Horodźki; miał 11 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Łosk.

Bujanowo 1.) zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Druja (4 w.); miał 12 dusz rewiz., należał do dóbr Krycewice. 2.) **B.**, dwie wsi, pow. wieliski, gm. Czeple.

Bujany, ws, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawle, 9 w.

Bujany, w dok. *Bujan*, ws nad rz. Sierną, pow. łucki, gm. Torczyn, 21 w. od Łucka, 95 dm., 646 mk., cerkiew. 2 młyny. Jakób Wojna z Niemirowicz, około 1455 r. zapisał żonę

swej Maryi z Olizarów wsi: Stwołowicze, Żytany, Czesnykrest i B., z zastrzeżeniem, że wraz z wyjściem jej za męża, majątki te przejdą do jego siostrzeńców Czartoryskich. Gdy więc około 1460 r. wyszła za kn. Semenę Wasilewicza, dobra przeszły do Czartoryskich. Później B. stanęła się uposażeniem biskupów łuckich. Według rewizji zamku łuckiego z 1545 r. ks. biskup łucki łącznie z Zatuńskimi i Okorskimi zobowiązany był do opatrywania dwu horodni zamkowych. Część wsi musiała należeć do Karabauów, którzy mieli także obowiązek opatrywania jednej horodni. W 1577 r. B. należy do siół zamku torczyńskiego, wwdy połockiego (Dorohostajskiego), który płaci od 9 dym., 6 ogr. Regestra z 1583 r. podają B. w liczbie dóbr biskupa łuckiego. W 1650 r. biskup łucki ma tu 30 dym. Następnie należy do Prażmowskich, Tarnowskich i Morsztynów.

Bujewki, dobra, pow. orszański, dziedzictwo Goniprowskich, 613 dz.

Bujewo, ws, pow. sieński, gm. Moszkany 25 dm., 122 mk.

Bujewszczyzna, ws, pow. dzisieński, 2 okr., pol., gm. Jody (3 w.); miała 60 dusz rewiz., należała do dóbr Rafałowo.

Bujki 1.) al. *Bojki*, ws i os., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Kozłowszczyzna, 30 w. od Słoni. Ws ma 154 dz., osada z urocz. Tartak, 158 dzies. 2.) **B.**, dwie wsi, pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Ihumenowo (16 w.); miała 36 dusz rewiz. Jedna z nich należała do dóbr Chin, druga do dóbr Pekin. Poprzednio attyn. Szarkowszczyzny 3.) **B.**, ws, pow. oszmiański 1 okr. pol., gm. Grauzyski (2 w.); 4 dusze rewiz., jednodworców, należała do dóbr skarb. Dauksyzyski. 4.) **B.**, ws, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Aleksandrowska; miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr Mareyanowo. 5.) **B.**, ws, pow. święciański, 4 okr. pol., gm. i dobra Szmetowszczyzna. W r. 1865 było 64 dusz rewiz. 6.) **B.**, (ob. t. I, 454), ws, pow. wileński, 5 okr. pol., gm. Sołeczники (11 w.); miała 17 dusz rewiz., należała do dóbr Jaszuny.

Bujkiszki, ws, pow. rossieński, gm. Nowe Miasto (Aleksandrowskie), 96 w. od Rossien, 29 dm., 151 mk., posterunek straży pogran., koszary wojskowe.

Bujle 1.) zaśc., pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Chotenczyce (22 w.); miał 3 dusze rewiz., należał do dóbr Ościukowice. 2.) **B.**, ws, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Wiazyń (5 w.); miała 30 dusz rewiz., należała do dóbr Poniatyce.

Bujmer, ws nad dopł. Teterewu, pow. żytomierski, gm. Lewków, 20 w. od Żytomierza, 24 dm., 157 mk., 1008 dzies. (828 lasu). Własność Tereszenki.

Bujnicze, mstko i dobra na prawym brzegu Dniepru, pow. mohylewski, gm. Wiejna (16 w.), 8 w. na pld.-zchd. od Mohylewa, przy trakcie

żytomierskim, w pobliżu szosy bobrujskiej. Mstko ma 64 dm. drew. (47 należy do chrześcian a 17 żydów) i 356 mk., (115 żydów), 2 cerkwie, dom modl. żyd. O 2 w. od B. w stronę Mohylewa znajduje się monaster żeński św. Ducha (do 1735 r. męski), założony w połowie XVII w. przez Bohdana Stetkiewicza, podkom. mohylewskiego, i bogato przez niego uposażony. Przy monasterze istnieje szkoła żeńska. B. na początku XVI w. nadane zostały przez kn. Aleksieja Tołoczkowa monasterowi pieczerskiemu w Kijowie. Podczas wojny północnej okolice B. zajęte były przez wojska szwedzkie pod dowództwem Karola XII. W chwili przyłączenia Białorusi do Rosji B. należały do Sapiehów, którzy nosili tytuł „hrabiów na Bychowie, Barkałabowie i Bujniczach”. Zajęte na skarb, nadane były gen. Passek, namiestnikowi białoruskiemu. Obecnie wraz z dobrami należą do Moraczewskich (od 1878 r.). Dobra mają 3383 dz. (1593 lasu).

Bujniczki, dwie wsi. pow. piotrkowski, gm. i par. Gorzkowice. B. lit. A. al. Kopanica ma 20 dm., 122 mk., 289 morg., B. lit. B. 18 dm., 185 mk., 223 morg. W r. 1827 było 16 dm., 138 mk. W r. 1518 „Boynicze minor” mają 6 łan. km., karcznię, młyn.

Bujniczkowo, wś, pow. sieński, gm. Puśtyńki, 4 dm., 31 mk.

Bujniwice, wś i fol., pow. nowogródzki, gm. Poczepowo. Wś ma 23 osad, fol. należy do Obuchowiczów.

Bujniszki, zaśc., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Skiemie, 44 w. od Szawel.

Bujnówka 1.) zaśc., pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Rzesza (10 w.); miała 2 dusze rewiz., należała do dóbr Izabelin. 2.) B., wś, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagoła (11 w.); miała 14 dusz rewiz., należała do dóbr Rostyniany.

Bujnowo, (ob. t. I, 455), wś, pow. bielski, gub. grodz., 2 okr. pol., gm. Malesze, 13 w. od Bielska, ma ze wsiami Abramiki i B. Puchacze 893 dzies.

Bujny szlacheckie, kol. nad rz. Grabówką, pow. piotrkowski, gm. Bujny, par. Łobudzice, ma 28 dm., 279 mk., 317 morg. W r. 1827 było 9 dm., 56 mk. W r. 1511 „Bujny minor” i major mają 7½ łan., młyn, karczma pusta.

Bujsze 1.) wś, pow. rossieński, gm. Szweksznie, 78 w. od Rossień. 2.) B., wś, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Tryszki, 44 w. od Szawel.

Bujtejki, ob. *Butejki*.

Bujtkiszki, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Erzwilek, 40 w. od Rossień.

Bujtuny 1.) wś i dobra, pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Kukuciszki. Wś miała 50 dusz rewiz. w części Wasilewskich, 13 dusz w części bar. von der Recke i 13 dusz w części Morawskich. 2.) B., wś, tamże, 19 w. od Kukuciszek;

miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr Prusaki-szki.

Bujuciszki, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Zabłociszki; miał 3 dusze rewiz.; należała do dóbr skarb. Święciany.

Bujwiany 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 89 w. od mta pow. 2.) B., wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, 64 w. od Poniewieża. 3.) B., wś, pow. wiłkomierski, 2 okr. pol., gm. Subocz, 73 w. od Wiłkomierza.

Bujwice, wś, pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. i dobra Szezuczyn. W r. 1865 było 28 dusz rewiz.

Bujwidańce, (ob. t. I, 455), wś, pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żyźmory (6 w.); miała 28 dusz rewiz., należała do dóbr Pokirty. Obecnie własność Rymaszewiczów. Znajduje się tu kurhan, badany przed kilku laty.

Bujwidowszczyzna 1.) fol., pow. miński, gm. Samochwałowice, par. kat. Mińsk; własność Galimskich, ma do 3 wł. 2.) B., okolica, pow. nowogródzki, gm. i par. katol. Wsielub, 13 w. od Nowogródka. Mają tu części: Pohosey 2 wł., Witorsey. Niegdyś własność Bujwidów.

Bujwidy 1.) okolica, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Średniki, 35 w. od Kowna. Mają tu Bujwidowie 150 dzies. 2.) B.-Kopry, dwór, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Żejmy, 20 w. od Kowna, własność Hukiewiczów, 64 dzies. 3.) B. *Rustekowszczyzna*, ob. kowieński, ob. *Rustekowszczyzna*. 4.) B., zaśc., pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Krakinów, 29 w. od Poniewieża. 5.) B., folw., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Żagory, 75 w. od Szawel. 6.) B., wś, pow. wiłkomierski, 5 okr. pol., gm. Onykszty, 40 w. od Wiłkomierza. 7.) B., wś, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Ejszyszki (14 w.); miała 24 dusz rewiz., należała do dóbr Podborze. 8.) B., wś włośc., i dobra skarb., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Święciany (15 w.); 4 dusze rewiz. 9.) B., wś włośc., pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagoła (8 w.); miała 39 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Dukszty. 10.) B., ob. *Bujwidze*.

Bujwidze 1.) wś pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 81 w. od mta pow. 2.) B., wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Janiszki, 44 w. od Szawel. 3.) B., *Bujwidy*, (ob. t. I 455), mstko i dobra skarbowe nad Wilią, pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Bystrzyca, 32 w. od Wilna, 212 mk. (1865 r. 56 dusz rewiz.). Kościół par. katol., p. w. św. Jerzego, z drzewa wzniesiony 1785 r. przez Michała Radziszewskiego. Par. katol. dekan. wileńskiego, ma 4291 wiernych; kaplice w Dubosie i w Bujwidziach.

Bujwidziszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 5 okr. pol., gm. Ponedel, 80 w. od mta pow. 2.) B., zaśc., tamże, 2 okr. pol., gm. Smółwy, 23 w. od mta pow., własność Syrewiczów,

ob. *Podskirna*. 3.) **B.**, dobra, pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Rzesza (12 w.); 1865 r. własność Tyzenhauzenów.

Bujwiliszki, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Daugieliszki (6 w.); należał do dóbr Dudy.

Bujwiniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 52 w. od mta pow.

Bujwiszki 1.) wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Gulbinów, 58 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, wś nad Dźwiną, pow. dźwiński (dyneburski), gm. Liksna, 12 dm., 140 mk., kościół par. katol.

Bujwołowce, (ob. t. I, 455), wś nad rzeką Mytnicą, pow. proskurowski, gm. Szarawka, 123 dm., 794 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny. W 1565 r. wś B. al. Wojcik należy do Pretficzowej, płaci od 2 pługów. W 1578 r. należy do Szarawki, w 1583 r. płaci od 1 pługa i 6 ogr. po 4 gr. Obecnie małoletnich Zarembów, sukcesorów Edwarda Starzyńskiego, 1105 dzies. dwor. (173 lasu).

Bujwuny, (ob. t. I, 455), wś włośc., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Żośle, miała 25 dusz rewiz.

Bujyzyski, wś, szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubis, 21 w. od Szawel.

Buk 1.) os. leś., pow. noworadomski, gm. i par. Rząśnia, 1 dm., 2 mk., 5 morg. W r. 1827 1 dm. 5 mk. 2.) **B.**, os. nad rz. Drzewiczką pow. opoczyński, gm. Białaczów, par. Gowarczów, ma 5 dm., 32 mk., 23 morg.

Buk, błoto, w pow. orszańskim i częścią w sieńskim, gm. Tołoczyn Stary, w pobliżu wsi: Korolki, Sokolina, Rewiatycze, Suchaczowa, Sielce i Zamosze. Długość do 10, szerokie około 3 w.; zajmuje do 2300 dzies. Pokryte mehem, miejscami lasem jodłowym, sosnowym i brzoźowym.

Buk, rzeczka w pow. rzeczyckim, dopływ Niedźwiedziówki, w obrębie gm. Dernowicze. Za Rudnią Bukowicą ma ujście, długość około 7 w.

Buk 1.) fol. dóbr Narowla, pow. rzeczycki. 2.) **B.** wś nad rz. t. n. pow. rzeczycki. 3.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz. 4.) **B.**, (ob. t. I, 455), leży w pow. siebieskim.

Buk, miasto pow. W r. 1257 Bolesław ks. pol. potwierdza nadanie wsi Buk kościołowi poznani. przez ks. Przemysława. R. 1299 Przemysław II, ks. polski bierze miasto Buk pod swoją opiekę. W 1350 r. Andrzej, bisk. pozn., zamienia wieś Kaczanów na Buk. W 1350 r. Kazimierz W. nadaje miastu przywileje (K. W. n. 357, 635, 671, 1295). Kościół par. p. w. św. Stanisława, Wniebowst. N. M. P. i św. Piotra i Pawła istniał już w XIII w. Wspominany w dok. z r. 1298. Nowy murowany wznosił w r. 1418 bisk. Andrzej Laskary z Gosławic. R. 1608 Andrzej Opaliński, bisk. poz. wyniósł go na stopień kolegiaty, ustanowił 8-u mansyonarzy, co się, dla braku funduszy, nie utrzymało. W r. 1660 były przy kościele 4 kaplice, proboszcz, 3 wikaryuszów, 6 altarzystów,

kaznodzieja i 6 bractw: literackie, Bożego Ciała, Św. Anny, miłosierdzia, Anioła Stroża i różańcowe. W r. 1580 miasto daje szosu fl. 52 gr. 8, od 9 bań gorzałcz. po gr. 24, od 96 rzem. po 15 gr. Ogółem fl. 120 gr. 14. Czopowe za r. 1580 od 469 warów po fl. 3 gr. 14, dało fl. 1625 gr. 26, od 45 warów po fl. 3 gr. 2¹/₂ dało fl. 138 gr. 22 i od 28 warów po fl. 2 gr. 15 dało fl. 70 gr. 3. Od szynkowania wódki kwart 1278 po den 3, od 10 beczek śledzi po gr. 6, od 5 beczek dorszy po gr. 2. Ogółem fl. 1964 gr. 18. Cyfry te świadczą o dość znacznej ludności i ruchu przemysłowym. Istnieje „Karte des Buker Kreises“ z roku 1836. Statistische Darstellung des Kreises Buk fuer 1860—64, Wohlstein 1865.

Buka, w górnej części zw. *Rubież*, rz. w powiecie dźwińskim (dyneburskim), pr. dopł. Dźwiny. Bierze początek w pobliżu wsi Jurany, płynie na pld-zchd, i ubiegłszy 12 w. ma ujście pod wsią Misuny.

Bukacze, słoboda nad rz. Koszarnią, pow. radomski, gm. i par. praw. Potyjówka, 22 w. od Radomyśla, 12 dm., 79 mk. Stanowi połd. część wsi Potyjówki.

Bukaczowce mko w pow. rohатыńskim. Wspm. w dok. z r. 1438. Ma prawo miejskie od r. 1489. W r. 1515 „opidulum“ płaci czopowego 3¹/₂ grz. 18 gr. W r. 1489 wraz z Chodorowem należy do Żórawińskich. R. 1578 szosu daje fl. 6 gr. 4, od 6 rzemieśl. 10 fan. 12 kom. Pop. Czopowe fl. 28 gr. 14.

Bukalniszki, wś, pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Rogowo, 57 w. od Wilkomierza.

Bukańce (ob. t. I, 457), dobra i mtko, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Szaty, 25 w. od Wilkomierza. Dobra należą do Narbutów (272 dz.). Mstko ma 8 dm., 88 mk., kościół katol. p. w. św. N. M. Panny.

Bukany 1.) folw. pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Kupiszki, 75 w. od Wilkomierza, własność Ganerów (74 dzies.). 2.) **B.**, ob. *Bugany*.

Bukarewo, wś, pow. orszański, gm. Kochanowo, 12 dm., 94 mk.

Bukaszowce, wś, pow. stanisławowski, ob. *Pukasowce* (t. IX).

Bukatowa 1.) wś, pow. oszmiański, pod Subotnikami, należała do dóbr Skirdzimy (attyn. Żupran). W zeszłym wieku wiedli o nią spór Bukatowie. 2.) **B.**, fol. dóbr Wiszniew, pow. oszmiański.

Bukaty 1.) okolica szlach., pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany. 2.) **B.**, wś, pow. drysieński, par. Przydrujsk.

Bukatynka (ob. t. I, 457), wś, nad Murachwą, pow. jampolski, gm. Babezyńce, 49 dm., 963 mk., cerkiew, młyn. Osadzona na starym siedlisku przez Jana Zamoyskiego, kanclerza, na początku XVII w. Obecnie Maryan Orzechowski ma 758 dzies.

Bukatyno, wś, pow. wielicki, gm. Baranowo. **Buki** (ob. t. I, 460), wś i dobra, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Łuck (15 wiorst); miała 45 dusz rewiz. Należała do dóbr Mosarz.

Buki 1.) (ob. t. I, 458), mstko nad Tykiczem Uhorskim, pow. humański, gm. Rusałówka, 42 w. od Humania, 526 dm., 3577 mk., cerkiew dREW. z 1772 r., 2 domy modl. żyd., st. poczt. W roku 1629 Koniecpolska stęcina kamieniecka, wnosi pobór od 317 dm. W 1664 r. wdowa po Samuelu Kalinowskim, oboźnym, wnosi pobór z 40 dm., 3 młynów po 3 złp. Przed uwłaszczeniem włościan było w B. Antonówce (przedmieście) 5550 dzies. 2.) **B.**, (ob. t. I, 458) wś nad Rastawicą, pow. skwirski, gm. Czubińce, st. poczt. Skwira (12 w.), 186 dm., 1064 mk., cerkiew, szkołka cerkiewna, 2 młyny. Obecnie własność większa, ma 1363 dzies., należy do Zofii Abramowiczowej. W 1624 r. B. i Stroków trzymał od Chodkiewiczowej żyd białocerkiewski Szlomowicz. 3.) **B.**, wś nad Trościanicą, pow. żytomierski, gm. ist. poczt. Chwasowa (16 w.), 50 w. od Żytomierza, 101 dm., 638 mk., cerkiew z roku 1874. Do par. praw. należy wieś Dobrynia. W całej parafii było poprzednio 158 dm. 1248 mk. praw., 86 katol., 18 żydów. W 1628 r. własność Jana Karczewskiego, który wnosi od 1 koła młyn. na rz. Trostence. W 1718 r. należy do Kazimierza Steckiego, kaszt. kijowskiego. 4.) **B.**, wś, tamże, gm. Trojanów, 19 wiorst od Żytomierza, 128 dm., 688 mk. 5.) **B. Korsuńskie**, uroczysko nad Rosią, pow. kaniowski, poniżej Korsunia.

Bukiany, ob. *Bugany*,

Bukieliszki, zaśc., pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany (13 w.); należał do dóbr Trzećianiszki.

Bukinie, dwór, powiat kowieński, 1 okr. pol. gm. Średniki, 55 wiorst od Kowna.

Bukiszki, 1.) dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol. gm. Smółwy, 11 w. od mta powiatowego, należą do dóbr Floryanpol. 2.) **B.**, (ob. t. I, 460) dobra, pow. wileński, 1 okr. pol. gm. Rzesza; r. 1865 własność Radziwiłowiczów. 3.) **B.**, wieś, powiat wileński, 1 okr. pol., gmina Rzesza (10 w.). W roku 1865 było 65 dusz rewiz., należała do dóbr Werki.

Bukliszki, wś włośc., pow. święciański, 3 okr. pol., gm. Twerez (5 w.) miała 22 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Dżisna.

Bukmujża (ob. t. I, 460), os. pow. rzeżycki, gm. Wojwody (4 w.), kościół par. katolicki.

Buknojcie, wś nad rz. Wodokszą, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Wieksznie, 87 wiorst od Szawel, 85 dm., 705 mk.

Bukołańcie, *Bukolajcie*, dobra i zaśc., pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Jaswojnie, 25 wiorst od Kowna.

Bukońce, (ob. t. I, 461), okolica, pow. telnoszewski, 2 okr. pol., gm. Żydyki, 46 w. od Telsz.

Mają tu Bukontowie 254 dz., Danielewiczowie 52 dz., Dowborowie 21 dz., Jankowscy 39 dzies., Lutykowie 69 dz., Łukowiczowie w B. i Ukrynach 57 dz., Pietrelewiczowie 74 dz., Progulbicy 19 dz., Rupejkowie w B. i Kukach Pietrelach 301 dz., Rymkusowie 38 dz.

Bukontławka, *Bukientławki*, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol. gm. Botoki, 41 w. od Rossień.

Bukontyszki 1.) (ob. t. I, 461), wś i dobra, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 56 w. od Rossień. Dobra należą do Jazdowskich, mają 150 dz. 2.) **B.** wś, pow. telnoszewski, 2 okr. pol., gm. Ginteliszki, 40 w. od Telsz. 3.) **B.**, dwór, tamże, gm. Szkudy, 55 w. od Telsz, własność Simbergów, 163 dz. 4.) **B.**, (ob. t. I, 461), wieś i dobra, pow. telnoszewski, 3 okr. pol., gm. Płungiany, 36 w. od Telsz, własność Andrzejewskich, którzy w B. i Gudelach mają 129 dz.

Buków, u Dług. *Bukowycy*, wieś, pow. wielicki. W połowie XV w. własność klasztoru tyńieckiego, należy do par. Skawina. Posiada 9³/₄ łan. kmiec., 2 zagr., folwark. Dziesięcinę w połowie pobierał klasztor, a w drugiej prebenda Bosutowska w Krakowie (L. B. I 38, II 122).

Buków, w dok. *Bukowiec*, wś pod Cylichową, dziś w regencyi frankfurckiej. W r. 1301 Mroczko z Wessenberga daje B. klasztorowi paradyjskiemu z warunkiem wystawienia kaplicy, w której ofiarodawca złożyłby prochy swych przodków (K. W. n. 842).

Bukowa, wieś, pow. sandomierski, par. Wiązownica. W połowie XV w. wś królewska, (w par. Osiek?) daje z łan. km., karczmy i zagrod. dziesięcinę (do 3 grz.) bisk. krakowski, a z 2 łan. soltysich i młyna kościółowi w Wiązownicy (L. B. I 490 i II 325).

Bukowa, w dok. *Boków*, wieś nad rz. Sarną (Serną), pow. łucki, gm. Rożyszcze, 10 w. od Łucka, 43 dm., 131 mk., cerkiew. Wchodziła w skład dóbr biskupów łuckich. W 1577 roku wniesiono z B. od 16 dm., 4 ogr. po 6 gr., 2 kół dorocz. po 24 gr. 1. Stanowiła wraz z Wiktorzynem uposażenie kanonii łuckiej. Dziś skarbową.

Bukowa 1.) wś, pow. pilzneński, par. Brzostek. Nadana roku 1353 przez króla Kazimierza (Kod. mał. III, 88), ob. *Bukowie*. 2.) **B.**, wś, pow. samborski. W roku 1508 należy do „Zebridusa Herborta“, dziedzica połowy Felstyna.

Bukowiany, wieś, pow. opatowski, gm. Modliborzycy, par. Opatów (odl. 8 w.). Wieś ma 17 dm. 105 mk. 278 morg. Wspom. w dok. z r. 1328 (K. W. n. 1088). W połowie XV w. własność biskupów lubuskich ma 7 łan km., dających biskupom czynsz po 1 grzywnie z łanu, i dziesięcinę do 6 grzyw. Przy wsi jest wielki las, z którego za pasanie bydła dają po 100 miar owsa. (L. B. I, 639).

Bukowice 1.) ob. *Bukowiec* (t. I). 2.) **B.**, ws., pow. konstantynowski ob. *Bukowiec* 5) (t. I). W r. 1827 ws. Bukowiec w par. Górki ma 40 dm. 240 mk.

Bukowicze, ob. *Bokowicze*.

Bukowie 1.) dok. *Bukove*, wieś, pow. opatowski, par. Kunów. W r. 1354 Kazimierz W. zwraca biskupowi krakowskiemu wraz z innemi wsiami Kunów i B. Wydawca Kod. dypl. kat. kr. (I, 252), mylnie odnosi tę nazwę do wsi Bukowa w parafii Brzostek, która była wsią królewską świeżo nadaną (Kod. małop. III, 88). W połowie XV w. włość biskupów krakowskich ma 7 łanów km., karczmę i 2 łany folw. Dziesięcinę pobiera biskup (Dług. L. B. II 476) 2) **B.**, kol. powiat konecki, gm. Pijanów, par. Pilezyca, ma 10 dm 20 mk. 126 morg.

Bukowie, dobra, pow. bychowski, dziedzictwo Wileżyńskich, 943 dzieś., młyn wodny.

Bukowiec 1.) kol. pow. brzeziński, gm. Dobra, par. Skoszewy ma 7 dm. 52 mk. 100 morg. 2.) **B.**, pow. sieradzki, gm. Brzeźno, par. Kliczków, ma wraz z osadą Bugaj, 22 dm., 136 mk., 3) **B.** ws., powiat opoczyński. Wspom. w dokum. z roku 1369 (K. W. n. 1611). 4.) **B.** wieś, pow. biłgorajski, gm. Księżpól, par. Puszcza solska.

Bukowiec 1.) niem. *Bauchwitz*, wieś, powiat międzyrzecki, ma 954 ha (555 roli, 34 łąk, 274 lasu) par. katol. Starydwór, ewang. w miejsu, 78 dm. 614 mk. (21 katol.). Starożytne gniazdo rodu Bukowieckich, posiadał B. zdawna kość. par., który r. 1569 dostał się w ręce protestantów i nie wrócił już do katolików. Filia B. był kościół w Łagowicach. W r. 1580 we wsi B. mają działki: Andrzej Krzycki, Szlichtyng, Jerzy Szczaniecki, Małg. Bukowiecka. Ogółem 21 łąn. km., 16 zagr., 11 komor., garncarz, 125 owiec. 2) **B.**, wieś, pow. wschowski. Kościół par. p. w. św. Marcina istniał tu już zapewne w w. XV. Wspomina go Lib. ben. z r. 1510. Wieś była odwieczną własnością Opalińskich. W r. 1737 nowy kościół drewniany wzniosł Karol z Buina Opaliński, starosta szremski; księgi kościelne sięgają r. 1615. 3.) **B.**, niem. *Garmisdorf*, miasto, pow. obornicki. „Geschichte der evang. Kirchen-Gemeinde G. Seit ihrer Gruendung 1635 bis 1885.“ von Karl Fr. Haedrich, Ostrowo, (ob. Zeitschr. der Histor. Gesellsch. f. d. Prov. Posen., rocznik I). 4.) **B.**, wieś, pow. węgrowski. Wspom. w dok. z r. 1153 (K. W. n. 18). Dawała dziesięcinę klasztorowi w Łeknie. 5.) **B.**, wieś pod Przemęt (dziś pow. babimojski). Wspom. w dokumencie z r. 1210 (K. W. n. 66). Dziś pod tą nazwą nieznana

Bukowina 1.) wieś i fol. pow. kaliski, gmina i par. Błaszki, ma 28 dm. 342 mk. W roku 1496 wieś B. w par. Błaszki ma 12 łąn. km., r. 1576 ma 8¹/₂ łąn. W r. 1827 było 19 dm., 176 mk. 2.) **B.**, przedmieście Kłodawy. 3.) **B.**, wieś, pow.

biłgorajski. Wieś tę, położoną w dawnej ziemi przemyskiej, pow. przeworskim, nadał Jan Zamoyski r. 1594 na uposażenie profesorów Akademii założonej w Zamościu. Nadanie ocenia dochód ze wsi na 1000 złp.

Bukowina, prowincja w Austrii, przyległa Galicyi. Odnoszą się do niej prace: Polek Joh.: „Rueckblick auf die Forschungen zur Landes und Volkskunde der B. seit 1773.“ Vortrag. Czernowitz 1892 r. str. 32. Tegoż „Die B. zu Anfang des Jahres 1783“, Czernowitz 1894 r., str. 84. Spleny's „Beschreibung der B.“ (Czerniowce r. 1893, str. 167). Worobkiewicz E. „Die geogr. statist. Verhaeltnisse der B.“ (Lemberg, 1893, str. 114). „Jahrbuch des Bukowiner Landes Museums“ 1893—1897 (5 tomów, mieszczących rozprawy różnej treści z zakresu krajoznawstwa i ludoznawstwa tej prowincyi). Kaindl Raim. Fr. „Ueber die Besiedelung der B.“ (M. d. k. k. Geogr. Ges. Wien 1891), tenże „Ethnographie und Folklore in der B.“ (Rumaenische Revue t. 7), tenże: „Die Vertheilung der Siedelungen in der B.“ (M. d. k. k. Geogr. Ges. Wien, 1891, t. 24), tenże: „Praehistorische Vorschungen in der B.“ (Rumaen. Jahrbucher 1894, tenże: „Geographie der Bukowina“ (Rumaenische Rev. 1892, Nr 11 i 12).

Bukownica 1.) ws., pow. ostrzeszowski. W r. 1294 Jakób arcyb. gnieźn. nadaje Trzebiślawowi synowi Wisława ws. B. do osadzenia na prawie niemieckim. (K. W. n. 727). 2.) **B.**, ws., pow. krobki. Laurentius z braćmi oddają 1310 r. ws. B. soltysowi Sulisławowi dla osadzenia na prawie nowotarskim. (K. W. n. 934). W r. 1398 r. Tomko, starosta Wielkop. poświadcza, że B. własność Marcina sprzedana została Zimisławowi i Konradowi, braciom, dziedzicom Gorzyc. (K. W. n. 1985).

Bukowno 1.) ws., pow. radomski. Według Paprockiego („Herby“ 557) Wisław z Koscieleca bisk. krak. godząc spory toczzone przez poprzednich biskupów o wieś Kunów z dziedzicami B., kupił od nich tę wieś za 60 grzyw. 6 wołów i konia. Może już ten biskup założył tu kościół par. p. w. Nawiedzenia N. P. M. i św. Andrzeja. Już r. 1403 stanął nowy kościół drewniany. (Łaski, L. B. I, 661). 2.) **B.**, ws., pow. olkuski. W połowie XV w. własność bisk. krak., ma 24 łąn. km., dających dziesięcinę (do 15 grz.) kantorowi krakow. Łany soltysie, karczma i zagrodnik dawały kościołowi w Sławkowie. (L. B. I 26 i II 187).

Bukowo 1.) ws., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. i dobra Leonpol (7 w.); miała 30 dusz rewiz. 2.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Miory (8 w.); 2 dusze rewiz. Należała do dóbr Kamieńpol.

Bukowskie, ws., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Widze, 52 w. od mta pow.

Bukowsko, wś, pow. sanocki. W dok. z r. 1361 czytamy: „ad sanetum Petrum in Bukowsko in flumine Sanoczek sita”. (Kod. mał. III 143).

Bukowszczyzna 1.) dwór, pow. poniewieński, 2 okr. pol., gm. Rozalin, 48 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, folw., pow. borysowski, gm. Hajna, własność Czechowiczów. 3.) **B.**, folw., pow. borysowski, gm. Hajna, 64 w. od Borysowa. Własność Derwojadów, ma 4 wł. 4.) **B.**, wś nad rz. Drujką, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Druja (11 w.); miała 7 dusz rewiz. Siedzą tu Lipsey i Jabłońscy. Należała do dóbr Drujka.

Bukowy Las, chutor, pow. żytomierski, gm. Trojanów, 18 w. od Żytomierza, 9 dm., 61 mk. Wraz ze wsią Stepki własność Mazarakich.

Bukrabowszczyzna, pow. prużański, ob. Bajki 4).

Bukrsznie, dobra, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubis, 27 w. od Szawel.

Bukryn 1.) *Mały*, (ob. t. I, 471), wś pow. kaniowski, 21 w. od Kaniowa, 178 dm., 921 mk., cerkiew drewn. z 1790 r., szkołka cerk., 10 wiatraków. Obecnie własność Wereszczaginych 794 dz. Poprzednio Jaczewskich. 2.) **B.**, al. *Bukreń Wielki*, (ob. t. I, 471), wś, tamże, gm. Trechtymirów, par. kat. Rzyszczów, 23 w. od Kaniowa, 103 dm., 776 mk., cerkiew (parafia należała do wsi Romaszki), 9 wiatraków. Przed r. 1865 miała 1209 dzies. i należała do Aleks. Podhorskiego. Obecnie własność Ignatiewych, ma 598 dzies. Podług lustracji sstwa kaniowskiego, sloboda, odjęta od sstwa przez czernców trechtymirowskich.

Buksa, wś, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Rohozna, 16 w. od Kobrynia.

Buksze, os., pow. słonimski, 1 okr. pol., gm. Kossów, przy wsi Żamojdziazki.

Buksza, pow. borysowski, ob. *Buda*.

Buksztel, (ob. t. I, 471), przys. i urocz. pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Czarna Wieś 17 w. od Sokółki, 81 dz.

Buksztowo, wś i dobra, pow. słonimski, 3 okr. pol., gm. i par. Dereczyn, 36 w. od Słoni-
ma. Wś ma 333 dz.; dobra własność Burce-
wych, 217 dzies.

Bulachówka, zaśc., pow. borysowski, gm. Prusewice, 60 w. od Borysowa.

Bulany, wś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawle.

Bulbek, fol., pow. lutyński, własność suksesorów Połoniewicza, 70 dz.

Bulbinowo, zaśc., pow. poniewieński, 1 okr. pol., gm. Krakinów, 36 w. od Poniewieża.

Bulbówka, zaśc., pow. wileński, 4 okr. pol., gm. Bystrzyca (7 w.); należał do dóbr skarb. Bujwidy.

Bulczaki, przys., pow. krzemieniecki, gm. Oleksiniec, 38 w. od Krzemieńca, 8 dm., 51 mk.

Buldzieniszki, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szymkajcie, 17 w. od Rossień.

Buletyszki, folw., pow. poniewieński, 2 okr. pol., gm. Naciuny, 73 w. od Poniewieża.

Buliki, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Korciany, 42 w. od Telsz.

Bulino 1.) dobra, pow. mścisławski, od 1862 r. własność Afanasiewych, 160 dz. 2.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Wiaźmieny. Wymieniona w rewizji granic z 1767 r. jako punkt pograniczny.

Bulkowo, w dok. *Bolkowo*, wś, pow. płocki. Wspomniana w akcie uposażenia bisk. płockiego z połowy w. XIII. W r. 1576, par. Winnica, ma 9 łan., 2 łany wójt. Widocznie kościół par. powstał dopiero w XVII w. W r. 1771 dzierżawa królewska; Andrzej Jabłonowski kaszt. połański płaci kwarty 475 zł. 9 gr.

Bulkowo, wś i dobra, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Rohozna, 28 w. od Kobrynia. Wś ma 20 dm., 248 mk., cerkiew, szkoła, wiatrak, 377 dzies. włośc., 58 dzies. drobnych właścicieli, 65 dzies. cerk.; dobra mają w części Gaweckich 4966 dzies. i 234 dzies. Starzyńskich. Poprzednio własność Ożarówskich. Na polach wsi znajdują się wały, otoczone rowami, sypane, podług miejscowego podania, za czasów ces. Katarzyny II, oraz nasypy ziemne al. kurhany mogilne, podług opowiadań mieszkańców pochodzące z tych samych czasów.

Bulów, *Bulew*, wś, pow. owrucki, gm. i par. praw. Narodycze (3 w.), 25 w. od Owruca, 14 dm., 75 mk.

Bulowice, wś pow. bialski (Galicya). Dzisiejszy kościół par. istnieje na obszarze wsi Czaniec. Długosz raz wymienia B. w liczbie wsi składających parafię Kęty, drugi raz zalicza do par. w przyległej wsi Czańcu. W reg. pobor. z 1581 r. podano: „Balowice Niezowe” w par. Kęty. Wieś miała 7½ łan. km., 9 zagr. bez roli, 2 kom. z bydłem, 4 bez bydła, 1 trac., ½ łan. karcz.

Bulachy, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Prozoroki (2 w.). W r. 1865 miała 43 dusz rewiz., należała do dóbr Sanniki.

Bulaje, (ob. t. I, 472), al. *Bulhaje*, w dok. *Bulajówka*, wś nad Rosią, pow. berdyczowski, gm. Spiczynce (4 w.), 66 w. od Berdyczowa, 146 dm., 960 mk., cerkiew, szkołka cerk., młyn, wiatrak. Obecnie własność Oktawii z Podhorskich Zdziechowskiej, wraz z Żydowcami ma 1484 dzies. Podług reg. pobor. wwdztwa bra-
ławskiego z 1629 r. wś Bulajówka własność ks. Zbaraskich, jest w dzierżawie u Maruszy So-
szeńskiej, która wnosi od 45 dym. W 1664 r. własność ks. Konst. Wiśniowieckiego.

Bulajówka 1.) wś nad Ikopocia i po obu brzegach rzki Salichy, tworzącej tu rozległy staw i wchodzącej do stawu Czerniatyńskiego, pow. zasławski, gm. Butowce, st. poczt. Staro-
konstantynów (15 w.), st. dr. żel. Szepietówka (50 w.), 43 w. od Zasławia, ma 14 dm., 458 mk.

Poprzednio z wchodzącą w skład par. wsią Czerniatynek al. Czerniatyn Mały, miała 92 dm., 749 mk. praw., 125 kat., 16 żyd.; cerkiew drewn. z 1754 r. Wś ta należała do ks. Zasławskich, 1589 r. zniszczona przez Tatarów. Następnie przeszła do Sanguszków. Jako wiano za córką ks. Romana przeszła do hr. Potockich. Dziś hr. Józefa Potockiego. 2.) **B.**, ob. *Bulaje*.

Bułasze, wś, pow. miński, gm. Siemkowo-Gródecka, 28 w. od Mińska.

Bułatec *Wyższy* i *Niższy*, dwa sioła nad rzeką Bułateczykiem, pow. łubieński gub. połtawskiej, gm. Bułatec Niższy, na zehd. od Łubien. B. Niższy ma 125 dm., 659 mk., zarząd gm., cerkiew i 18 wiatraków; B. Wyższy 233 dm., 1300 mk., cerkiew, 23 wiatraki. Należały do pułku kozackiego łubieńskiego.

Bułatniki, zaśc., pow. słucki, gm. Cimkowiec, 34 w. od Słucka, od niedawna własność Kałmykowa, do 10 wł.

Bułaty 1.) wś, pow. grodzieński obecnie *Ilo-tyńka*. 2.) **B.**, folw., pow. mohylewski, gm. Nieżkowo, 3 dm., 21 mk., od 1874 r. własność Dziezkańców, 1091 dzies.

Buławka 1.) zaśc., pow. borysowski, gm. Krasne-Łuki, 43 w. od Borysowa. 2.) **B.**, urocz., pow. mozyrski, gm. Michałki, 13 w. od Mozyrza, ma 20 osad.

Buławki, (ob. t. I, 472), dobra, pow. połocki, własność Michała Hłasko, 981 dz.

Buławkino, wś, pow. wieliski, gm. Usmyń. Podług sumaryusza z 1765 r. w ławnictwie lipieckim wójtostwa usmyńskiego.

Buławy, os., pow. koniński, gm. i par. Kramsk; ma 1 dm., 3 mk.

Buładyczów, (ob. t. I, 472), wś nad rzeką Chwostową, pow. nowogradwołyński, gm. Miropol, st. poczt. Lubar (25 w.), st. dr. żel. Peczanówka, 60 w. od Nowogradwołyńska, 50 dm., 58 mk., cerkiew drewn., szkoła cerk. (od roku 1868). Do par. praw. należy wś Pilipy Koszary. Należy do dóbr miropolskich, obecnie hr. Czapskich po Rostworowskich.

Buładyszki, al. *B. Nowosady*, dwór, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Janowo, 39 w. od Kowna. Hrynciewiczowie mają 67 dz.

Bułgary, *Bulgary*, wś nad rz. Kamień, pow. piński, na Zarzeczu, gm. Lemieszewice, 20 w. od Pińska, 9 osad.

Buļhaje, pow. berdyczowski, ob. *Bulaje*.

Buļhaki 1.) wś nad rz. Mytwą, pow. rzeczycki, gm. Narowla, 124 w. od Rzeczyce, ma 16 osad. 2.) **B.**, wś skarb., pow. połocki, należała do dóbr Albrechtowo.

Buļhaki, pow. radomyski, ob. *Buļhaki*.

Buļhakowska, ziemia na dorzeczu Woźni, w pow. owruckim, weszła następnie w skład sioła Lenkowicze i wsi Werpa. Było to gniazdo rodziny Buļhakowskich. Już lustracya z 1552 r.

wspomina o gonach bobrowych w Buļhakach. W 1581 r. należy do Strybyłów, zagarnięta przez nich z dóbr metropolii kijowskiej, jako się okazuje z lustracyi z 1616 r. Wnoszą oni od 2 osiadł. 1 zagr. 2 gr. W 1592 r. palą popioły w lesie buļhakowskim. W 1628 r. Jan Strybył wnosi z Buļhaków od 3 dym. i 2 ogr., a z msta Nowe Buļhaki, nowoosadzonego, od 3 dym., 2 ubog., 4 ogr.

Buļhakowskie-Łyczycy ob. *Łyczycy* (t. V).

Buļhowicze 1.) *Boļhowicze*, wś i fol. nad rzeką Starzycą, pow. ihumeński, gm. Puków, okr. pol. i par. kat. Uzda, 125 w. od Ihumenia. Wś ma 21 osad, fol. ma 13 wł., należy do Besmanów. 2.) **B.**, os., pow. słucki, gm. Hrozów, okr. pol. i par. kat. Kopył; Lipińscy mają tu do 5 wł.

Buļkowszczyzna, wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kielmy, 29 w. od Rossień.

Buļkuny, pow. kowieński, (ob. t. I, 472), mylnie za: *Buļkuny*.

Buļa, wś, pow. słonimski, 1 okr. pol., gm. Kossów, 33 w. od Słonima, ma 46 dm., 430 mk., cerkiew, wraz z os. Choroszeza i Hrynkówka 1104 dzies. włośc. i 142 cerkiewnej.

Buļowiany, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 20 w. od Rossień.

Buļowiszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Krasnogórka, 72 w. od mta pow.

Buļowszczyzna, wś, pow. wileński, 8 okr. pol., gm. Janiszki (11 w.); miała 3 dusze rewiz.; należała do dóbr Karolinowo.

Buļtuny, wś, pow. włodzimierski, gm. Bereże, 48 w. od Włodzimierza, 9 dm., 66 mk.

Buļuchy, al. *Buļychy*, wś, pow. wieliski, gm. Makłoki.

Buļy 1.) wś, pow. drysieński, par. Rosica, należała do dóbr Sarya. 2.) **B.**, wś, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Buļychy, pow. wieliski, ob. *Buļuchy*.

Buļyhy (ob. t. I, 472), leżą w pow. połockim.

Buļyńszczyzna, wś, pow. miński, okr. pol., Kojdanów (8 w.); 52 w. od Mińska.

Bumbały, wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kielmy, 29 w. od Rossień.

Bumbiańce, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty (10 w.); miała 19 dusz rewiz.; należała do dóbr Marcinowo.

Bumbianiszki, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Malaty (11 w.), miała 24 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Inturki.

Bumbule 1.) wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 39 w. od Rossień. 2.) **B.**, *Bumbile*, fol., tamże, 36 w. od Rossień. 3.) **B.**, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Korciany, 50 w. od Telsz.

Bumbulinia, dwór, pow. poniebieski, 1 okr. pol., gm. Nowemiasto, 21 w. od Poniewieża.

Buminy, kol., pow. piotrkowski, gm. Bujay, ma 6 dm., 36 mk., 82 morg.

Bumiszki, zaśc., pow. włodzimierski, 2 okr. pol., gm. Traszkun, 52 w. od Wiłkomierza.

Bunachy, fol., pow. wilejski, gm. Parafianów, par. praw. Sitec. Cmentarzysko przedhistoryczne.

Bunbiszki, wś, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Wysoki Dwór; miała 13 dusz rewiz.

Buńcze, wś, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Rozalin, 35 w. od Poniewieża.

Bundzie, wś włośc., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Butrymańce (10 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Daugi.

Bungie, przys., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Gruździe, 27 w. od Szawel.

Bunia, os. leś., pow. piński, gm. Stawek, 19 w. od Pińska.

Buniany, (ob. t. I, 473), wś, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Grauzyski (7 w.); miała 37 dusz rewiz., należała do dóbr Wielbutowo.

Buniawa, ob. *Boniawa*.

Bunie 1.) wś, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Polany (12 w.); miała 40 dusz rewiz., należała do dóbr Sylwestrowo. 2.) **B.**, wś włośc., pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. Wiszniów (9 w.), miała 67 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Krewo. Stanowiła niegdyś uposażenie kościoła w Wiszniewie.

Bunokiszki, dwór, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawkiany, 22 w. od Szawel.

Bunowice, ob. *Bonowice*.

Bura 1.) (ob. t. I, 473). pow. wiłkomierski, ob. *Bury*. 2.) **B.**, wś, pow. horecki, gm. Dubrowna (5 w.).

Buraczki, wś poradziwiłłowska, pow. słucki, gm. Hrycewice, 54 w. od Słucka, 13 osad.

Buraki, wś, pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Sumiliszki (6 w.); miała 22 dusz rewiz., należała do dóbr Dowgierdziszki.

Buraki al. *Buraków*, wś, pow. żytomierski, gm. Januszpol (8 w.), 68 w. od Żytomierza, 6 w. od Rajhorodki (Rajgródki, st. poczt.), 20 w. od Demeczyna (st. dr. żel.), ma 272 dm., 1740 mk. (13 katol. 30 żyd.), cerkiew par. drewn. z 1775 r. (ma 93 dzies. ziemi), wiatrak. Niegdyś własność Bukarów.

Buraków duży i *B. mały* dawniej *Boraków*, wś nad rz. Pisią, pow. warszawski, gm. Młociny, par. Wawrzyszew. Odł. 2 w. od Warszawy za rogatką marymoncką. *B. duży* ma 309 mk., 17 morg. dwor., 76 włośc. *B. mały* 126 mk., 194 morg. włośc. W r. 1580 wś Borakow (dziś *B. duży*) włość królewska w par. Tarchomin (z drugiej strony Wisły), w dzierżawie Bartłom. Zaliwskiego płaci od 6 łan. zaś Borakowska Wólka (*B. mały*) w par. Wawrzyszew, daje od 3 łan. (Paw. Maz. 259, 267).

Burakowce, zaśc., pow. słucki, gm. Lachowice, par. kat. Kleck, 70 w. od Słucka, ma 13 osad, należy do dóbr Nacza.

Burakówka 1.) pow. humański, ob. *Władymirówka*. 2.) **B.**, wś, pow. radomski, gm. Szepielicze, par. praw. Steczanka (8 w.), przy drodze do Czarnobyli, 130 w. od Radomyśla, 54 dm., 490 mk. Włościanie w liczbie 162 dusz rewiz., uwłaszczeni na 1180 dzies. Własność większa należała do spadkobierców Leopolda Suchowieckiego (1041 dzies.), Prochorowych (109 dzies.) i Grabowskich (160 dz.)- Obecnie (1898 r.) mają tu: Prochorow 362 dzies. i sukcesorowie Feliksa Korbuta 75 dzies. 3.) **B.**, wś nad rz. Żwańcem, pow. kamieniecki, okr. pol. Lanckoroń, gm. i par. kat. Orynin, par. praw. Kadyjowce, ma 46 dm.

Burakowo, wś, pow. wieliski, gm. Baranowo. Podług sumaryusza z 1761 r. w ławnictwie rośnianańskim, wójtostwa usmyńskiego.

Burakowskie, wś, pow. węgrowski, gm. Kamieńczyk, par. Kamionna, ma 3 dm., 25 mk., 63 morg.

Burakowszczyzna, fol., pow. oszmiański, nadany przez Poczebów dominikanom w Oszmianie, liczył 6 dm.

Burakowszczyzna *Sawczyną*, urocz., pow. kobryński, 2 okr. pol., gm. Osiaty, należy do dóbr Omelnik.

Buraszki, zaśc., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Okmiana, 60 wiorst od Szawel.

Burawkowo, pow. wieliski, ob. *Borowkowo*.

Buraż, albo *Burazy* dobra., pow. mozyrski, okr. pol. i gm. Turow, par. katolicka Dawidgródek (filia Turów), 138 wiorst od Mozyrza, własność Kowalewskich, przeszło 470 włók.

Burbajcie 1.) wieś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kielmy, 41 w. od Rossień. 2.) **B.**, (ob. t. I, 473), wieś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Pługiany, 36 w. od Telsz.

Burbany, wś, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Hanuszyszki (10 w.), należy do dóbr Żyliny.

Burbekle (ob. t. I, 473), okolica, pow. wiłkomierski, 5 okr. pol., gm. Androniszki, 60 w. od Wiłkomierza. Mają tu: Beroszkinowie 13 dz., Kontrymowiczowie 39 dzies., Sipowiczowie 16 dz.

Burbessy, wieś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubis, 19 w. od Szawel.

Burbity, *Burbiny*, wś, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wielona, 65 wiorst od Kowna.

Burbin, wieś, pow. sieński, gm. Ulanowicze, 17 dm., 82 mk.

Burbiny 1.) al. *Burbiszki*, zaśc., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Krupie, 41 w. od Szawel, własność Korda-Sysojewych, którzy w *B.* i Wągarszykach mają 26 dzies. 2.) **B.**, pow. kowieński, ob. *Burbity*.

Burbiszki, wś, pow. władysławowski, gm. Kidule, par. Kajmele, ma 4 dm., 46 mk.

Burbiszki, 1.) trzy dwory, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Średniki, 45 w. od Kowna. Jeden (Gojlewiczów) ma 88 dzies., drugi (Grabowskich) 32 dzies., trzeci (Rymaszewskich) 119 dz.

2.) **B.**, (ob. t. I, 473), wieś i dobra, pow. kowieński, 2 okr. pol., gw. Betygoła, 71 w. od Kowna. Należały do Jankiewiczów. 3.) **B.** dobra, pow. poniewieski, 2 okr. pol., par. Smilgie, 32 w. od Poniewieża, własność Bażeńskich, 683 dz. 4.) **B.**, dobra, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kielmy, 27 wiorst od Rossień, własność Zdziechowskich, 230 dz. Poprzednio Mackiewiczów. 5.) **B.**, wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 56 w. od Rossień. 6.) **B.**, (ob. t. I, 473) dobra, powiat rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 23 w. od Rossień, własność Lewoniewskich, 1071 dzies. 7.) **B.**, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Botoki, 62 w. od Rossień. 8.) **B.**, wś i dobra, pow. rossieński, gm. Łabardzie, 69 w. od Rossień. Mackiewiczowie mają 80 dz. 9.) **B.**, (ob. tom I, 473), wś, pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubis, 24 w. od Szawel. 10.) **B.**, tamże, ob. *Burbiny* i *Buryski*. 11.) **B.** wieś i okolica, pow. telszewski: 4 okr. pol., gm. Wornie, 38 wiorst od Telsz. Wojnowiczowie mają 51 dz., Nowiccy 60 dz., Sokołowscy 109 dzies. 12.) **B.**, (ob. t. I, 473) dobra, pow. wiłkomierski, 3 okr. pol., gm. Onikszty, własność Węclawowiczów. 433 dzies. Jest tu kaplica katolicka domowa. 13.) **B.**, zaśc. pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Kiemieliński. (11 wiorst), miał 3 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Korkorzyski. 14.) **B.**, zaśc., pow. święciański, 1 okr. pol., gm. Michałowo (4 w.). Należał do dóbr Zułowo. 15.) **B.**, (ob. t. I, 473), wieś włośc., pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Troki. (8 wiorst). W r. 1865 miała 53 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Brażora. 16.) **B.**, (ob. t. I, 473), wieś. pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Zośle (6 w.), miała 15 dusz rewiz., należała do dóbr Naszłany. 17.) **B.**, wś, pow. trocki; 2 okr. pol., gm. Żyżmory (10 w.); miała 9 dusz rewiz.; należała do dóbr Żuchwany.

Burbliński, zaśc., pow. wileński, 4 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Bystrzyca, miał 15 dusz rewiz.

Burbowo 1.) wieś, pow. drysieński, należała do dóbr Sarya. 2.) **B.**, fol. tamże, własność sukcesorów Adama Rostowskiego (89 dzies.).

Burbowszczyzna, wieś, pow. miński, gmina Pierszaje, 65 w. od Mińska.

Burby, wś, pow. święciański, 1 okr. pol., gm. i dobra skarbowe Święciany; miała 29 dusz rew.

Burchaty, wś, pow. bielski, gub. grodzień. 2 okr. pol., gm. Aleksin, 33 w. od Bielska, 114 dz.

Burciszk 1.) wś. i fol., powiat rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 46 wiorst od Rossień. 2.) **B.**, wś, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Granżyski (6 w.), miała 7 dusz rewiz., należała do dóbr Piktusza.

Burczak, urocz., pow. sokólski, 3 okr. pol., gm. Czarna Wieś, 15 wiorst od Sokółki.

Burczak, kol., pow. nowogródwołyński, gm. Serby, 16 w. od miasta pow., 20 dm., 189 mk.

Burczaki, wś włośc., pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Smorgonie (8 w.); miała 35 dusz rewiz.

Burdawa os. pow. kielecki, gm. Snochowice, par. Strawczyn. W r. 1827 był 1 dm. 6 mk.

Burduki, wieś, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Iwie (12 w.), miała 43 dusz. rewiz., należała do dóbr Gawia.

Burdykowszczyzna (ob. t. I, 454, Bujnowicza), wieś, pow. nowogrodzki. Istniała tu kaplica katol. parafii Horodyszcze, obecnie zamknięta. Dobra B. i Starodworszczyzna po-jezuickie, oraz folw. Bujnowicze ziemiańskie, były r. 1826 własnością Anny z Wołodkowiczów Obuchowiczowej, sędziny ziemskiej pow. mozyrskiego. Na zaspokojenie wierzyteli wystawione na sprzedaż, miały obszaru włók 336, a w tem: gruntu ornego wł. 202, mrg 25, sianozęci wł. 66, zarośli gruntów wł. 8, wygonów wł. 11, gajów wł. 10, lasu budowlanego wł. 82, mg 20, omszarów wł. 3, ługów mrg. 25, stawów i kanałów mrg. 10. Włościan ciągłych dm. 181, czynszowych 9, placowych 6, kątników 12. Ludności męskiej dusz 546, żeńskiej 540. Dochodu z czynszów i propinacyj zł. 7115 gr. 5. Młyn wietrzny 1, wodnych 4, tartak i fabryka sukna („Kurjer Litewski“ z r. 1826 nr 44).

Burdzewicze, wieś i kika folw., pow. nowogrodzki. gm. Żuchowicze, 39 w. od Nowogrodka. Mają tu dział: Sudnikowie, Stankiewiczowie, Bułhakowie (3 wł.), Hładkowie, Korotyńscy, Kuroczycey, Romanowiczowie (2 wł.), Chomiczowie.

Burdziejki, wieś nad rz. Łań, pow. słucki. gm. Zaostrowiecze, 59 w. od Słucka, ma 9 osad.

Burdziły, dobra, pow. prużański, 3 okr. pol., gm. murawjewska, 36 w. od Prużan, własność Czarnockich, z urocz. Wodziec 413 dz.

Burełomszczyzna, wś, pow. wilejski, 3 okr. pol., gm. Sitce.

Bureml, ob. *Boremel*.

Burewszczyzna, wś, pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Przebródz (15 w.), miała 38 dusz. rew., należała do dóbr skarb., Gabryałow.

Burgajcie, wś, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie (7 w.).

Burgale, wś, pow. telszewski, 3 okr. pol., gm. Sałanty, 53 w. od Telsz.

Burgiany, wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Skrobotyski, 48 w. od Poniewieża. Leparscy mają tu 17 dzies., Mackunasowie 25 dzies. Szpakiewiczowie 28 dzies.

Burkacze, wś pow. dubieński, gmina Beresteczko, par. praw. Merwa, 62 w. od Dubna, ma 55 dm., 333 mk. Należała niegdyś do Burkackich, potem Frankowskich.

Burkały, zaśc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Zabłociszki, miał 6 dusz rewiz., należał do dóbr Cejkinie.

Burkatówka, ob. *Bryłówka*.

Burki, wś, powiat rzeszycki, okr. pol. i gm. Brahlin, 86 w. od Rzeszycy, ma 56 osad.

Burki, chutor, pow. łucki, gm. Włodzimierzec, o 104 w. od Łucka, 4 dm., 35 mk., huta szklana. W 1848 r. własność Daniłowskiego.

Burkiany, wś, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 63 w. od Rossien.

Burkiła, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Podbrzeź (6 w.), miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr Głineiszki.

Burkiły, dawniej też *Porajście*, wś włośc., pow. wileński 3 okr. pol., gm. Giedrojcie (7 w.), miała 38 dusz rewiz., należała do dóbr skarbowych Jęczmieniszki. Stanowiła niegdyś sstwo, które w 1712 r. liczyło 78 dymów hybernialnych i było we władaniu Tyzenhauzów.

Burków, chutor u źródeł rz. Sobku, dopł. Sobu, powiat bractawski, gm. Obodne.

Burkowce 1.) (ob. t. I, 475), wś, pow. skwirski, gm. Topory, st. pocztowa Bosy Bród (19 w.), 32 wiorst od Skwiry, 91 dz., 874 mk., cerkiew, szkoła cerk. Poprzednio B. należały do par. pr. Popowce (pow. berdyczowski). Własność większa, (445 dzies.), należy do Francisz. Hejbowicza. Wspomniana w zapisie Zofii z Korapczajewskich ks. Różynskiej, drugiemu mężowi Hieronimowi Chodkiewiczowi (1617 r.). 2.) **B.**, *Lasowe* (ob. t. I, 475), wś, pow. taraszczański, gm. Kasperówka, st. poczt. Tetyjów, (7 w.), 61 w. od Taraszczy, 189 dm., 905 mk., cerkiew drewniana z 1818 r., (poprzednia z 1743 r.), szkoła cerk. Wś wchodziła w skład Tetyjowszczyzny, niegdyś dziedzictwo Koszków, potem (przed r. 1596) ks. Ostrogskich. W 1629 r. w dzierżawie Jana Grocholskiego, który wnosi pobór od 22 dm. Ks. Sanguszek oddał B. Drozdowskiemu. Od Kwaśniewskich potem nabywa Piotr Turkuł, a jego syn, Maurycy, sprzedaje Leonowi Szwajkowskiemu. Obecnie Lesnajaewa (739 dz.). 3.) **B.**, (ob. t. I, 475), *Borkowce*, wś, nad Teterewem, pow. żytomierski, gm. Krasnopol, 71 w. od Żytomierza, 20 w. od Lubaru (st. poczt.), 15 w. od Olszanki (st. dr. żel.), 179 dm., 1304 mk. Poprzednio było 99 dm., 828 mk. praw., 30 kat. 100 żydów, cerkiew par. z drzewa z 1885 r., (dawną z roku 1756). Uposażenie parafii stanowi 52 dzies. Cerkiew filialna we wsi Motrunki. Własność Burzyńskich, (1475 dzies.). Wchodziły w skład ordynacji ostrogskiej. W 1753 r. oddane z Cudnowem ks. Lubomirskiemu.

Burkowo 1.) wieś, pow. wieliski, gm. Baranowo. 2.) **B.**, dwie wś, pow. wieliski, gm. Uszyn. W 1761 r. w ławnictwie przychabskiem wójtostwa usmyńskiego. 3.) **B.**, pow. wieliski, ob. *Strasne*.

Burkowszczyzna, wś. włośc., pow. wileński, 6 okr. pol., gm. Niemeż (4 w.); miała 35 dusz rewiz., należała do dóbr skarbowych Dusieniaty.

Burksze, folw., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubiś, 22 w. od Szawel, własność Balcerów, 44 dz., i Swiderskich 59 dz.

Burkut, L. Wajgiel: „O B. i jeziorach czarnohorskich“ (Pamięt. Tow. Tatr. t. V, 1880).

Burletka, w dok. *Bucleta gora*. W dok. z r. 1364 góra na obszarze, należącym do Borowie i Trzemeśny. Por. *Kornatka*.

Burluny, fol., pow. sejneński, gm. i par. Sejeje, ma 1 dm., 4 mk.

Burlakinie, dwór, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Skawdwile, 29 wiorst od Rossien.

Burlakiszki, dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gmina Sredniki, 51 wiorst od Kowna. Ob. *Auksztolė*. Twirbutowie mają w B. i Dowmontyskach 29 dzies.

Burmaki 1) wieś, pow. oszmiański, 4 okr. pol., gm. i dobra Wołożyn; miała 34 dusz rewiz. Należy do folw. Dubiny. 2.) **B.** *Ukropnia*, wś, pow. kobryński, 4 okr. pol., gm. Chomsk, 44 w. od Kobrynia, ze wsiami Perespa i Schody ma 383 dzies.

Burniace, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Janiszki, (14 w.); miała 48 dusz rewiz., należała do dóbr Iwaniszki, hr. Tyszkiewiczów.

Burnie 1.) (ob. t. I, 475), folw., pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Żejmy, 45 w. od Kowna, własność Ejmontów, 118 dzies. 2.) **B.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, 2 okr. pol., gm. Smółwy, 26 w. od msta pow. 3.) **B.** wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kołtyniany, 53 w. od Rossien. Auźbikowiczowie mają tu 88 dzies. 4.) **B.**, dobra i okolica, pow. rossieński, gm. Kroże, 46 w. od Rossien, Abramowicz i Dowdorowicz mają 60 dz., Zienkiewiczowie 74 dzies. Dawniej własność Sągajłów. (Ob. tom I, 475). 5.) **B.** *Kupre*, folw., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Łukniki, 64 w. od Szawel, własność Burkowskich, 154 dzies. 6.) **B.** *Brunopiszki*, tamże, własność Strukowskich, 418 dzies. Ob. *Brunie-Brunowiszki*. 7.) **B.**, okolica i dobra, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Gadonów, 8 w. od Telsz. Algminowiczowie mają 90 dzies, Dargiewiczowie 35 dz., Mackiewiczowie 80 dz., Rubaźewiczowie 100 dz., Szymkiewiczowie 100 dz. Dobra należą do Algminowicza (40 dz.).

Burniejki, folw., pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Betygoła, 67 w. od Kowna,

Burniewo 1.) fol., pow. grodzieński, 3 okr. pol., gm. bohorodzicka, 42 w. od Grodna, własność Zaleskich, 301 dzies. 2.) **B.** *Nowiki*, wś, tamże, 174 dzies. 3.) **B.**, okolica, pow. grodzieński, 3 okr. pol., gm. Hudziewicz, 45 w. od Grodna, 369 dz.

Burniówka, dobra. pow. mohylewski, dziedzictwo Górdziałkowskich, 343 dz.

Burniszki 1.) folw., pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Kibury, 50 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, wś, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 36 w. od Rossien. 3.) **B.**, fol., pow. szawelski,

4 okr. pol., gm. Ligumy, 22 w. od Szawel. Januszewscy mają 22 dz. 4.) **B.**, ws., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Szkudy, 49 wiorst od Telsz. 5.) **B.**, wieś, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Giełwany (10 w.), miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr Czabiszki. 6.) **B.**, zaśc., pow. wileński, 6 okr. pol., gm. Mickuny (15 w.), miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Ławaryszki.

Burnosy (ob. t. I, 475), ws. nad Niemnem. pow. lidzki, gm. Dokudowo. Pod wsią, od cmentarza do Niemna ciągnie się wał sypany, długi do 200 saż., wysoki około 2 arsz. Mieszkańcy zwa go „Strakownią“ i odnoszą do wojen szwedzkich.

Burow, ob. *Borów*.

Burowa, kol., pow. nowogrodwołyński, gm. Romanówka, 22 w. od mta pow., 37 dm., 131 mk.

Burowszczyna, ws., pow. mohylowski, gm. Czarnoruczcie (9 w.)

Bursowszczyzna, ws., pow. grodzieński, 2 okr. pol., gm. Hołynka, 69 w. od Grodna, 610 dz.

Burstejgi, zaśc., pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Wornie, własność Gorlacherów, 48 dz.

Bursy, trzy wsi, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Głębokie; miała 28 dusz rewiz.

Burszczyno, (ob. t. I, 475), ws., pow. wielicki, gm. Usmyń.

Bursztyn, miasto, pow. rohatyński. Osadzony został r. 1554, nadany Sieniawskim przed r. 1565. W reg. pob. z 1578 r. podany pod nazwą: „Nowesziół“, jest miastem, płaci szosu fl. 8, od 5 rzem., 10 pług., 3 kom., 5 popów. Czapowego daje fl. 9 gr. 12,

Burtki, (ob. t. I, 476), ws., pow. czechryński, gm. Ositniaczka, par. praw. Kochanówka (2 w.), st. poczt. Złotopol (22 w.), 68 w. od Czechrynia, 150 dm., 820 mk., szkoła, 8 wiatraków. Obecnie ws. należy w części do Rutenberga (125 dz.) w drugiej do sukcesorów Jakubowskiego (209 dz.)

Burty 1.) (ob. t. I, 476), mstko nad rzeką Niekudą, przy linii dr. żel. chwastowskiej, pow. czerkaski, gm. Wiazówek, st. poczt. Horodyszczce (15 w.), 47 w. od Czerkas, 385 dm., 2423 mk., cerkiew, szkoła, 8 wiatraków. Wchodziły w skład włości śmilańskiej. Obecnie własność większa (2296 dz.) należy do Iwaszecenki (poprzednio Złotnickiej). Nowakowski, ma 380 dz. Włościanie uwłaszczeni na 638 dzies. W zeszłym wieku był tu kościół katolicki. 2.) **B.**, al. *Łyczaki* (ob. t. I, 476), ws., pow. kaniowski, gm. i par. praw. Prucki Wielkie (8 w.), par. katol. i st. poczt. Ryszczów (17 w.), 46 w. od Kaniowa, 136 dm., 1624 mk., cerkiew, szkoła, 10 wiatraków. Obecnie własność Jakóba Tarnowskiego (498 dz.). Dawniej należały do Hołowińskich, następnie do Nogów. 3.) **B.**, słobódka, pow. kamieniecki, okr. pol. i gm. Lancukorń (13 w.), ma 12 dm. 4.) **B.**, przedm. Czezelnika, pow. olhopolski.

Burtycze, ws., pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Możejki Wielkie; miała 76 dusz rewiz., należała do dóbr Dzikuski.

Burtyń, ws., pow. nowogrodwołyński, gm., par. praw. i st. dr. żel. Polonne (18 w.), 74 w. od Nowogrodwołyńska, 147 dm., 802 mk., tartak. Założona w lasach Karwickiego, eksploatowanych przez Branickich. Ludność katolicka. Ob. Korwin Wierzbicki „Glinka porcelanowa w B.“ (Wszechświat, t. X).

Burwie, ws., pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Masiady, 50 w. od Telsz.

Burwiele 1.) ws., pow. kowieński, 5 okr. pol., gm. Surwiliszki, 68 w. od Kowna. 2.) **B. Burwiele**, ws., pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Krakinów, 35 w. od Poniewieża.

Bury 1.) dwór., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Szawkiany, 30 w. od Szawel. 2.) **B.** (ob. t. I, 473 *Bura*), trzy folw., pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Kurkle, 23 w. od Wilkomierza. Jeden (Mazurysów) ma 26 dz.; drugi (Morozowych) 44 dz.; trzeci Jakniunasów 27 dz. 3.) **B.**, ws., pow. borysowski, gm. Pleszczewice, 64 w. od Borysowa.

Buryanówka, pow. jampolski, ob. *Burzanówka*.

Buryłów, ws., pow. biłgorajski, gm. Książpol.

Buryłów, (ob. t. I, 477), ws., pow. bałeki, gm. Tryduby, 234 dm., 1472 mk., cerkiew. Należała do kolonii wojennych.

Buryńce, przedm. Jarmoliniec, w pow. proskurowskim.

Buryski 1.) w spisie z 1886 r. *Burbiszki*, fol., pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Popielany, 46 w. od Szawel. Zahłowie mają tu 135 dzies. 2.) **B.**, (ob. t. I, 477), ws. włośc., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żyzmory (12 w.); miała 16 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Strawieniki.

Burzanówka, *Buryanówka*, ws. nad rz. Tymanówką, dopł. Sielnicy, pow. jampolski, okr. pol. i par. Tomaszpol, gm. Tymanówka, 58 w. od Jampola, ma 40 dm.

Burzany, *Burfany*, ferma, pow. hajsyński, okr. pol. Ładyżyn, gm. Kiślak (19 w.), ma 900 dzies. roli. Własność Stanisława Chołoniewskiego.

Burzenin, ob. *Bużenin*.

Burzowo, os., pow. rzeczycki, gm. Makaszany (o 7 w.), przystanek dr. żel. warsz.-petersb.

Burzyno, ws., pow. kolneński. Kościół istnieje tu już w XV w. „Stephanus plebanus de B.“ i brat jego Albert, synowie Mikołaja z Krassowa kaszt. wizkiego w dok. z 1484 r. (Kapica, Herbarz 207). W r. 1482 Stan. Pirok stsa łomz. nabywa wieś B. od Jakóba z Krassowa kaszt. wizneńskiego. (Kapica, Herbarz, 28). W r. 1519 występuje Stanisław Pirok dziedzic B. i pleban tameczny. Widocznie więc Burzyńscy założyli tu parafię.

Burzysko, urocz., pow. białostocki, 1 okr. pol., gm. i dobra Zabłudowo.

Burzyły, wś, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Owanty, 42 w. od Wilkomierza, własność Stejblisów, 40 dz.

Buściany, dobra, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Butrymańce. W 1865 r. własność Baranowskich.

Busiaż, wś i fol., pow. słonimski, 1 okr. pol., gm. i par. kat. Kossów, 34 w. od Słonima. Wś ma 17 dm., 187 mk., cerkiew, szkołę, 572 dz. włośc. i 113 dz. cerk. Fol. (Nikotinyh) ma 104 dz.

Busiły, wś włośc., pow. święciański, 2 okr. pol., gm. Zabłociszki (3 w.); miał 13 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Zabłociszki.

Busina, w dok. *Buchine*, wś, pow. sieradzki. W r. 1176 nadana klasztorowi sulejowskiemu. R. 1515 wś „Bussyna“ ma 3 łany km.

Busiszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, 42 w. od mta pow.

Busk, w dok. *Buszko*, os., pow. stopnicki. Klasztorowi p. w. N. P. Maryi nadaje r. 1210 niejaki Sławosz „predia de Sławoschow“ z przyległościami i kościołem, na synodzie w Borzykowie. (Kod. mał. II, 24). Grzegorz opat. w dok. z 1221 r. (Kod. kat. krak. I, 23). Bolesław ks. krakow. potwierdza r. 1252 w Zawichoście, na prośbę swej siostry Salomei, przywileje nadane klasztorowi w B. przez Leszka ks. polskiego, przytem uwalnia dobra klasztorne od sądownictwa kasztelana wiślickiego i ciężarów prawa polskiego. (Kod. dypl. pol. I, 65). O źródłach mineralnych tutejszych pisał: B. Pawlewski „O wodach mineralnych buskich“ (Pam. Fizyogr. t. I, 1881). Tenże „Kilka słów o soli Buskiej“ (Pam. Fizyogr. t. II). Michalski A. „Nafta w Wójczy i zdroje miner. w B.“ (Pam. Fizyogr. t. VII). Tenże „Gidrotechn. izsladow. minier. istoczn. Buskawa Kurorta“. Petersburg 1894. Dr. Majkowski J. „Busko wody siarczano-słono-wapienne“ 1890 r. Dr. Grabowski J. „Busko“. Warszawa 1890. Por. Dr. H. Dobrzycki: „Zdrojowiska w gub. Król. Polskiego“. Warszawa 1896 r.

Busk, mto, pow. Kamionka Strumiłowa. W dok. z 1411 r. występuje tutejszy pleban parafii rz. kat. R. 1531 miasto B. w ziemi bełzkiej daje szosu grzyw. 40 czyli fl. 64, z młynem kunaszowskiego o 2 kołach gr. 20. Pop z cerkwi gr. 15. W r. 1578 B. jest centrem powiatu w wojew. bełzkim. Burmistrz z rajcami daje szosu fl. 110. W wykazie pobor. podano około 150 rzemieślników i handlujących (jest już apteka, złotnik, 10 tkaczy), 150 żydów, 30 służących żyd. (servis judaicus), 5 rzem. żydów, 4 młyny (o 20 kołach). Ogółem fl. 316 gr 6. Czapowe fl. 487 gr. 2. Śledzio-we fl. 61 gr. 6. (Zr. Dz. t. XVIII).

Busk, wś, pow. wilejski, gm. Parafianów, par. praw. Gniedzziłowo, w spisie urzęd. niepodana.

Buśki, kol., pow. łucki, gm. Kołki, 42 w. od Łucka.

Buskowszczyzna, urocz. koło wsi Warowieze, pow. radomyski.

Busnie, wś, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Rohozna, 18 w. od Kobrynia, 351 dzies.

Bussa, wś i urocz., pow. kobryński, 5 okr. pol., gm. Osownica, 98 w. od Kobrynia. Wś ma 283 dz., urocz. należy do dóbr Mołodowo.

Busza, (ob. t. I, 481), wś, pow. jampolski, gm. Babezyńce, 45 dm., 876 mk., cerkiew. szkoła, 2 młyny. Powstała na sieliszczu Kuźmińcach, należała do Burzyńskich. W 1589 r. Jan Zamoyski, kanclerz, nabywa B. od Buszyńskiego i siostry jego Bajbuzyny za 800 kóp gr. litew. Około 1613 r. przezwana Zdzisławiem Trzymał ją w tym czasie Maciej Jabłonowski. W 1629 r. należy do Tomasza Zamoyskiego, który wnosi z niej od 360 dym. Wykazane jako mstko. Obecnie własność Karola, Józefa i Stanisława Orzechowskich, posiadających 2741 dz. (270 lasu).

Buszacin, wś i fol., pow. rzeczycy, gm. Chotmecz, 35 w. od Rzeczy. Wś ma 13 osad; folw. około 13 wł. Dziedzictwo Wiszniewskich.

Buszble, wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dusiaty, 25 w. od mta pow.

Buszcza 1.) wś nad rz. Zbytynką (dopł. Wiłii), pow. dubieński, gm. Buderaż (7 w.) 36 w. od Dubna, 25 w. od st. dr. żel. Rudnia. W pięknem położeniu, u stoku gór, pokrytych lasem sosnowym, ma wraz z wsiami wchodzącymi w skład parafii: (Mosty i Borszczówka) 120 dm., 760 mk., cerkiew drewn. z 1858 r. Wś B. dzieliła losy Buderaża (ob.). W 1584 r. wniesiono z niej z części należącej do Ostroga od 12 dym., 3 ogr., 4 podsus., 1 koła wałn., 1 folusza, z części zaś do włości miasta Dubna od 6 dym., 2 ogr. W połowie XVII w. własność ks. Dominika Zasławskiego, w dzierżawie Zacharyasza Antonowicza, miała 1650 r. 70, a w 1651 r. 23 dym. W 1653 r. pusta. Na mocy trauzakcyi kolbuszowskiej w 1753 r. oddana z 70 innymi wsiami ks. Stanisławowi Lubomirskiemu, potem Dunińów Karwickich, w 1816 r. przeszła do Świeżkowskich. W 1859 r. nabył Wronowski, a w r. 1879 na licytacji przez Andrejewych, mających tu 3515 dz. 2.) **B.**, wś, pow. dubieński, gm. Sudobieze, par. praw. Studzianka, 22 w. od Dubna, 53 dm., 334 mk. Własność niegdyś biskupów łuckich.

Buszcze, wś, pow. brzeżański. W r. 1578 miasteczko „Buszcze“ należało w części do Jana Świerskiego, którego dział Tatarzy spalili, były 2 pługi i pop. Dział Leśniowskiego miał 2 pługi i popa. Wspóm. w dok. z 1431 r.

Buszewica, zaśc., pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Mołodeczno. Należał do dóbr Helenowo.

Buszewka, wś, pow. rohaczewski, gm. Koszelew; 103 dm., 672 mk., 3 wiatraki.

Buszewo, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Mikołajewo; 19 dusz rewiz., należała do dóbr Horki.

Buszhoř, os. pow. dźwiński (dyneburski, gm. Ungermujża, górzelnia, cegielnia, wiatrak.

Buszka, al. *Kalamánówka* (ob.), rzka w pow. jampolskim, lewy dopł. Morachwy (Murafy). Bierze początek powyżej wsi Pilinówki, mija tę wieś Borówkę, Majówkę, Babczyńce, słobódkę Homolówkę i pod wsią Buszą ma ujście. Pływie z pñ. na pñd. na przestrzeni 4 mil. Od lew. brzegu przybiera rzekę Opanówkę,

Buszki, ob. *Bołki*.

Buszków, wś, pow. miechowski, par. Słaboszów. Nadany klasztorowi jędrzejowskiemu przed r. 1176 przez Jana arcyb. gnieźn. Klasztor oddaje wieś r. 1192 Niegostławowi wzamian za Niegostawice, z dodatkiem 12 wołów, 50 miar zboża i t. p., wartości 30 grzyw. (Kod. małop, I, 8 i 13). W połowie XV w. dziedzicem wsi Saneygniewski h. Jelita. Łany km., zagrod., karczma dają dziesięcinę (do 6 grzyw.) klasztorowi jędrzejowskiemu, folw. plebanowi w Saneygniewie. Wś należy do par. Słaboszów. (L. B. II, 73).

Buszków Mały; wś, pow. czauski, gm. Hładkowo.

Buszkowo, wś, pow. bygdoski. Przemysław, ks. kujawski, potwierdza r. 1300 sprzedaż B. i Sitna przez Mikołaja, klasztorowi w Byśzowie. (K. W. n. 833).

Busznice, wś i os., pow. brzeski, gub. grodzieńskiej, 5 okr. pol., gm. Wierzchowice, 42 w. od Brześcia. Wś ma 628 dz.; os. własność Markowskich 20 dz.

Buszniaki, wś, pow. wołkowyski, 2 okr. pol., gm. Zelzin, 39 w. od Wołkowyska, 150 dz.

Buszniewo, urocz., pow. grodzieński, 5 okr. pol., gm. Jeziory, 20 w. od Grodna.

Buszówka, dobra, pow. mohylewski, od 1881 r. własność Potapowych, 138 dz.

Buszyki, wś nad jez. Białem, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. i dobra skarb. Zales, 5 dm., 55 mk.

Buszynka 1.) (ob. t. I, 483), wś, pow. bractawski, gm. Niemirów, 126 dm., 915 mk., cerkiew, szkoła. Obecnie własność ks. Szczerbatowej, posiadającej tu 623 dzies. 2.) **B. Mała**, wś nad Bohem, tamże, gm. Peczara, 40 dm., 268 mk., cerkiew. Należy do Ottona Mesmana (z Bessarabii), ma 524 dzies. Nieobjęta spisem z 1545 r. Część należy następnie de Burzyńskich, osiadłych tu już w 1545 r., właścicieli **Buszy**. Część w 1599 r. posiadają Bajbuzy.

W 1629 r. Fedor Buszyński wnosi z 1 dym; podkanclerzy Zamoyski z 55 dym., Fedor Łasko (Woronowiecki) z Borysówki i cz. B. od 32 dym., Michał Bajbuza z Niższej Kropiwny i części B. od 165 dym., Kordyszowa od 6 dym., Aleks. Pastołowski z Rudowiec, al. B. od 1 dym. 3.) **B**, (ob. t. I, 483, wś, pow. jampolski, gm. Kraśne (Kraśniańskie), st. poczt. i dr. żel. Rachny, 66 dm., 440 mk., szkoła. Na początku XVII w. własność ks. Ostrogskich, w dzielnicy kraśniańskiej. Obecnie Olgi Targońskiej, 1104 dzies.

Butajcie 1.) okolica, pow. kowieński, 2 okr. pol., gm. Betygoła, 76 w. od Kowna. 2.) **B**, wś, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Erżwiłek, 40 w. od Rossieñ.

Butańce, dobra i zaśc., pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Remigola, 35 w. od Poniewieża. Dobra należy do Szrauchmanów (365 dzies.).

Butaniszki, fol., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Szawlany, 43 w. od Szawel.

Butany 1.) wś i folw., pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Śmilgi, 34 w. od Poniewieża. Folw. należy do Łopacińskich (78 dzies.). 2.) **B**, wś, pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Stumbryszki, 26 w. od Poniewieża. 3.) **B**, wś, włośc., pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Żośle (20 w.); miała 61 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Szylany.

Butejki 1.) w spisie z 1892 r. *Bujtejki*, wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol. gm. Rakiszki, 58 w. od mta pow. 2.) **B**, wś, pow. rossieński, 4 okr. pol., gm. Skawdwile, 32 w. od Rossieñ. 3.) **B**, wś, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Kurkle, 31 w. od Wilkomierza.

Butejki, *Buteki*, wś nad Mielnicą, pow. rówieński, gm. Stepań, par., praw. Werbeze Wielkie, 78 w. od Równego, 22 dm., 140 mk. W r. 1650 w kluczu stepańskim ks. Dominika Zasławskiego, ma 8 dym. Na mocy tranzakeyi kolbuszowskiej 1753 r. nadana ks. Józefowi Lubomirskiemu, obecnie Chameców.

Buteńcie 1.) w spisie z 1886 r. *Butelcie*, wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Rakiszki, 65 w. od mta pow. 2.) **B**, zaśc., tamże, gm. Oknista, 65 w. od mta pow.

Buteniszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Antuzowo, 20 w. od mta pow. 2.) **B**, zaśc., tamże, gm. Jużynty. 3.) **B**, zaśc., tamże, gm. Oknista.

Buteny, wś, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Linków, 58 w. od Poniewieża.

Buthof, folw., pow. dźwiński (dyneburski), attyn Kreutzburga bar. Korffów.

Butkajcie 1.) dobra, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 48 w. od Rossieñ. Słabasze-wiczowie mają w B. i Skanderyszkach 378 dz. 2.) **B**, wś i dwór, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Erżwiłek, 25 w. od Rossieñ.

Butkajcy, wś, pow. szawelski, 2 okr. pol., gm. Kurszany, 22 w. od Szawel.

Butki, folw., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Kiryanowo, 40 w. od Szawel, należy do dóbr Gincze.

Butkie, al. *Butkiszek*, wś i okolica, pow. telszewski, 4 okr. pol., gm. Żorany, 19 w. od Telsz. Girdwojnowie mają 29 dz., Miedzychowscy 36 dzies., Zaniewscy 26 dz.

Butkiele, wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dusiaty, 25 w. od mta pow.

Butkiemie, (ob. t. I, 483). wś, pow. trocki, 2 okr. pol., gm. Kronie; miała 39 dusz rewiz.

Butkiszek 1.) dwór, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Wilkija, 35 w. od Kowna. 2.) **B.** (ob. t. I, 483), wś i dobra nad Dubissą, pow. kowieński (nie rossieński), 2 okr. pol., gm. Ejragoła, 56 w. od Kowna, 1 dm., 41 mk., kościół katol., dom przytułku, Dobra własność Wędrzigołskich, 460 dzies. W 1686 r. własność Surwiłłów. 3.) **B.** al. *Surwilly*, wś, tamże, 58 w. od Kowna. 4.) **B.**, wś, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Remigola, 29 w. od Poniewieża. 5.) **B.**, dobra, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 42 w. od Rossień, własność Szuksztów, 441 dzies. 6.) **B.**, folw., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Błagowieszczeńsk, 61 w. od Szawel. 7.) **B.**, zaśc., pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Olsiady. Buciewiczowie mają 14 dzies. 8.) **B.**, tamże, ob. *Butkie*. 9.) **B.**, *Buszkiszki* wś, pow. wilkomierski, 3 okr. pol., gm. Żmujdki, 9 w. od Wilkomierza.

Butkowskie Chutory, wś, pow. łyczowski, na płu, od Chmielnika.

Butkowszczyzna, wś, pow. wileński, 1 okr. pol., gm. Malaty (12 w.); miała 22 dusz rewiz., należała do dóbr Mieżany.

Butkuny 1.) (ob. t. I, 472, mylnie *Butkuny*), wś i zaśc., pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Bobty, 24 w. od Kowna. 2.) **B.**, wś, pow. kowieński, 4 okr. pol., gm. Janowo 39 w. od Kowna. 3.) **B.**, wś, pow. nowoaleksandrowski, 4 okr. pol., gm. Abele, 46 w. od mta pow. 4.) **B.**, wś, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Poniewież, 20 w. od Poniewieża. 5.) **B.**, wś, pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Żmujdki, 18 w. od Wilkomierza. 6.) **B.**, zaśc., tamże, gm. Kurkle, 32 w. od Wilkomierza. 7.) **B.** (ob. t. I, 484), zaśc. i okolica, pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Pupany, 94 w. od Wilkomierza. Mają tu działy: Borejkwie, Brzeszy, Długoborsey, Ginajtowie, Michałowscy, Szeretesowie, Szwajkowscy, Szymanisowie i Witkiewiczowie wogóle 461 dz. 8.) **B.**, wś, wileński, 3 okr. pol., gm. Giedroje (15 w.); miała 12 dusz rewiz., należała do dóbr Łowmiany. 9.) **B.**, wś, pow. drysieński, par. Przydrujsk.

Butlerowszczyzna, os., pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Kozłowszczyzna.

Butmer, wś nad Prypecią, pow. włodzi mierski, gm. Szack, 86 w. od Włodzimierza, ma 106 dm., 711 mk.

Butniszek, w spisie z 1892 r. *Buszniszki*, zaśc., pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Wirbaliszki 99 w. od Wilkomierza.

Butniuny 1.) wś, pow. poniewieski, 2 okr. pol., gm. Naciuny, 72 w. od Poniewieża. 2.) **B.**, wś, pow. poniewieski, 3 okr. pol., gm. Girsudy, 33 w. od Poniewieża. 3.) **B.**, wś, dobra i os. karcz., pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Gulbiny, 56 w. od Poniewieża. 4.) **B.**, zaśc. i folw., pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Żagory, 51 w. od Szawel.

Butory, wś nad rz. Bobrem, pow. sieński, gm. Obezuha (7 w.), 9 dm., 68 m., cerkiew par., ob. *Batury*.

Butowce, wś, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Janiszki, 58 w. od Szawel.

Butowce, (ob. t. I, 484), wś, pow. zasławski, gm. Butowce, st. poczt., Starokonstantynów (13 w.), st. dr. żel. Szepietówka (42 w.), 37 w. od Zasławia, ma 136 dm., 827 mk. Poprzednio ze wsią Malki miała 124 dm., 989 mk. praw., 14 katol., 57 żydów. Cerkiew drewn. z 1770 r. Kaplica cmentarna, kościół paraf. katol., zarząd gm., szkoła ludowa (od 1872 r.), obszerny ogród i pałac wzniesiony przez Przyłuskich, dziś pusty. Do par. kat. należą oprócz **B.** i Orzechówka, Czerniatyn, Czerniatynek, Werbówka, Pieńki i in. W 1589 r. własność ks. Konstan. Ostrogskiego, spustoszona przez Tatarów; na początku obecnego wieku należała do kasztelanowej Przyłuskiej z domu Urbanowskiej. Do Przyłuskich oprócz **B.** należały: Napadówka, Laszki i Lisińce. W 1870 r. po śmierci ostatniego z Przyłuskich, **B.** na licytacji nabył Witkowski. Gmina należy do 2 okr. pol., obejmuje 21 miejscowości, mających 1745 dym. włościańskich (obok 176 innych), 11126 mk, włościan, uwłaszczonych na 9646 dzies.

Butówka, wś, pow. mohylewski, gm. Czar-norucie (7 w.).

Butówka, pow. kaniowski, ob. *Aleksandrówka*.

Butowszczyzna, wś nad rzeką Łomą, pow. lepelski, gm. Białe, 4 dm., 69 mk., cerkiew, szkoła.

Butowty 1.) dobra pow. poniewieski, 4 okr. pol., gm. Podbirze, 67 w. od Poniewieża, należały do Tarnowskich. 2.) **B.**, dwór, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Szydłowo, 23 w. od Rossień.

Butry, w spisie z 1892 r. *Butreliszki*, wś, pow. wilkomierski, 2 okr. pol., gm. Subocz, 66 w. od Wilkomierza.

Butrymańce 1.) wś, pow. sokółski, 1 okr. pol., gm. Hrebienie, 22 w. od Sokołki, 244 dz. 2.) **B.**, wś, pow. poniewieski, 1 okr. pol., gm. Krakinów, 36 w. od Poniewieża. 3.) **B.**, (ob. t. I, 484), wś, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Ale-

ksandrowska; miała 33 dusz rewiz., należała do dóbr Rakiszki. Kościół katol. p. w. św. Michała, z drzewa wzniesiony w r. 1779 przez bar. Schrottera, fil. par. Bieniakonie. 4.) **B**, (ob. t. I, 484), mstko i dobra, pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Butrymańce. W 1859 r. było 210 dm., 1827 mk., 1865 r. 66 dusz rewiz. Przez mstko przechodzi trakt z Trok do Puń oraz droga z Daugi do Giegnuzyna. Kazimierz Żaba sprzedaje B. Bukowski, 1817 r. Józefa Bukowskiego, prezydenta trockiego, następnie Bazarewskich, dziś hr. Tyszkiewiczów. Gmina obejmuje 75 miejscowości, mających 609 dm., 7686 mk. włosc (2502 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 11770 dzies. (7352 roli). Nadto w obrębie gminy jest 9640 dzies. (4424 roli) większej posiadłości. Cała gmina ma 21569 dz. (11864 roli) i 11749 mk.

Butrymiszki, (ob. t. I, 484), ws włośc., pow. trocki, 3 okr. pol., gm. Butrymańce (7 w.); miała 31 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Stokliszki.

Butrymowicze, ws i dobra pow. trocki, 4 okr. pol., gm. Aleksandrowska (dawniej Oława). Ws miała 24 dusz rewiz.; dobra należały do Kulikowskich.

Butrymowo 1.) folw., pow. sieński, gm. Ostrowno, 2 dm., 12 mk., własność Rypińskich 182 dzies. 2.) **B.**, zaśc. szlach., pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Wilejka (5 w.); miał 17 dusz rewiz.

Butrymowszczyzna, zaśc., pow. miński, gm. Rubieżewicze, okr. pol. i par. katol. Kojdanów, 48 w. od Mińska, własność Wieliczków (2½ wł.) i Godziejewskich.

Butrymy 1.) ws, pow. wołkowyski, 4 okr. pol., gm. Werekki, 23 w. od Wołkowyska, 44 dz. 2.) **B.**, ws, pow. rossieński, 3 okr. pol., gm. Erżwiłek, 42 w. od Rossień. 3.) **B.**, okolica szlach., pow. lidzki, 4 okr. pol., gm. Raduń (8 w.); miała 9 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Ejszyszeki.

Butwidańce, ws, pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Olkieniaki, w r. 1865 miała 54 dusz rewiz.

Butwiłany, dobra, pow. kowieński, 1 okr. pol., gm. Średniki, 38 w. od Kowna, własność Gojzewskich, 152 dzies.

Butwiłły 1.) ws, pow. rossieński, 1 okr. pol., gm. Kroże, 46 w. od Rossień. 2.) **B.**, dobra, tamże, 31 w. od Rossień, własność Narmontów, 30 dzies. 3.) **B.**, ob. *Butwiłły*.

Butwiłowicze, ws, pow. słonimski, 4 okr. pol., gm. Dworzec, 42 w. od Słonima, 100 dzies.

Butwiłowszczyzna, ws, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Głębokie (8 w.); miała 19 dusz rewiz.

Butwiły 1.) dwór, pow. rossieński, 2 okr. pol., gm. Rossienie. Wojtkiewiczowie mają 90 dzies. 2.) **B.**, ob. *Butwiłły*.

Butyki, ws, pow. telszewski, 2 okr. pol., gm. Żydyki, 34 w. od Telsz.

Butylowszczyzna, zaśc., pow. borysowski, gm. Łosznica, 30 w. od Borysowa.

Butyły, ob. *Bucile*.

Butyń, (ob. t. I, 484), ws nad Horyniem, rozlewającym się tu w dwa wielkie stawy, pow. krzemieniecki, gm. Oleksiniec, par. praw Bakoty (2 w.), 25 w. od Krzemieńca, ma 85 dm., 648 mk., cerkiew filialną drewn. W 1463 r. ws należała do kn. Sołtana Zbaraskiego; w 1482 r. do kn. Michała Wasilewicza Zbaraskiego, następnie ks. Wiśniowieckich, z których Michał, kaszt. kijowski, w 1583 r. wnosi tu od 8 dym., 5 ogr. W 1764 r. własność Katarzyny z Zamoyskich Mniszek, żony podkomorzego w ks. lit. w zastawie u Teresy Prajsowej, żony sędziego krzemienieckiego; w ostatnich czasach z kluczem wiśniowieckim należała do Tollich, obecnie ks. Imeretyńskiego.

Butyszki 1.) fol., pow. szawelski, 1 okr. pol., gm. Podubis, 24 w. od Szawel. 2.) **B.**, ws, pow. wiłkomierski, 4 okr. pol., gm. Uszpol, 82 w. od Wiłkomierza.

Buwojnie, ws, pow. szawelski, 3 okr. pol., gm. Gruździe, 39 w. od Szawel.

Buza, os., pow. chełmski, gm. i par. Olechowice.

Buzaki, (ob. t. I, 485), ws nad Turyą, pow. kowelski, gm. Chocieszów, 50 w. od Kowla, ma 80 dm., 607 mk., cerkiew par., szkoła. Maluszkiewiczowie mają tu 4091 dz.

Buzany, mylnie *Buzyny*, ws poradziwiłowska, pow. stulcki, gm. Howieczna, 59 w. od Stulcka, ma 15 osad.

Buzany, pow. włodzimierski, ob. *Bużany*.

Buznikowata, (ob. t. I, 484), ws, pow. bałcki, gm. Józefpol, 81 dm., 520 mk., cerkiew, wiatrak.

Buzowa, (ob. t. I, 485), ws u źródeł Buzówki, dopł. Buczy, i przy szosie kijowsko-żytomierskiej, pow. kijowski, gm. Biłhorodka, 31 w. od Kijowa, ma 89 dm., 1121 mk., 693 dzies., szkołę i 3 wiatraki. Należała niegdyś do Bobuszów, następnie ks. Ostrogskich, potem do ks. Koreckich. W nowszych czasach była własnością hr. Leduchowskich. W 1820 r. Izabela hr. Leduchowska sprzedała B. Wincentemu Cywińskiemu, którego syn sprzedał swoją część w 1871 r. Matwiejewowi, prof. uniw. kijowskiego. Obecnie posiadają tu: Fryd. Barez 709 dzies., Kazimierz Cywiński 837 dzies. Olga Sawicka 607 dzies. i włościanie 59 dzies.

Buzówka, (ob. t. I, 485), ws nad Tykiczem Uhorskim, pow. taraszczański, gm. Buzówka, st. poczt. Żaszków (15 w.), 57 w. od Taraszczy, 539 dm., 3264 mk., cerkiew, młyn wodny, 6 wiatraków. Gmina obejmuje 7 siół i 1 wieś, ma 12945 mk. (w tem 352 katol. i 3 roskol., 293

szkund., 304 żydów) i 19417 dzies, z czego przypada: 9811 dz. na własność większą. 9251 na włościan i 355 do cerkwi. Obszar, na którym powstała B. należał niegdyś do Krasnosielskich, potem do Ostrogskich. W 1664 r. własność ks. Domin. Zasławskiego, który wnosi z 94 dym. i młyna. Następnie wchodziła w skład Tetyjowszczyzny. Hr. Leduchowski sprzedał ją Zakrzewskiemu, ten Sawickiemu, od którego kupił Floryan Jasiński. Obecnie Suchodolska ma tu 1678 dzies.

Buzowo, wś, pow. drysieński, par. Oświej.

Buzuków 1.) (ob. t. I, 485), wś nad Taśminą, pow. czerkaski, gm. Werhuny, st. poczt. Czerkasy (16 w.), 212 dm., 1121 mk., cerkiew par. drewn. z 1799 r., szkoła cerk., 7 wiatraków. Jako sieliszcze Buzykowskie, nadane 1509 r. przez Bułhaka Lisiczenka monasterowi pieczerskiemu w Kijowie, do którego należy jeszcze 1551 r. Następnie wchodziła w skład sstwa czerkaskiego. Obecnie włościanie mają tu 472 dzies.

Buzukowiec, al. *Buzuków Mały*, wś nad Taśminą, pow. czerkaski, gm. Sunki, par. praw. Zalewki (5 w.), st. poczt. i dr. żel. Smiła (8 w.), 33 w. od Czerkas, 107 dm., 560 mk., 4 wiatraki. Wś wchodziła w skład sstwa czerkaskiego, w nowszych czasach własność Rajewskich, obecnie ks. Janwila, ma z Sunkami i Zalewkami 3660 dzies. ziemi.

Buzuny 1.) folw., pow. białostocki, 2 okr. pol., gm. Juchnowiec, 14 w. od Białegostoku, własność ks. Jabłonowskich, z folw. Janówka i Gaiki Borowskie 292 dzies. 2.) **B.**, wś pow. prużański, 1 okr. pol., gm. Dobuczyn, 6 w. od Prużany, 351 dzies. 3.) **B.**, wś, pow. miński, gm. Raków.

Buzy, wś, pow. rypiński, gm. Starorypin, par. Rypin, ma 7 dm., 31 mk., 86 morg.

Buzy, wś, pow. wiłkomierski, 1 okr. pol., gm. Konstantynowo, 3 w. od Wiłkomierza.

Bużyńszczyzna, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Prozoroki (4 w.); miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr Sanniki.

Bużaki, folw., pow. nowogrodzki, gm. Miropol, 63 w. od mta pow., 2 dm., 30 mk.

Bużańce, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Giedrojeje (1 w.); miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr Kupryszki.

Bużanka, (ob. t. I, 486), rzeczka, prawy dopł. Tykicza, przepływa pod Łysianką.

Bużanka 1.) (ob. t. I, 485), wś nad Tykiczem Gnilym, pow. zwinogródzki, gm. i st. poczt. Łysianka (7 w.), 28 w. od Zwinogródki, 294 dm., 1843 mk., cerkiew par. z 1775 r., cukrownia, 7 wiatraków. Obecnie należy do Andrzeja hr. Potockiego, posiadającego tu 1557 dzies. 2.) **B.**, ob. *Bożanka*.

Bużany 1.) folw., pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Brasław, 58 w. od mta pow. Na-

leżał do dóbr Dryświaty. 2.) **B.**, wś i dobra, pow. telszewski, 1 okr. pol., gm. Gadonów, 7 w. od Telsz. Sokołowscy mają tu 601 dz.

Bużany, (ob. t. I, 486), w dok. *Buzany*, *Buzen*, wś nad rzeką Niebożką, pow. włodzimierski, gm. Brany, par. kat. Horochów. 71 w. od Włodzimierza, ma 206 dm., 1258 mk., cerkiew par., kaplica katol., cegielnia. Podług rewizji zamku Łuckiego z 1545 r. własność Bohdana Siemaszki. W 1577 r. Aleksander Siemaszko wnosi ztąd od 24 dym., 6 ogr. po 6 gr., 6 ogr. po 2 gr., 1 rzeźnik 6 gr., od karczmy 12 gr., a w 1583 r. z 23 dym., 6 ogr., 1 popa. W 1648 r. w zastawie ks. Stefana Czetwertyńskiego, mają 117 dym., 1649 r. 60, a 1653 r. tylko 10 dym. Następnie należała do Zagórskich. Obecnie B. z Rudką stanowią własność Maryi Leduchowskiej i mają 1815 dz. (w tem 1000 dzies. lasu).

Bużenin dziś też *Burzenin*, os. miejska, pow. sieradzki. Zdawna tu siedz. Poraici. Jeden z nich Spytek za przywilejem króla Ludwika założył tu miasto r. 1378. (Paprocki, Herby, 461). Z tego gniazda wyszli: Bużenscy, Pstrokońscy, Boryszewscy. Kościół par. p. w. św. Krzyża i św. Katarzyny istniał już w XIII w. Nazywają go starym w aktach kons. gnieźn. z początku w. XIV. Wspomniany w dok. z r. 1387 (K. W. n. 1862). Przy dzisiejszym kościele (r. 1642) stoi kaplica murowana św. Krzyża i kaplica M. B. Różańcowej fundacyi Pstrokońskiego kaszt. brzesko-kujawskiego. (Łaski, L. B. II, 425). W r. 1563 płaci B. od 15 rzem., 3 fl. 6 gr. szosu.

Bużkowicze, ob. *Bożkowicze*.

Bużymów, pow. słonimski, ob. *Borzymów*.

Bużyn, (ob. t. I, 486—7), wś nad Dnieprem, pow. czechryński, gm. Szabelniki, st. poczt. Czechryń (16 w.), 143 dm., 960 mk., cerkiew par. drewn. z 1803 r., szkoła cerk., młyn, 3 wiatraki, przystań statków parowych. Wchodziła w skład sstwa czechryńskiego, obecnie skarbow.

Bużyska, wś, pow. sokołowski, gm. Korczew, ma 18 dm., 146 mk., 81 morg. W r. 1827 par. Knychówek, 5 dm., 126 mk.

Bużyska, (ob. t. I, 487), al. *Bużyski*, wś i dobra, pow. bielski, gub. grodz., 4 okr. pol., gm. Narojki, 54 w. od Bielska. Wś ma 161 dz., folw. 420 dzies. W pobliżu wsi nad brzegiem jeziora znajduje się pagórek, mający około 60 saż. obwodu, zwany „Siedlisko“. Znajdowano tu skrupy naczyń glinianych.

Bużyszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Dukszty, 27 w. od mta pow., miała 4 chaty. Należała do dóbr Dryświaty.

Bybło, r. 1508 *Bibel*, wś, pow. przemyski. Na obszarze jej powstało późniejsze Nowe miasto dziś w pow. dobromilskim. Ob. *Nowe miasto* (t. VII). W r. 1515 wieś i przedmieście zw. „Bibel“ należą do Skoruty h. Korczak. Ma też swój dział Barzy. Jako wioś pojawia się w dok.

z 1377 r. W r. 1608 mają tu działy: Skoruta, Barzy, Hryćko. W r. 1589 Nowe miasto płaci szosu fl. 44, od rzem. fl. 24. Podano tu 2 handlarzy koni, 7 warzących gorzałkę. Ogółem płacono fl. 82 gr. 21.

Bychawa, os. miej., pow. lubelski. W dok. z 1375 r. występuje w grodzie lubelskim „Ada de Bychawa”. (Kod. mał. III, 289). W połowie XV w. jest to wieś, z kościołem par. drewnianym, p. w. św. Piotra i Pawła. Dziedzicami są Andrzej i Hieronim Ossoryowie. Dziesięcinę z 1 1/2 km. wartości do 20 gr. pobiera pleban. Wieś rozległa ma cztery części z różnymi nazwami: „Szdrapy” w końcu wsi, w środku Bychawa, na początku Wola i część krańcowa, zarosłami oddzielona: Olszowiec. Z części tych powstały następnie oddzielne wsi. (Dług. L. B. II, 544). W r. 1676 miasto daje pogłówne od 58 chrześc., 17 żydów.

Bychlew, u Dług. *Bichloun*, wś, pow. łaski. W połowie XV wieś kapituły krakow., na prawie polskim osadzona, miała 12 1/2 km. Każdy dawał czynszu po pół kopy i 4 gr., 4 kor. owsa, 30 jaj i zwózkę 12 wozów drzewa do dworu w Pabianicach. Dziesięcinę dawano prepozyturze łęczyckiej. (L. B. I, 276).

Bychów 1.) sióło nad rzeką Korostenką, dopł. jez. Lubiaż, pow. piński, okr. pol. i gm. Lubieszów, 72 w. od Pińska, ma 46 osad i cerkiew. 2.) **B.**, (ob. t. I, 489), zwany *Starym*, mto pow. gub. mohylewskiej, na prawym brzegu Dniepru, 44 w. od Mohylewa. W 1880 r. B. miał 3 dm. mur. i 813 drewn. (490 należało do chrześcian i 326 do żydów), 5683 mk. (3032 prawosł., 139 katol., 4 ewang. i 2508 żydów), 3 cerkwie (1 mur.), kościół katol. par. murowany, synagoga, 84 sklepów, szkoła 2 klas., szkoła ludowa i cerkiewna, fabryka zapalek, cegielnia, krupniarnia, 2 wiatraki, st. poczt. i telegr. B. jako miasto należało już w XIV w. do ks. kijowskiego. Wymienione 1430 r. w akcie wyniesienia na stolicę w. książęcą Świdrygajły. W 1568 r. Zygmunt August nadaje B. Janowi Hieronimowi Chodkiewiczowi za zasługi wojenne. W 1610 r. hetman w. lit. Karol Chodkiewicz obwałował B., który od tego czasu uważany był za jedną z najważniejszych twierdz i stanowił ważny punkt strategiczny. W 1648 r. kozacy niejednokrotnie usiłowali zająć B., lecz odpierali ich mieszkańcy i komendant twierdzy Sosnowski. W 1655 r. miasto wytrzymało długie oblężenie hetmana kozackiego Żołotarenki, za co Jan Kazimierz zwolnił miasto na 20 lat od podatków. W końcu jednak Kozacy zajęli B., przy czym sam Żołotarenko poległ, podobno od kuli organisty. W 1659 r. po 30 tygodniowym oblężeniu B. zajęty został przez wojewodów ruskich: Dołgorukowa, Łobanowa i Zmiejewa. Niedługo jednak wojska polskie odebrały miasto. Przejścia te zniszczyły osadę, w sku-

tek czego 1676 r. powtórnie uwolniono B. na lat 10 od podatków. Wskutek przejścia Sapiehy na stronę Karola XII, August II w 1702 r. polecił miecznikowi litew. Bończy Sinickiemu zająć B., broniący przez komendanta Belciniewiczza. Sinicki po wzięciu miasta, wzmocnił fortyfikacje i przyjmował tu 1706 r. Piotra I, płynącego Dnieprem do Kijowa. Gdy Sinicki przeszedł na stronę Szwecyi B. zajęty został po długim oblężeniu przez gen. ruskiego Boura. Po przyłączeniu do Rosyi w 1772 r. B. w następnym roku został przeznaczony na miasto powiatowe, 1796 r. zaliczony do miast nadetatowych, poczem 1802 r. znowu został centrem powiatu. Po 1881 r. przeszedł na własność skarbu. Marszałkami szlachty pow. bychowskiego byli: Seweryn Doria Dernałowicz h. Lubicz, Joachim Judycki (1782—3), Piotr Krogar h. Kościeszka (1805—14), Wincenty Leśniewski h. Gryf (1817—8), Stefan Makowiecki h. Pomian, Tomasz Pużyna (1818—21), Jan Potapowicz (1863), Mikołaj Sołtan h. Syrokomla (1858), Sielawa (1778) i Antoni Sielawa (1790). 2.) **B. Nowy**, (ob. t. I, 489), mstko i dobra na praw. brzegu Dniepru, pow. bychowski, gm. Bychów Nowy, 21 w. od Bychowa, przy dawnym trakcie żytomierskim. Mstko ma 281 dm. drewn. (200 do chrześcian, a 81 do żydów) i 2013 mk. (987 męż. i 1035 kob.), 1349 praw. i 664 żydów, 16 sklepów, 2 cerkwie, dom modl. żyd., zarząd okr. pol., urząd gm., szkołę ludową, 2 wiatraki, krupniarnię, cegielnię. W XVI w. B. nowy należał do Chodkiewiczów, następnie do Sapiehów. Dotąd pozostały szczątki wałów i rowów. W sierpniu 1654 r. mstko zajęte zostało przez atamana Żołotarenkę i służyło mu za punkt oparcia w działaniach dla zawładnięcia Bychowem Starym. Podczas następnych lat niejednokrotnie zajmowane było przez wojska ruskie i kozaków. W 1812 r. pod mstkiem przeprowadził się przez Dniepr ks. Bagration dla połączenia się z Barclajem—de Tolly. W 1825 r. zatrzymał się tu Aleksander I jadąc do Taganroga i nocował u właściciela ks. Franciszka Sapiehy. Obecnie mstko i dobra należą do Bnłhaków. Dobra z fol. Józefpol mają 3582 dzies. (2195 lasu). Gmina obejmuje 54 miejscowości, mające 1855 dm. (3 mur.) i 8518 mk. Włościanie, w liczbie 3237 dusz, uwłaszczeni zostali na 20,040 dzies. (1858 nieuż.). W gminie znajduje się 13771 dzies. lasów należących do większej posiadłości i 1893 do włościan.

Bychów 1.) pow. kowelski, ob. *Bachów*. 2.) **B.**, urocz., pow. rówieński, gm. Derażne. 33 w. od Równego, 1 dm., 10 mk. Własność niegdyś ks. Ostrogskich. Podług reg. pob. pow. łuckiego z 1577 r. sióło zamku stepańskiego. Wniesiono z 4 dym. na ćwierć, 4 ogr. W 1583 r. wnosi z B. Stanisław Krynicki z 7 dym., 3 ogr., 2 ogr.

Bychowa, wś, pow. wielicki, w t. zw. wielickiej „obodnicy“.

Bychowczyski 1.) w Rubryceli *Bychowiscki* (ob. t. I, 489), wś i dobra, pow. trocki, 4 okr. pol., gm. Aleksandrowska (dawniej Oława). W 1865 r. wś miała 60 dusz rewiz.; dobra należały do Malinowskich. We wsi kaplica katol. par. Dangi. 2.) **B.**, *Bychowczyski*, wś i dobra, pow. trocki, 4 okr. pol., gm. Niedzingi (8 w.). W r. 1865 miała 33 dusz rewiz.; dobra należały do Karłowiczów.

Bychowiscki, pow. trocki, ob. *Bychowczyski*.

Bychówka, zaśc., pow. borysowski, gm. Smolewice, 48 w. od Borysowa.

Bychowo, wś nad strum. t. n., pow. wielicki, gm. Budnica.

Bychowszczyzna, wś i folw., pow. sejneński, gm. i par. Sereje, ma 9 dm., 77 mk.

Bychowszczyzna 1.) wś i okolica, pow. nowogródzki, gm. Wsielub, 10 w. od Nowogródka. 2.) **B. Mała**, wś, pow. słucki, gm. Łań, 64 w. od Słucka, ma 16 osad. Mają tu działy: Wańkowiczowie, Kliszewscy, Dorożynscy, Hołownowie. Folwark należał niegdyś do Radziwiłłów. 3.) **B. Wielka**, wś nad rz. Łań, pow. słucki, gm. Łań, 63 w. od Słucka, ma 37 osad.

Bycz 1.) al. *Biez*, wś, pow. słonimski, 1 okr. pol., gm. i par. kat. Kossów, 60 w. od Słonima, wraz ze wsią Michnowice ma 495 dzies. 2.) **B. Nowa**, wś, pow. bychowski, gm. Bycz, 105 dm., 501 mk., zarząd gminy, szkoła. Gmina obejmuje 40 miejscowości, mających 1219 dm. (2 mur.) i 8900 mk. Włościanie, w liczbie 3057 dusz, uwłaszczeni zostali na 19970 dzies. (2163 nieuż.), ze spłatą po 13126 rs. 23 kop. rocznie. W gminie znajduje się 1639 dzies. lasów, należących do właścicieli większej posiadłości i 459 do włościan. 3.) **B. Stara**, wś, tamże, 83 dm., 346 mk., cerkiew par., wiatrak.

Bycza, pow. słucki, ob. *Budcza*

Byczal, ob. *Biczal*

Byczki, wś, pow. skierniewicki, gm. i par. Głuchów, ma 423 mk., 1400 morg. W r. 1578 włość areyb. gnieźn, ma 26³/₄ łan. km., 1 łan. wójt., 3 rzem.

Byczki 1.) wś, pow. grodzieński, 1 okr. pol., gm. Hornica, 12 w. od Grodna, 93 dzies. 2.) **B.**, wś, pow. kowieński, 3 okr. pol., gm. Kiejdany, 52 w. od Kowna. 3.) **B.**, wś, pow. miński, gm. Białorucz, 15 w. od Mińska. 4.) **B.**, dobra, pow. lidzki, 3 okr. pol., gm. Lack, własność hr. Uruskich. 5.) **B.**, wś, pow. oszmiański, 1 okr. pol., gm. Grauzyski (7 w.); miała 33 dusz rewiz., należała do dóbr Wielbutowo. 6.) **B.**, wś, pow. oszmiański, 3 okr. pol., gm. Subotniki (5 w.); miała 16 dusz rewiz.; należała do dóbr Kwiatkowce.

Byczkowiany, al. *Bykowiany*, wś, pow. rosieński, 4 okr. pol., gm. Pojurze, 85 w. od Ros-

sien. Dowgiałowie mają tu 14 dzies. Kaplica katol. par. Żwingie.

Byczkowo, wś, pow. dzisieński, 1 okr. pol., gm. Zales (8 w.); miała 22 dusze rewiz.; należała do dóbr Wankowszczyzna.

Buczyn 1.) wś, pow. ihumeński, gm. Jakszyce, 38 w. od Ihumenia. 2.) **B.**, wś, pow. ihumeński, gm. Jurewicze, 17 w. od Ihumenia.

Byczyna, wś, pow. chrzanowski. W połowie XV w. wieś biskupia w par. Sławków, ma 10 łan. km. i 2 sołtysie. Dziesięcinę pobiera biskup. (L. B. II, 188).

Byczyna, r. 1284 *Pitschin*, dziś niem. *Pitschen*, miasto, pow. kluczborski, odl. 12 mil na wschód-południe od Wrocławia, 9 mil na półn.-wschód od Opola. Wznies. 579 st. n. p. m., ma 272 dm., 2174 mk. (1626 prot., 495 katol., 53 żyd.), 955 ha (630 roli, 174 łąk). W dok. z r. 1283 wspomniany jest Ekehard rajca z B. Widocznie miała już prawa miejskie i ludność przeważnie niemiecką. W dok. z r. 1312 powiedziano: „Byzina cum suo districtu“. Istniał więc powiat byczyński. (K. W. n. 952, 1178). Kościół par. katol. od r. 1556 przeszedł w ręce protestantów. R. 1694 zwrócony katolikom, od r. 1707 znowu protestancki. Obecny kościół katolicki wzniesiony r. 1767. Ob. Teodor Nacher: „Bitwa pod Byczyną“. (Przewodnik nauk. i liter. r. 1883 t. XI).

Byczyńszczyzna, wś, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Mikołajewo (5 w.); miała 14 dusz rewiz., należała do dóbr Horki. 2.) **B.**, wś, pow. wilejski, 1 okr. pol., gm. Krasnosiele (4 w.); miała 23 dusz rewiz. należała do dóbr Miasota.

Bydgoszcz, miasto. Rocznik wielkopolski (Mon. hist. III, 8) podaje. „W r. 1239 ks. kujawski Bydgoszcz odzyskał.“ W dok. z 1250 r. potwierdzającym przywileje dla dóbr biskupstwa kujawskiego, zastrzeżono, iż ludzie wolni ze wsi biskupich mają pomagać do budowy lub naprawy zamków książęcych: „Bedigostam et Wiżsegrad“. Kasztelanami są: Mrozko (1279—1284), comes Dominicus (r. 1287), Bartossius (1294), Vocech (1295) i comes Baldicus (1296, 99). Ob. Dok. Kujaw. Ulanowskiego i Kod. W. n. 488, 496, 501, 532, 1473, 1825. *Bibliografia*, Schmidt Dr. „Die Gruendung der Stadt B.“ (Jahrb. d. hist. Gesell. f. d. Netzedistr. zu B. 1896), B. przez Emila Kierskiego (Tyg. illustr. X., 1864, str. 432, B. przez W. Trelewskiego (Tyg. illustr. 2, II, 1868, str. 255). Podanie o założeniu miasta B. Powieść przez M. E. S. (Przyj. ludu 1844, str. 34 — 41). Polkowski J., ks., Kilka hist. wspomnień o zamku i mieście. Poznań 1871. Kuehnast Ludw., Dr. Historische Nachricht ueber die Stadt, B., Bromberg, 1837, 8-o. Crueger, G. A., Ueber die im Reg. Bez. Bromberg (Altburgund) aufgefundenen Alterthuemer und die Wanderstrassen roemischer, griechischer und Keltischer Heere von der Weichsel nach dem

Rheine. Mainz, 1872, 8-o, 62 str. i 2 ilustr. Kohu, Die Archæologie auf der Bromberger Gewerbe-Ausstellung 1880. Jahrbuch des Bromberger historischen Vereins fuer der Netzedistrikt. Bromberger 1886 i dalsze. Bemerkungen auf einer Reise von Berlin nach Bromberg in West-Preussen. In Briefen an G. F. Schlicht, Berlin u. Leipzig. G. J. Decker, 1784, 8-o. Programmy Królewskiego gimnazjum Bydgoskiego, od r. 1811. Breda, Geschichte der Bromberger Gymnasiums; Bromberg, 1867. Witting, Katalog der Lehrerbibliothek des Kgl. Gymnasiums zu Bromberg, 1886, 74 str. Programmy miejskiej szkoły realnej Bydgoskiej, 1852. Giebe, Das Koenigliche Schullehrer-Seminar zu B. Bromberg, 1872, 8-o. Fechner, Festschrift zur 100 jaehrigen Jubelfeier der evangel. Kirche in B., Bromberg, 1887. Allgemeiner Wohnungsanzeiger fuer B. auf das Jahr 1855, nebst geschichtlichen und statistischen Nachrichten ueber die Stadt Bromberg, v. M. Arohnsohn, Bromberg, 1855. Heiuz, 50 Jahre des Bromberger Verschoenerungs-Vereins, Bromberg, 1883. Peterson, Aufsatz ueber die Entstehung, den Bau und Retablisement des Bromberger-Kanals. Manuscript mit vielen Handzeichnungen. Marienwerder 1815, fol. (w bibliotece ratuszowej poznańskiej). Garbe H., Der Bromberger Canal. Festschrift zur Saecularfeier der Erbanung desselben im Jahre 1874. Crusius G., Statistische Darstellung des Kreises. Entwurf v. Jahre 1864, Bromberg, 1871. Karbowiak A. dr. „B. a Pakość, Karta z dziejów wychowania i szkół Ks. Warszaw.“ Lwow 1897.

Bydlowa, wś, pow. stopnicki. Wspom. w dok. z 1381 r. (K. W. n. 1786), W połowie XV w. własność klasztoru w Beszowy. Ma jeden łąn z którego dziesięcinę pobiera w $\frac{3}{4}$ bisk. krak., a $\frac{1}{4}$ kościół w Oleśnicy. Był też młyn, dający czynszu 1 grzyw. (L. B. III, 126).

Bydzaniszki, wś, pow. dzwiniński (dyneburski), par. Krasław.

Byk, wś, pow. włodzimierski, gm. Hołowno, 71 w. od Włodzimierza, 41 dm., 281 mk.

Byki 1.) wś, pow. homelski, gm. Popówka (5 w.); 82 dm., 424 mk., wiatrak, cegielnia. 2.) **B.**, wś włośc., pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Połoczany (4 w.); miała 18 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Borzdyn.

Byków 2) chutor, pow. wołkowyski, 3 okr. pol. gm. Dobrowola, własność Martynowych. 45 dz. 2.) **B.**, wś, pow. słucki, ob. *Mały Byków* (t. VI) i *Wielki Byków* (t. XIII). 3.) **B.**, *Bykowo* (ob. t. I, 504), os., pow. rzeżycki, gm. Bykowo, zarząd gminy, kościół par. kat., kaplica katol. Gmina należy do 2 okr. pol., obejmuje 46 miejscowości, 485 dm. włośc. (obok 29 innych) 3659 mk. włościan, uwłaszczonych na 5524 dz. Nadto w obrębie gminy znajduje się 3750 dzieś. większej posiadłości i 1502 dz. ziemi skarbowej. 4.) **B.**, *Bykowo* (ob. t. I, 505), wś, pow. wiel-

ski, gm. Cerkowiszcz. Wymieniona w reg. pob. z 1653 r. Według sumaryusza z 1765 r. w ławnictwie bykowskim wójtostwa zakomelskiego, w sstwie uświackiem Ławnictwo obejmowało 25 wsi, z których 2 w dzisiejszej gminie Baranowo, 1 w gm. Usmyń i 20 w gm. Cerkowiszcz.

Byków, *Bykowa* (ob. t. I, 505), wś, pow. skwirski, gm. i st. poczt. Chodorków (8 w.), par. praw. Oziera (4 w.), położona wśród lasu, zw. Hrubskim, ma 48 dz., 306 mk. Obecnie posiada tu Kar. Krasnodębski 473 dz. i włośc. 166 dz.

Byków *Nowy i Stary*, mstko i sióło nad Supojem, pow. kozielecki, gub. czernihowskiej, gm. Byków Nowy, 6 w. na pld. od Kozielca. Mstko B. Nowy ma 337 dm., 1691 mk., zarząd gm., cerkiew, dom. modl. żyd., 4 jarmarki. Sióło B. Stary ma 197 dm., 1148 mk., cerkiew. Osadzony przez ostatniego Daszkowicza na gruncie nadanym 1503 r. ojcu jego Daszkowi Iwanowiczowi przez króla Aleksandra. Pod koniec wieku zagarnięta przez Chodyków Krynickich, występuje 1616 r. jako sloboda, która „tylko co poczęła się sadzić“, w sstwie perejasławskim; 1622 r. zaliczona do „dóbr saletnych.“

Bykowce, urocz., pow. słucki, gm. i par. katol. Cimkowicze, 38 w. od Słucka.

Bykowce, wś nad pot. Boronówką, pow. krzemieniecki, gm. Dederkały (2 w.), st. poczt. Jampol (15 w.), st. dr. żel. Rudnia Poczajowska (51 w.), 30 w. od Krzemieńca, ma 113 dm., 811 mk. (62 katol., 14 żydów), cerkiew drewn. z 1731 r. Uposażył ją r. 1747 ks. Michał Radziwiłł. W 1533 r. wś B. należy do Stanisława Łaszcza, który wnosi od 32 dm., 2 ogr., 1 ogr. W 1648 r. w kluczu rachmanowskim, w dzierżawie Parylskiego, ma 68 dym., w 1651 r. tylko 15 dm. W 1703 r. należy do dóbr ks. Janusza Wiśniowieckiego, kasztel. wileńskiego, następnie ks. Radziwiłłów, obecnie Czosnowskich.

Bykowiany, ob. *Byczkowiany*.

Bykowicze 1.) wś. nad rz. Klewą, pow. humański gm. Pohost, 59 w. od Humania, ma 8 osad. 2.) **B.**, wś na pr. brz. rz. Serwecz, pow. nowogrodzki, gm. Cyryn, 39 w. od Nowogródka, ma 10 osad. 3.) **B.**, wś, pow. pow. nowogrodzki, gm. Jeremieze, 38 w. od Nowogródka, ma 28 os.

Bykowiec, wś i dobra, pow. rohaczewski, gm. Rzeczek (7 w.). Dobra dziedzictwo Horodeckich, 780 dz.

Bykowizna, wś. pow. nowomiński, gm. Glińianka, par. Mińsk, ma 54 mk. 32 morg.

Bykówka 1.) al. *Bykowo*, wś, pow. grodzieński, 4 okr. pol., gm. Mosty, 67 w. od Grodna, 153 dzieś. 2.) **B.**, folw., pow. piński, na Zarzeczu, gm. Płotnica.

Bykówka, wś, pow. żytomierski, gm. Cudnów, 50 w. od Żytomierza, 85 dm., 700 mk.

Bykowo 1.) pow. grodzieński, ob. *Bykówka*. 2.) **B.**, zaść., pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Antolepty, 30 w. od mta pow. 3.) **B.**,

wś, pow. czauski, gm. Czausy, 33 dm., 199 mk.
4.) **B.**, dobra, pow. sieniński, od 1879 r. własność Głazenapów, 2845 dz.

Bykowska, wś, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Opsa, 55 w. od mta. pow.

Bykowszczyzna 1.) zaśc., pow. borysowski, okr. pol. i gm. Dokszyce, 126 w. od Borysowa, obecnie włość. Janusza, 12 $\frac{1}{2}$ włók. 2.) **B.**, zaśc., pow. dzisieński, 2 okr. pol., gm. Jody (8 w.); miał 8 dusz rewiz., należał do dóbr Janowo. 3.) **B.**, dobra, pow. lepelski, własność Alfonsa Kozielly Poklewskiego, 434 dzies.

Bylczyce, okolica, pow. grodzieński, 4 okr. pol., gm. Żydomla, 20 w. od Grodna, 101 dzies.

Bylice, pow. ciechanowski, ob. *Milewo - Bylice* (t. VI).

Bylicze, ob. *Bilicze*.

Bylin, ob. *Bilin*.

Bylinki 1.) wś, pow. wielicki, gm. Ilino. 2.) **B.**, ob. *Bielinka*.

Byliński (ob. t. I, 505), wś i dobra, pow. wilkomierski, 4 okr. pol., gm. Uciany, 58 w. od Wilkomierza. Wojtkiewiczowie mają tu 109 dz.

Bylińskie, wś, pow. lidzki, 1 okr. pol., gm. Lida (8 w.); miała w 1865 r. 10 dusz rewiz., w części należącej do dóbr Koczanowo i 9 dusz w części Butkiewiczów.

Byłcze, pow. dubieński, ob. *Bilcza*.

Bynarowa, wś, pow. gorlicki, ob. *Binarowa*.

Byndery, zaśc., pow. dzwiniński (dyneburski).

Bynów, wś, pow. bychowski, gm. Osowiec Cerkowny (6 w.).

Byrki, chutor, pow. kowelski, gm. Lelików, 25 w. od Kowla, 6 dm., 21 mk.

Byrlówka, (ob. t. I, 153 *Berłówka*), wś nad Dochną, pow. olhopolski, gm. Berszada, 235 dm., 1832 mk., cerkiew, młyn.

Byryły, wś, pow. lidzki, 2 okr. pol., gm. Bieniaconie (9 w.); 1865 r. własność Ulanowskich, 4 dusze rew.

Bysina, u Dług. *Bisszyna*, wś, pow. myślenicki. W połowie XV w. własność kasztelanii krakow., ma 7 łąn. km. dających dziesięcinę (po fertonie) prebendzie Gorzowskiej w Krakowie. (L. B., I, 142).

Bystra, al. *Dubek*, rzeka w gub. wileńskiej, pr. dopł. Ussy.

Bystra, wś, pow. homelski, gm. Jurkowicze Stare (7 w.), 29 dm., 227 mk.

Bystra, rzka, w pow. uszyckim, lewy dopł. Kalusika (Kalus). Bierze początek na gruntach Wońkowiec, mija wś Kalusik i powyżej Bystrzycy ma ujście. Długa 7 w.

Bystra, wś, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Lewków (4 w.), 8 w. od Żytomierza, 45 dm., 302 mk.

Bystra, wś, pow. gorlicki, par. Moszczenica. W 1369 r. król Kazimierz nadaje Piotrowi Ba-cha z Sącza wójtostwo we wsi „Bistra“ wzie-

mi krakowskiej, koło „Schonbergku“. Wś ma być osadzoną na 64 łąnach. Czynsz wynosić będzie po 8 skotów z łąnu. Sołtys dostaje 2 łąny wolne i 2 młyny. Obowiązany służyć wojskowo. (Kod. mał. III, 236).

Bystraki, wś, pow. włodzimierski, gm. Korytnica, 41 w. od Włodzimierza, 29 dm., 228 mk.

Bystramowice, u Dług. *Bistramowycze*, później *Bystrzonowice*, wś nad Wisłą, w par. Czermin. Dziś nie istnieje. W połowie XV w. należała do klasztoru w Beszowy. Trzy łąny km. dawały dziesięcinę do Przecławia, dwa do Czermina (pow. mielecki).

Bystramień, (ob. t. I, 508), dobra, pow. poniewieski, 1 okr. okr. pol., gm. Poniewież, 15 w. od Poniewieży, własność Bystramów, 3824 dz. (872 lasu).

Bystrojowice, u Dług. *Bystrzejowicze*, wś, pow. sandomierski. W połowie XV w. należała do par. Chobrzany i tam łąny km. i karczma dają dziesięcinę. Folw. daje kościołowi we Wrzawach. (L. B., II, 350), ob. *Chobrzany*.

Bystrowice, r. 1515 *Bistrowycze*, wś, pow. jarosławski. Wspom. w dok. z 1396. R. 1415 należała do dóbr Derszniaka h. Korezak, płaci od 7 łąn., młyna i karczmy.

Bystrówka, wś, pow. orszański, gm. Lubawicze, 5 dm., 51 mk.

Bystrówka, wś, pow. skwirski, gm. Wierzchownia, par. praw. Musiewka (4 w.), st. poczt. Rużyn (12 w.), 19 dm., 1154 mk., cerkiew filialna, szkoła cerk., 2 wiatraki. Należy do dóbr Wierzchownia.

Bystry, wś i dobra, pow. brzeski, gub. grodz., 5 okr. pol., gm. Rohacze, 70 w. od Brześcia. Wś ma 197 dzies.; dobra własność Zofii Powierza, z urocz. Łuczka 558 dzies.

Bystrymowce, w spisie z 1886 r. *Bystryłowce*, wś, pow. nowoaleksandrowski, 3 okr. pol., gm. Braślów, 77 w. od mta. pow.

Bystrzanów, wś, pow. grójecki, ma 220 mk., 539 morg. W r. 1580 wś duchowna, dzierżawca Leżeński płaci od 4 łąn. km.

Bystrzanowice, wś i folw., pow. częstochowski, ma 55 dm., 395 mk., 473 morg. włość., 508 dwor. Wechodzi w skład dóbr Złoty Potok.

Bystrzejowice, wś, pow. lubelski. W r. 1676 mają tu część zakonnic lubelskie i płacą od 18 poddanych. W sześciu działach szlach. było 76 poddanych, 21 dworskich i 16 osób z rodziny szlach.

Bystrzonowice, ob. *Bystramowice*.

Bystrzyca 1.) wś, pow. lubelski. W połowie w. XV posiada kościół par. drewniany. Do parafii należą wsie: Bystrzyca „Radzy bogii“ i B. Kyansky. (Dług. L. B., II, 575, 576). W r. 1676 w skład par. wechodzi 18 wsi, B. ma 4 części szlacheckie, z których pogłównie płacą od 96 poddanych i 4 osób szlach. 2.) **B.**, wś, pow. ja-

nowski, par. Zakrzówek. W dok. z r. 1277 wymieniona, jako własność klasztoru koprzywnickiego. Wieś tę dał klasztorowi „comes Paulus de Samborzee”. (Kod. małop. I, 110, 123). Wspomniana też w dok. z r. 1279 i 1284. Obok części klasztornej istniały też działy szlacheckie. R. 1375 w Lublinie Skarbko ze Strzyżowic poręcza za Sławkiem Bończą, iż tenże swą dziedziczną wieś Bystrzycę odda na św. Marcin klasztorowi Koprzywnickiemu. (Kod. małop. III, 288). W połowie XV w. ws ta należy do par. Kiełczowice, ma 30 łan. km. dających czynszu po fertonie, 2 korce owsa na stacyą królewską. Dziesięcinę dają snopową a z niektórych łąnów pieniężną po 8 gr. z łąnu. Młyn ma pół łąnu ziemi daje 2 grzyw. czynszu. Trzy karczmy z półłankami dają po 1 grzyw. Sołtystwo ma 3 1/2 łąn., karcznię bez roli, 1 zagrod. Klasztor ma 4 zagrod., 4 sadzawki. Dwaj kmiecie mają pasieki. (Dług. L. B. III, 384). W r. 1676 ws ta w par. Zakrzew daje pogłówne od 35 poddanych.

Bystrzyca 1.) ws, pow. kobryński, 1 okr. pol., gm. Zalesie, 5 w. od Kobrynia. 2.) **B.**, fol. ks. Radziwiłłów nad rz. Wuswą, pow. słucki, gm. Bystrzyca, 35 w. od Słucka, ma około 73 włók. 3.) **B.**, dobra, pow. czerykowski, dziedzictwo Kozłińskich, 573 dz. 4.) **B.**, tamże, dziedzictwo Mężynskich, 177 dz. 5.) **B.**, dobra, pow. mściśławski, dziedzictwo Mężynskich, 220 dz. 6.) **B.**, mstko i dobra skarb., pow. wileński, (nie wilejski), 4 okr. pol., gm. Bystrzyca, 42 w. od Wilna, 165 mk., (1865 r. 130 dusz rewiz., w 1859 r. 33 dm., 247 mk.). Cerkiew paraf. Istniał tu kościół katol. par., wzniesiony r. 1760 przez sufragana wileńskiego ks. Żółkowskiego. Par. praw. dekanatu (błagocynia) szumskiego, 1125 wiernych. W pobliżu mstka, w miejscowości zw. „Zamkowszczyzna”, wśród lasu olsowego i dębowego, jest wyniosłość której wierzchołek przedstawia kotłinę, mającą do 300 saż. kw. otoczoną wałem, wysokim 7 1/2 saż. Ze strony zewnętrznej wału, znajduje się fosa. Tyszkiewicz (Brzegi Wilii, str. 146) przypuszcza, że jest to horodyszcze ofiarnicze. Według bulli Juliusza II z r. 1507 istniał tu kościół i klasztor p. w. św. Krzyża, reguły św. Augustyna „de poenitentia”. (Kod. małop. I, 149). Gmina B. dzieli się na 5 okr. wiejskich, obejmuje 133 miejscowości, 774 dm., 5085 mk. włościan (1967 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 11643 dzies. (6898 roli). Nadto w obrębie gminy jest 7210 dzies. (2818 roli), większej własności. Cała gmina ma 18929 dzies. (9764 roli) i 6163 mk. 7.) **B.**, kol. żydowska nad Wilią, pow. wileński, 6 okr. pol., gm. Góry, 11 dm., 225 mk. żydów roln., dom modl. żydów.

Bystrzyce, *Bystrzyce*, (ob. t. I, 514), *Bystrzyce* ws nad Oluczą, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, st. poczt. i dr. żel. Równo (71 w.). ma

112 dm., 1375 mk., cerkiew drewn. z 1734 r., kaplica kat. Do par. praw. należy ws Słoboda Huta (15 w.). W całej par. 130 dm., 1028 mk. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. własność Bohdana Siemaszki, który zobowiązany był do opatrywania horodni zamkowej. W 1577 r. Aleksander Siemaszko wnosi ztąd od 8 dym., 3 ogr. po 4 gr., r. 1583 tenże, jako kasztelan braclawski od 10 dym., 5 ogr. Następnie własność Daniłowiczów, Cetnera, Jabczyńskich, Na początku XIX w. własność kasztelana Adama Bierzyńskiego. Była tu wówczas fabryka szkła. Potem Omiecińskich. Obecnie należy do Błauszmanta, posiadającego 4905 dz. (3535 dz. lasu).

Bystrzyca, u Dług. *Bistrzica*, ws, pow. ropczycki. W połowie XV w. własność kaszt. sandomierskiego. Łany km. dają dziesięcinę, po fertonie, do Stróżysk. (L. B. II, 437).

Bystrzyce, dawniej *Bystrzyca*, 1580 *Bistrzicza*, ws, pow. mogilnicki. Wspom. w dok. z 1165 r. (K. W. n. 3), należała do klasztoru w Mogilnie.

Bystrzyk 1.) (ob. t. I, 514), ws nad Hnyłopiatem, pow. berdyczowski, gm. Bystrzyk, 3 w. od Berdyczowa, 130 dm., 884 mk., cerkiew, szkołka, młyn wodny, krupniarnia. Włościanie uwłaszczeni zostali na 485 dzies. Ws osadzoną została na włości słobodyskiej (berdyczowskiej) Tyszkiewiczów, przez Kroświckiego przed r. 1593. Obecnie należy do czterech córek Aleksandra Dawidowskiego: Teodozyi Dawidowskiej (310 dzies.), Eleonory Lassota, (910 dz.). Heleny Rogozińskiej (299 dz.) i Emilii Uziembło (233 dz.). Gmina, leży w zachd części powiatu, na pograniczu gub. wołyńskiej, obejmuje 14 siół, 2 wsi i 2 słobody, ma 14609 mk. (2373 katol., 216 rozkoln. i 1407 żydów) i 24710 dzies. (18175 roli orn., 1338 łąk, 2814 lasów), z czego 14838 należy do własności większej, 9006 do włościan, 536 do cerkwi. 2.) **B. Nowochwastowski**, ws nad Bystrzykiem, pow. skwirski, gm. i par. praw. Babińce (4 w.), st. poczt. Bosy Bród (7 w.), 35 w. od Skwiry, 76 dm., 478 mk., kaplica kat. wzniesiona r. 1821 przez Skupskiego, szkołka. Przed uwłaszcczeniem było tu 720 dzies. Ws osadzona przez Stefana Lubowickiego, od którego kupił ją Wojciech Bystrzanowski. Od r. 1812 Skąpskich, obecnie Wroczyńskiego Piotra 452 dz. 3.) **B. Rużyński**, (ob. t. I, 514 *Bystrzyk*), ws nad Bystrzykiem (Czarną Rudą), pow. skwirski, gm. i st. poczt. Rużyń (5 w.), 37 w. od Skwiry, 395 dm., 3305 mk., cerkiew z 1736 r., szkołka cerk., młyn, 2 wiatraki. Kaplica katolicka nigdy tu nie istniała. Wieś należała do dóbr rużyńskich, sprzedanych przez Zofię Chodkiewiczową Tomaszowi Zamoy-skemu. W 1650 Jan Zamoy-ski wnosi pobór od 14 dym. Obecnie posiadają tu: Wiszniowska 564 dzies., włościanie 71 dz. i Łopaczewski 100 dzies.

Byszewice, wś nad rz. Białką, pow. rawski, ma 26 dm., 204 mk., 569 morg. włośc. Należała dawniej do szpitala św. Ducha w Rawie. W r. 1538 własność „prepositi hospitalis“, r. 1579 płacą od 10¹/₂ łan. km.

Byszewo 1.) r. 1377 *Byssewo*, wś, pow. łęczycki. Wspom. w dok. z r. 1377. (K. W. n. 1733). 2.) **B.**, wś, pow. makowski, par. Karniewo. Wymieniona w akcie uposażenia kościoła plockiego z połowy XIII w. W r. 1567 ma 18 włók, 1 krawca, 1 kowala; 1582 r. 5¹/₂ łan.

Byszewo, w dok. *Bissovia*, *Biszewa*, wieś pierwotnie *Byszowa*, wś, pow. bydgoski. Jeszcze w dok. z r. 1372 występuje: „frater Johannes abbas in Byssovia“. (Ulanow. Dok. 262, 84). Widocznie nie nastąpiło wtedy ostateczne przeniesienie klasztoru do Koronowa. Według reg. pob. z 1583 r. „ecclesia ibi tantum est“. Nie ma łanów kmiecych, ni folwarku tylko kościół parafialny. Szczegóły odnoszące się do dziejów założonego tu klasztoru mieszczą się w opracowaniach: Koronowo (t. IV), Sulejów (t. XI) i Szpital (t. XII). Bardzo liczny zbiór dokumentów odnoszących się do dziejów klasztoru mieści Kodeks Wielkopolski Zakrzewskiego.

Byszewy, al. *Byszewskie Pieńki*, wś. *B. Laszki*, fol. i os. młyn. nad rz. Moszczenicą, pow. brzeziński, gm. Lipiny, mają 14 dm., 220 mk., 540 morg. folw., 11 morg. os. młyn., 9 os. dwor., 84 włośc.

Byszki, wś, pow. wałecki. Wspom. w dok. z 1251 r. (K. W. n. 297).

Byszkowszczyzna, pow. nowogrodzki, ob. *Budkowszczyzna*.

Byszlak, (ob. t. I, 515), al. *Bysznia*, wś nad Styrem, pow. piński, gm. Moroczno, 56 w. od Pińska, ma 15 osad.

Byszlaki, wś i dobra, pow. mohylowski, gm. Połtykowice (10 w.). Dobra, własność Parczewskich, 382 dzies.

Byszów, w dok. *Bischow*, wś, pow. sandomierski, par. Chobrzany. Andrzej z B. w dok. z 1362 r. W r. 1363 w sądzie ziemskim sandomierskim siedmiu dziedziców z B. mają sprawę o groblę młyńską na Pokrzywnicy z dziedzicami Gnieszowic. (Kod. mał. III, 159). W połowie XV w. wieś należy do par. Chobrzany. Dziedzicem jest Dobiesław h. Nieczuja, kaszt. bełzki. Od 6 łan. km., karczmy i zagrod. dziesięcinę (do 6 grz.) pobiera biskup. (Dług. L. B. II, 350). Ob. *Chobrzany*.

Byszów, (ob. t. I, 515—7) mstko nad rz. Łupą, lew. dopł. Irpenia, pow. kijowski gm. Byszów, 50 w. od Kijowa, ma 535 dm., 2610 mk., cerkiew, kościół par. katol., szkołę cerk., 4 młyny, 2 wiatraki. Włościanie, w liczbie 787 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 2685 dzies. Własność większą posiadali: Antoni Gruszecki (693 dz.), Łopuchin (1890 dz.) i Sacharow

(110 dz.). Podług ostatnich danych, Giżycki ma tu 2880 dz. W 1581 r. Szczęsny Charski, podkom. kijowski, wnosi z B. od 3 osiadł., a w r. 1628 Anna z Mikuliniec Jerzowa Charska z B. z włością 114 złp., 18 gr. Włość byszewska na początku XVII w. (1604—1613) zajmowała 7.77 mil. kw. i obejmowała B., Dobkowszczyznę, Hruszkę, Jastrebnę, Kozieczankę, Krystynówkę al. Chrystynówkę, Lesznię, Olszkę, Paszkówkę, Samojłówkę, Sosnowkę, Staweczki i Stawki Wielkie. Gmina, w pld.-zchd. zakątku powiatu obejmuje 2 mstka, 7 siół, 8 wsi i 3 kol. niemieckie, ma 17910 mk. (w tem 156 katol., 455 ewang., 22 sztund. i 1227 żydów) i 32750 dzies (20549 roli, 3748 łąk, 5823 lasów), 16000 dz. własn. większej, 16368 włośc.

Byszyce, ob. *Biszyce*.

Bytajcie, os., pow. szawelski, 4 okr. pol., gm. Liguny, 23 w. od Szawel.

Bytca, (ob. t. I, 517), wś nad Berezyną, pow. borysowski, 9 w. od Borysowa, ma 51 osad, cerkiew par., uposażoną zapisem 3 włók, szkołę początkową. Włościanie w gminie uwłaszczeni zostali na 4365 dzies.

Byteń, (ob. t. I, 518), mstko i dobra, pow. słonimski, 5 okr. pol., gm. Byteń, st. poczt. Do manowo, 28 w. od Słonima. Mstko ma 1932 mk zarząd gm., cerkiew par., synagogę, dom mod. żydowski, fabrykę sukna. Ze wsią Kozino 1921 dzies. ziemi włośc. (1367 roli). Dobra należą do hr. Potockich i mają w ogóle 15976 dz. W r. 1570 Stanisław i Krzysztof Andruszewicze, synowie Mikołaja, sprzedają B. Janowi Chodkiewiczowi staroście żmudzkiemu. Później przeszedł w ręce Tryznów fundatorów klasztoru bazylińskiego. Gmina obejmuje 49 miejscowości 1122 dym. włośc. (obok 239 innych), 9720 mk. włościan, uwłaszczonych na 14905 dz. Nadto w obrębie gm. znajduje się 16416 dz. większej posiadłości (10421 lasu i 4341 nieuz.)

Byteń, (ob. t. I, 518) *Biten*, w dokum. *Bytno*, *Bytyn*, *Biten*, *Byten*, wś, pow. kowelski, gm. Hołoby, 21 w. od Kowla, 80 dm., 582 mk., cerkiew par., wiatrak. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. własność Serbina, Gniewosza i Byteńskich. W 1570 r. Michajło Serbin, podkom. łucki, płaci z Chrocholina i B. od 88 dym., 3 ogr. po 4 gr., 28 ogr. po 2 gr., 2 bojar putn., 1 karcz. W 1577 r. obie te wsi należą już do Iwana Czaplicza, który z B. wnosi od 20 dym., 2 ogr. W 1583 r. B. należy do Iwana Okorskiego, płacącego z 18 dym., 2 ogr., 1 popa. W połowie XVII w. własność ks. Samuela Koreckiego, ma 1650 r. 66 dym., 1652 r. 38 a 1657 r. 13 dym. Następnie Kosińskich, potem Czackich, od których kupiony przez Juliana Walewskiego, dziś syna jego Jerzego.

Bytków, wś, pow. bytomski. W dok. z 1349 r. Bernard z B. (Kod. mał. III, 79).

Bytkowszczyzna, ws., pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. i dobra skarb. Wilejka (8 w.). W r. 1865 miała 34 dusz rewiz.

Bytom, w dok. z 1136 r. *Bitom*, r. 1234 *Betheng*, miasto na Szląsku. Wspom. w dok. z 1136 r. (K. W. n. 7). „Andreas filius Stephani castellanus de bitom“ w dok. z 1228 r. „Comes Clemens“ w dok. z 1234 r. W dok. z r. 1268 wspomniany gwardyan klasztoru Minorytów a w dok. z r. 1381 Stefan prepozyt klasztoru św. Małgorzaty reguły Bremonstratensów. (Kod. małop. I, 92, 420). Wedle Długosza istnieje kościół mурowany p. w. św. Andrzeja, należący do klasztoru św. Wincentego we Wrocławiu. Pleban od 50 łan. miejskich dostaje za dziesięcinę po fertonie. (L. B. II, 203).

Bytoń, w dok. *Bythom*, *Bythome*, r. 1557 *Bythom*, ws., pow. nieszawski. W dok. z r. 1193 wymieniony wśród włości klasztoru w Strzelnie. Wymieniony także w potwierdzeniu przywileju dla Mogilna, jako graniczący z Radziejowem. (K. W. n. 32, 33). Według dok. z r. 1249 dawna własność klasztoru w Strzelnie. (Ulanow. Dok. 125, 13). W r. 1557 ws. królewska, ma 17 łan., 2 sołt., 2 zagr., 4 kom. Należy do ststwa radziejowskiego.

Bytyń 1.) niem. *Boethin See*, ws., pow. wałecki. Stara osada, wspomniana jako centr. obszaru nadanego klasztorowi w Lubiążu, w dokum. z r. 1228, 1239, 1314. Pod ostatnią datą wspomniana jest „terra de Boiten“. (K. W. n. 121, 218, 219, 967). 2.) **B.**, ws., pow. szamotulski. Wspom. w dok. z r. 1327, jako jeden z grodów (castra) należących do Piotra dziekana poznańskiego. (K. W. n. 1087).

Bywałki, ws., pow. rzeczycki, ob. *Teresino* (t. XII). Ws. ta wchodziła w skład stswa lubeckiego i r. 1616 dawała czynszu fl. 50 gr. 2½/2.

Bywka, ws. nad rz. t. n., pow. lipnowski, gm. i par. Dobrzejewice, odl. 34 w. od Lipna, ma 2 dm., 13 mk, 43 morg.

Byzie, os., młyn., pow. nieszawski, gm. i par. Bytoń.

Bzin i Bzinek, dok. *Bzyno*, dwie wsi, pow. konecki, gm. Blizin, par. Skarzysko. Leżą przy linii drogi żel. dąbrowieckiej, która posiada tu ważną węzłową stacją zwaną obecnie Skarzysko (od wsi przyległej). B. ma 35 dm., 198 mk., 74 morg. włośc., 48 dwor. (rząd.); Bzinek ma 97 dm., 689 mk., 332 morg. włośc. W dok. z r. 1260 wymieniony wśród posiadłości klasztoru wachockiego, z dodatkiem: „que fuit comitis Nicolai Magni. (Kod. kat. krak. I, 78). W połowie XV w. klasztor ma tu 4 łany km. dające czynszu po grzywnie i urnie miodu, 30 jaj, 4 kury, 2 sery. Oprócz robocizn dają osep w ilości 8 kor. owsa i 6 żyta. Młyn na rzece Kamiona, daje kopę groszy a kuźnia żelaza daje 30 grzyw. czynszu. Dziesięcinę, wartości do 4 grz. pobiera pleban w Wąchocku. W r. 1569 płaci tu Jan Modrzewski od 1½/2 łan. i 3 zagr. we wsi Lipowe pole (część Bzina). Opat wachocki daje od 2½/2 łan. i prócz tego jest 1 łan. 5 zagr.

Bzów, ws., pow. olkuski. W połowie XV w. siedzi tu ośmiu szlachty h. Ostoja głównie. Kmieci niema. Dziesięcinę pobiera pleban w Kromolowie. (L. B. II 211).

Bzowa, os., pow. kielecki, gm. Morawica, par. Brzeziny, 20 w. od Kielc.

Bzowa, kol., pow. latyczowski, 1 okr. pol., gm., par. i st. poczt. Derażnia (11 w.), 21 w. od Latyczowa.

Bzura 1.) rzeka, ob. *Mzura*. 2.) **B.**, rzeczka pod wsią Rusinowice (około Niewiesza w pow. tureckim). Wspomniana w dok. z r. 1364 (Kod. mał. III, 175).

C.

Cacki, ws, pow. lidzki, gm. Bielica (11 w.). W r. 1865 było 72 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Lida.

Caców, dawniej *Czaczów*, w dok. z r. 1176 *Chachevici*, 1210 r. *Czaczowo*, 1224 r. *Czechaczów*, *Chachovo*, ws, pow. jędrzejowski. Nadana klasztorowi jędrzejowskiemu przed r. 1176 przez Jana, arcyb. gnieźn. W r. 1224 Leszek Biały nadaje temuż klasztorowi na „colloquium“ w Korytnicy, wieś Czaczów (Kod. małop. I, 16). W połowie XV w. klasztor jędrzejowski, pobiera sam ze wsi dziesięcinę (L. B. II. 72). W r. 1581 klasztor płaci od 3 łan. km., 1 kom. $\frac{1}{4}$ łan. karcz.

Capiszki, ws, pow. rossieński, gm. Konstantynów (4 w.), 81 w. od Rossien.

Capówka 1) (ob. t. I, 526), ws nad rz. Skwirką, pow. skwirski, gm. Czubińce, st. poczt. Skwira (8 w.), 126 dz., 1008 mk., szkoła. 2) **C.** (ob. t. I, 527), ws u źródeł rzki Markówki, pow. jampolski, na pograniczu bracławskiego, gm. Tymanówka, 96 dm., 590 mk., cerkiew. 3) **C. Kiczman**, sloboda, pow. bracławski, na pograniczu jampolskiego, okr. pol. i st. pocztowa Tulczyn (17 w.), gm. Żurawówka (13 w.), par. Tomaszpol, 35 w. od Bracławia, 52 dm.

Carem, rzeczka, w pow. nowogrodzkożytyński, lewy dopływ Stłuczy. Wypływa z lasów na pograniczu pow. zaslawskiego, ubiegłszy 10 w. rozlewa się w stawy Horbaszy Wielkiej, płynie przez Horbaszę Małą, Horki, Jurkowszczyznę, Jarun (tu przyjmuje rzki; Hrybówkę i Żołobeńkę), dalej płynie do Pilipowicz, Wielkiej Kniaży, Krasilówki, Michejówki i w pobliżu Kureczycy łączy się ze Stłuczą.

Carem, *Czarem*, ws nad rzką t. n. pow. nowogrodzkożytyński. Obecnie nie istnieje pod tą nazwą. W 1577 r. należy do ziemian Koreckich. Wniesiono z niej od 7 dm., 3 ogr.

Carew Bród, kol. i urocz., pow. żytomierski, gm. Barasze, 88 w. od Żytomierza. Kolonia ma 48 dm., 301 mk., urocz. 5 dm., 31 mk.

Carewdar, ws, pow. garwoliński, gm. i par. Kłoczew, ma 11 dm., 100 mk. 529 morg. Utworzona po r. 1864.

Carewo albo *Carowcy*, (ob. t. I, 526), pow. stłucki, ma cerkiew i szkołę.

Carewsk, ws, pow. sieński, gm. Tołoczyn Zarieczny (12 w.), 24 dm., 170 mk.

Carewszczyzna, budy i chutory leśne, pow. lityński, okr. pol., gm., par. i st. poczt. Stara Sieniawa, 47 w. od Lityna, 19 dm.

Carman, jezioro w pow. dźwińskim (dyneburskim), przepływa przez nie rz. Dubna.

Carobobyle, ws i dobra, pow. orszański, gm. Wysokie (8 w.). Ws ma 11 dm., 93 mk.; dobra od 1879 r. własność Ulmerów, 361 dzies., cerkiew paraf.

Carogród (ob. t. I, 526), dobra i st. dr. żel. warsz.-petersb., w pow. dźwińskim (dyneburskim), gm. Liksna (12 w.), par. katol. Liwemujża, posiada kościół katol. filialny. Do pierwszej ćwierci w. XIX C. należał do dóbr biskupich, później własność skarbu. Obecnie Aleksiejewych, 143 dzies.

Carówka 1) (ob. t. I, 527), wieś nad rzką Stowbią (Samiec), pow. berdyczowski, gm. Czerniawka Mała, par. praw. Czerniawka Wielka, st. poczt. Rużyn (12 w.), 36 w. od Berdyczowa, 61 dm., 687 mk., szkoła. Przed Wielhorskimi ws należała do Władysława Abramowicza, od którego kupił 1865 r. Sawicki. 2) **C.**, ws nad rz. Czapłą, pow. radomyski, gm. Kiczki, par. praw. i st. poczt. Koczery (5 w.), 18 w. od Radomyśla, 80 dm., 413 mk., młyn. Dzieliła losy Koczery; obecnie Karpenków.

Carska miłość, ws, pow. brzeziński, gm. Bratoszewice, ma 9 dm., 24 mk., 83 merg.

Carska sloboda, sloboda, pow. rohaczewski, gm. Łuki, 24 dm., 97 mk., cerkiew murow., szkoła.

Carska Stawka, ws, pow. rówieński, gm. Diatkowicze, 8 w. od Równego, 10 dm., 401 mk.

Cary, ws. dow. oszmiański, gm. Smorgonie (9 w.); r. 1865 miała 38 dusz rewiz., w części należącej do dóbr skarb. Sutkowo i 4 dusze w części do dóbr Cycyn.

Cary, (ob. t. I, 527), ws., pow. radomyski, gm. i par. praw. Chabne (8 w.), st. poczt. Radomyśl (100 w.), 38 dm., 496 mk., młyn, 655 dzies. włość.

Catówka, ws., pow. dzisieński, gm. Prozoroki (2 w.), należała do dóbr Sanniki.

Catowszczyzna, urocz. leśne, pow. dzisieński, gm. Prozoroki. Znajduje się tu stara droga wyłożona kłódami drzew, której urządzenie przypisują ks. Witoldowi. Przy końcu tej drogi nad rzeką Zajmicą, wznosi się nasyp okrągły.

Caunie, ws., pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Caunepuras, w spisie z r. 1886 *Cadniepurus*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Okništa (5 w.), 75 w. od mta pow.

Cawelicze, pow. włodzimierski, ob. *Cewelicze*.

Cawny, zaśc., pow. lucyński, własność Jura Cewny, 30 dzies.

Ceber, u Dług. *Dzber*, ws., pow. opatowski. W połowie XV w. dziedzicem Miłkowski h. Habdank. Ws. ma 5 łan. km., karcznię z rolą, 1 zagr. Dziesięcinę pobiera archidyakon sandom. Folw. dawał pleb. w Kielezynie. (L. B. I, 320 i II 327).

Cebłów, r. 1578 *Czeblow*, ws., pow. sokalski. R. 1578 podstarości bełzki płaci tu od $6\frac{3}{4}$ łan. 1 popa.

Cebrianszki, fol., pow. szawelski gm. Szawkiany, 34 w. od Szawel.

Cebryszewo, ob. *Cybryszewo*.

Cecarki, ws., pow. dzisieński, gm. Woropańszczyzna (5 w.); r. 1865 miała 71 dusz rewiz., należała do dóbr Zajnowo.

Cecel, ws., pow. bielski, gub. grodz., gm. i par. Siemiatycze, 45 w. od Bielska, 593 dz. Na polach kurehany i groby kamienne.

Cecelówka, (ob. t. I, 528), ws., pow. nowogradwołyński, gm. Serby, par. praw. Kulesze, 30 w. od mta pow., 34 dm., 801 mk.

Ceceniówka, kol., pow. łucki, gm. Szczurzyn, 24 w. od Łucka, 15 dm., 75 mk.

Cechry, pow. kielecki, gm. Mniów, 20 w. od Kielec.

Cecow, pow. włodzimierski, ob. *Cegów*.

Cecule, ws., pow. wieliski, gm. Serteja.

Cecylówka, ws., pow. żytomierski, gm. i par. praw. Krasnosiółka (2 w.) 72 w. od Żytomierza, 45 dm., 290 mk. Założona na gruntach Krasnosiółki przez Cecylię z Morzkowskich ks. Radziwiłłową, drugą żonę ks. Aleksandra Radziwiłła, dostała się jej siostrzeńcowi Wilhelmowi ks. Radziwiłłowi, obecnie skarbową.

Cecyniówka 1.) w dok. *Cecyniowce*, *Czczeniowce*, ws. nad Wilią, pow. krzemieniecki, gm. Borki, par. praw. Wilia (2 w.), 15 w. od Krze-

mienca, 140 dm., 975 mk., cerkiew filialna z 1778 r. fundacyi dziedzica wsi Popiela. Jestto stara osada, własność niegdyś Cecyniowskich, od których nabywa ją wraz z Bajmakowcami w 1482 r. kn. Aleksander Sanguszkowicz. W r. 1534 kn. Andrzej Sanguszko, marszałek hospodarski sprzedaje C. za 630 kóp groszy ks. Januszowi (synowi Zygmunta Starego), biskupowi wileńskiemu, który w poprzednim roku otrzymał przywilej królewski na Krzemieniec, obecnie zaś potwierdzenie nabycia. Po śmierci biskupa Janusza (1535 r.) całe stwo a z nim i C., należy do Bony. Podług rewizyi zamku krzemienieckiego z 1545 r. sioło kupił ks. biskup od Borsuka. W siole tem było 14 ludzi ciągłych i 2 stawy spustne. W 1563 r. C. dane były na wyżywienie przybyłemu z Moskwy kn. Podhorskiemu i towarzyszowi jego ucieczki. Podług lustracyi z 1628—9 r. ws. C. należy do sstwa krzemienieckiego, będącego w posesyi ks. Janusza Wiśniowieckiego, ze stawem i folwarkiem na włókach bojarskich czterech nowo uczynionych czyni fl. 319 gr. 23. Katarzyna z Tyszkiewiczów Januszowa Wiśniowiecka, owdowiawszy otrzymuje 1637 r. konsens na wykupienie ze sstwa krzemienieckiego wsi C. i Pisarzówki. W 1770 r. C. jest w posiadaniu Jana i Teresy Czosnowskich, z opłatą kwarty 636 złp., 28 gr. Około 1780 r. w posiadaniu Popielów, potem własność Bobra przy Zahajcach, drogę wiana przeszła na hr. Maurycego Potockiego, potem syna jego Eustachego, obecnie w konkursie. 2.)

C., w dok. *Czczeniowce*, ws. nad Słuczą, pow. starokonstantynowski, gm. Kulezyńce, par. praw. Wolica Dubiska (4 w.), par. kat. i st. poczt. Krasilów, 15 w. od St. Konstantynowa, 108 dm., 661 mk. Poprzednio z wchodzącą w skład filii wsią Zastawki, ma 114 dm., 903 mk. Cerkiew filialna z r. 1710, szkoła. W 1583 r. należy do włości konstantynowskiej ks. Konst. Ostrogskiego, wwdy kijowskiego, który wnosi z 9 dym., 4 ogr. Na mocy tranzakcyi kolbuszowskiej (1753 r.) dostała się w liezbie innych ks. Antoniowi Lubomirskiemu, następnie od końca XVIII w. własność Pruszyńskich, obecnie Felicyi z Pruszyńskich Achillesowej Brezowej.

Cedro Mazur, os., pow. kielecki, gm. Dąbrowa, par. Leszczyny. W 1827 r. 3 dm., 19 mk.

Cedzyna, r. 1357 *Czedzyna*, ws., pow. kielecki, gm. Dąbrowa, par. Leszczyny. W 1827 r. 10 dm., 84 mk. W dok. z r. 1357 wymieniona jest rzeczka Cedzyna płynąca granicą Bęczkowa i Krajna. (Kod. kat. krak. II, 23).

Cegielnia 1.) ws., pow. radzyński, gm. i par. Radzymin, ma 180 mk., 148 morg. włość, 20 dwor. 2.) **C.**, ws., pow. gostyński, gm. Szczawin, par. Gombin, ma 28 mk., 25 morg. 3.) **C.**, ws. nad jeziorem, pow. słupecki, gm. Wilcza góra, par. Wilczyn, ma 13 dm., 95 mk., 242 mr.

4.) C., al. *Dziewiątki*, kol., pow. turecki, gm. i par. Kowale pańskie, ob. *Siedliska* 5.) C. *Dzierzbowska*, część wsi Dzierzborki w pow. tureckim, ma 9 dm. 6.) C., ws, pow. częstochowski, gm. Wancerzów, ma 25 dm., 173 mk., 248 morg. 7.) C., kol., pow. ilżecki, gm. Tarłów, ma 41 dm., 169 mk., 230 morg. włość. 8.) C., fol., pow. garwoliński, gm. Wilga, ma 2 dm., 11 mk., 109 morg. 9.) C., ws, pow. lipnowski, gm. Brudzeń, par. Bądkowo, ma 6 dm., 45 mk., 48 morg. 10.) C., ws, pow. mławski, gm. Mława, par. Wiecznia, ma 8 dm., 74 mk., 189 mr. 11.) C., ws, pow. mławski, gm. Ratowo, par. Radzanów, ma 5 dm., 87 mk., 146 morg. 12.) C. *lewicka*, ws, pow. mławski, gm. Turza, par. Mława, ma 7 dm., 58 mk., 208 morg. Powstała na obszarze wsi Lewiczyn. 13.) C., ws, pow. augustowski, gm. Sztabin, par. Krasnybor, ma 4 dm., 35 mk. 14.) C., ws, pow. maryampolski, gm. Freda, ma 6 dm., 75 mk.

Cegielnia 1.) urocz., pow. białostocki, należy do dóbr Zabłudów. 2.) C., urocz., pow. białostocki, należy do dóbr Niewodnica Nargielewska. 3.) C., dwór, pow. kowieński, gm. Krasne, 9 w. od Kowna, własność Karpowiczów, 25 dzies. 4.) C., dwór, tamże, gm. Ejragoła, 49 w. od Kowna. 5.) C., dwór, tamże, gm. Bobty, 28 w. od Kowna. 6.) C., zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze, 52 w. od mta pow. 7.) C., zaśc., tamże, gm. Abele, 40 w. od mta pow. 8.) C., urocz., tamże, gm. Poniemunek, 72 w. od mta pow. 9.) C., zaśc., pow. poniewieski, gm. Krakinów, 42 w. od Poniewieża. 10.) C., *Cygelnia*, zaśc., pow. rossieński, gm. Mańkuny, 15 w. od Rossień. 11.) C., dwór, tamże, gm. Rossienie (5 w.). 12.) C., zaśc. i folw., tamże, gm. Szydłów, 30 w. od Rossień. 13.) C., dwór, tamże, 3 okr. pol., gm. Erzwilek, 34 w. od Rossień. 14.) C., dwór, tamże, 4 okr. pol., gm. Skawdville, 25 w. od Rossień. 15.) C., dwór, pow. szawelski, gm. Szawelany, 20 w. od Szawel. 16.) C., dwór, tamże, 40 w. od Szawel. 17.) C., zaśc., pow. telszewski, gm. Wornie, 33 w. od Telsz. 18.) C., okolica, pow. wilkomierski, gm. Kowarsk, 15 w. od Wilkomierza. 19.) C., zaśc., tamże, gm. Owanta, 48 w. od Wilkomierza, własność Budrejków, 17 dzies. 20.) C., zaśc., pow. dzisieński, gm. Głębokie. 21.) C., zaśc., pow. święciański gm. i dobra skarb. Święciaany, miała 8 dusz rewiz. 22.) C., ws włość, tamże; miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Mile. 23.) C., zaśc., pow. wileński, gm. Mejszagola. Należała do dóbr Rostyniany. 24.) C., zaśc., pow. wileński, gm. i dobra Gielwany; miał 5 dusz rewiz. 25.) C., zaśc. włość, pow. wileński, gm. Bystrzyca; miał 10 dusz rewiz. należała do dóbr skarb. Bujwidy. 26.) C., zaśc., pow. wileński, gm. Podbrzeż, r. 1865 miał 7 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Pacuny. 27.) C., zaśc., pow. wileński, gm. Niemenczyn,

miął 8 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Jęczmieniszki. 28.) C., zaśc., pow. wileński, gm. Wiazyń; miał 8 dusz rewiz., należała do dóbr Obodowce. 29.) C., ws, pow. wieliski, w tak zw. wieliskiej obodnicy.

Cegielnia, urocz., pow. winnicki, okr. pol., gm. i par. Pików.

Cegielnik, ws, pow. drysieński, należała do dóbr Sarya.

Cegielnisko, ws i os. leś. nad rzeką Bzurą, pow. łódzki, gm. Łagiewniki, ma 32 dm. 340 mk., 407 morg włość. i 2 dwor.

Ceglewicze, ws, pow. wołkowyski, gm. Międzyrzecze, 221 dzies. włość. i 29 dz. dwor.

Ceglów, os. miejs., pow. nowomiński. W r. 1576 ws „Czegłowo“ w par. Kiezi płaci od 5³/₄ łan. km. Kiedy prawo miejskie otrzymała niewiadomo.

Cegów, w dok. *Cecow*, *Cewow*, *Czegow*, *Czowow*, ws, pow. włodzimierski, gm. Brany, 60 w. od Włodzimierza, na pld. od Horochowa, 101 dm., 727 mk., cerkiew par. Według rewizji zamku łuckiego z 1545 r. własność Iwana i Michna Oszczowskich, którzy zobowiązani byli do opatrywania trzech horodni zamkowych. W 1570 r. część należy do Stanisława Dobrzyńskiego, druga Romanowej Białostockiej, trzecia Iwana Kurzweckiego, czwarta w dzierżawie Wasyla Hulewicza, wojskiego włodzimierskiego. W 1577 r. Stanisław Dobrzyński wnosi ze swej części od 6 ogr. po 2 gr. W 1583 r. władają Paweł Kosiński, Michajło Wojutyński (6 dym., 3 ogr.), Iwan Oszczowski (11 dym., 7 ogr., 1 koło wału, 1 pop) i Jan Worona. Następnie należy do Hulewiczów, Podhorodeńskich.

Cejkinie, ws włość, pow. święciański, gm. i dobra skarb. Daugieliszki; miała 17 dusz rew.

Cejkiszki, ws, pow. rossieński, gm. Taurogi, 67 w. od Rossień.

Cekinówka, (ob. t. I, 580), w dok. *Cekijnówka*, *Cekilówka*, *Cechinówka*, mstko nad Dniestrem, pow. jampolski, gm. Jampol (na pld.-wschd), 266 dm., 1159 mk., cerkiew.

Cekanów 1.) r. 1282 *Checanou*, ws fol. i os., pow. brzeziński, par. Chorzecin, ma 19 dm., 149 mk., 98 morg. włość, 455 dwor. Fol. należy do dóbr Tomaszów. Namocy ugody w Henrykowie na Szlasku, klasztor Witowski zrzekł się r. 1282 prawa do dziesięcin z C. i Kępiny na rzecz klasztoru sulejowskiego. (Kod. dypl. pol. III, 133). 2.) C., ws, pow. piotrkowski, par. Milejów. Według dok. z r. 1308 własność klasztoru sulejowskiego posiadająca zdawna prawo niemieckie. 3.) C., al. *Cekanowo*, r. 1578 *Czekanowo*, ws włość, pow. płocki, gm. Biellino, par. Imielnica, 8 w. od Płocka, ma urząd gm., karcznię, 33 dm., 322 mk., 1214 morg. W roku 1578 miała 19 łan. km., 2 rzem., 1 kom., 11 zagr. Należała do dóbr Katedry płockiej. 4.) C., w r. 1578 *Czekanów*, ws i fol., pow. płocki, gm.

Żagoty, par. Bielsk, odl. 18 w. od Płocka, ma 12 dm., 203 mk., 829 morg. Wspom. w dok. z r. 1438 jako wieś książęca. W r. 1578 płacą tu pobór od 12 $\frac{1}{2}$ łan., 4 zagr. z rolą, 3 kom.

Cekarzew, sl. *Cykarzew*, u Dług. *Czikarzew*, ws., pow. częstochowski, gm. i par. Mykanów, ma 148 dm., 937 mk., 2583 morg, włość. i 2 dwor., C. poduchowny ma 7 dm., 48 mk., 160 morg. Dziesięcinę z tej wsi nadał Mikołaj Trąba arcyb. gnieźn. kościołowi w Moskorzowie. (Dług. L. B. I, 22). W połowie XV w. własność klasztoru św. Andrzeja w Krakowie, miała 20 łan. km., dających dziesięcinę kościołowi w Moskorzowie. (L. B. I 12 i II 101). Według reg. pob. z r. 1552 ws. „Czikarzew“ własność zakonne klasztoru św. Andrzeja w Krakowie (podobnie jak i Mykanów) miała 3 łany km. Istniał tu dawniej kościół filialny. Ob. *Cykarzew* (t. I) i *Mykanów* (t. VI).

Ceków, ws., pow. kaliski. W 1212 r. Władysław, ks. kaliski, nadaje C. Chrystyanowi, bisk. pruskiemu, a r. 1218 Honorysz III papież potwierdza nadanie. W r. 1394 Władysław, król polski wyznacza Mikołajowi z Królikowa 100 grzywien ze wsi C. (K. W. n. 77, 1219 i 1942). W r. 1579 Jan Zaksiński płaci tu od 2 $\frac{1}{2}$ łan. km. i 2 zagr.

Celejów 1.) u Dług. *Czeleyow*, ws., pow. nowoaleksandryjski (Puławy). W połowie XV w. dziedzicem jest Jakób h. Nabra. Dziesięcinę pobiera klasztor świętokrzyski. (L. B. II, 569). 2.) C., w dok. *Czeleyewo*, ws., pow. garwoliński. W r. 1476 Jan z Wilczkowie posiada C. w pow. czerskim i Wilczkowie w wareckim. R. 1576 Celejewski płaci tu od $\frac{3}{4}$ łana.

Celestynów, kol., pow. kozienicki, gm. Grabów nad Pilicą, par. Zwolen, ma 11 dm., 98 mk., 92 morg. dwor.

Celiba, ws. niegdyś, w daw. pow. łuckim, prawdopodobnie w dzisiejszym pow. dubieńskim, nadana przez ks. Radziwiłła 1640 r. z Darnią kapitulę ołyckiej.

Celin, zaśe., pow. święciański, gm. Komaje, 5 dusz rewiz.; należał do dóbr Jarzewo.

Celinów 1.) fol., pow. nowomiński, par. Glinianka, ma 67 mk., 820 morg. 2.) C., ws., pow. rawski, par. Sadkowie, ma 10 dm., 83 mk., 197 morg. 3.) C., ws., pow. łęczycki, mn 10 dm., 76 mk.

Celinów, ehutor, pow. nowogrodzki, gm. Lubar, 110 w. od mta pow., 5 dm., 28 mk.

Celiny 1.) al. *Celina*, kol., pow. będziński, gm. Ożarówce, ma 13 dm., 109 mk., 164 morg. włość. 2.) C., ws., pow. olkuski, gm. Minoga, par. Sieciechowie. Odl. od Olkusa 31 w. W 1827 r. było 7 dm., 61 mk.

Celmy, folw., pow. poniewieski, gm. Kibury, 67 w. od Poniewieża.

Celszuki, ws., pow. grodzieński, gm. Mosty, 53 w. od Grodna, 79 dzies.

Cendzik, ehutor, pow. białostocki, gm. Zabłudów, 17 w. od Białegostoku, należy do dóbr Zabłudów.

Centnerówka, dobra, pow. orszański, od 1857 r. własność Rohozów, 967 dz.

Centurya, os. włość. i młyn., pow. będziński, gm. Rokitno szlacheckie. Os. ma 2 dm., 8 mk., 29 morg. włość.; młyn 1 dm., 5 mk., 7 morg. dwor.

Cempkowo, ws., pow. płoński. W r. 1587 „Czempkowo wielkie“ ma 1 wł. i $\frac{3}{4}$, Cz. drugie wł. 1 $\frac{1}{2}$ ogr. 3.

Cendały, ob. *Cendaty*.

Cendaty, al. *Cędaty*, mylnie *Cendaty*, ws. pow. sierpecki, ma 3 dm., 44 mk., 244 morg. W r. 1578 „Czindaty“ mają w 3 działach 2 łany, 4 zagr. z rolą. Siedzi tu Floryan Czindarski.

Cepcewicz Małe, w dok. *Czepcewicz*, ws. nad Horyniem, pow. łucki, gm. Horodec, 120 w. od Łucka, 117 dm., 829 mk. Horyń oddziela C. Małe od Wielkich, leżących na lewym brzegu. Były własnością Urbanowskich, Kwiatkowskich, obecnie Szczęsnego Poniatowskiego. Istnieje tu cmentarzysko pogańskie. 2.) C. *Wielkie*, ws. nad Horyniem, pow. łucki, 117 w. od Łucka, 160 dm., 1320 mk., cerkiew, młyn. Przy wjeździe do wsi ruiny pałacu. W okolicy wiele mogił i kurhanów. W 1577 r. C. należy do zamku Stepańskiego ks. Konst. Ostrogskiego, który wnosi z nich od 6 dym. półdwor., 4 dym. na ćwierć, 3 ogr. W 1583 r. z Niemojewiczami (należącymi r. 1577 do ks. Ostrogskiego) przechodzą do Marcina Mężynskiego, który wnosi z nich od 14 dym., 4 ogr. Na początku w. XIX należały do Michała Urbanowskiego, obecnie część należy do Adama Poniatowskiego, druga do Maryana Chamca, ożenionego z Poniatowską. Mają 2626 dzies. dwor.

Ceperów, *Czeperów*, ws. i kol. nad Tykwą (Połonką), pow. łucki, gm. Połonka, 9 w. na płd.-zchd. od Łucka. Ws. ma 30 dm., 272 mk.; kol. 7 dm., 53 mk. Niegdyś własność popów ormiańskich, zobowiązanych do opatrywania horodni zamkowej Łucka. W 1570 r. wniesiono tu od 9 dym., 1 bojarzyna 20 gr., 2 ogr. po 2 gr., 3 kół młyn. W 1577 r. Wasili Wartikowicz (pop) wnosi od 10 dym. po 10 gr., 2 ogr. po 2 gr., 3 kół młyn., a w 1583 r. pop ormiański Hrehory od 8 dym., 4 ogr., 2 kół wałn., 1 folusz. Potem Esterhazy, 1848 r. Bromirskich, od których kupili Jarząbkowscy.

Cepra, (ob. t. I, 533), ws. i dobra, pow. słucki, gm. Hrycewice. Na początku XVI w. należała do Dołmatów z nadania kn. Fiedora Jarosławicza pińskiego z r. 1508, potwierdzonego r. 1523 przez Zygmunta I-go. (Ob. Rewiza puszez., st. 300—302). W 1618 r. Konstanty, syn Bohdana Dołmat wraz z żoną (Jurkowską) fundowali tu monaster, nadając mu C., jako fundusz wieczysty. Wieś przeszła potem w ręce

Radziwiłłów. Monaster od r. 1696 był unickim, a r. 1839 został zniesiony. Dzieje monasteru podał archimandryta Mikołaj w dziele „Historja minskoj Eparchii“. We wsi jest cerkiew z r. 1740 fundacyi Gimbutów. Filia w Korzeniewiczach.

Cerachy, ws., pow. lidzki, gr. Różanka. Miała 24 dusz rewiz., należała do dóbr Ludwinowo.

Ceradz, ob. *Czeradz*.

Cerbuny, dobra, pow. drysieński, własność Anny Wołkowej.

Cerchy, al. *Czyrchy*, os., pow. kielecki, gm. Mniów, par. Chetmce. Nie podana w spisie z 1827 r. ni w reg. pob. z XVI w.

Cerebug, *Cerebuch*, chutor i folw., pow. wołkowski, gm. Zelzin, przy wsi Szpaki. Folw. należy do dóbr Zelzin.

Cerekiew, w dok. *Czerkiew nova*, ws., pow. radomski. W r. 1330 należy do dóbr Dzierzka kanon. krak. i Hostaziusza jego brata, otrzymujących od Łokietka zamiast prawa średzkiego na magdeburskie. W połowie XV w. istnieje tu kościół par. drewniany. Łany km. dają dziesięcinę klasztorowi sieciechowskiemu, folw. plebanowi swemu. (L. B. II, 533). Ob. *Gotardowa wola*.

Cerekiew, u Dług. *Capella Czerkyew*, ws., pow. bocheński. Według Długosza istnieje tu kaplica św. Wawrzyńca, drewniana, uposażona zdawna trzema łanami, trzema wielkimi łakami, prawem rybołówstwa na Rabie i wrębu w lasach na potrzeby plebana. Prócz C. pięć wsi dawało dziesięcinę kościołowi. (L. B. II, 158).

Cerekwica 1.) ws., pow. poznański. Kościół parafialny jak świadczy nazwa wsi i pierwotne wezwanie „Omnipotentis Dei“ musiał już istnieć dawno bardzo. Dziedzic wsi Jan Swidwa Szamotulski oddał go koło połowy w. XVI protestantom. W r. 1619 przywrócił go katolikom Sędziwój Ostrorog. Franc. z Buina Radzewski, dziedzic wsi wznosił r. 1632 nowy z drzewa, p. w. św. Wojciecha. Obecny wznosił r. 1828 szambelanowa Dobrzycka. Księgi kościelne sięgają r. 1688. 2.) C., w XVI w. *Czyrkwycza*, ws., pow. pleszewski. Sama nazwa wsi wskazuje na bardzo dawny początek kościoła paraf. p. w. św. Mikołaja. Kmiecie dziesięcinę pieniężną dawali plebanowi, po 15 gr. z łanu. W aktach kons. gnieźn. pleban tutejszy wzmiankowany jest pod r. 1418. Obecny kościół murowany pochodzi zapewne z w. XVI. Bliskie sąsiedztwo ze Żninem i fakt że jedna ze wsi należących do par. Żnin dawała dziesięcinę z łan. km. do C. stwierdzają także wielką starożytność parafii tutejszej. 3. C., ws., pow. wągrowiecki. Wspom. w dok. z r. 1265 i 1360. (K. W. n. 414 i 1442).

Cerekwica polska, al. *wielka*, ws., pow. złotowski. Dawna własność arcyb. gnieźn., do której rości pretensje i chce zagrabieć biskup kamiński, przed r. 1347. W r. 1374 Grzegorz

XI pozwala na oddanie dożywotnie wsi tej arcyb. gnieźn. Jarosławowi, który ustąpił z arcybiskupstwa. (K. W. n., 1256 i 1703).

Cerekwica, niem. *Zirkwitz*, ws., pow. trzebnicki. Spustoszona r. 1254 przez wojska książąt sprzymierzonych przeciw ks. Henrykowi bratu Konrada ks. głogowskiego. (Mon. Pol. III, 23). Por. też Kod. Wielk. (n. 588). Ob. *Zirkwitz* (t. XIV).

Cerkliszki 1.) (ob. t. I, 535), dobra, pow. święciański, gm. Michałowo, 4363 dzies. dwor. Dziedzictwo Józefa hr. Mostowskiego, od którego przeszły do syna jego hr. Edwarda, marszałka gub. wileńskiej, następnie syna ostatniego hr. Władysława, dziś jego córki, urodzonej z Katarzyny Szczytówny, Maryi ks. Januszowej Radziwiłłowej. Jest tu kaplica grobowa p. w. św. Domicelli, wzniesiona r. 1826 przez Domicellę z Siekierzyńskich hr. Mostowską. 2.) C., ws. włośc., tamże, gm. Święciany. Miała 7 dusz rewiz. osad. w. ruskich. Należała do dóbr skarb. Mile.

Cerkówce, ws., pow. lidzki, gm. Lebioda; r. 1865 miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr Skrybowce.

Cerkowie 1.) al. *C. Moskiewskie*, ws. nad rz. Czeczera, pow. rohaczewski, gm. Merkułowice (16 w.), 77 dm., 475 mk., cerkiew, młyn, folusz, wiatrak. 2.) C., dobra pow. rohaczewski, od 1875 r. własność Turczaninowych, 1834 dzies. 3.) C. *Horodeckie*, dobra, pow. rohaczewski, dziedzictwo Abakumowych, 152 dzies. i Zemojłtów, 168 dzies.

Cerkowie, (ob. t. I, 535), ws. nad rzeką We-reśnią, pow. radomski, gm. Krasiatyce, par. praw. Karpilówka (14 w.), st. poczt. Radomyśl (90 w.), 82 dm., 478 mk., szkoła, 706 dzies. włośc. W XVII w. ws. należała do dóbr metropolitów kijowskich, w nowszych czasach do Trubeckich, obecnie Fesenkowie mają 2566 dz. (1670 lasu).

Cerkowiszcze 1.) dobra, pow. horecki, od 1853 r. własność Rostkowskich, 411 dz. 2.) C., ws., pow. klimowicki, gm. Chotowiż, 41 dm., 263 mk. 3.) C., ws. i dobra nad rzeką Popów Kołodziej, pow. klimowicki, gm. Kościukowice. Ws. ma 117 dm., 525 mk., cerkiew, wiatrak. Dobra od 1873 r. własność von Szago, 382 dzies., wiatrak. 4.) C., ws. i dobra, pow. mohylowski, gm. Cerkowiszcze. Ws. ma 26 dm., 182 mk., zarząd gm., cerkiew; dobra od 1878 r. własność Graczewych, 255 dz. Gmina obejmuje 22 miejscowości, mających 345 dm. i 2263 mk. Włościanie w liczbie 840 dusz, uwłaszczeni zostali na 3965 dz. W gminie znajduje się 2234 dz. lasów należących do większej posiadłości i 547 dz. włośc. 5.) C., ws., tamże, gm. Polkowicze (10 w.). 6.) C., ws., pow. sieński, gm. Tołoczyn Zarzeczny (10 w.), 15 dm., 106 mk. 7.) C., (ob. t. I, 535 N. 2) os. nad Uświaczą, pow. wieliski,

gm. Cerkowiszczce, 35 w. od Wieliza, 2 cerkwie, zarząd gm., 4 jarmarki. Wymieniona w dok. z 1653 r. jako należąca do dzierżawy sawińskiej. W sumaryuszu z 1765 r. podana jako ławnictwo wójtostwa zakomelskiego (w sstwie uświackiem). Ławnictwo obejmowało 9 wsi (7 w dzisiejszej gm. Cerkowiszczce), Gmina obejmuje 109 miejscowości, mających 959 dym. włośc. (obok 30 innych), 6295 mk. włościan, uwłaszczonych na 10995 dzies. ziemi. Nadto w obrębie gm. znajduje się 14523 dz. większej posiadłości, 2301 dz. ziemi skarb. i 351 dz. cerkiewnej. 8.) C., wś, pow. wieliski, gm. Kazakowo.

Cerkowiszczce, urocz. około Radomyśla, z rudnią i młynem nad rz. Myką, własność monasteru pieczerskiego w Kijowie. Będzie to prawdopodobnie dzisiejsze przedmieście Radomyśla: Mykhorod.

Cerkowizna, wś nad rz. Wartą, pow. noworadomski, gm. Radziechowice, par. Radomsk, ma 5 dm., 51 mk., 80 morg. włośc. i 2 dwor.

Cerkówka, al. *Łapki*, wś, pow. kowelski, gm. Powursk, 30 w. od Kowla, 17 dm., 103 mk., cerkiew.

Cerkowlanie, wś, pow. dzisieński, gm. Mikolajewo (10 w.). W r. 1865 miała 23 dusz rewiz., należała do dóbr Wianuża.

Cerkowniki, wś, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Ratajezyce, 32 w. od Brześcia, 30 dm., 225 mk., cerkiew, szkoła, 471 dzies. włośc. Na płu.-wschd wsi znajdują się dwie grupy kurhanów, po 20 w każdej.

Cerkowyszczyna 1.) chutor, pow. żytomierski, gm. Lewków, 2 w. od Żytomierza, 5 dm., 36 mk. 2.) C., urocz., tamże, gm. Uszomierz, 78 w. od Żytomierza, 6 dm., 24 mk.

Cerkwiszcze, kol., pow. łucki, gm. Horodziec, 115 w. od Łucka, 17 dm., 143 mk.

Cerkowno 1.) (ob. t. I, 535), dobra skarbowe, pow. dzisieński, gm. Prozoroki, par. praw. Psuja. Znajduje się tu 21 kurhanów w dwóch grupach (w pierwszej 13, w drugiej 8). Przy rozkopaniu kilka z tych kurhanów znaleziono szkielety ludzkie, bransolety brązowe, topór żelazny i garnuszek gliniany. 2.) C., wś nad jez. Oświejskim, pow. drysieński, gm. Ignalin, par. kat. Oświej, 30 w. od Dryssy, 23 dm., 450 mk., cerkiew, zarząd gm., szkoła.

Cermoki, wś włośc., pow. święciański, gm. Kobylniki. W r. 1865 miała 41 dusz rewiz.

Certenia, (ob. t. I, 835, *Czortyn*), rzeczka, w pow. mozyrskim, lewy dopływ Sławeczny. Płyńie z płu. ku połd., ma ujście pod Nową Rudnią. Niegdyś w pow. owruckim, na pograniczu mozyrskiego.

Cesarka, os. młyn., pow. brzeziński, 1 dm., 32 mk., 120 morg. W r. 1827 był 1 dm, i 5 mk.

Cesarka 1.) (ob. t. I, 535), os. młyn., pow. wilkomierski, gm. Zmujdki, 11 w. od Wilkomie-

rza, 150 dz. 2.) C., wś, tamże 23 w. od Wilkomierza. Obie niepodane w spisie z 1892 r.

Cesarki, zaśc., pow. wileński, gm. Małaty (10 w.), 3 dusze rewiz., należała do dóbr skarb. Białodwór.

Cesarski dar, wś, pow. lipnowski, gm. i par. Nowogród, 20 w. od Lipna, ma 18 dm., 78 mk., 199 morg.

Cesin, ob. *Ciesin*.

Cesinów, folw., pow. grójecki, gm. i par. Lipie, ma 10 dm, 156 morg dwor. i 29 włośc.

Cetty, 1539 r. *Czethi*, 1557 *Czethei*, wś, pow. włocławski, ma 78 mk. 383 morg. W r. 1577 ma 3 łany km., 2 zagr.

Cewelicze, *Cawelicze*, w dok. *Czawelicze* wś, pow. włodzimierski, gm. Chorów, 28 w. od Włodzimierza, na pld. od Łokacz, 68 dm., 405 mk. Nabyte r. 1542 od Czetwertyńskich przez Andrzeja Michała Sanguszkę z Wojnicą i Łohaczami. R. 1577 ks. Roman Sanguszko wnosi od 9 dym. łan., 2 ogr., a w 1583 r. z 4 łan, 5 dym., 2 kół waln., 1 popa. W nowszych czasach własność Piwnickich, Koryckich, ma 451 dz. ziemi dwor.

Cewów, pow. włodzimierski, ob. *Cegów*.

Cesarowo, wś, pow. wilkomierski, gm. Owan-ta (12 w.), 39 w. od Wilkomierza.

Cezaryn, kol., pow. łucki, gm. Poddubce, 14 w. od Łucka, 55 dm., 156 mk.

Cezaryszki, zaśc., pow. wileński, gm. i dobra Małaty, miał 5 dusz rewiz.

Chabdzin, dawniej *Chebzdino*, młynie *Habzin*, wś, pow. warszawski. „Albert de Ch.“ kasztelan warszawski w dok. z r. 1435. (Kod. maz. 183). W r. 1576 we wsi Chabdzino, par. Cieciszewo płaci „pincerna“ od $\frac{1}{4}$ łan. Tenże w Chebdzinku od $\frac{1}{4}$ łan. Ob. *Habzin* (t. III).

Chabne, (ob. t. I, 537—8), msto nad Uszą, pow. radomski, gm. Chabne, st. poczt. Radomyśl (90 w.), 241 dm., 4670 mk., dwie cerkwie, kościół katol. par., gorzelnia, 3 cegielnie, młyn. Dobra, obejmujące, oprócz Ch. 14 wsi, mają 10200 dzies. dwor. i należą obecnie do Stanisława i Aleksandra Horwattów. Gmina obejmuje mstko i 13 wsi, mających 11490 mk. (149 kat., 8 roskoln., 16 ewang. i 3352 żydów) i 25525 dzies. ziemi (3498 lasu, 9919 nieuż.), z czego 13503 dz. należy do posiadłości większej, 11972 do włościan. Ch. nadane przez w. ks. Aleksandra Jagiellończyka Połozom z włości zawskiej. Fenna Połozowna wychodząc za kn. Iwana Sieńskiego wnosi mu i Ch., zagarnięte przez Andrzeja Jakubowicza-Niemirowicza, wojewodę kijowskiego, po śmierci Semena Połozza. Zygmunt I r. 1532 nakazuje dobra oddać drugiemu mężowi Fenny, Dymitrowi Romanowiczowi Widenickiemu, który zaczął się nazywać Lubeckim. Małżonkowie Wideniecy (Lubececy) otrzymują r. 1541 przywilej na osadę miasta Ch. i na jarmarki. W 1545 r. chwilowo Ch. włada

syn z pierwszego małżeństwa Dymitr Sieniski. W tym czasie włość Ch. obejmuje 12.7 mil kw. Ch., chociaż „schronienie ma w Owrużu“, liczy się do pow. kijowskiego (obwodu czarnobylskiego). Wnoszono wówczas dani miodowej z 14 służb 19 kadzi. Następnie Ch. oddane zostało przez Fennę synowi z drugiego małżeństwa Bohuszowi. Bohusz Dymitrowicz, ożeniony z Hanną Montowtówną, umiera r. 1574. a szwagier jego Nasilowski, ożeniony z Fenną Lubecką, oblega wdowę i zmusza do odstąpienia Ch., Białowicz i Hłatkowicz, na których to dwóch miała zapis 2000 kóp przez męża. Nasilowscy nie utrzymują się przy majątku i Fenna dochodzi do niego dopiero z drugim mężem Szczęsnym Charlińskim. W 1569 r. było w Ch. ogółem 50 dym., mianowicie: 15 ojczyców (mieszczan) płacących po 12 gr., 9 ludzi kunieźnych, którzy ogrody i role mają na czynszach, płacących po 6 gr., 13 ludzi, którzy role i ogrody mają a z tego nie robią ani czynszu wnosząc, płacących po 4 gr., ludzi na ogrodach tylko, płacących po 2 gr., 3 komornie (bab), podobnie po 2 gr., 1 hultaj płacący po 41 gr. poboru. We włości podano w 13 siolach (bez miasta) 110 dym. ojczyców i 20 ogrodników. W 1581 r. Szczęsny Charliński, podkom. kijowski, wnosi z Ch. od 11 osiadł., 1 zagrod. po 6 gr. z 11 ubogich chałup po 2 gr., z 2 komor. po 2 gr., z 2 rzemieśl. z kowala i szewca po 15 gr., od popa 2 fl., z rudy od kola 2 fl., od kowala 12 ogr., od 2 węglarzów po 12 gr. Do włości należało 16 wsi i slobód (wsi: Buhajówka, Byszów, Dowładów, Hłatkowicze, Hostoml, Maksymowicze, Marcinowicze, Nowaki, Ostrohladowicze, Płoskie, Wityczów, Zahale-slobody: Białosoroka, Bohuszewicze, Poselnicze, Strzeliczowa), z których wniesiono od 44 osiadł. i 28 zagrod. Wogóle wniesiono 52 fl., 11 gr. poboru. W 1613 i 1625 r. w lasach pałą popioły. W 1628 r. wniesiono z Ch. z 23 dym., 12 ogr. i komor., 6 przemysł. i przekup., 1 kola młyńsk. i 3 rudn., 1 popa.

Chabnie, folw., pow. połocki.

Chabotów, al. *Hlinki*, chutor, pow. nowogródwołyński, gm. Rohaczew, 40 w. od mta pow., 24 dm., 126 mk.

Chabowicze, (ob. t. I, 538), ws., pow. kobryński, gm. Bloty, 19 w. od Kobrynia, 34 dm., 357 mk., cerkiew, szkoła, 2350 dzies. włośc. Na pln.-zchł., 5 w. od wsi znajduje się wielkie wzgórze, zwane „Kniaźna hora“. Wieś wchodziła w skład ekonomii królewskiej kobryńskiej.

Chabówka, ob. *Habówka*.

Chabowo Jazewo, Ch. *Świniary*, i Ch. *stara wieś*, fol. i dwie wsi, pow. płocki, gm. i par. Drob. Ch. Jazewo ma 1 dm., 17 mk., 83 morg., Ch. św. 10 dm., 155 mk., 319 morg., Ch. stara wieś 5 dm., 55 mk., 423 morg. W r. 1578 Ch. *episcopi* (Jazewo) daje od 1 fan. km., należy do par. w Słupi, Ch. stara wieś, ma $\frac{1}{2}$ fan. km.

1 zagr. Siedzi tu przeważnie drobna szlachta bez kmieci. Ch. *Jazewo* (Jeżewo), ma $3\frac{1}{2}$ fan. Ch. *Świniary* $2\frac{1}{2}$ fan., Ch. *stara wieś* 5 fan., 1 zagr., 1 rzem. Jestto starożytna osada wymieniona w akcie uposażenia kościoła płockiego z połowy w. XIII.

Chabowo, ws., pow. wieliski, gm. Czeple.

Chabsko, ws., pow. mogiłęcki. Wspom. w akcie uposażenia klasztoru w Mogiłę. (K. W. u. 3).

Chaby, ws., pow. brzeski, gub. grodz., gm. Kosice, 16 w. od Brześcia, 368 dzies. włośc.

Chachulki, ws. włośc., pow. dzisieński, gm. Jazno; miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Uholniki.

Chaćki, zaśc., pow. święciański, gm. i dobra Szemetowszczyzna. W r. 1865 było 19 dusz rewiz.

Chaćki, (ob. t. I, 538), ws. nad Taśminą, pow. czerkaski, gm. Werpuny, st. poczt. Smiła (9 w.), st. dr. żel. Białozierje, 18 w. od Czerkas, 362 dm., 2259 mk., cerkiew, szkoła, 12 wiatraków. Na polach wsi stare mogiły.

Chaćkowce, al. *Chotkowce*, ws. i dobra, pow. wołkowsky, gm. Toloczmany, 8 w. od Wołkowsky, Ws. ma 568 dzies.; dobra, własność Jelskich, 716 dz. Na polach wsi kurhany.

Chaćkowieze, ws. i fol., pow. czauski, gm. Holenie (10 w.). Ws. ma 34 dm., 126 mk., fol. należy do dóbr Nowosiele.

Chaduny, ws., pow. drysieński, par. Oświej.

Chainka, pow. bałeki, ob. *Lukasówka*.

Chajcza Mała i Wielka, dwie wsi nad rzeką Pieszczahą (dopł. Noryni), pow. owrucki, gm. i par. praw. Noryńsk (3 w.), 13 w. od Owruża. Ch. Mała ma 47 dm., 288 mk., Ch. Wielka 142 dm., 713 mk. Należały do Niemiryczów. Następnie Żabokrzyckich, Potockich, Miłowiczów, Matuszewskich. Ch. Mała należała do Zieleniewskich, Zaleskich.

Chajdów, r. 1676 *Heydow*, ws., pow. lubelski, par. Lublin. W r. 1676 płacą tu Dominikanie lubelscy od 10 poddanych.

Chajecowszczyzna, ws., pow. święciański, gm. i dobra, Niestaniszk: miała 10 dusz rewiz.

Chajeta, ws., pow. radzyński, W r. 1578 płaci tu Chajęcki od 4 fan. km. i siedzi drobna szlachta na $1\frac{1}{2}$ fan.

Chajnowka, (ob. t. I, 539), al. *Szpakowa*, ws., pow. czechryński, gm. Stawidły, st. poczt. Złotopol (25 w.), 66 w. od Czechrynia, 82 dm., 494 mk., cerkiew, szkoła, wiatrak. Wraz ze Stawidłami i Jamkami ma 1505 dzies. dwor., należącej do Grewsa.

Chajnowszczyzna, ws., pow. mscisławski.

Chajówka, sloboda nad Irpeniem, pow. skwirski, gm. Łuczyn, st. poczt. i dr. żel. Chwałstów (18 w.), 44 w. od Skwiry, 17 dm., 69 mk.

Chalcz I. (ob. t. I, 539), mstko i dobra na pr. brzegu Soży, pow. homelski, gm. Wietka.

Mstko ma 253 dm. drewn. (207 należy do chrześcian, 46 do żydów), 1599 mk. (1240 prawosł., 17 kat. i 342 żydów), cerkiew par. drewn., dom modlitwy żyd., gorzelnia, 3 wiatraki, dwa jarmarki, niegdyś wielce ożywione. Dobra, dziedzictwo Wojnicz-Sianożęckich, mają 1568 dzies. 2.) **C.**, st. dr. żel. libawsko-romeńskiej, pow. rohaczewski, gm. Stara Rudnia (6 w.). pomiędzy stacyami: Żłobni (11 w.) i Sołtanówka (10 w.), 751 w. od Libawy.

Chalcza, (ob. t. I, 539), ws nad rzeką t. n., dopł. Lehnietu, pow. kijowski, gm. i st. poczt. Ryzyszczów (8 w.), 70 w. od Kijowa, 439 dm., 2939 mk., 1549 dzies. włość, 883 dwor., cerkiew par. drewn. z r. 1752, szkoła cerkiewna, 23 wiatraków. Gniazdo rodziny Chaleckich, posiadających też Ryzyszczów. Należała poprzednio do Działyńskich, obecnie drogą spadku Radziśzewskich. Za Działyńskich do dóbr Ch. należały wsi: Berezówka, Woronówka, Józefówka z 5119 dzies. ziemi. Obecnie Tarnowski ma tu 876 dzies.

Chalepie, (ob. t. I, 539), w dok. *Chalep*, *Chalepl*, *Chaleple*, *Cholopie*, *Halepl*, ws, pow. kijowski, gm. Stajki, st. poczt. Ryzyszczów, 54 w. od Kijowa, 402 dm., 1503 mk., cerkiew drewn. z r. 1797, szkoła, cegielnia, 22 wiatraków. Wymieniona w latopisach pod r. 1136, jako zajęta przez ks. czernihowskich Olgowiczów, którym pomagali Połowcy. Na początku w. XV (1509 r.) włada nią sułtan Alibejew, 1571 r. trzymają Iwan Sołtanowicz, który wnosi od 4 osiadł., 1609 r. Fedor Sołtanowicz Chalepski a w 1628 r. Franciszek Zdzitowiecki.

Chaletów, ws, pow. bychowski, gm. Horodziec, 48 dm., 297 mk.

Chalipówka, ws, pow. klimowiecki, gm. Zahustyn, 31 dm., 192 mk.

Chalno, w dok. *Chalino*, ws nad Zgłowiączką, pow. nieszawski. W r. 1262 Wolimir biskup kujawski zawiera układ z Piotrem i Jakóbem (milites) dziedzicami Ch., na mocy którego biskup jako właściciel jednego brzegu rzeki wystawi młyn, w którym obaj dziedzice i ich następcy będą mieli prawo mleć po 30 miar zboża rocznie. (Ulanow. Dok. kujaw. 200, 27). Biskup tenże pozwalając na zbudowanie młyna we wsi Orle zastrzegł r. 1280, iż wolno będzie „militibus hereditibus de Chalyn“ 60 miar zboża tam mleć rocznie. (Kod. dypl. pol. II, 99). W XVI w. istnieje tu parafia oddzielna złączona później z par. Swierczyn.

Chalaïdowa, (ob. t. I, 541 *Chalajdówka*), ws nad rzeką Jarowatką i przy linii dr. żel. pld.-zchd., pow. lipowiecki, gm. i st. poczt. Monastyrzyszcze (6 w.), 60 w. od Lipowca, 258 dm., 1354 mk., cerkiew par. z 1745 r., szkoła, cerk., młyn, 2 wiatraki.

Chalaïmgródek, (ob. t. I, 540), ws, pow. berdyczowski, gm. Białopol, st. poczt. Berdy-

czów (30 w.), 343 dm., 2279 mk., cerkiew par., młyn, wiatrak. Obecnie Eustachy Iwanowski ma tu 2328 dzies. Należy nadto do niego: Czar-norudka (3662 dzies.) i Lebedynce (1129 dz.).

Chalaïmów, chutor nad Kamionką, pow. wasylkowski, gm. Kowalówka.

Chalawy, w XVI w. *Chalawi*, ws, pow. szrem-ski. Wspom. w dok. z r. 1366. (K. W. n. 1567).

Chaldziejówka, ws, pow. klimowiecki, gm. Rodnia (4 w.), 45 dm., 289 mk.

Chaluica, (ob. t. I, 542 *Chaluica*), rzeka w pow. wieliskim, lewy dopływ Uśwaczy. Bierze początek z błot na płu. od Wieliza, w pobliżu wsi Osinówki, przepływa przez jez. Niemykła i ubiegłszy 36 w. wchodzi do Uśwaczy pod fol. Zaholodje. Od źródeł jez. Niemykła nosi nazwę Czernieś, następnie od wyjścia z jeziora do wsi Nawołoki — Niemykli, poczem przybiera nazwę Ch. Szeroka od 2 do 10 saż. Bieg ma powolny, dno ilaste, brzegi gliniaste, urwiste, lesiste.

Chalupki 1.) os. włość, pow. opatowski, gm. Julianów, par. Gliniany, mają 15 dm., 213 mk., 50 morg. 2.) **Ch. łaziskie**, kol., pow. radomski, gm. i par. Wolanów, mają 8 dm., 51 mk., 28 morg. włość. 3.) **Ch.**, pow. włoszczowski, gm. Secemin, par. Przyłek. Odł. od Włoszczowy 14 w. 4.) **Ch.**, os., pow. włoszczowski, gm. i par. Moskarzów, 30 w. od Włoszczowy. 5.) **Ch. Zbrzańskie**, ws, pow. jędrzejowski, gm. i par. Sobków, 27 w. od Jędrzejowa. Otrzymały nazwę od wsi Zbrza.

Chambików, (ob. t. I, 542), w dok. *Chan-bieków*, *Chazbeków*, *Hadzbeków*, ws nad Stuhną; pow. kijowski, gm. Dmitrowicze Wielkie, st. poczt. Demiówka (40 w.), 40 w. od Kijowa, 130 dm., 769 mk., cerkiew par., szkoła, młyn, 10 wiatraków. Wymieniona w podróży Lassoty, jako niewielka wieś z młynem. Na początku w. XVII (1608 r.) własność Kuszczyńskich i ich spadkobierców. W 1628 r. z połowy Ch. wnosi pobór Andrzej Chalaïm od 1 dym., 1 ogr. i 1 koła młyn., z drugiej zaś Walenty Jankowski również od 1 dym., 1 ogr. i 1 koła młyn. W końcu zeszłego wieku należała do monasteru florowskiego w Kijowie.

Chamborowo, ws nad rz. Widawką, pow. noworadomski, ma 8 dm., 98 mk., 132 morg.

Chaminicze, ws, pow. horecki, gm. Maślaki, 56 dm., 282 mk.

Chamionki, ws, pow. orszański, gm. Mikulino, 10 dm., 77 mk.

Chamistrówka, ws, pow. wilejski, gm. Krzywicz (7 w.); miała 8 dusz rewiz., należała do dóbr Motyki.

Chamsk, ws, pow. sierpecki, gm. Żuromin, par. Chamsk, 27 w. od Sierpea, ma kościół par. wiatrak, 42 dm., 544 mk. Kościół par. istnieje tu już w r. 1578. Wieś ma wtedy 21 $\frac{1}{2}$ łan. km., 16 zagr. z rolą, 2 rzem. Na obszarze Ch. po-

wstało Olszewo chamskie (dziś Olszewo). Do par. należały też: Dębsk i Poniatów miasteczko.

Chamutne, wś, pow. wilejski, gm. i dobra Krzywicze (5 w.); r. 1865 było 44 dusz rewiz.

Chanbieków, ob. *Chambików*.

Chanęza, w dok. *Chenna*, wś, pow. stopnicki. Wymieniona w dok. z r. 1178 jako własność klasztoru sulejowskiego (Kod. małop. I, 1). R. 1579 wś ta własność opata jędrzej. daje od 4 osad., 1 łąnu, 1 zagr. z rolą, 2 kom., 1 zagr.

Chanęzyce, wś, pow. wołkowyski, gm. Świślocz, 20 w. od Wołkowyska, 269 dzies.

Chandogi, wś, pow. horecki, gm. Dubrowna (11 w.).

Chanie, os., pow. brzeski, gub. grodz., gm. Rohacze, 60 od Brześcia.

Chaniewicze 1.) wś i chutor, pow. grodzieński, gm. Skidel, 39 w. od Grodna. Wś ma 581 dzies.; chutor własność Żuńskich, 73 dzies. Wymieniona w rewizji ekon. grodzieńskiej z roku 1558, jako sioło we włości milkowskiej. 2.) **Ch.**, dwa chutory, pow. słonimski, gm. Luszniwo, 34 w. od Słonima. Jeden należy do dóbr Luszniwo; drugi własność Szyszków, ma 100 dz.

Chaniów, (ob. t. I, 542 *Chanów*), wś, pow. radomyski, gm. Rozważów, st. poczt. Kuchary, 50 w. od Radomyśla, 136 dm., 906 mk., 678 dz. ziemi włośc., szkoła, wiatrak. W 1624 r. należy do Olizarów Wołczkowiczów, następnie do dóbr metropolitalnych, obecnie wchodzi w skład dóbr Unin hr. Branickich.

Chańki 1.) os., pow. brzeski, gub. grodz., gm. Rohacze, 66 w. od Brześcia. 2.) **Ch.**, wś i folw., pow. prużański, gm. Murawiewska, 43 w. od Prużany. Wś ma 34 dz.; folw., należy do dóbr Hermany.

Chapanówka 1.) chutor, pow. kamieniecki, okr. pol. Gródek, gm. Kujawy, 50 w. od Kamieńca. 2.) **Ch**, mylnie *Chapanowa*, (ob. t. I, 542), wś nad Uszycą, pow. uszycki, okr. pol. Dunajowiec (24 w.) gm., st. poczt. i par. Mińkowce (4 w.), 15 w. od Uszycy, 20 dm.

Chapany, wś, pow. rohaczewski, gm. Ciechlinie (7 w.).

Charabrowo, pow. sieński, ob. *Chorobrowo*.

Charakowa, os., pow. lepelski, gm. Smolańce, gorzelnia.

Charakowo, wś, pow. dzisieński, gm. Mikolajewo (10 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr Różlukty.

Charałów, wś, pow. rówieński, gm. Meżyrzecz, par. praw. Klecka Wielka (6 w.), 57 w. od Równego, 42 dm., 486 mk., szkoła.

Charbice górne i Ch. dolne, dwie wsi i folw. nad rz. Ner, pow. łódzki, gm. Puczniew, mają wraz z os. młyn. 31 dm., 320 mk., 576 morg. dwor., 126 włośc. i 4 os. mlyu. W r. 1576 Ch. mają 2½ łąn. km., 2 zagr., karcznię, 9 osad. Ch. Prussek 3½ łąn. km., 4 zagr., karcznię, młyn, 4 osad.

Charbielin, niem. *Harbelin*, wś, pow. kościański (szmigielski). W r. 1286 Przemysław II, ks. polski potwierdza posiadanie Ch. i Dłużyna klasztorowi w Lubiniu, wbrew żądaniom synów Boguszy niegdyś dziedzica tych wsi. (K. W. n. 561). Wieś posiadała już w XV w. kościół par. p. w. Wnieb. N. P. M. i św. Jakóba. Istniał już r. 1470. Gdy podupadł, odbudowała nowy i uposażyła wdowa po Andrzeju Opalińskim, marsz. w. kor., matka Łukasza Opalińskiego, wtedy nieletniego. Gdy kościół ten spłonął Piotr Opaliński, dziedzic Ch. i Dłużyny, przeniósł parafię do tej ostatniej wsi i tam wystawił nowy kościół a w Ch. na miejscu kościoła stanęła drewniana kapliczka.

Charbinowice, w dok. z 1278 r. *Cherubinovichi*, wś, pow. pińczowski, par. Sokolina. Leszek czarny r. 1278 potwierdza kupno wsi Ch. przez komesa Klemensa miecznika sandom. za 150 grzyw., nadaje mu sądownictwo w tej wsi i uwalnia ją od ciężarów prawa polskiego. (Kod. dypl. pol. III, 122). Włodek z Ch. cześnik krakow. występuje w dok. z 1365 i 1375 r. W połowie XV w. dziedzicem jest Stanisław z Tęczyna h. Topór. Wś ma 5½ łąn. km. i karcznię, z których dziesięcinę pobiera schola-styk wiślicki. Fol. dawał kościołowi w Sierostawicach. (L. B I, 416).

Charchów księży, wieś, pow. sieradzki. Wspom. w dok. z r. 1136 r. (K. W. n. 7). Dawna posiadłość arcyb. gnieźn. W r. 1518 płaci od 6½ łąn.

Charczycza, wś, pow. grodzieński, gm. Skidel, 37 w. od Grodna, 241 dz.

Chareźów, wś, pow. kielecki. W r. 1827 wś rząd. 4 dm., 18 mk.

Charki 1.) wś, pow. prużański, gm. Horodeczna, 20 w. od Prużany, 966 dzies. 2.) **Ch.**, wś, pow. dzisieński, gm. Postawy (33 w.); miała 29 dusze rewiz. 3.) **Ch.**, wś, pow. wilejski, gm. i dobra Serwecz (7 w.); r. 1865 miała 48 dusz rewiz.

Charki, wś, pow. kowelski, gm. Horniki, 44 w. od Kowla, 32 dm., 176 mk.

Charkowce, (ob. t. I, 546), wś nad rzeką Żyłką, dopł. Słuczy, pow. nowogradwołyński, gm. Ostropol, st. poczt. Lubar (30 w.), st. dr. żel. Połonne (45 w.), 120 w. od mta pow., 214 dm., 121 mk., cerkiew drewn. z 1878 r., szkoła cerk. (od 1870 r.). Cerkiew filialna we wsi Ferdynandówce. Własność niegdyś ks. Lubomirskich. Obecnie sukcesorów Franc. Żurawskiego.

Charkówka 1.) dobra, pow. czauski, od 1872 r. własność Żurawkowych i Chrapunowych, 595 dzies., młyn i folusz. 2.) **Ch.**, wś, pow. horecki, gm. Pułaję (8 w.).

Charkówka, (ob. t. I, 546) al. *Mikowce*, wś nad rzeką Piroh al. Kiszczyczą, pow. humański, gm. Iwanka, st. poczt. Buki (12 w.), 30 w. od

Humania, 159 dm., 1261 mk., cerkiew, 2 olejarnie, 4 młyny, 2 wiatraki.

Charkowo, błoto, w pow. orszańskim, w gm. Dobromyśl, w pobliżu wsi Ostrowo; zajmuje do 3500 dzies.

Charlejów, r. 1569 *Charliów*, ws., pow. łukowski. W r. 1569 ma 7 łan. km., 10 zagr.

Charlejówka, (ob. t. I, 546) al. *Charlijówka*, ws., pow. skwirski, gm., st. poczt. i dr. żel. Popielnia (12 w.), 33 w. od Skwiry, 243 dm., 2260 mk., cerkiew, szkoła cerk., młyn, 6 wiatraków, 1915 dzies. ziemi dwor., należącej obecnie do Popowych. Niegdyś należała do włości pawłockiej. R. 1628 w zastawie u wojewodziny wileńskiej (Hieronimowej Chodkiewiczowej), która wnosi od 2 dym.

Charłamowo, pow. wielicki, ob. *Woniuczka*.

Charłampowszczyzna, ws., pow. dzisieński, gm. Pohost Nowy (6 w.), miała 12 dusz rewiz., należała do dóbr Zales.

Charłanowo, ws., pow. wielicki, gm. Krest.

Charłanowice, ws. pow. rohaczewski, gm. Ciecchinice, 50 dm., 366 mk.

Charłapowo, ws., pow. drysieński, par. Zabiąły.

Charleż, u Dług. *Karwansch*, w spisie pob. z XVI w. *Charliq*, ws., pow. lubartowski, par. Bystrzyca. W r. 1676 Wacław Stoiński płaci tu poglówne od 5 osób z rodziny, 4 dwor., 9 poddan.

Charłupia 1.) *mała*, ws., pow. sieradzki. Kościół par. p. w. Narodzenia N. P. M. wspomniany w aktach z 1457 r. jako dawno istniejący. Na początku XVI w. zbudowano nowy, konsekrowany r. 1540. (Łaski L. B. I, 435). Wieś wspom. w dok. z 1339 r. (K. W. n. 1292). 2.) **Ch. wielka**, w. XVI *Charłupia major*, ws., pow. sieradzki. Kościół par. p. w. św. Bartłomieja wspomniany w aktach gnieźn. pod r. 1457. Według wizyty z r. 1683 kościół był drewniany, ozdobiony wewnątrz malowaniami, miał 5 ołtarzów. (Łaski, L. B. I, 418 i przyp.). ob. *Garbów*.

Charpaczka, (ob. t. I, 548) ws. nad rzeką Drybną, dopł. Bohu, pow. hajsyński, gm. Kuna, na płu.-zchd, od Ładyżyna, 165 dm., 1381 mk., cerkiew, szkoła.

Charpinicze, w 1566 r. *Charpowicze*, ws., pow. wielicki, gm. Kozakowo.

Charsy, ws. nad Bugiem, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Domaczewo, 45 w. od Brześcia, 31 dm., 390 mk., cerkiew, szkoła, 1165 dzies. włośc., i 72 dz. ziemi cerk.

Charucza, al. *Chorucza Wielka* 1.) ws., pow. rówieński, gm. i par. praw. Międzyrzecz (2 w.), 47 w. od Równego, 31 dm., 424 mk. 2.) **Ch. Mała** al. *Charuczka*, ws., tamże, 50 w. od Równego. na wschód od Międzyrzecza, ma 19 dm., 272 mk. Wsi te należały do włości międzyrzeckiej ks. Koreckiego, który 1577 r. wnosi od 6 dym.,

5 ogr. W spisie miejscowości niepodane. Niegdyś własność ks. Ostrogskich, Zamoyskich, Koniecpolskich, Wyleżyńskich, Steckich, Lubomirskich, Małyńskich.

Charynki 1.) pow. wielicki, ob. *Borowkowo*.

2.) **Ch.**, ws., tamże, gm. Krest.

Charyno, pow. newelski, ob. *Białochwostowo*.

Charyton, urocz., pow. brzeski, gub. grodz., gm. Dmitrowicze, należy do dóbr Gryszczyca.

Charytonice 1.) ws., pow. sieński, gm. Czeręja, 24 dm., 150 mk. 2.) **Ch.**, ws., pow. oszmiański, w 1650 r. należała do dóbr holszańskich ks. Sapiehów. Por. *Charytony*.

Charytoniszki, ws. włośc., pow. wileński, gm. Mejszagola (10 w.); miała 12 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Mielki.

Charytonówka, (ob. t. I, 548 *Charytanówka*), ws., pow. radomski, gm. i st. poczt. Korostyszów (4 w.), 29 w. od Radomyśla, 72 dm., 470 mk., szkoła, 2 młyny. Włościanie uwłaszczeni na 90 dzies. W 1628 r. wnosi ztąd Wojciech Olizar Wołczkowiec od 5 ogr., 2 kół młyn. W ostatnich czasach nabyta od hr. Olizarów przez Plemiannikowa.

Charytonowo, zaśc., pow. połocki, własność Pohoskiego, 40 dzies.

Charytony 1. ws., pow. kobryński, gm. Zbierogi, 22 w. od Kobrynia, 124 dzies. włośc. 2.)

Ch., ws., pow. oszmiański, gm. Horodźki (8 w); miała 25 dusz rewiz., należała do dóbr Wiszszniów hr. Chreptowiczów. Ob. *Charytonice*. 3.) **Ch.**, ws. włośc., pow. oszmiański, gm. Traby; miała 4 dusze rewiz., należała do dóbr skarb. Łyczkowiec. Pod wsią starożytne cmentarzysko.

Charzowice, ws., pow. pińczowski, gm. Czarukowy, odl. 30 w. od Pińczowa. W połowie XV w. dziedzic Ujezdzi h. Drużyna. Dziesięcinę z 1 łan. km. pobiera prepozyt wiślicki, z fol. pleban w Sokolinie. (L. B. II 412).

Charzowice 1.) u Dług. *Charzewycze*, ws., pow. brzeski (Galicya). W połowie XV w. należy do par. w Melsztynie. Dziedzic Spytek Melsztyński. Ws. ma 5 zagr. dających dziesięcinę dziekan. krakow. Łan jeden, karczma z rolą i folw. dają kościołowi św. Krzyża w Melsztynie. (L. B. I, 14). 2.) **Ch.** al. *Charzewice*, wieś, pow. tarnobrzeski. Zdawna posiadała kościół filialny. Grzegorz pleban de Charewicz w dok. z 1302 r. (Kod. dypl. pol. III, 169). Ws. należała do pow. lubelskiego. W połowie XV w. posiada kościół par. drewniany, uposażony ziemią, łąkami i lasem, tudzież karczmą. Dziesięcinę ze wsi pobierał pleban. Dziedzicem był Jaa Blinowski. (L. B. II, 366). Parafią tutejszą dopiero w r. 1797 włączono do par. Rozwadów z pozostawieniem w Ch. kościoła filialnego. Por. *Dokarzew*.

Charzyny, ws., pow. sierpecki. W r. 1578 były: *Ch. major* (dziś Szadkowięta), miała 3 łan. 3 zagr., *Ch. Gemby* (dziś Borzyny) 1 łan.,

Ch. Długie (dziś Dłużyce) $1\frac{1}{2}$ łan. i *Ch. Rogale* $1\frac{1}{2}$ łan.

Chaszczerwata, (ob. t. I, 550), mstko nad Bohem, pow. hajsyński, gm. Chaszczerwata, 70 w. od Hajsyna, 143 dm., 642 mk., zarząd gm., cerkiew par., kaplica katol., 2 domy modl. żyd., 2 szkoły, cegielnia, targi. Gmina obejmuje 14 wsi, mających 1886 dm., 11282 mk. (4298 dusz rewiz.), 47477 dz. ziemi (27724 ornej), z czego 23750 dz. należy do posiadłości większej, 9333 do skarb. 13348 do włościan, 1046 do cerkwi.

Chatki, chutor, pow. żytomierski, gm. Piatka, 34 w. od Żytomierza, 12 dm., 59 mk.

Chatutycze, ws, pow. oszmiański, gm. Bienia (2 w.). W r. 1865 miała 134 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Marków.

Chausty, ws, pow. oszmiański, gm. Bienia (18 w.), r. 1865 miała 55 dusz rewiz., należała do dóbr Zales.

Chawłodno, r. 1282 *Gavlodovo*, ws, pow. wągrowiecki. Wspom. w dok. z r. 1282. R. 1360 klasztor w Łeknie sprzedaje kasztelanowi z Rogoźna Ch. i Oleśno, otrzymuje za nie Kobylec i 30 kóp groszy. (K. W. n. 505 i 1430).

Chazbeków, ob. *Hadsbeków*.

Chazbijewicze, ws, pow. trocki, gm. Międzyrzecz (8 w.); miała 32 dusz rewiz., należała do dóbr Waka.

Chazyn, (ob. t. I, 550), ws, pow. berdyczowski, gm. Bystrzyk, st. poczt. Berdyczów (8 w.), 130 dm., 836 mk., cerkiew par., szkoła cerk. młyn. R. 1593 „sieliszczce Hażyna“ przy Berdyczowie Tyszkiewiczów. Obecnie własność Wacława Mazarackiego, ma 1240 dz. dwor.

Chąśno, w reg. pob. z 1579 r. *Chazno*, ws, pow. łowicki. W r. 1579 włość arcybiskupia należąca do Łowicza, ma 18 $\frac{1}{2}$ łan. km., 3 łany wójt., 3 kom.

Chebów, ob. *Hebów*.

Chebzie, ob. *Hebzie*.

Chebzdino, ob. *Chabdzin*.

Chechłowo, al. *Chochłowo* ws, dobra i os., pow. bielski, gub. łódz., gm. Narojki, par. Pierlejewo, 53 w. od Bielska. Ws ma 79 dzies. włość, dobra w części Będziłowiczów 82 dzies., w części Czarkowskich 72 dz.; część należy do dóbr Smarklica. Osada ma 70 dzies., należących do kilku właścicieli.

Chechły, ws, pow. kozienicki, par. Oleksów. W dok. z r. 1252 „Prata que dicuntur Chechel a comite Krzywosando data“. Własność klasztoru sieciechowskiego. Jeszcze za Długosza są to łąki tylko, ale nienależą już do klasztoru. W r. 1569 jest tu 5 właścicieli płacących pobór od 9 łan., 7 półłanków, 8 zagrod., 1 komor.

Chechły, w dok. z 1421 r. *robezicze seu Chechli*, ws, pow. ropczycki. Jest to część pierwotnych Ropczyc. W dok. z 1421 r. odróżnione są: miasto i przedmieście Robezyce i wieś

„Antiqua robezicze seu Chechli“. (Kod. kat. krak. II, 478).

Chejłów, (ob. t. I, 552), ws, pow. skwirski, gm. Pawołocz, st. poczt. i dr. żel. Popielnia (8 w.), 30 w. od Skwiry, 183 dm., 1044 mk., cerkiew drewn. z 1779 r., szkoła cerk., 3 młyny, 3 wiatraki. Obecnie ma tu Zamorski 128 dz. i Kudryn 110 dzies.

Chejłowa, ws nad rzeką Konełką, pow. lipowiecki, gm. Sarny, st. poczt. Monasterzyszcze (6 w.), 65 w. od Lipowca, 75 dm., 818 mk., cerkiew, szkoła cerk., 2 wiatraki. Osadzona w zeszłym wieku przez Macieja Lanckorońskiego, wwdę bractwskiego, dziedzica Monasterzyszcza. Około r. 1865 z Leśkową należała do Dachowskich.

Chełkowo, ws, pow. kościański. Wspom. w dok. z r. 1388. (K. W. n. 1883).

Chełm 1.) miasto pow. gub. lubelskiej. W r. 1890 było 8202 mk. stałych i 3038 zapisanych do ksiąg ludności niestałej, ogółem 11240 mk. Śród zapisanych do ksiąg stałej ludności było: 1046 prawosławnych, 1885 katol., 52 prot. i 5652 żydów. Szkoła techniczna dr. żel. nadwiśl. mieszcząca się pierwotnie w Lublinie przeniesioną zotła do Ch., Ch. centrum ziemi t. n. w r. 1564 płacił od żydów wogóle 250 fl. szosu, grzyw. 18, od 24 przekupniów soli po 6 gr., od 4 włóczęgów po 12, od 112 rzemieśl. po gr. 4, ich towarzyszyów 25 po gr. 1, od 4 cerkwi po fl. 2, od 4 bań gorzał. po gr. 24, od 74 ubogich kom. po gr. 4, od 15 zagr. folwarku chełmskiego po 4 gr. W pow. chełmskim w r. 1890 było 112409 mk. zapisanych do ksiąg ludności stałej i 7378 mk. niestałych. Śród ludności stałej było: 45686 praw., 37527 katol., 17484 prot. (kolonistów niemieckich) i 11711 żydów. W roku 1880 na obszarze powiatu chełmskiego znajdowało się lasów prywatnych nieurządzonych 62871 morg., lasów urządz. 12457 m., wyciętych a niezadrzewionych 4149 m., danych za serwituty 6129 m., dawnych włościańskich 444 m., do osad miejskich należących 1869 mr., sadów dwor. 234 mr., sadów włość. 56 m. Kolberg O. „Chełmskie obraz etnograficzny“. Z materiałów pośmiertnych wydał J. Kopernicki. Kraków 1891, t. 2. 2.) **Ch.**, ws, pow. noworadomski. Tutejszy kościół par. p. w. św. Mikołaja starożytny bardzo, miał (wedle opisu Łaskiego) zdawna po trzech plebanów z których każdy miał odrębną część parafii w zarządzie. Względem każdego z plebanów prawo patronatu wykonywali inni dziedzice z obrębu parafii. (Łaski, L. B. II 200, 204). Wedle Długosza wieś Zagajów w par. Kazimierza mała daje dziesięcinę z folw. kościółowi w Chełmie „in terra syradensi“ (L. B. II 420). W tomie I Sł. G. umieszczono opis tej wsi przez omyłkę dwukrotnie p. n. Chełm (str. 558) i Chełmo (568). W tym drugim opisie podano wiadomość

o kościele. 3.) **Ch.**, ws. pow. olkuski, par. Gołaczowy. W połowie XV w. własność bisk. krakowskich ma folwark, 14 łąn. km., 2 łąny sołtysie z karczmą. Dziesięcinę pobiera biskup. (L. B. II, 57)

Chełm 1.) ws. pow. krakowski. W połowie XV w. dziedzicami byli Chełmsej h. Ostoja. Dziesięcinę 12 łąn. km. i 2 karczem pobierała prebenda Dziewiatelska w Krakowie. Długosz skarży się, że przez wcielenie łąn. km. do obszarów nowo utworzonych folwarków utraciła prebenda dziesięciny oddawane, jako folwarczne, kościołowi św. Marcina w Krakowie. (L. B. I 63 i II 20). 2.) **Ch.**, w dok. *Quelme*, ws. nad Raba, na wzgórzu położona, pow. bocheński. Wymieniona w dok. z r. 1198 wśród włości klasztoru miechowskiego. Nadał ją „dominus Michora“ wraz z kościołem, dziesięcinami, targowiskiem i karczmami. (Kod. mał. II, 13). Henryk ks. krak. i szlaski w r. 1232 tej wsi i innym włościom klasztoru daje swobody od ciężarów różnych. R. 1260 daje Bolesław ks. krak. klasztorowi wybór cła w Ch. od wozu parokonnego ewier skojea, od jednokonnego połowę opłaty powyższej. W r. 1331 Władysław król nadaje klasztorowi mostowe na Rabie w tejże wysokości co cło powyższe. (Kod. mał. II, 51, 277). Według zeznań rządcy klasztoru, z 1349 r. dochód ze wsi, karczmy i cła wynosił 18 grzyw. W r. 1380 wezwany jest tutejszy pleban przez sąd duchowny do Krakowa w kwestyi praw miejscowego kościoła. W r. 1382 toczy się w Krakowie sprawa o meszne od kmieci wsi Targowisko, z której wnosić można, iż parafia w Ch. istniała od niepamiętnych czasów. (Kod. mał. III 78, 93, 330, 341 i Kod. dypl. pol. III 228). W r. 1412 przełożony klasztoru miechowskiego wznosił tu nowy kościół. (Mon. Pol. hist. II, 894). W połowie XV w. stoi kościół par. drewniany p. w. św. Jana Chrzc. Pierwotnie zarządzali parafią miechowici, później zachowali tylko prawo patronatu. We wsi było 7 zagrod. z 7 rolami, dających dziesięcinę (do 8 grz.) swemu plebanowi a czynsz od 7 skojeów do fertona od zagrody klasztorowi. (Dług. L. B. II 113 i III 8).

Chełm, al. *Ch. wielki*, ws. pow. pszczyński. W połowie XV w. własność bisk. krak., należąca do par. Łędziny, miała 22 łąn. km. dających dziesięcinę wartości do 20 grzyw. scholastykowi sandomierskiemu. (L. B. I, 79 i II, 228). Jan ks. opawski i raciborski nagradzając spustoszenia jakie poczynił w dobrach bisk. krakow. nadaje bisk. krak. Janowi r. 1391 wsi swe książęce: Chełm, Jemieleno i Koszutów.

Chełmea, ws. pow. kaliski, ob. *Chełmce*.

Chełmce 1.) ws. pow. skierniewicki. W roku 1579 płacą tu Jan i Hieronim (Doleccy?) dziedzice Dolecka i części Psar od 5 1/2 łąn. km. a Mateusz od 1 3/4. W r. 1870 było 108 mk. 2.) **Ch.** r. 1579 *Chełmcza*, ws. nad rz. Pokrzyw-

nią, pow. kaliski, gm. Żydów, ma 67 dm., 506 mk. Wieś ta stanowi zdawna własność miasta Kalisza. Wspom. w dok. z r. 1330. (K. W. n. 1112). W r. 1579 burmistrz z rajcami płacą od 10 1/2 łąn., 5 zagr., 3 rzeźn.. Kościół par. p. w. Narodzenia N. P. Maryi jest bardzo starożytnym. W przywileju Przemysława ks. wielkopolskiego występuje jako świadek Paweł pleban chełmecki. Parafia tutejsza stanowiła uposażenie kanonii kaliskiej a wieś zdawna była własnością miasta Kalisza. Przy kościele znajdował się dom szkolny. (Łaski, L. B. II, 53). 3.) **Ch.**, ws. pow. kielecki. Kościół par. p. w. św. Mikołaja i św. Maryi Magdaleny, wspomniany w aktach kons. gnieź. z początku w. XV jako dawno istniejący. Na początku XVI w. stoi tu kościół murowany z wapienia, na górze poza wsią. Parafia należy wtedy do archidiecezyi gnieźnieńskiej, dziś do sandomierskiej. Zniszczony przez pożar został odbudowany i konsekrowany ponownie r. 1661. (Łaski L. B. I, 590 i przyp.).

Chełmce, w dok. z XIII w. *Chełmen* i *Chełmiec*, pow. inowrocławski. Paweł archidyacon kruszwicki, między r. 1233 a 1257 nadaje kościołowi kruszwickiemu wieś Ch. daną jego ojcu przez ks. Bolesława. (Ulanow. Dok. Kujaw. 175. 6; 191, 17; 215, 40). Na dok. z r. 1257 podpisał się: „Wenceslaus plebanus de Chełmiec“. Istniał więc już wtedy kościół parafialny. Plebana wspomina też akt z r. 1295. (K. W. n. 732). Wieś ta była w połowie własnością biskupa włocławskiego (Ch. wielkie) a w połowie kapituły (Ch. małe). W r. 1557 ws. kościelna Ch. wielkie płaci od 40 1/2 łąn., 3 zagr., 1 włócz., Ch. małe od 10 łąn., 1 zagr.

Chełmica wielka i mała, dwie wsi, pow. lipnowski. Należała r. 1236 do grodu włocławskiego. (Kod. dypl. pol. II, 15). W r. 1564 Ch. wielka ma kościół par. 19 łąn. km., młyn, karczmę, kowalę. Płacą poboru 11 fl., 12 gr., 2 sol. Ch. mała ma 12 łąn., 4 zagr., karczmę, młyn; płacą 7 fl., 22 gr. Dziedzicem Ch. wielkiej jest Wal. Czerski, Ch. małej Ezechiel Chełmiecki.

Chełmier, ws. par. Nowy Sącz. Własność klasztoru sądeckiego w dok. z r. 1280. W połowie XV w. ma 19 łąn. km. dających dziesięcinę bisk. krakow. (L. B. I, 561).

Chełmno, w dok. z r. 1238 *Halm*, ws. nad rz. Ner, pow. kolski. „Comes Calco“ dał tę wieś (1192 r.) wraz z Kupininem, Komorowem, Ostrowem i Dąbiem klasztorowi w Strzelnie wobec Konrada ks. mazow. i wojewody Krystyna R. 1238 w Dankowie Kazimierz ks. kujawski oddał żądanie komesa Simona, syna Simona „de Ludisch“ pragnącego odebrać te włości klasztorowi, ze względu na to, iż klasztor posiadał te wsi już lat 46. (Ulanow. Dok. Kujaw., 123, 10). Zapewne jednak klasztor drogą zamiany czy sprzedaży pozbył się tych odległych i niedogo-

dnych mu włości. R. 1284 Przemysław II ks. polski potwierdza nadanie dziedzictwa Ch. przez Berwolda z Kalisza kościołowi gnieźnieńskiemu. Zdaje się, że arcybiskupi gnieźn. mieli tu zdawna swe działy. Ztąd spotykamy Ch. w dok. z 1136 r. i w liczbie posiadłości nadanych cystersom przez arcyb. Bogumiła wraz z Dobrowem. (K. W. n. 7, 136, 539, 656, 1354). Jan Łaski zamienił wieś na miasto co potwierdził następnie Zygmunt I przywilejem z r. 1530. Wkrótce jednak osada straciła cechy miasta. W reg. pob. z 1576 r. Ch. podane w liczbie wsi arcybiskupich, daje pobór od 8 łan, 2 zagr., 2 karczmem, młyna, 2 bańgorzał., 12 rybaków po 8 gr. Kościół par. p. w. Narodzenia N. P. M. istniał tu zapewne już w wieku XV. Około r. 1780 wystawił nowy kościół drewniany prymas Ostrowski, plebanem wtedy był ks. Cieciszewski kustosz kolegiaty uniejowskiej, gdy kościół ten spłonął r. 1871 wzniesiono nowy murowany na górze r. 1875. (Łaski, L. B. II, 442 i przyp.).

Chelmo, ob. *Chelm*.

Chelmsko, też *Chemsko* i *Hemsko*, niem. *Gollmuetz*, wś, pow. skwirzyński, ma 1019 ha (730 roli, 7 łąk, 155 lasu), 53 dm., 563 mk. (12 prot.). Posiada kościół par. murowany, o którym wspomina już Lib. Ben z 1510 r. Wś była własnością opatów bledzewskich. Pierwotnie parafialny, później przyłączony jako filia do Rokitna, oddany był wraz z kościołem rokitnickim r. 1661 klasztorowi w Bledzewie. Do roku 1835 obsługiwali go cystersi. W r. 1580 opat bledzewski płaci od 14 łan.km., 10 zagr., 6 kom., kowala, 50 owiec i pasterza. Wspom. w dok. z 1390 r. (K. W. n. 1891).

Chelmsza, miasto w Prusach zachodnich. W r. 1895 ma 7579 mk.

Chelp, ob. *Chelb* (t. I).

Chelpowo, w dok. *Chelpow*, wś nad rzeką Brzeźnicą, pow. plocki, par. Brwilno. R. 1185 Ziro wojewoda mazow. potwierdza włości nadane przez rodziców jego i dziadów kościołowi N. P. Maryi na przedmieściu (podgrodzie?) plockiem. Do nich należą: Osiek z jeziorem i przyległościami, targowisko Rochny z karczma, Opinogóra, Ostrowo, Chelpowo, Popłacin, Dung (?), Ostrowas z kościołem, Serock, Mory. Sam od siebie dał: Barcice, Suwin, Krągi, Dręszewo i Słupno z kościołem. (Ulanow. Dok. kujaw., 287, 1). „Helmanus condam Czesznikonis, civis plocensis“ sprzedaje sołtystwo i młyn we wsi Chelpowie Arnoldowi rektorowi kościoła św. Bartłomieja w Plocku za 150 kóp groszy. Ziemowit ks. mazow. w r. 1412 zezwala na ten akt pod warunkiem, że przy kościele św. Bartłomieja będzie utrzymywany kapelan, który ma odprawiać mszę poranną „de baeta Virgine“. (Kod. maz. 156). W r. 1578 we wsi Chelpowo w par. Plock część należąca do grodu plockiego ma 12 1/2 łan.km. Siedzą też 2 zagr. z rolą, 2 pie-

karze, młyn dziedz. Rinek o 1 kole, 2 rzeźnicy, 3 łany plebana plock., młyn dziedz. o 2 kołach, propinacja piwna grodu plockiego.

Chelstowo, wś, pow. plocki. W r. 1408 siedzą tu Boleszezyce. (Kapica, Herbarz).

Chelsty, u Dług. *Chelsthy*, wś, pow. opoczyński. W połowie XV w. dziedzic Zaklika Tarło, h. Topór. Łany km. dają dziesięcinę prebendzie Turebskiej w Sandomierzu. (L. B. I, 352).

Chemsko, ob. *Chelmsko*.

Cheptyńce, (ob. t. I, 571), wś nad rzeką Skwila, pow. proskurowski, 92 dm., 702 mk., cerkiew, młyn.

Chersonka, wś nad rz. Łysianką, pow. czechryński, gm. Subotów, par. praw. Janiecz, st. poczt. Czechryń (3 w.), przy trakcie do Elizawetgradu, 150 dm., 647 mk., młyn, 6 wiatraków. Wechodziła w skład sstwa czechryńskiego, obecnie należy do dóbr skarbowych.

Cherubinowice, ob. *Charbinowice*

Chęciny 1.) miasto. W dok. którym Bolesław Wstydlivy nadaje r. 1275 wieś Łagiewniki Mikule podkom. sandom., powiedziano o tej wsi: „sitam prope hancin in castellatura de Malogoseh, que fuit hominum nostrorum qui Lagewnici vulgariter appellantur“. Łagiewniki leżą wprawdzie daleko dość (około 4 mil) od Chęcin, ale okolice te były wtedy mało zaludnione. Widać Chęciny nie miały kasztelanii i należały do Małogoszczy. Zameczek jakiś czy dwór książęcy musiał tu istnieć. (Kod. małop. I, 105, 174). W r. 1306 Władysław Łokietek nadaje biskupom krakow. „Chancin castrum nostrum ducale“ ze wsiami przyległymi: Brzezi, Brzeźno, Radkowice, Góry, Zajączków, Soleszyce, Leśnica, Cieśle, Skotniki, Złotniki i Wszekropy. R. 1310 bawi w Ch. Łokietek. W dok. r. 1325 powiada tenże król: „Richosin... in districtu Civitatis nostre Chancin situatam“. R. 1330 dn. 14 czerwca odbywa się tu wiec, na którym się zgromadzili panowie świeccy z arcyb. Janistawem. Łokietek bawi tu też r. 1318 dn. 20 marca i 1331 r. 26 maja. (Kod. kat. krak. I, 148, 178, 189). Grzegorz starosta chęc. występuje w dok. z r. 1365. W r. 1367 dn. 4 listop. bawi tu król Kazimierz a przy nim Wiskota kasztelan chęciński. W dok. z r. 1384 występuje Marcin Korezak wójt chęciński, sądzący sprawę Jana Troppera i sukcesorów o posiadłości w obrębie miasta nabyte za 250 grzyw. Ławnicy zasiadający w sądzie mają nazwiska w połowie niemieckie. (Kod. mał. III 211, 354). Długosz powiada o Ch. „in quo minera lasuri optimi abunde effoditur“. (L. B. I, 465). Odróżnia on Stare i Nowe Chęciny, mające oddzielne kościoły parafialne. Role miejskie tworzyły cztery pola: pierwsze zw. Jerzmaniec dawało dziesięcinę (do 2 grz.) prebendzie szydlowieckiej w Kielcach, drugie pleb. w Starych Chęcinach, trzecie kościołowi w Nowych Chęcinach, czwarte kościołowi

w Złotnikach. (L. B. I, 466). W r. 1573 miasto daje szosu fl. 64, od żydów ubogich fl. 8, z ról miejskich fl. 4, czopowe fl. 102 gr. 20. W skład ststwa wchodziły wsi: Ch. stare, Ko-rzecko, Gałęzice, (Gałęzyce), Szewce, Bolecho-wice, Radkowice, Wola murowana, Zajączków i Gniezdzińska, Falisławice, Korczyn. 2.) **Ch. stare**, ob. *Stare Chęciny* (t. XI). Kondaki. „O kopal-niach rud ołowiu i miedzi w okolicy Kiele i Chę-cin”. (Przegląd Technicz. t. XVIII r. 1883 i t. XIX r. 1884).

Chibnie, w dok. *Chybniowo*, wś, pow. wieli-ski, gm. Usmyń. W spisie z r. 1765 podana w ławnictwie lipieckiem wójtostwa usmyń-skiego.

Chiderki, al. *Choderki*, wś, pow. słonimski, gm. Kossowo, 42 w. od Słonima, z wsiami Ra-ekiewicz i Storożewszczyzna ma 1660 dzies. włosc.

Chidra, al. *Chidry* wś i folw. pow. brzeski, gub. grodz. gm. Dworce, 59 w. od Brześcia. Wś ma 429 dz. włosc., folw. należy do dóbr Abramy.

Chidry, wś i chutor, pow. kobryński, gm. Wiercholesie, 7 w. od Kobrynia. Wś ma 682 dz. włosc., chutor, własność Skowrońskich i Za-darnowskich, 124 dz. Wś wchodziła w skład ekonomii kobryńskiej. W 1563 r. sioło zamko-we kobryńskie Ch. miała 22 włók gruntu „prze-padłego”, błotnisteo, z tego i włoka wolna wójtowska.

Chilaki, wś, pow. grodzieński, gm. Brzosto-wica Mała, 45 w. od Grodna, 296 dz.

Chilezyce, wś włosc., pow. lidzki, gm. Ro-żanka. W r. 1865 miała 2 dusze w części na-leżącej do dóbr skarb. Rożanka i 11 dusz w czę-ści należącej do Ludwinowa. Obecnie Szczuków. Na polach wsi trzy kurhany.

Chilewicze, wś, pow. oszmiański, gm. Su-botniki (5 w.). W r. 1866 miała 33 dusz rewiz., należała do dóbr Iwień.

Chilimony 1.) urocz., pow. słonimski, gm. Zdzięcioł, 42 w. od Słonima, należy do dóbr Ży-burtowszczyzna. 2.) **Ch.**, ob. *Chilmony*.

Chilino, 1765 r. *Czyłino*, wś, pow. wieliski, gm. Ilino. W 1765 r. leży w ławnictwie podol-skim wójtostwa kamińskiego.

Chilki, (ob. t. I, 668 *Chylki*), wś w pobliżu rzeki Borowicy, pow. kaniowski, gm. Szenderów-ka, st. poczt. Korsuń (24 w.), 78 w. od Kaniowa, 101 dm., 663 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1773 szkoła cerk., 2 wiatraki. Ch. w zeszłym wie-ku należały do ks. Woronieckich, 1791 r. naby-te ze wsią Skrypczeńce przez Malczewskiego, 1846 r. nabywa je Michał Głębocki, od którego 1850 r. kupuje Kazimierz Grudziński, ojciec poety Stanisława. Obecnie przeszły w obce ręce.

Chilkowicze, wś, pow. mohylewski, gm. Pawłowicze. 33 dm., 210 mk.

Chilkowo, wś, pow. wieliski, gm. Ilino.
Chilmonowce, wś, pow. wołkowyski, gm. Tołoczmany, 11 w. od Wołkowyska, 144 dzies.

Chilmony, al. *Chilimony*, wś nad Sidranką, pow. sokólski, gm. Hrebenie, 35 w. od Sokółki, 70 dm., 609 mk., 1464 dzies. włosc.

Chilowszczyzna, wś, pow. wilejski, gm. i dobra Parafianów; miała 17 dusz rewiz.

Chim, chutor, pow. sieński, należy do dóbr Borek.

Chimry, wś włosc., pow. oszmiański, gm. i dobra skarbowe Bakszty; 6 dusz rewiz.

Chimrycze, al. *Chimbrycz*, (ob. t. I, 580), w spisie osad *Chimryn*, wś, pow. nowogrodwo-tyński, gm. i par. praw., Miropol 11 dm., 192 mk. Należała do klucza miropolskiego ks. Ostrogskich, Lubomirskich, drogą wiana za córką Kaspra Lu-bomirskiego przeszła do Walewskich, poczem sprzedana Rostworowski, od których nabyli Czapscy.

Chimy 1.) wś, pow. orszański, gm. Barań (13 w.). 2.) **Ch.**, wś, pow. rohaczewski, gm. Horodziec (6 w.), 33 dm., 207 mk.

Chincińszczyzna, chutor, pow. ostrogski, gm. Krzywlin, 13 w. od Ostroga, 10 dm., 43 mk.

Chiniówka, chutor, pow. ostrogski, gm. Ku-niew, 15 w. od Ostroga, 10 dm., 67 mk.

Chinocza, (ob. t. I, 580), w dok. *Chinicze*. *Chi-nowicze*, *Chynoha*, *Hynoha*, wś nad Stulem, pow. łucki, gm. Osowa, 125 w. od Łucka, 66 dm., 430 mk., cerkiew, młyn. Była przez czas jakiś miasteczkiem. W 1577 r. należy do włosci Czar-toryjskiej kn. Michała Czartoryjskiego, który wnosi od 4 dym., a r. 1582 ks. Michałowa Czar-toryska płaci od 26 dym., 2 kół waln. Obecnie własność Węgrzynowskich, 2920 dz. (1880 dz. lasu).

Chiny, dwór, pow. dzisieński, gm. Ihumeno-nowo. Niegdyś attyn. Szarkowszczyzny Jana Nikodema Łopacińskiego, ssty mściśławskiego, od którego 1807 r. przeszły do syna jego Józe-fa. Później Pawłowskiego, Boguckiego, wresz-cie przeszły w obce ręce. Do dworu należała wś Bujki (39 dusz rewiz.).

Chiszyn, *Chiszyno*, *Chiszino*, *Hyzino*, niegdys wś w dorzeczu Uborei t. j. w dzisiejszym pow. owruckim. Nadana r. 1511 przez Zygmunta I wraz z Masiewiczami i Białowieżą kn. Tymofie-jowi Kapuście. W 1569 r. należy do Kapustów, było w niej 3 bojarów putnych. Jako wiano za Maryną Andrzejówną Kapuścianką przechodzi do Bohdana Sapiehy, kaszt. brzeskiego, który 1581 r. wnosi od 10 osiadł. 1 popa. W 1628 r. we władaniu Aleksandra Niemirycza, który wno-si od 6 dym., 3 ogr.

Chizów 1.) wś nad rz. Dobryczą, pow. roha-czewski, gm. Dowsk (15 w.), 65 dm., 507 mk., cerkiew, młyn. 2.) **Ch.**, ob. *Chizy*.

Chizy 1.) dobra, pow. rohaczewski, dziedzictwo Łupickich, 108 dzies. 2.) **Ch.**, *Chizów*, tamże, od 1876 r. Czerepanowych, 423 dzies., młyn wodny, folusz.

Chiżna, (ob. t. I, 580), wś nad rzeką Tiwą, pow. humański, gm. Chiżna, st. poczt. Buki (9 w.), 49 w. od Humania, 448 dm., 1962 mk., szkoła cerk., młyn wodny. Około r. 1865 należała do Parfienowa. Gmina obejmuje 10 miejscowości (9 siół i 1 wś), mających 12286 mk. (32 kat. i 468 żydów) i 20862 dzies. (17323 orn., 584 łąk, 313 lasu, 920 pod wodami i błotami i 662 nieuż.), z czego 11279 dz. do posiadłości większej.

Chiżniki (ob. t. I, 580), w dok. *Hyżniki*, wś nad rzeką Białką, dopł. Słuczy, pow. nowogradwołyński, gm. Kustowce, par. praw. Czarna (3 w.), 94 w. od mta pow., 96 dm., 616 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1791, szkoła cerk. (od 1872 r.). W 1583 r. należy do włości ostrogskiej ks. Ostrogskiego, wwdy kijowskiego, który wnosi od 8 dym., 8 ogr., 2 podsus. Obecnie własność Apollona Łozińskiego, b. marszałka pow. nowogradwołyńskiego.

Chiżówka, *Chiżawka* (ob. t. I, 580), wś nad rzeką b. n. pow. nowogradwołyński, gm. Żołobne, par. praw. Hórhasza Wielka, 22 w. od mta pow., 68 dm., 452 mk., szkoła, młyn. Własność Puławskich i Woroninów.

Chizyńce 1.) (ob. t. I, 581), wś, pow. zwynogródzki, gm. Żurzyńce, st. poczt. Łysianka, 30 w. od Zwinogródki, 384 dm., 2643 mk., cerkiew, szkoła cerk., 8 wiatraków. 2.) **Ch.**, (ob. t. I, 580), w dok. *Hiżyńce*, wś, pow. winnicki, gm. Hawryszówka, 94 dm., 900 mk., cerkiew par., szkoła. W 1579 r. należy z Łuką do ststwa winnickiego. W 1615 r. z Miziakowem i Sałasami oderwana do majątku Kalinowskich, za sumę ciążącą na Winnicy jeszcze od czasu Zygmunta Augusta. 3.) **Ch.**, w spisie urzęd. *Chozyńce*, wś nad dwoma stawami, pow. żytomierski, gm. Krasnosiółka (6 w.), 69 w. od Żytomierza, 16 w. od Olszanki (st. dr. żel.), 98 dm., 531 mk. prawosł., 3 katol. i 6 żydów, cerkiew par. drewn. z r. 1807, młyn. Wechodziła w skład ordynacji ostrogskiej. W 1753 r. wraz z Bratławem dane mecenasowi Dłuskiemu, od którego nabyta przez Aleksandra Piotrowskiego. Obecnie podzielona na kilka części. Jedną posiada bar. Stakelberg, drugą Konstanty Malinowski, (187 dzies.)

Chlastowa, wś, pow. międzyrzecki. W roku 1580 należy do par. w Kosieczynie, ma $5\frac{1}{2}$ łąk. km., 4 zagr., 4 kom., $\frac{1}{2}$ łąk. km. W r. 1633 własność Budziśława Mieczyskiego z Mieczykowa. Wedle wizyty z 1738 r. była tu kaplica katol. zabrana przez heretyków, którzy uciążliwym tu swego ministra. Obecnie ludność wsi protestancka.

Chlebów, wś, pow. łowicki, par. Lipce, ma 134 mk., 450 morg.. W r. 1827 ma 9 dm., 75 mk. Dawna posiadłość arcyb. gnieźn. Wspom. w dok. z 1359 r. (K. W. n. 1404). W r. 1579 płacą tu od 2 łąk., 2 działków, 1 łąki wójt.

Chlebowo 1.) wś, pow. warszawski, par. Pęcice. W r. 1580 było $2\frac{3}{4}$ łąk. km.; r. 1827 było 2 dm., 16 mk. Spis urzęd. z r. 1870 nie podaje tej nazwy. 2.) **Ch.**, wś, pow. płocki, W r. 1576 ma $6\frac{1}{2}$ łąk. km., 7 zagr. 3.) **Ch.**, wś, pow. nieszawski, ma 128 mk., 668 morg. dwor., 65 włośc. W r. 1557 ma 2 łąk. km., 2 zagr., 1 rzem. 4.) **Ch.**, wś, pow. lipnowski, ma 331 morg. dwor., 28 włośc. W r. 1708 Adam Karnkowski, kaszt. wyszogrodzki nabył od Wojciecha i Mikołaja Chlebowskich część ich w Ch. R. 1722 Michał Chlebowski trzeci dział dziedziczny odprzedał Karnowskiemu.

Chlebowo, wś, pow. wrzesiński. Wspom. w dok. z 1366 r. (K. W. n. 1562). W reg. pob. z XVI w. pominięte.

Chlebowszczyzna, w spisie urzęd. *Chilowszczyzna*, zaśc.; pow. dzisieński, gm. Pohost Nowy (1 w.); miał 3 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Linkowszczyzna.

Chlewisk Górny i Dolny, dwie wsi, pow. sokółski, gm. Bagna, 35 w. od Sokółki, 197 dzies. włośc.

Chlewiska 1.) wś, pow. konecki. W połowie XV w. istnieje tu kościół par. z kamienia p. w. św. Stanisława. Dziedzicami wsi Dobiesław i Strasz Odrowążę. (L. B. II, 518). Nie można więc odnosić fundacyi, ze względu na dedykacyę, do początku w XII. Kościół tutejszy, pierwotnie romański przerobiony około r. 1511 zbadał i opisał Wł. Łuszczkiewicz. (Sprawozd. Komisji hist. sztuki, t. VI Kraków). 2.) **Ch.**, wś, pow. lubartowski. W r. 1676 płacą tu pogłównie od 44 poddanych.

Chlewiska, w dok. *Chlevischa*, pow. inowrocławski. W dok. z 1250 r. wśród włości biskupstwa włocławskiego. (Ulanów. Dok. Kuj. 187, 13). Paweł „rector ecclesie de Chlevicz“ w dok. z 1286 r. (Kod. dypl. pol. II, 111).

Chlewiszcze 1.) (ob. t. I, 584), wś, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Połowce, 50 w. od Brześcia, 43 dm. 338 mk., 847 dzies. 2.) **Ch.**, dobra, pow. kobryński, gm. Wołowiel, 50 w. od Kobrynia, własność Kantorowych, 842 dzies. 3.) **Ch.**, zaśc., pow. wilejski, gm. Radoszkowice (16 w.); miał 8 dusz rewiz., należał do dóbr Biesiady.

Chlewnik, wś, pow. wieliski, w tak zw. „wieliskiej obodnicy“.

Chlewno, wś, pow. bychowski, gm. Bycz (11 w.), 95 dm., 465 mk., cerkiew par.

Chlewo, wś, pow. kaliski. Targowisko z karczmami „Chlew“ nadane klasztorowi w Łądzie przez Mieszka starego, będzie to zapewne późniejsza wieś kościelna, której klasztor dla dal-

szego położenia, się pozbędzie. (Ulanow Dok. Kuj. 357, 8). Kościół par. p. w. św. Benedykta wspomniany w aktach kons. gnieźn. z 1354 r. istniał już zapewne w wieku XIII. Obecny kościół murowany pochodzi z r. 1766. W r. 1642 arcyb. Maciej Łubieński wcielił do par. Ch. kościół w Gaci. (Łaski, L. B. II, 60).

Chlewo, wś, pow. ostrzeszowski. W 1360 r. Przecław bisk. wrocławski, oddaje dożywotnie wsi, położone między miastami: Bolesławiec, Kopno i Ostrzeszów, a w ich liezbie i Ch. Stefanowi Gromassy, kanon. pozn. dla doprowadzenia ich do lepszego stanu. (K. W. n. 1432).

Chlewska wola, wś, pow. włoszczowski. W r. 1581 Stan. Moskorzowski płaci tu od 2 łan. km., 1 zagr. z rolą, 2 zagr. bez roli, 1 kom., 2 ćwierci roli. Brzustowski od 1 łan. Ob. t. I, 585.

Chlina, wś, pow. olkuski, gm. Żarnów. W połowie XV w. wieś królewska, ma kościół par. drewniany p. w. św. Bartłomieja, 30 łan. km., sołtystwo na 2 łan., karcznię. Łany km. dawały dziesięcinę (do 20 gr.) biskupowi krak., sołtysie plebanowi. Mieszne dawano kościołowi w Żarnowie. (L. B. II, 97). R. 1771 Ch. z Wola Libertową, Wierzbicą i Żebrowem, dzierżawa król. w ręku Michała Walewskiego płaci kwarty 3300 fl., 26 gr. Wójtostwo Chlińskie trzyma Górski i płaci 109 zł.

Chludnie, wś, pow. kolneński. R. 1413 w Łomży Jan ks. mazow. nadaje 7 dziedzicom z Lasocie w zamian za wieś Dobrałaka, 50 łanów lasu Chludnia zwanego. Zygmunt I r. 1532 potwierdza jeszcze 12 łan. wykarczowanych nadmiaru, który wykazało przemierzenie. Za tę część zapłacili Chludzińscy 48 kop. (Kapica, Herbarz).

Chludno 1.) ob. *Chludowo*. 2.) **Ch.**, ob. *Kłodno*.

Chludowo, al. *Chludno*, wś, pow. poznański. Wspom. w dok. z 1252 r. W r. 1280 Przemyśław ks. polski potwierdza targowisko we wsi Ch. i nadaje mu przywileje. Wieś ta stanowi własność klasztoru w Owińskaeh już w r. 1252 (K. W. n. 306, 496).

Chłaniów, wś, pow. krasnostawski. W roku 1564 istnieje tu kościół parafialny. Wieś wspom. w dok. z r. 1465.

Chłapińce, pow. żytomierski, przys. Horozan.

Chłopotyn, pierwotna nazwa mstka Krasnystaw (ob. t. IV, 644), w pow. nowogradwołyńskim. Niewiadomo kiedy zmienił nazwisko. Władysław Jagiełło i ks. Witold potwierdzają kn. Fedorowi Daniłowiczowi (Ostrogskiemu) posiadanie Ch. wraz z Ostrogiem, Zasławiem i Korcem. W 1435 r. Iwan Aleksandrowicz Czetyrtyński otrzymuje od Swidrygajły przywilej na Ch. W 1537 r. nabywa go Fedor Andrzejowicz Sanguszko i zaraz sprzedaje ks. Ilii Ostrogskiemu.

mu. W 1577 r. przy Berezdowie ks. Konst. Ostrogskiego, który wnosi z 1 dym. za dworn., 4 dym. na półdworz., 5 dym. na ćwierc., 4 ogr. Jabłonowskim dostał się na mocy tranzakcyi kolszowskiej 1753 r.

Chłapowo, wś, pow. średzki. Wspom. w dok. z r. 1352. (K. W. n. 1313).

Chłędowo, dziś mylnie *Chładowo* i *Chlando*, wś, pow. poznański. Wspom. w dok. z r. 1352. (K. W. n. 1315).

Chłodnowłoki *Podsoroczyno*, urocz., pow. sokólski, gm. Ostrów, 30 w. od Sokółki, 57 dz.

Chłopczyce, wś, pow. samborski, par. Rudki. R. 1360 Kazimierz król potwierdza nadanie wsi Ch. przez Lwa ks. ruskiego Chodkowi Matutewiczowi. (Matwiejowiczowi?). (Kod. małop. III, 137).

Chłopeckie, chutor, pow. olbopolski, gm. Demówka.

Chłopy, jezioro, w pow. latyczowskim, około Neteczyniec Nowych. Przepływa przez nie rz. Rów.

Chłuplanska sloboda, wś nad Jasieńcem, pow. owrucki, gm. Pokalew, par. praw. Chłuplany (12 w.).

Chłuplany, w dok. *Chłuple*, *Chłupleńska*, wś w dorzeczu Sławecznej, pow. owrucki, gm. Pokalew, st. poczt. Owruć (22 w.), 39 dm., 284 mk., cerkiew drewn. z r. 1761. W skład par. praw. wchodzi: Stuhowszczyzna, Chłuplańska Sloboda, Olenicze, Szyrkowszczyzna, Skrebieliche, Nahorały, Kuźmińszczyzna i Rudnia Barbarówka. W całej par. 191 dm., 1563 mk. praw., 6 katol., 14 żydów. Niegdyś (około 1569 r.) własność Deszkowskich, ziemian bractwskich, 1628 r. Jana Hipolita Rodkiewicza, miecz. kijowskiego, który wnosi od 3 dym., 6 ogr., 1 koła młyn., poczem wchodzi do włości welednickiej. W 1694 r. należy do Franciszka Potockiego, ssty owruckiego. Obecnie Krukowskiej, posiadającej 2650 dzies. ziemi dwor.

Chłus, os. pod Siemiatyczami, pow. bielski, gub. grodz., gm. Siemiatycze, 45 w. od Bielska, młyn i 3 domy.

Chłusowo, dobra, pow. orszański, własność Kitajewskich, 350 dzies.

Chłusy 1.) wś, pow. rohaczewski, gm. Rassochy (2 w.), 38 dm., 190 mk. 2.) **Ch.**, wś, tamże, gm. Stołbuny (11 w.), 25 dm., 163 mk. 3.) **Ch.**, wś, pow. lidzki, gm. Możejki Wielkie, 15 dusz rewiz., należała do dóbr Dzikuski.

Chłypnówka, (ob. t. I, 587), wś, pow. zwiniogrodzki, gm. Tarasówka. st. poczt. Zwinogrodka (5 w.), 58 dm., 781 mk., cerkiew, szkoła, młyn, wiatrak. Wś założona w połowie zeszłego wieku.

Chłystowicze, okolica i dobra, pow. grodzieński, gm. Łasza, 16 w. od Grodna. Okolica ma 188 dzies., dobra własność Horbaczewskich, 78 dz.

Chłystówka, wś nad Dnieprem, pow. orszański, gm. Chłystówka, 19 dm., 127 mk., zarząd gminy. Gmina obejmuje 92 miejscowości, 722 dm. i 4222 mk. Włościanie, w liczbie 1494 dusz, uwłaszczeni na 6082 dzies. W gminie znajduje się 17278 dzies. lasów większej posiadłości.

Chłystowo, pow. wielicki, ob. *Chłystywo*.

Chłystunówka, *Chłystynówka*, (ob. t. I, 587), wś nad Olszanką, przy linii dr. żel. Chwastowskiej, pow. czerkaski, gm. Chłystunówka, st. poczt. Horodyszcze (7 w.), 60 w. od Czerkas, 778 dm., 3920 mk., cerkiew, szkoła, cerk., 2 młyny, 29 wiatraków. Gmina obejmuje 3 sioła, 12158 mk. (17 żydów) i 10361 dzies. z czego 4093 dz. posiadłości większej, 6049 dz. włościan.

Chłystywo, al. *Chłystowo*, wś, pow. wielicki, gm. Baranowo. W 1765 r. w ławnictwie aleksiejewskim wójtostwa usmyńskiego.

Chłyszczewo 1.) dobra, pow. mścisławski, od 1874 r. własność Denisenków, 512 dzies. 2.) **Ch.**, tamże, dziedzictwo Zienkowiczów - Radus, 149 dzies.

Chmarówka, (ob. t. I, 587), wś, pow. hajsyński, gm. Miahkochody, 134 dm., 593 mk., cerkiew, młyn.

Chmielany, zaśc., pow. święciański, gm. Kiemieliński (2 w.); miał 8 dusz rewiz., należał do dóbr Świrany.

Chmielarze, os., pow. olkuski, gm. Sułoszowa, 22 w. od Olkusza. Nie podana w spisie z 1827 r.

Chmiele 1.) wś, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Wysokie Litewskie, 36 w. od Brześcia, 174 dzies. 2.) **Ch.**, wś, pow. wielicki, w tak zw. „wielickiej obodnicy“.

Chmieleń, wś, pow. nowomiński, gm. Barcząca, par. Mińsk, ma 136 mk., 229 morg.

Chmieleniec, dobra pow. rohaczewski, od roku 1880 własność Kłoczkowych, 1641 dzies.

Chmielewo 1.) wś, pow. węgrowski. W dok. z 1476 r. występują częściowi dziedzice wsi Ch. al. Łukie. (Kod. maz. 274). W ostatnich czasach Ch. wchodziło w skład dóbr Turna. 2.) **Ch.**, wś, pow. pułtuski, gm. Gołębie par. Kłukowo. W r. 1827 było 21 dm., 113 mk. W roku 1576 „Chmielewo magna“, 1 an. 1½ zagr. 1. „Ch. parwa“ w par. Nasielsk 1 an. Ob. *Górki* (t. II 715). 3.) **Ch.**, wś, pow. pułtuski, gm. Kleiszewo, par. Zambski. W r. 1827 wś rząd. 6 dm., 40 mk. Wymieniona w dok. z XIII w. wśród włości kościoła płockiego. Por. *Zambski* (t. XIV). R. 1578 ma 14 1an., 4 zagr. Należy do klucza złotoryjskiego.

Chmielewo, wś, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Turna, 20 w. od Brześcia, 44 dm., 499 mk., cerkiew, szkoła, 928 dzies. włośc., 44 dz. cerk. (36 1ak i pastw., 2 lasu, 1 nieuż.), i 139 dzies. większej własności.

Chmielewszczyzna 1.) wś i dobra, pow. sokólski, gm. Zubryca, 11 w. od Sokółki. Wś ma 46 dzies.; dobra, własność Janiewiczów, 178 dzies. 2.) **Ch.**, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dukszty (10 w.), 30 w. od mta pow. Niegdys attyn. Dryświat, należała do folw. Ogrodniki. Dzis własność Górskich. 3.) **Ch.**, zaśc., pow. święciański, gm. i dobra skarbowe Daugieliszki; 4 dusz rewiz.

Chmielisko, chutor, pow. ostrogski, gm. Pierosie, 30 w. od Ostroga, 3 dm., 23 mk.

Chmieliszcz 1.) przys. wsi Oltusz, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Oltusz, 48 w. od Brześcia. 2.) **Ch.**, okolica, pow. grodzieński, gm. Hudziecze. 46 w. od Grodna, 93 dzies. 3.) **Ch.**, al. *Chmielnica*, dobra, pow. kobryński, gm. Rohozna, 50 w. od Kobrynia, własność Szutkowskich, 99 dz. 4.) **Ch.**, urocz., pow. prużański, gm. Kotra, należy do dóbr Widno. 5.) **Ch.**, dobra, urocz. i os., pow. wołkowyski, gm. Łyskovo, 47 w. od Wołkowyska. Dobra własność Marcinkiewiczów, 246 dzies., urocz. należy do Bergów, ma 87 dzies.; os. własność Pietkiewiczów i Messingów, 76 dz. 6.) **Ch.**, wś, pow. wielicki, gm. Cerkowiszcz. W 1765 r. podane w ławnictwie głązunowskim wójtostwa zakomelskiego (w sstwie uświackim).

Chmieliszcz, wś, pow. żytomierski, gm. Sołotwin, 39 w. od Żytomierza, 62 dm., 369 mk.

Chmielki, al. *Chmielniki*, wś, pow. wielicki, gm. Uzkie.

Chmielna 1.) wś nad Rosią, pow. czerkaski, gm. Meżyrów, st. poczt., Kamieńskie (5 w.), 433 dm., 2597 mk., cerkiew drewn. z r. 1769, szkoła cerk., szkoła gminna, 4 młyny, 13 wiatraków. W 1740 r. było tu 50 chat. Wś należy do dóbr meżyryckich Parczewskich. 2.) **Ch.**, (ob. t. I, 588), wś nad rz. t. n. dopł. Bucezy, pow. kijowski, gm. Hostoml, st. poczt. Borszczahówka (13 w.), 32 w. od Kijowa, wraz ze wsią Kisielówką (płd. część wsi Kozince) i urocz. Nowinka ma 49 dm., 488 mk., młyn. Należała do dóbr międzyrzeckich, do 1811 r. Edwarda Hołowińskiego, poczem Butowiczów. Butowicz część ziemi podarował włościanom, a resztę r. 1860 sprzedał Kosakowskiemu i Bałachowskiemu. Obecnie Ch. z Kisielówką (3565 dzies., w tem 3380 lasu), są własnością kupca kijowskiego Barskiego.

Chmielne, wś, pow. rohaczewski, gm. Rudnia Stara (60 w.).

Chmielnica 1.) pow. kobryński, ob. *Chmieliszcz*. 2.) **Ch.**, wś i dobra, pow. słonimski, gm. maryńska, 17 w. od Słonima. Ze wsią Newka i osadą Olszanka ma 282 dzies.; dobra własność Reduttów, z folw. Wołkowszczyzna i urocz. Olszanka, 713 dzies. Dawniej należały do Bychowców.

Chmielniczek, chutor, pow. włodzimierski, gm. Krymno, 109 w. od Włodzimierza, 11 dm., 33 mk.

Chmielniczki, os. karcz. przy Starej Hucie, pow. lityński.

Chmielnik 1.) miasteczko i wś, pow. stopnicki. W połowie XV w. własność Andrzeja Piądziczowskiego h. Dębno, ma kościół par. drewniany p. w. W. W. Sw., 9 łan. km., 3 karczmy z rolą, 2 zagr. Dziesięcinę (do 10 grz.) pobiera prebenda chmielnicka w Krakowie. (L. B. II, 388). W r. 1579 miasto Ch. płaci szosu fl. 6 gr. 5. Od 8 rzem., 2 rzeźn., 4 bań gorzałcz. młyna o 1 kole. Ogółem fl. 15 ogr. 9. Wś Ch. ma 5 osad. na 2 1/2 łan. i 4 zagr. 2.) **Ch.**, u Dług. *Chmielnik Mazur*, wś, pow. lubelski. W połowie XV w. należała do par. Wojciechów. R. 1531 ma 5 1/2 km., łan., młyn wodny. W r. 1676 jest tu 7 właścicieli. Fran. Słotwiński wiceregens grodu lubel. płaci od 80 poddanych, 5 dwor. 5 osób rodziny. Inni właściciele dają pogłównę od 15 osób z rodzin i 39 dworskich. Ob. Smoleńcowa Karolina. „Wieś Ch.” (Wisła t. III. 237—252).

Chmielnik 1.) urocz., pow. sokólski, gm. Czarna wieś, przy wsi Kosmaty Borek. 2.) **Ch.**, *Chmielniki*, wś, pow. sokólski, gm. Bagna, 40 w. od Sokółki, 298 dzies. włosc. 3.) **Ch.**, wś na lew. brzegu Dźwiny, przy ujściu rzki Krzywina Wierzeźnia, pow. lepelski.

Chmielnik 1.) (ob. t. I, 589), mto, pow. lityński. Sstwo chmielnickie leżało na pograniczu Podola i Bracławszczyzny. W r. 1530 i 1542 pobór idzie na pobudowanie zamku. Był pop a więc i cerkiew. W 1565 r. wnoszą z Ch. 20 grzyw. szosu, od 3 popów, od 3 kół młyn., 3 rzem., 29 flor. od żydów, czopowego 34 flor. W 1573 r. płaci 20 fl. szosu, od 2 kół młyn., od żydów 16 flor., razem 37 flor. 8 gr. W 1585 r. socynianie mieli tu zbór i szkołę, w której uczył Wojciech Kisielicki, potem rektor w Lewartowie; był tu także Szymon Franken. W 1616 r. posesorem sstwa był Mikołaj Struś. Do sstwa należały wsi: Kuryłowce, Iwaszkowce al. Humince, Kuliczkowce i Niedźwiedowa, oraz wsi bojańskie: Kumanowce, Zasiłówka, Wsochy al. Rasochy, Kierdanowce, Sorokatyńce, Lachodowce, Hodaki, Krasnosielce, Kłopotowce, al. Przyłucze, Kozuchowce, Czerleniowce, Koczanówka, Horbowce, Uhlów al. Suchłów, Iwanowce, Lysokorce, Sorbinówka, Klityszcze i Rusianowice. W 1629 r. posesorem był Łukasz Żółkowski, ssta perejaśławski i kałuski. Sstwo czyniło 3417 fl., 10 gr., 9 den. Gmina Ch. obejmuje 55 miejscowości, mających 2417 dm., 14629 mk. włosci (6061 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 17779 dz. ziemi (10778 roli). Nadto w obrębie gminy znajduje się 13266 dzies. (6307 roli) większej posiadłości, 2428 dzies. ziemi skarb. i 1085 cerkiewnej. Cały obszar gminy obej-

muje 34558 dzies. (17809 roli) i ma 16461 mk. 2.) **Ch.**, kol., pow. kowelski, gm. Szczurzyn, 28 w. od Kowla, 14 dm., 71 mk.

Chmielniki 1.) wś, pow. dzisieński, gm. i par. katol. Druja, miała 15 dusz rewiz. należała do dóbr Zabłoc. 2.) **Ch.**, pow. oszmiański, ob. *Chmielniszki*. 3.) **Ch.**, wś, pow. wieliski, gm. Iłino.

Chmielniszki, al. *Chmielniki*, zaśc., pow. oszmiański, gm. Dziewieniszki (7 w.). Należał do dóbr skarb. Traby.

Chmielno, zaśc., pow. dzisieński, gm. Głębokie; miał 9 dusz rewiz.

Chmielów, wś, pow. pińczowski. Długosz podaje, iż łany km. zajęte zostały pod folwark. Dziedzicem był Czyżowski. (L. B. II, 456).

Chmielów, wś nad rzeką b. n. dopł. Łuhu, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 12 w. od Włodzimierza, 76 dm., 443 mk., cerkiew. Pierwotnie sioło zamku włodzimierskiego, nadane z drugim Ch. (prawdopodobnie dzisiejszą Chmielówką) przez króla Kazimierza Sieniutę. Po dług rewizji zamku włodzimierskiego i łuckiego z r. 1545 Hryćko Sieniuta zobowiązany był do opatrywania horodni zamku włodzimierskiego i łuckiego, a Wołczek Zaskowski horodni znuku włodzimierskiego z Ch. i Zaskowicz. W r. 1477 wnosi z Ch. Iwan Romanowicz Sieniuta Michowicki od 6 dym., 5 ogr. po 6 gr., 9 ogr. co pół niemają po 2 gr. i Andrzej Zileński z części Ch. z 5 dym. dworz., 3 ogr. po 6 gr., 3 podsus. po 3 gr., 1 bojarzyna putnego 20 gr. W 1583 r. płacą z Ch.: Andrzej Zaleski, Konstantynowa Kołpytowska i Stanisławowa Chmielowska. W nowszych czasach należała do Czackich, drogą wiana przeszła do Romana Cieszkowskiego, ożenionego z córką Feliksa Czackiego, w końcu sprzedana Dedeskułom.

Chmielów, wś, pow. tarnobrzewski. W r. 1578 wś krolewska Ch. w par. Michocin płaci pobór od 64 osad. na 21 3/4 łan. Siedzi tu 34 folw. czych (venatores) na 10 łan., 2 kom., 2 rzem., 4 ubogich.

Chmielowice, wś, pow. jędrzejowski. W połowie XV w. należały do par. Cisów. Łany km. dawały dziesięcinę, wartości 1 grz. bisk. krak., trzy folw. rycerskie kościołowi w Łukow. (L. B. II, 390). W r. 1540 oceniona wraz z Łukową na 600 grzyw., ma wspólnych dziedziców z tą ostatnią, wspólne lasy i gaje. Siedzi tu 4 kmieci na łanach, 1 zagr. W r. 1570 Ch. wraz z Łukową płacą od 8 łan.

Chmielówka 1.) wś, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Oltusz, 50 w. od Brześcia, 44 dzies. 2.) **Ch.**, (ob. t. I, 592), wś, pow. sokólski, gm. Bagna, 40 w. od Sokółki, 369 dnies.

Chmielówka 1.) (ob. t. I, 592 n. 3), wś, pow. lipowiecki, na pograniczu pow. taraszczańskiego, gm. Łukaszówka, st. poczt. Monastyrzyszcze (23 w.), 53 w. od Lipowca, 150 dm.,

1308 mk., cerkiew, szkoła cerk., wiatrak. Obecnie ks. Honorata Lubomirska ma tu 370 dzies. 2.) **Ch.**, wś, pow. skwirski, gm. Topory, st. poczt. Rużyn (14 w.), 29 w. od Skwiry, 24 dm., 190 mk. 3.) **Ch.**, (ob. t. I, 592), wś nad Trościanką, pow. proskurowski, gm. Felsztyn, 144 dm., 880 mk., cerkiew. 4.) **Ch.**, urocz., pow. kowelski, gm. Trościaniec. 5.) **Ch.**, chutor, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Połonne. 6.) **Ch.**, wś, pow. rówieński, gm. Sieliszcz, par. praw. Hubków (8 w.), 69 w. od Równego, 17 dm., 172 mk. 7.) **Ch.**, w dok. *Chmielów*, wś, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 12 w. na pld-wschd od Włodzimierza, 46 dm., 312 mk. Własność dawniej Czackich. 8.) **Ch.**, chutor i urocz., pow. zasławski, gm. Chrolin, 44 w. od Zasławia. Chutor ma 19 dm., 124 mk., urocz. 10 dm., 59 mk. **Chmieryn** *Nowy i Stary*, dwie kolonie, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Serby (3 w.), 24 w. od mta pow. Ch. nowy ma 48 dm., 296 mk., Ch. Stary 22 dm., 99 mk.

Chmyłki, wś, pow. święciański, gm. i dobra Szemetowszczyzna (4 w.); r. 1865 64 dusz rew.

Chmyziutka, wś, pow. wileński, gm. Rzesza (10 w.); miała 8 dusz rewiz., należała do dóbr Niemenczynek.

Chmyzopol, kol., pow. rówieński, gm. Kostopol, 39 w. od Równego, 16 dm., 136 mk.

Chobienice, wś, pow. babimojski. Kościół tutejszy założony został r. 1469. Dziedzicami wsi byli Chobienicy h. Szasor. W r. 1516 Jan Lubrański bisk. pozn. przeznaczył dochody kościoła na uposażenie proboszcza w Zbąszyniu. Miękiecy dziedzice wsi oddali kościół Braciom czeskim, którzy go posiadali do r. 1638. Mielżyńscy, w miejsce drewnianego wzniesli mury w r. 1778.

Chobot, wś, pow. nowomiński, ma 214 mk., 80 mórg dwor. i 666 włosc.

Chobot, kol., pow. kowelski, gm. Hołoby, 20 w. od Kowla, 34 dm., 171 mk.

Chobotki 1.) urocz. i os., pow. białostocki, gm. Krypno, 22 w. od Białegostoku. Osada należy do dóbr zakątkowskich. 2.) **Ch** *Kulesze*, okolica, tamże, ob. *Kulesze Chobotki*. 3.) **Ch.**, wś i dobra, pow. białostocki, gm. Obrębni, 26 w. od Białegostoku. Wś ma 420 dzies. włosc.; dobra w części Ostrowskich 102 dz., w części Zygmuntowskich 42 dz. lasu, Kamieńskich 52 dz., Marciszewskich 73 dz. 4.) **Ch.**, urocz., pow. słonimski, gm. Pacowszczyzna, 55 w. od Słoni-
ma, należy do dóbr Mirowszczyzna.

Chobrzany, w dok. *Chobrzany*, wś, pow. sandomierski. W r. 1337 Jan Grot bisk. krak. w swej ojczystej wsi Ch. zakłada kościół par. p. w. św. Jana ewang. i N. P. M. i nadaje mu dziesięciny stółce biskupów krak. z wsi: Gorzyczany, Bystrojowice, Jakimowice i Ryłowice. Do parafii włącza też, prócz powyższych: Strączków, Byszów, Janowice, Faliszowice, wyłączone z parafii: Goźlice, Pokrzywnica, Sambo-

rzec. (Kod. kat. krak. I, 204). W połowie XV w. wś ma 9 łan. km., 2 karczmy, 2 zagr., dziesięcinę do 7 grz. dawano bisk. krakow. Dziedzicem był Goworek Chobrzeński.

Chobułtów, w dok. *Chobułcie*, *Chobułtowa*, *Habułtowa*, wś, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 10 w. od Włodzimierza, 80 dm., 487 mk., cerkiew, wiatrak. Pierwotnie sióło zamku włodzimierskiego, nadane przez króla Aleksandra tłumaczowi Kostinszkowi. Podług rewizji zamku włodzimierskiego i łuckiego z r. 1545 własność Kościuszkowiczów (Piotra i Bohdana), którzy byli zobowiązani do opatrywania po jednej horodni obu zamków. W 1577 r. sędzia włodzimierski Bohdan wnosi od 9 dym. dworz., 9 ogr po 4 gr. i od karczmy 12 gr., a Piotr Kościuszkowicz od 10 dym. po 10 gr., 9 ogr. po 2 gr. W nowszych czasach Kaczkowskich i Rudnickich, obecnie Kaczkowskich.

Chobułtowska Wólka, wś, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 10 w. od Włodzimierza, 8 dm., 45 mk. W połowie XVII w. część należy do Kałusowskiego i ma r. 1648 i 1649 po 3 dymy. część zaś (wraz z Chobułtówem) do Katarzyny Zimnickiej, wnoszącej 1648 r. od 6 dym., a r. 1651 od 3 dym.

Choceń, wś, pow. włocławski. Włosc klasztoru w Łądzie; wspom. w dok. z lat 1145, 1251, 1261. (K. W. n. 10, 298, 293). W r. 1268 Wolimir bisk. włocławski nadaje dziesięcinę swe z Kłobi i Ch. klasztorowi łądzkiemu, r. 1283 Jakób areyb. gnieźn. zamienia z klasztorem swe dziesięciny na dochód z Ch. i innych. W r. 1293 Władysław ks. sieradzki i kujawski zamienia z klasztorem Niewodniki i Cieślin na Kłobią i Choceń. (K. W. n. 522, 694, 707).

Chochołowa, pow. sieński, ob. *Horodziec Nizki*.

Chochołowo, pow. bielski, ob. *Chechołowo*.

Chochoł 1) w spisie urzęd. *Chotał*, wś pow. nowomiński, ma 46 mk., 84 morg. 2.) **Ch.**, os., pow. pińczowski, gm. Chotelczewy, 20 w. od Pińczowa.

Chochorowice, w dok. *Kochorowice*, wś, pow. sądecki, par. Podegrodzie. W r. 1280 własność klasztoru sądeckiego. Opis wsi i akt fundacyi prebendy chochorowskiej w kolegiacie sądeckiej przez Zbigniewa Oleśnickiego podaje Długosz. (L. B. I, 554, 572).

Chochołowa, *Chochutwa*, (ob. t. I, 597), wś, pow. kaniowski, gm. i st. poczt. Bohusław (3 w.), 55 w. od Kaniowa, 187 dm., 1035 mk., cerkiew, szkoła.

Chocianowice, u Dług. *Choczianowice*, wś, pow. łaski. Własność kapituły krak., osadzona na prawie niemieckim, miała w połowie XV w. 19 łan. km. Sołtystwo zostało skupione przez kapitułę i na 2 łanach osadzono kmieci. Dziesięcinę (10 do 15 grz.) dawali kmiecie prepozy-

turze łączyczej, a łany dawne sołtysie do Pabianic. Piękny staw z młynem i 2 sadzawki kapitulne. Istniała też tu huta szklana dająca czynszu 7 fertonów i szkło na potrzeby dworu w Pabianicach. (Dług. L. B. I; 286 i 292).

Chocianowszczyzna, wś, pow. wilejski, gm. Radoszkowice (9 w.); r. 1865 miała 17 dusz rewiz., należała do dóbr Dowborowo.

Chociany, wś, pow. mściński, młyn wodny i folusz.

Chocicza, wś, pow. wrzesiński. Wspom. w dok. z r. 1181; r. 1291 Przemysław II, ks. wielkop. potwierdza zamianę wsi klasztoru łódzkiego: Głowiewa, Sławska i Ch. na Kopojno, któremu nadaje przywileje. (K. W. nr. 368, 678).

Chocien, **Chocin** al. *Choten*, (ob. t. I 639), wś, pow. ostrogiński, gm. i par. praw. Płużne. (3 w.), 15 w. od Ostroga, 195 dm., 1146 mk. Własność niegdyś ks. Ostrogińskich, Lubomirskich, obecnie Rau'a. Niema tu obecnie parafii katol. i nie było zapewne.

Chocienie, wś włośc., pow. oszmiański, gm. i dobra skarb. Smorgonie (4 w.); miała 21 dusz rewiz.

Chocieszewice, wś, pow. krobowski. W dok. z r. 1286 występuje „Ludwigus rector ecclesie de Chociesie”. (Kod. dypl. pol. II, 111). Jezeli ta nazwa ma oznaczać Ch. to należy przypuszczać, iż kościół ten wkrótce potem upadł, a parafią wcielono do kościoła w Pępowie. R. 1318 Dzierżykraj dziedzic Mokronosa, sprzedaje mieszczanom z Kozmina wieś Ch. (K. W. n. 998). Dobra Ch. mające 13715 morg. obszaru, dawna własność Mycielskich, przeszły około r. 1880 w ręce niemieckie.

Chocieszów, **Choteszów**, w dok. *Choteczów*, *Chotuszów*, *Hotieszów*, wś nad Turą, pow. kowelski, gm. Chocieszów, 60 w. od Kowla, 271 dm., 1676 mk., zarząd gm., cerkiew par., kaplica, szkoła. Wchodziła w skład sstwy kowelskiego. Z nadania króla Kazimierza Jagiela pobierano to myto po groszu od wozu ładownego. W 1583 r. należy do Wyżwy kn. Kurbskiego, który wnosi ztąd z 24 dym., 2 rzem. Podług ilustracji sstwy kowelskiego z 1628 r. wś Ch. czyni 425 fl. 4 gr.

Chocietów (*Chotietów*), wś i dobra, pow. czauski, gm. Holenie (19 w.). Wś ma 15 dm., 33 mk., cerkiew, dobra w części Moralewskich mają 138 dzies., w części (od 1896 r.) Tomańskich wraz z Antonówką mają 1152 dzies.

Chociłki, *Chotyłki* wś, pow. święciański, gm. Niestaniszki; r. 1865 było 91 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Dobrowlany.

Chociłowice, wś, pow. święciański, gm. Niestaniszki (9 w.). W r. 1865 miała w dwu częściach 61 dusz rewiz.

Chocimierz, mstko. pow. tłumacki. Wspom. w dok. z 1425 r. R. 1469 siedzi tu Swierszcz.

Według reg. pob. z 1515 r. spustoszony z gruntu przez Tatarów nie dał poboru. R. 1573 miasto ma czterech dziedziców (trzech Chocirskich i Pstrokoński). Płacą razem szosu fl. 15, gr. 18, od 16 pługów. Pop. Czopowe fl. 2, gr. 28.

Chocimów, wś, pow. opatowski. W połowie XV w. są tu trzy łany biskupie i części szlacheckie, na których siedzą Okszyce. Dziesięcina idzie do Kunowa.

Chocimsk1.) wś i os. fabr., pow. czerykowski, pow. Samociejowice. Wś ma 49 dm., 202 mk.; os. własność Hołyńskich, 28 dz., 3 młyny wodne, fabryka zapalek, garbarnia. 2.) **Ch.**, dobra, tamże, od 1876 własność Owsiadowskich, 437 dzies.

Chocimsk 1.) (ob. t. I, 601), *Chotimsk*, mstko nad Biesiedzią i Olszówką, pow. klimowicki, na pograniczu rostawskiego (gub. smoleńska), gm. Chocimsk, 50 w. od Klimowicz. Mstko ma 274 dm. drewn. (130 ehrześc., 140 żyd.), 1849 mk. (745 praw., 1 katol. i 1093 żyd.), 2 cerkwie murowane, 2 domy modl. żyd., zarząd gm., szkoła, 2 garbarnie. Dobra, od 1874 r. własność Kuczewskich, z folw. Lipówka i Niegów mają 24984 dz. (17731 lasu); gorzelnia 2 młyny wodne. Gmina obejmuje 23 miejscowości, mających 1122 dm., 6156 mk. Włościanie, w liczbie 2122 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 11168 dzies. W gminie znajduje się 18051 dz. lasów, należących do większej posiadłości i 1282 dz. do włościan. 2.) **Ch.**, wś, tamże, 30 dm., 227 mk., cerkiew. 3.) **Ch.**, wś, pow. mohylewski, gm. Szkłów.

Chocin, rzka, w gub. mohylewskiej, pr. dopł. Resty (pr. dopł. Proni).

Chocin 1.) al. *Chotyń*, w dok. *Chotien*, wś nad rzeką b. n. pow. dubieński, gm. Tesłuhow (4 w.), st. poczt. i dr. żel. Radziwiłłów (15 w.), 45 w. od Dubna, 130 dm., 827 mk. (30 katol., 12 żydów), cerkiew drewn. z 1880 r. Własność Swiesznikowa, mającego 1576 dzies. ziemi użytk. W 1570 r. należy wraz z Korytnem (o 3 w.) w części do Pawła Korytyńskiego, w drugiej do Michała Korytyńskiego, pisarza łuckiego. W r. 1583 połowa należy do Michałowej Żorawnickiej, podkom. łuckiej, która płaci od 12 dym. i 6 ogr. druga połowa do Pawła Korycieńskiego, płacącego od 20 dm., 10 ogr. Później Lubomirskich, Bereżeckich, obecnie gen. Orzewskiej. 2.) **Ch**, *Chotyń*, (ob. t. I, 601), wś nad Horyniem, pow. rówieński, gm. Kustyn, st. poczt. i dr. żel. Równo (8 w.), 38 dm., 200 mk., cerkiew murow. z r. 1769, fundacyi dziedzica Antoniego Bohusza, kaplica katol. par. Równe, szkoła, młyn wodny. Do par. praw. należą wsi: Sawicze (2 w.), Chodasy (3 w.) i Rubeża (7 w.). W całej par. 66 dm., 449 mk. prawosł. i 48 katol.

Chocino, *Chotino*, wś nad jez. t. n., pow. lepeński, gm. Martynowo, 37 w. od Lepła, 21 dm., 246 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła.

Chocinowo, *Chotinowo*, ws., pow. brzeski, gub. grodz., gm. Ratajezyce, 30 w. od Brześcia, 368 dzies. włość. Na polach wsi, na powierzchni około 800 saż. kw., znajduje się grupa 64 kurhanów, których większość zrównała się prawie z powierzchnią. Ocalałe dotychczas są obłożone kamieniami.

Chocisław, ws., pow. brzeski, gub. grodz., gm. Oltusz, 30 w. od Brześcia, 63 dm., 688 mk., cerkiew, kaplica, szkoła, 1826 dz. włość, i 397 dz. cerk.

Chociszew, w XVI w. *Choczeschow*, ws., pow. łęczycki. Posiadał kościół par. p. w. św. Wojciecha istniejący już w XV w. W końcu XVII w. parafia dla szczupłych funduszków wieloną została do Parzęczewa. (Łaski L. B. II, 355).

Chociszewo, ws., pow. płoński. Wspom. w dok. z r. 1381. (K. W. n. 1785).

Chociszewo, al. *Chodiszewo*, niem. *Kutschau*, ws., pow. międzyrzecki. W r. 1393 Grzymko Peregryn zamienia z klasztorem cystersów w Paradyżu wieś swą Ch. na wsi klasztorne: Karpicko i Tłoki. Zamianę tę potwierdza król Władysław w Inowłodzu. Kościół par. p. w. św. Jana Chrz. wzniesli tu zapewne zakonnicy. Zająty przez różnowierców w w. XVI dopiero roku 1613 zwrócony został katolikom. Według wizyty Braneckiego z r. 1640 był murowany, gontami kryty. Obowiązki plebanów pełnili cyntersi. Szkoła istniała r. 1640 przy kościele i miała swego rektora. Ob. *Chodiszewo* (t. I).

Choćkowo 1.) może *Chodźkowo*, ws., pow. dzisieński, gm. Mikołajewo (8 w.); miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr Hryhorowicze. 2.) **Ch.**, ws., tamże, 7 w. od gmi y; 9 dusz rewiz., należała do dóbr Powianużka.

Chocowszczyzna, fol., pow. wołkowyski, gm. Izabelin, należy do dóbr Niziany.

Chocz, w XV i w. *Chodecz*, os. miejs., pow. kaliski. Wspom. w dok. z 1294 r. (K. W. n. 714). Kościół par. p. w. św. Wawrzynca istniał tu już w XIV w. Na początku XVI w. miasto Ch. jest własnością Ostroroga kaszt. kaliskiego. Przy kościele jest ałtarna 10000 męczenników. Pleban posiadał rzekę Prosnę na długości 4 stajów a 2 szerok. z czego brał 1 grzyw. czynszu. Klasztor reformatów fundował r. 1623 Andrzej Lipski bisk. łucki. Gdy pierwszy z drzewa spłonał wystawili reformaci nowy z muru. Nowy kościół był konsekrowany r. 1733. Klasztor istniał do r. 1864. (Łaski L. B. II, 28 i przyp.). W r. 1579 Mateusz Kot i Sebastian Zacichło wnoszą z miasta szosu fl. 7, gr. 2., od 2 kół walnych, od 20 rzem., 3 kom., 2 zagr., 6 bań gorzałcz., 6 szynkarzy. Od 3 rzem., 3 kom., pasterza z 30 owcami, 2 bań i szynkarzy i 4 prasolów nie zapłacono, co burmistrz stwierdził przysięgą. Ogółem wniesiono fl. 27 gr. 22.

Choczemia, rzka, w gub. mohylewskiej, pr. dopł. Uzy (pr. dopł. Soży).

Choczew, (ob. t. I, 604), rzka, dopływ Teterewa. Nad nią i Bołotnią leżała włość przyborska Niemiryczów.

Choczewa, (ob. t. I, 604). al. *Choczewka*, ws. nad Choczewą i Teterewem, pow. radomyski, gm. i st. poczt. Hornostajpol, 100 w. od Radomyśla, 56 dm., 366 mk., 328 dzies., młyn, cegielnia. Należała niegdyś do włości zoryńskiej monasteru pieczerskiego w Kijowie. Obecnie własność Aleks. Łukomskiego, posiadającego 1620 dzies. (654 nieuż.).

Chocznia, u Dług. *Chocznya vetus*, ws., pow. wadowicki. W połowie XV w. własność królewska, należąca do zamku w Barwałdzie, ma kościół parafialny. (Dług. L. B., I, 83 i II, 232).

Choczno, al. *Choszczno*, może *Goszczno*, dawna nazwa miasta Arnswald, leżącego w okolicy Starogrodu, w Pomeranii. (Mon. Pol. IV, 204).

Choczyn, w dok. *Chocien*, *Choczeń*, ws. nad Uborecią, pow. owrucki, gm. Jurowa, 75 w. od Owruca (st. poczt.), 111 dm., 676 mk., cerkiew drewn. z r. 1847, młyn wodny. W skład par. wchodzi wsi: Rudnia Choczynska (3 w.), Rudnia Brzańska (3 w.) i Pereza (5 w.). W całej par. 140 dm., 1143 mk. prawosł. i 3 katol. Wś ta r. 1545 należała do Tyszkowiczów. Według rewizji zamku owruckiego z t. r. było tu 24 ludzi, podatku płaci 20 kop i 16 gr. W r. 1595 Hołowińskich, przechodzi później do Niemiryczów. W 1628 r. z czwartej części wnosi Aleksander Niemirycz od 2 dym., 1 ogr. Obecnie własność hr. Tyszkiewiczów.

Choczynka, ws. i dobra, pow. bychowski, gm. Bachań (7 w.); 38 dm., 246 mk. Dobra własność Brzostowskich, 2782 dzies. (1753 lasu).

Choczynska Rudnia, os., pow. owrucki, gm. Jurowa, 73 w. od Owruca, 21 dm., 143 mk.

Chodaki 1.) ws., pow. słonimski, gm. Ilczyce, 67 w. od Słonima. Na gruntach wsi kończy się droga, idąca przez błota od os. Ilki, zwana przez lud „Kniażą drogą“, mająca około 6 w. długości. 2.) **Ch.**, ws. włość., pow. oszmiański, gm. i dobra skarb. Smorgonie (4 w.), miała 35 dusz rewiz. 3.) **Ch.**, ws. i dobra, pow. wilejski, gm. Krajsk (6 w.). W r. 1865 miała 15 dusz rewiz.; dobra, należały do Janowskich. 4.) **Ch.**, zaśc., tamże, 6 w. od Krajska, 9 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Hryniewiczze.

Chodaki 1.) (ob. t. I, 605), w dok. *Chodakowce*, *Chodaki*, ws., pow. latyczowski, 97 dm., 550 mk., cerkiew, kaplica katol., szkoła, młyn. W 1530 i 1542 r. wniesiono ztąd od 1 pług; r. 1566 królewsczyzna, płaci od 2 pługów. W 1578 i 1583 r. Sieniawskiego, wwdy ruskiego. W 1770 r. w posiadaniu Piotra Ostaszewskiego, płaci kwarty 694 złp. 1 gr. 2.) **Ch.**, (ob. t. I, 605 n. 2), ws. nad dopł. Ładawy, pow. mohylewski, na pograniczu uszyckiego, na pld.-zchd od Baru. 3.) **Ch.**, (ob. t. I, 605), ws. nad rzeką Chodakówką, pow. owrucki, gm. Tatarnost

wieże (5 w.), st. poczt. Iskorość (10 w.), 37 w. od Owruca, 255 dm., 1340 mk., cerkiew dREW. z r. 1777 fundacyi Chodakowskich, Polanowskich, Potopalskich, szkoła cerk. (od r. 1884), dwie garbarnie, dwa młyny. W skład par. wchodziły wsi: Kupiecz (1 w.), Bardy (7 w.), Horbacz (1 w.) i Czerniawka (5 w.). W całej par. 260 dm., 2092 mk. Cerkiew filialna we wsi Tarnowicze (5 w.). Osada szlachecka, gniazdo Chodakowskich, zwanych też Malkiewiczami. Posiadali oni nadania w ks. litewskich, co potwierdza im Zygmunt August r. 1570 i nadaje Wasiłowi Wasilowiczowi Malkowskiemu za wysługę wojenną ziemię Chodakowską. Nadanie to potwierdza Batory r. 1582. W 1579 r. siedzi tu 8 podym. bojarów „Zauszanów“. W 1581 r. Wasił Malkowicz wnosi pobór od 8 osiadł. Jeszcze r. 1601 ziemianie z Ch. i Obychod posiadają wspólnie ostrów Zalesie i wydzierają sobie miód i wodę; spory o to aż w trybunale. Pali tu popioły Jakób Kamerling, płacąc pieńszczyzny od łasztu popiołu wyszmelcowanego po kopie groszy, a od łasztu potażu po 20 złp. W 1628 r. wnieśli z Ch. Iwan Chodakowski z $\frac{1}{4}$ części z 2 dym., 1 koła młyn.; Jacko Chodakowski z 1 dym. W r. 1646 przyznał sąd prawo do piątej części ziemi Chodakowskiej Remigiuszowi Jelcowi, chorążemu kijow. 4.) **Ch**, al. *Chodaków* wś nad Wilią, pow. krzemieniecki, gm. Szumsk, par. praw. Zińki (2 w.), 87 w. od Krzemieńca, 60 dm., 436 mk. W 1570 r. kn. Iwan Massalski płaci z Onoskowiec, Surazi, Turowa, Chodakowa i Sernyk od 6 bojar. putn., 74 dym., 2 ogr. po 4 gr., 28 ogr. po 2 gr., 9 kół młyn., 2 karcz., 2 kotł. gorzał. W 1583 r. kn. Fiedor Massalski wnosi z samych Ch. z 10 dym., 2 ogr., 3 kół wałn. Należy wówczas jeszcze do niego część Zińkowa i część Sernik. Suraz i Turów należą już wtedy do ks. Ostrogskich, w ręce których przechodzi następnie i wś Ch. Z ręką Anny, córki wwdy kijow. Bazylego, wchodzi Ch. na krótko w dom Chodkiewiczów, bo 1640 r. nadane zostały przez Annę Chodkiewiczową jezuitom. Po kasacyi zakonu przechodzą do komisji edukacyjnej, od której nabywa Józef Mielżyński, kaszt. poznański (ob. Suraz, XI, 595). 5.) **Ch**, ob. *Chudiaki*.

Chodakowce, al. *Chodykowce*, wś w pobliżu rz. Bożek, pow. proskurowski, na pograniczu pow. st.-konstantynowskiego, na pld. od mstka Kuźmina, gm. Chodakowce, 79 dm., 597 mk., cerkiew par. W 1530 i 1542 r. wnoszono ztąd od 1 pluga; w 1565 i 1569 r. własność Karapczowskich, płacących od 6 plugów. W 1583 r. wniesiono od 5 plugów, od koła młyn., od koła stępnego, od popa, od komor. z bydłem i od 3 rzem. po 4 gr.

Chodanowo, w dok. *Chodynowo*, wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz. W r. 1653 należy do dzierżawy sawinskiej.

Chodarowce, trzy wsi włośc., pow. lidzki, gm. Możejki Wielkie. W r. 1855 miały wszy-
stkie 89 dusz rewiz.

Chodasy, wś, pow. wilejski, gm. Krajsk (12 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr Starynki.

Chodce, al. *Poddanie*, wś nad jez. t. n., pow. sieński, gm. Łatyhow, 6 dm., 44 mk., cerkiew, szkoła. Fol. ma 1 dm., 26 mk. 2.) **Ch. Górne**, dobra, tamże, od 1870 r. własność Zabusowych, 520 dzies. 3.) **Ch. Niżnie**, dobra, tamże, własność Rentelnów, 1751 dzies. (1031 lasu), młyn parowy, krupniarnia.

Chodecz 1) os. miej., pow. wrocławski. Ob. Sarnowska Hel. „Opowiadania ludowe z okolic Ch.“ (Wisła t. XIII). 2.) **Ch**, ob. *Chocz*.

Chodel, os. miej., pow. lubelski. W r. 1569 daje szosu fl. 4, czopowego fl. 16. R. 1676 mieszczanie płacą pogłównie od 104 głów, a w przyległych wioskach Ratoszynie i Godowie jest 283 głów. Ob. Dr. Wł. Olechnowicz: „Narzędzia krzemienne z okolic Ch.“ („Światowit“ t. II).

Chodele, wś, pow. lidzki, gm. Wasiliszk (6 w.); r. 1865 miała 32 dusz rewiz., należała do dóbr Myto.

Chodenice, w dok. *Chodiniyce*, wś, pow. bocheński. Wieś założona po nad kopalniami soli w Bochni na tak zw. „obsersar“ i nadana roku 1243 Mikołajowi, synowi Volkmara, który z polecenia Bolesława ks. krakow. ma osadzić miasto Bochnią. (Kod. mał. II, 90). W połowie XV w. dziedzicem Stanisław Wylam h. Trzy Trąby. (L. B., II, 127).

Chodewlany, wś, pow. słonimski, gm. Zdzieciół, 42 w. od Słonima, wraz ze wsią Aleksandrów, 563 dzies.

Chodkiszki, wś i zaśc., pow. oszmiański, gm. Dziewieniszki (8 w.). Wś miała 39 dusz, zaśc. 5 dusz rewiz. jednodworców; należały do dóbr skarb. Bieniakonie—plebania.

Chodków, ob. *Chotków*.

Chodkowce, (ob. t. I, 607), w dokum. też *Chotkowce*, wś nad Bożkiem, pow. proskurowski, na ptn-wschd od Czarnego Ostrowa, 18 w. od Proskurowa, 117 dm., 658 mk., cerkiew, szkoła. Podług reg. pobor. z 1530 i 1542 r. wnosi od 2 plugów; w 1578 r. własność Modliboskiego. Gmina obejmuje 17 miejscowości, mających 1858 dm., 12126 mk. włościan (5116 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 11022 dzies. ziemi (5413 roli). Nadto w gm. jest 7737 dzies. większej posiadłości i 456 dz. cerk. Cały obszar ma 19215 dzies. (10983 roli) i 12660 mk.

Chodkowo, al. *Chotkowo*, wś, pow. makowski. R. 1357 bisk. płocki w swej wsi Ch. nadaje soltystwo „discreto viro Joanni“ dla osadzenia wsi na prawie chełmińskim. Osadnicy otrzymują 4 lata wolności. (Kod. Maz. 70). W r. 1570 wś ma 24 $\frac{1}{2}$ łan. km., 4 rzem. Należy do klucza Makolskiego dóbr bisk. płockich.

Chodkowo, dobra, pow. połocki, własność Horodeńskich, 385 dzies.

Chodlik, wś, pow. nowoaleksandryjski (Puławy). W r. 1676 należy do par. Kazimierz, daje pogłównie od 48 poddanych.

Chodnów, wś, pow. rawski. W r. 1579 ma 15 łan. km., 3 rzem.

Chodorki, pow. słonimski, ob. *Chiderki*.

Chodorki, *Chodurki*, wś nad Słuczą, pow. nowogrodzkołyński, gm. Horodnica, par. praw. Krasilówka, 43 w. od mta pow., 41 dm., 217 mk. Dziedzina niegdyś ks. Koreckich, z której r. 1581 ks. Jerzy wnosi z 8 osiadł., 5 zagr. po 4 gr. Przechodzi następnie do Kierdejów Hojskich, z których Hawryło, kaszt. kijow., wnosi r. 1628 od 5 dym., 3 ogr. Włość chodorkowska obejmowała 5.4 mil kw. obszaru. W nowszych czasach własność Kuczyńskich, Męciskich.

Chodorków, (ob. t. I, 608—10), mstko, pow. skwirski, gm. Chodorków, 512 dm., 5733 mk., 1083 dzies. ziemi włość., cerkiew, kościół kat. par., 6 domów modl. żydow., st. poczt. i tel., ambulatoryum, dom przytułku, cukrownia, gorzelnia, cegielnia, 2 młyny wodne, 9 wiatraków, 3 deptaki, 12 jarmarków rocznie. Gmina obejmuje 15 miejscowości (1 mstko, 7 siół, 5 wsi, 1 sloboda i 1 kol.), mających 17299 mk. (607 katol., 131 ewang., 11 sztund., 3981 żydów) i 35098 dzies. ziemi (18642 roli, 2695 łak, 10925 lasów) z czego 24550 dzies. należy do posiadłości większej, 9900 do włościan. Niegdyś włość chodorkowska, położona w pld.-zchd. zakątku dawnego obwodu kijowskiego, obejmowała 8.4 mil kw. W połowie XVI w. (1554 r.) włość ta (Ch. i Krzywe) nadana została Tyszom Bykowskim. Mieli tu jednak, jak się zdaje, jakieś poprzednie do niej prawo Obduły Poczapiecy, którzy jeszcze r. 1598 i 1600 dowodzili, że Tyszowie odebrali im jakoby „suderewen welen-ską“ i tam na gruncie poczapickim założyli Ch. i wś Lipki, na gruncie welenkim zaś Welnin (Welę. Wylę), Zwyzdeń (Zdwizkę) i in. Nadto metropolici kijowscy rościli pretensye do Tyszów o osadzenia Ch. i wsi Krzywe na ich gruncie. Ch. występuje r. 1581 jako mstko w posiadaniu Tyszów Bykowskich, którzy wnoszą 2 1/2 fl. czopowego. Z całej włości dali 30 fl. poboru. Na początku w. XVII, oprócz wymienionych, do włości chodorkowskiej należały: Skotczyszcza, tuż przy Ch., na Irpeni, Bolaczew (Bielaczów) i Romanówka na dorzeczu Zdwiza. W 1625 r. mstko Ch. ma 20 dym. rynek., 32 ulicz., 20 ubogich., 10 ogr. i komorn., 3 przemysł., i przekup., 4 koła młyn. W 1628 r. wnoszą z Ch. Adam i Jeremiasz Tyszowie Bykowscy od 20 dym. rynek., 10 ulicz., 20 ubog., 3 rzem., 3 kół młyn., a Fedor Tysza B. od 22 dym., 10 ogr., 10 ubog., 1 popa, 2 koła mł. W t. r. włość Ch.

w 5 wsiach miała 27 dym. osiadł., 17 ogrod. Obecnie własność Wład. Lewandowskiego, posiadającego w Ch. i Pustelnikach 5417 dzies.

Chodoronki, wś, pow. dzisieński, gm. i par. Druja, należy do dóbr Pończany.

Chodorów, (ob. t. I, 610), mstko, pow. kaniowski, gm. Trachtymirów, st. poczt. Kaniów (30 w.), 160 dm., 1535 mk., cerkiew, szkoła cerk., dom. modl. żydow., 6 wiatraków. przystań na Dnieprze. Wymieniona już w jarłyku Mengli-Gireja z 1506 r. W 1552 r. podane jako „sieliszcz“, należące do bojara kijowskiego Onkowicza, w 1571 r. w posiadaniu Kordyszów (Hrydkowiczów), którzy je wraz z Rzysszczewem sprzedają w 1586 r. Chaleckim. Włość chodorowska z Rzysszczewem za ich władania rozciągała się po prawej stronie Dniepru nad jego dopływami: Lechliczem i Chodorówką, obejmowała około 10 mil kw. Na początku w. XVI należała do tej włości nie wiele więcej nad okolicę Rzysszczewa i Ch., gdyż cały pas pld.-wsch. tej włości został zagarnięty pod liczne nowopowstające tu na rzecz Kaniowa osady. Po 1624 r. włość ta przechodzi do Woroniczów. Mateusz Woroniecz, stolnik kijow., sprzedaje Ch. ks. Koreckiej. Obecnie synowie Wład. Jankowskiego mają tu 2709 dzies..w Ch. i Jabłonowie.

Chodorowce, (ob. t. I, 610), wś, pow. kamieniecki, gm. Dołżek, 126 dm., 740 mk., cerkiew, 2 młyny. W 1530 r. Kopyczyński i Piasiecki wnoszą od 7 pługów. Był też pop Stepan. W 1565 r. Siekierzyński ze swej części wnosi od 4 pługów, 1 popa, 1 koła młyn. dorzec. i 1 włóczęgi, a Krępski od 1 pług. W 1569 r. mają tu części: Domankowski, Krępski i Siekierzyński (7 pługów). Czopowego wniesiono z Ch. i 12 innych wsi 20 flor. W 1578 r. mieli tu części Zakrzewski, Talafus i Domankowski. W r. 1583 wniesiono z Ch. od 5 1/2 pługów, od popa, od koła dorz., od 3 ogr. po 4 gr. i od 3 ogr. z bydłem po 8 gr. Część Krępskich przeszła następnie w spadku na braci Wołodujowskich ojca i stryjów Jerzego znanego z trylogii Sienkiewicza.

Chodorowicze 1.) al. *Chodorówka*, urocz., przy wsi Miedzianowo, pow. sokólski. 2.) **Ch.**, wś, pow. mścisławski, gm. Szamowo, 54 dm., 372 mk.

Chodorówka 1.) wś, pow. sokólski, gm. Trofimówka, 30 w. od Sokółki, 770 dzies. 2.) **Ch. Poświętna**, (ob. t. I, 661 *Chodorówka*), wś, tamże, 33 w. od Sokółki, 143 dzies. 2.) **Ch.**, wś, pow. horecki, gm. Horodyszcze (14 w.), 21 dm., 116 mk.

Chodorowo, wś, pow. dzisieński, gm. Prozoroki (4 w.); miała 5 dusz. rewiz., należała do dóbr Dutki.

Chodorowszczyzna, wś, pow. drysieński, gm. Rosica, należała do dóbr Sarya

Chodory, (ob. t. I, 611), okolica, pow. białostocki, gm. Zawyki, 22 w. od Białegostoku, 120 dzies.

Chodory, (ob. t. I, 611), ws., pow. radomski, gm. Wysewice, st. poczt. Radomyśl (16 w.), ze słobodą Krasnosiółką (Malinówką), 71 dm., 552 mk., szkoła, wiatrak. W 1618 r. własność Strybłów. W ostatnich czasach mają tu: Łobaczewski (300 dzies.), Chęciński (298 dz.), i Oskierzyna (41 dz.),

Chodoryno, ws., pow. wielicki, gm. Kozakowo.

Chodoryszki, zaśc., pow. wileński, gm. Woroniany (4 w.); miał 6 dusz rewiz., należał do dóbr Karłowo.

Chodosów 1.) ws. i dobra, pow. czerykowski, gm. Dołhowicze. Ws. ma 40 dm., 204 mk., cerkiew; dobra, dziedzictwo Kamieńskich, 1158 dzies. (850 lasu), młyn wodny i folusz. W r. 1690 dziedzictwo Michała Czudowskiego. 2.) **Ch**, tamże, od 1871 r. własność Szulginych, 782 dzies.

Chodosowicze, ws. i dobra, pow. rohaczewski, gm. Horodziec (18 w.), 57 dm., 516 mk., od 1845 r. własność Chodorowskich, 250 dzies. wiatrak.

Chodosówka, (ob. t. I, 611), ws., pow. kijowski, gm. Chodów, st. poczt. Demiówka (18 w.), 20 w. od Kijowa, 204 dm., 1312 mk., cerkiew, szkoła, młyn, 9 wiatraków. Początkowo Ch. należała do monasteru pustynskiego czy św. Zofii, potem od 1587 r. do ks. Woronieckich, na koniec po ks. Ostrogskich, którzy ją w 1618 r. do Stajek przyłączyli, do ks. Koreckich. W r. 1628 ks. Karol Korecki, kaszt. wołyński, wnosi z Leśnik i Ch. 87 złp. poboru.

Chodosy 1.) *Dolne, Górne i Zaleszany*, trzy wsi i dobra, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Dmirowicze, 42 w. od Brześcia. Wsi mają 153 dz. włośc. i 65 dz. innych stanów. Majątek Ch. Dolne należy do Mańkowskich (128 dzies.). Ch. Górne do Suzinów, (149 dz.). Ch. Zaleszany, Fiszczów (60 dz.). 2.) **Ch**, (ob. tamże), ws. i dobra, pow. kobryński, gm. Pruska, 6 w. od Kobrynia. Ws. ma 126 dzies.; dobra własność Bałbaszewskich (dawniej Sipajłów), 127 dzies.

Chodosy, ws., pow. rówieński, gm. Kustyn, par. praw. Chocin (3 w.), 10 w. od Równego, 22 dm., 169 mk. Własność ks. Ostrogskich, Boguszów, Garlińskich. Obecnie Jakowlew ma tu 162 dzies.

Chodów 1.) dawniej *Chodowo*, ws., pow. kutnowski. Na początku XVI w. istnieje tu kościół par. murywany p. w. Podwyższenia św. Krzyża, wspomniany w aktach z XV w. Współdziedzicami wsi i patronami kościoła byli: Mikołaj z Lubrańca woj. poz. i Jan Chodowski. (Łaski, L. B. II, 457 przyp.). 2.) **Ch**, kol., pow. łęczycki. Na początku w. XVI istniał tu kościół par. p. w. św. Michała arch. istniejący wedle

wzmianek w aktach kons. gnieźn. od w. XIV. Kościół ten wraz z parafią wcielony został następnie do par. Wartkowice. (Łaski, L. B. II, 363 i przyp.). 3.) **Ch**, w dok. *Chodow* i *Chothow*, ws., pow. miechowski. R. 1336 król Kazimierz przenosi wieś tę, własność Dobiesława syna Zawiszy, na prawo niemieckie nowotarskie. W r. 1363 ponownie przenosi Chodów i Wolę, własność Krzesława na prawo niemieckie, średzkie. W r. 1381 Zawisza biskup krak. brat Krzesława, dziedzica Ch., kasztelana sądeckiego, zakłada tu kościół par. p. w. N. P. Maryi i św. Jana. Dla utworzenia parafii wyłącza Ch. z par. Uniejów i Wolę z par. Szreniawa. Kościołowi daje dziesięciny biskupie z Tezycy. (Kod. mał. III 19, 168, 338). Michał przełożony klasztoru miechowskiego kupuje r. 1404 tę wieś z Wolicą i sołtystwem. Tegoż roku odbywa się tu konsekracja kościoła p. w. Nawiedzenia N. P. Maryi, św. Jana Chrzc., św. Jana ewang. i św. Małgorzaty. (Mon. hist. Pol. II, 892).

Choduły, ws., pow. horecki, gm. Lubinieze (7 w.).

Choduń, ws., pow. klimowicki, gm. Chotowisz, 89 dm., 497 mk.

Chodunice, ws., pow. bychowski, gm. Głuche (9 w.).

Chodupki, ws., pow. kaliski. W 1369 r. król Kazimierz W. cztery wsie pod Koźminkiem, a w tej liczbie Ch. nadał Bartoszewi z Wezenburga. (K. W. n. 1618).

Chodynice, ws., dobra i okolica, pow. kobryński, gm. Wierzcholesie, 16 w. od Kobrynia. Ws. ma 1774 dzies.; dobra w części Maryanowiczów 399 dzies., w części Lubimowich (dawniej Zadarnowskich) 186 dzies.; okolica 179 dzies.

Chodynio, ob. *Hodynio*.

Chodzierady, pow. łaski, (ob. *Mostki* 9) (t. VI, 711).

Chodziejewice 1.) ws., pow. słonimski, gm. Czemerz, 9 w. od Słonima, 990 dzies. 2.) **Ch**, dobra, pow. mohylewski, od 1857 r. własność Czarkowskich, 199 dz.

Chodziłonie, (ob. t. I, 615), ws., okolica, szlach. i dwa dwory, pow. lidzki, gm. Pokrowy (Sobakińce, 5 w.). W r. 1865 ws. miała 71 dusz rewiz., okolica 2 dusze, jeden z dworów należał do Szalewiczów, drugi do Makarewiczów.

Chodziuki, ws. nad Dzitwą, pow. lidzki, gm. i dobra, Tarnowszczyzna. W r. 1865 miała 80 dusz rewiz. Pod wsią w pobliżu Dzitwy błoto, zwane „szwedzki bród”.

Chodźkowszczyzna, fol., pow. oszmiański, w pobliżu Krewa, należy dziś do Łokuciewskich.

Chodźkuny, *Chotkuny*, ws. i fol., pow. oszmiański, gm. i dobra Polany; miały 10 dusz rewiz.

Choja, ws., pow. siedlecki, par. Zbuczyn. W XVI w. siedzi tu drobna szlachta bez kmieci.

Chojeczno, ws., pow. węgrowski. W r. 1476 siedzą tu częściowi właściciele. (Kod. Maz. 271),

W r. 1563 wś ta w par. Niwiska składa się z części: Ch. Pietki, Ch. Drozdowa wola, Ch. Wilczówek Zabiele i Ch. cesarze. Ogółem 20 łąn.

Chojewo, *Chojowo*, wś, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Malesze, 19 w. od Bielska, 67 dm., 546 mk., 1312 dzies. Należała niegdyś, jako sioło wójtowskie do włości dworu brańskiego. W 1563 r. miała 50 włók gruntu średniego, z czego 1 włoka na wójta, 1 na kowala. Dochodu z zaściankiem dawała 39 kóp 4 gr., 5 den. Do wójtostwa należały wsi: Ch., Kadłubowska (Kadłubówka) i Spaki (Szpaki). Według lustracji z r. 1664 należała do ststwa brańskiego, August III, r. 1774 nadał Marcinowi Witanowskiemu dożywociem dwie włóki we wsi Chojewie. (Metr. Kor. Ks. K. nr. 103, str. 131—2). Gdy jednocześnie po śmierci ur. Kiersnowskiego, zawakowało w tejże wsi wójtostwo—M. Witanowski wyrabia sobie u króla przywilej. (Ks. Kancelarskie n. 103, str. 190—1). Miała jednak na tem wójtostwie—dożywociem wdowa po Kiersnowskim, król przeto pozwala jej zcedować swe prawa. Wspomniany Marcin Witanowski, towarzysz kawalerii Narodowej w r. 1794 na wezwanie komisji porządkowej bielskiej, objął komendę nad pospolitem ruszeniem parafii Rajgrodzkiej.

Chojnata, wś, pow. skierniewicki. W r. 1870 miała 126 mk., 101 morg. dwor., 208 włośc. Chojnatka wś miała 75 mk., 258 morg. dwor., 30 włośc. i Chojnackie budy wś 96 mk., 258 mr. W r. 1827 Ch. ma 9 dm., 58 mk., a Chojnatka 9 dm., 66 mk. Część wsi była własnością benedyktynów (z Jeżowa). W reg. pob. z r. 1579 podano „Mnisza wieś“ miała 2½ łąn. km., 2 łąny wójt, 1 zagr. Były prócz tego działki drobnej szlachty mającej 1½ łąn. Przyległa wieś Michałowice nosi r. 1579 nazwę: „Michałowice Chojnata“. Jest także Wola chojnacka w par. Biała, zapewne dzisiejsza Chojnatka, druga Wola chojnacka zmieniła nazwę na Wola Turawa.

Chojnata wola, wś, pow. rawski. Wspom. w dok. z r. 1334. (K. W. n. 1131). Ob. *Wola chojnata* (t. XIII).

Chojnatka, wś, ob. *Chojnata*.

Chojna, wś, pow. wągrowiecki. Wś ta leżąca na tak zw. „Pałukach“ miała wcześniej już kościół par., należący do diecezji pozn., a roku 1364 przy rozgraniczeniu diecezji, włączony do gnieźn. (K. W. n. 1522). Kościół par. p. w. św. Małgorzaty wspomniany w dok. z 1416 r. jako dawno istniejący, należał do dekanatu keyńskiego, dawniej łekneńskiego. (Łaski, L. B. I, 118 i przyp.).

Chojne, wś nad rz. Wartą, pow. sieradzki, gm. Bogumiłów. Pierwotnie należała do par. Stronisko, po drugiej stronie Warty, płynącej o 2 w. od wsi. Dopiero arcyb. Łaski erygował tu parafię r. 1527. Oryginał aktu zachował się

dotąd. Plebanowi wyznaczono dziesięciny z Wiechucie i Opatówka, należących do arcyb. gnieźn. Plebanowi w Stronisku, proboszcz obowiązany był co rok na św. Marcina płacić grzywnę. Kościół par. p. w. N. M. P. fundowany był przez Jana Łyżeńskiego, wojskiego sieradzkiego. W r. 1599 nowy murowany dotąd istniejący wystawił Stanisław Zapolski, h. Pobóg, podsedek sieradzki—dziedzic Ch. Konsekwował p. w. św. Anny Maciej Łubieński biskup kujawski. Z dat wymienionych na kaplicy N. M. Panny (1621 r.) i na wieży kościelnej (1681) wnosić można o czasie ich powstania. Według wizyty z r. 1683 były tu 3 tylko ołtarze, z których jeden w kaplicy nad zakrystią, gdzie też znajduje się cudowny obraz N. P. M. Wizyta z r. 1787 wspomina o 7 ołtarzach. Obecnie znajduje się — prócz kaplicy — 5 ołtarzy: Wielki św. Anny, wystawiony r. 1670. Drugi ołtarz św. Izydora z bractwem, wprowadzonym przez Jana Zapolskiego, kanon. krak., który, jako opatłedzki żył jeszcze r. 1674. Trzeci ołtarz nowy, r. 1874 zbudowany z figurą M. B. Bolesnej. W r. 1874 kościół był odnowiony. Największy z trzech dzwonów ma datę r. 1545. W ścianach wmurowane są pomniki: jeden Stanisława Zapolskiego fundatora, deputata na sejm r. 1613 († 1616). Drugi bez napisu. Księgi parafialne sięgają r. 1673. W r. 1787 parafia Ch. liczyła 303 dusz, w r. 1809 było 511, w r. 1876 liczono 2309, obecnie zaś 2600. Do Ch. jako filia należy kościół w Dąbrowie Wielkiej.

M. R. Wit

Chojniak, urocz., pow. bielski gub. grodz., gm. Dubiażyn, własność Ignatowiczów, 26 dz.

Chojnik, wś, pow. tarnowski. Według Długosza. (L. B. II, 270 i III, 198), wieś ta, własność klasztoru tyńckiego, posiadała kościół par. drewniany p. w. św. Marcina. Łany km. dawały dziesięcinę do Opatkowic. Jestto jednak omyłka wynikła z podobieństwa nazw: Chojnik i Gnojnik. Ta ostatnia wieś posiada starożytny kościółek św. Marcina, którego w Ch. nigdy nie było. Długosz przytem opisuje ponownie Ch., jako wieś w par. Gromnik położoną. Wieś ta złąła się w jedną całość z drugą wsią klasztorną Baboniowice.

Chojniki, wś i dobra, pow. prużański, gm. Małecz, 19 w. od Prużany. Wś ma 304 dzies., dobra w części Korybut-Daszkiewiczów, z urocz. Rudka 700 dz., w części Zabłudowskich 147 dz.

Chojno, wś, pow. kaliski. Wspom. w dok. z r. 1291 i 1370. (K. W. n. 664, 1629).

Chojno, wś, pow. krobki. W dok. z r. 1310. (K. W. n. 930).

Chojnow, wś, pow. grójecki. W r. 1870 było 111 mk., 3257 morg. dwor., 141 włośc. R. 1577 było 14½ łąn. Siedzieli tu Pełkowie.

Chojniczki, wś, pow. chojnicki. W r. 1344 Jarosław, arcyb. gnieźn., zamienia z Krzyżakami wś swą Ch. na Gambarzów. (K. W. n. 1234).

Chojnówek 1.) wś, pow. szczeciński, gm. Bogusze, par. Grajewo. W r. 1577 istnieje w tej par. wś Chojny ($\frac{1}{2}$ łan. km., 1 zagr.) i Chojnowo Rozynsko ($2\frac{1}{2}$ łan. km.). 2.) **Ch.**, wś, pow. makowski, gm. Sypniewo, par. Gąsewo, ob. Chojnowo (t. I). W r. 1827 było 7 dm., 32 mk.

Chojnowo 1.) wś, pow. mławski. W dok. z r. 1426 wspomniane wraz z Łążkiem, Gruszką i Zalesnem, stanowiło jedno dobra. (Kod. maz., 171). 2.) **Ch.**, wś, pow. makowski. W r. 1582 ma 8 łan. km., 6 zagr.

Chojnowo, wś, dobra i okolica, pow. białostocki, gm. Przytulanka, 44 w. od Białegostoku. Wś ma 35 dz.; dobra, własność Chojnowskich, 107 dzies.; okolica 88 dz.

Chojnowszczyzna, al. *Chwojnowszczyzna*, jolw., pow. sokółski, gm. Hrebienie, 32 w. od Sokółki, własność Ejnarowiczów, 155 dzies.

Chojny 1.) wś, pow. łódzki. W XV w. Jan Gauszczyński wieś „Choiny utrunque“ należące do par. Mileszki, wcielił do par. Rzgowie. (Długosz L. B. I, 275). W r. 1899 rozpoczęto tu budowę nowego kościoła murowanego. 2.) **Ch.**, wś i fol., pow. kolski, par. Grzegorzew, odl. 4 w. od Koła. Niegdyś posiadłość arcyb. gnieźn. (ob. *Zawadka* t. XIV, 476). Ludność zamożna i oświecona. W r. 1887 wś miała 25 dm. (2 mur.), 257 mk. W r. 1794 w lesie pod wsią Franciszek Ksawery Dąbrowski, organizator sił wojennych w konińskim, pokonał oddział Prusaków i oswobodził 700 jeńców. *M.R. Witan.*

Cholastów, os., pow. elkuski, gm. Żarnów, 32 w. od Olkusza.

Cholawicze, fol., pow. wołkowyski, gm. Wilczuki, 12 w. od Wołkowyska, należy do dóbr Hniezno.

Cholawinice, wś nad Żerdzią, pow. berdyczowski, na pograniczu winnickiego, gm. i par. praw. Przyłuka (8 w.), st. poczt. Turbów (5 w.), st. dr. żel. Kalinówka (15 w.), 62 w. od Berdyczowa, 104 dm., 1191 mk., cerkiew, szkoła. Wś ta dzieliła lasy Przyłuki i Turbowa, przechodziła od Zbaraskich do Wiśniowieckich i Warszuckich. Około r. 1865 należała do Kamili Jankowskiej (1121 dz.), następnie własność Ułaszynów, obecnie rozprzedana włościanom.

Cholawka, kol. niem. przy wsi Niehrebówce, pow. radomski, 19 dm., 110 mk.

Cholewy 1.) wś, pow. łomżyński. Bolesław ks. maz. potwierdza, iż Paweł z Wiszniewa sprzedał 10 łan. nad rzeką Kołomyją pięciu Cholewom z Kołomyi za 30 kóp groszy. Od nich osada dostała miana. 2.) **Ch. Michorki**, wś, pow. ostrowski, gm. Kamieńczyk, par. Nur. W r. 1827 było 4 dm., 17 mk. W r. 1578 siedzi tu częściowa szlachta i płaci od $11\frac{3}{4}$ łan. i 3 morg.

Cholewy, wś i fol., pow. poniewieski, gm. Pokroje, 59 w. od Poniewieża.

Cholipy, wś, pow. czauski, gm. Drybin, 20 dm., 77 mk.

Cholniewicze Małe i Wielkie, dwie w si, pow. sieński, gm. Czereja (4 w.), cerkiew. W Ch. Wielkich młyn wodny, kurniarnia i folusz, 49 dm., 298 mk.; Ch. Małe 35 dm., 252 mk.

Cholowice, wś. Weszła w skład obszaru Prandocina w pow. miechowski, przed połową XV w. (L. B. II, 33).

Chołbnie, wś, pow. horecki, gm. Hołbnie, 15 dm., 100 mk., zarząd gm., cerkiew murow., szkoła. Gmina obejmuje 57 miejscowości, mających 1328 dm. i 3310 mk. Włościanie, w liczbie 2007 dusz, uwłaszczeni na 10235 dzies., ze splatą po 11105 rub. rocznie. W gminie 2229 dzies. lasów większej posiadłości.

Chołchło, dobra, pow. wilejski, gm. Gródek. Cerkiew wzniesiona została r. 1607 przez Stan. Kiszkę, wwdę witebskiego. Cerkiew filialna w zaśc. Ostrów. Posiadał Ch. syn Olgierda Lingwen, na chrzcie Szymon al. Semen. Potomek jego Juryj Semenowicz Lingweniewicz, kn. mściłowski, nadał r. 1455 i 1456 kilka siół, należących do Ch., bojarzynowi Wasilowi Tołkaczewiczowi. W połowie XVI w. należało Ch. z Sołami, Hoduciszkami do Radziwiłłów, a w sto lat potem do Aleksandra Słuszki, właściciela Wołożyna. Następnie Kiszków, za Halszką Kiszczanką dostaje się Tomaszowi kn. Żyżemskiemu. W w. XVIII Ch. należy do Galimskich. W 1779 r. Jerzy Galimski, chorąży oszmiański, zapisuje Ch. żonie Franciszce z Rutkowskich. Droga wiana przechodzi do Karnickich, obecnie Somowa, zięcia b. właściciela Holszan. Jest tu kaplica kat. par. Gruzdowo-Oborek. Za czasów pogańskich było tu horodyszcze ofiarnicze.

Chołdziejówka, wś, pow. klimowiecki, gm. Rodnia, 45 dm., 289 mk.

Chołkówka, wś nad stawem, pow. zwino-gródzki, gm. i st. poczt. Szpoła (6 w.), 35 w. od Zwinogródki, 24 dm., 229 mk. Pochilewicz (Opis gub. kij.). podaje pod nazwą *Chiwkówka*, jako część wsi Tereszki (ob.).

Chołm, wś nad jez. Dymowskim (część Usmyńskiego), pow. wieliski, gm. Usmyń. Na brzegu jeziora kurhan.

Chołm Wysoki wś, pow. orszański, gm. Chłystówka, 11 dm., 74 mk.

Chołma, wś i dobra, pow. wilejski, gm. Kniahynin (4 w.). W r. 1865 wś miała 27 dusz rewiz.; dobra należały do Kamińskich.

Chołmaczek, wś i dobra, pow. oszmiański, gm. Rudnia. Wś ma 19 dm., 137 mk.; dobra, dziedzictwo Drozdowskich, 789 dz.

Chołmickie, al. *Nowińskie*, błoto w pow. mohylewskim, i w gub. mińskiej, gm. Pawłowicze, w pobliżu wsi Polesie Nowe, Terespol, Berezki, Kurenie, Kozówka, Truchanówka, Słuczki, Żurawicze, Rogów, Kulinówka, Awehuty, Kureze, Ziablice, Horzanowa i Załozie. Długie do 20 w. a szerokie od 2 do 4 w., zajmuje do 5350 dzies. Okrąża jeziora: Nowińskie, Kosmaczewskie i Du-

bowe. Wypływają z niego rzeki: Jelenka i Rudka, oraz kilka strumieni. Pokryte zarostami i lasem sosnowym.

Chołmówka, wś, pow. wilejski, gm. Kniaghynin (11 w.); miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr Marceyanów.

Chołmy 1.) dobra, pow. czerykowski, od 1876 r. własność Krywonosowych, 224 dz. 2.) **Ch.**, os., pow. klimowicki, dziedzictwo Komarów, z os. Diahowicze ma 141 dzies. 3.) **Ch.**, wś, pow. mohylowski, gm. Połkowicze, cerkiew. 4.) **Ch.**, wś, pow. wieliski, gm. Buduica. Na polach wsi znajdują się przedmioty z epoki kamiennej. 5.) **Ch.**, wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz. W 1653 r. należy do dzierżawy sawińskiej. 6.) **Ch.**, al. *Kamionka* wś, pow. wieliski, gm. Krest. 7.) **Ch.**, wś, pow. wieliski, gm. Makłoki.

Chołoblin, wś i dobra pow. czerykowski, gm. Komarowicze. Wś ma 65 dm., 383 mk.; dobra, dziedzictwo Hołyńskich, z Michalinem maja 5513 dzies. (4488 lasu); młyn wodny, folusz, gorzelnia.

Chołoczje, wś, pow. rohaczewski, gm. Koszelewo (12 w.).

Chołoczyny, wś, pow. lidzki, gm. Możejki Wielkie; r. 1865 miała 44 dusz rewiz.; należała do dóbr Dyrwańce.

Chołodec, w dok. *Horodec*, wś w pobliżu źródeł Bohu w okolicy wzgórzystej, pow. starokonstantynowski, gm. Kupiel, par. praw. Lewkowce, 62 w. od St.-Konstantynowa, 103 dm., 590 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1783 fundacyi dziedzica wsi Łaganowskiego. Część wsi należy do Leśniewiczów.

Chołodowska slobódka, pow. mohylowski, gm. Tereszki, st. poczt. Joltuszków, 713 dz. dwor. Własność Starorypińskich.

Chołodówka, *Chołodowce* (ob. t. I, 624), wś nad rzeką b. n. pow. bractawski, gm. Chołodówka 394 dm., 1950 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła, młyn.

Chołojena, pow. żytomierski, ob. *Chołosnia*.

Chołojów, matko, pow. Kamionka Strumiłowa. W r. 1531 wieś ma cerkiew, karcznię, 6 łan. Należy do par. łac. w Busku. R. 1578 podana w par. łac. Strzemilecze. Obok Ch. istnieje już Wola chołojowska.

Chołomierie, (ob. t. I, *Chołomierz*), os., pow. horodecki, gm. Chołomierie, 19 w. od Horodka, zarząd gm., cerkiew par. Gmina obejmuje 46 miejscowości, mających 362 dm. włośc. (obok 40 innych), 3066 mk. włościan, uwłaszczonych na 3964 dzies.. Nadto w obrębie gminy jest 4159 dzies. większej posiadłości.

Chołoniewiczze, (ob. t. I, 625, mylnie podana w pow. rówieńskim), w dok. *Holniewiczze*, wś w pobliżu rz. Kormin. pow. łucki, gm. Silno, 78 w. od Łucka, 20 dm., 374 mk., kaplica katol. par.

Derażne. W 1577 r. należy do Stepania ks. Konst. Ostrońskiego, wdwy kijowskiego, który płaci od 5 dym. półdwor., 6 ogr., a 1583 r. od 5 dym., 16 ogr. W późniejszych czasach Piaszkowskich, Grabowskich, obecnie Szredzińskich.

Chołoniów, (ob. t. I, 625), *Chołoniów*, *Chołuniew*, *Holaniew*, wś, pow. włodzimierski, gm. Chołoniów, par. kat. Horochów (5 w.), 58 w. od Włodzimierza, 148 dm., 965 mk., zarząd gminy, cerkiew par., kaplica katol., cmentarz, szkoła, młyn. Gniazdo rodziny Myszków, Chołoniowskich, nadane 1452 r. przez króla Kazimierza Piotrowi Myszczyńcowi. Podług rewizyi zamku łuckiego z r. 1545 własność Andrzeja Chołoniowskiego i Fedora Myszkki, którzy zobowiązani byli do opatrywania dwu horodni zamkowych. W 1570 roku czterej Chołoniowscy wnoszą z 24 dym., 4 ogr. po 4 gr., 23 ogr. po 2 gr., 2²/₃ kół młyn. i 1 karcz. Część wsi ma w zastawie Mikołaj Kotowski. W 1577 r. wnoszą ztąd pobór Bohusz Lipiński z 2 dym.; Iwan Chołoniowski, Olechno, Wasil Chołoniowski i Iwan Żukowski. Około 1850 r. Ad. Chołoniowski sprzedał majątek Prażmowskiemu, córka którego wniosła hr. Krasickiemu. Ch. wraz ze Zwiniaczem mają 3355 dzies. (1242 lasu). W Ch. znajduje się pałac, odnowiony po pożarze. W pobliżu Ch. (o 5 w.) jest horodyszcze na wyniosłym miejscu nad błotem, ze śladami istniejącego tu grodu.

Chołoplanka, dobra, pow. mohylowski, od 1836 r. własność Chomętowskich, 348 dzies.

Chołopicze, *Chołopieche*, w dok. *Chołopin*, wś, pow. włodzimierski, gm. Kisielin, 31 w. od Włodzimierza, 62 dm., 434 mk., cerkiew, młyn. Nabyty w 1533 r. przez kn. Fedora Andrzejewicza Sanguszkę od Kniechinińskich. Podług rewizyi zamku włodzimierskiego z r. 1545 Kn. Fedor zobowiązany był do utrzymania jednej horodni zamkowej. W 1577 r. należy do włości Łokacze ks. Romana Sanguszki, który wnosi tu od 27 dym łan., 8 ogr. W 1583 r. przy Beresku syna jego kn. Fiedora, płacącego od 40 dym., 10 ogr., 15 gr., z kół dorzec., 1 popa. W 1649 r. Ch. były w posiadaniu sędziego Liniewskiego. Obecnie Starczewskich.

Chołopie, wś, pow. słonimski, gm. Borki, 45 w. od Słonima, 127 dz.

Chołopiny, urocz., pow. kowelski, gm. Trościaniec, 26 w. od Kowla, 12 dm., 81 mk.

Chołopki, wś pow. wilejski, gm. Wilejka (7 w.); r. 1865 miała 56 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Rabuń.

Chołopkowicze, wś i dobra, pow. sieński, gm. Tołoczyn Zarieczny (6 w.). Wś ma 28 dm., 162 mk. Dobra od 1870 r. własność Kajenowiczów wraz z Michalinowem mają 279 dz.

Chołopówka, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Bachmaty, 10 w. od mta pow.

Chołopowo, wś, pow. wielicki, gm. Czeple.
Chołopowyszczyna, wś, pow. dzisieński, gm. Postawy (30 w.); 4 dusze rewiz.

Chołopska Wólka, wś nad Słuczą, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, 32 w. od Równego, 44 dm., 499 mk., młyn, gorzelnia. Obecnie Ch. Wólka z Chotyńem i Potaszną należy do Michała Jackowskiego, mającego 7302 dz. (5643 dz. lasu).

Chołopy, wś nad Słuczą, pow. rówieński, na ptn.zchd. od Hubkowa. gm. Siedliszcze, par. praw. Chotyń, 30 w. od Równego, 40 dm., 481 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1788, szkoła. W 1570 r. z Lesną należy do ks. Iwanowej Czarotorskiej, która z obu wsi wnosi od 16 dworz., a na tych 56 dym. dwor. po 10 gr. W 1583 r. własność ks. Jerzowej Zbaraskiej, płacącej z samych Ch. od 24 dym., 15 ogr., 1 popa. W r. 1584 własność Andrzeja Chaleckiego, sędziego ziemskiego rzeczyckiego, a r. 1596 należała do włości hupkowskiej Aleks. Siemaszki, kaszt. bractawskiego. Potem Lubienieckich, Trzebuchowskich, od których przeszła do Walewskich. 2.) **Ch.**, os., pow. włodzimierski, gm. Szack, 109 w. od Włodzimierza, 4 dm., 33 mk.

Chołośnia, wś nad rz. Sławutą, pow. żytomierski, gm., par. praw. i kat. Uszomierz (10 w.), 75 w. od Żytomierza, 166 dm., 912 mk., kaplica katol., młyn, olejarnia.

Chołośnia, *Cholostna*, kol. pow. żytomierski, par. praw. Białoszyce (pow. owrucki), 75 w. od Żytomierza, 79 dm., 461 mk. Własność dawniej Bilińskich, sprzedana przez nich 1870 r. kolonistom Niemcom, którzy założyli tu olejarnię, krupiarnię i młyny.

Chołpniów, pow. łucki, ob. *Chopniów*.

Chołstowo, wś i dobra, pow. wołkowyski, gm. Zelwa, 18 w. od Wołkowyska. Wś ma 29 dm., 232 mk., szkołę, 564 dz.; dobra własność Szezęnowiczów, 192 dz.

Chołudza, ob. *Holudza* (t. III).

Chołujewo, wś, pow. dzisieński, gm. i dobra Łużki (4 w.); miała 21 dusz rewiz.

Chomańiny, *Chomatyny*, może *Chomąciny*, wś i dobra, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Dmitrowicze, 46 w. od Brześcia. Wś ma 147 dzies.; dobra, własność Telszewskich, 553 dzies. Na obszarze dóbr, o 2 w. od rz. Leśnej, ciągnie się na 400 sąż. długi wał.

Chomejki, dobra, pow. święciański, gm. Kobylniki, 1865 r. własność Dowojnow.

Chomejowa wola, w XVI w. *Wola Chomejowa*, wś, pow. radzyński. W r. 1531 płacą tu od 1 łanu i młyna. R. 1552 Jan Roszkowski, pisarz ziemski lubel. od 11 os., 1 koła młyn.; 1580 r. Katarzyna Chomejowa od 1 włoki osiadłej fl. 1. Ob. *Wola chomejowa* (t. XIII). Por. też dok. z 1198 r. (Kod. W. n. 34).

Chomeniaty, przys. wsi Nowosiołki, pow. kobryński,

Chomeńki, wś, pow. wielicki, gm. Czeple.

Chomenki 1.) urocz. przy wsi Bojkowska, pow. winnicki. 2.) **Ch.**, wś, pow. mohylowski, 241 dm., 1216 mk., cerkiew, szkoła.

Chomentów 1.) wś, pow. jędrzejowski, gm. Sobków, 25 w. od Jędrzejowa. Z dawnych gruntów kościelnych utworzony został Ch. poduchowny. W połowie XV w. istnieje tu kościół par. p. w. św. Mateusza i św. Maryi Magdaleny. Do kościoła należały role, dwie łąki, sadzawka i karczma dająca 1 grz. czynszu. Kilka części szlacheckich i łany km. dawały dziesięcinę plebanowi, wartości do 10 grz. (L. B. II, 392.). 2.) **Ch.**, ob. *Chomentówek*. 3.) **Ch.**, wś, pow. radomski. W r. 1569 istnieją już: Ch. Puszczyń, Szczygielski i Socha, mają 5½ łan. km., 14 zagr., 5 kom., kowala. Siedzą tu przeważnie Chomentowscy.

Chomentowce, wś, pow. grodzieński, gm. Hołynka, 60 w. od Grodna, 645 dzies.

Chomentówek, u Dług. *Chomanthow*, wś, pow. stopnicki. W połowie XV w. dziedzicem Warcisław Pieczonka h. Lis. Łany km., dawały dziesięcinę kolegiacie kieleckiej. Według drugiego opisu Długosza, dziesięcinę z połowy wsi pobierał pleban w Sędziejowicach. (L. B. I 478 i II 377). W r. 1579 we wsi „Chomatoff“ ma prepozyt miechowski 4 os., 2 łany, a 3 działki szlach., 1½ łan., 1 os., 2 zagr., 1 kom., 2 ubog., 1 rzem.

Chomentowo 1.) XVI w. *Chomentowo*, wś, pow. plocki. W r. 1578 ma 3½ łan km., 8 zagr., 1 rzem. 2.) **Ch.**, w r. 1578 *Chomentowo*, wś, pow. łomżyński. W r. 1578 są działki: Ch. Antiqua (11½ łan. 2 zagr. w 7 częściach), Ch. Zalesie (5 łan., 13½ morg., 5 części), Ch. Korczaki (2 łan.), Ch. Zalesie Pieleszewnia (2 łany, 7½ morg., 1 zagr., 2 części) i Ch. Poczynki Zalesie (6 łan., 10 morg., 5 części).

Chomentowo, wś, pow. szubiński, Dawna własność areyb. gnieźń. wspom. w dok. z r. 1136, 1357, 1399. (K. W. n. 7, 1354, 2008). Leżała na tak zw. „Pałukach“ i miała kościół paraf., wspom. już w dok. z r. 1399.

Chomec, mylnie *Chomończ*, wś, pow. sierpecki. W r. 1578 „Chomecz“ ma w 4 działach 10 łan. km., 2 rzem.

Chomecice, wś, pow. poznański. Wspom. w dok. z r. 1399. (K. W. n. 2012). Ob. *Chomenice* (t. I).

Chomiaki, dobra, pow. połocki, własność Lityńskich.

Chomiakowa, os., pow. witebski, gm. Kury-no, gorzelnia, młyn.

Chomianka, chutor nad Zdwizem, pow. radomyski, gm. i st. poczt. Brusilów, 31 w. od

Radomyśla, 6 dm., 24 mk., młyn. Własność Mogilnickich.

Chomianki, ws i dobra, pow. bychowski, gm. Dolhy Moch (9 w.). Dobra, dziedzictwo Szemiotów, 518 dzies.

Chomiaża, ws, pow. szubiński. Dawna własność arcyb. gnieźń.; klasztor w Trzemesznie miał też swój dział. Wspom. w dok. z r. 1136 i 1146. (K. W. n. 7, 15, 276). W r. 1357 Jarosław, arcyb. gnieźń. wydaje erekcyą dla kościoła par. w Ch., fundowanego przez dziedzica Mikołaja. (K. W. n. 1357).

Chomiaża, dziś *Camoese*, ws, pow. nowotaraski na Szląsku. Wspom. w dok. z r. 1175. (K. W. n. 21). Por. *Kumeisa* (t. IV).

Chomicze 1.) ws i okolica, pow. grodzieński, gm. Lunna, 36 w. od Grodna. Ws ma 320 dzies.; okolica 81 dzies. Ws należała do ekonomii grodzieńskiej. W 1558 r. Ch. w ówjtowie podnietekim, we włości dworu Brańnickiego, miała 19 włók gruntu podłego. Czyniła 21-kóp, 11 gr., 6 den. 2.) **Ch.**, ws, pow. prużański, gm. Berezka Kartuska, 38 w. od Prużany 209 dzies. 3.) **Ch.**, ws i chutor, pow. słonimski, gm. Kozłowszczyzna, 29 w. od Słonima. Ws ma 38 dzies.; chutor należy do dóbr Podol. 4.) **Ch.**, ws i folw., pow. wołkowyski, 33 w. od Wołkowyska. Ws ma 440 dzies.; fol. należy do dóbr Ulatowszczyzna. 5.) **Ch.**, ws, pow. rohaczewski, gm. Cichinieze (7 w.), 47 dm., 416 mk. 6.) **Ch.**, ws, pow. dzisieński, gm. Mikołajewo (17 w.); r. 1865 miała 36 dusz rewiz., należała do dóbr Hryhorowicze. 7.) **Ch.**, okolica, pow. lidzki gm. Ejszyski (7 w.); 3 dusze rewiz., należała do dóbr skarb. Raduń.

Chomicze, ws, pow. włodzimierski, gm. Szack, 78 w. od Włodzimierza, 22 dm., 216 mk.

Chomiczyce, ws, pow. kobryński, gm. Antopol, 37 w. od Kobrynia, 511 dz.

Chomiki, ws, pow. grodzieński, gm. Łasza, 27 w. od Grodna, 257 dz.

Chomina, os., pow. horecki, gm. Chołbnie, cerkiew.

Chomińce, ws, pow. wilejski, gm. Kurzeniec (4 w.); miała 48 dusz rewiz., należała do dóbr Bohdanowo.

Chomińce 1.) w dok. *Dzemińce*, pow. proskurowski, 1583 r. przy Czarnym Ostrowiu, płaci od 1½ pługą. 2.) **Ch.**, pow. winnicki, ob. *Chomutyńce*.

Chominieze, urocz., pow. orszański, od 1872 r. własność Mężynskich, 1100 dz.

Chominka 1.) dobra, pow. czerykowski, od 1877 r. własność Zakrzewskich, 108 dz. 2.) **Ch.**, ws, pow. homelski, gm. Diatłowicze (24 w.), 73 dm., 340 mk., cerkiew.

Chomino 1.) ws, pow. orszański, cerkiew, folusz. 2.) **Ch. Wyższe i Niższe**, dwie wsi, pow. drysieński, par. Rosica, należały do dóbr Sarya.

Chomińsk, dobra, pow. homelski, własność ks. Teodora Paskiewicza 4915 dz. (1750 lasu).

Chomińszczyzna, fol., pow. wołkowyski, gm. Tarnopol, 60 w. od Wołkowyska, należy do dóbr Siemionówka.

Chomkowo, zaśc., należący do dóbr Sarya, pow. drysieński.

Chomkowszczyzna, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (3 w.), 67 w. od mta pow.

Chomno, urocz., pow. prużański, gm. Lino-wo, 12 w. od Prużany, własność Panków, 50 dz.

Chomontowo, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymuszany (7 w.), 35 w. od mta pow.

Chomontowszczyzna, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (9 w.), 64 w. od mta pow.

Chomor, rzka, w pow. zasławskim i nowogródwołyńskim, lewy dopływ Słuczy. Bierze początek ze strumieni wypływających w Kryworudce i Kuczmanówce (w pow. zasławskim), przepływa pod Chrestówką, Bejzymami W., Werbowcem, Sulżynem pod którym znacznie się zasilą dopływami od Pieńków, Draczów i Brykuli, dalej oblewa Hryców, gdzie przyjmuje dopływ, Mikulin, Łabuń, Bereznę (przybiera rzekę Bereznę), poczem wkracza w pow. nowogradwołyński, płynie na Nowosielicę (tu przyjmuje Chomorzec) do Połonnego, które oblewa półkołem i przechodzi tor dr. żel. w pobliżu dworca od strony st. Cudnów (dawniej Olszanka). Dalej oblewa Poninkę, Hłuboczek i uchodzi do Słuczy pod wsią Markówką. Rozlewa się w duże stawy pod Kropiwną, Sachnowcami, Hrycowem, Berezną, Nowosielicą i Połonnem, gdzie obraca 4 młyny. F. M.

Chomówka, ws nad rz. Białką i jeziorem, pow. radomyski, gm. Brusilów, par. praw. Niżyłowicze (18 w.), st. pocz. Radomyśl (19 w.), 15 dm., 174 mk., kaplica praw., smolarnia, tartak parowy. Nadana w XVI w. przez Chodkiewiczów wraz z Ozieranami monasterowi pieczerskiemu w Kijowie, obecnie własność hr. Braniekich.

Chomowszczyzna, ws, pow. lidzki, gm. Lack (6 w.); miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr Spusza.

Chomranice, ws, pow. sądecki. Rozgraniczone w r. 1316 z wsiami klasztoru sądeckiego, własność Marcina z Brzeźna, syna „comesa“ Unisława. (Kod. mał. II, 232). W r. 1581 Ch. i Ch. niższe, mają kościół par. i 7 łan. km.

Chomsk, mstko i dobra, pow. kobryński, gm. Chomsk, 52 w. od Kobrynia. Mstko ma 1917 mk., 744 dz. włośc. Dobra, zwane też Rolniki, własność Pusłowskich, mają z fol. i urocz. 6290 dzies. (1869 łąk i past., 3024 lasu). Pod mstkiem na brzegu błota 2 kurhany. Gmina obejmuje 24 miejscowości, mających 621 dm., włośc. (obok 187 innych), 4036 mk. włościan,

uwłaszczonych na 5609 dzies. ziemi. Nadto w gm. jest 7020 dz. większej posiadłości.

Chomszczyszna, ws., pow. oszmiański, gm. Soły (8 w.); miała 45 dusz rewiz.; należała do dóbr Racuny.

Chomucie, ws., pow. oszmiański, gm. Dziezieniszki (4 w.); r. 1865 miała 25 dusz rewiz., należała do dóbr Giełoże.

Chomuszyno, ws., pow. wieliski, gm. Baranowo. Na polach kilka horodyszcz.

Chomutec, ws., pow. radomyski, gm. i st. poczt. Brusilów (6 w.), 38 w. od Radomyśla, 92 dm., 1149 mk., 858 dzies. włośc., cerkiew par. szkoła cerk., 3 wiatraki. Na początku w. XVI, należała do włości brusilowskiej Butowiczów, w nowszych czasach własność Dewoniczów, od których nabyta r. 1854 przez Romana Czetyrki-
na, dziś syn jego ma tu 345 dz.

Chomutnia, rzka, w pow. winnickim, lewy dopł. Kobylnej. Bierze początek na gruntach wsi Telepenek, mija Hawryszówkę, Małe Kru-
szlińce i pod Kochanówką ma ujście.

Chomutówka, fol., pow. lueyński. Mają tu: Lenkiewiczowie 49 dzies., Markowowie 10 dz., Roklińscy 20 dz.

Chomutówka, chutor, pow. dubieński, gm. Jarosławicze, 31 w. od Dubna, 9 dm., 41 mk.

Chomuty, kol., pow. grodzieński, gm. Sobolany 35 w. od Grodna.

Chomutyńce, w dok. *Chomińce*, ws. pow. winnicki, na pograniczu pow. lityńskiego, gm. Kalinówka, 103 dm., 644 mk., cerkiew.

Chonatki, może *Chojnatki*, kol., pow. koniń-
ob. *Trojka* (t. XII).

Choniaków, ws., pow. ostrogski, gm. Anno-
pol, par. praw. Hołowie (3 w.), 27 w. od Ostro-
ga, 34 dm., 337 mk. Podług reg. pob. pow. łuckiego z r. 1577 należy do siół zamku ostrog-
skiego, ks. Konst. Ostrońskiego, który wnosi
ztąd od 5 dym. półdworz. po 10 gr. i 5 ogr. po
2 gr., a w 1583 r. ze wsi Honiuczki z 6 dym.,
1 ogr., 4 podsus. Później Jabłonowskich, dziś
Zwolińskich.

Choniewiczze, ws., pow. wołkowyski, gm. Ły-
skowo, 34 w. od Wołkowyska, 252 dz. 2.) **Ch.**,
ws., pow. święciański, gm. i dobra Szemetow-
szyszna (2 w.); r. 1865 miała 34 dusz rewiz.

Chońkowce, ws. nad rzką Karajcem, pow.
mohylowski, gm. Berezowa, 185 dm., 1232 mk.,
cerkiew par., szkoła, 2 młyny, gorzelnia, cukro-
wnia.

Chońkowicze, ws., pow. czauski, gm. Hład-
kowicze (10 w.).

Chonowo 1.) ws. i dobra nad rz. Orlanką,
pow. bychowski, gm. Horodyszcze. Ws. ma 53
dm., 399 mk., cerkiew par., szkoła, młyn. Do-
bra, własność Martynowiczów, 925 dz. 2.) **Ch.**,
tamże, własność Chrapowickich, 1845 dz. (1478

lasu), młyn. 3.) **Ch.**, tamże, własność Jaroszew-
skich, 915 dzies., karczma i smolarnia.

Chopniów, w dok. *Cholpniów*, *Cholpyów*, ws.,
pow. łucki, gm. Trościaniec, 32 w. od Łucka,
71 dm., 424 mk., cerkiew. W XVI w. należy
do ks. Sokólskich. Kn. Maksym Sokólski z Choł-
pniowa podpisuje r. 1569 akt unii Wołynia
z Koroną. W r. 1570 własność kn. Maksym.
wraz z Wołodkowszczyzną i Bożewem. Tenże
r. 1577 z samego Ch. wnosi od 15 dym. po 20
gr., 10 ogr. po 2 gr. W 1583 r. płaci ztąd kn.
Wasil (syn Maksyma) z 14 dym., 4 ogr., 3 ogr.
Następnie ws. należała do Martyszewskich.

Chopsol, os., pow. witebski, gm. Kuryno (8
w.), cerkiew.

Chorągiewica, u Dług. *Chorangwycza*, ws., pow.
wielecki. W dok. z r. 1371 dziesięciny z Ch. na-
dane kościołowi w Dobry. (Kod. dypl. pol. III,
272). W połowie XV w. dziedzic Mikołaj Koza,
h. Junosza. Ma 2 łan. km., karczmę 1 zagr.
Dziesięcinę bierze prebenda Górecka w Krako-
wie. (L. B. I, 43).

Chorażance, *Chorużance*, ws. i okolica, pow.
wołkowyski, gm. Izabelin, 12 w. od Wołkowyska,
Ws. ma 195 dz.; okolica 276 dz.

Chorażewo, *Chorużewo* 1.) dobra i fol., pow.
wołkowyski, gm. Izabelin, 15 w. od Wołkowyska.
Dobra, własność Nowosadów, 391 dz.; fol. nale-
ży do dóbr Olizarki. 2.) **Ch.**, urocz., pow. woł-
kowyski, gm. Międzyrzecze, należy do dóbr
Dziergiele.

Chorażowce, *Choryżowce*, ws., pow. lidzki,
gm. Lida (9 w.); miała 29 dusz rewiz., należała do
dóbr Berdówka.

Chorażyce u Dług. *Choranzicze*, ws., pow.
miechowski. Długosz podaje dwa opisy tej wsi
sprzeczne ze sobą w szczegółach. (L. B. II, 171
i 324).

Chorażyce 1.) zaśc., pow. trocki, gm. Dek-
sznie; 3 dusze rewiz. 2.) **Ch.**, ((ob. t. I, 630),
zaśc., pow. trocki, gm. i dobra Niedzingi (2 w.),
1/2 w. od osady, jest nasyp (Pilekalis), w któ-
rym znajdowano różne przedmioty. 3.) **Ch.**,
w spisie *Choromazyce*, ws. pow. wilejski, gm. Mo-
łodeczno (5 w.); miała 19 dusz rewiz.; należała
do dóbr Rajewszyszna.

Chorażyski 1.) dwór, pow. nowoaleksan-
drowski, gm. Widze, własność Wołkowskich. Po-
przednio attyn. dóbr Gryszkowszczyzna. 2.) **Ch.**,
ws., pow. ponieński, gm. Poniewież (6 w.). 3.)
Ch., fol., pow. telszewski, gm. Wornie, 54 w. od
Telsz, własność Sylwestrowiczów, 46 dz. 4.)
Ch., zwane niegdyś *Oszmianą Dziagirdowską*,
dobra nad Oszmianką, pow. oszmiański, gm. Po-
lany, własność Ważyńskich. W r. 1577 nale-
żały do Piotra Drowickiego Sakowicza, pisarza
ziemskiego oszmiańskiego. W 1602 r. przecho-
dzi do Malejewiczów al. Malewiczów z których

jeden, chorąży parnawski nadaje wsi nazwę Ch. Czas jakiś są w posiadaniu Chrzastowskich, aby znów 1683 r. przejść w ręce Malewiczów. Po Malewiczach biorą Ch. w spadku Ankudowicze, z których jeden sprzedaje je Michałowi Naramowskiemu, chorążemu wendeńskiemu. W 1753 r. Samuel Naramowski daje Ch. siostrzeńcowi Antoniemu Deszpot Zenowiczowi, a ten r. 1763 sprzedaje Jakóbowi Nagórskiemu. Odtąd Ch. związane z Ukropiszkami, wspólne przechodzą koleje. Od Nagórskich dostają się do Bułhaków, następnie Żukowskich, od 1815 r. Ważyńskich. 5.) **Ch.** 1 i 2-gie, dwie wsi, pow. oszmiański, gm. Polany (38 w.), 1865 r. miały 46 dusz rewiz., należały do dóbr Ukropiszki. 6.) **Ch.**, ws, pow. trocki, gm. Trocki (8 w.); miała 50 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Michnizki. 7.) **Ch.**, ws, pow. wileński, gm. Giedrojcice (5 w.); miały 6 dusz rewiz., należały do dóbr Marcinizki.

Chorczenki, fol., pow. rzezycki, własność Mironowych.

Chordziesz, ob. *Hordziesz*.

Chorewo, ws, pow. prużański, gm. Noski, 14 w. od Prużany, 1004 dz. włośc.

Chorlupy, w dok. *Chorlup*, *Horlup*, ws nad Konoplanką, pow. dubieński, gm., par. kat. i st. dr. żel. Ołyka (7 w.), st. poczt. Klewań (22 w.), 40 w. od Dubna, 86 dm., 704 mk., cerkiew z r. 1883, młyn wodny, piękny pałac dziedziców. W skład par. wchodzi ws Palcza (3 w.). W całej par. 106 dm., 832 mk. praw., 220 katol., 4 ewang., 38 żydów i 3 karaimów. Cerkiew filialna we wsi Kotów. W ks. Świdrygiełło nadaje mstko Ch. z wsiami Bakorzyn, Nowosiółki i Pokanczów biskupom łucko-ostrogskim. W połowie XVI w. był tu zamek obronny na wzgórzu (dziś dom dziedzica). Miał 3 działa odlewne, 2 żelazne; w cekhausie 20 hakownic, 56 rusznic. Siola: Pokanczów, Bakoryn i Nowosiółki dostarczały ludzi do obrony. Wszystek ryszczunek wojenny synowa biskupa Jonasza Borzobohatego Krasieńskiego, Anna z ks. Sokólskich Wasilowa Krasieńska głósna z aumusu rycerskiego, przeniosła do Krasnego majątności męża. Same Ch. z przyległościami zamieniła z ks. Radziwiłłem na Falimicze i Iwańczyce w pow. włodzimierskim z dopłatą 1500 złp. Henryk Walezy w 1574 r. potwierdza tę zamianę. W 1577 r. ws Ch. należy do włości zamku łuckiego i wnosi z 13 dym. na włók., 2 dym. na półwłocz., 2 ogr. po 4 gr. W 1583 r. ks. Stanisław Radziwiłł płaci ztąd od 34 łan., 5 ogr., 2 popów. Długi czas Ch. niewychodziły z rąk Radziwiłłów. W pierwszej połowie bieżącego wieku należały do Smorczewskich, od których nabył je Józefat Milowicz, obecnie własność syna jego Zygmunta.

Lud. Żyt.

Chornigi, w spisie z r. *Hornigi*, urząd. 1870 r. *Chortygi*, kol., pow. grójecki, gm. Nowa wieś,

par. Warka, ma 94 mk., 322 morg. W r. 1827 było 8 dm., 79 mk.

Chorób-Brzeźnica, os. nad stawem, pow. łęczycki, gm. Dalików, par. Parzęczew, ma 2 dm.

Chorobrowicze, ws i dobra, pow. słonimski, gm. Kozłowszczyzna, 19 w. od Słoniwa. Ws ma 126 dzies. włośc. i 181 dzies. cerk., dobra, własność Białozierskich, (poprzednio Adamkowiczów), z chutorami Talewicze i Ruda 1411 dz.

Chorobrowo 1.) dobra, pow. orszański, dziedzictwo Chłudzinskih, z Antowilem mają 946 dz., 2 młyny. 2.) **Ch.**, *Charabrowo*, folw., pow. sieński, należy do dóbr Począjewicze. 3.) **Ch.**, ws, pow. dzisieński, gm. i dobra skarb. Przebrodź (20 w.); miała 11 dusz rewiz. 4.) **Ch.**, *Chrabrowo*, dobra skarb., pow. drysieński. W r. 1618 własność Józafata Kuncewicza, arcyb. połockiego.

Chorochozyn, w dok. *Chorochin*, *Chrocholin*, *Horohoryn*, ws, pow. łucki, na pograniczu pow. włodzimierskiego, gm. Szczurzyn par, kat. Torczyn (9 w.), 33 w. od Łucka, 109 dm., 1056 mk., cerkiew. Podług rewizji zamku łuckiego z r. 1545 własność Serbina, który miał opatrywać trzy horodnie zamkowe. W 1570 r. wraz z Bytniem należy do Michała Serbina, podkomorzego łuckiego, który płaci z nich od 88 dym., 3 ogr. po 4 gr., 28 ogr. po 2 gr., 3 bojar putn., 1 karcz. W 1577 r. Ch. należy do Iwana Czaplicza, który wnosi od 78 dym., 11 ogr. po 4 gr., 3 ogr. po 2 gr., a w 1583 r. od 30 dym., 14 ogr., 22 ogr., 1 popa. Po Serbinach i Czaplicach Ch. należał do Bałabanów, 1848 r. do Stachórskich, Olszanowskich, Jankowskich, Witwińskich i Chalkiewiczów. Obecnie należy do drobnych właścicieli przeważnie szlachty zagrodowej. Benon Kadłubiski ma tu 163 dzies.

Chorochoń, fol., pow. opatowski, nazwany od właściciela Horocha.

Chorochowszczyzna, zaśc., pow. drysieński, gm. Zabiały, własność Weryhów, 24 dzies.

Choroliszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (16 w.), 66 w. od mta pow.

Choromany 1.) *Witnica*, ws, pow. ostrołęcki, 1578 r. 9½ łan. Por. *Witnica*. 2.) **Ch.**, ws pow. ostrowski. W r. 1578 ma w 11 częściach 15½ łan. 3.) **Ch.**, ws, pow. ostrołęcki. W r. 1578 Zaremby-Wilezagóra Choromany mają 7½ łan., 2 zagr., 4 morgi. Była to więc część okolicy szlach. zw. Zaremby.

Choromce, majdan, pow. kowelski, gm. Włodzimierz, 107 w. od Kowla, 11 dm., 70 mk.

Choromne, ws nad Brahinką, pow. radomyski, gm. Szepielicze, par. praw. Krasno, 150 w. od Radomyśla (st. poczt.), 49 dm., 631 mk., szkółka, 4 wiatraki, 1451 dzies. włośc. Należała dawniej z Horodeczanami do Dalkiewiczów.

Choroń, r. 1581 *Choruń*, ws, pow. będziński. W r. 1581 Jan Otfinowski płaci tu od 5½

lan. km., 1 zagr. z rolą, 2 bez roli, 1 kom., 1 rzem., piła.

Choroniów, *Choroniewo* 1.) wś i dobra, pow. bychowski, gm. Dolhy Moch (8 w.), 44 dm., 258 mk. Dobra, własność od r. 1873 Rusinowych, 237 dz., młyn. 2.) **Ch.**, *Chorniewo*, wś, pow. klimowicki, gm. Zahustyna, 35 dm., 179 mk., cerkiew. 3.) **Ch.**, wś, tamże, gm. Szumiaczce, 30 dm., 187 mk.

Choropuć, rzka, w gub. mohylewskiej, lewy dopł. Ipuć. Przybiera od pr. brzegu Nieteszczę.

Choropuck, dobra, pow. homelski, własność ks. Teodora Paskiewicza, 1873 dz.

Chorościany, al. *Chworostiany*, wś, pow. sokółski, gm. Hrebenie, 26 w. od Sokółki, z przys. Dubnica 740 dz. włośc. i 153 dwor.

Chorostek, (ob. t. I, 632), wś, pow. ostrogski, gm. Annapol, 28 w. od Ostroga, 73 dm., 519 mk.

Chorostków mstko, pow. husiatyński. W r. 1564 wś królewska w ziemi trembowelskiej, r. 1565 w dzierżawie Strusów. Ma 12 osad, 3 zagr. Pop.

Chorostów, w dok. też *Chworostowo*, *Horostaw*, wś nad rzką Białą Krynicą, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 19 w. od Włodzimierza, 76 dm., 536 mk., cerkiew par. W r. 1570 wraz z Wojkowicami i Hryniatką własność Maruszy Zbaraskiej. W 1583 r. dobrami włada Marusza, już żona Wasila Zahorowskiego, kaszt. braclawskiego. Na początku w. XVII jedyna jej córka Anna, wydana za kn. Konstantego Wiśniowieckiego, wnosi Ch. w dom męża. W nowszych czasach należał do Czackich, od których drogą wiana do Leduchowskich.

Chorosza, wś nad rzką Pohanką (Kamianką), pow. lipowiecki, gm. i st. poczt. Lipowiec (5 w.), 27 dm., 226 mk.

Choroszcza, mstko i os. fabr., pow. białostocki, gm. Choroszcza, 12 w. od Białegostoku. Mstko ma 2454 mk., 75 dzies. ziemi cerk., 36 kościelnej i 808 dzies. dwor. w wielu działach (113 łąk i pastw.). Osada fabr. z fabryką sukna należy do dóbr Nowosiółki. Gmina obejmuje 50 miejscowości, 738 dm. włośc. (obok 273 innych), 5792 mk. włościan, uwłaszczonych na 8908 dz. Nadto w obrębie gm. jest 8063 dzies. większej posiadłości. 2.) **Ch.**, wś i dobra, pow. słonimski, gm. i par. Kossowo, 37 w. od Słonima. Wś ma 26 dm., 281 mk., z wsiami Hrywda i Dubitowo 1317 dz.; dobra, własność Ostromeckich, 1119 dzies. 3.) **Ch.**, os., tamże, przy wsi Bułła.

Choroszczaszcze, wś, pow. lidzki, gm. Koniawa (6 w.), miała 2 dusze rewiz.; należała do dóbr Gołondziszki.

Choroszczewo, wś i dobra, pow. bielski, gub. grodzki, gm. Siemiatycze, 37 w. od Bielska. Wś ma 168 dz.; dobra, własność spadkobierców Michalskich, 320 dz.

Chorosze, wś, pow. wilejski, gm. Wołkołata (6 w.); r. 1865 miała 30 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Firkowszczyzna.

Choroszewicze 1.) (ob. t. I, 633), wś i dobra, pow. słonimski, gm. Derewna, 12 w. od Słonima. Wś ma 19 dm., 232 mk., wraz z os. Rudnią i Turna 631 dzies.; dobra, własność bar. Hartingów (dawniej Krzywickich), 3571 dzies. (2451 lasu). Jest tu kaplica kat. par. Słonim. 2.) **Ch.**, os. i dobra, pow. wołkowyski, gm. Podorosk, 33 w. od Wołkowyska. Os. ma 102 dz. cerk. Dobra, w części Szyrajewych 1306 dzies.; w części bar. Stakelberga, 258 dz.; w części Wiedylibskich (dawniej Szyrajewych) 478 dz.; w części Bryszów 106 dz.

Choroszki, wś, pow. drysieński, gm. Głęboke, r. 1865 miała 44 dusz rewiz.

Choroszkowo, dobra, pow. mścisławski, od 1860 r. własność Stachowskich 505 dz.

Choroszów, wś skarb., pow. ostrogski, gm. Unijów (3 w.), st. poczt. Jampol (30 w.), st. dr. żel. Ożenin (58 w.), 35 w. od Ostroga, w pobliżu Lachowiec, 135 dm., 759 mk. (13 kat., 10 żydów). Cerkiew drewn. z r. 1791, szkoła cerk. (od r. 1860). Cerkiew filialna we wsi Kaletyni-ce Małe (2 w.). Wś ta wchodziła w skład dóbr Sieniutów Lachowieckich, krzewicieli aryanimu. W Ch. 1581 r. Walenty Niegolewski dokonał przekładu Nowego Testamentu na język małoruski. Przekład ten w rękopisie, odnaleziony został w bibliotece jednego z monasterów kijowskich. Następnie wś należała do Jabłonowskich.

Choroszowczyce 1.) urocz., pow. słonimski gm. Rohotna; należy do dóbr Rohotna. 2.) **Ch.**, wś, tamże, gm. Dworzec, 36 w. od Słonima, 484 dz.

Choroszówka 1.) wś nad rzką Hrażliwcą pow. homelski, gm. Korma (6 w.), 187 dm., 1102 mk., cerkiew, 4 wiatraki. 2.) **Ch.**, dobra, pow. klimowicki, dziedzictwo Walużyniczów, 285 dz. 3.) **Ch.**, wś, pow. rohaczewski, gm. Koszelewo.

Chorów 1.) (ob. t. I, 633), w dok. *Horew*, wś nad rzką Diewuchą i stawem, pow. ostrogski, gm. Chorów, st. poczt. Ostrog (7 w.), st. dr. żel. Ożenin (4 w.), 141 dm., 985 mk. (15 żyd.), cerkiew murow. z r. 1781 fundacyi dziedzica Małachowskiego, zarząd gm., szkoła cerk. (od 1884 r.). Obecnie własność apanaży (Udiełow). Podług reg. pob. pow. łuckiego z r. 1577 sióło ziemian ostrogskich, płaci od 12 dym. półdwor., 9 dym. na ćwier., 7 ogr. W 1583 r. ks. Konst. Ostrogski wnosi z Ch. od 10 dym., 1 ogr., 5 pod-sus., 2 kół dorz. Spustoszone przez Tatarów r. 1617. 2.) **Ch.**, wś nad rzką Stiwą, pow. włodzimierski, gm. Chorów, 30 w. od Włodzimierza, 72 dm., 447 mk., zarząd gm., 2 cerkwie, st., poczt., młyn. Podług rewizyi zamku włodzimierskiego z r. 1545 własność kn. Iwana, kn. Wasi-

lowej i kn. Fedorowej Jarohowickich (Rohowickich, t. j. kn. Rużyńskich), którzy z Horowa, Rużyna i z Tworynia mieli opatrywać jedną hodrońnię zamkową.

Chorowica, ws., pow. ostrogski, gm. Krzywín, 16 w. od Ostroga, 31 dm., 219 mk.

Chorowice, ws., pow. wielicki. W połowie XV w. należą do par. Gaj. Część większa wsi jest własnością prebendy węgreckiej w katedrze krakow., 1 1/2 1an jeden należy do kustosa katedry, są też części szlacheckie. (L. B. I 37, 46 i II 184).

Chorowiec, w dok. *Horobowiec*, ws. przy ujściu Korczyka do Słuczy, pow. zasławski, gm. Chorowice, st. poczt. i dr. żel. Szepietówka (20 w.), 45 w. od Zasławia, 202 dm., 779 mk. Cerkiew paraf. drewn. z r. 1837. Cerkiew filialna we wsi Paszuki. Do par. należy ws. Huta. W całej par. 1512 mk., praw., 180 kat., 40 żydów. We wsi zarząd gm., szkoła ludowa (od 1874 r.), młyn, 9 wiatraków. W 1588 r. pod nazwą Horobowice należy do włości berezdowskiej ks. Ostrogskiego, który wnosi od 3 dym., 2 ogr. Następnie Zasławskich, obecnie ks. Sanguszków, w kluczu sławuckim.

Chorowszczyzna 1.) dobra, pow. kobryński, gm. Błoty, 7 w. od Kobrynia, własność Masłowskich, 624 dz. 2.) **Ch.**, dobra, pow. wołkowyski, gm. Łyskowo, 41 w. od Wołkowyska, własność Kozierowskich (dawniej Zardeckich), 526 dzies.

Chorpaczka (ob. t. I, 548 *Charpaczka* i str. 633 *Chorpacze*), ws. nad rzeką Drybnią, pow. hajsyński, gm. Kuna, 165 dm., 1381 mk., cerkiew, szkoła.

Chorupań, w dok. *Horupany*, ws., pow. dubieński, gm. i par. kat. Młynów (6 w.), st. poczt. i dr. żel. Dubno (8 w.), przy trakcie z Młynowa do Dubna, 59 dm., 426 mk., cerkiew drewn. z r. 1802. Cerkiew filialna we wsi Hołowezyce. Ws. należy do hr. Chodkiewiczów, W 1566 r. własność Jana Montowta, nadana r. 1568 Jakóbowi, namiestnikowi krzemienieckiemu przez Zygmunta I. W 1583 r. wchodzi w skład dóbr Mielnica Aleks. Siemaszki, kaszt. bractawskiego, który wnosi od 16 dym., 9 ogr. W XVIII w. wraz z Młynowem własność Chodkiewiczów.

Choryń, ws., pow. kościański. Wspom. w dok. z 1366 r. (Kod. W. n. 1565). W r. 1580 ws. „Chorina“ w pow. kościańskim ma kościół par. Siedzą tu Brodnice na 2 działach.

Choryszcze, jezioro w pow. homelskim, w pobliżu Homla, na lew. br. Soży, przy wsi Siewryki. Długość do 4 w., szerokie około 60 saż., zajmuje 66 dzies. Brzegi niskie, dno piaszczyste, głębokość dochodzi do 2 saż.

Chorząszczew, mylnie *Chorzyszczew*, ws., pow. skierniewicki, gm. Korabiewice, par. Jeruzal, ma 27 mk., 68 morg. W r. 1827 miała 4 dm., 84 mk.

Chorzele 1.) os. miej., pow. przasnyski. W r. 1576 posiadają tu kościół par. Placą szosu fl. 6. Włók 32 1/2, kottów gorzał. 4 kołodziej. 2, bednarzy 2, zdun. 3, stelmach 1, tesarz 1, kowal 1, krawc. 3, szew. 8, rzeźn. 1, piekarek 8, cieśli 2. Pomścibór Szumski wójt czopowego od 180 warów i 2 smolnych pieców. 2.) **Ch.**, ws., pow. łomżyński. W r. 1578 ma 5 1/2 1an. w 4 działach.

Chorzeliów, ws., pow. mielecki. Kościół par. istnieje tu w XV w. (Dług. L. B. II, 311, 323).

Chorzemin, w dok. *Witim*, *Vitine*, niem. *Witten* ws., pow. babimojski. Wspom. w dok. z r. 1236 i 1250. (K. W. n. 193, 198, 285 i 287).

Chorzeń, w dok. *Choreń*, ws., pow. koniński. Wspom. w dok. z 1145, 1261, 1280 i 1364 r. wśród posiadłości klasztoru 1ędzkiego, nadanych przez Mieszka starego. (K. W. n. 10, 363, 1515 Ulanów. Dok. Kuj. 357—8). W r. 1579 należy do ststwa konińskiego, ma 5 1/2 1an. km., 1 zagr., 1 kom., 1 rzem., 1 przekupnia.

Chorzenice 1.) w dokum. *Chorzemicze*, pow. noworadomski, par. Borówno. W r. 1518 należy do par. Mstów, w r. 1511 podane w par. Kruszyna, mają 4 1any. W r. 1552 w par. Borówno, mają 4 osad., 3 1any. 2.) **Ch.**, ws., pow. noworadomski, par. Sulmierzyce. W r. 1552 we wsi Chorzemicze płaci Barb. Chorzemska od 19 os., 8 1an., karczmy i młyna.

Chorzeszów, ws. pow. 1ęczycki. Wspom. w dok. z r. 1374. (K. W. n. 1692).

Chorzew, ws., pow. pleszewski. Wspom. w dok. z r. 1301. (K. W. n. 845). Istniał tu kościół par. wcielony już przy końcu XV w. do par. w Brzeziu. Na początku XVI w. stał opuszczony a 1an plebański zarósł drzewami. (Łaski L. B. II, 46).

Chorzewa, ws., pow. jędrzejowski. Nadana r. 1153 klasztorowi w Brzeźnicy (Jędrzejów). Bawi tu chwilowo r. 1273 Bolesław ks. krakow. (Kod. mał. II, 1, 131). W dok. z r. 1256 podana w liezbie włości klasztoru jędrzejowskiego. (Kod. mał. I 51), który tu pobiera dziesięcinę. (Dług. L. B. II, 71).

Chorzewo, ws., pow. plocki, odl. 27 w. od Plocka, ma 2 dm., 33 mk., 156 morg. W r. 1408 siedzą tu Boleszezyce. R. 1578 są 3 1any km.

Chorzecin, ws., pow. brzeziński. Wspom. w dok. z r. 1285 Por. *Ojrzanowo*. Wymieniony też w dok. z 1373 r. (K. W. n. 1687). Kościół par. p. w. św. Małgorzaty istniał już tu przynajmniej od początku w. XV. Na początku XVI w. połowa wsi należy do bisk. kujawskich, a połowa do szlachty. (Łaski, L. B. II, 179). Reg. pob. z 1552 r. podają w par. Ch. zupełnie inne wsi niż wykaz z r. 1576. W tym ostatnim roku bisk. kujaw. płacił tu od 8 1an. km., 13 osad., karczmy, a Duninowie w 2 działach od 3 1an. km.

Chorzów, wś, pow. wieluński. W połowie XV w. własność Stogniewa Siemikowskiego, daje dziesięcinę magistrom kościoła św. Floryana w Krakowie, wartości do 8 grzyw. (Dług. L. B. I, 504).

Chorzów, w dok. *Charew, Charzow*, pow. bytomski. Władysław ks. Opolski pozwała r. 1257 prepozytowi klasztoru miechowskiego osadzić wieś Ch. na prawie niemieckim. Kazimierz, ks. bytomski uwalnia r. 1299 Ch. i Krasny dąb włości klasztoru miechowskiego od pewnych opłat. (Kod. mał. II, 108, 204).

Chosławicze, mstko nad Sożą, pow. mściśławski, na pograniczu kraśnińskiego (gub. smoleńskiej), gm. Chosławicze, 33 w. od Mściśławia, 28 w. od st. Poczynek (dr. żel. orłow.-witeb.). Ma 617 dm. (1 mur.), z których 171 należy do chrześcian, a 446 do żydów, 4361 mk. (739 prawosł. i 3642 żydów), dwie cerkwie drewniane, 8 domów modl. żyd., sąd pokoju, zarząd okr. pol., zarząd gm., szkołę ludową, ambulatoryum, 3 garbarnie, 4 olejarnie, 2 fabryki krochmalu, dziegiarnia, młyn wodny, jarmark od 15 sierpnia do 1 września. Mstko należy do hr. Soltkowskich. Gmina obejmuje 44 miejscowości, mających 1433 dm. (2 mur.) i 5877 mk. Włościanie w liczbie 1988 dusz rewiz., uwłaszczeni zostali na 8623 dz. ze spłatą po 9026 rub. rocznie. W gm. jest 4999 dz. lasów większej posiadłości i 134 włościan. Ostatnim sstą chosławickim za przywilejem Augusta III z dn. 13 lutego 1754 r. był Jan Ciechanowiecki.

Chosna, r. 1576 *Choczna*, wś, pow. grójecki, par. Prażmów. W r. 1576 płać tu od $\frac{3}{4}$ łan., i $\frac{1}{2}$ łana. W r. 1827 Chosna wś pryw. 5 dm., 35 mk. W r. 1870 ma 73 mk., 151 morg.

Chosty, wś, pow. dzisieński, gm. Bohiń (4 w.), par. kat. Ikaż, r. 1865 miała 76 dusz rewiz.

Choszczewo 1.) wś, pow. radzyński, gm. Międzyłes, par. Jadów, ma 115 mk., 173 morg. 2.) **Ch**, al. *Choszczowe*, wś, pow. radzyński, gm. Zabrodzie, par. Niegów, ma 89 mk., 193 mr. 3.) **Ch.**, r. 1577 *Chrostowo*, wś, pow. łomżyński, par. Dobrzyjałowo. R. 1577 siedzi tu drobna szlachta na 8 łan. R. 1827 podano 1 dm., 3 mk.

Choszczówka 1.) wś, pow. warszawski, gm. i par. Jabłonna, ma 40 mk., 179 mórg. dwor. 2.) **Ch.**, wś, pow. nowomiński, gm. i par. Mińsk, ma 187 mk., 35 morg. dwor., 180 włość.

Chot.... ob. *Choc...*

Chotaczew, ob. *Chotiaczów*.

Choteza, wś, pow. iłżecki. Kościół par. p. w. św. Trójcy istniał tu już w XIV w. gdyż według Długosza kościół w Siennie był filią Chotezy. Łany km. dawały dziesięcinę klasztorowi św. Krzyża, fol. plebanowi. Było dwu dziedziców, jeden b. Nabra, drugi h. Rawa. (L. B. II, 567).

Choteczów, ob. *Chotiaczów*.

Chotel 1.) r. 1557 *Chotel*, wś, pow. kolski. Wspom. w dok. z r. 1357. (K. W. n. 1354).

W w. XVI własność kościoła w Izbiicy, ma 2 łany km. 2.) **Ch**, wś, pow. pińczowski. W dok. z r. 1284 podany jako własność kolegiaty sandomierskiej. R. 1366 otrzymuje prawo niemieckie. (Kod. mał. I, 126, 337). Opis szczegółowy wsi, nowego kościoła podaje Długosz. (I 418). Kustosz wiślicki posiadał tu 9 łan. km., karczmę z łanem ziemi i łąką (3 grz. czynszu), młyn dający 3 grz. czynszu. Biskup krakow. miał tu 2 łany i piękną łąkę zw. Dobrawódka. Był też staw przez Długosza założony kosztem 300 grz. Dziesięcinę z całej wsi pobierał kustosz. Kościół par. był p. w. św. Stefana.

Chotelek, pow. stopnicki, ob. *Chotel* (t. I).

Chotemcza, wś, pow. klimowicki, gm. Zabielyszyn, 56 dm., 239 mk.

Chotemla, jezioro, pow. homelski, w dolinie Dniepru, w pobliżu wsi Czarne, ma do 25 dz.

Chotemla, rzka, w pow. witebskim, lewy dopływ rzki Łososie, wypływa z błota w pobliżu folw. t. n.

Chotenczyce, wś i dobra nad rzeką Chotenczą, pow. wilejski, gm. Chotenczyce, 42 w. od Wilejki. Wś miała 2 dm., 28 mk. (w 1865 r. 4 dusze rewiz.); dobra należały do Wysockich. Cerkiew drewn. nieznanej erekyi. O 3 w. od wsi, przy drodze do Radoszkowicz, w lesie zw. Kurhany, znajdują się trzy grupy, liczące około 85 różnej wielkości kurhanów. Niektóre z nich rozkopywano. Gmina obejmuje 110 miejscowości, mających 520 dm. włość., 5889 mk. włościan (2219 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 8007 dzies. ziemi. Nadto w gm. jest 18280 dz. (2761 roli) większej posiadłości, 7852 dz. ziemi skarb. i 137 cerk.

Chotenka, (ob. t. I, 658) *Nowa i Stara*, dwie kolonie, pow. rówieński, gm. Kustyn, 42 w. od Równego. Ch. Nowa ma 32 dm., 252 mk.; Ch. Stara 15 dm., 113 mk.

Chotewszczyzna, wś, pow. prużański, gm. Staruny, 34 w. od Prużany, ze wsią Wisznia Abramowa ma 815 dz.

Chotiaczów, w dok. *Chotaczew, Choteczów* wś nad rz. Studenką, dopł. Bugu, pow. włodzimierski, gm. Chotiaczów, 12 w. od Włodzimierza, 52 dm., 592 mk., zarząd gm., 2 cerkwie, wiatrak. Własność niegdyś biskupów katol. łuckich. Niewielka, lecz zamożna włość miała obszaru 0,80 mil kw. 5 wsi, (64 łanów uprawnych). W 1578 r. wniesiono tu od 16 dym., a w 1583 r. z 17 łan. W nowszych czasach własność Moszyńskich, obecnie Orzeszków.

Chotiejewa Sieliba, 1765 *Chaciejowo Sieliszczce*, wś, pow. wieliski, gm. Ilino. W 1765 r. należała do ławnictwa kozińskiego, w wójtostwie ohryzowskiem.

Chotiejewo 1.) wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszczce. 2.) **Ch.**, wś, pow. wieliski, gm. Uświat.

Chotiszczce, al. *Widno*, fol., pow. rzeżycki, własność Maryi Podrez.

Chotiwel, ws, pow. kowelski, gm. Siedliszcze, 31 w. od Kowla, 20 dm., 123 mk.

Chotki, ws, pow. dzisieński, gm. Wierzchnie (2 w.); r. 1865 miała 106 dusz rewiz., należała do dóbr Miłopole, al. Nowopole.

Chotków 1.) ws, pow. kozienicki. W połowie XV w. należy do par. Leżenice. Dziedzicem jest Sędziwoj Leżeński h. Nałęcz. Dziesięcinę daje kustodii sandom. (L. B. I 347). 2.) **Ch.**, w dok. *Chotcow*, ws, pow. sandomierski. Nadany r. 1257 klasztorowi w Zawichoście. W roku 1373 otrzymuje prawo niemieckie. (Kod. mał. I, 53, 379). W połowie XV w. ws ma 6 do 8 łan. km., 3 zagr. z rolą, karczmę, folwark. Kmiecie dają dziesięcinę (do 9 grz.) altaryi św. Wawrzyńca w Sandomierzu. (L. B. I, 388).

Chotkowce, pow. wołkowyski, ob. *Chałkowce*.

Chotkowo, w dok. z r. 1417 *Czatkowo*, ws, pow. makowski. Wymieniona w dok. z r. 1417 jako leżąca w ziemi ciechanowskiej. (Kod. maz. 161. W r. 1567 Chotkowo Kuchny ma 1 wł., 1 ogr.

Chotkowo, fol., pow. brzeski, gub. grodz., gm. Ratajezyce, należy do dóbr Barszczewo.

Chotkuny, ob. *Chodźkuny*.

Chotlin, ws, pow. sieński, gm. Zameczek, 28 dm., 223 mk.

Chotol, dobra nad Dźwiną, pow. witebski. W okolicy wielki kurhan na lew. brz. Dźwiny.

Chotomi, urocz., pow. piński. Wspom. w dok. z w. XVI (ob. Rewizya puszczy. 90).

Chotomów, ws, pow. warszawski. Wś biskupów płockich, w r. 1418 przeniesiona na prawo niemieckie. Posiadała wtedy już kościół par. Osadnicy płacili po 30 gr. z łanu i odrabiali różne powinności. Wójtostwo trzymał Dobiesław z Grzegorzewic. (Kod. maz. 163). W r. 1870 było 300 mk., 362 morg. dwor., 595 włósc.

Chotów 1.) ws, pow. wieluński. Kościół par. p. w. św. Marcina istnieje tu już w połowie XV w. Znajdował się tu także szpital dla ubogich. (Łaski, L. B. II, 138). 2.) **Ch.**, ws, pow. włoszczowski. Istniał tu kościół par. p. w. św. Stanisława i Bartłomieja, założony zapewne na początku w. XIV. Na początku w. XVI kościół drewniany jest w zupełnej ruinie. Dziedzicami wsi są: Szafraniec i Chotowski. Dziesięcinę do Ch. dawały, prócz wsi parafialnych: Sulików w par. Bebelno i Lasocin w par. Mnin. (Łaski, L. B. I, 609, 611). Zapewne w końcu w. XVI przyłączono parafię do kościoła w Olesznie. Wydawca Kod. małop. nie słusznie odnosi do tej wsi akt dotyczący się widocznie Chodowa w pow. miechowskim Świadeży o tem pisownia nazwy i należenie do rodu Zawiszów, których spotykamy i w późniejszym akcie erekcyi parafii.

Chotów, ws, pow. kijowski, gm. Chotów, st. poczt. Demiów (8 w.), 8 w. od Kijowa, 212 dm.,

1396 mk., cerkiew drewn. z r. 1776, szkołka, 2 młyny, wiatrak. Gmina obejmuje 12 wsi, mających 17015 mk. (78 katol., 42 szlundystów 849 żydów) i 22869 dzies., z której 16699 dz. należy do włóscian, 2715 do skarbu 3200 do cerkwi i monasterów.

Chotowa, u Dług., *Kothowa*, ws, pow. pilzneński. Zarówno Długosz jak i reg pob. r. 1581 zważy: Kotowa. Mik. Kotowski płaci tu od 6 os. 3 1/2 łan., 2 zagr., 1 kom., 2 ubog., 1 rzem., karczmy.

Chotowica, ws, pow. krzemieniecki, gm. Oleksiniec Stary, st. poczt. Krzemieniec (30 w.), st. dr. żel. Radziwiłłów (37 w.), 91 dm., 568 mk., cerkiew drewn. z r. 1764. Obecnie (już r. 1848) własność Bereżeckich.

Chotowiż, mstko i dobra nad jeziorem i rzeką Chotowiżką (Sosnowicą), pow. klimowski, gm. Chotowiż, 15 w. od Klimowicz, ma 93 dm. drewn. (67 do chrześcian, 26 do żydów), cerkiew par., dom modl. żyd., zarząd gm., 2 młyny, folusz, zapasowy śpihlerz gminny. Dobra, własność Brodowskich, z fol. Pieńkówka i Kulinkówka mają 3530 dzies. (1400 lasu). Gmina obejmuje 51 miejscowości, mających 1402 dm. i 7906 mk. Włościanie, w liczbie 2753 dusz rewiz., uwłaszczeni na 16114 dzies., ze spłatą po 16019 rub. rocznie. W gminie znajduje się 15538 dzies. lasów większej posiadłości i 391 dz. włóscian. 2.) **Ch.**, st. poczt., tamże, między stacyami Zwieneczatka a Krzyczew 5 w. od Chotowiża.

Chotówka, rzka, w pow. kijowskim, dopł. Wety. Bierze początek z doliny Sieliszcz (uroczysko), przepływa pod Chotowem, Pierohowem, po za którym przejąwszy strumień od chut. Teofania, ma ujście.

Chotówka, przys., pow. krzemieniecki, gm. Bereże, 16 dm., 70 mk.

Chotownia, ws i dobra, pow. bychowski, gm. Bychów Nowy (11 w.). Wś ma 103 dm., 636 mk., cerkiew. Dobra, dziedzictwo Mąkiewiczów, 1540 dzies., młyn wodny, 2 karczmy.

Chotyły, ws włosc., pow. święciański, gm. Jasiewo (6 w.); r. 1865 miała 62 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Zahacz.

Chotyń, *Choteń*, ws nad Słuczą, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, st. dr. żel. Wołęza (38 w.), 80 w. od Równego (st. poczt.), 87 dm., 1003 mk., cerkiew drewn. z r. 1760, kaplica katol., młyn. Cerkiew filialna we wsi Cholopy. W całej par. praw. 259 dm., 2079 mk. W 1577 r. należy do dóbr międzyrzeckich ks. Koreckich, którzy wnoszą od 6 dym., 4 ogr. Następnie Siemaszków, ks. Czartoryskich. Lubienieckich, Omiecińskich, w końcu Michała Jackowskiego, miała z wólką Jackowską (Cholopską?) i Potaszną 7302 dzies. dwor. (5643 lasu). Obecnie dobra przeszły w inne ręce.

Chotyńin, wś, pow. wieluński. Wspom. w dok. z r. 1213 śród włości klasztoru ołobockiego. (K.W. n. 81).

Chotyńówka, wś skarb., pow. radomyski, gm. i st. poczt. Malin, par. praw. Nowaki, 65 w. od Radomyśla, 201 dm., 1202 mk., młyn, 1986 dzies. Wś ta na początku w. XVII należała do Niemiryczów. W 1628 r. Stefan N. wnosi od 2 dym. W 1691 r. należy do Michała Jelca. Było 30 dym. Na początku w. XVIII nabyta przez Leona Świętorzeckiego. W 1770 r. należała do Dubrowskiego, poczem przeszła na skarb.

Chotyscy, dobra, pow. połocki, własność Czerwińskich, 256 dz.

Chotyzie, wś, pow. iłżecki. W reg. pobor. z w. XVI podana p. n. *Chotcza*, ma 3 półłanki.

Chotyż, kol., pow. żytomierski, gm. Barasze, 78 w. od Żytomierza, 43 dm., 273 mk.

Chouchły, wś i dobra, pow. homelski, gm. Czebotowice (4 w.), 48 dm., 298 mk., dziedzictwo Zawitniewiczów, 500 dz. 2.) **Ch.**, tamże, własność od r. 1876 Kusznirowych, Litwinowych i Rusakowych 1213 dz.

Chowańszczyzna, fol. dóbr lwie, pow. oszmiański.

Chowcze, wś, pow. sieński, gm. Horodziec Wysoki, 19 dm., 117 mk.

Chowratówka, wś, pow. klimowicki, gm. Zahustyn, 31 dm., 176 mk.

Chożów, *Chożewo*, wś i dobra nad rz. Ćwietał, pow. wilejski, gm. Mołodeczno (7 w.). Wś miała 107 dusz rewiz.; dobra należały do Chelchowskich. W części należącej do dóbr skarb. Krasne Sioło było 43 dusz rewiz. Cerkiew par. drewn., niewiadomej erekeji. Kaplica we wsi Wiazowce. Dawniej stał tu kościół par. katol., niewiadomej erekeji. Znajdowano urny z kośćmi oraz łzawnice. W 1676 r. dziedzicem Ch. był Mikołaj Ostrouch, chorąży oszmiański.

Chożyńce, pow. żytomierski, ob. *Chiżyńce*.

Chrabków, r. 1390 *Chrapkovicze*, u Dług. *Chrapkow*, wś, pow. pińczowski. Jan bisk. krak. kupuje za 200 grzyw. r. 1390 Ch, od Sieciecha (Setegius) kantora wiślickiego i kan. krak. i jego braci: Zawiszy, Sandka i Jana. (Kod. kat. krak. II 146 i 345). W połowie XV w. własność bisk. krak. dawała dziesięcinę do Sędziejowic.

Chraboty, wś, pow. białostocki, gm. Obręb-niki, 18 w. od Białegostoku, 437 dz. Ch. poduchowne, 78 dz. i chutor 56 dz. 2.) **Ch.**, wś, bielski, gub. grodz., gm. Rajsk, 12 w. od Bielska, 349 dz.

Chrabrowo, ob. *Chorobrowo*.

Chrabustnik, urocz., pow. wołkowyski, gm. Tarnopol, własność Trusiewiczów.

Chrabustówka, wś, pow. bielski, gub. grodz., gm. Łosinka, 39 w. od Bielska, 270 dz.

Chrabużna, ob. *Chrobużna*.

Chramcowo, wś, pow. wilejski, gm. Chotencyce (5 w.); miała 26 dusz rewiz., należała do dóbr Zaborze.

Chrapacze, wś, pow. wasylkowski, gm. i st. poczt. Hrebenki (10 w.), 39 w. od Wasylkowa, 71 dm., 665 mk.

Chrapaki, dobra, pow. orszański, dziedzictwo Weliamieczów, 677 dz., młyn.

Chrapanów, wś, pow. opatowski. W 1578 r. miał 3 łany, 7 osad., ob. *Wólka chrapanowska* (t. XIII).

Chrapanówka, chutor przy wsi Stawki, pow. radomyski, gm. Kiezkiry, 7 w. od Radomyśla (st. poczt.) 5 dm., 27 mk.

Chrapina, wś u źródeł rzki Chrapinki, pow. wieliski.

Chrapinka, rzka, w pow. wieliskim, lewy dopływ Mieży. Ma źródła pod wsią Chrapina, przepływa przez jez. Zaozierje i ubiegłszy 10 w. w kierunku półn. ma ujście pod wsią Berezkina.

Chrapowicze 1.) wś na lew. brz. Dźwiny, przy ujściu rzki Bikłocha, pow. lepelski. 2.) **Ch.** os., pow. witebski, gm. Chrapowicze, cerkiew. Gmina obejmuje 128 miejscowości, 519 dm., włość. (obok 89 innych), 3105 mk., włościan, uwłaszczonych na 4435 dz. Nadto w obrębie gm. jest 8868 dz. większej posiadłości. Zarząd gm. na fol. Martynkowo (Marcinkowo).

Chrapówka, wś nad rzką Niemiją, pow. mohylewski, gm. Koryszków, 90 dm., 495 mk., cerkiew, szkoła, młyn, cukrownia.

Chrapowlanka, rzka, w pow. horodeckim, prawy dopł. Łużasienki.

Chrapy 1.) wś nad rz. Nerem, pow. łęczycki, par. Poddebice. Dawna własność kapituły krakowskiej, którą w r. 1419 zamienia za Wiskitno, Wardzyn i Pałezew, do klucza rzgowskiego wcielone. (Kod. kat. krak. I, 9). Ob. *Chropy*. 2.) **Ch.**, wś i fol., pow. lipnowski, gm. Obrowo, par. Osiek, odl. 36 w. od Lipna, ma 7 dm., 43 mk., 188 morg. Młyn wodny.

Chrapy, wś, pow. mohylewski, gm. Ciecierzyn (2 w.), 51 dm., 332 mk.

Chrcynno, mylnie *Chrzconno*, r. 1576 *Krczynno*, wś, pow. pułtuski. W r. 1576 ma 1 łan.

Chrebtowce, wś i dobra, pow. sokólski, gm. Kruglany, 14 w. od Sokółki. Wś ma 11 dzies. włość.; dobra, własność Wasilkowskich, 200 dz.

Chrenów 1.) *Chrzanów*, wś nad dopł. Horynia, pow. ostrogski, par. praw. Tesów (1 w.), 23 w. od Ostroga, 46 dm., 408 mk. W 1570 r. należy do Tomiły Worony Boratyńskiego. Częścią Ch., wraz z Tesowem, Bołotkowcami, władał Michał Pawłowicz. W 1577 r. z części Ch. wnosi pobór Andrzejowa Dobrzyńska. W 1583 r. wnosi z Ch. Michał Pawłowicz z 3 dym., 3 komor. Następnie należał do Koniecpolskich,

Garlińskich, Kaszowskich, obecnie przeszedł w inne ręce. 2.) **Ch.**, *Chrynów*, ws., pow. włodzimierski, gm. Hrybowica, 14 w. na pld.-zchd. od Włodzimierza, 34 dm., 275 mk. Podług rewizji zamku łuckiego z 1545 r. własność Gniewosza Kisiela, który z Ch. i Czeniewa miał opatrywać jedną horodnią zamkową. W 1570 roku w dzierżawie Zygmunta Rakowskiego, który wnosi od 14 dym., 5 ogr., po 4 gr., 2 komor. W 1577 r. płaci ztąd Bartosz Witwinowski od 10 ogr. po 6 gr., 4 ogr. po 2 gr., a w 1583 r. Zygmunt Witwiński od 10 dym., 6 ogr., 1 koła. Obecnie Modzelewskich.

Chrepielow, *Chrepielowo* 1.) dobra, pow. mohylowski, od 1867 r. Szczerbów, 240 dz. 2.) **Ch**, dobra, tamże, od 1871 r. własność Radowskich, w 3 działach 454 dz. 3.) **Ch.**, obręb leśny, tamże, własność Beklemiszewych, 653 dz.

Chreptowicze, zaśc., pow. wileński, gm. Iłino (13 w.); miał 11 dusz rewiz., należał do dóbr Pawłowo.

Chrepty, w dok. *Chreptiów*, *Chreptów*, ws., pow. uszycki, gm. Kalus, 85 dm., 500 mk., cerkiew par. Pamiętna pobytem Wołodyjowskiego na kresach, obecnie wyszła z rąk Sobanińskich, sprzedana Patonowi. Leży w lesistej okolicy na górze, między dwoma dopływami pobliskiego Dniestru (około 2 w.). Z jednej tylko strony od N. Uszycey jest dostęp i dojazd. Podług podania droga w skałach nad Dniestrem została wykuta z rozkazu Sobieskiego, który miał jakoby wtedy prowadzić działa pod Chocim. Przejście prawą stroną Dniestru przez Bessarabię byłoby o wiele łatwiejsze, brzeg bowiem drugi jest płaski. Podług reg. pob. z r. 1530 wniesiono ztąd od 1 pługa, a w 1542 r. od 4 pługów. W 1565 r. królewsczyzna, w posiadaniu Paulina Jacimirskiego, który płaci od 8 pługów, 1 pop., 2 kół młyn. i 1 rzem. W 1578 i 1583 r. tenże płaci od 8 pługów, popa, 1 koła dorocz. 15 gr., 1 stepnego 15 gr. i 4 rzem. po 4 gr. W 1770 r. sstwo chreptyjowskie było w posiadaniu Koziebrodzkiego, sędziego grodzk. halickiego, który płacił kwarty 2778 złp. 22 gr. *F. Morg.*

Chreszczatyk, ws. nad Dnieprem, pow. czerkaski, gm. Szelepuchy, st. poczt. Czerkasy, (44 w.), 184 dm., 717 mk., cerkiew drewn. z roku 1792, szkoła cerk., 4 wiatraki, 6 młynów, folusz. Wś nazywała się niegdyś Maszczenki. W 1740 r. było 15 chat. Obecnie należy do ks. Woroncowych.

Chriask, *Chrańsk*, *Hrask*, ws. nad Styrem, pow. łucki, gm. Medwieże, 74 w. od Łucka, 86 dm., 607 mk. W 1577 r. przy Czartorysku ks. Michała Czartoryskiego, który wnosi od 7 dym. po 4 gr.

Chroberska wola, ws., pow. pińczowski. Dziesięcina z tej wsi z nadania bisk. krak. Jana Radlicy w r. 1410 szła na utrzymanie lampy

w kaplicy Narodz. N. P. M. w katedrze krakow. (Kod. kat. krak. II, 345).

Chroberz, w dok. z r. 1153 *Chrober*, 1244 *Hrober*, ws., pow. pińczowski. Wspomniany jako włość książęca w dok. z r. 1153. (Kod. dypl. pol. III, 5). W r. 1244 odbywa się tu „colloquium”. Bawi ks. Bolesław syn Leszka z matką Grzymistawą, arcyb. gnieźń. Fulko, Prandota bisk. krak., kilku wojewodów i kasztelanów małopolskich, tudzież przedniejszych ziemian. (Kod. mał. I, 33). W r. 1250 i 1254 Bolesław ks. krak. bawi tu na wiecach „in colloquio prope Chrober”. (Kod. kat. krak. I 39, 40, 56). R. 1293 ma tu siedzibę banda rozbójnicza, zesłana przez ks. wrocławskiego, która nakłada okup na pobliski klasztor w Krzyżanowicach (ib. 142). W r. 1368 i 1375 występuje „Nobilis vir Mathias heres de Chrobers”. Zasiada on na rokach sądowych w Wiślicy. Drogosz z Ch. starosta sandom. r. 1375. (Kod. mał. III, 291).

Chrobotów, w dok. *Hrobotyń*, ws., pow. włodzimierski. W spisie miejscowości niepodana. W 1583 r. należy w części do Piotra Kostuszkowicza (przy Chobułtowie), który wnosi od 4 ogr.

Chroboty, ws., pow. błoński, par. Mszczonów, ma 133 mk., 233 morg.

Chobrzany, ob. *Chobrzany*.

Chrobuźna, al. *Chrabuźna*, ws. nad rzeką Derewiczką, pow. nowogrodzko-wileński, gm. Derewicze, par. praw. Onackowce, 80 w. od mta pow., 66 dm., 318 mk.

Chrolin, ws., pow. zasławski, gm. i st. dr. żel. Chrolin, st. poczt. Szepietówka (10 w.), 31 w. od Zasławia, ma 159 dm., 910 mk., cerkiew drewn. z r. 1779, zarząd gm., szkoła. W 1588 r. ws. Chroliny należała do włości płońskiej ks. Janusza Ostrońskiego, wwdzica kijowskiego i była spustoszona przez Tatarów. Obecnie własność Wilhelma Fisza, ma 1480 dzies. St. dr. żel. pld.-zchd. odl. 1 w. od wsi, ma 3 dm., 26 mk.

Chroliszczewo, ws. i dobra, pow. mohylewski, gm. Pawłowicze (6 w.). Wś ma 33 dm., 180 mk. Dobra, własność Zubowiczów i Staniewiczów, 412 dz.

Chrołkowicze, dobra, pow. lepelski, w roku 1761 własność Dominika Przysieckiego, rotm. połockiego, obecnie Sipajłów, 920 dz.

Chrołowice, ws. i okolica szlach. nad Bugiem, pow. bielski, gub. grodz., gm. Narojki, par. Drohiczyn, 55 w. od Bielska. Wś ma 39 dz.; okolic 64 dz.

Chroły 1.) ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (3 w.); 58 w. od mta pow., 12 chat. Attyn dóbr Zawierza, dawniej Napoleona Mirskiego, dalej Chrapowieckiego, dziś bar. Hahna. 2.) **Ch.**, ws., pow. wilejski, gm. Łuczaj (6 w.); 1865 miała 55 dusz rewiz., należała do dóbr Oleszyn. 3.) **Ch.**, ws., pow. wileński, gm. i dobra Worniany (3 w.); miała 51 dusz rewiz.

Chrome, wś, pow. dzisieński, gm. Zalesz (5 w.); miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr Nowydwór

Chromiaków, *Chromniaków* wś nad rz. Putylówką al. Putyliwną, dopł. Horynia, pow. dubieński, gm. Ołyka, par. praw. Didycze, 50 w. od Dubna, 22 dm., 197 mk. W 1577 r. włość zamku ołyckiego ks. Michała Czartoryskiego, który wnosi od 7 dym. włócz., 3 dym. półwł.; w 1583 r. również do Ołyki ks. Stanisława Radziwiłła, płacącego od 5 łanów. Ks. Albert Radziwiłł nadaje Ch. wraz z Ciemierzynem r. 1640 proboszczowi nowopostawionego w Ołyce kościoła.

Chromiboh, (w dok.), ob. *Czabany*.

Chromin, r. 1297 *Chrunino*, r. 1576 *Chroinin*, wś, pow. nowomiński, ma 269 mk., 750 morg. Dawna własność bisk. poznańskich, wymieniona w dok. z r. 1297. Do wsi przylegały lasy: „Toravez” i „Pocekars”. (K. W. n. 765, 766 i 1301). Wydawca Kod. Wielk. mylnie odnosi to do wsi Krubin w pow. gostyńskim. W r. 1576 wś Ch. w par. Latowicz płaci od 13 łan.

Chronów, w dok. *Chornów*, wś, pow. radomski, par. Mniszek. W z dok. z r. 1260 wyliczającym posiadłości klasztoru wąchockiego, czytamy: „De Chornow pars ville quam Crim miles contulit, et alia pars apud quosdam milites comparata. (Kod. kat. krak. I, 79).

Chronów, wś, pow. bocheński. W połowie XV w. istnieje tu kościół par. drewniany p. w. św. Ducha. Do plebana należą role, sadzawka i młyn. We wsi niema kmieci tylko drobni dziedzice z rodu Gryfów. (L. B. II, 308 i III 308).

Chropotowa, wś, pow. kamieniecki, gm. Czemerowce, 170 dm., 1123 mk., cerkiew. Po dług reg. pob. z r. 1530 płaci od 1, a z 1542 r. od 1/2 pług. W 1566 i 1569 własność biskupa kamienieckiego, który wnosi od 3 pługów i 2 komor. W 1578 i 1583 r. płaci od 5 pługów, 1 koła gorzałcz. 12 gr., w 1583 r. zamiast tego od koła korzeczn., z propinacyi 6 gr., od popa, 5 ogr. po 6 gr., 1 ogr. 4 gr., 2 rzemieśln. po 4 gr.

Chropy al. *Chrapy*, pierwotnie *chropskie opole*, nad rz. Dobrzyńką. Zajmowało obszar i okolice dzisiejszych Pabianic w pow. łaskim. W r. 1189 w Opatowie nadał ten obszar kapitule krakowskiej Kazimierz ks. polski wraz z prawem polowania. W dok. z r. 1220 powiedziano: „proventus castellature que Chropi dicuntur”. W r. 1251 Kazimierz ks. łęczycki uwalnia ludność wsi „Groppi” od danin książęcych. (Kod. kat. krak. I, 8, 9 16 i 40). Por. *Chrapy*.

Chrościanka, fol., pow. bielski, gub. grodz., gm. Grodzisk, 26 w. od Bielska, należy do dóbr Dobubowo.

Chrościce 1.) u Dług. *Chroszczice*, wś, pow. pińczowski. W 1359 r. Kazimierz W. zamienił wsi Cień i Michałowice na posiadłości kościoła gnieźn. Chrościce, Królówce i Czarków. (K.

W. n. 1400). Elżbieta wdowa po Spytku wojew. krak. nadaje Ch. r. 1403 córce swej mniszce klasztoru św. Andrzeja w Krakowie. (Kod. kat. krak. II, 280). W połowie XV w. należy do par. Kije, ma 7 łan. km., 2 zagr., karcznię z rolą i folwark. Dziesięcinę dawano prebendzie kieleckiej zw. Żydowska. (L. B. I, 459). 2.) **Ch.**, wś, pow. ciechanowski. W dok. z r. 1357 wieś Crosczice wspomniana jako dziedzictwo Klemensa i Ubisława. (Kod. Maz. 71). W r. 1567 wś Kreścice w par. Sońsk, ma w dwu częściach 3 1/4 łan. i 2 zagr. (Paw. Maz. 327).

Chrościn 1.) wś, pow. wieluński. Odwieczna własność klasztoru cysterek w Ołoboku. W dok. z r. 1245. Zakonnice tu założyły kościółek par. drewniany p. w. św. Mikołaja. Kościół ten przyłączony został przed r. 1522 jako filialny do par. w Bolesławcu a od połowy XVI w. złączony z par. Mieleszyn. (Łaski L. B. II, 145). W roku 1358 przełożona z Ołoboku zawarła umowę z Mikołajem Boemo i jego bratem co do wsi Ch. (K. W. n. 244, 1178). Ob. *Dzietrzkowice*. 2.) **Ch.**, wś, pow. kolski. Wspom. w dok. z r. 1339. (K. W. n. 1192). Ob. *Chruscin* (t. I).

Chrośla, wś, pow. nowomiński, ma 186 mk., 222 morg. W r. 1579 było 7 łan. km.

Chrośle, też *Chrusle*, wś, pow. sochaczewski, ma 33 mk., 152 morg. Łączyła się ze wsią Niedzieliska (w t. I mylnie podano Niedziałki).

Chrośna, wś, pow. nowomiński, ma 267 mk., 389 morg. dwor. i 494 włość. R. 1576 miała 22 łany.

Chrosna, wś, pow. krakowski. W połowie XV w. siedzą tu dwaj Toporezykowie. Dziesięcinę dawano kościołowi w Morawicy. (L. B. II, 44).

Chrosno, al. *Chrosna*, r. 1369 *Chrosti*, wś, pow. inowrocławski. W 1369 r. Kazimierz W. oddał opustoszałą wieś królewską Ch. Stefanowi z Kraszyc. (K. W. n. 1728).

Chrostkowo, wś, pow. rypiński. W reg. pob. z w. XVI niema wsi t. n. Po zamknięciu kościoła par. we wsi Chojno rozdzielono tamtejszą parafię, część przyłączono do kościoła we wsi Ruże, część do nowo utworzonej par. w Chrostkowie.

Chrostowa, wś, pow. noworadomski, ma 8 dm., 113 mk., 150 morg.

Chroszcze, u Dług. *Chroszcz*, wś, pow. wielicki. W połowie XV w. wieś klasztorna miała 8 zagr., 5 karcznię z rolą, 2 młyny, fol. klasztorny. Dziesięcinę pobierała prebenda zw. Staniatęką w Krakowie. (L. B. I, 127).

Chrule, wś, pow. lidzki, gm. Lida (7 w.); miała 12 dusz rewiz., należała do dóbr Sukurcze.

Chrumin, ob. *Chromin*.

Chrusciana, w spisie *Chworostianka*, os., karcz.. pow. jampolski, gm. i par. Dzygówka.

Chrusciki, kol., pow. słupecki, gm. Oleśnica, ma 242 mk., 265 morg. Do r. 1891 nosiła nazwę: Adelfhof, ob. *Emilienheim*.

Chruścinek, wś, ob. *Chróścinek* (t. I).

Chruślice, u Dług. *Chroslycze*, wś, pow. radomski. W połowie XV w. na dawnych łąkach kmiecyh siedzi szlachta i uprawia je sama. (L. B. I 447).

Chruślice, u Dług. *Chroslycze*, wś, pow. sądecki. W połowie XV w. ma 3 łany km., 1 sołtysi, daje dziesięcinę wikaryuszom sądeckim. Dziedzic Zawadzki h. Stary koń. (L. B. I 558, 561).

Chruślin, w XVI w. *Chroslin*, wś, pow. łowicki. Dawna własność arcyb. gnieźn., wchodziła w skład kasztelanii łowickiej. Jarosław arcyb. gnieźn. oddaje r. 1343 wś Ch. do osadzenia na prawie niem. niejakiemu Błażejowi. (K. W. n. 1230). Kościół par. p. w. św. Michała, fundacji arcyb. gnieźn. istniał tu już zapewne w początku w. XIV, bo Jarosław ze Skotnik arcyb. nadając wójtostwo w Lisiewiczach r. 1366 przeznaczają meszne z łąków wójta kościołowi w Ch. Zda się, że przy dawnej budowlu drewnianej wzniesiono zakrystyą murowaną r. 1538 a następnie Mikołaj Dzierzgowski, arcyb. zbudował r. 1556 cały kościół z muru, sklepiony, do 30 łok. wysoki a 44¹/₂ długi.

Chruślina, r. 1676 *Chrosłina*, wś, pow. nowoaleksandryjski (Puławy). W r. 1676 płacono tu od 164 poddanych, 11 dwor., 3 osób szlach. Dziedzicem był Tom. Głuski.

Chruślińce, dawna nazwa wsi Kalniszówki, w pow. bractawskim.

Chruślińce, *Chruszlińce Wielkie i Małe*, dwie wsi nad Kobylną, dopł. Desny Bohowej, pow. winnicki. W 1559 r. własność Chruślińskich. W 1770 r. w posesyi Szymona Głogowskiego, sędziego ziemskiego buskiego, daje kwarty 1745 złp. 16 gr.

Chrustowa, wś nad rzeką Kamionką, pow. olhopolski, gm. Kamionka, na pld.-zchd. od mstka Studenicy, 398 dm., 2074 mk., cerkiew, 5 młynów.

Chrustowice, r. 1579 *Chrostowice*, wś, pow. pińczowski. W r. 1579 Szafraniec kaszt. sandom. płaci tu od 2 os. 1 łąnu, 1 chał., 1 kom., 2 ubog., 1 rzem.

Chrustowo, wś i dobra, pow. wołkowyski, gm. Hornostajewicze, 22 w. od Wołkowyska. Wś ma 246 dz., dobra, własność Kozłowskich, 982 dzies.

Chruszczobród, u Dług. *Chroszczebrod*, wś, pow. będziński. Około połowy XV w. utworzono tu parafią wydzieloną z części par. sławkowskiej i siewierskiej. Erekeją wydał Tomasz Strzemiński bisk. krak., uposażył 2 łąkami i 2 sadzawkami, dziedzic wsi Mikołaj Mirzowski h. Gryf. Kościół drewniany p. w. N. P. Maryi, św. Stanisława i św. Bernardyna. Z 15 łąn, km. dziesięcinę (do 16 grz.) pobierał pleban. (L. B. II, 194).

Chruszczyna, u Dług. *Chroszczyn* i *Chroszczyn minor*, *Chrosłina*, wś, pow. pińczowski. Należała niegdyś do arcyb. gnieźn. Wspom. w dok. z r. 1136 wśród włości arcyb. gnieźn. R. 1357 Jarosław arcyb. gnieźn. odstępuje Ch. Januszowi, dziekanowi krak. (K. W. n. 7 i 1359). W r. 1359 Kazimierz W. zamienił ją z arcyb. Jarosławem na inną wieś z dziesięcinami i takowe nadał ufundowanej przez siebie altaryi św. Krzyża w Krakowie. W połowie XV w. dziedzicem ³/₄ wsi był Stanisław Trzecieski h. Strzemie a ¹/₄ Bochus sędzia krak. h. Drużyna. (L. B. I, 222).

Chryniki, *Chrynniki*, w dok. *Chrenniki*, *Chrennica*, wś nad Styrem, pow. dubieński, gm. Boremel (5 w.), par. kat. Łysin (4 w.), st. poczt. Młynów (35 w.), st. dr. żel. Rudnia Poczajowska (30 w.), 35 w. od Dubna, 93 dm., 542 mk. (51 kat., 19 żyd.), cerkiew drewn. z r. 1868. Cerkwie filialne w Tołpyżynie (2 w.) i Werbnie (5 w.). W 1545 r. własność Michała Chrenickiego, który miał opatrywać dwie horodnie zamku łuckiego. W XVII w. władają Chryniacy, w XVIII w. należy do Czaekich z Boremlem, po 1831 r. przeszły na skarb.

Chrypalicze, w dok. *Chrybalicze*, wś nad Łuhem, pow. włodzimierski, gm. Werba, 5 w. na zchd. od Włodzimierza, 72 dm., 271 mk. Niegdyś dobra biskupstwa włodzimierskiego. W r. 1577 władca włodzimierski wnosi ztąd od 4 dym., 7 ogr., z młyna od 3 kół po 24 gr., a w 1583 r. 25 dym., 3 ogr., 2 kół wał., 1 stęp., 8 rybaków.

Chrypinka, dwie wsi nad rzeką t. n., pow. wieliski, gm. Serteja. W 1765 r. wś Chrypino w ławnictwie kochanowskim wójtostwa sertejskiego.

Chrypla, sloboda nad Zwizdałem, pow. owrucki, gm. Bazar, 43 w. od Owruca, 42 dm., 284 mk.

Chrypsk, wś, pow. włodzimierski, gm. Pulmo, 100 w. od Włodzimierza, 9 dm., 43 mk.

Chrypska Wólka, (ob. t. I, 649), wś, pow. włodzimierski, na pograniczu z gub. grodzieńską, gm. Pulmo, 123 w. od Włodzimierza, 96 dm., 690 mk., cerkiew.

Chryssa, wś, pow. słonimski, gm. Pieski, 87 w. od Słonima, 1298 dz. włośc.

Chrystoforówka, pow. czerykowski, ob. Dobre.

Chrystoforowo, dobra, pow. sokólski, gm. Makotolany, 21 w. od Sokółki, własność Schmidtów z fol. Putnowce 703 dzies.

Chrystówka, wś u źródeł Chomoru, pow. zasławski, gm. Ternawka, par. praw. Sochuzińce, 28 w. od Zasławia, 191 dm., 1013 mk., cerkiew filialna z drzewa z r. 1807, szkoła, młyn. W r. 1583 Kondrat Sosnieki wnosi tu z 14 dym., 4 ogr., 11 ogr. W 1593 r. należała do włości zasławskiej ks. Janusza Zasławskiego, w wdy podlaskiego. Zniszczona przez Tatarów. Obec-

nie należy do Sanguszków, w kluczu białogórdeckim.

Chrystowo, ws. włośc. i dobra skarbu, pow. wilejski, gm. Norzyca. W r. 1865 miała 72 dusz rewiz. Dobra Ch. nadane były dominikanom duniłowickim przez Elżbietę Białozorową.

Chrystynówka 1.) ws., pow. humański, gm. i st. poczt. Oradówka (7 w.), 454 dm., 2453 mk., cerkiew par., szkoła cerk., 6 wiatraków, st. dr. żel. humańskiej (10 dm., 105 mk.). Rozchodzą się ztąd odnogi od Humania i Koziatyna. Własność Adelheimów. 2.) **Ch.**, w dok. *Krystynówka*, ws. nad Noryniem, w pobliżu ujścia do Uszy, pow. owrucki, gm. Chrystynówka, st. poczt. Owruć (30 w.), 78 dm., 445 mk., cerkiew drewn. z r. 1772, zarząd gm., szkoła (od 1873 r.), młyn. W całej parafii 364 dm., 2935 mk. praw., 160 kat., 120 żydów. Cerkwie filialne we wsiach: Brydko, Zalesie i Nowym Dorohiniu. Należała niegdyś do włości byszowskiej Charleskich, drogą zastawu przeszła do Karola Tyszkiewicza, w ciągu w. XVII pozostaje w ręku Tyszkiewiczów. Następnie własność Pruszyńskich, Prziesięckich.

Chrystyszcz 1.) mylnie *Chretyszcz*, ws. nad rzeką Kamienką (Kamienczą), dopł. Dniestru, pow. olhopolski, okr. pol. Pieszczanka (5 w.) gm. i par. kat. Miastkowska, 50 w. od Olhopola, przy dr. z Pieszczanki do Haraczkówki. Należała do Modzelewskich, Stadnickich, dziś hr. Tyszkiewiczów. 2.) **Ch.**, chutor, pow. owrucki, gm. Łubiny, 5 dm., 25 mk.

Chryszczonowicze, *Chreszczenowicze*, wieś, pow. wołkowyski, gm. Hornostajewicze, 69 dz.

Chrzanów 1.) fol., pow. warszawski, gm. Blizne, par. Babice, ma 200 mk., 455 morg. 2.) **Ch.**, ws., pow. stopnicki. W połowie XV w. dziedzicem tu Jan Rytwiański. Wieś ma 7 1/2 km. dających dziesięcinę do Biechowa. (L. B. II, 454). 3.) **Ch.**, ws., pow. lubelski, par. Chodel. W połowie XV w. dawała dziesięcinę kościołowi w Kłodnicy. (L. B. II, 547). W r. 1676 St. Chrzanowski płacił tu od 5 dwor. i 3 osób z rodziny. 4.) **Ch.**, ws. pow. janowski, ob. *Góra*aj.

Chrzanów, pow. ostrogski, ob. *Chrenów*.

Chrzanów, miasto pow. w Galicji. Wspom. w dok. z r. 1228. (Kod. dypl. pol. III, 15). W dok. r. 1243 wspomniana jest: „castellatura de Chranów”. Według dok. z r. 1381 posiadał kościół parafialny. (Kod. mał. I, 420). Według Długosza Ch. był już w XV w. miastem i miał kościół par. murowany p. w. św. Mikołaja. Łany miejskie dawały dziesięcinę kościołowi w Olkuszu, 1 any km. do Chrzanowa. (L. B. II 199 i 203). Opis powiatu wydał Polaczek St. p. t. „Powiat chrzanowski monografia hist. geogr.” Kraków 1898 r.

Chrzanów, ws., pow. pleszewski. Wspom. w dok. z r. 1276. (K. W. n. 571).

Chrzanówka 1.) (ob. t. I, 643 *Chrenówka*), ws. nad dopł. Sobu, pow. lipowiecki, gm. Żadanówka, st. poczt. Daszów (10 w.), st. dr. żel. Oratów (15 w.), 28 w. od Lipowca, 215 dm., 1172 mk., cerkiew par., szkoła, wiatrak. Obecnie Józefa Sawickiego. 2.) **Ch.**, w spis. urząd. *Chenowka*, ws. nad rz. Niemiją, pow. mohylowski, gm. Koryszków, st. poczt. Mohylów, st. dr. żel. Kotiuzany, na pld. od Kopajgródu, 90 dm., 495 mk., cerkiew par., szkoła, młyn, cukrownia przeniesiona z Jurkowiec. Należy obecnie do Kazimierza Sulatyckiego, ma 550 dz. dwor..

Chrzany, pow. przasnyski, ob. *Bystre* (t. I).

Chrzablice, ob. *Chrząbлін*.

Chrząbлін, w dok. *Chrzamlice*, r. 1579 *Chrząblice*, ws., pow. kolski. Wspom. w dok. z r. 1324. (K. W. n. 1044). W r. 1579 własność Stan. Gorki woj. poz. Dzierżawca płaci tu od 5 1/2 łan., 4 zagr. z rolą.

Chrzachów i Chrzachówek, u Długosza *Chrzochów i Krzozówek* dwie wsi w pow. nowoaleksandryjskim (Puławy). Należały w XV w. do Piotra Konińskiego i dawały dziesięcinę (około 9 1/2 grz.) bisk. krak. (L. B. II, 571). W r. 1676 Chrzachów płacił pogłównie od 90 poddanych, Chrzachówek od 58.

Chrzastów, r. 1136 *Chrystov*, ws. nad Pilicą, pow. włoszczowski. Starożytny gród nad Pilicą. W dok. z r. 1136 wyliczającym dochody i włości arcyb. gnieźn. powiedziano: „per omnes transitus de theloneo et decimali hebdomada, per omnes quotquot sunt de Chrystov usque in Vismam iuxta fluvium Pelza.” (K. W. n. 7). A więc arcybiskupi mieli nadane cla i dziesięciny targowe pobierane przy wszystkich brodach na Pilicy od Chrzastowa aż po ujście Pilicy do Wisły. Nie spotykamy wprawdzie tutejszych kasztelanów, ale zapewne istnieli. Weznie barzo gród książęcy przeszedł na własność możnego rodu znanego później pod nazwą Koniecpolskich, którzy tu mieli swoją rezydencją, w zamku obronnym. Zapewne na obszarze Ch. powstało w XV w. Koniecpole ztąd Ch. bywa uważany jako Koniecpol stary w stosunku do nowo założonego (w XV w.) miasta. Kościół par. nazwany jest w dok. z 1415 r. „dawny”. Na początku w. XVI stoi tu kościół murowany, przy którym istniała prepozytura i kolegium 4 mansjonarzów (na początku w. XVI tylko 2). Nowy kościół murowany wznosił r. 1770 Michał Czapski dziedzic. (Łaski, L. B. I, 559). 2.) **Ch.**, ws., pow. łęczycki. Dawna posiadłość arcyb. gnieźn. wspom. w dok. z r. 1357. (K. W. n. 1354).

Chrzastowice, ws., pow. olkuski, par. Gołaczowy. W dok. z r. 1254 wyliczającym posiadłości klasztoru zwierzyńskiego, podano: „Chrastowiczy cum Taberna, pratis et Molendino”. (Kod. kat. krak. I, 53). W połowie XV w. własność klasztoru zwierzyńskiego. (L. B. II 58).

Chrzastowice, ws nad Wisłą, pow. wadowicki. Wspomniana w dok. z 1353 r. Należała pierwotnie do par. w Czerniechowie. W połowie XV w. leży w par. Tłuczań. Dziedzicem jest Andrieus Waldorph. Cztery łany km. i piąty plebana w Tłuczaniu dają dziesięcinę kościołowi w Czerniechowie. (I. B. I, 233).

Chrzastówka, ws, pow. krośnieński. Zapewne otrzymała swą nazwę od Jaska Chrasta, któremu r. 1383 daje opat tyniecki sołtystwo w przyległej Moderówce. (Kod. dypl. pol. III, 328).

Chrzastowo 1.) ws, pow. szremski. W dok. z r. 1230 i lat następnych wśród włości klasztoru paradyżkiego. W r. 1263 Bolesław ks. polski oświadcza, iż oddał klasztorowi wsi: Grodzisk i Stocin w zamian za odstąpione mu wsi klasztorne: Ch., Kotowo i Olbrachtowo. (K. W. n. 128, 194, 362, 408). 2.) **Ch.**, ws, pow. wyrzyski. Wspom. w dok. z r. 1328. (K. W. n. 1090).

Chrzaszczew, pow. skierniewicki, ob. *Chorzyszczew*.

Chrzczeniszki 1.) *Krzczeniszki, Krzycceniszki*, dwór, pow. wilkomierski, gm. Wojtkuszki (12 w.), 16 w. od Wilkomierza, 635 dzies. Własność niegdyś ks. Bohusza, potem gubernatora Bagniewskiego, Juliana Pac Pomarnackiego, od nich przeszły w obce ręce. 2.) **Ch.**, zaśc., pow. wileński, gm. Niemenczyn (2 w.), miał 6 dusz rewiz., należał do dóbr skarbu. Giejany.

Chrzęsne, ws, pow. radzyński, gm. Międzyłże, par. Postoliska, ma 324 mk., 1634 morg. dwor., 218 włosc. W r. 1568 było 13¹/₄ łan. km. i 2 zagr.

Chrzypsko wielkie, ws, pow. międzychodzki. Kościół par. p. w. św. Wojciecha i Stanisława założony zapewne już w XV w. przez dziedziców wsi Chrzypskich h. Prawdzic. Wspomniany w aktach kapituły pozn. r. 1465. W r. 1609 Chrzypscy wzniesli nowy z cegły i nowo uposażyli ziemią. Około r. 1785 odbudowany. Księgi sięgają r. 1638.

Chuchowo, dobra przy ujściu rzeki Medwedicy do Dźwiny, pow. wieliski, gm. Krest. Pod Ch. przy drodze do Wyszyna grupa 15 kurhanów.

Chudelipie, r. 1580 *Lipie Potrzykoskich*, ws, pow. grójecki. W r. 1580 siedzą tu Potrzykoscy z pobliskich Potrzykoz, płacą od 3 łan., 2 zagr.

Chudiaki, al. *Chodiaki, Chodaki*, mstko nad Dnieprem, pow. czerkaski, gm. Chudiaki. st. poczt. Czerkasy (22 w.), 583 dm., 4542 mk., cerkiew par., szkoła cerk. dom modl. żyd., 9 młynów, 21 wiatraków. Gmina obejmuje 4 miejscowości (1 mstko i 3 sioła), mające 12678 mk. (119 sztyndystów, 357 żydów) i 11786 dzies, wczem 10905 ziemi włosc, 459 skarbu. 179 cerk.

Chudlin, ws i dobra, pow. kobryński, gm. Ziołowo, 25 w. od Kobrynia. Ws ma 360 dzies.; dobra, własność Mitraszewskich 276 dz.

Chudobiszki, ws, pow. święciański, gm. Twerecz (8 w.); miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr skarbu. Dzisna.

Chudolejówka, ws nad Taśminą, pow. czehryński, gm. Truszcówce, st. poczt. Medwedówka (5 w.), 28 w. od Czehrynia, 324 dm., 2550 mk., cerkiew drewn. z r. 1818 (dawniejsza z r. 1724), szkoła cerk., 3 olejarnie, 18 wiatraków. Wsie wchodziła w skład sstwu czehryńskiego, obecnie do dóbr państwa.

Chudowce, ws, pow. sieński, gm. Bóbr (7 w.), 47 dm., 279 mk., cerkiew.

Chudowo, ws i dobra nad jez. Chodowce i Sielawne, pow. sieński, gm. Lisieczyno. Wsie ma 21 dm, 164 mk, cerkiew. Dobra, dziedzictwo Nitosławskich, z Wysokiem i Jaźwami 4089 dz. (1950 lasu).

Chudurówka, dobra, pow. wilejski, gm. Sitce; 1865 r. własność Rudominów.

Chudziце, ws, pow. średzki. Wspom. w dok z r. 1350. (K. W. n. 896).

Chulsk, ob. *Hulsk*,

Chulapówka, okolica, pow. rohaczewski, gm. Korma (8 w.), 33 dm., 224 mk.

Chundysz, fol., pow. starokonstantynowski, gm. Wołoczysk.

Chusicze, ws, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Wysokie Litewskie, 36 w. od Brześcia, 282 dz.

Chutki, pow. kolski, ob. *Grab*.

Chutkowice, ws nad Bngiem, pow. bielski, gub. grodz., gm. Narojki, par. Drohiczyń, 56 w. od Bielska, 87 dz.

Chutne, ws, pow. lidzki, gm. i dobra skarbu. Lida miała 19 dusz rewiz.

Chutor 1.) dobra, pow. czerykowski, od 1877 r. własność Chaćkiewiczów, 833 dz., młyn. 2.)

Ch., tamże, dziedzictwo Sianożęckich, wraz z Słobutami 274 dz. 3.) **Ch.**, dobra, pow. mścisawski, dziedzictwo Sapiechów, 162 dz. 4.)

Ch. Stary, tamże, od 1876 r. Razdieryszynych, 64 dz. 5.) **Ch. Zielony**, dobra, pow. bychowski, od 1882 r. Hortyńskich, 577 dz.

Chutor 1.) *Boluchowy*, ws, pow. lipowiecki, gm. i st. poczt. Ilińce (8 w.), 12 w. od Lipowca, 55 dm., 529 mk., wiatrak. 2.) **Ch. Mroczkowski**, ws, tamże, gm. i st. poczt. Lipowiec (13 w.), 12 dm., 176 mk., szkoła. 3.) **Ch. Romanowy**, ws, tamże, gm. i st. poczt. Ilińce (9 w.), 10 w. od Lipowca, 49 dm., 279 mk., cerkiew.

4.) **Ch. Sakowski**, pow. lipowiecki, ob. *Narcyzówka*. 5.) **Ch. Szymańskiego**, tamże, ob. *Ksawerówka*. 6.) **Ch. Kutelowa** (ob. t. IV, 953 *Kutelow*), ws, pow. kaniowski, gm. i st. poczt. Ko-

zin (3 w.), 31 w. od Kaniowa, 48 dm., 224 mk., szkoła, wiatrak. 7.) **Ch. Salowa**, (ob. t. X, 222 *Salowa Futory*), ws nad Rossawą, tamże, 177 dm., 1079 mk., szkoła, 4 wiatraki. 8.) **Ch. Cichy**, (ob. t. XII, 335 *Tichy Chutor*), ws nad stawem Mołoczanym, pow. taraszczański, gm. Strzyżawka, st. poczt. Żaszaków (7 w.), 44 w. od Taraszczy, 348 dm., 1912 mk., cerkiew, szkoła cerk., 11 wiatraków. Leon Lipkowski ma tu 173 dz. 9.) **Ch. Pułkowniczy**, (ob. t. VIII, 713 *Pułkownicza*), ws, pow. skwirski, gm. Krywiec, st. poczt. Taraszcza (24 w.), 85 dm., 396 mk., szkoła, 5 wiatraków. 10.) **Ch. Wileński** (ob. t. XIII, 466 *Wileński Chutor*), ws nad rzeką Dubowcem, pow. radomyski, gm. Wodotyje. st. poczt. Brusilów (33 w.), 25 w. od Radomyśla, 75 dm., 490 mk., młyn. 11.) **Ch. Hłumecki**, ws, pow. nowogradwołyński, gm. Emilezyn, par. praw. Hłumeza Wielka, 49 w. od mta pow., 43 dm., 264 mk., szkoła. 12.) **Ch. Wróblewski**, ws, pow. uowogradwołyński, gm. Kustowec, par. praw. Wróblówka. 13.) **Ch.**, urocz., pow. rówieński, gm. Derażne, 27 w. od Równego, 4 dm., 18 mk. 14.) **Ch.**, kol., tamże, gm. Stepań, 77 w. od Równego, 34 dm., 213 mk. 15.) **Ch.**, ws, pow. zasławski, gm. Chorowiec, par. praw. Korezyk, 38 w. od Zasławia, 114 dm., 1434 mk., szkoła. Własność ks. Sanguszków.

Chutoryanka, ws, pow. homelski, gm. Nosowice (9 w.); 49 dm., 272 mk.

Chutory, al. *Futory* 1.) ws, pow. starokonstantynowski, gm. i st. poczt. i tel. St. Konstantynów (7 w.), st. dr. żel. Szepietówka (60 w.), 42 dm., 345 mk. Poprzednio ze wsiami Demkowce i Radkowce miała 131 dm., 1005 mk. Cerkiew murowana z r. 1806 fundacji dziedzica Kaczkowskiego. Ws należała do ks. Ostrogskich, ks. Lubomirskich, hr. Rzewnskich, od początku w. XIX Kaczkowskich. 2.) **Ch. Jaśkowieckie**, (ob. t. II, 425 *Futory Jaśkowieckie*), ws nad rz. Szpilą, pow. latyczowski, 95 dm., 538 mk. 3.) **Ch. Konelskie** (ob. t. IV, 327 *Konelskie Futory*), ws, pow. lipowiecki, gm. Konelska Popowka, st. poczt. Monastyrzyszcze (18 w.), 100 w. od Lipowca, 42 dm., 556 mk., cerkiew cmentarna z r. 1833, szkoła, 2 wiatraki. Około r. 1865 własność Drahomireckich, poprzednio Borowskich. 4.) **Ch. Krzywoszyńskie** (ob. t. IV, 812), ws, pow. winnicki, 94 dm., 803 mk., cerkiew. 5.) **Ch. Ładyżińskie** (ob. t. V, 571), ws, pow. hajsyński, gm. Ładyżyn, 157 dm., 1009 mk., cerkiew, szkoła. 6.) **Ch. Miedziakowskie** (ob. t. VI, 381), ws, pow. winnicki, 265 dm., 2300 mk., cerkiew, szkoła. 7.) **Ch. Sulżyńskie**, ws nad Chomorem, pow. zasławski, gm. i par. praw. Sulżyn, 22 w. od Zasławia, 129 dm., 1007 mk.

Chwacimiech, u Dług. *Chwaczymyech*, dawniejsza nazwa wsi: Facimiech.

Chwalborzycę, właśc. *Chwaliborzyce*, w XVI w. *Phaliborzyce*, ws, pow. turecki. Na początku

XVI w. siedzi tu drobna szlachta. Pleban tutejszy wspomniany już jest w aktach z r. 1416. Starożytny kościół drewniany spłonął r. 1767. Na cmentarzu stoi kaplica murowana. W r. 1683 było w parafii tylko 150 dusz, około r. 1870 liczono 506.

Chwalibogowice, r. 1418 *falibogowice*, ws, pow. pińczowski. W dok. z r. 1418 wieś królewska. (Kod. kat. krak. II, 431).

Chwalibogowo, r. 1368 *Falibogowo*, ws, pow. wrzesiński. W r. 1368 Jarosław arcyb. gnieźn., przeznacza dziesięcinę z Ch na utrzymanie ołtarza św. Mikołaja, w zamian której daje dziesięcinę ze wsi Wiewiórczyn. W 1398 r. sędzia kaliski przyznaje czwartą część Ch. kościołowi poznańskiemu, wbrew żądaniom wdowy po dziedzicu tej wsi. (K. W. n. 1499 i 1992).

Chwaliboskie, os., pow. olkuski, gm. i par. Bolesław, 12 w. od Olkusza.

Chwalimicze, *Falimicze*, *Falemicze*, ws nad Łuhem, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 5 w. na pld.-wschd. od Włodzimierza, 43 dm., 303 mk. Należały niegdyś do sstwa włodzimierskiego, nadane r. 1475 przez króla Kazimierza Michałowi Sanguszkowiczowi wraz z Zajęcycami, Wołkowicami, Teszkowiczami i Wolą w zamian za Trościanicę. W 1545 r. ze wsi królewskiej Falimicze opatrywano po borodni zamków włodzimierskiego i łuckiego. W 1570 r. urzędnik wojewodzieców wileńskich wniósł z Ch. z 40 łan. po 20 gr., 22 ogr. po 2 gr., 12 kom. po 2 gr., 8 bojar putnych, 15 ryboł. po 8 gr., 3 kół młyn., 1 folusz. Następnie Czapskich, obecnie drogą wiana Leduchowskich.

Chwaliszewo, r. 1301 *Falissew*, ws, pow. szubiński. Wspom. w dok. z r. 1301). K. W. n. 838).

Chwalniów, ob. *Falniów*.

Chwałki, u Dług. *Fałki*, fol., pow. sandomierski. Były to folwarki miejskie sandomierskie, obejmowały w XV w. 8 łanów. Dawały dziesięcinę kościołowi św. Piotra w Sandomierzu (L. B. I, 323 i II, 312).

Chwałków 1.) ws, pow. szremski. Przemyśław ks. polski potwierdza r. 1280 nadanie wsi Grodzisk przez „milesów“ Pełkę, Bogufała, Gniewomira i Stefana, klasztorowi w Paradyżu. Fundator tego klasztoru komes Mikołaj odstępuje im w zamian swą wieś Chwałkowo. (K. W. n. 491). Kościół par. p. w. św. Michała archan. wspomniany w aktach pod r. 1483. Księgi sięgają r. 1750. Ws była gniazdem Chwałkowskich h. Odrowąż. 2.) **Ch.**, ws, pow. krebaski. W r. 1616 dziedzic wsi Wacław Włostowski, kaszt. krzywiński wniósł tu kościół drewniany p. w. św. Trójcy, filialny do Krobi. Poświęcony r. 1625 a erekcja wpisana w aktach konsystorza r. 1636. Dziś stoi tu nowy murowany a przy nim parafia.

Chwałojnie 1.) mstko i dobra pow. szawelski, gm. Błagowieszczeńsk (3 w.), 57 w. od Szawel. Dobra, własność Troickich, 323 dz. 2.) **Ch.**, dobra, pow. telszewski, gm. Wornie, własność Hantowerów, (poprzednio Olgi Massalskiej), 453 dz.

Chwałowice 1.) u Dług. *Phalowycze*, ws, pow. iłżecki. Wspom. w dok. z r. 1372. ((Kod. kat. krak. II, 46). W połowie XV w. własność bisk. krak., miała 9 łan. km. i fol. Dziesięcinę (do 8 grz.) pobierał pleban w Iłży. (L. B. II, 482). 2.) **Ch.**, u Dług. *Phalowycze*, ws, pow. pińczowski. W połowie XV w. dziedzie Jan Schlydzyen h. Gryf. Wś miała 5 łan. km. i fol. (L. B. I, 461).

Chwałowo 1.) dwie wsi, pow. prużański, gm. Suchopol, 23 w. od Prużany, 58 dm., 751 mk., 1172 dz. 2.) **Ch.**, chutor, pow. wołkowski, gm. Podorósk. 3.) **Ch.**, chutor i os., pow. wołkowski, gm. Łyskowo. Chutor należy do Wysockich, ma 34 dzies.; os. do Białowonkich.

Chwaścice, r. 1581 *Chwalczyce*, ws, pow. jędrzejowski. R. 1581 było w trzech działach 6 łan. km., 1 czyn., 2 kom., 2 rzem.

Chwasowa, *Fasowa* 1.) (ob. t. II 373), ws, pow. kijowski, gm. Makarów, 51 w. od Kijowa, 124 dm., 1295 mk., cerkiew, szkoła cerk., wiatrak, 1487 dz. włośc. Na początku w. XVIII należała do sstwa rożewskiego, następnie do majątku byszowskiego Churłeskich. Ludwik Szymanowski dostaje Ch. w posagu żony, 1815 r. część wsi nazywa Ludwinówką, a r. 1820 sprzedaje Ch. za 80,000 rub. as. Michałowi Bojarskiemu. W 1862 r. posiada tu 4 Bojarskich 3948 dz. i sukcesorowie Gutkowskiego 766 dz. Następnie mieli tu czterej Bojarscy 1051 dzies. ziemi użytk. i 216 lasu, bar. Ungern-Sternberg 400 dz. i 10 włościan 259 dz. 2.) **Ch**, (ob. t. II, 373), ws nad Tróścianicą, pow. żytomierski, gm. Chwasowa, par. praw. Toporyszcze, 40 w. od Żytomierza, 106 dm., 540 mk.

Chwasówka, *Fasówka*, ws przy ujściu Chwasowy do Zdwiza, pow. kijowski, gm. i par. praw. Makarów, st. poczt. we wsi, 48 w. od Kijowa, 17 dm., 217 mk., 201 dz. włośc. Ch. należała do dóbr makarowskich (Makarewiczów, potem Pawszów), obecnie dwie spółki włościan mają tu 233 dz.

Chwasowska Rudnia, kol. niemiecka nad Tróścianicą, pow. żytomierski, gm. Chwasowa, 42 w. od Żytomierza, 106 dm., 711 mk., 2 wiatraki.

Chwastów, mstko nad Unawą i przy dr. żel. chwastowskiej, pow. wasylkowski, st. poczt. i dr. żel. w miejscu, 35 w. od Wasylkowa, 1032 dm., 9442 mk., 2 cerkwie, 2 szkoły ludowe, ambulatorium, 3 młyny, wiatrak, cegielnia, 5 jarmarków rocznie. Biskup Wereszczyński wznosił tu 1595 r. zamek. W 1601 r. Ch. otrzymuje pra-

wo magdeburskie. Konstytucją 1607 r. wyznaczone na popisy powiatowe szlachty, które raz się tylko tu odbyły 1609 r. przy Zółkiewskim. W 1625 r. jest 10 dym. rynk., 48 ulicznych, 45 biednych, 45 ogrod. i komorn.; 38 przekup., 9 kół młyn. W 1628 r. biskup Bogusław Boksza Radoszewski wnosi z Ch. od 10 dym. rynk., 45 ulicz., 24 ogr., 45 ubog., 24 komorn., 38 rzem., 2 popów. Włość obejmowała 8 wsi, mających 136 dym. os., 62 kom. W 1628 r. Ch. ma 10 szewców, 2 ślusarzy, 2 zdunów, 2 bednarzy, 1 złotnika, 4 piekarzy, 3 rzeźników, 4 przekup., 6 furmanów. Były wtedy 2 cerkwie. Jezuitów osadził w 1632 r. biskup Radoszewski. Gmina Ch. obejmuje dziś 12 miejscowości (1 mstko, 2 sioła, 8 wsi, 1 kol.), mających 19178 mk. (438 katol., 7043 żydów) i 1521 dz. w tem 182 dz. większej posiadłości, 14298 włośc., 305 cerk.

Chwastowce, ws, pow. bracławski, gm. Rubań. Ze wsią Błidki i Wieryjówką, 212 dm., 1307 mk., cerkiew par., dom. modl. mahomet. Niegdyś Czetwertyńskich, poczem drogą wiana ks. Zbaraskich. W 1574 r. Anna z Czetwertyńskich Januszowa Zbaraska zapisuje mężowi połowę Niemirowa z nim Ch. Po Czetwertyńskich całą Niemirowszczyzną władają Wiśniowieccy; drogą spadku po Annie, żonie Janusza Czetwertyńskiego. W pół wieku później, po śmierci jej synów Jerzego i Krzysztofa, część wróciła do Czetwertyńskich. Niemirow został przy Wiśniowieckich. Obecnie Cz. należy do ks. Szezerbatowej, wnuczki Bol. Potockiego.

Chwastowiec, *Fastowiec*, (ob. t. II, 373), ws nad rzeką Szachrajką, pow. wasylkowski, gm., st. poczt. i dr. żel. Chwastów (12 w.), par. praw. Śniatynka (4 w.), 36 w. od Wasylkowa, 281 dm., 1279 mk., kaplica, szkoła cerk., 3 wiatraki.

Chwastówka, *Fastówka*, ws nad rzeką t. n. pow. wasylkowski, na pograniczu skwirskiego, gm. Jezierna, par. praw. Jabłonówka (8 w.), st. poczt. i dr. żel. Białocerkiew, 62 w. od Wasylkowa, 190 dm., 1294 mk., kaplica, szkoła cerk., wiatrak. Na około wsi 53 mogił.

Chwaszczowata, fol., pow. prużański, gm. Rewiatycze, własność Błockich, 35 dz.

Chwaszczowo, (ob. t. I, 660), mylnie *Chwarzczew*, dobra, pow. dzisieński, gm. Prozoroki, w 1794 r. własność Jana Korsaka, podwojewodzkiego połockiego, obecnie Podwińskich. W r. 1865 było 30 dusz rewiz.

Chwaty Ogrodniki, ws, pow. grodzieński, gm. Skidel, 29 w. od Grodna, 260 dz.

Chwedkowicze, ws, pow. kobryński, gm. Rohozna, 19 w. od Kobrynia, 376 dz. włośc.

Chwieciewiczze, ws i dobra, pow. oszmiański, gm. Smorgonie. W r. 1865 ws miała 34 dusz rewiz., dobra należały do Smoniewskich.

Chwiedoryszki, ws, pow. szawelski, gm. Podubiś (5 w.), 24 w. od Szawel.

Chwiedziejewice, wś, pow. święciański, gm. Niestaniszki. W r. 1865 miała 90 dusz rewiz., należała do dóbr Dobrowlany.

Chwieniewice, wś, pow. słonimski, gm. Pacowszczyzna, 52 w. od Słoniwa, z przys. Niszcze 595 dz. włośc. Na polach wsi wał około 80 saż. długi.

Chwojanka, sloboda, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, 59 w. od Równego, 80 dm., 106 mk.

Chwojanówka, wś, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Dmitrowice, 49 w. od Brześcia, 519 dzies. włośc.

Chwojka, kol., pow. kowelski, gm. Poddubce, 8 w. od Kowla, 9 dm., 43 mk.

Chwojna 1.) przys., pow. dubieński, gm. Beresteczko, 6 dm., 42 mk. 2.) **Ch**, kol. pow. włodzimierski, gm. Kisielin, 7 dm., 31 mk.

Chwojniakowo, wś, pow. dzisieński, gm. Plissa (6 w.); miała 17 dusz rewiz., należała do dóbr Mniuta.

Chwojniany, w dok. *Chojnowo*, wś, pow. grodzieński, gm. Skidel, 36 w. od Grodna. Wś ma 379 dz. włośc., 114 dwor., fol. należy do dóbr Kowszewo. Należała do ekonomii grodzieńskiej. Podług rewizji z 1558 r. wś Ch. we włośc dworu milkowskiego (dziś Milkowszczyzna), miała 15 włók gruntu średniego. Czyniła 9 kóp., 2 gr. Włościanie mieli 30 koni i 52 wołów. Nadatków posiadali 30 morgów. Do włości należała wś Dowżycza al. Chojniany, mająca 21 włók gruntu „nader podłego”. Czyniła 33 kóp., 27 gr.

Chwojnik, chutor, pow. prużański, gm. Suchopol, 198 dz.

Chwojniki, urocz. w dobrach Miłaszewice, pow. słonimski.

Chwojnowszczyzna, ob. *Chojnowszczyzna*.

Chwor..., ob. *Chor...*

Chworostianka, ob. *Chruscianka*.

Chworostów, wś nad rz. Wyżwą, pow. włodzimierski, gm. Olesk, 44 w. od Włodzimierza, 155 dm., 815 mk., cerkiew, par., szkoła. W r. 1583 własność Hrehorowej Bołbasowej, która wnosi od 15 dym., 5 ogr., 2 kół waln., 1 popa.

Chworoszcza, wś, należąca do sstwa żytomierskiego, po spustoszeniu przez Tatarów nazwana Niechworoszcza.

Chwośnia 1.) *Mała*, w dok. *Chwosienka*, wś przy ujściu rzki Chwośnicy do Noryni, pow. owrucki, gm. Chwośnia Wielka, par. praw. Moszki, 8 w. od Owruca, 59 dm., 364 mk., cerkiew filialna drewniana. W 1699 r. własność Jana Woronicza, podkom. kijowskiego, w dzierżawie u Stefana Dołżkiewicza, wojskiego owruckiego. W 1774 r. nabyta od Ignacego Woronicza, ssty osterskiego przez Onufrego i Józefa Bierzyńskich. Następnie Matuszewiczów i Dubowieckich. 2.) **Ch. Wielka**, w spisie urzęd. *Fośnia*, wś nad rzką Julszanką, pow. owrucki,

gm. Chwośnia Wielka, st. poczt. Owruca (7 w.), 160 dm., 965 mk., cerkiew drewn. z r. 1870, zarząd gm., gorzelnia, smolarnia, młyn. W całej par. było 172 dm., 1396 mk. praw. i 1 katol. W 1569 r. wraz z Hładkowiczami własność Charłęskich. W 1561 r. wnosi z Fośnicy Wasyl Mosezynicki od 1 zagrod. 6 gr. W 1628 r. płacą z Chwośnicy: Piotr Kazimierski z Biberszajnu i Korezowski od 2 dym., 1 ogr. oraz 2 dym. i Stefan Niemirycz z 2 dym. i Abrahama Liplęńska z 1 dym., 1 ogr. W 1683 r. należy do Pruszyńskich. Później do Bajkowskich, Snieżków.

Chwośnica, rzeczka, w pow. owruckim, pr. dopł. Noryni, przepływa pod wsią Chwośnią Małą.

Chwostejki, chutor, pow. grodzieński, gm. Hoża.

Chwostowo 1.) wś nad rz. Wichrą, pow. mścisławski, gm. Stare Sioło, 6 dm., 54 mk., cerkiew. 2.) **Ch**, *Chwastowo*, dwór, pow. dzisieński, gm. Ihumenowo. Niedgdyś hr. Brzostowskich, później Sokołowskich, obecnie Bagińskich.

Chwosty, wś, pow. oszmiański, gm. Iwie (10 w.) W 1865 miała 41 dusz rewiz., należała do dóbr Gawiez.

Chwoszczanka, ob. *Czerniaki*.

Chwoszcze, urocz. przy wsi Zabłocie, pow. brzeski, gub. grodz.

Chwoszczewo 1.) os., pow. słonimski, gm. Pacowszczyzna. 2.) **Ch.**, wś, pow. sokólski, gm. Nowowola, 15 w. od Sokółki, 465 dz. włośc.

Chwoszczówka, wś, pow. nowogradwołyński, gm. Berezdów, 29 w. od mta pow., 153 dm., 881 mk. (67 kat., 40 żyd.), cerkiew drewn. z r. 1767. Cerkiw filialna w Prawutynie Wielkim. Własność niedgdyś ks. Jabłonowskich, później Przyszychowskich, Podgórskich.

Chwoszo, os., pow. horodecki, gm. Horki, cerkiew, 3 jarmarki.

Chybice, wś, pow. iłżecki. Długosz opowiada, że kościół tutejszy ufundował z muru około r. 1362 Swiesław ze Święszkowie h. Syrokomla, kanonik krakowski. (L. B. I, 218). Według aktu erekeji r. 1362 Bodzanta bisk. krak. założył tu kościół par. p. w. św. Małgorzaty męcz. i przyłączył do niego wsi: Boleborowice (Wieloborowice), należące do par. Pawłów, tudzież Włochy, Nieczulice i Czażów, należące do par. Waśniów. Nadał przy tem dziesięcinę biskupią z Chybice. W r. 1370 dziedzic wsi Swiesław oficyał krak. i Mateusz kanclerz dobrzyński, kanonicy krakowscy, uposażają kościół rolami, karczma i dziesięciną folwarczną. (Kod. mał. III, 154, 157, 242). W połowie XV w. istnieje tu kościół par. murowany częścią z kamienia, częścią z cegły p. w. N. P. Maryi i św. Małgorzaty. Dziesięcinę ze wsi pobiera pleban. (L. B. II, 490).

Chycina, r. 1303 *Wycensee*, wś, pow. międzyszycki. Wspom. w dok. z r. 1303 i następnych. (K. W. n. 875, 911, 961 i inne). W dok. z 1503r. wspomniany pleban „Fridericus in Wycensee“. W r. 1580 istnieje tu kościół parafialny. Abraham Bukowiecki płaci od 3½ łan, 12 zagr., 2 osad., 65 owiec i 3 pasterzy. Kościół tutejszy zajęli naprzód luteranie, później bracia czescy. W r. 1640 dziedzic wsi niedozwala archidyak. pszczewskiemu Braneckiemu odbyć wizyty w kościele.

Chyżów, urocz., pow. żytomierski, gm. Chwasowa, 44 w. od Żytomierza, 42 dm., 316 mk.

Chylce, wś, pow. warszawski, leży przy linii kolejki wilanowskiej. W dok. z r. 1474 występują już „Chilicze minor“ wieś książęca należąca do ststwa piaseczyńskiego. W r. 1580 wś król. Chylce ma 7 łan. i młyn dziedziczny.

Chyliczki, fol., pow. warszawski, przyległy do Chylic. Od lat kilku istnieje tu szkoła gospodarstwa kobiecego, założona i utrzymywana przez hr. Cecylię Platerównę.

Chylin, fol., pow. rówieński, gm. Wysock.

Chyliny, wś nad rz. Biebrzą, pow. kolneński. Władysław ks. mazow. sprzedaje pięciu dziedzicom „de Szezeleino“ i Bogusławowi „de Chilino“ 60 łanów nad rz. Biebrzą za 60 kop. Z tych 30 łanów otrzymał Bogusław. (Kapica, Herbarz 51). W r. 1577 wś „Chiliny Kąthi“ ma 14 łan. szlach., a „Wity“ 16 łan., 2 zagr.

Chynów, wś nad rz. Grabówką, pow. piotrkowski, gm. Wadlew. par. Drużbice, ma 24 dm., 399 mk., 373 morg. (1 morg. dwor.). W r. 1511 była tu tylko os. młyn., należąca do Wadlewa. W r. 1526 została przyłączona do nowoutworzonej parafii w Krzepczowie, lecz później znowu wróciła do Drużbic. W r. 1552 było 5 os., 2 łan. km.

Chyrów, miasto w pow. staromiejskim. Istnieje tu gimnazjum z internatem utrzymywane i prowadzone przez Jezuitów. Zakład mieści się po za miastem w umyślnie na ten cel wystawionym i odpowiednio urządzonej gmachu na obszarze wsi Bąkowice. R. 1508 Ch. pozostaje w posiadaniu Barbary Tarłowej. W r. 1515 Miłkasz Herbut płaci tu od 7 łan., 4 pustych, karczmy, młyna. Pop daje gr. 15. Wspom. w dok z 1469 r. R. 1589 miasto Ch. płaci szosu fl. 24, od rzem. fl. 8, kom. 2, warzący gorzałkę, młyn o 3 młyn., pop. Ogółem fl. 26. Przedmieście Ch. należące do dóbr Tarłów płaci wtedy od 3½ łan., młyna, 3 kom. Walter H. „Przekrój z Ch. do Łupkowa w porównaniu z innymi przecięciami w Karpatach.“ (Spraw. Kom. Fizyog. t. VIII r. 1874).

Chyrówka, wś, pow. kaniowski, gm. Szenuderówka, st. poczt. Korsuń (15 w.), 65 w. od Kaniowa, 123 dm., 837 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny.

Chytra, wś, pow. bielski, gub. grodz., gm. Brzozowo Nowe, 21 w. od Bielska, 381 dzies.

Ciabuty, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra, Wołożyn. W r. 1865 miała 59 dusz rewiz., Należała do fol. Adampol.

Ciaby, wś, pow. lidzki, gm. Lida (5 w.); roku 1865 miała 48 dusz rewiz.; należała do dóbr Kołyszki.

Ciachcin, w dok. *Caccino*, 1570 r. *Czachezino*, wś, pow. płocki, na półn. od Płocka. Wymieniony w dok. z XIII w. wśród włości bisk. płoc. W r. 1570 własność kapituły płockiej, ma 12 łan. km., 2 wójt., 1 zagr. Istnieje tu już wtedy kościół par. założony przez kapitułę.

Cianowice, w dok. *Cijanowicz*, *Czyianowicze*, wś, pow. olkuski. W r. 1322 Nankier biskup krak. nadaje dziesięciny ze wsi C. Biskupie i Jawczyce kaplicy św. Małgorzaty w katedrze krak. (Kod. kat. krak. I, 163). Jakusz z C. występuje w dok. z r. 1385, w Krakowie. (Kod. małop. III, 362). W połowie XV w. siedzą tu Prusowie. Wś ma 2 łany km., 6 zagr. Inne łany km. szlachta pozabierała na swe folwarki, których powstało tu cztery. Dziesięcinę, dawaną do Smardzowie ceniono na 30 grzyw. (L. B. I, 207 i II, 54).

Ciapin, dobra, pow. lepelski, 1321 dz. Stał tu kościół katol. fundacji Okuszków. W 1766 r. C. nabywają od Tadeusza Sulistrowskiego Leon i Joanna Okuszkowie. Następnie dobra przeszły nie do Ciechanowieckiego, lecz kupuje C. Józef Korsak od wnuczki Leona Okuszkii Joanny Chrapowickiej. Syn Korsaka Erazm około 1860 r. sprzedaje C. Paulinowi.

Ciapy, wś, pow. lidzki, gm. Lack (6 w.); miała 25 dusz rewiz., należała do dóbr Byszki.

Ciasnówka, al. *Budowa* (ob. t. XII, 334 *Tiasnówka*), zaśc., pow. dzisieński.

Ciągowice, u Dług. *Czyangowycze*, wś, pow. będziński, ma 46 dm., 311 mk., 837 morg., dwor., 360 włośc., 9 pleban. i 44 morg. poduchownych. W połowie XV w. istnieje tu kościół par. drewn. p. w. św. Mikołaja i Bartłomieja. Dziedzicem wsi Jan Pilecki h. Leliwa. (L. B. II, 88).

Ciapienica, wś, pow. rypiński, gm. Szczutowo, par. Gujsk, odl. 18 w. od Rypina, ma 8 dm., 76 mk., 139 morg.

Ciążeń, w dok. *Czanszim*, *Censim*, os. miej., pow. słupecki. Przemysł ks. polski r. 1260 pozwała Boguśłowi bisk. pozn. urządzać targowisko „in castellatura de Czanszim“ i osadzić tam osadników niemieckich. W r. 1294 bawi tu 27 lipca ks. Przemysł w otoczeniu dostojników. Akt z r. 1296 wspomina „districtus Czansim“ dóbr biskupich. Dok. z r. 1288 wspomina plebana ciężyńskiego. Biskupi poznańscy mają tu zameczek warowny. W dok. z r. 1384 powiedziano „in Czanszim domini episcopi fortalicio“. Bawi tu r. 1359, 1365 i 1368 król Kazimierz. (K. W. n., 293, 517, 630, 721, 770, 1868).

Cibarzewo, wś, pow., białostocki. Należała poprzednio do ziemi bielskiej. Od dziedziców Szorców, którzy tu osiedli w XVI w. otrzymała drugą nazwę. Ob. *Szorze*.

Ciborowa wola, ob. *Cyborowa wola*.

Ciborowice, r. 1581 *Sciborowicze*, wś, pow. pińczowski. W r. 1581 płacą tu Włodkowie od 3 łan. km., 3 zagr., z rolą, 1 kom.

Cibory, właściwie *Scibory*, wś, pow. łomżyński, par. Zawady. W aktach sąd łomż. od 1421 r. występuje „Stiborius de Kołaki“, którego potomkowie zwani Scibory, a już w 1471 r. Cibory, nadali nazwę osadzie. (Kapica, Herbarz 53).

Cichawa, w dok. *Czichowa*, wś, pow. wielicki. Wymieniona w dok. z r. 1310. W połowie XV w. ma 24 łan. km. Dziedzicem był Marszowski h. Półkoza. Dziesięcinę pieniężną (po $\frac{1}{2}$ grz. z łanu) dawano prebendzie czechowskiej w Krakowie. (L. B. I, 126). W r. 1581 płaci tu Jan Kmita od 9 łan. km., 3 zagr. z rolą, 2 kom., $\frac{1}{4}$ łanu karcz.

Cichawka, u Dług. *Czychawa*, 1581 r. *Cziechawka*, wś, pow. bocheński. W połowie XV w. wieś królewska w par. Królewska, daje dziesięcinę bisk. krak. R. 1581 dzierżawca Wilamowski płaci od 2 łan. km., 2 kom.

Cichmiana, al. *Ciechmiana*, r. 1552 *Czychmiana*, wś, pow. kolski. Własność arcyb. gnieźn., wspom. w dok. z r. 1339 i 1357. (K. W. n. 1192 i 1354). W r. 1552 ma 3 karczmy, 11 osad., 6 łan. i 2 łany sołtysie.

Cichniewicze, ob. *Ciuchniewicze*.

Cichorz, os., pow. rypiński, gm. Dzierżno, par. Świdziebna, 11 w. od Rypina, 1 dm., 11 mk., 5 morg.

Cichowice, dawniej *Cikowice*, w dok. *Czczikowice*, wś, pow. bocheński. W dok. z r. 1356 występuje jako wieś szlachecka. W r. 1581 wś Czikowice, należy do grodu niepołomickiego płaci od $3\frac{1}{2}$ łan. km., 10 zagr. z rolą, 4 kom. z bydł., 5 kom. bez bydła, 1 rybitwy.

Cichów, wś, pow. kolski. Wspom. wśród włosci arcyb. gnieźn. w dok. z r. 1357. (K. W. n. 1354).

Cichowo, wś, pow. kościański. W r. 1243 Bogufał, bisk. pozn. nadaje dziesięcinę ze wsi C. i innych klasztorowi w Lubiniu. R. 1246 Przemysław, ks. polski, przysądził wieś C. temuż klasztorowi. (K. W. n. 241, 253. 469, 719).

Cicin, w spisie urzęd. *Cycyn*, (ob. t. I, 720 *Cycin*), dobra, pow. oszmiański, gm. Smorgonie 10 w.), w 1865 r. własność Milewskich. Cerkiew parafialna. Nabyta w r. 1624 przez Piotra Kwiatkowskiego. Po nim przeszła do Ostrouchów i Szumskich, którzy sprzedali r. 1626 Marcinowi Piadzińskiemu, stolnikowi kowieńskiemu. Ten r. 1631 nadał C. jezuitom kowieńskim. Po kasacie zakonu C. przechodzi na własność Aleksandra Vietinhofa, gen. lejtn. w. litew., z warunkiem płacenia rocznie komisji edukacyjnej po 6600

złp. Wdowa po nim Teodora z Piotrowiczów sprzedaje C. 1782 r. za 1500 czerw. zł. Kazimierzowi Dederce. Należały wówczas do C. wsi: Bajby, Kiewły, Kapłany, Draki, Pasynki, Suchynowo, Kunowa, Sućkowo, Burezaki, ogółem 60 dym., 437 dusz, 46 włók. Był tu wówczas kościółek w ruinie. W 1783 r. sprzedał Dedarko C. kuchmistrzowi Ogińskiemu. W 1812 r. spalony i do szczytu zrujnowany przez Francuzów. W drugiej połowie b. wieku nabywa C. Hipolit Milewski, dziś syna jego Oskara; 700 dz. obszaru.

Cieblowice, r. 1577 *Szieblowicze*, wś, pow. opoczyński, ma 89 dm., 529 mk. W r. 1577 własność bisk. kujaw., ma 9 łan. km., 1 zagr.

Ciechan ki, u Dług. *Czechanky*, wś, pow. chełmski. Istniała już w XV w. (L. B. II, 547)

Ciechanów, w dok. *Cechonow*, *Czechonow* miasto pow. w gub. płockiej. Wspom. w akcie uposażenia klasztoru w Mogilnie z XII w. tudzież w dok. z r. 1359 i 1388. (K. W. n. 3, 1402, 1872. Dotąd przechował się wielki nasyp w pobliżu kościoła par., stanowiący pozostałość odwiecznego grodziska. Przy akcie wydanym r. 1297 przez Bolesława ks. mazow. w Wiskitkach asystuje „comes Zemaco“ kasztelan „de Cechonow“. (Kod. Maz. 33). W dok. z r. 1384 pisze się Jan ks. mazow. „Zakrocimensis princeps et heres czechonoviensis“. (Ulanow. Dok. Kuj. 342. 49). Tenże Jan ks. Mazowsza, pan Rusi, dziedzic Czerski, wydaje r. 1400 dla miasta C. przywilej zezwalający na przeniesienie osady na dogodniejsze miejsce i nadający miastu prawo sądownictwa w sprawach większych i mniejszych według prawa chełmińskiego. Prócz tego nadał miastu prawo założenia łaźni, postrzygalni i wagi a mieszczan zajmujących się handlem uwolnił od ceł w obrębie Mazowsza. W r. 1420 książę zatwierdza ugodę między Wawrzyńcem kanon. płockim i plebanem w C. a urzędem miejskim (Magister civium, Consules, Scabini) co do poddawania spraw między mieszczanami, między osobami duchownymi i ludźmi kościelnymi a mieszczanami, sądowi w którym zasiadać będzie pleban i rajcy miejscy. W r. 1442 Bolesław ks. mazow. pozwala magistratowi przedstawić trzech mężów, z których grona książę lub starosta wybierać będzie burmistrza (proconsul). (Kod. maz. 342—345).

Ciechanowczyk, dobra, pow. bielski, gub. grodz., gm. Skórzec, 47 w. od Bielska, własność Cieciarskich, 344 dz.

Ciechanówek, wś, pow. lipnowski, gm. Mazowsze, par. Działyn, odl. 21 w. od Lipna, ma 8 dm., 65 mk., 240 morg.

Ciechanowicze, wś, pow. wilejski, gm. Krajsk (6 w.); r. 1865 miała 22 dusz rewiz., należała do dóbr Osińce.

Ciechanowiec, mstko, częścią w pow. mazowieckim, częścią w pow. bielskim, gub. grodz.,

położone, 47 w. od Bielska, ma 6492 mk. w części leżącej w pow. bielskim, 36 dz. ziemi cerk. i 50 dz. kościelnej. Dobra należą do Ciecierskich i mają 1084 dz. Ciechanowiecki zamek z urocz. Tworkowice należy do Szczuków i ma 60 dz. W r. 1564 Antoni na Swiejkach i Ciechanowcu zapisuje żonie swej dożywocie na dobrach: miasto Ciechanowiec, Kozarze, Tworkowice, Żebry, Swiejki, Treblina, Małeszewa. (Kapica, Herbarz 11).

Ciechanowiszki, ws i dobra, pow. wileński, gm. Rzesza (15 w.). Ws miała 34 dusz rewiz., dobra należały r. 1865 do Bielkiewiczów.

Ciechanówka, ws nad rz. Trościańcem, dopł. Jahorlika, pow. bałcki, okr. pol. Okno, gm. Harmaki (10 w.), par. Rybnica, st. poczt. Dubossary (18 w.), 70 w. od Bałty, ma 77 dm. Dzieliła losy Jahorłyka i Cybulówki. Obecnie własność Stefana Wasylkowskiego.

Ciechanowo, ws, pow. płocki, par. Bielsk, mylnie podana za Cekanowo (ob.)

Ciechanowo, ws, pow. wileński, gm. Podbrzeź (3 w.), r. 1865 miała 32 dusz rewiz., należała do dóbr Kazimirowo.

Ciechany 1.) al. *Ambrozowiszczyna*, ws, pow. oszmiański, gm. Polany (5 w.), miała 24 dusz rewiz., należała do dóbr Łatowice 2.) **C**., ws, pow. oszmiański, gm. Polany, należała do dóbr Prackowiszczyna.

Ciechinieze, al. *Tichinice*, (ob. t. I, 679 i XI 335), mstko i dobra, pow. rohaczewski. Dobra od 1868 r. własność Reinhardtów, 8637 dzies. (1433 roli, 4797 lasu, 521 łąk), dwa młyny wodne, deptak, folusz, smolarnia. Dawne dziedzictwo Chaleckich, następnie Siliczów, Eperyaszów. Ostatnia z tej rodziny Teresa, żona Antoniego Oskierki, wniosła C. w dom męża. Dobra przed r. 1875 miały 16000 dz. włośc., za które wzięto 87893 rub. wykupu. Gmina obejmuje 78 miejscowości, 1742 dm. (4 murowane) 13087 mk. Włościanie w liczbie 3754 dusz rewiz., uwłaszczeni na 23132 dz., ze spłatą po 17031 rub. rocznie. Większa własność ma 16773 dz. lasu.

Ciechlin, r. 1576 *Ciechnino*, ws, pow. grójecki, ma 137 mk. W r. 1576 były 3 łąny km.

Ciechmiana, ob. *Cichmiana*.

Ciechocin, w dok. *Czechocim*, ws pow. lipnowski. W dok. z r. 1250 wśród włości biskupstwa włocławskiego. R. 1293 Dobiegniew dziekan włocławski przysądza rektorowi kościoła w C. wieś „Ligisewo“ położoną na terytorium krzyżackim. Jestto późniejsze Elgiszewo. (Ulan. Dok. Kujaw. 186. 13, 230. 56). C. był centrem klucza ciechocińskiego dóbr biskupich. W notatce z XIV w. (Mon. Pol. III, 123) wymieniono: C. Rudawy, Złotoryą i Nową wieś jako włości bisk. kujawskich, dające dziesięciny wikaryu-

szom katedry płockiej. Mieszewy i Małszyce dawały dziesięcinę kościołowi w C. zaś Nowogród i Młyniec kościołowi w Nowogrodzie. Dobrzejewice, Pomorzany i trudne do oznaczenia Parzyno (Parzeń?), Słychno (Sitno?), Sedlino (Szydłino?) dawały dziesięcinę bisk. płockiemu.

Ciechocinek, os. i zakład kąpielowy, pow. nieszawski. W ostatnich latach uległ zakład kąpielowy gruntownemu przekształceniu, przez wzniesienie nowego budynku kąpielowego, wodociągów, urządzenie parku, kurhanu. Wzniesiono w osadzie nowy kościół, postawiono wiele nowych i wygodnych willi i domów. Liczba gości kąpielowych dochodzi do 5000 rocznie. Ob. „Przewodnik po C.“ Włocławek r. 1891 str. 144 i „Zdrojowiska w gub. Król. polskiego“ pod red. dr. Dobrzyckiego. Warszawa 1896.

Ciechomicze, os., pow. siebieski, gm. Kamieniec, gorzelnia, młyn.

Ciechomin 1.) r. 1577 *Czechomin*, ws, pow. opoczyński. W r. 1577 płaci tu od 3¹/₂ łąn. km. 2.) **C**., ws, pow. łukowski. W r. 1510 istnieje, r. 1577 *Czechomyn* własność Ciołka, dziedzica Wilczysk i wielu innych wsi, płaci od 24 półłanków.

Ciechorzyn, potok i osada t. n. W dok. z r. 1320 wspomniano potok „Cehoryn“, dopływ Dunajca, nazwany od sołectwa Ciechorzyn istniejącego pomiędzy Czorsztynem a Maniową. (Kod. mał. II, 249).

Ciechostowice, mylnie, ob. *Ciechostowice*.

Ciechostowice, u Dług. *Czechostowice*, ws, pow. konecki, par. Szydłowiec. W połowie XV w. dziedzicami są: Stan. Szydłowiecki, kaszt. radomski i Eustachiusz Sprowski. Należy do par. Chlewiska. (L. B. II 519). R. 1569 Jan Kieskowski w imieniu bisk. krak. płaci tu od 4 półłan., 3 zagr., 1 rzem.

Ciechowice, niem. *Schichowitz*, ws, pow. raciborski.

Ciechówka, właśc. *Czechówka*, u Dług. *Czechowska*, ws, pow. wielicki. W połowie XV w. dziedzic Stojowski. Dziesięcinę dają kmiecie prebendzie góreckiej w Krakowie a meszne pleban. w Zakluczynie. (L. B. II, 131).

Ciechrz, w dok. *Czechre*, ws, pow. inowrocławski. Wspominana w aktach uposażenia klasztoru w Mogilnie. R. 1253 Przemysław ks. kujawski rozszerza przywileje dla wsi C. i innych włości klasztoru. R. 1354 następuje rozgraniczenie wsi C. od posiadłości klasztoru w Strzelnie. (K. W. n. 3, 33, 796, 1868).

Cieciejki, *Cecejki*, ws, pow. słonimski, gm. Dworzec.

Ciecierki, *Cieciorki*, ws, pow. dzisieński, par. Ikaź; miała 59 dusz rewiz.

Ciecierniki, r. 1653 *Cieczerniki*, fol., pow. oszmiański. Dawniejsza ws, wchodząca w skład sstwa dudzkiego.

Ciecierowce, wś, pow. słonimski, gm. Luszniwio, 33 w. od Słonima, 271 dzies.

Ciecierówka, wś i fol. pow. grodzieński, gm. Brzostowica Wielka, 60 w. od Grodna. Wś ma cerkiew, fol. należy do dóbr Brzostowica Wielka.

Ciecierz, r. 1827 *Ciecize*, wś, pow. stopnicki. W r. 1827 miała 6 dm., 39 mk.

Ciecierzyn, mstko i dobra, nad Drucią, pow. mohylewski, gm. Ciecierzyn, 45 w. od Mohylewa, 27 w. od st. Sławiany i Tołoczyn dr. żel. mosk.-brzeskiej. Ma 66 dm., (40 do chrześcian a 26 do żyd.) i 356 mk. (245 prawosł., 4 katol., 107 żyd.), cerkiew par. drewn., dom modl. żyd., zarząd gm., szkoła, młyn, folusz. W 1501 r. C. dany w dożywocie Helenie, żonie króla Aleksandra. W 1708 r. wojsko szwedzkie zniszczyło tu most na Druci oraz tamę, noszącą do dziś nazwę szwedzkiej. Dobra były własnością Michała Ogińskiego, hetm. lit. Po przyłączeniu do Rosji nadane hr. Sałtykowowi, następnie Lipskich, w końcu Józef Lipski 1879 r. sprzedał gen. Michałowi Daniłowowi. Obecnie z Janowem, Michajłowem i Smolyszczyną obejmują 4412 dz. Gmina obejmuje 36 miejscowości, 1185 dm., 7334 mk. włościan. Włościanie w liczbie 2529 dusz rewiz., uwłaszczeni na 14589 dzies. W gminie jest 7636 dz. lasów większej posiadłości i 470 dz. włość.

Cieciukowo, ob. *Ciućkowo*.

Ciecioriki, wś, pow. kolneński, gm. i par. Turośl, ob. *Ciecior* (t. I).

Cieciszew, w dokum. *Czczyssewo*, wś, pow. warszawski. Wspom. w dok. z r. 1350. (K. W. n. 1301), R. 1363 Ziemowit ks. maz. nadaje Stanisławowi podstolemu czerskiemu przywilej na założenie przy wsi Cieciszewo nowej osady Woli Cieciszewskiej na prawie niemieckim jakiego używa miasto Czersk. Osadnicy po 10 latach wolności płacić będą po 12 gr. czynszu z łanu. (Ulan. Dok. mazow. 331. 40). W XVI w. C. i Cieciszewku siedzą Cieciszewscy na małych działkach szlacheckich.

Cieciszówka, wś, pow. dzisieński, par. Druja.

Ciejkowszczyzna, wś włość., pow. lidzki, gm. i dobra skarb. Różanka; miała 28 dusz rew.

Cieklin, w dok. *Czeklin*, wś, pow. jasielski. Wspom. w dok. z r. 1363, jako leżący w ziemi krakowskiej. W połowie XV w. istnieje tu kościół par. Dziedzicem był Skarbek h. Powala. (L. B. I, 494).

Ciekoty, wś, pow. kielecki, gm. Dąbrowa, par. Leszczyny, 16 w. od Kielc. W r. 1827 os. górnicza rządowa miała 6 dm., 21 mk.

Cielaki 1.) wś, pow. święciański, gm. Wojstom (5 w.). W r. 1865 miała 72 dusz rewiz., należała do Kątkowskich. 2.) C., wś, pow. wilejski, gm. Miadziół (7 w.). R. 1865 miała 23 dusz rewiz., należała do dóbr Stefanpol.

Cielatki, wś i dobra, pow. oszmiański, gm. Bienica (7 w.). Wś r. 1865 miała 14 dusz rewiz.;

dobra należały do Bujków. Wraz z Raczkowem i Różewiczami należały do Ordy, kaszt. żmudzkiego, który r. 1666 darował je siostrzeńcowi swemu Konstantemu Siesickiemu. W sto lat potem posiadał te folwarki Benedykt Mickiewicz i sprzedał je Pancerzyńskim, a 1772 r. nabyli je Tadeuszowie Kocięłowie, dziedzice Bienicy za 15.000 złp.

Cielatkowo, wś i dobra; pow. czerykowski, gm. Małatycze. Wś ma 15 dm., 81 mk.; dobra, od 1866 r. własność Henzlow, 178 dz.

Cielcza, wś, pow. pleszewski. Bolesław ks. wielkopolski, nadaje r. 1257 posiadłościom „milesa“ Jankona, Cielczy i Jarocinowi różne wolności. (K. W. n. 364). W r. 1578 C. ma kościół par. Płaci z niej Jan Nieradzki urzędnik marszałka koronnego.

Cielczy, zaśc., pow. dzisieński, gm. i par. Druja. Należał do dóbr Kozakowo, dziś własność Szpakowskich i Naruszewicza.

Cielemęcz, r. 1580 *Czieliemecz*, wś, pow. siedlecki. W r. 1580 siedzi tu drobna szlachta bez kmieci, Cielemęccy.

Cielewcy, wś, pow. dzisieński, par. Ikaż.

Cielewszczyzna, wś, pow. dzisieński, par. Druja; miała 59 dusz rewiz.

Cieleżyszki, wś i dwór, pow. oszmiański, gm. Polany (6 w.). Wś miała 19 dusz rewiz., dwór należał 1865 r. do Majewskich.

Ciełutniki, ferma skarbowa, pow. trocki, gm. Butrymańce.

Cielimowo, w dok. *Cemellowo*, r. 1580 *Czielmowo*, wś, pow. gnieźnieński. Wspom. w dok. z r. 1243. (K. W. n. 238).

Cieluchowo, wś, pow. lipnowski, ob. *Cieluchowo* (t. I).

Cieluniszki, w spisie urzęd. *Ciuliszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki (1 w.), 22 w. od mta pow., własność Bjtminowiczów.

Ciemniewo, w dokum. z r. 1378 *Czebnowo*, r. 1567 *Ciemniewo*, wś, pow. ciechanowski. Dobiesław bisk. płocki eryguje tu r. 1378 kościół par. p. w. N. P. Maryi i św. Mikołaja, nadając mu dziesięciny ze wsi: C., Kargoszyno i Mężenino. Zdaje się, że istniała tu przedtem kaplica pozbawiona obsługi kapłańskiej jako zbyt odległa od innych kościołów. (Kod. maz. 88). W r. 1385 biskup Seibor przyłącza do kościoła wsi z par. Sońsk: Galewo, Mężenino, Kargoszyno, Roszkowo, Starościce, Watkowo, zaś od Pałuk przyłącza: Murowo Gałazki a od Ciechanowa Nasiorowo. (Kod. maz. 104). W r. 1390 Albert dziedzic Pilchowa sprzedaje swą część w Cz. Mikołajowi synowcowi swemu z Pilchowa za 60 grzyw. Ks. Janusz potwierdzając akt przenosi wieś na prawo niemieckie. (Kod. maz. 109). W r. 1567 Ciemniewska płaci tu od 28½ łan.

Ciemniszki, dwór, pow. wilkomierski, gm. Traszkun (10 w.).

Cieńcisko, ob. *Cięciwsko*.

Cienia, w dok. z r. 1228 *Cena*, wś, pow. kałiski. W r. 1228 odbywa się tu wiec książęcy. Istnieje we wsi część szlachecka, jak świadczy akt z r. 1330. W r. 1369 Kazimierz W. oddaje C. drogą zamiany arcyb. gnieźń. (K. W. n. 122, 722, 1112, 1400).

Cienin, w XVI w. *Czenyno*, wś, pow. słupecki. W r. 1213 arcyb. gnieźń. ustępuje dzieścięcin z C. klasztorowi w Łądzie. (K. W. n. 80). Posiada kościół par. p. w. św. Katarzyny istniejący już na początku w. XVI. Fundatorami byli Cieńscy. Według wizytacji z r. 1608 kościół był w stanie dobrym, ale od lat 60 (a więc od 1548 r.) zostawał pod zarządem kaznodziejów luteranckich, których tu utrzymywali dziedzice wsi: Przyjemscy. Kiedy powrócił do katolików niewiadomo. (Łaski L. B. I, 297 i przyp.).

Ciepaciowszczyzna, dobra, pow. oszmiański, gm. Horodźki, 1865 r. własność Mokrzechkich.

Ciepielewo, wś, pow. makowski. W r. 1582 było 20 łąn. km., 4 zagr., 1 rzem.

Ciepielin, r. 1576 *Czepielino*, wś, pow. pułtuski. W r. 1576 własność kapituły pułtuskiej, ma 6 łąn., 2 zagr.

Ciepielin, ob. *Czepielin*.

Ciepielów, w Dług. *Czepielow*, os. miej. i wś, pow. iłżecki. W połowie XV w. jestto wieś mająca kościół par. drewniany p. w. św. Krzyża. (L. B. II, 55). Przy osadzie istnieje dotąd wieś Ciepielów stary. W r. 1569 wś Czepielow płaci od 5 łąn., 3 zagr. Reg. pob. z w. XVI nie wymienią miasta.

Ciepieniaty, wś, pow. oszmiański, gm. Juraciszki (3 w.). W r. 1865 miała 39 dusz rewiz., należała do dóbr Sawicze.

Cieplice, os., pow. kutnowski, ma 10 mk. Mylnie podana (t. I, 690) jako wieś.

Ciepla, w Dług. *Czapla*, w reg. pob. z 1569 r. *Cziepla*, wś, pow. konecki. W dok. z r. 1270 wymieniona jako własność klasztoru św. Krzyża. W połowie XV w. siedzą tu trzej dziedzice, łąny km. dają dziesięcinę klasztorowi w Wąchocku, a dwa fol. pleb. w Wysokiej. (L. B. II, 523).

Ciereniszki, wś, pow. nawoaleksandrowski, należała do dóbr Magunele.

Ciereszki 1.) wś, pow. dzisieński, gm. Stefan (21 w.). W r. 1865 miała 77 dusz rewiz., należała do dóbr Białydwór. 2.) C., zaśc., pow. oszmiański, gm. Bienica (9 w.); miał 7 dusz rew., należał do dóbr Ponizie Małe. 3.) C., dwór, pow. oszmiański, gm. Krewa, pod Doubociszkami; 1865 r. własność Lebedziów, następnie Bazerewicza, dziś Koreckiego.

Cierno, wś, pow. jędrzejowski. Wspom. w dok. z r. 1136 i 1357 wśród włości arcyb. gnieźń. Z powodu sporów między arcybiskupem a bisk. krak. o przynależność kościelną tej wsi r. 1396 sędzia krakowski Dragomir i podsekdek

Dobiesław nakazują włączenie wsi do dycezyi gnieźń. (K. W. n. 7, 1354, 1953 i 1966). Kiedy przeszła na własność klasztoru jędrzejowskiego niewiadomo. W r. 1581 opat płaci tu od 9 łąn. km., 5 zagr. z rolą, 1 kom. z bydłem, 8 bez bydła, 2 rzem., półłana karcz.

Cierpięta, w dok. *Czyrpyathy*, pow. węgrowski, ob. *Powsinek*.

Ciestelszczyzna, zaśc., wieliski, gm. Szumsk (19 w.); miał 3 dusze rewiz., należał do dóbr DREWNIKI.

Ciesin, dwie osady t. n. w pow. błońskim i sochaczewskim (t. I, 693) zwą się właściwie: *Cesin*.

Cieście, wś, pow. jędrzejowski, par. Małogoszcz. Wieś książęca, od r. 1306 biskupia. Ob. *Chęciny*.

Cieście 1.) wś pow. wrzesiński. W r. 1288 Przemysław ks. polski potwierdza odstąpienie 5 wolnych łąnów pod wsią C. przez kapelana Grzegorza, Bogusławowi jego krewnemu. R. 1307 sołtys Andrzej sprzedaje młyn pod C. W r. 1312 Andrzej, bisk. pozn. zaświadcza, że Albert Kirszonowicz oddał klasztorowi w Ziemsku 5 wolnych łąnów we wsi C.; 1314 r. wsi: C., Rataje i Pietrzykowo zostały nadane przez Władysława, dziedzica król. polskiego, miastu Pyzdrom (K. W. n. 624, 709, 956, 977). 2.) C., wś, pow. bukowski. W r. 1380 Tomasz, dziedzic C. ułożył się z Mikołajem Strosbergiem co do przeprowadzenia kanału z jeziora Ciesielskiego do stawu młyńskiego we wsi Lisówki. (K. W. n. 1773). Istniał tu już w XIII w. kościół par. przeniesiony zapewne w początku w. XV do Niepruszewa.

Cieślice, wś, pow. pińczowski, mylnie podana, ob. *Ciuslice* (t. I).

Cieślikowo, wś, pow. włocławski, ma 72 mk., 210 morg.

Cieślin, wś nad rz. Łuciążą, pow. piotrkowski, ma 13 dm., 86 mk., 283 morg.

Cieślino, wś, pow. inowrocławski. Śród włości bisk. włocławskiego w dok. z r. 1250. (Ulan. Dok. Kuj. 187. 13). Władysław ks. sieradzki i kujawski zamienił r. 1293 Niewodniki i C. na Kłobią i Chocień włości klasztoru łódzkiego. (K. W. n. 707).

Cieśnik *Wielki i Mały*, (ob. t. I, 693), dwie wsi, pow. sokólski, gm. Nowowola, 22 w. od Sokółki. C. wielki ma 182 dz., C. mały 76 dz.

Cieśniny, wś, pow. drysieński, par. Rosica. **Cieszanowice**, pow. piotrkowski, ob. *Cieszatki i Gorzkowice*.

Cieszatki, wś i fol., pow. noworadomski, gm. i par. Kobile. Wś ma 23 dm., 138 mk., 121 morg., fol. 1 dm., 3 mk., 3 morgi. Zapewne powstały z części obszaru Cieszanowice, które należały w XVI w. do par. Kobile. W spisie z r. 1827 podano dwie wsi p. n. Cieszanowice.

Ciesze, wś, pow. białostocki, gm. Przytulanka, 35 w. od Białegostoku, 178 dz.

Cieszewo, w dok. *Czeszewo*, wś, pow. płocki. W r. 1408 siedzą tu Boleszczyce.

Cieszki, wś, pow. lidzki, gm. Lida (10 w.); miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr Kossowszczyzna.

Cieszkowo, w dok. *Ceskovo*, wś, pow. płoński. B. (Bolesław) ks. mazow. nadaje r. 1248 dział tej wsi „ubi nunc decimus nomine Ponircz habitavit“ bisk. płockiemu. W r. 1250 toż samo nadaje Ziemowit. (Ulan. Dok. maz. 155. 8 i 156. 10). W r. 1414 Ziemowit ks. mazow. przez wzgląd za zasługi Stanisława z Przeciszewa uwalnia jego wiesć C. opustoszałą w większej części na lat trzy od wszelkich poborów. (Kod. maz. 158).

Cieszkowy, u Dług. *Cieszkow minor i major*, wś, pow. pińczowski. W połowie XV w. dziećmiem obu części był Jan Rabsztyński h. Topór. O. wielkie miały 6 łan. km, karcznię zw. Nadroźnica i fol., C. małe 9 łan. km. Łany km. dawały dziesięcinę (do 17 grz.) prepozytarze wiskiej. (L. B. I, 407 i II 428).

Cieszukowo, r. 1579 *Cziesikowo*, wś, pow. kaliski. W r. 1579 ma 2 łany km. Jerzy Latański.

Cieszylów, leży nie w pow. dzisieńskim, lecz wilejskim, w par. Łuczaj. Por. *Tieszylowo* (t. XII, 338).

Cieszyn, r. 1442 *Cieszin*, wś, pow. zamojski. Wspom. w dok. z r. 1442. W r. 1564 należy do par. kat. w Skierbieszowie. Własność bisk. chełmskiego.

Cieszyn, kol., pow. włodzimierski, gm. Werba, 13 w. od Włodzimierza, 74 dm., 276 mk.

Cieszyn, r. 1228 *Thessin*, miasto. Wymieniony w dok. z r. 1154, którym papież Adryan IV bierze pod opiekę posiadłości i dochody bisk. wrocławskich, tudzież w dok. z r. 1238, 1339, 1374, 1384. (K. W. n. 214, 586, 1192, 1825). W r. 1228 występuje Jan kaszt. cieszyński, r. 1257 „Comes Roprechtus“. Otto Leop. „Cieszyn“ (Tyg. Illustr. n. 328 r. 1866). B. J. „Z Cieszyńskiego. Szkic z podróży po kraju.“ (Bibl. Warsz. t. II r. 1884). Harwot Jerzy „C. i ziemia Cieszyńska“. (Prog. gimn. przemysł. r. 1893).

Cieszyna, w dok. *Czeschuszyn*, wś po obu brzegach Wisłoki, pow. jasielski, par. Fryszak. Wymieniona w dok. z r. 1366. (Kod. mał. III, 196).

Cietrzewiec, wś, pow. bygdoski, ob. *Trzeciowiec* (t. XII).

Cięcina, u Dług. *Częczyna*, wś, pow. żywiecki. W połowie XV w. dziedzicem tu Piotr Komorowski. (L. B. I, 87).

Cięciwa, wś, pow. nowomiński, ma 36 mk., 90 morg dwor., 176 włose.

Cięciwsko, mylnie *Ciencisko*, w dok. 1215 r. *tentiusco*, 1231 r. *Czeńcywsko*, 1249 *tyntyfsko*, wś, pow. inowrocławski. Dawna własność kla-

sztoru w Strzelnie. Wspom. w dok. z r. 1193 wśród włości klasztoru w Strzelnie. (K. W. n. 32). (Ulan. Dok. Kujaw. 117.2, 122.8, 125.12. W r. 1557 wiesć „Cięciwsko“ w par. Gębice własność klasztoru, ma 14 łan. km. i 1 zagr.

Cieszkowo, wś, pow. szubiński. Bolesław ks. polski, nadaje r. 1261 miastu Zdunom i przyległej wsi C. prawo niemieckie. (K. W. n. 602).

Cięzków, wś, pow. łęczycki. Wspom. w dok. z r. 1357 wśród włości arcyb. gnieźn. (K. W. n. 1354).

Ciężkowice 1.) w dok. *Cescovycy*, wś, pow. chrzanowski. Nadana klasztorowi w Staniąkach przez comesa Klemensa kaszt. krak., według dok. z r. 1242. W XV w. w połowie własność bisk. krak., w połowie szlachecka. Należała do par. Jaworzno, lecz dziesięcinę dawała do Łędzin. (L. B. II, 228). 2.) C., miasto, pow. grybowski. W r. 1348 dn. 29 list. w Krakowie wydaje król Kazimierz Minardowi i Mikołajowi braciom, mieszczańom z Sącza, przywilej na lokacyą miasta na obszarze wsi królewskiej Ciężkowice. Nadaje król miastu 150 łan. frankońskich. Przyłącza do miasta wsi: Bogoniowice i Ostrużę. (Kod. mał. III, 71). W r. 1581 szosu oddali fl. 46 gr. 12, łan. miej. 7½, sukienników 17, rzeźn. 4, piekarz. 9, kowali 3, garne. 3, szew. 8, krawc. 2, kuśn. 4, płócienn. 3, kom. 9, przekup. 2, koła zakupne 3, foluszowe 1, stempne 1, łąziebnik 1, krajownik 1. Suma fl. 90 gr. 9. W r. 1771 ze ststwa cieszkowskiego płaci Jacek Święciecki kwarty 1750 złp.

Cijany, zaśc., pow. święciański, gm. i dobra skarb. Łyngmiany (3 w.); miała 20 dusz rewiz.

Cikiszki, wś, pow. wileński, gm. Rzesza (10 w.); miała 14 dusz rewiz., należała do dóbr Kuna.

Cikowice, ob. *Cichowice*.

Cimachowszczyzna, *Cimochowszczyzna*, chutor, pow. słonimski, gm. Kozłowszczyzna, 18 w. od Słonima, 20 dz.

Cimanowszczyzna, wś i dobra, pow. dzisieński, gm. Mikołajewo (8 w.). Wś miała 21 dusz rewiz., dobra 1865 należały do Dowmonów.

Cimkowicze 1) (ob. t. I, 702), wś, pow. słucki, ma cerkiew. Gmina C. należy do 3 okr. pol., obejmuje: 19 wsi, 5 zaśc., 17 fol., 15 obszarów dwor., 3 chutory. Jest w niej 643 dm. włose., i około 3800 mk. włosciann, nwlaszczonych na 6280 dz. ziemi. 3.) C., wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Wołożyn; miała 21 dusz rewiz.

Cimonowicze, *Cymonowicze*, wś, pow. oszmiański, gm. Juraciszki, należała do dóbr Boksztany

Cimoszki, dwie wsi, pow. dźwiński, (dyneburski), par. Krasław.

Cimuty, wś włose., pow. oszmiański, gm. Polany (10 w.). W r. 1865 miała 31 dusze rewiz., należała do dóbr skarb. Daukszyszki.

Cincewice, ws, pow. wilejski, gm. Wilejka (4 w.), 51 dm., 512 mk. W r. 1865 192 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Urzecz.

Ciniewice, ws i os., pow. wołkowyski, gm. Roś. Wś ma 28 dz.; os. (Dowgiatłów) 15 dz.

Cinówka, ws, pow. dzisieński, gm. Plissa (14 w.); miała 12 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Pieredolę.

Ciołkowce, w dok. *Cyelkowce, Cziolkowce*, ws, pow. kamieniecki. W r. 1580 płaci od 1, a r. 1542 od 2 pługów na slobodzie, z części zaś w okr. zinkowieckim, Herburt wniósł od 1 pługa. W 1565 r. jest królewsczyzną. Z części w posiadaniu Wierzejskiego od 1 pługa, w części do stwa bowskiego od 9 pługów, 2 rzemieśl., 2 kół dziedzic. W 1569 r. Ciołkowska wnosi od 2 pługów. W r. 1578 obok kilku drobnych części Herburt wniósł od 6 pługów, 1 rzem. 4 gr., od 4 ogr. po 6 gr., od komor. 2 gr., od koła walnego 24 gr., koła stępnego 15 gr., od hultaja 24 gr., z propinacyi 1 fl. W r. 1616 w dożywotniej posesyi Humieckich. W 1629 r. C. i Braiówkę trzyma Aleksander Humiecki. Czynią 41 fl., 8 gr. 11 den.

Ciołuchowo, ob. *Cieluchowo* (t. I). W roku 1564 ws „Czioluchowo“ w par. Kikoł własność Piotra Sumińskiego, płaci od 10 kmieci na całych łanach, 3 zagr., karczmarza, fl. 6 gr. 4.

Ciosaniec, ws, pow. babimojski, ob. *Schussenze* (t. X).

Ciotcza, w dok. *Costeza*, ws, pow. lubartowski. W dok. z 1330 r. podano w liczbie włości Dzierzka kan. krak. i Hostasiusza, jego brata. Posiada prawo niemieckie.

Cipiszki, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Skopiszki, 74 w. od mta pow.

Ciplenciszki, dwór, pow. nowoaleksandrowski, gm. Popiele (5 w.), 102 w. od mta pow.

Cipliszki, zaśc. włość, pow. wileński, gm. Bystrzyca (16 w.); miał 7 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Preny.

Cisia wola, r. 1581 *Wola Czissa*, ws, pow. miechowski. R. 1581 Bonarowa, łan. km. 6¹/₃, 1 kom. z bydł., 1 kom. bez bydła, 1 duda.

Cisie 1.) ws, pow. nowomiński, gm. Cegłów. W r. 1870 było 67 mk., 140 morg. R. 1581 w par. Kiezi ma 13¹/₂ łan. 2.) C., ws, pow. radzyński ma 71 mk., 50 morg. dwor., 125 włość. R. 1581 należy do par. Klembowo. Klembowski ma tu 6 łan. km. opustoszałych. 3.) C., ws, pow. nowomiński, gm. Wiązowna. W roku 1870 ma 302 mk. R. 1581 w par. Pustelnik. 4.) C., kol. os. młyn. nad rzeką Ceconią i pot. Urbaniec, pow. częstochowski, gm. Węglowice, ma 61 dm., 357 mk., 533 morg. włość. i 15 rząd. w osadzie leśnej.

Ciskady 1.) *pierwsze*, os., pow. rzeżycki, gm. Ciskady pierwsze, zarząd gm., szkoła, kościół kat. par. Nowy kościół par. murowany, w stylu romańskim, z wieżą, mogący pomieścić do

2000 osób, został poświęcony w r. 1900. Gmina obejmuje 32 miejscowości, 343 dm. włość., 3546 mk. włościan, uwłaszczonych na 4701 dz. ziemi. Nadto w obrębie gm. 2694 dz. większej posiadłości. 2.) C. *drugie*, ws nad jez. t. n., tamże, gm. Ciskady drugie, 39 dm., 354 mk., zarząd gm., dom modl. staroz. Dobra skarb. C. składały się z 48 wsi i 7 zaśc. i obejmowały 12235 dzies. Gmina obejmuje 57 miejscowości, 416 dm. włość., 5773 mk. włościan, uwłaszczonych na 11562 dz. ziemi. Nadto w obrębie gm. 33 dzies. większej posiadłości i 76 dz. skarb.

Cisów 1.) u Dług. *Czyssow*, 1569 r. *Cyzow*, ws, pow. kielecki. Wspomniany w dok. z 1356 r. (Kod. małop. III, 104). W połowie XV w. należy do par. Daleszyce i stanowi własność Jana Oleskiego h. Dębno. Ma 10 łan. km. dających dziesięcinę kolegiacie kieleckiej. (L. B. II 459). W reg. pob. z r. 1579 „Czyżów“ wieś królewska należąca do stwa szydlowskiego, posiada kościół parafialny. (Paw. Małop. 224). 2.) C., fol., pow. piotrkowski, gm. Szydłów, ma 5 dm., 30 mk., 406 morg. 3.) C., fol., pow. augustowski, gm. Sztabin, par. Krasnybor, odl. 16 w. od Augustowa, ma 18 dm., 29 mk.

Cisówka, w spisie urzęd. *Cyzówka*, r. 1580 *Cziżówka*, a więc *Czyżówka*, ws, pow. nowomiński, par. Pustelnik, ma 335 mk., 919 morg. obszaru. W r. 1580 ws królewska w par. Stanisławów. Jan Wyrzykowski ststa stanisławowski płacił tu od 11 łan., 3¹/₂ łan. pustych, 9 zagr. z rolą.

Cisówka, ws, pow. wołkowyski, gm. Szymki, 45 w. od Wołkowyska, 501 dz.

Ciświca *stara i nowa*, mylnie *Ciżwica*, ws, pow. słupecki. Reg. pob. z XVI w. nie podają w par. Królikowo wsi t. n. wymieniają tylko Katarzynę Ciświcką, właścicielkę wsi Lipice. Spis z 1827 r. podaje wieś: Ciżwica. Por. *Ciżwica* (t. I).

Ciszkowo, ws, pow. drysieński, par. Rosica.

Ciszkowszczyzna, ws, pow. wilejski, gm. Hermaniszki (5 w.); miała 25 dusz rewiz., należała do dóbr Aleksandrowo.

Ciszowa, ws, pow. drysieński, par. Rosica.

Ciszycia 1.) w dok. *Cyzyscia*, ws, pow. iłżecki. Własność kolegiaty sandomierskiej w dok. z r. 1284. 2.) C., ws nad rz. Wisłą, pow. sandomierski. W dok. z r. 1277, własność klasztoru koprzywnickiego. W dok. z 1363 r. Marcin z C. W r. 1382 Pakosz z Mikołaj dziedzice części wsi zamieniają takową z opatem koprzywnickim na Lubzinę. (Kod. mał. III 168, 344). W w. XVI opat koprzyw. płaci tu od 12 os. 6 łan. km., 2 ubogich kom. 3.) C., ws dziś nie istniejąca w par. Stężycia. Dawna własność klasztoru sieciechowskiego, wymieniona w dokum. z 1252 r. Klasztor sieciechowski posiadał tę wieś i miał spór o pewną rolę z plebanem stężyckim. Król Kazimierz w Radomiu 1365 r. rozstrzygnął spór na korzyść klasztoru. (Kod.

mał. III, 381). W r. 1569 opat płaci tu pobór od 2 łan. km. Zapewne leżała nad Wisłą, prawdopodobnie na lew. brzegu w pobliżu wsi Piwnia w pow. kozienickim. 4.) C., ws w pobliżu Wisły, pow. warszawski, par. Słomczyn, ma 103 mk., 117 morg.

Cichniewicze, *Cichniewicze*, ws, pow. słonimski, gm. Luszniewo, 39 w. od Słonima ze wsią Jaroszewo ma 247 dz.

Ciuckowo, r. 1437 *Czeczykowo*, 1576 r. *Czicków*, ws, pow. płocki. Wymieniona w dokum. z 1437 r. jako własność dziedziców z Kobylina. (Kapica, Herbarz 227). W r. 1576 ma 5 1/2 łan., 9 ogrodn., 9 garmarzy.

Ciukiszki, ws włośc., pow. trocki, gm. Troki (8 w.). W r. 1865 miała 33 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Krasno.

Ciuła (ob. t. I), pow. olkuski. Spis urzęd. osad gub. kielec. z r. 1895 nie podaje tej nazwy, również jak i spis z 1827 r.

Ciumicze, al. *Czumicze*, ws i fol., pow. grodzieński, gm. Hołynka, 48 w. od Grodna. Ws ma 192 dz.; fol. należy do dóbr Górka.

Ciundzie, ws, pow. wileński, gm. Rudomino, 12 w. od Wilna. Niepodana w spisie urzędow. Pomiedzy wsiami C., Sokolniki, Dukielia i Nowosiółki, na gruncie należącym do hr. Tyszkiewiczza stoi do 50 kurhanów, mających od 3 do 4 saż. średnicy.

Ciuniszki 1.) zaśc., pow. wilkomierski, gm., Owanta (9 w.), 45 w. od Witkomierza, własność Mazelisów, z zaśc. Adamiszki ma 158 dz. 2.) C., ws i dwór, pow. oszmiański, gm. Holszany (8 w.). Ws miała 2 dusze rewiz., dwór należał 1865 r. do Zaleskich. 3.) C., ws, pow. wileński, gm. Giedrojczie (10 w.); miała 79 dusz rew. należała do dóbr Dubinki.

Ciunkowo, zaśc., pow. lepelski, należy do dóbr Wacławia.

Ciunowicze, ws, pow. oszmiański, gm. i dobra Iwie. W r. 1865 miała 111 dusz rewiz.

Ciupryki, ws, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Ratajezyce, 26 w. od Brześcia, 206 dz.

Ciurlanowo, dobra, pow. wileński, gm. Wiazyń; 1865 r. własność Klementowiczów.

Ciurle, ws, pow. wilejski, gm. Lebedzewo; miała 40 dusz rewiz., należała do dóbr Wysokie.

Ciuślice, u Dług. *Czislizze* ws, pow. pińczowski. W połowie XV w. siedzą tu dwaj dziedzice: Otto Plechowski Toporezyk i Andrzej Chlewicki h. Odrowąż. Z 10 łan. km. dziesięcina idzie w połowie prepozyturze wiślickiej i w drugiej kościołowi w Stradowie. (L. B., I 409 i II, 417).

Cizwica, ob. *Cińwica*.

Cło, r. 1536 *Czło*, ws nad rz. Białą w par. Pleśna (dziś pow. tarnowski). Obecnie nie istnieje. W r. 1536 istniał tu przewóz na rzece, karczma dająca 1 1/2 grz. czynszu, 1 zagr. płacący

4 gr. i las obszerny. Wieś wraz z cłem oceniono na 300 grz. (Paw. Małop. 547).

Ćmielów, pow. opatowski, ob. *Podgrodzie*.

Ćmiłów, u Dług. *Smyłow*, ws, pow. lubelski. W XV w. siedzą tu częściowi dziedzice. Łany km. dają dziesięcinę (do 6 grz.) kościołowi w Lublinie. (L. B. II 539). W r. 1676 Śmiłów ma 5 właścicieli płacących pogłównie od 65 poddanych i dwor. i 8 szlach.

Ćminy, *Ćminie*, w dok. *Cmiń* (ob. t. I, 710), ws nad Stochodem, pow. łucki, na płu. od Czar-toryska, gm. Medwieże, 75 w. od Łucka, 100 dm., 720 mk. Własność niegdyś ks. Radziwiłłów, Walewskich, obecnie hr. Tolstoja, ma 1037 dzies. dwor.

Ćmokówka, ws, pow. żytomierski, gm. Lewkowo, 5 w. od Żytomierza, 38 dm., 176 mk.

Ćmołka, ws, pow. zasławski, gm. Chrolin 42 w. od Zasławia, 67 dm., 339 mk.

Ćmoń, al. *Czmoń* r. 1310 *Czmaniewo*, 1578 *Czmyan*, ws, pow. szremski. W r. 1310 Andrzej bisk. pozn. nadał dziesięciny swe z tej wsi altaryi w katedrze poznańskiej. (K. W. n. 931).

Ćna 1.) fol., pow. miński, gm. Siemkowo-Grodecka. Własność Bormanów, ma 10 wł. 2.) C, al. *Łozowiec*, zaśc., pow. wilejski, gm. Wilejka (15 w.); miał 6 dusz rewiz., należał do dóbr Hanuta.

Ćnotka, zaśc., pow. dzisieński, należał do dóbr Stanulewo.

Ćolpino, 1766 r. *Czołpino*, ws, pow. wieliski, gm. Ilino. W r. 1765 w ławnictwie andrze-jowskim, wójtostwa ohryzowskiego.

Ćoniew, w dokum. *Czaniewo*, ws nad Wisłą, pow. grójecki, ma 155 mk., 364 morg. dwor., 339 włośc. Wspom. w dok. z r. 1380 w liczbie wsi dających dziesięcinę kościołowi w Mszczonowie. (K. W. n. 1781). W r. 1429 Janusz ks. maz. sprzedaje Jakóbowi z Wysocina prawo przewozu na Wiśle naprzeciw wsi książęcej Czaniewo za 5 kóp groszy. Do przewozu należy morga ziemi na ogród. (Kod. maz. 173). W r. 1578 płaci ze wsi C. Stan. Parys od 12 łan.

Copla, chutor, pow. włodzimierski, gm. Krymno, 5 dm., 25 mk.

Copoty, ob. *Sopot* i *Gdańsk*.

Cotoń, r. 1325 *Czathome*, ws, pow. mogilnicki. W r. 1325 arcyb. Janisław zamienia Dębnicę, należącą do dóbr stołowych na C. włość kapituły gnieźn. R. 1360 Jarosław arcyb. gnieźn. oddaje C. dożywotnio Franciszkowi dziedzicowi Cerekwicy. (K. W. n. 1052 i 1442).

Cotowó 1.) ws, pow. sieński, ob. *Wimaki*. 2.) C., ws, tamże, gm. Zameczek, 22 dm., 111 mk.

Cuchowiec, r. 1580 *Czuchowiec*, ws, pow. radzyński, ma 17 mk., 23 morg. W r. 1580 Jan Czaplicki dzierżawca połowy wsi płacił od 1 łanu.

Cucki 1.) zaśc., pow. święciański, gm. Jasiewo (5 w.) miał 4 dusze rewiz.; należał do

dóbr skarb. Zahacz. 2.) **C.**, wś, pow. święciański, gm. Kobylniki (13 w.); miała 33 dusze rew., należała do dóbr Żary.

Cuciów, wś nad Bugiem, pow. włodzimierski, gm. Chotiaczów, 24 w. od Włodzimierza, 84 dm., 670 mk., szkoła. Należała do skarbu.

Cuculowce, wś, pow. żydaczowski. Dawna wieś królewska. R. 1770 dzierżawca Kaj. Szeptycki płaci kwarty 3087 zł. 20 gr.

Cudnów, *Czudnów*, mstko nad Teterewem, pow. żytomierski, 57 w. od Żytomierza, 920 dm., 10472 mk. Posiada 4 cerkwie parafialne drewniane przeważnie z w. XVIII. Uposażenie w ziemi wynosi 372 dzies. Jestto dawna osada, nadana r. 1507 ks. Ostrogskim, z pozwoleniem pobudowania zamku na starym miejscu. W r. 1511 ks. Konstanty Ostrogski otrzymuje potwierdzenie królewskie na swe dobre. W r. 1618 Tatarzy spustoszyli C. uprowadzili z 10 wsi do 320 rodzin. Włość cudnowska w dorzeczu górnego biegu Teterewu, miała 31.35 mil kw. W r. 1585 były tu 2 miasta: C. i Piatek, lecz już r. 1628 występują: Krasnopol, Januszpol i Miropol (Sapohów). W r. 1581 istnieją tu wsi: Kamień, Lipno, Bratałów, Treszcza, Małoszki, Korowińce, Raczek. W r. 1577 wniesiono z C. z 46 dym. rynku po 4 gr., 40 dym. ulicz. na ćwierć. z roli po 5 gr., a z domu po 2 gr., 13 dom. przekup., od przekup. po 7 gr., z domu po 1 gr., z 14 rzemieśl. co chałupy i ogr. mają, od rzem. po 4 gr., z ogr. po 1 gr., z ogr. po 1 gr., z 13 ogr. co potrosze roli mają po 4 gr. W r. 1628 ks. Dominik Zasławski wniósł z całej włości 1632 złp. W czasie od r. 1798 do 1800 C. był miastem powiatowem gub. wołyńskiej. Obecnie C. z 2275 dz. ziemi należy dziś do Czetyrkinowej. St. dr. żel. Olszanka (4 w. od C.) w ostatnich czasach otrzymała nazwę „Czudnowo Wołyń“.

Cudnowska, *Czudnowska Huta* wś pow. żytomierski, gm. Cudnów, par. praw. Jasnogród.

Cudokalnaś, dobra, pow. rossieński, gm. Rossienie.

Cudynowce, *Czudynowce*, w dok. *Czudeinowce*, *Cudnowce*, wś nad Bohem, pow. lityński, gm. Chmielnik, otoczona lasem, ma 93 dm., 597 mk., cerkiew, szkołę. Należała do sstwa chmielnickiego, w 1565, i 1578 r. trzyma ją Studziński, 1583 r. wniesiono od 3 pługów. W 1616 r. w posesyi Agnieszki Łaszczonej, czyniła 31 fl., 8 gr. Był tu staw, młyn i karczma. W 1770 r. w posiadaniu Franciszka Sułkowskiego i Maryanny z Trzemeskich, płaci kwarty 585 złp. 11 gr.

Cudzeniszki, mstko i dobra skarb., pow. oszmiański, gm. Polany (10 w.), 21 dm., 173 mk.; r. 1865 miała 115 dusz rewiz.

Cudzynowice, wś, pow. pińczowski. W połowie XV w. istnieje tu kościół par. p. w. W.W. Św. Dziedzicami są w jednej części Kazimier-

scy h. Nabra, w drugiej Kołomaże. Wieś ma 12 łan. km., 6 fol., karczmę z rolą. Dziesięcinę (do 12 grz.) dają plebanowi. (L. B. II, 144).

Cukiernia, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (10 w.) 5 w. od mta pow.

Cukierniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (7 w.), 38 w. od mta pow.

Cumań, *Czumań*, wś nad rzką Pucilówką, pow. łucki, na pograniczu rówieńskiego i dubieńskiego, gm. Silno, 40 w. od Łucka, 151 dm., 879 mk., cerkiew par., szkoła. młyn, gorzelnia. W 1577 r. włość zamku Ołyckiego kn. Michała Czartoryskiego, ssty żytomierskiego, który wnosi ztąd od 6 dym., 7 ogr. po 4 gr. Nadto Lichno Wołoszyn płaci od 130 owiec 13 gr. W 1583 r. własność ks. Stanisława Radziwiłła, który wnosi od 5 łan., 2 kół waln., 3 rudnych, 5 towarz. rudn. Nadto od 130 owiec wołoskich po 26 gr., od 5 krów po 2 gr. Obecnie znajduje się tu zarząd dóbr ołyckich ks. Radziwiłłów.

Cumańska Wólka, pow. łucki, ob. *Wólka Czumańska*, (t. XIII, 851), gdzie mylnie pomieszczano ją ze wsią *Cumań*, z którą obecnie prawdopodobnie się zlała.

Cumino, r. 1576 *Camin* i *Czamino*, wś, pow. płoński. W r. 1576 należy do par. Kucice, ma 5 łan., 1 rzem.

Cuper, wś, pow. rohaczewski, gm. Horodziec (18 w.), 37 dm., 280 mk.

Curaka, wś żyd. nad rz. Ułłą pow. lepelski, gm. Martynowo, 19 dm., 190 mk., dom. modl. żyd.

Curków, *Czurków*, w dok. *Czorkow*, wś, pow. dubieński, gm. Mizocz, par. praw. Spasów, 20 w. od Dubna, 67 dm., 355 mk., cerkiew drewn. z r. 1885 na miejscu dawnej z r. 1787 fundacyi dziedzica Tymoteusza Zwolskiego. Ks. Janusz Sanguszko r. 1767 zapisał cerkwi 22 dzies. Wś wspomniana jest w opisie zamku łuckiego z r. 1545. W r. 1583 należy do włości ostrogskiej, ma 10 dym., 6 podsus., 1 koło młyn. Następnie ks. Sanguszków, Zwolińskich, Rokosowskich.

Cwiatocha, (ob. t. I, 716 *Cwetocha*), w dok. *Czwiatoha*, wś, nad rzką t. n. dopł. Horynia, pow. zasławski, gm., st. poczt. i st. dr. żel. Sławuta (10 w.), 17 w. od Zasławia, 143 dm., 879 mk. Poprzednio ze wsiami: Taszki i Kamionka miała 188 dm., 1430 mk. praw., 186 katol. i 12 żyd. Cerkiew drewn. z r. 1747 uposażona przez kn. Barbarę Sanguszkową. We wsi szkołka cerk., 5 młynów, tartak, gorzelnia, smolarnia. W r. 1583 ks. Michał Zasławski wnosi od 3 dym., 3 ogr. Obecnie własność ks. Sanguszków, w kluczu sławuckim.

Cwiermy, wś, pow. lidzki, gm. Lida (10 w.), r. 1865 miała 37 dusz rewiz., należała do dóbr Kossowszczyzna.

Cwiersk, r. 1578 *Swiersk*, wś, pow. płoński. W r. 1578 należy do par. Drozdowo. Rowski

kaszt. wizki płaci tu od $1\frac{3}{4}$ łan., Kossobucki pi-sarz zawkrzyński od 1 łanu.

Ćwietlanka, al. *Cwietyn*, kol., pow. żyto-mierski, gm. Puliny, 40 w. od Żytomierza, 104 dm., 664 mk.

Ćwietkowo, st. dr. żel. chwastowskiej, pow. czerkaski, gm. i st. poczt. Rotmistrzówka (12 w.), 5 w. od Czerkas, 2 dm., 12 mk. Wspom. jako Ćwietków w dok. z r. 1487.

Ćwietna, ws u źródeł rzki Irklejca, pow. cze-hryński, na pograniczu gub. chersońskiej, gm. Ćwietna, st. poczt. Czehryn (18 w.), 750 dm., 5137 mk., cerkiew, szkoła, lecznica, 30 wiatraków. Pod wsią kolonia żydowska Ćwiet-niańska, (32 dm., 289 mk.). Gmina obejmuje 3 siola, 4 wsi, 3 kol., 11241 mk. (8 rozkołn. 704 żyd.) i 7650 dzies., z czego 217 dz. więk-szej własności, 7156 włościan. Wchodziła w skład sstwa czehryńskiego, obecnie należy do dóbr państwa.

Ćwietyn 1.) urocz., pow. żytomierski, z Hal-czynką, własność włościan Rużyckich, 98 dzies. 2.) **C.**, ob. *Cwietianka*.

Cwień, os., pow. olkuski, gm. Bolesław odl. 7 w. od Olkusza.

Cwiałka, ws, pow. nowoaleksandryjski (Puławy), gm. Opole, par. Kluczkowice. Nale-żała do dóbr Kluczkowice (ob.).

Cwigonka, os. karcz., pow. hajsyński, gm. Kropiwna Niższa.

Cwikle, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Pupa-ny, 68 w. od Wilkomierza.

Cwiklicze, w dok. *Czwiklicze*, ws i fol., pow. grodzieński, gm. Górnicza, 9 w. od Grodna. Ws ma 237 dzies.; fol. własność Ostrouchów, 75 dz. Wchodziła w skład ekonomii grodzieńskiej. Po-dług rewizyi z 1561 r. miała 17 włók, czyniła 11 kóp gr.

Cwikłowce, w dok. *Czwyklowce*, *Czwykle-yowce*, ws, pow. kamieniecki, gm. Hawryłowce, 175 dm., 864 mk., cerkiew. W reg. pobor. z r. 1530 i 1542 podana jako osada na prawie niemieckim, z której płacono od 2 pługów i 1 koła młyn. Była tu cerkiew. W 1569 r. ws Ć. al. Uście, należała do Sroczyckich, którzy wnieśli od 12 pługów, 4 kół młyn. W 1578 r. własność wojskiego kamienieckiego, spustoszona, płaci od 3 pługów, od popa, od 2 kół walnych po 24 gr. i od koła stępnego. Potem własność Ko-niecpolskich. W końcu zeszłego wieku z Fry-drewcami, Kadyowcami i Nagorzanami hetm. Rzewuskiego, miały 1074 poddanych.

Cwila 1.) *Mała*, al. *Cwilka*, ws przy ujściu Ćwilki do Słuczy. pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Serby (15 w.), 20 w. od mta pow., 29 dm., 491 mk., tartak, młyn. Dzielila lasy Zwiąhla i Ćwili, obecnie własność Dawydowskiej, 3035 dz. (2570 lasu). 2.) **C.**, *Wielka*, ws nad Ćwilką, dopł. Słuczy, pow. nowogradwołyński, gm. Serby (6 w.), 49. dm., 615 mk., cerkiew

drewn. z r. 1716, szkoła, cerk. (od 1885 r.), smolarnia, młyn parowy i wodny. W r. 1625 na-leżała do włości zwiahelskiej ks. Ostrogskich miała 13 ciągłych, 2 podsusidków, jeden z osad-ników płacił z rudni tu i w Rohaczewie 80 wo-zów żelaza. Drugi w r. 1620 otrzymał rudę za za 80 złp. rocznie. C. dzieliła losy ordynacyi ostrogskiej. Po jej rozpadnięciu przeszła do Lubomirskiego, ojca Protowej Potockiej, która powtórnie wyszła za Zubowai wniosła mu mają-tek. Obecnie C. należy do Kozarewiczów, na-byta od Uwarowych.

Cwilichówka, ws na dorzeczu Kublicza, pow. hajsyński, gm. Krasnopółka, 79 dm., 522 mk., cerkiew, szkoła, młyn. Gniazdo Zaćwili-chowskich, wspom. w dok. z r. 1624. Obecnie własność Stanisława Chołpniewskiego i siostry jego Staruńskiej, ma 725 dz.

Cwilka, rzeczka, w pow. nowogradwołyń-skim, pr. dopł. Słuczy pod wsią t. n.

Cwilska *Margarytówka*, pow. nowogradwo-łyński, ob. *Margarytówka*.

Cwirbuty, ws, pow. lidzki, par. Tarnow-szczyszna (8 w.); r. 1865 miała 59 dusz rewiz., należała do dóbr Radziwoniszki.

Cwirowszczyszna, ws, pow. oszmiański, gm. Horodźki (8 w.); miała 33 dusz rewiz., należała do dóbr Wiszniów.

Cwiżyn, ws, pow. winnicki, 55 dm., 356 mk., cerkiew. W r. 1615 należy do sstwa winni-ckiego jako słoboda. Obecnie Konst. Engel-hardta (po Koczubejach), ma 389 dzies.

Cwyrkowo, ws, pow. mohylewski, gm. Toł-pieczycze (8 w.), 26 dm., 142 mk.

Cybańce, ws., pow. lidzki, gm. Koniewo (7 w.); miała 11 dusz rewiz.

Cybermanowa *Grobła*, pow. lipowiecki. ob. *Grobła Cybermanowa*.

Cybermanówka, (ob. t. I, 717 *Cybermano-wa*), ws, pow. humański, gm. Krasnopółka, st. poczt. Humań (15 w.), 440 dm., 2124 mk., cerkiew, 6 wiatraków. 2.) **C.** *Konelska*, ws nad jez. Zgniłem, pow. lipowiecki, na pograniczu humań-skiego, gm. Popówka Konelska, st. poczt. Mona-styrzyszcze (7 w.), 95 w. od Lipowca, 81 dm., 774 mk., cerkiew fundacyi gen. Morawskiego.

Cybikinie, dwór, pow. szawelski, gm. Sza-wkiany, 36 w. od Szawel.

Cybinia, dwór, pow. poniewieski, gm. Czy-piany, 41 w. od Poniewieża.

Cybinowo, os., pow. poniewieski, gm. Liu-ków.

Cyborowa wola, r. 1580 *Ciborowa wola*, ws, pow. błoński. W r. 1580 były 2 łany km. w 3 działach. Spis osad z r. 1871 nie podaje tej nazwy.

Cybory, ws, pow. lidzki, gm. Tarnowszczy-zna (6 w.); miała 27 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Lida.

Cybroniszki, wś, pow. szawelski, gm. Błagowieszczeńsk (10 w.), 42 w. od Szawel.

Cybuki, dwór, pow. szawelski, gm. Kruki, 55 w. od Szawel.

Cybryszewo, r. 1564 *Cebryszewo*, wś, pow. lipnowski, gm. Jastrzębie, par. Karnkowo, 5 w. od Lipna, ma 3 dm., 35 mk., 4 morgi. W roku 1564 Floryan Rosciszewski płaci od 4 kmieci na łanach i 3 zagr. fl. 2 gr. 12 i 2 sol.

Cybulnik, rzka, dopł. Dniepru. W 1615 r. kozak i mieszczanin z Czechrynia Maksym Michajłowicz sprzedaje las, pola orne, sianożęcie, tonie rybne i pasiekę na górnym biegu C. za 2000 kóp gr. lit. towarzyszowi chorągwi kozackiej Iwanowi Wolewiczowi, do którego również należał t. zw. „Płoski las“ ciągnący się od wierchowisk C. do Ingulea.

Cybulów, mstko nad stawami, pow. lipowiecki, gm. Cybulów, st. poczt. Monastyrzyszcze (8 w.), 70 w. od Lipowca, 288 dm., 3179 mk., cerkiew, dom modl. żyd., szkoła, lecznica, cukrownia, cegielnia, 2 młyny, wiatrak. Osada przy cukrowni ma 14 dm., 200 mk. Przed r. 1600 wś należała do włości kalnickiej Janczyńskich. Nadto 1606 r. Bajbuzowie ustępują Kozackim części w C. i Kalniku. Część w Kalniku, C. i Wójtowcach należała w 1612 r. do Obojeńskich. W 1629 r. wnosi pobór z C. ks. wwd. wołyński od 416 dym. i Mikołaj Kozuchowski od 40 dym. służb. Obecnie Rohoziński ma w C., Antoninie, Kaczurówce, Szarnopolu i Zarubiniach 5860 dzies. Gmina obejmuje 10 miejscowości (2 mstka, 4 siola, 3 wsi i 1 sloboda), 12167 mk. (949 katol., 16 ewang., 578 żyd.) i 19378 dz. (12538 roli, 2951 łąk, 1430 lasu) z czego 11257 dz. do posiadłości większej, 7753 włościan,

Cybulówka 1.) wś nad Smotryczem, pow. kamieniecki, gm. Bahowica, 52 dm., 250 mk., cerkiew. 2.) C., (ob. t. I, 528 *Cebulówka*), wś nad Dniestrem, pow. bałcki, gm. Harmaki, 80 w. od Bałty, 150 dm., 683 mk., cerkiew, zarząd gm., szkoła. 3.) C., (ob. t. I, 720), wś nad Dachną, pow. bracki, gm. Trościaniec, 163 dm., 1282 mk., cerkiew. 4.) C., wś nad Bernardynką, pow. olhopolski, gm. Obodówka, 170 dm., 2010 mk., cerkiew, szkoła.

Cycaniszki, wś, pow. święciański, gm. Zabolciszy (10 w.); miała 17 dusz rewiz., należała do dóbr Porynga.

Cyceniszki, zaśc., pow. święciański, gm. Daugieliszki (7 w.); miał 13 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Dawiliszki.

Cychmystry, ferma i chutor nad rzeką Zamczykiem, pow. bracki. Należy do klucza niemirowskiego.

Cychrowska wola, wś, pow. kozienicki, ob. *Cychry*. W r. 1576 Cychrowska wola w par. Warka ma 4 łany, 4 zagr.

Cychry, wś, pow. grójecki. W r. 1580 „Cychry“ w par. Tarczyn. Jan Cychrowski z braćmi płaci od 4 zagr. i 2 kół młyn. Por. *Wiatrowiec*.

Cyców, r. 1564 *Czicow*, wś, pow. chełmski. W r. 1564 płaci od 13 łan., 10 zagr., 1 kom., 1 rzem., cerkiew.

Cycylia, rzka, dopł. Tykicza Gniatego.

Cycylia, ferma ze stadniną koni przy wsi Janiszówce, pow. skwirski.

Cycylowa, sloboda, pow. rówieński, gm. Tuczyn, 42 w. od Równego, 10 dm., 49 mk.

Cycyn, ob. *Cicin*.

Cydowicze, wś, pow. grodzieński, gm. Hoża, 12 w. od Grodna, 292 dz.

Cydziki 1.) wś i okolica, pow. grodzieński, gm. Żydomla, 20 w. od Grodna. Wś ma 78 dz., okolica 107 dz. 2.) C., wś i dobra, pow. grodzieński, gm. Bohorodzicka, 35 w. od Grodna. Wś ma 106 dz.; dobra, własność Ejsymontów, 141 dzies.

Cydzikowszczyzna 1.) *Pieski*, dobra, pow. grodzieński, gm. Kamionka, 52 w. od Grodna, własność Jodkowskich, 80 dz. 2.) C. *Sawejki*, dobra, tamże, w części Jodkowskich 167 dzies, i w części Bohatyrowiczów 153 dz.

Cygan, urocz., pow. białostocki, gm. Krypuo, 43 w. od Białegostoku.

Cyganiszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki (4 w.), 17 w. od mta pow. 2.) C., zaśc., pow. wilkomierski, gm. Szaty (3 w.), 38 w. od Wilkomierza.

Cyganka, wś i trzy osady nad rzeką Pankówką, pow. częstochowski, mają 19 dm., 163 mk., 349 morg. włośc., 48 dwor., 62 rząd. górniczych.

Cyganka, urocz., pow. lipowiecki, gm. Jurkowce.

Cyganki 1.) wś, pow. sieński, gm. Pustynki-6 dm., 45 mk. 2.) C., wś, pow. dzisieński, gm. Jazno; r. 1865 miała 28 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Uholniki.

Cyganowice, u Dług. *Czygunowycze* i *Czygunowycze*, wś, pow. nowosądecki. W połowie XV w. własność klasztoru w Starym Sączu, należała do par. w Podegrodziu, dawała dziesięcinę bisk. krak., wartości do 6 grz., miała 10 łan. km., karczmy. (L. B. I, 551 i II 236).

Cyganówka, wś, pow. wołkowyski, gm. Pieńhuha, 105 dz.

Cyganowo 1.) dobra, pow. czerykowski, Wiśkowskich i Osmałowskich, 208 dz. Część Ostankowiczów, 100 dz. 2.) C., wś, pow. wileński, gm. Radoszkowice (7 w.); miała 13 dusz rew., należała do dóbr Bakszty.

Cygański Jar, przys., pow. uszycki, gm. Łysiec.

Cygany, wś, pow. kutnowski. W r. 1576 siedzi tu drobna szlachta, Cygańscy. W pięciu działach mają 2 1/2 łan.

Cygany, wś, pow. wielicki, gm. Wiaźmieny.
Cygielnie, dwór, pow. szawelski, gm. Tryszki 26 w. od Szawel.

Cygowo, wś nad rz. t. n., pow. wielicki, gm. Cerkowiszcz. W r. 1765 podana w ławnictwie bykowskim wójtostwa zakomelskiego w sstwie uświackiem.

Cykany, wś, pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Cykarzew, pow. częstochowski, ob. *Cekarzew*.

Cykony, wś, pow. oszmiański, gm. Lipniski; miała 14 dusz rewiz., należała do dóbr Berdowszczyzna.

Cykowa, w dok. *Czyrkowa*, *Czykowa*, *Czykowska Dąbrowa*, wś nad rzką Cykówką, dopł. Smotrycza, pow. kamieniecki, gm. Cykowa, 25 w. na pld. od Kamieńca, 173 dm., 1100 mk., cerkiew, zarząd gm. W r. 1542 płaci od 1 pługa; w 1565 r. królewsczyzna, w posiadaniu Koczmińskiego od 3 pługów. W r. 1569 płaci ztąd Borysławski od 3 pługów. W 1616 r. do sstwa kamienieckiego, czyni 97 fl., 16 gr., od czego kwarty 19 fl., 25 gr. W 1629 r. należy do sstwa skałskiego i wraz z wsią Karaczkowce w posesyi Marcina Silnickiego, czynią 190 fl. 5 gr. 15 den. W r. 1770 Jan Zawisza sędzia kowieński płacił kwarty 762 złp. 12 gr.

Cykowo, wś, pow. kościański. Wspom. w dok. z r. 1397. (K. W. n. 1974).

Cykuny, dobra, pow. czerykowski, od 1880 r. własność Osmołowskich, 129 dzies. 2.) **C.**, wś, homelski, gm. Działowicze, 24 dm., 185 mk.

Cylewce, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (12 w.), 80 w. od mta pow.

Cylichowa, r. 1319 *Tczulchow*, 1329 *Zulchow*, miasto w Brandenburgii. Wspom. w dok. z r. 1319, 1320, 1329 i 1385. (K. W. n. 1012, 1020, 1099, 1837).

Cyliczanka, wś, pow. białostocki, gm. Dojlidy, 18 w. od Białegostoku, 67 dz.

Cyliwszczyzna, wś, pow. dzisieński, gm. Druja (5 w.). W r. 1865 miała 60 dusz rewiz., należała do dóbr Stajki.

Cylka, zaśc., pow. szawelski, gm. Szawle.

Cymbaliszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Duksztu (14 w.), 25 w. od mta pow. Należała do fol. Tomulino.

Cymbałówka, wś, pow. lityński, na pograniezu pow. nowogradwołyńskiego, gm. Kaczanówka, 145 dm., 906 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny. Leżała nad Czarnym szlakiem.

Cymbały, wś nad Bernadynką (Bereżanką), dopł. Bohu, pow. olhopolski, gm. Uście, ma 17 dm.

Cymki, dwór, pow. święciański, gm. Kobylniki; r. 1865 własność Lendorfów.

Cymlewo, wś pow. wołkowyski, gm. Bojary, 33 w. od Wołkowyska, 43 dz.

Cymonie, *Cymanie*, wś, pow. sokólski, gm. Makowlany, 8 w. od Sokółki, 290 dz.

Cyngie, wś, pow. drysieński, par. Rosica.

Cyniewicze, os., pow. grodzieński, gm. Huddziewicze, 37 dz.

Cynimas, wś, pow. poniewieski, gm. Kibury.

Cynki, dwie wsi, pow. wilejski, gm. Wołkołata; r. 1865 miały 25 dusz rewiz., należały do dóbr skarb. Firkowszczyzna.

Cynkliszki, dwór, pow. kowieński, gmina Bobty.

Cynków 1.) r. 1372 *Czenkow*, u Dług. *Czin-kow*, wś, pow. będziński, ma 139 dm., 1189 mk., 2035 morg. włość. Konrad II ks. szląski nadaje r. 1372 Janowi (Janoni) i synom jego sółtystwo we wsi C. pow. bytomskim. (Kod. kat. krak. II 48). W XV w. własność Jana Kozieglowskiego, daje dziesięcinę do Kozieglów. (L. B. II 192). 2.) **C.**, u Dług. *Czeny-kow*, wś, pow. nowoaleksandryjski (Puławy) W XV w. należy do par. Bochońnica. W r. 1676 dziedzic Bochońnicy Łukasz Rostworowski płaci tu od 14 poddanych.

Cypiny, wś, pow. telszewski, gm. Ginteli-szki, 40 w. od Telsz,

Cypiszki, fol., pow. poniewieski, gm. Czypiszki.

Cyprki, w dok. *Ciprsk*, *Czibrki*, pow. szczuczyński, par. Grajewo. W dok. z r. 1454 występuje Włodek „de Ciprsk“.

Cyrkino, wś, pow. wielicki, gm. Ilino.

Cyrła, al. *Czyrła*, wdok. z r. 1386 *Czirla*, wś, pow. świniński, ob. *Zirlau* (t. XIV).

Cyrma, dobra, pow. lutyński, własność Tekli Zyger Korszowej, 580 dz.

Cyrule, zaśc., pow. poniewieski, gm. Podbirze.

Cyruliszki, wś, pow. trocki, gm. Sumiliszki (8 w.); miała 12 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Burbaniszki.

Cyrzyny, wś, ob. *Czyżyny*,

Cytowiany, mstko i dobra, pow. rossieński, gm. Szydłowo (8 w.), 24 w. od Rossień, 800 mk. Dobra należą do Romerów i mają 5876 dzies. (2648 lasu).

Cytowicze, wś, pow. orszański, gm. Łożno, 9 dm., 41 mk.

Cytra, wś, pow. sieński, gm. Lisiczyn.

Cywidówka, zaśc., pow. wilejski, gm. i dobra Mołodeczno, miał 4 dusze rewiz.

Cywieck, dobra, pow. czerykowski, dziedzictwo Piekarskich, 200 dz.

Cywińszczyzna, wś, pow. słonimski, gm. Czemery, 4 w. od Słonima (par. kat.) z osadami: Kopanica, Krzywa Góra i Zalażdyki, ma 256 dz.

Cywiny, wś, pow. płoński. W dok. z XIII w. wymieniona wśród włości bisk. plockich. W r. 1578 są: „Cziwino górne, Warpy, Krajkowice, Orzelki (Litwiny), Wojskie, Malnie, Dingufy. Siedzi tu drobna szlachta na malenkich działkach.

Cywiszki, ws i zaśc., pow. trocki, gm. Żośle (5 w.); r. 1865 miała 32 dusz rewiz., należała do dóbr Gabryelowo.

Cykwowce, ws. pow. uszycki, gm. Kapuściany, 92 dm., 605 mk., cerkiew, 3 młyny.

Cywoniki, al. *Cywoniuksa*, ws, pow. wołkowyski, gm. Jusków, 49 w. od Wołkowyska, 392 dz.

Czabachy 1.) ws, pow. brzeski, gub. grodz.. gm. Kamieniec Litewski, 38 w. od Brześcia. Wraz z Komarowszczyzną i Gołym Borkiem ma 484 dz. 2.) **Cz.**, al. *Czebachy*, ws i urocz. nad rzeką Łosną, pow. prużański, gm. Staruny, 31 w. od Prużany, 31 dm., 254 mk., wraz ze wsiami: Gonezary i Stojły 1865 dz.

Czabajówka, dobra, pow. kobryński, gm. Bezdzież, 71 w. od Kobrynia. Nadane Kotowiczom, mają 497 dz.

Czaban, chutor, pow. owrucki, gm. Norzyńsk, par. praw. Kobylin (5 w.), 18 w. od Owruca, 15 dm., 77 mk.

Czaban, *Czabanie*, ws włośc., pow. oszmiański, gm. Wołożyn, miała 49 dusz rewiz.

Czabanina, os., pow. nowogrodwołyński, gm. Połonne.

Czabanowa, mylnie *Czabanówka*, (ob. t. I, 726), kol., pow. bałeki, gm., Bobryk Wielki, 56 w. od Bałty, ma 13 dm.

Czabanówka, ws, pow. uszycki, gm. Hruszka, 77 dm., 480 mk., cerkiew.

Czabany 1.) chutor, nad rzeką Szwarnówką, pow. kijowski, gm. Chotów, 10 w. od Kijowa, 10 dm., 53 mk. 2.) **Cz.**, w dok. *Czaban*, al. *Chroniboh*, ws, pow. proskurowski, 35 dm., 261 mk., cerkiew, młyn. W 1565 r. wnosi od 1 1/2 pluga. W 1578 r. należy do Swierczówien.

Czabel, ws i fol. nad rz. Polieczną, dopł. Słuczy, pow. rówieński, gm. Wyry, 90 w. od Równego. Ws ma 45 dm., 320 mk.; fol. 1 dm., 6 mk.

Czabiszki, mstko i dobra nad Wilią, pow. wileński, gm. Giełwany (12 w.); miały 25 dusze rewiz. Własność Piłsudzkich. Kościół par. z muru wzniesiony 1810 r. na miejsce dawnego, niewiadomej erekeyi. W pobliżu na praw. brzegu Wilii wielkie nasypy ziemne, nazywane szwedzkimi.

Czacheć, w dok. *Czachece*, ws i dobra nad Muchawcem, pow. prużański, gm. Michajłowska, 6 w. od Prużany. Ws ma 64 dm., 646 mk., 824 dzies.; dobra własność Dziekońskich z fol. i urocz. 5101 dz. (2142 lasu, 1157 nieuż.). Ws wchodziła w skład ekonomii kobryńskiej. W r. 1563 sioło Czachece, w wójtostwie czacheckim włości dobuczynskiej miało 30 włók gruntu „podłego”, z czego 1 wł. wolna na wójtostwo i 1 na osadzie. Dochód wynosił 15 kóp 51 gr. Do wójtostwa należały wsi: Cz., Osowa, Subieże, Orabniki i Lśniane.

Czachorowo, ws, pow. krobski. Wspom. w dok. z r. 1326. (K. W. n. 1069)

Czechówiec, al. *Czachówek*, ws, pow. grójecki, gm. Kąty, par. Sobików, ma 132 mk., 215 morg.

Czacz, ws. pow. kościański. Według reg. pob. z r. 1581 Cz. ma kościół par. We wsi ma Kasper Czacki 5 łan. km., 2 zagr., 1 zagr. z rolą, 2 osad., 3 kom., 1 1/8 łana pustego, karcznię z ogrodem, 1/4 łana. Andrzej, Krzysztof i Piotr Czaccy tudzież Stan. Robaczyński mają 7 łan. km., 9 zagr., 9 kom., 3 osad., 4 puste.

Czaczki 1.) *Małe*, okolica, pow. białostocki, gm. Zawyki. 2.) **Cz.** *Wielkie* ws i fol., i *Cz. Małe*, ws, pow. białostocki, gm. Juchnowiec, 17 w. od Białegostoku. Ws Cz. Wielkie ma 89 dz. włośc. i 32 dwor., Cz. Małe 30 dz. włośc., fol. Cz. Wielkie należy do dóbr Dobrowody.

Czaczów, ob. *Caców*.

Czadkowice, ob. *Sadków*.

Czadosy, mstko i dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy, 70 w. od mta pow. Mstko ma 160 mk. Gmina obejmuje 83 miejscowości, 325 dm. włośc. Dobra należą do Komarów i z fol. Poniemuń i Fiedoryszki mają 3975 dz. (1234 lasu), 6255 mk. włościan (1988 dusz rewiz.), uwłaszczonych ns 11322 dz.

Czadziel 1.) al. *Głuszec*, urocz., pow. prużański, należy do dóbr Czacheć. 2.) **Cz.**, dobra, pow. prużański, gm. Suchopol, 30 w. od Prużany. Dobra mają w części Szwykowski 998 dz., Majera Tennenbauma 104 dz.; os. należy do Szwykowskich, ma 67 dz.; chutor, Nachmana Zabłudowskiego, 200 dz.

Czagówki, fol., pow. oszmiański, gm. Łogumowieze, własność Milewskich. Ślady grodziska i jezioro „Zamkowe”.

Czaharniki, ferma, pow. uszycki, gm. Sołodkowce.

Czahary, al. *Czyhary*, chutor, pow. braclawski, gm. Obodne.

Czahów, ws nad rz. Żydem, dopł. Roški, pow. lipowiecki, gm. Medówka, st. poczt. Lipowiec (17 w.), 134 dm., 1090 mk., cerkiew, drewn. z r. 1742, szkołka cerk., młyn. Przed uwłaszczeniem było 2189 dz. Ws należała do włości oratowskiej, nadanej przez Kazimierza Jagiellończyka Hrykowi Jasmanowiczowi. W 1629 r. wnosi pobór Oleksy od 12 dym. służb. oraz Regina Oleksiowa z mstka Cz., które ma w dzierżawie, od 190 dym. W nowszych czasach należała do Lenkiewiczów, od których nabył w roku 1847 Tomasz Gruszczyński. Obecnie Jankowskiego, ożenionego z Gruszczyńską.

Czahraj 1.) chutor, pow. kamieniecki, gm. Hawryłowce. 2.) **Cz.**, las, pow. uszycki, należy do Czabanówki i Gruszek.

Czajczyńce, ws nad rzeką b. n., pow. krzemieniecki, gm. Werbowiec, st. poczt. Krzemieniec (28 w.), st. dr. żel. Rudnia Począjowska (50 w.), 159 mk., 1032 mk. Poprzednio ze wsią: Oryszkowce miała 94 dm., 818 mk. praw., 3 ro-

dziny katol. i 5 żydów. Cerkiew drewn. z r. 1776, młyn, fabryka dachówek. W 1583 r. wś należała do kn. Andrzeja Wiśniowieckiego, w wdy wołyńskiego, który płacił od 9 dym., 10 ogr., 2 kół waln. Ks. Michał Serwacy Wiśniowiecki wznosił tu dla żony Tekli Radziwiłłówny pałac. Następnie Cz. należały do Mniszków, Orłowskich, obecnie Jełowickich.

Czaje, wś i dobra, pow. bielski, gub. grodz., gm. Grodzisk, 36 w. od Brześcia. Wś z Małyszczynem ma 437 dz.; dobra w części Szczuków 2222 dz. (1707 lasu), w części zaś dawniej Ciecierskich, następnie Żaluskich, obecnie skarbowej, 1110 dz.

Czajki 1.) wś w par. Żbików (pow. warszawski). Dziś nie znana. W r. 1580 istniały: „Czajki major Korab, Czajki minor i Cz. Kobylka“. Leżały w okolicy Pruszkowa 2.) **Cz.**, wś w ziemi bielskiej, ob. *Leśnica*.

Czajki 1.) os., pow. wołkowyski, gm. Krzemienica. 2.) **Cz.**, os., pow. siebieski, gm. Czajki Żanwil, zarząd gm., cerkiew, szkoła. Gmina obejmuje 58 miejscowości, 763 dm. włośc. (obok 34 innych), 8913 mk. włościan z 13429 dz. ziemi. Nadto jest 4683 dz. (769 roli) większej posiadłości i 384 dz. ziemi cerk.

Czajki, wś, pow. kaniowski, gm. i st. poczt. Bohusław (7 w.), 58 w. od Kaniowa, 166 dm., 1041 mk., cerkiew z r. 1758, szkoła cerk. Należy do klucza bohusławskiego hr. Branickich.

Czajków, wś, pow. sandomierski. W połowie XV w. wieś królewska ma 44 łany km., 4 karczmy, 2 łany sołtysie, młyn i karczmę, z których dziesięcinę, wartości do 12 grz., dawało bisk. krak. (L. B. II, 325).

Czajków, chutor, pow. łucki, gm. Osowa, 128 w. od Łucka, 4 dm., 37 mk.

Czajkówka 1.) wś nad Koneką, pow. humański, gm. i par. praw. Leszczynówka (3 w.). st. poczt. Humań (24 w.), 85 dm., 518 mk., cerkiew, szkoła. Przed r. 1865 miała 575 dz. 2.) **Cz.**, wś nad rzeką Korobeczką, dopł. Bystrzyjówki, pow. radomyski, gm. Potyjów, st. poczt. Radomyśl (12 w.), 158 dm., 937 mk., cerkiew, szkoła. Od połowy w. XVIII należy do Michałowskich, obecnie z Modelowem własność bar. Taube, posiadającego 2830 dz. 3.) **Cz.**, os., pow. żytomierski, gm. Cudnów, 4 dm., 15 mk.

Czajowice, u Dług. *Czajłowice*, al. *Czajłowice* wś, pow. olkuski. W połowie XV w. dziedziczy tu Mik. Czajowski h. Leliwa. Wś ma 10 km., łan., dających dziesięcinę altaryi św. Maryi Magdaleny. Dwa łany sołtysie zabrane przez dziedzica dawały do Białego kościoła. (L. B. I, 260 i II 51).

Czalczyn, r. 1674 *Czoleczyn*, wś, pow. kielecki, par. Łopuszno. W r. 1674 ma 24 dusz.

Czamanin, r. 1267 *Chemano*, wś, pow. nieszawski. W r. 1267 Kazimierz, ks. łęczycki

nadaje Cz. włości klasztoru w Mogilnie, swobody jakich używali mieszkańcy wsi bisk. włocławskiego. (K. W. n. 428). W r. 1557 wieś Czemanino Othae w par. Chalino ma w 6 działach szlach. 19 łan. km., 3 zagr.

Czamany, os. w okr. zemburskim, pow. i par. Łuksza. Posiada kaplicę katol. par. Łuksza, wzniesioną 1824 r. przez Czamana.

Czaniec, wś, pow. bielski (Galicya). W połowie XV w. istnieje tu już kościół par. drewniany p. w. św. Bartłomieja. Dziedzicami wsi bracia Kornieze. Łany km. dają dziesięcinę scholastykowi krak. (L. B. I, 84 i II 291).

Czanków, w dok. *Czanikow*, wś, pow. uszycki, gm. Michałówka, 185 dm., 1015 mk., cerkiew. W r. 1564 należy do sstwa barskiego, płaci od 5 pługów i 2 kom.; 1569 r. Herburt daje od 3 pługów; 1578 r. Herburtówny od 4 pługów, 4 ogr., 4 kom. po 2 gr., popa.

Czanowice, wś, pow. sieński, gm. Ostrowno, 53 dm., 253 mk.

Czany, fol., pow. łucyński, własność Mielgunowych, 135 dz.

Czapelski, majdan, pow. winnicki, pod Winnicą, należy do Gołubowej, ma 150 dz.

Czapielino, wś, pow. sieński, gm. Kakowczyn, 17 dm., 105 mk.

Czapiszki, dwa zaśc., pow. wilkomierski, gm. Żmujki (4 i 16 w.).

Czapla, rzka w pow. winnickim, pod wsią Skurzyńcami uchodzi do Bohu z praw. brzegu.

Czapla, wś nad rzeką Hlyboką, pow. latyczowski, gm. Susławce, 74 dm., 493 mk., cerkiew. W r. 1678 Iwanowski wnosi od 3 pługów. W r. 1616 dzierżawa w posesyi Bartosza Kalinowskiego. W r. 1629 z Iwonice, Łodrzyńcami, z połową wsi Bohawicy w posesyi Adama Złoczowskiego. Dają 91 ł., 2 gr., 3 den. W r. 1760 ze Świczną i Rożnami w posiadaniu ks. Maksyma Woronieckiego daje kwarty 2217 złp., 5 gr.

Czaplaje, wś, pow. oszmiański, gm. Krewa; miała 10 dusz rewiz., należała do dóbr Bołbotowo.

Czaple 1.) *wielkie*, w dok. *Czapł*, wś, pow. miechowski. Kościół par. wspomniany w dok. z r. 1345. ((Kod. mał. III, 59). Popiel Eustachy opracował „Opis geologiczno-rolniczy majątku Cz. wielkie“, (Sprawozd. komisji fizyogr. t. XXXII, Kraków 1897). 2.) **Cz. male**, wś, pow. miechowski. Według dok. z r. 1351 dawała dziesięcinę bisk. krak.

Czaple 1.) wś i os., pow. prużański, gm. Murawiewska, 35 w. od Prużany. Wś ma 234 dz.; os. w dziale Lipków 58 dz. w części Kowalewskich 12 dz., Sińkiewiczów 34 dz. Na gruntach wsi nasyp do 40 saż. obwodu zwany „mogilnikiem“. 2.) **Cz.**, okolica szlach., pow. lidzki, gm. Myto (dawniej Wawiórka); miała 8 dusz

rewiz. należał do dóbr skarb. Wasiliszki. 3.) **Cz.**, wś, pow. oszmiański, gm. Bienica (9 w.); miała 7 dusz rewiz., należała do dóbr Ponizie.

Czaplewyszczyna, wś i dobra, pow. lidzki, gm. Bielica (3 w.). Wś miała 15 dusz rewiz.; dobra należały do Laskowiczów.

Czaplice, wś, pow. wołkowyski, gm. Swiśtocz, 30 w. od Wołkowyska, 268 dz.

Czaplice, wś, pow. lidzki, gm. Bielica (12 w.); r. 1865 miała 75 dusz rewiz., należała do dóbr Nietecz. 2.) **Cz.**, dobra, pow. lidzki, gm. Szczuczyn, r. 1865 Żukowskich.

Czaplin, al. *Czapłino*, wś i dobra, pow. białostocki, gm. Chorosze, 9 w. od Białegostoku. Wś ma 204 dz.; dobra w części Łyszczyńskich 246 dz., Rogowskich z urocz. Trypuć 116 dz., Kuczyńskich 51 dz.

Czaplin, wś nad Styrem, pow. łucki, na pń. od Czartoryska. W spisie ostatnim niepodana. W r. 1583 kn. Michałowa Czartoryska wnosi ztąd od 4 dym., 2 ogr.

Czaplinek, wś, pow. brzeziński, gm. i par. Dobra, ma 10 dm., 54 mk. 208 morg.

Czaplinek, ob. *Tempelburg* (t. XII).

Czaplinec, wś pow. piotrkowski, gm. Grocholice, ma 16 dm., 159 mk., 166 .morg.

Czaplinka, wś, pow. taraszczański, gm. Żydowska Grobla, st. poczt. Taraszeza (28 w.), 200 dm., 1220 mk., cerkiew, szkoła cerk., młyn, 4 wiatraki. 2.) **Cz.**, chutor, pow. nowogródwołyński, gm. Połonne, 3 dm. 22 mk.

Czaplinowo, dwór, pow. kowieński, gm. Bobty (8 w.), 41 w. od Kowna.

Czaplińszczyzna, wś, pow. drysieński, par. Przydrujsk.

Czapliszcze, wś nad Dnieprem, między błotami: Puchalszczyzną i Dołżkiem, pow. czehryński, gm. Podorożne, st. poczt. Czehryń (25 w.), 369 dm., 2320 mk., cerkiew drewn. z roku 1766, szkoła cerk., 3 olejarnie, 12 młynów, 13 wiatraków.

Czapeniszki, zaśc., pow. święciański, gm. i dobra (1865 r. Byszewskich) Łyntupy (5 w.); miał 17 dusz rewiz.,

Czapunie, wś i fol., pow. oszmiański, gm. Łogumowicze (8 w.), 39 dm., 359 mk., w 1865 r. ze wsiami Przysań i Raszkowo 167 dusz rewiz., należał do dóbr Mikołajów. Graniczy z Bakszami.

Czapurniszki, wś włość, pow. wileński, gm. Rukojnie (5 w.); miała 36 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Swirany.

Czapury, wś, pow. poznański, ob. *Babki*.

Czarka, os. młyn., pow. będziński, par. Żarki, ma 5 mk., 30 morg.

Czarkis, *Czarkisbale*, wś pow. poniewieski, gm. Skrobotyszki (18 w.), 48 w. od Poniewieża.

Czarków, wś, pow. koniński. W dok. z r. 1328 wśród włości bisk. lubuskich w Kujawach

wymieniono: „Prsevonovo lacum per medium cum silva Tzirnskov ante pontem“ i dalej „in Tzirnskov militari due areae et due plene sortes cum lacu et silva, captura piscium in aqua que dicitur Gopolonitza et captura piscium in Warta“. W dok. z r. 1357 wymieniona wśród włości arcyb. gnieźn. R. 1369 drogą zamiany przeszła na własność królewską. (K. W. nr. 1088, 1354 i 1400).

Czarkówka *Wielka i Mała*, dwie wsi i trzy okolice szlach., pow. bielski, gub. grodz., gm. Skorzec, par. Pierlejewo, 47 w. od Bielska. Wsi mają 79 dz.; okolica Cz. 56 dz., Cz. Wielka 192 dz., Cz. Mała 88 dz. Okolice zamieszkałe przez drobną szlachtę (Czarkowscy). Cz. Wielka ma części: Roliny i Dobki; Cz. Mała: Zawady, Chodaki i Dybki.

Czarkowszczyzna, chutor, pow. dubieński, gm. Dubno (12 w.), 5 dm., 38 mk.

Czarkowy, w dok. *Charnou*, u Dług. *Czarkow major i minor*, wś, pow. pińczowski. Własność klasztoru miechowskiego, nadana przez Gerlacha, żonę jego i synów, według dokumentu z r. 1198. W połowie XV w. Cz. minor jest własnością Andrzeja Trzebińskiego h. Półkoza, Cz. minor należy do Piotra Kani h. Strzemie. Łany km. dają dziesięcinę prepozyturze wiślickiej a trzy fol. kościołowi w Dąbrowie. Pleban w Korczynie pobiera tylko koledę. W drugim opisie wymienia Cz. Długosz wśród wsi klasztoru miechowskiego dodając: „alienata“. (L. B. II, 439 i III 6). W r. 1579 obie wsi posiada Walenty Dembiński kasztelan krak. Płaci od 12 os., 6 łan., 8 zagr., 8 ubogich, 1 rybaka.

Czarna, rzeczka, dopł. Wisły pod Polańcem, Wymieniona w dok. z r. 1264.

Czarna 1.) wś, pow. radzyński, ma 242 mk. Istniała w w. XVI. 2.) **Cz.**, wś i fol., pow. nowomiński, gm. Ładziń, ma 215 mk. W r. 1576 Stan. Miński płaci tu od 14 łan. 3.) **Cz.**, wś, pow. radomski, par. Sucha. W połowie XV w. dziedzicami są trzej Sulimowie. Łany km., dają dziesięcinę kustodii sandom., wartości do 4 grz. Trzy karczmy, zagrod., 4 fol. dają kościołowi w Teczowie. (L. B. II, 532). 4.) **Cz.**, wś nad Wisłą, pow. nowoaleksandryjski (Puławy), par. Opole. Wś ma 53 mk., część zw. Czarna Księża 18 mk.

Czarna 1.) *Wielka*, al. *Królewska*, *średnia* i *cerkiewna*, trzy wsi, pow. bielski, gub. grodz., gm. Grodzisk, par. kat. Dołubów, 30 w. od Bielska. Wś Cz. Wielka ma 68 dm., 413 mk., 1029 dz.; Cz. średnia 647 dz., Cz. cerk. 25 dm., 153 mk., cerkiew, 380 dz. włość i 43 dz. cerk. Włościanie posiadają oryginalne przywileje królów. Na gruntach Cz. znajdują się kurhany i groby kamienne. Pod wsią Cz. Wielka wydobyto mnóstwo przedmiotów żelaznych, brązowych i srebrnych oraz kości ludzkich. Pod wsią Cz. Cer-

kiewna jest nasyp prostokątny. 2.) **Cz.**, wś, pow. dzisieński, gm. Łuck (32 w.); r. 1865 miała 146 dusz rewiz. 3.) **Cz.**, dobra, pow. wileński, gm. Rukojnie, własność hr. Tyszkiewiczów. 4.) **Cz.**, wś, pow. drysieński, par. Przydrujsk.

Czarna 1.) wś, pow. bałcki, gm. Czarna, 45 w. od Bałty, 298 dm., 1620 mk., zarząd gm., cerkiew. Gmina obejmuje 7 miejscowości, 915 dm., 6934 mk. włościan (2392 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 13376 dz. W obrębie gminy jest 11741 dz. większej posiadłości (2745 roli) i 502 dz. cerk. Cały obszar ma 25719 dzies. (8688 roli) i 8340 mk. 2.) **Cz.**, tamże, w dok. *Czarna, Czernina*, wś nad Batohem, pow. kamieniecki, gm. Cykowa, 252 dm., 1426 mk., cerkiew, szkoła, wiatrak. W r. 1542 zapłacono od 1 pługa. W 1566 i 1569 r. królewsczyzna, w posiadaniu Sroczyckiego, wnosi od 2 pługów. W 1578 i 1583 Sroczycki płaci ztąd od 8 pługów, popa i 10 ogr, po 4 gr. W 1616 r. do sstwa kamienieckiego, w posiadaniu Krzysztofa Koniecpolskiego, wwdzica sieradzkiego. Tamże 3 stawki i 4 bojarów, którzy tylko dworską posługę odprawują. Suma prowentu 35 fl. W roku 1629 wraz z Baliną i Okninem w posesyi Krzysztofa Koniecpolskiego, ssy stryjskiego. Czynią razem 753 fl. 4 gr., 5 den. W 1770 r. w posiadaniu Jana Kickiego, płaciła kwarty 2170 złp., 20 gr. 3.) **Cz.**, w dok. *Czernit*, wś, pow. nowogradwołyński, gm. Kustowce, par. kat. Ostropol, st. poczt. Lubar (25 w.), st. dr. żel. Połonne (20 w.), 90 w. od mta pow., 212 dm., 1269 mk., cerkiew drewn. z r. 1861 przez dziedzica Rudnickiego wzniesiona, szkoła cerk. (od roku 1872). Cerkiew filialna we wsi Chiżniki W r. 1853 należy do włości ostropolskiej ks. Konst. Ostrogskiego. który wnosi od 7 dym., 2 ogr. Obecnie z Łabuniem należy do Zygm. Rudnickiego.

Czarna Baba, chutor, pow. latyczowski, gm. Międzyboż.

Czarna Grobla, wś nad Udyczem (Hadyczem), w pobliżu ujścia do Bohu, pow. hajsyński, gm. Miahkochody, 124 dm., 553 mk., cerkiew, młyn.

Czarna Łuża, zaśc., pow. święciański, gm. Świr. W pobliżu istniały wielkie nasypy, dziś rozorane. Na polach znaleziono kilka toporków bronzowych i strzałek.

Czarna Wieś, wś, pow. sokólski, gm. Czarna Wieś, 21 w. od Sokółki, 34 dm., 248 mk., zarząd gm., szkoła. Gmina obejmuje 54 miejscowości, 559 dm. włość. (obok 479 innych), 3614 mk. włościan, uwłaszczonych na 4600 dz. Nadto w obrębie gm. jest 2843 dz. gruntów miejskich (Wasilków) i dworskich, 7060 dz. ziemi skarbowej i 433 cerk. (monasteru w Supraslu). 0 5 w. od wsi st. dr. żel. Warsz.-Petersb. t. n.

Czarna wieś, dziś przedmieście Krakowa, w połowie XV w. wioska królewska w par. św.

Stefana w Krakowie. Kmiecie i zagrodnicy z placów i ogrodów placą kustoszowi krak. za dziesięcinę po 3 fertony kwartalnie. (L. B. II, 15).

Czarnachowice, u Dług. *Czarnochowycze*, wś, pow. wielicki. W połowie XV w. są trzy folwarki. Dziedzicem jest Stanisław h. Junosza. (L. B. II, 105).

Czarnca, wś, pow. włoszczowski. W r. 1366 Budza dziedzic Cz. mającej już kościół paraf., sprzedaje Dobowi z Dobowa za 150 grz. czterech kmieci, karcznię, dwór i prawo patronatu nad kościołem w Cz. (Kod. małop. I, 339).

Czarne, wś, pow. lipnowski. W r. 1564 wś ta należy do par. w Wierzbicku, ma 13 kmieci na łanach, 7 zagr., szewca, młyn o 1 kole, pasiecznika. Dają fl. 8 gr. 2. Dziedzic Walenty Czerski.

Czarne, jezioro w pow. horodeckim, daje początek rz. Obol.

Czarne 1.) wś i dobra nad jez. Kruhłe, pow. homelski, gm. Czebotowice (7 w.). Wś ma 120 dm., 585 mk., cerkiew, dobra, dziedzictwo Zawitniewiczów, 1188 dz. (610 lasu), wiatrak, tartak. 2.) **Cz.**, wś i dobra, pow. horecki, gm. Maślaki. Wś ma 33 dm., 207 mk.; dobra, własność Barzowych, 515 dz. 3.) **Cz.**, *Wielkie*, wś, pow. mohylewski, gm. Czarnorucie, 39 dm., 271 mk., cerkiew.

Czarne holendry, kol., pow. włocławski, par. Białotarsk, ma 65 mk., 106 morg. W r. 1827 było 5 dm., 37 mk.

Czarne Kowale, wś, pow. trocki, gm. Olkieniki; r. 1865 miała 101 dusz rewiz.

Czarneckie, urocz. w dobrach Dojlidy, pow. białostocki.

Czarniawka, *Czerniawka*, przys., pow. dzisieński, gm. i dobra skarb. Przebrodź (25 w.); miał 8 dusz rewiz.

Czarniecka góra, os. nad rzeką Czarną, pow. konecki, gm. Duraczów, par. Końskie, ma 3 dm., 5 mk., 3 morg. Zakład leczniczy hydropatyczny, drobnych rozmiarów, położony na dość wyniosłej i lesistej górze w pobliżu Niekłania (st. dr. żel. dąbrowieckiej).

Czarniecka Rudnia, chutor, pow. żytomierski, gm. Piatka.

Czarniewszczyzna, wś, pow. drysieński, par. Zabiały.

Czarniewszczyzna, wś, pow. owrucki, gm. i par. praw. Wielebniki (3 w.).

Czarnków, ob. *Czarkowy*.

Czarnków, r. 1234 *Charchow*, miasto pow. W dok. z r. 1234 wymienia Władysław, ks. polski zamek „Charchov“ w liczbie grodów książęcych. Kasztelanowie: w dok. z r. 1244 Eustachius, 1248 Hektor, 1271 Mikołaj, 1289 Falo. W r. 1245 Bolesław ks. polski nadaje komesowi Sędziwojowi z Czarnkowa znaczne dobra między Drawą, Notecią i Łomnicą. Z tego rodzaju zapewne pochodzi głośny kronikarz, podkanclerzy Ka-

zimierza W. Janko, archidyakon gnieźn. (K. W. n. 168, 173, 216, 242, 271, 611, 637, 687). W r. 1580 Cz. daje szosu fl. 6 gr. 12, od 7 bań gorzał. po 24 gr., od 12 ćwierci po 7¹/₂ gr., od 34 rzem. po gr. 15. Ogółem fl. 37 gr. 18. Czopowego rocznie od 289 warów po 18 gr. 12 den. od waru i od 720 kwart gorzałki po 3 den. Ogółem fl. 221 gr. 12, den. 12. Do przeszłości Cz. odnoszą się prace: Callier E. „Słów kilka o Cz. z powodu siedemset letniego jubileuszu“ („Dzien. pozn. 1892 nr. 137—140). Cz. nad Notecią (Przyj. ludu 1836 r. 43, 59). „Pomnik Czarnkowskich w Cz.“ Przyj. ludu (1836, str. 106). „Trumna Adama Sędziwoja Czarnkowskiego woj. łeczyckiego w Cz.“ (Przyj. ludu 1841/42). „Pomnik Macieja Czarnkowskiego kaszt. bydgoskiego i Katarzyny z Opalińskich żony w kościele czarnkowskim“. (Przyj. ludu, 1844 n. 19).

Czarnobród, zaśc.. pow. nowoaleksandrowski. gm. Bachmaty (6 w.), 11 w. od mta pow.

Czarnobyl, ws i dobra, pow. trocki, gm. Międzyrzecz (4 w). W r. 1865 ws miała 17 dusz rewiz.; dobra należały do Jeleńskich, potem do Piotrowskich.

Czarnobyl, mstko, pow. radomyski, gm. Czarnobyl, 140 w. od Radomyśla, 1176 dm., 14362 mk., dwie cerkwie, kościół kat. par., 2 kaplice, młyn., 2 cegielnie, 7 garbarni, 2 szkółki, lecznica, st. poczt., przystań, 3 jarmarki rocznie. Włościanie uwłaszczeni na 1928 dz. Własność większą (27470 dz.) sprzedał r. 1896 W. Chodkiewicz Czeliszczewowi, a obecnie nabył ją za 870000 rs. Sokołów. Gmina obejmuje 25 miejscowości (1 mstko, 4 sioła, 19 wsi i 1 kol. niem.), mających 24729 mk., (15 kat., 1648 roskoln., 131 ewang., 9246 żydów, 28 in. wyzn.) i 49991 dz. ziemi (18939 roli, 7648 łąk, 10701 lasu), z czego 20876 do posiadł. większej, 23969 włościan, 4709 skarbu. Cz. stanowiła odrębną włość gospodarską, dzierżawę oddawaną ziemianom kijowskim. W r. 1566 oddaną została na dziedzictwo Kmitom. Do zamku w Cz. (od 1548 r.) ciążyła nie tylko właściwa włość czarnobylska (koło ujść Prypeci, Uszy i Brachinki) i białosorocka (na północ od niej po Prypeci ku granicy mozyrskiej), lecz i obszary po brzegach Dniepru, od granicy łubeckiej ku Kijowu, niemniej ujście Teterewu, co stanowiło nawet powiat oddzielny. Zajmował on płn.-zchd. narożnik dawnego pow. kijowskiego, obejmujący wogóle 139.14 mil kw. Obwód rozpadł się na „niedziele“ czyli ściślejsze włości i właściwą czarnobylską po dolnej Uszy i Prypeci, białosorocką na Prypeci, rozdrobnioną, i włość nad-dnieprską monasteru pieczarskiego w Kijowie. Z ziemian w obwodzie głośniejsi są: Hornostaje, Jelce, Kisiele, Połozy, Suryny, Zamorenki; z bojarów: Kruniewicz, Zubary. Podług rewizji z r. 1552 było w obwodzie 32 sioł i sieliszcz i 9 wsi monasteru pieczarskiego na Dnieprze (8 za

Dnieprem). W r. 1581 było w obwodzie 48 wsi a w 1625 r. 100 wsi (5 królewskich, 25 duchow. i 70 prywatnych) i 9 osad miejskich (1 król., 8 prywat.), mających przypuszczalnie 2075 dm., 12420 mk. Właściwa gmina (niedziela) czarnobylska w 1552 r. obejmowała osady: Ilince Sokołowce, Kopaczowce, Opaczynice, Łodyżanie i Teremce. Później jeszcze należą: Bobrowka, Czerewacze, Czykołowice, Haponowice, Karpiówka, Kopacze, Korohod, Krasne, Ładyżyce, Maszów, Opaczycze, Rozjezza, Semichody, Skrypki, Słoboda, Sokołowice, Terechy, Teremcy, Towstylas, Zalesie Zapole, Żołnierówka. Mieszczanie czarnobyłscy płacili kunicy po 12 gr. od paszni, przed wybudowaniem zaś zamku chodzili na łokę orać i żąć na dworskiej strawie. Nadto bojarowie, mieszczanie i słudzy, mający domy w mieście obowiązani byli jeździć z urzędnikiem trzykroć po 1 dniu na łowy (sieren). Z rybołówstwa szła 30-sta ryba z komięgi na zamek. Bobry łowili na wwdę kijowskiego na Uszy do rz. Ilinki, oraz na Noryni, Weresni Prypeci w górę, od zamku na trzech milach. Miasto w 1552 r. miało 166 mieszczan gospodarskich, 12 sług zamkowych, 9 bojarów, 8 ziemian. W 1581 r. Filon Kmita Czarnobyłski wnosi z Cz. od 44 osiadł. (mających rolę) i 49 zagrod., 2 pepów, oraz 10 kóp czopowego. W r. 1628 Lew Sapieha, wwdą wileń., hetman lit. wnosi z Cz. z włością 386 flor.

Czarnochowice, ob. Czarnachowice.

Czarnochwostowo, zaśc., pow. wilejski, gm. Wilejka.

Czarnocin 1.) ws i fol. nad rzką Wolborką, pow. łódzki, ma 85 dm. 622 mk., 1442 morg. włośc., 600 fol., 6 kośc., 152 włośc. w części Cz. poduchowny. Dawna własność biskupów kujawskich. W r. 1289 Jakób arcyb. gnieźn. przeznacza dziesięcinę z Cz. i Lichawy wsi biskupa kujawskiego, pobierane dotąd przez scholastyka łeczyckiego, na uposażenie kaplicy w Cz. W r. 1331 Mateusz biskup włocławski nadaje Falisławowi ze Żyroławie sołtysowi w Cz., położonym w ziemi sieradzkiej pow. wolborskim, ws tę do osadzenia na prawie nowotarskim. Obszaru wieś będzie miała 60 łąn. z tych 8 wolnych dla sołtysa. Czysnz po 6 latach wolnych wynosić będzie fertona z łąnu. Sołtys dawać będzie dziesięcinę plebanowi miejscowemu. (Ulan. Dok. Kuj. 225. 50, 246. 70). Kościół par. p. w. Wniebowzięcia N. P. M. fundacyi biskupiej. pochodzi zapewne z połowy XIV w. Pleban tuższy wspomniany jest w aktach kons. gnieźn. z 1416 r. Po spaleniu kościoła w r. 1809 dopiero około r. 1880 wystawiono nowy murowany. (Łaski, L. B. II, 228 i przyp.). 2.) Cz., ws, pow. pińczowski. Według Długosza kościół par. p. w. N. P. Maryi z kamienia (pulchro lapide) wznosił Otto h. Lis prepozyt gnieźn., kanclerz królewski r. 1360. W połowie XV w. dzie-

dzicem wsi był Mikołaj Długosz h. Wieniawa. Wś miała 19 łan. dających dziesięcinę (do 12 grz.) prepozyturze wiślickiej. Folwark (oceniony na 12 grz.), 3 zagr., karczma z rolą dawały plebanowi w Cz., a w części i do Probołowic. L. B. II, 415). 3.) **Cz.**, os. młyn. (mylnie podana jako wieś); pow. jędrzejowski, par. Imielno. W r. 1827 os. młyn w par. Mokrsko. 4.) **Cz.**, wś pow. ciechanowski. W r. 1578 Czarnociu lekowskie (od wsi Lekowo) na $3\frac{1}{2}$ łan. km., 2 zagr., $3\frac{1}{2}$ łan. pust., rzeźnik. Cz. Ważyńno (dziś Czarnocinek) ma $3\frac{2}{3}$ łan. km., 5 zagr. z rolą, 3 bez roli. Należały do par. Lekowo. 5.) **Cz.**, wś, pow. łomżyński. W r. 1578 ma $26\frac{1}{2}$ łan. km.

Czarnodub, urocz., pow. żytomierski, gm. Trojanów.

Czarnoduby, *Czarnodubie*, dwór, pow. kowieński, gm. Jaswojnie.

Czarnogłów, wś, pow. węgrowski. W r. 1563 wś Cz. w par. Dobrzyniec, w ziemi liwskiej ma 20 łan km., rzeźnika. Wólka czarnogłowska ma 8 łan.

Czarnohora, dział górski w Karpatach. Wajgel L. „Pogląd na rzeźbę Cz.” (Pam. Tow. Tatr. tom. X). Gregorowicz „Przewodnik dla zwiedzających Cz.” Lwów 1881.

Czarnohorodka, wś, pow. wasylkowski, gm. Wepryk, st. poczt. i dr. żel. Chwastów (15 w.), 34 w. od Wasylkowa, 254 dm., 1506 mk., cerkiew, szkoła cerk., młyn, 2 wiatraki. W roku 1581 płacono od 6 osiadł., 6 zagr. po 11 gr. Włość obejmowała 3 sioła, w których było 32 kmieci, 13 zagrod.; wniesiono 23 złp. W 1625 r. Cz. ma 6 dym. rynk., 6 uliczn., 12 ubogich i tyleż w 1628 r. a nadto 6 przedm. i 1 popa.

Czarnohubów, pow. owrucki, ob. *Bolsuny*.

Czarnojele, zaśc., pow. wileński, gm. Niemeczyn (6 w.). Należał do dóbr Bezdany.

Czarnokały wś, pow. nowogrodzki, gm. Berezdów, st. poczt. Korzec (12 w.), st. dr. żel. Sławuta (25 w.), 25 w. od mta pow. 109 dm., 645 mk. (11 kat., 31 żydów), cerkiew drewn. z r. 1750, szkoła cerk. (od 1862 r.) Cerkiew filialna we wsi Biesiadki. W r. 1577 należała do włości koreckich, ks. Korecki wnosił od 10 dym. po 20 gr., 6 ogr. Obecnie wraz z Pieczywodami i Biesiadkami należą do Mikuliczów.

Czarnokamianka, (ob. t. I, 759, *Czarna Kamionka*), wś nad Tykiczem Uhorskim, pow. humański, gm. Szaulicha, st. poczt. Talne (8 w.), 40 w. od Humania, 562 dm., 1790 mk., cerkiew, szkoła, młyn.

Czarnokiszki, pow. święciański, ob. *Ażubalis*.

Czarnokozińce, mstko nad Zbruczem, pow. kamieniecki, na pograniczu od Austrii, gm. Rychta, na zehd od Kamieńca, 126 dm., 866 mk., cerkiew, kościół kat., szkoła, 2 młyny, wiatrak. W 1530 r. wniesiono szosu 3 grz., 14 gr. z mły-

na o 2 kołach dorocz. 12 gr., razem 5 fl., 20 gr. Był tu pop Denis. W 1565 r. z mata bisk. kamienieckich dano 8 fl. szosu, od wójta 12 gr., od 1 popa i od 2 kół młyn. Czopowego z Cz. i Kudryniec 18 fl. W 1578 r. zapłacono 16 fl. szosu, od $23\frac{1}{2}$ pługów po 1 fl., od popa 2 fl., od rzem. 1 fl., od 5 hultajów po 15 gr., od koła młyn. 24 gr., o 3 kotłów gorzałcz. po 24 gr., od wyszynku 6 gr., czopowego 34 fl. 28 gr., wogóle 88 fl. 10 gr.

Czarnolas, wś, pow. kozienicki. W połowie w. XV własność Słizów. Przez Barbarę Słizównę żonę Jana z Koehanowa majątek ten przeszedł około r. 1470 w ręce Koehanowskich. Z licznego potomstwa Jana i Barbary przy działach w r. 1519 Cz. przypadł na Piotra i Filipa synów Jana. W r. 1569 syn Piotra Jan, poeta, posiadał tu 11 półłanków i 4 zagr., a stryj jego Filip też 11 półłan. 1 półłan. pusty, 2 zagr. i 2 rzem.

Czarnolas, fol. dóbr Adamkowo, pow. wołkowski.

Czarnolesie 1.) trzy dwory, pow. wilkomierski, gm. Kowarsk. 2.) **Cz.**, dobra, pow. sieński, od 1860 własność Szymańskich, 208 dz.

Czarnołoza, al *Czarna Łoza Stara i Nowa*, dwie wsi niedaleko od Styry, pow. dubieński, gm. Testuchów, 54 w. od Dubna. Cz. Stara ma 15 dm., 205 mk., Cz. Nowa 19 dm., 102 mk.

Czarnołozy, dobra pow. prużański, gm. Kotra, 16 w. od Prużany, własność Czarskich 1119 dzies.

Czarnołozy 1.) chutor, pow. łucki, gm. Szezunyczyn. 2.) **Cz.**, kol., tamże, gm. Torczyn, 7 dm., 63 mk.

Czarnomin, wś, pow. olhopolski, gm. Łuh, 157 dm., 1150 mk., cerkiew.

Czarnomino, wś, pow. sierpecki. W dok. XIII w. wymieniona wśród włości bisk. płockich. W roku 1578 istnieją: Cz. Machczyńskie (3 łany, 5 zagr.) Cz. Rynek (Reńki) i Cz. szlacheckie (wielkie), mają 5 łan. szlach. bez kmieci.

Czarnomordy, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (9 w.), 65 w. od mta pow.

Czarnomyśl, r. 1480 *Czarmisl*, wś. W XVI w. posiadała kościół par., według wizyty z roku 1640 zajęty przez protestantów. Dziś leży w Brandenburgii. Ob. *Czarnomyśl* (t. I).

Czarnopol 1.) fol. dóbr Chomsk, pow. kobryński. 2.) **Cz.**, dwór, pow. kowieński, gm. Średniki, 40 w. od Kowna, własność Dezyderiuszów, 68 dz. 3.) **Cz.**, wś, pow. drysieński, par. Oświej.

Czarnopolany, wś, pow. wileński, gm. Ruchojnie (8 w.), miała 34 dusz rewiz., należała do dóbr Czarna.

Czarnorucz, dobra, pow. wilejski, gm. Krajsk. 1865 r. własność Kowerskich.

Czarnoruczie, al. *Nowosiele*, wś i. dobra, pow. mohylowski, gm. Czarnoruczie. Wś ma 29 dm., 215 mk.; zarząd gm., cerkiew, szkołę, szpital. Dobra, od 1872 własność Ignacjusów, 2020 dz. (1536 lasu); młyn. Gmina obejmuje 55 miejscowości, 986 dusz, 5387 mk. Włościanie, w liczbie 1788 dm., uwłaszczeni na 8679 dzies. W gminie znajduje się 6565 dz. lasów należących do właścicieli większej posiadłości i 444 dz. do włościan. 2.) **Cz.**, dobra, pow. orszański, dziedzictwo Sipajłów, 556 dz. 3.) **Cz.**, dobra, tamże, dziedzictwo bar. Elsnerów, 828 dz.; młyn i gorzelnia.

Czarnorudka, wś nad Rastawicą i Posto, łem, pow. berdyczowski, gm. Czerniatyn Mały, st. poczt. Rużyn (8 w.), 33 w. od Berdyczowa, 247 dm., 1855 mk., cerkiew drewn. z r. 1774. szkoła, st. dr. żel. W r. 1862 było tu 190 kat. Połowę mieszkańców stanowi drobna szlachta. Przez Cz. przechodziła granica pow. kijowskiego od żytomierskiego. Wś osadzona na gruntach ks. Rużyńskich na początku XVII w. przez Czarnorudzkich. W karczmie tutejszej dnia 19 marca 1787 r. Stanisław August w przejeździe z Berdyczowa do Pawołoczy zatrzymał się i przyjmował deputacje. Obecnie należy do Eu. stachego Iwanowskiego (Helleniusza), zamieszkałego w Chałaimgródku, posiadającego tu 3662 dzies.

Czarnorzeczka 1.) urocz., pow. sokólski, gm. Bagna, 43 dz. 2.) **Cz.**, wś, pow. czauski.

Czarnostowo, wś, pow. makowski. W dok. z XIII w. podane wśród włości kościoła plockiego. W r. 1582 ma 16½ łąn.

Czarnotki, wś, pow. średzki. Pierwotnie własność bisk. pozn., drogą zamiany przeszła r. 1364 w posiadanie Mikołaja z Kobylina. (K. W. n. 1511, 1513, 1514).

Czarnotul, w dok. *Czarnot'il*, wś, pow. mogiłęński. Wymieniony wśród posiadłości klasztoru w Mogilnie w akcie fundacyjnym. (K. W. n. 3).

Czarnów, r. 1355 *Tharnow*, r. 1540 *Czarnow minor* i *major*, wś, pow. kielecki. W dok. z r. 1355. (Kod. Kat. Krak. II, 20). W r. 1540 „Czarnow minor i major“, włości bisk. krak. należące do Kiele, miały 11½ łąn. km.

Czarnowice, os., pow. jędrzejowski, gm. i par. Raków, 7 w. od Jędrzejowa. Nazwę tę podaje spis osad gub. kieleckiej z r. 1895. W dawniejszych spisach nieznana.

Czarnówka, w dok. *Carnow*, wś, pow. bydgoski. W dok. z 1250 r. wśród wsi należących do bisk. kujawskiego. (Ulan. Dok. Kuj. 187, 13).

Czarnowo 1.) wś, pow. płoński. Jan ks. maz. r. 1418 nadaje 20 łąn. zwanych Czarnowo Stanisławowi i Andrzejowi „de Sobieszczyki“. 2.) **Cz.**, wś, pow. mazowiecki, par. Kulesze. Bolesław ks. mazow, po zgonie Stanisława Cholewy

z Kołomyi, 10 łąnów mu nadanych, daje ponownie synom na wieczność r. 1448 w Łomży. Obszar ten otrzymał miano: Czarnowo Biki. (Kapica, Herbarz 51). 3.) **Cz.**, wś, pow. ostrołęcki. Wspom. w dok. z r. 1456 jako leżące pod Różanem. (Kapica, Herbarz 63). Może być, iż akt ten odnosi się do innego nieistniejącego Cz. leżącego bliżej Różana. 4.) **Cz.**, wś, pow. szczu- czyński, par. Niedźwiadna. Założone na obszarze lasu zw. Ledwigowlas, z którego 40 łąn nadał r. 1443 Władysław ks. mazow. Andrzejowi z Mazowa i Mikołajowi z Czarnowa. (Kapica, Herbarz 63).

Czarnowo 1.) *Czarnówka*, wś, pow. kowieński, gm. Jaswojnie (7 w.), 50 w. od Kowna. 2.) **Cz.**, al. *Czerniewo*, dobra, pow. wilejski, gm. Hermaniszki. W r. 1865 własność Jaźwińskich, kaplica katol. par. Gruzdowo-Oborek.

Czarnowody, (ob. t. I *Czarne Wody*), wś nad rzeką Czarnówką, dopł. Smotrycza, pow. kamieniecki, gm. i st. poczt. Gródek, 155 dm., 950 mk., cerkiew, szkoła, młyn. Obecnie Ludwik Trzeciecki ma tu 592 dz. W r. 1530 wniesiono od 2, a r. 1542 od ½ pługa; w 1565 r. należy do sstwa kamienieckiego i płaci od 3 pługów. W r. 1578 są tu części Piaseckich. W 1583 r. wniesiono pobór od 4½ pługów, 2 kół młyn. po 12 gr., koła stępn., 4 ogr. i 1 kom. 2.) **Cz. Czerniwody**, (ob. t. I, 832 *Czerniwoda*), wś, pow. ostrogiński, gm. Chorów, par. praw. Ostrog (4 w.), 17 dm, 73 mk.

Czarnowszczyzna 1.) wś, pow. sokólski, gm. Żubryca, 11 w. od Sokółki, 137 dz. 2.) **Cz.**, wś, pow. wilkomierski, gm. Wiżuny (7 w.), 62 w. od Wilkomierza. 3.) **Cz.**, dobra, pow. lidzki, gm. Szczuczyn, 1865 własność Radziwanowskich. 4.) **Cz.**, ob. *Bernatowszczyzna*.

Czarnoziem, wś, pow. wieliski, gm. Ilino. W 1765 r. należała do ławnictwa dutkińskiego w wójtostwie ohryzowskiem.

Czarnoziemnia, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Ryszany (8 w.), 36 w. od mta pow.

Czarnożyły, w XVI w. *Czarnozolny* i *Czarnezolny*, wś, pow. wieluński. Kościół par. p. w. św. Bartłomieja istniał już w XV w. Fundatorami byli dziedzice wsi Zarembowie. Na początku XVI w. dziedzicem jest Zaremba wojew. kałiski. Po nich posiadają wieś: Przyjemscy (1553 r.), Mnischowie, Leszczyńscy, Brzostowscy. Kościół pierwotny był konsekrowany dopiero roku 1626, miał 6 ołtarzy i kaplicę N. P. M. (Łaski L. B. II, 135 i przyp.).

Czarnucha 1.) chutor, prw. grodzieński, gm. Hoża. 2.) **Cz.**, urocz., tamże, gm. Sobolany, 28 w. od Grodna. 3.) **Cz.** al. *Gołowki*, urocz., tamże, 33 w. od Grodna.

Czarnuliszki 1.) zaśc., pow. święciański, gm. Kiemieliszki. 2.) **Cz.**, zaśc., pow. wileński,

gm. Mickuny (14 w.); miał 6 dusz rewiz., należał do dóbr Jazowo.

Czarnuszka, wś, pow. oszmiański, gm. Kuciewiczze (7 w.); miała 12 dusz rewiz., należała do dóbr Olany.

Czarnuszki, urocz., pow. grodzieński, gm. Sobolany.

Czarny Bór 1.) fol., pow. bychowski, własność Polkowskich, 148 dz. 2.) **Cz. B.**, zaśc., pow. święciański, gm. Dubotówka (8 w.); 6 dusz rewiz., należał do dóbr Daniuszewo.

Czarny Bród, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smółwy (8 w.), 17 w. od mta pow., należał do Justynowa.

Czarny Dwór, dobra, pow. wileński, gm. Niemieczyn (Czarny Dwór), własność Parczewskich.

Czarny Las 1.) wś, pow. częstochowski, par. Częstochowa, ma urząd gm. Grabówka, 73 dm., 661 mk., 892 morg. W r. 1827 wś rząd. w par. Biała, miał 73 dm., 405 mk. 2.) **Cz. L.**, kol. i os., pow. łaski, gm. Buczec, ma 8 dm., 36 mk., 53 mr. w tem 30 włosc. 3.) **Cz. L.**, kol., pow. piotrkowski, gm. Wadlew, ma 7 dm., 37 mk., 99 morg. 4.) **Cz. L.**, wś, pow. noworadomski, gm. Maluszyn, ma 3 dm., 39 mk., 32 morg. 5.) **Cz. L.**, al. *Lefranów*, wś, pow. noworadomski, gm. Dobryszyce, ma 8 dm., 50 mk., 94 mr. 6.) **Cz. L.**, pow. błoński, ob. *Chlewnia*. 7.) **Cz. L.**, os., pow. kielecki, gm. Snochowice, 21 w. od Kiele. 8.) **Cz. L.**, wś, pow. lipnowski, gm. i par. Skępe, odl. 16 w. od Lipna, ma 6 dm., 66 mk., 113 morg.

Czarny las, urocz., pow. bielski, gub. grodz., gm. i dobra Orla.

Czarny Las, las na wierzchu Ingułu, w dzisiejszej gub. chersońskiej i uroczysko od którego zaczynał się Szlak Czarny. Tu zwykle zatrzymywali się („zapadali koszem“) Tatarzy idący od Tawani.

Czarny Las 1.) chutor, pow. uszycki, gm. Pilipkowie. 2.) **Cz. L.**, kol., pow. łucki, gm. Torczyn, 31 w. od Łucka, 12 dm., 56 mk. 3.) **Cz. L.**, kol., pow. włodzimierski, gm. Werba, 10 w. od Włodzimierza, 28 dm., 194 mk.

Czarny Łub, wś, pow. oszmiański, gm. Polany, należy do dóbr Prackowszczyzna.

Czarny Ostrów, mstko, pow. proskurowski, gm. Czarny Ostrów, 188 dm., 1180 mk., zarząd gm., cerkiew, kościół katol., synagoga, 4 domy modl. żyd., szkoła, 2 jarmarki. W reg. pob. z r. 1530 podane w okr. międzyborskim. Wnie-siono pobór od 5 pługów i 1 koła młyn., a r. 1542 od 7½ pługów; był pop. W 1565 r. własność Piaseckiej (Świerszczowej), płaci 12 fl. szosu, od popa, 2 rzemieśln., 2 kół walnych, 2 kotłów gorzałcz. Czapowego z Cz. i Proskurowa 30 fl. W 1573 r. z Cz. szosu 10 fl. i czopowego 7 fl. Dor. 1898 Cz. z przedmieściami Maryanówka, Łapińcami, Wilczogóra i wsiami Pedosy i Rzadko-

zęby, należał drogą spadku do hr. Walewskiej (z domu Przeździeckiej), posiadającej tu 4480 dz.

Czarny Ples, wś, pow. kowelski, gm. Maciejów (Maciów), 38 w. od Kowla, 45 dm., 334 mk. Niegdyś Sapichów, dotem Międzyńskich.

Czarny Potok, wś, pow. sądecki. W poło-wie XV w. ma kościół par. drewniany p. w. św. Marcina. Dziedzic Piotr Ryterski h. Topor. Ła-ny km. dają dziesięcinę, do 4 grz. bisk. krakow. L. B. II, 301.).

Czarny Ruczaj 1.) wś, pow. nowoaleksan-drowski, gm. Opsa (10 w.), 5 w. od mta. 2.) **Cz. R.**, zaśc., pow. dzisieński, gm. Druja (3 w.). Należał do dóbr Krycewicze. 3.) **Cz. R.**, zaśc., pow. oszmiański, gm. Traby, miał 4 dusze rewiz. 4.) **Cz. R.**, zaśc., pow. święciański, gm. Twerecz (15 w.); 5 dusz rewiz., należał do dóbr Dżisna.

Czarnystok, wś, pow. sokólski, gm. Ostra Góra, 34 w. od Sokółki, 663 dz.

Czarnyż, kol., pow. łaski, gm. Wodzierady, ma 6 dm., 34 mk., 91 morg.

Czartosy, ob. *Czartoszewo*.

Czartoszewo, nad rz. Orz. W dok. z r. 1406 i 1480 (ob. Kapica, Herbarz 106). Będą to za-pewne dzisiejsze Czartosy w pow. łomżyńskim, zwane w reg. pob. z 1578 r. „Czartose Lentow-nica“.

Czartów młyn, pod Gnieznem. W 1364 r. sprzedany klasztorowi w Trzemesznie przez Wawrzyńca, kaszt. łódzkiego. (K. W. n. 1517).

Czartówka, urocz., pow. białostocki, przy wsi Karakule.

Czartorya 1.) *Nowa*, mstko na pr. brz. Słuczy pow. nowogródwołyński, gm. Czartorya Nowa, par. praw i st. poczt. Lubar (12 w.), st. dr. żel. Pieczanówka (8 w.), 70 w. od mta pow., 217 dm., 1897 mk. (266 żydów), cerkiew z r. 1886, zarząd gm., szkoła (od 1869 r.), młyn. Własność niegdyś Denysków, 1557 r. po kądzieli do Sie-maszków, 1576 r. Jana Soszyńskiego, potem Ostrogskich. W r. 1753 nadana Józefowi Lu-bomirskiemu. W 1775 r. kupuje klucz czarto-ryjski za 600000 zlp. Józef Świejkowski i sprze-daje r. 1781 Ignacemu Kordyszowi za 1008000 zlp. Klucz składał się z obu Czartoryi, Pano-wiec, Horbowicy, Przywitowa, Hordyówki, Ho-ropaj, Korostek i Derewiczki. Po Kordyszach majątek obejmuje mąż ich siostry Józef Pru-szyński. Wnuczka jego Antonina Jełowicka, sprzedaje Cz. Nową gen. Orzewskiemu. 2.) **Cz. Stara**, wś na lewym brzegu Słuczy, pow. nowo-gradwołyński, gm. Czartorya Nowa (1 w.), st. poczt. Lubar (10 w.), st. dr. żel. Pieczanówka (12 w.), 72 w. od mta pow., 59 dm., 1166 mk., cerkiew z r. 1550. W 1885 r. poczęto budowę nowej cerkwi murowanej. Do par. praw. nale-ży wś Derewiczka. Własność Dublańskich. W r.

1583 obie Cz. należą do Siemaszki, który wnosi od 26 dym., 6 ogr., 1 koła dorocz. Dn. 17 marca 1787 przyjmuje tu Ignacy Kordysz obiadem Stanisława Augusta, jadącego z Łabunia do Cudnowa. Cz. Stara dzieliła losy Nowej, ale utrzymała się w rodzie Pruszyńskich. Dziś sukcesorów Przemysława Pruszyńskiego.

Czartoryjka, urocz., pow. latyczowski. Należała do klucza międzyborskiego.

Czartoryjsk, mstko nad Styrem, pow. łucki, gm. Medwieże, 68 w. od Łucka, 275 dm., 1936 mk., 2 cerkwie par., dom modl. żyd., szkoła, młyn. Na mocy działu, w 1547 r. w Cz. pomiędzy braćmi Czartoryjskimi, Aleksander bierze Cz. i Litowiz. W r. 1570 ks. Aleksander, wdwa wołyński, wnosi z miasta od 19 dym. rynek. po 4 gr., 53 dym. ulicz. po 2 gr., 9 chałup ubogich po 1 gr., 7 komor., 21 rzemieśln., 77 ogrodn. miejskich po 1 gr. W 1557 r. ks. Michała Aleksandrowicza Czartoryjskiego, ssty żytomierskiego, a r. 1583 wdowa po nim wnosi od 12 dym. rynek. po 8 gr., 85 dym. ulicz. po 4 gr., z 26 chałup po 2 gr., z 85 łanów po 15 gr., 123 ogr. miejskich po 2 gr., 3 kół rudnych po 12 gr., 11 rzem. po 15 gr., 1 koła waln., 4 popów. W 1601 r. Czartoryski sprzedaje Cz. Pacowi, wwdzie mińskiemu za 400000 złp. Po Pacu przeszedł do Leszczyńskich, Wiszniowieckich, ks. Radziwiłłów, obecnie skarbowe.

Czartoryjski Majdan, al. *Czartoryjsk*, chutor, pow. nowogródwołyński, gm. Smółderów, w lasach pod Baranówką, 19 dm., 86 mk.

Czartowa, os. karcz., pow. oszmiański, gm. Holszany.

Czartowice, *Czertowicze*, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Wołożyn. W r. 1865 miała 157 dusz rewiz., należała do fol. Sakowszczyzna.

Czartówka, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antolepty (6 w.). 19 w. od mta pow.

Czartowszczyzna 1.) al. *Dworzec*, fol., pow. czauński, należy do dóbr Uhły. 2.) **Cz.**, wś włośc., pow. święciański, gm. Aleksandrowska, należała do dóbr skarb. Budrany.

Czaruków, wś nad rzeką Połonką, pow. łucki, gm. Czaruków, 20 w. od Łucka, 133 dm., 804 mk., zarząd gm., cerkiew, st. poczt., młyn wodny. Nadany r. 1444 wraz z innemi kn. Michałowi Wasilewiczowi Czartoryjskiemu. Na mocy aktu dzieleczego z r. 1547 Cz. z Klewaniem, Bielhorodem przypada na ks. Iwana. W 1545 r. właścicielami Cz. są: Mikita i Zenko Czarukowscy, zobowiązani do opatrywania 3 horodni. W 1583 r. w zastawie u Jana Chruscickiego, który wnosi od 13 dym., 11 ogr., 3 kół waln., 1 popa, 2 bojar. W nowszych czasach należy do Stępkowskich, Buszyńskich, obecnie drogą wiana Śnieżków.

Czaryż, r. 1581 *Czarisz*, wś, pow. włoszczowski. W r. 1581 płaci tu Szafranec od 7 zagr. z rolą, 1 kom., 1 rzem.

Czarzyzna, r. 1569 *Czazyzn*, wś, pow. stożnicki. W r. 1579 Wolski Mikołaj, kaszt. biecki, dziedzic Łubnic i Orzelca płaci tu od 6 os., 3 łan., 3 zagr., 1 kom.

Czasnowiecki, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antolepty (6 w.). 27 w. od mta pow., własność Wejnisów, 100 dz.

Czastary, wś, pow. wieluński. Kościół par. p. w. Narodzenia N. P. M. istniał tu zapewne w XV w. Wieś dawniej królewska wchodziła w skład ststwa sokolnickiego. Prawo patronatu należało do królów. Według opisu w Lib. Ben. Łaskiego kościół na początku XVI w. był w ruinie. Reg. pob. z r. 1552 zaliczają wieś Cz. do par. Sokolniki, widocznie więc nie miała kościoła i ztąd złączono parafie. W tym czasie pewno przeszła w ręce prywatne i założono tu zbór kalwiński, przy którym mieściły się groby rodziny Trepków. Zbór ten zniesiono wyrokiem trybunału koronnego. Około r. 1720 stanął tu nowy kościół drewniany z dwiema kaplicami i wieżą przez Aleksandra ks. Sułkowskiego wzniesiony. (Łaski, L. B. II 140 i 150).

Czaste 1.) wś, pow. wieliski, gm. Baranowo. 2.) **Cz.**, wś, pow. wieliski, gm. Usmyń. W roku 1765 w ławnictwie lipieckim wójtostwa usmyńskiego.

Czastki, wś włośc., gm. Jazno, miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr Pawłowicze.

Czastówka, przys. dóbr Kozin, pow. dubieński.

Czaszki, pow. kaliski. W r. 1579 wś „Czaszki“ ma $\frac{1}{2}$ łan. km., 4 kom.

Czaszki, wś i dwór, pow. dzisieński, gm. Prozoroki (6 w.). W r. 1865 wś należała częściowo do Starosiela Tkaczewszczyzny i Czaszek, miała 22 dusz rewiz.

Czaszki, wś, pow. lityński, gm. Kaczanówka, 69 dm., 488 mk., cerkiew, szkoła.

Czaszkowszczyzna, wś, pow. wilejski, gm. Łuczaj (8 w.); miała 79 dusz rewiz., należała do dóbr Stary Dwór.

Czaszniki, ob. *Cześniki*.

Czaszniki 1.) wś, pow. horecki, gm. Horki, 89 dz. 2.) **Cz.**, mstko przy Ujściu Łukomli do Uhły, pow. lepelski, gm. Kopećwice. Na początku w. XVII własność Janusza i Krystyny z ks. Druckich Sokolińskich Kiszaków, którzy r. 1633 sprzedają Cz. Leonowi Sapieżowi, wwdzie wileń. za 200000 złp. Jan i Leon Sapiehowie odstępują zaraz Cz. Adamowi Kazanowskiemu stoln. kor. za 150000 złp. W 1649 r. tenże Kazanowski zapisuje Cz. żonie swej Elżbiecie Służeczance. Po bezpotomnej śmierci Kazanowskiej, Cz. spadają na brata jej Zygmunta Służkę, chor. lit., i na potomstwo zmarłego brata Bogusława, podskarb. lit. W 1670 r. dziedzicem Cz. jest Dominik Służka, wdwa połocki, który poprzednio (1674 r.) z żoną Konstancją z Podbesreskich fundują tu klasztor dominikanów, zapi-

sując 10000 złp. i dobra Szatkowszczyznę, Łuciki (nie Łuski) i Olszańkę. W 1722 r. Konstan-cya Służczyzna zapisuje Cz. synowicy swej Konstan-cyi z Podbereskich naprzód Zamoyskiej, po-tem Jerzowej Potockiej, sścinie tłumackiej. Od sukcesorów jej nabywa Cz. za 245000 złp. Stanisław Bykowski Łopotu, który r. 1785 sprze-daje Michałowi i Katarzynie Wołodkowiczom, których potomkowie dotąd dziedziczą.

Czatachowa, ws, pow. częstochowski, gm. Olsztyn, par. Żarki, ma 30 dm, 190 mk., 628 morg. włośc., 3 os. karcz. i 3658 morg. lasu na-leżącego do leśnictwa rządowego olsztyńskiego. W r. 1581 ws Czatachowa w par. Lesniów na-leżąca do grodu olsztyńskiego, miała $2\frac{1}{2}$ łan. km. Ob. *Czatachowa* (t. I)

Czatkowice, w dok. z r. 1254 *Crathkovicze*, u Dług. *Czatkowycze*, ws, pow. chrzanowski. Dok. z r. 1254 wymienia je w liczbie włości kla-toru zwierzynieckiego. W połowie XV w. kla-sztor ma tu 7 łan. km., karcznię z rolą i młyn. Mikołaj Paczołtowski h. Topór ma folwark i 2 zagr. Dziesięcina (do 7 grz.) idzie do Krzeszo-wic. (L. B. II 64). Por. *Libiąż*.

Czatolin, ws, pow. łowicki. Wspom. w dok. z r. 1359 w liczbie włości arcyb. gnieźn. (Kod. W. n. 1404). W r. 1579 ws arcyb. należy do Łowicza ma $11\frac{1}{2}$ łan. km., 2 zagr., 1 rzem., $\frac{1}{2}$ łan. wójt.

Czatowo, ws. W dok. r. 1229 podana śród posiadłości bisk. płockich. (Kod. maz. 3). Może to będzie Czastków, późniejsza własność kla-sztoru czerwńskiego.

Czatunowice, ws, pow. oszmiański, 1653 r. wchodziła w skład stwa dudzkiego.

Czaty, fol., pow. rzeżycki, attyn. Użulmujży.

Czaukgile, ws włośc., pow. trocki, gm. i do-bra skarb. Międzyrzecz (37 w.); 26 dusz rew.

Czaupy, ws, pow. dzwiński (dyneburski), par. Krusław.

Czausowa 1.) ws nad Bohem, pow. bałeki, 48 dm., 114 mk., cerkiew, szkoła, młyn. 2.) Cz. ws nad Bohem, tamże, 100 dm., 503 mk., cerkiew, 4 młyny.

Czausy, msto pow. gub. mohylowskiej, nad Basią, w pobliżu ujścia do Proni, przy trakcie poczt. z Mohylewa do Czerykowa, 47 w. na pld-wschd od Mohylewa. Ma 676 dm. (4 mur.), z których 403 należy do chrześcian a 273 do żyd., 73 sklepów, 4 cerkwie (2 mur.), 2 synago-gi, 4579 mk. (1900 praw., 21 kat., 2658 żyd.), szkołę 2 klas., szkołę cerk., szkołę ludową, zarząd okr. polic., zarząd gm., lecznicę. Do miasta należy 4872 dz. W pobliżu miasta, na lewym brzegu Basi, wiele kurhanów. W przywileju Batorego z r. 1581 przechowanym przy cerkwi św. Jerzego, Cz. nazwane są jeszcze wsią. W r. 1614 msto spustoszone przez Kozaków Zo-łotareńki. Ucierpiało podczas wojny północnej,

gdy Karol XII przeprowadził się tu z wojskiem przez Basię i Pronię. Gmina obejmuje 47 miej-scowości, 1083 dm. i 6922 mk. Włościanie (1988 dusz rewiz), uwłaszczeni na 12995 dzies. ze spłatą po 11284 rub. rocznie. W gm. jest 15340 dz. lasów większej posiadłości. *Czauski powiat* ma (bez msta pow.) 51758 mk. (42096 praw., 1389 kat., 2614 żyd.), 380 wsi i osad 118 fol.), mających 7707 dm. Obszar wy-nosi 225352 dziesięcin, (69778 roli, 18798 łąk, 82665 lasów, 54110 zarośli i nieuż.), z cze-go 12754 dz. należy do skarbu, 1940 do cerkwi, 1116 do miast, 98486 dz. do większej posiadło-sci, 70839 dz. do włościan w dobrach prywat-nych, 37370 do włościan skarb., 1583 do towa-rzystw włośc. Z właścicieli pochodzenia pol-skiego ma 38 osób większe nad 100 dz., wogó-le 15536 dz. i 136 mniejszych od 100 dz. wo-góle 3063 dz. Dzieli się na 3 okręgi polic.: Czansy, Rasna i Drybin i 9 gmin: Cz. Czarniawka, Drybin, Hładkowo, Holenie, Hory (Góry), Horo-dziec, Radoml i Rasna. W powiecie jest 35 cerkwi par. (7 mur.), 2 kościoły par. katol. (Ra-doml i Rasna) murowane, 11 szkół ludowych, 2 szpitale wiejskie. Marszałkami szlachty byli: Wołkowski (1776), Marcin Giedroję (1772—3), Józef Buczyński (1790), Michał Hołyński (1799), hr. Tołstoj (1800), Nicefor Wołkowyski (1807), Ignacy Hołyński (1807—11), Stanisław Ciecha-nowiecki (1812), Nikodem Sołtan (1818—20), Krzysztof Chodzkiewicz (1822), Oton Ciechano-wiecki (1858—63).

Czażów, ws, pow. opatowski. W r. 1362 przeniesiona z par. Waśniów do nowoutworzo-nej parafii w Chybicach. (Kod. mał. III, 155).

Czastków 1.) r. 1580 *Czestskowo*, ws, pow. warszawski. W r. 1580 Albert Godlewski rząd-ca ze strony klasztoru czerwńskiego płaci tu od $10\frac{1}{2}$ łan. km., 1 młyna, 6 zagr. z rolą. Por. *Czatowo*. 2.) Cz., ws, pow. słupecki. W r. 1579 Czestkowo ma $4\frac{1}{2}$ łan., 4 zagr.

Czechów, w dok. *Cychow* i *alba ecclesia*, mia-steczko, pow. brzeski (Galicya). Wspomniany w dok. z r. 1327 jako osada przy trakcie han-dlowym. W dok. z r. 1367 Kazimierz W. po-wiada: „civitas nostra Czechow“. W dok. z roku 1359 wspomniany jest dochód z cła w tej osa-dzie. Andrzej kaszt. czchowski w dok. z r. 1369 i 1377. (Kod. mał. I 206. 393 i III 130). W dok. z 1386 r. na wiecu w Cz. przy boku króla Kazi-mierza jest Imram Żegota burgrabia czchowski. Ponieważ istniała druga podobnej nazwy kaszte-lania, nie łatwo odgadnąć którzy z wymienio-nych w dokum. byli czchowskimi, a którzy cze-chowskimi kasztelanami. Por. *Czechów*. W po-łowie XV w. istnieje tu kościół par. murowany z wapienia p. w. Narodzenia N. P. Maryi. Dłu-gosz podaje, iż pierwotni mieszczenie, niemcy, zwali ten kościół „Woyskyorche“. Królowa Elżbieta uwalniała role plebańskie od wszelkich

opłat. Miasto jest królewskie. Dziesięciny, wartości do 50 grz. dają mieszczanie plebanowi. Prócz tego pobiera kołedy do 5 grz., czynsz z placów około 3½ grz. i 50 korcy owsa, przytem воск od zagrodników i świętopietrze. (L. B. II, 239). Zawadzki W. „Czechów“ (Tyg. Illustr. n. 277, r. 1865).

Czebany, wś, pow. dzisieński, gm. i dobra Czeruiw cze; miała 27 dusz rewiz.

Czebenie, kol. i chutor, pow. łucki, gm. Rożyszcze, 26 w. od Łucka. Kol. ma 18 dm., 107 mk.; chutor 3 dm., 55 mk.

Czeberniki, (w spisie z r. 1886 *Czeberyki*), *Jurdyski*, dobra, pow. szawelski, gm. Kurszany (14 w.), 39 w. od Szawel, własność Orwidów, 532 dzies.

Czeblów, ob. *Cebłow*.

Czebniewo, ob. *Ciemniewo*.

Czeboraki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymszany (18 w.), 26 w. od mta pow.

Czebotanice, wś, pow. święciański, gm. i dobra skarb. Daugieliszki (2 w.); r. 1865 miała 68 dusz rewiz.

Czebotarka, wś, pow. olhopolski, gm. Ternawka, st. poczt. i dr. żel. Krzyżopol, 153 dm., 1609 mk., cerkiew, szkoła, 391 dz. dwor. Karola Brzozowskiego.

Czebotary 1.) wś, pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Olkieniki; r. 1865 miała 98 dusz rewiz. 2.) **Cz.**, fol., pow. wilejski, gm. Kurzeniec (6 w.); miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr Lubaiń.

Czebotaryszki, wś, pow. wilkomierski, gm. Towiany (1 w.), 17 w. od Wilkomierza.

Czebotowice, wś i dobra, pow. homelski, gm. Czebotowice, 42 w. od Homla. Wś ma 105 dm., 562 mk., zarząd gm., cerkiew, szkołę. Dobra, dziedzictwo Węclawowiczów, 4343 dz., (3092 lasu), młyn. Gmina obejmuje 29 miejscowości i 4680 mk. Włościanie (1866 dusz), uwłaszczeni na 10423 dz., ze spłatą po 11474 rub. rocznie. W gm. jest 12853 dz. lasów większej posiadłości.

Czechenówka, ob. *Czahrówka*.

Czechów 1.) wś, pow. lubelski. W połowie XV w. dziedzicem wsi Koniński, h. Rawa. Archidyakon lubelski pobiera dziesięcinę z 10 łan. km. (do 8 grz.), a pleban lubelski z 9½ łan. (do 7 grz.). Jest też fol., młyn i 3 zagr. (L. B. II, 538). W r. 1676 zakonnice z klasztoru sandomierskiego płacą tu pogłówne od 35 poddanych. 2.) **Cz.**, w dok. *Czechow* i *Cehov*, wś w par. Kije, pow. pińczowski. Jestto starożytne targowisko. Karczma w Cz. nadana była r. 1153 braciom szpitalnym w Zagości. (Kod. dypl. pol. III, 4). Według dok. z r. 1213 do kościoła we wsi Kije należały: Kije, Czechów, Samostrzałów i połowa nowego targowiska w Czechowie. (Kod. kat. krak. I 19 i 137). Cz. wymieniony w akcie

nadania szpitala w Zagości i akcie Leszka z r. 1280 (Kod. mał. II 149) nie jest Czechowem, ale Czechowem z pod Pińczowa. W r. 1270 wieś sama należy do biskupa krakowskiego, o grodzie niema wzmianki. Z reg. pob. z 1579 r. widać iż znajduje się tu 12 działków szlachty zagonowej (bez kmieci) osadzonej zwykle pod grodami. Przy końcu wymieniono dział: „Mgei dni Czechoviensis prop. cult. Col. 2., lan 2.“ a więc wyraźnie podano tu dział kasztelana czechowskiego. Spotykamy w dok. następnych kasztelanów: między którymi może są i czechowscy: r. 1228—9 Pretslaus comes de Cechow, 1230—34 Bronis, 1242 Stephan, 1257 Johannes, 1263 Pelca 1283 Nicolaus comes, 1293 Cresslaus, 1329 Stampota, 1352 Andreas, 1390 Clemens. Może być, iż Cz. czy też pewne działki we wsi były od r. 1275 nadane klasztorowi wachocickiemu.

Czechowa, wś, pow. skwirski, gm. Topory, st. poczt. Rużyn (12 w.), st. dr. żel. Zarudycie (10 w.), 15 w. od Skwiry, 62 dm., 400 mk., 2 wiatraki. Cecylia z Lubowieckich Zaleska ma tu 853 dz.

Czechowce 1.) dobra, pow. kobryński, gm. Imienin, 48 w. od Kobrynia, nadane przez rząd Bogdanowym, 552 dz. 2.) **Cz.**, *Czechowice*, wś i dobra, pow. lidzki, gm. Lida (4 w.). Wś miała 15 dusz rewiz., dobra należały do Bańkowskich. 3.) **Cz.**, (ob. t. I, 778), okolica szlach., tamże; 5 dusz. rewiz.; należała do dobr skarb. Lida. 4.) **Cz.**, wś, pow. oszmiański, gm. Subotniki (2 w.); miała 29 dusz rewiz., należała do dóbr Łyntupka.

Czechowice 1.) r. 1581 *Czechowiczewś*, pow. warszawski, gm. Pruszków, ma 130 mk., 555 morg. W r. 1580 siedzi tu drobna szlachta i mieszczanie warszawscy. 2.) **Cz.**, wś, pow. rawski. Wspom w dok. z r. 1399. (Kod. W. n. 2018).

Czechowizna 1.) wś nad jez. t. n., pow. białostocki, gm. Krypne (4 w.), 29 w. od Białegostoku, 867 dz., przędzalnia, młyn wodny, folusz. Na połd. od wsi odkrył Z. Gloger r. 1880 stacyą krzemienią (Bibl. Warsz. z r. 1881). 2.) **Cz.**, dobra, pow. oszmiański, gm. Wołożyn.

Czechówka, ob. *Ciechówka*.

Czechówka, kol. nad rzeką Trojanką przy wsi Jemiłowce, pow. bałcki.

Czechowo, *Czechów*, dobra, pow. kowieński, gm. Ejragoła (2 w.), 54 w. od Kowla, własność Millerów, z fol. Gojżele, Dowgieliszki i Stawiany, 2200 dz.

Czechowo, r. 1261 *Sechova*, wś, pow. gnieźnieński. Bawi tu ks. Bolesław r. 1261. (K. W. n. 393).

Czechowszczyzna 1.) chutor i dobra, pow. grodzieński, gm. Górnicza, 4 w. od Grodna. Chu-

tor ma 97 dz.; dobra, własność O'Brien de Las-sych, mają 249 dz. 2.) **Cz.**, w innym spisie *Czelowszczyzna*, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty (11 w.), 39 w. od mta pow. Na-leży do dóbr Świkaszczany. 3.) **Cz.**, fol., tamże, gm. Skopiszki (8 w.), 78 w. od mta pow. 4.) **Cz.**, w spisie z r. 1892 *Czekowszczyzna*, fol., pow. wilkomierski, gm. Wieprze (13 w.), wła-sność Montwiłłów, 94 dz. 5.) **Cz.**, ws, pow. dzi-sieński, gm. Pohost Nowy, miała 56 dusz rewiz., należała do dóbr Stefanowo. 6.) **Cz.**, okolica szlach., pow. lidzki, gm. Bielica, 2 dusze rewiz.

Czechy, os. fabr., pow. garwoliński. Adam Wiślicki wydał „Opis fabryki szkła i kryształów na osadzie Czechy do draci Edw. i Wilh. Hor-dliczków należące“. Warszawa r. 1867. Ob. *Trąbki* (t. XII).

Czechy 1.) al. *Czoehy*, ws, pow. bielski gub. grodz., gm. Dubiażyn, 14 w. od Bielska, 229 dz. Śród błot pomiędzy wsiami Cz., Szeszyły i Krasna Wieś, około uroczyska „Kobyle Głowy“ na brzegach Nurezyka, horodyszcze, otoczone wałami i rowem, opisane przez Jaroszewicza (Bibl. Warsz. r. 1853). 2.) **Cz.**, ws, pow. świę-ciański, gm. Kobylniki (3 w.); miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr Żary. 3.) **Cz.**, zaśc., i okolica szlach., pow. oszmiański, gm. Siedlisz-cze (4 w.). Należały do dóbr Tarnopol. 4.) **Cz.**, ws, pow. wilejski, gm. Horodek (5 w.); mia-ła 25 dusz rewiz., należała do dóbr Soroczyn i Dyszczyce. 5.) **Cz.**, ws nad rzeką Wiazywką, pow. wilejski, gm. Wiazyń (3 w.); miała 33 dusz rewiz., należała do dóbr Lewkowo. 6.) **Cz.**, ws, pow. wileński, gm. Bystrzyca (11 w.); mia-ła 14 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Ryte-nie. 7.) **Cz.**, pow. wileński, gm. Worniany (9 w.); r. 1865 miała 59 dusz rewiz., należała do dóbr Tusłowo.

Czechy 1.) ws, pow. berdyczowski, gm. Pu-zyrki, par. praw. Krasówka, st. poczt. Berdy-czów (14 w.), 51 dm., 382 mk., cerkiew filialna z r. 1744, szkoła, wiatrak. W r. 1744 wła-sność Aleksandra Leśnickiego, ssty żytomier-skiego, obecnie Tereszczunki. 2.) **Cz.**, ws, pow. lityński, gm. Sieniawa, 62 dm., 404 mk., cer-kiew, młyn. W r. 1578 własność Sieniawskie-go, wwdy ruskiego.

Czechy, ws, pow. brodzki. Dr. Izyd. Szara-niewicz: *Cmentarzyska przedhistor. w Cz. i Wy-socku*, odkryte w r. 1895, 96 i 97 („Teka kon-serwatorska t. II r. 1900“).

Czeczule, ws, pow. dzisieński, gm. Głębokie (2 w.); miała 24 dusz rewiz.

Czczelnik, mstko, pow. olhopolski, gm. Czeczelnicka Werbka na zehd. od Olhopola, 374 dm., 2600 mk., cerkiew, kościół kat., synagoga, 3 domy modl. żyd., szpital, dom przytułku, apte-ka, młyn wodny. W końcu XVI i na początku XVII w. włość t. n. pusta prawie, obejmowała

górny bieg Sawrani i Kodymy, miała 35.57 mil kwadr.

Czczelówka, ws nad rzeką t. n. dopł. Kubli-eza, pow. hajsyński, gm. Kiślak, 163 dm., 1266 mk., cerkiew, młyn. Pierwotny „Hoholew“ od Czczelów, właścicieli Kuszczyńiec, przybrała obecną nazwę. W ręku Czczelów była jesz-cze r. 1629, w którym Hrehory Cz. wnosi po-bór od 2 dym., Semen i Ławryn Cz. od 35 dym. oraz Hrehory Cz. z Cz. i Kuszczyńiec od 21 dym. Poprzednio (w 1622 r.) Piasoczyńscy prawują się o palenie lasów Czczelowskich oraz o szkody w budzie ich w lesie Hoholewskim. W ostatnich czasach obok Hulanickich mają tu Kronhelmowie 986 dz.

Czczeniów, *Czczeniowo*, ws, pow. sieński, gm. Rasna, 33 dm., 245 mk.

Czczera, rzka, pr. dopł. Soży, ob. *Czczersk*.

Czczera, st. poczt. na tracie z Witebska do Homla, pow. rohaczewski, gm. Merkułowi-cze (10 w.).

Czczersk, mstko nad rzeką Czczera, w po-bliżu ujścia, pow. rohaczewski, gm. Czczersk, ma 266 dm. (3 mur.), 76 sklepów, 4 cerkwie (3 mur.), kościół par. kat., 4 domy modl. żyd., zarząd okr. pol., sąd pokoju, st. poczt. i tel., 2 szkoły ludowe. W okolicach Cz. liczne kurha-ny, Cz. należał pierwotnie do ks. czernihowskich, przeszedł pod władzę Litwy i był dalej włością królewską. Starostami byli tu: Jan Niemiro-wicz (1510—11), kn. Semen Aleksandrowicz Czartoryjski (1518—24), kn. Fedor Michajło-wicz Wiśniowiecki (1524—29), Ostafi Daszkie-wicz (1535), kn. Iwan Michajłowicz Wiśniowie-cki (1536—43), Juriy Zenowicz (1547—70), Krzysztof Zenowicz (1577—90). Od 1511 r. Cz. ma prawo miejskie. W r. 1621 Zygmunt III nadał sstwo czczerskie Aleksandrowi Sapie-zie. W 1654 r. Cz. zajęty został przez Zolo-tarenkę i obłożony kontrybucją. Po przyłą-czeniu Białorusi do Rosyi, Cz. w r. 1773 zo-stał miastem powiatowym w prowincyi roha-czewskiej. W 1774 r. Katarzyna II nadała miasto ze starostwem hr. Zaharyaszowi Czerny-szewowi, pierwszemu namiestnikowi kraju. Na-stępnie przeszło drogą wiana do Kruglikowych. Dobra obejmują 73359 dz. (49400 lasu). Mają 12 młynów, 2 wiatraki, gorzelnię, wapielnię, dziegiarnię. Gmina obejmuje 28 miejscowości, 1388 dm. (11 mur.), 4500 mk. Włościanie. w liczbie 1320 dusz rewiz., uwłaszczeni na 8406 dz. W gm. jest 19500 dz. lasów więk-szej posiadłości.

Czczewicze, ob. *Czczewicze*.

Czczewo, r. 1283 *Ceczenwo*, ws, pow. gru-dziadzki, Połowę tej wsi należącej poprzednio do plebana w Pucku nadaje r. 1283 Mściwoj ks. pomorski kościołowi włocławskiemu. (K. W. n. 523).

Czeczki, okolica, pow. prużański, gm. Noski, 19 w. od Prużany, ma 93 dz.

Czeczuki, ws., pow. wilejski, gm. Porpliszczę (4 w.). W r. 1865 miała 48 dusz rewiz., należała do dóbr Rajówka.

Czehiry, al. *Czyhyry*, ws., pow. mohylewski, gm. Ciecierzyn (3 w.), 49 dm., 309 mk.

Czehryn, msto pow. gub. kijowskiej, nad Taśminą, 1429 dm., 17480 mk. (11308 praw., 19 kat., 6140 żyd.), 3 cerkwie (1 mur.), monaster żeński, 2 cukrownie, szkoła 2 klas., łomy kamienia, 26 wiatraków, st. poczt.-tel. Cz. osadzony za przywilejem z r. 1589 przez ks. Aleksandra Wiśniowieckiego, choć już pod r. 1577, w opisie wyprawy Jazłowieckiego spotykamy wzmiankę: „Cz., tamże zamek nowy, który zowią Kitajhorodek.“ Zamek ten mógł jednak stać nie na miejscu późniejszego Cz., lecz w dzisiejszym Kitajhorodzie na dorzeczu Wereszczanki. Dawna włość czehryńska należała do obwodu czerkaskiego i była oderwana od sstwa korsuńskiego. Przypierała do sstwa czerkaskiego i dóbr radywonowskich (Żabotyń) i ogarniała całe dolne dorzecze Taśminy aż do brzegu Dniepru oraz i górny bieg Taśminy z jej dopływami: Wereszczanką i Rosotą, w ogóle 31.6 mil kw. Był to obręb późniejszego sstwa czehryńskiego, występującego już r. 1609. Na początku XVII w. (1616, 22) w obrębie czehryńskim znajdują się slobody, zaliczone do sstwa korsuńskiego, mstka: Czehryn nad Taśminą, Kryłów przy ujściu Medwedówki do Dniepru, nadto Borowica nad rzeką t. n., należąca jeszcze do Czerkas. Dokoła tych mstek znajduje się niewielej nad 10 osad. W 1616 i 1622 r. Cz. ma 50 dm. miejskich posłusznych i 500 kozackich. Jest jeszcze na slobodzie. W 1628 r. wniesiono z Cz. 210 złp. W skład sstwa wchodziły: Adamówka, Borki, Borowica, Iwkowce, Jabłonówka, Janówka, Jarowe, Jaskowce, Kajetanówka, Kałabarka, Kołontajew, Kryłów Stary, Lipowe, Medwedówka, Nowosielica, Pohorelec, Racewo, Rajgród, Rewówka, Subotów, Szabelniki, Tarasówka, Telepina, Topiłówka, Wójtowo. *Czehryński powiat* ma 2876.7 w. kwadr., 244208 mk. Z ogólnej przestrzeni 299656 dz. jest 158085 roli, 18824 łąk, 41309 lasów. Resztę zajmują wody, błota i nieużytki. Z ziemi użytkowej należy: 1944 dz. do miast, 14950 do skarbu, 98920 do szlachty, 9875 do innych stanów, 112363 do włościan. Miejscowości zamieszkałych jest 422, mianowicie: 1 msto, 7 msteczek, 80 siół, 32 wsi, 3 kol., 299 osad. Do osób pochodzenia polskiego należy 50 majątków, mających 22956 dz. (7 mających przeszło 1000 dz.). Powiat dzieli się na trzy okręgi: Medwedówka, Kamionka, Złotopol i 15 gmin: Aleksandrówka, Cwietna, Hołówkowska, Kamionka, Lebedyn, Ositniażka, Podorożne, Racewo, Stawidły, Subotów, Telepin, Truszowce, Trylisy, Sza-

belniki i Złotopol. Pod względem sądowym na 4 okręgi: Czehryn, Aleksandrówka, Kamionka i Złotopol.

Czehryńka, *Czyhyryńka*, ws. nad Drucią, pow. bychowski, gm. Czehryńka, 45 dm., 229 mk., zarząd gminy, cerkiew, szkoła. Gmina obejmuje 33 miejscowości 680 dm. i 4000 mk. Włościanie, w liczbie 1274 dusz, uwłaszczeni na 8864 dz. W gminie jest 14961 dz. lasów większej posiadłości i 1126 dz. do włościan.

Czehryńówka, *Czyhyryńówka*, dobra, pow. czauński, od 1856 r. własność Stankiewiczów 292 dz.

Czehrynowszczyzna, urocz. dóbr Werba, pow. czauński.

Czejece, ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Okniśta (7 w.), 68 w. od mta pow.

Czejczyszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Okniśta (9 w.), 69 w. od mta pow.

Czejkiszk, zaśc., pow. święciański gm. Zabłociszki (5 w.); miał 6 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Święciany.

Czekajeie, dobra, pow. szawelski, gm. Błagowieszczeńsk (10 w.), 44 w. od Szawel, własność Egoch-Besserów, 525 dz.

Czekańce, ws., pow. wilkomierski, gm. Dobejki (7 w.), 48 w. od Wilkomierza.

Czekanów, ob. *Cekanów*.

Czekarzewicze, ws., pow. iłżecki, ob. *Szczekarzowice* (t. XI).

Czeki, ws., pow. szawelski, gm. Wieksznie, 68 w. od Szawel.

Czeki, ws., pow. telszewski, gm. Masiady (13 w.) 61 w. od Telsz.

Czekiszki 1.) mstko, dwór i dobra, pow. kowieński, gm. Wilkija, 42 w. od Kowna. Mstko ma 1620 mk., st. poczt. na trakcie z Kowna do Możejek. Dobra należą do Mikuckich i z folw. Zabeliszki i Putresze 140 dzies.; dwór Jankowskich, ma 237 dz. 2.) **Cz.**, dwór, pow. szawelski, gm. Łukniki (15 w.), 48 w. od Szawel.

Czekno, (ob. t. I, 791), w dok. *Czekon*, ws. nad Styrem, pow. dubieński, gm. i par. praw. Jarosławicze (13 w.), 55 w. od Dubna, ma 19 dm., 282 mk., cerkiew filialna murowana z roku 1733 fundacyi dziedzica Sobolewskiego. W 1564 r. kn. Iwan Dymitrowicz Kropotka uzyskuje potwierdzenie na Cz. i inne majątki nadane mu poprzednio przez króla Kazimierza. W r. 1564 ws Cz. z Jałowiczami, Worsinem i Kotelewem należała do kn. Jakuba Korotki Jełowickiego. W r. 1570 Hrehory Daniłowicz ze wsi Czeknia wnosi od 5 dym., 3 ogr. po 2 gr. W nowszych czasach Sobolewskich i Mołodeckich.

Czekoldy, *Czokoldy Zalesie*, os., pow. białostocki, gm. Przytulanka, 29 w. od Białegostoku, ma 65 dz.

Czekolerajstis, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Uciana (13 w.), 60 w. od Wilkomierza.

Czekopiele, w spisie z r. 1886 *Czekiszkiele*. dwór, pow. kowieński, gm. Ejragoła (2 w.).

Czekry, niem. *Zeker*, ob. *Tempelburg* (t. XII).

Czeladź, w dok. z r. 1228 *Chelad*, os., pow. będziński. R. 1228 w Rybniku Kazimierz ks. opolski nadaje komesowi Klemensowi wsi: Niemodlin z kaplicą, Czeladź z bobrami i karczmą za zbudowanie z muru zamku opolskiego. (Kod. dypl. pol. III, 13). Klemens kaszt. krak. uposażając klasztor w Staniątkach przed r. 1242 nadaje mu, między innymi, „Celaz super fluvium Breniciam cum castoribus et cum thaberna“. (Kod. mał. II, 65). Bawi tu r. 1257 Władysław ks. opolski. W połowie XV w. jest Cz. miastem biskupiem w ks. siewierskim, posiada kościół par. drewniany p. w. św. Stanisława, 29 łąn. miejskich, 3 łąny wolne. Dziesięcinę dają pieniężną po 6 gr. z łąnu. (L. B. I 198).

Czeliszczewicze, wś, pow. kobryński, gm. Horodec, 30 w. od Kobrynia, z przys. Zabłocie, Wieliczkowicze, Zalaski i Dobre ma 383 dzies. Wehodziła w skład ekonomii kobryńskiej i należała do wójtostwa uholskiego (Uhły) we włości horodeckiej. W r. 1563 miała 14 włók. Dochód ze wsi wynosił 20 kóp 13 gr. i 3 1/3 den.

Czelki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (5 w.), 47 w. od mta pow. 2.) **Cz**, wś, pow. poniewieński, gm. Remigola (10 w.), 24 w. od Poniewieża. Rutkiewiczowie mają tu 24 dz. 3.) **Cz.**, wś i fol. tamże, gm. Rozalin (6 w.), 28 w. od Poniewieża.

Czelnica, ob. *Czolnice*.

Czelniuki, pow. święciański, ob. *Kurokiszki*,

Czelusznica, u Dług. *Czelusznica*, wś, pow. jasielski. W połowie XV w. własność klasztoru tynieckiego. Łany km. dają plebanowi w Jasle meszne po korcu żyta; sołtystwo zw. Goszówka daje dziesięcinę do Tarnowca. (L. B. II, 286).

Czelki, fol., pow. szawelski, gm. Skiemie (7 w.), 46 w. od Szawel.

Czelniczek, dobra, pow. dzisieński, gm. Miłokajów; 1865 r. własność Dowmontów.

Czelnowa, w dok. *Colnowa*, wś, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Horoszki (10 w.), 49 w. od Żytomierza, 68 dm., 429 mk. Niegdyś Niemiryczów, 1659 r. w schedzie Teodora.

Czelowka, wś nad rz. Uszą, pow. owrucki, gm. i par. praw. Iskorość (4 w.), 45 w. od Owruca, 51 dm., 305 mk., dom modlitwy starowierców, młyn, folusz. W r. 1628 w zastawie Andrzejowej Mieszczańskiej.

Czemeli, wś i urocz., pow. słonimski, gm. Byteń, 40 w. od Słonima, ma 1030 dz.

Czemerne, dobra, pow. mohylewski, własność Kazanowiczów, 2200 dz. (1945 lasu), młyn, smolarnia.

Czemerowce, mstko, pow. kamieniecki, gm. Czemerowce, 39 w. na pñ.-zchd. od Kamieńca,

165 dm., 1016 mk., zarząd gm., cerkiew, 2 domy modl. żyd., młyn. W r. 1530 dają szosu 3 fertony i od 2 kół młyn. 12 gr. razem 1 fl. 18 gr. W r. 1565 własność Polanowskiego, wnosi 13 fl. szosu, od popa i 2 kół wałn. W r. 1569 tenże płaci szosu 13 fl. 6 gr. od kotła gorzałcz., 2 kół dorocz., 2 rzemieśl. W 1578 r. zapłacono szosu 26 fl. 12 gr., od 6 1/2 pługów, od popa 2 fl., od piwowara 2 fl., od 3 rzemieśln. po 1 fl., 6 kom. po 6 gr., od 2 kół młyn. po 12 gr., 4 żydów biednych czopowego fl. 3 gr. 24; w, ogóle 50 fl. 18 gr.

Czemerpol, *Czemirpol* wś nad Bohem, pow. bałeki, 176 dm., 950 mk., cerkiew, szkoła, młyn.

Czemery 1.) dobra, pow. brzeski, gub. grodz. gm. Dworce, 43 w. od Brześcia, własność hr. Grabowskich, 1814 dz. 2.) **Cz.**, wś, pow. brzeski, gub. grodz. gm. Kamieniec Litewski, 40 w. od Brześcia, 839 dz. 3.) **Cz.**, wś, pow. słonimski, gm. Czemery, 4 w. od Słonima, 43 dm., 559 mk., 1339 dz. Gmina obejmuje 51 osad, mających 729 dm. włośc. (obok 133 innych), 5947 mk. włościan, uwłaszczonych na 9909 dz. Nadto w gminie jest 5283 dz. większej posiadłości. 4.) **Cz.**, *Czemier* wś przy ujściu Merycy do Dźwiny, pow. dzisieński, gm. Leonpol, par. kat. Druja. W r. 1865 miała 56 dusz rew. należała do dóbr Międzyrzecze.

Czemeryn, wś, pow. piński. Na początku w. XVI Cz. należał do Tyszkowiczów z nadania kn. pińskiej Maryi r. 1522 w ręku Borzobohatego i Hryczynowicza (ob. Rewizya Puszczy. n. 75, 77 i 228).

Czemeryn, *Czemieryn*, wś nad dopł. Ołyczki (Pucilówki), pow. dubieński, gm. i par. praw. Ołyka (2 w.), 43 w. od Dubna, 43 dm., 489 mk. W r. 1577 sioło ziemian Ołyckich płaci od 9 dym. po 20 gr. W 1583 r. ks. Stan. Radziwiłł wnosi z Cz. od 5 łąnów, 2 kół wałn. Nadane później monasterowi w Peresopnicy. W 1700 r. ustąpiony przez Michała i Katarzynę z Dolskich Wiśniowieckich córce Annie wychodzącej za Tyszkiewicza.

Czemeryskie, wś nad Bużanką, pow. zwino-gródzki, 17 w. od Zwinogródki, gm. Czyżówka, st. poczt. Łysianka (17 w.), na pograniczu hmańskiego, 279 dm., 1556 mk., cerkiew, szkoła, młyn, 8 wiatraków. Należała do włości Lisianka (Łysianka).

Czemerysy, al. *Czeremisy* 1.) *Barskie*, wś nad Rowem, pow. mohylewski, naprzeciwko Baru. W r. 1616 wójtostwo czeremiskie (do sstwa barskiego) było w dożywotnem posiadaniu Jana Ozygałki. 2.) **Cz.**, al. *Czeremisy Wołoskie*, wś, tamże, gm. Tereszki, na pld.-zchd. od Baru, 100 dm., 690 mk., cerkiew, młyn. W r. 1616 wś bojarska należy do sstwa barskiego w posiadaniu Czemieryszów za przywilejem Bony.

Czemiernik, urocz., pow. słonimski, gm. Sushniewo, należy do dóbr Białodolnia.

Czemierniki, os. miej., pow. lubartowski. W połowie XV w. jestto wieś mająca kościół drewniany p. w. św. Wincentego. W r. 1531 wś Cz. płaci ze Stokiem i Stoczkiem od 11¹/₂ łan. i młyna. W r. 1676 płacą tu pogłównie od 206 mieszczan i 12 żydów.

Czemiosy, dobra skarb., pow. połocki, gm. Artejkowicze, cerkiew filialna. Dobra składają się z 19 wsi i fermy, mają 2798 dz.

Czemodany, wś nad rzeką Czewienką i Owczesą, pow. horecki, gm. Horodyszcze 51 dm., 377 mk.

Czempy, wś, pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Czeniewiczze, wś, pow. oszmiański, gm. Trahy. W r. 1865 miała dusz 65 dusz rewiz., należała do dóbr Surwiliszki.

Czeniszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (17 w.), 57 w. od mta pow. 2.) **Cz.**, dwór, pow. poniewieski, gm. Linkowo (8 w.), 55 w. od Poniewieża. 3.) **Cz.**, wś, tamże, gm. Mołodczany (11 w.), 34 w. od Poniewieża. 4.) **Cz.**, dwie wsi, tamże, gm. Gulbiny (4 w.), 55 w. od Poniewieża.

Czepajcie 1.) w spisie z 1892 r. *Czekajcie*, wś, pow. rossieński, gm. Erżwiłek (1 w.), 36 w. od Rossień. 2.) **Cz.**, dobra, pow. rossieński, gm. Łabardzie, 66 w. od Rossień, własność Monkiewiczów i Bielskich, 194 dz., Frankiewiczowie w Cz.-Juchniszkach mają 90 dz.

Czepaniszki, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Wirbaliszki (7 w.), 103 w. od Wilkomierza.

Czepel, urocz., pow. ostrogski, w w pobliżu wsi Płoska nadane cerkwi św. Mikołaja w Ostrogu r. 1366 przez kn. Daniłę.

Czepianiszki, wś włośc., pow. wileński, gm. Szyrwinty (7 w.). Należała do dóbr skarb. Szeszole.

Czepieje, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki (7 w.), 28 w. od mta pow.

Czepiele 1.) wś, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Wysokie Litewskie, 43 w. od Brześcia, 257 dz. 2.) **Cz.**, wś, pow. prużański, gm. Suchopol, 20 w. od Prużany, 1144 dz. 3.) **Cz.**, wś, pow. sokólski, gm. Krugłany 11 w. od Sokółki, ze wsią Kryski ma 132 dz.

Czepielin, w XVI w. *Ciepielino*, wś, pow. siedlecki, par. Mordy. Istniała w w. XVI na obszarze Podlasia. Druga wieś podobnej nazwy: Czepiele istniała w ziemi łukowskiej w par. Zbuczyn. Dziś nieznana.

Czepieliszki 1.) wś i dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Tyłtyzki (7 w.), 20 w. od mta pow. 2.) **Cz.**, zaśc., tamże, 5 okr. pol., gm. Ponimunek (2 w.), 68 w. od mta pow.

Czepielów, al. *Czepielewo*, wś i fol. pow. słonimski, gm. Szydłowicze, 7 w. od Słonima.

Wś ma 52 dm., 529 mk., 1225 dz.; fol. należy do dóbr Albertyn.

Czepielówka 1.) al. *Nowo Janów* wś nad rzeką Uzinem, pow. wasylkowski, gm. i par. praw. Błoszczyńce, st. poczt. Białacerkiew (19 w.), st. dr. żel. Sucholisy (3 w.), 51 w. od Wasylkowa, 170 dm., 943 mk., cerkiew, kaplica, szkoła cerk., młyn. Należy do Białocerkiewszczyzny. 2.) **Cz.**, w dok. *Czepyelowe*, wś na pr. brzegu Stuczy, pow. starokonstantynowski, gm. Czernielówka, par. kat. i st. poczt. Krasilów (7 w.), st. dr. żel. Czarny Ostrów (25 w.), 30 w. od St. Konstantynowa, 149 dm., 947 mk. Cerkiew z muru wzniesiona r. 1850 przez dziedzica wsi Teodora Bobra, na miejscu dawniejszej, drewnianej, kaplica cmentarna z r. 1879, szkoła cerk. (od r. 1872), gorzelnia, cegielnia, piec wapienny, młyn. Do par. praw. należy wś Woskodawiniec. W r. 1517 Zygmunt I potwierdza ks. Konstantemu Ostrogskiemu prawa na mto Krasilów i włośc. Kuzmińską (comitatus kuzmiensis), w skład której wchodziła wś Cz., nadana mn. przez króla Aleksandra. W 1583 r. ks. Konstanty Ostrogski, w wda kijowski, wnosi z Cz. od 7 dym., 9 ogr., 8 ogr., 4 podsus., 2 kół wałn., 1 foluszu. Pod koniec w. XVII Cz. przechodzi do Sikorskich, od których r. 1700 nabywa Żołędkowski, poczem wś wraca do ordynacji ostrogskiej, a w 1753 r. z Kulczynem bierze ją ks. Antoni Lubomirski. Następnie Kajetana Bobra, gen. wojsk polskich, potem syna jego Teodora, marszałka szlachty gub. wołyńskiej. Za jego córką dostaje się hr. Maurycemu Potockiemu (z Jabłonny), dziś syna tegoż Eustachego, posiadającego 1596 dz. (260 lasu).

Czepieluny, *Czepielunie*, (ob. t. I, 794), fol. i dobra, pow. lidzki, gm. Koniawa, r. 1865 własność Kamińskich. W pobliżu fol., na brzegu Osupki ślady horodyszcza (Pilekalnis), zajmującego obszar 7450 sąż. kw. Przy rozkopywaniu w 1890 r. znaleziono tu skorupy naczyń glinianych, kości zwierząt i celt krzemienne.

Czepiszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (6 w.), 26 w. od mta pow. 2.) **Cz.**, przys., pow. telszewski, gm. Żydyki (14 w.).

Czepiżenice, ob. *Czypizynce*.

Czeple, wś, pow. wieliski. gm. Czeple, 25 w. od Wieliza, cerkiew, zarząd gm., 3 jarmarki. W 1713 r. własność biskupa smoleńskiego Wodzyńskiego. Gmina obejmuje 87 miejscowości, 731 dm. włośc. (obok 32 innych), 4389 mk. włościan, uwłaszczonych na 8979 dz. Nadto w gm. jest 7843 dz. (440 roli) większej posiadłości.

Czepów, wś, pow. turecki. W r. 1364 Dominik dziedzic Cz. oddaje tę wieś braciom Piotrowi i Janowi do osadzenia na prawie średzkiem. (K. W. n. 1516). W r. 1511 było Czepowo wysokie (1518 r. 13 łan.) Cz. Brotha al.

minor (2 łany) i Cz. Wesrednye (4 łany), w par. Wielenin, zaś Cz. nadolny w par. Uniejów miał r. 1553 łan. 5.

Czeproczyszki wś, pow. szawelski, gm. Podubiś (2 w.), 20 w. od Szawel.

Czepukany, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymszany (8 w.), 30 w. od mta pow.

Czepuki 1.) wś, pow. poniewieski, gm. Naciuny (12 w.), 32 w. od Poniewieża. 1.) **Cz.**, wś, tamże, gm. Birze (17 w.), 60 w. od Poniewieża. 3.) **Cz.**, zaśc., pow. dzisieński, gm. Druja (15 w.); miał 7 dusz rewiz., nleżał do dóbr Dziedzinka. 4.) **Cz.**, wś; tamże, gm. Przebrodź (9 w.); miała 18 dusz rewiz., należała do dóbr Bielowce. 5.) **Cz.**, wś włośc., pow. święciański, gm. Święciany (7 w.); miała 18 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Mile.

Czepukiszki, dobra i zaśc., wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (4 w.), 14 w. od mta pow., własność Kossakowkich, wraz z Antopolem 103 dz. i Podbereskich 140 dz

Czepuliszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (17 w.), 4 w. od mta pow. Radzikowscy mają 60 dz. 2.) **Cz.**, wś włośc., pow. święciański gm. i dobra skarb. Daugieliszki (3 w.); miała 25 dusz rewiz.

Czепurka, wś i fol., pow. częstochowski, mają 40 dm., 298 mk., 741 morg. włośc. i 304 dwor. Fol. należy do dóbr Złoty Potok.

Czепurkino, wś, pow. mściśławski, dziedzictwo Bielaickich, 150 dz.

Czeradz, mylnie *Ceradz*, wś, pow. poznański. W r. 1298 Andrzej, bisk. pozn., dzieli archidykonat poznański na trzy dekanaty. Cz. kościelny zaliczony do mniejszego. (K. W. n. 770). W r. 1580 we wsi „Czeradz antiqua“ Piotr Potulicki płaci od 5 łan. km., 3 zagr., 1 kom., 2 działów karczemynych. We wsi „Czeradz nova“ Feliks Jaktorowski od 6 łan., 2 zagr., i $\frac{1}{4}$ łanu. Ob. *Ceradz* (t. I).

Czerany, wś włośc., pow. oszmiański, gm. Kucewicze (4 w.); miała 7 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Denapol.

Czerbinia, os., pow. poniewieski, gm. Kibury (15 w.).

Czerby, wś, pow. kowieński, gm. Wielona (10 w.), 66 w. od Kowna.

Czerchów, wś, pow. łączycki. W r. 1576 w części królew., $3\frac{1}{2}$ łan., karczma, 1 koło młyn., w części Kęblińskiego kanon. łączyc. 2 łany, karczma i druga pusta.

Czerchowce, wś, pow. żytomierski, gm. Puliny, 28 w. od Żytomierza, 66 dm., 399 mk.

Czercko, jezioro, w pow. łuckim, pod wsią Horodki.

Czercze, w dok. *Czerncze*, mstko, pow. kamieniecki, gm. Cykowa, na pld. od mstka Smotrycza, 106 dm., 778 mk., cerkiew, kościół kat., 2 młyny. Podług reg. pob. z r. 1530 i 1542 płaci od 7 pługów, 2 kół wałn. Była tu cerkiew.

W 1565 r. własność biskupa kamienieckiego, wnosi od 10 pługów, popa, 2 kół wałn., 2 hultajów, 1 rzem.; 80 flor. czopowego. W r. 1578 od 23 pługów, 23 ogrod. po 4 gr., 2 ogr. po 6 gr., 7 komorn. po 2 gr., rzeźnika 15 gr., ciesli 12 gr., 6 szewców po 15 gr., od popa, 2 kotłowi gorzał. po 12 gr., od wyszynku gorzałki 6 gr., od 2 rzem. po 4 gr., czopowego 12 fl. 13 gr.

Czerczenówka, wś, pow. klimowicki, gm. Rodnia, 26 dm., 168 mk.

Czerczyce 1.) wś, pow. wołkowyski, gm. Samarowicze, 118 dz. 2.) **Cz.**, dobra, pow. orszański, od 1870 r. własność Szwarewów, 284 dz. 3.) **Cz.**, wś nad rz. Dźwiną, pow. połocki, gm. Petropawłowska, 36 dm., 146 mk., cerkiew.

Czerczyce 1.) *Czernczyce*, *Czerniów* wś nad Styrem, pow. łucki, gm. Połonka, 3 w. od Łucka, 13 dm., 109 mk., cerkiew par. Stał tu monaster. Podług rewizji zamku łuckiego z r. 1545 własność Olechna, Iwana i Pachna Czerniewskich, którzy mieli opatrywać jedną horodnię zamkową. W r. 1570 do Stanisława Domańskiego. W r. 1577 płaci tu Czerniewski od 4 dym. dwor., 2 ogr. po 2 gr., a w 1583 tenże z części 1 dworz., 3 dym., 2 ogr. 1 kom. Nado posiadają części w r. 1577 Hawryłowa Bokiejowa (3 dym., 6 ogr., 1 koła dorocz., 1 bojara), a w 1583 r. Fedor Złoba Czernczycki (3 dym. 3 ogr.) i Iwan Czernczycki Wołyniec (1 ogr.) i Jarosławowa Hojska (3 dym., 6 ogr. i 1 koło dorocz.). W 1585 r. biorą w spadku po Andrzeju Fedorowiczu Hołowni Ostrożekim siostry jego Anna i Marya. Na początkach w. XVII dziedziczy tu Hryhory ks. Czetwertynski (ze Starej Czetwertni). Obecnie Pawłowski. 2.) **Cz.**, w dok. *Czerniew*, wś i fol. nad rz. Łuhem, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 13 w. od Włodzimierza, 14 dm., 94 mk., cerkiew par. Podług rewizji zamku włodzimierskiego z r. 1545 własność Kisiela, który z Cz. i Chrenowa miał opatrywać jedną horodnię. Siemen Łasko Czernczycki wnosi ztąd r. 1570 od 13 dym., 6 ogr. po 2 gr., a w 1583 r. z 16 dym., 6 ogr., 1 popa. Następnie własność Czartoryskich, Czackich, w posagu Romana Cieszkowskiego, obecnie drogą wiana Rudnickiego.

Czerebomirka, rzka, w gub. mohylewskiej, pr. dopł. Druci.

Czerebomirka, wś i urocz., pow. rohaczewski, gm. Ciechincze (30 w.), 35 dm., 245 mk., dziedzictwo Bułhaków, 265 dz.

Czerechowszczyzna, wś, pow. słonimski, gm. Kozłowszczyzna, 20 w. od Słonima, 2 dm., 27 mk., st. poczt., 72 dz.

Czerecianka, *Czeretianka*, wś nad rzeką Teriuchą, pow. homelski, gm. Markowicze, 89 dm., 446 mk., cerkiew, szkoła, wiatrak.

Czereja, jezioro, w pow. sieńskim, pod miastkiem Czereją. Ma kształt podłużny, długie do $4\frac{1}{2}$ w., szerokie około 1 w., zajmuje 337 dz.

Brzegi piaszczyste, w części pokryte zaroślami; dno piaszczyste. Głębokość 6 saż.

Czereja, mstko i dobra nad jez. t. n., pow. sieński, gm. Czereja, 39 w. od Sienna. Ma 200 dm. (2 mur.), z których 128 należy do chrześcian, 72 do żydów, 2112 mk. (775 prawosł., 44 kat., 1 ew. i 1292 żyd). Dobra, dziedzictwo Miłoszów, wraz z Kulikami, Osieczną i Czerejówką mają 5754 dz. (2984 lasu), gorzelnia, browar piwny. Gmina obejmuje 43 miejscowości, 1222 dm. (3 mnr.), 5100 mk. Włościanie, w liczbie 2271 dusz rewiz., uwłaszczeni na 12662 dz. ze spłatą po 11876 rub. rocznie. W gm. jest 8992 dz. lasów. W pobliżu Cz. znajdował się monaster męzki, zwany Białocerkiewskim. ob. *Biała Cerkiew*.

Czerekańce, wsł włośc., pow. oszmiański, gm. Dziewieniszki (17 w.); r. 1865 miała 40 dusz rewiz., należała do dóbr Remizowo.

Czerele, dwie wsi, pow. wilkomierski, gm. Pogiry (6 w.), 35 w. od Wilkomierza.

Czeremcha 1.) wsł, pow. bielski, gub. grodz., gm. Dubiażyn, 29 w. od Bielska 511 dz. 2.) **Cz.**, fol., pow. kobryński, gm. Wołowieł (6 w.), 50 w. od Kobrynia, należy do dóbr Hrudkowicze.

Czeremeszna, rzka, w pow. winnickim. pr. dopł. Bohu. Bierze początek na granicy pow. jampolskiego, płynie z pñ. ku połd. i pod mstkiem Tywrowem ma ujście.

Czeremeszna-Podziśienna, wsł, pow. dziśnieński. gm. Postawy (24 w.); miała 37 dusz rewiz.

Czeremoszna, *Czeremoszne*, wsł nad Krasnianką (Rohozną), pow. jampolski, gm. Krasne (3 w.), 96 dm., 587 mk., cerkiew, szkoła. W r. 1518 dziedzictwo Koszków (Koszczyców). Przy drodze ze wsi do Krasnego mogiła Neczaja, zabitego w bitwie z Kalinowskim, w czasie oblężenia Krasnego r. 1650. W 1824 r. mieszkał tu u Wilamowskich poeta Gosławski. Obecnie część po Cypryanie Mysłowskim należy do jego córki Antoniny Urbańskiej, mającej 322 dz. (59 lasu). Druga część należała do Wilamowskich, następnie Bykowskich. Mikołaj Bykowski, mający 363 dz., rozparcelował je między włościan, z wyłączeniem dworu i 100 morg.

Czeremoszne 1.) (ob. t. I, 798 *Czeremoszne*), wsł nad jez. Jewna, pow. berdyczowski, gm. Śpicyńce, st. poczt. Bosy Bród (15 w.), 67 w. od Berdyczowa, 277 dm., 1730 mk., cerkiew paraf. drewn. z r. 1764, szkoła cerk., 3 wiatraki. Założona na gruntach Biskupszczyzny przez ks. Zbaraskich na początku w. XVII, obecnie po Sobańskich należy do Bnińskich 2.) **Cz.**, ob. *Czeremoszna*.

Czeremosznia, kol., pow. żytomierski, gm. Puliny, 21 w. od Żytomierza, 50 dm., 312 mk.

Czeremoszniki Poharne, wsł, pow. dziśnieński, gm. Postawy (24 w.); r. 1865 miała 46 dusz rewiz.

Czeremoszno, wsł, pow. kowelski, gm. Powursk, 25 w. od Kowla, 149 dm., 945 mk., cerkiew.

Czeremszanka, w dok. *Czeremszinka*, *Czeremszanka*, wsł, pow. kowelski, (ob. t. I, 801), gm. Siedliszcze, 27 w. od Kowla, 57 dm., 319 mk. Kn. Lew Aleksandrowicz Sanguszko testamentem z r. 1571 w Kamieniu (Koszyrskim) przekazuje Cz., w razie bezpotomnej śmierci syna Hrehorego na rzecz Romana Fedorowicza Sanguszki. W 1570 r. Cz. jest w zastawie u ks. Michała i Aleksandra Wiśniowieckich. Następnie Cz. przechodzi do Iwana Czaplicza Szpanowskiego, który w 1577 r. wnosi od 4 dym. półdworz., 3 ogr. W 1538 r. w liczbie dóbr kn. Koszyrskiego (Sanguszki). W r. 1593 kn. Hryhory Sanguszko zastawia na lat pięć Cz. Sze-nałłowiczowi za 5000 złp. W ostatnich czasach Daniszewskich.

Czeremucha, ferma i dwa chutory, pow. berdyczowski, gm. i par. praw. Białotówka (4 w.). Ferma ma 5 dm., 23 mk., młyn; chutor, zw. Prylipka 41 dm., 225 mk., drugi 2 dm., 7 mk.

Czeremyśl, urocz., w dobrach Jeziora, pow. grodzieński.

Czeremysówka, przedmieście Salnicy, w powiecie lityńskim.

Czereniszki, wsł, pow. święciański, gm. Aleksandrowska; miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr Podolce.

Czerepasznik, kol., pow. rówieński, gm. Kustyn, 20 w. od Równego, 17 dm., 148 mk.

Czerepaszyńce, wsł na dorzeczu Pustoły, lew. dopł. Bohu, pow. winnicki, gm. Kalinówka, 322 dm., 2190 mk., cerkiew, kaplica, katol., szkoła. Do r. 1898 łomy granitu, dzierżawił tu zarząd kolei u właściciela Podhorskiego. Na początku XVII w. własność Adama Kalinowskiego. W r. 1629 ssta braclawski wnosi ztąd od 106 dym.

Czerepiato, (ob. t. I, 801 *Czerepito*), sloboda nad jez. Mostokiem, pow. połocki, gm. Wozniesieński, 10 dm., 96 mk., cerkiew, kaplica. Własność niegdyś Tyszkiewicza, sędziego trockiego, później Hłasków.

Czerepin 1.) wsł przy linii dr. żel. chwastowskiej, pow. czerkaski, gm. Derenkowiec, st. poczt. Horodyszcze (15 w.), 60 w. od Czerkask, 276 dm., 1532 mk., cerkiew, szkoła. 2.) **Cz.**, wsł nad stawem zw. Semiryczka, pow. taraszczański, gm. Strzyżówka, st. poczt. Tetyjów (10 w.), 61 w. od Taraszczy, 334 dm., 1900 mk., cerkiew, szkoła. 2404 dz. dwor. Wsł należała do hr. Ostrowskiego, który sprzedał Jezierskiemu, a syn jego Michał ks. Romanowi Sanguszce. Wtedy stanęła tu cukrownia. Obecnie z wnuczką ks. Romana a córką hr. Alfreda Potockiego Cz. przeszedł w ręce hr. Władysława Branickiego. 3.) **Cz.**, wsł, pow. owruki, gm. Pokalew, st. poczt. Owruze (5 w.), 34 dm., 266

mk., cerkiew drewn. z r. 1814 fundacyi dziedzica Trzeciaka. W całej par. 101 dm., 796 mk. praw., 3 kat., 15 żydów. Przed 1719 r. wś należała do Szymona Pawszy. po jego śmierci w t. r. przeszła na Jerzego Aleksandra Zbikowskiego; na początku b. wieku Trzeciaków, następnie Polanowskich, obecnie Sołowiewych (449 dz.).

Czerepinka, wś nad rzeką Kościanką, pow. taraszczański, gm. Strzyżawka, par. praw. Czerepin, st. poczt. Tetyjów (13 w.), 58 w. od Taraszczy, 190 dm., 1118 mk., cerkiew, szkoła, 3 wiatraki. Dzieliła losy Czerepina.

Czerepki 1.) wś, pow. wołkowyski, gm. Porozowo, 28 w. od Wołka, 85 dz. 2.) **Cz.**, wś, pow. bychowski, gm. Dołhy Moch (3 w.), 39 dm., 155 mk.

Czerepki, wś w pobliżu Noryni, pow. owrucki, gm. Pokalów, par. praw. Czerepin (3 w.), 7 w. od Owruca, 36 dm., 254 mk. Własność Hołowińskich.

Czerepowa, wś, pow. proskurowski, 109 dm., 353 mk., cerkiew, własność Włodka, który wnosi od 6 pługów, 3 ogr. po 4 gr., 2 rzemieśl. po 4 gr.. W 1616 r. należy do sstwa kamienieckiego i wraz z Iwankowcami w dzierżawie Potockich. W r. 1629 należy do sstwa czerwono-gródeckiego, w posesyi Floryana Olewińskiego, czyni 162 fl., 4 gr., 15 den. Obecnie należy do Natalii Malinowskiej, 609 dz (55 lasu).

Czerepówka, *Czerepowce*, wś, pow. proskurowski, gm. Czarny Ostrów, 105 dm., 630 mk., cerkiew.

Czerepowo, ob. *Trzepowo*.

Czerepy 1) wś., pow. horecki, gm. Niezypowicze (2 w.), 34 dm., 127 mk. 2.) **Cz.**, wś włośc., pow. drysieński, gm. Jazno; miała 15 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Kuryłowicze. 3.) **Cz.**, zaśc., pow. dzisieński, gm. Mikołajów (5 w.); miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr Petrykowo. 4.) **Cz.**, wś, pow. dzisieński, gm. Stefanpol (4 w.); r. 1865 miała 25 dusz rewiz., należała do dóbr Ludwinowo. 5.) **Cz.**, wś, tamże, 6 w. od Stefanpola; miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr Sinica.

Czeress, fol. i dobra nad jez. t. n., pow. dzisieński, 3 okr. pol., gm. Czeress, 32 w. od Dziśny, ma zarząd gm., cerkiew par. z r. 1753 fundacyi ks. Radziwiłła, szkołę, młyn, gorzelnię. Parafia praw., dekanatu drujskiego, 4616 dusz. Dobra miały 14412 dz. i 1493 dusz rewiz. Nadane prawem lennem Kieżgajłom Zawiszom, od których przeszły do ks. Radziwiłłów w skutek ożenienia się Michała Faustyna Radziwiłła z Barbarą Zawiszanką, obecnie Maryi i Jadwigi Jełowickich. Do dóbr należą awulsa: Franopol i Sieliszczce. Gmina obejmuje 61 miejscowości, 345 dm. włośc., 4250 mk. włościan (1430 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 7154 dz. Nadto w ob-

rzebie gm. jest 7700 dz. większej posiadłości (2078 roli).

Czeressów, mylnie (ob. t. I, 801 *Czerepów*), dobra, pow. lepelski, 382 dz. Własność Michała Koziki, którego syn Iwan r. 1616 sprzedaje za 450 kóp gr. lit. Mieniekim. Od nich drogą wiana do Zaharyasza Korsaka. Od syna jego Hrehorego nabywa r. 1706 Szymon Żebrowski, którego synowie ks. Ignacy, Ludwik i Andrzej części swe sprzedają Pakoszom. W nowszych czasach Reutów, potem Józefa Olendzkiego.

Czereszczenięta, *Terszczeniata*, wś, pow. oszmiański, nadane Andrzejowi Wołanowi roku 1568 wraz ze wsią Gierbieniętami

Czereszenka, w dok. *Czeresniowka*, wś nad Wołkiem, pow. latyczowski, 63 dm., 437 mk., cerkiew, młyn. W 1578 i 1583 r. własność Wilczopolskich, płacących od 3 pługów. W 1616 r. wś sstwa barskiego, w posesyi Jana Goślickiego. R. 1770 Maryanna z Zielińskich Pusłowska płaciła kwarty 686 złp. 3 gr., 2 den. Obecnie część w posiadaniu Jana Czarkowskiego, 632 dz. (95 lasu).

Czereszki, wś, pow. wiłkomierski, gm. Żmudki (12 w.)

Czereszki, urocz., pow. wołkowyski, gm. Taruopol.

Czereucha, w dok. *Czereuchina*, wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszczce. R. 1765 w ławnictwie czerkowiskiem wójtostwa zakomelskiego (w sstwie uświackiem).

Czerewacha, wś, pow. łucki, na pograniczu pow. kowelskiego, gm. Horodek, 65 w. od Łucka, 68 dm., 320 mk.

Czerewacz, wś, pow. radomyski, gm i st. poczt. Czarnobyl (8 w.), 32 w. od Radomyśla, 116 dm., 663 mk., cerkiew, szkoła, 2 wiatraki, 1839 dz. Należy do klucza czarnobylskiego.

Czerewaczyce, *Czerwaczyce* 1.) wś i dobra nad Muchawcem, pow. kobryński, gm. Pruska. 7 w. od Kobrynia. Wś ma 74 dz. ziemi cerk., własność Smaragdowych, z fol. Antonio 93 dz. Niegdyś folwark w ekonomii kobryńskiej. 2.) **Cz. Nowe**, ob. *Mielniki*.

Czerewicze, wś włośc., pow. wilejski, gm. i dobra skarb. Radoszkowicze (4 w.), miała 51 dusz rewiz.

Czerewiki, zaśc., pow. dzisieński, gm. Miory (8 w.); miał 8 dusz rewiz., należał do dóbr Miory.

Czerewki 1.) wś, pow. białostocki, gm. Zawyki, 22 w. od Białegostoku, 219 dz. 2.) **Cz.**, dobra, pow. sieński, od 1868 r. własność Iwanowych, 120 dz. 3.) **Cz.**, dobra, tamże, od 1876 r. własność Terentiewych, 100 dz. 4.) **Cz.**, wś, pow. lidzki, gm. Dokudowo; miała 30 dusz rew., należała do dóbr Melegowo.

Czerewki wś, pow. owrucki, gm. Sławeczczna, par. praw. Wielelniki (3 w.), 30 w. od

Owrucza, 117 dm., 749 mk. Wchodziła w skład włości wieleńskich, obecnie Potockich.

Czerkas 1.) dawniej *Wojewszczyzna*, przedmieście Wasylkowa, na lew. brz. Stuhny. Nadane jakoby r. 1581 przez Batorego Olechne Czerkasowi Jerszewskiemu, od którego przybrała nazwę. 2.) **Cz.** ws nad rzeką Poprawką, pow. wasylkowski gm. Czerkas, st. poczt. i dr. żel. Białacerkiew (12 w.), 57 w. od Wasylkowa, 143 dm., 1344 mk., cerkiew, szkoła, młyn. Gmina obejmuje 7 miejscowości (4 siola, 3 wsi), 11880 mk. (13 kat., 191 żyd.), 11885 dz. z czego 3329 dz. posiadłości większej, 8294 włościan. 3.) **Cz.** chutor, tamże, 32 dm., 353 mk.

Czerkasowo, ws, pow. drysieński, par. Zabiły.

Czerkasy, ws, pow. tomaszowski. Wspom. w dok. z r. 1464, nadane kanonikom lwowskim. R. 1578 płaci od 2½ łan., 7 kom., 2 rzem.

Czerkasy 1.) ws, pow. szawelski, gm. Kuryanowo (9 w.), 52 w. od Szawel. 2.) **Cz.** ws, pow. orszański, gm. Wysokie. 3.) **Cz.** ws włośc., pow. oszmiański, gm. Krewa (7 w.); miała 24 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Tańszczyzna. 4.) **Cz.**, dobra, tamże, gm. Krewa, r. 1864 własność Dowgiałłów. W 1802 r. własność chorążego Muchy, który na meczet w Doubuciszkach płacił od 5 soch. 5.) **Cz.** ws, tamże, gm. Kucewicze, należała do dóbr Nowosiółki. 6.) **Cz.** ws, pow. wilejski, gm. Sitec (6 w.); r. 1865 miała 70 dusz rewiz., należała do dóbr Kijakowo. 7.) **Cz.**, okolica, pow. połocki gm. Zamszany.

Czerkasy 1.) miasto pow. gub. kijowskiej, nad Dnieprem, przy linii dr. żel. chwastowskiej, 2386 dm., 21626 mk. (35 kat., 1792 rokoszników, 4202 żydów, 22 innych wyznań), 6 cerkwi, monaster żeński rokosznicy, progimnazjum męskie, szkoła duchowna, szkoła miejska 2 klas., 14 fabryk i zakł. przemysł., 4 młyny parowe, 7 wodnych, 31 wiatraków, st. poczt.-telegr. i st. dr. żel. Cz. mają w 1552 r. 257 domów, 187 mieszczan hosp., 32 zamk., 8 ziemsk., 24 służ zamk., 5 bojarów, nadto 4 ziemian; bywają tu i „przychoży“ kozacy, czasem do 250. Niema osad ciągnących do zamku, jedynie liczne i bogate „wehody“ po Taśminie, Worskle, Orelu, Samarze. Z sieliszcz ważniejsze: Moszny, Łebedyn, Michlejewo (Mhljów), Radywonowo (Żabotyn), wszystkie po prawej stronie Dniepru. W 1570 r. miasto wноси 430 kóp gr. lit. poboru. W 1616 r. mają Cz. 150 dym. posłusznych i 806 kozackich, a w 1622 r. 120 posłusznych i 1000 kozackich. Dawny powiat czerkaski (występuje już w 1510 r.) wchodził w jego zakres pas od ujścia Supaju, po przez dolny bieg Suły, Psła, Worskły aż do ujścia Orelu, oraz cała dorzecze tej ostatniej do

Samary. Ta zadnieprska połać obejmowała dzisiejsze powiaty gub. połtawskiej: ¾ złotonoskiego (60.3 mil kw.), południową część (3/8) chorońskiego (22.5), cały pow. krzemieneczki (62.27), kobelacki (66.71) i konstantynogrodzki (110.4). Po lewej stronie Dniepru powiat ten, poczynawszy od punktu naprzeciw ujścia Supaju i pominawszy Olszanę (Moszny) oraz błoto Irdyń, rozciągał się po dorzeczu Taśminy (Śmiła, Czehryn) do Cybulnika. Obejmowała ta połać dzisiejsze powiaty gub. kijowskiej: 5/8 czerkaskiego (59.9) i cały czehryński (59.45), nadto części górne pow. aleksandryjskiego gub. chersońskiej i wierchodnieprowskiego gub. ekaterynosławskiej. Wogóle miał 441.52 mil kw. W r. 1545 było w powiecie tylko 8 siół i sieliszcz W 1616 r. było w dzielnicy zadnieprskiej powiatu siół i chutorów do 45 i tyleż w połaci przednieprowej. W r. 1625 było 14 osad miejskich: (9 królewskich i 5 prywatnych) i 80 wiejskich: (50 krol. i 30 pryw. Wszystkie te osady miały do 5260 dym. i 31560 głów. W epoce litewskiej do zamku czerkaskiego ciążył cały przestwór stepowy po brzegach Dniepru, poczynając od granic kaniowskich do utołów tatarskich. W 1552 r. na tym obszarze niema osad, ciężących do zamku. W 1570 r. w sstwie nie było żadnej wsi, tylko same miasto. Pod koniec w. XVI w. obszar sstwa został uszczuplony przez powstanie starostw: korsuńskiego i w części perejasławskiego po lewej stronie Dniepru W r. 1616 oprócz Cz. należy do stwa 4 nowoosadzonych miasteczki jedno po pr. str. Dniepru (Borowica) i na Zadnieprzu: Arklej (Irklej), Kropiwna i Ołtwa (Hołtwa). Uchodów do zamku było siedm. W obrębie sstwa za Dnieprem dobra kn. Domontów podobnież wzmożone. Są tu trzy mstka: Domontów, Pieszczane i Złotonosza, oraz siola. W posiadaniu: Proskurów, Bajbuzów, Łuczkieviczów, Dobrańskich zostają „pewne sywieri al. grunty na rz. Worskle także sewruki al. danniki w m. „Czerkasiech“. W 1623 r. przybywają nowe osady: Mandzielia na Psle, Bohuszkowa nad Złotonoszką, Konstantynów nad Wiciwicią (?), oraz na „horodyszczu Sarskiem“ na Psle. Wsi al. chutorów do sstwa liczono przed Dnieprem 10, za tą rzeką 6. W późniejszym czasie do sstwa należały: Borowica, Buzuków, Buzukowiec, Hołtwa, Irklej, Kropiwna, Leski, Sikawa, Słoboda, Stepanki, Świdówek, Zanałajówka. Dochodu sstwo miało: w 1616 r. 1910, w 1622 r. 2700 a w 1629 r. 3497 flor. *Czerkaski powiat* ma obecnie na przestrzeni 3447.8 w. kw. 281432 mk. (82 na 1 w. kw.). Z ogólnej przestrzeni 360730 dz. znajduje się 169942 roli, 92691 lasów. Resztę (44885 dzies.) zajmują wody, błota, drogi i nieużytki. Z ziemi użytkowej należy: 4826 dzies. do miast, 35951 do skarbu, 131974 do szlachty, 14612 do innych stanów i 128480 do wło-

ścian. Do osób polskiego pochodzenia należy 12 majątków, mających 14957 dz., mianowicie: 5 mniej niż 100 dz., 2 od 500 do 1000 dz. i 4 przeszło 1000 dz. Miejscowości zamieszkałych jest 644, mianowicie: 1 mto, 11 mstek, 71 siół, 18 wsi, 11 slobód, 1 kol., 531 osad. Pod względem administracyjnym powiat dzieli się na 3 okręgi policyjne: Śmiła, Moszny, Horodyszcze i 20 gmin: Białozierie, Chłystynówka, Chudiaki, Dachnówka, Derenkowiec, Horodyszcze, Leśki, Matusowo, Meżyrycze, Moszny, Orłowiec, Prussy, Rotmistrzówka, Śmiła, Starosiele, Sunki, Szelepuchy, Taszłyk, Werhuny i Wiazówek. W powiecie są 4 okręgi sądów pokoju: Czerkasy, Śmiła, Horodyszcze i Dachnówka. Pod względem cerkiewnym dzieli się na 5 dekanatów (błagoczynia): Czerkasy, Leśki, Żabotyn, Mliów i Bajbuzy, obejmujących 106 cerkwi (98 parochii). 2.) **Cz.**, ws., pow. kowelski, gm. Koszary Stare, 7 w. od Kowla, 27 dm., 206 mk. Niedgdyś ws. bojarska w sstwie kowelskim, 1583 r. w posiadaniu kn. Kurbskiego, w ostatnich czasach Mijkowskich i Bystrych.

Czerkiesy-Czorty, ws. wiośc., pow. oszmiański, gm. Juraciszki, miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Traby.

Czerlankowo, dobra, pow. orszański, od 1880 r. własność Maruszewskich, 187 dz.

Czerławskie, ws., pow. dzisieński, gm. Miory (12 w.); r. 1865 miała 26 dusz rewiz., należała do dóbr Dobrolewszczyzna.

Czerlejno, r. 1218 *Cyrnelino*, r. 1254 *Cirnelin*, w XVI w. *Czernelino*, ws., pow. średzki. Wspom. w dok. z r. 1218. W 1310 r. trzy łany ze wsi Cz., mlyu na rzece Cybinie i dziesięcina ze wsi Cmoń były nadane przez biskupa pozn. Andrzeja altaryi w katedrze pozn. W r. 1360 „Kielezo“ scholastyk gnieźn. sprzedaje sołtystwo w Cz. niejakiemu Michałowi co potwierdza arcyb. Jarosław. (K. W. n. 104, 931, 1184, 1354, 1354, 1428 i 1636). Wedle Długosza, Mieczysław stary nadał r. 1170 Cz. kawalerom św. Jana Jorozolim., osadzonym przy szpitalu kościoła św. Michała w Poznaniu. Następnie wieś jest własnością kapituły poznańskiej. Nie wiadomo kiedy założony tu został kościół par. p. w. Wniebowzięcia N. P. Maryi, św. Katarzyny i św. Idziego. Wymienia go Lib. Ben. z 1510 r. Drugą erekcyą otrzymał r. 1616. Nowy kościół z drzewa wzniesiono r. 1743 poświęcono zaś r. 1767. Prawo patronatu miała kapituła. Ztąd zapewne pochodził Boguś „de Cirnelin“ od r. 1254 biskup poznański. W r. 1580 Czerlenino płaci od 12 półłanków, 4 zagr., 1 kom., 1 os., 1 krawc., 3 łan. sołt., 1 kom.

Czerleniowce, al. *Czernelowce*, *Czernelchowce*, ws., pow. lityński, gm. Owsianiki, 43 dm., 190 mk., cerkiew, huta szklanna. W 1530 r. pobór idzie na odbudowanie zamku chmielni-

kiego. W 1565 i 1569 r. królewsczyzna w posiadaniu Czerleniowskiego, płaci od 2 pługów. W 1616 r. ws. bojarska (do sstwa barskiego) w posesyi Czerleniowskich. Obecnie do Rafała Stempowskiego, 640 dz.

Czerlenków 1.) ws., pow. winnicki, gm. Jóźwin, 411 mk., cerkiew, szkoła. Gniazdowa posiadłość Czerlenkowskich istniejąca już 1530 r. Położona u samego rębu sstwa winnickiego, około r. 1625 ogarniała po prawej stronie Bohu: Bochenniki i Rowiec, po lewej zaś: Jurkowiec, Jaroszkówkę i Hryzińce. W 1569 r. składa przysięgę z imienia Czerlinkowskiego Krzysztof Letyński. W 1629 r. wnoszą pobór: pisarz ziem. winnicki z Cz. i Rowiec ze 127 dym., Chmielecki z części Cz. z 94 dym. i Jan Czerlenkowski z Bochenników i części Cz. z 13 dym. Obecnie należy do Tarutina. 2.) **Cz.**, *Nowy*, ob. *Siedliszcze*.

Czerlin, ws., pow. węgrowski. W r. 1153 ws. dawała dziesięcinę klasztorowi w Łeknie. W r. 1222 Wincenty arcyb. gnieźn. potwierdza tę dziesięcinę. (K. W. n. 18, 590).

Czerlona 1.) ws. i dobra. pow. grodzieński, gm. Skidel, 40 w. od Grodna. Ws. ma 36 dm., 435 mk., cerkiew, 594 dz.; dobra, własność ks. Druckiego Lubeckiego, z fol.: Ławna, Rusinowo, Juszkowszczyzna i Marynin 2082 dz. 2.) **Cz.**, ws., pow. sokólski, gm. Ostra Góra. 27 w. od Sokółki, 53 dzies.

Czerlonka, ws., pow. grodzieński, gm. Dubno, 40 w. od Grodna, 381 dz. 2.) **Cz.**, al. *Czerlonie*, ws. nad Szeżarą, pow. słonimski, gm. Kuryłowice, 49 w. od Słonima, 193 dz. Pod wsią dwa kurhany.

Czerlonki, ws., pow. słonimski, gm. Kozłowszczyzna, 29 w. od Słonima, 131 dz.

Czermety, os., pow. połocki, gm. Wozniesieńsk, gorzelnia, młyn wodny.

Czermin 1.) w dok. *Cirmino*, *Chirmino*, *Czirzyn* a więc *Ciernin*, ws., pow. sandomierski. W r. 1257 nadany klasztorowi w Zawichoście. R. 1382 Helena przełożona klasztoru św. Andrzeja w Krakowie, wykupuje tę wieś zastawioną za 150 grz. Segnejowi z Przewodu. (Kod. mał. I, 53, 432). W połowie XV w. mniejsza część wsi (4 łany km.) należy do Łukasza ze Słupcy h. Rawa, większa do klasztoru św. Andrzeja w Krakowie. Dziesięcinę z łan. km. pobiera archidyakon zawichojski. (L. B. II, 494). 2.) **Cz.**, r. 1564 *Cermino*, ws., pow. rypiński. W r. 1564 ws. Cermino w par. Sadłowa ma 2 1/2 łan w 4 działkach. Siedzą tu Czerminscy.

Czermin 1.) u Dług. *Czyrmin*, ws., pow. mielecki, nad rz. Breniem. W połowie XV w. posiada już kościół par. drewniany p. w. św. Klemensa. Dziedzicami byli Pacanowscy h. Jelita. Łany km. karczma, fol. dawały dziesięcinę (do 20 grz.) plebanowi. (L. B. II, 403). 2.) **Cz.**,

u Dług. *Czernyn*, wś, pow. wielicki. W połowie XV w. dziedzie Wyszga h. Strzemie. Dziesięcinę pobiera klasztor w Szczyrzycach. (L. B. II, 132). Już w XVI w. Cz. tworzy jedną całość z Glichowem.

Czermin, w XVI w. *Czyrmino*, wś, pow. pleszewski. Wymieniona w dok. z r. 1258 i 1299 wśród włości nadanych klasztorowi w Lubiniu. (K. W. n. 368 i 719). Później wieś szlachecka, która posiadała już w w. XIV kościół par. p. w. św. Jakóba. Z obszaru pierwotnej parafii wydzielono na początku w. XV parafię Broniszewice. W r. 1725 wzniesiono nowy kościół drewniany staraniem pleb. Paszkowskiego i dziedzica wsi Kurczewskiego. (Łaski, L. B. II, 27).

Czermin, w dok. z r. 1241 *Czirmino*, pow. sycowski. Dziesięcin z Cz. ustępuje Tomasz bisk. wrocław. r. 1241 biskupowi poznańskiemu. (Ulan. Dok. Kuj. 351. 4).

Czermna, w dok. *Czyrmina*, wś, pow. pilzeński. Nadana r. 1353 przez króla Kazimierza, (Kod. mał. III, 88).

Czermno 1.) w XVI w. *Czyrmino*, wś, pow. konecki. Wieś ta należała pierwotnie do par. Fałków, z której w wieku XIV wydzielił arcyb. gnieźn. nową parafię z kościołem p. w. Narodzenia N. P. M. i św. Mikołaja w Cz. Obecny kościół wzniesiony był przez dziedziców wsi r. 1521. (Łaski, L. B. I, 602 i przyp.). 2.)

Cz., wś, pow. gostyński. Wskutek ugody zawartej przed królem Kazimierzem r. 1359 ustępuje Ziemowit ks. mazow. Elżbiecie ks. wyszogrodzkiej dożywotnio cały okrąg zawarty między Bzurą a wielką drogą wiodącą do Cz. i samo Cz. Wyłącza tylko prawo polowania na tury. (Kod. dypl. pol. I, 215). Zapewne ma to znaczyć całą dolinę Wisły od ujścia Bzury. Droga zaś szła krawędzią wyniosłą zamykającą tę dolinę. Cz. leży właśnie na tej krawędzi.

Czernaki, wś, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Kosicze, 12 w. od Brześcia, ze wsią Kurnica Mała i Nieswiło, 577 dz.

Czerncze, wś nad Turą, pow. kowelski, gm. Siedliszcze, 60 w. od Kowla, 182 dm., 1087 mk., cerkiew, szkoła. W początkach XVI w. z Bużkowiczami i Łukowiczami włość Sanguszków. Dekretem z 1547 r. zamienione na Zadyby z dopłatą 116 kóp groszy. Obecnie własność Starczewskich.

Czerne 1.) *Czernoje*, dobra, pow. połocki; własność Teresy Hłaskowej, 114 dz. i sukces. Kamionki, 260 dz. 2.) **Cz.**, dobra, tamże, własność Chełkowskich.

Czerneja 1.) chutor, pow. rzeżycki, gm. Rozenmujza (10 w.). 2.) **Cz.**, wś nad rz. Czerneją, pow. siebieski, gm. Czerneja, 10 dm., 72 mk., zarząd gm. Gmina obejmuje 70 miejscowości, 445 dm. włość. (obok 36 innych), 3121 mk. Włościan, uwłaszczonych na 4450 dz. Nadto

w obrębie gm. jest 11492 dz. większej posiadłości.

Czernelino, ob. *Czerlejno*.

Czernelówka, al. *Czerlenowce*, w dok. *Czerleniewce*, *Czerleniewcze*, wś nad Słuczą przy ujściu rzki Desnówki, pow. starokonstantynowski, gm. Czernelówka, par. kat. i st. poczt. Krasylów (11 w.), st. dr. żel. Czarny Ostrów (20 w.), 33 w, od St.-Konstantynowa, 167 dm., 1700 mk. Poprzednio z wchodzącymi w skład par. wsiami: Mońki, Pilipy i Słobódka miała 289 dm., 2289 mk. praw., 28 kat., 1 ewan. i 79 żyd. Posiada cerkiew drewn. z r. 1729, której nadali 82 dz. ziemi: ks. Sanguszek, kaszt. Woroniecz (1755 r.) i dziedzie Hryniewicki; szkoła (od 1862 r.), trzy młyny wodne. Słucz jak i Desnówka rozlewają się pod wsią w duże rozległe stawy. Jest to stara osada występująca p. n. Czerlynow w nadaniu króla Aleksandra 1497 r. ks. Konst. Ostrogiemu. W 1517 r. Zygmunt I potwierdza ks. Konstantemu prawa na posiadanie Krasylowa i włości kuźmińskiej, w skład której wchodzi i wś Cz. W 1545 r. wymieniona w liście wsi należących poprzednio do zamku krasylowskiego, potem krzemienieckiego, nadanych ks. Konstantemu. W 1583 r. ks. Konstanty Ostrogi w wda kijowski, wnosi tu od 24 dym., 10 ogr., 1 kol. wałn., 1 folusza. W 1593 r. wś zniszczona została przez Tatarów. W r. 1753 przeszła do ks. Antoniego Lubomirskiego, od którego w 1755 nabył kasztelan Woroniecz, Pius Rudzki r. 1880 sprzedał ją Eugeniu Trabszo a od tej r. 1887 nabył inżynier Żurawski.

Czernia, ob. *Czernuja*.

Czerniachów 1.) wś nad Suchą Bobrycą, pow. kijowski, gm. Czerniachów, st. poczt. Kachorłyk (18 w.), 60 w. od Kijowa, 696 dm., 5126 mk., cerkiew drewn. z r. 1758, zarząd gm., szkoła, młyn, 68 wiatraków. Wś należała niegdyś do monasteru pieczerskiego w Kijowie. Gmina obejmuje 3 wsi, mające 7688 mk. (90 żydów) i 7675 dz. 2.) **Cz.**, chutor przy Nowosielicy Olszańskiej, pow. wasylkowski, ma 10 dm., 76 mk. 3.) **Cz.**, wś nad Horyniem, pow. ostrogiński, gm. Sijanec, 14 w. od Ostroga, 64 dm., 395 mk. W 1577 r. własność kn. Bohuszowej Koreckiej (przy Targowicy), która wnosi od 3 dym. po 10 gr., 4 ogr. po gr. W 1583 r. wnosi ztąd brat jej Iwan Czaplicz Szpanowski od 6 dym., 7 ogr. Następnie własność ks. Ostrogińskich, potem Wojnarowskich, Krzyżanowskich, obecnie przeszła w obce ręce. 4.) **Cz.**, mstko i kol. nad rzeką Połowną, pow. żytomierski, gm. Czerniachów, 22 w. na płn. od Żytomierza, 51 dm., 3776 mk., cerkiew drewn. z r. 1801, kaplica katol. par. Toporyszcze, zarząd gm., st. poczt., gorzelnia. Kolonia ma 130 dm., 882 mk.. Własność niegdyś Skobiejków, w r. 1545 w ręku Józefa Niemirycz jako włość macierzysta. Przed śmiercią da-

je on Cz. i Przyborsk synowi Andrzejowi z drugiego małżeństwa z Zofią Skuminówną. Z czasem Cz. staje się główną włością Niemiryczów, mającą 6.05 mil kw. obszaru. Jeszcze r. 1552 Cz. jest sieliszczem tylko. W 1600 r. dobra czerniachowskie oprócz zamku i miasta obejmowały z górą do 10 osad. W 1611 r. istnieje Cz. gmina socynianów. Bawił tu podobno jakiś czas jako minister Stanisław Lubieniecki. W 1628 r. Stefan Niemirycz wnosi z Cz. od 16 dym., 10 ubog., 2 rzem. Cz. pozostawał w ręku Niemiryczów do początku w. XIX. Rozprzedał dla zaspokojenia wierzycieli. W 1848 r. należy do Głębockich.

Czerniacowo, al. *Wypolzowo*, ws nad rzeką Uszczanką, pow. newelski, gm. Czerniacowo, 30 od Newia, 8 dm., 58 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła. Gmina obejmowała 63 miejscowości, 483 dm. włośc. (obok 11 innych), 3112 mk. włościan, mających 3369 dz. Nadto w gm. jest 2429 dz. większej posiadłości.

Czerniaki 1.) *Czernaki*, ws i os., pow. brzeski, gub. grodz., gm. Dmitrowicze, 44 w. od Brześcia. Ws ma 702 dz.; os. z Chwoszczanką 50 dz. 2.) **Cz.**, ws pow. lidzki, gm. Rożanka. W r. 1865 miała 30 dusz rewiz., należała do dóbr Rakowica i Upichowszczyzna.

Czerniaków, ws, pow. warszawski. Połączona obecnie z Warszawą koleją drugorzędną idącą na Wilanów do Piaseczna, zamienia się stopniowo w przedmieście. W r. 1564 należała do par. Solec (warszawski). Siedzieli tu Czerniakowscy, z których jeden Wawrzyniec płacił od 7½ łan. km., 4 zagr., młyna, a dwaj inni od 1 łanu. Inny Cz. istniał w pobliżu drugiego brzegu Wisły. Tam Mikołaj Kiszka woj. podlaski nabył 1½ łan. km. od Stan. Czerniakowskiego i założył nową wieś zw. Janówka (dzis pow. nowomiński par. Wiązowna).

Czerniaków, fol., pow. włodzimierski, gm. Hrybowica.

Czerniakówka, ws, pow. bychowski, gm. Bysz (9 w.), 74 dm., 502 mk.

Czerniakowo, os. cerk. i dobra, pow. prużański, gm. Czerniakowo, 38 w. od Prużany. Os. ma zarząd gm., cerkiew szkołę; dobra należą w części do Mikulskich (1478 dz.), w części do Szemiotów (2921 dz.). Gmina obejmuje 22 miejscowości, 143 dm. włośc. (obok 11 innych), 2448 mk. włościan, mających 3053 dz. Nadto jest tu 5493 dz. większej posiadłości.

Czerniane, ws, pow. mohylewski, gm. Czarnoruczcie (5 w.).

Czernianka, rzeka w gub. mohylewskiej, pr. dopł. Rutowieczy (lew. dopł. Kaspli).

Czernianka, urocz. pow. kobryński, gm. Błoty.

Czerniany, ws i fol., pow. brzeski, gub. grodz., gm. Wielkie Ryta, 50 w. od Brześcia.

Ws ma 24 dm., 351 mk., cerkiew, wraz z urocz. Suchowierski 958 dz. włośc i 183 dz. cerkiew. fol. należy do dóbr Łukowo.

Czerniatka, ws pow. hajsyński, gm. Miahkochond, st. poczt. Ternówka, 207 dm., 1011 mk., cerkiew, szkoła, 3 młyny. Własność Rusiackich, 1382 dz.

Czerniaty, *Czernięta* 1.) ws i dobra, pow. święciański, gm. Dubotówka (6 w.). W r. 1865 ws miała 22 dusz rewiz. dobra należała do Zawadzkich. 2.) **Cz.**, okolica szlach., tamże, gm. Wojstom (10 w.); miała 10 dusz rewiz. 3.) **Cz.**, ws, pow. wilejski, gm. i dobra Mańkowicze (3 w.); r. 1865 miała 80 dusz rewiz.

Czerniatyn 1.) *Wielki*, ws, pow. berdyczowski, gm. Cz. Mały, st. poczt. Samhorodek (8 w.), 54 w. od Berdyczowa, 146 dm., 956 mk., cerkiew drewn. z r. 1790, szkółka, młyn, wiatrak. 2.) **Cz. Mały**, ws nad rz. Buzynową, tamże, 202 dm., 1344 mk., cerkiew drewn. 3.) **Cz.**, ws nad Śniwodą, pow. lityński, gm. Ulanów, 90 dm., 514 mk., cerkiew, młyn. 4.) **Cz.**, ws nad Rowem, gm. Meżyrów, 120 dm., 700 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny. 5.) **Cz.**, kol., pow. łucki, 32 w. od Łucka, 3 dm., 25 mk. 6.) **Cz. Wielki**, ws nad Ikopocią, pow. zasławski, (nie starokonstantynowski), gm. Butowce, st. poczt. Starokonstantynów (10 w.), st. dr. żel. Szepietówka (45 w.), 43 w. od Zasławia, 217 dm., 1406 mk. Poprzednio ze wsiami: Orzechówka i Werbowka miała 186 dm., 1496 mk. prawosł., 200 katol. i około 25 rodzin żyd. Cerkiw drewn. z 1725 r. Nadał jej 65 dz. ziemi ks. Józef Sanguszek w r. 1771. We wsi szkółka (od r. 1861), dwa młyny, 3 wiatraki, wielki staw. W 1517 r. Zygmunt I potwierdza ks. Konst. Ostrogskiemu prawa na włość Krasiołowską nadaną mu przez kr. Aleksandra i daje jeszcze włość Kuźmińską, w skład której wchodzi i Czerniatyn. W 1583 r. ks. Konst. Ostrogski, wdwa kijowski płaci z Cz. Wyszniego od 11 dym., 5 ogr. („cerkiew jeszcze nie doprawiona“), zaś z Cz. Niżniego z 14 dym., 4 ogr., 4 kół waln., 1 bojarzyna. W 1589 r. zniszczona przez Tatarów. Wchodziła w skład ordynacji ostrogskiej, r. 1753 dana ks. Antoniemu Lubomirskiemu sście kazimierskiemu; należy obecnie do hr. Potockich. 2.) **Cz. Mały**, ob. *Czerniatynka*.

Czerniatynka, al. *Czerniatyn Mały*, ws nad; Ikopocią, pow. zasławski, gm. Bułajówka, 41 w. Zasławia, 102 dm., 598 mk.

Czerniatyńska Słobódka, pow. lityński, okr. pol. i st. poczt. Serbinowce (9 w.), gm. i par. Meżyrów (13 w.), 44 w. od Lityna, ma 112 dm.

Czerniawa 1.) urocz., pow. dubieński, gm. Buderaz, 29 w. od Dubna, 7 dm., 59 mk. 2.) **Cz.** al. *Krzaczki*, ws nad górnym biegiem Bohu, pow. starokonstantynowski, gm., par. praw. i st.

poczt. Kupiel, 58 w. od mta pow., 103 dm., 591 mk. cerkiew filialna z r. 1873, na miejscu dawnej z r. 1746. Uposażył ją ks. Michał Serwacy Wiśniowiecki. Własność niegdyś ks. Zbaraskich, następnie ks. Wiśniowieckich, Sierakowskich, obecnie Sosnowskich.

Czerniawczyce, mstko, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Turna, 16 w. od Brześcia, 1210 mk., 734 dz. ziemi włośc. (170 łąk i pastw., 40 nieuż.), 40 dzies. należących do hr. Grabowskich i 106 dz. ziemi cerkiewnej (33 łąk i pastw., 3 nieuż.). O 3 w. od Cz., przy drodze do Turny, znajdują się w pobliżu siebie dwa kurhany, w większej części rozorane, mające około 1 arsz. wysokości. Według podania pochodzą z czasów wojen szwedzkich. Podczas uprawy roli znajdowano tu części uzbrojenia.

Czerniawka, **Czernawka**, al. *Rudnia Czarna*, rzka w pow. horodeckim, lew. dopł. Oboli, wypływa z jezior: Czernowo i Małe Czernowo (Bernowo) i ubiegłszy na zehd. 22 w. uchodzi pod wsią Koziany.

Czerniawka 1.) mstko i dobra, pow. czauński, gm. Czerniawka, 35 w. od Czaus, ma 83 dm. drewn. (39 chrześcian, 44 żyd.), cerkiew par. mur., dom modl. żyd., zarząd gm., szkołę, 422 mk. (2 kat., 4 ewang., 221 żyd.). Dobra, własność Maćkiewiczów, 1013 dz., młyn, browar. Gmina obejmuje 37 miejscowości, 1073 dm., 5464 mk. Włościanie, (2221 (dusz rewiz.) uwłaszczeni na 11049 dz. ze spłatą po 12081 rub. rocznie. W gminie jest 7987 dz. lasów większej własności. 2.) **Cz.**, wś i dobra nad rz. Jelenką, pow. klimowicki, gm. Berezki (6 w.). Wś ma 40 dm., 186 mk. Dobra, od 1871 r. własność Janowiczów, z fol. Horodek 1998 dzies. (1324 lasu), 2 młyny. 3.) **Cz.**, wś, pow. orszański, gm. Moszkowo, 15 dm., 64 mk. 4.) **Cz.**, wś, pow. lidzki, gm. i dobra Dubicze (5 w.); miała 6 dusz rewiz.

Czerniawka 1.) *Mała*, wś nad Rastawicą i Murowanką, przy linii dr. żel. pld.-zchd., pow. berdyczowski, gm. Cz. Mała, st. poczt. Rużyn (15 w.), 34 w. od Berdyczowa, 151 dm., 1329 mk., cerkiew drewn. z r. 1848, na miejsce dawnej z r. 1739, szkoła. Wś należała r. 1602 do ks. Rużyńskich, 1628 r. w dożywociu Samuela Łaszcza, który wnosi od 2 dym., następnie zaliczona do włości Wczorajskiego. Obecnie sukcesorów gen. Drentelna, poprzednio własność Wład. Podlewskiego. Gmina obejmuje 10 miejscowości (8 siół i 2 wsi), 11861 mk. (667 katol., 344 żyd.) i 18734 dz. (15165 roli), z czego 10245 dz. posiadł. większej, 7740 do włościan, 499 do cerkwi. 2.) **Cz. Wielka**, wś nad rzeką Samiec (Stowbij), pow. berdyczowski, gm. Czerniawka Mała (5 w.), st. poczt. Rużyn, 30 w. od Berdyczowa, 134 dm., 1149 mk., cerkiew drewn. z r. 1787, szkoła. 3.) **Cz.**, al. *Korieniewo*, ob. *Za-*

birje, wś nad Taśminą, pow. czerkaski, gm. Werbuny, 25 w. od Czerkas, 441 dm., 2703 mk., cerkiew drewn. z r. 1863 na miejscu dawnej z r. 1720, szkoła, 18 wiatraków. Wchodziła w skład sstwa czerkaskiego. 4.) **Cz.**, (ob. t. I, 747 *Czarniawka*, wś, pow. lipowiecki, gm. Andruszówka, st. poczt. Lipowiec (25 w.), 396 dm., 2423 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny. Powstała na początku w. XVII, należała do ks. Ostrogskich. Obecnie hr. Ignatiewa. W r. 1868 włościanie otrzymali 1213 dz. ziemi ocenionej na 59,333 rb. 5.) **Cz. Mała**, wś nad Unawą, pow. skwirski, gm. i par. praw. Romanówka, st. poczt. i dr. żel. Popielnia (13 w.) 32 w. od Skwiry, 46 dm., 125 mk., szkoła. Przed r. 1865 było tu 564 dz. Wś należała do Leona Bilińskiego. 6.) **Cz. Wielka**, wś nad stawem Barnawo, tamże, 12 w. od Popielni, 30 w. od Skwiry, 143 dm., 839 mk., szkoła, 2 młyny. W 1862 r. było 564 dzies. Wś w $\frac{2}{3}$ częściach Grzegorza Gruszeckiego, w $\frac{1}{3}$ do braci Grudzińskich. Obie te wsi stanowią poniekąd przedmieścia mstka Romanówki. 7.) **Cz.**, wś, pow. kowelski, gm. Powursk, 43 w. od Kowla, 12 dm., 74 mk. 8.) **Cz.**, wś nad Użem, pow. owrucki, gm. Taharnowicze, par. praw. Chodaki (5 w.), 34 w. od Owruca, 26 dm., 166 mk. Własność Staweckich, Trypolskich. 9.) **Cz.**, wś nad Bugiem, pow. włodzimierski, na wprost Horodła, gm. Korytnica, 20 w. od Włodzimierza, 12 dm., 60 mk. W 1787 własność Siekierzyńskiego, ssty horodeckiego. Stan. August jadąc do Kaniowa, zatrzymuje się tu 6 Marca, a w powrocie dn. 3 czerwca. 10.) **Cz.**, wś w pobliżu rzki, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Puliny (10 w.), 45 w. od Żytomierza, 36 dm., 604 mk., kaplica prawosławna.

Czerniawszczyzna 1.) wś, pow. dzisieński, gm. i dobra, skarb. Przebrodz (24 w.). 2.) **Cz.**, wś, pow. wilejski, gm. Horodek (5 w.); miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr Proncejkowo.

Czernica, u Dług. *Czirnicza*, wś pow. stopnicki. W połowie XV w. dziedzicem jest Piotr Lubielczyk, h. Roża. Dziesięcinę pobiera pleban z Kurozwęk mający tu swój młyn. (L. B. II, 452).

Czernica 1.) rzka w gub. mohylewskiej, pr. dopł. Łuczesy. Przybiera od pr. brzegu Mośnię. 2.) **Cz.**, rzka, w pow. połockim, pr. dopł. rz. Budowieś. Powstaje ze strumieni w okolicach Sirocina. 3.) **Cz.**, rzka, tamże, lewy dopł. rzki Stradań (pr. dopł. Połoty).

Czernica 1.) dobra, pow. orszański, dziedzictwo Choroszczów, wraz z Zaolszą ma 2754 dz. (1860 lasu), młyn i folusz. 2.) **Cz. Mała**, fol., pow. sieński, gm. Moszkany 1 dm., 15 mk. własność Nesterowiczów, 292 dz. 3.) **Cz. Wielka**, dobra, tamże, dziedzictwo Stanisławskich, 993 dz. (466 lasu). 4.) **Cz.**, wś nad rzeką t. n., pow. oszmiański. W r. 1650 należała do dóbr hol-

szańskich. 5.) **Cz.**, dobra, pow. połocki, gm. Łowoz. Była tu cerkiew. Stanowiły niegdyś sstwo niegrodowe, w wwdztwie połockiem. W r. 1710 składało się z dóbr Czernica i Kreszuty. W r. 1754 było w posiadaniu Antoniego Abramowicza. Stan. August r. 1772 nadał to sstwo Jakubowi Kossowowi z opłatą kwarty 1038 złp., 23 gr. a hyberny 190 złp. Obecnie Boguckich, wraz z Taborami ma 362 dz.

Czernica 1.) wś nad rzeką Lubianką, dopł. Słuczy, pow. nowogradwołyński, gm. Rohaczew, st. poczt. Broniki (5 w.), 15 w. od mta pow., cerkiew drewn. z r. 1794. W r. 1887 odnowiona przez dziedzica wsi hr. Tyszkiewicza. Do par. praw. należą wsi: Kamienny Majdan, Czernicka Słobódka i Huta Dziekunka. Cerkiew filialna we wsi Niemylnia. W 1577 r. należy Cz. do włości międzyrzeczkiej. W 1581 r. przy Baraszach ks. Konst. Ostrońskiego, który wnosi od 5 osiadł., 11 zagr. W 1620 r. jest miasteczkiem, ale bez prawa magdeburskiego, ma 250 osad na woli, płaci przez syndyka 60 złp. ks. Ostrońskiemu, ma 9 ciągłych, 4 podsusid., 3 bojar pancernych, cerkiew. Obecnie należą do ks. Ludgardy z Tyszkiewiczów Jabłonowskiej, w kłuczu hulskim, mającym 12250 dzies. (4555 dz. lasu). 2.) **Cz.**, wś nad rzeką Hrabarką, pow. ostroński, gm. Dołżek, st. poczt., Korzec (6 w.), st. dr. żel. Sławuta (28 w.), 42 w. od Ostroga, ma 115 dm., 732 mk., cerkiew drewn. z 1762 r. Do par. praw. należy wś Bryków (pow. nowogradwołyński), szkoła cerk. (od r. 1880). W r. 1577 należy do Międzyrzecza ks. Koreckiego, który wnosi od 1 dym., 1 ogr. Następnie ks. Ostrońskich, potem Jabłonowskich, w końcu Steckich.

Czernice, dobra, pow. połocki, własność Reuttów, 957 dz.

Czernice borowe, r. 1567 *Czersnicze*, wś, pow. przasnyski. W r. 1567 w czterech działach szlacheckich jest 14 $\frac{1}{2}$ włók km., 9 ogr., kował. Siedzą tu Czerniccy. Rysunek kościoła par. starożytnego podał Tyg. Illustr. (z d. 29 grud. 1895 r.)

Czernichów, miasto i gubernia. Wydany został: „Spisok nasielonnych miest Czernigow. gub. po danym za 1892 god“ (Czernigow 1892 str. 94).

Czernichów, w dok. *Czerniechów*, u Długosza *Czyrnyechow*, wś, pow. krakowski. W dokum. z 1353 i 1355 r. wspomniany jest pleban kościoła w Czerniechowie. (Kod. mał. I, 279 i Kod. dypl. pol. III, 247). W połowie XV w. istnieje tu kościół par. p. w. św. Trójcy. Część wsi należy do klasztoru tynieckiego (2 łany km.), drugą część posiadał Żegota Obrychth h. Topór. Dziesięcinę (do 9 grz.) pobierał pleban. (L. B. II, 124).

Czerniczanka, rzeka. w gub. mohylewskiej, lewy dopł. Łuczesy.

Czerniczki, wś nad Hnyłopiatem, pow. berdyczowski, gm. i st. poczt. Machnówka (7 w.), par. praw. Markowce (8 w.), 20 w. od Berdyczowa, 77 dm., 455 mk., cerkiew filialna, szkoła, 2 młyny. Podług podania istniał tu monaster czernie (ząd nazwa wsi). W nowszych czasach marszałka Kuryłowicza, potem Bujalskich.

Czerniczna, al. *Czerniczne*, wś i okolica szlach., pow. prużański, gm. Sielec, 17 w. od Prużany. Wś ma 76 dz.; okolica 241 dz.

Czerniczne 1.) wś i urocz., pow. prużański, gm. Horodeczna, 22 w. od Prużany. Wś ma 111 dz.; urocz. z urocz. Kozi Bród 99 dz. 2.) **Cz.**, ob. *Czerniczna*.

Czerniczno, os. leś., pow. częstochowski, ma 1 dm., 4 mk., 304 morg. Należy do dóbr Złoty Potok.

Czernidla, wś, pow. warszawski. W r. 1576 pani Oborska płaci ze wsi: Borek i Czernidla od 3 łan km.

Czernie 1.) pow. płocki, ob. *Liszyno Czernie* (t. V). 2.) **Cz.**, r. 1578 *Czersnye*, wś, pow. ostrołęcki. W r. 1578 Cz. Kobylino, Prabuty i Ponikiew, dawały od 8 łan. km. Dziedzie Górski, sędzia nurski. 3.) **Cz.**, wś, pow. rypiński, gm. Wapielsk, par. Radziki, ma 4 dm., 67 mk. 69 mr.

Czernie 1.) wś i dobra, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Kosicze, 7 w. od Brześcia, Wś ma 8 dm., 114 mk., zarząd gm., cerkiew, szkołę, 134 $\frac{1}{2}$ dz. i 158 dz. cerk.; dobra, własność Jagminów, 1781 dz. 2.) **Cz.**, wś i dobra, pow. kowieński, gm. Krasne (7 w.), 6 w. od Kowna.

Czernie, chutor, pow. żytomierski, gm. Puliny, 6 dm., 38 mk.

Czerniec, w dok. *Cyrnecz*, u Dług. *Czyrnyecz* wś, pow. sądecki, par. Łącko. Własność klasztoru sądeckiego w r. 1280. W połowie XV w. klasztor w Starym Sączu, ma tu 7 łan. km. dających mu dziesięcinę. (L. B. II, 250).

Czerniecowo, wś, pow. wieliski, gm. Makłoki.

Czernieczyny, przedmieście Dubna.

Czernieja, zaśc. pow. połocki, własność Zaborowskich, 59 dz.

Czerniejewo, pow. gnieźnieński, ob. *Czyrnielewo*.

Czerniejka, rzeka, w pow. połockim, lewy dopł. Dryssy. Wypływa z jez. Czarne, płynie na zachód, na przestrzeni 16 w., śród łąk i błot i ma ujście o 2 w. poniżej ujścia Szczepierni.

Czerniejów 1.) u Dług. *Czyrnyow*, wś, pow. lubelski. W połowie w. XV leży w par. Kraśnica, jest własnością klasztoru Brygidek w Lublinie, nadana przez Wład. Jagiełłę. Wś, za Długosza, miała 10 łan. km. dających każdy po pół grzyw. czynszu rocznego klasztorowi, 2 karczmy dające po kopie groszy każda. Dziesięcinę dawali kmiecie pleb. kościoła św. Wita we wsi Góry pod Sandomierzem, wartości do 7 grzyw.

Był też we wsi fol. klasztorny z dworem, na trzy pola podzielony, cztery sadzawki na strumieniu „Piotrków“. Na jednej był młyn z łanem ziemi. (Lib. Ben. III 305). W r. 1676 płaci tu Drohojewski pólowne od 46 dusz i ta część wsi należy do par. w Bystrzycy. Druga połowa wsi należy do klasztoru Brygitek w Lublinie i posiada kościół parafialny. Płaca tu pólowne od 104 dusz. Do par. należy ws. Mętów. 2.) **Cz.**, r. 1583 *Czernieiewo*, ws., pow. siedlecki. W r. 1563 leży w ziemi liwskiej, par. Niwiska, ma 8¹/₂ łan. należących do drobnej szlachty.

Czerniejowce, urzęd. *Czerniowce*, czas jakiś *Skinderpol*, mstko, pow. jampolski, gm. Czerniejowce, 35 w. od Jampola, 491 dm., 2750 mk., cerkiew par., kościół kat., synagoga, 3 domy modl. żyd., zarząd gm., apteka, 2 młyny. Włość czerniejewska leżała na granicy dawnego pow. winnickiego z bractwskim. W 1546 r. posiadała tę osadę Biały Skinder, z kąd później nazwa Skinderpol. W r. 1595 nabywa Cz. al. Skinderpol hetman Zamoyski i osadza tu mstko, które chwilowo trzymał Maciej Jabłonowski, gdyż w 1613 r. kwituje Tomasza Zamoyskiego z zapisów na Skinderpolu, Buszy itd. W r. 1629 podkanclerzy kor. wnosi z Cz. pobór od 894 dym. Był już wtedy kościół katol., gdyż pleban tutejszy ks. Andrzej Zatorski posiadał ws. Kosy na Morachwie, z której wnosi pobór od 51 dym. Obecnie Cz. są własnością Ludwika Jełowickiego, który ma 2576 dz. (471 dz. lasu). Gmina obejmuje 25 miejscowości, 1740 dm., 13007 mk. (5441 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 14381 dz. ziemi. Nadto w obrębie gm. jest 9810 dz. większej posiadłości. Cały obszar gm. ma 24767 dz. (19005 roli) i 14116 mk.

Czerniele, ws., pow. oszmiański, gm. Juraciszki (5 w.); r. 1865 miała 38 dusz rewiz.; należała do dóbr Teniukowszczyzna.

Czernielowce, ws., pow. lityński, gm. Owsiანი, 43 dm., 190 mk., młyn, huta szklana.

Czernietczyno, os., przy wsi Stawki, pow. prużański.

Czerniew, ws., pow. gostyński. Starożytna osada. W r. 1303 bisk. poznański Andrzej poświęca tu kościół, któremu nadał dziesięcinę ze swego łanu w tej wsi. Wspom. w dok. z 1359 r. wśród posiadłości bisk. poznański. (K. W. n. 1404). Zdaje się, że z obszaru Cz. wydzieloną została jako oddzielna osada Kiernożia i Kiernoska wieś i stąd parafia przybrała nazwę: Kiernożia. W r. 1579 w reg. pob. podano parafią Kiernożia. We wsi t. n. siedzą jeszcze Czerniewscy na 2 działach jest też Kiernożia wieś. Czerniewo wykazane oddzielnie ma 8 łan. Nie wykazano tu właścicieli. Czerniewscy siedzą wtedy jeszcze we wsiach: Brodne, Pieczyńska, Brzozów, Kozłów, Dębsko, Januszewo.

Czerniew, ob. *Czerniów*.

Czerniewicze, dobra, pow. kobryński, gm. Chomsk, 59 w. od Kobrynia, własność Iwanowskich, 515 dz. 2.) **Cz.**, ws., tamże, gm. Imienin, 60 w. od Kobrynia, ze wsią Podrzeczce ma 729 dz. 3.) **Cz.**, ws., pow. piński. Wspom. w aktach z w. XVI (ob. Rewizja Puszczy, 71, 73, 319). 4.) **Cz.**, fol. i dobra nad rzeką Jaźnicą, pow. dzisieński, 4 okr. pol., gm. Czerniewicze. Własność Sielickich, następnie drogą spadku Kuszelowej, obecnie Bernowiczów. Cerkiew drewn. Parafia praw. dekan. dzisieńskiego, 1686 wiernych. Przy wsi na przestrzeni około 2 w. szereg kurhanów. Gmina obejmuje 38 miejscowości, 128 dm. włośc., 1548 mk., włościan (551 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 2584 dz. Nadto w gm. jest 2683 dz. większej posiadłości. 5.) **Cz.**, ws., pow. oszmiański, gm. i dobra Łogumowicze (5 w.); r. 1865 miała 58 dusz rewiz. Wchodziła w skład sstwa dudzińskiego. 6.) **Cz.**, ws., tamże, gm. i dobra Wiszniów; r. 1865 miała 40 dusz rewiz. 7.) **Cz.**, ws., tamże, należała do dóbr Surwiliszki.

Czerniewo, w XIII w. *Czyrniwo*, r. 1578 *Czierzniwo*, ws., pow. płocki, par. Woźniki. W dok. z XIII w. podana wśród posiadłości kapituły płockiej. W r. 1578 płaci od 17 łan. km., 5 zagr. z rolą, 1 rzem., wyrób piwa, młyn i wiatrak

Czerniewo 1.) ws. i okolica, pow. brzeski, gub. grodz., gm. i par. Wysokie Litewskie, 35 w. od Brześcia. Ws. ma 159 dz.; okolica Cz. *Zabłocie*, 98 dz. 2.) **Cz.**, fol., tamże, należy do dóbr Rasna. W r. 1592 właścicielem Cz. drogą kupna był Jerzy Witanowski, podkomorzy brzeski. W r. 1597 zapisem majątek Cz. wraz z włościanami, oddaje synom: Wawrzyńcowi, Piotrowi, Stanisławowi, Jerzemu i Eliaszkowi. Jeszcze roku 1621 występują tu sukcesorowie podkomorzego Brzeskiego. Według spisów „Ofiary“ z r. 1790 Cz. fol. dziedziczny W. Horbowickiego ze wsią t. n. ma dym. 19. Okolice Cz. posiada „dymy okoliczne“ następującej szlachty: Karol Czerniewski, Stanisław Nowicki, Antoni Moczulski, Antoni Czerniewski, Ludwik Czerniewski, Marcin Telafus, Anna Grochowska, Anna Czatowska, Bazyli Mioduszewski. (*Akta Podskarbu*. nr. 35, str. 42, 43). 3.) **Cz.**, ws. skarb. nad Druką, pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (7 w.), 78 w. od mta pow.

Czernięcin, ws., pow. krasnostawski. W r. 1564 ma kościół par., 30¹/₂ łan. km., 3 zagr., 5 kom., 3 włośc., 4 zagr. bez roli. Jan Zamoyski nadał tę wieś dożywotnio Szymonowiczowi, który tu zapewne pisał swą „Nais Porską“ i inne sielanki. W drugiej połowie w. XVIII probostwo w Cz. otrzymuje Stanisław Staszyc.

Czernihówka, *Czerniachówka* 1.) *Mała*, ws. nad Norynią, pow. owrucki, gm. Hładkowicze, par. praw. Łaski (1 w.), 12 w. od Owruca, 49

dm., 290 mk. Obecnie Ejsmontów. 2.) **Cz. Wielka**, w dok. *Czernichowce*, ws nad Noryniem, pow. owrucki, gm. Hładkowiec, par. praw. Rakowszczyzna (3 w.); 10 w. od Owruca, 106 dm., 595 mk., cerkiew filialna z r. 1774. Podług rewizji zamku owruckiego z 1545 r. własność Iwana Filozofa. W r. 1571 własność monasteru Pustynńskiego w Kijowie, należy już 1728 r. do Fedora Szyszki Staweckiego, który płaci od 1 dym., 1 ogr. Do Staweckich należy jeszcze 1696 r.

Czernihowska, os., pow. owrucki, gm. Chrystynówka, 21 dm., 130 mk.

Czernijówka, ws, pow. nowogradowyński gm. Miropol, par. praw. Żaborzyce, 44 w. od mta pow., 14 dm., 216 mk.

Czerniki, okolica, pow. lidzki, gm. Lida (9 w.); miała 9 dusz rew. należała do dóbr Ostrowo.

Czerników, ws, pow. opatowski. Wspom. w dok. z r. 1328 (K. W. n. 1088) wśród włości biskupstwa lubuskiego. Część tej wsi (należąca do klasztoru Łysogórskiego?), leżała w par. Opatów, druga, szlachecka w par. Strzyżowice. W r. 1578 w części szlach. Sobikurski i Jaguński płacą pobór od 14 os., 5 łan. 3 zagr., 1 kom., 14 ubogich.

Czerników, ws nad Bugiem, pow. włodzimierski, na pograniczu gub. lubelskiej, 17 w. na zehd. od Włodzimierza, gm. Chotiaczów, 46 dm., 523 mk. Własność Bernatowiczów, ks. Ostrogskich, obecnie Czackich.

Czernikowo, ws, pow. lipnowski. W r. 1564 istnieje tu kościół par. zapewne założony przez bisk. płockich do których wieś należy. We wsi siedzi 18 kmieci na całych łanach, 20 zagrod., 2 „cauponatores“, krawiec, bania gorzałczana. Wójt ma 3 łan. i 1 zagr. Płacą w ogóle 14 fl. 16 gr. Cz. minor (Czernikówka) ma 14 kmieci, 7 zagr., karcznię, młyn. Dziedzicem jest Mikołaj Czerski. Płacą 3 fl., 2 gr. (Paw. Mał. I 322).

Czerniowo, dobra, pow. mściławski, od 1879 r. własność Zeraninych, 198 dz.

Czernin, ws nad rzeką Bałamutką, pow. taraszczański, gm. Juszkini Roh, st. poczt. Taraszcza (12 w.), 335 dm., 1859 mk., cerkiew, szkoła, młyn, 4 wiatraki.

Czernin, ws nad jez. Opacznie al. Wielkim Perekopem, pow. osterski gub. czernihowskiej, gm. Żukin, 243 dm., 1180 mk., cerkiew. W r. 1550 należy do zamku osterskiego, 1581 r. do Skuminów, Tyszkiewiczów, którzy wnoszą od 8 osiadł. Po 1618 r. sprzedana monasterowi meżyhorskemu.

Czernina, ws, pow. górski na Szląsku. Wspom. w dok. z r. 1310 i 1387. (K. W. n. 932, 1866).

Czerniów, *Czernijów*, *Czerniew*, ws, pow. włodzimierski, gm. Nowydwór 28 w. od Wło-

dzimierza, 85 dm., 491 mk., cerkiew par. W r. 1537 kn. Andrzej Sanguszkowicz nabywa od Jakowickiego część jego w Cz i Mirkowie. W r. 1570 własność w części Michała Działyńskiego, który z dóbr swych Rzewaski, Świniarzyn i części Cz. wnosi od 33¹/₂ włók, 24 ogr. po 2 gr., 11 dym., 4 dworz., z karczmy 12 gr.; w części zaś Stanisława Demeńskiego, który z Suchej Woli i Cz. płaci od 4 włók i półdworz. 10 gr. W 1578 r. Chwiedora Działyńska płaci z Cz. od 2 dym., 2 ogr., oraz Mikołajowa Dąbrowska z 2 ogr. po 4 gr., a w r. 1583 Hrehory Kolmowski z 1 dym., 2 kom. Następnie ks. Ostrogskich, Czackich, Hulewiczów.

Czerniowce, miasto. Huffnagl Karl: „Cz. Eine statistische Studie“ (Oester. ungar. Revue 1895 t. 18).

Czerniszki 1.) ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Krasnogórka (15 w.), 75 w. od mta pow. 2.) **Cz.**, ws, tamże, gm. Opsa (3 w.), 53 w. od mta pow. 3.) **Cz.**, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Traszkiuny 4.) **Cz.**, zaśc. w dobrach Poszyrzynie, pow. wileński.

Czerono, ws, pow. piotrkowski, gm. i par. Gorzkowice, ma 13 dm., 187 mk., 215 morg. Przy wsi os. Jasna góra, własność rządowa ma 5 morg. obszaru.

Czernogriazie 1.) fol., pow. bychowski, od 1856 r. własność Siwakowych, 114 dz. 2.) **Cz.**, tamże, od 1682 r. własność Chmurowiczów, 125 dz.

Czernohoda, jezioro, w pow. wieliskim, wypływa z niego rzeka Jelimnia, pr. dopł. Dźwiny.

Czernohoś, właściwie *Czernohost*, jezioro, w pow. wieliskim, gm. Krest, w dobrach Kowale.

Czernohost 1.) rzeka, w pow. sieńskim, lewy dopł. Dźwiny, wypływa z jez. Sare, płynie na płu. na przestrzeni 6 w. i pod wsią Budziłowa, na pograniczu pow. lepelskiego, ma ujście. 2.) **Cz.**, jezioro, ob. *Czernohoś*.

Czernohostje, ws, pow. sieński, gm. Ostrowo (15 w.), 32 dm., 150 mk.

Czernopol, dobra, pow. drysieński, 229 dz. własność Kuszkie-Rejnholda Jegorewa.

Czernowo i *Cz. Male (Bernowo)*, dwa jeziora, w pow. horodeckim. Dają początek rzecze Czerniowce.

Czernuja, al. *Czernia*, rzeka, w pow. horodeckim. lewy dopł. Oboli, bierze początek pod os. Miechow, płynie ku płu.-zchd. na przestrzeni 20 w. brzegi wysokie urwiste.

Czernysze 1.) fol. dóbr Lubawicze, pow. orszański. 2.) **Cz.**, ws, pow. wieliski, gm. Kazakowo.

Czernysze, ws nad strum. Rudy, dopł. Rossawy, pow. kaniowski, gm. Pszeniczniki, st. poczt. Kaniów (15 w.), 212 dm., 1206 mk., cerkiew drewn. z r. 1750, kaplica katol. par. Rzy-

szczów, szkoła, 12 wiatraków. Pod wsią horodyszcze. W 1792 r. miała 40 dm., 384 mk. W końcu zeszłego wieku kupił od ks. Stanisława Poniatowskiego, gen. v. Pohl, potem Stefani Jankowskiej.

Czernyż, 1.) *Czernysz*, w dok. *Czornyż*, ws, pow. łucki, gm. Silno, 70 w. od Łucka, 121 dm., 884 mk., cerkiew. W 1583 r. należy do włości Czartoryskiej, ks. Michałowej Czartoryskiej, która wnosi od 7 dym., 5 ogr. Następnie Wielhorskich, Piaskowskich, Grabowskich, Dmochowskich. 2.) **Cz.**, chutor, tamże, gm. Osowa, 122 w. od Łucka, 12 dm., 94 mk.

Czeromyszyski, ws, pow. wileński, gm. Rzesza (12 w.); miała 10 dusz rewiz.; należała do dóbr Kuna.

Czeronka, (ob. t. I, 833 mylnie *Czerony*), dobra, pow. dzisieński, gm. Zales. Niegdyś Ciechanowieckich, potem Korsaków, obecnie Osierków.

Czeronki 1.) ws, pow. dzisieński, gm. Ihumenowo (8 w.); r. 1865 miała 71 dusz rewiz., Należała do dóbr Iwańsk. 2.) **Cz.**, ws, tamże, gm. Plissa (11 w.); r. 1865 miała 22 dusz rewiz., należała do dóbr Bohuszewicze. 3.) **Cz.**, ws, tamże, gm. Postawy (4 w.); r. 1865 miała 52 dusz rewiz. 4.) **Cz.**, ws, tamże, gm. i dobra skarb. Zales (7 w.); r. 1865 miała 44 dusz rewiz.

Czeropy, ws, pow. oszmiański, gm. Połoczan; r. 1865 miała 25 dusz rewiz., należała do dóbr Jachimowszczyzna.

Czerpinie, fol., pow. wiłkomierski, gm. Towiany.

Czerpowody, ws nad Jatranią, pow. humański, gm. Posuchówka, st. poczt. Tarnówka (gub. podolska), 22 w. od Humania, 189 dm., 1919 mk., cerkiew, szkoła, młyn. Obecnie sukcesorów Stanisława Krzyżanowskiego.

Czersk, w dok. *Czirnsko*, r. 1577 *Czersko*, os. miejska. Starożytny gród kasztelański, nabiera znaczenia w czasie wypraw przeciw Jadźwingom w drugiej połowie w. XII. Gdy z odparciem Jadźwingów, zabezpieczeniem i urządzaniem obszarów na prawym brzegu Wisły (kasztelania łukowska, Kock, Lublin), wzrosło zaludnienie tych stron, Cz. stanie się centrum ziemi oddzielnej. Kasztelanę wspomina dok. z 1231 r., kasztelana (Miro) akt z 1236 r., wojewoda Albert pojawia się 1246 r., a archidyaconat czerski 1252 r. Cz. koncentruje życie polityczne i kościelne rozległego obszaru. W obrębie grodu istniała kaplica p. w. św. Piotra, przy której Konrad ks. mazow. utworzył kolegiatę złożoną z kilku kanoników. Dok. bez daty (z końca w. XIII) którym Jakób arcyb. gnieźn. zamienia swą wieś Piotrowice na Brochów włość „ecclesie et monasterii cyrnensis“, odnosi się prawdopodobnie do Czerwińska nie do

Czerska. (K. W. n. 882). W dok. z r. 1350 ws pomniane są place (area) zw. Kościelisko, leżące pod zamkiem czerskim, a należące do wsi Biskupice. Być może, iż któryś z biskupów pozn. na obszarze tej wsi założył klasztor, który ubogie mając uposażenie upadł następnie wraz z miastem lub został przekształcony na kolegiatę (K. W. n. 132, 599, 765, 822, 1872). W mieście powstał r. 1244 oddzielny kościół par. p. w. Wniebow. N. P. Maryi i później kościółek św. Ducha ze szpitalem. Kościół zamkowy spłonął w końcu XVI w. i nie został odbudowany, kościół par. także znikł bez śladu. Obecny wzniesiono na innym miejscu za rządów pruskich. Kolegiatę przeniósł r. 1406 ks. Janusz do Warszawy, której rozwój szybki w ciągu w. XIV wpłynął na upadek Cz. W r. 1577 Cz. jest ubogą miejsciną. Szosu nie płaci na mocy dawnych przywilejów. Od 6 łan. miejs., od rzemieślników różnych fl. 11 gr. 10, od bańgorzalczyków 3 fl. a od warów piwnych fl. 15 gr. 12. O dawnej ziemi czerskiej bogaty zbiór wiadomości mieści wstęp do dzieła: „Księga ziemi czerskiej“ Warszawa r. 1879. Wydana staraniem ks. T. Lubomirskiego.

Czersk, ws i fol., pow. brzeski, gub. grodz., gm. Domaczewo, 37 i 45 w. od Brześcia. Ws ma 38 dm., 395 mk., cerkiew, szkoła, wraz z os. Rudnia 1624 dz., fol. należy do dóbr Domaczewo. O 6 w. na zachód od wsi wzgórze piaszczyste, z którego wiatr wywiewa mnóstwo kości ludzkich. W cerkwi przechowywały się słowiańskie rękopisy ewangelii i apostołów, z napisami polskimi i słowiańskimi z w. XVI.

Czersk, w dok. *Czernsk*, ws nad Stochodem, pow. kowelski, gm. Powursk, 40 w. od Kowla, 95 dm., 593 mk., kaplica kat., młyn. W r. 1577 własność Siemiona, który wnosi od 5 dym. służeb., 2 ogr. po 4 gr., 4 ogr. po 2 gr., od karczmy 12 gr. Obecnie Skorupskich.

Czerstwiaty, al. *Fermowce*, ws nad rz. Wydrycą, pow. lepelski, gm. Czerstwiaty, 35 w. od Lepla, 6 dm., 46 mk., zarząd gm., szkoła, szpital. Gmina obejmuje 75 miejsc., 846 dm. włość. (obok 32 innych), 5974 mk włościan, uwłaszczone na 9379 dz. Nadto w obrębie gminy jest 5066 dz. (1198 roli) większej posiadłości, 983 dz. skarb. i 232 cerk.

Czertajewo, *Czartajewo*, ws i dobra, pow. bielski, gub. grodz., gm. i par. Siemiatycze, 42 w. od Bielska. Ws ma 386 dz.; dobra, własność Ciecierskich, 1742 dz. (1029 lasu). Niegdyś należała do dóbr Sapieżyńskich. Na polach wsi groby kamienne.

Czerteń, *Czertenia*, rzeczka w pow. mozyrskim, niegdyś granica od pow. owruckiego.

Czerteż 1.) urocz. przy wsi Broki, pow. kowelski. 2.) **Cz.**, sloboda, pow. rówieński, gm. Meżyrycz, 5 dm., 23 mk.

Czertieży, dawniej Szaron, ws, pow. wieliski, gm. Makłoki.

Czertow las, *Czertolescy, Czartolesy, Czortolesy*, pow. żytomierski, ob. *Puliny* (t. IX, 281).

Czertowszczyzna, ws pow. klimowicki, gm. Nadziejkwicze, 41 dm., 269 mk.

Czerty 1.) ws, pow. dzisieński. gm. Postawy (8 w.); r. 1865 miała 55 dusz rewiz. 2.) **Cz.**, ws i dobra, pow. wilejski. gm. Krasnosiele (4 w.). Ws miała 34 dusz rewiz.; dobra należały do Wysockich.

Czerwiaczewo, zaśc., pow. wilejski, gm. i dobra skarb. Miadzioł (10 w.); miał 7 dusz rewiz.

Czerwiaki, ws, pow. wilejski, gm. Chotenczyce (7 w.); r. 1865 miała 32 dusz rewiz. w części do dóbr Łukawiec a 26 w części dóbr skarb. Kołaczewo.

Czerwiatka, rzka, w pow. połockim, lewy dopływ Połoty. Bierze początek z jez. Czerwito, uchodzi w pobliżu jez. Diewiczki.

Czerwień u Długosza *Czyrwyen*, stary gród, którego położenie nie daje się bliżej oznaczyć. R. 985 Włodzimierz ks. ruski zamki polskie jako to: Przemyśl, Czerwień i inne opanował. Bolesław Krzywousty popierając ks. Jarosława przeciw Włodzimierzowi ks. kijow., daje mu pomoc, z którą r. 1123 odbiera on Włodzimierzowi: Bełz, Czerwień, Włodzimierz i inne zamki. Por. *Czerwonogród* (t. I).

Czerwińce, ws, pow. brzeski, gub. grodz., gm. Łyszczycze, 94 dz.

Czerwińsk w dok. z r. 1229 *Czyrwyensko*, os. miej. i klasztor nad Wisłą, pow. płoński. Zapiszki płockie (Mon. Pol. III 119) podają, iż r. 1055 Aleksander bisk. płocki za czasów ks. Bolesława, założył tu kościół p. w. N. P. Maryi. Zapiszki sochaczewskie odnoszą ten fakt do roku 1124. Chojnie uposażony i obdarzony przez książąt klasztor ten stał się głównym ogniskiem życia religijnego na Mazowszu. Kanonicy czerwińscy zakładają i obsługują pierwsze kaplice i kościoły paraf. w okolicy Warszawy i samej Warszawie (kaplica św. Jerzego). Ztąd ks. Grzymisława w akcie swym nazywa Cz. „mater ecclesiae“. W dok. z r. 1229 Grzymisława ks. polska ponawia nadanie klasztorowi w Cz. targowiska w Kochowie z karczmą i przeprawą przez Wisłę, tudzież kilku osadnikami i wolą (nec non libertatem in eisdem). R. 1240 w Iłowie Konrad ks. maz. daje klasztorowi Borzęcin w zamian za „Popey“ i „Sluzow“. R. 1243 Bolesław ks. mazow. daje klasztorowi Powielino. W osobnym akcie z 1244 r. wymienia książę imiona osadników i ich synów. Werner biskup chełmiński r. 1279 nadaje 40 dni odpustu tym, którzy odwiedzają klasztor i przyniosą pomoc braćciom. (Ulanow. Dok. maz. 291.6, 292.8, 293.9, 298.13). W końcu w. XIII aktem bez daty zamienia Jakób arcyb. gnieźn. swą wieś Piotrowice na wieś klasztorną Brochów. (K.

W. n. 882, wydawca mylnie odczytał „cyrnensis“ za „cyrvensis“ i odniósł akt do Czerska). Według uszkodzonej notatki w kalendarzu czerwińskim (Mon. Pol. hist. II 946) r. 1328 większy kościół czerwiński uległ w trzeciej części pożarowi. W r. 1372 Stanisław biskup płocki „civitatem nostram Czyrwyensko vulgariter nuncupatam“ przenosi z prawa polskiego na niemieckie, nadając wójtostwo Wanczosowi tamiecznemu obywatelowi za 80 grzyw. krakowskich szelągów groszy praskich. Otrzymuje on 3 łany wolne, sądownictwo wyższe i niższe, 3 denar z kas sądowych i trzeci denar z czynszów od jatek rzeźniczych, bud piekarskich i szewskich. Mieszkańcy po 2 latach wolności dawać będą po 6 miar zboża z łanu i 4 skojee za dziesięcinę. (Kod. maz. 83). W r. 1576 miasto płaci od 3¹/₂ łan i 1 łanu wójt. fl. 3, szosu fl. 2, od 2 kuśnierza gr. 8, 2 krawc. gr. 8, szewc gr. 4, od 4 piekarzy 16 gr., kowala gr. 4, 3 bań gorzałcz. gr. 12, 2 szynkarzy gr. 12, 5 młynów pływających fl. 2 gr. 12, czopowego fl. 3 gr. 26. Ogółem fl. 29 gr. 14. Współcześnie poblizki Wyszogród płaci fl. 163 gr. 11. Wydawca Kod. Wielk. mylnie odnosi do tego Cz. wieś wymienioną w akcie uposażenia klasztoru w Mogilnie i będącą niewątpliwie osadą t. n. w pow. kwidzyńskim. Por. *Kochów*. Opis Cz. podał F. M. Sob. w Tyg. ilustr. (1863 r. n. 181).

Czerwińsk ws, pow. kwidzyński. Nadany klasztorowi w Mogilnie w XII w. (K. W. n. 7.).

Czerwona 1.) chutor nad Sobem, pow. lipowiecki, gm. Daszów. 2.) **Cz.** ws nad Kamionką, pow. wasylkowski, gm., st. poczt. i dr. żel. Chwastów (8 w.) par. praw. Polanieczyńce (1 w.), o 44 w. od Wasylkowa, 205 dz., 850 mk., szkoła, 2 wiatraki. Należy do dóbr skarb. Chwastów. 3.) **Cz.** kol. żyd. nad rzeką Ufą, tamże, 40 w. od Wasylkowa, 41 dz., 705 mk.

Czerwone, mstko nad rzeką Pustochą dopł. Hujwy; pow. żytomierski, gm. Sołotwin, par. katol., st. poczt. i dr. żel. Berdyczów (20 w.), st. dr. żel. Czarnorudka (15 w.), 45 w. od Żytomierza, 348 dz., 2070 mk., cerkiew murowana z r. 1877, na miejscu dawniejszej. W mstku zarząd gminy, szkoła (od r. 1871), cukrownia, szpital fabryczny i apteka, główny zarząd klucza czerwońskiego sukcesorów Tereszczenki, obejmującego 19 folwarków, nabytych po roku 1863. Mstko osadzone zostało w 1624 r. przez Tyszkiewiczów. Zwane też Czerlana. W t. r. Antoni Tyszkiewicz, wwdzie brzeski, wnosi od 12-u dym. rynk., 30 ulicz., 20 ubog., 2 kół młyn., 5 rzem., 1 popa. W nowszych czasach własność Adolfa Grocholskiego, ożenionego z ks. Radziwiłłówną z Berdyczowa. Sprzedany Tereszczence, wraz ze zbiorem obrazów i pamiątkami rodzinnymi. Klucz czerwoński ma 11 folwarków w pow. żytomierskim (16,207 dz.) i 8 w gub. kijowskiej.

Czerwona góra, u Dług. *Czerwona gora*, wś, pow. opatowski. Własność biskupów lubuskich, w połowie w. XV ma 8 łan. km. 2 karczmy z rolą. 4 zagr., daje dziesięcinę w połowie biskupom (8 grz.) a w połowie prebendzie kieleckiej (L. B. II 508). W r. 1578 ks. Ostrogski płaci tu od 6 os., 8 łan., 4 zagr., 3 kom. ubogich. Ob. *Momina*.

Czerwona niwa, wś, pow. błoński. W r. 1398 Ziemowit ks. mazow. nadaje Piotrowi z Guzowa sołtystwo w Czerwonej niwie dla osadzenia jej na prawie chełmińskim. Osadnicy otrzymują 16 lat wolności. (Kod. maz. 125). W r. 1579 w części królewskiej jest 28 łan. km., 14 zagr., 12 kom., 1 rzem., 1 rzeźnik. Wójtostwo na 4 łany km., 5 zagr. Dwa działki szlach. 4 $\frac{1}{2}$ łan. 1 zagr.

Czerwona wieś, r. 1237 *Rufa ecclesia*, pow. kościański. Wspom. w dok. z r. 1237 i 1382 (K. W. n. 205, 506). Jeszcze w reg. pob. z roku 1580 wieś nosi nazwę: „Czerwony kościół”. Według Długosza, kościół par. p. w. św. Idziego miał założyć jakoby Piotr Dunin. Istniał już w r. 1237. Wzniesiony z cegły bez tynku nadał swą barwę nazwę osadzie. Wspominany w dok. z 1455 r. Dziedzicami wsi a zapewne i fundatorami kościoła byli Borkowie Gostynscy. Księgi kościelne sięgają r. 1682.

Czerwońce, wś, pow. dryzieński, par. Oświej.

Czerwone Oczko, pow. trocki, ob. *Oczko Czerwone*.

Czerwotka 1.) wś i fol., pow. sochaczewski. W r. 1870 ma 313 mk. 1861 morg. dwor. i 178 włose. W r. 1579 część królew. 12 łan. km., kasztel. Łęczycki 3 $\frac{1}{2}$ łan., Sierakowski 2 łany, dział Duranowskiej pod miastem 1 łan. Prócz tego 7 łan. szlachty zagonowej, nie mającej kmieci. W r. 1368 Ziemowit ks. mazow. zawiera układ z bisk. pozn. co do opłacania dziesięcin ze wsi Cz., Wielkiej Woli, Powązek, Młocin i innych (K. W. n. 1601). Wspominana jako wieś książęca w dok. z 1451 r. (Kod. maz. 215). 2.) **Cz.** wś i fol., pow. węgrowski, gm. Ossowo, ma 38 dm., 383 mk., 1986 morg. obszaru. W roku 1563 wś królewska, ma kościół paraf., 54 łan. km., 3 łany wójt., 2 rzeźn., 2 przekupniów. Należy do ststwa liwskiego. 3.) **Cz.**, wś, pow. makowski. W r. 1582 wś Cz. należy do par. Szelków. Golińscy płacą tu od 9 $\frac{1}{2}$ łan km., 2 $\frac{1}{2}$ łan. pust., 4 zagr., 1 rzem. Kościół par. powstał nie tu widocznie dopiero w w. XVII.

Czerwotka 1.) wś nad rzeką b. n., pow. sokólski, gm. Romanówka, 32 w. od Sokółki, 70 dm., 556 mk., 1011 dz. 2) **Cz.**, wś, pow. dryzieński, par. Przydrujsk.

Czerwotka, os., pow. owrucki, gm. Sławeczna (12 w.), 50 w. od Owruca, 32 dm., 224 mk., huta żelaza.

Czerwotka-Chatka, wś, pow. nowo-aleksandrowski, gm. Dukszy (5 w.), 28 w. od mta pow.

Czerwonopole, zaśc., pow. święciański, gm.

Święciany (9 w.); miał 7 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Szwinta.

Czerwony Dwór 1.) dwór, pow. oszmiański, gm. Bienice, pod Doubuciszkami, 1865 r. własność Talkowskich. 2.) **Cz. Dwór**, dobra nad Wilią, pow. wileński, gm. Rzesza, 1865 r. własność Sieńkiewiczów. O 3 w. od folw. na pr. brzegu Wilii, łańcuch wzgórków. W jednym z nich grota, szeroka 16 arsz., długa 6, wysoka u wejścia 2 arsz.

Czesanice, wś i dobra, pow. wilkomierski, gm. Siesiki (8 w.), 25 w. od Wilkomierza, własność Gintowtów, 160 dz.

Czesanka, wś, pow. trocki, gm. Butrymańce (3 w.); miała 24 dusz rewiz., należała do dóbr Bóldzieje.

Czeska, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Romanówka, 60 w. od mta pow., 20 dm., 186 mk.

Czesławice, r. 1676 *Czastawice*, wś, pow. nowoaleksandryjski (Puławy). W r. 1676 mają tu dział dominikan lubelscy płacący od 29 dusz pogłównie. W trzech działach szlach. było 23 dworskich i 10 osób szlach.

Czesławice, r. 1153 *Gostislave* wś, pow. węgrowski. Ob. *Kaczkowo*.

Czesławin, kol., pow. rówieński, gm. Tuczyn, 29 w. od Równego, 13 dm., 126 mk.

Czesnajcie, wś, pow. telszewski, gm. Olsiad (14 w.), 11 w. od Telsz.

Cześnie, dwór, pow. telszewski, gm. Olsiad (14 w.), 11 w. od Telsz, własność Muwstwiłów, 29 dz. i Jacewiczów 30 dz.

Czesniki, dawniej *Czasniki*, wś, pow. tomaszowski. W r. 1531 należą do par. Łabunie, mają 1 łan.; r. 1578 Świętosław Lipski płaci tu od 6 łan., 7 zagr., 10 kom.

Czesniki dawniej *Czasnyky* wś, pow. rohatyński. W r. 1515 mają 5 łan, warzącego piwo, pop daje gr. 15; r. 1578 wchodzi w skład dóbr Sieniawskich, mają 15 łan., 2 zagr., 4 kom., 3 rzem., 1 łan popa.

Cześników, fol., pow. gostyński, gm. Łąck, ma 78 mk., 53 morg.

Czesniszki, dobra, pow. szawelski, gm. Podubiś (o 12 w.), o 26 w. od Szawel.

Czesnopol, wś nad Tykiczem Uhorskim i Siniuchą, pow. humański, gm. i st. poczt. Talne (18 w.), 53 w. od Humania, 89 dm., 521 mk., cerkiew, szkołka, 3 młyny.

Czesnorie, w dok. *Czosnora*, wś nad rzeką Czesnorką, pow. wieliski, gm. Uświat. W r. 1765 w ławnictwie czesnorskim wójtostwa zebrastiańskiego w sstwie uświackiem. Ławnictwo czesnorskie obejmowało 20 wsi.

Czesnówka, ob. *Czosnówka*.

Czestny Krest, *Czesny Krest*, wś nad rz. Łuhem, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 12 w. od Włodzimierza, 38 dm., 344 mk., cerkiew. Około 1455 r. Jakób, syn Niemiry Wojna, ranny przez Aleksandra Łodziatę, oddaje w dożywocie

zanie Maryi: Stwołowicze, Żytany, Cz. Kr., Bujanów, z warunkiem, żeby po jej śmierci wróciły do jego siostrzeńców Czartoryskich, dzieci kn. Michała i jego siostry Maryi, córki Niemiry Rezanowicza, ssty łuckiego. W 1577 r. przy Litowiu ks. Michała Czartoryskiego, który płaci od 10 dym. na włók., 4 ogr. W 1580 r. ks. Michał Czartoryjski, ssta żytomierski, i jego żona Zofia Chodkiewiczówna, zastawiają Cz. za 400 kop „groszy” Łazarowi Iwanickiemu, sędziemu grodz. włodziemierskiemu, który r. 1583 wnosi od 8 dym., 2 ogr., 3 ogr. i 1 popa. Ostatni z książąt Czartoryskich na Czartorysku i Litowiu ks. Jerzy w 1598 r. nadaje Cz. kr. Kandybie. Następnie Czackich, potem Żorzelów.

Czestram, w dok. z r. 1139 *Chezram*, starożytny gród, centr kasztelanii t. n., leżał w Wielkopolsce na obszarze dzisiejszej wsi Golejewko w pow. krobskim. Dotąd nosi tę nazwę starożytna baszta stojąca w tej wsi niedaleko kościoła. Kasztelania czestramska dawała dziesięciny arcyb. gnieźnieńskim i stąd wymienia ją bulla z r. 1139, wyluczająca uposażenia arcybiskupstwa. W dok. z 1357 r. Cz. jest tylko drobną wsią kapituły gnieźnieńskiej. W reg. pob. pow. kościańskiego z r. 1580 podano parafią „Czeszram” a w liczbie wsi parafialnych: Golejewo, Golejewko i „Czeszram” widocznie osadę kościelną. Ob. *Golejewko* (t. II).

Czeszczewiki, ws, pow. lidzki, gm. i dobra ks. Druckich-Lubeckich. Lack (6 w.); miała 13 dusz rewiz.

Czeszczewlany, ws i dobra, pow. grodzieński, gm. Hoża, 7 w. od Grodna. Ws ma 495 dz.; dobra należą do monasteru borysohlebowskiego, mają 140 dz. Nadto kilku właścicieli ma 124 dz.

Czeszejki 1.) os., pow. grodzieński, gm. Gornica, o 10 w. od Grodna. 2.) Cz., ws i okolica szlach., pow. lidzki, gm. Myto (dawniej Wawioraka). R. 1865 miała 20 dusz rewiz., należały do dóbr skarb. Wasiliszki. 3.) Cz., ws, pow. oszmiański, gm. Traby; miała 24 dusz rewiz., należała do dóbr Boksyzyski. Ślady ementarzyska.

Czeszewo 1.) ws, pow. wrzesiński. W roku 1257 Bolesław, ks. wielkopolski, uwolnił ws Cz., należącą do komesa Janka, syna Alberta, od ciężarów książęcych. (K. W. n. 364). Na początku XVI w. Cz. jest miastem należącym do Czeszewskich, posiada kościół par. murowany p. w. św. Andrzeja apost., którego pleban występuje już w dok. z 1404 r. Obecny kościół pochodzi zapewne z w. XVI. (Łaski, L. B. I 137). Reg. pob. pow. keyńskiego z roku 1577 podają Cz. w liczbie wsi. Mieszkał tu w późniejszych latach swego życia znany myśliciel Karol Libelt. 2.) Cz., ws, pow. węgrowski. Wspom. w dok. z r. 1360. (K. W. r. 1430). W r. 1577 istnieje kościół parafialny. R. 1579 ws ma w 2 działach 10 śladów, 19 zagr., 4 kom. 3.) Cz, ob. *Cieszewo*.

Czeszniki, ob. *Czesznikowo*, chutor w dobrach Pieski. pow. słonimski.

Czeszulanice, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (10 w.), 44 w. od mta pow.

Czeszuniszki, ws włośc., pow. święciański, gm. Święciany (5 w.); miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Mile.

Czeszybiesy r. 1578 *Czeczybyszi* mtko, ob. *Jezupol*. W r. 1578 płaci szosu fl. 8, od 5 rzem., 10 pług., 2 włóczęg., 2 pop. Wspomniane w dok. r. 1437 jako własność szlachecka.

Czetachowa ob. *Czatachowa*.

Czetki, ws włośc., pow. dzisieński, gm. Jazno; miała 8 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Kuryłowicze.

Czetwernia, 1.) ws, pow. rohaczewski, gm. Rudnia Stara. 2.) Cz., ws, pow. wieliski, gm. Makłoki. R. 1765 podana w ławnictwie zadubrowskiem wójtostwa sertejskiego.

Czetwertnia, w dok. *Czetwert, Ceczwierthina*, ws nad Styrem, pow. łucki, gm. Trościaniec, 31 w. od Łucka, 154 dm., 872 mk., cerkiew, 2 młyn. Gniazdo ks. Czetwertyńskich, podług podania założona w XIV w. przez ks. Aleksandra Światopełkowicza. Pod koniec w. XVI przechodzi drogą wiana w dom ks. Zbaraskich. Reg. pob. z 1589 r. podają, że czopowe w mstku Cz. ks. wwdy bractawskiego (Janusza Zbaraskiego, ożenionego z Anną Czetwertyńską), czyniło 20 flor. Po wygaśnięciu Zbaraskich Cz. wraca do Czetwertyńskich i obecnie jest własnością ks. Heliodora Czetwertyńskiego, posiadającego tu 2300 dz. (1340 lasu). 2.) Cz. *Nowa*, pow. łucki, ob. *Borowice*.

Czetwertynówka, w widłach Batoha i Batózka, ws, pow. hajsyński, gm. Ładyżyn (na pld.-wschd.), 517 dm., 2679 mk., cerkiew, szkoła. Założona przed r. 1629 przez Czetwertyńskich na gruncie, nabytym od Szaszkiewiczów.

Czetwierc Mała, zaśc., pow. święciański, gm. i dobra skarb. Jasiewo.

Czetyrboki, w dok. *Cztery Boki*, ws nad błotnistym dopł. Chomoru, pow. zasławski, gm. Sulżyn, st. dr. żel. Szepietówka (20 w.), 16 w. od Zasławia, 220 dm., 1303 mk. (73 katol., 56 żyd.). Cerkiew drewn. z r. 1727, uposażona ziemią (63 dz.), z nadania ks. Janusza Sanguszki r. 1782; cerkiew cmentarna z r. 1868. We wsi szkoła (od r. 1870), 2 wiatraki, młyn. W 1583 r. należała do ks. Michała Zasławskiego, który wnosi od 22 dym., 5 ogr., 3 ogr., 1 komor. W 1589 r. zniszczona przez Tatarów.

Czetyrki, *Czotyрки*, ws, pow. oszmiański, gm. i dobra skarb. Krewa (9 w.); miała 29 dusz rewiz. Należały przed r. 1750 do dóbr Giejstuny.

Czetyszki, *Czatyszki*, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (10 w.), 94 w. od mta pow. Należała do dóbr Ponedel.

Czewel al. *Józefin*, ws, pow. kowelski, na po-

graniczu z pow. włodzimierskim, przy torze dr. żel., w pobliżu st. Krymno, gm. Siedliszcze, 36 w. od Kowla, 165 dm., 886 mk., cerkiew, szkoła, wiatrak. Wechodziła dawniej w skład sstwa kowelskiego.

Czewierniaki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymszany (3 w.), 38 w. od mta pow.

Częstoborowice, r. 1531 *Czastoborowicze*, wś, pow. krasnostawski. W r. 1531 istnieje tu już kościół parafialny. W dziale Stryjeńskiego podano 1 łan. km. R. 1676 Boglewski podsedek czerski daje pogłówne od 74 poddanych, 7 dwor., 2 szlach.

Częstochowa, miasto. Położona w pobliżu granicy od Szląska i górniczo-przemysłowej okolicy Dąbrowy i Sosnowca, przekształca się dziś w ognisko przemysłowe. Na obszarze miejskim i we wsiach przyległych powstało w ostatnich czasach kilkanaście znacznych fabryk a ludność miasta z przedmieściami dochodzi do 50.000. Miasto dzisiejsze początek swój zawdzięcza targowisku powstałemu na obszarze wsi królewskiej t. n. podczas gdy na przyległej Jasnej górze, leżącej na obszarze Częstochówki dawniej, powstał klasztor przy kościółku parafialnym. Po założeniu miasta pozostała część wsi przybrała nazwę Starej Częstochowy i takową Władysław Jagiełło nadał na własność klasztorowi. W liczbie wsi, z których dziesięciny nadali biskupi krakowscy klasztorowi we Mstowie przed rokiem 1220 wymienione są: „Czanstochowa i Czanstochówka”. (Kod. mał. II, 27). Władysław król 1393 r. 25 list. w Krakowie nadaje klasztorowi na Jasnej górze, przy mieście królewskim Częstochowie, wsi: Stara Częstochowa, Krowodrza, Korabowa, Sarliówka, Elgota, część barci zw. „idmiska” (Wydmiska) nad rz. Żarnową, należących do kmieci Zakrzowa, (pod Kłobuckiem) wraz z kuźnicą żelaza i sadzawką. Dodaje też 4 grzyw. z czynszów mieszczan Częstochowy, dwie jatki rzeźnicze wolne, by z łoju mogli wyrabiać świece na swą potrzebę. Ludność tych wsi uwalnia od ciężarów i pozwala klasztorowi wytapiać rudę żelazną. (Kod. dypl. pol. III 350). Długosz opowiada, iż pamięta jeszcze pierwotny kościół parafialny wzniesiony z bali sosnowych, przy którym po umieszczeniu w nim obrazu N. P. Maryi, podarowanego przez ks. Władysława Opoleczyka, osadzono zakonników. Kościół ten pierwotny p. w. N. P. Maryi w Starej Częstochowie (na Jasnej górze) istniejący stał się następnie klasztornym a w mieście założonem na obszarze wsi królewskiej Częstochowy wzniesiono nowy kościół murowany p. w. św. Zygmunta, przy którym utworzono parafię. W r. 1581 miasto Cz. płaci szosu fl. 43 gr. 6, od 1 1/2 łan. wójt., od 2 kół młyn., 8 kom., 3 przekupiek, 3 kramarzy, 7 szewców, 4 piekarek, 4 rzeźn., 5 krawców, 2 prasowników, 3 kowali. Ogółem fl. 74 gr. 27. Przy mieście

młyn zakupny o 4 kół., dawał fl. 3 gr. 6. Wytworzona u stóp Jasnej góry osada na obszarze wsi Starej Częstochowy, otrzymała od czasułączenia jej r. 1826 z miastem w jedną całość, nazwę Nowej Częstochowy. Dawne wójtostwo częstochowskie stanowi dziś folwark prywatny mający 227 morg. Do mieszczan należy dziś 3580 morg. ziemi (1800 m. ornej). W r. 1900 15 sierpnia w czasie odpustu spłonęła drewniana wielka wieża na kościele klasztornym.

Częstochowski powiat w r. 1890 miał 133,930 mk., z tego 106,898 we wsiach i osadach miejskich i 27,032 w mieście Częstochowie, w tem 123,411 stałej ludności i 10,519 niestałej (6,224 w Częstochowie). Śród zapisanych do ksiąg stałej ludności (z nieobecniemi) w ilości 133,967 było 338 prawosł. (255 w Częstoch.), 1254 prot. (230 w Częst.) i 16,149 żydów (7,970 w Częst.). Powiat ten w r. 1880 obejmował lasów prywatnych nieurządzonych 15,020 morg., urządzonych 25,168 morg., zasianych po wycięciu 4,644 m., nie zadrzewionych 3,850 m., danych za serwituty włościanom 602 m., dawnych włościańskich 917 m., do osad miejskich należących 1,664 m., sadów dworskich 125 m., sadów włościańskich 248 m.

Częstocice, wś, pow. opatowski. W r. 1578 Mikołaj Radziwiłł płaci pobór od 14 osad., 7 łan., 7 zagr., 4 kom. ubog., 1 rzem., 1 piekarza.

Częstoniew r. 1576 *Czestuniewo*, wś, pow. grójceki. W r. 1578 ma 2 łany w 3 działach.

Człekówka r. 1576 *Człowiekówka*, wś, pow. nowomiński. W r. 1576 ma 4 łany km.

Człopy, pow. łęczycki, ob. Szlapy.

Człuchów, miasto w Prusach zachodnich. Według „Taryfy kwarty” z r. 1771 starostwo człuchowskie z miastami: Chojnicą, Fridlandem i Człuchowem, trzyma Jan Borch podkom. kor. i płaci kwarty zł. 18,238 gr. 18.

Czmiel, słoboda, pow. nowogrodzki, gm. Emilezyn, par. praw. Podłuby (12 w.), 52 w. od mta pow., 85 dm., 465 mk. Należy do dóbr Emilezyn.

Czmielów al. *Czmielowa*, pierwotna nazwa wsi Trostynka.

Czmoń ob. *Cmoń*.

Czmykos, wś, pow. włodzimierski, gm. Bereże, 49 w. od Włodzimierza, 61 dm., 427 mk.

Czmyrówka 1.) chutor pod Nowosielicą, pow. czechryński, gm. Subotów, 126 dm., 315 mk., wiatrak. 2.) **Cz.**, wś nad rz. Kamionką i Rosią, pow. wasylkowski, gm. Truszki, par. praw. Fursy, st. poczt. i dr. żel. Białacerkiew (10 w.), 55 w. od Wasylkowa, 136 dm., 803 mk., kaplica, szkoła, młyn. Stanowi część wsi Fursy.

Czobryno, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Lipniskie (2 w.); r. 1865 miała 33 dusz rewiz.

Czochy, wś, pow. bielski, gub. grodz., gm. Orla, 21 w. od Bielska, 717 dz.

Czokoldy część wsi Zalesie w dawnej ziemi bielskiej.

Czołhany, wś, pow. stryjski. Wieś królewska w dok. z 1371 r. (Kod. mał. III 254).

Czołhuzów, *Czulhuzów* (ob. t. I, 867 *Czołhuzów*), wś nad rz. Połtwa, pow. ostrogski, gm. Semenów, (6 w.), par. katol. Teofil (o 8 w.), st. poczt. Jampol (8 w.), st. dr. żel. Krzywín (60 w.), 58 w. od Ostroga, 202 dm., 1233 mk. Poprzednio z wsią Wołkowce miała 192 dm., 1524 mk. praw., 49 katol. i 12 żyd. Cerkiew drewn. z r. 1794; szkoła cerk. (od 1862 r.). W 1563 r. własność ks. Janusza Zasławskiego. W 1583 r. wnosi z niej Jan Sławkowski od 10 dym., 14 ogr., 15 ogr., 2 kół waln., 1 folusz., 1 popa. W ostatnich czasach Gogielów.

Czołna 1.) r. 1676 *Czołny*, wś, pow. lubelski. W r. 1676 podkomorzy lubelski płaci tu od 63 poddanych. 2.) **Cz.**, wś, pow. nowoaleksandryjski (Puławy). W r. 1676 ma 22 dusz a Wola Czołnowska 24 dusz.

Czołnice, *Czelnica*, wś, pow. łucki, gm. Trościaniec, 21 w. od Łucka, 28 dm., 153 mk. Niegdys Charleskich.

Czołnochowo, wś, pow. słupecki. Włość bisk. lubuski, w dok. z r. 1328 (K. W. n. 1088).

Czołnowica (ob. t. I, 868 mylnie w pow. humańskim), wś nad stawem Świnorojka, pow. taraszczański, gm. Żywotów Stary, st. poczt. i par. kat. Tetyjów (16 w.), 88 w. od Taraszczy, 259 dm., 1457 mk., cerkiew drewn. z r. 1765, szkoła cerk., 2 wiatraki. W 1726 r. wś należała do Karola Wyżycznego, kaszt. wołyńskiego, r. 1784 własność Krasickiego, chorążego nadwor. litew., potem zięcia jego Kajetana Kurzenieckiego, regenta litew., który przyjmował tu Stanisława Augusta, jadącego do Tulczyna, następnie Aleksandra Pocieja. Od syna jego Teodora, r. 1824 kupił Paweł Stretowicz Meleniewski. Przed r. 1865 wś miała 2140 dz. Niedawno syn Leonarda Teofil Meleniewski pozbył się tej posiadłości.

Czoło, kol., pow. prużański, gm. Masiewo, 22 dm., 183 mk., dom modl. ewang., 439 dz.

Czołowice, wieś czy targowisko, z poborem cła w okolicy Uścia solnego. Wspomniane w dok. z r. 1363. (Kod. mał. III 160).

Czołowo, wś, pow. szremski. W r. 1366 Władysław ks. kujawski na prośbę dziedzica wsi Mikołaja wznawia przywileje, nadane niegdys tej wsi. (K. W. n. 982).

Czołpin, r. 1255 *Schulpinum*, r. 1262 *Cholpino*, 1285 r. *Schulpinum*, wś, pow. nieszawski. Według dok. z r. 1262 biskup kujawski nadał dziesięciny z tej wsi szpitalowi św. Gotarda pod Włocławkiem. Por. *Dobrecz.* (Ulanów. Dok. kuj. 201.8, 218.44.). W r. 1255 (1285 zapewne), Hugo opat Morimundu, potwierdza układ między klasztorami cystersów polskich co do zrzeczenia się przez klasztor sulejowski Dobrowa wraz

z Cz. i innemi wsiami na rzecz klasztoru w Byszewie i szpitala św. Gotharda (*Locum sancti Gothardi*). W tymże roku wizytatorzy klasztorów do tego upoważnieni oddają cystersom sulejowskim Cz. wraz z dobrami klasztoru byszewskiego. (ib. 2034). W r. 1557 Cz. wieś królew. należąca do ststwa radziejowskiego ma 9 łan. km.

Czomsk al. *Czumsk*, r. 1564 *Czambsk*, wś, pow. rypiński. W r. 1564 siedzą tu Czambsey na kilku działkach. Mają 2 1/2 łan. i 1 zagr.

Czopowicze, wś, pow. radomyski, w pobliżu granicy owruckiego, gm. i st. poczt. Malin (13 w.), 45 w. od Radomyśla, 982 dm., 5487 mk., cerkiew z r. 1778, szkoła, 4 młyny, 7 wiatraków, 13,740 dz. (176 dz. włośc. i 4,088 dz. nieuż.). Własność większa należy do szlachty zagrodowej: Czopowskich, Białoszyckich, Chodakowskich i Baranowskich. Wś otrzymała nazwę od Ignacego Czopa, który otrzymał ziemię za zasługi wojenne od Aleksandra i Zygmunta I. Potomkowie jego zyskali potwierdzenie praw od Zygmunta Aug. r. 1570 i Sobieskiego r. 1683.

Czorny, wś, pow. dryzieński, par. Zabiały.

Czorsztyń, wś, pow. nowotarski. W r. 1399 Władysław, król polski, pozwala Mikołajowi i Jakóbowi z Krakowa poszukiwać i dobywać w okolicach zamku Cz. „lapidem agathem“. (K. W. n. 2010).

Czortowa al. *Czortówka*, rzka, w pow. lityńskim, pod Biłanówką uchodzi do Teluchy.

Czosnówka, *Czesnówka*, chutor, pow. włodzimierski, gm. Kisielin, 11 dm., 69 mk. Własność Czackich.

Czosnowa, wś, pow. oszmiański, gm. Naliboki (15 w.); r. 1865 miała 68 dusz rewiz. Należała do Milewiczów. Pod wsią kurhan.

Czubakowo, wś, pow. horecki, gm. Dubrowna (o 4 w.).

Czubarowo, wś, pow. wieliski, w tak zw. „wieliskiej obodnicy“.

Czubaryno, wś, pow. dzisieński, gm. Jazno; miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Pawłowicze.

Czubińce, wś nad Rastawicą, pow. skwirski, na pograniczu pow. wasylkowskiego, gm. Czubińce, st. poczt. Skwira (12 w.), 160 dm., 1119 mk., cerkiew drewn. z r. 1724, szkoła cerk., młyn walcowy i 2 wodne. Gmina obejmuje 12 miejscowości (8 siół i 4 wsi), 10,906 mk. (102 katol., 355 żydów) i 16,281 dz. (13,726 roli), z czego 8034 dz. należy do posiadłości większej, 7705 do włościan, 380 do cerkwi. Wś należała dawniej do włości pawłockiej. Przed r. 1865 własność Abramowiczów.

Czubówka, wś nad Taśminą, pow. czerkaski, gm. Prussy, par. praw. Dumińce, st. poczt. i dr. żel. Kamionka (27 w.), 37 w. od Czerkask, 28 dm., 439 mk., 3 wiatraki. Pod wsią monaster żabotyński św. Onufrego. Przed uwłaszczeniem wś miała 410 dzies. Należała do Ułaszynów

w spadku po ojcu Marcynie, który ją kupił roku 1804 od hr. Samojłowa. Obecnie ma tu Semeńko 61 dz.

Czubrowice, w dok. *Czubrovicz*, później *Cz. szlacheckie*, wś, pow. olkuski, par. Racławice. W dok. z 1337 r. „Hanco scultetus de Cz.“, r. 1380 Mirosław sołtys. W r. 1581 należy do zamku w Żarnowcu, ma łąn. km. 11, sołt. 1, zagr. 3, km. 5, rzem. 5, $\frac{1}{4}$ łąn. karcz., kołodzieja, piekarki 3, rzeź. 1. W r. 1771 Jacek Barsztsch, łąwnik krakow. płaci z tej wsi 413 zł. 13 gr.

Czuchiele, *Czuchile*, w dok. *Czechilowce*, wś nad Słuczą, pow. starokonstantynowski, gm. i par. Bazalia (6 w.), 63 w. od mta pow., 237 dm., 1440 m., szkoła. Własność Chomentowskich, mających 416 dz. W 1573 r. wś należała do Balcera Wilgi. Następnie w ordynacji ostrogskiej, r. 1753 dostała się Ignacemu Sapięze. Następnie Aksaków, potem Dominika Dziegićwskiego, deputata sędz. ziemsk. żytom.

Czuchny 1.) wś, pow. orszański, gm. Rudnia, 12 dm., 75 mk. 2.) **Cz.**, wś włośc., pow. oszmiański, gm. i dobra skarb. Krewa, r. 1865 miała 58 dusz rewiz. Wchodzi w skład sstwa krewskiego.

Czuchów, wś, pow. konstantynowski, par. Rusków. W r. 1517 własność Rafała Raczko, starosty mielnickiego, który z dochodów z tej wsi uposaża kościół w Ruskowie.

Czuchry, *Czuhar*, wś, pow. uszycki, 99 dm., 580 mk., cerkiew, młyn.

Czuczwy, wś, pow. lidzki, gm. Lack (6 w.), miała 9 dusz rewiz.; należała do dóbr Byczki.

Czudańska Słobódka, wś, pow. czerykowski, gm. Dubrowica, 39 dm., 254 mk.

Czudany, wś, pow. czerykowski, gm. Dubrowica, 54 dm., 375 mk.

Czudary, wś, pow. poniewieski, gm. Podbirze (8 w.), 67 w. od Poniewieża.

Czudec, mko, pow. rzeszowski. Związkiem miasta był gród (castrum), o którym wspomina dok. Kazimierza W. z r. 1354 w nadaniu miasta Rzeszowa Janowi ze Stożyszcz. W r. 1376 „Woiteo haeres de Czudec“ (Kod. Mał., III, 298). Ze wzmianki Długosza o „praedium castrense“ widać, iż istniał tu zameczek, przy którym utworzyła się osada miejska z kościołem par. p. w. św. Marcina. Dziedzicami w XV w. są Strzeżowscy h. Olawa. Przy mieście były dwa młyny (L. B., II, 255). W r. 1536 miasto, własność Gabryela Strzeżowskiego, miało 67 mieszczan, mających domy lecz bez roli. Szos od domów i opłaty od rzeźników, szewców, piekarzy wynosiły grzyw. 25 gr. 16, był też zamek (castrum), folwark, 3 stawy, młyn. Na przedmieściu było 16 mieszczan, mających role i dających grzyw. 13 gr. 36, owsa kor. 44. Pięć ról pustych. Do zamku czudeckiego należały wsi: Glinnik i Barycz. Miasto z tymi wsia-

mi oceniono na 2,700 grzyw. W r. 1581 szosu płaci miasto fl. 11 gr. 6, rzemieśln. 34, bań gorzałcz. 5, komorn. 15 po 6 gr., młyn o 2 kołach, folusz, 1 rzeźnik. Rzemieśln. 5 i 4 komor. opuściło miasto. Ogółem płacono fl. 37 gr. 29. Z przedmieścia Stan. Strzeżowski od 17 os., $4\frac{1}{4}$ łąn., 5 zagr., 6 kom., 8 ubog.

Czudel, w dok. *Czudle*, *Czudło*, wś nad Słuczą, pow. rówieński, gm. Wyry, st. poczt. Dąbrowica (34 w.), st. dr. żel. Sarny (11 w.), 115 w. od Równego, ma 170 dm., 1,207 mk., cerkiew drewn. z r. 1870, młyn, wiatrak. W całej par. 146 dm., 1,127 mk. praw., 3 katol. i 7 rodzin żydów. W 1577 r. należy do siół zamku stepańskiego ks. Konst. Ostrogskiego, który wnosi od 6 dym. półdworz., 10 dym. na ćwierć, 3 ogr. a w 1583 r. z 15 dym., 3 ogr., 2 kom. z bydłem oraz ks. Michałowa Czartoryska z 3 ogr. W 1753 r. dostała się ks. Józefowi Lubomirskiemu. Obecnie Baronów.

Czudła, wś, pow. łucki, gm. Rafałówka, 105 w. od Łucka, 36 dm., 274 mk.

Czudnia, wś, pow. sieński, gm. Moszkany, 28 dm., 140 mk.

Czudnica, wś, pow. ostrogiński, gm. i par. praw. Hoszeza, 33 w. od Ostroga, 161 dm., 505 mk., kaplica katolicka. W 1570 r. z Woskodawami, Mniszynem, Witkowem i Włodzimierką własność Iwana Kierdeja Mniszyńskiego. W 1583 r. wnosi ztąd Iwan Kierdej Mylski z 2 dym., 1 ogr. W nowszych czasach Krajewskich, przeszła potem w inne ręce.

Czudówka, zaśc., pow. trocki, gm. i dobra skarb. Międzyrzecz. Osadzony po r. 1865.

Czudwy, wś nad Horyniem, pow. rówieński, gm. Derażne, par. praw. Diuksin (8 w.), 29 w. od Równego, 53 dm., 337 mk. Niegdyś ks. Ostrogskich, w nowszych czasach Płaskowskich.

Czudy, fol, pow. kowieński, gm. Janowo (4 w.), 35 w. od Kowna; własność Monkiewiczów, 41 dzies.

Czudzin, *Czudin*, wś, pow. radomyski, gm. Wyszewice, st. poczt. Radomyśl (7 w.), 77 dm., 372 mk., cerkiew, szkoła, młyn, 630 dz. włośc., 1,487 dz. dwor. (1,220 lasu) Wierzbickich. Niegdyś należała do włości radomskiej dóbrmonasteru pieczerskiego w Kijowie. W 1628 r. Piotr Mobiła wnosi ztąd od 2 dym., 2 ogr.

Czujki, wś, pow. dzisieński, gm. Łuck (14 w.), miała 13 dusz rewiz.; należała do dóbr Bo-rejkowo.

Czujnie, dobra, pow. szawelski, gm. Popielany (10 w.), 32 w. od Szawel, własność Jakubowskich, z fol. Kiecyny 1,300 dzies.

Czujpiele, wś, pow. szawelski, gm. Kurszany (4 w.), 29 w. od Szawel.

Czukiszki, wś, pow. kowieński, gm. Jaswojnie (13 w.), 45 w. od Kowna.

Czukman, wś, ob. *Sukmanie* (t. XI).

Czuków, wś nad Bohem, pow. bractawski,

gm. Hrabowce, 141 dm., 1,094 mk., cerkiew, szkoła.

Czulańce, wś, pow. wileński, gm. Malaty (8 w.); miała 30 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Czywile.

Czulany (ob. t. I, 881, *Czulańce*), wś, pow. święciański, gm. Zabłociszki (6 w.); miała 11 dusz rewiz., należała do dóbr Bielany.

Czulice, wś, pow. krakowski. W połowie XV w. posiadają kościół par. drewniany, p. w. św. Mikołaja. Dziedzicem był Jan Czuliński h. Czewnia. Wś miała 8 łan. km., dających dziesięcinę (do 12 grzyw.) prebendzie gościeckiej w Krakowie. Dwór z rolą, 4 karczmy z rolami, 6 zagr., dawało dziesięcinę plebanowi miejscowemu wartości do 4 grz. (L. B., II, 40).

Czulsk, dobra, pow. wileński, gm. Malaty; 1865 r. własność Powstańskich.

Czulady, wś, pow. wilkomierski, gm. Krupiszki (10 w.), 95 w. od Wilkomierza.

Czułhuzów, ob. *Czołhuzów*.

Czułów, u Dług. *Czulow magna* i *Czulowek parva*, wś, pow. krakowski. Obie wsi w połowie XV w. należały do klasztoru tynieckiego. Cz. miał 16 łan. km., 2 karczmy z rolą, 5 zagr., Czułówek zaś 7 łan. km., 1 karczma. Dziesięcinę pobierał klasztor (L. B., II, 134).

Czumboryszki, zaśc. włość, pow. wileński, gm. Rzesza (3 w.), miał 7 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Kapituła.

Czumieże, ob. *Ciumieże*.

Czumsk, ob. *Czomsk*.

Czumun, chutor przy Bruślinowie, pow. liżyński.

Czupira al. *Czupiry*, wś u źródeł rzki Nastażki, pow. wasylkowski, gm. Jezierzna, st. poczt. i dr. żel. Białocerkiew (26 w.), 71 w. od Wasylkowa, 172 dm., 1,821 mk., cerkiew drewn. z r. 1745, szkoła, 11 wiatraków. Pomiedzy mieszkańcami połowa drobnej szlachty, wśród nich około 100 katolików. Wś należała do Białocerkiewszczyzny.

Czuprowa (ob. t. I, 882, mylnie *Czupowo*), os., pow. newelski, gm. Czuprowa, zarząd gm. Gmina obejmuje 114 miejscowości, mających 697 dm. włość. (obok 97 innych), 3,922 mk. włościan, uwłaszczonych na 7,879 dz. Nadto w obrębie gm. jest 5,887 dz. (1,178 roli), większej posiadłości.

Czuprynówka, wś nad dopł. Desny, pow. berdyczowski, gm. i par. praw. Przyłuka (4 w.), st. poczt. Turbów (5 w.), 64 w. od Berdyczowa, 52 dm., 302 mk., wiatrak. Obecnie Stefana Wolanika.

Czuprynowo, wś i dobra, pow. sokólski, gm. Kruglany, 12 w. od Sokółki. Wś ma 200 dz.; dobra, własność Sytynych, 392 dzies.

Czuraje, wś, pow. słonimski, gm. Luszniowo.

Czurańce 1.) wś, pow. lidzki, gm. aleksandrowska, miała 12 dusz rewiz.; należała do dóbr

Rakliszki. 2.) **Cz.**, wś, tamże, gm. Ejszyski (14 w.), miała 7 dusz rewiz.; należała do dóbr Kormaniszki.

Czurhle, wś, pow. dryzieński, par. Oświej.

Czurki, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Holszany (3 w.); r. 1865 miała 57 dusz rewiz. W 1650 r. należała do dóbr Holszany.

Czurków, ob. *Curków*.

Czurłony (ob. t. I, 882, *Czurłon*), dobra, pow. święciański, gm. Wiszniów; 1865 r. własność Boczkowskich.

Czurnosy, wś, pow. wieliski, gm. Wiaźmieny.

Czury, wś, pow. poniewieski, gm. Nowemiasło (6 w.), 20 w. od Poniewieża.

Czuryłowa 1.) wś nad Dźwiną, pow. dryzieński, gm. Suszki, par. Rosica, 22 dm., 308 mk., cerkiew filialna, przerobiona z kościoła, fundacji Tomasza Łopacińskiego. W 1701 r. trzymali Cz. w zastawie od Aleksandra Sapiehy Tomasz i Elżbieta Rudominowie. W 1748 r. Elżbieta Rudominowa powtórnie Koszycowa, została spłaconą przez Antoniego Mirskiego. 2.) **Cz.**, wś, tamże, należy do dóbr Sarya, Łopacińskich.

Czuryłowce, pow. uszycki, ob. *Kuryłowce Murowane*.

Czuryłowo 1.) wś i osada, pow. horecki, gm. Puhłaje (4 w.). Osada, dziedzictwo Pazdziejewych, wraz z Jakolewiczami ma 211 dzies. 2.) **Cz.**, dobra, tamże. Od 1876 r. własność Baranowskich, wraz z Białołężem 210 dzies. 3.) **Cz.** al. *Dworyszcze*, wś i dobra, pow. orszański, gm. Mikulino (4 w.). Wś ma 25 dm., 197 mk.; dobra, dziedzictwo Łyszczyńskich, 1,170 dz. (800 lasu), młyn, gorzelnia. 4.) **Cz.**, os., pow. horodecki, gm. Dubokra (12 w.), st. poczt., gorzelnia, młyn. 5.) **Cz.**, wś, pow. dziśnieński, gm. Miory (8 w.); miała 23 dusz rewiz., należała do dóbr Nowydwór.

Czuryłowszczyzna al. *Czurłowszczyzna*, dwór, pow. kobryński, gm. Zbirogi. Spadkobierców Kazimierza Kościuszki, z fol. Józefin 76 dz.

Czuryszki, wś, pow. wilkomierski, gm. Ołoty (11 w.), 65 w. od Wilkomierza.

Czuski, wś, pow. orszański, gm. Lubawice (7 w.).

Czuszów, w dok. *Chussów*, wś, pow. miechowski, par. Pałecznicza. Mikołaj, ks. opawski i starosta krakowski wieś Cz. w kasztelanii krakowskiej, własność Michała, kantora krakow. w r. 1295 uwalnia od różnych ciężarów. (Kod. kat. krak., I, 137).

Czutejki, wś, pow. rossieński, gm. Botoki, 46 w. od Rossień.

Czutele, dobra, pow. szawelski, gm. Szawlany (16 w.), 19 w. od Szawel, własność Cytowiczów, z fol. Mitkajcie, 380 dzies.

Czuwaszówka, os., pow. kamieniecki, gm. Bahowica (7 w.).

Czuwatowo, fol., pow. orszański, należy do dóbr Paszkowo.

Czużekowycie, wś, pow. wileński, gm. Soleczniki (7 w.), miała 26 dusz rewiz.; w części do dóbr Soleczniki Wielkie i 20 dusz w części do dóbr Karolinowo.

Czużele, wś, pow. telszewski, gm. Korciany (10 w.), 46 w. od Telsz.

Czwarte, wś, pow. nowogrodzki, gm. Rohaczew, 38 w. od mta pow., 25 dm., 146 mk.

Czwirki, wś, pow. prużański, gm. białowie-sko-aleksandrowska, 64 w. od Prużany, wraz z os. Zanowice, ma 634 dzies.

Czybele, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Poniemunek (5 w.), 68 w. od mta pow.

Czyczewicze al. *Czczewicze*, wś, pow. bychowski, gm. Czechynka (11 w.), 78 dm., 460 mk.

Czyczyny, wś i dobra, pow. kowieński, gm. Janowo (8 w.), 23 w. od Kowna. Dobra należą do Botnikowych, 426 dzies.

Czyczyrkozówka, wś nad rzeką Kuzówką, pow. zwinogrodzki, gm. Stecówka, st. poczt. Kalihorka Mokra (22 w.), 12 w. od Zwinogródk, 265 dm., 1,306 mk., cerkiew, szkoła cerk., 13 wiatraków.

Czycziry, dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (14 w.), 14 w. od mta pow. Statulewiczowie mają w Cz. i Duburajciach 110 dz.

Czygi, zaśc., pow. poniewieski, gm. Birze (11 w.), 74 w. od Poniewieża.

Czyh., ob. *Czeh.*....

Czyharówka, ob. *Czahrówka*.

Czyhary, ob. *Czahary*.

Czyhyry, *Czyhiry*, wś nad rzeką Krasną, pow. owrucki, gm. Iskorość, par. praw. Bechy (6 w.), 37 w. od Owruca, 83 dm., 513 mk. Należą około 1569 r. z Isajkowcami do Dołmatów Issajkowskich, 1613 r. do Żmijewskich h. Ślepownon, od 1618 do 1628 r., wraz z Mohilowem i Isajkami do Trzeciaków.

Czyhiryn, pow. prużański, ob. *Siehniewiczze-Czyhiryn*.

Czyhlaje, wś, pow. orszański, gm. Kochanowo (5 w.), 14 dm., 104 mk.

Czykałowicze, pow. rzezycki. W 1545 r. własność Dedków Trypolskich, należy do obwo-du czarnobylskiego. W 1581 r. Dedkowie pła-cą tu od 8 osad, 1 zagr.

Czykin, wś i dobra, pow. kobryński, gm. Imienin, 43 w. od Kobrynia. Z wsiami: Suboty i Kuryek, ma 383 dz.; dobra, nadane przez skarb Ślesarewym, mają 278 dzies.

Czykiszki, wś, pow. wileński, gm. Rzesza (10 w.), miała 8 dusz rewiz.; należała do dóbr Kuna. Ob. *Cikiszki*.

Czykówka, wś, pow. bychowski, gm. Dołhy Moch (4 w.), 24 dm., 103 mk., młyn.

Czyleje, wś, pow. wilejski, gm. i dobra Mo-nikowicze (6 w.), miała 27 dusz rewiz.

Czylejowo, *Czelejowo*, wś i dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Motykały, 23 w. od Brześcia. Wś ma 97 dz., dobra, z fol. Rakowica, własność Tołoczaków, 423 dzies.

Czybary, wś, pow. wileński, gm. Malaty, miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr Bijuciszki.

Czybaryszki, wś, pow. wileński, gm. Ma-laty (14 w.); miała 10 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Inturki.

Czynczuki, wś włośc., pow. święciański, gm. Święciany (7 w.); miała 25 dusz rewiz., na-leżała do dóbr skarb. Wójtowstwo Sudaty. Pod wsią nasyp ziemny, około 100 saż. dług.

Czynpuły, fol., pow. rzezycki, przys. Stola-rowszczyzny.

Czypiany, wś, pow. poniewieski, gm. Czy-piany, 45 w. od Poniewieża. Gmina obejmuje 127 miejscowości, 1,257 dym. włośc., 15,115 mk. włościan (4,183 dusz rewiz.), uwłaszczo-nych na 23 652 dzies.

Czypiele, też *Czypiagi*, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Skopiszki (3 w.), 74 w. od mta pow.

Czypirce, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (7 w.), 57 od mta pow.

Czypiżnice, *Czepiżnice*, wś, pow. skwirski, gm. Babińce, par. praw. Kalenna (1 w.), st. poczt. Skwira (25 w.), 145 dm., 754 mk., szko-ła (młyn. Należała do dóbr Borszczahówka, da-wniej Hańskich, potem Rzewuskich.

Czypie, wś, pow. poniewieski, gm. Poniewież (18 w.).

Czyranka, wś, pow. krzemieniecki, gm. i par. praw. Szumsk (1 w.).

Czyrany, wś, pow. święciański, gm. Kiemie-liszki (10 w.), miała 33 dusz rewiz.; należała do dóbr Marguniszki.

Czyrczyn al. *Czyrczyno*, wś i dobra, pow. orszański, cerkiew paraf. Dziedzictwo Brzostow-skich, 2,373 dz. (1,500 lasu), 2 młyny.

Czyrele 1.) al. *Sipowicze*, dwór, pow. ko-wieński, gm. Kiejdany, własność Sipowiczów, 86 dz. 2.) **Cz.**, zaśc. włośc., pow. wileński, gm. Bystrzyca (14 w.). Należał do dóbr skarb. Dubno.

Czyrki, zaśc. i wś włośc., pow. wileński, gm. Muśniki. Zaśc. miał 6 dusz rewiz.; należał do dóbr Sutkuski; wś 15 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Kiernów.

Czyrnielewo, wieś, w której według Długo-sza Władysław Herman miał założyć kościół, będzie to zapewne dzisiejsze Czerniejewo w pow. gnieźnieńskim. Jan pleban „de Cironow“ jest w r. 1284 kapelanem na dworze Przemysława ks. polskiego. (Kod. Wielkop., n. 549).

Czyrniewo, ob. *Czerniewo*.

Czyrnowo, zaśc. w dobrach Sarya, pow. drysieński.

Czyryno, wś nad rzeką Rossowinką, pow.

horecki, gm. Swatoszyce, 40 dm., 214 mk., 2 cerkwie, dom przytułku.

Czyryszyki, zaśc., pow. wileński, gm. Micku-ny (25 w.); miał 19 dusz rewiz., należał do dobr skarb. Rubienka.

Czyrwiszki, zaśc., pow. wileński, gm. Bystrzyca (15 w.), 3 dusze rewiz.; należy do dóbr Dubno.

Czyślewo, ws. włośc., pow. święciański, gm. Święciany (3 w.); miała 23 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Symoniszki.

Czyst, dobra, pow. bychowski; dziedzictwo Komorskich, 536 dzies.

Czysta Łuza, błoto, w pow. bychowskim, około wsi: Kulszyce, Rabinówka i Robowicze, długie około 20 w., szerokie do 3 w., zajmuje 2,860 dz. Porosłe mechem i łożyną. Śród błota, pod wsią Kulszyce, jezioro, z którego wypływa rzeka Wirówka.

Czyste al. Stojaczce, jezioro, w pow. bychowskim, w pobliżu wsi Głuchy, zajmuje do 40 dz.

Czyste brzegi, ws., ob. *Wola batowska*. Do r. 1350 należała do par. Igołomia, odtąd do Niepołomic.

Czystobór, kol., pow. włodzimierski, gm. Kisielin.

Czystobora, zaśc., pow. wileński, gm. Giedroje (18 w.); miał 6 dusz rewiz., należał do dóbr Dubniki.

Czystoholówka, ws. skarb. nad Prypecią, pow. radomski, gm. i par. praw. Szepielicze (18 w.), st. poczt. Radomyśl (130 w.), 89 dm., 881 mk., 4 wiatraki, 1,345 dzies.

Czystowo, zaśc. w dobrach Sarya, pow. drysieński.

Czytakiele, fol., pow. wilkomierski, gm. Wieprze (5 w.).

Czywas, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (13 w.).

Czywile 1.) ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Jużynty (6 w.). 2.) **Cz.**, ws., pow. wileński, gm. Giedroje (7 w.); miała 19 dusz rewiz. W 1865 r. własność Erdmanów.

Czywy, ws., pow. poniewieski, gm. Stumbryski (6 w.).

Czyże 1.) ws., pow. bielski gub. grodz., gm. Kleniki, 15 w. od Bielska, 149 dm., 789 mk., cerkiew, szkoła, 1,686 dz. W pobliżu dwa kurhany. W cerkwi przechowują się oryginalne nadania: Henryka Walezyusza z r. 1571, Michała Korybuta z 1670 r., Jana Sobieskiego z 1676 r. i Augusta II. 2.) **Cz.**, ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (20 w.). 3.) **Cz.**, ws., pow. czauski, gm. Radoml, 12 dm., 126 mk.

Czyzeliszki, ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (6 w.).

Czyżemin 1.), w dok. *Cesemino*, ws., pow. łaski, ma 48 dm., 416 mk., 878 morg. W r. 1251 w Kowalu, Kazimierz ks. łączycycki wieś C. zwraca Prandocie bisk. krakow. (Kod. kat.

krak., I, 41). 2.) **Cz.**, ws., pow. łódzki, ma 40 dm., 373 mk., 664 morg.

Czyżew, ob. *Czyżewo*.

Czyżewicze 1.) ws. i dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Woleczyn, 18 w. od Brześcia. Ws. ma 264 dz.; dobra, własność Zalewskich, z chutorem Krugliki 811 dz. 2.) **Cz.**, ws., pow. słucki, gm. Starobin (nie Pohost). 3.) **Cz.**, dobra, pow. słucki, gm. Romanów, 26 w. od Słucka. Domańscy mają około 35 wł. Cerkiew par. ma 2 włóki. 4.) **Cz.**, ws., pow. wilejski, gm. Kurzeniec (7 w.); r. 1865 miała 70 dusz rewiz., należała do dóbr Kasuta.

Czyżewniki, ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Krasnogórka (8 w.).

Czyżewo 1.), w dok. *Cizevo*, ws., pow. koński. Wspom. w dok. z r. 1234 i 1263. R. 1324 Władysław król polski, nadaje klasztorowi łódzkiemu miejsce dla budowy młyna na rzece Warcie i bierze pod opiekę włości klasztorne: Cz., Mycielin, Chrzamlice i inne. (K. W., n. 160 i 1044). 2.) **Cz.**, w dok. *Cejssow*, ws., pow. gostyński. Wieś książęca w dok. z r. 1441. (Kod. Maz., 205). W r. 1462 wieś książęca. W r. 1579 ma 18 łan. km. (2 wójtów.), 3 zagr., 2 rzeźników, 1 rzem. (Paw., Maz., 199). 3.) **Cz.**, w dok. *Cisow*, ws., pow. ostrowski. W dok. z 1187 „Cisow... cum ecclesia“ wspomniane jako własność kanoników płockich. (Kod. dypl. pol., I, 14). W reg. pob. z 1578 „Cizewo ecclesiastica“, ma 8½ łan., 4 zagr., 1 rzeźn. Siedzi tu częściowa szlachta. Inne części Cz. są: Cz. Rusz., Cz. Sutki, Cz. Dmochy Morki.

Czyżewszczyzna 1.) ws. i os., pow. kobryński, gm. Oziaty, 16 w. od Kobrynia. Ws. ma 400 dz.; os. 10 dz. 2.) **Cz.**, ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (6 w.). 3.) **Cz.**, zaśc., pow. dzisieński, gm. Pohost Nowy (3 w.); miał 3 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Lin-kowszczyzna. 4.) **Cz.**, zaśc., tamże, gm. Prze-brodź (10 w.). Należał do dóbr skarb. Bielowie. 5.) **Cz.**, ws., pow. wileński, gm. Worniany (7 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr Dubinki.

Czyżów 1.) ws., pow. sandomierski. W połowie XV w. istnieje tu kościół par. murowany z wapienia, p. w. WW. Św., założony przez Michała z Bogumilic, kaszt. sandom. h. Półkoza. Dziedzicem wsi był za Długosza, Jan Czyżowski h. Półkoza. Wieś miała 24 łan. km. i 5 karczem. Dziesięcinę, wartości do 20 grz. pobierał scholastyk sandomierski. (L. B., II, 494). 2.) **Cz.**, u Długosza *Cyzow*, niekiedy *Cisow*, ws., pow. opatowski. W połowie XV w. należy do par. Bardo, ma 7 łan. km., 2 sołtysie. Dziedzic Mikołaj Kurozwęcki h. Róża. (L. B., I, 454). W r. 1579 ws. Czyżow w par. Potok, własność bisk. krakow., ma 10 os., 2½ łan., 1 zagr., 3 ubog. 3.) **Cz.**, u Dług. *Czizow*, ws., pow. stopnicki. W połowie XV w. siedzą tu Ogonowie h. Róża.

Łany km. dają dziesięcinę plebanowi w Kargowie; wieś należy do par. w Stopnicy. (L. B., II, 443). W r. 1579 wojew. krakow. płaci tu od 15 osad, $7\frac{1}{2}$ łan., 3 zagr., 3 ubog.

Czyżów 1.), w dok. *Cissow*, u Dług. *Czyrrow*, wś, pow. wielicki, par. Brzezic. Wspomniany w dok. z r. 1254 w wyliczeniu uposażeń klasztoru szczyrzyckiego. (Kod. Małop., I, 45). Dziesięcinę w XV w. dawały tu dwa fol. szlach. kościołowi św. Jakóba na Kazimierzu krakowskim. (L. B., II, 22). W r. 1581 wś Czerzow ma w 2 działach 3 półłanki km., 3 zagr., 1 kom., 1 dudę. 2.) **Cz.**, wś, pow. dąbrowski. W połowie XV w. własność Stan. Ligęzy; miała 6 łan. km. i karcznię. Dziesięcinę pobierał dziekan krakowski. (L. B., II, 407). W r. 1579 Mikołaj Ligęza kaszt. wiślicki płaci tu od 6 os., 4 łan., 1 kom., 3 ubog.

Czyżowice, u Dług. *Czisowycze*, wś, pow. pińczowski. W połowie XV w. dziedzic Jan Młodziejowski h. Stary koń. Dziesięcinę z łan. km., karczmi i zagr., pobiera biskup krakow. Fol. dawał plebanowi w Bejsceach. (L. B., 411).

Czyżówka, ob. *Cisówka*.

Czyżówka 1.) urocz., pow. grodzieński, gm. Sobolany, 37 w. od Grodna. 2.) **Cz.**, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Kupiszki (8 w.).

Czyżówka 1.) wś, pow. zwinogrodzki, gm. Czyżówka, st. poczt. Łysianka (18 w.), 20 w. od Zwinogrodki, 381 dm., 2,197 mk., cerkiew par., szkoła cerk., 18 wiatraków. Gmina obejmuje 7 miejscowości (1 mstko, 4 sioła, 2 wsi), 13,696 mk. (47 katol., 2,411 żydów) i 11,456 dz., z czego 5,060 dz. własności większej, 6,097 włościan. 2.) **Cz.**, wś nad Stuczą, pow. nowogradwołyński, gm. Romanówka, par. praw. Żadkówka (5 w.), 8 w. od mta pow., 106 dm., 604 mk. Własność niegdyś ks. Ostrogskich, od 1753 r. ks. Lubomirskich, obecnie należy do klucza nowozwiahelskiego. 3.) **Cz.**, wś, pow. zasławski, gm. Michnowo (7 w.), st. poczt. Zasław (15 w.), st. dr. żel. Szepietówka (38 w.), 141 dm., 757 mk. Poprzednio, ze wsią Zakrużce (1 w.), miała 120 dm., 980 mk. praw., 36 katol., 50 żydów. Cerkiew drewn. z r. 1737.

Cerkiew filialna we wsi Pilki (2 w.). We wsi szkoła, mydlarnia. Własność ks. Sanguszków w kluczu białogrodzieckim. Według podania osadzona przez Czyżę, który osiedliwszy się w dolinie otoczonej górami, założył tu wielką pasiekę.

Czyżuny 1.) okolica, pow. kowieński, gm. Ejragoła (2 w.), 58 w. od Kowna. Mają tu Byszynscy 110 dzies.; Radwiłowiczowie 73 dzies. 2.) **Cz.**, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymszany (4 w.). 3.) **Cz.**, wś włośc., pow. trocki, gm. aleksandrowska (dawniej Oława), r. 1865 miała 51 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Daugi. 4.) **Cz.**, wś, tamże, gm. Olkieniki; miała 76 dusz rewiz.

Czyżyki 1.) wś, pow. bielski gub. grodz.. gm. Brzozowo Nowe, 27 w. od Bielska, 784 dz. 2.) **Cz.**, os., pow. słonimski, gm. Borki, 40 w. od Słonima, 34 dzies.

Czyżyny, właściwie *Cyrzyuny*, w dok. *Cyrzin*, i *Cyrino*, wś, pow. krakowski, par. Mogiła. W r. 1217 Leszek ks. polski nadaje klasztorowi miechowskiemu karcznię we wsi Cyrzyuny. (Kod. Mał., II, 26). Wymienione też w dok. z 1355 r. W połowie XV w. własność klasztoru w Mogiła, który od 7 łan. i 2 karczem pobiera dziesięcinę wartości do 8 grzyw. (L. B., II, 34).

Czyżyków, wś, pow. lwowski. Wspom. w dok. z r. 1441. W r. 1578 Iwan Czołhański płaci tu od 4 łan., 2 zagr., 1 popa.

Czyżyszki 1.) wś, pow. poniebieski, gm. Pompiany (14 w.), 31 w. od Poniewieża. 2.) **Cz.**, dwór, tamże, gm. Czypiany (10 w.), 61 w. od Poniewieża. 3.) **Cz.**, wś i dwór, pow. wilkomierski, gm. Wiżuny (7 w.), 84 w. od Wilkomierza. 4.) **Cz.**, wś, pow. oszmiański, gm. Kucewicze (7 w.); miała 23 dusz rewiz., należała do dóbr Ponara. 5.) **Cz.**, wś, pow. święciański, gm. Zabłociszki (1 w.), z zaśc. Wilejkówka miała 27 dusz rewiz., należała do dóbr Cejkinie. 6.) **Cz.**, wś, tamże, z zaśc. Pieciule; miała 23 dusz rewiz., należała do dóbr Spenkowszczyzna. 7.) **Cz.**, zaśc., pow. wileński, gm. Niemeczyn (9 w.); miał 8 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Giejany.

D.

Dabinta al. *Dabinty*, wś, pow. trocki, gm. Kronie; r. 1865 miała 38 dusz rewiz.

Dabrolis, zaśc., pow. szawelski, gm. Grudzie (8 w.), 24 w. od Szawel.

Dabszany, *Dobszany*, wś i dobra, pow. poniewieski, gm. Smilgie (7 w.), 24 i 30 w. od Poniewieża. Gosiewiczowie mają tu 40 dz.; Pereszczakowie 160 dz. Dobra należą do dóbr Aukste. Własność niegdyś Berków, nabyte około r. 1600 przez Łopacińskich; Łopacińskiego, sędz. grodzkiego upickiego. Dziś kilku właścicieli.

Dabszyszki, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Androniszki (12 w.), 54 w. od Wilkomierza.

Dabule, wś, pow. telszewski, gm. Wornie (4 w.), 34 w. od Telsz.

Dabuż al. *Dabuża*, wś, pow. bychowski, gm. Osowiec Cerkiewny (16 w.), 44 dm., 224 mk.

Dacaryszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (18 w.), 49 w. od mta pow.

Dachnów, wś, pow. cieszanowski. W r. 1531 należy do par. rz.-katol. w Lubaczowie. Cerkiew we wsi opustoszała. W trzech działach jest 6 $\frac{1}{4}$ łan. W r. 1565 wś ta należąca do Oleszyc, włość królewska w ststwie lubaczowskim, została w dzierżawie Stan. Ostroroga kaszt. międzyrzeckiego. Miała 32 kmieci na półłankach, wójta. Pop dawał czynszu fl. 2, karczmarzów 2 po fl. 5, zagrod. 8 po gr. 12, bartników 8 dają miodu 25 kunników i 8 mis. Ze stawów 4 rocznie fl. 20, z folwarku za zboże fl. 285. Ogółem fl. 392 gr. 12.

Dachnówka 1.) wś, pow. czerkaski, gm. Dachnówka, st. poczt. Czerkasy (7 w.), 260 dm., 1,680 mk., cerkiew, szkołka, olejarnia, 2 młyny, 3 wiatraki. Gmina obejmuje 4 miejscowości (2 sioła i 2 wsi), ma 5,733 mk. (62 żydów) i 4,387 dz., z czego 4,311 dz. należy do włościan i 76 do cerkwi. 2.) **D. Kalityniecka**, wś, pow. proskurowski, okr. pol. i st. poczt. Fulsztyn (18 w.), gm. Kuźmin (4 w.), par. Ku-

manów, 43 w. od Proskurowa, 67 dm., 354 mk., 140 dz. dwor. 3.) **D. Niemierzyniecka**, wś niedaleko źródeł rz. Skwili (Kwiły), tamże, okr. pol. i st. poczt. Satanów (18 w.), gm. Sarnów (11 w.), par. Kumanów, 39 w. od Proskurowa, ma 72 dm., 476 mk. Należy do Pleśniewiczów i Załuski, 478 dzies.

Dachny, wś i dwór, pow. oszmiański, gm. Krewa (5 w.). Wś miała 10 dusz rewiz.; dwór należał do Ziemackich. Niegdyś D. miały kilka części: Rymteniszki, Daszkowszczyzna, Ostejkowszczyzna i Łukaszowszczyzna. Należały w XVI w. do Daszkowiczów, Rymteniów i Dachnowiczów. Od Daszkowiczów w 1683 r. nabyli Kamińscy, którzy od 1774 r. władali całą majątnością.

Dachowa al. *Dochowa*, r. 1578 *Dochawa*, wś, pow. sochaczewski. W r. 1579 miała 5 łan. os. i 8 ze sołtysimi, pustych po pożarze r. 1578.

Dachówka, urocz., pow. winnicki, gm. Pików.

Dachtalia, wś nad Uszycą, pow. jampolski, gm. Klembówka, 188 dm., 1,026 mk., cerkiew.

Dacie, wś, pow. telszewski, gm. Siady (6 w.), 24 w. od Telsz.

Dacienie, *Datenie*, wś włość, pow. święciański, gm. Kukuciszki (10 w.); miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Inturki.

Daciszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (4 w.), 48 w. od mta pow.

Daciuny, wś i zaśc., pow. wileński, gm. Szyrwinty (7 w.). Wś miała 17 dusz rewiz., należała do dóbr Dejliidiany; zaśc. 3 dusz rewiz., należał do dóbr Poszyrwinięce.

Dački 1.) wś nad Sokawicą, pow. kaniowski, gm. Taraszcza, st. poczt. Korsuń (10 w.), 60 w. od Kaniowa, 241 dm., 1,361 mk., cerkiew, szkołka, 2 wiatraki. Wymieniona r. 1646 z Buczanówką i Małemi Brankami, jako należąca do sstwa zwinogrodzkiego. 2.) **D.**, wś, pow.

żytomierski, gm. Piatka, par. praw. Babuszki (2 w.). W spisie miejscowości niepodana.

Daczuny, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (3 w.), 42 w. od mta pow.

Dagda, lotew. *Daugdas*, mstko i ws, pow. dźwiński (dyneburski), gm. i par. katol. Dagda, 78 w. od Dźwińska, zarząd gm., kościół par. katol., 2 domy modl. żyd., zarząd okr. pol., cegielnia, piec wapienny, 39 sklepów. Gmina obejmuje 55 miejscowości, 760 dm. włośc. (obok 164 innych), 5,649 mk. włościan, uwłaszczonej na 6,883 dz. Nadto w gm. jest 8,322 dz. większej posiadłości.

Dagdo, jezioro, w pow. dźwińskim (dyneburskim), połączone odpływem, długim na 6 w. z jez. Osuń, dającym początek rzce Osunicy, praw. dopł. Saryanki.

Dagi 1.) ws, pow. telszewski, gm. Siady (5 w.), 28 w. od Telsz. 2.) **D.**, fol., pow. wilkomierski, gm. Kowarsk, 16 w. od Wilkomierza. 3.) **D.**, zaśc., tamże, gm. Wojtkuski (14 w.), 18 w. od Wilkomierza.

Dagielinia, fol., dóbr Borkłojnie, pow. poniewieski.

Dagielajcie, dwór, pow. kowieński, gm. Betygoła (4 w.), 72 w. od Kowna.

Dagiszki, dwór, pow. poniewieski, gm. Birze (8 w.), 84 w. od Poniewieża.

Daguże, *Doguże*, dobra, pow. kowieński, gm. Wilkija (6 w.), 26 w. od Kowna.

Dajczuny, ws i os., pow. poniewieski, gm. Kibury (8 w.), 56 w. od Poniewieża.

Dajniszki 1.) zaśc., pow. telszewski, gm. Wornie (19 w.), 49 w. od Telsz. 2.) **D.**, zaśc., pow. wilkomierski (6 w.), 41 w. od Wilkomierza.

Dajnówka 1.) ws, pow. trocki, gm. Żyżmory (11 w.); miała 37 dusz rewiz., należała do dóbr Żuchorany. 2.) **D.**, ws włośc., tamże, 6 w. od Żyżmor; miała 53 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Strawieniki. 3.) **D.**, ws, pow. wileński, gm. Soleczniki (13 w.); r. 1865 miała 37 dusz rewiz., należała do dóbr Stoki. Ślady cmentarzyska.

Dajnowo 1.) zaśc., pow. trocki, gm. Orany. W pobliżu osady mogiły. 2.) **D.**, ws włośc., pow. wileński, gm. Ilino (8 w.); r. 1865 miała 68 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Hara-burdziszki.

Dajryszy, fol., pow. kowieński, gm. Kiejdany (13 w.); 59 w. od Kowna.

Dakcie, ws, pow. szawelski, gm. Ligumy (2 w.), 20 w. od Szawel.

Daki, ws, pow. kowieński, gm. Aleksandrowska Słoboda (10 w.), 40 w. od Kowna.

Dakiele 1.), w spisie *Daki*, dwór, pow. kowieński, gm. Wilkija (9 w.), 30 w. od Kowna, własność Milewiczów i Szukiewiczów, którzy w D. i Wincentowie mają 30 dz., Jankowscy 20 dz. 2.) **D.**, ws, tamże, 10 w. od Wilkii, 42 w. od Kowna.

Dakniszki, dobra, pow. szawelski, gm. Skiemie (10 w.), 49 od Szawel, Dąbrowskich 80 dz.

Dalanowo, r. 1567 *Dalyenowo*, ws, pow. płoński. W r. 1567 Dalyenowo i D. małe w par. Płońsk, miały 7½ włók w 7 częściach, 6 ogr.

Dalechowy, ws, pow. jędrzejowski. W połowie XV w. dziedzic Korzeński h. Strzemie. Dziesięcinę (do 10 grz.) pobiera pleban w Imielnie. (L. B., II, 68).

Dalecie, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (4 w.), 74 w. od mta pow.

Dalejów, ob. *Delejów*.

Daleka Niwa, ws, pow. czauski, gm. Radoml (8 w.).

Dalekie, ws, pow. dzisieński, gm. Bohiń (8 w.), par. katol. Ikaźń; miała 53 dusz rewiz.

Daleszyce, os. miej., pow. kielecki. Kilian, kapelan „de Dalesevic“ uczestniczył w wiecu z r. 1224. (Kod. kat. krak., I, 19). Bawi tu król Kazimierz w r. 1362. (K. W., n. 1484).. W połowie w. XV własność bisk. krak., ma kościół par. murowany z kamienia (de petra) p. w. św. Michała Arch. We wsi jest 5 łąn. km., 2 karczmy plebana (3 grz. czynszu). W r. 1540 były 3 łąny km., 1 karczma biskupia, druga plebana, młyn i staw. W skład parafii wchodziły tylko wsi biskupie.

Daleszyn, ws nad Obrą, pow. szremski. W r. 1300 Mikołaj wojew. kaliski zamienia swój brzeg Obry i młyn zw. Daleszyno na obszar klasztoru zw. Szczodrochowo. (K. W., n. 834).

Dalewo, ws, pow. kościański. W r. 1243 Boguś, bisk. pozn., nadaje dziesięcinę z D. i innych wsi klasztorowi w Lubiniu. R. 1258 Bolesław, ks. wielkop. potwierdza te nadania. R. 1277 uwolnione od ciężarów i opłat przez Przemysława II. (K. W., n. 241, 469). Zapewne opaci założyli tu parafię. O kościele pierwsza wzmianka r. 1446. Nowy murowany wzniesli opaci lubińscy około r. 1603. Poświęcono go r. 1623 p. w. św. Stanisława i Wojciecha. Księgi kościelne zaczynają się od r. 1608. Była też i szkoła.

Dalików, ws, pow. łęczycki. Kościół par. p. w. św. Mateusza istniał już zapewne w XV w. We wsi siedzieli Sarnowscy h. Jastrzębiec. Obecny kościół drewniany pochodzi zapewne z w. XVII. W r. 1849 przybudowano kaplicę murowaną św. Mateusza. Cały kościół restaurowano r. 1865. Na cmentarzu, na miejscu starożytnej kapliczki św. Ducha wystawiono r. 1867 kościółek murowany. (Łaski, L. B., II, 375 i przyp.).

Daliowa, r. 1589 *Daliejowa*, ws, pow. sarnocki. Włość bisk. przemyskich, nadana r. 1434. W r. 1589 ma 4½ łąn., 6 kom., młyn, pop.

Dalków, ws, pow. łódzki. W dok. z r. 1250 wśród włości bisk. kujawskich, podana: „piscatorium sors in Dalcovo“. (Ulanow. Dok. Kuj., 187, 13). W r. 1576 wieś ta własność kapituły

krakow. płaci od 9¹/₂ łan. km., 1 karczmy, 10 zagr. z rolą na 5 łan., 5 zagr. na ogrodach, szynkarz, 2 rzem., osadn. 29. W sąsiedztwie leżała nowoutworzona, dziś nieznana wieś kapitulna, Zarzecze.

Dalkowo, w dok. *Dalachovo*, *Dalatovo*, wś, pow. inowrocławski. Nadana pierwotnie klasztorowi w Mogilnie Mieszko, ks. polski, uwalnia D. i inne wsi klasztorne od ciężarów i powinności. (K. W., n. 3, 33, 796).

Dalowce, wś nad rzeką Scieklec, pow. miechowski, par. Niegardów. Wieś tę król Władysław nabył od niejakiego Gniewosza i oddał na uposażenie ołtarza św. Krzysztofa w katedrze krakowskiej, następnie jednak darowiznę tę zamienił r. 1421 na 100 grzyw. czynszu z dochodów żup wielickich i bocheńskich. (Kod. kat. krak., II, 472).

Dalnów, wś, pow. trocki, gm. Olkieniki; r. 1865 miała 50 dusz rewiz.

Dambówka, zaśc., pow. kowieński, gm. Kiejdany (15 w.), 61 w. od Kowna.

Damczyszki, wś, pow. wilejski, gm. Mańkowiec (9 w.); miała 28 dusz rewiz., należała do dóbr Smycz.

Danice, wś, pow. pow. miechowski, par. Iwanowice. Nadana r. 1262 klasztorowi w Skale przez Bolesława Wstydlwego. R. 1373 otrzymuje prawo niemieckie. (Kod. Mał., 69, 379).

Damiele, wś i dwór, pow. szawelski, gm. Żagory (10 w.), 42 w. od Szawel.

Damienice, u Dług. *Damyanicze*, wś, pow. bocheński. Dawały z fol. dziesięcinę kościołowi w Łapczycach. (L. B., II, 126).

Damniewice al. *Damujowice*, zamek i wś królewska z młynem, w okolicy Opoczna. Ob. *Solek* 2.) (Sł. Geogr., t. XI).

Damowce, wś, pow. lidzki, gm. Możejków Wielki; r. 1865 miała 68 dusz rewiz., należała do dóbr Zabrojewce.

Damujowice, wś. W r. 1354 posiada ją Pietrasz, syn Krystyna, z rodu Duninów na Skrzynnie. (Kod. Mał., III). Ob. *Solek* 2.) (t. XI, 57) i *Damniewice*.

Danaborz, wś, pow. wągrowiecki. Według dok. z r. 1153 D., Bartodzieje, Bukowie dają dziesięcinę kościołowi św. Piotra w Łeknie. R. 1222 Wincenty, arcyb. gnieźn., potwierdza nadanie dziesięciny. (K. W., n. 18, 590).

Dance al. *Donce*, wś, pow. słonimski, gm. Kuryłowice, 45 w. od Słonima, 159 dzies.

Danczymost, wś, pow. rówieński, gm. Kostopol, par. praw. Jabłonne (10 w.), 48 w. od Równego, 125 dm., 514 mk.

Dangliszki, wś, pow. poniewieski, gm. Stumbryszki (10 w.), 35 w. od Poniewieża.

Dangucie, fol, pow. rossieński, gm. Rossienie (5 w.).

Dangutyszki 1.) dobra, pow. kowieński, gm. Eleonorów (12 w.), 70 w. od Kowna, wła-

śność Milewskich, z fol. Judunis mają 20 dzies. 2.) **D.**, dobra, tamże, gm. Wielona, własność Pietkunasów, 75 dzies.

Danicze, w dok. *Danice*, wś nad rzeką Dorohanką, pow. horodniański gub. czernihowskiej, gm. Riepki (Rzepki), 109 dm., 553 mk. W 1636 r. należy do sstwa lubeckiego, w posesyi Perockich Rzepezców i Daniczów, wraz ze wsią Rzepki, płaci 40 fl. kwarty do Rawy.

Daniczów, wś, pow. rówieński, gm. Meżyrzycz, st. poczt. Korzec (10 w.), st. dr. żel. Równo (56 w.), ma 46 dm., 563 mk., cerkiew murwana z r. 1872, kaplica katol., szkoła ludowa. W całej par. praw. 115 dm., 956 mk. W r. 1577 należy do Międzyrzecza kn. Koreckiego, który wnosi od 3 dym., 4 ogr. W 1583 r. wnosi ztąd Iwan Hrebtowicz Bohuryński od 5 dym., 2 ogr., 3 ogr. Następnie Czetwertyńskich, Pawszów.

Danielewo, wś, pow. mazowiecki, ob. *Daniłowo* (t. I).

Danielis, przys., pow. kowieński, gm. Kroki.

Danieliszki 1.), *Daniliszki*, dobra, pow. poniewieski, gm. Krakinów (8 w.), 36 w. od Poniewieża, własność Romańskich, ze wsią Dobromysł mają 383 dz. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Girsudy (9 w.), 42 w. od Poniewieża.

Daniewo, dobra, pow. lepeński, 542 dzies. W 1688 r. własność Aleksandry z Liszewskich Pacowej, która z synem Michałem sprzedaje Trojanowi i Annie z Paców Pakoszom, z czasem własność Korsaków. W ostatnich czasach od Korsaka nabywa Adela Spirydowinowa.

Daniliszki 1) os., pow. rossieński, gm. Mańkuny (8 w.), 14 w. od Rossień. 2.) **D.**, wś włośc., pow. trocki, gm. Sumiliszki (11 w.), 20 dm., 200 mk.; w 1865 r. 35 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Kietowiszki.

Danilki 1.) al. *Danilki*, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Wiszniów (4 w.), miała 44 dusz rewiz. Pomiedzy D. i Ignacowem ementarzysko. 2.) **D.**, ob. *Danilki*.

Daniłance (ob. t. I, 900), dwie wsi, pow. trocki, gm. Żośle (4 w.). W r. 1865 miały 22 dusz rewiz.

Daniłki 1.) wś, pow. grodzieński, gm. Brzostowica Mała, 50 w. od Grodna, 219 dz. 2.) **D.**, ob. *Danilki*.

Daniłowa Bałka, wś nad strumieniem, pow. bałeki, gm. Daniłowa, 70 w. od Bałty, 115 dm., 640 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła, targi tygodniowe. Gmina t. n. obejmuje 13 wsi, 1,608 dm., 8,668 mk. włościan i 16,615 dz. włośc. (12,736 roli). Innych stanów ludność wynosi 3,609 dusz, mają 22,872 dz. (21,609 roli). Ogółem 12,276 mk., 41,487 dz. Par. katol. Hołowianewsko.

Daniłowce 1.) wś, pow. grodzieński, gm. Wołpa, 57 w. od Grodna, 1,178 dz. 2.) **D.**, wś, pow. dryzieński, par. Zabiały.

Daniłowicze, wś, pow. homelski, gm. Poko-

lubicze (12 w.), 75 dm., 217 mk., cerkiew, szkoła.

Daniłówka 1.) wś nad rzeką Bobrycą, pow. kijowski, gm. Hlewacha, st. poczt. i dr. żel. Wasylków (9 w.), 30 w. od Kijowa, 114 dm., 603 mk., szkoła, 2 młyny, 2 wiatraki. Stanowi część wsi Skitek. 2.) **D.** (ob. t. I, 900), wś nad dopł. Horynia, pow. ostrogski, gm. Semenow, par. praw. w Denisowce, oddzielonej od D. stawem i groblą, 51 w. od Ostroga, 86 dm., 564 mk. D. z Turówką i Biesówką, była własnością Andrzeja Kuniewskiego i żony jego Bohdany z Denysków a potem córki Hanny Sewerynowej Jarmolińskiej, zagarnięta przez szwagrow: Lwa Wojnicza Woronieckiego i Kyrka Rużyńskiego o co skarży ich trzeci szwagier Piasoczyński 1576 r. W r. 1583 wś należy do Andrzeja Czołhańskiego (9 dym., 4 ogr., 8 kom.) i Romana Jarmolińskiego (10 dym., 5 ogr.). Następnie wchodziła w skład klucza lachowieckiego ks. Jabłonowskich, za ks. Teofilą przeszła do ks. Leona Sapiehy, od którego r. 1802 nabyto ją kilka osób. W ostatnich czasach była własnością Sukaczewa, Dołżańskich, Boczkowskich, Krasowskich i Czarneckich. 3.) **D.**, chutor, tamże, gm. Kuniów, 14 w. od Ostroga, 13 dm., 69 mk.

Daniłowo, wś, pow. mazowiecki. Wieś bisk. płockich. W r. 1578 Mat. Piotrowicz, wójt płaci tu od 10 łan., 2 zagr.

Daniłowo, fol., pow. szawelski, gm. Skiamie (15 w.), 64 w. od Szawel.

Daniłowszczyzna, wś, pow. oszmiański, gm. Kuciewicz; miała 24 dusz rewiz., należała do dóbr Antonowo.

Daniły, pow. szawelski, gm. *Doniły*.

Daniszk, zaśc., pow. rossieński, gm. Botoki (12 w.), 52 w. od Rossień.

Daniszewo, wś, pow. płocki. W r. 1239 Bolesław, ks. mazow. nadaje w Wyszogrodzie Templaryuszom, wsi: Orzechowo, Daniszewo, Skuszewo. (Ulanow., Dok. Kuj., 290, 5). W r. 1576 istnieje tu już kościół paraf. We wsi nie ma kmieci tylko dwa działy szlach. ($4\frac{1}{2}$ i $1\frac{1}{4}$ łan.), tudzież 8 zagr.

Daniszków, *Daniszewo*, wś i dobra nad Wilią, pow. święciański, gm. Dubotówka (7 w.). Wś ma 21 dm., 197 mk. (1865 r. 76 dusz rewiz.). Dobra około r. 1640 były własnością Jana Swołyńskiego, marsz. oszmiańskiego, który zapisał je żonie Teodorze Zofii Tryzniańce. Ta powtórnie wyszła za Mikołaja Paca, wwdę trockiego i sprzedała r. 1644 D. Mikołajowi Koszyczewi, pisarzowi wileńskiemu. Obecnie Czarnockich.

Daniuny 1.) dwa fol., pow. poniewieski, gm. Remigola (4 w.), 28 w. od Poniewieża. Jeden należy do Szyllingów (163 dz.). 2.) **D.**, wś, tamż, gm. Linkowo (8 w.), 46 w. od Poniewieża. 3.) **D.**, wś i dobra, tamże, gm. Gulbiny (13 w.), 53 w. od Poniewieża. 4.) **D.**, wś, pow. wilko-

mierski, gm. Pupany (14 w.), 79 w. od Wilkomierza.

Dańki, ob. *Badów* (t. I).

Dańki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (9 w.), 67 w. od mta pow.

Danków 1.), r. 1236 *Danchow*, wś, pow. częstochowski. Stara osada, wieś książęca. W r. 1234 bawi tu Henryk, ks. krak. i szlaski i ztąd datuje dwa dokumenty. (Kod. Mał., I, 21, 22). R. 1236 w lipcu odbywa się tu zjazd książąt i dostojników dla zawarcia ugody między Henrykiem Brodatym, Bolesławem Wstydlwym i Konradem mazowieckim. Wydawcy Kod. dypl. pol. (II, 16) niewłaściwie umieszczają ten wiec w D., małej wiosce szlacheckiej, w pow. skier-niewickim. Nowy wiec odbywa się r. 1238. (K. W., n. 211). Ob. *Chełmno*. R. 1552 Krzysztof Kobylński płaci tu od 17 osad i młyna o 3 kołach. 2.) **D.**, r. 1136 *Dancovo*, wś, pow. włoszczowski. Dawna własność areyb. gnieźn. wspom. w dok. z r. 1136, leżała w kluczu kurzelowskim. R. 1540 było tu 9 km. na łąnach i 1 łan kustodyi kurzelowskiej. W r. 1267 areyb. Janusz odbywa tu ze swymi sufraganami synod. (K. W., n. 7, 429 i 1354). Wyd. Kod. wielk. nie odróżnia tego D. od wsi książęcej w pow. częstochowskim, w której odbywały się liczne wiece.

Danków al. *Dankowszczyzna*, zaśc., pow. dzisieński, gm. Druja, należał do dóbr Drujki, obecnie do dóbr Ponczany.

Dankowce, wś nad Chomorem, pow. zasławski, gm. Nowe Sioło, par. praw. Właszanówka (2 w.), 18 w. od Zasławia, 60 dm., 458 mk. praw., 9 katol., 7 żydów, cerkiew drev. z r. 1788 kosztem dziedzica wsi Miaskowskiego, wzniesiona. Wś należała do ks. Zasławskich. R. 1583 ks. Michał Zasławski wnosi od 4 dym., 1 ogr., 1 podsus., 1 koła. W 1589 r. zniszczona przez tatarów. Następnie własność Sanguszków, nadana r. 1788 Miaskowskiemu.

Dankowice, wś, pow. częstochowski. Według Długosza należała do par. w Kłobucku, lecz dla oddalenia od kościoła, ludność uczęszczała do Krzepie. Łany km. dawały dziesięcinę bisk. krakow. (L. B., II, 211).

Dankowice, wś, pow. mohylewski, gm. Szklów (4 w.), 30 dm., 147 mk.

Dańkówka 1.) wś nad rzeką Koczyn, pow. lipowiecki, gm. Żadanówka, st. poczt. Ilince (7 w.), 25 w. od Lipowca, 144 dm., 832 mk., cerkiew, szkoła. 2.) **D.**, wś, pow. ostrogski, gm. Kuniów, 5 dm., 25 mk. 3.) **D.**, chutor, tamże, gm. Płużne, 2 dm., 18 mk.

Danksze, wś, pow. rossieński, gm. Kroże (6 w.), 40 w. od Rossień.

Dankuny, w spisie z r. 1892 *Dapnuny*, wś, pow. szawelski, gm. Gruzdzie (16 w.), 15 w. od Szawel.

Danopol, fol., pow. święciański, gm. Świr (6 w.), gorzelnia.

Danowo, wś, pow. szczeczyński. Bolesław, ks. mazow. r. 1437 nadaje 10 łan. ziemi w Danowie w pobliżu Nowogrodu, czterem dziedzicom z tej wsi. R. 1483 ośmiu Danowskich nabywa dział w Bagienicy. (Kapica, Herbarz, 82). Ob. *Bagienice*.

Dapnowa, wś, pow. trocki, gm. Żośle (7 w.); r. 1865 było 69 dusz rewiz., należała do dóbr Poporcie.

Dapszany, ob. *Dabszany*.

Dapsze 1.) wś, pow. wilkomierski, gm. Pupy (3 w.), 62 w. od Wilkomierza. 2.) **D.**, ob. *Dobsze*.

Dar Boży 1.) dwór, pow. grodzieński, gm. Brzostowica Mała, 51 dz. 2.) **D. B.**, pow. nowoaleksandrowski, ob. *Boży Dar*.

Darahun, zaśc., pow. oszmiański, gm. i dobra Wołożyn.

Darczyce, w dok. *Darsicze*, wś, pow. wielicki, par. Biskupice. W r. 1303 „Pasco de Primucow” sprzedaje swe działki w Trąbkach i Darczycach za 27 1/2 grz. Janowi, bisk. krakow. (Kod. kat. krak., I, 145). R. 1581 wś „Darszice” własność bisk. krak., ma 2 1/2 łan. km., 2 kom., 1 rzem., 1/2 łana karcz.

Dargajcie, wś, pow. telszewski, gm. Olsiady (6 w.), 25 w. od Telsz.

Dargi 1.) dwór, pow. poniewieski, gm. Naciuny (9 w.), 71 w. Poniewieża. 2.) **D.**, wś, pow. szawelski, gm. Wieksznie (14 w.), 77 w. od Szawel. 3.) **D.**, wś, tamże, gm. Gruździe (18 w.), 27 w. od Szawel. 4.) **D.**, wś, tamże, gm. Krupie (12 w.), 47 w. od Szawel.

Dargiany, wś, dwór i dobra, pow. szawelski, gm. Kruki (6 w.), 52 w. od Szawel. Dobra należą do Deuferów i mają 180 dzies.

Dargie, wś, pow. telszewski, gm. Olsiady (14 w.), 26 w. od Telsz. Ob. *Dargińskie sstwo* (t. I, 905).

Dargielewo, wś, pow. dryzieński, par. Przydrujsk.

Dargieliszki, w spisie z r. 1892 *Daryliszki*, dobra, pow. telszewski, gm. Żorany (10 w.), 14 w. od Telsz, własność Huków, 120 dzies.

Darguże 1.) dobra, pow. grodzieński, gm. Brzostowica Mała, 51 w. od Grodna, własność Bolesława Glazera, z fol. Zajkowszczyzna i urocz. Jadlino i Bagno 835 dz. 2.) **D.**, wś, pow. słonimski, gm. Kossowo, 40 w. od Słonima, 455 dz. 3.) **D.**, wś, pow. szawelski, gm. Ligumy (10 w.), 21 w. od Szawel. 4.) **D.**, wś, tamże, gm. Radziwiliszki (21 w.), 37 w. od Szawel. 5.) **D.**, wś i fol., pow. wilkomierski, gm. Pogiry (5 w.), 34 w. od Wilkomierza. Fol. należy do Ejmontów (26 dzies.).

Darliwe, *Darliwoje*, dwór, pow. czerykowski; własność Michniewiczów, z Zajcewą Słobódką 100 dz.

Darnowo, wś, pow. kościański. W dok. z r. 1312 „comes Welislaus de D.”. (K. W., n. 955).

Darokiele, zaśc. szlach., pow. wileński, gm. Bystrzyca. Należał do dóbr skarb. Bujwidy.

Daromin, w dok. *Daronino*, u Dług. *Daronyn*, wś, pow. sandomierski, par. Jankowice. Wymieniony w akcie uposażenia klasztoru w Zawichoście, jako wieś, należąca do grodu w Zawichoście. (Kod. Mał., I, 53). W połowie XV w. własność klasztoru św. Andrzeja w Krakowie, miała 18 łan. km., karczmę z rolą, fol., sołtystwo z fol. i 3 łan. km. Dziesięcinę, wartości do 33 grz. pobierał biskup krakowski. Przy wsi leżały wielkie łąki, powstałe na rolach, istniejącej tu poprzednio wsi: Brześciany, zabrane następnie przez króla i oddane grodowi w Sandomierzu. (L. B., II, 496, III, 316).

Darów, wś, pow. sanocki. Osadzony przed r. 1565 na prawie wołoskiem, wstwie sanockiem, za rządów Mikołaja Cikowskiego z Wojsławie, kaszt. żarnowskiego i ststy sanockiego.

Darska, wś, pow. wielicki, gm. Kozakowo.

Darszyszki (ob. t. I, 907, *Darżyszki*), wś, pow. poniewieski, gm. Stumbryszki (11 w.), 32 w. od Poniewieża.

Dary, wś, pow. mohylewski, gm. Wiejno (8 w.), 50 dm., 283 mk.

Darynpole, wś, pow. rohaczewski, gm. Pokot (12 w.), 23 dm., 47 mk.

Daryówka 1.) wś, pow. kaniowski, gm. i st. poczt. Tahańcza (3 w.), par. praw. Berkozówka, 20 w. od Kaniowa, 81 dm., 559 mk., szkoła, 6 wiatraków, cegielnia. Leży w okolicy górzystej. Jako część dóbr Poniatowskich, od imienia jednego z braci (Daryusza), otrzymała nazwę. Obecnie z Tahańczą własność Buturlina, siostrzeńca Poniatowskich, ożenionego z Morenheimówną. 2.) **D.**, st. dr. żel. pld.-zach. i fol., pow. zwinogrodzki, gm. i st. poczt. Szpoła, 34 w. od Zwinogrodki, St. dr. żel. ma 1 dm., 60 mk.; fol., 9 dm., 37 mk. Nazwane od imienia Dary Łopuchinej, dawniejszej właścicielki Szpoły. 3.) **D.**, fol. i leśnicz., pow. lityński, należy do klucza nowokonstantynowskiego.

Daryszcze, zaśc., pow. święciański, gm. Dubotówka (2 w.). Należał do dóbr Żodziszki.

Dargaly, os., pow. poniewieski, gm. Pompiany.

Darzele, wś włośc., pow. trocki, gm. Merez (20 w.); miała 26 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Orany.

Darżupis, dwór, pow. nowoaleksandrowski, gm. Skopiszki (10 w.), 78 w. od mta pow.

Darżyniki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (2 w.), 25 w. od mta pow.

Dasiańce, wś, pow. wileński, gm. Podbrzeź (8 w.); r. 1865 miała 35 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Jęczmieniszki.

Dasiuny, fol., pow. kowieński, gm. Bobty.

Daszawa, wś, pow. stryjski. W r. 1588 wchodzi w skład ststwa stryjskiego.

Dasze, wś, pow. bielski gm. Dubiażyn, 28 w. od Bielska, 472 dz.

Daszewice, wś, pow. szremski. W 1316 r. Władysław, ks. kujawski odnawia na prośbę mistrza Mikołaja, fizyka, nadania wsi D. i Szewce. (K. W., n. 982).

Daszewicze 1.), wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Dmitrowicze, 47 w. od Brześcia, 558 dz. 2.) **D.**, przys. wsi Uhły, pow. kobryński.

Daszkańce 1). *Daszkajcie*, okolica, pow. kowieński, gm. Kiejdany (8 w.), 54 w. od Kowna. Mają tu Kontowtowie 177 dz.; Laudanścy 41 dz.; Macinowiczowie 30 dz.; Rażewiczowie 41 dz.; Ejdrygiewiczowie 50 dz. 2.) **D.** (ob. t. I, 907), wś włośc., pow. trocki, gm. aleksandrowska (dawniej Oława); r. 1865 miała 67 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Daugi.

Daszki 1.) wś, pow. dzisieński, gm. Postawy (6 w.); r. 1865 miała 71 dusz rewiz. 2.) **D.**, wś, pow. wilejski, gm. Chotenczyce (9 w.), należała do dóbr Budzki i miała 9 dusz. rewiz. Mieli tu części: Strzałkowscy, Michniewicz i Kruniewicz. 3.) **D.**, wś, tamże, 12 w. od Chotenczyce; miała 37 dusz rewiz., należała do dóbr Biesiady. 4.) **D.**, wś, pow. wilejski, gm. i dobra Łuczaj (3 w.); r. 1865 miała 48 dusz rewiz. 5.) **D.**, wś, pow. dryzieński, par. Rosica.

Daszkiewiczze, wś i urocz., pow. wołkowyski, gm. Podorosk, 30 w. od Wołkowyska, 96 dz.

Daszkowce, wś, pow. grodzieński, gm. Mosty, 62 od Grodna, 712 dz.

Daszkowce 1.) (ob. t. I, 908), wś, pow. litwiński, gm. Sosenska, 501 dm., 1,711 mk., cerkiew, szkoła. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. St. Sienawa, 90 dm., 632 mk. 3.) **D.**, wś, pow. uszycki, gm. Osłamów, na zach. od Baru, 153 dm., 1238 mk., cerkiew, kaplica katol., młyn parowy i wodny, cegielnia. W wieku XVI własność Jołtuchów, Karaczewskich; r. 1530 zniszczona przez tatarów, 1565 płaci od 9 pługów. R. 1570 przechodzi połowa wsi do Szelechowskich, druga do Strzyżowskich. Dziś mają w połowie Jagminowie i Proszynscy.

Daszkowiecka Słobódka, wś, pow. winnicki, gm. Józwin, 16 w. od Winnicy, 76 dm., 510 mk. Dawniej Dydyńskich.

Daszkówka 1.) mstko i dobra nad jez. Ustinówka al. Doska, w pobliżu pr. brzegu Dniepru, pow. bychowski, gm. Głuche (17 w.), 23 w. od Bychowa, 21 w. od Mohilewa. Mstko ma 153 dm. drewn. (106 chrześcian a 47 żyd.), 2 cerkwie, dom modl. żyd., 950 mk. (615 praw., 3 katol., 352 żyd.). Dobra, dziedzictwo Żukowskich, 3,823 dz. (2,589 lasu), 2 młyny, folusz. W opisie gub. z r. 1784 podane jako mstko. W r. 1812 bitwa pomiędzy oddziałem gen. Rajewskiego a korpusem Davoust'a stoczoną była pod wsią Sołtanówka (w pow. mohylewskim),

w D. zaś był tylko główny punkt opatrunkowy. 2.) **D.**, wś, pow. czerykowski, gm. Łobanówka (12 w.), 12 dm., 72 mk.

Daszniany, wś, pow. poniewieski, gm. Smigle (15 w.), 38 w. od Poniewieża.

Daszów, mstko, pow. lipowiecki, gm. i st. poczt. Daszów, 40 w. od Lipowca, 319 dm., 5,102 mk, 2 cerkwie, 2 szkoły, ambulatoryum, st. poczt., synagoga, młyn. Włość daszowska obejmowała 4,91 mil kw. Początkowo D., podobnie jak sąsiednie Sitkówce, został nadany przez Kaz. Jagiellończyka, następnie w posiadaniu Korowajów Sieleckich (Siedliskich). Pod koniec XVI w. około r. 1585 „dobra Korowajowskie“, „Daniłowskie“ (D. i Daniłkowce), dostają się ks. Zbaraskim, do których D. należy w r. 1629, w którym kasztelan krakowski wnosi z D. od 536 dym. Do włości daszowskiej należało 4 wsi, mających 406 dym. Obecną dziedziczką D. jest hr. Marya z Potockich Witoldowa ks. Czertwertyńska. Gmina obejmuje 10 miejscowości (2 mstka, 5 siół, 3 wsi), mających 16,017 mk. (158 katol., 4,115 żyd.), 15,815 dz., z czego 8,764 dz. należy do posiadłości większej, 6,563 do włościan, 425 do cerkwi.

Daszówka, r. 1589 *Daszowa*, wś, pow. liski. W r. 1589 wchodzi w skład dóbr Sobień i Lisko (Herburtów).

Daszukówka al. *Deszukówka*, wś, pow. zwinogródzki, gm. Bojarka, st. poczt. Łysianka (8 w.), 33 w. od Zwinogródki, 235 dm., 1,349 mk., cerkiew, szkoła, 4 wiatraki. Fol. ma 2 dm., 17 mk.

Daszyna, r. 1576 *Dassina*, wś, pow. łączycki. W r. 1576 Gajewski, mąż Dasieńskiej płaci tu od 4 łan., 2 zagr., wiatraka, 9 osad; Gawroński zaś mąż Katarzyny, od 4 łan. i 2 zagr.

Daszynka, *Daszenka*, wś, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Horoszki (6 w.), 45 w. od Żytomierza, 76 dm., 446 mk.

Datennie, ob. *Dacienie*.

Datkowce, wś, pow. oszmiański; w 1650 r. należała do dóbr holszańskich ks. Sapiehów.

Datnów, mstko i dobra nad Datnówką, pow. kowieński, gm. Kiejdany (10 w.), 56 w. od Kowna. Mstko ma 375 mk., st. dr. żel. Dobra należą obecnie do hr. Kreutzów i mają 4,389 dz. Własność niegdyś Kaspra Sołłohuba, który w r. 1570 sprzedaje Janowi Mleczeze za 1,260 kóp gr. litew. W r. 1678 następuje dział dóbr Mleczków, przyczem D. otrzymał Jan, sście żmujdzki. Następnie D. przechodzi do Brzostowskich. W 1726 r. Józef i Barbara z Paców Brzostowskich, sprzedają D. Szczyttom za 40,000 złp. W 1743 r. Kazimierz, Maciej i Stanisław Gradowscy część swą D. sprzedają Szczyttom za 16,000 złp. Potem D. przechodzi do ich syna Krzysztofa, generała wojsk francuskich, po nim jego siostrze Teresie Chrapowickiej, która wraz z mężem Eustachym, instygatorem litew., ufund-

dowała tu szpital. Około r. 1820 D. jest we władaniu wnuła ich Antoniego Chrapowickiego, który z żoną swą Ewelina z Mirskich kilkakrotnie przyjmował cesarzową Elżbietę, żonę Aleksandra I, w przejazdach jej do Prus.

Datyń, wś nad Turą, pow. kowelski, gm. Datyń, 35 w. od Kowla, 697 dm., 1,414 mk., cerkiew, szkoła. Wś należała do stwa ratneńskiego. W r. 1564 płaci od 26 łan., 4 rzem., 1 łanu popa. W r. 1629 czyniła 171 fl. 16 gr.

Datyszki, wś, pow. poniewieski, gm. Nowemiasto (14 w.), 28 w. od Poniewieża.

Daubary, dwie wsi, pow. poniewieski, gm. Remigola (2 w.), 24 w. od Poniewieża.

Dauble, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Opsa (8 w.), 52 w. od mta pow. Należy do dóbr Ziaszto, ma 1,003 dz.

Dauboryszki, *Douboryszki*, wś włośc., pow. święciański, gm. i dobra skarb. Daugieliszki. W r. 1865 miała 35 dusz rewiz.

Daubenie, *Dawbenie*, wś i zaśc. nad rz. Isłoczą, pow. oszmiański, gm. Wołożyn, 14 dm., 128 mk.; w 1865 r. 55 dusz rewiz., należał do dóbr Pierszaje. Cerkiew par. drewn. wzniesiona r. 1771 przez dziedzica Huszczę. Parafia praw., dekanatu wołożyńskiego, 1,722 dusz.

Daubuciszki, *Dowbuciszki*, dobra, pow. oszmiański, gm. Dziewieniszki; 1865 r. własność Umiaszowskich.

Dauciszki 1.) dobra, pow. poniewieski, gm. Gulbiny (5 w.), 50 w. od Poniewieża. 2.) **D. Dolne**, wś, tamże, 4 w. od Gulbin.

Daugielale, wś, pow. rossieński, gm. Łabar-dzie (14 w.), 95 w. od Rossień.

Daugieliszki 1.) mstko i dobra skarb., pow. święciański, gm. Daugieliszki, 41 dm., 255 mk. (w 1865 r. 66 dusz rewiz.). Kościół par. katol., p. w. św. Anny, pierwotnie fundowany r. 1536. Po zupełnem zniszczeniu dawniejszej świątyni na nowo wystawiony z drzewa r. 1812 kosztem hr. Izabeli Plater. Parafia katol., dekan. święciańskiego, 7,328 wiernych. Kościoły filialne: Przyjaźń, Seniszki i Cejkinie. Gmina obejmuje 171 miejscowości, 1,145 dm. włośc., 7,941 mk. włościan (3,200 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 13,626 dz. (9,192 roli). Nadto w gm. jest 5,504 dz. większej posiadłości. 2.) **D. Nowe**, wś, tamże, 3 w. od mstka, 28 w. od Święcian, 24 dm., 137 mk. (w 1865 r. 44 dusz rewiz.), zarząd gm., dom przytułku, szkoła. Około r. 1574 stwo daugieliskie było w posesyi Andrzeja Rudominy, ojca Andrzeja, misjonarza do Chin.

Daugiszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponimunek (14 w.), 84 w. od mta pow.

Daugowiecie, dwór, pow. poniewieski, gm. Birze (20 w.), 90 w. od Poniewieża.

Daugupie, wś, pow. szawelski, gm. Kursza-ny (7 w.), 30 w. od Szawel.

Daukinis, w spisie z r. 1886 *Daukina*, do-bra, pow. poniewieski, gm. Remigola, 21 w. od

Poniewieża, własność Zielonków, 362 dz. W spisie z r. 1892 nie podane.

Daukmiszki, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Traskuny (12 w.), 41 w. od Wilkomierza.

Dauknie, wś, pow. wilkomierski, gm. Wojtkuski (9 w.), 13 w. od Wilkomierza.

Daukniszki 1.) wś, pow. poniewieski, gm. Pniewo (5 w.), 11 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, wś i fol., tamże, gm. Birze, 77 w. od Poniewieża.

Daukniuny 1.) wś, pow. poniewieski, gm. Pniewo (12 w.), 10 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Gulbiny (3 w.), 53 w. od Poniewieża.

Daukszajcie (ob. t. I, 913, *Dauksztajcie*), wś, pow. rossieński, gm. Szweksznie (6 w.), 125 w. od Rossień.

Daukszany 1.) wś, pow. poniewieski, gm. Stumbryszki (4 w.), 27 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, wś włośc., pow. oszmiański, gm. Siedliszcze; miała 14 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Kołodziejzyski.

Dauksze 1.) dobra, pow. kowieński, gm. Wilkija (28 w.), 51 w. od Kowna, własność Zaleskich, 82 dz. 2.) **D.**, okolica, tamże, gm. Kiej-dany (4 w.), 50 w. od Kowna. Mają tu: Bortnowscy 96 dz.; Żelowsky 145 dz.; Strebajkowie 188 dz. 3.) **D.**, wś, pow. poniewieski, gm. Rozalin (9 w.), 45 w. od Poniewieża. Walewiczowie mają tu 16 dz.; Kondracy 65 dz. 4.) **D.**, wś, tamże, gm. Gulbiny (6 w.), 49 w. od Poniewieża. 5.) **D.**, wś włośc., pow. oszmiański, gm. Siedliszcze (5 w.); miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Plebania trakielska. 6.) **D.**, wś, pow. święciański, gm. Michałowo (12 w.); miała 43 dusz rewiz., należała do dóbr Święcianki. Przy wsi ślady licznych kurhanów na przestrzeni około 2 dziesięcin. Znajdowano tu podobno topory, tarcze i t. p.

Daukszewicze, zaśc., pow. oszmiański, gm. Wisznów; miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr Narkowszczyzna.

Daukszogół, *Daukszagole*, dobra, pow. poniewieski, gm. Skrobatyski (6 w.), 50 w. od Poniewieża, własność bar. Engelhardtów, 241 dz.

Dauksztynie, dwór, pow. kowieński, gm. Wielona (5 w.), 55 w. od Kowna.

Daukszuny, os., pow. poniewieski, gm. Kibury.

Daukszwicie, wś, pow. rossieński, gm. Szweksznie (18 w.), 123 w. od Rossień.

Daukszygole, wś, pow. poniewieski, gm. Pokoje (6 w.), 54 w. od Poniewieża.

Daukszyn, *Dowkszyn*, dwór, pow. poniewieski, Remigola (6 w.), 27 w. od Poniewieża, własność Palilunasów, 23 dz.

Daukszyski, dwór, pow. kowieński, gm. Bobty (12 w.), 30 w. od Kowna

Daukty, w spisie w 1886 r. *Dauksze*, wś, pow. telszewski, gm. Masiady (7 w.), 64 w. od Telsz.

Daukucie 1.) okolica, pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (20 w.), 95 w. od mta pow. 2.) **D.**, ws, pow. poniewieski, gm. Mołdoczany (7 w.), 24 w. od Poniewieża.

Daukutele, dwór, pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (8 w.) 99 w. od mta pow.

Daupiele, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Skopiszki (4 w.), 74 w. od mta pow.

Daużogiry, *Dawżogiry*, ws i dobra, pow. poniewieski, gm. Gulbiny (3 w.), 57 w. od Poniewieża.

Dawbuły, ws, pow. nowoaleksandrowski, 1 okr. pol., gm. Tauroginy (8 w.), 45 w. od mta pow.

Dawciuny, ws, pow. święciański, gm. Kiemieliszki (4 w.); miała 28 dusz rewiz., należała do dóbr Bołosza.

Dawgieliszki (ob. t. II, 133, *Dowgieliszki*), ws, pow. ressieński, gm. Skawdwile (8 w.), 43 w. od Rossień.

Dawginie 1.) ws, pow. szawelski, gm. Tryszki (10 w.), 63 w. od Szawel. 2.) **D.**, w spisie *Dowginie*, ws, tamże, gm. Podubiś (6 w.), 24 w. od Szawel.

Dawidańce, dwie okolice t. n., pow. wilkomierski, gm. Szaty, 29 i 41 w. od Wilkomierza. Siedzą tu: Ziabkinowie, Kiełczewscy, Łabuńscy (137 dz.); Poczepowiczowie (50 dz.); Raczkowię (27 dz.); Stankiewiczowie i Stankunowiczowie (120 dz.).

Dawidgródek, ws i dobra, pow. mozyrski, gm. Chorsk, mają około 8,500 morg. dwor. We wsi cerkiew i szkoła. Dawniej stała tu cerkiew p. w. św. Dymitra, wspomniana w dok. z lat: 1504, 1518 i 1554. (Ob. „Rewizya Puszczy”, 348—351). Kościół par. katol. spłonął przed 10 laty, dotąd nie odbudowany. Parafia nie została zniesioną i liczy do 2,000 wiernych. Puszcze tutejsze nadają się do wielkich łowów, to też w jednym z wyprawionych tu polowań uczestniczył obecny cesarz Wilhelm. Łowy te upamiętnił artystycznie Fałat. **D.** założony został w końcu XIV w. przez kn. Daniła Daniłowicza, który r. 1388 zaprzysięga wierność królowi. Kazimierz Jagiellończyk po śmierci Świdrygajły nadaje **D.** z Klekiem i Rochaczowem kn. Iwanowi Wasilewiczowi Jarosławowiczowi Borowskiemu, zbiegłemu z Moskwy, co potwierdza w r. 1499 w. ks. Aleksander. Syn Iwana Fedor Iwanowicz († 1521 r.), będąc bezdzietnym, zapisuje swe majątki: Pińsk, Kleck, Horodek (**Dawidowy**), Rohaczew i Wiado królowi Zygmunto-
wi.

Dawidki 1.), *Dawydki*, w dok. *Dawitkowicze*, ws, pow. owrucki, gm. Iskorość (12 w.), par. praw. Wyhów (2 w.), 53 w. od Owruca, 134 dm., 920 mk. W 1581 r. wnosi ztąd Iwan Sołtan, pisarz grodz. kijowski, od 1 osiadł. W ostatnich czasach Romanowiczów, potem Sławatyńskich, 2,245 dz. (2,120 lasu). 2.) **D.**,

w dok. *Dawitkowicze*, ws, pow. owrucki, gm. i par. praw. Chrystynówka (12 w.), 42 w. od Owruca, 91 dm., 525 mk., szkoła cerk. W r. 1581 wnosi ztąd i z Pokalewa Hrehor Pokalewskich od 9 os., 4 zagr. po 6 gr. a r. 1628 Iwan Sebastianowicz z samych **D.** od 1 dym. Obecnie Pruszyńskich.

Dawidkowce (ob. t. I, 915, *Dawidowce*), ws, pow. latyczewski, gm. Bachmatowce, 214 dm., 1,196 mk., 2 cerkwie, szkoła.

Dawidkowicze, dobra, pow. lepelski, własność dawniej Sakowiczów, od których nabyli Ciechanowiccy. Dziś attyn. Boczejkowa.

Dawidów, ws, pow. lwowski. Wspom. w dok. z 1420, 1431, 1442 r. W r. 1515 podana w liście wsi, należących do rajców lwowskich, spustoszona była zgruntu przez tatarów. R 1578 Dawidowski płaci tu od 20 łan., 8 zagr., 15 kom., 6 rzem., 1 łan popa.

Dawidowce - Strzelce, ws, pow. bielski gub. grodz., gm. Pawły, 25 w. od Bielska, 660 dz.

Dawidowicze 1.) ws i chutor, pow. prużański, gm. Noski, 15 w. od Prużany. Ws ma 87 dz.; chutor (Wasilewskich), 45 dz. 2.) **D.**, *Dawidowicze*, ws, pow. bychowski, gm. Osowiec Cerkiewny (2 w.), 65 dm., 342 mk.

Dawidówka 1.) ws, pow. homelski, gm. Homel (6 w.), 39 dm., 196 mk. 2.) **D.**, os., pow. mohylewski. Od 1869 r. własność Lekertów, 44 dz. 3.) **D.**, ws, pow. wilejski, gm. Kniahynia (9 w.); r. 1865 miała 87 dusz rewiz., należała do dóbr Kowieniewo.

Dawidówka 1.) ws nad Jatranią, pow. humaniski, gm. Podwysokie, st. poczt. Dubowa (18 w.), 43 w. od Humania, 98 dm., 492 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny. 2.) **D.** *Zabara*, słoboda, pow. nowogradwołyński, gm. Emilezyn, 68 w. od mta pow., 51 dm., 365 mk. Własność niegdyś ks. Ostrogskich, r. 1753 przeszła do ks. Lubomirskich. Obecnie Uwarowych. 3.) **D.**, *Dawydówka*, chutor, tamże, gm. Rochaczów. 4.) **D.** (ob. t. I, 915), *Dawydówka*, w dok. *Dawydowicze*, ws i kol. nad Irszą, pow. żytomierski, gm. Horoszki, st. poczt. Czerniahów (15 w.), 32 w. od Żytomierza. Ws ma 142 dm., 922 mk.; kol. 16 dm., 403 mk. We wsi cerkiew drewn. z r. 1865 i kaplica katol. par. Puliny, zarząd gminy. W całej parafii praw. 218 dm., 1,736 mk. prawosł., 47 katol., 90 ewang. i 18 żyd. **D.** wchodziła w skład włości wilejskiej ks. Ostrogskich. W r. 1618 w posiadaniu ks. Janusza. W r. 1753 dostał się Franciszkowi Lubomirskiemu. Obecnie z Hruszkami, Kruczyńcami, słobodą Suchowolą i kilku koloniami, obejmują 14,624 dz., należą do hr. Józefa Tyszkiewicza. 5.) **D.**, ws, pow. żytomierski, gm. Trojanów, par. praw. Baraszówka (2 w.), 16 w. od Żytomierza, 17 dm., 83 mk.

Dawidowszczyzna, urocz., pow. białostocki, gm. Krypno, 50 w. od Białegostoku.

Dawidy 1.) wś, pow. poniewieski, gm. Skrobatyski (12 w.), 49 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Szaty (7 w.), 42 w. od Wilkomierza.

Dawidyszki 1.) wś i dobra, pow. kowieński, gm. Kroki (6 w.), 75 w. od Kowna. Dobra (Ciszkiewiczów), mają 241 dz. 2.) **D.**, dobra, pow. poniewieski, gm. Linkowo (7 w.), 51 w. od Poniewieża. Baron Raden ma 324 dz. 3.) **D.**, wś, pow. wilkomierski, gm. Konstantynów (5 w.), 17 w. od Wilkomierza.

Dawidziszki 1.) dobra, pow. wilkomierski, gm. Rogowo (2 w.), 39 w. od Wilkomierza, własność Januskiewiczów, z fol. Antonowo, 241 dz. 2.) **D.** al. *Suhoruki*, wś, pow. drysieński, par. Oświej.

Dawiliszki, dobra skarbowe, pow. święciański, gm. Daugieliszki.

Dawiniszki, wś, pow. szawelski, gm. Szawle.

Dawioście, wś, pow. szawelski, gm. Szawlań (3 w.), 33 w. od Szawel.

Dawiućie, fol., pow. szawelski, gm. Radzawiliszki (7 w.), 28 w. od Szawel.

Dawkluny, wś, pow. kowieński, gm. Aleksandrowska Słoboda (3 w.), 19 w. od Kowna.

Dawle, zaśc., pow. wileński, gm. Podbrzeź. Należał do dóbr Annowil.

Dawluny, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Jużynty (3 w.), 45 w. od mta pow.

Dawnagol, *Downagol*, okolica, pow. poniewieski, gm. Smilgie (9 w.), 19 w. od Poniewieża. Mają tu: Kozłowscy 29 dz.; Leparsey 120 dz.; Misiewiczowie 78 dz.; Pereszczakowie 77 dz.; Romanowscy 48 dz.; Janielunasowie w 3 działach 87 dz. Niegdyś własność Krzysztofa Łopacińskiego, r. 1737 Stanisława Kazimierza Łopacińskiego, sędziego grodzkiego upickiego.

Dawnary, wś, pow. poniewieski, gm. Czypiany (9 w.), 50 w. od Poniewieża. Por. *Downary*.

Dawnejki, wś, pow. wilkomierski, gm. Ołoty (17 w.), 54 w. od Wilkomierza. Mają tu Stuweżyńscy 93 dz.

Dawniewo al. *Downiewo*, wś i fol., pow. białostocki, gm. Gródek, 22 w. od Białegostoku. Wś ma 89 dz.; fol. należy do dóbr Most Krołowy al. Janopol.

Dawniuny 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (24 w.), 45 w. od mta pow. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Czadosy (13 w.), 73 w. od mta pow.

Dawtory, dobra, pow. telszewski, gm. Żydyki (6 w.), 49 w. od Telsz, własność Schneiderów, 964 dz.

Dawydki 1.) *Dowydki*, wś, pow. dzisieński, gm. Plissa (17 w.); miała 29 dusz rewiz., należała do dóbr Filipowszczyzna. 2.) **D.** *Wielkie*, wś, tamże, 16 w. od Plissy; miała 35 dusz rewiz., należała do dóbr Hołubieze.

Dawznogi, wś, pow. szawelski, gm. Kirya-

nowo (7 w.), 47 w. od Szawel, należy do dóbr Gincez.

Dażwa, wś nad błotami blisko źródeł Stochodu, pow. włodzimierski, gm. Nowodwór, 33 w. od Włodzimierza, na pld.-zchd od Ożieran, 48 dm., 284 mk. W 1577 r. własność Mikołajowej Dąbrowskiej. W 1583 r. należy do Hrehorego Kolmowskiego, płacącego od 4 dym., 3 ogr. Następnie Hulewiczów, Chojnaekich.

Dąb, r. 1557 *Dąmb*, w w. XVIII *Dąb niemiecki* i *polski*, obecnie *Dąb polski*, *wielki* i *mały*, wsi, pow. wrocławski, gm. Dobiegniewo. Wś ta wchodziła w skład sstwa kłódawskiego, r. 1557 podana w par. Kłótno; r. 1566 w par. Wistka, miała 6 łan. i 8 bartników. W r. 1661 na 7 włókach miała 4 kmieci. W r. 1789 Dąb niemiecki, kolonia, założona przez t. zw. holendrów, na gruntach wsi: Dobiegniewo i Dąbie—a to na mocy kontraktu, zawartego przez nich dn. 8 maja 1746 r., z Kazimierzem Józefem, hr. na Lubrańiu Dąbskim, podczaszym w. kor., starostą bolimowskim i kłódawskim, pod kolonią zajęli holendrzy 42 $\frac{1}{2}$ włók (łanów), każda po 30 morgów. Kontrakt ten potwierdził August III w Warszawie dn. 15 listop. 1780 r. Kontrakt pierwotny na tychże warunkach przedłużył holendrom na drugie lat 10 ssta kłódawski, Ignacy Kossowski dn. 8 maja r. 1786. Holendrzy zbudowali 38 domów a starostwo kłódawskie wydzieliło im 31 włók roli. Z powodu wylewów Wisły i zamulenia gruntu, obniżono czynsz oznaczony pierwotnie od włóki na zł. 60, na ogólną sumę zł. 1696. Nadto holendrzy z każdej włóki opłacali za szarwark po zł. 6, czyli razem zł. 186. Ogółem więc kolonia przynosiła zł. 1882. Dąb polski, kol. założony został przez holendrów na mocy kontraktu, zawartego na lat 40 ze starostą Ign. Kossowskim dn. 23 kw. 1786 r. Płacili oni z 9 domów 524, szarwarku zł. 36, razem 560 zł. Skarżył się lustrator Michał Krygier (następca Krystyana), posiadacz emfiteutyczny wsi Dobiegniewa, oraz holendrzy z wsi Dębów: niemieckich i polskich, że im starosta nie chce bonifikować szkód z wylewów Wisły, a nadto holendrzy z wsi Królewskiej, że Wolicki, posesor wsi Skoków, należącej do Norbertanek, zabrał im 3 włóki łąk i 2 włóki zarośli, na terytorium wsi Dąbie leżące, że się ciągle w grunta tej wsi wdziera, że zniszczył znaki graniczne ze wsią Dębem. Skarżyli się koloniści i na Grabowską, podkomorzyń malborską, staroścień duninowską, że granicząc z wsią Dąbiem, a właściwie z jej borem, ludzi swych do niego na wyrąb posyła, że ci kilkanaście włók do boru duninowskiego przywłaszczyli, dawne znaki graniczne zniesli, a nowe porobili.

Dąb al. *Krasny dąb*, niem. *Domb*, wś, pow. katowicki. Według dok. z 1299 r. własność klasztoru miechowskiego. Obecnie jest 382 ha obszaru, 107 dm., 1,420 mk. (34 ew. i 34 żyd.).

Dąbia, wś, na obszarze, której powstało miasto Skierniewice. Wspom. w dok. z 1359 r. (K. W., n. 1404). Ob. *Dęba* (t. II) i *Skierniewice* (t. X).

Dąbie 1.) mstko, pow. kolski. Wedle dok. z r. 1252 wś. płacąca dziesięcinę kościołowi w Dobrowie. Król Władysław pozwała r. 1397 Klemensowi z Jastrzębi, zastawić miasto królewskie Dąbie, trzymane w zastawie, Mikołajowi z Jastrzębca. (Kod. dypl. pol., I, 266). Widocznie więc D. otrzymało prawo miejskie wcześniej znacznie. R. 1578 płaci 18 fl. 19 gr. czopowego. Od 4 rzem. po 4 gr., 1 kom., 7 zagr., 2 rzeźn. po 6 gr., szynkarz i banie gorzałcz., ogółem fl. 2 gr. 22. Przy mieście 19 łąn. i 25 osad. 2.) **D.**, r. 1136 *Poddambie*, r. 1238 *Podabe*, wś, pow. włocławski. Pierwotnie własność arcyb. gnieźn., następnie przeszła w posiadanie klasztoru w Strzelnie, według dok. z r. 1238. (K. W., n. 7, 211). Ob. *Chełmno*. R. 1557 wieś, z kośc. paraf., własność Tomasza Dąbskiego, ma 5 1/2 łąn. km., 5 zagr., 1 km. Przyległy Redecz Krukowy, mający 4 1/2 łąn., 3 zagr., też należy r. 1557 do Dąbskich. 3.) **D.**, u Dług. *Dambye*, wś, pow. będzkiński. Długosz opisuje dwukrotnie tę wieś (L. B., II, 189, 198), lecz podaje w każdym opisie odmiennie nazwy właścicieli i szcze-góły. Było tu 6 łąn. km., 2 sołtysie i 2 folwarki.

Dąbie, wś nad Wisłą, pow. krakowski. W dok. z 1254 śród posiadłości klasztoru zwierzynieckiego wymieniono: „Dambe cum pratis et omnibus utilitatibus”. W r. 1306 Mirosław Rozen sprzedaje biskupowi krakow. 30 morgów „in Dubis” za 8 grzyw. (Kod. kat. krak., I, 53, 146). Później własność rajców krakowskich należała do par. św. Mikołaja w Krakowie. Łany km. dawały dziesięcinę klasztorowi w Mogile. (L. B., II, 28).

Dąbie, w dok. z 1220 r. *dabbe*, pow. inowrocławski, ob. *Borzynie*.

Dąbkowa parowa, wś, pow. rypiński, ma 21 dm., 204 mk., 446 morg.

Dąbkowice, w dok. z XV i XVI w. *Domkowice*, wś, pow. łowicki. Dawna wieś arcybiskupia, w ziemi sochaczewskiej, wspom. w dok. z r. 1359 (K. W., n. 1404), należąca do kasztelanii łowickiej. R. 1579 miały D. 16 3/4 łąn. km., 2 łany wójt., 2 kom. Należały do par. św. Du-cha w Łowiczu.

Dąbkowice, ob. *Dobkowice*.

Dąbroszyn, w XVI *Dobroschyno*, wś, pow. koniński. Istniał tu kościół par. p. w. św. Maryi Magdaleny i św. Katarzyny, założony zapewne w XIV w. W aktach kons. gnieźn. z 1418 r. występuje pleban tutejszy. Dziedzicami wsi w w. XVII są Złotkowscy. Dla braku dochodów parafią zniesiono r. 1815 a kościół rozebrano r. 1835. (Łaski, L. B., I, 275 i przyp.).

Dąbrowa 1.) wś, pow. warszawski, par. Chotomów, ma w 1870 r. 98 mk., 97 morg.

dwor., 152 włosc. 2.) **D. stara i nowa**, dwie wsi, pow. sochaczewski, gm. Kampinos. W r. 1870 D. stara, wś ma 291 mk., 809 morg.; D. nowa 204 mk., 227 morg. 3.) **D. arciechowska**, wś, pow. radzyński, gm. i par. Radzymin, miała w 1870 r. 135 mk., 412 morg. 4.) **D. radzyński**, gm. i par. Radzymin, miała 46 mk., 214 morg. 5.) **D. wielka**, wś, pow. sieradzki. Leszek ks. sieradzki udzielając r. 1276 Racławowi, synowi Domasława i jego synowi Dywisze pełne prawo rycerskie (militale), nadaje im wieś D., za rzeką zw. Trzebieczyna. (Ulanow., Dok. Kuj., 217, 42). Akt powyższy odnosi się prawdopodobnie do tej D. Wspom. też w dok. z r. 1375. (K. W., n. 1724). Kościół par. p. w. św. Michała Arch. istniał tu już r. 1442. Na początku XVI w. uboga parafia, złożona z jednej wsi nie miała plebana. Według wizyty z r. 1683 istniało tu bractwo św. Michała, utworzone r. 1628 i zatwierdzone przez arcyb. Wężyka r. 1629. Wizyty z r. 1683 i 1787 zaznaczają oplakany stan kościoła. Dziedzic wsi i kolator Lenartowicz, regimentarz konfed. wojew. kaliskiego., nie chciał dawać plebanowi dziesięcin i zabrał grunta kościelne. Później, gdy dziedzice zabrali grunta plebańskie a dali w zamian same piaski, parafia upadła i bisk. Beresiewicz, wcielił ją do par. Chojne. (Łaski, L. B., I, 419). Według reg. pob. z r. 1511 Dąbrowa wielka i mała należała do par. w Sieradzu. D. mała ma 6 łąn., karcznię, młyn a D. wielka 17 łąn. km. i 2 sołtysie. 6.) **D.**, wś, pow. noworadomski. W r. 1248 Kazimierz, ks. kujawski potwierdza nadanie ojca swego, Konrada, który obdarzył Spitygniewa, wojew. łęczyckiego, wsiami: Dąbrowa, Rogaczów, Makoszyń (w dok. Makoszyce, może więc Maluszyce? w par. Dąbrowa) i Tarlino. (Ulanow., Dok. Kujaw., 295, 11). Według Paprockiego, Konrad, ks. kujawski, łęczycki i dobrzyński, nadał tę wieś Spitygniewowi Poraicie, wojew. łęczykiemu. Zapewne jego potomkowie w XVI w. założyli tu parafię i wzniesli kościół p. w. św. Jakóba Apost. i św. Stanisława. (Łaski, L. B., I, 514 i przyp.). 7.) **D.**, wś, pow. iłżecki. W połowie XV w. ma 10 łąn. km., 2 karcz. z rolę, dające dziesięcinę (do 8 grz.) prepozyturze kieleckiej. Dwa fol. rycerskie dają do Szydłowca i Chlewisk. Parafia w Pawłowie. (L. B., II, 485). 8.) **D.**, wś nad rz. Czarną, pow. opoczyński. Nadana r. 1176 klasztorowi sulejowskiemu. W dok. z 1229 r. własność klasztoru. Arcyb. gnieźn. dziesięcinę ze wsi nadał r. 1176 klasztorowi. (K. W., n. 587). W r. 1365 opat sulejowski, Hugo, sprzedaje sołtystwo w tej wsi Mikołajowi z Mironic i Wawrzyńcowi z Pomorzana za 40 grzyw. groszy praskich. (Kod. Mał., I, 335). Klasztor sulejowski założył tu parafię i kościół p. w. św. Piotra Apost., zapewne jeszcze w w. XIV. (Łaski, L. B., I, 629). W r. 1577 opat sulejowski płaci tu od 1 łąnu os., 2 1/2 łąn. pu-

stych, 4 zagr. z rolą, 1 zagr. bez roli. Siedzą też tu Dębowscy na dwu działkach ($1\frac{1}{2}$ łąn.). 9.) **D.**, wś, pow. włoszczowski, gm. Chrzastów, par. Dzierzgów, 21 w. od Włoszczowy. W połowie XV w. dziedzicem wsi jest Jan Moskorzowski h. Pilawa. Wś ma 6 łąn. km. Dziesięcinę pobiera od kmieci prepozytura krakowska, z innych ról i fol. pleban. (L. B., II, 99). 10.) **D.**, wś, pow. kielecki, gm. Dąbrowa, par. Kielce. W połowie XV w. własność bisk. krakow., posiadała kościół par. murowany p. w. św. Maryi Magdaleny. Wieś miała 17 łąn. km., dających dziesięcinę, wartości do 20 grz. biskupowi. Dwa łąny sołtysie dawały plebanowi. Do parafii należała wieś biskupia Psary, dziś nie istniejąca pod tą nazwą. W reg. pob. z 1578 r. spotykamy też wieś kościelną Dąbrowę i należące do par. Psary (Pisary). Kiedy kościół przestał istnieć, nie wiadomo. 11.) **D.**, wś, pow. mławski. Kościół par. istnieje już r. 1578. Wieś ma 14 łąn. km., w 5 działach. 12.) **D.**, ob. Białotarsk, będzie to może dzisiejsza Dąbrówka, w pow. gostyńskim, gm. Rataje. 13.) **D.** pow. lipnowski. W dok. z 1250 r. wśród posiadłości bisk. kujawskiego. (Ulanow., Dok. Kuj., 187, 13). Będzie to zapewne dzisiejsza Dąbrówka. 14.) **D. wielka**, pow. mazowiecki. Nowy kościół par. murowany, okazałych rozmiarów, wzniesiony w ostatnich latach.

Dąbrowa 1.) urocz., pow. wołkowyski, gm. Świsłocz, 35 od Wołkowyska, 70 dz. 2.) **D.**, okolica, pow. kowieński, gm. Rumszyski (9 w.), 31 w. od Kowna. Mają tu działki drobne: Bartoszewiczowa i Sobolewska 17 dz.; Wirsztowie, Hagenowie, Dobkiewiczowie, Downarowiczowie, Kozakiewiczowie, Leonowiczowie (80 dz.), Limanowscy, Sikorsej, Chodosiewiczowie (60 dz.), Szatyńscy, Szuksztowie. 3.) **D.** mtko, pow. sokólski (ob. t. I, 925). Według starego inwentarza, spisane r. 1800, kościół paraf., erekeji niewiadomej, uposażył r. 1595 Zygmunt III. Zbudowany z drzewa w kształcie krzyża, z dwoma wieżami na froncie, gontami kryty, posiadał cztery ołtarze. Wielki ołtarz o dwóch kondygnacjach, — w górnej Zmartwychwstanie Pańskie, niżej Opatrzność Boska, pod której wezwaniem został poświęcony. Uposażenie kościoła tego stanowiło 6 włók na folwarku Wiesiołowie, o pół mili od plebanii. *M. R. Witan.*

Dąbrowa 1.) kol., pow. kowelski, gm. Hłusza Wielka, 67 w. od Kowla, 35 dm., 192 mk. 2.) **D. Nowa** i **Stara**, dwie kol., tamże, gm. Hołoby, 30 w. od Kowla. **D. Nowa** 22 dm., 97 mk.; **D. Stara** 46 dm., 131 mk. 3.) **D.**, kol., pow. łucki, gm. Szczuryn, 32 w. od Łucka; 23 dm., 119 mk. 4.) **D.**, kol., tamże, gm. Poddubce, 12 w. od Łucka, 9 dm., 44 mk. 4.) **D. Zielona** al. **Dzierżańska**, urocz., pow. radomyski, gm. Potyłów, st. poczt. Radomyśl (35 w.), 17 dm., 92 mk. Przy wsi Dermanka. 5.) **D.** al. **Dubrowa**

Zielona, wś, pow. zwinogradzki, gm. Kozackie, st. poczt. Zwinogradka (18 w.), 389 dm., 1,849 mk., cerkiew, szkoła, 15 wiatraków. Por. *Zielona Dubrowa* (t. XIV, 599).

Dąbrowa 1.) wś, pow. wielicki. W połowie XV w. dziedzicami są dwaj Marszałkowie z h. Zadora. Wieś ma 8 łąn. km. i 2 karczmy z rolą. Dziesięcinę do 12 grz. pobiera prebenda więkowska w Krakowie. (L. B., II, 180). 2.) **D.**, miasto pow. w Galicyi. W r. 1354 wieś jeszcze (ob. *Rzeszów* t. X). W połowie XV w. wieś mająca kilku dziedziców (Ligęzów, Półkozieców, Jastrzębców). We wsi istniał kościół par. p. w. WW. Sw. Dziesięcinę, ze wsi (do 12 grz.) pobierał pleban, który miał 2 łąny, łąki, karcznię. (L. B., II, 431). 3.) **D.**, wś, pow. tarnowski. W r. 1336 wieś kościelna, własność Fel. Ligęzy, ma 60 kmieci na 45 łąnach, 3 karczmy, 3 młyny. Kmiecie i młynarze dają $39\frac{1}{2}$ grzyw. czynszu, 50 ćwiertni zboża i kilka kóp gontów. Hutnik (minerator) dawał 4 wozy żelaza i pewną ilość pługów, radeł rocznie. Był też dwór, folwark, 5 stawów, łąki i lasy. Do tegoż Ligęzy należały: Brnik, Radgoszcz i Żdżary wchodzące w skład parafii. 4.) **D.**, wś, pow. nowosądecki, par. Wielogłowy. Elżbieta, królowa węg. i pol. r. 1375 przeznacza dziesięciny, z ról dworskich wsi królewskiej **D.** dla kościoła w Piwnicznej. (Kod. Mał., III, 288). W połowie XV w. własność klasztoru w Nowym Sączu, ma tamże parafię. Fol. dawał dziesięcinę do Piwnicznej. (L. B., II, 236). 5.) **D.**, ob. *Dąbrówka*.

Dąbrowa 1.) wś, pow. poznański. W r. 1365 Trojan, przeor klasztoru w Poznaniu zamienia swoją wś Biskupice na **D.**, włość Mikołaja z Jankowa. W r. 1367 król Kazimierz potwierdził. (K. W., n. 1544, 1576). 2.) **D.**, wś, pow. babimojski. Wspom. w dok. z r. 1314. (K. W. n. 968).

Dąbrowa, wś, pow. słupski (Pomorze). **D.** i Garden r. 1374 były oddane dożywotnio Janowi, kanon. płockiemu. (K. W., n. 1705).

Dąbrowa, wś, pow. bytomski, ob. *Woźnik*.

Dąbrowiejski, wś, pow. wileński, gm. Mejszagola (10 w.); miała 31 dusz rewiz., należała do dóbr Rostynian.

Dąbrowica, wś, pow. lubelski, par. Lublin. W dok. z r. 1330 własność Dziesza, kan. krak. i brata jego Hostasiusza. Ma prawo niemieckie. W reg. pob. z r. 1531 podano: „Dambrowieze et Plonissowicze łąn. 8, mol. 1“.

Dąbrowica, *Dombrowica*, *Dubrowica*, mtko nad Horyniem, pow. rówieński (ob. t. I, 931, mylnie podane w pow. łuckim), gm., st. poczt. i dr. żel. Dąbrowica, 130 w. od Równego, 733 dm., 5,509 mk., 2 cerkwie, kościół katol. par., kaplica katol., synagoga, 2 domy modl. żyd., zarząd okręgu pol., zarząd gm., szkoła ludowa (od r. 1877), 47 sklepów, 2 młyny wodne, wiatrak, smolarnia, gorzelnia, cegielnia, 4 jarmarki. Je-

dna z cerkwi, z muru wzniesiona r. 1861 kosztem hr. Ign. Platera; druga, na przedmieściu, drewniana z r. 1872. Jako siedziba udzielnych książąt Dubrowieckich wymieniona w latopisach po raz pierwszy pod r. 1183. Od r. 1321 w posiadaniu ks. Holszańskich. Z ręką ks. Anny Juryewny Holszańskiej część D. przechodzi do Olizara Kierdeja Mylskiego, który r. 1570 wnosi tu od 10 dym. rynk., 1 dym. ubog. 2 gr., 55 dom. uliczn., 23 dom. uliczn. ubogich, od 1 domu w ulicy 4 gr., z 9 wolan po 1 gr., 9 ogr. po 1 gr., 27 ogr. po 1 gr., 2 ogr. po 4 gr., 2 szynków gorzałcz. po 6 gr., od 26 ogr. (od 3 do 10 gr.). Nadto wnosi on z włości od 92 dym., 17 ogr. po 2 gr., 4 kół młyn., 1 koła 12 gr., 1 karcz., 1 szynku piwn. 6 gr., 1 służby zupełn. 24 gr. Drugą częścią D. władała siostra Anny Marya. żona Andrzeja Montołta, następnie Michała Tyszkiewicza Kozińskiego, która 1571 r. wyszła po raz trzeci za kn. Andrzeja Kurbskiego i wniosła mu swe dobra. Rozwiódłszy się z nim r. 1578 D. oddała naprzód synowi z pierwszego małżeństwa Montołtowi a r. 1585 córce z drugiego małżeństwa Barbarze Kozińskiej, zamężnej Andrzejewej Firlejowej. Od Firlejów D. przeszła do Sapiehów, Dolskich, poczem dostała się obecnym właścicielom hr. de Broel Plater. Pod koniec w. XVII fundował tu kolegium pijarów Jan Karol Dolski, marsz. w ks. lit. W r. 1740 wznosił z muru kolegium i kościół Kazimierz Pniewski, rektor tegoż kolegium. Komisja edukacyjna zamieniła ten zakład na szkołę podwydziałową o 3 klasach, pod zarządem ks. pijarów.

Dąbrowica 1.) ws nad rz. Rabą, pow. bocheński. W XV w. łany km. dają dziesięcinę (do 3 grz.) pleb. w Chełmie. (L. B., II, 115). 2.) D., ws, pow. bocheński, pow. Gdów. W XV w. należał do par. w Niegowieci. (L. B., II, 117).

Dąbrowice 1.) os. miej., pow. kutnowski. Podaniu o założeniu tutejszego kościoła przez Dąbrowkę przeczy fakt, iż poświęcony został p. w. św. Wojciecha i św. Stanisława. Istniał już na początku w. XV. Do r. 1840 stał tu drugi kościół św. Ducha ze szpitalem i osobnym prebendarzem. (Łaski, L. B., II, 456 i przyp.). W r. 1576 miasto królewskie D. w pow. orłowskim, ziemi łęczyckiej płaciło szosu 16 grzyw. (fl. 25 gr. 18), poprzednio zaś 8 grzyw. Od 2 kół, 2 szewców, 2 krawców, 1 kowala, 2 kuśnierzy, 2 rzeźników, po 4 gr. od każdego. Od 6 karczem rocznych po 12 gr., od 6 komor. po 7 gr., od 4 bań gorzałcz. po 24 gr., od 47 łanów po 20 gr. Suma ogólna fl. 66 gr. 6. (Łęczyca wtedy dawała 207 fl. a Zgierz 46 fl.). Czapowe roczne przynosiło 96 fl. 11 gr. D. należały do starostwa przedeckiego a następnie kłodawskiego. Miasto otrzymywało od królów w latach: 1507, 1544, 1576, 1618, 1720, 1748, 1750 i 1766 nadania lub potwierdzenia praw. Szewcy

mieli ustawę cechową, potwierdzoną przez Stan. Augusta dn. 9 maja 1786 r. Zrujnowane przez szwedów, podług lustracyi z 1661 r., miały tylko 10 dm., które płaciły czynszu po zł. 1. W czasie lustracyi 1789 r. było dm. 115, komornych i ogrodowych 17, rzemieślników 8. Czynsz wraz z łanowem, z każdego placu lub domu po zł. 1, a z komornych po gr. 15, co wynosiło rocznie zł. 127 gr. 15. Do dworu winni dawać kur sztuk 113, licząc kurę po gr. 15, co wynosiło złp. 45 gr. 6. Majstrowie szewcy płacić winni po 2 złp., a ich czeladź po złp. 1 rocznie, co czyniło złp. 23. Ciż mieszczenie płacili staroście od słołu młynkowego, od sztuki po złp. 3 gr. 15, co wynosiło złp. 92; 1 stolarz i bednarz płacili po 2 zł. Brał też dwór starosty od każdej sztuki słołu młynkowego po dwie ćwierci miary warszawskiej, co w ciągu roku uczyniło korcy 13, a licząc korzec po 4 złp. wynosiło 52 zł. Ogółem dochodu złp. 343 gr. 21. Stanisław August w r. 1770 nadał staroście Ignacemu Kossowskiemu wójtowstwo w D., składające się: z karczmy w mieście, stajni, gorzelni, browaru, słodowni, 2 chałup i wiatraka z chałup. Prócz tych, miał starosta gotowe opłaty z łopatkowego od żydów rzeźników zł. 40, od żydów innych czynszu złp. 36, z wiatraka złp. 90, z dzierżawy łąk zł. 100, składowego z ról dzierżawionych zł. 112, od 116 stągwi piwa wyszynkowanego przez rok zł. 232, od 248 garncy gorzałki zł. 165 gr. 10. Dochód z wysiewów na wójtowstwie przyłączono do fol. Babzkiego. Skarżyli się mieszczenie przed lustratorami na różnorodne nadużycia i uciemiężenia ich przez Jakóba Kretkowskiego, starostę przedeckiego, który im grunta zabierał, granice zmieniał, holendrów w boru osadził, pozwalając las tępić i na inne liczne bezprawia, jak np. napady zbrojne ludzi tegoż starosty na mieszczen, zabijanie ich przez tychże, zabory koni, bydła i t. p. Żalili się też ciż mieszczenie D. na Ignacego Gomolińskiego, instygatora kor., który pastwiska, łąki i grunta D. do swych dóbr dziedzicznych Ossowa przyłącza, z ich ról inwentarze zabiera i w ich lesie D. każe fantować siekiery, a nadto bić i krzywdzić mieszczen, rąbiących drzewo w borze. Żalili się też na starostę kłodawskiego, że lekceważy prawa i przywileje, nadane przez królów; domaga się nieprawnie sepu owsa z każdego łanu po korcy 3, że niszczy ich łąki i lasy, że na pastwisku miejskim osadził kilkunastu holendrów, że we własnym ich lesie zabrania im wrębu, że przez złe rowy mają zalewane grunta, że przez lat kilkanaście składowych do jego depozytu przez mieszczen pieniędzy, teraz potrzebnych na reperację miasta, oddać nie chce, że im zabrał dom gminny i w nim szynk założył, że kilkadziesiąt korcy popiołu, z rudunku wypalonych, po obywatelach D., zabrał samowolnie. (Lustracya z r.

1789). Ratusz miejski, o wyniosłej wieży, przechowywał dawniej akta municypalne, które obecnie uległy rozproszaniu. 2.) **D.**, r. 1359 *Dambrowicze*, wś, pow. skierniewicki. Wymieniona w dok. z r. 1359 wśród włości areyb. gnieźn. (K. W., n. 1404). *M. R. Witan. — Br. Ch.*

Dąbrowińce, wś nad rzeką Uście, pow. lipowiecki, gm. Żadanówka, st. poczt. Daszów (10 w.), 217 dm., 1,126 mk., cerkiew, szkoła, ambulatoryum, 3 wiatraki.

Dąbrówka 1.) wś, pow. łódzki, gm. i par. Chojny. Załutniona przez ludność robotniczą, pracującą w fabrykach łódzkich. W r. 1898 rozpoczęto tu budowę kościoła katolickiego, murowanego. Na obszarze wsi znajduje się wielka cegielnia. 2.) **D.**, wś i fol., pow. kolski. Według ksiąg sądowych grodu łęczyckiego, r. 1388 występuje „Miczko de Dambrówka” przeciwko Zawiszcy, z tejże wsi. W XVII wieku własność Franciszka Krzykowskiego z Krzykos, który na D. i Krzykosach zapewnił fundusz dla klasztoru Karmelitów w Kłodawie. („Lib. Benef. Ecl. Clodav”, — rękopis). 3.) **D.**, wś, pow. siedlecki. W r. 1476 siedzą tu Dadźbogowie i inni. Jest D. wielka i mała. 4.) **D. Kościelna**, wś, pow. mazowiecki. W XVI w. zwana *Wojny-Dąbrówka*. 5.) **D. warszawska**, właściwie *warszowska*, wś, pow. radomski, par. Wierzbica. W połowie XV w. dziedzicem wsi jest Warsz (Warsius) h. Rawa. Łany km. dają dziesięcinę bisk. krakow.; fol. plebanowi. (L. B., II, 516). 6.) **D. zabłotna**, wś, pow. radomski. W połowie XV w. dziedzicem wsi Marcin Nieczuja. Łany km. dają dziesięcinę dziek. radomskiemu; fol. pleban. w Kowalach (dziś Kowala). 7.) **D.**, os. nad jeziorem, pow. rypiński, gm. Żałe, par. Ruże, 14 w. od Rypina, ma 5 dm., 57 mk.

Dąbrówka 1.) dobra, pow. kobryński, gm. Worocewicze, 78 w. od Kobrynia, własność Iwanowych, 205 dz. 2.) **D.**, dobra, pow. prużański, gm. Linowo, 14 w. od Prużany, własność Perepelków, 195 dz. 3.) **D.**, wś pow. sokólski, gm. Czarna Wieś, 28 w. od Sokółki, 452 dz. 4.) **D.**, dobra, pow. pow. wołkowyski, gm. Tarnopol, 62 w. od Wołkowyska, własność Lebediewych (poprzednio Bobińskich), z fol. Ptasznik ma 541 dz. 5.) **D.**, zaśe., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (13 w.), 14 w. od mta pow. 6.) **D.**, wś, pow. lidzki, gm. i dobra skarb. Lida, 11 dm., 118 mk., szkoła. 7.) **D.**, zaśe., pow. wilejski, gm. Serwecz (6 w.); miała 6 dusz rewiz., należał do dóbr Kostyki. 8.) **D.**, wś, tamże, gm. i dobra skarb. Wołkołata (7 w.); miała 24 dusz rewiz.

Dąbrówka, Dubrowka 1.) wś nad strum. Hrebelskim, przy linii dr. żel. pld.-zchd., pow. lipowiecki, w pobliżu granicy hajszyńskiego, gm., st. dr. żel. i poczt. Monastyrzyszcze (6 w.), 60 w. od Lipowca, 80 dm., 543 mk., cerkiew drewn. z r. 1716, szkoła cerk., młyn, 2 wiatra-

ki. Osadzona przez Lanckorońskich, właścicieli Monastyrzysk, dalej własność Newlińskich, Draczewskich, od których nabył Bronisław Czajkowski. Obecnie przeszła w inne ręce. 2.) **D.**, wś, pow. radomski, gm., par. praw. i st. poczt. Brusitów (5 w.), 37 w. od Radomyśla, 31 dm., 472 mk., wiatrak. 3.) **D.**, wś, pow. taraszczański, gm. Piatyhory, st. poczt. Tetyjów (7 w.), 72 w. od Taraszczy, 332 dm., 1,696 mk., cerkiew, szkoła. 4.) **D.**, wś, pow. zwinogrodzki, gm. i st. poczt. Łysianka (9 w.), 20 w. od Zwinogrodki, 174 dm., 993 mk., cerkiew, 5 wiatraków. Własność Łysienki. 5.) **D.**, wś nad rzeką Staw, pow. nowogradwołyński, gm. Smołydyrów, st. poczt. Nowogradwołyński (30 w.), 465 dm., 2,672 mk., cerkiew drewn. z r. 1762. Ma zapis od ks. Czartoryskich. Własność niegdyś ks. Ostrogskich. 6.) **D., Dubrowka**, wś, pow. nowogradwołyński, gm. Piszczów, par. praw. Krasiówka (1 w.), 14 w. od mta pow., 68 dm., 374 mk. 7.) **D.**, kol., tamże, gm. Serby, 15 w. od mta pow., 101 dm., 631 mk. 8.) **D.**, kol., pow. rówieński, gm. Derażne, 34 w. od Równego, 19 dm., 130 mk. 9.) **D.**, kol., pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 9 w. od Włodzimierza, 33 dm., 176 mk. 10.) **D.**, kol., tamże, gm. Kisielin, 34 w. od Włodzimierza, 32 dm., 232 mk. 11.) **D.**, kol., pow. żytomierski, gm. Horoszek, 57 w. od Żytomierza, 83 dm., 543 mk. 12.) **D.**, wś, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Januszpol, 61 w. od Żytomierza, 43 dm., 430 mk. Obecnie Fortunaty Wasiutyńskiej i Idalii Potockiej, córek Szezęsnego Lubicz Potockiego, ma 448 dz.

Dąbrówka 1.) al. *Dąbrowa*, wś, pow. jasielski, par. Brzyska, 7,6 klm. od Jasła. W połowie XV w. własność klasztoru tynieckiego. (L. B., II, 279). 2.) **D. szczepanowicka**, wś, pow. tarnowski, par. Jodłówka. W połowie XV w. należy do par. w Wojniczu i jest własnością kustosa tamecznego kościoła. Kmiecie ze swych części dają kustoszowi po 20 skojców, zajmą i 2 kapłony w czynszu, dziesięcinę zaś dają dziekanowi krakowskiemu. (L. B., II, 306). 3.) **D. Ankiewicz** al. *infułacka*, r. 1536 *Dąbrowa*, wś nad Dunajcem, pow. tarnowski. W r. 1536 należy do par. w Lisiej górze, jest własnością prepozytury przy kolegiacie tarnowskiej. Posiadał ją wtedy Mikołaj Zamojski. We wsi było 3 $\frac{1}{2}$ łan., przewóz na Dunajcu, w połowie własność Rokoszków, dziedziców Bogumiłowic. 4.) **D. polska**, r. 1565 *Dąbrowka niemiecka*, wś, pow. sanocki. W r. 1565 wś w ststwie sanockiem ma 12 kmieci na 8 $\frac{1}{4}$ łan., 1 zagr. Nazwy kmieci przeważnie niemieckie. Dochód wynosił zł. 24 gr. 24 den. 16.

Dąbrówka 1.) wś, pow. międzyszyrecki. Dawna własność Zbąskich, z których Stanisław założył tu r. 1559 kościół par. p. w. św. Jakóba. Według wizyty z r. 1640 był murowany z kamienia. Księgi kościelne sięgają r. 1712.

2.) **D. kościelna**, dawniej *Dąbrowa*, wś, pow. obornicki. W r. 1348 zawarta była ugoda między plebanem w D. a Dzierżykrajem, dziedzicem Dzwonowa, co do rozdziału dochodów obu kościołów. Pleban z D. miał zarządzać kościołem w Dz. i trzymać tam wikaryusza. (K. W., n. 1269). Obecnie D. posiada kościół drewniany w formie krzyża z wieżą, wzniesiony r. 1776, odbudowany r. 1868. Pierwotny kościół p. w. N. P. M. istniał już na początku w. XIV, jak o tem świadczy dok. z 1338 r. (Łaski, L. B., I, 66 i przyp.). 3.) **D**, wś pod Żninem. W ostatnich spisach urzęd. niema tej nazwy. W reg. pob. z w. XVI pominięta. W r. 1362 opat trzemeszeński oddaje arcyb. gnieźn. dziesięcinę ze wsi Podgórzycze, w zamian za dziesięcinę ze wsi arcyb. Dąbrowka i 30 łan. do osadzenia, z których dziesięcinę pobierać będzie też klasztor. (K. W., n. 1481). Być może, iż na tym obszarze powstała późniejsza Nowa wieś (Neudorf dziś). 4.) **D.**, wś, pow. mogilnicki. Wspom. w dok. z r. 1366 i 1383. (K. W., n. 1568 i 1812). Wieś szlachecka. W r. 1583 istnieje tu kościół par. Dziedzicem wsi jest Mateusz Żaliński, kaszt. gdański.

Dąbrówki, wś, pow. sierpecki, gm. Borkowo, par. Sierpe (3 w.), ma 20 dm., 86 mk., 915 morgów.

Dąbrowniki, *Dubrowniki*, os., pow. wołkowyski, gm. Międzyrzec, 20 w. od Wołkowyska, 307 dzies.

Dąbrowo, r. 1153 *Dambrovici*, wś, pow. wągrowiecki. Wspom. w dok. z r. 1153. (K. W., n. 18). Dawała dziesięciny klasztorowi w Łeknie.

Dąbrowo 1.) dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Dworce, 50 w. od Brześcia. Własność Zabelów, 751 dz. 2.) **D.**, chutor, tamże, należy do dóbr Podbiała. 3.) **D** (ob. t. I, 925, *Dąbrowa*), mstko, pow. sokólski, gm. Kamionna, 32 w. od Sokółki, posiada 1,778 mk. Jurydyka ma 209 dz. 4.) **D.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (15 w.), 65 w. od mta pow. 5.) **D.**, kol. żyd. nad rzeką Aleszną, pow. lidzki, gm. Rożanka, 7 dm., 67 mk, dom modl. żydowski. 6.) **D.**, mstko i dobra nad rz. Spuszą, tamże, gm. Lack, 67 w. od Lidy. Mstko ma 9 dm., 116 mk. (w 1865 r. 50 dusz rewiz.), zarząd gminy; dobra należą do hr. Uruskieh. Cerkiew par. drewn. z r. 1830. Parafia praw., dekanatu szczuczyńskiego, 2,994 dusz. Był dawniej kościół katol. paraf., z muru wzniesiony r. 1674 przez Michała Rymwida, przebudowany w 1827 r. przez hr. Rudolfa Tyzenhauza.

Dąbrowowo al. *Poswojewszczyzna*, dobra, now. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (13 w.), 83 w. od mta pow. Przyległość Drujki, dawniej Żabów, później Pawła Dąbrowy, dziś sukcesorów. Do dóbr należy fol. Ustronie.

Dąbrowskie, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (9 w.), 49 w. od mta pow.

Dąbrowszczyzna 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (4 w.), 48 w. od mta pow. 2.) **D.**, wś, pow. oszmiański, gm. Dziewieniszki. Miała 7 dusz rewiz.; należała do dóbr Albertyn.

Debejki, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Owanta (2 w.), 37 w. od Wilkomierza.

Debekańce, wś i zaśc., pow. poniewieski, gm. Remigola (10 w.), 35 w. od Poniewieża.

Debesie, wś, pow. oszmiański, gm. Graużyżki (7 w.); miała 17 dusz rewiz., należała do dóbr Bołtup.

Debryca, kol. i urocz., pow. rówieński, gm. Derażne, 45 w. od Równego. Kol. ma 36 dm., 242 mk.; urocz., zw. Kraśniuki, 2 dm., 14 mk.

Decew, chutor, pow. nowogrodwołyński, gm. Kurne, 37 w. od mta pow., 40 dm., 213 mk.

Dechowa, wś, pow. stanisławowski, ob. *Dubowce*.

Dechtiarewo 1.) wś, pow. dzisieński, gm. i dobra Mikołajewo. Miała 9 dusz rewiz. 2.) **D**, wś, tamże, gm. Mikołajewo (13 w.); miała 23 dusz rewiz., należała do dóbr Werki. 3.) **D.**, wś, pow. dzisieński, gm. Prozoroki (2 w.); miała 7 dusz rewiz., należała do dóbr Sanniki.

Dechtiarówka (ob. t. II, 32, *Diehtiarówka*), wś, pow. radomyski, gm. Martynowicze, par. praw. Steczanka, st. poczt. Radomyśl (110 w.), 12 dm., 90 mk., 273 dzies.

Dechtiary, chutor nad rzeką Syrzec, pow. kijowski, gm. Biłhorodka, st. poczt. Borszczahówka (5 w.), 12 w. od Kijowa, 5 dm., 75 mk.

Deczany, wś, pow. wilkomierski, gm. Kowarsk (5 w.), 28 w. od Wilkomierza.

Dedeki, dobra, pow. dryzieński, własność Twardomańskich, 215 dzies.

Dederkały 1.) *Małe*, wś pow. krzemieniecki, gm. Dederkały, st. poczt. Jampol, st. dr. żel. Rudnia Poczajowska (52 w.), 30 w. od Krzemieńca, 54 dm., 581 mk., w całej parafii 296 kat. Cerkiew drewn. z r. 1843, nposażona r. 1721 ziemią przez Tadeusza Dederkałę. Cerkwie filialne we wsiach: Dederkały Wielkie i Wołkowce. 2.) **D. Wielkie**, wś, tamże, 33 w. od Krzemieńca, mają 70 dm., 588 mk., cerkiew drewnianą, uposażoną z zapisu dziedzica, Jakóba Kollataja, r. 1740, kościół par. katol., z klasztorem Reformatorów, wzniesiony pierwotnie z drzewa przez dziedzica wsi, Antoniego Wyszpolskiego, w 1735 r. Osadził on przy nim zakonników, sprowadzonych z Żorniszcz. Obecny, murowany, fundacyi Preisów, pochodzi z r. 1760. Wsi te należały pierwotnie do rodziny Dederkałów. W 1545 r. bracia: Sidor, Daszko, Nestor Dederkałowie i Andrzej Wołkowski, zobowiązani byli do opatrywania dwu horodni zamkowych. W 1570 r. z części D. wnosi Dymitr od 8 dym., 4 ogr. po 4 gr., 4 ogr. po 2 gr., z drugiej Fedor Deder-

kało od 5 dym., 4 ogr. po 4 gr. W 1583 r. w wielu częściach. Jedną nabył Fiedor Sieniuta Lachowicki od Siemiona, drugą ma w zastawie od Bohdana D., inne posiadają Dederkałowie. W pierwszej połowie w. XVIII rodzina Dederkałów posiadała D. Małe, Wielkie zaś przechodziły do Kołatajów, Wyspolskich i w końcu Czornowskich, którzy obecnie posiadają obie te wsi.

Dedulki, w spisie *Deduski*, wś, pow. dziśnieński, gm. Przebrodz (12 w.); miała 15 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Gabryałow.

Dederencya 1.) fol., pow. rossieński, gm. Mańkuny (6 w.), 8 w. od Rossień. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Botoki. Mają tu części: Gojzewscy, Kawrynasowie, Łukaszewiczowie, Mackajtyso-

Degajcie, wś i dobra, pow. telszewski, gm. Gadonów (12 w.), 3 w. od Telsz. Własność bar. Brueggen, z fol. Pietrajcie i Piłsudzie-Szaszajcie ma 817 dzies.

Degiancie, wś, pow. wilkomierski, gm. Kowarsk (10 w.), 33 w. od Wilkomierza.

Degiany, dwie wsi i fol., pow. poniebieski, gm. Nowemiasto (6 w.), 8 w. od Poniewieża. Fol. należy do dóbr Niewiaźniki.

Degiasy 1.) wś, pow. poniebieski, gm. Kibury (10 w.), 52 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Skrobotyski (11 w.), 53 w. od Poniewieża.

Degielancie, wś, pow. wilkomierski, gm. Wieprze (10 w.), 27 w. od Wilkomierza.

Degieliszki, zaśc., pow. trocki, gm. Hanuszyski (9 w.); miał 7 dusz rewiz., należał do dóbr Bitowtany.

Degienie 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (8 w.), 75 w. od mta pow. 2.) **D.**, wś i dobra, pow. telszewski, gm. Gadonów (o 1 i 2 w.), 10 w. od Telsz.

Degiesie 1.) wś, pow. poniebieski, gm. Birze (13 w.), 76 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Podbirze (10 w.), 71 w. od Poniewieża. 3.) **D.**, wś, pow. oszmiański, gm. Soły (3 w.). Należała do dóbr Racuny.

Degiesiszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (5 w.), 11 w. od mta pow. Wnorowskich, 56 dz. 2.) **D.**, zaśc., tamże, gm. Widze (5 w.), 53 w. od mta pow.

Degilus, dwór, pow. rossieński, gm. Szymakajcie (9 w.), 17 w. od Rossień.

Degilawki, wś, pow. telszewski, gm. Żorany (22 w.), 38 w. od Telsz.

Degimas, dwór, pow. poniebieski, gm. Pokroje (3 w.), 50 w. od Poniewieża.

Degimiszak, os., pow. władysławowski, 69 w. od Maryampola, 33 w. od Władysławowa.

Degimy, dobra, pow. kowieński, gm. Eleonorów, 70 w. od Kowna. Własność Łopatów, 120 dz.

Degintynie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Poniemunek (14 w.), 84 w. od mta pow.

Degiany, wś, pow. poniebieski, gm. Mołodczany (9 w.), 33 w. od Poniewieża.

Degmiszki, w spisie *Digieliszki*, zaśc., pow. szawelski, gm. Kiryanowo (5 w.), 70 w. od Szawel.

Degucie 1.) wś, pow. telszewski, gm. Olsia-
dy (8 w.), 20 w. od Telsz. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Bernatowo (12 w.), 13 w. od Telsz. 3.) **D. Sznipańcie**, dobra skarbowe, pow. wileński, gm. Szyrwinty.

Degucina, zaśc., pow. wileński, gm. Malaty (9 w.); miał 4 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Białodwór.

Deguciszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (5 w.), 8 w. od mta pow. Dawniej attyn. dóbr Smołwy. Od r. 1850 należał do Jana Surwiłły; miał 10 dz.

Degutele, *Deutele*, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki (12 w.), 26 w. od mta pow.

Degutobobie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Oknista (6 w.), 76 w. od mta pow.

Degutynie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty (16 w.), 33 w. od mta pow. Własność Abramowiczów, 103 dz.

Degutyszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Tauroginie (3 w.), 52 w. od mta pow. 2.) **D.**, zaśc., tamże, gm. Antuzów (6 w.), 20 w. od mta pow.

Dejczyno, dobra, pow. połocki, własność Sycianków, 682 dz.

Dejlidki 1.) wś, pow. oszmiański, gm. Siedliszcze (6 w.); miała 15 dusz rewiz., należała do dóbr Żyżmy. 2.) **D.**, wś, pow. oszmiański, gm. Soły (6 w.); miała 35 dusz rewiz., należała do dóbr Daukszyszki.

Dejliduk, zaśc., pow. trocki, gm. Wysoki Dwór.

Dejlidy al. *Dojlidy*, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymszany (25 w.), 50 w. od mta pow. Mają tu Wojtkiewiczowie w 2 działach 167 dz. Należała do dóbr Dryświaty. W 1802 r. przysądzona Świętorzeckim. 2.) **D.**, wś, pow. oszmiański, gm. Dziewieniszki (10 w.); miała 25 dusz rewiz., w części do dóbr Ludwinowo i 22 dusze, w części do dóbr skarb. Dziewieniszki. 3.) **D.**, wś, tamże, gm. i dobra Iwie (4 w.). W r. 1805 miała 115 dusz rewiz. 4.) **D.**, zaśc., pow. trocki, gm. Olkieniki.

Dejlidziany, dobra, pow. wileński, gm. Szyrwinty. Własność Montwiłłów.

Dejnie, dobra, pow. wilkomierski, gm. Pogiry (5 w.), 27 w. od Wilkomierza. Własność Kępińskich, 140 dz.

Dejnowa Wielka, wś, pow. oszmiański, gm. Horodźki (9 w.). W r. 1865 miała 109 dusz rewiz., należała do dóbr Wołożyn.

Dejnowce, wś, pow. oszmiański, gm. Krewa (3 w.); miała 24 dusz rewiz., należała do dóbr Perłowa Góra.

Dejnówka 1.) wś, pow. oszmiański, gm. Ho-

rodzki (3 w.); miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr Wiszniów. 2.) **D. Mała**, ws, tamże, 6 w. od Horodzków, 29 dym. W r. 1865 miała 58 dusz rewiz., należała do dóbr Wołożyn.

Dejnowo 1.) ws włośc., pow. lidzki, gm. Koniawa (16 w.). Należała do dóbr skarb. Orany. Ślady osady przedhistorycznej. 2.) **D.**, dwór, pow. oszmiański, gm. Polany; w 1865 r. własność Maciejewskich. 3.) **D.**, dobra, tamże; 1865 r. własność Jankowskich. 4.) **D.**, ws, tamże; należała do dóbr Bryndziszki. 5.) **D.**, ws, tamże, gm. Siedliszcze (8 w.). W r. 1865 miała 78 dusz rewiz., należała do dóbr Gieranony. 6.) **D.**, ws, tamże, gm. Siedliszcze (11 w.). W r. 1865 miała 99 dusz rewiz., w części należącej do dóbr Hermaniszki.

Dekałowice, dawniej *Dekalów*, pierwotnie *Mejstowice*, ws, pow. grodzieński, gm. Łasza, 16 w. od Grodna, 15 dm., 135 mk., cegielnia, 157 dz. włośc. i 40 dz. dwor. 2.) **D. Kwasówka**, dobra, tamże. Własność Buchowieckich, 746 dz. Ws należała do ekonomii grodzieńskiej. W 1558 r. ws Mejstowice, w wójtostwie poniemuńskim, włości kwasowskiej; miała 5 włók gruntu średniego, w tem 4 włóki służkowych i 1 wł. na służbę ciągłą.

Deksnia, zaśc., pow. wileński, gm. Giedrojcie (8 w.); należał do dóbr Gawiejki.

Deksnie 1.) fol. i zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze, 47 i 51 w. od mta pow. 2.) **D.**, ws, tamże, gm. Rakiszki (12 w.), 61 w. od mta pow. 3.) **D.**, dwór, pow. rossieński, gm. Szymkajcie (16 w.), 26 w. od Rossień. 4.) **D.**, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Owanty (6 w.), 45 w. od Wilkomierza. 5.) **D.**, zaśc., tamże, gm. Traskunya (6 w.), 40 w. od Wilkomierza.

Deksunia, kol. żydow. nad rzką Szpenglą, pow. trocki, gm. Deksznie, 16 dm., 360 mk. (1865 r. 124 dusz rewiz.), dom modl. żydowski.

Dekszniany, dobra, pow. wilejski. Obejmowały około 3,000 dzies., z tego 1,760 dz. dwor., 1,240 dz. odeszło do włościan, za które wzięto 16,223 rub. wykupu. W dobrach przed r. 1865 było 62 chat, 297 dusz rewiz. W skład dóbr wchodziły: fol. Hranicze al. Hryczeniata i wsi: Putniki (420 dz.), Szemetowszczyzna (100 dz.), Wołodźki (260 dz.), Powiazyń (300 dz.), Wazhiły (160 dz.), Zadworze, Mużyły, Hostyłowicz, Korczowiki, Mstyż. Około r. 1570 dobra należały do Stanisława Surwiłły, który zapisuje żonie Maryannie Bohdanównie Jaroszance. Po śmierci męża wyszła ona za Benedykta Jesmana. W 1584 r. Jan Surwiłło sprzedaje D. zastawnicze Hannie Wasylowej Luboszczyńskiej. Później własność ks. Wiśniowieckich, w 1611 r. Horskich. W r. 1669 Teodor, Karol i Maryanna z Ciechanowieckich Horscy sprzedają D. Janowi Chrapowickiemu, wwdzie witebskiemu; w 1686 r. własność jego synów Stefana i Franciszka, z których ostatni r. 1687 zapisuje siostrze swej

Maryannie. Ta wychodząca w 1703 r. za Franciszka Kurcza, wwdzica brzeskiego, wnosi mu te dobra. W 1723 r. nabywa D. od Jana Kurcza Franciszek Montwił Białłozor, podsędek upieki i r. 1744 zapisuje wnukowi swemu Idziemu Kurczowi, podstolicowi brzeskiemu. Ten w 1745 r. sprzedaje dobra za 12,000 złp. Pawłowi i Aleksandrze Rymwid Mickiewiczom, którzy przekazują synowi swemu Trojanowi. W 1770 r. Trojan i Brygida ze Świętorzeckich Mickiewiczowie sprzedają D. za 160,000 złp. Michałowi Wołodkowiczowi, sście hajeńskiemu. Zastawnikiem zostaje Antoni Świętorzecki. Od r. 1784 dziedzictwo Winc. Wołodkowicza, marsz. borysowskiego, od 1839 do 1864, w dożywociu wdowy Jadwigi z hr. Tyszkiewiczów, od 1864 do 1883 r. własność syna jej Józefa, od 1884 r. synowca Wincentego Wołodkowicza.

Deksniele, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (9 w.), 59 w. od mta pow.

Deksniela, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Uciany (8 w.), 56 w. od Wilkomierza.

Deksznie, ws, pow. dźwiński (dyneburski), w pobliżu źródeł rzki Liksnianki.

Dekuny, dobra, pow. sieński; dziedzictwo Białkowskich-Bibersteinów, 2,167 dz.

Delatyn, mstko, pow. nadworniański. Wspom. w dok. z r. 1443. W r. 1515 ws D. w pow. kołomyjskim, ma 8 łąn. os., 4 łąny puste, młyn i od 150 owiec płacą gr. 23. W r. 1579 D. „opidum“ w części Jana Tureckiego płaci szosu fl. 4 gr. 8, część Pawła Tureckiego fl. 4 gr. 8, rzem. 1, część Krzyszta Bludnickiego h. Topacz, szosu fl. 2 gr. 12, od 3 kom. i dział Jakóba Chocimierskiego h. Grabia fl. 2 gr. 12, od kom. 3. Delatyn, Turka, Mikuliczyn i Osławy był to widocznie wielki obszar dóbr górskich, który rozpadł się na cztery mniejsze działy. Wywarzanie soli odbywa się tu już w drugiej połowie XVI w.

Delawkiszki, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (10 w.), 30 w. od mta pow.

Delbiszki, ob. *Dylbiszki*.

Delejów, r. 1515 *Dalyeyow*, ws, pow. staniśławowski. Wspom. w dok. z 1435. R. 1515 ws szlach. w ziemi halickiej płaci od 6 łąn., młyna, pop gr. 15, od 100 owiec gr. 15. R. 1578 należy do dóbr Mieleckiego, woj. podolskiego, ma 12 łąn., 13 zagr., 5 kom., pop. Istnieje prócz tego ws Dalejówka, płacąca od 7 łąn., 4 zagr., 3 kom.

Delfinówka, mylnie *Delfinowce*, ws, pow. bałcki, gm. Daniłowa bałka, 74 w. od Bałty, ma 99 dm., 550 mk., par. katol. Hołowaniewsko.

Delikatory, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (9 w.), 70 w. od mta pow. Należała do dóbr Drujki.

Delinie, dwór, pow. wilkomierski, gm. Kowarsk (3 w.), 20 w. od Wilkomierza.

Dembiele (ob. t. II, 15, *Dębiele*), ws, pow. święciański, gm. Melegiany (5 w.). W r. 1865 miała 33 dusz rewiz., należała do dóbr Rekiecie.

Demiczyn, ws, pow. żytomierski, gm. Oza-dówka (5 w.), par. praw. Tatarynówka Mała (3 w.), st. dr. żel., 44 w. od Żytomierza, 79 dm., 605 mk.

Dementiewo, ws, pow. orszański, gm. Mikulino, 15 dm., 165 mk.

Demenka al. *Skoczyńce*, ws nad Taśminą, pow. czechryński, gm. Hołowkówka, st. poczt. Medwedówka (13 w.), 37 w. od Czechrynia, 86 dm., 474 mk., szkoła.

Demiesz, ws, pow. oszmiański, gm. Połoczany (6 w.). W r. 1865 miała 47 dusz rewiz., należała do dóbr Horodziłowo. Pod wsią 4 kurhany. W jednym z nich r. 1859 znaleziono szablę i złoty pierścień.

Demieszki, ws, pow. dzisieński, gm. Mikołajewo (12 w.); miała 31 dusz rewiz., należała do dóbr Hryhorowicze.

Demeszkowce, w dok. z 1416 r. *Damsthykowce*, ws, ob. *Kaniowce* (t. III).

Demiachy 1.) ws, pow. orszański, gm. Mikulino, 5 dm., 59 mk. 2.) **D.**, ws, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Demianczyce, ws i dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Turna, 28 w. od Brześcia. Ws ma 460 dz. włośc. i 26 dz., należących do Małachowskich. **D.-Michałowo**, dobra, należą do hr. Grabowskich i mają 943 dz.

Demianki, ws i dobra nad Ipucią, pow. homelski, gm. Wylewo (2 w.). Ws ma 146 dm., 373 mk.; dobra, własność Gerardów, 3,654 dz. (1,642 lasu), gorzelnia, 2 wiatraki.

Demiankowce, ws, pow. uszycki, 119 dm., 635 mk., cerkiew, 2 młyn.

Demiankowo, ws, pow. horecki, gm. Bajewo, 44 dm., 210 mk.

Demianowicze 1.) ws włośc., pow. święciański, gm. Wiszniów (11 w.); miała 10 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Wojstom. 2.) **D.**, okolica szlach., pow. wilejski, gm. Iża.

Demianówka, kol., pow. kowelski, gm. Hołoby, 17 w. od Kowla, 16 dm., 81 mk.

Demianowo 1.) dobra, pow. mohylewski. Od 1875 r. własność Gordziałkowskich, 369 dz. 2.) **D.**, ws, pow. wieliski, gm. Usmyń. W 1765 r. w ławnictwie prychabskiem, wójtowstwa usmyńskiego.

Demiany, *Dziemiany*, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (10 w.), 81 w. od mta pow. Należała do dóbr Drujka.

Demichowo, 1765 r. *Demidowo*, ws, pow. wieliski, gm. Ilino. W 1765 r. należała do ławnictwa astratowskiego, w wójtowstwie głazomickiem.

Demidenki, ws, pow. dzisieński, gm. Głębokie (9 w.); miała 10 dusz rewiz.

Demidka, ws, pow. wilejski, gm. Budslaw 7 w.). W r. 1865 miała 97 dusz rewiz., należała do dóbr Szyszkowszczyzna.

Demidkowo, *Demitkowo*, w dok. *Demilkowo*,

ws i dobra, pow. grodzieński, gm. Łasza, 18 w. od Grodna. Ws ma 262 dz. włośc. Dobra mają w części Niemczynowiczów 40 dz., Szantyrów 162 dz., Jastrebowych 151 dz. Ws wchodziła w skład ekonomii grodzieńskiej. Podług rewizji z 1561 r. miała 30 włók gruntu średniego. Z włóki czynsz i inne powinności wносиły 1 kopę 37 gr.

Demidów, ws, pow. kijowski, gm. Dyrer, st. poczt. Borszczahówka (33 w.), 33 w. od Kijowa, 140 dm., 822 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyn. W 1628 r. Hornostojowa wnosi od 7 dym., 5 ogr.

Demidów Lasek, kol., pow. rówieński, gm. Berezne, 59 w. od Równego, 14 dm., 65 mk.

Demidowicze 1.) ws, pow. wołkowyski, gm. Hornostajewicze, 20 w. od Wołkowyska, 109 dz. 2.) **D.**, fol., pow. żłimowicki. Należy do dóbr Kościukowicze. 3.) **D.**, ws, tamże, gm. Berezki, 49 dm., 250 mk. 4.) **D.**, *Dziemidowicze*, ws nad jez. Krasne, pow. lepelski, gm. Kopejewicze, 29 dm., 300 mk. cerkiew filialna. Należała dawniej do dóbr Iwańsk.

Demidowiec, urocz. w dobrach Sporowo, pow. słonimski, gm. Pieski.

Demidówka 1.) *Dymidówka*, ws, pow. winnicki, gm. Brahiłów, 144 dm., 1,060 mk., cerkiew, szkoła. 2.) **D.**, ws, pow. dubieński, gm. Kniakinin, par. praw. Dublany (2 w.), 30 w. od Dubna, par. katol. Łysin, ma 18 dm., 378 mk., cerkiew filialną drewnianą. Własność Gołowaczewskich. 3.) **D.** al. *Kociubryn*, ferma, pow. dubieński, gm. Kniakinin, 31 w. od Dubna, 6 dm., 27 mk. 4.) **D.** al. *Łęczno*, mstko, tamże, 30 w. od Dubna, 44 dm., 404 mk. Własność niegdyś Ta-szyńskich, Pałuskich, Gaszyńskich, obecnie skarbowe.

Demidowo, ws, pow. dzisieński, gm. Wierzechnie (4 w.). Miała 17 dusz rewiz.; należała do dóbr Wołyń.

Demidowszczyzna, ws, pow. kobryński, gm. Rłosk, 28 w. od Kobrynia, 513 dz. włośc.

Demienicze, *Demianicze*, ws, dobra i chutor, pow. brzeski gub. grodz., gm. Turna, 20 w. od Brześcia. Ws ma 46 dm., 530 mk., 871 dz.; dobra, własność hr. Grabowskich, 1,017 dz.; chutor, należy do kilku właścicieli i ma 135 dz.

Demiówka, *Demijówka*, przedmieście Kijowa (2 w.), nad rzeką Łybed', przy linii dr. żel., gm. Chotów, 350 dm., 3,601 mk., cerkiew z r. 1882, 2 synagogi żydowskie, młyn, browar piwny, rafinerya cukru, cegielnia, fabryka cukierków, szkoła, st. poczt. W ostatnich czasach zamierzono włączyć D. do obrębu miasta.

Demitkowo, ws i dobra, pow. sokólski, gm. Kruglany, 25 w. od Sokółki. Ws ma 81 dz. włośc. i 56 dz. dwor. Dobra, zwane też Muraw-szczyzna, mają w części Sopoćków 60 dz., Jac-kowskich 45 dz., Milkowskich 93 dz.

Demitrów wielki i mały, u Dług. *Dmytrow*,

wś w pobliżu Wisły, pow. tarnobrzeński, par. Baranów (odl. 3 klm.). W połowie XV w. istnieje tu kościół par. drewniany p. w. św. Katarzyny. Długosz podaje, iż kościół zagrożony podmyciem przez nurt Wisły potrzebuje przeniesienia. Widocznie z czasem uległ zniszczeniu. W r. 1578 istnieje tu jeszcze parafia, a wieś należy do Andrzeja Leszczyńskiego. Wechodziła w skład dóbr Baranów

Demków, chutor, pow. winnicki, gm. Stanisławczyk.

Demkowce 1.) wś, pow. bractawski, gm. Sawińce, 268 dm., 1,842 mk., cerkiew par. Jest tu stacya odnogi dr. żol. humańskiej, druga od Wapniarki. Ztąd też idzie odnoga kolei do Trościańca (cukrownia). D. należą obecnie do Towarzystwa fabryki cukru w Trościańcu. Mają 696 dz. D., podobnie jak Romanowce i Jakubowce w połowie XVI w. dzierżają Kudrenkowie (Stefan i Fiedor Bazanowicze), następnie w 1569 r. posiadają je Demkowscy a pod koniec wieku Czerkasowie, których z dóbr wyzuwają przed r. 1602 Strusiowie. W 1603 r. sąd grodzki kijowski przysądził D. Czerkasowi, wyrok ten jednak skasował mocą trybunałską sąd winnicki i nakazał sukcesorom Strusia złożenie przysięgi, że dobra te są dawno w ich rodzie. Elżbieta, córka Jerzego (Jura) Strusia, kaszt. halickiego, wychodząc za Aleksandra Kalinowskiego, wniosła mu D. w posagu. W ostatnich czasach należały do Feliksa Sobańskiego. 2.) D., wieś, powiat kamieniecki, gmina Olchowice, 48 wiorst od Kamieńca, ma 174 domów, 873 mieszkańców, 1,223 dz. dwor., 567 włosc. W lesie obszerne podziemia, dawne kryjówki przed tatarami. W r. 1498 Jan Olbracht potwierdza bisk. kamienieckim posiadanie tej wsi. Od r. 1793 własność rządowa nadana przez Katarzynę II Branickiej, synowicy Potemkina. Córka tejże Woroncowa rozprzedała włosc częściowo 1818 r. 3.) D., wieś nad rzeczką Osyrą, powiat nowogradwołyński, gmina Derewicze, parafia prawosławna Gizowszczyzna, 87 w. od mta pow., 70 dm., 365 mk., szkoła (od 1869 r.). Należy obecnie do Iznoskowskich. 4.) D., wś nad rzeczką Derewiczką, pow. starokonstantynowski, gm. St. Konstantynów (10 w.), par. praw. Chutory al. Futory, 46 dm., 356 mk. W 1583 r. wś ta należała do włosci konstantynowskiej ks. Konst. Ostrońskiego, wwdy kijowskiego, który wnosi z niej od 12 dym., 5 ogr., 2 rzem. W ostatnich czasach Dubieckich, Zarzyckich.

Demno, fol., pow. lucyński, 63 dz.

Demochy, fol., pow. sieński. Należy do dóbr Purplewo.

Demówka, *Dymówka* 1.) wś, pow. olhopolski, gm. Demówka, na pld.-wchd od Olhopola, 313 dm., 2,670 mk., cerkiew, młyn. Gmina obejmuje 17 miejscowości, mających 2,023 dm., 15,941 mk. włosci (5,811 dusz rewiz.), uwła-

szczonych na 16,132 dz. (10,941 roli). Nadto w gm. jest 12,152 dz. większej własności (6,934 roli) i 614 dz. ziemi cerk. i in. Cały obszar obejmuje 28,898 dz., 16,724 mk. 2.) D., wś, tamże, gm. Piatkówka, 140 dm., 943 mk., cerkiew paraf.

Demowszczyzna, wś, pow. kaniowski, gm. Pryćk Wielkie, st. poczt. Rzyszców (8 w.), 46 w. od Kaniowa, 217 dm., 2,850 mk., cerkiew, szkoła cerk., 16 wiatraków.

Demszyn, wś, pow. kamieniecki, gm. Bahowica, 79 dm., 683 mk., cerkiew, szkoła. Witte, syn komendanta Kamieńca, dostał ją od Potockich wraz z kluczem Gruszką, w zamian za odstąpienie żony, słynnej z piękności, Zofii.

Denapol, pow. oszmiański, ob. *Dynapol*.

Denejkowszczyzna, fol., pow. wołkowyski, gm. Zelzin, 27 w. od Wołkowyska. Własność Dobrzańskich i Przybysławskich, 238 dz.

Denesie, chutor, pow. kowelski, gm. Chocieszów, 76 w. od Kowla, 38 dm., 257 mk.

Denesze al. *Denisze*, wś nad Teterewem, pow. żytomierski, gm. Trojanów, 22 w. od Żytomierza, 124 dm., 932 mk., cerkiew, cegielnia, odlewnia żelaza, kopalnia rudy żelaznej. Własność niegdyś Bilińskich, następnie Działyńskich, drogą wiana Władysława Stadnickiego, obecnie Dutylinych.

Denhofówka, wś, pow. taraszczański, gm. Piatyhory, st. poczt. Tetyjów (9 w.), 60 w. od Taraszczy, 150 dm., 742 mk., cerkiew, szkoła.

Deńhubka, wś, pow. sieński, gm. Obczuha, 16 dm., 134 mk.

Deniańce, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Ołoty (10 w.), 56 w. od Wilkomierza.

Deniski 1.) wś nad Narwią, pow. bielski, gub. grodz., gm. Rajsk, 16 w. od Bielska, 923 dz. Ślady cmentarzyska. 2.) D. al. *Warwaryno*, dobra, pow. czauski. Od 1857 r. własność Orłowych, 956 dz., młyn. 3.) D., wś, pow. wilejski, gm. Chotenczyce (11 w.). W r. 1865 miała 54 dusz rewiz.; należała do dóbr Weprzata.

Deniskowice, wś i dobra nad rz. Rżawką, pow. rohaczewski, gm. Horodziec (8 w.). Wś ma 68 dm., 556 mk., cerkiew, szkoła. Dobra, w części od 1874 r. Szczyrowskich, 352 dz., młyn, w części Kisiel-Zagorzańskich, 162 dz.

Denisowicze, wś nad rzeką Rożaw, pow. radomyski, gm. Szepielicze, st. poczt. Radomyśl (150 w.), 40 dm., 344 mk., cerkiew, szkoła, młyn, 780 dz. włosc.

Denisówka 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (9 w.), 82 w. od mta pow. 2.) D., dobra, pow. orszański; dziedzictwo Chludzińskich, 2,123 dz. (1,700 lasu). 3.) D., wś i dobra, pow. rohaczewski, gm. Korma. Wś ma 7 dm., 51 mk. Dobra, w części Radziwiczów 241 dz., w części Chodonowiczów 134 dz.

Denisówka (ob. t. I, 900, *Daniłowka*), wś nad dopł. rz. Połtwy, pow. ostrogiński, gm. Se-

menów (3 w.), st. poczt. Teofipol i Jampol (12 w.), st. dr. żel. Szepietówka (60 w.), 50 w. od Ostroga, 96 dm., 629 mk. Poprzednio z wchodzącą w skład parafii praw. Daniłówką, przedzieloną od D. tylko stawem i groblą, miała 118 dm., 942 mk. praw., 92 katol. i 73 żyd. Cerkiew drewn. z r. 1868. Poprzednia, fundowana w zeszłym wieku przez ks. Jabłonowskich, spaliła się r. 1865. Wś należała niegdyś do Sieniutów Lachowieckich. Podług reg. pob. pow. krzemienieckiego z r. 1583 własność Fiedora Sieniuty Lachowieckiego, który wnosi od 6 dym., 5 ogr., 4 bojar. Potem należała do klucza lachowieckiego ks. Jabłonowskich. Jako wiano ks. Teofilu Jabłonowskiej przeszła do kn. Leona Sapiehy. 1802 r. nabyta przez Michała Izdebskiego.

Denisowo 1.) wś, pow. dzisieński, gm. i dobra Czeres (7 w.); miała 11 dusz rewiz. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Mikołajewo (4 w.). W r. 1865 miała 65 dusz rewiz.; należała do dóbr Bielany. 3.) **D.**, wś, tamże, gm. Miory (2 w.); miała 26 dusz rewiz., należała do dóbr Staniulewo. 4.) **D.**, dobra, pow. wilejski, gm. Krzywicz; 1865 r. Przesmyckich.

Denisy, wś, pow. dzisieński, gm. Pohost Nowy (2 w.). W r. 1865 miała 54 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Lin. owszczyzna.

Deniszówka, wś nad rz. Dubną, pow. dźwiński (dyneburski), gm. Malinówka, 30 dm., 180 mk., dom modlitwy starowierców.

Deńki, *Dienki*, wś, pow. dzisieński, gm. Mikołajewo (4 w.); miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr Hołomyśl.

Denków 1.), w dok. *Damkow*, wś, pow. opatowski. Wed. dok. z r. 1260 klasztor wachocki zamienił tę wieś z komesem Warszem za las Olchową (dziś wieś w par. Wiśnicz). W r. 1578 wś D. należy do par. w Ruszkowie. Stan. Michowski płacił tu od 8 os. 12¹/₂ łan., 3 zagr. 2.) **D.**, ob. *Danków*.

Deńkowce, wś, pow. grodzieński, gm. Wołpa, 60 w. od Grodna, 967 dz.

Deńkuniszki, zaśc., pow. trocki, gm. i dobra skarb. Sumiliszki; miała 7 dusz rewiz.

Denowale, wś, pow. wileński, 3 okr. pol., gm. Giedrojeje (3 w.); miała 16 dusz rewiz., należała do dóbr Kupryszki. Ob. *Donawale*.

Depułtycze, r. 1564 *Dipultice*, pow. chełmski, wś królewska w ziemi chełmskiej; miała r. 1564 kościół par. łaciński i cerkiew, 2 łany, 2 zagr. Miał też tu dział swój Mikołaj Sienicki, płacący od 9¹/₂ łan., 8 zagr. i Skoruta 1 łan.

Der..., ob. *Dziar...*, *Dzier...*

Deraki, wś, pow. wilejski, gm. i dobra skarb. Wilejka (8 w.); miała 22 dusz rewiz.

Derażeńska Słoboda, wś, pow. nowogradwołyński, gm. Piszczów, 23 w. od mta pow., 18 dm., 124 mk.

Derażeńskie Bołsuny, chutor, pow. nowo-

gradwołyński, gm. Piszczów, 20 w. od mta pow., 9 dm., 70 mk.

Derażna, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Derewno (3 w.). W r. 1865 miała 76 dusz rewiz.

Derażne, mstko nad Horyniem, pow. rówieński, gm. Derażne, st. poczt. i dr. żel. Klewań (18 w.), 30 w. od Równego, 179 dm., 1,610 mk., cerkiew murowana, kościół katol., zarząd gminy, 3 młyny wodne, cegielnia. W całej parafii praw. 124 dm., 1,033 mk. praw. i 14 katol. W r. 1517 sioło ziemian koreckich kn. Koreckiego, który wnosi od 2 dym. W r. 1596 własność ks. Jerzego Czartoryskiego. Potem ks. Ostrogskich, Zasławskich, Lubomirskich, Podhorodeńskich. Obecny właściciel Andre, ma 2,410 dz. (1,815 lasu).

Derażnia, rzka, w gub. mohylewskiej, pr. dopł. Biesiedzi. 2.) **D.**, wś, pow. czerykowski, gm. Studeniec, 27 dm., 237 mk., folusz. 3.) **D. Krajnia**, wś, pow. nowogradwołyński, gm. Piszczów, par. praw. Połeczyny, 26 w. od mta pow., 62 dm., 386 mk., szkoła (od r. 1871). 4.) **D. Średnia**, wś nad Zharem, tamże, 70 dm., 341 mk., cerkiew filialna drewn. z 1714 r. 5.) **D. Wielka**, wś, tamże, 50 dm., 235 mk., szkoła. Własność Łomikowskich. 6.) **D.**, mstko, pow. latyczowski, gm. Derażnia, 20 w. na pld.-zchd od Latyczowa, 74 dm., 530 mk., zarząd gm., cerkiew, synagoga, szkoła, młyn parowy; stacya dr. żel. leży o 1 w. od mstka. Gmina obejmuje 24 miejscowości, mających 1,635 dm., 10,911 mk. włościan (4,565 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 10,939 dzies. (6,890 roli). Nadto w obrębie gminy znajduje się 18,405 dzies. (8,139 roli) większej posiadłości i 837 dz. ziemi cerkiewnej. Cały obszar gminy ma 30,181 dzies. (15,391 roli) i 14,385 mk. Dochód z folwarku derażyńskiego, należącego do sstwa barskiego, szacowano na 1,718 złp. 10 gr. Lustratorowie jednak przyznali, że nie może czynić więcej niż 700 złp. Wójtowstwo było w posesyi Marcina al. Maurycego Wręckiego. Mstko miało prawo magdeburskie za przywilejem z 9 kwietnia 1614 r. W r. 1431 król Władysław zapisał na tej włości 100 grzyw. niejakiemu Dedrychowi. Już wtedy miała kilka części, — jedna z nich dana w zastaw Janowi Odrowążowi i 1469 r. Wykupiona przez Bonę i przyłączona do sstwa barskiego. Druga część przeszła w posiadanie Łaskara Łaszczza, któremu król Kazimierz zapisał 50 grzyw. 1485 r. Następnie władał Andrzej Łaszcz i Katarzyna Łaszczowa, zwana Derażniańska, wdowa po Macieju, do 1552 r. Po śmierci Katarzyny połowa ta znowu podzielona została na 2 części wraz z Zahińcami, między jej córkami: Ewą Sanowiczową i Małgorzatą Podczaszyną. Podczaszyna władała do czasu wykupu przez Bonę, a od Sanowiczowej r. 1532 za pozwoleniem króla wykupił Fryderyk Kaliński i od jego nazwiska

część ta zwana także Maciejową — do dziś nosi nazwę Kalińskiej, inaczej Kalnia Derażnia. W XVI w. wszystkie te części (Łuka, Wysiołek, Dworecka) przyłączone do sstwa barskiego. D. otrzymało prawo miejskie w pierwszej połowie w. XVI, ale według rewizji z r. 1552 było tu, z powodu zarazy morowej, zaledwie 7 dusz. Dziś miasto Derażnia należy do Raciborowskich, D. Hatna do Konowałowa, a D. Kalnia do Czerkasowa. Dopiero na wstawienie hetm. Żółkiewskiego r. 1614 otrzymała nowy przywilej i prawo magdeburskie.

Dr. M.

Derażyce, wś, pow. rzeczyski. Należała do sstwa lubckiego. W r. 1571 i 1628 ma po 10 dym. W r. 1616 z czynszem i miodem czyni 128 fl. 19 gr. od 29 poddanych. Podług rewizji zamku kijowskiego z r. 1552 należała do dóbr monasteru pieczerskiego w Kijowie.

Derbicz 1.) wś i dobra, pow. rohaczewski, gm. Merkułowice (10 w.). Wś ma 34 dm., 188 mk. Dobra, w części Dzierzynskich 117 dz. w części Markianowiczów 195 dz., wiatrak. 2.) **D.**, dobra, tamże; dziedzictwo Szaciłków, 141 dz., wiatrak.

Derbuty, okolica, pow. kowieński, gm. Betygoła (7 w.), 62 w. od Kowna. Mają tu Dobkiewiczowie 76 dz.; Jurewiczowie w D. i Mańkunach 33 dz.; Janczewscy 88 dz.

Derebczyn, w dok. *Derepczyn*, wś, pow. jampolski, gm. Murachwa Stara, na wschód od Szarogrodu, 256 dm., 1,690 mk., 2 cerkwie, szkoła.

Dereczyn, mstko, pow. słonimski, gm. Dereczyn, 32 w. od Słonima, 3,771 mk., 1,170 dz. włośc., 69 dz. dwor., 138 dz. cerkiew. Gmina obejmuje 29 miejscowości, mających 1,008 dm. włośc. (obok 82 innych), 5,685 mk. włościan, uwłaszczonych na 9,114 dz. Nadto w gm. jest 3,278 dz. większej posiadłości. D. otrzymał Wasyl Kopaczewicz od Kazimierza Jagiell. Aleksander Jagiell. potwierdził r. 1493 to nadanie synowi jego Jackowi. W r. 1501 siostra jego kn. Michałowa Sanguszkowa zapisuje cerkwi ziemie i poddanych, lecz po jej śmierci D. zostaje własnością syna Andrzeja Sanguszki i zięciów Semena Bohdanowicza kn. Odynciewiczów, męża Nastazyi, i Iwana Andrzejewicza ks. Połubińskiego, męża Niewidany. Część Odynciewiczów po śmierci kn. Andrzeja dostała się wdowie Halszce Hlebowiczównie, która ją zapisuje synowi z drugiego męża Samuelowi Wołowiczowi. Część tę od Wołowiczów nabywa kn. Aleksander Połubiński, kasztelan nowogr., i zostaje panem całego D. W r. 1618 następuje potwierdzenie fundacji dominikanów. Córka Aleksandra Hilarego, marszałka w. ks. lit., wychodząc r. 1686 za Jerzego Stanisława Sapiechę, wnosi te dobra w dom Sapiechów.

Dereczyn, wś, pow. włodzimierski, gm. Poryck, 38 w. na pld.-wsch. od Włodzimierza,

45 dm., 286 mk. W 1577 r. własność Iwana Czaplicza, który wnosi od 10 dym., 2 ogr. W r. 1583 Prusinowska, podstolina wołyńska, płaci z Derewczyna: od 4 dym., 8 ogr.

Deremezna (ob. t. I, 960, mylnie *Dereneczna*), wś nad Deremezią, dopł. Krasnej, pow. wasylkowski, gm. Wasilów, st. poczt. Hermanówka (5 w.), 25 w. od Wasylkowa, 97 dm., 952 mk., cerkiew, szkoła, cerk., młyn, 5 wiatraków. Osadzona na gruntach obuchowskich przez Dedków Trypolskich przed r. 1600. W r. 1640 należy do dóbr trypolskich Maksym. Brzozowskiego. Nabyta r. 1830 przez Kisielewskich od Stanisława Proskury.

Dereneczna, ob. *Deremezna*.

Derenie 1.) wś i chutor nad Zelwianką, pow. wołkowsky, gm. Podorsk, 34 w. od Wołkowskiej. Wś ma 19 dm., 184 mk., 218 dz. 2.) **D.**, wś, pow. oszmiański, gm. Juraciszki (4 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Bakszty.

Derenkowiec, wś nad Rosią, pow. czerkaski, gm. Derenkowiec, st. poczt. Korsuń (12 w.), 55 w. od Czerkas, 726 dm., 3,875 mk., cerkiew, dwie szkoły. Gmina obejmuje 6 miejscowości (4 sioła, 2 wsi), ma 11,301 mk. (286 żyd.) i 15,859 dzies. (4,723 lasu), z czego 9,672 dz. posiadłości większej, 5 929 włościan. Wchodziła w skład włości śmiliańskiej. Słoboda osadzona na miejsce dawnej, należała do Mlijuwszczyzny Koniecpolskich. W r. 1659 nadana z chutorem Czerepinem Tymoszewi Nosaczowi, obozuemu kozackiemu. Roś w tym punkcie oddziela pow. czerkaski od kaniowskiego.

Deresze, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Lipniski (5 w.). W r. 1865 miała 109 dusz rewiz. Znajdują tu w wielkiej ilości młotki kamienne i strzałki.

Dereszowce, wś, pow. uszycki, 76 dm., 479 mk., cerkiew, 2 młyny.

Derewek, kol., pow. kowelski, gm. Hołoby, 9 dm., 29 mk.

Derewiana 1.) (ob. t. II, 144, *Drewiana*), wś nad dopł. rzki Krasny, pow. kijowski, gm. i par. praw. Trypol (5 w.), st. poczt. Hermanówka (20 w.), 53 w. od Kijowa, 255 dm., 1,289 mk., 1,293 dzies. włośc., cerkiew filialna drewn. z r. 1870, szkoła, 8 wiatraków. W aktach, dotyczących się Trypolszczyzny, zwana Horodyszczem Drewnianem. 2.) **D.**, *Derewiany*, wś, pow. uszycki, 63 dm., 464 mk., cerkiew par., młyn.

Derewiańcze Wielkie i Małe, dwie wsi, pow. ostrogski, gm. Chorów, par. praw. Białaszów (1 w.), 10 w. od Ostroga, 41 dm., 259 mk. W 1577 r. sioło ziemian ostrogskich, płaci od 4 dym. na ewier, 6 ogr. co było mają po 6 gr. R. 1583 ks. Konstantyn Ostrogski, wwdą kijowski, wnosi od 5 dym., 2 ogr., 1 koła wałn.

Derewiańczyce 1.) dobra, pow. słonimski,

gm. Szydłowicze, 8 w. od Słonima. Własność Ordów, z fol. Skołydycze mają 1,006 dz. 2.) **D.** al. *Nowosiół-Hołyńka*, ws, tamże, 5 w. od Słonima, 280 dz.

Derewianka, ws nad rzeką Rudką, pow. mohylowski, 69 dm., 410 mk., szkoła.

Derewianne, w dok. *Derewnoje*, ws, pow. rówieński, gm., st. poczt. i dr. żel. Klewań (4 w.), 26 w. od Równego, ma 85 dm., 678 mk., cerkiew drewn. z r. 1846, wzniesiona przez dziedzica ks. Konstantego Czartoryskiego. W r. 1577 należy do Klewania ks. Iwanowej Czartoryskiej, która wnosi od 25 dym., 8 ogr. po 4 gr., 7 ogr. po 2 gr., a w 1583 r. ks. Juryi Czartoryski płaci od 20 łan., 8 ogr., 2 ogr.

Derewicki, chutor, pow. nowogradwołyński, gm. Derewicze, 78 w. od mta pow., 11 dm., 45 mk.

Derewicze, ws nad rzeką Derewiczką, pow. nowogradwołyński, gm. Derewicze, st. poczt. Lubar (10 w.), st. dr. żel. Połonne (25 w.), 80 w. od mta pow., 204 dm., 1,229 mk., cerkiew drewn., uposażona 107 dz., zarząd gminy, szkoła, młyn. Własność niegdyś ks. Ostrogskich, od r. 1753 ks. Lubomirskich, dalej Świejkowskich, Kordyszów, Stempkowskich, obecnie drogą wian Żurawskich, mających 1,206 dz.

Derewiczka, ws, pow. nowogradwołyński, gm. Czartorya Nowa, par. praw. Czartorya Stara (1 w.), 74 w. od mta pow., 60 dm., 543 mk. Własność niegdyś ks. Ostrogskich, od r. 1753 ks. Lubomirskich, dalej Pruszyńskich, obecnie sukcesorów Przemysława Pruszyńskiego.

Derewiec al. *Derewce*, chutor, pow. owrucki, gm. Chrystynówka, 30 w. od Owruca, 6 dm., 60 mk.

Derewna 1.) ws i fol., pow. kobryński, gm. Ziółowo, 45 w. od Kobrynia. Ws ma 56 dm., 577 mk., cerkiew, szkołę, 1,046 dz.; fol. należy do dóbr Stary Dwór. W lesie dworskim, w pobliżu drogi do wsi Diatkowicze, około 12 kurhanów. Lud nazywa je „mogiły szwedzkie”. Przy rozkopaniu w r. 1890 znaleziono w jednej bruk z kamieni, pod nim zaś węgle i popiół a w głębokości około 1 saż. szkielet ludzki. 2.) **D.**, ws i fol. nad rzeką Plechówką, pow. słonimski, gm. Derewna, 15 w. od Słonima. Ws ma 40 dm., 528 mk., cerkiew, młyn wodny, 1,059 dz. włośc. i 232 cerk.; fol. należy do dóbr Isajewicze al. Pironim Brońskich. Gmina obejmuje 61 miejscowości, 797 dm. włośc. (obok 67 innych), 5,981 mk. włościan, uwłaszczonych na 8,541 dz. Nadto w gm. jest 13,143 dz. większej posiadłości i 288 dz. ziemi cerkiewnej.

Derewnia 1.) ws włośc., pow. wilejski, gm. Krajsk (7 w.), 23 dm., 299 mk. (1865 r. 106 dusz rewiz.). Należała do dóbr skarb. Hryniewicze. 2.) **D.** *Stara*, ws, pow. wieliski, gm. Ilino.

Derewno, mstko, pow. oszmiański. Gmina obejmuje 20 miejscowości, 284 dm. włośc., 3,179 mk. włościan, uwłaszczonych na 6,370

dz. (4,393 roli). Nadto w gm. jest 10,826 dz. (576 roli) większej posiadłości i 33 dz. ziemi kościelnej.

Dergiańce, ws włośc., pow. trocki, gm. i dobra skarb. Sumiliszki (12 w.); miała 7 dusz rewiz.

Derhanówka, *Derganówka*, ws, właściwie przedmieście Białołówki, nad stawem, z rozlewem Rastawicy, przy linii dr. żel. pld.-zchd., pow. berdyczowski, gm. Białołówka, st. poczt. i dr. żel. Koziatyn (15 w.), 40 w. od Berdyczowa, 278 dm., 1,795 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1793, na miejscu dawniejszej z r. 1737, kaplica, szkoła cerk., 2 młyny, wiatrak. Dzielita losy Białołówki.

Derkacz, chutor nad Roską, pow. taraszański, gm. i st. poczt. Tetyjów (9 w.), 76 w. od Taraszczy, 3 dm., 38 mk., młyn.

Derkacze, ws, pow. wołkowyski, gm. Krzemienica, 10 w. od Wołkowyska, 24 dm., 293 mk., szkoła, 315 dz. O $\frac{1}{4}$ w. od wsi dawne cmentarzysko, zw. „Moszaki”.

Derkacze, ws nad Ikwą, pow. starokonstantynowski, gm. Skowrodki, par. praw. Sameczyńce (4 w.), w miejscowości niskiej, błotnistej, 18 w. od mta pow., 138 dm., 698 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1860. We wsi wielki staw, zarosły trzciną. Ws ta wchodziła w skład ordynacji ostrogskiej, poczem przeszła do ks. Lubomirskich i Rzewuskich, około 1860 r. nabyta na licytacji przez Franciszka Rothariusa, dziś syna jego.

Derkińcie, ws i dobra, pow. telszewski, gm. Masiady (13 w.), 41 w. od Telsz. Dobra należą do Ilinych, 204 dz.

Derkintyszki, ws, pow. telszewski, gm. Gandonów (4), 14 w. od Telsz.

Derlingiszki, zaśc., pow. rossieński, gm. Mańkuny (8 w.), 13 w. od Rossień.

Derman 1.) ws nad stawem, pow. dubieński, gm. Mizocz, st. dr. żel. Zdołbunów (18 w.), st. poczt. Ostróg (20 w.), 36 w. od Dubna, ma 514 dm., 3,045 mk., 54 katol., 3,415 dzies. ziemi i 6,630 dz. lasu. Posiada cerkiew par. z r. 1810 fundacji ks. bazylianów. Cerkiw ementarna p. w. św. Onufrego z r. 1855. Ws należy do ks. Lubomirskich. W 1583 r. ks. Konstanty Ostrogski, wwdra kijowski, płaci tu od 23 dym., 2 ogr., 6 ogr., 5 podsus., 3 kół dorocz. W r. 1753 z Dubnem i Ptyczami otrzymał ks. Stanisław Lubomirski. Nabyta przez Jabłonowskich, wraca znów do Lubomirskich przez ożenienie się ks. Marcelego Lubomirskiego z Jabłonowską. 2.) **D.**, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Kurne, 43 w. od od mta pow., 41 dm., 238 mk. 3.) **D.**, ws, pow. żytomierski, gm. Trojanów, 20 w. od Żytomierza, 17 dm., 85 mk.

Dermanka 1.) al. *Durmanka*, słoboda, pow. radomyski, gm. Potyjów, par. praw. Janówka (10 w.), st. poczt. Radomyśl (40 w.), 32 dm.,

211 mk. Założona na gruntach, nabytych od ks. Szczerbatowej, ma 383 dz. 2.) **D.**, ws, pow. łucki, gm. Poddubce, 36 w. od Łucka, 7 dm., 138 mk. Obecnie własność Stempkowskich, wraz z Koczą ma 2,011 dz. 2.) **D.**, ws nad rzeką Łymą, pow. nowogradwołyński, gm. Rohaczów, par. praw. Czernica (12 w.), 25 w. od mta pow., 140 dm., 739 mk. 4.) **D.**, dwie siołody, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, 60 i 81 w. od Równego. Jedna ma 25 dm., 82 mk., druga 29 dm., 34 mk. Należy do Jackowskiej z Wólki Chołopskiej. 5.) **D.**, chutor, tamże, gm. Kostopol, 66 w. od Równego, 6 dm., 35 mk. 6.) **D.**, *Antoszka* al. *Prawutyn*, kol. niemiecka, pow. zasławski, gm. Chrolin (20 w.), dom modl. ewang., szkoła, wiatrak.

Dermanówka, siołoda, pow. owrucki, gm. Bazar, 58 w. od Owruca, 131 dm., 668 mk.

Derń, *Derno*, w dok. *Diern*, *Derni*, ws nad Wierzbówką (Putyliwną?), pow. dubieński, gm. i st. dr. żel. Otyka (3 w.), st. poczt. Klewań (17 w.), 50 w. od Dubna, 65 dm., 491 mk. Poprzednio ze wsiami: Stawek i Oderady miała 112 dm., 902 mk. praw., 23 katol. i 15 ewang. Posiada cerkiew par. drewn. z r. 1879, szkołę (od r. 1881). Cerkiew filialna we wsi Pokaszczew. Własność ks. Radziwiłłów. W r. 1445 w. ks. Aleksander potwierdza nadanie ks. Świdrygajły, dóbr Diern z przysiółkami: Oderady, Pełża, Uchowicek, Moszczanica, Berezna, Jabłonna i Dubiszcz Pawszy Dochnowiczowi. W r. 1519 następuje dział dóbr po Paszku Dochnowiczu na 6 części. Podług rewizji zamku łuckiego z r. 1545 właścicielem D. jest kn. Fedor Ostrożecki (Fedor Hołownia), który miał opatrywać trzy horodnie zamkowe. Hołownia (Ostrożecki) posiadał połowę dóbr po Dochnowiczu. Nabywa on później jeszcze część Sokolskich. potomków córki Paszka. Części te przechodzą do Jęła Malińskich. Szóstą część D. miał Aleksander Sanguszko, marszałek hospodarski, który dział swój sprzedaje ks. Mikołajowi Radziwiłłowi r. 1555 za 400 kóp groszy. Podług reg. pob. pow. łuckiego z r. 1577 ws D. należy w części do włości zamku ołyckiego (kn. Michała Czarotorskiego). Wnoszą z niej od 2 dym. na włók., 3 dym. na półwłók., 1 ogr. 4 gr. W r. 1583 ks. Stan. Radziwiłł, płaci od 7 dym., 1 ogr. W r. 1628 cała schoda po Dochnowiczu przechodzi do Radziwiłłów. W tym roku Mikołaj Maliński sprzedaje swe pięć części ks. Albertowi Radziwiłłowi za 22,500 złp. W r. 1640 ks. Albert zapisuje D. z Celibą na uposażenie kapituły świeżo zbudowanego kościoła w Olyce. W r. 1650 część D. należy do Gostyńskich, którzy wnoszą z 4 a w 1653 r. z 3 dym.

Derniakowo, ws, pow. białostocki, gm. Gródek, 32 w. od Białegostoku, 353 dz.

Derniszki, zaśc., pow. święciański, gm.

Łyngmiany (9 w.); miał 11 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Kiemiesz.

Derno 1.) ws włośc., pow. trocki, gm. Merecz (28 w.); miała 5 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Orany. 2.) **D.**, pow. dubieński, ob. *Derń*.

Dernowa, ws, pow. czerykowski, gm. Pałuż, 64 dm., 408 mk.

Dert, *Deré*, ws, pow. owrucki, gm. Olewsk, par. praw. Snowidowicze (10 w.), 122 w. od Owruca, 43 dm., 261 mk.

Dertka 1.) ws, pow. nowogradwołyński, gm. Miropol, par. praw. Tyranówka (3 w.), 58 w. od mta pow., 22 dm., 497 mk. 2.) **D.**, ws, pow. ostrogski, gm. Płużna, par. praw. Miakoty (5 w.), 20 w. od Ostroga, 31 dm., 212 mk., młyn wodny, folusz, smolarnia. Własność niegdyś ks. Ostrogskich, następnie Zamoyskich, Koniępskich, Jabłonowskich.

Dertnica, urocz., pow. grodzieński, gm. Sobolany.

Dertniki, ws, pow. oszmiański, gm. Holszany (6 w.); r. 1865 miała 39 dusz rewiz., należała do dóbr Góry.

Deruhy, os., pow. orszański. Własność Sulimy-Samujła; należy do dóbr Serokorotnia. Posiada garbarnię, z prod. na 4,900 rb., młyn i folusz.

Derużedyszki, dwór, pow. szawelski, gm. Skiemie (10 w.), 59 w. od Szawel.

Derwaniszki, zaśc., pow. drysieński.

Derweniszki, zaśc., pow. rossieński, gm. Pojurze (7 w.), 84 w. od Rossień.

Derwianki, ws, pow. wilejski, gm. Mańkowiec (2 w.); miała 44 dusz rewiz., należała do dóbr Dołża.

Derwiele, ws, pow. poniewieski, gm. Rozalin (12 w.), 50 w. od Poniewieża.

Derwieniszki, zaśc., pow. święciański, gm. i dobra skarb. Łyngmiany (3 w.); miał 6 dusz rewiz.

Derwoniszki, dobra, pow. poniewieski, gm. Gulbiny (4 w.), 57 w. od Poniewieża.

Derybasów, chutor, pow. hajsyński, gm. Chaszczerwata.

Derybka, ws, pow. wieliski, gm. Baranowo.

Derygite, ws, pow. kowieński, gm. i st. poczt. Kroki (2 w.), 74 w. od Kowna.

Derżanka al. *Śliwki*.

Derżanówka, ws, pow. berdyczowski, gm. i par. praw. Puzyrki (3 w.), st. poczt. Berdyczów (18 w.), 52 dm., 415 mk., szkoła cerk., młyn.

Derżelis, ws włośc., pow. święciański, gm. i dobra skarb. Łyngmiany (3 w.); miała 13 dusz rewiz.

Deskopiszki, przys., pow. poniewieski, gm. Czypiany.

Desna Bohowa, rzka, oblewa Samhorodek, Zbaraż, Maryanówkę, Przyłukę, Turbów, Cholańce, przerzyna tor dr. żel. pod Sosenką. Zaraz

za Turkowem aż do Cholawiniec, gdzie uchodzi do niej Żerdź, stanowi granicę pow. berdyczowskiego od winnickiego. Prawy jej dopływ Żerdź rozdziela te same powiaty.

Deśniaminowo, ws, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Desnokita, dobra, pow. mścisławski. Od 1850 r. własność Tołpyhów, 164 dz.

Desnówka, rzeka, w gub. mohylewskiej, pr. dopl. Biesiedzi.

Deszki 1.) al. *Szacily*, ws, pow. białostocki, gm. Przytulanka, 34 w. od Białegostoku, z urocz. Suchy Boré 2,877 dz. 2.) **D.**, pow. kobryński, ob. *Lawy*.

Deszki, ws, pow. kaniowski, gm. i st. poczt Bohusław (6 w.), 60 w. od Kaniowa, 121 dm. 642 mk., cerkiew par., szkoła.

Deszkowce, ws i chutor, pow. wołkowyski, gm. Porozowo, 31 w. od Wołkowyska. Ws, z chut. Żukiewiczze, ma 824 dz.; chutor, własność Nielubowiczów, 47 dz.

Deszna, niem. *Dechsel*, r. 1316 *Desna*, ws w Brandenburgii, pod Landsbergiem. W dok. z r. 1316 wymieniona, z kilku innymi, w okręgu miasta Skwierzyny (Zweryn). W r. 1372 rajej Landsberga proszą Jana, bisk. pozn., ażeby wieś D. odłączył od kościoła w Kerninie (Kernein) a wcielił do kościoła św. Jerzego pod Landsbergiem (K. W., n. 987 i 1668).

Deszno, w dok. *Zdecze*, ws, pow. jędrzejowski, par. Krzeńce. Wymienione w akcie uposażenia klasztoru jędrzejowskiego przed r. 1176. W połowie XV w. własność Jakuba z Koniecpola miała 12 łan. km. i 2 zagr. Dziesięcinę pobierał bisk. krakow. (L. B., II, 68).

Deślawki, ws, pow. telszewski, gm. Iłłoki (6 w.), 48 w. od Telsz.

Detyniany, *Dzietyniany*, ws włośc., pow. święciański, gm. Święciany (13 w.); r. 1865 miała 67 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Wójtowstwo Sudaty.

Dewalgowicze, w spisie r. 1892 *Dawalgowicze*, dobra, pow. kowieński, gm. Aleksandrowska Słoboda (11 w.), 10 w. od Kowna; własność Gotkiewiczów, 1,303 dz.

Dewalowszczyzna, fol., pow. lueyński; własność Szantyrów, 168 dz.

Dewejkiszki 1.) okolica, pow. poniewieski, gm. Krakinów (8 w.), 20 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Traszkun (4 w.), 49 w. od Wilkomierza.

Dewejtany, ws i dobra, pow. poniewieski, gm. Kibury, 58 w. od Poniewieża. Dobra należą do Ruszczyców, mają 140 dz.

Dewenie, ws, pow. wilkomierski, gm. Androniszki (14 w.), 26 w. od Wilkomierza.

Dewergi, *Dziewergi* 1.) ws włośc., pow. oszmiański, gm. i dobra skarb. Bakszty (9 w.); r. 1865 miała 109 dusz rewiz. 2.) **D.**, zaśc., tamże, 11 w. od Bakszt; miał 4 dusze rewiz.

Dewiacie, ws, pow. wilkomierski, gm. Ołoty (6 w.), 64 w. od Wilkomierza.

Dewinargi, ws, pow. poniewieski, gm. Linkowo (10 w.), 54 w. od Poniewieża.

Dewindonie, ws, pow. szawelski, gm. Skiemie (21 w.), 71 w. od Szawel. Kaplica katol. par. Surwiliszki (pow kowieński).

Dewinie, *Dziewinie*, przys., pow. święciański, gm. Kukuciszki (7 w.). Należał do dóbr skarb. Puczkaryszki.

Dewisiabry, kol., pow. nowogrodwołyński, gm. Serby, 34 w. od mta pow., 20 dm., 124 mk.

Dewojnie, ws, pow. telszewski, gm. Gintelszki (5 w.), 35 w. od Telsz.

Dewojnizki 1.) fol., pow. poniewieski, gm. Linkowo (5 w.), 47 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, dobra, tamże, gm. Pokroje (7 w.), 54 w. od Poniewieża. Własność hr. Tyszkiewiczów, 218 dz. 3.) **D.**, ws włośc., pow. trocki, gm. aleksandrowska (dawniej Oława); r. 1865 miała 67 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Merecz.

Dewoniańce, ws i przys., pow. kowieński, gm. Rumszyski (4 w.), 26 w. od Kowna.

Dęba 1.) ws, pow. opoczyński, par. Kraśnica. W r. 1577 „Dębna regalis“, ma 4 łan., 1 zagr., a „Dębna Rzeczka“, ws król., 7 łan. 2.) **D.**, ws, pow. konecki, ob. *Koliszowy*. 3.) **D.** i *D. Majstry*, dwie wsi nad rz. Pilicą, pow. noworadomski, gm. Masłowice, par. Bąkowa Góra; mają 51 dm., 256 mk., 1,134 morg. dwor. (588 lasu) i 550 włośc. W r. 1552 wojewoda sieradzki płacił z tej wsi od 19 osad. Wchodziła w skład dóbr Bąkowa Góra.

Dęba, r. 1327 *Dambani*, ws, pow. tarnobrzeński. Spicimir, wojew. krakow., daje r. 1327 wieś D. Leonardowi, synowi Dzierżykraj, w zamian za pół Tarnowa (Kod. dypl. pol., III, 184).

Dębe 1.) ws, pow. warszawski, par. Okuniew. W r. 1576 ws szlach., w par. Długa. Janusz Ciołek, syn Hieronima z Powsina, płaci tu od 3½ łan., a w Budziskach od 4 łan. 2.) **D. Male**, ws, pow. nowomiński, par. Latowicz. W r. 1576 Seb. Dębski płaci tu od 3 łan., a we Woli Dębskiej od 4 łan. 3.) **D. Wielkie**, ws, pow. nowomiński, par. Mińsk. W spisie z r. 1576 podano: „Dębe regalis“, a przytem Wola dębska al. Kobiernia (dziś Kobiernie). 4.) **D.**, ws, pow. kaliski. Podezaszyński Bol. „Wykopal, z grobu ciałopalnego we wsi D.“ (Zb. wiad. do antr. kr., 1893, t. 17). 5.) **D.**, ws, pow. pułtuski. Podana w reg. pob. z r. 1576 wśród włości klasztoru czerwińskiego; miała 12 łan.

Dębiany 1.), w dok. *Danbeni* i *Dambane*, później *D. Panięskie* i *Szlacheckie*, ws, pow. sandomierski, par. Obrazów. Nadane około r. 1255 klasztorowi w Zawichoście. Wymieniona w dok. z r. 1257 jako należąca do grodu w Zawichoście i nadana założonemu tam klasztorowi. W r. 1373 otrzymuje prawo niemieckie (Kod. Mał., I, 53, 379). W połowie XV w. własność klaszto-

ru św. Andrzeja w Krakowie, nadana przez Bolesława Wstydliwego. Prócz tego były dwa działki szlacheckie. Biskup krak. pobierał dziesięcinę (do 10 grz.) z 1 an. km., działki szlach. dawały do Obrazowa (L. B., II, 352). 2.) **D.**, ws, pow. pińczowski, par. Stradów. W połowie XV w. dziedzic Kieleczowski h. Habdank. Łany km., karczmy i zagr. dają dziesięcinę (do 20 grz.) kościołowi w Dzierżąni (L. B., II, 418). 3.) **D.**, ws, pow. pińczowski, par. Sokolina. W połowie XV w. siedzą tu dwaj Rawici. Łany km., karczma i zagr. dają dziesięcinę (do 12 grz.) altaryi w Pełczyskach, fol. zaś w Sokolinie (L. B., II, 412). 4.) **D.**, ws i kol., pow. rypiński, gm. Pręczki, par. Rypin, ma 34 dm., 270 mk., 246 morg.

Dębica, miasto, pow. ropczycki. W r. 1372 „Swesko heres ac dominus Civitatis dicta Dambyeza“ poleca Mikołajowi, poprzednio sołtysowi we wsi Lipiny, obecnie wójtowi w Dębicy, by miasto to osadził na 30 łanach, na prawie magdeburskim (Kod. Małop., I, 375). W połowie XV w. jest miastem, należącym do Jana Podgradzkiego h. Gryf. Ma kościół par. drewniany p. w. św. Małgorzaty, 12 łan. miejskich, wójtostwo i fol. rycerski (L. B., II, 261). W r. 1536 należy D. do Aleksego Trzecieskiego i Jana Górskiego. Ma 76 domów miejskich i podmiejskich. Dział Górskiego ma 55 domów, łąźnię, młyn, jatki i wójtostwo tu wielone. Dochód, prócz młyna, 30 grzyw. Jest też dwór, fol. i młyn. Trzecieski miał 19 domów i 9 pustek, 2 sadzawki, role folwarczne. Czynszu grzyw. 13 gr. 20. Oceniono miasto na 1,400 grzyw. W r. 1581 miasto płaciło szosu 9 fl. 24 gr. Od 8³/₄ łan., od 24 rzem., od 5 zagr., 10 bań gorzałczanych, 2 kół młyn., 10 komorn. Ogółem fl. 42 gr. 4¹/₂.

Dębicz, r. 1299 *Dambicze*, ws nad rzeką Maskawą, pow. średzki. Wspom. w dok. z r. 1299 i 1304 (K. W., n. 826, 885), jako leżąca nad rzeką Rezenicą.

Dębiec 1.) al. *Dębiec*, ws, pow. szremski. W r. 1294 Przemysław, ks. polski, nadaje wsi tej, własności Mirosława, syna Przedpełki, prawo niemieckie (K. W., n. 718). 2.) **D.** al. *Dąbecz*, *Dąbiec*, ws, pow. wschowski. Jan Rydzyński, kaszt. międzyrzecki, założył tu, według wizyty z r. 1667, kościół p. w. św. Katarzyny. R. 1591 wymurowano wielki ołtarz.

Dębina, kol., pow. kolski, 4 w. od Kłodawy R. 1665 sław. Anna Bełchowa, wdowa, sprzedaje łąkę za lasem zw. Dembina, do m. Kłodawy należącym, sław. Maryannie Mycielowej, żonie kupca Szkota (Księga Wyroków Landwójtowskich m. Kłodawy). Kolonie niemieckie powstały tu dopiero na początku w. XIX. W r. 1804 księgi kościelne wspominają: „Nowa Colonia al. Dębina-Ołędry“. Dziś urządzono tu kantorat ewang., zależny od zboru w Przedeczcu.

Dębina 1.) urocz., pow. białostocki, gm. Krypno. 2.) **D.**, ws, pow. święciański, gm. i dobra Niestaniszk (7 w.); miała 19 dusz rewiz. 3.) **D.**, dobra, pow. trocki, 1 okr. pol., gm. Jewie.

Dębińska Wola, ws w par. Dębno (pow. opatowski). Opisana przez Długosza (L. B., II, 465), jako własność bisk. krakow. przybierze w XVI w. nazwę: *Szczygielkowa Wola* (ob.). 2.) **D. W.**, ws, pow. brzeski, par. Dębno. Istniała już w XV w. i należała do Dębna (L. B., II, 271).

Dębiszki, dwa zaśc., pow. poniewieski, gm. Skrobotyski (6 w.), 41 w. od Poniewieża. Jeden należy do Baczynskich (20 dz.), drugi Marcinkiewiczów, 20 dz.

Dębniak, fol., pow. poniewieski, gm. Linkowo (6 w.), 50 w. od Poniewieża.

Dębica, r. 1236 *Damnica*, w XVI w. *Dambnyca superior* i *D. ecclesiastica*, ws, pow. gnieźnieński. W 1236 r. Paweł, bisk. pozn., oddaje część wsi D., nadanej mu przez księcia, klasztorowi w Henrykowie. R. 1253 Przemysław, ks. polski, zamienia dział swój w D. i wsi Gwarzewo, Konarskie, Waliszewo i Solec, na włość kościoła gnieźn. Tymieniec W r. 1325 Janisław, arcyb. gnieźn., zamienia D. na wies kapituły gnieźn. Cotuń (K. W., n. 197, 320, 1052). Kościół par. p. w. św. Mikołaja i św. Jadwigi istniał tu już w w. XIV. Dziedzice wsi Latalscy przyjąwszy reformację, oddali kościół w zarząd kaznodziejom kalwińskim. Gdy następnie powrócili do katolicyzmu, Eleonora Latalska, dziedziczka, r. 1726 wystawiła nowy kościół drewniany i przywróciła mu dawne dochody (Łaski, L. B., I, 47 i przyp.).

Dębnił, ws, pow. wielicki. W reg. pob. z r. 1581 podana w pow. szczyrzyckim, w par. św. Jakuba (na Kazimierzu, pod Krakowem) „Magnae procurationis“, czynsz. 4, zagr. bez roli 25, 1¹/₂ łan. karcz. Dziś właściwie przedmieście Krakowa, w którego skład zapewne wejdzie niezadługo.

Dębno 1.) *Królewskie*, dawniej *Dambna*, ws, pow. kolski. Szymon i Piotr z D. i Krzanu występują w dok. z r. 1241 (Ulanow., Dok. Kuj., 352, 4). W aktach kons. gnieźn. z r. 1479 wspomniany już tutejszy kościół par. p. w. św. Michała. Kościół ten odnowiony z gruntu r. 1766, został w końcu zeszłego wieku wielony do par. w Osieku Wielkim (Łaski, L. B., I, 215). W r. 1579 starosta kolski płaci ze wsi Dębna od 7¹/₂ łan. km., 3 wójtow., 2 zagr. 2.) **D.**, w dok. *Dambno*, ws, pow. opatowski. Dawna własność bisk. krakowskich. W r. 1322 spotykamy tu Nankera, bisk., załatwiającego sprawy dóbr kościelnych (Kod. kat. krak., I, 160). W dok. Jana Grota, bisk. krak., ztąd datowanym, r. 1343 D. nazwane jest miastem: „in Dambno opido nostro“. Reg. pob. z XVI w. nazywają D. wsią. Miała 1578 r. 14 os., 9 łan., 2 kom. W połowie XV w. ws biskupia, posiada

kościół par. drewniany, p. w. św. Mikołaja. Pleban pobiera dziesięcinę z 9 łan. km. (L. B., II, 464).

Dębno 1.) wś i dobra, pow. kowieński, gm. Surwiliszki (3 w.), 62 w. od Kowna. Dobra należy do Giedgowdów, mają 141 dz. 2.) **D.**, dobra, pow. poniewieski, gm. Gulbiny (5 w.), 51 w. od Poniewieża. Onichimowscy, z fol. Kirszauny, mają 139 dz.

Dębno 1.), u Dług. *Dambno*, wś, pow. brzeski (w Galicji). Wspomniana w dok. z r. 1313. W połowie XV w. posiada kościół par. drewniany, p. w. św. Małgorzaty, łąny km., 4 karczmy z rolą, 1 bez roli, 3 zagr. z rolą, folwark. Dziesięcinę (do 20 grz.) pobiera biskup krak. Dzieńcem wsi był Jakub Dębiński h. Odrowąż, kasztelan i starosta krakowski (L. B., II, 271). 2.) **D.**, wś, pow. nowotarski. Wymieniona w liczbie włości klasztoru szczyrzyckiego w dok. z r. 1254. W r. 1335 Marcin i Jerzy ze Szczyrzyc, dziedzice Dębna, powierzają Urbanowi z Grunwaldu (dziś Grywałd), lokację tej wsi na prawie niemieckim (Kod. Mał., 45, 234). 3.) **D.**, wś, pow. łańcucki. W r. 1565 włość w stwście leżajskim; miała 36 kmieci na 19³/₄ łan., 4 zagrod., pop z cerkwi i roli złp. 1 gr. 18. Kmiecie dawali, prócz czynszu pieniężnego, miód wartości zł. 36 gr. 3. Ogólny dochód wynosił zł. 86 gr. 27 den. 9. 4.) **D.**, wś i dobra, pow. pleszewski. Wspom. w dok. z r. 1279, 1296 i 1322. (K. W., n. 488, 745, 1027). Wyępują w nich komesowie „de Dambno“, między innymi „Petrus“, kaszt. łędzki, dziedzice D., w gronie baronów, otaczających króla. Ob. „Szkice geogr.-hist.“ E. Calliera. Serya II. Poznań, 1888 (46—52). „Dębno“ przez E. Kierskiego, „Tyg. Illustr.“ (V, 1862, 147). „Zamek w D.“ (tamże, XIII, 1866). „Kościół“ (t. XV, 1867, 88). Ob. „Kuryer pozn.“ (1884, n. 215). 5.) **D.** al. *Damno*, niem. *Polnisch Damme*, wś, pow. rawicki, par. katol. i ew. Rawicz. Ma 905 ha (569 roli, 141 łąk, 44 lasu), 115 dm., 755 mk. (67 katol.). Ob. „Die Steinerne Grenzsaeule“ (Rawitscher Kreisblatt, 1884 r., styczeń).

Dębogóra 1.) wś, pow. poznański. W r. 1335 Osanna, przełożona klasztoru w Owińskach, sprzedaje sołtystwo w D. braciom Racławu, dla osadzenia wsi na prawie niemieckim (K. W., n. 1153). 2.) **D.**, wś, pow. szubiński. W r. 1213 Władysław, syn Odon, ks. polski, nadaje klasztorowi w Łeknie: Pińsk, Grylewo i Dębogórę (K. W., n. 79, 101).

Dębołęka, u Dług. *Dambowa Lanka*, wś, pow. sieradzki. Dawna własność klasztoru w Imbramowicach, miała za Długosza (L. B., III, 95), 9 łan. km., 1 łan. sołtysi. Nadana klasztorowi przez Iwonę, bisk. krakow.

Dęborzeczka, r. 1390 *Dambowa rzeczka*, wś, pow. opoczyński. W r. 1390 Władysław, król, oddaje Warcisławowi z Kraszkowa wś królewską „Dambowa rzeczka“, z młynem na rz.

Krepie, w zastawie sumy 50 grzyw. (K. W., n. 1898). Ob. *Dęba* 1.).

Dęborzyn, wś, pow. pilzneński. Dawna własność klasztoru tynieckiego, wedle dok. z r. 1394 (Kod. dypl. pol., III, 354). W r. 1536 włość klasztoru tynieckiego, ma 3 kmieci, 4 zagr., dwór, folwark, młyn. W r. 1581 D. i Kawęczyno, w par. Przeczyc, są własnością klasztoru, wraz z Przeczycą. Opis szczegółowszy podaje Długosz (L. B., III, 201), pod mylnie wydrukowaną nazwą: „Samborzyn“.

Dębowa 1.) os. karcz., pow. bractawski, gm. Obodne (4 w.). 2.) **D.**, fol., pow. kamieniecki, gm. Kupin (10 w.). 3.) **D.**, os. karcz., pow. liżyński, gm. Pilawa (10 w.). 4.) **D.**, os. karcz., pow. mohylowski, gm. Bronnica (15 w.). 5.) **D.**, os. karcz., tamże, gm. Serby (5 w.).

Dębowa, w dok. *Dambowa*, wś, pow. pilzneński, par. Jodłowa. Nadana r. 1353 przez króla Kazimierza (Kod. Mał., III, 88). R. 1581 Czuryłowa płaci tu od 10¹/₂ łan. km., 3 zagr., 4 kom., 2 rzem.

Dębowa Buda, dwa przys., pow. trocki, gm. Kronie; miały 10 dusz rewiz.

Dębowa Łęka, r. 1575 już *Geiersdorf*, wś, pow. wschowski. Gniazdo Dębołęckich h. Prąwdzie, którzy tu założyli, w XV w. zapewne, kościół paraf., p. w. św. Jadwigi, wspominany w Lib. Ben. z 1510 r. Następni dziedzice Ossowskcy zabrali kościół na zbór protestancki. Dopiero w r. 1610 wrócił do katolików. Na grobowcu Ossowskiego napisano: „Albertus Ossowski Abschaz heres in Geiersdorf“.

Dębowce, wś, pow. drysieński, par. Oświec.

Dębowiec, w dok. *Dambowdzyal*, miasteczko nad Wisłoką, pow. jasielski. W r. 1349 Kazimierz król nadaje Mikołajowi „de Baków“ (Bąków?), wójtostwo na 8 łanach „in civitate nostra Dambowdzyal“. Miasto posiadać ma 108 łan. (z wójtostwem). Czynszu płacić będą po 8 skojców, z czego 6-ty denar dla wójta. Wójt otrzymuje też trzeci denar z kar sądowych, kramy sukienne, jatki piekarskie, szewckie, rzeźnicze, dwie łaźnie, młyny nad Wisłoką (Kod. Mał., III, 73). W r. 1581 płaci szosu fl. 12 gr 24, łąny 4, szewców 3, kowale 2, ślusarz 1, rzeźnicy 4, krawcy 2, kuśnierz 1, garncarz 1, tkaczów 8, piekarze 4, komor. 3, koła młyn. 3. Ogółem fl. 35 gr. 14. Wedle wykazu z r. 1771 ststwo dębowieckie w posiadaniu Maksym. Zborowskiego, sędziego ziem. sandom., dawało kwarty 3,613 zł. 24 gr.

Dębówka 1.) fol., pow. kowieński, gm. Kroki (11 w.), 76 w. od Kowna. 2.) **D.**, dwór, pow. poniewieski, gm. Krakinów (4 w.), 26 w. od Poniewieża. 3.) **D.**, dobra, tamże, gm. Pniewo (8 w.), 1 w. od Poniewieża. 4.) **D.**, fol., pow. wiłkomierski, gm. Szaty (5 w.), 30 w. od Wiłkomierza. 5.) **D.**, dwór, pow. wiłkomierski, gm. Rogów (20 w.), 59 w. od Wiłkomierza. 6.) **D.**,

dwór, tamże, gm. Kowarsk (5 w.), 21 w. od Wiłkomierza. 7.) **D.**, fol., tamże, gm. Dobejki (12 w.), 64 w. od Wiłkomierza. 8.) **D.**, ws, tamże, gm. Onikszy (12 w.), 27 w. od Wiłkomierza. 9.) **D.**, zaśc., pow. wileński, gm. Szyrwinty (4 w.). Należał do dóbr Woronowo. 10.) **D.**, ob. *Dambówka*.

Dębówka, kol., pow. łucki, gm. Szczurzyn, 28 w. od Łucka, 12 dm., 62 mk.

Dębowo 1.) ws i dobra, pow. bielski gub. grodz., gm. Malesze, 17 w. od Bielska. Ws ma 74 dz.; dobra, z fol. Grabowczyk, własność Faszczewskich, 200 dz. Nadto mają tu: Kulikowscy 58 dz. i Zabielscy 55 dz. 2.) **D.**, *Rudziany*, dobra, pow. kowieński, gm. Janowo (19 w.), 50 w. od Kowna. 3.) **D.**, zaśc. i dobra, pow. poniebieski, gm. Krakinów (5 w.), 35 w. od Poniewieża. Raposzekiewicz mają 71 dz. i Romaszkiewicz 80 dz. 4.) **D.**, dobra, tamże, gm. Poniewież. 5.) **D.**, dwór, pow. rossieński, gm. Rossienie (8 w.). Butkiewiczów 13 dz. i Witkowskich 25 dz. 6.) **D.**, al. *Poszlinie*, fol., tamże. Kowalewskich 16 dz. 7.) **D.**, zaśc., pow. trocki, gm. Jezno.

Dębowo, ws, pow. wyrzyski. W r. 1288 dziesięcina z tej wsi dawana klasztorowi w Byszewie przechodzi drogą zamiany na rzecz kościoła gnieźn. W r. 1372 właścicielem D. jest Sędziwoj, ststa gniewkowski, który zobowiązuje się dawać klasztorowi w Byszewie dziesięcinę pieniężną po 3 gr. z 60 łanów. Pozostałe 20 (w tem 12 fol., 4 wójta i 2 plebana) będą wolne od dziesięciny (K. W., n. 618 i 1656). Istniał tu już wcześniej kościół par., zapewne w początkach w. XIV. W r. 1578 siedzą tu Krotoscy i Broniewscy. Zdaje się, że obszar D. rozpadł się na kilka części, jak Dębionek i inne, bo z pierwotnych 80 łan. reg. pob. podają zaledwie 20 a w Dębionku 22.

Dębowy, dobra, pow. dźwiński (dyneburski). Własność Szadurskich, 250 dz.

Dębsk 1.), r. 1579 *Dempsko*, ws, pow. sochaczewski, par. Kozłów. W r. 1579 są trzy części: „Dempsko major“ (3 łany w 4 działach) „D. minor“ (3 łany w 4 działach) i „D. Mathiae“ (2 łany i 6 zagr. w 3 działach) i 1 łan bez kmieci. 2.) **D.**, ws, pow. płocki, par. Bielsk. W r. 1578 „Dembek Baran“ ma 3 łany, 6 zagr., 5 rzem., wiatrak. „Dembek Ubisz“ 4 łany, 3 zagr., 1 rzem., wiatrak. 2.) **D.**, ws, pow. sierpecki, par. Chamsk. W r. 1578 było 20 łan., 6 zagr. z rolą. 3.) **D.**, ws, pow. mławski, par. Szydłowo. W r. 1578 było w 2 działach 10 łan. km., 8 zagr., 1 rzem.

Dębsko, ws, pow. kaliski, W dok. z r. 1136 wymienianym posiadłości kościoła gnieźn. podano: „super campum Dambseo omnes servium villa eorum“ (K. W., n. 7). W reg. pob. z r. 1579 podano (par. Liskowo) dwie wsi: „Dembko Ostrorok“ i „D. Rudniczki“, mające

razem 11 1/2 łan. km. w 4 działach szlacheckich.

Dęby, zaśc., pow. wiłkomierski, gm. Towiany (4 w.).

Dęby Szlacheckie, w XVI w. *Damby*, ws, pow. kolski. Kościół par., p. w. Wniebowzięcia N. P. Maryi, istniał już XIV w. W r. 1606 pleban został zamordowany przez dwu braci Brzszewskich, dworskich dziedzica połowy Dębów, Tylickiego. Na kościół i parafię rzucono z tego powodu kłatwę i nabożeństwo ustało (Łaski, L. B., I, 214 i przyp.).

Diablenie 1.) fol. i okolica, pow. poniebieski, gm. Krakinów (9 w.), 21 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, fol., tamże, gm. Nowemiasto (8 w.), 16 w. od Poniewieża.

Diachterówka, ws, pow. wiłkomierski, gm. Pupany (21 w.), 81 w. od Wiłkomierza.

Diaczków, chutor przy wsi Karapysze, pow. kaniowski, 11 dm., 78 mk.

Diadkowiec Mały, ws, pow. dubieński, gm. Malin, par. praw. Satyjów (1 w.), 30 w. od Dubna, 71 dm., 525 mk. Podług reg. pobor. pow. łuckiego z r. 1583 ws D. należy do włości Żornowna ks. Konst. Ostrońskiego, który płaci od 9 dym., 18 ogr., 2 kół waln., 1 step., 1 dorocz. Następnie ks. Radziwiłłów.

Diagutyszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (15 w.), 21 w. od mta pow.

Diahe, ws, pow. kobryński, gm. Rohoźna, 21 w. od Kobrynia, 106 dz.

Diahowicze 1.) ws i dobra, pow. klimowicki, gm. Chotowiz. Ws ma 82 dm., 530 mk.; dobra, dziedzictwo Hołyńskich, z dobrami Michiejewicz, 9,341 dz. (8,341 lasu), 2 młyny. 2.) **D.**, pow. klimowicki, ob. *Chołmy*.

Diaki, ws, pow. wołkowyski, gm. Mścibów, 20 w. od Wołkowyska, 796 dz.

Diakonów, ob. *Dyakonów*.

Diakowce, ws, pow. lidzki, gm. Różanka, par. praw. Rakowicze. Na polach trzy kurhany.

Diakowce (ob. t. II, 30, mylnie *Diakowie*), ws, pow. lityński, gm. Litynka, 174 dm., 1,200 mk., 2 cerkwie, dom modl. żyd., st. poczt.

Diakówka, ws, pow. hajsyński, 157 dm., 1,100 mk., cerkiew.

Diatkowce, zaśc., pow. dzisieński, gm. Przebrodź (19 w.). Należał do dóbr skarb. Gabryałow.

Diatkowicze, *Dziatkowicze*, dwie wsi i dobra, pow. kobryński, gm. Ziołowo, 45 w. od Kobrynia. Wsi mają 52 dm., 534 mk., cerkiew, 928 dz. włośc. i 70 dz. cerk.; dobra, własność Szablowskich, 568 dz.

Diatkowicze (ob. t. II, 30, *Diadkiewiczze*), ws nad dopł. Stubla, pow. rówieński, gm. Diatkowicze, par. praw. Jasieniewiczze, 12 w. od Równego, 26 dm., 586 mk., cerkiew filialna drewniana, r. 1767 zbudowana przez dziedzica wsi Stefana Jałowickiego. Należała niegdyś do Wauka Stankowicza Diatkowicza, od którego

nabył Piotr Janowicz, ssta łucki, i r. 1490 zamienił z ihumenem monasteru z Peresopnicy Harionem na wś cerkiewną Czemyryn. Podług rewizyi zamku łuckiego z r. 1545 zajęta przez ks. Czartoryskich. Posiadał też część Hrycko Proncejkowicz, który miał opatrywać dwie horodnie zamkowe, wespół zaś z ks. Czartoryskim trzecią. W r. 1569 włada tu Bohusz Proncejkowicz. W r. 1588 wnoszą ztąd: Jerzy Czartoryski z 4 ogr., Paweł Małyszewicz Nowosielecki, wójt ostrogski, od 5 dym., 6 ogr., 3 kom. i Michał Proncejkowicz od 8 dym., 3 ogr., 5 ogr., 1 popa. W 1705 r. należy do Jerzego Liniewskiego i Witkowskich. Następnie Zagórskich, obecnie Koprowskiego.

Diatłowicze, *Dziatłowicze* 1.) wś i fol., pow. kobryński. gm. Wołowieł, 48 w. od Kobrynia. Wś ma 271 dz.; fol. należy do dóbr Zakoziel. 2.) **D.**, wś, pow. wołkowyski, 4 okr. pol. gm. Roś, 22 w. od Wołkowyska, 11 dm., 105 mk., cerkiew, 189 dz. włośc. i 62 dz. cerk. 3.) **D.**, wś i dobra nad jez. Zajezdnicą, pow. homelski, gm. Diatłowicze. Wś ma 61 dm., 340 mk.; dobra, dziedzictwo Faszeżów, 2,321 dz. Gmina D. obejmuje 49 miejscowości, mających 1,664 dm., 10,881 mk. Włościanie, w liczbie 2,819 dusz, uwłaszczeni na 15,112 dz., ze spłatą po 14,703 rb. rocznie. W gm. jest 38,814 dz. lasów większej posiadłości. 4.) **D. Nowe**, sloboda i dobra, pow. homelski. gm. Diatłowicze (4 w.) Dobra, od r. 1,833 własność Radezenków, 4,589 dz. (1,493 lasu). 5.) **D. Stare**, wś nad jez. Zajezdnicą, pow. homelski, 27 w. od Homla, 71 dm., 435 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła.

Diatłowo 1.) wś, pow. orszański, gm. Kochanowo (14 w.) 26 dm., 166 mk. 2.) **D.**, wś, pow. wieliski, gm. Budnica.

Diatły, wś, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Diatyłówka, *Diatyłówka*, w dok. *Diatyłów*, wś w widłach rz. Ujścia i jej dopływu, pow. zasławski. gm. i par. praw. Żukow (5 w.), 38 w. od Zasławia, 63 dm., 382 mk., szkoła. Własność ks. Sanguszków. Wraz z Djakowem zapisana przez ks. Andrzeja Zasławskiego ks. Ilii Ostrogskiemu i przez niego nieprzyjęta.

Didkowce 1.) al. *Diłkowce*, w dok. *Diedkowce*, *Diatkowce*, wś nad Horyniem, pow. krzemieniecki, gm. i st. poczt. Jampol (5 w.), st. dr. żel. Rudnia Poczajowska (68 w.), 40 w. od Krzemieńca, 91 dm., 562 mk. Poprzednio, z wsią Noryłów miała 89 dm., 681 mk. praw., 29 katol. Cerkiew drewn. z r. 1766, uposażona przez ks. Janusza Wiśniowieckiego i Michała Radziwiłła 1715 r. Podług rewizyi zamku krzemienieckiego wś D. nabyta została od ziemian krzemienieckich Deniskowiczów przez ks. Beate Ostrogską, która miała opatrywać kilka horodni zamkowych. W r. 1583 wnosi z D. wójt ostrogski, Paweł Małyszewicz Nowosielecki od 5 dym., 6 ogr., 3 kom. Następnie należały do

ks. Wiśniowieckich, Radziwiłłów, obecnie hr. Tarnowskich. 2.) **D.**, *Detkowicze*, *Dytkowicze*, wś nad Teterewem, pow. żytomierski, gm. i st. poczt. Cudnów (5 w.), st. dr. żel. Olszanka (8 w.), 46 w. od Żytomierza, ma 92 dm., 416 mk., cerkiew drewn. z r. 1775, szkoła (od 1872 r.). Był browar piwny. Do par. praw. należą wsi: Sieryki, Łużaje, Nowosiołki, Dryhtów, Rudnia Dryhtowska, Rudnia Bartkowa, Stawki, Popowiczka, Moroczynka, Leśna i Sznorki. W całej parafii 335 dm., 2,644 mk. D. stanowiły klucz w ordynacyi ostrogskiej, dostały się r. 1753 Fajglowi, burgrabiemu krakowskiemu.

Didkowicze (ob. t. II, 32, *Diedkowicze*), w dok. *Dietkowicze*, wś nad Uszą, pow. owrucki, gm. Tatarnowicze, st. poczt. Ilnatpol (6 w.), 25 w. od Owruca, 498 dm., 2,496 mk. (220 żyd.), cerkiew drewn. z r. 1772, szkoła (od r. 1886). Jest to gniazdo drobnej szlachty, wymienione r. 1571 jako sioło bojarów Zauszan, w dzierżawie wwdy kijowskiego. W 1581 r. wnoszą ztąd: Ostanek od 4 osiadł., 2 zagr. po 6 gr. a 2 po 4 gr.; Gniewosz Strzyżowski z 3 osiadł., 2 zagr. po 3 gr. i bojarzy Zauszanie od 20 osiadł. i od młynka 10 gr. W 1588 r. wś D. sprzedana za 600 kóp gr. lit. W r. 1681 posiadało część D. kolegium jezuitów w Owruca. Część tę zabrali Didkowscy podczas wojen kozackich.

Didłówka, wś, pow. szawelski, gm. Podubiś (2 w.), 17 w. od Szawel.

Didów, wś, pow. sieński, gm. Czereja, 19 dm., 141 mk.

Didowicka al. *Diedowicka Wola*, pow. łucki, ob. *Wólka* 6.) (t. XIII, 850).

Didowicze al. *Diedowicze* 1.) wś nad rzeką Konopelką, pow. łucki, na pld.-wschd od Rożyszcz (gmina), 19 w. od Łucka, 26 dm., 159 mk. W 1588 r. należy do Holatyna ks. Fiedora Romanowicza Sanguszki, który wnosi ztąd od 4 dym., 4 ogr. 2.) **D.**, *Dziadowicze*, wś, pow. nowogradwołyński, gm. Piszczów (3 w.), 22 w. od mta pow., 102 dm., 701 mk., cerkiew drewn. z r. 1787, ma 80 dz. ziemi. W całej parafii 125 dm., 977 mk. praw., 40 katol., 29 żydów. We wsi szkoła cerk. (od r. 1870). O 2 w. od wsi st. poczt. t. n., na szosie kijowsko-brzeskiej. Własność niegdyś Zasławskich i Sanguszków.

Didowszczyzna, wś, pow. skwirski, gm. Łuczyn, st. poczt. i dr. żel. Chwastów (12 w.), 60 w. od Skwiry, 142 dm., 1,522 mk., cerkiew, szkoła cerk., młyn.

Didy, chutor przy wsi Kitajgród, pow. braclawski.

Didycze, *Diedycze*, wś, pow. dubieński, gm. i st. dr. żel. Ołyka (3 w.), st. poczt. Klewań (13 w.), 50 w. od Dubna, 107 dm., 823 mk. Poprzednio, z wsiami: Chromiaków i Horyanówka miała 93 dm., 800 mk. prawosł., 3 katol., 9 żyd. Posiada cerkiew drewnianą, niewiadomej erekeyi, młyn wodny. Wś należy do ks. Radziwił-

łów. W 1577 r. do włości zamku ołyckiego kn. Michała Czarторыskiego, który wnosi od 33 dym. na włók., 11 dym. na pół włók., 3 dym. na ćwierć włók., 6 ogr. po 4 gr. i 2 ogr. po 2 gr.

Died..., ob. *Dziad...*, *Dzied...*

Diedinka, wś, pow. drysieński, par. Oświej.

Diednia, wś, pow. czauski, gm. Rasna (10 w.), 53 dm., 431 mk.

Diedowo 1.) wś, pow. wieliski, gm. Ilino.

2.) **D.**, wś, tamże, gm. Usmyń.

Dieduchów, pow. owrucki, gm. *Chwoszczowe*.

Dieduny, wś, pow. wieliski, w tak zw. wieliskiej obodnicy.

Diehtyary, wś, pow. wieliski, gm. Makłoki.

Diehtiów, w dok. *Diechtiew*, *Diechszow*, wś, pow. włodzimierski, gm. Chotiaczów, 14 w. na pld.-zchd od Włodzimierza, 24 dm., 266 mk. W 1570 r. własność Wasyla Zahorowskiego, który z D. i Suchodoła wnosi od 20 $\frac{1}{2}$ dworz., 27 ogr. po 6 gr., 10 ogr. po 4 gr. W 1583 r. należy do Michajła Janowicza Zahorowskiego. Dziś skarbowa.

Diejaniszki, zaśc., pow. rossieński, gm. Łabardzie (17 w.), 68 w. od Rossień.

Dietynicze, wś, pow. dubieński, gm. Sudobicze, par. praw. Proska; należy do filii Semiduby, 10 w. od Dubna, 66 dm., 395 mk. Własność Lernetów.

Dietyniec, ob. *Dytyniec*.

Diew..., ob. *Dziew...*

Diewiatyszki al. *Dziewiatyszki*, dwa dwory, pow. nowoaleksandrowski, gm. Skopiszki (10 w.), 75 w. od mta pow.

Diewica, rzka, w gub. mohylewskiej, lewy dopł. Soży.

Diewiczki, jezioro, w pobliżu rz. Połoty, pow. połocki, niedaleko ujścia rzki Czerwiatka.

Diewienie, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Kwietki (5 w.), 94 w. od mta pow.

Diewino, jezioro, w pow. orszańskim, gm. Wysokie, w pobliżu wsi Simachy i Sawkieżyno. Długość do 5 w., szerokość około 350 saż., zajmuje 390 dzies. Największa głębokość dochodzi do 9 saż. Brzegi ma niskie, błotniste, porośnię lasem. Uchodzą do niego rzki: Rudnia i Diewienka.

Dijkiszki, wś i dobra, pow. kowieński, gm. Janów (4 w.), 25 w. od Kowna. Malińscy mają tu 75 dz.

Dijanoki, zaśc., pow. wiłkomierski, gm. Sie-siki (9 w.), 15 w. od Wiłkomierza.

Dikołowka, wś, pow. homelski, gm. Markowice (7 w.), 48 dm., 230 mk.

Dików, *Dyków*, w dok. *Diekow*, wś nad Stubeńką, pow. rówieński, gm. Klewań, par. praw. Bielew (2 w.), 27 w. od Równego, ma 31 dm., 235 mk., cerkiew filialną drewn. z r. 1751. Własność apanaży. Nadana 1446 r., po powrocie z wyprawy warneńskiej, z wielu innymi dobrami, kn. Michałowi Czarторыskiemu. W r. 1577 przy Bielewie kn. Janusza Czarторыskiego, któ-

ry wnosi od 16 dym., 6 ogr. po 4 gr. W r. 1583 należała do kn. Juria Czarторыskiego, w zastawie u Walentego Poniatowskiego za 1,000 kóp groszy litew. (Arch. J. Z. R., cz. VI, t. 1, 133—135).

Dikowiny, wś, pow. orszański, gm. Wysockie, 4 dm., 26 mk.

Diodory, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (8 w.), 58 w. od mta pow.

Dironony, wś włośc., pow. trocki, gm. Jewie (8 w.). W r. 1865 miała 53 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Kozakiszki.

Dirwaniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (7 w.), 55 w. od mta pow.

Ditiatki, wś, pow. radomyski, gm. i par. praw. Hornostajpół (8 w.), st. poczt. Radomyśl (102 w.), 140 dm., 962 mk., szkoła, smolarnia, 2 wiatraki, 1,418 dz. O kilka wiorst od wsi osada fabr. t. n., mająca 15 dm., 236 mk., szkołę, papiernię, fabrykę krochmalu, młyn wodny. D. należały pierwotnie do Hornostajpola. W r. 1628 Teofila z Goraja Hornostajowa, podkom. kijow., wnosi ze wsi D. od 3 dym., 1 ogr. Około 1854 r. wydzielone z dóbr hornostajpolskich, nabyte zostały przez Towarzystwo przemysłowe kupca Chriakowa, prezesa komitetu giełdowego w Kijowie, obejmuje około 7,830 dz. (7,000 lasu, 510 nieuż.). Towarzystwo to posiada nadto drugą wielką papiernię w Ponince (pow. zasławski).

Diudki, wś, pow. horodecki, gm. Władymirowska, 40 w. od Horodka, 16 dm., 110 mk., zarząd gm., szkoła.

Diuksin, w dok. *Doksin*, *Dijuskin*, wś nad Horyniem, pow. rówieński, gm. Derażne (4 w.), st. poczt. i dr. żel. Klewań (16 w.), 25 w. od Równego, 129 dm., 889 mk., cerkiew drewn., zbudowaną r. 1775 przez dziedzica wsi hr. Chodkiewicza i nadaną 90 dz. ziemi. W całej par. 203 dm., 1,627 mk. W 1577 r. wś Dijuskin należy do włości klewańskiej kn. Iwanowej Czarторыskiej, która wnosi ztąd od 8 dym., 3 ogr. po 2 gr. W 1587 r. wś D., należy do włości żukowskiej kn. Aleksandra Prońskiego, ssty łuckiego, który całą włość daje w zastaw ks. Januszowi Zasławskiemu. Obecnie Załęskich, 450 dz. ziemi ornej i 2,330 lasu.

Diwlin, *Dywlín*, *Mały* i *Wielki*, dwie wsi u źródeł Żerewu, pow. owrucki, gm. Żubrowicze, par. praw. Białokurówicze, 63 w. od Owruca. D. Mały ma 57 dm., 363 mk.; D. Wielki 81 dm., 458 mk.

Diwoczki al. *Diewoczki*, *Dziwoczki*, wś, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Bieżów (4 w.), 20 w. od Żytomierza, 83 dm., 855 mk., cerkiew filialna drewn., wzniesiona przez dzierżawcę wsi Jana Zagórskiego. Cerkiew ta do r. 1844 była filią par. z Wysokiem. W 1611 r. wś D. należy do Stefana Niemirycza. Obecnie Moczulskich.

Dłotowo al. *Dołotowo*, ob. *Książ*.

Dłubnia, w dok. z 1229 r. *Olubin* i *Lubna*, ob. *Imbramowice*. W r. 1229 papież Grzegorz IX przyjmuje pod opiekę klasztor w Dłubni z kaplicą św. Benedykta, założony i uposażony przez Iwona, bisk. krakowskiego. Rzeczka D. pojawia się w dok. z 1228 r.

Długa, *Dołhaja* 1.) wś włośc., pow. lidzki, gm. Lack (9 w.). W r. 1865 miała 44 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Rożanka. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Żeludek. Na polach wsi kurhan. 3.) **D.**, wś, tamże, gm. i dobra Orla; r. 1865 miała 119 dusz rewiz.

Długa Kościelna, wś, pow. nowomiński. Własność dawna kolegiaty warszawskiej, która tu założyła parafię podobno 1432 r. W r. 1580 istnieje tu kościółek. Wieś wraz z przyległymi: Żórawia i Studzianki al. Skruda, zostaje w posiadaniu Jana Góreckiego, kanonika warsz. Podano w tej wsi 3 łany km. i młyn o 1 kole. Około r. 1865 skolonizowano znaczną część obszaru wsi, obejmującą do 40 włók i na tem powstały kolonie: Hipolitów i Józefin.

Długa Łąka, ob. *Długoleka*.

Długa Ulica, zaśc., ob. *Ulica Długa*.

Długa Wieś 1.) wś, pow. kaliski. W r. 1579 płaci tu Jan Spławski od 17³/₄ łan., 1 kom., 3 rzeźników. W skład dóbr wchodził już wtedy Kionczyn (*Kyanczino*) i Wirowo. 2.) **D. W.**, ob. *Wawrzeńczyce*. 3.) **D. W.** *Warcza*, wś, pow. turczański, par. Dobra. W r. 1496 miał tu Grabski 3¹/₄ łan. a Rusocki 2¹/₂ łan. km.

Długi Łuh, wś, pow. oszmiański, 2 okr. pol., gm. Bienica (4 w.); miała 28 dusz rewiz., należała do dóbr Maniuszyce.

Długie 1.) wś, pow. włocławski, par. Lubień. W dok. z 1357 r. występuje Janusz z D., syn Wincentego, wojew. brzeskiego. 2.) **D.**, dawniej *Długie Kąty*, wś, pow. kolski, gm. Rdutów. Według lustracji z r. 1616 miała 10 włók. Gruntów i budowli dwor. nie było, tylko 7 chałup, odrabiających pańszczyznę do fol. kłodawskiego wozami i pieszko, stróżą i tłoką, dawali sep z owsa, na miarę łęczycką (korzec łęczycki około 2¹/₂ kor. warszawskich), kapłony, jaja, czynsz pieniężny, oraz od wyszynku piwa i wódki. Ogół dochodu (prócz pańszczyzny) zł. 144 gr. 27 szel. 12. Były w tej wsi: wójtowstwo i sołectwo, które na mocy przywileju Stan. Augusta z dn. 28 paźd. 1788 r. posiadał też Ign. Kossowski, ststa kłodawski. Gromada wsi skarżyła się na Kretkowskiego, starostę przedeckiego, że bez względu na dawne kopce i granice, przywłaszcza sobie łąki, grunta i lasy (Lustracja z 1789 r.). 3.) **D.**, wś, pow. rypiński, par. Strzygi. W dok. z 1323 r. wieś książęca, przyległa do Ruszkowa. W r. 1564 od 15 kmieci, poddanych Elżbiety ze Sierpea, wojewodziny łęczyckiej, siedzących na całych łanach, i od

2 kół młyn, zapłacono poboru fl. 9 gr. 4. Z powodu pożaru 5 było zwolnionych.

Długie, *Dołgie* 1.) dwór, pow. bielski gub. grodz., gm. Orla. Własność Samerlotów, 52 dz. 2.) **D.**, urocz. przy wsi Lisznica, pow. brzeski gub. grodz.

Długie Stare al. *Wielkie*, niem. *Alt Laube*, wś, pow. leszczyński (wschowski). Kościół par., p. w. św. Marcina, wspomniany jest już w Lib. Ben. z r. 1510. Oddany protestantom, wrócił do katolików r. 1606, oddany przez dziedziczkę wsi Strzelecką. Był wtedy murowany. Nowo-odbudowany, poświęcony został 1648 r. Wieś była poprzednio siedliskiem Dłuskich h. Nałęcz. Księgi kościelne sięgają 1644 r.

Długojów, wś, pow. radomski. W XV w. dawała dziesięcinę dziekanowi radomskiemu (L. B., II, 515). R. 1569 siedzą tu w trzech działach Długojowscy. Mają 10 półłanków os. i 3 puste, tudzież 2 kom.

Długoleka 1.) wś, pow. kutnowski. Wieś książęca w XV w. R. 1579 ma 8¹/₂ łan., 2 zagr., 4 łany wójt. 2.) **D.**, w dok. *Długolanca*, wś nad Wisłą, pow. sandomierski, par. Osiek. W r. 1360 Kazimierz król nadaje „Wenceslao clavigero nostro in Ossek et Johanni fratri ejus“ wieś nową, w lesie królewskim, między Osiekiem a Swiniarami, zw. „Długolanca“, dla osadzenia na prawie średzkim. Po 20 latach wolności płacić będą osadnicy po fertonie czynszu (Kod. Mał., III, 141). W połowie XV w. wieś królewska, daje dziesięcinę do Osieka (L. B., II, 322). W reg. pob. z 1578 wś Długa Łąka płaci od 26 osad. na 14 łan., 2 łan. sołt., 4 ubog., 4 rzem.

Długoleka 1.) wś i kol., pow. białostocki, gm. Krypno, 23 w. od Białegostoku. Wś ma 97 dm., 708 mk., 1,502 dz.; kol. należała do dóbr Knyszyn. 2.) **D.** *Poduchowna*, wś, tamże, 43 w. od Białegostoku, 146 dz.

Długoleka, wś, pow. nowosądecki. W r. 1357 przełożona klasztoru sądeckiego nadaje wójtowstwo w D., wsi klasztornej (Kod. Mał., III, 107). Wieś klasztorna Długa Łąka ma w 1581 r. 2¹/₂ łan. km., 1 sołtysi, 1 rzem. Por. *Swirkła* (t. XI).

Długopol, w spisie osad *Dzieropol*, dobra, pow. grodzieński, gm. Wołpa, 50 w. od Grodna; własność Wojezyńskich, z fol. Suhaki i Olchowo 1,894 dz.

Długopole, w dok. *Longus campus*, wś, pow. nowatorski, par. Ludzimierz. W dok. z r. 1254 własność klasztoru szczyrzyckiego. R. 1327 opat szczyrzycki i wójt z Bochni oddają niejakiemu Pawłowi las Długole, nad Czarnym Dunajcem, dla lokacji wsi na prawie niemieckiem (Kod. Mał., I, 45, 208). W r. 1581 Jan Pieniążek płaci tu od 3 łan. km., 1 sołt.

Długosielce, *Dołhosielce*, wś, pow. sokólski, gm. Krugłany, 20 w. od Sokółki, 287 dz.

Długosiodło, w dok. *Długosedlec magnum i minor*, pow. ostrowski. Wymienione w akcie uposażenia bisk. płockiego z połowy XIII w. „Ad Brenicam pertinēt” powiedziano w dokumencie. W r. 1578 ma 15 łan., 4 zagr., 1 garn-carza.

Długoszyn, wś, pow. chrzanowski, par. Jaworzno. Nadany przed r. 1242 klasztorowi w Staniątkach. W r. 1581 część królewska, należąca do zamku będzińskiego, w dzierżawie Prospera Prawany, miała 3 zagr. z rolą, 17 bez roli, 3 rzem., $\frac{1}{4}$ roli. Część bisk. krak. $3\frac{1}{2}$ łan. km., 8 zagr. bez roli, 5 kom. z bydł., 4 kom. bez bydła, 1 rzem.

Długowola, *Dłhowola*, wś, pow. łucki, gm. Włodzimierzec, 94 w. od Łucka, 96 dm., 710 mk., młyn parowy. Obecnie ks. Giedrojców, którzy mają 2,062 dz.

Dłusk, wś, pow. słupecki. Włodarz książęcy tej wsi wspom. w dok. z r. 1281 (K. W., n. 500).

Dłusko, ob. *Koszuty*.

Dłutowo, r. 1578 *Dłotow*, wś, pow. mławski. Nowy kościół par. murowany ukończony 1899 r. Parafia istniała tu już w XVI w.

Dłutowo, w dok. z r. 1215 „*Dłotovo quod nominatur Knase*”, wś, ob. *Książ*. Wydawca Kod. Wielk. mylnie odnosi do Dłutowa, w pow. mławskim, akt ściągający się do Dołotowa al. Książa, w pow. inowrocławskim.

Dłużec, wś, pow. olkuski. W połowie XV w. ma kościół par. murowany, p. w. św. Mikołaja. We wsi były łany km., karczmy i zagrodnicy. Kościół miał dobre uposażenie (L. B., II, 222).

Dłużek, *Dołżok*, wś pod Kamieńcem Podolskim, pow. kamieniecki, łączy się z miastem za pośrednictwem wsi Podzamcza. W spisie wsi z r. 1496 niepodana; r. 1530 miała 12 łanów i popa a więc cerkiew. W r. 1542 tylko 6 łan. W r. 1565 należała do ststwa kamienieckiego, trzymał ją Grzegorz Sulima; miała 6 łan., 14 komor., a w następnym roku 31 osiadłych ludzi, płacących po 26 groszy, 2 po 30 gr. a 8 nie płacących, a tylko odrabiających i 5 służków. W r. 1583 było 12 łanów, 20 ogr., 5 kom. i pop. W r. 1582 nosi nazwę „Nowosiółki”. W r. 1603 część ziemi, za lasem, okrażającym Kamieniec, za wstawieniem się starosty Jana Potockiego, nadana została zasłużonemu Ryczorowi kresowemu Krzysztofowi Bejto Rzewuskiemu, przodkowi Rzewuskich. W r. 1615 D. zniszczony przez Tatarów, wkrótce odnowił się i zaludnił. Tu bowiem był główny zarząd dóbr starostwa a do tego konstytucja z r. 1617 wzbroniła zagranicznym posłom i innym urzędnikom mieszkać w Kamieńcu, jako w fortecy. Dla tego tu zbudowany był obszerny dom, gdzie podejmowani byli na koszt starostwa. Tu mieszkał generał ziem podolskich (starosta kamieniecki i latyczowski), ztąd odbywał się wjazd starostów do Kamieńca a także Stanisława Au-

gusta r. 1781, tu przemieszkiwał Piotr Wielki r. 1711, tu bawił ostatni han krymski Szahin-Girej r. 1786. W r. 1793 starostwo nadane zostało przez Katarzynę II Arkadyuszowi Morkowowi (11 wsi), a po jego śmierci władają jego sukcesorowie: ks. Golicyn i Oboleński a obecnie ks. Chyłkowa. Wś ma obszaru 1,767 dz., w tem lasu 753 dz., ziemi na czynszu 311 dz.; futor Archirejski 5 dz.; osad 143, mk. 429. Szkoła, zarząd gm. dla 14 wsi, 1,420 osad i 7,650 mk. włościan. Cały obszar gm. obejmuje 17,566 dz. i 10,924 mk. Cerkiew była oddawna, r. 1745 zbudowana nowa. W r. 1872 wy-murowana terazniejsza.

Dłużniewo, w dok. *Dłusnowo*, wś nad rz. Raciążką, pod Sarbiewem, pow. płoński. W dok. z XIII w. wśród włości bisk. płockich wymienione. R. 1248 Bolesław, ks. mazow., daje bisk. płock., między innemi, połowę wsi D. Potwierdza to Ziemowit r. 1250 (Ulanow., Dok. Kuj. i Maz., 155, 8, 156, 10). W dok. z 1435 Zawisza z D. ststa płocki (Kod. Maz., 185). W r. 1578 „Dłużniewo Zawisii”, ma $4\frac{1}{2}$ łan. km., 6 zagr. z rolą, 1 młyn. Sąsiedni Gałominek nosi też nazwę „Galiemino Zawiszi” (Paw., Maz., 99).

Dłużniewo 1.) dwór, pow. poniewieski, gm. Krakinów (5 w.), 33 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, dobra, pow. rzeżycki. Własność Dłużniewskich.

Dmenin, w XVI w. *Dminin*, wś, pow. noworadomski. Zdawna siedziba tu Kobielscy h. Poraj. Kościół par., p. w. św. Szymona i Judy, istniał tu już w XV w. (Łaski, L. B., I, 506 i przyp.). W r. 1552 Mik. Kobielski płaci tu od 14 łan.

Dmitraszówka al. *Demitraszówka*, wś nad rz. Kamionką, pow. olhopolski, gm. Piszczany, 50 w. od Olhopola, 15 w. od Popieluch (st. dr. żel.), ma 539 osad, 2,395 mk., 753 dz. włośc. i 1,719 dwor. Właścicielka Zoe Frederiks, dawniej Trubecki. Par. rz.-kat. w Miastkówce.

Dmitreńki 1.) (ob. t. II, 42), wś nad rzką Repiażą, pow. kaniowski, gm. Medwin, st. poczt. Baranie Pole (10 w.), 66 w. od Kaniowa, 220 dm., 1,046 mk., cerkiew, szkoła cerk., młyn. 2.) **D.**, wś nad Ładyżynką, pow. hajsyński, gm. Kuna, 76 dm., 393 mk., cerkiew, młyn.

Dmitrenków, chutor, pow. braclawski, gm. Rubań.

Dmitrenkowa, ferma, pow. braclawski, okr. pol. i par. Niemirów, 311 dz. Własność ks. Szezerbatowych.

Dmitrow Most, wś nad jez. Dmitrowem, pow. połocki, gm. Wozniesieński, 3 dm., 28 mk., kościół katol., kaplica. Małachowscy mają tu 51 dzies.

Dmitrowicze, wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Dmitrowicze, 45 w. od Brześcia, 42 dm., 399 mk., cerkiew, szkoła, 403 dz. włośc. i 126 dz. cerk. Gmina obejmuje 48 miejscowości, 559 dm. włośc. (obok 16 innych), 5,734 mk. wło-

ścian, uwłaszczonych na 10,342 dz. Nadto w gm. jest 6,803 dz. większej posiadłości.

Dmitrowicze Wielkie i Małe, dwie wsi. pow. kijowski, gm. Dmitrowicze W., st. poczt. Demiówka (30 w.), 28 w. od Kijowa. D. Wielkie mają 368 dm., 2,122 mk., 2,096 dz., cerkiew par., szkołę, 19 wiatraków; D. Małe 137 dm., 926 mk., 829 dz., cerkiew, szkoła, 28 wiatraków. Własność niegdyś Czerkasów, z nadania jakoby króla Stefana. Od wsi tej przybrali oni nazwę Dmitrowskich. W 1628 r. Iwanowa Czerkasowa wnosi z D. od 9 dym., 2 ogr. Gmina obejmuje 12 wsi, mających 13,541 mk. (10 szlundystów, 136 żydów) i 13,493 dz., w tem 13,133 dz. ziemi włosc. i 360 cerk.

Dmitrówka 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antolepty (8 w.), 30 w. od mta pow. 2.) **D.**, ws, pow. rossieński, gm. Skawd-wile (7 w.), 28 w. od Rossień. 3.) **D.**, dobra, pow. dźwiński (dyneburski), 530 dz.

Dmitrówka 1.) chutor, pow. kijowski, gm. Biłhorodka, 18 dm. 91 mk. 2.) **D.**, ws nad Unawą, pow. wasylkowski, gm. Wepryk, par. praw. Piwnie (po drugiej stronie rzeki), st. poczt. i dr. żel. Chwastów (10 w.). 49 w. od Wasylkowa, 138 dm., 952 mk. Wieś skarbową. 3.) **D.**, *Dymitrowka* (ob. t. II, 250), ws, pow. krzemieniecki, gm. i par. praw. Świątec (4 w.), 62 w. od Krzemieńca, 73 dm., 413 mk. W 1583 r. należy do Andrzejowa ks. Andrzeja Wiśniowieckiego, który wnosi z niej od 6 dym., 4 ogr. Obecnie Karola Miłowicza, około 400 dz. 4.) **D.**, kol., pow. łucki, gm. Torczyn, 35 w. od Łucka, 15 dm., 161 mk. 5.) **D. Nowa**, kol., tamże, gm. Rożyszcze, 15 w. od Łucka, 22 dm., 106 mk. 6.) **D. Stara**, kol., tamże, 26 w. od Łucka, 44 dm., 244 mk. 7.) **D.**, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Serby, 18 w. od mta pow., 51 dm., 275 mk. 8.) **D.**, chutor, pow. włodzimierski, gm. Kisielin, 4 dm., 48 mk. Własność z kolei: Kierdejów, Czapliców, Chameów, Modzelewskich, Olizarów.

Dmitrowo, dobra, pow. połocki. Własność Bochołowiczów, 600 dzies.

Dmitrowsk, mstko, pow. czerykowski, ob. *Samotyjewicze*.

Dmitrowska al. *Sobolówka*, ws nad rzką Sobolówka, pow. klimowicki, gm. Rodnia, 24 dm., 106 mk., cerkiew.

Dmitrowskie, ws, pow. humański, gm. Krasnopolka, st. poczt. Humań (6 w.), 398 dm., 1,908 mk., cerkiew, szkoła cerk., 7 wiatraków.

Dmitrowszczyna, dobra, pow. lepelski. Własność spadkobierców Hieronima Tomaszewicza, 364 dz.

Dmitruki-Naczypirowszczyna, os., pow. prużański, gm. białowiesko-aleksandrowska.

Dmitrycze, ws, pow. słonimski, gm. Pieski, 98 w. od Słonima, 143 dz.

Dmitryno, fol., pow. szawelski, gm. Żagory (8 w.), 29 w. od Szawel.

Dmitryszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (17 w.), 57 w. od mta pow.

Dmochy, pow. ostrowski, par. Czyżewo. W r. 1578 w par. Czyżewo były: Krzczekowo Dmochy, Przeczki Dmochy i Łętowo Dmochy. Krzczekowo w 2 częściach miało 21 łan., 8 zagr., Przeczki 7 łan. a Łętowo 16³/₄ łan. Przytem Dmochy Marki 3 łany, 1 zagr., 6¹/₂ morg.

Dmosice, ws, pow. sandomierski, par. Sulisławice. R. 1378 w sądzie sandomierskim staje Stanisław z D. (Kod. Mał., III, 314).

Dmosin, ws nad rz. Mrogą, pow. brzeziński. Wspom. w dok. z r. 1334 (K. W., n. 1131). Stanisław, pleban w D., w dok. z r. 1427 (Kod. dypl. pol., II, 40). Na początku w. XVI jest D. miastem, własnością rodu Dmosińskich h. Ostoja. Kościół par., p. w. św. Małgorzaty, istniał tu już w początkach XV w. Uposażenie plebana stanowiła Jasionka, dawniej wieś, później pustka. Dziesięciny z D. mieszczanie dawali kanonii łęczyckiej (Łaski, L. B., II, 340 i przyp.).

Dmytrowice 1.) ws, pow. lwowski. Wspom. w dok. z 1364 i 1370 r. W r. 1515 należy do dóbr Kulików, ma 3 łany, popubogi. 2.) **D.**, ws, pow. przemyski. W r. 1515 należy do dóbr bisk. przemyskich.

Dmytrze, ws, pow. lwowski. W r. 1515 część wsi stanowi przedmieście Szezerca, ma 17¹/₄ łan., 3 łany puste a Ruskie Dmytrze ma 17 łan., młyn i staw.

Dniepr, rzeka. Nowosielski A.: „Pogranicze naddnieprzańskie, szkice społeczności ukraińskiej w XVIII w.“ Kijów, 1863 r., 2 tomy.

Dniesin, ws i dobra nad rzką Niemką, pow. klimowicki, gm. Szumiacze (10 w.). Ws ma 37 dm., 230 mk., cerkiew par. Dobra, dziedzictwo Ważyńskich, z Rakowem mają 2,250 dz. (1,923 lasu), młyn, folusz, dziegiarnia.

Dnieszki, ws, pow. wilejski, gm. Mańkowiecze (7 w.); miała 32 dusz rewiz., należała do dóbr Dołża.

Dniszki, ws, pow. wilejski, gm. Łuczaj (6 w.). W r. 1865 miała 103 dusze rewiz.; należała do dóbr Stary Dwór.

Dniulinie, fol., pow. szawelski, gm. Szawkiany (3 w.).

Dobberphul, ob. *Dobropol*.

Dobczyce 1.), w dok. *Dobschicze*, 1581 r. *Dopezieze*, miasto, pow. wielicki. Według dok. z r. 1379 posiadał poprzednio to miasto Mikołaj Wierzynek (Werżinik), stolnik sandom., który sprzedał D. królowej Elżbiecie (Kod. Mał., III, 329). Klemens z Moskorzowa, kaszt. wiślicki, fundując altaryę Wniebowstąpienia Chrystusa Pana w katedrze krak., nadaje jej „de civitate nostra Dobschicze“ 10 grzyw. szosu (Kod. kat. krak., II, 317). W połowie XV w. istnieje tu ko-

ściół par. murowany, p. w. św. Jana Chrzciciela. Miasto jest królewskim, ma 36 łan., dających dziesięcinę (wartości do 50 grzyw.) klasztorowi w Mogile. Pleban w Drogini miał prawo do części dziesięciny z D., lecz wskutek umowy z klasztorem otrzymuje za to po 2 grzyw. i 8 miar żyta (L. B., II, 185 i III, 432). W r. 1581 płaci szosu fl. 32; łanów 12, rzemieśln. 27, przekup. 4, rybitwy 2, komor. 8. Ogółem fl. 64 gr. 10. Starostwo dobezyckie w ręku Andrzeja Moszczeńskiego, wojew. inowrocław., dawało wedle spisu z r. 1771 kwarty 5,404 zł. 18 gr. 2.) **D.**, ws., pow. tarnowski, par. Jurków. W r. 1320 Władysław Łokietek przysądza dzieciom wsi pewne służebności w lesie, należącym do Radłowa („silva nuncupatur... Radlowsky bor“).

Dobejki, mstko, pow. wilkomierski, gm. Dobejki, 54 w. od Wilkomierza, 220 mk. Kościół wzniesiony został nie r. 1660 lecz r. 1760. Gmina obejmuje 71 miejscowości, mających 652 dym. włośc. (obok 39 innych), 5,386 mk. włościan (1,619 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 7,177 dz.

Dobergast, ob. *Dobrogostowo*.

Dobiedzie, ws., pow. szawelski, gm. Poszwityń (13 w.), 46 w. od Szawel.

Dobiegniewo, ws., pow. włocławski. Według lustracji z r. 1789 należało do ststwa kłodawskiego. Miała być w posiadaniu emfiteutycznym przez lat 40 Krystyna Krygiera, a to na mocy kontraktu ze starostą Ign. Kossowskim w 1789 r. Były tu zabudowania dworskie z budynkami, w części murowane i dachówką kryte, gorzelnia, wolarnia, śpichrz, wielka austerya wjezdna, skład solny skarbu Rzpltej, płacącej za niego staroście rocznie czynszu zł. 500, dwa wodne młyny, 2 folusze, 2 domy dla młynarzy, karczma i t. p., które to budynki (prócz składu soli) wystawił Krygier. Było w tej wsi chałup chłopskich 16, o 8 rolnych czynszownikach, płacących razem rocznie zł. 552 i komorników 8, odrabiających pieszą pańszczyznę. Do tej wsi należało 6 jezior: Mrokowo, Wierzeń, Goszczące, Łąkie, Chropla i Święte. Z tej wsi płacił Krygier staroście rocznie czynszu zł. 1.860. Ogółem z D. miał starosta zł. 2,360. *M. R. Wit.*

Dobiegniewo, ob. *Woldenberg* (t. XIII).

Dobieja 1.) ws. nad jez. t. n., pow. połocki, gm. Michałowszczyzna, 8 dm., 48 mk., cerkiew, 2 jarmarki. 2.) **D.**, dobra skarb., tamże, 377 dz. 3.) **D.**, tamże, własność Fadiejewych i Gusakowych.

Dobiesławice, ws., pow. pińczowski. W połowie XV w. łany km., fol. i karczma dają dziesięcinę, do 14 grz., mansyonarzom kościoła św. Jakuba na Kazimierzu krakowskim (L. B., II, 26).

Dobieszewo, ws., pow. szubiński. Wojśław z D. wspom. w dok. z r. 1248. W r. 1365 Jarosław, arcyb. gnieź., nadaje kościołowi w Kcyni

dziesięcinę z D. i Dobieszewka (K. W., n. 272, 1552).

Dobieszów, ws., w par. Swieciechów. Leżała w dzisiejszym pow. janowskim. W dok. z r. 1191 wymieniona w liczbie posiadłości kolegiaty sandomierskiej. Istniała jeszcze w XV w. W reg. pob. z XVI w. nie podana. Zapewne zniszczona przez wylewy Wisły.

Dobieszowice, u Dług. *Dobeslawycze*, r. 1443 *Dobieszowice*, ws., pow. będziniński. W r. 1262 Wilhelm, bisk. lubuski, zamienia D., Petrykozy i Niemysłów na Maninę. Własność arcyb. gnieźn. (K. W., n. 405). W połowie XV w. dziedzicem wsi Stan. Rudzki h. Pilawa, ws. ma 14 łan. km., dających dziesięcinę, po 6 gr., bisk. krakow. (L. B., II, 191). W r. 1667 D., wieś w księstwie siewierskim, ma 10 kmieci.

Dobikinia, *Dobikinie*, dobra, pow. szawelski, gm. Okmiana (2 w.), 66 w. od Szawel. Własność bar. Zassów, 3,872 dz. (1,257 lasu). Obok tego mają tu: Butkiewiczowie 161 dz., Merchelewiczowie 573 dz. i Narutowiczowie 13 dz.

Dobile, ws., pow. rossieński, gm. Mańkuny, 12 w. od Rossień.

Dobilina, *Dobaliny*, fol., pow. wilkomierski, gm. Dobejki (6 w.). Durasiewiczowie mają 51 dz.

Dobinie, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Wizuny (5 w.), 63 w. od Wilkomierza.

Dobiszki, dobra, pow. szawelski, gm. Okmiana, 73 w. od Szawel.

Dobkajcie, okolica, pow. kowieński (nie rossieński), gm. Betygoła (12 w.), 81 w. od Kowna. Mają tu: Warpucieńscy 40 dz., Iwanowscy 24 dz., Koplewscy 17 dz., Paszkowscy 17 dz., Przyjałgowscy 25 dz., Rokszewiczowie 21 dzies.

Dobkiewiczze, zaśc., pow. dźwiński (dyneburski). Własność Dobkiewiczów, 16 dz.

Dobkowice, w dok. *Dobkowycze*, ws., pow. jarosławski. W r. 1361 Kazimierz król potwierdza nadanie wsi D. przez Lwa, ks. ruskiego, Matiejowi Kaldofowiczowi. Ob. *Boratyn* i *Dąbkowice* (t. I).

Dobkowszczyzna, ws., ob. *Byszów* (t. I, 516).

Dobośna (ob. t. II, 65, *Dobośnia*), ws. i dobra nad rzeką Dobośną, pow. rohaczewski, gm. Ciechlinieze (12 w.). Ws. ma 68 dm., 485 mk., cerkiew par., szkołę; dobra, dziedzictwo Bułhaków, z Żyliczami mają 12,971 dz. (1,972 roli, 399 łąk, 8,473 lasu), gorzelnia, młyn wodny.

Doboszyski, w spisie z r. 1892 *Dobaszyńskie*, ws., pow. rossieński, gm. Mańkuny (5 w.), 17 w. od Rossień.

Dobowicze, ws. włośc., pow. oszmiański, gm. Juraciszki; miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Traby. W r. 1650 wchodziła w skład dóbr Holszany.

Doboże, dwór, pow. wilkomierski, gm. Kowarsk (8 w.), 31 w. od Wilkomierza.

Dobra 1.) os. miejska, pow. turecki. Kościół

par., p. w. Narodzenia N.P. Maryi, istniał tu już zapewne w XIV w. Katarzyna, wdowa po Janie z Grabia, kaszt. spicymierskim, założyła poza miastem drugi kościół z kapłanem, p. w. Ofiarowania N.P. Maryi, św. Stanisława i św. Małgorzaty. Fundację tę potwierdził Kazimierz Jagiellończyk i arcyb. Jan ze Sprowy. D. było wtedy miastem. Trzeci kościół św. Jana Chrzc. poza miastem, wspominany w wizycie z r. 1765, obecnie nie istnieje (Łaski, L. B., I, 401–404 i przyp.). W reg. pob. z r. 1563 podano D. jako miasto w pow. sieradzkim. Ponieważ spłonęło, przeto nie dało szosu. 2.) **D.**, ws., pow. brzeziński. Kościół par., p. w. św. Doroty i św. Jana, istniał już w XV w. Część wsi nosiła nazwę: Strykowska al. Wylazłów inależała do Strykowa (Łaski, L. B., II, 395 i przyp.). W r. 1576 Krzysztof Rusiecki płaci tu od 2 łan., 4 pustych, 14 osadn. Marcin Dobrski od 6½ łan., 1 zagr., karczmy 1 koła młyn., ½ łana pust., 2 rzeźn., 3 kom., 13 osad. 3.) **D.**, pow. olkuski. Wspomniana w dok. z 1382 r. W połowie XV w. dziećcem Jan Pilecki. Dziesięcinę (do 12 grz.) dają łany km. pleban. w Żarnowcu, choć ws. należy do par. w Pilicy (L. B., II, 209). W r. 1581 Padniowski płaci tu od 5½ łan. 4.) **D.**, ws., pow. sandomierski. W XV w. daje dziesięcinę (do 5 grz.) pleban. w Staszowie. R. 1581 Dymitrowski płaci od 6 os., 2½ łan., 1 kom. 5.) **D.**, ws., pow. płocki, par. Łętowo, 28 w. od Płocka, ma 26 dm., 226 mk., 922 morg. W dok. z r. 1250 wśród włości bisk. płockiego. Niegdyś siedzieli tu ludzie książęcy (Ulanow., Dok. Kuj.-Maz., 157, 10). W r. 1570 należy do klucza mąkolskiego dóbr bisk. płockich, ma 31½ łan. km., 1 kowala. Wyszynk piwa.

Dobra 1.) ws., nad rzeką Szurą, pow. humański, gm. Leszczynówka, par. praw. Krąstostawka, st. pocz. Humań (25 w.), 399 dm., 2,128 mk., cerkiew drewn. z r. 1725, szkoła cerk., 2 młyny, 5 wiatraków. 2.) **D.**, kol., pow. łucki gm. Poddubce, 45 w. od Łucka, 10 dm., 44 mk.

Dobra 1.) ws., pow. limanowski. R. 1363 erekcja kościoła przez biskupa Bodzantę założonego (Kod. dypl. pol., III, 272). 2.) **D.**, ws. nad rz. Sanem, pow. dobromilski. Obszar ten nadał r. 1402 król Władysław swoim sługom, pod warunkiem trzech służb do zamku sanockiego. Z czasem zamiast trzymać trzech słuszków w zamku, zobowiązali się płacić 10 grzyw. R. 1565 otrzymali na sejmie libertację od czynszu, z obowiązkiem dostawiania czasu wojny czterech jezdnych (M. Hruszewski: „Królewsczyzny w ziemiach ruskich XVI wieku”, Lwów, t. II, 288).

Dobra, ws., pow. bukowski. W r. 1258 Bolesław, ks. wielkop., potwierdza przywileje wsi D. i innych włości klasztoru lubińskiego (K. W., n. 368, 719).

Dobra Nadzieja 1.) zaśc., pow. nowoale-

ksandrowski, gm. Sołoki (6 w.). 27 w. od mta pow. 2.) **D. N.**, dobra, pow. homelski, dziedzictwo Borkowskich, 891 dz. 3.) **D. N.**, tamże, własność Stetkiewiczów, 149 dz. 4.) **D. N.**, fol., pow. święciański, gm. Daugieliszki. Należy do dóbr Dudy, dawniej Budominów, później Maryi Szezyttowej, obecnie Mikuliczów. Znajdywano tu różne zabytki przedhistoryczne.

Dobra Nowina, ws., pow. wileński, gm. Ilino (12 w.); miała 37 dusz rewiz., należała do dóbr Pawłowo.

Dobra Wola, dobra, pow. poniewieski, gm. Krakinów (1 w.), 27 w. od Poniewieża. Własność Wyrzykowskich, 278 dz.

Dobra Ziemia, ws., pow. oszmiański. Należała r. 1794 do dóbr Wiszniew.

Dobraków, ws., pow. olkuski, par. Kidów. Według dok. z r. 1257 daje dziesięcinę klasztorowi w Zawichoście (Kod. Mał., I, 33). W połowie XV w. należy do par. Żarnowiec. Siedzą tu bracia z Sietczy h. Jelita. Pleban w Żarnowcu pobiera dziesięcinę od 12 łan. km., karczmy, 4 zagr. i 2 fol. (L. B., II, 210). Według reg. pobor. z 1581 r. we wsi D., w par. Łany Wielkie, wojewoda krak. płaci od 5½ łan. km., 4 zagr., 2 kom.

Dobranowice, w dok. *Dobronowice*, ws., pow. miechowski, par. Poborowice. Wieś tę nadał kapitule krakowskiej Paweł z Przemykowa, biskup krakowski. Wynikłe następnie zatargi przedstawia akt z r. 1295, spisany we wsi Swiniarsko (Kod. kat. krak., I, 135). W r. 1581 wojew. krak. płaci tu od 5½ łan. km., 3 czynsz., 4 zagr., 6 kom.

Dobranowice, ws., pow. wielicki. Nadana przed r. 1242 klasztorowi w Staniątkach. W r. 1581 D. i Wola Dobranowska zostają w dzierżawie Łodzińskiego, który płaci w D. od 4 łan. km. i 4 zagr. a w Woli od 3 łan. km., 1 zagr., 2 kom.

Dobratyn, w dok. *Dobrathin*, ws., nad Ikwą, pow. dubieński, gm. i st. pocz. Młynów (7 w.), st. dr. żel. Dubno (20 w.), ma 50 dm., 615 mk. (33 katol., 52 żyd.), cerkiew drewnianą. We wsi szkoła cerkiewna (od r. 1877). Według rewizji zamku łuckiego z r. 1545 własność Piotra Siemaszki, który ma opatrywać dwie horodnie zamkowe. W r. 1566 należy do Zofii Siemaszkowej, sęciny krzemienieckiej. W 1579 r. bracia Siemaszkowie dają w zastaw D. kn. Kurbskiemu, który połowę D. daje w zastaw trzeciej swej żonie Aleksandrze Siemaszkównie w sumie 1,600 kóp groszy. Po śmierci kn. Kurbskiego (1583 r.) wdowa ustępuje D. bratu swemu Bazylemu Siemaszce. Według reg. pob. z r. 1583 kn. Kurbski wnosi z D. od 23 dworz., 10 ogr., 2 komor., 6 rzem., 6 kół waln., 1 popa. Na początku XVIII w. D. z Bruchowem i Przeweredom należy do Czarnieckich. Jako wiano za Zofią Czarniecką bierze D. Michał Potocki, wwdą

wołyński, który zastawia swój majątek Zacharyaszowi Jaroszyńskiemu za 40,000 złp. Obecnie D. należy do Mięczyńskich.

Dobrecz, w dok. *Dobrscha*, wś, pow. bydgoski. W dok. z 1285 klasztor sulejowski rzeka się wsi: Dobrów, Pieczewo, Czołpino i D. na rzecz klasztoru w Byszowie (Ulanów., Dok., 218, 44 i 45). Wydawca Kod. Wielk. mylnie objaśnia tę wieś jako: „Dobre pod Kołem“ (K. W., n. 2034).

Dobre 1.) wś, pow. radzyński. W r. 1563 „oppidum Antiquum Dobre“, własność Dobrzynieckich, płaciło od 20 łan., 5 piekarzy, 3 kraw., 3 szewc., 1 miecznika, 2 przek. soli, tkacza, 2 bań gorzałcz., 2 rzeźn., 3 przek. żelaza, zaś „oppidum Novum Dobre“, własność Ossowińskich, płaciło od 20 łan., 3 rzeźn., 3 piekarzy, 3 garncarzy, 9 szewc., 2 bań gorz., 3 przekup., 4 kowali. Szosu 12 fl. Cała parafia dobrzyniecka, w ziemi liwskiej, zaludniona była przeważnie przez drobną szlachtę. Ossowińscy z Ossowna i Dobrzyniecy z Dobrego wybili się swą zamożnością. 2.) **D.**, u Dług. *Dobre major i minor*, wś, pow. nowoaleksandryjski (Puławy). Dawało dziesięcinę klasztorowi św. Krzyża lecz od 1442 r. wyrok sądu polubownego przyznał takową bisk. krakow. (L. B., II, 555). 3.) **D.**, ob. *Dobrecz*.

Dobre 1.) przys. wsi Czeliszczewice, pow. kobryński. 2.) **D.** al. *Dobrosiele*, dobra, pow. czerykowski. Od 1865 r. własność Roehańskich, 110 dz., cerkiew. 3.) **D.**, tamże, dziedzictwo Siostrzeńców, 130 dz. 4.) **D.** al. *Chrystofówka*, dobra, tamże, od 1881 r. Aleksandra Bakko, 644 dz. 5.) **D.** al. *Zarzecz* al. *Raków*, wś nad rzeką Białą Natop, tamże, gm. Koszany, 25 dm., 225 mk., cerkiew. 6.) **D.**, wś, tamże, gm. Małatycze (5 w.), 107 dm., 680 mk. (ob. t. II, 70).

Dobre Łozy, wś, pow. zasławski, gm. Łabuń, 49 w. od Zasławia, 22 dm., 130 mk.

Dobregriwe, niem. *Dobbersaul*, wś w Brandenburgii, pod Krosnem. W 1308 r. Fryderyk, bisk. lubuski, rzeka się prawa do dziesięcin ze wsi: D., Budechow, Lenda, Drewicz i innych (K. W., n. 916).

Dobrejka, rzka, w pow. witebskim, lewy dopł. Dźwiny, wypływa z jez. Dobryna, płynie na płu-wschód na przestrzeni 6 w. i pod wsią Dobrianką ma ujście.

Dobrejka, wś, pow. mohylewski, gm. Szklów (12 w.), 41 dm., 274 mk.

Dobrenice, r. 1552 *Dobrinieze major i minor*, wś, pow. piotrkowski. W r. 1552 siedzą tu Roźniatowscy i płacą od 28 osad., 7½ łan.

Dobrezino, wś włośc., pow. dzisieński, gm. Plissa (12 w.); miała 45 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Pieredoły.

Dobrianka, wś przy ujściu Dobrejki do Dźwiny, pow. witebski.

Dobrków, wś, pow. pilzneński. W połowie XV w. istnieje tu już kościół par. drewniany, p. w. Wniebowzięcia N. P. Dziedzicem wsi był Jan Nosh h. Topór. Dziesięcinę pobierali dawniej biskupi krak., lecz Zbigniew Oleśnicki nadał ją kościołowi miejscowemu (L. B., II, 294). W r. 1536 dziedzicami są: Stanisław i Mikołaj Przedborowie Koniecpolscy. Jest dwór, fol., 2 stawy, 3 pusta, 4 zagrod., karczma plebańska. Do tychże Koniecpolskich należały w tej parafii wsi: Parkosz, Mokrzec, Łabuzie, Złotorya i Jaworze. Lasy były wspólne. Dobra ocenione na 1,600 grzyw. W r. 1581 posiada je kasztelan rozpierski (Koniecpolski).

Dobrocice, w dok. *Dobrucice* i *Dobruhici*, u Długosza *Dobrzuczyce*, wś, pow. sandomierski, par. Malice. Wymieniona w dok. z r. 1277 w liczbie włości klasztoru koprzywnickiego (Kod. Mał., I, 110). Według dok. z r. 1284 klasztor koprzywnicki otrzymał tę wieś drogą zamiany za Zręcin. W połowie XV w. ma 8 łan. km., dających czynszu po pół grzywny. Młyn dawał 5 grzyw. Dziesięcinę, wartości od 7 do 10 grzyw., pobierał bisk. krakowski (Długosz, L. B., III, 387).

Dobrocierz, właśc. *Dobrociesz*, u Dług. *Dobraczesch*, pow. brzeski (Galicja), par. Wojakowa. W dok. z r. 1367 wspomniana wieś D. jako własność dziedziców Drużkowa (Kod. Mał., III, 208). W połowie XV w. liczne części szlacheckie i łany km. dają dziesięcinę (6 grz.) do Wojakowy (L. B., II, 254).

Dobrogostowo, niem. *Dobergast*, r. 1175 *Dobrogostendorf*, wś, na Szlązku, pow. strzeliński. W r. 1177 Mieszko, ks. „całej Polski“, potwierdza zamianę wsi Bogunowo i Dobrogostowo na Słupią, należącą do Konrada i Mojkona (K. W., n. 21, 22). Obecnie wś ma 73 ha, 27 dm., 164 mk. (4 katol.); dobra zaś 315 ha, 7 dm., 174 mk. (30 katol.).

Dobrogosty, wś, pow. łęczycki. Wspom. w dok. z r. 1357 wśród włości arcyb. gnieźn. W r. 1385 Bodzanta, arcyb., oddaje tę wieś do osadzenia na prawie niemieckiem Andrzejowi z Grzmiacej (K. W., n. 1354 i 1838). W r. 1576 płacono od 5 łan. km., 1 pustego, 2 sołt., 2 karczem., młyna, wyszynku piwa.

Dobrohoszcza, chutor, pow. kamieniecki, gm. Kupiel (6 w.). 2.) **D.**, *Dobrogoszcz* (ob. t. I, 71), wś nad Smotryczem, pow. proskurowski, na płu. od Gródka, 120 dm., 666 mk., cerkiew par., młyn.

Dobrolewszczyzna, dobra, pow. dzisieński, gm. Miory; 1865 r. własność Jakuba Krupki, poprzednio Łukiewiczów, 122 dz. Leży nad rzeką Orczanką.

Dobromierz, r. 1540 *Dobromyż minor i major*, wś, pow. konecki. W r. 1540 D. minor ma 5 działów szlach., 5 fol. i 4 dwory, na piątym dziale nie mieszkał dziedzic Mikołaj Masłomia-

eki. Oceniona cała wieś na 80 grzyw. D. minor, własność Mik. Masłomińskiego, płacił od 10 kmieci na półłanach, 3 zagr. Zbiory folwarczne zwożono do wsi Rączki. Oceniona na 180 grzyw.

Dobromil 1.) dobra, pow. bielski gub. grodz., gm. Dubiażyn, pod Bielskiem. Własność Gartkiewiczów, 323 dz. 2.) **D.**, dobra, pow. słonimski, gm. Kostrowicze, 26 w. od Słonima. Własność Moraczewskich, z chut. Pustobor, 801 dz.

Dobromil, mto pow. w Galicyi. Wspom. w dok. z 1469 r. R. 1515 należy do Herbortha, ma 15 łan., pop płaci gr. 15, młyn 6 gr., karczma fertoną. W r. 1589 miasto D. daje szosu fl. 10, od rzem. fl. 16, od 2 pałaców gorzałkę i 16 przek. Ogółem fl. 32 gr. 18. Istnieje też i wś D., która daje od 7 łan., $\frac{1}{2}$ łanu popa, młyna, 15 zagr., 3 kom.

Dobromyśl 1.) wś, os. i dobra, pow. słonimski, gm. Dobromyśl, par. Dziewiątkowicze, 42 w. od Słonima. Wś ma 64 dm., 649 mk., cerkiew, 871 dz.; dobra, własność Jundziłłów, z fol. i zaściankami 5,592 dz. (1,058 łąk i pastw., 1,513 lasu). Osada ma 76 dz. włośc. Gmina obejmuje 52 miejscowości, 510 dm. włośc. (obok 88 innych), 3,903 mk. włościan, uwłaszczonych na 3,324 dz. Nadto w gm. jest 22,723 dz. większej posiadłości i 105 dz. cerk. 2.) **D.**, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dukiszty (9 w.), 28 w. od mta pow. Należał do dóbr Dryświaty. Należały do niego wsi: Janulańce, Burzyski, Pieczuniszki i Dobromyśl, wogóle 14 chat. 3.) **D.**, wś, tamże, gm. Ponedel (17 w.), 94 w. od mta pow. 4.) **D.**, wś, pow. poniewieński, gm. Krakinów (8 w.), 36 w. od Poniewieża. Należy do dóbr Danieliszki. 5.) **D.**, dobra, pow. klimowicki; dziedzictwo Komarów, 3,109 dz. (1,594 lasu), młyn. 6.) **D.**, mstko i dobra nad rzeką Czernicą, pow. orszański, gm. Dobromyśl, 53 w. od Orszy. Mstko ma 47 dm. drewn. (7 chrześc., 40 żyd.), 332 mk. (60 praw., 272 żydów), cerkiew par. murów. (dawniej kościół katol.), dom modl. żyd., zarząd gm., szkołę. Prawo miejskie otrzymało dopiero około r. 1830. Dobra, dziedzictwo Piórów, wraz z Pióromontem mają 4,029 dz. (1,670 lasu), gorzelnia, tartak, młyn. Gmina obejmuje 95 miejscowości, 559 dm. i 3,150 mk. Włościanie (1,134 dusz rewiz.), uwłaszczeni na 6,328 dz., ze spłatą po 5,347 rb. rocznie. W gm. jest 16,343 dz. lasów większej posiadłości i 651 włośc. 7.) **D.**, zaśc., pow. oszmiański, gm. Dziewieniszki (4 w.). Należał do dóbr skarb. Sieluki Gudele. 8.) **D.**, wś, pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Dobroniewo, ob. *Racibory*.

Dobronież, wś i dobra, pow. brzeński gub. grodz., gm. Wołczyn, 17 w. od Brześcia. Wś ma 247 dz.; dobra, własność Dębowskich, z chut. Gołaczewo 219 dz.

Dobroniów, w dok. *Dobrogniew*, wś, część Janowie, w pow. limanowskim, par. Szczyrzyce. W dok. z r. 1255, własność klasztoru szczyrzyckiego. Ob. *Janowice* (t. III).

Dobroniówka, wś, pow. sokólski, gm. Ostra Górka, 34 w. od Sokółki, 209 dz.

Dobropol, niem. *Dobberphul*, wś w Nowej Marchii. W r. 1233 nadana klasztorowi w Kolbacz przez ks. Władysława. R. 1237 potwierdza to nadanie Barnim, ks. Szczecina, i w latach 1258 i 1259 Bolesław, ks. wielkopolski (K. W., n. 145, 154, 201, 371, 377).

Dobropolona, fol., pow. drysieński, par. Oświej. Własność Szadurskich.

Dobroście al. *Dobracie*, wś, pow. rossieński, gm. Rossienie (10 w.).

Dobrosielce, wś i dobra, pow. wołkowyski, gm. Międzyrzecze, 23 w. od Wołkowyska. Wś z chut. Kutok i Węzówka ma 426 dz.; dobra, własność Szyrmów, 799 dz.

Dobrosiele, pow. czerykowski, ob. *Dobre*.

Dobrosielice Wielkie i *D. Zalesie*, dwie wsi, pow. plocki, par. Drobin. D. Wielkie mają 17 dm., 800 mk., D. Zalesie 8 dm., 108 mk. W r. 1578 D. Guzy mają 1 łan., 3 zagr., D. Zalesie $\frac{1}{2}$ łana, 4 zagr., $\frac{1}{2}$ łan. pust., wiatrak. Prócz tego drobni właściciele, nie mający kmiecia, posiadali w części D. Pielesz Zalesie 5 łan., 2 zagr., wiatrak a w części D. Imbramy $8\frac{1}{4}$ łan., 2 zagr.

Dobrosołowo, wś, pow. słupecki. W r. 1293 Naceslaus, dziedzic D., oddaje tę wieś jakiemuś Henrykowi do osadzenia na prawie niemieckim. Z warunków lokacji wynikałoby, iż dziedzic chciał tu urządzić targowisko (K. W., n. 699). Kościół par., p. w. św. Jakuba, wspominany w aktach kons. gnieźn. z r. 1465 jako dawno istniejący. W końcu w. XV wcielono do par. D. kościół par. w Nowej Wsi, dziś nie istniejący (Łaski, L. B., I, 298 i przyp.).

Dobrososna, rzeka, w gub. mohylewskiej, pr. dopł. Soży.

Dobroszyn, wś, pow. rohaczewski, gm. Ciechinicze, 18 dm., 161 mk.

Dobrotowa, os. karcz., pow. uszycki, gm. Łysiec (8 w.).

Dobrotwór, mstko, pow. Kamionka Strumiłowa. R. 1531 miasto w ziemi bełzkiej daje szosu fl. 2 gr. 12, cerkiew pusta, młyn pusty. W r. 1565 ma 161 domów. Ulice noszą nazwy: Mostowa, Młyńska, Nadbużna al. Zakościelna, Wołoska. Popów 2, komorników 45, rzeźników 8, rybitwów 16, bednarzy 5, dawali na zamek co rok każdy po stągwi na kapustę. Część mieszkańców, a mianowicie 35 gospodarzy i komorników siedzieli na prawie wołoskim i dawali „stragę baranią“ (co 20 baran), z czego przypadło 46 baranów. Ogółem było dochodu zł. 145 gr. 22 den. 3. Stanowi centr. stwta kamionckiego. W r. 1578 burmistrz z rajcami dali

szosu 2 grzyw. (fl. 3 gr. 6), od 18 łan. miejskich po 1 fl., od 2 kowali po fl. 1, od 4 rybaków po 8 gr., 1 rzeźn. fl. 1, od 4 piekarzy po gr. 13, od 3 szewc. po 1 fl., od 10 żydów po fl. 1, od 2 sług żydow. po gr. 15; było jeszcze 14 rzem. i przemysłowców innych. Pop płacił 2 fl.

Dobrow al. *Dobrowo*, wś nad Wartą, przy ujściu Neru, na wyspie oblanej zewsząd wodą, pow. kolski. Wedle aktu Władysława, ks. pols., z r. 1232 Bogumił, arcyb. gnieźn. (zm. około r. 1182), nadał cystersom kościół w D., własnej fundacji („ecclesiam suam et ecclesie guesnensis“), z jego uposażeniem i dochodami, do których należała wieś Dobrow. Całe to nadanie przechodzi potem w ręce Chrystyana, bisk. pruskiego, przedtem mnicha cysterskiego, który po dożywotnim posiadaniu przekazał klasztorowi sulejowskiemu, jak świadczy akt ks. Kazimierza z r. 1252. Aktem z r. 1255 Hugo, opat Morimundu, oświadcza, iż zebrani w Sulejowie opaci dla uniknięcia skandalu postanowili, iż zakonnicy sulejowscy opuszczają swą siedzibę i przeniosą się do Byszewa i szpitala św. Gotarda a zarazem ustąpią dla klasztoru w Byszewie Dobrowa z przyległościami. Przemysław, ks. wielkop., na prośbę Engelberta, opata byszewskiego, żąda r. 1288 od Jakuba, arcyb. gnieźn., zamiany dziesięcin arcyb. z dóbr w okolicy Nakła na dziesięciny klasztoru byszewskiego z dóbr w okolicy Koła, a między niemi i z D. Aktami z r. 1290 arcybiskup i opat dopełniają tej zamiany. Arcybiskup otrzymuje z dziesięcinami i kościół w D. i domaga się zwrotu wszystkich przyległości D. Opat byszewski Bertold w r. 1300 odsyła mu oryginalne dokumenty, dotyczące się nadania D., jego przyległości, dziesięcin i zwraca też Pieczewo, która jakoby nie należała do D. Arcybiskup za to daje klasztorowi dziesięciny z dwu wsi i bierze na siebie obronę praw do D. przeciw pretensjom klasztoru sulejowskiego (K. W., n. 136, 304, 328, 2034, 618, 655, 666, 829, 830, 1354). Co się tyczy pierwotnego dziedzica D. Bogumiła, arcyb. gnieźn., to wedle tradycji zrzekł się on godności arcybiskupiej i osiadł jako pustelnik w puszczy dobrowskiej, gdzie zdawna istniał kościółek, który obsługiwał, gdy był jeszcze kanonikiem. Po śmierci pochowany został w tym kościółku. Gdy z powodu cudów, zachodzących przy jego grobie, zwłoki wystawiono około r. 1257 na ołtarzu, napływ pobożnych wzmagał się ciągle. Arcyb. Wincenty Kot zajął się sprawą kanonizacji w połowie XV w. Wreszcie arcyb. Leszczyński przeniósł zwłoki do kolegiaty uniejowskiej i pomieścił je w okazałym grobowcu, z wielką uroczystością 29 stycz. 1668 r. Kościół ten, p. w. św. Trójcy, zostawał pod patronatem arcyb. gnieźn. Dzisiejszy kościół w części z cegły a w części z drzewa, pochodzi z 1768 r. (Łaski, L. B., I, 251 i przyp.). Pustelnia św. Bogumiła znajduje się w pewnej

odl. od kościoła, już poza Wartą. Upamiętnia ją drewniany kościółek, zachowany dobrze. Obok kaplicy wytryska źródło. W kaplicy stoi kamienny sarkofag z wykutą postacią błg. Bogumiła. Rzeźba ta, dłuta Kurzawy, sprawiona została przez małżonków Siekaczów 1890 r. W ołtarzu, obraz pędzla Jabłońskiego, przedstawia bł. Bogumiła, karmiącego ryby. Zasłonę stanowi wizerunek św. Wojciecha (z r. 1887). Na belce kaplicy rok 1788. *Br. Ch.—M. R. Wit.*

Dobrowa, fol., pow. zasławski, gm. Łabuń.

Dobrowiki, wś, pow. drysieński, par. Oświec.

Dobrowniki, *Dąbrowniki*, wś i os., pow. wołkowyski, gm. Międzyrzecze, 20 w. od Wołkowyska. Wś ma 139 dz.; os. 307 dz.

Dobrowo, u Dług. *Dobrow*, pow. stopnicki. W XV w. dziedzicem Gnojeński h. Grzymała. Dziesięcinę dają do Tuczęp (L. B., II, 447).

Dobrowoda, r. 1328 *Dobrawoda*, wś, pow. stopnicki. Wedle dok. z r. 1328 śród włości bisk. lubuskich były: „Truckzasir cum Dobrowoda, agri, ligna, silve, venationes, aque“ (K. W., n. 1088).

Dobrowódka, w dok. *Dobrowody* wś nad rzeką Plaszówką, pow. dubieński, gm. Testuhów, st. poczt. Rudnia Tarnawka (10 w.), st. dr. żel. Rudnia (10 w.), 36 w. od Dubna, ma 45 dm., 300 mk., cerkiew drewn. z 1729 r. Cerkiew filialna we wsi Boratynie (3 w.). W 1561 r. własność Marka Żorawnickiego, w zastawie u Fedory Świniuskiej. W 1583 r. Jana Żorawnickiego, jako przys. Testuhowa.

Dobrowody, wś i dobra, pow. białostocki, gm. Juchnowiec, 16 w. od Białegostoku. Wś ma 498 dz. włosc.; dobra, ks. Jabłonowskich, z fol. Wysokie i Czaczki Wielkie, 104 dz.

Dobrowody, wś nad rzeką Rewuchą, pow. humański, gm. Babanka, st. poczt. Dubowa, 16 w. od Humania, 345 dm., 1,764 mk., cerkiew, młyn.

Dobrowol, dobra, pow. wołkowyski, gm. Dobrowola. Własność Delfinów, z chut. Kolonna 456 dz. Gmina obejmuje 22 miejscowości, 288 dm. włosc. (obok 16 innych), 7,061 dz. Nadto w gm. jest 1,633 dz. większej posiadłości i 111 dz. cerk.

Dobrowola 1.) dobra i chutor, pow. prużański, gm. Kotra, 18 w. od Prużany. Dobra (Grodęńskich) mają 140 dz.; chutor (Barmutów) 50 dz. 2.) **D.**, wś, pow. wołkowyski, gm. Dobrowola, 48 w. od Wołkowyska, ma 97 dm., 813 mk., cerkiew, szkołę i wraz z urocz. 2,677 dz. włosc. i 111 dz. cerk. 3.) **D.**, dwór, pow. kowieński, gm. Betygoła (10 w.), 83 w. od Kowna. Własność Giarwów, 42 dz. Kweselowie mają w D. i Pracukach 68 dz. 4.) **D.**, pow. borysowski, ob. *Bagatela*.

Dobrowola, wś, pow. kamieniecki, gm. i st. poczt. Orynin, 21 w. od Kamieńca, ma 58 dm.,

298 mk., 93 dz. włośc. Obszar dwor. z Podfilipiem, ma 851 dz. Ob. *Podfilipie* (t. VIII, 376).

Dobrowolszczyzna, urocz., w dobrach Karolin, pow. sokólski.

Dobrupinie, w spisie z 1892 r. *Dobrotynie*, wś, pow. rossieński, gm. Sartyniki (10 w.), 77 w. od Rossień.

Dobrut, u Dług. *Dobrucho*, wś, pow. radomski. W połowie XV w. siedzą tu Smolińscy h. Doliwa. Łany km. dają dziesięcinę do Wierzbicy, fol. do Kowali (L. B., II, 521).

Dobruż, *Dobrusz*, wś nad rz. Ipucią, pow. homelski, gm. Wylewo (13 w.), 185 dm., 1,057 mk., cerkiew, szkoła, piarnia (ks. Paskiewicza), zatrudniająca 352 ludzi i produkująca za 320,000 rb., szpital fabryczny, 2 wiatraki.

Dobry Bór, wś, pow. słonimski, gm. Szydłowice, 18 w. od Słonima, 1,397 dz.

Dobry Kąt (Kut), wś, pow. żytomierski, gm. Puliny, par. praw. Strybież (4 w.).

Dobry Las, zaśc., pow. szawelski, gm. Grudzie (11 w.), 15 w. od Szawel.

Dobryca, rzka, w gub. mohylewskiej, prawy dopł. Druci.

Dobryca, wś, pow. rohaczewski, gm. Ciechicznie, 52 dm., 372 mk., folusz.

Dobrycze, wś, pow. rohaczewski, gm. Ciechicznie, 8 dm., 58 mk.

Dobryhor, pohost, pow. lepelski, gm. Stanisławka (8 w.), cerkiew par.

Dobrylewo, r. 1136 *Dobrulevo*, wś, pow. szubiński. Wspom. w dok. z r. 1136 śród włości arcyb. gnieźn. (K. W., n. 7).

Dobryląg, r. 1259 *Doberluch*, wś w Marchii brandenburskiej, pod miastem Finsterwalde. Istniał tu klasztor cystersów. Bolesław, ks. wielkop., potwierdza r. 1259 nadania, jakie synowie Jana, kaszt. międzyrzeckiego, poczynili na rzecz klasztoru. Tenże książę potwierdza nadanie znacznego obszaru nad rz. Ponikwą, przez jego ojca ks. Władysława uczynione. R. 1260 komes Eustachius w Poznaniu nadaje klasztorowi dziedzictwo swe: „Zamberecz“ (Zemsko), ażeby tam zbudowany został klasztor. Andrzej, bisk. pozn., nadaje nowemu klasztorowi dziesięcinę z Ziemska i 50 łan., zw. Sokola Dąbrowa. W r. 1299 Albert, margr. branden., potwierdza opatowi klasztoru N. P. Maryi „in Nova Doborov que vulgariter Sameritzkov apellatur“ kupno młyna pod Nowym Landsbergiem (K. W., n. 375, 376, 381, 385, 387, 439, 576, 827, 1518). Ob. *Bledzew* (t. I) i *Zemsko* (t. XIV).

Dobryń, wś i fol. nad rz. Krzną, pow. bialski, par. Malowa Góra. Wieś D. oraz Koroszczyń znajdują się na najwyższym wzniesieniu praw. brzegu Krzny, otoczonem dokoła mokradłami. Według dekretu podkomor. z r. 1599 miał D. nomenklatury: Horodyszcze, Podemużec, borek Biały, bór Wielki, Omelin, Krasne błoto, Ozek, Śliwińszczyzna, pole Ochodnik, Szczuka,

Kudienkoje błoto. W w. XV D. był własnością Łozów al. Łozków, zwanych też Łozowickimi, od gnarza ich Łozowie nad Bugiem. Z nich Fedko, ożeniwszy się w Kijowszczyźnie, osiadł w Rożowie. Potomkiem jego był Borys, którego synowie: Andrzej, Olechno i Jacho, zaraz po śmierci ojca (1507 r.) podzielili się majątkami. Andrzejowi dostał się Dobryń pod Brześciem Litew., z mkiem i dworem Mytnicą i z siolami doń należącymi. Ów Andrzej Borysowicz Łozka, właściciel D., jako wojski brzeski, zm. 1534 r. (Metr. Litew., 15, 24, 54). Majątek jego przeszedł do Micutów, Sołtanów i spokrewnionych z nimi Greków. Według instrukcyi danej posłom wojew. brzeskiego na sejm warszawski r. 1597, „prosić mają za Jp. Janem Grekiem, z uczestnikami jego o komisię, aby panowie komisarze wyjechawszy oglądali, jako wiele gruntów odeszło od imienia ich dobryńskiego do dóbr J. Kr. Mei siola Małaszewicz, do starostwa brzeskiego należących“ (Akta brzesk. ziem. sądu, II, 153). W r. 1599 zapadł dekret podkomorski, dotyczący wsi D., „nad rz. Krsną“, z kościołem par. i podziału gruntów między współwłaścicielami: Łukaszem Sołtanem i małżonką jego Dorotą Micutą a Walentym Czarniawskim i żoną jego Anną, oraz Krzysztofem Zwierzem i małżonką jego Halszką Broszkowską i potomkami ś. p. Stanisława Brzostowskiego: panną Anną, Barbarą i Stanisławem Brzostowskimi, jakoteż Anastazją Sołtanową, małżonką ś. p. Jana Greka (l. c., II, 176—200). Wspomniana Anna Brzostowska wyszła za Stanisława Jerzewicza Witanowskiego, wnosząc majątność dobryńską. Syn ich Mikołaj ma sprawę z Brzostowskimi o naruszenie granicy D. 1634 r. W roku 1687 d. 5 czerwca, syn tegoż Konstanty Mikołajewicz Witanowski, pisarz grodzki brzeski, zapisuje żonie Helenie Młóżewskiej połowę wsi D. Drugiej połowy D. właścicielem jest r. 1680 Piotr Stanisław Grek, podczaszy brzeski. R. 1771 Jan Konstantynowicz Witanowski część swą w D. odprzedał Buczyńskiemu, sędziemu brzeskiemu. Według opisu z r. 1790 D., w par. malowogórskiej, J. O. ks. Czartoryskim, attyn. klucza wołczyńskiego, posiada 72 dymy, część Mieczyńskiego dym. 3. Pleban w D. z 25 dym. składa ofiarę 9 zł. 15 gr. (Akta podskarb., n. 35, str. 16). Marcin Matuszewicz wspomina, że r. 1754 pożyczył ks. Czartoryskiemu, łowczemu w. kor., 2,000 czerw. zł. na zastaw. Po r. 1831 przeszedł D. na własność rządu i stanowi obecnie donację hr. Baranowa. *M. R. Wit.*

Dobryń 1.) chutor, pow. łucki, gm. Osowa, 132 w. od Łucka, 9 dm., 78 mk. 2.) D., wś, pow. ostrogski, gm. Pererosła, st. poczt. Ostróg (25 w.), st. dr. żel. Krzywín (28 w.), 144 dm., 764 mk. Poprzednio ze wsią Juwkowce miała 142 dm., 1,185 mk. prawosł., 6 katol., 233 machomet. (tatarów) i 16 żyd. Cerkiew drewn.

z 1789 r. W 1583 r. należy do Ostroga ks. Konst. Ostrogskiego, który płaci od 5 dym., 10 podsus. W 1619 r. Janusza Ostrogskiego, zniszczona przez Tatarów. R. 1753 dostała się kanclerzowi Małachowskiemu. Obecnie ks. Jabłonowskich.

Dobryna, jezioro, w pow. witebskim, daje początek rz. Dobrejka.

Dobrynia 1.), *Dobryń*, wś, pow. żytomierski, gm. Chwasowa, par. praw. Buki (3 w.), 58 w. od Żytomierza, 120 dm., 717 mk. 2.) **D.**, kol., tamże, 45 dm., 401 mk.

Dobrynia, wś, pow. jasielski. Dawała w w. XV dziesięciny prebendzie Niegłowickiej przy kolegiacie św. Floryana (Dług., L. B., I, 497).

Dobryniewo 1.) (ob. t. II, 90, *Dobryń*), wś i fol., pow. białostocki, gm. Białostoczek, 13 w. od Białegostoku. Wś ma 1,118 dz.; fol. należy do dóbr Knyszyn hr. Krasieńskich. Pod wsią znajdowały się niegdyś dwory ks. Radziwiłłów i Czapskiego, ssty knyszynskiego. Na miejscu ostatniego stoi obecnie fabryka. 2.) **D. Mostowe**, urocz., przy wsi Dobryniewo, tamże, 8 dz. 3.) **D. Poduchowne**, wś nad Suprasłą, tamże, 7 w. od Białegostoku, 19 dm., 132 mk., kościół, szkoła, 170 dz. 4.) **D.**, wś, pow. słonimski, gm. Byten, 36 w. od Słonima, 47 dm., 524 mk., 1,386 dz.

Dobryniówka 1.) urocz., pow. białostocki, gm. Obrębni, z urocz. Ponikła 49 dz. 2.) **D.**, fol. i wś, pow. białostocki, gm. Zabłudów, 14 w. od Białegostoku. Fol. należy do dóbr Zabłudów; wś ma 237 dz.

Dobryno 1.) wś i dobra, pow. orszański, gm. Wysokie (4 w.). Od 1870 r. właściciel Sukrucho ma 1,082 dz.; cerkiew par. 2.) **D.**, 1765 r. *Dobrynie*, wś, pow. wieliski, gm. Sertaja. W r. 1765 w ławnictwie kochanowskim wójtostwa sertejskiego.

Dobryńska Huta (ob. t. II, 82, *Dobryń*), wś, pow. żytomierski, gm. Chwasowa, 55 w. od Żytomierza, 25 dm., 124 mk.

Dobrypol, dobra, pow. słonimski, gm. Luszyniewo, par. Mołczadz, 40 w. od Słonima. Własność Mierzejewskich, z fol. Marysin 1,575 dz.

Dobrysówka al. *Dobrysowo*, wś, pow. kobryński, gm. Mokrzany, 53 w. od Kobrynia.

Dobryszyce, w. XVI *Dobryszycze*, wś nad rz. Widawką, pow. noworadomski. Wspom. w dok. z r. 1387 (K. W., n. 1862). Kościół par., p. w. św. Bartłomieja, istniał tu już zapewne w w. XIV, bo w aktach kons. gnieźn. z r. 1460 nazwany jest dawnym. Wś była własnością królewską. Dziesięcinę dawano katedrze gnieźnieńskiej. Na obszarze wsi istniały karczmy i młyn Dobra. Obecny kościółek murywany wzniesli parafianie 1830 r. (Łaski, L. B., I, 499 i przyp.). W r. 1552 wś królewska, miała 17 osad., 4 karczmy z rolą, 2 karczmy z wyszynkiem, 3 młyny dziedziczne, młyn ple-

bański. R. 1555 nadano królowej węgierskiej Izabeli (siostrze Zygmunta Augusta) w wojew. sieradzkim: Wieluń, Dobryszyce i Radomsk.

Dobrywody, wś, pow. bielski gub. grodz., gm. Dubiażyn, 29 w. od Bielska, 492 dz.

Dobrywsk al. *Dobryńsk*, zaginione sioło, w pobliżu Milanowicz, wchodziło w skład sstwa kowelskiego. W 1583 r. kn. Kurbski wnosi ztąd od 7 ogr.

Dobrzankowo, wś, pow. przasnyski, par. Bogate. Mikołaj Wąż z D., wojew. warszawski, w dok. z 1471 r. (Kod. Maz., 254). W r. 1567 siedzi tu „Zbożni Dżierszgowski“, kaszt. sochacz., płaci od 27 włók, 13 ogrod., 1 kowala.

Dobrzany, wś, pow. lwowski. Według lustracji z r. 1565 kmiecie mieli przywilej króla Władysława, uwalniający ich od wszelkiego zaciągu. Wś należała do ststwa lwowskiego. Za rządów Odnowskiego król Zygmunt polecił komisarzom wymierzyć rolę i okazało się 36 łanów lecz kmiecie nie chcieli przyjąć pomiaru i płaciłi z łan. 14, na których siedziało 50 kmieci. Było też wójtostwo i 4¹/₂ łan. świeżo osadzonych. Dochód ogólny czynił fl. 51 gr. 5.

Dobrzec, wś, pow. kaliski. Kościół, p. w. św. Gotarda, powstaje tu na początku w. XII i otrzymuje na uposażenie 6 łan. w D. Małym. Por. *Zawadzie* (t. XIV) i *Kalisz*. Wspom. w dok. z r. 1268 i 1282. R. 1284 Przemysław II nadaje Edwardowi, mieszczaninowi kaliskiemu przywilej na cztery łany pod wsią D. W r. 1287 wzgórze pod D. sprzedano Jamkonowi, izraelicie z Kalisza, na cmentarz dla żydów. Wś książęca nadana r. 1308 przez Henryka, ks. polskiego, miastu Kaliszowi, które tu wkrótce zapewne założyło kościół par., p. w. św. Michała (K. W., n. 435, 511, 538, 1661). W aktach kons. gnieźn. z r. 1419 występuje już pleban tutejszy Mikołaj. Na początku XVI w. istnieje przy kościele szkoła. Obecny kościół drewniany wznosił magistrat kaliski r. 1730. Do par. włączono jako filię kościół w Rypinku (Łaski, L. B., II, 42 i przyp.).

Dobrzechów, wś nad rzką t. n., dopł. Wiśłoki, pow. rzeszowski. W dok. z r. 1377 wymieniona jako wś z kościołem parafialnym, własność klasztoru koprzywnickiego (Kod. Mał., I, 109). Wspominana też w dok. z r. 1338, 1342, 1366, 1373. W dok. z r. 1376 wspomniany pleban tutejszy (Kod. Mał., III, 27, 49, 201, 268, 299). W połowie XV w. istnieje tu kościół par. drewniany. Wś stanowiła własność klasztoru koprzywnickiego z nadania Mikołaja Bogoryi (L. B., II, 263 i 293). W skład parafii wchodzi w r. 1536 wsi: Wysoka, Zawada, Grodzisko, Goliczowa, Połomia, Stodolina, należące do klasztoru koprzywnickiego.

Dobrzeżtak 1.) chutor, pow. słonimski, gm. Kostrowicze, 12 w. od Słonima. Należy do dóbr Jagnieszczyce. 2.) **D.**, *Dobrzeżtak*, dobra, pow.

święciański, gm. Kobylniki; 1865 r. własność Dowojnow, mają 199 dz.

Dobrzejewice 1.) wś, ob. *Dobrzelevice*. 2.) **D.**, wś i fol., pow. lipnowski, 28 w. od Lipna, ma kościół, urząd gm., szkołę. Dawniej własność bisk. kujawskich. W r. 1564 wieś „Dobreyewice“ z kościołem paraf. płaci od 27 kmieci na łanach, 13 zagr., kowala, szynkarza, karczmarza, garniarza i 8 łan. sołtysich. Ogółem fl. 21 gr. 10. W r. 1570 wś D. w kluczu ciechocińskim, archidyakonacie dobrzyńskim, ma 24 $\frac{1}{2}$ łan. km., 1 pust., 3 sołtysie, 9 zagr., 2 kom.

Dobrzelevice, wś, pow. włocławski. W r. 1358 Kazimierz W. potwierdza zamianę wsi D., należącej do wojew. kujawskiego Alberta, na Lutkowo, włość arcyb. gnieźn. (K. W., n. 1371). W reg. pob. z r. 1557 „Dobrzelevice“, w par. Kłotno a r. 1566 w par. Gołaszew (Gollosewo).

Dobrzelin, dawniej *Dobrzellino*, wś, pow. kutoński. W r. 1576 „mag. Hedvig. Szoboczka, nunc vero tenutiariorum“ płacą od 24 łan. km., 1 pust., 3 zagr., karczma, 25 osad. Taż Sobocka posiada kilka wsi w par. Żychlin.

Dobrzyszów, wś, pow. kielecki. W r. 1540 wieś królewska, należąca do Chęcin, miała 2 łany sołtysie, staw, młyn, pasieki. Oceniona na 30 grzyw.

Dobrzyca, miasto, pow. krotoszyński. W dok. z r. 1327 wspomniany Mikołaj „de Dobrycia“ (K. W., n. 1078). W r. 1579 siedzą tu Dobrzyccy Jan i Wojciech. Płacą szosu fl. 6, od 10 km., 6 $\frac{1}{2}$ łan. miej., 1 szewca. Ogółem 15 fl. Istnieje kościół par. Prócz miasta jest i wieś t. n., mająca w 3 działach 7 $\frac{1}{2}$ łan., 7 zagr., 2 kom. W r. 1618 Jan Dobrzycki płaci od 5 $\frac{1}{2}$ łan. a Bojanowski od 2 łan. Miasto daje ogółem fl. 15 gr. 24. „Pałac i kaplica w D.“ („Wspomn. Wielkop.“, E. Raczyńskiego) i „Przyj. ludu“ (1834, str. 361).

Dobrzyjałowo, wś, pow. kolneński. Stanisław, dziedzic w D. i wójt w Łomżyce, założył r. 1425 kościół par., p. w. N. P. Maryi i św. Stanisława i uposażył takowy 3 łanami. Łany objął Andrzej Cholewa, pleban (Kapica, Herbarz, 86).

Dobrzyjanowo, dobra, pow. wilejski, gm. Sitec; 1865 r. własność Buszów.

Dobrzyków, pierwotna nazwa wsi *Brzyków* (ob. Łaski, L. B., I, 536).

Dobrzyń 1.), w dok. *Dobryn*, miasto, pow. lipnowski. Wymieniony w akcie uposażenia klasztoru w Mogilnie (K. W., n. 3). Ztąd wydaje r. 1252 dla kościoła płockiego Konrad, ks. kujawski i łęczycki, akt nadający zamkom biskupim: Ruż i Świecie targowiska, sądy i karczmy (Ulanow., Dok., 157, 11). 2.) **D.**, wś nad Pilicą. W dok. z 1367 r. wymieniona. Leżała w kasztelanii wolborskiej, przy trakcie z Wolborza do Opatczna. Będzie to zapewne późniejszy „Zarzeczcin“

(Zarzeczcin), włość bisk. kujaw. (Ulanow., Dok. Kuj., 258, 82).

Dobszany, ob. *Dabszany*.

Dobsze Łukajcie, okolica, pow. telszewski, gm. Żydyki (9 w.), 35 w. od Telsz. Bukontowie mają tu 64 dz., Gintylłowię 30 dz., Girdwojnowie 139 dz., Kęstowiczowie 96 dz., Kontrymowie 34 dz., Łukowiczowie 48 dz., Pacewiczowie 80 dz., Radwiłowiczowie 52 dz., Semanowiczowie 6 dz., Staniewiczowie 70 dz., Janczewscy 78 dz.

Dobuczyn, wś, pow. prużański, gm. Dobuczyn, 9 w. od Prużany, 72 dm., 739 mk., cerkiew, szkoła, 1,340 dz. Pod wsią czworoboczny nasyp, mający około 60 saż. kw. Jako mstko wchodził D. w skład ekonomii kobryńskiej. W 1563 r. dochód wynosił 99 kóp 54 gr. Włość obejmowała wójtostwa: Mikitycze, Linowo, Czacheze i Jakowczyce, razem 20 wsi. Wś D. miała 27 włók gruntu podłego, z tego 4 wolne i 10 bojarskich. Gmina obejmuje dziś 14 miejscowości, 561 dm. włość. (obok 13 innych), 3,811 mk. włościan, uwłaszczonych na 4,933 dz. Nadto w gm. jest 3,511 dz. większej posiadłości i 86 dz. cerk.

Dobule 1.) dobra, pow. poniewieski, gm. Remigola. Własność Korzeniewskich, 480 dz. W spisie urzęd. niepodane. 2.) **D.**, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Owanta (25 w.), 49 w. od Wilkomierza.

Dobury, przedmieście Wilkomierza.

Dobuszelka, wś, pow. wileński, gm. Malaty (10 w.); miała 7 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Białodwór.

Dobuże, fol., pow. poniewieski, gm. Gulbiny (9 w.).

Dobyle 1.) wś, pow. rossieński, gm. Kołtyniany (10 w.), 56 w. od Rossień. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Mańkuny, 13 w. od Rossień.

Dochanowo, wś, pow. węgrowski. Wspom. w dok. z r. 1136 i 1357 wśród włości arcyb. gnieźn. (K. W., n. 7 i 1354).

Dochnarka, rzka, w pow. połockim, lewy dopł. Dryssy. Płytnie na płu.-zchd i ubiegłszy 18 w. ma ujście pod wsią Zuja.

Dochnaro, jezioro, w pow. połockim, przybiera rzekę Diewinkę. Przeływa przez nie rzka Dochnarka.

Doczki, wś, pow. szawelski, gm. Szawle (9 w.).

Dodatki, wś i dobra, pow. telszewski, gm. Gadonów (8 w.), 17 w. od Telsz. Dowkontowie mają tu i w Mitkajciach 551 dz.

Dodenlag, ob. *Dudyłany* (t. II).

Dodkiszki, zaśc., pow. święciański, gm. Michałowo (6 w.); 4 dusze rewiz., należał do dóbr Sory.

Dodony, wś, pow. wieliski, w tak zw. wielkiej obodnicy.

Dodyszki, *Dadyzki*, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Uciana (5 w.), 55 w. od Wilkomierza.

Dogi, Dogie, okolica, pow. kowieński, gm. Ejragoła (10 w.), 56 w. od Kowna. Mają tu Kielezewscy 40 dz., Korycey 17 dz., Leszczyńscy 32 dz., Łosińscy 12 dz., Sutkiewiczowie 32 dzies.

Dogieliszki, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Owanta (9 w.), 37 w. od Wilkomierza.

Dogienicie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (16 w.), 61 w. od mta pow.

Dogiszki, wś, pow. wileński, gm. Giedroje (19 w.); miała 11 dusz rewiz., należała do dóbr Naszyszki.

Dograjcie, wś, pow. szawelski, gm. Gruździe (4 w.), 28 w. od Szawel.

Dojazdów, wś, pow. krakowski. R. 1399 Władysław, król polski, na prośbę Piotra Kuropatwy, kan. krak., przenosi wieś D., własność katedry krak., na prawo niemieckie (Kod. kat. krak., II, 231). Wś ta stanowiła uposażenie prebendy przy katedrze krakowskiej, zwanej ztąd Dojazdowską. W połowie w. XV miała 4 łany km., dające po kopie czynszu z łanu, 6 zagrod., płacących po fertonie, folwark, karcznię, dającą dwie kopy groszy czynszu. Za wsią przy trakcie z Proszowic do Krakowa stała karczma, zw. Chochoł a przedtem Wielgusz. Druga, zw. Prasalką (ze Słomnik do Wieliczki) oddzielała D. od Pruss, włości areyb. guieźn. (Dług., L. B., I, 106, 107).

Dojban 1.) chutor, pow. bałeki, gm. Cybulówka, ma 518 dz. Własność Ursatich. 2.) **D. Nowy**, kol., przy wsi t. n., nad rz. Trościańcem, tamże, ma 10 dm.

Dojlidki, wś, pow. sokólski, gm. Kruglany, 24 w. od Sokółki, 502 dz.

Dojlidów 1.) wś, pow. drysieński, par. Przydrujsk. 2.) **D.**, zaśc., pow. połocki. Mają tu Józef Poradnia 33 dz. i Paczkiewicz 35 dz.

Dojlidówka, wś, pow. sieński, gm. Horodziec Wysoki, 13 dm., 63 mk.

Dojlidy, wś, dobra i os. fabr. nad rzką Lidzino, pow. białostocki, gm. Dojlidy, 3 w. od Białegostoku. Wś ma 15 dm., 197 mk., cerkiew, wraz ze wsią D. Górne 327 dz. włośc. i 40 dz. cerk. Dobra hr. Ruedigerów, z fol., mają 6,941 dz. (3,507 lasu). Do dóbr Dojlidy należy fabryka sukna. Gmina obejmuje 43 miejscowości, 626 dm. włośc. (obok 204 innych), 3,954 mk. włościan, uwłaszczonych na 5,648 dz. Nadto w gm. jest 9,276 dz. większej posiadłości i 40 dz. cerk. W r. 1586, dnia 29 marca, Hanna Koptiewna 1-o voto Iwanowa Wołkowiczowa, starościna grodzieńska, 2-o voto Lwowa Sapieżyna, rozdzielając majątki między dzieci, zapisuje córkom 2,000 kóp, które pożyczyla Pałowej Pacowej, wojew. mścisławskiej, Hannie Hrehorownie Chodkiewiczównie, w której sumie trzymają majątek Dojlidy (M. Lit., Ks. Spr. Sąd., 67, f.84; Wolff, Pacowie, 39). Majętność ta niewykupiona przez Paców, widocznie została

w ręku Sapiechów, skoro Jan Piotr Sapieha zastawia D. w 12,000 zł. Andrzejowi Witanowskiemu, porucznikowi petyhorskiemu, a ten prawa swoje ustąpił Maksymilianowi Strawińskiemu. Syn Jana Piotra Sapiehy, Andrzej Stanisław, starosta uświacki, odprzedaje d. 1 grudnia 1622 r. spłaciwszy Strawińskiemu jego należność, przelał swe prawa na ojczyma swego Fabiana Rudzkiego, który w ten sposób został dziedzicem D. (M. Lit., Ks. Spr. Sąd., 241, f. 200).
M. R. Wit.

Dojlidyszki 1.) dwór, pow. poniewieski, gm. Nowemiasto (7 w.), 13 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, fol., pow. rossieński, gm. Kroże (5 w.), 38 w. od Rossień.

Dojniszki, zaśc., pow. święciański, gm. i dobra skarb. Daugieliszki (8 w.); 4 dusze rewiz.

Dojnowo, fol. dóbr Dojlidy, pow. białostocki.

Dokarów, wś, obecnie nieznaną. Według dok. z r. 1277 dał tę wieś klasztorowi w Pokrzywnicy, „comes Paulus de Samborzece“ (Kod. Mał., I, 410). Według Długosza klasztor posiadał wieś „Docharzewycze“, nadaną przez tegoż Pawła. Można się domyślać pod tą nazwą wsi Charzewice, w pow. tarnobrzskim (poprzednio lubelski).

Dokiszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Jużynty (9 w.), 50 w. od mta pow. 2.) **D.**, zaśc., tamże, gm. Rakiszki (29 w.), 50 od mta pow.

Dokszyce, mstko, pow. borysowski. W 1621 r. Stanisław Kiszka, bisk. żmujdzki, ojczysty majątek D. ze wsiami D., Damasze i Torhuny i jeziorami Miadziolą i Meżużele, zapisuje na uposażenie kapituły worniańskiej, z obowiązkiem wypłacania 600 złp. rocznie na utrzymanie nowo utworzonej sufraganii oraz 100 złp. dla organisty.

Doktorce 1.) wś, pow. białostocki, gm. Zawyki, 29 w. od Białegostoku, 246 dz. i 40 dz. ziemi należącej do kościoła w Strabli (pow. bielski). 2.) **D.**, *Dochtorce*, wś i fol., pow. bielski gub. grodz., gm. Rajsk, 15 w. od Bielska.

Doktory 1.) wś, pow. telszewski, gm. Rłoki (9 w.), 50 w. od Telsz. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Kretynga (4 w.), 60 w. od Telsz. 3.) **D.**, wś włośc., pow. święciański, gm. Twerecz (3 w.); miała 28 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Dzisna.

Doktoryszki, zaśc., pow. telszewski, gm. Wornie (6 w.), 21 w. od Telsz.

Dokuczajewka, wś włośc., pow. trocki, gm. Jewie (2 w.); miała 16 dusz rewiz. osadn. w. ruskich; należała do dóbr skarb. Bałteryszki.

Dokuczyn, wś, pow. sieński, gm. Lisieżyn (10 w.), 66 dm., 303 mk.

Dokudowo, mstko, wś i dobra nad rzką Narwią i Niemnem, pow. lidzki, gm. Dokudowo. Mstko ma 28 dm., 378 mk., zarząd gm., cerkiew, szkołę; wś 45 dm., 608 mk., młyn wodny.

W r. 1865 mstko miało 101, wś zaś 212 dusz rewiz.; dobra należały do ks. Wittgensteina. Cerkiew par. drewn. z 1774 r. Gmina obejmuje 23 miejscowości, 224 dm. włośc., 2,810 mk. włościan (1,019 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 3,352. Nadto w gm. jest 4,124 dz. (909 roli) większej własności i 36 dz. ziemi kościelnej.

Dokujki, wś, pow. szawelski, gm. Szawkiany (20 w.), 17 w. od Szawel.

Dokurniańce al. *Dekurniance* (ob. t. II, 94, *Dokurańce*), wś, pow. trocki, gm. Jezno (6 w.); 7 dusz rewiz., należała do dóbr Koszany.

Dokurnie (ob. t. I, 949, *Dekurnie*), dobra, pow. szawelski, gm. Szawkiany (10 w.), 30 w. od Szawel. Własność Nagórskich, 270 dz.

Dokurniszki, dobra, pow. oszmiański, gm. Soły; 1865 r. własność Żylińskich. Tuż przy dworze stacya dr. żel., nosząca nazwę Soły. D. należały niegdyś do Pożniaków, potem dostały się Sobańskim. Brygida z Sobańskich Dmochowska sprzedaje Hipolitowi Żylińskiemu.

Dola 1.) przys., pow. wileński, gm. Rukojnie (5 w.); 3 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Swirany. 2.) **D. Nowa**, fol., pow. poniewieski, gm. Poniewież (3 w.). Własność Staniewiczów, 200 dz.

Dolany, wś, pow. koniński. W r. 1145 D. nadane były klasztorowi łądzkiemu. R. 1213 Henryk, arcyb. gnieźn., potwierdza dziesięcinę z D. i innych wsi dla klasztoru. W dok. z r. 1280, pomiędzy włościami, nadaniami klasztorowi w Łędzie (Ulanow., Dok. Kuj., 355 i 357, 7 i 8). W r. 1322 wojew. pozn. oddalił, jako niesłuszne, skargi kmieci z D. na nadmierne ciężary, jakimi wieś obciążał przeor klasztoru (K. W., n. 10, 80, 1027).

Doldziewo, wś, pow. sieński, gm. Ulanowicze, 24 dm., 193 mk.

Dolenica, niem. *Tollensee*, jezioro, pod miastem Treptow, na Pomorzu.

Dolewicze, wś, pow. oszmiański, gm. Horodki (7 w.); miała 39 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Krażyn.

Dolina 1.) w spisie z r. 1886 *Domino*, fol., pow. szawelski, gm. Szawkiany (11 w.). 2.) **D.**, wś włośc., pow. oszmiański, gm. Dziewieniszki (21 w.); należała do dóbr skarb. Remizowo. 3.) **D. Jasionowa**, wś, pow. sokólski, gm. Trofimówka, 23 w. od Sokółki, 406 dz. 4.) **D. Wielka**, urocz., przy wsi Dolistowo, pow. białostocki.

Dolina 1) wś nad rzeką Krasną, pow. kijowski, gm. Trypol, st. poczt. Hermanówka (20 w.), 55 w. od Kijowa, 259 dm., 1,459 mk., 1,189 dz. włośc., cerkiew, szkoła, młyn, 12 wiatraków. 2.) **D. Demszynska**, przys., pow. kamieniecki, gm. Bahowica (8 w.). 3.) **D. Długa**, chutor, pow. winnicki, gm. Stanisławczyk (7 w.). 4.) **D. Furmanowiecka**, dwa przys., pow. kamieniecki, gm. Bahowica (7 w.). 5.) **D. Kowalowa**, fol., pow. kamieniecki, gm. Olchowice. 6.) **D.**

Żabokryńska, kol., pow. dubieński, gm. Tesłuhów, 34 w. od Dubna, 22 dm., 174 mk.

Dolina, miasto powiatowe w Galicyi. Król Władysław Jagiełło nadał r. 1418 wójtowstwo w D. Michałowi Łącznie, polecając założyć na obszarze wsi miasto i przenieść z prawa polskiego i ruskiego na niemieckie. Wedle lustracyi z r. 1565, mieszczącej to nadanie, istniała tu żupa solna i dwa okna al. studnie do dobywania surowicy. Jedno stare przy miasteczku, drugie o ćwierć mili w polu. Przy obu oknach było wień 130, w nich trzanów 159. Wyrabiano rocznie soli 1,508 wozów. Od wozu dawano żupie królewskiej 3 mace soli, ogółem 4,524. Dochód wynosił zł. 630 gr. 6. W r. 1578 płaci szosu fl. 18 gr. 16, od 18 przekup. soli, od 5 rzeźn., od 44 przewożących sól, 5 rzem., 10 włoścogów, 10 palących wódkę. Jest w mieście trzech popów: Namiestnik, Mikułowski i Fedorowski.

Doliniany, wś nad rzeką Żabłą, pow. mohylowski, 144 dm., 755 mk., cerkiew, młyn.

Dolinka 1.) zaśc., pow. wilkomierski, gm. Wojtkuszki (8 w.), 12 w. od Wilkomierza. 2.) **D.**, zaśc., tamże, gm. Owanta (12 w.), 35 w. od Wilkomierza.

Doliny, ferma, pow. jumpolski, gm. i st. poczt. Tomaszpol, 139 dz. Własność Kiszczatowskich.

Dolistowo Nowe, Stare, Poduchowne i Kolonialne, cztery wsi, pow. białostocki, gm. Jaświły, 49 w. od Białegostoku. D. Nowe ma 680 dz. włośc.; D. Stare 66 dm., 640 mk., wraz z urocz. Dolina Wielka 1,450 dz.; D. Poduchowne 6 dm., 48 mk., 125 dz. i 33 dz. ziemi kościelnej i D. Kolonialne 116 dz. włośc. D. Stare należy do dóbr Nowa Wieś hr. Plater-Zyberga. W dok. z r. 1520 występuje „Stanislaus Dąbrowka de Wilamow, canonicus Vilmensis, plebanus Dolistoviensis” (Kapica, Herbarz, 447).

Dollstaedt Stary, ob. *Stary Dollstaedt* (t. XI).

Dolna 1.) wś, pow. bielski gub. grodz., gm. Brzozowo Nowe, 29 w. od Bielska, 289 dz.

2.) **D.**, wś, pow. święciański, gm. Zabłociszki (4 w.); z wsią Górna miała 22 dusz rewiz., należała do dóbr Porynga.

Dolna Wieś, wś, pow. myślenicki. Według Długosza własność kasztelanii krakow., należała do par. Myślenice. Dziesięcinę pieniężną dawała prebendzie marchockiej w Krakowie (L. B., II, 179).

Dolny 1.) zaśc., pow. wileński, gm. Mickuny (5 w.); miał 9 dusz rewiz., należał do dóbr Łoźniki. 2.) **D.**, wś włośc., pow. wileński, gm. Niemeż; 4 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Jaczuny.

Dolsk, wś, pow. kowelski, gm. Turzysk, 28 w. od Kowla, 108 dm., 689 mk., cerkiew, kaplica katol., szkoła. D. kupiony został r. 1508 przez ks. Andrzeja Aleksandrowicza Sangusko-

wieża od Łamanowicza, co król Zygmunt potwierdza r. 1512, 1513 i 1539. W r. 1522 występuje Jan Święciecki, dziedzic sąsiednich Przerwał, z pretensją do D. Sprawa ta ukończyła się r. 1542 odgraniczeniem D. i Torhowiszcz od Przerwał. W 1577 r. należy do Niesuchojeży ks. Romana Sanguszki, który płaci r. 1583 od 8 dym., 4 ogr., 10 ogr., 1 popa. Następnie własność Hulewiczów, w XVIII w. Moszyńskich, potem Orzeszków. Obecnie D. wraz z Turą należy do Emilii Rzysszczewskiej, mającej w tych dobrach 8,481 dz. (903 lasu).

Dolsk, miasto, pow. szremski. W dok. z r. 1136, wyliczającym włóści arcyb. gnieźn., powiedziano: „item villa in Zrem que Dolzeo nuncupatur“. Wkrótce potem D. przeszedł na własność bisk. poznańskich. W dok. z r. 1257 Bogusław, bisk. pozn., potwierdza w Dolsku akt opata lubińskiego. Kazimierz W. pozwala Janowi, bisk. pozn., na obszarze wsi D. osadzić miasto na prawie niemieckiem średzkim (K. W., n. 7, 356, 1395). Dwór bisk. pozn. wspom. w dok. z 1293 r. (Ulanow., Dok., 361, 11). R. 1580 płaci miasto szosu fl. 44 gr. 24. Od 21 kom., od 6 bań gorzałcz., wiatraka (gr. 10), 16½ łan. uprawnych, 48 rzemieśln., 4 przek. soli. Ogółem fl. 98 gr. 11. Ob. *Bdanie*.

Dołas, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki, 65 w. od mta pow.

Dołbany, chutor, pow. bałeki, gm. Nestoita (9 w.).

Dołbieszki, wś, pow. wieliski, gm. Czeple.

Dołbin Ostrów, obręb leśny, pow. bychowski. Od 1823 r. Kolankowskich, 102 dz.

Dołbizna, *D. Wielka i Mała*, dwie wsi i dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Wierzchowicze, 43 w. od Brześcia. Wsi mają 664 dz.; dobra, własność Śnieżko-Błockich, z chut. Kraśnica, mają 422 dz.

Dołbniewicze, *Doubniewicze*, wś i chutor, pow. słonimski, gm. Kozłowszczyzna, par. Rędzinowszczyzna, 25 w. od Słonima. Wś ma 7 dm., 102 mk., 242 dz.; chutor należy do dóbr Podol.

Dołbniewo, wś, dobra i urocz., pow. brzeski gub. grodz., gm. Wysokie Litewskie, 34 w. od Brześcia. Wś ma 837 dz.; dobra, własność Korzeniewskich, 417 dz.; urocz., ma 36 dz.

Dołężno, kol., pow. włodzimierski, gm. Porzyck, 32 w. od Włodzimierza, 56 dm., 293 mk.

Dołgi, wś, pow. rossieński, gm. Łabardzie (8 w.), 81 w. od Rossień.

Dołgie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (4 w.), 53 w. od mta pow.

Dołha 1.) wś, pow. słonimski, gm. Byteń, 25 w. od Słonima, 878 dz. 2.) **D.**, pohost, pow. newelski, gm. Sokolniki (15 w.), cerkiew.

Dołha Przystań al. *Dołha Prystaw* (ob. *Długa Przystawa*, t. II, 35), wś, pow. bałeki, 114 w. od Bałty, ma 96 dm., 544 mk., 659 dz. włóśc.,

1,000 dz. dwor. Par. katol. Hołowaniewskie. Należała do Potockich, potem Mickiewiczów.

Dolhałowka 1.) (ob. t. II, 105 i 109, *Doloteckie*), wś, pow. taraszczański, gm. Kaszperówka, st. poczt. Tetyjów (10 w.), 75 w. od Taraszczy, 138 dm., 879 mk., cerkiew, szkoła, młyn. Własność Seweryna Żmigrodzkiego. 2.) **D.**, w dok. *Dolbalewka*, wś, pow. krzemieniecki, gm. i st. poczt. Jampol (8 w.), st. dr. żel. Rudnia Poczajowska (70 w.), 54 w. od Krzemieńca, 69 dm., 564 mk. (2 katol., 27 żyd.). Cerkiew drewn. z r. 1868, ma 48 dz. ziemi, z zapisu ks. Stanisława Radziwiłła 1781 r. Cerkiew filialna we wsi Moskalówka Mała. W 1583 r. ze wsi Dolbalewki wnosi pobór wójt ostrogski Paweł Małyszewicz Nowosielecki od 12 dym., 10 ogr., 10 komor., 1 dudarza. Następnie własność ks. Radziwiłłów, Chodkiewiczów, Meżyńskich, obecnie przeszła w inne ręce. Około 500 dz. ziemi dwor.

Dołhe, jezioro, w pow. sieńskim, ob. *Sielawa*.

Dołhe 1.) wś i dobra, pow. prużański, gm. Noski, 7 w. od Prużany. Wś ma 263 dz. ziemi włóśc.; dobra, własność Kajetana Kraszewskiego, 308 dz. Wś należała do wójtostwa Mikitycze, we włóści dobuczyńskiej, ekonomii kobryńskiej. W r. 1563 miała 10 włók gruntu. Dochód wynosił 13 kóp i 50 gr. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Szereszewo, 18 w. od Prużany. 3.) **D.**, urocz., tamże; należy do dóbr Siehniwicz. 4.) **D.** al. *Hołowo*, urocz., pow. wołkowyski; należy do dóbr Biehenie. 5.) **D.**, wś nad jez. t. n., pow. czerykowski, gm. Dołhe, 59 dm., 360 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła, 2 młyny. Gmina obejmuje 34 miejscowości, 1,065 dm., 6,493 mk. Włościanie (2,274 dusz), uwłaszczeni na 14,123 dz., ze spłatą po 10,796 rub. rocznie. W gm. jest 6,375 dz. lasów, większej własności. 6.) **D.**, wś nad jez. t. n., pow. dzisieński, gm. Prozoroki (7 w.); miała 17 dusz rewiz., należała do dóbr Starosiele. Znajduje się tu 16 kurhanów w pobliżu cmentarza, oraz dwie drugie grupy (trzydzieści kilka) na polach dworskich. 7.) **D.**, wś, pow. drysieński, par. Oświej.

Dołhe 1.) sloboda, pow. łucki, gm. Horodziec, 124 w. od Łucka, 17 dm., 115 mk. 2.) **D.**, wś nad rz. Lipą, pow. włodzimierski, gm. Brany, 60 w. od Włodzimierza, na wschód od Drużkopola, 105 dm., 783 mk., cerkiew, 2 młyny, wiatrak. W r. 1545 własność kn. Michajłowej Kozeka, która miała opatrywać z drugimi dwie horodnie zamku łuckiego. Następnie Hulewiczów, Zagórskich, obecnie przeszła w inne ręce.

Dołhe, wś, pow. trembowelski. W r. 1565 należała do ststwa trembowelskiego, które trzymał poprzednio Pretficz. Było wtedy 16 kmieci, dających czynsz, 13 swobodnych (wolność im nie wyszła jeszcze), podsadek, karczmarz. Pop dawał czerwony złoty. Dawano dań barania,

pszczelną, powołowszczyzną, stacyjną, jałowicę i wieprze. Ogółem dochód wynosił zł. 51 gr. 20.

Dołhinicze, wś, pow. owrucki, gm. Norzyńsk, par. praw. Kliniec (5 w.), 8 w. od Owruca, 33 dm., 195 mk. Własność niegdyś Lasotów, potem Moszczenickich.

Dołhinów, mstko i dobra nad rzeką Zareżajką i dwoma jeziorami, pow. wilejski, 2 okr. pol., gm. Dołhinów, 80 w. od Wilejki. Mstko ma 31 dm., 581 mk. (1865 r. 162 dusz rewiz.); dobra należały do Kamieńskich. Cerkiew drewniana, niewiadomej erekyi, uposażona przez ks. Słuckich. Kościół par. katol., p. w. św. Stanisława, wzniesiony r. 1709, odbudowany po pożarze r. 1818 przez Barbarę Kamieńską. Kościoły filialne we wsi Żary i Karolina. Gmina obejmuje 39 miejscowości, 435 dm. włośc., 4,974 mk. włościan (1,893 dusz rewiz.), uwłaszczone na 8,653 dz. (4,708 roli). Nadto w gm. jest 9,346 dz. (1,766 roli) większej posiadłości, 174 dz. ziemi skarb. i 147 cerk. i kośc.

Dołhinowska Juryzdyka, wś, pow. wilejski, miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Żyżniewo.

Dołhonosy, wś, pow. kowelski, gm. Koszary Stare, 9 w. na zehd od Kowla, 52 dm., 376 mk. Wchodziła w skład sstwa kowelskiego, obecnie skarbowa. W 1629 r. w posesyi Jerzego Kołodeczyńskiego, czyniła 83 fl. 29 gr. 15 den.

Dołhopolicze, wś, pow. słonimski, gm. Stara Wieś, 36 w. od Słonima, 786 dz.

Dołhosiele, wś przy ujściu Kamionki do Uborei, pow. owrucki, gm. Olewsk, par. praw. Łopatycze, 127 w. od Owruca, ma 137 dm., 798 mk., kaplicę, młyn.

Dołhoszyje, w spisie *Dołhoszei*, w dok. *Dułhoszyje*, *Dołhoszyja*, wś, pow. dubieński, gm. Malin, st. poczt. Młynów (15 w.), par. katol. i st. dr. żel. Ołyka (20 w.), 25 w. od Dubna, 126 dm., 972 mk. Poprzednio z wsią Pietuszków miała 139 dm., 1,110 mk. praw., 62 katol., 65 żyd., 2,823 dz. dwor. (1,368 dz. lasu); cerkiew drewn. z r. 1802, ma 63 dz. ziemi. Cerkiew filialna we wsi Borbin (2 w.). Własność niegdyś ks. Radziwiłłów, obecnie Kożuchowskich. Podług reg. pobor. pow. łuckiego z r. 1577 należy do włości zamku ołyckiego. Wniesiono z niej od 41 dym. na włók., 4 dym. na półwłók., 8 ogr. po 2 gr., 3 kom. po 4 gr. W 1583 r. należy do Ołyki ks. Stan. Radziwiłła, który płaci od 39 łan., 6 ogr.

Dołhowce, w dok. *Dołhowice*, wś nad rzeką Łozową, pow. mohylowski, na pld.-wschd od Kopajgrodu, 162 dm., 979 mk., cerkiew.

Dołhowica, dwie wsi, pow. wieliski, gm. Krest. W r. 1765 w ławnictwie zamoszyckiem wójtostwa chrestowskiego.

Dołhowicze, wś nad rzeką Koszanką, pow. czerykowski, gm. Dołhowicze, 76 dm., 411 mk.,

zarząd gm., cerkiew, szkoła, młyn. Gmina obejmuje 62 miejscowości, 1,169 dm., 5,165 mk. Włościanie, w liczbie 1,833 dusz, uwłaszczeni na 8,744 dz., ze spłatą po 10,304 rb. rocznie. W gm. jest 6,779 dz. lasów większej posiadłości i 270 dz. włościan.

Dołhuszka, wś, pow. wieliski, gm. Serteja. W r. 1765 w ławnictwie kochanowskiem wójtostwa sertejskiego.

Dołhy Moch, wś nad rz. Restą, pow. bychowski, gm. Dołhy Moch, 80 dm., 513 mk., cerkiew murowana, zarząd gm., szkoła. Gmina obejmuje 43 miejscowości, 1,355 dm., 7,911 mk. włośc. Włościanie, w liczbie 2,680 dusz rewiz., uwłaszczeni na 16,814 dz., ze spłatą po 14,758 rb. rocznie. W gm. jest 15,684 dz. lasów większej posiadłości.

Dołki 1.) wś i fol., pow. białostocki, gm. Juchnowiec, 16 w. od Białegostoku. Wś ma 128 dz.; fol., własność ks. Jabłonowskich, 125 dz. 2.) **D.**, wś, pow. słonimski, gm. i par. Różanna, 42 w. od Słonima, 641 dz.

Dołobów, wś nad Dniestrem, pow. rudecki (Rudki). Wspomniana w dok. z 1360 r. (Kod. Mał., III, 138).

Dołocze al. *Dołotcze*, w dok. *Dołotczyn*, wś nad Wilią, pow. ostrogski, gm. Kuniów, par. praw. Wilia (3 w.), 19 w. od Ostroga, 39 dm., 275 mk. Nabyta r. 1465 od Henryka Jełowicza przez kn. Iwana Wasilewicz Ostrońskiego. W 1583 r. ks. Konst. Ostrogski wnosi ztąd od 6 dym., 1 ogr., 3 podsus., 1 koła wałn. Do Jabłonowskich przeszła prawdopodobnie w wieku XVIII.

Dołośce 1.) dobra nad rz. Ułą, pow. lepeński; dziedzictwo Lissowskich h. Jeż, 468 dz. dwor. Dziś własność Zofii Lissowskiej, Karoliny Paderewskiej i Hildebrandtowej. 2.) **D.** al. *Prokotniewo*, wś i dobra, pow. siebieski, gm. Dołośce, zarząd gminy, cerkiew, kaplica, szkoła, st. poczt., gorzelnia. Przed r. 1569 nadane Hlebowi Jesmanowi, później syna Dawida, którego syn Fiedor Jesman r. 1623 sprzedaje za 1,600 kóp gr. lit. Tomaszowi Krzczotowskiemu. Tenże r. 1638 sprzedaje D. za 10,000 złp. Katarzynie Szczodrowej, która przekazuje dzieciom swoim. Te w r. 1686 sprzedają dobra za 1,500 złp. Szczytom. Następnie Ulanowskich, dziś Henryka i Maryi z Lipskich Zabiellów. Gmina obejmuje 36 miejscowości, 356 dm. włośc., 2,698 mk. włościan, uwłaszczone na 3,074 dz. Nadto w gm. jest 8,624 dz. większej posiadłości (1,224 roli).

Dołoszczno, dobra skarbowe, pow. połocki, 237 dzies.

Dołoteckie, wś, pow. berdyczowski, gm. Dziunków, st. poczt. Bród Bosy (15 w.), odl. 90 w. od Berdyczowa, 85 dm., 632 mk., cerkiew, szkoła.

Dołotowo, ob. *Dłotowo i Książ*.

Dołpotów, r. 1564 *Delpotow*, wś, pow. kałuski. Wedle lustracji z r. 1565 wś ta, należąca do ststwa halickiego, nadana została przez Zygmunta Augusta Aleksandrowi Sieniawskiemu, podkom. halickiemu. Miała 13 dworzyszcz całych, płacących przed tem po 12 $\frac{1}{2}$ gr. prócz danin w naturze, w r. 1565, po odkupieniu robót i części danin, dawali po zł. 6 i wieprza wartości gr. 36 i odrabiali po 12 dni na rok, dawali też dań pszczelną i od owiec. Był młyn o 2 kołach na rz. Siółce i folwark. Ogółem fl. 192 gr. 12.

Dołubów, *Dołubowo*, wś i dobra, pow. bielski gub. grodzieńskiej, gm. Grodzisk, 26 w. od Bielska. Wś ma 30 dm., 213 mk., kościół, 233 dzies. włośc. i 20 dzies. kościeln.; dobra, własność Pieńkowskich, z fol. Chrościanka 1303 dz. Osada należy do Twarowskich, ma 85 dz.

Dołuchów, ob. *Doruchów*.

Doługajły, w spisie w r. 1886 *Dżugajły*, wś, pow. kowieński, gm. Kiejdany (8 w.), 54 w. od Kowna.

Dołuszyce, w dok. *Dolussici*, wś, pow. bocheński. Przed r. 1242 nadane klasztorowi w Staniątkach. Część wsi nabył opat wąchocki Marcin od klasztoru w Staniątkach, część dał Bolesław, ks. krakow. przed r. 1260 (Kod. kat. krak., I, 80). W r. 1275 własność klasztoru wąchockiego, który posiadał tę wieś jeszcze w XV w. (L. B. II, 241). W r. 1581 płaci tu Barzi od 3 łan. km. i 2 kom. Wś podana w par. Łapezyca.

Doły, wś, pow. opatowski. W połowie XV w. własność bisk. krakow., ma 9 łan. km., dających dziesięcinę (do 6 grz.) biskupowi (L. B. II, 476). W r. 1578 Doły seu Tworkow, własność bisk. krakow., który płaci od 9 osad., 4 $\frac{1}{2}$ łan. km., 1 kom., 5 ubog., 2 smolarzy. Klasztor łysogórski od 4 os., 2 łan.

Doły, w dok. *Smilonis liberatus*, pow. brzeski (Galicya), par. Porąbka. Własność bisk. krakow. według dok. z r. 1361.

Dołysy, os., pow. newelski, gm. Dołysy, cerkiew par., szkoła. Gmina obejmuje 70 miejscowości, 522 dm. włośc. (obok 22 innych), 3965 mk. włościan, uwłaszczonych na 8685 dz. Nadto w gm. jest 7647 dz. większej posiadłości (543 dz. roli).

Dołża, dobra, pow. witebski, własność dawniej Romualda Bohomolea.

Dołżanka, rzeka, w pow. porzeckim gub. smoleńskiej i w pow. wieliskim, lewy dopływ Mieży. Bierze początek w pow. porzeckim przy wsi Chasieki, wchodzi w pow. wieliski, płynie na pń.-zch. aż do ujścia pod wsią Batahy. Długo 15 w.

Dołżek 1.) wś, pow. lipowiecki, gm. Zozówka, st. poczt. Lipowiec (15 w.), 187 dm., 1515 mk., cerkiew, kaplica katol., szkoła. 2.) **D.**, ferma,

pow. olhopolski, gm. Obodówka. 3.) **D.**, wś nad Bohem, pow. braclawski, właściwie przedmieście Braclawia. 4.) **D.**, pow. jampolski i kamieniecki, ob. *Dłuzek*. 5.) **D.**, wś nad rz. Halebołoto, pow. ostrogski, gm. Dołżek, st. poczt. Hoszeza (15 w.), st. dr. żel. Krzywiu (20 w.), 35 w. od Ostroga, w miejscowości nizinnej, bezwodnej, 213 dm., 1221 mk. Poprzednio ze wsią Paszuki miała 170 dm., 1314 mk. prawosł., 30 katol. i 7 rodzin żydów. Posiada cerkiew drewn. z r. 1720, fundacyi dziedzica Samuela Korzeniowskiego, mającą 61 dz., szkołę cerk. (od 1870 r.). Na północ od wsi, wśród lasów stoi do 200 ogromnych mogił, nazywanych tatarskimi. Wś należała niegdys do ks. Ostrogskich, potem ks. Jabłonowskich, r. 1834 rozdzielona pomiędzy wierzycieli Jabłonowskiego, obecnie nabyta przez włościan. 6.) **D.**, kol., pow. dubieński, gm. Werba, 36 w. od Dubna, 10 dm., 71 mk.

Dołżenice, dobra, pow. orszański, od 1871 r. własność Burskich, 250 dz.

Dołżenka, rzeczka, w gub. mohylewskiej, prawy dopływ Druci.

Dołżyca, folw. dóbr Skidel, pow. grodzieński.

Dołżyca, wś, pow. łucki, gm. Kołki, 61 w. od Łucka, 51 dm., 239 mk.

Domachowo, wś, pow. krobki. W r. 1290 Przemysław II, ks. polski, nadaje prawo niemieckie wsi D., należącej do Jana, bisk. poznańsk. (K. W., VI, 643). Wspom. w dok. z r. 1293 (Ulanow., Dok. 360, II).

Domaczewo, mstko i dobra, pow. brzeski gub. grodz., 37 w. od Brześcia. Mstko ma 1149 mk., cerkiew, kapl. katol., dom modl. żyd., szkołę, 22 dz. ziemi włośc. i 48 dz. cerkiew. Dobra należały do ks. Wittgensteina, z folw. i chutorami miały 10,740 dz. (4854 lasu, 3203 nieuż.). Gm. obejmuje 24 miejscowości, 730 dm. włośc. (obok 103 innych), 6756 mk. włościan, uwłaszczonych na 9650 dz. Nadto w gm. jest 12,291 dz. większej posiadłości i 253 dz. ziemi kościelnej.

Domamerycze, wś i dobra nad jez. i rzeką Sosnowicą, pow. klimowiecki, gm. Chotowiz. Wś ma 43 dm., 304 mk., cerkiew par., szkołę. Dobra, dziedzictwo Sobańskich, z folw. Sieliszcz 3119 dz. (1688 lasu), młyn, gorzelnia.

Domaniec, kol., pow. rówieński, gm. Tuczyn, 41 w. od Równego, 47 dm., 318 mk.

Domaniew, wś, pow. warszawski. W r. 1326 Trojden, ks. mazow., zamienił swoją wś D. na włośc bisk. poznań. Rękawicę pod Mniszewem. W r. 1350 Kazimierz, ks. mazow., potwierdza prawa i przywileje dla D. i innych włośc bisk. pozn. (K. W., nr. 1067, 1300). W r. 1580 własność kościelna (spiritualis); dzierżawca Grzybowski płaci tu od 3 łan. W okolicy cała grupa wsi kościelnych (Żbikow, Zdziary, Baki, Popówek, Tworki). 2.) **D.**, wś, pow. łączycki. Wymieniona w liście włośc arcyb. gnieźn. w dok. z r. 1327 (K. W., nr. 1354). Kościół par., pod

w. św. Jadwigi i św. Floryana, istniał już zapewne w XIV w. Dziedzicami wsi byli Psarsey h. Pomian. Gniazdo ich Psary leżało w obrębie parafii. Dziesięcinę z łan. km. i dworskich pobierał pleban (Łaski, L. B., II, 368).

Domaniewice, wś, pow. łowicki. Wymieniona w dok. z r. 1359 w liczbie posiadłości arcybisk. gnieźn. (K. W., n. 1404). Należała z dawna do klucza chruslińskiego dóbr stołowych arcybisk. gnieźn., którzy tu już w XIV w. założyli kościół par., p. w. św. Bartłomieja. Jarosław ze Skotnik arcyb. nadał wsi prawo niemieckie i oddał r. 1357 sołtystwo Olbrachtowi, synowi Jana, sędziemu łowickiemu. W r. 1427 w obrębie parafii wybudowano drugi kościół p. w. św. Jakuba, w Głównie miasteczku. Kościół ten do w. XVII był filialnym (Łaski, L. B., II, 340). W r. 1579 płacą tu od 16 łan. km., 2 zagr., 2 kom., 2 łan. wójt.

Domanin, okolica szlach., w pow. łukowskim, w par. Ulan. Zatraciła dziś swą pierwotną nazwę i rozpadła się na cząstki z różnymi nazwami. Ob. *Gąsior*.

Domaninka (ob. *Dumaninka*), wś nad rzeką Żyrak, pow. krzemieniecki, gmina Wyżgródek (Wyszchoródek), par. praw. Bereżanka, ma 56 dm., 405 mk., kaplicę praw., kaplicę katol. parafii Łanowce. W r. 1583 wś należy do dóbr Wyszgródek kn. Aleksandra Poryckiego, który płaci z niej z 3 dym., 6 ogr. Reg. poborowe podają w tym roku także jako właścicielkę kn. Aleksandrową Wiśniowiecką, która płaci od 2 dym., 1 ogr., 1 bojarzyna.

Domaniz, pierwotnie *Domanyisz*, *Domanis*, wś, pow. tomaszowski. Na obszarze jej Łaszcz, ststa chełmski, założył r. 1549 miasteczko Łaszczów. W r. 1578 Łaszcz płaci tu od 4 łan., 11 zagr. z rolą, 3 kom., popa. Dwa łany i ćwierć pusta.

Domanówka, wś, pow. radomski, gm. i par. praw. Przyborsk (8 w.), st. poczt. Radomyśl (85 w.), 67 dm., 327 mk., 615 dz. włośc. Należała do Przyborska; r. 1701 sprzedana z innymi majątkami przez Niemiryczów Stefanowi Czackiemu, łowczemu wołyńskiemu, obecnie Zaleskich, właścicieli Przyborska

Domanowo 1.) (ob. t. II, 113 *Domanów* i *Domanowo*), wś, dobra i okolica nad rzeką Domanówką, pow. bielski gub. grodz., gm. Aleksin, 27 w. od Bielska. Wś ma 28 dm., 262 mk., kościół, 301 dz. włośc. i 47 dz. kościeln.; dobra, w pięciu częściach (Demianowiczów, Łowickich, Roszkowskich, Pawłoskich i Wolskich), mają 489 dz. Wspomniana w dok. z r. 1551 (Kapica, Herbarz). Leżała w pow. brańskim ziemi bielskiej. 2.) **D.**, wś, st. poczt. i dr. żel. mosk.-brzeskiej, pow. słonimski, gm. Byteń, 34 w. od Słonima, 48 dm., 504 mk., 1215 dz. 3.) **D.**, dobra, pow. drysieński, własność dawniej Szadur-

skich, obecnie Michała Plessa, mają 3602 dz. dwor.

Domanowszczyzna 1.) folw., pow. grodzieński, gm. Łasza, 22 w. od Grodna, należy do dóbr Zarubieze. 2.) **D.**, urocz. w dobrach Ome-linka, pow. kobryński. 3.) **D.**, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Wołożyn, miała 90 dusz rewiz.

Domantówka, *Domontówka*, też *Dowmontówka*, wś nad stawem, pow. skwirski, gm. Worobjówka, par. praw. i st. poczt. Skwira (2 w.), 69 dm., 376 mk., młyn. Około 1865 należała do Potockich z Turbijówki.

Domaradz, wś, pow. brzozowski. W r. 1589 włość bisk. przemyskich, ma 30 łan., 3 zagr., 9 kom., młyn. Wspom. w dok. z 1396 r. Ob. *Lutcza*.

Domaradzice, wś, pow. sandomierski. Za Długosza siedzi tu częściowa szlachta bez kmieci (L. B., II, 331).

Domaradzice, wś, pow. krobowski. Wspom. w dok. z r. 1382 (K. W., n. 1804).

Domaradziszki, wś, pow. święciański, gm. Aleksandrowska; miała 22 dusz rewiz.; należała do dóbr Stracza.

Domasłowice, u Dług. *Domasłowycze*, wś, pow. brzeski. Dziś część gm. Biskupice. W połowie XV w. należą do par. w Czechowie i są własnością Spytka z Melsztyna. Dziesięcinę (do 12 grz.) pobiera pleban w Czechowie (L. B., II, 240). Ob. *Melsztyn*.

Domasze 1.) wś, pow. dzisieński, gm. Bohiń (22 w.); r. 1865 miała 75 dusz rewiz. Dawniej sstwo, dziś własność Feliksa Platera. 2.) **D.**, wś, pow. dzisieński, gm. Plissa (12 w.); miała 6 dusz rewiz.; należała do dóbr Mniuta. Leży przy drodze z Plissy do Łuzek.

Domaszewnica, r. 1531 *Domassovnicza*, wś, pow. łukowski. W r. 1531 jest 6 działów drobnej szlachty, płacącej od 6 łan., młyna wspólnego o 2 kołach. W r. 1552 jest 17 osad kmieci w 3 działach i 7 działków drobnej szlachty. W r. 1580 jest obok D. i Wola Domaszewska. Siedzi tu 13 dziedziców, płacących od 16 włók, młyna, folusza. Płacą fl. 22 gr. 16¹/₂.

Domaszewo, wś, pow. sieński, gm. Pustynki, 20 dm, 136 mk.

Domaszki, zaśc., pow. nówoleksandrowski, gm. Opsa (5 w.), 57 w. od msta powiat.

Domaszów, wś, pow. łucki, na połud. od mstka Kołki, gm. Silno, 45 w. od Łucka, 20 dm, 260 mk. W r. 1570 wraz z Trysteńcem, Pułhauowem i Bożowem własność kn. Ostafieja Sokolskiego. W r. 1577 tenże z samego D. wnosi od 5 dym., 3 ogr. po 2 gr. W r. 1583 już przeszła w ręce Michała Koryteńskiego, pisarza ziemskiego łuckiego, który płaci od 3 dym., 3 ogr. W r. 1787 z Żurawicami własność Rohozińskiego, sędziego łuckiego.

Domaszów, wś, pow. Rawa Ruska. Należała do włości sstwa bełzkiego. W r. 1565 było kmieci osiadłych 42, dawali czynszu po gr. 52 i 12 den. Tywon był wolny od czynszu. Prócz tego daniny w zbożu, kurach. Ogółem czynszu było z podymnem 56 zł. gr. 28, pszenicy korey 42, owsa 294. Zboże to ceniono zł. 92 gr. 12. Zagrodników było 12, płacili po gr. 12. Bartnicy, w lezbie 32, dawali miodu rączek 34, wartości zł. 90 gr. 20 i po jednej zmieni miodu (32 po gr. 3), wartość 3 zł. gr. 6. Karczmarzy dwu po zł. 4. Pop kunicy gr. 15. Ogółem ze wsi zł. 287 gr. 27.

Domcin, folw. dóbr Bojenka, pow. bielski gub. grodz.

Domiejski 1) wś, pow. telszewski, gm. Wornie (28 w.), 31 w. od Telsz. 2.) **D.**, wś, pow. wilkomierski, gm. Kowarsk (6 w.), 13 w. od Wilkomierza. 3.) **D.**, wś, pow. lidzki, gm. Pokrowy (Sobakińce, 5 w.); miała 51 dusz rewiz., należała do dóbr skarbowych Ostrzyna.

Domiany, wś, pow. telszewski, gm. Siady (4 w.), 20 w. od Telsz.

Domiechowice, w dok. z r. 1178 *Domassolovicz*, wś, pow. piotrkowski. Wymieniona w dok. z r. 1176 i 1178 jako własność klasztoru sulejowskiego (Kod. mał., I, 1, i K. W., n. 23,587). W r. 1552 płaci tu Jan Broniowski od 9 os., 6 łan. i karczmy z rolą.

Domieniszki, wś, pow. wołkowyski, gmina Pieski, 21 w. od Wołkowyska, 159 dz.

Dominikowice, wś, pow. gorlicki, ob. *Kobylanka*.

Dominikowo, wś, pow. lipnowski, gm. Obrowo, par. Osiek, 27 w. od Lipna, ma 14 dm., 101 mk., 375 morg.

Dominikowo 1.) zaśc., pow. wilkomierski, gm. Wieprze (16 w.), 34 w. od Wilkomierza. 2.) **D.**, os., pow. newelski, gm. t. n. Gmina obejmuje 45 miejscowości, 349 dm. włośc. (obok 13 innych), 2937 mk. włościan, uwłaszczonych na 5184 dz. Nadto w gm. jest 12,389 dz. większej posiadłości (490 dz. roli). Zarząd gm. we wsi Białochwostowo.

Dominiszki 1.) dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty, 38 i 48 w. od msta pow. 2.) **D.**, dwór, tamże gm. Popiele (12 w.), 109 od msta pow.

Domino, jezioro, w pow. połockim, na pograniczu newelskiego, jedno z szeregu jezior dających początek rz. Dryssie.

Dominów, u Dług. *Dominow*, wś, pow. lubelski. W XV w. siedzą tu częściowi dziedzice h. Nowina i kmiecie. Dziesięcinę (do 4 grz.) dają do Lublina (L. B., II, 539). W r. 1531 „Domino” i „Smylow” płacą od 2 łan. i młyna.

Domkowice, ob. *Dąbkowice*.

Domnice, r. 1210 *Dominiiz*, wś, pow. wschowski. Władysław, ks. kaliski, uposażając klasztor w Przemęcie nadaje mu, między innymi: „Dominiiz cum Colov” (K. W., n. 66).

Domnik, folw. dóbr Zakoziel, pow. kobryński.

Domniki, dobra, pow. połocki, gm. Struń (7 w.), cerkiew, szkoła. W r. 1760 własność Ludwika Stabrowskiego, cześnika połockiego, który zapisuje Aleksandrowi i Katarzynie ze Stabrowskich Federowiczom. Dziś Szaniawskich, 419 dz.

Domnopol, dobra, pow. drysieński, 265 dz. W r. 1811 własność Dominika Lipińskiego, dziś Konst. Hermana.

Domojcie, wś, pow. szawelski, gm. Poszwityń (6 w.), 34 w. od Szawel.

Domolocz (ob. t. II, 119, mylnie *Domotocz*), wś, pow. owrucki, gm. Iskorość, par. prawosł. Mohilno (6 w.), 46 w. od Owruca, 56 dm., 316 mk.

Domonańce, wś, pow. trocki, gm. Olkieniki; miała 47 dusz rewiz.

Domontów, al. *Dowmontów*, wś i ferma, pow. radomyski, gm. Hornostajpol, par. praw. Rotycze (12 w.), st. poczt. Radomyśl (128 w.). Wś ma 85 dm., 707 mk., 3 wiatraki, 1,346 dz. włośc.; ferma 1 dm., 7 mk. W r. 1628 wnosi ztąd Teofila z Goraja Hornostajowa od 2 dym., 2 ogr. W r. 1885 nabyta wraz z Rotyczami przez kupca kijowskiego Chriakowa.

Domonty, wś, pow. szawelski, gm. Szawle (10 w.).

Domopole 1.) dobra, pow. horodecki, gm. Sieliszczce (3 w.), cerkiew, gorzelnia, wiatrak. 2.) **D.**, dobra, pow. lutyński, gm. t. n. obejmuje 73 miejscowości, 702 dm. włośc. (obok 183 innych), 6,792 mk. włościan, uwłaszczonych na 8,301 dz. Nadto w gm. jest 30,646 dz. większej posiadłości (1,442 roli).

Domosław, *Domoslawy*, wś, powiat wilejski, gmina Żośno (20 w.); miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr Teresdwór. O 3 w. od wsi błoto, przez które o $\frac{1}{4}$ arsz. od powierzchni jest ułożona droga z kłód drewnianych, na przestrzeni około $1\frac{1}{2}$ w.

Domowszczyzna, może *Datowszczyzna*, zaścianek, pow. dzisieński, gm. i dobra skarbowe Przebrodź (19 w.), miała 9 dusz rewiz.

Domszar, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Oknista (3 w.), 73 w. od mta pow.

Domucie, wś, pow. święciański, gm. i dobra Łyntupy (8 w.), r. 1865 miała 78 dusz rewiz.

Domuciewce, wś, pow. lidzki, gm. Szczuczyn; r. 1865 miała 63 dusz rewiz.; należała do dóbr Krasne.

Domuraty (ob. t. II, 119, mylnie *Domarady*), wś nad rzeką Domuratką, pow. sokólski, gm. Bagno, 44 w. od Sokółki, 34 dm., 329 mk., 444 dz.

Donaborów, r. 1219 *Domaborowo*, wś, pow. odolanowski. Wedle dok. z r. 1219 dawała dziesięcinę klasztorowi św. Wincentego we Wrocławiu (K. W., n. 106).

Donatowo, wś, pow. kościański. Wincenty kanclerz, dziedzic D., nadaje przed r. 1282 świeżo zakładanemu klasztorowi dominikanek w Poznaniu, co zatwierdza ks. Przemysław. R. 1296: Przemysław, król polski i ks. pomorski, zwalnia D. od wszelkich ciężarów (K. W., n. 504, 743).

Donatpol, dobra, pow. dźwiński (dyneburski), par. kat. Indryca; r. 1866 własność Wol-demara Gizberta.

Donce, ob. *Dance*.

Donejki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Tyłtyski (11 w.), 20 w od mta pow.

Dongutyski, zaśc., pow. rossieński, gmina Mańkuny (8 w.), 7 w. od Rossień.

Dongwiany, wś, pow. szawelski, gm. Błagowieszczeński (6 w.), 51 w. od Szawel.

Donewicze, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Łogumowicze (4 w.); r. 1865 miała 59 dusz rewiz.

Doniły (ob. t. I, 901 *Daniły*), wś, pow. szawelski, gm. Żagory (13 w.), 50 w. od Szawel.

Donosy, u Dług. *Dunoszy*, wś, pow. pińczowski. W połowie XV w. dziedzic Bohun h. Drużyna. Ma 6 łan. km., karczmę i 3 zagr. dających dziesięcinę bisk. krak. Folw. dawał do Kazimierzy (L. B. II, 144).

Donowale, wś, pow. wileński, gm. Giedrojcice (10 w.); miała 16 dusz rewiz., należała do dóbr Kozłiszki. Ob. *Denowale*.

Dopiewice, właściwie *Dupiewice*; r. 1330 *Dupefca*, wś, pow. poznański. Wspom. w dok. z r. 1380 (K. W., n. 1773).

Dopiewo, r. 1580 *Dupiewo*, wś, pow. poznański. Kościół par., p. w. św. Mikołaja bisk., wedle wizyty z r. 1663 założony był podobno r. 1445 przez Katarzynę, dziedziczkę wsi. Wspomina go Lib. Ben. z r. 1510. Wś wtedy należy do Łukasza Górki, późniejszego bisk. kujawskiego. W r. 1798 przyłączony został jako filia do Konarzewa. W r. 1580 wojew. poznański płaci z D. od 14½ łan. km., z Dupiewca od 1 łana, 12 zagr., 2 kom., 2 os., 2 rzem., 140 owiec w obu wsiach.

Dopinia, dwór, pow. poniebieski, gm. Poniewież (15 w.).

Dor, wś, pow. wielicki, gm. Serteja. W roku 1765 w ławnictwie kochanowskim, wójtostwa sertejskiego.

Dorbiany, mstko, pow. telszewski, gm. t. n., 70 w. od Telsz, 1,930 mk. Własność hr. Józefa Tyszkiewicza, wraz z Koszuciami 3,301 dzies. (2,152 lasu). Gm. obejmuje 21 miejscowości, 304 dm. włośc., 5,247 mk. włościan (2025 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 9,983 dz. Istniała tu kapł. katol., wystawiona w połowie XVII w., należąca do kościoła połagowskiego. Biskup Antoni Tyszkiewicz († 1762 r.) odłączył kaplicę od kościoła w Poładzie i uczynił ją kościołem parafialnym. Kościół ten drewniany zgorzał r. 1831, poczem przez kilka lat odprawiano nabo-

żeństwo w śpichlerzu dworskim, w końcu r. 1838 dziedzic hr. Tyszkiewicz wymurował terazniejszą kościół.

Dorbutyski (ob. t. I, 904 *Darbutyski*), wś, pow. rossieński, gm. Szydlów (14 w.), 14 w. od Rossień.

Dorgajtele, al. *Dargajtele*, fol., pow. rossieński, gm. Erzwilek (13 w.), o 37 w. od Rossień. Ma 145 dz.

Dorgiszki, wś nad rzeką Kleną, pow. oszmiański, gm. Soły (7 w.); miała 28 dusz rewiz.; należała do dóbr Werkielany. W r. 1650 należała do dóbr holszańskich, miała 20 włók. W r. 1794 Piaseccy sprzedają D. Rafałowi Bieńkowskiemu, strukczasemu oszmiańskiemu, który r. 1804 ustępuje D. za 60 czerw. zł. Tomaszowi Ganowi. Dziś w połowie Juliusza Gana, w drugiej włościan.

Dorhejki 1.) wś i dobra, pow. sieński, gm. Ulanowicze. Wś ma 12 dm., 60 mk.; dobra, dziedzictwo Hałużów, 203 dz. 1.) **D.**, dobra, tamże, dziedzictwo Iwanowskich, 188 dz.

Dorobuzka, wś, pow. słonimski, gm. Stara Wieś, 25 w. od Słonima, 202 dz.

Dorofiejówka, ob. *Buda Krasna*.

Dorofijówka 1.) kol., pow. nowogradwołyński, gm. Żołobne, 34 w. od mta pow., 15 dm., 120 mk. 2.) **D.**, kol., pow. starokonstantynowski, gm. Wołoczysk, 92 w. od mta powiat., 6 dm., 22 mk.

Dorohań, wś, pow. nowogradwołyński, gm. Rohaczów, 36 w. od mta pow., 43 dm., 256 mk.

Dorohiń, wś, pow. klimowicki, gm. Timonowo, 23 dm., 102 mk.

Dorohinicze, w dokum. *Dorohynicze*, *Droginicze*, wś nad rz. Łuhem, pow. włodzimierski, gm. Chorów, 23 w. od Włodzimierza, na pld.-zchd. od wsi Łokacze, 84 dm., 547 mk., cerkiew. Podług rewizji zamku włodzimierskiego i łuckiego z r. 1545 własność Tychny Kisiele, który z D. i z Nizkinicz miał opatrywać 1½ horodni zamku włodzimierskiego i jedną łuckiego. W r. 1570 wnoszą ztąd: Piotr Kisiel od 21 dym., 6 ogr. po 4 gr., 6 ogr. po 2 gr., 1 bojara i Andrzej Kisiel od 17 dym., 4 ogr. po 4 gr., 3 ogr. po 2 gr., 1 bojara. W r. 1583 wnosi Aleksander Kisiel Dorohyński od 8 dym., 7 ogr., 2 komor. i 2 pustek i Andrzej Romanowski od 2½ łan., 3 ogr., 4 ogr., 3 kom. Następnie Zagórskich, obecnie Leduchowskich, z Piatykorowem 1,760 dz. (560 lasu).

Dorohiniczki, *Drohniczki*, wś, pow. włodzimierski, gm. Chotiaczów, 20 w. od Włodzimierza, 34 dm., 284 mk.

Dorohinka al. *Dorohinki*, wś nad rzeką Szparówką, dopł. Irpenia, pow. wasylkowski, gmina Wepryk, st. poczt. i dr. żel. Chwastów (10 w.), 37 w. od Wasylkowa, z fermą Dorohińską 223 dm., 1,159 mk., cerkiew drewn. z r. 1600, przebudowana r. 1852, szkołka cerk., młyn, wiatrak.

Wś należy do klucza chwastowskiego dóbr państwa. Wr. 1628 wnosi z D. biskup kijowski Bogusław Radoszewski od 2 dym., 2 ogr. Wymieniona pod r. 1598 jako należąca do Chwastowszczyzny.

Dorohinka, wś nad Udajem, pow. nieżyński gub. czernihowskiej, gm. Tałałajewka, 322 dm., 1,746 mk., cerkiew, szkoła, 5 wiatraków, olejarnia, gorzelnia. Podług lustracji z r. 1616 uroc., należało do sstwa osterskiego. Nadane zostało przez Zwierzbowica, sstę osterskiego, Siemionowi Sienczynowi, bojarzynowi. Po jego śmierci ssta dał je Jakubowi Szkodzie.

Dorohłany, wś, pow. słonimski, gm. Kuryłowicze, 37 w. od Słonima, 88 dm., 616 mk., 1,106 dz.

Dorohobuż, wś nad Horyniem, pow. ostrogski, gm. Buhryn, st. poczt. Antopol (7 w.), st. dr. żel. Równu (20 w.), 25 w. od Ostroga, 68 dm., 487 mk. Poprzednio ze wsią Podolany miała 69 dm., 539 mk. praw., 28 katol., 41 żydów. Cerkiew jest murowana. Cerkiew filialna we wsi Raśniki. We wsi istniał dawniej monaster Spaski al. Uspieński, założony na początku XI w., za czasów ks. Dawida Igorowicza. Podług rewizji zamku łuckiego z r. 1545, ówczesny archimandryta trzyma urząd z nadania władzy łuckiego Teodozjusza, jakkolwiek kolacya należała do króla. Ks. Konst. Ostrogski nadaje monasterowi r. 1582 sioła: Drozdowskie, Ilińskie i Monastyrskie. Od r. 1644 do 1834 monaster jest w ręku bazylianów, poczem zwrócony duchowieństwu prawosławnemu, zamieniony został na cerkiew parafialną. D. jest starą osadą, wymienioną w latopisach pod r. 1084, w którym w. ks. Wsiewołod nadaje ją ks. Dawidowi. W XVI w. należy do ks. Ostrogskich i w reg. pobor. z r. 1570 i nast. podana jako miasto. R. 1589 wniesiono z D.: szosu fl. 4 gr. 24, z 24 ról po 15 gr. fl. 12; od rzeźnika, rzemieślnika, piekarzów i ogrodników fl. 8 gr. 15, czopowego fl. 30, wogóle fl. 55 gr. 9. W ostatnich czasach własność Jodków, od których nabył Fiedorów, b. wicegubernator kijowski. Ob. *Drohobuż* (t. II).

Dorohokunowo, wś nad rz. Dźwiną, pow. sieński, gm. Ostrowno, 10 dm., 58 mk., cerkiew.

Dorohostaje Małe 1.) wś nad rz. Ikwa, pow. dubieński, gm. i st. poczt. Młynów (5 w.), st. dr. żel. Dubno (18 w.), 2 w. od wsi D. Wielkie, 28 dm., 419 mk. Poprzednio z wsią Mantyn i koloniami czeskiemi miała 86 dm., 691 mk. praw., 4 katol., 1,172 czechów i 12 żydów. Posiada cerkiew murowaną, przerobioną z kościoła karmelitów, wzniesionego w XVII w. Szkoła, młyn wodny. Własność większa należała od r. 1888 do gen. Gressera i Jana Zabłockiego. Podług reg. pobor. pow. łuckiego, wś ta należy do wwdy połockiego (Mikołaja Dorohostajskiego), który r. 1577 wnosi ztąd od 49 dym. na włók. po 20 gr., od popa 2 fl., z 7 ogr. po 4 gr., z 7 ogr. po

2 gr. Klasztor karmelitów wzniesiony został na żądania Jana Sapiehy, pisarza poln. koron., przez wdowę po nim Konstancję z Fulsztyna Herburtównę, z synem Mikołajem Leonem Sapiehą, kasz. wołyńskim. Pod budowę kościoła wybrano miejsce, gdzie się przed tem zbór kałwiński znajdował. Dopiero w r. 1679 zbudowano kościół i klasztor i na uposażenie nadano wś. Mantyn i inne dobra. Klasztor zniesiony został r. 1832. 2.) **D. Wielkie**, w dok. *Dorostaje*, wś nad rz. Ikwa, pow. dubieński, gm. i st. poczt. Młynów (6 w.), st. dr. żel. Dubno (20 w.), 85 dm., 1,207 mk. Poprzednio ze wsią Karolinka miała 130 dm., 1,055 mk. praw., 700 czechów i 45 żydów. Posiada cerkiew drewn. z r. 1869, mającą 89 dz. ziemi. Szkoła cerk., 2 młyny wodne. Podług rewizji zamku łuckiego z roku 1545 własność Mikołaja Kuchmistrzowicza (Dorohostajskiego), który miał opatrywać trzy horodnie zamkowe z D. i Romanowa. W reg. pobor. pow. łuckiego z r. 1577 podane jako mstko należące do wwdy połockiego (Mikołaja Dorohostajskiego), który wnosi od 37½ dym. na włók. po 20 gr., 22 dym. po 4 gr., 57 dym. ulicz. po 2 gr., 15 przekupu. po 7 gr., 3 rzeźn. po 7 gr., 20 komorn. po 4 gr., 5 rzemieśln. po 7 gr. W r. 1583 tenże płaci z 11 dym. rynkowych (okrom pogorzałych) po 16 gr., z 50 chałup uliczn. po 8 gr., od 3 luźn. człowieków po 15 gr., 2 rzemieśln. po 30 gr., 1 piekarza 15 gr., 26 łanów, 2 kół dorz. W r. 1589 wwdą zapłacił: szosu 19 fl. 6 gr., z 26 łan. po 30 gr. 26 fl., z luźnych, rzemieślników, piekarza, z kół waln. 4 fl. 24 gr., czopowego 30 fl., ogółem fl. 80.

Dorohostajszczyzna, os. czeska, pow. dubieński, gm. Malin, 26 w. od Dubna, 17 dm., 51 mk.

Dorohoszcza, wś, pow. ostrogski, gm. Chorów, par. praw. w Ostrogu (4 w.), 79 dm., 474 mk. Własność niegdyś ks. Jabłonowskich, następnie Złotolińskich, w końcu Hermana.

Dorohucz, u Dług. *Drohucza*, wś, pow. chełmski. W XV w. należy do par. Czemierniki. W r. 1531 Drohucza płaci od 1½ łan. km.

Dorohuń, mylnie *Dorohul*, sloboda, pow. radomyski, gm. Potyjów, par. praw. Zańki, st. poczt. Radomyśl (17 w.), 17 dm., 91 mk., 256 dz.

Dorohusk, wś, pow. chełmski. R. 1564 wś „Dorohusko“, w ziemi chełmskiej, ma cerkiew; należy do par. łac. w Swierzu.

Dorohyn Nowy 1.) wś nad Noryniem, pow. owrucki, gm. i par. praw. Chrystynówka (3 w.), 23 w. od Owruca, 152 dm., 942 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1867. Własność niegdyś Pawszów, potwierdzona przez Zygmunta I r. 1511. Od r. 1618 część mają Trypolscy. W r. 1628 z połowy wsi wnosi Matwiej Trypolski od 2 dym., 2 ogr. Jeszcze r. 1750 jest własnością Jana Pawszy, stolnika kijowskiego, obecnie Moszyńskich. 2.) **D. Stary**, wś, pow. owrucki, gm.

i par. praw. Chrystynówka (8 w.), 22 w. od Owruca, 56 dm., 366 mk. D. Stary, własność Pawszy, r. 1545 miał 3 dym., z których dani dawano 3 kadzie miodu. Następnie należał do Trypolskich.

Doropijewicze, wś, pow. kobryński, gmina Wiercholesie, 28 w. od Kobrynia, 29 dm., 326 mk., cerkiew, 899 dz. włośc. i 468 dz. cerkiew.

Dorosinie 1.) *Dorosin*, w dok. *Dorohosiny*, wś, pow. łucki, na zehd. od Rożyszcza, gm. Szczuryn, 35 w. od Łucka, 80 dm., 594 mk., cerkiew. W r. 1545 własność archimandryty Spaskiego, który miał opatrywać jedną horodnię w Łucku. W r. 1570 wraz z Mosorem należy do ks. Janusza Zbaraskiego; r. 1517 do Stanisława Grajewskiego, który wnosi z 30 dym. po 12 gr., 5 ogr. po 4 gr. i od popa Waski 2 fl. W r. 1583 w ręku Kłodzińskiego, ssty błońskiego, płacącego od 14 dym., 8 ogr., 12 ogr., 6 kom., 1 rzem., 1 popa, 1 dudarza. W nowszych czasach ks. Druckich Lubeckich, r. 1848 Ostrorogów, dziś Podgórskich. 2.) **D. Nowe**, kol., tamże, 35 w. od Łucka, 16 dm., 135 mk.

Doroszewicze, wś i fol., pow. grodzieński, gm. Łasza, 14 w. od Grodna. Wś ma 900 dz. włośc. i 70 dz. dwor., fol. należy do dóbr Kwasówka.

Doroszkewicze, wś, pow. mohylewski, gm. Pawłowicze (5 w.), 52 dm., 279 mk.

Doroszkówka, wś, pow. klimowicki, gm. Nadziejkwicze, 46 dm., 314 mk.

Doroszkówka, wś, pow. jampolski, gm. Dzygówka, 138 dm., 665 mk., cerkiew.

Doroszycki, chutor, pow. owrucki, gm. Iskorość, 4 dm., 30 mk.

Doroszyce, wś nad rzeką Krewną, powiat owrucki, gm. Iskorość, par. praw. Wyhów (6 w.), 49 w. od Owruca, 29 dm., 212 mk.

Dorotajcie 1.) okolica, pow. telszewski, gm. Dorbiany (9 w.), 61 w. od Telsza. Prekierowie mają w D. i Okminie 306 dz.; Rudowiczowie 28 dz. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Kretynka (7 w.), 56 w. od Telsza.

Dorotino, wś, pow. wielicki, w tak zw. wielickiej obodnicy.

Dorotów, fol., pow. wilkomierski, gm. Szaty (3 w.), 38 w. od Wilkomierza.

Dorotopol, dobra, pow. dźwiński (dyneburski), własność Piotrowiczów, 428 dz.

Dorotyńka, wś, pow. bielski gub. grodz., gm. Łosinka, 21 w. od Bielska, 409 dz.

Dorotyszcze, wś nad Turą, pow. kowelski, gm. Niesuchojeże, 14 w. od Kowla, 124 dm., 836 mk. W r. 1583 należy do Niesuchojeży ks. Romana Sanguszki. W ostatnich czasach do Wierzbickich, od r. 1897 do włościan.

Dorotyszki 1.) fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (16 w.), 42 w. od mta powiatów. 2.) **D.**, dwór, tamże, gm. Kwietki (15 w.), 102 w. od mta pow.

Dorowce, wś, pow. dzisieński, gm. Stefanpol (3 w.); miała 12 dusz. rewiz.; należała do dóbr Szebino.

Dorożki 1.) wś, pow. białostocki, gm. Zawyki, 20 w. od Białegostoku, 560 dz. 2.) **D.**, wś, pow. dzisieński, gm. i dobra Jazno; miała 35 dusz rewiz. 3.) **D.**, *Doroszki*, wś, pow. dzisieński, gm. Leonpol (8 w.); miała 36 dusz rewiz., należała do dóbr Bohdanowo.

Dorożkina, os., pow. newelski, gm. Ziabki, kaplica, gorzelnia.

Dorożkino 1.) wś, pow. wielicki, gm. Makłoki. 2.) **D.**, w dok. *Doroszkowo*, wś, pow. wielicki, gm. Serteja. W r. 1765 w ławnictwie kochanowskim, wójtostwa sertejskiego.

Dorożne, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Wiszniów; miała 10 dusz rewiz.

Dorożów, wś, pow. samborski. Należała do włości ozimiejskiej, odłączonej przez Zygmunta Augusta od ststwa samborskiego i nadanej żupom ruskim. W r. 1565 miała 41 Jan. a na nich 142 kmieci. Dawał każdy z nich czynsz i odkupu za daniny po gr. 53 i den 1 $\frac{1}{2}$. Obszar wójtowski wykupiony, oddany kmieciom, przynosi zł. 6. Pop z 3 cwierei roli zł. 2 gr. 4. Zagrod. 6, kmieci 2 na przymiarkach, karczmarz. 2 (jeden zł. 18, drugi 32). Ogółem dawała wieś zł. 369 gr. 10 den 10.

Dorożyn, pow. prużański, ob. *Maryino-Dorożyn*.

Dorożywieł, rzka, w gub. mohylewskiej, lewy dopł. Soży.

Dorpat, dziś *Juryew*, miasto. Manteuffel G. „Dorpat i uniwersytet dorpacki“ („Przewod. nauk. i literac.“, 1898 r.).

Dorsuniszki, mstko nad Niemnem, pow. trocki, gm. Kronie, 48 dm., 504 mk. (w r. 1865 215 dusz rewiz.). Kościół par. katol., p. w. Wniebow. N. M. P., wzniesiony przez króla Kazimierza r. 1490, zgorzał r. 1818; obecny murywany wzniosła ks. Antonina Ogińska. Parafia katol., dekan. trockiego, 5007 wiernych. Na wschód od D., w pobliżu rzeczki Łapojni 20 kurhanów. Sstwo dorsuniskie nadane roku 1607 Bohdanowi Ogińskiemu, podkom. trockiemu, pozostawało długo w ręku Ogińskich. Ostatnim sstą był Ignacy Ogiński, po którego śmierci († 1789 r.) przeszło do wdowy, poczem skarbowe.

Doruchów, r. 1213 *Druscowo*, 1245 *Druszkowo*, 1311 *Duruchowo*, wś, pow. ostrzeszowski. Nadany przed r. 1213 klasztorowi w Ołoboku przez Wierzbietę, syna Klemensa, kaszt. krak. Według aktu z r. 1360 D. należy do wsi pustych w okolicy Ostrzeszowa, które biskup wrocławski Przesław, oddaje dożywotnio Stefanowi Gromassy, kan. pozn., dla doprowadzenia do stanu lepszego (K. W., n. 81, 244, 311, 1432). Ob. „Relacya naocznego świadka o straceniu razem 14 czarownic w drugiej połowie w. XVIII, roku

1775 we wsi Dołuchowie, w pow. ostrzeszowski („Przyj. ludu“ 1836, str. 34—138).

Dorupia, w spisie w r. 1892 *Dorunie*, okolica, pow. wilkomierski, gm. Kupiszki (10 w.), 90 w. od Wilkomierza. Mają tu Kasperowiczowie 80 dz.; Narkiewiczowie 30 dz.; Ciemnołouscy 60 dz. W r. 1794 własność Józefa Ciemnołouskiego.

Dory, pow. miński. Zamienione w r. 1777 przez ks. Augusta Czartoryskiego z bisk. wileńskim Massalskim na fol. biskupi Hordynów (173 włók). D. obejmowały 183 włók.

Dorże 1.) wś i fol., pow. oszmiański, gm. Grauzyski, par. katol. Holszany. Wś miała 23 dusz rewiz. w części należącej do dóbr Dorże (Laudańskich) i 19 dusz w części dóbr skarb. Wejkszyski. D. były niegdyś własnością Monwidów Dorohostajskich, poczem Sapiechów, którzy je wcielili do dóbr holszańskich. W połowie XVI w. Korsak, podkom. połocki, ożeniwszy się z córką ks. Pawła Sapiehy, otrzymał w posagu D., które zatrzymał nawet po śmierci żony († 1566 r.). Korsakowie władali tu do r. 1849, w którym D. nabył Ławrynowicz. Po nim przeszła wś do Laudzańskich. 2) **D.**, dwór, tamże, dawniej *Słobódka*, r. 1837 oderwany od Dorż, posiadał Seweryn Szwanski. Był tu stary kościółek, który r. 1850 popadł w ruinę.

Dosady, kol., pow. łucki, gm. Rożyszcze, 27 w. od Łucka, 4 dm., 34 mk.

Dosin 1.) wś, pow. ostrogiński, gm. i par. praw. Annopol, 32 w. od Ostroga, 39 dm., 241 mk. W ostatnich czasach ks. Jabłonowskich, przeszła w obce ręce. 2.) **D.**, fol., pow. zasławski, gm. Białogrodka, 27 w. od Zasławia, 7 dm., 97 mk.; należy do klucza białogrodzkiego, dóbr ks. Sanguszków.

Dosów, fol., pow. bychowski, gm. Głuche (11 w.). Należy do dóbr Radcza. Własność Ciechanowskich; odlewnia miedzi, młyn wodny.

Dosowicze, wś nad rzeką Korczewochą, pow. bychowski, gm. Głuche (13 w.), 79 dm., 536 mk., cerkiew.

Dostojniszki, fol., pow. wilkomierski, gm. Wojtkuski (5 w.).

Dosznino, wś włośc., pow. trecki, gm. Butrymańce (6 w.), miała 5 dusz rewiz. osad. w. ruskich, należała do dóbr skarb. Michniewo.

Doszno, wś, pow. kowelski, gm. Datyn, 35 w. od Kowla, 61 dm., 153 mk.

Doubenki, wś i dobra, pow. lidzki, gm. Pokrowy (Sobakińce). W r. 1865 wś miała 45 dusz rewiz.; dobra należały do Olszewskich.

Doubiany, wś, pow. wileński, gm. Niemeż (6 w.); r. 1865 było 83 dusz rewiz., należały do dóbr Szwajcary.

Doubuciszki, *Doubuciszki*, urząd. *Doubutyszki*, okolica, pow. oszmiański, gm. Bienica. Stoi tu meczet tatarski drewniany, od dawna istniejący. Jest to jedna z najstarszych w pow. osad tatarskich. W drugiej połowie w. XVIII D. nale-

ży do Eliasza Kryczyńskiego, którego żona Regina z Dowgiatów, rozdzieliła je r. 1777 pomiędzy 5 synów. W r. 1802 należy do Juszyńskich, Tupalskich, Kryczyńskich i Talkowskich, którzy na utrzymanie meczetu płacili ogółem od 18 soch (po 2 złp. od sochy). Nadto Michał i Abraham Kryczyńscy płacili z Doubuciszek od 7 soch. W r. 1865 należały do Kryczyńskich i Talkowskiej, obecnie D. Górne i Dolne należą do Tatarskiej Półtorzeckiej.

Doukany, dobra, pow. poniewieski, gmina Smilgi (17 w.), 28 w. od Poniewieża.

Dowbaki, w spisie z r. 1892 *Dewbaki*, u Buszyńskiego *Dołabaki*, wś, pow. rossieński, gm. Andrzejów (7 w.), 105 w. od Rossień.

Dowbaryszkiele, wś, pow. święciański, gm. i dobra skarb. Daugieliszki (4 w.); miała 34 dusz rewiz.

Dowbianki, *Doubianki*, wś, pow. grodzieński, gm. Brzostowica Mała, 48 w. od Grodna, 280 dz. ziemi.

Dowbiany Stare, wś, pow. telszewski, gm. Dorbiany (3 w.), 72 od Telsz.

Dowbiszki, wś, pow. szawelski, gm. Wiekosznie (7 w.), 75 w. od Szawel.

Dowborajcie 1.) okolica, pow. poniewieski, gm. Krakinów (15 w.), 24 w. od Poniewieża. Mostowscy mają 70 dz. 2.) **D.**, okolica, tamże, gm. Nowemiaszto (15 w.), 29 w. od Poniewieża. Mają tu Mongirdowie 173 dz., Montwiłłowie 141 dz., Mostowscy 40 dz.

Dowborowo, wś i dobra, pow. wilejski, gm. Radoszkowice (9 w.). Wś miała 29 dusz rewiz.; dobra należały do Herberskich.

Dowboryszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Tyłtyski (9 w.), 22 w. od mta pow. 2.) **D.**, wś, pow. wileński, gm. Szyrwinty (5 w.); miała 15 dusz rewiz., należała do dóbr Staszkinszki.

Dowbułka, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Tauroginie (8 w.), 46 w. od mta pow.

Dowbysz 1.) al. *Dowbyszów Stawek*, wś, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Kurne (20 w.), 48 w. od mta pow., 146 dm., 967 mk. Własność niegdyś Jabłonowskich, Ilińskich, obecnie przeszła w inne ręce. Ob. *Dowbyszów* (t. II). 2.) **D.**, chutor, pow. żytomierski, gm. Krasnosiołka, 66 w. od Żytomierza, 15 dm., 143 mk.

Dowcewicz, dobra, pow. wilejski, gm. Horodek, r. 1865 własność Borsuków. Znajduje się tu horodyszcze oraz kilka kurhanów wśród lasu, w uroczysku „Krywe“.

Dowczany, *Dowczanie*, okolica, pow. kowieński, gm. Średniki (1 w.), 41 w. od Kowna.

Dowdery, wś, pow. szawelski, gm. Skiemie (3 w.), o 52 w. od Szawel.

Dowejki, okolica, pow. szawelski, gm. Skiemie (11 w.), 55 w. od Szawel. Mają tu: Buzdinińscy 21 dz., Domaszewiczowie 7 dz., Rajuniecowie 22 dz., Towginowie 20 dz.

Dowejkiszk 1.) wś, pow. kowieński, gm. Jaswojnie (14 w.), 54 w. od Kowna. 2.) **D**, dwór, pow. poniewieski, gm. Krakinów (12 w.), 18 w. od Poniewieża.

Dowejnie, wś, pow. wilkomierski, gm. Usz pol (11 w.), 90 w. od Wilkomierza.

Dowel al. *Dowol*, dobra, pow. dźwiński (dyneburski), własność Popowych, 793 dz.

Dowengajle, dwór, pow. kowieński, gm. Janowo (16 w.), 47 w. od Kowna.

Dowgialiszki 1.) *Dowgieliszki*, okolica, pow. kowieński, gm. Wilkija (8 w.), 35 w. od Kowna. Mają tu: Bukowscy 21 dz., Dobkiewiczowie w D. i Kruwondach 54 dz., Zarzeczy 26 dz., Jatowtowie 14 dz. 2.) **D**, wś, pow. poniewieski, gm. Krakinów (7 w.), 35 w. od Poniewieża. 3.) **D**, fol., pow. rossieński, gm. Kroże (5 w.), 36 w. od Rossień, własność Witkowskich, 58 dz. 4.) **D**, ob. *Dowgieliszki*.

Dowgiałowicze al. *Dubinka*, wś, pow. słonimski, gm. i par. Rohotna, 21 w. od Słonima.

Dowgiałowszczyzna, wś włośc., pow. oszmiański, gm. Subotniki (2 w.); miała 17 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Subotnicka Plebania.

Dowgiałance 1.) wś, pow. wilkomierski, gm. Androniszki (4 w.), 42 w. od Wilkomierza. 2.) **D**, *Ogińce*, wś, pow. poniewieski, gm. Stumbryszki (10 w.), 35 w. od Poniewieża.

Dowgielany, wś, pow. poniewieski, gm. Naciuny, 73 w. od Poniewieża, należy do dóbr Muryńia.

Dowgieliszki 1.) *Dowgaliszki*, fol., pow. kowieński, gm. i st. poczt. Ejragoła (6 w.), 56 w. od Kowna, należy do dóbr Czechowo. 2.) **D**, wś, pow. poniewieski, gm. Remigoła (10 w.), 35 w. od Poniewieża. 3.) **D**, okolica, pow. wilkomierski, gm. Traskuny (7 w.), 44 w. od Wilkomierza. Mają tu: Strażewiczowie 15 dz., Urbanowiczowie 17 dz., Jałowiececy 30 dzies. 4.) **D**, zaśc., tamże, gm. Wojtkuszki (6 w.), 10 w. od Wilkomierza. 5.) **D**, ob. *Dowgaliszki*.

Dowgiałajcie 1.) wś, pow. szawelski, gm. Ligumy (7 w.), 24 w. od Szawel. 2.) **D**, *Dowszlacie*, wś i dobra, tamże, gm. Szawlany (11 w.), 25 w. od Szawel. Dobra należą do Rejhardtów, 487 dz.

Dowgiałale, wś, pow. rossieński, gm. Łabardzie (12 w.), 97 w. od Rossień.

Dowgierdziszki, wś włośc., pow. oszmiański, gm. Juraciszki (2 w.). W r. 1865 było 122 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Traby. Niedgdyś własność uniwersytetu wileńskiego.

Dowgilańce, wś włośc., pow. lidzki, gmina Ejyszyski (14 w.); miała 62 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Koleszniki.

Dowgińcie 1.) dobra, pow. szawelski, gm. Krupie (10 w.), 42 w. od Szawel. 2.) **D**, wś, pow. telszewski, gm. Korciany (5 w.), 45 w. od Telsz. 3.) **D**, wś, pow. wilkomierski, gm. Ko-

warsk (1 w.), 24 w. od Wilkomierza. W r. 1794 własność Daukszów.

Dowgirdowo 1.) dobra, pow. rossieński, gm. Mańkuny (10 w.), 22 w. od Rossień. 2.) **D**, ob. *Dowgirdy*.

Dowgirdy, al. *Dowgirdowo*, wś, pow. kowieński, gm. Kroki (18 w.), 94 w. od Kowna.

Dowglady, wś, pow. telszewski, gm. Żorany (17 w.), 35 w. od Telsz.

Dowgmondzie, wś, pow. szawelski, gmina Gruździe (9 w.), 28 w. od Szawel.

Dowgule, wś, pow. wilejski, gm. Hermaniszki (1 w.); miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr Mychowszczyzna.

Dowgżyski, wś, pow. wilkomierski, gm. Wojtkuszki (6 w.), 10 w. od Wilkomierza.

Dowhań, sloboda, pow. owrucki, gm. Kisarycze, 140 w. od Owruca, 431 mk.

Dowheńki, chutor, pow. owrucki, gm. Łuhiny, 69 w. od Owruca, 6 dm., 32 mk.

Dowheńkie, wś nad Tykiczem Uhorskim, pow. humański, gm. i st. poczt. Talne (10 w.), 47 w. od Humania, 109 dm., 567 mk., cerkiew, szkoła.

Dowiacie 1.) wś, pow. rossieński, gm. Kielmy (3 w.), 30 w. od Rossień. 2.) **D**, (ob. t. II, *Dowiacia*) wś, pow. wileński, gm. Giedrocie (11 w.); miała 12 dusz rewiz., należała do dóbr Marciszki. 3.) **D**, wś włośc., tamże, 4 w. od Giedrojé, miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Jęczmieniszki.

Dowianogi, w spisie z r. 1892 *Dowinogi*, wś, pow. szawelski, gm. Kiryanowo (7 w.), 47 w. od Szawel.

Dowiasica, fol., pow. sieński, należy do dóbr Począjewicze.

Dowiatele, fol., pow. kowieński, gm. Ejragoła, 75 w. od Kowna, należy do dóbr Podgaj.

Dowiatów, dobra, pow. szawelski, gm. Szawlany (12 w.), 19 w. od Szawel, własność Dowiatów, ma z fol. 1,517 dz. Kościół filialny par. Szawlany, p. w. N. M. P., z drzewa, z połowy XVIII w.

Dowiaty 1.) dobra, pow. kowieński, gm. Ejragoła (10 w.), 47 w. od Kowna, własność Gruździów, ze Skubami 173 dz. 2.) **D**, dwie wsi i dwa dwory, pow. dzisieński, gm. Jody (8 w.). Jedna z wsi należała do dóbr Stary Zamosz (Romerów) i miała 20 dusz rewiz., druga do dworu Dowiaty (Hanaków), miała 18 dusz rewiz. Jeden dwór należał do Hanaków, dawniej Zahorskich, drugi do Tołkanów, którzy r. 1793 sprzedają Łopacińskim, od których po r. 1817 nabywa Brinken. Do pierwszego należały wsie: Dowiaty, Purweniszki i zaśc. Bór, do drugiego: Purweniszki, Gierdziuty i zaśc. Malagra. 3.) **D**, fol., tamże, własność Łastowskich.

Dowiatyski, wś włośc., pow. święciański, gm. Święciany (9 w.); 9 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Symoniszki.

Dowidajcie, *Dawidajcie*, dobra, pow. ponie-wieski, gm. Naciuny (8 w.), 77 w. od Poniewie-ża, własność Kazenowskich, 58 dz.

Dowieki al. *Dewieki*, ws., pow. rossieński, gm. Wewirżany (9 w.), 123 w. od Rossień.

Dowieliszki, ws., pow. szawelski, gm. Ligu-my (10 w.), 24 w. od Szawel.

Dowilany, ws., pow. ponie-wieski, gm. Naciun-y (16 w.), 71 w. od Poniewieża.

Dowkany, ws., pow. ponie-wieski, gm. Śmil-gie (5 w.), 32 w. od Poniewieża.

Dowki, ws., pow. wilkomierski, gm. Pupany (5 w.), 68 w. od Wilkomierza.

Dowkinie, ws., pow. lidzki, gm. i dobra skar. Lida (4 w.); miała 25 dusz rewiz.

Dowklewuszczyna, ws. włosc., pow. lidzki, gmina i dobra skarbowe Rożanka; miała 29 dusz rewiz.

Dowlany, ws., pow. oszmiański, gm. Dziewie-niszki (7 w.). R. 1865 miała 73 dusz rewiz., na-leżała do dóbr Klewica.

Dowmiany, 1.) ws i folw., pow. ponie-wieski, gm. Poniewież (4 w.). 2.) **D.**, ws., tamże, gm. Gulbiny, 55 w. od Poniewieża. Kaplica ka-tolicka, p. w. św. Marka, drewn., z r. 1843.

Dowmontany, dwa majątki, pow. wilko-mierski, gm. Rogowo, 42 w. od Wilkomierza.

Dowmonty 1.) ws., pow. wilkomierski, gm. Kowarsk (2 w.), 25 w. od Wilkomierza. 2.) **D.**, ws., tamże, gm. Onikszty (9 w.) od Wilkomierza.

Dowmontyski 1.) ws., pow. kowieński, gm. Średniki (3 w.), 44 w. od Kowna. Twirbutowie mają w D. i w Burłakiszkach 29 dz. 2.) **D.**, dwa majątki, pow. wilkomierski, gm. Siesiki (4 w.), 28 w. od Wilkomierza. Warnasowie mają 29 dz., Zabowie 30 dz., Kamieńscy 128 dz. (22 nieuz.), Kozłowsy 64 dz. 3.) **D.**, dobra, tamże, gmina Wojtkuski (9 w.), 13 w. od Wilkomierza, wła-sność Grużewskich, 410 dz. Kaplica katolicka par. Pobojsk.

Downary 1.) przedmieście Goniądza, pow. białostocki, gm. Przytulanka, 43 w. od Białego-stoku, 267 dz. 2.) **D.** *Kramkówka*, chutor, tamże, własność Jakubowskich. 3.) **D.**, ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Tauroginy (9 w.), 49 w. od mta pow. Ob. *Dawnary*. 4.) **D.**, ws., pow. ponie-wieski, gm. Linków (7 w.), 63 w. od Po-niewieża. 5.) **D.**, ws. włosc., pow. oszmiański, gm. i dobra skar. Bakszty (7 w.); miała 71 dusz rewiz.

Downiszki, zaśc., pow. wilkomierski, gmina Owanta (2 w.), 38 w. od Wilkomierza.

Dowoje, ws. włosc., pow. święciański, gm. Hoduciszki. W r. 1865 miała 90 dusz rewiz., należała do dóbr skar. Stojaciszki.

Dowoynie, al. *Dowoynowo*, dwór, pow. rossieński, gm. Szymkajcie (6 w.), 15 w. od Rossień. Sylwestrowiczowie mają 80 dz.

Dowsianiszki, *Dowsiniszki*, też *Dowejniszki*, dobra, pow. rossieński, gm. Kroże (8 w.), 37 w.

od Rossień, własność Gimbutów, 214 dz. i Po-łpławskich (sukcesorów Styrypejków) wraz z Bie-liszkami 630 dz.

Dowsiny 1.) okolica, pow. rossieński, gmina Andrzejów (14 w.), 119 w. od Rossień. 2.) **D.**, ws., tamże, gm. Wewirżany (11 w.), 121 w. od Rossień. Bogdanowiczowie mają tu 24 dz., Dow-sinowie 197 dz., Janowiczowie 132 dz.

Dowsk, osada i dobra, pow. rohaczewski, gm. Dowsk, dziedzictwo Duninów, 829 dz., zarząd gminny, cerkiew murowana, cegielnia, krupiarnia. Gmina obejmuje 69 miejscowości, 1780 dm., 3346 mk. Włościanie, w liczbie 3,401 dusz, uwłaszczeni na 21,598 dz., ze spłatą po 19,272 rb. W gm. jest 8,118 dz. lasów większej posia-dłości i 3,982 włosc.

Dowspuda, w dok. z XVI w. *Douspuda*, folw., pow. augustowski, par. Janówka, 3 w. od osady Raczki, z którymi łączy D. droga bita, obsadzona drzewami, pamiątka po dawnych dziedzicach Pacach. Uroczą doliną, ocienioną bujną roślin-nością, płynie tu rzka Rospuda. W wieku XVI wielka puszcza pokrywała jej brzegi. W pierw-szej połowie w. XVI była ta puszcza w posia-daniu Wołowiczów h. Bogorya. Dnia 1 maja 1541 r. rozgraniczono puszcę Dowspudzką p. Jana Bogdanowicza Wołowicza i braci je-go Grzegorza i Eustachego od puszczy Gro-dzińskiej J. Król. Mości (Akta ziem. grodz., wyd. Kom. Ar. Wileń, XVII, 301). Tegoż roku Eustachy Wołowicz wniósł skargę, iż po śmier-ci brata jego Jana, sługa p. Kacpra Kuncewicza, dzierz. jezierskiego, imieniem Andrzej, z gro-madą ludzi zbrojnych najechali dobra nasze Dowspudzkie „Raczki“, zabrali spuściznę brata naszego, wkrótce zaś potem napadli na Dowspu-dę, namiestnika naszego Mikołajca zbili „i popa tamosznego otea Borysa tamże zbili i zranili“ (l. c., XVII, 331). Widać ztąd, iż D. była wty-dy własnością Eustachego (Ostafieja) Wołowi-cza, marszałka litewskiego, i miała własną cer-kiewkę, posiadaczem zaś sąsiednich Raczek był brat Eustachego Jan. W lat kilkadziesiąt póź-niej dobra Dowspudzkie — „bona Douspucenses“ — znajdujemy w ręku Raczków h. Ostoja, wio-dących swój ród z sąsiedniej włości Raczki. Z nich Maryna Raczkówna, zamężna Hrehorowa Masalska, podkomorzyna grodzieńska, dobra te wniosła w dom kn. Masalskich (Niesiecki, VI, 351). Ona to wzniosła kościół w Raczkach. Akt erekeyjny, zachowany dotąd w oryginal-e w aktach kościelnych, datowany z Wilna dnia 21 czerwca 1599 r.; część uposażenia oparta na dobrach Dowspudzkich. Akt ten wystawiony przez matkę—wdowę, podpisał Łukasz Felicyan Masalski starosta perstański, któremu w dziale przypadły D. i Raczki (J. Wolff, „Kniaziowie Li-tewsko-Ruscy“, 236—8). Pewien dział tych majątności należał do Wołowiczów, skoro Feli-cyanna Wołowiczówna wniosła go w dom Rudo-

minów Dusiackich i następnie jako wiano Anny Marcybelli Rudominianki, przeszedł do Stefana Paca, podkanclerzego. Po śmierci podkanclerzyny Pacowej († 1643), na mocy testamentu objął D. i Janówkę syn Mikołaj. Na mocy działu zawartego w Wilnie 1644 r. Krzysztof Pac, ssta wyłkowyjski, utrzymał się przy D. Będąc już kanclerzem w lit. Krzysztof zapisuje żonie swej Klarze hr. de Mailly-Lascaris dożywocie na D. i Janówce, aktem z d. 27 czerwca r. 1670. Majątek dostał się synowcowi kanclerza Michałowi Pacowi, pisarzowi litew. (J. Wolff, „Pacowie“, 151, 164, 169, 170). Po bezpotomnej śmierci Michała Kazimierza Paca, kawalera maltańskiego (1719 r.), D. objął brat jego stryjeczny Jan Krzysztof, podkom. w. ks. litew., a po nim Józef Pac, kasztelan żmudzki. Ostatni powiększył dobra przez nabycie r. 1748 od Ejdziatowiczów Raczek (Akt Tryb. Główn. 1749, n. 102—103). W „Summie intrat leśnictwa ekonomii grodz.“ z r. 1748 czytamy: również jest szkoda dla puszczy Przełomskiej z wolnego wrebu, majątności Dowspudzie JW. kaszt. żmudzkiemu służącego“ („Piscowaja Kniga“, C. II, 225.). Syn kasztelana Michał Jan Pac, ssta ziołowski, po upadku konfederacji barskiej, przełał r. 1773 na brata stryjecznego Józefa dobra swe na Litwie, a w ich liczbie i D. (Zapis sporządzony w Monachium; zatwierdzenie w Metr. Litew., Ks. Spr. Publ., ks. 17, f. 88). Za przykładem braci i starosta wilejski nie żeni się. Przed śmiercią, roku 1797 D. i dobra inne zapisał ostatniemu z rodu Paców Ludwikowi, starościecowi kowieńskiemu (J. Wolff, „Pacowie“, 284). Testament ów, jak również intromisya z dnia 11 marca t. r., zatwierdzone zostały przez regencyę (pruską) białostocką w r. 1800. Wartość dóbr oceniono na 333,333 tal. czyli dwa miliony złp. W skład dóbr wchodziły: Dowspuda z przyległościami Chodoroki al. Wójtowstwo, Sucha Wieś, Jaśki, Wronowo Wysockie, Korytki Małe, Jankielówka, Moczydły, Pacianowo, Józefowo, Rynkowo, Mazurki, Janówka, Wielka Pruska, Mała Pruska, Chomentowo, Jabłońskie, Topiłówka, Bindużka, Słesp, Korytki Wielkie, wszystkie w pow. dąbrowskim, obwodzie i województwie augustowskim (Archiwum kość. par. w Raczkach). Za wladania Ludwika Paca (1797—1835) przypada najświetniejsza epoka dla D. i okolicy. Zamierzając wznieść tu wspaniałą rezydencyę, już r. 1822 kazał zburzyć stary dwór a przy nim skarbiec murywany. Jako angloman zagorzały, wznosił pałac w stylu ostrołuku angielskiego, otoczywszy go wspaniałym parkiem, spuszczać się tarasami do rz. Rospudy. Liczne nasypy wskazują kierunek, jaki nadano wodom tej rzeczki, dla zasilania kanałów i stawów w parku. Robotami kierował z początku budowniczy Bosio, lecz dokończył ich sprowadzony z Włoch Henryk Marconi, który poczynił w pierwotnym planie pewne

zmiany. Wspaniały portyk o formach klasycznych prowadzi do pałacu; nad wejściem widnieje dotąd herb Paców—Gozdawa. Ściany zewnętrzne zdobią umieszczone we wgłębieniach posągi, przez czas znacznie uszkodzone. Wewnątrz pałac był malowany al fresco przez Mikołaja de Angelis, ucznia Landi'ego, sprowadzonego przez Paca z Rzymu. Ślady malowideł pozostały w t. zw. „sali rycerskiej“, gdzie rozpoznać można cztery najslawniejsze zwycięstwa oręża polskiego (J. I. Kraszewski, Teka wileńska, IV, 20). Liczne dzieła rzeźby, zdobiące komnaty, dziś rozrzucone po okolicy spotkać można po kościołach i domach prywatnych. Dzisiejszy posiadacz wycina piękną aleję grabową na opał, cegłę rozbierają okoliczni włościanie, tak, iż wkrótce nie zostanie śladu z rezydencyi. Rysunek ruin zdjęty przez piszącego ten zarys r. 1887, wraz z opisem podał „Wędrowiec“ (t. XXXVII, 7), dawniejszy zaś stan pałacu, uprzytomnia malowidło ściennie w dawnym pałacu Paca przy ulicy Miodowej w Warszawie. *M. R. Witan.*

Dowtory, dobra, pow. telszewski, gm. Żydzyki (11 w.), 50 w. od Telsz.

Dowydówka, dobra, pow. wilejski, gm. Sitce, r. 1865 własność Rudominów.

Dowżyle, ws., pow. żytomierski, gm. Trojanów, par. praw. Baraszówka (5 w.), 8 w. od Żytomierza, 22 dm., 141 mk.

Dożynopol, ws., pow. włodzimierski, gm. Werba, 18 w. od Włodzimierza, 58 dm., 177 mk.

Drabaty, dwie wsi, pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (3 w.), 51 w. od mta pow.

Drabiszki 1.) ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki (4 w.), 17 w. od mta powiatów. 2.) **D**, zaśc., tamże, gm. Dukszty (5 w.), 16 w. od mta pow. 3.) **D**, dobra, pow. wilkomierski, gm. Szaty (5 w.), 41 w. od Wilkomierza, własność Swolkienów, 250 dz. 4.) **D**, ws., tamże, gmina Owanta (3 w.), 38 wiorst od Wilkomierza.

Drabowicze, ws., pow. słonimski, gm. Kołowszczyzna, 26 w. od Słonima, 186 dz.

Drabówka, ws. nad Rosią, pow. czerkaski, gm. Derenkowiec, st. poczt. Korsuń (17 w.), 50 w. od Czerkas, 374 dm., 2,150 mk., cerkiew, szkółka.

Drabowszczyzna, ws., pow. dzisieński, gm. Plissa (10 w.); miała 20 dusz rewiz.; należała do dóbr Mniuta. Leży przy drodze z Plissy do Łużek.

Drabukszty, okolica, pow. telszewski, gm. Wornie (10 w.), 40 w. od Telsz. Mają tu: Banisowie 90 dz., Bitowtowie 41 dz., Boniatowscy 30 dz., Giedminowie 11 dz., Gieccewiczowie 20 dz., Gojlewiczowie 47 dz., Dowerkurdowie 40 dz., Łapińscy 35 dz., Monkiewiczowie 114 dz., Niewardowscy 55 dz., Rymszowie 34 dz., Sacharowowie 63 dz., Sobolewscy 9 dz., Urbano-

wieczowie w D. i Jawszajciach 112 dz., Szlagierowie 15 dz.

Drabulinie 1.) dobra, pow. kowieński, gm. Eleonorów (8 w.), 76 w. od Kowna. Tejszerscy mają w D. i w Bauzach 103 dz. 2.) **D.**, dwór, tamże, gm. Średniki (11 w.), 53 w. od Kowna. 3.) **D.**, fol., pow. rossieński, gm. Erzwilek (2 w.), 36 w. od Rossień.

Drabuny, ws, pow. poniewieski, gm. Podbirze (7 w.), 66 w. od Poniewieża.

Drabusze, ws, pow. lidzki, gm. Wasiliszeki (7 w.); miała 14 dusz rewiz.; należała do dóbr Szejbakpol.

Drabuszyszeki, dobra, pow. kowieński, gm. Żejmy (1 w.), 44 w. od Kowna, własność Kossakowskich, 150 dz.

Draby, ws, pow. nowoaleksandrowski, gmina Tyłtyszeki (10 w.), 22 w. od mta pow.

Drachim, r. 1368 *Draheym*, miasto na Pomorzu. Wspom. w dok. niemieckim z r. 1368 (K. W., n. 1607).

Drachowo, roku 1377 *Drakowo*, ws, pow. gnieźnieński. Wspom. w dok. z r. 1377 i 1390 (K. W., n. 1742, 1894).

Dracze, ws nad dwoma stawami, pow. zasławski, gm. Butowce, st. poczt. Starokonstantynów, st. dr. żel. Szepietówka (35 w.), 30 w. od Zasławia, 95 dm., 762 mk. Poprzednio ze wsiami: Pieńki i Bołkuny miała 250 dm., 1,403 mk. praw., 170 katol., 2 ewang. i 20 żyd. Cerkiew drewn. z r. 1766, uposażona przez ks. Janusza Sanguszkę, ordynata ostrońskiego, r. 1733 przy fundacji pierwotnej. We wsi szkoła ludowa (od 1853 r.), dwa młyny, 2 wiatraki. W roku 1583 ws należała do włości sulżyńskiej ks. Janusza Ostrońskiego, wódcza kijowskiego, który wnosił od 2 dym., 4 ogr. W r. 1589 zniszczona przez tatarów. Wchodziła w skład ordynacji ostrońskiej; r. 1753 dana z kluczem sulżyńskim Jabłonowskiemu, podezaszemu w. ks. litew. W ostatnich czasach Tadeusza de Mezer.

Draczyłówka, ws nad rzeką Lubuszką, dopł. Wereśni, pow. radomyski, gm. Martynowice, par. praw. Maksymowice (16 w.), st. poczt. Radomyśl (110 w.), 28 dm., 234 mk., 367 dz. Należy do dóbr Martynowice.

Dragacie, okolica, pow. kowieński, gm. Janowo (7 w.), 38 w. od Kowna. Mają tu: Kasperowiczowie 16 dz., Rakiewiczowie w D. i Borej-szach 27 dz.

Draganie, r. 1578 *Drogan*, ws nad rz. Białą, na półn. od Płocka, pow. płocki. Własność kapituły płockiej, wymieniona w akcie uposażenia z połowy w. XIII. W r. 1385 Ziemowit, ks. mazow., nadaje za zasługi „nobilis Mathie“, dziedzica Drogan, wsi tej prawo chełmińskie. Kmiecie mają płacić po 12 gr. z łanu. W r. 1578 „Drogan Regalis“ płaci od 8 zagr. z rolą, wyszynku piwa i wódki. „Droganik spiritualis“ od 5 łan. kmiec.

Dragany, ws, pow. poniewieski, gm. Smilgie (14 w.), 20 w. od Poniewieża.

Dragieliszki, zaśc. i trzy dwory, pow. wilkomierski, gm. Uszpol (15 w.), 92 w. od Wilkomierza.

Dragowozie, *Dragowdzie*, ws i folw., pow. wilkomierski, gm. Żmujdki, 22 w. od Wilkomierza.

Drahasymów, r. 1565 *Daraszymow*, ws, pow. śniatyński. W r. 1565 wchodziła w skład ststwa śniatyńskiego, miała 10 kmieci na półdworzyszczach, płacących po grzywnie i dających podymne, pszczelne, powołowszczyznę i wieprzowe. Ogółem fl. 51 gr. 24.

Drahe, ws, dobra i urocz., pow. sokólski, gm. Kamionka, 4 w. od Sokółki. Ws ma 152 dz.; dobra w części Skirmuntów 122 dz., w części Zofii Bursa 300 dz.

Drahłowce, *Darkłowce* (ob. t. II, 140 mylnie *Draljowce*), ws, pow. oszmiański, gm. Holszany (3 w.). W r. 1865 do dóbr Małyszowszczyzna należało 30 dusz, do dóbr Holszany 39 dusz i do Kurowszczyzny 8 dusz rewiz.

Drahole, *Drahoły*, ws, pow. orszański, gm. Lubowicze, 21 dm., 131 mk.

Drahomiłów, ws, pow. czerykowski, gm. Mchcinie, 14 dm., 149 mk.

Drahuńsk, ws i dobra, pow. bychowski, gm. Bycz (12 w.). Ws ma 99 dm., 431 mk.; dobra dziedzictwo Komorskich, z Tithofem i Adelinem 448 dz.

Drahy, chutor, pow. kowelski, gm. Lelików, 7 dm., 26 mk.

Draki, ws, pow. oszmiański, gm. Smorgonie (9 w.), 1865 r. 41 dusz rewiz. Należała r. 1782 do dóbr Cicin.

Dranicza Ruska i Polska, dwie wsi, pow. krzemieniecki, gm. Radziwiłów, par. praw. Leduchów (5 w.), 42 w. od Krzemieńca, D. Ruska ma 68 dm., 415 mk.; D. Polska 66 dm., 505 mk.

Dranice, ws nad Łuczczą, pow. witebski, gm. Szezerbińskie, 22 dm., 124 mk., fabryka zapalek.

Dranicha, ws, pow. czauski, diegieciarnia, olejarnia.

Draniczany, dwie wsi, pow. wilkomirski, gm. Uciany (7 w.).

Dranowce, ws, pow. słonimski, gm. Stara Wieś, 21 w. od Słonima, ma 359 dz.

Dranówka al. *Kożuchówka Mała*, ws nad Bobrycą, pow. kijowski, gm. Hlewacha, st. poczt. i dr. żel. Wasylków (9 w.), 36 w. od Kijowa, 77 dm., 465 mk., szkoła, wiatraki.

Dranowo, ws, pow. słonimski, gm. Czemery, 20 w. od Słonima, 370 dz. włość.

Draski, zaśc., pow. szawelski, gm. Gruździe (6 w.), 20 w. od Szawel.

Drasko, r. 1298 *Drawsko*, ws, pow. czarnukowski. Wspom. w dok. z r. 1251. W r. 1298 Władysław, ks. polski, nadaje gród Wieleń i ws

D. Wincentemu, kaszt. wileńskiemu (K. W., n. 297, 786). W r. 1580 kasztelan pozna. płaci ze wsi Drawsko od 11 półłanków, 7 zagr., 7 kom., 3 rybit., $\frac{1}{2}$ łąnu karcz., $\frac{1}{2}$ łąnu rybac.

Draszkowice, dobra, pow. dzisieński, gm. Mikołajów (5 w.), gorzelnia i młyn.

Dratkolnie, dobra, pow. kowieński, gm. Ejragoła (12 w.), 53 w. od Kowna, własność Romerów, 128 dz.

Draumiany, ws, pow. poniewieski, gm. Rozalin (11 w.), 52 w. od Poniewieża.

Draustynie, obręb leśny, pow. rossieński, gm. Małkuny (9 w.).

Drawdyne, *Drawdyle*, okolica, pow. poniewieski, gm. Linkowo (8 w.), 64 w. od Poniewieża. Mają tu Woroniczowie i Tomkiewiczowie 120 dz.

Drawdziki, dobra, pow. telszewski, gm. Gadonów (27 w.), 18 w. od Telsz, własność Nowickich, 130 dz.

Drądy, ws, pow. drysieński, par. Oświej.

Drażna, chutor do dóbr Byteń, pow. słonimski.

Drażno, kol., pow. rówieński, gm. Berezne, 58 w. od Równego, 9 dm., 46 mk.

Drądzewo, ws, pow. makowski. W dok. z r. 1386 wspomniane jako „Draszewo“ (Kod. maz., 105). W spis. pob. z r. 1567 „Drądzewo“. Komorowska tu płaci od 1 wł., 2 ogr., 1 morgi.

Drązewo w dok. *Drązewo*, ws, pow. ciechanowski. Znanie w dok. z r. 1415 (Kapica, Herbarz, 90). W r. 1567 we wsi Drązewo płacą Bielńscy w dwu działach od 12 $\frac{1}{2}$ włók, 2 ogr., 1 kowala.

Drążgów, r. 1569 *Drążgów*, ws, pow. garwoliński. Według reg. pob. z r. 1569 miasteczko Drążgów dawało szosu z dziesięciną fl. 6, od 9 rzem. fl. 6, od 2 kom. gr. 14, od 5 garncy gorzałcz. fl. 2, od rybaków gr. 8, czopowe za rok fl. 9 gr. 12. Ludność wynosiła 371 głów. Kiedy otrzymało i kiedy utraciło urządzenia miejskie niewiadomo.

Drebnno, ob. *Drewno*.

Dreczany, ws, pow. wołkowyski, gm. Szymki, 37 w. od Wołkowyska, z przys. Harkowszczyzna 662 dz. włość.

Dreczyłuki, ob. *Dryczyłuki*.

Dreglin, ws. Ronisz Winc. „Wieś D. w Sierpockiem“ (Wisła, 1891 r., t. 5).

Drejmany, ws nad Dźwiną, pow. dźwiński (dyneburski), gm. Kreuzburg (11 w.). Na grun-
tach wsi znajdowano: kości, broń, topory, kopie.

Drejwiszki, zaśc., poniewieski, gm. Birze (7 w.), 80 w. od Poniewieża.

Drenie, ws, pow. telszewski, gm. Wornie (6 w.), 24 w. od Telsz.

Drenilewo, ws, pow. prużański, gm. Murawjowska, 49 w. od Prużany, 231 dz.

Drenniki, *Dreniki*, ws, pow. żytomierski, gm. Krasnosiółki, par. praw. Stołpów, 65 w. od Ży-

tomierza, 44 dm., 236 mk. Należała niegdyś do ordynacji ostrogskiej. W r. 1573 dostała się Jabłonowskiemu.

Drenow, ws pod Trerstenburgiem, w dawnej diecezji lubuskiej. W r. 1308 Fryderyk, bisk. lubuski, rzeka się praw do wsi D. i *Drewicz* (K. W. n., 916).

Dretuń (ob. t. II, 144 *Drestuń*), fol. pow. polocki, attym. Sznitówki.

Drewianiki, *Drewieniki*, ws i dobra, pow. wileński, gm. Szumsk (12 w.). Ws miała 49 dusz rewiz.; dobra r. 1865 należały do Downarowiczów, Mackiewiczów i Naborowskich, później Błażejewiczów. Znajdują się tu kurhany.

Drewicz, ws pod miastem Krosno, w dawnej diecezji lubuskiej. Ob. *Drenow*.

Drewin, ob. *Dryweń*.

Drewno, r. 1385 *Drebnno*, ws, pow. mogilnicki. Wspom. w dok. z r. 1385, którym Bodzanta, arcyb. gnieźn., nadaje dziesięciny z tej wsi nowo założonemu kościołowi w Niestronnie. W r. 1580 „Drebnno spiritualis“, własność (K. W., n. 1827) kapituły gnieźn., daje od 2 łąn., 3 zagr.

Drezdenko, r. 1233 *Drizino*, r. 1234 *Drecen*, *Dreden*, r. 1238 *Driessen*, r. 1251 *Dersen*, *Driessen*, znany gród kasztelański nad Notecią. W r. 1317 Woldemar, margr. brandenburski, spręda-
daje rycerzom: Heinrichowi i Burchardowi von der Ost, gród i miasto Driesen jako lenne. W r. 1372 Dobrogost, lenny pan D., poddaje się margrabiemu brandenburskiemu. Znani są kasztelanowie drzeńscy: Boguta r. 1251, Dzierżykraj r. 1279 i Włost 1293—1298 (ob. Kod. Wielk.).

Dreśzewo, ws, pow. radzyński. Nadane przed r. 1185 kościołowi w Płocku (ob. *Chelkowo*). W r. 1578 płaci tu Radzyński od 3 łąn. Zapewne na części kościelnej powstała później Dąbrówka, zwana w reg. pob. „ecclesiastica“.

Drobnin, ws, pow. wschowski. Jako własność szlach. wspom. w dok. z r. 1398 (K. W., 1993).

Droboty, ws, pow. kobryński, gm. Bezdzień, 70 w. od Kobrynia. Ws ma 393 dz., os. 58 dz.

Drobuźniki, ws włość. i dobra skarb., pow. trocki, gm. Sumiliszki (10 w.), miały 25 dusz rewiz.

Drobysze 1.) ws, pow. oszmiański, gm. i dobra Iwie, miała 39 dusz rewiz. 2.) **D.**, ws włość., pow. święciański, gm. Jasiewo (3 w.); miała 63 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Zahacz.

Drochlin, ws, pow. woszczowski. W połowie XV w. stoi tu kościół par., drewniany, p. w. św. Filipa i Jakuba. Patronat posiada prepozyt krakowski, do którego należy tu rozległy folwark, mający 11 łąnów, dwie niwy i wielkie pole. Było też 11 $\frac{1}{2}$ łąn. km., 1 łąn. plebana i 2 karczmy z rolą plebańską (L. B. I, 17 i II, 100).

Drochlin, ws, pow. bielski gub. grodzieńskiej, gm. Grodzisk, par. Ostrożany, 39 w. od Bielska, 165 dz.

Drogan, ob. *Draganie*.

Droginia, w dok. *Droynia*, wś, pow. myśle-
nicki. W r. 1239 wdowa po „comesie“ Marku,
wojew. krakow., nadaje klasztorowi w Ludzimie-
rzu wś D. z kaplicą (Kod. mał., II, 61). W r. 1254
Klemens i Marek, synowie Marka, nieżyjącego
już wojewody krakow., potwierdzając nadanie
stryja swego Teodora dla klasztoru szczyrzy-
ckiego, dodają od siebie kilka wsi, w tej liczbie
„Drogynam cum molendino et thaberna“ (Kod. mał.
I, 45). Klasztor szczyrzycki tu założył kościół
i parafię. W r. 1377 opat udziela Jakuszowi,
notaryuszowi ziemi krakow., dziedzicowi wsi Hu-
gowice (które nabył częściowo w r. 1372 i 1373),
udział w prawie patronatu z powodu nadania
przez tegoż dziesięcin na rzecz kościoła (Kod.
mał., III, 306). W połowie XV w. własność klasz-
toru szczyrzyckiego, ma kościół par. p. w. św.
Wojciecha (L. B., II, 183, III, 441).

Drogiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski,
gm. Abele (6 w.), 38 w. od mta pow.

Drogoszewo, dawniej *Drożewo*, wś nad
rz. Nur, pow. łomżyński. Jan, ks. mazow., nadaje
r. 1424 czterem dziedzicom z Olszewa 20 łan.
lasu zw. Drożewo, w pobliżu Ostrołki (Kapica,
Herbarz, 90).

Drogowle, wś, pow. opatowski. W r. 1579
własność bisk. krak., w par. Potok, ma 5 osad
na 2 $\frac{1}{2}$ łan.

Drogusza, r. 1576 *Drogussa*, wś, pow. łó-
wicki. W r. 1576 wś D., w pow. orłowskim, ma
w dziale Roguskiego 1 łan pusty, 17 osad., w dzia-
le Pstrokońskiego 12 $\frac{1}{2}$ łan., 2 karczmy.

Drohaczyna, dwie wsi nad rz. Drohacz-
cżą, pow. wielicki, gm. Baranowo.

Drohiczany, wś, pow. wołkowyski, gmina
Izabelin, 13 w. od Wołkowyska, 438 dz. włośc.

Drohiczyn 1.) mstko, pow. bielski gub. gro-
dzieńskiej, gm. Narojki, 54 w. od Bielska, 2,041
mk., 177 dz. ziemi cerk. i 33 dz. kościelnej. Ju-
rydyka drohiczynska ma 533 dz. włośc. Znale-
ziono tu mnóstwo przedmiotów kamiennych,
szklanych, glinianych, kościanych, bronzowych
i żelaznych, oraz kilka tysięcy plomb ołowia-
nych, z odciskiem rozmaitych znaków. Zabytki
te opisał Avenarius (ob. Mater. po arch. Rossii,
n. 4). W r. 1391 Władysław, król polski, nadaje
D., Mielnik, Suraz i Bielsk, Janowi ks. mazow.
(Kod. maz., 111—113). 2.) **D.**, mstko, pow. ko-
bryński, gm. Drohiczyn, 55 w. od Kobrynia,
3,475 mk., cerkiew, szkoła, 41 dz. własn. pry-
watnej i 56 dz. cerk. Dobra, zwane Rowiny-Dro-
hiczyn, własność Spiridonowych, mają 1812 dz.
Pod D. od strony zachodniej był kurhan, obecnie
zaorany. Gmina obejmuje 48 miejscowości, 313
dm. włośc. (obok 302 innych), 4,286 mk. wło-
ścian, uwłaszczonych na 6,088 dz. Nadto w gm.
jest 7,750 dz. większej posiadłości i 270 dzies.
ziemi cerk.

Drohilówka, wś, pow. klimowicki, gm. Ro-
dnia, 19 dm., 134 mk.

Drohobycz, msto pow. w Galicyi. W r. 1515
leży w ziemi przemyskiej, płaciszosu grzyw. 30,
młyn, oceniony na 30 grzyw., płaci 10 grz. Czo-
powe od piwa r. 1589 wyniosło grz. 25 gr. 20,
od miodu gr. 7. W r. 1589 szosu płaci fl. 96, od
rzemieślników florenów 57, protopop fl. 1, po-
pi fl. 4. Ogółem fl. 174 gr. 24. Przedmieście
drohobyckie r. 1515 płaci od 24 łan., 2 popów
po gr. 15. Szczegółowy i dokładny opis żupy
tutejszej i sposobów warzenia soli, rachunek do-
kładny kosztów utrzymania żupy podaje lustra-
cja starostw ruskich z r. 1565, dokonana przez
Krzyszta. Sokołowskiego, ststę rogozińskiego, Ada-
ma Drzewickiego, kaszt. inowrocławskiego i Sta-
nisława Dembińskiego ststę chęcińskiego, ogło-
szona drukiem przez M. Hruszewskiego („Fon-
tes historiae Ukraino-Russicae“, Lwów, 1895,
tom III).

Drohomyśl r. 1565 *Drohomisl*, wś, pow. ja-
worowski. W r. 1565 należała do ststwa luba-
czowskiego, miała łanów wymierzonych 12 $\frac{1}{4}$
i na uroczysku Badawia świeżo osadzonych na
6 łan. 15 kmieci i na 2 łan. 6 kmieci. Wójt
miał kilku kmieci i zagrodników, 3 łany roli po
obu brzegach rzki Drohomyśli, wielkie pole zw.
Błonie na kilka łanów, karmię, staw i młyn we
wsi, a drugi staw i młyn o ćwierć mili, za przy-
wilejem Zygmunta I posiadany, odjął mu Tarło,
chorąży przemyski, dla Lipowca.

Drohotyń, wś, pow. czerykowski, gm. Nowo-
Jelnia, 36 dm., 276 mk.

Drohowicze r. 1515 *Drohowysz*, wś, pow.
bobrecki. Wspom. w dok. z 1469 r. W r. 1515
należy do Tarłów, podana śród wsi spustoszo-
nych przez Tatarów. W r. 1578 wś królewska,
ma 7 łan. km. i łan popa.

Drokówka, wś, pow. czauski, gm. Czausy,
41 dm., 277 mk.

Dronsejki 1.) zaśc. i okolica, pow. kowień-
ski, gm. Krasne (22 w.), 15 w. od Kowna. Mają
tu Wonżadowie 42 dz. 2.) **D.**, wś, pow. sza-
welski, gm. Żagory (20 w.), 46 w. od Szawel.

Dronsutajcie, wś, pow. szawelski, gm. Kru-
ki (5 w.), 56 w. od Szawel.

Droście Małe, wś nad jez. Droście, pow.
siebieski, gm. Nieporoty, 5 dm., 42 mk., cerkiew.

Drosejkany, okolica, pow. poniewieski, gm.
Nowemiasto (5 w.), 19 w. od Poniewieża. Mają
tu Butkiewiczowie 54 dz., Gasztowtowie 56 dz.,
Jeleniewscy 30 dz., Meciokisowie 56 dz., Okuli-
czowie 26 dz., Pobiadyńscy 26 dz., Ejdrygie-
wiczowie 26 dz., Jakubowski 57 dz.

Drosejki, wś, pow. poniewieski, gm. Birze
(7 w.), 73 w. od Poniewieża.

Droszew, wś, pow. pleszewski. Kościół par.,
p. w. W.W. św., powstał tu jeszcze może w XIV
w. W r. 1449 konsystorz gnieźn. rozstrzyga
spór o prawo prezentacji nowego plebana po

zmarłym poprzedniku. Obecny kościół drewniany wzniesł r. 1783 dziedzic wsi Kosecki (Łaski, L. B., II, 11 i przyp.).

Drotowiszki, *Drutowiszki*, dobra, pow. rosieński, gm. Taurogi (10 w.), 68 w. od Rossień. Od 1871 r. własność Komarów, 1,283 dz.

Drozdów, ws. nad Horyniem, pow. rówieński, gm. Tuczyń (6 w.), st. poczt. Hoszeza (15 w.), st. dr. żel. Równo (25 w.); ma 63 dm., 567 mk., cerkiew drewn. z r. 1788, szkoła cerkiewna (od 1886 r.), młyn. W całej par. praw. 91 dm., 715 mk. W r. 1593 D., jako sióło Drozdowskie, należał do monasteru św. Ilii w Dorohobużu. W r. 1773 własność Wojciecha Chmielewskiego.

Drozdówka 1.) ws., pow. kowieński, gm. Kroki (19 w.), 81 w. od Kowna. 2.) D., dobra, pow. czauski, od 1876 r. własność Jungerów, wraz z Zatonami 1,061 dz.

Drozdowo, ws., pow. łomżyński. Jan, ks. mazow., nadaje r. 1417 Szymonowi z Modzel i Sunisławowi z Zakliczewa 60 łan. zw. Niewodowo i Drozdowo (po 30 każdemu), w ziemi wizkiej (Kapica, Herbarz 88). W dok. z r. 1432 Boleśław ks. mazow. nadaje tejże wsi prawo niemieckie. R. 1577 płaci tu od 10 łan. i 6 zagr. Jan Drozdowski syn Jakuba, ststy wizkiego. 2.) D., ws., pow. płoński. W r. 1578 istnieje tu kościół parafialny i odrębna parafia, którą później zniesiono i wcielono do par. Dziektarzew.

Drozdowo, ws., pow. mohylewski, gm. Ciecierzyn (5 w.).

Drozdowszczyzna, ws. włosc., pow. wilejski, gm. Norzyca (7 w.); miała 8 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Chrystowo.

Drozdzy 1.) (ob. t. II, 163 mylnie w pow. bielskim), okolica, pow. białostocki, gm. Zawyki, 20 w. od Białegostoku, 18 dz. 2.) D., ws., pow. sieński, gm. Łukoml, 8 dm., 38 mk. 3.) D., os., pow. dzisieński, przy drodze z Łużek do Błosznik. 4.) D., ws., pow. wieliski, gm. Budnica. 5.) D., ws., pow. wieliski, gm. Kozakowo. 6.) D., ws., pow. wieliski, gm. Uświat.

Drozdzy 1.) ws. nad Kamionką, pow. wasylkowski, gm. Połoweckie Wielkie, par. praw. Mazepińce, st. poczt. Białocerkiew (15 w.), 45 w. od Wasylkowa, 420 dm., 2,253 mk., szkoła cerk. Stanowi część wsi Mazepińce. Należy do klucza białocerkiewskiego. 2.) D., w dok. *Drozdenny*, *Drozdzianny*, *Drozdnie*, ws., pow. kowelski, gm. Hołoby, 17 w. od Kowla, 173 dm., 1,123 mk., cerkiew par., 2 wiatraki, młyn. Podług rewizji zamku łuckiego z r. 1545, własność Iwana Drozdzeńskiego, który miał z innymi do opatrywania 3 horodnie zamkowe, dostarczenie trzech pali (tesnicy) do mostu pod zamkiem. W r. 1570 własność Drozdzeńskich, którzy z D. i Hupczego Brodu wniesli od 54 dym., 50 ogr. po 4 gr., 2 ogr. po 2 gr., 8 bojar putn., 1 koła młyn. W r. 1577 Siemion Drozdowski płaci od 7 dym. po 20 gr., 5 ogr. po 4 gr., 40 ogr. po

2 gr.; Michałowa Drozdzeńska od 8 dym. po 20 gr., 19 ogr. po 4 gr., 10 ogr. po 2 gr. i Bohdan (Drozdzeński) od 7 dym. po 10 gr., 2 ogr. po 4 gr., 9 ogr. po 2 gr. W r. 1651 Aleks. Hulewicz z D., Hulczego (Hończego) Brodu i Dołhicz wnosi od 8, a r. 1658 od 20 dym.

Drożeńicze, dobra, pow. czerykowski, od r. 1877 własność Kaptelewych, 1,000 dz.

Drożyn, ws., pow. bukowski, ob. *Drużyn*.

Druchowa, ws. nad dop. Słuczy, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, par. praw. Pohorełówka (5 w.), par. katol. Berezna, 76 w. od Równego, 70 dm., 860 mk., cerkiew filialna drewn. z roku 1793, fundacyi dziedzica wsi Michała Korzeniowskiego. R. 1835 nadał jej 40 dz. ziemi Aleks. Jankowski, dziedzic. Kaplica katol. dziś nie istnieje. W r. 1596 własność Aleksandra na Chupkowie Siemaszki, kaszt. bractwskiego, ststy łuckiego.

Druciszki, ws., pow. poniewieski, gm. Stumbryszki (5 w.), 23 w. od Poniewieża.

Druck 1.) fol. dóbr Stanisławowo, pow. grodzieński. 2.) D., dobra, pow. bychowski, od r. 1850 Hajdukowych, 274 dz. 3.) D., mstko i dobra na prawem brzegu Druci, pow. mohylewski, gm. Kruhle (10 w.), 65 w. od Mohylewa. Mstko ma 35 dm. (29 do chrześcian, 6 do żyd.) 254 mk., (195 praw., 9 katol. i 50 żydów), cerkiew par. drewniana, dom modl. żyd. Dobra, od r. 1876 Gordziałkowskich, z fol. Krucza mają 828 dz., młyn. W latopisach wzmianki o D. spotykamy od XI w. Była to pograniczna warownia w ziemi Krywiczian mohylewskich. Pierwotnie należał do D. do ks. połockiego, następnie do mińskiego, w końcu stanowił odrębną dzielnicę i grał znaczną rolę w walkach pomiędzy potomkami ks. połockiego Wsiesława i ks. kijowskiego Jarosława. W r. 1115 D. spustoszony był przez ks. Jarosława, który mieszkańców przesiedlił do nowo założonej Żelni. Wkrótce podniósł się na nowo i został stolicą udzielnego księstwa. W r. 1170 spalił miasto Światosław Czernihowski przy pomocy Nowogrodzian. W połowie XIII w. zajęty został przez Litwę. Podczas wojen z Moskwą D. i okolica spustoszone zostały w latach 1509, 1514 i 1535. Ślady ziemnego wału i głębokiego rowu pozostały dotychczas.

Drucmiany, ws. włosc., pow. lidzki, gm. i dobra skarbowe Koniawa (2 w.); r. 1865 miała 53 dusz rewiz. Śród lasu były tu dwa kurhany, rozkopane przez Kirkora około r. 1850.

Druczany 1.) dobra, pow. połocki, własność Roszkowskich, 495 dz. 2.) D., tamże, Kazarynów 126 dz. i Antoniego Rodziejewicza 104 dz.

Drugale, zaśc., pow. dźwiński (dyneburski). **Drugnia**, ws., pow. stopnicki. Według wątpliwej autentyczności dokumentu w r. 1268 Prandota z Białaczowa poświęca kościół w D. i uposaża takowy. Akt spisano w Korczynie.

Fundatorem był książę Bolesław, który zbudował tu świątynię p. w. św. męczenników Wawrzyńca, Bartłomieja i św. Zygmunta króla, „de muro et lapidibus firmavit”. Dał kościołowi 2 kielichy srebrne, 5 ornatów, 2 antepedya, relikwie św. Zygmunta, tudzież w role, łąki, lasy i kmieci uposażył. Biskup od siebie dodał dziesięcinę swego stołu z Drugni, l'odstoli i Rudek (Kod. mał., II, 284 i K. W., n. 438). W połowie XV w. ws. królewska, ma kościół z kamienia p. w. św. Zygmunta. Łany km. dawały dziesięcinę do Chmielnika, folw. do Drugni. We wsi był młyn (L. B., II, 392).

Druja 1.) mto, pow. dzisieński, gm. Druja, 347 dm. (4 murów.), 4,440 mk., (500 praw., 698 katol., 177 jednowierców, 3,065 żyd.). Przed r. 1500 należała D. do ludzi putnych, odbywających postugi do zamku połockiego. W r. 1506 z przyległościami nadano Annie z Sapiehów Małaskiej, wdowie po kn. Tymoteuszu, poległym w bitwie nad Wiedroszą r. 1499. Prawnuczka jej Dorota z Horskich Janowa Dziewoczyna wraz z mężem sprzedają D. r. 1611 Lwowi Sapieża za 5,000 kóp gr. lit. Odtąd Sapiehowie przezywają miasto Sapieżynem, i mianują się hrabiami na Druj. Stefan Batory zatrzymał się tu powracając z pod Pskowa. W r. 1654 D. zajęte zostało przez Szeremetiewa. W r. 1656 był tu przejazdem car Aleksy Michajłowicz. W roku 1824 Franciszek Sapieha sprzedaje D. Józefowi Miłoszowi, którego spadkobiercy do dziś ją posiadają. Prawo miejskie otrzymała D. r. 1619 od Zygmunta III. W wykazie wsi wchodzących w skład gminy mylnie podano (t. II) nazwy: Stajki, Krycewice, Konstancyanowo, Małkowszczyzna, Pończany. Gmina obejmuje 86 miejscowości, mających 402 dm. włośc., 4,744 mk. włośc. (1785 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 6,442 dz. Nadto w gm. jest 16,736 dz. (3,757 roli) większej posiadłości. 2.) **D. Bordzie**, dobra, pow. telszewski, gm. Wornie (28 w.), 31 w. od Telsz. 3.) **D. Gajdzi - Kalnis**, wieś, tamże.

Drujka, rzeka. Mylnie podano w jej opisie (t. II, 166) nazwy: Strusła zm. Strusta, Czernowa zm. Czerniewo i Strumiewszczyzna zm. Strumiewszczyzna.

Drujka, dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (10 w.), 80 w. od mta pow., własność Żabów, 329 dz. 2.) **D.**, dobra, pow. dzisieński, gm. Druja, r. 1865 własność Justyna Wasilewskiego, miały 530 dz. D. stanowiły dawne dziedzictwo kn. Massalskich, z których Dawid Klara sprzedają D. z częścią msta Druj Steanowi i Krystynie Czerniawskim; syn ich Jan sprzedaje D. Rudominom Dusackim. W r. 1820 wskutek działu familijnego D. przechodzi do Kazimierza Łopacińskiego. W r. 1858 syn jej Adam sprzedaje Józefowi Wasilewskiemu. Przed r. 1819 dobra miały 2,540 dz., 189 chat, 228

dusz; przynosiły 2,589 rub. dochodu. Obecnie mają 530 dz. ziemi dwór.

Drujsk, osada żydowsko-rolnicza, pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka, 79 w. od mta pow. Nie Drujka, jak podano (t. II, 166), lecz Drujsk, położony o 2 w. od Drujki Żabów. Dawniej było to wójtowstwo, należące do sstwa brasławskiego. W ostatnich czasach Rzpłtej było w posiadaniu Teresy z Potockich hetmanowej Kossakowskiej, od której przeszło do skarbu. Do dóbr należały: Antonów, Poswojewszczyzna (nie Towojewszczyzna).

Drukie, ws., pow. telszewski, gm. Bernatowo (2 w.), 13 w. od Telsz.

Drukowo, osada, pow. witebski, gm. Karolewo (5 w.), gorzelnia. Odbywa się tu jarmark 15 i 20 sierpnia.

Drukowszczyzna, urocz. i folw., pow. białostocki, gm. Dojlidy, 7 w. od Białegostoku. Urocz, 27 dz.; folwark należy do dóbr Dojlidy.

Drumiany, ws., pow. wilkomierski, gm. Kuspiszki, 83 w. od Wilkomierza.

Drungile, *Drungily*, ws., pow. telszewski, gm. Korciany (8 w.), 52 w. od Telsz.

Druniety, ws., pow. rossieński, gm. Łabar-dzie (10 w.), 91 w. od Rossień.

Drupis, folw., dobra Bludzie, pow. rossieński.

Drupiszki, dobra, pow. rossieński, gm. Kielmy (11 m.), 21 w. od Rossień, własność Mikszewiczów, 612 dz., dawniej Masłowskich, były attym. Żołp.

Drusiany, ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (4 w.), 30 w. od mta pow.

Drusiewiczze, ws., pow. dzisieński, gm. Bohniń (6 w.). Pod wsią w lesie należącym do hr. Platera, znajduje się około 100 kurhanów, niektóre rozkopano r. 1886.

Drusiewiczzi, zaśc., pow. dzisieński, gm. Bohniń (7 w.); miał 27 dusz rewiz.

Druskieniki, dobra, ws., pow. grodzieński, gm. Sobolany, 38 w. od Grodna. Ws ma 1,070 mk., 234 dz. włośc.; dobra, własność Giulianich, 159 dz. W okolicach D. Narbut odkrył ementarzysko przedhistoryczne. Ob. *Bujakowski J.* „Obecny stan oraz wartość lecznicza zdrojów Druskienickich”. Warszawa 1884. Massalski Wł. „Szkice klimatu i jawnokwiatowej flory D.” („Pam. Fizyogr.”, t. V., Warszawa 1885).

Druskieliszki, ws., pow. trocki, gm. Wysocki Dwór; miała 17 dusz rewiz.

Druzbaki, w dok. *Ruschenbach*, ws. na Spiżu. Wspomniane w dok. r. 1288. Uhlig Victor: „Das Inselgebirge von Rauschenbach” (Jahresb. k. k. Geol. R. A., 1892, t. 41).

Druże, ws., pow. telszewski, gm. Szkudy (18 w.), 45 w. od Telsz.

Drużkopol, mstko, pow. włodzimierski, gm. Brany, 60 w. od Włodzimierza, 118 dm., 1,287 mk., cerkiew par., synagoga, 2 domy modl. żyd.,

2 młyny. Własność Chołoniewskich, Zagórskich, obecnie drogą spadku Buszyńskich.

Drużkow 1.) część gm. Piaski, w pow. brzeskim (Galicya). Za Długosza wś „Druszkow” należała do Jakuba Drużkowskiego h. Nowina. Łany km. i trzy folw. dawały dziesięcinę (do 20 grz.) pleb. w Czechowie (L. B., II, 240). Ob. *Piaski*. W połowie XV w. siedzą tu Prussowie h. Czarny Jeleń i Ogniwo. Pleban z Wojakowy odbiera dziesięcinę, wartości 8 do 10 grz. (L. B., II, 254). Ob. *Dobrociesz*. 2.) **D.**, wś, pow. brzeski, par. Wojakowa.

Drużkowa, wś, pow. wielicki, gm. Serteja.

Drużnia 1.) wś nad Zdwizem, pow. kijowski, gm. Borodziańska, st. poczt. Chwasowa (25 w.), 120 dm., 1,253 mk., 988 dz., cerkiew paraf., szkoła, tartak parowy, 11 wiatraków. Wś należy do dóbr Borodziańska. Na D. siedzi niegdys z Kijowa „stary gościniec litewski”. W r. 1628 w zastawie u Krzysztofa Makarowicza. 2.) **D.**, chutor, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Połonne (3 w.), 12 dm., 65 mk.

Drużniańska, os., pow. nowogradwołyński, gm. Połonne, 68 w. od mta pow., 18 dm., 118 mk.

Drużyłowicze, wś, pow. kobryński, gm. Drużyłowicze, 80 w. od Kobrynia, 28 dm., 280 mk., szkoła, 618 dz. włosc. i 286 dz. cerk. W pobliżu D., śród lasu, ementarzysko, zwane przez lud „tatarskim”. Gmina obejmuje 12 miejscowości, 393 dm. włosc. (obok 23 innych), 3,531 mk. włosci, uwłaszczonych na 7,304 dz. Większej posiadłości nie ma.

Drużyn, właściwie *Dróżyn*, w dok. z r. 1225 *Drosin*, w XVI *Drosin*, wś, pow. bukowski. Dawny gród kasztelański i targowisko. W r. 1225 Władysław, ks. polski, potwierdza nadane szpitalowi w Poznaniu przez ojca, ks. Mieszka włosci, a w ich liczbie: „Drosin cum foro et thaberna”. Potwierdza to r. 1238 Władysław syn Odon. W akcie Andrzeja, bisk. pozn., z r. 1298 wymieniono „Droszin” jako parafię. W dok. z r. 1286 występuje komes Sędziwoj, kasztelan „de Drosin”. Prócz tego są znani: Stefan, Wojśław, Przybysław i Mikołaj (K. W., n. 117, 213, 561, 677, 770, 1,068 i inne). Później upada kasztelania i targowisko znika. W r. 1580 mają tu działły Woźnicki i Gniński, razem 7¹/₄ łąn. Kościół par. drewn., p. w. św. Mikołaja, r. 1632 wcielony został jako filialny do par. w Granowie. Dziedzic wsi Radomicki zaczął około roku 1725 budować nowy murowany, lecz zmarł nieukończony budowlę, która poszła w ruinę i została rozebrana.

Drużyn, mstko, pow. jampolski, gm. Rożniatówka, 303 dm., 1,999 mk., 2 cerkwie, gorzelnia, cukrownia.

Drwalew, wś, pow. grójecki. W r. 1576 wieś parafialna; Drwalewscy dwaj płacą tu od 8 łąn. km. i 2 łąn. plebana. W parafii siedzą je-

szcze na działach Zawiszowie w Budziszynie i Zawadach. Zapewne i Drwalewscy są także Zawiszowie.

Drwalewo, wś, pow. nieszawski. Kazimierz, ks. łączycy, swe wsi: D. i Korabniki i młyn w Wieniu daje r. 1266 kościołowi wrocławskiemu w zamian za: Sokołów, Gużlin i część Markowa (Kod. dypl. pol., II, 70). W XVI w. siedzi tu częściowa szlachta. Wspom. w dok. z r. 1136 śród włosci areyb. gnieźn. (K. W., n. 7).

Drwały 1.) wś, pow. plocki. Wymienione w dok. z XIII w. śród włosci kościoła plockiego. Bolesław, ks. mazow., nadaje r. 1303 brzeg Wisły we wsiach: Drwały, Żerzeń klasztorowi św. Wojciecha w Plocku (Kod. Maz., 36). W r. 1570 opat plocki ma tu 16 łąn. km., 7 zagr., 7 rzem., 2 szynki piwne. 2.) **D.**, wś, pow. plocki, par. Ciachcin. Własność prepozytury przy kolegiacie św. Michała w Plocku, miały w 1570 r. 7 łąn., 2 wójt. W spisie z r. 1578 podano 4 łąny km., 2 wójt.

Drwęca w dok. *Drwenca*, rzeczka, dopływ Wisły. Wspomniana w dok. z r. 1258 (Ulanow. Dok., 194, 21).

Drwina, r. 1445 *Drwen*, wś, pow. bocheński, par. Mikuszowice. W dok. z r. 1277 własność komesa „Beno”. W r. 1445 Leonard z D. wraz ze swym synem zastawiają swój dział we wsi Dziewin Piotrowi Cikowskiemu, podsędkowi krakowskiemu. Wydawca kod. dypl. pol. (III, 423 i 426), mylnie uważa nazwy: „Drweń” i „Dzewin” za jednoznaczne. W reg. pob. z r. 1581 podano obie wsi wraz z Wolą Drwieńską, jako przynależność zamku niepołomickiego.

Drybin 1.) mstko i dobra nad Pronią i rzeką Hołyszą, pow. czauski, gm. Drybin, 35 w. od Czaus. Mstko ma 250 dm. (142 do chrześcian. 108 do żydów), 1,082 mk. (600 praw., 3 ewan. i 479 żyd.), cerkiew paraf. drewn., dwa domy modl. żydow., zarząd okr. polic., urząd gm., szkołę, szpital, 2 młyny, 3 olejarnie. Włosci, nie zajmują się tu wyrobem kaffi, naczyń drewnianych i wojłoków. W opisie gubernii r. 1784 wykazane w liczbie miasteczek. Dobra, własność od r. 1877 Wranglów v. Huebenthal (poprzednio Ciechanowieckich), wraz z Kartyżami mają 3,225 dz., (2,098 lasu). Gmina obejmuje 31 miejscowości, 779 dm. i 2,944 mk. Włosci, w liczbie 1,372 dusz, uwłaszczeni na 8775 dz., ze spłatą po 6,846 rb. rocznie. W gm. jest 5,442 dz. lasów większej posiadłości i 2,667 dz. włosc. 2.) **D. Stary**, wś, pow. czauski, gm. Drybin, 50 dm., 162 mk.

Drycany, wś, pow. rzeżycki, gm. Drycany, 2 dm., 19 mk., zarząd gm., kościół par. katol., kaplica. Gmina obejmuje 82 miejscowości, 397 dm. włosc. (obok 35 innych), 3,349 mk. włosci, z 5,271 dz. ziemi. Nadto w gminie jest 6,531 dz. większej posiadłości.

Dryczyłuki, Dreczyłuki (ob. t. II, 143 *Dreczyłuki*), dobra nad Dźwiną, pow. wielicki, o 2 w. powyżej Suraza, przy ujściu Uświacy. W XVI w. wchodziły w skład dóbr ks. Drucekich Sokolińskich, następnie Lwa Sapiehy. W roku 1591 sporządzono inwentarz dóbr z powodu zamiany takowych przez ks. Druckiego Sokolińskiego na Sokolniki w pow. orszańskim. W wieku XVIII własność Sakowiczów, obecnie Gołębiowskich. Widok dworu podany w dziele Sapunowa „Zap. Dwina“, str. 368.

Dryga, wś, pow. sokólski, gm. Trofimówka, 30 w. od Sokółki, 850 dz.

Dryhlów, Dryłów, wś, pow. żytomierski, gm. Cudnów, par. praw. Didkowce (2 w.), 42 w. od Żytomierza, 82 dm., 367 mk.; kaplica praw. mury z r. 1884. Ze wsią Dryhlówce al. Rudnią Dryhlowską i Didkowce w r. 1753 przynosił 4,000 złp. Na mocy transakcyi kolbuszowskiej darowany Fajglowi, burgrabiemu krakowskiemu, potem Piotrowskich. Istniał tu piękny ogród, dziś zapuszczony.

Dryhlowski, chutor, pow. żytomierski, gm. Cudnów, 9 dm., 24 mk.

Dryhucze (ob. t. II, 178 *Drygucze*), dobra, pow. dzisieński, gm. Mikołajewo; 1865 r. własność Korzeniewskich.

Dryłów, ob. Dryhlów.

Drylupis, wś, pow. poniewieski, gm. Remigola (8 w.), 3 1/2 w. od Poniewieża.

Drymańce, zaśc., pow. poniewieski, gm. Linkowo, własność Biszmanów, 72 dz.

Drymowszczyzna, wś, pow. sieński, gm. Zameczek, 6 dm., 44 mk.

Drynickie Chatki, os., pow. żytomierski, gm. Cudnów, 9 dm., 126 mk.

Dryświaty, mstko, dobra i zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty, 39 w. od mta pow., 310 mk. Dobra należą do bar. Ettingena i mają 359 dz. Poprzednio do dóbr należało: 47 folwarków, 40 wsi i 53 zaścianków. Gmina obejmuje 61 miejscowości, 289 dom. włośc. (obok 14 innych), 4,339 mk. włościan (1,375 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 6,943 dz.

Dryszczewo, wś, pow. klimowicki, gm. Chotowiz, 49 dm., 208 mk.

Dryszczów, r. 1565 Dżiszczow, wś, pow. chełmski. W r. 1565 wsi: „Zmodz i Dżiszczow“, łączące się z sobą, należały do ststwa chełmskiego. Miały 14 dworzysz, na 12 1/2, siedzieli kmiecie a 1 1/2, dworz. zajmował Stanisław Hyricz z bracią, którego król libertował. Ogólny dochód zł. 165.

Dryszkuny, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dukszty (4 w.), 30 w. od mta pow., 10 chat. Należała do dóbr Dryświat. Od r. 1802 własność pijarów, dziś skarbowa.

Dryweń, DREWİN, Drywin, Derewiki, w dok. Drywicz, Drzewino, Drzewiny, wś, pow. włodzimierski, gm. Poryck, 26 w. na pld. od Włodzimierza, 83 dm., 552 mk. Nabyty r. 1538 przez kn. Aleksandra Michałowicza Wiśniowieckiego od Skindera Drywińskiego. Gdy kn. Fedor Sanguszko, ssta włodzimierski, przysądził D. Fedorowi Junkowi, król nakazuje oddać go ks. Wiśniowieckiemu. W r. 1545 władają D. ks. Aleks. Wiśniowiecki, oraz Junko, podstarości i brat jego Wasil (Drywińscy), zobowiązani do opatrywania horodni zamku włodzimierskiego i łuckiego. Potem Czackich, Cieszkowskich, obecnie Rudnickiego.

Dryżaki, Dreżaki, wś, pow. ostrogski, gm. Pereroste, par. praw. Szymkowce, 25 w. od Ostroga, 37 dm., 224 mk., własność Mogilnickich.

Dryże, dawniej Dryżele, dwa przysiółki, pow. rossieński, gm. Pojurze (5 w.), 63 w. od Rossień. Niegdyś w pow. korszowskim, należały do dzierżawy Kiawki i były r. 1781 w posesyi Teodora i Anny z Wojańców Sylwestrowiczów, płacących 103 złp. 25 gr. kwarty.

Dryżeczko, wś, pow. wschowski. Wspom. w dok. z r. 1358 dziedzie D. Andrzej „burcharius de Pyzdry“ i brat jego Kazimierz, dziedzie D. otrzymują r. 1362 od króla Kazimierza pozwolenie na wprowadzenie prawa niemieckiego w D. i innych wsiach (K. W., n. 1379, 1474, 1883 i inne). Kościół par. istniał tu już zapewne w XV w., wymienia go Lib. benef. z 1510 r. Według wizyty r. 1610 kościół ten, p. w. N. Maryi P. stał pustkami. Kolatorami byli dziedzie wsi Leszczyńscy. Opiekuje się nim pleban z Osieczna. Przesław Leszczyński, wojew. dorpaccki, odbudował go około r. 1685 i uposażył. Adam Niezychowski wzniósł nowy z muru pruskiego r. 1775.

Drzeń ob. Drezdenko.

Drzenkowice u Dług. Drzyemlikowycze, wś, pow. opatowski. W połowie XV w. należą do par. Wszechświęte. Dziedzic Chocimowski h. Oksza. Łany km., karczma, młyn i fol. dają dziesięcinę (do 10 grz.) we Wszechświętem (L. B., II, 506). W r. 1578 w 2 działach 4 łany km., 8 osad., 2 kom.

Drzewce, wś, pow. skierniewicki. Wymienione w dok. z r. 1359 wśród posiadłości arcyb. gnieźn. (K. W., n. 1404). W r. 1579 ma 24 łan. km., 3 łany wójt., 2 zagr., 2 kom., 1 rzeźn.

Drzewca w dok. z r. 1252 Dzewca Gora, r. 1676 Drzewca, pow. nowoaleksandryjski (Puławy), par. Wąwolnica. Wydawca kod. dypl. kat. krakow. (I, 43) domyśla się, że „Dzewca Gora“ w dok. z r. 1252 wyliczającym posiadłości klasztoru Sieciechowskiego, oznacza dzisiejsze Drzewce. Nadał ją klasztorowi ks. Henryk. W połowie XV w. jest tu 6 fol., na których siedzą częściowi dziedzice: Jastrzębce i Nałęcz. Dziesięcinę (do 15 grz.) dają do Wąwolnicy. Wieś należała do klasztoru sieciechowskiego, następnie stała się własnością plebana w Wąwol-

nicy, który miał od 2 do 3 łąn. (Dług. L. B., II, 569, 570). Według reg. pob. z r. 1676 jest tu 5 działów. Ludwik Drzewiecki płaci pogłówne od 15 poddanych i 3 osób we dworze. Poniatowska od 15 poddan., Drzewiecki od 5 poddan., dwaj pozostali od 6 osób ze dworu.

Drzewianowo, ws, pow. wyrzyski. Kościół par. tutejszy wymieniony w dok. z roku 1374 i 1385 (K. W., n. 1710 i 1828).

Drzewica, os. miej. pow. opoczyński. W dok. z r. 1333 „Owadow cum media villa in Drzewic“ (Kod. mał. III, 6). R. 1577 „oppidum“ płaci szosu fl. 3 gr. 6. Od 3 łąn., 1 bani gorzał., 2 kom., szynkarza. Czopowe dzierżawił Parzniowski za fl. 15. Opis kościoła z rysunkami podał Wł. Łuszczykiewicz (Sprawozd. kom. historii sztuki, t. VI).

Drzewiecka Wola, ws, pow. skierniewicki, ob. t. XIII, 791.

Dręczewo, ws, pow. krobki. Wymienione wśród włości klasztoru lubińskiego w dok. z roku 1285 (1181) (K. W., n. 368).

Drzonek, ws, pow. szremski. Przemysł ks. Polski r. 1279 odłącza wieś Psarskie z kasztelanii i opola szremskiego i wieś do opola drzońskiego („ad opole de Drzonek“) (K. W., n. 480). Według wizyty z r. 1667 istniał tu kościół drewniany, p. w. św. Katarzyny. filialny do Szremu. Miał 2 ołtarze i za uposażenie łąn roli. Ws D. należała do ststwa szremskiego.

Dub Dobry, ws, pow. bychowski, gm. Bachań, 78 dm., 451 mk.

Dub Hrani, kol., pow. nowogrodzki, gm. Romanówka, 25 w. od mta pow., 69 dm., 348 mk.

Dub Zielony, urocz., pow. dubieński, gm. Buderaż, 36 w. od Dubna, 17 dm., 130 mk.

Duba, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (32 w.), 86 w. od mta pow.

Dubanecze (ob. t. II, 186 *Dubanosy*), ws, pow. wilejski, gm. Wołkołata (28 w.), należy do dóbr Łaskowszczyzna.

Dubasiewszczyzna 1.) ws i przys., pow. sokólski, gm. Trofimówka, 34 w. od Sokółki, 140 dz. 2.) **D**, kol. niem., tamże, ob. *IInterswalde*.

Dubaśna, dobra, pow. mścisławski, dziedzictwo Krogierów (dawniej Surynów), 681 dz.

Dubaśnik, dobra, pow. czauski, od 1876 r. Bordziłowskich, 100 dz.

Dubaśno, ws, pow. sokólski, gm. Hrebienie, 33 w. od Sokółki, 640 dz.

Dubasów al. *Andruszkowa*, chutor przy wsi Rydkoduby, pow. proskurowski.

Dubasze 1.) zaśc., pow. telszewski, gm. Dorbiany (3 w.), 72 w. od Telsz. 2.) **D**, zaśc., pow. miński, gm. i par. katol. Raków, 41 w. od Mińska. Mają tu dział: Aminowscy, Walezewscy, Dudkowscy, Rusieccy, Czapliccy i Bahryciewiczowie.

Dubek, rzka, ob. *Bystra*.

Dubek 1.) ws i fol., pow. brzeski gub. grodz., gm. Przyborowo, 41 w. od Brześcia. Ws ma 25 dm., 410 mk., 807 dz.; fol. należy do dóbr Przyborowo. 2.) **D**, al. *Dubki*, urocz. w dobrach Pieski, pow. słonimski.

Dubena, dobra nad Dźwiną, pow. dźwiński (dyneburski), gm. Kreuzburg (5 w.). Stał tu niegdyś zamek, wspomniany pod r. 1348.

Dubiale, fol., pow. wilkomierski, 1 okr. pol., gm. Wieprze (10 w.), 20 w. od Wilkomierza.

Dubiażyn, ws nad rzeką Białą, pow. bielski gub. grodz., gm. Dubiażyn, 8 w. od Bielska, 31 dm., 332 mk., 625 dz. Gmina obejmuje 70 miejscowości, 1,164 dm. włośc. (obok 935 innych), 6,638 mk. włościan mających 13,032 dz. ziemi. Nadto w gminie jest 13,409 dz. większej posiadłości.

Dubica, ws, pow. brzeski gub. grodz., gm. Domaczewo, 29 w. od Brześcia, 453 dz. włościańskich.

Dubicze 1.) ws, pow. bielski gub. grodz., gm. Brzozowo Nowe, 20 w. od Bielska, 535 dzies. 2.) **D**, *Cerkiewne*, ws i dobra, pow. bielski gub. grodz., gm. Orla, 19 w. od Bielska. Ws ma 41 dm., 295 mk., cerkiew, 947 dz. włośc. i 118 dz. cerk.; dobra, własność Markowskich, 90 dz. 3.) **D**, *Murwane*, ws i dobra, tamże, 22 w. od Bielska. Ws ma 235 dz.; dobra Markowych 168 dz. 4.) **D**, *Tofilowce*, ws i dobra, tamże, 23 w. od Bielska. Ws ma 31 dz.; dobra Markowych, 409 dz. 5.) **D**, ws, pow. wołkowyski, gm. Podorok, 34 w. od Wołkowyska, 410 dz. 6.) **D**, dobra, pow. lidzki, gm. Dubicze, 1861 r. własność Jankowskich. Pomieszczone (t. II, 187) ze wsią D., w gm. Koniawa. Gmina D. obejmuje 49 miejscowości, 356 dm. włośc., 4,220 mk. włościan (1,500 dusz rewiz.), uwłaszczonej na 6,886 dz. ziemi (4,144 roli). Nadto w gminie jest 6,874 dz. (2,562 roli) większej posiadłości. 7.) **D**, ws włośc. nad rzeką Pielasą, pow. lidzki, gm. i dobra skarb. Koniawa (8 w.); r. 1865 było 102 dusz rewiz. Stał tu dawniej kościół filialny par. Raduń, podług podania wzniesiony przez Bonę, przebudowany 1737 r. Na polach wsi znajdują się zabytki epoki krzemiennej. Na pld.-zchd. brzegu jeziora i rzki Pielasy nasyp, otoczony rowem, zwany zamkiem królowej Bony. Narbut przypuszcza, iż istniał tu zameczek myśliwski Witolda.

Dubie w dok. *Dupe* u Dług. *Dup*, ws, pow. chrzanowski, par. Rudawa. W dok. z r. 1270 dziedzicami tu są synowie Mateusza „dicti Hirsirovich“. Bolesław wstydlivy nadaje wsi pewne swobody (Kod. mał. I, 95). Siedziała tu w XV w. szlachta bez kmieci (L. B., II, 61).

Dubie 1.) fol. dóbr Horodec, pow. kobryński. 2.) **D**, ws, pow. wilkomierski, gm. Wieprze (6 w.), 22 w. od Wilkomierza. 3.) **D**, ws, tamże, gm. Uciany (8 w.), 49 w. od Wilkomierza.

4.) **D.**, wś, pow. wileński, gm. Muśniki (5 w.), miała 10 dusz rewiz., należała do dóbr Wybrańce.

Dubiecko, msto, pow. przemyski. W r. 1508 Barbara (Kmitowa?), kasztelanowa przemyska płaci z D. i wsi doń należących grz. 31¹/₂, den. 6. Miasto daje czopowego grzyw. 5 gr. 7. W r. 1515 płaci szosu grz. 8, od młyna 3 grz. W r. 1589 daje szosu fl. 9 od 22 rzem. i kupeów, od 3 kół młyn. Przy mieście jest przedmieście dubieckie i Dubiecko-ruskie (dziś Ruska wieś).

Dubieczno, wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Wielkie Ryta, 37 w. od Brześcia, 717 dz. włośc.

Dubieczno, wś nad jez. Domasznie i Łuki, pow. włodzimierski, gm. Krymno, 104 w. od Włodzimierza, 261 dm., 1,419 mk., cerkiew par., szkoła. Wś należała do sstwa ratneńskiego, roku 1628 czyniła 66 fl. 19 gr.

Dubielka, zaśc., pow. wiłkomierski, gmina Uciany (13 w.), 58 w. od Wiłkomierza.

Dubieniec al. *Hłoty*, dobra, pow. połocki, własność Bębnowskich, 942 dz.

Dubienka r. 1565 *Dubna*, os. miej., pow. hrubieszowski. W r. 1565 wś Dubna w stwstwie horodelskim miała 14 kmieci pociągłych i 9 dworzyszcz na prawie wołoskiem, zagrod. 5 i ludzi 9 dających po wiadrze miodu danego. Ogółem dochodu było zł. 64 gr. 13. Na obszarze D. założoną została wieś Uchanka.

Dubienka, wś, pow. zasławski, gm. Żuków, 4 dm., 59 mk., należy do dóbr Sławuta.

Dubieńska Wola, pow. kowelski, ob. *Wola* (t. XIII, 807).

Dubijowka, wś pod lasem czerkaskim, pow. czerkaski, gm. Białozierze, st. poczt. Smiła (8 w.), 17 w. od Czerkas, 462 dm., 2,253 mk., cerkiew, szkołka cerk., dom modlitwy żydów., 14 wiatraków.

Dubiki, dwór, pow. rossieński, gm. Taurogi (10 w.), 58 w. od Rossień.

Dubin ob. *Dupin*.

Dubina 1.) chutor w dobrach Horka, pow. słonimski. 2.) **D.** al. *Dębina*, (ob. t. II, 16 i 191), wś, pow. oszmiański, gm. Horodźki (11 w.), 60 dm., 630 mk., (w r. 1865 miała 257 dusz rewiz.), cerkiew par. drewniana należy do dóbr Wołożyn. Parafia praw., dekanatu (błagoczynia) wołożyńskiego, 1,942 dusz. 3.) **D.**, wś, pow. wilejski, gm. Krzywicze. Pod wsią dwa horodyszcza.

Dubina 1.) ferma przy wsi Dąbrówka, pow. taraszczański, gm. Piatyhory, 16 dm., 305 mk. 2.) **D.**, fol., pow. kamieniecki, gm. Kujawy (12 w.). 3.) **D.**, chutor, tamże, gm. Kujawy (4 w.), 44 w. od Kamieńca, 6 dusz. 4.) **D.** *Wierchowicka*, ferma, pow. bractawski, gm. Sawińce, st. poczt. i par. katol. Obodówka, 563 dz. Własność Sobańskich. 5.) **D.**, *Dubiny*, przys. i chutor, pow. dubieński, gm. Krupiec, 30 w. od Du-

bu. Przys. ma 22 dm., 43 mk. 6.) **D.**, folw., tamże, gm. Kuiahynio, 26 w. od Dubna, 9 dm., 55 mk. 7.) **D.**, fol., pow. krzemieniecki, gm. Białozórka. 8.) **D.**, folw., tamże, gm. Wyżgródek. 9.) **D.**, urocz., pow. starokonstantynowski, gm. Czernielówka, 4 dm., 25 mk.

Dubińce, wś włośc., pow. lidzki, gm. Raduń (9 w.), r. 1865 było 56 dusz rewiz., należała do dóbr skarbowych Rysyzyski. Pod wsią cmentarzysko, zwane „szwedzkim“.

Dubinka 1) urocz., pow. grodzieński, gmina Jeziory. 2.) **D.**, wś, pow. czauński, gm. Holenie (12 w.). 3.) **D.**, wś i dobra, pow. mohylewski, gm. Wendoroż (7 w.). Dobra, dziedzictwo Albrechtowiczów, 693 dz. 4.) **D.**, ob. *Dowgiałowicze*.

Dubińska 1.) fol., pow. lityński, gm. Pilawa (8 w.). 2.) **D.** *Ormiańska*, wś, pow. kamieniecki, okr. pol. i gm. Maków (15 w.), 15 w. od Kamieńca, ma 26 dm.

Dubinki, wś i dobra, pow. wileński, gm. Woroniany (7 w.). Wś miała 93 dusz rewiz., dobra r. 1865 należały do Minejków.

Dubinniki, wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Kamienica Żyrowicka, 9 w. od Brześcia, 160 dz.

Dubinowo, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Krasnogórka (10 w.), 55 w. od mta pow.

Dubińskie al. *Dubińsk*, dobra, pow. rossieński, gm. Mańkuny (4 w.), 10 w. od Rossień.

Dubiny 1.) urocz. dóbr Szpitale, pow. kobryński. 2.) **D.**, przys. wsi Uhty, pow. kobryński. 3.) **D.**, przys. wsi Nowosady, pow. prużański. 4.) **D.**, wś, tamże, 77 w. od Prużany, 83 dm., 523 mk., cerkiew, szkoła, 959 dz. włośc. i 120 dz. cerk. 5.) **D.**, os., pow. horodecki, gm. Dubiny. Gmina obejmuje 62 miejscowości, 512 dm. włośc. (obok 5 innych), 3,893 mk. włościan, uwłaszczonych na 5,609 dz. Nadto w gm. jest 1,202 dz. ziemi skarb., 83 dz. cerk. Zarząd gm. we wsi Pożenki.

Dubiszczce, wś, pow. wilejski, gm. Wilejka (10 w.); miała 7 dusz rewiz., należała do dóbr Teklinopol.

Dubiszczce 1.) wś nad rzeką Puciłówką, pow. dubieński, gm. Ołyka, par. praw. Romaszkow-szczyzna (2 w.), 52 w. od Dubna, 24 dm., 208 mk. Wchodziła w skład dóbr Paszka Dahnowicza, następnie, wnuczki jego Wasilowej Sokolskiej, poczem Andrzeja Ostrożeckiego. Podług reg. pobor. pow. łuckiego w r. 1577 część D. należy do włości zamku ołyckiego i wnosi 5 dym. na półwłók., część zaś wymieniona w liczbie siół ziemian Ołyckich, ma 2 dym., płacące po 20 gr., 2 dym. po 10 gr. i 1 ogr. W r. 1583 ks. Stan. Radziwiłł wnosi z D. od 5 łan., a z D. Mniejszych z 2 łan., 5 ogr. W r. 1585 Andrzej Fedorowicz włada tu, wnuk Piotra Ostrożeckiego. 2.) **D.**, wś nad Styrem, pow. łucki, na póln-wschd. od Rożyszcz (gmina), przy torze dr. żel.,

21 w. od Łucka, 18 dm., 141 mk. Już w 1322 r. istniał tu monaster, jak widać z nadania przez Lubarta Giedyminowicza siół Rożyszcze, Teremna, Buszcza i in. cerkwisobornej w Łucku. Podług rewizji zamku łuckiego z r. 1545 monaster w D., p. w. Ofiarowania N. M. P., był poprzednio prezenty królewskiej, w czasie zaś rewizji zarządzał władca łucki. W r. 1569 w D. wraz z monasterem przechodzi do Piotra Zahorowskiego, marszałka królewskiego. Ostatecznie przyłączono monaster z jego dobrami do dóbr katedry biskupiej łuckiej. Po śmierci biskupa Krasieńskiego - Borzobohatego zagarnęli wieś i monaster jego bratankowie. 3.) **D. Nowe i Stare**, dwie kol., pow. łucki, gm. Rożyszcze, 22 w. od Łucka. D. Nowe 15 dm., 80 mk.; D. Stare 12 dm., 94 mk. 4.) **D.**, wś nad Słuczą, pow. starokonstantynowski, gm. Czernielówka (3 w.), st. poczt. Krasilów (7 w.), st. dr. żel. Czarny Ostrów (25 w.), 30 w. od Starokonstantynowa, 99 dm., 607 mk., (25 katolików 10 żydów). Cerkiew drewn. z r. 1783 na miejscu dawnej, szkoła cerkiew. (od 1885 r.). Okolica pagórkowata, gleba gliniasta. W r. 1497 król Aleksander nadaje ks. Konstantemu Ostrogskiemu, hetmanowi w. lit., między innymi i oba Dubiszcz. W r. 1517 Zygmunt I potwierdza ks. Konstantemu prawa na włość Kuźmińską, w skład której wchodziło i D. (Dubyszcze). Rewizja zamku krzemienieckiego z r. 1545 podaje D. na Słucz i D. na Połnej, trzymane przez Bołbarowicza. (D. na Połnej, będzie to prawdopodobnie dzisiejsza Wolica Dubiska). Po śmierci ks. Konstantego († 1533), D. przeszło do syna ks. Ilii, któremu chciał drogą procesu odebrać w r. 1535 ks. Andrzej Sanguszko Koszyrski. Po śmierci Ilii wś przeszła w posiadanie brata Konstantyna, wdwy kijowskiego, który r. 1583 wnosi ztąd od 13 dym., 4 ogr., 1 koła der. W r. 1593 D. spustoszone przez Tatarów. W r. 1753 D. dostały się ks. Antoniemu Lubomirskiemu, od którego przeszły do Wyszłańskich, od tych zaś do Kochanowskich, od nich r. 1856 nabył obecny właściciel Piotr Kupryjanow. 5.) **D.**, *Dubyszcze*, wś, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Cudnów (6 w.), 46 w. od Żytomierza, 163 dm., 607 mk.

Dubiszki, dwór, pow. rossieński, gm. Skawdville (13 w.), 23 w. od Rossień, własność Birgiałów, 40 dz.

Dubitowo, Dubitów, wś, pow. słonimski, gm. i par. Kossowo, 48 w. od Słonima, ze wsiami: Hrywda i Choroszcza, ma 1,317 dz. włość.

Dubki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (2 w.).

Dubkowszczyzna al. *Zajezerce*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (4 w.).

Dubla, pow. łucki, ob. *Stepanhorod*.

Dublanówka, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Miropol, 46 w. od mta powiat., 23 dm., 204 mk.

Dublany 1.) wś, fol. i dobra, pow. grodzieński, gm. Hotynka, 70 w. od Grodna. Wś ma 536 dz., fol. należy do dóbr Mostowlany; dobra, własność Filipika, mają 185 dz. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Hudziewiczze, 40 w. od Grodna, 321 dzies.

Dublany, wś nad dopł. Styru, pow. dubieński, gm. Kniahynin (4 w.), par. katol. Łysin. st. poczt. Młynów (20 w.), st. dr. żel. Rudnia Począjowska (25 w.), 30 w. od Dubna, 53 dm., 551 mk. Poprzednio z wsiami Swiszczów i Lisznia miały 135 dm., 1,141 mk. Cerkiew murowana z r. 1849, odrestaurowana w r. 1867, ma 78 dz., szkoła. W r. 1545 własność Jakubowej Montowtowiczowej, która miała opatrywać dwie horodnie zamku łuckiego. W r. 1569 należy do Mikołaja Pałuckiego. W r. 1583 należy do Wasila Hrynnickiego, który wnosi z D., Łopawsz, Wyczółkowa i Leśnej, i do Jarona, Krzysztofa i Szczesnego Gaszyńskich, płacących z D., Leśnej i Dymidowa. Następnie Stempkowskich, Czackich, obecnie skarbowo.

Dublany 1.) wś, pow. samborski. W r. 1565 wś ta, nad pot. Czeremoszą, należy do włości ozimieńskiej w ststwie samborskiem, ma 68 kmieci na 18³/₄ dworzyszczach (łanach). Siedzą oni na ćwierciach. Pop z roli daje gr. 35. Zagrodników 10, cyganów gospodarzy 4, karczmarz dawał zł. 10. Ogółem było dochodu zł. 68 gr. 8, den. 15. Były też trzy stawy z dochodem ocenionym na 30 zł. rocznie. 2.) **D.**, wś, pow. lwowski. Wspom. w dok. z r. 1440. W r. 1578 Michał Chomętowski płaci od 5 łan., 2 kom.

Dublin, pow. wilkomierski, ob. *Budwiszki*.

Dubliszki, dwie wsi, pow. wilkomierski, gm. Kupiszki (10 w.), 71 w. od Wilkomierza.

Dubna, ob. *Dubienka*.

Dubna, wś, pow. czerykowski, gm. Staryuka, 25 dm., 197 mk.

Dubniak, zaśc., pow. kowieński, gm. Krasne (13 w.).

Dubnica, przys. wsi Chorościany, ferma, urocz. i obręb leśny, pow. sokólski, gm. Hrebni-ca, 23 w. od Sokółki. Ferma archijer. grodz. i ma 312 dz., urocz. własność Sadowskich, ma 34 dz., obręb leśny Kurłowych, 257 dz. **D Ma-ła**, ferma, tamże, stanowi uposażenie monasteru w Grodnie, ma 175 dz.

Dubnice, wś, pow. orszański, gm. Moszkowo (10 w.), 29 dm., 122 mk.

Dubniki 1.) dwór, pow. szawelski, gm. Radziwiliszki (7 w.), 25 w. od Szawel. 2.) **D.**, wś, pow. sieński, gm. Ulanowicze, 6 dm., 29 mk. 3.) **D**, wś, pow. święciański, gm. Niestaniszki, należała do dóbr Dobrowlany. 4.) **D.**, wś włość, pow. święciański, gm. Swir (6 w.); miała 50 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Zaświrz.

5.) **D.**, wś, pow. dryzieński, par. Rosica, należała do dóbr Sarya.

Dubniki 1.) wś, pow. nowogradwołyński, gm. Serby, par. praw. Horodnica (10 w.), 42 w. od mta pow., 73 dm., 463 mk. Własność niegdys ks. Koreckich, Czartoryskich, Lubomirskich, Rulikowskich. 2.) **D.**, wś, pow. włodzimierski, gm. Werba (5 w.), na płn.-zchd. od Włodzimierza, 42 dm., 220 mk. W r. 1577 płaci ztąd Michał Dubnicki od 7 ogr. po 6 gr., a w r. 1583 tenże, podany jako wójt włodzimierski, z 9 dym., 1 ogr., 1 pustki.

Dubno 1.) dwie wsi i dobra, pow. bielski gub. grodz., gm. Dubiażyn, 13 w. od Bielska. Jedna wś ma 422 dz., druga 294 dz. Dobra w części Sakowiczów 285 dz., w części Spitzbartów 392 dz. 2.) **D.**, wś, pow. grodzieński, gm. Dubno, 49 w. od Grodna, 112 dm., 941 mk., cerkiew, szkoła, 2,723 dz. włośc. i 127 dz. ziemi cerk. Gmina obejmuje 16 miejscowości, 621 dm. włośc. (obok 43 innych), 4,863 mk. włościan, uwłaszczonych na 8,368 dz. Nadto w gm. jest 1,726 dz. większej posiadłości, 203 dz. ziemi skarb. i 127 dz. cerk. 3.) **D.**, dobra, pow. dźwiński (dyneburski), par. katol. Nidermują. W r. 1866 własność Urbana Benisławskiego, posiada kościół katol. filialny. Niegdys Zarzydów, który sprzedają ją w XVII w. Krystynie z Akiersztów Janowej Benisławskiej. Ta w r. 1682 zrzekła się na córkę swą Maryannę Wołkową. W r. 1765 sukcesorowie Wołkowej spłacają jezuitów.

Dubno, sióło, potem uroczysko, pow. kowelski, około Wołoszek. Nadane przez króla Aleksandra Siemaszkom. W r. 1545 w posiadaniu Bohdana Siemaszki. W r. 1583 Kirył Zubczowski, horodniczy łucki z **D.**, Wolicy Dubieńskiej i Wołochów (Wołoszek) wnosi od 12 dym., 6 ogr., 1 koła dorocz., 1 popa, 2 bojarów. W roku 1770 wsi te w posesyi Dymitra i Józefy z Mycielskich ks. Jabłonowskich, płaciły 750 złp. kwarty.

Dubny, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antolepty (3 w.).

Dubokraj al. *Ślepniewo*, wś i dobra, pow. horodecki, gm. Dubokraj (25 w.), zarząd gminny, cerkiew, szkoła, gorzelnia. Gmina obejmuje 53 miejscowości, 701 dm. włośc. (obok 17 innych), 4,630 mk. włościan, uwłaszczonych na 9,336 dz. Nadto w gm. jest 14,922 dz. większej posiadłości.

Dubonosy, zaśc., pow. oszmiański, gm. i dobra skarbowe Trabys (7 w.); miała 8 dusz rewiz.

Dubotówka, wś, pow. święciański, gm. Dobotówka, 77 w. od Święcian, 22 dm., 226 mk. (w 1865 r. 79 dusz rewiz.), cerkiew par. Wś należała do dóbr Kozienienty. Parafia praw. ma 539 dusz. Gmina obejmuje 50 miejscowości, 511 dm. włośc., 4,596 mk. włościan (1,933 dusz

rewiz.), uwłaszczonych na 6,013 dz. (4,034 roli). Nadto w gm. jest 10,543 dz. (1,483 roli) większej posiadłości i 273 dz. cerk.

Dubowa, dobra, pow. wołkowyski, gm. Podorosk, 26 w. od Wołkowyska, własność Władczyńskich, 667 dz.

Dubowa 1.) mstko, pow. humański, gmina Oksanina, 20 w. od Humania, 355 dm., 2,354 mk., cerkiew, szkoła, st. poczt., szpital, 3 młyny. 2.) **D.**, wś, pow. lityński, gm. Owianiki, 150 dm., 1,079 mk., cerkiew, szkoła. 3.) **D.**, przys., pow. winnicki, okr. pol., gm. i par. Strzyżawka (10 w.). 4.) **D.**, wś, pow. kowelski, gm. Niesuchojeże, 4 w. od Kowla, 130 dm., 968 mk., cerkiew, szkoła, 8 wiatraków. Wchodziła w skład sstwa kowelskiego. W r. 1583 w posiadaniu kn. Kurbskiego, który płaci od 6 1/2 łan., 1 rzem. W r. 1628 czyniła 89 fl., 4 gr. 5.) **D.**, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Miropol, 44 w. od mta pow., 37 dm., 275 mk.

Dubowce, wś, pow. wołkowyski, gm. Roś, 23 w. od Wołkowyska, 377 dz.

Dubowce, wś, pow. stanisławowski. W roku 1565 wś ta w ststwie halickiem ma 18 dworzyszcz, 3 podsadków (zagrodników), pop dawał 30 grz. Ogólny dochód wynosił zł. 72 gr. 24. Na obszarze do tej wsi należącym założoną została wieś Dechowa mająca 8 kmieci i 1 zagrodnika.

Dubowe, wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Wołczyn, 37 w. od Brześcia 409 dz.

Dubowe Karczmy, chutor, pow. łucki, gm. Czaruków, 10 dm., 77 mk.

Duboweńskie, chutor nad Sieniuchą, pow. humański, gm. Oksanina, 50 w. od Humania, 28 dm., 148 mk.

Dubowica 1.) os., pow. słonimski, gm. Luszniwio, własność Mierzejewskich, 60 dz. 2.) **D.**, chutor dóbr Mohilowce, pow. wołkowyski. 3.) **D.**, wś nad rzką Dubowiczką, pow. klimowiecki, gm. Szumiacze (10 w.), 62 dm., 457 mk., cerkiew, szkoła. 4.) **D.**, wś, pow. rohaczewski, gm. Rasoschy (2 w.), 47 dm., 220 mk.

Dubowiec 1.) kol., pow. radomyski, gm. Brusilów, st. poczt. Stawiszcz (11 w.), 16 w. od Radomyśla, 22 dm., 108 mk. 2.) **D.**, wś, pow. braclawski, gm. Łuka, 58 dm., 300 mk., cerkiew. Własność Nowińskich, 585 dz.

Dubowiecka Buda, *Dubowiec*, kol., pow. żytomierski, gm. Trojanów, par. praw. Wilek, 17 w. od Żytomierza, 14 dm., 97 mk.

Dubowik, wś nad rzką Szlamarką, pow. radomyski, gm. i par. praw. Potyżówka (3 w.), 21 w. od Radomyśla, 36 dm., 198 mk., młyn, 120 dz. włośc., 452 dz. dwor. Własność Władimirowych.

Dubówka, wś i fol., pow. grodzieński, gm. Indura, 27 w. od Grodna. Wś ma 155 dz., fol. należy do dóbr Żarnówka. 2.) **D.** al. *Dubowa*, chutor, pow. kobryński, gm. Ilosk, 64 dzies.

3.) **D.**, dwór, pow. kowieński, gm. Bobty (3 w.), 42 w. od Kowna. 4.) **D.**, fol., pow. szawelski, gm. Gruździe (12 w.), 41 w. od Szawel. 5.) **D.**, zaśc., pow. trocki, gm. Jewie (3 w.); miał 4 dusze rewiz., należał do dóbr Owsianiszki. 6.) **D.**, cztery zaścianki, pow. dzisieński, gm. Druja; miały 39 dusz rewiz., należały do dóbr Krycewice.

Dubówka 1.) al. *Hudźówka*, wś, pow. taraszczański, gm. Żydowska Hrebła, st. poczt. Taraszcza (15 w.), 152 dm., 707 mk., cerkiew, szkoła, 5 wiatraków. 2.) **D.**, wś, pow. łucki, gm. Włodzimierzec, 106 w. od Łucka, 50 dm., 400 mk.

Dubowo 1.) urocz., w dobrach Poniny, pow. kobryński. 2.) **D.**, wś, os. i fol., pow. kobryński, gm. Strzygi, 7 w. od Kobrynia. Wś ma 129 dz. włośc. i 184 dzies. dwor., osada 17 dz., fol., własność Grozmanich z fol. Lepiesy ma 256 dz. Wś wchodziła w skład ekonomii kobryńskiej. W r. 1568 miała 10 włók. 3.) **D.** al. *Dubora* wś, pow. sokólski, gm. Zubryca, 19 w. od Sokółki, 150 dm., 840 mk., wraz ze wsią Łużki 2,146 dz. 4.) **D.**, zaśc., pow. oszmiański, gm. Wołożyn; należy do dóbr skarb. Borzdyn. 5.) **D.**, wś, pow. święciański, gm. Wiszniów (11 w.); miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr Teklomis. 6.) **D.**, wś włośc. pow. święciański, gm. Wojstom (20 w.); miała 24 dusz rewiz.; należała do dóbr skarbowych Markowo.

Dubowszczyzna, wś, pow. dzisieński, gm. Łużki (9 w.); należała do dóbr Jakubianki. Leży przy drodze poczt. z Łużek do Błozznik.

Dubozgiry, w spisie z r. 1892 *Dibozgiry*, posiadłość, pow. rossieński, gm. Łabardzie (11 w.), 58 dz.

Dubrawa, urocz., pow. winieński, gm. Kalinówka (11 w.).

Dubrowa 1.) dobra, pow. grodzieński, gm. Hoża, własność Smolskich, 172 dz. 2.) **D.**, dwa urocz., tamże, 7 i 23 w. od Grodna, 35 dzies. 3.) **D.**, wś, pow. grodzieński, gm. Sobolany, 27 w. od Grodna, 144 dz. 4.) **D.**, urocz., pow. sokólski, gm. Nowowola, 204 dz. 5.) **D.**, wś, pow. sieński, gm. Łukoml (13 w.). 6.) **D. Biała**, wś i dobra, pow. czerykowski, gm. Studeniec (7 w.). Wś ma 138 dm., 1,825 mk., cerkiew, dobra od r. 1865 własność Azanczewskich, mają 2,107 dz. (700 lasu). 7.) **D. B.**, wś i dobra, pow. sieński, gm. Horodziec Wysoki. Wś ma 25 dm., 138 mk. Dobra, dziedzictwo Staniszewskich, 450 dz. 8.) **D.**, wś, pow. dzisieński, gm. Postawy (26 w.); miała 57 dusz rewiz. 9.) **D.**, wś nad rzeką Zawielicą, pow. horodecki, gmina Wyszedki, 23 w. od Horodka, 12 dm., 66 mk., zarząd gm., szkoła.

Dubrowa 1.) przys., pow. krzemieniecki, gm. Bereźce, 15 dm., 45 mk. 2.) **D. Wielka**, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Kurne, 40 w. od mta pow., 26 dm., 159 mk. 3.) **D.**, *Dubrowo*,

Dąbrowa, wś nad rzeką Moszką, pow. owrucki, gm. Worobie Nowe, par. praw. Ksawerów (8 w.), 70 w. od Owruca, 211 dm., 1,185 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1888. W r. 1750 własność Wołyńskich. 4.) **D.**, wś, tamże, gm. Kaweczna, 70 w. od Owruca, 41 dm., 227 mk. 5.) **D. Myślińska**, *Nowosielecka* i *Zwiniacka*, trzy kol., pow. włodzimierski, gm. Skobelka, 58 wiorst od Włodzimierza. *D. Myślińska* ma 20 dm., 110 mk.; *D. Nowosielecka* 27 dm., 163 mk.; *D. Zwiniacka* 11 dm., 66 mk.

Dubrowce al. *Dubrowice*, wś, pow. sieński, gm. Zameczek, 17 dm., 98 mk.

Dubrowe, zaśc., pow. wilejski, gm. Miadzioł (7 w.); miał 7 dusz rewiz., należał do dóbr Węreczata.

Dubrowica, wś nad rzeką Borówką, pow. czerykowski, gm. Dubrowica, 37 dm., 250 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła, młyn. Gmina obejmuje 38 miejscowości, 879 dm., 3,600 mk. Włościanie, w liczbie 1,453 dusz, uwłaszczone na 8,055 dz., ze spłatą po 8,731 rub. rocznie. W gm. jest 16,498 dz. lasów większej posiadłości.

Dubrowicze, wś, pow. wilejski, gm. Dołhinów (10 w.); miała 53 dusz rewiz., należała do dóbr Suchobór.

Dubrowienka, rzeka, w gub. mohylewskiej, prawy dopływ Dniepru, ma ujście pomiędzy Znobilią a Łochwą.

Dubrowka 1.) wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Kosieze, 5 w. od Brześcia, 74 dz. 2.) **D.**, wś i urocz., pow. słonimski, gm. Derewna, 17 w. od Słonima. Wś ma 201 dz., urocz. należy do dóbr Antopadowo. 3.) **D.**, wś i dobra, pow. słonimski, gm. Pacowszczyzna, 57 w. od Słonima. Wś ma 323 dz., dobra, własność Korsaków, z chutorami Osina i Józimpol 524 dz. 4.) **D.**, wś, pow. słonimski, gm. Stara Wieś, 25 w. od Słonima, 435 dz. Na polach grupa kurhanów, zwanych „mogiły szwedzkie“. 5.) **D.**, zaśc., pow. kowieński, gm. Aleksandrowska Słoboda (10 w.). 6.) **D.**, wś, pow. wilkomierski, gmina Kupiszki (7 w.), 81 w. od Wilkomierza. 7.) **D.**, wś i fol., pow. bychowski, gm. Osowiec Cerkiewny (4 w.), fol. od r. 1868 własność Onufrijewych, ma 153 dz. 8.) **D.**, wś, pow. czauski, gm. Rasna (6 w.). 9.) **D.**, wś i dobra, pow. czerykowski, gm. Bratkowicze. Wś ma 27 dm., 208 mk.; dobra, dziedzictwo Niedźwiedzkich, 352 dz. 10.) **D.**, wś, tamże, gm. Łobanówka, 27 dm., 188 mk. 11.) **D.**, wś, tamże, gm. Mehinieze, 42 dm., 303 mk. 12.) **D.**, wś nad rzeką Utą, pow. homelski, gm. Buda Krasna (2 w.), 72 dm., 612 mk., 3 wiatraki. 13.) **D.**, wś, pow. horecki, gm. Niezyporowicze (5 w.). 14.) **D.**, wś, pow. klimowiecki, gm. Nadziejkowicze, 54 dm., 355 mk. 15.) **D.**, wś, tamże, gm. Chocimsk, 32 dm., 180 mk. 16.) **D.**, al. *Łachówka*, dobra, pow. mohylewski, gm. Czarnorucie (4 w.). Dobra,

od r. 1869, własność Rubanowskich, 1,063 dz. 17.) **D.**, dobra, pow. mścisławski, od 1873 r. własność Bielajewych, 515 dz. 18.) **D.**, folw. dobr Moszkowo, pow. orszański. 19.) **D.**, tamże, od r. 1871 własność Żarnienoków, 465 dz. 20.) **D.**, wś, tamże, gm. Lubawicze, 31 dm., 236 mk. 21.) **D.**, wś, pow. rohaczewski, gm. Dudzieze, 19 dm., 143 mk. 22.) **D.**, wś, pow. sieński, gm. Łukoml, 11 dm., 68 mk. 23.) **D.**, wś, pow. sieński, gm. Lisieżyn (10 w.), 40 dm., 169 mk. 24.) **D.**, wś, pow. newelski, gm. Dominikowo, 10 dm., 92 mk. 25.) **D.**, dwie wsi, pow. wieliski, gm. Krest, 21 dm., 156 mk., cerkiew. W r. 1765 w ławnictwie zamoszyckim wójtostwa chrestowskiego. 26.) **D.** i **D.** stara, dwie wsi, tamże, gm. Usmyń. W r. 1765 wykazane w ławnictwie dubrowskim, wójtostwa usmyńskiego.

Dubrowki 1.) al. *Dubrowiki*, wś, pow. kobryński, gm. Bezdzież, 59 w. od Kobrynia, 442 dz. 2.) **D.**, os. pow. siebieski, gm. Przychaby (7 w.), cerkiew parafialna.

Dubrowlany 1.) wś, pow. grodzieński, gm. Łunna, 30 w. od Grodna, 238 dz. 2.) **D.**, *Dobrowlany*, wś, pow. oszmiański, gm. Subotniki (2 w.); miała 84 dusz rewiz., należała do dóbr Żemłosław.

Dubrowna 1.) (ob. t. II, 202 i t. I, 943 *Dobrowna*) mstko i dobra na lewym br. Dniepru, przy ujściu Dubrowienki i Świnki, pow. horrecki, gm. Dubrowna, 38 w. od Horek i 17 w. od Orszy. Mstko ma 915 dm. (2 murow.), z których 462 należy do chrześcian, a 453 do żydów, 5,070 mk., (2,567 praw., 162 katol., 5 ewang., 2,336 żyd.), 6 cerkwi (3 murowane), kościół par. katol. murow. i także kaplica cmentarna, 1 synagoga i 13 domów modl. żyd., zarząd okr. polic., urząd gm., szkoła ludowa, szkoła rząd. żydowska, st. poczt., apteka, 2 młyny wodne, 2 garbarnie, 4 fabryki taśesów. Dobra, własność ks. Lubomirskich, mają 5,639 dz. (1,018 lasu). Gmina obejmuje 25 miejscowości, 1,733 dm. i 6,196 mk. Włościanie, w liczbie 2,104 dusz rewiz., uwłaszczeni na 9,094 dz., ze spłatą po 9,309 rb. W gm. jest 3,918 dz. lasów większej posiadłości. **D.** znana jest jako miasto w wieku XVI. Należała do Hlebowiczów, którzy od niej zwali się hrabiami na **D.** Spustoszone w latach 1534, 1535, 1562, 1563 i 1580. W r. 1630 Mikołaj Hlebowicz wznosił tu kościół i klasztor bernardynów. Podczas wojen Chmielnickiego, **D.** zajęta była przez wojska ruskie. Po Hlebowiczach **D.** należała do ks. Sapiehów, a następnie do ks. Potemkina, który na miejsce bernardynów osadził tu pijarów przeniesionych z Witebska. Po przyłączeniu Białorusi do Rosyi **D.** początkowo w r. 1773 przeznaczona została na msto powiat. prowincyi orszańskiej, przy nowej reorganizacji r. 1777 została zwykłym miasteczkiem. Od Potemkina **D.** przeszła do dzisiejszych właścicieli ks. Lubo-

mirskich. W r. 1813 zatrzymał się tu Napoleon w odwrocie z Moskwy. 2.) **D.**, wś, pow. wieliski, gm. Kozakowo.

Dubrowo 1.) folw., pow. wiłkomierski, gm. Wiżuny (6 w.), własność Grudzińskich, 100 dz. 2.) **D.**, zaśc. w dobrach Sidoryszki, pow. święciański. 3.) **D.**, zaśc. w dobrach Łyntupy, pow. święciański. 4.) **D.**, wś, pow. dryzieński, par. Przydrujsk.

Dubrowskie, wś, pow. orszański, gm. Kochanowo, 22 dm., 99 mk.

Dubrowszczyzna 1.) chutor w dobrach Podol, pow. słonimski. 2.) **D.**, wś, pow. dryzieński, par. Zabiały.

Dubrowy, wś, pow. dryzieński, parafia Oświej.

Dubryjanki, wś i os., pow. kobryński, gm. Podolesie, 15 w. od Kobrynia.

Dubryniów, wś, pow. rohatyński. W r. 1565 należy do sstwa rohatyńskiego, ma 24 kmieci, 2 dworz. puste, zagrod. 10, karczmarz daje zł. 10, pop daje gr. 30 i liskę (lisa). Ogółem dochodu było zł. 131 gr. 2.

Dubryszki 1.) zaśc., pow. poniewieski, gm. Birze (5 w.), 79 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, zaśc., pow. wiłkomierski, gm. Traszkun (2 w.), 43 w. od Wiłkomierza.

Dubule, dobra, pow. poniewieski, gm. Remigola (10 w.), 17 w. od Poniewieża.

Duburajcie, posiadłość, pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (5 w.), 19 w. od mta powiat.

Dubury, wś, pow. telszewski, gm. Siady (5 w.), 28 w. od Telsz.

Duby, okolica, pow. poniewieski, gm. Poniewież (11 w.). Mają tu dział: Balczykowie, Baniewiczowie, Markiewiczowie, Misiewiczowie, 96 dz., Oksasowie 48 dz.

Duby, rudnia, pow. owrucki, gm. Sławeczna, 40 w. od Owruca, 26 dm., 159 mk.

Duchanicz, ferma ks. Szezerbatowa, pow. bractawski, okr. pol. i gm. Niemirów (10 w.).

Duchcze, wś i ferma, pow. łucki, gm. Różyszcze, 36 w. od Łucka. Wś ma 71 dm., 468 mk.; ferma 2 dm., 8 mk. Własność Sokólskich.

Duchorowicze, dobra, pow. połocki, własność Aleks. Lewkowicza, następnie córki Tekli Koziełtovej, 182 dz.

Duchówka, zaśc., pow. kowieński, gm. Żejmy (3 w.), 48 w. od Kowna, własność Januszewskich.

Duchowlany, wś i dobra, pow. wołkowyski, gm. Werejki, 33 w. od Wołkowyska. Wś ma 337 dz.; dobra, własność Glazerów z chutorem Mońki 363 dz.

Duchowszczyzna, pow. orszański, ob. *Sierokotnia*.

Duchy, wś, pow. wołkowyski, gm. Swiśtocz, 51 dz.

Ducze, ws, pow. poniewieski, gm. Linkowo (4 w.), 59 w. od Poniewieża.

Duczmaniszki, ws, pow. poniewieski, gm. Pompiany (10 w.), 28 w. od Poniewieża.

Duczymin, ws, pow. przasnyski. Kościół par. istnieje tu już w r. 1567. Wieś składała się wtedy z trzech części: D. (6 włók km. i 7 ogrod.), D. nowy (3 $\frac{1}{2}$ wł. 6 ogr.) i Nowawieś Duczymin (2 wł., 8 ogr., 2 koł.). Siedzą tu częściowi dzieci. Kościół spłonął w r. 1836. Słynący z cudów obraz N. P. Maryi, przeniesiony wtedy został do Pułtusza. Obecnie zbudowano nowy kościół murowany, który poświęcono r. 1900 i uroczyste wprowadzono obraz cudowny.

Dudakowicze, ws, pow. mohylewski, gm. Kruhle (7 w.), 29 dm., 262 mk., cerkiew paraf. murow., szkoła.

Dudańce, ws, pow. poniewieski, gm. Poniewież (14 w.).

Dudarewo, fol., pow. połocki, attyn. Szewina.

Dudarówka, ws nad rz. Jelenką, pow. Klimowicki, gm. Zabietyżyn (12 w.), 79 dm., 557 mieszkańców.

Dudary, ws i dobra, pow. sieński, gm. Lisieczyn (6 w.). Dobra, własność Majewskich i Janowskich, wraz z Storożyszczem mają 4,277 dz. (2,028 lasu).

Dudary, ws, pow. kaniowski, gm. Trechtymirów, st. poczt. Kaniów (29 w.), 105 dm., 595 mk., cerkiew, szkoła, 2 wiatraki.

Dudaryszki-Józefowo, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (25 w.), 7 w. od mta powiat.

Dudelańce, dwa fol., pow. wilkomierski, gm. Rogowo (9 w.), 36 w. od Wilkomierza. Jeden (Kulwieciów) ma 184 dz.

Dudele, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Krasnogórka (15 w.), 68 w. od mta pow.

Dudino, ws, pow. wieliski, gm. Budnica.

Dudki, ws, pow. grodzieński, gm. Berszty, 77 w. od Grodna, z urocz. Bańki, Ryski, Romanowo i Osieredek ma 1,014 dz.

Dudkino, *Dutkino*, ws, pow. wieliski, gm. Ilino. W r. 1765 należała do ławnictwa dutkińskiego, w wójtostwie ohryzowskim. Ławnictwo dutkińskie obejmowało 13 wsi (z tych 12 w dzisiejszej gm. Ilino).

Dudy 1.) okolica, pow. kowieński, gm. Wilkija (8 w.), 36 w. od Kowna. Mają tu Bujwidowie 50 dz. i Siemaszkowie 10 dz. 2.) **D.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (18 w.), 13 w. od mta pow. 3.) **D.**, ws, pow. wilkomierski, gm. Kurkle (4 w.), 30 w. od Wilkomierza. 4.) **D.**, ws, tamże, gm. Wojtkuszki (13 w.), 17 w. od Wilkomierza. 5.) **D.**, mstko nad Dudzianką, prawy dopł. Niemna, pow. oszmiański. Sstwo dudzkie w r. 1608 było w posiadaniu Karola Chodkiewicza, wdwy wileńskiego, który znaczne legaty na kościół w D. już r.

1608 istniejący, poczynił. Zienkowicz wznosił w r. 1772 obecny kościół. W r. 1653 sstą dudzkim był Teodor Doenhoff. Do sstwa należały wówczas: dwór i siolo Łogumowicze (uważane niekiedy za oddzielne sstwo, zwane niewiadomo dla czego sstwem Totewskim), siolo Bojarasze, Czerniewicze, Czatunowicze, Osieczniki, Pieniewicze, Leźniewicze, Moncewicze, Cieczerniki, Bocieczniki, Winkszniahy, Inkielewicze i Jurkiewicze. Po śmierci Doenhoffa, sstwo dudzkie w r. 1665 przeszło w posiadanie Jana Kazimierza Horbaczewskiego, stolnika rzeczywistego. W r. 1720 sstą jest Maryan Wołłowicz, marszałek w. ks. lit., który ceduje żonie swej Antoninie z Zahorowskich. Tu wychodzi powtórnie za ordynatę Tomasza Zamojskiego. Zamojscy cedują sstwo Krzysztofowi Pacowi, kaszt. połockiemu. Po śmierci Paca r. 1725, otrzymuje sstwo Antoni Bujnicki, podczaszy połocki, poczem od roku 1736 do 1749 włada nim jako dożywotniczka, żona jego Teofila z Zerońskich. Miało wówczas sstwo 145 włók i liczyło 187 dym. W r. 1789 otrzymali sstwo Hieronim i Barbara z Sulistrowskich Zienkowiczowie. Należały wówczas do sstwa: mstko Dudy, majątek Łogumowicze, z dworem ssty, fol. Macewicze (dziś Moncewicze), wsi: Łogumowicze, Leźniewicze, Cieczerniki (dziś fol.), Pieśniewicze, Koziewicze, Czerniewicze, Gałonowicze (dziś Gałunowicze), Bajrasze, Lebuki (dziś nieistniejące), Jurkiewicze (dziś fol.). Sstwo dawało intraty 13,567 złp. 18 gr., z czego połowa szła na rzecz skarbu Rzpltej. Kościół filialny parafii Iwie, p. w. Narodzenia N. M. P., drewn. Filia ma 3,066 wiernych.

Dudycze, *Dudzicze* 1.) ws, pow. słonimski, gm. Rohotna, 72 dz. 2.) **D.**, ws, pow. słonimski, gm. Dworzec, 32 w. od Słonima, 167 dz. 3.) **D.**, ws, pow. wołkowyski, gm. Świsłocz, 28 w. od Wołkowyska, 407 dz.

Dudynele, zaśc., powiat rossieński, gmina Szweksznie (9 w.), 127 w. od Rossień.

Dudyszki 1.) fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (9 w.). Należał dawniej do dóbr Dryświat, obecnie Aleksandrowiczów. 2.) **D.**, ws, tamże, gm. Czadosy (6 w.), 76 w. od mta powiat. 3.) **D.**, ws, pow. poniewieski, gm. Pompiany (4 w.), 26 w. od Poniewieża. 4.) **D.**, zaśc., tamże, gm. Birze (14 w.), 34 w. od Poniewieża. 5.) **D.**, dwór i zaśc., pow. wilkomierski, gm. Rogowo (13 w.), 60 w. od Wilkomierza. Zaśc. należy do Wizborów. Dwór należy do Komarów, z Maryanowem i Traszkami ma 101 dz.

Dudzicze, *Dudycze*, ws nad rz. Prudówką, pow. rohaczewski, gm. Dudzicze, 63 dm., 309 mk., zarząd gm., cerkiew, szkoła, młyn. Gmina obejmuje 23 miejscowości, 846 dm., 3,996 mk. Włościanie, w liczbie 1,399 dusz, uwłaszczeni na 8,632 dz., ze spłatą po 8,734 rub. W gminie jest 3,174 dz. lasów większej posiadłości.

Dudzie, wś i os., pow. poniewieski, gm. Smilgie, 30 w. od Poniewieża.

Dudzino, wś, pow. mścisławski.

Dugny, wś, pow. rossieński, gm. Botoki (6 w.), 51 w. od Rossień.

Dugoramieniańce, wś włośc., pow. trocki, gm. Hanuszyszki (9 w.); miała 31 dusz rewiz.

Dujanówka, wś i dobra, pow. homelski, gm. Nosowice (4 w.). Wś ma 66 dm., 386 mk.; dobra, własność Betulińskich, 1,079 dz.

Duka, wś włośc., pow. oszmiański, gm. Juraciszki, ze wsią Norejki, miała 48 dusz rewiz.; należy do dóbr skarb. Traby.

Duki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (6 w.), 56 w. od mta pow.

Dukiele, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (10 w.), 60 w. od mta pow.

Dukinia, dwór, pow. poniewieski, gm. Kraminów (8 w.), 20 w. od Poniewieża.

Dukiszki 1.) dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Bachmaty, 5 w. od mta powiat. 2.) **D.**, zaśc., pow. wileński, gm. Mejszagola (8 w.); należał do dóbr Elizabelin.

Dukla, mstko, pow. krośnieński. W r. 1581 płaci szosu fl. 16, rzeźnicy 3, piekarki 3, rzeźmieśln. 11, komor. 4, hultaj 1, koła młyn. 4. Ogółem fl. 29 gr. 24. Przy mieście były 2 przedmieścia: niższe i wyższe. Płacono od 18 łan. km., 1 zagr., 4 kom., balwierza.

Dukny, zaśc., pow. szawelski, gm. Podubiś (6 w.), 26 w. od Szawel.

Dukojnie, wś, pow. oszmiański, gm. Polany (5 w.); miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr Latowicze.

Dukówka, słobódka, pow. bałeki, gm. Trojanika (5 w.).

Dukrowo, wś, os. i folw., pow. słonimski, gm. Luszniowo, 31 w. od Słonima. Wś ma 69 dz.; folw. należy do dóbr Białogórna.

Dukszty, mstko i st. dr. żel., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dukszty, 28 w. od mta pow. Dobra należą do Dowgiałtów, mają 2,141 dz. Gmina obejmuje 48 miejscowości, 475 dm. włośc. (obok 82 innych), 3,975 mk. włościan (1,160 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 4,766 dz. Do dóbr należało 5 folw. i 25 wsi. W roku 1764 dobra miały 1,980 włók, 273 dusz, 185 chat; przynosiły dochodu 3,012 rb. Girdwojń M. wydał: „Projekt gospodarstwa rybnego jeziornego w dobrach D.“, Warszawa r. 1883. 2.) **D.**, mstko i dobra skarb. nad rzeką Duksztą, pow. wileński, gm. Mejszagola (7 w.). Mstko ma 21 dm., 177 mk., (1865 r. 42 dusz rewiz.). Przy kościele był szpital, założony r. 1814, pozostający pod zarządem plebana. Dziedzictwo niegdyś Sienickich, h. Bończa, z których Ludwik roku 1749 nadaje folw. D. pijarom wileńskim.

Duksztynie 1.) przedm. msta powiatow. Wilkomierza. 2.) **D.**, zaśc., pow. wilkomierski,

gm. Konstantynów (9 w.). 3.) **D.**, zaśc., tamże, gm. Wojtkuszki (4 w.), 5 w. od Wilkomierza.

Dukurnie, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Popiele (5 w.), 102 w. od mta pow.

Dulcza Mała, r. 1536 *Dolcza minor*, wś, pow. mielecki. Dok. z r. 1454, Zbigniew Oleśnicki, nadał dziesięcinę z tej wsi mansjonarzom w Przecławiu (L. B., II, 298). W r. 1536 należy do dóbr Mikołaja Ligęzy, dziedzica Przecławia i wsi okolicznych, ma 6 łan. km.

Dulczynna, zaśc., pow. trocki, gm. Sumiliszki (7 w.); należał do dóbr Grynapol.

Dule, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Antelepty (5 w.), 25 w. od mta pow.

Dulewce, wś, pow. grodzieński, gm. Wołpa, 57 w. od Grodna, 331 dz.

Duliby 1.) wś, pow. ostrogiński, gm. Dołżek, par. praw. Majków (3 w.), 32 w. od Ostroga, 93 dm., 535 mk., cerkiew filialna z roku 1882. Uposażył ją r. 1755 dziedzic wsi, Ant. Hulewicz. W r. 1570, Michał Wielhorski z części D., Symonowa i Zawierowa, wnosi od 20 dym., 4 ogr. po 2 gr., druga zaś część jest w posiadaniu Matyasza Ostrojewskiego. W r. 1583 z części D. płaci Fiedor Honiak od 18 dym., 4 ogr., 3 komor., 1/2 popa, z drugiej zaś, Michał Wielhorski. Następnie należała do Gostyńskich, potem Hulewiczów. 2.) **D.**, *Duleby*, wś nad Turą, pow. włodzimierski, na pograniczu kowieńskiego, gm. Olesk, 28 w. od Włodzimierza, 63 dm., 401 mk. W r. 1570 z Turyczanami, Wołą Zachodnią i Nowosiółkami, własność kn. Wasilewoj Bołoziny (Maryny, żony Wasila Kurewicza Bułyhy), która wnosi z tych wsi od 24 dworz., 15 bojar. putnych, 31 ogr. po 2 gr. W r. 1583 Maciej Wygnański, płaci ze wsi dzierżawionych: D., Turyczan i Wolicy z 20 dym., 3 ogr., 1 komor., 1 koła woln., 1/2 popa. Ob. *Wólka Dulibska* (XIII, 851.).

Dulickie, wś, pow. wasylkowski, gm. Szamrajówka, st. poczt. i dr. żel. Białacerkiew (25 w.), 68 w. od Wasylkowa, 374 dm., 2,048 mk., cerkiew, szkoła. Należy do klucza białocerkiewskiego.

Dulki 1.) wś, pow. kowieński, gm. Wilkija (12 w.), 20 w. od Kowna. 2.) **D.**, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Lipniszki (6 w.); miała 41 dusz rewiz. Pod wsią stary cmentarz tatarski.

Dulkiszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (6 w.), 16 w. od mta pow., własność Kosieradzkich, 322 dz. 2.) **D.**, wś, pow. poniewieski, gm. Rozalin (2 w.), 39 w. od Poniewieża. 3.) **D.**, dobra, pow. rossieński, gm. Konstantynów (14 w.), 73 w. od Rossień.

Dulsk, wś, pow. rypiński. W r. 1564 wieś kościelna, własność w części Feliksa Sokołowskiego, na którego dziale siedzi 21 kmieci, na półłankach, 10 zagr., 1 przybłąda. Bednarz,

kołodziej, cieśla i rzeźnik nie zapłacili poboru. Na dziale Barbary Sudraskiej było 23 kmieci na łanach; 1 pusty, 6 zagrod., kowal. Ogółem zapłacono fl. 25 gr. 18.

Dumajcie, wś, pow. telszewski, gm. Żydyki (9 w.), 35 w. od Telsz.

Dumańce (t. II, 219, *Dumińce*), al. *Kononówka* al. *Zaborze*, wś nad Taśminą, pow. czerkaski, gm. Werhuny, st. poczt. Czerkasy (20 w.), 263 dm., 1,517 mk., cerkiew, szkoła cerkiew., 4 wiatraki.

Dumaninka ob. *Domaninka*.

Dumanki, wś, pow. dryzieński, par. Rosica.

Dumanów al. *Domanów*, wś, pow. kamieniecki, 218 dm., 1,308 mk., cerkiew. W r. 1530 wniesiono ztąd od 4 pługów. W r. 1566, królewszczyna, w posesyi Talafusowej, płaci od 2 pługów. Podług lustracyi z r. 1616, wś należy do sstwa kamienieckiego, w posesyi Zbigniewa Silnickiego. Był młyn na Smotryczu. Wś dawała procentu 45 fl. 4 gr. W r. 1770 sstwo było w posiadaniu Antoniego i Józefy z Walewskich Lipińskich, czyniło kwarty 834 złp. 18 gr.

Dumaryszki, *Dumoryszki*, siedm wiosek, pow. nowoaleksandrowski, gm. Krasnogórka, 58 do 60 w. od mta pow.

Dumbła, folw., pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (9 w.).

Dumble, jezioro, w pow. nowoaleksandrowskim, w dobrach Dryświaty.

Dumblinie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (2 w.).

Dumblino, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (6 w.).

Dumbliszki, zaśc., pow. wileński, gm. Giedrojczie (12 w.), należy do dóbr Johanowo.

Dumblunela, wś, pow. poniewieski, gmina Girsudy (12 w.).

Dumbluny 1.) wś, pow. poniewieski, gmina Czypiany (11 w.), 47 w. od Poniewieża. 2.) **D**, wś, pow. wilkomierski, gm. Subocz, 79 w. od Wilkomierza.

Dumbły 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (5 w.). 2.) **D**, trzy zaśc., tamże gm. Abele (3 w.). Jeden należy do Maciejowskich.

Dumbry, trzy zaśc., pow. szawelski, gmina Popielany (5 w.).

Dumbule, wś, pow. rossieński, gm. Szydłów (5 w.), 15 w. od Rossień.

Dumburajcie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (5 w.).

Dumeńki, w dok. *Duminki*, *Dumniki* al. *Pustowód*, wś, pow. lityński, gm. Chmielniki, 35 w. od Lityna, 132 dm., 1,089 mk., cerkiew, szkoła, młyn. W r. 1566, królewszczyna, w sstwie chmielnickim, płaci od 1 pluga i 1 rzem. W r. 1578, w posiadaniu Luchińskiego, płaci od 2 pługów i koła młyńskiego 12 gr. W r. 1616

należy do sstwa chmielnickiego, jest w posesyi Mikołaja Łohyńskiego, czyni 44 fl., 6 gr., 9 den. W r. 1770 wraz z Hulami w posiadaniu Rzewuskiego, pisarza polnego, płaci kwarty 1,285 złp., 2 gr. Później nadane Sierebriakowi.

Dumieja, wś włośc., pow. trocki, gm. i dobra skarbowe Żośle (3 w.), r. 1865 miała z wsią Tolkun 71 dusz rewiz.

Dumino, wś, pow. kowieński, gm. Krasne (5 w.).

Dumińskich, chutor, pow. owrucki, gmina Władkowicze, parafia praw. Owruć, 26 dm., 184 mk.

Dumiszk, dobra, pow. telszewski, gm. Gadonów (3 w.), 10 w. od Telsz. Należą do dóbr Pakowskie.

Dumitry 1.) okolica i dobra, pow. telszewski, gm. Gadonów (17 w.). Dobra należą do Dąbrowskich i mają 160 dz. (17 nieużyteczn.). 2.) **D**, *Malkarety*, dobra, tamże, 15 w. od Gadonowa, 6 w. od Telsz, własność Dwiedzialów, 156 dz.

Dumnie, wś, pow. wilkomierski, gm. Wiżuny (4 w.).

Dumsiszki, zaśc., pow. kowieński, gm. Aleksandrowska Słoboda (12 w.).

Dumsie, *Dulsie*, *Dumsy*, zaśc., pow. kowieński, gm. Aleksandrowska Słoboda (13 w.), 32 w. od Kowna. Posiadają tu działki w. ross. osadnicy.

Dumszyszki, wś, pow. rossieński, gm. Rossienie (3 w.).

Dunaj, w dok. z r. 1497 *Dunay*, wś, pow. mławski. Dawała dziesięciny kapitule plockiej. W r. 1578 Dunaj Narzymiski ma 10¹/₄ łan. i 1 rzemieśl.

Dunaj 1.) dobra, pow. homelski, dziedzictwo Wołkowiekich, 1,000 dz. 2.) **D**, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Iwie (10 w.); miała 89 dusz rewiz. 3.) **D**, wś i dobra, pow. wilejski, gm. Krajsk (6 w.). Wś miała 23 dusze rewiz.; dobra należały r. 1865 do Hołowniów.

Dunajec, w dok. z r. 1338 *Nova civitas in Dunajecz*, ob. *Nowy Targ*.

Dunajek 1.) dobra, pow. bychowski, własność od r. 1867 Hołoszczapowych, 1,456 dz., (1,259 dz. lasu). 2.) **D**, dobra, tamże, dziedzictwo Żukowskich, 2,740 dz., (2,040 dz. lasu.).

Dunajka, wś nad dopł. Rastawicy, pow. skwirski, gm. Czubińce, par. praw. Rohozianka (2 w.), st. poczt. Skwira (20 w.), 38 dm., 223 mk. Przed r. 1865 miała 285 dz.; należała do Krzczkowskich.

Dunajów, wś skarbowa nad Ikwą, pow. krzemieniecki, gm. Bereźce, st. poczt. Krzemieniec (16 w.), st. dr. żel. Rudnia Poczajowska (23 w.), 76 dm., 371 mk. Poprzednio ze wsią Bogdanówką miała 110 dm., 895 mk. prawosł. i 6 katolików. Cerkiew drewn. z r. 1879. Cer-

kiew filialna we wsi Kulikowie. Według rewizji zamku krzemienieckiego z r. 1515, sioło zamkowe, nabyte przez nieboszczyka ks. Janusza (biskupa wileńskiego), od pan. Marszałkowiczów. W siole było 17 ludzi ciągłych, staw spustowy i młyn o trzech kołach. Dochód ze wsi ze stawem wynosił w 1627 roku, 136 fl. 25 gr.

Dunajów, mstko, pow. przemysłański. Wsp. w dok. z r. 1404, własność arcyb. lwowskich. W r. 1578 płaci szosu fl. 12 od 20 rzem. i przek., 7 kom., 2 młyny, 2 popów. Czopowe wynosiło fl. 55 gr. 12.

Dunajowce, mstko nad rzeką Tarnawką, pow. uszycki, gm. Dunajowce, 33 w. od Uszycy, 12,339 mk., 2 cerkwie, kościół katol., kościół ewang., synagoga, 5 dom. modl. żydow., 2 szkoły, st. poczt. Sprzedane r. 1897 przez Skibniewskich, Zawojce. Gmina obejmuje 15 miejscowości, 1,385 dm., 9,198 mk. włosc. (3,962 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 7,835 dz. Nadto w gm. jest 8,434 dz. (4,936 roli) większej posiadłości i 491 dz. cerk. Cały obszar 16,760 dz. i 10,347 mk.

Dunajówka, folw. dóbr Jeziory, pow. grodzieński.

Dundery, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (10 w.).

Dundory, folw., pow. rzeżycki, własność Stanisławskich, 57 dz.

Dundula, folw., pow. poniewieski, gm. Girsudy (8 w.), 43 w. od Poniewieża.

Dundyski 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (8 w.). 36 w. od mta powiatów. 2.) **D.**, wś, pow. wilkomierski, gm. Rogowo (4 w.), 54 w. od Wilkomierze.

Dunice, wś włosc., pow. oszmiański, gmina i dobra skarbowe Traby; miała 18 dusz rewiz.

Duniłowice, mstko, pow. wilejski. Gmina obejmuje 23 miejscowości, 236 dm. włosciąń., 2,459 mk. włosciąń., uwłaszczonych na 4,429 dz. (2,796 roli). Nadto w gm. jest 6,390 dz. (1,058 roli) większej posiadłości. Nowy kościół par. katol. poświęcony r. 1900.

Duninów, r. 1408 *Doninów*, r. 1587 *Duninowo*. Na zjeździe w Łęczycy r. 1408, w gronie dostojników, Jan z Oleśnicy, sędzia generalny krakowski, wydał wyrok przysądżający wies Doninów, na granicy Kujaw położoną, królowi polskiemu, jako włość kujawską, wbrew pretensjom ks. mazow., zaliczających tę wies do Łęczycy (Kod. dypl. pol. I, 279). Część wsi należała do kapituły płockiej, która tu założyła kościół par. W reg. pob. z 1557 podano D. w par. Wistka, a dopiero r. 1582 występuje parafia D., choć już r. 1557 zaliczano Beszyn i Dziankowo do par. Duninowo.

Dupice 1.) dziś *Dubidze*, r. 1287 *Dupice*, wś, pow. noworadomski. Wspomniana w dok. z r. 1287 jako przyległa miastu Brzeźnica nowa,

którego wójt i mieszczanie mieli tu wolne pastwisko. W r. 1553 wies królewska Dupice, w par. Kłomnice, miała 15 os. 2.) **D.**, wś, pow. olkuski. W XV w. należy do parafii w Kromolowie.

Dupiewo ob. *Dopiewo*.

Dupilsie, w spisie z r. 1886 *Dupulcie*, wś, pow. telszewski, gm. Kretynka (3 w.), 63 w. od Telsz.

Dupin, dziś niekiedy *Dubin*, miasto, powiat krobowski. R. 1267, Bolesław, ks. wielkop., buduje zamek Dupin, we wsi komesa Szczedryka. Przemysł II, ks. polski, pozwala komesowi Stefanowi, kaszt. krobkiemu, założyć miasto na obszarze wsi D. W r. 1310, D. zostaje włączony do pow. ponieckiego. Istniał też tu gród kasztelański. Zementa kasztelan „de Dupin“, w dok. z r. 1271, Jan, r. 1278 (K. W., 549, 930, 474, 611, 612, 613, 474). W r. 1580 miasto daje szosu fl. 6 gr. 12 i od 7 rzem. Ogółem fl. 9 gr. 27. Przedmieście od 14 łan., 4 $\frac{1}{2}$ najem, 1 zagr., 8 kom., 5 pustek, 50 owiec i młyna.

Duplanka al. *Duplany*, urocz., w dobrach Dojlidy, pow. białostocki.

Duplice, wś, pow. łowicki. W dok. z r. 1359, wśród włosci arcyb. gnieźn. (K. W., n. 1404).

Duplinki, wś skarb., pow. nowogrodzki, gm. i par. prawosł. Piszczów (2 w.), 22 w. od mta pow., 88 dm., 452 mk., szkoła, wiatrak. Własność niegdyś ks. Koreckich.

Durawicze, wś i dobra, pow. rohaczewski, gm. Koszelewo (9 w.), dziedzictwo Faszczów, 4,153 dz. (3,470 lasu), młyn, wiatrak.

Durmanka, ob. *Dermanka*.

Durniaki, wś, pow. uszycki, gm. Struga, 55 dm., 378 mk., cerkiew.

Durniakowce, wś nad Dniestrem, powiat uszycki, gm. Hruszka, 16 dm., 147 mk., cerkiew. W r. 1616 sloboda osadzona na gruntach Bakoty.

Durowo, wś, pow. wągrowiecki. Pewien „miles Zlavenicus“, wydając córkę za mąż, zaciągnął przed r. 1211, dług od klasztoru w Łeknie i oddał w zastaw D. i inne wsi. Akt z roku 1282 wymienia D. w liczbie wsi nowo osadzonych przez klasztor i dających mu dziesięcinę. W r. 1327 niejaki Wincenty z synami, sprzedaje swą część D., braciom Pałukom (K. W., n. 69, 505, 1086, ob. Ulanów. Dok. Kuj. 358, 9). W r. 1577 podane w liczbie włosci opata wągrowieckiego, ma 2 łany os. i 1 pusty.

Durycze, wś nad Bugiem, pow. brzeski gub. grodz., gm. Miedno, 22 w. od Brześcia, 33 dm., 331 mk., szkoła, ze wsią Mielniki 1,077 dz. włosc.

Duś, jezioro. Opisał je J. Radziukinas, ob. „Dusia“ (Wista, t. XIII, str. 89 i nast.).

Dusejki 1.) wś, pow. rossieński, należała do dóbr Dojnie. 2.) **D.**, wś, dwór, dobra i okolica, pow. telszewski, gm. Gadonów, 15 w. od Telsz.

Dobra należą do sukcesorów Bociarskich, mają 620 dz.; dwór do Łuczkuńców, 100 dz.

Dusiaty, mstko i wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty, 31 w. od mta pow., ma 1,485 mk. Własność niegdyś Kościółkowskich, później ks Radziwiłłów. Kościół przebudowany w roku 1744 (nie 1774), przez Jana Ludwika Platera. Gmina obejmuje 84 miejscowości, 725 dym. włośc. (obok 80 innych), 5,861 mk. włośc. (1,992 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 12,396 dzies.

Dusy, wś, pow. szawelski, gm. Popielany (3 w.), 47 w. od Szawel. Ob. t. II, 231, *D. Wążyższki*.

Duszehubka, wś, pow. wielicki, gm. Uświat.

Duszki 1.) wś i dobra, pow. horecki, gmina Horodyszcze (13 w.). Dobra, od 1870 r. własność Baranowskich, 343 dz. 2.) **D.** al. *Dużki*, dobra, pow. dzisieński, gm. Prozoroki. W roku 1523, nadane przez Zygmunta I, Iwanowi Korsakowi, r. 1617 własność Szczęsnego Leszczyńskiego, wreszcie Doboszyńskich, następnie Karpowej, potem Żmurkiewiczowej.

Duszniany, wś włośc., pow. trocki, gm. Aleksandrowska (Oława); r. 1865 miała 52 dusz rewiz., należała do dóbr skarbowych, Niemońce.

Duszniki, wś, pow. turecki. Według dok. z r. 1357 (K. W., n. 1354), własność arcyb. gnieźn.

Duszno, wś, pow. mogilnicki. Wspomniana w dok. z r. 1357 (K. W., n. 1354). Własność arcyb. gnieźn. Włość prestymonialna kustoszów gnieźn. ma już w XIV w. kościół par., pod w. św. Doroty. Obecny drewniany z r. 1783. Od r. 1830, zarządza parafią samodzielny pleban. Do kościoła tutejszego wcielono par. Kruchowo.

Dutki 1.) *Dutki*, wś, pow. białostocki, gm. Przytulanka, 26 w. od Białegostoku, 594 dz. 2.) **D.**, wś włośc., pow. oszmiański, gm. Derewno (14 w.); miała 57 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Bakszty.

Dużewszczyzna 1.) wś, folw., pow. bychowski, gm. Dołhy Moch (10 w.), 50 dm., 306 mk.; folw., własność Kwiatkowskich, 182 dz. 2.) **D.**, folw., tamże, od 1877 r. Sewastjanowych, 272 dzies.

Dwargudy, wś, pow. telszewski, gm. Wornie (18 w.), 28 w. od Telsz.

Dweta, wś, okr. iłkuśtański. Kościół wzniesiony r. 1864.

Dwieliszewicze, wś, pow. trocki, gm. Jezno (6 w.); 10 dusz rewiz., należała do dóbr Powierzchnie.

Dwieliszki, wś, pow. szawelski, gm. Krupie (4 w.), 41 w. od Szawel.

Dwielajcie, wś i dwór, pow. szawelski, gm. Żagory (10 w.), 56 w. od Szawel.

Dwientławki, wś, pow. szawelski, gm. Popielany (6 w.).

Dwikanie, wś, pow. szawelski, gm. Szawle (12 w.).

Dwikozy 1.) r. 1284 *Dwiekoz*, r. 1578 *Dwiekozy*, wś, pow. sandomierski. W dok. z r. 1284 własność kolegiaty sandomierskiej (Kod. mał. I, 126). W połowie XV w. własność prebendy sandomierskiej, zw. Dwiekoską, miała 18 łan. km., 4 karczmy z rolą, sołtystwo i folwark. W opisie tej wsi (Sł. Geogr. t. II, 233), mylnie podano szczegóły o kościele i dziedzicu odnoszące się do innych Dwikoz, dziś zw. Kozy, leżących w pow. bielskim, w Galicyi. W r. 1578 własność kolegiaty sandomierskiej; dzierżawca płacił od 7 $\frac{1}{2}$ łan. (15 osad), 12 zagr., 1 kom., 6 ubog. 2.) **D.** ob. *Kozy*.

Dwiłany 1.) wś, pow. święciański, gm. Michałowo (6 w.); miała 48 dusz rewiz.; należała do dóbr Cerkliszki. 2.) **D.**, wś, tamże, miała 60 dusz rewiz., należała do dóbr Sory.

Dwireże, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Jużynty (4 w.), 43 w. od mta pow.

Dwojelińce, wś, pow. wileński, gm. Giedrojcie (16 w.), miała 40 dusz rewiz., należała do dóbr Johanowo.

Dwór Stary ob. *Stary Dwór* (t. XI).

Dwór Krasny 1.) ob. *Kamienica Żyrowicka*. 2.) **D.** al. *Dworzec Nowy*, dobra, pow. grodzieński, gm. Bohorodzicka, 35 w. od Grodna, własność Buttowt-Andrzejkowiczów, 373 dz. 3.) **D.** *Stary*, dobra, tamże, 42 w. od Grodna, własność Buttowt-Andrzejkowiczów, z folw. Władysyn, 798 dz. 4.) **D.** *Nowy*, folw. dóbr Siechnowicze, pow. kobryński. 5.) **D.** *Stary i Nowy*, dobra, pow. kobryński, gm. Ziółowo, własność Zawadzkich, z fol. Derewna, Łużki i Mieniewież, 1,741 dz. (1,083 lasu). 6.) **D.** *Wesoły*, dobra, pow. słonimski, ob. *Wesoły Dwór*. 7.) **D.** *Zielony*, dobra, ob. *Zielony Dwór*. 8.) **D.** *Żabin* al. *Zabule*, fol. dóbr Dziewiątkowicze, pow. słonimski. 9.) **D.** *Nowy*, mstko i dobra, pow. sokólski, gm. Hrebienie, 28 w. od Sokółki. Mstko ma 127 dz. ziemi cerk. i 33 dz. kośc., dobra, własność Niejełowych, 418 dz. 10.) **D.** *Nowy*, mstko nad Miedzianką, pow. wołkowyski, gm. Porozowo, 40 w. od Wołkowyska, 123 dm., 1,259 mk., cerkiew, ma z urocz. 6,275 dz. włośc., 79 dz. dwors. i 66 dz. cerk. 11.) **D.** *Wysoki*, dobra, pow. kowieński, gm. Janowo, ob. *Wysoki Dwór*. 12.) **D.** *W.*, dobra, tamże, gm. Wilkija (18 w.), ob. *Wysoki Dwór*. 13.) **D.** *Czerwony* (ob. t. I, 847 *Czerwony Dwór*), dobra, pow. kowieński, gm. Krasne, 9 w. od Kowna, własność hr. Tyszkiewiczów, ma z fol. 1,324 dz. 14.) **D.** *Nowy*, fol. dóbr Wielona, powiat kowieński. 15.) **D.** *N.*, dobra, tamże, gm. Rumszyszki, 3 w. od Kowna, własność Fanstelów, 1,020 dz. 16.) **D.** *Nowy*, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów, 4 w. od mta pow. 17.) **D.** *N.*, dobra, tamże gm. Dryświaty (8 w.), 50 w. od mta pow., własność Kalickich, z fol. Kiszkielisz-

kim 500 dz. 18.) **D. Pusty**, tamże, zaśc. dóbr Kozłiszki. 19.) **D. Wysoki**, dobra i os., młyn, tamże, ob. *Wysoki Dwór*. 20.) **D. Wysoki**, fol. dóbr Murynia, pow. poniewieski. 21.) **D. W.**, dobra, tamże, gm. Remigola (10 w.), 35 w. od Poniewieża, ob. *Wysoki Dwór*. 22.) **D. Górny**, dobra, tamże, gm. Linkowo, 52 w. od Poniewieża, własność bar. Tornau, z fol. Podlinkowem, 897 dz. 23.) **D. Murowany**, dobra, tamże, gm. Linków (6 w.), własność Dowgłowieczów, 331 dz. 24.) **D. Nowy**, dobra, tamże, gm. Nowe-miasto (6 w.), 16 w. od Poniewieża, własność Kierbedziów, z fol. Proniany 889 dz. 25.) **D. N.**, dobra, tamże, gm. Stumbryszki (9 w.), 28 w. od Poniewieża, własność Kuszelewskich, 496 dz. 26.) **D. N. al. Szejmy**, fol. tamże, gm. Skrobotyżki (11 w.), 52 w. od Poniewieża, własność bar. Radena, z fol. Głuże Małe 390 dz. 27.) **D. Wysoki**, dobra, pow. rossieński, gm. Szydłów (6 w.), 21 w. od Rossień, ob. *Wysoki Dwór*, 11). 28.) **D. Nowy**, dwór, pow. szawelski, gm. Szawlany, własność Markiewiczów, 95 dz. 29.) **D. Nowy**, ws i dobra, pow. telszewski, gm. Żydyki (8 w.), 53 w. od Telsz. Dobra należą do Huszczów, 915 dz. 30.) **D. Wysoki**, fol. dóbr Dziewałtowo, pow. wilkomierski. 31.) **D. Krasny**, fol. dóbr Rudnia, pow. orszański. 32.) **D. Nowy**, os., pow. lepelski, gm. Huta (10 w.), cerkiew, szkoła. 33.) **D. Murowany**, os., pow. ludyński, gm. Domopole (2 w.), kościół katol. paraf., 2 jarmarki. 34.) **D. Nowy**, ws, pow. wieliski, gm. Makłoki.

Dwór 1.) *Krasny*, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Rohaczów, 18 w. od mta pow. 57 dm., 376 mk. 2.) **D. Nowy**, ws, pow. rówieński, gm. Równe (4 w.), 62 dm., 722 mk. W połowie XVII w., własność Jana Zamojskiego, roku 1650 ma 38 dm.

Dworaki, ws, pow. mazowiecki. Podezaszyński B. „Wykopalisko z grobu nieciałopalnego pod wsią Dworaki-Pikuty, w Łomżyńskim“. (Zbiór wiad. do autrop. kraj., t. VII).

Dworakińce, ws, pow. wilkomierski, gmina Onikszty (5 w.), 33 w. od Wilkomierza.

Dworalszki 1.) dwór, pow. poniewieski, gm. Pniewo (5 w.), 11 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, ws, tamże, gm. Pompiany (14 w.), 11 w. od Poniewieża. 3.) **D.**, zaśc., tamże, gm. Girsudy (6 w.), 30 w. od Poniewieża. 4.) **D.**, ws, pow. wileński, gm. Giedroje (18 w.); miała 60 dusz rewiz., należała do dóbr Ławmiany.

Dworce 1) ws, pow. brzeski gub. grodz., gm. Dworce, 46 w. od Brześcia, 45 dm., 511 mk., 904 dz. Gmina obejmuje 24 miejscowości, 223 dm. włośc. (obok 22 innych), 2,909 mk. włościan, uwłaszczonych na 4,083 dz. Nadto w gm. jest 5,560 dz. większej posiadłości. 2.) **D.**, os., pow. grodzieński, gm. Wiercielszki, 16 w. od Grodna. 3.) **D.**, ws i dobra, pow. ko-

bryński, gm. Podolesie, 11 w. od Kobrynia. Ws ma 25 dz.; dobra, własność Pruskich, 97 dz.

Dworcowa Słoboda, ob. *Słoboda Dworcowa*.

Dworcowszczyzna, ws, pow. oszmiański, wchodziła w skład dóbr Surwiliszki.

Dworczany 1.) ws i dobra, pow. wołkowyski, gm. Świsłocz, 32 w. od Wołkowyska. Ws ma 281 dz.; dobra, własność Bułharynow, 282 dz. 2.) **D.**, ws, pow. dzisieński, gm. i dobra Leonpol (8 w.). W r. 1865 miała 106 dusz rewiz. 3.) **D.**, zaśc., pow. lidzki, gm. i dobra Orla; miała 5 dusz rewiz. 4.) **D.**, ws włośc., tamże; miała 53 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Orłowo. 5.) **D.**, ws, tamże, gm. Pokrowy (Sobakińce); miała 40 dusz rewiz.; należała do dóbr Hajkowce. 6.) **D.**, ws, tamże, gm. i dobra skarbowe Wasiliszki (1 w.). Na polach kurhan. 7.) **D.**, ws nad rzeką Dworczańką, tamże, gm. Zabłocie. Starożytne cmentarzysko, zw. „Kornaczycza“. 8.) **D.**, ws, pow. oszmiański, gm. Lipniszki (7 w.); miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr Iwie. 9.) **D.**, ws włośc., pow. święciański, gm. Jasiewo (1 w.); miała 55 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Zahacz. 10.) **D.**, ws włośc. nad jez. Daugi, pow. trocki, 4 okr. pol., gm. Niedzingi (6 w.); należała do dóbr skarb. Daugi. Pod wsią wzgórze „Piliskalnisi“ i 3 kurhany. 11.) **D.**, *Dworczanie*, dobra, pow. drysieński, własność Waluzyniczów, 258 dz.

Dworczeni, ws, pow. telszewski, gm. Ginteliszki, 48 w. od Telsz.

Dworczyniki, ws, pow. kowieński, gm. i st. poczt. Kiejdany (4 w.), 52 w. od Kowna.

Dworec 1.) ws, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz. W r. 1658 należy do dzierżawy sawińskiej. 2.) **D.**, fol. na płu-zehd. brzegu jez. Uświackiego, pow. wieliski, gm. Uświat. Na polach grupa do 50 kurhanów, otoczonych rowami. Znajdowano tu węgle, kawałki drzewa, kości ludzkie.

Dworec 1.) ws nad Ikwą, pow. krzemieniecki, gm. Bereźce, par. praw. Rudka (2 w.), 10 w. od Krzemieńca, 49 dm., 219 mk. Ws należała do zamku krzemienieckiego, nabyta przez ks. biskupa, od Jacka Zabokrzyckiego. Było w niej 18 ludzi, 1 bojar putny, służący konno. W r. 1583 wraz z Kołosowem należy do Fiedora Michajłowicza Łasko, który wnosi z nich od 4 dym., 12 ogr. Następnie Wiśniowieckich, od r. 1831 skarbową. 2.) **D.**, *Dworzec*, ws, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Trojanów, 12 w. na pld. od Żytomierza, 90 dm., 355 mk. Należała do Działyńskich, przy Deneszech i Trojanowie.

Dworek al. *Dworzec*, chutor, pow. kobryński, gm. Błoty, 10 w. od Kobrynia, własność Bazylewskich, 274 dz.

Dworek Stary, ob. *Stary Dworek*, (t. XI).

Dworek Stary, chutor nad Teterowem, pow. radomyski, gm. Przyborsk, 6 dm., 56 mk.

Dworele 1.) wś, pow. kowieński, gm. Kroki (22 w.), 81 w. od Kowna. 2.) **D.**, wś, pow. szawelski, gm. Kiryanowo (2 w.), 43 w. od Szawel. 3.) **D.**, wś, pow. telszewski, gm. Rłoki (7 w.), 47 w. od Telsz. 4.) **D.**, wś, pow. wiłkomierski, gm. Kowarsk (25 w.), 25 w. od Wiłkomierza. 5.) **D.**, wś, tamże, gm. Onikszty (8 w.), 30 w. od Wiłkomierza.

Dworeliszki, *Dworatizski*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (7 w.), 17 w. od mta pow.

Dworgale 1.) zaśc., pow. poniewieski, gm. Podbirze (5 w.), 69 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, dobra, tamże, gm. Czypiany (8 w.), 56 w. od Poniewieża.

Dworne, wś, pow. połocki, gm. Mikołajewska, 16 dm., 112 mk., cerkiew.

Dworniszki, fol., pow. wiłkomierski, gm. Owanta (10 w.), 28 w. od Wiłkomierza.

Dwornopol 1.) fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki (16 w.), 37 w. od mta pow., własność Ostaniewiczów, 73 dz. 2.) **D.**, zaśc., tamże, 12 w. od Sołok, 33 w. od mta pow.

Dworolówka, wś, pow. poniewieski, gm. Kibury (9 w.), 56 w. od Poniewieża.

Dworoniszki, dwór, pow. poniewieski, gm. Birze (3 w.), 77 w. od Poniewieża.

Dworszowice 1.) *Kościelne*, wś, pow. noworadomski. W dok. z 1287 r. wspomniane (Kod. dypl. pol. I, 122). W r. 1552 wś królewska ma kościół par., 16 osad, 12 łan., karcznię i sołtystwo. 2.) **D. Pakoszowe**, wś, pow. noworadomski. W r. 1552 we wsi „Dworziszowice“ siedzi Adam Dworzyszowski i płaci od 10 osad, 6 łan. i młynarza.

Dwortyszki, wś, pow. święciański, gm. Michałowo (6 w.); miała 27 dusz rewiz., należała do dóbr Sory.

Dworunis, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (14 w.), 23 w. od mta pow.

Dworwice 1.) dobra, pow. rossieński, gm. Kielmy (4 w.), 38 w. od Rossień, własność Iwanowiczów, 1,459 dz. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Kroże (10 w.), 38 w. od Rossień. 3.) **D.**, dwie wsi, tamże, gm. Taurogi (6 w.), 68 w. od Rossień. 4.) **D.**, wś, dobra i okolica, tamże gmina Skawdwile (9 w.), 44 w. od Rossień. Mają tu Wismontowie 36 dz., Laudańscy 21 dz. 5.) **D.**, dobra, tamże, gm. Konstantynów (2 w.), 8 w. od Rossień, Montwiłłów 160 dz. 6.) **D.**, wś, pow. telszewski, gm. Masiady (14 w.), 37 w. od Telsz. 7.) **D.**, okolica, tamże, gm. Wornie (20 w.), 50 w. od Telsz. Maja tu Przyjałgowscy 101 dz., Racewiczowie 25 dz., Urbanowiczowie 96 dz.

Dworwiecie, dobra, pow. kowieński, gm. Betygoła (9 w.), 82 w. od Kowna, własność Winczów, 214 dz.

Dwory, wś, pow. bialski (Galicya). W połowie XV w., wś królewska dawała dziesięcinę prepozyturze oświęcimskiej (L. B., II, 223).

Dworyca 1.) wś, pow. wieliski, gm. Ilino. W r. 1765, w ławnictwie kołoniczyńskim, wójtostwa kamińskiego. 2.) **D.**, wś, pow. wieliski, gm. Usmyń.

Dworyce, wś, pow. dryzieński, pow. Zabiły.

Dworyszcze 1.) wś, pow. orszański, gm. Rudnia, 30 dm., 189 mk. 2.) **D.**, pow. połocki, ob. *Lubicze*. 3.) **D.**, dwie wsi, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Horoski (6 w.), 36 w. od Żytomierza. Jedna ma 53 dm., 389 mk., druga 110 dm., 550 mk. Jedna z nich należała r. 1848 do Bazylego Trockiego.

Dworzajcie, zaśc., pow. telszewski, gmina Siady (5 w.), 28 w. od Telsz.

Dworzańce, wś, pow. wiłkomierski, gmina Onikszty (6 w.), 33 w. od Wiłkomierza.

Dworzec 1.) dobra, pow. brzeski, gub. grodzieńskiej, gm. Wierzchowice, 43 w. od Brześcia, własność Pusłowskich, 800 dz. 2.) **D.**, chutor, w dobrach Skidel, pow. grodzieński. 3.) **D.**, mstko i dobra, pow. słonimski, gm. Dworzec, 39 w. od Słonima. Mstko ma 77 dm., 1,108 mk., cerkiew, kościół, kaplicę, 2 domy modl., szkołę, 712 dz. włośc., 232 dz. cerk. i 34 dz. kośc.; dobra, dziedzictwo Zawiszów, z folwark. Bakszty, Obelkowicze i Wielkie Pole, 2,636 dz. Gmina obejmuje 59 miejscowości, 904 dm włościańskich (obok 104 innych), 6,366 mk. włośc., uwłaszczonych na 8,428 dz. Nadto w gm. jest 7,830 dz. większej posiadłości i 325 dz. ziemi cerkiewnej i kościelnej. 4.) **D.**, chutor, pow. wołkowyski, gm. Porozowo, 92 dz. 5.) **D.**, pow. czauski, ob. *Czartowszczyzna*. 6.) **D. al. Dworec**, wś i dobra, pow. rohaczewski, gm. Ciechyniec (8 w.). Wś ma 17 dm., 97 mk. Dobra, dziedzictwo Semkowskich, 104 dz. We wsi st. poczt., na trasie z Rosławia, 20 w. od Rohaczewa. 7.) **D.**, okolica szlach., pow. wilejski, gm. Iża (2 w.); miała 4 dusze rewiz. 8.) **D.**, wś, pow. lepelski, gm. Horodeczewice, 34 dm., 270 mk., cerkiew. 9.) **D. al. Białe**, wś nad jezior. Białe, pow. połocki, gm. Zamszany, 17 w. od Połocka, 13 dm., 120 mk., zarząd gm., cerkiew, 2 jarmarki.

Dworzec 1.) *Dworec*, wś nad Styrem, pow. łucki, gm. Poddubce, 2 w. od Łucka. Właściwie przedmieście Łucka, ma 8 dm., 77 mk. W r. 1570 własność Jarefieja Hoskiego. W r. 1577 tenże Hoski, wnosi od 24 ogr. Następnie Korezyńskich, Tomaszewskich. 2.) **D.**, wś, pow. rówieński, gm. Równe (1 w.), 27 dm., 272 mk. Własność ks. Ostrogskich, potem Lubomirskich. 3.) **D.**, kol. i fol., tamże, gm. Stepań, 73 w. od Równego. Kol. ma 10 dm., 103 mk.; fol. 3 dm., 29 mk. 4.) **D. Dworec**, wś nad Horyniem, pow. zasławski, gm. Białogródka, st. poczt. Zasław

(18 w.), st. dr. żel. Szepietówka (40 w.), 276 dm., 1,543 mk. Poprzednio ze wsią Białżyńce miała 226 dm., 1,815 mk. praw., 65 katol., 35 żyd. Cerkiew drewn. z r. 1774, szkoła ludowa, browar piwny, młyn wodny. Wś ta nadana została r. 1501, przez w. ks. Aleksandra, kn. Iwanowi Jurgiewiczowi Zasławskiemu, któremu Zygmunt I, w r. 1500 potwierdza to nadanie. Podług rewizji zamku krzemienieckiego z roku 1545, kn. Kuźma Iwanowicz Zasławski miał z D. i Białogrodki opatrywać dwie horodnie zamkowe. W r. 1556, nadany przez ks. Janusza Zasławskiego wraz Wołożynami, Zawodyńcami i Seniuzkami, monasterowi św. Trójcy, w Dworcach. Obecnie wchodzi w skład klucza białogrodzkiego, dóbr Sanguszków.

Dworzyca al. *Dworyca*, dobra, pow. lucyński, własność Łozienów, 170 dz.

Dworzyce, dobra skarb., pow. połocki, obejmują 14 wsi., 6,636 dz.

Dworzysk 1.) wś i osada, pow. sokólski, gm. Kamionka, 14 w. od Sokółki. Wś ma 53 dz.; os., własność Sławińskiego, 44 dz. 2.) **D.**, kol., pow. sokólski, gm. Czarna Wieś, 17 w. od Sokółki, 45 dz.

Dworzyszcze 1.) zaśc., pow. wołkowyski, gm. Szymki, 48 dz. 2.) **D.**, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dukszt (1 w.), 25 w. od mta pow., należała do dóbr Dukszt, Biegańskich, obecnie Francuzewiczów, ma 4 chaty, 22 dusz, 60 dz. 3.) **D.**, wś, tamże, gm. Dryświaty (3 w.), 43 w. od mta pow.; należała do dóbr Dryświaty, Łopacińskich, obecnie do Kowalewa Koziellów. 4.) **D.**, zaśc., tamże, gm. Rymuszany (12 w.), 31 w. od mta pow. 5.) **D.**, dwie wsi, tamże, gm. Opsa (8 i 13 w.), 59 i 68 w. od mta pow. 6.) **D.**, zaśc., pow. poniewieski, gm. Girsudy (10 w.), 42 w. od Poniewieża. 7.) **D.**, wś, pow. szawelski, gm. Kirjanowo (15 w.), 50 w. od Szawel. 8.) **D.** al. *Słutki*, okolica, tamże, gm. Szawkiany, 45 w. od Szawel. Mają tu Kokorowowie 37 dz. 9.) **D.**, wś, pow. dzisieński, gm. Miory (1 w.); miała 25 dusz rewiz., należała do dóbr Stanulewo. 10.) **D.**, wś, pow. dzisieński, gm. Pohost Nowy (8 w.); miała 52 dusz rewiz., należała do dóbr Biruki. 11.) **D.**, wś, pow. dzisieński, gm. Pohost Nowy (2 w.); miała 38 dusz rewiz., należała do dóbr Nizin. 12.) **D.**, dobra, pow. lidzki, gm. Żyrmuny (10 w.); roku 1861 własność Wolskich. Kościół filialny par. Trokiele, p. w. N. M. P., z drzewa, wzniesiony r. 1770 przez jezuitów. 13.) **D.**, zaśc., pow. święciański, gm. Zabłociszki (10 w.), 17 dusz rewiz.; należy do dóbr skarbowych Święciany. 14.) **D.**, zaśc., pow. wileński, gm. Rzesza (6 w.); należał do dóbr skarb. Rzesza Gulbin. 15.) **D.**, wś, tamże, gm. Rzesza (17 w.); miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr Zameczek. 16.) **D.**, wś i fol., pow. dryzieński, par. Rosica. Należały do dóbr Sarya; fol. ma 206 dz. 17.) **D.**, dobra,

pow. połocki, gm. Mikołajewska, cerkiew paraf. Stauowiły niegdyś sstwo niegrodowe, w skład którego oprócz D., wchodziły Milonki i Jawniewicze. Według metryki litew. powstało około r. 1738; było w posiadaniu Michała Łuszczyka, a następnie Józefa i Anny z Hercyków Strenkowskich. Z mocy przywileju Augusta II, 1740 r. po Hrehorym Gimbutcie, dzierżyli to sstwo Paweł i Franciszka Bohomolec, pisarstwo grodz.-witebscy, którzy opłacali z niego 786 złp. 10 gr. kwarty i 178 złp. hybern. Ostatnim posiadaczem był Tadeusz Bohomolec, brat Franciszka i Jana. Obecnie własność Draszkowskich, 881 dz.

Dworzyski 1.) dwór, pow. kowieński, gm. Surwiliszki (3 w.), 68 w. od Kowna. 2.) **D.**, dwór, pow. poniewieski, gm. Birze (25 w.), 53 w. od Poniewieża.

Dwugły, os., pow. sokólski, gm. Bagna.

Dyabłowicze, chutor w dobrach Medwin, pow. radomyski.

Dyakonów, r. 1578 *Diakonów*, wś, pow. hrubieszowski. Wspom. w dok. z r. 1400. W r. 1578 D., Szpikołosy i inne przyległe zostają w posiadaniu wojewody betzkiego. Wchodzą w skład ststwa hrubieszowskiego.

Dyaków, wś nad rzeką Ujściem, pow. zasławski, gm. Żuków (8 w.), st. poczt. i dr. żel. Sławuta (20 w.), 41 w. od Zasławia, ma 158 dm., 900 mk. (47 katol.). Cerkiew drewn. z r. 1794 ma 49 dz. ziemi, szkółka cerkiew. (od 1860 r.). Wś „Djakaje“, nadana r. 1396 przez w. ks. Witolda, kniaz. Fiedorowi Daniłowiczowi Ostrogskiemu. W XV w. przeszła do ks. Zasławskich, nadana r. 1520 przez ks. Andrzeja Zasławskiego, ks. Ilii Ostrogskiemu (ob. *Baczmannówka*), wróciła r. 1539 w posiadanie Zasławskich. Od Zasławskich D. przeszła do Lubomirskich, w końcu do ks. Sanguszków, w ręku których do dziś pozostaje.

Dybińce, wś, pow. kaniowski, gm. Isajki, st. poczt. Bohusław (5 w.), 60 w. od Kaniowa, 362 dm., 1,900 mk., cerkiew, szkółka, 4 wiatraki.

Dybła, wś, pow. szczuczyński. Władysław, ks. mazow., r. 1444 „in Dybli locoque venationum nostrum“, sprzedaje Jakóbowi Baranowi z Gumowa 10 łan. nad jez. Żarnów, w pobliżu Goniądza, dla założenia wsi, p. n. Żarnowo. Wsi tej nadaje książę jezioro Żarnów i cztery inne w zlewie Biebrzy leżące (Kapica, Herbarz 129). W r. 1577, „Dybła Wojewodzino“, w par. Grajewo ma 2 1/2 łan. km., Jana Kępskiego. Z innego działu D. płaci Katarzyna Gumowska od 6 łan.

Dybuńki, wś włośc., pow. święciański, gm. i dobra skarb. Wojstom; miała 29 dusz rewiz.

Dybury, wś, pow. telszewski, gm. Korciany (10 w.), 39 w. od Telsz.

Dycady, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (16 w.), 66 w. od mta pow.

Dychnowicze, wś, pow. wołkowyski, gmina Roś, 12 w. od Wołkowyska, 214 dz.

Dyckajmie, wś, pow. kowieński, gm. Betygoła (4 w.), 74 w. od Kowna.

Dyczki, opustoszałe sioło w pow. owruckim, w pobliżu wsi Miskiewiczze.

Dyczków, wś, pow. tarnopolski. Boberski W. „Kamieniołomy w Dyczkowie“ (Wszechświat, r. 1882).

Dyczprudele, w spisie z r. 1886 *Dyja-prudele*, wś, pow. wilkomierski, gm. Kupiszki (7 w.), 81 w. od Wilkomierza.

Dyczprudy, *Dyczprudzie*, w spisie z r. 1886 *Dyja-prudzie*, wś i fol., pow. wilkomierski, gm. Kupiszki (7 w.).

Dycztrakis, zaśc., pow. poniewieski, gm. Nowemiasto (9 w.), 24 w. od Poniewieża.

Dyczuny 1.) wś, pow. poniewieski, gm. Mołodczany (4 w.), 22 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Czypiany (16 w.), 60 w. od Poniewieża.

Dydany, fol., pow. kowieński, gm. Żejmy.

Dydeliszki, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (3 w.), 36 w. od mta pow., własność Tyszków, wraz z Deguciami ma 412 dz. W r. 1794 własność Stanisława Klimanńskiego, pod-czaszego orszańskiego.

Dydkiemie al. *Dytkiemie* (ob. t. II, 243, 258), mstko, wś i dobra, pow. rossieński, gm. Sarty-niki (20 w.), 70 w. od Rossień. Mstko ma 150 mk. Butkiewiczowie mają tu 19 dz., ks. Wierzbicki 20 dz. Dobra należą do Raczyńskich i mają 756 dz.

Dydlawki, pow. rossieński, ob. *Rodchicie*.

Dydule, *Dyduły*, wś i dobra, pow. bielski gub. grodz., gm. Dubiażyn, 12 w. od Bielska. Wś ma 177 dz.; dobra, własność Myśliwców, 197 dz.

Dydwęgi, dwie wsi, pow. rossieński, gm. Rossienie (10 w.).

Dydzieszyły, wś, pow. nowoaleksandrow-ski, gm. Ponedel (11 w.), 72 w. od mta pow.

Dydzogrosze, *Dydzegrasze*, wś, pow. wilko-mierski, gm. Rogowo (16 w.), 76 w. od Wilko-mierza.

Dydziałiszki 1.) wś, pow. wilkomierski, gm. Traszkun (7 w.), 42 w. od Wilkomierza. 2.) **D.**, wś, tamże, gm. Androniszki (8 w.), 50 w. od Wilkomierza.

Dydziałówka, wś, pow. wilkomierski, gm. Siesiki (8 w.), 21 w. od Wilkomierza.

Dydzerajtis, *Dyzrajtis*, zaśc., pow. wilko-mierski, gm. Owanta (7 w.), 36 w. od Wilko-mierza.

Dydzulis, dwór, pow. poniewieski, gm. Po-niewież (10 w.).

Dyferajcowo, w spisie z r. 1886 *Doferejco-wo*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Itakiszki, 67 w. od mta pow.

Dygrajcie, wś i dobra, pow. kowieński, gm. Kroki (4 w.), 76 w. od Kowna.

Dyhanówka, wś, pow. sieński, gm. Kakow-czyn, 8 dm., 65 mk.

Dyja-prudele, *Dyja-prudzie*, ob. *Dyczprudele*, *Dyczprudy*.

Dykmany, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (5 w.), 28 w. od mta pow.

Dyksie, wś, pow. kowieński, gm. Jaswojnie (15 w.), 53 w. od Kowna. Bulkowscy mają tu 64 dz., Gasztowtowie 39 dz.

Dyksze (ob. t. II, 244, *Dykszele*), wś, pow. rossieński, gmina Kielmy (2 w.), 20 w. od Rossień.

Dykwicie, wś, pow. telszewski, gm. Wornie (4 w.), 34 w. od Telsz.

Dylaciszki, wś, pow. poniewieski, gm. Pom-piany (2 w.), 29 w. od Poniewieża.

Dylaki, dwór i fol., pow. poniewieski, gmina Mołodczany (11 w.), 36 w. od Poniewieża.

Dylbiszki 1.) wś, pow. telszewski, gm. Hłoki (7 w.), 49 w. od Telsz. 2.) **D.**, *Delbiszki*, wś, tamże, gm. Żorany (6 w.), 14 w. od Telsz. Gudowiczowie mają 29 dz.

Dylbsze, wś, pow. telszewski, gm. Bernato-wo (11 w.), 24 w. od Telsz.

Dylby, wś, pow. telszewski, gm. Wornie (16 w.), 15 w. od Telsz.

Dyle 1.) dwór, pow. poniewieski, gm. Birze (24 w.). 2.) **D.**, wś, pow. wilkomierski, gmina Onikszy (5 w.).

Dylewieki, wś, pow. poniewieski, gm. Pom-piany (18 w.).

Dylewo 1.) wś, pow. rypiński. Ziemowit ks. mazow. nadaje 1343 r. 30 łan. chełm. ziemi książęcej pustej, zw. „Dilewieze“, rycerzom: Mirosławowi, Janowi i Pawłowi dla użytkowania, z wyłączeniem barci książęcych, przy obowiązku służby wojennej (Kod maz. 115). W dok. z r. 1355, wś książęca. Władysław i Bolesław, ks. dobrzyńscy, nadają tu łany dla kościoła par. w Nowym Rypinie (Ulanów, Dok. 325, 36). W r. 1564 siedzą tu Starorypińscy (trzy dzia-ły) i Nadroski: płacą od 17 kmieci na łanach i 1½ łan. wójt. 2.) **D. Nowe** i **Stare**, dwie wsi przyległe, pow. ostrołęcki, 14 w. od Ostrołęki. 3.) **D. Nowe** al. *Gojdany* (Gawarecki, Pam. hist.), powstała około r. 1570; od 1753 do 1756, miała tak zw. wolne lata. Prestacje dawane w naturze, Jan Małachowski, ststa ostrołęcki, zapisem z 15 listopada 1752 r., zamienia na czynsz roczny 1,076 złp. 20 gr., co potwierdza August III, dla 52 włości starostwa ostrołęckiego. Wtedy na D. znajdowało się już 15 włók miary chełm. Lu-stracja z r. 1765, wykazuje 20 gospodarzy, płacących oprócz powyższego czynszu, po 7 złp. podatku propinacyjnego z osady; przywileju jednak na prawo propinacyjne D. Nowe nie po-siada. W r. 1799, znajdujemy tu 34 gospodarzy; r. 1820 również, jak i w 1828 r. 34 gospodarzy i jednego chałupnika. Gospodarze w r. 1820 do kasy ekonomicznej uiszczały 1,088 złp.

czynszu gruntowego i 40 złp. 20 gr. dziesięciny, którą do 1799 r., wnosili do seminaryum w Pułtusk. W r. 1878 było 35 dm., 162 męż., 152 kob., 1,362 morg., w tej liczbie 345 ornej ziemi. 4.) **D. Stare**, jest jedną z dawniejszych wsi kurpiowskich, w puszczy Myszynieckiej. Jan Małachowski, zapisem z r. 1752, zamienia kmiotom preścacye, na czynsz roczny 1,645 złp. 20 gr. Lustracya z r. 1765, zastaje tu 23 gospodarzy, płacących oprócz czynszu, jeszcze 66 złp. 20 gr. kunowego i po 7 złp. podatku propinacyjnego z osady rolnej. Po zniesieniu ststwa ostrołęckiego, włączona do ekonomii dylewsko-ostrołęckiej; w r. 1820 znajdujemy w D. 46 gospodarzy, 4 chałupników, kowala i karcznię. Gospodarze wtedy płacili 1,764 złp. czynszu grunt. i 50 złp. 10 gr. dziesięciny (uiszczanej do 1799 r., do seminaryum pułtuskiego); gruntu wś posiadała 84 zagon., na których wysiewano po 127 korc. 3 garn. oziminy i jarzyny. W tej wsi zdawna była siedziba głównego zarządu wsiami, ststwa ostrołęckiego, w puszczy Myszynieckiej, wchodzącemi w skład dóbr starościńskich a następnie ekonomicznych. W r. 1878, w D. Starem był urząd gminny, karczma, 53 dm., 231 męż., 237 kob. Włościanie posiadali 1,334 mor., w tej liczbie 677 orn. Folwark liczył w 1820 r. 585 morg., w tej liczbie 10 morg. ogrodów, 313 orn., 201 łąk, 27 paśn. i 16 nieuz.; oprócz tego do fol. należało około 115 morg. łąk, rozrzuconych po okolicznych wsiach (34 morg. pod Kadzidłem, 14 pod Zawadami, 59 pod Wykrotem i t. d.), dochód z gruntów wynosił 1,259 złp. Do fol. należały wsie zaciężne: Oberwia i Łodziska i karczmy w Dylewie (2,000 złp. rocznego czynszu), Glebie, Kadzidle, Oberwii, Golance, Wrocku i Wykrocie. Dochód z propinacyi wynosił brutto 8,386 złp. (po odtrąceniu wydatków do kassy ekonomicznej wpływało na czysto 6,569 złp.). Do fol. należało także rybołówstwo na jeziorach: Wądołek, Kozionka, Tajno, Belezęca, Rosochacie, Stara Rzeka, Kozicha, Chomętka, Orle i Kurpiowska, czyniące w 1820 r., 125 złp., (dzierżawił je wtedy niejaki Laskowski). Obecnie fol. D. wchodzi w skład dóbr donacyjnych, gen. Drejera i liczy 161 morg. (120 orn.).

Lu. Krz.

Dylewo, wś, pow. lidzki, gm. Wasiliszki (9 w.); miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Hajki.

Dylewszczyzna, wś i fol., pow. wołkowyski, gm. Pieski, 19 w. od Wołkowyska. Wś ma 213 dz.; fol. należy do dóbr Strubnica.

Dyliszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (7 w.), 42 w. od mta pow.

Dymajcie 1.) wś, pow. rossieński, gm. Kielmy (11 w.), 47 w. od Rossień. 2.) **D.**, dwór, pow. szawelski, gm. Ligumy, 15 w. od Szawel. 3.) **D.**, okolica, dobra i fol., pow. telszewski, gm. Gadonów, 3 w. od Telsz. Dobra należą do Nar-

kiewiczów, 180 dz. W okolicy mają Wertelowie 49 dz.

Dymanowo 1.) dobra, pow. orszański, dziedzictwo Zaranków, 914 dz. 2.) **D.** (ob. t. II, 245), st. poczt., pow. witebski, gm. Sieluty.

Dymany, wś i dobra, pow. horecki, gm. Nicyporowicze (6 w.). Dobra, dziedzictwo Kozłowskich, 153 dz.

Dymarka, wś nad Weresnią, pow. radomyski, gm. i par. praw. Kresiatycze, st. poczt. Radomyśl, (86 w.), 47 dm., 263 mk., 266 dz. włośc., 458 dz. dwor. Należy do Kublickich Piotuchów.

Dymbojuny, wś, pow. wilkomierski, gmina Rogowo (14 w.), 81 w. od Wilkomierza.

Dymgajle, wś, pow. telszewski, gm. Żydyki (9 w.), 35 w. od Telsz.

Dymice, r. 1361 *Dymcze*, fol., pow. niezawski, ob. *Ostrowas*.

Dyminy, wś, pow. kielecki. R. 1351 Boddzanta, bisk. krak., nadaje Więcesławowi z Posłowie, las biskupi Dyminy zwany nad rzeką Bobrzą, dla osadzenia na 20 łan. wsi, na prawie średzkim (Kod. kat. krak. II, 18).

Dymir 1.) *Dymer*, mstko, pow. kijowski, gm. Dymir, st. poczt. Borszczahówka (40 w.), 40 w. od Kijowa, 455 dm., 3,279 mk., cerkiew, dom modl. żydow., szkoła ludowa, ambulatoryum, garbarnia, blichownia, 2 wiatraki, 7 jarmarków. Gmina obejmuje 18 miejscowości (1 mstko, 8 siół, 8 wsi, 1 kol. żyd.), mających 16,370 mk. (162 katol., 1,827 żydów) i 56,694 dz. (12,252 gr. orn., 7,030 łąk i pastw., 30,575 dz. lasów), z czego 30,135 dz. większej posiadłości, 13,646 dz. włośc., 12,378 dz. skarb. 2.) **D.**, urocz. koło Żwańczyka, pow. uszycki.

Dymitraszkówka, wś, pow. olhopolski, gm. Pieszczanka, 340 dm., 2,203 mk., cerkiew, 3 młyny.

Dymitraszkowskie Futory al. *D. Jary*, pow. olhopolski, gm. i st. poczt. Pieszczanka, par. praw. Dymitraszkówka, katol. Miastkówka, mają 872 dz. (343 lasu). Własność Winklerów.

Dymitrowo, fol., pow. telszewski, gm. Kretynka.

Dymniki 1.) wś i ferma, pow. prużański, gm. Staruny, 32 w. od Prużany. Z os. Zawiercze al. Kwatycze 772 dz.; ferma, własność Bezsonowych, 162 dz. 2.) **D. Osinniki**, chutor, tamże, Szylewiczów, 97 dz.

Dymowo 1.) dobra, pow. orszański, od 1875 r. własność Grygoriewych, 795 dz. 2.) **D.**, wś, pow. wieliski, gm. Usmyń. W r. 1765, w ławnictwie rośniańskim, wójtostwa usmyńskiego. Na polach wsi kurhan.

Dymśk-Braszewicze, ob. *Braszewicze*.

Dymszyszki, dwór, pow. rossieński, gmina Szymkajeje (6 w.), 22 w. od Rossień.

Dynaburg, przys., pow. poniebieski, gmina Rozalin (8 w.).

Dynapol, Denapol, wś włośc. i fol. skarb., pow. oszmiański, gm. Kucewice, par. katol. Holszany, należał do dóbr Olany. Nabyty od Wańkowiczów przez Ważyńskiego, po r. 1831 zajęty na skarb., sprzedany włościanom.

Dyndyliszki, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Iwie; miała 23 dusz rewiz.

Dynów, r. 1508 *Denów*, mstko, pow. brzozowski. R. 1496 sprzedany przez Rzeszowskich, Tarkowskim. W r. 1508 Jan Zaręba z Kalinowy, płaci z miasta i przedmieść: Bachorzec i Lubna grzyw. 12½ gr. 9. Czopowe przynosi grzyw. 5½ gr. 16. Szos w r. 1515 wynosił grzw. 14, od młyna 1½ grz. R. 1589 szos wynosił fl. 22, od 24 rzem. i przek., 15 komor. i młyna. W tymże, przedmieście płaci od 6 łan., 1 młyna.

Dyokszany, wś, pow. wileński, gm. Gielwany, miała 24 dusz rewiz., należała do dóbr Czabiszki.

Dyonizowo, dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (25 w.), 98 w. od mta pow., własność Tyszków, 110 dz.

Dyrdy, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (20 w.), 35 w. od mta pow.

Dyrgajcie, fol., pow. kowieński, gm. Kroki (15 w.), 89 w. od Kowna, własność Wiszniewskich, 192 dz.

Dyrgiele, wś, pow. dryzieński, par. Rosica.

Dyrksztele, dobra, pow. telszewski, gm. Gadonów (10 w.), 1 w. od Telsz, własność hr. Czapskich, 1,599 dz.

Dyrmejki, wś, pow. telszewski, gm. Olsiady (4 w.), 20 w. od Telsz.

Dyrniszki, dwór, pow. szawelski, gm. Łukniki (1 w.), 51 w. od Szawel.

Dyrsiszki, wś, pow. telszewski, gm. Żydyki (25 w.), 37 w. od Telsz.

Dyrwaniszki 1.) dwór i fol. pow. kowieński, gm. Betygoła (4 w.), 65 w. od Kowna. Dwór należy do Kondratowiczów. 2.) **D.**, *Dyrwoniszki*, wś, tamże, gm. Kroki (24 w.), 84 w. od Kowna. 3.) **D.**, dwór, tamże, 17 w. od Kroki, 93 w. od Kowna. 4.) **D.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smółwy (2 w.), 12 w. od mta powiatowego. 5.) **D.**, dwór, tamże, gm. Kwietki (9 w.), 101 w. od mta powiat. 6.) **D.**, wś i dwa zaśc., tamże, gm. Ponedel, 78 i 91 w. od mta pow. 7.) **D.**, os., pow. poniewieski, gm. Kibury (6 w.). 8.) **D.**, wś i zaśc., pow. szawelski, gm. Szawlany (1 w.). 9.) **D.**, wś, pow. wilkomierski, gm. Wiżuny (8 w.).

Dyrwany 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (3 w.), 67 w. od mta pow. 2.) **D.** al. *Poszyle*, dwór, pow. poniewieski, gm. Mołodczany (12 w.). 3.) **D.**, wś, pow. wilkomierski, gm. Siesiki (6 w.). 4.) **D.**, fol., pow. rzeżycki, attyn. dóbr Niperowo.

Dyrwienie, zaśc., pow. wilkomierski, gmina Rogowo (9 w.), 44 w. od Wilkomierza.

Dyrwojniszki, dwór, pow. rossieński, gm. Rossienie (24 w.).

Dyrwonaki, wś, pow. poniewieski, gm. Birze (16 w.), 60 w. od Poniewieża.

Dyrwoniszki 1.) *Dyrwaniszki*, dwór i fol., pow. poniewieski, gm. Nowemiasto (7 w.), 9 w. od Poniewieża. Fol. należy do dóbr Niewiażuki. 2.) **D.**, ob. *Dyrwaniszki*.

Dyrwoniany, wś, pow. szawelski, gm. Szawkiany (10 w.), 45 w. od Szawel.

Dyrzaniewa, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (8 w.), 77 w. od mta pow.

Dyrże 1.) wś, pow. poniewieski, gm. Naciuny (6 w.), 71 w. od Poniewieża. 2.) **D.**, wś, pow. wilkomierski, gm. Konstantynów (6 w.), 11 w. od Wilkomierza.

Dyrżeliszki, dwór, pow. szawelski, gmina Szawlany (9 w.), 44 w. od Szawel.

Dyrżyszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (19 w.), 25 w. od mta pow.

Dysłacze, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (18 w.), 62 w. od mta pow.

Dystylówka, młyn nad Bohem, pow. hajsyński, gm. Chaszczowata.

Dyszacze, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (18 w.), 62 w. od mta pow.

Dyszle Wielkie i Małe, dwie wsi, powiat telszewski, gm. Olsiady (3 w.), 18 w. od Telsz.

Dytkiemie, ob. *Dydkiemie*.

Dytkiszki, zaśc., pow. telszewski, gm. Woronie (5 w.), 21 w. od Telsz.

Dytkumy, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (20 w.), 2 w. od mta pow. Należy do dóbr Kwinciszki, ma 136 dz., młyn.

Dytyniec, *Dietiniec*, wś, pow. radomyski, gm. Potyłówka, par. praw. Czajkówka, st. pocztowa Radomyśl (18 w.), 59 dm., 280 mk., 294 dz. włośc. Należała do dóbr Czajkówka.

Dywidziny, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (8 w.), 48 w. od mta pow.

Dywin, mstko i dobra, pow. kobryński, gm. Dywin, 32 w. od Kobrynia. Mstko ma 3,284 mk., cerkiew, dom modl. żydow., szkoła, 5,516 dz. włośc. (1,864 łąk i pastwisk, 1,028 lasu, 949 nieuż.), 512 dz. cerkiew. i 204 dz. mieszczan; jurydyka 429 dz., wójtowstwo 121 dz. Dobra, własność Jagminów, z fol. i attyn. 8,135 dz. (644 łąk i pastw., 1,713 lasu, 5,413 nieuż.). Gmina obejmuje 11 miejscowości, 515 dm. włościańskich (obok 145 innych), 3,312 mk. włościan, uwłaszczonych na 8,119 dz. ziemi. Nadto w gminie jest 12,462 dz. większej posiadłości, 352 dz. ziemi skarb. i 512 cerk.

Dywin (ob. t. II, 33 *Diwin*), wś, pow. radomyski, gm. i st. poczt. Brusilów (8 w.), 40 w. od Radomyśla, 186 dm., 1,963 mk., cerkiew, szkoła cerk., 7 wiatraków, 1,068 dz. włościań., 865 dwor. (Grein, Szornelowie, Głowacka, Dobrzyńska, Świstunowa). W r. 1628 należy do włości brusilowskiej, Butowiczów.

Dywnia al. *Dyweń*, wś, pow. rówieński, gm. i par. praw. Meżyrycz (2 w.), 47 w. od Równego, 45 dm., 405 mk., szkoła. W r. 1577 należy do Międzyrzecza, kn. Koreckiego, który płaci od 8 dym., 5 ogr.

Dyzrajstis, ob. *Dydzeraistis*.

Dzbanice r. 1377 *Dzabanijcze*, wś, pow. pułtuski, ob. *Pokrzywnica*.

Dzbąszyn, w dok. *Dzbanszin* i *Sdbanszin*, ob. *Zbąszyn*.

Dzber, ob. *Ceber*.

Dreszczepurys, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Oknista (6 w.), 73 w. od msta powiat

Dziaboszyski, zaśc., pow. święciański, gm. Łyntupy (8 w.); miał 7 dusz rewiz., należał do dóbr Romaniszki.

Dziaciary, zaśc., pow. wilejski, ob. *Rakow-szczyzna*.

Dziadejki 1.) *Dolne*, wś, pow. wilejski, gm. i dobra Norzycza (5 w.); miała 19 dusz rewiz. 2.) *D. Górne*, wś, tamże, 33 dusz rewiz.

Dziadkovo, r. 1261 *Sdodcovo*, niem. *Tschunkowe*, wś, pow. mielecki. Wspom. w dok. z roku 1261, jako wś zdawna posiadająca prawo niemieckie. W r. 1266 Bolesław, ks. polski, zamienia D. i Zduny z bisk. wrocławskim, na Murzynów (K. W., n. 602, 606). Ob. *Tschunkowe* (t. XII).

Dziadowice, wś, pow. turecki. W r. 1396 Władysław, król polski, za 200 grzyw. daje w zastaw swe wsi: Dz., Kotwasice i Morzę, wojewodzie kaliskiemu (K. W., n. 1965).

Dziadowice, *Diedowicze*, wś i chutor, pow. kobryński, gm. Osownica, 90 w. od Kobrynia. Wś ma 591 dz., chutor należy do dóbr Zajeziorze.

Dziadówka, *Diedówka Wielka* i *Mala*, dwie wsi, pow. brzeski gub. grodz., gm. Dworce, 54 w. od Brześcia, 293 dz.

Dziadowłany, *Diedowlany*, wś, pow. prużański, gm. Białowiesko-Aleksandrowska, 32 w. od Prużany, 195 dz.

Dziadowo, wś, pow. włocławski. Arcyb. gnieźn. Jakób, ustępuje r. 1290 drogą zamiany dziesięcin z D. (nie Dziadowie, lub Dzidna, jak mylnie objaśnia wydawca K. Wielk.), klasztorowi w Byszewie (K. W., n. 655, 656 i 830).

Dziaduszyce, w dok. *Dzadussicze*, wś, pow. miechowski. Leżą nad rzeką rozgraniczającą tę wieś od Rzemiedzie, które w r. 1351, przysądził bisk. krakow., sąd ziemski krakowski, w sprawie ze Stefanem z Dz. (Kod. kat. krak., I, 245).

Dziagielec, wś, pow. prużański, gm. Bereza Kartuska, 42 w. od Prużany, 486 dz.

Dziaguciszki, zaśc., pow. święciański, gm. i dobra Łyntupy (5 w.); 5 dusz rewiz.

Dziahotki, dobra skarb., pow. połocki, obejmują 5 wsi i 138 dz.

Dziakowicze, st. poczt., pow. lidzki, gm. Gończary (2 w.).

Działoszyce, miasteczko, pow. pińczowski. Długosz nazywa je miastem. Dziedzicem był Jan Czyżewski, h. Półkoza. Ze 6 łan. miejskich dziesięcinę (do 5 grz.) pobierał pleban. Fol. dawał plebanowi w Chmielowie, wartości do 8 grzyw. (L. B. II, 416). W r. 1581 z powodu pożaru, zwolnione od poborów. Ks. Winczakiewicz, ogłosił bezkrytyczną książeczkę, p. t. „Dz. dawne i nowe dzieje“, Warszawa 1899 r.

Działów, w dok. *Ziałów*, wś nad Murachwą, pow. winnicki, gm. Stanisławczyk (na pld.), st. dr. żel. Zmierzynka, 169 dm., 1342 mk., cerkiew, szkoła. Pod r. 1409, w dok. wymieniony „Rafael de Sluppow capitaneus czerkasensis“, nabywca Ziałowa i Mikuliniec na granicy podolskiej. Następnie (1545 r.) gniazdo Ziałowskich ziemian pow. bractawskiego. W r. 1613, Gulskich. Obecnie Kaliksta Bądarzewskiego, ożenionego z Hanicką, ma 910 dz.

Działyn, w dok. *Dzetino*, wś, pow. lipnowski. Wymienione w dok. z XIII w. „Dzetino cum lacu et cum appendentibus villis in Pomezania“ w liczbie włości kościoła plockiego, możnaby uważać za późniejszy Działyn, a Pomezania ma oznaczać ziemię chełmińską (Mon. hist. Pol. V, 437). W r. 1569 płaci tu Paweł Działynski, kasztelan słoński, od 39 kmieci na łanach, 2 łan. pustych, 4 zagr., kowala, tessarza, młynarza, karczmarza, strycharza, lożnego, kopacza, komornika, 2 rybaków. Ogółem fl. 23 gr. 13.

Dziamonty, wś, pow. oszmiański, gm. Iwje (8 w.); miała 91 dusz rewiz., należała do dóbr Bógnań.

Dziarbucha, wś, pow. dryzieński, parafia Zabiały.

Dziarnów, r. 1579 *Darnów*, wś, pow. grójecki. W r. 1579 własność opata plockiego, w par. Mogilnica, ma 12 łan. km.

Dziarnowo, wś, pow. plocki. W r. 1299, włość biskupia oddana drogą zamiany Bolesławowi, ks. mazow. (Ulanow. Dok. 166, 23). W r. 1578 płacą tu od 18 łan. km., 1 rzem., młynarza, 1 zagr. czynsz., 3 łan. wójt.

Dziatkowice, wś i dobra, pow. bielski gub. grodz., gm. Siemiatycze, 29 w. od Bielska. Wś ma 5 dm., 40 mk., cerkiew, 43 dz. włość., 30 dz. cerk.; dobra, własność Uszyńskich, 333 dz. Na polach kurhan, oraz kilka w okolicy wsi.

Dziatkowicze, chutor w dobrach Byteń, pow. słonimski.

Działowo, fol., pow. wilejski, gm. Wołkolata.

Działowszczyzna, dobra, pow. wołkowyski, gm. Roś, 23 w. od Wołkowyska, własność Cholewińskich, z fol. Żłobowce 827 dz.

Działowszczyzna, *Dietowszczyzna*, wś włościańska, pow. święciański, gm. Twerecz (8 w.);

miała 51 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Dzisiaj.

Dziawgie 1.) dwór, pow. kowieński, gmina Wielona (10 w.), 60 w. od Kowna. 2.) **D.**, dobra, tamże, 65 w. od Kowna.

Dzidno, r. 1345 *Zedno*, r. 1368 *Zedno magnum et parvum*, wś, pow. bydgoski. W r. 1345 Jan, dziedzic Wałdowa, nadaje D. klasztorowi w Byszewie. W dok. z r. 1368 zatwierdzającym posiadłości klasztoru, spotykamy D. Wielkie i Małe (Dziedzinki obecnie). (Ob. K. W., n. 1240, 1406, 1606).

Dzidyszki, dobra, pow. szawelski, gm. Szawle (8 w.).

Dziebałtów, u Dług. *Dzibalthow*, wś, pow. konecki. Wedle Długosza należała do parafii Brzeziny (pow. kielecki), była własnością Andrzeja, h. Jelita. Dziesięcinę pobierał pleban w Brzezinach. Była też i Wola Dziebałtowska (L. B. II, 457). Według reg. pob. z r. 1577, Dziebałtów i Brod z Sokołowem, stanowiły jedną całość rozdzieloną na kilka działów, na których siedzą Dziebałtowscy. Płacą od 27 łan. kmienc. i 15 zagr.

Dziechciary 1.) *Diechtiary*, przys. wsi Nowosiółki, pow. kobryński. 2.) **D.**, fol. dóbr Poleś, pow. nowoaleksandrowski. 3.) **D.**, wś, pow. dzisieński, gm. Głębokie (9 w.); miała 53 dusz rewiz. 4.) **D.**, okolica szlach., pow. lidzki, gm. i dobra skarbowe Wasiliszki (3 w.); miała 13 dusz rewiz. 5.) **D.**, wś włośc., pow. trocki, gm. i dobra skarb. Orany (14 w.); miała 12 dusz rewiz.

Dziechowa, wś, pow. złotowski. W r. 1259 Bolesław, ks. wielkopolski, nadaje jezioro „Dechovo“, braciom św. Grobu. Hektor z Pakości r. 1360 zawiera układ z domem św. Jana Jeroz., pod Gnieznem, co do jeziora Sepolno i bierze pod swą opiekę wieś D. (K. W., n. 382, 1427).

Dzieciarowo, wś, pow. dzisieński, gm. Miory (8 w.); miała 12 dusz rewiz., należała do dóbr Nowy Dwór.

Dziecin, wś, pow. bielski gub. grodz., gmina Dubiażyn, 14 w. od Bielska, 177 dz.

Dziecińce (ob. t. II, 269), leżą przy drodze z Łużek do Błosznik.

Dziecinów, r. 1576 *Dzieczfinowo*, wś i fol. pow. garwoliński. W r. 1576 należy do parafii Radwankowo. Stan. Parys, ststa czerski płaci tu od 19½ łan. km. W r. 1771 Franc. Bieliński, ststa czerski i osiecki, płaci ztąd kwarty 1,024 zł. 28 gr.

Dziećmiarki, r. 1378 *Czczmarowycze*, roku 1580 *Dzieczmiarki*, wś, pow. gnieźnieński. Wsp. w dok. z r. 1378 (K. W., n. 1754).

Dzieduszyce, wś, pow. stryjski. Nadane r. 1371 przez królową Elżbietę, Daniłowi Doczbohowyczowi (Kod. mał. III, 254).

Dziedziągówka, zaśc. w dobrach Inturki pow. wileński; miał 15 dusz rewiz.

Dziedzice, r. 1282 *Czczici*, r. 1288 *Zeczice*, wś, pow. słupecki. Według dok. z r. 1282 włość bisk. pozn., co do granic której z posiadłościami klasztoru w Łądzie, zachodziła wątpliwość. W r. 1288 dziesięcina arcyb. gnieźn. z Dz. drogą zamiany, przechodzi do klasztoru. Domarad, bisk. pozn. oddaje r. 1322 wś Dz., do osadzenia na prawie niemieckim. (K. W., n. 517, 630, 1029).

Dziedzieniszki, wś włośc., pow. wileński, gm. Mickuny (3 w.); miała 24 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Ławaryszki.

Dziedziłowo, fol., pow. sieński, gm. Kakowczyn; od 1876 r. własność Chomentowskich, z Rukalewem ma 835 dz. (403 lasu).

Dziedzin 1.) *Nowy*, wś i dobra, pow. klimowski, gm. Chotowiz. Wś ma 42 dm., 303 mk.; dobra, dziedzictwo Sakowiczów, 240 dz. 2.) **D. Stary**, wś, tamże. 35 dm., 263 mk.; pokłady kredy. 3.) **D.**, *Diedino*, dobra, pow. dryzieński, własność Sementowskich, 213 dz.

Dziedzina, wś i dobra, pow. dzisieński, gm. i par. Druja (10 w.). Wś miała 69 dusz rewiz., dobra 163 dz., należały do dóbr Czeress, pierwotnie Zawiszów, następnie Radziwiłłów, później Maryi hr. Tyszkiewiczowej, dziś wnuczek jej Maryi i Jadwigi Jełowickich.

Dziedzinka, wś i dobra, pow. dzisieński, gm. Druja (6 w.). Wś r. 1865 miała 92 dusz rewiz.; dobra, 806 dz. Dziedzictwo niegdyś kn. Ogińskich, z których Piotr z żoną Zofią Rudominówną, sprzedają r. 1647 Sebastianowi Mirskiemu, sędz. ziemsk. brasławskiemu. W r. 1761 Antoni i Emilia Mirsey, sprzedają Dz. Mikołajowi i Rozalii z Platerów Rudominom, cześnikom i podstar. brasławskim, r. 1778 Rozalia z Platerów Rudominowa, marszałkowa brasławska, z synem Józefem, sprzedają Dz. Janowi i Ewie z Dąbrowskich Rudnickim, obecnie ich wnuka Aleksandra.

Dziedzinki, ob. *Dzidno*.

Dziedzino 1.) dobra skarbowe, pow. łucyński, 109 dz. 2.) **D.**, os., pow. siebieski, gm. Justynowo, zarząd gminny, cerkiew par.

Dziedziule, *Didiule*, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra skarb. Dziewieniszki (5 w.); miała 35 dusz rewiz. Na polach włościańskich 10 kurhanów.

Dziegiarowo Górne, *Większe i Mniejsze*, trzy wsi, pow. dryzieński, par. Rosica.

Dziegiary, *Diehtiary*, wś, pow. wilejski, gm. Parafianów (7 w.); 26 dusz rewiz., należała do dóbr Woskowszczyzna.

Dziegiary, chutor, pow. mohylowski, okr. pol. Jołtuszków, gm. Maryanówka (12 w.), ma 11 dm.

Dzlegieniów, *Dziegieniewo*, wś i fol., pow. oszmiański, gm. Polany (12 w.). Wś miała 65 dusz rewiz., dobra r. 1865 należały do Zienkowiczów. Niegdyś siedziba Chojeckich. Karol

Chojceki, horodniczy słonimski, i brat jego Feliks, sprzedali D. 1806 r. Zienkowiczom.

Dziekanowice, wś, pow. pińczowski. W połowie XV w., posiada wieś Barbara Czyżewska, h. Odrowąż, ma ona 12 łan. km., z tych 8 daje dziesięcinę do Dziekanowic (pow. wielicki), a 4 kościołowi w Gorzycach pod Sandomierzem. Według drugiego opisu, łany km. dają tylko do Gorzyc, fol. ryc. do Działoszyce (L. B., II, 112, 356).

Dziekanowice 1.) wś, pow. krakowski. W połowie XV w., własność kapituły krakowskiej, ma 7 $\frac{1}{2}$ łan. km., karczmę, 3 zagr. i fol. kapituły. Dziesięcinę (do 20 grz.) pobiera prebenda węgierska w Krakowie (L. B., II, 59). 2.) **D.**, wś, pow. wielicki. W połowie XV w. posiada kościół par. murowany, p. w. św. Maryi Magdaleny i św. Mikołaja. Siedzi tu wielu dziedziców z różnych rodów, między niemi: Mikołaj Rej Topolski, h. Oksza. Dziesięcinę od kmieci (do 3 grz.) pobierał pleban (L. B., II, 111). Kościół tutejszy romański, opisał Wł. Łuszczkiewicz (Spraw. kom. hist. sztuki, t. VI).

Dziekanowice, wś, pow. gnieźnieński. Wsp. w dok. z r. 1357 wśród włości arcybisk. gnieźn. (K. W., n. 1354).

Dziekunka, wś, pow. nowogrodzko-wołyński, gm. Rohaczów, par. praw. Czernica (6 w.), 20 w. od mta pow., 131 dm., 717 mk., huta szklana. Własność niegdyś ks. Lubomirskich, dalej Czapliśków, Jabłonowskich, Tyszkiewiczów.

Dzikuszyki, *Dzikuszyki*, dobra nad rzeką Lebiadą, pow. lidzki, gm. Możejków Wielki, własność Grabowskich. Cerkiew murowana fundacyi Grabowskiego. Parafia praw., dekanatu (błagoczyńia) szczuczynskiego, 2,502 dusz.

Dzielginy, zaśc. dóbr Ryliszki, pow. trocki.

Dzielice, wś, pow. krotoszyński. Nadane r. 1338 przez króla Kazimierza, wraz z Koźminem (K. W., n. 1188).

Dzielinie, wś, pow. proskurowski, gm. Tretelniki, st. poczt. i dr. żel. Czarny Ostrów, 116 dm., 620 mk., cerkiew, młyn, gorzelnia. Obecnie Bronisław Bieliński, ma 626 dz.

Dziembowo, wś, pow. chodzieski. Ob. Cranz General-Superintendent, Weiherede und Predigt bei der Einweihung der ew. Kirche zu Dz., am. 11 Oct. 1874. Schoenlanke 1874.

Dziemianka, wś włość, pow. święciański, gm. i dobra skarb. Łyntupy; miała 4 dusz rewiz.

Dziemianowce, *Demianowce*, wś, pow. lidzki, gm. Orla, należy do dóbr Korytnica. Pod wsią wiele kurhanów.

Dziemidkowo, okolica, pow. grodzieński, gm. Indura, 38 dz.

Dziemidowicze, *Demidowicze*, wś, pow. oszmiański, gm. Horodźki (3 w.); miała 15 dusz rewiz., w części należącej do dóbr Siedliszcze i 25 dusz, w części do dóbr skarb. Łosk. Stanowiła niegdyś uposażenie kościoła w Zabrzeżu.

Dziemierzycze, r. 1581 *Zdziemierzycze*, wś, pow. miechowski. Odnaleziono tu starożytne ementarzysko (Przegl. bibl. arch., 1881 r., II). W roku 1581 miała tu swój dział kapituła krakowska, a drugą część posiadał Maciejowski.

Dziemkiszki, dwór, pow. wiłkomierski, gm. Kowarsk (5 w.).

Dzieniewicze, wś, pow. grodzieński, gmina Brzostowica Mała, 53 w. od Grodna, 384 dz. włość. i 86 dz. dwor.

Dzenisowo, wś, pow. dryzieński, parafia Rosica.

Dzienkonie, os., pow. białostocki, gm. Przytulanka, 73 dz.

Dziennice, w dok. z 1220 r. *Zennica*, wś, pow. inowrocławski, ob. *Borzynie*.

Dzienno, r. 1259 *Cenna*, niem. *Zinna*, dziś Saksonia, pod miastem Torgawa. Klasztor cystersów wspom. w dokum. z roku 1259 (K. W., n. 380).

Dzieputć, r. 1553 *Dzepolcza* i *Dziebulcza*, kol. i fol., pow. noworadomski. Kol. ma 51 dm., 511 mk., 815 morg.; fol. z os. karcz. 5 dm., 10 mk., 125 morg. We wsi dom modlitwy ewang., szkoła i ementarz. Siedzą tu osadnicy niemieccy. W r. 1552 kasztelan sieradzki, płacił tu od 9 os. na 4 $\frac{1}{2}$ łan.

Dzieraki, *Deraki* al. *Rymcieniszki*, fol., pow. oszmiański, gm. Bienica, r. 1865 własność Lebiadziów. W r. 1802 własność Kryczyńskich, którzy płacili ztąd na meczet w Doubuciszkach od 3 soch. Należały w połowie zeszłego wieku do Dawida Kryczyńskiego, chorążego tatarskiego. W r. 1823 nabyty przez Jakuba Lebiadzia, mołwę w Doubuciszkach, pozostaje dotąd w ręku jego wnuków: Amurata i Samuela.

Dzierażnia, w dok. *Dierezna* i *Deruzna*, wś kośc., pow. pińczowski. Dochody z niej nadane klasztorowi jędrzejowskiemu przed r. 1176. Według dok. z r. 1284, Leszko, ks. krakowski, nagradzając szkody wyrządzone bisk. krakow., oddał w zastaw miasto Korezyn i dodał w Dz. „villam suam... quod Chonorij nuncupatur“, zaś w r. 1286 nadał cały obszar, jaki ludzie książęcy uprawiali w Dz. ze wszelkimi użytkami. Istniał tu już kościół parafialny (Kod. kat. krak., I, 117, 121).

Dziergiele, *Dergiele*, wś i dobra, pow. wołkowyski, gm. Międzyrzecze, 20 w. od Wołkowyska. Wś ma 190 dz. włość. i 41 dz. Piotrowskich i Kuryluków; dobra, własność Bołondziów, z urocz. Chorążewo 389 dz.

Dziergowo, *Dergowo*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (10 w.).

Dziernowicze, (ob. t. II, 270, mylnie *Dziernowicze* i str. 276 *Dzierumicze*), dobra, pow. dryzieński, gm. Dziernowicze, 36 w. od Dryssy, cerkiew par., kaplica, zarząd gminny, szkoła, 3,363 dz. dwor. Nadane jeszcze przed r. 1569 Korsakom, około 1722 r. własność Aleksandra

i Krystyny z Koziełłów Paklewskich Korsaków, podstolich połockich. Ostatni z nich Michał Korsak, marsz. dryzieński, funduje tu kościół katol., p. w. św. Michała (dziś cerkiew). Syn Michała, Antoni Korsak, sprzedaje Dz., Karolowi Tesze, dziś jego syna Mikołaja Tesze. Gmina obejmuje 43 miejscowości, 148 dym. włośc. (obok 41 innych), 3,500 mk. włościan, uwłaszczonych na 4,032 dz. Nadto w gm. jest 5,496 dz. większej posiadłości, 1 626 dz. ziemi skarb. i 107 cerk. święciański; miał 13 dusz rewiz.

Dzierszyn u Dług. *Dzeschyn*, w XVI wieku *Dzierzin*, w spisie z r. 1827 *Dzielszyn*, wś, pow. jędrzejowski, 10 w. od Jędrzejowa. W połowie XV w. dziedzie Stanisław, h. Róża. Łany km. dają dziesięcinę mansyonarzom w Imielnie (L. B., II, 67). W r. 1827 było 13 dm., 111 mk.

Dzieruki, *Deruki*, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (14 w.).

Dzierypoty, wś, pow. dzisieński, gm. i par. Druja; miała 16 dusz rewiz., należała do dóbr Idolta.

Dzierżaniny u Dług. *Dzerezszyni*, wś, pow. brzeski (Galicya), par. Tropie. Według dok. z r. 1351 posiada już prawo niemieckie. W połowie XV w. wś królewska, należała do par. w Melsztynie (L. B., II, 303).

Dzierżaniszki, zaśc. w dobrach Gudulin, pow. wileński.

Dzierżanka al. *Derżanka*, ob. *Śliwki*.

Dzierżanów, r. 1322 *Derszanowo*, wś, pow. krotoszyński. Wspom. w dok. z r. 1322 (K. W., n. 1028).

Dzierżanówka, wś, pow. owrucki, gm. Żubrowieze (15 w.), par. praw. Radowel, 86 w. od Owruca, 15 dm., 108 mk. Własność ks. Włodzimierzów.

Dzierżany, (ob. t. II, 277, mylnie w pow. rossieńskim), wś i dobra, pow. kowieński, gmina Betygoła (6 w.), 68 w. od Kowna. Dobra należą do Janczewskich, z Potruszlami mają 1,516 dz.

Dzierżazno, wś, pow. mogiłęcki. W r. 1348 Kazimierz W., zwrócił Dz. klasztorowi w Łeknie (K. W., n. 1275).

Dzierżbia, wś nad rzeką t. n., pow. kolneński. Jan, ks. mazow. nadaje r. 1416 w Nowogrodzie, Janowi z Budkowa 20 łan. nad rzeką Dzierżbią.

Dzierżenina, w dok. *Dziersimino*, wś, pow. pułtuski. Własność biskupów płockich, w dok. z XIII w. W r. 1576 ma 12 łan., 2 zagr., 2 łany wójt. W dok. z r. 1389 bisk. Seibor uposażając kościół, oświadcza, iż wystawili go jego poprzednicy. p. w. św. Tomasza i nadali mu 3 łany roli i łąki z dwoma jeziorami, nad brzegami Narwi, wolnem rybołówstwem i pasiekami. Seibor potwierdza kościołowi dziesięcinę ze wsi: Dzierżenin, Karniewo, Pogorzela, Bandostowo, Loszowq, Wojcieczki, Zatory. Dawaly, Gzowo, Cze-

piel, Pobelkowo, Wierzbica. Zarówno „rustiei“ jak „milites“ dawać ją mieli (Kod. maz. 107).

Dzierżów u Dług. *Dzyerschkow*, r. 1540 *Dzierszkow*, wś, pow. włoszczowski. W połowie XV w. posiada kościół par. drewniany, p. w. Wniebowzięcia N. P. M. i św. Klemensa. Wś jest własnością prepozytury krakowskiej, do której też należy patronat. Wś miała 10 łan. km., 2 karczmy z rolą, 2 zagr., młyn na Nidzie i fol. Dziesięcinę (do 12 grz.) dawano plebanowi (L. B., I, 16 i II, 98).

Dzierżowo r. 1567 *Dzierszgowo*, wś, pow. przasnyski. W r. 1567 wś kościelna; siedzą tu Dzierżgowscy, płacą od 14 łan. km., 19 ogr., 1 młyn, 1 kowala.

Dzierzków 1.) wś, pow. radomski, parafia Radom. W połowie XV w., własność magistratu radomskiego, miała 25 łan. km., 4 zagr. z rolą, 13 ogrodów. Dziesięcinę wartości do 40 grz. pobierał prepozyt sandomierski (L. B., II, 513). 2.) **D.**, ob. *Dzierżgów*.

Dzierzków, w dok. *Cirscovic*, *Dircscou*, wś, pow. radomski, par. Skaryszów. Według dok. z r. 1198 własność klasztoru miechowskiego. Były tu części szlacheckie, które klasztor ponabycował w ciągu XIII w. W dok. z r. 1354 nosi nazwę: Dzierzków, toż i u Długosza według którego klasztor miechowski, ma tu łany km. dające dziesięcinę do Skaryszowa (Szkarszeschow). W r. 1569 we wsi „Dzierzków monachorum“, Michał Schomowsky, urząd. skarzeszowski płaci od 2 łan., 2 zagr., 1 kom.

Dzierżkowice 1.) w dok. *Derszkowicz*, wś, pow. zamojski. W r. 1358 dnia 19 czerw., bawi tu Kazimierz W. i nadaje ztąd prawo niemieckie dla wsi Korzeniów (Kod. mał., III, 119). 2.) **D.**, wś, pow. janowski. Kościół par. istniał tu już w połowie XV w. Kościół par. tutejszy i pawien dział we wsi, stanowiły uposażenie prepozytury w katedrze krakow. (Dług. L. B., I, 17). W r. 1676 płaci z tej wsi Stan. Bełczęcki, pogłównie od 4 osób z rodziny i 211 poddanych. 3.) **D.**, ob. *Dzierżkowice*.

Dzierżno, r. 1568 *Dzieżno*, wś, pow. rypiński. W r. 1564 siedzą tu Dzieżynscy na 4 działach, mających 10 łan. km., 5 zagr.

Dzierżysław, wś, pow. słupecki. W r. 1292 otrzymuje prawo niemieckie (K. W., n. 680).

Dziesiatiny, *Desiatina*, wś, pow. włodzimierski, na pograniczu od pow. łuckiego, gm. Świniuchy, 51 w. od Włodzimierza, 27 dm. 170 mk. W reg. pob. z r. 1588 podana jako przysiółek wsi Biskupicze, Andrzeja Montuła.

Dziesiąte, u Dług. *Dzyessyanthe*, wś pow. lubelski. Wedle Długosza, król Kazimierz Jagiellończyk, dał ją archidyaconowi lubelskiemu, w zamian za plac w Lublinie. Miała 12 łan. km., karcznię z rolą i fol. (L. B., II, 538). W XVI w. należy do par. w Lublinie; r. 1676 już należy do par. Abramowice. Oficyał lubelski płacił tu

od 29 poddanych obojga płci, 58 fl. pogłównego.

Dziesławice, wś, pow. stopnicki, ob. *Zdziesławice* (t. XIV). E. Majewski „Zabytki przedziejowe w Dz.” (Światowit, t. II).

Dzieszewice, wś, pow. oszmiański, gmina i dobra Lipniski; miała 42 dusz rewiz.

Dzieszkowce, pow. słonimski, ob. *Lukonica*.

Dzietkowce, w spisie z r. 1892 *Diedkowce*, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (8 w.), 81 w. od mta pow.

Dzietrzkowice, r. 1253 *Lubnicz forum* i *L. Theodorici*, roku 1552 *Dzietrichowice*, wś, pow. wieluński. Powstała z części Lubnic, mających targowisko i wcześniej zapewne wzniesioną kaplicę. Przemysł i Bolesław, ks. polscy, nadając klasztorowi w Ołoboku różne korzyści, potwierdzają targowisko w Ł. i wymieniają Dz. (Lubnicz Theodorici), w liczbie włości klasztornych (K. W., n. 311). W r. 1552 wieś z kościołem paraf., własność zakonnic z Ołoboku, które płaciły tu od 33 os., 17 łan., karczmy, 8 łan. soltysich, 2 kół młyn. Dwie sąsiednie wsi: Lubnice i Chróścino należą też do zakonnic.

Dzietrzniki, r. 1210 *Zirsnici*, wś, pow. wieluński. Wspom. w dok. z r. 1210, wśród włości klasztoru w Przemęcie (K. W., n. 66).

Dziewałtów, dwór i cztery majątki, pow. wilkomierski, gm. Konstantynów. Dwór należy do dóbr Antaryszki, hr. Tyszkiewicza Benedykta. Jeden z majątków do hr. Jana Tyszkiewicza i z fol. Dwór Wysoki i Wiluki ma 2,337 dz. (817 lasu). Dziedzictwo niegdyś Dziewałtowskich, od których przeszło do Szemiótów. Łukasz Melchiorowicz Szemiota, podk. derptski, w r. 1664 sprzedaje Dz. za 24,000 złp., Hrehorowiczowi Wersockiemu. Później Jan, Stanisław i Mikołaj Wersoccy, sprzedają połowę Dz., Katarzynie z Tyszkiewiczów Wawrzyńcowej Poczobutowej. W kościele są groby rodziny Szemiótów.

Dziewaniszki, zaśc. w dobrach skarbowych Wierzby, pow. wileński.

Dziewcza Góra, ob. *Drzewcza*.

Dzieweczka, struga, w pow. latyczowskim, lewy dopł. Bohu, pod Świczną.

Dziewiatki, *Diewiatki*, wś, dobra i okolica, pow. kobryński, gm. Zalesie, 7 w. od Kobrynia. Wś ma 308 dz. włośc.; dobra, własność Wereszczaków, 243 dz.; okolica Koryłowszczyzna 358 dz.

Dziewiatniki, fol., pow. lucyński, własność Dziewiatnickich, 150 dz.

Dziewiatówka, chutor, pow. grodzieński, gm. Wiercielski, 2 w. od Grodna, 137 dz. włośc.

Dziewiatyszki, zaśc. w dobrach Cerkliszki, pow. święciański.

Dziewiatki 1.) urząd. *Diewiatki*, wś i fol., pow. prużański, gm. Murawjewska, 28 w. od

Prużany. Wś ma 459 dz. włośc.; fol. należy do dóbr Kiwatycze. 2.) **D.**, wś, pow. wołkowyski, gm. Świsłocz, 29 w. od Wołkowyska, 250 dz.

Dziewiątkowce, *Diewiatkowce*, wś, powiat wołkowyski, - gm. Werekki, 24 w. od Wołkowyska, 31 dm., 279 mk., szkoła, 401 dz.

Dziewiątkowice Stare 1.) wś i dobra, pow. słonimski, gm. Maryńska, 22 w. od Słoniema. Wś ma 3 dm., 36 mk., cerkiew; dobra, własność Kołupajłów, 1,712 dz. (907 nieuż.). 2.) **D. Nowe**, dobra, tamże, własność Śliżniów, mają z fol. 5,026 dz. (1,026 lasu).

Dziewiątle, wś, pow. opatowski. W połowie XV w. należy do par. w Ujeździe. Dziedzic Oleśnicki h. Dębno. Wś miała 6 łan. km., karczmę, dawała dziesięcinę (do 6 grz.) archidyaconowi sandom. (L. B., II, 343).

Dziewiątle u Dług. *Dzywyenthle*, wś nad rz. Wisłoką, w par. Gałuszowice (dziś pow. mielecki). Wymieniona w erekcyi parafii Gałuszowice z r. 1215. Długosz podaje, iż miała dawniej 12 łan., ale już wtedy opustoszały. Był tylko folwark i karczma plebana (L. B., II, 396, 397).

Dziewiele, zaśc., pow. dzisieński, gm. Druja, należał do dóbr Drujka.

Dziewieniszki, mtko i dobra skarb. nad Gawią, pow. oszmiański. Kościół w D. wystawił Marcin Gasztold, ojciec kanclerza Olbrycha, 1474 r. i znaczne mu nadał grunta. Kościół atoli musiał istnieć tu już poprzednio, skoro roku 1474 Marcin Gasztholthowycz, dziedzic na Gieranonach, ssta kijowski, karczmę w tejże wsi od s. p. matki swojej, nadaną księdzu Albertowi, dziekańskiemu plebanowi, wieczyste zapisał, zastrzegając, aby w obrębie wsi nie było nowej karczmy. D. po śmierci ostatniego z Gasztoldów utworzyły starostwo. Starostami byli: 1659 r. Jan Kiersnowski, sędzia ziemski nowogródzki; 1692 r. Jerzy Wawrzeniec z Tenczyna Żemła, podkom. oszmiański; 1705 r. Jan Iwanowski; 1721 r. Marcin z Tenczyna Żemła, podkomorzy oszmiański, który cedował sstwu 1727 r. Tomaszowi Lachowickiemu Czechowiczowi, pisarzowi ziem. oszmiańskiemu. W roku 1736 przechodzi sstwu w posiadanie żony Barbary z Sulistrowskich. W r. 1743 sstą jest Józef Wojna, oboźny województwa połockiego; 1746 r. powtórnie są D. w rękę Czechowiczów, którzy w r. 1752 cedują je Krzysztofowi Szczyttowi; 1762 r. sstą jest Tomasz Lachowicki Czechowicz, skarbnik oszmiański. Następnie są w posiadaniu Jodków. Ostatnim sstą był pod koniec XVIII w. Ignacy z Kozielska Puzyna. W r. 1783 kościół został odbudowany po spaleniu. Filia D., parafia Gieranony, ma 4,364 wiernych. Gmina obejmuje 97 miejscowości, 832 dm. włośc., 6,563 mk. włościan, uwłaszczonej na 15,657 dz. Nadto w gm. jest 5,516 dz. większej posiadłości.

Dziewięczyce, w dok. *Divotiche*, wś, pow. pińczowski, par. Wolica. Nadane klasztorowi w Staniątkach przed r. 1243. „Jan haeres de Dzewancieze“, w dok. r. 1381 (Kod. mał. III, n. 336).

Dziewiętnia, wś, pow. święciański, gmina Dubotówka (9 w.); miała 52 dusz rewiz., należała do dóbr Danuszewo.

Dziewin, wś, pow. bocheński, ob. *Drwina*. W r. 1270, D. jest własnością Mikołaja, wojew. krakow. (Kod. mał., I, 97). „Potreo de Dzewyn“ w dok. z r. 1365 (Kod. mał., III, 181). W połowie XV w., dziedzie Cikowski h. Radwan. Wś miała 8 łan. km., karcznię z rolą, dająca dziesięcinę w części bisk. krakow., a w części archidyaconowi (L. B., II, 163).

Dziewino, *Diewino*, wś, pow. orszański, ma cerkiew.

Dziewki, wś, pow. będziński. W połowie XV wieku dziedzie Miszowski. Dziesięcinę z 10 łan. km., dają kościołowi w Targoszycach (L. B., II, str. 201).

Dziewków, u Dług. *Dzywkow*, wś, pow. sandomierski. Dziesięcinę w XV w. pobierał biskup krakow. (L. B., II, 332). W r. 1578 należy do Ossolińskich.

Dziewoszyn (*Diewoszyn*), chutor, pow. owrucki, gm i par. praw. Pokalew (5 w.), 13 w. od Owruca, 35 dm., 280 mk.

Dziezno, ob. *Dzierzno*.

Dzięciołów, urząd. *Diatłowo*, wś, pow. białostocki, gm. Jaświły, 53 w. od Białegostoku, 509 dz. włośc. i 11 dz. Masalskich.

Dzięciółówka al. *Dzięgielówka*, wś, pow. sokólski, gmina Ostra Góra, 32 w. od Sokółki, 185 dz.

Dzięciółowo 1.) dobra, pow. białostocki, gm. Jaświły, 53 w. od Białegostoku, własność Czymbajewiczów, 160 dz. 2. **D**, dobra, pow. bielski gub. grodz., gm. Pasynki, własność Wiewiórowskich, 281 dz.

Dzięczyn, r. 1388 *Dzauczyn*, wś, pow. krob. Bawi tu w r. 1388 król Władysław (K. W., n. 1878).

Dzięgielewo, w dok. *Zyngilow*, wś. W dok. z XIII w. wśród włości bisk. płockich. w kasztelanii ruzieckiej. Zapewne odnosi się to do wsi Dzięgielewo, w pow. sierpeckim.

Dzięgielówka, *Dziędzielówka*, wś nad stawem Żurawlicha, pow. humański, gm. Mańkówka (6 w.), st. poczt. Buki (14 w.), 25 w. od Humania, 437 dm., 2,415 mk., cerkiew drewn. z r. 1764, szkoła cerkiew., młyn, 8 wiatraków. Należała do okręgu humańskiego, kolonii wojskowych.

Dziki (ob. t. II, 294 *Dzikie*), wś, pow. białostocki, gm. Choroszcza, 11 w. od Białegostoku, 67 dz. włośc. 25 dz. Markowskich.

Dzikiewo al. *Dzikowo*, wś, pow. dzisieński, gm. Stefanpol (22 w.); miała 18 dusz rewiz., należała do dóbr Białydwór.

Dzikiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (14 w.), 40 w. od mta pow.

Dzików, wś, pow. tarnobrzeński. W połowie XV w., dziedzie Andrzej Ossoliński h. Topór. Łany km. dają dziesięcinę (do 10 grz.) bisk. krakow., fol. (do 8 grz.) kościołowi w Michocinie (L. B., II, 359). W r. 1578 „Dzywkow“, własność kasztelana radomskiego, ma 22 osad., 5½ łan., 5 zagr., 3 kom., 8 kom. ubog., 1 rzem.

Dzikowina, kolonia, pow. święciański, gm. Hoduciszki; miała 10 dusz rewiz., żydów rolników, należała do dóbr skarb. Stojaciszki.

Dzikowina, *Dzikowiny*, wś i fol., pow. dubieński, gm. Beresteczko, par. praw. Merwa, 66 w. od Dubna. Wś ma 33 dm., 377 mk; fol., 2 domy, 4 mk. Leży w pasie granicznym od Austrii.

Dzinkowszczyzna, wś włośc., pow. święciański, gm. Święciany (8 w.); miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr skarbowych Mile.

Dzirsuny, wś, pow. wileński, gm. Worniany (3 w.); miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr Karłowo.

Dzisienko al. *Nikołajewska Słobódka*, (ob. *Nikołajewo*, t. VII, 149), mstko, pow. drysieński, gm. Kamionka, cerkiew par., dom modl. żydow., gorzelnia, 6 sklepów.

Dzisna (ob. t. II, 297). Mylnie podano nazwy: Akła zam. Ukła i Siso zam. Szó.

Dziuba, chutor, pow. żytomierski, gm. Trojanów, 19 dm., 117 mk.

Dziublewszczyzna, wś, pow. wilejski, gm. Krasne Siolo (10 w.); miała 31 dusz rewiz., należała do dóbr Usza.

Dziugaliszki, okolica, pow. telszewski, gm. Siady (10 w.), 10 w. od Telsz. Mają tu Butowiczowie 21 dz., Witkiewiczowie 50 dz., Kalinowsey 52 dz.

Dziuginiany (ob. t. II, 303 *Dżuginiany*), dobra, pow. telszewski, gm. Gadonów (13 w.), 4 w. od Telsz, własność Górskich, 1,140 dz.

Dziunków, w dok. *Czunków*, mstko, powiat berdyczowski, gm. Dziunków, st. poczt. Bród Bosy (12 w.), 85 w. od Berdyczowa, z 4 przedmieściami: Krasilówka, Opalinka, Manity i Rohatynka, 595 dm., 5,464 mk., 3 cerkwie, 2 kaplice, 2 domy modl. żyd., 2 szkoły cerk., apteka, cukrownia, cegielnia, 2 młyny. Włość D. obejmująca tylko 1.7 mil. kw., należała r. 1570 do Siemaszków, następnie r. 1590 Komarów Sułtyckich, Hulewiczów (1594, 1609), Żytyńskich (1600, 13), ks. Zbaraskich (1609, 18); najznaczniejsza część D. jeszcze r. 1629 należy do Komarów, którzy wnoszą od 60 dym. Nadto w t. r. płaci Krzysztof Kozłowski od 5 dym. Gmina obecnie obejmuje 9 miejscowości (1 mstko, 6 siół i 2 wsi), mających 14,673 mk. (783 katol.,

25 roskoln., 44 ewang., 1,884 żyd.) i 18,170 dz. (13,820 roli), z czego 10,065 dz. większej posiadłości, 7,459 do włościan, 494 do cerkwi.

Dziurdziewo, urocz. w dobrach Bajki Bugabowszczyzna, pow. prużański.

Dziurdziówka, kol. w dobrach Rudziec, pow. kobryński.

Dziurków u Dług. *Dzyurów*, ws., pow. iłżecki. W XV w. dawał dziesięcinę, wartości do 15 grzyw., kościołowi w Solcu (L. B., II, 573).

Dziurów 1.) ws., pow. iłżecki, par. Pawłów. W r. 1474 Michał, opat klasztoru św. Krzyża, kupił tę wieś za 130 grzyw. od Stanisława i Mikołaja Szydłowieckich, Odrowążów. Urządził on tu na rz. Kamienny wielki staw obfity w ryby. Łany kmieci w liczbie 6 i fol. klasztoru dawały dziesięcinę (do 9 grz.) kościołowi w Szydłowie (L. B., II, 484). 2.) **D.** u Dług. *Dzurow*, ws., pow. opatowski, par. Trójca. Nadany r. 1257 klasztorowi w Zawichoście. Za czasów Długosza kmiecie płacili czynsze po fertonie z łąnu klasztorowi. Dziesięcinę dawano kościołowi św. Trójcy. Folwarku ani karczem nie było (L. B., III, str. 112).

Dziwie, ws., pow. wrocławski. W r. 1557 ssta przedecki, płaci tu od 27 łąn., 3 łąn. wójt., 5 kom., 3 rzem., 1 włóczęgi. Według lustracji starostwa przedeckiego z r. 1661, zasiadła na włók. 27, kmieci tylko 2, czynszu i za dań dają zł. 12, gr. 17, den. 6. Zagrodnik czynszu gr. 12. Wójtowstwo ma włók 3, kmiecia jednego, drugi spustoszał. Posiadaczem jest szlach. Andrzej Plecki, a to za konsensem od s. p. Króla J. Mei Władysława IV, p. Wojciechowi Kryskiemu, stcie przedeckiemu, na osobę pomienionego dzierzawcy i małżonki jego pod aktem i datą, w Toruniu, dnia 28 czerwca 1635 r. udzielonym. Dochodu czyni zł. 20, kwarty obojej zł. 8 (Metr. Kor. Acta Revis., N. II, str. 86). *M. R. Witan.*

Dziwnowo, ws., pow. horecki, gm. Nieczyporowicze (7 w.), 45 dm., 218 mk.

Dzwierzchno al. *Dzwierzno* w dok. *Dzwirstino*, *Drwisna*, r. 1390 *Dzwirdzino*, ws., pow. inowrocławski. Według katalogu biskupów kujawskich, pierwszy biskup kruszwicki, Lucidus, założył tu kościół i przy nim został pochowany. Datę śmierci podaje katalog na r. 993. Również i następcy jego: Laurentius († 1014) i Marcellinus († 1033) tu mają spoczywać (Mon. Pol. IV, 25). W dok. z r. 1250 włość kościoła wrocławskiego. R. 1268 otrzymuje wieś drogą zamiany Ziemomysł, ks. kujawski, wraz z młynem, jeziorem i winnicą. Kaplica tylko pozostanie własnością prepozytury kruszwickiej (Ulanow. Dok. 187, 13 i 213, 38). Wspom. w dok. z r. 1390 (K. W., n. 1894).

Dzwierzno, ws., pow. płocki. Wymienione w akcie uposażenia kościoła płockiego z połowy XIII w., jako włość kapituły. W r. 1409 Grzymisław, kan. płocki, potwierdza sprzedaż sołty-

stwa w D. za 25 kóp groszy praskich. W r. 1570 ma 8 łąn., 1 zagr., piwowar.

Dzwina, rzeka. Sapunow A. „Rika Zapadn. Dwina“ (Witebsk 1893, str. 512).

Dzwiniacz, ws., pow. bohorodeczański. Sussycki Z. „Pokłady siarki, oleju i wosku ziemnego w D.“ (Spraw. kom. fizyogr. X, r. 1876).

Dzwiniacze 1.) ws. nad bezim. dopł. Rośki, pow. taraszczański, gm. i st. poczt. Tetyjów (8 w.), 75 w. od Taraszczy, 155 dm., 1,039 mk., cerkiew drewn. z r. 1753, szkoła. W pobliżu wsi kilka mogił. Wś wchodziła w skład Tetyjowszczyzny. Od hr. Leduchowskiej przeszła do hr. Ostrowskiego, który sprzedał ją Kopezyńskiemu, drogą spadku przeszła do Kotowiczów. Przed r. 1865 było tu 3,181 dz. 2.) **D.**, w dok. *Zwiniacze*, ws., pow. krzemieniecki, gm. Wiszniowiec, par. prawosł. Wiszniowiec Nowy (5 w.), 21 w. od Krzemieńca, ma 204 dm., 1,459 mk., cerkiew filialną drewn. z r. 1886 na miejscu dawnej z r. 1750. Wś wchodziła w skład dóbr ks. Wiśniowieckich. W r. 1583 z części Michała Wiśniowieckiego, kaszt. kijowskiego, wniesiono od 4 dym., 3 ogr., z części wsi Andrzeja, wwdy wołyńskiego od 8 dym., 4 ogr. Po Wiśniowieckich należała do Mniszchów, potem Abameleka, hr. Plater, Tolli, Koczubów, obecnie ks. Imeretyńskiego.

Dzwola, w dok. *Zwola*, ws., pow. biłgorajski, par. Biała, ob. Góraj. Wspomina ją Długosz (L. B., II, 576).

Dzwonki, ws., pow. ostrogski, gm. Pereroste. par. praw. Szymborce (3 w.), 22 w. od Ostroga, 48 dm., 300 mk., cerkiew filialna drewniana, Niedgdyś ks. Ostrogskich, następnie Jabłonowskich, Sapiechów, Zagórskich, Kulikowskich, dziś skarbowa.

Dzwonogół, *Dzwanogół*, dobra, pow. poniebieski, gm. Skrobotyski (10 w.), 57 w. od Poniewieża, własność Dokalskich, 320 dz.

Dzwonowa, w dok. *Zwanowa*, ws., pow. pilzneński. R. 1357 Kazimierz, król, nadaje braćiom: Tylkowi i Mikołajowi, las królewski przy wodzie zw. Pupeza, koło wsi Jodłowa, w powiecie bieckim, dla założenia na prawie magdeburskiem wsi mającej nosić nazwę: Zwanowa. Sołtysi otrzymują 2 łąny wolne, karczmę, młyn. Osadnicy po 20 latach wolności płacić będą czynsz po 8 skotów z łąnu (Kod. mał., III, 112).

Dzwenowo 1.) r. 1346 *Zwanowo*, ws., pow. obornicki, ob. *Dąbrówka Kościelna*. 2.) **D.**, ws., pow. wągrowiecki. Komes Dobrogost „de Swanow“, w dok. z r. 1307 (K. W., n. 908).

Dzygory, ws., pow. bałcki, gm. Nestoita, 44 w. od Bałty, 58 os., 322 mk.

Dzygówbród, ws., pow. jampolski, ma 69 dm., 522 mk., 551 dz. dwor. Zielińskiego i Przeszelskiej. Dawniej Borkowskich i Dobrowolskich.

Dzygówka, w dok. *Dzikówka*, mstko, pow. jampolski, gm. Dzygówka, 20 w. na płu. od Jampola, 528 dm., 2,770 mk., zarząd gminny, cerkiew, kościół katol., 2 synagogi, st. poczt., 3 młyny. Gmina obejmuje 12 miejscowości, 2,147 dm., 10,996 mk. włościan (4,739 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 12,228 dz. (9,310 roli). Nadto w gminie jest 6,890 dz. większej posiadłości i 802 dz. cerk. Cały obszar obejmuje 19,920 dz. (13,895 roli) i ma 15,020 mk.

Dzyngieliszki, ws włośc., pow. trocki, gm. Jezno (26 w.); miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr skarbowych Puzańce.

Dżerowo, ur., pow. zasławski, gm. Sudyłków.

Dżogiszki, ws, pow. poniewieski, gm. Czypany (7 w.), 45 w. od Poniewieża.

Dżugale, ws, pow. poniewieski, gm. Remigola (3 w.), 28 w. od Poniewieża.

Dżugany, ws, pow. poniewieski, gm. Śmilgi (14 w.), 37 w. od Poniewieża.

Dżugastra, ws, pow. ołhopolski, 254 dm., 1,519 mk., cerkiew, młyn, gorzelnia.

Dżugi, ws, pow. wiłkomierski, gm. Kurkle (3 w.), 22 od Wiłkomierza.

Dżulinki, ws, pow. hajsyński, gm. Chaszczowata, 376 dm., 2,424 mk., cerkiew, szkoła.

Dżurdzówka, ws, pow. uszycki, gm. Kapuściany, 63 dm., 366 mk., 3 młyny, gorzelnia.

Dżurów, ws, pow. śniatyński. Wspom. w dok. z r. 1394. W r. 1579 należy do dóbr Ucieczko, Tęczyskich.

Dżuryńce (ob. t. II, 305), ws, pow. lipowiecki, gm. Jurkowce, st. poczt. Daszów (25 w.), 45 w. od Lipowca, 98 dm., 539 mk., cerkiew, szkoła cerkiewna, młyn.

E.

Eczoły, ws, pow. wiłkomierski, gm. Androniszki (5 w.), 47 w. od Wiłkomierza.

Eden Nowy, właściwie *Sieliszcz*, ws, pow. kaniowski, gm. Pszeniczniki, st. poczt. Kaniów (5 w.), 131 dm., 699 mk., cerkiew, szkoła cerkiewna, młyn, 12 wiatraków. Nazwana tak przez właściciela Adama Dorożyńskiego, który z żoną Ewą miał synów: Abła i Seta.

Edwardów 1.) ws, pow. grójecki, gm. i par. Drwałew. W r. 1870 miała 66 dm., 132 morg. 2.) **E.**, kol., pow. piotrkowski, gm. Betchatówek, par. Parzno, ma 25 dm., 201 mk., 159 morg. włośc.

Edwardówka, kol., pow. dubieński, gmina Werba, 30 w. od Dubna, 25 dm., 200 mk.

Edwardowo, fol., pow. telszewski, gm. Sałanty (4 w.), 54 w. od Telsz.

Edwardpol, kol., pow. włodzimierski, gm. Korytnica, 12 w. od Włodzimierza, 45 dm., 260 mk.

Efimówka, ws, pow. poniewieski, gm. Kibury (8 w.), 60 w. od Poniewieża.

Efimówka al. *Joachimówka*, ws, pow. jampolski, st. dr. żel. Jaroszyńska, 133 dm., 790 mk., cerkiew, szkoła, młyn. Nazwana od Joachima Potockiego, podczaszego litew., właściciela Murafy, regimentarza konfederacji barskiej. Jedyna córka jego wyszła za podskarbiego Dziekońskiego. Osadę zamieszkują starowiercy, tak zw. filiponi.

Egauldzie, ws i dobra, pow. poniewieski, gm. Gulbiny (5 w.), 49 w. od Poniewieża, własność Snarskich, 210 dz.

Egincie, ws, pow. wiłkomierski, gm. Żmujdki (11 w.), 20 w. od Wiłkomierza.

Egipt, przys. i fol., pow. lityński, gm. Sieniawa (10 w.), 52 w. od Lityna. Należy do klucza starosieniawskiego, hr. Stadnickich, ma 1,111 dz.

Eglesy, dobra, pow. szawelski, gm. Popielany (4 w.), 48 w. od Szawel. Własność ks. Wojszwilly, 109 dz. i Godlewskich, 242 dz.

Eglinie, zaśc., pow. szawelski, gm. Żagory (15 w.), 42 w. od Szawel.

Eglinis, *Eglinas*, fol. w dobrach Niemejsze, pow. szawelski.

Egliniszki, ws, pow. wykłowski, gm. Koposodzie, par. Wierzbótów, 19 w. od Wołkowysek, ma 29 dm., 139 mk.

Eglogiry, ws, pow. szawelski, gm. Krupie (5 w.), 51 w. od Szawel.

Egłon, rzeka w gub. kurlandzkiej, lewy dopł. Dźwiny, bierze początek pod wsią Racin, płynie ku wschod. i ubiegłszy 25 w. uchodzi do Dźwiny, w pobliżu wsi Podunaj.

Egłony, ws, pow. szawelski, gm. Okmiany (13 w.), 73 w. od Szawel.

Ejboryszki 1.) ws, pow. szawelski, gm. Radziwiliszki (2 w.), 18 w. od Szawel. 2.) **E.**, zaśc., tamże, 6 w. od Radziwiliszek.

Ejbutany, ws, pow. poniewieski, gm. Rozalin (6 w.), 43 w. od Poniewieża.

Ejbutyski, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antolepty (6 w.), 24 w. od mta powiat.

Eciuny, ws włośc., pow. wileński, gm. i par. katol. Mejszagoła (8 w.); należała do dóbr skarbowych Mussa.

Ejclany, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (3 w.), 46 w. od mta pow.

Ejéwiły, ws, pow. święciański, gm. Dubotówka (4 w.); miała 7 dusz rewiz., należała do dóbr Żodziszki.

Ejeczany, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Skopiszki (4 w.), 70 w. od mta pow.

Ejczze, dwór, pow. szawelski, gm. Łukniki (7 w.), 46 w. od Szawel.

Ejdamaianiszki, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Opsa (12 w.), 56 w. od mta pow.

Ejdaniszki, dwa zaśc., pow. wileński, gm. Podbrzeź (9 w.), należały do dóbr skarbowych Jęczmieniszki.

Ejdejcia, *Ejdecie*, ws, pow. wileński, gmina Małaty (7 w.), należała r. 1865 do dóbr Czulsk.

Ejdrygańce, okolica i zaśc., pow. wilkomierski, gm. Rogowo (14 w.), 35 w. od Wilkomierza. Mają tu: Drobyszwie 31 dz., Powrazasowie 45 dz., Sidorowiczowie 33 dz., Stankiewiczowie 90 dz.

Ejduciszki, zaśc., pow. wilkomierski, gmina Wieprze (14 w.), 30 w. od Wilkomierza.

Ejduki, ws, pow. szawelski, gmina Krupie (13 w.), 38 w. od Szawel.

Ejdukiele, ws, powiat rossieński, gmina Szeक्सunie (8 w.), 124 w. od Rossień.

Ejdymiany, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Opsa, (7 w.), 56 w. od mta pow.

Ejdymtajcie, ws, pow. telszewski, gm. Gadonów (5 w.), 12 w. od Telsz. Należy do dóbr Pakowskie.

Ejdyniki, ws i dobra, pow. telszewski, gm. Żorany (18 w.), 35 w. od Telsz. Dobra należą do Wieckiewiczów, 432 dz. i Milanowskich, 318 dz.

Ejdynty al. *Ejdymty*, ws, pow. rossieński, gm. Jurburg (4 w.), 49 w. od Rossień.

Ejdziany 1.) ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (4 w.), 88 w. od mta pow. 2.) **E.**, ws, pow. telszewski, gm. Hłoki (8 w.), 51 w. od Telsz.

Ejdziaty, ws, pow. telszewski, gm. Wornie (12 w.), 18 w. od Telsz.

Ejdzjutany, fol., pow. poniewieski, gm. Kibury (6 w.), 52 w. od Poniewieża.

Ejgale, fol., pow. szawelski, gm. Podubiś (11 w.), 25 w. od Szawel.

Ejgiały, ws włośc., pow. wileński, gm. Małaty (8 w.), należała do dóbr skarbow. Czywile.

Ejgielańce, ws włośc., pow. trocki, gm. Butrymańce (5 w.); miała 62 dusz rewiz., należała do dóbr skarbowych Olita.

Ejgierdyszki, fol., pow. poniewieski, gmina Czypiany (16 w.), 54 w. od Poniewieża.

Ejginiszki, *Ejgieniszki*, ws, pow. trocki, gm. i par. katol. Żyźmory (6 w.); należała do dóbr Pokirty.

Ejgirdańce 1.) ws, pow. trocki, gm. Butrymańce (10 w.); miała 56 dusz rewiz., należała do dóbr Ginejejszki. 2.) **E.**, ws włośc., tamże, gm. Butrymańce (10 w.); miała 11 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Stokliszki.

Ejgirdzie, mstko i ws, pow. telszewski, gm. Gadonów (16 w.), 7 w. od Telsz, 140 mk.

Ejgirgole (ob. t. II, 317 *Ejgergola*), okolica, pow. kowieński, gm. Krasne (18 w.), 11 w. od Kowna. Mają tu Wimborowie 150 dz., Wołkowie 58 dz., Henzelowie 58 dz., Gierwietowscy 5 dz., Ibiańscy 6 dz., Krzykowscy 9 dz., Mierzyńscy

15 dz., Stejgwiłłowie 21 dz., Szymkowscy 17 dz., Januszewscy 15 dz.

Ejkmieńce, ws włośc., pow. wileński, gm. Rzesza (4 w.); miała 4 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Kapituła.

Ejminowce, ws, pow. grodzieński, gm. Brzostowica Wielka, 59 w. od Grodna, 52 dm., 687 mk., 1,200 dz.

Ejmuliszki 1.) *Ejmugiszki*, fol., pow. poniewieski, gm. Smilgie, 23 w. od Poniewieża, własność Stacewiczów, 100 dz. 2.) **E.**, fol., tamże, gm. Mołdoczany (10 w.), 22 w. od Poniewieża, Pawłowskich, 92 dz.

Ejmunis, *Ejmunie*, zaśc., pow. święciański, gm. Hoduciszki, należał do dóbr skarb. Kowalciszki.

Ejnarowicze, ws i dobra, pow. trocki, gm. Aleksandrowska (dawniej Oława). Należały do Łyków.

Ejniki, ws i zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (3 w.), 73 w. od mta pow.

Ejnorajcie, fol. dóbr Rekijów, pow. szawelski.

Ejnory, ws, pow. poniewieski, gm. Czypiany (13 w.), 68 w. od Poniewieża.

Ejragoła, mstko i dobra, pow. kowieński, gm. Ejragoła, 56 w. od Kowna, st. poczt., 2,470 mk. Dobra należą do Bunakowych i mają 153 dz. Gmina obejmuje 63 miejscowości, 674 dm. włośc. (obok 312 innych), 6,780 mk. włościan (1,647 dusz rewiz.) uwłaszczonych na 11,515 dz. Władysław IV, r. 1640, nadał jarmark na Gromnieć. Stanisław August r. 1781, nadał jarmark poczynający się d. 18 maja i trwający tydzień. Tenże król w r. 1792, nadał prawo magdeburskie i herb, wyobrażający dwa miecze na krzyż złożone, w polu czerwonym.

Ejrymajcie 1.) ws i dwa majątki, pow. poniewieski, gm. Krakinów (10 w.), 38 w. od Poniewieża. Jeden należy do Butrymów, 222 dz., drugi do Owsianych, 160 dz. 2.) **E.** al. *Enrymajcie*, ws i dobra, pow. szawelski, gm. Radziviliszki (7 w.), 26 w. od Szawel. Dobra należą do Tołstojów i wraz z Kurklami i Pojeziorami mają 644 dz.

Ejryngiszki, *Ejrymiszki*, *Ejraniszki*, ws i fol., pow. poniewieski, gm. Smilgi (10 w.), 24 w. od Poniewieża. Fol. należy do dóbr Aukszte.

Ejskudzie, w spisie z r. 1886 *Ejspudzie*, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Kwietki (4 w.), 99 w. od mta pow.

Ejsmańce, ws, pow. trocki, gm. Hanuszyszki (9 w.); miała 32 dusz rewiz.

Ejsmontowicze, chutor, pow. słonimski, gm. Kozłowszczyzna, 55 dz. (9 łąk i pastw., 5 lasu, 14¹/₂ nieuż.

Ejsymonty 1.) *Małe*, ws i okolica, pow. grodzieński, gm. Brzostowica Mała, 45 w. od Grodna. Okolice ma 462 dz. 2.) **E.** *Nadtołbolskie*, okolica i chutor, tamże, gm. Wiercieliszki, 15 w. od Grodna. Okolice ma 368 dz.; chutor, własność

Kosačkih, 91 dz. 3.) **E. Wielkie**, okolica, tamże, gm. Indura, 21 dz. 4.) **E. Wielkie**, ws, i okolica, tamże, gm. Bohorodzicka, 46 w. od Grodna. Ws ma 4 dm., 29 mk., 90 dz. włośc. i 33 dz. kośc.; okolica 259 dz.

Ejszyszki, mstko i dobra skarbowe, powiat lidzki, gm. Ejszyszki; miała 109 dusz rewiz. Gmina obejmuje 90 miejscowości, 632 dm. włościańskich, 5,379 mk. włościan, uwłaszczonych na 9,716 dz. (7,287 roli). Nadto w gminie jest 23,535 dz. (11,392 roli) większej posiadłości.

Ejtucie, ws, pow. telszewski, gm. Korciany (9 w.), 46 w. od Telsz.

Ejtwidajcie, w spisie r. 1887 *Etwidajcie*, dwie wsi, pow. telszewski, gm. Wornie (19 w.), 49 w. od Telsz. Rymkiewiczowie tu i w Siemaszkalach 156 dz.

Ejwidowicze, ws, pow. dzisieński, gm. Bohiń (13 w.); miała 52 dusz rewiz.

Ejwidy, ws, pow. telszewski, gm. Olsiady (3 w.), 11 w. od Telsz.

Ejwily, ws, pow. wilkomierski, gm. Szaty (7 w.), 40 w. od Wilkomierza.

Ejżaraksznis, w spisie z r. 1886 *Eżeraksznis*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (2 w.), 72 w. od mta pow.

Ejżby, ws i dwór, pow. szawelski, gm. Szawkiany (9 w.), 41 w. od Szawel.

Ekaterynhof 1.) dobra, pow. mohylewski, ks. Krapotkinych, 552 dz. 2.) **E. al. Katarzynowo**, dobra, pow. połocki, Giedrojeiów-Jurahów, 380 dz.

Ekaterynopol, mstko, pow. zwinogródzki, gmina Ekaterynopol. st. pocztowa Zwinogródka (15 w.), 761 dm., 2 cerkwie (z r. 1738 i 1705), 2 domy modl. żyd., szkoła ludowa, szkołka cerkiewna, apteka, ambulatoryum, 4 młyny, 31 wiatraków. Gmina obejmuje 10 miejscowości (1 mstko, 6 siół, 3 wsi), 19,251 mk. (18 katol., 2,683 żydów), 21,546 dz. (10,106 gr. ornego, 3,439 łąk, 328 lasu, 205 pod wodami i 582 dz. nieuż.), z czego 4,642 dz. posiadał. większej, 16,049 do włościan, 326 do skarbu, 462 do cerkwi

Ekaterynopole, ws, pow. klimowiecki, gm. Chocimsk, 28 dm., 295 mk.

Ekaterynówka 1.) kol., pow. łucki, gmina Rożyszcze, 18 w. od Łucka, 9 dm., 122 mk. 2.) **E.**, ws, pow. rówieński, gm. Niemowicze, 104 w. od Równego, 43 dm., 260 mk.

Ekaterynowo, fol., pow. wilkomierski, gm. Wieprze (10 w.), 20 w. od Wilkomierza.

Ekaterynowsk, dobra, pow. homelski, ks. Paskiewiczza, 711 dz.

Ekierty, zaśc., powiat nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki, 69 w. od mta pow.

Ekimania, dobra, powiat połocki, 4,026 dz. Niegdyś Kublickich, później Bielikowiczów. W ostatnich czasach Mejer Fridlandzki posiada

3,000 dz., Piotr Malezewski 663 dz. i Jan Bezierny 363 dz.

Ekście, *Ejksście*, okolica, pow. kowieński, gm. Wilkija (13 w.), 42 w. od Kowna. Mają tu Dobkiewiczowie 60 dz., Dobszewiczowie 57 dz., Miniałgowie 42 dz., Rajuniecowie 79 dz.

Elbiciszki, ws, pow. wilkomierski, gm. Kowarsk (6 w.), 21 w. od Wilkomierza.

Eleonorów, fol., pow. rawski, gm. i parafia Lubochnia, ma 27 mk., 363 morg.

Eleonorów 1.) dobra, pow. kowieński, gm. Eleonorów, 70 w. od Kowna, 80 mk. Gmina obejmuje 23 miejscowości, 378 dm., 3,915 mk. włościan (1,065 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 3,758 dz. 2.) **E.**, dwór, pow. wilkomierski, gm. Szaty, własność Żebrowskich, 44 dz.

Eleonortal, dobra, pow. łucyński, własność hr. Tymana.

Elertowszczyzna, fol. dóbr Jeziora, powiat grodzieński.

Elgiszewo, w dok. *Ligisewo*, ws, pow. toruński. Nadana w XIII w. kościołowi w Ciechocinie. Ob. *Ciechocin*.

Eliaszyszki 1.) ws i okolica, pow. rossieński, gm. Taurogi (18 w.), 79 w. od Rossień. Mają tu Tryjanowscy 178 dz. 2.) **E.**, fol., pow. szawelski, gmina Błagowieszczeńsk (18 w.), 47 w. od Szawel.

Elizabecin, *Elizawetyn*, dobra, pow. czerykowski, od 1871 r. von Benkendorfów, 1,415 dz., młyn, gorzelnia.

Elizabecin, *Elizawetin*, kol., pow. łucki, gm. Rożyszcze, 23 w. od Łucka, 30 dm., 187 mk.

Elizabelin, dobra, pow. wileński, gm. i par. katol. Mejszagola, własność dawniej Wołowiczów, następnie Łopacińskich. Kaplica fundacyi Łopacińskiego.

Elizabet, ws, pow. nowogradwołyński, gmina Romanówka, 5 w. od mta pow., 56 dm., 322 mk.

Elizabetka 1.) chutor, pow. wasylkowski, gm. Kozanka, 45 w. od Wasylkowa, 9 dm., 275 mk., wiatrak. Należy do hr. Branickich, 1,010 dz. 2.) **E.**, *Elizawetka*, ws, pow. zwinogródzki, gm. i st. poczt. Kalihorka Mokra (4 w.), 39 w. od Zwinogródki, 170 dm., 778 mk., cerkiew drewniana z r. 1788, szkołka, młyn, 7 wiatraków.

Elizabetpol, dawniej *Swinna* (ob. t. XI, 710), ws, pow. starokonstantynowski, gm. i par. katol. Bazalia (5 w.). st. poczt. Teofipol (12 w.), st. dr. żel. Wójtowce (27 w.), 66 w. od mta pow., 167 dm., 934 mk., 797 dz. dwor., cerkiew drev. z r. 1891 na miejscu dawnej z r. 1723. W całej par. praw. było 1896 r. 172 dm., 1,537 mk. prawosł. i 16 katol. We wsi młyn i dwa wiatraki. *Swinna* była niegdyś własnością Wiśniowieckich, Chomentowskich, Sienickich. W r. 1850 nabył ją Konstanty Jasiński, który nazwał ją r. 1860, od imienia żony Elżbiety. Nowa nazwa zatwierdzona r. 1892.

Elizarka, wś, pow. żytomierski, par. praw. Strybież (3 w.).

Elizawetort, kol. niem. na obszarze dóbr Połonne, pow. nowogradwołyński, 35 dm., 269 mieszkańców.

Elizawetopol 1.) kol., pow. włodzimierski, gm. Werba, 15 w. od Włodzimierza, 75 dm., 460 mk. 2.) **E.**, kol., pow. żytomierski, gmina Barasze, 80 w. od Żytomierza, 34 dm., 273 mk.

Elizawetówka, kol., pow. radomyski, gm. i st. poczt. Korostyszów (8 w.), 32 w. od Radomyśla, 12 dm., 41 mk.

Elizawetyn, fol. dóbr Kopciowszczyzna, pow. grodzieński.

Elizin, wś, pow. gostyński, gm. Duninów, par. Gostynin, ma 84 mk., 74 morg.

Elkienita, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Okništa (3 w.), 69 w. od mta pow.

Elkoniepiewo, zaśc., pow. święciański, gm. Łabonary (24 w.). Należał do dóbr Antodury.

Elksnokiemie, wś, pow. maryampolski, ob. *Elkieniskiemie* (t. II).

Elmeniki, dwie wsi i ośm zaśc., pow. wilkomierski, gm. Onikszy, 40 do 46 w. od Wilkomierza. Własność Narbutów, 450 dz.

Elniszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (11 w.), 91 w. od mta pow.

Elówka, kol. nad rzeką Zdrywłą, pow. radomyski, gm. i st. poczt. Malin, 30 w. od Radomyśla, 45 dm., 269 mk., dom modl. ewang., olejarnia, cegielnia.

Elpiszki, dwór, pow. szawelski, gm. Kruki (7 w.), 57 w. od Szawel.

Elwirowo, fol., pow. szawelski, gm. Podubisz, 26 w. od Szawel, 104 dz.

Elźbiecin 1.) fol., pow. maryampolski, gm. Kwieciszki, par. Maryampol (8 w.), ma 6 dm., 88 mk. 2.) **E.**, fol., pow. chełmski, gm. i par. Pawłów.

Elźbiecinek, wś, pow. maryampolski, gmina Kwieciszki, par. Maryampol, ma 18 dm., 85 mk.

Elźbietówka, *Elizawetówka*, słoboda nad Dnieprem, pow. czerkaski, gm., par. praw. i st. poczt. Moszny (6 w.), 19 w. od Czerkas, 32 dm., 243 mk., młyn. Należy do klucza mosznańskiego ks. Woroncowa. Nazwana od Elźbiety, córki Ksawerego Branickiego, która wychodząc za Woroncowa, wniosła mu ten klucz.

Elżunin, fol. dóbr Sarya, pow. dryzieński, 161 dz.

Elżutka, wś, pow. wilejski, gm. Wołkołata; miała 7 dusz rewiz., należała do dóbr Leonowo.

Elki, wś, pow. telszewski, gm. Żorany (20 w.), 35 w. od Telsz.

Elneka, zaśc., pow. święciański, gm. Łabonary (6 w.), należał do dóbr Stachowszczyzna.

Emczycha, wś, pow. kaniowski, gm. i st. poczt. Kozin (3 w.), 25 w. od Kaniowa, 272

dm., 1,516 mk., cerkiew, szkoła cerk., 5 wiatraków.

Emelianów, kol., pow. łucki, gm. Szczurzyn, 26 w. od Łucka, 14 dm., 90 mk.

Emelianowa, pow. newelski, ob. *Pieszczanka*.

Emelianowo, wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszczce. W r. 1653 należy do dzierżawy sawińskiej.

Emilezyn, mstko, pow. nowogradwołyński, gm. Emilezyn, 37 w. od mta pow., 560 dm., 2,743 mk.

Emilen, kol., pow. żytomierski, gm. Chwasowa, 42 w. od Żytomierza, 96 dm., 506 mk.

Emilew, wś, pow. kozienicki, gm. Maryampol, par. Głowaczów, 18 w. od Kozienic, ma 21 dm., 144 mk., 305 morg. włośc.

Emilianów 1.) wś, pow. nieszawski, gmina Czamanin. W r. 1870 ma 154 mk., 664 morg.

2.) **E.**, kol., pow. rawski, gm. i par. Lubochnia, ma 26 dm., 153 mk., 308 morg. 3.) **E.**, *Jawor*, kol., pow. łaski, gm. Wygiełzów, ma 12 dm., 101 mk., 402 morg. 4.) **E.**, os., młyn nad rz. Grabią, pow. łaski, gm. Wola Wężykowa, par. Sędziejowice, ma 1 dm., 17 mk., 49 morg. Własność rządowa. 5.) **E.**, kol., pow. łęczycki, gm. Dalików, par. Leźnica, ma 4 dm., 44 mk. 6.) **E.**, kol., pow. sieradzki, gm. Złoczew, par. Uników, ma 27 dm., 278 mk. (56 ewang.) 136 morg. Powstała na obszarze dóbr Uników. 7.) **E.**, fol. dóbr Gruszczyce, w pow. sieradzkim. 8.) **E.**, kol., pow. kaliski, gm. i par. Kozminek, ma 13 dm., 98 mk.

Emilianówka, wś, pow. telszewski, gmina Hłoki (7 w.), 48 w. od Telsz.

Emilianowo, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Owanty (10 w.), 52 w. od Wilkomierza.

Emilienheim, wś, pow. słupecki. Założona na obszarach dóbr opactwa łędzkiego, podarowanych r. 1797 przez króla pruskiego, Fryderyka Wilhelma, ks. Hohenlohe Ingelfingen, który r. 1802 połowę obszaru sprzedał Karolowi Weiglowski, drugą połowę skolonizował i od imion dzieci swych ponazywał kolonie: Friedrichsfeld, Emilienheim, Adolfsberg, Sophienthal, Adelhof, Ludwigslust, a największą mianem rodu: Ingelfingen. W r. 1891 z polecenia władzy zmieniono nazwy: Emilienheim na Michalinowo, Adolfsberg na Zalesie, Sophienthal na Olechowo, Friedrichsfeld na Tarszewo, Ludwigslust na Mały Las, Adelhof na Chrusciki i Ingelfingen na Anielewo. Gmina otrzymała nazwę: Oleśnica, od wsi mieszczącej urząd gminny.

Emiliewo, wś, pow. gostyński, gm. Lucień, ma 149 mk., 106 morg. włośc.

Emilin, wś, pow. wykłowski, gm. i parafia Olwita, ma 78 mk.

Emilin, fol. dóbr Mirowszczyzna, pow. słonimski.

Emilin 1.) *Stary i Nowy*, dwie kol., powiat łucki, gm. Rożyszcze, 34 w. od Łucka, 36 dm.,

142 mk. 2.) **E.**, kol., pow. włodziemierski, gm. Werba, 16 w. od Włodzimierza, 16 dm., 173 mk.

Emilówka 1.) kol., pow. nowogradwołyński, gm. Emilezyn, 26 w. od mta pow., 8 dm., 47 mk. 2.) **E.**, kol., pow. żytomierski, gm. Horoszyki, 53 w. od Żytomierza, 20 dm., 147 mk.

Engieliszki, zaśc., pow. wiłkomierski, gmina Uciany (8 w.), 68 w. od Wiłkomierza.

Enżyszki, zaśc., pow. rossieński, gm. Szymkajcie (12 w.), 30 w. od Rossień.

Epidemo al. *Pustosza*, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (6 w.), 64 w. od mta powiat.

Erazmówka 1.) przys. wsi Czerniatyn, pow. berdyczowski, gm. Czerniatyn Mały, st. poczt. Samhorodek (10 w.), 48 w. od Berdyczowa, 31 dm., 168 mk. Obecnie mają tu: Marya Stampke (z Bołsunów), 117 dz., Julia Popowska 122 dz. i Gorczakowowie 168 dz. 2.) **E.**, wś, pow. czechryński, gm. Stawidły, st. poczt. Złotopol, 58 w. od Czehrynia, 334 dm., 1,802 mk., cerkiew, szkoła cerk., 12 wiatraków. 3.) **E.**, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Miropol, 50 w. od mta pow., 22 dm., 111 mk.

Ercelis, zaśc., pow. poniewieski, gm. Stumbryski (10 w.), 19 w. od Poniewieża.

Erczyki 1.) *Małe*, wś, pow. skwirski, gmina Czubińce, st. poczt. Skwira (12 w.), 181 dm., 1,254 mk. 2.) **E. Wielkie**, wś, tamże, 7 w. od Skwiry, 201 dm., 1,145 mk. 3.) **E. Żydowieckie** (ob. t. XIV, 885 *Żydowieckie Jerczyki*), wś, tamże, gm. Romanówka, st. poczt. i dr. żel. Popielnia (10 w.), 30 w. od Skwiry, 166 dm., 961 mk., szkoła, młyn walcowy.

Erem, os., pow. stopnicki, ob. *Kameduły*.

Erki (ob. t. II, 356), mylnie, ob. *Jerki*.

Ermałajewka, ob. *Jarmołajówka*.

Ernestynów, wś, pow. kutnowski, gm. Plecka Dąbrowa. W r. 1870 ma 197 mk., 290 morg.

Erteje, w spisie z r. 1886 *Erszeje*, wś, pow. wiłkomierski, gm. Ołoty, 70 w. od Wiłkomierza.

Erubajcie 1.) wś, pow. telszewski, gm. Pługiany (8 w.), 34 w. od Telsz. 2.) **E**, wś, tamże, gm. Żorany (18 w.), 17 w. od Telsz. Stasiulisowie mają tu 100 dz.

Erzopol, dobra skarbowe, pow. luecyński, gm. Marienhauz (1 w.), cerkiew, szkoła. Dobra obejmują 19 wsi i fermę, mają 4,436 dz.

Erzowkowo, fol., pow. rzeżycki, przyl. Rozkosza.

Erzuwka (? *Jerzówka*), okolica, pow. wiłkomierski, gm. Kowarsk (5 w.), 23 w. od Wiłkomierza.

Erzwilek, *Erzwilki*, mstko, pow. rossieński, 35 w. od Rossień, 140 mk. Gmina obejmuje 71 miejscowości, 1,007 dm. włośc. (obok 2 innych), 8,410 mk. włościan (2,250 dusz rewiz.), uwłaszczone na 14,170 dz.

Esławzie, dwór, pow. szawelski, gm. Łukni (11 w.), 61 w. od Szawel.

Eszkiepy, wś, pow. telszewski, gm. Dorbiany (6 w.), 75 w. od Telsz.

Etykańce, wś, pow. wiłkomierski, gm. Konstantynów (6 w.), 14 w. od Wiłkomierza.

Eufemia, kol., pow. łączycki, gm. par. Daliaków, ma 3 dm., 10 mk.

Eufrozyniewskie, os., pow. połocki, gmina Eufrozyniewka. Gmina obejmuje 50 miejscowości, 586 dm. włośc. (obok 54 innych), 3,079 mk. włościan, uwłaszczone na 5,866 dz. Nadto w gminie jest 14,926 dz. większej posiadłości.

Eugeniówka 1.) kol., pow. nowogradwołyński, gm. Romanówka, 4 w. od mta pow., 73 dm., 401 mk. 2.) **E.**, kol., pow. żytomierski, gmina Barasze, 72 w. od Żytomierza, 48 dm., 461 mk.

Europa, zaśc., pow. wileński, gm. Gielwany (8 w.), miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr Powiecinie.

Eustaszyn, dobra, pow. bychowski, od 1862 r. Ławreneńków, wraz z fol. Prudek 1,191 dz., 2 młyny.

Ewalin-Rupul, wś, pow. poniewieski, gmina Podbirze (10 w.), 79 w. od Poniewieża.

Ewendorf, właściwie *Iwanówka*, wś, pow. radomyski, gm. i st. poczt. Korostyszów (12 w.), 14 w. od Radomyśla, 57 dm., 385 mk., młyn wodny, 394 dz. włośc., 555 dwor. Własność Zubowskich.

Ewaniszki 1.) przys., pow. poniewieski, gm. Czypiany (10 w.), 79 w. od Poniewieża. 2.) **E.**, dobra, pow. wiłkomierski, gm. Szaty (7 w.), 42 wiorst od Wiłkomierza, własność Szyllingów, 110 dz.

Ewapol, zaśc., pow. wilejski, gm. Chotencyce (18 w.). Należał do dóbr Wincentowo.

Ewbule, zaśc., pow. dźwiński (dyneburski), własność Fiedotowych, 160 dz.

Ewdokiejewska, ferma nad Jelańcem, pow. bałcki, gm. Sawrań, st. poczt. Chaszczerwata, przy wsi Bandurowej, ma 1,400 dz. (600 dz. lasu). Bandurówka należała wraz z Sawraniem do dóbr Emira Rzewuskiego. *F. Morg.*

Ewelina, las należący do Jarmoliniec, pow. proskurowski.

Ewelinów, wś, pow. włoszczowski, gmina Oleszno, par. Mnin, 21 w. od Włoszczowy.

Ewelsztowo, fol., pow. wiłkomierski, gmina Wieprze (10 w.), 20 w. od Wiłkomierza.

Ewersmujża, wś i dobra, pow. luecyński, gm. Ewersmujża, zarząd gminny, kościół katolicki paraf., gorzelnia, młyn. Gmina obejmuje 81 miejscowości, mających 281 dm. włościańskich (obok 50 innych), 5,210 mk. włościan, uwłaszczone na 6,967 dz. Nadto w gm. jest 12,836 dz. (2,745 roli) większej posiadłości.

Ewilcie, wś, pow. wiłkomierski, gm. Owanta (7 w.), 45 w. od Wiłkomierza.

Ewin, kol., pow. włodzimierski, gm. Werba, 20 w. od Włodzimierza, 17 dm., 112 mk.

Ewinie, zaśc., pow. szawelski, gm. Żagory (15 w.), 49 w. od Szawel.

Ewinów, kol., pow. turecki, gm. Wichertów, par. Psary, ma 20 dm, 142 mk.

Ewna, ob. *Fralin*.

Ewunin, wś, pow. janowski, gm. Urzędów, par. Popkowie, ma 28 os., 187 mk., 214 morg.

Ezechieliscki (ob. t. II, 364 *Ezechielowo*), wś, pow. rossieński, gm. Szydłów (11 w.), 20 w. od Rossień.

Ezergajle, w spisie z r. 1892 *Ezerpajle*, dwór, pow. szawelski, gm. Żagory (4 w.), 67 w. od Szawel.

Eżajcie, wś, pow. telszewski, gm. Gorzdy (5 w.), 75 w. od Telsz.

Eżejki, wś, pow. szawelski, gm. Janiszki (6 w.), 34 w. od Szawel.

Eżerabok, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (17 w.), 67 w. od mta pow.

Eżerbały, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (17 w.), 67 w. od mta pow.

F.

Faciniech, w dok. *Ffatimech*, u Dług. *Chwaczymyech*, wś, pow. wadowicki, par. Krzęcin. W dok. z r. 1254 wyliczającym posiadłości klasztoru zwierzynieckiego, podano: „Ffatimech cum Thaberna, Silva et Visla cum utroque litore“ (Kod. kat. krak., I, 53). W r. 1581, wś Faciniech leży w par. Czerniechów. Piotr Strzała płaci tu od 2 łan. km., 1 zagr.

Fadiejewszczyzna, wś, pow. wieliski, gm. Czeple.

Fadziewicz, wś, pow. oszmiański, gm. Kucewicz (5 w.); miała 18 dusz rewiz., należała do dóbr Nowosiółki.

Fafaldy, r. 1580 *Falckwald*, wś, pow. międzychodzki. Ob. *Sokoła Dąbrowa* (t. XI).

Fajum, wś, fol., pow. kaliski, gm. Ostrów, par. Wojków. Wraz z os. Chudoba wś ma 28 dm., 165 mk.; fol. 1 dm., 3 mk. Własność J. Fondukleja. Reg. pob. z XVI w. nie podają tej wsi. Istniała wtedy wieś „Fajewo“, w parafii Przedecz (pow. włocławski) zasiedlona przez drobną szlachtę Fajewskich, dziś nie znana.

Falbogi 1.) *Wielkie*, wś, pow. płoński. W r. 1576 „Sobole Falbogi“, w par. Kroczew, płacą od 1 łanu. 2.) **F.**, wś, pow. nowomiński, parafia Kałuszyn. W r. 1563 „Chwałbogi“ płacą od 4 łan.

Falborz, r. 1557 *Phalibosch*, wś, pow. włocławski. W r. 1557, ststa brzeski płaci tu od 2 łan. Morawski od 2 łan., Bielicki od 4 łanów, 2 zagr. Soltysi 1 łan.

Falenty, r. 1580 *Fałęta*, wś, pow. warszawski. W r. 1580 Jan Wieher, wójt, płaci od 12 łan. km., 6 zagr. z rolą, 1 koła młyn.

Falewicz 1.) wś, pow. prużański, gm. Noski, 15 w. od Prużany, 423 dz. 2.) **F.**, wś, pow. rochaczewski, gm. Ciechlinie (5 w.), 32 dm., 260 mk.

Fałęcin 1.) u Dług. *Falanćzin*, wś, pow. stopnicki. Otrzymuje r. 1362 wraz ze Stopnicą, prawo niemieckie (Kod. dypl. pol., III, 278).

W połowie XV w., wś królewska daje dziesięcinę w połowie bisk. krakow.. a w drugiej mansjonarzom w Stopnicy (L. B., II, 443). 2.) **F.**, wś, pow. płocki. W r. 1576 Fałęcino, w parafii Żochów, miało 2½ łan. km., 1 morg.

Fałęcino, wś przyległa do Kwieciszewa, w pow. mogilnickim, dziś nie istnieje pod tą nazwą. Zapewne zlała się z Kwieciszewem. Wymieniona w akcie nadań dla Mogilna. Wedle dok. z r. 1360, już poprzednio opat Mikołaj, sprzedał F., Michałowi z Koszanowa, który odstąpił znowu tej wsi arcyb. gnieźn., Jarosławowi, w zamian za Włókna (K. W., n. 3, 33, 1,413).

Fałęty, ob. *Falenty*.

Falimicze, ob. *Chwałimicze*.

Falimonowo, wś, pow. wieliski, gm. Czeple.

Falinka, chutor, pow. wilkomierski, gmina Żmujdki (3 w.), 13 w. od Wilkomierza.

Faliszowice, w dok. *Paliszowice*, wś, pow. sandomierski. W połowie XV w., dziedzicami są dwaj Grotowie, h. Rawa. Było tu 6 łan. km., 2 karczmy, 2 zagr. z rolą, 2 fol. (L. B., II, 351 i 408). Ob. *Chobrzany*.

Faliszowice, wś, pow. brzeski (Galicja). W połowie XV w. dziedzicem Spytko z Melsztyna. Dziesięcinę (do 12 grz.), dają kościołowi w Czechowie (L. B., II, 240).

Falkenwalde, r. 1580 *Falckwald*, ob. *Fafaldy*.

Falki 1.) *Filipy*, wś i okolica, pow. bielski gub. grodz., gm. Rajsk, 21 w. od Bielska. Wś ma 10 dz. włośc.; okolica 356 dz. 2.) **F.**, *Godziemby*, okolica, tamże, 23 w. od Bielska, 93 dz. 3.) **F.**, *Kowale*, okolica, tamże, 18 w. od Bielska, 97 dz. 4.) **F.**, *Stare*, okolica, tamże, 20 w. od Bielska, 217 dz.

Falków, osada, pow. łucki, gm. Torczyn, 15 w. od Łucka, 15 dm, 79 mk.

Falkowa, wś, pow. grybowski. W połowie XV w. dziedzicem jest Marcisz z Wrocimowie,

h. Półkoza. Łany km. dają dziesięcinę biskup. krakow. (L. B., II, 303).

Falkowice, może *Falkowice*, u Dług. *Phalkowycze*, wś, pow. wielicki. W dok. z r. 1381 występuje przy boku opata tynieckiego, Michał z F. (Kod. dypl. pol., III, 325). W połowie XV w. siedzą tu bracia h. Drużyna. Ośm łan. km. daje dziesięcinę klasztorowi św. Ducha w Krakowie, fol. zaś do Gdowa (L. B., II, 118).

Falkowicze, wś nad rzeką Łososie (prawy dopł. Łuczyszki), pow. witebski.

Falkowo, zaśc., pow. wilejski, gm. Mańkowicze (6 w.); miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr skarbu. Meceniaty.

Falkowszczyzna, urocz., pow. wołkowyski, gm. Szymki, 60 dz.

Falkowszczyzna, os. czeska, pow. dubieński, gmina Malin, 27 wiorst od Dubna, 10 dm., 121 mk.

Falniów, w dok. *Falniów* i *Chwalniów*, wś, pow. miechowski, par. Miechów. W r. 1262 płaci dziesięcinę klasztor. miechowskiemu. W dok. z r. 1339 występuje Lorissius, sołtys z F. Wś jest własnością klasztoru miechowskiego. Daje r. 1349 czynszu 5 grz., dziesięciny 3 grz. (Kod. mał., III, 34, 77).

Falusze, chutor, pow. grodzieński, gm. Górnicza, 5 wiorst od Grodna, O'Brian-de Lassych, 85 dz.

Fałków, w XVI w. *Ffalkow*, wś, pow. konecki. W r. 1340 Kazimierz król, nadaje Jakóbowi, kancl. sieradzkiemu i Piotrowi prepozytowi u św. Floryana w Krakowie, prawo przekształcenia wsi F. na miasto, na prawie magdeburskiem. Nadał przytem miastu targ tygodniowy. Zygmunt I potwierdził to nadanie r. 1532 (Kod. mał., III, 40). W r. 1577 w części Anny Giżyckiej było 2 $\frac{1}{2}$ łan. i 2 rzem., w części Stanisława Rudnickiego 2 $\frac{1}{2}$ łan. i 3 bied. rzemieślników. Jedna bania gorzałczana (Paw. Małop. 296). Na początku XVI w., F. jest miastem. Posiada kościół par., p. w. św. Trójcy i św. Mateusza. Być może, iż fundatorem był Piotr z F., zw. Jerzyk, bisk. krakow. († 1348 w Awinionie), pochodzący z rodu dziedziców wsi, h. Doliwa. W aktach kons. gnieźn., z początku w. XV, nazwano kościół dawnym. Obecny murywany wzniesli dziedzice wsi r. 1420. Wedle Długosza (L. B., I, 324), dziedzicem był Jan Giżycki, h. Gozdawa. Kościół w Czerminie był założony na obszarze par. Fałkowo i z jej dochodów opatrzonny.

Fanfuryn, ferma, pow. jampolski, 255 dz. Sobańskich.

Faniewo Łuh, zaśc., pow. wilejski, gm. Chotenczyce (15 w.); miał 6 dusz rewiz., należał do dóbr Szypki.

Fanisławice, w dok. *Falisławice*, wś, pow. kielecki, par. Łopuszno. Wymieniona w dokum. z 1367 (Kod. mał., III, 211). Według Długosza

(L. B., I, 595) „Falisławycze utraque“, miały karczmę, fol. królewski i dawały dziesięcinę (do 3 grz.) prebendzie św. Jerzego, w Krakowie. Wś królewska należąca do zamku chęcińskiego, płaci r. 1573 od 5 łan. km.

Farpost (ob. t. II, 399 *Forpost*), wś, pow. czechryński, gm. Cwietna, st. poczt. Czechryn (23 w.), 131 dm., 569 mk., dom modl. żydow. (około 150 żydów), 4 wiatraki.

Fasćiszowa, u Dług. *Phasczechowa*, wś, pow. brzeski (Galicya). Miała w XV w. 5 łan. km., karczmę z rolą, kilka fol. (L. B., II, 273).

Fasowa, *Fasówka* ob. *Chwasowo*, *Chwasówka*. **Fast...**, ob. *Chwast...*

Fastowo, wś i dobra, pow. mściśławski, od 1867 r., własność Sudziłowskich, 766 dz., młyn i folusz, cerkiew par. drewniana. Niegdyś z Kociszewem, Eliasza Suryna, podstarościego mściśławskiego.

Fasty, *Chwasty*, wś nad Supraślą, pow. białostocki, gm. Białostoczek (661 dz. włośc., 34 dm., 392 mk., cerkiew i 67 dz. cerk. Pod wsią na wzgórzu kurhan w kształcie ostrokręgu ściętego.

Faszcówka 1.) wś, pow. horecki, gm. Nieczyporowicze (6 w.), 46 dm., 250 mk., kościół par. katol. 2.) **F.**, pow. mohylewski, ob. *Blewki*. 3.) **F.**, wś, tamże, gm. Kniażycze, 6 dm., 47 mk.

Faszczyce, w dok. z r. 1474 *Phasczicze*, wś, pow. błoński. Wś książęca w XV w.; 1580 roku należy do stłwa błońskiego, ma 26 łan.

Faszczyjówka, wś, pow. łatycki, 94 dm., 604 mk., cerkiew.

Fataczuny, las należący do Jackowiec, pow. uszycki.

Faustynowo, osada, pow. brzeski gubernii grodz., gm. Miedno, 41 w. od Brześcia, 65 dz. włośc. i 137 dz. Krasowskich.

Fawory 1.) *Bliższe*, zaśc., pow. święciański, gm. Komaje (9 w.); miał 15 dusz rewiz. 2.) **F.**, *Dalsze*, zaśc., tamże, 12 w. od Komaj. Oba dwa należą do dóbr Serenczany.

Fediukówka, wś, pow. taraszczański, gm. Żydowska Hrebła, st. poczt. Taraszcza (25 w.), 374 dm., 2,250 mk., cerkiew, szkoła, 9 wiatraków. W r. 1848 kupił F. Uziębło. Obecnie należy tu do sukces. Jana Meleniewskiego 1,803 dz.

Fedkowce, wś, pow. krzemieniecki, gmina Wiszniowiec, par. praw. St. Wiszniowiec (1 w.).

Fedkówka, u ludu *Fitkówka*, przys. nad rz. Tymanówka, dopł. Silnicy, pow. braclawski, gm. Klebań (5 w.), 90 w. od Braclawia, ma 18 dm.

Fedorce, *Fiedorce*, wś, pow. dzisieński, gm. i dobra Mikołajewo (2 w.); miała 8 dusz rewiz.

Fedorki al. *Fedurki*, wś nad Bołwańcem, dopł. Zbrucza, pow. starokonstantynowski, gm., st. poczt. i dr. żel. Wołoczyska (12 w.), 57 w. od mta pow., 180 dm., 886 mk. (216 katol., 51 żydów), cerkiew par. z r. 1754, młyn wodny.

W XVIII w. Potockich, potem Chilińskich, droga wiana Międzyńskich.

Fedorowce, w dok. *Fiedorowicze, Fiedorowszczyzna, Chwiedorowce*, ws nad Łuhem, pow. włodzimierski, gm. Werba, 1 w. na zchd. od Włodzimierza, 21 dm., 127 mk. Niegdyś dobra władcyków włodzimierskich. W r. 1577 władca Fiedosiej wnosi ztąd od 2 dym. dworz i od 1 ogr. 2 gr., a w r. 1583 z 2 dym., 2 komornik. i 3 rybitwów. Były młyny.

Fedorówka 1.) zaśc. pow. kowieński, gm. Janowo (10 w.), 21 w. od Kowna. 2.) **F.**, fol. dóbr Trawna, pow. czerykowski. 3.) **F.**, dobra, pow. homelski, dziedzictwo Betulińskich, 1,059 dz. 4.) **F.**, ws, tamże, gm. Działowicze (4 w.). 5.) **F.**, dobra, pow. klimowicki, od r. 1855 Gałkowskich, 996 dz. 6.) **F.** al. *Kriuczówka*, ws, tamże, gm. Kościukowicze, 27 dm., 200 mk. 7.) **F.**, dobra, pow. rohaczewski, od 1865 r. własność Kignów, 2,063 dz., młyn wodny i folusz. 8.) **F.**, dobra, tamże, gm. Pokot (3 w.), Perekrestowych, 2,607 dz., 2 młyny wodne, cerkiew drewniana.

Fedorówka 1.) ws nad rzeką Wyrwą, pow. radomyski, gm. Wyszewicze, st. poczt. Radomyśl (21 w.), par. praw. Worsówka, 89 dm., 520 mk., 800 dz., szkoła, smolarnia, dziegiarnia. Należała do dóbr worsowieckich, Pruszyńskich, potem Belinów. Obecnie Żeliszew Belina ma tu 520 dz. 2.) **F.** al. *Rudnia Fedorowska*, ws nad rzeką Radeńką, dopł. Uszy, tamże, gmina Martynowicze, par. praw. Maksymowicze (6 w.), st. poczt. Radomyśl (110 w.), 42 dm., 190 mk. Należy do dóbr Martynowicze. 3.) **F.**, chutor, tamże, gm. Przyborsk, st. poczt. Radomyśl (74 w.), 22 dm., 179 mk. 4.) **F.**, ws nad Irpeniem, pow. skwirski, gm. i par. praw. Łuczyn (4 w.), st. poczt. i dr. żel. Chwastów (18 w.), 32 dm., 411 mk., młyn, 217 dz. Własność Pruszyńskich, przy Łuczynie. 5.) **F.**, chutor, pow. bałcki, okr. pol. Okno, gm. Czarna (13 w.), 48 w. od Bałty, ma 5 dm. 6.) **F.**, ws nad dopł. Bohu, pow. bractawski, niedaleko od granicy powiatu winnickiego, gm. i st. poczt. Niemirów, 382 dz. (130 lasu) dwor. Własność Duszyckich. 7.) **F.**, sloboda, pow. nowogradwołyński, gm. Romanówka, 25 w. od mta pow., 216 dm., 1,321 mk. 8.) **F.**, przys., pow. ostrogski, gm. Buhryn, 40 w. od Ostroga, 15 dm., 97 mk. Niegdyś Bokijów. 9.) **F.**, ws, pow. zasławski, gm. Antoniny, par. praw. Puzyrki Małe (1 w.), 40 w. od Zasławia, 54 dm., 236 mk. Dawniej Chilińskich, potem Międzyńskich. 10.) **F.** *Krasna al. Majdan*, kol. niemiecka, pow. żytomierski, gm. i parafia praw. Barasze (11 w.), 69 w. od Żytomierza, 34 dm., 206 mk., kaplica ewang. 11.) **F.**, ws, tamże, gm. i par. praw. Bieżów (6 w.), 32 w. od Żytomierza, 48 dm., 189 mk. 12.) **F.**, kol. niemiecka, tamże, gm. i par. praw. Horoski (6 w.), 33 w. od Żytomierza, 33 dm., 203 mk., kaplica

ewang., szkoła, młyn parowy, wiatrak, olejarnia. 13.) **F.**, kol., tamże, gm. Puliny, 32 w. od Żytomierza, 18 dm., 115 mk.

Fedorowszczyzna, dwór. pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (7 w.).

Fedorpol, kol., pow. włodzimierski, gmina Werba, 9 w. od Włodzimierza, 16 dm., 98 mk.

Fedoryszki 1.) ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (21 w.), 93 w. od mta pow. Należała do dóbr Czadosy. 2.) **F.**, fol., tamże, gm. Ponedel (13 w.), 70 w. od mta pow., należała do dóbr Polepie. 3.) **F.**, ws, pow. święciański, gm. Święciauy (13 w.); miała 17 dusz rewiz., należała do dóbr Trudy.

Fedosowszczyzna, ws włośc., pow. dzisieński, gm. i dobra skarbowe Przebrodz (2 w.); miała 6 dusz rewiz.

Felicyalówka, *Felicyanówka* al. *Słoboda Holyn*, ws nad Brodem, pow. kijowski, gm. Dymir, par. praw. Babińce (7 w.), st. poczt. Borszezhówka (33 w.), 42 w. od Kijowa, 87 dm., 458 mk., 363 dz. włośc. Należy do dóbr Hawryłówka. Niegdyś we włości mirockiej, monasteru pieczerskiego.

Felicyanów 1.) kol., pow. kolski, gm. Budziszew, par. Dęby Szlacheckie, ma 16 dm., 153 mk. 2.) **F.**, ws, pow. koniński, gm. Władysławów, par. Rusocice, 20 w. od Konina, ma 28 dm., 306 mk. 3.) **F.**, ws, pow. turecki, gmina Biernacie, par. Niewiesz, ma 17 dm., 116 mk.

Felicyanów, fol. dóbr Wasiszki, pow. miński.

Felicyanówka, ws, pow. żytomierski, gm. Trojanów, 30 w. od Żytomierza, 12 dm., 85 mk.

Felicyanowo 1.) ws, pow. kobryński, gmina Osowce, 66 w. od Kobrynia, 124 dz. włościań. 2.) **F.**, dobra, pow. prużański, gm. Kotra, 15 w. od Prużany, własność Wielowiejskich, 961 dz. 3.) **F.**, fol. dóbr Dobromyśl, pow. stonimski. 4.) **F.**, dobra, pow. dźwiński (dyneburski), własność Wrockich, 115 dz.

Felicyno, chutor w dobrach Dywin, pow. kobryński.

Feliksberg 1.) fol. dóbr Antonówka, pow. klimowicki. 2.) **F.**, lotew. *Lejes-Mujza*, dobra skarbowe, pow. i obw. hazenpocki (Kurlandya), par. Alschwangen. Posiada kościół katol., p. w. św. Józefa, wzniesiony 1862 r., filialny.

Feliksin 1.) kol., pow. łódzki, gm. Wiskitno, par. Mileszki, ma 31 dm., 293 mk., 155 morg. 2.) **F.**, ws, pow. łukowski, gm. Jarczew, parafia Okrzeja, ma 20 dm., 149 mk. 314 morg.

Feliksów 1.) ws, pow. opoczyński, gmina Wielka Wola, par. Wójcin, ma 12 dm., 45 mk., 211 morg. Powstała na obszarze dóbr Wielka Wola. 2.) **F.**, ws, pow. włoszczowski, gm. i par. Irządze, 33 w. od Włoszczowy. 3.) **F.**, fol., pow. hrubieszowski, gm. Jarosławiec, par. Uchanie. 4.) **F.**, kol., pow. sieradzki, gm. Krokocice, par. Kałów, ma 19 dm., 149 mk.

Feliksówka 1.) os., pow. jędrzejowski, gm. i par. Węgleszyn, 19 w. od Jędrzejowa. 2.) **F.** al. *Feliksianka*, os., pow. radzyński, gm. Biała, par. Radzyń.

Feliksówka, ws, pow. lipowiecki, gmina, par. praw. i katol., st. poczt. Lipowiec (7 w.), 87 dm., 793 mk., kaplica, szkoła cerk. Obecnie należy tu 200 dz. do Wesołowskich, 145 dz. do Rawy, 84 dz. do spółki włościan, resztę tworzą na działki włościan.

Feliksowo, pow. ostrowski, gm. Orło, par. Brok.

Feliksowo, dobra, pow. telszewski, gm. Żorany (3 w.), 19 w. od Telsz.

Feliks pole, ws, pow. rohaczewski, gm. Ciechanice, 14 dm., 144 mk.

Felinów, fol., pow. konstantynowski, gmina Huszlew, ma 2 dm., 8 mk., 698 morg.

Felsztyn, mstko nad Smotryczem, pow. proskurowski, gm. Felsztyn, 25 w. od Proskurowa, 220 dm., 2,700 mk., zarząd gminny, cerkiew, kościół katol., synagoga, 2 domy modl. żydow., 2 młyny, 3 jarmarki. Gmina obejmuje 21 miejscowości, 2,125 dm., 14,368 mk. włościan (5,350 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 10 623 dz. (9,516 roli). Nadto w gm. jest 11,522 dz. większej posiadłości i 569 dz. cerk. Cała gmina ma 22,714 dz. (17,902 roli) i 16,612 mk.

Felsztyn, mstko, pow. staromiejski. W roku 1508 „Zebrius Herbort“ płaci z połowy mta Felsztyna i jego przedmieść: Koniów, Bukowa, Sasiadowice, Głębokąt, Ożomla, grz. 12 gr. 19. W r. 1589 miasto daje szosu fl. 12, od rzem. fl. 6, od 4 kom., od 2 pałaców wódkę i od 5 kół młyn. Ogółem fl. 23.

Feniewa, ws nad jez. Hłuboczne, pow. nowelski, gm. Dołysy, 5 dm., 48 mk., zarząd gm., 3 jarmarki.

Feniewicze (ob. t. II, 383 *Fenewicza*), pierwotnie *Tryhubowszczyzna*, ws nad Zdwizem, pow. radomyski, na samej granicy pow. kijowskiego, naprzeciw Dymiru, gm i st. poczt. Iwańków, par. praw. Kotiuzanka (5 w.), 76 w. od Radomyśla, 226 dm., 1,237 mk., 2,014 dz. włośc., 2 młyny, wiatrak. Tryhubowszczyzna nadana była przez ks. Olelka Włodzimierzowicza, Juchnowiczom, po których odziedziczają przed r. 1507 Łozkowie, którzy je posiadają jeszcze r. 1618. Następnie należy do włości iwańkowskiej, w końcu ks. Lubomirskich. Obecnie część F. (145 dz.), należy do Lewickiego, reszta do spółki włośc.

Feniewo, zaśc. w dobrach Zaborze, pow. wilejski.

Fenkowo, fol. dóbr Skidel, pow. grodzieński.

Feodosiewka, ws, pow. czerkaski, gm. i st. poczt. Rotmistrzówka (3 w.), 43 w. od Czerkas, 5 dm., 60 mk. Leży przy wsi Mielnikówka.

Feradki, os., pow. słonimski, gm. Derewna.

Ferdynandów 1.) dobra, pow. wilkomierski, gm. Kowarsk (4 w.), 17 w. od Wilkomierza, własność Pietraszewskich, z dobrami Świrny 656 dz. 2.) **F.**, fol., tamże, gm. Dobejki (6 w.), 60 w. od Wilkomierza. Aksamitys ma 31 dz., Markunasowie 42 dz. i Jusikowie 10 dz. 3.) **F.**, fol. i dobra, tamże, gm. Owanta, 41 w. od Wilkomierza. Własność Downarowiczów, 80 dz.

Ferdynandów al. *Ferdynandówka*, ws, pow. nowogradwołyński, gm. Ostropol, 112 w. od mta pow., 85 dm., 516 mk., 401 dz. dwor. Maryi Ostaszewskiej i Józefa Żurakowskiego.

Ferkowszczyzna, okolica, pow. połocki. Mają tu Erdmanowie 22 dz., Jurewiczowie 8 dz.

Fermowce, pow. lepeński, ob. *Czerstwiaty*.

Fesiury, *Fisiury* al. *Chwesiury*, ws nad rzeką Rosią, pow. wasylkowski, na pograniczu pow. skwirskiego, gm. Jezierna, par. praw. Jabłonówka (8 w.), st. poczt. i dr. żel. Biała Cerkiew (20 w.), 65 w. od Wasylkowa, 123 dm., 980 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1855, szkoła cerk., wiatrak. Należała do Białocerkiewszczyzny.

Fiedotówka, ws, pow. klimowicki, gm. Timonowo, 16 dm., 98 mk.

Fieńki, ws, pow. dryzieński, par. Oświej.

Figa, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Owanta (13 w.), 50 w. od Wilkomierza.

Filandmujza, dobra, pow. lucyński, własność Rodlewiczów, obecnie Łukaszewych, 779 dz.

Filiewo, ws, pow. orszański, gm. Serokorotnia, 7 dm., 36 mk.

Filimonówka, fol., pow. miński, gm. Białorucz.

Filińce, *Felince*, ws skarb., pow. żytomierski, gm. Krasnosiółki, par. praw. Bratałów Wielki (5 w.), 80 w. od Żytomierza, 167 dm., 555 mk.

Filinowce, ws, pow. lidzki, gm. i dobra (w r. 1865 ks. Wittgensteina) Dekudowo, 33 dusz rewiz.

Filiny, ws, pow. wilkomierski, gm. Kowarsk (3 w.), 18 w. od Wilkomierza.

Filipcowo 1.) w dok. *Filipowo*, ws, powiat wieliski, gm. Cerkowiszcz. W r. 1563 należy do dzierżawy sawińskiej. 2.) **F.**, ws, pow. wieliski, gm. Usmyń. W r. 1765 leży w ławnictwie przychabskiem, wójtostwa usmyńskiego.

Filipieńki, ws, pow. wieliski, gm. Serteja.

Filipina, fol., pow. łukowski, gm. Wojcieszków, par. Kock, ma 36 mk., 500 morg.

Filipinieta, ws, pow. oszmiański, gm. Horodźki (6 w.). W r. 1865 miała 117 dusz rewiz., należała do dóbr Wiszniów, hr. Chreptowiczów.

Filipiny, ws, pow. węgrowski, gm. Borze, ma 5 dm., 40 mk., 377 morg.

Filipiszki 1.) pow. rossieński, ob. *Balcze Filipiszki*. 2.) **F.**, fol., pow. szawelski, gm. Szawle (12 w.).

Filipki, ws, pow. włocławski, gm. i par. Smilowice. W r. 1870 miała 42 mk., 229 morg.

Filipole, fol. dóbr Kieczyn, pow. sieński.

Filiponi, nazwa jednej ze sekt, na które dzieliła się starowiercy w Rosyi. Za Zygmunta Augusta pewna liczba F. przesiedliła się do Litwy i znalazła przytułek u Chodkiewicza, hetmana litewskiego. Pierwsze ich siedziby miały się znajdować w okolicach wsi Lipina, w dzisiejszym pow. sejneńskim. Obecnie mieszkają w pięciu założonych przez siebie osadach: Głęboki Rów, Rasztobol i Szury w pow. suwalskim, Pogorzelec w sejneńskim, Pijawne Ruskie, w pow. augustowskim. Każda z tych wsi ma dom modlitwy i swego nauczyciela. Zajmują się głównie rolnictwem, ogrodnictwem i ciesiołką. W r. 1865 rząd przeznaczył dla nich z majątków skarbowych 1,904 dz. ziemi, na której osiedliło się 174 rodzin. Ob. Fankidejski. „Filiponi na pruskich Mazurach“ (Wędrowiec r. 1882, n. 42).

Filipowce, wś, pow. dryzieński, par. Przydrujsk.

Filipowce, w dok. *Phillippowicz*, wś, pow. pińczowski, par. Rachwałowice. W dok. z roku 1337 występuje „Pilippus de Ph.“, jeden z członków sądu najwyższego niemieckiego, w grodzie krakowskim (Kod. mał., III, 23). W XV wieku, dziedzic Mikołaj Kot, h. Leliwa. Dziesięcinę dają do Przemysłowa (L. B., II, 150). R. 1581 dzierżawca płaci od 2 łan. km. i 2 czyn.

Filipowice, wś, pow. brzeski. W XV wieku, dziedzicem jest Jan Filipowski, h. Szarza. Dziesięcinę (do 16 grz.), dają kościołowi w Czechowie. Jest też młyn (L. B., II, 240).

Filipowice 1.) wś, pow. kobryński, gmina Rohozna, 17 w. od Kobrynia, 193 dz. włośc., Grodzkich 109 dz. 2.) **F.**, *Zarzeck*, dobra, tamże, ob. *Zarzeck*.

Filipowice 1.) al. *Pilipowice* (ob. t. VIII, 140), wś nad Zdwizem, pow. kijowski, gm. Hostoml, st. poczt. Borszczahówka (37 w.), 45 w. od Kijowa, 89 dm., 1,070 mk., cerkiew, 3 młyny. Należy do dóbr Mikulicze von der Osten Sakena. 2.) **F.**, pow. nowogradwołyński i radomyski, ob. *Pilipowice*

Filipówka, dwór, pow. poniewieski, gmina Stumbryski (4 w.), 22 w. od Poniewieża.

Filipowo, wś, pow. dryzieński. Gmina obejmuje 78 miejscowości, 152 dm., włośc. (obok 60 innych), 3,030 mk. włościan, uwłaszczonych na 6,211 dz. Nadto w gm. jest 7,354 dz. większej posiadłości i 166 cerk. Zarząd gminny we wsi Prudniki.

Filipowszczyzna 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (4 w.), 71 w. od mta pow. 2.) **F.**, urocz., pow. orszański, własność Manasztetów, 118 dz., należy do dóbr Białozory.

Filipuszcze, fol. pow. poniewieski, gm. Kramków (5 w.), 33 w. od Poniewieża.

Filipy, wś, pow. władysławowski, gm. Tomaszówka, par. Wysoka Ruda, 30 w. od Władysławowa, ma 14 dm., 109 mk.

Filochy-Milan, wś, pow. ostrołęcki. Bartłomiej z Dłużniewa nabywa r. 1476 tę wieś od ks. mazow. (Kapica, Herbarz).

Filonówka al. *Filinsdorf*, kol. niewiecka, pow. radomyski, gm. Potyłów, st. poczt. Rad-

myśl (8 w.), 22 dm., 99 mk., dom modl. ewang., wiatrak.

Filutka, ferma przy wsi Andrusówka, pow. lipowiecki.

Filatowo, wś, pow. mohylewski, gm. Pawłowice (1 w.), 25 dm., 109 mk.

Finfa 1.) dwór, pow. kowieński, gm. Wilkija (11 w.), 46 w. od Kowna. 2.) **F.**, zaśc., pow. oszmiański, gm. Połoczany (9 w.); miał 7 dusz rewiz, należał do dóbr Jachimowszczyzna.

Finiks, w spisie z r. 1886 *Finis*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (6 w.).

Firkowszczyzna, wś, pow. wilejski, gmina i dobra skarbowe Wołkołata (3 w.); miała 12 dusz rewiz.

Fiszki 1.) fol. dóbr Augustówek, pow. grodzieński. 2.) **F.**, urocz. przy wsi Rohacze, pow. sokólski.

Fiszno, kol., pow. łucki, gm. Szczurzyn, 33 w. od Łucka, 6 dm., 41 mk.

Flinkowo, wś, pow. słupski. W r. 1298 Władysław, król polski, potwierdza akt ks. Mezwina, co do zamiany wsi książęcej Flinków, na „Niweran“, włość klasztoru w Belbuku (K. W., n. 790).

Flockensee, ob. *Flokiesia* (t. II) i *Tempelburg* (t. XII).

Florentynów 1.) fol., pow. łowicki, gm. Lubianków, par. Dmosin, ma 34 mk., 90 morg. 2.) **F.**, wś, pow. kaliski, gm. Kamień, par. Dębe, 7 w. od Kalisza., ma 5 dm., 159 mk. 3.) **F.**, pow. łęczycki, gm. Piaskowice, par. Parzęczew, ma 17 dm., 141 mk. 4.) **F.**, kol., pow. noworadomski, gm. Gosławice, par. Radomsk, ma 16 dm., 148 mk., 218 morg. 5.) **F.**, kol., pow. łaski, ob. *Bechcice*.

Florentynówka, wś, pow. wilkomierski, gm. Dobejki (12 w.), 64 w. od Wilkomierza.

Florentynowo al. *Niukonowo*, fol., pow. połocki, własność Florentyna Piulskiego, 90 dz.

Florentynowo, wś, pow. płoński, gm. Mordzele, par. Nowe Miasto, ma 13 dm., 75 mk., 213 morg.

Florkówka al. *Grabowa*, wś nad rzeką Włazłą, pow. czerkaski, gm. Prussy, st. poczt. i dr. żel. Kamionka (11 w.), par. praw. Zabotyn, 46 w. od Czerkas, 178 dm., 998 mk., 7 wiatraków. Leży pod Żabotynem. Nazwa pochodzi od właściciela Florkowskiego. Obecnie Baskaków ma tu 158 dz.

Floryampol, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smółwy (6 w.), 18 w. od mta pow., własność Kwintów, z fol. Ulfiszki i zaśc. Bukiszki i Laudańce ma 741 dz. Do dóbr należał folw. Staszuny.

Floryaniszki 1.) wś i dobra, pow. rossieński, gm. Szydłów (10 w.), 12 w. od Rossień. 2.) **F.**, dobra, tamże, gm. Szymkajcie (16 w.), 2 w. od Rossień.

Floryanka 1.) fol., pow. biłgorajski, gmina Aleksandrów, par. Górecko. 2.) **F.**, kol., pow. sieradzki, gm. Zduńska Wola, par. Korczew, ma 7 dm., 28 mk.

Floryanów 1.) kol., pow. brzeziński, gmina Biała, par. Główno, ma 9 dm., 104 mk., 185 morg. 2.) **F.**, ws, pow. kozienicki, gm. Grabów nad Wisłą, par. Janowiec, ma 10 dm., 96 mk., 190 morg.

Flot, kol., pow. czarnkowski. Ob. *Crueger*. „Der Fund antiker Bronzen zu Floth im Czarnikauer Kreise“, Schneidemuehl 1870.

Floryanów, kol., pow. łucki, gm. Torczyn, 30 w. od Łucka, 3 dm., 15 mk.

Floryanówka, ws nad Desną, pow. berdyczowski, gm. Mecherzyńce Dębowe, par. praw. Kordysiówka (5 w.), st. poczt. i dr. żel. Koziatyn (15 w.), 32 w. od Berdyczowa, 90 dm., 650 mk., cerkiew filialna drewn., szkoła, młyn, wiatrak. Należała do klucza józefowickiego. Justyna Abramowicz miała tu 892 dz. i utrzymywała piękną stajnię. Od 1866 r. z całym kluczem należy do gen. Bezaka.

Floryanowo 1.) fol., pow. poniewieski, gm. Krakinów (12 w.), 18 w. od Poniewieża. 2.) **F.**, dobra, pow. połocki, własność Mudrowiczów, 441 dz.

Fogieliszki, dwór, pow. poniewieski (nie wilkomierski), gm. Birze (23 w.), 93 w. od Poniewieża.

Folkowicze, ws, pow. witebski, gm. Korolewo (6 w.), cerkiew.

Folwarek 1.) ws, pow. wilkomierski, gmina Towiany (12 w.), 3 w. od Wilkomierza. 2.) **F.**, zaśc., pow. oszmiański, gm. Łogumowicze, należał do dóbr Mikołajów.

Folwark, ws, pow. piotrkowski, gm. Kleszczów, ma 27 dm., 285 mk., 522 morg. Siedzą tu koloniści niemieccy, protestanci, należący do par. w Kleszczowie.

Folwark Stary, ob. *Stary Folwark* (t. XI).

Folwarki Miejskie, ws, pow. noworadomski, gm. i par. Radomsk. W r. 1880 mają 68 dm., 430 mk., 222 morg.

Folwarki 1.) *Dolne*, ob. *Bielanówka*. 2.) **F.** *Małe*, ws, pow. białostocki, gm. Zabłudów, 16 w. od Białegostoku, 587 dz. włośc. 3.) **F.** *Wielkie* (ob. t. II, 397, mylnie pow. bielski), ws, tamże, 18 w. od Białegostoku, 810 dz. włośc., 64 dz. dwor.

Folwarki Wielkie, ws, pow. krzemieniecki, gm. Borki, 6 w. od Krzemieńca, 60 dm., 448 mieszk.

Folwarkowo, ws, pow. dryzieński, parafia Rosica, należała do dóbr Sarya.

Fominica, rzka, w pow. toropeckim, gubernii pskowskiej, pr. dopływ Dźwiny, bierze początek pod wsią Zahatino (Hołuby), płynie w kierunku pld.-zach.

Fominka, rzka, w pow. wieliskim, lewy dop. Dźwiny. Wypływa z jez. Wielkiego, płynie ku pld.-zchd. na przestrzeni 10 w. i ma ujście o 1 w. na pld. od wsi Wieliszcze.

Fomino 1.) ws, pow. wieliski, gm. Czerkowiszcze. W r. 1653 należy do dzierżawy sawińskiej. 2.) **F.**, ws, pow. wieliski, gm. Usmyń.

Fonceuniszki, w spisie z r. 1886 *Fmiciaszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (14 w.).

Fontanka, chutor nad rzeką t. n., pow. żytomierski, gm. Chwasowa, 48 w. od Żytomierza, 10 dm., 72 mk.

Fordon, r. 1583 *Fordan*, miasto, pow. bydgoski. W r. 1583 rajcy zapłacili tu szosu fl. 4 od 24 mieszczan, mających role po gr. 12, od 4 rzem., 3 rybaków, 6 kom., 2 bań gorzałcz. Ogółem fl. 19 gr. 6. Kohn Albin „Der Ringwall, vulgo die Schwedenschanze bei Fordon“. Posen W. Decker 1880.

Forostiany, *Chworościany*, ws, pow. bychowski, gm. Dołhy Moch (5 w.).

Fortunatówka, sloboda, pow. radomski, gm. i st. poczt. Malin, par. prawosł. Janówka (4 w.), 25 w. od Radomyśla, 22 dm., 242 mk. Należała do Borejków, potem Michałowskich, obecnie Teodozy Hryncewicz ma 571 dz.

Fortunatówo al. *Surmilice*, dobra, pow. orszański, od 1875 r. Lisowskich, 170 dz.

Fosznia, ws, pow. rohaczewski, gm. Polesie (6 w.), 67 dm., 422 mk.

Fowiniszki, fol., pow. wilkomierski, gmina Rogowo (4 w.), 37 w. od Wilkomierza.

Fralin al. *Ewna*, w spisie os. *Frankpol*, fol. w dobrach Albertyn, pow. słonimski. Na wschód od fol., pomiędzy rz. Szczarą i Łochową 6 nasypów, mających około 1 arsz. wysokości i do 20 kroków obwodu. Lud uważa je za mogiły Francuzów z r. 1812.

Franciszewszczyzna, fol. pow. miński, gm. Stare Sioło, 23 w. od Mińska, własność Rutkowskich.

Franciszkany, kol., powiat skierniewicki. W r. 1870 ma 115 mk., 300 morg.

Franciszki 1.) dwór, pow. poniewieski, gm. Birze (24 w.), 94 w. od Poniewieża. 2.) **F.**, ws, pow. wilkomierski, gm. Androniszki (16 w.), 58 w. od Wilkomierza.

Franciszków 1.) ws, pow. grójecki, gmina Nowa Wieś. W r. 1870 było 130 mk., 320 morg. 2.) **F.**, ws, pow. grójecki, gm. Drwałew, ma 89 mk., 149 morg. 3.) **F.**, ws, pow. skierniewicki, gm. Kowiesy, ma 46 mk., 120 morg. dwor. i 119 włośc. 4.) **F.**, ws, pow. radzyński, gm. Międzyłes. W r. 1870 miała 154 mk., 433 morg. 5.) **F.**, ws, pow. łódzki, gmina Puczniew, ma 12 dm., 104 mk., 62 morg. włośc., 2 dwor. 6.) **F.**, kol., pow. radomski, gm. i par. Wolanów ma 15 dm., 255 morg.

Franciszkówka, kol., pow. łucki, gmina Szezurzyn, 32 w. od Łucka, 24 dm., 121 mk.

Franciszkowo 1.) wś, pow. garwoliński, gm. Pawłowice, par. Steżycza, ma 4 dm., 59 mk., 132 morg. 2.) F., fol., pow. władysławowski, gm. i par. Giełgudyski, ma 1 dm., 57 mk. 3.) F., fol., pow. kalwaryjski, gm. Janów, par. Kalwarya, ma 3 dm., 13 mk.

Franciszkowo, fol., pow. miński, gm. i par. katol. Raków, 45 w. od Mińska, własność Górskich.

Franckowa Buda, wś, pow. sokólski, gm. Trofimówka, 25 w. od Sokółki, 234 dz.

Frankówka, fol. dóbr Szkłów, pow. mohylewski.

Frankówka, *Francewka*, kol., pow. żytomierski, gm. Horoski, 58 w. od Żytomierza, 34 dm., 233 mk.

Francuzy, kol., pow. łucki, gm. Rożyszcze, 22 w. od Łucka, 48 dm., 302 mk.

Francyanowo, pow. mohylewski, ob. *Przychaby*.

Frankopol, dobra, pow. rossieński, gmina Kroże (13 w.), 42 w. od Rossień.

Frankopol, wś, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, par. praw. Marenin, 70 w. od Równego, 17 dm., 121 mk.

Franków, kol., pow. kozienicki, gm. i par. Policzna, ma 17 dm., 91 mk., 264 morg., folw. młyn wodny.

Frankówka 1.) mylnie *Franówka* (ob. t. III, 772), wś nad Tykiczem Gniłym, pow. zwiniogrodzki, gm. Bojarka, par. praw. Kamienny Bród, st. poczt. Łysianka (8 w.), 32 w. od Zwiniogrodki, 136 dm., 686 mk., szkoła, młyn, 4 wiatrak. Należała do klucza olszańskiego, hr. Branickich. 2.) F, rudnia, pow. owrucki, gm. Sławeczna, 38 w. od Owruca, 26 dm., 163 mk.

Frankowo 1.) chutor w dobrach Jezienica, pow. słonimski. 2.) F., fol. dóbr Kwatery, pow. wołkowyski. 3.) F., w spisie z r. 1892 *Franko*, dobra, pow. kowieński, gm. Rumszyski (10 w.), 31 w. od Kowna.

Franopol 1.) fol. dóbr Juchnowiec, powiat białostocki. 2.) F., wś i dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Radwanice, 32 w. od Brześcia. Wś ma 668 dz.; dobra w części Sołodowych 728 dz. i w części Isajewych 125 dz. 3.) F., os., pow. kobryński, gm. Horodec, 17 w. od Kobrynia, z os. Kamień Królewski i Wygoda ma 140 dz. 4.) F. *Wieżki*, dobra, pow. prużański, gm. Murawjewska, 42 w. od Prużany, własność Jastrzębskich, 64 dz. 5.) F., dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Antolepty (5 w.), 25 w. od mta pow., własność Chłudzinińskich, 285 dz. Nie było tu nigdy filii par. katol. Druja, lecz takowa znajdowała się w F., w pow. dzisieńskim. 6.) F., fol., pow. lepelski, gm. Franopol. Zarząd gminny we wsi Jurkowa Stiena. Fol. stanowi attyn. dóbr Kamień, własność Pa-

koszów. Gmina obejmuje 21 miejscowości, mających 523 dz. włośc. (obok 6 innych), 3,422 mk. włościan, uwłaszczonych na 5,986 dzies. Nadto w gminie jest 837 dz. większej posiadłości i 67 dz. cerk.

Franów, kol., pow. łucki, gm. Trościaniec, 27 w. od Łucka, 8 dm., 47 mk.

Franówka, przys., pow. ostrogski, gm. Hosszeza, 27 w. od Ostroga, 11 dm., 75 mk.

Franówka, wś, pow. lipowiecki, gm. Podwysokie, st. poczt. Daszów (12 w.), 38 w. od Lipowca, 224 dm., 1,481 mk., cerkiew, szkoła cerk., 3 wiatrak. Nazywała się niegdzś *Frankopolem*, od imienia córki Adama Worcela z Bałabanówki. Obecnie posiadają tu: Miszczenko 252 dz., Łosiński 83 dz., Babajewy 539 dz. i Wiktor Zbyszewski 147 dz.

Franulin 1.) fol. dóbr Rohotna, pow. słonimski. 2.) F., *Fronulin*, dobra, pow. mohylewski, od 1869 r. własność Pożniaków, 800 dz.

Frączki, *Fronczki*, urocz. i fol., pow. białostocki, gm. Krypno, 30 w. od Białegostoku, urocz. wraz z urocz. Chobotki ma 8 dz.; fol. należy do klucza zakątkowskiego.

Fredropol, miasteczko, pow. przemyski, ob. *Kormanice* (t. IV).

Frejziszki, *Frejżyski* (ob. t. II, 408), zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (16 w.), 9 w. od mta pow., własność Surwiłłów.

Frejzowo, wś, pow. dryzieński, par. Zabiały.

Friedenthal, też *Fridenental*, kol., pow. nowogrodzki, gm. Kurne, 30 w. od mta pow., 30 dm., 229 mk.

Friedrichsfeld, kol., pow. słupecki. Od r. 1891 nosi nazwę Tarszewo

Froczy-Zakrzewo, pow. mławski, ob. *Zakrzewo* (t. XIV).

Frołkowice, dobra, pow. lepelski. R. 1761 własność Dominika Przysieckiego, obecnie Si-pajłów, 920 dz.

Frołówka 1.) dobra, pow. klimowiecki, od r. 1878 własność Nabokowych, 1,405 dz. 2.) F., wś, tamże, gm. Rodnia, 20 dm., 142 mk.

Frołowo 1.) wś, pow. dzisieński, gm. Mikołajewo (4 w.); miała 61 dusz rewiz., należała do dóbr Doroszkowiczów. 2.) F., wś, pow. siebieński, gm. Sożno, 10 dm., 70 mk., cerkiew paraf., targi. 3.) F., wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz. R. 1653 należy do dzierżawy sawińskiej.

Frołowszczyzna, ws, pow. dzisieński, gm. Przebrodz (9 w.); miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Pohost.

Froncki, *Frankie*, *Froncki* *Dylbiszki*, dobra, pow. telszewski, gm. Żorany (5 w.), 21 w. od Telsz, własność Narbutów, 88 dz. F. *Pominie* należą do Jasieńskich, 72 dz.

Fronczki, ob. *Frączki*.

Fruzinówka 1.) ferma w dobrach Andruszowska, pow. lipowiecki. 2.) F. al. *Podół* (ob.

t. VIII, 462), wś nad Teterewem, pow. radomyski, gm. i st. poczt. Hornostajpol (30 w.), 105 w. od Radomyśla, 77 dm., 605 mk., wiatrak, 607 dz. włośc. Nazwana od imienia córki poprzedniego właściciela, Eufrozyny Iskra. Obecnie Jagodyńskich, 1,703 dz.

Fruzinowo, fol. dóbr Kipiacze, pow. sieński.

Frycinowo, fol., pow. szawelski, gm. Tryszki (14 w.), 35 w. od Szawel.

Frydenslust, ob. *Friedenslust* (t. II).

Frydrów, wś, pow. berdyczowski, gm. Bystrzyk, st. poczt. Berdyczów (12 w.), 250 dm., 1,594 mk., cerkiew, szkoła, młyn, wiatrak. Obecnie Anny Tolli, 1,426 dz.

Frydrowce, wś, pow. kamieniecki, 206 dm., 1,288 mk., cerkiew par., szkoła. W r. 1530 i 1542 wnosi od 3 pługów. W 1565 własność Podfilipskiej, płaci od 4 pługów, 2 kom. W roku 1578 i 1583, Sroczycki wnosi od 4 pługów i popa. R. 1661 podano 4 dymy. Na początku b. wieku F. należała do dóbr Seweryna Rzewuskiego.

Frydrychów, wś nad rz. Rawką, pow. brzeziński, gm. Popień, par. Jezów, ma 5 dm., 26 mk., 76 morg.

Frydrychówka 1.) kol., pow. łucki, gmina Rożyszcze, 26 w. od Łucka, 24 dm., 152 mk. 2.) **F.**, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Miropol, 45 w. od mta pow., 33 dm., 250 mk. 3.) **F.**, wś nad Zbruczem, pow. starokonstantynowski, gm. Wołoczyska (4 w. na wschód), 92 w. od mta pow., przy traktach z Wołoczysk do Kupiela, 165 dm., 1,456 mk., dworzec dr. żelaznej a przy nim cerkiew, wzniesiona r. 1892, szkoła (od 1876 r.), koszary straży pogranicznej. Na gruntach wsi cukrownia zwana Zbrucz. Założona przez właściciela Wołoczysk, Fryderyka Moszyńskiego i od jego imienia nazwana, obecnie Anieli Leduchowskiej, mającej tu 692 dzies.

Frymanpol, dobra skarb., pow. rzeżycki, obejmują 3 wsi, 264 dz.

Frysarka 1.) wś, pow. żytomierski, gmina Piatka, 37 w. od Żytomierza, 16 dm., 57 mk. 2.) **F.**, wś, tamże, gm. Trojanów, 23 w. od Żytomierza, 22 dm., 95 mk.

Fryszerka 1.) wś nad rz. Białką, pow. rawski, gm. Maryanów, ma 3 dm., 29 mk., 34 morg. 2.) **F.**, os., młyn i os. włośc. nad rz. Widawką, pow. noworadomski, gm. Gosławice, mają 4 dm., 21 mk., 60 morg. ziemi dwor. i 26 włośc.

Frysztak, w dok. *Frienstat*, *Fristhath*, miasto, pow. jasielski. W dok. z r. 1277 wymienione w liście posiadłości klasztoru koprzywnickiego. „Frysztak oppidum cum jure patronatus“ (Kod. mał., I, 110). Już więc w XIII w., F. posiada prawo miejskie i parafię. W r. 1374, Elżbieta, królowa węgier. i polska, daje klasztorowi koprzywnickiemu w zamian za część Jasła, której się opat zrzekł, miasto Frienstat, w pow. bieckim z przyległymi wsiami: Glinniki i Kobyle.

R. 1375, Konrad, opat, nadaje Janowi, synowi Bartolda i Harbardowi, wójtostwo w F. Miasto ma się budować na łąkach klasztornych: Przegorzała i Bartoszwowe Łąki, na 100 łan. frank. Kościół par. w F. już istnieje, a drugi we wsi Kobylec (Kod. mał., III, 281 — 285). Według reg. pob. z r. 1536 miasto szlacheckie, własność Pawła Frystackiego. Od 34 mieszczan, z domów i ról były 3 grz. i 19 gr., a od wójta 3 fer-tony. Wójt miał zamek (fortalitium) i folwark dobry. Od 2 zagr., rzeźników, szewców, rybaków, łaźni, grz. 7, od 2 stawów i 2 młynów. Tenże Frysztacki i bracia posiadali wszystkie wsi parafialne: Glinnik, Kobyle, Cieszenia i Stępina. Miasto z wsią Glinnik oceniono z wójtostwami na 1,200 grz. W r. 1581 miasto rozdzielone jest między pięciu Frysztackich, z których czterech odstąpiło swych działów Raciborzyńskiemu i Pobiedzińskiemu, zaś szósty dział, Krzysztofa Ankwicza. Wogóle było 17 rzemieśl. i wszelkie pobory z tych części wynosiły fl. 19 gr. 27.

Fryzówka, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Romanówka, 5 w. od mta pow., 17 dm., 100 mk.

Fundaminka, *Fundominka* 1.) dobra, pow. rohaczewski, dziedzictwo Sianożęckich, 1,212 dz., wiatrak, deptak. 2.) **F.**, wś, tamże, gmina Merkułowice (8 w.), 83 dm., 476 mk.

Fundatury, chutor przy wsi Gruszki, pow. olhopolski.

Fundusz, fol., pow. włodzimierski, gm. Chotiaczów, 12 w. od Włodzimierza, 3 dm., 53 mk.

Furmaniszki, dwie wsi, pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (7 w.), 55 w. od mta pow.

Furmanka, wś nad rzeką Talnianką, powiat humański, gm. Ładyżynka, st. poczt. Dubowa (18 w.), 18 w. od Humania, 124 dm., 1,152 mk., cerkiew, szkoła. Obecnie mają tu: Worowienko 200 dz., Dereniuk 100 dz., dwie spółki włościan 338 dz.

Furmanówka, w dok. *Furmanowce*, wś nad rz. Tarnawą, pow. kamieniecki, gm. Bahowica, na zachód od Kitajgradu, 90 dm., 500 mk., cerkiew. Podług reg. pobor. z r. 1530 i 1542 spustoszona; w r. 1566 i 1569, królewsczyzna, w posiadaniu Zaleskiego, płaci od 3 pługów. W r. 1616 w posesyi Stanisława, Jerzego i Jakuba Potockich. W r. 1770 Franciszka Salez. Potockiego, wwdy kijowsk., który płaci kwarty 340 złp. 2 gr.

Fursy al. *Tartak*, wś, pow. wasylkowski, gm. Truszki, st. poczt. i dr. żel. Białacerkiew (10 w.), 55 w. od Wasylkowa, 294 dm., 1,717 mk., 1,627 dz. włośc., 604 dwor., cerkiew, szkoła, cerk., 2 młyny. Osadzona około 1590 r. przez kn. Bułhę Kurciewicza, namiestnika białocerkiewskiego, obecnie należy do Białocerkiewszczyzny.

Fusów, kol., pow. włodzimierski, gm. Podbereże, 53 w. od Włodzimierza, 73 dm., 310 mk.

Futor, *Futory*, ob. *Chutor*, *Chutory*.

Futor, wś, pow. mściński, gm. Lubawice, 5 dm., 29 mk.

Futorjanka, dobra, pow. homelski, od 1855 r. własność Kruszewskich, 230 dz.

Futory, wś, pow. starokonstantynowski, gm., par. katol. i st. poczt. St. Konstantynów (7 w.), st. dr. żel. Szepetówka (60 w.), 42 dm., 345 mk., cerkiew murowana z r. 1806 fundacyi dziedzica wsi, Kaczkowski. Wś należała do ordynacyi ostrogskiej; r. 1753 z Demkowcami i Radkowszczyzną, przeszła do ks. Augusta Aleksandra

Czartoryskiego i jego szwagra ks. Stanisława Lubomirskiego. W r. 1800, F. dostają się córce ks. Lubomirskiego Konstancyi, hetmanowej Rzewuskiej. Na początku XIX w. własność Kaczkowskich. Obecnie sukcesorów Walerego Zwolińskiego, z Radkowicami mają 581 dz.

Fuzika, ferma nad Irpeniem, pow. wasylkowski, gm. Wepryn, st. poczt. Chwastów (20 w.), 34 w. od Wasylkowa, 16 dm., 113 mk.

Fynfmujza, dobra, pow. dźwiński (dynaburski), par. kat. Birżagol, filia Okra. Należały do Korsaków.

G.

Gaboń, w dok. *Gabane*, wś nad Dunajcem, pow. sądecki, par. Podegrodzie. Wspomniana w dok. z r. 1276. W r. 1293 „comes Mistuj“, sprzedaje tę wieś za 40 grz., komesowi Mikołajowi Pączek. R. 1325 Przybko, dziedzic G., oddaje w tej wsi Dąbrowę, na obszarze 8 łan. frankoń, niejakiemu Marcinowi sołtysowi, dla założenia wsi na prawie niemieckim (Kod. mał., II, 139, 189, 259).

Gabusienki, wś, pow. drysieński, par. Zabiśle.

Gabryaliszki, ob. *Gabryeliszki*.

Gabryałow 1.) dobra, pow. kowieński, gm. Żejmy (4 w.), 40 w. od Kowna, własność Nieławickich, 300 dz. 2.) **G.**, fol., pow. szawelski, gm. Skiemie (14 w.), 63 w. od Szawel. 3.) **G.**, ob. *Gabryelowo* (t. II, 431), dobra, pow. dzywieński, gm. Przebrodz, dawniej sstwo niegrodowe, w posiadaniu Szyryna, dziś skarbowe.

Gabryałowsczyzna, zaśc., pow. wilejski, gm. i dobra skarb. Radoszkowice (11 w.).

Gabryały 1.) wś, pow. szawelski, gm. Podubis (14 w.), 23 w. od Szawel. 2.) **G.**, okolica, tamże, gm. Szawiany (15 w.), 20 w. od Szawel. Mają tu Gabryałowiczowie 51 dz., Minmontowie 24 dz., Tałuciowie 50 dz.

Gabryele, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki (6 w.), 27 w. od mta pow.

Gabryelin, dobra, pow. prużański, gm. Małecz, 16 w. od Prużany, własność Bażanowych, 1,815 dz. (531 lasu).

Gabryeliszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty (5 w.), 49 w. od mta pow. 2.) **G.**, *Gabryaliszki* (ob. t. II, 431), wś i dobra, pow. rossieński, gm. Mańkuny (5 w.), 9 w. od Rossień, Wojtkiewiczów, 103 dz. 3.) **G.**, dwie okolice, pow. wilkomierski, gm. Kurkle (9 i 13 w.), 36 i 40 w. od Wilkomierza. Mają tu Kuczewscy 18 dz., Targońscy 14 dz., Chmielewscy 94 dz. 4.) **G.**, zaśc., tamże, gm. Owanta (5 w.), 34 w. od mta pow.

Gabryelówka, *Hawryłówka*, *Gabryłówka*, wś nad rzeką Leżaną, pow. krzemieniecki, na pograniczu pow. starokonstantynowskiego, gmina Świąteć, st. poczt. Teofilopol (10 w.), st. dr. żel. Wołoczyska (30 w.), 70 w. od Krzemieńca, 177 dm., 1,108 mk., cerkiew drewniana z r. 1873, szkoła cerk. od 1876 r. Cerkiew filialna we wsi Miodusówce. Własność niegdyś ks. Ostrogskich, r. 1583 kn. Stefana Zbaraskiego, dalej Wiszniowieckich, Mniszechów, obecnie Stanisława Grui.

Gabryelowo 1.) pow. sieński, ob. *Popówka*. 2.) **G.**, dobra, pow. trocki, gm. Żośle, własność sukcesorów Matuszewiczów, 1,612 dz. ziemi dwor. 3.) **G.**, przys., tamże, gm. Kronie.

Gabryłówka, ob. *Gabryelówka*.

Gabszyski 1.) (ob. t. II, 432, mylnie *Gabryszki*), dobra, pow. rossieński, gm. Erżwiłek (6 w.), 30 w. od Rossień, właściciel von Knoche, ma 820 dz. 2.) **G.**, dwór, tamże, gm. Rossienie (8 w.), własność Miniatów.

Gabultów, wś, pow. pińczowski. Długosz opisuje wieś dwukrotnie, raz p. n. „Gabolthow“, drugi raz jako: „Gyebolthow“ (L. B., II, 145 i 418). W reg. pob. z r. 1579 podano: „Gabultow“.

Gabuły, dwór, pow. poniewieski, gm. Remigola (3 w.), 27 w. od Poniewieża.

Gac Kaliska, wś, pow. kaliski. Kościół par. p. w. św. Małgorzaty, istniał tu już w XV wieku. We wsi siedzą Gaccy i Rajscy około r. 1520. Por. *Chlewo* i *Godziesze*.

Gachiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymuszany (14 w.), 32 w. od mta pow.

Gaciuniszki, wś, pow. wileński, gm. Giełwany (9 w.), należała do dóbr Szurkiszki.

Gacki, r. 1579 *Gaczki*, wś, pow. stopnicki. W r. 1579 wś królewska, miała 10 os. na 5 łan., 1 zagr., 3 ubog.

Gaczajcie, wś, pow. rossieński, gm. Konstantynów (6 w.), 88 w. od Rossień.

Gaczany 1.) dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Jużynty (4 w.), 48 w. od mta powiat., własność Rozenów, z fol. Zadworze, 517 dzies. 2.) **G.**, zaśc., tamże, gm. Czadosy, 72 w. od mta pow., Pastryńskich, 22 dz. i Touterów. 44 dz. 3.) **G.**, wś, pow. poniewieski, gm. Rozalin (9 w.), 33 w. od Poniewieża.

Gaczewka, fol., pow. dźwiński (dyneburski). własność Hołubowych, 70 dz.

Gaczyska, wś, pow. przasnyski, ma 12 dm., 100 mk., 326 morg.

Gadaszyski, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Oknista (5 w.), 75 w. od mta pow.

Gadnowo, ob. *Garnowo*.

Gadomce 1.) *Wielkie*, wś nad dopł. Zakijanki (dopł. Hujwy, a nie Hnyłopiatu), pow. berdyczowski, gm. Puzyrki, st. poczt. Berdyczów (14 w.). 84 dm., 651 mk., cerkiew, szkoła cerk., wiatrak. Obecnie posiadają tu: Erazm Karcki i spadkobiercy Józefa Karckiego, 200 dz., Marya Waśniewska 307 dz. i Julia Krajewska, 152 dz. 2.) **G. Małe** al. *Gadomczyki*, wś, tamże, parafia praw. Zakutyńce, 18 wiorst od Berdyczowa (st. poczt.), 60 dm., 441 mk., szkoła cerk., wiatrak. Obecnie Czarniecki posiada 332 dz.

Gadomic, wś, pow. przasnyski. W roku 1567 istniały tu części: Wiehnięta (dziś Peronie), Wiraki, Falki (dziś Zawisze), Barany, Andrychy (Jędrzejki), Trojany Białki, Chocimy (Chrzczony), Jebienki Wisky, Miloczęta, Przedbory i Zawisze.

Gadomska Wola, wś, pow. kaniowski, gm. i par. praw. Prucki (4 w.), par. katol. Rżyszczów (15 w.), st. poczt. Kahorłyk (12 w.), st. dr. żel. Mironówka (28 w.), 45 w. od Kaniowa, 1,155 mk. Założona po 1830 r., przez Hermana Hołowińskiego na gruntach wsi Prucki. Syn Hermana, Zenon Hołowiński, sprzedał wś Hipolitowi Podhorskiemu, poczem była długo w zastawem posiadaniu Aleksandra Neymana, właścic. Oczeretnej. Błędnie podzielona (ob. t. II, 435) na Gadomkę i Wolę, gdyż jestto jedna wś. Ob. *Wola Gadomska* (t. XIII).

Gadonów, mstko i dobra, pow. telszewski, gm. Gadonów. 10 w. od Telsz. Dobra należą do Nowickich, mają 1,100 dz. Gmina należy do 1 okr. pol., obejmuje 74 miejscowości, 631 dym. włość. (obok 309 innych), 7,444 mk. włościan, uwłaszczonych na 11,874 dz.

Gadów, r. 1262 *Gadoviz*, wś, pow. koniński. Dziesięcinę z tej wsi arcyb. gnieźn., odstępuje r. 1262 drogą zamiany biskupom lubuskim, którzy są posiadaczami Gadowa wedle dok. z roku 1328 (K. W., n. 404,1088) Por. *Grochowy*.

Gady, wś, pow. kowieński, gm. Kroki (23 w.), 95 w. od Kowna.

Gadziszki, wś, pow. wileński, 2 okr. pol., gm. Mejszagola (7 w.); miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr Joda.

Gafiany, dwór, pow. szawelski, gm. Szawkiany, własność Grafianowiczów, 25 dz.

Gagaliszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (14 w.), 43 w. od mta pow.

Gagiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (16 w.), 60 w. od mta pow.

Gaj 1.) urocz. w dobrach Knyszyn pow. białostocki. 2.) **G.**, chutor w dobrach Nietyszczyn, pow. kobryński. 3.) **G.**, urocz., pow. słonimski, gm. Hiezyce, 43 w. od Słonima. 4.) **G.**, wś, pow. kowieński, gm. Jaswojnie, 63 w. od Kowna. 5.) **G.**, dobra, tamże gm. Rumszyski (6 w.), 28 w. od Kowna. Własność dawniej Wojtkowskich, z zaśc. Powole, Krupinie i Podgaj, 95 dz. 6.) **G.**, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów, 14 w. od mta pow. Jeden należy do dóbr Truskowszczyzna. 7.) **G.**, wś, tamże, gm. Dusiaty (7 w.), 30 w. od mta pow. 8.) **G.**, dwa zaśc., tamże, gm. Smolwy (11 w.), 22 w. od mta pow. Jeden należy do Wojtkuszek. 9.) **G.**, dwór, pow. poniewieski, gm. Poniewież, 20 w. od mta pow. 10.) **G.**, dwór, tamże, gm. Remigola, własność Baniewiczów i Szlikasów. 11.) **G.**, fol. dóbr Antaryszki, pow. wilkomierski. 12.) **G.**, fol., tamże, gm. Rogowo, własność Jakuciewiczów, 51 dz. 13.) **G.**, zaśc., pow. święciański, gm. Dubotówka; miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr Danuszewo. 14.) **G.**, zaśc., pow. trocki, gm. i dobra skarb. Międzyrzecz; miał 9 dusz rewiz. 15.) **G.**, wś, tamże, gm. Żyżmory (12 w.); miała 29 dusz rewiz., należała do dóbr Milejgany. 16.) **G.**, tamże, ob. *Buda*. 17.) **G.**, zaśc., pow. wileński, gm. Sołeczники (9 w.); miał 4 dusz rewiz., należał do dóbr Jaszuny.

Gaj Odrowąż, wś, pow. lwowski. ob. *Gaje* (t. II). W reg. pob. z r. 1515 Gaj Odrowąż płaci od łąn. 6, od młyna gr. 6, karczma warząca piwo, pop z roli gr. 6.

Gaj Wielki i Mały, dobra, pow. szamotulski. Wedle dok. z r. 1284 należą do dóbr komesa Tomisława, dziedzica Szamotuł (K. W., n. 546). W r. 1580 mają tu działy: Jakób Rokossowski (dziedzie Szamotuł), Jan Świdwa, współdziedzie kilku włości w parafii i Łukasz Bobrownieki.

Gajcieniszki, dobra, pow. lidzki, gm. Bieniakonie; r. 1865 własność Rymiszów.

Gajciuny, wś, pow. wilkomierski, gm. Wojtkuszki (6 w.), 10 w. od Wilkomierza.

Gajdaliszki 1.) *Gojdałiszki*, okolica, powiat kowieński, gm. Średniki, 40 w. od Kowna. Mają tu Żotkiewiczowie 98 dz., Dackiewiczowie 40 dz. 2.) **G.**, *Gajdzialiszki*, dwór, tamże, gm. Rumszyski, 34 w. od Kowna. 3.) **G.**, dwór, pow. szawelski, gm. Łukniki, 38 w. od Szawel.

Gajdamańce, okolica, pow. wilkomierski, gm. Owanta (4 w.), 35 w. od Wilkomierza. Obecnie mają tu: Baniewiczowie 3 dz., Downarowiczowie 17 dz., Dronsejkowie 41 dz., Rudzińscy 20 dz. i Rutkowscy 22 dz.

Gajdele 1.) wś, pow. kowieński, gm. Kroki (16 w.), 87 w. od Kowna. 2.) **G.** (ob. t. II, 439, mylnie w pow. wilkomierskim), dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty, 27 w. od mta pow., własność Medyńskich, 235 dz. 3.) **G.**, wś, tamże, gm. Tauroginie (3 w.), 51 w. od mta pow. 4.) **G.**, wś, pow. wilkomierski, gm. Żmujdki (3 w.), 15 w. od Wilkomierza. 5.) **G.**, *Gajdziele*, dawniej wieś, w pow. dzisieńskim, należąca do Drujki Rudominów, od r. 1830 folwark, nazwany Kazimierzówką. W Słowniku (t. II, 439) mylnie podano: Jan Czerwieński, zamiast Jan Czerniewski.

Gajdupie, wś, pow. wilkomierski, gm. Sułbocz (9 w.), 53 w. od Wilkomierza.

Gajdy, wś nad jez. t. n., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymszany (10 w.), 30 w. od mta pow., 3 dm., 20 mk., kościół filialny, par. Dryświaty, p. w. Ukrzyżowania J. Chr., z drzewa, z pierwszej połowy XVIII w.

Gajdynia 1.) dwór, pow. poniewieski, gmina Birze (21 w.), 91 w. od Poniewieża. 2.) **G.**, fol., tamże, gm. Girsudy, 45 w. od Poniewieża.

Gajdyski 1.) fol. dóbr Pożejmy, pow. nowoaleksandrowski. 2.) **G.**, przys., pow. poniewieski, gm. Mołdoczany (15 w.).

Gajdyskiele, przys., pow. poniewieski, gm. Mołdoczany (15 w.).

Gajdzialiszki, ob. *Gajdaliszki*.

Gajdzie 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Tauroginie (10 w.), 42 w. od mta powiat. 2.) **G.**, wś, pow. telszewski, gm. Tyrkszle (5 w.), 46 w. od Telsz. Kaplica, p. w. świętej Anny. 3.) **G.**, dwór, pow. wilkomierski, gm. Ołoty (18 w.), 52 w. od Wilkomierza. 4.) **G.**, zaśc., pow. lidzki, gm. Ejszyski (6 w.), należał do dóbr skarb. Żamojtyzski. 5.) **G.**, wś, pow. oszmiański, gm. Soły (6 w.). Należała do dóbr Kuszłany, poprzednio do dworu Skirdzimy.

Gajdziukalnis, dwór, pow. telszewski, gm. Żorany (7 w.), 23 w. od Telsz, własność Pietkiewiczów.

Gaje 1.) dwór, pow. poniewieski, gm. Nowe-miasto, 10 w. od Poniewieża. 2.) **G.**, dwór, pow. wilkomierski, gm. Onykszty, 42 w. od mta powiat. 3.) **G.**, zaśc., pow. wileński, gm. i dobra Małaty; miał 24 dusze rewiz. 4.) **G.**, zaścianek włośc., tamże, gm. Mejszagola; miał 12 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Mussa.

Gaje 1.) *Krupeckie*, chutor, pow. dubieński, gm. Krupiec, 54 w. od Dubna, 35 dm., 212 mk. 2.) **G.** *Sitnickie*, chutor, tamże, 41 w. od Dubna, 47 dm., 307 mk. 3.) **G.**, wś, pow. krzemieniecki, gm. i par. praw. Bereźce (10 w.), 20 w. od Krzemieńca, 130 dm., 704 mk. 4.) **G.**, *Cewiatyńskie* al. *Grobła Niemirowiecka*, wś, tamże, gm. Radziwiłłów, par. praw. Pereniżyn (12 w.), 40 w. od Krzemieńca, 73 dm., 403 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1788. W r. 1785 włądził tu Międzyński

Gajek, w spisach *Gale*, urocz. w dobrach Kusin, pow. wołkowyski.

Gajewniki, wś, pow. białostocki, gm. Choroszcza, 10 w. od Białegostoku, 265 dz. włośc.

Gajewo 1.) urocz. przy wsi Leszczany, pow. sokólski. 2.) **G.**, dobra, pow. lueyński, parafia katol. Brodaj. Należały do Derengowskich, obecnie Matkiewiczów, 173 dz.

Gajgaly 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Kwietki (6 w.), 101 w. od mta pow. 2.) **G.**, *Gajgale*, wś, pow. wilkomierski, gm. Owanta (9 w.), 45 w. od Wilkomierza.

Gajgoła 1.) *Gajgole*, wś, pow. kowieński, gm. Wilkija (8 w.), 28 w. od Kowna. 2.) **G.**, wś, pow. wilkomierski, gm. Pupany (5 w.), 69 w. od Wilkomierza.

Gajgoły, *Gojgoły*, fol., pow. wilkomierski, gm. Pogiry (6 w.), 34 w. od Wilkomierza, należał do Marcina Ordyńca.

Gajkowie, r. 1273 *Gacov*, wś, pow. piotrkowski. Dawna własność biskupów kujawskich. R. 1273 biskup Wolimir, uwalnia osadników („homines nostri ascripticii”) od wszelkich opłat prócz dwu miar miodu rocznie (Kod. dypl. pol., II, 86). W r. 1552 ma biskup 11 osad., na 5 łan. i 2 młyny.

Gajlańce 1.) wś i dobra, pow. wilkomierski, gm. Wieprze (8 w.), 22 w. od Wilkomierza. Własność Czarnockich, 290 dz. 2.) **G.**, zaśc., tamże, gm. Wieprze (16 w.), 33 w. od Wilkomierza.

Gajlaniszki, wś, pow. poniewieski, gm. Mołdoczany (10 w.), 43 w. od Poniewieża.

Gajlany, wś, pow. poniewieski, gm. Mołdoczany (20 w.), 46 w. od Poniewieża.

Gajle 1.) dwie wsi, pow. rossieński, gm. Kielmy (9 w.) i Szydłów (13 w.), 25 i 31 w. od Rossien. 2.) **G.**, *Soroki*, wś, pow. telszewski, gmina Olsiady, 10 w. od Telsz.

Gajlekiemie, wś włośc., pow. trocki, gmina Butrymańce (5 w.); miała 60 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Stokliszki.

Gajlejsze, w spisie *Galesze*, wś włośc. i zaścianek, pow. oszmiański, gm. i dobra skarbowe Krewa (7 w.); miała 8 dusz rewiz. Zaśc. należał do dóbr Biergaliszki. Wchodziła w skład sstwa krewskiego.

Gajlewszczyzna, wś, powiat nowoaleksandrowski, gm. Opsa (8 w.), 44 w. od mta powiat. Do r. 1802 należała do Dryświat.

Gajlinas, dwór, pow. poniewieski, gm. Kraminów (7 w.), 37 w. od Poniewieża.

Gajliszki 1.) dwór i fol., pow. rossieński, gm. Botoki (16 w.), 61 w. od Rossien. 2.) **G.**, dwór, pow. szawelski, gm. Podubis (5 w.), 21 w. od Szawel, własność Bortkiewiczów, 112 dz. 3.) **G.**, dwór, pow. telszewski, gm. Siady (16 w.), 39 w. od Telsz.

Gajluńce, (ob. t. II, 443) mylnie, ob. *Gajluny*.

Gajluny 1.) wś, pow. kowieński, gm. Średniki (6 w.), 38 w. od Kowna. 2.) **G.**, dwie wsi, pow. poniebieski, gm. Mołodczany (8 w.) i Poniewież (7 w.), 18 i 11 w. od Poniewieża. 3.) **G.**, dwór, pow. szawelski, gm. Gruździe (13 w.), 58 w. od Szawel. 4.) **G.**, wś, tamże, gm. Kruki, 58 w. od Szawel. 5.) **G.**, wś, pow. wiłkomierski, gm. Wojtkuski, 13 w. od Wiłkomierza.

Gajlutyski 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy, 9 w. od mta pow. 2.) **G.**, wś, pow. rossieński, gm. Kielmy, 19 w. od Rossień. 3.) **G.**, wś, pow. wiłkomierski, gm. Traszki, 45 w. od Wiłkomierza.

Gajłajcie 1.) wś, pow. rossieński, gm. Kielmy, 38 w. od Rossień. 2.) **G.**, dwór, pow. szawelski, gm. Błagowieszczeńsk (14 w.), 49 w. od Szawel, Wojtkiewiczów 50 dz. 3.) **G.**, wś, pow. telszewski, gm. Gadonów, 8 w. w. od Telsz, niegdyś w wójtostwie rekieskim (Rekie), w dobrach Płotele.

Gajówka 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy, 12 w. od mta pow. 2.) **G.**, zaśc., pow. wiłkomierski, gm. Szaty, 41 w. od Wiłkomierza.

Gajsiszki, zaśc., pow. wiłkomierski, gm. Krupiszki, 94 w. od Wiłkomierza.

Gajsupka, *Gajsubka*, zaśc., pow. poniebieski, gm. Nowemiaso, 25 w. od Poniewieża, Staniawiczów, 28 dz.

Gajszuny, wś, pow. szawelski, gm. Błagowieszczeńsk 58 w. od Szawel.

Gajtwiły, wś, pow. kowieński, gm. Kroki, 87 w. od Kowna.

Gajunie, wś, pow. poniebieski, gm. Birze (16 w.), 86 w. od Poniewieża.

Gajwidzie, dwór, pow. wiłkomierski, gm. Świadoście, Tomaszewskich, 54 dz.

Gajwienie, wś, pow. święciański, gm. Łyngmiany (9 w.); miała 28 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Kiemiesz.

Gajżuny 1.) wś, pow. kowieński, gm. Janowo, 28 w. od Kowna. 2.) **G.**, trzy wsi, powiat poniebieski, gm. Birze, Czypiany i Linkowo, 53, 47 i 61 w. od Poniewieża. 3.) **G.**, os., powiat wiłkomierski, gm. Siesiki, 30 w. od Wiłkomierza. 4.) **G.**, wś i dobra, tamże, gm. Uciany, 63 wiorst od Wiłkomierza, Czyżkowych, 273 dz. 5.) **G.**, wś, tamże, gm. Wiżuny, 80 w. od Wiłkomierza.

Gajżupie, wś i dwór, pow. telszewski, gm. Bernatów, 24 w. od Telsz, Wirszyłów, 86 dz., Dowkontów, 37 dz., Stefanowiczów, 214 dz.

Gajżyski, fol., pow. szawelski, gm. Krupie, 37 w. od Szawel, Nagiewiczów, 50 dz.

Gakiany, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze, 44 w. od mta pow.

Gakuny, wś i dobra, pow. poniebieski, gm. Stumbryski, 38 w. od Poniewieża. Dobra należą do Czerwiakowskich, 392 dz.

Galczyce, r. 1557 *Galiczice major i minor*, wś, pow. nieszawski. W r. 1557 G. major. mają 6 łan. km. i 1 zagr. G. minor (Galczycki dziś) 1 1/2 łan., 2 zagr.

Galdiny, fol., pow. rzeżycki.

Gale 1.) zaśc., pow. poniebieski, gm. Podbirze, 74 w. od Poniewieża. 2.) **G.**, dwór, pow. rossieński, gm. Skawdwile, 43 w. od Rossień, Szymkiewiczów, 10 dz.

Galenciszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Popiele, 102 w. od mta pow.

Galeniszki, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki i Tauroginie, 26 i 35 w. od mta pow.

Galenpole (ob. t. II, 444 mylnie *Galeppole*), okolica szlach., pow. trocki, gm. Sumiliszki; miała 6 dusz rewiz.

Galesze, ob. *Gajlesze*.

Galewo, wś i kol., pow. kolski, gm. i par. Brudzew. Wś ma wraz z Hutą Józefów al. Dzierżazną 14 dm., 81 mk., kol. 11 dm., 81 mk. Zdaje się, że wydawca Kod. Wielk., mylnie odnosi do tej wsi targowisko „Glew“ nadane przed r. 1261, klasztorowi w Łądzie (K. W., n. 393).

Galewo, wś i dobra, pow. krotoszyński. W dok z r. 1291, występuje komes Jan, syn Ciechosława z G. (K. W., n. 667).

Galickie, wś, pow. białostocki, gm. Dojlidy, 8 w. od Białegostoku, 495 dz. włośc. i 41 dwor.

Galicya. Zaludnienie Galicyi wedle ostatniego spisu z 31 grudnia 1900 r., przedstawia się w następujących cyfrach (w nawiasach dane z r. 1890). Starostw (okręgów politycznych) jest obecnie w Galicyi 78, a nadto dwa miasta o własnym statucie; okręgów sądowych 184; wszystkich gmin administracyjnych 6,228, wszystkich miejscowości (niektóre gminy administracyjne mają po kilka miejscowości) 7,113; obszarów dworskich 5,031; miejscowości do nich należących 5,461. Ludność cała łącznie z wojskiem wynosi obecnie 7,317,023 (6,607,816). Suma ta rozpada się podług płci: mężczyźni 3,620,042 (3,260,433), kobiety 3,696 981 (3,347,483). Co do przynależności, to z mieszkańców Galicyi prawo swojszczyzny w innych krajach Austrii ma 49,785 osób, w krajach Korony węgierskiej 9,932, w Bośni i Hercegowinie 45, zagranicznych poddanych mężczyźni 10,121, kobiety 11,199, razem 21,310. Suma ogólna krajowców nieobecných wynosi 143,460, z tych stale nieobecných 110,255. Co do religii stosunki przedstawiają się w sposób następujący: Do rzym.-kat. wyznania należy 3,352,308 (2,997,430), gr.-kat. 3,103,410 (2,792,449), orm.-kat. 1,540 (1,739), starokatolików jest 13 (68), gr. orientalnych 2,157 (1,429), orm. orientalnych 1,326 (491), ewangelików wyznania augsburskiego (lutrów) 39,328 (36,289), wyzn. helweckiego (reform.) 5,235 (4,990), Anglikanów 51 (63), Menonitów 310 (454), Unitaryanów 2 (5), lipowanów 4 (3),

izraelitów 810,845 (772,213), mahometanów 1 (6), innych wyznań 223 (123), bezwyznaniowi 215 (116). Pod względem narodowościowym (języka towarzyskiego), stosunki przedstawiają się w sposób następujący: Języka polskiego używają w życiu codziennym 3,989,538 (3,516,698), języka ruskiego 3,084,212 (2,832,043), języka niemieckiego 201,846 (227,600), języka czeskiego, morawskiego, słowackiego 9,248 (5,727), języka słoweńskiego 123 (208), serbsko-chorwackiego 23 (4), włoskiego 144 (58), rumuńskiego 511 (283), węgierskiego 90 (95), angielskiego 1. Pod względem stopnia wykształcenia stosunki są następujące: Umie czytać i pisać; mężczyzn 1,262,062, kobiet 948,391, czyli razem 2,210,453 (1,239,122), umie tylko czytać: mężczyzn 170,578, kobiet 275,576, razem 446,154 (492,080); nie umie czytać ani pisać (analfabeci): mężczyzn 2,187,399 (2,316,166), kobiet 2,473,017 (2,560,433), czyli razem wynosi 4,660,416 na 7,317,023 ogółu ludności, gdy w roku 1890 było analfabetów 4,876,614 na 6,607,816 ogółu ludności. Nie trzeba dodawać, że cyfrą analfabetów objęte są także wszystkie dzieci w wieku niemowlęcym i szkolnym. Koni ma cała Galicya 915,811 (758,980), zwierząt rogatych 3,700,618 (2,461,068) mułów i osłów 960 (1,134), kóz 17,952 (21,210), owiec 436,287 (635,007), świń 1,253,949 (780,337); ilość uli 209,357 (259,908), wreszcie kur 7,690,759, gęsi 444,988, kaczek 228,329, innego drobiu 133,126. Następnie prace naukowe w ostatnich latach wydane, odnoszą się do tego obszaru. „Atlas geologiczny Galicyi“. Wydawn. Kom. Fizyogr. Akad. Umiej. Krakow., od r. 1887. Opracowali pojedyncze zeszyty: Alth, Bieniasz, Dunikowski, Łomnicki, Szajnocha, Tessayre, Zaręczny, Zuber. Wydane dotąd części mieszczą następujące obszary: Zeszyt I: Monasterzyska, Tyśmienica, Jagielnica, Zaleszczyki; zeszyt II: Nadworna, Mikuliczyn, Zabie, Kutry, Hryniawa; zeszyt III: Oświęcim, Chrzanów, Krzeszowice, Kraków; zeszyt IV: Brustury, Porohy, Dolina, Tuchla; zeszyt V: Biała, Żywiec, Ujsoły, Rabka, Tymbark; zeszyt VI: Steniatyn, Radziechów, Kamionka, Busk, Szczurowice, Brody i Złoczów; zeszyt VII: Steniatyn, Radziechów, Kamionka, Busk, Krasne, Szczurowice, Brody, Złoczów; zeszyt VIII: Tarnopol, Trembowla, Podwoleczyńska, Skuliat, Grzymałów; zeszyt IX: Pomorzan, Brzeżany, Buczacz, Czortkow, Kopyczyńce, Borszczów, Mielnica, Okopy; zeszyt X: Bełzec, Uhnow, Rawa Ruska, Jaworów, Grodek, Waręż, Bełż, Sokal, Żółkiew, Lwów; zeszyt XI: Bochnia, Czehów, Nowy Sącz, Wieliczka, Wiśnicz; zeszyt XII: Mościska, Lubaczów, Płazów, Leżajsk, Jarosław; zeszyt XIII ma objąć Przemyśl, Brzozów, Sanok i Dobromil. Dunikowski. „Rzut oka na stosunki geologiczne Galicyi wschodniej“. Lwów 1880 (z mapką). Walter H. i Dunikowski E. „Geolog. budowa naftonośnego obszaru zach. galicyjsk. Karpat“ (Kosmos, rok VIII, zeszyt VII do X, część druga z mapą geolog. i profilami). Szajnocha Wład. „Górnictwo naftowe w G.“. Kraków 1881. Tenże. „Źródła mineralne G.“ (Rocz. Ak. Um. wyd. mat. przyr., 1892, t. 22). Tenże. „Płody kopalne G., ich występowanie i użytkowanie“. Część I: Węgle kam., rudy żelazne, ołowiane, cynkowe, siarka. Część II: Kopalnie i warzelnie soli, sole potasowe, воск ziemny. Lwów 1893 i 94. Tenże. „Wosk ziemny w G.“ (Przew. Nauk. i Liter., r. 1894, t. 22). Duniecki P. „Olej skalny i воск ziemny w G.“ Wiedeń, 1882. Zuber R. „Nafta i воск ziemny w G.“ (Wszechświat, t. III z mapą i rysunkami, odbitka, Warszawa 1883). Tenże. „Geol. warunki występowania nafty w Galicyi“ (Czasopismo Towarz. aptekarskiego, t. XIV i osobno, Lwów 1885). Lubieński J. „Spraw. z podróży odbytej w celach poszukiwań geolog. po G., gub. wołyńskiej i podolskiej“ (Inżyn. i Budownictwo, t. VII). Uhlig W. „Przyczynek do stratygrafii piaskowca karpackiego w Galicyi“ (Górn. rok 1885, n. 10—12). Tenże. „Zur Stratigraphie der Sandsteinzone in Westgalizien“ (Verh. der geol. Reichsanstalt., 1885). Hilber. „Geolog. Studien in den ostgalizischen Miozaengebieten“ (Jahrb. der geol. Reichsanstalt., 1882). Tietze F. „Beitraege zur Geologie von Galizien“ (Jb. d. geol. R. A. od r. 1883. W tom. 43 z r. 1893, pomieszczony siódmy ciąg tych badań). Teisseyre W. „Ogólne stosunki kształtowe i genetyczne wyżyny wschodnio-galicyjskiej“ (Spraw. Kom. Fiz., 1894 r., t. 29). Nowicki. „Ryby i wody G. pod względem rybactwa“, Kraków 1880 rok. Tenże. „Przegląd rozsiadlenia ryb w wodach G. według dorzeczy i krain rybnych“, Wiedeń 1883. Ziemięcki T. „Spraw. z wycieczki archeol. w r. 1881 dokonanej“ (Zb. Wiad. do Antrop. Kraj., t. VI, 1882). Teka konserwatorska. Rocznik II Koła C. K. konserwatorów starożytnych pomników G. wschodniej. Lwów 1900, str. 120, z 31 ryc. i 15 tablicami. „Teka konserwatorska Galicyi zachodniej“, Kraków 1900 rok. Majer I. i Kopernicki J. „Charakterystyka fizyczna ludności galicyjskiej“ (Zbiór wiad. do Antrop. krajowej, t. IX, Kraków 1885). Limanowski Bol. „G. przedstawiona słowem i ołówkiem“, Warszawa, r. 1892, str. 154. Lewicki Witold. „Wstęp analityczny do statystyki G.“ Katalog powszechny wystawy we Lwowie 1894 r. (str. I—CLXVI). Rutowski. „Rocznik statystyczny Galicyi“, Lwów 4 tomy. Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych, wydane przez krajowe biuro statystyczne, pod redakcją prof. T. Pilata, Lwów, t. XVIII, r. 1901. „Wykaz szczegółowy miejscowości według spisu ludności z 31 grudnia 1890 r.“ (Wiedeń, 1893 rok, str. 816). „Szematyzm Król. G. i Lodomeryi z W. Ks. Krak.“ na rok 1900, Lwów, str. 1148.

Galiczno, fol. pow. połocki, własność Dziedzielów, z Podrezowem ma 115 dz.

Galilejska al. *Galilejskie Gołobudy*, kol. żyd., pow. wołkowyski, gm. Bojary, 13 dm., 130 mk., dom modl. żyd., 410 dz.

Galinszczyzna, wś, pow. oszmiański, gm. Subotniki; miała 71 dusz rewiz., należała do dóbr Iwie. Niedgdy folwark dóbr Iwie. Do roku 1656 własność Kisków. Przechodził przez różne ręce, aż w końcu od Trzeciaków nabyli Ogińscy.

Galince, zaśc., pow. wiłkomierski, gm. Owanta, 44 w. od Wiłkomierza; Gordonów, 54 dz.

Galinie 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki, 25 w. od mta pow. 2.) **G.**, zaśc., pow. poniewieski, gm. Girsudy, 36 w. od Poniewieża. 3.) **G.**, wś, pow. rossieński, gm. Kroże, 45 w. od Rossień. 4.) **G.**, wś, pow. wiłkomierski, gm. Wiżuny, 80 w. od Wiłkomierza.

Galins 1.) dwór, pow. nowoaleksandrowski, gm. Popiele, 102 w. od mta pow. 2.) **G.**, dwór, pow. wiłkomierski, gm. Onikszy, 46 w. od Wiłkomierza.

Galinszki, *Galuniszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dukszy, 22 w. od mta pow. W r. 1793 miał 2 chaty, 4 dusze męz., należał do dóbr Dukszy, później Biegańskich, obecnie Koziełłów.

Galino, wś, pow. trocki, gm. i dobra skarb. Miedzyrzecz; miała 58 dusze rewiz.

Galintany, wś włośc., pow. trocki, gm. Aleksandrowska (dawniej Oława), 8 w. od gminy; miała 78 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Niemonajcie.

Galiszki 1.) dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele i Antuzów, 37 i 12 w. od mta pow. 2.) **G.**, dwór, pow. poniewieski, gm. Czypiany, 42 w. od Poniewieża.

Galnie, wś, pow. rossieński, gm. Aleksandrowski, 98 w. od Rossień.

Galów, wś, pow. stopnicki, par. Szaniec. W drugiej połowie XIV w., dziedzicem G. jest domniemany syn Kazimierza W. i Esterki, Pełka, który z żony Hanki ma syna Niemierzę. Ten ostatni za życia jeszcze ojca w r. 1379, sprzedaje Janowi z Tarnowa, kasz. sandom. wsi: Trześń i Rzochoń (Kod. dypl. pol., III, 321 i Kod. małop., III, 181).

Galowce, wś i okolica szlach., pow. lidzki, gm. Dubiszcz. Wś miała 28 dusz rewiz.; należała do dóbr Głębokie; okolica do dóbr skarb. Ostrzyno.

Galsiszki, wś, pow. wiłkomierski, gm. Pupy, 76 w. od Wiłkomierza.

Galuniszki, ob. *Galiniszki*.

Galwidzie 1.) dwór, pow. telszewski, gm. Siady, 20 w. od Telsz. 2.) **G.**, dwie wsi, pow. wiłkomierski, gm. Androniszki i Ołoty, parafia Świadoście, 52 i 60 w. od Wiłkomierza.

Galwidziszki, wś, pow. szawelski, gm. Podubis, 27 w. od Szawel.

Galwiszki 1.) wś, pow. wiłkomierski, gm. Androniszki, 58 w. od Wiłkomierza. 2.) **G.**, zaśc., pow. trocki, gm. Żośle, należał do dóbr Naszlany.

Galagóry, *Galagury*, wś, pow. oszmiański, gm. Polany; miała 12 dusz rewiz., należała do dóbr Truchaniszki. W r. 1593 wraz z Andruszkowszczyzną, sprzedana przez Michałowskich, Kiewliczom. W r. 1736 należy do dworu Suchodoły, Koziełtowej, r. 1817 do Polan.

Gałaukie, dwór, pow. poniewieski, gmina Nowemiasto, 20 w. od Poniewieża.

Galębszczyzna, *Galębszczyzna*, wś, powiat wileński, gm. Ilino; miała 23 dusz rewiz., należała do dóbr Pawłów.

Galężice, wś, powiat kielecki. Wchodziła w skład ststwa chęcińskiego i leżała w parafii Chęciny Stare w XVI w.

Galężowo 1.) *Stare i Nowe*, wś i dobra, pow. wrzesiński, par. kat. Sokolniki. G. Stare wś ma 166 ha (157 roli), 12 dm., 88 mk. (7 prot.). G. Nowe, wś ma 243 ha (230 roli), 40 dm., 308 mk. (29 prot. i 3 żyd.). G. Stare, dobra, 103 ha, 3 dm., 42 mk. (8 prot.). W r. 1294, komes Mikołaj, wwoda gnieźn. i kaliski, oddaje G. niejakiemu Marklonowi, do osadzenia na prawie niemieckiem. Jednocześnie Przemysław, ks. polski, potwierdza zamianę części szlach. w G., przyległej do działu bisk. poznańskiego, na włości bisk. pozn. Uścięcin i Paruszewo (K. W., n. 721, 728). W r. 1578 istnieje tu kościół parafialny. W skład parafii wchodzi tylko same G., w którym dział pewien (2 łany km., 1 sołt.) ma biskup poznański. Ubogą parafię złączono zapewne wkrótce z równie szczupłą parafią Sokolniki, w jedną całość. 2.) **G.**, wś, pow. żniński, par. kat. Lubez. Wś ma 505 ha (362 roli), 28 dm., 287 mk., (61 prot.), przyległe Galężewko, 189 ha (87 roli), 27 dm., 140 mk. (21 prot.), kol. zaś 14 dm., 74 mk. W dok. z r. 1357 podano G. w liczbie włości arcyb. gnieźn. (K. W., n. 1354).

Galganiszki, zaśc. włośc., pow. wileński, gm. Bystrzyca, należał do dóbr skarb. Bujwidy.

Galganityszki, fol. dóbr Lepary, pow. szawelski.

Galguńce, wś, pow. szawelski, gm. Okmiana, 73 w. od Szawel.

Galki 1.) wś, pow. poniewieski, gm. Skrobotyszki, 51 w. od Poniewieża. Przed r. 1865 własność Brandta. 2.) **G.**, fol., pow. szawelski, gm. Podubis, 17 w. od Szawel. 3.) **G.**, zaśc., pow. wiłkomierski, gm. Uciany, 75 w. od Wiłkomierza.

Galków, r. 1520 *Galkovo majus et minus*, wś, pow. brzeziński. Na początku XVI w., wś ta, własność biskupa kujaw., należy do parafii Brzeziny. Dziesięcinę dają kolegiacie w Łęczycy

dla bakałarza szkoły, a plebanowi w Brzezinach kołędę po groszu z łanu. Kościół i par. zapewne fundacyi bisk. kujaw., powstaje dopiero w XVII w. W r. 1576 płaci tu biskup od 19 łan., 6 zagr., 2 karcz., młyna, 5 łan. pustych, 2 łan. wójt., trzeciej karczmy pustej, ogółem od 63 osad.

Galkowice 1.) r. 1552 *Goligowicze* i *Golkowice*, ws., pow. piotrkowski. W r. 1553 arcyb. gnieźn. płaci tu od 11 os., 1 łan. wójt., 8 kmiec. i karczmy. 2.) **G.**, ws., pow. sandomierski. W r. 1578 „Golkowycze“, własność Stanisławskiego, dziedzica wsi Góry Wysokie.

Galkowszczyzna, zaśc. i ws., pow. wileński, gm. Mickuny. Ws. miała 26 dusz rewiz. Zaśc. (5 dusz), należał do dóbr skarb. Rubienka.

Galobalis, przys., pow. poniewieski, gmina Czypiany.

Galolauka 1.) *Galolauka*, dwór pow. poniewieski, gm. Czypiany, 42 w. od Poniewieża. 2.) **G.**, ob. *Galolanka*.

Galówka, r. 1565 *Galuki*, ws., pow. staromiejski. W r. 1565, ws. Galuki, leży w ststwie samborskiem, ma 35 kmieci na 30 łanach. Sołtys na dworzyszczu, pop i cerkiew. Dochód roczny fl. 89 gr. 9.

Galozierzy, ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele, 37 w. od mta pow.

Galuki, ob. *Galówka*.

Galulanka 1.) *Galulauka*, os., pow. poniewieski, gm. Kibury (15 w.). 2.) **G.**, dwór, tamże, gm. Smilgie (8 w.). 3.) **G.**, ob. *Galolanka*.

Galuszowice u Dług. *Gawluschowicze*, ws., pow. mielecki. Długosz podaje w całości akt erekcyi kościoła par. z r. 1215, przez dziedzica wsi Krystyna z Obichowa, tudzież akt rozdziału dziesięcin ze wsi Kliszczowa, między plebanów z G. i Wielowski wydany r. 1447 przez Zbigniewa Oieśnickiego (L. B., II, 395—400).

Galwaki, ws., pow. poniewieski, gm. Czypiany (12 w.).

Galę, dwór, pow. wilkomierski, gm. Owanta (13 w.).

Gana, ws., pow. wileński. Dawna własność arcyb. gnieźn. wspom. w dok. z r. 1357 (K. W., n. 1354). W r. 1552 leży w par. Kowale. Kowalski płaci tu od 1/2 łan. km. Jest kuźnica żelazna o 3 kołach. Inne działki kmieci obrócone na folwark dziedzica.

Ganczary właśc. *Garczary*, ws., pow. lwowski. W reg. pob. z r. 1515 „Garczary“, podane w liczbie wsi zniszczonych przez Tatarów. Roku 1578 we wsi Garnezari, płaci Cebrowska od 1 1/2 łana.

Gancarzyski, zaśc., powiat nowoaleksandrowski, gm. Opsa (7 w.), 54 w. od mta powiat. Dawniej attyn. dóbr dryświatskich, Bortkiewiczów.

Ganiewo, ws. włośc., pow. oszmiański, gm. Polany (10 w.); miała 5 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Cudzeniszki.

Ganikiszki, dwór, pow. rossieński, gm. Pojurze, 78 w. od Rossień.

Ganikle, dwór, pow. poniewieski, gm. Nowe miasto (7 w.).

Gankiele, okolica, pow. poniewieski, gmina Krakinów (17 w.).

Ganów, *Hanów*, dwór, pow. szawelski, gm. Skiemie (5 w.).

Ganżyski (ob. t. III, 40 mylnie *Haużyski*), dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (9 w.), 50 w. od mta pow., własność Wyrwieczów, 58 dz. i Drozdowskich 40 dz.

Garbacz, r. 1328 *Garbatz*, ws., pow. opatowski. W dok. z r. 1328 wśród włości bisk. lubuskich, w okręgu Mominy położona (K. W., n. 1088). Za Długosza należała do biskupów lubuskich nie zaś „lubelskich“, jak mylnie wydrukowano (ob. t. II, 483). W r. 1578 Mikołaj Radziwiłł, płaci tu od 13 os., 6 1/2 łan., 1 kom., 1 ubog.

Garbacz, powiat wałecki, ob. *Zabrodzie* (t. XIV, 208).

Garbaliszki, ws., pow. szawelski, gm. Szawkiany (8 w.).

Garbarnia, dwór, pow. nowoaleksandrowski, gm. Kwietki (2 w.).

Garbarnia, chutor, pow. radomyski, gmina Hornostajpol. st. poczt. Radomyśl, 28 dm., 83 mk., garbarnia.

Garbary, chutor, pow. wołkowyski, gmina Juszkowy Gród, 52 w. od Wołkowyska, 50 dz. włośc.

Garbaryszki, fol. pow. szawelski, gm. Krupie (12 w.).

Garbatyski, zaśc. włośc., pow. wileński, gm. Bystrzyca (9 w.); miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Bujwidy.

Garbiance, ws., pow. wilkomierski, gm. Towiany (3 w.).

Garboniszki, zaśc., pow. poniewieski, gm. Śmilgie (12 w.).

Garbów 1.) ws. pow. łódzki. Wieś królewska, oddana w zastaw Marcinowi z Kalinowy, kasztel sieradzkiemu, który ją oddaje r. 1417, klasztorowi miechowskiemu na uposażenie szpitala i kaplicy św. Ducha pod Sieradzem. Wzajemian klasztor oddał kasztelanowi dożywotnio wsi: Grodzisko, Jankowo, Rokutowo i Modłowo. W r. 1424 nowym aktem zamienia kasztelan G. na Modłowo (Ulanow. Dok. 273, 94, 275, 96). 2.) **G.**, ws., pow. sandomierski. Zapewne ztąd się pisał „Seborius comes de Carbow“ w dok. z r. 1343 w Wąchocku wydanym (Kod. mał., III, 54). W dok. z r. 1377 i 1381 Stefan z G. 3.) **G.**, os., pow. nowoaleksandryjski (Puławy). W r. 1900 rozpoczyna się budowa nowego kościoła murowanego. W r. 1676 Szymon Kawiecki,

chorąży nowogrodzki, płaci tu pogłówne od 11 osób z rodziny, 14 dworskich, 95 poddanych. Kłokowski od 24 poddanych.

Garbowice, ws, pow. opatowski, par. Mydłów. Istnieją w połowie XV w. Dziedzicami są: Placzkowski i Wicher (L. B., II, 339). W roku 1578 Święcieccy płacą tu od 12 os., 3 łąn., 1 ubog. Wydawca Źródeł Dziej. (t. XIV, 179). mylnie objaśnia, iż wieś ta zwie się dziś Garbów.

Garbsze, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki (13 w.).

Garby, *Garbe*, fol., pow. wilkomierski, gmina Siesiki (6 w.), własność Mackiewiczów, 109 dz.

Garby, ws, pow. średzki. W r. 1319 Władysław, dziedzic król. polskiego, potwierdza nadanie włości G. przez Mateusza, brata komesa Jana, ze Świerczyny, klasztorowi w Lubiniu. R. 1323 Przybysław, wojewoda pozn., przysądza G., Bozacie, pod warunkiem wypłaty pewnej kwoty pieniężnej klasztorowi. Tenże Bożata r. 1342 odstępuje Garby klasztorowi (K. W., n. 1014, 1036, 1268, 1270).

Gardna, ob. *Garna*.

Gardzienice 1.) ws, pow. iłżecki. W r. 1347 Jan Grot, bisk. krak., oddaje Mikołajowi zw. Gardzinka, 20 włók lasu nad rz. Kamienną, dla osadzenia wsi na prawie niemieckim, średzkim (Kod. kat. krak., I, 234). Prawdopodobnie będą to dzisiejsze Gardzienice, w pow. iłżeckim. Jeszcze w spisie z r. 1508 spotykamy w pow. radomskim „Gardzynky sors. n. Martinus de Gardzynky gr. 9“. W r. 1569 Gardzinice w par. Ciepeliów, w części Kazanowskiego mają 3 łąny, 4 kom., drugi dział $\frac{3}{4}$ łąn., 1 zagr., 1 komorn. 2.) **G.**, u Dług. *Gardzynycze*, ws pow. krasnostawski. W XV w. należały do par. w Piaskach. Ob. J. Rogowicz: „Gardzienice“ (Wędrowiec 1900 r., kwiecień).

Gargasy, ws i dobra, pow. rossieński, gm. Taurogi, 69 wiorst od Rossień, Lewoniewskich, 251 dz.

Gargażyna, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki, 65 w. od mta pow.

Garjanie, zaśc., pow. poniewieski, gm. Birze (23 w.).

Garkowszczyzna, przysiół wsi Dreczany, pow. wołkowyski.

Garlica, w dok. *Gardlicia*, ws, pow. miechowski, par. Korzkiew. Klasztor zwierzyniecki pożyczył od kapituły krakow. 33 grzyw. na zastaw wsi Modlnicy. Zamiast spłacenia długu klasztor w r. 1263 oddaje kapitulę folwark Garlicę, by odzyskać zastawioną Modlnicę. W roku 1274 kapituła oddaje G. niejakiemu Zacharyaszowi dla osadzenia na prawie niemieckim. Założona przez niego wieś, otrzymała nazwę Woli Zacharyaszowej (Kod. kat. krak., I, n. 89, 103, 304).

Garlino, ws, pow. ciechanowski, w r. 1567 „Gardlino“.

Garło Wileze, pow. wołkowyski, ob. *Podreczie*.

Garna, dawniej *Gardna*, ws, pow. słupski, na Pomorzu. W r. 1288 Mściwuj, ks. pomorski, zamienił z areyb. gnieźn. ws kościelną Ujmę na G. W r. 1374 Jan, kanonik płocki, otrzymuje dożywotnio wsi: G., Dobieszewo i Dąbrowę w ziemi słupskiej położone (K. W., n. 620, 1705).

Garcary, ob. *Gancary*.

Garnis, zaśc., pow. wileński, gm. i dobra Janiszki (19 w.).

Garno, w dok. *Garnow*, ws, pow. radomski, par. Wolanów. Wymienione w dok. z r. 1252 wśród posiadłości klasztoru sieciechowskiego (Kod. kat. krak., I, 42). Około r. 1260 niejaki Mikołaj, syn Jana, oddaje tę wieś (swoją dział zapewne) Janowi, areyb. gnieźn. z powodu, iż bracia jego zabili w okrutny sposób swego krewnego Leonarda, dyakona kanonika kościoła w Kurzelowie (Kod. mał., II, 114). W r. 1569 ws należy do opata sieciechowskiego. Filip Strykowski płaci tu od 5 łąn. km., 3 zagr.

Garnowo Obydwie i *G. Stara*, dwie wsi w par. Gołymin, pow. ciechanowski i pułtuski. W r. 1567 istnieją: Gadnowo Starawieś, G. Skierdy i G. Kowalewskie. Siedzi tu drobna szlachta: Gadnowscy i Kowalewscy.

Garszew al. *Gaszew*, *Garzew*, ws, pow. kaliski, ob. *Gorzew*.

Garszwie 1.) *Garszwy*, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Popiele, 102 w. od mta pow. 2.) **G.**, ws, pow. poniewieski, gm. Nowemiasto, 23 od Poniewieża.

Garszwinka, zaśc., pow. święciański, gm. i dobra skarb. Daugieliszki (9 w.); miał 15 dusz rewiz.

Garzwiszki, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Uciany (17 w.).

Garucie, dwór, pow. poniewieski, gm. Remigola (2 w.).

Garwarze, w dok. z r. 1319 *Gervase*, ws, pow. ciechanowski. Ws książęca, nadana roku 1319 Mikołajowi, kaszt. wyszogrodzkiemu (Kod. maz. 40).

Garwiele, ws włośc., pow. święciański, gm. Zabłociszki (4 w.); miała 39 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Święciany.

Garwieliszki, zaśc., pow. święciański, gm. dobra skarb. Daugieliszki (5 w.); miał 7 dusz rewiz.

Garwolewo, ws, pow. płoński, par. Czerwińsk. Wedle dok. z r. 1155 „Bartholomeus comes cum uxore et filio pro redemptione anime sue ecclesie beatae Marie dedit“. Nadane było klasztorowi czerwińskiemu (Kod. dypl. pol., I, 10). W r. 1570 opat czerwiński, płaci tu od 18 łąn. km., 9 zagr., 3 rzem., młyna.

Garz, ob. *Korenica* (t. IV).

Garczyn, w dok. z r. 1258 *Jarine*, ws, pow.

wschowski. Wspom. w dok. z r. 1258 śród włóści klasztoru w Lubiniu (K. W., n. 368).

Gasiuliszki 1.) w spisie urzęd. *Galutyszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smółwy (9 w.), 16 w. od mta pow., Biegańskich, 25 dz. 2.) **G.**, wś włosc., pow. święciański, gm. Święciany (2 w.); miała 7 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Mile.

Gasiuny, dwór, pow. wiłkomierski, gm. Pupań (7 w.).

Gasle, dwór, pow. poniewieski, gm. Kraków (6 w.).

Gaspane, zaśc., pow. wileński, gm. Małaty (13 w.). Należał do dóbr skarb. Inturki.

Gasperowszczyzna 1.) zaśc., pow. dzisieński, gm. i dobra skarb. Przebrodź (15 w.). 2.) **G** (ob. t. III, 39 *Hasperowszczyzna*, wś, pow. dzisieński, gm. i dobra skarb. Zales (5 w.), miała 21 dusz rewiz.

Gaspory, wś, pow. poniewieski, gm. Pniewo (4 w.).

Gasperyszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (10 w.). 2.) **G.**, zaśc., pow. wiłkomierski, gm. Dobejki (8 w.), dawniej Gabryela Gasperowicza, obecnie Dowgwiliczowie mają 60 dz. 3.) **G.**, zaśc., tamże, gm. Owanta (21 w.). 4.) **G.**, wś, tamże, gm. Wiżuny (9 w.). 5.) **G.**, dobra, pow. święciański, gmina Zabłociszki, w 1865 r., Bukowskich.

Gaspory, wś nad Dźwiną, pow. dźwiński (dyneburski), gm. Liwenhof, 5 dm., 44 mk., kościół katol. filialny.

Gassie, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (4 w.), 25 w. od mta pow.

Gast, fol. dóbr Wiszniów, pow. oszmiański.

Gaszczuny (ob. t. II, 753 *Goszczuny*), wś, pow. szawelski, gm. i par. kat. Janiszki (15 w.), 28 w. od Szawel. Kaplica drewn., p. w. św. Stanisława.

Gaszyn, r. 1552 *Gaschino*, wś, pow. wieluński. W r. 1552 Wierchlejsey mają tu 4 osad., Albert Gaszyński 10 osad., Jakób Gaszyński 4 osad., dziekan wieluński 1 osad. Dwa młyny, jeden pusty. Może dziekan wieluński wzniesli tu później kościółek filialny.

Gatele, wś, pow. nowoaleksandrowski, gmina Tauroginie (12 w.).

Gaubiele, wś, pow. telszewski, gm. Żorany (7 w.).

Gauby 1.) wś, pow. szawelski, gm. Poszwityn (2 w.). 2.) **G.**, wś, pow. telszewski, gm. Masiady (7 w.).

Gaucewicze (ob. t. II, 501 *Gawczyce*), wś włosc., pow. oszmiański, gm. Soły (4 w.); miała 73 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Smorgonie.

Gaudeszowo, dwór, pow. telszewski, gmina Olsiady (1 w.).

Gauducie, os., pow. szawelski, gm. Kurszany (4 w.).

Gaudziewicze, okolica szlach., pow. oszmiański, gm. Soły.

Gaukitany, *Haukitany*, wś, pow. wileński, gm. Rzesza (19 w.), miała 29 dusz rewiz., należała do dóbr Lubów.

Gaupcie 1.) wś, pow. rossieński, gm. Pojurze (14 w.). 2.) **G.**, dwór, tamże, gm. Skawdwiłe (14 w.).

Gautkalnie, wś, pow. telszewski, gm. Wornie (10 w.).

Gawartowa Wola, wś, pow. błoński. W r. 1579 mają tu Wolscy w dwu działach 4 łany km., 10 zagr., tudzież $1\frac{3}{4}$ łan. bez kmieci. W sąsiednich wsiach siedzą liczni Gawartowie, którzy założyli tę Wolę i nadali jej nazwę.

Gawarzec Górny i Dolny, wś, pow. płoński. Daje dziesięciny klasztorowi czerwieskiemu, wedle dok. z r. 1254.

Gawcze, *Gowcze*, wś i dwór, pow. rossieński, gm. Kołtyniany (5 w.), Turskich, 154 dz.

Gawdajcie, wś nad rzeką Ożerupą, pow. rossieński, gm. Pojurze (7 w.), 17 dm., 119 mk., szkoła.

Gawducie, wś, pow. telszewski, gm. Korciauny (5 w.).

Gawdykajcie, okolica, pow. telszewski, gm. Gadonów (12 w.). Mają tu: Gintylowie 202 dz., Krzyżewiczowie 171 dz., Posmowscy 66 dz., Rubażewiczowie 236 dz.

Gawdyki, wś i dwór, pow. szawelski, gmina Żagory (14 w.).

Gawejki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (26 w.). 2.) **G.**, tamże, fol. dóbr Zawierz.

Gawenajcie, fol., pow. szawelski, gm. Gruździe, 16 w. od Szawel.

Gaweniszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (16 w.), 57 w. od mta pow. 2.) **G.**, wś, fol. i dwór, pow. poniewieski, gmina Birze (10 i 20 w.).

Gawgory, dobra, pow. szawelski, gm. Szawkiany (6 w.), 40 w. od Szawel, własność Janowiczów, 240 dz.

Gawgoryszki, dwór, pow. szawelski, gmina Szawkiany (10 w.), 30 w. od Szawel.

Gawia, dobra przy ujściu Gawii do Niemna, pow. oszmiański, na pograniczu pow. lidzkiego, gm. Iwie. Należała r. 1711 do podskarbiego Michała Kocięła, dziedzica Bienicy. W końcu wieku własność Aleksandra Pocięja, który r. 1819 sprzedał G. z Moryniem i Bagnopolem za 562,500 złp. Rochowi Brochockiemu, stolnikowi ziemi dobrzyńskiej. Do dóbr należały wsi: Zalejki, Nowosiołki, Kaukiele, Chwosty, Sontaki W. i M., Działonty, Bałdy, Burdaki, Moryń, Mostki i Dąbrowka. Władysław Brochocki sprzedał po roku 1865 G. za 30,000 rub. niejakiemu Trychutko, który odprzedał Dębowieckiemu.

Gawieliszki, os., pow. wiłkomierski, gmina Towiany (5 w.).

Gawieniance, dwór. pow. wilkomierski, gm. Wieprze (4 w.).

Gawiny-Topczewo, okolica szlach., pow. bielski gub. grodz., gm. Malesze, 22 w. od Bielska, 48 dz.

Gawki, ws. pow. łomżyński, R. 1406 Jan, ks. mazow., nadaje Mikołajowi z Sypniewa 20 łan. gajów z obszaru Czartoszewa, nad rz. Orz (Kapica, Herbarz, 106).

Gawkieliszki, ws. pow. wileński, gm. Giedroje, 1. w. miała 33 dusz rewiz., należała do dóbr Medynie.

Gawlany, ws. pow. telszewski, gm. Wornie (29 w.).

Gawłów, ws. pow. bocheński. W r. 1365 na prośbę Leonarda, dziedzica wsi, król Kazimierz polecił rozgraniczyć G. od Niepołomic. Ciekawy akt rozgraniczenia wymienia aż trzy strumienie zw. Tyczyna (widocznie dopływy Raby), jezioro Święte i jez. Ług. Akt ten nadaje wsi prawo niemieckie (Kod. małop., I, 333).

Gawłuszowice ob. *Galuszowice*.

Gawory al. *Howory*, dobra, pow. sieński, dziedzictwo Stanisławskich, 1,127 dz. (503 łasu). Niedgdy Galimskich, od których r. 1790, kupił Wańkiewicz.

Gaworzyna u Dług. *Goworzina*, ws. pow. iłżecki. W połowie XV w. siedzą tu sami częściewi dziedzice, h. Dębno. Kmieci nie ma wcale. Dziesięcinę (do 8 grz.) dają do Krzyżanowic (L. B., II, 475).

Gawrajcie, ws. pow. rossieński, gm. Botoki (14 w.).

Gawrańce, ws. pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty (6 w.), dawniej attyn. dóbr Dryświaty, Łopacińskich, od r. 1802 Korewy.

Gawre 1.) (w dok. też *Gawnele*, *Gawreny*), *Narujsze*, okolica, pow. telszewski, gm. Żydyki (3 w.). Mają tu Przyjałgowsy 60 dz., Sudymtowic 60 dz., Urbanowiczowie 41 dz. 2.) **G.**, tamże, fol. dóbr Renowo.

Gawrony 1.) ws. pow. łęczycki. W dok. z r. 1357 wśród włości arcyb. gnieźn. (K. W., n. 1354). 2.) **G.**, ws. pow. plocki. W dok. z XIII w. wśród włości bisk. plockich. W r. 1570 należy do kłucza raciańskiego dóbr bisk. plockich, ma 3 łany km., należy do par. Biskupiec.

Gawrony, ws. pow. szremski. W r. 1267 Mikołaj, bisk. poznański, daje w zastaw swą ws. G., kapitule wrocławskiej (K. W., n. 607).

Gawry 1.) mstko i dobra, pow. rossieński, gm. Botoki, 59 w. od Rossień. Dobra należą do Fiszerów, mają 1,304 dz. 2.) **G.**, ws. pow. telszewski, gm. Siady (4 w.).

Gawrylańce, ws. włość., pow. oszmiański, gm. Polany (10 w.); miała 15 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Daukszyński.

Gawryliszki 1.) ws. i dobra, pow. poniewieński, gm. Pompiany (8 w.). 2.) **G.**, ws. pow. wi-

leński, gm. i dobra Podbrzeź (5 w.); miała 31 dusz rewiz.

Gawryłki 1.) (ob. t. III, 41 *Hawryłki*), ws. i fol., pow. bielski gub. grodz., gm. Malesze, 13 w. od Bielska. Ws. ma 77 dz. włości.; fol. własność Konarzewskich, 83 dz. Poprzednio Hryniewickich. 2.) **G.** al. *Skureliszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Opsa (9 w.).

Gawryłkowo, dobra, pow. sieński, dziedzictwo Osiecińskich, 465 dz.

Gawryłowce 1.) ws. pow. kobryński, gm. Imienin. 2.) **G.** ws. pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (2 w.).

Gawryłówka, ws. pow. rossieński, gmina Skawdville (4 w.).

Gawryły (w dok. *Gawryłojcie*, też *Gawryle*, *Witkajcie*, ws. i okolica, pow. telszewski, gmina Tyrksze. Niedgdy we włości zorańskich. Mają tu Bereśniewiczowie 55 dz., Janowscy 55 dz., Pietrulewiczowie 34 dz., Szymkiewiczowie 184 dzies.

Gawrynie, ws. pow. rossieński, gm. Kielmy (6 w.).

Gazomia, ws. pow. piotrkowski. Roku 1370 Zbilut, bisk. kujawski, wydaje w Raciążu przywilej na sołtystwo, Piotrowi z Zakrzewa, dla osadzenia wsi na obszarze lasu biskupiego, zw. Gazomia. Osadnicy mieć będą 12 lat wolności i po ich upływie płacić 12 gr. czynszu z 1 łanu (Ulanow. Dok. 260, 83).

Gazowo, r. 1557 *Gezewo*, ws. na Kujawach, w dawnym pow. brzeskim, dziś nie znana pod tą nazwą. Tomasz z G., w dok. z r. 1366. Prawuje się w Brześciu kujawskim o Jaronowo, z Tomaszem z Pomorza (Ulanow. Dok. 258, 81). W r. 1557 Michał Ganszowski płaci tu od 1 łanu i 1 zagr., a Radziszewski od 1 łanu.

Gąba, r. 1380 *Gamky*, ws. powiat błoński. W dok. z r. 1380 wśród wsi płacących dziesięcinę do Mszeconowa (K. W., n. 1781).

Gąbin, ws. pow. szubiński. W r. 1399 Albert, kasztelan kamieński i Mikołaj, dziedzic Słupów, nadają wieś G., kościołowi w Słupach (K. W., n. 2008). Ob. *Gombin* (t. II).

Gączę al. *Gądecz*, w XVI w. *Gandecz*, ws. nad jeziorem, pow. żniński (wągrowiecki). Istniał tu zdawna kościół par., wspominany w aktach z początków XV w. Kiedy z drugiej strony jeziora powstało miasteczko Łopienno, wzniesiono tam kościół filialny, przy którym w XVI w. osiedlił się pleban, a następnie przeniesiono parafię, kościół zaś w G. stał się filialnym.

Gądk, w dok. z r. 1287 *Ganthcovo*, ws. pow. szremski. W r. 1287 Przemysław II, ks. polski, nadaje Michałowi, kanonik. pozn. różne swobody dla wsi G. i Unii (K. W., n. 572).

Gąsawa, r. 1145 *Gassawa*, miasto nad jeziorem i bagnami, pow. szubiński. Przed r. 1145 komes Dzierżykraj, nadał ws. tę klasztorowi w Trzemesznie. W dok. powiedziano: „Comes

Dirsicraus contulit villam Gassavam et Conrato vo eum lacu Golse" (K. W., n. 11). Boguchwał opowiadając o zjeździe panów zwołanym tu przez Leszka Białego r. 1227, nazywa G. „praedium monasterii tremesnensis". Istniał już wtedy zapewne kościół par., p. w. św. Mikołaja, fundacji klasztornej. Dokum. z r. 1232 wspomina o odbytych tu wiecu dostojników kościelnych (Kod. mał. 48). Władysław Jagiełło pozwala klasztorowi r. 1388 zamienić wś G. na miasto z targami tygodniowymi, na prawie magdeburskiem (K. W., n. 1876). Kościół par., p. w. św. Mikołaja, założony został zapewne w odległych czasach. Do r. 1362 plebanami bywali księża świeccy. W tym roku przy zamianie dziesięcin między arcyb. Jarosławem a pleb. gąsawskim Gniewomirem, tenże arcyb. zgodził się na oddanie parafii w zarząd zakonnikom z Trzemeszna, co trwało aż do zniesienia klasztoru. Obecny kościół z drzewa kostkowego wystawił r. 1674 Kazimierz Brzechffa, opat. Odnowiony r. 1855. W r. 1816 przybudował Dębiński Ignacy kaplicę mурowaną na grób rodzinny (Łaski, L. B., I, 176). Do G. odnoszą się: „Leszek Biały w G." (Przyj. ludu, 1836, 137, str. 47). „Zamek pod G." (Album do wspomnień Wielkopolski). „Wenecya nad jeziorem niedaleko G." (Album Napol. Ordę). „Zamek pod Wenecją" (Przyj. ludu, 1842/43, str. 397).

Gąsawy, wś, pow. radomski, ob. Jastrzęb (t. III, 498).

Gąsewo, wś, pow. makowski. Mylnie podana (t. II, 508), w par. Sypniewo, gdyż taka parafia nie istnieje. Kościół par. w G. pochodzi z odległych czasów. W reg. pob. z r. 1582 podano już parafię tutejszą. Wedle tradycji pierwotnie parafia i kościół istniały w innem miejscu. Zapewne nazwa wsi Poświętne (w gm. Gąsewo) jest pamiątką i śladem pierwotnego pomieszczenia kościoła. W r. 1582 wś ma 13 łan., 1½ pust., 10 zagr. Czyją własnością nie podano. Można by się domyślać, iż należała do dóbr kościoła płockiego. W spisie z r. 1827 podano G jako wś rządową.

Gąsiorowo, wś, pow. pułtuski. Kościół par. istnieje tu w r. 1576, powstał zapewne wcześniej.

Gąsiory, wś, pow. łukowski. Jestto część wsi zw. pierwotnie Domanino. W r. 1531 istnieje: Domanin Zelki (Domaniny-Żyłki, Kępki, Gąsiory, Rzymy, Rzyszki). D. Kapki, D. Gąsiory, D. Rzymy, D. Borkaty.

Gąska, wś pod Gdańskiem, dziś nie znana. Wspom. w dok. z r. 1295, dla klasztoru w Oliwie wydanym, jako położona nad Wisłą. Klasztor ma prawo połowu ryb „et tractum in Wisla quantum est inter Ganscam et Barsnitzam" (K. W., n. 2060).

Gąski, *Huski*, wś, pow. święciański, gmina

i dobra Szemetowszczyzna (2 w.); miała 24 dusz rewiz.

Gąskiewiczze, wś i okolica szlach., powiat lidzki, gm. Ejszyski (12 w.). Wś miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr Kormaniszki; okolica, 9 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Raduń.

Gdańsk, miasto. Pawłowski I. N. „Geschichte der Provinzial-Hauptstadt Danzig" (Danzig 1893, str. 330) Lengnich. „Des Syndicus der Stadt Danzig ius publicum civitatis Gedanensis, oder der Stadt Danzig Verfassung und Rechte". (Quellen und Darstellungen zur Gesch. Westpreussens I Band). Lauffer Victor: „Danzig Schiffs und Waarenverkehr am Ende des XV Jahrhunderts" (Z d. westpr. Gesch. Vereins, Gdańsk 1893). Brandstaeter F. A.: „Danziger Sagenbuch. Sagen von der Stadt und ihren Umgebungen". Danzig 1883. Wasilewski E.: „Gdańsk pod względem handlu i przemysłu, od początku XIII wieku do najnowszych czasów" (Niwa, t. IX, rok 1876). Raczynski Wiktor: „Przewodnik po Copotach, G. i okolicy". (Gdańsk, 1892 rok, str. 80).

Gdeszyn, wś, pow. grubieszowski. W r. 1531 istnieje tu parafia łacińska. R. 1578 Gozdź płaci tu od 6½ łan., 9 zagr., 2 rzem., 6 kom., 3 ubog.

Gdów, miasto, pow. wielicki. W reg. pob. z r. 1581 G. podany jako wś, dzierżawa Bekieszowa, dająca pobór od 11 łan. km., 8 zagr. z rolą, 3 bez roli, 7 kom., 1 rzem., 4 rybitw, 1 czynsz.

Gedzylów Jar, rzeka, w pow. bałckim, lewy dopł. Kodymy. Zaczyna się powyżej wsi Nedełkowej, mija tą wś, Kryczunowę, Słobódkę, Adamówkę, Gedzylówę i pod Krzywem Jeziorem uchodzi do Kodymy. Płyne z płn.-zchd. na pld.-wschód.

Georgiewka, fol., pow. szawelski. gm. Gruździe (10 w.).

Georginowo (ob. t. II, 537, mylnie *Georgiewo*), wś i dobra, pow. dryzieński. Miały 404 dz.

Gębice, r. 1136 *Gambiza*, wś, pow. łęczycki. Wspom. w dok. z r. 1136 wśród posiadłości arcyb. gnieźn. W dok. z r. 1302 podane w liczbie czterech wsi książęcych danych arcyb. gnieźn., z polecenia Wacława, króla czeskiego (K. W., n. 7, 859). W reg. pob. z r. 1579 G. własność szlachecka, mają w trzech działach 1 łan, 2 półłanki, 4 zagr., 4 osad., 2 karczmy, młyn o 3-ech kołach.

Gębice, miasto, pow. mogilnicki. Według dok. z r. 1367 sporządzonego w G., był tu kościół parafialny. Świadcami aktu są: „Andreas subvenator", dziedzic G. i pleban miejscowy Stanisław (K. W., n. 1571). W r. 1383 Ziemo-wit, ks. mazow., jako pretendent do tronu zajmuje i łupi G. miasto królewskie (Mon. Polon. hist., II, 740). W r. 1566 miasto G., w pow. kruszwickim, daje szosu fl. 48 (30 grz.), od 16 bań gorzałcz. fl. 12 gr. 24, od 24 kom. po gr. 7,

ogółem fl. 5 gr. 4, od młyna szosu grzyw. 2, od rzem. 6 po gr. 4 i od 1 gr. 3, od 12 pomocników ich, od 2 szynk. wódki. Czopowego po gr. 10 od waru fl. 60, za pół roku a za trzeci fl. 40, za czwarty fl. 37 gr. 15, od 5 karczmem, od 24 1/2 łan. miejskich uprawnych.

Gębiczyna, r. 1536 *Gambiczina*, wś, pow. pilzneński. W r. 1536 dziedzic, Stan. Pyrzchała. Ma łan. km. 16, karczmę, dwór, folwark, lasu obfitość. Oceniona na 200 grz. Dawała grz. 4 gr. 25, owsa około 20 korcy.

Gęsice, r. 1356 *Ganssyce*, u Dług. *Gaschyce*, wś, pow. opatowski. Wspomniana w dokum. z r. 1356. W XV w. własność bisk. kujawskich leżała w par. Łagów, a dawała dziesięcinę plebanowi w Backowicach (L. B., II, 467).

Gęsin, w dok. *Gansin*, wś, pow. nieszawski. W dok. z r. 1244 wśród posiadłości klasztoru i szpitala św. Gotarda. W dok. z r. 1262 powiedziano „Gansino quod est hospitalis et aliud Gansino quod est comitis Ubislai“. W r. 1288 opat klasztoru byszewskiego, zrzeka się na rzecz biskupa kujawskiego wraz ze szpitalem św. Gotarda i dziesięcin „de utraque Gansino“, które poprzednio nadał szpitalowi biskup kujawski (Ulanow. Dok. 180, 10, 201, 28, 223, 49). Roku 1557 wś G. leży w par. Zakrzewo. Serocki płaci tu od 14 łan. i 5 zagr.

Gęsiorowo, *Gasiorowo*, zaśc., pow. kowieński, gm. Wilkija (23 w.), Piotr Tomulis, miał 15 dz.

Gęldy, pow. kowieński, ob. *Golda*.

Giałów, dobra, pow. kowieński, gm. Ejragoła (3 w.), 53 w. od Kowna, własność Burbów, z fol. Teopol 1,568 dz. (541 lasu). W r. 1611 wzniesiono tu zbór kalwiński, który r. 1614 napadli katolicy i niedozwolili odprawiać nabożeństwa. Biskup Jerzy Tyszkiewicz dozwolił kalwinom odprawiać nabożeństwa. W r. 1646 katolicy powtórnie chcieli zbór zburzyć, lecz nie dopięli celu. W r. 1678 zbór dostał się w ręce katolików, fundusze jednak pozostały przy kalwinach.

Giarnoliszki, zaśc., pow. wileński, gm. Małaty (8 w.); miała 11 dusz rewiz., należała do dóbr Czulsk.

Glawry, dwór, pow. kowieński, gm. Żejmy (4 w.).

Gibajcie, dwór, pow. szawelski, gm. Ligumy (6 w.).

Gibulicze, na mapie Chrzanowskiego *Gubilicze*, wś, pow. grodzieński, gm. Górnicza, 5 w. od Grodna, 546 dz. włośc. Wś należała do ekonomii grodzieńskiej. W r. 1561 było 24 włók gruntu średniego, t. j. 21 włók po gr. 40, czyniło 14 kóp, a 3 włoki od czynszu wolne.

Gidle, folw., pow. rossieński, gm. Szydłów (13 w.).

Gidle, wś, pow. noworadomski. O kościołach tutejszych i ich zabytkach szczegóły i rysunki

podają: „Tyg. Illustr.“, t. VIII, serya II, str. 13; „Kłosy“, t. II, str. 42 i „Rubrycella“ dyec. kuj. kalis. z r. 1874 i 1878, tudzież ks. Ulaneckiego Stan. „Marya w słynących cudami obrazach“, Warszawa 1869.

Gidławki, dwór, pow. rossieński, gm. Taurogi (14 w.).

Gidrupsis, wś, pow. rossieński, gm. Kroże (9 w.).

Gidukis, dwór, pow. szawelski, gm. Szawkiany (5 w.).

Giebany, wś, pow. wiłkomierski, gm. Pupań (8 w.).

Giebieniszki, wś, pow. rossieński, gm. Botoiki (11 w.).

Gieblo u Dług. *Kbel*, r 1581 *Kieblo*, wś, pow. olkuski. Wedle Długosza istniał tu kościół par. murowany, uposażony rolą i łąkami. Dziedzicem był Mikołaj, h. Pobóg (L. B., II, 218).

Giebułtów, wś, pow. krakowski. Leży nad rzeką „Przesden“ (Prądnik?), wspom. w dokum. z r. 1352 (Kod. mał., III, 87). W dok. z r. 1337 występuje Piotr pleban giebułtowski (Kod. kat. krak., II, 12).

Gieceldowicze, zaśc., pow. kowieński, gm. Aleksandrowska Słoboda (11 w.).

Giecieniszki, wś, pow. trocki, gm. Hanuszyski (7 w.).

Gieciszki, dwór, pow. rossieński, gm. Szymkajcie (15 w.).

Giecz, wś, pow. średzki. „Bozatha comes“ (kasztelan) występuje w dok. z r. 1280 (Ulan. Dok. 356, 7). Pod G. jest fol. Grodzisko. O tutejszych zabytkach ob. t. II, 843. Ob. „Okop przy wsi G., Grodziszczko zwany“, (Przyj. ludu 1836, str. 236). „Szczątki dawnego G.“ (Przegląd pozn. 1851, XIII, 105). „Giecz“, przez E. Kierskiego (Tyg. Illustr., VI, 1862, str. 59). Sokołowski Maryan: „Kościoły romańskie w G., Krobi, Lubiniu i Kotłowie“. Kraków, 1886.

Gieczajcie 1) wś i dwór, pow. rossieński, gm. Kielmy (6 w.). 2) **G.**, dwór, pow. telszewski, gm. Olsiady (10 w.).

Gieczany 1.) dobra i okolica, pow. wiłkomierski, gm. Owanta (22 w.). Dobra należą do Gieczewiczów, mają 620 dz. W okolicy Kontrymowiczowie mają 18 dz. 2.) **G.**, wś, tamże, gm. Androniszki (5 w.). 3.) **G.**, dobra, zaśc. i 7 fol., tamże, gm. Dobejki (8 do 13 w.). Mają tu Kon-towowie 55 dz., Stankiewiczowie 50 dz.

Gieczy 1.) wś, pow. telszewski, gm. Gado-nów (18 w.). 2) **G.**, wś, pow. wiłkomierski, gm. Owanty (14 w.). Mają tu Piłsudey 25 dz.

Gieczno, wś nad rz. Moszczenicą, pow. łęczycki. Kościół par., p. w. W.W. Sw. istnieje tu zdawna. W r. 1442 toczy się w konsystorzu gnieźn. proces, między plebanem z Gieczna i plebanem z Konina o dziesięcinę ze wsi Złotkowa i Brachowic. Pleban z Gieczna powołuje się na dawny zwyczaj, a pleban z Konina na zapisy.

Obenyc kościół wznosił r. 1717 Jan Pokrzywnicki, dziekan gnieźn. Ma 5 ołtarzy a w jednym obraz cudowny św. Stanisława Kostki, przywieziony z Rzymu i dany kościołowi r. 1670, przez Maszkowskiego, dziedzica G. wraz z relikwiami tego świętego (Łaski, L. B., II, 409 i przyp.).

Giedejkany, wś i fol., pow. poniewieski, gm. Naciuny (6 w.). Należy do dóbr Murynia.

Giedejki 1.) wś, pow. rossieński, gm. Skawdville (7 w.). 2.) **G.**, *Ile*, wś, pow. telszewski, gm. Olsiady, 15 w. od Telsz. 3.) **G.**, dobra, pow. oszmiański, gm. Grauzyski. W początku XVI w. własność Wizgirdów. W r. 1550 posiada je Milecki, wójt wileński. Mileccy sprzedają G. Melechiorowi i Barbarze z Kłoczków Snowskim, kaszt. witebskim. Następnie władą tu Stan. Naruszewicz, kaszt. mścisławski, którego wdowa Halszka Komajewska przed r. 1600 skasowała dawne fundum G., gdzie dziś leży wieś Łopiejki i założyła nowy dwór w dzisiejszym miejscu. W r. 1608 nabywa G. Lacki od którego w r. 1615 odkupił Bohdan Podbipięta, a córka jego wniosła w dom Korsaków. Korsakowie sprzedają G. w r. 1626 Andrzejowi Bokiejowi, od którego nabywa Jerzy Korf. Od niego r. 1655 Adam Litawor Chreptowicz, wwoda nowogródzki. Od Chreptowiczów, G. w r. 1697 przechodzą do chorążego lidzkiego, Mosiewicza, ten zaś w r. 1705 sprzedaje Jerzemu Girdzimontowi Szymkiewiczowi, pisarzowi skarb. litew. Następnie odziedziczył G. Jan Radziwiński Frąckiewicz, sędzia ziemski oszmiański. Od niego nabywa G. r. 1748 Jan Szczytt, kaszt. smoleński. W r. 1806 kupuje G. od Szczytta, Oktawiusz hr. de Choiseul Gouffier, od tego r. 1815 Marcin Ważyński. Przy eksdywizji jego dóbr r. 1831, G. dostały się Ksaweremu Czernickiemu, prezesowi sądu powiat. oszmiańskiego, dziś jego syna Stanisława.

Giedele, wś, pow. rossieński, gm. Kołtyniany (20 w.).

Giedeliszki, wś i zaśc. pow. rossieński, gm. Pojurze (8 w.).

Giedgowdy 1.) (ob. t. II, 546, mylnie w powiecie rossieńskim), okolica, pow. kowieński, gm. Betygoła (7 w.). 2.) **G.**, okolica, tamże, gmina Janowo (12 w.). Mają tu Kwietkowie 59 dz.

Giedgowdyszki 1.) dwór, pow. rossieński, gm. Erżwiłek (7 w.). 2.) **G.**, dwór, tamże, gm. Skawdville (6 w.). Wojtkiewiczów, 26 dz. i Dowiatów, 22 dz. 3.) **G.**, wś, pow. telszewski, gm. Ginteliszki (20 w.).

Giedgowdzie, wś, pow. telszewski, gm. Szkudy (18 w.).

Giedgowiany, wś, pow. telszewski, gmina Gorzdy (3 w.).

Giedławki, wś, pow. rossieński, gm. Rossienie (15 w.).

Giedminajcie, wś i dobra, pow. rossieński,

gm. Szweksznie (3 w.). Własność hr. Platerów, 4,400 dz. (2,000 lasu).

Giedrojeie, dobra, pow. rossieński, gm. Kołtyniany (10 w.).

Giedrojczski 1.) fol., pow. rossieński, gm. Jurborg (1 w.), 46 w. od Rossień, Łabanowskich, 16 dz. 2.) **G.**, wś, pow. wiłkomierski, gm. Kowarsk 3.) **G.**, zaśc., pow. wileński, gm. Mejszagola (5 w.); miał 19 dusz rewiz., należał do dóbr Korwie.

Giedrujki, wś, pow. szawelski, gm. Błagowieszczeńsk (5 w.). Mają tu Pawłowscy 21 dz.

Giedry, wś, pow. szawelski, gm. Podubis (11 w.), należała do dóbr Rekirowo.

Giedrymy, dwór, pow. telszewski, gm. Ihoki (3 w.).

Gieducze, dobra, pow. poniewieski, gm. Naciuny (25 w.). Własność bar. Hana, 810 dz.

Giedunie, *Gieduny*, wś, pow. oszmiański, gm. Dziewieniszki (7 w.); miała 7 dusz rewiz., należała do dóbr Giełże.

Gieduniszk, dwór, pow. święciański, gm. Kukuciszki, 1865 r. własność Dobkiewiczów.

Giedwid (ob. t. II, 547 mylnie w pow. rossieńskim), dwór, pow. kowieński, gm. Betygoła (6 w.). Własność Wróblewskich, 249 dz.

Giedwidzie, wś, pow. szawelski, gm. Gruzdzie (9 w.).

Giedwiliszki, dwór, pow. telszewski, gmina Wornie (12 w.).

Giedwiłajcie, fol., pow. szawelski, gm. Podubiś (9 w.). Własność Kozakiewiczów, 260 dz., Butkiewiczów 31 dz.

Giedwity 1.) dwie wsi, pow. rossieński, gm. Kielmy (14 w.) i Kroże (16 w.). 2.) **G.**, dwór, pow. telszewski, gm. Gadonów (11 w.), Towtkiewiczów, 78 dz.

Giedwojże, wś, pow. kowieński, gm. Sredniki (4 w.).

Giedykany, dwór, pow. poniewieski, gm. Remigola, własność Więckiewiczów, 200 dz.

Giedykiany, wś, pow. telszewski, gm. Żorany (9 w.).

Giedynalce, wś, pow. trocki, gm. Wysoki Dwór; miała 66 dusz rewiz.

Giedynicie, os., pow. szawelski, gm. Kurszany (4 w.).

Giedyszki, wś i zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (14 w.).

Giedziewicz, wś, pow. wilejski, gm. i dobra Serwecz (1 w.); r. 1865 miała 78 dusz rewiz.

Giedziunele (ob. t. II, 547, *Giedziuny*), wś, pow. święciański, gm. i dobra skarb. Daugieliszki (9 w.); miała 19 dusz rewiz.

Giedziuny, wś, pow. poniewieski, gm. Linków (7 w.).

Giegiedzie, fol., okolica i wś (zwana także *Zielonka*), pow. poniewieski, gm. Linków (5, 12 i 14 w.). Mają tu: Barcewiczowie i inni w ogó-

le 693 dz. Większe części mają: Tomkiewiczowie 137 dz., Kasperowiczowie 107 dz., Zalescy 65 dz., Korzeniewscy 81 dz. i Łapińscy 57 dz.

Giegieliszki, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (14 w.).

Gieglówka, *Heglówka* (ob. t. III, 46), ws, pow. wileński, gm. Rzesza (4 w.); miała 25 dusz rewiz., należała do dóbr Czerwonny Dwór.

Giegobrosty, ws, pow. poniewieski, gmina Pompiany (5 w.).

Giegrany, ws i dobra nad rzeką Margupis, pow. telszewski, gm. Olsiady (8 w.), 28 w. od Telsz. Dobra należą do Katerfeldów, 776 dz. Kościół tutejszy wystawił w r. 1754 Michał Węśławski i uposażył kilku włókami ziemi i kapitałem 9,446 złp.

Giegucie, ws, pow. telszewski, gm. Giuteliszy (10 w.). Mają tu Skurwidowie 24 dz.

Gieguniszki, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Tauroginie (5 i 13 w.).

Gieguze 1.) okolica, pow. kowieński, gmina Ejragoła (9 w.). Marcinkiewiczowie mają tu 21 dz., Urniażowie 18 dz., Alewscy w G. i Gilemach 100 dz., Mosiewiczowie 13 dz. 2.) **G.**, dwór, pow. rossieński, gm. Skawdville (15 w.). 3.) **G.**, dwór, pow. szawelski, gm. Szawle, własność Krukowskich, 200 dz.

Giegużowa, zaśc., pow. telszewski, gmina Dorbiany (5 w.).

Giegużynie 1.) ws, pow. kowieński, gmina Betygoła (7 w.). 2.) **G.**, pow. szawelski, gm. Kiryanowo (4 w.). 3.) **G.**, zaśc., tamże, gm. Radziwiłłowski (9 w.). 4.) **G.**, *Giegużyn*, osada, pow. wilkomierski, gm. Owanta (5 w.). 5.) **G.**, zaśc., tamże, gm. Pupany (2 w.). 6.) **G.**, zaśc., tamże, gm. Uciana (8 w.). 7.) **G.**, dobra, tamże, gm. Wieprze (8 w.). 8.) **G.**, fol., tamże, gm. Wiżuny (4 w.), własność Turkiewiczów, 72 dz.

Giegużyno 1.) ws, pow. kowieński, gmina Kiejdany (11 w.). 2.) **G.**, ws i dobra, pow. poniewieski, gm. Pompiany (8 i 9 w.). Dobra należą do Puzynów, z fol. Połockany mają 1,272 dzies.

Giegużyski, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (13 w.).

Giejbany, *Hejbany* (ob. t. III, 49, *Hejbiny*), ws, pow. trocki, gm. Jewie (7 w.); miała 53 dusz rewiz., należała do dóbr Abramowsk.

Giejbule, ws, pow. dzwiński (dyneburski), par. Krasław.

Giejby, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki (11 w.). Mają tu: Łabuńscy 31 dz., Snarscy 30 dz., Symonowiczowie 60 dz. Niegdyś attyn. Dryświat.

Giejciunce, *Hejciunce*, ws, pow. trocki, gm. Butrymańce (5 w.); miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr Bołdzieje.

Giejdałiszki, fol. pow. poniewieski, gmina Naciuny (12 w.).

Giejdany 1.) os. młyn. i karcz., pow. nowoaleksandrowski, gm. Okništa (3 w.). 2.) **G.**, ws, pow. dryzieński, par. Druja.

Giejdele, ws, pow. wilkomierski, gm. Towiany (10 w.).

Giejdlą, ws, pow. wileński, gm. Malaty (9 w.); miała 8 dusz rewiz., należała do dóbr skarbow. Roupiszki.

Giejducie, dwór i ws, pow. telszewski, gm. Masiady (10 w.).

Giejdukiszki, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Pupany (7 w.).

Giejdziany, *Gajdziany*, ws, pow. rossieński, gm. Skawdville (13 w.). Montwiłłowie mają 48 dz.

Giejdziszki 1.) zaśc., pow. święciański, gm. Kukuciszki (8 w.); miał 4 dusz rewiz., należał do dóbr Galiniszki. 2.) **G.**, ws, pow. święciański, gm. Święciany (3 w.); miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Mile.

Giejdziuny, ws, pow. poniewieski, gm. i par. Birze, 57 w. od Poniewieża; kaplica katol. p. w. Apiołów Stróżów.

Giejdziupis al. *Dubryszki*, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Traszkuny (2 w.), własność Walmusów, 34 dz.

Giejdzgale, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (15 w.).

Giejgorgole, zaśc., pow. kowieński, gmina Krasne (Krasnesioło), własność Kazimierzy Juchniewiczowej, 9 dz., Edw. Wistyeckiego 10 dz., Rudolewiczów 10 dz., Snieżków 30 dz., Jachimowiczowie 10 dz.

Giejlaszuny, dwór, pow. wilkomierski, gm. Uszpole (7 w.).

Giejlusze, ws, pow. wileński, gm. dobra Malaty (6 w.); miała 26 dusz rewiz.

Giejłajcie, dwór, pow. telszewski, gm. Ilłoki (3 w.).

Giejście, *Giejcie* (ob. t. II, 548 mylnie *Giejnie*), zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Jużynty, własność Ordów, 44 dz. i Szuleców 21 dz.

Giejstela, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymczany (6 w.).

Giejstuny (ob. t. II, 548), ws i dobra, pow. oszmiański, gm. i par. katol. Holszany (9 w.). Dobra r. 1865 należały do Odyńców, ws miała w części należącej do dóbr Brodowszczyzna (Niewiarowiczów) 28 dusz. w części do dóbr Giejstuny 48 dusz i w części do dóbr Kuszłany (Odyńców) 19 dusz rewiz. Widok dworu w G. podał Orda w Albumie i Jankowski (pow. oszmiański I, 67). R. 1545 władali tu Radziwiłłowie, następnie Anna Radziwiłłówna Kiszczyna, wdźcina witebska, od której r. 1574 za 400 kóp gr. lit., nabywa Andrzej Wolan i wkrótce (r. 1577) darowuje bratu swemu Jakubowi. W r. 1621 od Jarosza Wolana nabywa G., Ostafi

Kierdej, od którego w r. 1639 kupuje Jerzy Wolan i odtąd do r. 1759 pozostaje w ręku Wolanów. W r. 1737 G., inaczej Łostajami zwane, były w posiadaniu Jana Wolana, miały 20 1/2 włók, 11 dym., 115 dusz męż. W r. 1759 nabywa G., Maryanna z Świętorzeckich Mitkiewiczowa, koniuszyna lidzka, która r. 1770 zapisuje je córce swej Kościalkowskiej, podkomorzynie wilkomierskiej, poczem syna jej Tadeusza. Przy eksdywizji dóbr Tadeusza Kościalkowskiego w r. 1785, G. wraz z Kumelanami, dostają się małoletnim dzieciom Jakuba Sakowicza, podczasgo starodubowskiego, Józefowi i Annie. G. trzyma początkowo w dzierżawie opiekun małoletnich, Tadeusz Odynieć, rotmistrz wileński, który je następnie nabywa w r. 1800. Od r. 1846 syna jego, Antoniego Edwarda, poczem od r. 1885 drogą spadku córki ostatniego, Teresy Chomętowskiej, od której r. 1890 nabywają obecni właściciele: Bobrownicki i Kurałowicz.

Giejsze 1.) wś, pow. poniewieski, gm. Naciuń (7 w.). 2.) G, wś, pow. rossieński, gm. Jurborg (8 w.).

Giejwetany, wś, pow. poniewieski, gmina Girsudy (9 w.).

Giejwiance, wś, pow. wilkomierski, gm. Towiany (2 w.).

Giejzynów, fol., pow. dryzieński, własność Szpakowskich.

Giejżuny, wś, pow. wileński, gm. Janiszki (12 w.); r. 1865 miała 38 dusz rewiz., należała do dóbr Olkuny.

Gieldziany, wś skarb., pow. telszewski, gm. Masiady (9 w.).

Giele, wś i trzy zaśc., pow. wilkomierski, gm. Uciań (8 w.).

Gielianowo, dobra, pow. święciański, gm. Kobylniki; r. 1865 własność Wąsowiczów.

Gielindziany, *Gielondziany*, wś, pow. telszewski, gm. Bernatów (4 w.). Mają tu Bernatyszowie 67 dz., Grujnisowie 39 dz., Żukowscy 53 dz.

Gielnia, wś, pow. janowski. Jestto właściwie część wsi Lipa, dawniej należącej do dóbr ordynacyi, leży na granicy od Galicyi, wśród lasów, ma 48 dm., 300 mk.

Gielniów, mstko, pow. opoczyński. Kościół, par. p. w. św. Krzyża i św. Piotra i Pawła istniał pierwotnie, jeszcze r. 1418, we wsi Brzezinki. Zapewne jednocześnie z uzyskaniem dla G. prawa miejskiego r. 1455, przeniósł dziedzic G. i Brzezinki, parafię i kościół do nowozałożonego miasta. W r. 1577 miasto płaci szosu fl. 4, z 2 ról i za dziesięcinę fl. 3 gr. 10. Od wyszynku piwa i młynów 2 kołach. Por. *Gielzów*.

Gielsodzie, wś, pow. telszewski, gm. Wornie (21 w.).

Gieluny, wś włośc., pow. wileński, gm. Worniany (15 w.); miała 106 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Bystrzyca.

Gieluta, jezioro w pow. nowoaleksandrowskim, gm. Rymszany, pod dworem Puszeki.

Gielże, wś i dobra, pow. szawelski, gm. Kuruszany (8 i 10 w.).

Gielżyce 1.) *Gielżyce*, wś, pow. telszewski, gm. Korciany (8 w.). Mają tu Rajkowie 44 dz. 2.) G., zaśc., tamże, gm. Wornie (9 w.). Gimbutów 30 dz., Hryniewieckich 30 dz., Szlagierów 20 dz. 3.) G, okolica, tamże, gm. Żorany (22 w.). Mają tu Burnejkowie i inni wogóle 301 dz.

Gielagola, wś, pow. wilkomierski, gmina Żmujdki (14 w.).

Gielajcie, wś, pow. telszewski, gm. Ginteliszki (3 w.).

Gieląże 1.) *Gieląże*, dwie osady, pow. poniewieski, gm. Remigola (10 w.). 2.) G., mstko i wś nad rzeką Berżynia, tamże, gm. Stumbryszki, 10 dm, 74 mk., kościół katol., p. w. N.M.P. z drzewa, wzniesiony r. 1746 przez dziedzica Puzyń, filialny par. Potawień. Mają tu Widuszrysowie 14 dz. 3.) G., dwór, pow. szawelski, gm. Szawlany (5 w.). 4.) G., wś i zaśc., pow. wileński, gm. Rzesza (20 w.). Wś miała 20, zaśc. zaś 9 dusz rewiz.; należały do dóbr Bujwidziszki.

Gielążniki, dwa zaśc., pow. wilkomierski, gm. Owanta (24 w.).

Gielążynia, zaśc., pow. poniewieski, gmina Krakinów (9 w.).

Gielążynie, dwór, pow. wilkomierski, gmina Onikszy (15 w.).

Gielbany, wś, pow. poniewieski, gm. Śmilgie (6 w.).

Gielbowski, wś, pow. święciański, gm. Hodeiszki; miała 32 dusz rewiz., (6 jednodworców); należała do dóbr skarb. Jemkiszeki.

Gielcze, wś, pow. poniewieski, gm. Naciuń (3 w.).

Gielczew 1.) r. 1531 *Gyelczew*, wś, pow. lubelski. W reg. pob. z r. 1531 podana w parafii Piasek jedna część, a druga z Wolą Gielczewską, w par. Krzczonów. Wola Gielczewska przybrała w XVII w. nazwę: Wola Sobieska. W r. 1676, G., w par. Piaski należą do Suchodolskiego, który płaci od 14 dworskich i 35 poddanych. 2.) G., wś, pow. krasnostawski, ma 219 dm. W r. 1576 Szym. Taszewski płaci tu od 20 poddanych i 4 osób z rodziny, podkom. lubelski od 5 poddan., Katarz. Kotarbska od 6 osób z rodziny, 5 dwor. i 49 poddanych. W części królewskiej jest 55 poddanych.

Gielczyn, wś pow. łomżyński. R. 1496 Konrad, ks. mazow., potwierdza nadanie niegdyś przez Jana, ks. mazow., uczynione 6 łan. wójtostwa w G. reverendo Joanni Korycki de Kamionki (Kapica, Herbarz 195).

Gielczyn (ob. t. II, 554 *Gielczyn*), wś i dobra, pow. białostocki, gm. Krypno, 56 w. od Białegostoku. Wś ma 28 dm., 125 mk., ko-

ściół, dom przytułku, 173 dz. włośc.; dobra, własność Szerów, 630 dz. Pod wsią. o 1 w. od brzegu Narwi, Gloger odnalazł stację krzemienią.

Giełdupie, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Towiany (4 w.).

Giełgudyszki, ws nad Niemnem, pow. wladyslawowski. Przechowała się tu ruina dawnego zamku krzyżackiego na szczycie góry, którą tylko droga od Niemna oddziela. Dwie wieże większe z jednej strony, a dwie mniejsze z drugiej wznoszą się po rogach, strzelnice w nich okrągłe krzyżem zakończone, dziedziniec w środku. Długość ma do 80 sążni, szerokość 5, mury są grube na łokci dwa. Chociaż na górze stoi był jednak wodą oblany; pod zamkiem rozciągają się rozległe sklepy, gruzem zasypane. Nie wiemy, jak ten zamek zwali Krzyżacy, który zapewne wybudowali go w XIV w. Od roku 1686 był własnością Giełgudów.

Giełgudyszki, ws, pow. rossieński, gmina Skawdville (15 w.). Należy do dóbr Żemigola.

Giełny, ws i zaśc., pow. kowieński, gmina Bobty (14 w.).

Giełozicha al. *Giełozycha*, urocz. przy wsi Kumiałka, pow. sokólski.

Giełże 1.) zaśc., pow. wilkomierski, gmina Rogowo (10 w.). 2. **G.**, ob. *Giełże*. 3.) **G.**, (ob. t. II, 555 *Giełża* i str. 553 *Giełcza*), dobra, pow. oszmiański, gm. Dziewieniszki, par. Surwiliszki, własność Umiastowskich. Niegdyś majątek jezuicki, przeszły następnie na fundusz edukacyjny, nabyte przez Jerzego Jodko, marszałka pow. lidzkiego. Roczna intrata dóbr oznaczona była na 3,700 złp. Następnie własność Dybowskich, od których nabył Tomasz Umiastowski.

Giełucie 1.) dwór i fol., pow. szawelski, gm. Szawkiany (9 i 11 w.), własność Butkiewiczów, 140 dz. 2.) **G.**, ws, pow. wilkomierski, gm. Towiany (5 w.). W r. 1794 własność Kazimierza Mączyńskiego.

Giełuńce, ws, pow. trocki, gm. Olkieniki; miała 19 dusz rewiz.

Giełuże, ws, pow. wilkomierski, gm. Owanta (7 w.).

Giełzów u Dług. *Gyelzow*, ws, wedle Długosza (L. B., II, 477), ws parafialna. Dziedzice fol. w Prawęcinnie (pow. opatowski) mieli prawo patronatu tego kościoła i dawali mu dziesięcinę. Czy można domyślać się tu Giełniowa czy też jednej z dwu wsi zwanych się Giełzów, lecz niemających ni dziś ni w XVI w. kościoła, niewiadomo. „Gieliszow“ w parafii „Dannuyevicze“ wspomniany przez Długosza (L. B., I, 335) jest to Giełniów.

Giemieliszki, dwa zaśc. włośc., pow. wileński, gmina Szyrwinty (11 w.); miały 10 dusz rewiz., należały do dóbr skarb. Szeszole.

Gienajcie, ws, pow. telszewski, gm. Gorzdy (12 w.).

Giencze, ws fol., pow. telszewski, gm. Kretynga (12 w.).

Giendwile, ws, pow. szawelski, ob. *Giendwiliszki* 1.) (t. II, 557).

Gieniejciszk 1.) zaśc., pow. święciański, gm. i dobra skarb. Łyngmiany (7 w.). 2.) **G.**, ws i dobra skarb., pow. wileński, gm. Rzesza (9 w.); miały 22 dusz rewiz.

Gieneraliszki 1.) *Gieneraliszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (9 w.). 2.) **G.**, zaśc., pow. święciański, gm. Michałowo (15 w.); należał do dóbr Zułowo. 3.) **G.**, zaśc., powiat wilejski, gm. Serwecz (14 w.); miał 9 dusz rewiz., należał do dóbr Żary. 4.) **G.**, zaśc., pow. wileński, gm. Giełwany (12 w.); miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr Czabiszki.

Gienerałka, chutor, pow. zasławski, gmina Chrolin, 13 dm., 57 mk.

Gieniatynie, *Ginietynie*, fol. dobra i okolica, pow. poniewieski, gm. Poniewież (21 i 16 w.). Fol. należy do Mikuliczów, ma 142 dz. W okolicy Aleksandrowiczowie i inni mają 581 dz. Większe działki mają: Gintowtowie 132 dz. i Rymowiczowie 56 dz.

Gienie 1.) okolica, pow. poniewieski, gmina Krakinów (16 w.), własność Nawlickich i innych 431 dz. 2.) **G.**, dwór, tamże, gm. Birze (22 w.). 3.) **G.**, ws włośc., pow. trocki, gm. Jewie (6 w.); miała 8 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Kozakiszek.

Gienietynie 1.) fol., pow. poniewieski, gm. Remigola (12 w.). 2.) **G.**, ob. *Gieniatynie*.

Gieniowce, w spisie urzęd. *Giniowce* (ob. t. II, 572), ws włośc., pow. oszmiański, gm. Kucewice (8 w.). Należała do dóbr skarb. Oszmiana.

Gieniszki 1.) dwa dwory, pow. nowoaleksandrowski, gm. Skopiszki (10 w.). 2.) **G.**, zaśc., pow. poniewieski, gm. Birze (21 w.).

Gieniusze 1.) ws i osada, pow. grodzieński, gm. Krynk, 42 w. od Grodna. Ws ma 105 dz. włośc.: osada 82 dz. należących do Wołkowickich i 106 dz. różnych właścicieli. 2.) **G.**, fol., tamże, gm. Brzostowica Mała, należy do dóbr Switkowo. 3.) **G.**, osada i okolica szlach., pow. sokólski, gm. Kamionka, 6 w. od Sokółki; osada ma 92 dz. włośc., okolica 177 dz.

Gienskalis, zaśc., pow. święciański, gmina Łyngmiany (10 w.); miał 15 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Kiemesz.

Gientowo, zaśc., pow. dzisieński, gm. Miory (11 w.); r. 1865 miał 23 dóbr rewiz., należał do dóbr Kamieńpol.

Gientuciszki (ob. t. II, 557), mylnie, ob. *Gierstuciszki*.

Gieny, ws włośc., pow. wileński, gm. Mejszagoła (5 w.); miała 48 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Dukszty.

Georgiewsk, wś, pow. sieński, cerkiew par. drewniana.

Georginowo (ob. t. II, 537 *Georgiewo*), wś, pow. dryzieński attyn. dóbr Sarya.

Giepuża, może *Gienuża*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (14 w.).

Gierajcie 1.) *Girajcie*, dwór, pow. kowieński, gm. Kroki (16 w.). 2.) **G.**, zaśc., pow. wileński, gm. Giedrojczie (18 w.); miał 8 dusz rewiz., należał do dóbr Dubinki.

Gierajnie, wś, pow. rossieński, gm. Pojurze (21 w.).

Gieranony 1.) mtko i dobra, w pobliżu źródeł rzki Opity, pr. dopł. Gawii, pow. oszmiański, gm. Siedliszcze (8 w.). Kościół wznosił tu Olbrycht Gasztold r. 1519. Podług Przyjałgowskiego, wymurował tu r. 1411 ks. Zygmunt Kiejstutowicz, kaplicę, na miejscu której stanął potem kościół Gasztolda. Pierwszym proboszczem infułatem był r. 1540, ks. Stefan Talbrzykowski, prałat wileński. Przez lat cztery (1538 do 1542) przebywała w G. Barbara Radziwiłłówna, jako wtedy żona Gasztolda, wdwy nowogródzkiego. W r. 1687 zamek był bardzo zrujnowany, bez pokrycia, sklepy pozapadały; dokoła wał ziemi i mur z kamieni i cegły. Pierwszym starostą jak się zdaje był Paweł Szymkowiec Giedrojc r. 1545. W rok potem Krzysztof Komorowski. Dalej Jan Piasecki († 1588); od roku 1633 Paweł Sapieha, po nim r. 1643 Mikołaj Kiszka, w kilka lat potem Albrycht Radziwiłł, kanclerz, od r. 1666 Michał Kazimierz Pac, hetman w. lit. Pac na sejmie r. 1670 zapisał starostwa giernalskie i lipniskie, oraz dziedziczne folwarki swoje: Nosewicz, Remizów, Wierszupie oraz dworki na Antokolu, na dochód artylerii litewskiej. W r. 1765 mstko G., miało 12 włók, było 42½ placów. We dworze była prochownia a w niej sześć step do tłuczenia prochu. Rocznej intraty dawały same G. 5,886 złp. 15 gr. Około r. 1796 otrzymał G. i Lipniskie Aleksander ks. Bezborodko, kanclerz państwa. Spadek po nim objął brat Elias, który r. 1812 sprzedał G. i Lipniskie za 534,000 rb., Wojciechowi Pusłowskiemu, marszałkowi słonimskiemu. Sukcesorowie jego sprzedali w r. 1849 G., Samuelowi Łaniewskiemu Wołkowi, który nowonabyte dobra, darował córce swej Weronice, żonie Oskara Korwin-Milewskiego. Obecnie (od 1898 roku) własność syna ich Ignacego. 2.) **G Stare**, ob. *Subotniki*.

Gierasimy, wś i zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (13 w.).

Gierasów, wś pod Wieliczką. Dziś nie istnieje. Wspomn. w dok. z r. 1363 (Kod. mał. III, 169, 304).

Gierbalna, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (14 w.).

Gierbadzie, okolica szlach., pow. lidzki, gm. Żyrmuny (8 w.); miała 6 dusz rewiz.

Gierbielewicze, *Gierblewicze*, wś i zaśc. pow. słonimski, gm. Kozłowszczyzna, 27 w. od Słoni-
ma. Wś ma 322 dz. włośc.; zaśc. należał do dóbr Maryampol. 2.) **G.**, tamże, ob. *Johalin*.

Gierbienieta, (ob. t. II, 559, *Gierbinieta*), wś, pow. oszmiański, gm. Wiszniów (8 w.); miała 35 dusz rewiz., należała do dóbr Ancielew-
szczyzna. Nadana r. 1568 przez Zygmunta Augusta wraz z Czereszczeniętami (Tereszczeniata) Andrzejowi Wołanowi.

Gierbny, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (20 w.).

Gierczany, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty (8 w.).

Gierczyce, u Dług. *Gedczyce*, wś, pow. opatowski. W r. 1390 dziedzice „de Trezczin“ (może ze wsi Tresta, w pow. opoczyńskim, jak świadczy ich nazwa: „Pascho Trestka“), oświadczają, iż założywszy świeżo kościół par. we wsi „Genezieze“ i uposażywszy parafię dochodami ze wsi Ruda, położonej dość daleko od Gierczyce (w opoczyńskim?) zamieniają tę wieś z bisk. krak., Janem na dziesięciny z G. i Łukawki (Kod. kat. krak., II, 147). W połowie XV w. istnieje tu kościół par., p. w. św. Mikołaja. Dziedzicami są Gryfowie. Dziesięcinę ze wsi (do 12 grz.) bierze pleban (L. B., II, 498).

Gierczyce, właściwie *Giedczyce*, roku 1381 *Gethczina wołyja*, wś, pow. bocheński. Dziesięcinę z tej wsi przeznaczył bisk. krak. Zawisza, altaryi N. P. Maryi w katedrze (Kod. kat. krak., II, 81).

Gierdowiany, wś, pow. telszewski, gmina Gorzdy (3 w.).

Gierducie, *Girducie* dwór, pow. rossieński, gm. Kołtyniany, Połubińskich 41 dz.

Gierduszki, wś i dobra, pow. oszmiański, gm. Juraciszki (9 w.). Wś miała 46 dusz rewiz.; dobra w roku 1865-ym należały do Rakintów, obecnie Rodkiewiczów.

Gierdwaliszki, dobra, pow. święciański, gm. Święciany, własność dawniej Chaleckich, później Mikuliczów.

Gierdwily, fol. i dwie osady, pow. wilkomierski, gm. Szaty (12 w.). Mają tu Szatynscy 41 dz., Przyjałgowscey 54 dz.

Gierdyszki, wś, pow. rossieński, gm. Kołtyniany (8 w.).

Gierdziagoła, (ob. t. II, 560 *Gierdziały*), fol. i dobra, pow. szawelski, gm. Błagowieszczeni (19 w.). Fol. należy do dóbr Bityki; dobra, własność Syrewiczów, z fol. Skulbiszki 434 dz. Kaplica katol. par. Wajgowo.

Gierdziele, *Gierdziały*, trzy fol., pow. szawelski, gm. Kurszany (3 w.).

Gierdziuny, zaśc. włośc., pow. wileński, gm. Bystrzyca. Należał do dóbr skarb. Bujwidy.

Gierebiszki, *Gierybiszki*, dwór, pow. szawelski, gm. Popielany, 56 w. od Szawel, własność Gotszaltów, 101 dz.

Gierejcziski, wś, pow. trocki, gm. Wysoki Dwór; miała 23 dusz rewiz.

Gierejsze, (ob. t. II, 561 mylnie *Gierene*), wś i dobra, pow. nowoaleksandrowski, gmina Opsa (15 w.). Dobra, własność Tromszczyńskiego, 217 dz. Należały do Hryszkowszczyzny. W r. 1783 były własnością Stanisława i Barbary z Bielikowiczów Hryniewiczów, od ich spadkobierców nabyli Tromszczyńscy.

Gierekowszczyzna, w spisie urzęd. *Herskowszczyzna*, wś, pow. słonimski, gm. Kozłowszczyzna, 29 w. od Słonima, 45 dz.

Giergale, *Gierzele*, w spisie *Giezgole*, dwór, pow. rossieński, gm. Kottyniany (13 w.), Łabarnowskich i Kiełpszów 345 dz.

Gieriany, dobra, pow. połocki, własność Weryhów, 525 dz.

Gierkańce, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (5 w.).

Gierkany, wś i fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dukszy (3 w.). Niedyś Rehbindarów, po nich Biegańskich, następnie Antoniny Francuzowiczowej, ma 1,114 dz.

Gierkie 1.) al. *Jerkie*, dwór, pow. poniewieski, gm. Birze (17 w.). 2.) **G.**, wś, pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Gierkiszki, wś i fol., pow. wilkomierski, gm. Traszkun (7 w.). Mają tu: Bilikowiczowie 15 dz. i Kontrymowiczowie 30 dz., Sarczewiczowie 51 dz. Fol. należy do dóbr Łotowiany.

Gierklinie, wś, pow. wilkomierski, gmina Żmujdki (11 w.).

Gierlachów, wś, par. Sandomierz. Według dok. z r. 1284 własność klasztoru wąchockiego.

Gierlachowo, wś, pow. kościański. Wspom. w dok. z r. 1377, posiadał ją Derśław, dziedzic Golin (K. W., n. 1736).

Gierłachy, wś w par. Puchały (pow. łomżyński). Wspomniane w dok. z r. 1473, zapewne utworzyły później jedną całość ze wsią Lutostań. W reg. pob. z r. 1578 Lutostań ma $6\frac{1}{2}$ łan. i 6 zagr., Gierłachy $2\frac{1}{2}$ łan.

Giermańce, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (19 w.).

Giermaniszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Jużynty. Mają tu Narunasowie 126 dz.

Giermanowszczyzna, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (7 w.).

Giermany, *Germany*, (ob. t. II, 538, mylnie w pow. rossieńskim), wś, dobra, dwór i ferma, pow. kowieński, gm. Betygoła (9 w.), Szwaranowicz ma tu 40 dz.

Giermelinie, os., pow. poniewieski, gm. Kibury (19 w.).

Gierniki, wś i dobra, pow. słonimski, gmina Rohotna, 48 w. od Słonima. Wś ma 243 dz. włośc.; dobra (Romanowiczów) z urocz. Ginetowo 337 dz. We wsi dwa kurlany.

Gierniszki, fol. dóbr Mołajecie, pow. szawelski.

Giernokole, wś włośc., pow. trocki, gm. Jemie (4 w.); miała 18 dusz rewiz. Należała do dóbr skarb. Strejpuny.

Gieroliszki, dwór, pow. szawelski, gm. Łunkniki (6 w.).

Gierstuciszki, (ob. t. II, 565, str. 557, mylnie *Gientuciszki*), dwa fol. i dobra, pow. wilkomierski, gm. Owanta (12 w.). Jeden z folwarków należy do Rutkowskiego, 71 dz., drugi roku 1788 ks. Radziwiłłów, w zastawie u Łapy, następnie Hryszkiewicza, 33 dz. Dobra, własność Pomarnackich, 838 dz.

Giersznianwie, *Gorsznianwie*, dwór, pow. rossieński, gm. Skawdville (14 w.), Chorzewskich 45 dz.

Giertrudowo, wś, pow. wileński, gm. Janiszki (13 w.); miała 12 dusz rewiz., należała do dóbr Iwaniszki.

Gierucie, wś, pow. kowieński, gmina Kroki (18 w.).

Gierule, dobra i okolica, pow. telszewski, gm. Gadonów (18 w.). Dobra (Budryków) mają 814 dz. W okolicy Dowkontowie mają 35 dz.

Gierulciszki, dobra, pow. poniewieski, gm. Birze (5 w.).

Gierutyszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dukszy (4 w.). Błażewiczów 45 dz. i Mieszkianów 15 dz.

Gierweliszki, *Gierwieliszki*, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki (5 w.).

Gierwiały, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymszany (18 w.).

Gierwianiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymszany (10 w.).

Gierwiany, wś włośc., pow. trocki, gm. Butrymańce (9 w.); miała 38 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Olita

Gierwiaty 1.) wś i dobra, pow. wileński, gm. Podbrzeź (5 w.), par. katol. Mejszagoła. Wś miała 13 dusz rewiz., dobra r. 1865 należały do Klewszczyńskich. 2.) **G.**, mstko i dobra, pow. wileński, gm. Worniany (10 w.); własność Domejków. Dawniej Jerzego Odachowskiego, z wdową po którym ożenił się Tadeusz Domejko.

Gierwielance, okolica szlach., pow. lidzki, gm. Raduń (7 w.). Należała do dóbr skarb. Ejszyszeki.

Gierwiele, fol., pow. szawelski, gm. Janiszki, 48 w. od Szawel, należy do dóbr Poawdruwie.

Gierwińce 1.) okolica, pow. poniewieski, gm. Girsudy (8 w.). Szebekowie mają tu 50 dz., Dowgiałłowie 50 dz., Piotrowscy 60 dz. 2.) **G.**, dwa dwory, pow. rossieński, gm. Rossienie (10 w.). Jeden Sutkiewiczów, ma 32 dz.

Gierwiniszki, dwór pow. rossieński, gmina Pojurze (14 w.).

Gierwiszki, wś, pow. wileński, gm. Ilino (4 w.); miała 23 dusz rewiz., należała do dóbr Kierdejowce.

Gierworojście, wś włośc., pow. trocki, gm. Żośle (10 w.), wraz ze wsią Kowgany miała 145 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Kowgany.

Gierynajcie, dobra, pow. rossieński, gmina Kielmy (14 w.).

Gierynia, wś, pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Gierynie 1.) dwór, pow. kowieński, gmina Kroki (4 w.) 2.) **G.**, *Gieryny*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (12 w.).

Gierzdele, trzy fol., pow. szawelski, gmina Kurszany (3 w.). Jeden (Hurezynów), ma 424 dz., drugi (Tałuciów) należy do dóbr Ruwele.

Gierzędyszki, zaśc., pow. telszewski, gm. Wornie, własność Niemczewskich, 35 dz.

Giesulany, dwór, pow. telszewski, gmina Hłoki (7 w.).

Gieświe, wś, pow. poniewieski, gm. Rozalin (16 w.).

Gietkojcie, wś, pow. rossieński, gm. Kielmy (3 w.).

Gietowcie, wś, pow. telszewski, gm. Ginteliszki (14 w.).

Gietowty, dwór, pow. poniewieski, gm. Rozalin (6 w.). Modertowiczów, 29 dz.

Gietowtyszki, *Gutowtyszki*, dwór, pow. rossieński, gm. Kołtyniany, Jazdowskich, 120 dz.

Gieźgały, wś, pow. lidzki, gm. i dobra Bielić (9 w.); r. 1865 było 125 dusz rewiz.

Gigazery, wś włośc., pow. trocki, gm. i dobra skarb. Orany (4 w.); miała 22 dusz rewiz.

Gikany 1.) wś i dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Kwietki (3 w.), Komorowskich 841 dz. (444 lasu). 2.) **G.**, trzy wsi, pow. poniewieski, w gm. Mołdoczany (5 w.), Rozalin (7 w.) i Stumbryszki (12 w.). W ostatniej znajduje się kaplica katol., par. Wobolniki, p. w. św. Wawrzyńca, z drzewa, wzniesiona roku 1755.

3.) **G.**, dwór, pow. wiłkomierski, gm. Onikszy (21 w.), 46 w. od Wiłkomierza.

Giki, wś, pow. wiłkomierski, gmina Ołoty (2 w.).

Gikoniele, wś, pow. poniewieski, gm. Mołdoczany (5 w.).

Gilaje, wś, pow. wiłkomierski, gm. Owanta (28 w.).

Gilańce, zaśc., nowoaleksandrowski, gmina Rakiszki (6 w.).

Gilarowa, r. 1565 *Gelarowo*, wś, pow. łańcucki. W r. 1565 wś ta w ststwie leżajskim nad rzeką Gielarówką położona, ma 68 kmieci na 41¹/₂ łan., dających zł. 74 gr. 4, den. 15. Na obszarze zw. Piaseczyste osiadło 16 kmieci na 7¹/₄ łan. Na rolach nowych 9 kmieci na ćwierciach i 4 zagr. Dawniejszych zagród. 7, bartników 18, karczmarzy 2 (jeden zł. 20 gr. 21, drugi zł. 14 gr. 12). Ogólny dochód zł. 216 gr. 22 i 1¹/₂ den.

Gile 1.) al. *Iwanowicze*, pow. wołkowyski, ob. *Michałki Małe*. 2.) **G.**, wś, pow. nowoaleksan-

drowski, gm. Rakiszki (13 w.). 3.) **G.**, wś i *G. Jociłiszki*, dwór, pow. rossieński, gm. Rossienie (10 i 12 w.). 4.) **G.**, dwór, pow. szawelski, gm. Szawlany (11 w.). 5.) **G.**, dwór, pow. wiłkomierski, gm. Onikszy (2 w.). 6.) **G.**, wś i fol. nad rzeką Repnicą, pow. sieński, gmina Łukoml (7 w.). Wś ma 48 dm., 216 mk., cerkiew, par. drewn., młyn; fol. należy do dóbr Kisiele.

Gilinie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (5 w.), Bejnarów 26 dz.

Giliszki, dwór, pow. wiłkomierski, gmina Uszpole (5 w.), 74 w. od Wiłkomierza.

Gilogiry, (ob. t. II, 570 *Geliogiry*), wś i fol., pow. rossieński, gm. Łabardzie (11 i 14 w.), własność Strawińskich, 538 dz.

Giluski, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (15 w.).

Gilwicie 1.) wś, pow. rossieński, gm. Skawdville (8 w.). 2.) **G.**, *Gilwice*, fol., pow. szawelski, gm. Podubis (10 w.). 3.) **G.**, fol. tamże, gm. Szawkiany (17 w.), należy do dóbr Rogale. 4.) **G.**, dobra, tamże, własność Rymgajłów, 576 dz.

Gilwidzie, wś, pow. wiłkomierski, gm. Ołoty (13 w.).

Gilwigi, wś, pow. szawelski, gm. Szawkiany (8 w.).

Gilwiniszki, wś, pow. trocki, gm. Olkieniki; miała 30 dusz rewiz.

Gilwitynie, dwór, pow. rossieński, gmina Skawdville (12 w.).

Głupis, dwór, pow. nowoaleksandrowski, gm. Kwietki (12 w.).

Giluty, wś, pow. trocki, gm. Żośle (6 w.); roku 1865 miała 82 dusz rewiz., należała do Strawińskich.

Gimbucie 1.) wś, pow. szawelski, gm. Żagory (14 w.). 2.) **G.**, wś, pow. telszewski, gmina Bernatowo (11 w.).

Gimbutówka, *Gimbotówka*, dobra, powiat mścisławski, od 1854 r. własność szlach. rodziny Sokół, 218 dz.

Gimbuty 1.) dwór, pow. rossieński, gmina Kołtyniany (5 w.), własność Angerów, 270 dz. 2.) **G.**, wś i dobra, pow. lidzki, gm. Lida (8 w.); miała 44 dusze, w części należącej do dóbr G., Kalinowskich i 10 dusz w części do dóbr skarb. Lida.

Giminiany 1.) wś, pow. poniewieski, gmina Remigola. Weretyńscy mają tu 24 dz. 2.) **G.**, pow. wiłkomierski, ob. *Apusztas*.

Gimzy, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty (11 w.). Dawniej attyn. Dryświat, dziś należy do dóbr Skino.

Gimżyszki, wś włośc., pow. święciański, gm. Kukuciszki (8 w.); miała 48 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Poniewież.

Ginacie, *Ginacy*, dwie wsi. pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (4 i 9 w.).

Ginajcze, wś, pow. poniewieski, gm. Podbirze (7 w.).

Ginczajcie, wś i fol., pow. rossieński, gmina Rossienie (7 w.). Staniewiczów 24 dz.

Gincze 1.) dobra, pow. szawelski, gm. Kuryanowo (6 w.). Własność Cherubowiczów; fol. Butki i Dawżnogi 295 dz. 2.) **G.** i **G. Kurowskie**, dwa dwory, tamże, gm. Szawkiany (22 w.). Oba należą do Rubaźewiczów, 150 dz.

Gindwile 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (8 w.). 2.) **G.**, w spisie r. 1892 **Głdwile**, wś, pow. wilkomierski, gm. Wirbaliszki (1 w.).

Gindwiliszki, **Gintwiliszki**, dwór, pow. wilkomierski, gm. Owanta (13 w.), Korczyńskich, 60 dz.

Ginejciszki 1.) dobra, pow. trocki, gm. Butrymańce, 1865 r. własność Odyńców. 2.) **G.**, dobra, pow. wileński. Dziedzictwo niegdyś Łaskich, od których nabyli Ruszczyńcy r. 1741.

Ginejkany, wś, pow. trocki, gm. Wysoki Dwór; miała 28 dusz rewiz.

Ginejki 1.) dobra, pow. kowieński, gm. Średniki (8 w.), Ginejków 109 dz. 2.) **G.**, okolica, tamże, gm. Żejmy (12 w.). Mają tu Ginejkowie i inni wogóle 560 dz. 3.) **G.**, **Auksztolę**, dwór, tamże, gm. Średniki, Ginejków, 33 dzies. 4.) **G.**, wś, pow. poniewieski, gm. Kibury (8 w.). 5.) **G.**, wś, pow. rossieński, gm. Kiełmy (10 w.). 6.) **G.**, wś, pow. wilejski, gm. i dobra Norzyca (6 w.); miała 15 dusz rewiz.

Ginejsze, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (4 w.).

Ginejty 1.) wś, pow. kowieński, gm. Kiejdany (10 w.). 2.) **G.**, okolica, tamże, gm. Krasne (8 w.). Mają tu: Borowscy 22 dz., Buharewiczowie 14 dz., Rodziewiczowie 29 dz.

Ginetowo, uroc., pow. słonimski, gm. Rohotna, należy do dóbr Gierniki.

Giniany, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (4 w.).

Ginie, wś, pow. białostocki, gm. Przytulanka, 41 w. od Białegostoku.

Giniocie, okolica, pow. telszewski, gm. Żydyki (15 w.). Mają tu Bereśniewiczowie 33 dz., Gietnerowie 120 dz., Girdwojnowie 75 dz., Jamontowie 23 dz., Jeziersey 20 dz., Zilitowie 39 dz., Rudniccy 36 dz.

Giniuńce, wś, pow. trocki, gm. Olkieniki; miała 38 dusz rewiz.

Giniuny, dobra, pow. poniewieski, gm. Smilgie (13 w.), własność Kierbedziów, 723 dz.

Ginkury, dobra, pow. szawelski, gm. Szawle (4 w.).

Ginowsiniszki, dwór, pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze, własność Ryżynów, 50 dz.

Gintele, wś, pow. szawelski, gm. Łukniki (12 w.).

Ginteliszki al. **Gintyliszki**, (ob. t. II, 573), mstko, pow. telszewski, gm. Ginteliszki, 35 w.

od Telsz. Kościół zbudowany r. 1785 przez Michała Pocięja i uposażony przez niego ziemią i funduszem 10,000 złp. Biskup żmudzki Giedrojé ustanowił tu parafię. Dobra, mające 3,120 dz., od Józefa Górskiego przeszły drogą wiana do hr. Leduchowskiego. Gmina należy do 2 okr. pol., obejmuje 47 miejscowości, mających 1,052 dym. włośc. (obok 21 innych stanów), 8,745 mk. włościan, uwłaszcz. na 16,843 dz.

Gintery, **Gintary**, dwór, pow. rossieński, gm. Rossienie (5 w.).

Gintowce, wś i dobra, pow. telszewski, gm. Gadonów (17 w.), własność Łabuciów, 283 dz.

Gintowty 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Kwietki, (5 w.). 2.) **G.**, wś, pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Gintylajcie, okolica, pow. telszewski, gmina Iłłoki (5 w.). Mają tu: Żukowscy 111 dzies., Ibiańscy 100 dz., Pacewiczowie 24 dz., Pukielowie 28 dz., Selkiewiczowie 64 dz., Janowscy 30 dz.

Gintylły 1.) okolica, pow. telszewski, gm. Gadonów (14 w.). Mają tu: Darginowiczowie 60 dz., Łuńscy (w **G.**, Bolesławowie i Skurdwidyszkach) 308 dz., Styrcy 48 dz. Jest tu kaplica katol., par. Telsze, p. w. św. Antoniego, z drzewa, wzniesiona przez Gintylłę. 2.) **G.**, wś, tamże, gm. Wornie (3 w.).

Gintynie 1.) wś, pow. wilkomierski, gm. Dobejki (4 w.). Mają tu: Indrunasowie i Wiebrowie 108 dz. 2.) **G.**, zaśc., pow. święciański, gm. Kukuciszki (5 w.); miał 12 dusz rewiz., należał do dóbr Prusakiszki.

Giny, dobra, pow. lepelski, własność Rożnowskich, 356 dz.

Gionowo, dobra, pow. wilkomierski, gmina Szaty (10 w.).

Giraciszki, dwór, pow. wilkomierski, gmina Pogiry (7 w.).

Girałka, os., pow. poniewieski, gm. Rozalin (6 w.).

Girbucze, wś, pow. poniewieski, gm. Czypiany (16 w.).

Girbutki, wś, pow. poniewieski, gm. Linkowo (4 w.). Mają tu Atkaczunasowie 18 dz.

Gircie, wś, pow. wilejski, gm. i dobra skar. Krasnosiele (7 w.). Ob. **Girdzie**.

Girdenie, dwór, pow. telszewski, gm. Iłłoki (2 w.).

Girdwojnie 1.) wś i fol., pow. rossieński, gm. Łabardzie (12 i 14 w.). 2.) **G.**, wś i dwór, tamże, gm. Rossienie (3 i 8 w.), własność Witkowskich, 224 dz. 3.) **G.**, wś, pow. telszewski, gm. Wornie (21 w.).

Girdyszki, mstko, pow. rossieński, gmina Skawdwile (8 w.) 43 w. od Rossien, własność Słowaczynskich, 338 dz. Kościół wzniesiony przez Jana Adamowicza r. 1762, dość długo uważany był za kaplicę, bo pleban nie miał się z czego utrzymać. Dopiero gdy w r. 1804 Sło-

waczyński zapisał kaplicy 3,150 rub. i nadał przeszło 3 włóki ziemi, biskup Giedrojé, ustanowił parafię.

Girdzie 1.) ws nad Mitwą, pow. rossieński, gm. i par. katol. Jurborg (14 w.), 22 dm., 90 mk., kościół filialny drewniany, p. w. św. Maryi Magdaleny, niewiadomej erekcyi. odnowiony roku 1858. 2.) **G.**, *Girzdzie*, ws pow. wilkomierski, gm. Wojtkuski (5 w.). Gajdysowie mają tu 32 dz., Dawulisowie 38 dz. 3.) **G.**, ws, pow. wilejski, gm. i dobra skarb. Krasnosiele (7 w.); miała 13 dusz rewiz. Ob. *Gircie*.

Girdziški, ws, pow. dryzieński, par. Zabiały, ulegała do Szczytów.

Girdziuny, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymuszany (6 w.).

Girejsze 1.) ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Jużynty (17 w.). 2.) **G.**, os. karcz., tamże, gm. Opsa (14 w.). 3.) **G.**, ws, tamże, gm. Poniemuń (2 w.).

Girejty, zaśc., pow. kowieński, gm. Krasne (11 w.).

Girele, dwór, pow. wilkomierski, gm. Ołoty (14 w.).

Girełka 1.) dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (10 w.). 2.) **G.**, ws, pow. wilkomierski, gm. Dobejki (3 w.). 3.) **G.**, pięć zaśc., tamże, gm. Owanta (3, 7, 18, 19 i 21 w.). 4.) **G.**, pięć zaśc., tamże, gm. Uciany (7, 8, i 13 w.).

Giriola, fol., pow. kowieński, gm. Żejmy (3 w.), własność Iszorów, 76 dz.

Giriółka 1.) trzy zaśc., pow. poniewieski, gm. Krakinów (6 w.), Remigola (18 w.) i Stumbryszki (5 w.). 2.) **G.**, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Traszuny (23 w.), własność Żukarów, 41 dz., Pawilanisów 22 dz. 3.) **G.**, os., tamże, gm. Pokroje, 27 w. od Poniewieża.

Giriaty 1.) ws, pow. kowieński, gm. Aleksandrowska Słoboda (2 w.). 2.) **G.**, zaścian., tamże, gm. Janów (16 w.).

Giriātyszki, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (4 w.).

Girkale, dwór, pow. telszewski, gm. Siady (10 w.).

Girki, ws, pow. kowieński, gm. Średniki (6 w.).

Girkinie, ws, pow. telszewski, gm. Olsiady (4 w.).

Girkoncie, ws i dobra, pow. szawelski, gm. Krupie (17 w.), własność hr. Pahlenów, 1,537 dz. (1.059 dz. lasu).

Girkonty 1.) fol., pow. szawelski, gm. Kuruszany (14 w.). 2.) **G.**, ws, tamże, gm. Tryszki (10 w.).

Girkontyszki 1.) ws i dobra, pow. telszewski, gm. Olsiady (11 w.). Własność Didrichsohów, 135 dz. 2.) **G.**, dobra, tamże, gm. Żorany (4 w.), własność Girkontów, 239 dz. Bekaszysowie mają tu 33 dz.

Girławki 1.) fol., pow. szawelski, gm. Kuruszany (11 w.), Drozdowskich, 80 dz. 2.) **G.**, dwór i ws, tamże, gm. Łukniki (9 i 15 w.).

Girmioje, *Girminy*, dobra, pow. szawelski, gm. Kruki (8 w.). Własność bar. Medemów, 707 dz. Nadto włosc. Jargisowie mają tu 70 dz.

Girmontyszki, ws, pow. telszewski, gmina Wornie (8 w.).

Girniki 1.) dwie wsi, pow. kowieński, gmina Aleksandrowska Słoboda (5 w.) i Wilkija (9 w.). 2.) **G.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gmina Oknista (3 w.).

Girnis, dwór, pow. wilkomierski, gm. Towiany (4 w.).

Girniuny, ws, pow. poniewieski, gm. Girsudy (12 w.).

Girnuty, ws, pow. dzisieński, gm. Pohost Nowy (1 w.); miała 10 dusz rewiz., należała do do dóbr skarb. Linkowszczyzna.

Girowieze, ws, pow. oszmiański, gm. Subotniki (4 w.), par. Surwiliszki, należała do dóbr Surwiliszki. W r. 1802 Adama Kołyszki, sędz. ziem. wilkomierskiego.

Girpietry, ws, pow. poniewieski, gm. Mołdoczany (4 w.).

Girstejki 1.) ws, pow. poniewieski, gmina Czypiany (15 w.). 2.) **G.**, dwór i okolica, gm. Remigola (4 w.). Mają tu: Bortkiewiczowie 51 dz., Juskiewiczowie 51 dz., Żagolowiczowie 10 dz.

Girstejkiszki, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (6 w.).

Girstupie, zaśc., pow. kowieński, gm. Rumyszyszki (16 w.).

Girsudy, ws, pow. poniewieski, gm. Girsudy, 40 w. od Poniewieża. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 51 miejscowości, mających 401 dm. włosc. (obok 9 innych), 6.420 mk. włoscian, uwłaszczonych na 13,162 dz. ziemi.

Girsy, ws, pow. nowoaleksandrowski, gmina Bachmaty (8 w.).

Girszyki, fol., pow. szawelski, gm. Błagowieszczeńsk (6 w.).

Girszynie, ws, pow. telszewski, gm. Masjady (4 w.).

Giraciszki, pow. nowoaleksandrowski, nazwane były z kolei: Tadeuszowo i Antonowo.

Girulszczyzna, zaśc., pow. wileński, gmina Podbrzeź (3 w.). Należał do dóbr Wiżulany.

Girwałoki, ws, pow. rossieński, gm. Jurborg (12 w.).

Girwidy, *Gierwidzie*, zaśc., pow. wileński, gm. Worniany (4 w.); miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr Szulniki.

Girwidziszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (7 w.).

Girwiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty (12 w.); przystanek dr. żelazn. warszaw.-petersb. pomiędzy Kałkunami a Turmontem.

Girwołoki 1) wś, pow. szawelski, gmina Skiemie (7 w.). 2.) **G.**, dwie wsi, pow. wiłkomierski, gm. Kupiszki (9 w.) i Pupany (12 w.).

Giry, wś, pow. wileński, gm. Janiszki (7 w.); miała 18 dusz rewiz., należała do dóbr Orniany. 2.) **G.**, zaśc., pow. wileński, gm. Mickuny (10 w.); miała 12 dusz rewiz., należał do dóbr Wierbuszki.

Giryki, wś, pow. rossieński, gm. Aleksandrowsk (8 w.).

Girynajcie, wś, pow. rossieński, gm. Rossienie (8 w.).

Girynie 1.) wś, pow. rossieński, gm. Kielmy (9 w.). 2.) **G.**, fol., tamże, gm. Rossienie (7 w.). 3.) **G.**, wś, pow. drysieński, par. Druja. 4.) **G.**, wś, tamże, par. Rosica.

Gryniń 1.) wś, pow. rossieński, gm. Aleksandrowsk (12 w.). 2.) **G.**, trzy wsi i dwór, tamże, gm. Konstantynów 5 i 10 w.). 3.) **G.**, zaśc., tamże, gm. Pojurze (8 w.). 4.) **G.**, dwór, tamże, gm. Taurogi (8 w.). 5.) **G.**, *Miedsedzie*, wś, tamże, gm. Wewirżany (10 w.). 6.) **G.**, dwór, pow. telszewski, gm. Kretynga (10 w.).

Grynki, wś, pow. szawelski, gm. Szawkiany (15 w.).

Grynowo, wś, pow. wilejski, gm. Parafianów (4 w.); r. 1865 miała 62 dusz rewiz., należała do dóbr Ankudowo.

Giryny, wś włośc., pow. święciański, gmina Kobylniki (18 w.). miała 6 dusz rewiz.

Giryski 1.) wś, pow. szawelski, gm. Szawkiany (6 w.). 2.) **G.**, zaśc., pow. telszewski, gm. Wornie (30 w.). 3.) **G.**, wś włośc., pow. święciański, gm. Zabłociszki (7 w.); miała 24 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Święciany.

Giryż, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (15 w.).

Giślin, dwór, pow. poniebieski, gm. Kraków (6 w.).

Gistany, wś, pow. kowieński, gm. Wielona (2 w.).

Gisty, dobra, pow. kowieński, gm. Wielona (2 w.).

Gitaty, wś, pow. wiłkomierski, gm. Rogowo (11 w.).

Gitary, dobra i os., pow. szawelski, gmina Szawle (6 w.).

Gwakory, wś, pow. wiłkomierski, gm. Kupiszki (10 w.).

Giwale 1.) fol., pow. szawelski, gm. Kurszany (21 w.). 2.) **G.**, dwie wsi, tamże, gmina Większnice (4 w.).

Giwartow al. *Giewartów*, w dok. z r. 1296 „villa Gervardi militis“, wś, pow. słupecki. Wsp. w dok. z r. 1296 (K. W., n. 757). Kościół par., p. w. W.W. Św. istniał tu już jakoby w XIII w. W r. 1420 wspominają akta kons. gnieźn., iż Jakób, pleban ze Skulska, winien Wojciechowi, plebanowi z G., 4 grz., za dziesięciny z Borkowa. Obecny kościół drewniany pochodzi z r. 1762.

Giwatynie, zaśc., pow. wiłkomierski, gmina Owanta (11 w.). Własność Śliżysów, 110 dz.

Giwieniszki, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (5 w.).

Giwokinia, os., pow. wiłkomierski, gm. Subocz.

Giwołyń, dwór, pow. nowoaleksandrowski, gm. Kwietki (9 w.).

Gizowszczyzna, wś, pow. nowogrodzki, gm. Derewicze (5 w.), par. katol i st. poczt. Lubar (10 w.), st. dr. żel. Połonne (25 w.), 97 dm, 534 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1848, uposażona przez ks. Antoniego Lubomirskiego r. 1747, szkoła cerk. od 1851 r. Do par. praw. należą wsi: Demkowce i Żytyńce, oraz chutor Gizowszczyński, mający 4 dm., 16 mk. Obecnie własność Maryi Konopackiej, 575 dz., Szaniawskiego i Popandopuła.

Giżemy, okolica, pow. kowieński, gm. Ejragoła (9 w.). Dowortowie mają tu 33 dz.

Giżowice, może *Giesowice*, u Dług. *Gyszowycze*, w r. 1677 *Giszowice*, wś w par. Garbów (dziś pow. nowoaleksandryjski). W XV w. siedzi tu drobna szlachta. W r. 1676 w dwu działach nie ma poddanych tylko 16 dworskich ludzi. Obecnie wś ta nie istnieje.

Giżyce 1.) wś, pow. sochaczewski. Wś szlachecka w ziemi gostyńskiej. Jan Giżycki ma zatargi z Konradem, ks. mazow. Rozstrzyga je w Lublinie r. 1490 królewicz, Jan Olbracht (Kod. maz. 302). W r. 1579 jest tu w 5 działach 15 łan. km. i 5 zagr. 2.) **G.**, wś, pow. kaliski. Powstała widocznie na obszarze wsi większej, zw. Barycz, która rozpadłszy się na części zatraciła swą odrębność i nazwę Lib. Ben. Łaskiego, (II, 44) mówi o G. „Ista villa est in Barycz nobilis I. Gyszyczky“. Dawna własność arcyb. gnieźn., oddana r. 1358 wraz z Tądownem, Włostowi Starczynowiczowi wzamian za włość tego ostatniego Krtusów (K. W., n. 1354 i 1391). Kościół par. istniał tu już w XV w. Por. *Kraszewice* (t. IV). 3.) **G.**, u Dług. *Gyrzyce*, r. 1676 *Gierzyce*, wś, pow. lubartowski. Dawniej należała do par. w Kocku. W r. 1676, kasztelan sądecki, płaci ztąd od 29 poddanych.

Gładowicze, *Hładowicze*, wś, pow. grodzieński, gm. Lunna, 29 w. od Grodna, 632 dz. Wś należała do wójtostwa sawelskiego (sawelskiego), ekonomii królewskiej grodzieńskiej. Wr. 1558 miała 38 włók gruntu dobrego, wszystkie na osadzie. Poddani płacić powinni z włóki po 21 gr. czynszu, za gęsi, kury, jajca i stacyę po 6 gr., za niewody po 2 gr., za wóz siana z odwozem po 5 gr., osady po 30 gr., za gwałty po 10 gr., za tłoki po 12 gr. Czyni z 38 włók osadnych, krom owsa i odwozu, płatu gotowego 54 kóp 28 gr. A owsa 76 beczek, za odwóz od każdej beczki po 5 gr., czyni 6 kóp 20 gr. Poddanym przydano sianożęci z „Kustowiem“ ku każdej włóce polnej po 1 mor. sianożęci średniej,

czyni ku 38 włókom 50 morg., płacić powinni z każdej włóki polnej po 1 gr. $3\frac{1}{2}$ den., czyni z 50 morg. 50 gr. $6\frac{2}{3}$ den. Nadto poddani przyjęli 4 włóki 10 morg. wypustów nad Niemnem, z opłatą po 15 gr. od włóki, t. j. od morga po 5 gr., czyni 1 kopa 5 gr. Wogóle płacić powinni, krom owsa i odwozu, 56 kóp 23 gr. $6\frac{1}{2}$ den. Włościanie mieli 79 szt. koni i 143 wołów.

Glaźmie, dwór, pow. szawelski, gm. Szawłany (7 w.).

Glanów, ws nad rz. Dłubnią, pow. olkuski. Dok. z r. 1295 „comes Nicolaus“, kasztelan sandomierski wieś swą G. w kasztelanii krakowskiej oddaje Pawłowi, mieszczaninowi ze Skąły, dla osadzenia na prawie sredzkiem. Osadnicy po 16 latach wolności, dawać będą po fertonie z łąnu rocznie (Kod. małop., I, 145). W r. 1581 ws ta własność klasztoru żeńskiego w Imbramowicach, płaci od $5\frac{1}{2}$ łąn. km., 2 zagr., 3 kom., $\frac{1}{4}$ karczmy.

Glaudele, fol. i dwa przys., pow. poniewiejski, gm. Czypiany (16 w.).

Glawduny, ws, pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Glebejki, *Hlebejki*, ws, pow. wilejski, gmina Serwecz (4 w.); miała 41 dusz rewiz., należała do dóbr Serwecz Mały.

Glebow, (ob. t. III, 73, *Hlebow*), dobra, pow. poniewiejski, gm. Naciuny (6 w.), własność ks. Liwena, z fol. i dobrami Łauksodzie i Karajwiszki mają 5,224 dz. (2,069).

Glebowiekie, dwór, pow. poniewiejski, gmina Remigola (4 w.).

Glebowo, ws, pow. lepelski. Rodziewiczowie mają 20 dz., Rubisowie 19 dz., Chorkiewiczowie 21 dz.

Glejsk 1.) al. *Podzierniaków*, fol. dóbr Waliły, pow. białostocki. 2.) **G**, urocz., tamże, własność Remiszewskich, 30 dz. i Bohdanowiczów, 320 dz.

Glew, w dok. z r. 1403 *Gelwa*, ws, powiat miechowski, par. Igołomia. Wspom. w dok. z r. 1220 (Kod. dypl. pol., I, 22). R. 1581 płaci tu Gabryel Rogoziński od 5 półłan., 5 zagr., 4 kom., 2 rzem., 1 czynsz. Glewiec zaś, własność opata mogińskiego od $2\frac{1}{2}$ łąn., 3 zagr., 6 kom. Por. *Igołomia*.

Glewa, właściwie *Głowa*, kol., pow. brzeziński, mylnie podano, ob. *Głowo* (t. II, 608). Leży nad rzką Świnką i zwie się *Głowa*.

Glewie, dwór, pow. rossieński, gm. Konstantynów, własność Narmontów, 19 dz. i Rymkiewiczów 16 dz.

Glewo, ws, pow. lipnowski. W dok. z 1244 r. wymieniona wśród posiadłości klasztoru św. Gotarda pod Włocławkiem. Według dok. z r. 1358 własność klasztoru w Byszewie, dana została w zamian za Łącko, Hektorowi dziedzicowi tej wsi (K. W., n. 1372). W r. 1564 od 11 kmieci na łąnach, 4 zagr., karczmarza, podda-

nych Tomasza Lasockiego, pobrano fl. 6 gr. 12 (po 16 gr. z łąnu.).

Glichów, w dok. *Dlichow*, ws, pow. wielicki. W r. 1264 Prandota, biskup krak. nadaje dziejącinę biskupią z tej wsi klasztorowi szczyrzyckiemu (Kod. małop., I, 84).

Glina, ws nad rz. Luciążną, pow. rawski. Floryan, kanclerz kolegiaty łęczyckiej i prepozyt krakow., sprzedaje we wsi kolegiackiej Glina, sołtystwo, za 16 grz., Zdzisławowi z Rzęczycy dla osadzenia wsi na prawie sredzkiem (Kod. dypl. pol., I, 228). Ob. *Rzęczyca* (t. X).

Glindzieze, okolica, pow. grodzieński, gmina Bohorodzicka, 35 w. od Grodna, 138 dz.

Glinianiec, *Hliniance*, ws, pow. bractawski, gm. Obodue, st. poczt. Bractaw, 50 dm., 289 mk., cerkiew. Już r. 1545 na dorzeczu Kaszłanki trzymają Kordysze Skobejkowicze grunt hliniański. Zkąd przybrali nazwę Hlinieckich. Jeszcze r. 1629 znajdują się w posiadaniu Kordyszów (Wasila z synowcem) Hliniance i Kordyszówka, z których wnosi od 77 dym., a nadto z H. z 2 dym., młyn. Znaczna część gruntu hliniańskiego odeszła do sąsiedniej włości niemirowskiej, ks. Zbaraskich. Obecnie G. należą do Kazimierza Lipińskiego, posiadającego 193 dz.

Glinianka, ws, ob. *Wawrzyńcewo*.

Glinianka, ws, pow. dubieński, gm. Krupiec, par. praw. Kozin, 20 dm., 125 mk.

Glinianki, *Glinianka*, ws, dobra i fol., pow. prużański, gm. Murawiewska, 35 i 40 w. od Prużany. Ws ma 161 dz. włośc., dobra, własność Telszewskich 653 dz., fol. należy do dóbr Macie. Ws należała do ekonomii kobryńskiej i wchodziła w skład włości wieżeczkiej. Miała 27 włók gruntu średniego. Poddani płacili czynszu po 12 gr., dawali po 2 beczki owsa, albo za owies i odwóz gr. 20, siana 1 wóz albo za siano i odwóz 5 gr., za gęsi, kury, jajca, stacyę, niewody 8 gr., osady 30 gr., za tłoki 12 gr., a za gwałty beczkę żyta albo 10 gr., czyni wogóle 97 gr. Suma dochodów w r. 1563 wynosiła 43 kóp 39 gr. W skład wójtostwa gliniańskiego wchodziły wsi: Glinianki, Łastowki, Osowa, Dymki i sioło Daszkowce.

Gliniany, ws, pow. grodzieński, gm. Skidel, 29 w. od Grodna, 57 dm., 603 mk., 787 dz. włośc.

Gliniany, mstko, pow. przemysłański. Według lustracyi z r. 1565 miasteczko to położone nad rzką Połtwią, należało do ststwa lwowskiego. Domy i place miejskie wolne były od opłat. Łanów miejskich było około 100, z tych $26\frac{3}{4}$ osiadłych (czynsz po 16 gr.). Rzeźników 5, po 4 kamienie łoju (połowę brał wójt). Dochód wynosił zł. 23 gr. 26. Był zamek, staw i młyn przy zamku, drugi nowy na Połtwi z młynem. Folwark

Glinik 1.) ws, pow. jasielski, par. Fryszak. Według dok. z r. 1277 własność klasztoru ko-

przywnickiego. Ob. *Fryszak*. 2.) **G**, dziś *Glin-*

nik, wś, pow. ropezycki. W r. 1336 Jadwiga, królowa polska, pani sądeczyzny, przenosi G., Grodek i Przydonię, wsi Giedki z Giedezyc na prawo niemieckie (Kod. mał., I, 243). W roku 1581 wś w par. Góra Ropczycka, włość królewska ma 28 osad, 11 łan., 4 zagr., 8 kom., 4 rzem., 10 ubog. 3.) **G.**, wś, pow. tarnobrzski. W XV w. dziedzicem jest Andrzej z Sienna, h. Dębno. We wsi jest folwark, należący do kościoła w Pniowie i drugi będący własnością plebana w Wrzawach (Dług. L. B., II, 367, 369).

Gliniszcz 1.) *Hliniszcz*, chutor, pow. brzeski gub. grodz., gm. Wierzchowice, 192 dz., należących do kilku właścicieli. 2.) **G.**, osada, pow. grodzieński, gm. Wiercieliński, 25 dz. Przy wsi Małyszczyna. 3.) **G.**, chutor, pow. kobryński, gm. Janów, należy do dóbr Ostrówek. 4.) **G.**, dobra, pow. kobryński, gm. Rohoźna, 19 w. od Kobrynia, własność Widaćkich, z folw. Rohoźna 235 dz. 5.) **G.**, fol., pow. sokólski, gm. Kruhłany, własność Sozonowych, 80 dz. 6.) **G.**, *Małe i Stare*, dwie wsi, pow. sokólski, gm. Nowowola, 8 w. od Sokołki. *G. Małe* ma 152 dz. włość., *G. Stare* 559 dz. 7.) **G.**, wś, pow. święciański, gm. Aleksandrowska; miała 10 dusz rewiz., należała do dóbr Podolce.

Glinka, wś, pow. średzki. Przed r. 1218 nadana kościołowi św. Michała i szpitalowi w Poznaniu przez ks. Mieszka, co potwierdza Paweł, bisk. pozna. (K. W., n. 104).

Glinka, zaśc., pow. trocki, gm. Żośle (4 w.), ze wsią Moneczuny miała 19 dusz rewiz.. 1865 r. należała do Strawińskich.

Glinki, wś, pow. bydgoski. Wspom. w dok. z r. 1349 (K. W., n. 1286).

Glinki, wś, pow. świecki, par. Serock. Włość bisk. kujawskich, w dok. z r. 1372 (Ulanow. Dok. 262). Por. *Serock* (t. X).

Glinki 1.) urocz., pow. białostocki, gm. Obrebniki, 16 w. od Białegostoku, 34 dz. 2.) **G.**, w spisie z r. 1865 *Gliniskie* (ob. t. II, 591), wś, pow. dzisieński, gm. Stefanpol (5 w.); miała 16 dusz rewiz., należała do dóbr Jelno.

Glinki 1.) *Glinniki*, wś i os., pow. nowograd-wołyński, gm. Połonne, 56 w. od mta pow. Wś ma 17 dm., 109 mk., os. leśn. 1 dm., 6 mk. Należały do dóbr zwiahelskich ks. Ostrogskich. W r. 1620 było 10 ciągłych i 12 podsus.; wysiewano 24 mac, zbierano 600 kóp. W połowie XVII w., w rękę Anny Alojzy Chodkiewiczowej (z Ostrogskich), która wnosi r. 1648 od 61, a r. 1650 od 32 dym. 2.) **G.**, chutor, tamże, ob. *Chabotów*.

Glinki Zgliczyn, wś, pow. sierpecki, ob. *Zgliczyn* (t. XIV).

Glinna 1.) fol. dóbr Wojtkowice, pow. bielski gub. grodz. 2.) **G.**, (ob. t. III, 75 *Hlinna*), wś i dobra nad Prypecią, pow. kobryński, gmina Oryżyn, 78 w. od Kobrynia. Wś ma 16 dm., 200 mk., cerkiew, 383 dz. włość. i 97 cerkiew.;

dobra, własność Tołubiejewych, z fol. Zawojatyn i Żorawek 1,856 dz. (780 łąk i pastw, 566 lasu, 382 nieuż.)

Glinnik, (ob. t. III, 75 *Hlinniki*), wś włość., pow. bielski gub. grodz., gm. Aleksin, 25 w. od Bielska, 18 dm., 136 mk., cegielnia, 77 dz. Niedgdyś folwark, własność marszałka Biłgorajskiego, po 1863 r. rozparcelowany między włościan. Ludność polska.

Glinnik, wś, pow. ropezycki. Ob. *Glinik* 2).

Glinno, wś nad rzeką Wartą, pow. sieradzki. Akt potwierdzenia zamiany części wsi Ubysławia na Sendów, przez ks. Leszka r. 1265 datowany „Actum in Glinna super rippam Warte in glatie“. Jestto wies królewska, mająca w roku 1553 parafię z kościołem. Już w odległych czasach istniał tu kościół par., p. w. św. Wita, do którego należał filialny w Brodni. Dziesięcinę z łan. km. dawano kolegiacie św. Michała w Płocku, zaś z fol. i karczem, plebanowi. Około roku 1636 Jan Wężyk, arcyb. wcielił tę parafię do Zadzimia. W roku 1866 odłączono je znowu i wtedy kościół w G., został jako filia przyłączony do par. w Brodni (Łaski, L. B., I, 393 i przyp.).

Glinojec, wś, pow. ciechanowski. Kościół par. istnieje tu już w r. 1578. G. należy do liczby wsi prestymonialnych kościoła płockiego ma 1½ łan. km. i młyn.

Glinówka 1.) wś, pow. dryzieński, par. Druja. 2.) **G.**, zaśc., pow. połocki, własność Weryhów, z Podbereziem 84 dz.

Glinśk, niem. *Leimnitz*, wś w Brandenburgii, pod Swiebodzinem. Wspom. w dok. z r. 1236 (K. W., n. 198).

Glinśk 1.) dwór i zaśc., pow. wilkomierski, gm. Uszpole (8 w.). 2.) **G.**, urocz., pow. prużański, gm. Michajłowska, należy do dóbr Joalin.

Glinśk, *Hlinśk*, rzka, w pow. winnickim, dawna nazwa Hnyłopiatki.

Glinśk, *Hlinśk*, wś, pow. winnicki, gm. Kutyższe Małe, st. poczt. Pików, 242 dm., 1,463 mk., cerkiew par., szkoła, młyn. Osadzony we włości pikowskiej, zwanej pierwotnie „gruntami Sniwodzkimi“, nadanej w r. 1499 przez w. ks. Aleksandra, Aleksandrowi Kmicie. W r. 1525 G. i Pików występują jako puste horodyszcze. Włość pikowska po Kmitach dostaje się r. 1594 Sapiechom, a roku 1599 ks. Druckim Horskim, którzy w G. budują zameczek. W r. 1603 nabywają włość tę, ks. Ostrogscy od kn. Juria Druckiego, ożenionego z Bohdaną Filonówną Kmicianką Czarnobyłską. W r. 1629 ks. Dominik Zasławski wnosi z G. od 176 dym. Na mocy transakcyi kolbuszowskiej r. 1753, G. z Pikowem i 32 wsiami, dany był Ant. Lubomirskiemu, w wódzie lubelskiemu. Do niedawna, G. był własnością Sobieszczańskich. Obecnie jedna z córek Wilhelma S., Ewelina Oskierczyna ma tu 505 dz. Druga część (912 dz.) należy do Miłoradowicza.

Glinńskie, os., pow. olhopolski, gm. Piątkówka (3 w.), 17 w. od Olhopola, 9 dm.

Glinńsko, chutor w pobliżu Łojowiec, powiat uszycki.

Gliny-Kliny, urocz., pow. bielski gub. grodz., gm. Dubiażyn, 136 dz.

Glienno, ws., pow. człuchowski. W r. 1577 należy do pow. nakielskiego, ma kościół par. kat. Siedzą tu Gliszczyńscy na 5 działach i Słupski.

Gliszcz, ws., pow. wyrzyski. Wspom. w dok. z r. 1374 (K. W., n. 1710). Był częścią wsi Sasieczno, która rozpadła się na trzy odrębne: S. Wielkie, S. Małe (Sasieczyniek) i Gliszcz. Por. *Samsieczno* (t. X).

Glitany, os., pow. poniewieski, gm. Kraków (5 w.), Szulców 53 dz.

Gluecksthal al. *Szczęśliwa* kol., pow. nowogrodzki, gm. Baranówka (10 w.), 17 dm., 102 mk., dom modl. ewang.

Glumowo (w dok.) ob. *Gumowo*.

Gładczyno w dok. *Gładczyno i minus Gładczyno*, ws., pow. pułtuski. Wymieniona w dokum. z XIII w. wśród włości kościoła plockiego. W r. 1578 Gładczyno ma 15 łąn., 1 zagr.

Gładkowo, ws., pow. połocki. Mają tu Borowsy 40 dz.

Gładoniszki, *Głodoniszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (8 w.).

Głafirówka Nowa, kol., pow. nowogrodzki, gm. Serby, 33 dm., 198 mk.

Głaużyski, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Opsa (3 w.).

Głazmanka, niem. *Trentelberg* (ob. t. II, 595), mstko przy ujściu Ewickszty do Dźwiny, pow. dźwiński (dyneburski), na pograniczu gub. inflanckiej, 100 w. od Dźwińska, ma 1,990 mk. Własność bar. Korfów. W roku 1626 Gustaw Adolf, połączwszy się tu z wojskiem Horna, rozbitego pod Liksną, przeprowadził się pod G. przez Ewicksztę. W czasie przeprawy przez rzekę padł król pod królem, od kuli działowej.

Głaznow, ws., pow. kutnowski. W r. 1576 Jadwiga Iwińska, płaci tu od 11 łąn., 3 zagr., 1 kom., 1 karcz., 2 kół młyn., dwu karczem (1 pustą), szynkarza wódki, 1 rzem., wiatraka, 18 osadn.

Głazów, ws., pow. sandomierski, par. Obraków. Żegota, kaszt. kr., nadaje r. 1292 klasztorowi św. Ducha w Krakowie, wsi: Życ, Głazów i las Zawierzbie. Ws G. otrzymał Żegota od Falisława „de Zadowe” jako zadośćuczynienie „pro satisfactione neptis nostre, quam peccatis exigentibus interfecit” (Kod. mał., II, 185). Wedle Długosza (L. B., II, 352, III, 53), była to ws królewska, dana przez Kazimierza W. drogą zamiany za Makoszyn, szpitalowi św. Ducha w Sandomierzu. Miała 12 łąn. km., karczmę, folwark, dające dziesięcinę (do 12 gr.), kościołowi w Obrakowie. Istniały tu kopalnie ołowiu (montes plumbei).

Głazuniszki, dwór, pow. poniewieski, gm. Pniewo (3 w.).

Głębociszki, *Głębotyski*, ws., pow. szawelski, gm. Podubis (4 w.).

Głęboćczek, ws., pow. obornicki. Wspom. w dok. z r. 1368 (K. W., n. 1599). Należała w XVI w. do Strykowskich, h. Korzbok i Rej, w XVIII w. do Mycielskich. W r. 1580 wieś ma kościół par., a Budziszewski płaci tu od 4 zagr. Wedle wizyty z r. 1628, kolatorem był Rej kalwin, a kościół zrujnowany, bez pasterza od lat 12. W r. 1739 wcielono parafię do Gosiłny murowanej, a kościół rozebrano.

Głęboćczek, w dok. *Głambocz magnum*, ws., pow. brodnicki. W r. 1339 wymierzono tu 37 łąn. W XV w. dawano czynszu 11 grzyw., 4 skojce, 2 karczmy, 3 fertony i po 2 kury z łąnu. Łanów było 34. Własność bisk. plockich.

Głęboćczek, ws. włośc. nad Bugiem, powiat bielski gub. grodz., gm. Skórzec, par. katolicka dawniej Granne, od r. 1892 Pierlejewo, 57 w. od Bielska. Ludność polska.

Głęboćczek 1.) chutor, pow. olhopolski, gm. Kamienka. 2.) **G.**, pow. uszycki, ob. *Hłuboczek*.

Głęboćczyca, pow. siebieski. Własność Wolbeka, nie Walbena.

Głęboćczyzna 1.) ws., pow. sokólski, gmina Bagna, 38 w. od Sokółki, 281 dz. włośc. 2.) **G.**, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (8 i 10 w.).

Głębok Jar, ob. *Jar Głębok*.

Głębokie, ws., pow. kolski. W r. 1557 ws ta w par. Umienie, miała w czterech działach 12½ łąn. km., 7 zagr., 3½ łąn. pustych, 26 osadn., 3 rzem., 2 rzeźników, 3 karczmy, szynk wódki.

Głębokie, ws., pow. sanocki. Olszewski K. Rozbiór chemiczny wody mineral. w G., ze czterech źródeł (Spraw. Kom. Fizyogr., t. XV, rok 1881).

Głębokie, jezioro w pow. międzychodzki, ob. *Strzeleckie jezioro* (t. XI).

Głębokie, ws., pow. inowrocławski. W roku 1537 należy do par. Chełmce Wielkie, ma w dwu działach (czterech Głębockich) 17½ łąn. km., 6 zagr. Polkowski, Ign., Ks., „Wykopalisko Głębockie, średniowiecznych monet polskich”, Gniezno, 1876 r., 75 str. i 7 tabl. Tenże „Découverte à Głębokie des monnaies polonaises du moyen âge trad. de l'ouvrage pol. Gnes. 1876, 80 str. i 7 tabl.

Głębokie 1.) *Hłubokie*, ws i dobra, pow. grodzieński, gm. Kamionka (3 w.). Ws ma 134 dz. włośc., dobra, własność Uruskich, 858 dz. (606 łąn.). 2.) **G.**, ws i dobra, pow. prużański, gm. Murawiewska, 40 w. od Prużany. Ws ma 312 dz. włośc. i 21 dwor.; dobra, należące do Rotów i mają 820 dz. Na polach nasyp ziemny, wysoki około 3 sążn., zwany „Łysuka”. 3.) **G.**, urocz., pow. wołkowyski, gm. Roś. 4.) **G.**, *Bloto*,

zańc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Bachmaty (7 w.). 5.) **G.**, dwór, pow. szawelski, gm. Kruki (1 w.). 6.) **G.**, wś, pow. lidzki. Weryho Wł. „Dumki białoruskie ze wsi G. w pow. lidzkim r. 1885 spisane“, Kraków 1889.

Głodno, wś, pow. nowoaleksandryjski (Puławy), par. Piotrawin. Własność klasztoru łyso-górskiego, wedle dok. z r. 1270 i 1442. W roku 1676, opat płaci tu od 87 poddanych i dworskich.

Głodówka, białor. *Haladauka*, urocz., pow. miński, gm. Ostrożyce, 40 w. od Mińska.

Głodowo, wś, pow. pułtowski, par. Nasielsk. Wymieniona w dok. z połowy XIII w. wśród wło-ści kościoła plockiego. W r. 1576 G. Glycze mają $\frac{1}{4}$ łana, G. Magna $3\frac{1}{8}$ łana. Obecnie wś ma 39 os., 887 morg. Ob. *Górki* (t. II).

Głodowo, sześć wsi t. n. w Prusach zachod. i wschodnich. (t. II, str. 603) mylnie połączone ze wsią Gogolin, niewłaściwie tam przeniesiona.

Głodowszczyzna, dobra i os. pow. sokółski, gm. Kruhlany, 14 w. od Sokółki. Dobra, własność de Spilerów, 62 dz.; osada 27 dz.

Głody, wś nad Bugiem, pow. bielski gub. grodz., gm. Skórzec, par. katol. Pierlejewo, 57 w. od Bielska, 191 dz. włość.

Głogoczów, w dok. *Głowaczow*, wś, pow. myślenicki. Wspomniana w dok. z r. 1254 (Kod. mał., I, 45).

Głogów, r. 1581 *Glowow*, miasteczko w pow. rzeszowskim. Płaci r. 1581 szosu fl. 6 gr. 6. Od 3 łan., 1 koła młyn., 1 bani gorzał. Liczba rzemieślników nie oznaczona. Ogółem fl. 10.

Głogowa, wś, pow. kolski, gm. Kłodawa (3 w.). Należała do ststwa kłodawskiego, czyniła r. 1564 dochodu 22 zł. i 12 gr. Po wojnach szwedzkich według lustracji z r. 1661, „Głogowa zasiadła na włókach 12, teraz spustoszała“. Według lustracji z r. 1789, „wś G. składająca się z łanów 12, z których używali poddani łanów 6, odrabiając pańszczyznę do fol. kłodawskiego. Nie było w niej gruntów i zabudowań dworskich, tylko 9 chałup chłopskich, z których zagrodnicy i komornicy odprawiali stróżę, tłułę, dawali sep owsa na miarę łęczycę, kapłony, jaja, czynsz pieniężny oraz od wyszynku piwa i wódki. Ogółem (prócz pańszczyzny) wś ta przynosiła starostwu dochodu zł. 127 gr. 2, szel. 9. Według lustracji z lat 1616 i 1765 w tejże wsi były: wójtowstwo i sołectwo. Na początku XIX w. osiedli Niemcy koloniści, ztąd w metrykach kłodawskich pod r. 1806 czytamy: „colonia dicta Oledry Głogowskie“. W r. 1876 było 16 dm. i 132 mk.

M. R. Wit.

Głogowa, miasto na Szląsku. Bulla papieża Innocentego z r. 1249 mówi o kanonikach Grobu św. w G. i Miechowie (Kod. mał., II, 79).

Głogowiec, wś, pow. kutnowski. Dawne gniazdo Głogowskich, h. Grzymała. Dziesięcinę

z łan. km. dawano na początku XVI w., wikaryuszom katedry plockiej, i z ról plebana głogowieckiego brali ciż wikaryusze, z ról fol. dawano pleb. w Kutnie. Kościół par., p. w. Narodzenia N. P. Maryi i św. Wojciecha, wraz z parafią założyli dziedzice wsi Głogowscy r. 1433. Nowy murowany dotąd stojący wznosił r. 1560 Paweł Głogowski, dziekan plocki. Wystawił on dotąd stojący w zakrystyi pomnik z piaskowca, ojeu swemu Janowi, sędziemu ziemskiemu, zm. r. 1523 (Łaski, L. B., II, 477 i przyp.).

Głogowiec, dobra, pow. mogiłański. Wspom. w dok. z r. 1370 jako włość szlachecka (militalis) (K. W., n. 1632).

Głogowo, wś pow. krotoszyński. W XII w. nadana przez ks. Mieszka, klasztorowi św. Wawrzyńca pod Kaliszem (K. W., n. 35). W roku 1579 istnieje tu kościół parafialny, p. w. W. W. Św., który podczas wizyty r. 1683 stał zrujnowany, a r. 1793 został rozebrany. Kolatorem był proboszcz z Kościelnej wsi, a zarząd kościoła pależał do plebana w Raszkowie. W r. 1579 do par. G. należała wś Bieganino. Dziś te wsi należą do par. w Raszkowie.

Głojków, r. 1153 *Glovicov*, wś, pow. inowrocławski. R. 1153 własność klasztoru w Łeknie (K. W., n. 18).

Głowa Wilcza (*Hołowa Woleza*), urocz., pow. wołkowyski, gm. Dobrowola, własność Leoneczuków, 53 dz.

Głowaczowa, wś nad rzeką Czarną, powiat pilzneński. R. 1419 Mikołaj i Jan z Chotowy, sprzedają we wsi swej „pothok alias Głowaczowa“ sołtystwo za 30 grz., Zygmuntowi, wójtowi w Pilźnie (Kod. kat. krak., II, 450). W r. 1536 wraz z Chotowem należy do Mikołaja Chotowskiego i jego krewnego. Ocenione obie na 1000 grz. We wsi 27 kmieci, karczma, młyn, rozległe lasy, barcie.

Głowaczyn, chutor, pow. słonimski, gm. Rohotna, 30 w. od Słonima, własność Błoszków, 69 dz.

Głowczewice, wś, pow. chojnicki. Wspom. w dok. z r. 1294 (K. W., n. 717).

Głowczyn, wś, pow. kaliski. Wspom. w dok. z r. 1294 wśród włości kościoła gnieźn. R. 1296 wwódka kaliski zamienił swe dziedzictwo (dział) G. na Marlewo, włość kościoła poznań. W roku 1357 podano w liczbie włości arcyb. gnieźn. (K. W., n. 722, 752, 1354).

Głowczyn, wś, pow. grójcecki. Pierwotnie część dóbr Kozietuły nadanych w r. 1340 przez Trojdena; ks. mazow., Pakosławowi (Kod. Maz., 52). W r. 1350 Ziemowit, ks. mazow. otrzymuje od opata sulejowskiego wś Wysocino na Kujawach (dziś pow. nieszawski), a nadaje w zamian G. pod Mogielnicą. Jako sąsiednie wsi wymieniono: Mnichowice (dziś Miechowice), Popowice (Kod. maz., 341) W r. 1576 G. magna i parva mają $9\frac{1}{2}$ łan. km., 2 zagr. (Paw. Maz. 235).

Głowienko, r. 1565 *Głowienka*, ws., pow. i krośniński. W r. 1565 ws. ta nad pot. Lubatową, w ststwie sanockiem miała 30 kmieci na 18 $\frac{1}{4}$ łan. i wójtowstwo. Dochód wynosił zł. 42 gr. 17 den. 14.

Głowiew, r. 1241 *Glovevo*, ws., pow. koniński. W r. 1241 Kazimierz, ks. kujawski, zamienił swą ws. G. na Koszanów, włość klasztoru ładzkiego. R. 1283 Jakób, arcyb. gnieźn., zamienia dziesięcinę z G., Ratynia i Osieczy na takowe z wsi klasztornych: Chocień, Biała, Gizałki. W r. 1291 G. przechodzi drogą zamiany za Kopojuo na własność komesa Sędziwoja, podkomorzego książęcego (K. W., n. 228, 522, 678).

Głowińsk, w dok. *Glovensko*, ws., pow. rypiński. W dok. z r. 1382 zwany „allodium ducale“ (Ulanów. Dok. 334, 44).

Głowi, *Hołowki*, fol., G. *Stare* i G. *Siołki*, dwie wsi, pow. białostocki, gm. Juchnowiec, 15 w. od Białegostoku. Ws. G. Stare ma 191 dz., G. Siołki 110 dz. włość.; fol. G. należy do dóbr Juchnowiec.

Główno, os., pow. brzeziński. Ob. *Domaniewice*. W r. 1579 płaci miasto szosu fl. 20 gr. 24. Od bań gorzałcz. fl. 10 gr. 12, od rzem. fl. 10, czopowego za rok fl. 63 gr. 15.

Główno, ws., pow. poznański. W r. 1260 kościół tutejszy, p. w. W. W. Św., spłonął z domem biskupim. W r. 1263 Wit, biskup i dominikanin zarazem, poświęca tu nowy kościół, p. w. W. W. Św. i św. Wawrzyńca (Mon. Pol., III, 34). W r. 1303 przebywa tu Andrzej, biskup poznański (K. W., n. 870). Później widocznie po upadku kościoła, ws. tę, własność bisk. poznański włączono do kościoła św. Jana, po za murami miasta.

Głowsiewicze, ws., pow. słonimski, gm. Żyrowice, 11 w. od Stonima, 72 dm., 719 mk., 1,908 dz. włość. (462 nieuż.).

Głowsze, w spisie z r. 1892 *Głownie*, dwór, pow. włkomierski, gm. Szaty (5 w.), 40 w. od Włkomierza, własność Gintowtów, 135 dzies. i Kozakowskich 112 dz.

Głowy, r. 1232 *Weglowach*, ws., pow. kolski. Wspom. w dok. z r. 1232 wśród włości nadanych cystersom z Dobrowem (K. W., n. 136). Por. *Dobrow*.

Głowy, r. 1508 *Glyow*, r. 1536 *Gliow*, ws., pow. tarnowski. W r. 1508 Mikołaj Marszowski płaci z G. i Niedomic 3 grz. 12 gr. Obszar folwarczny należał do Rudna. W r. 1581 Jan William płaci z G. i Niedomic od 20 osad., 9 łan., 3 zagr. 8 komor., 7 ubog., 3 rzem., $\frac{1}{2}$ łana karcz.

Głubasy, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (7 w.).

Głuche, jezioro, pow. nowoaleksandrowski, w dobrach Dukszty, przy fol. Gierkany, ma 1 morg. 81 przęt.

Głuche, zaśc., pow. włkomierski, gm. Ołoty (9 w.).

Głuchów 1.) ws., pow. skierniewicki. W dok. z r. 1359 wśród włości arcyb. gnieźn. W r. 1579 arcyb. gnieźn. płaci tu od 19 $\frac{1}{2}$ łan. km., 1 łan. wójt. Reg. pobor. z r. 1579 nie wymieniają parafii tutejszej, widać, że składały ją same wsi kościelne, osobno podane bez podziału na parafie. G. leżał w kluczu mnichowickim (dziś Michowice). Kościół par., p. w. św. Wacława, istniał tu zapewne już w XIV w., bo wspomniany jest w aktach kons. gnieźn. z początku XIV wieku. 2.) **G**, ws., pow. turecki. Kościół par. p. w. św. Mateusza istniał już w XIV w. Filip „rector ecclesiae“ występuje w dok. z r. 1374 (K. W., n. 1698). Ws. była własnością Zarembów. Około r. 1520 należy do Zaremby, wojewody kaliskiego.

Głuchowa, ws., pow. owrucki, gm. i par. praw. Lubiny (2 w.), 43 w. od Owruca, 37 dm., 216 mk. Własność niegdyś Niemiryczów. W r. 1628 Stefan Niemirycz, z nowoosadzonych Kremna i Hłuchowa, wnosi od 5 dym. W r. 1650 Jerzy Niemirycz płaci z samej G. od 11 dym. Obecnie Deczeskułowych, 219 dz.

Głuchówka 1.) dobra, pow. mścisławski, dziedzictwo Bobryków, 152 dz. 2.) **G**, ws., pow. rohaczewski, gm. Pokot (13 w.). Własność Fromandierów przed r. 1865.

Głuchowo 1.) ws., pow. poznański. Wieś książęca nadana r. 1252 klasztorowi w Owinskach (K. W., n. 303). 2.) **G**, ws., pow. kościański. Wspom. w dok. z r. 1258 wśród włości klasztoru w Lubiniu. Kościół par., p. w. św. Katarzyny, wspomniany w aktach konsyst. pod r. 1445. Dziedzicami wsi w XVI i XVII w., byli Zadorsey, h. Wieniawa. Obecny kościół murywany w nowszych czasach wzniesiony. Księgi kościelne od r. 1681.

Głuchowszczyzna, ws., pow. miński, gm. Kojdanów, 46 w. od Mińska.

Głuchska Sieliba, ws., pow. bychowski, gm. Głuchy, 55 dm., 255 mk.

Głuchy, ws. i dobra nad rzeką Hrezą, powiat bychowski, gm. Głuchy. Ws. ma 91 dm., 966 mk., cerkiew par. drewn., szkoła ludowa; dobra dziedzictwo Stachowskich, 3,548 dz. (2,444 dz. lasu), st. poczt.

Głuchy, *Hłuchy*, ws. nad Wyżwą, dopł. Prypeci, pow. włodzimierski, gm. Krymno, 110 w. od Włodzimierza, 208 dm., 1,152 mk., cerkiew, szkoła. Należała niegdyś do ststwa ratneńskiego. Podług lustracyi z r. 1565 z 20 dworzyszcz dawano 7 fl. 1 gr. czynszu, stróżowego po 6 gr., za ser i masło po 3 gr., za kury po 9 gr., razem 6 fl. 10 gr.; dołączając opłaty inne: wosk, miód, powołowszczyznę, siano, wypadnie 26 fl. 9 gr. W r. 1628 ws. H. czyniła wogóle 39 fl. 25 gr.

Głupczyce, miasto pow. na Szląsku. Troska F. „Geschichte der Stadt Leobschuetz“ (Leobschuetz 1892, str. VII, 263). Drzażdżyński St.

„Die slawischen Ortsnamen des kreises Leob-schnetz“.

Głupczyn, wś, pow. złotowski. Wspomn. w dok. z r. 1387 (K. W., n. 1820).

Głupice, r. 1273 *Głupicy*, wś, pow. piotrkowski. Pierwotnie posiadłość bisk. kujawskich, przed r. 1273. Ob. *Biału*¹⁰). W r. 1552, G. major. mają dwa działki szlacheckie, w nich 9 osad., 6 łan., a G. minor, włość bisk. kujaw. 6 os., 2 $\frac{1}{2}$ łan.

Głupiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Tauroginie (20 w.).

Głuszków, r. 1565 *Hołusków*, wś, pow. horodeński. W r. 1565 należy do ststwa śniatyńskiego, ma 14 kmieci na całych dworzyszczach, watamana, 5 kmieci swobodnych, którym wolność nie wyszła. Dochód wynosił zł. 66 gr. 18.

Głuszkowce, *Hłuszkowce*, wś, pow. proskurowski. W r. 1530 w pow. zinkowieckim, płaci od 5 pługów. W r. 1565 Miszkowski płaci od 16 pługów; r. 1569 Wonieczkowi od 6 pługów. W r. 1578 w wdy sandomierskiego, Janą Kostki, płaci r. 1583 od 7 pługów, 1 popa, 4 ogr. po 4 gr., 3 kom. po 2 gr. Obecnie *Ignacy Orłowski* ma 2,354 dz. (347 lasu).

Głusznie, *Hłusznie*, wś włość, pow. lidzki, gm. Pokrowy (Sobakińce 3 w.); miała 37 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Ostrzyżno.

Głuszyn, wś, pow. nieszawski. Kazimierz, ks. kujaw. nadaje klasztorowi w Strzelnie 1246 roku „partem de Gluzyno“ quam alienaverant homines nostri pro commutatione hereditatis in Micorino preter pontem in Mantowa et tabernam“ (Ulanów. Dok. 125, 11).

Głuszyna, wś, pow. wieluński. Wspomn. w dok. z r. 1352 (K. W., n. 1313).

Głuszynia, dwa dwory, pow. kowieński, gm. Kroki (17 i 22 w.).

Głuszyno, wś, pow. poznański. Jan, bisk. pozn. na prośbę komesa Mikołaja, wojew. kaliszkiego, tworzy przy kościele par. w G., kolegiatę złożoną z prepozyta i trzech kanoników, którzy zostawać będą pod bezpośrednią władzą biskupa. Akt mówi o obwodzie (districtus) głuszyńskim. Istniał tu kiedyś gród, jak świadczy o tem nazwa pobliskiej wsi, Szezytniki. W roku 1364 drogą zamiany, G. przeszła na własność bisk. pozn. (K. W., n. 754, 1511).

Gnatowice, wś, pow. miechowski, par. Koniusza. Wspom. w dok. z r. 1379 (Kod. mał., III, 322).

Gniawże, wś, pow. poniewieski, gm. Kibury (4 w.). Mają tu Stukielowie 17 dz.

Gniazdek, w dok. *Gniazdko*, os., młyn, pow. rypiński. Wspom. w dok. z r. 1355 (Ulanów. Dok. 325, 36).

Gniazdo, w dok. *Gnizdo*, *Gnezna*, *Gnezdna*, *Knyzen*, msko na lew. br. Popradu. R. 1286 Jan, syn Roxera z Kesmarku, kupuje od Mikołaja, sołtysa w G., sołtystwo to i otrzymuje prawo

od dziedziców tej osady Piotra i Mistuja synów Mirosława, pozwolenie na dalszą lokację na obszarach leśnych. Wacław, król czeski nadaje Jordanowi „de Gargow comiti saxonum“ wsi: Gnezna i Luble (Lubowla). Z postanowienia Jana XXII w r. 1324 wydanego, dowiadujemy się, iż Nankier, biskup krakow., zwrócił się do Papieża ze skargą na arcyb. strygońskiego, Tomasza, o przywłaszczenie jurysdykcji nad Podolinem, Gniazdem i Lubowlą, które od niepamiętnych czasów, jako leżące w dycezyi krakowskiej, zostawały pod władzą jej biskupów. Sprawa ta toczy się w r. 1325 i 1326 i rozstrzyga się w r. 1332 (Kod. kat. krak., I, 168, 176, 180, 191, 194). W r. 1333 Jan XXII, papież, rozstrzyga spór o jurysdykcję duchowną w kościołach okolic G., między bisk. krakowskim a prepozytem kościoła spiskiego (Kod. mał. III, 4).

Gnidzin, urocz, pow. sokólski, gm. Kamionka, 10 w. od Sokółki, 45 dz. włość.

Gnieciuki, wś, pow. białostocki, gm. Zabłudów, 18 w. od Białegostoku, 681 dz. włość.

Gnieszwice 1.) w dok. z r. 1277 *Gniwoszyce*, w r. 1360 *Gniessowice*, wś, pow. sandomierski. Według dok. z r. 1277 własność klasztoru koprzywnickiego. W dok. z roku 1363 i 1370 występują „heredes de G.“ W r. 1374 Albert i Mikołaj, dziedzice, sprzedają swą część Konradowi, opatowi koprzywnickiemu za 500 grzyw. Po śmierci ich siostry Wichny, klasztor obejmuje całą wieś (Kod. mał., III, 159, 241, 271, 300). 2.) G., w dok. *Gnyeschowicz*, par. Chobrzany, ob. *Byszów*.

Gniew, miasto, pow. kwidziński. W dokum. z r. 1295 „terra Gemeve“ (K. W., n. 2060).

Gniewczyce, wś, pow. kobryński, gm. Odryżyn, 84 w. od Kobrynia, 48 dm., 384 mk., cerkiew, 4 wiatraki, 1,416 dz. włość., 85 cerk. i 107 dz. Łaskiewiczów. We władaniu Bułhaków była do r. 1781.

Gniewieńszczyzna, *Gniewińszczyzna* wieś i dobra, pow. sokólski, gm. Kruhłany, 25 w. od Sokółki. Ze wsią Korobczyce ma 338 dz. włość.; dobra, z fol. Popławy, mają w części Songinych 276 dz., w części spadkobierców Średnickich 163 dz.

Gniewków, wś i dobra, pow. klímowski, gm. Szumiace (10 w.). Dobra, dziedzictwo Kamieńskich, 1,126 dz. (965 lasu), młyn wodny.

Gniewkowo al. *Gniewków*, miasto, powiat inowrocławski. Leszek, ks. mazow., nadaje r. 1185 kaplicę w G., kościołowi P. Maryi w Włocławku (Kod. dypl. pol., II, 5). Witrammus, sołtys gniewkowski w r. 1255 należy wraz z wojewodą Boguszą i dwoma dygnitarzami krzyżackimi do sądu polubownego, w sporze między Kazimierzem ks. łeczyckim i kujawskim a Krzyżakami. Według dok. z r. 1268, biskup kujawski Wolimir, dał na zapomogę Krzyżakom roczne dziesięciny „de Gniewkow et Magna

Villa". Wojśław, kapelan „de Gneucow“ bawi tegoż roku w Kruszwie, przy boku Ziemomyśla, ks. kujaw. W XIV w. jest G. centrem ziemi mającej swych dygnitarzy. W dok. z roku 1357 występuje wojewoda „Moszczicz“, Tomasz sędzia, Przybysław chorąży, Mikołaj prokurator, Janko podstoli. Książę kujawski Władysław piszę się „dominus de Gneucow“. W r. 1582 z powodu pożaru płaci G. szosu tylko 4 fl. Od 6 łan. dziesięcinę po 15 gr., od 3 rzem., 6 kom., 1 bani gorzałcz. Ogółem fl. 10 gr. 15. Kasztelan gniewkowski, komes „Wenceslaus“ występuje w dok. z r. 1316 (K. W., u. 983).

Gniewowo, ws., pow. kościański. Wedle dok. z r. 1258 niejaki Vaneschi nadał tę ws. przed r. 1181 klasztorowi w Lubiniu (K. W., n. 368).

Gniezdzin, ws., pow. mohylewski, gm. Nieżków, 34 dm., 198 mk.

Gniedzka, ws., pow. kielecki, par. Małogoszcz. W r. 1367 Kazimierz, król, oddaje las zw. Gniedzka, między Falisławicami a Leśnicą, Albertowi z Zajączkowa dla osadzenia wsi na prawie niemieckiem. Sołtys otrzymuje 1 łan wolny, młyn, karcznię, sadzawkę, kąt boru na pasiekę. Osadnicy po 20 latach wolności płacić będą po fertonie (Kod. mał., III, 211).

Gniezno, w dok. z r. 1193 *Kenese*, miasto. Opracowania i opisy odnoszące się do G. są następujące: „G., Gopło, Kruszwica“, przez Deotymę (Tyg. ilustr., III, 1861, 212, 223). Starożytności wykopane pod G., przez F. M. Sobieszczańskiego (Tyg. ill., 2, V, 1870. G., przez A. Łukowskiego (Tyg. ill., XII, 1866, 234). Łepkowski Józef: „G. i Trzemeszno“, Kraków, 1863 (Rec. przez K. W. Wojcieckiego, 1864, w Bibl. Warsz., II, 125 i 1866, III, 122). Nollau: „Statist. Darstellung des Kreises Gnesen mit Bezug auf die im Jahre 1864 ausgeführte statistische Aufnahme. Gnesen.“ „Przewodnik historyczny po G. i jego kościołach“, Gniezno, 1877. Der Fuehrer durch Gnesen, seine geschichtlichen Merkwuerdigkeiten und naechste Umgebung. Kurz verfasst von J. F. Gnesen, 1879, 58 str. Karwowski St.: „Gniezno“ (R. T. Przyj. Nauk. Pozn., 1892, t. 19). Below Dr.: „Gnesen in den Jahren 1793 und 1815. Ob. „Post“ z lipca 1886, przedruk w „Posener Tageblatt“ 4 Juli, nr. 305). Siemieński, M., „Monumenta ecclesiae metropolitanae Gnesnensis“, Posnaniae 1823 (I editio, typis Clar. Montis, Częstochowa, 1815, 4). Polkowski Ign., Ks., „Katedra Gnieźnieńska“ (Gniezno, 1876, 4), z rys.). Wałkowski Józef: „Wspomnienie o kościele metrop. w G., o jego ołtarzach, wydane przez ks. Ign. Polkowskiego (Gniezno, I. B. Lange, 1876). Kretschmer I. C.: „Die Dome zu Gnesen u. Posen“ (Manusk. 1868, fol., Poznań, w bibliotece ratuszowej). „Dawny kościół katedralny gnieźn.“ (Przyj. ludu, 1843/44, str. 9). Kościół kat. w G. (Przyj. ludu, 1834, str. 353).

Lelewel J.: „Drzwi kościelne Płockie i Gnieźnieńskie“ z lat 1113 i 1115 (Poznań, 1857, zob. też „Przyj. ludu“ 1843/44). Łepkowski J.: „O grobie Dąbrówki w Gnieźnie (Bibl. Warsz., 1871, III, 39). „Grób św. Wojciecha w G.“ (Przyj. ludu, 1836, str. 84). Grobowiec św. Wojciecha w kościele katedr. w G. (Przyj. ludu, 1843/44). „Blacha złota wywieziona z G. przez Brzetysława, ks. czeskiego 1039 r. (Przyj. ludu, 1844). Łepkowski J.: „Pomnik w kat. gnieź. areyb. oleśnickiego“, dzieło Wita Stwosza (Tyg. illustr., XIV, 1866, str. 279). Koźmian Stan.: „Kaplica prymasa, Teodora Potockiego (Roczniki Tow. Przyj. N. Pozn., X, 1878, 8). Ney Dr.: „Kościół św. Michała w G.“, z ryciną (Przyj. ludu, 1845, nr. 32). Ney Karol, Dr.: „Żywość bł. Jolanty i kronika klasztoru św. Klary w G.“ (Leszno i Gniezno, 1843). „Ołtarz św. Jolanty w G.“ (Przyj. ludu, 1837, 317). „Błogosławiona Jolanta, księżna i patronka wielkopolska“ (Przeg. pozn., t. XXXVI, str. 203 i t. XXXVII, str. 47). „Kościół Ś.-Jański z klasztorem po-krzyżackim w G.“ (Przyj. ludu, 1843/44). „Słów kilka o kościele św. Krzyża nad jez. Bielidłem pod G.“ (Gniezno, 1850). „Wyciąg z ksiąg metrycznych kościoła par. św. Trójcy w G.“ (Przyj. ludu, 1837, str. 387). Ney, Dr. rektor: „Stan obecny szkoły kat. Ś.-Jańskiej w G.“ (Gniezno, 1841, 8). Gebhard J., Dr.: „Rede zur Grundsteinlegung beim Wiederaufbau der Synagoge zu Gnesen“, d. 21. Sept., 1843 (Gnesen, 8). „O pogańskich posągach w G.“, Dr. Ney, z ryciną (Przyj. ludu, 1843/44). „Wspomnienie ognia gnieźnieńskiego“ 1613, 17 Aprilis, o godzinie 14 na całym zegarze (Przyj. ludu, 1837, str. 215). „Gwiazdka na rok 1847 dla młodzieży katolickiej“ (Gniezno). Łaski Jan: „Liber beneficiorum archidyez. gnieźn.“ wydał ks. Jan Łukowski i uwagami opatrzył ks. Jan Korytkowski, tom I i II. Gniezno, 1880. Maroński St.: „Obraz ekonom. stat. archidyez. gnieźn. w XVI w.“ (Bibl. Warsz., 1883, t. III i IV). Korytkowski I., Ks., „Brevis descriptio hist. geogr. ecclesiarum archid. gnesn. et posnan. Gnesnae, 1888. Zakrzewski Stan., „Studia nad bullą z r. 1136“, Kraków, 1901.

Gniezno, ws i dobra nad rz. Gniezną, pow. wołkowyski, gm. Wilezuki (5 w.), 10 w. od Wołkowyska. Ws. ma 324 dz. włośc. i 36 kościelnej; dobra, własność Tarabowiczów (poprzednio Jelców), z fol.: Oholawicze, Moczulisko i Błękitna mają 1800 dz. (554 lasu). Kościół katol., p. w. św. Michała, fundowany w r. 1521 przez Szemiotów, ówczesnych dziedziców.

Gniła 1.) ws., pow. białostocki, gm. Obrębniaki, 13 w. od Białegostoku, 772 dz. włośc. 2.) **G**, urocz. w dobrach Chomsk, pow. kobryński.

Gniła, fol. dobr. Czezelnik, pow. ołhopolski
Gniłka, ws., pow. sokólski, gm. Trofimówka, 31 w. od Sokółki, 350 dz.

Gnin, r. 1399 *Gnino*, wś, pow. bukowski. Wieś była siedzibą Gnińskich, h. Groch. Janusz, dziedzic G., wspom. w dok. z r. 1399 (K. W., n. 2000). W r. 1580 siedzą tu Gnińscy i Łazińscy. W zeszłym wieku drogą wiana przeszła wś do Czapskich, później Mielżyńskich. Kościół par., p. w. św. Marcina wspomniany w Lib. Ben. z r. 1510. Gnińscy przyjąwszy protestantyzm, oddali kościół współwyznawcom. Samuel Gniński wróciwszy do katolicyzmu, zwrócił roku 1618 kościół katolikom. Rozalia Czapska wzniosła nowy kościół z drzewa r. 1738. Księgi sięgają r. 1638.

Gnoińskie, wś, pow. słonimski, gm. Rohatna. 40 w. od Słonima, 141 dz. włośc., 4 dz. Gnoińskich. Na polach dwa kurhany.

Gnojna, wś, pow. błoński. W r. 1380 podana w liczbie wsi należących do par. w Mszczonowie (K. W., n. 1781).

Gnojnica, wś, pow. ropezycki. W połowie XV w. należy do kasztelanii sandomierskiej. Dziesięcinę płaci częścią bisk. krakow., częścią kościołowi w Sędziszowie. Pleban w Górze pobiera tylko meszne (L. B., II, 282). W r. 1536 włość kasztelanii sandom., w par. Góra. Miała 59 kmieci płacących czynszu grz. $34\frac{1}{2}$, gr. 21, owsa korey 223, kur 164, jaj kóp 14 i 20 sztuk, masła fasek $44\frac{1}{2}$, miodu kwart 13. Wójt. St. Januszek miał 1 kmiecia i 5 zagr., młyn, 2 karczmy. Ogółem dochodu grz. $13\frac{1}{2}$.

Gnojnica, *Hnojnica*, wś, fol. i dobra, pow. grodzieński, gm. Górnicza, 3 w. od Grodna. Wś ma 172 dz. włośc.; fol. należy do Westbergów, z fol. Piotrówka ma 93 dz.; dobra, własność Orzeszków, 244 dz. Wś należała do ekonomii grodzieńskiej. Podług rewizji z r. 1561 miała 18 włók gruntu średniego, z każdej po 40 gr., czyniło 12 kóp.

Gnojnica, *Hnojnica* (ob. t. II, 640, mylnie w pow. zasławskim), pow. ostrogski, w pobliżu granicy pow. zasławskiego, gm. Płużne (8 w.), st. poczt. Ostróg (30 w.), st. dr. żel. Ożenin (35 w.), 168 dm., 931 mk., cerkiew drewn. z r. 1794, szkoła cerk. od 1843 r. W r. 1583 należy do Ostroga, ks. Konst. Ostrońskiego, wwdy kijowskiego, który wnosi od 7 dym., 3 ogr., 1 podsus., 1 koła wałn. W połowie XVII w., Anny Alojzy z Ostrońskich Chodkiewiczowej, która r. 1648 płaci od 69, r. 1650 od 45, a r. 1651 od 22 dym.

Gnojniczka al. *Gnojnica Mała*, wś nad dopł. Horzunia, pow. zasławski, na pograniczu ostrońskiego, gm. Michnów, par. praw. Szelwów (5 w.), 46 dm., 232 mk. Niegdyś ks. Ostrońskich. W r. 1650 ks. Dominik Zasławski wnosi od 4, a w r. 1651 i 1653 od 3 dym. Następnie Zamoyskich, Koniecpolskich, Jabłonowskich, Witowskich.

Gnojniszczyzna, wś, pow. ostrogski, gm. Płużne, 23 w. od Ostroga, 18 dm., 112 mk. Dzielili lasy Gnojnicy, obecnie Radziwińskich.

Gnojno, wś, pow. pułtuski. W dok. z połowy XIII w. wymienione wśród włości bisk. płockich. W r. 1582 ma 21 łąn., 1 rzem., 1 rzeźn. W r. 1827 podane jako wś rządowa. Obecnie ma w jednej części 22 os., 428 morg., w drugiej 40 os., 828 morg. Zdaje się, że jedna część była targowiskiem, czy też miała prawo miejskie. Ob. *Górki*, t. II.

Gnojno (ob. t. II, 640 *Gnojne*), wś, pow. słonimski, gm. Byteń, 33 w. od Słonima, 55 dm., 555 mk., 1,092 dz. włośc.

Gobia, dwór, pow. wiłkomierski, gm. Kowarsk (15 w.).

Gobiatowo, wś, pow. rossieński, gm. Skawdville (12 w.). Przed r. 1865 należała do Gobiatów.

Gobiaty 1.) (ob. t. III, 85 *Hobiaty*, mylnie w pow. sokólskim), wś i dobra, pow. grodzieński, gm. Hołynka, 63 w. od Grodna. Wś ma 162 dz. włośc.; dobra w części Adamowiczów 281 dz., w części Podhajskich 52 dz. 2.) **G.**, folw., pow. wołkowyski, gm. Juszkiw Gród, własność Szczęsnowiczów, 96 dz.

Gobiatyszek, wś, pow. rossieński, gm. Kielmy (10 w.).

Gobie, okolica, pow. wiłkomierski, gm. Traszku (6 w.), 34 w. od Wiłkomierza. Mają tu Czarkowscy 118 dz.

Gocanowo, r. 1282 *Goszanow*, wś, pow. inowrocławski. Wedle dok. z r. 1282 Wincenty, arcyb. gnieźn. nadał dziesięcinę z G. (na początku XIII w.), klasztorowi w Łeknie (K. W., n. 505).

Gocewicze, wś i chutor, pow. wołkowyski, gm. Wilczuki, 18 w. od Wołkowyska. Wś ma 61 dz. włośc. i 112 dz. Szaciłowskich; chutor 23 dz. włośc.

Gocłowo, w dok. z r. 1155 *Gostezlaw*, wś, pow. plocki, par. Łętowo. Nadany przed r. 1155 klasztorowi w Czerwińsku. W r. 1576 podano tu $2\frac{1}{2}$ łąn. i 3 zagr. W spisie włości klasztoru czerwińskiego z r. 1570 nie pomieszczone.

Goczałkowo, wś, pow. grudziądzki. Pomieszczona na niewłaściwym miejscu w t. II, str. 755.

Goczki Niemieckie, kol., pow. nieszawski, gm. Boguszyce. W r. 1870 miała 120 mk., 292 morg.

Godebsk, *Hudebsk*, fol. dóbr Pawłowice, pow. sokólski.

Godele, wś, pow. telszewski, gm. Ginteliszki (7 w.). Mają tu Boguszowie 13 dz., Giedwiłłowie 28 dz., Urbanowiczowie 12 dz.

Godkowicze (ob. t. II, 754, *Gotkowicze*), wś, pow. oszmiański, gm. Bienica (5 w.); miała 22 dusz rewiz., w części należącej do dóbr Zales i 61 dusz w części do dóbr skarb. Markowo.

Godlewszczyzna, pow. kobryński, ob. *Bloto Brzozowe*.

Godłowiwa, dwór, pow. telszewski, gmina Wornie, własność Jakowiczów, 114 dz.

Godomiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Oknista (16 w.).

Godów, ws., pow. nowoaleksandryjski (Puławy). Wechodziła w skład dóbr Ratoszyn, należących do Jezuitów lubelskich. W r. 1676 G. płacił podługne od 18 dworskich i 111 poddanych, Ratoszyn od 9 dwor. i 145 poddan., Pusznio od 78 poddanych i Komaszycy od 2 szlach., 9 dworskich, 78 poddanych.

Godowo u Dług. *Godawa*, ws., pow. rzeszowski. W połowie XV w. dziedzic, Mikołaj Strzyżowski. Dziesięcinę pobiera pleban w Strzyżowie (L. B, II, 257).

Goduny al. *Hoduny*, ws., pow. grodzieński, gm. Sobolany, 36 w. od Grodna, 880 dz. włość.

Godusza w dok. *Godusza*, pow. limanowski. Według dok. z r. 1235 „comes“ Czader (Teodor), wojew. krakow., kupił od „milesa“ Zdzisława wieś Goduszę przy ujściu pot. Gliniec do Stradomi, za 79 grz. i dział w Gruszcówcu nabyty za 10 grz. i następnie nadał tę wieś swemu klasztorowi w Ludzimierzu (Szczyrzyce) (Kod. mał., I, 24).

Godwojsze, pow. rossieński. Od r. 1729 własność Sołohubów, obecnie Górskich.

Godyszewo al. *Hodyszewo* — *Mikołajowo*, powiat bielski gub. grodzieńskiej, ob. *Mikołajowo* G. Ws. należała do wójtostwa hodyszewskiego we włości dworu brańskiego. Podług pomiaru włóczego r. 1560 i 1563 było we wsi 34 włók gruntu średniego, z czego 2 włóki na cerkiew ruską od płaty wolne, z pozostałych 32 włók czynszu po 12 gr., osady 30 gr., za 2 beczki owsa 10 gr., za odwóz 10 gr., za beczkę żyta 10 gr., za wóz siana z odwozem 5 gr., za gęsi, kury, jajca 3½ gr., za stacyę 2½ gr., za tłoki 12 gr., na niewody 2 gr., czyni z każdej włóki na osadzie po 97 gr. razem 51 kóp 44 gr. Do wójtostwa należały wsi: G., Jaśki i Potoki. W całym wójtostwie 74 włóki, z tego 12 wolnych: 1 na wójta, 2 na cieślę, 2 na rybołówów, 2 na bednarzy, 1 piwowarską, 1 słodownicką, 1 kolejnicką i 2 na cerkiew. Ogólny dochód z wójtostwa czynił 99 kóp 2 gr.

Godzianów, ws., pow. skierniewicki. Dawna włość areyb. gnieźn., w dok. z r. 1359 (K. W., n. 1404), posiadała kościół par., p. w. św. Stanisława, wspom. w dok. z r. 1374 (K. W., n. 1697). Uległ on wtedy złupieniu ze strony Ziemowita, ks. mazow. Kmiecie dawali plebanowi mieszne po 3 korce żyta i tyleż owsa z łanu, a sołtysie łany za dziesięcinę dają po pół grzywny. W r. 1579 ws. ma 17¾ łan. km., 2 zagr., 2 rzem., 3 łany wójt.

Godzie, dwie wsi i dobra, pow. poniewieski, gm. Girsudy (6 i 8 w.). Mają tu Wasilisowie 30 dz., Juczasowie 35 dz. Dobra należą do Ciemnołóńskich, 864 dz.

Godziesze, r. 1295 *Godessevo*, r. 1520 *Godzeschowa*, r. 1579 *Godziessevi major i minor*, ws., pow. kaliski. W r. 1346 Stefan i Janusz, bracia, zamienili tego roku z Jarosławem, areyb. gnieźn., włość swą G. na wsi kościelne: Bobry i Piekartowo (K. W., n. 735 i 1249). Ws. ta posiadała już w XV w. kościół par. Reg. pob. z r. 1507 podają parafię „Godzieszewy major“, lecz w reg. z r. 1579 obie te wsi podane są w par. Gać Powężowa. W obu wsiach siedzi Jerzy Miłaczewski, płacący od 17 łan., 10 zagr., 8 karcz., 2 rzem. Widocznie dla ubóstwa kościoła wcielono wtedy parafię do kościoła w Gaci.

Godziłuny, ws., pow. święciański, gm. Kiemieliszki (10 w.); r. 1865 miała 80 dusz rewiz., należała do dóbr Polany.

Godziszewo, ws., pow. babimojski. W r. 1397 bracia Grzymko i Mikołaj z Komarowa, zamieniają G. na Karpicko i Tłoki, wsi klasztoru paradyżkiego (K. W., n. 1975).

Godziszewy w dok. *Godessevo*, r. 1365 *Godziessewy*, ws., pow. rypiński. Wspomniana w dok. z r. 1345 i 1355 (Ulanow. Dok. 318, 319, 325).

Godziszów, ws., pow. janowski. Rozległa wieś ma 409 dm. W r. 1531 Godzessow (roku 1533 Gosdzessow), ws. w par. Biała, płaciła od 11 łan. Wójt tutejszy, Jan Piezkowski od 1 łan i 1 młyna.

Gogiszki, dwór, pow. szawelski, gm. Kurzany, własność Makarowych 45 dz. i Rodziejewów 78 dz.

Gogolewice ob. *Gugelwitz*.

Gogolewo 1.) ws., pow. szremski. Kościół par., p. w. św. Jana Chrz. i św. Stanisława miał założyć dziedzic wsi Pasko Rozrażewski r. 1390 i tegoż roku poświęcony przez Dobrogosta, bisk. pozn. Tak głosi wizyta z r. 1683. Od r. 1670 obsługiwali czas jakiś parafię bernardyni poznajscy. Obecny kościół stanął po r. 1777. Księgi sięgają r. 1662. 2.) **G.** ws., pow. krobowski. W r. 1310 włączona do nowoutworzonego powiatu ponieckiego (K. W., n. 930).

Gogolin, r. 1583 *Gogolina major i minor*, ws., pow. bydgoski. Kazimierz, ks. kujaw. zabrał biskupowi G. i zamek w Raciążu, ztąd papież Klemens potwierdza r. 1265 rzuconą na niego kłatwę. Na mocy układu między Wolimirem, bisk. kujaw., a opatem klasztoru byszewskiego w r. 1288, dziesięcinę z G. pobierał ma klasztor (Ulanow. Dok. 204, 34, 223, 49). W roku 1583 siedzą tu Gogolińscy i Regulski.

Gogolin, ws., pow. chełmiński (ob. t. II, str. 603). Mylnie pomieszczona i mylnie połączona z wsiami noszącymi nazwę Głodowo.

Gogolina, ws., pow. słupecki. Wspom. w dok. z r. 1350 jako położona w okręgu zbarskim (K. W., n. 1293).

Gogołkowo, ws., pow. szubiński. W r. 1370 Kazimierz W., zamienia ws. królewską G. na wsi

areybiskupie: Konotopa i Zwleczu (K. W., n. 1627).

Gogołów w dok. *Gogolowo*, wś, pow. jasielski. Nadany r. 1353 przez króla Kazimierza. W r. 1536 posiada kościół par. Piotr Kmita z Wiśnicza, dziedzic wsi płaci tu od 37 kmieci, 1 karcz. 1½ grz. Ogółem grz. 11 gr. 12 owsa korey 28, kury, jaja. Jest folwark, pięć stawów, lasy rozległe. G., wraz z Glinnikiem i Januszkowicami oceniony na 2,100 grzyw.

Gojalis, dwór, pow. poniewieski, gm. Nowe-miasto (8 w.).

Gojców, w dok. *Oyrzow, Goyczow*, wś pow. opatowski. Własność klasztoru sulejowskiego, wedle dok. z r. 1206. W r. 1308 ma proces o tę wieś klasztor i takowy wygrywa r. 1318 (Kod. mał., I, 9, II, 213, 239). W r. 1578 płaci tu Radziwiłł od 12 os., 6 łan., 1 kom., 2 ubog. W spisie z r. 1827 wś duchowna ma 12 dm., 74 mk.

Gojdaliszki, ob. *Gajdaliszki*.

Gojdeliszki, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Bachmaty (2 w.) i gm. Tyłtyszki (3 w.).

Gojdzianiszki, zaśc., pow. wileński, gmina Mejszagola (2 w.). Należał do dóbr Gudulin.

Gojłusze, okolica, pow. kowieński, gmina Bobty (2 w.), 20 w. od Kowna. Mają tu: Andruszkiewiczowie 87 dz., Ginejkowie 20 dz., Iwanowscy 89 dz., Kornilowiczowie 22 dz., Paciewiczowie 201 dz., Stradomscy 269 dz., Tomkiewiczowie 85 dz. i Wejszwiłowię 15 dz.

Gojtajcie i *G. Krzyżew*, wś i dobra, pow. szawelski, gm. Błagowieszczeńsk (17 w.). Dobra należą do Dąbrowskich, 207 dz. Krzyżewiczowie mają 18 dz.

Gójsc, pierwotnie *Goździec*, wś, pow. nowomiński, par. Kałuszyn. W r. 1476 siedzi tu Paweł Kruk z czterema synami na 6 łanach nabytych od księcia (Kod. maz., 272). W r. 1563 „Goszdziecz Kruki“ ma 5 łan. bez kmieci i pół łan. km. 6 morg.

Gojsie al. *Gojsy*, fol. i zaśc., pow. poniewieski, gm. Remigola (13 w.). Fol. należy do dóbr Powermeń.

Gójsk, wś, pow. rypiński. Ob. *Gójsk* i *Gujsk* (t. II, 651 i 906).

Gojzele, fol. dóbr Czechowo, pow. kowieński.

Gojżewka Postrunie, *G. Postrabie* i *G. Zastrabie*, trzy okolice szlach., pow. kowieński, gm. Jaswojnie (14 w.). W G. Postruniu mają części: Biwilowie 3 dz., Januszkiewiczowie 10 dz., Jasiukiewiczowie 4 dz., Korejwowie 40 dz., Kozakiewiczowie 4 dz., Obakiewiczowie 44 dz., Skirgajłowie 14 dz., Szatyńscy 85 dz., Urbanowiczowie 39 dz., Uszakowowie 16 dz. i Urnieżowie 36 dz. Ob. t. XIV, 453 *Zastrabie Gojżewka*.

Gojżewo, dobra, pow. kowieński, gm. Wilkija (5 w.), własność hr. Jana Tyszkiewicza, 1,797 dz.

Gojżewszczyzna, pow. rossieński, gmina Mańkuny, własność Syrtowtów, 146 dz.

Gojżmiany, wś, pow. kowieński, gm. Kiej-dany (15 w.).

Gola, *Hola*, wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Połowce, 48 w. od Brześcia, 799 dz. włośc.

Gola, wś, pow. szubiński. R. 1301 Andrzej, bisk. pozn., nadaje dziesięciny z G., szpitalowi w Gostyniu. W r. 1379 bracia Mikołaj i Ninko z Michelsdorfu, dzielą się tą wsią (K. W., n. 843, 1767).

Gola, dziś *Guhlau*, wś na Szlasku, pow. górski. Wspom. w dok. z r. 1310 (K. W., n. 932).

Golaniszki, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Bachmaty (1½ i 3 w.).

Golanka, wś pow. tarnowski, ob. *Gromnik*. Mylnie podana jako włość klasztoru tęczyńskiego zam. tynieckiego. W r. 1581 płaci tu Feliks Wielopolski od 5 łan. km., 3 zagr., 4 kom., 1 pity.

Golądkowo, w dok. *Golentkowo*, wś, pow. pułtuski. Wymieniona w dok. z połowy XIII w. w liście włości kościoła plockiego. W r. 1576 ma 11 łan., 5 zagr.

Golba, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Wojtkuski (3 w.).

Golce, *Golcy*, wś, pow. piński, na Zarzeczu gm. Płotnica, 30 w. od Pińska. Wspom. w dok. z r. 1553 i nast. (ob. Rewizya puszczy, str. 354, 356—57).

Golczowo al. *Golczowska Wola*, wś, weszła w skład Dobrzechowa w pow. rzeszowski. Wspomniana w dok. z r. 1277 (Kod. mał., I, str. 110). W r. 1581 wś G., w par. Dobrzechów, własność klasztoru pokrzywnickiego, w dzierżawie Młodziejowskiego, płaci od 5 os., 2½ łan., 1 zagr., 1 kom., 1 rzem., 1 łan. solt., 3 ubog.

Gólczewo, ob. *Gulczewo*.

Goldfeld, wś, ob. *Trzeciewicz*.

Goldmark, fol., pow. bydgoski, ob. *Trzeciewicz*.

Gole, r. 1252 *Golina*, wś, pow. wągrowiecki. W r. 1252 nadana przez Przemysława, ks. polskiego, klasztorowi w Owińskach (K. W., n. 303, 496).

Gole, zaśc., pow. wileński, gm. Małaty (7 w.); miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr skarbowych Inturki.

Golejewko, wś, pow. krobki. „Wspomnienie o G“ (Przyj. ludu, 1837 r. 218).

Golejewo, wś, pow. sierpecki. W r. 1461 Racibor z Golejewa, kanclerz książąt mazow. Ziemowita i Władysława, otrzymuje od nich plac pod budowę domu w grodzie plockim (Kod. maz., 227).

Golejki, zaśc., włość., pow. wilejski, gmina Horodek (1 w.).

Goleniowy, w dok. *Golenni*, wś, pow. włoszczowski. Strasz z Końskich zastawia w roku 1306 swe wsi: G. i Chebdze w sumie 250 grz.,

Janowi bisk. krakow. Suma ta stanowiła wynagrodzenie za szkody, pożogi, gwałty, ucisk i więzienie kmieci, dokonywane w dobrach biskupich (Kod. kat. krak., I, 150). Później wś jest gniazdem rodu Lisów. Jeden z nich Otto, kanclerz królewski, funduje tu kościół. Za Długosza siedzi tu 8 braci Lisów, synów Świętopełka i 2 Kościanów. Wś miała 33 łan. km., 13 zagr., 5 fol., karcznię, plebana. Dziesięcinę od kmieci (20 grz.) brał prepozyt krakowski, z fol. 10 grz. pleban miejscowy (L. B., II, 102). W r. 1581 kasztelan krak., płaci tu od 5 $\frac{1}{2}$ łan. km., 2 czynsz., 6 zagr., 7 kom., 2 rzem., $\frac{1}{4}$ łan. karcz.

Golesz, w dokum. z r. 1363 *castrum Golesz*, u Dług. *Golesch*. Gród nad Wisłoką, założony został pod Kołaczycami, przez opatów tynieckich, w centrze ich posiadłości (Kod. dypl. pol., III, 329). Według Długosza popadł w ruinę za opata Mateusza, a przez jego następcę Andrzeja Oszkę został odbudowany, należał do par. Kołaczycze (dziś pow. jasielski). W reg. pob. z roku 1536 powiedziano przy opisie Kołaczyc: „Tamże przy mieście Kołaczycach gród (castrum) zwany „Goliesch“, opata tynieckiego“. Do grodu tego należały wsi klasztorne: Krajewice, Warzyce, Birówka i Niepla.

Goleszów, wś nad Wisłoką, pow. mielecki. W r. 1536 wś Goleszów, w par. Książnice należy do dóbr Stanisława Tarnowskiego, kaszt. sądeckiego. Wieśniacy odrabiają roboczną na folwarku Rzemień, przy zamku t. n.

Goleszyn, wś, pow. sierpecki. Wspomniany w dok. z połowy XIII w., śród włości kościoła płockiego. W r. 1578 posiada już kościół par. Ze wsi płacą od 11 łan., 1 zagr., 1 rzem.

Golina, os., pow. koniński. Henryk, pleban tutejszy występuje w dok. z r. 1366 (K. W., n. 1556). Kościół par., p. w. św. Jakóba, wspomniany w aktach kons. gnieźn. z r. 1470. Wedle wizyty z r. 1608 kościół był drewniany, w stanie dobrym, lecz sprofanowany przez pochowanie zwłok innowiercy. Mieszczanie dawali w r. 1520 meszne po mierze owsa i mierze żyta, tudzież po 1 gr. z domu. W r. 1579 miasto daje szosu fl. 10 gr. 8. Od 5 bań gorz., 8 rzem., 3 kom., 2 beczek śledzi, 1 olejnika, 5 łan. os., 6 szynk, wódki, 5 przadek co żebrzą, 1 solarza, 3 rybak. Ogółem fl. 29 gr. 25.

Golina 1.) al. *Golenia*, wś, pow. jarociński (pleszewski). W r. 1338 Kazimierz W., nadaje Maszkowi, synowi Przybysława miasto Koźmin ze wsiami Golina i inne (K. W., n. 1188). Kościół par., p. w. św. Andrzeja, wspomniany w aktach z r. 1462. Obecny pochodzi zapewne z zeszłego wieku. Księgi kościelne sięgają 1725 roku. 2.) **G.**, w dok. *Golinino*, wś, pow. krob. W r. 1241 na mocy układu, biskup wrocławski otrzymuje z G. i innych wsi na pograniczu diecezji gnieźn. leżących, prawo pobierania dziesięcin (Ulanow. Dok., 351, 4). Wspom.

w dok. z r. 1310 i 1377. Wchodziła w skład powiatu ponieckiego (K. W., n. 930, 1736).

Goliszew, r. 1333 *Goliessow*, wś, pow. kaliski, ob. *Złotniki*, t. XIV. Dziedzic wsi występuje w dok. z r. 1333 (K. W., n. 1124).

Golkonty, wś pow. kowieński, gm. Kiejdany (8 w.). Mają tu: Wejsbergowie 21 dz., Ławryniewiczowie 22 dz., Pietrusiewiczowie 24 dzies.

Golkontyski, dwór, pow. szawelski, gmina Kruki (3 w.).

Golminie, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Tyłtyski (8 w.).

Golniszki, zaśc., pow. święciański, gm. Kiemieliszki (3 w.), miał 4 dusze rewiz., należał do dóbr Świrany.

Golonki, wś włośc. nad rzeką Czarną, powiat bielski gub. grodz., gm. Aleksin, w dawnej ziemi bielskiej, 27 w. od Bielska, 421 dz. włośc. Ludność wsi polska. Pod wsią znajduje się kamień stożkowy, z wyrytą na nim górą częścią krzyża. Podług podania, kamień ten położony jest na grobie olbrzyma. Wś należała do wójtostwa oleksińskiego we włości dworu brańskiego. Podług pomiaru włóczego z r. 1560 było 23 włók gruntu średniego, z tego 2 włóki na miernika włości, 2 $\frac{1}{2}$ włóki jeszcze nieprzyjętych, z pozostałych 18 $\frac{1}{2}$ na osadzie, płacić mają z włóki: czynszu po 12 gr., osady 30 gr., za 2 beczki owsa 10 gr., za odwóz 10 gr., za wóz siana z odwozem 5 gr., za gęsi kury, jajca 3 $\frac{1}{2}$ gr., za stacyę 2 $\frac{1}{2}$ gr., za łłoki 12 gr., za niewody 2 gr., czyni z włóki 91 gr., wogóle 29 kóp 54 gr. 5 den.

Golszyce, wś i osada młyn, pow. miński, gm. Iwieniec, 42 w. od Mińska.

Golszyski, zaśc., pow. święciański, gmina Święciany (12 w.); miał 4 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Mile.

Golub, włość. *Gołub*, miasto, pow. brodnicki. Według dok. z r. 1258 Henryk, zw. Stango, komendator w Cristburku, nadał imieniem zakonu „villam Golube“ na prawie chełmińskim, biskupowi kujawskiemu Michałowi, r. 1244 (Ulanow. Dok. kujaw., 195, 21).

Goła, *Hołaja*, os. karcz., pow. jampolski, gm. Babezyńce.

Gołaczów, wś, pow. olkuski. W dok. z r. 1333 wymieniony jest Piotr, pleban „ecclesie de Goloczow“ (Kod. kat. krak., I, 195). W r. 1581 bisk. krakow. płaci tu od 10 łan. km., 2 zagr., 2 kom., 1 łan. sołt. i 2 zagr.

Gołańcz, r. 1222 *Golanch*, r. 1245 *Goliaza*, r. 1520 *Golancza*, miasto, pow. wągrowiecki. Wspom. w dok. z r. 1222 śród wsi mających dawać dziesięcinę klasztorowi w Łeknie. R. 1245 ks. Bolesław nadał G. Sędziwojowi z Czarnkowa (K. W., n. 590, 249). Kościół par., p. w. św. Wawrzyńca, patronatu dziedziców G., wspomniany w aktach kons. gnieźn. z r. 1424. W r. 1605

dzieńcie Andrzej Grudziński, wystawił i uposażył szpital. Istniał też, już po r. 1608, klasztor bernardynów z kościołem, który rząd pruski oddał na własność protestantom. W r. 1577 płacił G. od 16 łan., 5 zagr., 1 kon., 2 rzem. Lib. Ben. z r. 1520 nazywa G. miastem, ale reg. pob. z r. 1577 wymieniają ją wśród wsi. Opisy i widoki G. podają: „Zamek w G.“, „Album wspom. Wielkopolski“, Edw. hr. Raczyńskiego. „Zamek w G. nad jeziorem ku Keyni“ (Przyj. ludu 1842 i 1843). „Szturm G., rapsod historyczny“, przez K., z G. (Poznań, 1854 r., 8). Łepkowski J., „O zabytkach Kruszwicy i G.“ (Kraków, 1866 r., 8).

Golaszewo, roku 1566 *Gollosevo*, ws., pow. włocławski. W XVI w. istniał tu kościół par., według reg. pob. z r. 1566. Można by przypuszczać, że parafia utworzona czy też rozszerzona po r. 1557, bo jeszcze pod tą datą podane są prawie wszystkie wsi należące do tej parafii, w par. Kłótno.

Golaszyn, r. 1310 *Bertholdsdorff*, ws., pow. krobowski. Wedle dok. z r. 1310 wchodziła w skład świeżo utworzonego powiatu ponieckiego. W r. 1580 „Golossino“, ws. z kościołem par., w pow. kościańskim, ma 4 działy Bojanowskich i jeden zw. „Pogorella“, Galaskiego. Płaca od 14¹/₄ łan., 33 zagr., 17 kom., 3 osad., 3 rzem., 6 wiatraków, karczmy, 55 owiec.

Goławice, ws., pow. pułtuski. W r. 1305 Bolesław, ks. mazow., zamienia z opatem czerwińskim wieś swą G. na klasztorną „Myroslawe“ (Miroslaw) (Ulanow. Dok. 300, 16). W r. 1570 ws. G. własność klasztoru w Czerwińsku ma 14 łan.

Gołaźnia, r. 1381 *Golesnicza*, os., pow. mogilnicki. Wspom. w dok. z roku 1381 (K. W., n. 1789). Wydawca Kod. Wielk. mylnie oznacza ją pod Gnieznem.

Gołąb, u Dług. *Golambye*, ws., pow. nowoaleksandryjski (Puławy). Kościół par., fundacji królewskiej zapewne z XIV w., gdyż z pomiędzy wsi wchodzących w skład parafii Końskowola, istniejącej już w XV w. dwie: Osiny i Młynki dawały dziesięcinę z łan. km. plebanowi w G., widocznie więc parafia Końskowola powstała później i włączono do niej wtedy część gołąbskiej.

Gołąbkowo, ws., pow. gdański. Wspom. w dok. z r. 1336. Akt ten rozgraniczający włości klasztoru łódzkiego mówi o wsi „Golembe-kow“, między świadkami zaś występują dwaj dziedzice „de Golambow“ (K. W., n. 1156).

Gołęza, ws., pow. miechowski. „Rector ecclesiae“ w dok. z r. 1407 (Kod. kat. krak., II, 319).

Golezowice, u Dług. *Golezowycze*, ws., pow. olkuski. W połowie XV w. ws. królewska. Łany km. dają dziesięcinę bisk. krak., soltysie i zagr. kościołowi w Chechle (L. B., II, 197).

Golda, *Gialdy*, zaśc., pow. kowieński, gm. Bobty (6 w.).

Goldaszowa, obręb leśny, w kluczu nowo-konstantynowskim, pow. lityński.

Goldów al. *Goldowo* (ob. t. III, 103, *Hotdów*), ws. i dobra, pow. lidzki, gm. Lebiada. Dobra należą do Skarbków Ważyńskich, mają 1449 dz.

Gole Błoto, fol. dobr. Skidel, powiat grodzieński.

Golebice, 1191 r. *Golambici*, ws., pow. sandomierski. Ws. ta daje w r. 1191 dziesięcinę kollegiacie sandomierskiej.

Golebin, ws., pow. kościański. Kościół par., p. w. 11,000 panien męczenniczek, istniał już zapewne przed r. 1510, w którym wymienia go Lib. benef. W r. 1660 rozebrany, a na jego miejscu wystawiono kapliczkę. Jednocześnie dzieńcie wsi, Domiechowski, wystawił na innym miejscu nowy kościół drewniany, p. w. Wnieb. N. P. Maryi i św. Jaaa. Poświęcony r. 1677.

Golebiów 1.) w dok. *Golubow*, ws., pow. radomski, par. Radem Stary. W dok. z r. 1276, własność klasztoru wachockiego. W r. 1569 należy do miasta Radomia i używa prawa miejskiego; ma 14¹/₂ łan. km. 2.) **G.**, u Dług. *Golambyów*, ws., pow. sandomierski. Wymieniony w dok. z r. 1378. W połowie XV w. połowa wsi należy do klasztoru w Koprzywnicy, a drugiej połowy dziedzicem jest Wydźga (Vidzga) h. Janina. Łany km. dają dziesięcinę do 8 grz., bisk. krak. (L. B., II, 333).

Golebiowska Wola, ws., pow. radomski. W XV w. własność rajców radomskich. Łany km. dawały dziesięcinę, do 24 grz., klasztorowi w Wachocku (L. B., II, 514).

Golebówka, os., pow. wilkomierski, gmina Owanty (6 w.).

Golecin, ws., pow. poznański. R. 1235 Władysław, ks. polski, nadaje kościołowi św. Piotra w Poznaniu, dział w G. (K. W., 184).

Goleczewo, r. 1313 *Golenzcovo*, ws., pow. poznański. Wspom. w dokum. z r. 1313 (K. W., n. 962).

Goleczyna, r. 1536 *Golanczina*, r. 1581 *Gołacznia*, ws., pow. pilzneński. W r. 1535 należy do Łatoszyńskich.

Golkajcie, ws., pow. rossieński, gm. Rossienie (13 w.).

Golkoncie, okolica, pow. telszewski, gmina Gadonów (16 w.). Mają tu: Wojtkiewiczowie 40 dz., Dąbrowscy 26 dz., Mackiewiczowie 40 dz., Milejkowie 50 dz., Sosnowscy 40 dz.

Golków, r. 1322 *Golecovi*, ws., pow. słupski, gm. Ciążen, par. Słupca (3 w.), ma 35 dm., 275 mk., 625 morg. Dawna własność bisk. pozn., którą Domarat, biskup, oddaje r. 1322 braciom Szezykowiczom do osadzenia na prawie niemieckim (K. W., n. 1029 i 1136).

Golkowice, r. 1380 *Golgowicze*, u Długosza *Gothkowycze*, ws., pow. olkuski. Jan „de G.“ wy-

stępuje w dok. z r. 1380 (K. W., n. 1770). W połowie XV w. własność królewska miała 6 łan km. i siódmy sołtysi. Dziesięcinę dawano altaryi św. Maryi Magdaleny (L. B., II, 55).

Gołkowice 1.) u Dług. *Golikowice*, ws., pow. wielicki. W XV w. własność klasztoru tynieckiego. Był też jeden łan biskupi (L. B., II, 104). Wś należała do par. w Wieliczce. 2.) **G**, w dok. *Golgowicz, Golcovic*, ws., pow. sądecki, par. Podegrodzie. Kunegunda, ks. krak. daje r. 1276 wś swą G., Henrykowi Scik i Henrykowi „dicto de sancto Ladslas“, dla osadzenia na prawie niemieckim. Wspomniana też ta wś w dok. z r. 1283 i 1333.

Gołkowo, w XV w. *Golkovo theutonicale*, roku 1570 *Gołkowo major i minor*, ws., pow. rypiński. Jako włość bisk. płockich wspomniana w dok. z r. 1229 (Kod. maz.). Floryan, bisk. płocki, nadaje r. 1317 we wsi Gołkowo Wielkie, świeżo założonej na wyciętych lasach z obszarem 54 włók chełm., Henrykowi, sołtysowi, wójtostwo tameczne. Otrzymuje on każdy 10 łan wolny, karczmę wolną, trzeci denar z kar sądowych. Osadnicy po 8 latach wolności płacić będą po pół grzywny denarów toruńskich, dawać po mierze jęczmienia i owsa, po 2 kury z łanu (Kod. maz., 40). Jako włość biskupia, w par. Górzno wymieniona w dokum. z r. 1325 (Kod. maz. 46). W XV w. ma 27 łan. km. i płaci bisk. płockim czynszu 13 1/2 grz. R. 1570 G. major ma 9 łan., 2 łany sołt., G. minor 10 łan. na folwark zajęte. Część Gołkowa leży dziś w pow. brodzieńskim po za pasem granicznym.

Gołodnicze, *Hołodnicze*, ws., pow. święciański, gm. Niestaniszk; miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr Dobrowlany.

Gołogóry, mstko, pow. złoczowski. Wspom. w dok. z r. 1389; r. 1460 siedzą tu Gołogórcy. W r. 1515 zapewne już mają prawo miejskie, gdyż są centrem dóbr rozległych. W r. 1578, własność Andrzeja Sienińskiego „de Sienino“, dają szosu fl. 25 gr. 18, od kom. 7, włóczęg. 4, piekarzy 6, młyn. 2, szewc. 2, kowali 2, kuśnierzy 3, garncarzy 10, pługów 9. Czopowe wynosiło rocznie fl. 70 gr. 21.

Gołolawka 1.) ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymszany (12 w.). 2.) **G**, ws., pow. święciański, gm. i dobra skarbowe Daugieliszki (8 w.); miała 15 dusz rewiz.

Gołondziszki, ws. i dobra, pow. lidzki, gm. Koniawa (7 w.). Wś w r. 1865 miała 13 dusz rewiz., dobra należały do Pileckich.

Gołoniety, pow. wiłkomierski, ob. *Holonety*.

Gołoszyski, pow. święciański, ob. *Niewiarzyski*.

Gołowaszk, zaśc., pow. święciański, gm. Kiemieliński (1 w.); miał 6 dusz rewiz., należał do dóbr Marguniszki.

Gołowieniszki, dwie wsi, pow. rossieński, gm. Rossienie (15 w.).

Gołowki, ob. *Czarnucha*.

Gołsiewicze, ws., pow. lidzki, gmina i dobra skarb. Wasiliszk (8 w.); miała 49 dusz rewiz.

Gołtyski, zaśc., pow. wileński, gm. Małaty (9 w.); miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr skarbowych Czywile.

Gołubówka, dwór, pow. wiłkomierski, gm. Żmujdki (13 w.).

Gołuchów, w dok. *Golykow*, ws., pow. stopnicki. Wspom. w dok. z r. 1213, ob. *Kije*.

Gołuchów, ws., pow. pleszewski. Kościół par. istniał tu już na początku XV w. Nowy drewniany, obok starego, który popadł w ruinę, wzniesli r. 1520 Rafał Leszczyński, biskup przemyski i brat jego Jan, dziedzice wsi. Rafał Leszczyński, kaszt. szremski, oddał kościół r. 1561 braciom czeskim. Syn jego Wacław, podkomorzy, a potem kanclerz w. kor., przywrócił parafię katolikom i wystawił nowy kościół murowany, sklepiony z wieżą. Areyb. Gembiński ustanowił tu mansjonarzy, lecz fundacya ta upadła. Około r. 1690, Teresa Słuszczyzna, kaszt. wileńska, hetmanowa pol. litew., dziedziczka G., wystawiła przy zamku kościółek św. Jana, który dawno już przestał istnieć (Łaski, L. B. II, 34 i przyp.). Por. „Zamek w G.“ i „Dziedziniec zamkowy“, w „Albumie“ do „Wspomnień Wielkopolski“, w „Albumie Napol. Ordy“, w „Przyj. ludu“ (1838, str. 161, 1842/3, str. 377). „Opis G.“, przez Maryana Sokołowskiego (Przegl. pol. r. 1886), „Schloss G.“, L. Kurtzmann (Posener Zeitung 1887, nr. 85 u. 88).

Gołuchowo, ws., pow. lipnowski, ob. *Poławy*.

Gołumbiszki, *Gołabiszki*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymszany (11 w.).

Gołyszczyna, fol., pow. połocki, własność Weryhów, 160 dz.

Gołyszni, sioło, pow. oszmiański, gm. Polany, należało do dóbr skarb. Daukszyski.

Gołyszyn, ws., pow. olkuski. W połowie XV w., dziedzicem jest Swirczkowski, h. Janina. Dziesięcinę dawano do Wysocia (L. B., II, 31).

Gomale, ws. i *G. Niewordziany*, dobra, pow. telniszewski, gm. Wornie (6 w.), własność Korsakowych, 154 dz.

Gombin, r. 1215 *Gambyn*, miasto, pow. gostyński. W r. 1215 bawi tu Konrad, ks. maz. i wydaje przywilej dla Jeżowa (Ulanów. Dok. 288, 2). W dok. z r. 1222 występuje „Gizmarus de Gambin capellanus“ przy boku Konrada, ks. mazow. W r. 1230 bawi tu Bolesław, syn Konrada, z ojcem i baronami. W r. 1280 wystawia tu Bolesław, syn Konrada, ks. mazow., przywilej dla kościoła płockiego. W r. 1322 Wacław, ks. mazow., potwierdza tu przywileje Konrada i Bolesława. Akt datowany „in Gambino opido nostro“ (Kod. maz. 46). W roku 1435 Ziemowit i Władysław, ks. mazowieccy, zawierają układ co do rozgraniczenia miasta Gombina

ze wsią Zdwórz (Kod. maz., 184). R. 1579 G. płaci szosu fl. 89 gr. 18, od 54 łąn., od bańgorzał. fl. 8, od różn. rzem. fl. 32, od żydów fl. 26, czopowego fl. 238 gr. 18. Opisy kościoła tutejszego i bóżnicy pomieszczone w „Spraw. kom. hist. sztuki“, t. VI, str. XC.

Gombin, ob. *Gąbin*.

Gomiany, wś i zaśc., pow. szawelski, gmina Popielany (5 w.).

Gomontławki, wś, pow. telszewski, gmina Żorany.

Gonczarówka, *Honczarówka*, fol., pow. bychowski, od r. 1830 własność Motyszewych, 115 dz.

Gonczarowo Nowe i Stare, dwie wsi, pow. orszański, gm. Tuchin Nowa (4 w.). Wś G. Nowe ma 17 dm., 119 mk.; G. Stare 49 dm., 831 mk.

Gonczary 1.) *Honczary*, wś, pow. prużański, gm. Staruny, 32 w. od Prużany. 2.) **G.**, wś i chutor, pow. słonimski, gm. Pacowszczyzna, 61 w. od Słonima. Wś ma 224 dz. włośc.; chutor należy do dóbr Mirowszczyzna. 3.) **G.**, wś, pow. wołkowyski, gm. Świsłocz, 32 w. od Wołkowyska, 161 dz. włośc. i 96 prywatnej. 3.) **G.**, wś, pow. wołkowyski, gm. Szymki, 42 w. od Wołkowyska, 112 dz. włośc. 5.) **G.**, tamże, gm. Piaski, ob. *Kopacze*. 6.) **G.**, wś, pow. dziśnieński, gm. i dobra Czerniewicze; miała 20 dusz rewiz. 7.) **G.**, wś, pow. lidzki, gm. Gonczary; należała do dóbr Zajaczyce. 8.) **G.**, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Iwie (3 w.); miała 34 dusz rewiz. 9.) **G.**, wś, pow. oszmiański, gm. Traby; miała 37 dusz rewiz., w części należących do dóbr Surwiliszki i 8 dusz w części skarbowej. 10.) **G.**, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Wiszniów (1½ w.); miała 30 dusz rewiz. 11.) **G.**, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Wołożyn; miała 41 dusz rewiz.

Gondławki, wś, pow. telszewski, gm. Małady (9 w.).

Gondynga, wś nad rzeką Bobrungą, powiat telszewski, gm. Płungiany (7 w.), 33 w. od Telsz. Stanowiła niegdyś sstwo niegrodowe, zwane także ciwunostwem, położone we włości gondyńskiej, które podług spisu z r. 1766 składało się z mstek: G. i Płungiany (od którego niekiedy zwane płungiańskiem). Ostatnimi posiadaczami sstwa byli małżonkowie Karpowie, opłacający kwarty ze sstwa 6426 złp. 18 gr., a z woznictwa 311 złp. 18 gr.

Gongaliszki, dwór, pow. rossieński, gmina Mańkuny (14 w.), własność Fromów, 59 dz.

Goniadz, mstko, pow. białostocki, gm. Przytulanka, 50 w. od Białegostoku, 433 dm., (12 murów), 36 sklepów, 4,573 mk., 653 dz. ziemi miejskiej i 44 kościelnej. Kościół wzniesiony został r. 1774, przez Józefa Kierskiego, biskupa przemyskiego. W dok. z r. 1401 wymieniony

jest powiat goniadzki jako część ziemi wizkiej (Kod. maz., 138).

Goniembice, wś, pow. wschowski. Kościół par. p. w. św. Mikołaja bisk. i św. Barbary, założył r. 1447 Jan z G. Poświęcony r. 1521. Nowy z drzewa stanął r. 1686 kosztem Franc. Jaraczewskiego. W r. 1814 Kordula Turnowa wystawiła nowy mурowany. Księgi kościelne idą od r. 1755.

Goniprów 1.) dobra, pow. rossieński, gmina Kołtyniany (3 w.), 45 w. od Rossień, własność Słaboszewiczów, 120 dz. 2.) **G.**, dwie wsi i 4 majątki, tamże gm. Kroże (1 do 8 w.). Jeden z majątków należy do Giegdowdów, wraz z Janiszkami ma 690 dz., drugi do Bajkowskich 240 dz., trzeci do Bielskich 202 dz., czwarty do Hryncewiczów 14 dz. Stał tu niegdyś zbór kalwiński, niewiadomo jednak przez kogo wzniesiony i kiedy upadł.

Goniwilk, r. 1569 *Goni Wilk*, wś, pow. garwoliński. W r. 1569 należy do rozległych dóbr Ciołka, ma 5½ łąn. km.

Gonkojnie, okolica, pow. szawelski, gmina Skiemie (4 w.). Mają tu: Bortkiewiczowie 89 dz., Bojarunasowie 110 dz., Grzybowski 76 dz., Nowogródzcy 39 dz., Ruziewiczowie 4 dz.

Gonów, ob. *Gunów*.

Gontele, zaśc., pow. szawelski, gm. Łukniki (12 w.).

Gopajcie, *Gopajcy*, wś, pow. szawelski, gm. Okmiana (6 w.).

Gopiejkowo (ob. t. II, 684), mylnie, zam. *Boczajkowo*.

Gopieniszki 1.) dwór, pow. rossieński, gm. Erzwilek (5 w.), własność Lewickich, 50 dzies. 2.) **G.**, fol., pow. wilkomierski, gm. Kowarsk (16 w.). 3.) **G.**, zaśc., pow. trocki, gm. Żośle (8 w.), wraz z zaśc. Rudzie miał 28 dusz rewiz. i należał do dóbr Samuelowo.

Goplenica, w dok. z r. 1328 *Goplinitza*, rzka. Ob. *Czarków*.

Gopło, r. 1193 *villa Goplo*, fol., pow. inowrocławski. W dokum. z r. 1193 wymieniony w liczbie posiadłości klasztoru w Strzelnie (K. W., n. 32).

Góra 1.) wś, pow. brzeziński, par. Jeżów. Konrad, ks. maz. r. 1257 w Grójcu (Grodech), ustępuje opatowi lubińskiemu bobry, które dozoruwane i łowione były na obszarze wsi G., należące do kościoła w Jeżowie (Ulanów. Dok., 297, 12). Wymieniona w liczbie dawnych posiadłości klasztoru w Jeżowie, w dok. ks. Ziemowita z r. 1334 (K. W., n. 1131). 2.) **G.**, r. 1232 *Spiczina gora*, wś, pow. kaliski. Wś książęca nadana przez Mieszka Starego, klasztorowi św. Wawrzyńca pod Kaliszem (K. W., n. 35 i 139). Kościół par., p. w. Wniebow. N. P. Maryi, istniał już w XIV w. We wsi siedzieli Korabitowie, Krowiecy. W r. 1609 stanął nowy kościół drew. Dochody plebana r. 1520 ceniono na 20 grzyw.

(Łaski, L. B., II, 59). 3.) **G.**, *baldrzychowska*, ob. *Baldrzychowska Góra*. 4.) **G.**, *Kalwarya*, os. miejs., pow. grójecki. W r. 1252 Bogufał, bisk. pozn., potwierdza nadanie dziesięciny z trzech wsi kościołowi w Górze (K. W., n. 599). Mylne odczytanie tego aktu dało powód mniemaniu, jakoby jedną z tych trzech wsi była Warszawa. Kwestyę tę wyjaśnił Józef Przyborowski w rozprawie: „Mniemany przywilej na założenie kościoła w Górze i nazwisko kronikarza Baszka” (Bibl. Warsz. r. 1887, zesz. 9). 5.) **G.** *św. Małgorzaty*, r. 1146 *mons*, w XVI w., *Góra*, wś, pow. łęczycki. Humbaldus, kardynał, legat papieski, oświadcza w dok. z r. 1146, iż w jego obecności, pod Gnieznem, Bolesław i Mieszko, książęta i bracia ich, synowie Bolesława, nadali kościołowi św. Wojciecha w Trzemesznie, kaplicę św. Maryi na górze pod Łęczycą stojącą. Wieś, która przy kaplicy powstała, oddał klasztorowi w Trzemesznie r. 1287 ks. Władysław, drogą zamiany za karczmy i targowe w Łęczycy (K. W., n. 12, 581). Na obszarze wsi położonej niedaleko grodu łęczyckiego, stała zapewne już w XI w. kaplica, p. w. św. Maryi, którą wraz z wsią nadano r. 1145 klasztorowi w Trzemesznie. Klasztor zarządzał od początku parafią, jaka powstała przy kaplicy, aż do r. 1818. Z jakiego czasu pochodzi obecny kościół, niewiadomo. W r. 1520 stoi tu kościół, p. w. św. Małgorzaty (Łaski, L. B., II, 414). 6.) **G.**, *Siewierska* u Dług. *Góra*, wś, pow. będziński. W XV w. siedzi tu kilku dziedziców. Jest 8 łąn. km. z tych 6 daje dziesięcinę bisk. krak., a 2 łąny i 2 fol. do Siemoni (L. B., II, 190). Ob. *Siewierz*. 7.) **G.**, wś, pow. stopnicki, par. Tuczępy. W XV w. dziedzic Jan Pruski. R. 1579 Lubański płaci od 7 os. na 3½ łąn., 2 kom., 2 zagr., 2 ubogich. Ob. *Grabowa*. 8.) **G.**, *Bąkowa*, ob. *Bąkowa Góra*. 9.) **G.**, ob. *Góry*. 10.) **G.**, w XIII w. *Góra*, w XVI w. *Góry major*, wś, pow. płocki. Dawna włość kapituły płockiej, w dok. z w. XIII. W r. 1570 własność dziekana, ma 9½ łąna.

Góra 1.) fol. dóbr Juchnowiec, pow. białostocki. 2.) **G.**, *Miła*, osada, pow. białostocki, gm. Gródek. 3.) **G.**, *Zielona*, chutor, powiat brzeski gub. grodz., gm. Kamieniec Litewski, własność Jarmołowiczów, 49 dz. 3.) **G.**, *Sypa-na*, urocz. przy wsi Kazimierzówka, pow. grodzieński. 5.) **G.**, *Krzywa*, os., pow. słonimski, gm. Czemyry, przy wsi Cywińszczyzna. 6.) **G.**, *Wysoka*, fol. dóbr Aleksandrya, pow. słonimski. 7.) **G.**, *Jelenia*, wś, pow. sokólski, gm. Kamionka, 8 w. od Sokółki, 215 dz. włość. 8.) **G.**, *Sucha*, wś, pow. sokólski, gm. Romanówka, 25 w. od Sokółki, 185 dz. 9.) **G.**, *Lipowa*, zaśc., pow. oszmiański, gm. Horodźki (3 w.); miał 7 dusz rewiz. 10.) **G.**, *Sakowa*, zaśc., tamże, miał 10 dusz rewiz. Oba należą do dóbr skarbow. Łosk.

Góra 1.) *Lysa*, wś nad stawem, pow. lipo-

wiecki, gm. Jurkowie, st. poczt. Lińce, 30 w. od Lipowca, 193 dm., 1039 mk., cerkiew, szkoła. Wś należy do klucza linieckiego. 2.) **G.**, *Krzywa*, wś nad Prypocią, pow. radomyski, gm. i dobra Czarnobyl, par. praw. Kopacze (4 w.), st. poczt. Radomyśl (150 w.), 62 dm., 357 mk., 1075 dz. włość. 3.) **G.**, *Dębowa*, kol., powiat łucki, gm. Horodec, 100 w. od Łucka, 14 dm., 64 mk.

Góra 1.) *motyczna*, u Dług. *Góra*, wś, pow. pilzneński. W połowie XV w. ma 10 łąn. km., dających dziesięcinę bisk. krak., fol. zaś dawał kościołowi w Straszęcinie (L. B., II, 260). 2.) **G.**, *nawojowa*, u Dług. *Góra*, wś, pow. chrzanowski. W XV w. własność Tęczyńskich. Daje dziesięcinę do 10 grz. kościołowi w Rudawie (L. B., II, 61), ob. *Nawojowa Góra*, t. VI. 3.) **G.**, *ropeczycka*, r. 1352 *Nowa Góra*, u Dług. *Góra*, wś, pow. ropeczycki. Wspom. w dok. z r. 1352 (Kod. mał., III, 84). W dok. z r. 1381 spotykamy ugodę między Mikołajem (Dickonis) rektorem kościoła w Górze, a opatem tynieckim, o wójtostwo w Tuchowie, za które opat oddał proboszczowi wś Rudno w par. Jurków (Kod. dypl. pol., III, str. 324). Za Długosza stoi tu kościół par. drewn., p. w. św. Jakóba. Wś jest królewską, ma 6 łąn. km. dających dziesięcinę do Sędziszowa, a plebanowi swemu meszne po groszu, 6 korcy żyta i tyleż owsa z łąnu. Pleban miał rolę, łąki, sadzawki i karcznię dającą czynszu 2 grz. i kamień łożu. Karczmarz był rzeźnikiem i warzył piwo (L. B., II, 281). W r. 1536 wś królewska z kościołem par., dzierżawiona przez Janusza Swierczowskiego (Cwierczowskiego), kaszt. wislickiego. 4.) **G.**, wś w par. Wielopole, powiat ropeczycki, ob. *Nawsie*. 5.) **G.**, wś, pow. sokołski. W r. 1565 wś ta nad rzeką Ratą, należy do ststwa bełzkiego, ma 17 kmieci pociągłych na dworzyszczach, pop daje kuniey gr. 15. Ogółem zł. 34 gr. 15. 6.) **G.**, wś z kościołem par., ob. *Zbylitowska Góra*, t. XIV.

Góra 1.) wś, pow. inowrocławski. W dokum. z r. 1250, wymieniona wśród włości bisk. kujawskich (Ulanow. Dok., 187, 13). Zapewne tutajszczy pleban Jan, kanonik wrocławski, asystuje r. 1441 w Radziejowie, kaszt. inowrocławskiemu przy spisaniu aktu fundacyi altarzy w kościele tamecznym (Ulanow. Dok., 277, 98). 2.) **G.**, *arcybiskupia*, al. *Góra* pod *Żninem*, niem. *Bergen* i *Gura*, wś, pow. żniński (dawniej szubiński). Obszar dworski nosi nazwę niem. „Bergen” ma 334 ha (305 roli), 4 dm., 92 mk. (26 ew.), wś włość. zw. urzędownie „Gura” ma 610 ha (551 roli, 11 łąk), 36 dm., 418 mk. (96 ew.). Dawna własność arcyb. gnieźn., wspom. w dok. z roku 1136 i 1357. Zniszczona przez Krzyżaków razem ze Żninem i innymi dobrami kościelnymi (K. W., n. 7, 1192, 1354). Kościół par., p. w. św. Marcina, powstał zapewne już w XIII w. Wieś była własnością arcyb. gnieźn., którzy mieli swą

rezydencję w Żninie. „Pripko“ kan. gnieźn. i pleban w G. występuje w dok. z r. 1334. Arcyb. Karnkowski nadał probostwo to Dominikanom w Żninie, którzy zarządzali kościołem aż do kasacyi klasztoru. W r. 1871 piękną wieżę kościelną zagrożoną upadkiem, rozebrano (Łaski, L. B., I, 150). 3.) **G.**, wś, pow. jaroziński (pleszewski). Wspom. w dok. z r. 1324 (K. W., n. 104). Już na początku XVI w. istnieje tu kościół par. drew., p. w. Wniebowzięcia N. P. M. Na miejsce starego stanął na początku XVIII w. nowy drewniany. Księgi kościelne od r. 1749. 4.) **G.**, wś, pow. szremski. Wspom. w dok. z r. 1279 (K. W., n. 486). 5.) **G.**, wś, pow. średzki. Dawna własność bisk. poznańskich. Jan, prep. pozn., r. 1302 sprzedaje młyn w tej wsi niejakiemu Pentowi (K. W., n. 851, 1678). 6.) **G.**, wś, pow. gnieźnieński, ob. *Goranin*, t. II, 697.

Góra, niem. *Guhrau*, miasto pow. na Szląsku. Bulla Adryana IV dla bisk. wrocławskiego z r. 1154 wymienia wśród włości kościelnych „villam iuxta Sandoval que Gora dicitur“. Zapewne w XII w. biskupi uzyskali prawo miejskie dla osady, bo w związku miast z r. 1310 spotykamy już „cives Goresenses“, rajców i przysięgłych. Henryk II, ks. i dziedzic Polski ustanawia r. 1310 powiat górski. Miasto jest wtedy księżcem i otrzymuje sądy powiatowe. Akt z r. 1312 wymienia G. jako centr powiatu „Gora cum suo districtu“.

Góraj 1.) wś, pow. łęczycki. Na początku XVI w. było to miasteczko („oppidum“) mające kościół par., p. w. św. Katarzyny i św. Wojciecha. Właścicielem był Jan Brzezka. Kościół tutejszy wspomniany w aktach kons. gnieźn. z XV w., jako dawno istniejący. Poprzednio G. należał do par. w Grabowie. Wskutek ubóstwa parafię wcielono zapewne w XVIII w. napowrót do Grabowa. Reg. pob. z r. 1576 podają jako dziedziców G. Piaseckich. Miasteczko zniszczone przez ogień wolne było od poboru. 2.) **G.**, wś, pow. kolski, par. Lubotyń. W r. 1557 należy do ststwa przedeckiego wraz z Bogusławicami, ma 15 łan. km., 1 zagr. 3.) **G.**, w dokum. *Goray* al. *Lada*, os. pow. zamojski. „Christinus de Goray heres in Kraśnik“ w dok. z r. 1290 (Kod. mał., II, 287). Jestto gród królewski nadany r. 1377 przez króla Ludwika, Dymitrowi „de Cleczce“, podskarbiemu i bratu Iwanowi, wraz ze wsiami: Łada, Radzięcin, Chrzanów, Dzwola, Kocudza, Biała, Branew, Zdziłowice, tudzież z miastem Kraśnik ze wsiami: Stróża, Wyżnica i pół Rzeczycey (Kod. mał., III, 310).

Goraj, ob. *Goray* (t. II, 698).

Górajec, wś, pow. zamojski, ma 269 dm. W r. 1564 należy do Latyczynskich (z poblizkiego Latyczyna). W dwu działach ma 17½ łan., 12 zagr., 5 rzem., 4 kom. Istnieje też jakaś huta czy kopalnia („officina mineraria“).

Górajec, r. 1565 *Horayecz*, wś, pow. ciesza-

nowski. W roku 1565 wś ta świeżo osadzona w statwie lubaczowskim, miała 4 kmieci na prawie wołoskim, jedno dworzyszczę puste. Rafał Halka z Nowego Siola, roszcząc pretensję do tego obszaru, przeszkadzał osadzeniu wsi i najeżdżał. Dochód wynosił zł. 3 gr. 18.

Gorajnie, 4 dwory, pow. szawelski, gm. Błagowieszczeńsk (9 w.), 60 w. od Szawel. Jeden należy do Żebenków, ma 41 dz., drugi do Łabanowskich, 77 dz. Niegdyś we włości korklańskiej.

Gorajowice, wś, pow. jasielski. W XV w. wś królewska daje dziesięcinę do Zręcina (L. B., II, 282).

Górale, wś, pow. trocki, gm. Międzyrzec (9 w.); miała 32 dusz rewiz., należała do dóbr Waka.

Goranie, pow. dzisieński, własność dawniej Puciatów, obecnie sukcesorów Stefana Mirskiego.

Goranin, r. 1369 *Gorinino*, wś, pow. koniński. Stefan, dziedzic G., w dok. z r. 1369 (K. W., n. 1616). Goryński tu płacił r. 1579 od 2 zagr. bez roli.

Górany 1.) (ob. t. II, 912 *Gurany*), wś, pow. sokólski, gm. Ostrów, 30 w. od Sokółki, 570 dz. włośc. 2.) **G.**, pow. dzisieński, własność Świątopełk-Mirskich.

Gorbacze, wś, pow. oszmiański, gm. Bienenca (4 w.); miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr Kazimierzowo.

Gorbuneliszki, *Girbuneliszki*, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (11 w.), własność Duntarów, 182 dz.

Górczaki 1.) *Dolne*, okolica szlach., powiat sokólski, gm. Kamionka, 140 dz. 2.) **G.**, *Górne* i *Dolne*, okolica szlach., pow. sokólski, gm. Zubryca, 10 w. od Sokółki. G. Górne mają 139 dz., G. Dolne 154 dz. 3.) **G.**, *Dąbrowne*, dobra, tamże, własność Górczaków, mają 89 dz.

Górczeniszki, dwór, pow. rossieński, gm. Kołtyniany (5 w.), własność Łabanowskich, 84 dz.

Gorczyzna, w dokum. *Gorczyzany*, *Horczyzany*, wś, pow. uszycki, st. poczt. Dunajowce. W r. 1565 i 1569 królewsczyzna, w posesyi Sutkowskiej, która wnosi od 7 pługów, 2 kół waln., nadto r. 1565 od 2 włóczęgów. W roku 1578 Sudkowski płaci od 14 pługów i od koła młyn. 12 gr. W r. 1616 wraz z Przewrociem, w posesyi Stanisława Milewskiego, podstolego podolskiego; niepodlegała lustracji z powodu niewyjścia dożywocia. W r. 1629 trzymają obie wsi Teofil Szemberk, sekretarz królewski, i wnosi z nich 182 fl. 23 gr., kwarty. W roku 1770 wraz z Rudą w posesyi Ludwika Pocięja, strażn. lit., który płaci 1847 złp. 16 gr. i 6 den. kwarty. Obecnie część (804 dz., w tem 266 lasu), należy do Zygmunta Zaleskiego, druga zaś (999 dz., w tem 285 lasu) do brata jego Kazimierza.

Górczyn, wś, pow. poznański. Wś książęca, którą Przemysław II oddaje r. 1284 do osadzenia na prawie niemieckiem, a r. 1299 Władysław Łokietek nadaje pewien dział w G., miastu Poznaniowi (K. W., n. 547, 819). Por. *Gurczyn*, t. II, 912.

Gordele, fol., pow. szawelski, gm. Podubis (8 w.).

Gordy 1.) dobra, pow. szawelski, gm. Podubis (6 w.), własność Świechowskich, 428 dz. 2.) G., pow. szawelski, ob. *Janowo*. 3.) G., pow. telszewski, ob. *Kalwarya*. 4.) G., *Kietuny*, dobra, tamże, gm. Siady (7 w.).

Gordyszki, wś, pow. szawelski, gmina Kurzany (16 w.).

Gordziany, zaśc., pow. szawelski, gm. Podubis (6 w.).

Gordziejowce 1.) (ob. t. II, 704 *Gordzijowce*), wś, pow. lidzki, gm. Myto (dawniej *Wawiora*); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr *Wawiora*. 2.) G., wś, tamże, gm. Lebiada; miała 31 dusz rewiz., należała do dóbr *Skrybowce*.

Goreckowszczyzna, zwana niegdyś *Wiszniewem*, wś i dobra, pow. oszmiański, gm. i par. katol. Holszany (5 w.). W r. 1865 wś miała 58 dusz rewiz., w części należącej do Baranowiczów i 7 dusz w części do dóbr Pałudy. Nazwę teraźniejszą wzięła wś od właścicieli w XVI w. *Goreckich*. W r. 1559 fol. G. należał do dóbr *Bohdanowo*, *Bohdana* ks. *Sapiehy*. Wydzielona przy eksdywizji dóbr holszańskich w r. 1650, na rzecz córek *Kazimierza Sapiehy*, *Barbary Wołowiczowej* i *Anny Leśniowskiej*, następnie drogą wiana za *Teklą Wołowiczówną* *Piotra Michała Paca*, chorążego *braclawskiego*. W roku 1742 G., będąca w zastawie u *Małkowskiego*, sprzedaną została przez *Franciszka Danilewicz*a, *Tomaszowi Czechowiczowi*.

Gorenice, u Dług. *Gorinice*, wś, pow. olkuski. W połowie XV w. wś ma kościół par. drewniany, p. w. św. *Mikołaja*. Dziedzicami są trzej bracia h. *Starykoń*. Wś ma 40 łan. km. dających dziesięcinę bisk. *krakow.*, a plebanowi po 4 korce pszenicy i 4 żyta z łanu. Był też łan soltyści i folwark (L. B., II, 200).

Gorenięta, *Goreniaty*, wś, pow. oszmiański, gm. *Bienica* (9 w.); miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr *Doubutyski*.

Gorjaty, wś, pow. dzisieński, gm. *Miory* (7 w.); r. 1865 miała 41 dusz rewiz., należała do dóbr *Tumiłowo*.

Górka Kocka, wś przy ujściu *Tysmienicy* do *Wieprza*, pow. łukowski. W połowie XV w. własność bisk. *płockich*, ma 4 łany km. i młyn na *Wieprzu*. (L. B., II, 566). Dziesięcinę do 4 grz. pobierał pleban w *Kocku*. W r. 1531 podano tu 1 $\frac{1}{2}$ łana.

Górka 1.) *Piotrowa*, dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. *Wielkie Ryta*, mają w części należą-

cej do *Iwanowych* 60 dz., w części zaś do właścicieli wsi *Dubieczno* 133 dz. 2.) G., w spisie dóbr *Górna*, dobra, pow. grodzieński, gm. *Holynka* (14 w.), własność *Korybut Daszkiewiczów*, z fol. *Łużany* i *Czumicze* mają 938 dz. (553 roli), gorzelnię, młyn wodny. 3.) G., wś, pow. kobryński, gm. *Wołowieł*, 46 w. od *Kobrynia*, 772 dz. włośc. 4.) G., os., pow. prużański, gmina *Michajłowska*, przy wsi *Jacy*. 5.) G., *Horka* (ob. t. III, 125) al. *Górki*, wś i dobra, pow. słonimski, gm. *Rohotna* (9 w.), 24 w. od *Słoniwa*. Wś ma 4 dm., 24 mk., cerkiew par., 75 dz. cerk., dobra, własność *Niezabytowskich*, z fol. *Miechów* i urocz. *Dubina* 725 dz. (380 lasu), młyn wodny. Własność niegdyś *Zawiszów*, drogą wiana za *Anną Zawiszanką* przeszła do *Stefana Grabowskiego*, stolnika *wołkowyskiego*, który mając zapis od swej żony, sprzedaje G. w r. 1741 *Stanisławowi Niezabytowskiemu* za 104500 tal. bitych. Na płu.-wach. od wsi znajduje się dawne cmentarzysko. 6.) G., *Wesoła*, urocz. przy wsi *Kalsdorf*, pow. sokólski, 59 dz. włośc. 7.) G., zaśc., pow. poniewieski, gm. *Nowemiasto* (1 w.). 8.) G., *Krasna*, wś, pow. oszmiański, gm. *Holszany* (9 w.); miała 10 dusz rewiz., należała do dóbr *Michałowszczyzna*.

Górka 1.) kol., pow. łucki, gm. *Połonka*, 7 w. od *Łucka*, 17 dm., 87 mk. Przy wsi G. *Połonna*. 2.) G., *Olżańska*, kol., pow. łucki, gm. *Toreczyn*, 15 w. od *Łucka*, 10 dm., 75 mk. 3.) G., *Połonna*, wś nad *Połonką*, pow. łucki, gm. *Połonka*, 6 w. od *Łucka*, 60 dm., 412 mk., cerkiew, młyn wodny. Własność niegdyś *San-guszków*, *Piaskowskich* *Grabowskich*, *Steckich*, obecnie *Adama Steckiego*, syna ostatniego z wyborów marszałka pow. łuckiego.

Górka 1.) *Kościelnicka*, u Dług. *Górka*, wś, pow. *krakowski*. W połowie XV w. posiada kościół par. drewniany, p. w. *W.W. Sw.* Dziedzicem był *Jakób* z *Konieczpola*, h. *Pobóg*. Miała 6 łan. km., 2 karczmy, 3 zagr. Dawła dziesięcinę prebendzie *rosiejowskiej* w *Krakowie* (L. B., II, 41). 2.) G., *Narodowa*, wś, pow. *krakowski*, par. *Zielonki*. W połowie XV w. własność prebendy *krakowskiej*, zw. *górecką*, miała 4 łany km., karczmę i folwark (L. B., II, 148). 3.) G., wś, nad *Wisłą*, pow. *brzeski*, par. *Szczurowa*. Według dok. z r. 1276 własność klasztoru w *Brzesku*. Za *Długosza* należała do par. w *Witowie* (pow. *pińczowski*). Pół wsi posiadał *Wątróbk*a, h. *Oksza*, drugą połowę *Buczyński*, h. *Strzemię*. Dziesięcinę do 10 grz. dawano do *Witowa* (L. B., II, 172).

Górka 1.) wś, pow. *kościański*, par. *Swierczyn*. W r. 1282 *Bogumił*, dziedzic G., sprzedaje w tej wsi soltystwo, *Andrzejowi* i *Albertowi*, którzy mają osadzić wieś na prawie niemieckiem (K. W., n. 506). 2.) G., *Duchowna*, wś, pow. *kościański*. Wś należała do *Benedyktynów lubińskich*, którzy zapewne w XV w., wzniesli tu

kościół par., p. w. św. Michała Arch. Wspom. w Lib. Ben. z r. 1510. Wedle wizyty z r. 1610 stał już kościół murowany. Księgi kościelne sięgają r. 1710. „Krótki opis kościoła i cudownego obrazu M. Boskiej w G. duch.”, przez miejscowego księdza St. G. (Grodzisk, 1865). 3.) **G.**, r. 1230 *Gorsca*, wś, pow. szremski. Nadana r. 1230 klasztorowi w Paradyżu, przez komesa Bronisza (K. W., n. 128). 4.) **G.**, wś, pow. krotoszyński. W r. 1364 Jan, bisk. pozn., zamienił swe wsi: Witoszyce, Górkę i Czarnotki na Głuszyno, Babki i Kaleje, należące do Mikołaja z Kobylina (K. W., n. 1511, 1513). 5.) **G.**, wś, pow. średzki. W r. 1277 ks. Bolesław, wyłącza wś Krerowo z opola Gieczu i wciela do opola Kostrzyń, natomiast wś Górkę (*Gorca*), wyłącza z tegoż opola i na swój użytek przeznacza (K. W., n. 465). W nowszych opisach urząd. nie ma wsi z tą nazwą. 6.) **G.**, *Duchowna* al. *Lubinska*, wś, pow. kościański. Około r. 1180 nadana przez ks. Władysława, klasztorowi w Lubiniu (K. W., n. 368, 469, 719). 7.) **G.**, *Mała*, włość arcyb. gnieźn. leżała w sąsiedztwie Targowej Górki (ob. t. XII). 8.) **G.**, *Miejska*, roku 1241 *Gora Sobialcovo*, miasto, pow. krobowski. Przemysł i brat jego Bolesław, ks. polscy, potwierdzają r. 1241 komesowi Przedpełkowi, synowi Hugona, stronnikowi książąt, jego posiadłości: Krosno, Trzebowo, Sowniec i Górę Sobiałkowo. W r. 1580 wś Sobiałkowo, w par. Górka, ma 38 łąn. Istnieje jeszcze przedmieście Górka, a miasto samo płaci szosu fl. 12 gr. 24, od 47 rzem., 6 przekup., 3 bań gorzał., 12 kom., 4 piekarzy, 5 przekup. soli, 20 łąn. miejskich. Ogółem fl. 68 gr. 18. 9.) **G.**, *Targowa*, ob. *Targowa Górka*, (t. XII).

Górka, niem. *Gorkau*, wś, pow. świdnicki. W r. 1256 Tomasz, biskup wrocławski, poświęca w G. kościół, zaproszony przez opata klasztoru św. Maryi we Wrocławiu, który tu założył swoją filię klasztorną. Tu wówczas porwał biskupa i uprowadził jego przeciwnik Bolesław, ks. szląski (Mon. Pol., III, 29).

Gorkau, wś, pow. świdnicki, ob. *Górka*.

Górki 1.) wś, pow. węgrowski. W dok. z r. 1476 (Kod. maz., 274). W r. 1563 G. Kruszwiec (dziś Grubaki) mają 5³/₄ łąn. i 3 młyny. Antiqua Borze łąn. 12. Siedzi tu drobna szlachta bez kmieci. 2.) **G.**, wś, pow. konstantynowski, gm. Chlebczyn, par. kat. w miejscu. Według rubrycelli z r. 1873, pierwotny kościół drewniany, wzniesiony był r. 1471. Akta kościelne podają, iż erygować go miał Grzymała Szczuka-towski i Hruszniewski wraz z żoną Katarzyną, tudzież z synami Niemierą i Wojną r. 1490. Na nowo miał być odbudowany z cegły r. 1529 przez Mikołaja Niemierę, marszałka w. ks. lit. i żonę jego Zofię (liniczównę, wojewodziankę smoleńską, ob. Nies. VI, 548), staraniem Jana z Sieciechowa, ówczesnego proboszcza. Konse-

kracyi, p. w. św. Wojciecha, dokonał w r. 1698 ks. Franciszek Prażmowski, biskup łucki. Wzniesiony na wzgórzu panuje nad okolicą. Na froncie herb Nałęcz. Niemierowie, którym kościół ten zawdzięcza fundację, pieczętować się mieli Gozdawą. Poniżej wmurowana tablica marmurowa w języku łacińskim głosi, iż Hieronim Niemiera, marszałek w. ks. lit. i Wojciech Niemiera (syn jego), wojewoda podlaski, wzniesili mury do 16 łokci wysokości, a dopiero w lat 60, Jan i Teresa Pieniążkowie, wojew. sieradzcy, dokończyli budowy. Zbudowany w kształcie krzyża, mieści trzy ołtarze. Wielki z obrazem św. Wojciecha, ma tarczę z herbami: Odrowąż (Pieniążków) i Janina. W presbiterium mieści się nagrobek Teodora Lubicza Szydłowskiego, b. generała b. wojsk pol. († 1863 r.). Z ksiąg metrycznych dowiadujemy się, że r. 1678 istniał tu szpital dla ubogich. Na stoku wzgórza cmentarz z kaplicą grobową Platerów, dziedziców Ostromęczyna. *M. R. Wł.* 3.) **G.**, wś, powiat pułtuski, par. Winnica. W r. 1576 podano tu: G. Magna (Duże), Bialki, Kamry, Wytowieze, Bocзки, Lyzaki, Zdziechy, Gieski, Cziubki. Ogółem miały 11 łąn., 5 morg., 1 zagr.

Górki 1.) *Solniki* al. *Solniki*, dobra, pow. białostocki, gm. Zabłudów, 7 w. od Białegostoku, własność baronów Kruzensternów, z attyn. mają 7,400 dz. (5213 lasu). 2.) **G.**, dobra, powiat brzeski gub. grodz., gm. Ratajczyce, 31 w. od Brześcia, własność bar. Morenheimów, z folw. Wielickowo i urocz. Horochowo mają 1802 dz. (472 lasu). Na gruntach dóbr śród lasu i zarosła trzy grupy kurhanów (przeszło 200) obłożonych kamieniami, nadto do 150 mogił, oznaczonych kamieniami. 3.) **G.**, zaśc., pow. kowieński, gm. Rumszyski (3 w.). 4.) **G.**, (ob. t. II, 709 *Górka*), wś, pow. szawelski, gm. Janiszki (4 w.). 5.) **G.**, dwór, pow. wilkomierski, gm. Towiany (6 w.). 6.) **G.**, zaśc. włość, pow. wileński, gm. Rudmino. Należał do dóbr skarb. Jarmoliszeki.

Górki (ob. t. III, 221 *Hurki*), wś i kolonia, pow. nowogrodwołyński, gm. Żołobne, par. praw. Kurmań (5 w.), 14 w. od mta pow. Wś ma 60 dm., 369 mk., kolonia 25 dm., 154 mk. We wsi cerkiew filialna drewn. W połowie XVII wieku własność Anny Alojzy z Ostrogskich Chodkiewiczowej, która w r. 1648 wnosi od 80, r. 1650 od 50, a r. 1651 tylko od 12 dym. Obecnie własność Jakimeczuków.

Górki, wś, pow. mielecki, W połowie XV w. dziedzic, Jan Rytwiański, Jastrzębiec (L. B., II, 404).

Górki 1.) r. 1327 *mlnor Gorca*, wś, pow. inowrocławski. W r. 1327 Bartłomiej, archidyakon wrocławski i kanonik gnieźn., wznawia przywilej na sołtystwo we wsi G., włości kapituły gnieźn., dany niejakiemu Rzeczywojowi. Ma mieć trzy łąny wolne, karczmę, jatkę piekarską

i rzeźniczą, trzeci denar z kar sądowych. Osadnicy dawać mają kapitule maldraty (po 3 miary zboża) i fertona z łańu (K. W., n. 1077). 2.) **G.**, *Dąbskie i Zagajne*, dwie wsi, pow. szubiński. W r. 1235 Władysław, syn Odon, ks. polski, wieś swą G. mającą trzy działki (Span-dovo, Bartoviche, Wroblowo) zamienił z kanonikami gnieźn. na „pomerium“ przy grodzie gnieźnińskim położone, zwane później „Lednicza“ (K. W., n. 177). W reg. pob. z r. 1577 spotykamy w par. Brzyskorzestew: Górki kotlarowe (9 ślad., 2 zagr.) i G. Daronie (5 ślad., 3 zagr.).

Górkiszki, ws, pow. wilkomierski, gmina Traskuny (4 w.).

Gorlice, miasto. W roku 1581 miasto G., w pow. sandomierskim dało szosu fl. 14, gr. 12, od 6 szewców, krawców 4, garniarzy 2, kowali 3, płócienn. 3, bednarzy 2, sukiennik 1, rzeźn. 3, piekarzy 6, komorn. 15, dula 1, przekupka 1, karczmarz 1, prasol 1, koła zakupne 4, piła traczna 1, balwierz 1. Ogółem fl. 40 gr. 27. O stosunkach geologicznych okolicy G. wydał: Grzybowski J., „Otwornice warstw inoceramowych okolicy Gorlic“ (Odbitka z Rozpraw wyd. mat. przyr. Akad.-Umiej.), Kraków, 1901 rok, str. 72.

Gorliczyna, ws, pow. łańcucki. W r. 1515 należy do Przeworska, ma 13 łań., karcznię, dwa młyny. W r. 1589 ma 11 1/2 łań., 16 zagr., 12 kom., 17 kom. ubogich, młyn o 2 kołach. Wspom. w dok. z r. 1443.

Gorławki, dwór, pow. szawelski, gm. Szawiany (8 w.).

Gormaniszki, w spisie z r. 1892 *Giertnaniszki*, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Uciany (9 w.). Własność Żulisów, wraz z zaśc. Naliszki 75 dz.

Gormany, okolica szlach., pow. lidzki, gm. Ejszyski (8 w.). Należała do dóbr skarbow. Raduń.

Górna 1.) *Horna*, ws włość., pow. bielski gub. grodz., gm. Berezowo Nowe, 30 w. od Bielska, 741 dz. włość. 2.) **G.**, ws, pow. wołkowyski, gm. Zelwa, 25 w. od Wołkowyska, 37 dm., 490 mk., szkoła, 888 dz. włość. 3.) **G.** *Wieś*, dwór, pow. wilkomierski, gm. Wieprze (10 w.). 4.) **G.**, ws, pow. święciański, gm. Zabłociszki (4 w.), wraz z Dolną miały 22 dusz rewiz., należały do dóbr Porynga.

Górnica, (ob. t. II, 719 mylnie *Górna*), ws i dobra, pow. grodzieński, gm. Górnica, 12 w. od Grodna. Ws ma 36 dm., 260 mk., 511 dz. włość.; dodra, własność d'Obrien de Lassy'ch, z urocz. Rojstry 433 dz. Gmina obejmuje 63 miejscowości, 380 dm. włość. (obok 187 innych), 4,451 mk. włościan, uwłaszczonych na 7,485 dz. Nadto w gminie jest 5,319 dz. większej posiadłości i 410 dz. cerk. i kośc. W r. 1561 dobra były własnością Andrzeja Wołowicza. Ws wchodziła w skład wójtostwa hornickiego

włości dworu kwasowskiego, w ekonomii grodzieńskiej. Według rewizji z r. 1558 ws miała 45 włók, t. j. 39 włók gruntu średniego i 6 włók podłego. Od włoki płacić powinni czynszu po 12 gr., za kury, gęsi, jajca i stacę po 6 gr., za niewody po 2 gr., za wóz siana z odwozem po 5 gr., osady 30 gr., za gwałty po beczce żyta albo po 10 gr., za tloki po 12 gr. A z włók gruntu podłego: czynszu po 8 gr., za gęsi, kury, jajca, stacę i niewody po 8 gr., za wóz siana z odwozem po 5 gr., osady po 30 gr., za gwałty po 10 gr., za tloki po 12 gr., czyni płać gotowego 57 kóp 21 gr. A owsa z włoki gruntu średniego po 2 beczki, z gruntu podłego po 1 beczce, czyni beczek 84, a za odwóz od każdej beczki po gr. 5, czyni 7 kóp. Lustratorowie wnieśli, ażeby dla coraz większego ubóstwa włościan, wszystek grunt był szacowany za podły. Wójtostwo górnickie obejmowało wsi: Korzeniewiczze, Babiniecze, Górnica, Suszczewo (potem Żylicze), Berek (potem Iwaniecze), Kowale i Baranowo.

Górnice (ob. t. III, 126 *Hornie*), dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. i par. Dusiaty (10 w.). Własność niegdyś Kierdejów, potem Strutyńskich, obecnie Bohdanowiczów, 234 dz. Do dóbr należy zaśc. Łatwiszki.

Gornieliszki, zaśc., pow. święciański, gmina Zabłociszki (8 w.); miał 10 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Daugieliszki.

Gorniszki 1.) okolica szlach., pow. lidzki, gm. Żyrmuny (9 w.). 2.) **G.**, ws, pow. trocki, gm. Kronie; miała 4 dusz rewiz.

Górno, u Dług. *Górne*, ws, pow. kielecki, par. Daleszyce. Własność bisk. krak., w dok. z r. 1400. Ob. *Radlin*. W połowie XV wieku włość bisk. krak. ma 16 łań. km., 2 sołtysie, karcznię z rolą i daje dziesięcinę do 8 grz. biskupowi (L. B., II, 458). W r. 1540 włość biskupia w kluczu kieleckim, miała 6 łań. (2 puste) i 2 łąny wójt. Folwark i sadzawka.

Górnołozyszki, zaśc., pow. wileński, gm. Niemenczyn (16 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Jęczmieniszki.

Górnopol 1.) fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (16 w.), własność Siderkiewiczów, 120 dz. 2.) **G.**, fol., tamże, gm. Smołwy (7 w.), własność Czarnockich, 40 dz.

Górnowola, u Dług. *Gorna wola*, ws, pow. stopnicki. W połowie XV w., dziedzic Jan Nasion, h. Topór. Połowa wsi daje dziesięcinę bisk. krak., druga zaś plebanowi w Ostrowcach (L. B., II, 429).

Górny 1.) ws i dobra, pow. grodzieński, gm. Górnica, 16 w. od Grodna. Ws ma 462 dzies. włość.; dobra, własność d'Obrien de-Lassy'ch, z dobrami Piaski 917 dz. 2.) **G.**, ws, pow. sokólski, gm. Ostra Góra, 34 w. od Sokółki, 317 dz. włość. 3.) **G.**, *Dwór*, dobra, pow. poniewie-

ski, gm. Skrobotyszki (14 w.). 4.) *G. D.*, dobra, tamże, gm. Linków (4 w.).

Górny, przys., pow. jampolski, okr. pol. i parafia Dzygówka, gm. Babczyńce (12 w.).

Goróńsko al. *Gorunsko*, r. 1307 *Grunz*, wś, pow. międzyrzecki. W dok. z r. 1307 występuje Henryk, pleban „de Grunz” (K. W., n. 911). Wś ma więc już kościół par. i ludność widocznie niemiecką przeważnie. W r. 1580 „Gorunsko” wś kościelna. Płaci tu Abram Bukowiecki od 9 łan., 9 zagr., 1 os., 1 kowala, 35 owiec i 2 pasterzy. O dalszych losach kościoła tutejszego i dziedzicach wsi, ob. *Bledzew* (t. I).

Góropol, *Guropol* (t. II, 913), dobra, pow. włkomierski, gm. Owanta (12 w.), własność Kuleszów, 215 dz.

Górowce, *Gurowce* (ob. t. II, 723 i 913), wś, pow. berdyczowski, gm. Puzyrki, st. poczt. Berdyczów (16 w.), 143 dm., 916 mk., cerkiew, szkoła, cerk., 2 młyny, 2 wiatraki. Obecnie Olga Oleśnicka ma 635 dz.

Górowe, wś, pow. wileński, gm. Rukojnię (7 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr Czarna.

Górowki, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (10 w.).

Górowszczyzna, *Gurowszczyzna*, wś, pow. kijowski, gm. Białogródka, par. praw. Buzowa (4 w.), 39 w. od Kijowa, 22 dm., 290 mk., st. poczt. na szosie kijowsko-brzeskiej. Należała dawniej do dóbr jasnohorodzkich; r. 1720 była pustem sieliszczem. W nowszych czasach Dobrzyńskiego, od którego r. 1864 nabyli: Parafiewskij 993 dz., Brohowski 105 dz., Skorobohatko 128 dz. i Czech Jarek 312 dz. Obecnie ma tu Hładyniuk 82 dz.

Górska Wola, pow. ropeczycki, ob. *Wola Wielka* (t. XIII, 813).

Górskie, wś, pow. szczuczyński, ob. *Wykowo* (t. XIV).

Górskie-Pierzchały, okolica szlach., pow. bielski gub. grodz., gm. Malesze, 20 w. od Bielska, 81 dz.

Górsko al. *Górskie*, r. 1210 *Gorzco*, wś, pow. babimojski. Władysław, ks. kaliski nadaje roku 1210, opatowi pforteńskiemu (Pforta w Saksonii) różne włości w okolicy Przemęta a w ich liczbie „Radomir cum Gorzco et Ozlonino” (K. W., n. 66).

Gorsztyski, wś, pow. telszewski, gmina Szkudy (2 w.).

Gorszczyzna 1.) wś, pow. sokólski, gm. Trofimówka, 29 w. od Sokółki, 129 dz. włość. 2.) *G.*, *Hurszczyzna*, wś nad rzeką Hryszczą, pow. ostrogski, gm. Pererose, par. praw. Juśkowce (3 w.), 26 w. od Ostroga, 30 dm., 315 mk. Własność Mogielnickich.

Gorszki, wś, pow. horodecki. Należy do Izabeli Szaumanowej.

Gorsznianie, ob. *Giersznianie*.

Gorszwilly, dobra, pow. rossieński, gmina Erzwilek ($\frac{1}{2}$ w.).

Gortatów p. m. Kluczborg (Szl.), dziś *Gottersdorf*, r. 1338 *Gothardisdorf*, wś, pow. kluczborski. Wspom. w dokum. z r. 1335 (K. W., n. 1178).

Gortatowo, r. 1366 *Gothartowo*, wś, pow. poznański. Jan, sołtys tutejszy, w dok. z r. 1366 (K. W., n. 1558).

Gortatowo, wś, pow. brodnicki, ob. *Gotar-towo*.

Góry 1.) r. 1219 *Gori*, 1227 *Gora*, wś, pow. gostyński, gm. Łąck. W r. 1227 wś ta jest przedmiotem sporu pomiędzy klasztorem miechowskim a biskupem płockim. Por. *Suchodół* 2) (t. XI, 535). W dok. z r. 1279 otrzymuje dla wsi tej biskup swobody, od ks. Bolesława (Ulanow. Dok., 162, 16). Ob. *Brodne*. 2.) *G.*, w dok. *Gora*, wś, pow. ostrołęcki. Wymieniona w dok. z połowy XIII w. jako włość kościoła płockiego, należąca „ad castrum Brensk”. 3.) *G. Mokre* i *G. Suche*, dwie wsi, pow. konecki. W r. 1540 własność Małgorzaty Pilezyckiej i jej syna Stanisława. Miały 13 kmieci na łanach, 2 karczmy (2 grz.), dwa dwory, dwa fol., łąki, bory i pasieki wspólne z Pilezycą. Ocenione były na 470 grz. 4.) *G. Wysokie*, wś, pow. sandomierski. Posiada w XV w. kościół par., p. w. św. Wita. Łany km. dają dziesięcinę archidyakonowi zawichoskiemu, wartości do 12 grz. (L. B., II, str. 494). 5.) *G.*, wś książęca do Chęcin należąca, od r. 1306 wieś biskupia. Ob. *Chęciny*. Dziś trudno oznaczyć jej położenie. Zapewne to była osada górnicza i nazwa jej mogła pochodzić od szybów zwanych też górąmi.

Góry 1.) wś, pow. białostocki, gm. Krypno, 38 w. od Białegostoku, 1,274 dz. włość. Pod wsią, w pobliżu brzegu Narwi, Zygm. Głóger, odkrył stację krzemioną. 2.) *G.*, dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymaszany. Dawniej attyn. Dryświat, r. 1802 przysądzona dla Edwarda Zachwałowicza, od którego nabył baron Zygm. Engelhardt, dziś włość. Miłasza, 160 dz., Baubenisów 20 dz. 3.) *G.*, wś, tamże, gm. Poniemuń (14 w.). 3.) *G.*, *Gury*, wś, pow. rossieński, gm. Rossienie (3 w.). 5.) *G.*, dwór, pow. szawelski, gm. Szawlany (4 w.). 6.) *G.*, wś, pow. miński, gm. Ostrożyce, 9 w. od Mińska. 7.) *G.*, al. *Hory Siemienskie*, wś, pow. miński, gm. Zasław, 25 w. od Mińska. 8.) *G.*, dobra, powiat oszmiański, gm. i par. katol. Holszany; r. 1865 własność Laudańskich (już r. 1838). Następnie od Czechowiczów przeszły do Stankiewicza. 9.) *G.*, kolonia, pow. wileński, gm. Góry; miała 46 dusz rewiz., żydów rolników. 10.) *G.*, wś włościńska i dobra skarb., pow. wileński, gm. Rudomino (7 w.); miała 40 dusz rewiz. 11.) *G.*, ob. *Hory*.

Góry Tarnowickie, al. *Góry*, miasto, ob. *Tarnowskie Góry* (t. XII).

Gorydzienięta, wś, pow. święciański, gm. Dubotówka (5 w.); miała 75 dusz rewiz., należała do dóbr Danuszewo.

Goryń, w dok. z r. 1191 *Goreczino*, wś przy zbiegu rzki Radomirzy z Łukawą, pow. radomski. Wspomniany w dok. z r. 1191, jako wś dająca dziesięciny kolegiacie sandomierskiej. W połowie XV w. istnieje tu kościół par. drewniany. Dziesięcine wsi Zbąski, h. Nałęcz. Dziesięcinę do 2 kóp, pobiera scholastyk sandomierski (L. B., II, 531). Istniała już wtedy Goryńska Wola. Kościół par., p. w. Wniebow. N. P. Maryi, wedle wizyty Łaskiego z r. 1520, stary, drewniany, istniał tu już zapewne na początku XV w. Według Długosza dziedzicem wsi był Zbąski, h. Nałęcz i kościół zdawna już istniał. Dziesięcinę ze wsi do 4 grz., pobierał scholastyk sandomierski. Pleban miał trzy łany, łąkę i sadzawkę. Dziesięcinę z fol. i od zagrod. pobierał pleban (Łaski, L. B., I, 671 i przyp.).

Goryslawice, w dok. *Gorezlavice*, wś, pow. pińczowski, par. Wiślica. Według dok. z r. 1198 niejaki „Bugivoy“ dał G. klasztorowi miechowskiemu (K. W., n. 34, 2020). W dok. z r. 1308 występują jako własność klasztoru sulejowskiego.

Gorysze, dwór i dobra, pow. rossieński, gm. Skawdville (12 w.). Własność Januszkiewiczów, 1214 dz.

Goryszewo, r. 1350 *Korzysszowycze*, r. 1580 *Gorzeszewo spirituale*, wś, pow. mogilnicki. W r. 1350 arcyb. Jarosław, oddaje drogą zamiany wieś kościelną Marzenin (z wyłączeniem dwu działów mających pozostać własnością kapituły) za „Korzysszowycze“, dziedzictwo Strączka (K. W., n. 1296). W r. 1580 płaci G. od 5 łanów, 1 zagr.

Goryszki, dobra, pow. szawelski, gm. Podubis (2 w.).

Gorzakiew, u Dług. *Gorzuchow*, w reg. pob. r. 1579 *Gorzachow*, wś, pow. stopnicki. W połowie XV w. należy do par. Kurozwęki, w XVI w. włączona do par. Gnojno.

Górzec, *Hurecz*, wś, pow. prużański, gmina Bereza Kartuzka, 30 w. od Prużany, 551 dzies. włosc. Wś należała do wójtostwa błudeńskiego, ekonomii kobryńskiej. Podług rewizji z r. 1563 było we wsi 18 włók gruntu średniego, mianowicie 5 włók bojarów putnych i 13 włók na osadzie. Poddani obowiązani byli płacić 12 gr. czynszu, dawać 2 beczki owsa albo 20 gr., 1 wóz siana albo 5 gr., za gęsi, kury, jajca, stacę i niewody 8 gr., osady 30 gr., za tłoki 12 gr., a za gwałty beczkę żyta albo 10 gr.; wogóle 97 gr. Bojarowie putni są wolni od robót, podwód, straży, odwozów i wszelkich innych powinności, tylko na rok powinni płacić z włoki 97 gr., a w którym roku pojadą w drogę z polecenia hospodarskiego, to w tym roku niczego nie

mają płacić. Jadący w drogę z 2 włók, powinni wyprawić jednego konia. Suma dochodu ze wsi wynosiła od 18 włók 29 kóp 6 gr., oraz z 23 mr. naddatków po 2 gr., 46 gr., wogóle 29 kóp 52 gr.

Gorzechowo, wś, ob. Żyrniki (t. XIV).

Gorzejów, wś, ob. Wola Żelichowska. Wy- mieniona w dok. z r. 1244.

Gorzejowa, w dokum. *Gorzimowa*, wś, pow. pilzneński. Nadana r. 1353 przez Kazimierza W. (Kod. mał., III, 88). R. 1536 dziedzicami są: Jan Wynarski i Jan Uchacz. Wś ma 20 kmieci płacących czynszu 4 grz. 3 gr. Karczma od- budowywała się, młyn. Dwór i folwark. Kmie- cie pracują na folwarku Brzostek, z którym wś ta oceniona na 400 grz.

Gorzelnia, urząd. *Guralnia*, urocz., powiat bractawski, gm. Żurawówka (4 w.), 14 dm.

Gorzew, al. *Garzew*, wś, pow. kaliski. W r. 1395 Peregrinus, kanonik kaliski i pleban „de Freystot“ oświadcza, iż jego sołtys w Gaszewie Andrzej, odstąpił 2 łany sołtystwa, niejakiemu Januszowi (K. W., n. 1964).

Gorzędów, r. 1552 *Gorzędów*, wś, powiat piotrkowski. Istnieje tu kaplica drewniana, p. w. N. P. Maryi i św. Józefa, wzniesiona wedle tra- dyey przez dziedzica wsi Remigiusza Koniepcol- skiego, bisk. chełmskiego († r. 1640).

Gorzkievicze, zaśc., pow. lidzki, gm. i do- bra Dokudowo; miał 6 dusz rewiz.

Gorzków, wś, pow. pińczowski. Kościół par. istnieje tu już w XV w. (Dług., L. B., II, 143, 412).

Gorzków, w dok. z r. 1282 *Gorscow que vul- gariter appellatur wilcechysse*, wś, pow. bocheński. Włosc klasztoru w Staniątkach, wedle dok. z r. 1287. W połowie XV w. własność klasztoru ma tu 8½ łan. km., 2 karczmy z rolą, 5 zagr. i fol. Dziesięcinę do 10 grz. pobierała preben- da Łazowska w Krakowie (L. B., II, 182).

Gorzkowice, dawniej *G Wielkie*, wś, pow. piotrkowski. Kościół tutejszy, p. w. św. Kata- rzyny, już r. 1335 otrzymał nadanie dziesięcin z Cieszanowic, Krośna, Gorzkowic Małych i Rzechowic, od Janisława, arcyb. gnieźnieńsk. Na początku XVI w. dziedziczką G. jest Anna Kurozwęcka, panna nieletnia, córka Adama. Obecnie na miejscu spalonego, drewnianego, stanął nowy murowany kościół z dwoma wie- żami.

Górzno, wś, pow. garwoliński. W r. 1569 jest to wś z kościołem par. W części G. su- perior ma Ciołek 19 półłanków, Gorzyński 18, prócz tego w trzech działach 4 łany. W części G. inferior w 4 działach 6 łan., 6 zagr., 5 kom.

Górzno, wś, pow. pleszewski. Wedle aktów kons. gnieźn., kościół par., p. w. św. Mateusza apost., istniał tuż już w XIV w. Na początku XVI w. nie było tu ni plebana, ni plebanii. Do par. należały: G. i Bieniewo. Zwykle zarządzał

kościółem jeden z sąsiednich plebanów lub zakonnik z Kalisza. Intrygę parafii ceniono roku 1810 na 380 złotych. Arcybiskup Przyłuski przyłączył parafię jako filię do par. Szczury.

Górzno, w dok. z r. 1229 *Gozno*, mstko i ws, pow. brodnicki. Mylnie podane przez Ulanowski (Dok. kujaw. i maz.) w rejestrze jako ws podlaska w pow. łukowskim, gdyż pomieszczone przez niego dokumenty odnoszą się do Górzna pruskiego i mieszczącego się tam klasztoru. Już w dok. z r. 1229 występuje G. jako włość bisk. płockich (Kod. maz. 3). W r. 1325 bisk. płocki, Floryan, zakłada tu jako we wsi biskupiej kościół dla braci św. Jana Jerozolimskiego. Do kościoła mają należeć wsi: Górzno z zamkiem biskupim, Gołkowo (dwie wsi), Osuchowo, Miesiączkowo (dwie). Bracia otrzymują w G. sześć łanów i 10 morg. koło grodu, na górach i łąkach nad strumieniem wypływającym z lasu „Karu“ zwanego i 8 łan. w Osuchowie (Kod. maz. 46). Przy akcie z roku 1338 występuje „Paulus procurator in Górzna“ (Kod. maz. 49). Według aktu z r. 1357 zamki biskupie w G. i Pułtusk służyć miały za schronienie dla sołtysów i służby biskupiej, w czasie napadów nieprzyjacielskich (Kod. maz. 71). W r. 1570 „Górzno oppidum“ płaci od 3 rzem. (Paw. Mazow. 132).

Górzów, r. 1312 *Landisberg*, miasto na Szląsku. W dok. z r. 1312 wymienione, jako centr powiatu: „Landisberk cum suo districtu“ (K.W., n. 952). Ob. *Oleśno*.

Gorzuny, ws włośc., pow. wileński, gm. Rudomino; miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Jaczuny.

Gorzycza Stara, ws, powiat międzychodzki. W dok. z r. 1303 występuje Jan, pleban „de Gorithsie“. W r. 1580 wieś z kościołem paraf. Gorzycey płaci tu od 5 łan., 18 zagr., 2 kom., 3 osad., 3 kom., 50 owiec i pasterza. Parafia obejmuje tylko samą ws i stąd jako uboga w dochody znikła. Ws zaś wcielono do kościoła w Kamionnie.

Gorzyce 1.) ws nad Wisłą, pow. tarnobrzeński. W r. 1330 Vocco ststa krakowski i sandomierski nadaje w imieniu Wacława króla czeskiego, ks. krakowsk., comesowi Stefanowi, Węgrowi, przewóz na Wiśle naprzeciw wsi Gorzyce, zwany kamiennym („navigium lapideum“). Naprzeciw, z drugiego brzegu, leży ws Kamień i druga Kamień mściowski. W r. 1333 król Władysław pozwała plebanowi w G. zbudować most na rz. Crzesna i karczmę przy moście. Potwierdza przytem dawne prawa kościoła co do poboru cła i opłaty przewozowej na Wiśle (Kod. mał., II, 204, 270). Według Długosza pleban posiadał odwieczne prawo poboru cła od kupców, idących na Ruś lub z Rusi, od konia po groszu a od wołu lub krowy 4 denary. Miał też od Wład. Jagiełły przywilej na wystawienie mostu na Trzeźni. Były we wsi dwa młyny, jaz plebana na

Sanie, 2 karczmy plebańskie (L. B., II, 354). W opisie odbytego tu zjazdu (t. II, 734), nazwano Fel. Lipskiego, wojewodę kaliskiego, wojewodą wileńskim. 2.) **G.**, ws, pow. dąbrowski. W połowie XV w. dziedzic Ligęza, h. Półkoza. Ws ma 9 łan. km., dających dziesięcinę biskup. krakow., fol. daje pleb. w Przecławiu (L. B., II, 408).

Gorzyce, ws, pow. wągrowiecki. Dawna posiadłość arcyb. gnieźn., wymieniona w dok. z r. 1136 i 1357. Zapewne arcybiskupi założyli tu parafię w XIII wieku i zbudowali kościół p. w. W.W. Św. Łany km. dawały plebanii tylko meszne po mierze żyta i owsa, sołtysie po 6 gr. z łanu za dziesięcinę. W r. 1839 wzniesiono nowy kościół murowany, w miejscu drewnianego. W r. 1873 został rozszerzony przez dobudowanie presbyteryum i zakrystyi.

Gorzyczany, ws, powiat sandomierski, par. Chobrzany. Piotr, dziedzic G., r. 1366 sprzedaje łąkę we wsi Szewce opatowi koprzywnickiemu za 8 grzyw. Wymieniona też w dok. z 1362 r. (Kod. mał., I, 312 i III, 198). Ob. *Chobrzany*.

Gorzdupie, okol., pow. telszewski, gm. Dorbiany (8 w.). Mają tu Hryniewiczowie 40 dz.

Gorźdy, mstko i dobra, pow. telszewski, gm. Gorźdy, 70 w. od Telsz. Dobra, własność bar. Rennów, 2,063 dz. W r. 1788 był tu przykomórka od granicy pruskiej. Gmina obejmuje 21 miejscowości, 235 dym. włośc. (obok 9. innych), 3,185 mk. włościan, uwłaszczonych na 4,989 dz.

Gosań w dok. *Gossanycki districtus*, ws, pow. konecki. Pierwotnie nazwa jednego z czterech obrębów, na które się dzieliły obszary leśne dóbr Końskie. Por. dokum. z roku 1369 (Kod. mał., III, 231).

Gościce, ob. *Goszczyce*.

Gościce, r. 1154 *Goztech*, ws, pow. nissański. W dok. z r. 1154 w liczbie posiadłości bisk. wrocławskich (K. W., n. 586).

Gościchowo al. *Gościkowo*, ws, pow. międzyrzecki, ob. *Paradyż* (t. VII).

Gościejewice, r. 1310 *Gosceiovicz*, ws, pow. krobowski. W dok. z r. 1310 wśród wsi włączonych do pow. ponieckiego (K. W., n. 930).

Gościejewo 1.) w dok. *Goscegow*, ws, pow. makowski, par. Szewlice. Wspomniana w dok. z XIII wieku wśród włości kościoła płockiego. W r. 1582 ma 8 łan. W spisie z r. 1827 podane jako ws rządowa. 2.) **G.**, ob. *Goszczewo*.

Gościejewo 1) r. 1350 *Goszczuiewo*, ws, pow. krotoszyński. Dziedzic wsi wspom. w dok z r. 1350 (K. W., n. 1298). 2.) **G.**, r. 1296 *Gostogewo*, ws, pow. obornicki. Władysław, ks. polski, nadaje G. i Olszynę r. 1296, comesowi Mikołajowi, wojew. pomorskiemu i pozwała mu takowe przenieść na prawo niemieckie, nowotarokie (K. W. n. 746).

Gościeradów, r. 1198 *Gostiradic*, ws, pow. janowski. W dok. z r. 1198 dla klasztoru mie-

chowskiego spisany, w wyliczeniu nadań powiedziano: „Johannes dedit villam que decambita fuit a fratre eius Matheo pro Gostiradic“, a w drugim miejscu: „Andreas frater Mathei dedit Bamvol“. Wydawca Kod. Wielk. odnosi to do jedynego znanego Gościerałowa, w pow. janowskim. W r. 1531 istnieje tu parafia. Wś ma dział: Piątkowski płaci od 3 łan., a Sienieński Andrzej od 4 łan. i młyna. Klasztor zapewne prędko się pozbył zbyt odległej pozawisłańskiej włości. G. był gniazdem rodu Gosciradowskich, h. Bogorya, z których Trojan r. 1456 zabił ówczesnego proboszcza, Piotra Czarnego z Radomia. O tymże Trojanie wspominają księgi grodzkie urzędowskie pod r. 1436. Syn zabójcy, Czesław, posiadał tę wś w r. 1470 i pozostawił synów, Mikołaja i Stanisława, zmarłych około r. 1488. Syn jednego z nich, Jan, był właścicielem części G. r. 1499. Na nim wygaśł ród. Około r. 1523 G. przeszedł w ręce Tenczyńskich, z których Andrzej, wwd. sandomierski, ststa chełmski i bełzki, był fundatorem nowego kościoła w G. R. 1558 dziedzic sąsiedniego Leśnika, arianin, Jan Ostrowski, dopuścił się zabójstwa ówczesnego proboszcza w G., Andrzeja Pszonki. Od r. 1608 właścicielami G. są Słupcecy, mianowicie Barbara z Leszna Słupceka, a r. 1639 jej syn Jerzy, ststa pilźnieński. R. 1650 posiada G. Wacław Leszczyński, arcyb. gnieźn., a po nim bracia: Jan i Przecław Leszczyńscy. W r. 1676 płaci z G. Andrzej Dzierżanowski od 3 osób z rodziny i 108 poddanych i dworskich. Zechowicz, pleban miejscowy, od 38 poddanych. W r. 1683 zostaje właścicielem G. Jan Kazimierz Krasieński, r. 1687 syn jego, Karol Krasieński. W r. 1699 spotykamy współwłaścicieli: Krzysztofa Żurawskiego i jego żonę Konstancję z Pruszyńska, oraz Józefa Szembeka i Aleksandrę Żurawską, od których nabywa G. Romuald Wybranowski z żoną Salomeą ze Słupowa Szembekówną. Tenże Wybranowski, przez dokupno Węgłina, Szczecina i Leśnika Dużego, uformował kompleks dóbr w tym składzie, jaki przetrwał do naszych czasów. Był on, jako półkownik za Jana III-go, pod Wiedniem, jego rymsztunek rycerski zachował się w pałacu G. i obecnie złożony w Muzeum Czartoryskich w Krakowie. Romuald Wybranowski zmarł r. 1742, pozostawiając dobrą synowi Stanisławowi, żonatemu z Maryanną z Karwickich, z których jedyną córką Salomeą, r. 1781, ożenił się Eligiusz Prażmowski, ststa mszczonowski, znany z Pamiętników Koźmiana. Z tego małżeństwa jedyna córka Maryanna Prażmowska wyszła za mąż za Wojciecha Suchodolskiego, głośnego posła sejmu czteroletniego, i wniosła mu w posagu dobrą G., które w połączeniu z rodzinnymi dobrami Wojciechów w Łukowskim i Dorohusk w chełmskiem, stanowiły prawie magnacką fortunę. Synowie Wojciecha, Franciszek i Jan, otrzymali od rządu austrya-

ckiego tytuł hrabiowski. Franciszek Suchodolski, oficer gwardii austriackiej, zmarł w 1829 r., pozostawiając dwóch synów: Eligiusza i Edmunda hr. Suchodolskich, którzy rozdzielili się spadkiem. G. przeszedł na schedę starszego Eligiusza, a młodszy, Edmund, objął Wojciechów. Eligiusz Suchodolski, zmarł r. 1894 bezżennie, testamentem, sporządzonym r. 1892, całe dobra G., zapisał na własność warszawskiemu katolickiemu Towarzystwu Dobroczynności, obciążwszy tylko zapis dożywociem brata Edmunda. Zbiory zaś swoje i pamiątki rodzinne oddał do muzeum ks. Czartoryskich w Krakowie. Edmund Suchodolski prowadził długi proces o unieważnienie testamentu brata, lecz przegrał takowy we wszystkich instancjach tak, iż ostatecznie dobra G. przeszły hypotecznie na własność warszawskiego Towarz. Dobroczynności. Życiorys Eligiusza Suchodolskiego, oraz jego testament, pomieścił „Wiek“ z r. 1894, nr. 131. (Dzieje przechodzenia własności G. skreślone na podstawie notatek Eligiusza hr. Suchodolskiego, przez Rob. Przeglasińskiego).

Gościeszyn, r. 1520 *Goszczyschyno*, wś, pow. mogiłęński. Zdawna należał do dóbr stołowych kapituły gnieźn., która to założyła i uposażyła parafę, koło połowy XIV w. Od roku 1747 do 1760 stanowił filię par. Niestronno. Roku 1826 stanął nowy kościół w pruski mur zbudowany. Obraz N. Maryi P. słynie z cudów (Łask L. B., I, 168 i przyp.).

Gościecin, wś, pow. włoszczowski. W dok. z r. 1357 (K. W., n. 1354) wymieniony w liczbie włości arcyb. gnieźn. Należał do klucza kurzelowskiego. W r. 1540 leży w par. Maluszyn, pow. sieradzki, ma 3 półłanki km. i 1 łan km., 2 karczmy, brzeg Pilicy, łąki.

Gościkowo, r. 1230 *Gostekowe*, wś, pow. międzyrzecki, ob. *Paradyż* (t. VII).

Gościmowice, w dok. *Goszczymowice*, wś, pow. piotrkowski. R. 1379 w Wolborzu, Zbilut, bisk. kujawski, sprzedaje sołtstwo w G. i Powęzinie, z czterema łanami, karczmą i sadzawką, za 40 grzyw., Adamowi kmieciowi z G., dla osadzenia wsi tych na prawie niemieckim. Po dwu latach wolności mają płacić po 12 grz. czynszu z łanu. Kmieć żaden nie może posiadać więcej nad 2 łany i powinien mieszkać we wsi (Ulanów. Dok., 266, 88).

Gościnna właścicie *Goszczyna*, w dok. *Gotschene*, 1552 r. *Goszczyna*, wś, pow. piotrkowski. W dok. z 1280 podana wśród włości nadanych przez Mieszka starego, kościółowi w Łędzie (Ulanów. Dok., 357, 8). W r. 1552 Andrzej Wilkoszewski płaci od 9 osad. 3½ łan.

Goście, ob. *Leśnica*.

Goślina Długa, wś, pow. obornicki. Dawniej własność szlachecka, nabyta r. 1621 przez benedyktynki poznańskie. Kościół par. p. w. św. Maryi Magdaleny, wedle wizyty z r. 1628, dre-

wniany, istniał już r. 1510. W r. 1580 płacił tu Zbyszewski od 3 półan., 3 zagr., $\frac{1}{2}$ łan. karcz. m.

Goślub, wś, powiat łęczycki, parafia Piątek. W r. 1335 dziedzicem wsi jest Laurencius, posiadający tam „omnia jura que decent militem” (Kod. kat. krak., I, 200). R. 1576 Stan. Sempelborski płaci tu od 7 łan., 3 zagr., karcz., 13 os.; Krzysz. Bratoszewski od 14 osad.

Gosławice, wś, pow. koniński. Włość klasztoru w Łędzie, wedle dok. z r. 1280 (Ulanow. Dok. 356, 7). W r. 1293 klasztor, drogą zamiany z arcyb. gnieźn., Jakóbem, na dziesięcinę z wsi pobliskich, pozbył się tej posiadłości (K. W., n. 696). Opis kościoła p. w. św. Andrzeja z XV w., z rycinami, podał Wł. Łuszczkiewicz (Sprawozd. kom. historii sztuki, t. VI, str. 264).

Gosprzydowa, u Dług. *Wolya Gotfridi* al. *Gotprzydowa*, wś, pow. brzeski (Galicja). W połowie XV w. istnieje tu kościół par., drewn., p. w. Narodz. N. P. Maryi. Wś ma 14 łan. km, dających dziesięcinę kapitulie krakow. Dziedzic Wielogłowski, h. Stary koń (L. B., II, 270)

Gostagole, wś, pow. poniewieski, gm. Linków (9 w.).

Gostany, 1.) wś i dobra, pow. poniewieski, gm. Mołdoczany. 2.) **G.**, wś, dobra i fol., gm. Nowemiasto (6 i 8 w.).

Gostolin, wś, pow. płoński. W dok. z połowy XIII w., własność bisk. plockich. W r. 1570 należy do klucza junieckiego, ma $9\frac{1}{2}$ łan., 2 zagr.

Gostupie, w spisie *Gołpupie*, dwór i okol., pow. poniewieski, gm. Nowemiasto (13 w.). Mają tu Mackiewiczowie 78 dz.

Gostwica, w dok. *Gostuyca*, wś, pow. sądecki. Własność klasztoru sądeckiego według dok. z r. 1280 i 1283. W r. 1375, królowa Elżbieta nadaje z G. dziesięcinę kościołowi w Piwnicznej (Kod. mał., III, 280).

Gostyczyna, wś, pow. odolanowski. W dok. z r. 1319 występuje „Venceslaus de G.” (K. W., n. 1007). Kościół par., p. w. św. Mikołaja, istnieje już w XIII w. W dok. z r. 1294 występuje Wilhelm „rector ecclesie in Gosticin”. Obecny murowany pochodzi z końca XVI w. Kaplicę, p. w. św. Jana Nepomucena, wzniesli r. 1640 dziedzice wsi Szoldrscy. Wś w XV w. jest własnością Tęczyńskich. Anna, córka Zbigniewa Tęczyńskiego, dziedzica Pleszewa i innych włości, wniosła te dobra i G. swemu mężowi Mikołajowi, księciu na Raciborzu. R. 1579 siedzą tu Węgiercy.

Gostylany, wś, pow. kowieński, gm. Rumiszyski (4 w.).

Gostyn 1.) miasto, pow. krobowski. Odnoszą się do niego opracowania następujące: „G. i jego okolice” (Przyj. ludu, 1839 r., 222). „Fara w G.” (Przyj. ludu, 1839 r., n. 27). „Żalki z pod G.” (Przyj. ludu, 1841/2, str. 359). „Ko-

ściół ks. Filipinów pod G.” (Przyj. ludu 1834 r., str. 68). Tenże w Albumie do „Wspomnień Wielkopolski”. „Prospekt wesoły na smutne ludzkiej niedoli przypadki, albo zebranie cudów przy obrazie N. Panny przed G. doznanych” (Poznań, 1726). „Pamiętka jubileuszowa dwusetletniego zgromadzenia ks. Filipinów na górze Św. Gostyńskiej r. p. 1868”. Tom I, Poznań, nakładem Zgromadzenia ks. Filipinów, 1869 r., 8. (Autor ks. Brzeziński). Pirch Otto v., *Reiseerinnerungen aus d. J. 1826* (Schilderung des Klosters v. Gostyn). „Plan sytuacyjny instytutu Sióstr Miłosierdzia w G., 1852 r.” (W bibl. Tow. Przyj. Nauk w Poznaniu, rękopis). „Beitraege zur Kriegskunst und Geschichte des Krieges von 1756 bis 1763, mit Plan und Karten, VI, und letztes Stueck von J. G. Tielke, Gedruckt mit Bartelschen Schriften, 1786. 2.) **G. Stary**, wś, pow. krobowski, ob. *Stary Gostyn* (t. XI).

Gostynin, miasto powiatowe. Bawi tu roku 1279 Bolesław, ks. mazow. i wydaje ztąd przywilej dla biskupa plockiego, obecnego także przy boku księcia. W dok. z r. 1355 wymieniony w liczbie czterech grodów będących stolicami ziem (Czersk, Rawa, Liw i G. (Ulanow. Dokum. 328 i 329, 38). Starosta gostyński i podkomorzy zarazem, Stefan, pojawia się w dok. z roku 1368, kasztelan Rogala w dok. z r. 1382 (K. W., n. 1601, 1602, 1798). W r. 1457 Anna, ks. mazow. wypłaca tu Konradowi, ks. na Oleśnicy i Koźlu, 1000 kóp groszy długu zaciągniętego jeszcze przez brata jej Władysława, ks. mazow. (Kod. maz., 224). Według reg. pob. z r. 1579 daje G. szosu fl. 64, od łan. $46\frac{1}{2}$, od bań gorz. fl. 8, od rzem. fl. 44, czopowe roczne fl. 166 gr. 16 (Paw. Maz. 210).

Gostynin, urocz., pow. brzeski. gub. grodz., gm. Wielkie Ryta.

Gostyniszki, dwie wsi, pow. szawelski, gm. Podubis (8 w.) i gm. Szawkiany (12 w.).

Goszcza, w dok. z r. 1198 *Coccha*, *Goscha*, wś, pow. miechowski. Według dok. z r. 1198 „dominus comes Stephanus”, nadał klasztorowi miechowskiemu „Coccham superiorem”, a bisk. krakow. Gethko, dał dziesięcinę swą z G. Akt wspomina też G. Dolną (inferior). Zdawna już różne części wsi miały odrębnych właścicieli. Zapewne drogą zamiany część klasztoru przeszła na własność klasztoru jędrzejewskiego, gdyż akt z r. 1256 wymienia G. w liczbie włości tegoż klasztoru. W r. 1271 Paweł, biskup krakow., nadaje altaryom św. Wojciecha, Leonarda i św. Małgorzaty w katedrze krakowskiej, dziesięcinę biskupie ze wsi: Trojanowice, Zielonki, Rzeplin i G. W r. 1274 Jan, opat jędrzejowski, nadaje część klasztorną w G. biskupom krakowskim, a Bolesław, ks. krakow. daje wsi te same swobody, jakie mają inne włości kapituły. Część książęcą także otrzymała kapituła na własność (Kod. kat. krak., I, 93, 103, 108, 169).

Goszczanów, wś, pow. turecki. W dok. z r. 1136 wymieniony wśród włości arcyb. gnieźn., zapewne wkrótce potem otrzymał kościół par., p. w. św. Marcina. W r. 1629 arcyb. Wężyk przeznaczył probostwo G. na uposażenie dziekana kaliskiego. Na początku XVI w. jest tu dwór arcybiskupi. Pleban ma trzy łany.

Goszczewice, r. 1338 *Goszczysowicze*, r. 1373 *Goszczychowicze*, roku 1569 *Gozdzissowicze*, wś, pow. radomski, par. Wrzos. Wymieniona w dok. z r. 1308 w liście włości klasztoru sulejowskiego. Wedle rocznika Św.-Krzyżskiego król Władysław dał r. 1338 G. i dwie wsi przyległe Bodzańcie Mikołajowi, synowi Mikołaja ze Zbąszynia (Mon. Pol., III, 79). Wspom. w dokum. z r. 1373 (Kod. mat., III, 265). W r. 1569 płacą tu Gozdyszowscy od 15 łan., 8 zagrodników, 3 rzem.

Goszczewo, w dok. z r. 1280 *Gozeov*, r. 1579 *Goszczewo*, wś, pow. nieszawski. Dok. z r. 1280 biskup kujawski Wsław ustąpił z tej wsi dzieścin klasztorowi byszewskiemu (Ulanów. Dok., 223, 49).

Goszczuny 1.) wś i dobra, pow. kowieński, gm. Surwiliszki (11 w.). Własność Gościwiczów, 310 dz. 2.) G., dwór, pow. poniewieski, gm. Krakinów (16 w.).

Goszczyce al. *Gościce*, r. 1578 *Goszcice Mlin-skie*, *nobilium*, *Podleszne* i *mediocres*, pow. płoński. W r. 1578 siedzą tu drobni właściciele mający od 1/2 do 2 łan. Opowieści o głupocie tu-tejszej drobnej szlachty zebrał i ogłosił L. Rutkowski: „Gościcy Papaje“ (Wiśła, t. XV, 273).

Goszczyn, os. miej., pow. grójecki. W roku 1577 płaci szosu grz. 4, od 12 łan. miej., 3 łany z powodu pożaru nie nie dały, od 6 bań gorzał., od rzem. fl. 3, czopowego fl. 34 gr. 25.

Goszkice, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (21 w.).

Gosztynie 1.) (ob. t. II, 754 *Gosztyny*), dobra, pow. szawelski, gm. Podubis, własność Grużewskich, 243 dz. 2.) G., dwór i wś, pow. rossieński, gm. Kielmy (7 w.), Kaffemanowie mają 200 dz.

Goszyn, r. 1315 *Koczyne*, wś, pow. gdański. Dawała przed r. 1315 dziesięcinę prepozyturze św. Wojciecha pod Gdańskiem (K. W., n. 975).

Gotakiemie, wś, powiat święciański, gm. i dobra Łabonary (5 w.); miała 19 dusz. rewiz.

Gotardowa Wola, r. 1418 *Gottartowa Wola*, wś kośc. w okolicach Radomia, wspomniana w dok. z r. 1418 (Kod. kat. krak., II, 412), będzie to zapewne Wola Kowalska, obecnie Wolanów. Druga wspomniana tamże z uszkodzoną w akcie nazwą, wś Nowacz... jest to Nowaczkiew, dziś Cerekiew, wś kościelna pod Radomiem.

Gotartowice, pierwotna nazwa wsi *Gartatowice*, w pow. pińczowskim. W połowie XV w. miała 17 łan. km., karcznię z rolą, fol. klasztorny i młyn.

Gotartowo, parafia, wymieniona w reg. pob. z XVI w., w pow. rypińskim, jest to Gortatowo w pow. brodnickim. Być może, iż istniała tu parafia, czy filia par. Jastrzębie.

Gotkińszczyzna, pow. grodzieński, ob. *Bojary Gotkińszczyzna*.

Gotowce, 1.) wś, pow. poniewieski, gm. Czy-piany (10 w.). 2.) G., wś, tamże, gm. Linków (10 w.). 3.) G., dobra, pow. szawelski, gm. Janiszki (9 w.), własność Bandrewiczów 171 dz.

Gotowtyski al. *Szczodryski*, dobra, pow. telszewski, gm. Wornie (10 w.), własność Bodzińskich, 582 dz.

Gowarczów, r. 1520 *Goworyczow*, r. 1577 *Goworczow*, os. miej., pow. konecki. Na początku XVI w. miasto G. ma kościół par. murowany, p. w. św. Piotra i Floryana, założony zapewne w XV w. przez Gowarczowskich. Dopiero jednak w r. 1776 był konsekrowany. Istniała też kaplica św. Rocha oddzielna od kościoła. W r. 1577 miasto G. płaci szosu fl. 6, od 7 łan., 6 bań gorzał., i czopowego za cały rok fl. 22.

Gowarzewo, wś, pow. średzki. Przemysław, ks. polski, zamienia r. 1253 swe wsi: G., Dębnicę, Konarskie, Waliszewo i Solec z częścią jeziora Ostrowa na Tymieniec, włość kościoła gnieźn. (K. W., n. 320).

Gowie, dwór, pow. telszewski, gm. Wornie (3 w.).

Goworowo, wś, pow. ostrołęcki. Gotard z Kargoszyń, pleban w G., występuje w dok. z r. 1505 (Kapica, Herbarz 167).

Gowory, wś, pow. dźwiński (dyneburski).

Goworzyna, ob. *Gaworzyna*.

Gozdawa, dobra, pow. święciański, gm. Zanarocz. W r. 1865 własność Boczkowskich.

Gozdna, ob. *Gozna*.

Gozdów, r. 1362 *Gostow*, wś, pow. kolski. Kazimierz W., oddając r. 1362 sołtysowi z Warzy, Henrykowi, lokację miasta na obszarze wsi Koło, nadaje temuż łakę we wsi G. (K. W., n. 1484).

Gozdowa, wś, pow. hrubieszowski. R. 1564 „oppidulum“ w ziemi chełmskiej, płaci szosu fl. 1 gr. 18 i od 2 rzem. po gr. 4.

Gozdowo, r. 1361 *Gwozdów*, wś, pow. wrzesiński. Wspom. w dok. z r. 1361 (K. W., n. 1460). Kościół par. powstał tu zapewne w XIV w. skoro kościół w Grzybowie, pochodzący z XV w., uważany był za filię Gozdowa i do niego przylączony w XVI w.

Gozdzichowo, r. 1303. *Gwozow*, r. 1580 *Goszczichowa*, wś, pow. kościański. Wspomniana w dok. z r. 1303 (K. W., n. 868). W r. 1580 należy do par. w Łękach wielkich.

Goździec, ob. *Gójsz*.

Goździec, u Dług. *Goszedec*, wś z kośc. par., ob. *Gwoździec* (t. II).

Goździelin, wś, pow. opatowski, par. Denków. Pasco, współdziedzic G., sprzedaje r. 1366

„rubetum sive mericam ibidem“ zwane „ulipy“ Marcinowi, dziedzicowi Grocholic za 20 grzyw. (Kod. mał., III, 194).

Gozdziółka, chuta w dobrach Zenowil, pow. prużański.

Gozłice, u Dług. *Goszlice*, ws, pow. sandomierski. W r. 1282 rycerstwo małopolskie pod wodzą ks. Leszka odniosło tu zwycięstwo nad Tatarami, którzy w odwrocie, za radą Rusinów, złupili klasztor łyśogórski i unieśli drzewo Krzyża św. Według wersji drugiego rękopisu rocznika Św.-Krzyżskiego, Tatarzy wstrzymali się od złupienia klasztoru za radą Rusinów, towarzyszących Telbudze, wodzowi tatarskiemu (Mon. Pol., III, 76). Kościół paraf. istnieje tu już przed r. 1337 (Ob. *Chobrzany*). W połowie XV w. jest kościół par. z kamienia, p. w. Wniebowzięcia N. P. M. Dziedzic Ossoliński, h. Topór. Dziesięcinę z części wsi pobierał kościół we Włostowie (L. B., II, 332 i 344).

Gozna al. *Gozdna*, ws, pow. jędrzejowski, par. Mokrsko. W dok. z r. 1256 wymieniona jako własność klasztoru jędrzejowskiego. W dok. z r. 1376 występuje Stanisław, dziedzic G. Może klasztor miał tu jeden dział tylko (Kod. mał., I, 51, 393, 416). R. 1581 we wsi Gozna płaci Hier. Frikacz od 6 półłan., 2 zagr. bez roli.

Gozna, *Hozna*, ws i fol., pow. białostocki, gm. Zabłudów, 28 w. od Białegostoku. Ws ma 357 dz. włośc.; fol. należy do dóbr Małynka.

Gozeliszki, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Popiele (11 w.).

Grab, fol., powiat kaliski, ob. *Chutki* (t. I). W r. 1579 płaci tu Grabska od 9 łan., 3 zagr., 1 kom., 1 pasterza. Ws należy do par. Szymanowice.

Grab al. *Grabsko-Robakowskie*, ws, pow. pleszewski. Wykopalska tutejsze opisał Erzepki w „Albumie młodzieży“, poświęconem J. I. Kraszewskiemu (Lwów, 1879).

Grabarka, 1.) ws i fol., pow. bielski, gub. grodz., gm. Aleksandrówka, 48 w. od Bielska. Ws ma 70 dz. włośc.; fol. należał do dóbr siemiatyckich Fenshave'ów, po 1893 r. rozparcelowany pomiędzy włościan. Ws i fol. otaczał dawniej dokoła las. Pośród lasu, na niewielkim wzgórku, wznosi się mała cerkiewka, filia siemiatyckiej. Miejsce to przez lud uważane jest za cudowne. Cerkiewka została zbudowana na pamiątkę, że mieszkańcy Siemiatycz, podczas powietrza morowego r. 1710, szukali tu schronienia. 2.) **G.**, chutor, pow. bielski, gub. grodz., gm. Dubiażyn, własność Sztybnowskich, 46 dz. 3.) **G.**, ws i osada, powiat brzeski, gub. grodz., gm. Rohacze, 65 w. od Brześcia, 278 dz. włośc.

Grabiaty, ws, pow. trocki, gm. Jewie (12 w.). Należała do dóbr Zapolina.

Grabianowice, u Dług. *Grabieyanowycze*, ws, w parafii Bystrzyca (pow. lubelski). W reg.

pob. z r. 1676 podana jako wioska, licząca 12 głów poddan. Dziś nie istnieje.

Grabianowo, r. 1145 *Grabonowo*, ws nad Wisłą, pow. nieszawski. W dok. Mieszka z roku 1145 dla klasztoru w Trzemesznie, w wyliczeniu nadań powiedziano: „Comes Trojanus contulit Pilchuthcovo et Grabonovo cum clausura super Vizlam“ (K. W., n. 11). Z czasem wsi wyszły z posiadania klasztoru. W r. 1582 w G. płaci Thulibowski od 2 łan.

Grabianowo, r. 1299 *Grabanowo*, ws, pow. szremski. Dziedzice G. występują w dok. z r. 1299 (K. W., n. 2062).

Grabie, ws, pow. grójecki. Mikołaj, pleban „de Grabie“ w dok. z r. 1427 (Kod. dypl. pol., II, 439). Ws ta stanowiła jedną całość ze wsią Jezioro i obie należały do benedyktynów pułtuskich, którzy tu założyli parafię. Ob. *Jezioro* (t. III).

Grabie, ws, pow. rohaczewski, gm. Horodec, 9 dm., 53 mk.

Grabiec, ws nad rzeką Krztynią i Ołudzą, pow. włoszczowski, par. Szczekociny. Jolanta, przełożona klasztoru Klarysek w Krakowie, sprzedaje r. 1332 sołtystwo w tej wsi, Janowi z Kurzelowa. W r. 1357 Prakseda, przełożona, sprzedaje toż sołtystwo Pietraszowi ze Szczekocin (Kod. małop., I, 223, 294).

Grabienice 1.) r. 1520 *Grabienycza*, ws, pow. koniński. W r. 1145 nadane klasztorowi w Łądzie przez ks. Mieszka (K. W., n. 10, 393, 522 i Ulanów. Dok. kuj., 357, 8). Kościół par., p. w. św. Małgorzaty, istniał już w XIV w., bowiem r. 1415 Michał, pleban występuje już w aktach kons. gnieźn. Pleban miał za uposażenie 1 an roli, dwa jeziora i dwie łąki. Pobierał też dziesięcinę z całej wsi. 2.) **G.** al. *Grabieniec*, ws, pow. łódzki. W dok. z r. 1357 wśród posiadłości arcyb. gnieźn. (K. W., n. 1354). Reg. pob. z XVI w. nie wymieniają G. ani w spisie włości arcyb. gnieźn., ani też wśród wsi składających parafię Zgierz.

Grabina 1.) fol., pow. białostocki, gm. Gródek, należy do dóbr Hieronimowo. 2.) **G.**, fol., pow. grodzieński, gm. Skidel, 36 w. od Grodna, należy do dóbr Skidel. 3.) **G.**, chutor przy wsi Łopuchowo, pow. słonimski.

Grabina 1.) przys., pow. łucki, gm. Kołki, 11 dm., 61 mk. 2.) **G.**, chutor, pow. łucki, gm. Włodzimierzów, 5 dm., 53 mk. 3.) **G.**, kolonia, pow. włodzimierski, gm. Werba, 11 w. od Włodzimierza, 17 dm., 109 mk.

Grabiny, r. 1536 *Grabini et Wilkogrzep*, ws, pow. pilzneński. W r. 1536 G. z Wilkogrzepem tworzą jedną całość, należą do Straszęcina, mają 17 kmieci, 2 zagr., 2 role puste, karcznię. Sołtystwo zamienione na folwark. Czynnosc wynosi 14 grz. 28 gr. Ocenione na 1300 grz.

Grabiszew, ws, pow. łęczycki. W dok. z r.

1357 wymieniony wśród włości arcyb. gnieźn. (K. W., n. 1354).

Grabków, chutor przy wsi Chrustowej, pow. olhopolski.

Grabkowo, ws. pow. włocławski. Wydawca Kod. Wielk. mylnie nazywa ją Grabków i zalicza do posiadłości bisk. pozn., odnosząc do niej nazwę: „Grambkowo“, w dok. ks. Ziemowita z r. 1350, oznaczającą ws. Grabków w pow. węgrowskim. W dok. z r. 1250 wśród włości zdawna należących do bisk. kujawskich (Ulanów. Dok. kuj. 187, 13). W r. 1557 ws. kościelna G., ma 14 łąn. i 10 czynsz., dział plebana 2 łąny, wójtów. 4 łąn., 5 zagr., 2 kom., 2 rzem. Ws. należała do bisk. kujawskich.

Grablawy al. *Grablawka*, dwór, pow. szawelski, gm. Szawkiany (8 w.), własność Gintylów, 97 dz.

Grabłewszczyzna, zaśc. w dobrach Muśniki, pow. wileński.

Grabniak, *Grebniak*, dobra, pow. bielski gub. grodz., gm. Pasynki, 10 w. od Bielska, własność Wiewiórowskich, 288 dz. Jaroszewicz, a potem Awanarius badali tutejsze mogiły (kurhany), wyłożone wewnątrz kamieniami. Prócz kości ludzkich znaleziono tu różne przedmioty metalowe i szklane paciorki.

Grabno, ws. nad rz. Grabią, pow. łaski. Dawne gniazdo Grabieńskich, h. Pomian, później Wężyków. Kościół par., p. w. św. Wacława i Mikołaja wspomniany w aktach z r. 1413. Dziesięcinę z całej wsi pobierał pleban.

Grabonóg, r. 1275 *Grabonoze*, ws. pow. krob. Bawi tu r. 1275 ks. Przemysław, przysądżając Gostyn komesowi Mikołajowi. Tenże Mikołaj (może syn?) nadaje r. 1337 mieszczanom Gostynia wsi: G, Bożewo i inne (K. W., n. 458, 1169).

Graboszewo, ws. pow. wrzesiński. Kościół par., p. w. św. Katarzyny i św. Małgorzaty miał być wystawiony, wedle napisu późniejszego na ścianie, r. 1353. W aktach kons. gnieźn. występuje r. 1443 pleban Stanisław. Do plebana należały 2 łąny ziemi i część lasu zw. Lubień. Dziesięcinę we wsi dawały plebanowi role folwarczne, kmiecie zaś tylko meszne po mierze żyta i owsa z łąnu. W r. 1608 dziedzicami wsi byli: Hieronim Gostomski, wojew. pozn. i Stan. Tomicki.

Graboszyce, w dok. *Gradissice*, ws. pow. wadowicki. Wymienione w liczbie włości klasztoru w Staniatkach, w dok. z r. 1253. Za Długosza ws. należy do par. w Tłuczaniu, dziedzicami są: Strzeż, sędzia, h. Kyczka i Jan Rudzki, h. Pilawa. Dziesięcinę wartości 14 skojców pobierał scholastyk krakow. (L. B., II, 233). W roku 1581 we wsi kościelnej „Grabiszczice“ płaci Brandis od 5 łąn. km., 10 zagr., 8 kom., 1 czynsz.

Grabów, os. miejs., pow. łęczycki. Według

aktu z r. 1232 nadany wraz z Dobrowem, przez arcyb. Bogumiła, cystersom. Następnie stał się włością szlachecką. W r. 1576 miasto G. w pow. orłowskim, płaci szosu 1 grz., od 12 rzem. po 4 gr., od 3 karczem piwnych po gr. 12, od 2 szynków wódki po gr. 6, od 3 bań gorzałcz. po gr. 24, od 4 kom. po gr. 7. Ogółem fl. 8 gr. 4. We wsi G. płaci Krzysztof Sokołowski, wojski kruszewicki od 20 łąn., 6 zagr., 10 łąn. pustych, 23 osadn. Na początku XVI w. miasto („oppidum haereditarium“), własność Jarosława Sokołowskiego, stęsty kolskiego. Kościół par., p. w. W.W. Św., istniał tu zapewne z dawnych bardzo czasów. Dziesięcinę z łąn. miejskich i kmiecych dawano kolegiacie uniejowskiej, plebanowi zaś tylko kołędę. Pleban miał swój folwark.

Grabów, r. 1310 *Graba*, ws. pow. górski (Szląsk). Dok. z r. 1310 Henryk II, dziedzic król. polskiego, włącza do powiatu górskiego, między innymi wsi: „Graba Bernardi, G. Nickelwitz i G. Hineonis“ (K. W., n. 932). Nazwy podane (t. II), według „Słownika“ Kniego, wynikły z mylnego odczytania dokumentu.

Grabów, *Grabów*, ws. nad rz. Uścią, pow. rówieński, gm. Klewań (9 w.), tamże, st. drogi żel. i poczt., 13 w. od Równego, 80 dm., 549 mk. (20 katol.), cerkiew par. drewn. z r. 1755. Ws. należała niegdyś do monasteru Peresopnickiego i podług rewizji zamku łuckiego z r. 1545 była we władaniu kn. Czartoryskiego. Miała 100 ludzi, od których płacono podatku kłode miodu i 100 kóp groszy. W r. 1577 przy Bielowie kn. Janusza Czartoryskiego, który wnosi od 18 dym. po 20 gr., 6 ogr. po 4 gr., 8 ogr. po 2 gr. W r. 1648 ks. Mikołaj Czartoryski płaci ztąd od 84 a r. 1655 od 14 dym. W końcu sprzedany Apanażom (Udziełom) przy kluczu klewańskim.

Grabowa, ws. pow. stopnicki. E. Majewski: „Garniarstwo we wsiach Grabowa i Gora“ (Światowit, t. II).

Grabowa 1.) chutor, pow. kamieniecki, gm. Krupin. 2.) **G.**, ob. *Florkówka*.

Grabowce 1.) (ob. t. II, 777 *Grabowiec*, ws. nad Bohem, pow. braclawski, gm. Grabowce, 3 w. od Braclawia, 73 dm., 438 mk., zarząd gm., cerkiew par. Gmina obejmuje 25 miejscowości, 1866 dm., 14,009 mk. włościan (5,744 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 19,550 dz. (13,487 roli). Nadto w gm. jest 678 dz. (432 roli) większej posiadłości, 289 dz. apanaży i 834 dzies. ziemi cerk. Cała gmina ma 21,351 dz. (14,413 roli) i 14,291 mk. 2.) **G.**, ws. pow. łyczowski, okr. pol., gm. i par. Międzybóż (9 w.), leży między Hrecznicami a Łysanowcami. W roku 1661 własność Trzeciaka, ma 2 dym., r. 1668 Trzeciakowej przy Międzybóżu, spustoszona jako na szlaku. 3.) **G.**, ws. pow. mohylowski, st. poczt. Szarogród. W r. 1578 i 1583 własność Sieniawskich, płacących od 1 pług. Obecnie

część (500 dz.) należących do Andrzeja Wysznińskiego, zamieszkałego w Bystrach (pow. skwirski), druga (496 dz.) do Maryi Przybylskiej.

Grabowczyk, wś i fol., pow. bielski gub. grodz., gm. Malesze. Wś ma 12 dz. włośc., fol. należy do dóbr Dębowo. Poprzednio własność Kulikowskich.

Grabowiec, mstko, pow. hrubieszowski. W r. 1531 leży w ziemi bełzkiej, dale szosu fl. 4, pop gr. 15, wójt od 2 łan. gr. 24, od młyna gr. 6 i drugiego też gr. 6. W r. 1578 jest centrem powiatu t. n., daje szosu fl. 10 gr. 4, od 32 $\frac{1}{4}$ łan. po fl. 1, od 15 rzem. i przemysł., 16 kom., od 7 kół młyn., od popa fl. 2.

Grabowiec 1.) wś, pow. bielski gub. grodz., gm. Malesze, 8 w. od Bielska, 1,059 dz. włośc. 2.) **G**, wś, pow. bielski gub. grodz., gm. Orla. 20 w. od Bielska, ze wsią Jośki 1,191 dz. włośc. 3.) **G**., wś i fol., pow. brzeski gub. grodz., gm. Żytyn, 34 w. od Brześcia. Wś ma 125 dz., fol. należy do dóbr Żytyn.

Grabowiec, chutor i kolonia pow. nowogrodzko-wiłyński, gm. Rohaczów, 40 w. od mta powiat. Chutor ma 11 dm., 48 mk.; kolonis 18 dm., 99 mk.

Grabowik, chutor, pow. wołkowyski, gmina Porszowo, własność Katarkiewiczów.

Grabówka 1.) wś i fol., pow. białostocki, gm. Dojlidy, 6 w. od Białegostoku; 185 dz. włośc. Fol. należy do dóbr Dojlidy. 2.) **G**., fol., tamże, gm. Obrębniaki, należy do dóbr Jasionówka. 3.) **G**., urocz., pow. wołkowyski, gm. Roś, 35 dz. 4.) **G**., fol., pow. kowieński, gm. Bobty (16 w.). 5.) **G**., fol., tamże, gm. Żejmy (10 w.). 6.) **G**., dobra, pow. homelski, dziedzictwo Faszczów, 5,468 dz. (1,000 roli. 853 łąk, 3,406 lasn.). 7.) **G**., wś nad rzeką Ciurechą, tamże, gm. Nosowice (13 w.), 166 dm., 813 mk., cerkiew par. drewn., 2 wiatraki, młyn.

Grabówka, wś, pow. żytomierski, gm. Kotelnia, par. praw. Iwnica (5 w.), 40 w. od Żytomierza, 33 dm., 164 mk.

Grabówki, wś, pow. krzemieniecki, gmina Białokrynica, 2 wiorsty od Krzemieńca, 62 dm., 409 mk.

Grabownica, r. 1377 *Grabowicza*, wś, pow. brzozowski. W r. 1377 Władysław, ks. opolski, nadaje w Sanoku na prawie lennym wś **G**., Piotrowi, synowi Graszki (K. W., n. 1743).

Grabowo, wś, pow. szczeczyński. Olechnowicz Wł.: „Charakt. antrop. szlachty drobnej gminy **G**.” (Zb. wiad. do antr. kraj., 1895 r., t. 18).

Grabowo 1.) wś, pow. słonimski, gm. Dereczyn, 35 w. od Słonima, 784 dz. włośc. 2.) **G**, wś, pow. sokólski, gm. Kamionna, 33 w. od Sokółki, ze wsią Kalno 595 dz. 3.) **G**., dwór, pow. szawelski, gm. Skiemie (15 w.). 4.) **G**., folw., pow. rohaczewski, od r. 1876 własność Rypiń-

skich, 151 dz. 5.) **G**, wś włośc., pow. oszmiański, gm. i dobra skarb. Bakszty (4 w.); miała 99 dusz rewiz. Należała do dóbr stołowych biskupów wileńskich Bakszty.

Grabowska Rudnia, wś, pow. żytomierski, gm. Kotelnia, par. praw. Iwnica (10 w.), 40 w. od Żytomierza, 24 dm., 145 mk.

Grabowy, chutor, pow. winnicki, okr. pol., gm. i par. Strzyżawka.

Grabszycie, wś, pow. telszewski, gm. Korciały (9 w.).

Gradowice, wś, pow. szmigielski, par. kat. i urząd st. cywil. w Wielichowie. Wś ma 425 ha (376 roli), 82 dm., 609 mk. (17 prot.). W r. 1308 Henryk, dziedzic Polski, potwierdza zamianę wsi Popowo, włości kościoła pozn. na **G**., własność Dobrogosta z Szamotuł, syna Tomisława (K. W., n. 915). W r. 1580 wś **G**. pow. kościańskim, płaci od 8 $\frac{1}{2}$ łan., 6 łan. sołt., 5 łan. pustych, młyn.

Gradowo, r. 1393 *Gradovo*, wś, pow. nieśzawski. Dziesięciny ze wsi pobierali naprzód biskupi, następnie kanonicy włocławscy, jak świadczy dokum. wydany r. 1393 we wsi Komorsku przez Henryka, bisk. kujaw. (Ulanow. Dok., 270, 91). W XVI w. jest tu sześć działów szlach. mających około 9 łan. km.

Gradowszczyzna, wś, pow. wileński, gmina Szumsk (14 w.); miała 28 dusz rewiz., należała do dóbr DREWNIKI.

Graduszowice, r. 1154 *Grogessevici*, wś, pow. olawski. Wymieniona w dok. z r. 1154 śród włości kościoła włocławskiego, nadał je z czterema innemi niejaki Korana. We wsi siedzieli ludzie, wymienieni z nazw w akcie między nimi i Groges, od którego poszła nazwa osady. Imiona osadników słowiańskie przeważnie (K. W., n. 586).

Gradzanowo, r. 1578 *Grodzanow*, wś, leży częścią w pow. sierpeckim, gm. Gradzanowo, częścią w pow. mławskim, gm. Ratowo. Obie części należą do par. przy miejscowym kościele. Kościół ten istniał już r. 1578. Obecnie wzniesiono nowy, murowany. W sąsiedztwie istnieje osada parafialna podobnego nazwiska, mianowicie: Radzanów. Inne Radzanowo kościelne jest w pow. plockim. Paweł z **G**., kasztelan sierpecki, występuje w dok. z r. 1461 (Kod. maz., 227). „Ninogniew de **G**.”, w wda plocki w r. 1466 (Kod. maz., 236). W reg. pob. z r. 1578 Gradzanów Zbąskie ma 9 łan. **G**., „ecclesiastica” ma 7 łan., 3 zagr. z rolą, 2 zagr. bez roli, 1 rzem., 4 rzeźn. We wsi istnieje kościół parafialny. Reg. pob. z r. 1578 umieszczają **G**. Zbąskie w par. Radzanow, **G**. duchowne zaś w par. Grালেwo. Zapewne przez omyłkę złączono tu wsi z dwu sąsiednich parafii.

Graeditz, ob. *Grodzisk*.

Graenz-bruch, w dok. z r. 1251 *Palus Pruch*, obszar bagnisty pod Drezdenkiem (K. W., n. 297).

Graguciszki, ws, pow. kowieński, gm. Rum-szyski (5 w.).

Grajewskajmie, ws, pow. kowieński, gm. Ejragoła (4 w.).

Grajno al. *Hrajno*, dobra, pow. grodzieński, gm. Indura, 32 od Grodna, własność Lachnic-kich, 554 dz. Należała do wójtostwa grajeń-skiego, we włości dworu kwasowskiego. Podług rewizji z r. 1558 we wsi było 18 włók gruntu dobrego, z tego 2 włóki wójtowskie i 12 na osa-dzie. W r. 1560 ws odeszła w odmianie do imie-nia p. wwdy trockiego. Wójtostwo grajeńskie obejmowało wsi: Swisłocz, Balieze, Sukowice, Chodorowicze, Odlą, Bobrowniki, Grajno i Ła-niewicze.

Grajów, ws, pow. wielicki, par. Dziekanowic-e. W r. 1330 Władysław Łokietek przenosi tę ws na prawo niemieckie.

Grakowo 1.) dobra, pow. orszański; od roku 1852 własność Brzozowskich, 284 dz. 2.) **G.**, dobra, powiat lepelski, własność Przysieckich, 160 dz.

Gralewo, ws, pow. płoński. Dawna włość kapituły plockiej w dok. z XIII w. W r. 1578 posiada kościół par., 18 łan. km., 7 zagr. bez roli, 1 z rolą, 1 rzem. Jest wsią prestymonielną katedry plockiej, trzymaną przez bisk. chełmiń-skiego. Prebendaryusz miał tu 3 łany.

Gramacki most, ob. *Zabrodzie* (t. XIV, 208).

Grambelino, ws pod Gdańskiem (K. W., n. 740), ob. *Grambolewo* (t. II).

Gramonty-zki, zaśc., powiat nowoaleksan-drowski, gm. Rymszany (5 w.).

Grandzicze 1.) dobra i chutor, powiat gro-dzieński, gm. Hoża, 5 w. od Grodna. Dobra, wła-sność Sulewskich, z urocz. Kąkole Kownackie ma-ją 352 dz.; chutor, własność Filaretowych, 50 dz. 2.) **G.**, *Mączyn*, dobra, tamże, 871 dz., należą-cych do kilku właścicieli i 180 dz. stanowiących uposażenie monasteru prawosł. żeńskiego. Ws Grandzicze i Mączyn (Męczyn) należały do eko-nomii królewskiej grodzieńskiej. Podług pomia-ru włocznego r. 1561 we wsi G. było 40 włók gruntu średniego, z każdej włóki wnoszono po 40 gr., czyni 20 kóp 40 gr. Ws Męczyn miała 49 włók gruntu średniego, czynszu z każdej włóki po 40 gr., czyni 32 kóp 40 gr. Komisya rewizyjna w r. 1675 wykazała we wsi Grandzi-cze al. Monczyno 67 włók.

Granne, ws i fol. nad Bugiem, pow. bielski gub. grodz., gm. Skórzec, 57 w. od Bielska. Ws ma 17 dm., 217 mk., 215 dz. włosc. i 34 dz. da-wnej kościelnej. Kościół tutejszy został r. 1886 czasowo zamknięty, a r. 1892 rozebrany. Par. została przyłączoną do Pierlejewy. Fol. należy do dóbr rudzkich ks. Wandy z Ossolińskich Ja-blonowskiej, primo voto Potockiej.

Granów, pierwotnie *Werbicz* (ob. t. XIII, 380, *Wierbicz*), pow. hajsyński. Grunt werbi-czowski w ciągu XVI w. należał prawdopodo-

bnie do Korotków. Pod koniec tego wieku na-leży siel. Wierbiczów do ks. Czetwertyńskich, którzy je r. 1605 sprzedają Sieniawskim. Ci niebawem osadzają w tem sieliszczu mszko, któ-re od swego gniazda wielkopolskiego „Granów“ nazywają. Gmina obejmuje dziś 12 miejscowości, mających 2,758 dm., 15,051 mk. Nadto w gm. jest 6,163 dz. (3,046 roli) większej posiadłości, 3,526 dz. (559 roli) ziemi skarbowej i 634 dz. ziemi cerk. Cała gmina ma 33,472 dz. (21,322 roli) i 16,012 mieszk. Włościanie otrzymali 23,149 dz.

Granowo, ws, pow. bukowski. Zdawna po-siada kościół par., który r. 1298 włączony zo-stał do nowo utworzonego archidyakonatu więk-szego poznańskiego. W dok. z r. 1387 do 1393 występuje Wincenty „de Granowo“, kaszt. na-kielski (K. W., n. 770, 1866, 1931, 2073). Da-wna siedziba Granowskich, h. Leliwa. R. 1507 Dorota Granowska, zamężna Snowidowska, sprze-dała ws Janowi Ujejskiemu z Ujazdu. Kościół par. p. w. św. Marcina, w połowie XVI w., do-stał się w ręce protestantów, za Zygmunta III wrócił do katolików. W r. 1729 Dorota Rado-micka, wdowa wzniosła nowy kościół także z drzewa. W r. 1580 siedzą tu Granowscy. G. ma 21 łan., karcznię, 1 łan. pusty, 1 rzem. Gra-nowko ma w 3 działach 8³/₄ łan., 11 zagr., 8 kom., 2 os. Dziś Granówko przyłączone do pow. kościańskiego.

Granzow, ws pod Gdańskiem (K. W., n. 670, 739), ob. *Gręzowo* (t. II, 809).

Grasze, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Tauroginie (2 w.).

Grasztele, ws, pow. wileński, gm. Podbrzeź (8 w.); miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Jęczmieniszki.

Grauducie, ws, pow. szawelski, gm. Kursza-ny (7 w.).

Graudusze, *Grawdusze*, dwór, pow. telszew-ski, gm. Wornie (28 w.); własność Hryniewicz-kich, 95 dz.

Grauzdzie, *Grauzdy*, dwa dwory, pow. no-woaleksandrowski, w gm. Kwietki (6 w.) i Po-piele (5 w.).

Grauzagole, *Grauzigale*, okolica, pow. ponie-wieski, gm. Stumbryszki (10 w.).

Grauzaje, dwór., pow. poniebieski, gm. No-wemiasto (11 w.).

Grauzala, dwór, pow. wilkomierski, gm. Oni-kiszty (6 w.).

Grauzamy, ws pow. kowieński, gm. Wielo-na (2 w.).

Grauze 1.) dobra, pow. kowieński, gm. Be-tygoła (16 w.), własność Radomskich, z Leszno-polem 450 dz. 2.) **G.**, dwie wsi, tamże, w gm. Jaswojnie (5 w.), nad rz. Szuszwą, mają 6 dm., 70 mk. i w gm. Krasne (3 w.). 3.) **G.** al. *Grau-żyski*, dwa zaśc., pow. poniebieski, gm. Birże (3 i 13 w.). 4.) **G.**, dwór, tamże, gm. Czypiany

(14 w.). 5.) **G**, dwie wsi, pow. nowoaleksandrowski, w gm. Czadosy (15 w.) i Ponedel (9 w.). 6.) **G.**, *Grawże*, cztery wsi, pow. rossieński, gm. Botoki (14 w.), Mankuny (7 w.), Pojurze (28 w.) i Rossienie (20 w.). Wś w gm. Botoki należy do dóbr Oświecie. 7.) **G.**, dobra, tamże, gm. Kielmy (4 w.), własność Gruzdów, 240 dz. 8.) **G.**, wś, pow. telszewski, gm. Wornie (2 w.). 9.) **G.**, dwór, pow. wilkomierski, gm. Onikszty (15 w.). 10.) **G.**, wś włośc., pow. trocki, gm. i par. katol. Żyźmory (6 w.), miała 41 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Strawieniki.

Grauzele, wś, powiat nowoaleksandrowski, gm. Skopiszki (8 w.).

Grauzeliszki, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Kupiszki (7 w.).

Granżuki, dwór, powiat kowieński, gm. Betygoła (6 w.).

Grauzyki 1.) dobra, powiat rossieński, gm. Botoki (12 w.). 2.) **G**, dobra, tamże, gm. Kielmy (10 w.), własność Putwińskich, 200 dz.

Grauzynie, wś i dwór, pow. rossieński, gm. Pojurze (12 w.).

Grauzyszki 1.) dwór, pow. rossieński, gm. Kielmy (7 w.), własność Chrystyanowiczów, 188 dz. 2.) **G.**, mstko i dobra, pow. oszmiański, gm. Grauzyszki. Nazwę wyprowadza Karłowicz od litew. grauz-żwir. W r. 1538 dobra należały do Melchiora Grauzy-Snowskiego, kaszt. witebskiego. Od jego przodków może poszła nazwa Grauzyszki. Wdowa po nim, Barbara, darowuje dobra, pozostałe po mężu, w ich liczbie i **G.**, Naruszewiczowi, kaszt. mścisławskiemu, którego wdowa Halszka z Komajewskich i syn Albrycht sprzedają **G.** Janowi Korsakowi, sekret. król. Od Korsaka nabywa Szymon Butrymski. Wdowa po jego synu Marcinie, Halszka z Bychowców, sprzedała **G.** Ostafiemu Kierdejowi r. 1645 za 40,000 złp. Był tu już wówczas kościół, jeżeli więc fundował go Kierdej to jeszcze przed nabyciem majątności. Z działu otrzymał **G.** r. 1663 syn Aleksandra, cześnik oszmiański, którego córka Helena wniosła je Mateuszowi Roemerowi, podkom. trockiemu. Wnuczka ich, Aloiza wniosła **G.** Michałowi Korsakowi. W roku 1867 od Adama Korsaka nabywa **G.** Połozow, za dwa dziecięcia kilka tys. rub., a od niego w roku 1896 Koneńcow za 133,000 rub. Dobra miały 113 włók (2,260 dz.), w tem przeszło 800 dz. lasu. Do Rudominów **G.** nigdy nie należały, trzymał je tylko w zastawie, za władania Snowskich, Jan Rudomina, burmistrz m. Wilna.

Grawany, wś nad Dźwiną, powiat dźwiński (dyneburski), gm. Kreuzburg (3 w.), rozwaliny zamku.

Grazie, dwór, pow. szawelski, gmina Kruki (1 w.).

Grażańcie, wś, pow. wilkomierski, gmina Żmujdki (5 w.).

Grażany, *Grażyny*, trzy majątki, pow. wilkomierski, gmina Androniszki (5 w.), 47 w. od Wilkomierza. Jeden należy do Stukarów (86 dz.), drugi do Szadziejewiczów (120 dz.), trzeci do Dydziulów (43 dz.). Nadto Zajkowscy mają 12 dz., Małdejkiowie 11 dz.

Graże 1.) fol., pow. poniewieski, gm. Remigola (7 w.). 2.) **G.**, zaśc., pow. szawelski, gm. Podubis (6 w.).

Grażulany, zaśc., pow. święciański, gmina Święciany (14 w.); miał 12 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Antesary.

Grażuliszki, zaśc., pow. wileński, gm. Mickuny (14 w.); miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr Janowa.

Grażuny 1.) wś, fol. i dobra, pow. szawelski, gm. Radziwiliszki (6 w.), własność Nejrandów, 276 dz. 2.) **G. Górne**, dobra, tamże, 4 w. od Radziwiliszek.

Grażupis, zaśc., pow. wilkomierski, gmina Uciany (1 $\frac{1}{2}$ w.).

Grażyszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Jużynty (3 w.). 2.) **G.**, dwór, powiat wilkomierski, gm. Kupiszki (9 w.).

Grabków, r. 1304 *Grabkovicze*, r. 1324 *Gramboviczy*, wś, pow. turecki. W r. 1304 Piotr, syn Mikołaja z Glinna, zamienia swe dziedzictwo **G.** na wś Tądów, włość kościoła gnieźn. W dok. z r. 1357 wś **G.** wymieniono wśród posiadłości arcyb. gnieźn. (K, W., n. 881, 1039, 1354).

Grabkowo, r. 1360 *Crampcovo*, wś, powiat krobiski. Piotr, kmieć z **G.** kupuje r. 1360 sołtystwo w Klimacicach, włości bisk. pozn. (K, W., n. 1441).

Grady, wś szlach., pow. białostocki, gmina Krypno, 56 w. od Białegostoku, 250 dz.

Grażawy, r. 1229 *Gremsevo*, wś, pow. brodnicki. Wymienione w dok. z 1229 r. wśród włości bisk. płockich (K. maz., str. 3). W r. 1338 „Engilbertus dictus de Granzovo miles“ z synami: Reinhardem i Herbordem. zeznaje w Brodnicy (Strazburg), iż niema prawa do łowów w dobrach bisk. płockiego. W r. 1339 Klemens, bisk. płocki, we wsi kościoła płockiego: „Grażewo“, położonej pod grodem w Górznie, nadaje „discreto viro Henhelberto“ sołtystwo dla lokacyi wsi na prawie chełm. (Kod. maz., 49, 50).

Grażiowa, r. 1565 *Groziowa*, wś, pow. stamiejski. W roku 1565 wś ta w ststwie samborskiem miała 21 łan., a na nich 33 kmieci. Sołtys. Pop dawał zł. 1, gr. 1. Ogółem fl. 70 gr. 24.

Grebieniszki, dwór, pow. szawelski, gm. Łukniki (7 w.).

Grebuniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Bachmaty (2 w.).

Greckowszczyzna, zaśc., pow. święciański, gm. i dobra Łyntupy (3 w.); miał 11 dusz rewiz.

Gregorowszczyzna, wś nad rz. Mniucią, pow. dzisieński.

Grejcuniszki, zaśc., pow. wileński, gmina

Giedroje (14 w.); miał 13 dusz rewiz., należał do dóbr Johanowo.

Grejeze 1.) wś, pow. rossieński, gm. Jurborg (8 w.). 2.) **G.**, dwór, pow. telszewski, gm. Siady (4 w.). własność Hrycewiczkw, 60 dz.

Grejnie, okol., pow. poniewieski, gm. Stumbryszki (6 w.).

Grejtuniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Opsa (7 w.). własność Hryniewiczów, 45 dz. i Zagórskich, 75 dz. Niegdys attyn. dóbr Dryświaty, r. 1802 przysadzony Abramowiczowi.

Grejtyszki, fol. dóbr Sowietyzki, pow. rosieński (2 w.). Niegdys jezuitów w Krożach.

Grekowo, wś, pow. wilkomierski, gm. Rogowo (7 $\frac{1}{2}$ w.).

Grelewo, ob. *Grylewo*.

Greliki, okolica szlach., pow. wilejski, gm. Iża (2 w.); miała 13 dusz rewiz.

Grembach, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (16 w.).

Grenctal, *Grenzthal*, dobra, pow. poniewieski, gmina Pedbirze (15 w.). własność Bystramów, 970 dz.

Gretyszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (8 w.).

Grewule, wś nad rzeką Rzeżycą, pow. rzeżycki, gm. Makaszany, 15 dm., 94 mk., wapielnia.

Greze, dobra i okolica pow. telszewski, na granicy Kurlandyi, gmina Żydyki (15 i 18 w.). Dobra należą do Kejslerlingów, mają 751 dzies. W r. 1654 kosztem Putkamerów wystawiono tu zbór kalwiński.

Gręyzyski, okol., pow. szawelski, gm. Krupie (24 w.). Mają tu: Remiszewiczowie 80 dz., Dowglundysowie 162 dz., Milwidowie 73 dz., Jasutowie 95 dz.

Grębanin, wś, pow. ostrzeszowski. Dawna własność bisk. wrocławskich, nadana r. 1360 dożywotnie Stef. Gromassa (K. W., n. 1432).

Grębień, r. 1299 *Gramben*, wś, pow. wieluniński. Włość stołu arcyb. gnieźn., należała r. 1520 do par. w Kadłubie (wcielonej do par. Krzyworzeka). Istniała tu kaplica p. w. św. Jadwigi, uposażona w sprzęty kościelne, lecz nabożeństwo parafialne nie odbywało się w niej (Łaski, L. B., II, 128). W r. 1552 w par. Kadłub. Własność arcyb. gnieźn., płaci od 14 łan. i młyna sołtysiego. Ob. *Grójec*.

Grębków, wś, pow. węgrowski. Dawna własność bisk. poznań., wymieniona w dok. z r. 1350 (K. W., n. 1301). Por. *Grąbków*.

Grabosów, w dok. *Grabossow*, wś, powiat dąbrowski. W r. 1287 Mikołaj i Wojciech „de Grabossow” procesują klasztor miechowski o wś Smroków nad Szreniawą (Kod. mał., II, 169). Ob. *Kozłów*.

Grębów, wś, pow. tarnobrzewski. W r. 1375 własność wdowy po Rafale z Tarnowa, kaszt. wiślickim. W reg. pob. z r. 1578 podano wś tę dwa razy w parafiach: Trześń i Wielowieś. Była

to wś królewska, miała 16 os., 5 łan., 3 kom. ubog., osoczników na 1 $\frac{1}{2}$ łan. (*venatores*).

Griady, wś, pow. krzemieniecki, gm. i par. praw. Bereźce (5 w.), 17 w. od Krzemieńca, 48 dm., 276 mk. Należała do dóbr Bereźce.

Grobelka 1.) dobra, pow. grodzieński, gm. Skidel, 38 w. od Grodna, własność Hajków, 237 dz. 2.) **G.**, urocz., przy wsi Stara Ruda, pow. grodzieński

Grobia, wś, pow. międzychodzki. Kościół par., p. w. N. M. Panny, istniał już w XV w. Wspom. w akcie z r. 1440. Jan Bronikowski, fanatyczny protestant, nabywszy **G.** w XVI w., opustoszył kościół i zniósł wś. Tak podaje wizyta r. 1610. Według reg. pob. z r. 1580 było 5 zagr. i 1 komor.

Grobinie, fol., pow. szawelski, gm. Szawkianny (13 w.).

Grobiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (5 w.).

Grobla 1.) *Nowa*, wś nad Desną, pow. berdyczowski, gm. Czerniatyn Mały, st. poczt. Samhorodek (8 w.), 52 w. od Berdyczowa, 253 dm., 1,527 mk., cerkiew, szkoła cerkiew., olejarnia, młyn, wiatrak. Przed r. 1863 miała 2,687 dz., należała do Leonarda Madejskiego. 2.) **G. Szeroka**, przys. wsi Józefówka, pow. berdyczowski, 40 w. od Berdyczowa, 27 dm., 199 mk., młyn. 3.) **G. Kobrynowa (Sokołowa)**, wś nad rzeką Makszybołoto, pow. humański, gm. i st. poczt. Taine (7 w.), 206 dm., 1,106 mk., cerkiew, szkoła cerk., 3 wiatraki. 4.) **G. Kuźmina**, wś nad Sinią, tamże, gm. G. Kuźmina, st. poczt. Humań (18 w.), 370 dm., 2,269 mk., cerkiew, szkoła cerk., lecznica, 3 młyny, 5 wiatraków. Gmina, zwana kuźmińską, obejmuje 9 siół, 12,339 mk. (75 katol., 383 żydów) i 16,699 dz. (9,476 większej posiadłości, 6,769 włośc. i 454 cerk.). 5.) **G. Nowa**, wś nad Tykiczem Uhorskim, tamże, gm. Rusatówka, st. poczt. Buki (5 w.), 48 w. od Humania, 277 dm., 1,313 mk., cerkiew, szkoła cerk., młyn. 6.) **G. Hrebla Nowa**, wś nad Zdwizem, pow. kijowski, gm. Borodziańska, par. praw. Drużnia (4 w.), st. poczt. Chwasowa (18 w.), 50 w. od Kijowa, 60 dm., 873 mk., szkoła, młyn, 4 wiatraki, 869 dz. włośc. Wś należała do kluca borodziańskiego, dóbr monasteru Michajłowskiego w Kijowie, w nowszych czasach Sokołowskiego, od którego r. 1860 nabył Tadeusz Paszkowski. Spadkobiercy jego rozprzedali wś na drobne części, które w r. 1877 skupiła Julia Sinielnikowa (821 dz.). 7.) **G. Cybermanowa**, wś nad jez. Zgniłem, pow. lipowiecki, gm. Konelska Popówka, st. poczt. Manastyrzyszcze (25 w.), par. praw. Cybermanówka, 96 w. od Lipowca, 71 dm., 717 mk., szkoła, młyn, wiatrak. 8.) **G. Nowa**, wś nad rzeką t. n., powiat radomyski, gm. Wyszewicze, st. poczt. Radomyśl (16 w.), 5 dm., 43 mk.; smolarnia. 9.) **G. Kamienna** (ob. t. III, 770, *Kamienna Hrebla*), wś nad Skwirką,

pow. skwirski, gm. Antonów, st. poczt. Skwira (1 w.), 47 dm., 1,245 mk., cerkiew, szkoła. 10.) **G. Bratczykowa**, powiat taraszczański, ob. Stanisławczyk. 11.) **G. Żydowska**, ws nad Tylichem Gniłym, pow. taraszczański, gm. Grobla Żydowska, st. poczt. Taraszcza (20 w.), 627 dm., 3,471 mk., cerkiew, szkoła, szpital, 21 wiatraków, targi co wtorek. Gm. obejmuje 12 miejscowości (8 siół, 4 wsi), 15,554 mk. (33 katol., 250 szlundystów, 393 żyd.); 18,607 dz. (4,123 wiejskiej posiadł., 9,654 włosc., 3,942 skarb., 288 cerk.). 12.) **G. Bycza** al. **Bykowa**, ws nad rzką Poprawką, pow. wasylkowski, gm. i par. praw. Czerkas (2 w.), st. poczt. Biała Cerkiew (16 w.), 62 w. od Wasylkowa, 162 dm., 1,490 mk., szkoła młyn. 13.) **G. Długa** (ob. t. II, 135, *Dowha Hrebla*), ws nad rzką Bojarką, pow. zwinoogródzki, gm i par. praw. Bojarka (5 w.), st. poczt. Łysianka (19 w.), 40 w. od Zwinoogródki, 115 dm., 566 mk., szkoła, 5 wiatraków. 14.) **G. Czarna**, ws nad Udycem, pow. hajsyński, gmina Miahkochond. 124 dm., 553 mk., cerkiew, młyn. 15.) **G. Wysoka**, ws nad Markówką, pow. olhopolski, gm. Miastkówka, 88 dm., 559 mk., młyn. 16.) **G. Niemirowiecka** pow. krzemieniecki, ob. *Gaje Lewiatyńskie*. 17.) **G. al. Hrebla Nowa** (ob. t. VII, 194, *Nowa Grobla*), ws nad Zbruczem, powiat starokonstantynowski, gm. Awratyn, par. praw. Ożyhowce (5 w.), 80 w. od mta pow., 30 dm., 205 mk. W nowszych czasach przy Ożyhowcach, własność Czarnieckich, potem Małyńskich. 18.) **G. N.**, ws nad Słuczą, tamże. gm. i par. praw. Bazalia (4 w.), 66 w. od miasta pow., 85 dm., 520 mk., kaplica praw., szkoła. Obecnie Leduchowskich.

Grobla Wysoka, pow. żytomierski, ob. *Haliówka*.

Grobniak, zaśc., pow. wileński, gm. Małaty (10 w.); miał 4 dusze rewiz., należał do dóbr skarb. Inturki.

Grochale, w XVI w. *Grochole*, ws, pow. sochaczewski. Mają tu w XVI w. dział: Radziejowski i Grocholski.

Grocholice 1) os. miejska, pow. piotrkowski. Kościół par., p. w. W.W. Św. założyć miał arcyb. gnieźn., Wincenty z Czarnkowa (1220 - 1232). Mieszkańcy miasta dawali plebanowi tylko kolędę, po groszu z domu, a dziesięcinę kościołowi w Parznie. W r. 1552 miasto płaci szosu fl. 3 gr. 6, a w r. 1563 daje od 30 rzem. i szosu fl. 12 gr. 24. 2.) **G.**, ws, pow. turecki, gm. Niewiesz, parafia Uniejów, 25 w. od Turka; ma 15 dm., 126 mk. Przemyśl, ks. sieradzki potwierdza r. 1336 w Uniejowie, zamianę włosci kościoła gnieźn. Leszno-Kotowice na G., posiadłość Floryana z Kaznowa (K. W., n. 1159). 3.) **G.** ws, pow. sandomierski, parafia Strzyżowice. W dok. z r. 1191 w liczbie wsi, dających dziesięcinę kolegiacie sandomierskiej. 4.) **G.**, ws, pow. opatowski. Marcin z G. w dok. z r. 1366

i 1378 (Kod. mał., III, 194, 319). W r. 1578 Piotr Zborowski płaci tu od 7 łan., 7 os., 3 zagr. i 3 kom.

Grochów 1.) ws, pow. kutnowski. Ws szlachecka, posiadała już na początku XV w. kośc. par., p. w. św. Tomasza. W r. 1520 istnieje jeszcze drugi kościół filialny, we wsi Imielno. Pleban utrzymywał dwu kapelanów dla obsługi kościołów. Dziesięcinę ze wszystkich ról we wsi dawano plebanowi. W r. 1685 arcyb. gnieźn. Stefan Wydzga odłącza kościół w Imielnie i ustanawia tam oddzielną parafię, którą r. 1686 uposaża ks. Aleksander Magnuski, fundator stojącego tam dotąd kościoła drewnianego. 2.) **G. al. Paulina**, kol. nad odnogą rz. Warty, pow. turecki, gm. Niewiesz, par. Niemysłów, ma 22 dm., 129 mk.

Grochów, ws W XVI w. należy do paraf. Goronisko, w pow. międzyrzeckim. Według wizyty z r. 1640 istnieje tu kościół katol. zabrany przez luteranów. Dziś pod tą nazwą nie znana.

Grochowa, karczma, pow. jampolski, gmina i par. Dzygówka.

Grochowalsk, w dok. z r. 1267 *Grochowsko*, ws, pow. lipnowski. Dawna własność bisk. kujaw. W r. 1267 Kazimierz, ks. łęczycki i kujawski, zwraca zabrane biskupowi wsi; G. i Wyshyno (Ulanow. Dok., 212, 37). Jan, ks. mazow., nadaje r. 1403 Mroclawowi i Mściśławowi „de Grochowsk” 20 łan. lasu zw. Borki po za Płockiem. W roku 1578 istnieją części: G. Bolies (1 łan, 4 zagr., wiatrak), G. Wilkanowski (1 łan., 5 zagr. z rolą). Części te należą do par. Drodzowo. Działy zaś szlachty zagrodowej (bez kmieci) są: G. Wnuki i G. Kielki (razem 4 łany), należą do par. Baboszewo. Dziś obszar ten nosi nazwę Kielki.

Grochowiska, ws, pow. mogilnicki, par. kat. Rogówko. W dok. z r. 1136 wymienione wśród posiadłości arcyb. gnieźn. (K. W., n. 7). W r. 1577 Grochowiska Księże. w par. Izdebnio, płaciły od 10 łan. km., 3 sołtysich, 1 zagr. Drugie G. (królewskie), w par. Rogowo, w dziale Grochowskiego, miały 5 łan. km., 4 zagr., w dziale Nowomiejskiego 5 łan., 2 zagr.

Grochowy, r. 1328 *Grochow*. r. 1507 *Grochowo*, r. 1579 *Grochowy*, wieś. powiat koniński. W dok. z r. 1328 wśród włosci biskup. lubuskich wymieniono: „Gadow et Grochow cum magnis silvis adiacentibus et mellificiis” (K. W., n. 1088). Były to więc osady leśne wśród puszczy wielkich. Zapewne biskupi założyli tu kościół parafialny. W r. 1579 płacą tu Grochowski i Złotkowski od 5½ łan. km., 3 zagr. Kościół par., p. w. św. Doroty, istniał tu już w początkach XV w., albowiem roku 1443 pleban, Andrzej, występuje w aktach kons. gnieźn. W r. 1521 w miejscu zrujnowanego starego wzniosła nowy kościół dziedziczka wsi, Żychlińska. Dziedzic G., kano

nik, Tomasz Trapezyński, zapisał r. 1478 na tej wsi $4\frac{1}{2}$ grzyw. czynszy rocznego dla plebana.

Gród 1.) *Czarny*, urocz., pow. prużański, gm. Suchopół, należy do dóbr Popielewo. 2.) *G. Jąłowy*, wś pow. prużański, gm. Białowieża, 45 w. od Prużany. 3.) *G. Połonny*, wś i okol. szlach., pow. prużański, gmina Noski, 15 w. od Prużany. Wś 32 dz., okolica 330 dz. 4.) *G. P.*, tamże ob. *Leśkiewicz*. 5.) *G. Sowi*, urocz., pow. prużański, gmina Białowieża, 68 w. od Prużany, 59 dz. włośc. 6.) *G. Grabowy*, dwa urocz., powiat słonimski, gm. Pacowszczyzna, 53 w. od Słoni ma, jedno należy do dóbr Buda-Ruda, drugie do Han. 7.) *G. Brzozowy*, uroczysko przy wsi Wierzehlas, pow. sokólski. 8.) *G. Suchy*, urocz., tamże, 12 w. od Sokółki. 44 dz. włośc. 9.) *G. Krasny*, fol., pow. wołkowyski, gm. Werejki, 16 w. od Wołkowyska, własność hr. Miączyńskich (dawniej Kołupajłów), 511 dz.

Grodaiszki, zaśc., pow. wileński, gm. Janiszki (2 w.), należał do dóbr skarb. Inturki.

Grodech (w dok.), ob. *Grójec*.

Gródek 1.) w dok. *Grodiste*, wś, pow. konecki. Dziesięciny z G. nadał klasztorowi sulejowskiemu przed r. 1234 Fulko, arcyb. gnieźn. Na początku XVI w. dziesięciny te dawane są kościółowi par. w Piotrkowie. 2.) *G.* nad rz. Narwią, wś, powiat pułtuski. Wymieniony w dok. z XIII w. wśród grodów, z poborem cła, należących do kośc. płockiego „In Grodek supra Nur XII frusta salis“ (Kod. maz., 338). W r. 1578 ma 17 łąn., 1 zagr., 1 rzem.

Gródek 1.) urząd. *Horodok*, mstko, pow. białostocki, gmina Gródek, 36 w. od Białegostoku, 2,950 mk., wraz z osadą Miła Góra 862 dzies. włośc. i 114 dz. ziemi cerk. W pobliżu, na brzegu Supraśli okrągły nasyp ziemny, mający od 3 do 5 arsz. wysokości i około 300 sąż w obwodzie. Znajdowano tu przedmioty żelazne i kości ludzkie. Według podania stał tu zamek Chodkiewiczów. Gm. obejmuje 54 miejscowości, 823 dm. włośc. (obok 235 innych), 6,022 mk. włościan, uwłaszczonych na 8,919 dz. Nadto w gm. jest 14,855 dz. większej posiadłości i 184 dz. cerk. 2.) *G.* wś, pow. słonimski, gm. Różana, 31 w. od Słoni ma, 332 dz.

Gródek, *Horodek* 1.) wieś po obu brzegach rzki Hopeny, przy ujściu do niej rucz. Samiec, pow. berdyczowski, gm. Pohrebyszcze, st. poczt. Samhorodek (3 w.), 60 w. od Berdyczowa, 148 dm., 954 mk., cerkiew, szkoła cerk., cegielnia, młyn. W XVIII w. G. należał do klucza pohrebyskiego. W roku 1818 hr. Seweryn Rzewuski sprzedał G. z Sachnami Walentemu Abramowiczowi, teraz wnuka jego Leona, posiadającego 1,514 dz. Przed uwłaszczaniem włościan wieś miała 2,443 dz. 2.) *G.*, wś nad Soroką, dopł. Sobu, powiat hajsyński, 240 dm., 1,517 mk., cerkiew, szkoła, młyn. Niedgdyś „siedliszcze Koszyłowskie“, pamiętne zwycięstwem nad ordynkami w r.

1497, nadano jakoby Koszyłowiczom jeszcze przez w. ks. Witolda. W spadku po nich dostaje się Kozarom, którzy „Siedliszcza Koszyłowskie“ trzymali jeszcze r. 1580. Z wygaśnięciem Kozarów dobra ich poszły w podział i części ich, od różnych uczestników, w r. 1607, skupują Sieniawscy. Gródek pod koniec pierwszej ćwierci XVII wieku pod rozmaitemi występuje nazwami, jak: Horodek, Deryhorodek, Oderyhorodek, Krasna Hora, Soroka, w roku 1629 Deryhorodek al. Ordyczówka. W r. 1629 Sieniawska, chorążyna kor., wnosi ztąd od 513 dym. Obecnie własność Konstantego Wołodkiewicza, posiadającego 1 507 dz. 3.) *G.*, w dok. *G. Biedrzychowski*, mstko, pow. kamieniecki, gm. Gródek. Według reg. pob. płaci z części Herburtów roku 1530 od 2, roku 1542 od 1 pługa, z części zaś Świerszczów (z Ostapkowcami) r. 1530 i 1542 z $2\frac{1}{2}$ pługów. Szosu roku 1530 zapłacono 4 fl. i od młyna o 2 kołach 4 fl. 12 gr. Był pop Wasil. W r. 1565 z części Herburtów wniesiono 12 fl. szosu (poprzednio, przed spaleniem 19 domów, 14 fl.), od 4 kół młyn., 2 kotłów gorzał., 2 rzem., z części zaś spadkobierców Świerszcza szosu 12 fl., od 1 kotła gorzał. Czopowego 80 fl. W roku 1569 Herburt wnosi 28 fl. szosu podwójnego, od 3 kół młyn., 5 kotłów gorzał., 3 rzem., 3 wójtów. Czopowego zapłacono 100 fl. W r. 1573 z obu części wniesiono 28 fl. szosu, od 2 rzem., w ogóle 28 fl. 8 gr.; czopowego 50 fl. W roku 1578 z powodu spustoszenia przez Tatarów zapłacono 20 fl. szosu, od 8 włośc. po 24 gr., od popa 2 fl., od 13 rzem. po 1 fl., od 2 kół po 24 gr., czopowego 88 fl., od 3 kotłów gorzał. po 24 gr. W r. 1583 Potocki ze swej części wnosi: czopowego 14 fl., od $10\frac{1}{2}$ pługów, 9 rzem. po 1 fl., 5 rzem. po 15 gr., 1 popa, 1 koła dorz., 1 koła step., a Mikołaj Herburt ze swej części: czopowego 14 fl., od 21 kół młyn., 16 rzem. po 1 fl., 6 kotłów gorz. Obecnie G. należy do Sergiusza Winogradzkiego, posiadającego 2,161 dz. (1,000 lasu.). Do niego należą: Bedrykowce, w powiecie proskurowskim. Gmina obejmuje 10 miejscowości 1,420 dm. włośc., 8,716 mk. włościan (3,753 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 7,061 dz. (6,215 roli). Nadto w gm. jest 8,485 dz. (5,693 roli) większej posiadłości, 88 ziemi skarb. i 468 ziemi cerkiew. i kośc. Cała gmina ma 16,102 dz. (12,261 roli) i 12,252 mk. 4.) *G.*, wś nad Połonką, pow. łucki, gm. Czaruków, 15 w. na pld.-zchd. od Łucka, 65 mk., 390 dm., cerkiew. Należała niegdys do zamku łuckiego, nadana potem władcykom włodzimierskim, którzy zobowiązani byli do opatrywania dwu horodni zamku łuckiego. W reg. pob. z r. 1570 podana w liczbie dóbr władcyetwa włodzimierskiego. W r. 1577 Fiedosiej, władcyka, z Gródka od 11 dym., 3 ćwierci po 5 gr., 6 ogr., z młyna od 3 kół po 12 gr. W r. 1583 wnosi Michajło Dubnicki, wójt włodzimierski, ze wsi władcyetwa od 3 dworz., 5 dym.,

7 ogr., 3 kom., 2 kół waln., 1 stępn., 1 popa, 1 bojarzyna. Nadano następnie z Suszybabam na utrzymanie kaznodziejów. Część tej wsi była od r. 1840 do 1848 własnością J. Ig. Kraszewskiego, miała wtedy 100 dusz męz. Jego poprzednikom przynosiła 8,500 złp. rocznie. Obecnie w posiadaniu Adama Steckiego, który z Połonką ma 631 dz. (100 dz. lasu). Jest także część (229 dz. użyt.) spadkobierców Izydora Jarząbkowskiego. 5.) **G.**, wś, pow. rówieński. gm., stacya poczt. i dr. żel. Równe (9 w.), 89 dm., 1.399 mk., cerkiew murowana z r. 1740. zbudowana przez metropolitę Atan. Szeptyckiego, 2 młyny. W r. 1463 z dwoma Wiszniowcami dostaje się z działu między Wasilem, Semenem i Sołtanem Zbaraskiem, Sołtanowi. a po jego śmierci przechodzi na jego brata Semenę. Córka ostatniego, Nastazya zapisuje r. 1489 ten majątek z Zaborowem i Kośkowem mężowi swemu, Semenowi kn. Holszańskiemu. Następnie dostaje H. ze Stepaniem, w posagu, Tatiana Semenówna Holszańska (Dubrowiecka), żona ks. Konstantego Ostrogskiego, który G. z Obarowem zapisuje ławrze pieczarskiej w Kijowie. W r. 1570 archimandryta ławry wnosi przez swego urzędnika Wasilę z G. i Obarowa od 100 dym., 32 ogr. po 4 gr., 21 ogr. po 2 gr., 6 bojar. putn., 5 kół młyn. W r. 1648 ławra płaci z obu wsi od 200, r. 1651 od 150, r. 1653 z samego G. od 36 dym. 6.) **G.** pow. łucki, al. *Horodek*.

Gródek 1.) r. 1578 *Stonigrodek*, miasto pow. w Galicyi. Centr ststwa t. n., r. 1565 z domów w obrębie parkanu i za parkanem nie dawało czynszu, tylko z ról w ilości 53 $\frac{1}{4}$ łan., po 18 gr. i od 4 zagr., z tych 1 garncarz fl. 2, kotlarz fl. 3 gr. 6 i dwaj po gr. 30. Karczma szynkowa na przedmieściu zł. 30, rzeźników 8 po 6 kamieni łaju, kamień po gr. 36. Wójt pobiera cały dochód z łaźni, od piekarzów i szewców, pół dochodu od rzeźników i szóstą część czynszu z łańców. Miodu dawano za fl. 15. Ogółem fl. 146 gr. 18, den. 13 $\frac{1}{2}$. Staw wielki na rzece Wereszycy z drugim stawem w Lelechowcach, dawał co czwarty rok zł. 2,400. Był też przy zamku młyn o 7 kołach i piła. W r. 1578 *Stonigrodek*, miasto królewskie, daje szosu fl. 64, od łań. 40, od 20 pałaczych gorzałkę, od 24 rzem. Czopowe roczne wyniosło fl. 622 gr. 20. 2.) **G.**, pow. grzybowski. Otrzymuje r. 1336 prawo niemieckie. Należy do Giedka z Giedczyc.

Grodkowice, wś, pow. bocheński. R. 1381 dziesięcinę z tej wsi, bisk. krakow. Zawisza, przeznacza altaryi w katedrze krak. (Kod. kat. krak., II, 81).

Grodnicza, wś, pow. krobski. W r. 1246 Przemysł i Bolesław, ks. polscy, potwierdzają nabycie wsi G. od Jana, syna Dasona, na rzecz kościoła pozn., przez Bogufała, bisk. poznańsk. (K. W., n. 245).

Grodno (ob. t. II, 831). Pomiedzy ststami

był Jan Młocki 1661 r. (nie 1461 r.). Pomiedzy marszałkami szlachty gub. grodzieńskiej opuszczeni: Jan Ursyn Niemcewicz (1876—80), Włodzimierz Dawydow (1874), Julian Krzywicki, h. Lubicz, Franc. Ksaw. ks. Drucki Lubecki (1814), Stefan Niezabytowski, h. Lubicz (1830), Wiktor hr. Starzyński, h. Lis (1856). pomiedzy marszałkami pow. grodzieńskiego mylnie podany Połubnicki Wasyl i Bazyli zam. Połubniński; opuszczeni: Karol Borzęcki, h. Półkozic (1814—25), Stan. Houwald (1807), Tadeusz Jundził (1766—73), Piotr hr. O'Brien de Lassay, Ksawery ks. Drucki Lubecki (1812), Jan ks. Massalski (1700). Stefan Niezabytowski (1849), Tadeusz Aleksandrowicz (1798—1800). Wiadomości o G. i gubernii podają: Giedroję A., „Spraw. z poszukiwań geolog., w gub. grodz. i przyległych powiatach Król. Polskiego i Litwy r. 1878“ (Pam. Fizyogr., t. VI, Warszawa, 1886 r.). Tenże, „Geol. izsled. w gub. wileń., grodz. i t. d.“ (Matier. dla geol. Ros., 1895 r., t. 17). Tripplin A., „Wrażenia z wycieczki do G.“ (Kłasy, r. 1885, str. 13—82). Onoszko G. J., „Kratkij fizik. geogr. oczerk. grodn. gub.“, Grodno, 1893, str. 47.

Grodysławice, wś, pow. tomaszowski. Nabycie r. 1444 przez Jana z Nieborowa. W roku 1578 leżą w par. Łaszczów i należą do Pukarzo-wa, płacą od 7 łań., 8 zagr., popa.

Grodzanowo, wś, pow. łomżyński, dziś złączona w jedną całość ze wsią Krzewo. R. 1429 Ziemowit, Kazimierz i Władysław. ks. mazow. nadają Ninogniewowi, Pawłowi i Tomaszowi z Łaszewa (Łanszewo), 120 łań. w ziemi wizekiej. Na obszarze tym powstaje po obu brzegach rz. Jury. wś Grodzanowo a nad Narwią Krzewo. R. 1482 Ninogniew z Kryska sprzedaje G. i Krzewo, Mateuszowi z Konopek za 430 kóp groszy (Kapica, Herbarz, 121, 123).

Grodzie 1.) wś, pow. wilkomierski, gmina Owanta (9 w.). 2.) **G.**, wś, pow. oszmiański, gm. Polany (5 w.); miała 15 dusz rewiz., roku 1865 należała do dóbr Baruliszki. W r. 1817 attyn. dóbr Polany. 3.) **G.**, wś włośc., powiat wileński gm. Podbrzeź (10 w.); miała 28 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Pacuny.

Grodziec 1.) al. *Grójec*, wś i fol., pow. słupecki. Posiada do 1,500 mk., kościół par. murowany, kościół ewang. Większość domów murowanych, krytych blachą nadaje wsi pozór miasteczka. Na początku XVI w. istnieje tu kościół par., p. w. św. Andrzeja, zapewne fundacyi dziedziców wsi, Grodzieckich. Pleban miał 2 łańy własne i pobierał dziesięcinę z ról dworskich a meszne po mierze żyta i owsa z łańów kmiecyh. Na miejscu zgorzałego w r. 1890 kościoła drewnianego, p. w. św. Andrzeja, stanął nowy murowany ostrołukowy, ukończony i poświęcony w r. 1901. Do budowy przyczynił się głównie właściciel hr. Kwilecki, który wznosił

też dla siebie piękny pałac piętrowy. W parku pałacowym stoją ruiny dawnego zamku. Poprzedni kościół drewniany pochodził z r. 1748. Na ementarzu mieści się zagadkowy pomnik grobowy z granitu, przedstawiający rycerza w zbroi i koronie, niewiastę z pękiem kluczy i dziecię. Wedle podania ma to być grobowiec starosty (?), który bronił zamku tutejszego przeciw Szwedom, lecz został pochwyciony do niewoli i okrutnie zamęczony. Na tej legendzie osnuł Wł. Bełza utwór wierszem, p. t. „Zamek grójecki”. 2.) **G.**, r. 1254 *Grodek*, wś, pow. będziński. Według dok. z r. 1254 „Grodek cum tabernis, molendinis, silva et pratis”, należy do klasztoru zwierzynieckiego (Kod. kat. krak.). Wedle Długosza wś ma kościół par. drewniany, p. w. św. Katarzyny, 80 łan. km., folwark klasztorny. Wś ta, położona w ziemi siewierskiej, była wedle Długosza dana klasztorowi przez ks. cieszyńskiego („Thesznensem”), z prawem książęcym, wzamian za dziesięciny klaszt. z 12 wsi.

Grodzisk 1.) w dok. z r. 1474 *Grodzecz*, os. miej., pow. błoński. Wspomniany w dok. z r. 1474 „Grodzecz” (Kod. maz.), oznacza widocznie Grodzisk a nie Grójce. W r. 1479 **G.** jest wsią z kościołem par., należy do pow. mszczonowskiego. W reg. pob. z r. 1579 parafię tutejszą podano w pow. sochaczewskim. Wś **G.** ma trzy działy. Krzysztof Cholewiński płaci od 1 łana, 1 zagr., Całowański od $2\frac{3}{4}$ łan., 5 zagr., Tomasz i Krzysztof Okuniowie od $4\frac{1}{2}$ łan., 14 zagr., 7 kom., 17 rzem. Widocznie, iż mimo przywileju miejskiego **G.** istniał na prawach wsi. W wykazie miast z r. 1579 nie podany. 2.) **G.**, wś, pow. sokołowski. Ob. Łuniewski T. „Cmentarzysko starożytne w Łuzkach i Grodzisku, pow. sokołowski (Pam. Fizyogr., t. II i III).

Grodzisk 1.) wś i fol., pow. bielski gubernii grodz., gm. Grodzisk, 36 w. od Bielska. Wś ma 236 dz. włośc. i 34 dz. cerk., 19 dm, 162 mk., cerkiew paraf. murowana z r. 1893, na miejsce dawniejszej drewnianej, urząd gminny, szkoła. Trzy razy do roku odbywają się tu jarmarki. Fol. ma 927 dz. (497 lasu), należy do dóbr ruzkich, ostatniej z Ossolińskich, Wandy Jabłonowskiej, 1-o voto hr. Potockiej. Za ogrodem dworskim są ślady okopów mających około 160 sążni obwodu. W pobliżu wsi znajduje się grupa kurhanów. Gmina obejmuje 81 miejscowości, 521 dm. włośc. (obok 609 innych), 5,522 mk. włościan, właszczonej na 6,473 dz. Nadto w gminie jest 19,271 dz. większej posiadłości i 176 dz. cerk. i kośc. 2.) **G.**, wś, pow. bielski gub. grodz., gm. Łosinka, 30 w. od Bielska, 194 dz. 3.) **G.**, wś, przys. i dobra nad rzeką Młynek, pow. sokołski, gm. Bagna, 38 w. od Sokółki. Wś ma 321 dz.; przys. należy do wsi Kiersnówka; dobra, własność Dejszów, 442 dz. Pomiędzy wsią i dworem, o 50 sążni od rzeki Młynek, znajduje się dawny nasyp (horodyszcze), kształtu

okrągłego, otoczone wałem mającym do 4 arsz. szerokości. 4.) **G.**, fol. dóbr Adamkowo, pow. wołkowyski. 5.) **G.**, wś i dobra, pow. wołkowyski, gm. Tarnopol, 68 w. od Wołkowyska. Wś ma 258 dz.; dobra, zwane też Planta, własność Pomerzańskich, 640 dz (400 lasu). Poprzednio Klimaszewskich

Grodzisk 1.) miasto, pow. bukowski. Komes Prandota, poświadcza r. 1303 „in Groddizh civitate”, nadanie klasztorowi paradyżkiemu miejscy pod młyn na rz. Dojee, przez Hermana, wójta grodziskiego. Przy akcie świadkami byli rajcy i mieszczanie **G.**, w tej liczbie dwu kowali. W dok. z r. 1312 wymieniono **G.** jako centr okręgu (K. W., n. 879, 1764). W r. 1580 miasto **G.** w pow. kościańskim płaci szosu fl. 23 gr. 12, od 93 rzem., od 23 bań gorzał., od 13 piekarek, 7 przekup., 29 kom., 2 włóczęgów. Ogółem fl. 105 gr. 2. Por. „Kościół w **G.**”, rycina w Albumie do „Wspomnień Wielkopolski”. Wyciąg z kroniki konwentu grodziskiego OO. Bernardynów pod r. 1696 (Przeegl. pozn., 1854, XVIII, 411). „Extractum ex archivo conventus Grodecensis sub anno 1791” (ibid. XVIII, 541). Quadrantinus, F. „4 Leichenpredigten auf den Tod der Koenigin Anna von Polen zu Warschau in Polen”. Graetz, 1598, 4. Krause C. W. A. „Predigt am Jubelfeste der evang. Kirche zu Graetz”, Lissa, 1839. Fischer, Georg. „Gedenkblaetter fuer die evang. Gemeinde zu Graetz”, Graetz 1863. 2.) **G.**, w dok. *Grodiz, Grottische*, r. 1277 *Grozisce*, wś, pow. bukowski, ob. *Chrzęstowo* 1). Zdaje się, że część jakaś tego **G.** należała już przed r. 1257 do klasztoru paradyżkiego. W r. 1259 potwierdza ks. Bolesław nadanie **G.** przez Jana ze Skoków, klasztorowi. W r. 1277 Przemyśl, ks. polski, nadaje swą wś (swój dział zapewne) **G.** klasztorowi paradyżkiemu (K. W., n. 351, 374, 408, 470).

Grodzisk, niem. *Graeditz*, wś pod Święobodzinem w Brandenburgii. W r. 1257 **G.** należał do klasztoru paradyżkiego (K. W., n. 351).

Grodzisk, ob. *Graeditz i Graetz* (t. II, 790, 791).

Grodzisko 1.) *Grodziszczko*, os. nad Prosną, pow. kaliski, par. Blizanów. Jestto połowa **G.** w pow. pleszewskim z lewego brzegu Prozny, włości klasztoru miechowskiego, nadanej r. 1417 dożywotnio Marcinowi z Kalinowy, kaszt. sieradzkiemu, wraz z innemi, w zamian za Garbów odstąpiony szpitalowi św. Ducha, pod Sieradzem (Ulan. Dok., 273, 94). R. 1579 płaci tu Rafał Leszczyński od 3 łan. i 3 rybak. 2.) **G.**, wś, pow. turecki. W r. 1301 arcyb. gniezu, Jakób, drogą zamiany za wieś kościelną Słupowo pod Keynią, otrzymał od komesa Zbyluda Straszewicza jego dziedzictwo: Zbyludczyce (Zbylęczyce) z przyległościami: Grodziszczko i Pratkowice. Ob. *Zbylęczyce* (t. XIV). W reg. pob. z r. 1552 podano **G.**, wś z kościołem par. w pow. szadkowskim. W XV w. wieś szlachecka, siedziba Chebów z Niewie-

sza. Kościół par., p. w. Nawrócenia św. Pawła, fundacyi dziedziców, istniał już w r. 1462. Wś cała nadana została przez Jana Niewieskiego, na uposażenie plebana. Siedział tu około 1520 r. jeden kmieć dający czynszu 20 gr. z łanu, 20 jaj i 2 kury, i 1 zagr. dający 6 gr. Młyn należał do Niewieskich. 3.) **G.**, w dok. *Grodyszcze*, gród w par. Skala (dziś pow. olkuski). W roku 1270 bawi tu Bolesław, ks. krakowski w otoczeniu panów (Kod. mał., I, 98). Według dokum. z r. 1229 Iwo, bisk. krak. dał folwark „de Grodecko cum castoribus“, klasztorowi w Dłubni (Kod. kat. krak., I, 30). Por. *Skala* (t. X).

Grodzisko, w dok. *Grodzyszcze*, wś, pow. wadowicki, par. Palezowice. W dok. z r. 1254 wśród włości klasztoru zwierzynieckiego. 2.) **G.**, pow. łanucki. W r. 1515 wś należąca do Przeworska, płaci od 65 łan., 2 karcz., młyn. W r. 1589 daje od 54½ łan., 5 kół młyńskich, 22 zagr., 9 zagr. bez roli, 20 kom., 12 rzem. Istnieje Wola Grodziska dająca od 2 łan., 17 zagr., 4 kom.

Grodzisko, wś nad Prosną, pow. pleszewski. Wś książęca, wiano Eudoksyi, ks. halickiej, żony Mieczysława, ks. wielkop. Około 1160 r. nadała ona G. oraz wsi: Rokutów, Jankowo i Sierszewo (Czerszewo), klasztorowi miechowskiemu z warunkiem, iż przy kościele w G. założą klasztor (Dług., L. B., III, 24). Powstał on, lecz dla braku funduszy upadł następnie tak, iż tylko jeden zakonnik obsługiwał parafię. W dok. z r. 1198 dla klasztoru miechowskiego wydanem, wymieniono w liście nadań: „Ducissa de Guenezne dedit Grodzis cum taberna“. Drugi tekst podaje: „Ducissa Eudoxia dedit Grodzysk“, Henryk „prepositus de Grossyzko“, w dok. z r. 1301 ma być wedle objaśnienia wydawcy „Kod. Wielk.“, plebanem w Grodzisku (K. W., n. 34, 2020 i 845). R. 1566 nastąpiła nowa erektacja probostwa. Klasztorowi miechowskiemu zostawiono prawo patronatu. Kościół był, p. w. św. Mikołaja. Obecny murowany pochodzi z r. 1802.

Grodziszczany, wś, pow. sokółski, gm. Kamionna, 27 w. od Sokółki, 674 dz.

Grodziszczko, w XVI wieku *Grodzisko*, wś, pow. szamotulski. Dawne gniazdo Grodzickich, h. Ogończyk. Kościół par., p. w. św. Jana Chrz. wśród okopu (grodziska), panującego nad doliną błotnistą, wedle tradycyi miał być założony r. 1240 przez Przemysława, ks. wielkop. Brak jednak na to świadectw. Wymienia ten kościół Lib. Ben. z r. 1510. Wedle wizyty z r. 1638 prawo patronatu mieli Chłapowscy, dziedzice przyległego Chłapowa. Księgi kościelne sięgają r. 1716.

Grodziszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Tyłtyzki (9 w.).

Grodzkie, wś, pow. mazowiecki. W dokum. z XV w., wś nosi nazwę: *Mieczyslug* (Kapica, Herbarsz 123).

Grodzonowice, w dok. *Grodzanowicz*, wś, pow. pińczowski, par. Dzierążnia. W dok. z r. 1360. leży w pow. skalnierskim. W r. 1579 „Grodzonowice rudi episc. cracov.“, dają od 6 os., 7 łan.

Grojce Wielkie i Małe, dwie wsi, pow. babiński. W r. 1580 Grojce nova. ma 5 łan., 6 zagr., 2 kom., 1 rybaka, 2 łany sołt., G. antiqua ma 3 łany puste.

Grójec 1.) r. 1234 *Groze*, r. 1241 *Grodech*, miasto powiatowe. W dniu 13 grudnia 1234 r. bawi tu Konrad, ks. łęczycki ze swym synem Bolesławem i wydaje przywilej dla mieszkańców włości bisk. pozn. w kasztelanii skrzyńskiej (K. W., n. 172). Do tego G. zapewne się odnosi wymieniony w dok. Bolesława. ks. mazow. z r. 1241. Przedpełko „praepositus de Grodech“ (Kod. maz., 13). Bawi tu r. 1257 Ziemowit, ks. maz. i ztąd wydaje akt dla klasztoru w Lubiniu. Ulanowski mylnie odnosi to do Gródka w pułtuskim. Tak samo „Baldunus canonicus de Grodech“ w dok. z r. 1249 zapewne pisał się z tego G., nie z Gródka pułtuskiego (Ulanow. Dok., 297, 12). W r. 1577 „civitas Grodzycze“ daje szosn 28 grz., od 10 łan. miejs., od 6 bań gorzał., 32 grz. czopowego. 2.) **G. Wielki i Mały**, r. 1299 *Groddech*, wś, pow. sieradzki. W r. 1299 Władysław, ks. polski potwierdza zamianę wsi Grodech, włości kościoła gnieźn. na wieś Grębien, własność barona Stogniewa (Perlbach Kod. pom., n. 577 i K. W., n. 811). W r. 1553 wś Grodech w par. Uników ma 10 łan. km. i 1 sołt. 3.) **G.**, w r. 1364 *Groddech*, wś, pow. koniński. Sędziwój, dziedzic G. występuje w dok. z roku 1364 (K. W., 1515). 4.) **G.**, ob. *Grodziec*.

Grójec, u Dług. *Groddech*, wś, pow. chrzanowski. Dawna własność klasztoru w Tyńcu nie zaś „tęczyńskiego“, jak mylnie wydrukowano w t. II, 847.

Gromadno, wś, pow. szubiński. W r. 1214 Władysław, ks. polski, oświadcza, że mnich Piotr, syn rycerza Zławenika, zapisał swoje dziedzictwa: G. i Rakowo, klasztorowi w Łeknie. W dok. z r. 1388 występuje Wincenty „de Gromadno“ (K. W., n. 82, 1870). Kościół paraf. istnieje już r. 1577.

Gromadzice 1.) wś, pow. wieluński. Dzieci części wsi, Jan, za udział w łupieniu dóbr kościelnych, został r. 1294 ukarany konfiskatą posiadłości oddanej kościołowi gnieźn. (K. W., n. 722). 2.) **G.**, wś, pow. opatowski. Własność dawniej Leszczyńskich, od 1870 r. Wincentego Rudominy. Była tu szkoła koronczarska, wyroby której przedstawiono na wystawie warszawskiej w r. 1882.

Gromadzkie, *Gromackie*, wś i dobra, pow. święciański, gm. Święciany (14 w.). Wś miała 11 dusz rewiz.; dobra należały dawniej do Łazowskich, potem Połtorzeckich.

Gromiec, wś, pow. chrzanowski. W połowie

XV w., wieś królewska należy do par. w Oświęcimie, daje dziesięcinę bisk. krak. (L. B., II, 223).

Gromino, w dok. *Gromijno*, ws., pow. pułtuski. Wymienione w akcie uposażenia bisk. płockiego z połowy XIII w. W r. 1576 ma 12 $\frac{1}{2}$ łan.

Gromki, ws. włośc., pow. dzisieński, gmina Dubicze (11 w.); r. 1865 miała 63 dm. rewiz., należała do dóbr skarb. Ostrzyno.

Gromnik, ws., pow. tarnowski. W r. 1326 Władysław Łokietek pozwala opatowi tynieckiemu wprowadzić prawo niemieckie do wsi klasztornych G. i Golanka, położonych wśród lasów (Kod. dypl. pol., III, 182). W połowie XV w. własność klasztoru tynieckiego, posiada kościół par., p. w. św. Marcina. Łany km. i sołtysie dawały dziesięcinę do Opatkowic (L. B., II, 269).

Gromowicze, *Hromowicze*, pierwotnie *Zabłocie*, ws., pow. grodzieński, gm. Kamionka, 50 w. od Grodna, 544 dz. Należała do wójtostwa zabłockiego we włości dworu mostowskiego, ekonomii grodzieńskiej. Podług rewizji z r. 1558 miała 18 włók gruntu podłego, t. j. nieprzyjęta 1 włoka, a na służbę ciałą 17 włók. Z włók tych płacić powinni z każdej: czynszu po 6 gr., za gęsi, kury, jajca i stacę po 6 gr., za niewody po 2 gr., siano ani owsa dawać nie powinni, a robota dwa dni w tygodniu; czyni z włók tego siola ciałych 3 kop 58 gr.

Gromowo, *Hromowo*, ws. nad Niemiją, pow. mohylowski, gm. Łuczyniec, 93 dm., 570 mk., cerkiew.

Gronście 1.) ws. nad rzeką Wierszupą, pow. telszewski, gm. i par. katol. Siady (6 w.), 31 w. od Telsz, 41 dm., 246 mk., kaolica katol., p. w. św. Maryi Magd., z drzewa wzniesiona r. 1806. 2.) **G.**, dwór, tamże, gm. Żorany (7 w.), 23 w. od Telsz.

Gronszcze, okolica, pow. poniewieski, gmina Krakinów (5 w.).

Gronsztele, ws. i fol., pow. poniewieski, gm. Kibury (6 i 18 w.). Fol. należy do Tominów, ma 35 dz.

Gronszwy, ws., pow. kowieński, gm. Jaswojnie (6 w.).

Grosze i *G. Male*, dwa majątki, pow. poniewieski; gm. Kibury (5 w.).

Groszele, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Sie-siki (5 w.).

Groszna, u Dług. *Groschna*, ob. *Krasne*.

Groszowice, r. i 198 *Groscoviz*, ws., powiat opolski. Dana, drogą zamiany, klasztorowi miechowskiemu, przez bisk. wrocławskiego przed r. 1198 (K. W., n. 34).

Grotkowo, r. 1298 *Grotkowicze*, ws., powiat gnieźnieński. Nadane przez Władysława, ks. polskiego r. 1298, klasztorowi św. Klary w Gnieźnie (K. W., n. 783).

Grotoniszki, dwór, pow. szawelski, gmina Okmiana (10 w.).

Growery, ws., pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Grubasy, zaśc., powiat nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (7 w.).

Grubiny, dwór, pow. szawelski, gm. Kruki (4 w.).

Grubiszki, dwa dwory, powiat poniewieski, gm. Birze (8 w.) i Czypiany (9 w.).

Grubule, ws., powiat dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Gruby 1.) ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (2 w.). 2.) **G.**, zaśc., tamże, gm. Ponedał (2 w.). 3.) **G.**, zaśc., pow. szawelski, gm. Skiemie (3 w.), 57 w. od Szawel. 4.) **G.**, dwór, pow. wilkomierski, gm. Onikszty (9 w.).

Grucie, ws. i *G. Jodyzki*, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Uciany (5 w.).

Grudy 1.) urocz. w dobrach Dywin, pow. kobryński. 2.) **G.**, ws. pow. wołkowyski, gmina Biskupce, 2 w. od Wołkowyska, 235 dz.

Grudzianka, fol., pow. dźwiński (dyneburski), Druhoszejkinych, 100 dz.

Grudziadz, XII w. *Grudenczech*, msto. Wymieniony obok Zakrocymia i Serocka w liście grodów (castra), obowiązanych do danin na rzecz klasztoru w Mogilnie (K. W., n. 3).

Grudziny, r. 1356 *Grudzyna*, r. 1581 *Grudzina* al. *Zegartowska Wola*, ws., pow. jędrzejowski, 8 w. od Jędrzejowa. W r. 1365 Bodzanta, biskup krak., dziesięcinę z Opatkowic i Zegartowic „prope Grodzynam“, nadaje altaryi, p. w. św. Macieja ap. w katedrze (Kod. kat., krak., I, 261). Kościół par. istniał tu już w połowie XV w. (Dług., L. B., I, 238). W zakrystyi kościoła w Mierzwinie jest kielich darowany roku 1645 kościołowi w G., przez Jana z Soley Sołleckiego. Widocznie więc przeniesienie parafii do Mierzwina nastąpiło później jeszcze. W roku 1581 ws. kość. Grudzina ma w dwu działach (Oraczowski i Kmita) 13 łan. km., 6 zagr. bez roli, 1 czynsz, 8 kom. z bydł. i 9 bez bydła.

Gruenfeld al. *Kurczany*, kol., pow. nowogrodzki, gm. Kurne, 40 w. od msta powiat., 20 dm., 138 mk.

Gruenwald, kol. niemiecka, pow. owrucki, gm. Worobie Nowe (10 w.).

Gruja, fol., pow. krzemieniecki, gm. Świątec.

Grułowo, ws., pow. dryzieński, par. Zabiły, attyn. dóbr Kniażyce.

Grumbienięta, ws., pow. święciański, gmina Świr (9 w.); miała 58 dusz rewiz., należała do dóbr Olszewo

Grumbinie 1.) ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (16 w.). 2.) **G.**, fol., tamże, 11 w. od Antuzowa, 19 w. od mta powiat., własność Małachowskich, 76 dz. 3.) **G.**, *Grumbiny*, ws., pow. wilkomierski, gm. Ołoty (12 w.).

Grumble, ws., pow. telszewski, gm. Bernatowo (16 w.). Mają tu Lotakowie 37 dz.

Grundzie, dwór, pow. rossieński, gm. Skawdville (6 w.).

Grumszle, wś, pow. poniewieski, gm. Podbirze (7 w.).

Grunciszki, zaśc., pow. wilejski, gm. Krasne Sioło (8 w.); miał 7 dusz rewiz., należał do dóbr Lenczowszczyzna.

Grundeliszki, dwór, pow. poniewieski, gm. Birże (16 w.).

Grundzie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (4 w.).

Grundziny, wś, pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Grundziszki, dobra pow. poniewieski, gm. Stumbryszki (1 w.). Własność Lichutinych, 313 dz.

Grunice, wś i dobra, pow. bielski gub. grodz., gm. Narojki, 52 w. od Bielska. Wś ze wsią Minczewo 245 dz., dobra, własność Rakowskich (poprzednio Smorczewskiego), z fol Minczewo 287 dz. Jaroszewicz znalazł tu mogiły t. zw. kamienne.

Grunowo, ob. *Gronowo* (t. II, 852).

Gruntkajmie, *Grunkojmie*, fol., pow. rosieński, gm. Mańkuny (6 w.).

Gruście, wś, pow. wilkomierski, gm. Owanta (32 w.).

Grusza, *Hrusza*, kol., pow. rówieński, gmina Berezne, 65 w. od Równego 15 dm., 85 mk.

Gruszczyn, r. 1397 *Crusczino*, wś, pow. poznański. Mikołaj, dziedzic Srebrnej Góry, Swarzędza i G. w dok. z r. 1397 (K. W., n. 1973).

Gruszeńce, wś, pow. oszmiański, gm. Traby (5 w.); r. 1865 miała 100 dusz rewiz., należała do dóbr Bokszyzki.

Gruszka, wś, pow. mławski. Wspom. w dok. z r. 1426 (Kod. maz. 171), ob. *Łązek*.

Gruszka 1.) fol., pow. brzeski gub. grodz., gm. Dworce, własność Paszkiewiczów, 734 dz. 2.) **G.**, urocz. przy wsi Romatowo, pow. brzeski gub. grodz. 3.) **G.**, pow. prużański, ob. *Tymochowszczyzna*. 4.) **G.**, osada, tamże, przy wsi Huszczewina.

Gruszka, wś, pow. uszycki. W r. 1565 1583 królewsczyzna, w posesyi Wolskiego, płaci od 2 pługów. W r. 1661 ma 5 dym. Należała do Szczęsnego Potockiego, oddana gen. Wittemu wzamian za żonę Zofię Greczynkę. Obecnie Anastazego Karaszewicza Tokarzewskiego, 973 dz. Gmina obejmuje 22 miejscowości, 1,160 dm., 7,783 mk. włościan (3,327 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 7,047 dz. (5,738 dz. roli). Nadto w gminie jest 8,731 dz. (5,072 roli) większej posiadłości i 546 dz. ziemi cerk. Cała gmina ma 16,324 dz. (11,178 dz. roli) i 8,091 mk.

Gruszałki, mstko i zaśc. i *G. Medsiedy*, wś, pow. telszewski, gm. Sałanty (10 w.), 60 w. od Telsz. Kościół wzniesiony r. 1761 (nie 1711 r.). Dobra *G.*, własność hr. Tyszkiewiczów, mają 4,812 dz. (2,370 lasu).

Gruszów 1.) w dok. *Druszów*, wś, pow. mie-

chowski, par. Wrocimowice. W dok. z r. 1242 wśród włości klasztoru w Staniątkach. W r. 1581 p. Radomski płaci z Imbramowie i Gruszowa. 2.) **G.**, w dok. *Grussów*, wś, pow. miechowski, par. Brzesko stare. W dok. z r. 1276 podana jako włość klasztoru w Brzesku. Król Kazimierz część królewską we wsi *G.* z placem, karczma, zagrodnikiem, gajem i łąką, daje klasztorowi w Brzesku wzamian za część klasztorną we wsi Niedary pod Uściem (Kod. kat., krak., I, 275). Biskup krakow. ma też tu swój dział (ib. II, 230 i 236). W r. 1581 *G.* ma w części klasztoru hebdowskiego 5 łan. km., 8 kom. Jan Branicki ma 3 łany km., 5 zagr., 8 kom. Por. *Rzeczów*.

Gruszów 1.) w dok. *Gruszowiec*, wś, pow. limanowski. Własność klasztoru szczyrzyckiego w dok. z r. 1235. W dok. z r. 1368 pole do Rybotycz należące (Kod. mał. III, 213).

Grusztaliszki, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Uciany (5 w.).

Gruszteliszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymszany (13 w.).

Gruszy, trzy zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Bachmaty (7 w.).

Grutuny, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty (7 w.). Dawniej attyn. Dryświat. obecnie własność Bobrowskich, z Leonowem ma 315 dz.

Gruzdowszczyzna, wś, pow. oszmiański, gm. Polany (9 w.), miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Słobódka.

Gruździe, mstko i dobra, pow. szawelski, gm. Gruździe, 24 w. od Szawel. Dobra, własność Naryszkinych, mają 27,612 dz. (11,247 lasu). W r. 1636 wystawił zbór kalwiński dziedzie Krzysztof Gruźdź. W r. 1653 zabrali ten kościół katolicy, lecz r. 1681 zwrócili. Kolatorem był Jakub Grużewski. Nakoniec r. 1696 świątynię tę, jednocześnie z Krasnogałską, spalili katolicy. Grużewski wystawił nowy, lecz i ten upadł r. 1721. Uposażenie (wś Mierzyca) zostało zabrane, pozostało tylko nieco funduszu pieniężnego. Gmina należy dziś do 3 okr. pol., obejmuje 87 miejscowości, 710 dym. włość. (obok 49 innych), 8,998 mk. włościan, uwłaszczonych na 19,829 dz.

Gruździszki, w innym spisie *Gruzdyniki*, dobra, pow. rossieński, gm. Rossienie (4 w.), własność Felińskich, 1,036 dz.

Gruże 1.) dobra i *G. Giegiasy*, wś, pow. poniewieski, gm. Skrobatyszki (12 w.). Dobra, własność hr. Józefa Tyszkiewicza, z dobrami Punkrele mają 690 dz. 2.) **G. Wielkie**, dobra, tamże, 8 w. od Skrobatyszek, własność Puzyńców, 562 dz. 3.) **G. Małe**, fol., tamże, 7 w. od Skrobatyszek, należy do dóbr Szejny al. Nowy Dwór (bar. Radenów). 4.) **G. Małe**, al. *Polepie*, dobra, tamże, 10 w. od Skrobatyszek, własność Ruszczyków, 332 dz. 5.) **G.**, dwa fol. i zaśc.,

pow. wiłkomierski, gm. Siesiki (8 w.). Jeden z fol. należy do Radziwiłowiczów, 121 dz., drugi do dóbr Łukinie (Kończów), zaśc. (Władckich) ma 34 dz.

Grużgiryś, os., pow. poniewieski, gm. Skrobotyński (6 w.).

Grużyńce, mylnie *Gryzińce* (ob. t. II, 887), fol. bez wsi, w lesie położony, pow. winnicki. Mieszka tu rządcą klucza całego. Był tu niegdyś kościół, który niszczył w czasie wojen kozackich. Na jego miejscu rozlewa się obecnie bagno. G. były niegdyś własnością Kaweckich. Drogą wiana za Salomeją Kawecką. przeszły do Sosienki, cześnika wyszogrodzkiego, ssty wendeńskiego. Około r. 1860 Sarneckich, dziś należy do dóbr Gniewań. Klucz grużyński z Komarowem, Rowcem i Biskupką ma 930 dz. roli i 1,400 dz. lasu.

Grybalce, fol., pow. rzeżycki, własność hr. Borchów.

Grybany, dwór, pow. nowoaleksandrowski, gm. Kwietki (14 w.).

Grybeliszki, dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (15 w.), 40 w. od mta powiat. Przed r. 1802 należały do Dryświat, dziś Szczepowskich, z fol. Ganżyski mają 269 dz.

Grybia, wś, pow. poniewieski, gm. Skobatyński (12 w.).

Grybiszki, trzy zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (9 w.), Sołoki (6 w.) i Tyłtyzki (2 w.).

Gryblawki, zaśc., pow. rossieński, gm. Botoki (2 w.).

Grybów, miasto powiatowe. W r. 1340 Kazimierz, król wydaje Hankonowi, mieszczaninowi sądeckiemu przywilej na lokację miasta nad rz. Białą. W błędnej kopii tego przywileju jaka się przechowała, miasto nosi nazwę: *Tymberch*. Wydawca Kod. mał. (III, 38) domyśla się, że w oryginale było: „Grymberk”. z czego powstała nazwa Grybów. Tę nazwę spotykamy już w dok. z r. 1365, którym król Kazimierz nadaje „civitati nostre Grybowa” część lasu na górze Jawor (Kod. mał., III, 187). Prawdopodobniej, przy małej liczbie osadników Niemców, projektowana przez osadzającego wójta nazwa niemiecka nie utrzymała się, a weszła w użycie pierwotna nazwa: Grębow, zmieniona później na Grybów. W r. 1581 miasto Grębow daje szosu fl. 15 gr. 6, od kom. 7, szewców 7, kowali 2, kuśnierzy 2, garncarzy 2, płociennik. 4, balwierza 1, cieśli 3, piekarek 5, kołodzieja 1, rzeźników 2, kół dorocz. 3. Ogółem fl. 34 gr. 24.

Grybówka al. *Trukowszczyzna*, folw., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (17 w.).

Grybtraki, fol., pow. poniewieski, 12 w. od Poniewieża.

Grybule, okolica, pow. wiłkomierski, gmina Traszkun (5 w.). Mają tu Kaznowscy 74 dz.

Grybuny, dobra, pow. Iepelski, własność Skiwskich, 674 dz.

Grybżany, wś i osada straży pogr., powiat telszewski, gm. Gorzdy (7 w.).

Grycajcie 1.) dwór, pow. telszewski, gmina Ilłoki (4 w.). 2.) G., dwór i przys., tamże, gm. Siady (16 w.).

Grycajtyszki, w spisie innym *Gryszczatyszki*, dwa fol., pow. szawelski, gm. Błagowieszczeński (7 w.). Lenkiewiczowie mają tu 20 dz.

Gryciuny 1.) dwie wsi, pow. poniewieski, gm. Czypiany (10 w.) i Podbirze (9 w.). 2.) G., wś, pow. wiłkomierski, gm. Kupiszki (4 w.).

Gryczany 1.) pow. wileński, mylnie zam. *Gryciuny*. 2.) G., wś, pow. rzeżycki, attyn. Rozentowa.

Gryczany, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (12 w.), własność Żukowskich, 116 dz.

Grygajcie 1.) dobra, pow. rossieński, gmina Szydłów (2 w.), własność Kryłowich, z folw. Narusze 279 dz. Nadto Jagminowie mają 18 dz. 2.) G., wś, pow. telszewski, gm. Ginteliszki (14 w.).

Grygale, *Grygoła*, fol., pow. poniewieski, gm. Remigola (8 w.), własność Raczunasów, 110 dz.

Grygańce, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (3 w.).

Grygany, wś, pow. poniewieski, gm. Podbirze (1 w.).

Grygi, wś, pow. dryzieński, par. Druja.

Grygrelany, wś, pow. oszmiański, gm. Kuciewiczze (6 w.); miała 18 dusz rewiz., należała do dóbr Plany.

Grygiele, wś, pow. dzisieński, gm. i dobra Ihumenowo (35 w.); miała 15 dusz rewiz.

Grygiszki 1.) zaśc., pow. wileński, gm. Bystrzyca (13 w.); miał 9 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Dubno. 2.) G., zaśc. włośc., pow. wileński, gm. Gielwany (10 w.); miał 13 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Szeszole.

Grygoliszki, wś, pow. rossieński, gm. Aleksandrowski (5 w.).

Grygoryewka, wś włośc., pow. trocki, gm. Aleksandrowska (Oława) Załudniona przez osadników wielkoruskich.

Grygoryewka, kolonia, pow. ostrogiński, gm. Sijanec, 19 w. od Ostroga, 19 dm., 137 mk.

Grygoryszki 1.) wś, pow. kowieński, gmina Kiejdany (16 w.). 2.) G., wś, pow. rossieński, gm. Szymkajcie (6 w.).

Grygule, dwór i dwie wsi, pow. rossieński, gm. Kołtyniany (10 w.). Dołobowscy mają 125 dz., Norwikowie 146 dz. i Żylewiczowie 16 dz.

Grykalce, wś, pow. rzeżycki, własność hr. Borchów.

Gryki Dołowe, *Górowe* i *Zabieńskie*, trzy wsi, pow. wileński, gm. Ilino (4 w.); r. 1865 miała 79 dusz rewiz., należały do dóbr Kierdejowce.

Grykiance, wś, pow. wilkomierski, gm. Kurkle (9 w.).

Grykinie 1.) zaśc., pow. rossieński, gmina Mańkuny (4 w.). 2.) **G.**, *Grykiny*, dwór, pow. szawelski, gm. Skiemie (2 w.).

Grykiszki 1.) wś, pow. telszewski, gm. Wornie (28 w.). 2.) **G.**, wś, pow. wilkomierski, gm. Androniszki (6 w.).

Grykopiedzie, zaśc., pow. trocki, gm. Jezuo (3 w.); miał 6 dusz rewiz., należał do dóbr Powierchuie.

Grykople 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Duksty (8 w.). Ejtminowiczowie mają tu 38 dz. 2.) **G.**, wś, pow. poniewieski, gmina Kibury (5 w.). 3.) **G.**, w spisie z roku 1892 *Grzykople*, wś, pow. wilkomierski, gm. Ołoty (11 w.).

Grykowaczyna al. *Krowowoje*, wś, pow. oszmiański, gm. Smorgonie (10 w.); miała 36 dusz rewiz., należała do dóbr Szymanowo.

Grykpedzie, wś i zaśc., pow. poniewieski, gm. Naciuny (12 w.). 2.) **G.**, dobra, tamże; gm. Smilgie (14 w.), własność Garnowski, 240 dz.

Gryksze 1.) dwór i zaśc., pow. telszewski, gm. Wornie (8 i 10 w.). 2.) **G.**, dwór, tamże; gm. Kretynka (3 w.).

Grylcie, *Grymzele*, w jednym spisie *Grysziele*, wś, pow. szawelski, gm. Szawkiany (17 w.), własność Dychowiczów, 21 dz. i Jankiewiczów, 168 dz.

Grylewo, w XVI w. *Grelewo*, wś, pow. wągrowiecki. Przed r. 1238 własność klasztoru w Łeknie, odtąd drogą zamiany za Durowo, należy do rodu szlacheckiego Grylewskich, h. Topór (K. W., n. 1091). Kościół par., p. w. św. Katarzyny, istniał już w początkach XIV wieku. Obecny, piękny kościół murowany z wieżą, w stylu ostrołukowym zbudowała r. 1866 dziedziczka wsi, Antonina hr. Grabowska.

Grymady, wś i okolica, pow. rossieński, gm. Konstantynów (5 w.). Mają tu Galimscy 22 dz., Jodkiewiczowie 130 dz., Radziejewiczowie 20 dz., Rejmerowie 19 dz.

Grynopol, dobra, pow. trocki, gm. Sumiliszki. Dawniej Romerów.

Gryngiejdy, dwór, pow. rossieński, gmina Taurogi (4 w.).

Gryngole, dwór, pow. poniewieski, gm. Krakinów (3 w.).

Grynie 1.) wś, pow. kowieński, gm. Ejragoła (14 w.). 2.) **G.**, fol., pow. rossieński, gmina Kroże (11 w.). 3.) **G.**, zaśc., tamże, gm. Mańkuny (6 w.).

Gryniele, dwór, pow. kowieński, gm. Ejragoła (14 w.). Własność Miniaków, 49 dz.

Gryniszki 1.) zaśc., pow. rossieński, gmina Mańkuny (6 w.). 2.) **G.**, dwór, pow. wilkomierski, gm. Pogiry (1 w.).

Gryniuny 1.) okolica, pow. kowieński, gm.

Ejragoła (10 w.). Mają tu Więkiewiczowie 50 dz. 2.) **G.**, wś i dobra, pow. poniewieski, gm. Podbirze (6 w.). Własność Wojtkiewiczów, 103 dz. 3.) **G.**, dwór, tamże, gm. Remigoła (7 w.).

Grynki, dwór, pow. poniewieski, gm. Krakinów (4 w.).

Grynkiszi, ob. *Hrynkiszi*.

Grynkiszi 1.) *Hrynkiszi* (ob. t. III, 195), mstko i dobra, pow. kowieński, gm. Kroki (17 w.), własność Białozorów, 3,671 dz. Stał tu niegdyś zbór kalwiński, niewiadomo przez kogo założony. Uposażenie stanowiła wś Bogdaniszki. 2.) **G.**, zaśc., pow. lidzki, gm. Ejszyszki (5 w.). Należał do dóbr skarb. Żamojtyzki. 3.) **G.**, zaśc., pow. wileński, gm. Giedroje (13 w.). Należał do dóbr Dubinki.

Grynweldy, pow. dzisieński. Własność Burzyńskiego.

Grystupie, wś, pow. wilkomierski, gmina Traskuny (17 w.).

Gryszki, fol., pow. szawelski, gm. Łukniki (4 w.).

Gryszkiany 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (12 w.). 2.) **G.**, dwór, pow. wilkomierski, gm. Uszpole (14 w.).

Gryszkiszi 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (3 w.). 2.) **G.**, fol., pow. szawelski, gm. Szawkiany (20 w.), własność Godlewskich, 637 dz.

Gryszkojce, wś, pow. wileński, gm. Worniany (7 w.); miała 55 dusz rewiz., należała do dóbr Dubinki.

Gryszwilki, dwór, pow. kowieński, gmina Kroki (16 w.).

Gryszyszki, os., pow. telszewski, gm. Iłłoki (11 w.), własność Łukoszysów, 36 dz., Szenbergów 56 dz., Judejkisów 104 dz.

Gryteła, fol., pow. poniewieski, gm. Remigoła (7 w.).

Grytuny, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty (7 w.).

Grywald, w dok. *Grunwald*, wś, pow. nowotarski, par. Krościenko. Wspom. w dok. z r. 1335 (Kod. kat. krak.).

Grywańce, wś, pow. kowieński, gmina Średniki.

Grywka, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty (14 w.).

Gryzyki, dwór, pow. wilkomierski, gm. Konstantynów (4 w.).

Gryźbała, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (7 w.).

Gryżowo, dobra, pow. rossieński, gm. Szydłów (14 w.).

Gryżyna, w dok. *Griszin*, *Grizina*, wś, pow. kościański. Wspom. w dok. z r. 1296. Współdziedzice G. w dok. z r. 1388 i 1395 (K. W., n. 744, 1937, 1993). Por. „Brzoza Gryżyńska”, poemat Franciszka Morawskiego, na dochód w dniu 6 lipca 1884, od pioruna spalonego ko-

ściół w G., Poznań, 1884 r. „Brzoza w G.” (Przyj. ludu, 1835 r., str. 372 i 1836, str. 266).

Gryżyski, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (3 w.).

Gryżuty, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Bachmaty (7 w.).

Grzebień, chutor przy Chrustowej, powiat olhopolski.

Grzebień 1.) wś nad rzeką Sidranką, pow. sokólski, gm. Grzebień, 22 w. od Sokółki, 1,145 dz. włośc., 60 dm., 602 mk. Gmina obejmuje 39 miejscowości, 758 dm. włośc. (obok 278 innych), 4,671 mk. włościan, uwłaszczonych na 8,843 dz. Nadto w gminie jest 3,633 dz. większej posiadłości i 648 dz. cerk. i kościelnej. 2.) **G.**, wś i dobra, pow. sokólski, gm. Kruhlany, 23 w. od Sokółki. Wś ma 354 dz. włośc.; dobra, własność Skirmuntów, z folwarkiem Józefów, 240 dz.

Grzegorzew, r. 1236 *Gregorew*, os. miejska nad rzeką Kąpiel, pow. kolski. W r. 1236 Władysław, ks. polski nadaje wś G. arcyb. gnieźn., którzy tu wkrótce wzniesli dla siebie dworzec a zapewne i kaplicę, z której powstał kościół parafialny. Często tu bywają spisywane akty w sprawach kościelnych. Berwold prepozyt i Jakub Zawisza, zakonnik z Trzemeszna, wydają tu r. 1371 akt zrzeczenia się jeziora Ostrowite na rzecz kościoła gnieźn. Na czele aktu powiedziano: „in Grzegorzewo opido, in domo habitationis... domini Jaroslai... archiepiscopi” (K. W., n. 199, 1641, 1645, 1698). W r. 1576 miasto, własność arcyb., płaci szosu od 28½ łan., 4 karczom, 1 łana wójt., 48 osadn., 11 zagr. po 2 gr., od 3 bań gorzał. po gr. 24, od 3 rzem. po gr. 4, od 3 rzeźn. po gr. 6. Ogółem fl. 4 gr. 4. Kościół par. powstał tu zapewne w XIV w. Około r. 1520 G. oprócz kościoła par., p. w. św. Piotra i Pawła posiada drugi, p. w. św. Mikołaja po za miastem (starszy zapewne). Z powodu spalenia pierwszego kościoła, nabożeństwo parafialne odbywało się w kościółku pozamiejskim. W XVI w. wcielono probostwo do jednej z kanonii uniejowskich.

Grzegorzewice 1.) wś, pow. błoński. Wsp. w dok. z r. 1370 należały do par. Mszczonów (K. W., n. 1781). W r. 1580 część wsi należy do par. Lutkówka, kilka zaś działków szlacheckich do Mszczonowa. Dziś G. należą do par. Lutkówka (mylnie podano Sułkowka). 2.) **G.**, wś, powiat opatowski. Włość klasztoru S-to Krzyżkiego zamieniona r. 1269 na Wojśław (Kod. mał., I, 95). Kościół par., p. w. św. Jana Chrz. wznosił z muru, na wzgórzu, (lapide in colle rotunde fabricatam) Nawój, h. Topór, dziedzie wsi. (Czasu Długosz nie oznacza). Za Długosza dziedzicem był Mikołaj Chrzastowski, h. Strzegomia. Wś miała 8 łan. km., 3 karczmy, 5 zagr. z rolą. Dziesięcinę wartości do 12 grz. pobierał klasztor w Wąchocku (L. B.,

II, 488 i III, 417). 3.) **G.**, wś, pow. olkuski, par. Sieciechowice. W dok. z r. 1393 Nekanda z G. W r. 1579 siedzi tu Jan Płaza. Ob. *Narama*.

Grzegorzki, u Dług. *Grzegorzkowo*, wś, pow. krakowski. Dziś przedmieście Krakowa, należące do par. św. Mikołaja, liczy do 10,000 mk. i zapewne wkrótce zostanie wcielone w obręb miasta. Wś ta była własnością rajców krakowskich. Za Długosza dawała dziesięcinę plebanowi u św. Mikołaja, wartości 1 grz. 6 gr. (L. B., t. II, 28).

Grzęda, wś, pow. lwowski. W r. 1565 leży w ststwie lwowskim. Założył ją niejaki Jędrzej Wysocki, którego ojciec zginął na Bukwinie (za Olbrahta?). Odnowski, kaszt. krak., synowi zabitego, który miał tam dożywocie, oddał inne wioski w dzierżawę. Po Odnowskim objął w dzierżawę Barzy, kaszt. przemyski. Za niego było 22 kmieci na półłankach, tywon wolny od czynszu, 2 półłanki puste. Pop i cerkiew. Karczma płaciła zł. 9 gr 18. Był też folwark dający zł. 72. Dochód ogólny zł. 169 gr. 11.

Grzmiąca, wś, pow. błoński. W r. 1399 nadaje tej wsi ks. Ziemowit, prawo chełmińskie. Dziedzicem jest Jakób ze Świdna (Kod. maz., n. 129).

Grzmiąca, wś nad rzeką t. n., pow. szubiński. W r. 1343 odbywa się rozgraniczenie tej wsi należącej do Fulkona Białego (Albus) ze wsią Pniewo, włością arcyb. gnieźn. W roku 1357 wcielono G. do nowoutworzonej parafii w Chomiąży (K. W., n. 1213, 1357).

Grzmucin, wś, pow. radomski, par. Skaryszów. Daje w r. 1191 dziesięcinę kolegiacie sandomierskiej. W r. 1569 są 2 łany kmieci i 16 zagr.

Grzybek, zaśc., pow. święciański, gm. Wojstom (10 w.). Należał do dóbr Dziewiętnia.

Grzybiny, wś, pow. święciański, gm. i dobra skarb. Daugieliszki (10 w.); miała 34 dusz rewiz.

Grzybiszki, wś, pow. lidzki, gm. Aleksandrowska; miała 8 dusz rewiz., należała do dóbr Kozakowszczyzna.

Grzybów, pierwotnie folwark na obszarze ststwa warszawskiego, od r. 1650 oddzielne miasteczko (jurydyka), od końca XVIII w. dzielnica Warszawy. Dziś istnieje plac Grzybowski (niedawno jeszcze plac targowy) i ulica Grzybowska.

Grzybowa Słoboda, wś, pow. bychowski, gm. Czehryn, 22 dm., 90 mk.

Grzybowce 1.) wś, pow. grodzieński, gm. Hołynka, 64 w. od Grodna, 591 dz. włośc. 2.) **G.**, fol dóbr Sarya, pow. dryzieński.

Grzybowicze, ob. *Borowiec*.

Grzybowiec, (*Grabowiec?*), os., pow. prużański, gm. Białowieża, 33 dz.

Grzybówka 1.) *Hrybówka*, wś, pow. gro-

dziński, gm. Hudziec, 51 w. od Grodna, 166 dz. 2.) **G.**, wś, pow. telszewski, gm. Masady (12 w.).

Grzybowo 1.) os. przy wsi Łudziec, pow. słonimski. 2.) **G.**, dobra, pow. wołkowyski, gm. Czerny, 4 w. od Słouima, własność Zagradinych, 356 dz.

Grzybowski 1.) *Nowa i Stara*, dwie wsi, pow. sokólski, gm. Ostrów, 25 w. od Sokółki, 377 dz. 2.) **G.**, okolica szlach., pow. sokólski, gm. Zubrzyca, 20 w. od Sokółki, 57 dz. 3.) **G.**, wś, pow. oszmiański, gm. Kucewicze (20 w.); miała 21 dusz rewiz., należała do dóbr Mostwiliški. Nazwę wzięła od Mikołaja Tomaszewicza Grzyba, władającego nią r. 1581, w sto lat potem należy do Woronieczów, następnie do Kuszłó, a w XVIII w. do Zabłockich.

Grzyby, okolica szlach., powiat bielski gub. grodz., w dawnej ziemi mielnickiej, gm. i par. katol. Siemiatycze, 44 w. od Bielska, 46 dz.

Grzymajłowszczyzna 1.) fol. dóbr Tokary, pow. brzeski gub. grodz. 2.) **G.**, fol., pow. wołkowyski, gm. Izabelin, 16 w. od Wołkowyska.

Grzymalina Wola, r. 1552 *Wola Czyżowska*, wś, pow. piotrkowski. W r. 1552 Czyżów i Wola należały do par. Kamieński. Ob. *Wola Czyżowska* (t. XIII, 781.)

Grzymaliszki, fol., pow. telszewski, gmina Gorzdy (6 w.).

Grzymałów, mstko, powiat skałacki. Iwan Franko: „Grzymałowski klucz w r. 1806“ (rozprawa przedstawiona Tow. im. Szewczenki roku 1901, przeznaczona do pomieszczenia w wydawnictwach tejże instytucji).

Grzymałowszczyzna 1.) w spisie *Gromajłowszczyzna*, fol., pow. wilkomierski, gm. Kupiszki. 2.) **G.**, dobra, pow. oszmiański, gm. Graudyski. Zwane niegdyś Krzyżełowszczyzną, nabyte r. 1756 przez Jana Szczyttę, kaszt. smoleńskiego.

Grzymisław, wś, pow. szremski. W r. 1282 Przemysław, ks. polski, potwierdza nadanie wsi G. klasztorowi dominikanek w Poznaniu. W r. 1394 Sędziwój, wdwa kaliski, zaświadcza, że Mikołaj Strusz sprzedał część jeziora pod wsiami: G. i Pełczyn. kościołowi poznań. (K. W., n. 504, 743, 1950). Por. *Bdanie*.

Grzywki, *Grywki*, wś, pow. grodzieński, gm. Górnicza, 1 w. od Grodna, 125 dz.

Guberańce, okolica, pow. nowoaleksandrowski (dawniej wilkomierski), gmina Antuzów (12 w.). Mają tu Makowscy i Nowiccy po 10 dz., Kłosińscy i Gulbińska 18 dz., Pipirowie 52 dz., Sklizmontowie 17 dz., Jarmołowiczowie 27 dz.

Gubernia 1.) fol. dóbr Zielone, pow. kobryński. 2.) **G.**, pow. kobryński, ob. *Kobryński klucz*. 3.) **G.**, dobra, pow. prużański, ob. *Prużany*. 4.) **G.**, dobra, pow. szawelski, gm. Szawle (2 w.).

Gubiesa, zaśc., pow. wileński, gm. Giedroicie (10 w.). Należał do dóbr Kupryszki.

Gubin, r. 1253 *Gobin*, miasto powiatowe na Łużycach. W dok. z roku 1253 wystawionym w Gubinie, występuje: prepozyt kościoła miejscowego i wójt (K. W., n. 323).

Gubiszki, wś, fol., pow. poniewieski, gmina Birze (2 w.).

Gubów, *Gubowo*, dobra i zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gmina Sołoki (9 w.), własność Brodowskich, 333 i 80 dz.

Gubtylcie, *Gubtyley*, wś, pow. kowieński, gm. Kroki (10 w.).

Gucin, fol., pow. włodzimierski, gm. Hrybowica. Należał niegdyś do Czapskich i Karniech, dziś w obcych rękach.

Guczkompie, wś, pow. kowieński, gm. Wilkija (19 w.).

Guczyny, wś, pow. wilkomierski, gm. Oloty (12 w.). W r. 1788 własność Teresy Kukowiczowej.

Gudajcie 1.) wś, pow. kowieński, gm. Kroki (6 w.). Mają tu Ciszkiewiczowie 60 dz. 2.) **G.**, wś, pow. szawelski, gm. Padubis (9 w.). 3.) **G.**, okolica, pow. telszewski, gmina Wornie (13 w.). Mają tu Wojszkiłowicze 60 dz., Girdwojnowicze 8 dz., Raubowicze 31 dz., Jasiewiczowicze 30 dz. 4.) **G.**, okolica, tamże, gm. Żorany (19 w.). Mają tu Budzysowicze 30 dz., Giedwiłowicze 14 dz., Gudowiczowicze 10 dz., Żylewiczowicze 39 dz.

Gudaki, wś, pow. wileński, gm. Giedroicie (3 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr Szlagieryski.

Gudale, wś, powiat telszewski, gmina Siady (17 w.).

Gudańce 1.) wś, pow. kowieński, gm. Janowo (16 w.). 2.) **G.**, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (8 w.). 3.) **G.** (ob. t. II, 903, mylnie *Gudanie*), wś i okolica, pow. wilkomierski, gm. Kurkle (4 w.). W r. 1788 należała do Jerzego Lipińskiego, później Kościółkowskich. Obecnie mają tu Rymowiczowicze 20 dz., Justynowiczowicze 68 dz. 4.) **G.**, wś, tamże, gm. Oloty (2 w.). 5.) **G.**, dwór, tamże, gm. Wieprze (8 w.).

Gudaniszki, zaśc., pow. wileński, gm. Podbrzeź (3 w.). Należał do dóbr Głinciszki.

Gudawo al. *Honoratowo*, fol., pow. telszewski, gm. Gorzdy (7 w.).

Gudele 1.) wś, powiat nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (14 w.). 2.) **G.**, wś, tamże, gm. Ponedel (2 w.). 3.) **G.**, wś, pow. poniewieski, gm. Kibury (8 w.). 4.) **G.**, wś, tamże, gm. Naciuny (23 w.). 5.) **G.**, dwa dwory, tamże, gm. Remigola (5 w.). 6.) **G.**, wś, pow. rossieński, gm. Jurburg (14 w.). 7.) **G.**, dobra, tamże, gm. Kroże (9 w.), własność Porazińskich, 691 dz. 8.) **G.**, wś, pow. telszewski, gm. Wornie (9 w.). 9.) **G.**, wś i dwór, tamże, gmina Żorany (8 w.). Dwór należy do Wojtkiewiczów, 240 dz. 10.) **G.**, wś, pow. wilkomierski, gm. Dobejki (2 w.). 11.) **G.**, wś, tamże, gm. Kowarsk (8 w.). 12.) **G.**, wś i dobra, tamże, gm. Pogiry (6 w.). Dobra,

z fol. Rusie i Kirkucie, zw. G. Wojewodziszki, własność Montwiłków, 1,928 dz. 13.) **G**, wś, tamże, gm. Traskuny (5 w.). 14.) **G**, wś, włosc., pow. oszmiański, gm. Dziewieniszki (3 w.); miała 11 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Sieluki Gudede. 15.) **G**, wś, pow. święciański, gm. Kuciszki (20 w.); miała 33 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Inturki.

Gudeliszki 1.) dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (14 w.) i Sołoki (4 w.). 2.) **G**, *Gojdeliszki*, zaśc. pow. wilkomierski, gm. Dobejki (8 w.), własność Golickich, 60 dz. 3.) **G**, wś, tamże, gm. Wirbaliszki (12 w.).

Gudelki, wś, pow. trocki, gm. Międzyrzecz (5 w.); miała 15 dusz rewiz.

Gudgale, wś, pow. poniewieski, gm. Skrobatszki (3 w.).

Gudgole, wś, pow. poniewieski, gm. Stumbryszki (12 w.). Mają tu Balczewscy i Pisarska 90 dz., Rudziańscy 60 dz.

Gudlańce, wś, pow. trocki, gmina Wysoki Dwór; r. 1865 miała 62 dusz rewiz.

Gudmoniszki, wś, pow. szawelski, gm. Podubis (13 w.).

Gudohaje (ob. t. II, 904 *Gudogaje*), wś włosciańska, pow. oszmiański, gm. Polany (6 w.); r. 1865 miała 30 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Ostrowiec Gudohaje. Niegdyś własność Wojnów. Józef Wojna, oboźny połocki i żona jego Ludwika z Sulistrowskich, fundowali tu r. 1764 kościół i klasztor karmelitów. W kościele znajdował się obraz Bogarodzicy, uważany za cudowny (wizerunek podał Jankowski, pow. oszmiański, II, 252 i 3), po czasowym zamknięciu kościoła w G. przeniesiony do kościoła w Oszmianie, gdzie dotąd mieści się w bocznym ołtarzu. Następnie przywrócono nabożeństwo w kościele gudohajskim, który dziś jest filią kościoła w Sołach. Na miejscu dawnego obrazu w wielkim ołtarzu zawieszono obraz N. M. P., z b. kościoła karmelickiego w Słobódce.

Gudorojskie, zaśc., pow. święciański, gmina Kiemieliński (12 w.).

Gudowszczyzna, wś, pow. oszmiański, gm. Holszany; miała 28 dusz rewiz., należała do dóbr Rowy. W r. 1619 fol. G. nabyty został przez Jana Lipińskiego od Jerzego Chreptowicza.

Gudulin, dobra, pow. wileński, gm. Mejszagoła; r. 1864 własność Houwaldów.

Gudy 1.) fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (19 w.), własność Kozakiewiczów, 69 dz. 2.) **G**, dwór, tamże, gm. Abele, własność Michałowskich, 124 dz. 3.) **G**, wś, tamże, gm. Kwietki (8 w.).

Gudyry, wś, pow. rossieński, gm. Skawdwile (13 w.).

Gudyszki 1.) fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (5 w.). 2.) **G**, dwór, tamże, gm. Kwietki (7 w.). 3.) **G**, dwór, pow. poniewieski, gm. Birze (5 w.). 4.) **G**, wś, tamże, gm.

Gulbiny (11 w.). 5.) **G**, dwa dwory, pow. szawelski, gm. Łukniki (3 w.). Jeden należy do Michniewiczów, ma 112 dz., drugi do Przygutow, 180 dz. 6.) **G**, os., pow. telszewski, gm. Tyrkszle (12 w.). 7.) **G**, zaśc., tamże, gmina Wornie, 37 w. od Telsz, własność Ejdyntów, 27 dz.

Gudzie, wś, pow. szawelski, gm. Wieksznie (10 w.).

Gudzienieta, wś, pow. oszmiański, gm. Kuciewicz (10 w.). Należała do dóbr Nowosiółki.

Gudzieniszki 1.) wś, pow. święciański, gm. Święciany (12 w.); miała 6 dusz rewiz. osad. w. ruskich, należała do dóbr skarb. Mile. 2.) **G**, (t. II, 905 *Gudzieniki* 1), wś i dobra, pow. wileński, gm. Worniany (15 w.). Wś miała 20 dusz rewiz., dobra należały r. 1865 do Iwaszkiewiczów.

Gudziszeczki, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki (13 w.).

Gudziszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Jużynty (6 w.), własność Salmonowiczów, 285 dz. 2.) **G**, dobra i zaśc., tamże, gm. Smołwy (8 w.). 3.) **G**, dobra i zaśc., tamże, gmina Sołoki (16 w.). Mają tu Czarnoccy 118 dz., Stommowie 43 dz. 4.) **G**, wś i dwór, pow. wilkomierski, gm. Owanta (21 w.). 5.) **G**, wś włosc., pow. oszmiański, gm. i dobra skarbowe Bakszty (7 w.). Należała do dóbr stołowych biskupów wileńskich Bakszty. 6.) **G**, wś, pow. trocki, gm. Międzyrzecz (24 w.); r. 1866 miała 47 dusz rewiz., należała do dóbr Markowszczyzna.

Gudziunele, dwór, pow. poniewieski, gmina Krakinów (5 w.).

Gudziunis, dobra, pow. wilkomierski, gm. Kowarsk (13 w.).

Gudziuny 1.) wś, pow. poniewieski, gm. Linków (7 w.). 2.) **G**, al. *Rupienie*, wś, pow. rossieński, gm. Szymkajcie (12 w.). Kaplica kat. par. Girtakol. 3.) **G**, wś, pow. szawelski, gm. Poszwityń (7 w.). 4.) **G**, wś nad rzeką Dątnówką, tamże, gm. Skiemie (15 w.), 39 dm., 529 mk., kaplica katol. par. Gryniskizki, p. w. św. Józefa, z drzewa, wzniesiona r. 1812.

Gugelwitz 1.) r. 1363 *Gogilwicz*, a więc *Gogolewice*, wś, pow. lubijski (Lueben) na Szląsku, ma kościół par. ewang. Księgi kościelne sięgają r. 1720. 2.) **G**, r. 1492 *Gugelwitz*, wś, pow. mielicki. Ludność przeważnie protestancka. W dokum. z r. 1301 wśród wsi wchodzących w skład powiatu ponieckiego podano: „Godlicz Bogusii“, w której wydawca Kod. Wielk., domyśla się dzisiejszego Gugelwitz.

Gugie 1.) dwór, pow. kowieński, gm. Kroki (22 w.). 2.) **G**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (4 w.).

Gugiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (13 w.), własność Szukiewiczów, 38 dz.

Guhlau, (niem.) ob. *Gola* (t. II).

Gujany, wś, pow. kowieński, gm. Kroki (13 w.), własność Kontowtów, ze wsią Szasze 517 dzies.

Gujkale, wś, pow. rossieński, gm. Skawdwi-le (11 w.).

Gulba, wś, pow. telszewski, gmina Wornie (15 w.).

Gulbiniszki, wś, pow. kowieński, gm. Aleksandrowska Słoboda (7 w.).

Gulbiny 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Bachmaty (4 w.). 2.) **G**, wś i dobra nad rzeką Upią, pow. poniewieski, gm. Gulbiny, 53 w. od Poniewicza, 22 dm., 167 mk., zarząd gm., szkoła. Stanowiły stłstwo niegrodowe gulbińskie (ob. t. II, 907). Gmina należy do 4 okr. pol., obejmuje 62 miejscowości, 1,151 dm. włośc. (obok 11 innych), 8,180 mk. włościan, uwłaszczonej na 14,417 dz.

Gulbiszki, wś, pow. rossieński, gm. Pojurze (21 w.).

Gulczewo, r. 1357 *Golcevo*, wś, pow. gnieźnieński. W dok. z r. 1357 podane w liście włości arcyb. gnieźn. (K. W., n. 1354). 2.) **G**, al. *Gólczewo*, r. 1364 *Gólczevicze*, r. 1580 *Gulczewo*, wś, pow. wrzesiński. Wspom. w dokum. z r. 1364 (K. W., n. 1528).

Guldynie, *Guldyna*, wś, pow. kowieński, gm. Aleksandrowska Słoboda (10 w.).

Gulele, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Owanta (17 w.).

Gulewsczyzna, *Hulewsczyzna*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (10 w.), należała do dóbr Drujka.

Gulminiany, dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Gulbiny (8 w.). Własność dawniej Wereszczyńskich.

Gulajcie, dwór, pow. telszewski, gm. Iłłoki (1 w.).

Gulnyszki, wś, pow. rossieński, gm. Jurborg (9 w.).

Gultowy, r. 1311 *Golutow*, wś, pow. średzki. „Janusius de G.” w dok. z r. 1311 (K. W., n. 941). W r. 1578 wś kościelna „Gultowo” w pow. pyzdrowskim, ma dwa działy: Opaleńskich (5 ślad., 9 zagr., 4 kom., 1/2 łan. karcz.) i Komorskich (1 śl., 3 kom., 1 pusty). Wś sama tworzy parafię.

Gumba, zaśc., pow. trocki, gm. Olkieniki; miał 5 dusz rewiz.

Gumbacze, wś, pow. grodzieński, gm. Hoża, 13 w. od Grodna, 213 dz. włośc.

Gumbiany, dwór, pow. nowoaleksandrowski, gm. Kwietki (14 w.).

Gumbie, *Gumby*, dobra, pow. wilkomierski, gm. Pogiry (5 w.), własność Gintowtów, 295 dz.

Gumbiszki 1.) os. włośc., pow. wołkowyski, gm. Wilezuki. 2.) **G**, zaśc., pow. kowieński, gm. Aleksandrowska Słoboda (7 w.). 3.) **G**, cztery zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gmina

Abele (7 w.). 4.) **G**, zaśc., tamże, gm. Poniedel (6 w.).

Gumbrany, zaśc., pow. trocki, gm. Sumiliszki (7 w.).

Gumbrynie, dwór, pow. kowieński, gm. Rumyszyski (10 w.).

Gumbucie, wś, pow. szawelski, gm. Podubis (4 w.).

Gumino, w dok. *Gumnino*, wś, pow. płoński. Dadźbog, kanonik płocki nadaje r. 1395, w imieniu biskupa i kapituły, sołtystwo w G., bratu swemu Dobiesławowi ze Szczawina, dla osadzenia wsi na prawie niemieckim (Kod. maz., 116). Wś ta własność kapituły płockiej, stanowiąca uposażenie prebendy zw. gumińską (Kod. maz., 293, akt z r. 1483). W r. 1570 Iłowski, kanonik katedralny płaci tu od 42 wł. W r. 1576 podano 35 łan., 5 ogr.

Gunnowice, r. 1386 *Gomnovicze*, wś, pow. bydgoski. W r. 1386 Przybysław, dziedzic G., zawiera ugodę z klasztorem byszewskim (K. W., n. 1858).

Gumnówka, dwór, pow. wilkomierski, gm. Oloty (8 w.).

Gumowo, w dokum. *Glumowo*, wś nad rzeką Drwęcą, pow. toruński. R. 1268 w Kruszwyce Ziemomysł, ks. kujawski, nadaje bisk. kujaw. między innymi: „Glumowo iuxta Zlotorium super Drawanczam (Ulanow. Dok., 213, 38).

Gunów, właśc. *Gonów*, wś, pow. pińczowski, par. Skalmierz. Według dok. z r. 1276 własność klasztoru w Brzesku. W r. 1337 Świętosław, opat w Brzesku sprzedaje za 60 grz. sołtystwo w G. „Cunkoni filio quondam Cunczonis advocati de Kowale” (Kod. kat. krak., I, 208 i Kod. mał., III, 41).

Guntule, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (2 w.).

Gunwiany, wś, pow. szawelski, gm. Łukniki (1 w.).

Gurany, *Górany*, wś, pow. rossieński, gmina Wewirze (7 w.).

Gurba, wś, powiat błoński. Wś G. płaci r. 1380 dziesięcinę kościołowi w Mszczonowie (K. W., n. 1781).

Gurby 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dukaszty (24 w.). Dawniej attyn. Dryświat. Od r. 1802 Wincentego Biegańskiego. 2.) **G**, *Gurbie*, fol., pow. telszewski, gmina Gruzdzie (4 w.).

Gurele 1.) dwór, pow. kowieński, gm. Żejmy (10 w.). 2.) **G**, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (8 w.). 3.) **G**, wś, pow. wileński, gm. Ilino (14 w.); miała 15 dusz rewiz., należała do dóbr Wilkiszki. 4.) **G**, wś, pow. wileński, gm. Janiszki (6 w.); miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr Jodzianiany.

Gurełka, zaśc., pow. wileński, gm. Szyrwinty (8 w.); miał 3 dusze rewiz., należał do dóbr Poszyrwintie.

Gurła, wś, pow. wileński, gm. Mickuny (5 w.); miała 36 dusz rewiz., należała do dóbr Łaźniki.

Gurniaupis, wś, pow. rossieński, gm. Kielmy (12 w.).

Guroławki, zaśc., pow. rossieński, gm. Porurze (5 w.).

Gurowo, *Górowo*, dwór i dobra, pow. szawelski, gm. Błagowieszczeńsk (4 w.), własność Ejsmontów, 220 dz.

Gurowo, wś, pow. gnieźnieński. Kościół par., p. w. Narodzenia N. P. Maryi, filia kościoła par. św. Wawrzyńca za murami Gniezna, istnieje już r. 1439. W kościele znajduje się obraz N. P. Maryi, słynący dawno jako cudowny.

Gurwy, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Opsa (9 w.).

Guryliniki, wś nad rzeką Subynajmą, powiat rzeżycki, gm. Ciskady, 20 dm., 142 mk., dom modl. starow.

Gurzynów Gród, *Hurynów*, wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Wierzchowice, 50 w. od Brześcia, 160 dz. włość.

Gusaki, zaśc., pow. łepelski, własność Rożnowskich, 49 dz.

Gustawów, kol., pow. włodzimierski, gmina Olesk, 30 w. od Włodzimierza, 61 dm., 350 mk.

Gustawowo, folw. dóbr Skidel, pow. grodzieński.

Gustodol, wś, pow. poniewieski, gm. Pompiany (7 w.).

Gustowowo, fol., pow. rossieński, gmina Szwekszniz (3 w.).

Gutanów, ob. *Krynki*.

Gutenberg, dobra, pow. kowieński, gm. Kiejdany (2 w.).

Gutkalnie, dwór, pow. poniewieski, gm. Poniewież.

Gutkowo, wś, pow. sierpecki. Wymieniona w dok. z XIII w., mieszczącym uposażenie kościoła plockiego. W r. 1578 we wsiach G. Wity i G. Fic siedzi przeszło 20 właścicieli na ćwierciach i półłankach.

Gutowo, wś, pow. plocki. R. 1436 Władysław, ks. mazow., nadaje 40 łan. zw. Gutowo, Piotrowi „de Dobrski“. Tenże r. 1442 sprzedaje G. „Zdzantae de Zbiszyno“ za 40 kóp groszy (Kapica, Herbarz, 86).

Gutowtyszki, ob. *Gietowtyszki*.

Gutowy al. *Gutowo*, wś, pow. wrzesiński. W dok. z r. 1357 w liczbie włości arcyb. gnieź. (K. W., n. 1364).

Guty, r. 1442 *Gutowo*, r. 1464 *Guty*, wś, pow. łomżyński, ob. *Piątnica*.

Gutżupis, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Rogowo (17 w.).

Guwadargis, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Okniasta (10 w.).

Guwajnie-Stunkajcie, okolica, pow. telzewski, gm. Wornie (28 w.).

Guwajnie, wś, pow. rossieński, gm. Konstantynów (7 w.).

Guzlin, r. 1266 *Gozdłino*, wś, pow. włocławski, ob. *Drwałowo*.

Guzów, wś, pow. błoński. W dok. z r. 1398 „Petrus heres de Guzowo... procurator in Wiskitki“ (Kod. maz.). Wś książęca w dok. z roku 1451. W r. 1579 ma 13 zagr. z rolą.

Guzy 1.) przedmieście Goniądza, pow. białostocki, gm. Jaświły, 50 w. od Białegostoku, 221 dz. 2.) **G**, wś, tamże, gm. Przytulanka, 29 w. od Białegostoku, 454 dz.

Guże, wś, pow. święciański, gm. Michałowo (17 w.); miała 48 dusz rewiz. (7 dusz jednodworców), należała do dóbr Żułowo.

Gwałdy, wś i dwór, pow. rossieński, gmina Konstantynów, 85 w. od Rossień. Bucewiczowie mają tu 126 dz., Wirszyłłowie 47 dz., Gobiato wie 49 dz., Niewiadowscy 44 dz., Nowiccy 38 dz., Pawłowscy 104 dz., Pamediszysowie 47 dz., Rojkowie 92 dz., Stankiewiczowie 104 dz. Dwór należy do Tymieńskich, 306 dz.

Gwozdów, wś, pow. szawelski, gm. Skiemie (17 w.).

Gwozdów 1.) w dok. *Hwozdów*, wś, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Korzec (2 w.), 31 w. od mta pow., 125 dm., 678 mk. W r. 1577 należy do Korca ks. Koreckiego, który wnosi ztąd od 15 dym., 5 ogr. Ks. Samuel Korecki płaci r. 1650 od 55, r. 1651 od 45, a roku 1653 od 17 dym. 2.) **G**, pow. kijowski, ob. *Hwozdów*.

Gwozdy, fol., pow. łepelski, własność Nowelskich, 90 dz.

Gwoźdź, wś i urocz., pow. prużański, gm. Białowieża, 47 w. od Prużany.

Gwozdziec 1.) u Dług. *Gozdzyecz*, wś, pow. brzeski (Galicya). W połowie XV w. istniał tu kościół par., murowany. Dziedzicem wsi był Spytko z Melsztyna. Wś miała 14 łan. kmiec. i karcznię z rolą. Dziesięcinę pobierał dziekan krakowski. 2.) **G**, wś, pow. turezański. Wedle lustracyi z r. 1565 wś w ststwie samborskim, nowo osadzona za czasów Bony (r. 1553), miała 25 kmieci na 19 łan. Nie płacili czynszu bo im służyła jeszcze swoboda. W r. 1589 ma $9\frac{3}{4}$ łan., 1 łan. sołtysi, 1 popa, 1 młyn, 3 kom. 3.) **G**, mstko, pow. kołomyjski. Władysław, ks. opolski, nadaje r. 1373 w Jarosławiu, Chodkowi Łojowiczowi za jego zasługi wś „Gozdzech“ nad rz. Czarnową w pow. kołomyjskim (Colomiensi) na prawie feudalnem. Ten sam G. czy jego część (G. małty?) nadaje tenże książę r. 1375 we Lwowie niejakiemu Waskowi (Waszkoni Thephtucavicz) wraz ze wsiami: Strzelicze (Strylecze dziś), w pow. żydaczowskim i Wirzbąsz (Wierzbowce) i Mykityńce w pow. kołomyjskim (Kod. dyp. pol., I, 238—241). W r. 1564 miasto, należy do Buczackich, h. Leliwa, daje od 12 pług., 1 rzem., 4 kom., pop. G. Stary, wś wspom. w dok.

z r. 1373 i 1469 daje od 9 pługów, 1 komorn., popa.

Gwoździkiany, wś, pow. święciański, gmina Kiemieliński (2 w.); miała 47 dusz rewiz. (6 jednodworców), należała do dóbr Świrany.

Gzdow, r. 1377 *Gsdovo*, wś, pow. skierniewicki. Wś tę, odwieczną posiadłość kościoła w Mszczonowie, odebrał kościołowi Ziemowit, syn Trojdena, ks. mazow., lecz w kilka lat później r. 1377 na prośbę plebana, zwraca i przenosi ją na prawo chełmińskie. Unieważnia przymem dawny, zawarty pomiędzy Gunterem, plebanem, a Ziemowitem, ks. rawskim i sochaczew-

skim, układ eo do zamiany G. na role podmiejskie (K. W., n. 1735).

Gziki Borowskie, wś, okolica szlachecka i fol., pow. białostocki, gm. Juchnowiec, 16 w. od Białegostoku. Wś ma 15 dz., okolica 36 dz, fol. należy do dóbr Buzuny, ks. Jabłonowskich.

Gzów, wś, pow. skierniewicki. W dokum. n r. 1389 śród włości kościoła gnieźn. (K. W., z. 1404). R. 1579 ma 18 łan. km., 1 zagrodn., 4 łany wójt.

Gzowin, dobra, pow. sieński, dziedzictwo Szołkowskich, wraz z Osinówką mają 3,890 dz. (2,292 lasu); młyn i folusz.

H

Habenkowo, zaśc. w dobrach Sarya, powiat dryzieński.

Habówka al. *Chabówka*, wś, pow. myślenicki. Na obszarze wsi znajduje się stacja dr. żel. państwowej, na przestrzeni: Sucha—Nowy Sącz. Obecnie z Ch. przeprowadzono linię dr. żel. przez Nowy Sącz do Zakopanego. W pobliżu (o 2 klm.) znajduje się zakład kąpielowy w Rabce. Wraz ze stacją dr. żel. powstały tu zakłady przemysłowe, i wś z każdym rokiem przybiera charakter osady ludnej i ożywionej przez ciągły ruch podróżnych i rozwijający się handel.

Haby 1.) *Stare i Nowe*, dwie wsi, pow. wilejski, gm. Żośno (10 w.); H. Stare miały w roku 1865 198 dusz rewiz., a H. Nowe 153 dusz. Należały do dóbr Teresdwór.

Habzin, ob. *Chabdzin*.

Hać 1.) przys. wsi Jazłowa, pow. słonimski. 2.) **H.**, *Mickowa*, wś i urocz., pow. sokólski, gm. Kamionka, 10 w. od Sokółki. Wś ma 124 dz. włośc., urocz. 7 dz.

Hać 1.) *Hać*, urocz. nad Irpeniem, przy wsi Jaropowicze, pow. skwirski, 9 dm., 60 mk. 2.) **H.**, w dok. *Gacz*, *Hacz*, wś, pow. łucki, gmina Torczyn, 26 w. od Łucka, 54 dm., 387 mk. Była tu dawniej cerkiew Dmitrowska. W r. 1570 własność Janusza Krupskiego, podcz. chełmskiego, który wnosi od 18 dym, 4 ogr. po 2 gr. W r. 1583 Olizara Kierdeja Mylskiego, marszałka J. K. M. Płaci on z 10 dym., 5 ogr., 1 popa, 7 bojar. W r. 1648 Jerzego Święcieckiego, ma 14 a w r. 1651 12 dym. Następnie Hulewiczów, Putoszyńskich, r. 1848 Milanta, obecnie Pereiatkiewiczów.

Hacichy, wś, pow. dryzieński, par. Oświej.

Haćki, wś włośc., pow. bielski gub. grodz., gm. Rajsk, 8 w. od Bielska, 39 dm., 218 mk., zarząd gm. 647 dz. włośc. Znajdują się tu 4

kurhany. Pod wsią wznosi się wzgórze, w kształcie ściętego ostrokręgu, mające przeszło 22 sąż. wysokości i około 100 sąż. obwodu. Wzgórze to lud zwie zamkiem.

Haćkówka, wś nad Irszycą, pow. żytomierski, gm. Uszomierz, par. praw. Kropiwna (3 w.), 51 w. od Żytomierza, 94 dm., 427 mk.

Haczko, urocz. przy wsi Łukowo, pow. brzeski gub. grodz.

Haczyszczce, przedmieście Owrucza.

Hadzbeków (w dok.), ob. *Chambików*.

Hahino, wś, pow. wielicki, gm. Uświat.

Haj, wś, pow. dryzieński, par. Oświej.

Hajcza, *Hojcza*, słoboda, pow. ówrucki, gm. Worobie Nowe, 58 w. od Owrucza, 16 dm., 81 mk. Własność Zieleniewskich.

Hajdakowszczyzna, wś włośc., pow. bielski gub. grodz., gm. Łosinka, 35 w. od Bielska, 77 dz.

Hajdamaki, ferma, pow. uszycki, przy wsi Proskirówka, 775 dz.

Hajdowszczyzna, wś, pow. wielicki, w tak zw. wielickiej obodnicy.

Hajduki 1.) wś, pow. święciański, gm. Zabłociszki (4 w.); miała 14 dusz rewiz., należała do dóbr Szwinta. 2.) **H.**, wś, pow. wielicki, gm. Kazakowo. 3.) **H.**, wś nad rzeką Łososie (pr. dopł. Łuczesy), pow. witebski.

Hajdukówka, dobra, powiat czerykowski, dziedzictwo Hołyńskich, wraz z Zielenkowiczami i Kazimierzowem 5,031 dz. (2,700 lasu); gorzelnia, wiatrak. Nadto do dóbr należy Chocimsk i obręb leśny Widujce.

Hajdukowszczyzna, wś, powiat dzisieński, gm. Bohiń (4 w.); miała 14 dusz rewiz.

Hajenka, kol., pow. łucki, gmina Czaruków, 33 w. od Łucka, 45 dm., 333 mk.

Hajki 1.) urocz., pow. wołkowyski, gm. Biskupica, własność Wasilewskich. 2.) **H.**, dobra,

pow. wołkowyski, gm. Łyskowo, 41 w. od Wołkowyska, własność Dąbrowskich, 120 dz.

Hajki 1.) w dok. *Haik, Haiki* i mylnie *Czajki* i *Sajków*, ws i kol. nad Turą, pow. włodzimierski, gm. Werba, 21 w. od Włodzimierza. Ws ma 72 dm., 275 mk., kol. 10 dm., 105 mk. Podług rewizji zamku włodzimierskiego z r. 1545 własność Andrzeja, Hniewosza i Juria Owłóczemskich, którzy z Owłoczyma, H. i Stawczyc zobowiązani byli do opatrywania dwu horodni zamkowych. W r. 1570 część H., Owłoczima i Stawku należy do Andrzeja Owłóczimskiego, część zaś tych wsi z częścią Uściługa do bratowej jego, Jurgowej Howłoczimskiej. W r. 1577 Jurjowa Owłoczimska wnosi od 3 dym., 1 ogr. 2 gr., zaś Andrzej Owłuczowski (sic) z cz. H. (mylnie nazywanych Czajkami) od 4 dym., 8 ogr. W r. 1583 Michał Dubnicki, wójt włodzimierski, z części zakupnej Saikowa wnosi od 5 dym., 7 ogr., oraz Łazar Iwanicki, sędzia grodzki włodzimierski, z części wsi zastawnej H. od 3 dym., 4 ogr. Potem należały H. do Czetwertyńskich, obecnie do Ronikierów. 2.) **H.**, ws, pow. żytomierski, gm. Horoszk, 55 w. od Żytomierza, 36 dm., 232 mk.

Hajkowce, ws i dobra, powiat lidzki, 1 okr. pol., gm. Pokrowy (Sobakińce, 4 w.). Ws miała 12 dusz rewiz.; dobra r. 1865 należały do Żorawskich. W roku 1696 własność Władysława Narbuta, podkomorzego lidzkiego. 2.) **H.**, dobra, tamże, r. 1865 własność Morozewiczów, następnie Szuleów.

Hajkówka 1.) ws i dobra, pow. kobryński, gm. Wierzcholesie, 12 w. od Kobrynia. Ws ma 797 dz.; dobra, własność Kozieradzkich, 430 dz. 2.) **H. al. Zabłocie**, ws, pow. kobryński, gmina Oziaty, ob. *Zabłocie*. 3.) **H.**, dobra, pow. kłimowski, dziedzictwo Wałużyniczów, wraz z Michajówką i Janówką 777 dz. (168 lasu), młyn.

Hajkowszczyzna 1.) dobra, pow. lidzki, 4 okr. pol., gmina Wasiliszk, dawniej Tołoczów, następnie skarbowe. 2.) **H.**, dobra, tamże, własność hr. Potockich, w kluczu zabłockim dóbr Horodeńskich. Do Wł. J. Narbuta należały Hajkowce nie Hajkowszczyzna.

Hajna, pow. borysowski. Sstami niegrodomi hajeńskimi byli: Jerzy Chreptowicz (r. 1665), Dominik Władysław i Marya z Kimbarów Ciechanowieccy (r. 1672), Antoni Kazimierz Ciechanowiecki (do r. 1712), Michał Jan i Antonina z Filipowiczów Wasilewscy (po r. 1712), Michał i Teresa z Paców Wołodkowiczowie (od r. 1737).

Hajnówka al. Kozi Przeskok, ws, pow. prużański, gm. Białowieża, 68 w. od Prużany, 193 dz. Pod wsią kurhan, zw. przez lud „Batariewa hora”. Śród puszczy, o 1 w. od drogi wiodącej z H. do Białowieży, stoją dwa kopce, po 5 arsz. wysokości.

Hajsiele, ws, powiat dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Hajsyn 1.) ws nad Sobem, właściwie przed-

mieście mta Lipowca, pow. lipowiecki, 52 dm., 240 mk., cerkiew, szkoła. 2.) **H.**, msto pow. gub. podolskiej. W połowie XVI w. (r. 1545) siedliszcze „Ujsyn na Sobu”, pierwiej zamkowe (do zamku bractawskiego), trzymali ks. Sieńscy. Od r. 1577 z nadania króla Stefana miał trzymać H. hetman wojska zapor., J. Oryszewski († roku 1604). Dzierżawa ta, wydzielona ze sstwa bractawskiego, obejmowała 2·85 mil kw. po obu brzegach Sobu. Oprócz mta, osadzonego roku 1600, za przywilejem królewskim przez dzierżawcę Piotra Swirskiego, należały do niej dwie slobody: Witwice i Karwówka. Po Świrskim trzymała dzierżawę wdowa po nim Jadwiga z ks. Rużyńskich, która powtórnie wyszła za Adama Tyrawskiego, a po jego śmierci po raz trzeci za Jana Odrzywolskiego. W r. 1616 mstko czyniło 158 fl. Było 150 dym. Dzierżek, otrzymawszy tę dzierżawę r. 1621, zmarł wkrótce, lub też otrzymał co innego, gdyż r. 1629 H. jest w posesyi Jana Odrzywolskiego, ssty żydaczowski. Msto miało wówczas 137 dym., dzierżawa czyniła 331 fl. 8 gr. W roku 1770 sstwo było w posiadaniu Anny z Szaszkiewiczów Czeczelowej, wdowy, i płaciło 2,422 złp. 2 gr. kw. O 15 w. od msta znajduje się stacya t. n. dr. żel. humańskiej. Powiat ma cukrownie w Sobolówce (Potockich), Mohilnie i Krasnosiółce. Gorzelnie w H., Ładyżynie, Mielnikowcach, Narajówce, Peczelnaj, Taszłyku i Szlachowej. Ostatnim marszałkiem szlachty z wyborów był Józef Lipkowski. Poprzednio marszałkami byli: Michał Borowski, Michał Czepielewski, Antoni Jaroszyński, Wacław Jałowicki, Michał Moszezeński (nie Moszeński, jak podano), Dyonizy Opacki, Hipolit Wołodkowicz.

Hajworon, ws, pow. skwirski, gm. Antonów, st. poczt. Wołodarka (10 w.), 20 w. od Skwiry, 145 dm., 1,171 mk., szkoła. Na początku XVII w. z Antonowem należała do dóbr rozwołozkich al. Wołodarskich, ks. Zbaraskich. W r. 1628 ks. Jerzy, kaszt. krakowski, wnosi od 1 dym., 3 ogr. Po Zbaraskich przeszła do Wiszniowieckich. Stanisław Warszycki, późniejszy kaszt. krakowski, ożeniwszy się z Wiszniowiecką, dostaje w posagu część tych dóbr, między innemi i Hajworonkę. W r. 1651 jest tu 5 dym. Po wygaśnięciu Warszyckich dobra wracają do Wiszniowieckich. W nowszych czasach H. należał do Artura Jaczewskiego, poczem drogą wiana przeszedł do hr. Leona Rzewuskiego, posiadającego tu 580 dz.

Hajworonce al. Hajworonka, ws, pow. zasławski, gm. Hryców, par. praw. Łotówka (oddzielona tylko stawem), 24 w. od Zasławia, 89 dm., 549 mk. Własność dawniej Wiśniowieckich, potem Warszyckich, Święcieckich.

Halawa, *Holawa*, ferma przy mstku Horyszkówce, pow. jampolski, 214 dz. Własność Regulskich.

Haleza (t. III, 14), wś, pow. kijowski, ob. Chalcza (t. II, 539).

Halczyn Wielki, wś nad rz. Hujwą i Pustochą, pow. żytomierski, gm. Andruszowka (2 w.), 41 w. od Żytomierza, 12 w. od st. dr. żel. Browki, ma 225 dm., 1,289 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1881. Do parafii należy wś Zabara (4 w.). W całej parafii 177 dm., 1,385 mk. Własność Tereszczunki. H. wymieniony jest w akcie z r. 1683 w liczbie opustoszałych wsi, należących do Pawołoczy i Kotelni. W r. 1586 własność Halczyńskich, potem Bierzyńskich. Synowie Świętosława Bierzyńskiego sprzedają Tereszczencę. Obecnie należy do klucza andruszowieckiego.

Halczyńce 1.) też *Hawczyńce*, wś nad Nemiją, pow. mohylowski, gm. Koryszków. Należała do sstwa barskiego. W r. 1530 i 1542 pusta. W r. 1565 w posesyi Mitka i Lemka Kunatowskich. Były dwa stawki i sianożęcie. Przez wś szedł szlak tatarski. 2.) **H.**, wś, pow. starokonstantynowski, gm. Awratyn, st. poczt. Tsofipol (12 w.), st. dr. żel. Wołoczyska (25 w.) i Wójtowce (20 w.), 71 w. od mta pow., w miejscowości stepowej i bezwodnej, ma 123 dm., 990 mk., cerkiew, z drzewa wzniesioną roku 1758. Uposażenie (80 dz.) z nadania ks. Michała Serwacego Wiśniowieckiego r. 1718 i 1741 i Jana Mniszcha r. 1755; szkoła początkowa (od roku 1877). H. należały niegdyś do ks. Wiśniowieckich, następnie Zamoyskich, Mniszechów, Jarożyńskich, Stanisława Skobejkowicza Kordysza, który zasiedlił południową część wsi, noszącą dotąd nazwę Kordyszówki. Po Kordyszu, za długi, bierze H. Józef Karczowski, po nim dziedzićczą trzech wnucy: Krasowscy i Julian Peszyński. Ci sprzedają wkrótce swoje części. Jedną częścią włada obecnie Adam Lipski, drugą nabył Konst. Sirando, trzecią nabył miejscowy właściciel Handziuk.

Halczyniec, wś nad rzeką Żabokrzykiem, pow. żytomierski, gm. Sołutwin (10 w.), 32 w. od Żytomierza, 3 w. od st. poczt. Reja, 15 w. od st. dr. żel. Berdyczów, ma 112 dm., 716 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1791. Do par. praw. należą wsi: Simaki al. Siomaki, Reja (3 w.) i Agatówka (3 w.). W całej parafii 174 dm., 1,413 mk.

Halejówka 1.) wś i dobra, pow. homelski, gm. Telesze (5 w.). Wś ma 48 dm., 246 mk.; dobra, dziedzictwo Pereświat-Sołtanów, 445 dz. 2.) **H.**, obręb leśny dóbr Jeromin, pow. homelski, 390 dz. 3.) **H.**, dobra, pow. mścisławski, dziedzictwo Kamińskich, 590 dz. (350 lasu).

Halenczyno, wś, pow. dzisieński, gm. Jazno; miała 13 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Kuryłowicze.

Haleny, wś i dobra, pow. prużański, gmina Suchopol, 22 w. od Prużany. Wś ma 367 dz.; dobra w części Skoczyńskich 529 dz., w części Szperlingów 292 dz.

Halewszczyzna, zaśc., pow. dzisieński, gm. Przebrodź (11 w.); miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Bielowce.

Halhocze, ob. *Holhocze* (t. III). Należały r. 1578 do Buczaćkich.

Halica, fol., pow. miński, gm. Ostrożyce, 24 w. od Mińska, Andrzejewskich, 1 włoka.

Halicka Myza, wś, pow. klimowicki, gmina Miłosławicze, 55 dm., 180 mk.

Halicz, miasto. W roku 1565 mieszczanie i przedmieszczanie płacili „ratione fundi“ zł. 20. Szewcy w liczbie 10, po gr. 12, jatek rzeźn. 8 po 5 kamieni loju, ogółem wartości zł. 40, żydów gospodarzy 29 po gr. 30 i komor. żyd. 13 po gr. 15, popów przy mieście 7: św. Rostwa, Mikulski, Woskrzesiński, św. Michaiła, św. Pereczysty, Łanowski, pop Piotrowski, Trojeczki Monaster. Roli miejskich 12 łan. i 1/4. Pustych ćwierci 10. Nowo wykopane role na uroczyskach: Pobereszcze, Na Karpiowie, Baranków, Pod Łysą, Na Łysej, Górze, Za Sokolem. Pasieka zamkowa miała 80 pniów pszczelnych i dawała zł. 45 (za trzy półbeczki miodu). Leśnicy robiący gonty i rąbiący w lesie dawali do 6000 gontów (po 15 gr. tysiąc) wartości 3 zł. Dwie słodownie zamkowe zł. 44. Dziesięciny pszczelnej pniów 27 po gr. 20 i oczkowego zł. 2 gr. 4, razem zł. 20 gr. 4. Cło i spłaty od bydła pędzonego trzymał w dzierżawie żyd. Dawało to w latach poprzednich zł. 616. Targowe i jarmarczne zł. 20. Podymne z 75 wsi do zamku należących zł. 66 gr. 5. Trzy przewozy na rz. Dniestrze zł. 120. Banie al. żupy solne w czterech miejscach trzymał mieszczanin halicki za zł. 900 i 15 wozów soli wartości zł. 30 (po 2 zł. wózek). Ogólny dochód wynosił zł. 2,092 gr. 4. W reg. pob. z r. 1515 podano 4 popów: Rozeszny, Mikulowski, Piotrowski i Michałowski, każdy po gr. 15. W r. 1578 miasto daje szosu fl. 48, od 83 rzem., 9 pługów. Czopowego daje fl. 339 gr. 15. Ob. Szaraniewicz I., „Trzy opisy histor. H.“, w r. 1860, 1880 i 1882 (z mapką okolic), Lwów, 1883 r. Wł. Łuszczkiewicz, „Kościoły w Św. Stanisławie pod H.“ (Spraw. Kom. hist. sztuki, II, 1).

Haliczanów, r. 1565 *Haliczany*, wś, pow. gródecki. W r. 1565 wś Haliczany w ststwie gródeckim miała 14 kmieci na 6 3/4 łan., 3 zagr., karczmarz dawał fl. 16, pop fl. 2. Ogółem fl. 21 gr. 9.

Haliczany, w dok. *Aliczany*, *Halicz*, wś nad rz. Lipą, pow. włodzimierski, gm. Brany, 75 w. od Włodzimierza, 89 dm., 651 mk. R. 1528 kn. Iwana i Hryhorego Haliczańskich. W r. 1543 w posiadaniu królowej Bony, która miała tu swego namiestnika i podług rewizji zamku łuckiego r. 1545, zobowiązana była do opatrywania trzech horodni zamkowych. W r. 1570 Michał Jeło Maliński wnosi z dóbr królewskich Aliczan, Boroszowa (Zboryszowa) i Skrzyhalów

od 66 dym., 12 ogr. po 2 gr., 3 bojar. putnych. W r. 1583 własność Iwana Krasieńskiego (Borzechatego), który z H., Boroszowa i innych płaci 76 fl. 10 gr. Potem Czaplickich, Zamojskich, Czetwertyńskich, w końcu Roy de Lulay.

Halicze, wś nad rzeką Surawką, pow. klimowicki, gm. Zabieliyszyn, 22 dm., 119 mk.

Halijówka, wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Oltusz, 49 w. od Brześcia, 248 dz.

Halijówka al. Wysoka Grobla, wś nad Taterówką, pow. żytomierski, gm. Januszpol (4 w.), 60 w. od Żytomierza. 15 w. od Czudnowa (st. poczt.), 12 w. od Olszanki (st. dr. żel.), ma 157 dm., 962 mk., cerkiew murowana z r. 1818, kaplica katol., gorzelnia. Do par. praw. należy wś Wolica Mała. W całej parafii 139 dm., 1,053 mk. praw. i 36 katol. Własność większa należy do bar. Taube, Hulewiczów, Malinowskich, Karwowskich i Dobrowolskich. Dawniej do ks. Ostrogskich, dalej Lubomirskich, Piotra Potockiego, na początku XIX w. Bukarów, od których kupuje Ochocki; córka jego wnosi do rodziny Jastrzębskich.

Halik 1.) wś, pow. kobryński, gm. Wołowieł, 52 w. od Kobrynia, 132 dz. 2.) **H.**, wś, pow. słonimski, gm. Kossów, 34 w. od Słonima, 749 dzies.

Haliki, wś, pow. słonimski, gm. Maryjska, 28 w. od Słonima. Ob. *Hrynkowszczyzna*.

Halin, dobra, pow. wileński, gm. Rzesza, r. 1865 własność Pomarnackich.

Halinka, wś nad urocz. Hało, pow. kijowski, gm. Borodziańska, par. praw. Zahalec (2 w.), st. poczt. Chwasowa (30 w.), 60 w. od Kijowa, 33 dm., 498 mk., 608 dz. włośc., szkoła, 2 wiatraki. Należała do klucza borodziańskiego Szepbeków.

Halinowo 1.) zaśc., pow. wilkomierski, gm. Uciały (8 w.), 68 w. od Wilkomierza. 2.) **H.**, wś, pow. dzisieński, gm. Mikołajów (16 w.); miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr Dryhucze. 3.) **H.**, tamże, ob. *Hrazie*. 4.) **H.**, wś, pow. wieliski, gm. Kazakowo.

Halinowola al. Halińska Wola, wś, pow. włodzimierski, gm. Hołowno, 85 w. od Włodzimierza, 120 dm., 631 mk.

Halkowszczyzna 1.) wś, pow. dryzieński, par. Oświej. 2.) **H.**, dobra, pow. lepelski, własność Tarnowskich, 200 dz.

Halajki, wś, pow. taraszczański, gm. Strzyżawka, st. poczt. Tetyjów (14 w.), 57 w. od Taraszczy, wraz z fermą 248 dm., 1,402 mk., cerkiew, szkoła, cerk., młyn.

Hałe, błoto, pow. mohylowski, gm. Cerkowice, na pln. od wsi Zabołocie, w pobliżu górnego biegu rz. Wabiec, około 8 w. długie i do 3 w. szerokie, zajmuje obszar 2,200 dz., zarosłe karłowatą sośniną.

Hałe Błoto 1.) chutor, pow. nowogrodwołyński, gm. Rohaczów, 35 w. od mta pow., 5 dm.,

37 mk. 2.) **H. B.**, urocz., tamże, gm. Romanówka, 17 w. od mta pow., 2 dm., 14 mk. 3.) **H. B.**, urocz., tamże, gm. Żołobne, 6 w. od mta pow., 2 dm., 16 mk.

Hałkowicze, Gałkowicze, dobra, pow. mściśławski, własność Świetłosanowej i Sokołowej, 380 dz.

Hało, wś, pow. sokólski, gm. Kamionka, 8 w. od Sokółki, 288 dz.

Hałoszewszczyzna, chutor, pow. ostrogski, gm. Krzywini, 16 w. od Ostroga, 10 dm., 43 mk.

Hałowo, fol., pow. dzisieński, gm. Ihumenowo, attyn. Łońska, dawniej Łopacińskich, dziś Romanowiczów.

Hałuzińce, w dok. *Hołuzincze*, wś, pow. latyczowski, st. poczt. Wołkowińce, (st. dr. żel. nosi teraz nazwę Komorowce). W roku 1530 i 1542 zniszczone. W r. 1565 dzierży trzech Hołuzińskich od ststwa barskiego; odbywają straż na zamku. Sześciu kmieci robią po 3 dni do roku do zamku i płacą podymne. W r. 1578 i 1583 wnoszą z H. od 8 plugów, 1 koła dorocz., 15 ogr. po 4 gr. Według lustracyi z roku 1618 wś bojarska do ststwa barskiego w posesyi Hołuzińskich, za przywilejem królowej Bony z roku 1546. Zobowiązani byli trzy dni w rok poddać dla zamku barskiego. W roku 1661 płacą od 5 dym. oraz oddzielnie Szezeniowski od 2 dym. Obecnie z cząstkowych właścicieli Lewicki ma 163 dz.

Hałuzino, os., pow. siebieski, gm. Rykowo (9 w.), cerkiew.

Hałuzi 1.) wś, pow. czauski, gm. Radomil (9 w.), 41 dm., 282 mk. 2.) **H.**, wś, pow. czerkaski, gm. Pałuż, 18 dm., 90 mk. Należała do dóbr Dubrowka.

Hały 1.) urocz., pow. wołkowyski, gm. Świsłocz, Trofimeczuków 88 dz. 2. **H.**, dobra, pow. homelski. Wojnicz-Sianożęckich, 998 dz.

Hały 1.) majdan, pow. łucki, gm. Horodec, 92 w. od Łucka, 34 dm., 203 mk. 2.) **H.** (ob. t. III, 21, *Hałe*), wś, pow. nowogrodwołyński, gm. Romanówka, par. praw. Żadkówka (5 w.), 7 w. na pld. od mta pow., 86 dm., 504 mk. Wś należała do dóbr zwiahelskich ks. Ostrogskich. W pierwszej ćwierci XVII w. było tu 4 ciągłych, 4 podsus., 3 bojarów. W r. 1650 Anna Alojza z Ostrogskich Chodkiewiczowa wnosi ztąd od 10 dym.

Hamarnia, Hamernia, wś nad Rosią, pow. czerkaski, gm. Międzyrzecz, st. poczt. Kaniów (1 w.), par. praw. Babieze (nie Babierz), 60 w. od Czerkas, 97 dm., 569 mk., szkoła, młyn, 7 wiatraków. Obecnie własność Charczenki, 873 dz. 2.) **H.**, wś, pow. radomyski, gm. i par. praw. Malin, 6 dm., 29 mk. Należała do dóbr Malin. 3.) **H.**, wś, pow. nowogrodwołyński, gm., par. praw. i st. poczt. Polonne, 61 w. od mta pow., 14 dm., 154 mk. Był tu dwór myśliwski, wzniesiony przez Tadeusza Walewskiego, na

brzegu rozległego stawu. Obecnie własność Karwických. Stanowi przedmieście Połonnego. 4.) **H.**, wś, pow. owrucki, gm. Łuhiny, parafia prawosł. Michajłówka (8 w.), 47 w. od Owruca, 36 dm., 141 mk.; własność dawniej Zielenieckich, nabyta r. 1870 przez gen. Awryńskiego. 5.) **H.**, wś, tamże, gm. Norzyński; 22 w. od Owruca, 40 dm., 260 mk. 6.) **H.**, osada, tamże, gm. Olewsk, 123 w. od Owruca, 3 dm., 39 mk.

Hamernia, os., pow. olkuski, gm. Cianowice, 25 w. od Olkusza.

Hamicze, wś, pow. oszmiański, dawna osada tatarska. W r. 1561 sprzedana przez Warkę Iwaszkiewicz, Żukowi Arburdowiczowi. W roku 1802 własność Bajruszewskich i Szczerby, płacących na meczet w Doubuciszkach pososznego od 2 soch (po 2 złp. od sochy).

Hańce, wś, pow. brzeski gub. grodz., gmina Dworce, 51 w. od Brześcia, 98 dz.

Hańcewice 1.) *Hońcewice*, wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Wojska, 45 w. od Brześcia, 283 dz. Na polach wsi kurhan. 2.) **H.**, pow. borysowski. W r. 1783 własność Oborskich, dalej Śliżniów, teraz Michała Łapickiego, 2,200 dz.

Hanczarówka, przedm. Nowego Konstancy-nowa, nad rz. Teluchną, dopł. Bohu.

Hańczarycha, *Honczarycha*, chutor w pobliżu Słuczy, pow. nowogradwołyński, gm. Ostropol, przy wsi Mecherzyńce.

Hańczyce, wś włośc., pow. oszmiański, gm. Wołożyn. Należała przed r. 1865 do klucza dubińskiego dóbr wołyńskich.

Handygówka, fol., pow. mohylowski, gm. Tereski (3 w.).

Handzaba, chutor, pow. włodzimierski, gm. Werba.

Handzałówka, *Hanżałówka*, u Pochilewicz *Hojżałówka*, wś, pow. zwinogródzki, gm. i st. poczt. Łysianka (5 w.), par. praw. Smoleczyńce, (3 w.), 109 dm., 621 mk., cerkiew filialna, 4 wiatraki.

Haniewicze, zaśc., pow. wilejski, gm. i dobra skarb. Krasne Sioło (8 w.); miał 5 dusz rewiz.

Haniewo 1.) al. *Ganiewo*, zaśc., pow. wileński, gm. i dobra Szumsk; miał 3 dusz rewiz. 2.) **H. Górne**, zaśc., tamże, 11 w. od Szumsk; 7 dusz rewiz. Należał do dóbr Kurhany.

Hańki 1.) wś, pow. słonimski, gm. Kostrowicze, 6 w. od Słonima, 237 dz. włośc. i 80 dz. innych właścicieli. 2.) **H.**, wś i chutor, pow. słonimski, gm. Maryjska, 21 w. od Słonima. Wś ma 70 dz. włośc.; fol. należy do dóbr Michałowo. 3.) **H.**, fol. dóbr Puszynowo, powiat szawelski.

Hańkowce (ob. t. III, 27) właściwie *Chońkowce*, (por. t. I, 629), wś, pow. mohylowski.

Obecnie należy do Winogradzkiego, nie ma tu cukrowni.

Hanna, pierwotnie *Hajna*, wś nad Bugiem, pow. bialski.

Hannówka 1.) wś i fol., pow. klimowicki, gm. Rodnia. Wś ma 5 dm., 46 mk.; fol. należy do dóbr Janopole. 2.) **H.**, dobra, tamże, dziedzictwo Czernyszewiczów i Jacynów, 160 dz. 3.) **H.**, wś, tamże, gm. Berezki, 81 dm., 430 mk.

Hannówka 1.) pow. lipowiecki, ob. *Annówka* (I, 40 i XV, 34) i *Johanówka*. 2.) **H.**, wś i fol., pow. nowogradwołyński, ob. *Annówka*.

Hańsk, r. 1564 *Ilantko*, wś, pow. włodawski. W r. 1564 wś ta w par. rz.-kat. Sawin, ma działy Reja i Hańskich, płacą od 15 łan., 29 zagr. z rolą, 11 zagr. bez roli, 2 kom., 3 rzem., cerkiew, Jan Czerski od 1 łan.

Hanusewicz, okolica, pow. kowieński, gm. Bobty (10 w.), 36 w. od Kowna. Mają tu Butkiewiczowie 21 dz., Dowtortowie 23 dz., Ginejkowie 12 dz., Hanusowscy 80 dz., Iwanowscy 71 dz., Jagielowiczowie 13 dz., Jusewiczowie 12 dz., Kszenowiczowie 14 dz., Steciewiczowie 17 dz., Ugieńscy 15 dz. i Wenciewiczowie 24 dz.

Hanusówka, wś, pow. grodzieński, gmina Hudziewiczze, 43 w. od Grodna, 246 dz.

Hanusowszczyzna, dobra i os., pow. grodzieński, gm. Hudziewiczze, 43 w. od Grodna. Dobra, własność Jurcenków, mają 100 dz.; os., 96 dz.

Hanuszyski 1.) mstko i dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (9 w.), 71 w. od mta pow. Kościół par. fundowany był przez Młeczkwnę i Rajckiego, dziedziców, odnowiony r. 1774 przez Chomińskich. Dobra, własność Komarów, mają z Konstancyńcem 3,357 dz. 2.) **H.**, os., pow. poniewieski, gm. Birze.

Hanuta, mstko i dobra, pow. święciański, gm. Wojstom. Część dóbr leży w pow. wilejskim, gm. Wilejka. W r. 1592 Aleksander, kn. Proński, ówczesny dziedzic, sprzedaje H., Wacławowi Bohowitynowi Szumbarskiemu, chorąż. wołyńskiemu. Później ta majątność przeszła do kn. Holszańskich, następnie Paców, Sadowskich, Wilezków, Kazimierza Kocięta, córka którego Rozalia Ogińska, sprzedaje około r. 1740, Tadeuszowi Ogińskiemu, wwdzie trockiemu, który wystawił tu pałac. Następnie od r. 1784 syna jego Andrzeja, wwdy trockiego, po którego śmierci przechodzą dobra na syna tegoż Michała Kleofasa Ogińskiego, podskarbiego litewskiego. Od Michała Ogińskiego dobra przeszły do Józefy Łopacińskiej, starościny mściławskiej, 1-o voto Ignacowej Ogińskiej, stściny dorsuniskiej, która około 1836 r. odprzedała je Lambertowi (nie Walensowi) Rzewuskiemu. W H. jest cerkiew, fundacyi Tadeusza Ogińskiego, pisarza litewsk. Tenże w latach 1774 i 1782 uczynił zapis dla

altarysty hanuckiego, w sumie 380 złp. opłaty rocznej.

Hanutka, fol., pow. święciański, Byszewskich, 365 dz.

Hapanowice, wś, pow. radomski, gmina, par. praw. i dobra Czarnobyl, st. poczt. Radomysł (138 w.), 90 dm., 451 mk., 762 dz.

Hapanowszczyzna, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Iwie (5 w.); miała 14 dusz rewiz.

Hapiejowo, wś, pow. wieliski, gm. Krest. W r. 1765 podana w ławnictwie marchelewskim wójtostwa głązomickiego.

Hapkowice, fol. dobr. Poczajowice, pow. sieniński.

Haponowice 1.) *Hopanowice*, dobra, pow. sieniński. Milewskich 691 dz. (532 lasu). 2.) **H**, tamże, ob. *Wilanowo*. 3.) **H.**, dobra, powiat sieniński. Rogowskich wraz z Uszakówką 333 dz. (98 roli). 4.) **H.**, dwie wsi, tamże, gmina Bóbr (13 w.), w jednej z nich cerkiew.

Haponowszczyzna, kol., pow. włodzimierski, gm. Kisielin, 8 dm., 51 mk.

Hapony, wś, pow. dzisieński, gm. i dobra Łużki (6 w.); miała 38 dusz rewiz.

Hapszczyzn, wś, pow. bractawski, gm. Łuka, 101 dm., 591 mk., cerkiew, młyn.

Haptary, wś, pow. owrucki, par. prawosław. Owruż.

Harada, urocz. w dobrach Woronia, powiat łepelski, ma 50 włók.

Haraimówka, *Horainówka*, wś nad rz. Korczyną, pow. łucki, gm. Silno, 70 w. od Łucka, 50 dm., 551 mk., cerkiew, szkoła, młyn. Własność Żabotynych.

Harapówka, pow. żytomierski, ob. *Arapówka*.

Harawce, wś, pow. dryzieński, paraf. Zabiwały.

Harawe 1.) wś, pow. dryzieński, par. Rosica. 2.) **H.**, wś, tamże, par. Zabiwały.

Harbacziszki al. *Sołoduchowo*, wś, pow. dryzieński, par. Oświęż.

Harbaczewo, wś, pow. dryzieński, parafia Druja.

Harbelin, ob. *Charbielin*.

Harbule, wś, pow. dryzieński, par. Rosica.

Harbuzin, *Arbuzin* (ob. t. I, 45), wś nad Rosią, pow. kaniowski, gm. Kornilówka, st. poczt. Korsuń (6 w.), 40 w. od Kaniowa, z urocz. Kamianka i fol. 245 dm., 1,237 mk., cerkiew, szkoła cerk., 3 wiatraki.

Harbuzów dawniej *Habuzów*, wś, pow. złoczowski. Wś tę leżącą w kluczu olejowskim, oddziela r. 1663 Jan Sobieski, podówczas chorąży w. kor., od dobr. złoczowskich i nadaje wraz ze wszystkimi do tej wsi pożytkami i przynależnościami, sławnemu panu Gregorem Tomata porucznikowi, prawem dożywotnim. Akt ten spisany w obozie pod Kremieńczukiem dnia

26 listopada r. 1663 (Kluczycki: Pisma do wieku i spraw Jana Sobieskiego, I, 297).

M. R. Wit.

Harendowszczyzna, wś włośc., pow. bielski gub. grodz., gm. Łosinka.

Harkłowa, w dok. z r. 1335 *Harthlem* oku 1365 *Hartłowa Wola*, wś nad rz. Ropą, powiat jasielski. R. 1365 król Kazimierz, ustanawia tu sołtystwo i przenosi wś na prawo niemieckie (Kod. mał., III, 188).

Harkowice, *Harkawice*, wś, pow. sokólski, gm. Zubrzyca, 19 w. od Sokółki, 67 dm., 544 mk., 887 dz.

Harkowo, wś, pow. orszański, gm. Wysokie, 7 dm., 41 mk.

Harkusze (ob. t. II, 403 *Garkusze*), trzy zaścianki, pow. dzisieński, gm. Głębokie (6 w.); miały 11 dusz rewiz.

Harmaki, w dok. *Armaki*, *Hermaki*, wś, pow. latyczowski. W r. 1542 płaci od 1 pług. W r. 1578 w dzierżawie Mateusza Łabęckiego, Mateusza Ozygałki, Hieron. Radosowskiego, Krzysztofa Roszkowskiego i Alberta Stodolskiego, którzy wnoszą od 5 pługów, 8 ogr., po 4 gr.; 1 koła młyńsk. dor. 12 gr., 1 koła stepnego. W r. 1583 płaci od 7 pługów, 8 ogr. po 4 gr., 1 koła dor. i 1 stepnego. Obecnie należy tu: 1,216 dz. (192 lasu) do Mieczysława Mierzejewskiego, 551 dz. (112 lasu) do Teresy Lingi 39 dz. do Janiewskiego.

Harmanowo, wś, pow. dzisieński, gm. Łużki (7 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dobr. Porzecze.

Harnowieszczyzna, fol., pow. orszański, od r. 1870 Zienkowiczów, 100 dz.

Harnyszówka 1.) *Garniszówka* (ob. t. II, 495), wś, pow. starokonstantynowski, gm. i par. praw. Manaczyn (1 w.), 78 w. od mta powiat., 136 dm., 834 mk. Własność Anieli Leduchowskiej, 677 dz. 2.) **H.** al. *Hornyszówka* (ob. t. II, 492 *Gardyszówka*), wś nad Hnyłopiatką, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Ozadówka (2 w.), 54 w. od Żytomierza, ma 90 dm., 775 mk. (43 katol., 30 żyd.), cerkiew filialną drewn., niewiadomej erekcyi. Własność dawniej Roźniatowskich, później Zmunczyłłów. Część nabył Klimenko.

Harowatka, dobra, pow. orszański, Drozdowskich 140 dz.

Hartnowszczyzna, urocz., pow. grodzieński, gm. Indura, 34 w. od Grodna.

Harusza al. *Horusz*, w dok. *Trusza* (ob. t. XII, 523) i *Harusza*, wś nad Turzą, pow. kowelski, gm. Turzysk, 12 w. od Kowla, 33 dm., 305 mk. Przez czas jakiś posiadali ją Moszyńscy.

Haruszk, przys. w dobrach Przebrodź, powiat dzisieński; miał 9 dusz rewiz.

Hary 1.) zaśc. w dobrach Zahacz, pow. święciański. 2.) **H.**, przys. w dobrach Mile, powiat święciański.

Haslanhorodek, twierdza turecka na brzegach i ostrowach Dniepru, wzniesiona w XVI w. przeciw Zaporozcom. Około r. 1584 ginie pod nią kn. Bohdan Rużyński, którego żona zostawała w jasyrze od r. 1576.

Hasówka-Ohdemer, dobra, pow. kobryński, gm. Drohiczyn, 63 w. od Kobrynia, własność Krestnikowych, 636 dz.

Hasze al. *Kutaki*, ws, pow. wileński, gmina Krest.

Hatewicz, chutor, pow. wołkowyski, gm. Werejki, własność Trofimezyków, 60 dz.

Haczyna, ws, pow. wieliski, gm. Czeple.

Hatino, ws, pow. wieliski, gm. Serteja.

Hatki, urocz, pow. łucki, gmina Trościaniec.

Hatne, ws nad rzeką Sywerką, pow. kijowski, gm. Chotów, st. poczt. Demijówka (8 w.), 10 w. od Kijowa, 222 dm., 1,204 mk., 1,408 dz. włośc., cerkiew par., szkołka cerk., 3 wiatraki. W r. 1874 członkowie zjazdu archeol. w Kijowie rozkopali tu trzy kurhany, w których znaleziono kości ludzkie, odłamki naczyń glinianych, wyroby kamienne, brązowe i żelazne. W r. 1628 monaster Nikolski w Kijowie wnosi ztąd od 2 ogr.

Hatowki, ws włośc., pow. święciański, gm. Hodućiszki; miała 36 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Mirkliszki

Hatowszczyzna 1.) fol. dóbr Bój, pow. sieński. 2.) **H.**, ws, pow. dzisieński, gm. Jazno; miała 10 dusz rewiz., należała do dóbr skarbow. Kuryłowicze. 3.) **H.**, dobra, pow. dzisieński, gm. Plissa, własność Stanisława Kurowskiego (nie Podbipięty) i żony jego Zofii z Ratyńskich, wnuka Romualda Podbipięty. W r. 1799 wraz z Kiszczewszczyzną Antoniego Hutorowicza, pisarza ziemskiego oszmiańskiego.

Hatozki, *Gatozki*, zaśc., pow. dzisieński, gm. Bohiń; miał 11 dusz rewiz.

Hatyszcze 1.) chutor, pow. żytomierski, gm. Piątka, 5 dm., 22 mk. 2.) **H.**, ws, tamże, gm. Trojanów, 19 dm., 106 mk.

Haurylino, ws, powiat dryzieński, parafia Oświej.

Hauryłowo, fol., pow. dryzieński, własność Delawalów, 65 dz.

Haużyszki (ob. t. III, 40), mylnie, zamiast *Hanżyszki*. Ob. *Ganżyszki*.

Hawczyce, w dokum. *Ohawczyce* i mylnie *Oczawszyce*, *Juhawczyce*, *Joawczyce*, *Hohawczyce*, ws nad rzeką Dobrą, pow. łucki, gm. Trościaniec, 20 w. od Łucka, 24 dm., 155 mk. Niedgdyś we włości kotowskiej. W r. 1570 Dymitr Koziański płaci z Tołmachowa, Tereszowa, Tyszyca i Jawczyce od 16 dym., 10 ogr. po 2 gr. W r. 1577 tenże Koziański wnosi z Zaborola i Juhowczyce od 4 dym., 4 ogr. po 4 gr. W r. 1583 przy Dorohostaju, wwdy płockiego Dorohostajskiego, płaci od 3 dym. Obecnie należy do Czarneckich.

Hawienkowo, zaśc. dóbr Sarya, pow. dryzieński, 43 dz.

Hawienowicze, ws włośc., pow. oszmiański, gm. i dobra skarb. Smorgonie (5 w.); miała 13 dusz rewiz.

Hawinowicze 1.) (ob. t. III, 41), *Hawienowicze*, *Howiejnowicze*, ws, pow. słonimski, gmina Szydłowicze, ob. *Zapole*. 2.) **H.**, dobra, tamże, 23 w. od Słonima, mają w pięciu częściach 11,130 dz. (5,969 lasu, 2,262 nieuż.), mianowicie w części Feliksa Świeżyńskiego, 5,652 dz., w części Ludwika 343, Pelagii 443, Stanisława, Świeżyńskich 4,200 dz. i Aleksandra Wyrwieza 492 dz.

Hawle, ws, pow. rohaczewski, gm. Niedojka (9 w.).

Hawłyłanki, zaśc. w dobrach Łuzki, powiat dzisieński.

Hawratin, ob. *Auratyn*.

Hawrońszczyzna, ws, pow. kijowski, gm. i par. praw. Makarów (3 w.), st. poczt. Chwasowo (4 w.), 50 w. od Kijowa, 70 dm., 643 mk., cerkiew, szkołka, 2 wiatraki, 832 dz. Do roku 1816 H. należała do klucza makarowskiego Rościszewskich, poczem drogą wiana za Ludwiką Rościszewską przeszła do ks. Trubeckiego. Obecnie własność ich córki Elżbiety, 1,337 dz. (842 lasu).

Hawrylcowo, ws, pow. wieliski, gm. Ilino. W r. 1765 w ławnictwie andrzejowskim wójtostwa ohryzowskiego.

Hawryleńka 1.) ws, pow. klimowicki, gm. Moszewo, 32 dm., 195 mk. 2.) **H.**, fol., pow. mściśławski, Stachowskich, 112 dz.

Hawryłki, ws, pow. prużański, gm. Noski.

Hawryłkowicze, dobra i okol. szlach., pow. prużański, gm. Noski, 18 w. od Prużany. Dobra mają w części Pisanków 93 dz., w części Szymetyłów 148 dz., okolica 101 dz.

Hawryłowce, ws, pow. kamieniecki, gmina Hawryłowce, 15 w. od Kamieńca. W r. 1530 i 1542 płacą od 7 pługów. Był pop Fedor. W r. 1565 należą do Strusia, staty chmielnickiego. Wnosi od 11 pługów (3 kmieci zbiegło na Wołoszczyznę), 1 popa, 1 koła wałn., 1 włóczęgi. W r. 1569 Chodiowski (dzierżawca) płaci od 11 pługów i 1 koła młyn. W r. 1578 i 1584 Strusiów, płacących od 7 pługów, popa i 1 rzem. Od Strusiów widocznie przeszła do Kalinowskich drogą wiana; Strusiówna Elżbieta była za Aleksandrem Kalinowskim, a jej wnuczka stryjeczna Katarzyna za synem poprzedniego Adamem. W r. 1661 H. mają 15 dym. Obecnie część (112 dz.) należy do Elżbiety Kleczanowskiej. Gm. obejmuje 18 miejscowości, 1,817 dm., 8,994 mk. włościan (3,491 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 7,160 dz. (6,720 roli). Nadto w gminie jest 5,576 dz. (4,609 roli) większej posiadłości, 163 dz. ziemi skarbowej i 596 cerk. Cała gmina na 13,495 dz. (11,840 roli) i 9,515 mk.

Hawryłowicze, wś, pow. wilejski, gm. i dobra Łuczaj (1 w.); miała 65 dusz rewiz.

Hawryłówka, dobra, powiat mohylewski, dziedzictwo Stachowskich, 1502 dz.

Hawryłówka 1.) wś nad rzeką Kózką, pow. kijowski, gm. Dymir, par. praw. Łubianka (3 w.), st. poczt. Borszczahówka (26 w.), 36 w. od Kijowa, 109 dm., 597 mk., 414 dzies. włosc., szkoła, młyn. Należała niegdyś do włości mizockiej dóbr metropolity kijowskiego. Własność dawniej Bazylego Hudym Lewkowicza, od roku 1865 córki jego Pelagii Senszukowskiej (1,760 dz.), od której wkrótce nabył Ponomarenko. 2.)

H., pow. krzemieniecki, ob. *Gabryelówka*.

Hawryłowszczyzna, wś, powiat sokółski, gm. Nowowola, 23 w. od Sokółki, 177 dz

Hawryszówka, wś, pow. winnicki, 12 w. od Winnicy. Gmina obejmuje 26 miejscowości, mających 1,779 dm., 12,156 mk. włosc. (5,398 dusz rewiz.), uwłaszczonej na 15,733 dzies. (10,740 roli). Nadto w gminie jest 9,580 dz. (5,073 roli) większej posiadłości i 757 dz. (524 roli) ziemi cerk. Cała gm. na 26,070 dz. (16,337 roli i 12,989 mk.

Hazyńka, w dok. *Hazyńce*, wś nad rzeką Seńką, pow. żytomierski, gm. Lewków, par. praw. Kalinówka (3 w.), 14 w. od Żytomierza (st. p.), przy trakcie z Żytomierza do Radomyśla, 88 dz., 825 mk., cerkiew filialną drewnianą. Wś należała do ststwa żytomierskiego. Podług lustracji z r. 1615 robia w zimie jeden dzień, a w lecie dwa dni w tydzień. Prócz czynszu pieniężnego innych powinności nie odpowiadają. Suma procentu tej wsi 20 fl. W r. 1622 wś H. z fol. czyni 276 zł. 9 gr. 4 1/2 den.

Hebdów, r. 1581 *Chebdown*, wś, powiat miechowski. W r. 1276 własność klasztoru w Brzesku. W r. 1581 wś w par. Brzesko Nowe. Opat tutejszego klasztoru płaci od 3 1/2 łan. km., 4 zagr., 4 kom., 1 rzem.

Hebdzie ob. *Goleniowy*.

Hejbany ob. *Giejbany*.

Hejdy, os., pow. brzeski gub. grodz., gmina Miedna.

Hejewicze, *Giejewicze*, w dok. *Hajewicze*, wś nad rzeką Jasieniec (pr. dopł. Sławeczny), pow. owrucki, gm. i par. praw. Pokalew (3 w.), 12 w. na zehd od Owruca, 51 dm. 367 mk. Gniazdo rodziny Hejewskich al. Hejewiczów, odrośli Lewkowskich, występujących już r. 1548. W r. 1571 ciąży do zamku owruckiego. W siole Hejewicze było 5 bojarów putnych, którzy dali 50 gr. W r. 1579 należy do ststwa owruckiego i ma 4 bojarów. W r. 1628 Hejewscy wnoszą od 4 dym. Następnie część zajęta została przez Franciszka Lubicza Potockiego i ustąpiona rok 1687 Maksymowi Bułyże.

Hejsycha, *Hojsycha*, wś nad rzeką t. n., pow. taraszczański, gm. Krasilówka, st. poczt. Żaszków (18 w.), 31 w. od Taraszczy, 392 dm.,

2,081 mk., cerkiew, szkoła cerk., 13 wiatrak.

Hejszyn, mstko i dobra w pobliżu Soży, pow. bychowski, gm. Propojsk (12 w.), przy b. trakcie poczt. czernihowskim, 53 w. od Bychowa. Mstko ma 132 dm. drewn. (94 chrzesc. 38 żyd.), cerkiew drewn., synagogę i 2 domy modl. żyd., 584 mk. (480 praw., 104 żyd.), szkołę ludową. W opisie gubernii z r. 1784 podane jako mstko. Dobra, od r. 1879 własność Smiarowskich, 1,272 dz. (519 roli, 605 lasu), młyn i prom.

Hejżeniewo al. *Hejżynowo*, okolica, powiat drysieński, gmina Tobółki, par. Rosica, kaplica w miejscu.

Helenczyno, os., pow. wieliski, gm. Czerwieja (12 w.), gorzelnia, młyn.

Helenin, dobra, pow. prużański, gm. Horodeczna (14 w.), 28 w. od Prużany, własność Osuchowskich, z chut Teklin 962 dz. (349 łak, 189 lasu, 118 nieuż.).

Helenin 1.) wś, pow. kowelski, gm. Borowno, 62 w. od Kowla, 41 dm., 587 mk. 2.) **H.**, kol., pow. łucki, gm. Czaruków, 18 w. od Łucka, 9 dm., 54 mk.

Helenopol, dobra, pow. telszewski, gm. Woronie, własność Chrzastowskich, 360 dz.

Helenów 1.) wś i dwa dwory, pow. rossieński, gm. Kielmy (8 i 12 w.). Jeden należy do Olejewskich, ma 123 dz. 2.) **H.**, *Helenowo*, dobra, pow. wiłkomierski, gm. Kowarsk (14 w.). 3.) **H.**, dobra, pow. dzisieński, gm. Pohost Nowy, 1,242 dz.; dawniej attyn Szarkowszczyzny. 4.) **H.**, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Wisznów (1/2 w.); miała 21 dusz rewiz. 5.) **H.**, dobra, pow. wileński, gm. Niemenczyn, roku 1865 własność Daukszów.

Helenów 1.) kol. niem., pow. łucki, gmina Szczurzyn (18 w.), 29 w. od Łucka, 16 dm., 133 mk., szkoła. 2.) **H.**, kol., pow. włodzimierski, gm. Kisielin, 42 w. od Włodzimierza, 34 dm., 240 mk.

Helenówka 1.) wś nad rz. Daniłówką, pow. wasylkowski, gm. Ksawerówka, st. poczt. Wasylków (18 w.), 312 dm., 1,747 mk., cerkiew, szkoła cerk., 7 wiatraków. 2.) **H.**, wś, powiat kamieniecki, 15 w. od Kamieńca, obecnie Tymowskiego, 1,081 dz. 3.) **H.**, kol., pow. łucki, gmina Rożyszcze, 29 w. od Łucka, 89 dm., 559 mk. 4.) **H.**, kol. przy wsi Hnojao, pow. włodzimierski, gm. Werba, 16 dm., 101 mk., dom modl. ewang. 5.) **H.**, kol., pow. żytomierski, gmina Chwasowa, 34 w. od Żytomierza, 32 dm., 278 mk.

Helenowo 1.) dobra, pow. kobryński, gmina Drohiczyn, 61 w. od Kobrynia, własność Jakimowiczów, 174 dz. 2.) **H.**, dobra i dwa folw., pow. kobryński, gm. Zbirogi, 20 w. od Kobrynia. Dobra, własność Jachimowiczów, mają 174 dz. Jeden z fol. należy do dóbr Myszczyce Niepołczyńskich, drugi, własność Muchów, ma 75 dz. 3.) **H.**, wś nad rzeką Wieniec, powiat prużański,

gm. Matwiejewicze, 47 w. od Prużany, 19 dm., 250 mk., szkoła, 420 dz.

Helenpol al. *Szczepanowszczyzna*, dobra, pow. oszmiański, gm. Graużyski, r. 1865 własność Świebodów.

Helesin al. *Biała Krynica*, ws nad rzką Białą Krynicą, pow. rówieński, gm. Równo (13 w.), par. praw. Kołodienka (4 w.), 24 dm., 301 mk., szkoła, tartak.

Helwidowo, os., pow. słonimski, gmina Kostrowicze, spadkobierców Zygm. Wołowicza, 79 dz.

Hemsko ob. *Chelmsko*.

Hemisówka, ws, pow. żytomierski, gmina Lewków, 6 w. od Żytomierza, 13 dm., 200 mk.

Henrieta, kol., pow. rówieński, gm. Derażne, 13 dm., 72 mk.

Henrietynpol al. *Balbaje*, ws, pow. wieliski, gm. Serteja.

Henrietówka, kol., pow. żytomierski, gm. Ozadówka, 44 w. od Żytomierza, 38 dm., 302 mk.

Henrychowo, dobra, pow. telszewski, gm. Wornie (11 w.), 41 w. od Telsz, własność Buciewiczów, 240 dz.

Henryków, niem. *Alt Heinrichau*, ws i dobra nad rz. Olawą, pow. żiębicki, par. katol. w miejsku. Wznies. 605 stóp n. p. m. Ws ma 434 ha (400 roli), 65 dm., 489 mk. (17 ewang.), dobra 271 ha, 3 dm., 34 mk. (5 ewang.). Kościół par. poklasztorny. Dziedzic H., Mikołaj, kanonik wrocławski i kanclerz Henryka Brodatego, oddał za zgodą księcia cały majątek (11 wsi) na uposażenie założonego tu klasztoru cystersów r. 1227. Zakonników sprowadzono z Lubiąża. Obecni aktowi erekcyi byli: Wawrzyniec, bisk. wrocławski, Paweł, bisk. poznański i Wawrzyniec, bisk. lubuski. Przybyło naprzód 12 braci, których opatem został Henryk. Jeden z nich, Piotr, trzeci opat z kolei, spisał przed śmiercią (1269) rodzaj pamiętnika, podającego szczegóły o posiadłościach, stanowiących uposażenie tego klasztoru. Ten nadzwyczaj ciekawy i ważny zabytek przechował się i został ogłoszony r. 1854 przez Stenzla p. t. „*Liber fundationis claustris s. Mariae virginis in Heinrichou*“. Na danych tego pamiętnika oparł Karol Szajnocha swój szkic: „Przed sześciuset laty“, a Antoni Małnecki rozprawę: „Wolna ludność włościańska“ (Kwart. hist., 1894).

Henrykówka 1.) ws, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Kurne (6 w.), 26 w. od mta pow., 85 dm., 473 mk. 2.) **H.**, kol., tamże, gm. Romanówka, 55 w. od mta powiat., 27 dm., 567 mk. 3.) **H.**, *Henrychówka*, ws, pow. żytomierski, gm. Trojanów, 27 w. od Żytomierza, 20 dm., 115 mk.

Henrykowo 1.) chutor, powiat białostocki, gm. i dobra Dojlidy. 2.) **H.**, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (5 w.).

Heraldówka, kol., pow. nowogradwołyński,

gm. Horodnica, 32 w. od mta powiat., 91 dm., 554 mk.

Herasimenki ob. *Boroda*.

Herasimionki, ws, pow. dzisieński, gmina Prozoroki (2 w.); miała 7 dusz rewiz., należała do dóbr Zarembkowo.

Herasimowicze, ws i dobra nad rz. Sidranką, pow. sokólski, gm. Kamiouna, 29 w. od Sokółki. Ws ma 54 dm., 365 mk., 572 dz.; dobra, własność Tymieńskich, 167 dz.

Herasimowszczyzna, urocz., pow. prużański, gm. Horodeczna.

Herbły, ws, pow. orszański, gm. Łożno, 11 dm., 52 mk.

Herbutów, właściwie *Herbertów*, ws, powiat rohatyński. Wspom. w dok. z r. 1436 i 1469. W r. 1578 płaci od 6 pługów, 4 zagr., 9 kom. Należy do Potockich, h. Pilawa.

Hereżanówka, ws, pow. humański, gm. Babanka, st. poczt. Dubowa (15 w.), 8 w. od Humanian, 235 dm., 1,160 mk., cerkiew, 3 młyny, wiatrak. Obecnie Fiedorów ma tu 153 dz.

Hermaniówka, kol., pow. łucki, gm. Trościaniec, 21 w. od Łucka, 18 dm., 76 mk.

Hermaniszki 1.) ws, pow. poniewieski, gm. Podbirze (10 w.), 84 w. od Poniewieża. Własność bar. Korfów, 310 dz. 2.) **H.**, dwór, pow. wilkomierski, gm. Uszpol (6 w.), 81 w. od Wilkomierza. 3.) **H.**, ws, tamże, gm. Żmujdki (9 w.), 19 w. od Wilkomierza. Własność Piotuchów Kublickich, 220 dz.

Hermanowicze, dobra, pow. dzisieński, gm. Łużki, własność Szyrynów. Przed r. 1500 H. nad rz. Dzisienką były we władaniu bojarów putnych: Juria, Pawła, Hawryła, Mikołaja i Waski, braci Hermanowiczów. W r. 1500 król Aleksander daje pozwolenie Janowi Sapieżie, pisarzowi litew., na kupno H. i Ryłowszczyzny, od wspomnianych bojarów, obowiązanych do posług dla zamku połockiego. W r. 1729 Józef Sapieha, koadyutor wileński, i Michał, łowczy litew., opiekunowie nieletnich synówców Aleksandra, Michała i Anny Sapiechów, sprzedają H. Janowi Hylzenowi, regentowi litew., stęsie bractwowskiemu, za 9,000 tal. bitych. W roku 1749 Aleksander Sapieha, oboźny litew., przyszedłszy do pełnoletności, potwierdza tę sprzedaż. W r. 1782 Józef Hylzen, wvda mścisławski, sprzedaje H. Ignacemu Szyrynowi, sędz. grodz. bractwowskiemu. Do H. należą: Przemiana, Porzecze i Maryampol, razem 4,313 dz. Same H. mają 1,794 dz. Do okręgu wiejskiego należy folwark Mniucin.

Hermanówka, ws i dobra, pow. białostocki, gm. Juchnowiec, 9 i 12 w. od Białegostoku. Ws ma 234 dz.; dobra, własność Dornów, 800 dz.

Hermanówka 1.) ws, pow. berdyczowski, gm. i st. poczt. Samhorodek (3 w.), par. praw. Zbaraż, 49 wiorst od Berdyczowa, 103 dm., 750 mk., szkoła. Od Zawistowskich przeszła do

Czechowskiego, obecnie Merynga, ma 686 dz. 2.) **H**, mstko, pow. kijowski, gm. i st. poczt. Hermanówka, 60 w. od Kijowa, 571 dm., 3,537 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny, 8 wiatraków, 14 jarmarków, 1,554 dz. ziemi włośc. Obecnie mają tu części: Towarzystwo włościan 244 dzies., Tolli 1,512 dz., Nikolski 168 dz., Podhajski 242 dz. i Siewruk 563 dz. Gm. obejmuje 10 miejscowości (1 mstko, 3 sioła, 6 wsi), 14,202 mk. (33 katol., 1,264 żyd.), 16,453 dz. ziemi (8,844 włośc., 7,441 większej posiadłości, 168 cerk.). 3.) **H**, wś w pobliżu Zbrucza, pow. kamieniecki, gm. Olechowice (10 w.), par. praw. Holeniszczów, kat. Kutkowiec, obok wsi Żarnówki, 61 w. od Kamieńca, 27 dm.

Hermanowo al. *Hermanowszczyzna*, wś, pow. trocki, gm. Wysoki Dwór; miała 4 dusze rewiz.

Hermanowszczyzna 1.) fol. dóbr Subacze, pow. wołkowskiego. 2.) **H**, pow. trocki, ob. *Hermanowo*. 3.) **H** al. *Słoboda*, wś, pow. dryzieński, par. Oświej.

Hermany 1.) urocz. przy wsi Zauzuwice, pow. kobryński. 2.) **H**, dobra, pow. prużański, gm. murawiejska, 42 wiorst od Prużany, własność Strzezińskich, z fol. Chańki 313 dz. 3.) **H**, zaśc., powiat lueyński, własność Ćwiklińskich, 35 dz.

Hernakolnie, wś, pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Herngroso, dobra, pow. wieliski, gmina Budnica.

Hernica, *Giernica*, dobra, pow. lidzki, gmina Szczuczyn, r. 1865 własność Siemaszków.

Herskowszczyzna, pow. słonimski, ob. *Gierkowszczyzna*.

Herszonowicze, na mapie Chrzan. *Horszunowicze*, wś, dobra i urocz., pow. brzeski gub. grodz., gm. Kamienica Żyrowicka, 6 w. od Brześcia. Wś ma 15 dm., 153 mk., cerkiew, 324 dz., urocz 12½ dz.; dobra, własność Koiszeńskich, 348 dz.

Herszony, *Horszyny*, wś, pow. brzeski gub. grodz., gmina Kamienica Żyrowicka, 10 w. od Brześcia, 158 dz.

Herszyki (w dok.), ob. *Irszyki*.

Herutowo, *Gierutowo*, dwie wsi, dobra i fol., pow. wołkowskiego, gmina Tołoczmany, 13 w. od Wołkowyska. Wsi mają 262 dz.; dobra, własność spadkobierców Stanisława Kołłupajły, z fol. H. i Podcerkowie 349 dz.

Heswa, *Gieswa*, wś, pow. wileński, gm. Mejszagola (4 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr Bobrykowszczyzna.

Hetałka, przys., pow. winnicki, gm. Hawryszówka (9 w.).

Hetmanice, wś, pow. wsechowski. Kościół filialny do Lgini, p w. św. Jana Chrze., istniał tu według wizyty z r. 1610, z drzewa, w dobrym stanie. R. 1775 Radomicki, wdwa pozn., wznosił nowy murowany.

Hibanowo, wś, pow. dryzieński, par. Druja.

Hicze, wś, pow. orszański, gm. Tuchin Nowa, 10 dm., 33 mk.

Hiczyce, wś, pow. słonimski, gm. Hiczyce, 56 w. od Słonima, z przys. Iłki 897 dz. włośc. Gm. obejmuje 17 miejscowości, 550 dm. włośc. (obok 19 innych), 3,774 mk. włościan, uwłaszczonych na 6,846 dz. Większej posiadłości niema.

Hierasimionki, wś nad Dnieprem, pow. orszański, gm. Chłystówka, 37 dm., 228 mk., cerkiew drewn., szkoła.

Hieronimów, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smołwy (8 w.), 18 w. od mta powiat., własność Bejnarów, 226 dz.

Hieronimów, chutor, pow. owrucki, gmina Hładkowiec, 12 w. od Owruca, 10 dm., 59 mk.

Hieronimówka al. *Polanka*, wś, pow. czerkaski, gm. i par. praw. Dachnówka (4 w.), st. poczt. Czerkasy (7 w.), 174 dm., 876 mk., szkoła, wiatrak, olejarnia. Należała do ststwa czerkaskiego, następnie do okręgu czerkaskiego dóbr skarbowych.

Hieronimowo 1.) dobra, pow. białostocki, gmina Gródek (10 w.), 32 w. od Białegostoku, własność Dziekońskich, z attyn. mają 3,047 dz. (1,286 lasu). 2.) **H**, dobra, pow. dźwiński (dyneburski), par. katol. Birzagal. Należały do Osierków.

Hilarowo al. *Otmiany*, fol., powiat brzeski gub. grodz., gm. Żytyn, własność Wereszczaków, 33 dz.

Hilary, wś, pow. dzisieński, gm. Prozoroki (4 w.); miała 8 dusz rewiz., należała do dóbr Zarembkovo.

Hilbowszczyzna, wś, pow. sokólski, gmina Nowowola, 10 w. od Sokółki, 120 dz.

Hinkowce, wś, pow. zaleszczycki. W roku 1530 płacą od 1, a w roku 1542 od 2 pługów. W r. 1565 Marcyan Wołodjowski al. Kostinuk wnosi od 6 pł., 1 popa, 2 kół młyn. W r. 1578 i 1583 część należy do Fredry Kościuka, który płaci od 3 pługów, 1 popa, 2 ogr. i koła stepn.; część do Marcinkowskiego, wnoszącego r. 1573 od 4½ pługów. 5 ogr., 1 koła dziedzic., a roku 1583 od 5 pługów, 1 popa, 1 koła dziedz. i koła stepn. W r. 1661 ma 2 dym.

Hinterhaus, *Hintersatze* (ob. t. III, 72, *Hintersaue*), kol. niem., pow. sokólski, gmina Trofimówka, 35 w. od Sokółki, 285 dz.

Hinterswalde al. *Dubosiewska*, kol., powiat sokólski, ob. *Zgierszczyzna* (t. XIV, 576).

Hipolitówka, *Ippolitowka*, wś, pow. roha-czewski, gm. Czeczersk (3 w.).

Hipolitówka, sloboda, pow. rówieński, gm. Kostopol, 52 w. od Równego, 22 dm., 155 mk.

Hirejewicze, *Herejewicze*, wś i fol., pow. klimowiecki, gm. Tymonowo. Wś ma 51 dm., 206 mk.; fol., dziedzictwo Osmołowskich, 113 dz.

Hirkówka, obręb leśny w dobrach Zapрудy, pow. kobryński.

Hirkowszczyzna, powiat grodzieński, ob. *Bożydar*.

Hirów, ws i dobra, pow. homelski, gm. Czebotowicze (16 w.), Wołkowickich, 1,237 dzies. (576 lasu).

Hirowce, dobra, pow. czauski, od r. 1875 Nosowiczów, 201 dz.

Hirowszczyzna, *Girowszczyzna*, fol., pow. mścisławski, Aleksandrowiczów, 164 dz.

Hirsianiki, ws, pow. dzisieński, gm. Mikołajów (8 w.); miała 6 dusz rewiz., należała do dóbr Petrykowo.

Hiryce 1.) ws i os., pow. słonimski, gmina Pacowszczyzna, 50 w. od Słonima. Ws ma 427 dz. z drugą osadą. 2.) **H.** na karcie Chrzanowskiego *Haryce*, ws, pow. wołkowyski, gm. Zelzin, 29 w. od Wołkowyska, 90 dz.

Hiryki, ws, pow. słonimski, gmina Zdzięciół, 49 w. od Słonima, 153 dz.

Hiżenka, ws, pow. czerykowski, gm. Dołhe, 33 dm., 163 mk.

Hiżnia, ws, pow. czerykowski, gm. Dołhe, 79 dm., 288 mk.

Hladenie, *Hladzenie*, *Hledzenie*, ws, powiat słonimski, gm. Dobromyśl, par. katol. Dziewiętkowicze (filia Rudnia), 40 w. od Słonima, 151 dzies.

Hlebkowa al. *Piasek*, os., pow. newelski, gm. Trechalewo, 2 dm., 15 mk.

Hlebowce, dwie wsi, pow. lidzki, gm. Wasiliszki (4 w.); miały 7 dusz rewiz. Pierwsza należała do dworu Hołowiczpol, druga do dworu Kościeniewo.

Hlebowicze, dobra i okolica szlachecka, pow. grodzieński, gm. Indura, 35 w. od Grodna. Dobra należą do Wasilkowskich i mają 283 dz.; okolica ma 279 dz.

Hlebowka, ws nad Dnieprem, pow. kijowski, gm. Dymir, st. poczt. Borszczahówka (43 w.), 40 w. od Kijowa, 171 dm., 1,069 mk., 768 dz., cerkiew, szkoła, cerk., gorzelnia, młyn, przystań. Na polach wsi dwie mogiły, jedna rozkopana r. 1856, zawierała kości ludzkie. Ws należała niegdyś do obrębu kijowskiego, o zwrot którego kijowanie prosił Aleksego Michajłowicza r. 1654. W r. 1628 Teofila z Goraja Horostajowa, wnosi ztąd od 2 dym., 1 ogr. Następnie wieś dzieliła losy z Kozarowiczami. Obecnie Adelheimowie mają tu 1,125 dz.

Hlebowszczyzna 1.) *Hlebkowszczyzna*, ws, pow. dzisieński, gm. Prozoroki (4 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr Zarembkowo. 2.) **H.**, ws, pow. dzisieński, gm. Woropańczyzna (6 w.); miała 28 dusz rewiz., należała do dóbr Zajnowo.

Hledniewicze, ws i dobra, pow. wołkowyski, gm. Roś, 26 w. od Wołkowyska. Ws ma 236 dz.; dobra, własność Pileckich, z fol. 'Tatarszczyzna i urocz. Koreniszki 574 dz.

Hlej, zaśc., pow. sieński, gm. Ostrowno, 4 dm., 29 mk.

Hlewacha, ws nad rzeką Szyjanką, pow. kijowski, gm. Hlewacha, st. poczt. Wasylków (10 w.), 25 w. od Kijowa, 389 dm., 2,238 mk., cerkiew, szkoła, 10 wiatraków. 2,696 dz. włośc. Podług opisu ziemi kijowskiej około r. 1471, 8 ludzi ma tlokę do Białogrodu (Białogródki), ale nie nie dają. Nabyta r. 1561 od Hrynkowiczów za 30 kóp groszy litew., przez monaster Złotowerchy (św. Michała) w Kijowie, który r. 1628 wnosi od 2 dym.. Gmina obejmuje dziś 14 miejscowości (7 siół, 7 wsi), mających 12,683 mk. (10 katol., 14 roskoln., 283 żyd.) i 22,139 dz., w tem 264 dz. dwor., 15,229 włośc., 6,398 skarb. i apanaży, 177 cerk. i 71 pod torem dr. żel.

Hleзна al. *Gleзна* (ob. t. II, 580), ws, pow. nowogradwołyński, gm. Derewicze, par. praw. Boruszkowce (5 w.), par. katol. i st. poczt. Lubar, st. dr. żel. Peczanówka (15 w.), 87 w. od mta pow., wraz z przys. 54 dm., 425 mk., około 500 dz. dwor., przeważnie lasu. Własność dawniej Gadomskich, około 1840 r. nabyta przez Miłoszeńskiego, obecnie wnuka jego Jagielowicza Władysława.

Hleznów, w dok. *Hlesnow*, *Hlesznów*, ws nieistniejąca dziś w dawnym pow. międzyboskim (dziś latyczowski). W r. 1530 płaci od 6 a w r. 1542 od 8 pługów. W r. 1565 królewsczczyzna, w posesyi stty kamienieckiego, który wnosi z 21 pługów, 1 koła wałn., 1 koła gorzałczanego, 1 karczmy. W r. 1578 Włodek płaci od 19 pługów, 1 popa, 2 rzemieśln. po 4 gr., 4 zagr. z bydłem po 8 gr., 3 zagr. bez bydła po 2 gr. i od koła mącznego. W r. 1661 tylko puste uroczysko.

Hlibki, ws nad Bożkiem (zwanym tu Grabarką), 7 w. od ujścia do Bohu, pow. starokonstantynowski, gm. i st. poczt. Kupiel (18 w.), st. dr. żel. Czarny Ostrów (12 w.), 44 w. od mta pow., 122 dm., 728 mk., do 500 dz. włośc., cerkiew drewn. z r. 1757 uposażona 500 dz. przez Józefa Bożydara Podhorodeńskiego r. 1792, szkoła, cerk. od 1876 r. Cerkiew filialna we wsi Indyki (3 w.). Ws dzieli się na dwie części, właściwe H. i Zahorodeń, zasiedlona po uwłaszczeniu włościan. Wspom. jako „Hlebowce“ w potwierdzeniu Zygmunta I z r. 1537 kn. Konst. Ostrogiemu prawa na Krasilów i włość Kuźmińską, nadane jeszcze przez kn. Aleksandra. W r. 1583 ks. wuda wołyński (Ostrogski) wnosi ze wsi Hleбки, należącej do Kuźmina od 4 dym., 7 podsus. W r. 1650 Zasławski płaci od 1 dym. Na mocy tranzakcyi kolbuszowskiej r. 1753 dostały się ks. Franciszkowi Lubomirskiemu, około r. 1792 własność gen.-lejt. Józefa Podhorodeńskiego, potem Wasilewskich, od których kupił Asłanowicz, obecnie Teofana Janowskiego.

Hliboczek, *Hluboczek*, wś nad Grabówką, pow. radomyski, gm., par. praw. i st. poczt. Korystyszów (5 w.), 30 w. od Radomyśla, 8 dm., 60 mk. Od dość dawna własność Rosenbergów, żydów, posiadających we wsiach: H., Leonówka, Szachworostówka i Kuliszówka 3.539 dz. (3,427 lasu).

Hlibów, w dok. *Hlebow*, *Chlebow*, wś, pow. uszycki. Należała niegdyś do ststwa barskiego. Aleksy Karaczowski otrzymuje H. na wieczność od Kazimierza Jagiellończyka, z obowiązkiem bronięcia zamku, naprawy parkanów. W roku 1530 pusty, r. 1542 płaci od 2 pługów. Podług zeznania ststy barskiego Karaczowski służy samotrzyć, piętnastu ludzi orze, sieje, kosi i gromadzi siano dla zamku, czterech dla Karaczowskiego; puszkarszczyzny płacą po 2 gr., podymnego po 2 gr., dają 10-ty pień pszczoł, 20-go wieprza. Żyta nie sprzedają, idzie na wyżywienie, jak i ryba ze stawku. Karaczowski w t. r. wnosi od 8 pługów i 1 popa, r. 1569 od 10 pługów. W r. 1661 Złoczowski ma tu 2 dym. Obecnie należy do Putiatynych 961 dz.

Hlin 1.) dobra, pow. czerykowski, dziedzictwo Ronego, 815 dz. 2.) **H.**, fol., tamże, od r. 1882 własność Śmiarowskich, 150 dz. 1.) **H.**, wś, tamże, gm. Komarówieze, 75 dm., 468 mk.

Hlinicza, wś, pow. kaniowski, gm. Pszeniczniki, par. praw. Troszczyn (3 w.), st. poczt. Kaniów (11 w.), 134 dm., 685 mk., szkoła, 9 wiatraków.

Hlincze, kol., pow. łucki, gm. Szezurzyn, 25 w. od Łucka, 22 dm., 107 mk.

Hliniszcz 1.) dobra, pow. czauski. Rakuza-Suszczyńskich, 380 dz., młyn wodny, folusz. 2.) **H.**, wś, pow. dryzieński, par. Rosica; należała do dóbr Sarya. 3.) **H.**, dobra, powiat połocki, własność Naplasczczyców, 750 dz. 4.) **H.**, wś, pow. wieliski, gm. Serteja. 5.) **H.**, tamże, ob. *Rubież*.

Hliniszcz, kol., pow. łucki, gm. Rożyszcze, 22 w. od Łucka, 27 dm., 111 mk.

Hlinka 1.) *Borowa*, wś, pow. bychowski, gm. Bycz, 31 dm., 127 mk. 2.) **H. Pocztowa**, wieś, tamże, 15 w. od Byczy, 26 dm., 121 mk. 3.) **H.**, wś, pow. mścisławski, gmina Szamowo, 15 dm., 111 mk.

Hlinka, pow. taraszczański, ob. *Nagórna*.

Hlinki al. *Glinki* 1.) wś, pow. rówieński, na pograniczu ostrońskiego, gm. Równu (13 w.), par. praw. Podleski, katol. Tajkury, 61 dm., 927 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1883. Własność niegdyś ks. Ostrońskich, roku 1631 Roguski i Chlebowskich, r. 1650 Jana Zamojskiego, który wnosi od 15 dym., dalej Steckich, drogą wiana Oskara Pruszyńskiego, dziś jego zięcia, Bolesława Peszyńskiego. 2.) **H.**, pow. nowogradwołyński, ob. *Chobotów*. 3.) **H.**, chutor, pow. żytomierski, gmina Trojanów, 26 w. od Żytomierza, 10 dm., 77 mk.

Hlinkowo, fol., pow. połocki, własność Juszkowskich, 67 dz.

Hlinna, wś nad Uszą, pow. radomyski, gm. Szepielicze, par. praw. Korohód, st. poczt. Radomyśl (107 w.), 24 dm., 335 mk., 239 dz.

Hlinne, zaśc., pow. wilejski, gmina i dobra skarb. Wilejka (9 w.); miał 10 dusz rewiz.

Hlinnica, wś nad rz. Myką, dopł. Teterewu, pow. radomyski, gm. i par. praw. Kiezkiry (3 w.), st. poczt. Radomyśl (10 w.), 106 dm., 612 mk., 429 dz. Dzielili losy wsi Kiezkiry i należała do hr. Rzewuskich.

Hlinniki 1.) wś, pow. mścisławski, cerkiew. 2.) **H.**, zaśc., pow. lepelski, własność Ihmatowiczów, 33 dz.

Hlinniki, *Glinniki* (ob. t. I, 39, *Annopol*), wś właściwie przedmieście mta Annopola, nad Korczykiem, przy ujściu rzki Hlinniczki, powiat ostroński, gm. i par. praw. Annopol. 30 w. od Ostroga, 89 dm., 568 mk. W r. 1577 sioło zamku ostrońskiego ks. Konst. Ostrońskiego, który wnosi od 12 dym. półdworz. po 10 gr., 6 dym. putnych po 10 gr., 10 dym. na ćwierci po 5 gr., 4 ogr. po 2 gr., a w r. 1583 z 12 dym., 3 ogr., 1 koła wału, 1 popa. W r. 1650 Anna Alojza z Ostrońskich Chodkiewiczowa płaci od 15 dym.

Hlinno, wś, pow. orszański, gm. Dobromyśl (18 w.).

Hlinówka 1.) *Glinówka*, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (5 w.), 75 w. od mta pow. Niegdyś Napoleona Mirskiego, dalej Adama Chrapowickiego, potem bar. Roenne, obecnie włościan Ugarynko i Naruszewiczów 250 dz. 2.) **H.**, wś, pow. sieński, gm. Lisieczyn, 16 dm., 60 mk. 3.) **H.**, wś, pow. dzisieński, gm. Łużki (15 w.); miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr Hermanowieze.

Hlinśk, rzka, w pow. winnickim, ob. *Hnyłopiatka*.

Hlinśk, *Glinśk*, kolonia czeska nad rz. Uścią i przy dr. żel. od Żdobunowa do Dubna, powiat rówieński, gm. Działkowicze, st. dr. żel. i poczt. Równu (15 w.), 165 dm., 735 mk. (Teodorowicz podaje 80 dm., 669 mk. prawosł., 17 katolików i 1,050 husytów czeskich), cerkiew, w części z muru, w części z drzewa z r. 1775, (dawniejsza istniała już r. 1606), szkoła, dom modlitwy czeski, młyn parowy i wodny, browar. Do par. praw. należy wś Piatihory z cerkwią filialną (pow. ostroński). H. stanowi centr. jednego z trzech okręgów czeskich w powiecie (H., Mirohoszcz i Budereż). Okręg klinśki obejmuje 9 osad, mających 3,286 mk. W r. 1496 kn. Konstanty Iwanowicz Ostroński dostaje przywilej na Wzdolbę (Żdobłbę) i Hlinśko, które trzymał Olizar Szyłowicz. W r. 1583 przy Berezdowie kn. Konst. Ostrońskiego, wwdy kijowskiego, który wnosi od 39 dym., 10 ogr., 3 kół wału, 1 folusz., 1 popa. W dziale pomiędzy synami kn. Konstantego, H. dostał się ks. Aleksandrowi

(przy Równem). W ostatnich czasach Wesołowskiego, który sprzedał kolonistom czeskim. W r. 1870 do tutejszej kolonii czeskiej przybyli pastrowie Sarko i Hordliczko. W roku 1885 pierwszy z nich przyłączył się do prawosławia.

Hłińsk 1.) mstko nad Sulą, pow. romeński gub. połtawskiej, gm. Hłińsk, 15 w. na pld.-zchd. od Romen. Nadane przez w. ks. Witolda, kn. tatarskiemu Leksa. potomkowi jakoby Mamaja, protoplaście kn. Hłińskich. W r. 1537 jedna z ks. Glińskich wnosi całą Hłińszczyznę, Bajbuzom, ziemianom czerkaskim, spokrewnionym z Hrybunowiczami. W r. 1579 prowadzą Kielbowscy spór o H. z Bajbuzami. Pod koniec XVI w., H. i inne wsi przechodzą do Proskurów Suszezańskich. 2.) **H**, wś nad Worskłą, pow. zienkowskiej gub. połtawskiej, gm. Bielsk, 304 dm., 1,300 mk., cerkiew, szkoła, 3 młyny, 5 wiatraków.

Hłiścionki, *Hlistenki*, wś, pow. dzisieński, gm. Jody (7 w.); miała 34 dusz rewiz., należała do dóbr Tadulin. Dawniej H. z Kostiułkami i Szurpahami należały do Szarkowszczyzny.

Hłisne, wś nad jez. t. n., pow. wieliski, gm. Usmyń. W r. 1765 wykazane w ławnictwie prychabskim, wójtostwa usmyńskiego.

Hłisnica, wś, pow. wieliski, gm. Makłoki.

Hłisnówka, fol., pow. połocki.

Hłacki, fol. dóbr Dziewiątkowicze, pow. słonimski.

Hładkie al. *Hładkowo*, wś nad Restą, pow. czauski, gm. Hładkowo, 44 dm., 106 mk., cerkiew, zarząd gm. szkoła.

Hładkowicze, wś nad Hreżłą, pow. owrucki, gm. Hładkowicze, 5 w. od Owruca (st. poczt.), 130 dm., 712 mk., zarząd gm., cerkiew drewn., szkoła. Do par. praw. należą wsi: Bohowicze (5 w.), Kamionka (10 w.), Buda Liszna (7 w.) i chutor Reszów (30 w.). W całej parafii roku 1886 było 201 dm., 1,566 mk. praw. i 3 katol. H. otrzymuje r. 1508 od króla Zygmunta, Seńko Połozowicz. Podług rewizji zamku owruckiego r. 1545 wś trzyma za usługę (właściwie jako wiano Fenny, córki Seńka Połozowicza), kn. Dymitr Sienski. We wsi było 11 potuhów, 22 dym., płaty z nich 2 kopy i 10 gr., miodu 25 wiader. W temże siole pustowszczyzna na Chwośniczy, 3 dym., służba, podatku 15 gr., miodu 2 wiadra; tamże, w temże siole pustka, zwana Żłobiska, zameczek. Wdowa po kn. Dymitrze wychodzi powtórnie za kn. Druckiego Widanieckiego. Dobra z ręką ks. Lubeckiej (Widenickiej) dostają się Charleskim. W r. 1581 Szczesny Charleski, podkom. kijowski, wnosi ztąd od 4 osiadł., 2 zagr., 1 kom. W r. 1628 potomek Andrzeja Pereseckiego płacą z H. od 6 dym., 2 ogr. W pierwszej połowie XVIII w. własność Pawszów. Gmina obejmuje dziś 34 miejscowości, 860 dm. włosc., 4,736 mk. włóścian (2,210 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 13,527 dziesiąt.

(8,384 roli). Nadto w gm. jest 17,065 dzies. większej posiadłości (5,070 roli), 18,180 dz. ziemi skarb. (370 roli) i 165 dz. ziemi cerkiew. Cała gmina ma 48,937 dz. (13,897 roli) i 7,731 mieszkańców.

Hładkowo, okolica, pow. połocki. W ósmiu działach 149 dz.

Hładysze 1.) wś, pow. słonimski, gm. Kosów, 36 w. od Słonima, 349 dz. 2.) **H**, wś, pow. wieliski, gm. Krest.

Hładyszów, u Pochilewicza *Hładyżyn*, urocz., pow. radomyski, gm. Szepielicze, par. prawosł. Tolsty Les, st. poczt. Radomyśl (140 w.), 2 dm., 10 mk. Posiadali tu: Chiżniakow 292 dz. lasu, Uszyński 640 dz. (633 lasu) i Romanów (dawniej skarbowe) 717 dz. (120 lasu). Obecnie Afanasienków, 717 dz.

Hłaty, dobra, pow. połocki, własność Bębnowskich, 942 dz.

Hłazki 1.) wś, pow. wieliski, gm. Serteja. 2.) **H**, pow. wieliski, ob. *Padora*.

Hłazomicze 1.) wś skarb. nad rzką Usadica, pow. wieliski, gm. Krest, 15 dm., 144 mk., cerkiew, 2 jarmarki. W r. 1765 stanowiło wójtostwo ststwa wieliskiego. Obejmowało ono ławnictwa: marchelewskie (z 15 wsiami), baberniewskie (z 212), świetolestkie (z 15), astratowskie (z 13), lesunowskie (z 12) i naumowskie (z 24 wsiami), wogóle 91 dworów, 434 dusz. 2.) **H**, wś nad rzką Wymnianką, pow. witebski, gw. Janowicze, 35 w. od Witebska, 26 dm., 190 mk., zarząd gminny, cerkiew, szkoła, szpital.

Hłazówka, wś i dobra nad rzką Krzywą, pow. homelski, gm. Czebotowicze (11 w.) Wś ma 118 dm., 648 mk., 3 wiatraki, młyn wodny. Dobra, od r. 1870 własność Jurłowych, 1,283 dzies.

Hłazowo, wś, pow. wieliski, gm. Ilino. W r. 1635 punkt graniczny od Smoleńszczyzny.

Hłazunowo (ob. t. II, 595 *Głazunowo* i tom III, 77 *Hłazunów*), wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz. W r. 1653 należy do dzierżawy sawińskiej. W r. 1765 podana w ławnictwie błazunowskim, wójtostwa zakomelskiego (w starostwie uświackim). Ławnictwo hłazunowskie obejmowało 15 wsi (11 w dzisiejszej gm. Cerkowiszcz).

Hłazew, *Hłazewa*, wś, pow. rówieński, gm. Kustyń, par. praw. Aleksandrya (11 w.), 30 w. od Równego, 37 dm., 247 mk.

Hłazewski Majdan, wś, powiat rówieński, gm. Kustyń, 31 w. od Równego, 31 dm., 248 mk.

Hłemboczno, *Głęboczno* (ob. t. II, 597 *Głęboczycza*), wś nad jeziorem t. n., gm. Hłemboczno, 14 w. od Siebieża, 2 dm., 14 mk., zarząd gm., szkoła, lecznica.

Hłoty, ob. *Dubieniec*.

Hłubock, *Hłubockie*, wś, pow. homelski, gm. Markowicze (3 w.), 212 dm., 1 370 mk., cerkiew par. drewn., 3 wiatraki.

Hłuboczanka, słoboda w dobrach Hubków, pow. rówieński.

Hłuboczek 1.) (ob. t. II, 589 *Głęboczek*), ws., pow. uszycki, st. poczt. Uszyca Nowa. W roku 1565 królewsczyzna, w posesyi Lanckorońskiego, stsy skalskiego, wnoszącego od 10 pługów, 1 popa, 8 komorn. W r. 1569 tenże płaci od 12 pługów, 9 kom., a w r. 1583 od 13 pługów, 1 popa, 4 ogr. z bydł. po 8 gr., 4 ogr. po 6 gr., 5 kom. po 2 gr. 2.) **H.**, *Hłiboczek* (ob. t. III, 74), ws. nad Chomorem, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Baranówka (11 w.). 45 w. od mta pow., 100 dm., 559 mk. Własność niegdyś ks. Ostrogskich, w połowie XVII w. Anny Alojzy Chodkiewiczowej, która r. 1650 wnosi od 20, r. 1651 od 16, a r. 1653 od 1 dym. Dalej własn. Ponińskich przy Połonnem i Lubarze, Walewskich. Z ręką jedną z Walewskich przechodzi do Gagarinych, obecnie Griparego. 3.) **H.**, urocz., tamże, gm. Połonne, 3 dm., 19 mk. 4.) **H.**, ws., pow. ostrogski, gm. Annopol, par. praw. Zawrów (1 w.), 25 wiorst od Ostroga, 30 dm., 205 mk. W połowie XVII w. własność Stanisława Górskiego, który w r. 1648 i 1650 wnosi od 29, r. 1651 od 16, a r. 1653 od 1 dym. Do niego należały wówczas: Milatyn, Czerniachow i inne. W ostatnich czasach Szczepkowskich, Pawlikowskich. 5.) **H.**, ws., tamże, gm. Krzywini, 10 w. od Ostroga, 3 dm., 46 mk. 6.) **H.**, ws., pow. rówieński, gm. Siedliszcze, par. praw. Marenin (6 w.), 62 w. od Równego, 12 dm., 79 mk. Własność Żyłków. 7.) **H.**, ws. nad rzeką t. n., pow. żytomierski, gm. Piatka (10 w.), 35 w. od Żytomierza, 18 od Cudnowa (st. poczt.), 15 od Olszanki i Demeżyna (st. dr. żel.), 61 dm., 404 mk., cerkiew z r. 1865. Do parafii należy wieś Kruta. W całej parafii 73 dm., 523 mk. praw., 56 kat., 36 starowierców. Ws. osadzona na gruntach Trojanowa, r. 1650 należała do Stanisława Skarzyńskiego i miała 5 dym. Następnie Woroniczów, zagarnięta przez ks. Zasławskiego, właściciela Piatki po Ostrogskich. Na mocy tranzakeyi kolbuszowskiej r. 1753 dostaje się Wiktorowi Ilińskiemu. Około r. 1820 należy do Frejbinga, którego zięć przesiedlił tu 60 rokoszników z gub. kałuskiej. Następnie Obermanów. Późniejszy właściciel Erazm Lubicz Potocki wystawił tu dom i założył ogród i park. Obecnie Buratowych.

Hłuboczyc, kol., pow. włodzimierski, gmina Olesk, 13 dm., 63 mk.

Hłuboczyn al. *Głębocińskie Siolo*, ws. niegdyś, w pow. włodzimierskim. W r. 1577 część do Piotra Kościuszkowicza (z Chobołcia), daje od 3 ogr. po 2 gr., część Chaczka Czuwata, woźnego włodzim., od 4 ogr. po 2 gr.

Hłuchowce (ob. t. III, 77), al. *Głuchowce* (ob. t. II, 614), ws. nad dopł. Hujwy i przy torze dr. żel., pow. berdyczowski, gmina Puzyrki, st. poczt. Koziatyn (4 w.), 17 w. od Berdyczowa,

146 dm., 968 mk., cerkiew, szkoła cerk., przyst. dr. żel. pośd.-zchd. między Koziatynem i Berdyczowem. W r. 1862 było 16 właścicieli, 3,111 dz.. Obecnie jedną część posiada Bronisław Twardowski w spadku po Mazarakich.

Hłuchowicze, zaginiona ws. al. przysiółek wsi Ośmikowicze, w pow. włodzimierskim. W r. 1570 Andrzej Romanowski z Ośniowycz (Ośnihowicz), Korośniowa, Łowyszcza, Sieniawki (wszystkie trzy przysiołki Ośmikowicz) i H. wnosi od 24 dym., 9 ogr. po 4 gr., 9 ogr. po 2 gr., 2 kół młyn. po 24 gr., 2 kół młyn. po 12 gr.

Hłuchy, *Hłuhów*, ws. niegdyś, na obszarze dzisiejszego pow. dubieńskiego. W roku 1570 Fedor Szumiata wnosi tu od 11 dym., 5 ogr. po 4 gr., 2 ogr. po 2 gr. W r. 1577 przy Malinie Michałowej Jelo Malińskiej, marszałkowej kor., płaci od 22 dym., 3 ogr. W r. 1583 też Malińska wnosi od 32 dym., 13 ogr., 2 komor., 1 popa, 2 kół wałn.

Hłumeza, *Wielka i Mała*, dwie wsi nad dopł. Uborci, pow. nowogradwołyński, gm. Emilczyn, 60 w. od mta pow. H. Wielka ma 61 dm., 392 mk., cerkiew drewn. z r. 1738, szkoła cerk., smolarnia. Do par. praw. należą wsi: H. Mała (2 w.), mająca 95 dm., 597 mk., Koczyczyn (6 w.) i Hłumecki chutor. W całej par. roku 1886 było 167 dm., 1,209 praw. i 536 katol. Ws. należała do Zwiahla ks. Ostrogskich. W r. 1577 przy Zwiahlu ks. Kon. Ostrogskiego, który wnosi od 2 dym. pół dworz., 12 dym. na ewieré, 12 na pół ćw. po 2 $\frac{1}{2}$ gr., 4 ogr. W inwentarzu z pierwszej ćwierci XVII w. podano tu 49 ciągłych i 3 bojarów putnych, nadto 9 sług. Pop miał list na cerkiew od ks. wwdy z r. 1608, cerkwi jednak nie było. W r. 1650 Anna Alojza z Ostrogskich Chodkiewiczowa wnosi z H. od 40 dym. Dalsze koleje dzieliła z Emilczynem.

Hłumeza, r. 1515 *Hłumyecz*, r. 1589 *Łomiecz*, ws. nad Sanem, pow. dobromilski. W roku 1515 płaci od 5 łan., pop gr. 15. W r. 1565 wieś królewska należy do żup ruskich, trzyma ją Herburt z Fulsztyna, ma 13 km., 6 zagr., był karczmarz, służka żupny, pop. Dochód wynosił zł. 24 gr. 8.

Hłumecki Chutor (ob. t. III, 78 *Hłumecka Osada*), ob. *Chutor Hłumecki*.

Hłumienka, ws., pow. klimowiecki, gm. Zahustyn, 18 dm., 106 mk.

Hłupanin, w dok. *Luponin*, *Hłuponin*, wieś, pow. ostrogski, gm. Zdobica, par. praw. Huleza (2 w.), 18 w. od Ostroga, 40 dm., 402 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1873. W r. 1570 własność Fedora Czaplicza Szpanowskiego. W roku 1577 tenże Czaplicz wnosi z H. od 9 dym. po 20 gr., 6 ogr. po 4 gr., 4 ogr. po 2 gr. W połowie XVII w. własność kanclerza Ossolińskiego, który r. 1648 wnosi pobór z 43, a r. 1653 z 4 dym. W ostatnich czasach własność Towarzystwa akcyjnego, pod firmą Wilhelm Rau.

Hłupiki 1.) fol., pow. czerykowski, par. kat. Worodźków, dziedzictwo Walużyniczów, wraz z Onufryewem 160 dz. Poprzednio należały do Sołtanów. 2.) **H.**, fol., tamże, dziedzictwo Micewiczów, 176 dz. 3.) **H.**, ws, tamże, gm. Małatycze (6 w.), 45 dm., 329 mk.

Hłusk, pow. bobrujski. Fol., własność Brzostowskich, nabyty roku 1832 z eksdywizji po Brzostowskich. Par. katol. liczy około 2,000 wiernych.

Hłusza, *Glusza*, (ob. t. II, 617), ws i dobra w pobliżu rzki Krasnej, lewy dopł. Płyca, pow. bobrujski, 37 w. od Bobrujska, gm. Horodok. Ws ma 20 osad. Niegdyś własność Jaksów Bykowskich, następnie Hrycenki, który rozparcelowałszy część dóbr starowierom, posiada około 250 włók.

Hłusza al. *Glusza Wielka i Mała*, w dokum. *Gluski*, dwie wsi i dwie kol. nad rzką Gluszycą, odnogą Turyi, w pobliżu Prypeci, pow. kowelski, gm. Hłusza Wielka, okr. pol. Kamień Koszyrski (25 w.), 71 i 68 w. od Kowla. Ws H. Wielka ma 139 dm., 825 mk., zarząd gminny, cerkiew paraf., szkołę, st. poczt.; kol. H. Wielka 99 dm., 410 mk.; ws H. Mała (3 w. od Wielkiej), ma 88 dm., 869 mk., cerkiew; kol. H. Mała 62 dm., 356 mk. W r. 1552 pod nazwą Gluski al. Hłuski, należała do Olechnowej Skorucinej, która procesowała kn. Andrzeja Michałowicza Sanguszkowicza Koszyrskiego o pożęcie żyta na jej polu. Wkrótce potem Sanguszkowie zostają na długi czas właścicielami H., która należała do klucza Kamień Koszyrski. W r. 1583 kn. Hryhory Sanguszko Koszyrski wnosi tu od 19 dym., 5 ogr. W r. 1648 własność Adama ks. Sanguszki, który płaci od 89, roku 1649 i 1650 od 55, a r. 1653 tylko od 10 dym. W ostatnich czasach obie wsi należały do Edwarda hr. Krasickiego i po wydzieleniu na kolonie miały razem 2,860 dz. (775 dz. lasu). Obecnie H. W. należy do hr. Wincentego Łubieńskiego, H. M. do Michałowskiego (jako wiana za hr. Krasickimi). Gmina H. Wielka obejmuje 19 miejscowości, 1,008 dm. włośc. (obok 284 innych), 7855 mk. włościan, uwłaszczonych na 21,242 dz.

Hłuszec, jezioro, pow. homelski, w dolinie Dniepru, niedaleko wsi Rudnia Popowska, ma 28 dz.

Hłuszek 1.) os., pow. prużański, gm. Suchopol, 29 w. od Prużany, 35 dz. włośc. i 109 dz. Rohozińskich. 2.) **H.**, dobra, pow. homelski, dziedzictwo Benedyktowiczów, 963 dz. (350 dz. lasu).

Hłuszec, rzka. pow. łucki, lewy dop. Styru, uchodzi w Łucku.

Hłuszki, ws, pow. wołkowyski, gm. Świsłocz, 35 w. od Wołkowyska, 233 dz. włośc. i 34 Bułharynów. Pod wsią kurhan, zwany Kudyeczka.

Hłuszki 1.) ws nad urocz. Zapadnice, pow. kaniowski, gm. Taraszeza, st. poczt. Korsuń (8 w.), 58 w. od Kaniowa, 103 dm., 560 mk., szkoła, wiatrak. Należy do dr. Karola Tryczła, prof. uniwersyteckiego, ma 358 dz. dworskich. 2.) **H.**, ws nad Rotoką, pow. wasylkowski, gm. i st. poczt. Hrebionki (8 w.), par. praw. Chrapacze, 37 w. od Wasylkowa, 37 dm., 586 mk. Należy do klucza białocerkiewskiego.

Hłuszków, *Gluszków*, sloboda, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, 87 w. od Równego, 14 dm., 75 mk. Własność Włodzimierza Kumanowskiego.

Hłuszkowo 1.) dobra, powiat klimowiecki, dziedzictwo Aleksandrowiczów, 849 dz. (661 lasu). 2.) **H.**, dobra, tamże, od r. 1881 własność Brodowskich, 419 dz. (300 lasu). 3.) **H.**, ws nad rzką Szumiaczką, tamże, gm. Szumiacze (6 w.), 22 dm., 49 mk., cerkiew parafialna drewniana.

Hłuszniew, ws, pow. czerykowski, gmina Krzyczew, 21 dm., 151 mk.

Hłuszniewo, ws, pow. grodzieński, gmina Berszty, 41 w. od Grodna, z urocz. Jelniki 1,212 dz.

Hłuszycza, dobra, pow. lepelski, własność Kłodnickich, 111 dz.

Hłuszycza-Klepacze, urocz., pow. brzeski gub. grodz., gm. Dmitrowicze, 42 w. od Brześcia, 313 dz.

Hłuszycza, ws nad Słuczą, pow. rówieński, gm. Niemowicze, par. praw. Strzelsk (3 w.), 126 w. od Równego, 169 dm., 973 mk.

Hłuzdy, ws, pow. wieliski, gm. Serteja.

Hłybka, zaśc., pow. dzisieński, gm. i dobra skarbowe Przebrodz (3 w.); miał 6 dusz rewiz.

Hłyboczek al. *Hliboczek* (ob. t. III, 74), ws nad Tykiczem Uhorskim, pow. humański, gmina i st. poczt. Talne (7 w.), 50 w. od Humania, 293 dm., 1,474 mk., cerkiew, szkoła, młyn. 2.) **H.**, sloboda nad dopł. Stochodu, pow. łucki, gm. Silno, 83 w. od Łucka, 5 dm., 62 mk. Obecnie (od 1896 r.) własność Aleksandra Korabczewskiego, 2,804 dz. (2,000 dz. lasu). Poprzednio hr. Anny Potockiej.

Hłyboczka, rzka, pow. połocki, prawy dopł. Oboli (pr. dopł. Dźwiny). Wypływa z jeziora Rozsoła, płynie ku pld., granicą pow. połockiego i horodeckiego i ubiegłszy 15 w. pod wsią Reszetniki ma ujście.

Hłyboczka, zaśc., pow. połocki, z Kaszczy-nem ma 43 dz.

Hłyboczka, ws nad Rosią, pow. wasylkowski, gm. i st. poczt. Biała Cerkiew (5 w.), par. praw. Pilipeza (4 w.), 50 w. od Wasylkowa, 126 dm., 650 mk., szkoła, młyn. Należy do klucza białocerkiewskiego.

Hłyboczyce, ws, pow. rohaczewski, gmina Czeczersk (8 w.).

Hlyboka (ob. t. III, 79), należała do Bułhaków r. 1636.

Hlybokie, wś, pow. mohylewski, gm. Ciecierzyn (6 w.).

Hlybówka, wś, pow. rohaczewski, gm. Stołbuny (5 w.), 40 dm., 189 mk.

Hlybowo 1.) dobra, pow. czerykowski, od r. 1878 własność Benedyktowiczów, 1,703 dz. (1,200 lasu). 2.) **H**, dobra, pow. rzeżycki, własność Sadownikowych, 278 dz.

Hlynczuki, chutor, pow. krzemieniecki, gm. Zarudzie.

Hnidawa 1.) w dok. *Hnidawka*, wś nad dopł. Horynia, pow. krzemieniecki, gm. Wierzbowiec (5 w.), st. poczt. Krzemieniec (27 w.), 133 dm., 691 mk., cerkiew drewn. z r. 1728, szkołka od r. 1874. Do par. praw. należy wś Kochanówka. Zapisana r. 1565 przez Aleksandra ks. Wiśniowieckiego, żonie Aleksandrze Kapuściance. W r. 1583 **H**. należy do Wierzbowca, ks. Michała Wiśniowieckiego, który wnosi od 5 dym., 4 ogr. Od ostatnich Wiśniowieckich przechodzi do Mniszchów, następnie Rzewuskich. W ostatnich czasach Antoniego Orłowskiego. Wiadomość podana w „Słowniku” o ststwie niegrodomem, odnosi się do wsi **H**. w pow. łuckim. 2.) **H**., wś i kol. czeska nad Styrem, pow. łucki, gm. Połonka, 4 w. od Łucka. Wś ma 34 dm., 242 mk., cerkiew; kolonia 35 dm., 195 mk. Pierwotnie wchodziła w skład ststwa łuckiego. W r. 1628 w posesyi Hawryła Hojskiego, kaszt. kijowsk., czyniła 52 fl., 24 gr., zaś folwark ze zbiorom 99 fl. 9 gr., wogóle 152 fl. 3 gr. Następnie stanowiła oddzielne ststwo. W r. 1648 Gabryel Stępkowski wnosi od 43, r. 1651 od 30, a roku 1653 od 16 dym. W r. 1770 Jakób Stępkowski, płaci 236 złp. 16 gr. i 6 den. Następnie Stec- kich, Lipskich, Lubowickich. Zdaje się, iż **H**. pierwotnie stanowiła własność szlachecką. W r. 1570 Michał Chrynicki wnosi pobór z dóbr swoich: Chrennika, Topiżyna, Łopawszy, Wyczul- kowa, Kurozwan i **H**. W r. 1577 Iwan Czapl-icz płaci tu od 26 dym., 10 ogr., a w r. 1583 od 12 dym., 8 ogr.

Hniewań, *Gniewań*, os. fabr. nad Bohem, pow. winnicki, gm. Józwin (15 w.). **H**. nie był nigdy i nawet obecnie nie jest wsią. Jaroszyń- ski po nabyciu Siedliszcz przeniósł tu fabrykę cukru a raczej rozebrał dawną i postawił nową, po spaleniu się której przed kilku laty zbudował nową fabrykę piasku cukrowego i rafinerię, całkiem z muru i żelaza. Przy cukrowni jest dość liczna kolonia robotników i oficyalistów fa- brycznych. Obecnie wznoszą tu szpital fabrycz- ny i budują nowy dworzec kolejowy. W okoli- each **H**. pod niezbyt grubą warstwą ziemi, znaj- dują się ogromne pokłady granitu, twardego wielce i przydatnego na pomniki. Przy obra- bianiu i polerowaniu granitu pracuje przeszło 100 robotników. Na początku XVII w., **H**. należał

do Czerlenkowa, guiazdowej posiadłości Czerlen- kowskich. Boh oblewa tę osadę prawie półko- lem, dążąc od Winnicy ku Tywrowowi.

Hniezdyczna, *Hniezdyczno*, w dok. *Gnieznicz- na*, wś nad rzeką t. n., pow. krzemieniecki, gmina Zarudzie (5 w.), st. poczt. Krzemieniec (30 w.), 194 dm., 1,404 mk., cerkiew murowana z roku 1852 fundacyi właściciela wsi Świejkowskiego, na miejsce spalonej r. 1823. Uposażyła ją zie- mią Helena Potocka, szkołka cerk. od r. 1855. Wś wymieniona w dok. z r. 1463 przy podziale dóbr pomiędzy braćmi Semenem, Sołtanem i Wa- silem Zbaraskimi. W r. 1583 przy Kołodnie, ks. Konst. Ostrońskiego, który wnosi od 9 dym., 7 ogr., 3 ogr., 1 popa. Następnie Potockich, Świejkowskich, drogą wiana przechodzi do Ste- fana Grocholskiego.

Hniezdziłówka, rzka, pow. wieliski, lewy dopł. Mieży. Wypływa pod wsią Waśkino, pły- nie ku płu. na przestrzeni 5 w. i uchodzi pod Kołtynową.

Hnilaki 1.) wś włośc., pow. dzisieński, gm. Plissa (3 w.); miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Pieredoły. 2.) **H**., wś, tamże, gm. i dobra Plissa (3 w.); miała 30 dusz rewiz.

Hnilaki, słoboda, pow. łucki, gm. Silno, 45 w. od Łucka, 10 dm., 71 mk.

Hnilcze, przys., właściciel przedm. mstka Krupea, pow. dubieński, 13 dm., 89 mk.

Hnilec, wś, pow. prużański, gm. Masiewo, 75 w. od Prużany, 331 dz.

Hnilec 1.) wś nad Irpeniem, pow. skwirski, gm. Kornin, st. poczt. Chodorków (10 w.), 60 w. od Skwiry, 232 dm., 1,311 mk., cerkiew, szkoł- ka cerkiew., 8 wiatraków. W r. 1746 należała do Mikołaja Dubiskiego, cześnika dorpacckiego. W r. 1825 od Bułhaków kupił Erazm Bohdano- wicz 760 dz. i Tomasz Świrczewski 430 dz. W r. 1862 część należała do trzech braci Boh- danowiczów (Władysława, Gustawa i Hipolita), druga do braci Świrczewskich i siostry ich Teo- fili Didkowskiej. Obecnie niewielką część po- siada Didkowski, drugą Marcela ze Świrczow- skich Dobraczyńska (290 dz.) i Szweecowa (po Bohdanowiczach 609 dz.). 2.) **H**., wś, pow. zwinogródzki, gm. Pedynówka, st. poczt. Zwi- nogródk (23 w.), 251 dm., 1,243 mk., cerkiew, szkołka cerk., 11 wiatraków. Własność większa hr. Branickich, 253 dz.

Hnilica 1.) dobra, pow. czerykowski, dzie- dzictwo Makowieckich, 900 dz. 2.) **H**., wś nad rzeką Pałużą, tamże, gm. Pałuż, 111 dm., 667 mk., 2 wiatraki.

Hnitorudka, zaginiona wś w pow. krzemie- nieckim, r. 1583 należy do Wiśniowca, ks. Ale- ksandrowej Wiśniowieckiej, płacącej od 6 dym., 3 ogr., 3 kom., 1 bojarzyna.

Hnojenki, wś, pow. kaniowski, gm. Kornio- łówka, st. poczt. Korsuń (8 w.), 37 w. od Ka- niowa, 147 dm., 692 mk., szkołka, 5 wiatraków.

Hnojno, w dok. *Gnojno*, wś, pow. włodzimierski, gm. Werba, 11 w. od Włodzimierza, 115 dm., 400 mk., cerkiew par. Według rewizji zamku łuckiego z r. 1545 nadana z Mohilnem, Rudami, Błażenikami i Krasnosiółką przez w. ks. Aleksandra, Sołtanowi. W r. 1577 Mikołaj Łysakowski, kaszt. chełmski, wnosi od 4 dym. dworz., 2 ogr. po 6 gr., 3 ogr. po 4 gr., 6 ogr. po 2 gr., od 3 kół z młynka na Turcji po 24 gr. W r. 1583 płaci Maksym Ludowicz z im. zakupnego Gnojna od 5 dym., 7 ogr., 3 ogr., 2 podsus., 1 koła dorocz., 1 stęp. W r. 1649 własność Adama Kisiele, który wnosi od 44, r. 1653 od 27, a r. 1655 od 14 dym. W nowszych czasach Miaskowskich; sprzedana w obec ręce.

Hnydiucze, *Hnidiucze*, ob. *Indyki*.

Hnytopiatka, niegdyś *Glinisk*, *Hlinisk*, rzeka, w pow. winnickim, lewy dopł. Pustoly. Bierze początek za Lemieszówką, oblewa Glinisk i Lulińce. Różna od H., uchodzącej do Hnytopiatu i płynącej na pograniczu pow. żytomierskiego i berdyczowskiego.

Hobszta, zaśc., pow. trocki, gm. i dobra skarb. Międzyrzecz (5 w.); miał 6 dusz rewiz. Ob. *Gopszta* (t. II, 685).

Hobza al. *Habza*, rzeka, w gub. smoleńskiej, prawy dopływ Kaspli. Bierze początek pod wsią Werdino (pow. duchowszczyński). Ubiegłszy 70 w. w kierunku płn.-zachł., uchodzi pod Porzeczem. Szeroka od 4 do 12 sąż., głęboka do 4 st., dno ma gliniaste, bieg bystry.

Hocilowce, wś, pow. dzisieński, gm. Głębokie (9 w.); miała 79 dusz rewiz.

Hoczew, r. 1565 *Hoczów*, wś nad Wisłokiem, pow. Lisko. W r. 1565 wś ta w ststwie sanockiem ma 66 kmieci na $43\frac{3}{4}$ łan. Wójtowstwo na 6 łan. ma Sieniński, kaszt. sanocki. Dochód ze wsi zł. 172 gr. 1.

Hodaj, pow. lipowiecki, ob. *Odaja* (t. VII, 374) i *Wiktorówka* (t. XIII, 443).

Hodomieze, wś na pr. brz. Styru, pow. łucki, gm. Trościaniec, 39 w. od Łucka, 161 dm., 895 mk., cerkiew, kaplica katol., par. Kołki, st. poczt., młyn. Własność niegdyś Chrebtowiczów, w r. 1648 Stefana Czetwertyńskiego, podsejda braclawskiego, który wnosi od 44, a r. 1649 i 1650 tylko od 8 dym. W rodzie Czetwertyńskich pozostawały około 250 lat, niedawno sprzedane Niestrojewowi, marszałkowi pow. łuckiego, mają 1,840 dz. dwor. (1 025 dz. lasu).

Hodotemi al. *Hodotemla*, wś nad Norynią, pow. owrucki, gm. Pokalaw, par. praw. Kliniec (3 w.), 5 w. od Owruca, ma 47 dm., 326 mk., cerkiew filialną drewn. z r. 1757 fundacji dzieźcia Andrzeja Trzeciaka. W r. 1569 własność Hornostajów, z trzema siołami ma 21 dym. (z 2 bojarami na 3 służbach) i 9 ogr. Jeden z bojarów zwie się Łazar Urwi-Kiszka. W samej H. obok bojarów i 6 ogr. na czynszu, „robi na pa-

na“ 5 innych ogrodników, oraz 2 najemników dorocznych. W r. 1591 H. należy do Surynów. W r. 1628 Adam Suryn wnosi od 4 ogr. W ostatnich czasach Trzeciaków. W r. 1898 Wiktor Krakatycy ma tu 135 dz.

Hodowicze, w dok. *Odewicze* r. 1583, *Chodowice* r. 1628, wś, pow. kowelski, gm. Maciejów, 20 w. od Kowla, 56 dm., 416 mk. Należała do ststwa kowelskiego. Część należała do Jarosza Kulikowskiego. Cały dochód 86 fl. 7 gr. W r. 1583 przy Milanowiczach kn. Andrzeja Kurbskiego, który wnosi od $10\frac{1}{2}$ łanów, 3 ogr. W r. 1628 przy ststwie kowelskim, czyni 186 fl. 10 gr. 9 den. W r. 1648 ststa Krzysztof Opaliński wnosi od 35, r. 1649 od 20, a r. 1653 od 9 dym. Obecnie skarbowe.

Hoduciszki, mstko, pow. święciański. Odbudowuje się i rozszerza obecnie kościół paraf. murowany.

Hodwisznia, potok, lewy dopł. Lubaczowki pod Lubaczowem, w pow. cieszanowskim. Będzie to zapewne rzeczka dziś zw. Zawadówka al. Wisznia. Lustracya z r. 1565 powiada, iż Lubaczów leży nad Hodwisnią, która miasteczko z dwu stron obchodzi, a rzeka Baszeńka (od wsi Baszni) tamże do niej wpada. Por. *Zawadówka* (t. XIV).

Hodycha, *Hadycha*, *Godycha*, chutor, pow. żytomierski, gm. Cudnów, 13 dm., 91 mk.

Hodyczów, *Hodyczewo*, wś, pow. homelski, gm. Markowicze, 178 dm., 905 mk., cerkiew paraf. murowana, wiatrak.

Hodylewo 1.) błoto, pow. bychowski, gmina Osowiec Cerkowny, w pobliżu wsi Śledziuki i jeziora H.; ma do 10 w. długości i około 2 szerokości, zajmuje do 1,200 dz. Pokryte zarostami. 2.) **H.**, jezioro, w pow. bychowskim, gm. Osowiec Cerkiewny, 2 w. od wsi Pierekładowicze, zajmuje do 50 dz., bardzo rybne.

Hodyn, chutor, pow. kowelski, gm. Horniki, 24 dm., 131 mk.

Hodyn, r. 1565 *Hodinia kqth*, wś, pow. mościsk. W r. 1565 należy do ststwa przemyskiego i stanowi część Woli Tytowej nad rz. Trzeieniec leżącej. W r. 1565 Wola Tytowa miała 41 kmieci na 17 łan., a Hodyn 10 łan., 4 zagr., 2 karczmarzy, pasieka w łęgu przy Hodyn 102 pni. R. 1771 Klem. Branicki, kaszt. krak., płaci z H. i Woli Lackiej kwarty zł. 2487.

Hodziłowickie, błoto, w pow. rohaczewskim, na płn. od mstka Horodziec, ma do 25 w. długości, szerokości do 3 w., zajmuje 3,025 dz. Pokryte zarostami.

Hodziłowicze (ob. t. III, 7, *Hadziłowicze*), wś nad rzeką Jakiszówką, pow. rohaczewski, gm. Horodec (12 w.), 125 dm., 1,350 mk., cerkiew par. murowana, szkoła, st. poczt. na trakcie z Rosławla do st. Dworzec, pomiędzy st. Dowsk (14 w.), a Rohaczewem (15 w.).

Hofmaniszki, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Wieprze, 54 dz.

Hofmanówka, kol., par. nowogradwołyński, gm. Horodnica (4 w.), 34 dm., 153 mk., dom modl. ewang.

Hohladów, ob. *Ohladów*.

Hohola, chutor, pow. jampolski, gm. Komargród.

Hoholew, mstko nad rzeką t. n., pow. oster-ski gub. czernihowskiej, gm. Hoholew, 50 w. na pld.-wschd. od Ostrza, 939 dm., 4,447 mk., zarząd gminny, 2 cerkwie, dom modl. żydow., szkoła, 2 wiatraki, cegielnia, wyrób powrozów i lin, 5 jarmarków. Własność niegdyś (do r. 1536) monasteru pieczerskiego, potem (przez zamianę Rusanowa na Barachtę) Lenkiewiczów. Na początku XVII w. w posiadaniu ks. Koreckich. W r. 1628 ks. Anna Marcybela Korecka, Mikolajowa Hlebowiczowa, kaszt. wileńska, wnosi z 6 dym., 10 ogr. Włość hoholewska zajmowała 5.57 mil. kw., obejmowała 5 wsi, mających 15 dym., 17 ogr.

Hoholewka, wś, pow. żytomierski, gmina Czerniachów, par. praw. Żoroków (8 w.). W spisie miejscowości niepodana.

Hoholówka 1.) wś i dobra, pow. mścisławski, gm. Monasterszczyzna. Wś ma 83 dm., 286 mk., dobra, dziedzictwo Hołyńskich, 874 dz. (400 lasu). 2.) **H.**, wś, pow. sieński, gm. Lisieczyn, 14 dm., 64 mk.

Hojcza, ob. *Hajcza*.

Hojduszki, fol., pow. hajsyński, gm. Krasnopółka.

Hojto, fol. dóbr Malatyeze, pow. słonimski.

Hola, wś, pow. słonimski, gm. Kostrowieze, par. katol. Łukonia, 20 w. od Słonima, 318 dz.

Holadyn, *Holadzin*, wś, pow. włodzimierski, gm. Szack, 78 w. od Włodzimierza, 53 dm., 341 mk.

Holaka, rzka, w pow. winnickim, lewy dopł. Bohu, uchodzi przy wsi Winnickie Chutory.

Holaki 1.) dobra, pow. sokólski, gm. Grzebień, 33 w. od Sokółki, własność Krzywieców, 200 dz. 2.) **H. Koniuszki**, tamże, ob. *Koniuszki-Holaki*.

Holaki 1.) wś, pow. kaniowski, gm. i stacya poczt. Tahańcza (5 w.), 37 w. od Kaniowa, 202 dm., 1,969 mk., cerkiew, szkoła cerk., 10 wiatraków, gorzelnia. 2.) **H. Wielkie**, wś, pow. skwirski, gm. Łuczyn, st. poczt. i dr. żel. Chwastów (10 w.), 60 w. od Skwiry, 171 dm., 1,970 mk., cerkiew, szkoła cerk., gorzelnia, 2 młyny, 2 wiatraki, 931 dz. włość. Henryk Chojecki posiada tu 1,308 dz. 3.) **H. Małe** (ob. t. III, *Holaczki*), wś nad Irpeniem, tamże, st. poczt. i dr. żel. Chwastów (22 w.), 47 w. od Skwiry, 36 dm., 410 mk., młyn wodny, wiatrak. 4.) **H.**, wś, pow. winnicki. W r. 1629 Walery Michalowski wnosi ztąd od 84 dym.

Holakowa Szyja 1.) urocz., pow. bielski

gub. grodz., gm. Łosinka. 2.) **H.**, os. włość., pow. prużański, gm. Masiewo, 76 dz.

Holakówka 1.) wś, pow. humański, gm. i st. poczt. Oradówka (6 w.), 12 w. od Humania, 151 dm., 791 mk., cerkiew, szkoła cerk., cegielnia. Towarz. włościan ma tu 717 dz.

Holakowszczyzna, wś, pow. sokólski, gm. Trofimówka, 27 w. od Sokółki, 332 dz. Pod wsią przy drodze do Malewszczyzny nasyp kulisty, mający wraz z otaczającym go wałem 215 kroków obwodu.

Holany 1.) wś, pow. słonimski, gm. Maryjska, 60 dz. 2.) **H.**, wś, pow. sieński, gm. Horodziec Wysoki, 28 dm., 117 mk.

Holatowo, wś, pow. orszański, gm. Lubawice, 10 dm., 71 mk.

Holatyn, wś nad Lipą, pow. dubieński, gm. Beresteczko, st. poczt. Horochów (20 w.), 64 w. od Dubna, 106 dm., 629 mk., cerkiew par. drewniana z r. 1749. Do parafii należy wś Koznowiszcz. Własność niegdyś Holatyńskich, przylaszczona przez ks. Fedora Sanguszkę. W roku 1539 otrzymuje potwierdzenie kupna H., z którego r. 1545 zobowiązany był do opatrywania trzech horodni zamku łuckiego. W drugiej połowie XVI w. rozróżniano mstko Zwiniohorod (Zwinogród) i wś H. W r. 1577 ks. Roman Sanguszko wnosi z mtki Zwinogrodu od 20 dym. łanow. po 20 gr., 20 dym. półłan. po 10 gr., 4 przekup. po 7 gr., 5 rzem. po 4 gr., 20 ogrodn. po 4 gr., 3 rzem. po 4 gr., 6 dom. rynek. po 4 gr., 5 dom. ulicz. po 4 gr., 16 chałup uliczn. po 2 gr., ze wsi zaś H. z 6 dym. łan., 8 ogr. W r. 1583 występuje już mstko i wieś H. (nazwa Zwinogród zanika), jako własność ks. Fedora Romanowicza Sanguszki, który z mstka wnosi od 4 dym. rynek. po 6 gr., 13 dom. ulicz. po 4 gr., z 21 chałup nędznych po 2 gr., od 1 rzeźnika 30 gr., 2 prasol. po 15 gr., 1 piekarza 15 gr., 2 rzem. po 15 gr., 25 ogr. miejskich po 2 gr., 26 dym., 5 ogr., popa, ze wsi zaś z 6 łan., 2 ogr., 5 ogr., 4 kół waln., 1 stęp. Nadto Michał Koziński płaci z H. od 8 dym. W r. 1589 ks. Roman Sanguszko z mstka Holatyn, wnosi 3 fl. 23 gr. szosu, z 26 ról po 15 gr. 13 flor., od rzeźnika, rzemieślnika, soleników, popa, ogrodn. 8 fl. 6 gr., czopowego perarendam 30 fl., razem 57 fl. 3 gr. W r. 1648 mstko H. Nowy należy do ks. Dominika Zasławskiego, który wnosi pobór od 141 dym. (wraz z wsiami), a w r. 1650 już tylko od 21 dym. Prawdopodobnie w tym czasie znikło mstko i pozostała tylko wś, zostająca dotąd w posiadaniu ks. Czetwertyńskich. Wraz z Łobaczówką ma 1,300 morg. ziemi ornej i 1,000 morg. lasu, prócz sadów i nieużytków.

Holatynce Wielkie i Małe dwie wsi nad Smotryczem, pow. proskurowski, gm. Felsztyn. H. Wielkie 115 dm., 540 mk., cerkiew, młyn; H. Małe 55 dm., 314 mk., cerkiew, wiatrak.

Holcewo Wielkie, wś, pow. orszański, gm. Alenowicze (5 w.).

Holem, chutor, pow. latyczowski, gm. Międzyboż.

Holeńczone 1.) *Holeńczone, Goleńczone*, wś i dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Wojska, 43 w. od Brześcia. Wś ma 120 dz.; dobra, własność Telszewskich, 180 dz. 2.) **H.**, wś, pow. słonimski, gmina Hiczyce, 50 w. od Słonima, 326 dz.

Holendernia, fol. dóbr Terebuń, pow. brzeski gub. grodz.

Holendernia 1.) ferma nad Bahwą Moką, pow. taraszczański, gm. Krasidłowa, st. poczt. Zaszków (20 w.), 35 w. od Taraszczy, 8 dm., 36 mk., stadnina. 2.) **H.**, fol. pod Białą Cerkwią, st. poczt., 9 dm., 61 mk. 3.) **H.**, kolonia nad rz. Morachwą, pow. jampolski, gm. i par. Czerniejowce.

Holendry Chłapowskie Chude, kol., pow. stopnicki, powstała na obszarze dóbr Chmielnik, ma 30 os., 470 morg.

Holendry Komarowskie, fol. dóbr Przyborowo, pow. brzeski.

Holendry 1.) st. dr. żel. pld.-zach., w pow. berdyczowskim, założona na gruntach wsi Leonardówka, a nazwana od kolonii Holendrów (menonitów), sprowadzonych przez Piotra Potockiego i osadzonych na obszarze wsi Józefówki. Menonici od kilkunastu lat wyemigrowali unikając powinności wojskowej. Na ich miejscu osiedli Czesi, dziś prawosławni. Nazwa kolonii zmieniona została na *Nikołajewskie*. 2.) **H.**, kolonia, pow. ostrogski, gm. Kuniów, 14 w. od Ostroga, 87 dm., 382 mk. 3.) **H. Świerzewskie**, kolonia, pow. włodzimierski, gm. Huszcza, 70 w. od Włodzimierza, 35 dm., 334 mk. 4.) **H. Zabuskie**, kol., tamże, 89 w. od Włodzimierza, 45 dm., 265 mk.

Holenie, wś nad rz. Czernią, pow. czauski, gm. Holenie, 66 dm., 472 mk., cerkiew parafial. drewn., zarząd gminny, szkoła.

Holenszców 1.) wś, pow. kamieniecki. Wechodziła w skład ststwa skalskiego. W roku 1530 płaciła od 4, a w r. 1542 od 3 pługów. Był pop Nuczek. W r. 1565 wnosi od 10 pługów, 1 popa, 2 kół waln. W r. 1616 w posesyi Adama Kalinowskiego, a r. 1629 Stanisława Kronkowskiego. Czyni 239 fl. 13 gr. W r. 1770 w posesyi Międzyńskiego, który płaci 9,990 złp. 2 gr., kwarty. Obecnie należy do Rodokonakiego, 1,700 dz. (570 lasu). W r. 1578 i 1583 płaci od 10 pługów i 1 koła dorocznie. 2.) **H.**, wś, pow. latyczowski. Wechodziła w skład ststwa latyczowskiego. W r. 1580 płaci od 2½ pługów i 2 kół młyn., a r. 1542 od 3 pługów. Był tu pop Wasyl. W r. 1565 w posesyi Wężyka, daje od 6 pługów, 1 popa, 2 ogr. Podług lustracji z r. 1566 było we wsi 20 kmieci osiadłych, którzy dają rocznie po jednemu trzecinniku

owsa wartości 6 gr. i podymnego po 2 gr., czynszu pieniężnego po 20 gr., co uczyni 18 fl. Nadto jest 3 kmieci, którzy na rocznym czynszu siedzą, a nie robią panu i dają dwu z nich po 2 fl., a trzeci 2 fl. 20 gr. Tamże ludzie dają pszczoły dziesiąte na każdy rok, których się dostało na rok niniejszy 29 pniów, każdy pięć miernie szacując po 20 gr., co czyni 19 fl. 10 gr. Suma 44 fl. Były dwa stawy, dające co czwarty rok 80 fl. i młyn wodny przynoszący 10 fl. W r. 1569 Wężyk płaci od 6 pługów, 2 ogr. W r. 1663 i 1668 zostaje tylko uroczyskiem. Wś znacznie później na nowo osadzoną została. Obecnie H. z Majdanem należy do sukcesorów Józefa Jarszyńskiego, którzy mają 1,608 dz.

Holeszów, *Holiszów, Holyszów*, w dok. *Oleszów*, wś nad Połonką, pow. łucki, gm. Połonka, 8 w. od Łucka, 28 dm., 303 mk. Należała do ststwa łuckiego. W r. 1628 w posesyi Hieronima Charłęckiego, ststy łuckiego, wraz z młynem czyniła 270 fl. W r. 1648 było tu 17, a r. 1649 i 1650 po 13 dym. Następnie własność biskupów łuckich. W r. 1848 część należy do Maryi Radusk. Obecnie Protzera (Berlińczyka), do którego należy i część Hnidawy. Nadto Kolenko ma tu 97 dz. Pałac, park, gorzelnia i młyn parowy. Połączony z Łuckiem kolejką konną (7 w. długą).

Holewka, urocz. w dobrach Piaski, powiat słonimski.

Holibów, pow. dubieński, ob. *Olibów*.

Holice, wś, pow. prużański, gm. Rewiatyce, 27 w. od Prużany, 685 dz.

Holiki 1.) wś, pow. sokólski, gm. Romanówka, 20 w. od Sokółki, 219 dz. 2.) **H. Klatki**, urocz., tamże, 21 w. od Sokółki, 68 dz.

Holiki, wś nad Horyniem, pow. zasławski, gm. Sławuta, par. praw. Barbarówka (1 w.), 11 w. od Zasławia, 125 dm., 594 mk. W r. 1650 ks. Zasławski wnosi od 10, a r. 1651 i 1658 od 1 dym. Obecnie należy do dóbr Sławuta.

Holikowa, wś, pow. czechryński, gm. Aleksandrówka, st. poczt. i dr. żel. Funduklejewka (13 w.), 47 w. od Czechrynia, 294 dm., 1,430 mk., cerkiew, szkoła, cerk., 9 wiatraków.

Holna, *Golna*, wś i dobra, pow. grodzieński, gm. Brzostowica Mała, 45 w. od Grodna. Wś ma 285 dz. i 48 dz. cerk.; dobra własność Jelskich, 409 dz. Na gruntach dworskich starożytne horodyszcze.

Holsk, urocz. leśne w dobrach Jundziłowicze, pow. słonimski.

Holszany, mstko i dobra, pow. oszmiański, gm. Holszany. Założycielem H. miał być Holsza, jeden z synów ks. litewskiego Romunta. Synem tego Holszy był Algimunt (Olgimunt), od którego potomkowie ks. Holszańskich przybrali nazwę Algimuntowiczów. Eksdywizya dóbr holszańskich Sapiehów, zarządzona dekretem trybunału z r. 1647 (nie 1642, jak podano), dopełniona została ostatecznie r. 1650 przez Adama Macieja

Sakowicza, ststę oszmiańskiego. Po Sapiebach drogą wiana za Barbarą, córką Kazimierza Sapiehy, przeszły H. w posiadanie Kazimierza Wołowicza, następnie z ręką córki jego Anny, do Waleryana Kuncewicza, poczem jako wiano Katarzyny Kuncewiczówny do Franciszka Mosiewicza, marszałka lidzkiego, dalej syna ich ks. Eliasza, karmelity, który w r. 1746 sprzedaje H., Hieronimowi Zabie, poczem kolejno syna jego Ignacego i wnuka Antoniego, z ręką córki którego Olimpij przechodzi do Ludwika Korsaka, od którego kupuje Garbania (nie Gorbuniów), od r. 1888 drogą wiana, Jana Jagmina, marszałka pow. oszmiańskiego.

Holunki al. *Holinki*, ws nad dopł. Słuczy, pow. starokonstantynowski, gm. i st. pocztowa Krasylów (5 w.), st. dr. żel. Proskurów (25 w.), 16 w. od mta pow., 181 dm., 1,056 mk., cerkiew par. drew. z r. 1891 (na miejsce dawniejszej z r. 1722), szkoła cerk. od r. 1888. Cerkwie filialne w Kałamarynce i w Mołczanach. Na gruntach wsi, na wzgórzu, zarosłym lasem, ślady zamku. Miejsce to zwą dotąd „Zameczysko”. W okół wsi kilka wysokich kurhanów. H. należały pierwotnie do zamku krasylowskiego. W r. 1517 Zygmunt I potwierdza kn. Konstant Ostrogskiemu, prawa na Krasylów i włość kuźmińską, w skład której wchodziły Holunki. W r. 1583 ks. wwda kijowski, wnosi z tej wsi od 5 dym., 7 ogr., 1 koła step. W r. 1593, 1618 i 1684 spustoszone przez Tatarów. W r. 1713 w dzierżawie Józefa Bośniackiego. Na mocy tranzakcyi kolbuszowskiej r. 1753 dostaje się z 17 wsiami, Karolowi Szydłowskiemu, miecznikowi smoleńskiemu. Następnie hetmanowej Rzewuskiej, nabyta na lieytacyi z Buhajkami, przez Dembowskiego, następnie córki jego Sadowskiej. Obecnie własność inżyniera, Mikołaja Lelawskiego.

Hołaczewo, *Gołaczewo*, ws i chutor, powiat brzeski gub. grodz., gm. Wołczyn, 17 w. od Brześcia. Ws ma 179 dz., chutor należy do dóbr Dobronież.

Hołaja, ob. *Gola*.

Hołasuje, *Gołasuje*, ws, pow. dzisieński, gm. i dobra skrab. Zaleś (2 w.); miała 8 dusz rewiz.

Hołbieja, *Holbieja* (ob. t. II, 666 *Gołbeje*), ws i dobra, pow. dzisieński, gm. Postawy (37 w.); miała 35 dusz rewiz.

Hole, ws nad urocz. Wablą, pow. kijowski, gm. Borodzianka, par. praw. Drużnia (5 w.), st. poczt. Chwasowa (25 w.), 62 w. od Kijowa, 47 dm., 455 mk., szkoła, 2 wiatraki, 503 dz. Należała do Bronisława Rościszewskiego, od którego r. 1856 nabył Ludwik Tyszecki, założył tu hutę szklaną (wkrótce spaliła się). W r. 1872 ws należała do Łozickiego, obecnie w części (467 dz.) Wienczenki, w drugiej (393 dz.) Karpeńki.

Hołhocze, ob. *Hallhocze*.

Hołoblewszczyzna, r. 1650 *Hołobliski*, dobra, pow. oszmiański, gm. i par. katol. Holszany. W r. 1559 fol. H. należał do dóbr Bohdanowo, Bohdana ks. Sapiehy. Przy eksdywizyi dóbr holszańskich r. 1650 wydzielona na rzecz córki Kazimierza Sapiehy, Barbary Wołowiczowej, następnie drogą wiana przeszła do Piotra Michała Paca. W r. 1742 w zastawie u sukcesorów Mosiewiczowej, sprzedana została przez Franciszka Danielewicza, Tomaszowi Czechowiczowi. Od Franciszka Czechowicza nabyli Bronowscy, którzy posiadali H. w r. 1865.

Hołoburdy, dobra, pow. czauski, własność Kranichfeldowej, Leonowiczowej i Ejertowej, 382 dz., młyn i folusz.

Hołoby 1.) w dok. *Hołowby*, ws, pow. kowelski, gm. Hołoby, 25 w. od Kowla, 214 dm., 1517 mk., zarząd gminny, cerkiew, kościół katol., kaplica, szkoła, 2 wiatraki. O $\frac{1}{2}$ w. od wsi st. dr. żel. t. n. W r. 1570 należy do kn. Mikołaja Jarosławowicza, który z H., Kozina, Iwania i Tolmachowa wnosi od 154 dym., 4 bojar., 13 ogr. po 2 gr., 2 kół młyn., 1 karczmy. Barbara Michałówna Kozińska wnosi ten majątek Jerzemu Zbaraskiemu, który r. 1577 płaci z H. od 39 dym. po 10 gr., 22 ogr. po 2 gr. W ostatnich czasach H. należały do Wilgów, następnie do Podhorodeńskich. Część rozparcelowana została pomiędzy Czechów, reszta majątku przeszła jako wiano córki marszałka Podhorodeńskiego, na Ronikiera; obecnie, również drogą wiana, Podleskiego, posiadającego 1,112 dz. Gmina obejmuje 25 miejscowości, 611 dm. włość. (obok 315 innych), 7,300 mk. włościan, uwłaszczonych na 13,152 dz. 2.) **H. Małe**, ws, pow. kowelski, gm. i par. katol. Kamień Koszyrski, par. praw. Krymno, 61 w. od Kowla, 63 dm., 429 mk., 330 dz. Własność niegdyś Sanguszków, Lubomirskich, Krasickich, Ratomskich, Przesmyckich. Obecnie Zawadzcy mają tu 900 dz., Bielska, 377 dz.

Hołochwasty, ws po obu brzegach rz. Bołwańca, dopł. Zbrucza, pow. starokonstantynowski, na pograniczu od Galicyi i pow. proskurowskiego, gm. i st. poczt.-tel. i dr. żel. Wołczyńska (7 w.), 89 w. od mta pow., 133 dm., 747 mk., cerkiew paraf. drewn. z r. 1782, szkoła cerk. od r. 1885. Do par. praw. należy ws Polany. Ws położona w miejscowości wyniosłej bezleśnej, rozdziela rz. Bołwaniec i staw (z rozlewem rzki Berezy) na dwie połowy. Od póln.-zchd. strony, po prawym brzegu Bołwańca, przypiera do wsi błoto, około $\frac{1}{4}$ w. szerokie, a $\frac{1}{2}$ w. długie. Ws należała dawniej do Drzewieckich, drogą wiana przeszła do Sokolnickich, w rękę których pozostaje.

Hołoczewo, ws, pow. czauski, gm. Czausy, 45 dm., 148 mk.

Hołoczówka 1.) ws, pow. czauski, gmina

Czausy, 22 dm., 146 mk. 2.) **H.**, ws, pow. czerkowskiego, gm. Bratkowice, 31 dm., 206 mk.

Hołodie, *Hołodzia*, ws, pow. wieliski, gm. Baranowo. W r. 1765 podana w ławnictwie rośnieńskim, wójtostwa usmyńskiego.

Hołoki 1.) *Hołotki*, ws, pow. taraszczański, gm. i st. poczt. Tetyjów (10 w.), 73 w. od Taraszczy, 164 dm., 976 mk., cerkiew, szkoła, cerk., młyn, cegielnia, fabryka kafl. 2.) **H.**, ws, pow. lityński, gm. Meżyrów, 83 dm., 443 mk., cerkiew. W r. 1565 dzierżą 4 ziemianie: Wasyl, Nestor, Jacko i Eliasz Hołodowscy z ojców i dziadów. Chadzali ze ststą kamienieckim a potem barskim. Było 2 ludzi osiadłych, 10 wzięli Tatarzy. Dają podymne i puszkarszczyznę na zamek; folwarczki na żywność; budują czeladną i urządzają pasieki. W r. 1578 i 1583 do ststwa barskiego, płacą od 3 pługów i 6 ogr. po 4 gr. W r. 1616 ws bojarska w posiadaniu Anny 1-o voto Maciejowej Izdebskiej, 2-o Stanisławowej Cudowskiej, która zobowiązana była na służbę wojenną przy steie barskim, wyprawiać dwóch konnych. Podług tejże lustracji ws H., należąca do ststwa barskiego, była w posesyi Pawła Ruckiego. Z czynszem i daninami, tudzież z karcznią sumą prowentu czyniła 51 fl. 4 gr. 9 den. 3.) **H.**, ws nad Bohem, tamże, gm. Chmielnik, 103 dm., 391 mk., cerkiew, młyn. 4.) **H.**, w dok. *Hołotki*, ws nad stawem uformowanym z rozlewu Małej Piaty, pow. żytomierski, gm. Ozadówka, 49 w. od Żytomierza, 8 w. od Berdyczowa (st. poczt.), przy linii dr. żel. pod st. Demeczyn (5 w.), 149 dm., 1,018 mk., cerkiew drewn. z r. 1866. Ws osadzona przed r. 1593 przez Iwana Woronicza na gruncie należącym do Słobodyszez, Tyszkiewiczów Łohojskich. W r. 1661 miała 1 dm. Następnie własność ks. Ostrojskich przy Cudnowie, na mocy tranzakeyi kolbuszowskiej r. 1753 dostała się Lubomirskim, potem Ponińskiego, Piotra Potockiego, Chojekich, następnie drogą wiana przechodzi do Prażmowskich, r. 1848 z Prażmowskich Krasicka sprzedała ws Tereszczence.

Hołodnia, rzka w gub. smoleńskiej, lewy dopływ Kaspli.

Hołodolina (ob. t. III, 103 *Hołodolina*), ws, pow. sokólski, gm. Romanówka, 26 w. od Sokółki, 235 dz.

Hołody 1.) ws włośc., pow. bielski gub. grodzieńskiej, gm. Pasynki, 7 w. od Bielska, 858 dz. 2.) **H.**, urocz., tamże, 6 w. od Bielska.

Hołodzianka, karczma, powiat olhopolski, gm. Łuh.

Hołojsk, chutor, pow. słonimski, gm. Miżewicze, Stabrowskich 61 dz.

Hołokrylie, chutor nad Zdwizem, pow. kiowski, gm. Dymir, 13 dm., 79 mk.

Hołobówka, ws i fol., pow. czauski, gm. Drybin. Ws ma 25 dm., 82 mk., dobra, dziedzictwo Pietkunów, 177 dz.

Hołomyśl (ob. t. III, 106 i t. II, 677 *Golo-mysł*), dobra, pow. dzisieński, gm. Mikołajów, własność Mirskich.

Hołonet, fol. i dwie wsi, pow. wilkomierski, gm. Rogów (7 w.). Fol. należał do Szpinka, był w zastawie Francuzewicza, obecnie spadk. Rudominów, z attyn. 996 dz.

Hołosiatyna, ws, pow. prużański, gm. Staruny, 33 w. od Prużany, 457 dz.

Hołosków 1.) ws, pow. kamieniecki. Należała do ststwa kamienieckiego. W r. 1530 wnosi od 2, a w r. 1542 od 1/2 pług. Podług lustracji z r. 1566 było 3 kmieci osiadłych, którzy dają czynszu po 53 gr. 6 den., co czyni 5 fl. 10 gr.; nadto 3 kmieci swobodnych. Wieprzów dostarczali dwóch, wartości 3 fl. Baranów 4, wartości 2 fl. Pszczół dostało się 2 pnie, wartości 1 fl. 10 gr. Suma 11 fl. 20 gr. We wsi dwa stawy, dające co cztery lata 80 fl.; młyn przynosi na rok 10 fl. W r. 1616 ws H. Stary i Nowy, w posesyi Krauszowskiego, czyniła 44 fl. 16 gr. 12 den., od czego kwarty 8 fl. 22 gr. 5 den. Był młyn o dwu kołach na Smotryczu. W r. 1629 trzymał ją Bronisław Gruszecki, czyniła 48 fl. 12 gr. W r. 1661 było 3 dym. Obecnie Rymski-Korsaków ma tu 1,476 dz. 2.) **H.**, ws, pow. latyczowski. W r. 1530 miała w części Gołogórskiego 6, a w części Żydaczowskiego 3 pługi. Pierwszy r. 1542 wnosi od 9 pługów i 2 kół młyn. W r. 1578 Rafał Sieniawski wnosi od 5 pługów i Mikołaj Sieniawski z części nowo osadzonej (H. Nowy) od 1/2 pług. W r. 1583 wniesiono od 9 pługów. Spalony w czasie wyprawy braiłowskiej przez Kozaków i Tatarów, ma 7 dym. nowo osadzonych.

Hołosków, ws, pow. nadworniański. Wzniesiono tu r. 1898 ze składek kościoła katolicki, w którym r. 1901 umieszczoną tablicę pamiątkową na cześć Fr. Karpińskiego, z jego popieraniem i napisem.

Hołosówka, urocz., pow. bielski gub. grodzieńskiej, gm. Aleksandrówka, 92 dz. Niegdys fol. Zadarnowskich, po roku 1870 rozparcelowany.

Hołoszczakino, ws, pow. sieński, gm. Kawkoczyn, 6 dm., 30 mk.

Hołoszewo 1.) *Male*, ws i dobra uad rzka Sokolanką, pow. orszański, gmina Kochanowo (5 w.). Ws ma 36 dm., 205 mk., 3 cerkwie; dobra od r. 1878 wł. Bobrowiczów, 270 dz. 2.) **H. Wielkie**, ws i dobra, tamże. Dobra, dziedzictwo Ciundziewickich, 1,297 dz., ws ma 13 dm., 79 mk.

Hołoszówka, ws, pow. sieński, gm. Łatygoł, 9 dm., 42 mk.

Hołotki, pow. zasławski, ob. *Antoniny*.

Hołowack, osada, pow. słonimski, gmina Zdzięcioł.

Hołowackie al. *Laski*, kol., pow. słonimski, gm. Piaski, 365 dz.

Hołowacze 1.) w dok. *Hołowaczewicze*, wś i dobra, pow. grodzieński, gm. Skidel (2 w.), 30 w. od Grodna. Wś ma 26 dm., 310 mk., cerkiew, 330 dz. włośc. i 35 cerk.; dobra, własność Czeczotów, z dobrami Zalesiany i folw. Bogudziszki i Popławy mają 1,932 dz. (565 lasu). W roku 1558 własność Lenarta Kłoczko. 2.) **H.**, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Opsa (6 w.). Niegdyś attyn. Dryświat. Roku 1802 przysądzony dla Szypillów. 3.) **H.**, dobra, pow. mścisławski, dziedzictwo Zapolskich, 124 dz. 4.) **H.**, wś, pow. rohaczewski, gm. Merkułowicze (2 w.), 53 dm., 312 mk. Przed r. 1865 własność Wiesiołowskich. 5.) **H.**, wś, pow. wilejski, gm. Radoszkowicze (6 w.); miała 32 dusz rewiz., należała do dóbr Nowydwór.

Hołowanciszki, zaśc., pow. oszmiański, gm. i dobra skarbi. Krewa.

Hołowaniewo, wś, pow. wieliski, gm. Baranowo.

Hołowczyce 1.) wś i dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Wojska, 45 w. od Brześcia. Wś ma 154 dz.; dobra w części Mogilnickich, mają 110 dz., w części Niezypornuków, 102 dz. 2.) **H.**, wś, pow. kobryński, gm. Antopol, 37 w. od Kobrynia, 79 dm., 1,007 mk., cerkiew, szkoła, 2,841 dz. włośc. (1,771 łąk i pastw., 131 nieuż.) i 150 dz. cerk. 3.) **H.**, wś i dobra, pow. wołkowyski, gm. Zelzin, 29 w. od Wołkowyska. Wś ma 789 dz.; dobra, własność ks. Oboleńskich, z fol. Natalin 1,045 dz. 4.) **H.**, wś, pow. czerkaski, gm. Pałuż, 9 dm., 60 mk., cerkiew. 5.) **H.**, dobra, pow. mścisławski, od r. 1874 własność Dmitriewskich i Sakowiczów, 188 dz. 6.) **H.**, wś, pow. połocki, gm. Jefrosiniewskie (12 w.), cerkiew. Pod wsią stoczona bitwa dn. 2 lipca 1812 r. 7.) **H.** al. *Stary Dwór*, dobra, tamże, własność Zygerz-Korszów, 1,235 dz.

Hołowczyce, wś, pow. dubieński, gm. Młynów, par. praw. Chorupań (1 w.), 8 w. od Dubna, 29 dm., 401 mk., cerkiew filialna drewn. z roku 1756. W r. 1448 własność kn. Juria Wasilewicza Ostrogskiego, który sprzedaje dzielnicę swą iwańską (Miatyn, **H.**, Podborce i Dietynicze) za 16½ kóp groszy, bratu kn. Iwanowi Wasilewiczowi. W r. 1648 ks. Zasławski wnosi tu od 51, a w r. 1650 od 32 dym. Następnie Sanguszków (1779 r. ks. Janusz Sanguszek uposaża tu cerkiew), ks. Lubomirskich, obecnie przeszła w inne ręce.

Hołowczyn 1.) mstko i dobra nad rzeką Wabicz, pow. mohylewski, gm. Niezków, 30 w. od Mohylewa. Dobra, dziedzictwo Potulickich-Wojzbunów, mają 1,844 dz. (1,381 lasu). Mstko ma 85 dm. drewn. (45 należy do chrześcian, 40 do żydów), 694 mk. (536 prawosł., 21 katol., 137 żydów), cerkiew paraf., dom modl. żydowski. Matwiej kn. Rapałowski, dziedzic **H.** był ochmistrzem króla Aleksandra. Za usługi otrzymał: Ołitę, Birsztany, Kopitę. Zmarł r. 1548 pocho-

wany w Wilnie. Siedzibą Rapałowskich są w tym stuleciu Bałwierzyski. W XVI w., **H.** stanowił własność ks. Hołowczyńskich, następnie z ręką Heleny Wołowiczówny, 1-o voto Janowej Hołowczyńskiej przechodzi do Krzysztofa Potockiego, cześnika litew., w końcu wwdy wileńskiego Paca. W r. 1708 Szwedzi pobili pod **H.** korpus kn. Repnina, a miasto spłonęło. 2.) **H.**, wś nieistniejąca obecnie. W opisie ziemi kijowskiej z r. 1487 podana jako ciągnąca do Kijowa. Było 6 ludzi; sługi chodzą na wojnę i łowy; dwóch niewysiedziało jeszcze woli. Kn. Semen Olelkowicz zabrał nowinę, a bołkunowszczyznę dawali na przyjazd w. ks. Witolda.

Hołowczyńce 1.) wś, pow. latyczowski, Wr. 1530 i 1542 własność Gołogórskiego i Żydaczowskiego, płaci r. 1530 od 3, a 1542 od 2 pługów. W r. 1566 Jazłowiecki wnosi od 7 pługów i 1 koła młyn. R. 1583 płaci do Gródka od ½ pluga. W r. 1668 zniszczona przez Tatarów i Kozaków po wyprawie brailowskiej, założona na nowem korzeniu, wnosi od 7 dym. 2.) **H.**, wś, pow. lityński, st. poczt. Serbinowce. Niegdyś królewsczyzna, należąca do sstwa barskiego, r. 1566 płaci od 2 pługów, r. 1583 od 6 pługów. W r. 1661 było tu 5, a r. 1668 tylko od 1 dym. Obecna właścicielka Debrenander ma 1,488 dz. ziemi i 477 dz. lasu.

Hołowe Błoto, urocz. przy mstku Nowy Dwór, pow. wołkowyski.

Hołowiatyn, wś, pow. czerkaski, gm. Sunki, st. poczt. Smiła (9 w.), 34 w. od Czerkas, 255 dm., 1,278 mk., cerkiew, szkoła, 2 olejarnie, 5 wiatraków.

Hołowicze 1.) al. *Murówka*, dobra, pow. czauski, dziedzictwo Chłudzińskich, z Trylesinem mają 2,226 dz. (1,391 lasu), 3 młyny, folusz, gorzelnia. 2.) **H.**, wś nad Pronią, tamże, gm. Drybin (5 w.), 73 dm., 217 mk., cerkiew par. drew. 3.) **H.** (*Głowicze*), wś, pow. wileński, gm. Rudomino (9 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr Rekańce.

Hołowiecko 1.) r. 1565 *Hołowieckie*, wś, pow. staromiejski. W r. 1565 wś ta w stwście samborskiem miała 44 kmieci na 19 łąk. Cer-
kiew, pop, sołtys. Ogólny dochód zł. 66 gr. 28 den. 13. 2.) **H.**, pow. stryjski, ob. *Hrebenów*.

Hołowieńcycze, wś i dobra, pow. czauski, gm. Czausy. Wś ma 54 dm., 154 mk., cerkiew paraf. murowana; dobra, od r. 1871 własność Radionowych, 376 dz., młyn.

Hołowienki, wś, pow. bractawski, gm. Niemirów, 186 dm., 1,156 mk.

Hołowiesk, wś włośc. i folw., pow. bielski gub. grodz., gm. Dubiażyn (8 w.), pod Bielskiem. Fol. należał do Hilehenów, obecnie Smólskiego.

Hołowin 1.) wś, pow. rówieński, gm. Kostopol, st. dr. żel. Wołcza (20 w.), st. poczt. Równa (38 w.), 157 dm., 927 mk., cerkiew drewn. z r. 1789, szkoła od r. 1874. Do par. praw. należy

wś Berestowiec. W całej parafii 148 dm., 1,182 mk. praw., 13 katol., 1,203 protest. i 34 żydów. Cerkiew filialna we wsi Jankiewicze. Podług rewizji zamku łuckiego z r. 1545 bojarzy hołowińscy zobowiązani byli do pokrywania jednej horodni zamkowej. W r. 1577 sioło ziemian stepańskich, płaci od 8 dym. pół dworz., 8 dym. na ćwierci, 9 ogrod. W połowie XVII w. część w dzierżawie Seńskiego, który wnosi r. 1650 od 30, r. 1653 od 18, a r. 1653 od 4 dym. Część trzyma Jan Hołowiński i płaci r. 1650 od 6, a r. 1651 od 5 dym.; część ks. Zasławskiego płaci w r. 1650 od 7, a r. 1651 od 13 dym. W r. 1753 dostaje H. Lubomirski, który sprzedaje Worcelom, obecnie własność apanaży. 2.) **II.**, (ob. t. III, 111), wś, pow. żytomierski, gm. i par. praw. Bieżów (1 w.), 26 w. od Żytomierza, 58 dm., 513 mk., młyn, łomy labradoru. Obecnie własność Salissa.

Hołowińce, *Hołowiniec*, wś nad Ipucią, pow. homelski, gm. Homel, (12 w.), 116 dm., 540 mk., cerkiew par. drewn., szkoła, 3 wiatraki.

Hołowinka 1.) wś, pow. żytomierski, gm. Trojanów, par. praw. Szumsk, 14 w. od Żytomierza, 83 dm., 326 mk. Własność Działyńskich, 2,361 dz. (1,215 lasu). 2.) **II.**, słoboda tamże, gm. i par. Trojanów.

Hołowińska Wólka, al. *Marcinchof*, kol. niem., pow. rówieński, gm. Kostopol, obok Hołowina, 29 w. od Równego, 10 dm., 79 mk.

Hołowki, pow. grodzieński, ob. *Czernucha*.

Hołowki, wś, pow. radomyski, gm. Malin, par. praw. Pirożki (2 w.), st. poczt. Radomyśl (52 w.), 125 dm., 811 mk., 1,204 dz., szkoła cerk., 2 wiatraki.

Hołowkówka, wś, pow. czehryński, gmina Hołowkówka, st. poczt. Medwedówka (5 w.), 30 w. od Czehrynia, 589 dm., 3,267 mk., cerkiew, szkoła cerk., fabryka dachówek. Gmina obejmuje 8 miejscowości (1 mstko, 5 siół, 2 wsi), 14,703 mk. (22 katol., 2,576 żydów) i 19,139 dz. (12,108 dz. własności większej, 6,265 włosc., 662 cerk.).

Hołowle, wś i chutor, pow. słonimski, gmina i par. Zdzięciół, 49 w. od Słonima. Wś ma 561 dz., chutor należy do dóbr Janowszczyzna, Niezabytowych. We wsi dwa kurhany.

Hołowle, wś, pow. ostrogiński, gm. Annopol (8 w.), st. poczt. Ostróg (25 w.), st. dr. żel. Krzywín (8 w.), 80 dm., 678 mk., cerkiew drewniana z r. 1730 fundacyi ks. Jabłonowskiego, szkoła cerkiewna od r. 1860. Do par. praw. należą wsi: Lisicze, Choniaków i Ułaszanówka. W całej parafii r. 1886 było 203 dm., 1,598 mk. prawosł. i 124 katol. Obecnie własność włościan. W r. 1577 przy Ostrogu ks. Konst. Ostrogiński, który wnosi od 5 dym. półdworz. po 10 gr., 3 dym. na ćwierci po 5 gr. i 4 ogr. po 2 gr., a w r. 1583 z 5 dym., 3 podsus. W r. 1648

Anna Alojza z Ostrogińskich Chodkiewiczowa płaci ztąd od 54, a r. 1650 od 16 dym.

Hołownica, wś nad rzeką Dubnicą, pow. nowogradwołyński, gm. i st. poczt. Korzec (5 w.), st. dr. żel. Sławuta (35 w.), 32 w. od mta pow., 144 dm., 975 mk., cerkiew drewn. z r. 1841, fundacyi dziedzica wsi ks. Józefa Czartoryskiego, ma 80 dz. ziemi z nadania ks. Stanisława Czartoryskiego w r. 1790. Do par. praw. należy wś Annówka. W r. 1577 H. należy do Korca kn. Koreckiego, który wnosi ztąd od 40 dym., 7 ogr. W połowie XVII w. własność ks. Samuela Koreckiego, który w r. 1650 wnosi od 98, r. 1651 od 90, a r. 1653 od 43 dym. W ostatnich czasach Wilhelm Goldman posiadał tu 2,955 dz., obecnie przeszła na własność Wilhelminy Hołowieckiej.

Hołownice, wś, pow. grodzieński, gmina Wiercielszki, 12 w. od Grodna, 394 dz. Należała do dworu wiercielskiego ekonomii grodzieńskiej. W r. 1561 miała 13 włók gruntu średniego. Poddani powinni płacić z włóki po 12 gr., za 2 beczki owsa 10 gr., a za odwóz 10 gr., za wóz siana 3 gr., a za odwóz 2 gr., za gęsi, kury, jajca 3½ gr., za stację 2½ gr., na niewody 2 gr., czynszu z każdej włóki po 45 gr., a roboty dwa dni w tydzień.

Hołowno, wś, pow. włodzimierski, gm. Hołowno, 65 w. od Włodzimierza, 510 dm., 3,120 mk., zarząd gminny, 2 cerkwie, szkoła, olejarnia. Wechodziła w skład ststwa lubomelskiego. W r. 1565 było 15 kmieci, płacących po 14 gr., dających po 2 kury — 2 gr., po 10 jaj — 9 gr., nadto za owies i miód razem 8 fl. 7½ gr., 3 bojarów dają miód — 8 fl. 12 gr.; 17 zagr. i 2 kom. 3 fl. 24 gr., 2 kowali 1 fl., 2 dziechciarzy 1 fl. 18 gr., 3 rybitwów 18 gr., karczma i młyn 52 fl. Gromada daje za stację 2 fl. i wieprza — 48 gr., z baranów 11 fl. 4 gr. Robią sześć dni swym pługiem w folwarku lubomelskim, budując komiegi, wożą rocznie 5 wozów drzew do zamku, koszą łąki. Razem dawała 200 fl. 15 gr. i 9 szel. Jezioro dawało 8 toni. Nadana na schyłku XVIII w. wraz z ststwem lubomelskiem Branickiemu, po r. 1831 przeszła na skarb. Gmina obejmuje 17 miejscowości, 1,328 dym. włosc. (obok 62 innych), 8,679 mk. włościan, uwłaszczonych na 15,633 dz.

Hołowo, pow. wołkowyski, ob. *Dolhe*.

Hołowsk, wś, pow. sieński, gm. Ulanowicze, 13 dm., 114 mk.

Hołozubińce, wś, pow. uszycki. W r. 1530 pusta, r. 1542 płaci od 1 pług, w r. 1565 ssty barskiego, płacącego od 2 pługów, 1 komor., w r. 1569 Herburta, wnoszącego od 2 pługów, spustoszona.

Hołta (ob. t. III, 113 i t. II, 678 *Gotta*), wś nad Bohem, pow. ananiewski gub. chersońskiej, stanowi właściwie przedmieście msta Olwipola, leżącego już w pow. bobrynieckim. Prawie do

końca XVIII w., H. wraz z obecnym powiatem ananiewskim, oddzielnym rz. Kodymą, dopływ Bohu, należały do Turcji. H. miała komorę celną turecką na granicy od Rzpłtej i Rosji. Bohopol, leżący z lewej strony Bohu, w kolanie uformowanym przez ujście Siniuchy, stanowił stronę polską. W Olwipolu była komora ze strony Rosji. Stacja kolejowa nazywa się obecnie Holtwa.

Hołub, al. *Hołubina*, chutor, pow. żytomierski, gm. Cudnów, par. praw. Jasnogród, 9 dm., 76 mk.

Hołubczyki, ws, pow. dzisieński, gm. Zales (3 w.); miała 15 dusz rewiz., należała do dóbr Nowydwór.

Hołubiatyn, ws nad Rastawicą, pow. skwirski, gm. i par. praw. Pawołocz (4 w.), st. poczt. i dr. żel. Popielnia (10 w.), 20 w. od Skwiry, 176 dm., 827 mk., szkoła, młyn. Należała do dóbr bystrzyckich, obecnie własność Szklarewiczowej, 572 dz.

Hołubickie, ws, pow. wilkomierski, gmina Towiany (1 w.), 15 w. od Wilkomierza.

Hołubice (ob. t. III, 112 i II, 678 *Gołubice*), dobra, pow. dzisieński, gm. Plissa. Własność Korsaków, którzy od tych dóbr zwali się Hołubicy. Z kolei Nieściszuków Bujnickich. W r. 1764 Jana Bujnickiego, ststy kraśnickiego, dalej syna Stanisława, wnuka Alojzego, marszałka dzisieńskiego. Następnie do Zeffertów, którzy sprzedają Andrzejowi Siekierzynowi. Dobra mają 3,132 dz. Do dóbr należały wsi: Dawydkie Wielkie i Odwałki. W mstku jest cerkiew z r. 1845. Par. praw., dekanatu (błagocynia) głębockiego, 1,927 dusz.

Hołubiewicz, ws nad rzeką Osuszanką al. Buczą, pow. owrucki, gm. Bazar (8 w.), 57 w. od Owruca (st. poczt.), 85 dm., 527 mk., cerkiew drewn. z r. 1877. Do par. praw. należą wsi: Meżyliński, Mińki Wielkie, M. Małe, Rubieżówka, Buda i Kuźel. W całej par. r. 1886 było 270 dm., 2,134 mk. praw., 15 katol. i 50 żyd. W r. 1545 podług opisu zamku owruckiego należą do Krzysztofa Kmityczy, który zobowiązany był do jednej służby i płacił 4 kopy groszy; zaś 1581 r. Iwana Sołtana, który wnosi od 2 osiadł., 1 zagr. Do Sołtanów należały jeszcze r. 1617, potem Głębockich.

Hołubikowszczyzna, *Gołubickowszczyzna*, (ob. t. II, 678), ws, pow. oszmiański, gm. i dobra skarbowe Traby (6 w.); miała 12 dusz rew. Wechodziła w skład ststwa trabskiego.

Hołubin, ws nad Niwną, pow. nowogradwołyński, gm. Romanów, 52 w. od mta pow., 18 dm., 398 mk. Obecnie własność Henryka Steckiego, ma z innymi wsiami 3,992 dz. ziemi i 3,821 lasu.

Hołubiówka, pow. berdyczowski, ob. *Leonardówka*.

Hołubiszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrow-

ski, gm. Antuzów (15 w.), 12 w. od mta pow., własność Szeniańskich, 102 dz. 2.) **H.**, tamże, attyn. Imbrod, własność Maryi z Mohłów Łopacińskiej, 81 dz.

Hołubne, ws, pow. rówieński, gm. Berezne, par. praw. Jabłonne (9 w.), 70 w. od Równego, 70 dm., 542 mk., cerkiew filialna drewn. z roku 1753, wiatrak. Należała do Żyłoków, obecnie przeszła w inne ręce.

Hołubówka, ws, pow. mohylewski, gmina Nieżków, 18 dm., 103 mk.

Hołubówka 1.) ws, ferma i os. karcz., pow. berdyczowski, gm. Bieliówka, st. poczt. Zarudyńce (5 w.), 48 w. od Berdyczowa. Ws ma 184 dm., 1,284 mk., cerkiew, kaplica, szkoła cerkiewna, 2 młyny, cegielnia; ferma i osada karcz. 2 dm., 17 mk. 2.) **H.**, sloboda nad rz. Szlamarką, pow. radomyski, gm. Potyjkówka, st. poczt. Radomyśl (20 w.), 14 dm., 60 mk.

Hołubowo 1.) fol., pow. sieński, należy do dóbr Łukoml. 2.) **H.**, pow. drysieński (nie dzisieński jak podano). Należą do Józefa Zarakowskiego. W r. 1811, Piotra Swolyńskiego. 3.) **H.**, fol., pow. połocki, własność Uswajskich, 162 dz.

Hołubowszczyzna, zaśc., pow. lepelski. Koszkwie mają 20 dz., Tołoczkwie 26 dz.

Hołuby 1.) ws, pow. dzisieński, gm. Zales (6 w.); miała 18 dusz rewiz., należała do dóbr Nowydwór. 2.) **H.**, ws, pow. wieliski, gmina Ilino.

Hołudza, ob. *Oludza* (t. VII).

Hołunowicze, ws, pow. oszmiański, gmina i dobra Łogumowicze (4 w.); miała 67 dusz rewiz.

Hołuzińska Wólka, ob. *Wólka Hołuzińska* (t. XIII, 851), ws, pow. łucki, gm. Bielska Wola, 94 w. od Łucka, 68 dm., 498 mk., cerkiew, młyn, folusz. Własność Kazimierza i Zygmunta Konopackich, 2,995 dz. (2,195 lasu).

Hołuzya, *Hołuzya*, ws, pow. łucki, gmina Bielska Wola, 92 w. od Łucka, 153 dm., 906 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny. Ws H. nadana została kn. Matwiejowi, Andrzejowi i kn. Fedorowej Czetwertyńskim. W r. 1570 kn. Iwanowa Cz., z części Borowicy, H., Lutohoszczy i Brzechowa wnosi od 30 dym., 15 ogr. po 2 gr., 2 bojarów putnych, 1 koła młyn., r. 1577 z samej H. (z części) od 5 dym. W r. 1583 kn. Ostafi Cz. z części H. płaci od 6 dym., 5 ogr., z 1/4 popa. W r. 1648 i 1651 własność klasztoru św. Brygidy w Łucku, ma 48 dym. Wraca napowrót do Czetwertyńskich, gdyż w r. 1689 wdowa po Stefanie Cz., Regina Kaszowska, córka Andrzeja, łowczego wołyńskiego i kn. Maryanny Hryhorówny Czetwertyńskiej, wyszedłszy za Jana Konopackiego, podstolego trembowelskiego, wnosi majątek w dom Konopackich. W r. 1848 część posiadał Połoiński. Obecnie własność Leona Ko-

nopackiego, 1,740 dz. (1,027 lasu). Gustaw Kopacki ma 1,325 dz.

Holybisy, *Holybiesy*, w dok. *Olybycze*, *Olybesy*, wś nad Wilią. pow. krzemieniecki, gmina Szumsk, par. praw. Kordyszów (2 w.), 28 w. od Krzemieńca, 76 dm., 491 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1770 uposażona ziemią przez ks. Radziwiłła. Wś nadana została w r. 1513 przez Zygmunta I wraz z Pihasami (późniejszy Rachmanów) Bohuszowi Bohowitynowi. Od Wojny Bohuszewicza Bohowitynowicza, H. przechodzą do Walentego Wkryńskiego, który je ma roku 1570 wraz z Obyczem i Redkowiczami. W r. 1583 tenże, Wkryński wnosi z H. od 6 dym., 3 ogr., 2 kom. Wkrótce H. wracają do Bohowitynow. Po r. 1596 obejmuje klucz rachmanowski po śmierci męża Wacława Bohowityna, Zofia Michajłówna z ks. Czartoryskich, po zgonie której w r. 1603, majątność przechodzi na jej brata ks. Jerzego Czartoryskiego, który w r. 1605 zrzeka się majątku na rzecz ks. Michała Wiśniowieckiego. Od Wiśniowieckich, H. przechodzą do ks. Radziwiłłów, obecnie Sitnikowych.

Holyńczyce, wś, pow. jampolski, gmina Różniatówka, 189 dm., 993 mk., cerkiew.

Holyń, r. 1391 *Holin*, wś nad rz. Czeczwą, pow. doliniański. Władysław, król polski nadaje H. r. 1391 jakimś Lijen Dyakowi i jego braciom (Kod. dypl. pol., 259).

Holyniec 1.) dobra i urocz., pow. czerykowski, od r. 1874 własność Grygoriewych, 200 dz.; urocz. leśne, od 1874 r. własność Prigorowskich, 200 dz. 2.) **H.**, dwie wsi, pow. mohylewski, gm. Wendoroż (12 w.). Jedna ma 45 dm., 187 mk., druga 35 dm., 97 mk.

Holynka, wś, pow. augustowski. Na początku XIX w. jest miasteczkiem, należy do Jundziłła, ma 45 dm., 225 mk. (przeważnie żydzi). Spłonęło całe niemal około r. 1800 (Holsche, t. I, 446).

Holynka 1) wś i fol. nad Świsłoczą, pow. grodzieński, gm. Holynka, 58 w. od Grodna. Wś ma 38 dm., 389 mk., cerkiew, szkoła, zarząd gminny, młyn, 509 dz.; fol. należy do dóbr Rudawa (Brunowych). Gmina obejmuje 58 miejscowości, 967 dm. włośc. (obok 99 innych), 8,031 mk. włościan, uwłaszczonych na 13,622 dz. ziemi. Nadto w gm. jest 6,359 dz. większej posiadłości, 80 dz. cerk. i należącej do meczetu w Kruszynianach. 2.) **H.**, pierwotnie *Bulaty*, wś nad rzką Jelną, pow. grodzieński, gm. Mosty, 55 w. od Grodna, 445 dz. Wś należała do wójtostwa zabołockiego włośc. dworu mostowskiego, w ekonomii grodzieńskiej. W r. 1558 było 11 włók gruntu podłego, t. j. wójtowskich 2 włóki, dojlidzkich 2 włóki i na służbę ciałą 7 włók. Z 7 włók ciałych płacić powinni z włóki: czynszu po 8 gr., za gęsi, kury, jajca i stacyę po 6 gr., za niewody po 2 gr., za wóz siana z odwozem po 5 gr., a robota 2 dni w ty-

godniu, czynszu z włók ciałych 2 kopy 27 gr., a owsa 7 beczek, za odwóz którego od każdej beczki po 5 gr., czyni 35 gr. 3.) **H.**, wś, pow. słonimski, gm. Kossów, 34 w. od Słonima, 242 dz. 4.) **H.**, os., pow. słonimski, gm. Luszniowo, Horbacewiczów 11 dz. 5.) **H.**, mstko i dobra nad Łukonicą, pow. słonimski, gm. Stara Wieś, 24 w. od Słonima. Mstko ma 482 mk., 872 dz.; dobra, własność Zeume'ów, 125 dz. O 2 w. od H., przy drodze do Słonima, grupa kurhanów. 6.) **H.**, wś, pow. wołkowyski, gm. Wilczuki, 10 w. od Wołkowyska, 429 dz. 7.) **H.**, pow. czerykowski, ob. *Zajcewa Słobódka*. 8.) **H.**, st. dr. żel. orłowsko-witebskiej, pow. orszański, gmina Rudnia (21 w.), pomiędzy st. Lilekwino (w gub. smoleńskiej, 9 w.), a st. Płoskie (9 w.). 9.) **H.**, zaśc., pow. oszmiański, gm. i dobra skarbowe Dziewieniszki (7 w.).

Holysze, wś nad rzką Przychodem, powiat owrucki, gm. Kisarycze, st. pocztowa Korzec (75 w.), 135 w. od Owrucza, ma 72 dm., 431 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1841. Poprzednio do cerkwi należało 285 dz., dziś 47 dz. W skład parafii wchodzi wsi: Woniacza, Netreba, Majdan, Maryanówka i Przychod. W całej parafii 161 dm., 1,252 mk. H. należały do Pruszyńskich.

Holyszewo, os., pow. lueyński, gm. Małachowo, cerkiew.

Holyszki, wś, pow. wołkowyski, gm. Podorsk. 284 dz.

Holyszów, w dokum. *Holeszow*, *Oliszów*, wś nad Stubelką, pow. rówieński, gm., st. poczt. i dr. żel. Klewań (6 w.), 26 w. od Równego, 75 dm., 569 mk., cerkiew drewn. z r. 1775. W r. 1545 wś należy do zamku łuckiego. Miała dwa dworzyszcza i staw wielki z młynem. Myta we wsi nie należy pobierać. Następnie przeszła do ks. Czartoryskich przy Klewaniu. W r. 1577 kn Iwanowa Czartoryska wnosi ztąd z 12 dym. i 6 ogr. po 4 gr., r. 1583 ks. Juryi Cz. z 17 łan., 4 ogr., 2 kół waln., 1 popa. W połowie XVII w. po Siemaszkach, własność Jana Aleks. Daniłowicza, który r. 1648 wnosi od 30, a roku 1650 od 15 dym. W nowszych czasach wraz z kluczem klewańskim sprzedano apanażom (Udiełom).

Holyszówka 1.) (ob. t. III, 107 *Holoszówka*), też *Holyczówka*, wś nad rzką Kobylanką, pow. nowogradwołyński, gm. Korzec, 35 w. od mta powiat., 73 dm., 463 mk. 2.) **H.**, *Holuszówka*, wś, tamże, gm. Baranówka, 40 w. od mta pow., 17 dm., 108 mk.

Holyszyn, wś, pow. czauski, gm. Horodec, 31 dm., 184 mk.

Holyszyn, zaginiona wś. Należała do stwa proskurowskiego. W r. 1530 płaci od 6 a w r. 1542 od 4 pługów. Był pop Karp. W r. 1565 H. Stary, królewsczyzna, w posesyi stty kamienieckiego, płaci od 24 pługów, 1 karczmy,

popa, zaś H. Wierzeźni, w posesyi tegoż, od 5 $\frac{1}{2}$ pługów. W r. 1578 Włodek wnosi od 24 $\frac{1}{2}$ pługów, a w r. 1583 od 26 pługów, popa, od 5 ogr. z bydłem po 8 gr., 5 ogr. co sięją po 6 gr., od 1 ogr., 8 komorn. po 2 gr., 1 rzemieślnika. W r. 1668 należy do Marcina Zamoyskiego, stsy proskurowskiego, po wyprawie braiłow-skiej puste uroczysko.

Homel 1.) mstko, pow. połocki, gm. Turowl (13 w.), dom modl. żydow., młyn. 2.) **H.**, *Siedliszcze*, dobra, tamże, własność Orlickich, 406 dzies.

Homelmujza, dobra, pow. lucyński, Rodzie-wiczów, 102 dz.

Homoty, ws włośc., pow. bielski gub. grodz., gm. Aleksandrówka, w dawnej ziemi mielnickiej, 49 w. od Bielska.

Homulna, *Gomółna*, ws, pow. sokólski, gm. Kamionna, 39 w. od Sokółki, 149 dz.

Honczary 1.) ws, pow. wieliski, gm. Czeple. 2.) **H.**, ws, pow. wieliski, gm. Kazakowo.

Honczarycha 1.) ws skarb. nad dopł. Tyki-cza, pow. zwinogrodzki, gm. Petrykówka, stacya poczt. Kalihorka Mokra (13 w.), 13 w. od Zwi-nogrodki, 198 dm., 1099 mk., szkoła. Stanowi właściwie część wsi Romejkówki. 2.) **H**, przys. i fol. pow. lityński, okr. pol. gm., st. pocztowa i par. katol. Stara Sieniawa (10 w.), par. praw. Paplińce, 52 w. od Lityna, ma 11 dm. Należy do klucza starosieniawskiego br. Stadnickich i wraz z fermą Egipt ma 1111 dz.

Honoratka 1.) al. *Bažantowa*, ferma przy wsi Konstantynówce, pow. berdyczowski, 10 dm., 33 mk., około 400 dz. Należała do dóbr Przyłuka. Czesław Zdziechowski sprzedał Wo-lanikowi. 2.) **H** ws nad Rošką, pow. lipowiec-ki, gm. Oratów, st. poczt. Lińce (25 w.), 35 w. od Lipowca, 88 dm., 483 mk., cerkiew, szkoła cerk. Własność Kazim. Gromnickiego w posagu Zdziechowską. Ma 548 dz. Stanisław August jadąc do Kaniowa, gdzie stanął 24 marca 1787 r., niemógł odpoczywać w H. 20 maja, przytem w drodze swej nie przejeżdżał przez obecny po-wiat lipowiecki.

Honoratowo, pow. telszewski. Ob. *Gudawo*.

Honoraty, fol. dóbr Samujłowice, powiat wołkowyski.

Honorówka 1.) ws nad stawem (z rozlewu dopływa Zbrucza), pow. starokonstantynowski, gm. Manaczyn, 70 w. od mta powiat., 69 dm., 404 mk. Należy do Leduchowskich. 2.) **H.**, kol., pow. żytomierski, gm. Barasze, 74 w. od Żytomierza, 13 dm., 70 mk.

Honorowo, fol., pow. orszański, należy do dóbr Lubawice.

Honoryn, kol., pow. żytomierski, gm. Bara-sze, 75 w. od Żytomierza, 58 dm., 450 mk.

Hopczyca, ws, pow. berdyczowski, gm. Po-hrebyszcze, st. poczt. Bród Bosy (3 w.), 65 w.

od Berdyczowa, 358 dm., 1998 mk., cerkiew, szkoła, 2 młyny, wiatrak.

Hora 1.) folw. dóbr Szyjki, pow. sieński. 2.) **H.**, ws, tamże, gm. Czereja (4 w.), 80 dm., 376 mk. 3.) **H. Kamienna**, ws, pow. wieliski, gm. Ilino. 4.) **H. Lipna**, ws, tamże.

Horacewicz, ws, pow. lepelski.

Horadza, ws i kol., pow. łucki, gm. Poddu-bie, 14 w. od Łucka. Ws. ma 22 dm., 343 mk., kol. 22 dm., 82 mk. W r. 1650, jako Hrazki z Podhajcami i Łoskami 55 dym., w 1651 r. 8 a 1658 r. 5 dym. Obecnie Trzetrzewińskich.

Horajówka, *Gorajówka* (ob. t. II, 698), ws, pow. uszycki, gm. Gruszka, 42 dm., 286 mk., cerkiew.

Horalewo, os., pow. witebski, gm. Janowi-cze, cerkiew.

Horanie 1.) (ob. t. III, 121, t. II, 697 *Gora-nie*), ws i dobra, pow. dzisieński, gm. Miory (7 w.). Ws miała 22 dusz rewiz., dobra należały do Mirskich. 2.) **H.**, ws, pow. dzisieński, gm. Prozoroki (8 w.); miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr Janopol. 3.) **H.**, ws, pow. dzisieński, gm. Zalesz (2 w.); miała 18 dusz rewiz., należała do dóbr Nowydwór. 4.) **H.**, ws, pow. dryzień-ski, par. Oświej. 5.) **H.**, *Horany*, dobra, pow. połocki, własność Rypińskich.

Horany 1.) *Nowe*, dobra, pow. połocki, wła-sność Zejnow, 300 dz. 2.) **H.** *Stare*, dobra, tamże, własność Wereniecyńskich, 500 dz.

Horawce, ws, pow. dzisieński, gm. Mikoła-jów (9 w.); r. 1865 miała 45 dusz rewiz., nale-żała do dóbr Wianuza.

Horawiec 1.) pow. borysowski. Własność niegdys Podbereskich, którzy r. 1709 sprzedają Michałowi Brunowi Śliźniowi, marsz. borysow-skiemu. Obecnie Wincenty Wieliczko, ma 39 dz., Ludwik Zausciński 127 dz. i Feliks Rusiec-ki 44 dz. 2.) **H.**, pow. miński, własność Śliźie-niów, z których Paweł, podsędek oszmiański, wziął jako wiano, po Annie Redzkównie.

Horawki, dwa zaśc. pow. nowoaleksandrow-ski, gm. Słobódka (10 w.).

Horbacewicz, pow. bobrujski. W r. 1772 otrzymał dobra Pruszanowski, podczaszy i są-dzia pow. rzeczyskiego. Intrata była wykazana w sumie 2500 złp.

Horbacha, ws, pow. kobryński, gm. Worocewicz, 68 w. od Kobrynia, 1023 dz.

Horbacze 1.) ws, pow. słonimski, gm. Ma-ryjska, par. kat. Dziewiątkowice, 24 w. od Słonima, 215 dz. 2.) **H.**, ws, pow. wołkowyski, gm. Swisłocz, 28 w. od Wołkowyska, 158 dz. włośc. i 15 dwor. Na pld.-wschód od wsi sze-reg półokrągłych piasezystych wyniosłości poprzdzielanych zagłębieniami. Lud zwie to miej-sce „Rowy“. Pod samą wsią zaś jest wynio-słość, zajmująca około pół dziesięciny i mająca kształt podłużnego prostokąta.

Horbacze, wś, pow. owrucki, gm. Tatarnowice, par. praw. Chodaki (1 w.), 38 w. od Owruca, 35 dm., 190 mk.

Horbaczew, wś, pow. połocki, cerkiew parafialna.

Horbaczewo 1.) dobra, powiat orszański, dziedzictwo Sokólskich, 1900 dz. (1400 lasu). 2.) **H.**, pierwotnie *Nieszczorda*, wś skarb., pow. siebieski. Dziedzictwo Szczyttów Zabielskich, nazwę otrzymała od Illi Szczytta Horbacza. Następnie Hrehorego Szczytta. Przy dziale dóbr w r. 1627 **H.**, dostało się Danielowi, pisarzowi ziem. połockiemu. Jerzy Szczytt zapisał **H.** dominikanom zabielskim w końcu XVII w.

Horbaczewska Słobódka, wś, pow. rohaczewski, gm. Łuki (9 w.). Przed r. 1865 własność Wasilewskich.

Horbaków, niegdyś *Horbaczow*, wś nad Horyniem, pow. ostrogski, gm. Buhryn, st. poczt. Hoszeza (3 w.), 25 w. od Ostroga, 103 dm., 687 mk., cerkiew drewn. z r. 1764 fundacji ks. Stanisława Lubomirskiego, szkołka cerkiewna od r. 1884. Do par. praw. należy wś Szkarów. **H.** dostaje r. 1452 z nadania królewskiego z Horodcem, Stepaniem i Żołotyjowem, kn. Juryi Semienowicz Holszańsk. Wnuk jego kn. Juryi Holszański (Dubrowicki) za zgodą króla ustępuje **H.**, Podolany i Żołotyjów r. 1507, stryjowi kn. Aleksandrowi za udziały w Hłusku, Holszanach i Szeszolah. W r. 1511 kn. Konst. Ostrogski, zięć Holszańskiego, dostaje przywilej na **H.**, Stepań, Żołotyjów i pomimo wystąpienia Pawła i innych Holszańskich (Dubrowieckich), dobra te pozostają przy Ostrogskich. W r. 1517 przy Dorohobużu ks. Konst. Ostrogskiego, który wnosi od 4 dym. półdworz., 4 ogr., oraz z **H.** 2-go od 3 dym. na ewierei, 1 dymu ludzi monasterkich, jako z półdworz. 10 gr., pod temże monasterem. W r. 1650 Jana Zamoyskiego (syna Ostrogskiej), który wnosi od 17, a r. 1651 od 20 dym. Następnie Lubomirskich, Hulewiczów, Wigurów. Obecnie Czertow ma 292 dz. roli ornej.

Horbanie, wś, pow. wieliski, gm. Baranowo.

Horbanka, wś, pow. kobryński, gm. Podolesie, 11 w. od Kobrynia.

Horbary, fol., pow. lucyński, własność Styczniowych, 102 dz.

Horbasów, wś, pow. latyczowski, st. poczt. Latyczów. W r. 1565 ststa kamieniecki, wnosi od 9½ pługów, 1 koła waln. R. 1556 należy do Latyczowa; było 36 kmieci osiadłych, którzy dają po 1 trzecinniku owsa, podymnego po 2 gr., czynszu po 20 gr., co czyni 33 fl. 18 gr. Nadto jest 3 swobodnych i 1 służka. Pszczoły dają dziesiąte, których dostało się 27 pni, co czyni 18 fl. Nadto jest 9 kmieci, którzy dają do roku po 2 fl., co czyni 18 fl. Wieprza dają 20-go kiedy żer bywa; barana też dają 20-go. Powołowszczyzny nie dawali, tylko przy sypa-

niu stawu pod Latyczowem, ststa kamieniecki wziął od każdego po wołu dla usypiania grobli. Suma czyni 69 fl. 18 gr. W r. 1578 i 1583 ststa kamieniecki, wnosi od 10 pługów i koła dorocz. W r. 1668 zniszczona, płaci tylko od 4 dym.

Horbasy, *Harbasy*, wś i os., pow. bielski gub. grodz., gm. Narojki, par. katol. (dawniej Granne), od r. 1892 Pierlejewo, w dawnej ziemi drohickiej, 54 w. od Bielska. Wś ma 35 dzies. włośc., os. 71 dz.

Horbasa 1.) *Wielka i Mała*, dwie wsi nad Ceremem, pow. nowogradwołyński, gm. Żołobne (7 w.), st. poczt. Korzec (20 w.), st. dr. żelaz. Sławuta (45 w.). **H. Wielkie** ma 101 dm., 568 mk., cerkiew par. z r. 1860 uposażona 57 dz. przez właściciela wsi rotmistrza Pułaskiego, roku 1763, szkołka. Do par. praw. należą wsi: **H. Mała** i *Chizawka*. Wś **H. Mała** ma 136 dm., 836 mk., szkołkę od r. 1863. W r. 1577 podane jako sióło ziemiańskie, należące do Korca kn. Koreckiego, który wnosi od 4 dym., 4 ogr. W r. 1650 ks. Samuel Korecki wnosi z **H. Wielkiej** i z *Kamionki* od 55 dym.; z samej **H. Wielkiej** w r. 1651 od 4, a r. 1653 od 1 dym., z **H. zaś Małej** r. 1649 od 13, r. 1651 od 4, a w roku 1653 od 1 dym. 2.) **H. (Horbaszów) Mała i Wielka**, dwie wsi nad Trościanicą, pow. żytomierski, gm. Czerniachów, par. praw. Trokowiecze (3 w.), 16 w. od Żytomierza. Przez długi czas własność Niemiryczów. W r. 1628 Stefan Niemirycz, podkom. kijowski, wnosi od 1 dym. Obecnie **H. Mała** należy do Heleny Piechowskiej i ma 277 dz.

Horbaszczynna, kol., pow. nowogradwołyński, gm. Żołobne, 18 dm., 76 mk.

Horbatka, wś i dobra, pow. czerykowski, gm. Krzyzew (7 w.), par. Worodźków. Wś ma 35 dm., 210 mk.; dobra, od r. 1874 własność Przesmyckich, wraz z fol. Biel 1150 dz, młyn, gorzelnia.

Horbawicze, wś, pow. czerykowski, gmina Studeniec, 77 dm., 983 mk.

Horbów 1.) wś, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Emileczyn (7 w.), 48 w. od mta pow., 60 dm., 359 mk. 2.) **H.**, wś nad Horyniem, pow. rówieński, gm. Tuczyn, par. praw. Drozdów (2 w.), 20 w. od Równego, 29 dm., 400 mk. Własność niegdyś ks. Ostrogskich, w roku 1650 Jan Zamoyski wnosi od 17, a r. 1651 od 10 dym. W r. 1773 wraz z Drozdowem Wojciecha Chmielewskiego, następnie Lenkiewiczów, w końcu przeszła w obce ręce.

Horbowa, chutor nad Żdwiżem, pow. kijowski, gm. Borodzianka.

Horbowce 1) wś, pow. lityński. W roku 1565 królewsczczyzna, przed siedmiu laty osadzona, w posesyi Korotków, płaciła od 2 pługów. Były dwa stawy. W r. 1578 i 1583 należy do Chmielnika, w dzierzawie Horbowskiich,

placących od 2 pługów. W r. 1616 ws bojar-ska należąca do ststwa chmielnickiego, w pose-syi synów Horodka za konfirmacją Zygmunta Augusta, z obowiązkiem służby do zamku chmiel-nickiego. W r. 1661 w dzierżawie Horbowski-e, spustoszona. 2.) **H.**, al. *Horbowice*, urocz., przys. Szumbaru, pow. krzemieniecki. W roku 1583 Stanisław Łaszczyński wnosi ztąd od 10 ogr. i Anna Łaszczyńska Kobelska od 11 dym., 7 ogr., 5 ogr. W r. 1651 własność Jana Jarmolińskiego. sędziego krzem., który płaci z 6 dym.; r. 1653 puste. Obecnie Teofil Jankowskiej, 142 dz.

Horbowice, ws i fol., pow. czauski, gmina Holenie (8 w.). Ws ma 40 dm., 185 mk.; folw. należy do dóbr Piotrowice.

Horbowice, ws nad rzeką Rudnią, dopływ Irpeni, pow. kijowski, gm. Białogródka, par. praw. Łuka (3 w.), st. poczt. Borszczahówka (17 w.), 26 w. od Kijowa, 28 dm., 263 mk., szkoła, młyn, 294 dz. włośc. Jeszcze r. 1720 H. były pustem sieliszczem. Następnie (do dziś), wchodzi w skład klucza jasnogródeckiego, daw-niej ks. Szujskich, obecnie Marchenków. W H. przebywała przez lat 40 do śmierci (1847) Iza-bela z ks. Szujskich hr. Leduchowska.

Horbowo 1.) ws, pow. słonimski, gm. Pia-ski, 92 w. od Słonima, 618 dz. włośc. 2.) **H.**, dobra, pow. orszański, ks. Lubomirskich, 6784 dz. (4612 lasu), młyn, dzięgiarnia.

Horbule, ws, pow. dryzieński, należała do dóbr Sarya.

Horbulów, ws, pow. radomski, gm. Poty-jówka, st. poczt. Radomyśl (20 w.), 291 dm., 1465 mk., 2436 dz. włośc., cerkiew, kościół ka-tolicki, szkoła, cerk., wiatrak, olejarnia. W r. 1585 należy do Tyszków Bykowskich, w których posiadaniu jest r. 1648. Obecnie Artamonowych, 2398 dz.

Horbuny 1.) fol. dóbr Bój, pow. sieński. 2.) **H.**, *Harbuny*, ws, pow. dzisieński, gm. Ihu-menowo (17 w.); miała 23 dusz rewiz., należała do dóbr Łońsk. Ob. *Garbuny* (t. II, 483).

Horbuszowszczyzna, powiat połocki, ob. Biała.

Horby 1.) *Krute*, ws nad jeziorem, pow. taraszczański, gm. Koszewata, st. poczt. Taraszcza (18 w.), 230 dm., 1468 mk., cerkiew, szkoła, 4 wiatraki. 2.) **H.**, urocz., pow. winnicki, gmina i par. Pików (9 w.). 3.) **H.**, fol., pow. nowo-gradołyński, gm. Miropol, 9 dm., 35 mk.

Horda, fol. pod Chomenkami, pow. mohylow-ski, gm. i par. Szarogród.

Hordaszówka, ws nad Tykiczem Uhorskim, pow. humański, gm. Moszurów, st. poczt. Talne (2 w.), 40 w. od Humania, 415 dm., 2134 mk., cerkiew, szkoła, cerk., 6 młynów.

Hordiejewka, fol., pow. dźwiński (dynebur-ski), Masłowych, 36 dz.

Horduny, ws i dobra, pow. homelski, gmina Nosowice (5 w.). Ws ma 180 dm., 999 mk.,

cerkiew par. drewn., 2 wiatraki, młyn; dobra, własność Bajkowych, 2513 dz. (850 roli, 436 łak, 826 lasu); wraz z dobrami Antońowicze sta-nowiły ststwo niegrodowe, w pow. rzezyckim. Trzymali je kolejno od r. 1718 Wilkowscy, Kiełczewscy, Giżyccy. Ostatnim posiadaczem od r. 1750 był Józef Chełchowski, z żoną Bogu-miłą. Opłacał kwarty 1632 złp. 25 gr., a hy-berny 22 złp.

Hordyjówka 1.) ws nad Sobem, pow. lipo-wiecki, gm. Iwańska, st. poczt. Lipowice (7 w.), 69 dm., 427 mk., cerkiew, szkoła, cerk., 2 mły-ny. W połowie XVIII w. należała do dóbr lipo-wieckich (Strutyńskich), sprzedana Zapolskiemu, drogą wiana przeszła do Kubrakowskiego, po-czem jego siostrzeńca Miklaszewskiego. Ma 436 dz. dwor. Przed r. 1865 włościanie mieli 725 dz. 2.) **H.** (ob. t. II, 704 *Gordyjówka*), ws nad rzeką Notykiem, pow. olhopolski, gm. Berszada, 209 dm., 1650 mk., cerkiew, 2 młyny. 3.) **H.**, opisana dwukrotnie (t. III, 124, n. 1 i 3), jest jedną tylko wsią w pow. mohylewskim. 4.) **H.**, ws nad trzema stawami, pow. nowogradwołyń-ski, gm. Czartorya Nowa, przy torze dr. żel. kijowsko-brzeskiej, 20 w. od Cudnowa (par. kat. i st. poczt.), par. praw. i st. dr. żel. Peczanów-ka (4 w.), 70 w. od mta pow., 121 dm., 902 mk., cerkiew filialna drewniana, szkoła, cerk. od 1878 r. Ws należała do ks. Ostrogskich. W r. 1585 Konst. ks. Ostrogski, wdwa kijowski, darował ją wraz z 44 wsiami i 2 miastami (Cudnowem i Piatką), Zuzannie, żonie syna swego Janusza, wdwy wołyńskiego. W r. 1650 trzyma ją Sa-muel Kałusowski i wnosi pobór od 3 dym. Roku 1753 dostaje się Józefowi Lubomirskiemu, na-stępnie Ponińskiego, Piotra Potockiego, Kordy-szów, wreszcie drogą spadku przechodzi na siostry: Dublańską, Orłowską i dwie Pruszyńskie, których proces zakończył się sprzedażą na licy-tacyi. Nabył Siewruk za 25,000 rub. i sprze-dał Teodorowi Tereszczenec za 100 tysięcy rb. Dziś jego spadkobierców, posiadających 580 dz. Gmina obejmuje 11 miejscowości, 593 dm. włośc., 4760 mk. włościan (1969 dusz rewiz.), uwła-szczonych na 5220 dz. (3939 roli). Nadto w gm. jest 2507 dz. większej posiadłości i 1359 dz. cerk. Cała gmina ma 9084 dz. (6314 roli) i 5756 mk.

Hordynów, ws, pow. oszmiański, gm. i do-bra Wołożyn; miała 19 dusz rewiz. Niedgdyś fol. należący do Pierszaj, dóbr stołowych bisku-pa Massalskiego, a że leżał w pośrodku t. zw. hr. wołożyńskiego, przeto Adam ks. Czartoryski w r. 1777 zamienił go na Dory (183 włók). H. miał 173 włók. Przed r. 1865 należał do klucza maryangórskiego, dóbr wołożyńskich.

Hordyszówka, *Hardyszówka*, ws nad rzeką Hujwą, pow. żytomierski, gm. i par. prawosł. Andruszówka (2 w.), 38 w. od Żytomierza, ma 100 dm., 557 mk., cerkiew filialną drewnianą

z r. 1750. Własność Pruszyńskich, obecnie Cecylii z Pruszyńskich Chamecowej, 800 dz.

Hordziejowo, al. *Hordziejówka*, na karcie Chrzanowskiego *Gierdejówka*, wś, pow. grodzieński, gm. Mosty, 66 w. od Grodna, 25 dz. włośc.

Hordziesz u Dług. *Chordzcza*, wś, pow. łukowski. W XV w. wś królewska, należy do par. Wojcieszków. Trzy łany km. dają dziesięcinę do 2 grz., bisk. krakow., fol. zaś plebanowi (L. B., II, 560). Por. *Serokomla* (t. X).

Horek, wś i folw. pow. prużański, gm. Czerniakowo, 29 w. od Prużany. Wś ma 420 dz.; fol. należy do dóbr Czerniakowo.

Horelica, rzka, w gub. smoleńskiej, dopływ Bałazny (lewy dopł. Kaspli).

Horeliki, wś, pow. orszański, gm. Dobromyśl, 6 dm., 52 mk.

Horelysze, wś, pow. orszański, gm. Wysockie (15 w.).

Horenicze, *Horynicze*, wś nad Irpeniem, pow. kijowski, gm. Białogródka, st. poczt. Borszczahówka (9 w.), 22 w. od Kijowa, 55 dm., 583 mk., cerkiew par., szkoła cerk., 719 dz. włośc., Należała do włości jasnogrodzkiej Bohuszów Hulkiewiczów, którzy r. 1581 wnoszą od 2 osiadł. Od nich nabywają Kisiele. W r. 1628 Adam Kisiel płaci od 2 dym., a r. 1636 od 2 dym., 3 ogr. W r. 1720 należy do ks. Szujskich, jest pustem sieliszczem. Droga wiana przechodzi do Jacka Zaleskiego, r. 1841 nabyta przez Jakuba Sokołowskiego, od r. 1874 Anny Kwiatkowskiej. Obecnie mają tu Gwoźdźkowie 706 dz. i Zawycy 408 dz.

Horenka, dobra, pow. czerykowski, od 1876 r. własność Szabłowskich, 250 dz.

Horewicz, dobra, pow. wołkowyski, gmina Zelwa, 18 w. od Wołkowyska, Bormotowych, 310 dz.

Horezły, *Horiezły*, dobra, pow. orszański, od r. 1858 Jaganowych, 1416 dz., jezioro.

Horezna, *Horezin*, wś nad rzeką Horezenką, pow. czerykowski, gm. Pałuż, 20 dm., 190 mk., cerkiew.

Horianie, wś nad rzeką Kabaszczanką, pow. witebski, gmina Chrapowicze, 9 dm., 58 mk., szkoła.

Horianka, rzka, w pow. ostaszewskim gub. twerskiej, lewy dopływ Dźwiny. Płyń na płn.-zchd. około 10 w. i uchodzi do jez. Ochwat al. Ławuskie.

Horjanka, *Horanka*, wś, pow. kijowski, gm. Piotrowce Stare, st. pocztowa Borszczahówka (17 w.), 18 w. od Kijowa, 72 dm., 365 mk., 4 młyny, cegielnia, 185 dz. Po przejściu na skarb dóbr monasterskich, nadana przez ces. Katarzynę, Koczubejowi, który sprzedał r. 1800 Michałowi Hryhoreńce, potem Piotra Astachowa.

Horjanówka, wś, pow. dubieński, gmina Ołyka, par. praw. Dydyce (1 w.), 46 w. od Dubna, 34 dm., 324 mk. W r. 1648 ks. Albert

Radziwiłł płaci od 5 dym. Należy do ordynacyi ołyckiej.

Horjany 1.) dobra, pow. horecki, bar. Ungern-Sternberg, 2514 dz. 2.) **H.**, wś, pow. mohylewski, gm. Tołpieczyce (5 w.), 29 dm., 210 mk. 3.) **H.**, fol., pow. orszański, od roku 1855 Paszyńskich, 112 dz. 4.) **H.**, st. dr. żel., pow. połocki, gm. Pietropawłowska. 5.) **H.**, dwie wsi, pow. wieliski, gm. Serteja.

Horjuczki, wś, pow. sieński, gm. Moszkany, 9 dm., 38 mk.

Horka, dobra, pow. połocki. Wiktorya Budzko z Agrypową mają 518 dz.

Horki, rzka, w gub. mohylewskiej, prawy dopływ Soży, przybiera od prawego brzegu Bezezówkę.

Horki 1.) wś i dobra nad rzeką Krzywica i Rossoczą, pow. kobryński, gm. Odrzyżyn, 105 w. od Kobrynia. Wś ma 52 dm., 432 mk., cerkiew, wraz z chutorami i osadami 2043 dz. (1213 łąk i pastw., 94 lasu, 232 nieuż.); dobra, Czepielewskich, z fol. Paulinowo 8972 dz. (2288 łąk i pastw., 1364 lasu, 4967 nieuż.). 2.) **H.**, fol. dóbr Jezioro, pow. czerykowski. 3.) **H.**, wś, tamże, gm. Komarowicze, 70 dm., 397 mk. 4.) **H.**, wś, tamże, gm. Dołhe, 12 dm., 63 mk. 5.) **H.** wś nad Pokocia, tamże, gm. Mchincze, 100 dm., 573 mk. 6.) **H.**, msto pow. gub. mohylewskiej, przy zbiegu rzeczek Proni, Kopyłki i Porosicy, 79 w. od Mohylewa. Ma 838 dm. drewn. (462 chrześc., 376 żyd.), 4686 mk., 2559 prawosł., 51 katol., 15 ewang. i 2061 żyd.), 6 cerkwi (2 murów.), 7 domów modl. żyd., szkoła roln., szkoła mierniczo-taksatorska, szkoła rzemieślnicza, szkoła ludowa 2 garbarnie, fabryka drożdży, 4 krupiarne, 5 olejarni. W r. 1656 Kazimierz Sapiecha zapisuje **H.**, Mirskiemu. Podczas wojen Chmielnickiego, **H.** zajęło wojsko ruskie; w czasie wojny północnej roku 1708 wojska pod wodzą Menszykowa, stały w okolicach mstka, czekając na Szwedów. W r. 1812 przechodziła przez **H.** część armii Napoleona. W r. 1862 przeniesiono tu z Kopysia władze powiatowe. W r. 1882 trzykrotny pożar zniszczył 92 domy. Marszałkiem szlachty był w r. 1863 Ign. Wasilewski. 7.) **H.**, dobra, pow. dzisieński. Sprzedane Karpowowi (nie Karpowiczom). 8.) **H.**, dobra nad Dzisienką, tamże, gm. Mikołajów. W r. 1775 własność Michała Wazgirda, stolnika trockiego, później Dowmontów, od których kupił Antoni Zaniewski Mihanowicz (nie Mikanowicz), dalej córki jego Weroniki Medunieckiej, dziś syna jej Cezarego. Jest tu fabryka zapalek i kasa pożyczkowa. Do dóbr należały wsi: Kozabuki, K. Niższe, Szaragi i Rečki. 9.) **H.**, dobra, tamże, własność Kurklińskich. 10.) **H.**, wś i dobra, pow. dzisieński, gm. Plissa (16 w.). Wś miała 43 dusz rewiz., dobra należały do Rudominów, następnie Wańkowiczów. 11.) **H.**, *Górki* (ob. t. II, 716), wś i dobra, pow.

oszmiański, gm. Bienica. Wś miała 24 dusz rewiz.; dobra należały w r. 1865 do Chomiczewskich. Była to stara tatarska siedziba jeszcze r. 1581; następnie (1626 — 1680) Okuszków. Na początku zeszłego wieku należała do Radzikowskich, następnie do Żytkiewiczów, r. 1774 do kilku właścicieli (Okuszków, Rodziewiczów, Grudzińskich, Józefowiczów, Boufałów, Kożuchowskich), od których poskupywał części Tadeusz Kocięł, dziedzic Bienicy przed r. 1780. 12.) **H.**, wś, tamże, 4 w. od Bienicy; 5 dusz rewiz., należała do dóbr Trepałowo. 13.) **H.**, wś, pow. wilejski, gm. Horodek (7 w.); miała 13 dusz rewiz. jednodworców. 14.) **H.**, dobra, pow. horodecki, gm. Obol (16 w.), cerkiew. 15.) **H.**, dobra, pow. Iepelski, wraz z Nowinami należą do Korsaków. 16.) **H.**, dobra, pow. połocki, własność Rypińskich, obecnie Kalininy, razem z Perewozem mają 1774 dz. 17.) **H.**, folw., tamże, attyn. dóbr Bieszenkowicz, hr. Chreptowiczów. 18.) **H.**, dwie wsi, pow. wieliski, gm. Budnica. 19.) **H.** al. *Wiechowo*, wś, pow. wieliski, gm. Ilino. 20.) **H.**, dwie wsi, pow. wieliski, gm. Krest. 21.) **H.**, wś, pow. wieliski, w tak zw. wieliskiej obodnicy. 22.) **H.**, dwie wsi, pow. wieliski, gm. Serteja. W r. 1765 podana w ławnictwie zadubrowskiem, wójtostwa sertejskiego.

Horlemszczyzna, wś, pow. oszmiański, gm. Kucewicze (10 w.); miała 22 dusz rewiz., należała do dóbr Nowosiółki.

Horłowicze, wś i dobra, pow. kobryński, gm. Wołowiel, 46 w. od Kobrynia. Wś ma 204 dz.; dobra, własność Wistouchów, 338 dz.

Horłowo 1.) wś i dobra, pow. czauski, gm. Rasna. Wś ma 11 dm., 80 mk.; dobra, Duninów-Zuchowskich, 203 dz. 2.) **H.**, dobra, tamże, szlach. Pietkunów, 257 dz., młyn.

Horłowszczyzna, pow. owrucki, ob. *Kliniec*.

Hornaki, wś, pow. sieński, gm. Ulanowicze, 4 dm., 19 mk.

Hornia, wś, pow. klimowicki, gm. Chocimsk, 35 dm., 200 mk.

Hornie, wś, pow. wilejski, gm. Horodek (7 w.); miała 5 dusz rewiz., należała do dóbr Soroczyn.

Hornigi, ob. *Chornigi*.

Horniki, dwie wsi, pow. dryzieński, paraf. Rosica.

Horniki 1.) *Górniki* wś, pow. dubieński, gm. i par. praw. Dubno (7 w.), 31 dm., 167 mk. 2.) **H.**, wś, pow. kowelski, gm. Horniki, 52 w. od Kowla, 234 dm., 1288 mk., zarząd gminny, cerkiew par., szkoła, st. poczt. Gmina obejmuje 15 miejscowości, 1452 dm. włośc. (obok 413 innych), 9560 mk. włościan, uwłaszczonych na 28,209 dz.

Horniszki, pow. lidzki, ob. *Obmanicze*.

Horno, *Horn*, wś, pow. czerykowski, gmina Pałuż, 55 dm., 392 mk. Przed r. 1865 Sołtanów.

Hornojamy, dobra, pow. dźwiński (dyneburski), Gizbertów 330 dz.

Hornostaje 1.) wś i dobra, pow. białostocki, gm. Przytulanka, 40 w. od Białegostoku. Wś ma 108 dz.; dobra Roszczewskich, 586 dz. 2.) **H.**, wś, pow. dzisieński, gm. Plissa (11 w.); miała 44 dusz rewiz., należała do dóbr Bohuszewicze.

Hornostajewicze (ob. t. II, 722 *Gornostajewicze* i t. III, 126), wś i dobra nad Rosią, pow. wołkowyski, gm. Hornostajewicze, 21 w. od Wołkowyska. Wś ma 19 dm., 228 mk., cerkiew, szkołę, 260 dz.; dobra, Andrzejkiewiczów, z attyn. 3168 dz. (920 lasu, 950 nieuż.), młyn, cegielnia. Gmina obejmuje 43 miejscowości, 262 dm. włośc. (obok 76 innych), 3237 mk. włościan, uwłaszczonych na 4513 dz. Nadto w gm. jest 7243 dz. większej posiadłości.

Hornostajpol, mstko, pow. radomyski, gm. Hornostajpol, st. poczt. Radomysł (110 w.), 397 dm., 4312 mk., cerkiew, szkoła, ambulatoryum, gorzelnia, cegielnia, 2 wiatraki, 2 krupiarnie. Gmina obejmuje 22 miejscowości (1 mstko, 3 sioła, 18 wsi), mających 17,803 mk. (196 katol., 118 ewang., 2893 żyd.) i 77,332 dz. (56,581 dz. większej posiadłości, 19,766 włośc., 174 skarb., 276 cerk.).

Hornostoiszki, dobra, pow. lidzki, gm. Ejszyski, r. 1865 Siekluckich.

Hornowaczki, dobra, pow. dźwiński, sukcesorów Łukinowej, 360 dz.

Hornowo 1.) wś i dobra, pow. bielski gub. grodzieńskiej, gm. Siemiatycze, 31 w. od Bielska. Wś ma 342 dz.; dobra należą w 7 częściach do Zawadzkich, Szmurłów, Glinków i in. i mają 838 dz. Pomiędzy wsią H. i Malewiczem znajduje się 6 kurhanów. Jestto gniazdo rodu Hornowskich (Kapica, Herbarz, 135). 2.) **H.**, zaśc., pow. sieński, gm. Łatygoł, 4 dm., 20 mk., Miłośnickich 128 dz. 3.) **H.**, fol., pow. połocki, własność Blotnikowych, 157 dz.

Hornowszczyzna, okolica szlach., powiat bielski gub. grodz., gm. Siemiatycze, 33 w. od Bielska, 84 dz.

Horoblówka, rzka, lewy dopł. Kamionki, pow. żytomierski.

Horochów, w dokum. *Horuchów*, *Oruchów*, mstko nad Lipą, pow. włodzimierski, gm. Skobiełka, 54 w. od Włodzimierza, 600 dm., 4663 mk. Podług rewizji zamku łuckiego w r. 1545 własność ks. Sanguszków, stysty łuckiego, który miał opatrywać cztery horodnie zamkowe. W r. 1570 kn. Lew Sanguszko Koszyński wnosi z mstka H. z 56 dym. rynek. po 5 gr., 18 dym. ulicz. po 2 gr., 6 przekup. po 7 gr., 10 rzem. po 4 gr., 12 ogr. po 4 gr., 26 chałup ubogich po 2 gr.; z włości zaś z 115 dym. miejsk. i wiejsk. po 10 gr., 46 ogr. po 2 gr. W r. 1583 wniesiono z H. od 40 dym., 34 ogr. po 12 gr., 10 ogr. po 6 gr., 5 komor. po 8 gr., 24 komor. po 2 gr., 5 kół waln., popa 2 fl., z 6 piekarzy po

15 gr., 1 szewca 30 gr., 1 kuśnierza 30 gr., z szewca ubogiego 15 gr., ze wsi zaś H. od 30 łan., 12 ogr., popa. W r. 1650 z części H. będącej własnością Lwa Sapiehy, wniesiono od 79 dym. Część należała już wtedy do Kiliana Wielhorskiego wraz ze Skobiałką, Markowiczami. Wnosi on r. 1648 z nich od 366 dym., r. 1653 z samego H. od 5 dym. Nadto część H. była własnością cerkwi horochowskiej. Obecnie dobra są własnością Świstunowa.

Horochowatka, ws i ferma nad rzką t. n., pow. kijowski, gm. Stawy, st. poczt. Kahorłyk (12 w.), 75 w. od Kijowa, 275 dm., 1530 mk., cerkiew, szkoła, bank wiejski, 14 wiatraków, 839 dz. Należała do klucza kahorlickiego, dawniej Tarnowskich, obecnie gen. Czertkowa.

Horochowisk, ws, pow. włodzimierski, gm. Huszcza, 83 wiorsty od Włodzimierza, 49 dm., 342 mk.

Horochowo, urocz. w dobrach Górki, pow. brzeski gub. grodz.

Horodczanie, *Horodczany*, ws nad Brahinką, pow. radomyski, gm. Szepielicze, par. prawosł. Krasne, st. poczt. Radomyśl (147 w.), 18 dm., 230 mk., wiatrak, 492 dz. Wraz z Choromnem należała dawniej do Wiktora Dalkiewicza, następnie do Sokołowskich 1586 dz., Czumakowskich 1386 dz. i Groshejmów 979 dz.

Horodczewicze, ws, pow. lepelski, gmina Horodczewicze, 15 w. od Lepla, 19 dm., 110 mk., zarząd gm., cerkiew.

Horodczyno, ws włośc., pow. bielski, gub. grodzieńskiej, gm. Kleniki, 14 w. od Bielska, 671 dz.

Horodec 1.) wzgórze, pow. wieliski, w dobrach Barbarowo. 2.) H., wzgórze, tamże, pod wsią Ahryzkowo.

Horodec 1.) *Horodziec*, mstko i dobra, pow. kobryński, gm. Horodec, 21 w. od Kobrynia. Mstko ma 1507 mk., 822 dz. włośc. (301 łak i pastw.), 120 cerk.; dobra, własność Szerów, z fol. mają 5800 dz. (1849 łak i pastw., 889 lasu, 424 nieuż.), wiatrak, serownia. Najdawniejsze wzmianki o H. sięgają końca XIII w. R. 1784 Stanisław August dopełnił tu aktu otwarcia kanału królewskiego, łączącego Pinę z Muchawcem. Prawo miejskie otrzymało mstko w r. 1589. Gmina H. obejmuje 31 miejscowości, 829 dm. włośc. (obok 123 innych), 5829 mk. włościan, uwłaszczonych na 5357 dz. Nadto w gminie jest 18,705 dz. większej posiadłości i 197 dz. cerk. Mstko należało do ekonomii kobryńskiej. W r. 1563 był rynek i ulice: Kobryńska, Pryszjofostska, Pińska, Hruszowska i koło cerkwi Ilińskiej. W rynku było 30 placów, pod którymi 102³/₄ przęt., t. j. 1 plac wolny (3 przęt.) i 29 za opłatą. Ogrodów było 22, pod nimi 109 przętów. Z przętów pod osadami obowiązani wnosić po 7¹/₂ den., z przętów ogrodowych po 2¹/₂ den. Placów ulicznych było 193

(13 wolnych), w nich 778³/₄ przętów (41¹/₄ wolnych); ogrodów 179 (4 wolne), w nich 1377 przętów (16 wolnych). Z placów ulicznych wnoszono po 5 den. od przęta, od przęta zaś ogrodu po 2¹/₂ den. Na przedmieściu było 47 morg. polnych (1 wolny) i sianozęci 1¹/₂ morg. Ogrodów na gumna było 49¹/₂ morg., z których wnoszono 46¹/₂ po 3 gr., a z 1 morgi 1 gr. Nadto do miasta należało 60 włók gruntu podłego, z tego 3 włóki wolne (2 na cerkiew, 1 na wójtostwo). Z włóki płacono 30 gr. czynszu i 12 gr. za tłoki, czyli wogóle 42 gr. Włość dworu horodeckiego obejmowała wójtostwa: hruszowskie i uholskie. 2.) H., fol. dóbr Jałowo, pow. czauński. 3.) H., al. *Szumuin*, fol., pow. czerykowski. Od r. 1881 własność Własenków, 154 dz. 4.) H., folw., tamże, od r. 1869 własność Klirykowych, 164 dz. 3 młyny. 5.) H., dobra, tamże, dziedzictwo Korkozowiczów, 227 dzies. (74 roli, 11 łak, 110 lasu); młyn wodny. 6.) H., ws, pow. klimowiecki, gm. Szumiacze (5 w.). 7.) H., fol., pow. rohaczewski, od r. 1876 Rypińskich, 182 dz. 8.) H., dobra, tamże, Sudziłowskich, 231 dz. 9.) H. (ob. t. III, 151 *Horodziec*). mstko nad rzką Rżawką, pow. rohaczewski, gm. Horodec, 25 w. od Rohaczewa, 12 w. od st. poczt. Hodziłowicze. Ma 130 dm. drewn. (89 chrzesc., 41 żyd.), 820 mk. (615 praw. i 205 żyd.), cerkiew paraf. drewn., dom modl. żyd., zarząd gminny, szkoła, 2 jarmarki rocznie. W opisie gubernii z r. 1784 podane jako sioło, należy do spadkobierców Drobyszewskich. 10.) H., ws, pow. wieliski, gm. Budnica. Na polach pomiędzy ruczajami Staryna i Boronica horodyszcze owalne. 11.) H., ws, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz, 8 dm., 38 mk., cerkiew paraf., 3 jarmarki. Roku 1765 podane w ststwie sawińskim. 12.) H., ws, pow. wieliski, gm. Makłoki. Pod wsią wzgórze t. n., najwyższy punkt w powiecie. Na wzgórzu horodyszcze. 13.) H., ws, pow. wieliski, gm. Serteja. W r. 1765 w ławnictwie kochanowskim wójtostwa sertejskiego. Na polach wsi horodyszcze owalne. 14.) H., ws, pow. wieliski, gm. Usmyń. W r. 1765 w ławnictwie pryhab-skiem, wójtostwa usmyńskiego. 15.) H., wzgórze, tamże, nad brzegiem rzki Krywonino, pomiędzy wsiami Krywonino, Rostanie, Puryszkino i Lwów. Ma kształt podkowy, wysokie około 5 sąż.; obejmuje około 100 sąż. kw. Otoczone rowem, przeszło 100 sąż. długim, 3 sąż. szer. i 2 głębokim. Znajdowano tu broń kamienną. 16.) H. *Kamienny*, ws nad rzką Prudowicą, pow. wieliski, gm. Uzkie. W r. 1765 podana w ststwie ryndzińskim. W lesie nad rzką, przy drodze z Uświacza do Komli i Łowaci horodyszcze. 17.) H. al. *Mieszczery*, ws nad rzką, tamże. Na polach wsi wzgórze Siewieryki, z horodyszczem.

Horodec 1.) (ob. t. III, 151 *Horodziec*), mstko nad Horyniem, pow. łucki, gm. Horodec,

st. poczt. Kołki (25 w.), 105 w. od Łucka, 254 dm., 1665 mk., zarząd gminny, cerkiew paraf., szkoła, młyn. H. z innemi dobrami (przy Stepaniu), nadany r. 1492 przez króla Aleksandra, kn. Jurjemu Semenowiczowi Holszańskiemu; następnie majątki te dzierżył wnuk jego kn. Juryi Iwanowicz Dubrowiecki, po którym nadane były r. 1511 kn. Konst. Ostrogskiemu. W r. 1577 przy Stepaniu ks. Konst. Ostrogskiego, który wnosi od 12 dym. półdworz., 34 dym. na ćwierci, 16 ogr., a r. 1583 od 37 dym., 6 ogr., 9 komor., 2 kół wałn., 1 popa. W r. 1648 ks. Zasławski z H. ze Swarzynem wnosi od 70, roku 1651 od 39, a r. 1658 od 6 dym. W r. 1753 dostaje H. Karol Szydłowski. Potem Urbanowskich. Ostatni właściciel Bolesław Skarzyński wywiózł zbiory tutejsze do Zahinieć i sprzedał H. po r. 1870 gen. Kurłow za 100,000 rb. Od-tąd przechodził z rąk do rąk za coraz wyższą sumę, obejmuje bowiem do 8,000 dz. Gmina obejmuje 22 miejscowości, 989 dm. włośc. (obok 195 innych), 7840 mk. włościan, uwłaszczonych na 9766 dz. 2.) H., ws., pow. owrucki, gmina Sławeczna, par. praw. Pietrasze (7 w.), 38 w. od Owruca, 59 dm., 422 mk. Własność większa należy do Władysława Załęskiego, 6370 dz. Wraz z Biehunem 7270 dz. (około 5000 dzies. lasu).

Horodeck 1.) ws. nad rzeką Holiną, powiat czauski, gm. Horodeck, 41 dm., 207 mk., cerkiew paraf. drewn., zarząd gm., szkoła. 2.) H., ws., pow. czauski, gm. Radoml (9 w.).

Horodecka, ws., pow. czerykowski, gmina Krasnopol, 30 dm., 206 mk.

Horodecka al. *Dowhy Bór*, kol., przy wsi Horodcz, pow. radomyski, gm. i st. poczt. Korystyszów (10 w.), 17 w. od Radomyśla, 55 dm., 221 mk., huta szklana. Własność Rodzianki, 100 dz.

Horodeckie, jezioro, pow. czerykowski, 3 w. od wsi Lubanie, ma do 30 dz.

Horodeckie, ws., pow. humański, gm. i st. poczt. Humań (5 w.), 336 dm., 1880 mk., cerkiew, szkoła. W r. 1629 podane jako mstko Adama Kalinowskiego, stęty bractawskiego (przy Humanu), który wnosi od 123 dym.

Horodeczna, os. cerkiewna i dobra, powiat prużański, gm. Horodeczna, 18 w. od Prużany, 96 dz. Dobra, własność Szemiotów, z chutorem Piaski i urocz. Jałowe Hriadki, 1875 dz. (449 łąk, 839 lasu, 307 nieuż.). Gmina obejmuje 30 miejscowości, 422 dm. włośc. (obok 49 innych), 3297 mk. włościan, uwłaszczonych na 5,805 dz. Nadto w gm. jest 7941 dz. większej posiadłości i 213 dz. cerk.

Horodecznia, dobra, pow. mścisławski, dziedzictwo Tołpyhów, 1288 dz.

Horodeczno, ws. i fol. nad rzeką Horodeczną, pow. oszmiański, gm. i dobra Horodźki (2 w.); miała 66 dusz rewiz. H., niegdys Kondratow-

szczyzną zwane, należało do dóbr łoskich. W r. 1548 Piotr Kiszka odłączył je od dóbr i darował słudze swemu Szczęsnemu Abramowiczowi, który miał stawiać na wojnę 1 konia. W r. 1619 H. powróciło do Kiszków. Janusz Kiszka daje H. w zastaw za 1600 kóp gr., Józefowi Kozielowi, od którego odkupiła Stanisławowa Abramowiczowa z zięciem Wojciechem Biesieckim. W r. 1645 nabywają H., Aleksander i Maryanna z Biesieckich Wieliczowie. W r. 1690 dziedzicem H. był Jan Wieliczko, łowczy oszmiański.

Horodek 1.) dobra, pow. bychowski, od r. 1846 Onoszków, 1138 dz. (606 lasu). 2.) H., dobra, pow. czauski, od r. 1869 Szpuntowych, 300 dz. 3.) H., dobra, pow. homelski, Duninów-Borkowskich, 737 dz. 4.) H., dobra, tamże, Miklaszewskich, 503 dz. 5.) H., dobra, pow. klimowicki, od r. 1881 Grodzkiego i innych, 378 dz. 6.) H., fol., tamże, należy do dóbr Niehin. 7.) H., fol., tamże, należy do dóbr Czarniawka. 8.) H., dobra, pow. mścisławski, Surynów, 376 dz. 9.) H., dobra, tamże, Hołyńskich, 210 dz. 10.) H., ws. nad rzeką Rykanią, tamże gm. Oślanka, 16 dm., 150 mk., cerkiew. 11.) H., ws., pow. orszański, gm. Starosiele, 33 dm., 207 mk. 12.) H., ws., pow. rohaczewski, gm. Merkułowicze (1 w.), 54 dm., 349 mk. 13.) H. *Niski* i *Wysoki*, pow. sieński. Ob. *Horodziec*. 14.) H., ws., pow. dzisieński, gm. Łuck (5 w.); miała 47 dusz rewiz. 15.) H., zaścianek i dwór, tamże, gm. Prozoroki (6 w.). Zaścianek miał 3 dusze rewiz., dwór należał do Kuleszów. 16.) H. (ob. t. II, 817 *Gródek* i t. III, 133 *Horodek*), mstko, pow. wilejski, gm. Horodek, należało do dóbr Proncejejkowo. 17.) H., msto pow. gub. witebskiej. W r. 1894 miało 6358 mk. (2694 praw., 33 katol., 41 starow., 3505 żyd.). Powiat miał 101,787 mk. (97,085 praw., 601 rozkoln., 249 katol., 244 ewang., 1476 żydów. Obszar wynosi 3159 w. kw. (podług Strelbickiego 3186), przeto na 1 w. kw. przypada 34 mk. W pow. jest 1789 miejscowości zamieszkałych. Jeziora zajmują 79 w. kw., błota 9.5, lasy 1020 w. kw. Marszałkami szlachty byli: Antoni Kosów (1783), Jan Korsak (1790), Eliasza Połupięta h. Zerwikaptur (1798 — 1800), Józef Luboszczyński (1805), Jan Czorba (1807), Józef Żaba (1809—1814), Jakub Zabłocki h. Sulima (1814—1817), Piotr Stachiew (1817 — 1822), Kazimierz Korsak (1849), Ignacy Gierłowiec (1850), Zudro (1855). 18.) H., ws. nad rzeką Naczą i jez. Piewido, pow. lepelski, gm. Babinicze, cerkiew, kościół katol. 19.) H., fol., pow. połocki, własność Pryhożych, 190 dz.

Horodek, *Gródek*, w dokum. *Czernechorodek*, *Cerehrodek*, mstko nad Stochodem, powiat łucki, gm. Horodek, 77 w. od Łucka, 144 dm., 871 mk. Należało do dóbr królewskich, klucza łuckiego, będącego r. 1570 w posiadaniu Franciszkowej Chwałczewskiej. Następnie ks. Romana

Sanguszki (przy Niesuchojeży), który r. 1577 wnosi od 28 dym. półdworz. W r. 1583 płaci ztąd ks. Fiedor Romanowicz Sanguszko, wdwa kijowski, od 28 dym., 2 popów. W połowie XVII w. Andrzeja Leszczyńskiego, który r. 1650 wnosi od 50, roku 1653 od 36 dym. Obecnie należy do włościan, 1,768 dz. Gmina obejmuje 23 miejscowości, 1,656 dm. włośc. (obok 1,038 innych), 8,807 mk. włościan, uwłaszczonych na 24,165 dz.

Horodelec, ws nad Turyą, powiat kowelski, gm. Koszary Stare, 4 w. od Kowla, 29 dm., 237 mk., cerkiew par., 2 młyny. Niegdyś ks. Sanguszków. W spadku po kn. Aleksandrze Sanguszkowiczu roku 1502 we włości koszyrskiej, która dostała się kn. Michałowej i jej synowi Aleksandrowi Michałowiczowi. W r. 1537 kn. Andrzej Sanguszko odgranicza H. od Kowla i Klewiecka, majątków swego stryja Wasila. Lustratorowie zamku łuckiego r. 1545 postanawiają, że w H. (kn. Andrzeja Koszerskiego), niesłusznie pobierają myto po 1 gr. W roku 1577 w części H. nazwanej Grodzień, (wraz z Rużynem i Tworyniczami) włada kn. Ostafi Różyński, który wnosi od 1 dym. 10 gr., 1 ogr. 2 gr., 1 dym. 10 gr. W reg. z r. 1583 ws H. występuje przy Starym Koszarze, jako własność kn. Koszerskiego (Sanguszki). W r. 1593 oddany przez kn. Hryhorego Sanguszkę w zastaw na lat pięć Szczęśliwiczowi za 5,000 złp. W roku 1648 ks. Adam Sanguszko, wdwa wołyński, wnosi od 26, r. 1649 od 18 a r. 1650 od 11 dym. Nadto Hulewiczowa r. 1648 od 1 a r. 1649 od 4 dym. i Jerzy Kostiuszkiewicz r. 1648 od 7, r. 1649 od 5 a r. 1650 od 1 dym.

Horodeniec, fol. przy ujściu rzki Topeczynki do Ułły, pow. lepelski.

Horodenka, *Grodzka*, dobra, pow. lidzki, gm. Żyrmuny. Niegdyś Jodków, później Anieli Weysenhoffowej, od której nabył Szachno, obecnie Kobylńskich.

Horodeńka, ws nad Mykiem, dopł. Teterewu, pow. żytomierski, gm. Leśków, par. praw. Studenica, 7 w. od Żytomierza; własność Maryi Bohdanowicz, ze Studenicy ma 1,955 dz. (605 lasu).

Horodenka, mto pow. w Galicyi. W roku 1579 ws należąca do dóbr Buczaeckich, płaci od 19 pługów, 2 popów.

Horodiawka, ws nad rzką Łozniawką, pow. zasławski, gm. Chorowiec, par. praw. Korczyk (7 w.), 50 w. od Zasławia, 73 dm., 439 mk. Dawniej Szaszkiewiczów, obecnie włościan.

Horodki, ws i fol., pow. słonimski, gm. Kozłowszczyzna, 22 w. od Słonima. Ws ma 360 dz., fol. należy do dóbr Podol.

Horodło, r. 1531 *Ibadło*, os. miej., powiat hrubieszowski. W r. 1565 mto z przedmieściami ma dworzyszcz pomiernych 51 $\frac{1}{2}$. Prócz tego placów zwanych karczniami, choć nie zawsze

tam szynkuja, jest 61 $\frac{3}{4}$, ogrodów 22, łąnów na miejskim gruncie 25 $\frac{1}{2}$, na urocz. Sielca 12 $\frac{1}{2}$, za błotem Katseza 6. Popów trzech: piatnicki, woskrzeński, mikuliński. Żydzi mają kramnic 7. Garnarczów 9, szewców 4, rzeźników 7. Żydzi dają szosu fl. 12. Ogółem zł. 101 gr. 23, den. 2. W r. 1578 msto powiatowe, płaci szosu fl. 14 gr. 12, od 31 $\frac{1}{2}$ łąn. po fl. 1, od 45 komor. po gr. 6, od 45 przekup. po gr. 15, od przekup. soli po gr. 15, od 53 rzemieśl. i przemysłowców, od 3 cerkwi, od 2 kół młyn., od 75 żydów po 1 fl. od głowy, od 7 sług żydów., 5 palących wód-deł po gr. 24, od szynkarza gr. 12, od wójtow. 2 łąn. po gr. 20. Okółem fl. 232 gr. 17. Gmina H. (msto i kilka wsi) miała w 1890 roku 8,575 mk., w tej liczbie 5,200 praw., 2,354 katolików i 1,021 żydów.

Horodnia 1.) rzka, w gub. mohylewskiej, prawy dopł. Soży. 2.) H., rzka, tamże, prawy dopł. Wiechry (pr. dopł. Soży). 3.) H., rzka, w pow. toropeckim gub. pskowskiej, prawy dopł. Dźwiny. Bierze początek w pobliżu jeziora Łobno, płynie ku wschodowi na przestrzeni 20 w., ujście ma pod wsią Dubno.

Horodnia 1.) dobra, pow. kobryński, gmina Zalesie, 10 w. od Kobrynia, własność Cytowiczów, 150 dz. 2.) H. *Wierchnia* al. *Piszczalowo* i H. *Niżna*, dwa majątki, powiat orszański, Wasilewskich, 1,114 dz.; 3 młyny wodne. 3.) H., dobra, pow. witebski, Bolesława Mohuczego, 1,195 dz.

Horodnia, rzka, w pow. żytomierskim, lewy dopł. Kodeńki.

Horodnianka 1.) ws, pow. sokółski, gmina Bagna, 42 w. od Sokółki, 548 dz. 2.) H., urocz., tamże, gm. Czarnawieś.

Horodniany 1.) ws i dobra, pow. białostocki, gm. Białostoczek, 4 w. od Białegostoku. Ws ma 21 dz. i 92 dwor.; dobra, Reinhardów (poprzednio Kobylńskich), z urocz. Klementynowo 460 dz. Ws należała do wójtostwa pomchackiego we włości zamku suraskiego. W r. 1562 sioło Horodniani Odzierny, miało 20 włók gruntu podłego, z których mieszkańcy (bojarowie) spełniają służbę ziemską wojenną, co potwierdził Zygmunt August. 2.) H., ws, pow. prużański, gm. Linowo, 6 w. od Prużany, 391 dz. Ws należała do ekonomii kobryńskiej, w wójtostwie linowskim włości dworu dobczyńskiego. Podług rewizji z r. 1563 miała 41 włók gruntu średniego. Poddani mieli płacić po 12 gr. czynszu, dawać owsa 2 beczki al. za owies i odwóz 20 gr., 1 wóz siana al. za siano i odwóz 5 gr., za gęsi, kury, jajca, stacyę i niewody 8 gr., osady 30 gr., za tłoki 12 gr. a za gwałty beczkę żyta al. 10 gr., wogóle 45 gr. Z powodu błot i nieużytków mieli bez opłaty naddatku 1 wł. 28 morg. Suma dochodów ze wsi czyniła 34 kóp 41 gr.

Horodnica, niegdyś ws, obecnie przedmieś-

cie msta Grodna. Podług rewizyi r. 1561 należy do ekonomii grodzieńskiej i ma 43 włók gruntu średniego, z tego 2 włoki wolne (jedna na wójta, druga na humiennika), 4 jeszcze nieprzyjęte. Z pozostałych 37 włók wnoszą: czynszu po 12 gr., za 2 kwarty owsa 10 gr., a za odwóz 10 gr., za wóz siana 3 gr., odwóz 2 gr., za gęsi, kury, jajca $3\frac{1}{2}$ gr., za stację $2\frac{1}{2}$ gr., na niewody 2 gr., czynszu z każdej włoki po 45 gr. a roboty dwa dni w tydzień. Włościanie mieli 48 sztuk koni i 94 wołów. Przy dworze w r. 1650 było 8 włók i 20 pretów roli, 4 włoki 22 mrg. sianozęci i 73 mrg. wypustu dwornego i miejskiego. W r. 1653 posiano $79\frac{1}{2}$ korey, $2\frac{1}{2}$ pszenicy jarej, 2 grochu, $24\frac{1}{2}$ jęczmienia, $3\frac{1}{2}$ gryki, 54 owsa. Do dworu należały trzy młyny o pięciu kołach na rz. Łososnej, jeden przy gościńcu łabeńskim, drugi przy nowodworskim, trzeci przy sidrzańskim. Młynarze płacić winni arendy na rok 110 kóp gr. litew.

Horodnica 1.) wś nad Jatranie, pow. humański, gm. Ładyżynka, st. poczt. Dubowa (20 w.), 24 w. od Humania, 166 dm., 1994 mk., szkoła cerk. W r. 1629 w zastawie Macieja Przeradowskiego, płaci od 83 dym. W r. 1664 w dzierżawie Seweryna Kłaszczowskiego, skarbnika nowogrodzkiego, wnosi od 7 dym., młyna korczennika, 1 koła stepn., razem 12 fl. Następnie wś należała do dóbr humańskich Potoczek, potem Szolajskich, Moszeżeńskich, od których nabył Agaton Jarzębski. Obecnie Benedyktowej z Koszowskich Lipkowskiej, 2039 dz. 2.) **H. Wielka**, wś nad dopł. Styru, pow. dubieński, gm. Jarosławicze (3 w.), st. poczt. Młynów (15 w.), 33 w. od Dubna, 30 dm., 410 mk., cerkiew drewn. z r. 1865. H. Wielka ma 11 dm., 210 mk. Niemców. Cerkiew filialna we wsi H. Mała. W dok. z r. 1396 jest częścią Swiszczo. W r. 1583 należy do dworu Krupie, ks. Konst. Ostrońskiego, wdwy kijowskiego, który wnosi od 12 łan., 3 ogr., popa. W połowie XVII w. Jana Zamoyskiego, stysty kałuskiego (ur. z Ostrońskiej), który r. 1648 i 1652 wnosi od 42 dym. W nowszych czasach Bohdana Bratkowskiego, obecnie skarbowca. 3.) **H. Mała**, wś, tamże, 35 w. od Dubna, 19 dm., 272 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1867. Wś nadał r. 1390 Władysław Jagiello dominikanom w Łucku. W r. 1577 ks. Seweryn, przeor łucki, wnosi od 2 ogr., a roku 1583 ks. Walenty z Gródka, wnosi z Nowego Stawu i Horodnicy od 7 dym., 8 ogr., 4 kół waln., 1 folusz., 1 papier. 2 fl., 2 kartników po 12 gr. W r. 1649 biskup łucki ma tu 17 dym. Potem należała wś do Świdzińskich, obecnie skarbowca. 4.) **H.**, mstko nad Słuczą, powiat nowogradwołyński, gm. Horodnica, 233 dm., 2179 mk., zarząd gminny, cerkiew paraf. drewn. z r. 1774, szkoła od r. 1883. Do par. prawosł. należą wsi: Łuczyce, Dubniki i Bereźniki. W ca-

łej par. r. 1886 było 311 dm., 2396 mk. praw., 280 katol. i 929 zyd. W r. 1628 ks. Karol Korecki, kaszt. wołyński, wnosi z H. od 20 dym. rynk., 10 ulic, 10 ubogich, 4 rzem. (szewca, kowala, piekarza i rzeźnika), 1 popa. Włość horodnicka (z Klonową i in.) obejmowała 7.05 mil. kw. W r. 1685 posiadaczem (dzierżawcą?) H., był Aleksander Wierzbowski. Po Rulikowskich H. należała do Bosse'go, obecnie do Szymona Giżyckiego, mającego w H. i Łuczycach 16,470 dz. (w tem 11,650 dz. lasu). Gmina obejmuje dziś 11 miejscowości, 378 dm. włośc., 4260 mk. włościan (1529 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 5178 dz. (1380 roli). Nadto w gm. jest 1328 dz. większej posiadłości (301 roli), 62 dz. skarb. 19251 (947) cerkiewnej i innej. Cała gmina ma 25,819 dz. (2661 roli) i 6958 mk.

Horodnica, wś, pow. horodeński (Galicya). Kopernicki J.: „Poszukiwania archeol. w H. nad Dniestrem (Zbiór Wiad. do antrop. krajowej, t. II, r. 1878). Tenże: „Dalsze poszukiwania archeolog. w H. nad Dniestrem, przez Wł. Przysławskiego, w latach 1878—1882“ (Zbiór wiad. do antrop. kraj. t. VIII). „Wykopiska w H. na Pokuciu“, przez Z. Glogera (Światowit, t. I).

Horodniki, wś, pow. oszmiański, gm. Grauzyski (5 w.), należała do dóbr Bołtuń. Przy kaplicy tutejszej do r. 1830 utrzymywali kapelanów franciszkanie ze Starej Oszmiany. Płacili za to rocznie dwór bołtuński 100 złp.

Horodno 1.) wś, pow. sieński, gm. Ostrowno, 34 dm., 160 mk. 2.) **H.**, wś i dobra, pow. wielicki, gm. Usmyń. Na polach wsi horodyszcze. Własność dawniej Konstantego Swołyńskiego, następnie córek jego Erdmanowej i Kibortowej.

Horodno al. *Horodne*, wś nad trzema jeziorami, pow. włodzimierski, gm. Hołowno, 62 w. od Włodzimierza, 160 dm., 985 mk., cerkiew paraf., szkoła, wiatrak, cegielnia, piec wapienny. Własność Raczyńskiej, sprzedane przez ożenionego z jej sukcesorką hr. Miączyńskiego, Zenajdzie Suchomlinowej, ma 3150 dz. (2275 lasu).

Horodyczyn, kol., pow. łucki, gm. Kołki, 35 w. od Łucka, 8 dm., 52 mk.

Horodyńskie Budki, chutor, pow. łucki, gm. Szczurzyn, 13 dm., 101 mk.

Horodyn, w dok. *Horodeń*, *Orodyn*, wś, pow. łucki, w pobliżu granicy pow. włodzimierskiego, gm. Szczurzyn, 26 w. od Łucka, 40 dm., 317 mk., cerkiew. Niegdyś Siemaszków, zamieniona z ks. biskupem łuckim na wś kościelną Łuczyce. W r. 1545 biskup łucki miał z H. do opatrywania dwie horodnie zamkowe. W r. 1577 siolo zamku torezyńskiego (bisk. łuckich), płaci od 23 dym., 8 ogr., 2 ogr. po 2 gr. i 5 dym. przy siole po 20 gr. W r. 1583 przy Starym Torezynie. W r. 1648 biskup łucki płaci od 17 dym. W r. 1848 wś należała do Litwińskich.

Horodyska 1.) mylnie *Horodyszcze* (ob. t. III, 145), ws skarbową nad Pobujanką, dopływ Uszycy, pow. uszycki, gm., par. i st. pocztowa Mińkowce (2 w.), 17 w. od Uszycy, ma 70 dm. 2.) **H. Rudnia**, pow. radomyski, ob. *Rudnia Horodyska* al. *Worsowska* (t. X, 928). Osadzona przez Niemiryczów, zastawiona r. 1625 Bieniewskiemu.

Horodysko, ws, pow. chełmski. Jestto prawdopodobnie wieś wymieniona w reg. pob. z roku 1564 p. n. „Pustothew“, w ziemi chełmskiej, posiadała kościół par. łaciński, 14 łan., 16 zagr., 1 kom., 2 włoścogów. Ob. *Pustothew*.

Horodyszcze, jezioro, w powiecie lepelskim, należy do dóbr Białe.

Horodyszcze, wzgórze, w pow. wieliskim, pod wsią Zimodryno.

Horodyszcze 1.) *Horodyszcze*, ws i dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Wojska, 40 w. od Brześcia. Ws ma 13 dm., 119 mk., cerkiew, 164 dz. włość., 95 dz. własności prywatnej; dobra, Jeziernickich, 185 dz. 2.) **H.**, chutor, pow. słonimski, gm. Kostrowicze. 3. **H.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gmina Słobódka (10 w.). 4.) **H.**, fol., pow. miński, gm. Stare-Sioło, 14 w. od Mińska, cerkiew par., p. w. św. Mikołaja, fundacyi Piszczallów r. 1766. Cerkwie fil.: Czyki, fundacyi Wojdziejewiczów, Witówka z zapisami Piszczallów, Nowy Dwór z zapisami Wołodkiewiczów i Weryhy z zapisami Weryhów. Dobra H. drogą spadku od Piszczallów przeszły do Porzeckich. Dwór leży nad rz. Ptycz śród starego okopiska otoczonego wielkim wałem. Obok dworu kaplica katol. drewn. należąca do parafii Kalwarya. 5.) **H.** (ob. t. III, 143, por. *Wruta*, t. XIV, 55), mstko i fol., pow. nowogrodzki. Pierwotnie miejsce to zwało się Horodok i należało do dóbr książęcych. Nadane było przez ks. Mendoga za usługi Chodkiewiczom, którzy tu zbudowali zamek i dwie cerkwie: św. Jerzego i św. Trójcy, dziś nie istniejące. Późniejszy właściciel Trojan Piotrowski z Piotrowa, wznosił tu zbór kalwiński. W r. 1646 posiadał H. Gabryel Kierło, marszałek starodubowski i on to zbór kalwiński zamienił na kościół katolicki. Do kościoła należała kaplica w Burdykowszczyźnie. Kościół z kolei został przekształcony na cerkiew starowierców przez właściciela H., Spiczakowa. Istniejąca tu dziś cerkiew prawosławna zbudowaną była r. 1764 jako unicka przez Paca, a uposażoną była przez Kozakowską (ob. Mińsk. Eparch. Wied., r. 1886, n. 19). Folw. H., mający około 10 włók, obecnie jest własnością Izwiekowa. 6.) **H.**, dobra, pow. rzezycki, gm. Brahlin, 74 w. od Rzezycy. Dawniej zwały się „Hrabstwem Horodyszczańskim“. Od początku XIX w., własność Rokickich, przez wiano Tekli Rokickiej dostały się Władysławowi Prozorowi, podkom. rzezyckiemu. Dziś urzędnika Jergolskiego, mającego tu przeszło 200

włók. Dawniej w skład „Hrabstwa“ wchodziło 11 folw.: Krzyweza, Mokrzec, Teklinów, Udałówka, Osów, Sawicze, Lady, Pirka, Żerdno, Bierzki i Rohozin, z 31 wsiami: Sielec, Malcyki, Zarzecze, Steżarno, Kotłowica, Krzyweza, Ciucki, Jurkowicze, Przenosy, Mokrzec, Siewki, Uhły, Komanów, Udałówka, Ossow, Jastrzębka, Krzywlin, Ruda-Udałowska, Ruda-Piaseczna, Sawicze, Suwidy, Pirka, Czerniów, Niezychów, Peresieciniec, Wyhrebne, Werehi, Komaryn, Berozki, Kotyczew i Michnowka. Pańszczyzna tygodniowa na folwarkach r. 1822 wynosiła: dni męzkich 1236, żeńskich 982, gwałtów uprzężnych w roku było 835 dni, gwałtów letnich: do siana 686, do żniwa 2288. Siana sprzątało około 5000 wozów na rzecz dominium. Włość składała rocznie dworowi: grzybów 369 setek, chmielu 250 funtów, 300 sztuk gęsi, 1217 kur, 5906 jaj, 704 talek lnu. Gospodarzy włościan, czyli dymów było 550, w tem zdatnych do roboty: mężczyzn 948, kobiet 851; niezdatnych mężczyzn 917, kobiet 1065. Włościanie mieli 317 koni, 1065 wołów, 546 krów, 258 byków, 1845 owiec. Pod uprawą włościan było 391 włók. Dzierżawcy młynów i propinacji składali 20 pudów łożu, 600 miar żyta i arendy 3780 rubli assyg. Czysze wynosiły 1167 rs. Sześć folw. było w dzierżawie. Płacono rocznie 6070 rs. Lustracja z roku 1828 wykazała z całej masy dóbr dochód netto 16,175 rs. i 800 rs. assygn. 7.) **H.**, dobra, pow. bychowski, dziedzictwo Sipajłów, 7793 dz. (3724 lasu); młyn. 8.) **H.**, ws nad Drucią, tamże, gm. Horodyszcze, 76 dm., 455 mk., 2 cerkwie drewn., zarząd gm., szkoła. 9.) **H.**, ws nad rz. Basią, pow. horecki, gm. Horodyszcze, 31 dm., 200 mk., cerkiew paraf. drewn., szkoła, szpital wiejski, młyn. 10.) **H.**, dobra, pow. mściśławski, od r. 1878 Wasilewskich, 650 dzies., dwa młyny, folusz. 11.) **H.**, ws nad jez. Horodyszczańskim, tamże, gm. Soino, 16 dm., 131 mk., cerkiew parafialna drewn., 2 młyny. 12.) **H.**, pow. orszański, ob. *Mikulino*. 13.) **H.**, ws, pow. dryzieński, parafia Druja. 14.) **H.** al. *Sawkiele*, ws, tamże, par. Oświej. 15.) **H.**, fol., pow. połocki, własność Hłasków, z Pohulanką 60 dz. 16.) **H.**, folw. dóbr Janopol, pow. siebieski. 17.) **H.**, dwie wsi nad rzką Druhowicz, pow. wieliski, gm. Serteja, 22 dm., 144 mk., cerkiew, 2 jarmarki. W r. 1765 w ławnictwie horodyskim, wójtostwa sertejskiego. Ławnictwo obejmowało 16 wsi (8 w dzisiejszej gm. Serteje, 5 w gm. Czaple). Na wybrzeżach rzki horodyszcze owalne.

Horodyszcze 1.) mstko, pow. czerkaski, gm. Horodyszcze, 60 w. od Czerkas, 2,474 dm., 15,683 mk., 3 cerkwie, kaplica katol., 3 szkółki cerkiewne, szkoła ludowa, szpital, st. poczt., browar, cegielnia, 4 młyny wodne, 76 wiatrak. Gmina obejmuje mstko i sioło Mlijów, mają 23,845 mk. (92 katol., 25 ewang. i 2,282 żyd.)

i 15,971 dz. (7,294 większej posiadłości, 8,436 włosc.). 2.) **H.**, wś, pow. radomyski, gmina Czarnobyl, par. praw. Opaczyce (8 w.), st. poczt. Radomyśl (125 w.), 42 dm., 265 mk., szkoła, 640 dz. W r. 1869 z sąsiednią wsią Kupowate nabyta przez Fadiejewa. 3.) **H.**, wś, tamże, gm. i par. praw. Malin (2 w.), st. poczt. Radomyśl (34 w.), 113 dm., 720 mk., młyn parowy, cegielnia, 1,087 dz. włosc. Niegdyś dziedzictwo Niemiryczów. W r. 1529 Iwaszko Niemirycz, dworzanin królewski i dzierżawca czarnobylski, wyrabia przywilej na zbudowanie tu zamku i założenie msta. Obecnie własność Giżyckich, 1,990 dz. 4.) **H. Zabrodzkie**, sloboda, tamże, gm. Potyjkówka, st. poczt. Radomyśl (26 w.), 8 dm., 38 mk. 5.) **H. Ihnatówka**, wś, tamże, ob. *Suszyca*. 6.) **H. al. H. Cetysove**, wś nad Unawą, pow. skwirski, gm. Browki, st. poczt. Popiełnia (20 w.), 45 w. od Skwiry, 165 dm., 1,036 mk., cerkiew, szkoła cerk., 6 wiatraków. W r. 1856 nabyta przez Dyonizego Ryłskiego od Antoniny Cetisowej. Było wtedy 1,250 dz. Obecnie Borkowskiego (ożenionego z Ryłską), ma 673 dz. dwor. 7.) **H. al. H. Kosowskie**, wś nad Rosią, tamże, gm. i st. poczt. Wołodarka, par. praw. Kosówka (3 w.), 30 w. od Skwiry, 91 dm., 1,094 mk., cerkiew, szkoła. Należy obecnie z Kosówką i Berezną do Kazim. Podhorskiego. Samo **H.** ma 558 dz. 8.) **H. al. H. Pustowarowskie**, wś nad Rosią, tamże, gm. Parchomówka, parafia praw. Skwirka (3 w.), st. poczt. Wołodarka (9 w.), 22 w. od Skwiry, 149 dm., 794 mk., kaplica, szkoła, cukrownia, cegielnia, młyn walcowy. Własność Podhorskich, 964 dz. 9.) **H.**, wś, pow. taraszczański, gm. i st. poczt. Żaszków (1 w.), 44 w. od Taraszczy, 301 dm., 1,708 mk., cerkiew, szkoła cerk., 5 wiatraków. Prócz hr. Wład. Branickiego mają tu jeszcze: Drucki Sokoliński 152 dz. i Towarz. Włościan 88 dz. 10.) **H.**, wś nad Rosią, pow. wasylkowski, gm. Truszki, st. poczt. i dr. żel. Biała Cerkiew (8 w.), par. praw. Pilipeza, 91 dm., 696 mk., szkoła, młyn. 11.) **H.**, kol., pow. dubieński, gm. Malin, 28 w. od Dubna, 16 dm., 207 mk. 12.) **H.**, wś, pow. kowelski, gm. Koszary Stare, 13 w. od Kowla, przy linii dr. żel. kijowsko-brzeskiej od Kowla ku Myzowu, 58 dm., 401 mk., cerkiew. W r. 1583 należy do Wyżwy kn. Andrzeja Kurbskiego, który wnosi od 10 dym., 2 ogr., 1 rzem. W r. 1650 Dobiesław Ciekliński, kaszt. czechowski, wnosi z 3 a r. 1650 z 2 dym. 13.) **H.**, wś, pow. łucki, gm. Czaruków, 25 w. od Łucka, 68 dm., 480 mk., cerkiew par., młyn. W r. 1452 Kazimierz Jag. nadaje Piotrowi Myszezcowi dobra Chołuniew, Chołuniewicz, Saliszczewo i **H.** w pow. peremilskim. Podług rewizji zamku łuckiego z r. 1545 Białostoccy zobowiązani byli do opatrywania 3 horodni. W r. 1570 wnoszą: Bohdan Smykowski, Olechno Gniezdzički i Wasil Chołoniewski z części Białegostoku i **H.** od 12 dym., 4 ogr. po 2 gr., 1 koła młyn.; Wańko Białostocki z Lubitowa i Woliey oraz z części Białegostoku i **H.** z 36 dym., 15 ogr. po 4 gr., 15 ogr. po 2 gr., 1 karcz., 1 kotła gorzałcz. oraz Romanowa Białostocka z części Białegostoku, **H.** i Czewowa z 11 dym., 1 ogr. po 4 gr., 10 ogr. po 2 gr. W r. 1648 własność Hieronima Sułkowskiego, który płaci od 7 dym. a r. 1650 od 1 dym. 14.) **H.**, wś nad Połonką, tamże, gm. Połonka, 5 w. od Łucka, 51 dm., 418 mk. W roku 1577 Siemion Bohuryński wnosi od 15 dym. po 20 gr., 8 ogr. po 2 gr., 3 rzem. po 2 gr., od 1 korzec. 12 gr. a w r. 1583 z 11 dym., 6 ogr., 2 kół wałn., 2 folusz., 1 popa. W roku 1601 kn. Hryhory Lwowicz Sanguszek, kasztelan bracki, zapisuje żonie Zofii z Hołowczyzna nabyte wspólnie sioła: Połonne, **H.**, Horków i in. W r. 1678 **H.**, Połonne Horka, Bajów i Ozdów mają 107 dym. Potem Piaseckich, Grabowskich, Steckich, obecnie Adama Steckiego, syna ostatniego z wyborów marszałka pow. łuckiego, 1,298 dz. (208 lasu). 15.) **H.**, wś, tamże, gm. Silno, 48 w. od Łucka, 40 dm., 475 mk. W r. 1555 kn. Iwan Fedorowicz Czartoryski zakończył dawną sprawę z Radziwiłłami o grunta Klewańskie, Smoszew, Michorszczyna i **H.** zamianą, mocą której za powyższe ziemie ustąpił Radziwiłłowi Silno. W r. 1649 Jan Żaliński wnosi z tąd od 8, r. 1650 od 6 dym. Obecnie Borduhowa, ze Swaryczem ma 8,370 dz. (6,100 lasu). 16.) **H.**, wś, pow. nowogradwołyński, gm. Piszczów, par. praw. Pilipowicz Zwiachelskie (3 w.), 7 w. od msta powiat., 87 dm., 214 mk. Własność Zawadzkich. przeszła w obce ręce. 17.) **H.**, wś, pow. owrucki, gmina Chwośnia Wielka, 12 w. od Owruca, 39 dm., 579 mk. Własność Przesieckich. 18.) **H.**, wś nad Słuczą, pow. rówieński, gm. Berezne, par. praw. Sielce (1 w.), 70 w. od Równego, 99 dm., 747 mk., młyn. W połowie XVII w. własność Jana Aleks. Daniłowicza, który r. 1648 wnosi z 26, r. 1651 z 4 dym. Obecnie z fol. Józefówka, Kistosturowa który ma 1,780 dz. ziemi użytk. 19.) **H.**, wś i fol., tamże, gm. Kustyń, par. praw. Żytyń Wielki (2 w.), 8 w. od Równego. Wś ma 79 dm., 457 mk., cerk. filialna z r. 1757; folw. 11 dm., 154 mk., młyn wodny, fabrykę cukru z melassy, zwaną powszechnie Szpanowską (własność Rau'a). Wś należała niegdyś do zamku krzemienieckiego, dana Jackowi Zabokrzyckiemu w zamian za Kołosową i Spikłosy. W roku 1545 Zabokrzycki zobowiązany był do opatrywania 3 horodni w Łucku. W r. 1570 wraz z Nowostawcami Iwana Horodzińskiego, który wnosi od 60 dym., 50 ogr. po 4 ogr., 7 ogr. po 2 gr., 9 rzem., 15 bojar. putnych, 3 kół młyn. W roku 1648 połowa **H.** z Ławrowem należy do Semen Horodzińskiego, który wnosi od 123 dym., roku 1650 od 13 a r. 1651 od 2 dym. Potem ks. Radziwiłłów ze Szpanowa. 20.) **H.**, wś, tamże,

gm. Miedzyrzecz, par. praw. Samostrzały (2 w.), 48 w. od Równa, 74 dm., 617 mk., cerkiew filialna z r. 1863. W r. 1538 kn. Bohdan Korecki zakłada tu monaster, potem osadzony przez ks. bazylianów. W r. 1577 należy do dóbr międzyrzeckich ks. Koreckiego, który wnosi od 10 dym., 10 gr. W połowie XVII w. również ks. Koreckich, płacących w r. 1650 od 65, r. 1651 od 61 a r. 1653 od 46 dym. 21.) **H**, kolonia, tamże, gm. Siedliszcze, 21 dm., 129 mk. 22.) **H**, chutor, pow. włodzimierski, gm. Krymno, 7 dm., 48 mk. 23.) **H**, chutor, tamże, gm. Kisielin, 38 w. od Włodzimierza, młyn parowy, młyn wodny, folusz. 24.) **H**, ws. skarbową, pow. zasławski, gm., st. poczt. telegr. i dr. żel. Szepetówka (7 w.), 18 w. od Zasławia, 289 dm., 1,860 mk. (w tem około 500 katolików), cerkiew par. drewn. z r. 1573, przebudowana r. 1861, kaplica katol. cmentarna, szkoła. Istniejący tu dawniej klasztor karmelitów został oddany roku 1858 zakonnikom prawosł. sprowadzonym z Połonnego. We wsi są 4 stawy i 4 młyny, z których 3 stawy z młynami należą do monasteru, czwarty zaś staw i młyn do księży zasławskich. Do par. praw. należy ws. Paszuki (3 w.), z cerkwią filialną. Dawniejszy kościół karmelicki był kryty miedzią, został przerobiony na cerkiew. Ostatni przeor ks. Podgórski po kasacie klasztoru został około r. 1840 proboszczem w Łabuniu, w którym do tego czasu była tylko kaplica filialna par. horodyskiej. W r. 1534 **H**. należy do ks. Ilii Ostrogskiego, wwdy trockiego. Około r. 1569 bierze je w zastaw Tytus Chomiak, sędzia łucki, który r. 1570 z **H**. i Sudyłkowa wnosi od 8 dym., 13 ogr. po 2 gr., 1 karcz. Roku 1583 Tychno Chomiak z imienia swego **H**. płaci od 3 dym., 3 ogr., 2 kom., 1 koła woln. W r. 1593 spustoszone przez Tatarów. W r. 1648 Jan Pogroszowski ma 78 dym. w majątkach po Chomiakach, r. 1651 tylko 9 dym. Pod koniec XVII w. część przechodzi do Lubomirskich, część pozostaje przy Pogroszewskich. W r. 1746 ks. Lubomirski i Jakób Pogroszowski poczynają budowę kościoła i klasztoru dla karmelitów, któremu nadają **H**. i ws. Paszuki (311 dusz. męz. i 228 żeń). W r. 1782 kościół został poświęcony przez Jana Kaczkowskiego, biskupa sufragana łuckiego. Oprócz ks. Marka przy kościele pochowany był generał Stanisław Zakrzewski, właściciel Sieniawy. 25.) **H**, ws., pow. żytomierski, gm. Czerniachów, par. praw. Weresy (3 w.). 26.) **H**, pierwotnie *Trybesów*, ws. nad Kodenką, tamże, gm. Kodnia, par. praw. Prażew (5 w.), 14 w. od Żytomierza, 59 dm., 478 mk. W r. 1501 należy do zamku żytomierskiego, r. 1545 w posiadaniu Prezowskich jako „wysługę”. W r. 1628 Semen Prezowski wnosi z **H**. i z Prezowa od 16 dym. W r. 1648 w części Mikołaja Prezowskiego było 21 a w części Samuela Podobińskiego 6 dym. Następnie dziedzie-

two Horodeńskich, wygasłych pod koniec XVIII w. Córka ostatniego z rodu wniosła **H**. Leduchowskiemu. W r. 1848 ws. należała do Sanockiego. 27.) **H**, ws., tamże, gm. Piatka, parafia praw. Tiutienniki (2 w.), 52 w. od Żytomierza, przy drodze z Cudnowa do Berdyczowa; ma 87 dm., 535 mk., cerkiew filialną, szkołę cerk. (od r. 1886). Ws. należała do ordynacyi Ostrogskiej. W r. 1648 ks. Zasławski wnosi od 36 a w r. 1649 od 34 dym. Na mocy transakcyi kolbuszowskiej r. 1753 darowana Jerzemu Lubomirskiemu, stęście bohusławskiemu. W ostatnich czasach połowę posiadał Popiel a drugą wdowa po Ottonie Abramowiczu, b. właścicieli Huszczyniec (w pow. winnickim), obecnie hr. Nieroda, 1,065 dz. (705 lasu). 28.) **H**, chutor, tamże, 3 dm., 23 mk.

Horodyszcze, ws., pow. tarnopolski. Dawniej mstko w województwie podolskiem. W r. 1569 własność Herburtów, który wnosi 4 fl. szosu; w r. 1578 ststa skalski płaci 6 fl. szosu, a roku 1583 od 2 pługów, 2 rzem. po 4 gr., koła młyńskiego dziedzic. i koła stepnego.

Horodzianka, ws., pow. mohylewski, gmina Szkół (5 w.), 12 dm., 76 mk.

Horodziec 1.) ws. nad rzką Hrezą, pow. bychowski, gm. Horodziec, 96 dm., 618 mk., cerkiew paraf. drewn., zarząd gminny, szkoła, szpital wiejski, młyn. 2.) **H**, dobra, pow. horecki, od r. 1856 własność Taniejewych, wraz z Baszkirówką ma 1868 dz. (1591 lasu). 3.) **H**, ws. nad rzką Hrodną i Niesą, tamże, gm. Lubiniche (4 w.), 71 dm., 360 mk., cerkiew. 4.) **H**, dobra, pow. orszański, od r. 1881 Schmidtów, 450 dz. 5.) **H**, mstko, pow. rohaczewski, ob. *Horoddec*. 6.) **H**, ws., pow. sieński, gm. Ulanowicze, 39 dm., 246 mk. 7.) **H**, ws., tamże, gm. Łatyhol, 6 dm. 8.) **H**. *Nizki* (ob. t. III, 133 *Horodek*), al. *Chochłówka*, dobra, tamże, od r. 1847 Szczytów, wraz z Zarzekami, 1080 dz., dwa młyny. 9.) **H**. *Nizki*, ws., tamże, gm. Horodziec Wysoki, 53 dm., 330 mk. 10.) **H**. *Wysoki*, ws. i dobra nad rzką Buką, gm. Horodziec Wysoki, 24 dm., 110 mk., cerkiew paraf. drewn., zarząd gminny, szkoła, młyn. Dobra, dziedzictwo Tomaszewskich, 322 dz. 11.) **H**, urucz., powiat lepelski, należy do dóbr Wacławia, ma około 14 włók.

Horodzieck, ws., pow. horecki, gm. Szawniewo (10 w.), cerkiew.

Horodziłów, dobra, pow. oszmiański, gm. Połeczany. Dziedzic wsi Jakub Rałowicz, wznosił tu około r. 1443 kościół, konsekrowany przez biskupa wileńskiego Macieja i uposażony przez fundatora donacją snopową ze czterech dworów. Około r. 1550 **H**. wchodził w skład posiadłości Ostrochów, dziedziców Bienicy; r. 1604 należał do Aleksandra Gąsiewskiego, sekretarza król., poczem przeszedł do Aleksandra i Zofii z Gąsiewskich Przyjemskich, którzy r. 1679

sprzedają H. Samuelowi Kocięłowi, właścicielowi Bienicy. Następnie Barbary z Kocięłowej Andrzejowej Abramowiczowej, poczem drogą wiana Józefa ks. Puzyny, dziś Achmatowiczów, rodziny tatarskiej od dawna osiadłej w powiecie oszmiańskim. H. pamiętny jest pobytem Gabryeli z Guentherów Puzyniny, zmarłej tu r. 1869. Kościół tutejszy istniał do r. 1866. Dobra mają 311 dz.

Horodziłowicze, ws., pow. dryzieński, par. Oświej.

Horodzk, ws. i fol. nad Teterewem, pow. radomyski, gm. i st. poczt. Korystyszów (8 w.), 18 w. od Radomyśla. Ws. ma 184 dm., 1028 mk.; fol. 1 dm., 10 mk. Cerkiew paraf., szkoła cerk., młyn, 1095 dz. włośc. Obecnie należy do Skiergiełły, 443 dz.

Horodźki 1.) ws. i dobra, pow. oszmiański, gm. Horodźki. Ws. miała w 1865 r. 77 dusz rewiz., dobra należały do Feldmanów. Obecnie posiada cerkiew murowaną. Na folwarku piękna stadnina, wyrób serów. H. w końcu XVIII w. nadane były senatorowi rosyjskiemu, Sobolewowi, za którego córką otrzymał Feldmann. 2.) **H.**, ws. szlach., pow. święciański, gm. Niestaniszki (9 w.).

Horopaje (ob. t. III, 121 *Horapaj*), ws. nad dopł. Słuczy, pow. nowogradwołyński, gm. Czartorya Nowa, st. poczt. Cudnów (15 w.), st. dr. żel. Pieczanówka (9 w.), 75 w. od mta powiat., 190 dm., 1100 mk., cerkiew drewniana, szkoła od r. 1876. Obecnie spadkobierców Teodora Tereszenki, 785 dz. roli i 145 dz. lasu. Niedgdyś ks. Ostrogskich, od r. 1753 Lubomirskich, dalej Kordyszów, Pruszyńskich, Malinowskich.

Horoszk 1.) ws., pow. grodzieński, gmina Skidel, 35 w. od Grodna. 2.) **H.**, ws., pow. wieliski, gm. Krest.

Horoszk 1.) w dok. *Horyszkowce*, ws., przedmieście Połonnego, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Połonne (1 w.), 230 dm., 2051 mk. Niedgdyś Łabuńskich, następnie, jako Horyszkowce, przy Połonnem ks. Ostrogskiego, który r. 1583 wnosi od 2 dym., 5 ogr.; r. 1593 zniszczone przez Tatarów. Dzieliły następnie losy Połonnego. 2.) **H.**, w dok. *Horoszkiewiczze* i chwilowo *Aleksandropol*, mstko nad Irszą, pow. żytomierski, gm. Horoszk, 40 w. od Żytomierza, st. poczt. Chwasowa (15 w.). Ma 329 dm., 3074 mk., zarząd okr. pol., zarząd gminny, sąd pokoju, szkoła, apteka, garbarnia, browar, dwie cegielnie. Cerkiew drewniana niewiadomej erekcyi, kaplica katol. par. Toporzyszcze, dwa domy modl. żydów. Do par. prawosł. należą wsi: Rudnia Horoszkowska, Dworzyszcze, Zubrynka, Czołnowa, Słoboda Michajłówka i Buda Stawicka. W całej parafii r. 1886 było 289 dm., 2281 mk. prawosł., 125 katol., 67 rozkołn., 520 ewang. (niemców) i 512 żydów. Pierwotnie H. należały do włości hreżańskiej i dzieliły jej losy

i wraz z Hreżanami zastawione r. 1545 przez Sapiehów, ks. Prońskim. W r. 1581 ks. Aleksander Proński wnosi ztąd od 3 osiadł. i 1 zagr. 6 gr. Od imienia jednego z ks. Prońskich przezwane Aleksandropolem, lecz nazwa się nie utrzymała. Rafał Leszczyński, wdwa bełzki, jako opiekun nieletnich ks. Prońskich, sprzedaje H. r. 1625 za 200 tysięcy złp. Stefanowi Niemiryczowi, podkom. kijow., stępie owruckiemu. Ten w r. 1628 wnosi z Aleksandropola od 10 dym., 2 ogr., 3 kół młyns., 5 rzemieśl., 1 popa, nadto z H. płaci od 2 dym. Następnie w schedzie Jerzego Niemirycza stronnika Szwedów, zabitego przez kozaków 1659 r. Zostawił on synów Teodora i Tomasza. W końcu XVII w. za Teodora Niemirycza dobra obejmowały, oprócz mstka, wsi: Baskaki, Colnowa, Czerniawka, Horoszczki, Hreżany, Sieleńszczyzna, Skołobowce, Skołodyry, Stawiszczce i Suszki, miały 490 osad. i czyniły 9700 złp. W inwentarzu córki Teodora, Franciszki Bohuszowej w dobrach było tylko 50 kmieci i dawały one 1559 złp. 24 gr. dochodu. Po ustąpieniu Paleja, który tu kwaterował, zostały tylko 4 chałupy i 2 chłopów. Ostatnim posiadaczem w XVIII w. był Andrzej Dubrawski, sędzia grodzki żytomierski, syn Bohuszówny, któremu skonfiskowano dobra w roku 1795. W nowszych czasach H. nabył sprawnik Nejman. Gmina obejmuje 19 miejscowości, mających 629 dm. włośc., 4452 mk. włościan (2015 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 11,987 dz. (9622 roli). Nadto w gm. jest 26,046 dz. (7703 roli) większej posiadłości i 445 dz. ziemi cerk. Cała gmina obejmuje 38,478 dz. (17,626 roli) i 11,829 mk. 3.) **H.**, kol., tamże, 40 w. od Żytomierza, 24 dm., 181 mk. 4.) **H. Male al. Horoszczki**, ws. nad rz. Irszą, tamże, gmina i par. praw. Horoszk (2 w.), 42 w. od Żytomierza, ma 24 dm., 181 mk., cerkiew filialną, młyn, cegielnię. Cerkiew drewniana zbudowana r. 1792. Do filii należą wsi: Poromowka, Teremcy, Rudnia Szlachowa, Daszynka, Słoboda Kurhany, Słoboda Lucyanówka, Wolańszczyzna, Huta Palowa. W całej filii 206 dm., 1585 mk. W r. 1618 ws. należy do Andrzeja Kąsinowskiego.

Horoszków, ws., pow. taraszczański, gmina i st. poczt. Żaszków (15 w.), 60 w. od Taraszczy, 375 dm., 1980 mk., cerkiew, szkoła cerk., 5 wiatraków. Obecnie Piotra Podhorskiego, 1437 dz.

Horoszkówka, dwie wsi, pow. prużański, gm. Białowieża, 59 w. od Prużany, 167 i 178 dz. włośc.

Horowatka 1.) ws., pow. mściwowski, gm. Soino, 30 dm., 194 mk. 2.) **H.**, dobra, powiat siebieski, dziedzictwo Zejnow, z fol. Waraksinem ma 574 dz.

Horowe 1.) *Horowo*, ws. skarb., pow. nowoaleksandrowski, gm. Słobódka (10 w.), 67 w. od

mta pow., wchodziła w skład ststwa bernatowski. 2.) **H. Górowe**, wś, pow. dzisieński, gm. Jazno; miała 9 dusz rewiz., należała do dóbr Katowicze. 3.) **H.**, wś, tamże, gm. Jody (12 w.); miała 14 dusz rewiz., należała do dóbr Stary Zamosz. 4.) **H.**, wś, tamże, gm. Plissa (9 w.); r. 1865 miała 31 dusz rewiz., należała do dóbr Sielee.

Horowiszczce, chutor, pow. kowelski, gmina Lelików, 10 dm., 39 mk.

Horowo 1.) wś, pow. lepelski, gm. Mosarz, attyn. dóbr Białe. 2.) **H.**, fol., tamże, własność Wojnowskich, 33 dz.

Horożanka, roku 1565 *Horożanka Wielka* i *Mniejsza*, wś, pow. podhajecki. Pierwotnie należały do dóbr ststwa lwowskiego, lecz dane w zastaw z czasem stały się szlacheckimi. W r. 1565 H. Wielka ma 15 łan, Mała 3 łany. Dają stacye do zamku lwowskiego, lecz trzymane są w zastawie. W r. 1578 miasto H. daje szosu fl. 6 gr. 12, od 6 rzem., popa. Czopowe fl. 40. Wś H. z Wołoszczyną należy do Potockich, h. Pilawa, płaci od 12 pługów, 7 zagr., popa.

Horsk 1.) *Hirsk*, wś, pow. kobryński, gmina Błoty, 13 w. od Kobrynia, 719 dz. 2.) **H.**, urocz. w dobrach Gabryelin, pow. prużański.

Horsple, pow. połocki. W XVIII w. własność Szantyrów, obecnie Józefa Jacyny, 923 dz. dworskiej.

Horstówka, rzka, w pow. toropeckim gub. pskowskiej, lewy dopł. Żyżey (praw. dopływu Dźwiny).

Horszczyk, kol., pow. owrucki, gm. Iskorość, 63 w. od Owruca, 96 dm., 560 mk.

Horszki, kol., pow. łucki, gm. Szczurzyn, 40 w. od Łucka, 19 dm., 105 mk.

Horszunowicze, pow. brzeski, ob. *Herszunowicze*.

Hortynice, wś, ob. *Ortyńce*.

Hory 1.) mstko nad rzką Bystrą, pow. czau-ski, gm. Hory, 53 w. od Czaus, ma 223 dm. drewn. (152 chrześcian, 71 żyd.), 1322 mk. (810 praw., 2 katol., 510 żyd.), cerkiew paraf. drewn., dom modl. żyd., zarząd gminny, szkoła, młyn. W r. 1508 nadane zostało przez ks. mściławskiego Michała Iwanowicza istniejącemu tu wówczas monasterowi Nikolskiemu. 2.) **H.**, wś nad rzką Pałużą, pow. czerykowski, gmina Pałuż, 106 dm., 601 mk., cerkiew, garbarnia, 3 wiatraki. 3.) **H.**, dobra, tamże, własność Karso-Zgierskich, 223 dz. 4.) **H.**, dobra, tamże, Piekarskich 1121 dz. (550 lasu). 5.) **H.**, dobra, pow. orszański, Stachowskich, 540 dzies. (290 lasu). 6.) **H.**, dobra, pow. rohaczewski, od r. 1880 Czerniawskich, 327 dz. 7.) **H.**, dobra, pow. sieński, od r. 1875 Klesowych, 172 dz. (120 lasu). 8.) **H.**, fol., tamże, od r. 1879 Sawickich, 100 dz. 9.) **H.**, wś nad rzką Świeżą, tamże, gm. Zameczek, 22 dm., 121 mk. 10.) **H.**, wś, pow. dryzieński, par. Oświej.

Horyca, fol. dóbr Antopol, pow. kobryński.

Horyca, wś nad Korezykiem, pow. nowo-gradwołyński, gm. Berezdów (5 w.), st. poczt. Korzec (25 w.), st. dr. żel. Sławuta (25 w.), 45 w. od msta powiat., 196 dm., 1028 mk., cerkiew drewn. z r. 1776. Do par. należy wś Maniatyn. W r. 1577 należała do Berezdowa ks. Ostrońskiego, który wnosi od 6 dym. półdworz., 9 dym. ćwierć. i 5 ogr. Nadto wykazano 6 dym. i ogr. Podoskiego. W połowie XVII w. wraz z Berezdowem Anny z Ostrońskich Chodkiewiczowej, która r. 1648 wnosi od 76, r. 1651 od 23 dym.

Horyczów, w dok. *Horeczow*, wś, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 8 w. od Włodzimierza, 60 dm., 439 mk. Własność niegdyś Jakóba Wojny Niemirowicza, zapisana przez niego około r. 1455 z innemi dobrami żonie Maryi, po jej zaś śmierci siostrzeńcom, dzieciom kn. Michała Wasilewicza Czartoryskiego. W r. 1577 należy do Litowiza kn. Michajła Czartoryskiego, który wnosi od 2 dym. 1anów., 8 ogr. po 4 gr. W r. 1650 Elżbiety Czaplcowej, pusty. Potem Czackich w posagu za córką Cieszkowskiego, obecnie Rudnickich, również drogą wiana.

Horyłki, wś i dobra, pow. prużański, gmina murawiewska, 40 w. od Prużany. Wś ma 117 dz. włośc; dobra, Przyborów, 690 dz.

Horyń, rzeka. Karwicki Dunin Józef: „Wędrówka od źródeł do ujścia Horynia“. Kraków, 1891 str. 145.

Horyń, urocz., pow. dubieński, gmina Teśluchów.

Horyńgród 1.) al. *Horyngrad*, mstko nad Horyniem, pow. rówieński, gm. Tuczyn, stacya poczt. Hoszcza (12 w.), st. dr. żel. Równo (20 w.), 190 dm., 1,866 mk., cerkiew murowana z r. 1816 fundacyi Gabryela Światopełka Czetwertyńskiego, kościół katolicki, szkoła, dom modlitwy żyd. Do par. praw. należy wś Mikulin. W całej par. 199 dm., 1,598 mk. praw. i 9 katol. Obecnie Wacława Mazarakiiego, ożenionego z ks. Natalią Czetwertyńską, 970 dz. 2.) **H.**, kol. czeska, tamże, 30 dm., 130 mk.

Horynka 1.) wś nad Horynką, pow. krzemieniecki, gm. Wiśniowiec, 12 w. od Krzemieńca (st. poczt.), 178 mk., 1,299 mk., cerkiew drewn. z r. 1767, uposażona 66 dz. ziemi przez ks. Wiśniowieckiego r. 1716 i Konstantego Platera r. 1750, szkoła (od r. 1874), gorzelnia i cegielnia. Należała pierwotnie do ststwa krzemienieckiego. W r. 1556, we wsi H., odległej 2 mile od zamku, było 30 dym. na woli, jeszcze przez 6 lat. Bona oddała H. wójtowi krzemienieckiemu Skujbedzie. W r. 1563 Michałowej Skujbedziny. W r. 1567 nadana ks. Konstantemu Wiśniowieckiemu. W r. 1583 wdwa wołyński, Andrzej Wiśniowiecki wnosi od 27 dym., 9 ogr. Po śmierci Michała Serwacego r. 1744 klucz horyński dostaje się wnuczce Anguście

Platerowej, około r. 1820 przechodzi w dom Ożarówskich, w końcu, drogą wiana, Gustawa hr. Olizara (r. 1865). Obecnie Bobrykowa, 2,915 dz. 2.) **H.**, urząd *Horenka* al. *Horianka Wielka* i *Mała*, dwie wsi u źródeł Horynia, tamże, gm. Oleksiniec Stary, st. poczt. Krzemieniec (35 w.), H. Wielka ma 110 dm., 702 mk., cerkiew drewn. z r. 1866, zaś H. Mała ma 34 dm., 236 mk. W r. 1583 należy w części do Wasila Bołbasa Rostockiego (4 dym., 2 ogr.) w drugiej do Hrehorowej Bołbasowej Rostockiej (7 dym., 2 ogr.), w trzeciej do Janowej Bołbasowej (4 dym., 4 ogr.). W r. 1649 Bołbas Rostocki wnosi z H., Rostoków i Porzecza od 63, r. 1653 od 34 dym. W r. 1661 H. Wielka, własność Preżowskiego, ma 6 dym. W ostatnich czasach Jaroszyńskiego Antoniego, od którego nabyła Marya Lubimowa. H. Mała od Lasiewicza przeszła jako wiano do Szulca.

Horyste, dobra, pow. mścisławski, od r. 1875 Azanczejewych, 1,115 dz.; cegielnia, młyn, folusz.

Horyszcze al. *Oryszcze*, ws., powiat włodzimierski, gm. Chorów, 23 w. od Włodzimierza, 87 dm., 565 mk. W r. 1650 w dzierżawie Krajewskiego ma 27 dym.

Horyszów 1.) *Polskt*, r. 1578 *Horiszow Laciki*, ws., pow. zamojski. Wspom. w dok. z roku 1440. W r. 1578 ws. królewska; mieli tu działali: Horyszowscy i Komorowski. Płacą od 6 łan., 12 zagr., 4 kom., popa. 2.) **H. Ruski**, ws., pow. hrubieszowski. W r. 1578 Błażej Horyszowski płaci tu od $4\frac{3}{4}$ łan., 12 zagr., 2 kom., 8 ubog., pop, szewc.

Horywiec 1.) ws., pow. sieński, gm. Ulanowicze, 28 dm., 185 mk. 2.) **H.**, wieś, tamże, gm. Zameczek, 12 dm., 79 mk.

Horyzdrycze, ws i dobra, pow. kobryński, gm. Podolesie, 14 w. od Kobrynia. Ws ma 320 dz.; dobra, Szyrajewych (poprzednio Wasilewskich), z chut. Bohdanówka 646 dz. Ws należała do wójtostwa ostromeckiego ekonomii kobryńskiej. W r. 1563 miała 15 włók gruntu podłego. Poddani mieli płacić czynszu po 8 gr., dawać 1 beczkę owsa al. za owies i odwóz 10 gr., siana 1 wóz al. 5 gr., za gęś, kury, jajca, stacyę i niewody 8 gr., osady 30 gr., za tłoki 12 gr. a za gwałty beczkę żyta al. 10 gr., wogóle 83 gr., ponieważ włoki nie są rozrobione, poddani mają mieć wolę do trzech lat, t. j. w r. 1563, 64 i 65 nie powinni wyżej płacić, tylko 42 gr. Suma dochodów z tej wsi czyni 20 kóp 45 gr., z której to sumy z powodu wolności ubędzie z włoki po 41 gr., co czyni 10 kóp 7 gr. 5 den.

Horzwin, w dok. też: *Horzwen*, *Horzyn*, *Ordwin*, ws., pow. łucki, gm. Torczyn, 30 w. na pld. od Łucka, 46 dm., 321 mk. W roku 1545 własność Horszwińskich, którzy mieli opatrywać jedną horodnię w Łucku. Część należała

do biskupów łuckich, którzy też opatrywali jedną horodnię. W r. 1570 należy do Sadowa p. Frączowej Chwalczewskiej. W r. 1577 Piotr Chwalczewski wnosi z H. od 7 dym. a r. 1583 ks. biskup łucki z 5 łan., 8 półłan., 3 kół wałn., 1 fol. po 5 gr. W r. 1648 własność kościoła św. Trójcy w Łucku, płaci od 41 a w r. 1649 od 39 dym.

Hościłowo, *Gościłowo*, ws., powiat wilejski, gm. Wilejka (8 w.); miała 16 dusz rewiz., należała do dóbr Teklinopol.

Hoślew, dobra, pow. czerykowski, od roku 1874 Pławskich, 1,340 dz. (1010 lasu), młyn.

Hosmir, dobra, pow. sieński, gm. Moszkany, dziedzictwo szlach. rodziny Drelingów, wraz z Konstantowem mają 1,565 dz. (649 lasu); cerkiew, młyn i wiatrak.

Hostoml, mstko nad Irpeniem, pow. kijowski, gm. Hostoml, st. poczt. Borszczahówka (15 w.), 25 w. od Kijowa, z chutorem Stepanówką 171 dm., 1516 mk., cerkiew, 2 wiatraki, 1082 dz. włośc. W r. 1581 Szczęsny Charłeki, podkom. kijowski, wnosi z H. od 2 osiadł., 2 zagr. W r. 1628 Jerzy Lasota płaci od 4 dym., 10 ogr., 2 kół młyn. Włóść hostomlska (około 2 mil kw.), obejmowała 7 wsi, mających 17 dym. osiadł., 18 ogr. Gmina H. obejmuje obecnie 14 miejscowości (1 mstko, 3 sioła, 9 wsi i 1 kol.), mających 9792 mk. (262 katol., 131 ewang., 693 żyd.) i 35,738 dz. (25,381 większej posiadłości, 10,122 włośc.).

Hostynicze, ws i dobra, pow. sieński, gm. Tołoczyn Zarieczny (9 w.). Dobra, Morozowiczów, z fol. Kopytowo 635 dz. Dawniej attyn. Krasikowa.

Hosutowo, ws. Wymieniona wśród włości bisk. plockich w kasztelanii świeckiej, w dok. z r. 1229 (K. M. 3). Będzie to prawdopodobnie dzisiejsze Szczutowo w pow. rypińskim.

Hoszeza, mstko, pow. ostrogski, gm. Hoszeza, st. dr. żel. Ożenin (16 w.) i Krupin (22 w.), 30 w. od Ostroga, 248 dm., 1989 mk., cerkiew murowana z r. 1639 fundacyi Reginy z Hojskich ks. Sołomereckiej, szkoła od r. 1872, kaplica katol., zarząd gm., st. poczt. W całej parafii praw. 1886 r. było 165 dm., 1380 mk. prawosł., 27 katol., 8 ewang. i 678 żyd. W r. 1770 Roman Hojski (Hosczki) płaci z H. z 9 dym. i ogr. miejsk. po 12 gr., od 4 kół młyn. po 24 gr., 3 kotł. gorzał. po 24 gr., z włości zaś do H. należącej z 201 dym., 106 ogr. po 2 gr., 48 bojar. putn., 2 kotł. gorzał. po 12 gr. W r. 1589 Jarofiej i Hawryło Hojscy płacą z H. szosu 3 fl. 1 gr., od rzem. i ogr. 3 fl. 14 gr., czopowego per arendam 20 fl., razem 26 fl. 15 gr. W r. 1650 Adam Kisiel z H. wnosi od 150 dym., w r. 1651 z H. z 6 wsiami z 1091 dym., a w r. 1653 z 100 dym. Po śmierci Oktawii z Lenkiewiczów Walewskiej, władał H. w XIX w. prawem zastawnem Aleksander Złótnicki. Było 830 dz. roli

i 385 lasu. H. jak i inne majątki Lenkiewiczów, wskutek masy procesów pomiędzy rodziną (Czetwertynscy, Mazarakowie, Urbańscy i inni), była już raz sprzedana, ale sprzedaż nieutrzymała się. Gmina obejmuje 13 miejscowości, 629 dm. włościańskich, 5321 mk. włościan (2118 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 7348 dz. (5841 roli). Nadto w gm. jest 4990 dz. większej posiadłości (3000 roli). Cała gmina ma 12,621 dz. (9058 roli) i 6228 mk.

Hoszczewo 1.) *Hoszczew*, ws, dobra, folw. i os., pow. słonimski, gm. Kossów, 50 w. od Słoniwa. Ws ma 73 dm., 986 mk., cerkiew, szkołę, wraz ze wsią Rozmierki 652 dz. włośc. i 79 cerk.; dobra Nikotynych, 390 dz.; folw. należy do dóbr Kossowo (Pusłowskich); osada, własność Radkiewiczów, ma 18 dz. Na ptn.-wschód od wsi, w uroczysku zw. „Kopce“, jest 34 kurhanów, tworzących 4 grupy. Kilka kurhanów rozorano. W rozkopanych znaleziono kości ludzkie i całe szkielety. 2.) **H. Wielkie**, ws, tamże, 1902 dz. włośc.

Hoszewo, ws i fol., pow. kobryński, gmina Chomsk, 58 w. od Kobrynia. Ws ma 579 dz.; fol. należy do dóbr Chomsk.

Hoszów, w dok. *Hoskie Sieliszczce*, *Hoszowice*, *Hoszczewice*, ws, pow. owrucki, gm. Chwośnia Wielka (3 w.), 7 w. od Owruca, st. poczt., 224 dm., 1732 mk. prawosł. i 100 żyd., cerkiew drewn. z r. 1873. Ws zamieszkuje szlachta drobna: Baraszowscy i Hoszowscy. Nadana przez W. ks. Witolda, Waszkiewiczom i Uszczapom. W r. 1565 należała do ststwa owruckiego. Dwie służby Waszkowskich przy stęcie; 20 ciągłych dawało po 2 kury i robiło po 2 dni w tydzień do zamku. Czterech zagrodników robiło dzień w tygodniu. W r. 1571 było 9 bojarów płacących po 20 gr. i 2 po 12 gr.; nadto Maczwiejowicz dał z 2 ogr. swoich 8 gr. Zniszczona w r. 1650 przez chorągiew Jerzego Niemirycza. H. był centrem wsi szlacheckich, rozłożonych w dorzeczach Uszy, Żerewu i Norynia, miejscem zboru sądu kopnego.

Hotowiec, ws, pow. czerykowski, gm. Mehnicze, 50 dm., 401 mk.

Howczowo, ws, pow. słonimski, gm. Kuryłowice, 192 dz.

Howiady, ws i fol., pow. mohylewski, gmina Tołpieczyce (7 w.). Ws ma 50 dm., 334 mk.; fol. należy do dóbr Śmietanice.

Howce, ws, pow. dzisieński, gm. Miory (10 w.); r. 1865 miała 53 dusz rewiz., należała do dóbr Kamieńpól.

Howienek, dobra, pow. mściński, od r. 1868 Kułaków, 266 dz.

Howory, pow. sieński, ob. *Gawory*.

Howory 1.) chutor, pow. proskurowski, gm. Czarny Ostrów. 2.) **H.**, ws, pow. uszycki, st. poczt. Uszyca. W r. 1583 wnosi od 1 pluga.

Obecnie za córką Ign. Stadnickiego, posiada Aleksander Tyszkiewicz.

Hozna, dobra, pow. bielski gub. grodzieński, gm. Pawły (14 w.). 29 w. od Bielska, własność Modłów (poprzednio Budziszewskich), 930 dz.

Hoża, ws i dobra, pow. grodzieński, gmina Hoża, 14 w. od Grodna. Ws ma 17 dm., 135 mk., kościół katol., zarząd gminny, ze wsiami Barbarycze, Zarzeczce i urocz. Ostrowek 1287 dz. włośc. Dobra, własność Sylwestrowiczów, 688 dz. (457 lasu). Gmina obejmuje 61 miejscowości, 323 dm. włośc. (obok 116 innych), 4299 mk. włościan, uwłaszczonych na 8553 dz. Nadto w gm. jest 5190 dz. większej posiadłości i 623 dz. cerk. i kościelnej.

Hożka, fol. dóbr Rusota, pow. grodzieński.

Hrabieżowo, ws, pow. wieliski, gm. Baranowo. W r. 1765 w ławnictwie hłazunowskim, wójtostwa zakomelskiego.

Hrablino, dobra, pow. wieliski, gm. Ilino (5 w.), gorzelnia. W r. 1765 należała do ławnictwa andrzejowskiego, w wójtostwie oho-powskim. Przy drodze z H. do wsi Zujewa, w pobliżu jeziora Kołodno-Białoziercze, jest horodyszcze, owalne, długie 50 sąż., szerokie 15 sąż., wysokie 5 sąż.

Hrabnik, kol., pow. łucki, gm. Szczerzyn, 49 w. od Łucka, 13 dm., 73 mk.

Hrabów 1.) al. *Grabów*, ws nad dopł. Turyi, pow. kowelski, gm. Niesuchojeże, 27 w. od Kowla, 107 dm., 660 mk. Kn. Sanguszek Fedkowicz około 1460 r. zapisuje żonie swej Hance między innymi i sioło H. Na moey działu r. 1502 H. dostaje się przy Niesuchojeży, kn. Andrzejowi Aleksandrowiczowi. W r. 1577 kn. Roman Sanguszek wnosi z H. od 6 dym. półdworz. i 6 ogr. 2.) **H.**, ws w pobliżu Bugu, pow. włodzimierski, na pograniczu gub. lubelskiej, gmina Pulna, 123 w. od Włodzimierza, 57 dm., 505 mk. Obecnie własność Platerów, wraz z Pulną 1405 dz.

Hrabowiec 1.) urocz., właściwie przedmieście Boremla, pow. dubieński, gm. i par. praw. Boremel, 17 dm., 127 mk. 2.) **H.**, urocz., tamże, gm. Buderaż, 2 dm., 6 mk. 3.) **H.**, fol., pow. włodzimierski, gm. Chotiaczów, 5 dm., 43 mk.

Hrada, ws, pow. sieński, gm. Pustynka, 16 dm., 111 mk.

Hrada, chutor, pow. żytomierski, gm. Kotelnia, 12 dm., 60 mk.

Hradje, *Hrady*, ws, pow. łucki, gm. Kołki, 58 w. od Łucka, 79 dm., 591 mk., cerkiew. Dawniej ks. bazylianów, obecnie skarbowa.

Hradki, ws, pow. dubieński, gm. Sudobice, 15 w. od Dubna, z przys. Kiryłówką 62 dm., 383 mk., tartak.

Hradoczna, ws, pow. bielski gub. grodz., gm. Kleniki, 499 dz.

Hradysk al. *Nowa Rudnia*, ws nad rzeką Czerewachą, pow. łucki, gm. Horodek, 95 w. od

Łucka, 98 dm., 568 mk., cerkiew, szkoła, młyn. W r. 1848 Frygijskich, następnie Tomaszewskich.

Hranicznik, wś, pow. wieliski, gm. Ilino.

Hranie, wś, pow. łucki, gm. Osowa, 120 w. od Łucka, 63 dm., 432 mk., cerkiew. W roku 1577 przy Czartorysku kn. Michała Czartoryskiego, który płaci z 3 dym. W ostatnich czasach Chameców, obecnie Szabanowa, 1460 dz.

Hranne, urocz. i sloboda, pow. rówieński, gm. Siedliszcze.

Hranówka, wś, pow. homelski, gm. Telesze, 20 dm., 98 mk.

Hranówka, wś, pow. dubieński, gm. Krupiec, par. praw. Kozin, 49 dm., 344 mk.

Hraź, wś, pow. mścisławski, gm. Oślanka.

Hrazie, *Griazi* al. *Halino*, dobra, pow. dziśnieński, gm. Plissa, własność Onoszeki.

Hrebelki, kolonia, pow. włodzimierski, gm. Werba.

Hrebeninka, mylnie *Hreberynka* (ob. t. III, 174), w dok. *Grebienin*, wś nad stawem, pow. starokonstantynowski, gm. i st. poczt. St.-Konstantynów (6 w.), par. praw. Paszkowce, 54 dm., 590 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1878 fundacyi właściciela wsi Pawła Chomeńko, uposażona ziemią przez Stanisława Rudnickiego r. 1786, szkoła cerkiewna od r. 1885, młyn, 410 dz. włośc., 309 dwor. W r. 1505 król Aleksander nadaje puste sieliszczce Grebienin, z sieliszczami Sachnowce i Kołyszczynce (później od r. 1561 St.-Konstantynów), Iwaszcze Łabuńskiemu. W r. 1547 wraz z Łotówką i Horodyszczem w dziale syna jego Boguchwała. Wkrótce część Boguchwała przechodzi do jego brata Wasila, który r. 1560 zastawia połowę swego dziedzictwa za 2 tysiące kóp gr. lit., kn. Konstantemu Ostrogskiemu, i wkrótce sprzedaje na własność za 6 tysięcy kóp gr. lit. W lustracyi z r. 1570 podany jako dziedzic Krzysztof Łabuński, który z Tytkowa i G. wnosi z 28 dym., 14 ogr. po 4 gr., 8 ogr. po 2 gr. Dopiero r. 1583 ks. Konstanty Ostrogski wnosi tu z 13 dym., 6 ogr. 1 koła dor., 1 popa. W roku 1593 spustoszona przez Tatarów. W r. 1753 wraz z Kuźminem i 14 innymi wsiami, dostaje się Karolowi Szydłowskiemu, miecznikowi smoleńskiemu. Pod koniec XVIII w. przechodzi do Kamińskich. W r. 1850 nabyta na licytacyi przez Pawła Chomeńkę, dziś jego syna.

Hrebenne, r. 1565 *Hrebienné*, wś, pow. Rawa Ruska. W r. 1565 wś ta, w ststwie bełżkiem, kluczu rzeczyckim, miała 33 kmieci na 23 dworzyszczach. Jeden z nich Hryć, książ, był wolny od opłat. Mielnik z roli i dworzyszczca dawał zł. 1 gr. 18, zagrod. 4, karczmarzy 2, popów 2, dają po 30 gr. i po trzy ręczki miodu. Kmiecie robili na fol. w Rzeczyce. Dochód ogólny zł. 46. Staw dawał co czwarty rok po 350 zł., drugi mały zł. 16. Młyn zł. 22 gr. 12.

Hrebenów, wś, pow. stryjski. Obecnie jest to letnia stacya klimatyczna ściągająca coraz liczniejszych gości. W r. 1589 wieś należąca do ststwa stryjskiego. Zostawała wraz ze Skolem, Tuchłą, Hołowieckiem i innymi w dzierżaniu ks. Ostrogskiego. Mają tu działy drobna szlachta: Kruszelniccy, Hołyńscy.

Hrebenie (ob. t. III, 175 i II, 888 *Grzebień*), wś nad Dnieprem, pow. kijowski, gm. i st. poczt. Rzysszczów, 72 w. od Kijowa, 103 dm., 750 mk., cerkiew, szkoła, wiatrak, 502 dz. Niegdyś należała do Rzysszczowa. Uroczyska noszą nazwy: Solomianka (gdzie od 1686 do 1795 była komora pograniczna), Winogradue i Janeza. Obecnie należy do Hurkowskich 414 dz. ziemi.

Hrebionki, wś, pow. wasylkowski, gmina Hrebionki, 28 w. od Wasylkowa, 259 dm., 2794 mk., cerkiew, szkoła cerk., dom modl. żyd., st. poczt. Własność większa (hr. Branickich) 847 dz. Gmina obejmuje 9 miejscowości (4 sioła, 5 wsi), 12,852 mk. (241 katol., 20 sztund., 15 ewang., 195 żyd.) i 20,190 dz. (10,141 większej posiadłości, 9827 włośc.).

Hrebla Chołodowa, wś, pow. nowogradwołyński, gm. Baranówka, 12 dm., 103 mk.

Hrebla, *Grebla*, wś, pow. dzisieński, gmina i dobra skarb. Zales (7 w.); miała 13 dusz rewiz.

Hreblo, wś, pow. siebieski, gm. Mohilno, 33 w. od Siebieża, 33 dm., 256 mk., zarząd gm.

Hrebnica Seranka, wś, pow. witebski, gm. Żerebycze (3 w.), 28 w. od Witebska, zarząd gm., szpital.

Hrebucze, wś, pow. wilejski, gm. Sitec (10 w.); miała 88 dusz rewiz; należała do dóbr Szantyrowszczyzna.

Hreczana, wś, pow. proskurowski. Należała do ststwa proskurowskiego, 1616 r. do kamienieckiego, w posesyi Marcina i Katarzyny Bułdejówny Ściborów, na mocy cesyi Stanisława Włodka, wwdy bełżkiego. We wsi był staw i młyn. Suma prowentu 103 fl. 10 gr. Wraz z Zarzeczem, Maćkowcami i Szaraweczką, osiedlona przez stscinę proskurowską kolonistami polskimi, którzy dotąd zachowali swoją mowę i ubiór.

Hreczany, chutor, pow. żytomierski, gmina Cudnów, 10 dm., 77 mk.

Hreczkówka, al. *Nowoknieża*, wś nad Taśminem i przy linii dr. żel. chwastowskiej, pow. czerkaski, gm. Sunki, st. poczt. i dr. żel. Śmiła (2 w.), 27 w. od Czerkas, 169 dm., 1070 mk., cerkiew, szkoła, 4 wiatraki. Należy do dóbr Śmiłańskich.

Hreczynce, *Hredczyńce*, wś, pow. latyczowski, st. poczt. Międzyboż. W r. 1578 własność Sieniawskiego, wwdy ruskiego. W roku 1668 w dzierżawie Krynickiego, spustoszona podczas wyprawy braiłowskiej i podhajeckiej. Obecnie Zdzisław Mierzwiński ma 503 dz.

Hreczyszki, wś, pow. wielicki, gm. Usmyń.
Hredele, wś, pow. bielski gub. grodzieńskiej, gm. Dubiażyn, 9 w. od Bielska, 637 dz.

Hrehorówka al. *Hryhorówka* (ob. t. III, 176 i 194), wś nad Słuczą, pow. starokonstantynowski, gm., par. praw. i st. poczt. St.-Konstantynów (3 w.), 118 dm., 430 mk. W r. 1583 Hrehoryjewicze należą do Konstantynowa, ks. Ostrońskiego, który wnosi od 19 dym., 9 ogr., 4 ogr., atamana 30 gr. W r. 1753 dostała się ks. Czartoryskiemu i jego zięciowi ks. Stan. Lubomirskiemu, córka ostatniego Konstanteya wnosi hetm. Rzewuskiemu. W nowszych czasach Dembowskiego, obecnie Lelawskiego.

Hremiacze, *Gremiacze*, wś i dobra, powiat brzeski gub. grodz., gm. Wołczyn, 33 w. od Brześcia. Wś ma 465 dz.; dobra Puzynów, 731 dz. Na piaskach w pobliżu rz. Pulwy, Gloger odkrył ślady osady przedhistorycznej. Pod wsią czworokątny nasyp ziemny.

Hremiacze 1.) wś nad Olyczką, pow. łucki, gm. Silno, 42 w. od Łucka, 21 dm., 254 mk. W r. 1577 jako Wola Hremiacka należy do ks. Radziwiłła przy Olyce. Obecnie należy do ordynacji ołyckiej. 2.) **H.**, *Hrymiacze*, nad dopł. Horynia, pow. ostroński, gm. Chorów, par. praw. Hrozów, 10 w. od Ostroga, 66 dm., 264 mk. W r. 1577 należy do ziemian ostrońskich, wnoszą od 4 dym. półdworz. po 10 gr. W r. 1583 ks. Konst. Ostroński płaci od 6 dym., 2 podsus. W połowie XVII w. ks. Zasławskiego, który w r. 1650 wnosi od 16, a r. 1653 od 2 dym. Po Małachowskich wś należała do Ilińskich, potem Kurzenieckich, obecnie Szokalskiego.

Hremiacka (ob. t. III, 194 *Hrymiacki*), wś i os., pow. sokólski, gm. Bagna, 40 w. od Sokółki, wś ma 307 dz.

Hremiacka, *Hrymiacka*, rzka, pow. uszycki, lewy dopł. Uszycy. Bierze początek we wsi Ochrymowce, płynie ze wschodu na zachód i poniżej Hrymiacki uchodzi do Uszycy.

Hremiaczy, urocz., pow. nowogradwołyński, gm. Połonne, 28 dm. 197 mk.

Hrenówka, przys., pow. bałeki, gm. Daniłowa Bałka (11 w.), par. Hołowaniowskie, 64 w. od Bałty, 22 dm.

Hreziwa, rzka, w płn.-wschd. części powiatu owruckiego, dopł. Hreżli.

Hreżla, rzeczka, w gub. mohylewskiej, lewy dopł. Druci, przybiera od lew. brzegu Jezwę.

Hreżla 1.) wś, pow. radomski, gm. i par. praw. Chabne, st. poczt. Radomyśl (95 w.), 88 dm., 603 mk., 2 młyny, 416 dz. 2.) **H.**, al. *Rudnia Hreżla*, wś nad Hreżłą, pow. owrucki, gm. Chrystynówka, 14 dm., 86 mk. 3.) **H.**, al. *Wojciechów*, chutor, tamże.

Hriada Wołcza, al. *Skomorochowo*, wś, pow. wielicki, gm. Usmyń.

Hriazin, *Hrazino*, wś i dobra, pow. orszański, gm. Moszkowo. Wś ma 26 dm., 180 mk.,

cerkiew par. drewn.; dobra, od r. 1896 Rowieńskich, 307 dz.

Hriazino, fol. i wś, pow. sieński, gm. Zameczek. Fol. od 1876 r. własność Fliwerków, 144 dz.; wś 12 dm., 82 mk.

Hriaziwiec 1.) *Graziwiec*, wś nad Restą, pow. bychowski, gm. Dołhy Moch (6 w.), 67 dm., 374 mk., cerkiew. 2.) **H.**, dobra, pow. czerykowski, od r. 1875 Ostańkowiczów, 640 dz. 3.) **H.**, wś, pow. horecki, gm. Puhłaje (10 w.). 4.) **H.**, wś, pow. klimowicki, gm. Timonowo, 25 dm., 132 mk. 5.) **H.**, dobra, tamże, od r. 1879 Szaciłów, 1095 dz. (760 lasu).

Hriaziwiecka Słobódka, wś, pow. klimowicki, gm. Timonowo, 24 dm., 101 mk.

Hriazna, w dok. *Hrozne*, wś, pow. wielicki, gm. Makłoki. W r. 1765 w ławnictwie zaturczyńskim wójtostwa chrestowskiego.

Hriazne, wś, pow. wielicki, gm. Ilino. W r. 1765 w ławnictwie andrzejowskim, wójtostwa ohryzowskiego.

Hrodzewa, wś nad Humańką, pow. humański, gm. Babanka, st. poczt. Dubowa (14 w.), 12 w. od Humania, 309 dm., 1512 mk., cerkiew, młyn. Obecnie dwa towarz. włościan mają tu 120 dz.

Hromat, rzka, w pow. witebskim, lewy dopł. Łużesienki (pr. dopł. Dźwiny).

Hromosz, kol., pow. łucki, gm. Szezurzyn, 16 dm., 58 mk.

Hromówka, wś nad dopł. Słuczy, pow. starokonstantynowski, gm. i st. poczt. St.-Konstantynów (7 w.), par. praw. Krasnosiółka (4 w.), 42 dm., 233 mk. Dawniej Hipolita Łozińskiego, obecnie: Kaczkowskich, Łozińskich i Łabuńskiego.

Hromy, wś, pow. dryzieński, par. Oświej.

Hromy, wś nad stawem, pow. humański, gm. i st. poczt. Humań (9 w.), 370 dm., 2163 mk., cerkiew, szkoła.

Hromyk, dwie wsi, pow. dryzieński, parafia Rosica.

Hromyki, okolica, pow. rohaczewski, gmina Rzeczeki (12 w.), cerkiew, szkoła.

Hrozín, al. *Hrozne*, w dok. *Hrozińce*, wś nad dopł. Uszy, pow. owrucki, na pograniczu pow. radomskiego, gm. Iskorość, par. praw. Beehy (5 w.), 28 dm., 175 mk. Niegdyś Chowańskich, nazwana od przydomku jednego z nich Hroza (linia od niego idąca przybrała nazwę Hrozów, Grozów). Chowańscy dzierżą jeszcze Hrozińce r. 1618, poczem sprzedają Niemiryczom. W r. 1628 Stefan Niemirycz, podkom. kijowski, wnosi ztąd z 2 dym., 2 ogr.

Hrozów, wś nad dopł. Zbyszeńki, pow. ostroński, gm. Chorów, par. praw. Białaszów (2 w.), 10 w. od Ostroga, 76 dm., 293 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1879. W r. 1577 siółko zamku ostrońskiego, ks. Konst. Ostrońskiego, który wnosi od 5 dym. półdworz. po 10 gr. i 4 ogr. po

2 gr., a r. 1583 od 7 dym., 4 podsus. W r. 1650 ks. Zasławski płaci ztąd od 18, a r. 1653 od 6 dym. Obecnie z Białaszowem należy do Goldmana, 1910 dz. (740 lasu).

Hrozowszczyzna, chutor, pow. ostrogski, gm. Kuniów.

Hrozy, wś, pow. czerykowski, gm. Dołhowicze, 15 dm., 110 mk.

Hrubieszów, miasto powiatowe. W r. 1900 ma 12,554 mk., cały powiat zaś 115,488 mk. W r. 1565 czynsz z domów miejskich pobierał pleban, a do zamku dawano tylko z ról, których było $56\frac{1}{4}$ łan. (po 36 gr.), ogrodów 8, domów wójtów 3 (dawały zł. 19 gr. 6), piekarzów 23 po gr. 4, szewców 9, dochód od rzeźników trzymali w arendzie żydzi i dawali po 36 kamieni łoju, łaźnia czyniła zł. 10, żydów 5 dawało zł. 3. Ogółem zł. 143 gr. 11. W r. 1890 miasto H. miało 9406 mk., w tem: 3259 praw., 1074 katol., 5264 żyd. Powiat miał 92,806 mk. rozłożonych na miasta: H., Dubienkę 5177 mk. (792 pr., 1500 katol. 2833 żyd.) i gminy: Białopole 6594 mk. (4243 praw., 1756 katol., 500 prot., 95 żyd.), Grabowiec 7843 mk. (1886 prawosł.), Jarosławiec 8057 mk. (3381 praw., 1613 żyd.), Horodło 8575 mk. (5200 praw., 1021 żyd.), Hrubieszów 6433 mk. bez miasta (6026 praw.), Kryłów 7451 mk. (4517 praw., 1412 żyd.), Miączyn 5434 mk. (4095 praw.), Miętkie 4200 (2856 praw.), Mieniany 4402 (3980 praw.), Mołodiatyecz 5413 mk. (3581 praw.), Moniatyecz 4818 mk. (3313 praw.), Werbkowice 6696 mk. (5758 praw.). Koskowski B.: „Powiat hrubieszowski“ (Dodatek do Przegl. Tygodn. z r. 1892). Dobrowolski A.: „Lud hrubieszowski“ (Lud. 1894, t. I.).

Hrud, folwark dóbr Stefaniszki, pow. grodzieński.

Hrud Berezowy, pow. owrucki, ob. Berezowy Hrud.

Hruda, wś, pow. nowogradwołyński, gmina Piszczów, par. praw. Tożyr, 16 w. od mta pow., 89 dm., 456 mk., szkoła od r. 1860. Dawniej ks. Sanguszków.

Hrudka, chutor w dobrach Socha, pow. kobryński.

Hrudkowicze, *Grudkowicze*, dobra, powiat kobryński, gm. Wołowieł (7 w.), 50 w. od Kobrynia, własność Rusieckich, z fol. Czeremcha i Smyr 1615 dz. (709 łąk, 503 lasu), 2 wiatraki.

Hrudopol, *Grudopol*, fol. dóbr Dobromysł, pow. słonimski.

Hrudowik, *Hrudowiki*, wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Dworce, 210 dz.

Hrudy, kol., pow. rówieński, gm. Tuczyn, 21 dm., 221 mk.

Hrudynówka, *Grudzinówka*, dobra, powiat bychowski, gm. Osowiec Cerkiewny (7 w.), Tol-

stojów 20,612 dz. (10,404 lasu), cerkiew, dwa młyny.

Hrudziki, al. *Kaplary*, wś, pow. dryzieński, par. Oświej.

Hrudzinowo *Stare i Nowe*, wś, pow. dziśnieński, gm. i dobra Leonpol (2 w.). W opisie tej wsi (t. III, 188), mylnie podano nazwy które tu prostujemy: Wasilisa (nie Wasilia) Massalska wyszła za Wołosieckiego. Córką jej była z drugiego małżeństwa: Dorota z Horskich. Łopaciński był wojewodą brzesko-litewskim. Zamias: Teresa Sokolnicka, czytać należy Sokolńska.

Hrusk, *Grusk*, wś i dobra, pow. wołkowyski, gm. Łyskowo, 35 w. od Wołkowyska. Wś ma 379 dz.; dobra, własność Tarwidów, 107 dz.

Hruszczany, wś, pow. wołkowyski, gmina Hornostajewicze, 21 w. od Wołkowyska, 131 dzies.

Hruszewo, al. *Hruszowa*, *Gruszewo* (ob. t. II, 876), wś i dobra, pow. kobryński, gm. Hłusk, 28 w. od Kobrynia. Wś ma 78 dm., 917 mk., cerkiew, zarząd gminny, 1345 dz. (610 łąk i pastwisk), 185 dz. cerk.; dobra, własność Rodziejczów, z attyn. 1741 dz. (835 lasu, 280 nieuż.). Mieszka tu znana powieściopisarka Marya Rodziejczówna. Na polach wsi trzy kurhany, w których znaleziono kości ludzkie. W lesie dworskim kurhan, znacznie większy od poprzednich. Wś należała do ekonomii kobryńskiej, w wójtostwie hruszowskim, włości dworu horodeckiego. W r. 1563 było 24 włók grantu „podłego“, t. j. 1 wolna na wójtostwo i 23 za opłatą. Włościanie dawali czynszu 8 gr., beczkę owsa, albo 10 gr., 1 wóz siana albo 5 gr., za gęś, kury, jajca, stacyę i niewody 8 gr., osady 30 gr., za tłoki 12 gr., a za gwałty beczkę żyta al. 10 gr., co czyni 83 gr. Naddatków mieli 11 włók 18 mrg. bez opłaty. Suma dochodu ze wsi czyniła 30 kóp 6 gr. 5 den. Do wójtostwa należały wsi: Hłusko, Berezna, Hruszowa i Chodlin.

Hruszki, wś, pow. sieński, cerkiew.

Hruszki 1.) zaginione sioło w pobliżu Horynia i wsi Buhryna, pow. ostrogski. 2.) **H.**, *Gruski* (ob. t. II, 377), wś, pow. żytomierski, gmina Horoszki, par. praw. Dawidówka, 28 w. od Żytomierza, 179 dm., 927 mk., wiatrak. Należy do dóbr Dawidówka. W r. 1610 we włości wilskiej ks. Ostrogskich.

Hruszkówka, wś, pow. czechryński, gmina i st. poczt. Kamionka (7 w.), 40 w. od Czechrynia, 521 dm., 1825 mk., cerkiew, szkoła cerk., cukrownia, 28 wiatraków.

Hruszów, wś, pow. krasnostawski. W roku 1565 należała do ststwa krasnostawskiego, miała 12 kmieci, 4 zagrod. Dochód wynosił zł. 9 gr. 12.

Hruszów, wś, pow. kaniowski, gm. Trachto-

mirów, st. poczt. Kaniów (21 w.), 242 dm., 1336 mk., cerkiew, szkoła cerk., 18 wiatraków.

Hruszów 1.) wś, pow. jaworowski. W r. 1565 wś ta w ststwie lubaczowskim nad rzka Hodwisznia, miała 46 kmieci na 19 łanach, pół łana popa. Kmiecie dawali przed tem podymne do zamku w Lubaczowie, r. 1565 zaś do Bełża. Było też 2 zagrod, karczmarz i bartnicy dający miodu 56 kuników każdy po gr. 36 i kun cztery po gr. 30, razem zł. 70 gr. 6. Ogólny dochód wynosił zł. 113 gr. 23. H. wraz z Krowicą dzierżawili Letyńscy, płacąc zł. 295 gr. 2, den. 6. 2.) H., pow. śniatyński, ob. *Russów*.

Hruszowa, ob. *Hruszewo*.

Hruszowa, *Hruszów*, wś, pow. włodzimierski, na pograniczu od Galicji, gm. Poryek, 38 w. od Włodzimierza, 62 dm., 377 mk., cerkiew. W r. 1544 Fruzyanna Fedorowna Zbaraska, kn. Wasilowa Welicka, jako wdowa bezdzietna, zapisuje bratu swemu kn. Aleksandrowi Porykiemu (Zbaraskiemu) dobra macierzyste, a w tej liczbie H. Podług rewizji zamku łuckiego z r. 1545 kn. Aleks. Poryeki, pobiera tu myto po 1 gr. W r. 1570 w zastawie u Ambrożego Łaszcza, który z H. i wsi do niej należących wnosi od 14 dym., 21 ogr. po 2 gr., 1 rzem. 2 gr. W roku 1583 kn. Aleksander Poryeki z H., Samowoli i Kaczkowicz wnosi od 16 dym., 23 ogr., 1 koła dorocz., oraz Marcin Przyborski z samej H. od 6 dym., 3 ogr., 11 ogr., 1 bojarzyna. Obecnie Chrzanowskich (135 dz.) i Zielińskich.

Hruszówka 1.) wś, pow. rówieński, gmina Siedliszcze, par. praw. Pohorełówka (5 w.), 58 w. od Równego, 28 dm., 377 mk. Niegdyś ks. Ostrogskich, następnie Zamojskich, Koniecpolskich, Wyleżyńskich, Steckich, Lubomirskich, od Omiecińskich, przeszła w inne ręce. 2.) H., kol., tamże, gm. Siedliszcze, 8 dm., 47 mk. 3.) H., w dok. *Hruszowice*, *Hruszowa*, *Wólka Hryssowa*, wś i kol., pow. włodzimierski, gm. Nowydwór, 47 w. od Włodzimierza. Wś ma 27 dm., 177 mk.; kol. 33 dm., 162 mk. Należała do dóbr władcy włodzimierskiego. W r. 1577 władca Fiedosiej wnosi z Wólki Hryssowej z 6 dym., 4 ogr., a w r. 1583 z 5 dym., 5 ogr., 1 rzem.

Hruszówka, wś, pow. dobromilski. W roku 1565 trzyma ją Mikołaj Tarło. Wś należy do ststwa sanockiego.

Hruszowno 1.) wś nad Stochodem, pow. kowelski, gm. Powursk, 35 w. od Kowla, 28 dm., 153 mk. W r. 1570 Romanowa Hulewiczowa z Radoszyna, Wielemna z częścią Gruszewińskiej wnosi od 40 dym., 40 ogr. po 2 gr., 2 kół młyn., 1 karczmy. W r. 1577 Polonia Matysówna z Ozdowa, wdowa po Hulewiczu, obecnie Janowa Piotrkowa wnosi z imion swoich i synów swoich Demiana i Michała Hulewiczów z H. i Oziera od 11 dym., 10 ogr. po 4 gr., od młyna polnego, od 4 młyn. korzechnych po 12 gr., od

koła foluszowego 24 gr., oraz Ostafi Korowaj z części H. i Sielec od 7 dym. po 10 gr., 2 ogr. po 2 gr. W r. 1583 Damian Hulewicz płaci z 6 dym., 2 ogr., 2 kół dorocz., zaś Ostafi Korowaj z części od 3 dym., 2 ogr., 1 koła dorocz., $\frac{1}{8}$ popa. W r. 1648 Stefan Bukojemski z części H. wnosi od 7, r. 1658 od 2 dym. Następnie Myszków Chołoniewskich. 2.) H., wś nieznana dziś pod tą nazwą, leżała w pow. dubieńskim lub łuckim. W r. 1570 Iwan Borzobohaty Krasieński wnosi z Rykacz, Topolca i H. od 15 dym., 9 ogr. po 4 gr., 11 ogr. po 2 gr.

Hruszwica, rzka, w pow. łuckim, prawy dopł. Styru.

Hruszwica 1.) kol., pow. łucki, gm. Kolki, 13 dm., 86 mk. 2.) H., wś nad dopł. Stubla, pow. rówieński, gm. Dziatkowicze, 15 w. od Równego (st. poczt. i dr. żel.), 86 dm., 831 mk., cerkiew drewn z r. 1766 fundacyi dziedzica Kamińskiego, kaplica katol., młyn. 3.) H., fol., tamże. 4.) H., kol. czeska, tamże, 24 w. od Równego, 169 dm., 691 mk. Podług danych z r. 1886 w H. było 105 dm., 833 mk. prawosł., 98 katol. i 995 husytów czeskich. Podług reg. pob. pow. łuckiego z r. 1577 część należy do Bielewa kn. Janusza Czartoryskiego, który wnosi od 15 dym., 10 ogr. po 4 gr., część zaś do Morawicy, Jana Hierom. Chodkiewicza, kaszt. wil., płacącego z 12 dym. włóczn., 2 ogr. po 5 gr. W r. 1583 wnosi Bohusz Promczejko (z części po Czartoryskich) z 16 dym., 9 ogr., 6 ogr., 1 koła wałn., 1 popa i ks. Andrzej Wiśniowiecki z części ciągnącej do Morawicy od 15 dym. Po śmierci kn. Andrzeja, wdwy wołyńskiego i ststy lubeckiego (1584 r.), bierze Morawicę z Kniahyninem i H., jedna z czterech córek jego Zofia Janowa Pacowa. W r. 1648 w dzierżawie Zofii Stanisławskiej, która płaci od 210, a r. 1649 od 185 dym. Następnie kolejno: Kamińskich, Jałowickich, Zagórskich, Duninów i Lipskich.

Hruzdowo 1.) (ob. t. II, 880 *Gruzdowo*), matko, pow. wilejski, gm. Mańkowicze (7 w.), r. 1865 miało 72 dusz rewiz., należało do dóbr Smycz. Cerkiew paraf. wzniesiona r. 1756. 2.) H., wś i dobra, pow. wilejski (nie zaś oszmiański), gm. Lebedziewo (7 w.). Wś miała 15 dusz rewiz., w części do Chodźków, 67 dusz w części Dederków i 6 dusz w części skarbowej. Dobra należały do Dederków. Cerkiew paraf. wzniesiona przez Andrzeja Sakowicza na podziękowanie Bogu za uratowanie z pogromu pod Kopaczami. Następna fundowana została roku 1761 przez Dederkę, a odnowioną r. 1819 przez Chodźkę. Kościół par. katol. znajduje się we wsi Oborek i tylko parafia nosi nazwę H.-Oborek. H. wraz z Oborkiem należał do Halszki z Kocięłów Łomińskiej, następnie siostrzeńca jej Andrzeja Sakowicza. Dalsze losy dzielił H. z Oborkiem (ob. t. VII, 336).

Hruzdy, wś, pow. sieński, gm. Kakowczyn, 9 dm., 48 mk.

Hruzewica, w dok. *Hruzowica*, wś, pow. proskurowski. W r. 1530 pusta, r. 1542 płaci od 1 pługa; r. 1565 Piasecki wnosi od 5 pługów. W r. 1578 przy Czarnym Ostrowie, płaci r. 1583 od 5 pługów, 1 rzemieślnika, 2 ogr. po 6 gr., 5 ogr. po 4 gr.

Hruziatyn, wś w pobliżu Styru, pow. łucki, gm. Trościaniec 45 w. od Łucka, 111 dm., 722 mk., cerkiew. W ostatnich czasach należała do ks. Stanisł. Czetwertyńskiego, była attyn. Homicz.

Hrużka 1.) *Hrużkie*, wś nad rzeką Olehową, pow. kijowski, gm. Byszów, st. poczt. Chwasowa (16 w.), 58 w. od Kijowa, 344 dm., 1923 mk., cerkiew, gorzelnia, młyn, 1825 dz. Od r. 1840 z Wesołą Słobodą własność Daryi z Charlińskich Frejgangowej, mającej 3504 dz., obecnie ma tu Betulińska 7329 dz., reszta należy do 3 Towarzystw włośc. 2.) **H.**, urocz., pow. żytomierski, gm. Trojanów, 16 dm., 90 mk.

Hrużki 1.) fol. dóbr Kolejczyce, pow. bielski gub. grodz. 2.) **H.**, wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Rohacze, 242 dz.

Hrużliwiec, wś i kolonia, pow. nowogradwołyński, gm. i par. praw. Kurne (6 w.), 42 w. od mta pow. Wś ma 72 dm., 424 mk., kolonia 49 dm., 248 mk.

Hrużliwiec, chutor, pow. żytomierski, gmina Cudnów, 10 dm., 73 mk.

Hrybacze, wś, pow. mohylewski, gm. Tołpieczyce (4 w.), 22 dm., 141 mk.

Hrybalewo, wś, pow. wieliski, gm. Krest. W r. 1765 podane w ławnictwie baberniewskim wójtostwa hłazomickiego.

Hrybanie, *Hrybany*, wś nad rzeką Wielizką, pow. wieliski, gm. Czeple, 8 dm., 54 mk., cegielnia.

Hrybanowszczyzna, wś, pow. wieliski, gm. Wiaźmieny.

Hrybany, wś, pow. horecki, gm. Niezyporowice (10 w.).

Hrybin, dobra, pow. mohylewski, od r. 1865 Łupandinych, 203 dz.

Hrybino, wś, pow. sieński, gm. Zameczek, 30 dm., 198 mk.

Hrybki, ferma pod Jampolem, 340 dz. Własność Dowiakowskich.

Hrybowa, *Grzybowa*, w dok. *Drybowa*, wś przy ujściu Żyraku do Horynia, pow. krzemieniecki, gm. i st. poczt. Jampol (12 w.), 40 w. od Krzemieńca, 123 dm., 833 mk., cerkiew wzniesiona r. 1762, uposażona przez ks. Radziwiłła r. 1769, młyn. Wś Drybową nadał Zygmunt I Michałowi Deniskowiczowi, który zapisał ks. Janowi, bisk. litew., co potwierdza król roku 1533. Po zgonie biskupa przechodzi H. do jego siostry Beaty Ostrogskiej, żony ks. Ilji. Następ-

nie własność ks. Radziwiłłów, Boguskich, obecnie Eweliny Czajkowskiej, 106 dz.

Hrybowica, wś, pow. włodzimierski, gmina Hrybowica, 20 w. od Włodzimierza, 95 dm., 802 mk., zarząd gminny, cerkiew par., szkoła. Niedgdyś Jakuba Wojny Niemirowicza zapisana przez niego około r. 1455, matce Annie, a po jej śmierci na siostrzeńców, dzieci kn. Michała Wasilewicza Czartoryskiego. W r. 1577 przy Litowizu, kn. Michała Czartoryskiego, który wnosi od 18 dym. łanów., 11 ogr. po 2 gr., 12 kom. po 4 gr., a r. 1583 kn. Michałowa Cz. płaci z niej od 23 dym., 13 ogr., 6 kom., 1 popa. Obecnie własność Roemerów. Gmina obejmuje 39 miejsc., 1190 dm. włośc. (obok 169 innych), 7247 mk. włościan, uwłaszczonych na 10,015 dz. ziemi.

Hrybule, wś, pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Hryby 1.) fol., pow. czerykowski, od r. 1877 Prus-Zukowskich, 263 dz. 2.) **H.**, wś, pow. sieński, gm. Moszkany, 22 dm., 86 mk. 3.) **H.**, *Gryby*, wś, pow. lepelski. 4.) **H.**, wś, pow. wieliski, gm. Uświat.

Hrycenki, wś nad stawem (z rozlewu Ikopot), pow. starokonstantynowski, gm. Kołki, st. poczt. Antoniny (pow. zasławski), st. dr. żel. Czarny Ostrów (25 w.), 36 w. od mta pow., 149 dm., 786 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1779, uposażona ziemią przez dziedzica Błędowskiego r. 1779, szkołka cerkiewna od r. 1874. Wś należała do ks. Ostrogskich, r. 1661 w dzierżawie Adama Wilgi, była pustą. W r. 1753 dostała się ks. Antoniemu Lubomirskiemu, stępie kazimirskiemu. Następnie gen. Błędowskiego, potem Jana Morgulca, od którego r. 1842 kupuje zięć jego Zenon Hołowiński i sprzedaje Ignacemu Szuszkowskiemu. Syn tegoż Franciszek ustępuje w r. 1890 majątek włościance Eudoksyi Wołczuk.

Hrycewicze 1.) wś, pow. kobryński, gmina Siechnowicze, 150 dz. 2.) **H.**, wś, pow. prużański, gm. Malecz, 415 dz. 3.) **H.**, wś, pow. wołkowyski, gm. Świsłocz, 778 dz. Pod wsią niewielki kurhan, zwany „Hrycewicka Baba“.

Hrycewo, dobra, pow. orszański, gm. Kochanowo (8 w.), od r. 1850 Puzrynów (żydów); mają 269 dz., dom modl. żyd., fabryka octu.

Hryciewo, wś, pow. lidzki, gm. Żołudek, należała do dóbr skarb. Stecielowszczyzna.

Hryeki 1.) wś, pow. bielski gub. grodz., gm. Siemiatycze. 2.) **H.**, wś, pow. wołkowyski, gm. Krzemienica, 131 w. 3.) **H.**, wś, tamże, gm. Piaski, 73 dz. 4.) **H.**, wś i os., tamże, gmina Świsłocz, 29 w. od Wołkowyska. Wś ma 528 dz. włośc. i 123 dz. prywat.; osada należy do Kozłowskich, ma 38 dz.

Hryeki, wś, pow. rówieński, gm. Dąbrowica, par. praw. Zaleszany (3 w.), 35 dm., 243 mk.

Hryćkiewicze, wś, pow. wołkowyski, gmina Samarowicze, z urocz. Łozy, 418 dz.

Hryćków, w dok. *Hryczków*, wś, pow. kamieniecki, st. poczt. Tynna. W r. 1530 płaci od 3, a r. 1565 od 4 pługów. W r. 1566 było 10 ludzi osiadłych, którzy dają czynszu po 2 fl., 10 trzcinników owsa po 6 gr., czyni 60 gr., po 2 kury 1 gr., po 15 jaj 12 den., wogóle 32 fl. 16 gr. 12 den. Tamże pszczoł od pasieczników dostało się 20 pni, każdy po 20 gr., czyni 13 fl. 10 gr. Barana dwudziestego dają w trzecim roku; dostało się 8, szacując po 15 gr. czyni na rok 2 fl. Wioprza kiedy żer bywa dziesiątego, a kiedy żeru nie ma dwudziestego dają, których dostało się 8, szacując na grzywnę czyni 12 fl. 24 gr. Tamże wataman „liber“. Tamże służka jeden. Suma uczyni 60 fl. 20 gr. 12 den. W r. 1569 ststa kamieniecki wnosi od 3 pługów. W r. 1629 należy do dzierżawy Smotrycz, w posiadaniu Aleksandra Humieckiego. Obecnie H. należy do hr. Włodzimierza Potockiego, który ma tu 100 dz.

Hryckowo, wś, pow. dryzieński, parafia Oświej.

Hryćkowszczyzna 1.) dobra i urocz., pow. wołkowyski, gm. Porozowo. Dobra należą do Telszewskich i mają 187 dz.; urocz. do v. Witte, 103 dz. 2.) **H.**, fol., pow. dryzieński, Stankiewiczów, 46 dz. 3.) **H.**, fol., pow. połocki, Błażewiczów, 30 dz.

Hryców, mstko nad Chomorem, przy ujściu rzki Białki, pow. zasławski, gm. Hryców, st. poczt. Szepetówka (30 w.), st. dr. żel. Chrolin (18 w.), 31 w. od Zasławia, 471 dm., 3359 mk. (do 200 katol. i około 2000 żyd.), cerkiew wzniesiona w r. 1785 fundacyi właściciela Marcina Grocholskiego, kaplica katol., szkoła, zarząd gminny, sąd pokoju. H. należał do ks. Zbaraskich, r. 1547 w zastawie u Boguchwała Łabuńskiego za 200 kóp gr., przed r. 1563 wrócił do Zbaraskich, poczem przechodzi do Wiśniowieckich. Z ręką Heleny Wiśniowieckiej przechodzi do Stanisława Warszyckiego, z przys.: Hubezą, Kurhanówką, Małemi i Wielkimi Onyszkowcami, Moskwitynowką, Łutówką, Sawarcami i Hajworonką. Ze wszystkich tych wsi r. 1650 wnosili na 15, a r. 1651 tylko z 5 dym. Po Warszyckich władali H. Lubomirscy, poczem na początku XVIII w., przechodzi na krótki czas w posiadanie Jana Odrowąża Pieniążka, wwdy sieradzkiego, wkrótce powraca do Lubomirskich. Od ks. Stanisława, podstolego koron., r. 1752 nabywa Michał Grocholski, sędzia ziemski braclawski. Obecnie Mieczysław Grocholski, posiada 2377 dz. ziemi i 647 dz. lasu. Za Lubomirskich istniały w H. cechy: tkacki, szewcki, bednarski i mularski, ustawy których potwierdził Grocholski r. 1782. Mstko posiadało prawo magdeburskie. Staraniem obecnego dziedzica prawie całe mstko wybrukowano.

Gmina H. obejmuje 13 miejscowości, 1302 dm. włośc. (obok 271 innych), 7052 mk. włościan, na 8059 dz. Jełowicki W.: „Wykopaliska numizmatyczne w H. na Wołyniu“ (Przegl. Bibl. archeol., t. II, r. 1881).

Hrycowa, wś, pow. dzisieński, gm. Zalesz (8 w.); miała 27 dusz rewiz., należała do dóbr Wańkowszczyzna.

Hrycyki, w dok. *Hryczkowce*, wś, pow. starokonstantynowski, gm. Kuleczyny, par. praw. Pieczyska (1 w.), 30 w. od mta pow., 95 dm., 626 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1743. Wś należy do włości konstantynowskiej ks. Konst. Ostrońskiego, który wnosi z 17 dym., 9 ogr., 1 koła dorocz., 1 popa. W r. 1593 spustoszona przez Tatarów. W r. 1753 dostała się ks. Ant. Lubomirskiemu, stście kazimirskiemu, obecnie Bagieńskich.

Hryczenniki, wś, pow. wilejski, gm. Sitee (4 w.); miała 11 dusz rewiz., należała do dóbr Chudurówka.

Hrydiaki, wś, pow. wieliski, gm. Budnica.

Hrydki, wś, pow. dzisieński, gm. Postawy (9 w.); r. 1865 miała 86 dusz rewiz.

Hrydki, wś, pow. kowelski, gmina Koszar Stary, 15 w. od Kowla, 60 dm., 390 mk. W r. 1663 z 11½ ogrod. wnoszą 11 fl. 15 gr., za miód 2 fl., za zboże 583 fl. 7 gr.

Hrydziuszki 1.) *Wielkie*, wś, pow. dzisieński, gm. i dobra Łużki (6 w.); r. 1865 miała 70 dusz rewiz. 2.) **H. Małe**, wś, tamże, miała 49 dusz rewiz.

Hryhoriewo, al. *Hryhorkino*, wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszczce. W r. 1653 Hryhorowo, należy do dzierżawy sawińskiej. W roku 1765 w ławnictwie bykowskim, wójtostwa zakomelskiego.

Hryhorowce, wś włośc. i dobra, pow. bielski gub. grodz., gm. Dubiażyn, 12 w. od Bielska. Wś ma 388 dz.; dobra, Kosińskich, 332 dz., st. dr. żel. brzesko-grajew. między Bielskiem a Kleszczelami.

Hryhorowicze 1.) wś, pow. sieński, gmina Łukoml, 26 dm., 168 mk., cerkiew. 2.) **H.**, trzy dwory, pow. dzisieński, gm. Mikołajów. W r. 1865 jeden należał do Jeśmanów, drugi do Si-pajków, trzeci do Lisowskich. W r. 1748 Antoni Miładowski sprzedaje Janowi Ciechanowieckiemu, stście opeskiemu.

Hryhorowicze, *Hrehorowicze*, wś w pobliżu Połonki, pow. łucki, gm. Czaruków, 25 w. od Łucka, 45 dm., 283 mk. W r. 1545 własność Hryhorewskich, którzy mieli opatrywać z innymi 3 horodnie zamku łuckiego. W r. 1570 w zastawie u Jana Chrościeckiego, który wnosi z 4 dym., 6 ogr. po 1 gr., 1 ogr. 2 gr. W roku 1577 przy Beresteczku Chwiedory Działyńskiej, która płaci od 2 dym., 3 ogr. Ustąpiona przez Mateusza Woronicza i żonę Hulewiczównę Jackowej Szybińskiej, która ją ceduje r. 1582 Pru-

sinowskim. W r. 1583 Prusinowska, podstolina wołyńska, płaci z H. z 6 dym., 1 ogr., 1 komor. Następnie Chrzastowskich, r. 1848 Nideckich, obecnie Zwolińskich.

Hryhorówka 1.) wś nad Dnieprem, powiat kaniowski, gm. Trechtymirów, st. poczt. Kaniów (24 w.), 234 dm., 1556 mk., cerkiew, szkoła cerk., 2 młyny, 16 wiatraków. Obecnie Maryi Braker, 1780 dz. 2.) **H.**, wś, pow. kijowski, gm. i st. poczt. Hermanówka (8 w.), 56 w. od Kijowa, 149 dm., 952 mk., cerkiew, szkoła cerk., cukrownia, młyn wodny, 2 wiatraki, 568 dz. włośc. 3.) **H.**, wś, pow. uszycki, gm. Kapuściwno (10 w.), 18 w. od Uszycy, 84 dm. 4.) **H.**, wś, tamże, okr. pol. Wierzbowiec, st. poczt. Nowa Uszyca (Letniowiec), ma 524 dz. ziemi, 49 dz. lasu, własność Niłowych. 5.) **H.**, kol., pow. łucki, gm. Torczyn, 10 dm., 268 mk.

Hryhorowszczyzna, fol., pow. dryzieński, attyn. Julianowa, Grzymajłowskich.

Hryhory, przys. dóbr Białe, pow. lepelski, gm. Mosarz.

Hrykowica, wś i dobra, pow. kobryński, gm. Pruska, 6 w. od Kobrynia.

Hrykowicze, ob. *Rykwicze*.

Hrymiaczka, w dok. *Hrimieczka*, *Hryniec-ka*, wś, pow. latyczowski. W r. 1530 płaci od 5, 1542 od $3\frac{1}{2}$ pługów; w r. 1565 ks. Jan Poniatowski, pleban zinkowiecki, wnosi od 5 pługów, 1 koła wałn.; w r. 1583 od 2 pługów, koła dorocz. i koła stępnego.

Hryńce (ob. t. II, 884 *Gryńce*), dwie wsi, pow. oszmiański, gm. Polany (3 w.). Jedna, mająca w 1865 r. 22 dusz rewiz., należała do dóbr Polany, druga 17 dusz, do dóbr skarbow. Święty Duch.

Hryncewicze, okolica szlach., pow. grodzieński, gm. Skidel, 40 dz.

Hrynczany, fol. dóbr Ładziny, pow. słonimski.

Hryńczuk, wś, pow. kamieniecki. W roku 1565 **H.**, al. Stepanikowce, królewsczczyzna, w posesyi Kostrzewskiego, który płaci od 6, roku 1569 od 5, a r. 1583 od 3 pługów. W roku 1616 należała do ststwa kamienieckiego, była w posesyi Walentego Aleksandra Kalinowskiego, ststy kamien., zupełnie zdezolowana. W r. 1661 miała 15 dym.

Hrynek, chutor, pow. ostrogiński, gm. Krzywina, 14 dm., 75 mk.

Hrynie, wś, pow. wilejski, gm. Radoszkowicze (8 w.); miała 37 dusz rewiz., należała do dóbr Nowydwór.

Hrynie, wś nad Teterowem, pow. radomyski, gm. i par. praw. Hornostajpol (2 w.), st. poczt. Radomyśl (112 w.), 47 dm., 356 mk., 4 młyny wodne, 739 dz. Należała do dóbr Hornostajpol.

Hryniewiczze 1.) wś, pow. białostocki, gm. Białostoczek. W r. 1561 należała do wójtostwa pomchackiego, we włości zamku suraskie-

go. Miała 7 włók gruntu średniego, ale iż ziemia borowa, więcej podłego, a ludzie w ubóstwie płacić będą z gruntu podłego. Powinność czynszu 3 gr., osady 30 gr., za 1 beczkę owsa 5 gr., a za odwóz 5 gr., za gwałty 1 beczkę żyta albo 10 gr., za wóz siana 3 gr., a za odwóz 2 gr., za gęsi, kury, jajca $3\frac{1}{2}$ gr., za stacyę $2\frac{1}{2}$ gr., za łłoki 12 gr., za niewody 2 gr., z włłoki na osadzie po 83 gr., ogółem 9 kóp 4 gr. 2.) **H. Małe**, wś i okolica szlach., pow. bielski gub. grodz., gm. Pasynki, 8 w. od Bielska. Wś ma 50 dz., okolica szlach. 132 dz. Niegdyś Hryniewiczów. 3.) **H. Wielkie**, wś, okolica szlach. i dobra nad rzeką Białą, tamże, 4 w. od Bielska. Wś ma 15 dm., 78 mk., cerkiew, 147 dz.; okolica 165 dz. Dobra, własność Smółskich (poprzednio Sakowiczów), 490 dz. Nadto Spitzbartowie mają 85 dz. 4.) **H.**, wś, dobra i osada, pow. prużański, gm. Suchopol, 18 w. od Prużany. Wś ma 111 dz., osada 33 dz.; dobra, własność Sękowskich, 140 dz. 5.) **H.**, wś, pow. wołkowyski, gmina Izabelin, 600 dz. włośc.

Hryniewszczyzna 1.) wś i fol., pow. klimowicki, gm. Nadziejkwicze. Wś zwana też „H. Krzysztopole“, ma 42 dm., 328 mk.; fol. należy do dóbr Strukajły. 2.) **H. Mała**, wś, tamże, 16 dm., 117 mk.

Hryniewce Polne, wś, pow. proskurowski. W r. 1530 płaci od $3\frac{1}{2}$ pługów. Był pop „Maszko“. W r. 1578 Mikołaja Sieniawskiego; w r. 1668 w dzierżawie Łychowskiego, spustoszona przez Kozaków i Tatarów podczas wyprawy braiłowskiej.

Hrynki 1.) wś i dobra, pow. słonimski, gm. Czerny, 10 w. od Słonima. Wś ma 130 dz.; dobra Rahozów, z chutorem Osowiec 313 dzies. 2.) **H. Wielkie** i **Małe**, dobra i dwie wsi, pow. wołkowyski, gm. Dobrowola, 42 w. od Wołkowyska. Dobra Westbergów, mają 620 dz.; wś **H. Wielkie** 1357, **H. Małe** 733 dz. 3.) **H.**, wś, pow. wieliski, gm. Budnica.

Hryńki, wś nad dopł. Horynia, pow. krzemieniecki, gm. Świątec, par. praw. Ośniki (3 w.), 44 w. od Krzemieńca, 99 dm., 563 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1776, młyn. W r. 1583 własność kn. Stefana Zbaraskiego, wwdy trockiego (przy Januszpolu), który wnosi z 8 ogr., 2 kom., 1 bojarz. Obecnie Olszewskich, 223 dz.

Hryniskizki, właściwie *Gryniskizki*, wś, pow. kowieński. Kościół zbudowanym został w roku 1618 (Wołoncewski, Bisk. zmujdz., 60). Za biskupa Stefana Giedrojcia (1777—1803), Krzysztof Białozor, wzniósłszy w G. mury kościoła po okna, zmarł. Syn jego Tadeusz, na tem podmurowaniu zbudował kościół z drzewa. Był tu niegdyś i kościół kalwiński, jednak kto go zbudował i kiedy upadł, niewiemy. Pozostała tylko wioska, należąca do tego kościoła, „Bogdaniszki“ zwana.

M. R. Wit.

Hrynkowce, wś, pow. krzemieniecki, gmina

Borsuki, par. praw. Matwiejowce (2 w.), 23 w. od Krzemieńca, 63 dm., 387 mk. Własność Leuchowskich.

Hrynkowce, wś, pow. husiatyński. W roku 1565 mstko H. al. Pobożnystaw, własność Cwikłowskiej, płaci 4 mar. szosu, od 1 popa i 4 rzem., czopowego 10 fl. W r. 1566 Sroczycka wnosi od 2, a r. 1569 od 3 pługów i 14 fl. czopowego. W r. 1583 Sroczycki płaci od 1¹/₄ pługów i 1 ogr.

Hrynkowszczyzna, wś i dobra, pow. słonimski, gm. maryjska, par. katol. Dziewiątkowicze, 27 w. od Słonima. Ze wsiami: Haliki i Bołty 465 dz.; dobra, Szumowiczów, z fol. Teklinowo 644 dz.

Hrynów, ob. *Uhrynów*.

Hrynówce, *Hryniowce*, wś nad Słuczą, pow. żytomierski, gm. Motowidlówka, 103 w. od Żytomierza, 5 w. od Lubaru (st. poczt.), 30 w. od Olszanki (st. dr. żel.), 171 dm., 1,088 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1751. Do par. należy wś Karań. W całej paraf. w r. 1886 było 129 dm., 1,000 mk. praw., 36 katol., 34 żyd. Własność większa należy do Baranowskich, Hrebničkih, Solara i Klimczi. Wspomniane już r. 1487 w opisie ziemi kijowskiej. Nadane roku 1496 ks. Ostrogskim, należały do ordynacyi aż do r. 1753, w którym dane Jerzemu Lubomirskiemu przy Cudnowie. Ten sprzedaje Ponińskiemu, potem Prota Potockiego, od którego kupuje Gliński, sędzia zwiąhelski. W czasie jego władania okazuje się w H. cudowny obraz P. Jezusa, przeniesiony do kościoła dominikańskiego w Lubarze. Następnie H. należą do Ostrowickich, potem Mikuliczów, obecnie rozdzielone na drobne części.

Hrynówka, wś, pow. żytomierski, gm. Barasze, 14 dm., 84 mk.

Hrypacz, wś, pow. wieliski, gm. Baranowo.

Hrystanówka, *Chrystanówka*, pow. hajsyński, ob. *Huńcza*.

Hryszenki, dobra, pow. orszański, od r. 1877 Wycynów, 358 dz.

Hryszczyce, *Gryszczyce* 1.) dobra i urocz., pow. brzeski gub. grodz., gm. Dmitrowicze (8 w.), 47 w. od Brześcia, własność Buchowieckich, z urocz. Charyton 1,020 dz. 2.) **H.**, osada pod Słonimem, 56 dz.

Hryszczyńce (ob. t. III, 177 *Hreszczyńce* i t. II, 885 *Gryszczyńce*), wś, pow. kaniowski, gm. Pszeniczniki, st. poczt. Kaniów (7 w.), 263 dm., 1,340 mk., cerkiew, szkoła cerk., 12 wiatraków. Obecnie Frołow ma tu 498 dz.

Hryszkowce, wś nad rzeką Marutą, dopływ Hnyłopiatu, pow. berdyczowski, gm. Bystrzyk, 4 w. od Berdyczowa (st. poczt.), 156 dm., 1,113 mk., cerkiew, szkoła, cegielnia, wiatrak. Przed r. 1865 było 1,864 dz. Do r. 1848 należała do Radziwiłłów, potem Paszkowskich. Obecnie posiadają tu: Karol Burkiewicz 136 dz., Kornikow 282 dz. i Tow. włościan 838 dz.

Hryszkówka al. *Waleryanówka*, słoboda, pow. radomski, gm. Potyjówka, 16 dm., 66 mk. Należy do Zechtena 511 dz.

Hryszkowszczyzna (ob. t. III, 193 mylnie *Hryczkowszczyzna*), dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rymszany (8 w.), 37 w. od msta pow. Gabryel Rudomina sprzedaje H. Janowi i Konstancyi z Osińskich Dziwlewskim, od których nabywają r. 1675 Salmonowiczowie, podstol. inflanccy. Obecnie Dowgiałłów, 624 dz.

Hryszowce, wś, pow. jampolski, na pograniczu z winnickim, 157 dm., 1,141 mk., cerkiew, szkoła, gorzelnia, cegielnia. Niegdyś, przy Krasnem, Koszkow, od których nabyli ks. Ostrogscy, drogą wiana Zamojskich, potem Koniecpolskich, Walewskich, od których kupuje ks. Lubomirski. Obecnie Russanowskich.

Hryszyn 1.) dobra, pow. klimowicki, od r. 1870 Listopadowych, wraz z Zarojem 309 dz. 2.) **H.**, wś, tamże, gm. Rodnia, 22 dm., 140 mk.

Hryszyno 1.) wś, pow. wieliski, gm. Usmyń. W r. 1765 w ławnictwie prychabskim wójtostwa usmyńskiego. 2.) **H.**, tamże, ob. *Miełochy*.

Hrywa, *Grzywa*, wś, pow. kowelski, w pobliżu granicy gub. mińskiej i pow. łuckiego, gm. Borowno, par. katol. Nabruska, 70 w. od Kowla, 52 dm., 594 dm., cerkiew. W r. 1650 wnosi od 35 a r. 1651 od 27 dym. Obecnie bracia Załuskich.

Hrywda, wś i dobra nad rz. t. n., pow. słonimski, gm. i par. Kossów (10 w.), 34 w. od Słonima. Wraz z Dubitowem i Choroszczą ma 1,317 dz. włośc.; dobra, Połubińskich 762 dz. (291 lasu). Nadto Rodziukowie mają 63 dz. Należała do Jundziłłów.

Hrywiatki al. *Hrywiatka*, w dok. *Hrywiateg*, *Rywiathki*, wś, pow. kowelski, gm. Powursk, 24 w. od Kowla, 53 dm., 304 mk., cerkiew par., 2 wiatraki. W r. 1570 Maruszy z kn. Zbarskich Wasilowej Zahorowskiej, kaszt. bractławskiej, która z Wojkowicz, Chorostowej i Rymiathek wnosi od 19 dym., 3 ogr. po 4 gr., 4 ogr. po 2 gr., 1 koła młyn. a r. 1583 z 19 dym., 4 ogr., 2 kół wału. Obecnie spadkobierców Głębockiego.

Hryw 1.) dobra, pow. mścisławski, od roku 1845 Tołpyhów, 460 dz. 2.) **H.**, wś, pow. wieliski, gm. Budnica. 3.) **H.**, wś, tamże, gm. Cerkowiszcz. W r. 1653 należą do dzierżawy sawińskiej.

Hryżańska Buda, pow. żytomierski, ob. *Buda Ryżańska*.

Hryżany al. *Ryżany* (ob. t. X, 122), w dok. *Hreżany*, *Reżany*, wś nad Irszą, pow. żytomierski, gm. Horoski (6 w.), 47 w. od Żytomierza, 8 w. od st. poczt. Chwasowa, 227 dm., 1,872 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1777. W całej parafii było r. 1886 236 dm., 1,890 mk. praw., 300 katol., 500 ewang. (Niemców) i 50 żydów. Hreżany w r. 1501 należały do zamku żytomier-

skiego, r. 1520 były już w rękę Sapiechów, którzy je około r. 1515 zastawili ks. Prońskim. W r. 1569 trzymają je Działyńscy, r. 1581 w rękę ks. Prońskich. W r. 1607 trybunał kazał zwrócić je Sapiehom. W r. 1628 są Niemiryczów, którzy wnoszą od 12 dym., 4 ogr., 1 popa. Włość hreżańska, nad Irszą, obejmowała 18·31 mil kw. obszaru, z 8 wsiami (52 osiadł. i 9 zagr. w r. 1581). W r. 1628 w 6 wsiach było 54 dym. osiadł. i 9 zagród. Obecnie nabyta przez kolonistów niemieckich.

Hryżowo, ws, pow. wielicki, gm. Makłoki.

Huba i *H. Stara*, dwie wsi w pobliżu Dżwiny, pow. wielicki, gm. Usmyń.

Hubarów, ws, pow. uszycki, st. poczt. N. Uszyca. W r. 1530 pusta; r. 1565 królewszczyzna, w posesyi Kostiukowej, która wnosi od 3 pługów; 1 włóczęga zbiegl. W r. 1568 w części Sroczyńskiego od 1 pługa, Koseziuka od 1 pługa. W r. 1578 wojski płaci od 4 pługów i od 1 ogr. 4 gr. W r. 1689 jeden z Łasków, właścicieli H., daje go z częścią Moczuliniec i Piszczanicy Stefanowi Didkowskiemu, jednak r. 1698 wytacza mu proces i odbiera dobra. Obecnie Medard Kosmiński ma 334 dz.

Hubcza, ws nad dopł. Chomora, pow. zasławski, gm. Hryców (6 w.), st. poczt. St. Konstantynów (20 w.), st. dr. żel. Chrolin (25 w.), 34 w. od Zasławia, 137 dm., 833 mk., cerkiew drewn. z r. 1769, nadana ziemią przez Marcina Grocholskiego r. 1782, szkoła cerk. (od roku 1868). Do par. praw. należy ws Partyńce. H. dzieliła losy Hrycowa. Od r. 1752 do chwili obecnej Grocholskich, z Partyńcami ma 453 dz. ziemi, 304 lasu.

Hubczyce, ws, pow. wołkowyski, gm. Podorsk, 317 dz.

Hubelce, ws nad dopł. Korczyka, pow. zasławski na pograniczu ostrońskiego, gm. Żuków, par. praw. Annapol, 38 w. od Zasławia, 100 dm., 551 mk. Należy do dóbr sławuckich.

Hubicze, ws i przyl. dóbr Nasp, pow. rohaczewski, gm. Niedojka (7 w.).

Hubicze, ws, pow. drohobycki. Według ilustracji z r. 1565 ws ta w ststwie drohobyckim, miała 22 kmieci na półłankach, osadzonych na prawie niemieckim, 2 popów na łanie, prócz tego 23 kmieci na półłankach, na prawie wołoskiem i 2 kmieci mających więcej niż po łanie. Karczmarz płacił arendy grzyw. 15. Dochód ogólny zł. 67, gr. 16, den. 12. Przy wsi młyn na rz. Tyśmienicy dawał arendy zł. 48, 2 liski po gr. 30 i 2 kuny po grzywnie.

Hubiejki, ws, pow. lidzki, gm. i dobra Lebiada; miała 19 dusz rewiz.

Hubieńszczyzna, ws i dobra, pow. czerykowski, gm. Komarowiec, par. praw. Worodźków. Ws ma 67 dm., 486 mk., dobra, dziedzictwo Glinków, wraz z Miłatynem 648 dz.; młyn, folusz.

Hubin, ws, pow. lepelski, gm. Kamień (5 w.). W r. 1661 własność Piotra i Krzysztofa Stabrowskich, którzy sprzedają Janowi Pakoszowi, potem Sielawów. Kościół fundowali roku 1716 Jan i Joanna z Przysieckich Pakoszowie, stolnikowie połoccy.

Hubin 1.) ws nad Desną, przy tr. poczt. z Berdyczowa do Lipowca, pow. berdyczowski, gm. i st. poczt. Samhorodek (4 w.), par. praw. Zbaraż, 49 w. od Berdyczowa, 78 dm., 700 mk., szkoła. Pierwotnie (r. 1545) gniazdo Hubińskich, już przed r. 1590 w podziałach pomiędzy spadkobiercami. Część nabywają r. 1596 ks. Zbarasey, od których przechodzi do ks. Koreckich. W r. 1629 kaszt. wołyński, Korecki wnosi z H., podanego jako mstko, od 190 dm. Następnie H. z Białolówką, Sokulcem, Kalnikiem i in. był zapisany przez Annę z Chodkiewiczów Korecką synowi ks. Karolowi Koreckiemu. W ostatnich czasach H. należał do Zawistowskich, obecnie Hilmajer ma tu 506 dz. 2.) **H.**, ws, pow. radomski, gm. i par. praw. Hornostajpol (6 w.), st. poczt. Radomyśl (115 w.), 102 dm., 857 mk., szkoła, 2 wiatraki, cegielnia, 952 dz. włość. Obecnie mają tu: Zoryna (593 dz.), Chilkiewicz (247) i Mieczysław Pontus (449 dz.). 3.) **H.**, ws, pow. łucki, gm. Czaruków, 30 w. od Łucka, 85 dm., 551 mk., cerkiew, szkoła. W r. 1570 z Żabczem i Kołodzieżą należał do władzy łuckiego. W nowszych czasach Strojnowskich, potem J. Ign. Kraszewskiego. 4.) **H.**, kol. czeska, tamże, 30 w. od Łucka, 60 dm., 883 mk., 1,200 mr. ziemi. 5.) **H.** (ob. t. III, 197 n. 1 i 2, gdzie jeden Hubin rozdzielono na dwa), ws nad Słuczą, pow. nowogradwołyński, w pobliżu granicy pow. starokonstantynowskiego, gmina Ostropol (gm. Rajki niema), par. praw. Sameczyki, 110 w. od msta pow., 120 dm., 1,004 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1859, nadana ziemią przez ks. Kacpra Lubomirskiego r. 1768, szkoła cerk. (od r. 1885). Na początku XVI w. H. należał do zamku krzemienieckiego, poczem nadany został przez Zygmunta I ks. Konstantemu Ostrońskiemu. W r. 1583 przy Konstantynowie ks. Ostrońskiego, wwdy kijowskiego, który wnosi od 16 dm., 11 ogr., 1 koła dorocz., 1 popa. W r. 1753 dostaje się Lubomirskim, po r. 1768 Kasper Lubomirski sprzedaje Świejkowskiemu, następnie Sochackich, poczem drogą wiana Żurakowskich, Apollona Łozińskiego, w końcu sprzedany Zasieckim. 6.) **H.**, w dok. *Hubni*, ws, pow. włodzimierski, gm. Kisielin, 24 w. od Włodzimierza, 56 dm., 380 mk., cerkiew. Wraz z Tuminem należał niegdyś do Hubińskich, którym zagarnął majątności kn. Koszyński (Sanguszko). Podług rewizyi zamku łuckiego z r. 1545 książę, ssta włodzimierski (Sanguszko) miał z H. opatrywać jedną horodnię zamkową. W roku 1577 należy do Łokacz kn. Romana Sanguszki, który wnosi z 4 dym. łan., 4 dym. półłan., 2

ogr. a r. 1583 z 4 łan., 3 dym., 2 ogr. W roku 1648 Adama Kisiela, wwdy kijowskiego, płaci od 32 dym., r. 1653 z Tulinem (mającym roku 1648 30 dym.) od 46 dym. Potem Czackich.

Hubinek, r. 1565 *Hubiń*, ws, pow. Rawa ruska. W r. 1565 ws w ststwie bełżkiem, ma 6 kmieci na łanach, 2 karczmarzy, pop, 14 barci dworskich. Ogólny dochód zł. 34, gr. 27, den. 9. Staw dawał co czwarty rok zł. 30.

Hubiniszki, ws, pow. dźwiński (dyneburski), własność Łazdanów, ma 128 dz. dwor.

Hubinka, ws, dobra i fol., pow. grodzieński, gm. Jezioro, 23 w. od Grodna. Ws ma 5 dm., 98 mk., 106 dz.; fol. należy do dóbr Jezioro, dobra, Włodz. Brosse, 170 dz.

Hubino, ws i dwór, pow. dzisieński, gmina Wierzchnie (5 w.). Ws miała 15 dusz rewiz.; dwór należał do Stankiewiczowej.

Hubińskie Budki, słoboda, pow. łucki, gm. Czaruków, 30 dm., 223 mk.

Hubiszki, fol., powiat nowoaleksandrowski, gm. Duksztu, attyn. Ligon.

Hubków, ws nad Słuczą, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, st. poczt. Korzec (30 w.), 68 w. od Równego, 49 dm., 413 mk., cerkiew drewn. z r. 1708. Cerkiew filialna we wsi Ludwipol (2 w.). W r. 1577 przy Tuczynie Aleksandra Siemaszki, który wnosi z 7 dym. po 10 gr., 12 ogr. po 2 gr. Jan Daniłowicz w r. 1648 płaci z H. od 180 a w r. 1650 od 126 dym. Prócz wymienionych władali tu Pruszyńscy. Obecnie drogą wiana Walewskiego, który uzyskał nazwisko Poniński-Walewski.

Hubowo, attyn. Białego, pow. łepelski, gm. Mosarz, 60 dz.

Huby, dobra skarb., pow. wilejski, gm. Raubań. Niegdyś starościeńskie (ob. *Hubskie sstwu*, t. III, 200).

Hucisko 1.) chutor, pow. ostrogski, gmina Kuniów. 2.) *H. Stare i Nowe*, dwie wsi, tamże, gm. Pereroste; H. Nowe ma 12 dm., 90 mk., H. Stare 26 dm., 311 mk.

Hucki, ws i fol., pow. kobryński, gm. Strzygowo, 5 w. od Kobrynia. Ws ma 156, fol. 92 dz.

Huculówka, przedm. Jaryszowa, w pow. mohylowskim.

Huculy, ród góralski w Karpatach wschodnich. Kaindl Rain. Fried. „Die Huzulen, ihr Leben, ihre Sitten und ihre Volksueberlieferung“. Wien, 1894, str. 130.

Huczanaówka, przedm. Miastkówki, powiat olhopolski.

Hudakiempie, *Gudakiempia*, ws, pow. lidzki, gm. aleksandrowska, miała 25 dusz rewiz.; należała do dóbr Mackiszki.

Hudebsk, pow. sokólski, ob. *Godebsk*.

Hudolewo, *Gudolewo*, ws włośc., pow. święciański, gm. Twerecz (10 w.), miała 14 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Dżisna.

Hudowo, ws, pow. dryzieński, par. Oświęj.

Hudymówka, ws nad rzeką Orszynką, pow. kijowski, gm. Obuchów, par. praw. Pieszezerów (5 w.), st. poczt. Hermanówka (16 w.), 43 w. od Kijowa, 166 dm., 876 mk., szkoła, 7 wiatraków, 459 dz.

Hudziejewice, ws i dobra, pow. grodzieński, gm. Hudziejewice, 40 w. od Grodna. Dobra, hr. Lubieńskich, 473 dz., gorzelnia, wiatrak. Dawniej Bułhaków. W miejscowej cerkwi obraz Bogarodzicy, uważany z dawna za cudowny. Gmina obejmuje 51 miejscowości, 475 dm. włośc. (obok 106 innych), 4,520 mk., włościan uwłaszczonych na 6,917 dz. Nadto w gm. jest 5,790 dz. większej posiadłości.

Hudzówka 1.) pow. taraszczański, ob. *Dubówka*. 2.) *H. al. Popowy Róg*, ws, pow. zwinogradzki, gm. Tarasówka, par. praw. Chłypnówka (3 w.), st. poczt. Zwinogródka (2 w.), 71 dm., 1,020 mk., szkoła, 2 wiatraki.

Hugny, ws, pow. białostocki, gm. Krypno, 163 dz.

Hugowice, ob. *Jugowice*.

Huje, ws, pow. wilejski (mylnie miński), gm. Radoszkowice (3 w.), r. 1865 miała 79 dusz rewiz., należała do dóbr Karlsberg. Niegdyś attyn. hrabstwa zasławskiego, dziedzictwo Beresowickich, dalej Hlebowiczów, mianowicie Katarzyny z ks. Radziwiłłów († r. 1675) i cerek jej Anny Ogińskiej, kancelerzyny litew., i Krystyny Sapieżyny, dalej Aleksandra, Jerzego i Izabeli z Połubińskich Sapiechów, stolników litew. W roku 1712 kupują Franciszek i Zofia z Wańkowiczów Wołodkowiczowie. W r. 1796 Józef Wołodkowicz, marsz. gub. wileńskiej, od imienia żony Karoliny z Brzostowskich, przeżywa H. Karlsbergiem. Od r. 1820 własność Snitków. Zastawnikami byli: r. 1670 Andrzej Wolan, r. 1671 Krzysztof Komornicki, podsej. mozyrski, r. 1696 Teodor Wańkowicz w 12,000 złp., dalej Aleksander Przeździecki, chorąży mozyrski, Marcin Wołodkowicz, r. 1737 Franciszek Wołodkowicz, r. 1793 Kasper Wołodkowicz, r. 1790 Michał Wołodkowicz, ststa hajeński, r. 1807 Ignacy ks. Puzyna, ststa dziewieniski.

Hujsko, r. 1565 *Oysko*, ws, pow. dobromilski. W r. 1565 klucz czyli „kraina hojska“ składała się z 7 wsi nad Sanem, Wiarem i Strwiążem. Wchodziła w skład ststwa przemyskiego. Rządził nią „krajnik Brileński“. Ws H. miała pierwaj 63 kmieci na 24¹/₄ łan., 4 zagr., 2 karcz. lecz „pan krakowski niniejszy“, będąc ststą przemyskim, kmieci poskupował, osadził ich na zagrodach a na ich łanach osadził folwark, który pierwaj był na urocz. Kruhel.

Hukowice, ws, pow. bielski gub. grodz., gm. Kleniki, 13 w. od Bielska, 666 dz. Przed wsią na pastwisku 6 kurhanów, otoczonych rowami.

Hulajgródek, *Hulajgród*, ws nad Taśminą, pow. czerkaski, gm. Sunki, par. praw. Hołowia-

tyń (3 w.), st. poczt. i dr. żel. Śmiła (11 w.), 36 w. od Czerkas, 50 dm., 289 mk., cerkiew cmentarna. Należała do Żelichowskich, Stanisł. Nejmana, obecnie Makiejewa, 256 dz. Mylnie podano (t. III, 206) dwie wsi t. n. gdyż tworzą one jedną całość.

Hulajki, ws, pow. zwinogródzki, gm. Husakowo, st. poczt. Zwinogródka (19 w.), 79 dm., 811 mk., cerkiew, szkoła, 3 wiatraki. Stanowi właściwie część wsi Kobrynowo. Należy do klucza olechowieckiego dóbr hr. Potockich.

Hulajówka, os. leśn., pow. lityński, gmina Koźuchów.

Hulajpol, os., pow. wołkowyski, gm. Biskupce, z urocz. Trylewszczyzna 66 dz., Dobrowolskich.

Hulajpol, ws, pow. zwinogródzki, gm. Ekaterynopol (Kalinibłoto), st. poczt. Zwinogródka (23 w.), 290 dm., 1,417 mk., cerkiew, szkoła, cerk., 2 młyny, 2 wiatraki.

Hulaki, w dok. r. 1714 *Hulacowo*, ws, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz.

Hulaniki 1.) ws nad rucz. Rewucha, powiat kijowski, gm. i st. poczt. Rzysszczów, 87 w. od Kijowa, 155 dm., 999 mk., cerkiew, szkoła, 9 wiatraków, 780 dz. Do początku XIX w. należała do dóbr rzysszczowskich; następnie Mierzejewskich, od których nabywa Aleksy Konopacki, mający tu 646 dz. 2.) **H.**, ob. *Motowidlówka*. 3.) **H.** (ob. t. XII, 780, *Ulaniki*), ws, pow. łucki, gm. Szezurzyn, 18 w. od Łucka, 96 dm., 930 mk. W r. 1545 własność sług zamkowych bojarów Hulanickich, którzy mieli opatrywać jedną horodnię zamkową. W r. 1648 część należy do Samuela i Anny Czerniewskich, którzy wnoszą z 5 a r. 1658 z 1 dym. W r. 1848 ws należy do Hulanickiego i Grodeckiego, potem Witwińskich, Wolskich.

Hulanka, ws, pow. żytomierski, gm. Uszomirz, par. praw. Bondarówka (3 w.), 82 w. od Żytomierza, 84 dm., 367 mk.

Hulcza 1.) *Holcza* (ob. t. III, 99), ws, pow. ostrogski, gm. Zdołbica, st. dr. żel. Zdołbunów (14 w.), st. poczt. Ostróg (20 w.), 100 dm., 919 mk. włościan i 72 dm., 330 mk. kolon. Czechów, cerkiew drewn., z r. 1799 fundacyi właściciela Ign. Podhorodeńskiego, kościół katol. (dla Czechów), szkoła ludowa (od r. 1864). Do parafii praw. należy Urwena (3 w.). Cerkiew filialna we wsi Hłupanin. W roku 1577 sioło zamku ostrogskiego, wnoszą tu od 17 dym. półdworz. po 10 gr., 4 dym. putnych po 10 gr., 10 dym. na ówierc. po 5 gr., 4 podsus. po 4 gr., 10 ogr. po 2 gr. a r. 1583 od 2 dym., 3 ogr. po 6 gr., 2 ogr. po 4 gr., 3 podsus., 2 kół waln., 1 popa. W r. 1753 H. z 3,000 złp. dochodu była nadana Małachowskiemu, stęście oświęcim., lecz potem wróciła do Sanguszek i dopiero r. 1765 darowana Ign. Podhorodeńskiemu, stęście łopiennickiemu, co zatwierdza konstytucya r. 1775. Mają tu r.

1848 część Wyszatycey. 2.) **H.**, chutor, tamże, 5 dm., 24 mk.

Hule 1.) ws nad rucz. Kostiučenko, powiat kaniowski, gm. Olchowiec, st. poczt. i dr. żel. Mironówka, 43 w. od Kaniowa, 203 dm., 1,150 mk., szkoła, cerk., 6 wiatraków. 2.) **H.**, ws, pow. uszycki. W r. 1661 własność Mar. Bogusza, zniszczona. Obecnie Olimpi Drogoszewskiej, 994 dz.

Hulewicz, ws, pow. brzeski gub. grodz., gm. Dmitrowicze, 199 dz.

Hulewicz al. *Hulewiczów*, mstko nad Stochodem, pow. łucki, gm. Horodek, 58 w. od Łucka, 69 dm., 359 mk., cerkiew, 2 młyny. W r. 1583 Andrzej Czołhański wnosi od 22 dym., 6 ogr., 10 komor., 2 kół waln., 1 stępa, 1 bojaryna. W r. 1648 Jan Hulewicz wnosi od 20 dym. żydow., r. 1649 od 54, r. 1650 od 7 dym. żyd. i 50 chrześc., r. 1653 od 3 żydow. i 6 chrześc. W r. 1661 pozostaje tylko 2 dym. Potem H. należały do Gostyńskich, obecnie Pawła Kamienogradzkiego, 4,745 dz. (2,250 lasu).

Hulidówka, ws, pow. horecki, gmina Horodyszcze (15 w.), 23 dm., 123 mk.

Hulino, ws, pow. sieński, gm. Pustynki, 19 dm., 116 mk.

Hulki, ws, pow. klimowicki, gm. Miłosławicze (17 w.), 26 dm., 97 mk.

Hulków, ws nad rz. Lipą, pow. przemysłański. W r. 1565 w statwie rohatyńskim w połowie a w drugiej połowie własność nieboszczyka Jana z Tenczyna, który nabył od mieszkającej tu szlachty (Sokołowsky) ich działy. Część królewska miała 2 kmieci na ćwierciach i 1 zagr. Dochodu zł. 7 gr. 24.

Hulowce, ws nad Horyniem, pow. ostrogski, gm. Lachowce (4 w.), st. poczt. Ostróg (40 w.), 192 dm., 972 mk., cerkiew drewn. z r. 1718; szkoła, cerk. (od r. 1872). Cerkiew filialna we wsi Żyznikowce (1 w.). W r. 1886 było 80 dm., 646 mk. praw., 336 katol., 10 żydów. W roku 1545 należała do Wasila Jermolińskiego i jego braci, którzy z Hulewki, Semenowa i in. mieli opatrywać jedną horodnię zamku krzemienieckiego. W r. 1565 Andrzej Czołhański pożywa Hannę Jarmolińską o zajęcie dóbr jego: Siemionowa, Hulewicz, Turowki, Korzelewicz i Biesówki. W r. 1576 kn. Kyrk Rużyński, ożeniony z Owdotią Kuniewską, córką Andrzeja, sędz. ziemskiego krzem., ma sprawy o majątki dziedziczne Kuniewskich: Semenów, Hulewcy, Korzelewcy i in., po zmarłej siostrze żony. W r. 1577 Andrzej Czołhański wnosi z H. od 22 dym., 6 ogr., 10 komor., 2 kół waln., 1 stępn., 1 popa. W r. 1601 ws Hulewka należy do ks. Janusza Ostrogskiego. Spustoszona przez Tatarów. Obecnie Anny Zaleskiej i córki jej Maryi Bykowskiej, 403 dz.

Hulsk (ob. t. III, 208 i t. I, 656, *Chulsk*), w dok. *Holsko*, ws nad Słuczą, 10 w. od msta pow.

(st. poczt.), 223 dm., 1,019 mk., cerkiew drewn. z r. 1747, szkoła cerk. (od r. 1850). Cerkiew filialna we wsi Iwaszkówka (3 w.). Własność niegdyś Czapliców, r. 1577 ks. Konst. Ostrońskiego przy Zwiablu, płaci od 1 dym. na półdworz., 10 dym. na ćwierć., 4 dym. podsus. co tylko bydło mają, 16 ogr. Następnie Lubomirskich, Podhorodeckich, w ostatnich czasach ks. Jabłonowskich, obecnie drogą wiana hr. Tyszkiewiczowej, córki ks. Maksymiliana Jabłonowskiego.

Hultaje 1.) chutor w dobrach Suszki, powiat brzeski gub. grodz. Na gruntach stoją tu dwa kurhany. 2.) **H.**, ws. nad jez. t. n., pow. newelski, gm. Hultaje, 10 dm., 68 mk., cerkiew paraf., szkoła, dom modl. żyd., dwa jarmarki. Zarząd gm. we wsi Podchwatilowo. 3.) **H.**, ws., pow. wieliski, gm. Serteja.

Hultajewszczyzna, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Widze (15 w.).

Hultajówka al. Hultaje, ws., pow. wieliski, gm. Serteja.

Humań, msto pow. gub. kijowskiej, 2,056 dm., 24,695 mk. (6,556 prawosł., 434 katol., 31 ewang., 17,683 żydów), 3 cerkwie, kościół par. katol., 17 domów modl. żyd., progimnazjum 6-o klas. męskie, szkoła gospod. wiejskiego i ogrodnictwa, szkoła duchowna, szkoła 2 klas. męzka, sąd okręgowy, 16 fabryk i zakładów przemysł., st. dr. żel. (krańcowa) linii z Koziatyna przez Chrystynówkę do H. Ob. „H. i Zofiówka“ przez Korabitę („Wędrowiec“ r. 1897, t. XXXV). Wołyniak: „O Bazylianach w H.“ (Przew. nauk i liter. 1899 i odbitka). *Humański pow.* ma obecnie 18 gmin: Babany (13,808 mk. i 20,179 dz.), Chizna (12,286 mk. i 20,862 dz.), Humań (20,252 mk. i 22,504 dz.), Iwańka (10,341 mk. i 16,063 dz.), Krasнопółka (16,778 mk. i 22,425 dz.), Kuźminska Grobla (12,339 mk. i 16,699 dz.), Ładyżynka (14,921 mk. i 21,040 dz.), Leszczynówka (13,532 mk. i 16,402 dz.), Mańkówka (15,197 mk. i 21,560 dz.), Muszurów (11,542 mk. i 15,385 dm.), Oksanina (18,150 mk. i 28,939 dz.), Oradowka (11,781 mk. i 17,224 dz.), Podwysokie (19,712 mk. i 34,247 dz.), Posuchówka (12,502 mk. i 15,926 dz.), Rusałówka (15,688 mk. i 20,297 dz.), Szawulicha (12,181 mk. i 18,482 dz.), Talianki (17,418 mk. i 24,676 dz.) i Talne (21,218 mk. i 24,910 dz.). Gorzelnie są w Bahwie, Iwańce, Majdanieckiem i Pohoryle; cukrownie; w Talnem (Szawałowych), Werchniacze (przedtem Jasińskich, teraz akcyjna) i nowo zbudowana w Kiślinie (akcyjna). Cybulów i Monastyrzyszcze (Monastyrzyska) nie leżą w pow. humańskim, lecz w lipowieckim. Ostatnim marszałkiem szlachty z wyborów był Teodor Jełowicki. Pomiedzy marszałkami opuszczony Józef Moszyński, h. Nałęcz.

Humelmujza, dobra, pow. lucyński, filia katol. Pokumin. Założone r. 1513 przez Ber-

narda de Hummel na ziemi, otrzymanej na prawie lenno-wieczystem od mistrza prowincjonalnego Pletenberga. W nowszych czasach Rodziewiczów.

Humenek, ob. *Humnisko*.

Humenniki, ws., pow. radomyski, gm. i st. poczt. Korostyszów, 22 w. od Radomyśla, 113 dm., 711 mk., cerkiew, szkoła cerk., 2 młyny, 856 dz. Niegdyś gniazdo Humennickich, następnie należała do Korostyszowa. Na początku XVIII w. nabyli Czarneccy. Pod koniec wieku Jakubowskich, poczem Bohdanowiczów.

Humieniec, ws., pow. włodzimierski, gmina Zhorzany, 78 w. od Włodzimierza, 42 dm., 307 mk.

Humieniec, ws., pow. lwowski. W r. 1565 w ststwie lwowskim, miała 16 kmieci, z tych 14 nie dawali czynszu tylko odbywali posługi. Pop dawał zł. 1, karczmarz zł. 12 gr. 24. Podsadków 6. Dochód wynosił zł. 14 gr. 6. Przy wsi folwark świeżo założony. Do gumna zwieziono żyta kóp 320, owsa 330, tatarski 90, pszenicy jarej 92, jęczmienia 12, prosa 16. Przed tem zbiory zwożono do Szezerca.

Humienino, ob. *Umienino*.

Humienniki, ws., pow. słonimski, gm. Żyrowice, par. katol. Dziewiątkowicze, 17 w. od Słonima, 602 dz.

Humienniki, ws. nad Stablęm, pow. rówieński (nie zaś dubieński), gm. Dziatkowicze, par. praw. Miłostów (1 w.), 24 w. od Równego. Wymieniona między dobrami Fryderyka Prońskiego i jego żony Bohuszówny; otrzymane po podskarbinie Bohuszu Bohowitynie, co potwierdza król r. 1547. Własność Nowowiejskich, obecnie Boguszów.

Humiećino, okolica szlach., pow. ciechanowski. W r. 1567 istniały części: Andrychy, Chromice, Falki, Klary, Koski, Marchwaty (Marchwaty), Retki (Rzytki), Sepioloki (Sopiolaki) i Stara Wieś.

Humini, w dok. z r. 1476 *Humyno*, ws., pow. łowicki. Ws książęca, r. 1579 ma 18 łan. km., 3 wójt., 2 zagr., 2 kom.

Humieńce, w dok. *Humyencze*, *Ihumienecze*, ws., pow. kamieniecki. W r. 1580 płaci od 6 pługów a r. 1542 od 4 pługów i 2 kół młyn. Dochód szedł na poprawę zamku w Chmielniku. W r. 1565 własność Chocimirskiej i Kalinowskiego, wnoszących od 7 pługów, 1 popa, 2 kół wałn. W r. 1569 Chocimski i Kalinowski płacą od 6 pługów, 2 kół młyn. W r. 1578 z części Kalinowskiego wniesiono od 5 pługów, od koła dorocz. 12 gr., od 1 rzem. 4 gr., z części zaś Chocimirskich od 6 pługów, 1 koła młyn. 12 gr., 1 koła stępn. 15 gr., wreszcie r. 1583 z całej wsi od 11 pługów, 2 kół dorocz i 1 stępn. W r. 1661 Chocimskich, ma 1 dym. Obecnie sukcesorowie Józefa Ochockiego mają 1,245 dz.

Humnickie, wś, pow. klimowicki, gm. Kościukowice, 27 dm., 129 mk.

Humniska, r. 1565 *Humniszcza*, wś, powiat trembowelski. W roku 1565 włość w ststwie trembowelskiem, miała 17 kmieci, 3 dworzyszczyste puste. Pop dawał 1 czerwony złoty. Dochód ogólny zł. 41 gr. 17 den. 9.

Humnisko al. *Humenek*, chutor, przy Szydłowcach, pow. kamieniecki, gm. Dłużek.

Humniszcze 1.) urocz. przy wsi Sobolany, pow. grodzieński. 2.) **H.**, wś, pow. kobryński, gm. Braszewice, 376 dz. 3.) **H.**, chutor, pow. słonimski, gm. Czemer, Koźminy, 348 dz. 4.) **H** al. *Stuki*, wś, pow. dryzieński, par. Oświej.

Humniszcze 1.) wś nad Styrem, pow. dubieński, gm. Beresteczko, par. praw. Peremil (2 w.), 63 w. od Dubna, 39 dm., 237 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1785 nadana ziemią przez Maryę Skrzyniewską r. 1740. Niedługo Sanguszków Koszyrskich. W testamencie kn. Lwa Sanguszki r. 1571 zapisana na wypadek śmierci syna, bratu Andrzejowi Sanguszcze (z linii kowelskiej), z Peremilem, Smolewem, Werbą. W r. 1649 ma 20 a r. 1650 17 dym. Następnie własność Jana Wyleżyńskiego, Leszczyńskiego, obecnie Pietruszewskich. 2.) **H.** al. *Humniszczów*, wś niedługo, właściwie przedm. Włodzimierza, nazwane od stojących tu gumien królewskich. W r. 1552 należała do zamku, wówczas trzymał je Wasili Sonkowicz, który postawił dwór i osadził 8 ludzi. W r. 1648 Zygmunta Wieleżyńskiego, który wnosi od 10 a r. 1653 od 14 dym.

Huńcza, pierwotnie *Chrystanówka*, *Hrystanówka*, wś przy ujściu rzki Huńczy od lew. brzegu do Sobu, pow. hajsyński. Leży w części powiatu wchodzącej klinem w granice gub. kijowskiej, posiada glebę piaszczystą, wśród otaczającego czernoziemu. Własność niedługo Dachnowiczów. W r. 1574 Magdalena Dachnowiczówna Hryhorowa Hulewiczowa sprzedaje H. za 150 kóp gr. lit. Andrzejowi Sadowskiemu, podsejdm. braclawskiemu. W r. 1602 przechodzi H. od Góreckiej do Chrebtowiczów Bohuryńskich, ci zaś sprzedają r. 1606 Świrskim, od których r. 1630 nabywają ks. Czetwertyńscy. W połowie XIX w. H. z Siemirzycką i Bachnammi należała do Napoleona Czepielewskiego, który po r. 1860 wystawił tu pałac. Obecnie część wsi należy do Lisowskich, druga zaś do Heleny Bielińskiej.

Huńczy, *Hończy Bród*, w dok. *Huńczy* al. *Hupczyn Bród*, wś, pow. kowelski, gm. Hołoby, 25 w. od Kowla, 49 dm., 408 mk. W r. 1570 własność Bohdana, Siemiona i Michajła Drozdzińskich, którzy z Drozdnią i Hupczego Brodu wnoszą z 54 dym., 50 ogr. po 4 gr., 2 ogr. po 2 gr., 8 boj. putn., 1 koła młyn. W r. 1577 Siemion D. płaci ze swej części H. z 3 dym., 3 ogr., 9 ogr. a Bohdan D. z 3 dym., 2 ogr., 4 ogr., w

r. 1583 pierwszy z nich wnosi z 4 dym., 4 ogr., 5 ogr., drugi z 2 bojar., 2 dworz., 6 ogr. Obecnie Głębockiego, ożenionego z Kaczyńską.

Hunicze, wś nad Noryniem, pow. owrucki, gm. Hładkowice, par. praw. Rakowszczyzna, 15 w. od Owruca, 88 dm., 446 mk., kaplica katol. par. Owruca. Własność spadkobierców Tytusa Trzeciaka, ma 625 dz. dwor.

Huniejewo, ob. *Uniejewo*.

Hupały, wś, pow. włodzimierski, gm. Zhorzany, 80 w. od Włodzimierza, 112 dm., 735 mk.

Huraki, wś, pow. horecki, gm. Dubrowna (11 w.).

Hurbicze, wś, pow. białostocki, gm. Jaświły, 124 dz.

Hurby, wś, pow. dubieński, gm. Buderaz (10 w.), 43 w. od Dubna, 29 dm., 358 mk. Własność Karwickich, 4531 dz. (3600 lasu).

Hurczany, *Hurczyny*, dobra i osada, powiat wołkowyski, gm. Hornostajewicze, 23 w. od Wołkowyska. Osada ma 6 dz. włość.; dobra Wysockich, 256 dz.

Hurec, wś, pow. sieński, cerkiew.

Hurki, *Horki*, *Górki*, wś, pow. dzisieński, gm. Pohost Nowy (9 w.), należały do dóbr Wisiaty.

Hurmin, chutor, pow. nowogradwołyński, gm. Połonne, 6 dm., 32 mk.

Hurno, *Górno*, słoboda, pow. łucki, gm. Osowa, 13 dm., 129 mk.

Hurnopole, wś nad jez. Konosze, pow. połocki, gm. Turowl, 12 dm., 70 mk., dziegciarnia.

Hurszczyno 1.) fol., pow. połocki, Sokołowskich, 30 dz. 2.) **H.**, dobra, tamże, Korsaków, 142 dz.

Hurycze, chutor w dobrach Mirowszczyzna, pow. słonimski.

Huryno, wś, pow. sieński, gm. Zameczek, 12 dm., 95 mk.

Hurynówka, osada, pow. sokółski, gm. Makowlany.

Huryny, wś, pow. prużański, gm. Horodeczna, 179 dz.

Husaczówka, wś, pow. kijowski, gm. i st. poczt. Hermanówka (10 w.), 55 w. od Kijowa, 239 dm., 1105 mk., cerkiew, szkoła cerk., cegielnia, 2 wiatraki, 760 dz. W r. 1640 wraz z Matiaszówką miały 62 chat; 1740 r. w samej H. 100 chat; 1792 r. 96 chat i 730 mk. Wś należała do ststwa białocerkiewskiego, od końca XVIII w. własność Milewskich. Obecnie ma tu Gorczakow 1145 dz. i Jacek Milewski 124 dz.

Husaki, wś, pow. bielski gub. grodz., gm. Rajsk, 11 w. od Bielska, 483 dz. Pod wsią cmentarzysko przedhistoryczne.

Husakowa, wś nad rucz. Olchowice, pow. zwinogródzki, gm. Husakowa, st. poczt. Zwino-gródka (15 w.), 212 dm., 1980 mk., cerkiew, szkoła, 15 wiatraków. Gmina obejmuje 6 siół,

14,234 mk., 14,822 dz. (5185 większej posiadłości, 9404 włościńskiej i 233 cerk.).

Husakowo, wś, pow. dryzieński, par. Zabiały, należała do dóbr Trzaskowice.

Husary 1.) chutor, pow. dubieński, gmina Krupiec, 14 dm., 101 mk. 2.) **H**, wś, pow. owrucki, gm. Hładkowice, par. praw. Owruć (4 w.), 21 dm., 134 mk.

Husarzowszczyzna, fol. dóbr Tołoczki, powiat sokólski.

Husiatyn, w dok. *Hosiathin*, *Usiatin*, mstko, pow. kamieniecki. W r. 1530 płaci od 2, a r. 1542 od 2 pługów i 2 kół młyn. W r. 1565 w dzierżawie synów Swierszcza, który zamienił z Boną Mańkowce na H. Było 50 kmieci, płacących po 15 gr., dających po 2 trzecinniki owsa; orzą dwa dni, żną, zbierają, koszą i składają. Powołowszczyzna co siódmy rok, wypało 50 wołów, wartości 200 fl., przypada 33 fl. 10 gr. na rok; 40 baranów, 30 wieprzów, 20-ty pień w trzecim roku. Trzech służków bez czynszu. Staw na Zbruczu, z którego dają trzecią rybę, młyn o trzech kołach, czwarte stępne, folusz, 2 słodownie, kocioł gorzałczany i browar. Suma 250 fl. W tymże roku podług reg. pob. trzyma Jazłowiecki, kaszt. kamieniecki. Wnosi 7 grzyw. szosu, od 1 popa, 2 kół młyn., 3 rzem. Czopowego zapłacono 19 fl. W r. 1569 Jazłowiecki płaci 7 mar. (11 fl. 6 gr.) szosu, od 3 kół po 24 gr. W r. 1578 z powodu zniszczenia nie płacono czopowego, wniesiono pobór od 9 pługów, 2 kół walnych po 24 gr., od koła stępnego 15 gr., od popa 2 fl., od rzeźnika z powodu ubóstwa 1 fl. 15 gr., od gorzelnika 2 fl., od 4 żydów pogłównego po 1 fl., jeden z powodu ubóstwa wolny, od 3 kotłów gorzałczanych po 12 gr. i propinacyjnego 6 gr., czopowego za rok ubiegły 28 fl. 22 gr., razem 50 fl. 7 gr. W r. 1583 zapłacono czopowego 7 mar., od 9 pługów, 1 popa, 2 rzem. po 2 fl., 2 kół waln., 1 stępnego, 2 kotłów gorzałcz. po 24 gr. i jednego 12 gr. Szczegóły o Strusiach i Kalinowskich (por. tom III, 222), są błędne. Na Stanisławie nie wyginał ród Strusiów, bo dopiero w r. 1627 zmarł ostatni z rodu, wnuk jego Mikołaj. Walenty Aleksander Kalinowski (jeden tylko a nie dwóch osobnych), nie żył już r. 1620. W r. 1661 było w H. 58 dym. Obecnie część Artura Żelskiego z przys. Józefówką ma 844 dz., część Jakubowa 206 dz.

Husiewica 1.) *Nowa*, wś, pow. homelski, gm. Rudzieniec (7 w.), 70 dm., 418 mk. 2.) **H**. *Stara*, wś, tamże, 62 dm., 344 mk.

Husiewszczyzna, pow. wieliski, ob. *Sobole*.

Husino (ob. t. II, 914 *Gusino*), wś nad Dnieprem, powiat orszański, gm. Chłystówka (10 w.), 22 dm., 144 mk., cerkiew, szkoła, st. dr. żel. smoleńskie, pomiędzy st. Katyń (w gub. smoleńskiej), a st. Krasne (21 w.).

Huska, rzka, w pow. zasławskim, lewy dopł.

Ćwietochy. Przepływa pod Krasnosiółką, Szepetówką i pod Kamionką łączy się z Ćwietochą, z którą uchodzi do Horynia pod Taszkami, powyżej Sławuty.

Huska, chutor, powiat bracki, gmina Obodne.

Huskowka, wś, pow. owrucki, gm. i par. praw. Worobie Nowe (5 w.), 47 dm., 320 mk.

Huślanka, dobra, pow. mohylewski, od roku 1838 Simanowskich (żydów), 222 dz.

Huśliszcze, dobra, pow. mohylewski, od r. 1861 Podaszewskich, 1429 dz., młyn wodny.

Hussaków, mstko, pow. mościski. W r. 1589 daje szosu fl. 19, od rzem. fl. 12, kom. 6 po gr. 6, od 4 palących gorzałkę, od 3 przek. soli. Ogółem fl. 28 gr. 12.

Hustaty (ob. t. III, 228 *Hustata*), wś i dobra nad jeziorem t. n., pow. dzisieński, gm. Przebrodz (17 w.); miała 45 dasz rewiz. Dawniej ststwo w posiadaniu Karpowiczów, dziś skarbowe. Dobra miały 206 (nie 706) dusz.

Husyniec al. *Husinieć*, niem. *Hussinetz*, wś, pow. strzebiński. Leży tuż pod Strzelnem ma 351 ha (307 roli), 212 dm., 1436 mk. (27 katol., 16 żyd.), kościół par. ewang. w miejscu, par. katol. w Strzelnie. Osada ta powstała około r. 1749 gdy czescy protestanci zaczęli się tu osiedlać na obszarze folwarków nabytych od miasta Strzelna za 10,500 tal. a obejmujących 1183 morg. (w tem 192 morg. lasu). Obecny kościół prot. założony był pierwotnie podobno przez Piotra Własta około r. 1130 i podarowany miastu. Przy kościele powstał następnie klasztor Klarysek, zrabowany r. 1428 przez Husytów. Po upadku klasztoru od r. 1548 był kościołem cmentarnym dla starego miasta. W r. 1750 oddany został czeskim protestantom. Kościół był p. w. N. P. Maryi. Taką nazwę nosi góra za cmentarzem, głośna dawniej z obrazu cudownego, do którego aż do r. 1428 odbywały się pielgrzymki pobożne.

Huszcza (ob. t. II, 915 *Guszcze*), zaśe., pow. oszmiański, gm. Grauzyski (5 w.); miał 20 dasz rewiz., należał do dóbr Gabryjałowszczyzna.

Huszcza 1.) kol., pow. łucki, gm. Poddubie, 50 dm., 226 mk. 2.) **H**, wś nad Bugiem, pow. włodzimierski, gm. Huszcza, 75 w. od Włodzimierza, 20 w. od st. poczt. Luboml, 179 dm., 1139 mk., zarząd gm., cerkiew paraf., szkoła. W r. 1565 wś ta, należąca poprzednio do ststwa lubomlskiego, włączona była świeżo do ststwa hrubieszowskiego. Miała 54 kmieci na różnych działach. Dawali czynsz miodem przeważnie. Jedno dworzyszcze puste. Pop z roli i cerkwi zł. 1. Dań miodowa (71 rączek) miała wartość zł. 56 gr. 24. Karczma, browar i młyn nad Bugiem, folusz i młynik na stawie przynoszą zł. 80. Starych karczmarzów 4 dają po gr. 12. Zagrodników 10, podsańców kilku. Wyrabiają tu rocznie po 10 i więcej komięg, też klepki

i t. p. Dochód ogólny zł. 196 gr. 20. Folwark zebrał żyta 280 kóp, tataraki 16. Krów dojnych było 27, jałowic 12, nieuków 13, ozimeczat 15, cieląt latosich 22, gęsi 40, kapłonów 26, kur 30. Dwornik, dworka, 2 dziewczek, pastuch. Gmina obejmuje dziś 17 miejscowości, 1300 dm. włość. (obok 145 innych), 7863 mk. włościan, uwłaszczone na 14,692 dz.

Huszczanki, ws, pow. zbaraski. Dawniej w pow. krzemienieckim, wwdztwa wołyńskiego. W r. 1583 własność kn. Stefana Zbaraskiego, wudy trockiego, przy Plebanówce. Płaci od 3 dym., 4 ogr., 1 kofa wałn.

Huszczel Prudok, ws nad rzeką Zazierką pow. lepelski, gm. Woron, 4 dm., 38 mk., cerkiew, kaplica, młyn.

Huszczewina, ws, pow. prużański, gm. Masiewo, z os. Gruszka 171 dz.

Huszczówka, ws nad Taśminem, pow. czehryński, gm. Racewo, par. praw. Wójtowo, st. poczt. Czechryn (7 w.), 105 dm., 652 mk., szkoła, 4 wiatraki. Należała do ststwa czehryńskiego.

Huszczyca, *Huszczyce*, ws i okolica, pow. grodzieński, gm. Skidel. Ws ma 136 dz.; okolica 61 dz.

Huszczyn, w dok. *Hojszyno*, *Hujszyn*, ws nad Turą, pow. kowelski, gm. Niesuchojeże, 12 w. od Kowla, 55 dm., 436 mk., cerkiew. W r. 1628 należy do ststwa kowelskiego i czyni 38 fl. 14 gr. Dobywano tu rudę żelazną. W r. 1662 w miejsce dawnych 26 „uwołok“, było tylko 2½, z których płacono po 3 gr.

Huszczyno, os., pow. lepelski, gm. Kublicze (5 w.), kościół katol.

Huszny, fol., pow. rzeżycki, attyn. Rozentowa.

Huta 1.) *Bankowa*, kol. i os. fabr. nad rzeką Czarną Przemszą, pow. będziński, gm. Górnica. W r. 1880 kol. miała 167 dm., 1866 mk., 71 morg. włość.; os. fabr., 32 dm., 88 mk., 41 mrg. dwor., kopalnie 23 dm., 170 morg. dwor. 2.) **H. Błędowska**, ws, ob. *Błędowska Huta*. 3.) **H. Brudzka**, kol., pow. noworadomski, gm. Brudzice ma 18 dm., 204 mk., 281 morg. włość., 1 dwor. 4.) **H. Dłutowska**, ws, pow. łaski. Mylnie podano (t. III, 231) cyfry ludności z r. 1827 odnoszące się do Dłutowa.

Huta 1.) os. w dobrach Zakątkowskich, pow. białostocki. 2.) **H.**, ws i fol., pow. brzeski gub. grodz., gm. Przyborowo, 47 w. od Brześcia. Ws ma 221 dz. włość.; fol. należy do dóbr Przyborowo. 3.) **H.**, dwie wsi, dobra i urocz., pow. kobryński, gm. Worocewicze, 63 w. od Kobrynia. Jedna ws ma 324 dz., druga 46 dm., 513 mk., cerkiew, 1090 dz.; dobra Jurgensonów, 312 dz., i w części Dubienieckich 32 dz.; urocz. należy do dóbr Kiersnówek. 4.) **H.**, ws, pow. słonimski, gm. Pacowszczyzna, 265 dz. 5.) **H.**, ws i fol., pow. wołkowyski, gm. Łyskowo, 45 w.

od Wołkowyska. Ws ma 133 dz.; fol. należy do dóbr Mohilowce. 6.) **H.**, ws, pow. kowieński, gm. Rumszyski (10 w.), 26 w. od Kowna. 7.) **H.**, os. karcz. i huta szklana, pow. nowoaleksandrowski, gm. Oknista (4 w.), 73 w. od mta pow. 8.) **H.** al. *Uta*, ws, pow. poniewieski, gm. Pniewo. 8 w. od Poniewieża. 9.) **H.**, ws, pow. bychowski, gm. Bychów Nowy, 42 dm., 291 mk. 10.) **H.** *Studiena*, ws, pow. homelski, gm. Diatłowicze, 67 dm., 285 mk. 11.) **H.**, folw. dóbr Borowiec, pow. mohylewski. 12.) **H.**, fol., tamże, od r. 1849 Połtorackich, 117 dz. 13.) **H.**, ws, tamże, w dobrach dóbr Zabołocie. 14.) **H.**, ws, tamże, gm. Cerkowiszcz, 4 dm., 22 mk. 15.) **H.**, ws, tamże, gm. Nieżków, 16 dm., 92 mk. 16.) **H.**, dobra, pow. rohaczewski, gmina Dudzicze (7 w.), dziedzictwo Sulistrowskich, 2908 dz. (1707 lasu); gorzelnia, deptak, 2 młyny, folusz, cegielnia. 17.) **H.** *Nowa*, ws, pow. wilejski, gm. Wiazyń (8 w.); miała 58 dusz rewiz. 18.) **H.** *Stara*, ws, tamże; miała 28 dusz rewiz. Należały do dóbr skarb. Ilia. 19.) **H.**, os., pow. dźwiński (dyneburski), gm. Kałup (18 w.), fabryka szkła. 20.) **H.** *Aleksandrowska*, ws, pow. wieliski, gm. Uświat.

Huta 1.) *Międzyrzeczka*, słoboda nad Rosią, pow. czerkaski, gm. Międzyrzec, st. poczt. Kaniów (5 w.), 55 w. od Czerkas, 34 dm., 134 mk. 2.) **H. Nowa**, słoboda nad Rosią, tamże, gmina Szelepucha, st. poczt. Moszny (18 w.), 48 w. od Czerkas, 33 dm., 131 mk., smolarnia parowa. 3.) **H. Stara**, słoboda nad Dnieprem, tamże, gm. Szelepucha, st. poczt. Moszny (14 w.), 44 w. od Czerkas, pod wsią Chreszczatykiem, 16 dm., 23 mk., przystań dla spławu drzewa. 4.) **H.**, ws nad rzeką Repejką, al. *Repiachą*, pow. kaniowski, gm. Medwin, par. praw. Dmitrenki, st. poczt. Baraniepole (8 w.), 66 w. od Kaniowa, z fermą t. n. 179 dm., 886 mk., szkoła, młyn, 3 wiatraki. 5.) **H. Sieliska**, ws przy urocz. Kuźmińce, tamże, gm. Taraszeza, st. poczt. Korsuń (15 w.), 65 w. od Kaniowa, 76 dm., 403 mk., szkoła, młyn. 6.) **H. Steblowska** (t. III, 235 mylnie podana dwukrotnie pod n. 2 i 5, raz jako leżąca w pow. zwinogródzkim), tamże, gm. Szenderówka, st. poczt. Korsuń (28 w.), 76 w. od Kaniowa, 40 dm., 207 mk. Własność Tryhubeńki, 466 dz. 7.) **H.**, chutor nad Irpeniem, pow. kijowski, gm. Piotrowce Stare, par. praw. Luteż (6 w.), st. poczt. Borszczahówka (28 w.), 26 w. od Kijowa, 43 dm., 219 mk., 351 dz. 8.) **H. Kotiużańska**, ws, tamże (ob. *Kotiużańska Huta*, t. IV, 492), gm. Dymir, ma 56 dm., 329 mk. 9.) **H. Stara**, ws, tamże, ob. *Buda Babińska*. 10.) **H. Potyżowska**, słoboda, pow. radomski, gm. Potyżówka, st. poczt. Radomyśl (38 w.), 66 dm., 401 mk. 11.) **H. Zabiłocka**, urocz. przy wsi Zabiłocze, tamże, 59 dm., 353 mk. Wraz ze wsią Nehrebówką, należała od 1870 r. do Pileckich. 12.) **H. Żurzyniecka**, ws, pow.

zwinogrodzki, gm. i par. praw. Żurzyńce, stacya poczt. Łysianka (9 w.), 31 w. od Zwinogrodzki, 101 dm., 576 mk., cerkiew, szkoła, gorzelnia, wiatrak. 13.) **H.**, ws nad Silnicą, pow. bracławski, gm. Klebań, 147 dm., 849 mk., cerkiew, szkoła. 14.) **H. Tywrowska**, przys., pow. winnicki, gm. i par. Tywrow (3 w.), 30 dm. 15.) **H.**, ws, pow. kowelski, gm. Zabłocie, 91 w. od Kowla, 271 dm., 1041 mk., cerkiew, szkoła. 16.) **H. Borowieńska**, ws, tamże, gm. Borowno, 70 w. od Kowla, 41 dm., 397 mk. 17.) **H. Kamińska**, ws, tamże, gm. Kamień Koszyrski, 51 w. od Kowla, 85 dm., 495 mk., cerkiew, wiatrak. Kn. Lew Sanguszko r. 1568 daje ją w dożywocie Mikołajowi Łasce Sekuńskiemu. 18.) **H.**, sloboda, pow. łucki, gm. Osowa, 20 dm., 168 mk. 19.) **H. Lisowska**, ws, tamże, gm. Medweże, 68 w. od Łucka, 31 dm., 238 mk. 20.) **H. Sopaczewska**, chutor, tamże, gm. Rafałówka, 116 w. od Łucka, 4 dm., 18 mk. 21.) **H. Adamowska**, pow. nowogradwołyński, ob. *Adamowska Huta*. 22.) **H. Krywalska**, sloboda, tamże, 23 dm., 233 mk. Należy do dóbr Horodnica. 23.) **H. Kurczycka**, sloboda, tamże, par. praw. Cwila Wielka (12 w.), 25 w. od mta pow., 22 dm., 264 mk. 24.) **H. Kuka** (ob. t. IV, 852, *Kuka*), ws, tamże, gm. Romanówka, par. praw. Serby (12 w.), 15 dm., 54 mk. 25.) **H. Lubarzka** (ob. t. III, 234 *Huta Rohaczewska*), ws, tamże, gm. Rohaczów (gm. Hulsk nie ma), par. praw. Ostrożek (20 w.), 53 dm., 322 mk. 26.) **H. Średnia**, ws, tamże, gm. Smoldyrów, par. praw. Sujemce (10 w.); huta szklana. 27.) **H. Stara**, ws, tamże, gmina i par. praw. Baranówka (3 w.), 37 w. od mta pow., 59 dm., 324 mk. 28.) **H. S.**, chutor, tamże, gm. Połonne, 5 dm., 28 mk. 29.) **H. S.**, kol., tamże, gm. Serby, 22 w. od mta pow., 35 dm., 269 mk. 30.) **H. Użaczynska**, ws, tamże, gm. i par. praw. Romanówka, 13 w. od mta pow., 58 dm., 276 mk. Własność Uwarowych, 3520 dz. Por. *Użaczyn*. 31.) **H. Żaborzycka** (ob. tom XIV, 721 *Zaborzycka Huta*), ws nad rzeką Niwną, dopł. Słuczy, tamże, gm. Baranówka, par. praw. Żaboryca (10 w.), 46 w. od mta pow., 87 dm., 485 mk. Kupiona przed r. 1865 przez Fasowiczów (Farensbachów), poczem uległa przymusowej sprzedaży. 32.) **H. Dawidkowska**, al. *H. Przesieckiego*, chutor, pow. owrucki, gm. Chrystynówka, 7 dm., 47 mk. Z chutorem Roubą, własność Gustawa Szwertnera, 2550 dz. 33.) **H. Henrykówka**, ws, tamże, gm. Tatarskie, par. praw. Kaleskie, 50 w. od Owruca, 53 dm., 350 mk., huta szklana. 34.) **H. Ksawerowska**, ws, tamże, 40 w. od Owruca, 30 dm., 218 mk. 35.) **H. Maryatynska**, ws, tamże, gm. Bazar, 9 dm., 43 mk. 36.) **H. Worobiowska Nowa i Stara**, dwie wsi, tamże, gm. Worobie Nowe, 81 w. od Owruca, mają 61 dm., 419 mk. 37.) **H. Antonowska** (ob. t. XV, 41 *Antonówka*), powiat rówieński. Zamiast Rudziec Niemylną, czyt.

Rudnią N. i zam. Szenberg, czyt. Szenebeer. 38.) **H. Hruszewska**, ws i kol., tamże, gm. Siedliszcze, 58 w. od Równego. Ws ma 10 dm., 137 mk.; kol., 30 dm., 142 mk. 39.) **H. Mylska**, sloboda, tamże, gm. Stydyń, 15 dm., 213 mk. 40.) **H. Nowa i Stara**, os. leśne (budniki), tamże, przy Hubkowie. H. Nowa ma 18 dm., 86 mk., H. Stara 39 dm., 183 mk. 41.) **H. Perejmy**, sloboda, tamże, gm. Niemowicze, 117 w. od Równego, 22 dm., 138 mk. 42.) **H. Stepańska**, sloboda, tamże, gm. Stepań, 82 w. od Równego, 71 dm., 208 mk. 43.) **H.**, ws, pow. zasławski, gm. i par. praw. Chorowiec (3 w.), 47 w. od Zasławia, 65 dm., 447 mk., szkoła. Własność Wysockich. 44.) **H. Stara**, ws na lewym brzegu Chomoru, tamże, gm. Chroliny (24 w.), st. poczt. i dr. żel. Połonne (7 w.), 56 w. od Zasławia, 174 dm., 985 mk. Niegdys Marcina Lubomirskiego, dalej Ponińskich, Ruckich, Bratkowski, obecnie przeszła w obce ręce. Za wsią nad Chomorem znajduje się papiernia, założona przez inż. Edwarda Ruckiego, po przejściu na własność Towarz. akcyjnego ditiatkovskiego (Ditiatki, w pow. radomyskim), bardzo rozszerzona i nazwana pominkowską (od wsi pow. nowogradwołyńskiego). Papiernia obsługiwana jest przez 4 maszyny parowe, zatrudnia do 730 robotników, ma do 600 tysięcy rub. obrotu rocznego. 45.) **H.**, ws, pow. żytomierski, gm. Cudnów, 47 w. od Żytomierza, 60 dm., 208 mk. 46.) **H. Bykowa**, ws, tamże, par. praw. Strybież (21 w.), huta szklana. 47.) **H. Justynówka**, kol., tamże, gm. Trojanów, 23 w. od Żytomierza, 19 dm., 113 mk. Nabyta wraz z Deneszami od Działyńskich przez Durylinych. 48.) **H. Osieczna**, ws, tamże, par. praw. Strybież (17 w.); huta szklana. Ob. *Osieczna*. 49.) **H. Palijowa** albo *Palijowska*, ws, tamże, gm. i par. praw. Horoski (4 w.), 36 w. od Żytomierza, 31 dm., 216 mk.

Huta Łaganowska, ws nad rzeką Irszą, pow. radomyski, gm. Malin, par. praw. Jasówka (8 w.), st. poczt. Radomyśl (8 w.), 48 dm., 387 mk., 2 młyny wodne, smolarnia. Należała do Krukowskich.

Hutka, rzka, w gub. mohylewskiej, prawy dopływ Druci.

Hutka 1.) urocz. w dobrach Perkowicze, pow. słonimski. 2.) **H.**, dobra, pow. klimowicki, od r. 1870 Zienkowieców, 139 dz. 3.) **H.**, dobra, tamże, od r. 1864 Surynowiczów, 140 dz. 4.) **H.**, fol.w, pow. rohaczewski, Radziwiłłowiczów 133 dz. 5.) **H.**, ws, tamże, gm. Stołbuny, 29 dm., 137 mk.

Hutorowszczyzna, zaśc. w dobrach skarb. Kościeniewicz, pow. wilejski.

Hutowce, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (3 w.).

Hutowicze, ws i os., pow. kobryński, gmina Zbirogi, 32 w. od Kobrynia, 168 dz.; os. ma 149

dz. Pomiędzy wsią H. a dobrami Popławy, wśród pola, grupa kurhanów.

Hutowin al. *Hutwin*, kol., fol., pow. rówieński, gm. Stydyń; kol. ma 36 dm., 298 mk.; fol. 3 dm., 85 mk.

Huty, zaśc., pow. kowieński, gm. Bobty.

Hutyłowo, wś, pow. wieliski, gm. Krest.

Hutyszcze 1.) dobra, pow. rohaczewski, Duninów 513 dz., młyn. 2.) **H.**, wś, tamże, gm. Dowsk (8 w.).

Hutyszcze, wś, pow. żytomierski, gm. Trojanów, 24 dm., 167 mk.

Huwniki, w dok. *Whelnyky*, wś, pow. dobro-milski, par. Rybotycze. Wś tę wraz z Rybotyczami i Sierakościami nadaje r. 1368 król Kazimierz dworzaninowi swemu, Stefanowi Węgrzynowi (Kod. mał., III, 212).

Huzna, *Huźnia*, *Guźnia*, wś, pow. lidzki, gm. Orla; miała 43 dusz rewiz., należała do dóbr Korytnica.

Huźnie, *Guźnie*, wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Kosicze, 3 w. od Brześcia, 265 dz.

Hwarasz, w spisie urzęd. *Warasz*, w dok. *Hwarasz*, *Hwarasze*, wś, pow. łucki, gm. Rafałówka, 100 w. od Łucka, 89 dm., 655 mk., cerkiew. W r. 1577 przy Czartorysku, kn. Michała Czartoryskiego, stasy żytomirskiego, który wnosi od 11 dym. po 20 gr. W r. 1583 Gniewosz Oleksowski płaci ztąd z 21 dym., 9 ogr., 5 ogr., 4 kom., 2 kom., 1 koła wałn., 1 popa.

Hwodhajce, wś, pow. horecki, gm. Niczy-porowicze, 39 dm., 218 mk.

Hwozdawa, *Gwozdawa* (ob. t. II, 923 *Gwozdawka*), wś, pow. żytomierski, gm. Sołotwin, 43 dm., 167 mk.

Hwozdów 1.) wś nad rzeką Rosławką, pow. kijowski, gm. Chotów, st. poczt. Demijówka (23 w.), 25 w. od Kijowa, 317 dm., 1643 mk., cerkiew, szkołka cerk., 19 wiatraków, 1819 dz. włośc. Nadana r. 1514 przez Ostafiego Daszkiewicza, ststę czerkaskiego, monasterowi Nikolskiemu w Kijowie. W r. 1581 monaster wnosi ztąd od 11 osiadł., 4 zagr. po 6 gr., 3 po 4 gr., a r. 1628 od 6 dym., 5 ogr., 1 koła młyn. 2.) **H.**, powiat nowogradwołyński, ob. *Gwozdów*.

Hwozdowo, dwie wsi, pow. drysieński, par. Zabiały.

Hwozdziaśnia, *Hwizdziarka* (ob. t. II, 923 *Gwoździarnia*), wś, pow. żytomierski, gm. Cudnów, par. praw. Jasnogród, 51 w. od Żytomierza 30 dm., 246 mk. Obecnie sukcesorów Mieczysława Mazarakiego, 1685 dz. (1475 lasu).

Hwoźnica, *Gwoźnica*, wś i dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Miedna, 36 w. od Brześcia. Wś ma 41 dm., 422 mk., cerkiew, szkołę, 928 dz. włośc., 77 cerk., własność Kamińskich. Dobra Frejerów (poprzednio Wysockich), 1288 dz. (677 nieuż.). W r. 1822 wł. Jana d'O'Berna, marszałka brzeskiego. W miejscowej cerkwi przechowywała się pieczęć z polskim napisem i wyobrażeniem trzech stojących osób.

I

Iciuny 1.) dwie wsi, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (8 w.) i gm. Ponedel (22 w.). W drugiej Januskiewiczowie mają 63 dzies. 2.) **I.**, wś, pow. poniewieski, gm. Skrobotyszki (7 w.).

Icz, *Ieza*, *Ika* (ob. t. III, 255), al. *Wiskula*, rzeka w pow. lutyńskim, prawy dopł. Ewickszty. Wypływa z jeziora, płynie na zach. wśród łąk i błot i ubiegłszy do 60 w. uchodzi do Ewickszty.

Iczkawka, chutor, pow. lityński, gm. Ułanów.

Idalia, kol., pow. łucki, gm. Terezyn, 7 dm., 51 mk.

Idepol, ferma, pow. hajszyński, gm. Chaszczowata (9 w.), ma 4 dm.

Idupie, wś, pow. szawelski, gm. Kiryanowo (12 w.).

Iganie, w dok. *Giganye*, r. 1563 *Igany*, wś, pow. siedlecki. Wspom. w dok. z r. 1476 (Kod. maz. 278). W r. 1563 wś drobnej szlachty, ma 4 łany.

Igła, zaśc., powiat wileński, gm. Muśniki (6 w.); miał 7 dusz rewiz., należał do dóbr Pomusze.

Ignacogród, dobra, pow. kowieński, gmina Snowliszki (4 w.), Ofrosimowych, 480 dz.

Ignacowo (ob. t. III, 246 *I. Żyndule*), dobra, pow. szawelski, gm. Szawkiany (20 w.).

Ignalin, fol. dóbr Przyjaźń, pow. święciański.

Ignalino 1.) dwór, pow. nowoaleksandrowski, gm. Antolepty (6 w.). Mają tu Bernatasowie 40 dz., Gibużasowie 42 dz., Kawliszysowie 40 dz. 2.) **I.**, fol., tamże, gm. Rakiszki (10 w.). 3.) **I.**, os., pow. drysieński, gm. Ignalino, młyn parowy. Zarząd gm. we wsi Cerkowno.

Ignapol 1.) fol., pow. wilkomierski, gmina Uciany (13 w.), Morawskich 100 dz. 2.) **I.** al. *Przychaby*, dobra, pow. połocki, Świrszczewskich 600 dz.

Ignatki 1.) os., pow. białostocki, gm. Choroszcza. 2.) **I.**, wś, tamże, gmina Białostoczek,

z os. Zalesiany 47 dz. 3.) **I.**, wś, os. i dobra, tamże, gm. Juchnowiec, 13 w. od Białegostoku. Wś ma 32 dz.; os. 34 dz.; dobra Reinhardów, 165 dz. W r. 1558 własność „pana trockiego”. Był młyn na Niewodnicy. 4.) **I.**, okolica szlach., pow. bielski gub. grodz., gm. Rajsk, 60 dz.

Ignatkowce, wś, pow. lidzki, gm. i dobra Lebioda; miała 85 dusz rewiz.

Ignatowce, wś, pow. wołkowyski, gm. Roś, 48 dz.

Ignatowicze 1.) okolica szlach., pow. grodzieński, gm. Krynki, 25 w. od Grodna, 401 dz. 2.) **I.**, wś, pow. kowieński, gm. Bobty (4 w.).

Ignatowska 1.) al. *Kozłowszczyzna*, fol., pow. prużański, gm. Czerniakowo, Prokopeczków, 41 dz. 2.) **I.**, wś, pow. wiłkomierski, gm. Dobejki (12 w.). 3.) **I.**, wś, pow. klimowicki, gm. Be-rezki, 49 dm., 240 mk.

Ignatowo, fol., pow. nowogródzki, 275 dz.

Ignatycze, dobra, pow. miński. Niegdyś ks. Druckich Horskich, z których Barbara Konstancja z Kawieczyńskich Adryanowa ks. Horska, wójtowa mińska, sprzedaje I. r. 1690, Marcino-wi Kryszpinowi.

Ignatyszki 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Opsa (5 w.). 2.) **I.**, fol., tamże, gm. Tauroginie (5 w.). 3.) **I.**, dobra, pow. wiłkomierski, gm. Kowarsk (6 w.), Andruckich, 210 dz.

Ignomierz, fol. dóbr Krycewice, pow. dzisieński. Dawniej Ignacego Niewęgłowskiego, dziś córki jego Michaliny Fedorowiczowej.

Ignowickie, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (1 w.).

Igolomia, u Dług. *Igolomia major i minor*, wś nad Wisłą, pow. miechowski. W dok. z r. 1325 (K. W., n. 1056), wspomniany jest Andrzej z Wiślicy, rektor kościoła św. Marcina w tem mieście i pleban kościoła „de Igolonia”. Kościół par. istnieje tu przed r. 1350 (Kod. dypl. pol. III, 228). Adam z I., prokurator ziemi sądeckiej w r. 1345. W dok. z r. 1375 wspomniany bród na Wiśle w pobliżu wsi. R. 1403 dziedzic wsi „Jacussius de Bothurzin” (może Poturzyn w pow. tomaszowskim), podkomorzy królowej, funduje i uposaża altaryą, p. w. N. P. Maryi, św. Katarzyny i W. W. Sw. w kościele par. igolomskim, nadając role i dziesięciny we wsiach: Gruszów i Glewo (Kod. kat. krak., II, 284). Część wsi którą Długosz zwie „I. minor”, była własnością kustodyi przy kościele św. Floryana w Krakowie, miała 12 łąn. dających czynszu po grzywnie każdy, kustoszowi karczmą dawała 3 grzyw. 1 ferton, 4 zagr. po 9 gr. Dziesięcinę do 15 grzyw. pobierał kustosz. Był też dwór, folwark i młyn (L. B., I, 487). W r. 1581 są działali: kanonika św. Floryana i Drzewieckiego.

Igory, wś, pow. telszewski, gm. Masiady (6 w.).

Igownie, dwór, pow. poniewieski, gm. Birze (24 w.).

Ihnapol, os., pow. newelski, gm. Czuprowe (4 w.), gorzelnia.

Ihnaskow, ob. *Junaszków*.

Ihnatki, wś u źródeł dopł. Słuczy, pow. starokonstantynowski, w pobliżu granicy gub. podolskiej, gm. Skoworodki, par. praw. Werborodyńce (2 w.), 13 w. od mta pow., w górzystym położeniu (góry Awratyńskie), 97 dm., 408 mk. Wchodziła w skład ordynacyi ostrogskiej. W nowszych czasach Konopackich. Obecnie Marya Konopacka ma tu 525 dz.

Ihnatkowo, wś, pow. wielicki, gm. Ilino.

Ihnatowce, wś, pow. latyczowski. W r. 1530 wnosi od 4, a r. 1542 od 2 pługów. W r. 1578 Ihnatowskich, płacących od 6 pługów, a nadto r. 1583 od koła dorocz. i kotła gorzał. W r. 1661 jako leżąca na szlaku tatarskim, spustoszona. Dwie części należące do Adama i Józefa Ihnatowskich, mają 1 dm.; trzecia Skarzyńskiego, Szaszkiewicza i Janickiego, ma 4 dym. Obecnie są tu części: Stan. Skibniewskiego, Puchalskich i Czajkowskiego.

Ihnatówka, wś, pow. orszański, gm. Rudnia, 12 dm., 81 mk.

Ihnatówka 1.) mstko nad Irpeniem, pow. kijowski, gm. Białogródka (po prawej stronie rz.), par. praw. Horenice (2 w.), st. poczt. Borszczahówka (13 w.), 24 w. od Kijowa, 5416 mk., przeważnie żydów, 2 domy modl. żydów., browar piwny. Założone w połowie XVIII w. przez Ignacego Szujskiego, właściciela Jasnohorodki i Chabnego. Jako położone na lewym brzegu Irpenia należało do Rzpltej, podczas gdy Białogródka, leżąca po prawej już odpadła. 2.) **I.**, kol. żydów., pow. łucki, gm. Siłno, 40 w. od Łucka, 71 dm., 1204 mk., synagoga. 3.) **I.**, os., tamże, gm. Trosteniec, 32 w. od Łucka, 6 dm., 39 mk. 4.) **I.**, sloboda, pow. owrucki, gmina Worobie Nowe, par. praw. Ksawerów (5 w.), 15 dm., 75 mk. Niegdyś własność kolegium jezuickiego w Ksawerowie.

Ihnatowszczyzna, wś, pow. dryzieński, par. Rosica.

Ihnatpol, w dok. *Ignacopole* al. *Ignatówka*, wś nad Zerewem, pow. owrucki, gm. Chwośnia Wielka, par. praw. Waśkowicze (5 w.), 19 w. od Owruca, 114 dm., 665 mk., cerkiew filialna drewniana. Niegdyś Jelców, zapisana przez Ignacego Jelca jezuitom w Owruczu. Następnie Dubowieckich, obecnie Bierzyńskich, 1940 dz. (1590 lasu).

Ihnatyki, wś, pow. dzisieński, gm. Miory (2 w.); miała 46 dusz rewiz., należała do dóbr Kamieńpol.

Ihnatyn, wś, pow. dryzieński, par. Oświej.

Iholnica 1.) wś, pow. połocki, Szulców 75 dz. Włościanie wnieśli 4359 rub. wykupu za ziemię. 2.) **I.**, wś, tamże, własność Kłodnickich.

Ihrowice, w dok. *Ibrowicze*. wś, pow. tarno-

polski. Dawniej w pow. krzemienieckim, województwa wołyńskiego. W r. 1583 przy Czerniechowie, ks. Konst. Ostrogskiego, stłoty włodzimierskiego, który wnosi od 4 dym., 3 ogr.

Ihruszka, ws nad Czarnorzeczką, pow. sieński, gm. Bóbr (15 w.), 101 dm., 745 mk., szkoła.

Ihryły, ws, pow. sokólski, gm. Kamionka, 6 w. od Sokółki, 255 dz.

Ihumeń. Marszałkami szlachty pow. ihumeńskiego byli: Janiszewski Onufry (1822 r.), J. August (1838), Jelski Stanisław (1795), Jodko Narkiewicz Onufry, Jodko Tomasz, Moniuszko Ignacy, Niepokojczycki, Osztorp Leon (1808—1817), Pruszyński Stanisław (1799—1800), Ratyński Antoni (przed r. 1822), Szemesz Kazimierz (1803—5), Słotwiński Ludwik (1837—47), Wańkowicz Antoni (1807 r.), Zabiełto Michał (1825), Zawisza Tadeusz.

Ihumenowo, ws i dobra, pow. dzisieński. Niegdyś Korsaków, przez których r. 1604 nadane jezuitom połockim. Mylnie podano: Łomb zam. Łońsk i Bondary Putońskie, zam. B. Tułowskie.

Ihumeńszczyzna, os. nad Obolą, pow. połocki, gm. Petropawłowska, cerkiew paraf.

Ikażn, mstko, pow. dzisieński, gm. Ikażn. Na kościół uczynili tu zapisy: Piotr Kaczanowski 100 złp., ks. Krzysztof Dmochowski 1000 złp. na różaniec, Massalski 50 tal. Około r. 1736 Kazimierz Massalski nadaje fundusz na szpital dla 12 ubogich. Zam. St. Pruszyńskiemu czyt. St. Burzyńskiemu. Jan Roemer był marszałkiem rzeżyckim, nie rzeczyckim. Zam. Antary czyt. Aułasy, zam. Kupezelin—Kupezelew, zam. Mudzielewszczyzna—Szudzielewszczyzna.

Ikskiul, *Ikskola*, *Ikscule castrum*, *Ikschkile*, *Uezkuell*, ws nad Dźwiną, w pow. ryskim (gub. inflanckiej), 28 w. od Rygi. Jeszcze przed przybyciem kawalerów mieczowych istniała tu osada Liwów. Meinhard wzniósł około 1185 r. kościół a następnie i zamek. Dotychczas przechowały się ruiny zamku (plan podany w opisie Dźwiny Sapunowa, str. 483), pośrodku których stoi kościół par., mający grube ściany (od 5 do 6 stóp).

Ikwa, rzka, lewy dopł. Styru. Ob. Karwici-Dunin J.: „Miejscowości nad Ikwą“ (Przew. nauk. lit. 1898 r.).

Iczuki, dwór, pow. wilkomierski, gm. Uszpole (7 w.).

Iczuny, *Iczuny*, ws i dwa fol., pow. wilkomierski, gm. Subocz (5 w.). Jeden należy do Iwanowskich, 55 dz., drugi do Wysockich 55 dz.

Ile 1.) ws, pow. rossieński, gm. Skawdwile (16 w.). 2.) **I**, ws, pow. telszewski, gm. Olsiad (2 w.).

Ilemenka, r. 1714 *Iłomno*, r. 1765 *Iłemnica*, ws, pow. wieliski, gm. Serteje. W r. 1765

w ławnictwie wyszkowskim, wójtostwa sertejskiego.

Iłga, dwór, pow. wilkomierski, gm. Pupany (4 w.).

Iłgabrody, pow. nowoaleksandrowski, ob. Józefowo.

Iłgaszyły, fol., pow. kowieński, gm. Betygoła (15 w.).

Iłgdywie, fol., pow. rossieński, gm. Mańkuny (4 w.).

Iłgen, w dok. z r. 1311 *Ylegin*, ws, pow. wschowski. Bawi tu r. 1311 Henryk, ks. szląski (K. W., n. 940). Ob. *Lgin* (t. V).

Iłgiany, zaśc., pow. rossieński, gm. Skawdwile (12 w.).

Iłgie al. *Truskawszczyzna*, fol., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (12 w.), Truskowskich, 104 dz. i Rychterów 104 dz.

Iłginis, ws, pow. telszewski, gm. Gadonów (24 w.).

Iłgize (ob. t. III, 258, mylnie w pow. rossieńskim), ws i dobra nad rzką Kierszniawą, pow. kowieński, gm. Betygoła (11 w.), 75 w. od Kowna, Chlewińskich, 370 dz. i Bunakowych, 177 dz. W r. 1568 Zygmunt Aug. nadaje I., mające 20 włók osiadłych i położone we włości ejragolskiej, Wojciechowi Dziewałtowskiemu, podkom. kowieńskiemu. W r. 1633 Jan Dziewałtowski sprzedaje I. za 12 tysięcy złp., Zygmuntowi Kamieńskiemu, od r. 1649 syna jego Krzysztofa, który r. 1650 sprzedaje za 10 tysięcy złp., Wiktorynowi Konstantemu Mleczo, staroście żmujdzkiemu. Ten r. 1673 otrzymuje od Jana Sobieskiego przywilej, na pobieranie mostowego na rz. Kierszniawie. W r. 1678 I. dostają się Janowi Mleczo, poczem przechodzą do Chlewińskich.

Iłgocie, dwie wsi, pow. szawelski, gm. Liguły (4 w.) i Radziwiliszki (4 w.).

Iłgwie, ws, pow. szawelski, gm. Łukniki (14 w.).

Iłiany, *Iłianki*, ws, pow. mohylewski, gmina Pawłowicze (16 w.), 15 dm., 273 mk.

Iłiaszowce, ws, pow. mohylowski. W roku 1530 i 1542 pusta. W r. 1578 w części Grodziszewskiego, w drugiej starosty skalskiego, w dzierżawie Rusieckiego, w trzeciej Osuchowskiego.

Iłiaszówka 1.) ws, pow. lityński. W roku 1661 Woronieża, wraz z Karpowcami miała 6 dm.; r. 1668 puste uroczysko. 2.) **I**, kolonia, pow. nowogradwołyński, gm. Serby, 50 dm., 299 mk. 3.) **I**, ws nad rzką t. n., pow. ostrogski, na pograniczu pow. krzemienieckiego, gm. Kuniów, par. praw. Lachów (5 w.), 15 w. od Ostroga, 56 dm., 290 mk. W r. 1648 Mikołaja Kierdejowicza Dżusa, płacącego od 5 dym.

Iłiaszuki, ws, pow. wołkowyski, gm. Tarnopol, 61 w. od Wołkowyska, z Michnówką i urocz. Bohowe, Kordon i Podrzecze, 430 dz.

Iliatka, w dok. *Hiliatka, Hliatka, Ilatka*, wś, pow. lityński. W r. 1530 płaci od 4 plugów i 1 koła młyn., w r. 1578 Sieniawskich przy Sieniawie. Obecnie Szabelskich 830 dz.

Iliczyno, wś, pow. siebieski, gm. Jeziorosze, 45 w. od Siebieża, 12 dm., 100 mk., zarząd gm., lecznica.

Ilin, wś, pow. ostrogski, gm. Buhryn, par. praw. Tomachów (24 w.), 25 w. od Ostroga, 25 dm., 342 mk. W r. 1429 w. ks. Witold potwierdza kn. Hance Wasilowej dobra dane jej przy wydaniu za kn. Wasila Fedorowicza Ostrogskiego, a mianowicie Nowostawce z przys. Ilin i Bożkowce. Agafia Wasilowa zapisuje Nowostawce i Ilin, córce Agripinie (po przejściu na katolicyzm Katarzynie). Ks. Konstanty Ostrogski, wdwa trocki, wykupuje Nowostawce i Ilin, na co uzyskuje potwierdzenie r. 1522. W roku 1577 należy do Dorohobuża, ks. Konst. Ostrogskiego, który wnosi od 4 dym. półdworz., 3 dym. na ćwierci, 3 ogr. Następnie monasteru w Dorohobużu.

Ilince 1.) mstko, pow. lipowiecki, gm. Ilince, 19 w. od Lipowca, 1080 dm., 10,356 mk., 3 cerkwie, kościół paraf. katol., 3 synagogi, szkoła początkowa, 3 szkoły cerk., cukrownia, cegielnia, st. poczt., 5 młynów. Ks. Demidów ma tu obecnie 3158 dz. ziemi. Włość iliniecką, ciągnącą się wązkim pasem po brzegach Sobu oraz Niemenki i Wiazowicy z Samcem, obejmującą 4.28 mil. kw. posiadali pod koniec XVI w. (1580 — 1590) Obodeńscy. Józef Obodeński i potomkowie Gabryela Obodeńskiego wnoszą r. 1629 z I. i przys. Ulanówki od 620 dym. Następnie nabywają od nich włość iliniecką, ks. Koreccy. W r. 1668 I. stoją pustką. Przedmieścia noszą nazwy: Dżuniłowskie, Morozowskie, Holiki i Barbarowskie. 2.) I., wś, pow. radomyski, gm. Martynowice, st. poczt. Radomyśl (110 w.), 135 dm., 1242 mk., szkoła, 4075 dz. włość.

Ilinka, wś, pow. mohylewski, gm. Kniażycze, 30 dm., 178 mk.

Ilino 1.) mstko, pow. wieliski, gm. Ilin, 40 w. od Wieliża, cerkiew paraf., urząd gm., 4 jarmarki. R. 1765 należało do ławnictwa dutkińskiego, w ówjtowstwie ohryzowskim. 2.) I., wś, tamże, gm. Uzkie. R. 1765 podane jako włość ststwa ryndzińskiego.

Ilińska, wś włość, pow. wileński, gm. Niemenczyn (10 w.); miała 31 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Giejany.

Ilińska Słoboda, wś włość, pow. oszmiański, gm. Dziewieniszki (9 w.); miała 19 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Traby.

Ilińskie, jezioro, w pow. wieliskim, pod mstkem Ilin.

Ilińskie, wś, pow. rossieński, gm. Taurogi (8 w.), 70 w. od Rossień.

Iliżki 1.) fol. i zaśc., pow. nowoaleksandrow-

ski, gm. Dryświaty (10 w.), 20 w. od mta pow. Fol. należy do Zasztowtów, ma 130 dz. 2.) I., zaśc., tamże, gm. Smołwy (7 w.).

Ilkowce 1.) w dok. *Ilkowce, Ilkówka*, wś, pow. winnicki. Należała do włości lityńskiej, ststwa winnickiego. W r. 1619 należy do Lityni, będącej w posesyi Piotra Łaszcza. Czyni 36 fl. 12 gr. 9 den. W r. 1629 w posesyi wojewody braclawskiego, płacącego od 42 dym. 1.) I., wś nad Zerdzią, pow. krzemieniecki, na pograniczu pow. starokonstantynowskiego, gm. Świątec, par. praw. Woronowce (1 w.), 60 w. od Krzemieńca, 85 dm., 544 mk., cerkiew filialna drewniana z r. 1727. W r. 1552 ma 4 dym. na woli, r. 1563 własność Juchna Tarahanowskiego, roku 1570 wraz z Nowostawcami należy do kn. Pużyny, który wnosi łącznie od 18 dym., 6 ogr. po 4 gr., 3 ogr. po 2 gr., 2 kół młyn. W r. 1583 Andrzeja Czołhańskiego (do którego należą również Nowostawce), wnoszącego od 17 dym., 3 ogr., 3 komor., 1 koła wałn., 1 stęp.

Ilkowice 1.) w reg. pob. z r. 1536 *Iłowicze*, wś, pow. tarnowski. W r. 1536 własność Beaty Tęczyńskiej, kasztel. sandeckiej, miały 6 kmieci. Należały do Rudna. W r. 1581 I., Rudno i Rosławice, włości wwdy lubelskiego, płacą od 16 osad, 8 1/2 łan., 5 zagr., 2 kom., 2 ubog., 1/4 łana młyn. 2.) I. al. *Ilkowce*, r. 1565 *Ilkowce*, wś, pow. sokalski. Wspom. w dok. z r. 1442. W r. 1565 w ststwie sokalskiem, ma 10 kmieci na dworzyszczach, 6 zagr., 1 szynkarza gorzałki. Dochodu zł. 16, gr. 18, den. 6. W r. 1578 podstarości sokalski płaci tu od 6 3/4 łan., 7 zagr., 4 kom., 4 żydów.

Ilkowicze 1.) dobra, pow. mohylewski, ob. *Zarzeczce*. 2.) I., wś, tamże, gm. Ciecierzyn (6 w.), 55 dm., 358 mk., cerkiew parafialna drewniana.

Ilkowiec, chutor, pow. krzemieniecki, gmina Świątec, 5 dm., 31 mk.

Ilszele, dwór, pow. szawelski, gm. Łukniki (8 w.).

Ilmie al. *Iln*, wś, pow. kaliski. Wydawca Kod. Wielk. uważa „Hilme“ w dok. z r. 1136 i 1339 za „Iln“ włość kościoła gnieźn. W dok. z r. 1357 występuje „Kokanino et Ilme“. Dotąd przechowuje się też forma nazwy „Ilmie“. W reg. pob. z XVI są różne formy: „Bylmy“, „Jelmie“ i „Ilmie“.

Ilnik, r. 1565 *Ilnyk* i *I. Szlachecki*, wś, pow. turezański. W r. 1565 wsi w ststwie samborskiem. I. miał 27 kmieci na 13 1/2 łan., kniaź na półdworzyszczu, ówjt, pop i cerkiew. Dochód fl. 59 gr. 13. I. Szlachecki miał część kupioną przez Bonę od niejakiego Futra. Siedziało tu 5 kmieci królewskich na 3 dworzyszczach. Dochodu było fl. 11, gr. 21, den. 9.

Ilniki 1.) słoboda, pow. rówieński, gm. Be rezne, 22 dm., 147 mk. 2.) I., kol. i słoboda,

tamże, gm. Stepań, 68 w. od Równego. Kol. ma 10 dm., 54 mk; sloboda 11 dm., 71 mk.

Iłpiboki, wś, pow. dubieński, gm. Kniachynin, par. praw. Rudka, 30 w. od Dubna, 22 dm., 368 mk. Własność Turczaninowych.

Iłpin al. *Iłpeń*, wś nad Stubłą, pow. rówieński, gm. Dziatkowice, par. prawosł. Arestów (1 w.), 15 w. od Równego, naprzeciw Bohdaszowa, 18 dm., 194 mk. W r. 1650 Jana Zawiszy (z Bohdaszowem), który płaci od 8 dym., potem Jałowickich; sprzedana w inne ręce.

Iłusie, dwór, pow. telszewski, gm. Wornie (6 w.).

Iłzyberg 1.) *Iłzenberg*, os., pow. rzeżycki, gm. Kulniewo, zarząd gm., szkoła. 2.) **I.**, os., tamże, gm. Makaszany, cerkiew paraf. wzniesiona w XIX w. Należała do Butwiłowskich.

Iłże, wś, pow. nowoaleksandrowski, gmina Krasnogórka (10 w.).

Iłaly, wś, pow. nowoaleksandrowski, gmina Krasnogórka (13 w.).

Iłany, wś, pow. nowoaleksandrowski, gmina Brasław (1 w.). Mają tu Tumowscy 40 dz.

Iłgaje, dwór, pow. wiłkomierski, gm. Onikszty (8 w.).

Iłgajtis, jezioro, w pow. nowoaleksandrowskim, w dobrach Dukszty.

Iłgobrody, dwa fol., pow. wiłkomierski, gm. Wieprze (11 w.). Jeden należy do Berensztejnów, 46 dz., drugi Weleninych, 60 dz.

Iłgobroście, wś, powiat rossieński, gmina Szweksznie (1 w.).

Iłgokiemie, wś, pow. trocki, gmina Żośle (5 w.); miała 52 dusz rewiz., należała do dóbr Kościuszyskich, dawniej Zaleskich, potem Kołogrywowych.

Iłgółówka 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Poniemuń (10 w.). Mają tu Buławowie 56 dz. 2.) **I.**, *Iłgółówka*, wś, pow. ponieński, gmina Czypiany (13 w.).

Iłgopiewis, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smółwy (3 w.).

Iłgucie, zaśc., pow. wiłkomierski, gm. Subocz (1 w.).

Iłhacze, zaśc. dóbr Sarya, pow. dryzieński.

Iłki, *Iłki*, przys. wsi Hiezyce, pow. słonimski.

Iłlokajcie, dwór, pow. telszewski, gmina Iłłoki (1 w.).

Iłłoki, mstko, pow. telszewski, gm. Iłłoki, 42 w. od Telsz, 20 w. od st. poczt. i dr. żel. Łusza, 710 mk. Parafia liczy 4931 wiernych. Gmina należy do 2 okr. pol., obejmuje 47 miejscowości, 1646 dym. włośc. (obok 138 innych), 8697 mk. włościan, uwłaszczonych na 18,850 dz.

Iłłuksta, rzka w gub. kurlandzkiej, prawy dopływ rz. Laakasze, zwanej w dolnym biegu Dwetaną, al. Dwetką (niem. Dweeta). Bierze początek pod wsią Gruenwald Wielki, płynie ku pñ. na przestrzeni 15 w. Mylnie podana (t. III, 269), jako dopł. Dżwiny.

Iłłosk, w dok. *Iłłowsko*, wś, pow. kobryński, gm. Iłłosk, 22 w. od Kobrynia. Wś ma 499 dz. włośc.; dobra, własność Szemiotów, z attyn. mają 2090 dz. (360 łąk i pastw., 800 lasu, 600 nieuż.), wiatrak. Gmina obejmuje 54 miejscowości, 414 dm. włośc. (obok 38 innych), 5101 mk. włościan, uwłaszczonych na 7005 dz. Nadto w gm. jest 10,395 dz. większej posiadłości. Wś należała do ekonomii kobryńskiej, w wójtostwie hruszowskim, włośc. dworu horodeckiego. W r. 1563 było tu 30 włók gruntu podłego, z tego 5 wolnych (4 na osocznictwo i 1 na podłaźnictwo). Poddani płacą po 8 gr. czynszu, dają 1 beczkę owsa albo 10 gr., 1 wóz siana al. 5 gr., za gęś, kury, jajca $3\frac{1}{2}$ gr., za niewody 2 gr., za stację $2\frac{1}{2}$ gr., osady 30 gr., za tłoki 12 gr., a za gwałty beczkę żyta al. 10 gr., co czyni wogóle 83 gr. Do każdej włóki otrzymali po 1 mr. naddatku. Suma dochodów z siola czyni 35 kóp 5 gr.

Iłłow, w dok. z r. 1222 *Ylow*, *Gyllow*, mstko, pow. sochaczewski. Musiał tu istnieć dworzec książęcy. W r. 1224 bawi tu Konrad, ks. mazowiecki i nadaje Iłow, Lubotyń i połowę Wysocka, klasztorowi sulejowskiemu. W r. 1240 odbywa się tu więc przy udziale Konrada, ks. mazow., syna jego Bolesława, biskupa płockiego i dostojników mazowieckich. W dok. z r. 1249 spisany w Białotarsku, występuje jako świadek: „Johannes parrochianus de Ylow“ (Ulanów. Dok. 173, 1, 291, 6, 292, 7, 156, 9). W reg. pob. z r. 1579 podany jako wś mająca kościół par., $18\frac{1}{2}$ łan. km., 19 zagr., 5 rzem., 7 kom. Istniała też Wola Iłłowska (dziś Łaziska).

Iłłowica 1.) *Jałowica*, *Jelowica Wielka*, wś nad rzeką t. n., pow. krzemieniecki, gm. Białokrynica, par. praw. Antonowce, 23 w. od Krzemieńca, 70 dm., 612 mk. Obecnie własność Kosakowskich. 2.) **I.** *Mała*, wś, tamże, 6 w. od Antonowce, 25 w. od Krzemieńca, 29 dm., 208 mk. Własność Drzewieckich. Wsi te należały z Antonowcami do kn. Matfiejowej Czetwertyńskiej. W r. 1583 w dzierżawie Opaszypieskiego, który płaci od 1 dym., 2 ogr. W r. 1648 w dzierżawie Wojciecha i Aleksandra Komorowskich, wnoszących od 15, a 1653 od 8 dym. Po Czetwertyńskich biorą w spadku Zbarasecy, dalej Wiśniowieccy, Radziwiłłowie i Chodkiewiczowie.

Iłłowiec, wś, pow. szremski. „Comes Wislaus“ z I. występuje w dok. z r. 1300 do 1303 (K. W., n. 834 i inne).

Iłłownia, wś, pow. klimowicki, gm. Zahustyn 30 dm., 170 mk.

Iłłownica, wś nad Uszą, w pobliżu ujścia rz. Weresni, pow. radomyski, gm. Przyborsk, par. praw. Karpilówka, st. poczt. Radomyśl (102 w.), 26 dm., 194 mk., 481 dz. włośc. Należy do dóbr Czarnobyl.

Itol, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Trasz-kuny (18 w.).

Itlaki, ws., pow. rossieński, gm. Erzwilek (6 w.).

Iłża, w dokum. *Hyslza, yslensis castellania*, mstko, pow. iłżecki. W dok. z r. 1275 powiedziano, iż „Leztko“, ks. krakow. nadał klasztorowi w Wąchocku targowisko przy kościele w Wierzbicy z tymi swobodami jakich używają targowiska biskupa krakow. w Tarczku i Iłży, obdarzone prawem niemieckim. W r. 1294 Wacław, król czeski i ks. krakowski zwalnia biskupa krakow. Prokopa, od opłaty 20 grzyw. wnoszonej do skarbu książęcego krakowskiego z miast: Tarsk i Iłża. W r. 1295 tenże Wacław pozwała bisk. krakow. Janowi, obwarować murami i fossami targowiska (loca forensia): Sławków, Iłża, Tarczek i Kielce. W dok. z r. 1306 wymieniono kasztelanę iłżecką. W r. 1333 Jan Grot, bisk. krakow., nadaje staw „in antiqua nostra civitate Iłża“ z młynem, Peczoldowi i jego synowi Mikołajowi, kowalom, pozwalając im rozszerzyć młyn i zbudować kuźnię żelaza o trzech kołach. Mają z niej dawać po dziesięć żelaz płużnych rocznie i po 5 fertonów czynszu z młyna. Po wyjściu lat wolności dawać będą z kuźnicy po 3 grzyw. Służyć im będzie prawo niemieckie to samo jakiego używa Iłża (Kod. kat. krak., I, 134, 137, 144, 148, 197). W dok. z r. 1345 powiedziano, iż zakładana świeżo wieś ma używać prawa niemieckiego „quo utitur dominus episcopus Cracoviensis in Iłża“ (Kod. mał., III, 58). Floryan, bisk. krak. odnawia r. 1372 dawniej już udzielony przywilej na wójtostwo w I., Floryanowi i Mikołajowi, synom Barsaby. Do wójta należały 3 łany i młyn o 3 kołach (Kod. kat. krak., II, 46). W r. 1569 miasto dało szos dwojaki, od domów i od ról, fl. 89 gr. 18, od szewców fl. 2, od kowalów fl. 2 gr. 4, od tkaczów gr. 12, od krawców i kuśnierzów gr. 24, od garncarzy albo zdunów fl. 9, od przekup. i komor. fl. 6 gr. 28, od garnców gorzał. fl. 8, od towarz. rzemiosła gr. 25, od rzemieśl. którzy cechu nie dzierżą gr. 6, od 33 łanów fl. 11, od szynk. małmazyi fl. 4, od czopowego 1 rata fl. 108, ostatnia rata fl. 72 gr. 28.

Imbory, ws. i fol., pow. telszewski, gmina Sałanty (4 w.). Należy do dóbr Plotele.

Imbramowice, pierwotnie *Dłubnia*, r. 1333 *Iramowicz*, ws., pow. miechowski. Zdaniem wydawcy kod. mał. (II, 13, 15) ws. „Lubna“, którą według dok. z r. 1198 dał „dominus Lassota“ klasztorowi miechowskiemu, oznacza Dłubnią zw. Imbramowice. Według Długosza (L. B. III, 104 i nast.) Iwo Odrowąż, bisk. krak. założył klasztor norbertanek r. 1225 we wsi, która zwała się wtedy Dłubnia. Raz nazywa ją Długosz „villa patrimonii sui“ a więc część ojcowizny

fundatora, drugi raz znów mówi „in Dłubnia villa filiorum Syetheslavi“. Może były tu różne działy, z których jeden dał Iwo, jako dziedzic na własność klasztorowi a z drugiego nadał tylko dziesięcinę, dawaną na stół biskupi. Nadać miał też klasztorowi istniejący w Dłubni kościółek par. p. w. św. Benedykta, z jego dochodami. Dokum. z r. 1228 Iwo bisk. krak. nadaje klasztorowi w Dłubni dziesięcinę z wsi: Trzyciąż, Iwanowice i Przeginia (Kod. kat. krak. I, 28). Prócz tego całą ową ojcowiznę a więc wsi: Brzeźno, Rataje, Grodzisko (pod Skalą) nadał klasztorowi wedle aktu z roku 1229 (Kod. kat. krak. I, 30). R. 1256 Bolesław, ks. krakow. i sand. potwierdza nadania poczynione klasztorowi w aktach ks. Kazimierza (dziada) i Leszka (ojca) i uwalnia dobra klasztorne od ciężarów i jurydyki księżęcej. W r. 1275 tenże książę pozwała klasztorowi osadzić na prawie nowotarckim wsi: Wielka Wieś, Zagórowo, Trzyciąż i Seiborzyce (Kod. dypl. pol. III, 67 i 311 i I, 94). Przywilej ten potwierdza roku 1369 król Kazimierz, wyliczając nieco inne włości jak: Trzyciąż, Tarnów, Zagórowo, Małoszyce i Seiborzyce w ziemi krakowskiej a Brzegino, Dęboka, Rataje i Grodziec w ziemi sieradzkiej (Kod. dypl. pol. t. III, 312). Akt ten nazywa siedzibę klasztoru: Dłubna choć już w dok. z r. 1333 spotykamy nazwę: *Iramowicz*. Widocznie pierwotną była nazwa od rzeki tu płynącej, obok której istniała druga od pierwotnego osadnika i właściciela utworzona. W r. 1370 występuje „rector ecclesiae Andreas de Lubaczow“. Gdy r. 1415 Wład. Jagiełło przeniósł zakonnicę do Buska pozostał w I. prepozyt z kilku zakonnikami, którzy zarządzali kościołem Długosz zarzuca im zaniedbanie służby Bożej i używanie marnotrawne dochodów z dóbr, za które musi spaść na nich kara Boża. Ws. sama, za Długosza, miała kościółek par. drewn., uposażony 2 łan. kmiecy. Klasztor miał tu karcznię, 5 zagr., folwark, młyn. Prebenda sieciechowska posiadała 5 łan. km., z których sama brała dziesięcinę. Klasztor miał od samych osadników dziesięcinę, wartości do 2 grzyw. Większą część wsi posiadał Stanisław Szreniawa a mianowicie: 6 łan. km., zagrodników, młyn i karcznię z rolą (L. B. III, 108). W r. 1581 ze wsi całej a w tem i 2 łan. prebendarza, płaci ststa lubaczowski. Wszystkie wsi wchodzące w skład parafii (Zagórowa, Tarnowa, Głanów i Małoszyce) podane jako własność zakonnic imbramowickich.

Imbrody, dwór i dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (12 w.), 72 mk. Dwór należy do Łopacińskich (80 dz.), dobra do Mohłów, 563 dz. i Cydzików, 380 dz.

Imbryski, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Tauroginie (3 w.).

Imielin al. *Jemielin*, r. 1386 *Gemelyne*, ws., pow. pszczyński. Ws. książęca w dok. z r. 1386. R.

1391 nadana bisk. krakow. (Kod. kat. krak. II, 110 i 163). Ob. *Chelm Wielki*.

Imielnica, r. 1409 *Gemelnicza*, ws nad Wisłą, pow. plocki. Śród włości kościoła plockiego, w dok. z XIII w. Wydawca Kod. Wielk. umieszcza tu mylnie klasztor cystersów, którego opat podpisał akt z r. 1289 jako „Nicholaus de Jemilnicia”. Odnosi się to do Jemielnicy szlaskiej, mającej klasztor cystersów (K. W., nr. 593). „Mathia notarius terre plocensis nec non plebanus in Gemelnicza” w dok. z r. 1409 (Kod. maz., 155).

Imielno 1.) r. 1520 *Gyemyelno*, ws, powiat kutnowski. Ob. *Grochów*. 2.) **I.**, w dok. *Gemelnica*, ws, pow. jędrzejowski. Tomko, pleban w I. w dok. z r. 1360 (Kod. kat. krak., I, 275). Za Długosza ws „Jemyelno” ma kościół par. p. w. N. P. Maryi i św. Mikołaja z wapienia murowany. Zapewne fundatorami byli Różyce, zamieszkujący całą niemal parafię. (L. B., II, 66).

Imielno, r. 1520 *Gyemyelno*, ws, pow. gnieźnieński. Wymienione w dok. z roku 1136 śród włości kościoła gnieźn. a r. 1242 w liezbie posiadłości szpitala w Gnieźnie. (K. W., nr. 7, 238). Kościół par. p. w. Narodzenia N. P. M. w opisie z r. 1520 uważany za starożytny i około r. 1500 był na nowo odbudowany. W roku 1865 zgorzał kościół drewniany, wzniesiony na początku XVIII w. przez dziedzica wsi Tad. Jarczewskiego, kaszt. łódzkiego. R. 1870 wzniesiono nowy murowany z wieżą. W r. 1580 jest „Gemielno spirituale i G. minor”. Prócz kościelnych są łany szlacheckie: Goryńskich, Jemielewskich.

Imienin 1.) ws, pow. kobryński, gm. Imienin, 46 w. od Kobrynia. Gmina obejmuje 19 miejscowości, 311 dm. włośc. (obok 25 innych), 4127 mk. włościan, uwłaszczonych na 6219 dz. Nadto w gm. jest 831 dz. większej posiadłości, 1667 dz. ziemi skarbowej i 248 cerk. 2.) **I.**, ws i dobra, tamże, gm. Strzygowo, 5 w. od Kobrynia. Ws ma 637 dz. włośc. i 71 dz. prywatnej; dobra, Nowomiejskich, 951 dz. 3.) **I.**, dobra, pow. słonimski, w spisie własności ziemskiej nie podane.

Imiołki, r. 1580 *Jemiołowicze*, ws, pow. gnieźnieński. Wspom. w dok. z r. 1136. (K. W., nr. 7).

Imoszylis, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (5 w.).

Impilty Stare i Nowe, dwie wsi, pow. telaszewski, gm. Dorbiany (10 w.). Dobra I. Nowe i Stare należą do hr. Platerów. Nowe mają 1579 dz., Stare 1107 dz.

Impol, dobra, pow. poniewieski, gm. Linkowo (9 w.), Byłowa, 134 dz.

Indany, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Okniasta (18 w.).

Indaryszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Okniasta (12 w.).

Indruny, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (7 w.).

Indrupka, ws, pow. wileński, gm. Worniany (15 w.); miała 47 dusz rewiz., należała do dóbr Kamionka.

Indryca (ob. t. III, 277 *Indra*), rzeka w pow. dźwińskim (dyneburskim), na pograniczu pow. dryzieńskiego, prawy dopł. Dźwiny. Wypływa z jez. Indrycy, o 6 w. na wschód od jez. Siwera, płynie ku pld. i ubiegłszy 20 w. wpada pod wsią Ujście. Na rzece stoi most dla drogi żel. dynebursko-witebskiej.

Indryszuny, zaśc., pow. szawelski, gm. Krupie (6 w.).

Indrzyskowce, ob. *Jędruszkowce*.

Inducie, zaśc., powiat nowoaleksandrowski, gm. Antolepty (12 w.).

Indura, mstko i dobra nad Indurką, powiat grodzieński, gmina Indura, 24 w. od Grodna. Mstko ma 1278 mk., 263 dz. włośc., 27 dz. cerk., 37 dz. kośc. i 170 dz. osób prywatnych. Nadto jurysdyka indurska ma 33 dz. Dobra, Kozłowskich, z fol. Żytorodź mają 1000 dz. Na brzegach Indurki znajduje się wał, długi do 150 saż., w środku dochodzący do 10 saż. wysokości. Po za I. nad rzeką wznosi się wzgórze, zwane Horodek al. Horodyszczce. Na wierzchołku jego dwa koncentryczne wały; zewnętrzny długi 119 saż., szeroki 2 saż., wewnętrzny długi 73 saż. a szeroki 6 saż. Wjazdy dają się zauważyć z dwóch stron, od ptn.-zachodu i ptn.-wschodu. Wewnętrznie wyłożone jest kamieniami. Gmina obejmuje 51 miejscowości, 570 dm. włośc. (obok 596 innych), 5744 mk. włośc., uwłaszczonych na 8165 dz. Nadto w gm. jest 6541 dz. większej posiadłości i 64 dz. cerk i kośc. W r. 1558 własność wwdy trockiego.

Indya, zaśc., pow. rossieński, gmina Botoki, (1 w.).

Indyce, ws, pow. brzeski gub. grodz., gm. Żytyn, 33 w. od Brześcia, 19 dm., 239 mk., 255 dz. Na polach wsi I., przy drodze ze wsi Strele do Kamieńca litewskiego dwa kurhany. Około nich znajdowano szczątki broni.

Indyki, w dok. *Hnydincze*, *Hnidincze*, *Windik*, ws nad Bożkiem, pow. starokonstantynowski, na pograniczu gub. podolskiej, gm. Kupiel, par. praw. Hlibki (3 w.), 48 w. od mta powiat., 127 dm., 631 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1724, szkoła cerk. (od r. 1876). Do r. 1869 była parafialną. Ws składa się z 3 części: Prycepeńce, Zarzecze i Moskalówka. Początkowo ws należała do zamku krasikowskiego i była w użytkowaniu bojarów kuźmińskich. Następnie z włością kuźmińską nadana kn. Konst. Ostrogskiemu, co potwierdza Zygmunt I r. 1517. W r. 1593 spustoszona przez Tatarów. Na mocy tranzakcji kolbuszowskiej r. 1753 dostała się ks. Ign. Sapieże, w wdzie mściśławskiemu. Do r. 1831 Ksawerego Sapiehy. Odtąd skarbową, kupioną

na licytacji przez Kuleszę, obecnie jego siostrzeńcą dr. Edwarda Kuleszy. Zastawnikami I. byli: Andrzej Zabokrzycki r. 1730, Woronicz r. 1758 i Michał Kosielski r. 1788. Oni to uposażali ziemią cerkiew miejscową.

Inflanty. Do wymienionych (ob. t. III) opracowań dodajemy: Kwiatkowski M. „Wszystkiej liflandkiej ziemi opisanie” r. 1567. (2 wyd. w Bibl. pisarzów pol., Kraków, 1889). Minkwitz i Wejmarn: „Opis lifl. gub.” — Matierjały dla geogr. i stat. Rossii. Petersburg, 1864 (t. XIX). Karwowski S. „Weielenie I. do Litwy i Polski, 1558—1561”. Poznań 1873.

Ingefingen, kol., pow. słupecki. Od r. 1891 zwie się: *Anielewo*, ob. *Emilienheim*.

Iniszki, zaśc., pow. szawelski, gm. Kurszany (3 w.).

Inkakle, wś, pow. rossieński, gm. Szweksznie (4 w.).

Inkarty, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Tauroginie (4 w.).

Inkietry 1.) dobra, pow. wilkomierski, gm. Owanta (12 w.), własność Puzynów, 160 dz. 2.) **I.** (ob. t. III, 291), leży w pow. wileńskim nie zaś święciańskim. W wykazie wsi zam. Strakiaszcze, czyt. Strakiańce.

Inklaryszki, os. leśna, pow. trocki, gm. i dobra skarb. Międzyrzecz (22 w.); 17 dusz rewiz.

Inkluzy, *Inkluzie*, wś, pow. wilkomierski, gm. Pupany (3 w.).

Inkuny 1.) wś, pow. poniewieski, gm. Czypiany (6 w.). 2.) **I.**, w spisie własn. ziemskiej *Inkuny*, fol., pow. wilkomierski, gm. Ołoty, 47 w. od Wilkomierza, Szylinisów, 170 dz.

Inowłódz, mstko nad Pilicą, pow. rawski. Mieszko Stary potwierdzając r. 1145 posiadłości klasztoru w Trzemesznie, oświadcza w akcie: „Donacio pie memorie patris nostri Boleslavi ducis, Inowłodz ecclesia beati Egidii cum duabus villis, cum thabernis, cum theloneis per ipsum fluvium”. (K. W., nr. 11). Istniało tu więc zdawna targowisko i przewóz na Pilicę z poborem cła. Władysław Herman zbudował przy targowisku dotąd stojący kościółek św. Idziego a Bolesław Krzywousty nadał kościół i targowisko z cłem klasztorowi w Trzemesznie. Zdawna również istniał tu gród książęcy, który trzymają w zastawie Niemierza Jan i Abraham synowie Abrahama z Nowego Dworu. Władysław król r. 1393, uważając, że „castrum Inowłodz” jest „nam i królestwu konieczny” i korzystny wielce, zamienia ten gród na Zbąszyń i Kiełbowę. Zaraz po wydaniu aktu król wyjeżdża do Inowłodza i bawi tu kilka dni, jak świadczą datowane tu dokumenty. (K. W., nr. 1929, 1930, 1931). Na początku XVI w., obok starożytnego kościoła paraf. na zamku, p. w. św. Idziego, istnieje drugi z nim złączony kościół w mieście, p. w. św. Michała, świeżo wystawiony. Obecny kościół murowany w mieście wzniesli

zapewne starostowie inowłodzcy. Na początku XVI w. przy mieście istnieją dwa przedmieścia: Wielkie i Małe Zamoście, i fol. królewski. Msto opasane jest murem. Pleban miał 3 łany i pobierał cło zamkowe i dziesięcinę z folwarku. W roku 1576 wraz z mtem do opłaty szosu należały przyległe wsi: Wola Królewa (25 łan.), Gielzow (9 1/2), Luciążna (8 łan.), Małomierz (9 1/2), Zakościelne (9 łan.). Szosu płacono, zdwojonego, grzyw. 56, lecz z powodu wyłączenia pustej karczmy w Małomierzu dano fl. 88 gr. 28. Od 6 bań gorzał. po gr. 24, młyn roczny gr. 12, młyn nadrożny gr. 24, młyn Pryka gr. 12, od 14 łan. po gr. 20, od ról plebana fl. 1. Ogółem fl. 105 gr. 20. W ostatnich czasach, od r. 1884 pod miastem, na wyniosłym brzegu Pilicy utworzoną została leśna stacya klimatyczna ściągająca w lecie licznych gości. Ob. Wł. Łuszczkiewicz: „Ruiny kościołka św. Idziego” (Spraw. kom. hist. sztuki, t. VI, str. XCIV). Opis stacyi klimatycznej podał dr. Bernstein w dziele „Zdrojowiska i stacye klimatyczne w gub. Król. Polskiego” pod redakcją dr. Dobrzyckiego. Warszawa, 1896.

Inowo, dobra, pow. dzisieński. Zam. Połokońskiej, czyt. Tołokońskiej.

Inowrocław, właściwie *Juno-Włodzisław*, w dok. z r. 1193 „in novo Włodislaw”, r. 1241 „de Juvene Wladislaw”, mto pow. W akcie, którym papież Celestyn przyjmuje r. 1193 klasztor w Strzelnie pod opiekę, wymieniono wśród dochodów klasztoru: „In novo Włodzislaw nonum forum”. Było tu więc zdawna zapewne targowisko, które z każdego dziewiątego targu ma dawać dochody z opłat klasztorowi. R. 1234 dn. 14 marca bawi tu Michał, bisk. kujaw. i Świętopełk, ks. pomorski dla układu z Krzyżakami o dziesięcinę ze wsi Zedlitz, należącej do kościoła w Wyszogrodzie. (Kod. dypl. pol., II, 13). R. 1269 zawiera tu ugodę Ziemomysł, ks. kujaw. z Wolimirem, bisk. kujaw. (ib., II, 620). Klasztor minorytów wspomniany w dok. z r. 1257 i 1258. Występują tam: kustosz Simon i gwardyan Benedictus. (Kod. dypl. pol., II, 605, 611). Według rocznika wielkopól. (Mon. Pol., III, 37), Warcisław, ks. pomorski, zabrawszy zamek Wyszogród (nad Wisłą) w r. 1272, rozechorował się, zmarł i pochowany został w Inowrocławiu u minorytów (franciszkanów). Miasto nabrało tyle znaczenia, że r. 1306 w Toruniu rajcy i obywatele inowrocławscy: „Dithericus de Thurau, Petrus Mancossa, Hermannus Glaz i Nicolaus Marquardi” zawierają układ z Pawłem „de Paulsteyn”, starostą Królestwa Polskiego, co do utrzymania pokoju z Przemysławem, ks. Kujaw i co do grodu Barow. (K. W., nr. 32 i 898). Kasztelani znani z dok. są: Bogussa w dok. z r. 1241, Boguslaus (1258—62), Rozzalius r. 1271, Boguscha 1337, Oswaldus 1346, Nicolaus de Seiborze 1442, Petrus de Strykowo 1452. Wo-

jewodowie: Jan w dok. z r. 1343, Jarandus de Grabie 1433, Joannes de Kościelec (1459—1470), Mathias de Służewo (1493). W r. 1583 miasto płaci szosu fl. 120, od 20 bań gorzałcz. fl. 17 gr. 18, od rzem. i kom. fl. 91 gr. 37, od 2 wiatraków gr. 20, z ról fl. 50. Ogółem fl. 280 gr. 5. Powiat inowrocławski miał w tym roku 1118 łąn. osiadłych, 109 pustych, 13 ćwierci pustych, 14 łąn. po spaleniu, 38 1/2 łąnów uprawionych przez samych właścicieli (drobna szlachta), 435 zagr. i ratajów, 43 ogrodn., 23 kom. z bydłem, 103 bez bydła, 59 rzem., 18 rybaków, 12 rzeźników, 46 wiatraków, 24 kół młyn., 1 bania gorzał., 1 hultaj. Z nich zapłacono poboru zł. 1307 gr. 4 den. 3. Ob. „Inowrocław“, przez L. Jenikego (Tyg. illustr. I, 1860 r., 195). Willamowitz Moellendorff von: „Statistische Beschreibung des Kreises Inowrocław. Im Anschluss an die allgem. Volkszählung vom 3. Dec. 1867“. Inowrocław, 1870, 4. Sascke: „Urkunden zur Geschichte der Stadt Inowrocław“ (Program gimnaz. z r. 1862). Der Name der Stadt Inowrocław (Jahrb. des Bromb. Histor. Vereins, 1886, str. 79). Łepkowski J.: „O zabytkach Kruszwicy i t. d.“. Kraków, 1866. Płasko-rzeźby na kościele Panny Maryi w I. (Przyj. ludu 1842/3. Ehrenberg H.: „Die Marienkirche zu I.“ (Zeitsch. d. Hist. Ges. fuer die Prov. Posen. Jahrg. I). Wieża dawnego ratusza (dziś rozebrana) w „Albumie“ Napoleona Ordy. Programy król. gimnazjum w I. od r. 1862. Amtlicher Bericht ueber den Kampf mit den Tscherkessen bei I. (Convolut aus den Akten einzelner Regimente aus d. J. 1846, 48, 63), (w Poznańskiej bibliotece ratuszowej). Der Process gegen die aus Russland auf Preuss. Gebiet uebergetretenen Tscherkessen wegen thaetlichen Widerstandes gegen die bewaffnete Macht als Abgeordnete der Obrigkeit. Verhandelt vor dem Schwurgerichte zu Bromberg am 20. Januar 1851. Bromberg, 1851, 8. Kreisblatt fuer Inowrocław, Gnesen, und Mogilno, 1840, no. 14. am 1 Jan. 1841 — nr. 39, am 24 Juni 1841. Trzemeszno, G. Olawski, 1841 (po niem. i po polsku), nr. 14 am. 2 Juli — nr. 26, am 24. Rok 1841 (tylko po niem.).

Intany, ws i zaśc., pow. wilkomierski, gmina Kupiszki (7 w.).

Intkuny, fol., pow. wilkomierski, gm. Ofoty, własność Kisielów, 116 dz.

Intupańce, ws, pow. trocki, gm. Wysoki Dwór; miała 56 dusz rewiz.

Inturki 1.) dobra, pow. święciański, gmina Łabonary, r. 1866 własność Iszorów. 2.) I., dobra skarb., tamże, gm. Kukuciszki. 3.) I., mstko, pow. wileński (nie wilejski), gm. Małaty (12 w.). Śród lasu skarbowego, pomiędzy jeziorami Bołosz i Jagomont, stoi grupa kurhanów, zarosłych lasem sosnowym.

Intykle, *Intykły*, zaśc., pow. święciański, gm.

Łabonary (2 w.); miał 5 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Łyngmiany.

Ira, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gmina Rakiszki (18 w.).

Irbiny, ws, pow. poniewieski, gm. Podbirze (1 w.).

Ircburg, folw., pow. lepelski, attyn. Soreupia, Korsaków.

Irinpol, dobra, pow. lepelski, Ireny Wejtko, 439 dz.

Irka, ob. Jerka.

Irlandka al. *Irlanka* — *Brodziatyn*, dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Miedna, 26 w. od Brześcia, 2127 dz. (487 lasu, 662 nieuż.); należą do kilku właścicieli.

Irszyki, w dok. *Herszyki*, *Jerszyki*, ws nad stawem z rozlewu rzki Białki, pow. starokonstantynowski, gm. Reszniówka (4 w.), st. dr. żel. Połonne (42 w.), st. poczt. Starokonstantynów (15 w.), położona pomiędzy dwoma wzgórzami, na których rozrzucone są chaty, ma 126 dm., 1244 mk., cerkiew drewn. z r. 1789, uposażoną 61 dz. przez właściciela wsi Ponińskiego r. 1786, cerkiew cmentarną z r. 1860. Do par. praw. należy ws Małaszkówka. W r. 1583 l. należała do Ostropola, ks. wwdy kijowskiego Ostrogskiego, który wnosi od 9 dym., 9 ogr. W roku 1593 spustoszone przez Tatarów. W r. 1848 z Semerynkami i Samezykami, własność Czezelów, obecnie Abramowiczów.

Irtogany, dobra, pow. telszewski, gm. Żorany (8 w.), własność Jawgielów, 363 dz.

Irwanica, ws, pow. horecki, gm. Bajewo, 27 dm., 159 mk.

Iryniewo, dobra, pow. orszański, od r. 1876 Łaskiewiczów, 730 dz.

Irządze, ws, pow. włoszczowski. Według dok. z r. 1220 dziesięciny z tej wsi Iwo, bisk. krakow. nadał klasztorowi w Mstowie. Siedząc tu częściowi dziedzice (milites), część jedną posiada klasztor (Kod. mał., II, 27). Kościół par. musiał powstać bardzo wcześnie. Według Długosza dziesięcina z Kobylezyc dawana klasztorowi w Mstowie, szła pierwotnie do kościoła w I., lecz została zamienioną na dziesięcinę z Zadzusznik. Za Długosza stał tu kościół par. murywany. Ws była siedzibą rodu Lisów zw. Świętopełkami. Były dwa folwarki: Stefana Świętopełka i Jana Pukarskiego.

Isaczewki, ws, pow. dzisieński, gm. Mikołajów (6 w.); miała 12 dusz rewiz., należała do dóbr Petrykowo.

Isajczyce, ob. *Sajczyce*.

Isaje, r. 1565 *Iszaje*, ws, pow. turezański. W r. 1565 w ststwie samborskiem, miała 40 kmieci na 20 łąn., zagrod. 3, karczmarz, pop. Ogółem fl. 81, gr. 10, den. 9.

Isajewicze, ws i dobra, pow. słonimski, gm. Derewna, 17 w. od Słonima. Ze wsią Pironin 780 dz. włościańsk.; dobra, własność Brońskich,

z attyn. 4488 dz. (2698 lasu, 381 nieuz.). Przy drodze do Słonima wał, zwany „Czartową Groblą“.

Isajewo, wś, pow. wielicki, gm. Usmyń.

Isajki 1.) wś, pow. kaniowski, gm. Isajki, st. poczt. Bohusław (7 w.), 60 w. od Kaniowa, 655 dm., 3484 mk., cerkiew, szkoła, 10 wiatraków. Gmina obejmuje 6 siół, 13,718 mk. (w tem 5 katol., 39 sztund., 204 żyd.) i 21,042 dz. (11,835 włosc., 8925 skarb., 282 cerk.). 2.) I., zaginiona wś na dorzeczu Uży, w dzisiejszym pow. owruckim. W r. 1571 własność monasteru Pustynskiego w Kijowie, następnie przeszła do Trzeciaków. W r. 1628 Krzysztof Trzeciak wnosi od 8 dym, 4 ogr., 2 kół młyn. Następnie Niemiryczów. Po buncie Paleja pozostało tylko 2 dymy.

Isakiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (14 w.).

Isakowa Buda, pow. bychowski, ob. *Buda Isakowa*.

Isakowce, wś, pow. kamieniecki. W roku 1566 część należy do Kostiukowej, druga do Sroczyckiego. W r. 1569 Sroczycki płaci od 1 pluga.

Isakówka, wś, pow. żytomierski, gm. Chwasowa, 45 w. od Żytomierza, 28 dm., 258 mk.

Isakowska, kolonia żydowska, pow. sokółski, gm. Zubrzyca, 16 w. od Sokółki, 530 dz., 28 dm., 368 mk., dom modl. żyd.

Isakowszczyzna, dobra, pow. orszański, od r. 1865 Cekiértów, 1300 dz.

Iserna, w spisie miejscowości *Iserka*, w dok. *Iserna*, *Isernka*, wś, pow. krzemieniecki, gmina Szumsk, par. praw. Suraz (10 w.), 38 w. od Krzemieńca, 53 dm., 329 mk. W r. 1583 należy do Suraza, ks. Konstantego Ostrońskiego, wwdy kijowskiego, który wnosi z 5 dym. Nadto kn. Fiedor Masalski z Isernki płaci z 4 dym., 5 ogr.

Iskań 1.) dobra, pow. bychowski, Markjanowiczów, 3425 dz. (1673 lasu), młyn. 2.) I., wś, tamże, gm. Bychów Nowy, 84 dm., 555 mk.

Iskorość, w dokum. *Iskoroscín*, *Iskorostyn*, mstko nad Uszą, pow. owrucki, gm. Iskorość, 41 w. od Owruca, 370 dm., 2610 mk., cerkiew paraf. drewn. z r. 1854, fundacyi właściciela Lubowidzkiego, uposażona 36 dz. przez generała Lubowidzkiego r. 1792, zarząd gm., st. poczt. Do par. praw. należą wsi: Czołówka i Żabeza. Opustoszała miejscowość po dawnym Korestanie przez czas długi zwała się Drowlanką i jako taka pod koniec XIV w. nadana przez w. ks. Olgierda, Terechowi z Brańska. W r. 1571 było tu 4 dym. bojarów, t. zw. Zauszan i pop. W r. 1581 wnieśli pobór bojar. Hryszko i Dymitr fl. 1, oraz Jaczko Humieniecki od 3 zagr. po 6 gr. i 3 po 4 gr. W r. 1586 I. drogą wiana przechodzi do Prokopa Mierzwickiego (Mierzwińskiego), który r. 1589 założył tu zamek, a r. 1598 wyjednał prawo miejskie magdeburskie. W r.

1602 w lasach palą popioły. W r. 1628 trzyma I. dożywociem Andrzejowa Mierzwińska, która wnosi od 16 dym., 1 koła młyn. W r. 1649 zniszczył I. zagon kozacki. Jeden z Mierzwińskich zapisał 3 tysiące złp., karmelitom dorohostajskim na Iskorości. W r. 1761 karmelici sprzedali I. Chodkiewiczowi, od którego r. 1775 nabył Polanowski, od tego zaś r. 1780 kupił gen. Lubowidzki. Obecnie Cecylii Zaleskiej, mającej 120 dz. roli i 700 lasu. Gmina obejmuje 23 miejscowości, 433 dm. włosc., 3782 mk. włóścian (1375 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 9035 dz. (6781 roli). Nadto w gm. jest 24,908 dz. większej posiadłości (11,299 roli) i 381 ziemi cerkiewnej. Cała gmina ma 34,325 dz. (18,245 roli) i 11,777 mk.

Iskryna, wś nad rzeką Szpołą przy linii dr. żel., pow. zwinogrodzki, gm. Stecówka, st. poczt. Kalihorka Mokra (16 w.), 20 w. od Zwinogrodki (par. katol.), 310 dm., 1415 mk., cerkiew, szkoła, 7 wiatraków. Obecnie Wranglowej, 1025 dz.

Iskrzynia, wś, pow. krośnieński. W r. 1565 „Iskrzina“ wś nad Wisłokiem, w statwie sanockim, miała 26 kmieci na $9\frac{3}{4}$ łan., $1\frac{1}{2}$ łan. wójt., robili do fol. w Besku. Dochód zł. 43, gr. 29 i den. 6.

Islery, wś nad jez. t. n., pow. rzezycki, gm. Rozenmujza, 8 dm., 78 mk., dom modl. staro-wierców.

Islineckiszki, dobra, pow. rówieński, gmina Kroże (6 w.).

Isłauze, dwór, pow. poniewieski, gm. Remigola (12 w.).

Ispas, ob. *Spas*.

Issa, rzka, w pow. horodeckim, prawy dopł. Oboli (pr. dopł. Dźwiny). Bierze początek pod wsią Surmino, z jezior Czarne i Białe, przepływa przez jezioro Issa. Długa 6 w., głęboka do 10 st., dno ma piaszczysto-gliniaste, brzegi urwiste zarosłe lasem.

Issa, urocz., w dobrach Wysock Dolny, pow. słonimski.

Ist, fol., pow. dzisieński. Jan Kazimierz roku 1660, po śmierci Wojciecha Ważyńskiego, ciwna Małych Dyrwian, nadaje dobra I., w województwie połockim, na trakcie dzisieńskim, Janowi Korsakowi, podkom. połockiemu.

Istobki, wś, pow. rohaczewski, gm. Strzeszyn (14 w.), 34 dm., 174 mk.

Istok, wś, pow. bielski gub. grodz., gmina Brzozowo Nowe, 654 dz.

Istopki, wś, pow. bychowski, gm. Bychów Nowy, 52 dm., 373 mk.

Istra, dobra, pow. lucyński, gm. Istra, par. katol. Posiń, kościół katolicki filialny, gorzelnia. Zarząd gm. we wsi Stara Słoboda. Kościół zbudowany koło r. 1700 przez dominikanów z Posiunia. Dobra, własność Borchów, należały później do Benisławskich.

Istrzyca, dobra, pow. poniewieski, gm. Pompiany (16 w.), własność Dokalskich, 600 dz.

Isuncy, dwór, pow. szawelski, gm. Ligumy (6 w.), 21 w. od Szawel.

Iszalin, dobra, pow. telszewski, gm. Sałanty, (10 w.), Steinów, 726 dz.

Iszewo, pow. włodzimierski, ob. *Juszewo*.

Iszliny, dwór, pow. rossieński, gm. Kroże (11 w.), Kuczewskich, 520 dz.

Iszlostaki, okolica, pow. kowieński, gmina Średniki (8 w.). Mają tu: Masłowscy 25 dz., Sipowiczowie 23 dz., Wierzbowiczowie 83 dz., Mackiewiczowie 30 dz.

Iszory, dwór, pow. kowieński, gm. Aleksandrowska, 18 w. od Kowna, Zdanowiczów, 215 dzies.

Iwacewicze, dobra nad rzeką Hrywda, pow. słonimski, gm. Borki (4 w.), 45 w. od Słonima, własność Jundziłów, z attyn. 3711 dz. (447 łąk i pastw., 1262 lasu, 1094 nieuż.); młyn, folusz. Na płu. od folwarku jest obszar mający około 10 dz., na którym miało istnieć miasto, t. n., zniszczone w czasie wojen szwedzkich.

Iwachnienki, ws, pow. wieliski, gm. Kazakowo.

Iwachnowicze, ws i dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Turna, 15 w. od Brześcia. Ws ma 722 dz. włośc. i 50 dz. prywat.; dobra, attyn. dóbr Turna, hr. Grabowskich, 417 dz.

Iwachnowo, ws, pow. wieliski, gm. Baranowo.

Iwachny, ws nad Tykiczem Gniłym (Uhorskim), pow. lipowiecki, gm. Łukaszówka, stacya poczt. Monasterzyska (12 w.), 55 w. od Lipowca, 164 dm., 1969 mk., cerkiew, szkoła cerkiewna, młyn, 3 wiatraki.

Iwachowszczyzna 1.) dobra, pow. dryzieński, własność Weryhów, 210 dz. 2.) **I**, ws, tamże, par. Zabiały.

Iwaczków, ws nad stawem, pow. ostrogski, gm. Zdobica, st. dr. żel. Zdobunów (9 w.), st. poczt. Ostróg (18 w.), 51 dm., 675 mk., cerkiew drewn. z r. 1743, uposażona 50 dz. ziemi, z nadania właściciela wsi Stanisława Peplowskiego r. 1692, oraz Jana Peplowskiego r. 1738 i ks. Ulryka Radziwiłła r. 1750, szkoła ludowa od 1871 r. Cerkiew filialna we wsi Kopytkowie. Pod wsią przystanek dr. żel. pomiędzy Zdobunowem a Ozieranami. W r. 1545 własność Jełowiczów i Senka Postnika, którzy mieli opatrywać jedną horodnię zamku łuckiego. Nadto Semen i Michał Jełowicze z Kuniewa i I. opatrywali sami jedną horodnię. W r. 1570 Piotr Posnik wnosi od 1 dym. W r. 1577 Jelowa Malińska płaci od 17 dym., 4 ogr., 3 ogr., a Posnik od 2 ogr.; wreszcie r. 1583 Michałowa Malińska, marszałkowa J. Kr. M., wnosi z I. od 33 dym., 6 ogr., 4 kom., 1 popa, 1 koła wałn., a Hrehory Posnik Iwackowski od 1 ogr. W now-

szych czasach własność hr. Ilińskich, następnie Towarzystwa cukrowni w Mizoczcu.

Iwaczów, w dok. *I. Dolny i Iwaczówka Hor-na*, ws, pow. tarnopolski. Dawniej w pow. krzemienieckim, wwdztwa wołyńskiego. W r. 1583 przy Czernichowie, ks. Konst. Ostrogskiego, ststy włodzimierskiego, który wnosi z I. Górnego z 2 dym., 3 ogr., 1 koła wałn., 1 stępn., a z Dolnego od 5 dym., 4 ogr.

Iwaki 1.) *Stare*, ws nad rzeką Worotnią, pow. homelski, gm. Krasna Buda (12 w.), 93 dm., 759 mk., cerkiew paraf. drewn., 2 wiatraki. 2.) **I. Nowe**, ws, tamże, 42 dm., 309 mk.

Iwan, *Iwanowa* al. *Tartak*, rzeka, w pow. dźwińskim (dyneburskim), prawy dopł. Dźwiny. Wypływa z jez. Bołta, płynie na płu.-zachód i ubiegłszy 15 w. ma ujście pomiędzy folwark. Niegał i wsią Tartaczna. Na rzece most dr. żel. rysko-dyneburskiej.

Iwan Trud, ws, pow. wieliski, gm. Ilino.

Iwańce, w dok. *Iwankowska*, pow. wieliski, ob. *Bożki*. W r. 1765 wykazana w ławnictwie czosnorskiem, wójtostwa zebestiańskiego (żebentajskiego), w ststwie uświackiem.

Iwańcowo 1.) ws, pow. dryzieński, parafia Oświej. 2.) **I**, ws, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz. W r. 1653 należąca do dzierżawy sawińskiej. W r. 1765 w ławnictwie bykowskiem, wójtostwa zakomelskiego (w ststwie uświackiem).

Iwańczyce, ws nad Sierną, dopł. Styru, pow. łucki, gm. i st. poczt. Rożyszcze, 12 w. od Łucka, (par. katol.), 66 dm., 269 mk., cerkiew, młyn wodny, browar. W r. 1545 własność kn. Andrzeja Sanguszki Koszyrskiego, ststy łuckiego, który miał opatrywać horodnię zamkową. Należy do niego jeszcze r. 1560. W r. 1574 należy już do ks. Stanisława Radziwiłła, pierwszego ordynata ołyckiego, który mienia je z biskupem łuckim Borzobohatym Krasieńskim na Horłupy. W r. 1583 we włości torczyńskiej biskupa łuckiego, który wnosi od 18 dym., 10 ogr., 1 popa, 2 kół wałn., 1 koła folusz., 2 bojar. W połowie XVII w. Anton. Witoniskiego, który r. 1648 wnosi z 35, a 1650 r. z 8, a w r. 1658 z 5 dym. Dalej Bystrych, Cieciszewskich, Siemiątkowskich, obecnie gener. Stremouchowej, 2650 dz. (800 lasu).

Iwańczyki, zaśc., pow. oszmiański, gmina i dobra Iwie (5 w.); miał 9 dusz rewiz.

Iwandar, dobra, pow. czeryhryński, gm. Dubrowica (3 w.), Sołtanów, 1700 dz. (1150 lasu), kościół katol. paraf. murowany. Do dóbr należą: Pokłady, Manujły i Monastyrerek, razem 6161 dz.

Iwangród, *Jangród*, ob. *Ściana*.

Iwanhorod, ws i ferma, pow. czehryński, gm. Aleksandrówka, st. poczt. i dr. żel. Funduklejkówka (8 w.), 40 w. od Czehrynia. Ws ma 627 dm., 3404 mk., cerkiew, szkołę cerkiew.

aptekę wiejską, 20 wiatraków; ferma 5 dm., 50 mk.

Iwaniance, pow. święciański, gm. Daugieliszki. Na polach wsi 3 kurhany.

Iwanicze, w dok. *Iwancze*, wś, pow. włodzimierski, gm. Poryek (8 w.), 28 w. od Włodzimierza, 168 dm., 1066 mk., cerkiew. Gniazdo rodziny Iwanickich, h. Pełnia. W r. 1545 własność Chodora (Hadaja?) Iwanickiego, który nieprawie pobiera myto po groszu. W r. 1570 Ławryn Iwanicki z I. i części Siela wnosi od 15 dym., 3 ogr. po 4 gr., 3 ogr. po 2 gr., 1 koła wietrz. 10 gr., 1 bojar. 20 gr. Posiada on nadto w zastawie Mieźów. W r. 1577 tenże Ławryn Iwanicki wnosi z I. od 8 dym. dworz., 3 ogr. po 4 gr., 7 ogr. po 2 gr., od karczmy 12 gr., od młyna wietrz. 10 gr. W r. 1583 wdowa po nim płaci od 16 dym., 3 ogr., 6 ogr., 1 koła wietrz., 1 popa. I. należały potem do Krasickich, Czackich, drogą wiana Cieszkowskiego, od którego przeszły w obce ręce.

Iwanie 1.) wś nad Ikwą, która rozlewa się tu w wielki staw, pow. dubieński, gm., st. poczt. i dr. żel. Dubno (7 w.), 83 dm., 585 mk., cerkiew drewn. z r. 1759. Cerkiew filialna we wsi Miatynie. Nadana z Ostrogiem i należącą do niego włością r. 1386 przez Władysława Jagiełłę i Witolda, kn. Fedorowi Daniłowiczowi Ostrogskiemu. W r. 1583 we włości zamku dubieńskiego, ks. Konst. Ostrogskiego, który wnosi od 20 dym., 10 ogr., 9 podsus. W połowie XVII w., ks. Zasławskich, którzy r. 1648 wnoszą od 279, r. 1650 od 159, a r. 1651 od 107 dym. Na mocy tranzakcyi kolbuszowskiej w r. 1753 dostały się ks. Lubomirskim. 2.) **I. Puste** al. *Pustołowanie*, wś i fol. nad stawem z rozlewu rz. Plaszówki, tamże, gm. Krupiec, st. poczt. i dr. żel. Rudnia Poczajowska (1/2 w.), 30 w. od Dubna. Wś ma 61 dm., 395 mk., cerkiew drewn. z r. 1775, uposażoną 52 dz. ziemi przez Franciszka i Kajetana Tarnowskich r. 1728. Cerkiew filialna we wsi Plaszewo (5 w.). Fol. ma 4 dm., 55 mk. W r. 1545 własność Olechna i Michała Kozińskich, którzy z Kozina i I. mieli opatrywać jedną horodnię zamkową. W r. 1570 Demyth Kozinski z części Kozina i I. wnosi od 7 dym., 4 ogr. po 2 gr. Część Kozina, I. z Hołowbami i Tołmachowem należy do kn. Mikołaja Jarosławowicza. W r. 1583 Barbara z Kozińskich kn. Jurjewa Zbaraska, wnosi z I. od 15 dym., 7 ogr., 7 ogr., 1 koła waln. Część Kozina i I. należy do Filona Pawłowicza, który wnosi z 3 dym., 3 ogr. W XVIII w. własność hr. Tarnowskich. 3.) **I.**, wś, pow. krzemieniecki, gm. i par. praw. Oleksinieć Stary (2 w.), 40 w. od Krzemieńca, 46 dm., 116 mk. Własność Rzyaszczewskich.

Iwaninice, *Iwańczycze*, wś, pow. dubieński, gm. Sudobice, par. praw. Trościaniec (2 w.), 15 w. od Dubna, 46 dm., 230 mk. W r. 1583

płaci ztąd pop. Woskresieński (z Dubna) od 3 dym., 2 ogr. W r. 1650 ks. Zasławski (po Ostrogskich) wnosi od 9 dym.

Iwanino, fol., pow. połocki, gm. Michałowiszce, browar piwny, wiatrak. Własność Ryłłow, 107 dz.

Iwaniówka, wś, pow. wieliski, gmina Małkoki.

Iwaniska, mstko, pow. opatowski. W połowie XV w. (L. B. II, 341), wś mająca kościół paraf. Połowa wsi jednak za rzeką należała do par. w Ujeździe. Wś składała się z trzech części, dających dziesięciny trzem kościołom (Iwaniska, Ujazd, Strzeżowice). W r. 1578 miasto I. daje szosu fl. 16, od 44 rzem. po gr. 15, od 19 bań gorzał., 15 kom. po gr. 6, od 17 żydów ubogich fl. 11. Suma fl. 66 gr. 21. Obecnie buduje się nowy murowany kościół.

Iwaniszczewicze, wś i dobra, pow. bychowski, gm. Dołhy Moch (5 w.). Wś ma 53 dm., 322 mk., dobra, od r. 1882 Leszczenków, 9806 dz. (5763 lasu), młyn.

Iwaniszki 1.) zaśc., pow. kowieński, gmina Janów (3 w.). 2.) **I.**, dobra, tamże, gm. Surwiliszki (14 w.). 3.) **I.**, dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (6 w.), Dusiaty (14 w.). 4.) **I.**, dwór, pow. poniewieski, gmina Birze (7 w.). 5.) **I.**, zaśc., pow. telszewski, gm. Siady (10 w.). 6.) **I.**, wś, tamże, gm. Szukdy (8 w.).

Iwaniszyn al. *Klepówka*, dobra, pow. kłimowicki, od r. 1840 Załomajewych, 219 dz.

Iwańka 1.) mstko nad rzeką Iwańką al. Kiszczychą, pow. humański, gm. Iwańka, st. poczt. Buki (10 w.), 37 w. od Humania, 231 dm., 2268 mk., cerkiew, dom modl. żydow., przytułek dla ubogich, 3 młyny, wiatrak, gorzelnia, olejarnia. Gmina obejmuje 9 miejscowości (1 mstko, 7 siół, 1 wieś), mających 10,341 mk. (w tem 31 katol., 3 ewang., 779 żyd.) i 16,063 dz. (8443 większej posiadłości, 7160 włość., 396 cerkiew. I. wraz z włością sokołowską należała do Strusiów, którzy po 1604 r. przekazują ją Kalinowskim. W r. 1629 Elżbieta ze Strusiów Kalinowska, stęcina kamieniecka, wnosi z I. i Sokołówki od 684 dym. W r. 1664 sama I. płaci od 30 dym., 2 młynów korzeczn. po 2 kam., 2 stępn. Od Kalinowskich przez Morsztynową I. przeszła do Potockich linii tulczyńskiej. 2.) **I.**, wś, pow. lipowiecki, gm. Iwańka, st. poczt. Lipowiec (14 w.), 208 dm., 1231 mk., cerkiew, szkoła cerkiew., młyn.

Iwanki, wś, pow. bielski gub. grodz., gmina Pawły, 173 dz.

Iwańki, wś nad rzeką Białką (Bieluhą), pow. skwirski, gm. Topory, st. poczt. Rużyn (17 w.), 48 w. od Skwiry, 109 dm., 577 mk., kaplica, szkoła, gorzelnia, młyn. Tadeusz Rogoziński ma 444 dz.

Iwanków 1.) wś w pobliżu Dniepru, powiat

kaniowski, gm. i par. praw. Pszeniczniki, stacya poczt. Kaniów (16 w.), 194 dm., 1931 mk., szkoła, 10 wiatraków. 2.) I., mstko, pow. radomyski, gm. Iwanków, st. poczt. Radomyśl (80 w.), 286 dm., 2130 mk., cerkiew, kościół paraf. katol., szkoła ludowa, młyn, wiatrak, 7 jarmarków, 1359 dz. włośc. Obecnie posiadają tu: de Balmen 1781 dz., Mezero 646 dz., Małoszenko 101 dz., Towarz. włościan 971 dz. i Trezub 114 dz. Gmina obejmuje 15 miejscowości (1 mstko, 2 sioła, 10 wsi i 2 os. żyd.), mających 11,399 mk. (169 katol., 1248 żyd.) i 43,745 dz. (13,000 większej posiadłości, 16,772 włościan., 13,785 skarb. i 188 cerk. 3.) I. al. *Wińkow*, chutor, pow. owrucki, gm. Hładkowicze, 7 dm., 56 mk. 4.) I., wś nad rz. Hujwą, pow. żytomierski, gm. Kotelnia, 22 w. od Żytomierza, st. poczt. i dr. żel. Browki (35 w.), 303 dm., 1865 mk., cerkiew paraf. drewn. z r. 1843, fundacyi właściciela wsi Obuchowicza, kaplica katolicka, szkoła cerk. od 1863 r. Do parafii praw. należą wsi: Turowce i Smółówka. Wś należała do zamku żytomierskiego. W r. 1487 było we wsi 10 ludzi obowiązanych do posługi wojennej i 4 ciągłych, którzy chodzą na łokę i płacą podymne do zamku. Następnie własność Strybyłów. W r. 1628 potomkowie Ostafia Strybyła płacą z I. od 2 dym., 6 ubog., 1 koła młyn. W nowszych czasach Borejkwów, od których roku 1835 kupuje za 100 tysięcy rubli Tomasz Obuchowski. Była tu gorzelnia i magazyn zbożowy. Własność dworska wynosiła około 5000 dz. Synowiec Tomasza Wacław Obuchowski sprzedaje 1184 dz. Orłowskiej, 2080 dz. Nirotowej, resztę włościanom. 5.) I., wś, pow. żytomierski, par. praw. Wilsk (3 w.).

Iwankowce 1.) wś nad rzeką Żabokrzyk, przy linii dr. żel., pow. berdyczowski, gm. Puzyrki, st. poczt. i dr. żel. Berdyczów (8 w.), 106 dm., 857 mk., cerkiew, szkoła cerkiewna, 2 wiatraki. Marcelli Żurowski ma 825 dz. roli. 2.) I., wś, pow. jampolski, na pograniczu winnickiego, gm. Krasne, st. poczt. i dr. żel. Jaroszyńska, 142 dm., 1119 mk., cerkiew, szkoła. Niedgdyś Koszków przy Krasnem, potem Ostrogskich, r. 1622 Tomaszowej Zamojskiej, wnoszącej od 15 dym., dalej Koniecpolskich, Walewskich, Lubomirskich, Piaskowskich. Obecnie Józefa Domaniewskiego 1306 dz., Juliana Krzeczowskiego 446 dz., który część 131 dz. sprzedał Józefowi Lewickiemu. 3.) I., w dok. *Iwanikowce*, wś w pobliżu Ikwy, pow. lityński. W r. 1530 wnosi od 5½ pługów; w r. 1542 zniszczona. W r. 1566 należy do Sieniawskiego, wwdy ruskiego, który płaci od 10 pługów i 1 popa. W r. 1661 ma 4 dym., a w r. 1668 razem z Daszkowcami tylko kilku pieszych i 1 dym. 4.) I., wś, pow. proskurowski. W r. 1569 Gorajski wnosi od 8 pługów i karczmy. W r. 1578 i 1583 wwdy sandomierskiego, płacącego od 6 pługów, 1 po-

pa, 10 ogr. po 4 gr., 1 rzemieśln. i kotła gorz. Obecnie Klementyny Tyszkiewiczowej (córkę hr. Alfreda Potockiego), 2451 dz. (1765 dz. lasu). 5.) I., wś, pow. uszycki. W r. 1650 należy do Ostafia Piaseckiego i ma 7 dym. 6.) I., wś, pow. dubieński, gm. Malin, par. praw. Kosarzew (2 w.), 18 w. od Dubna, 18 dm., 206 mk. W r. 1583 we włości miasta dubieńskiego, ks. Ostrogskiego, który wnosi z 9 dym., 7 podsus. Obecnie Jukowskich. 7.) I., wś, pow. nowogradwołyński, gm. Lubar, 16 dm., 79 mk.

Iwankowicze, wś, dobra i os., pow. słonimski, gm. Luszniewo, 32 w. od Słonima. Ze wsią Parchowicze ma 617 dz.; osada 172 dz. należących do kilku właścicieli; dobra, własność Kolontajów (poprzednio Połubińskich), 213 dz.

Iwankowo 1.) wś, pow. orszański, gm. Wysokie, 6 dm., 30 mk. 2.) I., wś, pow. wieliski, gm. Krest. 3.) I., wś, pow. witebski, gm. Janowicze, 24 dm., 210 mk., cerkiew.

Iwankowszczyzna, fol. dóbr Dziewiątkowicze, pow. słonimski.

Iwanów Stan, wś, pow. klimowicki, gmina Zahustyn, 51 dm., 365 mk.

Iwanowce 1.) wś i dobra, pow. grodzieński, gm. Bohorodzicka. Wś ma 74 dz.; dobra, własność Domiankowskich, 181 dz. 2.) I., wś i os., pow. sokólski, gm. Kruhlany. Wś ma 356 dz.; osada 47 dz.

Iwanowce 1.) al. *Iwonowce*, wś, pow. bractawski. W r. 1629 własność Tomaszowej Zamolskiej, która płaci od 94 dym. Obecnie Antoniny z Abramowiczów Chodkiewiczowej, ma 886 dz. 2.) I., wś, pow. lityński. W r. 1530 wnosi od 9, a r. 1542 od 7 pługów. W r. 1565 królewsczyzna, do ststwa barskiego należąca, płaci od 7 pługów. Wś osiadła od 60 lat; 2 współdziedziców, 13 kmieci nie daje, roboty odbywają się przez czeladź, stawek na żywność. W r. 1566 kmieci pociągłych, dają polachowsczyzny w zbożu wartości 154 zł. 22 gr. 13½ den.; 7 rocznych daje w miejsce kur, jaj, podymnego, puszkarowszczyzny i stacyi 28 zł. 23 gr. 10½ den.; z 11 atamanów swobodnych, od nich stacya i inne 9 zł. 11 gr., 7½ den.; 6 służków dających stacyę po połowie, po 2 gr. podymnego, po 2 gr. puszkarowszczyzny, razem 5 zł. 9 den.; 4 dają tylko po 2 gr. podymnego i po 2 puszkarowszczyzny, razem 16 gr. Powołowszczyzna daje na rok 46 zł. 20 gr., dań pszczelna 2 złp., barania (3 baranów) 1 zł. 6 gr., wieprzowe 9 złp. 18 gr. Wogóle 262 zł. 11 gr. 10½ den. W r. 1578 wnoszą od 26½ pługów, 2 ogr. po 4 gr., od popa 2 fl., od 2 kół młyn. po 12 gr. i koła stępn. 15 gr., a w roku 1583 od 23½ pługów, popa, 2 kół młyn. i koła stępn. W r. 1661 ma 15 dym., r. 1664 zniszczona, r. 1668 ma tylko 2 dym.

Iwanowice 1.) mstko, pow. kaliski. Bawi tu r. 1262 w styczniu Bolesław, ks. wielkopolski,

w gronie dostojników (K. W., n. 394 i Kod. mał. I, 68). Kościół par. istniał tu już w XIV w., bo w dok. z r. 1416 występuje pleban Andrzej. Na miejscu podupadłego kościoła pierwotnego, Bartłomiej Gruszczyński, brat arcybiskupa wystawił nowy murowany r. 1436. Arcybiskup Jan ufundował tu r. 1469 prepozyturę i kolegium masyonarzy, nadając im na uposażenie starożytny kościół par. w Kamiennie. Gruszczyńscy założyli też szpital w I. z kościołkiem św. Ducha, oddawna już nieistniejącym. W r. 1579 miasto płaciło szosu fl. 2 gr. 12. Od 1 krawca, 2 kowali, 5 szewców, 2 tkaczy, 2 piekarzy, 3 rzeźn., 1 prasola, 1 pylarza, 1 cieśli, 4 zagr., 7 bań gorzał., 2 szynkarzy piwa. Od 9 rzem. i 9 kom. nieobecnych nie pobrano. Ogółem fl. 18 gr. 15. W kościele tutejszym ma być umieszczona obecnie tablica upamiętniająca urodzenie w tej osadzie August. Kordeckiego, obrońcy Częstochowy. Opis i dzieje I. skreślił Adam Chodyński w „Kaliszaninie”. 2.) I., wś, pow. miechowski. W r. 1228 bisk. krak. Iwo nadaje dziesięciny „de villa Iwanij filii Setheslai de Dlubna” (Kod. kat. krak. I, 29).

Iwanowice 1.) pow. grodzieński, ob. *Jaskiewice*. 2.) I., wś, pow. słonimski, gm. Luszczewo, 247 dz. Na obszarze wsi kurhan, zwany szwedzką mogiłą. 3.) I., pow. wołkowyski, ob. *Gile* i *Michałki Małe*.

Iwanowice, wś u źródeł Irszy, pow. żytomierski, gm. Puliny (7 w.), 32 w. od Żytomierza, 15 w. od Czerniachowa (st. poczt.), ze wsiami: Starczanka, Budyszcze, Babieżówka i Poninka miała 1886 r. 234 dm., 1835 mk. prawosł., 50 katol., 1078 ewang. i baptystów i 39 żydów. Posiada cerkiew drewn. z r. 1755 mającą 103 dz. ziemi. Wś należała do włości wilejskiej Chaleckich (r. 1545 do Hierasima Andrzejowicza), którzy ustępują r. 1572 ks. Koreckim, od tych zaś r. 1579 nabywają ks. Ostrogscy. W r. 1581 ks. Konstanty Ostrogski wnosi ztąd od 9 osiadł., 11 zagr. W r. 1593 zniszczone, leży się do Połonnego. W r. 1650 ks. Zasławski wnosi od 12 dym.

Iwanówka 1.) wś i fol., pow. białostocki, gm. Juchnowiec. Wś ma 120 dz., fol. należy do dóbr Buzuny. 2.) I., dwór, pow. rossieński, gm. Szymkajcie (10 w.). 3.) I., przys., pow. wilejski, gm. Towiany (14 w.). 4.) I., wś, pow. homelski, gm. Telesze (5 w.), 110 dm., 345 mk. 5.) I., wś, tamże, gm. Jurkowiec Stare (5 w.), 69 dm., 387 mk. 6.) I., wś, pow. robaczewski, gm. Niedojka (5 w.), 56 dm., 328 mk. 7.) I. *Nowa*, wś, tamże, gmina Rzeczki (8 w.). 8.) I., wś włośc., pow. trocki, gm. Jewie (6 w.). Należała do dóbr skarb. Mejryszy. Osadzono tu kolonistów wielkoruskich. 9.) I., zaśc., pow. wileński, gm. Bystrzyca, należał do dóbr skarb. Bujwidy. 10.) I., zaśc., pow. dźwiń-

ski (dyneburski). 11.) I., fol., pow. połocki, Na-pluszczyców, 120 dz.

Iwanówka 1.) pow. radomyski, ob. *Ewandorf*. 2.) I., kol., pow. dubieński, gm. Młynów, 37 dm., 404 mk. 3.) I., wś nad dopł. Stochodu, pow. kowelski, na pograniczu łuckiego, gmina Wielick, 53 w. od Kowla, 66 dm., 355 mk. W r. 1648 i 1651 miecznika Kaszowskiego, mającego 3 dym. 4.) I., kol., pow. łucki, gm. Rożyszcze, 10 dm., 44 mk. 5.) I., kol., tamże, gm. Torczyn, 10 dm., 53 mk. 6.) I., sloboda, pow. nowogradwołyński, gm. Romanówka, par. prawosł. Żadkówka (7 w.), 86 dm., 521 mk. 7.) I., wś, tamże, gm i par. praw. Smoldyrów (1 w.). 95 dm., 526 mk. 8.) I., kol., pow. owrucki, gmina Żubrowice, 24 dm., 144 mk. 9.) I., wś, pow. zasławski, gm. Michnów, par. praw. Mysłatyn (3 w.), 5 w. od Zasławin, 30 dm., 186 mk. W r. 1650 ks. Dominika Zasławskiego, obecnie ks. Romana Sanguszkii. 10.) I., w spisie urzędów. *Joanówka*, wś, pow. żytomierski, gm. Uszomierz, 75 w. od Żytomierza, 60 dm., 471 mk. Własność Wichorskiego i siostry jego Masłowskiej, 1008 dz.

Iwanowo 1.) chutor, pow. kobryński, gm. Bloty, Bolondziów, 45 dz. 2.) I., wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dukaszty (3 w.). Należała do fol. Gierkany. 3.) I., fol., pow. wileński, gmina Szyrwinty, własność Polaszewiczów. 4.) I., wś, pow. dryzieński, par. Rosica. 5.) I., fol., pow. lepelski, Komorowskich 102 dz. 6.) I., dobra, pow. lueyński, von Kernów 347 dz. 7.) I., os., pow. newelski, gm. Berezowa (10 w.), cerkiew. 8.) I. *Albrechtowo*, wś nad rz. Bołtun, pow. połocki, gm. Wozniesieński, 21 dm., 242 mk., zarząd gminny. 9.) I., wś, pow. wilejski, gm. Cerkowiszcz. R. 1653 należą do dzierżawy sawińskiej. 10.) I., wś, tamże, gm. Usmyń. R. 1765 w ławnictwie rośniańskim, wójtostwa usmyńskiego.

Iwanowsk 1.) wś, pow. klimowicki, gmina Chotowiż, 43 dm., 358 mk. 2.) I., zaśc., pow. orszański, gm. Alenowice, 10 dm., 76 mk.

Iwanowski, fol., pow. szawelski, gm. Okmiana (14 w.).

Iwanowszczyzna 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Smolwy (14 w.), Giedziunów 70 dz. 2.) I., zaśc., pow. wilejski, gm. Lebiezdiew (6 w.). 3.) I., fol., pow. lepelski, własność Hrynciewiczów.

Iwanowszczyzna, wś, pow. żytomierski, gm. Cudnów, 13 dm., 86 mk.

Iwanpol 1.) fol., pow. poniewieski, gm. Nowemiasto (8 w.). 2.) I., fol., pow. wilejski, gm. Onikszty, Paców-Pomarnaekich 176 dz. 3.) I. al. *Amelezenki*, dobra, pow. połocki, sukcesorów Bielawskiego, 1324 dz.

Iwańsk 1.) wś, pow. orszański, gm. Lubawieze (10 w.). 2.) I. (ob. t. III, 322), dobra,

pow. lepelski, gm. Kopeiewicze (5 w.), kaplica katol., gorzelnia.

Iwany, dobra, pow. mścisławski, dziedzictwo Walużyniczów, 185 dz.

Iwanyki, wś, pow. kobryński, gm. Imienin.

Iwaszczuki, wś, pow. dubieński, gm. Krupiec, par. praw. Kozin, 30 w. od Dubna, 49 dm., 324 mk. Wś była własnością Zagórskich, Gostyńskich, Małyńskich, Sołtanów.

Iwaszki 1.) wś, pow. szawelski, gm. i paraf. katol. Janiszki (11 w.), 27 w. od Szawel. Kaplica p. w. św. Jana Nepomucena, wzniesiona z drzewa. 2.) **I.**, okolica, tamże, gm. Kurszany (11 w.). Mają tu Nagrodzcy 132 dz., Tomaszewiczowie 71 dz.

Iwaszkiewicze, wś i dobra nad Zelwianką, pow. wołkowyski, gm. Pieniuga, 28 w. od Wołkowyska. Wś ma 19 dm., 220 mk., cerkiew, szkołę, 218 dz. włośc. i 71 cerk.; dobra Ostromięckich, z folwarkami Moracze, Waleryanpol i Mioduchowo, 1826 dz. (638 lasu, 328 nieuż.). Na gruntach dóbr starożytne cmentarzysko.

Iwaszków, pow. olhopolski, ob. *Iwaszkowce*.

Iwaszkowce, fol. dóbr Brzostowica Wielka, pow. grodzieński.

Iwaszkowce, w dok. też *Humińce*, wś, pow. latyczowski. Należała do ststwa chmielnickiego. W r. 1558 spalona przez Tatarów. W roku 1565 8 ludzi nowo osadzonych, 8 dni roboty. Iwaszkowski płacił od 2 pługów. W r. 1578 i 1583 w dzierżawie Iwaszkowskich, płacił od 3 $\frac{1}{2}$ pługów. W r. 1616 wś I. al. Humińce w posesyi Mikołaja Strusia. Czyniła 27 fl., od czego kwarta 5 fl. 12 gr. Do wsi rościł pretensję Roman Iwaszkowski. Obecnie de Carrier ma 270 dz. dwor. 2.) **I.**, wś, pow. uszycki. W r. 1565 Strzałkowskich, płacił od 4 pługów, w r. 1583 należy do Jazłowieckich, w dzierżawie Pretficza, wnoszącego od 1 pługa, z powodu zniszczenia wsi.

Iwaszkowicze 1.) wś włośc., pow. wilejski, gm. Rabuń (8 w.); r. 1865 miała 71 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Wilejka. 2.) **I.**, dobra, pow. połocki, gm. Włodzimierska. Własność Sycianków, 339 dz. dwor., gorzelnia.

Iwaszkówka, wś przy ujściu Tni do Stuczcy, pow. nowogradwołyński, gm. Romanówka, par. praw. Hulsk (3 w.), 95 dm., 521 mk., cerkiew filialna drewniana, młyn.

Iwaszkowo, wś, pow. sieński, gm. Kakowczyn, 7 dm., 52 mk.

Iwaszkowszczyzna, wś, pow. miński, gm. Stare Siolo, 12 w. od Mińska.

Iwaszowce, wś włośc., pow. lidzki, gmina Szczuczyn; miała 30 dusz rewiz., należała do dóbr skarb. Wasiliszki.

Iwczenki 1.) wś, pow. orszański, gm. Wysokie, 15 dm., 89 mk. 2.) **I.**, wś, pow. sieński, gm. Kakowczyn, 8 dm., 76 mk.

Iwie, matka i dobra, pow. oszmiański. Dobra

obejmują 10,888 dz., w tem prawie 6500 dz. pod lasem. W skład ich wchodzi matka: I i Mikołajów nad Niemnem oraz folwarki: Galim-szczyzna, Chowańszczyzna, Rembakowszczyzna, Krasowszczyzna, Staniewicze, Bagnoród, Ludmilin, Elfrydów, Augustówek, Borki i Czapuń. W r. 1832 t. zw. hrabstwo iwiejskie miało obszaru z wioskami 25,822 dz. Kościół murowany w I. wznosił Stanisław Kiszka, wwdzie witebski, a syn jego Mikołaj, wwd. mścisławski, ststa wilkomierski, sprowadził bernardynów, których osadził przy kościele, i opodał wznosił nowy kościół farny drewniany, na uposażenie którego nadał fol. Lipsk, wś Streczenięta (mająca 10 włók osiadłych), 3 włoki gruntu i 20 morgów sianożęci. Za miasteczkiem w osadzie tatarskiej znajduje się meczet i mogilnik tatarski. Pierwszym znanym właścicielem I. był Pietraszko (Piotr) Mondygierd, marszałek ziemski i namiestnik nowogródzki, z nadania Kazimierza Jagiel. r. 1444. W r. 1542 dziedziczy I., Jan Janowicz Zabrzeziński, marszałek król. Tomiła z ks. Zasławskich i Mścisławskich Janowa Zabrzezińska przekazała r. 1558 I., Mikołajowi Piotrowiczowi Kiszce, podcz. litew. Od spadkobierców hetmana Michała Ogińskiego nabył I. r. 1825 Rudolf hr. Tyzenhauz, wreszcie drogą wiana za córką jego Elfrydą otrzymał I., August hr. Zamojski, dziś syna jego hr. Tomasza.

Iwiedy, przyst. dr. żel., pow. rzeżycki, gm. Sałujony.

Iwierzyce, r. 1417 *Iwerzyce*, wś, pow. ropczycki. Z tej wsi datuje Michał z Chmielowa, kaszt. sandom., akt nadający wś Budziszów, należąca do kasztelanii sandomierskiej, dla osadzenia na prawie niem., Piotrowi, sołtysowi z Wiercian (Kod. dypl. pol. III, 376). W r. 1536 I., wś należąca do kasztelanii sandom., w par. Sędziszów, zostaje w posiadaniu Mikołaja z Szydłowca, kaszt. sandom. i podskarbiego koron. Ma 15 kmieci dających czynsz w sumie 5 grz., 30 gr., 34 korce owsa, 23 kogutów, 2 kopy i 20 jaj, 23 sery, 6 oselek masła.

Iwież, wś, pow. słonimski, gm. Dworzec, 431 dz.

Iwiezianka, wś, pow. słonimski, gm. Luszniowo, 266 dz.

Iwki, wś nad urocz. Weremijówka, pow. kaniowski, gm. i st. poczt. Bohusław (3 w.), 55 w. od Kaniowa, 86 dm., 439 mk., szkoła.

Iwkowce, wś nad rzeką Kalinówką, powiat czechryński, gm. Subotów, st. poczt. Medwedówka (3 w.), 25 w. od Czechrynia, 308 dm., 1647 mk., cerkiew, szkoła cerk., 6 wiatraków.

Iwładowce, nieistniejąca obecnie wś w dzisiejszym pow. lityńskim. W r. 1530 dochód z niej szedł na reperację zamku chmielnickiego. W r. 1565 w części (2 pługi) Strzemeskiego, w drugiej (2 pługi) Buczajskiego. W r. 1569

wnosi od 4 pługów. R. 1578 z częścią Buczyńskich, w dzierżawie Jaszewskiego.

Iwnica, mstko nad rzką Iwianką, pow. żytomierski, gm. Kotelnia (8 w.), 40 w. od Żytomierza, 30 w. od st. poczt. i dr. żel. Browki, 486 dm., 2755 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1773, fundacji dziedzica Jana Czarneckiego, kościół par. katol., szkołka cerk., cegielnia, smolarnia. Do par. praw. należą wsi: Grabówka i Grabowska Rudnia. W r. 1545 połowa I. należy do zamku żytomierskiego, poczem własność Kisielów, po których wzięli r. 1569 Daszkowscy, od r. 1589 Niemiryczów, w r. 1598 występuje jako mstko. W r. 1624 nabywają I. Zborowscy. W r. 1628 Andrzej z Rytwian Zborowski, kasztelan oświęcimski, wnosi z I. z włością, oraz z Trypola z włością 70 zł. 8 gr. Następnie Czarneckich, obecnie bar. Jana de Szoduara, posiadającego 1382 dz. roli i 2820 dz. lasu.

Iwno, r. 1319 *Gywna*, wś, pow. średzki, Jarosław, dziedzic I., w r. 1319 i 1335 jest kasztelanem poznańskim. Ztąd też pisał się Domarat ststa wielkop. i kasztelan poznański (K. W., n. 1005, 1147, 1758, 1948).

Iwoliszki, zaśc., pow. rossieński, gm. Szymkajcie (9 w.).

Iwolka, rzka, w gub. mohylewskiej, pr. dopł. Uzy (pr. dopł. Soży).

Iwolsk 1.) wś i dobra, pow. homelski, gmina Telesze. Wś ma 110 dm., 345 mk., cerkiew par. drewn.; dobra, od r. 1879 Mielnikowych, 330 dz., wiatrak. 2.) **I.**, wś nad rzką Krzywą (Iwolką), tamże, gm. Czebotowicze (10 w.), 95 dm., 490 mk., 2 wiatraki, młyn, cegielnia.

Iwońcewle, pow. wilejski, gm. i dobra skarb. Krasnosiele (4 w.), ob. *Iwancewicze*.

Iwongiany, wś, pow. rossieński, gm. Skawdyle (3 w.).

Iwoniecz, r. 1508 *Iwanyecz*, wś, zakład kąpielowy, pow. krośnieński. W r. 1515 należy do dóbr Tyrawa nadanych później Tarłom. Płaci od 36 łan., od młyna pół grzywny, od karczmy fertona. W roku 1589 należy do Sienieńskich h. Dębno, dziedziców Rymanowa. Płacą tu od 16 łan., młyna, 8 zagr. z rolą, 6 kom. z bydłem, 6 kom. ubogich, 3 tkaczy. Istniejący tu zakład kąpielowy należy do pierwszorzędných między karpackimi zdrojowiskami, co do swych urządzeń pod względem mieszkań i kąpeli. Ob. Bełza W.: „I. i jego okolice“, Lwów, 1885.

Iwonice al. *Iwonicz*, ferma, pow. hajszyński, okr. pol., gm., st. poczt. i par. katol. Ładyżyn, par. praw. Białousówka. Ma 307 dz. roli i 88 dz. lasu, własność Sobańskich.

Iwonie 1.) dwór, pow. wilkomierski, gmina Onikszty (14 w.). 2.) **I.**, dobra, pow. sieński, Rostkowskich, wraz z Trubonosami 1777 dz. (1122 lasu).

Iwonice, wś, pow. łatyżowski. W roku 1530 i 1542 płaci od 1 pluga. W r. 1565 kró-

lewszczyzna, w posesyi Iwoni, wnosi od 3 pługów.

Iwoniszki al. *Iwaniszki*, wś i dobra, pow. rosieński, gm. Konstantynów (15 w.). Petkusowie mają w I. i Sosławkach 67 dz. Dobra należą do Jankowskich, mają 1002 dz.

Iwowe, wś, pow. nowomiński. Wś książęca należąca do Latowicza, w dok. z r. 1497. W r. 1576 Stan. Karwicki płaci tu od 32 łan. km. i 1 1/2 łan. wójt.

Iwułowa, wś nad jeziorem t. n., pow. rzeżycki, gm. Makaszany, 10 w. od Rzeżycy, 6 dm., 38 mk., zarząd gm.

Izabelin 1.) chutor w dobrach Dojlidy, pow. białostocki. 2.) **I.**, dobra, pow. kobryński, gm. Błoty, Wyrzykowskich 362 dz. 3.) **I.**, chutor w dobrach Linowo, pow. prużański. 4.) **I.**, mstko i dobra nad rzką Prudik, pow. wołkowyski, gm. Izabelin, 10 w. od Wołkowyska. Mstko ma 670 mk., 457 dz. włośc., 274 dz. prywat., 37 cerk. i 33 kościoła kalwińskiego. Dobra, własność Strawińskich, 931 dz. (290 lasu, 188 nieużytk.). Gmina obejmuje 56 miejscowości, 494 dm. włośc. (obok 238 innych), 4591 mk. włościan, uwłaszczonej na 4851 dz. ziemi. Nadto w gminie jest 9073 dz. większej posiadłości. 5.) **I.**, wś, pow. wilkomierski, gm. Subocz (9 w.). 6.) **I.**, fol., pow. święciański. Należał do starostwa daugieliskiego. 7.) **I.**, dobra, pow. wilejski. W r. 1794 sprzedał Michał Kleofas Ogiński za 250,000 złp. Wincentemu Giećewiczowi, krajczemu wwdztwa wileńskiego. I. miał wówczas 89 włók ziemi ornej, 22 łąk, 49 lasu. 8.) **I.** al. *Konstantynowo*, os., pow. dźwiński (dyneburski), gm. Izabelin, 60 w. od mta pow., zarząd gminny. 9.) **I.**, dobra skarb., pow. lepelski, 7292 dz. Należy do nich 10 wsi i 4 fermy; I., Staje (dwie) i Draźnie.

Izabelin 1.) wś, przedmieście mta Połonnego, zwane niegdyś Branowcami, 365 dm., 2385 mk. 2.) **I.**, fol., tamże, 7 dm., 41 mk.

Izabelina, wś, pow. wilkomierski, gm. Androniszki (2 w.).

Izabelina, ferma, pow. proskurowski, okr. pol. i par. Satanów, gm. Juryńce (6 w.), 54 w. od Proskurowa, 12 dm., 418 mk. Własność Klementyny z Potockich Tyszkiewiczowej.

Izabeliszki, zaśc. przyl. dóbr Usiany, pow. nowoaleksandrowski.

Izbanka, rzka, w gub. mohylewskiej, lewy dopł. Druci.

Izbica 1.) r. 1394 *Isdbicza*, r. 1427 *Istbbycza*, r. 1557 *Isdbicza*, r. 1566 *Iszbicza*, pow. kolski. Władysław, król polski r. 1394 na prośbę Mateusza i Jakusza, braci, „opidum ipsorum Isdbicza in terra Cujaviensi, in districtu Predeczensi situm“, ze wsiami do niego należącymi, przenosi z prawa polskiego na niemieckie, magdeburskie. R. 1398 król nadaje I. jarmark siedmiodniowy. W dok. z r. 1427 występuje „Symon

vicarius in Istbycza" (Kod. dypl. pol. II, 436, 801, 810). W reg. pob. z r. 1566 podana jako „oppidum“. Płaciła szosu dwójakiego fl. 12, czopowego w czterech ratach fl. 44 gr. 26, od 7 bań gorzałcz. po gr. 24 fl. 5 gr. 18, od 3 szynkarzy wódki po 6 gr., 18 gr., od 8 komor. fl. 1 gr. 26, od 6 pomocn. rzem. gr. 6, od 9 szynkarzy piwa po gr. 12, fl. 3 gr. 18, od 2 kom. gr. 10. Do uposażenia kościoła w I. należała ws Chotel i Kozanki. 2.) I., r. 1565 *Izdbicza*, ws, pow. krasnostawski. W r. 1565 ws w stwście krasnostawskim ma 13 kmieci na półłankach, 1 zagr., 3 rybaków. Dochodu zł. 15, gr. 27.

Izbice, *Izbica*, ws, okolica szlach. i fol., pow. prużański, gm. Suchopol, 21 w. od Prużany. Ws ma 78 dz. włośc.; okolica 133 dz.; fol. należy do dóbr Janowszczyzna.

Izbick, ws, pow. miński, gm. Ostrożyce, 25 w. od Mińska.

Izbin, kol., pow. nowogradwołyński, gmina Emileczyn, 9 dm., 48 mk.

Izbisk, fol. dóbr Waliły, pow. białostocki.

Izbiszcze 1.) ws, pow. białostocki, gm. Choroszcza, 570 dz. 2.) I., urocz. w dobrach Rudnia, pow. słonimski. 3.) I., ws, pow. orszański, gm. Lubawicze, 12 dm., 103 mk.

Izdebno, ws, pow. mogiłęński. Kościół par. p. w. św. Wawrzyńca, już na początku XV w. uważany był za dawny. Ws była siedzibą rodu Izdbieńskich z Ruśca, h. Poraj. Benedykt, bisk. pozn. i Marcin archidyakon gnieźn., ztąd pochodzili. Marcin Izdbieński wzniósł nowy murowany kościół około r. 1580. Około połowy XIX w. kościół ten popadł w ruinę i parafię oddano pod zarząd plebana w Rogowie (Łaski, L. B., I, 162 i przyp.).

Izhorodyszcze, ws, pow. sieński, gm. Lisieczyn, 27 dm., 121 mk.

Iziasław, sioło, pow. miński, gm. Raków (8 w.), 35 w. od Mińska.

Izmajłów, fol., pow. wilejski, gm. Żośno, własność Haciskich.

Izmajłowo, dobra, pow. orszański, od roku 1881 Kadygrobowych, 355 dz.

Izmajłowszczyzna, dobra, pow. słonimski, gm. Rohotna, 28 w. od Słonima, własność hr. Mendoza-de-Boteglio, 238 dz.

Izniokowo, ws, pow. dryzieński, parafia Druja.

Izopki, ws, pow. dryzieński, par. Rosica.

Izów, w dokum. *Jezów*, ws i kol. nad Bugiem, pow. włodzimierski, na pograniczu gub. lubelskiej, gm. Chotiaczów, 14 w. od Włodzimierza. Ws ma 57 dm., 494 mk., cerkiew; kol. 6 dm., 50 mk. W r. 1545 własność kn. Aleksandra Wiśniowieckiego, który miał opatrywać horodnię zamku włodzimierskiego i jedną łuckiego. W r. 1570 kn. Michała i Aleksandra Wiśniowieckich. W r. 1577 kn. Aleksandra Wiśniowiecka wnosi z I. od 8 dym., 12 ogr., a w r. 1583 z I., Rokitnicy i części Uściługa od 16 dym., 18 ogr., 5 ogr., 5 kom., 1 popa. W r. 1653 należy do Wacława Hulewicza, podsędką łuckiego, który płaci od 21 dym. Potem Czackich.

Izowo, ws, pow. dryzieński, par. Druja.

Izraelska, kol. żydowska, pow. wołkowyski, gm. Bojary, 28 w. od Wołkowyska, 176 dz.

Izrubie-Margie, os., pow. szawelski, gmina Radziwiłłowski.

Izubry, ws, pow. orszański, gm. Lubawicze, 36 dm., 326 mk.

Izyty (ob. t. III, 337 *Izyt*) al. *Izoty*, dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów, 18 w. od mta pow. Dawna własność Giedygołdowiczów, r. 1788 Józefa Wereszczyńskiego, ststy wiłkomierskiego, obecnie Wróblewskich, 330 dzies.

Izdagiecie, dwór, pow. szawelski, gm. Ligu-my (11 w.).

Izdogi 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (6 w.). 2.) I., zaśc., pow. wileński, gm. Malaty (8 w.).

Izypiszki, ws, pow. rossieński, gm. Skawdville (17 w.).

J.

Jabłkowo, r. 1520 *Japłkowo*, ws, pow. węgrowski. Pierwotnie należała do par. Popowo, zapewne już na początku XV w. założono tu kościół p. w. św. Michała i utworzono osobną parafię. Dla braku funduszy w końcu XVI w. przyłączono kościół jako filię do Popowa, następnie do Raczkowa. Obecny kościół drewniany wystawił r. 1754 dziedzic wsi Dorpowski (Łaski, L. B., I, 73 i 77).

Jabłońce, ws, pow. wilejski. Na pld. od wsi nasyp czworokątny, zw. „Horodok“ otoczony wałami; zajmuje około 1200 sąż. kw.

Jabłonica, ws, pow. konecki, par. Borkowice. W dok. z r. 1260 wyluczającym posiadłości klasztoru jędrzejowskiego, powiedziano: „Jablonicza cum castoribus in ipso fluvio, quam Wseborius filius Cristini contulit“ (Kod. kat. krak., I, 79). Zapewne drogą zamiany przeszła w po-

siadanie klasztoru wąchockiego. Borzuj z Nin-kowa oświadcza dok. z r. 1274, iż od klasztoru wąchockiego otrzymał wsi: J., Wawrzyszów i Wolę Wawrzyszowską dla doprowadzenia takowych do lepszego stanu („ad meliorationem“) (Kod. mał., III, 278). W r. 1354 Janusz, opat wąchocki daje w zastaw za 20 grzyw. wś J., Lasocie, kasztelanowi „de Zadybie“ na 13 lat (Kod. mał., III, 102). Za czasów Długosza miała 6 łan. km., zagrod., karcznię, młyn i folw. klasztorny. Dziesięcinę wartości do 4 grz., pobierał klasztor (L. B., III, 407).

Jabloniec, osada, pow. siebieski, gm. Kamieniec.

Jabloniec 1.) wś, pow. żytomierski, gmina Barasze, par. praw. Rasna (5 w.), 90 w. od Żytomierza, 142 dm., 774 mk. 2.) J., sloboda i fol., tamże, 94 w. od Żytomierza. Sloboda ma 49 dm., 357 mk.; fol. 5 dm., 40 mk. Sukcesorowie Józefa i Bronisławy Tyszkiewiczów mają tu 1460 dz. Część skarbową 2126 dz.

Jablonka 1.) wś, pow. słonimski, gm. Hieczce, 592 dz. 2.) J., fol. dóbr Wieczorzanka, pow. sieński.

Jablonka 1.) wś nad rzeką Rudnią i Buczają, pow. kijowski, gm. i par. praw. Hostoml (5 w.), st. poczt. Borszczahówka (12 w.), 25 w. od Kijowa, 101 dm., 954 mk., młyn parowy, młyn wodny, garbarnia, 760 dz. włośc. Należała do włości hostomlskiej. W r. 1628 Jerzy Lasota wnosi z niej od 2 dym., 2 ogr. Obecnie posiadają tu części: Szpaczyński 201 dz., Bajkow 131 dz., Wiszniewscy 201 dz., Sokołowscy 167 dz., Sagatowski 938 dz. i Kozarewicz 200 dz. 2.) J., wś, pow. rademyski, gm. i par. prawosł. Chabne, st. poczt. Radomyśl (84 w.), 132 dm., 691 mk., 1152 dz. włośc. W r. 1600 „Jablonica“ należąca do włości chabeńskiej Charłęskich. W r. 1628 Szczęśny Charłęski wnosi od 2 dym. W r. 1684 Stanisława Rączkowskiego. 3.) J. *Wielka* i *Borowa* al. *Mala* (ob. t. III, 345 *Jablonki*), dwie wsi, pow. łucki, na pograniczu z kowelskim, gm. Kołki, 67 w. od Łucka. J. *Wielka* ma 92 dm., 603 mk., cerkiew; J. *Borowa* 33 dm., 174 mk. 4.) J., wś, pow. rówieński, gm. Stepań, par. praw. Kazimirka (5 w.), 66 w. od Równego, 94 dm., 597 mk. Założona około r. 1629 przez ks. Albrechta Radziwiłła, na gruntach wyprocesowanych od ks. Jabłonowskich i nadana na uposażenie kościoła katol. w Kazimirce. W r. 1648 ks. Alb. Radziwiłł wnosi od 97, a r. 1653 od 76 dym.

Jablonka *Wyższa* i *Niższa*, r. 1565 *Jablonka Dębowa* i *J. Czernieczka*, dwie wsi, pow. turezański. W r. 1565 wsi te należały do starostwa samborskiego. J. *Dębowa* świeżo osadzona „na surowem korzeniu“ miała 24 kmieci jeszcze wolnych od czynszu. J. *Czernieczka* miała 33 kmieci na 15 dworzyszczach. Pop czyn-

szu gr. 41, sołtys stacyi fl. 2. Ogółem fl. 50 gr. 13.

Jablonka, wś w hr. orawskim. Zaludniona podobno przeważnie przez Polaków. W r. 1864 było tu 3151 mk.

Jabłonna, wś nad Wisłą z praw. brzegu, pow. warszawski, par. Chotomów. W dokum. z r. 1418 Jabłonowo, własność bisk. płockich, przeniesiona na prawo niemieckie (Kod. maz., 163). W r. 1580 płacą tu od 16 łan., 4 zagr. z rolą, 3 rzem. Dzierżawi ją od biskupa Stan. Pruszczyński (Paw. Maz., 265). Obecnie jestto ludna osada, ściągająca w lecie licznych letnich gości, dla których zbudowano tu wiele willi i domków. Prócz statków parowych i drogi żel. nadwiślańskiej mającej tu stację, łączy J. z Warszawą wązko-torowa kolej lokalna, ze stacją wśród osady.

Jabłonna, wś, pow. babimojski. Istniał tu kościół katol. pierwotnie paraf., później przyłączony jako filia do Głina. Według reg. pob. z r. 1580 wś Jabłonna Stara i Nowa należą do par. w Glinie.

Jabłonne 1.) wś, pow. nowogradwołyński, gm. Kurne, 43 dm., 239 mk. 2.) J., wś, pow. rówieński, gm. Bereźne (11 w.), st. dr. żelaznej Wołcza (18 w.), st. poczt. Równo (55 w.), 68 dm., 521 mk., cerkiew drewn. z r. 1802 ma 129 dz. ziemi. Do par. praw. należą wsi: Kamionka, Pieczalówka, Danczymost, Jarynówka. W całej par. w r. 1886 było 296 dm., 2384 mk. prawosł., 65 katol., 1653 ewang. (niemców) i 109 żydów. Cerkwie filialne w Hołubnem i w Kazimirce. W r. 1570 własność małoletnich Radziwiłłów (synów Mikołaja Czarnego), płaci od 35 dym. W r. 1583 Stanisława Radziwiłła, przy Ołyce, wnosi od 38 dym. Obecnie sprzedana w obce ręce.

Jabłonów, wś, pow. kaniowski, gm. i stacya poczt. Stepańce (8 w.), 8 w. od Kaniowa, 367 dm., 1834 mk., cerkiew, szkoła cerk., 8 wiatraków. Prócz Jankowskich mają tu Stepanenkowie 226 dz.

Jabłonów 1.) wś, pow. turezański. W roku 1565 wś ta w ststwie samborskiem ma 24 kmieci na półdworzyszczach, 2 zagr., pop. Ogółem zł. 45 gr. 23, den. 13. W r. 1589 wchodzi w skład ststwa samborskiego ma 6½ łan., 1 łan popa, młyn, karczma. 2.) J., wś, pow. rohatyński. Wspom. w dok. z r. 1414. W r. 1515 płaci od 4 łan., pop gr. 15. W r. 1578 należy do Kąkolnik, dóbr arcyb. lwow. 3.) J., mstko, pow. kołomyjski. Lud. Wierzbicki: „Bóznica w J. nad Prutem“ (Spraw. kom. hist. sztuki, IV, 45).

Jabłonowica, wś, pow. lipowiecki, gm. Żadanówka, st. Daszów (12 w.), 22 w. od Lipowca, 179 dm., 975 mk., cerkiew, szkoła cerk., wiatrak. Spadkobierców Józefa Jaroszyńskiego.

Jabłonówka, dwór, pow. kowieński, gmina Kroki (18 w.).

Jabłonówka 1.) wś nad Taśminem i przy linii dr. żel. chwastowskiej, pow. czerkaski, gm. Sunki, st. poczt. i dr. żel. Śmiła, 30 w. od Czerkas, 434 dm., 2146 mk., cerkiew, szkoła, olejarnia, 14 wiatraków. 2.) J., wś, pow. kaniowski, gm. Szenderówka, st. poczt. Korsuń (7 w.), 56 w. od Kaniowa, 107 dm., 828 mk., cerkiew, szkoła cerk., 3 młyny. Obecnie mają tu: Subotina 949 dz. i Tarnowski 358 dz. 3.) J., wś, pow. wasylkowski, gm. Jeziorna, st. poczt. Białacerkiew, 314 dm., 2061 mk., cerkiew, szkoła cerkiewna, 2 młyny wodne, wiatrak. Braniecy mają 647 dz. 4.) J., wś skarbowa przy ujściu Kudeli do Irpeni, tamże, na pograniczu powiatu kijowskiego, gm. Wepryk, st. poczt. i dr. żel. Chwastów (20 w.), 30 w. od Wasylkowa, 106 dm., 686 mk., cerkiew filialna par. Czarnohorodka (4 w.), szkoła. 5.) J., wś, pow. zwinogródzki, gm. Czyżówka, st. poczt. Łysianka (12 w.), 24 w. od Zwinogródki, 404 dm., 2370 mk., cerkiew, szkoła cerkiewna, 15 wiatraków. 6.) J., wś, pow. latyczowski. Puste uroczysko należące do stłwa barskiego nadaje sejm roku 1551 prawem lennem, Hryckowi i Chwedorowi, synom Uszaczka dla osadzenia. Lustratorowie z r. 1565 znajdują tu 7 kmieci, płacących puszkarszczyznę i podymne na zamek barski, razem 28 gr. W r. 1668 puste. W roku 1770 w posesyi Wawrzeńca Zahorskiego i Kunegundy z Siemaszków, płaci kwartę 459 złp. 24 gr. 7.) J., wś, pow. lityński. Obecnie Rodonakiego z Odessy, 313 dz. 8.) J., urocz., pow. winnicki, okr. pol., gm. i par. Pików (9 w.). 9.) J., kol., pow. dubieński, gm. Dubno (7 w.), 12 dm., 67 mk. 10.) J., wś, pow. nowogradwołyński, gmina Berezdów, 34 w. od mta pow., par. praw. Krasnystaw (2 w.), 71 dm., 435 mk., szkoła. W ostatnich czasach od Mikuliczów przeszła w obce ręce.

Jabłonowo al. *Jablonów*, fol. w dobrach Słowiowszczyzna, pow. grodzieński.

Jabłoński, zaśc., pow. dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Jabłońskiszki, dwór, pow. telszewski, gm. Olsiady (10 w.), Przyjałgowskich, 54 dz.

Jabłońszczyzna al. *Kruszyniany*, fol., pow. grodzieński, gm. Hołynka, własność Jabłońskich, 35 dz.

Jabłonowo, wś, pow. szubiński. W r. 1370 król Kazimierz potwierdza zamianę wsi J. włości klasztoru w Trzemesznie na Ryszewo, własność Mikołaja i jego braci. Będzimir z J. występuje w dokum. z r. 1392 (Kod. Wielkol., n. 1621 i 1926).

Jabluszne, ehutor, pow. uszycki, gm. Pilipkowce (10 w.), par. Zamiechów.

Jabutany, dwór, pow. poniewieski, gm. Krasinów (10 w.).

Jacewicze 1.) wś, pow. bielski gub. grodz., gm. Rajsk, 182 dz. 2.) J., pow. słonimski, pominięta w spisach osad i posiadłości.

Jacewlany, wś, pow. sokólski, gm. Nowowola, 8 w. od Sokółki, 670 dz.

Jachimiszki, *Jakimiszk*, wś, pow. oszmiański, gm. Graużyszek (7 w.); miała 7 dusz rewiz.

Jachimowice, w dokum. *Jakimowice*, ob. *Chobrzany*.

Jackaniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (2 w.).

Jackany, wś, dobra i fol., pow. poniewieski, gm. Podbirze, (10 w.). Klimontowiczów 118 dz. Fol. należy do dóbr Czerwony Poniemuń.

Jacki, wś, pow. wasylkowski, gm. Wasylów, st. poczt. Hermanówka (7 w.), 25 w. od Wasylkowa, 201 dm., 2022 mk., cerkiew, szkoła cerk., młyn, 10 wiatraków. Należała do klucza wasylkowskiego Trypolskich, Tarnowskich, Proskurów, drogą wiana Zaleskich. Obecnie spadkobiercy Teodora Tereszenki mają 1577 dz.

Jacków, r. 1370 *Jaczkowicz*, wś, pow. łęczycki. Wspom. w dokum. z r. 1370 (K. W., n. 1634).

Jackowce, wś, pow. uszycki. W r. 1530 i 1542 pusta; r. 1578 Kalinowskich, r. 1661 Zofii Chrzastowskiej, ma 4 dym.

Jackowica, wś, pow. lipowiecki, gm. Łukaszówka, st. poczt. i dr. żel. Monasterzyśka (18 w.), 52 w. od Lipowca, 74 dm., 883 mk., cerkiew, szkoła cerk., młyn, wiatrak. Obecnie własność córek Wierzbickiego: Antoniowej Brzozowskiej i Wrzeszczowej, każda ma po 766 dz. Wierzbickim dostała się od Radziwiłłów po Morzowskim.

Jackowicze 1.) *Poduchowne* i *Skarbowe*, wś i folw., pow. brzeski gub. grodz., gm. Łyszczyce, 28 w. od Brześcia. Wś ma 490 dz. włośc. i 51 prywatnej; fol. Zdańskich, 54 dz. Pod wsią kurhany, obłożone kamieniami. 2.) J. *Czerwińce*, dobra, tamże, własność Tołoczaków, z fol. Michalin, 389 dz. 3.) J. *Lenne* al. *Wierzbowo*, dobra, tamże, Tarnowieckich 177 dz.

Jackowicze 1.) wś, pow. owrucki, gmina Hładkowicze, par. praw. Owruć (3 w.), 34 dm., 225 mk. 2.) J., wś, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, 20 dm., 893 mk.

Jackowo, wś, pow. pułtuski, par. Nasielsk. W r. 1322 wś stołu biskupiego „Jasczkowo“, oddana w połowie przez zamianę, ks. Wacławowi (Kod. Maz. 44). W r. 1576 Bartł. Gorski płaci we wsi Jaczkowo od 9 łan., 4 zagrodn., 2 rzemieśl.

Jackowo, ehutor w dobrach Żłobowszczyzna, pow. grodzieński.

Jackowszczyzna 1.) dobra, pow. wołkowycki, gm. Roś, Paweckich 179 dz. 2.) J., wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (5 w.). 3.) J., dobra, pow. mścisławski, od r. 1842 Tomkowiczów, 300 dz. 4.) J. al. *Jackowicze*, wś,

pow. rohaczewski, gm. Czeczersk (8 w.), 67 dm., 266 mk.

Jaćmierz, mstko, pow. sanocki. W r. 1515 miasto w ziemi sanockiej, daje szosu 3 grzyw., młyn wartości 40 grzyw., płaci $1\frac{1}{2}$ grzyw. i 8 gr. Czopowego daje r. 1508 grzyw. $1\frac{1}{2}$ gr. 7. W r. 1589 szosu fl. 9 gr. 18, od 27 łan., 8 zagr., 3 kom. z bydłem, 6 ubog., 10 rzem., 1 bani gorzał., młyna o 3 kołach. Przedmieście, Posada jaćmierska, płaci r. 1515 od 26 łan. Magierowski Leon: „Zagadki ludowe z J. i Posady jaćmierskiej“ (Wisła, t. XIII).

Jacmujza, dobra, pow. dźwiński (dyneburski), Bohomoleów 687 dz.

Jacochów, r. 1359 *Jacochowo*, wś, pow. łowicki. W dok. z r. 1359 śród włości kościoła gnieźn. (K. W., n. 1404).

Jacowce, w dok. *Jaczowice*, wś, pow. zbaraski. Dawniej w pow. krzemienieckim wwdztwa wołyńskiego, r. 1583 należała do ks. Stefana Zbaraskiego, wwdy trockiego, przy Plebanówce, płaci od 2 dym., 3 ogr.

Jacuki, wś, pow. słonimski, gm. Zdzięciół, 229 dz.

Jacule, wś, pow. rówieński, gm. Dąbrowica, par. praw. Zaleszany (6 w.), 10 dm., 73 mk.

Jacuniszk, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Tauroginie (15 w.).

Jacuwiszki, zaśc., pow. szawelski, gmina Gruździe (2 w.).

Jacy, wś, pow. prużański, gm. Michajłowska, 5 w. od Prużany, z osadami Górka i Jakowice, 103 dz.

Jacyniszki, dwór i zaśc., pow. poniewieski, gm. Nowe Miasto (5 w.), Ejdrygiewicz 35 dz.

Jacynki, wś włośc., pow. święciański, gmina i dobra skarbowe Świr (3 w.); miała 25 dusz rewiz.

Jacynowo, dobra, pow. połocki, własność Reutów.

Jacyny, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Krasnagórka (8 w.).

Jaczańce, wś, pow. trocki, gm. Hanuszyski (8 w.); r. 1865 miała 101 dusz rewiz. (42 jednodworców), należała do dóbr Juchniszki.

Jaczele i *J. Aukszty*, zaśc. i wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (4 w.).

Jaczeliszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (6 w.).

Jaczew, wś, pow. węgrowski. W r. 1476 siedzą tu częściowi dziedzice (Kod. maz., 274).

Jaczwieniszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Krasnagórka (8 w.).

Jaczno, wś nad Sidranką, pow. sokólski, gm. Kamienna, 28 w. od Sokółki, 30 dm., 217 mk., cerkiew filialna, 309 dz. włośc. i 37 dz. cerk. W cerkwi znajduje się obraz Bogarodziecy, uważany za cudowny, opis którego wydany został w Wilnie r. 1854.

Jaczuny 1.) fol., pow. wiłkomierski, gmina

Pogiry (3 w.). 2.) **J.**, wś i dwa fol., tamże, gm. Rogowo (8 w.). Mają tu Rymkiewiczowie 8 dz., Sacewiczowie 25 dz. 3.) **J.**, zaśc., pow. wilenski, gm. Giełwany (10 w.), należał do dóbr skarb. Zubliszki.

Jadlin, urocz. przy fol. Darguże, pow. grodzieński.

Jadlinka, zaśc., pow. wiłkomierski, gmina Konstantynów (8 w.).

Jadłowca, wś, pow. wiłkomierski, gm. Kurkle (2 w.).

Jadobór, zaśc. w dobrach Żeladz, powiat święciański.

Jadownie 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antolepty (4 w.). 2.) **J.**, dwie wsi, tamże, gm. Dusiaty (8 w.).

Jadowniki, wś, pow. iłżecki, par. Świętomarz. W dok. z r. 1354 śród włości klasztoru miechowskiego (Kod. mał. III, 93). Za Długosza wś ma 7 łan. km., 2 karczmy z rolą, 2 zagr., folwark. Dziesięcinę do 8 grz. pobiera prepozytura kielecka.

Jadowniki *Podgórne*, wś nad rz. Uszwicą, pow. brzeski (Galicya). Wspom. w dokum. z r. 1357.

Jadrena Słoboda (ob. t. III, 363 *Jadryno*), wś, pow. byehowski, gm. Horodyszcze (8 w.), 61 dm., 434 mk.

Jadwīgi, r. 1565 *Jaczwiegi*, wś, pow. bobrecki. W r. 1565 dziedzina pusta w ststwie żydaczowskim, przy wsi królewskiej Oryszkowce, nad rzką Bóbrką i potokiem od Oryszkowiec płynącym. Z łąk zbierano po 10 stogów siana. Role leżały odłogiem, lasów nie było wcale.

Jadwigin, kol., pow. łucki, gm. Czaruków, 42 w. od Łucka, 40 dm., 273 mk.

Jadwigów, wś, pow. włodzimierski, gmina Werba, 14 dm., 92 mk.

Jadwigowo, dobra, pow. szawelski, gmina Podubis (10 w.).

Jadwinówka 1.) kol. przy wsi Szczeglijówce, pow. radomyski. 2.) **J.**, kol., pow. włodzimierski, gm. Skobiełka, 62 dm., 431 mk.

Jadwipol, kol., pow. rówieński, gm. Równe (11 w.), 30 dm., 226 mk.

Jadwisin, fol., pow. wiłkomierski, gm. Towiany (12 w.).

Jadwiszyn ul. *Jadwinin*, kolonia, powiat ostrogski, gm. Płużne (7 w.), 15 w. od Ostroga, 42 dm., 270 mk., dom modl. ewang.

Jadzin, kol., pow. rówieński, gm. Tuczyn, 10 dm., 132 mk.

Jadzinek, chutor w dobrach Joalin, pow. prużański.

Jadźwingi, zaginione plemię litewskie. Ob. Sembrzycki I: „Ziemie zachodnie i północne kraje żudwińskie“ (Wisła, r. 1891, t. 5).

Jaegel 1.) *Wielki*, łotew. *Jugla*, (t. III, 314 *Egel*), rzka, w gub. inflandzkiej, prawy dopływ Dźwiny. Bierze początek w par. Sunzel z połą-

czenia strumieni Marienbach i Sudde, spływających z zach. stoków płaskowzgórza Inflanckiej Aa i łączących się przy fol. Siggurad. Poczem płynie na zach., przepływa jez. Jaegel, Sting i uchodzi do Dźwiny poniżej Rygi. Długa do 90 w., szeroka w dolnym biegu do 10 sąż.; rybna. 2.) **J. Mały**, rzeka, tamże, powstaje w par. Sunzel z połączenia trzech niewielkich strumieni: Behrse al. Krahweta, Ohschuppe i Siwenuuppe, płynie w kierunku zachodnim prawie równolegle do J. Wielkiego i ubiegłszy około 80 w. uchodzi o $\frac{1}{2}$ w. na południe od ujścia J. Wielkiego do jeziora Jaegel. Szeroka w dolnym biegu do 10 sąż. Brzegi tych rzek są dość niskie i lesiste, spadek mają dość znaczny, bieg bystry.

Jagany, wś, pow. wilkomierski, gm. Wojtkuski (3 w.).

Jagielańce, zaśc., pow. trocki, gmina Olikeniki.

Jagieliński 1.) dwór, pow. rossieński, gmina Kielmy, własność Giedminów, 109 dz. 2.) **J.**, wś i zaśc., pow. szawelski, gm. Gruździe (12 w.), własność bar. von der Ropp, 490 dz.

Jagielnica, mstko, pow. czortkowski. W roku 1530 płaci od 2 pługów (r. 1542 od 1 pługa), 1 popa, 8 grz. szosu i od 2 młynów dorocz. o 2 kołach 24 gr., razem fl. 13 gr. 18. W roku 1565 własność Lanckorońskiego, ststy skalskiego, który wnosi 14 grz. szosu, od 2 popów, 2 kół młyn., 2 rzem. i 2 wólczegów. W r. 1569 wniesiono 50 fl. czopowego, a w r. 1573 szosu 14 grz. i czopowego 10 fl. W r. 1583 płaci 24 grz. szosu, od 29 pługów, 3 kotłów gorzałcz., 1 popa, 3 rzem. po 15 gr., 2 komor., 2 kół młyn., 1 stępn.

Jagiellowo, dwór, pow. kowieński, gm. Bobty, Jagiellowiczów 55 dz.

Jagielowyszczyna, wś i dobra, pow. oszmiański, gm. Polany (3 w.). Wś miała 27 dusz rewiz.; folw. należał do Ważyńskich.

Jaginty, wś, pow. sokólski, gm. Grzebienie, 34 w. od Sokółki, 600 dz.

Jaglewice, wś, pow. słonimski, gm. Borki, 50 w. od Słonima, 24 dm., 233 mk., cerkiew, 771 dz. włość. i 59 cerk.

Jagłowo, wś, pow. sokólski, gm. Bagna, 45 w. od Sokółki, 538 dz. Przy wsi, przez błota bobrzańskie prowadzi starożytna droga, wyłożona kamieniami.

Jagmińce, dwór, pow. kowieński, gm. Krasne (12 w.).

Jagminiszki 1.) fol. dóbr Lesnopol, pow. kowieński. 2.) **J.**, fol., pow. szawelski, gm. Podubis (11 w.), Piotrowskich, 221 dz.

Jagminowo, fol. dóbr Dywin, pow. kobryński.

Jagminy 1.) okolica, pow. kowieński, gmina Kiejdany (10 w.). Wojewódzcy mają tu 45 dz., Lewitowie 20 dz. 2.) **J. i J. Łopatyszki**, dwa

dwory, pow. szawelski, gm. Podubis (1 w.). Jeden należy do Matulewiczów, ma 78 dz.

Jagnieszczyce, Jagnieczycy, wś, os. i dobra, pow. słonimski, gm. Kostrowice (5 w.), 13 w. od Słonima. Wś ma 450, os. 42 dz.; dobra, własność Radowickich, z chutorem Dobrzeitak 561 dz.

Jagodne, wś, pow. łukowski. W r. 1580 Ługowa Wola i Jagodne w ststwie łukowskim, dały od 4 włók osiadłych 4 fl. poboru. Wasilewski Z.: „Jagodne, zarys etnograficzny“, Warszawa, 1889 r.

Jagodnica, pow. kijowski, ob. *Ruda Nowa*. **Jagodnik, Jagodniki**, wś, pow. bielski gub. grodz., gm. Brzozowo Nowe. 18 w. od Bielska, 534 dz.

Jagodno, kol., pow. rówieński, gm. Berezne, 14 dm., 81 mk.

Jagodno, wś, pow. średzki, par. Kostrzyn. Ma 269 ha, 15 dm., 133 mk. (25 prot.). W r. 1218 wś ta daje dziesięcinę szpitalowi św. Jana Jerozol. pod Poznaniem (K. W., n. 104).

Jagółki, Jaholki, wś, okolica i fol., pow. kobryński, gm. Pruska, 10 w. od Kobrynia. Wś ma 66 dz.; okolica 329 dz.; fol., własność Kie-skiewiczów (poprzednio Laskowskich), 130 dz. W r. 1744 w okolicy J., zwanej też Kisłowice, mieszkali: Hieronim i Andrzej Jahółkowscy, Gabriel Kułakowski i Zacharyasz Lesiecki.

Jaguczany, wś i dobra (ob. t. III, 371, mylnie w pow. rosieńskim), pow. kowieński, gmina i par. Betygoła (6 w.). Mają tu: Brasławscy 50 dz., Butkusowie 10 dz., Poczupowie 61 dz.

Jaguny, wś, pow. trocki, gm. Żośle (19 w.); miała 51 dusz rewiz., należała do dóbr Zubiszki.

Jagwiły, wś, pow. wilkomierski, gm. Wojtkuski (2 w.).

Jahniatyn, wś, pow. skwirski, gmina i st. poczt. Rużyn (7 w.), 25 w. od Skwiry, 270 dm., 2547 mk., cerkiew, szkoła cerk., młyn.

Jahodenka 1.) wś i kol., pow. żytomierski, gm. Pulny, 38 w. od Żytomierza. Wś ma 12 dm., 73 mk.; kol. 35 dm., 203 mk. Niegdyś Chaleckich, następnie Koreckich, ustąpiona ks. Ostrońskim. W r. 1648 ks. Zasławski wnosi z J. i 5 innych wsi od 43 dym., a r. 1651 tylko od 3 dym. 2.) **J.**, wś i kol., tamże, gm. Uszomierz (25 w.), par. praw. Kropiwna (4 w.), 58 w. od Żytomierza. Wś ma 20 dm., 146 mk., kol. 49 dm., 171 mk., kaplica katol., odlewnia żelaza. Część wsi była własnością jezuitów.

Jahodne, błoto, w pow. klimowickim, 4 w. na pód. od wsi Użłohy, zajmuje do 1000 dz., zarosłe mchem.

Jahodne 1.) wś niegdys, na pograniczu dzisiejszych pow. radomyskiego i owruckiego, pomiędzy Ksawerowem a Skuratami, należała do kolegium jezuickiego w Ksawerowie. 2.) **J., Ja-**

hodno, w dok. *Jagodno*, *Jaodno*, *Jahodyn* i mylnie *Niegodne*, dwie wsi (jedna z nich podana w reg. pob. z r. 1570 jako *Wola Zachodnia*), leżą nad Turą w pow. włodzimierskim, gm. Werba, 21 w. od Włodzimierza. Jedna ma 60 dm., 185 mk., druga 10 dm., 58 mk. W r. 1570 własność kn. Michała Kurcewicza (Bułyhy), który z J. Turczyzna i Nowosiółek wnosi od 19 dym., 3 bojar. putn., 11 ogr. po 2 gr., 1 koła młyn., 1 półkoła, 1 karczmy. Wola Zachodnia (Jahodna?) należy do kn. Wasilowej Bołoziny (Bułyziny Kurcewiczowej). W r. 1577 te same wsi (J. podane jako Niegodne), należą do kn. Michała, który płaci z 22 dym. półłank., 11 ogr., od $\frac{1}{2}$ karczmy 6 gr., od koła młyn. 12 gr., od $\frac{1}{2}$ popa 1 fl. W r. 1583 kn. Aleksander (syn Michała) Kurcewicz płaci z Jahodyna z 9 dym., 3 ogr. Część w zastawie u Łazara Iwanickiego, sędziego grodzkiego włodzimierskiego, płaci z 3 dym., 3 ogr.

Jahodnik, ws., pow. wieliski, gm. Krest.

Jahodno, kol., pow. kowelski, gm. Lubitów, 19 dm., 132 mk.

Jahodyn al. *Jahodzin*, ws. nad rzeką Honią, dopł. Bugu, pow. włodzimierski, gm. Bereźce, 62 w. od Włodzimierza, przy planie dr. żelaz. nadwiślańskiej pomiędzy st. Dorohusk i Luboml, 144 dm., 961 mk. Ws. wchodziła w skład stawa lubomlskiego. W r. 1565 ma 16 kmieci płacących po 24 gr., dających po 2 korce owsa (15 gr.), kurę (1 gr.), 10 jaj, ser, masło, razem 1 fl. 26 gr.; 11 zagrodn. płaci po 6 gr. czynszu, czyni 2 fl. 6 gr.; obowiązuje się jeździć do Chełma, Lublina, Kraśnika, z mąką z 2 młynów, z żytem z fol. Rymakskiego, którego ładować mają 10 beczek na komiegi. Suma 32 fl. 26 gr. Młynek na stawku śród lasu najmuje się za 6 złp.

Jahodynec, kol., pow. łucki, gm. Szczurzyn, 23 dm., 103 mk.

Jahołkowszczyzna, urocz. w dobrach Joalin, pow. prużański.

Jahubiec al. *Obozówka*, ws., pow. humański, gm. i st. poczt. Oradówka (3 w.), 19 w. od Humania, wraz z chutorem 238 dm., 1375 mk., cerkiew, szkoła cerk., młyn. Nazwana około 1748 r. Obozówką przez właściciela Franciszka Salezego Potockiego, na pamiątkę miejsca gdzie był obóz r. 1653. W r. 1813 nabyta przez Markowskiego od Potockich. Obecnie mają tu: Mejendorf 1035 dz. i Bielakowscy 58 dz.

Jajkowiec, r. 1386 *Ieykovicz*, ws., pow. rybnicki. W dok. z r. 1386 Budzywoy Ieyke von Ieykovicz (Kod. kat. krak., II, 110).

Jajno, ws. nad rzeką Łupnicą, dopł. Stochodu, pow. kowelski, gm. Borowno, 51 w. od Kowla, 87 dm., 782 mk., cerkiew. Dawniej Drzewieckich, teraz skarbowa.

Jakajcie, dwie wsi, pow. kowieński, gmina Betygoła (6 w.) i Eleonorów (5 w.).

Jaki Kamieniec, dwór, pow. szawelski, gm. Popielany (13 w.), Rubaźewiczów, 152 dz.

Jakiańce, ws., pow. trocki, gm. Olkieniki; miała 21 dusz rewiz.

Jakiany, ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Sołoki (11 w.).

Jakile, ws., pow. wiłkomierski, gm. Wirbaliszki (10 w.).

Jakimań, os., pow. połocki, ob. *Ekimania*.

Jakimczyce, r. 1578 *Jakinczice*, ws., pow. rudecki. Wspom. w dok. z r. 1437. W r. 1578 dobra Mieleckiego, wojew. podolskiego. Poprzednio roku 1515 wchodziły w skład dóbr Komarno.

Jakimionki, ws., pow. orszański, gm. Tuchu Nowa (12 w.), 9 dm., 47 mk.

Jakimiszyki 1.) ws., pow. rossieński, gmina Jurborg (4 w.). 2.) J., pow. oszmiański, ob. *Jachimiszyki*.

Jakimowce, ws., pow. dzisieński, gm. Łuck (7 w.); miała 25 dusz rewiz., należała do dóbr Borejkowo.

Jakimowce 1.) ws. nad Horynką, pow. krzemieniecki, gm. Borsuki, par. praw. Tatarzyńce (1 w.), 28 w. od Krzemieńca, 82 dm., 538 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1786, uposażona ziemią przez Antoniego Małachowskiego r. 1743. W r. 1566 własność Anny Kuniewskiej, w zeszłym wieku Małachowskich, potem Zaleskich. 2.) J., ws. nad Ikopocją, pow. zasławski, gmina, st. poczt. i telegraf. Antoniny (4 w.), 40 w. od Zasławia, 135 dm., 882 mk., cerkiew drewniana z r. 1748, szkoła cerk. od r. 1872. W roku 1589 należała do dóbr ks. Janusza Zasławskiego, spustoszona przez Tatarów. Następnie Sanguszków, Chlewskich, Międzyuńskich, obecnie hr. Potockich.

Jakimowicze, ws. i fol., pow. słonimski, gm. Szydłowicze, 10 w. od Słoniwa. Ws. ma 506 dz.; fol. należy do dóbr Albertyn. 2.) J., ws., pow. klimowicki, gm. Miłosławicze, 23 dm., 91 mk.

Jakimówka, ws., pow. homelski, gm. Telesze (14 w.).

Jakimówka 1.) ws. nad Roską, pow. taraszczański, gm. Żywotów Stary, st. poczt. Tetyjów (13 w.), 81 w. od Taraszczy, 155 dm., 908 mk., cerkiew, szkoła cerk., młyn, gorzelnia od r. 1834. J., należała zawsze do Tetyjowa, zapewne jeszcze za Ostrogskich. Od Konstany Kunickiej przechodzi do marszałka Szydłowskiego, Grodzkiego, drogą wiana Szkuratowskiego, r. 1856 kupuje Henryk Gnatowski, posiadający 550 dz. 2.) J., kol., pow. włodzimierski, gm. Kisielin, 62 dm., 407 mk.

Jakimowszczyzna, zaśc. w dobrach Raczkowo, pow. oszmiański.

Jakimy, urocz. przy wsi Wólka Poduchowna, pow. sokólski. Fabryka sukna.

Jakiszyki 1.) dwie wsi, pow. nowoaleksandrow-

ski, gm. Rakiszki (3 w.) i Sołoki (4 w.). 2.) **J**, pow. szawelski, kaplica katol. par. Janiszki.

Jakniuny, dwie wsi, pow. nowoaleksandrowski, gm. Popiel (7 w.).

Jakobsztat, msto w Kurlandii. Wyniesione na msto r. 1670 przez ks. kurlandzkiego Jakubę, jednocześnie otrzymało prawo magdeburskie. Podług aktu fundacyjnego mieszkańcy należeli do narodowości ruskiej i polskiej; z Niemców pierwszy otrzymał prawo miejskie w 1707 r. Johan Kruse. Dopiero w r. 1766 i 1781 Niemcy zostali równouprawnieni. Żydom nie było wolno tu osiadać. Obecnie stanowią oni większą połowę ludności. Z cerkwi najdawniejszą jest św. Ducha, wzniesiona między 1670 a 1675 r. W r. 1884 cerkiew została odnowiona a r. 1885 zniszczona przez pożar, lecz odbudowana później. Jednocześnie powstała cerkiew św. Mikołaja. W r. 1721 bazylianie wzniesli tu monaster, p. w. N. M. P., który zgorzał r. 1773 i odbudowany został z muru r. 1783. W r. 1797 dobra należały do Ewy z Oskierków Felkierzambowej, wwdziny inflanckiej.

Jakobusze, pow. oszmiański, ob. *Borek*.

Jakoniszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Rakiszki (7 w.).

Jakowczyce, wś, pow. kobryński, gm. Pruska, 14 w. od Kobrynia, 49 dm., 534 mk., szkoła, 752 dz. włosc. i 78 dz. prywat. Wś należała do ekonomii kobryńskiej, w wójtostwie jakowczyckiem, włosci wiezeckiej. W r. 1563 było tu 47 włók gruntu średniego, z tego dwie wolne (wójtostwo i służkowsko), 1 włoka na osadzie i 44 na robocie. Powinności: 12 gr. czynszu, owsa 2 beczki al. za owies i odwóz 20 gr., 1 wóz siana al. 5 gr., za gęś, kury, jajca, 4 gr., za stację 3 gr., za niewody 2 gr., czyni razem 45 gr. Roboty 2 dni w tydzień i 4 tloki w lecie, kiedy urząd rozkaże, za co będzie im odpuszczona robota po tygodniu na Boże Narodzenie, na Mięsopesty i na Wielkanoc. Z włoki na osadzie nie powinien chodzić na robotę, tylko płacić powinności, a nadto 30 gr. osady, 12 gr. za tloki, a za gwałty beczkę żyta, al. 10 gr., wogóle 97 gr. Naddatków z powodu błot i nieużytków otrzymali poddani bezpłatnie 3 włoki 24 morgów i 21 przęt. Suma dochodu ze wsi czyniła 39 kóp 52 gr. 6 1/2 den.

Jakowicze 1.) os. przy wsi Jakowieze, pow. prużański. 2.) **J.**, wś, pow. prużański, gm. Dobuczyn, 2 w. od Prużany, 713 dz. włosc., 15 dz. prywat. 3.) **J.**, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Opsa (1 w.).

Jakowicze, wś, pow. włodzimierski, gm. Mikulicze, 18 w. od Włodzimierza, 86 dm., 663 mk., cerkiew. W r. 1545 dwie części wsi posiadają Wasil, Szczesny i Michal Jakowiczy, którzy mieli opatrywać jedną horodnię zamku włodzimierskiego. Trzecia część należy do Pachwa, Hawryła i Jakuba Juchna Iwaszkowiczów

Jakowickich, którzy również opatrywali jedną horodnię. Nadto Wasil, Borys, Jacek i Michal Jakowiczy opatrywali jedną horodnię zamku łuckiego. W r. 1570 wnoszą Tychno Szczesnowicz Jakowicki z części J. od 5 dym., 1 ogr. 2 gr., Panko z 2 ogr. po 4 gr., Juchno z 2 dym., 4 ogr. po 4 gr., Wasilowa z 4 dym., 3 ogr. po 4 gr., Hawryło z części J., Bobycz, Owadowa i Turyczyna z 45 dym., 28 ogr. po 4 gr., 15 ogr. po 2 gr., 1 karcz., 1 kotła gorzałcz. i Bohdan Kostiukowicz, sędzia włodzimierski, z połowy Chobułtowa i części J. od 44 dym., 6 bojar., 6 ogr. po 2 gr., 1 rzem. 2 gr., 2 karcz. po 12 gr., 1/2 koła młyn. W r. 1577 z części J. wnoszą Wasil Jakowicki z 7 ogr. po 2 gr., Iwan Szolucha z 2 dym. po 10 gr., 3 ogr. po 2 gr. i Czichno (Tychno) Szczesnowicz z 1 dymu służba, 3 ogr. po 2 gr. W r. 1648 częścią J. (21 dym.) władali ks. Wiśniowieccy, potem własność Czackich, obecnie drogą wiana, Kaszowskiego.

Jakowinie, dwór, pow. kowieński, gm. Średniki (9 w.).

Jakowki, osada, pow. połocki, gm. Turowl (10 w.), gorzelnia, młyn.

Jakowle, zaginiona wś nad Rowcem, w pobliżu Baru, w dzisiejszym pow. mohylowskim. W r. 1565 Andrzej Bykowski osadza od lat 5-u na nowym korzeniu. Było 5 kmieci wolnych jeszcze na 3 lata, poczem mają dawać po trzecienniku owsa i żyta, tymczasem dają podymnego i puszkarszczynny po jednej kurze, 10 jaj, mają 3 dni orać, 2 dni kosić w zamkowych folwarkach. Był stawek na Werbniacy na żywność.

Jakowlewa, wś nad rz. Wielką, pow. siebieski, gm. Mohilno, 10 dm., 84 mk., dom modl. roskoln.

Jakowlewicze 1.) dobra, pow. horecki, od 1828 r. Kowszarewych, 861 dz. 2.) **J.**, dobra, tamże, od r. 1818 Pazdziejewych, z Czuryłowem 211 dz. 3.) **J. Wielkie**, dobra, tamże, od r. 1875 Stahlów, 2441 dz., młyn. 4.) **J.**, wś nad rzeką Łacją, tamże, gm. Masłaki, 46 dm., 286 mk., cerkiew.

Jakowlewna, wś włosc., pow. trocki, gmina Aleksandrowska (dawniej Oława); r. 1865 miała 67 dusz rewiz., należała do dóbr skarbowych Merecz.

Jakowlewo, wś w majoracie Przedecz, świeżo utworzona. Ob. *Przedecz* (t. IX).

Jakowlewo 1.) kol. żyd., pow. kobryński, gm. Worocewicze, 61 w. od Kobrynia, 14 dm., 354 mk., dom modl. żydow., 361 dz. 2.) **J.**, fol. dobr. Parsznie, pow. sieński. 3.) **J.**, wś, pow. wieliski, gm. Cerkowiszcz. W r. 1653 należy do dzierżawy sawińskiej. W r. 1765 w ławnictwie cerkowieckiem, wójtostwa zakomelskiego.

Jaksice 1.) w dok. *Jacsie*, *Jakszyczy*, wś nad Wisłą, pow. pińczowski, par. Książnice. Według

dok. z r. 1198 „comes Nicholaus palatinus“ nadał Jaksice i Rzeplice klasztorowi miechowskiemu (Kod. Wielk., n. 34 i 2020). Wydawcy Kod. małop. i wielkop. odnoszą to do J. nadwiślańskich, w pow. pińczowskim, Długosz do wsi t. n. leżącej pod Miechowem, zaś J. nadwiślańskie były wedle niego nadane przez Jaksę komesa miechowskiego, klasztorowi sieciechowskiemu wraz z Lendzinami i drogą zamiany nabyte przez Iwonę, biskupa krakowskiego. W dokum. z r. 1254 wyluczającym posiadłości klasztoru zwierzynieckiego powiedziano: „Iakszyce cum hominibus ascripticiis cum Tabernis, foro et silva“. Było tu więc targowisko. Długosz wymienia też ws. t. n. w liczbie włości klasztoru, lecz nie podaje opisu. Zapewne drogą zamiany znowu wróciły do biskupów ale w czasach późniejszych. W r. 1581 biskup krakowski płaci tu od 5 łan. km., 4 zagr. z rolą, 3 czynsz., 4 kom. z bydł., 4 kom. bez bydła, $\frac{1}{2}$ łanu karcz. 2.) **J.**, w dok. *Iacził*, ws., pow. miechowski, par. Miechów. Wedle Długosza nadana przed rokiem 1198 klasztorowi, przez komesa Mikołaja. W r. 1230 „Vitus miles“ nadaje klasztorowi miechowskiemu swą dziedziczną ws. „Iacził“ (Kod. mał., II, 45). Był to zapewne jeden dział tylko. W r. 1349 własność klasztoru miechowskiego. Daje dochodu trzy grzyw. z dziesięciny, 7 grz. z dwu młynów i $\frac{1}{2}$ grz. z pługą jednego (Kod. mał., III, 77). Według Długosza (L. B., III, 6), J. miały 12 łan. km. dających po 1 grz. czynszu, karcznię (1 kopa), 2 zagr., młyn (4 grz.), folwark. Dziesięcinę wartości do 15 grzyw. pobierał klasztor. W r. 1581 klasztor tu płaci od 8 półłan, 3 zagr., 4 kom., 1 dudy. Por. *Jaksice* 1).

Jaksice, w dok. z r. 1357 *Iacsicz*, ws., pow. inowrocławski. Falimirz, pleban tutejszy występuje w dokum. z r. 1357 (Ulanów. Dokum. 254, 78).

Jaksmanice, ob. *Jaskmanice* (t. III, 485).

Jaksze, ws., pow. kowieński, gm. Ejragoła (13 w.).

Jaksztajcie, ws., pow. telszewski, gm. Sallanty (8 w.).

Jaksztaliszki, ws., pow. telszewski, gmina Wornie (14 w.).

Jakszty, ws., pow. rossieński, gm. Skawdville (2 w.).

Jaksztyszki 1.) dwa zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Bachmaty ($2\frac{1}{2}$ i 4 w.). 2.) **J.**, ws., tamże, gm. Sołoki (8 w.).

Jakszyce, dobra, pow. ihumeński. Niegdyś jezuickie, r. 1775 przeszły do Leona Kielezewskiego, stoln. rzeczyckiego, z oznaczeniem 2360 złp. intraty i przedstawieniem ewikcji na dobrach Sudkowo (pow. rzeczycki), kaucyjnych Judyckiego, skarbnika litew.

Jakszyszki 1.) dobra, pow. wilkomierski,

gm. Kowarsk (14 w.), Hoppenów, 358 dzies. 2.) **J.**, zaśc., tamże, gm. Wirbaliszki (6 w.).

Jaktorów, ws., pow. błoński. Ws. książęca w dok. z r. 1451 (Kod. maz., 215). W r. 1579 ma 18 łan., 4 zagr., 5 kom., 2 rzem. Obecnie istnieje tu stacja dr. żel. warsz.-wied. między Grodziskiem a Rudą Guzowską, zakłady fabryczne stanowiące filię Zyrardowa, i liczne wille i domki służące za letnie mieszkania dla warszawian.

Jaktorów, ws., pow. przemysłański. W roku 1515 własność arcyb. lwow., płaci od 7 łan., pop gr. 15. W r. 1578 własność monasteru w Uniowie.

Jaktorowo, ws., pow. chodzieski. Wieś tę r. 1388 nabywa za 72 grzyw. komes Bogusław, kaszt. ujski i otrzymuje dla niej prawo niemieckie (K. W., n. 621). Posiada już w pierwszej połowie XV w. kościół par., p. w. św. Anny. Uboga parafia obejmowała tylko tę jedną wieś. Dziedzice przyjąwszy protestantyzm zajęli dochody plebana i kościół sprofanowany stał pustką jeszcze r. 1608. Obecny drewniany wzniesiono r. 1776.

Jakubajcie 1.) ws., pow. kowieński, gmina Kroki (8 w.). 2.) **J.**, ws., pow. rossieński, gm. Erzwilek (10 w.). 3.) **J.**, ws. i okolica, tamże, gm. Pojurze (8 i 10 w.). Jamontowie mają tu 176 dz. Milewsey (tu i w Żylach) 59 dz., Poruciowie (tu i w Ruszniach) 39 dz.

Jakubany 1.) ws. i dobra, pow. poniewieski, gm. Mołodczany (11 w.). 2.) **J.**, ws., tamże, gm. Podbirze (14 w.).

Jakubczyce, ws., pow. łucki, gm. Silno, 10 dm., 138 mk.

Jakubiance, ws., pow. nowoaleksandrowski, gm. Krasnogórka (14 w.).

Jakubice, r. 1338 *Jacubowicz*, ws., pow. turecki. Wspomiana w dokum. z r. 1338 (K. W., n. 1175).

Jakubieliszki, dwór, pow. wilkomierski, gm. Owanta (7 w.), Andziewiczów i Michalkiewiczów 72 dz.

Jakubieniszki, zaśc., pow. święciański, gm. Święciany (25 w.); miał 8 dusz rewiz., należał do dóbr skarb. Wójtowstwo Sudaty.

Jakubin, fol. dóbr Janopol, pow. białostocki.

Jakubiszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Czadosy (2 w.). 2.) **J.**, folw., tamże, gm. Ponedel (10 w.). 3.) **J.**, dwór, fol. i zaśc., pow. poniewieski, gm. Birze (18 w.). 4.) **J.**, ws., pow. rossieński, gmina Aleksandrowsk (9 w.). 5.) **J.**, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Androniszki (12 w.). 6.) **J.**, dwór, tamże, gm. Kowarsk (7 w.).

Jakubów, ws., pow. nowomiński. Rozpoczęła się r. 1901 budowa nowego kościoła murowanego.

Jakubów, chutor nad Rosią, pow. kaniowski, gm. i st. poczt. Korsuń (4 w.), 18 dm., 98 mk.

Jakubowa Wola, wś, powiat drohobycki. W r. 1565 we włości ozimińskiej, ststwa samoborskiego, miała 44 kmieci na 15½ łan., zagr. 11, karczmarzów 2, pop i cerkiew. Młyn. Dochodu zł. 126, gr. 6, den. 13. Ob. *Wola Jakubowa* (t. XIII).

Jakubowce, wś, pow. kobryński, gm. Osowce, 65 w. od Kobrynia, 294 dz.

Jakubowicze 1.) wś, pow. brzeski gub. grodzieńskiej, gm. Żytyń, 52 dz. 2.) **J. Sosny**, dobra, tamże, mają w części: Doroszkiewiczów 23 dz., Wereszczaków 36 dz. i Żmijewskich 164 dz. 3.) **J.**, wś, pow. grodzieński, gm. Berszty, 56 w. od Grodna, 935 dz.

Jakubówka 1.) wś, pow. homelski, gm. Homel, 22 dm., 95 mk. 2.) **J.**, wś, pow. klimowiecki, gm. Rodnia (8 w.), 43 dm., 307 mk.

Jakubówka 1.) wś, pow. lipowiecki, gmina Iwańka, st. poczt. Ilińce (7 w.), 18 w. od Lipowca, 197 dm., 1149 mk., cerkiew, szkoła wiejska, młyn. W r. 1664 Jan Piasoczyński kaszt. chełmski, płaci od 20 dym., 1 młyna. 2.) **J.**, kol., pow. łucki, gm. Torezyn, 10 dm., 67 mk. 3.) **J.**, dwie slobody, pow. rówieński, gm. Siedliszcze, par. praw. Hubków. Jedna ma 14 dm., 86 mk., druga 14 dm., 50 mk.

Jakubowo 1.) fol. dóbr Oleszewice, pow. grodzieński. 2.) **J.**, os., pow. prużański, gmina Białowieża, 49 dz. 3.) **J.**, mstko i dobra, pow. telszewski, gm. Korciany (14 w.), 81 w. od Telsza, st. poczt. Kretynka, 170 mk. Dobra, własność Parczewskich, 3394 dz. 4.) **J.**, dobra, pow. wiłkomierski, gm. Kowarsk (5 w.). Własność Sawickiej i Sobolewskiej, 606 dz. 5.) **J.**, zaśc., tamże, gm. Onikszty (5 w.). 6.) **J.**, fol., pow. sieński, od r. 1871 Marzenków, 157 dz. 7.) **J.**, os., pow. drysieński, gm. Klastyce (3 w.), gorzelnia, młyn konny. 8.) **J.**, dobra skarbowe, powiat połocki, 2583 dzies. Należało do nich 13 wsi.

Jakubowo, wś, pow. gnieźnieński. W roku 1364 Jakusz, dziedzic J., sprzedał sołtystwo w tej wsi Świętosławowi i Stanisławowi (K. W., n. 1528).

Jakubowskie, okolica szlach., pow. bielski gub. grodz., gm. Malesze, 17 w. od Bielska, 197 dz. Zamieszkała przez drobną szlachtę Jakubowskich.

Jakubowszczyzna, wś, pow. orszański, gm. Łożno (12 w.).

Jakućewicze, wś, pow. grodzieński, gmina Mosty.

Jakułajcie, dobra, pow. szawelski, gmina Szawle (19 w.).

Jakuń, fol., pow. oszmiański. Niewiadomo w jaki sposób powstało ststwo jakuńskie. Posiadali je: w r. 1633 Adam z Kazanowa Kazanowski, r. 1674 Jan Teodor z Rajec Dunin-Rajcecki, r. 1711 Stefan Radziwiński Frąckiewicz, r. 1744 Jan Radziwiński Frąckiewicz, r. 1746

Mateusz Radziwiński Frąckiewicz, w r. 1772 i 1789 Andrzej Zienkowiec, kasztelan smoleński. W skład ststwa r. 1772 wchodziły wsi: J., Soroki, Walki, Korkinięta, Piliponie, Szawiały, Zabłocie, Pasieka, Gietucie i Wasilewice. Tegoż roku ststwo dało intraty 6656 złp. 13⅔ gr., z której połowa szła do skarbu Rzpltej. Po śmierci stściny Heleny Zienkowiec r. 1794 wysiewało się żyta 142 beczki, siana zbierano 220 wozów. Dochód roczny z czynszami wynosił 9863 złp.; podymnego opłacało ststwo 544 złp. Dochód czysty wynosił 9018 złp. Dwór w J. budowany był z drzewa brusowego, kryty dranicami, mieścił 7 pokojów. Przed r. 1865 było w dobrach ststwa 4778 dz. w fol.: Zielony Dwór, Masłowszczyzna, Kryliszki i zaśc.: Zamość, Nowinki i in. Na początku XIX w. przeszło na własność Samuela Łaniewskiego Wołka. Dobra J. drogą wiana za Kazimierą Wołkową przeszły do Bolesława Dmochowskiego. Obecnie J. mający do 800 dz. należy do syna ich Jana.

Jakuńce 1.) wś i zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antolepty (5 w.). par. Dusiaty. Należały do dóbr Wenzowów. 2.) **J.**, dwie wsi, pow. wiłkomierski, gm. Kowarsk (5 w.).

Jakusze, wś, pow. słonimski, gm. Dworzec, 437 dz.

Jakusze, wś nad Prypecią, pow. kowelski, gm. Horniki, 48 w. od Kowla, w pobliżu Ratna, 88 dm., 428 mk.

Jakuszenki, wś, pow. wieliski, gm. Ilino.

Jakuszewszczyzna, wś, pow. wieliski, gm. Wiaźmienny. Na polach wsi dwa kurhany.

Jakuszki 1.) dobra, pow. rzezycki, własność Szostakowskich, 202 dz. 2.) **J.**, dobra, tamże, Komiszewskich, 202 dz.

Jakuszowice, wś, pow. pińczowski. Według Paprockiego siedziba Jastrzębów-Boleszczyków. Z nich Mszczuj miał być kasztelanem sandom. za Chrobrego, a dwaj jego synowie kanonikami krakow. Bolesław, ks. krakow., nagradzając za usługi Wojciecha i Dersława („militum nostrorum“), pozwala im dok. z r. 1280 przebieść J. i Kobylniki na prawo niemieckie (Herby ryc., str. 141).

Jakuszówka, rzka, w gub. mohylewskiej, lewy dopł. Soży.

Jakuszówka, dobra, powiat wołkowyski, gmina Dobrowola, własność Kalinowskich, 226 dzies.

Jakuszyńce, wś, pow. winnicki. Już r. 1545 własność Jakuszyńskich Kociubów, do których należał jeszcze r. 1629. W r. 1552 było 75 dym., pan dostaje w rok 4½ kóp gr., dzień kośby, dzień żniwa. W r. 1629 wojski winnicki wnosi z 151 dym. W r. 1664 Rościszeńska płaci z 40 dym., 2 kamieni młyn. po 15 gr., razem 61 złp. Na początku XIX w., tylko ⅓ wsi należało do Pruszyńskich. Część tę po śmierci Rusanowskiego dostaje w dożywocie wdowa po

nim, 2-o voto marszałkowa Bykowska i posiada około 30 lat. Mąż jej († w r. 1836), skupuje $\frac{2}{3}$ części wsi od Mańczuków i Romanowskich. Synowie (Mikołaj i Piotr powieściopisarz), po śmierci matki w r. 1845 sprzedają wś Aleksandrowi Rusanowskiemu.

F. Morg.

Jakutyski 1.) wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Ponedel (5 w.). 2.) **J.**, zaśc., powiat rosieński, gm. Skawdville (3 w.). 3.) **J. Jakutyski**, dwie wsi, pow. telszewski, gm. Żorany (8 w.). Należą do dóbr Tarwidy. Narbutowie mają tu 20 dz. 4.) **J.**, dwór, pow. wiłkomierski, gm. Konstantynów (6 w.).

Jalec, wś, pow. olawski. Pfotenhauer P.: „Schloss Ieltsch bei Ohlau und seine historische Bedeutung“ (Z. d. V. f. Gesch. u. Altkde. Schlesiens, 1891 r., t. 25.).

Jaliny, wieś pod Latowiczem, ob. *Laliny*.

Jałaniec al. *Jelaniec*, wś, pow. jampolski. Należała do dóbr jampolskich, a r. 1664 do Stanisława Koniecpolskiego (urodzonego z Zamojskiej), który wnosi z 10 dym. i młyna.

Jałbinek, rzeka, w pow. dźwińskim (dyneburskim), prawy dopływ Dźwiny. Wypływa z jez. Jałbina, płynie na połd. i pod wsią Rubany ma ujście.

Jałbrzyki al. *Jałbrzyków Stok*, dziś *Konopki*, wś, pow. łomżyński. R. 1415 Seibor z Sączoci-na, podkom. zakroczymski ma 30 łąn., z tych 20 nad rzeką Jałbrzykowstok, a 10 pod górą i Giełczynem niedaleko Łomży, oddał sześciu dziedzicom z Drożewa, w pow. ciechanowskim, w zamian za ich części. Na 20 łąnach powstała wś Jałbrzyki, a na 10 pod górą Wądołowo (Kapica, Herbarz 143). W r. 1578 Chlewiotki W. mają 8 łąn., 2 rzem., Jałbrzyków Stok z Konopkami i Kozikami 17 $\frac{1}{2}$ łąn., 6 zagr.

Jałcówka, wś, pow. radomski, gm. i stacya poczt. Malin, par. praw. Zarudzie, 22 w. od Radomyśla, 62 dm., 431 mk., młyn, 480 dz. włośc. W r. 1747 należała do Abraama Ernesta de Fressé, następnie z Wyrwą do Michała Haleckiego, poczem nabył ją Cezary Perro (nie Pezo). Obecnie Perro i Sowińska mają 777 dz. roli.

Jałkososna 1.) dobra, pow. kobryński, gm. Błoty, 5 w. od Kobrynia, Koszubowiczów, 396 dz. 2.) **J.**, fol., tamże, gm. Wiercholesie, 9 w. od Kobrynia.

Jałocz, wś, pow. kobryński, gm. Osowce, 62 w. od Kobrynia, 717 dz. W pobliżu wsi śród łąk, cztery kurhany, około 2 arsz. wysokie.

Jałosmycz, obręb leśny w dobrach Byteń, pow. słonimski.

Jałowa, wś, pow. prużański, gm. Suchopol, 13 w. od Prużany, 67 dm., 611 mk., 1233 dz. włośc.

Jałowack, wś, pow. kowelski, gm. Kamień Koszyrski, 52 w. od Kowla, 68 dm., 451 mk., młyn. Własność skarbową.

Jałoweszy, r. 1328 *Ialovans*, r. 1578 *Ialowa-szy*, wś, pow. opatowski. W dok. z r. 1328 w liczbie włości bisk. lubuskich (K. W., n. 1088). Za Długosza wś miała 21 łąn. w tem 2 sołtysie, a 19 płacą po fertonie czynszu. Karczma dawała 22 skojce biskupowi. Dziesięcinę wartości do 20 grz. pobierał biskup, który miał tu 2 łąny roli, ogród i staw (L. B., I, 638). W roku 1578 ks. Ostrogski płaci tu od 20 osad., 14 $\frac{1}{2}$ łąn., 9 zagr., 4 kom., 2 ubog.

Jałowicze (ob. t. III, 337, mylnie w pow. łuckim), w dokum. *Jelowicze* i mylnie *Bielowicze*, wś nad Styrem, pow. dubieński, na pograniczu łuckiego, gm. i par. praw. Jarosławicze (3 w.), 37 w. od Dubna, 20 dm., 190 mk., cerkiew filialna drewn. z r. 1858, kościół par. katol. dekanatu łuckiego. Podług rewizyi zamku łuckiego z r. 1545 kn. Kropotka Jelowiecki miał opatrywać dwie horodnie zamkowe, jedną ze wsi Bełowicz, drugą ze wsi Jelowicz. W r. 1569 składają przysięgę z J. przy przyłączeniu ziemi wołyńskiej do korony: Jakubowa Jałowicka, Awdotia Koziańska, Dymitr Dołmatowicz. W r. 1570 kn. Jałowicka płaci z J. i Worsina od 8 dym., 7 ogr. po 4 gr., 8 ogr. po 2 gr., 2 kół młyn. i Dymitr Dołmatowicz Isajkowski z części J. od 3 dym., 2 ogr. po 2 gr. W r. 1577 Dymitr Dołmatowicz wnosi z części J. i Worsyna od 4 dym. po 10 gr., 2 ogr. po 4 gr.; Hryhory Danielewicz z 7 dym. po 10 gr., 3 ogr. po 2 gr. i kn. Michajło Rożyński z J. i Tworynicz od 1 dym. 10 gr., 3 ogr. po 2 gr. W r. 1648 własność Dołmat Isajkowskiego, stolnika wołyńskiego, z Worsynem ma 23 dym., a 1650 r. 2 dym. Potem Massalskich. Nadto w sąsiedztwie znajdowała się druga wś t. n., będąca r. 1583 w posiadaniu kn. Awdoty z Wachnowskich Matwiejowej Czetwertynskiej, którą trzymał Oparzypieski i wniósł od 1 dym., 2 ogr.

Jałowiec, jezioro, w pow. lepelskim, w dobrach Białe.

Jałowiki 1.) wś, pow. prużański, gm. Masiewo, 189 dz. 2.) **J.**, chutor, pow. słonimski, gm. Derewna, własność Jagodzińskich, 114 dz.

Jałówka 1.) obręb leśny, pow. prużański, gm. Suchopol. 2.) **J.**, urocz., pow. sokólski, gm. Czarna Wieś, 44 dz. włośc. 3.) **J.**, wś, tamże, gm. Romanówka, 625 dz. 4.) **J.**, fol. i os., tamże, gm. Trofimówka. Fol. należy do dóbr Romaszkówka. 5.) **J.**, wś i urocz., tamże, gm. Kamionka, 121 dz. 6.) **J.**, fol., tamże, gm. Makowlany, 14 w. od Sokółki, własność spadkobierców Ottona Bera, 444 dz. 7.) **J. Lisienory**, wś, tamże, ob. *Lisienory-Jałówka*. 8.) **J.**, mstko nad rz. Świsłoczą, pow. wołkowyski, gm. Szymki, 44 w. od Wołkowyska, 1317 mk., 1135 dz. włośc., 281 cerk. i 33 prywat. O 20 sąż. na płu. wschd. od mstka jest wał, mający do 34 sążn. długości. Na granicy J. i wsi Nowosady wyniosłość, zarosła jałowcem, zwana „Mogilia“.

9.) **J.**, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gmina Smołwy (7 w.).

Jałowo 1.) wś i dobra, pow. sokolski, gmina Kamienna, 38 w. od Sokółki. Wś ma 95 dz.; dobra, własność Szezerbów, 268 dz. 2.) **J.**, dobra, pow. wołkowyski, gm. Zelzin, 31 w. od Wołkowyska, własność Nietupskich, 281 dzies. 3.) **J.**, dobra, pow. czauski, hr. Tołstojów z Nikolskiem i Horodcem [3864 dz. (2719 lasu); 3 młyny, folusz.

Jałowszczyzna, fol., pow. grodzieński, gm. Hołynka, Milkowskich, 39 dz.

Jałuszczuki, os., pow. brzeski gub. grodz., gm. Rohacze.

Jałucewicze, wś, pow. wołkowyski, gmina Krzemienica, 188 dz.

Jałyszów, wś, pow. nowogradwołyński, gm. Baranówka, par. praw. Żaboryca (8 w.), 34 dm., 266 mk., smolarnia. Własność Bonieckich.

Jama Wilcza, urocz., pow. sokolski, gmina Kamionka, 18 dz.

Jamasze, wś, pow. grodzieński, gm. Kryni, 72 dz.

Jamcowy, chutor przy Koniszczowie, pow. uszycki.

Jamejki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Dusiaty (3 w.).

Jameńka, wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Dmitrowicze, 193 dz.

Jamiczno, wś i chutor, pow. słonimski, gm. Dobromyśl. Wś ma 96 dz.; chutor należy do dóbr Kuliki.

Jaminiec, kol., pow. rówieński, gm. Derażne, 13 dm., 80 mk.

Jamino, wś, pow. wilejski, gm. Chotenczyce (3 w.); miała 8 dusz rewiz., należała do dóbr Zaborze.

Jaminy, wś, pow. augustowski. W reg. pob. z r. 1577 podano wś „Caimi“, w par. Jedwabno, w której możnaby się domyśleć pierwotnej formy nazwy Jaminy.

Jamiszczce, wś, pow. wieliski, gm. Krest. W r. 1765 w ławnictwie Jamiszczce, wójtostwa chrestowskiego. Ławnictwo Jamiszczce obejmowało 13 wsi, w tej liczbie 5 wsi w dzisiejszej gm. Krest.

Jamiszczce, chutor, pow. łucki, gm. Osowa, 6 dm., 31 mk.

Jamki 1.) wś, pow. czechryński, gm. Stawidła, st. poczt. Złotopol (20 w.), 70 w. od Czechrynia, 19 dm., 130 mk., wiatrak. Należała do dóbr Stawidła. 2.) **J.**, kol. i chutor, pow. łucki, gm. Torczyn. Kol. ma 62 dm., 371 mk.; chutor 3 dm., 16 mk.

Jamna, *Jamno*, wś, os. i dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Kosieze, 8 w. od Brześcia. Wś ma 299 dz.; osada 74 dz.; dobra Kołosowych, 485 dz.

Jamna 1.) w dok. *Ianijna*, wś, pow. grybowski, par. Bruśnik. Wspom. w dok. z r. 1370

(Kod. mał. I). 2.) **J.**, wś, pow. dobromilski. W r. 1565 w ststwie przemyskiem, miała 24 kmieci na 18 łanach, osadzonych na prawie wołoskiem. Książ. (sołtys) bierze trzecią część czynszow. Dziesiętnik na półłanku wolny. Pop daje z ćwierci i cerkwi gr. 28. Dań barania, wieprzowa i półmiarek popiołu od kmiecia. Ogół dochodu zł. 96 gr. 26.

Jamne 1.) (ob. t. III, 393 *Jamno*), wś, pow. bychowski, gm. Horodziec (7 w.). 2.) **J.**, wś, pow. rohaczewski, gm. Dowsk (3 w.), 67 dm., 414 mk., zapasowy śpichlerz gminny. 3.) **J.**, wś, pow. wieliski, gm. Wiaźmieny.

Jamnica, wś nad rz. Bystrycą, pow. staniśławowski. W r. 1565 w ststwie halickiem, ma 32 kmieci na półdworzyszczach, 14 zagrod. (podśadków), 4 śluszków, karczmarz daje zł. 16, popów 2 po gr. 30. Młyn daje zł. 15. Powołowszczyzny co lat siedm dają 50 wołów po 4 zł. cenionych. Ogółem zł. 176, gr. 19 den. 3. Na obszarze należącym do tej wsi powstała wieś Uhrynów.

Jamnice, wś, pow. mohylewski, gm. Wendorż (7 w.).

Jamnik 1.) wś, pow. kobryński, gm. Wołowieł, 165 dz. 2.) **J.**, urocz., tamże, gm. Antopol. 3.) **J.**, fol. w dobrach Malecz, pow. prużański.

Jamniki, fol. dóbr Karolin, pow. kobryński, gm. Rohoźna.

Jamno 1.) w dok. *Iamno* i *Iampno*, wś, pow. gostyński. Wś książęca nadana r. 1297 przez Bolesława, ks. mazow., biskupowi poznańskiemu. W r. 1336 wspom. sołtys wsi. W r. 1381 toczy się proces o sołtystwo, zabrane przez dziedzica wsi Słubice (K. W., n. 766, 1498, 1784 i 1781). W r. 1579 płać tu od 23¹/₂ łan., 4 zagrodn., 4 rzem., 2 kom., 2¹/₂ łan. wójt. i części plebana, 3 zagr., 1 rzem. 2.) **J.**, wś, pow. łowicki. W r. 1404 wcielona do nowoutworzonej parafii przy kościele św. Ducha w Łowiczu, wraz ze wsiami: Bratkowice, Jastrzębia, Pielaszków, Domkowice, Ostrów, Otolicie (Łaski, L. B., II, 256). W roku 1579 arcybiskup gnieźn. płać tu od 10 łan. i 10 zagr.

Jamno 1.) dobra, pow. brzeski gub. grodz., gm. Dmitrowicze (1 w.), 45 w. od Brześcia, własność Czyżczerynych, z urocz. Sieliszczce i Sokolniki 1159 dz. (333 lasu, 200 nieuż.). 2.) **J.**, wś, pow. dzisieński, gm. Stefanpol (4 w.); r. 1865 miała 92 dusz rewiz., należała do dóbr Ludwinowo.

Jamno 1.) urocz., pow. łucki, gm. Szczurzyn, 4 dm., 30 mk. 2.) **J.**, chutor, pow. owrucki, gm. Iskorość, 6 dm., 41 mk.

Jamonicie 1.) dwór, pow. rossieński, gmina Łabardzie (17 w.), Szytyłków, 100 dz. 2.) **J.**, okolica, pow. telszewski, gm. Żorany (23 w.). Mają tu Sudowiczowie 40 dz., Jamontowie 18 dzies.

Jamontany, dobra, pow. poniewieski, gmina Rozalin (3 w.).

Jamontówka, kol., pow. rówieński, gm. Tuczyn, 11 dm., 91 mk.

Jamonty 1.) wś, pow. rossieński, gmina Szweksznie (3 w.). 2.) J., dwór, pow. telszewski, gm. Żorany (4 w.), Sakielów 180 dz., Gaudeszów 29 dz.

Jamontyszki 1.) *Poolzie*, w spisie własności ziem. *Janotycki Polsie*, dwór, pow. kowieński, gm. Eleonorów, Milewskich, 79 dz. 2.) J., dwór i fol., pow. rossieński, gm. Mańkuny (12 w.). 3.) J., fol., pow. wiłkomierski, gm. Zmujdki (4 w.). Robaszewskiego, 22 dz., i Pietraszków, 22 dz.

Jampol 1.) dobra, pow. nowoaleksandrowski, gm. Dryświaty (5 w.), Bobrowskich, 720 dz. 2.) J., dobra, tamże, gm. Sołoki (5 w.).

Jampol 1.) wś nad Uszą, pow. radomyski, gm. i st. poczt. Czarnobyl (11 w.), par. praw. Czerewacz, 130 w. od Radomyśla, 20 dm., 151 mk., szkoła, 296 dz. Należała do dóbr Czarnobyl. 2.) J., wś, pow. zwinogródzki, gmina Petrykówka, st. poczt. Kalihorka Mokra, 35 w. od Zwinogródki, 254 dm., 1398 mk., cerkiew, szkoła. 3.) J., msto pow. gub. podolskiej. Już około r. 1600 Zamojacy zbudowali tu zameczek. W r. 1664 Jan Zamojski wnosi z J. od 18 dym, 2 młyn. o 4 kam., 2 kół stepn., razem 164 złp. 15 gr. Gm. J. obejmuje obecnie 65 miejscowości, 2356 dm., 10347 mk. włościan (4549 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 16,896 dz. (11,382 roli). Nadto w gm. jest 9672 dz. (7273 roli) większej posiadłości i 542 dz. ziemi cerk. Cała gm. ma 27,110 dz. (19,089 roli) i 11,968 mk. Marszałkami byli nie Jaroczyński Antoni i Walenty lecz Jaroszyński. Nadto opuszczeni marszałkowie: Jaroszyński Wincenty (1807), Mańkowscy Wacław i Waleryan i Sobański Piotr. 4.) J., mstko nad Horyniem, pow. Krzemieniecki, gm. Jampol, 42 w. od Krzemieńca, 344 dm., 2565 mk., cerkiew drewn. z r. 1876 uposażona 80 dz. z nadania ks. Teofili Wiśniowieckiej z r. 1744, szkoła cerk. (od r. 1885), zarząd gm. i okr. pol. (stanu), st. poczt. i teleg. Cerkiew fil. we wsi Pańkowce. Biskup Janusz nabywa roku 1535 horodyszcze (ziemię) tychemelskie za 450 kóp gr. lit. od Sieniutów. Po jego śmierci (r. 1538) dostała Januszpol, Pańkowce i Grzybowę (Drybowę) jego siostra Beata z Kościeleckich Iłina Ostrogska, następnie żona Łaskiego. Siostrzenica Łaskiego Zofia wnosi J. jako wiano Wojciechowi Starzechowskiemu, stęście wyszogrodzkiemu. W tym czasie J. z okolicą spustoszyli Tatarzy. Wkrótce potem J. przechodzi do ks. Stefana Zbaraskiego, wwdy trockiego, który r. 1583 wnosi z niego od 17 dym. rynkowych po 6 gr., 26 dym. ulicz., 26 ogr., 28 chałup nędznych, 28 ogr., 4 szewców, 5 krawców, 4 garncarzy, 2 kowali, 4 piekarek, 1 dudarza, 6

sług żydow., 1 tkacza, 20 ról, 3 kół miejskich wałn., 1 fol., 1 popa. W r. 1646 Wiśniowiecki, biskup sufragana wileński, wznosi kościół katol. p. w. św. Kazimierza, nadawszy mu Paryłów za Horyniem. Janusz Wiśniowiecki r. 1723 dodaje do uposażenia kościoła wś Lepesówkę, 400 złp., 1/2 beczki miodu i 2 kamienie łoju, składane przez kahał. Córka Janusza wnosi J. w dom Radziwiłłów. W r. 1780 pali się msto i kościół. Jan Sieniuta, horodniczy krzemieniecki, kupuje kościół reformatów w Dederkałach i przenosi go do Jampola. Dn. 25 maja r. 1787 nocował tu Stanisław August powracając z Kaniowa. W r. 1806 ks. Dominik Radziwiłł sprzedaje klucz jampolski i sąsiedni antonowiecki hr. Ludwice z Rzewuskich Chodkiewiczowej, stęście zmujdzkiej. Obecnie Chodkiewiczowie mają tu 3572 dz. Gm. obejmuje 15 miejscowości, 938 dm. włośc. (obok 328 innych), 8310 mk. włościan, uwłaszczonych na 8970 dz.

Janajcie 1.) wś, pow. rossieński, gm. Poju-rze (9 w.). 2.) J., dobra, pow. szawelski, gm. Kiryjanowo (15 w.).

Janajkiszki, wś, pow. wiłkomierski, gmina Owanta (14 w.).

Jananiszki, wś włośc., pow. święciański, gm. Święciany (7 w.), miała 20 dusz rewiz.; należała do dóbr skarb. Mile.

Jancewicze, dobra nad rz. Pulwą, powiat brzeski gub. grodz., gm. Połowce, 51 w. od Brześcia, spadkobierców Jaczynowskiego, 772 dz. Na gruntach dóbr, w urocz. Zameczysko, w pobliżu Pulwy, okop owalny, otoczony wałem, mającym 79 sąż. obwodu. W aktach z r. 1594 przechowanych w cerkwi siola Żubacze, horodyszcze zwane jest „Starym zameczyskiem“.

Jancza Rudnia, wś przy ujściu Hłumczy do Uborei, pow. nowogradwołyński, gm. Emilezyn, par. praw. Podłuby (7 w.), 54 w. od msta pow., 121 dm., 784 mk. Dzieliła losy Emilezyna.

Janczewo, wś, pow. łomżyński. R. 1409 Jakusz Dzeworkowicz sprzedaje Janczewo pięciu braciom z Bledzewa. (Kapica, Herbarz 45, 146).

Janczyce, w dok. *Janczina Wola*, wś, pow. opatowski. W r. 1351 Maciej, bisk. kujawski, nadaje dziesięcinę z J. prebendzie przy kościele św. Jerzego w Krakowie na zamku, fundowanej przez Kazimierza W. (Kod. kat. krak., I, 246). W reg. pol. z r. 1578 wś ta w par. Backowice płaci od 3 os. na 1 1/2 łan., 1 łan. sołt., 3 zagr.

Janczyn, wś, pow. przemysłański. W roku 1565 w ststwie rohatyńskim, ma 27 kmieci na ówierciach, karczmarz zł. 8, pop gr. 30 i lisę. Pasieka z 66 pniami, młyn o 2 kołach. Ogółem dochodu zł. 120, gr. 24, den. 9. Ob. *Podgrodzie* (t. VIII, 383) i *Korzelice*.

Janeczkowo, wś, pow. dryzieński, parafia Zabiały.

Janojkiszki, zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antuzów (3 w.).

Janele, zaśc. dóbr Ponczany, pow. dzisieński.
Jangrot, wś, pow. olkuski. W r. 1324 Nan-
 ker, bisk. krak. pozwala w lasach biskupich ko-
 ło Sułoszowy i Zadroża założyć na prawie fran-
 końskim wś nazwiskiem Biskupice. Ma tu być
 założony młyn, karczma, 2 jatki rzeźnicze, 2
 szewckie, 2 piekarskie. Dwa łany przeznacza
 dla przyszłego kościoła. Osadnicy płacić będą
 po pół grzyw. z łanu. Osada ta zmieni nastę-
 pnie nazwę na Jangrot, od biskupa Jana Grota.
 Długosz nazywa J. wsią. Miała wtedy kościół
 par. drewniany, p. w W. Św. Istniał tu folw.
 biskupi, sołtystwo, 2 karczmy. (L. B., II, 56).
 W r. 1581 jest 18 łan. km., 8 kom., 2 rzem., $\frac{1}{2}$
 łanu karcz.

Janiany 1.) wś, pow. poniewieński, gm. Na-
 ciuny (17 w.). 2.) J., dwór, tamże, gm. Ponie-
 wieź (20 w.).

Janicz, wś, pow. czehryński, gm. Lubotów,
 st. poczt. Czehryń (7 w.), 369 dm., 2094 mk.,
 cerkiew, szkoła cerk., młyn, 7 wiatraków.

Janiczn, folw. dóbr Leonopol, pow. dzi-
 sieński.

Janidzie, dobra, wś, zaśc. i okolica, powiat
 wilkomierski, gm. Owanta, 44 w. od Wilkomie-
 rza. Mają tu Anforowiczowie 34 dz., Wierzbicey
 37 dz., Horodecy 60 dz., Iwaszkiewiczowie 178
 dz., Kejrysowie 20 dz., Tangowiczowie w J.
 i Papiszkach 1269 dz.

Janieliszki 1.) dwie wsi, pow. nowoaleksan-
 drowski, gm. Jużynty (4 w.) i Poniemuń (1 w.).
 2.) J., dwór, pow. poniewieński, gm. Pokroje
 (6 w.). 3.) J., wś i fol., tamże, gm. Pompiany
 (2 i 16 w.).

Janielowo, wś, powiat dryzieński, parafia
 Druja.

Janiewicki Las, kol., pow. rówieński, gm.
 Działkowice, 30 dm., 187 mk. Przy wsi Ja-
 niewicze.

Janiewicze, wś, pow. święciański, gm. i do-
 bra Szemetowszczyzna (7 w.), miała 66 dusz
 rewiz.

Janiewicze 1.) wś, pow. rówieński, gmina
 Działkowice, par. praw. Nowosiółki, 30 dm.,
 288 mk. W r. 1648 ks. Mikołaj Czartoryski
 wnosi od 20 dym. 2.) J., w dok. *Janowicze*, wś
 nad Łuhem, pow. włodzimierski, gm. Hrybowica,
 23 w. od Włodzimierza, 68 dm., 504 mk. Nale-
 żała do dóbr biskupstwa włodzimierskiego. W r.
 1577 Fiedosiej, władca włodzimierski, wnosi
 z J. od 15 dym., 9 ogr., 2 kół młyn. po 24 gr.
 Część Dawida, który płaci od 6 dym. dworz., 4
 ogr. po 4 gr. W rejestrze z r. 1583 nie podana
 pomiędzy dobrami cerkiewnymi.

Janik, w dok. z r. 1412 *Jamnik*, wś, powiat
 opatowski. Piotr bisk. krakow. nadaje sołtystwo
 we wsi J., Piotrowi, synowi Kadka (Kod. kat.
 krak., II, 373).

Janików 1.) wś, pow. kaliski. R. 1333 Wa-
 rzyzniec Zaremba sprzedaje sołtystwo w swej

wsi J. braciom Mikołajowi i Kunadowi dla osa-
 dzenia wsi na prawie niemieckim (K. W., n. 1124).
 2.) J., wś, pow. kozienicki. W dok. z r. 1252
 wśród włości klasztoru sieciechowskiego.

Janikowice, wś, pow. miechowski, par. Zie-
 lenice. W dok. z r. 1372 (Kod. mał., III, 258).

Janikowice, r. 1362 *Janyczowycze*, wś, pow.
 dąbrowski. Wspom. w dok. z r. 1280. Wedle
 dok. z r. 1363 pobierano tu cło (Kod. mał., III,
 str. 160). Dziś jest to przys. Otfinowa.

Janikuny, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm.
 Czadosy (5 w.).

Janin 1.) fol. dóbr Mohilowce, pow. wołko-
 wyski. 2.) J. (ob. t. III, 402), pow. drysieński.
 Przylegają do rz. Żmiejki, były własnością Mi-
 chała Szczytła. Poprzednio należały do Kona-
 rzewskich.

Janin 1.) fol., pow. włodzimierski, gm. Sko-
 biełka, 6 dm., 64 mk. 2.) J. Bór, kol., powiat
 włodzimierski, gm. Olesk, 29 dm., 177 mk.

Janina, wś, pow. stopnicki. Nadana przed
 końcem XII w. szpitalowi w Zagości. Ob. *Zagość*
 (t. XIV). Według dok. z r. 1317 na wś tę roz-
 ciągnięto swobody jakie otrzymała Zagość (Kod.
 mał. II, 235). Za Długosza siedzi tu czterech
 częściowych dziedziców h. Janina. We wsi jest
 kościół par. drewniany, p. w. św. Wojciecha.
 Pleban miał 2 łany, karczmę płacącą 2 grzyw.,
 drugą dającą kopę groszy, sadzawkę. Cztery
 folwarki i łany km. dawały plebanowi dziesięci-
 nę wartości do 10 grz. (L. B., II, 379). Kościół
 tutejszy był zapewne filialnym należącym do
 Zagości.

Janintowicze, wś, pow. kowieński, gm. Bob-
 ty (3 w.).

Janisławice, wś, pow. skierniewicki. W dok.
 z r. 1359 wśród włości arcyb. gnieźn. (K. W.,
 n. 1404). R. 1579 płacą tu od 13 łan., 2 dział-
 łów, 1 rzemieśl., 2 kom., 2 łan. wójtów, 1 łan
 wolny.

Janiszew, wś, powiat krobki. Wspom. w
 dokum. z r. 1310 (K. W., nr. 930), wchodził
 w skład pow. ponieckiego.

Janiszew, wś, pow. kwidzyński, ob. *Januszew*.

Janiszewo, r. 1252 *Januschou*, wś, pow. wło-
 cławski. Wedle dok. z r. 1252 daje dziesięcinę
 kościołowi w Dobrowie. (K. W., nr. 304).

Janiszewo, wś, pow. kwidzyński, ob. *Ja-
 nuszków*.

Janiszkańcie, dobra, pow. szawelski, gmina
 Ligumy (26 w.).

Janiszki 1.) folw. i dwie wsi, pow. nowo-
 aleksandrowski, gm. Antuzów, par. Dusiaty, 3 i
 23 w. od msta pow. Fol. należy do Dąbrow-
 skich, ma 83 dz. W r. 1788 Maryanny Kiełp-
 szówny, cześnikowej bractwskiej. 2.) J., dwór,
 tamże, gm. Popiel (10 w.). 3.) J., dwa zaśc.,
 tamże, gm. Rakiszki (3 w.). 4.) J., wś, pow.
 rossieński, gm. Taurogi (4 w.), 33 dm., 330 mk.,
 szkoła. 5.) J., mstko, dobra i wś (9 w. od

mstka), pow. szawelski, gm. Janiszki, 39 w. od Szawel (ws i dobra o 28 w.). Mieszczanie posiadają 1621 dz. Dobra, własność bar. Koskulów, 700 dz. Kościół wznosił r. 1523 biskup wileński Jan, opatrzył go funduszem i mianował plebanem ks. Marka Lanczkiego. Ten założył tu szkołę, której nauczyciel, przez plebana utrzymywany, uczył czytać i pisać po żmudzku i po polsku. Gmina należy do 3 okr. pol., obejmuje 61 miejscowości, 974 dm. włośc. (obok 388 innych), 7150 mk. włościan, uwłaszczonych na 14,289 dz. 6.) **J.**, zaśc., pow. wiłkomierski, gm. Owanty (14 w.). 7.) **J.**, fol., tamże, gmina Szaty (4 w.). 8.) **J.**, przys. dóbr Dżisna, pow. święciański.

Janiszów, ws nad Wisłą, pow. janowski. Należała do grodu w Zawichoście i nadana (co do dziesięcin?) r. 1262 klasztorowi przeniesionemu do Skały. W r. 1278 Kunegunda ks. krakow. i sandom. nadaje tę wieś kupioną od meża Bolesława ks. krakow. za 30 grzyw. jakiejś Elżbiecie („Elyzabet femine nobili“). Akt spisany w Korczyni (Kod. mał., I. 70, 115). W r. 1531 ws w par. Piotrawin. Częściowi właściciele płacą od 2 łan.

Janiszówka 1.) *Janyszówka*, ws nad Sobem, pow. lipowiecki, gm. i st. poczt. Daszów (10 w.), 48 w. od Lipowca, 40 dm., 402 mk., kaplica, szkoła, młyn. 2.) **J.**, *Janyszówka*, słoboda nad rz. Ryżnią przy wsi Lubowicze, pow. radomyski. 3.) **J.**, ws, pow. taraszczański, gm. Krzywiec, st. poczt. Taraszcza (29 w.), 440 dm., 3053 mk., cerkiew, szkoła, 5 wiatraków, stadnina. 4.) **J.**, kol., pow. rówieński, gm. Tuczyń, 41 w. od Równego, 31 dm., 183 mk.

Janukny, dwór, pow. nowoaleksandrowski, gm. Popiel (7 w.).

Jan kajcie 1.) ws, pow. rossieński, gm. Andrzejów (10 w.). 2.) **J.**, dwór, tamże, gm. Kołtyniany, Kiełpszów, 140 dz. 3.) **J.**, okolica, tamże, gm. Szydłów (13 w.). Mają tu Witkiewiczowie 35 dz., Kondratowie 35 dz., Mędrzewscy 15 dz., Przyjałgowscy 20 dz., Tędziagolscy 20 dziesięcin. 4.) **J.**, dobra, powiat szawelski, gm. Podubis (4 w.), Matuszewiczów, 229 dz. 5.) **J. Stawryły**, fol., tamże, gm. Tryszki (6 w.), Gintylów, 34 dz. 6.) **J.**, zaśc., pow. telszewski, gm. Wornie (25 w.).

Jankajtyszki, zaśc., pow. telszewski, gmina Wornie (24 w.).

Jankiewicz, ws, pow. rówieński, gm. Kostopol, par. praw. Hołowin (5 w.), 38 w. od Równego, 123 dm., 446 mk., cerk. filialna drewn. z r. 1779. Do filii należy ws Korezywie. W r. 1886 w filii było 53 dm., 511 mk. prawosł., 4 katol. i 796 ewang. W r. 1577 przy Stepaniu ks. Konst. Ostrogskiego, który wnosi z 7 dym. pół dworz., 4 dym. na ćwierci, 3 ogr. Potem ks. Zasławskich, Lubomirskich, Nyków, obecnie apanaży (Udiełow.).

Jankiszki, dwór, pow. telszewski, gm. Szukdy (5 w.), Popreckich, 45 dz.

Janko-Gaj, dwa zaśc., pow. wiłkomierski, gm. Konstantynów (6 w.).

Jankolna, zaśc. dóbr Bujwidy, pow. wileński.

Janków 1.) kol., pow. łęczycki, par. Piątek. W dok. z r. 1357 wśród włości arcyb. gnieźn. 2.) **J.**, kol., pow. kaliski. W r. 1301 Henryk, prepozyt z Grodziska sprzedaje Markowi soltystwo w tej wsi dla osadzenia jej na prawie średzkiem. Soltys otrzymuje 6 łan. i 4 zagrody wolne. Osadnicy mieć będą 12 lat wolności. (K. W., nr. 845).

Janków, ws, pow. winnicki, gm. i st. poczt. Tywrów (9 w.), st. dr. żel. Winnica al. Gniewań, 67 dm., 509 mk., cerkiew, 529 dz. dwor. Około r. 1590 Komarów. W r. 1664 część należy do Mikołaja Zestolińskiego, pisarza ziemi braclawskiej, płacącego od 1 dym. W r. 1668 w dzierżawie Wilgi, zniszczona. Potem Czetwertyńskich. W ogrodzie są ślady ich pałacu. Obecnie po Koczubejach własność Engelhardta.

Janków 1.) ws, pow. pleszewski. Pierwotnie własność klasztoru miechowskiego w par. Grodzisko. Dziesięcinę pobierał klasztor. (Dług. L. B., III, 24). Por. *Garbów*. 2.) **J.**, ws, powiat ostrzeszowski. Wspom. w dok. z r. 1360 (K. W., nr. 1432) w liczbie opustoszałych wsi bisk. wrocławskiego, oddanych Stef. Gromassy, kan. pozn. dla poprawienia ich stanu. 3.) **J. Zalesny**, ws, pow. odolanowski. W r. 1246 Przemysław, ks. polski, przysądza tę wieś kościołowi gnieźn., któremu ją nadał poprzednio komes Andreas zw. Rasea, wobec ks. szląskiego i jego baronów. (K. W., nr. 255). W r. 1580 istnieje Jankowo i Jankówko (J. minor.). We wsi jest kościół par.

Jankowce, ws, pow. orszański, gm. Dobromyśl (6 w.).

Jankowce 1.) ws nad rzeką Hujwą, powiat berdyczowski, gm., st. poczt. i dr. żel. Koziatyn (2 w.), 23 w. od Berdyczowa, 106 dm., 522 mk., cerkiew, szkoła, młyn. Obecnie Tyszkiewiczowa ma tu 273 dz. roli. 2.) **J.**, w dok. *Janicowce*, ws, pow. łatyżowski (dawny pow. międzyboski), par. katol. Michałkowce, st. poczt. Derażnia, 1430 dz. (600 lasu) dwor. W r. 1530 Buczajscy płacą od 7 pługów; r. 1542 część (4 pługi), należy do Buczajskich, druga (5 pługów) do Podfilipskich. W r. 1565 Pretficzowa wnosi od 10 pługów. W r. 1569 Krępskiej, spustoszona, płaci od 2 pługów. W r. 1578 Jazłowieckich, w dzierżawie Pretficza, spustoszona, 1 pług, a r. 1583 — 2 pługi i 1 koło doroczne. W r. 1668 Głazowskiej, spustoszona, zabudowywa się na nowym korzeniu, ma 2 dym. Obecnie Maryi Raszewskiej. 3.) **J.**, ws, pow. lityński. W roku 1629 Adam Kalinowski, ststa braclawski, wnosi z 15 dym. 4.) **J.**, ws nad Horynką, pow. krzemieniecki, gm. Borsuki, par. prawosł. Kuszlin (1 w.), 16 w. od Krzemieńca, 71 dm., 485 mk.,

cerkiew filialna drewn. z r. 1786. Własność Wiśniowieckich, Mniszehów, Ogińskich, Ożarów-skich. 5.) **J.**, ws nad Żerdzią, tamże, gm. Białozorka, st. poczt. Jampol (20 w.), 46 w. od Krzemieńca, 155 dm., 954 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1741. W r. 1463 w schedzie kn. Wasila Wasilewicza Nieświckiego z Iwaczowem Dolnym i Zbarażem. W r. 1583 śród dóbr po ks. Wład. Zbaraskim, następnie Rzysszczewskich, w kluczu białozoreckim, obecnie Teplakowa, 502 dz. 6.) **J.**, ws, pow. włodzimierski, gm. Bereżce, 65 w. od Włodzimierza, 61 dm., 364 mk. 7.) **J.**, ws nad rzeką Kodenką, pow. żytomierski, gmina Kodnia (5 w.), 16 w. od Żytomierza (st. poczt.), 25 w. od Berdyczowa, 100 dm., 750 mk., cerkiew drewn. z r. 1856, szkoła cerk. od r. 1863, młyn, 2 wiatraki. Do par. należy ws Wertykijewka (1 w.). Ws osadzona była przed rokiem 1593, przez Jankowskiego i Growieskiego we włości kodeńskich, dóbr slobodyjskich (berdyczowskich), Tyszkiewiczów Łohojskich. Obecnie Modesta Jezierskiego, 495 dz.

Jankowce, ws, pow. tarnopolski. W r. 1583 przy Czerniachowie ks. Konst. Ostrogskiego, krajczego w. ks. lit., stsy włodzimierskiego, płaci od 4 dym., 6 ogr., 2 ogr. W r. 1650 z Peremirką ks. Zasławskiego, ma 70, w 1651 r. 30, a w 1653 r. 12 dym.

Jankowice 1.) ws, pow. radomski. Kościół par. p. w. św. Mikołaja, wspomniany już u Długosza (L. B., I, 334, 392), który jednak nie daje opisu kościoła ni wsi. Obecny murowany pochodzi z r. 1787. Zdaje się, że te J. wymienione są w dok. z r. 1191 w liczbie wsi płacących dziesięcinę kolegiacie sandomierskiej i ztąd utworzona w pobliżu Wola Jankowska, dziś Górnowola, daje także dziesięcinę scholastykowi sandomierskiemu. 2.) **J.**, kol., pow. turecki. W dok. z r. 1136 śród włości arcyb. gnieźn. (K. W., n. 7). W r. 1552 siedzą tu częściami dziedzice, bez kmieci, na ćwierciach i półłanach.

Jankowice, ws, pow. poznański. W r. 1580 włada tu Marcin Nagórski, r. 1582 Piotr Potulicki, wojew. brzesko-kujawski płaci od 7 łan., 5 zagrod., 2 komorn., kowala, 1/2 łan. karcz., 51 owiec i pasterza. Ob. Pałac w J., Album do „Wspomnień Wielkopolski“, Edwarda Raczyńskiego.

Jankowice, mylnie *Jankowice* (ob. t. III, str. 409), ws nad jez. Czerwonem, pow. kijowski, gm. Chotów, st. poczt. Demijówka (18 w.), 20 w. od Kijowa, 252 dm., 1471 mk., cerkiew, szkoła cerk., 7 wiatraków, 1783 dz. włość. Dawniej włość monasteru św. Zofii w Kijowie następnie osada bojarów pancernych kijowskich, zniesiona przez Tatarów w pierwszej połowie XVI w., potem ks. Koreckich. Założenie wsi mylnie odniesiono do r. 1093 i przypisano Janowi (Wyszatyczowi), bojarowi w. kn. kijow. Światopełka.

Jankówka 1.) ws nad rz. Jasinowym Stawem, pow. humański, gm. Iwańka (nie Bahwa), st. poczt. Buki (20 w.), 49 w. od Humania, 123 dm., 876 mk., cerkiew, 3 wiatraki. Mają tu: Kronberg 592 dz. i Tow. włościan 202 dz. 2.) **J.**, ws, pow. wasylkowski, gm. Błoszniki, st. poczt. Białacerkiew (25 w.), 45 w. od Wasylkowa, 515 dm., 2852 mk., cerkiew, kaplica, szkoła cerk., lecznica, 5 wiatraków.

Jankowo, ws, pow. dzisieński, gm. Mikołajów (14 w.); miała 9 dusz rewiz, należała do dóbr Łąka.

Jankowo 1.) pierwotnie *Niankowo*, w XVI w. *Jankowo*, ws, pow. gnieźnieński. W r. 1356 Jarosław ze Skotnik, arcyb. gnieźn., funduje i uposaża tu kościół, p. w. św. Szymona i Judy, eryguje parafię, do której wcielił ws Wełnicę (K. W., n. 1339). Na prośbę Bodzanty, bisk. krakow., który się urodził w J. i był dziedzicem wsi, arcyb. Jarosław nadał kościołowi dziesięcinę stołu arcyb. z Budziszawia i Kożuszkowa. W końcu XVII w. proboszcz ze Strzyżewa zarządza parafią, którą w XVIII w. zniesiono. Ws wcielono do par. w Strzyżewie a kościół rozebrano. W dok. z r. 1393 występuje Dobiesław „haeres de Niankowo“ (K. W., n. 1932). 2.) **J.**, ws, pow. węgrowski. W r. 1329 komes Marcin, wojew. kaliski, potwierdza nadanie klasztorowi w Łeknie, przez Sędziwoja (brata stryjecznego Marcina), wsi Łęgowo z działem zw. Jankowo (K. W., n. 1007 i 1008). 3.) **J.**, ws, pow. średzki. Ws stanowiąca uposażenie prebendy pozn. W r. 1365 bisk. pozn. pozwala niejakiemu Bartkowi, wystawić tu młyn na rz. Cybinie (K. W., n. 1548).

Jankowszczyzna 1.) fol. dóbr Tokary, pow. brzeski gub. grodz. 2.) **J.**, fol., pow. kowieński, gm. Żejmy (3 w.), Jankowskich, 57 dzies. 3.) **J.**, ws, pow. nowoaleksandrowski, gm. Duksztyn (6 w.). 4.) **J.**, ws, pow. dryzieński, parafia Zabiąły, należała do dóbr Trzaskowice.

Jankulów, ws, pow. jampolski. Niegdys Zamojskich, drogą wiana Koniecpolskich. W roku 1664 Stanisław Koniecpolski (urodz. z Zamojskiej) wnosi z 9 dym., młyna na „potężnej wodzie“ 3 zł., od koła stępn. 1 zł., razem 17 złp. 15 gr. Obecnie Jan Górski ma 840 dz. (194 dz. lasu).

Jankuny 1.) okolica, pow. kowieński, gmina Ejragoła (12 w.), 57 w. od Kowna. Mają tu: Czaczkowscy 14 dz., Czyżewscy 8 dz., Gojżewscy 28 dz., Ławryniewiczowie 21 dz., Mosiewiczowie 54 dz., Poczulpowie 9 dz., Przyjałgowscy 133 dz., Stumbrewiczowie 16 dz., Żutowowie 15 dz., Witkowscy 79 dz., Wojdatowie 42 dz. 2.) **J.**, ws i dobra, tamże, gm. Kroki (4 w.). Jawgielowie mają tu 26 dz., Ludkiewiczowie 32 dz. 3.) **J.** al. *Jankajcie*, zaśc., pow. poniewieski, gm. Renigola (7 w.), Bortkiewiczów, 26 dzies. 4.) **J.**, ws, pow. szawelski, gm. Radziwiliszki

(9 w.). 5.) **J.**, dobra i dwór, tamże, gm. Żagory (21 w.). 6.) **J.**, ws, pow. wileński. Własność w r. 1794 Bobana.

Janobil-Bebirwie, dwór, pow. rossieński, gm. Szymkajcie (3 w.), własność Bilewiczów.

Janobor, fol., pow. połocki, własność Szmitkowskich, 95 dz.

Janochy, al. *Janochy-Susk*, ws, pow. ostrołęcki. W dok. z r. 1512 „Susko al. Imochy” (Kapica, Herbarz 267). Reg. pob. z r. 1578 podają: „Susko Junochi”. W 9 działach były 4 łany i 3 zagr.

Janogród, ws i dobra, pow. kowieński, gm. Jaswojnie (15 w.). Własność Wiszniewskich, 180 dz.

Janokuniszki, zaśc. dóbr Podkrzyż, powiat wileński.

Janolany, ws i dobra, pow. poniewieski, gm. Linków (6 w.), Łapińskich, 159 dz.

Janopol 1.) al. *Królewski Most*, dobra, pow. białostocki, gm. Gródek (12 w.), 21 w. od Białegostoku, własność Sakowiczów, 1688 dz. (338 łąk i pastw., 800 lasu, 80 nieuż.); cerkiew, fabryka sukna, młyn wodny. 2.) **J.**, dobra, pow. kobryński, gm. Oziaty, 16 w. od Kobrynia, Wierzbickich, z fol. Krupezyce i Tomaszki, 1268 dz. (185 łąk, 204 lasu, 410 nieuż.). 3.) **J.**, dobra, tamże, gm. Worocewicz, 70 w. od Kobrynia, Wierzbickich, z urocz. Nosłowo 585 dz. (123 łąk, 129 lasu, 159 nieuż.). 4.) **J.**, folw. dóbr Miechowsk, pow. słonimski. 5.) **J.**, dobra, pow. wołkowyski, gm. Łyskowo, 34 w. od Wołkowyska, Tołoczaków, z chutorem Bondarycha 1255 dz. (487 lasu, 470 nieuż.). 6.) **J.**, dobra, tamże, gm. Międzyrzecze, 21 w. od Wołkowyska, Popławskich, 195 dz. 7.) **J.**, fol., pow. kowieński, gm. Janów (3 w.). 8.) **J.**, zaśc., pow. poniewieski, gm. Krakinów (10 w.). 9.) **J.**, dwór, tamże, gm. Remigola (9 w.), Szrauchmanów, 92 dz. 10.) **J.**, dawniej *Wirżuniany*, mstko i ferma, pow. telszewski, gm. Wornie (12 w.), 18 w. od Telsz, 140 mk. Kościół wzniesiony przez bisk. Jana Łopacińskiego. Ferma rządowa ma 600 dz. 11.) **J.**, fol. i dobra, pow. wilkomierski, gm. Rogowo (9 w.). Mają tu Czukszyso wie 82 dz., Szadziejewiczowie 177 dz. 12.) **J.**, zaśc., tamże, gm. Owanty (10 w.). 13.) **J.**, fol., pow. dzisieński. Podano mylnie: Jakubowicza zam. Jakutowicza (t. III, 413). 14.) **J.**, pow. drysieński. Z fol. Wojcielewe (nie Wojciechowem). 15.) **J.**, dobra, pow. rzeżycki, gm. i par. Rozenmujza (8 w.), browar piwny, młyn. Należały do Roemerów, obecnie Szadurskich. 16.) **J.**, pow. siebieski. Własność Katarzyny i Margi Chofostyńskich (nie Chomotyńskich) i Hen. Łowejki (nie Łowcyki).

Janopol al. *Neczajowka Mała, Rubany Most*, ws nad Wysią, pow. czechryński, gm. i st. poczt. Złotopol (12 w.), 102 w. od Czechrynia, 193 dm., 1122 mk., cerkiew, szkołka cerk., szkołka po-

czątkowa, młyn, 9 wiatraków, targi dwa razy na miesiąc. Oprócz Malczewskich ma tu Zacharjewicz 408 dz.

Janopole 1.) folw. dóbr Kroże, pow. rossieński. 2.) **J.** (ob. t. III, 414, n. 3), dobra, pow. klimowicki, gm. Berezki (5 w.), od r. 1876 Meszczerskich, z Hannówką 7754 dz. (3717 dz. lasu); 3 młyny, gorzelnia, olejarnia parowa. 3.) **J.**, fol., pow. mścisławski, od r. 1847 Sipajłów, 157 dz.

Janopolsze Zielone, zaśc., pow. wilkomierski, gm. Traszkuń, Żukowskich 20 dz.

Janosiele, dobra, pow. klimowicki, Ilinieżów, 126 dz.

Janów 1.) miasto pow. gub. lubelskiej. W r. 1897 miał 7927 (4740 męż., 3187 kob.). Powiat janowski miał 117,683 mk. (59,819 mężczyzn, 57,864 kob.). Dane te dostarczone zostały przez spis jednolity, dnia 9 lutego 1897 r. Wedle wykazów urzęd. z 13 stycznia 1897 r. było w mieście 6491 mk., a w powiecie 118,105. Kobiety przewyższały liczebnie ludność męską. 2.) **J.**, dawniej *J. Biskupi*, mstko, centr powiatu konstantynowskiego gub. siedleckiej, miał w r. 1900—6790 mk. Mieści się tu zarząd powiatu, który w r. 1900 miał 123,211 mk. W r. 1676 mstko dawało pogłównie od 212 mieszczan i 32 żydów. W r. 1890 było 3720 mk., w tej liczbie 548 praw. i 1939 żydów. Ob. Podlasiak J. K. „Janów Biskupi”.

Janów 1.) urzęd. *Iwanowo*, mstko, pow. kobryński, gm. Janów, 85 w. od Kobrynia, 2910 mk., 808 dz. włośc., 99 cerk. i 60 przyw. Gmina obejmuje 18 miejscowości, mających 462 dm. włośc. (obok 218 należących do innych stanów), 4218 mk. włościan, uwłaszczonych na 6275 dz. ziemi. Nadto w obrębie gminy znajduje się 3992 dz. większej posiadłości i 219 dz. ziemi cerkiew. 2.) **J.** al. *Przedział* (ob. t. IX, 139), dobra, tamże, 84 w. od Kobrynia, Klonowskich, 461 dzies. 3.) **J.**, mstko nad rzeką Berezówką, pow. sokółski, gm. Trofimówka, 21 w. od Sokółki, 292 dm., (5 murów.), 2,955 mk., 338 dz. mieszcz. i 33 dz. kościelnych. 4.) **J.**, chutor i fol., pow. wołkowyski. Chutor należy do dóbr Modzejki; folw. do dóbr Petraszowce. 5.) **J.**, dobra, pow. borysowski. Należą do Gierłowicza, mają 2130 dz. z Ludwinowem. 6.) **J.**, fol., pow. dźwiński (dynuburski), Zdanowskich, 92 dz. 7.) **J.**, fol., pow. rzeżycki, attyn. Krzywiez. 8.) **J.** al. *Kublicze*, dobra, pow. lepelski. W r. 1622 własność bazylianów, którzy sprzedają Janowi Piotrowiczowi. W r. 1638 Aleksander Piotrowicz sprzedaje Kublicze al. Janów z Prudowem i Szupieniami, Józefowi i Aleksandrze z Frąckiewiczów Klonowskim; od nich przechodzi do Frąckiewiczów. W r. 1710 Konstanty Szczytt nabywa J. od Kacpra Frąckiewicza i funduje altaryę przy kościele kublickim, zapisując 10,000 złp. Od Szczyttów J. przechodzi w r. 1724 do Józefata

Sielawy, dziś Szyrynów, należy do dóbr Sieliszcz.

Janów 1.) w dok. *Janiew, Janiewce*, mstko, pow. lityński, na pograniczu z winnickim, gmina Janów, 192 dm., 2027 mk. Już r. 1545 grunta Janiewskie należą do Koszków Strzyżowskich, którzy tu r. 1596 wznoszą zameczek i pod koniec XVI w. ustępują kn. Różyńskim, ci zaś przed r. 1606 Temrukowi Szymkowiczom. W r. 1629 występuje jako mstko J. Nowy, w posiadaniu Jana Bratkowskiego, który wnosi od 59 dym. Nadto część J. z Woroszyłówką należy do Jana Kucharskiego (płaci razem z 56 dym.). W r. 1665 ze słobódką Janówką własność miecznika bractawskiego Baranowskiego, ma 3 dym. Gmina obejmuje dziś 5 miejscowości, 366 dym. włośc., 3694 mk. włościan. (1427 dusz rewiz.), uwłaszczonych na 2351 dz. (2131 roli). Nadto w gm. jest 13,576 dz. (1367 roli) większej posiadłości, 2351 dz. skarb. (2131 roli) i 154 cerk. Cała gm. ma 16,081 dz. (3577 roli) i 6173 mk. 2.) **J.**, kol., pow. łucki, gm. Szezerzyn, 31 dm., 169 mk. 3.) **J.**, w dokum. także *Janowiec, Janików*, wś, pow. włodzimierski, gm. Chotiaczów, 13 w. od Włodzimierza, 13 dm., 111 mk. Niegdyś do monasteru św. Spasa w Włodzimierzu. W r. 1577 trzyma ją Paweł Orański i wnosi z 6 dym. dworz. W r. 1583 syn jego Michał z Janowa (cerkiewnego) i ojczystego Leskowa płaci z 3 łan. pustych, 19 dym. a Hrehorowa Orańska, właścicielka Oran i Laskowca, wnosi z części Janikowa z 4 dym., 3 ogr., 1 komor. 4.) **J.**, kol., tamże, gm. Kisielin, 31 dm., 92 mk.

Janowa, ferma, pow. bałcki, gmina Korytna (11 w.).

Janowce 1.) wś, pow. prużański, gm. Kotra, 10 w. od Prużany, 208 dz. 2.) **J.**, wś, powiat dźwiński (dyneburski), par. Krasław.

Janowczyn, fol. dóbr Odessa, pow. sieński.

Janowdów, fol. dóbr Leonardopol, pow. rosieński.

Janówek 1.) r. 1418 *Janowo*, wś, pow. warszawski. W r. 1418 własność bisk. płockich przeniesiona na prawo niemieckie (Kod. maz., 163). W r. 1580 wś w par. Chotomów. Stan. Pruszczyński, dzierżawca czterech wsi duchownych, składających parafię Chotomów, płaci z J. od 3 łan. km. 2.) **J.**, pow. nowomiński, par. Wiązowna, ob. *Czerniaków*.

Janówek 1.) zaśc., pow. wilkomierski, gm. Owanta (10 w.), Iwanowskich, 60 dz. 2.) **J.**, zaśc., tamże, gm. Subocz (64 w.).

Janowice 1.) wś, pow. łowicki. W dok. z r. 1359 jako włość areyb. gnieźn. (K. W., nr. 1404). R. 1579 płaci od 6¹/₄ łan. km., 3 kom., 3 rzem. 2.) **J.**, wś, pow. koniński. W dok. z r. 1390 występuje Mikołaj z J. (K. W., nr. 1896). 3.) **J.**, wś, pow. sandomierski. W dok. z r. 1337, ob. *Chobrzany*. 4.) **J.**, wś, pow. opa-

towski, par. Momina. W dok. z r. 1380 występuje Jan „Nagowca” z J. (K. W., nr. 1770). W r. 1442 własność klasztoru łysogórskiego. R. 1578 opat płaci od 7 os. 3¹/₂ łan., 3 kom., 2 ubog. 5.) **J.**, wś, pow. lubelski, par. Mełgiew. W dok. z r. 1330 własność Dzierzka, kan. krakow. i Hostaziusza jego brata. R. 1676 placą tu pogłównie od 40 poddanych.

Janowiciszki, dobra, pow. szawelski, gmina Szawlany (21 w.).

Janowicze 1.) wś i dobra, pow. białostocki, gm. Juchnowiec, 15 w. od Białegostoku. Wś ma 296 dz. włośc., 30 dz. przyw.; dobra, Karpowiczów, z fol. Zatopolany i Widziki 350 dz. 2.) **J.**, wś, pow. wołkowyski, gm. Szydłowice, 625 dz. 3.) **J.**, wś, pow. oszmiański, gm. i dobra Bienica; r. 1865 miała 109 dusz rewiz. 4.) (**J.**, fol. dóbr Szczęsnoł, pow. dryzieński. 5.) **J.**, mstko nad rzeką Wymnianką, pow. witebski, gm. Janowice, 11 dm., 84 mk., cerkiew paraf., 5 dm. modl. żydow., garbarnia, młyn, 2 jarmarki. Zarząd gm. we wsi Hłazomicze.

Janowiec, dwa fol., pow. rosieński, gmina Kielmy. Jeden należy do dóbr Dworowicze i drugi Talwojszów, 60 dz.

Janowiec, kol., pow. włodzimierski, gm. Kisielin, 25 dm., 168 mk.

Janowiec, pierwotnie *Janów Młyn*, mstko, pow. węgrowski. Paprocki podaje, iż Jakób Swinka, areyb. gnieźnieński w końcu XIII w. dziesięcinę wytyczną w Janowym Młynie wsi tak rzeczonej, kedy teraz (t. j. za czasów Paprockiego) mstko zbudowano, kościołowi swemu (gnieźnień.) z przyzwoleniem kapituły darował. (Herby, 397). W dok. z r. 1387 występuje Sędziowój „haeres in Janow młyn.” (K. W., nr. 1864). Kościół par., p. w. św. Mikołaja, wspomniany w aktach kons. gnieźn. w początkach XV w. Miasto, własność Włóscimowskich, leżało w pow. gnieźn. Płaci r. 1580 szosu fl. 2 gr. 6, od 5 rzem., 4 kom., 3 ogrod. Przy kościele istniała w XVI w. altarya św. Marcina. W r. 1629 stanął nowy kościół drewniany. W roku 1782 kościół w upadku, dziedzicem wsi Skoraszewski, podkom. królew. Obecny kościół muryrowany poświęcony r. 1840.

Janowil, dobra, pow. połocki, Przysieckich, 325 dz.

Janowinczys, zaśc., pow. telszewski, gmina Wornie (28 w.).

Janówka, wś, pow. augustowski, gm. Dowspuda. W XVI w. z Dowspudą należały do Wołowiczów, z których Filianna, córka Iwana, marsz. litew., wychodząc za Wawrzyńca Rudominę, wniosła dobra te jako posagowe w dom Rudominów Dusackich. Owa Filianna albo Felicjanna, żona Rudominowa, wyszła po wtórnie za męża za Franciszka Nikodema Kossakowskiego, stę łemżyńskiego, ostrowskiego etc. (S. Kossakowski, „Monografie” str. 153). Ona

to w J. fundowała kościół r. 1620, który brat jej Eustachy Wołłowicz, biskup wileński, roku 1621 konsekrował („Ordo Divini Dioecesis Sej-nensis 1885 p. 16). Syn jej z pierwszego małżeństwa Stanisław Rudominu Dusiacki, staroście horbopolski na nowo go uposażył. Akt ten wydany w Wilnie r. 1623, pomnożył fundusz świątyni przez nadanie nowych gruntów, robocizn i ordynaryi, oraz erygowanie szpitala dla 6 starców. Z czasem jako wiano Anny Marcybelli Rudominianki, przeszła do Stefana Paca, podkancl. litew. (J. Wolff „Pacowie“ 150—218), a wchodząc w skład dóbr Dowspudzkich, przeszła z nimi na własność skarbu r. 1835. Kościół tutejszy, p. w. Zwiastowania N. M. P. jest drewniany. Na probostwie przechował się kominek, rzeźbiony z białego marmuru, pochodzący z pałacu w Dowspudzie. *M. R. Wit.*

Janówka 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrowski, gm. Antolepty (6 w.). 2.) **J.**, dobra, pow. czerykowski, od r. 1870 Bończów Osmałowskich 993 dz. (673 lasu). 3.) **J.**, wś, tamże, gm. Dubrowica, 23 dm., 168 mk. 4.) **J.**, fol. dóbr Hajkówka, pow. klimowicki. 5.) **J.**, wś, tamże, gm. Chocimsk, 40 dm., 311 mk. 6.) **J.**, dobra, pow. mściśławski, Hołyńskich, 254 dz. 7.) **J.**, dobra, tamże, Kołkowskich, 174 dz. 8.) **J.**, folw., tamże, Charkiewiczów, 103 dz. 9.) **J.**, dobra, pow. rohaczewski, od r. 1870 Baszmazcenków, 1104 dz. (904 lasu), młyn, folusz. 10.) **J.**, fol., tamże, należy do dóbr Sipurówka.

Janówka 1.) wś nad stawami: Brojkowskim i Średnim, pow. czechryński, gm. Trylisy, stacya poczt. i dr. żel. Funduklejówka (13 w.), 27 w. od Czechrynia, 402 dm., 2165 mk., cerkiew, szkołka cerk. Część (915 dz.) należy do dóbr Trylisy; nadto posiadają: Plescy 419 dz., Bobiatynscy 175 dz. i Tow. włościan 164 dz. 2.) **J.**, wś, pow. kaniowski, gm. Olehowiec, st. poczt. Bohusław (15 w.), 40 w. od Kaniowa, 425 dm., 2265 mk., cerkiew, szkołka cerk., 10 wiatraków, 3 deptaki, targi co wtorek. 3.) **J.**, wś, tamże, gm. Prucki Wielkie, st. poczt. Ryzyszczów (7 w.), 38 w. od Kaniowa, 95 dm., 1121 mk., szkołka, 12 wiatraków. Obecnie należy do Suchorzewskich 345 dz. i do Towarz. włościan 148 dz. 4.) **J.** al. *Zanudówka*, wś nad Kahorłykiem, pow. kijowski, gm. i st. poczt. Kahorłyk (5 w.), 95 w. od Kijowa, 245 dm., 1436 mk., cerkiew. Należy do dóbr Kahorłyk. Nazwana niegdyś od Jana Tarnowskiego, mającego tu znaczne dobra. 5.) **J.**, wś nad Horochowatką, st. poczt. Kahorłyk (12 w.), 75 w. od Kijowa, 223 dm., 1120 mk., kaplica, szkołka cerk., 8 wiatraków, 938 dz. Własność Morzkowskiego, Butowiczów, obecnie Gorezakowa, 716 dz. 6.) **J.**, wś, pow. radomyski, gm. Potyjdówka (12 w.), st. poczt. Radomyśl, przy drodze z Radomyśla do Owruca, 130 dm., 799 mk., cerkiew, szkołka cerkiewna, 1500 dz. włośc. Niegdyś Strybyłów, od któ-

rych przeszła r. 1718 do Sieńkiewicza Tomasza, r. 1758 nabył Jan Borejko, cześnik nowogródzki, od którego kupił r. 1801 Fortunat Michałowski. Od r. 1882 Korezakowa-Siwickiego. 7.) **J.**, wś nad Uszą, przy ujściu jej do Prypeci, tamże, gm., par. praw. i st. poczt. Czarnobyl (2 w.), 138 w. od Radomyśla, 32 dm., 190 mk., szkołka. Należała do Czarnobyli. 8.) **J.**, przysiół, pow. lityński, gm. Owsianiki (10 w.), 7 dm. 9.) **J.**, przedm. Nowegokonstantynowa, w pow. lityńskim. Należy do ks. Lwa Koczubeja. 10.) **J.**, chutor, pow. uszycki, gm. Gruszka (4 w.) 11.) **J.**, (ob. t. III, 432, n. 2), wś, pow. uszycki, par. Zamiechów (nie Mińkowce). 12.) **J.**, fol., pow. dubieński, gmina Beresteczko, 3 dm., 16 mk. 13.) **J.**, wś, tamże, gm. Krupiec, par. prawosł. Iwanie Puste (Pustoiwanie), 31 w. od Dubna, 73 dm., 533 mk., młyn amerykański. 14.) **J.**, kol., pow. kowelski, gm. Lubitów, 35 dm., 242 mk. 15.) **J.**, mstko nad Stochodem, tamże, przy granicy pow. łuckiego, gm. Wielick, st. poczt. i dr. żel. Rożyszcze, 39 w. od Kowla, 37 dm., 208 mk., cerkiew par., po r. 1833 przerobiona z kościoła bernardynów, 2 młyny. Niegdyś ks. Wielickich. W r. 1577 p. Dawid płaci od 6 dym. dworz., 4 ogr. po 4 gr. W r. 1583 przy Morawicy, ks. Andrzeja Wiszniewieckiego, wojewody wołyńskiego, który wnosi od 11 dym. W r. 1649 ks. Krystyna Wiszniewiecka ma tu 90 dym., a r. 1650 razem z Wielickiem 45 dym. W nowszych czasach Malińskich, ks. Sapienhów, Łobarzewskich. 16.) **J.**, kol., pow. łucki, gm. Czaruków, 32 dm., 186 mk. 17.) **J.**, kol., tamże, gm. Rożyszcze, 14 dm., 92 dm. 18.) **J.**, kol., tamże, gm. Torczyn, 34 dm., 240 mk. 19.) **J.**, wś nad Horyniem, pow. ostrogski, gm. i parafia Hoszcza, 14 dm., 105 mk. 20.) **J.** al. *Piczuranda*, kol., pow. rówieński, gm. Dziatkowice, 13 dm., 38 mk. 21.) **J.**, kol., tamże, gm. Równe (16 w.), 15 dm., 136 mk. 22.) **J.**, w dok. *Janiewka*, wś, tamże, gm. Międzyrzecz (5 w.), st. poczt. Samostrzały (9 w.), st. dr. żel. Równo (50 w.), 96 dm., 693 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1878. W r. 1577 ks. Koreckiego, przy Międzyrzyczcu, płaci od 12 dym., 6 ogr. W roku 1648 i 1650 jeszcze Koreckich, którzy wnoszą od 38 dym. 23.) **J.**, kol. i sloboda, tamże, gm. Siedliszcze, 68 w. od Równego. Kol. ma 18 dm., 98 mk.; sloboda 14 dm., 102 mk. Była to leśna osada szlachecka przy Hubkowie, Siemaszków. W r. 1648 z sześcioma innymi, Krystyny Daniłowiczowej, która wnosi od 269 dym., a r. 1653 tylko od 158 dym. 24.) **J.**, wś, pow. starokonstantynowski, gm. Bazalia, par. prawosł. Świnna (3 w.), 66 w. od mta pow., 91 dm., 498 mk. Wydzielona ze Świnnej i nazwana od imienia właściciela. Na początku XIX w. należała do Chomentowskich i Skolimowskich. Około 1860 r. część Chomentowskich drogą wiana przeszła do d-ra Kondrackiego, część zaś Skoli-

mowskich nabyli: Chwaliński i Słupski. 25.) J., kol., pow. włodzimierski, gm. Olesk, 21 dm., 88 mk. 26.) J., kol., pow. żytomierski, gm. Chwasowa, 17 dm., 100 mk. 27.) J., kol., tamże, gm. Horoszk, 16 dm., 110 mk.

Janowlany, wś włośc., pow. lidzki, gmina Myto (Wawiora); miała 22 dusz rewiz.

Janowo, wś, pow. łomżyński. W r. 1443 Paweł Szorc ma tu 50 łąn.; r. 1446 Jan i Mikołaj, synowie zmarłego Pawła, sprzedają swe dziedzictwa: J. i Łosewo w pobliżu Nowogrodu za 100 kóp. (Kapica, Herbarz, 405).

Janowo 1.) *Skrybice*, fol. dóbr Skrybice, pow. białostocki. 2.) J., *Iwanowo*, wś, powiat bielski gub. grodzień, gm. Kleniki, 16 w. od Bielska, 473 dz. 3.) J., wś, pow. prużański, gm. Masiewo. 4.) J., fol. dóbr Iwacewice, powiat słonimski. 5.) J., chutor, tamże, gm. Kostrowice, Horodków, 46 dz. 6.) J., dobra, tamże, gm. Pacowszczyzna, Janowskich, 620 dz. 7.) J., przys., pow. sokólski, gm. Trofimówka (2 w.), 79 dz. włośc., młyn, folusz. 8.) J. *Noue*, wś, tamże, 230 dz. 9.) J., *Janów*, mstko i dobra, pow. kowieński, gm. Janowo, 31 w. od Kowna, 3086 mk. Dobra należą do hr. Kossakowskich i mają 564 dz. Gmina należy do 4 okr., obejmuje 44 miejscowości, 251 dym. włośc. (obok 17 innych), 4834 mk. włościan, uwłaszczonych na 5517 dz. 10.) J., dwie wsi, tamże, gm. Średniki (2 w.). 11.) J., wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Abele (8 w.). 12.) J., wś, tamże, gm. Czadosy (7 w.). 13.) J., zaśc., tamże, gm. Duksty (2 w.); należą do dóbr Gierkany. 14.) J., fol., tamże, gm. Ponedel (7 w.). 15.) J., fol., tamże, gm. Smółwy (8 w.). 16.) J., fol., tamże, gm. Widze (12 w.). 17.) J., dobra, pow. rossieński, gm. Kielmy, własność Kiełpszów, Michniewiczów i Klonowskich, z fol. Poprudzie, Płuskie i Wieżajcie, 330 dz. 18.) J. *Bortkiszki*, dobra, tamże, ob. *Bartkiszki*. 19.) J. al. *Gordy*, dobra, pow. szawelski, gm. Podubis (6 w.), Żelichowskich, 780 dz. 20.) J., dobra, pow. wiłkomierski, gm. Uciany (15 w.), Wilaniszkiów, 191 dz. 21.) J., dobra, powiat bychowski, od r. 1862 Rabcewiczów, 592 dz. 22.) J., dobra, pow. czerykowski, Wyśkow-skich, 833 dz. (398 lasu). 23.) J., dobra, tamże, Mężynskich, 325 dz. (170 lasu). 24.) J., fol., pow. homelski, od r. 1871 Kozłowych, 203 dz. 25.) J., dobra, pow. klimowicki, Ciechanowieckich, 2561 dz. (1800 lasu); 2 młyny, folusz, deptak i gorzelnia. 26.) J., dobra, tamże, od r. 1858 Szepielewiczów, 297 dz. 27.) J., wś, tamże, gm. Szumiacze, 8 dm., 59 mk., cerkiew. 28.) J., dobra, pow. mohylewski, Gordziałkow-skich, 1531 dz. (674 lasu), młyn. 29.) J., fol., tamże, należy do dóbr Ciecierzyn. 30.) J., do-bra, pow. rochaczewski, Bohuszów, 1048 dz. 31.) J., wś nad Stołbunką, tamże, gm. Stołbuny (7 w.), 158 dm., 865 mk., wiatrak. 32.) J.,

dobra, pow. sieński, dziedzictwo sukcesorów Sulżyńskich (Sulżyńskich, Rozwadowskich i Wołowiczowej), 2507 dz. (1048 lasu); młyn, folusz, piec wapienny, cerkiew paraf. 33.) J., dobra, tamże, od r. 1870 Korowkiewiczów, 862 dz.; młyn wodny, folusz. 34.) J., *Janów*, fol. i wś, pow. dzisieński, gm. Mikołajów (2 w.). Fol. należy do Sawiczów, wś miała 15 dusz rewiz.

Janowo Polskie i Niemieckie, wś, pow. bro-dnicki, ob. *Brzozie*.

Janowol 1.) dobra skarb., powiat łucyński, gm. Janowol. Zarząd gm. we wsi Bryzie. W r. 1560 dobra wchodziły w skład dóbr osuń-skich, należących do zamku rzezyckiego, nastę-pnie w skład ststwa łucyńskiego. Obecnie ma-ją 26,822 dz. i składają się z 86 wsi, 9 zaśc. i 3 ferm. 2.) J., dobra, tamże, Aleksego Czer-nenko, 415 dz.

Janowskie, okolica, pow. telszewski, gmina Gadonów (7 w.). Mają tu: Wojtkiewiczowie 25 dz., Girdwojnowie 20 dz., Dąbrowscy 25 dz.

Janowszczyzna 1.) al. *Kruszyniany*, folw., pow. grodzieński, gm. Hołynka, Mańkowskich, 85 dz. 2.) J., chutor, tamże, gm. Hoża, Mor-galisów. 40 dz. 3.) J., dobra, pow. prużański, gm. Suchopol, 14 w. od Prużany, niegdys Siedleckich, z fol. Izbica i Kaleniki 262 dz. 4.) J., dobra, pow. słonimski, gm. Zdzięcioł, 46 w. od Słonima, Niezabytowskich, z chutorem Hoło-wle 542 dz. 5.) J., wś nad rz. Kamionką, pow. sokólski, gm. Kamionka, 8 w. od Sokółki, 34 dm., 204 mk., zarząd gm., szkoła, 312 dz. 6.) J., przys. i urocz, przy wsi Bojary, pow. wołkowyski. 7.) J., wś, dobra i fol., pow. wołko-wyski, gm. Międzyrzecze, 22 w. od Wołkowys-ka. Wś ma 308 dz. włośc. i 13 pryw., dobra, Szedów, 420 dz.; fol. należy do dóbr Dobrosielec ma 462 dz. 8.) J., wś, pow. orszański, gm. Serokorotnia, 7 dm., 48 mk. 9.) J., wś, pow. sieński, gm. Zameczek, 8 dm., 49 mk.

Janpol, dobra, pow. klimowicki, Strzeme-skich, 637 dz.

Januciszki, wś, pow. nowoaleksandrowski, gm. Brasław (12 w.).

Janulańce 1.) al. *Jenulańce*, wś, pow. nowo-aleksandrowski, gm. Duksty (8 w.). Niegdys attyn. Dryświat, r. 1802 przysądzono dla Za-jączkowskiego, dziś Mieszkianów (20 dz.), Sie-lieckich (20 dz.) i Zienkiewiczów (30 dz.). 2.) J., dwór i fol., pow. poniewieski, gmina Birze (16 w.).

Januliszki 1.) zaśc., pow. nowoaleksandrow-ski, gm. Dryświaty (7 w.). 2.) J., fol., pow. wiłkomierski, gm. Towiany (4 w.). 3.) J., wś, pow. wileński, gm. Mickuny (14 w.); r. 1865 miała 20 dusz rewiz., należała do dóbr Jazowo.

Janusiszki, dwór, pow. poniewieski, gmina Czypiany (12 w.).

Januszany, wś, pow. święciański, gm. Żośle (6 w.); r. 1865 miała 43 dusz rewiz., należała do dóbr Kościuszkowskich.

Janusze 1.) wś, pow. brzeski gub. grodz., gm. Dmitrowicze, 492 dz. 2.) J., dwie wsi, pow. wilkomierski, gm. Towiany (6 w.).

Januszew, fol., pow. wilkomierski, gm. Kowarsk (2 w.), 25 w. od Wilkomierza, z Penianami i Anulinem własność Siesickich, 2114 dz. W r. 1788 Seweryna Siesickiego, pisarza wilkomirskiego.

Januszewek, os., pow. wilkomierski, gmina Kowarsk, własność Soroków, 24 dz.

Januszewicze, okolica, pow. kowieński, gm. Bobty (5 w.), 27 w. od Kowna. Mają tu: Dwortowie 14 dz., Ejczunowie 48 dz., Falkowscy 10 dz., Hryncewiczowie 14 dz., Kimontowie 17 dz., Korejwowie 25 dz., Ludkiewiczowie 3 dz., Pietkiewiczowie 7 dz., Rodziewiczowie 29 dz.

Januszkańce, wś, pow. szawelski, gmina Skiemie (4 w.).

Januszki 1.) fol., pow. poniewieski, gmina Stumbryszki. 2.) J., dwór, pow. wilkomierski, gm. Konstantynów (4 w.). 3.) J., fol., powiat święciański, gm. Łabonary, r. 1866 własność Iszorów.

Januszkowice, wś, pow. jasielski. Połowa wsi jest dawną własnością klasztoru tynieckiego. Drugą połowę nadaną r. 1353 przez króla Kazimierza posiada r. 1360 Piotr Iwanowicz, wdwa żydaczowski i otrzymuje dla niej prawo niemieckie (Kod. mał., I i III). Za Długosza wś należała do par. w Kleciu. Klasztor posiadał połowę wsi (7 łąn., karczma i 2 łąny sołt.), drugą połowę miał Jan Amor Tarnowski, h. Leliwa (L. B., III, 203). W r. 1536 własność klasztoru tynieckiego (w połowie), ma 16 kmieci, 3 pustki, wójtowstwo, karczmę, młyn. Drugą połowę wsi posiada Piotr Kmita z Wiśnicza, mający 21 kmieci, karczmę, dwór, folwark, lasy, łąki i młyn.

Januszkowo, wś, pow. szubiński (obecnie żniński), par. kat. Góra, ma 787 ha, 34 dm., 378 mk. (11 ewang.). W dok. z r. 1143 wymieniona w liczbie włości klasztoru w Trzemeszynie (K. W., n. 11). Następnie drogą zamiany zapewne, przeszła w posiadanie arcyb. gnieźn. W r. 1548 wś miała 36 łąn., z tych 13 osiadłych, 23 pustych. Dawali czynszu arcybiskupowi

po 1 grzyw. z łąn. Folwarku nie było. W r. 1579 podano 10 łąd. os. i 18 pustych, 2 sołt. W tej wsi urodził się dnia 17 list. 1516 r. poeta łaciński Klemens Janicki.

Januszów, wś wspom. w dok. z r. 1377, spisany w Chelmie. Występuje tu Mikołaj, pleban „de Januschow“ (K. W., n. 1747). Wydawca Kod. Wielk. umieszcza tę wś pod Olesinem (na Szląsku), gdzie jej nie ma i nie było zapewne. Prawdopodobnie jestto Janiszewo w pow. kwidzińskim, wś mająca z dawną kościół parafialny.

Januszów, fol., pow. wilejski, gm. Krzywicze (8 w.). W r. 1866 należał do Korsaków.

Januszowa, w dok. *Januschova* al. *Sonnenschyn*, wś, pow. sądecki. W r. 1384 właścicielem jest mieszczanin sądecki Sydelo, którego królowa Jadwiga wyłącza z pod jurysdykcji sądów ziemskich, poddając prawu niemieckiemu (Kod. mał., I, 438).

Januszowce (ob. t. III, 442 *Januszewice*), wsi, pow. starokonstantynowski, gm. i parafia praw. Manaczyn (3 w.), 80 w. od mta pow., przy linii dr. żel. do Wołoczysk, wraz z fol. i chutorzem 112 dm., 668 mk. Aniela Leduchowska ma 334 dz. roli.

Januszowice, wś pow. stopnicki. Pierwotnie własność szpitala w Zagości, wymieniona też w dok. z r. 1317. Ob. *Zagość* (t. XIV). W reg. pol. z r. 1579 Janischowicze, włość Anny Marchockiej, daje od 1/2 łąn., 2 zagr., 1 ubog. a Wola Januszowska od 8 osad, 1 1/2 łąn., 2 ubog.

Januszówka 1.) wś, pow. nowogrodzkożyński, gm. i par. praw. Kurne (12 w.), 182 dm., 1048 mk., dom modl. starowierów, młyn. W r. 1648 w dzierżawie Soszeńskiego, 12 dym. a r. 1653 8 dym. 2.) J. (ob. t. III, 414, *Januszówka*), wś, pow. zasławski, gm. Żuków (3 w.), st. poczt. i dr. żel. Sławuta (8 w.), 31 w. od Zasławia, 154 dm., 964 mk., cerkiew par. drewn. z r. 1784, szkołka cerk. (od r. 1860). Do parafii należą wsi: Puzyrki i Peremyszl. Wś należała do ks. Zasławskich, w połowie XVII w., w dzierżawie Wasyla Czerkasa, który r. 1648 wnosi z 32, r. 1650 z 12, a r. 1651 z 4 dym. Obecnie należy do dóbr Sławuta.

Januszowo, *Januszów* (ob. t. III, 443), wś, pow. kowieński, gm. Kiejdany. Mają tu: Giejdkowie i inni 291 dz.